602

24/120

Las leyes de Toro gloſadas.

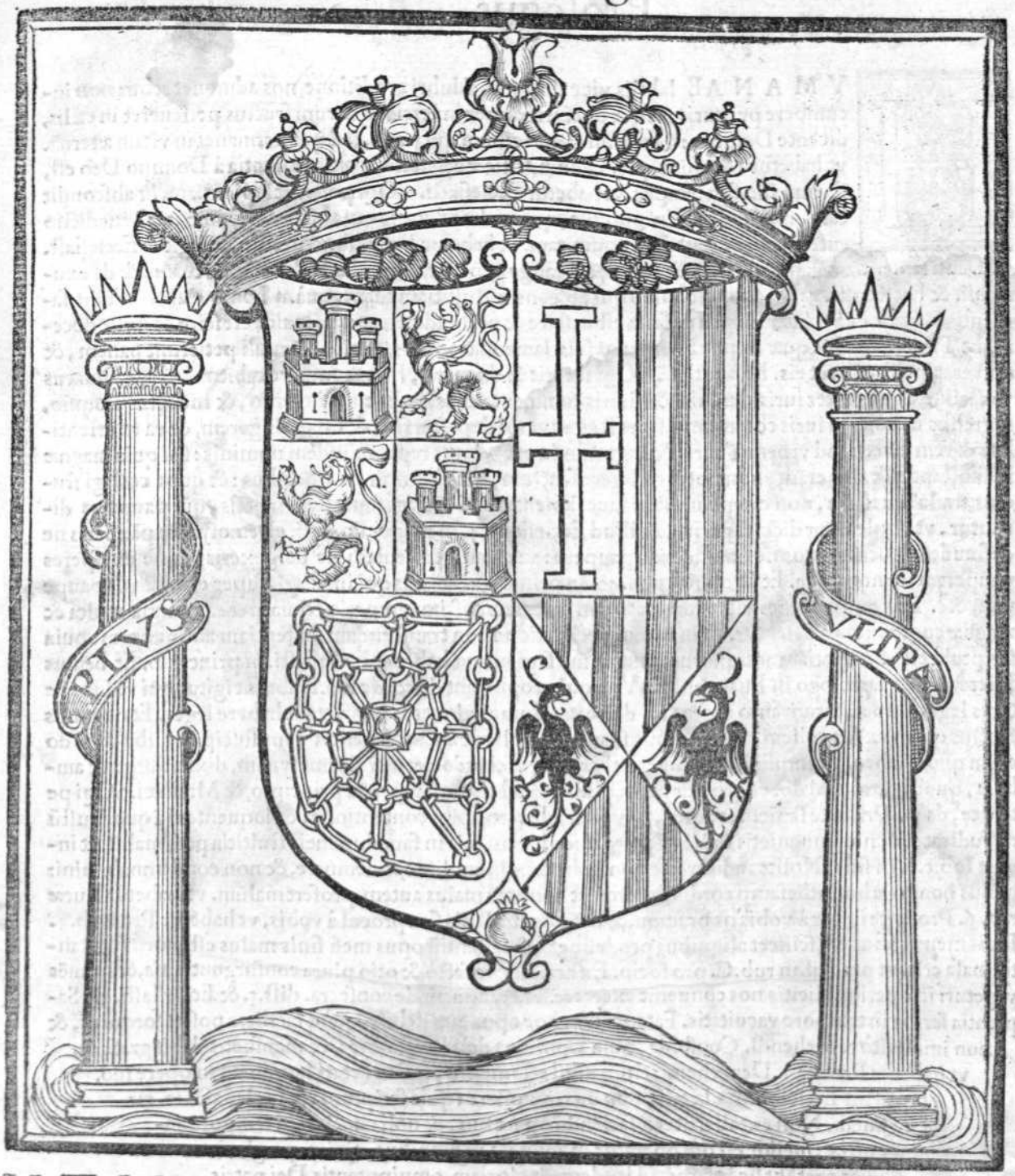

VTILIS ET AVREA GLO-
ſa domini Didaci Caſtelli doctoris, iuris Cæſa-
ræi, & Romani interpretis optimi, ſuper leges Tauri. Nuper ab
eodem recognita. Additis inſuper diuerſis in locis, doctiſ-
ſimis ac neceſſariis additionibus & gloſis, vbi deſy-
derari videbantur. quæ fœliciter incipit.

METHYMNAE CAMPI,
Ex typographia Guilielmi de Millis. M. D. L I I I.

BIBLIOTECA PROVINCIAL DE HERDOS

Prologus.

HVMANAE labilis vitæ decurſus ſalubri eruditione nos admonet rebus non incumbere perituris, ſed ea operari ſemper in terris, quorum fructus perſeueret in cælis, dicente Domino: Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternã. vt habetur Ioannis cap.6. Cibum,ſcilicet cęleſtem,omnis ſapientia à Domino Deo eſt, & cum illo fuit ſemper. vt habetur Eccleſiaſti. 1. Qui poſsidet ſapientiam, & abſcondit eam, maledicetur in populis, quemadmodum is qui abſcondit frumenta: benedictio autem ſuper caput docentium eam. vt habetur Prouerb.11. in fine. & legitur Eccleſiaſt. 51. Danti ſapientiam dabitur gloria.& Eſay. 58. Frange panem tuum, id eſt, doctrinam tuam, & da exurienti. & Eccleſiaſti. 41. Melior eſt homo qui abſcondit ſtultitiam ſuam, quàm homo qui abſcondit ſapientiam ſuam.Et Seneca: Magna miſeria eſt neſcire & nolle addiſcere: ſed maior eſt ſcire & nolle docere. Et Timidus ex his quæ inquit Hieremias ſuis lamentationibus, cap. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Et Matthæi.5. Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur. Ego Didacus Caſtelli,exiguus inter iuris canonici & ciuilis commentatores, imbecillis ingenio, & indoctus eloquio, ingreſſus in hortum iuris communis iſtius Regni,vt ibi depaſcerem, & lilia colligerem, & ea exurientibus darem, acceſsi ad vrbem Tauri, & ingreſſus in eam, leges reperi eiuſdem nominis: ſed quia magnæ in ſubſtantia & altæ erant, non potui colligere fructum, niſi de minimis arboribus: & quos collegi fructus,trado ſilueſtres, non eis qui impleti ſunt ſapientia,qui diuites ſunt: ſed indoctis, qui pauperes dicuntur, vt impleantur dicta ſuperiùs, & illud Eccleſiaſti.4. in principio. Fili, eleemoſynam pauperis ne defraudes,& oculos tuos ne tranſuertas à paupere: animam exurientem ne deſpexeris, & ne exaſperes pauperem in inopia ſua. Et Propheta pſal.40. in principio. Beatus qui intelligit ſuper egenum & paupe rem, &c. Has quippe leges vltra Imperatorum leges ſacratiſsimas reperio, quia per eas iurgia multa & magnæ contentiones delentur. Et in earum declaratione non tranſcendam ſententiam antiquorum: quia ſcriptum eſt, Sententiam antiquorum exequitur ſapiens. vt habetur Eccleſiaſti. in principio. Et beatus Hieronymus.2.prologo in Euangeliſtas. Vhe qui prophetant de corde ſuo.Habeant igitur qui volunt ve teres leges Imperatorum auro argentoq; delenitas,dummodo meas permittant habere leges. Et quamuis fructus quem ex his collexi,non ſit nimis ſuauis, ſupplico cunctos legentes eum ſuſcipiant libenter: do enim quod habeo. Vt inquit ille clauiger æthereus,qui claudo petenti eleemoſynam, dixit. Surge,& ambula, quod habeo,tibi do. vt habetur in Actibus Apoſtolorum cap.3. in principio,& Matthæi.5.Qui petit à te, da ei. Præbete ſapientes aures, & videte,obſecro,abſq; contentione: & loquentes id quod iuſtũ eſt iudicate, & non inuenietis in lingua mea iniquitatem,nec in faucibus meis ſtultitia perſonabit,vt inquit Iob.c.6. in fine. Nolite iudicare,& non iudicabimini:nolite condemnare, & non condemnabimini: bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum: malus autem profert malum. vt habetur Lucæ cap. 6. Proiicite igitur à vobis os prauum,& detrahentia labia ſint procul à vobis, vt habetur Prouerb. 4. Finis meus bonus eſt,ſcilicet aliquibus prodeſſe etſi deteſtantiũ opus meũ finis malus eſt: eorũ ſubſtantia mala erit. vt per Bal.in rub.C. pro ſocio. Ex accidia profectò & otio plura conſurgunt vitia,& ne mẽs vagetur: in operibus licitis nos conuenit exercere. vt.c. vnquam,de conſecra. diſt.5. & Eccleſiaſti. 38. Sapientia ſcribe in tempore vacuitatis. Fateor enim hoc opus tam debile, quòd faciliter poſſet torqueri, & non immeritò reprehendi. Conſolor, quia Dominus delidet illuſores, & manſuetis dabit gratiam. vt habetur Prouer.3. Deprehendi enim nihil eſſe melius, quàm lætari hominem in opere ſuo. vt habetur Eccleſiaſtes.3.lætari, non dico extollere: quia ſcriptum eſt Eccleſiaſti.10. circa finem. Noli extollere te in faciendo opere tuo, & noli cunctari in tempore anguſtiæ: melior eſt qui operatur & abundat in omnibus, quàm qui gloriatur & eget. Et ſic lætatus ad laudem & gloriam omnipotentis Dei patris, & filij, & ſpiritus ſancti, eiúſque intemeratæ virginis & matris Mariæ, proteſtans me tenere id quod alma mater Eccleſia prædicat, docet, & tenet,& nihil in contrarium affirmare, opus aggredior.

PROOEMIVM.
AD IVRIS SAPIENTIAE STVDIOSOS
in commendationem operis & authoris. Proœmium.

CHRONOGRAPHVS *ille veritatis Saluſtius, diuus (vt ait Auguſtinus) vehemẽter admonet omnes homines, qui ſeſe ſtudẽt præſtare cæteris animantibus, ſumma ope niti debere, ne vitam ſilentio tranſeant veluti pecora, quæ natura prona atque ventri obedientia finxit. Qua lege ſit conditus à Deo homo naturæ impulſu ſentiens: nam poſtquàm de limo terræ prothoplaſtum plaſmauerat Deus, in paradiſo voluptatis collocauit: cuius colonus & incola factus, atque ibi in delitijs florentis paradiſi conſtitutus, inter redolẽtes aromatum ſyluas, atque vernantia floribus arua, rudis habitator nouæ vitæ gaudia peragebat, non fruſtrà quidem ibi ſtabilitus, ſed operandi gratia. Quapropter diuus acriter increpat Bernardus quoſdam homines, qui dum in corpore degunt, peregrinantur à Domino, ob prothoplaſti reatum, ex violatione Dominici præcepti in omnẽ eius poſteritatem propagatum, ſtudent nequiter eſſe ſapientiores filijs lucis in generatione ſua, & inuita eorum natura, machinatione praua, & Sardanapali inuentis affluunt delitijs, & ſcatent voluptatibus, atque etiam illecebroſè & molliter viuunt: quantò magis tales homines increpandi ſunt, poſtquàm audax omnia perpeti gens humana ruit per vitium nephas. Quando Adam ſerpentis dolo, lingua pollutus fœminea, per tactum ligni, loci beatitudinem prophanauit, paradiſo proiectus, terram ſentibus ſqualentem operarius gemens incoluit. Minus debet homo recuſare laborem, cui ſine exceptione à Deo iniunctum eſt: In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Cuius vita eſt militia ſuper terram, & inter opertos lætalibus dolis gladios ipſa tranſigitur. Nec requies homini, nec vacatio vlla à militia datur. Idq; tãtum habet refrigerij, vt inquit Bernardus, quod omnis laboris remedium alterius ſit inchoatio. Hanc hominis calamitatem deſcripſit Plato, inquiens. Quam ſuperi miſerum ſtamen mortalibus æui neuere, vt viui deflenda per omnia viuant: è cunctis hominum generi ſors peßima vitæ exat, quæcunque ſupra terram ſpirant q; meant q;. Natus quippe ad laborem homo, quòcunque ei ire placuerit, ſudore iter aperiendum eſt. Nam via virtutis dexterum petit ardua tallem. Nec abs re eſt quod pro Catone intonat Lucanus, Si quo ſit diſcrimine notum dux an miles eã, ſerpens ſitis ardor arenæ dulcia virtuti: dulcius eſt quotiens magno ſibi conſtat honeſtum. Ad hoc nos ſuæ vocis terribili tuba excitat Paulus, dum reſonat: Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. Reuera redimit homo, qui non vitijs ſeruit, ſed piè, ſanctè, beatéque viuit: ſecundum rationem & aliorum ædificationem. Et non ſibi natum (vt inquit Plato) cogitat: ſed ortus ſui partim patria, partim amici vendicant veluti altercato: de quo altitonat Lucanus inquiens: Hi mores, hæc duri immota Catonis ſecta, ſeruare modum, finémque tenere, naturámque ſequi: non ſibi ſed toti genitum ſe credere mundo. Ita eſt profectò, hominum cauſa homines procreatos, qui diuerſimodis afficiũtur ſtudijs, prout ſuus cuique genius imperat. Nec abs re eſt, quòd vniuerſæ creaturæ ſummus architectus Deus hominum vultus diſſimilitudine effigiauit, qua varietas animorum deſignaret. Hinc illud Poëtæ: Mille hominum ſpecies & rerum diſcolor vſus: velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno. Trahit quippe (vt ait Vergilius) ſua quemque voluptas. Hoc idem notat Ouidius, quum inquit: Pectoribus mores tot ſunt quot in orbe figuræ. Vnde euenit, quòd quidam propter breuem gulæ voluptatem terram ſulcant & maria, & vt mulſum precioſuſq; cibus (vt diuus ait Hieronymus) fauces ſuas pertranſeant, totius vitæ opera deſudant: alij fugientes paupertatem, Ponti diſcrimina ſubeuunt: quos notat Horatius, dicens: Impiger extremos curris mercator ad Indos, per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes. Quidam agriculturæ ſtudent: militiæ nonnulli ſe mancipãt. Quamplurima ſua multimodis exercitiorum nominibus ingenia applicant, quæ ornamento vbique populorum ſunt. His tamẽ potiores videntur, qui muſis ſe conſecrant, & hos inter præſtantiores, qui iuris ſapientiæ operam dabant, aſtreamq; ſequuntur, vt illã rectè ſuppeditent, quibus maximæ videtur eſſe curæ, vt eorum tempore præuia iuſtitia res verè publica ſit. Sed qualis etiam poſt eorum vitam futura ſit (de quo ſe Cicero iactat) eos cura ſollicitat. Hunc iuſtitiæ cultum atque Reipublicæ ſtatum pectore verſabat huius operis author, cùm hæc commentaria legum Tauri ingeniosè, fructuosè, & copiosè fabricauit: atque ipſis vbi expedire intellexit, appoſuit: per quæ ambiguitates, quæ pullulare viderentur, funditus extirparet. Quoniam nulla iuris ſanctio, quantũcunque perpenſo digeſta conſilio, ad humanæ naturæ varietatem, & machinationes eius inopinabiles ſufficit, nec ad deciſionem lucidam ſuæ nodoſæ ambiguitatis attingit: eò præſertim, quòd vix aliquid adeò clarum certumq; ſtatuitur, quin ex cauſis emergentibus, quibus iura iam poſita mederi non poßint, indubium reuocetur. Quod operis author conſyderans, atq; etiam ingeneroſum eſſe (vt ait quidam) ſemper ex commentarijs ſapere, & nihil nos parere viamq; noſtræ induſtriæ præcludere: quaſi in nobis effecta ſit vis naturæ. Poſt longam conſumptam ætatem in iuris vtriuſque cenſura, poſt patrocinandi in cauſis militiam, atque iudicandi onus publicum longo tempore exercitatum, eò vt bene meritus Veteranus, rude iam (vt ait Horatius) donari meruerat: vt iuris nodos, & legum Tauri enigmata ſolueret, ad earum interpretationem acceſſit, & quaſi recens miles non recuſat laborem, vigiliasq; inchoat nouas, voluntariosq; ſubijt labores: & vt quietem alijs præpararet, noctes plurimas præteriuit inſomnes, qui in earum lectione priſcorum iuris prudentum obſeruando veſtigia, eas diuidit, & ſummat, docet quum quærit, atque reſpondet, vrget, inſtat, atque ſoluit, regulas ponit atque excipit, ampliat, & limitat, congerit vbi expedit, atque plurima cumulat ipſe, & multa alia pro opportunitate materiæ planè, ſanè, & fructuoſiſſimè facit: & vbi ſpeculatione opus eſt, Argi oculis omnia circunſpicit, & vt quæ ad negotium conducunt fideliſſimè gerat, labori non pepercit antiquorum, & Neotericorum iureconſultorum euoluendi volumina. quod ex commentarijs authoris facile eſt cuique intueri. Quorum adiumẽto opus abſoluit (ne hoc ſine laude) cùm non ſit parui (vt ait Hieronymus) eripere clauam de manu Herculis. Tandemq; opus abſolutum diu apud ſe retinuit, limaq; terſit, & quædam ſæpe operis litura coërcuit, donec (ſecundum Horatium) perfectum decies caſtigaret ad vnguem. Nec hoc cõtentus, ſed etiam in eo morem geſſit Horatio, in quo, inquit, ſi quid ſcripſeris, in metri deſcendat iudicis aures: & patris & noſtras, nouumq; præmatur in annum: ne (authore Quintiliano) præcipitetur æditio. Nam opus ſic exactum, inſpiciendum præſentauit*

ſpectabilibus Cæſareæ Maieſtatis conſularibus viris, quorum ſolertia atque ingenij ſedulitate viſum atque diſcuſſum, digeſtum atque examinatum, nõ magna ſine eius laude ab ipſis comprobatum eſt: & admirati authoris ingenium, dignum mãdari chalcographiæ cenſuerunt, quo pacto ad ſapientum iuris per Hiſpaniam vbique diffuſorum manus peruenire. Huius operis codex certè perutilis & neceſſarius vniuerſis iuris ſtudioſis: in quo quàm plurima iuris ambigua de eius apicibus reſerantur, quæ in ſupremis, mediocribus, & infimis tribunalibus ſæpenumero ſtrepunt, ſuper quibus non facile eſt etiam iuris ſapientibus decernere verum. Nam cùm huiuſmodi in iudicijs ventilantur lites, illarum patroni adeò perplexi ſunt, vt quò ſe vertant, ignorent: & in illis diffiniendis iudices ancipites ſunt. Hodie tamen luce clariore per huiuſmodi opus patefactà veritate, cauſidici ſi clientibus rectè patrocinentur, intelligunt, & reddentes iura populis, ſimplicitatem veritatis, ſemotis offendiculis & ſcrupis, & quibuſcunque alijs obicibus & inuolucris illam turbantibus, percipiunt. Inſtruuntur & in hoc opere iuris tirones, eiuſdem militiam ſubire molientes, & litigantium quiſque per illud ius ſuum conſequetur. Ideo quiſque veſtrum prouirili, primum Deo ingentes gratias reddat, qui hanc operis condendi mentem (à quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum, de ſurſum deſcendens à patre luminum) authori dedit: deinde authori pro donatis, vt largiendis digni efficiamini. Et hoc eius opuſculum Arrabonis vice ſuſcipite, & pretij ſolutionis parte, quouſq; pretiũ integrè ſoluat: præſtabit quippe: quum Commẽtariorum volumina magna in partitis interpretãdis, quibus cumbit, abſoluet. Nec deſinet incumbere donec perficiat. Quod ſe in breui (Deo dante) facturum pollicetur, & ad calcem vſq; deducat, quod pro Reipublicæ vtilitate laborat: Vos vtriuſque cenſuræ ſtudioſos, quibus potiſſimè ſuum ſudat ingenium, orat atq; exorat, vnanimes cum ipſo Deum precibus obſecretis.

Incipit lectura Didaci del Caſtillo, iuris vtriuſque Doctoris, in leges quas Tauri appellant, nunc recens per eundem recognita. A dictis inſuper multis in locis, doctiſsimis & perquàm neceſſariis additionibus, & gloſis non paucis, vbi deſyderari videbantur.

Oña Iuana

Iſtud nomẽ, Ioanna, ſumitur ex illo noïe, Ioãnes, quod nomẽ ab anti quo. i. à natiuitate Ioannis Baptiſtæ, re & noïe gratioſum eſt ꝑ interꝓtationes, deriuationes, & ethimologias, taliter ꝙ i apoſtolatu iſtud nomẽ ſup cętera viguit, ſecundũ Ioãnẽ Andreã, in ꝓœmio clemẽtinarũ gloſa. i.

Doña Iua

¶ Gratioſũ dico & magnũ nomẽ, Ioãnes, re: quia teſtãte dño, inter natos mulierũ nõ ſurrexit maior Ioãne baptiſta, vt habetur Lucę. i. & .7. cap. ¶ Noïe, quia angel⁹ iuſſu diuino miraculo ſe hoc nomen impoſuit Ioanni baptiſtæ, Lucæ dicto. c. i. ¶ Idẽ dicim⁹ de Ioãne apoſtolo et euãgeliſta, qui ſupra pect⁹ dñi in cœna recubuit, vt habetur Ioan. 21. ℣ Et ꝓpter magna facta iſtorũ nomẽ Ioãnes meꝛiter retinetur, ꝙa Ioãnes baptiſta digito demõſtrauit, & lingua filiũ Dei dicentẽ, Ecce agnus dei, ecce ꝙ tollit pctã mũdi, Ioã. i. c. & Ioã. apoſtolus & euãgeliſta teſtatur eodẽ. c. i. ꝙ in principio erat verbũ, & verbũ erat apud deũ, & de⁹ erat verbũ. ℣ Et ſic nomẽ Ioãnes fuit cõſonãs rei vt inſti. de donã. §. eſt & aliud, verſi. ſed nos & de ſeruit. §. pe. & de ſatiſdã. in prĩ. iũcta glo. in parte, intelligere. ¶ Propter quod bñ dixit Specu. in ꝓœmio, verſi. nouiſsimè ꝙ hõ, & ipſius nomẽ memoriter retinetur propter magnũ factũ illius. ℣ Et hoc memorię retinetur, et collaudatur nomẽ accurſij ꝓꝓ ipm accurſiũ: ꝙa accurrit & ſuccurrit cõtra tenebras iuris ciuilis. vt ꝑ glo. in. l. facta, §. ſi in danda, verſi. cõditio eſt. ff. ad trebellia. ℣ Idẽ dicim⁹ de iſto noïe Clemẽte, ꝙa cõuenit omni impatori et omni imperãti: ꝙa impator debet eſſe clemẽs, id eſt, pius: & ſicut riſibile eſt ꝓpriũ hoïs, ita clemẽtia debet eſſe ꝓpriũ prĩcipis. vt ꝑ Bal. & tex. ꝓbatur in. l. impialis, in prĩci. verſi. beniuolẽtiæ. C. de ſecun. nup. & in. c. i. impialis clementia, & ibi Bal. de pace cõſtã. in vſi. feu. ℣ Et nota ꝙ ꝓ habẽtib⁹ talia noïa præſumẽdũ eſt. vt ꝑ Ioã. and. in. c. grauis, de depoſi. & ꝑ Cinũ in. l. cũctos populos, 2. col. C. de ſumma tri. & fidẽ cha. vbi dicunt ꝙ magnũ eſt pulchrum & laudabile nomẽ habere. ℣ Ideo reſultat effect⁹ ſecundũ eũdẽ Cin. ꝙ ſi mortuo patre naſcatur poſthum⁹ q vocatur noïe patris, ꝙ illud nomẽ ꝓbat illũ eſſe filiũ ei⁹ q mortu⁹ eſt. ꝑ tex. ſingu. in. l. vxorẽ. ff. de manu. teſt. quẽ tex. dicit ſingularẽ Bal. in. c. tuã, pe. col. de ordine cogni. licèt Iaſ. in rub. ff. ſolu. ma. 4. col. dicit ꝙ ille tex. nũq̃ ſibi placuit: ꝙa alia cõcurrũt vltra nomẽ ꝓpriũ, ſed vide Gerardũ de petra cõſilio ſuo. 75. vbi idẽ tenet quod Bal. ℣ Sec⁹ tñ dicendũ eſt in habẽtib⁹ malũ nomẽ: ꝙa præſumitur cõtra eos, vt ꝑ Ioã. And. in. d. c. grauis, dicẽs de illo viro Belial ꝙ eſt nomẽ cuiuſdã de mõis & de illo Maſcarõ, de quo in. c. ꝑ inq̃ſitionẽ de ele. ¶ Secũdũ nũq̃d iſta ꝓſumptio ſit ſufficiens ad torturã. vide Io. An. in. c. cũ in cõtẽplatiõe, de regulis iur. & Frãc. Bruni in tractatu de indiciis & tortura, in ſecũda parte, col. 22. verſi. vide ad prædicta. vide etiã Gerardũ de Petra dicto cõſilio. 75. vbi dicit, ꝙ ſi plures ſunt inquiſiti & capti ꝑ aliquo maleficio, & eſſet dubiũ à quo eſſet priꝰ inchoãda tortura, ꝙ tũc, ceſſantib⁹ alijs indicijs ab illo q̃ habet turpe nomẽ eſſet inchoandũ. ℣ Hinc dicit do. Cardi. in. c. cũ ſecũdũ apoſtolũ, de præben. quẽ referũt docto. in. d. c. grauis, cõtra illos q̃ turpia noïa ſuorũ ꝓgenitorũ repetũt filiis, ꝙ plerũq; vbi nõ cognoſcũtur, reputãtur mali, & ſecũdum eũ nõ eſſet maior pauptas, q̃ de pulchris noïb⁹ facere ino piã. ℣ Et refert ibi Io. And. vxorẽ ſuã ſolitã dicere, ꝙ ſi pulchra noïa venderẽtur magno p̃cio, ꝙ qs debet ſibi emere pulchrũ nomẽ. ℣ Et hæc eſt vna de cauſis q̃re in coronationẽ papæ mutatur nomẽ papæ. vt in ꝓœmio Sexti. & refert And. Sicu. in. d. c. grauis. i. col. quæ oïa ꝓcedũt ex nobili dicto Eccleſiaſtici. 41. vbi dicitur, curã habe de bono noïe: hoc enĩ magis ꝑmanebit tibi q̃ mille theſauri p̃cioſi & magni. bonæ vitæ numeris dierũ: bonũ aũt nomen ꝑmanebit in æuũ. dicitur etiam Eccleſiaſtes. 7. c. in princi. Melius eſt bonũ nomẽ quã vngnẽta p̃cioſa. ℣ Oppono cõtra ſupradicta, & videtur ꝙ his præfationib⁹ nõ ſit vtendũ, imò debeãt reſecari, vt in. i. cõſtitutiõe. C. §. quib⁹. ℣ Solutio verũ eſt de ſuperfluis præfationibus, vbi præfatio nullũ commodũ pręſtat. vt. d. §. quib⁹. ℣ Sec⁹ de vtilib⁹, vt in caſu ꝓpoſito. vt. l. i. & ibi notatur. ff. de origi. iuris. & facit quod glo. dicit in ꝓlogo, 3. partita in ſumma. ℣ Secũdò oppo. & videtur ꝙ nõ valet argumẽtum à vi noïs, vel ab illuſione ſeu ethimologia vocabuli: ꝙa hæc noïa imponũtur ad beneplacitũ. vt not. Bar. in ꝓœmio infortiati, ſup rub. idẽ Bar. & docto. in rub. ff. ſo. matri. 2. col. verſi. ex quo habes. ℣ Igitur ꝙ qs habeat malũ nomẽ, nõ præſumitur cõtra eũ, neq; ꝑ habẽtib⁹ bonũ nomẽ. ℣ So. verũ eſt in ethimologia

Nota de bono & malo nomine.

Oppo. 1.

Oppo. 2.

So.

noīs ꝓprij, qñ repugnat coīs vſus loquēdi, & impo nitur ad volūtatē. vt ꝑ Bar. vbi ſuprà. & facit. l. liberorū, & l. ānicul⁹, ff. de ver. ſig. & l. labeo, ff. de ſup. leg. ℣ Itē qñ repugnat diffinitio. vt. l. 1. ff. de tutelis, et. l. 1. ff. d̄ teſt. Sec⁹ qñ nomē īpōitur diuinit⁹, vt ſuꝑ dixi de Ioāne bapti ſta: vel qñ nō repugnat coīs vſ⁹ loquē di: qa tūc valet argu mentū à vi noīs ꝓprij & appellatiui, tā affirmatiue ſumptū, vt ꝓbatur optime in. l. 2. & ibi docto. & Alberi. de Roſa in rub. ff. ſi cert. pet. vbi dicitur ꝙ mutuū dicitur, qa de meo fit tuū, ergo vbi de meo non fit tuū, nō eſt mutuū. ℣ Et dicitur teſtamētū q̄ſi teſtatio mētis, & vbi nō eſt mētis teſtatio, nō eſt teſtamentū. vt. l. 1. ff. de teſt. ℣ Et cleric⁹ dicitur à cleros, quod idē eſt ꝙ ſors, qa elect⁹ in ſortē dñi: ſi enī nō eſt elect⁹ in ſortē dñi, nō eſt cleric⁹. ℣ Et ex hoc dicit Abb. in. c. prudentiā, de officio. dele. 1. col. ꝑ illū tex. ꝙ multi ſunt ſacerdotes, q non ſunt ſacerdotes, plures noīe, ſed pauci re et effectu. c. multi, 40. diſt. & Cicero in lib. Offici. inquit: Multi & pauci ſunt hoīes, multi voce, pauci re: ad denotandū ꝙ ꝓrſus ignari nō merētur dici hoīes, ſed poti⁹ hoīm imagi
Oppo. 3. nes. ℣ Sed cōtra hoc facit, nā impator dicitur Auguſtus, ab augēdo: attū ſi nō auget ſed diſtribuit, nihilomin⁹ dicitur impator, nōt. glo. in pœmio. ff. veteris. ℣ Et papa dicitur pōtifex, eò ꝙ facit pontē. i. viā aliis exēplo vitę & doctrinæ: verūtū ſi hoc non facit, imò eſt mal⁹, nihilomin⁹ eſt papa. not. in. c. 1. de cōſtitu. li. 6. & in. c. nemo, &. c. aliorum. 9. q. 3. &. c. ſi papa, 40. di. ℣ So. pōt dici ꝙ primū procedit qñ nomē imponitur ſeu ſumitur ex eſſentiali natura ſua, vt mutuū teſtamentū: & c. ſed qñ nomē ſumitur nō ex eſſentiali natura rei, ſed ex eo ꝙ deſyderatur ſeu rationabiliter debet eſſe in noīato. tūc enī nō ꝓcedit argumē. dicitur Auguſtus, qa impatoris debet eſſe augēdi imperiū. & pōtifex, qa debet pontē facere: ſi tū nō facit, peccat, ſed ex hoc nō definit eſſe papa. ℣ Itē rex peccādo amittit nomē regis, non qa definit eſſe rex. c. zelus. 2. q. 1. tenet Archi. in. c. Regū. 23. q. 5. ℣ An valeat argumentū à vi noīs, vel ab ethimologia vocabuli. vide in. d. l. 2. ff. ſi cert. pet. et l. 1. ff. de fide inſtr. inſti. de legi. agna. ſucce. in. §. nos autē, & in. §. itē vetuſtas, inſti. de hęredi. quę ab inteſta. deſe. & in. §. eſt autē, inſti. de tute. & in. §. ſi ab hoſtib⁹, inſti. quib. mo. ius patr. po. ſolui. & in. l. ꝓperandū, in. §. ſin autē, C. de iudiciis, &. c. cū ſecundum apoſtolū, de præbē. & in authē. de defenſo. ciuita. in prīci. colla. 3. & in. l. pupillus, §. territorū. ff. de verb. ſign. & in. l. 1. ff. depoſi. & vtrobiq; docto. per Abb. in. c. pe. & fi. co. de iudi. & Albe. in. d. l. 2. in. §. appella. 1. not. ff. ſi certum pe. ℣ Et ſi vltra alios velis aliqd ſentire, dic ꝙ argumētum à vi noīs ſiue in bonā ſiue in malā partē inducit prę ſumptionem iuris tantū, vel qualē qualē. per ea quæ dicūt doct. in. d. c. grauis, & in. d. c. cū ſecundū apoſtolū: admittitur tū ꝓbatio delēs talē prę ſumptionē. c. cū in tua, de ſpōſa. glo. in. c. is q, eo. tit. b ¶ Gratia de Dios.

b cia de Dios,

patris. ſ. & filij, & ſpūs ſcī: vna tū eſſentia ſeu ſubſtātia ſimplex oīs. i. in quolibet ſenſu cōpoſitionis. vt in. c. 1. in prīcipio, de ſumma tri. & fide catho. & ibi glo. in parte, ſimplex. &. 1. Ioan. c. 5. vbi dicitur, tres ſunt q teſtimoniū dāt in cælo, pater, verbū, & ſpiritus ſanctus, vt in. c. quadā, de celebra. miſſa. qui vnus eſt, verus, ęternus, immenſus, incōmutabilis, omnipotēs, ineſtabilis, incōprehenſibilis, vt d. c. 1. ℣ Itē Deus eſt vnus, altiſsimus, creator oīm, omnipotēs, & rex potēs, & metuēdus nimis, vt habetur Eccleſiaſtici. c. 1. in quē firmiter credo, prout ſacroſancta mater eccleſia credit & præcipit credere, nō tū diſcutio, ſed quæ in præſenti opuſculo dixero, ſub eius correctione pono, & cū Auguſtino cōtra Pelagiū dico inſcrutabilia & incōprehenſibilia, no lo vt interroges: qa quod lego, credo & veneror, nō tū diſcutio: inſcrutabilia enim ſunt iudicia dñi, inueſtigabiles vię eius. vt in. c. ſi ex bono, de cōſecra. diſt. 4. & cū apoſtolo ad Romanos. 11. in fine dico. ℣ O altitudo diuitiarū ſapiētiæ & ſciētiæ dei, q̄ incōprehenſibilia ſunt iudicia tua, & inueſtigabiles viæ tuæ. quis enim cognouit ſenſum tuū? aut qs cōſiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? quoniā ex te, & ꝑ te, & in te ſunt oīa: tibi honor & gloria in ſæcula ſæculorū, amē. ℣ Tamen enī eſt verus deus, qa eſſentialiter et naturaliter eſt deus, vt dicit Tho. in cōmento illius titu. de ſumma tri. & fide catho. ℣ Eſt enī eſſentia diuina inſeparabilis reſpectu ſubſtātiæ, ſed reſpectu perſonarū diſcreta, vt in. d. c. 1. verſi. hæc ſumma trinitas, de ſum. tri. & fide ca. ℣ Eſt etiā deus lux vera, quæ illuminat oēm hoīem venientē in hūc mundū, Ioā. c. 1. & tenebræ in eo nō ſunt vllæ. vt. 1. Ioannis. c. 2. dixi, ꝙ deus eſt lux vera. ſ. incōprehēſibilis, & in mageſtate nemo terrenorū vidit vnq̄, Ioan. d. c. 1. circa mediū, & Bal. in. l. teſtiū, ſi. col. ibi in textu. C. de teſti. ℣ Alia eſt lux palpabilis & cōprehēſibilis, de qua loqtur. d. l. teſtiū, & de iſta nō eſt præſens ſpeculatio. ℣ Ab ipſo enī deo, lux vera, bona cūcta procedūt & ꝑ ipſum oīa facta ſunt, Ioā. d. c. 1. & l. 1. C. de vete. iure enu. & in pœmio inſti. & l. 1. in prīci. C. de officio præfe. præ. afri. vbi impator id quod noſtra cōfitetur regina. ſ. ſe impatorē dei gratia. & bene dicūt, qa regibus & impatoribus data eſt ptās et virtus ab altiſsimo: vt habetur Sapiētiæ. 6. c. in prīcipio. & ſub imperio dei cūcta ſunt poſita, & in manu eius ſunt oēs fines terrę. Pſal. 23. ℣ In cuius noīe quodcunq; fecerimus, verbo & opere facere debemus, gratias agētes ei, vt habetur ad Coloſſenſes. 3. ¶ Omne enim datū optimū, & omne donū perfectū de ſurſum eſt, deſcendēs à patre luminū, apud quē non eſt trāſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio, vt habetur. 1. Iaco. c. 1. circa medium. ¶ Sed quæro de qua gratia loquitur in præſenti? dic, quia gratia eſt multiplex. nam quandoq; ſumitur gratia *Gratia Quitu- plex ſit.*

pro

pro beneficio ſeu dono alicui collato, ad quod donator erat naturaliter obligatus. vt.l.p diuerſas. C. mãdati,& de iſta nõ loqtur in præſenti,qa deus nõ ob debitũ,ſed ex volũtate nobis gratiã fecit. ☞Illa enĩ quæ fit ex debito nõ dicitur ꝓpriè gratia, licèt Bal.in.l.1.§.hæc ſacramenta,de pace iura.firmã.quẽ refert And.Sic.in addi.ad eũ,in.c.1.§.impialis,ver. in plenitudine gratiæ,de pace cõſtan.in vſi.feu.dicit,ꝙ quando quis facit ad id quod tenetur ratione naturali,dicitur facere gratiã. &ꝓ eo facit in argumentũ.l.Titius,ff.de obſequi.pa.præſtã. Tamẽ cõtra eũ facit.l.Paulus,in.§.Paulꝰ,ff.de fideicó.liber. & ibi Ange.& quod tenet And.Sicu. in additione ſupradicta,& Bar.in.1.cõſtitu.digeſtorũ, & in. d.l. p diuerſas.2.col.verſi.iuxta hoc quæro & ibi Pau. de Caſt.fi.col.vbi dicũt,ꝙ appellatione donationis nõ cõtinetur donatio remuneratoria.idẽ tenet Frãciſcus in cõflatu,diſt.41. & eſt bonus tex.in.c.gratia.1.q.1.& bene facit quod tenet Bar.in.l.ſi tibi pecuniã.ff.ſi certũ peta. vbi dicit, ꝙ donatio propriè non dicitur in qua pretium vel modus interuenit. ¶Ex quo tria ſingulariter infero. Primum, quòd donatio remuneratoria non computatur in tertia & quinta parte:quam teſtator poteſt relinquere in ſuos & extrà: quia ſi donatio fit propter debitũ,potiùs eſt ſolutio debiti q̃ donatio:& leges quę ꝓmittũt donationes in tertia & quĩta parte bonorũ, intelligũtur de liberali & volũtaria donatione,nõ de illa quæ fit ob debitũ. ſi enĩ famulo ratione ſeruitij aliqd donatur,nõ debet imputari numero donationũ. dixi plenè ĩ.l.29.infrà,in parte,las otras donaciones, vbi vide. ☞Tñ,ꝓ corroboratione iſtiꝰ dicti adde ſingulare dictũ Bal.in.l.hac editali, in prin.2. col. verſi.modo ſtatim emergit talis quæſtio. C. de ſecun.nup. vbi dicit,ꝙ ſi inter maritũ & vxorẽ eſt facta,ꝓhibitio à lege ne aliquod lucrũ relinquatur, ſi eſt inter cõiuges appoſitũ pactũ de lucrãdo propter exceſsiuas expenſas, quæ fiunt hodie in vxoribus,ꝙ valebit tale pactũ vſq; ad cõcurrentẽ quantitatẽ expenſarũ : qa marito tãtũ abeſt quãtũ adeſt. dũmodo cõſtet de iſtis expẽſis. vnde dicit,ꝙ dicta diſpoſitio ĩtelligitur de puris lucris , argu.tex.in.l. 1.C.de fructi.& litis expen.&.l.quod autẽ. §.ſi vir. ff.de dona. inter virũ & vxo. iura enĩ prohibentia donationẽ inter patrẽ & filiũ , & inter maritum & vxorẽ,procedũt in donatione oĩno pura,vt eſt illa quæ fit nulla ratione cogẽte : ſed ſola liberalitas eſt cauſa donationis.ita tex.in.l.1.ff. de donationibus. notatur in.l.donari.ff.de regu.iur.& in.l.nec ignoras.C.de donatio.& in.c.1.de dona. ☞Et ex hoc dicit tex.& ibi Bar.in.l.ſiue vxor.ff.de dona.int.vir. & vxo.ꝙ donatio inter vi.et vxo.vt filia cõis dotetur,valet,licèt donatio inter maritũ & vxorẽ ſit ꝓhibita:et hęc põt excedere quintã partẽ bonorum, de quo vide Bar.in.l.2.C.de dona. tenet etiã Franc. Cremen. conſilio ſuo. 4. ☞Vnde colligitur quòd parẽtes iſto caſu poſſunt filio vel ſuis nepotibus vltra tertiũ & quintũ bonorũ ſuorũ vſq; ad legitimam filiæ eis relinquere pro filia maritanda,quod eſt ſatis notandum. ☞Secundò infertur, quòd talis donatio remuneratoria non confertur ſi debitum probetur vel meritũ,ſecundũ Bald.in.l.ſi donatione,vltima col.& ibi Pau.de Caſt.2.col.verſi.in hoc tamen.C.de colla.dixi in.d.l.29.infrà. ☞Tertiò infero, quòd licèt donationes reuocẽtur propter ingratitudinẽ,vt in.c.fi. de dona. &. l. fi. C. de reuo. dona. & inſti.eo. tit.de donatio. in.§.ſciendum:eſt verum in liberali donatiõe, ſecus in donatione remuneratoria , quæ propter ingratitudinẽ reuocari non poteſt.tex.eſt ſingularis iũcta glo.in.l.ſi pater. §.1. verſi.irreuocabilis.ff.de donatio.tenet Ludouic Roma.conſilio ſuo.514. nam vt ſuprà dixi,donatio remuneratoria propriè non eſt donatio, ſed debiti ſolutio.glo.eſt notanda hoc dicens in.d l.ſi pater.§. 1.ff. de donatio. & in.l.fi.C.de reuo.donatio. tenet Andre. Sicu. in.d.c.fi.2. col.in principio,de dona. Sed idem Andr.Sicu.in.d.c.fi.6.col. in prin.verſi.& limita, vſque ad ver. limita etiã per plures rationes & argumenta: tamẽ & ꝙ donatio remuneratoria poteſt per ingratitudinẽ reuocari.& nititur limitare.d.l.ſi pater.§.1.ff.de dona.& alia iura contraria, ſed ſalua pace ipſius.teneo contra eum,imò ꝙ donatio remuneratoria,quæ iã perfecta eſt,per ingratitudinẽ nõ poteſt reuocari:nã ſi verũ eſt ꝙ talis donatio eſt potiùs ſolutio debiti q̃ donatio, ſic magis dicitur ſolutio debiti vel ſeruitij iã recepti ꝓ iura ſuperiꝰ induĉta (ſeqtur) ꝙ debitũ ſolutũ nõ reſcinditur nec reuocatur ꝓpter ĩgratitudinẽ.vt eſt clarũ. ¶Propterea dicit Petrus de Bellaptica in rubr.inſti. 4. charta.2.pagina,in prin.ꝙ donare bene meritis non eſt liberalitatẽ exercere,ſed eſt potiùs remunerare.vt. l.cũ plures.§.in primis.ff.de adminiſt.tuto.&.l.qui filiũ.ff.vbi pupilli edu.de.&.l.iubemus nulli.§.ſanè.C.de ſacroſã.eccle. ¶Itaq; bene inferũtur tria quæ dicũtur in glo.ſ.ꝙ ꝓpter remunerationẽ parẽtes poſſunt donare vltra tertiã & quintã partẽ bonorũ,& ꝙ donatio remuneratoria non confertur ſi debitũ probetur vel meritum. Itẽ ꝙ donationes remuneratoriæ nõ reuocãtur ꝓpter ingratitudinem. ¶Adde & quartò, ꝙ donatio remuneratoria non requirit inſinuationẽ,licèt excedat ſummã quingẽtorũ aureorum. ita dicit Alex. in.3.par.conſi.20.in ver.nec infringi poſſunt.i. in fi.& conſi.21.p totũ. ¶Et not. ꝙ nõ ſolũ bona parentũ propter remunerationem donari poſſunt, verumetiam bona eccleſiarum , licèt regulariter bona eccleſiarum alienari non poſſunt,vt habetur in rubro & nigro , de rebus eccle.non alie. in. 6. & in.c.nulli, & quaſi p totũ,eo.tit.in volumine Decre. ita dicit text.& ibi docto.Abb.& Andre.Sicu.in.c.per tuas.2.not. de donatio.bonus tex.in.c.quicunq; &.c. eccleſiaſticis.12.q.2.&.c. illud.16.q.6. ¶Propterea dicit tex. in.c.cum in officiis,in principio,&.c.relatũ,col.2.

Notá. *Secũdò infertur* *Tertiò infertur* *Contrá.* *Extẽſio.*

in parte licèt autē deſta.q bona aliâs prohibita alie
nari vel donari alienātur vel donātur ꝓpter remu
Limitat Bart. nerationē. ¶ Quod intelligit Bar.in.l.iubem⁹. la.
2.inprinc.ver.quęro vtrū eccleſia & ibi Bal.2. col.
in fine.ver.deīde.C.de ſacroſan.eccle.de bonis mo
bilibus qpoſſūt alie
nari:ſecus de īmobi Reyna ᶜ de Caſtilla
Cō.Bar. lib⁹. ☞ Ego teneo q
etiā īmobilia eccleſiarū ad vitā alicuius ex cauſa re
munerationis poſſunt alienari: puta pro ſeruiciis
impēſis eccleſię.de quo eſt tex.ſingularis in.c.fi.&
ibi doctores & Abb.vltīo no.de pecu.cle.,ꝓbatur
Infert. optimè ex dicto.c.per tuas. ¶ Ad idem glo.1.in.c.
cōſēſus & ibi An.Sicu.2.co.de re.eccle.alie:vel nō
dicūt q pręlatus eccle.licite remūerat de re. eccle.
¶ Et ex hoc dicit idē An.Sicu.in.c.fraternitatē.3.
cō.in prin.de dona.q prelat⁹ licite pōt donare ad-
uocato de reb⁹ eccleſię:ex cauſa remuneratiōis idē
dicit Ioā.And.ibi & allegat.d.c.quicūq;.12.q.2. &
Extēdi. glo.in.c.fi quos ea cau.&.q. ¶ Sed quia ſupra dixi
in prima ꝑticula iſtius additionis:q donatio remu
neratoria non reuocatur ꝓpter ingratitudinem: ad
de q licèt mulier trāſeūdo ad ſecūdas nuptias in-
fra annū lut⁹ de iure impatorū perdit relicta ſibi à
viro p.l.1.& ibi doctores & Bal. 2.col. ver. ſed pōe
prior marit⁹. C.d ſecū.nup.ea tamē q̄ dacta fuerūt
vxori nobili īcōpēſationē ſuę nobilitatis,à marito
īnobili cōſtituēdo ſibi dotē vel aliâs:vel q̄ maritus
donauit vxori virgini corruptę,& dotate iuxta for
mā tex.in.c.1.de adulte,&.l.fi.infra.vel remunerā-
do donationē ab ea ſibi facta:vel beneficiū: vel ſer-
uitiū ab ea in eū collatū vel aliâs quomōlibet do-
nationē remuneratoriā faciēdo hēt vxor ſibi p̄ci-
puā:nec illa ꝓdit q̄uis,vt dixi ad ſecūdas trāſeat nu
ptias p dictā iura:tenet etiā do.doctor d Pala.īrepe.
c.p veſtras ſup rubri.cō.244.ī fine ī.ver. pro com-
plemēto cū ſequē.de donatio.īter virū & vxo.☞ In
tellige valere donationē factā vxori,à marito rōne
ſeruitorū & beneficiorū: tū limita duobus modis.
¶ Primo vt valeat vſq; ad equalētiā meritorū vel
beneficiorū nō vltra.ita dicit tex.in. d. c. p tuas de
dona.ibi dū dicit.iuxta ſeruitij meritū cōferāt. ad
idē Spe.ī ti.de poſitio.§.ſepti.vīdēdū in tertia char
ta.ver.ſed pone dicit.q remūeratio debet fieri iux
ta ſeruitiū etlaborē. ¶ Secūdo qnō q̄libet ſeruitia
vxoris eſſent ſufficiētia,erga maritū ad talē dōatio
nē.nā vxor tenet ſeruire viro ſub cui⁹ poteſtate ē.
vt habetur Geneſi.3.c.dixi ī.l.55.gl.1.īfra. ¶ Vñ ſi
hōeſtè,& caſtè ſe habet circa virū, & gubernet res
mariti non dicēt iſta ſeruicia,& bñmerita ꝓp q̄ ma
rit⁹ poſſet nec deberet cōtra iuris diſpoſitionē ali-
q̄d donare cū ad illa teneatur, vxor iuxta illd ap-
poſtoli ad Roma.4.c.vbi dicitur.ſi enī Abrahā ex
opib⁹ legis iuſtificat⁹ hēt gloriā,ſed nō apd deum.
credidit,Abrahā deo,et reputatū eſt illi ad iuſtitiā
¶ Ille vero q̄ ex debito neceſſitatis,aliq̄d facit nō
meretur:qa ſoluitqd debet.Et ex hoc dōatio ꝓp ta-
lia ſeruicia facta,nō dicitur remūeratoria, iō debēt
eſſe īſignia ſeruitia.vt dicit glo.ī.c.ſi quos.12.q.2.
¶ Quæ ſunt inſignia ſeruitia habetur in. c. ſi quis
papa & ibi Cardi.de turre cre.circa finē nūero. 11.
79.diſti.tenet do.doc.d Pala.dic.repe.c.p vras ſup
rubrica. co.243.ver.ſic ergo dicēdū.de dona. inter
virū & vxo.ſed incli⁹ p eūdē do.doc.ſup eadē rub.
co.238.ver.vñ ſi marit⁹.vbi dicit,q ſi marit⁹ vltra,
affectionē cōiugalē maximū bñficiū recepit ad vx-
xore vel ecōtra:ita q alter alteri ſit,obligat⁹ ad anti
dora & ꝓp hāc cauſā fuit facta dōatio valebit talis
donatio cū ſit remūeratoria ſeruitij recept.tenet ēt
Sali.quē refert & ſeqtur Abb.ī.c.cū ī eccleſiæ ſuper
glo.ī ꝑte bñditionib⁹ nubētiū de ſimonia vbi ple-
nè & Ioā.d Anaīa,&Marian⁹ ibi& An.Sicu.in.l.
ſi diuorcio.14.co.& ibi Bar.ff.de verbo.obli.idem
Bar.ī.l.ſi ita ſtipulat⁹.§.ſi tibi co.ti.Et ponit An.Sic.
exēplū in marito īqſito de crimine capitali detēto
ī carcerib⁹ & pēdēte,ꝓceſu ab vxore ꝓſonaliter vi
ſitato habitu muliebri tranſmutato cō ſua vxore ſi
bi dimiſſa ei⁹ veſtib⁹ inducta ſub mulieris colore
carceres,à,cuſtodib⁹ ī crepuſculo exire ꝓmiſſ⁹ au
fuxit ī cognit⁹,vxore ipſa,à,carcerib⁹ liberata ma-
rit⁹ ī remunerationē bñficij ī ſe collati fecit dōatio
nē.&c.hoc ēt exēplū ponit doc.de Pala. ī dicta ru-
bri.cō.238.cū ſeqnti.vbi ēt pōit plura alia exēpla,
notāda,& plurib⁹ rōnibus fūdata:& nota q ſi mu-
lier virū culpa bilē à carcere eripuit dato nō tene-
tur aliq̄ ꝑte tenet Flo.ī.l.liber hō. ff.ad legē acqrit.
glo.in.l.3.ti.1.li.3.fo. legum ſup ꝑte manūde ī fine.
¶ Ad idē do.Matth.de Affllictis deciſio.Neapol.
370.nu.15.cū ſeqn.loq̄do ī dōacioē facta extraneo
dicit.q ſeruitia ſūt digna maxīa remuneratione. ſi
q̄s ſeruiuit donāti ī īfirmitate vel tꝑore peſtis,&q
donatari⁹ cōſeqtur dōationē, qa poſuit vitā ſuā in
ꝑiculo mortis.qd eſt maximū ſeruitiū vt ſpientia
docet q̄ rerū eſt magiſtra.vt.c.cū expediat d elect.
ī.6. ¶ Sed qa ſufficiētia meritorū nō eſt ī iure,ex-
pſſa relinqtur arbitrio iudicātis.vt.l.1. §. expilato-
res.ff.d efractorib⁹ et ī ſpecu.oīum iudi.§.7.añ.ver.
hoc quoq;. ¶ Et nota q iudex ī arbitrādo nō dbet
eſſe nimis fauorabilis,alteri.vt dicit Ioā.An.ī.c.cū
eterni d re iudi.ī.6.ī.nouel.&Bal.ī.l.fi.C.de pœna
iudi.q ma.iudi.ſed debet ī ſpicere q̄litates ꝓſonarū
& factorū.vt.l.fi.& ibi Bal.C.de,obſeq.patro.pſtā.
Itaq;,ꝓ paruo ſeruitio nō dbet tollerari maxīa do
natio ſed equalēs.vt ſup̄ dixi.& q ſeruitiū ſit vltra
ſeruitia debita. ¶ Itē qd dixi d donatiōe remune
ratoria īter maritū & vxorē idē dicēdū eſt inter pa
trē & filiū patronū & libertū:qa ſi pſtāt ſeruitiaad
q̄ tenētur nō eſt loc⁹ donatiōi remuneratoriè: ſed
tū demū cū fili⁹ vel libert⁹ aut qs ali⁹ faciūt īſigne
ſeruitiū.vt dictū eſt. ¶ Et ali⁹ loq̄ndo idē dicēdū
ē d īpatore,& quolibet principe facienti donatio.
nē remuneratoriā vel cōcedētē ꝓuilegiū. q licèt re
uocare,nō valeat.vt īqt do.doc.d Pala.di.repe.ſup
rubri.co.399.ver.quo caſu.ſi tū donatio remūerato

ria

ria ꝯplurimū excedit merita,l'qa vaſſall⁹ fecit id ad qđ tenebat donō poterit reuocari,qa iure nō ſub ſiſtit ꝓ ſupi⁹ dicta.et ē tex.ī.l.3.§. Pero ſi por algūa grāde neceſsidad,et.§.itē ſin embargo, et.l.2.p oēs. §.ti.9.li.5.ordi.ꝓ q̄ iura termīat qō,de q̄ ꝓ dñm doc. de Pala.ī.d.ver.quo caſu,et ver.itelligo tñ. ¶ Pro pterea dicit tex.ī.l.51.ti.18.3.pti.qꝑ ī dōatiōib⁹ prici pū et regū Hiſpanię ad validationē dōationū req rūt et ponūt tria.Primū id qꝑ petit ſi ē magnū l'exceſsiuū.Secūdū qs ē ille cui fit donō,an ſit bñ meritus.Tertiū cōmodū et dānū qđ pōt ꝓuenire ex tali dōatiōe,& tūc dicit ibi tex.qꝑ ſi iſta tria cōcurrūt in dōatiōe,donō dr̄ pulchra,et qꝑ valet, alʒ ſi nō valet, l3 ꝓ prīcipē cōfirmet, nō valet cōfirmatio. nā dicit Spe.in ti.đ iſtru.edic.§.nūc aūt.ver.itē oppone ibi q̄rto,qꝑ qcqđ cōfirmat,itelligr̄ cōfirmari ſi iuſtè q̄ſi tū ē. Et ex hoc plures dōatiōes factæ ꝓ reges Hiſpanię nō bñ meritis fuerūt reuocatę,vt p3 ex.l.3.ti.9. li.5.ordi. ¶ Itaq; l3 loq̄mur in dōatiōe facta īter patrē et filiū, vel inter mari.et vx. vel īter patronū et libertū,vel īter prīci. et vaſſal.req rūtur tria ad validationē dōatiōis. ¶ Primū qꝑ facit donō ꝓp meri ta,et qꝑ merita nō ſint obſeqalia,vel ad q̄ dōatarij tenētur de neceſsitate. ¶ Secūdū,qꝑ ſint merita equalētia dōationi,l'ſaltē vltra dimidiā iuſtę mēſurę,argu.legis.2.C.de reſcī.vē. ¶ Tertiū,qꝑ ꝓbētur merita vel obſeqa pr̄i,marito,vel patrono,aut prīcipi facta,q̄ oīa clarī⁹ apparebūt ex ſequētibus. ¶ Sed qa poſſent aliq dubitare q̄liter cognoſcatur donō ſimplex,et q̄ ob cām vel ꝓp merita,formo vnā qōnem, de qua ꝓ Oldra.cōſi.5.vbi dicit.Quidā,non curo qꝑ ſit pr̄,marit⁹,vel extran⁹,qbuſdā mr̄imoniis aliter iūtis,oīa bona ſua dedit retēto ſibi vſufructo, ſic dicēs:rōne mr̄imonij cōtracti inter vos,cōſiderāſq; et attēdēs qꝑ vos cōiuges multa grata ſeruitia mihi feciſtis,& de die in diē mihi īpēditis, volēs remunerare ſaltē in parte exſcripta ſciētia ſpōtanea volūtate ac libera,ꝓprio iure liberè donaui,dedi,et tradi di purè,liberè,et ſimpl'r īter viuos, ac irreuocabl'r, ac nūc dono talia bōa.et cōtrà poſtmodū dicit: nec ipſā dōationē īgratitudinis cā vel alia q̄l3 reuocare volo,renūciās ſuꝑ hoc ex certa ſciētia,iurib⁹ dicēti b⁹, qꝑ donō poterit reuocari ꝓp ingratitudinē &c. quęrit an īſpectis verbis politis in prīcipio inſtrumēti dicatur iſta donō ob cām, an inſpectis verbis poſitis poſtea.ſ.ſpōtanea volūtate,etc.debeat cēſeri donatio ſimplex,& dicit Old. qꝑ debet cēſeri donatio ob cām ꝓp illa verba in prīcipio poſita: item qꝑ dēat cēſeri donatio ꝓpter nuptias,aliās añ nuptias, vt.l.vlti.C.de dona.ante nup.ibi,dū dicit: qa quaſi antipherna poſſunt intelligi, & nō ſimplex donō, vt.l.1.ff.de dona. & ibi notāt,nō obſtāte ea in prīcipio dōatiōis poſita.ſ.mr̄imōij,&c.dicit itaq; qꝑ iſta non ſit donatio ob cām.ſ.ꝓpter merita,ſed donatio ſimplex:qa quādocūq; apponitur cauſa,de qua ſupra ī dubio videtur īpulſiua, vt.l.Titio,in prīci.ff. de cō.et de.et.l.ſi mors,in fine.ff.de dona.inter vir. et vx.l.ſi mulierū,et ibi notāt.C.đ iure do.cū aliis. nec obſtat.l.Acq.ff.de dona.qa.d.l. deſcēdit ad ſpeciē recepti ſeruitij.qđ remunerare voluit donator ſed in ꝓpoſita quōne donator ſtetit in verbis generalib⁹,& nudo ſermone effuſus,quę vidētur magis ad colorē argu.l.qđ vēditor, & corā quæ ibi notātur.ff.de dolo.& l.ſi qs vēditor.&.l.ſciētiæ,in prī. ff.de edi.edic. Cōcludit itaq; Old.qꝑ ſupradicta donatio dicitur ſimplex & nō, ob cām, licèt qs dicat ſe donare propter recepta ſeruitia, ſi nō ſpecificet. ¶ Iſtud ēt tenet glo.in.l.7. in parte, por ſu trabajo, in ver.pater enī,tit.delas labores y particiones, & in.l.14.in pte,aduzir ꝓticiō,in ver.an pater, ti.đlas herēcias,li.3.foro legū: dicit enī.d.glo. qꝑ qū pater donat filio vt extraneo,debet ſpecificare quę & q̄lia merita præceſſerūt:nā incerta merita nihil operātur,vt auth.vñ ſi parēs.C.de inofñ.teſta.Bar.in.l. ambi.ff.de dec.ab ord.fa.& in.l.iubem⁹.C. de ſacro ſan. eccle. Iſta fuit ēt opinio Petri de Raue. in ſuo Alphabeto aureo,ſuper parte, tu ſcis,fol.16c. in fi. vbi ponit quędā dicta notabilia,et dicit.Reperitur in inſtrumēto donationis,qꝑ Titius motus affectione quā habebat ad Seyū,qa erat ſuus amic⁹: vel ꝓp eius benemerita fecit donationē, quærit, an iſta ſit donō ſimplex:& primò dicit qꝑ nō,qa nō mouetur ex mera liberalitate,ſed affectione & benemeritis, vt.l.1.cū glo.ſua.ff.de dona.ſed in contrariū allegat tex.in.l.affectiōis.ff.eo.tit.de dona.qa affectio quā habet ad perſonā donatarij, eſt cauſa qꝑ exerceat liberalitatē.nec dicit obſtare quod dicit de benemeritis,qa illud nō ꝓcedit qñ nō deſcēditur ad ſpeciē meritorū, & nō probātur eſſe vera. quod dicit eſſe notandū, qa quaſi in oībus donationibus ponūtur iſta verba.ſentit enī do.Pe.de Raue.qꝑ nō ſolū merita dēt ꝓbari,verūēt qꝑ ſpecificè ꝓ donatorē noīēt. ¶ Mihi aūt videt ſalua pace dñi Oldra.& Pet. de Ra.necnō do.doct.đ Mōtaluo,et aliorū prędictarū cōcluſionē tenētiū,qꝑ l3 ī iſtrumēto donatiōis dicat qꝑ donat ꝓp merita,l3 in ſpē nulla fiat mētio de ſeruitiis,dūmō ſeruitia l'merita ꝓbēt plenè(q̄ ſeruitia vt ſuꝑ dixi,dēnt plenè ꝓbari)alʒ donati.l3 dicat ꝓp merita,nihil valet.ita ſētit glo.& doc.in.d.l. ſi donatiōe.C.de colla.& doct.Matth.de affli.d.deci.370. nu.15.quē vide, qa plenè et notāter loquitur. ¶ Et rñde ad ea q̄ Old.dicit.d.cōſi.5.& docto.in locis q̄b⁹ ſuꝑ:qꝑ ſua qō eſt, an poſita ī iſtrumēto donatiōis merita ī ſpē,ſufficiat ſine alia ꝓbatione, & oēs ferè ſcribētes ī locis q̄b⁹ ſuꝑ tenēt qꝑ nō,ſed qꝑ merita de bēt ꝓbari:ſi tñ merita nō ꝓbāt,ſiue ponāt ī gñe ſiue in ſpē ꝓſumit donatio ſimplex et volūtaria,et facta ex affectiōe,nō ob cām argu.l nā & patrē.ff.qđ fal. tuto.auto.&.l.Aurel.§.Titius teſtameto.ff.de libe. lega.potius enī ſtandū eſt veritati q̄ aſſertioni.arg. l. fortè.ff.de caſtren.pecu. & in rubro & nigro. C. plus vale quod agitur. Sed quæro iuxta hoc, pater vel marit⁹ in inſtrumēto iurauit qꝑ filiꝰ patri,vel qꝑ vxor marito,vel libert⁹ patrono,obſeqa inſignia ſe cerunt

Not.tria quæ requirūtur ad validationē dōatis remūeratorię.

Contra Oldr.& alios.

cerũt,an ſufficiat iuramentũ loco ꝓbationis? videtur ꝙ ſic,ꝓ authen.quod obtinet.C.de ꝓbatio.tĩ & do.doctor de pa.dicta re.c. ꝓ veſt.de do.inter vi.& vxo.ſup rub.col.254.ver.ampliabis,cũ ſe.Sed vehementer dubito, vt iuramentũ patris vel mariti iſto caſu ſit ſufficiens ad priuãdos filios ſuos legitima, quæ cũ ſit debita de iure diuino,aliâs de iure ne filiis,vt dixi ĩ.l.6.in glo.ſup parte, como ſon los deſcendiẽtes a ellos, infrà daretur modus fraudandi ipſos legitima ſibi debita,quod eſſe nõ debet. ℣ Itẽ ꝙa teſtatoris aſſertio nõ põt mutare veritatẽ rei. vt per Bal.in auth.ſimiliter.ver.quid ſi legatur conſanguĩeis,C.ad legẽ fala. ℣ Itẽ Io.de Pla.in.§.itẽ ſi qs, ad finẽ,inſti.ſtipu.ait,ꝙ ſi pater vẽdit oĩa bona ſua & cõfitetur ſe recepiſſe pretiũ,nõ præiudicat filiis ſuis,niſi apparet de actu nũerationis.tenet do.Ab. in.c.q̃uis,pe.col.in ver.ex his infertur,de re iu. & do.Iaſ.May.in.l.ſi arrogator.12. col. ff. de adoptio. bar.cepo.caute.36.in fi. ℣ Idẽ dicendũ puto in caſu ꝓpoſito,niſi dicat ꝙ nos loqmur in caſu quo interuenit patris iuramẽtũ. ℣ Quicqd ſit,tene ꝙ nõ ſufficit patris iuramentũ, ꝓ ea quæ dicit Mat.de affli. de ci.Neapo.370.nu.15.cũ ſeq. ℣ Niſi cũ iuramẽto aliter cõſtet de ſeruitiis patri vel marito præſtitis. vt plenè dixi in.l.9.infrà,in glo.ſup parte,la quĩta, la.2.& Alex.pleñ.3.parte,con.18.& cõ.20. cũ ſequ. Infero ex dicta concluſione, ꝙ pater poteſt filium ſuũ priuare legitima, ſi ꝓmittat bona ſua alicui ex cauſa onero.legitima prohibetur. ita ait not.Bar.in l.here.ff.de bonis autho.iudi.poſſi. Ioã.de Pla.in. §.itẽ ſi quis,inſti.de inu.ſtip.Bar.oĩno in.l.nõ vſq;. ff.ſi quis à paren. fue.manu. Bal.in.l.2.C.ſi quid in frau.pat.& in.l.1.C.de ino.dona.& in.l.1.in fin. C. quæ in frau.cre.Ludo.põ.ſingularibus ſuis,in ꝑte, legitima, ver.quidã Card.&c. Alex. in additio. ad Bar.in.d.l. here. Verũ tamẽ eſt, ꝙ Bar.ibi ait: iſtud eſſe cõſiliũ diui ad fraudandũ filios legitĩa. ℣ Mihi tñ videtur cõtrà,nã ſi cauſa legitĩma vel merita debẽt ꝓbari,& ꝙ merita ſint ſufficiẽtia, vt ſuprà cõꝓbatũ eſt,nequaq̃ filij põt fraudari legitima:nam donatio remuneratoria potius eſt ſolutio debiti q̃ donatio,vt ſuprà:ſed legitĩa debetur poſt alienũ.vt.l. papinian⁹.§.4.ff.de ino.teſt. igitur vt debita debet ſolui donatio remune. ¶ Puto(vt ſuprà dixi) ꝙ ſit quaſi ſufficiẽs cã,ſi donatarius liberabit donatorẽ à morte ignominioſa,& amiſsione bonorũ & famæ, inſpecta qualitate ꝑſonarũ, & facultate donatoris. ¶ In eo tñ ꝙ donatio remune.excedit ſeruitia,reſcinditur remedio.l.2.C.de reſc. vẽ. ſecũdũ Ioã.de Imo.in.d.l.2. tenet Ludo. põ.in.d.l.ſi donatiõe. C. de col. ¶ Adde ẽt huic glo.ꝙ licèt inter maritũ & vxo.ſit ꝓhibita dona.vt ꝓ totũ titulũ de dona.inter vi.& vxo.eſt verũ regulariter, ꝑterq̃ ſi cõiuges ſibi inuicẽ faciãt reciprocã dona.ſi cõtingit alterũ prẽmoueri,vt l.9.ti.đlas herẽ.li.3.for.le.talis enĩ dona. vt ibi nõ eſt ꝓhibita,ſed valet:nõ indiget cõfirmatione ꝓ mortẽ, ẽt nõ interueniẽte traditione poterũt bona poti.ita dicit ſingulariter Pau de Ca.poſt Cin.in.l.ſi pater puellæ,in fi.c.de inof. teſta. quod dictũ multũ exaltat & exclamat ibi Pau.de Ca. dicẽs ꝙ frequẽter põt cõtingere in facto. ¶ Not.ẽt ꝙ licèt inter mar.& vxo.regulariter ſit ꝓhibita dona. nõ prohibetur hippotece renunciatio.ita tenet do. Mat.de afili.de ci.Neapo.232.num.7.ad qđ allegat tex.ſing.in.l.ſi pig.ff.de his q̃ in frau.credi.nam vt ibi dicitur, nõ eſt donatio pignoris vel hippotecæ remiſsio.& idẽ ibi hoc dicit glo.ſing. & tex.not.in l.1.§.1.& ĩ.l.titi⁹.ff.qb.mo.pig.vel hip.ſolui. ¶ Verũtñ multũ de hoc facit me dubitare tex.in.l.55.infrà,in quintũ dicit,no ſe pueda aꝓtar, & qđ ibi dixi in glo.ſup ꝑte,ſin licẽcia,cui multũ coadiuuat.l. oĩo.ff.de ſpõſa.& qđ dixi in.d.l.9. infrà in glo.ſup ꝑte,la quĩta,la.2.ver.ſed q̃ro,in fi. vbi dicit,ꝙ ꝓhibitũ aliqd ꝓhibetur, oẽ id ꝙ qđ ꝑuenitur ad illud, & hoc tene ꝙa ſecuri⁹. ¶ Vlteri⁹ q̃ro inter maritũ & vxo.matrimoniũ erat putatiuũ, donauit marit⁹ ꝓpter merita vel cõtra,an reſcindatur donatio. Videtur ꝙ ſic,ꝓ ea q̃ notãter dicit do. doct.de Pala. in dicta repe.ſup rub.co.143.cũ ſeq.in ver.& adeò,de dona.int.vi.& vxo. ℣ Tene cõtrariũ,imò non ſolũ ſi fiat donõ remune.inter cõtrahentes matrimoniũ putatiuũ, verũẽt ſi fecit inter ſtãtes in cõcubinatu, valebit donõ:nã ſi donõ ꝓpter merita poti⁹ dicitur debitũ q̃ donõ,ſeqtur ꝙ debitũ cuicũq; dẽat,debet ſolui. ¶ Vltio adde Alex.in.3.ꝑte,cõſi.20.1.col.in ver.tũ ẽt,vbi dicit ꝙ inter patrẽ et filiũ ẽt in patria ptãte exiſtẽte,põt fieri donõ à patre filio,qñ nõ eſt mera & pura dona. ſed remuneratoria per notata ĩ auth.vñ ſi parẽs.C.de inofi.teſta.& ꝓ Bar.ĩ.l.frater à fratre ad finẽ.ff.de condi.inde & in.l.ſi qs,ꝓ eo.§. 1.ff.de fideiuſ. ℣ Dicit ẽt Alex.dictã.1.co.in.ver.& ſimiliter ꝙ nõ ſolũ donõ remunera, verũ eſſet emptio & vẽditio in qua hinc inde aliquid datur cele brari põt inter patrẽ & filiũ in ptãte,vt ꝓ Bar.in.d. l.frater à fratre in vlti.char.in.ver.tertiò quæro qđ in cõtra.vẽ.& emp.&c. ¶ Q̃q; gratia ſumitur ꝓ cõceſsiõe alicui⁹ beneficij,vt cle.gratiæ,de reſcrip. &.c.qđ ob gratiã,de regu.iu.lib.6.& de iſta loqtur in pñti,ꝙa cõceſsio fẽtã prĩcipib⁹ noſtris, licèt fẽtã ſit eis quodãmõ dicũt miraculosè,vt multi,et patet ex opib⁹ corũ,fuit ſpõte fẽtã à Deo, nõ ꝓp debitũ, vt dicitur in p̃gmaticis,fol.102.in prĩ. dũ loqtur in crimĩe nefando,ꝙa terra et plenitudo ei⁹ eſt dei, vt ipſe dñs inqt ꝓ os Prophetæ, pſal.23. & oĩa poſuit ſub pedib⁹ hoĩs,vt habẽt pſal.8. Oĩa ſubieciſti ſub pedib⁹,&c.Quandoq; gratia ſumitur ꝓ dono ſpũs ſancti,vt.d.c.gratia.1.q.1. & iſta ſecundũ theologos eſt duplex.ſ. gratia gratis data,& gratũ faciens, de quibus plenè per magiſtrũ ſententiarũ,lib.12.diſt. 37.per glo.in cle.1.de magiſtris, & per beatũ Tho. in prima.2.q.c. 11. arti. penul.& vltimo,per Archi. in ſumma,de pœni.diſtin.1.per glo.in.c.cũ tãtũ,de cõſe.di.4.per And.Sicu.in dicta additio. ℣ Quotuplex autẽ ſit gratia,& eius diuiſionẽ ponit Spe. in

proœmio

proœmio, verſicu. ſane. Et nota q̃ donatio pura ſiue liberalis reuocatur ꝓpter ĩgratitudinẽ. vt habetur Matthęi. 18. c. &. d. l. fi. C. de reuo. dona. & in. d. c. fi. de dona. &. l. 1. ti. de las dona foro. l. ti. 4. quinta ꝑti. quę iura, vt ſuprà dixi, loqũtur in donõne liberali ſec⁹, in alis. ☞ Nota ẽt q̃ ĩgratitudo excludit quẽ à ſucceſſiõe ab inteſtato. glo. ẽ celebris in. c. fi. de poſtulãdo quę mouetur p. l. liberi. C. de ĩoffi. teſta. & Ioã. de Imo. ibi, ait illã glo. ẽe ſingularẽ & ſe neſcire alibi, deĩde dicit fortè eã falſã q̃. l. liberi quã datũ glo. allegat loqtur ĩ ĩgratitudine repellẽte quẽ à ſucceſſiõe ex teſtamẽto nõ ab inteſtato And. Si. ĩ. d. c. fi. refert Nicol. de Nea in. l. ſi ſpuri⁹. ff. vnde cogna. tenet q̃ ingratitudo repellit quem à ſucceſſione ab inteſtato, & ibi dict⁹ Nicol. refert Iacob. de Belui. allegare glo. ſingularẽ ſecũdũ eũ in authen. ꝺ nup. §. ĩgratitudinẽ colla. 4. et ipe allegat aliã ĩ au. ꝺ nõ eligẽ. ſecũ. nu. §. cũ igitur colla. 1. & facit. l. 5. §. ꝑterea, &. l. ex ꝑte: ff. de adimẽ. lega. q̃ iura allegauit Iaco. de Belui. in. d. §. ingratitudinẽ & ait q̃ talis hę reditas pueniat ad fiſcũ, & allegat legẽ his q̃ cõſequẽter. §. 1. ff. fa. herci. & in quãtũ Ioan. de Imo. dãnauit glo. d. c. fi. p legẽ fi. C. de reuo. dona. An. Si. re ꝑhẽdit eũ, & dicit q̃ nõ bñ arguit ꝑ motiua q̃ adducit And. Si. in. d. c. fi. ☞ Itẽ ingratitudo ẽ ſufficiẽs cã reducẽdi legitimatũ p reſcriptũ principis ad illigitima. tenet Bald. in. c. filij dati, ſi de feu. fue. cõtro. vſi. feu. Ludo. Rom. cõſilio ſuo. 222. & Fran. Cre. cõſi. 19. ☞ Et ne mirũ ſi gratia vel donõ reuocetur propter ingratitudinẽ: vel q̃ excludat quẽ à ſucceſſione ab inteſtato: nã ĩgratitudo eſt maximũ vitiã. & beat⁹ Bernar. ſup cãticis Salomõis vt refert Ioan. And. in. d. c. fi. de dona. dicit q̃ ingratitudo eſt vẽt⁹ vrẽs & ſiccãs fõtẽ mię & rorẽ pietatis fluẽta grę: & ꝓuenit ex ſuꝑbia, q̃ plerũq, putãt oĩa ſeruitia ſibi debita, & Valeri⁹ in. c. de ĩgratis, exclamat de ĩgratitudie cõmiſſa cõtra Marc. Tull. Cicero. q̃s inq̃t caſũ Marc. Tul. Ci. deplorare poſſit cũ alter Cicero nõ ſtet: & ſi q̃s donat vel idulget beneficia, & gr̃as facit, ſpat inde gratia ſeruitia recipe, aliãs nõ eſſet factur⁹. vt p Bal. in ti. de pace cõſtan. 2. col. in verbo, credim⁹ recepturos & ibi notatur. ideo nõ mirũ ſi ingrati ꝑdũt gr̃am q̃ oppoſitũ diſſoluit ꝓpoſitũ & Seneca vt refert Abb. in. d. c. fin. 1. col. de donationib⁹, dicit q̃ ingrat⁹ eſt q̃ nõ reddit, ingrat⁹ q̃ diſſimulat, ingratiſſimus omniũ q̃ obliuiſcitur, & Cicero immemorẽ beneficij oẽs oderũt. ☞ Et nota q̃ ſeruitiũ debet ſe extendere ad gratuita nõ vi promiſſiõis ſed beneficio impenſiõis. vt ꝑ Bald. c. 1. quibus mo. feudũ ami. & bene ad hoc facit q̃ habetur ĩ Spe, in tit. de teſte. §. 1. verſi. q̃ ſi pro vtraq; vbi ait, q̃ qui ſentit lucrũ ex ꝑſona vnius nõ debet eius perſonã ꝑ horreſcere. ☞ Et nota pulchra verba Federici imperatoris in. c. 1. circa principiũ de pace tenen. & eius vio. dicentis q̃ diuina prę ordinãte clemẽtia ſoliũ regię mageſtatis conſcendit, ideo dicit dignum eſt cuius præcellimus munere illi omnino appareamus in opere. ¶ Hinc dicitur Eccleſiaſtic. c. 4. in fide nõ ſit porrecta manus tua ad accipiendũ, & ad dandũ collecta. Redde igitur gratias ad minus, ſi aliud dare non vales. ☞ Nota etiam q̃ inobediens ſimilis eſt ingrato, vt per Baldũ in. l. 1. 7. opi. C. de his qui pœne, no. ☞ Nota etiam q̃ ſi donatio reuocatur vt ſuprà, multò forti⁹ impeditur: ſecũdũ Bal. in. c. 1. ☞ Inſuper. 2. col. in princip. verſi. nota in iſto de prohibita feu. alie. per fede. ☞ Sed nunquid iſta ingratitudo purgatur per gratitudinẽ ſuperuenientem, dic quòd purgatur quò ad deum, Lucæ 15. capitulo & Matthæi. 18. quoniam magna eſt miſeri cordia domini, & propitiatio illius conuertentibus ad ſe, Eccleſiaſti. 17. c. in fine. ¶ Quò ad nos tamen in foro contentioſo & iudiciali, vide Bal. in dicto §. inſuper. ¶ Et quod dixi in. l. 17. infra. ☞ Vnum tamen in hoc non omitto, q̃ ad probãdum in gratitudinem, non admittitur infamis infamia facti, vel emendatus de crimine, ſed integer & omni exceptione maior. tenet Bald. per illum text. in. c. 1. verſic. integræ opinionis, in titulo, quòd teſtes ſũt neceſſarij ad probandum feudi ingratitudinem, tenet etiam Ludoui. Roman. in commento legis admonen. ff. de iureiuran. per. di. c. 1. vbi tradit regu. valde elegantem, q̃ vbicunque ſtatutum requirit probationem p teſtes integræ opinionis, repellun tur infames infamia facti refert & ſequitur And Si in ca. teſtimonium, de teſti. c. ¶ De Caſtilla. Iſtud nomen, Caſtella, dicitur à caſtellum vel à caſtrum, quia regno iſto multa ſunt caſtella ſiue caſtra: & exponitur pluribus locis, caſtrum, pro homine fortè: quia aſſiduè ponuntur homines fortes ad cuſtodiam caſtri. & ſic dicitur in pſalmo. 94. Si exurgãt aduerſum me caſtra non timebit cor meum, caſtra, ideſt, hoĩes caſtri, quia parietes non pũt inſurgere aduerſus aliquem. ad quod bene facit dictum. Bal. in capit. 1. §. in generali, verſicu. quæro nunquid ſi de feudo fue. contro. inter domi. & agna. vaſſall. in vſibus feu. vbi dicit q̃ ad hoc vt appellatione caſtri veniant homines illius, debet inſpici volũtas cõcedentis. facit gloſa ſingularis, & ibi Barto. in. l. 1. C. de conductoribus & procuratori. lib. 11. vbi dicit q̃ legatum factum domui vertachinorũ, valet, & debetur perſonis illius domus, eò q̃ appellatione domus veniunt perſonę de domo. vt ibi. & eſt text. ſic exponens iſtud verbũ, caſtra in. l. 6. ti. 17. 4. partita.

Adde Hinc dicit Andre. Sicul. in commento rubricæ, de rebus Eccleſiæ. alie. vel nõ 10. folio, 3. colũa, in. ver. faciat etiã col. 2. paria ſit quã aliqui facere in aliquo loco vel in eius ſubditis. Hinc dicit do. doctor de Segura in repe. §. ſed & ſi fundum legis vnum ex familia, de lega. ſecundo, folio. 14. 1. coluna. verſicu. ex hoc ego infero, quòd ſi teſtator inſtituit hoſpitale, videtur inſtituere pauperes illius, de quo dixi in lege. 26. gl. 1. infrà. facit ẽt quia appellatiõe rei. venit homo. text. in iudicio meo melior de iure in. l. omnia. §. fi. de

fi de lega. 2. & ibi Bal. & Ioã. de Imo. tantum Bal. in. l. 1. ff. de ſtatu ho. & allegat. d. l. oĩa. §. fi. & l. fi. C. de verbo. ſign. & l. talẽ. §. fi. ff. d hęre. inſti. & vide And. Si. in c. 2. de cõſti. dicẽtẽ ꝙ appellatiõe ꝑ priorũ bonorũ veniũt ſubditi. ☞ Iſta expoſitio cõuenit huic regno ĩ quoabũdãt caſtra. i. hoĩes fortes ꝙ apparet exopib⁹ eorũ & fama volat: iuxta illud Matthę i. 7. & 12. c. vbi dicitur: ex opib⁹ eorũ cognoſcetis eos. & Ioa. 5. c. opa q̃ ego facio ipſa ꝑhibẽt teſtimõiũ de me ipſo. Itẽ dicit gl. ĩ ꝓœmio iſti. ĩ ꝑte argumẽtatio, ꝙ op⁹ laudat magiſtrũ. ipſi etenĩ Caſtellani recupauerũt qd̃ milites Romani ꝑdiderãt: & vbi Annibal fuit vict⁹, ibi Caſtellani maximã cõſecuti ſũt victoriã: illoſq; Paganos ſiue Agarenos q̃ tãto tpe pfidia cordis ꝑtes aliqs Hiſpanię & toti⁹ Affricę detinuerũt ab eis manu militari & ſine magno detrimẽto iſtius regni expulerũt & ſub regali ipio poſuerũt: cũ plurib⁹ aliis regnis & locis ſtãtib⁹ in oppoſitũ. & ex hoc dicit tex. in. l. 9. ti. 19. 2. ptita, ꝙ Caſtellan⁹ oĩ tpe fuit ſapiẽs ĩ bello. ☞ Opp. cõtra ſupradictã expoſitionẽ & vr̃ ꝙ non poſſit ſtare ꝑp dictũ Eccle. 11. c. ĩprin. vbi dicitur ne laudes virum in ſpẽ ſua neq; ſpnas hominẽ in viſu ſuo: breuis ĩ volatib⁹ eſt apes & initium dulcoris hẽt fructus illi⁹ in veſtitu: ne glorieris vnq̃ nec in die honoris tui extollaris: quoniã mirabilia opa altiſsimi ſoli⁹ & glorioſa & abſcõdita & inuiſa opa illi⁹. multi tyrãni ſederũt ĩ throno & ĩſuſpicabilis potauit diadema: multi potentes oppſſi ſunt valde & glorioſi traditi ſũt in man⁹ alterorũ. & eodẽ. c. 11. ĩ fine dicitur: añ mortẽ ne laudes hoĩem quenq̃: ĩ filiis ſuis agnoſcitur vir. Itẽ in bello pugnãtes nõ debent collaudari cũ ſit bellũ ꝑditio animę & corporis. vt. l. 1. C. publicæ letitiæ libro. 12. Et in authẽ. de armis. in principio colla. 7. tenet Bald. in l. 1. in princip. 1. nota. de cadu. tollẽ. & Lombarda dicit vidimus multos ſub iuſto clypeo perire, vt not. in. l. qua actione §. ſi quis in collatione. ff. ad legem aqui. refert Bal. in. c. 1. de pace tenẽt. & eius vio. 1. col. ĩ fine, verſi. ꝑ duellũ. & 2. Regũ. 11. c. circa finẽ, vbi dicitur, variusenĩ euẽt⁹ ẽ belli & nũc hũc & nũc illũ cõſumit gladi⁹. ☞ So. ſupradicta procedũt qñ bellũ eſt iniuſtũ, ſec⁹ ſi iuſtum vt. l. 1. & ibi Bar. C. de paga. tãtũ abb. poſt Inno. in. c. qd̃ ſuper. 2. co. ver. ꝑ defectione de voto. nos aũt bellũ iuſtum laudam⁹ nõ tñ ecõtra. ſed qa Caſtellãi huc vſq; bellũ iuſtũ ſũt aſſecuti pñt collaudari. vt in auth. vt oẽs obe. iudi. colla. 5. & qa iuſtũ eſt bellũ ꝙ fit mãdato & autho. pricipis nõ recognoſcẽtis ſupiorẽ vt hẽtur p totũ. 23. q. 3. Innoc. & Io. Andr. in. c. olim cauſã, de reſti. ſpolia. do. in. c. ꝑ hũani de homici. li. 6. glo. in ſũma ti. 23. 1. ptita. in fine qñ dicatur bellũ iuſtũ vel iniuſtũ. vide in rubrica ti. 22. 2. ptita & in. l. 1. eodẽ. ti. ꝑ Bar. ĩ. l. ex hoc iure. 1. co. ver. 4. q̃ ſint bella licita. ff. de iuſtitia & iu. in. l. hoſtes. 3. co. ver. hoc præmiſſo videam⁹. ff. de. capit. Bal. ĩ. l. 2. 11. co. C. de ſer. et aq̃. ☞ Põt ẽt dici Caſtella, qa Caſtellan⁹ ꝓpe dicitur cuſtos caſtelli vt hẽtur ĩ. l. pe. de feudis limitrophis li. 11. ¶ Et not. qſi Caſtellan⁹ hñs fortalitium in cuſtodiã reqritur de ꝑditiõe, põt dare aures & facere tractatũ duplicẽ vt ſeductor adueniat certo tẽpore vel hora: & ſi tunc veniẽs ſeductor male tractaretur, nõ incurrit Caſtellan⁹ culpã ſed eſt collaudãd⁹ tãtũ, Paul. de Ca. in. l. ſi quis ſeruo. C. de furtis, refert & ſequitur Domin⁹ doctor de Pala. Rubi. ſua ſolẽni repetitiõe. c. per veſtras, de donatione inter virũ & vxorem ſuper tex. col. 120. in verſicu. idem dicit Paul. & ibi col. prędcedẽti, referẽs Paul. de Caſt. vbi ſuprà. ☞ Quod dicit ꝑcedere etiã in vxore alicui⁹ reqſita de adulterio & ĩ iudice quẽ altera pars vult corrũpere pecunia, quia poſs ũt facere tractatũ duplicẽ vt ſeductor puniatur. ☞ Et qualiter puniatur vide in. l. 1. circa finẽ ti. 77. pt. 1. ¶ Et not. ꝙ ſi datur aliqd iudici vt ferat iniquã ſentẽtiã. vel ꝙ pro eo ferat ſentẽtiã, pecũia debet fiſco pricipis. vt. l. 52. ti. 14. 5. part. ſi tamẽ datur mulieri bõę famæ libidinis cauſa licèt ipſa vt promiſit non immiſceatur id peti non poteſt ab ea, vt. l. pe. eo. ti.

de Leõ, de Granada, de Toledo, de Galizia, de Seuilla, d̃ Cordoua, de Murcia, de Iaen, delas Algarues, de Algezira de Gibraltar, delas Iſlas de Canaria, ſeñora d̃ Vizcaya y d̃ de Moli-

☞ Itẽ poteſt dici Caſtella à caſtitate, tamẽ ſi hæc expoſitio cõueniret maximi effect⁹ eſſet: quia ſola caſtitas eſt ſufficiẽs aĩas corã deo pręſẽtare. vt authẽ. de lenonib⁹. §. ſãcim⁹ col. 3. ſed nõ multi gaude hoc pricipatu ſecũdũ Grego. ĩ. c. qatua. 50. di. poti⁹ verò repiẽtur cẽtũ lepores in vno cubiculo q̃ caſtitas laꝛgè ſũpta ĩ hoĩe. dixi largè qa ꝓpũ caſtitatis ẽ reprimere cõcupiſcẽtiã ex q̃ oĩa mala oriũtur. vt. c. nã cõcupiſcẽtiã de cõſtitu. & de iſta caſtitate loqtur tex. in. c. ſi enĩ de pœ. diſt. 2. vbi dicitur ꝙ nemo gloriari põt ſe caſtũ hẽre cor caſtitatis ꝓpẽ etſtricte ſũpta cõcernit ipã cõmixtionẽ carnalẽ. vt hẽtur ĩ. c. ne ſolo et c. qvidrit. 32. q. 5. et ĩ iſta multi obtinẽt ꝓncipatũ

Adde Bal. in. l. vna. 1. co. ĩ ꝓn. C. de ꝓ-

Adde uile. do. dicit ꝙ fides coniugalis thori, ſimilis ẽ caſtitati verę, vel ꝙ eſt. 2. ſpẽs caſtitatis ꝑ. l. mulier. §. cũ proponeretur. ff. ad trebellia. & vidua eã ſeruãs, nõ procul põitur à virgĩe. vt ĩ auth. de nõ eli. ſecũ. nuuẽ. ĩ prĩ. §. 1. col. 1. ¶ Datur n. aureola q̃ eſt q̃dã flos virginib⁹ carnem & mẽtẽ hẽntib⁹ ĩtegrã nõ hẽntib⁹ ĩtegrã carnẽ, licèt mẽtem ſic nõ datur q̃ſi fulgor ille detur ꝓp ſignaculũ inter grũ nõ factũ. arguit. c. acuti⁹. 26. di. tenẽt Ioã. Andr. & abb. in. c. cã matrimõij. 1. co. de ꝑbatio. ¶ Quib⁹ ꝑſõis datur iſta aureola ponit Archidia. in. c. & li ad tẽp⁹. 11. q. 5. cardi. Zãba. in. c. cõtiebatur. 5. q. de ſpõſa. impube. pleni⁹ ſãc. Tho. in. 4. ſenten. di. 8. q. 1. arti. 2.

idem

idē Tho.ī.4.sē.di.8.q.1.art.2. idē Tho.ī.4.sē.di.48. di.5.ar.1.2.q.4.et.5.ſ3 multò plēi⁹ An.đ Iſer.ī ſua pe grīaī ti.đ raptu virginū.3.et4.col.fo.26.et btūs Hie. de aſsūptione mr̄is Dei dicit,q̄ venire ī carnē p̄ter carnē,angelicū eſt poti⁹ q̄ humanū. d ¶ De Molina. Eſt loc⁹ extremas vbiſol ſe fūdit ī ūbras atq; ibi p̄ſpicuos ipſe remittit equos. Molinā vocitāt q̄dā cōualle ſedētē: lucida dū cel lo colligat aſtra Ven⁹. Hāc validi muri circū ſtāt marmore facti: v̄tere nō tēp⁹ machina nulla pōt. Hīc me naſcētē exceperūt ſydera primū: hīc p̄mū genitrix vbera tenſa dedit. Hīc ſunt ferriferæ venæ, quib⁹ ipſa metalla: cōflātur ferri p̄fera in arma virū. Lanigerę pecudes ſyluarū tractib⁹ errāt: et mōtes magnos pluri ma turba tenet. Nō tā alię pecudes molli velātur amictu: nec ſunt quę tātū carbaſa cūcta p̄māt. Ex his diuitię magnū cumulat et aurū, cernere iā ceſſus regna tenere pōt. Sūt alię venę q̄s nūc ego trāſeo, q̄ſq; ſcribere ſi vellē, tēpora lōga forēt. Hęc fūdit claros eqtes ad bella, p̄batos: hæc ſolita eſt magnos vīcere ſępe viros. Gignit & hęc hoīes pulchræ virtutis amātes: & q̄ à natura maxima quæq; petūt. Prīcipis hęc titulis ſimul & Cantabria nr̄i: ſcribitur īperiū, gl̄ia magna dec⁹. Horrida frigorib⁹ populis cōfinit Iberis: quos bello ſemp̄ ſub iuga dura dedit. ☞ Nec mireris ſi de vrbe iſta hoc dixi, q̄a p̄pria, vt ſup̄, & nobilis eſt patria: & q̄a hoc opuſculū ī ea feci, et oē actū ī nobili p̄ria redūdat ad gloriā illi⁹. tex. eſt celebris in.l.ſi q̄s, vbi Sali. C. de nālib. lib. e ¶ Sicilia. Iſtud p̄miū loq̄tur de Sicilia inferiori, alia verò Sicilia ſup̄ior nuncupata Neapoles, p̄tinebat ad eccle. Roma. vt in cle. paſtoralis, de re iudi. &.c. ad ap̄licæ, eo ti. li. 6. &.c. mādata, de p̄ſū. fuitq; datū in feu. regnū iſtud Sici. i. Neapo. p̄ pa. Clemē. 4. 4. kal Iunij, p̄tificat⁹ ſui āno. 1. anni dñi. 1365. dño Caro. comite Andagañ. filio felicis memorię dñi Ludouici octaui regis Frācorū, fratris ſcti Ludouici, ſecūdū Bal. in. l. cū antiqorib⁹. 2. col. verſi. cōſtat nāq;. C. de iure deli. ſed Archie. Flor. ſua. 3. p̄te hiſtoriali, ti. 19. c. 13. in pr̄ī. dicit q̄ Māfred⁹ fili⁹ illegitimus. 2. Federici regis Francorū, regnū Apuliæ & Sicilię, vbi vſurpauerat cōtra volūtatē & prohibitionē eccleſiæ, & p̄ſecutionē cōtra eccleſiā cōtinuabat: quā ob rē Vrban⁹. 3. papa cupid⁹ eccleſiā de tāta opp̄ſſione eruere, anno Dñi. 1265. cū eēt in ciuitate Viterbij, vbi tūc curia reſidebat cū cōſilio Cardīa. collationē fecit in abſentia. d. regni Apulię & Siciliæ Carolo fratri Ludo. ſctī regis Frācorū. demū collatiōe facta ſup̄dicto Carolo, vt ſcribit Leōar. ī hiſto. Florētīa, defuncto Vrba. pa. fuit elect⁹ in ſūmū pōtifi. Clemēs. 4. anno dñi. 1265. hic incredibili fauore ī Carolū verſ⁹, q̄a ex p̄uincia Narboñ. ort⁹, vocauit Caro. đ p̄uīcia, vt acceleraret aductū ſuū ad eū q̄ puenit ad papā Clemētē, et ipſe corporaliter īueſtiuit de regno Sici. vt dicit Ar. Flo. vbi ſup̄. ti. 20. c. 1. §. 1. et đ iſta corpali īueſtitura loq̄t Bal. ī. d. l. cū ātiqorib⁹ tū vt hē as notitiā iſti⁹ Caroli, et q̄l'r dictū regnū Apuliæ & Sicil. p̄tinet xp̄ianiſsīo Ferdi. regi Arago. et ſucceſſorib⁹ ei⁹. vide Arch. flo. vbī ſup̄, et ſubſequēti per totum, ti. et in chronicis regni Arag. et Sici. ☞ Et quò adiſtā regnū Sici. vide Ludo. rō. cō ſi. ſuo. 617. vbi dicit, tū ſcio q̄ regnū Apu. et Sici. iure plēi dñij ad ap̄licū noſcīt p̄tiere. c. ad ap̄li cę, đ re iu. li. 6. ſ3 pōeq̄ papa facit īregno vnū varōē dādo ei feudū, et iurat papę p̄ illā fidelitatē: mō trāsfert papa regnū vniuerſal'rī vnū regē, an p̄ hoc ītel ligat alienaſſe dictū regnū ſeu varōiā: q̄ſ diceret q̄ nō, q̄a ī gñali aliēatiōe nō vēiūt vaſſalli. c. gñali, ſi đ feu. fu. cō. ī. do. et ag. nihilomin⁹ cōtrariū eſt verū. et ī hoc fallit illa reg̃la: nā verū ē, niſi vaſſalli illī ſint acq̄ſiti dño ex trāſlatiōed. regni, p̄ut ſūm⁹ ī caſu regni Neap. tex. eſt ſing. ſecūdū Bal. ī ti. đ pace cōſtā. §. ī ciuitate. 10. co. ☞ Et vltra ea q̄ ſup̄i⁹ dixi de collatiōe regni Sici. vide gl. ī. c. 1. đ reli. et ve. ſctō. ī cle. ī p̄te, vrbano, et ibi abb. ī ſuis recol. vbi dicit q̄ vrb. pa. 4. fuit à natiōe Gallic⁹ & Torcēſis parū q̄; vīxit poſt triēniū ī papatu. iſte fuit q̄ regnū Siciliæ cōtra Māfredū cōtulit Car. fri regis Frācię. ☞ Et no. q̄. d. pa. Vrb. 4. āno dñi. 1266. cōceſsit regnū hr̄l'm. d. Ca. regi Sic. q̄us dictū regnū et hr̄l'merat ī māib⁹ Sarra. q̄a ad eccle. p̄tiebat. tenet Bar. ī. l. id qđ apud hoſtes. ver. et ex hoc, đ leg. 1. vbi di. q̄ regnū pōt cōcedi ſi adq̄rīt. l'. capiat. not ī. c. abbate ſāè, đ re iu. li. 6. t3 Ol. cōſi. 264. et Bar. ī. l. fi. ver. et ex hoc. ff. đ act. ēp. et vē. vbi di. q̄ papa et īpator p̄nt cōcedere regi b⁹ nr̄is regna q̄ tenēt p̄ Sarra. cū fuerīt nr̄a, et q̄a papa nō valet cōtra oēs ī fideles ſuā exercere repotātē. t3 Inn. ī. c. qđ ſup̄ his, đ voto, et Abb. ī. c. fi. 3. not. de baptiſmo: q̄p̄p iuſtè ſit p̄ papā talis cōceſsio, maximè Hr̄l'm nā cū ſit cōſecrata ī ſāguīe xp̄i, eſſe non d3 ī dñio īfideliū et illā multi īpatores adq̄ſierūt dñio xp̄ianorū. t3 Abb. ī. d. c. qđ ſup̄ his, 2. col. ver. ſ3 cōtra hoc, ī fi. itaq; q̄rela ſup̄dicti regni hr̄l'm cōpetit regi b⁹ nr̄is, tāq̄ ltīs ſucceſſorib⁹ xp̄ianiſsimi Ferd. regis Arago. et Sici. et ſicut eccle. roma. militās pōt licitè bellū facere, & īdicere cōtra paganos, q̄ tenēt occupatā terrā ſctām Hr̄l'm, ſecū. Inn. et abb. ī. d. c. q̄ ſup̄ his, & cōtra Tur. q̄a al'r nō pōt ire ad paga. vt p̄ Bar. ī. d. l. 1. C. de paga. Ita et his, cui p̄dictū regnū fuit cō ceſſū, et ſucceſſores ei⁹ cōtra Turcos militare pnt, et

na, prīceſa đ Aragō y đ Sicilia: archiduq̄ſa đ Auſtria, duq̄ſa đ Borgoña: al prīcipe dō Carlos, mi muy caro y muy amado fijo: y alos infātes, duques, plados, cōdes, marq̄ſes, ricos hōbres, maeſtros de las ordenes y alos đl mi cōſejo, y oydores de las mis audiēcias, y alos comēdadores y ſubcomēdadores, al caydes đlos caſtillos y caſas fuertes y llanas, y los alcalđs đla mi caſa y corte y chā cillerias y a todos los corregidores y aſiſtētes, y alcalđs, y infe-

infideles:& ſi ali⁹ citra reges noſtros ſupradictũ regnũ Hieruſalẽ & Sicilię occuparet,incideret in crimẽ lesegis Iulie mageſtatis : tenetBar.ĩ.l lex.12.tabularũ.ff.ad legẽ Iuli.mag.q̃ no.pp.accidẽtia ĩter ſup dictũ regẽ noſtrũ Ferdinãdũ,et Ludouicũ regẽFrãcorum , ſuper dicto regno Siciliæ , quia cùm milites eorum nos y otras juſticias y juezes q̃leſq̃er, d̃ to pluries ĩ bello armis certaret,vn⁹ cõtra vnũ,& oẽs ſimul, ſemp miraculo ſe vicit & obtinuit ps Ferdinãdi,& adept⁹ fuit regnũ: finitaq; lite facti ſunt amici,magno duce & capitaneo teſte.

Adde Et nõ ſolũ cõtra Paganos & infideles ſtantes extra regna Hiſpanię, vt dicitur ĩ glo. verũẽt cõtra Paganos,& Sarracenos,& alios infideles ſtãtes intra Hiſpaniarũ regna,& intra regna aliorũ xp̃ianorũ. ¶ In cõtrariũ facit.l.xp̃ian⁹.C.de Paganis,& q̃d dicit Innoc: ĩ.c.q̃d ſup his,de voto.nõ enĩ vis nec moleſtia debet ĩferri volẽtib⁹ viuere in pace,nec ſunt cõpellẽdi ad fidẽ catholicã venire.p.c.ſicut de Iudęis.&.c. fidẽ.23.q.1.cũ ſim,p̃ quo bñ facit dictũ Apoſtoli ad Roma.12.c.de quo ĩ.c.niſi bella.23.q.1. vbi dicitur. nobis iã bella vltra nõ eẽ carnalia p̃agẽda.ſentit enĩ Apoſtol⁹,q̃ cõtra nõ p̃ſeq̃ntes xp̃ianos nõ licet bellũ ĩdicere. ¶ Facit ẽt illud.Io.14.c.vbi dñs voluit ſuos hẽre pacẽ. ¶ Prĩa tñ opinio eſt vera, vt cõtra Sarracenos vel Iudęos,& alios infideles ſtãtes ẽt ĩtra regnũ xp̃ianorũ poſſit bellũ indici iuſtè, ita dicit Oldra.ſingulariter cõſilio.72.p̃ plura fũdamẽta, nã veriſimile eſt, q̃ qñcũq; ip̃i fideles oportũitatẽ hẽbũt,oppugnabũt, & p̃ſequẽtur xp̃ianos,& eccleſiã Dei:q̃a hæc videtur eis naturaliter ineſſe.vt hẽtur Gen.16.de patre Sarracenorũ Iſmaël , à quo ip̃i Agareni deſcendũt,vt notat.in.c.& ſi Iudęos dein de,& Sarra.vbi dicitur man⁹ eius cõtra oẽs , & man⁹ eorũ cõtra eũ.nã ip̃i Agareni pugnant cõtra oẽs & oẽs pugnant cõtra eos.Et ſi in aliq̃b⁹ ſunt ĩ pace (hoc eſt) q̃a videt ſe nõ poſſe nocere:aliãs ſi poſſẽt, pturbarẽt pacẽ:iõ nõ eſt eis indulgẽdũ. vt. c. nulli, ĩ fine.13.q.1. ¶ Vñ & nos videm⁹ tp̃orib⁹ noſtris quãta mala p̃fidi Iudęi, & ip̃i Agareni introduxerũt in his regnis Hiſpaniæ.In tãtũ q̃ ẽt ip̃i ad fidẽ cõuerſi catholicã ſtãtib⁹ in regno Valẽtię,regnante in cordib⁹ ſuis p̃fida ſecta Mahometica dimiſſis p̃priis habitaculis in mõtib⁹ altis, & ſũma ſierra d̃ Spadan,cõtra incolas illi⁹ regni vehemẽter pugnarũt,& plura mala fecerũt,vſq; dũ capti & interfecti fuerũt. ¶ Si enĩ ad fidẽ cõuerſi hoc fecerũt, q̃d dicẽdũ erit d̃ nõ cõuerſis:p̃fecto,& nũc de ip̃is plura mala dicũtur:nã trãſferũt arma ĩ terras aliorũ Sarracenorũ ad pugnãdũ cõtra nos, p̃pterea hodie p̃hibẽtur, ne inuicẽ p̃ticipent ſub grauibus pœnis. ¶ His verò de cauſis Iudęi & Sarraceni fuerũt expulſi de oĩb⁹ Hiſpãiarũ regnis p̃ catholicos reges Ferdinãdũ & Eliſabeth,vt habetur in prægmaticis regni folio.4.5.&.10.De iſta ẽt q̃one loqtur Oldra. conſi.264.nu.1.&.2.Et an poſſint bona auferri ip̃is Sarracẽis,dicit Oldra.cõſi.87.nu.1.&2. ¶ Et rñde. ad motiua in cõtrariũ inducta.&.1.ad.c.xp̃ianus & ad ea q̃ dicũt doc.& Inn.in.d.c.q̃d ſup his,de voto, cũ ſimi.q̃a eſt verũ,q̃ nõ debet malũ iferri , cũ volunt Iudæi & Agareni viuere in pace, non tamen negatur qñ poſsit expelli d̃ regno p̃ mala q̃ ſequũtur ex p̃ticipatiõe eorũdẽ. Itẽ q̃a hẽre inimicos ſecũ, eſt piculoſũ , & maximũ incõueniẽs,p̃pterea Bar.ĩ.l.ſi. p̃ illũ tex.ff.de pactis,ĩter emp.& vẽdi . dicit q̃ intereſt nr̃a hẽre inimicos nr̃os à lõgè . ¶ Et dicitur inimic⁹ q̃ conatur cõtra me,& libẽter me offenderet,ſi poſſet.vt p̃ Bal.in.l.1. C.ſi quacũq; p̃dit⁹ põt. Itẽ ad illd̃ Apoſtoli rñde.vt p̃ Archi.& Cardi.ĩ.d. c.niſi bella.vel aliter & meli⁹ dicit Apoſtol⁹, ſi fieri põt,q̃d ex vobis eſt,cũ oĩb⁹ hoĩb⁹ pacẽ habẽtes: itaq; dicit Apoſtol⁹(ſi fieri põt)itẽ dicit(q̃d & vobis eſt) ſed q̃a ip̃i Agareni nolũt viuere in pace ſed conantur ſẽp,& p̃procurãt nos offẽdere,nõ ĩmeritò & nos defẽdere d̃bem⁹,illos à nr̃o expellẽdo cõſortio.nã aliter nõ poſſum⁹ viuere ĩ pace. ¶ Itẽ ad illud Ioã.19.c.rñde.vt p̃ Cardi.in.d.c.niſi bella.q̃d argumẽtũ modicũ valet.Primũ,q̃a ſecũdũ Alex . de Ales in tertio,p̃ diſcipulos xp̃i nõ intelligit gñaliter oẽs xp̃ianos:ſed viros eccleſiaſticos, q̃b⁹ ĩterdicta ſũt bella & arma.Secũdò,q̃a cõſeq̃ntia illa non valet:nã bella illa corporalia,fuerũt figura ſp̃ũaliũ bellorũ.ergo nõ p̃ñt geri nũc bella iuſta corpalia, attẽto q̃ malignitas aliquorũ nõ niſi bellis donari põt.vt p̃ illa pax hẽatur.vñ ſicut patris ãtiqui bella geſſerũt iuſta ſine peccato:ita & ĩ neceſſitate gerere poſſum⁹:pax enĩ debet eſſe volũtatis,bella verò tãtũ neceſſitatis.Hinc legimus q̃ Dauid pugnauit cõtra Goliã.vt hẽtur.1.Regũ.18.c.Item p̃cepto dñi pugnauit cõtra Philiſtæos.vt legitur.1.Regũ.23.Et multa alia p̃lia geſſit p̃cepto dñi.Et nihilomin⁹ Dauid fidelis,& mitis,ac ſanctus , collaudatur à dño, vt hẽtur pſalmo.77.vbi dicitur.ĩueni Dauid ſeruũ meũ,&c.& hẽtur ĩ.c.ſi q̃s plurimũ.1.q.7.& ĩ.c.noli ſtĩari.23.q.1. ¶ Inter bellantes veteris teſtamenti multi iuſti legũtur,vt Ioſue Gedeõ , & q̃mplures ſancti reges,de q̃bus dicitur, q̃ fecerũt opus rectũ corã dño.vel q̃ rectũ erat corã dño:& ſãcti Machabæi ĩ hoc laudãtur, q̃ p̃.l.& ſacris viriliter pugnauerũt,vt hẽtur hiſtoria Machabeorũ,& p̃ totũ . 23. q.4. ¶ Quæ dicũtur bella licita,& quę req̃rũtur vt bellũ ſit licitũ,& ã licet depr̃cari ĩ bello iuſto,hẽtur plenè ĩ.c.militare:& ĩ.c.apd̃.23.q.1.& ĩ.c. iuſtũ. 23. q.2.& vtrobiq; Archi.& Cardi.de turre . cre . dixi ſupra ĩ gl.ſup p̃te Caſtilla,ĩ. ver. ite in bello . &c. f ¶ Ricos hõbres.Qui dicãtur richi hoĩes,vid ĩ. l. 6.t.9.2.p̃tita:q tñ dicãtur diuites,vide ĩ.l.ſi q̃s à liberis.§.ſed ſi fili⁹.ff.d̃ alẽdis libe.vbi dicitur & notatur, q̃ hẽntes officium dicũtur diuites.vide ibi. g ¶ Grã daño.Ex p̃mio iſto colligĩ euidẽter, q̃

cauſa

cauſa finalis & mẽs legiſſatoris debet eẽ, q dãna ex pẽſæ ſubditorũ vitẽtur. idẽ tenet Bar. & oẽs ĩ. l. q ſi liab⁹ đlega. 1. & ĩ. l. alimẽta. ff. de alimẽ. & ciba. lega. & ĩ. l. ſi ſeru⁹ pluriũ. §. fi. de lega. 1. Frãciſc⁹ Cur. ſuis cõſi. cõſilio. 49. 6. col. ℣ Itẽ qa impiali beniuolẽtiæ cõuenit inueſtigare cõmoda ſubditorũ, & errãtes ad melioris vitæ frugẽ reducere, & eis gratiã clemẽtię ĩptiri vt. l. impiali, & ibi Bal. in pn̄ci. C. de nuptiis, & ĩ c. 1. ĩ. §. ĩpialis clemẽtiæ, ver. q̃m ſẽp ĩ ſubditos, de pace cõſtãtiæ, ĩ vſib⁹ feu. et. l. 4. ti. delas leyes, libro ordinamẽtorũ. ℣ Et nota q reges tenẽtur qbuſlibet pſonis ius ſuũ cõſeruare. dicit tex. ĩ. c. 1. đpace tenẽda & eius viola. & ĩ l. 2. đ his q ſũt ſui vel alie. iur. itaq; princeps dãna vitãdo dicitur bñfacere ſubditis, & tãq bñfaciẽs debet hẽre primum noĩs & rei. vt ibi.

abadẽgo, ordenes, behetrias, yotros q̃lq̃ſq̃er ſeñorios y p̄ſonas đq̃lq̃er cõdiciõ q̃ſeã, y acadavno, y q̃lq̃er đ vos, aq̃ẽ eſta mi carta fuere moſtrada, oſu traſlado deeſcriuano publico, ſaludyg̃a: ſepades q̃ al rey mi ſeñor y padre, y ala reyna mi ſeñoramadre q̃ ſãcta gl̃ia aya, fue fecha relaciõ đl.[g]. gran daño y.[h]. gaſto q̃ recibiã los ſubditos näles a cauſa đla gran.[i]. differencia y variedad que auia enel.[k] entendimiẽto delas dichas leyes deſtos mis reynos, ãſi del fuero, como đlas p̄tidas, y đlos ordenamiẽtos y otros caſos, dõde auia meneſter declaraciõ, aũq̃ no auia leyes ſobre ello: por lo q̃l acaeſcia q̃ en algũas partes đſtos mis reynos, yaũ en las mis audiẽcias, ſe determinaua y ſentenciaua en vn caſo meſmo vnas vezes de vna manera, & otras vezes de otra: lo qual

℣ Et no. q iſtæ leges dicũtur fauorabiles, eò q euitãt dãna regni. l. 1. §. fi. C. de cadu. tollẽ. & l. 1. ff. ſolu. matri. & l. ad iſtructio. C. de ſacroſan. ec. ℣ Dicuntur ẽt rectæ, quia p̄ſpiciũt hũano gñri. l. lege, & ibi Bal. C. de legitimis hære. ¶ Itẽ not. q patiũtur dãnũ qbus cõmodum auffertur. l. proculus, & ibi ſcribẽtes. ff. de dãno infecto & l. 2. §. merito, vbi Bar. ff. nequid in loco publi. qualiter tñ p̄betur dãnũ ponit Bar. in. l. ſi qñ. C. vñ vi. ſed qñ dicatur magnũ dãnũ relinquitur arbitrio iudicis, argumẽto tex. in. §. preciũ iſti. de contra. em. h. ¶ Gaſto. Nota q impenſa differt à damno: probatur hic in quantũ ponuntur vt diuerſa, itaq; appellatione dãni nõ venit impẽſa. c. in noſtra, de iniu. & c. quia nõnulli, & ibi Abb. vltimo nota. de reſcrip. vbi remittendo qs dãna, nõ videtur remittere expẽſas. tenet Bal. in. l. 1. C. vñ. vi. ℣ Q đ eſt verũ in cõtractibus, in qbus debet fieri interp̄tatio ſtricta: ſecus in iudiciis. vt qñ ĩ libello petitur dãnũ, ſecũdũ Archi. c. in p̄miſ. 2. q. 1. & p doc. in. d. c. ĩ noſtra & d. c. qa nõnulli. ℣ Nec ecõtra dãna veniũt appellatione expẽſarũ, Bal. in. l. terminato, vlt. col. C. de fructi. & litis expẽ. Bar. in. l. 1. ff. de alie. iudi. mu. cau. fac. & in. l. 1. §. fi. ff. ſi quis ius dicẽ. nõ obtẽ. vbi dicit verũ, niſi in expenſis rõne cõtumaciæ. notatur in. d. c. in noſtra, vbi plenè p Abb. & alios p Ludo. eo. conſilio ſuo: 342.

i ¶ Differẽcia y variedad. Nota ex his verbis, q differẽtia et varietas doctorũ in itellectu faciũt legẽ dubiã & ĩcertã. cõcordat tex. ĩ. §. qbus. i. de cõſtitu. C. tenet Bar. ĩ. l. 1. C. de pœna iudi. q male iudi. & vbi datur opinionũ cõflictus nõ põt p̄ferri certa ſẽtẽtia. cõcordat. c. cũ ſint homines, & ibi Abb. & alij de decimis. ℣ Vlteri⁹ no. q qñ doctores variantur in intellectu legis, ſequũtur litigãtibus dãna, & expẽſe, & maxĩa incõmoda, quæ vitãtur ex legũ declaratione. vt colligitur ex procœmio iſto, & ĩfrà ſequitur. quis tamen poſſit leges declarare & interpretari, habetur ĩ l. 1. infrà, & ibi dixi.

k ¶ Entendimiẽto. Nota, q lex nõ ſolũ debet eſſe clara ipſi⁹ intellectu, ſed in litera, & nihil debet obſcurũ velãbiguũ cõtinere. c. fi. de cõſti. vbi bon⁹ tex. ℣ Iõ dixit impator in auth. đ teſta. impfe. §. nos igitur, colla. 8. q nihil tã p̄priũ eſt legũ, q̃ claritas. ℣ Quod eſt argumentũ cõtra facientes ſtatuta obſcura, & vide Ioan. And. in. d. c. fi. referens Hieronymũ, dicens q tribus modis naſcitur obſcuritas, videlicet. ℣ Aut ex rerum difficultate: quia materia eſt ſubtilis & difficilis: aut ex magiſtri impitia, vt quia neſcit declarare: aut ex nimia tarditate diſcẽtis, quia tardum habet ingenium ad intelligendũ. Et iſtud verbum, obſcurum, refertur ad literam: & verbum, ambiguũ, refertur ad intellectũ. & ſic probat ille tex. q lex non debet eſſe obſcura quò ad verba, nec quò ad intellectum. & eſt rõ, quia ex difficultate intellectus legis quis incidit in promptum periculum. & de iſto verbo, ambiguo, habetur Deute. 18. c. & ĩ. c. per venerabilẽ. §. rõnib⁹, verſi. difficile & ambiguũ, q filij ſũt legitimi. ℣ Et ex hoc dicit Bal. in. d. c. fi. de cõſti. q ſtatutũ ãbiguũ nõ meretur allegari ĩ cauſis, allegat glo. Bernard. ibi, vñ ſẽtẽcia lata ſecũdũ Bal. cõtra ſtatutũ, đ cui⁹ ĩtellectu dubitatur, p̄baliter nõ dicitur cõtinere expreſſũ errorem. allegat notat. p Bar. ĩ. l. cũ p̄latis: ff. de re iudi. ſcribentes maxĩe And. Si. & alij moderni in. d. c. fi. allegant legem regula. ff. de iuris & facti igno. & glo. in. c. 1. verſic. de cætero, de poſtulatio. p̄la. li. 6. tex. & Bar. ĩ. li. 1. C. đ emẽda. iuſtini. C. vbi Bar. tradidit hãc doctrinã & allegat. d. l. regula.

℣ Facit

℣ Facit ēt q̄ voluit Bal. in. d. l. 1. de emēdatione codicis, dicens q̄ fides teſtis dicitur vacillare p̄p nimiā obſcuritatē: & text. in. c. erit aūt lex, ver. manifeſta. 4. diſtin. &. §. ea demū. 25. di. & ibi dicit Domi. p illū tex. q̄ illud quod male intelligitur, īducit quem ī errorē & falſam de ceptionē, q intellectus eſt corrigēdus. ℣ Quod inducit ad quæſtiōē aliqs rñdit poſitioni obſcurę, quæ nō poteſt bene ītelligi, q̄ poterit talē confeſſionē reuocare tanq̄ erroneā, & eo ipō probatur error, q̄ probatur poſitiōe taliter fuiſſe cōceptam, quæ nō poterat bene intelligi. pro quo facit tex. ī. c. de ſimoniacæ de ſimonia: & eſt rō, quia poſitio dubia & incerta habetur ac ſi non eſſet poſita, tenet Lāfrā. in. c. quoniā contra, de proba. in p̄te, reſpōſiones. ℣ Et ex his notat domi. Car. in. d. c. de ſimonacę, per illū tex. cō tra litigantes, qui in ſuis poſitionibus vtuntur vocabulis obſcuris, vel locutionibus intricatis: quia nō reſpondens ad eas nō habetur pro cōfeſſo. quod eſt notandū pro intellectu legis primæ ti. dela orden del juyzio. li. ordinamē. vbi dicitur, q̄ non rñdēs poſitioni, hētur pro confeſſo: qa ītelligitur qñ poſitio fuit clara, vt ibi dicit tex. prope mediū. ℣ Et nota, q̄ dicitur poſitio obſcura, ſi feciſti poſitionē ſeu articulū q̄ mutuaſti mihi decē, ſed non dixiſti quo loco, vel quo tp̄ore. Ideo nō reſpondēs ad ea, nō habetur pro cōfeſſo: qa probatio ſine tp̄e nō p̄deſt. iſtud eſt ſingulare dictū Bal. ī. l. 1. ad finē. C. ſi plures vna ſētētia. tenet etiā Frā. Cre. cōſilioſuo. 109

Adde. Huic glo. qđ dicit Angel. ī l. 2. C. de erro. aduo. & ibi Bal. circa mediū, & Alexan. tertia parte conſi. 85. col. in ver. ergo non pōt. vbi dicūt, q̄ quando q̄s rñdet cōfitendo poſitionē, addit tñ prout in tali inſtrumento cōtinetur, q̄ ſi in illo inſtrumēto nō ſic continetur, q̄ illa poſitio nō hētur p̄ cōfeſſata, licet dixerit, confiteor: qa eſt confeſſio inefficax. vt eſt caſus in d. l. 2. ſecūdū Ange. ibi. ℣ Et ſi dicatur, q̄ ille qui cōfitetur, vī confiteri oēs qualitates & cohęrētias ſecundū p̄dictam interrogationē, p. l. ſi defēſor. §. qui interrogatus. ff. de interrogatoriis actio. &. §. p̄terea inſti. de inutili ſtipulatio. & notat Bar. in. l. ſi quis intentiōe. ff. de iudi. & Bal. in. l. 1. C. de edili. actio. illud p̄cedit ſecūdū Alex. vbi ſuprà. qñ rñdet ſimpliciter. ſecus ſi addātur illa verba, putapparet ī inſtrumento. vt. d. l. 2. & ibi Bal. ¶ Vnū tn not. q̄ producens poſitiones vī cōfiteri vera eſſe illa quę cōtinētur ī illis poſitionib⁹. vt. l. cū precū. C. de libe. cau. & l. 2. C. de inſti. & ſub. nota. in Spe. in tit. de poſitio. §. 10. ver. 1. Imo. ī. c. cū olī, de cenſi. ¶ Et nō. q̄ aduerſarius producētis pōt vnā expōnib⁹ acceptare, p̄ ſe, & aliā ſepatā refutare. vt. l. publio §. fin. ff. depoſi. not. Bart. ī. l. ſiquidē, poſt gl. C. de excep. & ī. l. Aureli⁹. §. idē quę ſiuit. ff. delibera. lega. & ī. l. 1. C. de cōfe. & in. l. 1. C. de dona. añ nup. Spe. in ti. depoſitio. §. fi. ī. ver. pe. Archi. in. c. 1. de confe. in. 6. Alex. 3. p̄te, cōſilio. 71. 1. col. in ver. ad merita, cū trib⁹ ſequē. vbi dicit iſtud procedere, nō ſolū ſi poſitio ſit poſita p̄p impitiam, ſed ēt ſi p̄ malitiā. vt ſi ps aduerſa cōfiteręt cōtrariū poſitiōi, & diceret q̄ intēdebat ſtare rñſioni, et nō poſitiōi. ¶ Itē p̄iudicat cōfitēti vt ibi, ēt ſi ps, vel ip̄i⁹ procurator vellet cōfeſſionē ſuā reuocare tāq̄ erroneā. vt notatur p̄ gl. ſingularē, ī. c. apud miſericordē. 32. q. 1. no. Io. And. & Anto. de Butri. in. c. ex literis, de diuortiis. plenè Alex. vbi ſuprà. in. ver. nec obſtat. Bart. in. l. nō fatetur. ff. de confe. ℣ Itē ex his iūcto dicto Dñici in. d. §. ea demū, colligitur notabilis intellectus, ad legē. 1. ti. delas cōteſta. li. ordina. & ad. c. 1. cū ſimilibus delictis cōteſta. vbi dicitur, q̄ ſi reus non cōteſtatur litē intra nouē dies à tp̄e petitiōis, ipſo iure habetur reus pro cōfeſſo: quia procedit qñ petitio fuit legitimè & clarè cōcepta: ſec⁹ ſi obſcurè, qa tūc reus nō rñdēs libello petitiōis nō hētur pro cōfeſſo. pro quo facit tex. ſingularis, licèt loquatur in caſu ſpeciali. i. materia gabellarū in. l. 121. poſt me diū, quaterno gabellarū: & eſt rō huius dicti, qa libellus obſcur⁹ nō valet, vt in Spe. de libe. cōcep. §. 15. ver. itē nō valet ſi ſit obſcur⁹. notatur in auth. de teſta. §. nos igitur. colla. 8. & in. l. certū. C. de cōfeſſis, tu habes tex. notādū & ibi Bal. 2. nota. in. l. non dubiū. ver. nullū. n. C. de legibus, vbi dicitur, q̄ nō vī factū qđ ē cōtra legē factū. ſi enim libellus debet eſſe clar⁹, vt ſuprà: & ineptè vel obſcurè cōcipitur nō rñdēs ad eū, nō hētur pro cōfeſſo. Et ex hoc dicit tex. & ibi ſcribentes in. l. prohibitū, de iure fiſci: li. 10. & in. c. examīata de iudi. q̄ libell⁹ ineptè cōcept⁹ pōt p̄ iudicē lacerari. Iō nimirū ſi re⁹ nō cogatur ad

Qō.

Nota.

Nota.

to daño y gaſto đ mis ſubditos ſe q̄taſſe y q̄ ouieſſe camino como las mis juſticias pudieſſen ſentēciar y determinar las dichas dudas, & acatandolo ſuſodicho ſer juſto, y informados đl, [1]. grā daño q̄ deſto ſe reſcreſcia, mandaron ſobre ello platicar alos de ſu cōſejo, y oydores đ las ſus audiencias, para que, [m]: enlos caſos

cauſaua la mucha variedad & differencia q̄ auia eñl ētedimiēto delas dichas leyes entre los letrados đſtos mis reynos, y ſobre eſto por los p̄curadores delas cortes q̄ los dichos rey & reyna mis ſeñores touierō enla ciudad de Toledo el año q̄ paſſo đ q̄niētos & dos, les fue ſuplicado q̄ eñllo mādaſſē p̄ueer, đ manera q̄ tan.

tur ad eũ rñdere,& ſi nõ rñdit, nõ hẽatur pro cõfeſſo.adde tex.in.l.ſi filiꝰ,la ſecunda,& ibi Bar. ff. de interro.acti.vbi dicitur q̃ nõ dicitur cõtumax qnõ rñdit,qñ iuditiũ nõ tenet.Hic ẽt dicit notãtur glo. in.l.i.ti.3.verſic.& hoc alibi.3.pti.q̃, añq̃ ꝓcurator oſtẽdat mandatũ ĩ iudicio, reꝰ non tenetur nec cogitur litẽcõteſtari,& licẽt nõ cõteſtet, non remanet cõfeſſus. ¶Et ꝓ hoc dicit Bal.in. l.ſi.4.col.C. de codicillis, q̃ libello generali nõ declarato nõ debet rñderi.& de ſupiori dicto vide tex.ĩ.d.l.i. tit. 3.tertia ꝑtita. Pro quo ẽt facit,q̃ ꝓbatio obſcura nihil reuelat nec ꝓbat. l. ad ꝓbationẽ. C.đ ꝓba.c.in ꝑſẽtia,eo.ti. ¶Itẽ facit qđ dicitur in ꝓœmio decre.&.l. qdqd aſtringẽde. ff.de verbo obli.& ibi Bar.refert q̃ qdã cancellariꝰ Bononiæ fecit dictatũ ita obſcurũ q̃ papa Ioan.nõ intelligit ¶Et idẽ dicit ibi Bar.de notario faciẽti ĩ ſtrumẽtũ obſcurũ,ꝑ verba obſcura,& nõ ĩtelligibilia,vt nõ valeat inſtrumẽtũ.facit tex. ſingularis ſecũdũ Bal.i.l.ſi. C.de ſentẽtijs & interlo.oĩum iudi. vbi dicitur,q̃ nõ debet immiſceri copulatiua, ꝑiẽs obſcuritatẽ & ãbiguitatẽ in ſẽtẽtijs & reſcriptis.qđ ẽ bñ notãdũ. ¶Idẽ dico,q̃ qñ libellꝰ ẽ obſcurꝰ,ẽ inept⁹,& nõ valet.l.i.§.labeo,& ibi do.ff.de flumini. & ĩ cle.ſi.de apellatio Ange.ĩ.l. Titiæ textores.de lega.1.Ió lex ſiue cõſtitutio debet eẽ honeſta & iuſta,& nullã obſcuritatẽ debet contiere: & debet eẽ talis,vt traditur in.c.erit autẽ lex.4.di.ꝑ doc. ĩ.d.c. ſi.de cõſtitu.ſignatur ꝑ And.Sic.ibi.3.&.4.colum. ¶Et nota q̃ qñ lex.ẽ dubia,excuſãtur iudices, aduocati,& alij ab ignorãtia iur.vt.d.l. regula. cũ ſimi. ¶Verũ tñ ẽ,q̃ q̃is do. laborẽ ſup ĩtellectũ legis,& eis videatur dubia & ĩcerta,ipa tñ lex eſtcerta.ſ.cũ qdã.§.ſuũ hæredẽ,& ibi Bar.ff.de acqui.hære. ¶Et nota q̃ ad intelligẽtiã legis,mẽs, nõ verba, ẽ cõſiderãda,notatur,& ibi eſt glo.in.l. & ſi quis. §.idem labeo,in ꝑte,imitari.ff.de religio.& ſũp. fune.ĩ.l.quãuis.ff.de in ius vo.&.l.2. C.de legi.glo.in l,ꝑſpexit ff.qui & à q̃bus. ſi tñ dubitat de mẽte legis,in dubio.ſtandũ eſt verbis legis.l.i.§.is q̃ nauẽ. ff.de exerci. ¶Itẽ nota,q̃ mens & rõ legis idẽ ſunt tenet Bar.ĩ.l.cũ mulier,in ꝓnci.ff.ſolu.mat.l.cũ pater.§.dulciſſimis,delega.2. ¶Nota etiã,q̃ lex debet intelligi ſecũdũ ꝓpriã ſignificationẽ:nõ ſecũdũ cõmunẽ vſũ loq̃ndi.l.ita vulneratus & ibi Bar. ff. ad legẽ Aq. ¶An hoc ſit indiſtĩctẽ verũ,q̃ verba ſũt, ĩtelligẽda ſecũdũ ꝓpriã ſignificationẽ, nõ ſecũdũ cõmunẽ vſũ loq̃ndi,tã in verbis legis, q̃ ſtatui,& ĩ cõtractibꝰ,iudiciis,& aliis.vide ꝑ textũ gl. & doc. in.c.ex literis,de ſpõſa. ¶Itẽ qñ lex debet reſtringi ad rõnẽ ſuã,dicit Bar.in.l.adigere.§.quamuis. ff.

Nota.

q̃mas,ñ.cõtinuamẽte ſuelẽ occurrir y a uer las dichasdudas vieſſẽ y đclaraſſẽ lo q̃ por ley élasdichas dudas ſe đuiađ° alli adelãte guardar: ꝑa q̃ viſto por ellos, lo

de iure papa.

Adde Ad ſupradicta facit.l.labeo, & ibi gl. ff.ad Carbonia.& qđ Bal.in.l.voluntas.C.de fidei cõmi. vbi dicit q̃ lex debet eſſe de caſu dubitabili,& quando habet plures intellectꝰ debet intelligi ſecũdum magis dubitabilẽ. Intellectꝰ tamẽ doctorum(vt ſuprà dixi)nullumhabet dubiũ, ſecũdũ Michaẽlẽ de Vicurrũ Papilonẽ. ĩ repe.l.ſi.finita.§.iulia nº.3.cõ.ĩ.ver. Itẽ et qñ ff.đ dãno ĩfect. ¶Hic dicimꝰ, q̃ ſi dãt⁹ ẽ terminꝰ ad articulãdũ, & dãtur articuli generalitatem & obſcuritatem continentes,nõ admittuntur,nec poſt terminum poſſunt declarari.& hoc maximè in cauſa crimĩali, in qua cauſa debet eſſe clara & diſtincta:eò q̃ ibi non licẽt cũ alteriꝰ diſcrimine euagari.vt.l.item exigit. ff.de dolo.&.l.prętor ait.§.quod autem prætor. ff. de iniuriis. ¶Et præſertim hoc videtur iuſtũ in articulis,qa articulus eſt nomen diminutiuũ. deuiãs aliquid ꝑticulare & indiuiduum genere ſuo ꝑ debitas circũſtãtias deciſum.vt eſt argumẽtũ in auth. vt nulli iudicũ.§.qa nos,oportet collatio. 9. & l.ab executore,in fine. C.quorũ app.nõ recipian.l. naturalis.§.1.ad finẽ,ibi, explicatus eſt articulus do, vt des.ff.de præſcrip.verbis,&. c. præſentium, de teſtibus,in.6.ſi enim articulus nõ eſt ꝑ debitas circunſtantias deciſus caret effectu. vt plenè Oldral. conſi.167. l ¶Grã daño.ex hoc pót notari, q̃ nõ pro quolibet dubio eſt recurrendum ad principẽ, ſed qñ ex aliorum declaratione poſſet ꝑtibꝰ obuenire,graue dãnum dixi in.l.i.infra in ꝑte ĩterp̃tar. m ¶En los caſos.qa leges rebꝰ non verbis fieri đbent,iuſtũ præcipiendo, & contrarium ꝓhibẽdo. c.ſi eccleſia,in fine.23.q. 4. & in proœmio ordinamẽtorũ. ¶Legitur enim Eccleſiaſtici.c. 7. q̃ deus fecit hominẽ rectum,& ipſe ſe immiſcuit infinitis q̃ſtionibus:humana enim natura quodammodo labitur ad delicta.vt.in auth.de mona.§.ſi qs cobligitur,colla.1.& oĩs adoleſcentia,ꝑna eſt ad malũ.glo. eſt in.c.alma mr̃,in ꝑte ad peccãdũ,de ſentẽ.ex. li. 6.n ¶Cõtinuamẽte.qa ad ea q̃ frequẽtius accidũt, adaptantur iura,non ad ea q̃ rarò cõtigũt.cõcordat. l.ex his &.l.nam ad ea.ff.de legibꝰ,glo.ĩ.c. ex literis,in verbo,propoſuit,de ſpon.

Adde Et.c.quoniã frequẽter,vt lite nõ conteſta.habetur in Spe. de expenſis,ſup rubrica. vbi dicitur, q̃ de his quæ ſepiſſimè in iudiciis petuntur,vtile eſt doctrinã trãdere copioſam. o ¶De alli adelante.& ſic iſtæ leges cõcernũt futura non præterita.concor.c.ſi.de cõſti:vbi dicitur,q̃ propriũ legis ẽ concernere futura

tura nō præterita:rō rationis ſumitur ex.c.2. eo.tit. ſ.ne aliqui puniantur ſine cauſ.q añ legis editionē geſſerunt,& p hāc naturam legis dicimus, q ſi lex editur p verbum futurum coniunctiui, ita q poteſt habere duplicem intellectum reſpectu futurorum & preteritorum,debet reſpici ſenſus ſonans ī futurum, exemplū dicit ſtatutū:ſi quis commiſerit delictū,pūniatur i cētū,q nō cōpræhenditur qui prius delictū cōmiſit,licèt vno ſignificatu verbi poſſit cōprehēdi. not.Imo.in.c.ſignificauerunt, de teſt. & Bar.in l. omnes populi.ff.de iuſti.& iu,p quo facit, qa verbū generale quod poteſt habere plures intellectus aliter debet interpretari ante factū,et aliter poſt factū:nā poſt factū debemus recipere illū intellectū, p quē pœna vitatur.tenet Abb. ſuis recollectis in cle.1.de priuilegiis & exceſſi præ.ſup.glo.q̄ incipit ſpeciali.an aūt & quādo cōſtitutio concernat præterita,habetur plenè p Abb.& alios in.d. c.fi.de cōſti.dixi in.l.61.& in data iſtarū legū,īfra, vbi vide. p ¶ Al bien deſtos reynos.quiavt dixi ſuper parte,gran daño,ſuprà, imperialis beniuolētię eſt inueſtigare cōmoda ſubditorum,vt in.c.1.§.imperialis clemētiæ.ver.q̄ ſemper,& ibi Bal. de pace conſtan.vbi impatorpacem,clementiam,manſuetudinem, diſpenſationem, fauores,& gratias ſubditis ſuis pollicetur,vt hīc.

ellos cōſultado, fue acordado q̄ duiā mā dar pueer ſobreello

y ſ hazer leyesen los caſos, y dubdas: en la manera ſiguiēte.

Adde Et ſic nota,q cauſa finalis iſtius prooemij(vt ſuperius dixi) eſt vt ſumpt⁹ & dāna vitentur. ¶ Propterea dicim⁹,q prooemiū,pbat cauſam finalē diſpoſitionis. vt.l.vt liberis,& ibi Bal.1.nota.C.de colla. ¶ Idē dicim⁹ de p̄factione.ſecūdū tex.in.l.fi.& ibi gl. & Bar.in ver.probatur enī hīc.ff.de hæredi.inſti. vbi dicit tex.q quidā nomine Patuleius Androſthenes,Pactuleiam magnā filiā Pactuleij magni, ex aſſe hæredē inſtituerat.eiq; patrē ei⁹ ſubſtituerat.Pactuleio magno occiſſo & rumore,pbato,quaſi filia quoq; ei⁹ mortua,Pactuleius mutauit teſtamētum, Nouiūq; Rufum hęredē inſtituit,hac præfatione, quia hæredes,quos volui,mihi hæredes habere,nō potuit,cōtingere,Iouius Rufus hæres ſto. Ex iſta enim præfatione vel,prooemio.ſ.(quia hęredes quos volui mihi habere non potui cōtingere)patet teſtatorem alias Nouū Rufum non inſtituiturum,ideo erit valida prima inſtitutio Pactulei magnæ.legata facta in teſtamēto ſecūdo,in quo Rufus fuit inſtitutus,valeāt.vt ibi. ¶ Idē dicendum eſt,ſi teſtator legauit in te teſtamēto coniuncto ſuo certo nomine expreſſo:nam ſi ex rumore viciniæ q ille eſſet mortuus,in alium mutauit legatū, dicens quia quē volui Petrum conſobrinum meum tali quid legare,vt quidam referunt,vita functus eſt, & non potui in legatarium eum habere, Ioanni conſobrino meo illud relinquo:nam ſi primus,cui teſtator voluit legatum relinquere, viuit, conſequetur legatum & abdicabit illud à ſecundo,cui poſtea fuit relictus ita dicit lege.25.titulo,nono ſexta. partita & de his duobus caſibus eſt optimus textus & clar⁹, in lege.21.eodem titulo.9, Iſtud etiam tenuit Spe. in titulo de inſtr. edictio.§.compēdioſe. 9. colum.in fine in verſicul.quid ſi is.vbi dicit,quod ſi is qui teſtamentum fecit,audiens quod hæres mortuus eſt, fecit aliud teſtamentum, dicens, quia intellexi Petrum,quem primo hæredem inſtitui, mortuum eſſe:ideo talem inſtituo, ſed poſt apparet primum viuere,quod primum teſtamentum rumptum eſt, & quod primus habebit hæreditatem, de æquitate præſtabit, tamen legata in ſecundo teſtamento relicta per dicta.lege finalis. ff. de hæredita. inſtit. vlterius dicit,quod primum teſtamentum non rūpitur,quia falſus rumor non debet obeſſe vel prodeſſe.vt probatur in lege falſam,& ibi notatur. ff. de conditione & demonſtra. & in. capitulo ſuper eo,de eo qui cogno.conſon. vxoris ſuæ. ¶ Probant enim iſtæ præfationes voluntatem legiſlatoris & finalem cauſam diſpoſitionis teſtatoris, vt per Baldus in lege noſtra prima colum. C. de teſtamentis pro quo eſt textus & ibi Bartolus in lege prima in principio.prima notata. ff. ad Macedo.& Baldus in prima conſtitu. C.in principio ſecunda colum.in verſicul.oppono & videtur Bartolus in rubrica.in principio.ff. de acquiren. hæren.per.lege prima.ff.de origi.iure. ¶ Hinc dicit idem Bartolus in lege ambitioſa ſeptima colum.in fin.in verſicul.viſis & examinatis.ff.de decret. ab ordi.fa.& Lanfran.in repetitio.capitulo quoniam contra.2.nota.de probatio. & ibi plenè in addi. q̄ præfationibus ſtatutorum eſt credendū. ¶ Hinc etiam dico,quod ſi iudex præmittit in ſententia ſic dicens,quia de iure hoc eſt, condemno Petrum in decem,& præmiſſum de iure,ſententia ē nulla.per c.1.de re.iudi.&.l.1.ff.qua ſenten.ſine app.reſcin.in princip. Itaque ſi præfatio eſt cauſa finalis, & illa eſt falſa ſententia ex eodem cauſa lata,erit nulla. tenent etiam ſcribentes in dicta lege fina. ff. de hęre. inſtitutio. ¶ Hinc etiam dicimus.quod dolus cōpræhendit ex præfationibus precedentibus. nota. gloſſ.& doctores in. lege apud Celſum. ff. de doli exceptionem & lege dolus.C.de reſcindentia vendi.& Bartolus in lege poſt contractum. ff. de dona. ¶ Verum tamē eſt quod prefationes,vel prooemij multotiens reſtringunt. vt dicit Bartolus in lege cum hi,in princip.in verſicul.item notat.& ī. §.eam.in primo notat. & ibi Baldus.ff. de tranſac. per.d.l.fin.ff.de hæredi.inſtit.& lege item qa. §. fi. ff.de pactis &.l.titia. §. idem reſpondit. ff. de verbo. obligatio. ¶ Et nota ſingulare conſilium do. Anto.Corſeti ſingulari ſuo,incipiente, vbicūque.

fo.168.vbi dicit,q̄ ea q̄ ponūtur in p̄fatiōibus,ſunt p̄paratoria ſeq̄ntiū,q̄ tūc ſēp videtur repetita ī ſeq̄ntib⁹ allegat ſingularē doctrinā Petri d̄ belui.q̄m refert & ſeq̄tur An.Si.ī repe.c.Raynald⁹,ad finē d̄ teſta.q̄ facit pro his q̄ notatur ī.d.l.titia.§.1.ff.d̄ verbo.obli.cū ſimi.Duæ omnia tene mēti:nā ſæpenumerò contingit aliquē exiſtentem in remotis partibus,poſitum in extremis,non habentem aſcēdentes nec deſcendentes, inſtituiſſe cognatum ſuum, & eo conualeſcēte audiuiſſe à quibuſdā dictū cognatū mortuū & aliū ſibi cognatū vel extraneū inſtituiſſe hęredē,præhabitis verbis ſuperi⁹ annotatis.vt ſi decedat cū ſecūdo teſtamēto ſi p̄mus cognatus viuit,excludat inſtitutū in ſecundo. ¶ Sed qa ſuperius dixi,q̄ tūc legata in ſecundo teſtamēto relicta valebūt,licèt inſtitutio nō valeat, intellige illud procedere,quādo inprimo teſtamēto fuit dic. de ipſa īſtitutiōe tātū,& præfatiōe ſecūdi fiat tātū ſup ipſa īſtitutiōe.vt patet ex dicta.l.fi.ff.d̄ hęr.inſti.ſec⁹ ſi præfatio ſecūdi cōcerneret expreſſe ipſa legata:qa idem erit,q̄ in ipſa inſtitutione, quia eadem eſt ratio.ergo idem ius debet eſſe.

q ¶ De mi cōſejo Nota.ex his verbis,q̄ quādo cōtingit caſ⁹ nou⁹ ſup eo,debet ſtatī recurri ad p̄ncipē,& ille cū p̄cerū & ſenatorū d̄liberatiōe p̄cedit faciēdo ſtatutū vel legē:et lex dictāda eſt p̄ eosq̄b⁹ cōmiſſū fuit:poſtea iterū eſt recēſēda,et ſi ap̄pbata fuerit,eſt p̄ principē promulganda, vt hîc, & in. l. humanū,C.de legib⁹ tenet Io.An.& alij regula nemo poteſt,de regulis iuris.li.6. nā imitatrix eſt vitiorū.c.,p̄cliui⁹.20.q̄eſtiōe.3.c.oīs ætas.12.q.1.&in p̄œmio cle.,p̄pterea factę ſūt legesiſtę iuſtū p̄cipiētes,& contrariūm prohibentes. vt apparet ex eis. r ¶ Cōellos cōſultado. Ex his verbis ſumitur argumētū,q̄ ī faciēda lege,eſt neceſſariū,p̄cerū & ſenatorū cōſiliū,p̄batur etiā ī.l.1:ver.virorū prudētū. ff.d̄ legi.& ī.l.humanū.C.eodē,vbi p̄nceps cū ſuis cōſiliariis facit legē.& iſtā partē tēuit Ioā.d̄ Imo. ī rub.d̄ cōſti.ſed domi.Ant.& Abb.ī.d.rub.ſup iſta q̄ſtiōe vnde dicat cōſtitutio, ſētiūt q̄ īperator ſol⁹ facit cōſtitutionē,id eſt,legē. ℣ Sed An.Si.ī.d.rub. 4.co.ī fine,tenet q̄ īperator animoſè facit legē d̄ cōſilio,p̄cerū,& ſenatorū,& ſic tenet q̄ impator ſol⁹ nō facit.l.p̄ tex.ī.d.l.hūanū.ver.ſcitote nō aliter.l.à nra clemētia,p̄mulgādā,niſi ſup̄dicta forma fuerit ſeruata. & ſic ſtatuit impator nō aliter.l. fiēdā à ſe, niſi vt ibi radit bene,tñ fatetur q̄impator poſſet dictę cōſtitutiōi d̄erogare.l.oī nouatiōe.C. d̄ ſacroſā. eccle.adducit,p̄ ſe auth.habita.C. ne fili⁹ p̄ patre.

An papa ſolus explicet ardua.

℣ Et idē tenet ī papa,& ſeqtur alios doctores.maximè ī cauſis arduis,ī qb⁹ re vera tenet,q̄ papa nihil facit ſine cōſilio cardialiū allegat tex.ī.c.p̄.venerabilē.§.rōnib⁹ q filij ſint legi.& Io.Mon.ī.c.ſup eo, d̄ hęret.li.6.&.Bal.ī.l.cū multa.C.d̄ bōis q̄ li.et tex. ī.c.Anaſtaſi⁹.11.diſ.&.c.eccle.ſactū habet.16.di.Card.ī repe.c.p̄pēdim⁹, d̄ſētētia excōi.& idē dicit de p̄ncipe. ℣ Aduerte tū qa doctores ſup̄dicti ī.q.iſta nūqd ſol⁹ princeps poſſit leges & ſtatuta cōdere ſine cōſilio,p̄cerū ſenatorū,aliq loquētes in ſummo pōtifice tenēt q̄ nō in cauſis arduis, qa dicūt q̄ papa ardua nō explicat ſine cōſi. Card.alij tenēt q̄ſic. Itē aliq tenēt,q̄ ſol⁹ īpator.facit leges ſine conſilio procerū & ſenatorum,aliqui quod nō. Idē tenēt et multò fortiùs in principe.& vltra eos reperio dominū Abb.in.c.2.de his quę fiunt à maio. par. ca. vbi dicit q̄ Roman⁹ pōtifex ardua nō explicat ſine cōſilio cardinaliūidē tenet ipſe Abb. & And. Si.in.c.cōſenſus,de rebus eccle.alie.vel nō, vbi dicūt q̄ conciliū generale habet iuriſditionē, & non ſol⁹ papa & ita tenēt,q̄ papa nō explicat ardua ſine conſilio cardinaliū.& pro ſuo fundamēto ad ducūt textū in.d.c.per venerabilē.§.rationib⁹ &.c.fū damēta de elect.li.6.& Ioā.Mona.in.d.c. ſuper eo. ℣ Et ex eo notat Archi.poſt Lan.in.c. ſunt quidā. 15.q.1.vt refet Abb.ī.d.c.2.de his q̄ fiūt à maio.par. c.q̄ papa nō poteſt cōcedere.l. vniuerſalē ſine cardinalibus ſuper ſtatu orbis &c. ℣ Profectò miror de tāta iuris prudētia quæ in hoc reſidet & qa ſacri legū eſt diſputare d̄ poteſtate principis.l. diſputare.C.de ſacrile.c.cū cōſtitueretur.50. diſtī. cū ſimi. in mētē habui cū ſilētio p̄tertāſire. ſed qa nō decet hos patres in tāto errore dimittere, proteſtans me aliquid nō ſcribere contra poteſtatē papę, & aliorū principū,& me nullaten⁹ deuiare à cōſtitutionib⁹ ſanctorū patrū. In quæſtione iſta ī.cipiēs à papa,tanq̄ à capite & nobiliori.vt.c.ſolitæ de maiori. & obe.cū ſimi.teneo q̄ ſol⁹ papa poteſt ardua explicare ſine cōſilio cardinaliū, & per cōſeq̄ns poteſt leges cōdere ſol⁹,& ſtatuta;p̄ quo adduco tex. ſecūdū vnū ītellectū do.Anto.in.c.trāſlato,de cōſti.vbi dicit,q̄ poteſtas legis cōdēdi & mutādi eſt penès papā,qa de Chriſto hæc poteſtas fuit tranſlata in Petrū & ſucceſſiuè in aliis ſucceſſorib⁹ ei⁹, quod patet per illa verba:quodcūq; ligaueris ſup̄ terrā,erit ligatū & in cælis,vt habetur Matth.16. q̄ verba expoſuit Inno.in.c.quod ſup his,de voto,vi delicèt quodcūq; ligaueris,ſcilicet,p̄ viā cōſtitutionis & p̄ęcepti:& ita do.Abb.in.d.c.trāſlato, dicit q̄ p̄ illa verba fuit data poteſtas Petro leges cōdendi,& ita ibi reſidet.Iſtā cōcluſionē tenet Pe.de Ancha.ī.d.c.trāſlato,p̄ illū tex. dicēs q̄ eo ipſo q̄ trāſfertur in aliquē imperiū,eſt trāſlata in eū poteſtas legis cōdēdi. ℣ Et per hoc dixit idē Pe.de Ancharra.in.c.ex parte,de cōſue. q̄ ſi aliquis p̄ſcribit iuriſditionē in aliquo loco,videtur p̄ræſcripſiſſe poteſtatē cōdendi cōſtitutionē in illo loco.& idē voluit in repetitione.c.1.de conſti.vbi ſcribit latè ſuper hoc.iſtud etiam tenet Andr.Sicu.in.d. c. tranſlato.3.colum.per illud quod habetur Deutero. 7.c.vbi dicitur,quod interprætatio legis expectat ad ſacerdotem. Ex quo infert,q̄ tranſlato ſacerdotio in chriſtum,vt habetur pſalmo.109.ibi, tu es ſacerdos in ęternū.&c.et Chriſto in Petrum & ſucceſſores eius,videtur neceſſariò tranſlata poteſtas

Nota.

legis interpretandi & cõdendi in ipſum Petrum, habetur in.c.palas.10.di.q leges beati Petri & cuiuſlibet apoſtoli ſunt ſeruandæ. ℣ Ad idem dicit tex.in.c.ſi Romanorum.19.di.q papali approbationi ſtandum eſt. ℣ Item habet papa omnia iura in pectore.c.preterea.23.di. ℣ Itẽ pro facto papæ præſumitur,in tantũ q merita Petri aut ſanctũ vidẽt:aut ſanctũ faciunt.c.non nos.40.di.eſt enĩ papa vicarius Ieſu Chriſti.c. ſi quis.79.di.c.quãto,ď tranſla.prela.facit enim vnũ tribunal cũ Ieſu Chriſto.vt notatur in.d.c.quanto. ℣ Item ipſe ſolus tenet locũ principis apoſtolorum.c.videntes.12.q.1. ℣ Item maior eſt authoritas ſua quã authoritas ſanctorũ.c.de libellis.20.di. ℣ Itẽ habet plenitudinem poteſtatis à deo q poteſt clerico in ſacris nõ cõſtituto interdicere matrimoniũ.c.propoſuiſti.82. di. ℣ Itẽ ipſe ſolus põt auferre ius vni⁹, & dare alteri. c.eccleſiæ.16.q.1. ℣ Item ſolus papa deponit imperatorem.c.ad apoſtolicæ de re iudi.li.6. ℣ Si enim Chriſtus Petro & ſucceſſoribus ſuis contulit poteſtatem,& ipſe ſolus papa ſiue Romanus pontifex facit tribunal cum Ieſu Chriſto:& ex hoc ipſe ſol⁹ deponit imperatorẽ,& habet locũ principis apoſtolorum &c.bene infertur ſine dubio,q ſolus papa ſine conſilio cardinalium facit leges. ℣ Nec obſtat ſi dicatur prout dicunt doctor.ſupradicti,q papa nõ poteſt ardua explicare ſine cardinalium conſilio,quia ſalua veritate hoc non eſt verum, imò ſolus papa poteſt ardua explicare ſine cõſilio cardinalium,quod patet ex ſuperiùs notatis: nam ſi ſolus deponit imperatorẽ,bene ſol⁹ explicat ardua. ℣ Proquo etiã facit quod ſcribitur Lucæ. 5. c. vbi aliis apoſtolis fuit dictũ,q relaxarent retia,ſed ſoli Petro fuit dictum,duc in altum.quod Ambroſius interprætatur in.c.non turbatur.24.q.1.id eſt in profundum diſputationum: ad ipſum etenim tamq̃ ad vniuerſæ eccleſiæ primatem, pertinet fidei cauſas alta diſputatione diſcuſas lucida ſentẽtia terminare.c.hęc eſtfides.23.quęſtio.3.c.maiores,de baptiſ. facit glo.in.c.nemo.9.quęſtio.3.quæ dicit, q ſi tot⁹ mũdus ſentiret in aliquo negocio contra papam, ſtandum erit ſententiæ ipſius papæ. & ideo dixit tex.ſolemnis in.d.c.in tantum.21.di.quod loquens contra papam dicitur ponere os ſuum ſupra cælũ. ℣ Facit etiam quod ſcribitur Actuum.11.capit. vbi Petro & non aliis fuit miſſum de cælo linteum magnum,in quo vidit quadrupedia terræ, beſtias & volatilia cęli: audiuitque vocem dicentem, ſurge Petre,occide & manduca. per quod linteum diligenatur mũdus cum hominibus diuerſorum rituũ, vt occideret & manducaret. nihil aliud erat in Petro quàm peruerſos mores hominum reſcindere. & per conſequens ſoli Petro data fuit poteſtas iuriſditionis,& alta terminare.vt ſcribit Andr. Sicu. id.c.fin.2.&.3.colum.de conſti.&in.c.tranſlato eo. titu.vbi de his plura dicit. ℣ Probatur etiam ex expoſitione huius nominis, papæ nam, papa, dicitur à papè,quæ dictio eſt admiratiua, quaſi admirabilis in terris,cum dei vices gerat. ſecundum gloſſ.in prooemio cle.§.hęc ſine,in verbo,papę,& Greçè,papa,dicitur pater patrum,vt.l.4.titu.5.prima partita.Ideo ipſe ſolus tanquam pater in filios poteſtatem habet.vt.lib.5.eo titu.& partit.vbi latè ſcribitur de poteſtate papæ. ℣ Quibus adde, q papa ſolus poteſt diſpenſſare,quod rex capiat in vxorem conſanguineam ſuam.Ioan.And. in ca. actus legitimi,de rationalis iur.lib.6.in mercuria. ℣ Itẽ ſolus papa poteſt congregare concilium mundi. Bald.in tractat.ſciſma.15. colũna. ℣ Item ſoluspapa poteſt diſpenſare cum baſtardis ad ordines ſacros, & ad curam animarum Innocen.in capitulo. innotuit,circa principium, de electi.Bald. in additi. ad Spe.de diſpenſa.verſicu.cum illegitimè,& in.lege. reſcripta,ſecunda allegatione.3. colum. C. de præ. imperato.offe. ℣ Item papa poteſt ſibi legem derogatoriam imponere.tenet Ioan.Mona. in capit. licèt Romanus pontifex,de conſtitutio.lib.6. Bal. in lege.2.ſecunda.colum.verſicul.modo quæro nũ quid.C.de ſenten.experi.reci. ℣ Item papa ſolus poteſt compellere ſubditum renunciare beneficio ſuo tenet Innocen.in capitulo cum inter,el.prima de electi.Baldus in lege finalis colum. 1. ad finem, verſicul.dicit Innocen.C.de quadrie. præſcriptũ. ℣ Item ſolus papa poteſt facere de vno epiſcopatu duos.capitulo quod tranſlationem,deofficio delega.gloſſ.in lege ſecunda verſicul.Caſtella. C. de officio præ. afri. ℣ Item poteſt de rogare iuri ciuili in his quæ concernunt peccatum capitulo finalis de præſcri.& capitulo nouit,de iudi. ℣ Item papa ſolus poteſt dare licentiam celebrandi diuina officia in eccleſia interdicta, gloſſ. & docto. in capitulo ad hæc, de appellatione & vide elegans conſilium Paulus de Caſtro. 280. vbi dicit, quod papa poteſt pro oneribus incumbentibus eccleſiæ Romanæ ſine conſenſu cardinalium alienare vel pignorare bona eccleſiæ immediatè ſubiecta,& bona eccleſiarum particularium. ℣ Item poteſt diſpenſare, quod ſponſa vnius nondum carnaliter cognita poſſit alteri deſponſari Baldus in lege deo nobis.3.colum.verſicul.vlteriùs notat.hic.C. de epiſcopis & clemen. ℣ Item diſpenſat cumperiuro, q admittatur ad teſtimonium arg.ca.cum.1. &.a.de re iudi.& vide ſingulare dictũ Pau.de Ca.in.l.1.ff. de legi.1.col.in fine,vbi dicit q papa põt ſine cardinalib⁹ negotia poderoſa terminare, & hoc ipſe idẽ tẽuit & Bar.in.d.l.humanũ. C. de legi. ℣ Itẽ papa diſpẽſat in multis grauioribus vt habetur per glo. ĩ.c.qď tranſlationẽ,de officio dele,& in Spe. de teſte.§.nũc dicendum & vide glo.notandam in.c. ſicut de exceſſi. præla. vbi dicit, q reſtituit papa ſolus deponit:& ipſe diuidit ac vnit, eximit atque probat, articulos ſoluit,ſino dunque facit generalem:tranſfert & mutat,appellat nullis ab ipſo, qui omnia ſunt de grauioribus, ſed vltra & doctores *Nota.*

ſuprà

ſupradictos tu adde tex. ſatis notandū, qui in expreſſo hoc tenet in extrauagāti Bonifacij octaui ď maio.& obe.vbi dicitur,q̄ ſpiritualis homo. i. papa,iudicat omnia:ipſe autem à nemine iudicatur (omnia dico)etſi ſint ardua: quia qui omnia dicit, nihil excludit.c.ſi Romanorum.19.di.cū ſimi.℣Et ſi prædicta decretalis Bonifacij octaui ſufficiat cōtra doctores tenentes primam opinionē,nō omitto reſpondere ad ſua motiua.℣Et primò reſpōdeo ad domiū Abbatē,q̄ ipe tenuit contra ſe in.c.2. de cle.non reſi.& in.c.nouit,de iudi.dicēs q̄ ſolus papa ſine cardinalib⁹ explicat ardua. ℣Itē poteſt reſpōderi ad dictū Io.Mona.q̄ domi.tenuit cōtra eū in.d.c.ſuper eo.Itē dic q̄ ipſe Ioā.Mona. erat Cardinalis,et noluerat q̄.do.papa aliqua explicaret ab ſque eius conſenſu.Itē dic,q̄ ipſe Ioā . Mo.inquadā extrauaganti Bonifacij octaui,quē incipit, excomunicamus in verbo clerici,tenuit poſtea contrariū.℣Itē poteſt reſponderi q̄ tex.in.c. per venerabilē.§.rationib⁹,innuit cōtrariū eius ad quod fuit inductus,quinimo dicit,q̄ in patrimonio eccleſiæ papa plenam gerit poteſtatem,& ſi poſtmodū tex. dicat,q̄ papa habet cardinales coadiutores in executione,eſt verū in executione eius , q̄ papa tanq̄ iudex vniuerſorum & vicarius dei diſponit: qa in executione ſimiliter habet coadiutores omnes prīcipes ſeculares.vt.l.4.ti.1.li.3.ordina. non tamē cū eo ſunt iudices in cognitiōe & diſpoſitiōe: qa inferiores ſunt ab eo,vt.d.extrauagāti de maio.& obe. vbi etiā fertur,q̄ ſolo Petro & ſucceſſorib⁹ ei⁹ fuit data poteſtas ligādi & ſoluēdi per illa verba, quod cūq; ligaueris &c.& per illud Hieremię:conſtitui te ſuper gentes & regna.&c.& vbi papa eſt,ibi tota ſynodus vniuerſalis eſt.c.Anaſtaſius.19.di.c.nec licuit.17.di.℣Itē reſpōde ad dictū. c. fūdamēta , de elect.li.6.qa ibi eſt tex.in.§.decet q̄ papa eſt Petri ſucceſſor & vicari⁹ Ieſu xp̄i , nō purihominis , ſed veri dei,vices gerēs in terris:& ita patet q̄ ipſe ſolus pōt leges cōdere,& ardua explicare.& iſta habeas de poteſtate papę:vltra ea q̄ dicit glo.ī.l.17. ti. delas herēcias,fo.1e.& Felyn⁹ in quodā ſermone incipiē.hodie mecū eris in paradiſo . & moderni in. d.c.fi.de cōſti.& Bal.in.d.l.reſcripta, & ſi velis vlteriūs reſpōdere ad.d.§.ratıonib⁹,atq; ad fundamētū ſumptū per doctores,exeo q̄papa.ſ.eſt caput,& q̄ cardinales tanq̄ mēbra & fratres coaddiuuāt, & ſimul cū eo ardua explicāt:dic q̄ illa verba tribus de cauſis nō neceſſitāt,nec inferūt q̄ papa ſine cardinalibus nō valeat ardua explicare. primo quidē, qa in expreſſo ille.§.hoc nō dicit , cum ſint iura in contrarium diuina & canonica. ſ. q̄ papa ſolus omnia poteſt:quia ipſi à deo poteſtas fuit data.Secūdò,quia eadē verba ſunt ī.c.vno, vt eccleſiaſtica bene.i.q̄ epiſcop⁹ eſt caput:canonici verò fratres & mēbra:attn̄ epiſcopus ſine capitulo poteſt cōſtitutiones ſtatutaq; facere.c.vt annuarū,decōſti.li.6.c. 2.de maiorita.& obe.cum ſimi.℣Tertiò, ſi verum eſſet dictum Abbatis & aliorum,q̄ papa & cardinales in ſimul explicant ardua per dictum §.rationibus,q̄ ſimiliter fuit eis data poteſtas , ſequeretur q̄ neq; minori papa ſolus poſſet ſine cardinalibus explicare.Quia ille.§. nec i⁹ diuinū,diſtinguit īter maiora & minora:ſed indiſtinctē dixit Chriſt⁹ Petro, Paſce oues meas.& illa verba,quodcūq; ligaueris ſuper terrā.&c.Quodcūq;.i.tam maiora , q̄ minora:quia qui totum dicit,nihil excludit:vt.d.c . ſi Romanorum:& quādo lex nō diſtinguit , nec nos diſtinguere debemus.verum eſt q̄ papa ſolet explicare negotia cum cardinalib⁹,ſed non ex neceſſitate.vt.d.c.per venerabilē. ¶ Idem dico de imperatore,nam ſolus ſine conſilio procerum & ſenatorum poteſt leges facere,arduaque explicare ī terris imperij,vt.l.non ambigitur,& ibi Bar.ff.de legi.nam quēadmodū olim populus Romanus poterat leges cōdere.l.2.§.deinde,&.§.nouiſſimè . ff. de origi.iuris,&.l.2.ff.de conſti.princi.& inſti.de iure natu.§.ſed qď princi.Ita hodie ſolus imperator poteſt leges condere,quia trāſlata fuit poteſtas de populo Romano in impetatorē , vt dictis iurib⁹.℣Eadē ratione & eodē iure reges , maximè Hiſpaniæ,poſſunt leges cōdere,& interpretari ſine p cerum & ſenatorum conſilio,cū ſint exempti à iuriſditione imperatoris,vt ca.Adrianus. 63. diſtin. & in prægmaticis regni,fol.102.ī principio. ℣Idē in regibus Francorum,vt in Spe.de app.§. 4. poſt principium,&.l.1.prope mediū,infra ver. Y porq̄ al rey.Et in proœmio foro.l.circa principium , & l.17.ti.delas heren.eo.foro.℣Et ex hoc dicit Bal. ī. c.cū veniſſent,de eo qui mitti.in poſſe.q̄ rex ī ſuo regno dicitur,& eſt monarcha.& idem Bal.in.l.imperialem.§.fi.de prohibita feudi alie. per fede. inquit,q̄ in quolibet iuramēto præſtito à ſubdito,intelligitur exceptus rex,quia eſt quidam deus corporalis in ſuo regno:& ſi forſan aliquis velit dicere,q̄ principes faciunt leges de cōſilio procerum & ſenatorum,reſponde,q̄ hoc faciunt ſenatores,de mandato regis.vt in proœmio.C.&.l.8.tit.1.1.parti.& in proœmio iſtius voluminis . Ibi mandaron ſobre ello platicar alos de ſu conſejo . Non q̄ ſit neceſſarium ad eſſe legis procerum conſiliū,ſed quia eſt vtile & neceſſarium ad melius diſponendum, vt.l.1.tit.Del conſejo del rey,in ordina. Quam ad hoc vide & Bar.in.l.omnes populi , in principio. 7.col.ver.ſi verò ſit in cauſis maioribus.ff.de iuſti. & iur.vbi dicit,q̄ ſolus princeps explicat maiores cauſas,vide quæ dixi in.l.12.infrà,habetur melius in.l.1.&.2.tit.1.2 part.

Nota. Quodim perator ſolus explicat ardua.

Idem in rege Hiſpaniæ.

Adde Poſt publicationem iſtarum legum aliquibus annis elapſis, regnāte Chriſtianiſſimo Carolo quinto imperatore ac rege noſtro accidit:q̄ princeps Turcorum anno domini.1530.cum poteſtate magna tentauit ingredi regna chriſtianorum & ſubuertere maxima Roman.& vniuerſum ſtatum eccleſiæ: quod incepit

pit à regno Vngariæ, in quo multa mala & iniqua geſſit: quãobrẽ Clemẽs ſũmus põtifex ſeptimꝰ ſcripſit xpianiſſimo impatori noſtro Carolo magno, vt tãtũ dãnũ obiaret qđ euenire ſperabatur i vniuerſo populo chriſtiano, & i ſubſidiũ ꝑ expẽſis exercitꝰ ſui precipit clericis, vt medietatẽ fructuũ beneficiorũ ſuorũ eidẽ redderẽt iperatori, aqua exactióe & ſolutióe quãplurib⁹ fudamẽtis tota Hiſpaniarũ eccleſia cũ omni reuerẽtia atq; fidelitate ſupplicauit ad ipſũ papã, vt dictã cõceſſionẽ reuocaret: qua ſuplicatiõe mihi plecta: nullatenꝰ potuit obtinere copiã vt prudẽter poſsẽ excludere fũdamẽta in dicta ſuplicatiõe cõtẽta, quia me in hoc ſuſpectũ habuerũt (quibꝰ fũdamẽtis nõ viſis) licèt ꝑ contẽta in gloſſa iſta videtur quodãmodo ſatiſſactũ, ad iuſtificãdũ dictã cõceſſionẽ, ſaltẽ ad inſtructionem iuniorũ teneo dictã conceſſionẽ iuſtiſſimã fuiſſe, imò & neceſſariã, & ꝙ ad eam tenẽtur omnes chriſti fideles tã clerici q̃ laici. ℣ Et vltra cõtẽta in gloſſa negari nõ poteſt, quoniã ſũmus Põtifex vel Imperator, nec nõ & reges ſeculares, cauſa plublicæ vtilitatis poſſint me priuare re mea per. l. item ſi veneratũ. §. 1. & ibi. Bar. ff. de rei vẽditio. & l. lucꝰ. ff. de euictio, tenet Pau. de Ca. cõſilio. 105. docto. ĩ. l. fi. C. ſi cõtra ius vel vti. pub. Pau. de Caſt. in. l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iure, & in. l. ſi hæredis ſeruꝰ, dele ga. 1. Bal. & docto. in. d. l. repta. C. depreci. ĩperato. offe. & ĩ. §. qbus, prima cõſti. C. Io. An. in. c. 1. de ſũma trini. & fide catho. in. 6. ĩ nouelis. Imo. in. c. quę in eccleſiarũ de conſtitu. pro qbus eſt tex. in. d. l. huiꝰ. ff. de euictio. ¶ Et nõ ſolũ ſũmus pontifex vel princeps ſæcularis ſed ciuitas pro pace habẽda, & ſic ob publicã vtilitatẽ poteſt auferre bona priuatorũ: ita tenẽt Bald. & Ange. in. l. bene à Zenone. C. de quadr. præſer. ſed negari nõ põt quin in hoc verſetur publica vtilitas & vniuerſaliter tã clericorũ q̃ laicorũ. vt plenè Bar. ĩ. l. 1. 4. col. ĩ ver. tu verò ꝑ ĩtellectu, & ibi Alex. 4. col. ff. ſolu. matri. igitur expẽſis omniũ debet expediri argu. c. nõ minꝰ, de immuni. eccleſia. & l. 1. ti. 3. li. 1. ordi. plenè Matt. đ. Afflictis, ĩ deciſionibꝰ Neapolis, deciſiõne. 361. nu. 4. folio. 203. ¶ Itẽ iure fulcitur, ꝙ pro expeditione principis eccleſiæ. & clerici nõ excuſatur à munerib⁹ iniũctis. vt. l. neminẽ, & ibi Bar. C. de ſacroſan. eccle. igitur &c. ¶ Itẽ papa ex poteſtate abſoluta ex cauſa poteſt exigere decimas à clericis. vt tenet Abb. in. c. nouũ genꝰ, de decimis, in fine. ¶ Et nemirũ qa papa cũcta poteſt. vt in Spe. de ꝓcuratore. §. 1. ver. ꝙ mulier. 1. col. ¶ Et ex hoc ipſe ſolꝰ poteſt cõtra omnia ſtatuta & cõſilia venire. vt in Spe. titu. quę ſũt legato ĩterdicta, & ſoli ſedi apoſtolicæ reſeruata ꝑ totũ, & ibi dicitur ĩ ver. 57. ꝙ ipſe ſolꝰ poteſt auferre vni, et dare alteri. vt. c. cõuenior. 23. q. 8. cũ ſequẽti, ĩ fine, &. c. futurã. 12. q. 2. ¶ Et bene ad hoc facit. c. cũ ab omni, & qđ ibi. Abb. 5. no. de vita & hone. cle. vbi dicitur, ꝙ reditꝰ eccleſię aſſignãtur clericis ꝓncipaliter, vt ex ipſis honeſtè viuãt, & ꝙ alia đbẽt paupib⁹ erogare: ſed q̃ maior pauptas põt eſſe, q̃ illa q̃ dicta eſt ſuperiꝰ: & q̃ maior neceſſitas. vt dicit tex. ĩ argu. ĩ. c. nõ ſatis. 86. diſtin. Hinc eſt, ꝙ prĩceps ꝑ bono pacis põt remittere ĩiurias & dãna data ſubditis. vt tenet Bal. & Angel. in. l. vẽditor. §. ſi cõſtat. ff. cõmunia ꝓdio. & ĩ. l. Antiochẽ ſiũ. ff. de ꝓuile. credi. Raphaël Fulgo. ĩ cõſi. 143. ¶ Et bene ad hoc facit qđ Bar. ĩ. l. q̃cũq; ĩ fine, đ fide iſtrumẽtorũ, & iure haſtę fiſta. li. 10. vbi dicit, ꝙemptores q̃ emũt à cõe Peruſij bona bãnitorũ, q̃ poſtea ꝑ capitula pacis fuerũt reſtituti, cogũtur illa eis reddere ex forma capitulorũ pacis. Ex hoc ẽt dicit Bal. ĩ. l. fi. ff. đ ſenatoribꝰ & ĩ. l. pe. C. đ dõa. ĩter virũ et vxo. ꝙ prĩceps vel tex. põt ex cauſa tollere ius ꝓuati ex cõtractu cũ ipſo celebrato. ¶ Idẽ dicit Cardi. cõſi. 86. ĩcipiẽte, dñs Nicolaꝰ &c. ꝙ vniuerſitas põt venire cõtra ꝑ priũ cõtractũ, cũ ſubdito celebratũ ex cauſa pacis: allegat. c. ĩ nr̃a. đ iureiu. & ibi hoc tenet Io. An. & eſt bonꝰ tex. ĩ. l. qđ ſemel. ff. đ đcre. ab ordi. fac. ¶ Facit ẽt qđ dicũt Bar. & docto. ĩ. l. gallꝰ ĩ. §. & qđ ſi tãtũ. ff. đ libe. & poſth. & qđ Alexã. ĩ. l. fi. C. de ſen. pa. ꝙ licèt regulariter prĩcepsnõ reſtituit ad bona alienata. tñ fallit qñ reſtituit ẽt ad bõa alienata ꝑ pter beneficiũ pacis: nã tũc illiqbꝰ facta fuit alienatio, debẽt primis dñis reſtituere. Idẽ in effectu dicit Bal. ĩ. ti. de pace conſtã. in verbo ꝓuilegia. refert Felynꝰ in. c. interq̃tuor, de maio. & obe. Ioã. de Imol. in. c. qa diligẽtia, de electio. ¶ Hinc eſt ꝙ rex vel prĩceps reſtituẽdo bona alienata quibuſuis ꝑſonis, & quauis cauſa, nõ ſolũ videtur reſtituere ad bona alienata laicis, verumetiam clericis, per id quod dixit Pau. de Caſt. cõſilio. 251. ĩcipiẽt, primũ dubiũ &c. penultima colũna. vbi dicit, ꝙ vbi tractatur de auferẽdo bona clericis quæſita ex eorum cõtractu, ꝙ ipſi habẽtur pro laicis. Et facit ratio: qa cùm eccleſia ſit cultrix iuſtitiæ vt in. c. 1. de aliena. feud. non debet pati ꝙ facta reſtitutione propter pacem factam ipſe princeps ſit in damno. ℣ Et hac ratione & multò fortiùs non debet pati quod ipſi principes chriſtiani & cunctus populus chriſtianus patiatur tantum damnum, & intollerabilem ex defectu dictorum reddituum. ¶ Eadem ratione vtitur Bartholomæus Veronenſis, in tractatu ſuo egregio, de ſeruitu. in. 2. parte, in titulo de ſeruitu. iuris paſcendi. col. 24. ¶ Et licèt princeps non poſſit tollere priuilegium conceſſum non ſubdito. vt notatur in cap. nouit, per Inno. & alios de iudicijs, & per Cardi. in. cap. perpendimus, de ſentẽ. excommunicatio. & per Bartolum in. l. priuilegia. C. de ſacroſan. eccle. tamen multi doctores tenent, ꝙ princeps poteſt tollere ſtatutũ per eum clericis conceſſum vel indultũ. vt dicit Baldus in. l. ſi quis curialis. C. de epiſcopis & clericis, & in authen. caſſa, & ibi Saly. C. de ſacroſan. eccle. Pau. de Ca. in dicta. l. priuilegia. Alex. ĩ. l. nõ amplius, in principio, delega. 1. & in ſecundo volumine, conſi. 209. incipiente, ſtatutis & curate proſpectis, &c. 4. codi.

¶ Et cla-

¶ Et clarius q̄ alius ſanctus Tho.1.2. cap. 1.q.1.in vlti.argumēto & in vlti.reſpōſiōe ad vltimū argumētū. Dicit q̄ rex poteſt multa accipere à ſubditis propter cōmune bonum procurandū & ſi rex hoc poteſt facere multo magis hoc papa facere poteſt per ſupra dicta ¶ Ex quib⁹ vnum ſingulariter infero q̄ non ſolū propter ingratitudinem donatio. reuocatur liberalis & gratioſa per.c. finalē de donatio.&.l.fi.c.de reuo. dona. Verunetiam reuocatur propter bonū cōmune vel ob publicam vtilitatem. ¶ Hinc eſt,q̄ ſi Papa libenter largitur(prout facere debet)beneficia eccleſiarum & earum decimas vel princeps iura & redditus terre illas reuocare poterunt in totū vel in parte(vt dixi) propter commune bonū. ¶ Et hoc facere poſſunt abſque tirānyde.ita dicit An.de Yſernia in ſua peregrina ſuper prologo in.§.ad duas nu.2.folio.8. ℣ Idem eadem,peregrina.t.de homicidiis nu.6.folio.34. dicit q̄ rex poſſet cogere vniuerſitates ad reficiendū & reparandam vias & pontes & alia commiſſa ſibi vbi non debet teneri,niſi Rex,& ſi publice vtilitati eſt itinera ire ſine metu,& periculo comeari, vbicunque publica vtilitas vertitur. ℣ Nec debet quis audiri cōtra illud quòd facit princeps ex certa ſciētia. Imo debet expelli & imponi ei ſilentiū. Nam dicit lex finalis. C. de legi.&.l.fi. C. de crimi. ſacrile. Huius tantæ ſuperbię faſtigio tumidus eſt. vt regalem ſenſum regat,de quo dicto facit magnū feſtum Bal.in.c.1.§.imperialis clementię in fine in verſi.nō admittimus de pace cōſtantiæ in vſi. feudo. ℣ Nemo enim poteſt dicere Papę cur ita facis. vt dicit text.in.c.in memoriam.19.diſtin. ℣ Verun tamen eſt.q̄ ſi princeps ratione cōmunis,boni minus bene aliquid facit poſſet ſuplicari. vt emēdet. Nam vt dicit lex.ſi quis & authen.quæ ſuplicatio. C.de præci.Imperato.offi. Vbi non poteſt appellari poteſt ſuplicari Regi. Et non ſolum poteſt ſuplicari. verumetiam dare operam & auxilium vt ſuplicetur Regi. vt notatur in. cap. qui autem in glo.17.quæſtione.4. ℣ Quod multum facit pro aduocatis & aliis patrocinantibus,partibus,ſuppliātibus. ℣ Quod intelligo non in publico per modum diſputationis. Nam iſtud prohibetur, quaſi vellit de pari contendere cum domino ſuo, & ſcandalum fieret,& ſeditio contra quietem publicam. vt.l.2. C.de ſeditio. ℣ Poſſent tamen aduocati & alij factum conferre ad inuicem non odio ſed bono zelo intus ſe,& non blaſphemādo? non publicè diſputando? aut commouendo,populum de his quæ rex facit & tunc non eſſet peccatum. Nam & diſcipuli domini,confabulabantur de his quæ illata per Pylatum & Iudęos fuerunt Chriſto. vt habetur Lucæ.cap.vlti. ℣ Alie verò confabulationes illicite & reprobate (vt ſuprà dixi) maximè ſuper his quæ fiunt à Papa, qui eſt ſummus pontifex & princeps vniuerſorum ſunt prohibite ideo iuſtè & optimè conceſſit Imperatori noſtro meditatem fructuum beneficiorum Eccleſiaſticorum pro dedefenſione fidei catholice. ℣ Propterea dicit text. in.cap.ratio nulla de præbendis & digni.cum multis ſimilibus.Ratio nulla permittit.vt quod pro cōmuni bono & vtilitatem publica datū eſſe cognoſcitur.propriis cuiuſquam vſibus applicetur. Sed nemo ſanę mentis ignorat quim fructus eccleſiæ ſint deputati pro communi bono & publica vtilitate.licet clerici.de talibus fructibus debeant ſubſtētari vt.cap.cum ſecundum apoſtolum eodem titu.de pręben.igitur.&c. ℣ Ratio ratiōis eſt. quia tempore neceſſitatis. omnia ſunt communicanda. c.ſicut cum gloſſ.47.di.plene Felinus in.cap.humanū.§.omnes in fine.pri.di. ℣ Propterea dicit text. in.cap.non ſatis.86.diſtin. q̄ tempore neceſſitatis tenetur quis ſubuenire proximum ſuum, ſed quæ maior neceſſitas quam ſupradicta igitur&c. ℣ Et ex hoc dicit Bal.in.l.1.colūna.1.in fine. C. de priuile. do.q̄ non videtur bone fidei poſſeſſor qui pietatis officium non impleuit.argumēto.legis prime. C. de his qui vt indig. ℣ Sed plenius & melius Archiepiſcopus Florentinus ſecunda parte ſuę ſūmę.tit. 1.cap.13.§.primo. vbi dicit q̄ beatus Thomas in epiſtola ad diociſſam Barbantię ſcribit.q̄principes terrarum à Deo ſunt inſtituti non quidem vt propria lucra quęrant,ſed vt cōmunem vtilitatem populis procurent.ideo ſunt eis inſtituti redditus vt ex eis viuentes à ſpoliatione abſtineant vnde Ezechi.45.dicitur q̄ principi erit poſſeſſio in Iſraël, & non depopulabantur vltra populū meum principes.dicit inſuper contingit aūt q̄ aliquando principes non habent ſufficientes redditus ad cuſtodiēdam terram & ad alia quæ iminent eis expedienda rōnabiliter ipſis principibus. & in tali caſu licitū eſt.vt ſubditi exhibeant vnde poſſit eis vtilitas procurationis.Et inde eſt q̄ in aliquibus terris ex antiqua conſuetudine domini ſuis ſubditis talia imponunt.quæ ſi non ſit immoderata abſque peccato exigi pōnt.Nam ſecūdum Apoſtolum.1. Cor. cap.9.nemo militat ſuis ſtipendis. ℣ Vñ principes qui militant coītati negotia eius,procurādo debēt, viuere de bonis coībus coītatis vel per redditus deputatos vel ſi huiuſmodi defuerint.vel etiā ſi ſufficientes non ſint qui ſunt deputati per ea quę à ſingulis colligantur. ¶ Et ſimilis ratio videtur eſſe ſi aliquis caſus d̄ nouo emergat(prout ī caſu noſtro) in quo oportet multa expendere pro vtilitate cōmuni vel pro honeſto ſtatu principis conſeruādo ad quòd non, ſufficiunt redditus proprij vel exactiones cōſuetu.puta ſi hoſtes terrā inuadāt. ℣ Vel aliquis ſimilis caſus emergat,tunc præter conſuetā exactionē poſſunt principes aliquid exigere: hęc ſanctus Tho.& Archie.Flo.vbi ſuprà. ℣ Interrogo nunc ſi eſt verū.q̄ hoſtes terram inuadunt & q̄ redditus alicuius principio non ſufficiunt ad defēdendū hoſtes:niſi & clerici ſubueniant de reditibus beneficiorū ſuorū mihi videtur q̄ nō ſufficiūt

& hoc eſt clarũ propterea iuſta & ſancta videtur ſupra dicta impoſitio. ¶ In tantũ q̃ Archi. vbi ſupra, auſus eſt affirmare, q̃ ſubditi qui abſq; volũta te domini, ſubtraherent p̃ fraudes vel alios modos tales talias debitas ex ſtatuto vel conſuetudinẽ antiqua rationabili, vel etiã de nouo impoſitas mode ratè ex cauſis expreſſis à beato Tho. peccant mortaliter furtũ cõmittendo, ſecundũ Ray. & tenẽtur ad reſtitutionem ☞ Vnde Ray. dicit q̃ ſi indiſtintè ſic poſitũ in inſtrumento conuentionis aliquod talè verbũ collecta. talia queſta. & hmõi intelligitur, q̃ debet ea moderatè petere, inſpectis onere & facultatibus ſubditorũ. vt. c. fi. 10. q. 3. &. c. cũ apoſtolus, in fine p̃ glo. de cẽſi. ¶ Et ſunt plures caſus ſpeciales in quibus licitũ eſt dñis exigere à ſubditis conſuetũ vel ſtatutũ. ¶ Primus eſt pro defenſione patriæ cũ iniuſtè iuaditur ab hoſtibus. ¶ Sceũdus eſt, ſi dominus vult ire in exercitũ indictũ ab eccleſia, vel à principe, contra hæreticos vel paganos: nec de ſuo abſq; graui dãno poſſet facere expẽſas neceſſarias: tũc enim põt à ſubditis auxiliũ moderatũ petere. ¶ Tertius, ſi in guerra vel in bello iuſto ex p̃te ſua captus ſit ab hoſtibus: nec poteſt ſoluere redẽptionem petitã ab eis abſq; graui dãno. ¶ Quartus, ſi vellet ire ad principem pro obtinẽdo priuilegio ſpũalis p̃tectionis pro ſe & pro eis. tũc poſſet de ſuo expenſas ad hoc vtiles facere, & neceſſarias, abſq; graui dãno: vel etiã ſi qua alia ſimilis cauſa emergerit. dum tamen ſemper moderatè, & non ad grauitatem eorum: & cum charitate, & non ex violentia exigeret. c. vnico circa mediũ. 10. q. 3. &. d. c. cũ apoſtolus de cẽſi. ¶ Quintus, tres caſus includens: quãdo domn⁹ maritat filiã ſuam, vel filiũ facit militem, aut releuat feudum ſuũ, aut nouũ auget cooperando: talia enim videntur reſpicere comodũ ſubditorum, pro eo q̃ cum dominus maritat filiam ſuã, acquirit amicos: & augendo feudum fit ditior: & cum facit filium militem, fit potẽtior ad defendendum terram: tunc ergo plus poteſt petere domin⁹ à ſubditis q̃ ante: nec credit Archiepiſcopus vbi ſupra. §. 2. q̃ qui talia recipiunt, donãdi ſint, vbi conſuetum eſt vel conſtitutum: dum tamen non recipiant, vltra conſuetũ vel cõſtitutum. ¶ Sextus caſus, & eſt multiplex, circa refectionẽ pontium & viarũ, vt dictũ eſt ſuprà: & quando iuſta cauſa de paupertatus eſt, vel nimis obligatus, vel quia nõ habet quid comedet: in talibus & ſimilibus tenentur ſubditi domino ſubuenire, imò & vaſſali debent in huiuſmodi ſe recognoſcere obligatos, & hoc quaſi vbiq; conſuetudo eſt generalis, quæ cũ rationabilis ſit, cẽſenda, ab omnibus eſt ſeruanda: & in hoc etiam concordat ſanctus Thomas vbi ſupra, & plenè Archie. d. §. 2. vbi vide. ¶ Et circa iſtã queſtionẽ dñs Abb. in dicto. c. noũ gen⁹, fi. col. in ver. quærit hic Hoſtiẽſis, dicit nũquid papa poſſit exigere decimas à clericis & eccleſiis, & tenet q̃ ſic: quia ipſe habet curã omniũ, c. cuncta per mundum nona quæſtione tertia, & in extraua. Bonifacij de decimis, incipi. vnam ſanctã. dicit tamẽ, q̃ de conſuetudine non exigit, & hoc quia ſecundum diuerſas neceſſitates imponit decimam trienalem, vel aliam, vt notatur in cle. ſecunda, de decimis. Dicit tamen Abb. vbi ſupra: q̃ de ordinaria poteſtate hoc non poſſit: nam de iure ordinatũ eſt, quibus debentur decimæ: ſed ex poteſtate abſoluta dicit, q̃ hoc eſt cõcedendũ: allegat notata ad hoc in capitu. à nobis. eo. titu. de decimis, & quod nota Ion. And. in capitu. inter cętera, de officio ordina. ſo. ad cõtra. ¶ Nec obſtat ſi dicatur: q̃ princeps Turcorum venit primum & principaliter aduerſus Vngaros. Nam reſponde q̃ ſi princeps Turcorum (quod abſit) adeptus eſſet regnũ Vngariæ, ſequeretur, q̃ faceret ſe multò fortior aduerſus alia regna Chriſtianorum, & ſic damnum extenderetur in vniuerſum populum Chriſtianũ. Et ita non curo ſi principaliter an ſecundariò veniret contra omnes. ¶ Itẽ rex Vngariæ noſtræ eſt nationis, filius & nepos chriſtiãiſſimorũ Regũ Hiſpaniæ, & frater minor chriſtianiſſimi Caroli quinti Imperatoris noſtri, cui tenentur tota Hiſpaniæ regna ſubuenire in tanta oppreſſione & neceſſitate. Nam Vngari proximi ſũt & amici valde, propterea philoſophus in octauo libro. Ethico. ait: Amicorum naturaliter omnia debent eſſe cõmunia. & in nono Ethico. dicit. Amicus ſe debet habere ad amicũ ſuũ ſicut ad ſeipſum, quoniam amicus eſt alter ipſe. ¶ Item nemo ſanæ mentis ignorat, quoniã omnes clerici beneficia & fructus beneficiorũ ſuorum recipiãt à domino papa. Propterea dicit Auguſtinus in libro de doctrina Chriſtiana, qui à domino recipit gratiam cõmunem, & cõmuniter cæteris eam non preſtat nunq̃ eam poſſidet ſecundum voluntatẽ dantis. ¶ Hinc ſeraphicus Bonauentura in libro de ſtatu religioſorum, dicit: Reus furti apud Deum cenſetur, qui proximo gratis non impẽdit quod gratis accepit. ☞ Magna ergo eſt culpa non communicare temporalia his qui indigent quando quis poteſt. cap. gloria epiſcopi, 12. quæſtio. 2. & dicto. capi. non ſatis. 6. diſtinctio. ☞ Multò enim maius peccatũ eſt nõ cõmunicare animabus neceſſaria ad animarum vitã & ſalutẽ. Ideo talis nõ cõmunicans, non tantũ furappellandus, eſt ſicut ſcriptũ eſt in capit. ſicut hi, 47. diſtinctio. ſed etiã homicida merito debet nũcupari vt capit. ſicut dignũ, ī. §. illi etiã, de homici. vbi dicit q̃ q̃ potuit hoim liberare à morte & nõ liberauit eũ, occidit. q̃ verba ītelligũ t tã ad morte ſpũali, q̃ tẽporali, vel corporali. ¶ Tulli⁹ quoq; ī li. de amicitia ſic dicit. eſt aũt amicitia nihil aliud niſi oĩm diuinarũ hũmanarũq; rerũ cũ beniuolẽtia & charitate cõſẽſio. Itẽ fideles ī xp̃o Ieſu fratres ſum⁹ vt habetur Matt. 22. c. ꝓpterea. dicit do. Anto. de Butr. cõſil. ſuo. 17. nu. 2. fo. 6. q̃ omiſſo quolibet lucro vel lucri ſpe, fratre requiſit⁹ in neceſſitate poſito quã q̃ pecuniã occioſa nõ habeat licet ex ea lucrari cõſue

rit quis

rit quis quocũq; lucro reiecto,et quod habito ḋbet illi præferre lucrũ retẽtionis proximi à neceſsitatibus ſuis aliàs peccat contra dei præceptum plus ſe aut tẽporale lucrũ diligere quã proximũ. ¶ Cõcludo igitur ex hoc iuſtæ imo. & iuſtiſsimæ ſummus põtifex feciſſe ſupra dictã conceſsionẽ, & quã nũc de quarta decimarũ pro eadem litæ, & defenſione conceſsit eidẽ chriſtianiſsimo Imperatori noſtro. ¶ Et quod non ſolùm papa vel principes ſeculares:ſed etiã ciuitas pro pace habẽda hoc facere põt: & bona ſuorũ ciuiũ concedere,tenet Inno. & Ioã. An.in.c.in noſtra de iniuris,& Bal.in.l.fi.1.col.ver. quinimo & ciuitas.C.de qua drie ps.Iaſo.May.plenè in.l.barbarius.15.col. C. de offi. præto.Et nõ. q̃ propter guerras prouenit gẽtiũ aff lictio & atrictio. & ſunt ſex cauſæ:quare inter homines pax non ſeruatur.Prima:quia nõ puniũtur maleficia, Eccl.4.c. quia nõ profertur cõtra malos ſentẽtia, ſecunda eſt abũdantia tẽporaliũ Gene.13.facta eſt rixa inter paſtores de Abrahã & Loth. Lucæ.5.vnde bella & lites. Tertia quia nõ occupamus in pugna cõtra demones.ideo nõ pugnamus vt homines. Eſayas.28. percuſsimus fœdus,cũ ratæ & cũ inforno. Quarta: quia nõ cõſideramus dãna guerrę in qua perdimus animã,corpus & diuitias.Hier.46.fortis incidit in fortẽ. Quinta:quia non conſideramus dubios eſſe, euẽtus belli.Regũ.12.varius eſt,euẽtus belli Sexta. quia non ſeruamus dei præcepta,Hiere. 3. vtinam actendiſſes manum meam quæ omnia dicit Archi. in.c.nolli.23.q.1.quã refert do. Abb.in.c. piſanis.2. col. in ver. non pulchrum de reſti.ſpolia.

s ¶ Hazer leyes.quæ quidẽ leges ratione cõſilioque nitũtur & per eas lites ſumptus & dãna vitantur, vt ſupra dixi in parte, gran daño. ☞ Et nõt. q̃ in omnibus rebus & cõtractibus leges ſunt neceſſariæ,quia per legem peccatũ cognoſcimus & concupiſcentiam neſciebamus, niſi lex diceret, vt inquit apoſtolus ad Rom.7.& Ioãn.15.circa finẽ,vbi dicit q̃ per legẽ peccatũ cognoſcimus,qa dicit dominus ſi nõ veniſſem & locutus nõ fuiſſem eis peccatum non haberẽt nunc autẽ excuſationẽ non habent de peccato ſuo,quia veni & locutus ſum eis quid facere debuerint.Itaque lex quidẽ ſancta iuſta & honeſta: vt ibi maturæ etenim & conſilio deliberato diuino nutu per ora chriſtianiſsimorum principum Ferdinando & Eliſabeth ordinatæ ſunt iſtæ leges promulgate verò,per reginã noſtram eius filiã, & ſunt num.83.quæ ſuperãt quinquaginta deciſiones Iuſtiniani imperatoris nõ quód ſint priores in ordine legũ:ſed quia maiora in ſubſtantia. ¶ Et nõt. quod leges facte ſunt per.300. annos,& amplius ante aduẽtum Chriſti,vt per Bar.in.l. multũ intereſt. ff.de verbo.oblig.& in.l.ſpadonẽ.§.iam autẽ. ff. de excuſa.tuto. & in.l.titia.ff.de auro & argen.le.& in rubrica.ff.de iureiur.& in Spe.in proœmio.§.cæterum:ſed quia iſte leges ſunt effectu ratione validiores,& maiora dubia decidũt & extingũt propterea alias ſuperãt leges. ¶ Sed quæro quæ requiruntur ad eſſentiã legis:dic q̃ debet eſſe iuſta.c.erit autem l.4.diſt.1.debet legitimæ agere.c.omnis.3.di. ¶ Itẽ debet præcipere & ligare. c.l.1. di. ☞ Tertiò debet eſſe cõmunis vt.d.c.erit autem lex tenet Abb.in rubrica de cõſti.Bal.in.l omnes populi.ff.de iuſti. & iure.ſi tamẽ nõ eſſet cõmunis ſed particularis,ideſt contra certã perſonã poſſet ab ea appellari.l.1.§.ſolent. ff. quando appellan. ſit. ☞ Quartò requiritur q̃ ſi ſcripta ſecundũ pe.quẽ referũt doct.& Bal.ĩ.d. l. humanũ fi.col. C.de legi.aliàs dicit q̃ poſſet prætendi ignorãtia,& ſecũdũ ipſum eſſet lex ludibrio iſtud etiam ſentit Archi.in.d.c.l.1.di.vbi dicit q̃ de eſſe legis requiritur ſcriptura & loquitur arguẽdo: ſed Anto.de Bu.in rubri. de cõſti.referẽs Io.And. in regula nemo poteſt de regul.iur.lib.6.in mercu. & in.c.fi.de cõſue.allegat do.de Rota.concluſi.357. dicit legẽ probari poſſe per teſtes,qa ſcriptura non eſt de eſſe legis ſiue conſtitutionis allegat.c.1.de renũcia.lib.6.&.c.1.de iure iur.eo.lib.&.c.cõſtitutionis.25.q.1.Io.de Imo.tenet iſtã partẽ dicẽs iſtã fore cõmu. opi. & ad. d. l. humanũ reſpondit q̃ non probat eſſe neceſſariũ formã ibi traditã obſeruari. do.Abb.in.d.rub.de cõſti.dicit hanc opi. ſibi placere & allegat dict.c.1.de renũcia.lib.6. & amplius nõ dicit. ☞ Sed Bal.in.d.rubri.ver.quæro, quare in cõſtitutionibus,& ſtatutis requiratur ſcriptura reſpondet q̃ ad perpetuã rei memoriã allegat. d. c. 1. de renũ.& refert Io.And. dicere q̃ non requiritur ſcriptura ad præmordialè eſſe,ſed ad obſeruantiam niſi enim interueniret ſcriptura nõ poſſet publicari & innoteſcere populo præſertim is qui tempore ſtatuti conditi nõ erant in rerũ natura,& ideò fruſtra fieri lex quia nõ ligaret, hoc dicit apparere ex l. 12.tabularum quæ in.12.tabulis ſcripta erat. l.2.ff. de origine.iuris,& ſic ſentit Bal.in.d.rub.q̃ de ſubſtãtia & eſſe legis nõ eſt publicatio:idem tenet ipſe Bal.in.c.1.eo.tit.& in.l.de quibus. 10. opp.ff. de legi.& in.d.l.humanum fi. col. & in.l.Gallus.§.idem credendũ ad fin. ff. de libe.& poſth. ☞ Sed Andræ Si.in.d.rubri.de conſti.5.col.verſi.venio ad vltimũ referẽs quaſi omnes doctores. qui vſq; ad tempus ſuũ aliqua in quæſtione iſta ſcripſerũt tenet quòd ſcriptura eſt de eſſe legis vide ibi per eum, & per Felyn.Et tene cùm eis per iura quæ allegant quòd ad obſeruantiam legis requiritur ſcriptura & optime iſtud procedit ex.l.3.tit. in prima partita, quia dicit q̃ lex eſt doctrina & caſtigatio ſcripta.

PRimeramente.vna ley. Et lex.4. titu. delas leyes. lib.ordina.

Quæſtio. b ¶ Que ſe ſigue.aduerte iſta.l.facit mentionē de alia lege.nūquid. ſi nō eſſet inſerta lex de qua facit mētionem neq; poſſet reperire an iſta lex obliget: caſus videtur q̄ ſic & Bar. tenet in.l.admonēdi.2.col. ver.&hoc facit ad quæſtio.ff.de iureiu.vbi dicit.prio res fecerūt.legē q̄qui libet ſoluat collectam infrà decē dies adpœnā quāti pluris ſecundū formā ſtatuti: ſed de hoc nullū reperitur ſtatutū dicitur ibi q̄. d.l. habet effectū. ☞ Hinc dicit idē Bar.in.l.cum qui.§.Iulianus.ver.quæro facit ad quæſtionē.ff.de cōſti.pecu.q̄ ſi iudex in ſentētia condēnat aliquē ad dandū parcaponū quolibet anno tali domino ſecundū q̄ anteceſſores illius coſueuerūt q̄ verba nō faciunt cōditionē vt prius cōſtare debeat q̄ talia anteceſſores illius conſueuerunt dare imo ſimpliciter cōdemnatus tenetur ad quod facit.l.pe.C.de iſti.& ſubſt.notatur per Cyn. in.l.ſciendū.C.de contrahen.ſtipu. facit quod not. glo.in.c. quoniā Abb.de offi. dele.ſecūdū Bar.vbi ſupra,tu vide tex.in authē.ſiquis in aliquo documē to &ibi Bar.&Bal.C.de edēdo & in Spe.de inſtru. edi.§.8.& de app.§.1.ver.& not. Lanfran.in.c. quoniā contra de probatio.in parte ſequitur inſtrumē torū ductiones.10.col.in fi.ver.quæro. modo vnū. vbi dicunt q̄ ſi illa inſtrumēta facta ſint inter eaſdē perſonas probāt aliàs ſecus. ☞ Ex qūo apparet q̄ inſtrumentū faciēs mentionē de alio inſtrumēto. vel vna.l.faciēs mentionē de alia probat. ☞ Hinc dicitur q̄ inſtrumentū epiſcopi de inſtitutione benefi cij probat præſentationē factā à patrono, de qua facit mētionē tenēt domi de Rota deciſ. 417.in nou. incipit ſed in nouis. Et ego habui in facto q̄ quidā in inſtrumēto ſic dixi qa Ticius pater Bertę tāquā prīcipalis promiſsit ei in doctē dare mille vt patet per inſtrumentū ab eo legitime confectū corā notario publico tamē vt dicta Berta & ipſius maritus ſit de ſolutione ſecurus ego fide iubeo proticio q̄ vſq; ad talē diē ſoluet dicta mille q̄ ſi non appareat inſtrumentū principalis debitoris ſufficit apparere inſtrumentū fideiuſſoris per ſupradicta. ☞ Si tamen in inſtrumēto:ita dicitur confiteor me debere Ticio cētū, put patet publico inſtrumēto quod eſt apud illū. ☞ Vel ita dicitur lego vxori meę cētum quæ mihi dedit in doctē vt patet tali inſtrumēto q̄ ſi inſtrumentū de quo in alio inſtrumēto fit mētio, non ampparet nō probat:ita tenet Specu.in titu.de confeſ. §.3.ver.ſed nunquid patris. ¶ Quæro ſi iudex in ſentētia:ita dixit viſo libello & litis cōtes,& tit. nūquid.per hoc probetur interueniſſe libellus & lit.cōte.libello nō apparēte.tene q̄ ſic per eaquę dicūt docto.in.c.quoniā cōtra de probatio. & in.c. bone de elect.et.c.in preſentia de renūciatio.glo.in c.dudū in verbo prohibemus, & ibi Abb. fin. col. de decimis,& eſt ratio quia ius præſumit omnia ſolēniter acta ſecundū Bald.in.l.1. C. de doctis promi.

¶Ley prima.

PRimeramēte, por quāto el ſeñor rey dō Alonſo enla villa de Alcala de Henares,era de mil y treziē tos y ochenta y ſeys años hizo vna ley cerca dela orden q̄ ſe deuia tener enla determinaciō y deciſiō de los pleytos y cauſas, el tenor dela q̄l es eſte [b] que ſe ſigue.Nra in-

Adde contra ſupradicta ī gl.Mat.de Afli. in de ci.Neap.deci.273.mo uet quæſtionē, ita dices.in quadā cauſa petebatur quodā molendinū reiuēdicatione? Reus ad ſui defenſionē duxit inſtrumētū vēditionis facte per procuratorē ipſius agētis de dicto molēdino, & in dicto inſtrumento ditionis dicebatur: quod talis procurator domini vēdicti molendini ſpiritualiter cōſtitutus ad vendendum, dictum molendinum,de qua procuratione & poteſtate plenè cōſtat notario iudici & teſtibus de quibus in inſtrumēto vēditionis dicti molendini per quodā inſtrumentū publicū procurationis factū per manū talis notarij ſub anno, menſe et die tali. Dubitatur,an tale inſtrumētū vēditionis narrans dictā procurationē vt ſuprà probet illū vēditorē fuiſſe procuratorē dñi dicti molēdini. Ad illud vēdēdū aliqui dicebant q̄ ſic per id quōd dicit Spe.in tit.de inſtru.edic.§.reſtat in fi.vbi dicit.q̄ ſi in aliquo inſtrumēto continetur q̄ Antonius promiſsit ſoluere decē Bernardo quæ ſibi debebat ex cauſa vēditionis cuiuſdā æqui , prout cōtinetur in inſtrumento ſcripto manu talis notarij viſo & lecto à me notario:q̄ valet,nec dicitur exēplum, ſed originali nouū per ſe. ¶ Sed iſta deciſio vt dicit Mat. de Aflict.vbi ſupra nō meretur allegari ad dubiū formatū.quia ipſum inſtrumentū ſufficiens eſt per ſe ad obligationē inducēdā,vt in.l.publia.ff. depoſiti.Et ideo quia tale inſtrumentum per ſe eſt ſufficiēs inducit preſumptionē veteris,obligationis mētio natæ vt bene declarat. Abe.de roſa. in authen. ſi quis in aliquo documēto in prin.C. de eden. Ideo dicebat Bal.in.l.ſic donatio.C.de donatio.q̄ quando in vno inſtrumēto fit mētio de alio inſtrumento nō eſt neceſſe quod cōſtet. De primo,quādo ſecundū poteſt per ſe principaliter ponere. ¶ Alij dicebāt q̄ inſtrumentū faciēs mentionē de alio inſtrumento facit fidē inter eaſdem perſonas. Vt in.l. optima.C. de contra.& comit.ſtipulat.Sed q̄ inter alias perſonas non facit fidē.Hoc voluit Bart.in.d. authēt.ſiquis in aliquo documēto vlt.col.C.de edē. & idē dicit ibi Bald.circa finē. ¶ Et eſt ratio ſecundū Pau.de Caſt.in.d.authē.q̄ ſicut exēplo non datur fides ita huic narrationi quia in illo inſtrumēto procurationis poſſent eſſe cācellaturę & vitia propter

pter quæ ſi appareret,non faceret fidē, vt in pgma. regni folio.240.petitione prima.Et Alberi.format iſtā quæſtionē in ppriis terminis in.d. auth.ſi quis in aliquo, & ait ſe obtinuiſſe in pratica, q inſtrumentū faciens mentionem de inſtrumento procurationis,non probat q curationem.et hoc per text. in. d. authenti. ſi quis in aliquo:et idem dicit Pau. de Caſt.ibi. ☞ Vltimò Matthæus de Afflictis,vbi ſuprà concludit, quòd ſatis ipſe eſt admiratus, q dicti duo magni doct. mirantur de Spe.in.d. §.reſtat,in fine,qui dicunt eum tenere contrarium, cum Spe.in dicto loco non loquitur,niſi vt ſuprà dictum eſt. ¶ Eandē ſententiam, quòd tale inſtrumentum faciens mentionem de alio inſtrumento procurationis,non facit fidem de dicta procuratione. tenuit Ange.in.d. l.ſciendum.ff.de verbo.obliga.vbi refert Spe.in.d. §.reſtat, in fine, tenere quòd talia verba non probant. ☞ Hanc concluſionem firmat Salyce. & alij ſcribentes in. d. authenti. ſi quis,& bene. ad quod facit glo. in. c. Abbate ſancte Siluani, in verbo,fecit fides,de verbo.ſignificatio. in quantum dicit,q ſi per notarium fiat mentio de alio priuilegio vel ſcriptura, non probat illud, etiam ſi totum priuilegium vel ſcriptura ſit inſertum vel traſumpta in dicto inſtrumento: quia non eſt facta authoritate ordinaria, vt ibi latiùs per eum. & idem tenet Inno.ibi in vltima col. & in.c. fina. de fide inſtrumē. ideo dicit,datur pro regula, ſi inſtrumentū aliquid atteſtatur de præterito, non creditur inſtrumento, ſecundum Bar.& docto.in.d.authenti.ſi quis in aliquo,& Innocen. in. c. quoniam contra, de probatio.& in.c.cùm in iure,de officio dele. ¶ His iuribus conſideratis dicit do.Matthæus de Afflict.vbi ſuprà, fuiſſe vocatum per omnes conſiliarios dicti regni Neapolis, quòd tale inſtrumētum venditionis factæ per procuratorem domini, etiam ſi notarius dicat cum iudice & teſtibus ſe vidiſſe inſtrumentum factum per manus notarij talis,cum interemptione iudicis & teſtium,in quo continetur, q talis dominus fecit eum procuratorem ad vendendum:talis aſſertio non probat vendentē fuiſſe procuratorem.Iſta fuit etiam opinio do. Abb. in. d. c. Abbate ſancte Siluani,de verbo.ſignificatio. ſuper dicta gloſa incipiente,fiat fides.2.col. magna plenè Lanfran. in repe.dicti.c. quoniam contrà, de probatio. in parte,teſtium productiones.8. col. prope medium,in verſi.modò pone,& ibi plenè in additione plures inuenies concordantias, per quæ oīa habebis clara contenta in gloſa. ¶ Vltra ſupradicta adde eandem Spe.in dicto titulo de inſtru.edic.

tencion y volūtad es que los nueſtros naturales y moradores de los nros reynos ſean mātenidos [c] en paz, [d] y en juſticia, y como pa eſto ſea me neſter dar leyes [e] cier tas por do ſe libra ſe los pleytos y las cō tiendas que acaeſcē étre ellos, y maguer que en la nueſtra cor te vſan dl fuero dlas

in.§.ſexto,verſi.ſed quid, vbi dicit,papa ſic mādat iudicibus in cauſa eis commiſſa procedere nolentibus procedatis iuxta priorum continētiam literarum.vt in.c.quia.5. de iudiciis.primæ autem literæ non apparent, quāuis cōſtet eos ipſas habuiſſe, ſed poſtea fortè periſſe:quęritur an poterūt procedere, & tenet q non, niſi fortè prima priùs appareat, argu. c. 1. de fide inſtru. vbi de hoc,&.c.ſcimus.25. quæſtio.2.&.d. authē. ſi quis in aliquo. C.de edendo, vel niſi probetur tenor prioris. ☞ Ad idem Ioan in ad di.ad Spe. in dicto.§.ſexto, ſuper parte incipiente, vbi de hoc, dicit quòd ſi papa mandat alicui vt iuxta tenorem dictarum ſententiarum executionē faciat,quarum tenor inſerat in bulla, quòd per hoc non viſis originaliter ſententiis, non poteſt facere executionem. & dicit hoc tenuiſſe Ro. conſil. 336. ¶ Spec. etiam in titulo de procuratione.§.2. tertia col. in verſicu.illud quoque, dicit quòd licèt contineatur in aliquo inſtrumento vel litera. Ego talis epiſcopus talis loci: vel ego talis procurator, vel curator, vel tutor talis, vel ſindicus talis vniuerſitatis, non creditur epiſcopus, vel procurator, vel tutor, vel ſindicus, niſi probetur, nec valet quod per eos agitur, vt.l. qui neque, digeſtis de rebus eorum. Quidam tamen dicunt quòd credantur tales, eò quòd ſic in ſcriptura ſe vocant, argumen. l. optimam, paragrapho cum itaque, ibi, & ita eam eſſe ſcripto domino,& cætera. codice de contrahen. ſtipulatio.

¶ Sed ideo literæ creditur, quia erat contra eum qui eam fecerat: ſecùs eſſet ſi pro ſe. vt argumen.l. de ætate, paragrapho primo, digeſtis de interro. actio. ☞ Item pro eis facit, quia non fit præiudicium libero homini qui ſic ſcripſit. l.liberos,codice de liber. cau. ſed bene fit præiudicium, vt dicatur eſſe in poſſeſſione ſeruitutis, ſecundū Vber. ☞ Item dicit Specu. quòd pro eis facit: nam ſcriptura facit fidem etiam in eo negotio, ſuper quo principaliter non eſt facta: vt probatur & notatur in capitulo cùm olim, ad finem, de cenſib. & in Spe. de probationi. paragrapho finalis, verſiculo. Sed pone, & de inſtrument. edict. in paragrapho edicto, verſiculo. Sed nunquid. probatur optimè in capitulo cùm in iure, de offi. dele.

c ¶ En paz. Concordat. l. tertia, titulo de las leyes, libro ordinamen. & in proœmio eodem lib. & foro legum, &. l. prima, titulo de las leyes,eodem foro. Et vide textum in lege prima, titulo ſecundo,prima partita, vbi dicitur quòd leges & cōſuetudines faciunt homines viuere in pace.

d ¶ Y

d ¶ Y en justicia. Quę quidē iustitia facit nos viuere in pace dū legitimè administratur: propterea curandū est ne iustitia pereat, etiā dū maioribus iudicibus studemus parere in executionibus sententiarū. vt in Spe. de execu. sentē. §. 3. versi. in sentētia. Et hoc maximè in iudiciis, vbi cultū suum iustitia perdit, quādo silētia iudicij obstrepētiū turbo cōfudit. c. in loco. 5. q. 4. Quapp̄ter iudices debent esse curiosi & solliciti in administrāda iustitia. vt. l. 3. ti. 4. 3. parti. ¶ Iudex verò qui nō punit delinquentē cū debet, nō est iudex. l. 48. ti. 5. 5. par. ¶ Vbi dicitur, ꝙ nō est iudex tā malus, prout is q̄ desinit punire delinquentes, neq; desinat amari ab eis, eo ipso ꝙ nō administrat iustitiā cū sit eius minister, ideoq; nō est sine culpa, vt ibi. ¶ Iustitia q̄d sit, & vnde dicatur, & quas possidet virtutes & cōmoda quæ proueniūt ex ea. habetur in ꝓœmio & per totū titulū. 3. parti. ti. 1. & ꝑ totū. ff. de iust. & iu. & in ꝓœmio fo. legū, & in proœmio ordina. & insti. de iusti. & iu. in princi. & in Spe. in proœmio, ver. hoc igitur, & in ti. de à duo. §. 5. versi. cōmendet autē. & §. 6. ver. sed nūquid bene, & ver. vel tali curam imperatorem, & sequen.

leyes algunas villas de nr̄o señorio lo hā por fuero: y otras cibdades y villas hā otros fueros de partidos, por los q̄les se puedē librar algūos delos pleytos. Pero porq̄ muchas sō las contiēdas y los pleytos q̄ entre los hombres acaecē y se mueuē d̄ cada dia q̄ se no puedē librar por los

e ¶ Ciertas. Bene inquit certas, quia lex incerta vel obscura nō meretur habere nomē legis: q̄a propriū legis est ꝙ sit clara & certa, taliter ꝙ oēs possīt intelligere eā, & nemo ꝑ illā defraudetur. l. 2. ti. de las leyes, fo. le. & eo. ti. l. 2. in ordin. & l. leges sacratissimæ. C. eo. ti. & l. 4. & 9. ti. 1. 1. parti. ¶ Hinc dicimus, ꝙ instrumentū de litera incerta & obscura & tam abbreuiata vt legi non possit, vel ꝙ nullus sanus intellectus cōcipi possit, non probaret. c. inter dilectos, in parte, quibuscunq; rationibus, de fide instru. ¶ Sed quęro instrumentū in verbis neque in sensu est obscurū, tamen est rosum à muribus: vel q̄a itinerās portabat in ciuitatē, & casu cecidit in aquā, & abrasum est aliquid ab eo, taliter ꝙ clarè legi nō potest, nec potest cōprehendi quid in eo cōtinetur, nūquid probet? glo. in. l. 1. in. §. si rosę sint, & ibi docto. & Bar. ff. de bono. posse. secundū tabu. notāter distinguit, ꝙ si instrumētū est rosum in aliqua parte substantiali, nō probat: si tamen nō est corrosum in parte substantiali, tunc probat. vt l. vnus. C. de testa. l. pe. §. fi. eo ti. sed tu vide bonum tex. in. d. c. inter dilectos, & in. c. olim, de censi. vbi dicitur, ꝙ si instrumentū cōtinet rasurā in loco suspecto, nō debet ei credi, nisi per aliquā partem instrumēti possit cōprehendi q̄d in illa parte rasuræ contineretur, de quo plenè per Abb. & alios in. d. c. inter dilectos, & in. d. c. cùm olim, & si dicas quare loquendo ista lex de incertitudine legis, nos loquimur de certitudine instrumentorū: dic ꝙ sicut ꝑ legē certificamur q̄d facere debem⁹, ita ꝑ instrumētū instruimur. vt notatur in rubr. & in. l. 1. ff. de fide instru. & in Spe. de instru. edi. §. 1. Itē quia instrumentum est lex priuata inter contrahentes.

Quæstio.

e ¶ Que se vsarō. Nota ꝙ forus Castellæ & alij fori municipales debent obseruari in iudicicādo, quaten⁹ sunt in vsu concor. l. 4. titu. de las leyes inordina. & infrà lege ista post mediū, & l. 6. in fine infrà: et est ratio quare forus municipalis consuetudine roboratus debet obseruari: quia tūc habet vim legis. l. oēs populi. ff. de iusti. & iu. & l. cūctos populos. C. de summa tri. & fide ca. l. de cōstitutio. ff. ad munici. & vtrobiq; scribē. ¶ Et nota ꝙ statutū roboratū cōsuetudine non solū habet vim legis, sed tollit legē, vt. l. de quibus. ff. de legi. dixi in. l. 6. infrà, in parte, fuero, late per glo. in. l. 11. titu. 11. tertia partita. n. tr. inuenim sed existimo legendum in 3. tt. 12. 5. gl. 5.

f ¶ Contra dios. Ratio, q̄a lex humana cōtra diuinam nō potest aliquid ordinare, aliâs ipso iure est nulla. c. sunt quidā. 25. q. 1. c. quo iure, in fine, cū sequenti. 8. di. auth. cassa & irrita. C. de sacrosā. eccle. tenet Bal. in auth. ad hæc, versi. nunquid vsuræ. C. de vsuris. ¶ Itē esset nutritiua peccati: q̄a quicquid est contra institutionē diuinā, est peccatum: vt per Bal. vbi suprà, & tūc legislator nō dicitur legē facere, sed errare. d. c. sunt quędā. sicut dicimus de consuetudine, quæ si est contra bonos mores, dicitur corruptela nō consuetudo. c. fi. de consue. Itē legislator est seruus dei, & seruus nō potest tollere legem dñi sui, cle. ne in agro, de elec. l. nā magistrat⁹. ff. de arbitr. notatur in. l. 1. ff. de constitutio. prin. & in. l. fi. ff. si cōtra ius vel vti. publi. debēt igitur principes sęculi sacras regulas imitari, nō contradicere, in auth. apud proprios episcopos, in fi. colla. 6. Iudiciū etenim hoīs debet esse cōforme iudicio diuino ad sui iustitiā. Abb. per illum tex. in. c. vnico, vt ecclesi. beneficia. ¶ Et ex hoc allegātur diuinæ regulæ in decisionibus causarū, tanq̄ leges scriptæ in corpore iuris. notatur in auth. vt iudices sine quoquo suffra. §. cognitio, in verbo, sacrorū eloquiorū, colla. 2. tenet Inno. in. c. q̄a pleriq;, in fi. de immu. eccle. & Bal. in. d. auth. ad hæc. 1. col. in fi. C. de vsuris. probat tex. in auth. quō opor. epis. §. 1. colla. 1. & in. §. sed naturalia quidē iura, insti. de iure natu. & in. §. fi. insti. de legi. agna. tute. & ibi scriben. ¶ Ad idē dicimus ꝙ ius canonicū debet obseruari vbiq; potiùs q̄ ius ciuile imperatorū quia inhęret iuri diuino. tenet Bal. in. l. 2. versi. & quia. C. quēad. testa. appe. ꝓ quo facit. c. qualiter & quādo, el. 2. in princi. de accusa. vbi dicitur ꝙ ius canonicū ꝓcessit ex

authoritatibus

authoritatibus noui & veteris teſtamẽti:& iſto caſu ius canonicũ præfertur iuri poſitiuo. Itẽ quãdo ius canonicũ habet dependentiã à iure diuino,in quibuſdã locis appellatur ius diuinũ. vt. c. nimis, de iure iu. ☞ Verũ tamẽ eſt q̃ ius canonicũ in multis habet dependentiã à iure ciuili. vt.c.lator, de pigno.cum ſimi.an autẽ & quando ius canonicũ præferatur iuri ciuili,vide in.c.cauſam , qui filij ſint legi. & in.c.canonũ ſtatuta, de cõſtitutio. &.c. nouit,de iudi. & vtrobiq; ſcribẽ. & cõmẽ. do. de Pala.rub.in repe.c. per veſtras,de dona.in ter vi.& vxo.in introductione.1. 2. &.3.col. vbi plenè. ☞ Itẽ quando lex cõtraria canoni & canon contrarius legi ſeruetur.dicit notãter Bar.in.l. priuilegia. C. de ſacroſan.eccle.habetur.c.quod clericis, de foro cõpe.vbi dicitur,q̃ ius canonicũ præfertur iuri ciuili in cauſis eccleſiaſticis.Itẽ in matrimoniis & aliis ſpiritualibus cauſis,non in ſucceſsionibus , & aliis non ſpiritualibus,vt per doc.vbi ſuprà. ☞ Quãdoque ius ciuile ſupplet ius canonicũ,& ecõtra.c. ſine adiutoris.10.diſt. & tunc debet concordari.c.fi. 29.di. ¶ Sed quęro nũquid ius diuinũ poſsit tolli per principẽ, in parte,ex cauſa rationabili, glo.in. l.fi.C.ſi contra ius vel vti.pu.& in.l.1.C.de conſti. prin.&.d.c. ſunt quidã.25. q.1. Cinus & alij in.l.1. C.de precibus impera.offe. Inno. & oẽs ferè ſcribentes in.c.quæ in eccleſiarũ , de conſtitutio. &.c. in omni negotio, de teſti.& in.c.cũ eſſes , de teſta. Hoſti.in ſumma,de conſtitutio. hi oẽs tenẽt, quòd in ius diuinũ non poteſt abrogari per legẽ vel ſtatutũ ex defectu poteſtatis,cùm inferior non poſsit tollere legẽ ſuperioris.c.cùm inferior , de maio. & obe.ſed an poſsit diſtingui,moderari, aut interpretari,oẽs docto.tangunt in.d.l.fi. C.ſi contra ius vel vtilita.publi. & cõcludunt in hoc,q̃ ſi illud, contra quod ſtatuitur, reperitur aliquando fuiſſe permiſſum,tunc poterit ſtatui,puta in illo præcepto,non occides,in quo reperitur aliquando fuiſſe permiſſum homicidium,iuxta illud: Veritas dominica in ſua glorioſa paſsione,de quo habetur Matthæi. 26. Omnes,inquit,qui acceperint gladium,gladio peribunt.Ideo ex cauſa permittitur homicidium , vt occidens occidatur.Ideo validum eſt ſtatutum,vel lex,dicens q̃ bannitus pro homicidio poſsit impunè occidi, vel pro alia cauſa morte digna.l.2. quando lice.vnicui.ſine iudi.ſe vin.l. 3. ad finem. ff. de ſicca.l.amiſsione.§. qui deficiunt. ff. de capi.dimi.

fueros,porẽde q̃riẽdo põer remedio cõ ueniblea eſto , eſtableſcemos y mandamos q̃ los dichos fueros ſeã guardados en aq̃llas coſas q̃ ſe vſarõ: [e] ſaluo en aq̃llo q̃nos hallaremos que ſe deuen enmẽdar y mejorar,y ẽ lo al q̃ ſon contra dios[f]

bonus tex.in.c.q̃ humani,de homici.li.6.&.c.1.eõ. ti.volumine decretaliũ,ſecũdũ vnũ intellectũ. idẽ dicit Bal.in.d.l.fi. in illo præcepto,nõ furtũ facies: nam reperitur interdũ furtũ permiſſum.f.vt q̃s furetur res hoſtium.l.1.§.non fuit.ff.de dolo.c.ab illo exige.14.q.3. facit.c.3. de furtis, ſecùs ſi nõ reperiretur aliquãdo p̃miſſum, vt in illo præcepto, non mœchaberis:nã nunq̃ videtur p̃miſſũ adulteriũ. Ideo ſtatutũ diſponẽs q̃ mulier bannita poſsit impunè adulterari,nõ tenet,quia eſt contra ius diuinũ,& nulla cã põt iuſtificari tale ſtatutũ. ita dixit Bal. in. d.l. fi. & in.d.l.1. ff. de cõſti. prin.&.l.vt vim.ff. de iuſti. & iu. &.l. Gracchus.C. de adulte. c.1. §.ſi q̃s,d̃ pace iura.fir.&.l.accuſatiõis.C. qd̃ me.cã. ☞ Sed do.Anto.in.c.q̃ ī eccleſiarũ, de cõſti.dicit ſe credere,q̃ de iure canonico mors nõ poſſet p̃mitti, per notata in.c.ſentẽtiã,ne cleri.vel mona.& ī.c. in archiep̃atu,de rapto.ſed tu vide Albe.de Roſ.in.4 parte ſtatutorũ.q.19.vbi dicit,q̃ ſi amore fundendi ſanguinẽ humanũ,vel odio occidit,peccat: ſecùs ſi zelo reipublicæ,& aĩo exequẽdi ſtatutũ: q̃a tũc occidẽdo q̃s nõ peccat:nã facit authoritate legis,ideo nõ meret pœnã. ☞ Idẽ dicim[g] ī eo q̃ ſe defendit,q̃a cũ defenſio ſit p̃miſſa de iure naturali. l. vt vim. ff. de iuſt.& iu.glo.ī.§.q̃ verò,inſti.de iure natu.ſi q̃s occidit ſe defendẽdo,nõ punit.Iõ iſto caſu p̃miſſũ eſt occidere.l.2.ti.8.7.pti.cũ ſimi. Ideo ſi bãnit[g] occidatur p̃ priuatũ,dũtn̄ ad publicã vtilitatẽ occidatur,fieri põt ſecùs ſi odio. ¶ Idẽ dicit in iudice occidẽte odio priuato,& nõ zelo iuſtitiæ. allegat beatũ Tho.2.2.q.64.arti.2.&.3. ſed quia doctores moderni latè loquũtur ſup hoc in.d.c.quæ in eccleſiarum,ibi,per eos.dixi aliqua in.l.4.infrà.

y contra razõ [g] y cõtra las leyes [h] que en eſte nr̃o libro ſe contienen: por las q̃les leyes d̃ſte nr̃o libro mandamos que ſe libren. Primeramente [i] todos los pleytos ciuiles y crimiales,y los pleytos y las cõtiendas que no ſe pudieren librar por las

g ¶ Contra razon.hoc dicitur ex eo,q̃a lex debet eſſe rationabilis , vt ſuprà dixi in proœmio , aliãs non meretur habere nomen legis.

Adde Et ex hoc dicim[g], q̃ ſi for[g] municipalis vl' cõſuetudo eſſet cõtra bonos mores,cõſenſ[g] prĩcipis nullũ robur foro vel cõſuetudini tribueret.voluit Inn.in.c.ad nr̃am. in ver.vel põt dici,el.3.de.p̃ba.p.c.illa.12.di.q̃d eſt ſingulare ſecundũ Cardi.in. c.fi. de conſuetudine.

h ¶ Contra las leyes. Quæ licèt ſint generales, tollunt ſtatuta & conſuetudines ſpeciales,eò quòd prohibent & diſponunt tanquàm publicæ vtilitati refragantes . facit lex finalis , & ibi Bartolus & Bald. C. de teſta. & glo.in.l.3.§. diuus.ff.de ſepul.

vio.&

vio.&c.1.de conſtitutio.li.6.tenet Bal.in auth.oēs. C.coīa,de ſucceſsio. ℣ Si tamē ſtatutū ſemel à iure damnatū poſt publicationē iſtarū legū iterū cōſuetudine introduceretur, tolleret legē damnantē ſtatutū antiquū,glo.eſt notāda, & ibi Abb.in ſuis recollectis,in cle.ſtatutū de elec. tenet Bal. in.l. & ab antiquis, ver. itē quæro. C.de teſta. vbi dicit ꝙ lex nō derogat cōſuetudini poſt eam introductā.tenet Abb. in.c.2.de proba.vbi bonus textus.

leyes de eſte nr̄o libro y por los dichos fueros mādamos q̄ ſe librē por las leyes de las ſiete[4] paatidas q̄l rey don Alonſo[k] nr̄o viſabuelo mādo ordr̄nar ,comoquier que haſta aqui no ſe halla q̄ fueſſē publicadas[l] por mādado del rey, ni fueſſē aui

dasni recebidas por leyes.Pero nos mādamos las requerir y cōtētar , y emēdar en algūas coſas que cūplia, y aſsi concertadas y emendadas porq̄ fueron ſacadas y tomadas delos dichos delos ſctōs padres[m] y dlos drechos y dichos de muchos

i ¶ Primeramente. Nota ꝙ in deciſionibus cauſarū, vbi lex iſtius voluminis reperitur, debet obſeruari, aliis legibus cōtrariis nō obſtātibus: in defectū tā iſtarū legū ſeruabitur ordo infrà ſcriptus:ſi tamē deficiūt leges regni, recurritur ad ius canonicū potiùs q̄ ad ius ciuile imperatorū:quia vt dicit Bal.in.l.2.C.quemadmo.teſta.aperi.in dubio potiùs eſt ſeruandū ius canonicū q̄ ciuile: quia ius canonicū inhæret iuri diuino, ſecundū Abb.in.c. qualiter & quando,el.2.de accuſatio. dixi ſuprà in parte,Contra dios,plenè do. doctor de Pala.in repe.ca. per veſtras,de donatio. inter virum & vxo. in introductione.6.col.verſi.idem videtur mihi.

k ¶ Don Alōſo. Quis namq; eſſet rex Alfonſus, gloſa recitat in prooemio fori legum.

l ¶ Publicadas. Nota ex.l. iſta argumenū,ꝙ lex arctat ſubditos ad eius obſeruantiam poſt publicationem non antè. dixi in prooemio ſupra glo. fi. & vide in.l.2.titu.2.prima partita.

m ¶ Sanctos padres. Cōcordat.c.fi.de ſecū.nup. &.c.dilecti,de iudi.&.c.ne innitaris, de cōſtitutio. vbi dicitur , ꝙ dicta ſanctorū patrū ſunt ſeruanda, quia à veritate procedūt.tenet Bal.in tracta.ſciſma. 1.col.quod intellige ſanctorū patrū.ſ.Romanorum pontificū,vel apoſtolorū,aut euangeliſtarū:nā dicta ſua exierunt à fonte diuino,vt dixi. ℣ An dicta aliorū ſanctorū ſint ſeruāda indiſtinctè Inno. Anto.& Bal.And.Si.& Feli.in.d.c.ne innitaris,de cōſtitutio.& in.d.c.qualiter & quando, de accuſatio. tenent ꝙ ſic , præterq̄ in duobus. ℣ Primo,niſi ſint dicta reprobata. Secundo,niſi inter ipſos ſit cōtentio ſuper aliquo, vtputa, nunquid Salomon ſit dānatus an non,quia quidam tenent ꝙ fuit damnatus ex nimia affectiōe mulierum, alij tenent quòd poſtea ſe correxit: de quo in.c. Salomon.32.q.4. &.c. ſi enim,in fine,verſi.Salomon, de pœni.diſtinct.2.

Adde. Addat retroactis tēporibus dum legerem.d.c.Salomon.32.q.4.Deſy derio magno deſyderaui ſcire,an Salomon fuit ſaluus an damnatus,quia ſapientiſsimus,vt patet ex ſacrà ſcriptura,& cū magno labore inueni multorum dicta,& Theologorū opiniones pro & contra. vltimò poſt multorū altercationes inueni , ꝙ Aluarus Pelaëz in tractatu de planctu eccleſiæ lib.2. arti.45. referendo Hieronymū ſup Ezechiel, faciens mentionem de Salomone in.17.libro, ait,ꝙ quāuis peccaſſet pœnitentiā egit , ſcribens Prouerbiis.Nouiſsimè egi pœnitentiā,& reſpexi vt eligerem diſciplinā. ¶ Itē ſuper Eccleſiaſti. ſcribunt Iudęi hunc librū eſſe Salomonis pœnitentiā agētis. ¶ Item Ambroſius de Apologia Dauid ait, Quid dicam de Dauid,et quid de ſancto Salomone? ¶ Sed vltra oēs , quidā frater Ioannes Ludouicus Vualdus de Mōte regali,ſacræ Theologiæ,pfeſſor,ordinis prædicatorū valētiſsimus theologus,miro modo ſcribit tractatū de magnificentia Salomonis , & ſecunda parte illius tractatus pulcherrimè diſputat cauſam pro & cōtra, & rñdendo ad cōtraria cōcludit illū eſſe ſaluū,quod per te vide,quoniā ſplendidè loquitur. ¶ Sed quia dixi,qñ dicta Theologorum ſunt tenēda. Vide quod Pet.de Raue. dicit in ſuo Alphabeto aureo, in parte quidā Theologus, fo.185.vbi dicit ꝙ dicta Theologorū ſunt tenēda & ſeruanda vſq; ad vnā iotā qñ ſunt in concordia , & loquūtur in materia Theologali,ſecùs ſi de iure alicuius tractaretur , & ait,ꝙ quidā Theologus, dum ipſe Pet. de Raue. allegaret Bar.dixit Theologus, allegaret tex.qa ego nolo credere Bar.& qa Theologus Petrus allegauit ei ſanctū Thomā,replicauit Theologus , ergo eſt hæreticus: qa doctrina ſancti Tho.eſt approbata p eccleſiā.et dicta replicatio nō caruit reſpōſione,et dixit:nō vidiſti cū bona venia tex.in.c.ego ſolis.9. di. vbi dicitur,ꝙ quantūcunq; docto.ſacræ ſcripturæ poleāt ſanctitate , quacunq; etiā doctrina prefulgeāt,niſi ratione vel authoritate ſacræ ſcripturæ dicta ſua muniāt, nō eſt neceſſariò credendū:& Theologus iratus reſpōdit, ſanct. Tho.mouetur ratione:& ipſe reſpōdit,& etiā Bar. mouetur ratione.tandē poſt cōflictum dicit ꝙ orta eſt pax inter eos, & pro pace firmāda fecerūt duos hauſtos boni vini. ¶ Idē dicit do.doct.de Pala.in repe.c.p veſtras,de dona.int. vi.& vxo. ſuper tex. col.301.ver.ex iſtis , & facit de hoc magnū feſtum, fundans ſe per.d.c. ego ſolis. vbi plenè do. Car. de turre cre.Et pleniùs Pe.de Ancha.in quadā diſputatione,

tatione,incipiente,antiquis & modernis temporibus viri catholici & cõscientiæ timoratæ,cuius dicta si seruabũt celeberrimæ sacrę Theologiæ & iuris docto. nunquã inter ipsos erit aliqua altercatio, sed perpetua pax & concordia. Tractat igitur Pet. de Anch. in illa disputione, an decisio quæstionũ emergẽtium in materia vsurarũ expectet ad docto. Theologiæ, an verò ad docto. iuris canonici:qa sciẽtia canonica specialiter ad hoc tendit, interpretãdo ius diuinũ in casibus dubiis pertinẽtibus ad moralem philosophiã in procemio decretaliũ, & in.c.qualiter & quãdo, el.2. de accu. sciẽtia verò theologica pertinet ad interpretationẽ iuris diuini,quo ad opera dñi nostri Iesu Christi. & istud bñ dicit,pbari in libris moraliũ beati Gregorij sup Iob,sup illa expositione noui & veteris testamẽti. Et videmus qꝫ in libris decreta.sunt decisiones sanctorũ pontificũ sup dubiis iurĩũ naturalis & diuini:vt patet etiã in copilatione decretaliũ.ideo dicit qꝫ sæpius vidit magistros in sacra pagina,respõdentes sup dubijs quę occurrũt sup decimis testamentis,matrimoniis,vsuris,& similibus errare. ℣ Itaq; periculosum est eis aliquid affirmare vel negare. ℣ Istud dicit etiã Alex.de Imo.consi.17.2.volu.recitat etiã do.Pet. de Rauen.dicto alphabeto.Pe.de Ancha.super parte incipiente, hoc in loco,fo.186. ¶ Si tamen sancti patres sunt in concordia, tenenda & seruanda sunt dicta eorũ vsque ad vnum iota, & in omnibus,& per omnia,vt.c.1.15.distinct.

n ¶ Sabios antiguos.Quia in eis est sapiẽtia,et in multo tẽpore prudẽtia,vt habetur Iob.12.c.ideo nõ te prætereat narratio seniorũ,ipsi enim discernũt à patribus suis, & ab ipsis disces intellectũ,vt habetur Ecclesiasti.8.& Deutero.32. vbi dicitur, Interroga patrẽ tuum,& annunciabit tibi:maiores tuos, & dicent tibi. Quapropter tenẽda & sequenda est authoritas doctorũ antiquorũ, eorumq; dicta non contenẽda,vt hic dicitur,& in.l.ad exhibendũ, & ibi Bal.& alij.C.ad exhibẽdũ. & bñ ad hoc facit.c. 1.de renũcia. vbi dicitur, qꝫ plus valet vmbra senis q̃ ensis iuuenis.habetur in.l.seniũ.C qui testa.face. po.intellige de sene sapienti,vt hic dicitur:Non de imprudẽti & insensato,de quo habetur Ecclesia.25 in prĩci.Tres spẽs odiuit aĩa mea, aggrauor valde aĩæ illorũ,pauperẽ superbũ,& diuitẽ mendacẽ, & senẽ fatuũ & insensatũ.dicit insuper:Quæ in iuuẽtute tua nõ congregasti, quomodo in senectute tua inuenies ? quã speciosum caniciei iudiciũ & presbyteris cognoscere consiliũ:corona seniũ multa peritia.Idẽ Ecclesiasti.32. circa princi. dicitur in medio magnatorũ loqui nõ præsumas, & vbi sunt senes nõ multũ loquaris. Ad idem Ecclesia.34. dicitur, Vir in multis exptus cogitauit multa, & qꝫ multa didicit,enarrabit intellectũ:qui nõ est expertus,pauca recognoscit. Ex hoc etiã dicimus,qꝫ in dubio recurrendũ est ad exẽmpla maiorũ.c.q de mẽsa.37.di.hinc dicit Albe.de Ros. in.l. cũ qd. ff.si certũ pet.& Paul. de Cast.qꝫ antiquis magis qꝫ nouis credendũ est. idem tenet Domi. per illum text. in.c.de quibus.20. di. dicẽs qꝫ potiùs standũ est opinioni antiquorũ doct.q̃ modernorũ,quia vt inquit Apostolus.ad Corinth.13.c.Cum erã paruulus,loquebar vt paruulus,cogitabã vt paruulus,sapiebam vt paruulus:cũ autẽ factus sum vir,euacui ea quę erãt paruuli. & Propheta dicebat: Minor fui & senui. de quo ꝫ Io.An.in,pœmio sexti,ĩ nouellis.& An. Si.in.c.1.&.c.ne innitaris,de cõsti.4.col. ℣ Si tã dicta modernorũ vidẽtur rationabiliora, præferuntur antiqoribus,nõ aliâs.c.ita autẽ.19.di. ꝫ Abb.in: c.capellanus,de feriis.1.col.latiùs ꝫ glo.in,pœmio, fo.leg. vbi reperies multa de consilio antiquorum.

n ¶ Sabios antiguos y ḋ fueros y costũbres ãtiguas ḋ España,damos las por nras leyes. y porq̃ sean ciertas y no aya razõ de quitary emẽdar enellas cadavno lo q̃ qsiere mãdamos hazer ḋllas dos libros, el vno sellado cõ nro sello ḋ oro,y otro sella do cõ nro sello ḋ plomo, para tener enla nra camara pa ẽlo q̃ ouiere duda, q̃ lo cõcertedes cõellos y tenemos por biẽ q̃ seã guardadas y valederas ḋ aq̃ adeláte élos pleytos y enlos juyzios,y ẽ todas las otras cosas que eñllas se contienẽ en aq̃llo

Adde. Nota casum quem in facto habui & consului inter duos peritos in iure, qui iudices erãt delegati à principe, qui fuerunt dati super declaratione terminorũ & limitum regnorũ Castellæ & Aragonũ, inter monasteriũ sanctæ Mariæ de Horta,ordinis Cistriciẽsis,& villã de Hariza,& mõtis regalis:sup qua contentione fuit supplicatũ impatori nostro in curiis de Madrid anno dñi.1534.22.die mẽsis decẽbris,petitione.119. vnus quidẽ eorũ doctor erat modernus ciuitatis Cesaraugustæ:alter licẽciatus erat antiqor altero in licẽciatura & doctoratu, incola regni Castellæ:fuitq; contentio vter eorũ debet præferri in iudicio,in scallo,voto,et instructione,in qbus oĩb9 doctor ille dicebat debere pferri,ppter dignitatẽ grad9,alter dicebat debere pferri pp antiqtatẽ licẽciaturę, & pp excellentiã & maioritatẽ regni. Ego verò attẽta præeminentia istius regni, & qꝫ in scripturis pp excellentiã primũ noĩatur,et qꝫ dictus licenciatus multò antè recepit licenciaturam q̃ alter reciperet gradũ doctoratus, habito in mẽte titulo de albo scribendo,& quòd dominus doctor de Palacios ruuios dicit in repetitione.capi. per vestras,

de dona-

de dona.inter vir.& vxo.ſuper rubr. col.155. verſi. numero fortius,& quod habet in.c.eccleſiæ, & ibi do.Abb.3.not.de immu. eccle. indicaui,p dicto licenciato,verbo,& ita in omnibus actibus fuit primò nominatus & inſcriptus. ¶ Ratio huiꝰ poteſt

¶ Hæc eſt noua glo. ſup parte.los ſabios de los antiguos hizieron.

eſſe: qa iura multis viginiis condita non debent tolli quando non eſt cauſa rationabiliter in tollendo, ar.tex. in lege in rebus nouis ff. de legibus, & in. l. iſta,ibi,dū dicit(y por quanto) dum loquitur de opinionibus Bart. & Bal. & ibi, dum dicit (ha traydo mayor daño). Et ſic validiori ratiõe & cauſa iſta lex dicit, ꝙ opinio Bar.& Bal.vltra aliorum opiniones non ſeruetur, ſed illorum opiniones ſeruentur,quibus lex vel ratio magis ſuadet, vel rationibus & iuribus magis fundantur. ¶ Et quia Roboam rex noluit audire conſilium antiquorum ſapientum, amiſit regnũ, vt habetur in Spe. de aduo.§.3.2.col. verſi.habito:quapropter princeps qui vtitur conſilio,plus ſibi ſubijcit quàm tumultu armorum, iuxta ſententiam Senecæ, Submitte te rationi,& omnia ſubiicies tibi. hinc dicitur Eccleſia. 9.c. quòd magis neceſſariæ ſunt leges reipublicæ, quàm arma.Refert Ioan.de Plat. in proœmio, inſti.in princi. vide quæ dixi in.l.infrà proxima.

que no fueren cõtrarias alas leyes deſte nro libro, y alos fueros ſobredichos, y porque loshijos dal go de nueſtros reynos hã en algũas comarcas fuero d alue drio,y otros fueros, porq̃ ſe juzgã ellos y ſus vaſſallos,tenemos por biẽ que les

o ¶ Al rey. Nota quòd rex in ſuo regno poteſt leges condere & interpretari. concordat.l.3. titu.1. prima parti.dixi in proœmio ſuprà,in parte,y con ellos conſultado. Ratio, quia rex in ſuo regno habet ſupremam iuriſditionẽ. tenet Bal.in proœmio digeſtorum.3.col. adeò quòd appellatione iuris venit quod Rex ore proprio promulgauit. eſt enim præfectus multorum prætorum,& ab eius ſententia non appellatur in regno.l 1. ff. de offic. præfec. præto.propterea rex debet eſſe ſapiens, vt habetur Sapien.c.6. vbi dicitur: O reges populi diligite ſapientiam vt in perpetuum regnetis,quia concupiſcentia ſapientiæ deducit ad regnum perpetuum: & rex ſapiens populi ſtabilimentum eſt. Audite ergo reges, & intelligite: diſcite iudices finiũ terræ,præbete aures vos qui continetis multitudines & placetis vobis in turbis nationum,quoniam data eſt à Domino poteſtas & virtus ab altiſſimo,qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur: ſi cùm eſſetis miniſtri regni illius rectè iudicaſtis,& cuſtodiſtis legem iuſtitiæ. Qui enim cuſtodierit iuſtitiam, iuſtè iudicabitur, & qui didiſcerint iuſta, inuenient quid reſpondeant. ¶ Beata igitur eſt terra, cuius rex ſapiens & nobilis eſt, & cuius principes veſcuntur in pane ſuo: & vehe terra, cuius rex puer eſt in operibus ſuis,vt habetur Eccleſiaſtici.10.cap. &.l.2. ti. 5. ſecunda partita. rex enim inſipiens perdet populum ſuum,& ciuitates inhabitabuntur p ſenſum prudentum,vt ibi. ¶ Item rex debet eſſe liberalis,gratioſus nõ auarus, vt per Bal. in.l.& in legatis, in fine. C. ad legem Falci. & in.l.1.§.fi.vbi bonus tex.C. de cadu.tollen. ¶ Item debet eſſe clemens,id eſt,pius,ſicut dixi in,pœmio glo.1. vnde Seneca, Nullam clementiam ex omnibus magis decet quàm principi: adhibẽda eſt tamen moderatio, vnde nec promiſcuã, nec vulgarem habere oportet clementiam neq; abſciſam. vnde Romæ in capitolio ſcriptum eſt: Parce victis,frange ſuperbos. refert Io.Fab.in proœmio, inſti.ſuper rubr.in.§. Alamanicus, in fine, habetur in.l.1.in verbo,clementiæ,de ſumma tri.& fide catho.melius in.l.2.ti.10.ſecunda partita. ¶ Rex verò impius eſt ſicut leo rugiens, & vrſus eſuriẽs ſuper populum pauperem, Prouerbiorũ.28. ¶ Quapropter vos qui regem nobilem,ſapiẽtem,beniuolũq; habetis,ſubditi eſtote ei, & humiles ſeruite in obſequiis ſibi debitis cum lætitia & exultatione, & tanquã præcellenti regem timete,Deum honorificate,vt habetur. 1. Petri. 2. cap. & in extrauaganti Bonifacij octaui,de offi.iudi. in prin.vbi dicitur ꝙ debent ſuperioribus ſuis reuerentiam ſubditi, meliùs quaſi per totũ,ſecunda parti.ti.14.cum ſequen. ¶ In cogitationibus veſtris regi nõ detrahatis, neque in ſecreto cubiculi veſtri malè dixeritis diuiti, quia & aues cęli portabunt vocẽ veſtrã, & qui habent pennas annunciabunt ſententiam, vt habetur Matthæi.13.& Lucæ.8.vbi dicitur: Exit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum, & aues cæli veniunt & ſumunt ſemẽ,id eſt, verbum de cordibus hominũ, & ibi ſemen, id eſt verbũ dei: & ſic aues cæli ſunt peccati inferni. ¶ Et adde, ꝙ rex in ſuo regno eſt ſicut imperator in imperio.l.5.titu.1. ſecunda parti. glo.1.l.1.titu.4.tertia partita.

p ¶ Fueros. Quare ſic dicantur vide.1.parti.titu. 2.l.7. cum ſequen. ¶ Item rex facit conſtitutiones, & dicitur conſtitutio omne illud quod princeps ſtatuit.c.conſtitutio.2. diſtin. ſed qualiter fiunt vide per docto.in rubr.de conſtitutio.

q ¶ Leyes. Nota quòd rex in ſuo regno poteſt leges cõdere.concor. infra proxima prope mediũ.

dixi

dixi in prooemio ſuper parte,y con ellos conſultado,in fine,ibi habes concordantias. tenet Bar. in.l. non ambigere.ff.de legi.& ibi notatur iuncta.l.1.cũ glo.3.ff.quod quiſq; iuris,& in.§.quid principi. in glo.inſti.de iure natu. ☞Quemadmodũ imperator poteſt leges cõdere, et eas interpretari,vt.l.fi. & ibi Bar.C.de legi.et quaſi per totũ,eodẽ ti. quia omnis iuriſditio voluntaria & contentioſa eſt imperatoris, vt per Bal.in. c.1.§. ad hæc.1.&.4. notabi. de pace iura. firmã. ita & eodẽ modo rex nõ recognoſcens ſuperiorẽ, vt per Bal. vbi ſuprà, & per An.Sic.in.d. rubri. de conſti. ☞Ideo lex quæ habet locũ in rege nõ recognoſcẽte ſuperiorẽ, vt per Bal. in.d.c.1.§.ſi vaſſallus. ☞Rex verò in ſuo regno dicitur imperator regni, eò q̃ poteſt per ſe iudicare, & ſcripturã ſuo ſigillo ad probationẽ roborare.tenet Fran.Cur.ſuo conſi.88.10.col.& conſi.49.34. col. habet enim rex in ſuo regno tantam poteſtatẽ,quantum imperator in imperio,& maiorem.tenent Fran.Curt.d.conſi. 49. ☞Et licèt olim populus Romanus poterat leges condere,hodie non poteſt:quia abdicata eſt ab eo poteſtas creandi imperatorem, & tranſiuit poteſtas leges condendi de populo Romano in imperatorẽ.l.2.§.deinde.§.nouiſsimè.ff.de origi.iuris.& l.1.ff.de conſtitu princi.& in. §. quod principi. inſti.de iure natu. ¶Et nota q̃ lex dicitur quæ fit à principe, edictum verò quod fit à prætore. vt. d.§. ſed quod principi. &.§. prætorum, eodem titu. tenet Bar.in rubrica.C.de legib. ☞Item nota quòd iudex in ſententiando debet ſeruare leges regni ordine hîc tradito. dixi ſuprà in parte,primeramẽte, & habetur in Specu. de app.§.11. verſi. ſed quæro. doct.de Pala.in repeti.capitu.per veſtras,de donat. inter virum & vxorem,in introductione.3.colu. r ¶Interpretar. Quia princeps eſt pater legis,vt *Nota.* authen.de inceſt.nup.§.dubitatum,colla.2.ideo po- *De vate* teſt leges interpretari. ☞Sed ad intelligentiã iſtius *& inter-* verbi,interpretar, nota quòd aliud eſt eſſe vatẽ,& *prete.* aliud eſſe interpretẽ, quia in vate ſpiritus ventura prædicit, in interprete eruditio & verborum copia, & quæ intelligit transfert,vt inquit Hieronymus in præfatione Bibliæ poſt medium, vel dic q̃ interpretatio dicitur pluribꝰ modis. ☞Vno modo dicitur expoſitio vocabuli, ſicut interpres dicitur ille q̃ dat intelligere verba ſeu idiomata diuerſarũ linguarum.l.1.in fin.ff.de verbo.obli. & hoc modo ſunt interpretes qui transferũt verba de Græco in Latinũ.l.1.ff de excuſa.tuto. ſic enim dicitur interpres,qui vnam linguã exponit per alterã, vel vnã linguam transfert in aliã. ☞Secundò dicitur interpres ille q̃ verba exponit ad verũ intellectũ,ponderata potiùs ratione q̃ cortice & ſuperficie vocabulorũ.l.ſi de interp̃tatione.ff.de legi.l.1. ff.de origi.iu. ☞Tertiò dicitur interp̃tatio adhæſio intellectus ad literã: & iſta nunq̃ tantũ valet, q̃ ratio nõ præponderet.l. ſi quis filiũ C. de libe.præt. vel exhe. ¶Quartò dicitur interp̃tatio modꝰ ſignificãdi attributꝰ dictioni ab intellectu, vt q̃ hoc nomen aſsis ſignificet totam hæreditatẽ, vt in.§.hæreditas,inſti. de hæredi.inſti. ☞Quintò dicitur interp̃tatio diſputandi ſubtilitas, quæ prudentiũ authoritatẽ exigit.l. cũ quidã.ff. de libe.& poſthu.l.in ſubſtitutiõe.ff. de vulga.& pu. ſub.l.3.§.his legibus latis.ff.de origi.iur. ¶Et iſta interpretatio diuiditur: q̃a vna eſt reſtrictiua, alia extẽſiua,vt per Bal.in.l.oẽs populi.ff.de iuſt.& iu. facit q̃d notãt in.l.1.§.opas.ff. ad Tertullia. ☞Scias tñ q̃ in.d.l.ſi qs filiũ, põnitur interp̃tatio pro rudi expoſitiõe ſenſus autẽ accipitur,p̃ vera expoſitionẽ magis ad intellectũ q̃ ad corticem verborũ,ſicut in.c.marcion.1.q.1.ideo interp̃tatio eſt cõe nomen, quod ad omne nomẽ adaptari poteſt. ¶Et nota q̃ ſi ſtatutũ remouet interpretationẽ, intelligitur de extrinſeca quæ põt circũſcribi:nõ de intrinſeca.ſine qua nõ põt cœna duci.l.in his.ff.de cõd.& de.tenet Bar.in.d.l.oẽs populi,& plenè in additione,in.d.l. ſi quis filiũ,& p̃ Bal.ibi, q̃ multa ex ſupradictis dicit:de quacunq; enim interp̃tatione queramꝰ ſi lex requirit interp̃tationẽ,recurritur ad principẽ:quia eius eſt interp̃tari vt hîc, &.l.ſi qs intẽtione ambigua.ff.de iudi.cũ ſimi. ☞Idẽ in ſtatuto quod debet declarari & interp̃tari p̃ cõditorẽ.tenet Bar.& Bal. in.l.omni nouatiõe ceſſante.C.de ſacroſan.eccle.& in.l.ex facto,in princip. & ibi Ange. & Imo.ff.ad Trebellia.Bar.in.d.l.omnes populi.3.q.prin.ff. de iuſti.& iu. Albe.de Roſa.in.l.1.2.col. in fi.ff.ſi certa. ☞Intellige tũ q̃ nõ p̃ qualibet interpretatiõe eſt recurrẽdũ ad principẽ: quia & doctoribus data eſt poteſtas interp̃tandi iura,vt.l.vnica, de profeſſo.quæ in vrbe conſtan. li.10. ☞Verum tamẽ eſt q̃

y otroſi téemos por biẽ q̃ ſea guardado el ordnamiẽto q̃ nos aora hezimos eñſtas cortes para los hijos dalgo,el qual mãdamos poner é fin dſte rõ libro:y porq̃ °al rey pteneſce,y a podr dhazerp fueros q y leyes y dlas r interp̃tar y dclarar y enmẽdar dõde viere que cũple, tenemos por bien que ſi en los dichos fueros o en los libros delas partidas o eñſte nueſtro libro o en algũa o en algunas leyes de las que enel ſe contienen fuere menester declaracion y interpretacion o enmendar, o añadir o tirar, o mudar, que nos que lo hagamos: y ſi alguna contrariedad pareſciere en las

interpretatio doctoris eſt probabilis, ſed nō neceſſaria, niſi ſumatur ab habēti poteſtatē vel authoritatem legē condēdi ſicut iuriſcōſulti: qa tūc eſt neceſſaria, vt.d.l.1.& ibi ſcribentes, & Albe. de Roſ. ff.ſi certū peta.habetur in.§.reſponſa prudentū, inſti. de iure natu. per modernos in.l.ſeptimo menſe.ff. de ſtat. homi. ¶ Itē iudices poſſunt interpretari iura in cauſis vertēti bus corā ſe.tenet Inno. in. c. cū ſpeciali, de appel. facit quod notatur in auth.iuſiurādum, quod præſta ab his, colla.2. ¶ Intellige q tunc iudex pōt interpretari iura vel ſuā ſententiā, qñ continēt aliquid obſcurū, vel ambiguū: & vbi iudex fuit ſemel interpretatus nō poteſt amplius interpretari. glo. eſt ſingularis in.l.quicquid aſtringēd. ff. de verb. obli. tenet Bal. in.l.2.ff. de origi. iu. Lanfran. in. c. quoniā contra, de proba. in parte, interlocutiones. 4. col. prope medium. ¶ Tunc verò recurritur ad principē pro interpretatione, quando inſurgit maxima dubitatio, nec poteſt per inferiorē commodè decidi, iuxta notata per Abb. & modernos in. c. 1. de conſtitu. & iſto modo intelliguntur iura quæ requirunt interpretationē principis: nā verecūdoſum eſſet adire principē pro qualibet interpretatione, vt p Bar. in.d.l. oēs populi. ff. de iuſti. & iu. ¶ Et nota q iſta interpretatio principis neceſsitat, alterius verò nō. tenet glo. & ita intelligit Abb. in. d. c. fi. glo. in. c. 1. de poſtu. præ. ¶ Sed quia ſuprà dixi q iudices poſſunt interpretari iura in cauſa vertentibus corā ſe: & quid in arbitro vide Bar. in. l. veteribus, ad fi. ff. de pactis, & Spe. in ti. de arbitris. §. 3. verſi. ſed nun quid. ¶ Et non mireris q cū allego. c. nō dico extra, vt eſt conſuetudo cōmentatorū iuris ciuilis. Itē cum allego de lega. 1. 2. & 3. non dico. ff. nam videri meo iſta eſt ſuperflua locutio: quia vt dicit do. Car. & Abb. ſicut in prooemio decretaliū. §. rex pacificus. 2. col. verſi. vltimò quærit, volumē decretalium eſt certū & approbatū, ideo neceſſe nō eſt allegare cōſtitutiones illius per verbū, extra, prout oli fiebat. Itē qa cū de aliquo ſumus certi, nō debēm⁹ certiorari. dixi infra iſta. l. in parte, enlos dichos lugares: nā p allegatiōes ſatis cognoſcitur qđ allegatur: qa alius eſt mod⁹ allegādi capitula feudorū, alius allegādi capitula voluminis decretaliū, alius allegādi capitula decreti: quia allegātur p cauſas & quæſtiones, & ſi dicatur de legatis. 1. & c. ſuperfluū eſt dicere. ff. cùm nō ſit in alio volumine titul⁹ ille. r ¶ La juſticia. Vt equitas et iuris ordo ſeruetur. vt dicit glo. & Ange. in authen. de hæredi. & Falci. §. exhæredatos. collatio. prima.

leyes ſobredichas en tre ſi miſmas, o enlos fueros, o é qualquier dellos, o alguna duda fuere hallada enellos o algun hecho porq̄ por ellas no ſe pueda librar q̄ nos q̄ ſeamos requeridos ſobre ello porq̄ hagamos interpretacio y declaracio o enmienda, do entēdieremos q̄ cūple, o hagamos ley nueua, la q̄ entendieremos q̄ cūple ſobre ello, porq̄ r la juſticia y s el derecho ſea guardado. ¶ Empero bié queremos y ſofrimos q̄ los libros dlos derechos que los ſabios de los antiguos hizieron q̄ ſe lean enlos eſtudios generales de nueſtro ſeñorio: porq̄ hay en ellos t mucha ſabiduria: y queremos dar

s ¶ El derecho. Nota ex verbis iſtius legis q appellatiōe iuris intelligitur de iure regni. idem tenet do. doc. de pala. repe. c. p vīas, de dona. in. vi. & vxo. 3. col. in introductione. verſi. antetiā. Bal. in. c. cū veniſſent, de eo q mitti tur in poſſe. And. Si. in rubr. de cōſtitu. 3. col. in principio.

t ¶ Mucha ſabiduria, id eſt, multum ſaporē: qa ſapiētia dicitur à ſapore, quaſi ſapida ſciētia. tenet Archie. Flo. ſua. 2. parte hiſtoriali, ti. 19. c. 12. § pe. ¶ Et de iſto ſapore habetur in prœmio li. ordi. & in. l. 1. & 3. ti. de las leyes, eo. li. & l. 1. & 3. eo. ti. fo. leg. & ī prœmio eiuſdē fo. & ī. l. 2. 3. & 5. eo. ti. fo. iuzgo. li. 1. meli⁹. 1. pti. ti. 1. p totū. ¶ Et nota q ſapor iſte ſtat in hoc: qa iura canonica & ciuilis ſciētia docēt nos honeſtè viuere: alterū non lædere ius ſuū vnicuiq; tribuere. l. 1. & l. iuſtitia. ff. de iuſti. & iu. & §. iuris præcepta, inſti. eo. titu. & in prœmio decretaliū. §. ideoq; l. cū plures. §. cum tutore. ff. de adminiſt. tuto. l. ſcire oportet. §. cū reliquis. ff. de tuto. & cura. datis ab his. ¶ Itē cupiditates & nequitias refrenant, in auth. vt iudices ſine quo ſuffra. §. cognitio, coll. 2. c. bonorū. 47. di. c. auaritię, de elec. li. 6. c. q̄ ſit graue, eo. ti. & li. l. in creditore. ff. de cuic. l. 1. in prīci C. de latina lib. toll. cūſimi. ¶ Itē docent pudicitiā, cōpeſcūt carnis petulātiā, in auth. quib⁹mo. na. effi. legi. §. nouerim⁹, colla. 5. & per totū. ff. & C. de adulte. ¶ Inſtruunt ſuiipſius fragilitatem cognoſcere, vt in auth. vt omnes obediant iudici. in prin. colla. 5. & in auth. de nup. colla. 4. ¶ Hortātur ad clementiā, & impietatē deteſtantur, vt in prœmio inſti. ſuper verbo, pius, & in ſumma ad bonū inuitāt. l. imperialis. C. de nup. ¶ Mala puniunt & execrātur, vt ff. de iureiuran. circa principium, vbī reperies multas concordantias, ſuper verbo, metu pœnarū. ¶ Vnde dicit Seneca, q hæc eſt ſciētia ſublimis, cætera verò puerilia puſilla. Et Hierony. in prologo Bibliæ. 6. c. dicit q per verborū grāmaticalium diligentias, metrificantium pedes, logicorum fallacias, rhetoricorū ornatus, muſicorū modulos, arithmeticorū numeros, geomerticorū menſuras, aſtrologorum

aſtrologorū diuinationes: potiùs ſunt onus & ſarcina ad beatitudinē qnā ſubſidium. vnde idē Hieronymus in.c.nonne.32.diſt.dicit q in obſcuritate mentis ingreditur qui diebus ac noctibus in diale ctica arte torquetur. nō tū dicit eo pœnitus proiiciēda. vt.c.ſi quis grāmaticā &.c.legitimus 32.di. ſed q non omne ſtudiū noſtrum ponatur in ea. quia vana eſt doctrina ex qua. vitia animarū aut morū nō curātur. vt inquid idē Hieronymꝰ in prologo biblię.c.5. ¶ Quia licet grāmatica ſit falſa nōvitiatur ſentētia. gl.& doct.in.l.3.C. de ſentētiis expi reci. Itē neq; vitiatur teſtamētū. l. Plaucius. ff. de auro & argen. le. glo. & doct.in.c.audientiam de reſcriptis. ☞ Igitur ſanctiſsima eſt ciuilis ſciētiam quæ præcio nūmario nō eſt eſtimata. l.1. §.proinde. ff. de vari. & extraor. cogni. ☞ Et nota q ſciētia nō inuenitur niſi ab his qui præſcrutatur eā quia eſt ſicut theſaurus ſecūdū Bald. in proœmio digeſtorū. 4 col. ☞ Iſi quis indiget ſapiētia poſtulet à deo qui dat omnibus affluēter. vt habetur. 1. col. c.1. & prouerbio. 3. vbi dicitur beatus homo qui inuenit ſapientiā & qui affluit prudētia quia melior eſt acquiſitio eius negatione auri & argenti primi & puriſsimi fructus eius. eſt enim præcioſior cunctis operibus ſapiētia & omnia quæ deſyderantur huic nō valent cōparari clara eſt, & quæ nunquam marceſit ſapiētia. & facile videtur ab his qui querunt illam. vt habetur ſapiētiæ. 6. prope mediū tenet Abb. in proœmio decre. §. rex pacific⁹, & Ioā. Faber. in proœmio inſti. 1. & 2. col. qui aliqua referunt ex predictis.

v ¶ Seā ſabidores. quia multitudo ſapientiū ſanitas eſt orbis terrarū. ſapiē. 6. in fine itē quia ſapientia informat intellectū. ſicut aīa format corpus, vt cle. 1. de ſum. tri. & fide catho. & glo. ibi. vñ intellectus hoīs ſine ſciētia pōt dici ſine formam quaſi ſit quędā materia inutilis. ☞ Hinc dicit Cicero in lib. offici. q multi ſunt homines qui nō ſunt hoīes, quaſi velit dicere q pœnitus ignari nō mērētur dici homines. ☞ Ad idē beatꝰ Hiero. in prolo. Biblię. 4. c. poſt mediū dicit q qui docti fuerint fulgebūt quaſi ſplēdor firmamēti, & qui ad iuſtitiā erudiūt multos quaſi ſtellę in ꝑpetuas ęternitates. & quia ſcientia eſt donū dei. vt. c. qualiter & quādo de elect. & c. illo vos de pigno. &.c. reuertimini. 16. q. 2. vbi ſapiētes dicūtur donatarij dei, ꝑpterea ſapiens nunquā eſt inanis & ſemper habet in ſe amicā pudendētiā vt Spe. de aduoca. §. hic dicēdū eſt. ver. cōmēdet. ☞ Itē nō petit illicita. l. nō idcirco. C. de recin. vē. ☞ Et nota q habēs eminentē ſcientiā habet priuilegiū q ipſius fauore recedatur à iure cōi, vt. c. de multa prebē. & ab ſtatuto. vt ꝑ Bald. in. l. ſed et reprobari. §. fi. ver. maxię diſciplina toshoīes, ff. ď excu. tu. And. Si in cōmēto rubricę de rebꝰ eccle. 5. col. parcitur enim homini ſciēti ☞ Itē nota q non immerito ſacri canones dicūt ſciētiā eminētē deſyderandā vt in. c. niſi cū pridē ď renūtia. per glo. in. c. nō licet. 11. q. 3. Ino. in c. cū in cūctis de elec. melior eſt. n. ſapientia quā vires: & vir prudēs quam fortis arma etenim ſapientis lacerari neq; rūpi poſſunt qua forciores aliis. & propterea hoīes litterati ſunt ſemper bene armati. l. 6. titu. delas leyes, foro juzgo. differunt enim multū arma iuriſperiti ab aliis. quia arma ſapientis præbent ei requiem vel quietem & multa commoda. arma etenim ferrei onus atq; aſſiduū laborē et hoc cognito à Tullio primo officio. libro dicit expectanda eſt quidē magis diſcernēdi ratio quàm certandi fortitudo, armis etenim rationis ſcientiæ armantur iura. l. cū vir, in fine. C. de adulte. Ideò per ſapientes & ſciētificos mūdus illuminatur nō per ignorantes: quia ignorantia eſt tenebra mūdi, Bal. in authē. habita. 2. col. in fi. ver. quęro nota. C. ne filius pro patre. ☞ Propterea conſilia debent haberi cum ſapiētibus. l. dubiū. C. de diuor. Bal. in. d. auth. habita. Itē dicitur eccleſiaſtici. c. 4. qui habet ſapiētiam iudicabit gētes ad idē eccleſia. 40. dicitur. vinum & muſica letificāt cor. Sed ſuper vtraq; dilectio ſapientiæ. Item dicitur q tibiæ & pſalterium ſuauem faciūt melodiā, ſed ſuper vtraq; lingua ſuauis. ☞ Et nota in quantū iſta. l. dicit Sean ſabidores, quia non dicit pluſquàm ſapiētes: ſatis etenim eſt hominibus ſapere non pluſquàm ſapere: ſed ſapere ad ſobrietatem, vt habetur Roma. 12. quia illud pluſquàm ſapere eſt ſcientia huius mundi: quæ facit hominem ſuperbum: tenet Bart. in. l. vt reſponſum. C. de tranſact. Bal. in tract. ſcis vlti. col. ☞ De ſapientia quippè huiuſmodi dicit Hiero. in prologo Bibliæ. c. 5. in princ. & habetur. 1. corinth. propè medium. perdam inquit ſapientiam ſapientium & prudentiam prudentium reprobabo, vera enim ſapientia perdet falſam ſapiētiam, vt ibi. ☞ Item bo-

lugar q̄ los nr̄os naturales ſean ſabidores y ſeā poŕede mas hōrados, y agora ſomos informados q̄ la dicha ley no ſe guarda ni ſe executa en teramente como deuia. Y porq̄ nr̄a intẽcion y volūtad es q̄ la dicha ley ſe guarde y cūpla como en ella ſe cōtiene: ordenamos y mādamos

que todas las nr̄as juſticias deſtos nr̄os reynos y ſeñorios anſi realengos y abadēgos como de ordenes y behetrias y otros ſeñorios quales quier de qualq̄er calidad que ſeā que en la dicha ordenacion y deciſiō y determinaciō delos pleytos y cauſas aſſi ciuiles como criminales ſe

na ſcientia facit hominem prærilegiatũ in patria et extra.l.ſed & reprobari.§.1.& ibi Bar.in prin.ff. de excuſa. tut. ¶ Principiũ verò ſapiẽtię eſt timor dñi.ipſe etenim dat ſapientiã & ex ore eius prudẽtia & ſciẽtia.vt hẽtur prouerb.2.&.19.c.vbi dicitur. ſi intrauerit ſapientia cor tuũ & ſciẽtia animæ tuæ placuerit conſilium cuſtodiet te. & prudentia ſeruabit te vt eruaris à via mala & ab homine qui peruerſa loquitur.regina igitur.noſtra adulatur omnibus ſuadens ad ſcientiã adiſcẽdam & ſic addetur nobis ſapientia. vt hẽtur in ſpe. de aduo.§.7.ver.itẽ habeas. augẽda tamẽ eſt ſapiẽtia ex ingenio ſapiẽtis.vtĩ Spe.in.d.ti. de aduo. §. hic dicendum eſt.ver. cum autem & qui nõ audiuit à ſapientibus ſapiens eſſe non poteſt. vt habetur prouerbi.cap.1. ¶ Hinc dicit bẽat⁹ Hiero.in prolo.bibliç.c.5.prope finẽ et legitur in actibus apoſtolorũ.c.8.q̃ eunuchus cũ legeret Eſayã ꝓphetã interrogat⁹ à Philippo,putas ne intelligis q̃ legis? reſpõdit,quomõ poſſum niſi aliq̃s me docuerit.nã agricolę cementarij: fabri metallorũ:lignorũq; ceſores:lanarij quoq;,et fulões,& cęteri q̃ varia ſuppellectilia & vilia opuſcula fabricãt abſq; doctore eſſe nõ pñt qđ cupiũt. tenet idẽ Hiero.in.d.ꝓœmio.c.6.& tũc doctor docẽs iuſtos feſtinabũt accipere ꝓuerbio.d.c.9. ¶ Sapientiam iſtã atque doctrinam ſtulti deſpiciũt ipſa verò foris prædicat:in plateis dat vocem ſuã in capite turbarum clamitat: in foris portarum vrbis profert verba ſua dicẽs. vſque quo paruuli diligitis infantiam & ſtulti ea quæ ſunt noxia cupient. quia imprudẽtes odiunt ſcientiam prouer.c.1. per ipſam verò ſcientiam reges regnant & legũ condi tores iuſta decernũt.per ipſam principes imperãt & potentes decernunt iuſtitiam. ¶ Audite ergò diſciplinã & ſtote ſapiẽtes & nolite abiicere eam, quia qui inuenit eam inueniet vitã & hauriet ſalutem à domino.vt habetur prouerbio. 8. quis enim ſciet ſenſum domini niſi domin⁹ dederit illi ſapiẽtiam & miſerit ſpiritum ſuũ ſanctum de altiſsimis: quaſi dicat nullus:quia per ſapientiam ſanati ſunt quicunq; placuerũt domino. vt habetur ſapientia. nona.in fine.ſapientia namq; hos qui ſe obſeruant à doloribus liberauit. vt habetur ſapien.10.ſuſcipe igitur conſilium legiſlatoris de quo hic & in.l. infra proxima in principio qui conſulendo nos inuitat ad ſapientiam & adiſce eam iuxta illud prouerbio.4.in princi.dicens ſuſcipiat verba mea cor tuũ cuſtodi prẽcepta mea & viues.poſſide ſapientiam prudentiãque poſſide non obliuiſcaris,neq; declines à verbis oris mei: ne dimittes eam,et cuſtodiet te.dilige eã & conſeruabit te.& Eſayas.c.5.propè mediũ dicit ꝓpterea captiu⁹ ductꝰ eſt popul⁹ meꝰ quia non habuit ſcientiam & nobiles eius interierunt famæ & multitudo eiꝰ ſiti exaruit. ¶ Hij verò quĩ cupiunt adiſcere ſacratiſſimã legũ ſcientiam debẽt primo tex.poſt modũ glo.& doctores adiſcere non econuerſo.ſunt enim nonnulli qui multas leges nominare ſciunt & aliquod minimum notabile tamen caſus earũ ignorant.nõnulli qui ſe inter quæſtiones & ſubtilitates gloſſarũ & doctorũ inuoluũt & tex.deſerunt & ignorant.& qui ad quæſtionẽ dubiam ſciunt aliquid allegare attamẽ de millæ caſibus legũ interrogati neſcirent ex improuiſo de vnico reſpõdere ſunt nõnulli qui librorũ multitudine delectãtur & ꝑ eos negãt cõtra doctrinã Senecę dicẽs.2.epiſto.ad Lucillũ. diſtrahit librorũ multitudo de quibus omnibus loqtur beatus Hiero.in prolo.bibliæ.c.5.vbi dicit liber in Apocalipſi ſeptẽ ſigilis ſignatus oſtẽditur quem ſi dederis homini ſciẽti litteras vt legat reſpõdebit tibi nõ poſſunt ſignatus, eſt enim . q̃ plurimi hodie putãt ſe noſſe literas iuris canonici,& ciuilis iuriſque cõmunis iſtius regni: iſtiuſq; voluminis cum littera ſit clara ſcriptaq; in cõmuni loquela habẽtq; ſignatũ ſenſum neq; aperire poſſunt niſi ille reſeruauerit quę habet clauẽ Dauid.qui aperit & nemo claudit:claudit & nemo aperit.idcirco ſuſcipe cõſiliũ de quo ſuprà:& cũ legere nõ poſsis quantũ habueris ſatis eſt habere quãtũ legas . probatos itaq; ſemper lege.& ita poſsidebis ſapientiã & cõſequeris prudẽtiã.& tanquã iuris peritus eris cautus in cõſilio : fidelis in patrocinio & in iuditio iuſtus. quæ omnia debẽt eſſe in ſapientibus.aliâs de talẽto reddent rationem. vt in Spe.de aduo.in fine.

guarde la ordẽ ſiguiente q̃ lo q̃ ſe pudiere ꝺterminar por las leyes delos ordenamiẽtos y prematicas por nos hechas y por los reyes q̃ de nos vinierõ en la dicha ordenaciõ y deciſiõ y determinaciõ ſe ſigã y guardẽ como en ellas ſe cõtine[2]no embargãte q̃cõtra las dichas leyes ꝺ ordenamiẽtos y prematicas ſe diga y alegue que no ſon vſadas [a]ni guardadas, y en lo que por ellas no ſe pudiere determinar mãdamos q̃ ſe guardẽ las leyes delos fuero ſan ſi del fuero delas leyes, como delos fueros municipales q̃ cada ciudad, villa o lugar touieré[b] en lo que ſon o fueren vſados y guardados, en los dichos lugares y no fueren cõtrarias alas dichas leyes de

Adde. Multitudo enim librorũ auctorũ & omne genus voluminum aliquid habẽt inſtabile . vt inqt Seneca q̃ refet. Oldra.cõſi.84.quę dicit q̃ nuſquã eſt qui vbiq; eſt.

& vitam in peregrinatione agentibus hoc euenit, vt multa habeant hoſpitia, amicitias nullas, nec ꝓdeſt ciuus ſumptus qui ſtatim euomitur, nec cõa leſcit planta quæ ſæpe trãsfertur. Item nihil eſt ita vtile quod in tranſitu prodeſt. Et nihil ita impedit ſanitatẽ, ſicut crebra re mediorũ mutatio: qa non venit ad cicatricẽ vulnus, in quo plura tẽtãtur remedia. ☞ Propterea ſaluberrimũ eſt literis inſudare, vt l. apud Iulianũ, prope finem. ff. de fideicõ. liber. vbi fertur Iulianũ dixiſſe, Si vnum pedẽ in ſepulchro haberem adhuc quidem addiſcere vellem. de quo dicto facit magnũ feſtũ Petrus de Bellapertica in rubr. inſti. 5. charta. 2. pagi. Ideo nos oẽs illam doctrinã in mẽte habere debemus, ne indocti pecudibus aſsimilemur. Propterea dicitur hic, ſeã ſabidores, nam plura ſunt priuilegia ſapientibus conceſſa. ☞ Hinc eſt ꝙ ſcholaris vicinus cameræ alterius ſcholaris, ſi cũ alta voce legẽdo impedit, poterit officio iudicis cõpelli, aut tacere, aut recedere. Ita notanter dicit Spe. ti. de iudi. §. 2. verſi. hoc etiã nota. & Alex. in. l. 1. pẽ. col. verſi. item ſcias. ff. ſolu. matri. ☞ Ad idem dicimus ꝙ doctor poteſt expellere fabrum de vicinitate ſua, ne illum perturbet: tamen & And. Si. in. c. 1. 1. col. in verſi. & eſſent pulchra, & in. c. veſtra. 2. col. in fi. de loca. glo. & Bar. & Alex. in. d. l. 1. ff. ſo. ma. facit qđ no. glo. in. c. p̃dẽ. 18. q. 2. dicens fabrũ expelli debere, ſi ſtat ꝓpe monaſterium, & malleando officia impedit celebrari. Et nota ꝙ ab hac ſententia non poterit appellari. idem tenet Bal. in. l. 1. C. ſi de momenta. poſſe. fue. appella. quia iſtæ cauſæ celeritatem deſyderant.

x ¶ No ſe guarda. Sed quæro an per non vſum illa lex eſſet ſublata. Ioan. And. Anto. & Abb. in. c. Ioannes, de cle. cõiuga. docto. & Bar. in. l. de quib⁹. ff. de legi. tenent ꝙ non, ſed per cõtrariũ vſum: propterea non ſufficit allegare ꝙ aliquæ leges nõ ſunt in vſu, ſed debet probari ꝙ ſunt ſublatæ per cõtrarium vſum. notat Domi. in. c. vt animarum. §. ſtatuto, de conſti. li. 6. ſufficit enim, vt ipſe inquit, quòd leges ſi rationem contineant, ſint ſcriptæ, & de vſu contrario nõ præbetur, quum ſtatuta & leges ſunt in viridi obſeruantia, quandoq; caſus acciderit etiã poſt mille annos. & bene facit lex Arriani. C. de hęreticis, & quod notatur in. d. l. de quibus. ff. de leg. vbi dicitur ꝙ leges ſemper loquuntur. ☞ Et ex hoc dicit glo. in. l. 10. ti. 11. tertia partita, quòd non vſus non habet implicitum actum contrarium diſpoſitioni iuris: an autem & quando lex ſit ſublata per non vſum, vel per contrarium vſum. vide per glo. & Barto. in. dicta. l. de quibus, & per glo. in prooemio, inſti. §. pe. verſi. diſſuetudine, & in. l. 1. in princi. C. de cadu. tollen. Ioã. Fab. in. §. ſed hodie, in princi. inſtit. de ſatiſd. & in §. ex non ſcripto, inſti. iure natu. & l. non nouam. C. de iure natu. & l. fi. C. de iure do. impẽ. Bar. in prooemio digeſtorũ. §. & antea. Bal. in. l. receptitia. C. de conſt. pecu. ☞ Et nota. argu. ex. l. iſta, ꝙ conſuetudo iterum tollitur per ſuperuenientem legem, ſic eſt in. l. 3. §. diuus. ff. de ſepul. vio. & ĩ aut. de hęredi & fal. §. 1. aliâs in. §. ſed quoniã, colla. 1. plenè Ludo. de Ro. in. l. quicunq;. C. qui admi. ☞ Quæ ſit differentia inter conſuetudinem & diſſuetudinem. vide per Bar. in. d. l. de quibus. 1. col. verſi. nota hic textum, vbi dicit ꝙ conſuetudo eſt quando fit contra legem per conſuetudinẽ, ſed diſſuetudo eſt quãdo nõ vtimur aliqua in iure poſita: & an ꝓ hoc tollatur vide ꝓ doct. vbi ſuprà, & tex. in. d. l. de qbus, in fi. vbi dicitur ꝙ generalis conſuetudo tollit legem generalem.

y ¶ Nueſtros reynos. Nota argum. ex his verbis, quòd leges regni obligant ſolùm regnicolas ad earum obſeruantiã. colligitur etiam ex. l. iſta, in princi. in verſi. nueſtra intencion y voluntad es que los nueſtros naturales, &c. & habetur in. l. 1. C. de ſumma trinitate & fide catholica. ſed vide infrà, in. l. iſta, ĩ parte, en los dichos lugares. vbi dicitur quòd etiam forenſes ſtantes in regno, tenentur ad obſeruantiam iſtarum legum, & hæc veritas, vt ibi.

z ¶ No embargante. Nota quòd iſta clauſula nõ obſtante quacunque conſuetudine vel non vſu generaliter promulgata eſt efficax ad inualidandas quaſcunque leges & conſuetudines contrarias. tenet Abb. in. c. nonnulli, de reſcrip. & communiter ſcribentes, ibi, & Bal. in. l. humanum. 2. col. ver. ſed dominus. C. de legi. vbi dicit, quòd in legibus cõdendis ſufficit derogatio generalis legum contrariarum. allegat. l. omnes. §. 1. C. de preſcrip. 30. annorum. idem dicit ſentire glo. 1. in. l. imperialis. C. de nuptiis, de quo plenè per Felinum in. d. c. verſicu. fallit autem prædicta regula, & vltra eum vide Bal. in authẽ. omne. C. communia, de ſucce. vbi inquit, quòd lex poteſt tollere conſuetudinem, etiam cum clauſula generali, non obſtante aliqua conſuetudine: an autem ſit verum dicit Bal. in. d. l. humanum, & Abb. in. d. c. nonnulli, quòd ſit neceſſaria ſaltim

ordenamiẽtos y prematicas: aſsi en lo q̃ porellas eſta đtermi nado, como en lo q̃ đterminaremos en adelãte por algunas leyes de ordenamiẽ tos y p̃maticas, y los reyes que de nos vinierẽ, ca por ellos es nueſtra intencion y volũtad que ſe determinẽ los dichos pleitos y cauſas, no ẽbargãte los dichos fueros y aʳvſo y guardađ llos: y lo q̃ por las dichas leyes đ ordenamientos y prematicas y fueros no ſe pudieren determinar, mandamos q̃ en tal caſo recurra alas leyes delas ſiete parti-

clauſula generalis, quando ſit ſecũda lex contraria primæ habenti clauſulam derogatoriam. vide plenè per Felinum vbi ſuprà, & quid in conſtitutione inferioris, & in reſcriptis, & in teſtamentis.

a ¶ Ni guardadas. vt infrà ſequitur.

b ¶ Enlo que fueron vſados. Ex particula iſta, nota q forus Caſtellanus, & alij fori municipales nõ ſunt authẽtici: quia non iudicatur pro eis, niſi quatenus ſunt in vſu, taliter q cõſuetudo dat eſſe foro, quia iudicatur pro ea ſine foro. l. minimè, &. l. de quibus. ff. de legi. Ita q peritus aduocatus debet arNota. vt praxim colligat vide Contra. ticulare de obſeruantia fori, quãdo ſe fundat ex eo, aliàs nõ obtinebit. probatur in. l. 6. in fine, infrà. dixi ſuprà iſta. l. in parte, que ſe vſaron. ☞ Sed contra hoc facit quod dixi in iſta lege, in parte, no ſe guarde, ſcilicet, q ſufficit leges particulares et generales eſſe in viridi obſeruantia, dum tamen de vſu contrario non appareat. ☞ So. Verum eſt quando non contradicũt legibus iſtius regni, aliàs ſecùs, vt ſentiunt doctores in. d. l. de quibus. Item quando ſunt approbatæ, aliàs ſecùs. ſed tene quod dicitur in. l. iſta.

c ¶ Enlos dichos lugares. In quibus ſunt ſtatuta conſuetudine roborata: quia in eis ſtatuta debẽt ſeruari in caſibus quibus non cõtradicũt legibus ordinamentorũ & prægmaticarũ, vt hîc in textu. ☞ Sed pone q in dictis locis ſunt clerici & laici forenſes, nunquid ſtatuta debeant per eos ſeruari. Bar. in. l. oẽs populi. 15. col. 4. q. prin. ff. de iuſti. & iu. mouet iſtã quæſtionẽ, non tamè decidit, ſed remittit ſe ad notata per Cinũ in. l. 1. C. de ſum. tri. & fi. ca. & in. l. 1. & 2. in fi. C. quę ſit lõga cõſue. dicit enim q ſuper iſto pũcto ſolo poſſet fieri lõga repetitio, & ampliꝰ non dicit do. Abb. et poſt eũ moderni in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ, de cõſti. multa & cõfusè dicũt ſuper hoc, quæ ſi in præſenti ponerẽtur, fieret lõgus tractatus: ideo breuiter in hoc diſtĩguo, q aut loqmur in clericis, aut in laicis. ¶ Primo caſu reperio Bar. in. l. 1. C. de ſum. tri. & fi. ca. vbi dicit, q conſtitutio laicorum ſpecificè diſponens de clericis, ad eos nõ porrigitur ex defectu poteſtatis, ſecùs ſi generaliter diſponit: quia tunc clerici debent ſeruare ſtatutum laicorum, vt puta dicit ſtatutum, quòd inſtrumenta guarentigia habeant executionem paratam: nam tale ſtatutum debet ſeruari per ipſos clericos. de quo per do. Anto. in. d. c. quæ in eccleſiarum, de conſti. & pro Bar. facit tex. in. c. tua, de decimis, vbi dicitur, q generalis conceſsio fortior eſt ſpeciali: quapropter licèt ſpecialiter non poſsit diſponi ſuper clericis, poſſet tamen generaliter. Andr. Sicu. in. d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. 8. col. poſt multa quę ſuper hoc ſcripſit, quodammodo tenet opi. Bar. in dicta. l. 1. C. de ſumma trinita. & fide catholica. c. 1. quòd ſtatutum laicorum non comprehendit clericos coactiuè vel præceptiuè & prohibitiuè: ſed indirectiuè, prout eſt honeſtũ ipſis clericis. domi. Abb. vt ſuprà dixi in. d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ, in lectura & repeti. Bal. Felin. & omnes alij quos ipſe Felin. refert, plures dicunt & referunt. & vltra eos Matthæus de Matheſilanis notabiliter. c. 7. tenet per. d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ, de cõſti. q ſtatutum laicorũ ſine ſit fauorabile ipſis clericis, ſiue odioſum vel pœnale, non comprehendit clericos, neq; ipſi clerici poſſunt vti tali ſtatuto. & facit pro Bar. c. ex literis, &. c. cum ſæculũ, de iure pa. vbi ius patronatus quod nõ poteſt vẽdi per ſe, trãſit cũ vniuerſitate venditare. ¶ Item patet in fundo dotali, vt li. 1. ff. de fundo dota. vbi dicitur, q generalis cõceſsio fortior eſt ſpeciali: itaq; ſi ſtatutũ laicorũ, in quo fit expreſſa mẽtio de clericis, nõ valet, obligat eos, et ad eos extẽditur, ſi de eis nulla fuit facta mẽtio. ☞ Ego meliori iudicio ſaluo teneo q ſtatutũ laicorũ generale ſiue ſpeciale, odioſum vel fauorabile, nõ extẽditur ad clericos. iura ſunt expreſſa et clara, quæ hoc dicunt ſignãter. d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ, &. c. quę in eccleſiarũ, de conſti. iuncto. c. eccleſia ſanctæ Marię, vt lite pen. &. c. cũ laicis, de rebus eccle. &. c. fi. de vita & honeſta. cleri. vbi dicitur, q quicquid ſtatutum fuerit ab ipſis laicis, etiam ſi recipiat cõmodum vel fauorẽ eccleſiarũ vel clericorum, non extẽditur ad eos, ſed eſt nullũ ipſo facto. Et hoc ex defectu poteſtatis: nam laicorum iuriſdictio in clericos eſt nulla. Ergo generaliter neq; ſpecialiter ad eos non porrigitur nec extenditur. tex. eſt clarus in. c. à nobis, el. 1. de ſenten. excõica. vbi dicitur, q generalis clauſula extra ſubditos nõ extenditur, ſed clerici de iure diuino ſunt exempti à iuriſditione ſæculari. vt. c. imperator. 96. diſt. cũ ſimi. igitur &c. & bene ad hoc facit. c. decernimus, de iudi. c. bene quidem. 96. diſtin. &. c. non placuit. 96. q. vltima, & authen. caſſa & irrita. C. de ſacroſanct. eccle. & authen. vt clerici, apud propri. epiſco. collatio. ſexta. per quæ iura dicit Bald. in. l. neceſſarium, in principio. ff. de origine iuris. Quia ſtatutum non extenditur, vbi iuriſditio non extenditur. ☞ Ex quo infert idem Bal. in. c. cùm non ab homine, de iudi. Andr. Sicu. in. d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ, quòd ſi cauetur ſtatuto vt cuſtos villæ teneatur capere malefactorem, q non cõprehendit clericum malefactorẽ: ratio (vt dixi) eſt pro tanto: qa verba ſtatuti nõ adaptãtur ad ea quę ſunt impoſſibilia ipſi ſtatuẽti: puta ad ea quæ nõ ſunt ſuæ iuriſditionis. modus iſte argumẽtandi eſt Bal. in. l. fi. §. in cõputatiõe, fina. verb. C. de iure deli. q ad hoc allegat Bar. in. l. ſi qs ſub cõditione. ff. de cõdi. inſti. & reuera fuit dictũ originale. Ioan. Mona. in. c. vt animarũ, de cõſti. li. 6. pro quibus (vt dixi) eſt tex. in. d. c. à nobis, de ſent. excõ. ☞ Et reſpõde ad. d. Bar. in. d. l. 1. de ſumma trini. & fide catho. vbi dicit, q generale ſtatutũ laicorũ extẽditur ad clericos: ſecus ſi ſit ſpeciale: quia contra dictum ſuum eſt tex. in. c. quia ad agendũ, de procu. li. 6. & in. l. ſed & ſi qs. §. quæ ſitũ. ff. ſi quis cau. vbi dicitur, q ſpecialis cõceſſio fortior eſt generali: ideo ſi ſtatutũ laicorũ ſpeciale non comprehendit clericos, neque generale.

☞ Præterea

¶ Præterea ea quę ſunt ſpeciali nota.digna,niſi ſpecialiter exprimãtur,nõ veniũt ſub generali diſpoſitione,licèt ex pprio ſignificato verborũ cõprehendãtur.tex.eſt in.c.quãuis,de pręb.li.6.& in.l.apud Iabeonẽ.§.hoc edictũ.ff.de iureiu.Sali.in.l.ſi cãtiones.C.qui accuſa.nõ po.ſed clerici ſunt ſpeciali nota.digni.d.c.denique,&.c.ſolite,de maiori. & obe. ideo nõ veniunt ſub generali diſpoſitione laicorũ, ſed tale ſtatutũ cõprehẽdit ſolũmõ laicos, ſecundũ Bal.in.d.l.neceſſariũ. ¶ Itẽ rñde ad.c.tua,de deci. q̃ poſito poteſtatis defectu q̃s nõ dicitur poſſe facere in genere, quod in ſpecie facere nõ poteſt. tenent ſcribentes ibi in. d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. ¶ Itẽ dictũ And.Si.nõ procedit, in quantũ dicit q̃ licèt ſtatutũ laicorũ nõ cõprehẽdit clericos via coactiua vel præceptiua,ſed indirectiua, ſic put ſunt honeſta.vide tex.in.d.c. eccleſia ſanctæ Mariæ, & in.d.c.laicis,in fi.q̃ aperte ſentiuit cõtrariũ:quia dicunt, q̃ licèt ſtatutũ ſit fauorabile ipſis clericis & eccleſiis,nõ cõprehẽdit eos:ſi ergo fauoris ratio nõ facit eos obligatos,neq; alia ratio.¶ Itẽ ibi dicitur, q̃ clerici vllo modo cõprehẽduntur, ergo neq; ratio honeſta:quia per illã clauſulã vllo modo totum excluditur.c.ſi Romanorũ.19.di.cũ ſimi. ¶ Præterea regula iuris eſt,q̃ vna via,phibetur, & alia denegari videtur.¶ Sed an dictũ Bar.poſsit ſaluari aliquo caſu,dic q̃ quãdo ſtatutũ laicorũ eſt approbatum per papã,obligat clericos : & tenentur ipſi ad eius obſeruantiã, nõ vi ſtatuti , qa nullũ eſt quo ad clericos ex defectu poteſtatis ſtatuẽtis, ſed vi confirmationis,aliãs approbationis Romani põtificis. tex.eſt clariùs in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ, &.c.1. de cõſue.&.c.cum veniſſent,de eo qui mitti.in.po. cau.rei ſer. ¶ Sed quæro an ſit neceſſaria ſpecialis & expreſſa approbatio, an ſufficiat generalis & tacita.Hoſti.quẽ referunt doctores in.c.fi.in fine,de ſolu. ſup illa quæſtione , an eccleſia vel clerici quo ad eorũ patrimoniũ lapſo biẽnio priuẽtur illa exceptione nõ numeratæ pecuniæ, quæ exceptio introducta eſt per ius ciuile.Tradit in hoc tres regulas notabiles. Prima,q̃ lex imperialis fauẽs eccleſiis & clericis,ipſo facto approbata eſt per eccleſiã, niſi expreſsè reprobetur. argu.tex. in.c. ſi in adiutoriũ.10.di.Secunda,q̃ lex imperialis dãnoſa clericis vel eccleſiis,nõ valet in præiudiciũ ipſorũ, niſi expreſsè approbetur per eccleſiã.Tertia,q̃ ſtatuta laicorum inferiorũ imperatorum,ſiue faueant,ſiue damnũ inferant eccleſiæ,non valent in præiudiciũ vel fauorẽ eccleſiæ, niſi expreſsè approbentur per eccleſiam.per.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ, & cũ iſto dicto Hoſti.tranſit Ioan.And.in.d.c.fi. de ſolutio. quãuis moderni,vt refert do.Abb.ibi,in fine. quò ad dictam exceptionem nõ numeratæ pecuniæ tenent contra Hoſti.& Ioan.And.ſ.q̃ lapſo biennio clericus priuatur exceptione non numeratę pecuniæ,quia lex in contractibus inducẽs præſcriptionem biennalem , præiudicat eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis:quia inducit priuilegiũ debitoribus, & clerici debent id recipere contra ſe. & hac eadẽ ratione ipſe Abb.& alii moderni,quos ipſe refert, tenent q̃ lex fauorabilis fauẽs clericis vel eccleſiis, videtur approbata per papã. ſed And.Si. in.d.c.fi. finali.verbis dicit q̃ Hoſti. & omnes tenent,q̃ lex imperialis diſponens in fauorẽ eccleſiæ , cenſetur approbata per papã,tamen dicit quòd tex.videtur in contrariũ,in.c.vt inquiſitionis,de hæreticis lib. 6.vbi dicitur , quòd imperator Federicus fecit aliquas leges in fauorem eccleſiæ, quas papa ibi dicit ſe approbare : ergo ſi cẽſetur approbãte , quare ibi papa ſpecialiter illas approbat:& ſic videtur ibi caſus ſecundũ eũ contra doctrinã Hoſti.& dicit,ponderaſi dici poſsit,q̃ ibi loquitur de lege imperatoris,quo caſu requiritur approbatio ſpecialis , & ita reſidet.hoc etiam tenet ipſe And.Si.in.c.cum dilecti,de dona.4.col. prope medium, verſi. & ſi mihi dicatur,vbi nititur reſpondere ad.c.cum veniſſent, de eo qui mitti.in poſſe. & ad.c. conſtitutus, de in integr.reſti.ſed in commento rubr.de rebus eccle. 46.col.in princi.verſi.& ſi quiſpiam dixerit, tenet cum Hoſti.& Ioan. And.in.d.c. fi.de ſolutio. allegat etiam ad hoc notata per Ioan.And. Calde.in.c. 1.de noui ope.nuncia. fatetur tamen , q̃ licèt laicus poſsit priuilegiare eccleſiam, attamen non per viã ſtatuti imperij aut iuriſditionis,niſi aliter eſſet expreſſum in canone.iſtam ſententiam tenet Abb.in d.c.1. de noui ope. nuncia. vbi dicit per illum tex. q̃ omnes leges ciuiles non contradicentes canonibus ſunt approbatæ per eccleſiam. & hoc videtur tenere in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ, & ibi communiter ſcriben. licèt And.Sic.ibi,& in. d.c.fi. teneat contrarium. ¶ Sed tene cum Hoſti.& aliis ſequẽ. eum,quia ratio And.Si. non obſtat, nam ſi Romanus pontifex aliquas leges approbauit expreſsè, non ſequitur q̃ neceſſariò debeãt omnes leges expreſsè approbari : quia ſi ſunt fauorabiles eccleſiis vel clericis,non requiritur ſpecialis & expreſſa approbatio,per rationes quas tradũt doctores vbi ſuprà,& Feli.in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ. ¶ Sed dubium ſtat in hoc , ſi lex ciuilis poteſt ſe habere ad commodũ & ad damnũ clericorũ , dicatur fauorabilis & approbata per papã. doctores tenent q̃ ſic, præcipuè do.Abb.in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.4 col.& ibi Feli.& in.d.c.1. 2. col. de noui ope.nuncia. Ioan. And. & Hoſt.in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ,vt lite pen.& ita concludũt ſimpliciter. ¶ Aduerte quòd iſte paſſus non eſt ſine dubio. Nam ſi lex eſt merè fauorabilis ipſis clericis,congruum et rationabile videtur,quòd tacitè videatur approbata per Romanum pontificem,quod non eſt quãdo ex eadem lege poſſet ſequi damnum ipſis clericis: volo dicere,an lex priuilegiũ inducẽs poſsit retorqueri in damnũ priuilegiati:& videtur q̃ non, per legem quod fauore. C.de legi.cum ſimilib.& tenet Bal.in.l.ſi Ruffin⁹.C.de teſt.mili.& in.c.1.de natu.

Quæſtio

feu.in princi.verſi. adde q̃ ſtatutũ. Si ergo non eſt eadem ratio in vno caſu quæ in alio, nõ erit eadem iuris diſpoſitio.l.1.C.de interdic.&.l.illud.ff.ad le. Acqui.& iſta ratione ſe fundat glo. in.l.13. ti.delas vendiciones y cõpras,in parte,cãbiar.ver.itẽ quęro nunquid iſta lex liget clericũ,foro le. quæ tenet cum Ray.q̃ non, ſed vt ibi patet. d.l.13. fauorabilis eſt ipſis clericis: quia poſſunt & ipſi retrahere pro tanto rem venditam per conſanguineũ vel propinquum,quæ fuit patrimonij vel auolẽgi, licet ab eis poſsit etiã extrahi pro tanto.clerici recipiunt dictã legem pro ſe,quod probatur apertè per.d.c.conſtitutus,de in integr.reſti.& iſte eſt optimus & ſanus intellectus ad.d.c. vt ſi clerici recipiunt legem ciuilem pro ſe:videantur & illam recipere contra ſe.& ſic iſto caſu ſi clericus extrahit rẽ auolengi pro tanto,poſsit etiam ab eo extrahi per cõiunctũ : ſi tamẽ clerici nõ recipiunt pro ſe legẽ ciuilẽ,partim priuilegiatiuã,partim dãnoſam, nõ debẽt eã recipere cõtra ſe,per.d.c.cũ veniſſent,à contrario ſenſu.ſed in hoc vide & tene quod dixi in.l.70.infrà. ¶ Secundo caſu quid in laicis, & in his diſtingue : aut laici ſunt incolæ,aut forenſes,primo caſu: aut ſunt maiores,aut minores. ¶ Si maiores & ĩcolæ,ſine dubio cõprehendũtur ſtatutis locorũ ſuorũ, per.d.c.à nobis,de ſentẽ.excõ.&.c.vt animarũ,de cõſti.li.6. &. d.l.1.de ſum.tri.& fi.ca.& ꝓbatur optimè ex.l.iſta. ℣ Si minores cõprehẽdũtur ſtatuto etiã generali.l. fi.ſine.§.Lucius.ff.de admini.tuto.&.d.c.conſtitutus,de in integ. reſti. niſi ſtatutũ ſit pœnale & ſine vllo fauore minoris, id eſt, quia ſtatutum eſt merè pœnale,vt.c.2.de delictis pue.dũmõ de iure cõmuni nõ ſit pœnale.ſecũdũ Bal.in.l.ſi ex cauſa.§. in cõmiſſum,p illũ tex.ff.de minori.vbi minori extrahẽti granũ contra gabellã ſuccurritur.quẽ tex.allegat ẽt,ꝓ ſingu.Frã.Cre.cõſi.ſuo.29.vide etiã Bal.in addi.ad Spe.de reſti.in integ.ver.qd ſi ſtatutũ. ℣ Et ꝓ hoc dixit Bar.in. l. impatores.§.1.in fi. ff.de publi. & in.l.2.de fund.patri.li.11.& Bal.in.l.pe.ff. de infami.quòd ſtatutum de gabella ligat minores:ſed ſi ſtatutum ſentit de maiore,non ligat minorem.

Adde De iſta.l.ſi ex cauſa,facit magnum feſtum Pe.de Raue.in ſuo alphabeto aureo,in parte,minor,ſi portã.fo.87.vbi dicit, q̃ ſi minor portauit res non ſoluto vectigali, ſubuenitur ei per remediũ reſtitutionis, quod eſt ſingulare,& multũ nota.dignũ ad.l.110. in ordine, cũ aliis legibus contẽtis quaterno gabellarũ, aliãs de las alcaualas. Vbi dicitur,q̃ ſi emptor nõ denunciat gabellario vel publicano rẽ emptã,tenetur ſoluere gabellã, licèt vẽditor ad hoc tenebatur. ℣ Idẽ dicit ibi in vẽditore q̃ tenetur pœna duplici,ſi ĩtra quinq; dies non nunciauerit gabellario venditionem,quia eſt verũ,præterquã ſi poſſunt ſupradicti ſe iuuare remedio reſtitutionis in integrũ, vt ſunt minores. ¶ Itẽ multum facit ad leges loquẽtes de his q̃ deferũt res prohibitas extra regnũ, & contra eos qui nõ ſcribũt iumenta corã iudice & notario rerũ prohibitarũ,de quibus loqtur titulus.9. lib.5. ordina. & leges quaterni decimorũ, qui dicitur aduanarũ:nam deferentes& negligẽtes ſi ſunt minores,iuuantur remedio reſtitutionis in integrũ, per ea quæ ſuperiùs ſunt dicta. ¶ Quod intelligo, ſi defert res prohibitas,vt ſuas: quia reſtituit in facto proprio propter ſuam imbecillitatẽ : & ſic intelliguntur iura quæ loquũtur de reſtitutione minorũ, &.d.l.ſi ex cauſa.§.ſi in cõmiſſum,& quod ibi Bar. ff.de minori. ¶ Secùs ſi minor deferat res patris, vel domini,aut alterius,de mãdato eorum: qa tunc non reſtituitur,per ea quæ dicunt doct.& Bal.in.l. ſi.in fine.C.de pactis.vbi dicũt quòd minor poteſt promittere cũ conſenſu eius, de cuius bonis promittit.dixi in.l.54.infrà in glo.ſuper parte,ſin licẽcia.Nam imputari debet mandati,qui poſuit minorem ad portandum res prædictas contra decretum. ℣ Vel quia pater & alij non dixerunt vt ſolueret gabellam. ¶ Intelligo etiam quòd minor reſtituitur ſi defert res prohibitas vt ſuas : præterq̃ ſi illas defert de nocte,vel per loca inſolita & inuſitata. & ſic dolosè cauſa fraudandi gabellam,vel contra decretum : quia tunc non reſtituitur. ex quo videtur eſſe in dolo vero,per ea quæ dicit Bar.in.l. minor, la primera.ff.de mino. ℣ Item quia ſecundũ leges rerũ prohibitarũ, pœna deferentiũ res prohibitas extra regnũ eſt criminalis, & deferẽtes cõmittunt delictũ. ¶ Ideo criminaliter puniũtur,vt patet ex dictis legibus ordinamẽ.d.ti.9. li.6. & in quaterno rerũ prohibitarũ. ¶ Sed in delictis minor non reſtituitur aduerſus delictũ ſuũ.l.1.C.ſi aduerſus delictũ.l.auxiliũ.§.in delictis.ff.de mino. ℣ Et ſi quiſquã diceret,q̃ ſi minor fraudauit gabellas,et res ſua incidit in cõmiſſum,reſtituitur per.d.§.ſi in cõmiſſum,& ibi Bar.ff.de mino. ℣ Reſponde procedere quando fraudauit gabellas negligenter,non ſoluendo tempore debito,vel ex quadã facilitate,vt patet ex dicto.§.fi.in commiſſum. ¶ Secùs in caſu, quo minor fuit in dolo vero, vt ſuprà : quia non reſtituitur,vt dixi. ℣ Et idem reſponde ad ea quæ dicit Bar.in.d.l.mino.vbi minor,la primera.ff.de mino. vbi minor reſtituitur aduerſus delictum vel dolũ: ℣ Quia intelligitur quòd reſtituitur aduerſus delictum vel dolum præſumptũ,vt ibi,quod eſt aduerſus cõtumaciã vel negligentiã ſuam:ſecùs ſi aduerſus delictũ vel dolũ verũ : quia non reſtituitur per dictam.l.1. C. ſi aduerſus delictũ. ¶ Talis etenim fraus vel dolus non debet alicui patrocinium impartiri.c.ſuper literis,in princi.de reſcrip. ¶ Et q̃ præſumatur delictũ contra deferentem res prohibitas per alias vias quàm publicas. probatur per.l. penul.ff.de iuriſdi.omnium iudi. ¶ Et nota ſuper hoc duo menti tenenda. Primum,quòd non ſolùm deferens res prohibitas perdit eas, & applicantur fiſco imperatoris vel regis, verumetiam nauis, & iumenta, & ſaccus in quibus deferuntur. Ita dicit tex.

cit tex.in.l.coten.ferro.§.dño.ff.de publi. &.l.40. d.ti.9.lib.6.ordina.licèt quodãmõ videatur contra riũ ſentire Bal.in.l.cũ proponas.2.co. C. de nauti co.feno. ¶ Secundo,q̃ ſi defert aliquas res ꝓhibitas,& merces aliquas non prohibitas deferens,perdit tantùm res prohibitas,& illę tantùm confiſcantur.per.d.l.cotẽ. ferro.§.eam rẽ.ff.de publ. ¶ Itẽ nota q̃ pœna deferẽtiũ res ꝓhibitas extra regnũ,nõ põt minui q̃ũ inuenitur expreſſa per tex.in.l.36. d.ti.9.lib.6.ordina. ¶ Iterũ adde ad ea q̃ ſupi⁹ ſũt dicta.tex.ĩ.l. 1.ti.7.in pte.y quando lleuare, quinta ꝑtita, & ibi glo.notat.vbi dicitur,q̃ mercãtiæ debẽt portari ꝑ loca & itinera cõſueta & vſitata,ne extrahãtur à regno res q̃ per lesges regni vetantur.Et dicit, q̃ portantes poſſunt detineri ꝑ cuſtodes rerũ ꝓhibitarũ, quoad vſque declarent ad quã prouinciã merces ferri laturi ſunt,ſuper quo ſtatur iuramẽto deferentiũ: arg.l.preſenti.C.de his qui ad eccleſias cõfugiunt: maximè ſi qua eſt præſumptio cõtra ipſos : vt quia extra viã publicã & cõſuetan repiuntur. vt. l. vna. delictorũ & itinerum cuſtodes.li.12.vbi eſt expreſſum.& ibi Ioã.de Pla.facit.l.pe.ff.de iuriſ.oĩm iudi. ¶ Ex quo dicit,q̃ recedẽs de loco maleficij, ſi nõ vadit ꝑ viã cõſuetã,ſed per deuiam,ẽ ꝑſump.cõtra eũ de maleficio cõmiſſo, vt ſit ſufficiẽs iudiciũ ad torturã,ſimili cũ aliquibus aliis indiciis.vt not. Bartol.in.l.fi.ff.de qõnibus. ¶ Et hoc niſi ſubeſſet iuſta cã eũdi per viã ꝑuatã & tortuoſã: quia recta via nõ eſt tuta ꝑ guerrã vel aliã iuſtam cauſam.vt.l. nõ ſolũ.ff.de excu.tuto.&.l.ſi quis.C.de curſu publico lib.12. ¶ Gratia quorũ dicta gloſſ.notat, q̃ ſi qs portauerit extra ciuitatem res ꝓhibitas extrahi per ſtatutum vel per leges regni, perdit illas & illud ſuper quo portantur vt.d.l.ſi quis de curſu publico,lib.12. ¶ Si tamen portãtur ſup curru, vel mulo recepto ad vecturã,vel cõmodato, non publicabitur ſi eius dominus fuit ignorans. vt notat Bar. in.l.cum proprios.ff.de publi.& vecti.& Sali.in.l. 1.ff.de nauti.fœno. ¶ Et dicit q̃ pręſũmitur ignorans.& q̃ ſtatur ſuo iuramento,vt.l.prætor.§.ſed ſi inſcio.ff.de eden.&.l.fi.§.licentiam.C. de iure deliberandi.vbi glo.dicit. q̃ hoc iuramentum non poteſt referri.notat Ioã.de Platea.in.l.ĩ. C. de deſertoribus & occultatoribus.li. 12. ¶ Hinc eſt.q̃ ſi quis portauit contra decretum rem communem, inſcio vel ignorante ſocio,deferens perdit partem ſuam non tamen conſors,tenet Bar.& docto.in.l. fraudati. 2. nota.ff.de publi. ¶ Quæro quid ſi dominus fuit ſciens vel pater illius qui defert res prohibitas extra regnum,an domin⁹ vel pater:an autem ipſe extrahens debeat puniri,& videtur prima fronte, q̃ dominus vel pater debent punniri pœna ſtatuta à iure:nã quòd faciunt familiares poteſtatis, aut domini vel patris ſciẽtis videtur factum de voluntate eorum. Vt dicit Bar.ĩ.l. de pupillo.§. ſi quis ipſi patri in.10. q. ff. de noui ope.nũ qui pro hoc allegat tex.in.c.conſtitutis,de teſti.idem notat ipſe Bar.in.l.i.§. idẽ labeo.ff.qđ vi aut clã,ꝓbatur ex notatis ꝑ glo. in.c.cum ad ſedẽ,de reſti.ſpolia & per gloſſ. in.c. quia præſulatus. 1.q.3.Alex.tertiaparte conſilio.1.3.col.verſic. præterea illud cum ſequen.ſed agentes & conſentientes ęqualiter debent puniri,maximè hi qui poterant ꝓhibere & non prohibuerũt.vt.l.34.&. 48. ti.9.lib.6.ordi.& multo meli⁹ in.l.38.titu.9. & Socinus in regula.134.igitur ſiue pœna ſit corporalis ſiue peccuniaria,omnes puniũtur æqualiter.vt ſuprà.Sed ego habui iſtud in facto,& cõſului,q̃ licet dominus præſumatur ſciens,q̃ iſta pręſumptio excluditur ſolo iuramento,vt ſuprà comprobatum ẽ. ¶ Si verò pater vel dominus fuit ſciens, non tamẽ præſtitit auxilium,cõſilium,vel fauorẽ,vt dicit. d. l.48.pater punitur pecunialiter. quando pœna imposita fuit pecuniaria:non tamen criminaliter, licèt deferens debeat criminaliter puniri. ¶ Et ex hoc euadi pœnam infamiæ cuidam mercatori, cuius filius vendidit merces prohibitas contra ſtatutum ciuitatis,in qua erat appoſita pœna pecuniaria cum infamia,ad quod probandum adduxi glo. in.l.obſeruare.§.proficiſci.ff.deofficio procon.vbi dicitur, quod licèt poteſtas teneatur pro familia ſua, non tamen tenetur criminaliter:licèt Bald. in rubrica de exercitoria.C.dixerit:quod pater tenetur criminaliter pro delicto filij: quia debet intelligi pecunialiter.& ſic intelligitur gloſſ. quæ allegatur pro ſingulari in rubrica de decu.libro. 10.facit quod notat.idem Bald.in.titu.de pace conſtan. §.damna.Andr.Sicu.in.cap.quod quibuſdam. fin. col.in fine.verſiculo adde etiam de fideiuſſo. ¶ Et quod pœna pecuniaria ponatur pro criminali quã do applicatur,fiſco dicit textus in.lege agraria. ff. de termino moto. ¶ In dubio tamen omnis pœna applicatur fiſco.l.47.ti.delas penas li.ordi. ¶ Vnũ tenet quoad oĩa ſup̃dicta,q̃ oẽs volẽtes tranſire cõfines regnorũ,ſiue deferãt res ꝓhibitas,ſiue non ꝓhibitas,debẽt ſecũ đferre apochã de oĩb⁹ his quę deferũtur:quam apochã cõcedit publican⁹ qui poſitus eſt ad hoc.vt habetur in.lege.1.4.&.5.cum pluribus aliis quaterno gabellarũ.& ĩ.lege.14.cũ ſimili.ti.9.li.6.ordi. Itaq; quiſqs deprehẽdatur cũ reb⁹ ꝓhibitis.vel cũ mercãtiis et reb⁹ aliis nõ ꝓhibitis ſi non de-

anſi ciuiles como criminales đ q̃lqer calidad o q̃ntidad q̃ ſea guardado lo q̃ por ellas fueređtermina do como eñllas ſecõtiene aũ q̃ no ſea vſadas ni guardadas, y

das hechas por el ſeñorreydõ alõſo nĩo pgẽitor por losq̃les ẽđfectosđlosdichos ordenamiẽtos p̃maticas y fueros mãdamos q̃ ſe determiné los pleytos y cauſas

nō deferat apocham vel licentiā deferendi & tranſeundi, perdit omnia quæ defert, vt dictis legibus continetur. Maximè in dicta.l.5. quaterno. Aduanarum. ¶ Quando verò dicantur tranſeuntes eſſe in tranſitu, vide textum in.l.42.in.§. Otroſi por cuitar.d.tit.9.ī libro.6. ordinato. vbi dicitur, q̄ ſi reperiūtur ītra duas leucas à fine confiniū regnorū, poterit Publicanus vel cuſtos rerū prohibitarum capere res prohibitas deferri. ¶ Quid autem ſi mercantiæ vel res prohibitæ deferri non ſunt in tranſitu: ſed ſunt deſtinatæ vel paratæ deferri, an ſint Applicandæ fiſco & confiſcādæ, ac ſi eſſent in tranſitu, videtur q̄ ſic, per id quod habetur in.l.veſtimentorū, & ibi notant doctores.ff.de auro & argento lega. Nam paria ſunt aliquid eſſe factum vel deſtimatū eſſe. De quo eſt textus in.l.8.quaterno. Aduanarum ibi, dū dicit lleuarō o touieren en ſu caſa para lleuar: meliùs in.l.1.eo.quater. Aduanarum, prope medium gloſa in.l.8.titu.14.3.partit. ¶ An autem vt quando deſtinatum habeatur pro facto, tenet plenè & notanter Bar.in.l.cætera.§.fina.de lega.1. Alberic⁹ de Roſa.in tractatu,in.2.parte.207.incipiente.Quęro duas pulchras quæſtiones ſimiles.&c. Vbi dicunt,q̄ ſi opus deſtinatum non erat cœptum fieri, non habetur pro facto.l.ligni.§.lignum,&.l.lanam, de lega.3. Imò ſi erat cœptū fieri, tamen illud quod erat cœptum erat, adhuc valde remotum ab illo in quo res deſtinata eſt: Deſtinatio nihil operatur. l. librorū.§. Sed neq; decepti, de lega.3. plenè Alex. 3.parte, conſi.98.quaſi per totum conſiliū. ¶ Et in caſu noſtro dico q̄ ſi res deſtinata deferri eſt extra duodecim leucas confinium regnorū dicitur eſſe ī loco remoto. ſi vero ſunt intra duas leucas. & ſunt res forenſium, dicuntur eſſe paratæ deferri. argu. tex.in.d.l.42.tit.9.lib.6.ordina.&.l.2.&.14.&.34. ea.ti. ¶ Et nota.q̄ ī materia pōt formari notabilis qō, q̄ eſt, & eſſe poteſt in pratica, & in ptibus domicilij mei accidit, & pluries poteſt accidere. Retroactis tēporibus catholici reges Fernādus & Eliſabeth, ſuiq; prædeceſſores, vt patet.d.ti.9.li.6.ordi. & nūc hoc anno.1539. chriſtianiſſimus imperator noſter, iuſta de cauſa prohibuerunt ne extrahā tur de his regnis Caſtellę, carnes & frumētū, elapſo nouo die Nouēbris, accidit q̄ ante hanc ꝓhibitionē quidā incolę aliās regnicolę vendiderunt frumentū in multa ſūma quā ſūmā emptores Aragonū cœperunt extrahere à regno, nō tamē dicto termino potuerunt illud extrahere, nūquid lapſo termino illud extrahere potuerunt ſine metu pœnęte net q̄ ſic, per ea q̄ notanter dicūt Io. And. & Ant. de Butrio. & alij in.c.2. & in.c.fi. de cōſtitutio. vbi dicūt, q̄ ſi quis cœpiſſet extrahere bladū & poſtea caſu deſiſtit & demū fiat ſtatutum imponens pœnam extrahenti, nō extenditur ad iſtum poſtea extrahentē, ex quo prius inciderat: ad qd allegāt. l. Cęſar. ff. de publi. vbi ille qui debebat ante Idus Martias exire iſulam Cretæ cū Coribus, alis incideret in pœnā, dicitur ibi, q̄ ſi ante Idus Martias ille cū naui onuſta corib⁹ exiuit portū inſulę Cretæ, et nauis poſtea à vēto in portum relata, & iterū poſt Idus Martias eadē nauis onuſta potū exiuit Cretæ, nō videtur cōtra feciſſe, ꝓ quo ēt facit id qd habetur in.c.ꝓpoſuiſti, de foro cōpe. & in.c.gratū, de offi.dele. & exꝑſſe dicit Ioā. de Imola.in.d.c.2. de conſti. q̄ iſtud hēret locū, nedū ſi extraxiſſet, & à vēto in portū relatū fuiſſet, ſed ēt ſi non ꝓfeciſſet extrahere. nec in portū relat⁹ fuiſſet. ¶ Quod ēt facit ad ea q̄ dicuntur in legibus conditis in curiis de Madrid anno dñi.1528. petitiōe.13. in fine corroborota grauiſſimis pœnis.28. menſis Iunij. ānno dñi.1530. vt nullis emeret frumētū ad tenēdum niſi ꝓ ſuo victu: nā ſi cōtingat q̄ qs emit frumētū pro ſuo victu vel eo ꝓpoſito vt cōſumeret ꝓ ſuo victu q̄ nō incidit ī pœnā, licèt poſtea nō cōuertat in vſū victū: quia ſufficit deſtinatio q̄ fuit ipſo actu emptioīs: ita notāter dicit Bal.ī.l.1.§.vñ q̄rit offili⁹. ff. de exercito. & Bar.in.d.l.cætera.§.fi.in fine, delega.1. plenè & notāter Alex.de Imol.3.pte cōſi.7.ꝓ totū conſiliū, q̄ plura de omnibus his loquitur, quē vide, & illa tene mēte, qa cōtingibilia. ¶ Itē in ſtatuto deprę-ſcriptiōe, vt.l.7.ti.delas vendi.y cōp.li.ordina.glo. in.l.3.ſuper ꝓte de hedad.ti. delas coſas q̄ ſe ganā o pier. por tꝑo. fo. leg. Bal.in.l.ſi mr̄, ad finem diſtinctionis. C. ne de ſtatu defun. ¶ An hoc ſit verū indiſtinctè, vide ī.d.glo. & Abb.1.d.c.cōſtitutus.2.& 3.co. & in.c.cū nō liceat. de præſcrip. ſup gl.fi. ¶ Si tū ſunt forēſes & maiores, tenet q̄ ſi forēſes ſūt extra locū & diſtrictū ſtatuti, nō ligātur ſtatuto: qa neque lex principis ligaret eos. vt.d.c.à nobis &.d.animarū &.d.l.1. de ſumma tri. & vtrobique ſcribē. & Bal.in.l neceſſariū in princip. ff. de origi.iuris, ſcriben.in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ Bal.in.l. recęptitia, ſi.col. verſi, itē non poſſunt. C. de conſti. pec. vbi ait, q̄ collegiū ſiue cōmūitas nō poſſūt ſtatuere inter perſonas nō ſubiectas, niſi ſubiiciāt ſe foro ſubmitēdo ſe vel agēdo tenet ēt idē Bal.in. d.l. 1. 2. col. ver. ſed iuxta. C. de ſūma tri. dign⁹ in.l. vxori. §. vxori, de lega.3. Bar.in.d.l.oēs populi, in quantum ſe remittit ad notata ꝑ Cinū in.d.l.1. Spe.in.titu. de conſti. ver. ante pe. Flo.in.l.itē mela, ī prin. ff. ad legem

Qō. Notā.

no por otras algūas: y mādamos q̄ q̄ndo q̄er q̄ algūa duda o curriere en la interꝑtacio y ḋclaracio de las dichas leyes ḋ or denamiētos y ꝑmaticas y fueros, o ḋlas partidas q̄ ē tal caſo ᵇrecurra a nos y alos reyes q̄ ḋ nos viniere ꝑ la interꝑtation y declaracio dellas: porq̄ por nos viſtas las dichas dudas declaremos y interpre

gem Acq. Ange. de Are. in tract. maleſi. in pte, armatus: & p hoc reprobatur glo. quæ contrarium tenet in. d. l. j. ver. inter quos & ibi Bar. ☞ Sitã forenſes ſunt intra territoriũ ſtatuentis ligantur ſtatuto, vt p docto. vbi ſupra, & ẽ tex. in. c. 1. de conſti. cum ſimi. & l. 11. ti. 1. prima ptita, vbi dicitur, q leges ligant ẽt forẽſes q̃ ſunt intra diſtrictũ conſtituentis aliâs legiſlatoris. idem tenet Bal. in. l. cum clericis, in fine. C. de epi. & cle. & in authen. oẽs peregrini. C. cõmũia de ſucceſſio. & bene ad hoc facit. c. qui cõtra. 8. diſtin. & glo. in. c. illa autẽ, in parte, venerit. 12. diſt. vbi dicitur, q viatores tenentur ſequi conſuetudinẽ loci ad quẽ veniunt. ☞ Idem ſi forenſis poſſidet bona in loco ſtatuti, quia ligatur ſtatuto diſponente ſuper re ſita ī loco ſtatuti. tenet Bar. Cepo. de ſerui. ver. c. 27. ☞ Item ſi forenſis deliquit in loco ſtatuti, punitur pœna ſtatuti loci delicti ī authen. qua in prouintia C. vbi de crimi. ag. opor. ibi, dum dicit illic etiam iuri ſubiaceat, & in. cap. fi. de foro cõpe. & in. d. l. 12. ti. 1. prima parti. ☞ Itaq; ſi cauetur ſtatuto q nullus extrahat blãdum de loco ſub certa pœna: q ſi forenſis extrahit, punitur pœna ſtatuti. tenet Spe. in ti. de conſti. ver. pone ergo, habetur in. l. ſi pendentes. §. ſi quid cloacari. ff. de vſufr. vbi dicitur, q ſi quis extrahit bladum de loco vbi habet fundum punitur pœna ſtatuti illius loci & refert ibi Iacobus de Are. diſputaſſe contrarium per legem munerum. §. præterea. ff. de mune. & hoc hono. Itaque ſi forenſis deliquit, punitur pœna ſtatuti loci delicti. vt dixi. tenet etiam Bald. in. l. 1. C. vbi ſena. vel cla. Pau. de Ca. conſilio ſuo. 148. incipit, ſup primo q̃ſito. 2. col. glo. in. l. 1. in parte, diuerſo iure. C. de emanci. libe. Bal. in. l. 1. C. de cõtrahen. em. & l. leges, la. 2. verſi. ex hoc apparet. C. de legibus, & l. communium. C. de natura. lib. Ioã. And. in. c. Romana, 1. col. de for. compe. lib. 6. ☞ Et nota, q his caſibus, in quibus forenſis fortitur forum, tenetur ad obſeruantiam ſtatuti illius loci, & iudicatur ſecundũ diſpoſitionem eius in eodem loco per ſupradicta. ☞ Sed quæro à quo tempore leges & ſtatuta ligent videtur q vſq; ad duos menſes à tempore publicationis, vt in authen. vt factæ nouæ conſtitutionis, colla. 5. ☞ Contrarium videtur dicendũ, imò q à tẽpore ſcientiæ. l. fi. ff. de decre. ab ordi. fa. ☞ Tu dic q ſcientes ligantur ſtatim poſt publicationem vt. d. l. fi. non tñ ligantur ante publicationẽ. vt. l. vna. §. fi. C. de cadu. to. notatur in prooemio cle. eſt text. melior de iure, quandam pragmatica regni quæ loqtur ſup crimine nefando, circa finẽ, fol. 102. ☞ Sed quò ad ignorantes diſtingue, aut ſunt ſtatuta præiudiciũ prẽferentia: aut afferẽtia ſolũ commodum. ☞ Primo caſu qñ ſtatutũ affert præiudiciũ eſt dria interleges cõmunes q̃ ligãt poſt duos mẽſes. vt per Bal. in. d. l. leges. 2. col. dixi in. l. 2. infra glo. pe. ☞ Et leges municipales q̃ ligãt poſt modicũ tẽpus arbitrio iudicis, ita quod poteſt dici i ſupina ignorãtia, notatur in. d. l. fi. & eſt caſus in. d. c. vt aiarũ, de cõſti. li. 6. ☞ Secundo caſu. ſ. qñ ſtatuta afferunt cõmodũ, ſtatuta ſuũ opatur effectum, ſtatim. l. pe. in fine, de decurio. li. 10. argu. illi⁹ tex. p Bar. in. d. l. oẽs populi. §. q. in princi. ff. de iuſti. & iure. ſed in hoc articulo tene qđ dixi in. l. ī fra, pxima, in pte, deſde la data. Tenet Abb. in. c. no uerint, circa finẽ de ſen. exc. vbi ẽt vide an & qñ cõſtitutõ īcipit currere & ligare ãte duos mẽſes. ☞ Itẽ quæro: an ſtatuta dẽnt publicari vt obligẽt ad obſeruãtiã, Bal. in. l. 1. §. fi. C. de cadu. tollẽ & in authẽ. oẽs peregrini. 1. col. ver. ſecundò videtur dicẽdum. C. coĩa, de ſucceſſioni. dicit, q debet publicari: aliâs nõ ligãt etiã ſciẽtes notatur ī. d. authẽ. vt factę nouę cõſti. & ī. d. c. 1. & ibi glo. ver. cũ ſint, de cõſti. lib. 6. doct. in data ſexti libri Bar. in. d. l. pe. de decurio. & in extrauaganti ad reprimẽdã. ver. videtur ex nũc. dixi ſup data iſtarũ legũ. & ſup̃ in pœmio in fine. ſed qa iſta q̃ſtio tangit materiã ſtatutorũ q̃ longa eſt, remitto ad notata p Bar. in. d. l. oẽs populi, & ad ea q̃ dicit An. Si. ī repe. rubricæ de reb⁹ eccle. vbi plenè p eũ. ¶ No fuerẽ cõtrarias, qa tũc iudicatur p eis, vt hic in tex. ☞ Sed q̃ro an ſtatuta q̃ p iſtã legẽ aprobãtur, đbeãt p lege ſeruari: an vt ſtatuta? & eſt vtile ſcire pp multa q̃ poſſũt occurrere. Ioã. And. in. c. 1. de cõſti. li. 6. ī mercu. tenet q ſtatutũ ẽ i⁹ cõe, & q ſi verum, pbatur p. l. ſi creditori, de lega. 1. & q ſint ſtatuta, pbatur p. l. i⁹ ciuile. ff. de iuſti. & iure: qa tũc ius gẽtiũ altecatur cũ aliqd additur vel đtrahitur p i⁹ municipale facit p hoc. l. 1. in. §. đdit. ver. q̃ro ſi ſtatutũ. ff. ad. l. falci. ſecũdũ expõnem gl. ibi. ☞ Incõtrariũ videtur: qa ſi teſtator diſponit ſecundũ ius cõe, vt qa inſtituit veniẽtes ab ĩteſtato, valet vt vltima volũtas. l. 2. ff. đ. innoffi. teſta. & l. gall⁹ p totã. l. ff. đ libe. & poſt. & p hoc dicit Bar. ī. d. l. 1. ī. d. §. đdit, q ſtatutũ ſit i⁹ mũicipale à ſimili, et addit nouã formã agẽdi, vt cõditiõe ſtatuti agat q p⁹ poterat đ iure cõi agere: et p hoc ĩtellegit. d. l. 2. expõnẽ q̃m facit. Itẽ ſup bonorũ poſſeſſione. 2. tabulas & opi. Ioã. An. putat verã ī caſu quo loqtur quoad ſupiorẽ refert. iſtđ ẽt tenet Ale. ī. d. l. 1. 8. col. ver. extra gl. q̃rit Bar. & Bal. ī. l. receptitia. 2. ver. ſed dubitat. C. đ cõſti. pecu. vbi dicit, q eſt piurus ille q iuraui. ſeruare

nos ouimos fecho ẽ la villa đ Madrid el año que paſſo đ nouẽta y nueue ciertas leyes yordenãçaslas quales mãdamos q̃ ſe guardaſſen ẽla ordenacion, y algunas temos las dichas leyes como cõuiene a ſeruicio đ dios nr̃o ſeñor y al bien de nr̃os ſubditos y naturales y ala buena adminiſtraciõ de nueſtra juſticia. ¶ Y por quãto

uare ſtatuta nō ſeruans ſtatutū: qđ eſt cōforme iuri cōi. ℣ Sed cōtra hoc facit in argu. l. 1. de theſau. lib. 10. & ibi dicit Bar. in. verſi. facit etiā, ꝙ qñ ſtatutū continet id, qđ ius cōmune nō valet: quia ſupfluū videt ſtatutū diſponēs id qđ 1ª cōmune, ꝓpter hoc idē Bar. in. d. l. oēs populi. 2. q. prin. 9. col. ver. ſecūdo q̄ro iuxta p̄dicta. ff. đ iuſti. & iure, diſtinguit: aut ſtatutū ſit ſup diſpoſitis à iure diuino & nihil valet, imò videtur ſuperfluū, quēadmodū ſi debitor legat debitū creditori. l. ſi creditor, de legat. 1. l. 1. in fine. ff. ad munici. & d. l. 1. de theſau. li. 10. ℣ Aut ſtatuta fiunt ſup his q̄ diſpoſita ſunt à iure cōi & ciuili, & ſupradicta iura vēdicāt etiā ſibi locum in caſu iſto. refert ſolūmō illā vtilitatem ꝙ ſtatuta addunt nouā formam agēdi qñ cōtinet id qđ ius ciuile. vt ꝓ Bar. vbi ſupra, & in. l. 2. ver. qđ ſi ſtatuto. ff. de vſucapio. & in. l. 4. §. prætor. 3. col. ver. quæro qđ ſi ſtatutū. ff. de dāno infec. Bal. in. l. pe. C. de præſcri. lon. tēp. notatur in. l. ſi qñ, de lega. 1. & in. §. qbꝰ, p̄ma cōſti. C. ℣ Intellige ꝙ ſtatuta opantur aliquid vltra ius cōe, qñ cōtinent id qđ ius cōe, vt ſupra dixi. vel ſunt præter ius cōe: ſecus ſi cōtrà, vt ꝓ Bar. ī. d. l. oēs populi. 2. q. in princip. tex. in. l. 2. C. de noxali. l. fi. §. in cōputatione ꝓ glo. magnā in ꝓte confundantur. ver. ſed qđ ſi ꝓ ſtatutū. C. de iure delic. Bar. ibi vltima col. ver. venio ad vltimā quæſtionē & ibi Bal. pe. col. ver. vlterius q̄rit glo. vbi vide per Alex. latè. 6. col. cū multis aliis. ℣ An aūt cōtra ius poſſit diſponi ꝓ ſtatutū, vide per Bar. in. d. l. oēs populi, & ſcribētes. ī. d. c. quæ in eccleſiarū, de conſti. & diſtingue vt ꝓ Bar. in. d. l. oēs populi. 11. co. verſi. tertiò circa prædicta, vbi dicit. ꝙ qñ lex reſiſtit ſtatuto prohibendo ne fiat contra leges, vt hic in parte, non embargāte los dichos fueros, & tūc nō valet ſtatutū: ſi tamen non eſt prohibitū per legē ne fiat ſtatutum & factū non contrariatur iuri cōmuni, valet tale ſtatutum. vt. l. de quibus in fine. ff. de legi. & l. paſcici. ff. de pactis, iuncta lege nō impoſſibile, eode. ti. & ita intelligitur. l. eos, ver. ne liceat. C. de vſuris & l. 5. tit. 1. li. ordina. & . c. in noſtra & ibi Abb. de iniuri. & c. quod clericis, de foro compe. & quod dicit Bal. & Ludo. Roma. in rubri. 1. & 2. col. C. qui admi. vbi dicitur, quòd ciuitas poteſt facere ſtatuta: quia intelligitur duntamen non ſint contra ius cōmune: an autē prælatus poſſit facere ſtatuta in quibus poſſit derogare iuri cōmuni, & quid in rectoribꝰ ciuitatū: vide Abb. ī. d. c. qđ clericis, & in. c. nouit, de his quæ fiūt à præla.

a ¶ Vſo & guarda dellos. concor. lex. 2. C. quæ ſit longa conſue. & authen. nauigia. C. de fur. glo. in. l. deprecatio. ff. ad legē Ro. de ia. vbi dicitur: ꝙ bona naufragorū non conceduntur occupantibus, etiam ſi conſuetudo ſit in contrariū. ℣ Sed quæro an tollatur ſtatutum ſi eſt ſeruatum conſuetudine præſcripta. vide in. d. l. 2. & in. d. authen. nauigia.

enla đciſiō đlos pleytos y cauſas eñl nueſtro conſejo y en las nr̄as audiencias y entre ellas fezimos [d] vna ley y ordenāça q̄ habla cerca đlas opiniones de [e] Bartulo y [f] Baldo y de [g] Iuā Andres y [h] el Abad, qual đellas ſe deue ſeguir en duda a falta đley, y porq̄ agora ſomos informados que loq̄ fezimos pore ſtoruar la ꝓplixidad y muche

b ¶ Recurra à nos. *Opp.* Contrarium videtur imò ꝙ ſit recurrendū ad conſuetudinē loci. Quia conſuetudo interprætatur legē dubiam. c. cum dilectus de conſuetudine. l. minimè & l. ſi de interp̄tatione. ff. de legibus. ℣ Vel dic ꝙ eſt recurrendū ad rationē naturalem, tex. & glo. in. c. conſuetudo. 1. diſt. & in. l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de excuſa. tu. notat Ioan. And. in. c. paſtoralis, de fide inſtru. facit. c. ſecūdò requiris, in fine, de app. tenet Abb. & probatur in. c. cum ſint homines, de decimis. ℣ So. iſta lex corrigit ſupradicta iura, vel meliꝰ ꝙ ſi in loco in quo dubitatur de intellectu legis eſt conſuetudo, quæ īterprætatur legē, recurritur ad eam: quia princeps ꝓ ſuas leges videtur approbare conſuetudinem īterprætantem legem dubiam. probatur ex. l. iſta, quia non derogat niſi conſuetudini contrariæ & patet ex. l. ſi de interprætatione. ff. de legi. facit quod notat glo. in. §. ex non ſcripto, inſti. de iure natu. vbi dicitur, ꝙ conſuetudo habet tres proprietates: quia imitatur legē: & ſuccedit loco legis vbi deficit lex. c. conſuetudo. 1. di. & c. in his. 11. diſt. Itē interpretatur legē. c. cum dilectus, de conſue. & d. l. ſi de interp̄tatione. ℣ Itē derogat legi, intellige quando ꝓ legem non derogatur. c. fi. de conſue. dixi ſuper iſta lege, in parte, no fueren contrarias. ſed omnia iſta facit ex conſenſu legis. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. quia aliās inferior non poſſet tollere legem ſuperioris, cle. ne Romani. de elect. c. cùm inferior, de maio, & obe. domin⁹. Abb. in. c. clerici, pe. colū. ver. tertiò nota. de iudi. & in. c. 1. fi. col. verſic. vt habeas, de conſti. inquit enim ꝙ quando conſuetudo interprætatur dubium legis, eò ꝙ certo modo lex fuit ſeruata, & tunc ſeruanda eſt conſuetudo, quæ eſt optima legū interpres. c. cum dilectus, de cōſue. cum ſimi. igitur ſi conſuetudo interprætās legē eſt ſeruanda, nō recurretur ad principē pro interprætatione: ſed ſi intellectus legis eſt multiplex, & apparet de benigniori, ille ſeruādus eſt. l. ſiue epheſi. ff. quod certo loco, & c. fi. de tranſactio. Item ſi non eſt via benignior, & eſt dare ſimile in aliis legibus procedendum eſt de ſimilibus ad ſimilia. c. tranſlato, de cōſti. l. nō poſſunt. ff. de legi. ſi verò nō eſt dare ſimile, ita ꝙ iudex neſcit quid faciat, debet tunc recurrere at principem pro declaratione: & ſic intelligitur lex iſta. & iura dicentia ꝙ eius eſt interprętari,

prętari,cuius eſt cõdere.c.inter alia,de ſentẽ.exco. &.l.cum de nouo.C.de legi. ¶ An & quãdo conſuetudo interprætatur legẽ dubiam,& quãdo princeps,& quãdo iudex,& quãdo doctor, vide ſuprà iſta lege,in parte,interpretar.

c ¶ A ſeruicio de dios.Concor.l.5.tit.1. 1.parti.&.l.1.ti.4.lib.1. ordi.&.l.1.ti.6.li.1.foro.l.2.titu.delas leyes foro juzgo.

dũbre đlas opiniões đlos doctores ha tra ydo mayor daño & incõueniẽte:porẽde porla pſẽte[i] caſſamos annulamos,reuocamos en[l] q̃nto a eſto todo lo cõtenido ẽla

d ¶ Vna ley.Que eſt 37.in ordie dictarũ legum de Madrid,q̃ lex hodiæ reuocatur per iſtã,et lib.6.ti.delas leyes.lib.ordina.

c ¶ Bartulo.Bartul[9] fuit homo multũ inhęrẽs practicę,& fuit aſſeſſor primo Tudertim poſtea Piſis, & ibi tandẽ legere incepit.Et inde venit ĩ ciuatatẽ Peruſij,vnde legẽdo optim[9] fact[9] eſt. vt dicit Bal. in.l.1.9.col.ver.quarta eſt opi. C.quia accuſar. non po.& in.l.ſcripturę.C.de fide inſtru.& refert An. Si.in cõmẽto rubricę de reb[9] eccle.3.col.ver.et qui dẽ nõ mediocris,vbi dicit,q̃ Bar.fuit ſuꝑm[9] docto. q̃ſiui tñ Bal.ſi hoc dicebat in.d.l.ſcripturę.ſed non reperi:inueni tamẽ Frãc.Cur.cõſili.ſuo.47.4.col. vbi dicit quod Bar.fuit lucerna iuris ciuilis,& illuminator,& magnę authoritatis.& And.Sicu. in.c. cũ omnes,de cõſti.14.fol.3.col.in fine,dicit. q̃ Bar. fuit ſupremus legiſta.& Pau.de Ca.in.l.ſi minorẽ. ver.qualiter autem.C.de in integr.reſti.mi.dicit q̃ Bar.vacauit quinq; annis ad copilãdũ repetitionẽ l.de ætate. ff. de minori.& Iaſ.May.in rubri.C.de iure emphi. in fine, dicit q̃ poſt glo. ſequitur ipſe Bart.cuius veſtigia ſemper adorat.& vide in ſupplemẽto chronicarũ fol.379.q̃ Bart. fuit princeps legiſtarũ, deceſsitq; anno domini. 1355. ætatis.56. annorũ,& ibi dicitur q̃ Inno. papa ſextus doctor legum fuit naturalis ciuitatis Legionenſis,& vixit in papatu anno domini 1383. Itẽ dicitur ibi, quod Accurſius fuit diſcipul[9] Azonis & naturalis Florentiæ.folio.346. Item Rodofere.fuit naturalis de Benauente.Et Vgo fuit naturalis de Barcelona:frater minor & clericus cardinalis ordinauitq; decretales tempore Gregorij pontificis anno Chriſti. 1231.Sed Inno.tertius,copilauit eas poſtea,vt habetur in princip. decretalium.

f ¶ Baldo. Vt refert Franc.Cur.conſi.ſuo 37. 10. col. in fine,& conſi.76. 2.colũ.dicit,q̃ multotiens Bald. loquitur ex ſuo capite, & fine iure. verè acutiſsimi fuit ingenij, & ſemper optimè loquitur, vt refert Ange. ſuo maleficiorũ tracta.in parte,& ei[9] bona publicamus.1. col. & ſua doctrina totũ penè orbẽ illuſtrauit,qui nõ ſolũ fuit iuriſcõſultus cõſũmatiſsimus,ſed philoſophus & theologus profundiſsimus,& fama eſt & ſcripta ſua declarant: & ex hoc ſua fuit opinio approbata per.d.l.37. deficiẽte lege, & non immerito And. Si. in. c.1. de emp. & ven.2.col.dicit q̃ Baldus fuit monarcha iuris, iſte Bal.Peruſinus deceſsit Pauia anno Chriſti.1423. habuit fratres Angelũ.Petrum:& AEgidiũ doctores,& Petrus de Ancha.fuit diſcipul[9] Baldi.vthabetur in d.ſupplemento chronicarũ fo.406.anno Chriſti. 1406,& ibi dicitur, q̃ Raphaël Fulgoſ. fuit de Plaſencia,đceſsitque eodem anno.

dicha leyyordenãça por nosfecha enla dicha villa đ Madrid:y mãdamosq̃ de aqui adelãte[m] no ſe vſe de lla niſe guarde ni cũ pla porque nr̃a intẽcion y voluntad es q̃

g ¶ Iuan Andres. Fuit fons & tuba iuris canonici, & optimus legiſta.vt exclamat Ioan.Cal. eius filius adoptiuus,in.c.veſtra,de cohi.cleri.& mulie.& meli[9] do.Card.Florẽ.in proœmio cle.vbi dicit, q̃ Ioan. An.ſapientiam canonicam adeò locupletauit ſuis cõmentis,vt à centum annis infra omnes cõmentarios ſuperauit,& meritò ipſi Ioan.And.datus fuit principatus,vt eius cõmentũ & glo.textui ſexti libri & clementinarũ appoſita fuerint:& Lapus diſputatione incipiente,papa ſpecialiter &c. dicit q̃ Ioan.And.habuit mirabilem grauitatẽ ingenij, & redarguit quendã doctorem dicentem in.c.potuit, de loca.Ioã. And.habuiſſe erroneam opt.cum opiniones.Ioa. An. procedant ex fonte iuriſ.& Ange.in repet.in.l.ſi certis annis.C.de pactis, dicit q̃ Ioan.And.eſt deferendũ, quoniã iuris ſpeculum: & plus dixit Bald.in.c.cùm olim,de re iudi.q̃ vbi habet opi.Ioan.And.nõ vult recedere à fundamẽto iuris.& And.Si.in rubri.de cõſti.col.6.in prin. dicit q̃ Io.And.eſt ardentiſsimũ iuris lumen.

h ¶ El Abbad.Abb.Siculus fuit archiep.& Cardi. Pãnormita.qui vt plurimũ ſequitur Bar. inuenitque nouam formam ſcribendi ſuper volumine decretalium.& verè vltra alios optimè iura declarat,& iuris pontificij famoſiſsimus fuit monarcha, licèt Andre.Siculus ſuus immerito multotiẽs eum reprehendit: deceſsit And. Si.anno. Chriſti.1452. qui etiam fuit vberrimus iuris fons.

i ¶ Caſſamos.Nota, q̃ ſicut princeps poteſt leges cõdere et interprętari(vt pluries dixi ſuprà)ita poteſt ad libitũ reuocare:quia ſicut in cõdẽdo fuit placitum,ideſt ſola volũtas,vt.§.ſed & quod principi,inſt.de iure natu.ita in reuocãdo,vt hîc & per Inno.in.c.quæ in eccleſiarũ,de conſti. habetur inſti.de legitima agna.tute.in fine,per doctores.in.l. fi.C.ſi contra ius vel vtilitatẽ publicam,per Abb. in cap. nouit. 8. col.in fine, de iudiciis,&.9.col.in prin vbi dicit,q̃ iſta regula fallit quando lex eſt canonizata per papam,quia tũc ſaltem in foro eccleſiæ remanet eius effectus. Quia cenſetur lex Papæ,vt cap.in primis.2. quæſt.1.iuncta glo.nota ibi

in

in ver.lex. ☞ An autem lex caſſata poſsit allegari, viſte ibi per eum,& in glo.infra proxima. ☞ Item nota,q̃ ſicut princeps poteſt abrogare leges à ſe factas,ſiue alias leges ciuiles,vt hîc,ita poteſt reuocare ſuam ſentẽtiam.l.1.§.de qua.ff.de poſtu.& .l.1.in fine.ff. de quæſtionibus.tenet Bart. in.l.2. C.de ſentẽ.& inter omni.iudici. ☞ Quid ſi eſt alicui ius quæſitũ, an poſsit reuocare ſuã ſententiã. vide Paulũ de Caſtro.conſi.mihi.105. &. 480.

cerca dla dicha ordenacion y determinacion delos pleytos y cauſas ſolamente ſe haga y guarde lo cõtenido enẽla dicha ley del ſeñor rey dõ Alõſo y en eſta nueſtra

1 ¶ Quanto a eſto. Nota ex his verbis argumentũ.q̃ quotiens reprobatur lex pro parte:& pro parte non illud exprimitur verbis expreſsis,& in approbatione.textũ habes vnicũ & ſingularem ſecũdũ Bal. in.l.1.§.fi.C.de latina liber.to.& gl.ibi multũ celebris,dicit q̃ ſcriptura pro parte tenet & pro parte nõ.de quo tex.cum gloſa Bal. facit feſtũ Ludo.Roma.conſi.55.& facit quod voluit Bar. in extrauaganti ad reprimendã,verſic.non obſtante, & quod voluit glo.in authẽ.de hęredi.abinteſta.§.nõ obſtantibus,& tex.melior de iure in.l.fi.C. de indic.vidui.to. quem tex.ita allegat Ludo. Roma in repeti.authe.ſimiliter.C ad le.Falci. ad hoc, q̃ vbi lex noua corrigit legẽ antiquam, opus eſt q̃ de ea expreſſam fecerit mentionem:ſed Bar.in.1.l.ff.vbi bono.raptorũ., dicit q̃ ſufficit quòd exprimatur p ęquipollẽs:& ſic per verba ęquipollẽtia,vt ibi pulchre loquitur.& ſic ſentit paria eſſe aliqd fieri verbis expreſsis.vel per equipollẽs refert & ſequitur An.Si.in.c.Raynaldus,de teſta.& in repe.rubricę de cauſa poſſe. & proprie. circa finẽ, vbi dicit illã doctrinã Bar.in.d.l.1.eſſe ſingularem pro declaratione.d.l.fi.quia per alios ibi non ponitur. ☞ Nec obſtat ſi opponatur de.c.1.de conſti.lib.6.Vbi iuriſlator conſtitutionẽ condens poſteriorẽ noſcitur & videtur reuocare priorẽ cũ de ea nulla ſit facta mentio. ☞ Et licèt iſtud contrariũ ſit difficile quia correctio nõ præſumitur niſi exprimatur.l. ſancimus, C.de teſta.l.pręcipimus. C.de app.tamẽ An. Si in.d.rubri.de cauſa poſſe. & proprie . dat egregiũ reſpõſum:quia aut quęritur ſi lex noua non facit aliud,niſi q̃ corrigat legẽ antiquã,& tunc debet fieri mẽtio de lege antiqua: vel per verba æquipollentia,& ita procedit.d.l.fi.& quod voluit Bart.in d.l.1.ff.vi bono.rapto.aut lex noua ſtatuit contrarium tunc videtur tollere legem antiquam , quòd nota pro iſta lege.

Oppo.

So.

m ¶ No ſe vſe della. Aliâs ytentes puniũtur arbitrio iudicis:et eſt ratio,quia lex quę vetat tacitè punit,quo caſu pœna eſt arbitraria.l. ſanctio legũ. ff. de pœnis.l.1 §.expillatoribus ff.de effracto.& expilla.glo.& Bal. in.l.nemo martyres. C.de ſacroſ. eccle.Idẽ eſt in ſentẽtia quia intelligitur pœna in ea appoſita,quãuis nõ ſit expreſſa.l.ſi te.ff.ex qui. cau.infami irro.l.1.§.ſin autẽ.ff.ſicui pluſquam per le.Fal. ☞ Et nota q̃ aduocatus non poteſt eam allegare quia ex quo eſt abrogata vel correcta,eſt falſa, & eam allegans punitur de falſo.l.fi. §. hæc igitur omnia C.de veteri iure enu. ☞ Tenet & Bald.in.l. fi.4.col.in princ.ver. & ideo dubitatur. C. de edic. diui Adria. to.& .l.1. in fine,tit.7. 7.parti.intellige q̃ allegans legem correptã punitur de falſo, quando lex quæ allegatur eſt contraria iuri : aliâs punitur extra ordinem. tenet Abbas in proœmio decretalium . §. rex . pacificus. ☞ Item limitatio. quod ſupra dixi,quãdo lex abrogata vel correcta allegatur quãtum ad authoritatẽ:quia quantum ad rationẽ poteſt allegari:quia ratio durat, licèt ius ciuile deſtruatur.l.eas.ff. de capi.dimi.glo.doct. ibi & Abb.in.c.nouit.9.col.ver, & de materia, de iudi. docto. in. l. 1. C. de latina liber. to. & in prima conſti. C.&.d.l.2.C.de vete.inre enu.glo.& Bar.in l.1.in princi.ff.de coniunge cũ emanci.lib. Bal. in. §.ſuã,prima conſti. C.Bart.in.l.fi.ff.de fal.Bal.in.l. quidã,in.§.illo.C.de neceſſa.ſeruis hære. inſti. vel exhære. ☞ Sed intellige quod lex abrogata poteſt allegari quoad rationem : niſi etiam quoad rationẽ ſit abrogata.tenet Domi.in. c.ſi Romanorũ. 19. diſtin. Quod eſt verum, quãdo ratio finalis legis eſt correcta : quia tunc ipſa lex dicitur correcta. caſus eſt in.c.miramur,de ſeruis non ordi.iuncto.c.à nobis,de etate &qua.tenet Bar.in.l.1.ff de legiti.tuto. Ludo.de Ro.in.l.1.3.nota. C. qui admitti. ☞ Et ex hoc dicimus q̃ leges imperatorũ in regnis Hiſpaniæ poſſunt allegari quoad rationẽ:ſed non quoad authoritatẽ. ☞ Et nota, q̃ lex correcta poteſt allegari in caſu quo quæſtio determinatur per legẽ veterem,& non per nouã corrigentẽ eò q̃ agitur de negocio veteri,quod pertinet ad legẽ antiquam & non ad nouã illud nõ eſt pœna,imo eſt licitũ producere talem legẽ cũ vigore eius quantum ad cauſam illam non ſit ſublata,in authẽ.vt cũ,de app.cõnſ. in princi.collatio.8. ☞ Niſi lex noua dicat expreſſe q̃ corrigit legem veterem in præteritis & futuris:quia tũc nullo modo poſſet lex vetuſta produci vel allegari in iudicio.tenet Bal.in.l.1.verſic. nota q̃ producens.C.de iuſtina.C.cõfir.Bart. in.l. fi.ff.ad legem Corne.de. fal.quod facit ad materiã l.61. infra. ☞ Item lex abrogata poteſt allegari quãdo non corrigitur in totum.tenet Bal.in.l.1.§. fi.C. de lati liber to.& ibi tex.probat & glo. q̃ clauſula reuocatoria legis vel ſtatuti cõtrarij , reuocat eatenus quatenus repugnãtia reperitur & non in alio. ☞ Et ſic nota,q̃ lex vel ſcriptura pro parte tenet & pro parte nõn,dixi in glo.ſupra proxima. ☞ Item lex correcta poteſt allegari, vt pateat legis error vel correctio cap. legimus. 27. diſt. & ibi Domi.

¶ Adde

¶ Adde q̃ illa lex de Madrid merito venit renouanda, per tex. in. l. 1. §. omnibus. C. de vete. iure enuclea. vbi tex. dicit omnibus authoribus iuris, æqua dignitate pollentibus, & nemini quendam, p̃pter rogatiua ſeruanda, quando non oẽs in omnia ſed certi per certa: & meliores & deteriores intelliguntur, cũ poſſit vni⁹ forſitã & dterioris ſentẽtia multos & maiores ſuperare Petr⁹ de Turren. ¶ Enla dicha ley. Sed quæro nunquid opi. Bar. Bal. Ioã. An. & Abb. poſſint allegari aliquo modo, videtur q̃ non, per iſtam legem in contrarium eſt veritas: qa poſſunt allegari, vt alij doctores & commentatores ceſſat ſolummodo authoritas, quæ per. d. l. ordina. & ordinationis de Madrid eis fuit cõceſſa. ▽ Item quæro ſi ex quo eſt reprobata. d. l. 37. videatur etiã reprobata. 76. titulo. delas leyes libro ordinamẽti. q̃ tacitè idem dicebat: videtur q̃ ſic, quia ex quo ex præſſum reprobatur, ergo & tacitum. l. cum ex filio. §. filio, & ibi Barto. ff. de vulga. & pupi. tenet Bal. in. l. in teſtamẽto. C. de impube. & aliis. Item quia ex quo ratio. d. l. 37. eſt reprobata: videtur etiã reprobata. d. l. 6. q̃ fundatur eadem ratione: niſi vt dixi, q̃ poſſint allegari. vt alij doctores.

¶ Ley ſegunda.

POrque nueſtra intencion y ꝓ voluntad es q̃ los letrados eneſtos nr̃os reynos ſeã⁹ prĩcipalmẽte in ſtructos y ĩformados r delas dichas leyes d nr̃os reynos pues por ellas y no por otras han de jugar: y a nos es hecha relaciõ que

POrque nueſtra intencion. Iſta lex ad hoc venit q̃ intra annum & deinde omnes litterati addiſcant leges ordina. prædicamentorum: fori legum & leges iſtius voluminis: quia per eas & non per alias iudicare debent. ▽ Et nota de intentione principis, quia ſuadet nos addiſcere has leges, capiam⁹ igitur intentionem ſuam & eius iuſſum adimpleam⁹ vt in Spe. delitis cõteſt. §. 2. ver. illud etiã, &. ver. expræmiſſis adiſcamus has leges: & ſic ſapientes erimus properemus in adiſcendo eas, & facíles vi debuntur his qui diligunt eas: & inuenientur ab his qui quærent illas, præoccupabunt qui ſe conſpiciunt vt ſe priores oſtendant: qui de luce vigilauerit ad illas non laborauit, aſſidentem enim illas foribus ſuis i nueniet: & qui vigilaucrit propter illas, citò reperiet eas: quam dignos circuibunt ipſe, quærens & in viis ſuis ſe oſtendent hilariter, vt de ſapientia dicitur ſapientiæ. c. 6. in fine: ſpernens vero ipſas leges ſignat as reperiet ſigno Apocalipſis, vt ĩquit Hieron. in prologo bibliæ capi. quinto.

p ¶ Voluntad. Voluntas quid ſit vide in. l. 14. titul. 6. prima partita, & per Bal. in. l. in emẽtis. 4. col. verſicu. modò venio ad quæſtiones. C. de contrah. em. vbi dicitur, quod voluntas eſt animas volens ſine coactione: vel eſt deliberatio animi intelligentis & acceptantis id quod vult. ▽ Eſt enim voluntas affectio animi ad aliquid applicata. vel eſt rationalis humanæ animę cognoſcentis perq̃ pſiciũtur actus animi. vt per Bal. in. l. potuit. 2. col. verſi. ſeptimò quæritur. C. de iure deli. ▽ Vel dic ſimpliciter ſecundum Bal. in. l. captatorias. verſi. & ex hoc apparet. C. de teſtamen. mili. q̃ volũtas eſt anima volens. ▽ Et nota. q̃ voluntas demõſtratur verbo & ope. vt p̃r Bal. i. l. nõ codiciſſũ. 2. col. ĩ prĩ. verſi. extra, nõ ex hac l. C. de teſta. ▽ Vel dic q̃ voluntas declaratur modo & forma: & etiam facto. l. reprę hendenda, & ibi ſcribentes. C. de inſtitu. & ſubſti. ▽ Item nota. q̃ voluntas verbis aperta. vel explicata factis operatur in actibus hominum. l. cum bonis &. l. gerit, & ibi docto. & Bar. ff. de acqui. hæredi. ▽ Si tamen eſt in corde retenta nihil opatur in actibus hominũ. tenet Inno. i. c. ad petitionẽ, d̃ accuſa. & Bal. in. l. 1. 8. col. ver. circa ſecũdũ. C. q̃ admitti. ▽ Eſt enĩ volũtas in corde retenta ſicut poſthumus in vtero qui ſi nõ naſcitur, nihil eſt. l. fi. C. de poſtu. hæredi. inſti. vel ex hære. ▽ Ex quo ſequitur, q̃ licèt ad eſſe matrimonij requiratur conſenſus & volũtas cõtrahẽtiũ. c. cũ locũ, in p̃te, matrimoniũ, deſponſa. c. ſufficiat. 27. q. 2. cũ aliis, q̃ ſi in cõtractu matrimonij interueniãt verba cõſenſũ exprimẽtia de p̃ſenti licèt deficiat volũtas vel cõſenſus, iudicatur pro matrimonio. c. tua nos, deſpõſa. & huius dicti eſt ratio: qa volũtas verbis vel facto demonſtratur. q̃d facit cõtra ruſticos qui poſt p̃fectũ contractũ dicunt ſe nõ cõſenſiſſe debẽt enim verba habere ſuã vim, ex quo fuerũt plata, licèt poſt plationẽ dicatur d̃fuiſſe conſenſum, argu. tex. in. c. ex litteris, in primo deſponſa. ▽ Opp. cõtra ſupradicta de. c. tua nos ſecũdo reſpõſo, deſpõ. vbi ceſſante volũtate. i. cõſẽ ſu ceſſat cõtractus. ▽ So. ibi loquitur in foro cõſciẽtiæ: nõ in foro iuditiali vel contẽtioſo. & ita intelligit Abb. in. d. c. tua nos. vel meliùs & erit ſolutio noua voluntas in omni contractu quadã iuris præſumptione facto, & verbis probatur. & propterea ſtamus tali cõtractui. c. 1. de pactis &. c. 1. de dona. & quaſi p̃ totũ titulũ de contrahñ. emp. ff. &. C. ſed ad delendam iſtã iuris præſumptionẽ requiritur probatio contraria. c. quia veriſimile, & præſump. eum ſimi. ſed contrarium non poteſt probari per dictũ vel per aſſertionem confitentis: quia in propria cauſa nemo eſt integer teſtis. capitulo de cætero, de teſti. cum ſimi. Item quia eſt vnus ſolus, cui non creditur, licèt ſit maximæ authoritatis. capitulo nuper vbi gloſſ. de teſtim. Item de contraria voluntate non põt apparere: quia de iſta. aut poteſt conſtare per proteſtationem priùs factam aut poſt. ▽ Primo caſu per contrarium factum derogatur proteſtatio prius facta. c. ſolicitudinẽ, & ibi præpoſitus latè. 29. col. de app. ▽ Secundo caſu non præiudicat

Opp.

diſſenſus

diſſenſus,qa ex quo ſemel conſenſit ampli⁹ diſpli cere non p̄ot.vt eſt regula iuris. ☞Item per teſtes non p̄ot probari contrariū qa de occultis nō iudicamus.c.nouit,de iudiciis. ☞Item qa teſtis non de ponit niſi de eo quod vidit & audiuit,& verè ſcit. l.teſtimoniū.C.de teſti.igitur ſi contrariū non p̄ot probari,ſtandū eſt præſumptiōi iuris q̄ reſultauit ex contractu verbis & facto demonſtrata: vt quaſi p totū,de præſump.&.c.tertio loco,de probatio. ☞Sed qa ſupra dixi q voluntas eſt mot⁹ animi ſine coactione:quæro quotuplex ſit animi motus Bal. in rubri.C.de controuerſia inueſti.2.col.ver.& cer tè dicit p̄ot:dicit q in iudice eſt quadruplex.ſ.impulſiu⁹ ſeu ſuſpicans:præſumptiu⁹ ſeu inclinās:vè hemēs ſeu impræſiu⁹ & clarus:ſeu plenarie informatus,& primus valet ad inquirendum : & ad alia q̄ ſunt modici prę iudicij:ſecūd⁹ ad iuramētum:hīc inde deferendum. tertius ad iuramentum ei tantū deferendum.quartus præciſus ad ſequendum acta & penè probata.

q ¶ Principalmente Concor.l.1.§.hinc igitur.C. de iuſti.C.confir.vbi impator non ꝓhibet in iuuē tute adiſcere grāmaticam,logicā,& rethoricā,licèt ſint ſermocinales & ſinè magna ratione.ſed poſt. 14.annos dicit,q debemus accedere ad hanc ſcientiā rationabilem.vt.l.1.§.& quoniam.C.de ſerui.vr ba.prę.tenet.Ioā.Fa.in proœmio inſti.§.cupidè.

r ¶ Delas dichas leyes.ſed q̄ro an omnes debent ſcire has leges:iſta lex ſentit quòd nō,ſed aduocati: & hij qui volunt aſſumere officium iudicandi: q a per has leges tenentur decidere cauſas.&c. ☞Sed tunc multum videtur obſt are lex , leges ſacratiſſimæ,addita lex ſacratas.C.de legi.&.l.2.&.3.eodem tit.li.ordina.&.l.2.&.3.eo.ti.foro le.&.l.4. in princip.foro.juzgo.vbi tex.dicit q omnes debent ſcire leges.☞Et tunc iterum oppono contra primū & ſe cundū dictū de.l.ſi adulteriū,cū incœſtu.§. Idē po lioni,&.§.fratres deniq;.ff.de adulte.cum ſimi.vbi dicitur q eſt ꝑmiſſum ignorare leges. ☞Solu. Bal. in.d.l.leges.1.col.concordando ſupradicta iura dicit,q aut ius eſt naturale & non permittitur ignorātia,& in multis aliis caſibus enūeratis p Bal. ibi ſub verbis generalibus vt.l.1.& ſi.C.de iuris,& facti igno.☞Si tamen eſt lex municipalis. i. particularis alicuius loci.eſt diſtinguendū . ☞Aut loquimur circa habitantes ibi,& non ꝑmittitur ignorantia poſtq̄ ſtatutū eſt publicè notū.vt in.c. 1. de poſtu.prę la. ☞Aut loquimur circa eos ad quos veriſi militer ſtatuti notitia non potuit peruenire , & ꝑmittitur ignorantia:vt ſi fortè ſtatuitur q null⁹ mit tat animalia ſua in prato: aliās puniatur certa pœna:& tunc ſi eſt forenſis ad quē non præſumitur pueniſe ſtatuti notitia excuſatur à pœna ſtatuti, ſi animalia ſua introduxit in prato:quia in eo excuſabilis eſt error vel ignorātia.l.vltima.ff.de decre.ab ordi.fa.& facit tex.ſingul.in.l.1.in fine , aliās ſi . de pace tenē.& ei⁹ vio.ī vſi.feudo.ibi eſt caſus,tu pegrinaris cū equo in mēſe.mai.an ſit tibi licitū ſtare in via,& capere de herua,pequo tuo, etiam domino inuito.& tene quod ſic.

Adde Adde.quod ſuper hoc notanter dicit Matthe⁹ de Afflictis deficio.Neapo. 290.de principio vſq; ad.ver. quæritur quid iuriſ.& qd Felin⁹ in.c.2. in principio , de exceptio.q de paſcuis plura, & notabilia loquuntur,quibus adde tex.ſingularem in.c. apoſtolicæ d̄ cleri.extra miniſt.dixi in.l.68.infrà, in glo . ſuper parte,algun cenſo.vide ibi. ¶ Quod etiamfacit ad ea quæ notāter dicit.Bart.in lege non ſolū. §. ſed & reprobari.ff.de noui ope.nunci . quem ſequuntur doct.ibi & Abb.in.c.auditis.8.col.verſi . ego verò adduco,de præſcri.vbi dicit q ſi in loco caueturſta tuto q in talib⁹ pratis homines non poſſint tenere beſtias ad paſcedum infra terminos deſignatos: & ſic in certa parte prati poterūt paſturare & in certa nō:fuit quidam accuſatus q tenuit beſtias in dictis pratis ſed non fuit dictū infra terminos aſſignatos & vetitos.& ſic ſimpliciter fuit probatum : q d̄ bebat ſequi abſolutio & non condemnatio.l.de pupillo.§.qui nunciat,eo titu.ff.de noui ope. nuncia. per quam dicit Bal.vbi ſuprà,q q̄ vnum & idem factum non eſt punibile,in qualibet parte loci debet exprimi & probari illa pars loci in qua factum eſt punibile:pro quo eſt tex.in.l.1.in fine.ff. de incen.rui.naufr.☞Idem dicunt in diuerſitatem temporis:pone vigore ſtatuti licitū eſt poſt mediū mē ſem mai poſturare in certis pratis & non ante accuſo Titiū,q paſturauit menſe mai & ita generaliter probo q non eſt Titius condemnandus , niſi ꝓbetur ſpecificè paſturaſſe tempore prohibito. tenet Bar.in.d.l.non ſolum.ego vltra Bar.& alios dico,ꝓbandū eſſe Titiū incolā illius loci.vel ſi eſt aliūde q ſtatui noticia ad eum peruenit:vel potuiſſe peruenire per ſupradicta.Itē qa ad condemnandum probatio debet eſſe concludens.c.ex litteris. &.c.in præſentia de probatio.☞Et qd dixi d̄ ignorante.idem dico de dubitante per.l.fi.§. fin autē dubi⁹.C.de fur.vbi eſt tex.q ita parcitur dubitanti,ꝑut erranti:vel ignoranti.☞Ex quo infert Bal. ibi in principio.verſi.vlterius nota, q ſicut ignorans nō poteſt eligere:ita.nec dubitans.Ratio,quia q̄ dubitat,non clarè percipit ergo non intelligit.l.ſi.C.de cōdi.ī de.& electio.debet fieri cū intellectu,ꝑ quo facit dictū Spe.in ti.de teſte.§.1.verſi. Item q ſunt varij,& glo.in.l.de ætate.§.nihil &.l. qui interrogatur.ff.de interroga.actio.vbi dicitur,q dubitās habetur pro ignorāte,igitur excuſatur dubitans in q bus excuſatur ignorās. ¶ Ex quo notanter infero q in his caſibus quibus reus poteſt ꝓponere poſt terminū.20.dierū exceptiones quæ de nouo puenerūt ad ſuā notitiā,per.l.1.ti.delas exceptio.li. ordina.eiſdē caſibus poterit proponire exceptiones de quibus dubitauit ei cōperere adhibito iuramēto,de quo in.d.l.1.& hæc eſt ſingularis extenſio ad

d.l.1.

d.l.1.ita in terminis tenet Bal.in.d.l. fi. in princip. ver.& p̄dicta faciũt in argumētum.C.de furtis : & Sali.in.l.licèt.C.de pcu.Pau.de Caſt.in.d.l. fi. quē vide:& eſt rō ſufficiens videri meo huius dicti qa dubitare eſt mediū inter credere & nō credere,vel inter ſcire & neſcire. vt in Spe.in ti.de ceſſiõe actio.§.6.ver.ſed nũquid , & in rubrica. ff. de iuris & facti igno . & in. l . de ſtatu.ff.de teſta.& Bald. in.l.1.3.col. C. de fal. cau.adie.l.& in.c.1. §. perſonã,p quos fiat i veſti.vſi. ſeu. notatur in.l.quãdiu.C.qui ad mitti.& ibi vide in qbus differunt dubitãs, ignorans,& errãs.ſed in.d.l.1.ti.delas exceptio . dicitur q̄ re⁹ debet,ppõere exceptiões quas ſciuit ei competere infrà tp⁹.20.dierũ,ſed dubitas vt ſuprà dixi nō dicitur ſcire:ergo poſt terminũ.20.dierũ poterit,pponere exceptiões de quib⁹ dubitauit in termino.Dequo habes tex.ad hoc nouiter pōderatũ in.c.ſi verò el. 2.de ſenten.excō. vbi dicitur q̄ dubitare & ignorare parificantur, & tũc dicit ibi gl. 2.q̄ ſolo ſacramento creditur,qñ de conſcientia alicui⁹ dubitatur.l.quæritur & tex. per me inuentũ in.c.cũ illorũ eo.ti.vbi dicitur q̄ ſi ignoratur ius licèt ſciat factum dicitur ignorare q̄,pbatur poſt prīcipiũ illi⁹ tex.& quaſi in fine itaque ſi reus ſciat factũ exceptionis,dũ tñ nō ſciat eius ex facto ſibi nō competere elapſo termino proponēdarũ exceptionũ poterit dictã. exceptionē proponere adhibito iuramento vt ſuprà q̄ eſt valde notandum.

algũos letrados nos ſiruē,y otros nos vienen a ſeruir en algunos cargos đ juſticia ſin,hauer paſſado ni eſtudiado las dichas leyes, y ordenamiẽtos,y p̄maticas y p̄ti

Adde. An quod ſupra diximus habeat locũ in præſcriptionib⁹,vt dubitans cẽ ſeatur eſſe bonæ vel malæ fidei poſſeſſor:& videtur p̄ ſupradicta q̄ cẽſetur eſſe in bona fide. ¶ Nam neſciẽtia diffinitur ſic neſcientia, ſeu ignorantia eſt intellectus non determinatus ſi ad verũ vel falſum.ita Bal.ī.l.ea quidẽ.2.col. ī ver. neſcientia. C.de trãſatio. ¶ Propterea dicit glo.in c.ſi diligenti,in parte,bona fides,in fine,& ibi Inno.& alij de præſcriptio. q̄ dubius potiùs dicitur bonæ q̄ malæ fidei poſſeſſor. ¶ Ex quo inferunt, q̄ ſuperueniẽs dubitatio q̄ res ſit aliena,interrũpit præſcriptionẽ inchoatã & de iure canonico : ſecũdũ qđ exigitur cõtinua bona fides vſque ad præſcriptionẽ cõplectam.vt.c.fi.de preſcriptio.ſequi Bar.in.l.naturaliter.2.col.circa finẽ in ver . ex hoc dico ſi quis receperit dubitare.ff.de vſuicapio.dicens quod ab initio talis nō præſcriberet , quia nō hẽret bonã fidem licèt nō habeat malã: ſed ex poſt facto talis titubatio nō nocet,quia requiritur quòd firmiter credat ſe malæ fidei poſſeſſorẽ,vt extinga tur ſiue interrũpatur præſcriptio,ſequitur do.Ab. in dic.c.fi.ante Pe.col.in ver.tertiò glo.querit plenius Felinus ibi antepe.& pe.col.atteſtantes hanc eſſe cõmunem opinionẽ.idẽ tenet Alexã.in. l. 3.§. generaliter.2.&.3.not.& ibi latè Iaſon.2.&. 3. col. in.6.not.ff.de acqui.poſſe. referẽs poſt Alex. q̄ iſta opinio eſt cõis, quã probat tribus modis , & plenè diſcutit hunc articulũ. ¶ Et principalis rō eſt : qa nemo tenetur in dubio ius ſuum in diſcuſum relinquere.l.illđ ff.de petitio. hęredit. ¶ Et q̄ à prin. requiratur bõa fides, & nō ſufficiat medium inter.bonã & mãlã,tenet etiã Barto.in.l.ſed ſi lege.§. ſcire,circa finẽ.ff.de petitio hæredi. ¶ Hunc ẽt articulũ examinat domi.Abb.in repe.d.c.fi.10.cõ.in ver.tertio glo.q̄rit,de præſcriptio. ¶ Nec obſtat ſi dicatur q̄ dubius & ignorans equiparãtur p̄.d.l.fi. de cõditio.inde.ſ.q̄ dubitans an res ſit aliena ita dicatur habere bonã fidem ſicut ignorans rem alienã eſſe.Nam reſpondeo,patet ex notatis p̄ glo.in.d. l. fi.q̄ dicit,q̄ quantum ad illã materiã conditionis indebiti nō eſt differentia inter ignorãtiã & titubationem ſiue inter ignorantẽ & titubãtem.ſed bene quòad alia.vt nota gl.magiſtra in rubrica.ff.de iuris & facti ignorantia.de quo p̄ Iaſo.in.l. quandiu. C.qui admitti.referendo Bar.in.d.l.naturaliter. ff. de vſucapio.& ibi inaduertenter dicit, q̄ dubitando dicitur habere bonam fidẽ ſicut ignorãs.Et hoc quantũ ad pręſcriptionẽ malæ fidei. vt patet ex p̄dictis.& ex his q̄ dicit.Io.Franciſ.Bal.in ſuo tractatu.præſcriptio.2.pte 3. partis principalis in parte, ſecundò.quæro.nu.8.& Dominicus in.c.in fidei fauorẽ,circa mediũ,de hæreticis in.6.quæ omnia nota. ¶ Quibus adde Bal.in additio.ad Spe.in tit. de exceptione.vbi vide ad plenum,& remiſſiuè Socinũ in regula.146 . ¶ Veniens igitur ad primũ qui tenentur ſcire leges:eſt dicendũ, q̄ diuerſis reſpectibus omnes debent ſcire leges iuris cõis , quoad ſe ipſos regulariter.vt quaſi per totũ de iuris & facigno.C.&.l.3.titulo.delas leyes li.ordinamen.&.l. iuris ignorantia.C.qui admitti . attamen aduocati iudices & alij ſimiles tenentur ſcire leges quo ad ſe:& quoad alios,vt apparet ex lege iſta aliàs non poſſunt aſſumi in iudices.vt hîc. ¶ Taliter quod ſi contra leges conſilium præſtat aduocatus : vel iudex ſententiam profert,punitur ſecundum gloſſa in.l.argentarius.§.fi.ff.de edẽdo , & inſti . de obli. quæ ex quaſi delic.naſ.in princip.&.l.venales . C. quando prouo.non eſt neceſ. &. capitulo cum ſit generale,de foro . compe. plenè in pragmaticis q̄ loquuntur de aduoca.folio.72.capitulo.19. ¶ Aduocatus enim qui ignorat iura,poteſt dici illiterā-

das delo qual reſulta que enla deciſiõđ los pleytos y cauſas algunas vezes no ſe guardan ni platican las dichas leyes como ſe deuẽ guardar y platicar: lo qual es

tus.l.1.§.ait prætor,& ibi Bart. in. §. poſtulare poſt gloſſ.ff.de poſtu.& ex hoc dicitur ibi,& Bar.tenet in lege nec cæterorum.C.de poſtulan.q aduocatus illiteratus eſſe non põt.vt l.13.quę incipit, eſtorua dores.titu.6.tertia partita,& dicitur ibi.quod aduocatus illiteratus poti⁹ dicitur, eſtoruador y embargador, quã aduocatus.habetur ĩ.d. pręgmatica,ti.fi.dbet enim ſtuduiſſe perqn quenniũ, vt poſſit aduocare,non aliâs.l. nemini &.l. petitiones, & ibi Bar.& doc.C.d aduoc.diuer.iud. vbi etiam per Bald. tenet Bar.in.1.conſti.C.pe. col.vbi dicit eſſe, verũ etiam ſi ſit fili⁹ aduocati vt ibi.taliter q ſi in cauſa minus bene allegat,tenetur parti læſe reſarcire omne dãnum.vt.d.prægma.fo.70.c.4. ☞ Et nota contra indoctos aduocatos, q ſi ſcholaris veniens Salmanticæ in cauſa propria minus bene allegat q non reſtituitur licèt ſit minor & doctor: qa fuit approbatus.tenet Bar.in.l.1.circa medium, & ibi Bal.1.col.& eſt iſta lex argu.C.q & aduer. quos idem.Bar.in.l.ſed & reprobari,in princi. ff. de excuſa tu.

Nota.

contra nueſtro ſeruicio:porq̃ nueſtra intencion y volũtad es d̃ mardar recoger y emendar los dichos ordenamientos,para que ſe ayan de imprimir,y cada vnoſe pueda aprouechard̃ llos:porẽdepor la p-

ſẽte ordnamos y mãdamos que dẽtro de vn año pmero ſiguiente y dẽde en adelãte contando ſ deſdela data deſtas nueſtras leyes,todos los letrados que oy ſon,o fuerẽ,anſi d nueſtro cõſejo y oydores delas

Adde. Facit etiam glo.ſingularis in.l.profeſſio de mũeribus patrimo.lib.2.& qd dicũt doc.in.d.l.1.C.q& aduer.quos vbi dicunt q minor legum doctor non poteſt petere reſtitutionem in integrum,refert & ſequitur Petrus de Raue.in ſuo alphabeto aureo. in parte, minor,qui eſt folio.87. ¶ Et adde ad ſupradicta vnã quæſtionem,cõcernens ipſos aduocatos,licèt parũ facit ad glo.quidam ſumpſit duos aduocatos & eis ſtatuit in cauſa ſalarium,an vno defuncto alter poſſit habere ſalariũ alteri⁹.tex.ſingularis & ibi Bart. in.l.1.de legationibus libro.10.cum diſtinctione determinat iſtã quæſtionem.vide ibi & quod dixi in l.ſeptima infra in gloſſ.ſuper parte, a ſu hermano.

Nota.

☞ Ex quo dicto multotiens tenui, quod ſi approbatus in officio minus bene geſſit offitium . vel ſi in eo fuit deceptus,non reſtituitur in eo, vt eſt in artifice qui paruo prętio ſe conduxit, vel ſe obligauit conſtruere domum certo prętio, nam non reſtituitur licèt in eo fuit deceptus: debuit enim ſcire offitium quod gerit & quo vtitur,& iſta eſt extenſio ad regulam ſcienti,de regulis iuris . lib . 6. quia nõ ſolũ ſciẽti ſed ſcire debẽti nõ fit fraus neq; dol⁹.

Adde. Ponet q ſi quis locauit operas ſuas vt certum opus faceret q tenetur de operis vitio, ſiue vna penſio, ſiue in ſingulos dies præſtita fuerit:qui autem operas ſuas ſingulis diebus locat,nec ad certum tẽpus ſe aſtrixit, de vitio operis non tenetur.textus eſt ſingularis ſecundum Bar.in.l.ea.l.§.locaui.ff. locati meli⁹ in.l.16.ti.8.quinta partita.& ibi glo. ☞ Item nota. q aduocatus non debet eſſe nimis ſollicitus, quia præſumitur excogitare omnia mala & parum cõſcientiatus, ſecundum Bal.in . l. ab Anaſtaſio.2.col . ver. Item hîc facit lex . C. mandati. ☞ Sed cõtra eum eſt tex.in prægmaticis regni fol . 70. c.3.vbi legiſlator pręcipit aduocatos eſſe nimis ſolicitos & fideles in cauſis quib⁹ patrocinantur, nõ tamẽ debet aduocatus magnis vocibus exclamare partem ſuam fouere iuſtitiam , ſed maxima attentione intentionem ſuam fundare:contra tales vero exclamantes loquitur Andr.Sicu.ĩ.c.1.18.col. in princip.de conſti.vbi dicit,ſe vidiſſe quendam aduocatum qui vno menſe aduocabat in vna cauſa & ampliſimis vocibus exclamabat illã cauſam fouere iuſtitiam,& obtinuit ſententiam : poſtea alio menſe occurrit cauſa ſimilis,& ipſe erat aduocatus in contrarium,licèt inter diuerſas perſonas, & eodem modo clamabat & dicebat ſuam partem fouere iuſtitiam,dicit enim And.Si.vbi ſuprà, q cõtra talẽ aduocatum poſſet allegari doctrina Bal.in.l. d tutela.C.de in integrum reſti.vbi ait Bal. q erubeſcenda eſt talis varietatis.vt.l.nullus.ff.de minori. ☞ Et cõtra hoc facit qd habetur in rubro & nigro. *Opp-* ti.delos vozeros, foro le.vbi aduocatus dicitur vozero.i.vociferator,vel proferẽs voces. ☞ So.Supra dicta locutio eſt impropia expoſitio,propriè enim aduocatus ſumitur ibi pro eo qui aſſumit voces . i. defenſionem aliorum.& vide Bar.in l.1. §. aduocatos.ff.de variis & extraor.cogni. vbi dicit q aduocatus dicitur qui quoquo ſtudio operatur in cauſis agẽdis. ☞ Et nota q aduocat⁹ nimis verboſ⁹ poteſt priuari offitio aduocationis glo.eſt ſingularis in.l. ex ea,la.1.ff.de poſi. ☞ Sed tu adde ſingulare conſilium Eccleſiaſtici.c.5.in fine . quod quidẽ multum facit,p aduocatis(vbi dicit) eſto manſuetus ad audiendum verbum,vt intelligas & cum ſapientia p feras reſponſum,verũ ſi eſt tibi reſponſum,reſpon de proximo,ſin autem, ſit manus tua ſuper os tuum ne capiaris in verbo indiſciplinato & confundaris. ☞ Idem Eccleſiaſticus.capitu. 7. poſt principium dicit. Noli verboſus eſſe in multitudine preſbyterorum & non iteres verbum in oratione tua. cum quo dicto ſingulari concord.l.11.in princi. tit. delos abogados.lib.ordi.Idẽ Eccleſiaſticus.c.11.dicit,priuſquam

eit,priuſq interrroges ne vituperes quęq:& cū interrogaueris,corripe iuſtæ:priuſq audias,ne reſpō deas verbum & in medio ſeniorū ne adicias loqui de ea re quæ te non moleſtat ne certeris: & in iudicio potentiū ne conſiſtas.& idē Eccleſiaſtic⁹.19.dicit.Non iteres verbū neq & durum,& non minoraberis.&.c.20. in princi.dicit,Eſt tacēs q ĩuenitur ſapiēs, & eſt odibilis q procax eſt ad loquendū: eſt autē tacens & non habens ſenſum loquelæ & eſt tacens ſciens tempus apti tēporis: homo ſapiens tacebit vſque ad tempus:laſciu⁹ autem & imprudēs nō ſeruauit tempus:q multis vtitur verbis lædet animā ſuam. ☞ Vlteri⁹ nota,q aduocatus non debet eſſe groſſ⁹, qa parū cognoſcet de cauſa ſubtili,ſecundū Bal.in. l.fi.16.col.C.de hæredi.inſti. ☞ Ex hoc dicit idem Bal.vbi ſuprà,q cauſa ſubtilis nō debet cōmitti ad uocato groſſi ingenij.tenet etiā & ſequitur Iaſ. in. l.apertiſsimi.3.col.C.de iudi. And.Sicu.in. c. fi. §. is autē.12.col.de offi.dele.in.c.dilecti.5.co. de iudi. Feli.ī.c.ex literis.6.col.de conſti.do. doc. de Pala. in repe.c.per veſtras,de doña.inter vi.& vxo.inītroductione.2.col.in fine cōtra quoſdā temerarios huius ſeculi audentes apponere os ad cōſulēdū & iudicandum in cauſa de qua nihil intelligunt,

nueſtras audiencias, y alcaldes dela nueſtra caſa ycorte ychā cillerias,o tienē,o to uierē,no puedē vſar delos dichos cargos de juſtitia, ni tener los,ſin que primera mente ayan paſſado ordinariamente las dichas leyes de orde namientos y prema

Adde. Quando contra aduocatū,nō habentem peritiā litterarum licèt ſit in exercitio perit⁹, poteſt opponi ne patrocinium præſtet in cauſa.ita Spe.in ti. de aduocato.3.col.in.ver.item excipitur,cum ſequē. & eadē col.in.ver.itē q nō habet. ¶ Et nota q hō groſſi capitis parum valet.ita Bal.in.l.liberti.3. col.in verſi. nā homo.C.de operis liber. ¶ Quæro pro ornatu iſtius additionis qnæ faciunt ingenium groſſum. & tenet q Iſidorus.li.1.de ſuo bono. dicit q epularum ſaturitas nimia faciē mētis obtundit,ingeniūque euertere facit. ☞ Hierony.quoque in quadā epiſtola dicit,vēter pinguis nō gignit tenuē ſenſū. & alibi idē ait.nihil ſic obruit intellectū vt cōmeſſatio & ebrietas. Et Seneca ad Lucillū epiſtola.15. ſcribit dicēs:p copiā ciborū ingenij ſubtilitas impeditur.& Bernar.in quodā ſermone dicit. quantò magis cibi vētrē paſcūt, tātò ampliùs ſenſus mentis obtūdūt.nā Græci dicūt.ex groſſo vētre ſubtilis ſenſus nō poſſe generari:quia turbati ſūt & moti ſunt ſicut ebrius.& omnis ſapiētia eorū deuorata eſt p̄s.106. ☞ Vnū tamē nota.iuxta hoc,q aduocatus q fouet cauſa iuſta, pōt mētiri & falſa allegare, nota glo.in.c.cupiētes,in principio de elect. lib.6. Inno.in.c.olim,el.1.de reſti.ſpo.refert & ſequitur glo.in.l.9.ti.6.tertia partita &.l.7.cum ſequen. eodem ti.& vide ibi qualis debet eſſe aduocatus: & quæ tenetur facere. ☞ Et vide etiam Bal.in rubrica. C.de fide inſtr.8.col.& Angel.in.l.marit⁹ quæ eſt l.pe.ff.de vſu.qui referunt & ſequuntur gloſſ.in.d. c.cupientes,cui eſt ſimilis in.c.dominusnoſter.23. q.2.vbi dicitur q ſi aduocatus fouet iuſtam cauſam pōt cōuincere aduerſariū ſuū cū malitia. & faciunt ibi dicta p Archi.& p glo.in. ca. nullus.4.q.4. & tex. nota in.l.cum pater.§. Titio d leg.2.ver.nec dolovr.feciſſe cū fraudē excluſerit, quem tex. allegauit Ange. pro glo.in.d.c.cupiētes in.d.l.marit⁹. ☞ Et dixi ſingulariter do.Anto.in.c.1.de mutu.peti. q ſi tu mutuaſti mihi.10.quæ tibi reſtitui in ſecreto: ſi tu iterū illa petis,poſsū licitè negare & dicere:nihil à te habuiſſe.qd etiam tenet Pe.de Ancha.in.c.2. de regu.iuris in.6.& in.d.c.cupiētes.ad quæ etiā faciūt dicta p Bal.in.d.rubrica de fide inſtr.C.8. col. ver. incidenter etiā quęro. ☞ Et dixit notanter Ioā.An. in additio.ad Spe.in rubrica. de iure iu.in.ver.iterum q̄ro de eo qui iurauit redire.&c.q iniuſtè carceratus q iurauit cuſtodi q eum relaxaret vt poſſit ire ad audiendam miſſam,q ea audita reuerteretur ad carceres:qui poſtea intrauit eccleſiam & noluit exiri nec reuerti ad carceres,an hoc ſibi licuerit,& decidit ibi q ſic.pro quo facit optimè quod voluit Bar.in.l.vis eius.C.de proba.vbi dicit q ſi aliquis iniuſtè detinetur à capitaneo,& aufugit,non tenetur in aliquo.quod etiā voluit Alex. referēdo Bar. in.l.ſed eximendi.§.ſi quis,circa finē.ff. ne quis eū qui in ius vo.& in.l.relegati.ff.de pœnis . & illud dic.Io.And.in.d.rubrica de iure iuran. refert & ſequitur Abb.Sicu.in.c. inter alia , in fine de inmu. eccle.dicēs hoc tantū eſſe verū vbi īmineret mors aliās ſecùs:qa ille teneretur ad obſeruantiā iuramēti.& pro illo dicto allegat glo.in cle.paſtoralis.ver. per violēta,de re iudi.& bene ad hoc facit regula d qua in.c.ſedes de reſcrip.vbi dicitur.q maliciis hominū eſt obuiādum,& doctores ibi dicunt q nondum recta via ſed etiam cum malitiis.

Nota. Nota. Limita.

Adde. Dicit hic in glo.referendo aliquadi cta doctorum & gloſſarum,q aduocati & alij fouētes iuſtā cauſam poſſunt mentiri & falſa allegare. & miror de me quomodo ſub ſilentio pertranſiui cum opinione doctorū,quibus ſupra,cùm eorum opinio nunquam mihi placuit,imo ſemp illā in odium habui, & penitus deteſtatus ſum & contrarium tenui: & nunc affirmo,quod aduocati & alij iuſtam cauſam fouētes non debent mentiri,nec falſa allegare, aliās mortaliter peccant. ☞ Pro quo bene facit tex.in.c.ſi verò de vſuris. ex quo textus & doctrina doctorum ibi bene colligitur, quod etiam pro ſaluanda vita

hominis non licet mẽtiri,nec falſa allegare vel dicere. ℣ Idem dicit do. Abb. in. c. olim . el primero. ſi. co. de reſti. ſpo. & in. c. cùm magne , de ſtatu monacho. & in. c. pri. 2. co. de iuramẽ. calũ. & in. c. ſi verò, vltimo nõ. de ſentẽ. ex. vbi dicitur q nõ licèt co

mittere malum vt eui

tetur dãnũ : & allegat pro hoc do. Abb. c. ſa

cris. qđ metus cau. ℣ Sed meliùs dicitur Eccleſiaſti. 4. Pro anima tua ne confundaris dicere verùm eſt enim confuſio adducens peccatum. ℣ Et Sapientię dicitur, Os autem qua mentitur , occididit animã. ¶ Item do. Anto. de Bu. in. c. vno de ſcrutinio dicit q loquẽs ẽt veritatem contra cõſcientiam peccat mortaliter. ℣ Et apoſtolus ad Romanos . 3. traſumptiuè in. c. forte. 13. q. 5. dicit non ſunt facienda mala, vt eueniant bona. ¶ Malum vtique & deſtabile eſt mendatiũ dicere. c. ita ne. 32. q. 5. Et qui tales indicunt, ad mentiẽdũ mortaliter peccant, vt plenè inquit Archie. Floren. in tertia pte ſuę ſummæ. ti. 3. ca. 4. ante. §. circa finem. ℣ Ad idem. c. ipſa pietas. 13. q. 4. dicit q veritas falſitatem non patitur (abſonum eſt vt dixi) permiſſum eſſe mentiri. cum ſacra ſcriptura tam veterũ q̃ noui teſtamenti nos moueat, ne vtamur mendacis. vt habetur Leuiti. 13. vbi dicitur. nõ mentiemini nec decipiat quis proximũ ſuum. ℣ Et eccleſiaſti. 7. dicitur. noli velle mentiri. ℣ Et apoſtolus ad Coloſſen. 3. nolite mẽtiri inuicẽ. Et Exod. 23. mendatium fugies. Et, puerbij. 6. dicitur, ſex ſunt quæ odit dominus & ſeptimum deteſtatur anima eius. Occulos ſublimes. Linguam mẽdacẽ. Manus effudentes maximũ ſanguinẽ . Cor mahinans cogitationes peſſimas . Pedes veloces ad currẽdum in malũ, Proferentem mẽdacia . Teſtem fallacẽ. & eũ qui ſeminat inter fratres diſcordiã. ℣ Itẽ Auguſti. in lib. contra mẽdaciũ. nulli hominũ eſt mentiendum. Profecto qui contrariũ facit immemor mihi eſſe videtur animæ ſuæ: & viam apit aliis mentiendi. ℣ Itẽ mentiri eſt contra mentẽ ire. tenet And. đ Yſernia in ſua pegrina in ti . de pœna mulie. nu. 4 fol. 28. ſi enim mẽtiri eſt contra mẽtẽ ire, ſequitur q eſt peccare. propterea nullatenus eſt mẽtiẽdũ. vt dicit tex. in. c. ne quis. 22. q. 2. do mi. Abb. poſt Hoſti. in. c. 1 . prima co. ſup gl. 3. ĩ ver. & tenet hanc ſolutionẽ. qđ metꝰ cau. vbi ad ꝓpoſitũ noſtrę quęſtionis dicũt. q ſimulatio doloſa vel deceptoria, phibetur, mutatũ & ꝓuida admittitur. & hoc nitũtur ꝓbare per glo. in. d. c. capiẽtes de de lect. in. 6. quæ dicit. q aduocatus habẽs iſtã cauſam nõ debet niti ad obtinendumper mendaciũ. & ita do. Abb. poſt hoſti. allegat glo. in dicto. c. cupientes, in contrariũ eius ad quod fuit inducta per dic: domi. doc. de Montaluo. ¶ Quid igitur dicendũ eſt ad glo. dicto. do. doc. de Montaluo in. d. l. 9. titu. 6. tertia partita. ℣ Ad id rñde ſalua pace prædict. do. doct. q gloſſ. in. d. c. cupientes in parte malignã tium quã ipſe allegat, & fundat ſe ex ea, & doctor.

ticas & fuero real.

ibi non dicunt quod ipſe do. doc. teſtatur. neque In no. & alij quos ipſe refert. imò ſentiunt contrariũ. vt firmant do. Abb. & Hoſti. vbi ſupra. ℣ Pro quibus iterũ dico. q glo. in. d. c. cupiẽtes dicit q poteſt reus ſubter fugere, opponendo veras & legitimas exceptiones, non tamen malitioſas & falſas vel mẽdaces. Ecce qualiter reus nõ debet falſa allegare . igitur nec ipſius aduocatus, qui voces ſummit ipſi⁹ rei vt. l. 5. dic. ti. 6. tertia partita. ℣ Et licèt glo. in . d. c. cupientes in parte malignãtiũ vlteri⁹ dicit q habens ius. in principali cauillationes & malitias, poteſt ꝑ alias cauillationes repellere. non dicit, q poteſt mẽtiri nec falſa. allegare. ℣ Aliud enim eſt cauillationes per alias cauillationes repellere & aliud falſa, allegare vel mendatiũ dicere. vt dicit gl. in. l. de ętate. §. ſi cum eſſet. ff. de interroga. actio. gl. in. c. nec ratificatio. 22. q. 2. vbi dicitur q mendatiũ eſt falſa ſignificatio vocis cum intentione fallẽdi. ℣ Et falſitas dicitur pluribus modis. ſ. largiſsimè q̃ dicitur non verum dolo vel ſine dolo. l. ſi is qui ducentos. §. vtrum. ff. de rebus dubiis. Ideo mẽdax dicitur falſus. ℣ Itẽ large dicitur falſitas omnis mutatio veritatis ex dolo. in auth. de inſtr. cau. & fide collatio. 6. ℣ Itẽ ſtricte. ſ. ex aliquo capite legis corne. de falſis. l. quid ſit falſum & ibi Bar. ff. de falſis. ¶ Sed aliud eſt cautella & iſta in cauſa iuſta & licita. ſ. cum quis defendit ius ſuum vel res ſuas non eſt prohibita. vt dicit glo. d. c. cupientes & glo. in. c. dominus noſter. 23. q. 2. glo. 1. in fine . vbi dicit q ſi aduocatus habet iuſtam cauſã licite poteſt decipere, aduerſarim ſuum. nam in iudicio contendere dicitur certare. ſicut dicim⁹ in bello. vt dic. c. dominus noſter. vbi dicitur. q in bellis iuſtis licitum eſt inſidiis. vti non dicit mendatiis. vt tenet ibi notanter domi. cardi. de Turre cre. in. ver. ad tertiã partẽ. dicens q in bello vtendi inſidiis vel cautelis nõ eſt mentiri alicui. nam vt vulgo dicit. fallere fallentem nulla lege vetatur. ℣ Non enim dicit fraudem facere qui fraudem excludit. l. cum pater. §. Titio in fine de lega. 2. ℣ Et ſi forte reus compelleretur ad iurandum, dicit Io. de Imola. quem refert Dominicus in dicto. c. cupientes ſuper dicta gl. in parte malignantiũ. q forte non poſſet compelli rñdere poſitioni nec declarare tale iuramentum an mutuaue rit ſibi, ſed quia dominus loquitur plene . vide ibi per eum. ℣ Ad idẽ do. Ab. Sicu. in di. c. Abb. & ibi glo. dicunt q non debet quis cõmittere peccatum. imò potiꝰ omnia mala pati q̃ peccato conſentiri ꝑ. d. c. ſacris quod metus cau. Et Pe. de bella parti. in. §. alie. 2. pagina in ver. ſequitur vſu capio iuſti . de actio. folio. 185. dicit. quòd in libello nõ eſt permiſſum mentiri. p. l. 2. C. de indic. viduita. tollen. ℣ Ad idem Felinus in. c. accedens el. 2. ſecunda. co. in. ver. an autẽ vt lite non conteſ. dicit. an licèt aliquo caſu fidem datam rumpere in ſaluo conducto. & dicit. q Imol. in. l. is qui reus pe. & vltim. co. ĩter alia vult q q̃ eſſet iniuſtè conceſſꝰ, & reꝰ eſſet in loco in quo

aliâs

aliâs de iure capi poſſet, licitè frangitur ſibi ſaluus cõductus, qui fuit imperatus ſolùm vt delictũ eſſet impunitũ. ¶ Et infert ad iudices maleficiorũ promittẽtes impunitatẽ reo ſi cõfitentur q̃ non tenentur ſeruare promiſsionẽ in foro contentioſo. per id quod habetur in.l.ius publicum.ff.de pactis.& facit ſecundũ eũ glo.tricta in.d.c.cupientes, in principio, in parte, malignantiũ, de elect.in.6. tamen in foro cõſcientiæ putat oppoſitũ: quia nõ decet mentiri, per.d.c.1. 22. q.2. & dicit q̃ glo.in dicta parte, malignantium, indiget multiloquio, & ſic reſidet. ¶ Spe.in titu.de aduocato.§.8.&.9.in principio,et in ver.præmiſſa, &c. dicit q̃ reus debet ſe tueri iuribus nõ fraudibus.& in.§.10.verſi.item ſit cautus, dicit q̃ non decet virum bonũ cauſam ſuam falſitatibus adiuuare: nam falſitas eſt penitus aliena à veritate.c.in quadã.§.cęterũ, de celebra.miſſ. ¶ Vnũ tamen nota q̃ aduocati in cauſis dubiis cõcordiã tractare debẽt inter partes.ita dicit Matth.de Affli. de ciſio. Neapo.73.nu.9. ¶ An aduocatus qui fuit in cauſa poſsit eſſe aſſeſſor in ea.vide in Spe.de aſſeſſore.§.vltimò nota.in verſi.ſed quid ſi is.vbi cõcludit q̃ nõ valet ſentẽtia lata per eũ, per.l.prætor. ff.de iuriſditio.omniũ iudi. ¶ Vltimò adde,quid ſi datur ſententia pro habenti duos aduocatos, vel duos procuratores, & reus condẽnatur in expẽſis, an debet condẽnatus ſoluere ſalariũ duorũ aduocatorũ vel procuratorũ. tene q̃ non, per legem ſtyli iſtius regni.166. quam tene menti,& omnia ſupradicta,quia ſalutifera. ¶ Poſtremò nota ex lege iſta, q̃ tam canoniſta q̃ legiſta, etſi ſint doctiſsimi in iure pontificio & cæſareo, volentes aſſumere officiũ conſulẽdi, vel iudicandi in his regnis, debent ſcire iura & cõſuetudines regni: aliâs non poſſent vti talibus officiis,de hoc patet. ¶ Optimum verò eſſet imò neceſſarium, ſi iudices & aduocati eſſent eruditi mediocriter in vtraq; cenſura, quamuis ſit difficile & paucis datũ,quos æquus amauit Iuppiter: quia iudex nõ poteſt oẽs cauſas decidere & terminare per iura & conſuetudines regni, quia ſæpenumero iudices cognoſcunt inter clericũ & laicũ, & tunc cauſam decidẽt ſecundũ ius canonicũ.c.quod clericis,de foro cõpe.vbi doct.& Abb. Item cauſæ decimales,vſurariæ, & aliæ de quibus per doct.in. c.cùm ſit generale,de foro cõpe.&.c.literas, de iura.calũ. Item quia nõ poſſunt omnia legibus regni comprehendi: & propterea leges allegantur à canoniſtis,& econtrà, vt notanter ſcribit do.doct. de Pala.repeti. in introductione.1.&.2.colu. referens Bal.in.c.cùm cauſam.2.col.de prob.vbi dicit quòd iſti qui nõ mediocriter proficiuntur in vtraq; ſciẽtia,ſunt qui dulcedinẽ ſcientiæ guſtãt.refert etiã & ſequitur And.Si.in rubri.de teſta.1. col. dicẽs iſtud fore duriſsimũ dictũ multis imperitis cum ſtomacho obteſtantibus diuinas & canonicas iuſsiones & ſanctiones.Itẽ aduocatus nõ præſtat patrociniũ ſolũmodo in vno foro, ſed in vtroq;, vbi (vt dixi) diuerſo iure decidũtur cauſæ.igitur in vtroq; iure debet,p̃ficere,aliâs paucas theſaurizabit pecunias: quales debent eſſe iudices & doctores. vide in.l.8. titu.fi.ſecunda partita.&.l.3.titu.4. tertia partita.

Nota.

r ¶ Pues por ellas. Tenẽtur iudicare,vt ſequitur, quo caſu ſi reges Hiſpaniæ cauſam cõmittunt terminandã ſecundum leges,vel ſecundũ ius, debent terminari & decidi ſecundũ leges & iura regni Hiſpaniæ,non per leges imperatorũ niſi in defectum legũ Hiſpaniæ,vt hîc patet,in quantum dicit,pues por ellas y no por otras han de juzgar. Et eſt ratio: quia quemadmodũ appellatione iuris per excellẽtiam intelligitur de Romano,vt inſti.de iure natu. ¶ Ius autem ita in his regnis Hiſpaniæ appe. iuris intelligitur de iure regni: quia ſi quando rex Angliæ loquitur de iure,intelligitur de Anglicano ſuperiori,quod regulat oĩa inferiora,ideſt de eo iure quod emanat de ore regis:quia in ſuo regno monarcha eſt,& totũ continẽs. ¶ Et ab eius ſentẽtia nõ appellatur,q̃a præfectus eſt multorũ prælatorum ſui regni,vt.l.1.ff.de offi.præ. tenet Bal.in.c. cũ veniſſent.2.col.de eo q̃ mitti.in poſſ.& Feli.in.c.cauſãq; 20.col.in fi.de reſcrip.dixi in.l.1.ſuprà, in parte, al rey.And.Si.in rub.de cõſti.3.col. do.doct. de Pala. di.repe.c.p̃ veſtras,de dona. inter vi.& vxo.in introduct. 3.col. ver.ſi tũ rex facit mẽtionẽ, vbi dicit q̃ ſtãte lege vel cõſuetudine regni, diſpoſitio legis imperialis vel iuris conſultorum inutilis redditur, cùm tales leges vel conſuetudines particulares vincant leges ciuiles imperatorum vel iuriſconſultorum,vt.l.de quibus.ff. de legi.traditur in. l. omnes populi.ff.de iuſti.& iu.& in.§.ex nõ ſcripto, inſti. de iure na.& in.c.fi.de conſue.&.c.1.de conſti.li.6. & vide in dicta repe.plures illationes.

r ¶ Y no por otras. Intellige niſi in earũ defectu, vt dixi ſuprà in lege prima.

s ¶ Deſde la data. Ex.l.iſta eſt notandũ, q̃ annus indulgẽtiæ vel ad aliquid faciendũ currit à tẽpore datæ, nõ à tẽpore ſciẽtiæ,neq; à tẽpore publicationis legis vel ſtatuti,qđ eſt cõtra authẽ.vt factæ nouæ cõſti.verſi.vt autẽ aptiùs,colla.7. vbi dicitur, q̃ lex noua põt ignorari p̃ duos menſes poſt publicationẽ. & ita fertur ibi, q̃ tẽpus datũ à lege currit à tẽpore publicatiõis legis,non à tẽpore datæ: iſtud etiã tenuit Bal.in.l.leges ſacratas.C.de legi.vbi dicit q̃ in.l.generali regis vel principis eſt ſtatut9 terminus duorũ mẽſiũ à die publicationis ad ſcientiã præſumẽdã,vel ignorãtiã nõ excuſandã.& in ſtatuto municipali dicit idẽ Bal.in.d.l.leges,q̃ licèt tempus duorũ mẽſiũ nõ expectetur,relinqtur tũ arbitrio boni iudicis.ſ.de termino an ſit aliqs excuſandus vel nõ,q̃a dicit q̃ nõ excuſatur q̃ citi9 p̃ſumũtur ſciuiſſe: poſt duos autẽ mẽſes inqt,q̃ nemo excuſatur.idẽ dicit Hoſti.in.c.fi.de cõſti.&.l.vlt.ff.de decre. ab ordi.fa. vbi dicitur q̃ nõ attẽditur tẽpus, ſed ſciẽtia,quæ lex ad hoc eſt notabi.Bar.verò in.l. oẽs populi.§.q.prĩ.16.col.ff.de iuſt.& iu. aliter diſtinguit

ſtinguit:aut loqmur de ſciẽtibus,& hos ſtatī ſtatuta ligãt per.d.l.fi.aut de ignorãtib⁹, & tũc, aut ſunt ſtatuta præiudiciũ proferẽtia, aut afferẽtia ſolũ cõ modũ:primo caſu quãdo afferunt præiudiciũ facit differentiã inter leges cões quę ligãt poſt duos mẽ ſes, & municipales quæ ligãt poſt modi cũm tẽpus arbitrio iudicis. Ita ꝙ quis poteſt eſſe in ſupina ignorantia. vt notatur in.d.l.fi. đ decre. ab ordine.fa.&. eſt caſus in.c. vt animarũde cõſti.li.6. ſed Bar.non dicit quãdo incipiũt currere hij duo mẽ ſes. ſecundo caſu dicit,ꝙ ſtatutũ ſtatī operatur ſuũ effectum.ſ.cum affert cõmodum argu.tex.in l.pe. in fi.đ decurio.li.10. ℣ Et ex hoc dicitꝙ legatũ ſtatī acquiritur ignorãti.qa continet ſolũ cõmodum.l.ſi hęreditatem.ff.manda. Bar.in.l.beneficium.2. col. ver.quęro quãdo fit interpretatio.ff.đ cõſti.princi. tex.in.l.à Titioin fi.đ fur. ℣ Sed Pe.de Anch.ī.c.1. de cõſti.ver.hic etiam queri poteſt & Hoſti.ī ſumma ti.de conſti.§.quãdo cõſtitutio.in princi. tenẽt ꝙ cõſtitutiones capitulorum & vniuerſitarũ in cõtinẽti ligant.facta publicatione. niſi fortè abſentes ſint quib⁹ tempus limitatum non eſt:ſed ꝙ boni iudicis arbitrio relinquitur.taliter.ꝙ doctores ſuper hoc ſunt varij.an lex liget ſtatim a tẽpore datę:an a tẽpore publicationis: et quid in ſtatutis quãuis ſuper iſto articulo aliqua dixit in.le.1.in parte.enlos dichos lugares in fi. cum hic melius cadat deciſio iſtius quęſtionis quam ibi in hac quęſtione ſic diſtingue.aut in.l.cõmuni vel ſtatuto dicitur ꝙ tẽp⁹ currat à die datę et vſque ad ānũ.vt in l.iſta et tunc nõ eſt recedẽdũ à verbis legis eò ꝙ ligat à tẽpore & poſt tẽpus. qa iſtud eſt placitũ principis & eſt obſeruãdũ, vt in.§.ſed ꝙ prīci.īnſti.đ iure natu.tenet Ioã.And.& Domi.ſup data ſexti libri.et tũc tẽpus currit à die datę:nõ à die publicatiõis:et poſt annũ non poſt duos mẽſes. ℣ Secũdo caſu.aut in lege cõmuni vel municipali eſt ſimpliciter ſtatutũ aliqd đ nouo:et tunc tamlex cõmunis.q̃ muncipalis ſtatim ligat ſciẽtes & tenentur ad eius obſeruatiam.ꝙ probatur ex.l.fi. ſupra allegata de decre.ab ordi.fa.&. d.c.1.đ cõſtitutionib⁹.vbi nõ attẽditur tẽp⁹ ſed ſciẽtiã.& hij pręſumũtur ſcire q ſunt de loco ſtatuti.abſentib⁹ tñ et ignorãtib⁹ datũ eſt a legetẽp⁹ duorũ mẽſiũ ad ſciẽtiã preſumẽdã tã in ſtatutis ꝙ ī.l. cõi. & ſic intelligit dicta auth.vt factę nouę cõſti. ℣ Dixi ꝙ tẽp⁹ currit abſentibus et ignorãtib⁹.ſ.qñ ſunt abſentes et ignorãtes ī ſimul.qa ſi abſentes fuerunt certiorati đ.l.ſtatuto & đ cõtẽtis in eo nõ excuſatur.imo tenẽtur ad obſeruantiã legis.ſtatuti. vt ꝑ Bal.ī.d.l.leges ſacratas.C.đ legi.ignorãtes vero īcipit lex ligare poſt duos mẽſes à die publicationis.

¶ Ley tercera.

O Rdenamos [a] & mãdamos que la ſolẽnidad đla ley del ordenamiẽto [b] del ſeñor rey dõ alõſo q̃ diſ pone quãtos teſtigos ſon meneſter enel teſtamẽto, ſe entienda y platiq̃ enel teſtamẽto abierto, q̃ en latin es dicho, nũcupatiuo

Nota.

vt.l.1.§.placet.ff.de cõſtitu.princi. et.l.fi.§.fi.& ibi Baldus.C.de cadu.tollet. & ſtat ratio ſatis concludens certum eſt ꝙ tempus duorum mẽſium datum eſt à.l.ad ſcientiam pręſumendam.vt patet ex dicta auht.factę,vt nouę cõſti.&.dictis per Bal.et docto. in .d.l.leges: ſed vbi datur ſciẽtia putaqa fuit aliquis. preſens vl̃ per aliũ certificatus nõ debet expectari.nã ſupfluũ vidretur ꝙ certus deberet certitoria cõtra regulã iuris et cõtra glo. et Bar.in verbo certior in.l. nomẽ.1.col.in fi.verſi.item quęro dicitur hic.C.q̃ res pig.obli.po.et.l.2.C.et.ff.đ edẽ.&.l.đ nũtiaſſe.ff.đ adult.cum alijs.itẽ per lapſum duorũ mẽſiũ dicitur quis fictè certificat⁹.et pſumptiuè ſcire ſtatutum.ſed.vera certitudo maior eſt pſcriptura igitur nõ eſt neceſſaria ficta ſeu pſumptiua certitudo.vbi vera interuenit ꝑ.dic.regulã iuris et ita vidi obſeruari.in curia regali et aliorũ infetiorum tempore quo fuit facta prohibitione quis equitaret in mula ſed in equo ſub pœna amiſſionis illius.nam exiſtentes in curia regis: necnon & alij qui ferunt de taliſtatuto ſcientes vel de tali ꝓhibitione abipſa publicatione legis fuerunt compulſi ad obſeuantiam illius. vide quę punire contra facientes nullo termino expectato. quod proceſſit ex ſuperiori dicto.quia certus non debet expectari, etſic tene quòd nõ ſit neceſſe. ſingulorum auribus inculcari ſed ſuficit tantũ per ędicta vel per præconẽ vt in.c. đ poſtu.pręla.tenet Bal.ꝑ illũ tex.in ca.prī.col.l.1. ver.literę iſtę de pace tenen.et eius vio. ℣ Et quod dixi de lege communi idem dico in ſtatuto municipali ꝙ ignorantes priuilegio illius auth. vt factæ nouę cõſti.quia eadem eſt ratio et iura non ſunt in contrariũ ſed debẽt ſtatuta regulari per leges communes.l.2.C.de noxa.actio.l.fi.§.in computatione per glo.magnam in parte confundantur.verſic.ſed quid per ſtatutum & Barto. in vltima col. verſicu. venio ad vltiman quæſtionẽ & ibi Bal.vltima col. verſicu.vlteri⁹ quærit glo.C.de iure deli.vbi vide omnino ꝑ Alexã.in.6.col.&.c.cũ dilectus de conſue. ℣ Ex quo ſequitur.ꝙ in diſpoſitis à lege communi:vel municipali hij duo menſes dantur tantũ modo. ignorantibus & ſic intelligitur dicta authẽ. vt factę nouę conſecra.& alia iura dicẽtia quod lex noua non obligat intra duos mẽſes. Quia inteligitur nõ obligare. ſcilicet ignorãtes. ℣ Et nota. quod pſumitur ignorantia.niſi ꝓuetur ſciẽtia.l.ſi ſup ſeruis& ibi Bar.q̃militare poſſũt.lib.12.l.ſi cui.§.2.ff. de accuſa.et iſta ignorãtia ꝓbatur per iuramẽtũ ſecundum glo.in dicta lege ſi cui.§.his criminibus. ℣ Quod eſt verum ſi ſit viriſimilis.ntoatur in capitulo.vt circa de electio.libro.6.et in capitulo nulli

in parte veriſimiliter eo.ti.ſi tamen non eſt veriſimilis ſed eſt fama publica in loco de lege vel ſtatuto & de contentis in eo non excuſantur qui allegat ignorantiã.ſecundũ glo.in.d.c.nulli.& in capitulo primo incipit conuenticulas vbi gloſa.& Bal.ſecũda collum.de pace iura fir.

t ¶ Fuero real.qui forus licet non ſit in omnibus approbatus.ſunt tamen multe leges illius approbate per leges ordinamentorum.& per leges iſtius voluminis,ideo debent iudices & aduocati illud ſtuduiſſe.vt hic dicitur.item quia multe leges illi⁹ fori ſunt etiam in vſu.& tunc eſt iudicandum per eas vt lege prima ſuprà.

a ORdenamos.iſta lex & ſequentes ſunt difficiles.ideo more aliorum commentatorum ponam in eis caſum & diuiſionem. ¶ In teſtamento nuncupatiuo facto tam inter ſuos quam interextraneos debent adeſſe ad min⁹ tres teſtes cum tabelione.vel ſine tabelione.quinque teſtes. ſeptem vero ad minus in teſtamento in ſcriptis & tabellio cum eis.qui debent ſe ſubſcribere in teſtamento ab extra & teſtator cum eis ſi ſciunt vel poſſunt ſcribere.ſi tamen neſciunt ſcribere & teſtator non poteſt vnus pro alio ſe ſubſcribet. taliter quod ſupra teſtamentum ſint octo ſigna vltra ſignum tabelionis.hoc dicit primo. ∇ In teſtamento cęci requiruntur quinque teſtes. & idem in codicillis. ſi tamen prædicta deficit ſolemnitas teſtamenti fidem non facit in iuditio nec extra hoc dicit ſecũdo iũcta.l.1.titulo delos teſta.lib.ordi. ∇ Diuiditur iſta lex in quatuor partes,ſecunda ibi.pero enel teſtamento tertia ibi.y mandamos.quarta ibi.y enlos codicillos. ∇ Prima pars declarat atque extendit.l.1. titu.delos teſta.li.ordinamento.ſecunda approbat ius antiquum. tertia corrigit & moderatur leges partitę in hoc.quarta idē diſponit q⁹ iusantiquum.

b ¶ La ley del ordenamiento. quæ eſt prima in ordine.titu.delos teſtam.ordinamen.lib. vbi dicitur q⁹ in teſtamen. in quo non interuenit tabelio requiruntur quinque teſtes adminus. ſi tamen teſtatur coram tabelione ſufficiũt tres teſtes vbi plures reperiri non poſſunt. ¶ Sed q⁹.d.l.1.declarat ſi in teſtamento nuncupatiuo:an vero in teſtamento ſufficiãt in ſcriptis.Item an loquatur inter ſuos an inter extraneos:iſta.l.in prima ſui parte notanter prædictã legem declarat q⁹ intelligatur in teſtamẽto nuncupatiuo facto etiam inter ſuos. ¶ Et ſic notandum ex.l.iſta iũcta.l.ſupradicta q⁹ ſi in loco plures teſtes non poſſunt inueniri ſufficiũt quinque ſine tabellione in teſtamento nuncupatiuo & tres cum tabelione etiam ſi teſtatur inter ſuos de quo latius dixi infra in parte.entre los hijos. ¶ Itẽ nota.q⁹ hi teſtes debẽt eſſe de loco in quo teſtatur & noti nõ trãſeũtes nec fortuiti.quod patet ex.d.l.1. & tenet.l.ſciẽdũ.ff.de verbo.obli.& in.l.fi.§ ſinaũt C.đ iure đli,q⁹ quo ẽ tex.& ibi Bar. ĩ auth.de teſt i. §.ſi vero igitur colla.7.q̃uis gloſſ.in.l.hac conſultiſſima in principio.C.de teſtamẽtis. dicat quod ſufficiant liberi.i.ſerui.

Adde Aduerte.q⁹ iſta lex &.l.1.d.ti.2.lib.5. ordinamen.nullã faciũt mentionem de teſtamẽto militis.an debeant milites teſtari ſecundum diſpoſitionem iſtius legis. attamẽ bene colligitur.q⁹ hic. ∇ Primum quia he duæ leges & ſimiles generaliter loquntur generaliter debent intelligi.l. de prętio.ff.de publi.l.2.ibi Bar. ff.de offi. præſi. ∇ Secundo.quia generaliter traditur.q⁹ ſolẽnitas requiſita in teſtamentis paganorum.i.eorũ qui non ſunt milites requiritur in teſtamentis militũ.per.l.nec quidam.C.de teſta.mili.& §.illis autẽ inſti.eo.titu.notatur in.l.ſi duas.§. grãmatici in ver.Philoſophos & ibi Bar.ff.de excuſa. tuto. ¶ Quod eſt verum non ſolum cum teſtantur nũcupatiue:ſed etiam cum teſtãtur inſcriptis. ∇ Et hoc cum milites non ſunt in caſtris.vel in expeditione militiæ nam tunc in teſtamentis non gaudẽt priuilegio militari per iura ſupradicta &.l.4.tit.1. ſexta partita &.l.1.C.de teſta.militis. ∇ Per quem textum dicit Paul.de Caſt. & doctores.ibi q⁹ milites noſtri temporis qui non occupantur pro republica ſed vadunt per plateas & ppria negotia gerũt:& honorantur in feſionibus non habent priuilegia militũ.tenet etiam Bar.in.l.ex eo. ff. de teſta. mili.& in.l.veterani.ff.ad legem falci.& in.l.1.negotiatores ne militẽt libro.12.& inſti.de teſta mili. in prin. ¶ Hinc dicit Bal.in.l.pe.C.de reſti. mili. q⁹ ſola militia non prebet beneficiũ reſtitutionis in integrũ.ſed occupatio circa res militares. Propterea milites non militantes in teſtamentis non gaudent priuilegio militari.ſed teſtantur ſecundũ diſpoſitionem iſtius legis.&.d.l.1.ti.2.libro.5.ordinamen. ¶ Si verò milites ſunt in expeditione bel li:vel i diſcrimine prælij teſtari poſſunt corã duobus teſtibus vt.d.l.4.ti.1.ſexta partita. ¶ Quæro miles fecit teſtamentum parum ante vel parum poſt bellum ? an teſtamentum dicatur factum in bello.Bald⁹. in.l.diuortio.ff.ſoluto matri. dicit q⁹ illud dicitur factũ in bello vel tẽpore belli quod eſt factũ parũ ante.vel parum poſt refert: & ſequitur Baldũ Petrus de Raue.in ſuo alphabeto i parte captiua prope medium folio.20. ∇ Sed tex.ſingularis in.l.ex teſtamẽto.C.de teſta.militis dicit. q⁹ teſtamentũ factũ â milite in bello corã duobus teſtibus vel infra annũ miſsionis valet.de qua lege P.au. de Ca facit magnũ feſtũ in.l.ne quidẽ eo. tit.de teſta. mili. ¶ Hinc dicit Flo.in.l.ait lex.ver. itẽ facit. ff. ad legẽ Acqui.q⁹ equus vulnerat⁹ ĩ bello.& poſtea mortu⁹ in ciuitate ex illo vulnere dicitur mortuus in bello & debet emẽdari tanq̃ mortu⁹ in bello vigore ſtatuti Bar.in.l.bello.ff.de excu.tuto. & in.l. itẽ mella.§.ſi plures in fine.ff.ad legẽ Acquili.& in. l.nõ tãtũ.§.inqlini.ff.de excu.tuto.vide Bar. ibi ſi hoc dicit:nã de preſenti illũ nõ vidi. ¶ Hinc etiã dicim⁹.q⁹ abſẽs cauſa reipublicę dicitur nõ ſolũ q̃-

Regula.

Fallit.1.

diu durat officiū:ſed etiā eo finito q̄diu reddire poterit ſecundū qualitatē ſuę pſonę.per.l.ſi cui.§.tam diu.ff.ex quibus cau.maio.&.l.abeſſe. & ibi Bart. eo ti.ꝓpterea ne mirū ſi idē ſit in milite. ¶ Iſtā etiā opinionē tenet Alex.in.d.l.diuortio.2.col. ver. in textu.ff.ſolu.maio.Hinc etiā dicitur q̄ nō ſolū poteſt quis capere debitore ſuū fugituū.ſed etiā debitorē ſuū paratū ad fugā.licèt nō ſit in actu fugę tenet Bal.in.l.1.pe.C.de pigno.actio. Alex. conſilio. 64.in vltima.co.3.volu. ¶ Hinc etiā dicimus.q̄ donatio facta à patre in præmiū emācipationis valet nō ſolū ſi fiat in ipſo actu emācipatiōis. verūetiam ſi fiat parū ante vel parū poſt emancipationem.ita Bar.in l.iuſiurādi in princi.ff.de operis liber.vide plura q̄ ſup hoc dicit Alex.vbi ſupra. ¶ Quæ omnia faciunt ad ea quæ dixi de deferenti res prohibitas extra regnū.& de habentibus res paratas: vel deſtinatas deferri in.l.1.ſupra in additiōe ad glo.ſuper parte.enlos dichos lugares. ¶ Redeūdo igitur ad primū dubium tene indubitanter. q̄ diſpoſitio iſtiꝰ legis &.d.l.1.ti.2.lib.5.ordinamen. nō vēdicāt ſibi locū in milite poſito vel eunti in expeditione belli.&c.quia illuc poteſt teſtari corā duobus teſtibus vt ſupra. ¶ Nūc quæro miles nō eſt in caſtris ſed in propria vrbe militādo pro republica. & ſic eſt in expeditione.an teſtādo ibi priuilegio gaudeat militari.videtur q̄ nō per.d.l.4. cum ſimili.in quantū dicunt(cū in caſtris)cōtrariū eſt verū. imò cū eſt in expeditione pugnādo pro republica etiā ſi nō in caſtris dicitur pro republica militare. ¶ Iura enim nō fundātur principaliter ſuperloco ī quo militat ſi in caſtris:vel ſi in cāpo.aut i vrbe. ſed an ſint in bello.vel in expeditiōe belli. ¶ Pro quo bene facit.l.15.in.§.fueras ende.ti.3.ſexta parti. ibi dū dicit.quę viuieſſe en ſeruicio de Dios: del rey o de la tierra. ¶ Colligitur etiā ex.d.l.4.ti.1.ea parti. cū ſimili. ¶ Itaque ſimilites ſūt in ſeruitio reipublicę militādo,ꝓ ea priuilegio gaudent militari. qua ꝓpter.vt dixi hinō cōpræhēdūtur ſub diſpōe iſtiꝰ legis.ſed excipiūtur ab ea iō poſſūt teſtari coram duobꝰ teſtibꝰ. ¶ Itē excipiātur plebei eūtes ad bellū.q̄ ſi ſūt in expeditōe vel ī p̄lij diſcrimine teſtari poſſūt corā duobꝰteſti.tātū.Duo tñ ī hoc ſūt neceſſaria p̄mū q̄ ſint ī loco hoſtili & q̄ ibi moriātur. vt l.1.ff.de bono poſſe.ex teſt.mili.&.l.ſi.ff.d teſt. mili.Secūdū q̄ bellū ſit licitū.vt recitat Io. Faber ſup rubri.inſti.de teſta.mili.aliās de mili. teſtamē. & ī. §.itē ea quæ inſti. de rerū diuiſione. ¶ Q̄ bellū ſit licitū dixi ī p̄mio ſup̄ gl.in p̄te Caſtilla,ꝓpe me diū. ¶ Fallittertio iſta lex ī doctoribꝰ legū ſtātibꝰ ī bello,ꝓ iuſtitia exhibēda.& ī medicis & cerurgicis & ī eorū ſeruitutibꝰ.qa eadē eſt ratio. & bene facit,ꝓ eis.l.1.de,ꝓfeſſo.& medi.li.10.& q̄ dominꝰ doctor de Pala.in repe.c.ꝓ veſtras de dona. īter virū & vxorē ſup rubri. colū. 151. ī fine ī ver. itera quod in ſimplici milite vbi dicitur. q̄ aduocati & doctores.Milites ſūt & militare dicūtur. & nō minꝰ,puidēt generi humāo q̄ ſi patriā armis defenderēt.vt.l.aduocati.C.de aduo.diuer.iudicio. idē dicit glo.in.c.de multa de voto. ¶ Propterea teſtamēta doctorū & aduocatorū nō poſſūt cōtra tabulari ſicut teſtamēta militū armatè militię. Ita dicit glo. ī.l.1.§ eſt &aliꝰ.ff.de his q aparēti.manu.Cinꝰ ī.l.1. C.de iuris & facti igno. Et hoc verū ī oībus ſupra dictis ſtātibꝰ in diſcrimine prælij. ¶ Quid autē dicēdū eſt in doctoribꝰ aduocatis & aliis q̄ nō ſūt in bello.ſeruiūt.tamè reipublicę?aduerte qa Lācello. in tractatu ſubſtitutionū ſup parte illa quæ loquitur de cōpēdioſa ſubſtitutiōe in ver. aliās ī particula circa hāc queſtionē nu.7.dicit q̄ appellatione militis in legibꝰ nō intelligitur aduocatꝰ. Sed quæ vere in caſtris manu ſtrema militat.quod videtur eſſe quodāmodo cōtra ſupra dicta. poſtea tamē dicit q̄ licet loquentes de militibus loquātur & ſentiant de illis qui in caſtris militant.poſſet tamen ex paritate ratiōis extēdi ad aduocatos.nā illud attendēdū eſt qua ratione priuilegiū tale militibus cōceſſum fuerit.vtrū ratione ſimplicitatis.an vero cauſa laborū quod,ꝓ republica ſuſtinēt.et,ꝓ vtilitate quā afferūt reipublicæ. vel ſimul ob vtrāq; rationem. ¶ Nā ſi ſimplicitas eſſet cauſę vel pars cauſe ipſius priuilegij.certe quoniā talis ſimplicitas ceſſat ī aduocato vel ſaltē ceſſare p̄ſumitur.cōſequēter ceſſaret cauſa priuilegij & ipſum priuilegiū. & ideo expedita eſſet iā quæſtio.putāt ergo aliq̄ circa hāc dubitationē.q̄ priuilegia hęc quæ circa condenda teſtamēta militibus cōcedūt ratiōe ſimplicitatis & ignorātiæ cōceſſa eſſe.vt in toto.ti.de milita. teſta. & facit lex ſi.ī principio.C.de iure deli.& ī.l.1.C. de iuris & facti igno. attamen quicquid illi dicant dicit Lancellotus.vbi ſupra hoc priuilegium militibus conceſſum non ratione ſimplicitatis. nam ratione ſimplicitatis.illud potius fieri debuiſſet vt ſi valeret eo modo quo poſſet in pagano,quod autem aliud poſſit diſponere quam Paganus. hoc non ratione ſimplicitatis videtur ei condonatum. ſed potius mero fauore & mera gratia ob merita ſua.qua ceſſante cōcluſione redeūdo ad,ꝓpoſitū dicit.q̄ tale priuilegiū militibus cōceſſū extendatur ad aduocatos.qa ſi ob merita cōceditur.& aduocatorū paria ſunt.vt.d.l.aduocati & plura ſup hoc dicit tñ p̄dictis nō obſtātibꝰ ad cōtrariā concluſionē cōpulſus eſt redire duplici argumēto. Primū q̄ vero ſimile nō videtur in tot &tantis priuilegiis ſi iura voluiſſent de aduocatis ſentire q̄ de his nullam nunq̄ mentionē feciſſent. ¶ Secundo adducit. qa putat hanc veriſſimam concluſionem eſſe q̄ in priuilegiis etiam ex paritate rationis quæ contra iuris regulas inducta ſunt nunquam ſit facienda extēſio.vt.lege.quod contra.ff. de legi. gloſſa notabilis in.l.à diuo pio glo.magna in principio. ff.de reiud. ¶ Et licet pariter proſint reipublicę aduocatis tamen aliquid fuit plꝰ concedendū militibus fortaſis.qa in maiore periculo & labore verſantur.q̄ res maximè

Falli.2.

Bellū iuſtū quid dicatur.

Falli. 3.

Nota.

An im priuilegiis valeat extenſio.

maximè debet eſſe in conſideratione. vt.l. aſiduis. C. qui potiores in pigno.habe.& intelligit de militibus qui pro republica ſunt aſtricti pugnare.et ita cõcludit vbi ſuprà. Vſq; ad numerũ.14.incluſiue. ☞ Aduerte nam,& ſi cõcluſio Lãcelloti ſit vera,vt ipſe dicit ſub dubio fortè. abſq; dubio teneo ſalua pace ipſius.q; priuilegia iſto caſu nõ ſunt conceſſa militibus propter eorũ ſimplicitatẽ, nec ſolũ propter ipſorũ fauorẽ.Sed in præmiũ laboris ad quẽ ſe abſtingũt aſſumentes militiã. quia aſtringuntur militare pro deo.pro rege. & pro patria.vt. d.l.15. §.fueras ende.ti.13.6.part. ☞ Et ſi omnes leges mundi loquentes de militibus percũtaberis dicẽt tibi. q; tũc milites gaudẽt priuilegio de quo ſuprà cùm teſtantur in expeditione belli.nõ ſi ſunt extra bellum. ☞ Itaq; ſi milites,doctores, aduocati, medici, cerurgici,& alij qui quodãmodo gaudent priuilegio in teſtãdo (Tunc erit) quãdo hi ſunt in bello, & teſtantur in bello. nõ tamen ſi ſunt extra bellũ, quia tũc teſtantur ſecundũ diſpoſitionẽ iuris communis.nõ ſecundũ ius militãtis. ☞ Volo dicere verũ eſſe q; ſimile in omnibus debet eſſe ſimile. vt.l. curatorũ.1.col.ver.3.cõcluſio eſt.C. de nego. geſt. ſi enim miles & aduocatus ſunt ſimiles vel aſſimilãtur debet cõcurrere in aduocato, quod in milite. vt aduocetur,& inde ſeruiatq; in bello. nã ſi miles nõ ſeruit in bello nõ teſtatur iure militari.ergo nec aduocatus. ☞ Itẽ aduocati nõ dicũtur propè militare.aduocãdo.ſed impropriè,& propter cõmodum propriũ non propter publicã vtilitatem, quia nec ſunt in loco hoſtili. ſed in propria vrbe in qua plures teſtes quã duo poſſunt reperiri.Quos veriſimiliter in expeditione belli inueniri nõ poſſunt igi-
Fall. 4. tur &c. ¶ Quarto fallit iſta.l.in pugnãtib⁹ in mare,& multo fortius.quia ad mai⁹ periculũ ſe exponũt.argu.eius quod dicit Bal.in.l.cũ oportet. C. de bonis quæ libe.vbi dicit.q; milites maris habẽt lucrum ſibi caſtrẽſe & præcipiũt ſicut milites terreſtres. ☞ Equiparatur enim mare homini crudeli. Vt dicit Bal.in.l.2.C.de nauti. feno.& nauigãtes in eò vidẽtur contẽdere cũ homine crudeli. ☞ Quãto magis ſi alij aduerſantur nauigãtibus & pugnantibus in mari. ¶ Et quia periculoſa & terribilis eſt nauigatio maris.dicit domius doctor de Pala.in.d.repetitione.in. c. per veſtras de donationi.inter vir. & vxo.ſuper tex.col.51.in ver.hinc eſt etiã el primero.& ſecũdo.q; ſi maritus cœpit facere mercãtias ĩ mare dicitur maritus vergere ad inopiam. vt per Bar.in.l.ſi conſtãte.4. q.1.principale.ff.ſolu.matri. Paul.de Caſt. conſi.392. ¶ Idem ſi haberet bona iuſta flumen corrodens illa.nam veriſimile eſt propter impetũ aquarũ ipſum ad paupertatẽ deduci.vt plenè dominus doct.de Pala.vbi ſuprà.Ideò bene dicitur q; mare eſt nimis crudele. & quam militantes in eo debent gaudere in teſtamentis priuilegio militari. ¶ Facit etiã quod Bald. & alij dicũt in. l. fina.circa finem.C.de teſtamẽtis.ſcilicet q; id quòd fit mari dicitur fieri in ruræ per notata in.c.vbi periculum de electo.in ſexto.Ideò pugnantes in ma- *Fallit.5*
re teſtari poſſunt ſicut pugnantes in terra. ¶ Fallit quinto in peregrinis euntes Romam pro indulgentiis. nam ſi infirmantur in aliquo hoſpitio vel Caſtro:& ibi teſtãtur coram duobus teſtibus, vel in iure.vel in itinere valebũt teſtamenta.Ratio eſt nam ſi milites expeditione de gẽtes poſſunt teſtari corã duobus teſtibus. Multo magis illi qui ſunt in expeditione ad ſalutẽ animæ & in honorẽ dei. Et de iſta ratione habes textũ ſingularẽ in. l. 16. in princ.titu.9. lib.6.ordinamẽ. clarius hoc dicit Ange.in authentica. omnes peregrini per illum text: C.cõmunia de Cuſe.in parte liberã habeant poteſtatẽ.vbi dicit.q; poſſunt peregrini teſtari ſicut milites indiſtinctè. ¶ De quo plenè Alexan.in additioni.ad Bart.in.l.fi. C.de teſtamen.non habita conſideratione:an plures teſtes haberi potuerunt? vel nõ? ☞ Et cum Ange.tranſit Pau.de Caſt.in.l.nutritoribus in verſic. Item nota. C. cõmunia de ſucce. Alex.in. d.l.finali. 1.col.in ver.dicit etiã ſingulariter Ange.& ibi Iaſo.pe.col.in verſi.nota caſum.C. de teſtamẽtis. ¶ Sexto fallit cum quis teſtatur co- *Fallit.6*
ram principe. ſiue teſtator ſit miles ſiue plebeius. Nam ſolus princeps ſufficit ad validationem teſtamenti ſine aliis teſtib⁹.dum tamen præſentia principis probari poſsit per duos teſtes. Text. eſt in.l. 5.titu.1. 6. partita.& in.l. omniũ.C.de teſtamentis. per quem text.dicunt doctores ibi.q; teſtamentum factum corã principe.eſt eò ipſo ſolẽne.Nam adhibita principis preſentia in teſtamẽto videtur ſublata omnis ſolẽnitas. ¶ Hinc dicit tex.in.c.nobiliſsimus.96.diſt.q; ſolo verbo principis creditur.quòd etiam tenet Paul. de Caſt. conſi.33. ¶ Hinc etiam dicimus.q; propter excellentiam principis omnes cõtractus de mũdo facti corã eo habent naturã bone fidei.Quia nihil eſt quod magis in principe ſulgeat quã vera religio & recta fides. vt in epiſtola inter claras.C.de ſum.trini.& fide catholica.Iſtud eſt dictũ Bal.in.c.1.§.ſi qua de pace iura. fir. in vſibus feu. ☞ Ideò corã principe nõ preſumitur aliud interuenire quã veritas. Vbi enim preſumitur veritas ceſſat preſumptio falſitatis dixi in lege iſta ſuper parte. Entre los hijos. verſi. & quãuis. ☞ Vna etenim præſumptio deletur per aliam preſumptionem.c.litteras de præſumptione. ¶ Septimò fallit *Fall. 7.*
iſta lex,&.d.l.1 ti.2.lib.5.ordina. in teſtamẽto principis in quo.& ſi nõ interueniãt teſtes erit validũ, & perfectũ per rationes q⁹ ſuprà. ☞ Itẽ quia ſolẽnitas teſtamẽti eſt de iure ciuili.vt plenè Lud.Ro. in.l.ſi teſtamẽtũ.1.col.in prin.C.de teſt. qui ad hoc allegat multa iura. Sed princeps non obligatur ad obſeruantiã iuris ciuilis. l.princeps.ff.de legibus. Quia eſt ſupra ius.c. propoſuit de cõceſsio.prebẽ. vnde poteſt tollere ius ciuile.vt per Inn.in.c.quæ in eccleſiarum de conſti. Paul. de Caſt. conſi. 105. ☞ Itẽ quia princeps cenſetur habere omnia iura in

pectore

pectore ſuo.c.1.de conſti.in.l.6.Ideo teſtando videtur nolli teſtari ſecundū diſpoſitionē dictorum iurium: ſed ad ſuum velle.quia eſt ſupra ius.vt dixi. ℣ Itē ſi princeps potuit facere q̄ in teſtamēto militis ſufficiāt duos teſtes.vt dicta.l.4.tit.1. 6.parti. cū ſimili.multo fortiùs potuit tollere in ſuo teſtamento ſolēnitatē teſtium.de qua ſupra. ¶ Idem in papa.& imperatore.& aliis principibus nō recognoſcentibus ſuperiorē. quia eadē eſt ratio ergo idem ius. ¶ Octauo fallit in teſtamenta facto apud acta corā iudice ordinario.quia valet abſq; teſtib⁹ ſicut alia acta iudicij per iudicis præſentiā tenet Paul. de Caſt.in.d.l.omniū per.l.in donationibus.C.de dona.& pro eo facit dictū Inno.in.c.quoniā cōtra 1.col.in verbo extra ordinario,& ibi Lāfran.5.col. in prin.verſi.hīc attende ſuper glo.2. de probationi.in fine. ℣ Vbi dicit glo.q̄ teſtes nō requiruntur in actis.Ideo dicit.q̄ quādo fit aliquis actus in iudicio nō eſt neceſſe.quod tabellio dicat præſentibus talibus teſtibus &c.ſed ſufficit ſi dicat. vel ſcribat actuū in præſentia iudicis.videlicet ad bauchū iuris licèt nō appareat de aliquorū teſtiū præſentia. neq; ſubſcriptione per.d.l.in donationibus. C. de dona.Et hanc dicit opinionē cōmunē. ¶ Et eſt ratio quare nō requirūtur teſtes in actis.quia acta ſuſcipiūt authoritatem ex præſencia iudicis non ex perſona tabellionis. ¶ Hinc eſt.q̄ preſentia iudicis operatur q̄ quādo cōtractus fit coram eo ceſſat præſumptio.doli.vel metus.tenet Bal.in.l.pact.nouiſsima.C.de pactis.quē referūt & ſequitur Fran. de Are.& Alex.de Imo.ibi & allegant.l.1.de prædiis curia.lib.10. ℣ Ideo ibi dicit Bar.eleganter. q̄ ſi in contractu interuenit decretū iudicis nō poterit contrahens illum contractū reſcindere allegando ſe deceptū vltra dimidiam iuſti præcij.De quo eſt tex.in.l.4.tit.7.lib.5.ordina. ℣ Quòd an ſit verùm. indiſtinctè dicit Alex. in.d.l. pacta nouiſsima. ſed melius in.l.5.d.tit.6.lib.5.ordina. ¶ Hinc etiam dicit Bal.in.l.maioribus in ver.ex hoc dico.C cōmunia vtri iudi.q̄ ſi fratres diuidunt ad breuia & ſortis in felicitate emergit intolerabilis deceptio q̄ debet in melius reformari preterquā ſi diuiſio eſſet facta per iudicē & tranſiſſet in rē iudicatam. ℣ Ex quibus, vt ſuprà poteſt dici cū Pau.de Caſt.in.d.l. omniū.q̄ valet teſtamentū factū apud acta, corā iudice ordinario ſine teſtibus. dūmō probari poſsit per duos teſtes.vt dicit Bar.per illū tex.ſed Bal.ibi dicit q̄ requirūtur ad minus tres teſtes,per.l.ſancimus.C.eo.ti. Pau.de Ca.reſpōdet cōtra Bal.q̄. d.l. ſancimus eſt in cōtrariū.dum tex.dicit non minus tribus vel inter acta adminiſtrauerit.& ſic loquendo alternatiuę vult.q̄ acta habeant vim triū teſtiū, vel tot teſtiū quot requirūtur,& hoc dicit placere Rapha.Sed oppono cōtra opinionē omniū doctorū,quibus ſuprà,& videtur q̄ ſua opinio nō procedat imo q̄ teſta. factū apud acta: licet probetur per duos,vel per.3.teſtes,vel q̄ acta habeāt vim duorū vel triū teſtiū nō valet. ℣ Nā ſi acta iudicij vt ſępe dictū eſt.& doctores dicūt q̄ habēt vim duorū vel triū teſtiū & non amplius. ſequitur q̄ teſtamentū taliter factū ſciliter corā iudice ordinario,vel apud acta nō valet. ℣ Nam iſta lex iūcta.d.l.1.titu.2.lib.5. ordina.requirit ad minus quinq; teſtes.cū teſtatur nūcupatiuè.ſeptē verò cū teſtatur in ſcriptis. aliâs teſtamentū non valet.quo ad inſtitutionem.Sed in iure nō inuenitur.q̄ iſto caſu ſufficiāt duo vel tres igitur &c. ¶ Item nō videtur bona argumētatio. vt ſi valent acta iuditij ſine teſtibus: valeat teſtamētū factum in iuditio: quia teſtamentum non eſt de actis iuditij. ℣ Quòd patet.quia iuditiū conſtat ex iudice actore & reo. vt in.§. retinende. &.§. plura inſtituta de interdictis. & in. l. in tribus,& in.l. litigantes. & ibi Barto. ff. de iuditiis. Sed in teſtamentis ceſſant ſupradicta igitur. ℣ Item ſi dicta.l. omniū de teſtamentis.& ibi Bar.& doct.dicunt.q̄ ſicut acta iuditij nō requirūt teſtes. ſic & teſtamentū factum corā principe.dūmodo preſentia principis probetur per duos teſtes, vel q̄ acta iudicij nō requirūt teſtes. vt rectius loquar (concedo cum diſtinctione de qua infrà)attamen teſtamenta.cōtractus.& alia quæ fiunt vel fieri debēt extra iuditiū ideſt quia nō ſunt de actis iuditij.dicūtur geſta nō recta.vt tenet Bart.in.l.1.col.1. &.1.oppo. ff. de offi. procu.ceſa. Ideo ſtatutū in vno nō videtur ſtatum in alio. ¶ Item ſi teſtamentū factum,apud acta inducit magnā præſumptionē propter preſentiā iudicis (fateor)tamē iſta non eſt tam vehemens præſumptio q̄ faciat ceſare omnē præſumptionē falſitatis,& ſic omnimodā ſolēnitatem teſtamenti contra iſtā.l.& cōtra.d.l.1.c.2.lib.5.ordi. in quibus ſtatuitur q̄ in teſtamētis obſeruetur nimia ſubtilitas. ne falſitas ſtruatur.vel comitatur.etiā ſi pater teſtetur inter filios.vt hic. ¶ Quæ ſubtilitas nō ſolum in teſtamētis.verùm etiā in cōtractibus in quibus interuenit authoritas notarij vel tabellionis,ac etiā ſi interuenit authoritas iudicis. reqritur nimia ſubtilitas. Vt falſitas euitetur.vt legitur & notatur in pragmaticis regni.fo.140.in fine. ¶ Itaq; ſi in cōtractibus plures interueniūt teſtes. requiritur partis ſubſcriptio.aliâs cōtractus nō valet. ſequitur q̄ nec valebit teſtamentū.nam cōtractus & teſtamenta ambulant à pari.vt plenè Oldra. cōſi.119. igitur. ¶ Item iura dicunt.q̄ non eſt recedendum à regula cum caſus nō excipitur.vt in Spe. de officiis oniū iudicum. §.vltimo.6. col. in verſic.5.dicamus. Sed caſus.de quo ſuprà non inuenitnr exceptus à regula iſtius legis. igitur. ¶ Quapropter ex his & pluribus cauſis quæ pro iſta parte poſſent addu ci poſſet ſuſtineri opinio ſupradicta. ſed propter honorem tātorum virorū nunc tranſeo ſub ſilētio. ¶ Fateor tamen.q̄ ſi teſtamentū iam factum & in ſcriptura redactum inſinuaretur in iudicio coram iudice ordinario & ꝓbaretur inſinuatio per duos vel per tres teſtes idoneos deponētes.quia fui preſens

Fallit.8 Præſentia iudicis quid operetur.

ſens.& ſic fuiſſe factū & actum & ſic fuiſſe ſcriptū ſufficeret.vt per Bal.in.d.l.omnium & Bar. in d.l. ne in arbitris vlti.oppoſitiõe. C. de arbitris crederetur eis.aliâs ſi teſtesnõ cõcluderẽt neceſſario nec redderẽt integrã rationẽ de eo ſuper quo teſtantur nõ credetur eis cõtra.c.cũ cauſa el.primero de teſti bꝰ.&.l.nõ hoc.C.vnde cognati cõtra.ea.dicit Lanfran.in.c.quoniã cõtra in parte teſtiũ depoſitiões. 4.col.in.ver.aduertendũ de ꝓbationi. Maximè ſi teſtes ſunt leues.vel quia patiũtur deffectus in perſonis. ☞ Itaq; ſi teſtamentũ inſinuaretur corã iudice ruſtico & pedaneo & tabellioni indoẽto & teſtes eſſent leues nõ crederẽt talẽ teſtamẽtũ valere. cũ hi oẽs ſint minꝰ idonei.cõtra.c.1.de teſti.cũ ſimi libꝰ. ¶ Multũ enĩ debet aduertere iudex qñ vult ſeq cõmunẽ opinionẽ an valeat teſtamẽtũ factũ apud acta.Sed qa poterit iuuenis iuriſta ĩterrogare. qd ſit ĩſinuatio & q̃liter fiat.eſt dicẽdũ. qꝺ ĩſinuatio eſt perexiſtẽtis rei ĩ ſcripturã reddata eodẽ tẽpore vel diuerſo apud cõpetẽtẽ iudicẽ facta publicatio. & eius authoritatis in publica monumenta vel acta reddatio.vt fraꝰ & ſuſpitio euitetur. & ꝑpetuo faciliòr ſit veritatis ꝓbatio.vt ꝑ Bar.& doc. loquendo in donatiõe dicũt ĩ.l.donationes.C.de dona.

Qõ. ☞ Qualiter fiat inſinuatio tene.qꝺ debet ſcribi totus cõtractꝰ.& poſtea corã iudice & partibꝰ publicari authoritate iudicis & ĩ fine ĩſtrumẽti vel teſtamẽti nũcupatiui addi. Vide licẽt.hęc omnia in ſcriptis corã tali dño iudice ſuã authoritatẽ ꝓbẽte facta & ĩ ſinuata ſũt ꝑſentibꝰ ꝑtibꝰ & ſubſcriptis ĩ ꝑſentiã taliũ teſtiũ.ita dicit Spe.ĩ ti.de ĩſtrumẽ.edic.§.porro. ĩ ver.dona.& ibi Ioã.And.in additiõe. ¶ Sed qa ſuꝑ dixi.qꝺ acta iudicij.nõ reqrũt teſtes ꝺ neceſsita te.ĩtellige niſi cõſuetudo ſe habeat ĩ cõtrariũ. tenet Bal.ĩ rubri.C.de fide ĩſtr.ſecũd a.col.ver.ſed dubitatur.Inno.& alij ĩ dicto.c.q uoniã cõtra & ibi plenè Lanfrã.in prin.§.col.in ver.hic attẽde de ꝓbatio

Fallit.9. ni.☞ Nono fallit iſta lex in quocũq; dño tẽporali habente merũ & mixtũ imperiũ.ita dicit Bar. q̃ refert Bal.in.d.l.ſancimꝰ in princi.ſecunda.col.ĩ ver. imperialis & in.verſicul.recordor de dona. Et dicit Barto.quod quidam dominꝰ de Vrſinis habebat merum & mixtum imperium in multis caſtris. & fecit teſtamentum ſine teſtibus.& quod valuit teſtamentum per rationes de quibus in dicta lege omnium.C.de teſta. ☞ Ex quo dicto ſentiunt doctores & Paul.de Caſt.in locis quibus ſuprà.quod teſtamentũ factũ à quocũque domino tẽporali habẽti merũ & mixtũ imperiũ ſine teſtibꝰ eſt validum. & ꝑ Bar.in.d.l.ſancimꝰ facit ſingulare dictum Bal. in.l.receptiua.1.col.in.ver.ibi oẽs perſonales.C.de conſti.pecu. ☞ Vbi dicit Bal. q comes aſsimilatur

Nota. ita prin.ĩ ſuo territorio vel comitatu. ☞ Itaq; ſi prĩceps poteſt teſtari ſine teſtibꝰ,poterit & comes & alij domini ꝑales habentes merũ & mixtum imperiũ.itẽ ſentiũt.q ſi põt teſtari coram principe ſine teſtibus poterit corã quocũq; dño tꝑali ꝓrões de quibꝰ in.d.l.omniũ. ¶ Profecto ſi eſſet verũ q oẽs habẽtes merũ & mixtũ imperiũ poſſent teſtari ſine teſtibus probata præſentia dnorũ per duos teſtes.ſequeretur.q iſta.l.&.d.l.1.t.2.lib.5.ordina. remanerẽt inualide,& ſine effectu.Nã paucieſſent aſtricti teſtari corã quinq; teſtibus,propter hos caſus fallẽtiæ. ¶ Quapropter ſalua pace dñi Bartu. Pau.de Caſt.& aliorũ ſuã opinionẽ ſequentiũ contrariũ teneo.Imo. q teſtamẽtũ factũ à quocũq; dũ modo tẽporali recognoſcente ſuperiorẽ debet eſſe valatũ debito numero quinq, teſtiũ. aliàs eſt nullũ.licẽt in aliquibus locis, vel caſtris habeat merũ & mixtũ imperiũ. ☞ Maxime ſi teſtatur extrà ſua caſtra:ad quod probandũ: adduco ſequẽtia fundamenta.☞ Primũ dicit Speculator in.d.ti.de officiis omnium iudi.§ poſtremò.6.col.in ver.§.dicamus. quod regulæ ſtandum eſt (Vt ſuprà dixi) cum caſus non excipitur.Sed iſta lex ponit regulam.vt omnes tã inter ſuos quã inter extraneos teſtẽtur corã quinq; teſtibus. nec inuenitur. q habẽtes merũ & mixtũ imperium excipiantur à regula iſtius legis.igitur habentes merũ & mixtũ imperiũ remanẽt ſub diſpoſitione ipſius. ¶ Secundò.miror de dño Bar.& de aliis volentibus quod.d.l. omnium. quæ loquitur in principe.extẽdatur ad inferiores. cũ inter eos(maximè iſto caſu)nulla inueniatur ſimilitudo. ¶ Nam ſi valet teſtamentũ factũ à principe,vel corã eò per.d.l.omniũ,&.d.l.5. tit.1.6.par. Eſt propter rationes, de quibus in dictis iuribus, quæ omnes,nec ipſarum aliqua nõ vendicant ſibi locum in aliis inferioribus à principe.☞ Nã nemo citra principẽ poteſt tollere ſolẽnitatem iuris ciuilis,nec poteſt facere q leges locum non habeãt in ſuo teſt. ☞ Itẽ nemo citra principem eſt credendus abſq; iuramẽto quacũq; præfulgeat dignitate in.c. cũ à nobis de teſti.c.quoniã contra de probationi: cũ ſimi. ¶ Nec vllus citra principem præſumitur habere omnia iura in pectore,vel in eo eſſe legalis philoſophia,vt in.d.l.omniũ,& in.d.c.1.de conſtitutio.in.6. ☞ Itẽ argumentũ de comite ad principẽ vt dixit Bald.in.d.l.receptitia. eſt falſa(ſalua pace) ipſius Baldi. Nam contra eum eſt gloſ.in. c.1.ſi de inueſti. inter dominum & vaſſal. lis oria. in parte abſeruetur. Alexand.poſt Imol. in. l. 5. in principio. ff. de verb. obliga. ¶ Item rex tanto dignior eſt comite quando maiores habet ſub ſe quam comes, vt in authentica . de defen. ciuita.§. 1. in fine. collatio.tertia. ¶ Hinc dicit Andreas de Yſernia in ſua peregrina.ſuper prologo,in. §. liquet numero 21. cum ſequentibus,quod illud quod dicimus habere locũ in rege nõ ſequitur habere locũ in comite,vel varone infeudato per vexillum à rege.Quia nõ eſt tãtæ efficatiæ dignitatis comitis & varonis. qa comes,& varo ſunt ſub rege. qui eſt monarcha. argu.l.benè à Zenone.C.de quadrie.præſcri. ¶ Et q comes recipit poteſtatẽ à rege : & q ſit multum inferior ab eo. patet per totum titul. de comitibus

cõſiſtorianis,

conſiſtorianis,& in titu. de comiti.& tribu.ſchola. & in ti.de comiti.rei mili.li.12.cū duobus ti.ſequē. ☞Hinc dicit Spe.ti.de iuriſditio.oīm iud.in prici. q̄ maximi iudices ſunt ſupilluſtres.ſ.impator & pa pa:medij ſunt ſpectabiles,vt magiſtri militū, comi tes & varones. ¶ Vnde verſus illuſtris prim⁹ medius ſpectabiliſsimus à ſummo clarū cœpit habere gradū, vt dicitur in Spe.vbi ſuprà. ¶ Itē argu.de minori ad maius nō procedit in.l.naturaliter.§.1.ff. de acquirē.poſſe.facit.c. ſicut vrgeri, & ibi glo. in verbo,ergo,&c.1.q.1.Sed princeps eſt maior,& do min⁹:alij domini tēporales ſunt ſubditi & inferiores,vt ſuprà dixi.et habetur p totū ti.1.2.parti.Ideo quia in inferioribus nō eſt eadē ratio quæ in ſuperioribus,non erit idē ius.vt.d.l.quod dicitur. ff. de pactis. ☞Itē ſi inter principē & inferiores ab eo nō eſt oīmoda ſimilitudo: ſed datur aliqua diſsimilitudo in eo ſuper quo quæritur nō valet argumētatio. c.cū dilecta, de cōfirmatio. vti.vel inuti. &.c.ſicut vrgeri.☞Itē ſublata ratione legis facit ceſſare diſpoſitionē ipſius.tenet Bar.in.l.ſi cùm exceptio.§.poſt annū,in fi.ff.quod metus cau. Sed nulla ratio bona poteſt ſumi ex.d.l.omniū,vt ipſius diſpoſitio locū habeat in inferioribus à prīcipe igitur. ☞Abſonū enim eſſet affirmare,vt teſtamēta omniū habentiū merū & mixtū imperiū valeāt ſine teſtibus,vel eorum quæ teſtātur corā eis. Nam ſunt nōnulli quos noui, & habeo conuicinos habitantes in aliquibus locis vel caſtris,merū & mixtū imperiū,quorū facultates & redditus nō ſufficiunt ad victū & veſtitum,ipſorumq; tabelliones ſunt ruſtici & indocti, & quaſi ſcribere neſciūt. Quorū teſtimoniis durū eſſet credere in leuibus, quātò magis in teſtamētis in quibus nimia ſubtilitas requiritur, tā inter ſuos, quàm inter extraneos,ne falſitas cōmittatur,vt iſta lex dicit. ¶ Item ſi nō creditur tabellioni creato à principe,dicēti aliquē teſtaſſe corā eo & corā duobus teſtibus regulariter, per.d.l.1.ti.2.li.5. ordina. niſi adſint tres teſtes cū tabellione ad minus,multò minùs credendū eſt tabellioni creato ab inferiori, colligenti teſtamentū cum duobus teſtibus.☞Maximè ſi tabellio & teſtes ſunt ruſtici & indocti, & pauci crediti, vt ſuperiùs dixi. Et hoc tene quicq̄d
10.*fallit* dixerint doctores,quibus ſuprà. ¶ Decimò fallit, cùm quis teſtatur corā epiſcopo,qa valet teſtamentum ſine teſtibus, dūmodo præſentia epiſcopi probetur per duos teſtes. Et hoc bene probatur per rationem,de qua in.d.l.oīm. C.de teſta. ¶ Nam ſi teſtamētū factū corā principe valet ſine teſtibus, ex quo præſumitur eſſe corā eo multitudo perſonarū. hoc idē præſumitur in epiſcopo, non enim præſumitur eſſe ſine multis.vt dicit glo.in.d.l. omnium, in parte,intra tot. per auth. quomodo oportet epi. §.illud,colla.1.&.c.epi.&.c.peruenit.2.q.7. &.c.fi. 36.diſtin.ſi enim in epiſcopo eſt eadē ratio, quæ in principe,erit idē ius.per.d.l.illud.ff. ad.l. Acq. Et bene ad hoc facit.c.quicunq;.2. q.1. vbi ſolo verbo epiſcopi creditur,& ipſe præfertur pluribus teſtibus contrariū deponentibus. ¶ Ex quo dicit Spe. in ti.de inſtrumēto edic.§. reſtat, in verſi. cū literis epiſcoporū,q̄ quādo inſtrumentū fit corā populo, vel in publico parlamēto, vel in generali conſilio, non eſt neceſſe q̄ notarius aliquos teſtes apponat. Quod etiā tenet Iaſ.in.d.l.omniū.6.col. in glo. ſup parte,teſtib⁹, in verſi.cōfirmo quia alibi &c. ☞Sed iſtud dictū Spe.quem refert & ſequitur Iaſ.meliùs facit ad ea quæ dicuntur ſuper oīa fallentia, ſuprà, dum loquitur de teſtamēto facto apud acta, coram iudice ordinario,et ſic in publico parlamēto. ☞Nā ſi tenemus q̄ iudex ordinarius ſit de parlamēto vel de conſilio principis, vbi ceſſat oīs ſuſpitio, fraus, & dolus,indubitanter eſt tenendū,q̄ teſtamentum factum in tali parlamēto vel conſilio, valet ſine teſtibus, dūmodo probetur ibi factū fuiſſe per duos teſtes.quod non eſt in curiis inferiorum iudicū,vt dixi in octaua fallentia. Hi enim iudices qui non ſunt de parlamēto vel de ſenatu principis, ſunt inferiores & pedanei, vt habetur in rubro & nigro. C.de pedaneis iudi. ☞Igitur,in teſtamento tamen facto corā epiſcopo, dubito q̄ valeat ſine teſtibus de quibus in.d.l.1.titu.2.li.5.ordina.per rationes de quibus in nona fallentia ſuprà. ☞Itē quia ſi coram epiſcopo præſumitur eſſe multitudo prout coram principe.Non ſequitur ex eo q̄ teſtamentum factū coram eo ſine teſtibus valeat. Ex quo inter principem & epiſcopū iſto caſu nō datur oīmoda ſimilitudo,vt patet ex.d.l.omniū,& argu.à ſimili nō,pte dit dato vno diſsimili, vel quādo nō datur oīmoda ſimilitudo per.d.c.ſicut vrgeri, & ibi glo. in parte, ergo,&.c.1.q.1. ☞Itē.c.quicunq;.1.q.1. in hoc corrigitur in totū,vt plenè do.Card.ibi. ¶ Vndecimò 11.*fallit.*
fallit cū teſtatur ad pias cauſas:quia tunc ſufficiunt duo teſtes per.d.l.1.ti.2.li.5.ordin. ¶ Duodecimò 12.*fallit*
cū teſtatur inter clericos per.c.fin. de teſta. ¶ Sed quia in princ.iſtius gloſſæ dixi,q̄ milites in prælii diſcrimine poſſunt teſtari coram duobus teſtibus. ☞ Limita. Niſi miles data opera & affectata cauſa reipublicæ abiit in bellū: qa tūc nō gaudet in teſtādo priuilegio militari. Tenet Ludo.Roma.ſingulari ſuo.591. vbi dicit, q̄ abſentes cauſa reipublicæ vt ambaſiatores multa habent priuilegia: attamen quia aliqui data opera & affectante cauſa reipublicæ abſunt, dicit q̄ non gaudēt illis priuilegiis per legem qui data opera. ff. ex quibus cau. maio. &.l. pe.C.quomodo & quando iudex,&.l.vniuerſi,de lega.li.10.ſecundū vnā lecturā. ¶ Dicit inſuper,q̄ omnis ille q̄ abeſt à cauſa reipublicę in officio pāuci valoris,præſumitur affectāter & data opera abeſſe,per tex.ſingu.in.l.ſpadonē.§. fi.ff. de excu.tuto. quē tex.nemo ad hoc notat ſecundū Ludo. vbi ſuprà.ideo dicit menti tenendū.☞Iſtam concluſionē tenet Roma.in.l.3.§.ſubuenitur.ff. ad Silenia, per. d.l.vniuerſi, ſecūdū vnā lecturā,quam refert & ſequitur Petrus de Rauena in ſuo alphabeto ſuper

rubri.

rubrica delegationibus.fol.80. ☞Sed tu regnicola tene contrariũ per iura & fundamenta quæ ſequũ tur. ☞Primũ per textũ ſingularem in.l. milites. C. locati.vbi text. & docto. dicunt, quòd milites qui aluntur à republica debent militare pro ipſa, & ſi militant ſequitur,quòd gaudent priuilegio militari in teſtando.Si ſunt in caſtris vel in prælij diſcrimine,vt ſuprà dixi: ſed melius & clarius hoc dicit l.2.ti.2.lib.4.ordinamen. Vbi dicit quòd ſi milites mercedem recipiãt à principe priuilegio gaudent militare. ¶ Et benè ad hoc facit.c.cũ in officiis de præſcriptio. & quod in Spe de recuſa §.6.in ver.ſi quis prouidebit.vbi dicitur q nõ debet qs militare ſumptib⁹ ſuis.ideo miles militando pro republica poteſt ab ea mercedẽ recipere.nec per hoc amittit priuilegiũ militarẽ.& benè ad hoc facit tex.in aut. de mãda.prin.§.ſed neq; milites colla.3.vbi dicitur q quando rex vel comes habet guerrã cum aliquo inimico ſuo,q non debẽt varones vel ſcutiferi ſuis expẽſis ſeruire regi vel comiti:ſed ipſe rex vel comes debet facere expẽſas,& hoc ſi ſupettũt facultates regis. vt notatur in. l. breui. C. de epa. audi. & iſtã partẽ puto veriorẽ,& video illã in pratica obſeruari.licèt affectata cauſa,vel dattã opera militis. ☞Et reſpõdeo ad cõtraria quæ multũ videtur oſtare,& primũ ad legẽ qui data opera.ff.ex quib⁹ cauſis maio.q ibi ibat cõductus propter lucrũ, vt euitare litem quam ſperabat moueri cõtra ſe. vel quia iam lis mota erat, aliàs non fuerat iturus in bellũ, & ſic ibat in fraudẽ creditorum. Sed quia fraus & dolus nõ debent alicui patrocinari.v.c.ſuper litteris de reſcri.nemirũ ſi dicto caſu miles in bello nõ gaudeat priuilegio militari. ☞Si tamen principaliter nõ in fraudem:ſed pro intereſſe iret in bellum. Vel quia nõ in fraudẽ creditorẽ,vel vt euitaret litẽ teſtãdo in bello priuilegio gauderet militari. qa vt dixi reſpublica cõſueuit ſuis militibus in expeditione occupatis pro ſuo victu & labore aliquid erogare.quo caſu nõ habet locũ.d. l. & ſi data opera.Sed tantum cum vadit in fraudẽ,vt litẽ euitaret. ☞Item.d.l. pe. C. quomodo & quãdo . iudex potius ſentit contrarium eius pro quo fuit inducta. Immo dicit q ſententia lata contra abſentẽ ex probabili cauſa & neceſſaria nõ præiudicat. ☞Itẽ. d.l. vniuerſi nõ loquitur in caſu noſtro, ſed in præſtatione numerũ, vel aliter.d.l. patitur plures intellectus ad minus quinq; vel ſex ideo non eſt allegãda in decisionibus cauſarũ,dixi in prooemio iſtarum legũ in glo.ſuper parte, entendimiento. in verſic. Et ex hoc dicit Bal. ¶ Vel poteſt dicit.q loquitur in numeribus nõ in teſtamẽtis. ☞Itaq; licet nõ excuſetur à præſtatione numerũ nõ prohibetur teſtari iure militari cũ eſt in expeditione. Aliud enim eſt excuſari à præſtatione numerum aliud teſtari. ¶ Nã primũ eſt in præiudiciũ principis, vel creditorũ,aliud in nullius præiudicium. ☞Vel aliter ſecundũ Bar.ibi miles recipit dignitatẽ ſuffragio, & pacto,vel propter ſalariũ,vel contẽplatione ſalarij,quo caſu poſſet verificari dict.Ludo. vbi ſuprà pro qua benefacit.l.reipublicæ.ff. ex quib⁹ cauſis maio. ¶ Vel aliter,& benè iura ſupradicta, vt ſuperi⁹ dixi loquũtur in prẽſtatione numerũ & debitorũ. ¶ Et non debẽt extendi ad teſtamẽta cũ ſint pœnalia,& in præiudiciũ pugnantiũ pro fide, vel pro republica,vt dicit Bar.in.l.illud. C.de ſacroſa. eccle. ☞Nã vt ipſe dicit nõ fit extẽſio ad caſum etiã ſimilẽ quãdo eſt prohibita.ſ in odioſis. ſecus in fauorabilibus, & benefacit.c. odia de regu.iur. in.6. ¶ Leges verò regulariter nõ habẽt locũ, niſi in caſibus in eiſdẽ legib⁹ cõprehenſis,vt per Bal.in aut. cui relictũ.1.col.C.de indic.vidui tollẽ. ¶ Nec eſſet ponere os in cælũ affirmare q ſi miles propter delitũ ab eo comiſſum,vel quis aliàs condenaretur ad ſeruiẽdũ in bello certo tẽpore ſumptis ſuis, vel ſumptis prĩcipis,& ibi poſit⁹ in diſcrimine prælij teſtaretur corã duobus teſtibus,q valeret teſtamentum per ſupradicta, quæ omnia menti comenda. *Extẽſio ad primã falsitatẽ cõtra proximã limitatio.*

¶ Nuncupatiuo.ex verbis iſtis iũcta.l.1.de qua ſupra eſt notandũ, q teſtamẽtũ ſine ſcriptura corã quinq; teſtibus adminus corã tribus.necnon teſtamentũ factũ cũ ſcriptura corã tabellione ad hoc tãtũ vt probetur fuiſſe factũ dicitur nũcupatiuũ.cõcor.l.1.ti.delas mãdas.fo.leg,&.l.1.tit.1.6.par.& gl. in.l.hac cõſultiſsima.§ per nũcupationẽ. C.de teſt. ☞Ex quo ſequitur,q ſi notarius in ſcriptura teſtamẽti nũcupatiui aliqua omiſit apponere non vitiatur propterea teſtamentũ,quia ibi ſcriptura,nõ eſt de ſubſtãtia teſtamẽti,ſed fit ad ſolã probationem iõ talis error nõ vitiat cũ teſtatorẽ cõſtet nũcupaſſe & ſic cõpleuiſſe pfecta eaq; ipſe debuit ad ſubſtantiã teſtamẽti arg.l.pactũ.qd bona fide.C.de pactis, &.l.cõtrahitur. ff. de pign.iſta fuit cõcluſio Bal.& Lud.deRo.in.l.error.C.de teſt.& pro iſta parte ad duco ſingulare dict. Ab.in.c.bone.3.col. prope me diũ de elect. vbi dicit. q ſi in cauſa fuit oblatus libell⁹ ineptus q talis ineptitudo nõ hẽt irritare.ſeu vitiare ſi talis erat cauſa in qua ꝺ neceſsitate nõ exigebatur libellus. ☞Facit in ſimili quod legitur & notatur in.l.vinũ.ff.ſi certũ pet. Et per hoc limitatur.l.iubemus in fi.C.de teſta.& quod dicit Bal.in l.fi.5.opp.C.de edic.diui Adri.to.vbi dicitur q ſcriptura nõ ſolẽnis præſumitur falſa:quia intelligitur vbi requiritur ſcriptura, vel quãdo in ea deficiunt ſubſtãtialia,vt patet ex.d.l.iubemus.ſecus vbi non requiritur ſcriptura,quia tũc nõ vitiatur licèt in ea deficiãt aliqua non ſubſtãtialia,ſed de ſolemnitate. ☞Et nota q teſtamentũ nũcupatiuũ cũ conficitur corã tabelione debet legi ipſis teſtibus, aliàs nihil valet p.l.fideicõmiſſa.§.quotiẽs, & ibi doct.de leg. 3.&.l.ex ea,& ibi Bar. ff.de teſt.&.l. hac cõſultiſsima.§.ad cũ humana.C.qui teſtamen. fa.po.

Adde. Quæſidicãt iſta iura,q nõ ſufficit ad validationẽ teſtamẽti ſola volũtas teſtatoris,vel q teſtator diſponat teſtãdo.

do.vt in.§.diſponat in authē.de nup.colla.3.&.l.in conditionibus.ff.de condi.& de.&.l.1.ti.1.6. parti. ſed quod teſtamentū legatur ipſis teſtibus. vt hîc. ¶ Et quòd dicimus de teſtamēto. idē eſt dicendū de cōtractibus, vt ſi tabellio rogatus à partibus in ſcriptis colligit cōtractum:licèt partes conſentiant in contractu fidem non facit,niſi ſcripta in contractu legantur ipſis teſtibus & partibus,text.hoc dicit in pragmaticis regni fo.240.prima ordinatione tabellionū.tenet do.Abb.in.c.cū. p. tabellio. 2. in ver.in facto etiā de fide inſtru. ¶ Et nota iuuenis legiſta.q ſcriptura teſtamēti vel contractus nō dicitur lecta,niſi legēs ſcripturā occulis proſpiciat et legat ipſe tabellio.nō ſi recitat menti & ore.cōcluſio eſt Bal.in.l.1.§.& ideo & ibi Raphaël & Imol. ff. de his quæ in frau. debi. ¶ Et ſi bene reſpicis quando tabelliones recitāt cōtractus innitos inter partes videbis illos mente & ore recitare. nō legere inſpiciēdo literā contractus . vel inſtrumentorum aut teſtamēti,vel cōtenta in eo,quòd ego pluries vidi. Ex quo poterit cōtractus vel teſtamentū inualidari. ſi probari poſſet per teſtes. ¶ Itaque quod dicimus de cōtractibus de teſtamentis dicendū eſt.nam iſta argumētatio de cōtractibus ad vltimas volūtates, & ecōtrà eſt licita vt. l. pactū. ff.de pactis,&.l.ſi ſeruū.§.eum qui delega.1. ¶ Sed contra iſtud opponitur.q ſi contrahimus ad inuicē cū ſemel cōtractus abſolutus eſt nō poterit vnus noſtrum reſilire à cōtractu, tamē ſi in teſtamēto meo tibi legatum relinquo? te inuicto iſtud legatum potero reuocare vſq; ad vltimū vitæ exitū. ergo &c. ℣ Solutio iſtud eſt regulare.fallit in caſibus in quibus vltime voluntates reputātur principaliter cōtract9 inter viuos excedere.nā in illis nō eſt arguēdū de vltimis volūtatibus ad cōtractus. Et ille ſunt quatuor potiſsimè. ℣ Primo.vltime volūtates excedunt cōtractus quia in vltima volūtatate ſolo cōſenſu teſtatoris legatū efficatiā poteſt habere.l.cōditionibus.ff.de cōd.& demonſt. quòd non eſt in contractibus inter viuos.vt.l.1.ff.de pactis. Vbi cōſenſus vtriuſq; contrahentiū ſortitur efficaciā contractus &c.Ratio eſt.quia contractus qui inter viuos fiūt cū deliberatione fiunt,& maxime ſi difera tur contractus impleri donec alter contrahentium conſenſerit.cum non ſit veriſimile eum mori. ideo nō eſt periculū ſi expectaretur donec cōſenſerit.vt d.l.1.§.vſq; adeò.ff.de pactis. ℣ Sed vltime volūtates fiūt in periculo mortis,nec locus amplius de liberandi patitur cōſiliū vt.l.ſi.ff.de exercito. ℣ Secundo excedūt vltime volūtates cōtractus inter viros priuilegialiter. qui in vltima voluntate. actio ignoranti & inuicto quæritur cōmutabiliter. quia repudiare poteſt,& tunc nihil ſibi quæritur.l.cum pater.§.ſurdo de lega.2.& in.l. proinde. ff. ſi certū peta.Sed in cōtractibus nulli inuicto queritur.Sed oportet q conſenſerit & volens.vt.l. ſi nulla.ff. de ſolutio.Ratio eſt,quia cōceſſum eſt ſibi efficaciam legitimus conſenſus præbeat ſi diceretur, quā ſibi nō queritur actio donec ſciuiſſet.Sequeretur quòd conſenſus duorū conuenientiū diſpartitus eſſet vt diſperſus in tēpore poſſet conuentionē & obligationem inducere. Iſtud non eſt verū.oportet enim quod ſimul & ſemel eorum conſenſus interueniat v.d.l.1.§.adeò.ff.depactis,&.l.1.titu.2. 5. parti. Sed cum teſtator conſenſit,& mortuus eſt amplius eſt amplius non poteſt conſentire. ¶ Si igitur cōſenſus legatarij requireretur ſequeretur quod obligatio poſſet oriri ex conſenſu poſtea interueniente, quòd eſſe nō debet ideo &c.Ideo obligatio ſtatim ſibi queritur.vt.d.§.ſurdo. ℣ Tertiū eſt in quo vltime voluntatis excedūt contractus,ſed quia ex vltima voluntate trāſfertur dominium ſine traditione ſi mihi rem ſuam legauit à tempore hæreditatis mihi queritur dominium.vt.l.à Titio.ff. de furtis. l.34.cū ſimi.ti.9.6.parti.ſed in cōtractibus nō queritur dominiū ſine traditione.vt.l.contractibus.C. de pactis. Et ratio eſt.vt vltime voluntates facilius cōſequātur executionē. ℣ Quia licèt cōtractus ſint in pendenti vltime voluntates tantū non poſſunt. vt.l.eſt receptū.ff.cōmunia prædio. ℣ Item in vltima volūtate latior interpretatio faciēda eſt quam in cōtractibus inter viuos. Ideò ſi mihi fundū vendat videtur illum liberū vendere. nō autē cùm inſtrumentis ibi exiſtentibus. l. ſi cum fundum. §. 1. ff.de verbo.ſigni.ſed in vltimis volūtatibus ſi quis mihi leget fundū videtur liberū legare,& cum inſtrumentis.vt.l. inteſta.ff. de regu. iuris, &.l. vlti. ff. de conſti. princi. &. l. inſtructa. C. de fideico. ℣ Fallit ſecundū Bar.in.d. §. quotiens in teſtamēto facto inter liberos quod legi nō debet. ℣ Sed Bald. cōtra.in.d.auth.quod finc.1 col.ver.& ex prędictis determinatur.quęſtio.C. de teſta.quæ opin.hodie eſt vera per iſtā legē in ratione ſui,quia in teſtamēto non eſt differētiu cum teſtatur inter ſuos & extraneos. ℣ Item quia nō eſt integer teſtis qui nō vidit nec audiuit contēta in teſtamēto,vt in. l. ſi non ſpeciali.C. teſta. ℣ Et idem in quibuſdam cōtractibus qui in ſcriptis fieri debēt quia debēt legi ipſis partibus & teſtibus,ſecundnm Abb.in.c.cū.p.tabelio.2. col.ver. infero etiā ad aliam quæſtionē de fide inſtru. inquit enim quod vbi ſcriptura eſt de ſubſtantia probationis,vt quia actus eſt talis de ſui natura,vel actum fuit inter partes,vt actus fieret in ſcriptis quia tunc clariſsimam eſt nō valere quicquid ſcribitur,niſi prius coplete ſcribatur. poſteaquę legatur corā teſtibus & partibus.l.contractus, & ibi docto.& Bar. C.de fide inſtru. de quo eſt hodie tex.expreſſus in pragmaticis regni.fo.240.incipit, primeramente,vbi habetur qualiter tabelliones ſe debent haberè in aſſumptione ſcripturarum idem tenuit Abb.in.c.1.4.col.ver. vnde non requiritur de fide inſtru.& ibi Ioan. And. & in addi. ad Spe.in tit.de inſtru. caut.§. oſtēſo.ver. illud quoq; Bart.in.l.gallus.§.idē credendū.ff.de liber.& poſt.

Nota. dictum.

Oppo.

So:

& tunc

& tunc quando ſcriptura legitur ipſis partibus & teſtibus habet locum dictum Ange.3.l.ita ſtipulatus.§. Griſogonus.ff. de verbo.oblig quod ſubſcribens ſe in ſcriptura videtur confirmare omnia prę cedentia. ſi fuerunt ſibi lecta omnia in ſcriptura contenta,aliâs non.

Adde. An teſtamentū ab incipiēte mori factum & ſigillatū in abſentia teſtatoris ſit validū. tenet Matth. de Aff li. indeciſio. Nea.deci.69.nu.1.dicēs q̄ nō valet p tex. in.l.ſi nō ſpetiali.&.l.ſi vnus.C.de teſta. vbi. vide. ☞Quod procedit vt ſuprà dixi in teſtamēto nūcupatiuo.in teſtamēto tamē in ſcriptis eſt ſecus, quia poteſt fieri etiā ſi non legatur ipſis teſtibus , notatur in.l.2.& ibi Bar.ff.quēad.teſta.ape.& in.d.§.ad cum humana. ☞Sed quia dixi q̄ teſtamentū nuncupatiuum,vt valet requiritur q̄ legatur ipſis teſtibus:quæro an debeat publicari:iſta lex hoc nō dicit:ſed iura volūt q̄ ſic in.l.publicati &.l.teſtamenta omnia,&. l.omnium. C. teſta. & quaſi per totū. ff. &. C. quemad.teſta. ape. & quaſi per totū titu. 2. 6. parti. ſignanter in.l.3. &.4. eod.titu. ☞In tantum q̄ ſi vnus teſtis tantū de fuerit ante publicatione teſtamentū non valet. tenet glo. quæ reputatur ſingularis in verbo,obligetur,ſecundum docto.& Bar.in ver.quæro quid ſi teſtes in.l.2.C. quēad.teſta ape.idē Bar.in.l.2.eo.ti.ff.in prin. quod dic verū niſi eo viuo facta fuerit recognitio ſubſcriptionis & ſigili à teſtatore corā notario & teſtibus,vel etiā tēpore ſubſcriptionis fuerit rogat⁹ ali⁹ notari⁹ de ſubſcriptione illius , vel niſi eo viuo teſtamētū publicetur vel apperiatur q̄ etiā tenet Bal.in addi. ad Spe.in ti.de inſtr.edi.ver.ſi deceſſit, & in.l.2.C. de fideic.& in.l.2.2.co.ver.interdū.C. de teſt.fētit gl.in.d l.publicati.in pte publicati latè p Iaſ.in.l.2. C.de bon.poſſe.ſecūdūtabu. ☞Intellige q̄ teſtamē tū vt valeat debet publicari p ſupradicta iura:quādo teſtamētū eſt factū corā teſtib⁹ ſine tabellione: ſiue teſtamētū fiat in ſcriptis ſiue ſine ſcriptis.quia tūc debet publicari aliâs nihil valet ſi negatur. Tenet Bal.in.l 1.C.de teſta.& doct.vbi ſuprà & Bald. in.d.l.hac cōſultiſſima in fine.ver.ex hoc credo.C. qui teſta.fa.po.quia tūc priuata eſt ſcriptura vt per doct.vbi ſupra,& fidē nō facit.vt.l.nuda & auth.et ſi cōtractus.C de fide inſt.&.l.ſcripturas.C.qui potio.in pigno ha.&.l.cōparationes iūta auth.ſequēti. C.de fidei.inſtru.vbi dicitur. q̄ ſcriptura nō facta corā tabellione dicitur ſcriptura priuata tenent doct.& Abb.in.c.1. 1.col. verſi.item infertur de fide inſtru.vbi dicūt quod ſcriptura priuata dicitur illa quę ex ſe fidē non facit:ante quā fides imponatur ei(priuata).i.à nō habēte officiū publicū cōſcripta,& tunc corruit ſcriptura ſi teſtes inſcripti deceſſerint, vt per doct. vbi ſuprà, vel ſigillū habeat authēticū,aut à notario ſit cōſcripta.tex.& ibi Ab. in.d.c.2. de fide inſtru.tūc enim,ideſt,quādo à notario nō eſt confectum teſtamentum debet publicari aliâs nihil valet,vt dictum eſt ſuprà. ☞Si tamē factum eſt teſtamentū coram tabellione audiente, & ſciente omnia quæ inteſtamento ſunt ſcripta, ſiue teſtamentum fiat nuncupatione: ſiue in ſcriptis non debet notario publicari, quia publica eſt ſcriptura & à publica perſona facta. tenet Bald.in.d.l. hac cōſultiſſima in fine,& Bar.in.d.l.2.ff.quemad. teſta.ape.Bal.in.d.l.1.C. de teſtamen. notatur.in.l. fi. C.de fideico.Inno.& Abb. in.d.c.2. de fide inſtru.& ibi glo.in parte publica manu,& Iaſ.vbi ſuprà. ☞Et nota q̄ ſcriptura publica manu conſcripta fidem facit ſi teſtes inſcripti deceſſerint dūmodo facta ſit cū ſolemnitatibus requiſitis,ſecundum glo.in.d.c.2. tenet Lud.de Rom.in.d.l.1.6. col.ver. in ead.glo.& ibi Ange.C. de teſta. qui allegat glo. in.d.l.2.C.quēad. teſta.aperi. referens ſe audiuiſſe viua voce à Bartul. qui multum ponderabat illam glo.& præcipiente ſuis diſcipulis deberet illā ſingulariter notare. ☞An autē teſtamentū nūcupatiuū poſsit probari per publicā ſcripturā gl.in.d.l.1. in parte vſq; adhuc.verſicu.ſic ergo. tenet q̄ ſic.de quo notatur plenè in.d.l.fi. C.de fideico. &. l. 2. C. de bono.po.ſecun.ta.& in.l.hæredes palā in prin. ff.eo. ☞Sed quæro teſtamentū eſt apertum ipſis teſtibus:nunquid per hoc dicatur publicatū , tene q̄ nō:ſed demū receptis aſertionib⁹ teſtiū publicatur p iudicē & notari⁹ pblic⁹ rogatur.tenet Bal.in.d.l. 2.ad finem.C.queadm:odū.teſta.ape.de quo habes hodie tex.in.l.4.tit.2. 6. parti. ☞Item quæro qualiter teſtamētū publicatur glo.in.d.l. publicati dicit q̄ is cuius intereſt debet cōparere corā iudice ordinario p legē teſtamēta omnia.C. de teſta. & debet petere q̄ teſtamētū aperiatur & teſtes iurēt ita eſſe verū,quēadmodū ſcriptū eſt: & poſtea in publica carta cōſcribetur , vel in eodē ſi prius erat ſcriptū, ſed ſi ſcriptū non erat,publicatur hęc voluntas, & proderit, vt licēt aliquis moriatur teſtiū probetur per ſcripturā quæ prius nō erat,vel erat priuata & tūc teſtamentū publicatur,ideſt in publicā formā redigitur. ☞Et nota.q̄ in hac publicatiōe.ideſt reductiōe in publica forma nō datur libellus, nec lis cōteſtatur,debet tamē in actis ſcribi qđ petitur, vt iudex ſcire poſsitqd facere debeat,vt qa petitor nō poſsit variare.tenet Bal.in.d.l.publicati p legē curēt.ff.de teſti.de quib⁹ omnib⁹ hodie habes tex.in l.3.&.4.ti.2. 6.parti. ☞Sed nūquid debēt aliqui citari in prædicta publicatione & receptione teſtiū dic q̄ ſi ex tali publicatiōe nemo præiudicatur ita q; inſtitut⁹ eſt talis cui à iure debetur hæreditas defuncti ſecundū diſpoſitionē.§.ſui inſti. de hæredū quali.& diffe. & tūc nullus eſt citādus,nā quādo talis eſt act⁹ in quo nō tangitur ius abſentis ibi nō requiritur citatio nec iudiciorū ſtrepitus ſeu figura. l.de vno quoq;.ff.de re iudi.l.nā ita diu⁹.ff.de adoptio.l.4. §. illud.ff.de fideico.liber.gloſ. & doctor. in.l.maiorem. C.de pactis,tenet Paul.de Caſt.cōſilio ſuo.214. per legem recuſare in prin.ff.ad Trebe.

Nota.

be.ſi vero ex hoc poſſet alicui præiudiciũ generari,vt quia eſt talis qui ſuccederet ſi teſtamentũ nõ eſſet, & tũc debet vocari is cuius intereſt, vel põt intereſſe.l.in cauſa.§.cauſa.ff.deminori.l.ſi quãdo. C.de teſti.l.ſolã eod.titu.c.in nomine dñi de teſti. ☞ Itẽ quæro an ſufficit citatio generaliter dic q ſi aduerſarius eſt certus debet ſpecialiter citari argu. tex.in auth.nouo iure.i.reſpõſo. C. de pœna iudi. qui male iudica,vbi autẽ aduerſarius nõ eſt certus ſufficit generale,pclama.c.fi.de maio. & Abb.c.eã in tua qui matri.accuſa.po.l.eo.tẽpore.C de remiſ. pig.doct.in.d.l.publicati. ☞ Sed nunquid debẽt capitula & interrogatoria dari, & ſentẽtia ferri.Bal. in.d.l.publicati tenet quod aut teſtamẽtum eſt factũ in ſcriptis, aut nũcupatiuè. 1. caſu nec capitula neq; interrogatoria ſunt neceſſaria,quia offitiũ iudicis eſt in hoc ſolo,vt citatis teſtib⁹ & hij qui lędũtur ipſi teſtes iurati deponãt & recognoſcãt ſua ſigilla nec eſt neceſſe q teſtificetur de cõtẽtis ĩ teſtamẽto cũ id occultũ ſit,vt inſti.đ pupi.ſubſ.§.ſint autẽ quis,&.l.qui teſtamẽto.§.fi.ff.eod.l.ſi quis ex ſingularibus.ff.quẽadmo.teſta.aperi.melius in.l.2.ti. 1.in prin.6.parti. ☞ Secundo caſu expedit formare capitula & interrogatoria,quia teſtes debẽt dicere totũ tenorẽ teſtamẽti.l.hęredes palàm in princ.ff. de teſtamentis & inſti.eodẽ.§.fi. ☞ Sed nũquid ſuper hoc debet proferri ſententia diffinitiua in ſcriptis.Bal.vbi ſuprà dicit q nõ quia poteſt eſſe diffinitiua cum nõ contineat condẽnationẽ vel abſolutionem,ſed meram probationẽ.l.cum iudex. C.de ſenten.& interlocu.omnium iu. inter loquendo tamen dicta teſtium publicauit.nã publicatio.teſtiũ eſt interlocutoria.l.prolatã.C.de ſenten.l. poſt ſententiam.ver.interlocutiones,eod.ti.☞ Poſt aperturã teſtiũ iudex viſa & examinata eorũ fide interlo quẽdo pronũtiabit & mãdauit ipſas ateſtatiões in publicã formã redigi ad perpetuã rei memoriã.qđ etiã ſi nõ dicat expreſſe tamẽ eo ipſo quod atteſtationes ſunt publicate perpetuo valeat. l. geſta. C. de re iudi. l.fi.C.de teſti.&.l.4.ti.2. 6. parti. ☞ Nec poterit hoc caſu appellari.l. fi. de ap.recipi. l. quis quis.C.quo appe. non recipi.maximè cum omnia ſint ſalua in ipſa petitione hęreditatis & principali quæſtione. argu. text. in.l.1. C. quo bono, &. l. 3.§.ibidem.ff. ad exibendũ,tenet Bal.in.d.l.publicati. ¶ Sed quia Bal.ibi.dicit quod publicatio debet fieri coram iudice cõpetenti per.d.l.teſtamenta omnia adde quod iudex iſte cõpetens erit fortè ille coram quo veniret ventilanda ipſius teſtamenti vis, & quæſtio. & hoc per text. in. l. cum his. §: tranſationes,cum ibi notatis.ff. de tranſa.tenet Ludo.de Roma.in.d.l. publicati. ☞ Item in quantum dicit Bald.vbi ſupra,quod ſententia publicationis eſt interlocutoria nec eſt ferenda in ſcriptis, adde quod idẽ tenet Ludo.Ro.in.d.l.publicati, & in rubrica.ff.de re iudi. quia allegat tex.in. c. fina.de re iudi.lib. 6. ☞ Item quia dicit Bal. qualis debet eſſe forma pronũciationis fiẽdi per iudicẽ in hac publicatione,& dicit q ſufficit iudice dicere pronuntio teſtamentũ hoc haberi pro publicato nec requiritur q dicat & pronuntio eidem perpetuo fidẽ eſſe adhibẽdã,quia hoc tacitè ineſt ſecũdũ eũ. adde Ludo.ibi qui allegat Inno. in. c. Albertus de teſti. & ipſe Bald. in auth.ſi quis in aliquo documẽto.C. de edẽ. allegat eundẽ Inn. ☞ Itẽ dicit Bal.q ab iſta ſentẽtia nõ appellatur quia eſt interlocutoria.adde q dicit Nico. de Matha.in.l.repetita. C.de epiſco.& cle.qui dicit q hoc grauamẽ illatũ ab interlocutoria lata ſuper publicatione poteſt reparari per appellationẽ à diffinitiua,vt probatur ex regula.c.1.& vltim.de app.lib.6. ☞ Ex quo apparet q à ſentẽtia publicationis non poteſt appellari:quia eſt interlocutoria per legem.4.ti.delas app. libro ordinamẽ. neq; de iure impera.per notata.in.l.2. ff. de app. reci. &.l. ante ſentẽtiæ.C. quorum app.non reci. ☞ Vlterius quæro dictũ eſt ſupra qualiter teſtamentũ publicatur,& à quo iudice:& an per ſententiã, & nũquid ab eo poſsit appellari.nũc eſt videndũ an aliter teſtamẽtũ publicaretur,tene q ſic.c.quãdo aperitur, vt executioni mãdetur,& de iſta apertura habetur per totũ titu.ff.& C.quẽadmodum teſta.ape.& tit. 2. 6. parti.&.l.4.ti.delos teſta. lib.ordinamen.&.l. pe.ti.delas mandas.fo.le. ¶ Et nota q iſta apertura teſtamen.debet peti per hęredem. legatariũ, vel executorẽ intra mẽſem,& in ea ſunt citãdi hij quorum intereſt, vt ſuprà. d.l. 4. quo caſu. licèt teſtament.non aperiatur dũ tamen non negetur nõ inualidatur,ſicut diximus in alia forma publicationis puniũtur tamen executores publicationẽ teſtamenti,non petentes ſine apertura teſtamenti:vt.d. l.4. ¶ Tertiò publicatur teſtamẽtũ ipſis teſtibus quãdo per notariũ colligitur,vel cõficitur: ſed iſta vt ſupra dixi nõ dicitur publicatio,& tenet Bal.in d l.2.C.quẽadmo.teſta.ape.ad finẽ. ¶ Poſtremò quæro cleric⁹ eſt relit⁹ hæres in teſtamẽto,vel executor aut legatari⁹ nũquid in hac publicatione debet cõparere corã iudice ſeculari . an corã eccleſiaſtico. Bald.in.l.teſtamẽta omnia.ver.vlti. formo talem quæſtionẽ vſq; in finẽ.C. de teſta. tenet quod debet cõparere corã iudice ſeculari, & pro eo hodie eſt tex.in.d.l.4.tit.delos teſta.lib.ordina.

agora ſea c entre los

c ¶ Entre los hijos.nota duo ex particula iſta, primũ q in teſtamentis põt dari certa & noua forma, per diſpoſitionẽ iuris,qpatet,quia hîc reges noſtri dant nouã formã teſtandi inter liberos,nã hodie teſtamẽtis inter liberos quã inter extraneos debet interuenire idẽ numerus teſtiũ cõtra ius antiquum imperatorũ,per quod inter liberos ſufficiebãt duo teſtes tantũ,vt infrà patebit. ☞ Eeodẽ mõ per ſtatutũ põt dari noua forma teſtãdi, qa ius ciuile,pprie ciuitatis eſt.l.oẽs populi,et ibi ſcribẽtes.ff.đ iuſti. & iu.An.latè.in.c.1.§.puintiarũ, vt fac noue cõſti.

¶ Secundò

Corrig. ¶ Secundò nota q̃ idē nūerus teſtium requiritur in teſtamēto in quo filius inſtituitur hęres: quæ requiritur in teſtamēto in quo inſtituitur extraneus & p hoc multa iura corriguntur ſingnantur. l. hac cōſultiſſima in.§. ex impfecto & authen. quod ſine. C. deteſta. & auth. hoc iter libros eodē. ti. & l. 7. tit. 1. ſexta partita & cōis ſentētia legiſtarū in. d. locis. & d. l. hac cōſultiſſima. §. per nuncupationē & l. fi. ver. quid de ſcriptura manu teſtatoris & l. cū antiquitas. C. de teſtamē. vbi omnes cōcludūt ſcribentes ſolā ſcripturā manu teſtatoris. cōſcriptā ſufficere inter liberos: vel duo teſtes etiam fœminę. ▽ Reprobatur etiā opinio. Pau. de Caſt. cōſilio ſuo. 354. incipienti viſis omnibus punctis. vbi dicit q̃ ſubſtitutio pupillaris corā duobus teſtib⁹ in teſtamēto inter liberos valet dū tamē ſit de liberis. q̃hodie vt dixi non procedit. quia inter inſtitutionē & ſubſtitutione nō eſt in hoc differētia. l. 1. in prin. ff. de impube. & aliis tenent doc. & Bal. in rubri. C. eo. ti. in prin. quia ſubſtitutio eſt ſecunda inſtitutio. vt ibi dixi in. l. 27. in parte ſubſtitutiōes infrà. ▽ Et q̃uis tempore ſup dictarū legū non requirebatur ſubtilitas in teſtamētis hodie requiritur per. l. iſtā ne falſitas ſtruetur. vt. l. codicil. §. fi. cū ſua gl. d̄ lega. 2. & l. fi. & ibi doc. & Bal. ver. nimia ſubtilitas. C. d̄ fideico. tenet do. Abb. in. c. cū eſſes in repe. 1. col. de teſta. Ludo. Roma. in. l. 2. 1. col. C. de ſecun. ta. vbi dixit. p. d. l. fi. q̃ ibi numerus ſeptem teſtiū requiritur vbi eſt timor & ſuſpitio falſitatis. ſed quia hodie in teſtamēto eſt maxima falſitatis ſuſpitio. vt illa nos docet experientia quæ mater eſt rerū. quia ſępenumero fuit probata falſitas in teſtamentis inter liberos. nam faciliter duo teſtes maximè egeni vitę q̃ improbate corrupti falſum deponebāt inter liberos ad ſuū velle. propterea morbus iſte ſic debuit curari. vt maior numerus teſtium adhiberetur in teſtamētis inter liberos. ▽ Pro quo facit. c. ſicut cōſuetudo de probatio. vbi dicitur q̃ cōſuetudo ex cauſa poteſt introducere q̃ requiratur maior probatio ītegrę probationis. à fortiori verò poterit. lex. nec d̄ bet reprehenſibile iudicari ſi propter varietatē tēporū ſtatuta etiam varientur humana. c. non debēt de conſangui. & affini. cum ſimi. ▽ Item quemadmodū imperator p ſuas leges potuit ſtatuere q̃ ſoli ſcripturę manu teſtatoris ſcripte credatur et ſic priuatæ ſcripturę vt dicta auth. qd̄ ſine: ita & aforciori reges Hiſpaniæ hoc poſſunt facere. dixi in. l. ſuprà prima in parte. hazer leyes.

Adde. Ratio, quare eadem ſolēnitas vel numerus teſtiū debet interuenire in teſtamēto in quo filiꝰ inſtituitur, quæ debet interuenire in teſtamēto in quo inſtituitur extraneus. nā propter euitādā falſitatem & fraudes hominum, leges ſemper occurrint in quātum poſſunt. vt facit iſta lex &. §. ſi quis in fraudem, & ibi nota, Angel. inſtitu. de actio. facit textus in. l. fina. C. per quas perſo. nob. acqui. & l. fin. C. delitigio. & d. l. ſi quis inter. §. fi. ff. de excu. tuto. vbi dicitur exiſtimo te rectè facturum ſi fraudibus, occurras. ▽ Ad idem domi. Abb. in cap. licet cauſam. 2. col. de probatio. in verſi. & nota. dicit quod ſubtilitas tendens ad veritatem dicendam cōmendatur de iure canonico. cocor. c. capellanus de feriis, & quod notatur in. c. dilecti de iudi.

d ¶ Herederos extraños. nota es his verbis id quod diximus in ſumma q̃ etiam in teſtamētis in quibus inſtituuntur, extranei ſufficiunt quinq; teſtes in teſtamento nūcupatiuo, ſine tabellione: & q̃ ſufficiūt tres teſtes quādo teſtatur corā tabellione. ¶ Per quod hodie corrigitur. l. hac conſultiſſima. §. per nūcupationem. C. de teſta. & l. 1. in prin. ti. 1. 6. parti. in eo quòd dictæ leges requirebāt ſeptem teſtes in teſtamento nūcupatiuo in quo extraneus inſtituitur quia hodie per legē iſtam. l. 1. ti. delos teſta. in ordina. ſufficiunt quinq;. ¶ Itē per has duas leges eſt ſublata differētia in teſtamēto ruſticorū & ciuiū. de qua in. d. §. per nūcupationē, & l. fi. eo. ti. & l. 1. & 6. par. quia hodie tā in teſtamēto ciuis quā ruſtici ſufficiūt quinq; teſtes quādo teſtatur ſine tabelliōe, vel tres quādo teſtatur corā tabelliōe, & iſte eſt vnꝰ caſus in quo ſuꝰ & extraneꝰ ambulāt à pari. f. in num. teſtiū in teſtamētis vide plures alios in. c. ſi hæredes d̄ teſta. & in. l. 1. vbi per Bal. C. vnde liberi per gl. & Bar. in. l. inter eos. ff. de fideico. ▽ Quis dicatur extraneꝰ in teſtamētis. vide in. l. 1. §. extraneū vbi glo. Bar. & doct. C. de re. vxo. actio. doc. & Io. Fab. in. §. ſui inſti. de hære. quali. & diffe. Bal. in. l. emācipati. C. de colla. vbi extraneus dicitur ab abnatione: à filiatiōe, à ſuitate. quis dicatur ſuꝰ ſimpliciter: quis ſuꝰ & neceſſariꝰ, & quis extraneꝰ. vide in. l. 21. ti. 3. 6. parti. ▽ Nota tamen quia appellatione hæredis ſolum cōtinetur ſuus nō extraneus. l. ex. facto. §. fiet ibi glo. ff. ad Trebelia.

e ¶ Teſtamēto cerrado. nota ex. §. iſto q̃ in teſtamēto in ſcriptis requirūtur ſeptē teſtes & tabellio cū eis cōcordat. l. hac cōſultiſſima. §. per nūcupationē. C. de teſta. & l. 1. ti. 1. 6. parti. quæ in quantū loquūtur d̄ teſtamēto in ſcriptis remanēt incorrectè. ¶ Secūdò nō, ex lege iſta & ex ſupradictis formā *Nota de forma teſtādi in ſcriptis.* çonficiēdi teſtamentū in ſcriptis, quam etiā ponit Spe. in ti. de inſtr. edi. §. cōpendioſe. 2. char. teſtator offert illud propria manu vel alterius ſcriptū clauſum corā ſeptem teſtibus exhibitū omnibus ſignādum & ſubſcribendum qui ſciant ſe teſtamentum ſubſcribere ipſeque teſtator, vltimo loco ſe ſubſcribat & tabellio cū eis conſignet, cuius tenor etiā in cognitus teſtibus eſſe poteſt, ſi tum teſtator: vel alter eorum ſubſcribere neſcit vnus pro alio ſubſcribat teſtamentum. ¶ Sed quæro forte nō reperitur tabellio q̃ teſtamētū ſignet. ſed corā teſtib⁹ aliquis teſtatur (nōne) teſtamētū ſit inualidū propter defectū notarij. videtur qd̄ nō: quia ſi dicim⁹ tabellionē debere interuenire in ipſo teſtamēto per. l. iſtā. nō propterea vitiatur teſtamētū niſi ex defectu nūeri

teſtiũ.quod patet ex fine iſtius legis in quantũ in validat teſtamẽtũ in quo deficit numer⁹ teſtiũ nõ aliâs à cõtrario ſenſu.¶ Verũtamen eſt.q teſtamẽtũ in ſcriptis à teſtibus ſubſcriptũ ſecundũ formã iſtius legis.&.l. hac conſultiſsima in princi. C. de teſta. cum ſimi.nõ interueniẽte notario dicitur priuata ſcriptura,& fidẽ nõ facit,niſi corã iudice publicetur,& atteſtationes teſtiũ coram notario in publicã formã redigãtur,tenet Bar.in.d.l.1.&. 2.in prin.ff.quẽadmo.teſta aperi. nã cũ teſtes recognoſcunt ſua ſigilla teſtamentũ fidẽ facit. ¶ Si tamen teſtamentũ in ſcriptis non manu priuata : ſed manu publici tabellionis teſtatore mãdate conficitur: tunc illud probat,etiã mortuis teſtibus: vel abſentibus,ſecundũ glo.ordinariam in.d.l.2.ff.quemad. teſta.aperi quã Bar.ſingularẽ reputat & cõmendat, vtſuprà dixi in.d.l.1.C.de teſta.& ibi Ange.& Lu do.de Ro.7.&.8.col. ¶ Itaq; differẽtia in teſtamẽ to facto in ſcriptis corã teſtibus tantũ, vel corã teſtibus & tabellione:hęc eſt q factũ coram teſtibus deficiẽte tabellione debet publicari:factũ quoram tabellione nõ quia tũc publica ſcriptura eſt & à publica perſona facta, & fidẽ facit ſine publicatione, vt dixi ſupra iſta lege in parte nũcupatiuo.

Differentia.

Teſtamẽtũ quid ſit.

f ¶ In ſcriptis. nota ex. §. iſto iuncto principio iſtius legis, quod teſtamentum largo modo ſumitur pro tota ſcriprura teſtamenti, tenet Bartu.in.l. 1. ff.de teſtamen.& Bald. in.l. hôc in epiſtola.1.co. verſicu.& non obſtat. C. de fideicom. ¶ Item largo modo appellatione teſtamẽti venit codicillus, vt inſti. de teſtamẽ.in princi.glo.in.l.2.verſic.perſonales.C.cõmunia dele. Bar. in l.2.verſi.quæro teſtamentũ prohibet delega.1.Bal.in.l.fi. ver. quid ſi ſtatutũ. C. teſta.&.l.hac conſultiſsima ver.item dicitur hîc eo.ti. ¶ Proprię tamen teſtamentũ ſumitur pro ipſa hæredis inſtitutione,vt per docto.vbi ſuprà.¶ Alio etiam reſpectu teſtamentum ſumitur dupliciter, vno modo ſtricte : prout habet validã hæredis inſtitutionem. l. proximæ. ff. de his. quæ in teſtamẽto delentur alio modo large prout habet inſtitutionẽ hæredis licèt inualidã aut nullam , & tunc agitur ex teſtamẽto,ideſt ex inſtitutione mẽtis,legitur & notatur in.d.l.1.ff.de teſta, tenet Bal. in auth.ex cauſa.8.col.verſi.vel dic quod tex.C. de libe. præte. vel ex.¶ Propriæ tamẽ teſtamenti appellatione nõ venit teſtamentũ inualidũ.l.2. §.1.ff. quẽad.teſta.ape.¶ Sicut dicimus in cõtractu inualido,quia nõ dicitur cõtractus.l.1.& ibi doc. C. de eunuch.tenet Bal.in.d.auth.ex cauſa vlti. co. verſi. extra quærũtquidã & Ange.ibi idẽ Bal.in.l.ſi pater.q.1.co.6.ver.itẽ nullũ teſtamentum.C.de inſti. & ſubſti.& in.l.fi.§.in computatione. C. iure deli. ¶ Et nota ex.l.iſta q teſtamentũ in ſcriptis venit

hijos deſcendientes legitimos ora entre [d]herederos eſtraños pero enel[e]teſtamẽto cerrado que en latin ſe dize[f]in ſcriptis, mandamos que [g]in teruẽgã[h] alomenos

appellatione teſtamẽti.cõcor.l.q̃ nuptię Imo. l. omnino.C.de inoffi.teſta.venit etiã teſtamẽtũ nuncupatiuũ appellatione teſtamẽti, vt ſuprà in prin. iſtius legis,& per Bal.& tex.probat in.d.l.quæ nuptię vide in ſumma & quaſi per totũ ti.1.parti.6.& eo.ti.foro le. ¶ Item nota. q vbi teſtamẽtũ fit in ſcriptis habet locũ bonorũ poſſeſſionẽ.ſecũdum tabu. vel ſecundũ nuncupationẽ.l.fi. C.de bona poſſe.ſecũdum tabu. vbi late per Bald. & Ludoui.de Roma. ¶ Vlterius nota q teſta. in ſcriptis non aperitur ante mortem teſtatoris:ſed poſt eius mortem,vt.d. l. 2.ff. quemadmodum. teſta.ape. cum ſimi.niſi teſtator velit aperire eo viuo quod poteſt.l. 2. & ibi Ange.& Pau.de Ca.eodẽ ti.& ibi Alex.ad finem. ver. tangit Ange.hîc & Bal.in.l.2.ad finẽ. C.de teſta.Bar.in.d.l.§.ſi dubitatur.2.col. verſic. quæro an aliquo caſu.ff.quẽadmodũ.teſta.ape. ¶ Sed quæro ad quid fuit inuenta forma iſta teſtandi in ſcritis,dic q nõnulli teſtãtur & nolũt q quiſquã ſciat quę in teſtamẽtocõtinẽtur.vt.d.l.hac cõſultiſſima, & eſt valde cautum propter duo.primò ne illi qui ſperãt habere emolumentũ ex teſtamẽto prouocẽtur ad odiũ:ſi nullum emolumẽtum ibidẽ capiant, vel ſi ex hæredentur , ſecũdo ne illis quibus datur vel legatur,vel qui inſtituũtur captẽt vel procurẽt mortem teſtantis ad finem q non mutet teſtamentũ vel citius capiant quod habituri ſperãt ſicut de quodã vltimo ſuo fuiſſe dudũ factũ dicit Ioã.Fab. in.§.poſſunt vlti. col. verſi. debes ſcire inſtitu. de teſta. quod menti. tene.

Quæſtio.

g ¶ Interuengã,ideſt vno eodẽ tempore omnes teſtes in ipſo teſtamento ſimul conueniant , vt inſti de teſta.in prin.verſi.ſed cum pꝛaulatim vt.l.hac conſultiſsima.§. in omnibus eodem titu. C. &.l.3. ti.1.6. parti. ¶ Et eſt ratio quia teſtamentũ vno eodem contextu cœlebrandum eſt , vt ibi ideo non debet vocari vnus teſtis& corã eum teſtari & poſt eius receſſum q aliis vel aliij vocentur & coram eis iterum teſtetur: ſed debent omnes teſtes interuenire,ideſt præſentes eſſe ſimul in ipſa pronũciatione teſtamẽti.vt. d.l. hac cõſultiſsima in prin. & legẽ cum antiquitas.§. cũ autem & ibi Bal.in.l. iubemus,&.l.pe.&.l.ſi nõ ſpeciali.C. de teſta.l.hæredes palã.§.pe.ff.eodem & auth.de teſti.§.& licèt in fine colla.7. ¶ Et nota q nõ ſolum debẽt eſſe præſens ſed attenti.quia debẽt comprehẽdere & intelligere quod teſtator diſponit,vt.d.§.& licèt. &. d. §.pe.&.§.fi.iũcta glo.inſti.de teſta.

¶ Itẽ debẽt videri & audire ipſum teſtatorẽ teſtãtem.vt.d.l.ſi nõ ſpeciali aliâs teſtamentum nõvalet vt ibi.non enim eſt integer teſtis qui nõ videt nec audiuit teſtatorẽ. ¶ Et nota quod is dicitur abſens qui tantũ diſtat q verba teſtatoris audire non valet.l.

let.l.abſentem,& ibi glo.& docto.ff.de verb.ſigni. &.l.1.ff.de verbo.oblig.glo.in.l.præſens in fine.ff. de procura.& auth. de fide iuſo.in princi. colla.5.l. fi.vbi glo.& docto.C. de præſcrip. longi tempori. ☞Ex quo multociens tenui,q̃ ille qui nõ intelligit verba teſtatoris,vt quia teſtator eſt de Cantabria, & teſtatur in eadem ligua:ſed teſtes ignorant dictã loquelam,vel econtra teſtator cõficit teſtamentum in noſtro materno ſeu vulgari ſermone: ſed teſtes ſunt de Cãtabria qui demorãtur in loco teſtatoris, & neſciũt vulgare: q̃ hi non poſſunt eſſe teſtes talis teſtamẽti.cum non intelligant verba teſtatoris: & hoc ſæpenumero contingit in loco habitationis nec, vbi demorantur plures Cantabrienſes quorũ lingua ſiue cõmunis loquela eſt diuerſa noſtrę, & eorum pauci intelligũt vtráque,tales vero Caſtellanorum:teſtes eſſe non poſſunt,vel econtra. ¶Et quãuis Bal.in.l.1.C. de erro.aduo. dicit q̃ tabellio debet tunc vulgarizare verba proferentis ſiue teſtantis,tene cõtra ſalua eius pace: quia tunc potius eſſet teſtes tabellionis quã teſtatoris,debent igitur videre,audire,& intelligere verba teſtatoris : aliãs teſtamentũ non valet,vt in iuribus ſupra dictis,& eſt glo.notanda.in.d.l.1.C.de errore aduocato,quæ dicit præſentibus,& intelligentibus qui enim non intelligit nõ dicitur,quod ſit præſens.l.corã. ff. de verbo.ſigni,&.l.diem.§.coram.ff de arbitri ſecundũ Bar. & tenet Bal.in.l.1.de errore aduoca. ¶Itẽ ille qui tempore teſtamẽti cũ aliis interloquitur ſi probari poteſt nõ dicitur eſſe præſens eò q̃ nõ intelligit teſtatorem per.d.l. coram.ff.de verb. ſigni. &.d. l.diem. §. coram. ff.de arbi.& ibi Bar.& Bal. vbi ſupra,& bene ad hoc facit dictũ Cardi. in.c. fi. de maiori.& obedi.vbi allegat Bal.in. l.1.C.qui ad admitti dicentẽ,q̃ ſi in aliquo actu requiritur q̃ aliquis interſit præſens non ſufficit q̃ ſit præſens:vel q̃interſit,niſi clare intelligat illũ actum pro quo allegat Bal. glo.in.l.tutor.ff. de bono poſſe. titu.generali,quę voluit q̃ ſufficit præſentia corporis:ſed præſentia animi,facit.c. in primis.2.q.1.verſi.præ-
Infertur ſentę vbi glo.diſponit,ideſt intelligente. ¶Hinc enim infero q̃ ignorãtes in teſtamentis teſtes eſſe non poſſunt:neq; in aliis contractibus, quia vt dixi ignorantes dicũt abſentes quia non intelligunt teſtatorem,vt d.l. diem proferre.§. coram.ff.de arbi. &.d.l. coram. ff. de verbo.ſignifi.l. eaque iuncta glo. ſuper verbo præſentibus. C.de erro.aduo. tenet Bal.in.l.præcibus.5.col.ver. vnde ignorãtes. C.de impube.& aliis,vbi dicit Bal. q̃ ignorãtes dicuntur ſpeculari ſicut diſtantes à longe. ☞Ex hoc etiã dicit Bal.in.l.nec ignorãs.C.de dona.& ibi eſt tex. q̃ qui non intelligit non poteſt agnoſcere vel acceptare, neq; poteſt eligere, quod etiã tenet idẽ Bal. in.l.manifeſtiſſimi.§. 1. verſi. ſin autẽ dubius. C. de furtis. ☞Hinc etiam dicit idem Bal.in.c. mutus in princi. epiſcopum vel abbatem in volumine,q̃ omnes habitãtes prope paradyſum terreſtrẽ non poſſunt eſſe teſtes,quia omnes ſiũt ſurdi propter ſtrepitũ aquarum cadentium de eo altiſſimo, quia iſti non audiunt nec intelligunt teſtatorem. ¶Idem dicimus de cæco qui nõ poteſt eſſe teſtis *De cæco.* in teſtamentis eò,quod debet videri teſtatorẽ,nam ſi nõ videt non poteſt intelligere,nec comprehendere quis ſit qui teſtatur, tenet Bart. Bal. Alex. & cõmuniter ſcribentes in.d.l. ſi non ſpeciali.2.colu. verſi.vltimo ex textu. ☞Idem dicunt ſi non eſt cęcus tamen eſt cortina in medio vel paries ob cuius oppoſitum teſtis non poteſt videre teſtatorem, nã cęcus, dicitur ex quo non videt, de quo plene per Ludoui.de Roma.in.l.2. §. idem labeo. ff.de aqua pluui. arcẽ.vbi allegat Bar.& Bal.contrariantes in l. conuenticulam. C.de epiſcop.& cleri. ¶Sed po *Quæro.* ne iuxta hoc cæcus habet notas voces contrahentium an poſit eſſe teſtis glo.tenet, quod ſic.in.c.teſtes.3.q.9. & Spe.in tit de teſti.§. 1.verſic. ſed nunquid cæcus. Abb.in.c.cum cauſam.4. col. de teſti. allegat glo.& Bar. in.l. 2. §.idem labeo. ff. de aqua pluui.arcen.idem ſentit Ioan. And.in.c. ad noſtrã de conſue. facit,cap.propterea de teſti. cogend. & quod ibi notatur tenet Abb. in.c. ex literis. 1. col. in fine de conſue. glo. notanda quã iſti patres non allegãt in auth.de hæredi.& falci. §. ſi vero abſunt. ver.& vidiſſe colla.1.vbi dicitur,q̃ cęcus poteſt eſſe teſtis in caſu quo non reperitur prohibitus : ſed Ange.de Peruſio in.d.l.ſi non ſpeciali dicit quod licèt teſtis poſsit deponere licèt non viderit teſtatorem ſi habet notas voces contrahentiũ facit fidẽ non tamẽ quo ad plenam probationem:quia de facili potuit decipi in voce tu dic ſpeciale in teſtamẽtis:quia teſtis debet videri teſtatorem, & hoc tenet Bart.in.d.§. idem labeo:quia propter infirmitatem de facili mutat vocem, & hoc tene quicquid dixerit Abb.d.c. cum cauſam per tex.in.d.l.ſi nõ ſpeciali,& per ea quæ dicunt doct.vbi ſuprà. ¶Quid ta *Quæro.* men ſi cæcus videt:ſed cum difficultate nõ tamen in totum eſt cæcus,nunquid poſsit eſſe teſtis: videtur q̃ ſic:quia non dicitur cæcus qui cum difficultate videt,tenet Bal.& Pau.de Ca.in.l. binas ędes. ff.de ſerui. vrba. pre.ille tunc dicitur cæcus,vt ipſi dicunt qui eſt cæcus in totum. ☞Sed quæro quali *Quæro.* ter probetur iſta cæcitas, dic q̃ probãdo q̃ aliquis habet oculos euulſos de capite,vel ſi habebat oculos apertos probãdo q̃ ibat p loca ardua,& periculoſa, vel ducebatur ab alio, ſecũdũ Bar.in.l.2. ver. idem etiã dico.ff.de bono. poſſe.fu.infan.muto ſurdo. ¶Et nota. q̃ licèt probetur cæcitas ante teſtamentum non propterea pręſumitur tempore teſtamẽti cum potuerit cæcitas curari, vt per Bar. in.d. l. 2. qua propter debet probari cæcitas tempore teſtamenti:quia de his quæ vidit ante cæcitatem cæcus bene poteſt teſtificari, tenet Barto. in.l.ad teſtium. §. 1. pe. q. ff.de teſtamentis:ſed cum aliquis non videt tempore teſtamenti teſtificare non poteſt vt ſupra dixi. ¶Item dixi quod teſtes debent

videre teſtatorẽ:quidſi tabellio dicit in ſubſcriptio ne præſentibus teſtibus nõ tamen dicit, & videnti bus (an ſufficiat) videtur quod ſic: quia præſentia includit viſum,nota Bald in.d.l.ſi non ſpeciali, & Bar.in.l.1 ff. de auctori. tuto. Bald.in. c. 1. 1. colu. verſic. nota ex præſentia ſi de inueſti. inter domi. & vaſſalli.ori.in.l.teſtium. C.de teſti. ℣ Propterea ſi teſtis interrogatus de cauſa ſcięţię dicit ſcio quia fui præſens ſufficit, & ſi non dicat & vidi. audiui & intellexi,tenet Ange.in auth. de inſtru. cau. §.ſi quis colla.6. & ibi Bartu.in auth.de tabellio.2.col. colla.4.Bar.Bal.Paul.de Ca.& Alex.in.d.l.1. C.de *De ſurdo.* errore aduo. ¶ Itẽ nota q̃ ſurdus in teſtamẽtis nõ poteſt eſſe teſtis : quia ex quo nõ audit non poteſt percipere neq; intelligere teſtatorẽ per. d.l.ſi non ſpeciali,&.§.Itẽ ſurdus inſti.quib⁹ nõ eſt permi.fa cere teſta. vbi eſt caſus q̃ſurd⁹ teſtis eſſe nõ poteſt in teſtamẽtis. Alex.late.in.l.1.in prin.3.col.in fine. ff.de verb.obli. ¶ Quid enim de ſurdaſtro.i. de il lo qui minus bene audit:dic q̃ bene poteſt eſſe teſtis.per.d.§.item ſurdus in fine. ℣ Quòd verum pu to quãdo ſurdaſter eſt prope teſtatorẽ,& ipſe teſta tor loquitur alta voce taliter q̃ poteſt audire teſtatorẽ:ſi tamen teſtator loquitur ſubmiſſa voce,puta quia eſt multũ debilis & ſurdaſter eſt multũ remo tus,vel diſtans à teſtatore, taliter q̃ habentes congruentem auditũ laborioſe ſeu cũ difficultate poſſunt exaudire teſtatorẽ,& hoc poteſt probari exiſtimo q̃ non probat.nã ſurdus eſt ex quo teſtatorẽ audire vel qui per. d.l.ſi nõ ſpeciali & per ea quæ ſuprà dixi. ¶ Sed quæro qualiter probetur ſurditas:dic q̃ eò ipſo q̃ non audiuit ad vocẽ clamãtis ſe cũdũ Bar.in.l.fi.ff.de bono.poſſe.furio.infan.ver. idẽ dico in ſurdo. ¶ Probatur etiã ſurditas eò q̃ quis ſuprà celebrũ alicuiusloquitur.l.diſcretis.§.ſi *Quæſtio.* enim. C.de teſta. ¶ Et nota q̃ ſicut cæcus iſto caſu dicitur abſens, ita & ſurdus tenet Bart.in.l.1.§.propter.ff.de poſtu.quapropter ſicut abſens nõ poteſt eſſe teſtis ita ſurdus. ¶ Vlterius dicitur hìc q̃ teſtes debent interuenire,ideſt præſentes eſſe in pro batione teſtamẽti,quid ſit teſtes interfuerũt:ſed an te cõpletũ teſtamentũ receſſerũt, an dicãtur interfuiſſe:videtur q̃ nõ quia nõ dicitur interfuiſſe,qui ante cõpletum teſtamentũ receſsit, & teſtes debẽt deponere de toto tenore teſtamenti:aliãs non pro- *Nota.* bant.l.cum antiquitas,& ibi Bal.C. de teſta. ℣ Itẽ *De indi* quia nihil videtur facere quæ partẽ indiuidui fa- *uiduo.* cit.l.furioſum.C.de teſta.l.qualem.§.ſed ſi de plu ribus,&.l.quid autẽ circa prin.ff.de arbi . ſed quia teſtamẽtũ eſt quid indiuiduũ.d.l. furioſum: teſtis nõ poteſt deponere de ei⁹ parte. ℣ Et dicitur indiuiduũ quãdo facta diuiſione apud intellectũ nõ remanet in ſingulis partib⁹ forma ſubſtãtialis : tenet Bal.in.l.2.ver.vnde ſcias.C.de hære.actio meli⁹ in l.ſi plures in prin.C.de cõdit.infer.Bar.plenè.in.l 4.in.§.cato.9.co.ver.præterea hoc.ff.de verb.obli. ¶ Et nota quod ad hoc vt probetur, omnes teſtes interfuiſſe in teſtamẽto debet teſtificari.i.in teſtamẽto ſcribi per tabellionẽ.l.ſi quãdo,& ibi Bal.C. de ſtatuis & imagi.quę lex frequẽter allegatur per aduocatos,q̃ vbi requiritur ad aliq̃d negotiũ præſentia alicui⁹ nõ pręſumitur pręſentia niſi,pbetur. ℣ Cõtra hoc facit.l.1.&.l.optimã.C.d̃ cõtrah.& co *Cõtra.* mi.ſtipu.&.l.ſciendũ.ff.de verb.obl.vbi dicitur,q̃ pręſentia probatur p̃ ſcripturã. ℣ So.ibi ſatis proba *So.* tur p̃ ſcripturã in qua cõtinebatur q̃ pręſentes fuerãt cõtrahẽtes. vbi notatur. ſi tamẽ ex ſcriptura nõ apperet. obtinet producta lex ſi quãdo de quo per glo.in.l.quęcũq;. §.qui emit à pupillo.ff. de publica,& in.d.l.ſciendũ. Ange. in auth. de tabellio. in prin.colla.4. vbi dicit q̃ teſtes pręſumuntur fuiſſe pręſentes quãdo de eorũ num.ſit mẽtio in teſtamẽto,tenet etiã Bal.& Lud.Ro.in.l.2.C. de bono poſſe.ſecun.tabu.pro quibus facit inſti.de fide iuſo.in fine,vbi dicitur,q̃ in dubio præſumitur præſentia omniũ teſtiũ ſimul in teſtamẽto interfuiſſe tẽpore teſtamẽti:ſed q̃ndo tabellio in teſtamẽto nullã mẽtionẽ facit:nõ p̃ſumitur præſentia : q̃a cũ pręſentia ſit facti nõ pręſumitur niſi probetur:tenetBal.in.l. pręſcriptione in fine,& ibi Ange.C.de lõgi tẽpore.pręſcrip.licèt Bal.in.d.l.2.de bono poſſe.ſecundũ tabu.pe.col.ver.hìc quęro Bal. & Ange.in.d.l. 1.C.de cõtrahẽ.& comi.ſtipu.Pau.d̃ Ca.in.l. illud. C.de ſacro.eccl.Bar.in.l.is poteſt.8.co.ver.nũc videamus.ff.de acq.hęr.tenẽt q̃ tũc pręſumitur præſentia quãdo de ea fit mẽtio:niſi in caſib⁹ enumera tis per eos. ¶ Poſtremò quęro fortẽ tabellio nullã *Quæſtio.* mentionẽ facit de pręſentia teſtiũ : ſed vnuſquiſq; eorũ dicit q̃ fuit pręſens, nũquid ſufficiat depone re de ſua pręſentia:licèt nõ deponat de aliorũ pręſentia.Bal.in.d.l.2.C.de bono poſſe.ſecundũ tabu. dicit q̃ ſi vnus teſtis deponit de pręſentia ſua, licèt nõ deponat de aliorũ pręſentia nihilominus teſtamentũ cenſetur eſſe probatum:quia pręſumitur in dubio pręſentia omniũ teſtium,ſimul interueniſſe tẽpore teſtamenti,per.d.l.ſciendũ. ℣ Itẽ quia non *Nota.* cõtẽditur ſingularitas teſtiũ in modo ſciẽdi,et reſci ta &p̃pter q̃ inducti ſunt ad teſtificãdũ.l.cũ res.C. *de ſingu lare te-* de proba.&.l.ob carmẽ.§.fi.de teſti.quilibet.n. te- *ſtium.* ſtis eſt ſingularis in ſuo ſenſu:ſed cũ teſtis in re teſtificata deponat de ſuo ſenſu nõ dicitur ſingularis tenet Bar.in.l.1.§.fi.ff.quẽadmodũ teſtamen.aperi. ℣ Sed hoc videtur falſum ſecũdũ Lu.d̃ Ro.in.d.l.2. ℣ Primò quia cũ iſta ſolẽnitas quęririt. ſ.q̃ omnes teſtes ſint pręſentes ſimul tempore quo quis teſtatur.vt.d.l. hac cõſultiſsima,&.l.in teſtamẽtis, &.l. cũ antiquitas. C. de teſta. ſic ſolẽnitas extrinſeca. igitur in dubio nõ pręſumitur,vt.d.l. ſciendum,& d.l.quecunq;. §.quia pupillo.ff. de publici,ideo ſi vnus teſtis de præſentia alterius nõ deponat videtur teſtamentũ non rectè probari:ex quo dictũ teſtamentũ nõ cõcludit de pręſentia omniũ nõ ergo ſequitur q̃ ſi vnus fuit pręſens & hoc probatur: q̃ omnes fuerunt præſentes eodẽ tempore & loco ar

gu.

gu.l.non hoc.C.vnde cogna.cum ſimi. ☞Secundo quia nō obſtat.d.l.ſciendū nec.d.§.fi. quoniā dicta iura loquūtur in ſolēnitate intrinſeca quę in teſtamētis non præſumitur interueniſſe vt patet ex his quę dicit Bar.in.d.l.ſciendū.allegās text.in.d.l.hac cōſultiſsima volens ſolēnitatē rogationis teſtiū nō præſumi interueniſſe in teſtamento niſi manifeſtè probetur.☞Itē non obſtat.l.ob carmē.§.fi.ff.de teſti. cum ſupra allegatis:quia loquūtur in actu ſucceſsiuo,& qui diuerſis tēporibus pōt explicari: ſed nos loquimur in actu cōtinuato quæ requirit tempus continuū ad ſui cælebrationē ſeu continuatū: non tamē aliquo modo interpolatū.vt.d.l. cū antiquitas.☞Poteſt tamen ſecundū eundē Ludo. dupliciter ſaluari intentio Bart. ☞Primò niſi magnū tempus exceſſerit quo fuit factū teſtamētum, nam tunc ex temporis diuturnitate ius præſumptiue inducit ſolēnitatem etiam cum ſolemnitate extrinſeca actum fuiſſe.l.qui in aliena.ver.ſed ſi nō adierit. ff.de acqui.hęredi.l.filius.C.de peti.hæred.vide ſi teſtes deponūt.20. annū fore trāſactū ex quo actū fuit.licèt vnuſquiſq; tantū de pręſentia ſua,& non de alterius deponat nihilominus teſtamentū valet probatur recte ex quo iuris pręſumptione concludunt ſolēnitatē & omnē temporis diuturnitatē interueniſſe,& conſequēter omniū eodē tēpore præſentia.ſufficit enim dictum teſtis præſumptiuè, vt probationē inducat.l.1.&.l.cū quid,& ibi Bart. ff. ſi certum peta.notatur in.ç.in pręſentia de probatio.☞Secundò niſi teſtes ipſi deponāt teſtamentū ipſum per teſtatorē fuiſſe celebratū vno eodē tempore cōtinuatè,& poſt modū nūquā ampli⁹. quoniā tunc neceſſe eſt q̄ dicamus teſtes ipſos vno,& eodē tēpore interueniſſe ſimul ex quo non poteſt eorū pręſentia verificari aliquo alio tēpore. vnde & hoc modo concludunt præſumptiue ſecundum eundem Ludo.in.d.l.2.in fine.☞Sed ego ſalua pace do.Ludo.teneo cum Barto. & Bald.vbi ſupra.ſ. q̄ teſtes teſtamenti cōcordes in thenore illius probant & dicūtur conteſtes quāuis alter nō deponat de alterius pręſentia neq; recordetur de altero ſi interfuit teſtamēto vel ne,pro quo allego Spe. in tit. de inquiſitione.§.nunc tractemus ver.Item ſufficit & ſequenti.Bal.in.d.l.2. 2.col. in fine ver.ſed quid interrogatus, & ibi Pau.de Caſt.& Alexā. in vlti. colu. notant docto.in.d.l.teſtiū & creditur q̄ tales interfuerūt licèt illi negēt.tenet Bal.in. l. hæredes palam in princi. vlti.colu.ver.extra nos videmus. ff.de teſta.& in.d.l.teſtiū,2.co.ver.modo hîc inſurgit dubiū.☞Satis vero re ipſa vnus teſtis deponit de præſentia alterius licèt verbo non dicat ex quo omnes teſtes ſunt cōteſtes in thenore teſtamēti. nihil enim refert videri meo quid ex equipollētib⁹ fiat quādo verbo aut opere cōſtat de aliorū p̄ſentia nec eſſe ponere os in cælū ſi dicamus quòd nullo iure cauetur, quia nullus teſtis debeat deponere de præſentia aliorum, & ſiomnes mundi leges per cunctaueris,ſatis enim eſt q̄ teſtis deponat thenorē teſtamēti nūcupatiui,vel de exibitione teſtamēti in ſcriptis.quia ad hoc oēs obligāt leges in materia loquētes,non tamē q̄ deponāt teſtes de pręſentia eorū:ſed de teſtatoris præſentia,& de tenore teſtamenti.vt.d.l.1.&.2.tit.1.6.parti.cum ſimi.&.d.l. ſi nō ſpetiali.☞Et ex hoc dicit Ang.in auth.de tabellio.in prin.colla.4.qđ ſatis eſt ſi teſtis dicat ſcio quia fui præſens, vel q̄ cōſtet de numero teſtiū in teſtamēto. ☞Et ad legē ſi quādo de ſtatu. & imagi. C.in quantū dicit q̄ nō præſumitur præſentia niſi probetur vel teſtificetur per ipſum tabellionē eſt verūtamē ſatis probatur, ex quo vnuſquiſq; teſtiū dicit ſe præſentē fuiſſe.vt.d.l. teſtiū. C.de teſti.&. c.teſtes.3.q.9.docto.& Abb.in.c. cū cauſam. 2.col. in fine de teſti. ☞Quādo teſtes dicātur ſingulares, & quādo teſtes ſingulares probant. & quādo non probāt vide ſingulariter Hippolitū,conſi.ſuo.184. ☞Sed pone teſtis deponit de ſua præſentia,an eo ipſo videatur deponere de ſuo intelligentia videtur, q̄ ſic per.l.diem proferre.§.etiā.ff.de arbi.&.l. etiā.ff.de verb.ſigni.&.l.1.iūcta glo. in verbo præſentibus. C. de erro. aduocato. ſecus ſi deponit de præſentia tertij,per id quod notat glo.in.c.præſentiū de teſti.li.6.Bal.in.l.1.C.de bono. poſſe. ſecundū tabu.idem in.d.l.teſtium,& Ludo.ibi in fine.

Adde. An debeat vnuſquiſq; deponere de præſentia.aliorū teſtiū qui interfuerunt teſtamento.dic q̄ ſi teſtis deponit de conteſtibus valet ipſius dictū & creditur ei. licèt conteſtes negēt ſe interfuiſſe,tenet Bal.1. in.l. hæredes palam in princi.in vlti. colu. in ver.extra nos videmus. ff. de teſta. ☞Veruntamen eſt q̄ ſi teſtis vnus dicat ſic,& alter neget,dictū,illius valeret,tenet Bal.in.l. teſtiū.2.col.in ver. modo,hîc inſurgit dubiū.C.de teſti.idem tenet Bar.in.l.1. in.§. tutor.ff.de anta.autho.Lāfrā.in.c. quoniā,cōtra in parte teſtiū depoſitiones in ver.iuxta premiſaquę ro,& in verſi.ſed in premiſſo de probationibus. ☞Opp. cōtra ſupradicta & cōtra ea quæ dicūtur. in gl. in ver.itē dixi,q̄ teſtis, & videtur q̄ teſtes debēt videre,& audire teſtatorē,nā vt dicit Bal.in.l.2 §.volūtatem.ff.ſolu.matri.& in.c.1.de contentione inter domi.& vaſſa. de inueſti.& tex. in.d.l.2.aſtātibus & videntibus itaq; ſi teſtis dicit mutuū fuiſſe,factū & interrogatus de cauſa ſciendi dicit ſcio: quia fui præſens ſi nō dicit quod vidit nō probat. ☞Sed idem Bal.in.l.diem.§.corā.ff.de arbi. & Ange.in auth.de teſti.§.Sancimus colla.7. dicūt cōtrariū,licèt Ange.in.d.§.ſancim⁹ nō bene hoc firmat. tamē ipſe Ange. aperte & ſine dubio, hoc dicit in auth.de hæredi & falci.§.hinc nobis. 1. col. colla.1. & in.l.1.2.col.in fine,per illū tex.ff. ſi certum peta. vbi plenè de quo aliquid per glo.in. c. præſentiū. in parte,interrogatoria,de teſti.in.6. & hoc exp̄ſſe tenet gl.in.l.1.C.de errore aduo.& eſt cōmunis opinio quā tenet Spe.in ti.de teſti.§.1. in ver. itē q̄ viſum

ſum Bart.& alij in.l.1.in fine de autho.tuto.Bal. in l.1. ad finem.C.de bono.poſſe.ſecũ.tabu.& in.l.hę redes palam.ff.de teſta.per illũ tex.&.in.l.teſtium. C.de teſti.per illum tex.in verbo, preſto. Imol.in c.peruenit el.2. de ſti. cogen.plenius Alex.in.d.l. 2.& in.d.§.voluntatẽ.4.co.ſuprà glo.1.ff.ſolu.mat. & ſic remanet vera concluſio de qua in.d.ver.item dixi q̃ teſtis in gloſſa ſupra.

Nota. de propoſitione ad.

h ¶ Alomenos,nota q̃ iſta præpoſitio ad. denotat cauſam finalem vel ſubſtantialẽ, niſi quando dicit impulſiuam tenet Bal.in.l.ex arrali.C. de actio. empti notatur in.l. 100. ff.de verbo.oblig.& ita ponitur hîc pro finali cauſa : vt ad minus interueniãt ſeptem teſtes in teſtamẽto in ſcriptis. patet ex quo ceſſante numero ſeptem teſtiũ dicitur in fine iſti⁹ legis teſtamentũ nullum eſſe. ¶ Item iſta propoſitio ad.ponitur pro iuxta glo.& Bart. in.l. militis codicillis in prnci.ff.de teſta.mili.&.l. meminiſſe. 1.col. ver inducitur in argu.ff. de officio pro cõſu. & lega.& quando apponitur loco includit.l. item ſic. §. habet. ff. de ſerui.ruſti præ. hic autẽ apponitur numero quem includum quẽadmodum. inclu

Quæſtio

dit locũ. ▽ Sed quæro dicitur hîc q̃ requirũtur ad minus ſeptem teſtes qualiter poterit probari quod plures inueniri non poſſunt,Bar.in. l. conficiũtur antepe.q. ff. de iure codicillo , tenet q̃ ſi quis dicit quod plures homines habere non poterat fundata eſt intentio ſua niſi probetur cõtrarium.l. cum res C.de probatio.tutius tamẽ eſt vt ipſe dicit.q̃ notarius ſcribat in teſtamẽto præſentibus teſtibus iſtis cũ facta per quiſitione plures haberi nõ poſſint.

Adde.

Idem dicit Alex.in.l.decẽ in. 2. apoſtilla.ad Bart.ff.de verbo. obliga. & Paul.de Caſt.in.l.fi.2.col.ver.quęro primo in fine.ver.C.de teſta.qui quodãmodo, videtur ſentire vt requiratur probatio , quia plures haberi non potuerunt, & hoc colligitur in quantũ dicũt q̃ ſi teſtãtur ruſtici in rure corã quinq; teſtibus admititur prohatio q̃ plures quinq; inueniri non potuerũt ad quod probandũ adducit A.ex.in d.l.fi.C. de teſta. in parte, vbi autẽ (voluit dicere) in verbo,ſin autẽ,ſed quodãmodo.ver. ille ſentit q̃ illa indagatio,& per quiſitio debet fieri ex parte teſtatoris an plures poſſunt inueniri. Idem ſentit

Contra.

idẽ Alex.2.volu.con.167.2.col.in fine. ▽ Sed tene contrarium vt ſuprà dixi his rationibus, ▽ Primò quia indultũ eſt,à iure, per.d.l.fi. C.de teſta. &. l. 6. tit.1. ſexta parti. q̃ ruſticus poſsit teſtari coram quinque teſtibus, vbi plures inueniri nõ poſſunt. Ideò qui dixerit q̃ plures poterat inueniri debet hoc probare per.l.actor.C.de probatio,&.l.ei qui. ff.eo. ▽ Secũdò.ſi dicas q̃ qui dicit q̃ plures quinque nõ poterat inuenire debet hoc probare , eſſet illũ probationi impoſsibili onerare , niſi hoc probaret cũ eiſdem quinq; teſtibus,nã ſi plures quinque non erant in villa(cum quibus debes hoc probare) profecto probatio eſſet impoſsibilis. ▽ Tertiò iſta probatio q̃ plures non erant in villa eſt nõ gatiua non affirmatiua : ideo probari non debet: quia negantis factum per rerum naturam nulla eſt directa probatio. c. ex tenore, & ibi ſcribentes de teſtibus cum aliis. Et quando probatio eſt impoſsibilis probatur per iuramẽtum,cap.fina. quod me cau. l.fina. ff.eodem titu. ▽ Quartò iſta propoſitio (ad) quãdo apponitur numero includit,vt dicitur hîc in glo.tenet Oldrad. conſi.49.nu. 3.&.6.iſtam concluſionem tenuit etiam Iaſ.in.d.l. fina. colu.finali. in verſi. tertiò principaliter nota. C. de teſta. ▽ Tu dic quòd hodie ex conſuetudine generali quæ viget in toto regno,etiam in ciuitatibus ſufficiunt quinque teſtes cum teſtatur nuncupatiuè ſeptem verò cũ teſtatur in ſcriptis , licèt plures poſſint haberi.

i ¶ Siete teſtigos.concor.l.1. §. la otra manera. & l. 2.titu.1. 6.parti. &.l. hac conſultiſsima in princi. &.l. cùm antiquitas. ¶ cum autem,&.l.fina.C. de teſtamen.& inſti.eodẽ.titu. §. poſtea vero cum ſequen. ¶ Et nota. quod hij teſtes nõ debet eſſe excõmunicati:neq; inabiles,aliâs teſtamentũ non vaet. l. 9.titu.1. ſexta partita,&.l.1. ti. delas mãdas.fole. tenet Bal. in.l.fi.3.col. verſic.iſta prohibitio. C. de bono.poſſe.cõtra tabu. per.l.ad teſtium. §. conditionẽ.ff.de teſta. ▽ Item.non debent eſſe inuiti.l. qui teſtamento.§.fi.in fine.ff.de teſta. ▽ Non tamẽ vitiatur teſtatum ſi ſcriptum eſt à teſtibus infamibus ſentit Bal.in.c.1. prope medium , an remoueri debeant,teſtes qui pares eſſe deſierunt, vſi. feu. & in.l.1. 2. colu. verſic. interdum eſt nuncupatiuum. C.de teſta. ¶ Sed quæro quo tempore requiritur

Quæſtio

abilitas in teſte ad validationẽ actus. text. doct. & Bald.in. d.l. 1. dicunt. q̃ ſufficit teſtem fore debitè qualitatis tẽpore quo adhibetur ad actũ: item dicit tex.in.d.l.ad teſtiũ.§.conditionem.ff.de teſta.&.l. 13.tit.16. 3. parti. & inſti.de teſta.§.ſed cum aliquis Bal.late.in.d.c.1. an remo.debe. teſtes.Bart.& Bal. in.d §. conditionẽ, vbi vide quid de infame infamia facti. ¶ Sed pone q̃ vnus vel duo teſtes teſta-

Quæſtio

menti ſunt infames infamia iuris,vel ſunt excõmunicati,alij teſtes ſunt multum fide digni : nunquid integrata fides vnius ſuppleat imperfectionem alteri⁹, dic quod aut loquimus in ſeruo.& de eo dic. vt per text. & doct. in. d.l. 1. C. de teſtament. &.l. 9. titu.1. 6. parti.de aliis tamen dic q̃ teſtatum non valet per tex.dic.§.conditionẽ, tenet Bal. in.d.l.fi. de bono.poſſe. contra tabu.ſed omnes debent eſſe idonei nõ infames per dicta iura. ▽ Si tamen teſtes non ſunt infames infamia iuris : ſed facti, vel quia ſunt pauperes tunc integrata fides vnius ſuplet imperfectionem alterius tenet notanter Baldus in. l. ex argentariis. §. 1. ff.de edendo refert & loquitur glo. in. l.1. titu. delos teſtimonios, quibus tu adde Ludoui.in.d.l.fi quis ex argentariis in ſuis primis interpretationibus,& ibi Alex.1.col.ver.modo nota.& idẽ tenet And.Barba.in repe.c.Raynaldus de

teſta.

teſta.pe.car.& Bal.& Fulgo.l,1.C. de teſta. & Ale. in cõſilio.56.vltima col.ver. ſecũdo poteſt & in cõ ſilio.212.3.col. verſi. ſed attento ſecũdo volumine Sali.in.l.in bone fidei.2.col.C.de rebus credi Felinus in.c.teſtimonium.2,co.ver.ſecũdo. nota.de teſti.2.meli⁹ q̃ alibi in addi.ad Dinũ in regula vtile. lib.6.prin.adi. ¶ Sed pone q̃ teſtes idonei nõ poſſunt haberi an admittãtur inabiles: & tenet q̃ ſic. & ibi glo.& Abb.in.c.fi.de teſti. vbi dicitur q̃ in defectu ꝓbatiotiũ cũ ex natura negotij ſeu criminis nõ poteſt haberi ꝓbatio ltia admittitur ꝓbatio min⁹ ltia.& aliis inſufficiens.& idem dicit tex. cũ glo.in.c.cum dilecti de elect.& in.c. præterea de teſti.de quo late ꝓSali.in.l.ea quidẽ.1.co.ver.ad quintam quæſtionem.C.de accuſa. Angel. latè intracta. maleſi.in parte metidar de mali.dadi.1.co.per Inn. in.c.cũ.i.& à de re iudi. Ideo ſi cũ aliquis teſtatur nõ poteſt habere teſtes idoneos ſufficit ſi habeãtur minus idonei & ſufficientes. ¶ Aduerte quia iſta regula qua dicimus q̃ teſtes inabiles admittuntur quando veritas aliter ſciri non poteſt intelligitur ꝓcedere & habere locũ quando ex natura illi⁹ facti ſeu negotij alij teſtes nõn poſſunt occurrere. vt puta ſi loquamur in ciuili cauſa ad probãdũ ea quę aguntur in. c. canonicorũ nam ſic canonici erũt idonei teſtes.& idem in vniuerſitate.c.venies el ſegundo.§.fi.de teſti.glo.in.c.delicti.ver.& ſi tres de elect.licèt aliâs tales teſtes non eſſent idonei quoad plenam ꝓbationem maximè quando tractatur, de cõmodo ſingularium perſonarum ſecundũ do. Anto.in.c.cum nũtius de teſti.Item ſicut dicimus q̃ ea quę fiũt in domo non poſſunt ꝓbari niſi per eos qui habitant in domo.vt.l.conſenſu.C.de repudiis.& in his dicta regula eſt.vera. ¶ Secus autem ſi alij teſtes idonei ex natura illius negotij & rei poterant adeſſe & occurrere licèt cauſaliter nõ interfuerint.nam tunc teſtes minus idonei non admittuntur etiam ſi veritas aliter ſciri non poteſt ita ſingulariter dixit do.Anto.in.c.tertio loco de probatio.idem illud ipſe.do.Anto.conſilio ſuo.24. incipienti qó dubia vulgaris habet.&c. Circa finem & ibi dicit.q̃ illa iura quæ dicunt poſſe recipi teſtes quirepiũtur vbi alia deficit ꝓbatio intelligun tur & locãtur in actibus in quibus habitu & actu attento cõmuni curſu alij teſtes non habentur. ſed vbi actus actu & habitu cõmuni curſu ſic ſe habet q̃ alij teſtes poſſunt haberi licèt forte non habeantur actu.tunc ad plenam fidem non ſufficiunt tales teſtes non integri. aliâs ſequeretur quod ſemper teſtes etiam non integri ſufficerent. quia ſemper litigantes allegarent alias probationes non habere.Ideo tales non admittuntur vt plenè probẽt:ſed vt faciant qualẽ qualem probationem.nota glo.in.l.ẽt maritis.ff.de proba.ita formaliter dixit. domi.Anto.in di.conſilio & Hippolitus de Marſili cõſilio ſuo.73.plenius per eundem in repetitione.l.fi.C.de probatio.in.§.char.circa prin. ¶ Et ex his habe ſingularem intellectum ad ſupradictà, vt tunc teſtes inabiles, vel minus idonei admittantur in teſtamentis quãdo alij teſtes idonei non poterant adeſſe tempore teſtamenti, quod eſt ſatis notandum in materia, & facit ad legem quadrageſimam primam infrà.

Adde. Item emendatus de crimine poteſt eſſe teſtis in teſtamento probat tex. ind.c.teſtimoniuũ de teſti.tenet do. Abb.in.c.fi.eo.tit.facit.l.quæſiui.§ teſtatus.ff.eod. &.l.9.titu.1. 6.parti.plenè, Antonius Corſe. ſingulari ſuo incipiente integer homo.fol. 146. ¶ Quod fallit, fauore publice vtilitatis, quæ vtilitas licèt verſetur quo ad teſtamentũ, vel quo ad alia, homo non integer admittitur in teſtem argu. text. in.l. ſi quis in graui.§.vtrum.ff.ad Silenia. Illud tamẽ an ſit verũ examinat plenè Petrus Gerandus de Petra ſingulari ſuo.13. ¶ Hinc dicit Bal.in.l.1.ver.ibi in tex.& ver.ex hoc habes determinatũ.C.de quęſtionibus per illũ text. q̃ ſi in approbatione actus requiritur certus numerus teſtium ſi ſunt cõuocati decem, vel amplius quorum duo vel tres ſunt infames vel excõmunicati q̃ per hos teſtes infames nõ impeditur fides facta per legitimũ numerũ teſtiũ. allegat etiã ad hoc in argumentũ. l. ſatis aperte. C. de falſis, vbi idẽ tenet Bal.& dicit hãc quæſtionem vidiſſe de facto, quia contra quendã fuerunt teſtes producti,& plenè probauerunt,& vltra productũ fuit inſtrumentũ,& cõtra inſtrumentũ fuit oppoſitũ de falſo q̃ iſte obiectus nõ habet impedire per text.in.d.l.1. &.l.3. C. de fide inſtru. quia vtile per inutile non vitiatur, vt eſt regula iuris. ¶ Ex his etiã dico q̃ teſtamẽtũ manu duorũ tabellio nũquorũ alter eſt infamis valet ex perſona alterius nõ infamis, tenet Bal.in.l.imperator.la.1.8.col.ver.nota. etiam q̃ ſi duo notarij. ff. de ſtatu.homi. per. d.l.ſi quis ex argentariis.§.ſed cum omnes. ¶ Idem dicimus in auctoritate duorũ tutorum, vel curatorum quorum alter ſit falſus ſi interponitur valet actus. l.1 §. 1.& ibi Bartu.ff. quod falſo tuto. acto. ſufficit ergo ſeptem teſtes eſſe idonei, quia tunc ſatiſfactũ & huic legi cum ſimi.

Adde. Tex.eſt etiã in.l.1. in parte. hæc verba.ff.quod fal.tuto.acto. vbi dicitur. q̃ ſi vni⁹ falſi,& alterius veri tutoris autoritas interueniat valet ille actus qa act⁹ adminiſtrationis eſt actus qui poteſt per vnũ expediri. c. cũ ſuper de officio dele. Io.An.in.c.vtile.de regu. iuris in.6.& Bartu.in. d. l. 1. ff. quod falſo tu. acto. ¶ Sed aliud in electione facta à duobus quorum vnus eſt ex cõmunicatus, vel quia nõ habet ius eligendi, vt per Bar.vbi ſuprà. Ioa.And.in.d. c. vtile text.& Card.in.d.c.vlt.9.q.1. ¶ Quid in ſententia duorũ iudicũ quorũ alter eſt infamis plenè Bertachi.in tra.de epiſcopo.3.par.lib.1.vbi vide. ¶ Sed pone q̃ vltra ſex teſtes nõ reperimur in teſtamẽto inſcriptis, vel vltra duos cũ tabellione in teſtamẽ-

Nota. Quæſtio. Quæſtio.

to nũcupatiuo,an ex defectu vnius teſtis vitietur teſtamentũ videtur, q̃ ſic per iſtã legẽ in fi. &.d.l. hac cõſultiſsima,in prin.&. l.in ſingulis cũ.l. fi.C. de teſta. vbi dicitur q̃ teſtamentũ eſt nullũ ſi in eo vnus tantũ teſtis deficit. ☞Sed opp.contra hoc & videtur q̃ teſtamentũ non ſit nullũ ex defectu vni⁹ teſtis,quia poteſt deferri iuramentũ hæredi inſtituto argu.tex.in.l.in bonefidei.C. de rebus cre. & l.admonẽdi.ff.eo.&.c.fi.de iure iu. vbi loco vnius teſtis defertur iuramẽtum, & ſic numerus teſtiũ vi detur ſuppleri per iuramentũ. ☞So.in.d.l.in bonefidei cũ ſimilibus defertur iuramentũ actori in ſubſidiũ vel reo in defectũ probationis quãdo iudex non eſt certus deberi vel nõ deberi,vel quãdo non eſt certus numerus ſtatutus,hic autẽ eſt certus numerus ſtatutus à iure nõ poteſt recedere iudex: c.indultũ de regu.iur.lib.6.Ideo iuramentũ partis nõ ſupplet defectũ teſtis. Item nõ obſtat.d.l.in bone fidei,quia ibi loquitur in iuramẽto iudiciali nõ iuriſditionali.Ideſt neceſſario quod ex auctoritate ſolius iudicis pẽdet ob inopiã probationis. facit.l. fi.& auth.ibi poſita.C.ſi certũ peta.☞Preterea vbi numerus teſtiũ eſt ſtatutus pro numero ſeu forma ſubſtãtiali ipſius actus,vel probationis eius,nõ poteſt probatio ſuppleri per iuramentũ, vel per extraneas coniecturas : imo debet probari per teſtes ſubſtãtiales nota.glo.exponẽdo tex. in.l.cũ propo nebatur deleg.2.glo.in.l.cũ de indebito.ff. de proba. quę ſingularis eſt tenet Bald.in titu.de controuer.inueſti. §. item vaſſallus.2.col.ver. quæro vtrũ numerus teſtiũ in vſi feudo.idẽ Bal.in.l.2.verſi.ſed nũquid.C.de bono poſſe, ſecũdum tabu.& d. l. in bone fidei, Ludoui. de Roma. in.d.l. 2. 2.col.ver. ſi vlterius, extra glo. ☞Preterea teſtis idoneus nõ dicitur, qui in defectum aſſumitur , tenet Bald. in l.1. prima col. ver.Item nota.C.qui & aduer.quos. & teſtes in minori numero quã neceſſario vel ſtatuto,licèt faciũt iudicium non tamen probationẽ, tenet Bald. in.l.cum Titia in fine.C.de iure dotis, quod eſt notandũ,iſtam etiam concluſionem,tenet Lanfran.in cõmẽto.c. quoniã, contra de proba. in parte teſtiũ depoſitiones.8.col.verſi.quæro conſequenter,dicens quod vbi de natura actus pro eius forma certus numerus teſtiũ requiritur velut in teſtamento in quo pro eius forma requirũtur ſeptẽ teſtes rogati etiam ſi interuenerint pautiores,puta ſex ita quod non deficit niſi vnus nõ poteſt deferri in ſupplementũ iuramentum allegat Bald. in. d. l.2. C.de bono poſſe.ſecundum ta.& eſt ratio quia cũ certus numerus , pro forma habeatur, ſi deficit vnus teſtis nõ eſt numerus determinatus, & ſic vitiatur forma. Item dicit quod in caſu præmiſſo videlicet in teſtamento,& ſimilibus teſtes debent rogari à partibus vnde iurans in ſupplemẽtum quia idem non poteſt rogari , vel non poteſt rogare ſe ipſum cum idem ſit teſtis, & eadẽ ſit pars. ☞Idem tale iuramentũ in ſuplementũ probationis nõ poteſt deferri quo ad legitimationem pſonę . vt tenet Ange.in.l.non ſolũ.§.qui alicui.ff.de procura.vnde ſic ego dico me procuratorẽ Titij & hoc probo per vnũ teſtem non poterit mihi deferri iuramẽtũ in ſupplemẽtum.quod eſt mẽti tenẽdũ aduertat tamẽ iudex ne tale iuramẽtũ deferat ſi nõ eſt petitum à parte oportet enim vt tale iuramentũ pars ſibi deferri petat:nec iudex vltro debet ſe offerre ad deferẽdũ tale iuramentũ vt.l.3.§.hęc aũt.ff. de damno infec.& poterit pars petere ſibi deferri tale iuramẽtũ vſq; ad cõcluſionem in cauſa poſt autẽ minime. & iudex tenetur deferre iuramẽtũ ſi petatur ante concluſione qñ habet locũ petitio. aliãs pars poterit appellare vt.l.in bonæ fidei.C. de reb⁹ credi . q̃ oĩa tractat pulcherrimè Bar.in.d.l. admonẽdi,ff. d̃ iureiu. ¶ Vlterius quæro teſtator detinetur in car- *Quæſtio.*
cere tyrãni vel teſtatur tempore peſtis ſeu in mari: vel eminẽte aliqua neceſſitate aut caſu repentino: nũq̃d ſufficiat minor numerus ſeptẽ teſtiũ in teſtamento in ſcriptis Bar.Bal.Paul.de Ca.& Alex.in. d.l.fi.C.de teſta.idẽ Bar.in.l.1.ff.de bono poſſe .ex teſtamẽ mil.& Ange.in auth.de alie.§ q̃d autem in fine colla.2.tenent q̃ non ſufficit minor numerus ſeptẽ teſtiũ & pro ſua opinione eſt hodie tex . hic & in.l.1.ti.delos teſta.l.ordina . q̃ iura in expræſſo tenent q̃ vbi plenes teſtes non poſſunt reperiri requiruntur quinq; in teſtamento nũcupatiuo ſeptẽ verò in ſcriptis itaq; ſi in carcere:in mari: vel tempore peſtis:plures inueniri non poſſunt requirun tur quinq;.iſte verò leges vt patet eis neceſſitati nõ vbertati prouident.& pro hoc bene facit.c. debitũ de bigamis & q̃d ibi dicunt ſcribentes. q̃ ſi aliqua requiruntur ad ad ſubſtantiã actus: illis non interuenientibus non tenet actus etiam ſi ex neceſſitate ſolẽnitas ſeruari non poſſit taliter q̃ neceſſitas non facit deficere ſolẽnitatem ſubſtantialem ſed ad ſubſtantiam & validationem teſtamenti requiruntur quinq; teſtes in teſtamẽto nuncupatiuo:ſeptem verò in ſcriptis vt patet ex duabus legibus: ideo non ſufficit minor numerus.

Adde. Sed quia dixi quod etiam ſi teſtatur in mare quando teſtatur nuncupatiue requiruntur quinque teſtes ſeptem ſi teſtatur in ſcriptis.eſt intelligendum quãdo nauigantes intendunt mercantiis . vel quia vadunt pro ſuo intereſſe.ſecus ſi propter cuſtodiam maris & terrę militant.quia tunc habet locũ quod dixi ſupra in lege iſta in glo.ſuper parte . la ley del ordenamiento. ☞Sed quęro nunquid tot teſtes requirãtur ad probandum teſtamentum q̃d requirũtur in ipſo teſtamẽto.doct.Bal.& Ludo.in.d.l. 2.C. de bono poſſe.ſecundum tabu.per duas colum. & amplius concludunt quod ſi quæſtio eſt ſolummõ de numero teſtium an ſeptem interuenerint. quia aduerſarius omnia alia confitetur, & tunc dicuntur quod probatur per duos teſtes. ☞Si tamen eſt q̃ſtio de ipſo teſtamẽto:q̃d negatur factũ,vel de

alia ſolẽnitate.puta ã teſtator nominauerit hęredẽ ore ſuo quod negatur vel de alio ſimili.tũc requntur ſeptem teſtes vt.l.fi.& ibi doct.& Bal.3.co.ver. queritur hic.C.de fideico.Bar.& doct.in.l.hęredes palã in.prĩ.ff.de teſta.& in.d.l.2. C.de bono.poſſe. ſecundũ tabu.Bar.& doct.in.d.l.teſtiũ.2.col. verſi. vltimo nota.C.de.teſti. ☞ Quod eſt verũ ſi ſeptem ſunt ſcripti in teſtamento in ſcriptis.& quinque in nuncupatiuo. ſecundũ. Bar.in.d.l.fi.3.col. verſi.& nota.q̃ opinio Marti.& in Spede iuſtru.edi.§. cõpendioſe.ver. quid ſi vnus ex teſtibus de quo ſunt glo.in.d.l.hæredes palàm & in.d.le.2.de bono poſſe.ſecũdũ ta.& in.d.l.fi.C.de.fideico. ☞ Ad ꝓuãdũ tũ errorẽ teſtamẽti. vel pœnitentiam teſtatoris tot teſtes requrũtur:q̃ requrũtur ad prouãdũ teſtamentũ ſecũdũ Bal.in.d.le.fi.3.col.ver.& ſcias.notatur in.l. cũ ꝓponebatur de lega.2.tenet.Bar.in.l.1.§.1. ver.q̃ teſtes de lega.3.glo.in qui ex liberis.ver.teſtamẽto in verbo literis.ff.de ſecũdis tabu. & in.l.1.in verbo iudiciũ.C.de codicillis & in.d.l.hęredes palam §.ſed ſi notam & ibi doct.ff.de teſta.

Adde. Vel aliter põt dici & q̃ſi idẽ q̃ circa teſtamentũ triplex ꝓbatio occurrit. aut enim qs vult ꝓbare factũ & tũc põt ꝓ duos teſtes vt dicitur in glo.argu.l.diuus &. l.lucino.ff.de mili.teſta.&.l.54. iũcta le.108.in ꝑte. fueras ende.ti.15.3.ꝑtita. ¶ Aut ſic factũ & tũc per ſeptẽ vt.l.vltima.C.de fidĩco notatur & ibi Bar. in d.l.2.C.de bono.poſſe.ſecũ.tabu. intellige qũ teſtatur in ſcriptis. vel qnq; qñ nũcupatiuè.vt in.l.iſta. & in.d.l.1.ti.2.li.5.ordinamẽ. ¶ Aut ſic ſenſũ ꝓ aliquas cõiecturas.puta per locutiones& alia huiꝰmodi de q̃bus in.l.fulcinĩ,§. q̃d ſit latitare.ff.in quibꝰ cau.in poſſe.ea.&.l. apud Celſũ in principio.ff.de doli.exceptio &.l.ſi ſeruꝰ plurimũ.§.vltimo de lega.1. vt plenè dixi in ꝓœmio iſtarũ legũ in glo.ſup ꝑte.al biẽ de eſtos reynos vea.hinc dicit tex.& tũc cũ hoc abſq; dubio probari poſſit & ꝺbeat. vt.l.in tẽpus,§. quocũq; .ff.de hęre.inſti.nec ĩ hoc ſit certꝰ nũ. taxatꝰ duo ſufficiũt vt.l.vbi.nũ.ff.ꝺ teſti.notat ĩ l.hęredes palã de qua in glo. ¶ Aliqñ enim eſt magna res & quę de ſui natura magnã inductionẽ requrit et paucis ꝓbatur ſicut fama vel infamia.q̃a licèt ex frequẽtibus actibꝰ & vulgata opinione ſine credulitate inducatur tamẽ ꝓ duos teſtes ꝓbatur.vt.c. tũ literis de teſtibus circa principiũ. notatur in.c. deus omnipotẽs.2.q.1. ¶ Quãdoq; inim ꝓbatur ꝓ duos teſtes tres affuiſſe cõdito teſtamẽto.vel inſtrumẽto. vt.l. cõparationes.C.de fide inſtrumẽ. ¶ Et q̃ amplius eſt ad ꝓbandũ ſufficiunt duę mulieres. tamen ad probandum ſic eſſe factum requiruntur. ſeptem.vt ſuperius dixi.tenet Oldra. conſilio.297. nu.7.&.8.& ſecundum nos hodie requirũtur qnq; ☞ Nota tamẽ q̃ licèt regulariter vt ſupra dixi requirantur ſeptem teſtes in teſtamẽto inſcriptis :vel qnq; in nuncupatiuo tñ ſi ipſa ſcriptura teſtamenti in ſcriptis facta fuit coram ſeptẽ teſtibus.vel teſtamẽtum nuncupatiuum corã quinq; : & eſt de perdita ſufficiet hoc cauſa probare per duos teſtes caſum a miſſionis illius ſcripturę : & continẽtiam ipſius ad hęc vt dicatur eſſe plene probatum teſtamentum. ita ſingulariter dixit Bal.ꝓ illũ tex. in.d.le. teſtium 2. col. C.de teſti. q̃ eſt menti tenẽdũ ſecũdum eum ibi dictũ refert ibi Salı.& illud refert & ꝓbat Ludouicus de Roma.in le.2.C. de bona poſſeſi. ſecũ. tabu. & Raphaël Cuma ĩ.d.l.hęredes palã in principi.ff.de teſta.vbi dicit hoc dictũ eſſe mẽtitenẽdũ de quo dicto facit etiã magnũ feſtum Ioã. Baptiſta de ſctõ Seue.in repeti. ſua.l.admonendi.44.col. in fine.ff.de iureiu.& Alex.in d.l.2.de bono.poſſe.ſecũ.ta.vbi plura & bona dicta ꝓ hoc dicto Bal.addu cit & in.l.ſi vnꝰ.C.de teſta.poſt principiũ & optimè faciunt dicta per Bal.in.l.1.§.fi.C.de caduca .tollen.vbi dicit q̃ ꝑdito volumine ſtatutorũ potes eorũ thenor ꝓbari ꝓ teſtes refert & ſequitur Felinus in rubrica deconſti.2.col.de quoetiamlate Hippolitus conſi.ſuo.156. ☞ Itẽ quæro duo vel tres teſtes ſunt de eadẽ domõ nũquid probent:dic q̃ iura ſunt in expreſſo q̃ probant in.l.15.ti.16. tertia partita in prin.&.l.ad teſtiũ.ff.de teſta.☞ Sed quid in legatariis & hæredibus & aliis vide in.l.11.ti.1.ſexta partita &.l,8.ti.delas mãdas fo.le. Lãfran.in.c.quoniã cõtra de ꝓbatio.in par.teſtiũ depoſitiones.25. col. ver.quęro vlteriꝰ Bal.in.l.dictãtibꝰ.C.de teſta.glo. ĩ.§.legata. inſti.eo.ti. ¶ Quæ ĩſup an oẽs teſtes teſtamẽti debẽt eſſemaſculi:ã ſufficiãt fœminę tex.in .l.17.ti.16,6.ꝑti.& ĩ.l.9.ti.1.9 parti.&.l.3.ti.delos teſtimo.fo.legũ.&.l.qui teſtamẽto.§.mulier.ff.de teſta.& inſti.eo.§. teſtes dicũt q̃ mulier prohibetur eſſe teſtis in teſtamẽto &vide ibi.Ioã.Fab.ponẽtẽ cauſas quare mulier non poteſt eſſe teſtis in teſtamento ☞ Fallit primo ſecũdum Bal. in.d.l.§.mulier quando teſtatur inter liberos legitimos.vel naturales ſeu baſtardos. ☞ Secundo fallit in codicillis.maximè quãdo mulier eſt literata q̃ ſcit ſe ſubſcribere & ĩtelligit quę ĩ teſtamẽto agũtur.2.glo. & ibi Bal. in .l.fi. in fine.C.de codici.& ĩ.d.§. mulier &.di.§. teſtes ☞ Fal.3.in teſtamẽto ad pias cauſas Abb.per illum tex.in.c.cũ eſſes de teſta.tenet Bar.in.l.1.C.ꝺ ſacro ſant.eccle.in.ver. quæro circa ſolẽnitatem. fi. col. ☞ Et non ſolũ his caſibus verũ etiã regulariter mulier in teſtamẽtis poteſt eſſe teſtis per ea q̃ notat Bal.in.c.1.in.ti.ſi deinueſti. inter do.& vaſſallis. oria.vſi feu.2.col.verſi.affueritvbi dicit Bal.per illum tex.q̃ propter defectum ordinariorũ teſtium alij poſſunt admitti allegat notata in.c. laudabilem de frigidis in noue & in.d. lege hac conſultiſſima. C.de teſtamento ſic enim videtur quod licèt à iure ſit ſtatutum quod maſculi tantum ſint teſtes in teſtamentis.admittantur etiam fœminę in defectũ eorum.☞ Cuius cõtrarium ego teneo preter quam in teſtamẽtis ad pias cauſas per dicto.c. cum eſſes & per ea quę dicunt doct. ibi. ☞ Item liberes neq; ĩ codicillis mulier etiã literata teſtis eſſe nõ poteſt

Prima. *Secũda.* *Tertia.* *Regula* *Cõtra.*

primo

primo qa generalitertraditur q̄ mulier in teſtamē tisteſtis eſſe non pōt vt dicta.le.9.ti.1.6. ptita cum ſimi.q̄ ſeruanda & tenēda eſt & nullatenus eſt rece dēdum ab ea igitur, nō poteſt mulier eſſe teſtis in teſtamētis niſi in caſibus expreſsis in iure vt habet in Spe.d̄ iuriſditio omniū iudi.§. poſtremo.6.col. ver.quintò dicam⁹ vbi dicit q̄ regule ſtandū eſt cū caſ⁹ nō excipitur.maximè qñ regula eſt ꝓhibitiua quę p̄ualet p̄miſiue.vt perBal.in.l.tutor quoque in pricipio.ff.d̄ ſuſpec. tuto. ſed iure regni nō reperitur cautum q̄ mulier poſsit eſſe teſtis in teſtamēto
opp. inter liberos igitur.&c. ℣ Et ſi oppōas de.d.§.mulier & de auth.q̄ ſine & d̄ his q̄ dicunt glo.& doct. in.d.l.fi.de codici. vbi dicitur q̄ inter liberos & in codicillis mulier pōt eſſe teſtis:dic q̄ non eſt licita argumēta.d̄ iure imperatorū ad leges, regni qa per eas nō p̄ leges cęſareas iudicādū eſt.vt.in.l.2.ſuprá. ℣ Sed poſito quod ceſante.l. regni lex imperatoris poſsit allegari quoad rationē vt dixi in.d.l.2. ſuprà dicta iura nō obſtāt inſpecta earū ratione:qa ſi mulier cū teſtatur inter liberos poteſt eſſe teſtis in teſtamētis fecit qa inter eos ceſſabat ſuſptio falſitatis: vt ibi dicūt doct.q̄ hodie non ceſſat p̄ iſtā legē.ideo mulier etiā inter liberos ī teſtē nō admititur qa ceſſat lex ceſſante eius ratiōe glo. eſt notāda ī.l.1.ver. prouidētia.ff.de legitimis tuto.tenet Bal.in.l.1.C.q̄ admitti.& in.l.generaliter.C.de epi.& eccle.tex.& Bar.in.l.q̄ dictum ff.de pactis mortua enim eſt lex ratione carens. ℣ Nā ſicut homo ſine anima non eſt homo.c.Moyſes.3.2.q.2.c.ī quadā d̄ celebra. miſſa. cle.1.d̄ ſumma tri.ita lex ratiōe carēs non eſt lex. qa ratio legis eſt anima legis.l.cū pater.§.duciſsimisd̄ lega.2.l.adigere.§.q̄uis de iure pat.ff.& ſic videtur mortua. dicta auth.q̄ ſine eo q̄ ratione caret. ℣ Itē vnū i⁹ nō dēt ſupleri p̄ aliud qñ nō capit eadē ratio ℣ Proterea ratio ꝓpter q̄ iſta.l. req̄rit eūdē numerū teſtiū qñ teſtatur inter filios qui req̄ritur qñ teſtatur inter extraneos eſt propter ſuſpitionē falſitatis.i.ne falſitas ſtruatur vt.l.fi.C.de fideico.&.l.codicillis delega.2.ſed expreſentia mater rerum vt in .c.quanſit de electio.libro.6. euidēter nos docet falſitatem commiſſam etiam in teſtamentis in quibus filij inſtituūtur ſi enim inter extraneos mulier iure noſtro teſtis eſſe nō poteſt ꝓpter ſuſpitionē falſitatis:neq̄ in teſtamentis in qbus filij inſtituūtur poterit eſſe teſtis. ℣ Itē inter extraneos mulier teſtis nō eſt in teſtamētis ꝓptea fragilitatē illi⁹.qa facili ter poſſet corūpi & falſum deponere:q̄ ratio militat etiā cū teſtatur inter liberos:erit ergo idē ius ſecūdo Bal.in.l.fi.ſ.q.C.d̄ hęre.inſti.&.l.fi. C.d̄ īdic. vidui.to. ℣ Itē qa cū mulier ſit fragilis nō poſſet bene percipere q̄ in teſtamēto agūtur vt in ſpe.de acto.ver.Itē opponitur contra actorem q̄ eſt ꝓdigus. & hoc maxime ſi in teſtamēto plures articuli:continētur vt plurimū fit in teſtamētis quos ſexus mulierū vag⁹ capere nō poſſet faciliter: & ſi forte cōp hēderet faciliter enarraret.vt tenet Ioā. Faber ī.d.§. teſtes. ℣ Itē teſtificare ī teſtamēto eſt officiū publicū.l.cure.ff.d̄ teſti.l.ſiqs.ex ſignatori hui⁹.ff. quem ad. teſta.ape. & eſt factū:publicum:vt ibiq; officia mulieribus non bene conueniūt.l.fœminæ.ff.de regulis iuris.& ex hoc ſe haberent conſortijs hominū voluntariè iūiere.q̄ non cōuenit.l.1.ff. de teſti. c.mulieres de iudicijs li.6. ℣ Itē nō eſt credēdum q̄ tanta cauſa:& cā grauis relinquatur dicto mulieris. & eſt ratio qa neq; homo leuis poſſet eſſe teſtis in teſtamēto.l.1.ti.delos teſtimo.foro.l.c.1. cū ſimi. de teſti.q̄ rationes militāt nō ſolū ſi mulier eſt teſtis in teſtamēto in quo inſtituitur extraneus:verū etiam in quo inſtituitur filius:& in codicillis inſpecta diſpoſitione iſti⁹ legis q̄ę vtroq; caſu eūdem numerū teſtium requirit & iſta fuit opinio Barto.in.multis .ff.de ſtatu homi.vbi dicit q̄ mulier etiā in codicilliis teſtis eſſe nō poteſt. ℣ Et vltra ſupradicta tu adde euidētes ratiōes ꝓpter quas maſcul⁹ nōfœmina poteſt eſſe teſtis ī teſtamēto iter liberos:& extaneos. ℣ Primo qa potentior eſt forma q̄ materia cū forma ſit agēs,materiavero patiēs.vt p̄ Bal.ī.l.fi.īfi. C.d̄ ſeruis fugiti.& Ariſto.6.de animalib⁹.vbi omne agēs nobili⁹ cū patiēte. ℣ Itē qa homo præſumitur ſcire ius nō mulier Ange.in auth.de inceſ.nup. §.1.in fine colla.2. ℣ Item quia vt patet ex.l.iſta vbi eſt caſus teſtamentū inter liberos: & extraneos cōcordat in numero teiſtum : ergo & in genere concordare debēt. quia ſimile in vnū in omnibus pręſumitur & debet eſſe ſimile.& hoc apparitate rationis vt per Bal. in additione. ad Spe.d̄ allegatiōe & diſpu.ver. ſimili & ſimilium eadē eſt natura.l.fi.ff. mādati tenet Bal.ī.l.humanitatis.3.col.col.4.oppono.C.de impube. & aliis & in Spe. d̄ teſte.§.1.ver. quid ergo vbi dicitur q̄ ſimilium idem eſt iudiciū. valet igitur proceſſus de ſimilibus ad ſimilia ſecūdū eūdē Spe. in.ti.d̄.1.&.2.decre.§.videdū.ver.qdā aūt. ℣ Preterea cauſa teſtamētorū eſt cauſa multū grauis.vt patet ex.d.l.ti.1.6.parti.cū ſimi qa in ea licēt in alijs mulier nō admittitur in teſtē.vt ibi.ſed in cauſa graui teſtes debēt eſſe multū idonei et qui poſſunt integraliter credi : quod nō eſt in muliere igitur,&c. ℣ Et reſponde ad Bal.in.d.c.1.ſi de inueſtitu.inter do.&.vaſſalis oria.qa ibi non reperitur prohibitum alios teſtes recipi deficiētib⁹ paribus. Qo.
ſecūdo qa hij qui recipi dbēt in caſu illius.c. debēt eſſe eque idonei q̄ nō eſt in muliere q̄ non equiualet viro vt ſupra dixi·& hoc tene. ℣ Sed quęro an conſuetudo poſsit introducere q̄ minor numerus teſtiū ſufficiat in teſtamētis q̄ dictū eſt⁹doct.& Bal. in.d.l.fi.C.d̄ teſta.per illū textū dicūt cōſuetudinē nō valere q̄ infrīgit legem imperatoris & formam traditā ratione publicę vtilitatis & ne aliqd cōmittatur falſitatis maxime ſi eſſet conſuetudo ruſticorū & imperitorū qa talis videtur introducta per errorē qa imperitie conexus eſt error.l ſi per errorē. ff. de iuriſditione omniū iudi. abeſſe ad hoc facit. l.1.prope mediū ſuprà. vbi dicitur q̄ nōvaleat con

ſuetudo cõtra leges voluminis iſti⁹.& iſta fuit etiã opinio glo.in.l.6.ti.1.6.partit. ℣ Sed pone q̃ cõſuetudo eſt introducta poſt has leges nũquid operetur contra eas vt ſufficiat minor numerus q̃ ſtatutus in.l.iſta:videtur q̃ non per ſuprà dicta. ¶ Sed Bal.in.l.1.ver.ſed hic quęro.C.ad velia.Inn.& Hoſti.in.c.cũ dilectusdefide inſtr.tenẽt cõtrariũ Imo q̃ cõſuetudine poteſt introduci q̃ minor numerus teſtiũ q̃ ſtatutus in iure ſufficiat in teſtamentis qa p̃ cõſuetudinẽ receditua à maiori ſolẽnitate &minor ſubrogatur loco maioris auth.de inſtru.cau. & fide inſtru.§.oportet colla.6.glo.& ibi notatur in.c.ſtatutũ ī cle. ¶ Et ex hoc ĩfert do.Ab.ī.d.c.cũ dilect⁹ pe.col.ver.vlteri⁹ q̃ritur: valere cõſuetudinẽ vt in ſtrumẽto notarij credat̃ ſine teſtiũ ſubſcriptione.& nemirũ qa cõſuetudo habet poteſtatẽ pricip.l. dñi p̃diorũ d̃ agrico.et cẽſi.li.11.tenetBal.ī.l.3.col.2.magnaī fine.ver.6.nota.C.de nauti.feno.&ī.l.nec exceptio.C.d̃ p̃batio.Authẽtica etiã cõſuetudo ĩſtrumẽta manu clericorũ q̃ nõ ſũt notarij:& facit eis dari fidẽ tanq̃ publicis etiã extra territoriũ tenet Bal. in rubri.C.de fidei ĩſtr.vltima.co.ver.7.&vltimũ. ¶ Hinc dicit idẽ Bal.ī.d.l.ſi nõ ſpetiali.C. d̃ teſta. valere cõſuetudinẽ.vt ſacerdos etiã ſine teſtib⁹ poſſit cõficere teſtamẽtũ & bene ad hoc facit ſingulare dictũ Inno.ī.c.1.vltima col.ver.itẽ nota de fide iſt. vbi dicit q̃ cõſuetudo poteſt d̃rogari ſolẽnitatibus ĩſtrumẽti. ¶ Poteſt etiã cõtractus ap̃bare & im̃bare.idẽ dicit Bal.in.l.p diuerſas.1.col.ī fine. C. mãdati quia cõſuetudo habet vim cõſtitutiõis.l.1.§. deniq; el.2.& ibi Bar.ff.de aqua plu.arcẽ. ¶ Itẽ qa eſt actus praticus qui eſt ſeruãdus vſq; ad vnguen. Bal.in.d.l.quicũq;.4.col.ver.ſcias autem C.de ſeruis fu.idem Bal.in addi.ad Spe.in ti. de inſtrumẽ. edi.10.col.ver.cõſuetudo de ſtando minori numero teſtiũ. ¶ Itẽ pro iſta parte facit non poteſtas teſtandi introducta eſt à iure ciuili notat Dinus in.c.ī dultum de regu.iuris.li.6.q̃ an ſit verum indiſtincte dixi in.l.infrà proximũ in parte teſtamẽto ſed ius ciuile per legem & conſuetudinem poteſt tolli in totũ & mutari.l.de quib⁹.ff.de legi igitur à fortiori cõſuetudo poteſt tollere in partem ius ciuile. iſta fuit etiã opinio Bar.in. d.l. ſi nõ ſpetiali & in. d.l.teſtamẽti & in.l.cunctos populos.C.de ſumma tri.& fide catho.allegat tex.in.d.l.2.C.quemad. teſta.ape. ¶ Itẽ ſi pater cũ duobus teſtibus inter liberos teſtari poſſet vt.d.§. ex imp̃fecto &.l.vltima. C.familiæ her.ita patria poterit inducere q̃ coram duobus teſtari poſſit cum parem habeant poteſtatem patres in filios & patria in proprium ciuem vt.l.veluti.ff.de iuſti.& iure. ℣ Preterea non videtur prohibitũ iſtam conſuetudinem induci poſſe ergo cẽſetur permiſſum p.d.l.omnes populi . ℣ Et p̃ iſta opinione facit glo.in.d.cle.ſtatutum de elec. & in.cle.vna rebus eccle.nõ alie quę dicunt q̃ vbi conſuetudo conſuetudinem annullat intelligitur de prẽterita non de futura quas glo.retuli in.l.1. ſuprà in parte no ſe guarda . & in parte en lo que ſe vſarõ.iſtã opi.tenent in multis locis Bar.& Bal. ſignãter in.d.l.ſi nõ ſpetiali.C.de teſt.Anto.in.c.2.d̃ proba.Ange.in.d.l.teſtamenti.ff.de teſta.Paul. de Ca.in.d.l.ſi nõ ſpetiali.ver.in textu dicit q̃d cõmuniter tenetur q̃ valeat ſtatutũ & cõſuetudo p̃ q̃d relaxatur ſolẽnitas quia quelibet patria:ſua lege viuit & ſic dicit q̃ ſtatutũ & cõſuetudo valet ex generali diſpoſitione iuris coĩs.qui eſt vt quilibet populus poſſit ſibi condere etiã contraria iuri cõmuni:ſi nõ eſt à iure cõmune reprobata.d.l.omnes populi.ff.de iuſtitia & iure.& in hoc concludit Pau. de Caſt. ℣ Sed Ioã.And.in addi.ad Spe.in ti. de inſtru.edi.§.compendioſſe.ver.ſed nunquid de conſuetudine & Oldra.conſilio ſuo.246.quos referunt doct.in.d.l.ſi non ſpetiali.1.col.dicunt non poſſe p̃ conſuetudinem ciuitatis induci diminutionem ſolemnitatis teſtamenti à iuri cõmuni inductã.quod probant pex tex.in.d.l.ſi. C . de teſta. vbi videtur caſus q̃ nõ valeat cõſuetudo diminuẽs teſtamẽti ſolẽnitatẽ niſi per principẽ approbetur. ℣ Secũdò arguit Oldra.q̃ ſi vbi requirũtur quinq; teſtes ſufficerent tres daretur occaſio delinquẽdi puta cõmittẽde fraudis vt.d.l.ſi. C.de fideico &.d.l.hac cõſultiſſima in fine. C.de teſta.igitur illa inualida. c. ex parte &.c.ſi.de cõſue.auth.vt nullus iudi.§.1. colla. 9. ¶ Itẽ ſi iſta ſolẽnitas nõ poteſt diminui pactis priuatorũ.l.teſtamẽti factio cũ glo.ff.de teſta.ergo nec per cõſuetudinem quę eſt tacita ciuiũ pactio& cõuẽtio.l.de quibus cũ ſequẽti.ff.de legi. ℣ Itẽ nec p̃ ſtatutũ arguitur de pacto ad ſtatutũ q̃d eſt validũ in iure.l.nã impoſibile.ff.de pact.&.l.nõ ex prætorio.ff.de iudi.& hęc ſunt vera ſecũdum Oldra. vbi ſuprà ſi ſine conſenſu principis cõſuetudo ſit obtẽta. ℣ Sed Ludo.de Roma.viſa differẽtia tantorũ doctorũ nitens eos concordare in.d.l.ſi non ſpetiali ſic diſtinguit.aut loqmur in cõſuetudine q̃ nõ ſolũ minuit ſolẽnitatẽ iuris ciuilis:ſed iuris gẽtiũ volẽtis q̃ corã duob⁹ teſtib⁹ teſtamẽtũ fiat.c.cũ eſſes & c.relatũ d̃ teſt.&.c.licèt.vniuerſis d̃ teſti. & tũc dicit q̃ cõſuetudo nõ valet.qa ſi nõ poteſt cõtra i⁹ gẽtiũ p̃ceps diſpẽſare:vt cõcludit̃ p̃ gl.ī.l.ſi. C.ſi cõtra i⁹ vel vtili.publ.ergo multo min⁹ cõſuetudo ali q̃ minuẽs ſolẽnitatẽ qua nõ ſeruata faciliter poſſet dari occaſio d̃liq̃ndi et ĩduci poſſet ſuſpitio falſitatis.vt ſi cõſuetudo eſſet q̃ valeret teſtamẽtũ etiã teſtibus nõ exiſtẽtibus in cõſpectu teſtatoris: & tũc cõſuetudo etiã in valida q̃d̃ p̃bat p̃ dictã.l.ſi nõ ſpetiali qa inualida eſt cõſuetudo inducẽs occaſionẽ d̃ linquẽdi vt.d.c.ex parte d̃ cõſue. ℣ Aut eſt cõſuetudo minuẽs ſolẽnitatẽ teſtamẽti circa leuia puta q̃ valeat teſtamẽtũ etiã ſi teſtes nõ ſint rogati & tali caſu cõſuetudo eſt valida,ad q̃d bene facit.l.2.ff.quẽad.teſta.ape.&.l.1.ad finẽ.ff.d̃ vẽtre inſpi.& iſto caſu poteſt ſaluari opinio Bar.et Bal.et ſequẽtiũ.ſi tã eſt cõſuetudo ĩciuitate q̃ valeat teſtamẽtũ factũ corã quatuor teſtibus quo caſu non derogatur i⁹ gentium:&

tium:& tũc dicit q̃ d.l.fi.C. de teſta. facit pro opi. Ioan. And.& Iaco.de Are.ibi enim primo dicitur q̃ in ciuitatibus & caſtris vbis Romę ſubiectis imperio in quibus terris viget ſciẽtia & copia peritorũ vult imperator in ordinandis teſtamẽtis ius cõmune ſeruari. poſtmodũ ſubdit in aliis verò locis in quibus raro inueniuntur homines literati vult imperator antiquã ſeruari cõſuetudinẽ dũ tamẽ nõ minus corã quinq; teſtibus fiat teſtamentũ. ex qua lege Ludo.de Roma. vbi ſupra notat duo. ¶ Primo q̃ ibi reprobatur conſuetudo inducens q̃ teſtamentũ poſſit fieri corã quatuor teſtibus. ℣ Secundò q̃ in locis vbi poteſt haberi copia peritorũ vult ius cõmune ſeruari & cõſuetudinẽ non valere dicit tũ q̃ quicq; ſit dictum cõmunis opinio eſt in cõtrariũ. & reſpõdit ad dictã legẽ fi. q̃ illa intelligitur tollere conſuetudinẽ preteritã nõ futurã. vt dicũt gloſſatores. in.d.c.ſtatutã & d.cle.ſi vna licèt coĩter reprobentur ſed illas videtur ſaluare de ducendo eas ad caſum nr̃m ſecũdũ intẽtionẽ Bal. in. l. dudũ. C. de cõtrahñ. emp. & in auth. oẽs pegrini. C. coĩa de ſucceſſio. dicẽs q̃ aliquãdo lex reprobat conſuetudinẽ ratione abuſionis vel intollerabilis turpitudinis: & tũc non ſolũ intelligitur reprobare preteritã ſed futurã eò q̃ durat ratio. igitur ſemper legis diſpoſitio & probatur per dictũ. c. ex parte & per dictũ. §. 1. in dictã auth. vt nullus iudicũ. aut reprobatur cõſuetudo ratione alteri⁹ equitatis: & tũc intelligitur reprobare preterita non futura & ſic intelligũtur dicta glo. & iſta fuit etiam opinio do. Abb. in. d. c. 2. de proba. vbi ipſe & And. Sicu. iſtã faciũt diſtinctionẽ & quaſi ſunt eorũ verba & fundamenta. ℣ Tu tñ in iſta quæſtione ſic diſtingue. aut lex expreſſe reprobat conſuetudinẽ preteritã & futurã vel qa eius verbis vtranq; conſuetudinẽ videtur reprobare & tũc non ſufficit minor numerus q̃ ſtatutus à. l. vt. l. de quibus & ibi doctores. ff. de legi. & ſic in caſu iſtius legis quia in diſpoſitis p̃ leges voluminis iſtius nihil in contrarium operatur conſuetudo ipreterita nec futura. l. 1. in. parte. ſõ o fuerẽ vſadas, ſuprà. aut lex ſimpliciter loquitur: & tunc aut conſuetudo mouetur aliqua iuſta ratione vt minor numerus ſufficiat & iſto caſu non videtur talis conſuetudo dãnata. aut non mouetur aliqua ratione iuſta: & non valet conſuetudo. quia tacite lex videtur etiam futuram damnare. vel quia videtur per legem damnatam. ex quo non eſt rationabile vt. d. capitulo. fin. de conſue. vbi dicitur quod conſuetudo vt debeat obſeruari debet eſſe rationabilis. ſi verò nõ eſt rationabilis nõ eſt conſuetudo imo corruptela ideo non ſeruanda. vt ibi. ℣ Si tamen dubitatur an ſit rationabilis vel ne. ſtandũ eſt diſpoſitioni glo. in dicta. cle. ſtatutum de elect. & in dicta. cle. ſi vna de rebus eccle. ſ. qquando lex annullat conſuetudinem intelligatur de preterita non de futura.

Adde. Dicitur hic in textu. q̃ in teſtamẽto quo quis teſtatur nuncupatiue dbẽt adeſſe quinque teſtes & ſeptem cũ teſtatur in ſcriptis. ℣ Forte duo vel tres teſtãtur vno eodemq; teſtamẽto? an poſſunt? Pau. de Caſt. poſt Bal. in. l. licèt inter nu. 2. per illũ textum. C. de pactis tenet q̃ ſic. & ſe vidiſſe q̃ vir & vxor eadẽ ſcriptura vniformiter per oĩa teſtati ſunt ſimiliter & ego pluries & pluries vidi maritũ & vxorem vniformiter teſtaſſe vno eodemq; teſtamento. & iſtud eſt magis in vſu in regno Aragonũ dequo etiã eſt tex. in. l. duo ſotij. ff. de hæredi. inſti. probatur plenè in. l. fi. C. de anali excemptio. & in. l. cumplures ff. de euictioni. vbi. dicitur. q̃ duo teſtamenta poſſunt fieri & ſcribi in eadem charta. ¶ Hinc dicimus. q̃ in vno inſtrumẽto poſſunt contineri obligationes diuerſarũ perſonarum nec vitiatur propterea teſtamentũ vel probatio. ita tex. in. l. quod à multis. C. ſi certum petatur. Vbi dicit Bal. in. ver. extra hinc notant Dinus & Cinus. q̃ in vno libello poſſunt diuerſi diuerſis actionibus cõueniri. qa cõcluſio libelli videtur relata ad quamlibet earum ſecundum naturam ſuę cauſę. vnde dicitur agi inepte. vt. l. cũ plures. ff. de euitio. ℣ Verumtamen eſt q̃ ſi aduerſarij petant diuidi libellũ per ſe offerendus eſt libellus non inmiſcendo cauſam vel perſonam quę non facit ad factum. vt in auth. offeratur. C. delitis cõteſta. ¶ Quęro dato q̃ plures poſſunt teſtari vno eodemq; teſtamẽto. Item q̃ duo vel plures poſſunt contrahere vno eodemq; inſtrumento vel cõtractu: an ſufficiant quinq; teſtes cum teſtantur nuncupatiue? an requirantur decem. & ſi teſtãtur in ſcriptis debeant adeſſe quatuor decim. Tene abſq; dubio. q̃ in teſtamento nuncupatiuo facto à duobuos ſufficiunt ſeptem. ¶ Nam ſi verũ eſt (vt ſuperius dixi q̃ dicitur vnum teſtamentum & vna ſcriptura in qua plures contrahunt. vel teſtantur. Sequitur q̃ ſufficiunt in ea teſtes de quibus ſuprà. ¶ Item iſta lex nõ diſtinguit ideo nec nos diſtinguere debemus: an loquatur in caſu quo vnus tantũ teſtatur an cũ plures teſtantur vno eodemq; teſtamento. vt. l. de prætio. ff. de publi. l. fecũda. & ibi Bart. ff. de officiis preſidi. ¶ Nota tamẽ qđ loquẽdo in teſtamẽto patris & filij. de quo loquitur. l. patris & filij & quę ibi dicũt doctores & Pau. đ Ca. ff. de vulga. & pupi. & l. ſi quis eũ. §. fi. eo. ti. diuerſis reſpectibus dicitur vnũ teſtamentũ. ℣ Primo reſpectu cauſę efficiẽtis. quia vnus & idẽ teſtator facit vtrunq; re vera. ℣ Secundò reſpectu ſolemnitatis. quia ſufficit vnica ſolemnitas teſtum puta quinque vel ſeptẽ. non decẽ nec quatuordecim. ℣ Tertio ratiõe ſub ſcriptionũ qa ſufficit q̃ teſtes in ſuis ſubſcriptionibus vna vice ſubſcribantur. ℣ Quartò dicitur vnũ ratione dependentiæ. quia ſi diſpoſitio vnius eſt nulla ex defectu numeri teſtiũ. vel quia non fuit per eos inſtitutus hæres: erit nullum & alterius teſtamẽtũ per. d. l. ſi quis eum in. d. §. fi. in par-

Extẽſio.

in parte nam ſibi.ff.de vulga.&.pupi. ℣ Sed plura teſtamenta poſſunt dici aliis reſpectib⁹. ℣ Primò vt dixi loquendo in teſtamento patris & filij. licèt re vera ſit vnū teſtamentū & vnus teſtator per.d.l.patris & filij.tamē finguntur plures teſtatores & plura teſtamēta.quia pupillaris fingitur à pupillo factū.& tunc prodeſt ad id quod habetur in.d.§.fi.in parte & tamē patris & ibi Pau.de Caſt. ℣ Secūdò dicuntur plura teſtamēta propter duas hęreditates. ℣ Ex quo ſequitur q̄ poteſt vna repudiari & altera acceptari interdum.l.ſi filius qui patri. ff.de vulga.& pupi.vbi plenè docto. ¶ Sed ſi eſſet vnica hæreditas ex vnico teſtamēto nō poteſt pro pte adiri & pro parte repudiari per eundē. l.ncū ſequēti.ff.de acqui.herę.& hoc voluit glo.magna in. d.l. patris & filij in.ver.itē qa inſtitut⁹. ℣ Tertiò. quia expugnato teſtamento paterno pro pte per quęrelā.nō ꝓpterea repugnatur pupillare pro parte.ſed totū remāet firmū:quod nō eſt ſi omnino eſſet idē & hoc voluit glo.in.d.l.patris in parte quia expugnato iure ciuili. ℣ Quartò quia expugnato de iure prætorio teſtamento paterno tātū nō ciuili. & ſic in effectu nō ipſo iure:non ꝓpterea expugnant pupillaris etiā de iure prætorio.vel in effectu.imò remanet firmū omni reſpectu.vt voluit dicta gloſſ. in ver.itē qa expugnato teſtamēto paterno & ibi Pau.de Caſt.qui ita declarat dictam glo. ℣ Quintò loquēdo in primo caſu ſi vir & vxor teſtantur & ī defectū liberorū inſtituūt extraneū ſi mortuo vno ipſorū cū dicto teſtamēto.alter ſecundo contrahit matrimoniū & prolē ex eo ſuſcepit rumpitur teſtamentū pro parte iſtius.& pro parte defuncti remanet firmū. ℣ Sextò poteſt verificari in his qui in d̄ fectum liberorū diuerſos inſtituunt hęredes. quia vnus ex teſtatoribus inſtituit vnū. alter verò aliū, qa ſi inſtitutus ab vno petit ſibi publicari & copia dari.debet tantū copia dari illius partis quæ tangit ipſum hęredē nō partis alterius quę tāgit alterum inſtitutū.vel quæ non tangit nec competit ei vt. l. 5.ti.1.6.partita cū ſimilibus. ℣ Septimò defuncto vno ex teſtatoribus alter poterit reuocare teſtamentū à ſe factū & aliud facere.& in ſecundo inſtituere quem voluerit.nā voluntas teſtatoris eſt ambulatoria vſq; ad mortem & per mortē recipit robur & non ante.l.25.titu.1.ſexta partita cum ſi pars verò alterius remanet firma. ℣ Octauò.ſi habentes hęreditatē in cōmuni illā vendunt cuidam tertio: vnuseorū tradidit poſſeſſionē partis ſuę.alter pœnitentia ductus maiori prætio ſibi oblato partē ſuam alio vendidit & tradidit.hę vēditiones ſunt diuerſe.licèt primus emptor rei non tradite poſſit agere contra vēditorē remedio.l.qui duobus. ff.de falſis. ¶ Nonò.vnū inſtrumētū & vna vēditio poſſunt eſſe plura alio reſpectu. puta duo habentes fundū in cōmuni.vnus eorū vendidit partem ſuam cuidā extraneo & illā habuit extrane⁹ in cōmune cū primo iuxta formā tex.in.l.1.C.cōmuni diui.demū de cōcordia vtriuſq; in ſua ſcriptura fundū vēdiderūt cuidā tertio.vnus de cognatione vel de familia petit fundū, pro tāto iuxta formā tex.in.l.13.ti.delas vētas y cōpras.foro legū.& videtur q̄ poſſit retrahere tantū partē illā quæ tēpore venditionis erat penes conſanguineū.nō illā q̄ erat penes extraneū nā illa primū exiuit à familia. licèt ſecūda vēditio fuit vna & in vno inſtrumētovel ſcriptura redacta & tamē cēſentur diuerſę. ¶ Quòd eſt optimū ad dictā.l.13.& ad alias ordinamē.leges in dicto.ti.delas ventas y cōpras.necnō ad leges iſtius voluminis in eadē materia loquentia.idē eſt dicēdū in caſu quo loquitur lex.17.infrà. ¶ Ad ſupra dicta poſſet deduci quæſtio notanda de qua per Bar.in.l. inficiando.§.in factis pe.col.in ver. iuxta hoc quæro ff.de furtis.vbi quęrit.an ſtatutum diſponens q̄ in nuptiis non poſſint eſſe vltra decē perſonas ſub certa pœna an habeat locū ſi pater & filius ſimul faciunt nūptias cū viginti perſonis & cōcludit q̄ ſic. quod facit ad pragmaticā iſtius regni folio. 101. in qua prohibetur.vt vltra ſex perſonas non poſſint eſſe in nuptiis & baptiſma filiorū in regno Galitię necnō in ꝓuintiis Cantabriæ.quod nō. quia poterit.aliquando facere tibi honorē in pratica. ¶ Quæſtio. Quō. Item rū adde vnā quæſtionē quā recitat Petrus de Bellapertica in rubrica de iure perſonarum inſti.2.pagina in ver.& ſuper hoc reſponde.vbi dicit.duo coniuges dederūt omnia bona ſua monaſterio vel cuidā alio poſt mortē ſuā ſub iſta forma omnia bona noſtra poſt mortē noſtrā cōcedim⁹.maritus primo moritur abbas vel monaſteriū vult habere portem bonorū vxor q̄ de iure ſuccedit marito. vel per bonorum poſſeſſionē vnde vir & vxor vult retinere quęritur nunquid poſſit habere bona mariti ipſe abbas,vel monaſterū&primū tenet q̄ non. ¶ Vlterius tamen ꝓ deciſione iſtius quæſtionis mouet aliam quæſtionē & eſt.Quidā inſtituit duos &ſubſtituit eis poſt mortem ſuā.nunquid ſubſtitut⁹ ſubſtitutionē habebit ſi vnus inſtitu.fuerit mortus. & dicit q̄ non niſi vterq; mortuus fuerit.ergo &c. Idē dicit eſſe dicendū in caſu propoſito. iſti dederunt omnia bona ſua poſt mortē ſuā ſi maritus ante vxorem mortuus fuerit abbas: non habebit. niſi vterq; mortuus fuerit.argum.C. de impu. & aliis ſubſtitu.l.cū quidam ſed vltimo tenet cōtra. Imo. q̄ ſtatim portionem mariti poterit abbas petere. ¶ Nam pluralis locutio in duas ſingularitater reſoluitur:& per inde eſt.ac ſi maritus dixiſſet:de bona mea poſt mortem meam.&c.argu.l.falſa.§. vltimo.ff.de condi.& demonſtr.& dicit.q̄ eſt lex expreſſa.teſtator duos hęredes inſtituit. Titiū&Gayum.& dixit.ſi non erunt hæredes talem eis ſubſtituo alter moritur dicit lex quod ſubſtitutus ſtatim partē habebit per.l.lucius.§.Gayo. ff.ad trebellia. Et dicit q̄ non obſtat lex contraria in qua cauetur. q̄ ſubſtitutus nō admittatur niſi vterq; ſit mortuus quia dicit.hoc eſſe qa ibi ſubſtitutio vniuerſalis facta vel

ta vel vniuerſaliter concepta ſi vterq; mortuus fuerit. Ideo ſi in parte fuerit falſa. in totū falſa reputatur. Et ideo non eſt locus ſubſtitutioni. & ſic Petrus de Belapertica intelligit legē allegatā. argu. l. ſi quis de pluribus. ff. de rebus dubiis & l. ſi neceſſarias. §. ſi à nūa. ff. de pigno. actione. & l. ſi is qui. §. vtrum. ff. de rebus dubiis. ☞ Sed mihi videtur. q̄ opinio Petri de Belaperti. nō procedat in caſu auth. præterea. C. vñ. vir. & vxor imò q̄ vxor ſuccedit viro ſi pauper eſt quoad vitā ſuam in ea portione q̄ vxori conceditur per dictam authen. poſt mortē verò vxoris ſuccedet monaſterium in bonis vxoris ſi quos habet: & in portione quā habuit à marito p̄ bonorū poſſeſſionem vnde vir & vxor. nō ex inſtitutione vel ex teſtamēto viri. ſed ex teſtamento & inſtitutione vxoris ſuccedet monaſterium in dicta portione. nam ſi verū eſt. q̄ vxor excludit filios à patre inſtitutos in dicta portione ſi pauper eſt: multo fortius excludit monaſteriū & quencūq; alium qui quadam iuris fictione dicuntur filij. per. c. in p̄ſentia de probatio. ſi tamen vxor diues eſt, procedit opinio do. Petri.

Regula. k ¶ Eſcriuano qui poſſit facere fidē de teſtamēto vt ſunt publici tabelliōes de numero illi⁹ loci in quo teſtatur. i. de his q̄ ſedent in auditorio: vel in curia publica & colligunt acta iudicij. l. 4. poſt me diū. ti. delos eſcriua. del nume. libro ordina. ☞ Alij tū tabeliones publici creati à principe vel ab eo q̄ poteſtatē habet creādi tabelliones: vt ſūt multidñi tēporales in ſuis locis vt tenet Inno. & alij in. c. cū p. tabellio &. c. fi. de fide inſtru. Ange. & Ia. de Bel. in auth. de tabellio. §. vt aūt colla. 4. Bar. in. l. 1. ff. de officio procōſu. & in. l. nec ei. ff. de adoptio. doct. & Abb. in. c. accedētibus de præben. qui nō ſedēt in banco iudicij: itē & notarij creatià papa & imperatore: nō poſſunt his regni colligere teſtamēta laicorum. l. 8. ti. delos eſcriua. del nu. li. ordina. iuncta. l. 4. eo. ti. ppe mediū et. l. c. 1. quaterno gabe. ☞ Ex quo ſequitur q̄ teſtamētū factū corā tabellione publico qui nō eſt de numero: vel corā notario papę. vel imperiali debet publicari. i. in publicā formā redigi: quia non videtur factum à perſona publica.

Inferī. 1.

Inferī. 2 ☞ Secundò infertur q̄ teſtamētū factū corā notario imperatoris: vel papa dicitur ſcriptura priuata & fidem nō facit: ſicut alie ſcripture vnde fidem non faciunt vt habetur in. l. nō nudis. C. de proba. &. l. & ſi cōtractus. C. de fide inſtr. &. c. ſecūdo eo ti. & ibi doct. & Abb. ☞ Ratio quare notarij pape. & imperatoris his regnis non poſſunt colligere teſtamēta laicorū & alios cōtractus venditionis. &c. vt. d. legibus vt perſonæ publicę? eſt pro tanto. quia is à quo fuit creatus non habuit iuriſditione prorrogabilem etiā conſenſu partium ſed nudum miniſteriū. quod non eſt extenſibile ad alias perſonas tenent doctores & Ab. in dicto. c. cū. p. tabellio col. fi. de fide inſtr. Anto. & alij in. c. per venerabilē qui filij ſint legiti. domi. in. c. Romana. §. nec clericos ḋ foro compe. li. 6. Bal. in. l. repetita. C. de epiſcopis & clericis. Sali. in. l. 1. C. de emācipa. libe. do. doctor de Pala. i. repeti. c. per veſtras. de dona. inter virum & vxo. in introductione. 8. col. ver. conſtituerūt. & bene ad hoc facit regula illa nemo plus iuris: &c. Sed imperator in his regnis nullā habet poteſtatē per. glo. in. c. Adrianus el. 2. 63. diſt. & ī. c. & ſi neceſſe de dona. iter virū & vxo. igitur nec tabellio creatus ab eo. ☞ Et ex hoc dicit Bar. in. l. apud proconſulem. ff. de manumi. vind. q̄ notarius creatus à prīcipe non poteſt cōficere inſtrumēta extra principatū illius à quo creatus eſt. ☞ Fateor tamen q̄ ſi tabelio creat⁹ à papa vel imperatore cōficeret teſtamētū vel cōtractū in eorū locis vel terris & adducere tur ad iſtas partes integrā fidē faceret iuxta notata in dicto. c. cū. p. tabellio & in Spe. de inſtru. edic. §. reſtat ver. ſed quid de quo memor fuit Ioā. Fa. in. l. ſi qua per calūniā. C. de epiſcopis & clericis. card. in cle. 1. de procura. q. 3. Sali. in dicta. l. 1. C. de emancip. libe. refert & ſequitur do. doctor. de Pala. in dicta repe. in introductione. 9. colu. ver. fateor tamen cui. adde Bar. qui hoc dicit aperte in. l. cunctos populos. 7. q. princip. C. de ſūma trinitate & fide catholica & in. l. 1. C. de offi. pro cōſu. &. l. & ī. l. nec ei. ff. de adoptio. Ioā. An. ī. d. c. Roma. do. ḋ Rota. de ci. 294. īcipit īſtrumēta in notabili b⁹. Bar. & Bal. in d. l. 1. 2. col. C. de amāci. lib. ☞ Itē ſi notari⁹ de num. nō inuenitur in loco teſtatoris ali⁹ notari⁹ princi. imperatoris vel pape poterit colligere & cōficere teſtamēta laicorū tenet Ange. in. l. ſi vacātia. 2. opp. ver. patet expredictis de bonis vacāt li. 10. docto. & Abb. in. c. ſicut nec cleri. vel mona. & in. c. decernim⁹ pe. col. ver. laic⁹ de iudiciis & de notario principis qui nō eſt de nume. bene facit. d. l. 4. tit. delos eſcriuanos ḋ l. nume. in ordina. ☞ Sed ego in notario pape & imperatoris cōtrariū teneo p̄ dictā. l. 8. cū ſimi. Itē qa idone⁹ nō dicitur qui in defectū aſſumitur tenet Bal. in. l. 1. 1. col. ver. itē nota. C. q̄ & aduer. quos faciūt notata p̄ Bar. & Bal. in. l. in bonæ fidei. C. de rebus cre. & in. l. admonēdi. ff. eo. ☞ Verūtñ eſt q̄ notarij papę & imperatoris de cōſuetudine regni colligūt teſtamēta laicorū: ſed talia teſtamēta publicātur corā iudice ſeculari ad ſi collecta eſſent à priuatis perſonis ſecundum formam traditam in gloſſa. ſuper parte nuncupatiuo ſuprà.

Nota.

Adde. Quid poſſunt creare tabelliones. ponit Oldra. plenè in cōſilio. 75. nu. 1. & plura de tabellionibus pōit Matheus de Afflictis deciſio. Neapo. 251. dixi in. l. ſexageſſima. 3. ſuper. gloſſa. 1. Vbi vide ponit etiā dominus doctor de Pala. in repetitione. c. per veſtras de dona. iter virū & vxo. in introductione. 9. co. ī. ver. fateor tamē cum ſequē. ¶ Ad quorū ornatū adde. quid ſi teſtator legat aliquid tabellioni cōficiēti teſtamētū nūcupatiū q̄d fieri poteſt per. 1. dictātib⁹ C. de teſta. nūq̄d ipſe tabellio poterit ſibi illud aſcribere Spe. ī. ti. ḋ iſtr. edic. §. 9. 11. col. in. ver. q̄d ergo ſi

teſtator

teſtator dicit q̄ ſic. nec incidit in l. Corneliã de falſis. ☞ Nec obſtat. l. 2. C. de his quę ſe ī teſta. aſcripti. qa. d. l. lex locum habet in eo qui ſcribit & dictat teſtamentum q̄ eſt in ſcriptis cuius vires oēs dependent ex ſcriptura illa. ſecus in nūcupatiuo quod fit hodie quia ibi fit ſcriptura ſolū ad memoriã, nō vt ibi vires teſtamēti depēdant ex illa. idē tenet Bal. ibi in additio. in. ver. notari⁹ poteſt & ibi Ioã. And. in additione ſup parte tabelliones cum ſequenti.

1 ¶ Encima dela eſcriptura. cōcordat. l. 1. &. 2. ti. 1. 6. part. & l. hac cōſultiſſima in prīci. eo. tit. C. & habetur in Spe. de inſtru. ẹdi. §. inſtru. ver. itē q̄ teſtes. & ibi dicit Spe. q̄. inteſtamēto in ſcriptis teſtes debēt ſubſcribere. in aliis tū inſtrumētis ſufficit q̄ ſe inſcribāt tenet etiã Bal. in. d. l. hac cōſultiſſima Pau. de Ca. cōſi. 206. inci. nō multū videtur neceſſariū. & hęc ſubſcriptiōes debēt poni ſuprà teſtamētū à ꝑteexteriori. vt hīc dicit nō tū int⁹ teſtamētum ī. fi. ei⁹ vt dixit Bal. in. l. præpoſteri ad finē. C. de teſta. & in. l. hac cōſultiſſima. 1. col. ver. nunc. venio ad allia. C. qui teſtamēta face. po. ſed idē Bal. poſtmodū tenuit. cōtrariū ī. ti. de pace cōſtātiæ. §. die lunę ſup verbo in præſentia. In vſi feudo. ¶ Et qa dicta. l. 1. &. 2. ti. 1. 6. part. &. d. l. hac cōſultiſſima. C. đ teſta. dicūt q̄ teſtes debēt apponere in teſtamentis in ſcriptis ſua ſigilla cū ſeptē cordulis tene q̄ dicta forma non eſt in vſu. ſed tētum forma tradita in. l. iſta ſi tū dicta forma ſeruaretur nullum eſſet incōueniens. ☞ Et tūc talia ſigilla teſtiū validāt non prouāt teſtamētū. ſecūdū Bal. in addi. ad Spe. in. ti. de inſtru. æ di. ver. ſubſcriptiones. ¶ Et nota. q̄ ſi teſtis reperit aſcript⁹ vel ſubſcript⁹ ī teſtamēto q̄tūcūq; poſtea tēpore iudicij inuēiatur inabilis: nō nocet ſua inabilitas. qa ſubſcriptio in ſcriptura dicitur ipſa depoſitio. vt notatur in. d. l. hac cōſultiſſima. §. pe. tenet Bal. in. l. 1. 2. col. in fi. ver. poteſt etiã dici. C. de teſta. ☞ Sec⁹ ſi teſtis nō đ ponēret ad cōfectionē ſcripturę in qua reperitur deſcriptus vt p Bal. vbi ſuprà.

Adde. Quid ſi teſtis ſe ſubſcribit in teſtamēto an videtur conſentire eaquæ ſcripta ſunt in teſtamēto in ſui prēiudiciū Bar. in. l. quæ doctis. ff. ſo. matri Ioã. Cal. & alij in. c. ſiqs preſbiterorū đ reb. eccle. alie vel. nō tenet q̄ ſic. ſed And. Sicu. in. d. c. ſiquis preſbiterorū in. 1. co. magna. ver. nota. q̄ ſubſcribens diſtinguit. aut ſubſcribēti. fuerūt ſcripta pri⁹ ſibi lecta & tūc prēiudicant ſcribēti quia videtur cōſentire. aut nō fuerūt ſibi lecta: & nō prēiudicāt ſibi ſcriptura. & hanc cōcluſionē tenet Ange. in. l. ita ſtipulatus in. §. Griſogonus. ff. de verbo. obli. tu adde. & ibi doctores & Abb. in. c. ex literis de trāſa. de quo hodie eſt tex. ī pragmaticis regni folio. 240. prima ordinatione. ☞ Itaq; in caſu noſtro eſt dicēdum. q̄ aut loqtur in teſtamētonūcupatiuo. aut in ſcriptis. Primo caſu in quo ſcripta debēt legi ipſis teſtib⁹ & ſe ſubſcribūt. ſibi præiudicāt ſi tacent. Secūdo caſu in quo nō debent legi prout dicimus in teſtamēto inſcriptis: & tūc nō ꝑiudicāt. qa ignorāt quę ī ſcripturacōtinēt neq; qd ſubſcribāt. ¶ Hic dicit Abb. ī. c. 1. auditis 1. co. & nota. p illū tex. q̄ ſi teſtis audiuit nō tamē geſta inter partes intellexit nō eſt iteger teſtis nec ꝑbat. qa debet teſtis videre & intelligere vt ꝑbet. m ¶ Y el teſtador. ſi tū teſtamēt ūeſſet ſcriptum proria manu teſtatoris nō eſſet neceſſaria eius ſubſcriptio ſecundū tex. & ibi Bal. in. l. cum antiquitas §. cum autē in fine. C. de teſta. & idē ſecūdum eum ſi ipſe tabellio ſcribit teſtamētū ſuū tenet etiã Pau. de Ca. ibi. ī. ver. vltimo nota. ☞ Sed tex. ſentit cōtrariū in. l. 2. ti. 1. 6. part. vbi narrādo de teſtamēto ſcripto propria manu teſtatoris: vel alterius manu in fine dicit. q̄ teſtamētum in ſcriptis debet ſubſcribi à teſtatore licèt ſcriptū ſit ſua manu. & ſic ceſſat hodie diſpoſitio tex. in. d. l. cū antiquitas. §. cū autē & q̄ ibi dicūt doct. ☞ Erit igit neceſſaria ſubſcriptio teſtatoris in teſtamēto ſuo in ſcriptis ſi ſciat ſcribere vel alterius pro eo ſi neſciat vt hic in textu, aliās teſtamentum erit inualidū iuxta notata per Bar. in l. ſi quis ſub conditione. ff. de teſtamen. tute. vbi dicit q̄ ſolēnitas inducta à. l. non dicitur leuis ſolēnitas: probatur etiã optimè ex. l. iſta in qua plene fit mentio de iſta ſolēnitate. quæ vt dixi debet ſeruari. n ¶ Del eſcriuano. intellige ſignum conſuetum aliās teſtamentum inualidum. tenet Bal. & Phlippus in. c. ſignificauit de app. p tex. ibi. l. fi. ff. de aſſeſſo. & inſti. de publi. iudi. §. itē vidēdum. & ſi notarius nō habet ſignū propriū poterit vti ſigno alterius, dū tamē hoc nō faciat in fraudē ſecūdum Bal. in. l. 1. C. qui res ven. nō po. ☞ Quòd eſt verū etiam ſi ſit præſcriptū à prohibente. vt ibi per eum. ☞ Tu tene q̄ his regnis quādo aſſummuntur tabelliones ad officiū compellūtur apponere ītus ſcripturam tituli tabellionatus quoddā ſignū: q̄ poſtea mutare non poſſunt. aliās pūnitur de falſo. vt per Bal. in. le. comparationes vltima col. C. de fide inſtru. tenet etiam Lanfra. ī. ca. quoniã cōtra de proba. in ꝑte ſeqtur inſtrumentorum produtiones. 2. col. ideo ceſſat hodie dictū Bal. ī. d. l. 1. C. quæ res ven. nō poſſunt. ☞ Sed poteſt falſari: quia multotiens ſigillum ſumitur proſigno. aliquando pro anullo. & illud q̄ ius canonicū appellat ſigillum: ius ciuile appellat anulum. vt refert Ino. in. c. 2. 2. col. ſup glo. in verbo ſigillum & inver. Itē nota q̄ ius ciuile de fide inſtru. habetur in Spe. đ proba. §. 3. ver. 2. p literas. ſed nos quādo loquimur de ſigno intelligimus de eo. q̄ tabellio ſcribit, ꝑpria manu tīcta & calamo factis quibuſdam virgulis. & tale ſignū quod elegit à principio tabellio mutari non poteſt. & hoc eſt q̄ voluit Bal. in. dicta. lege. cōparationes vltima col. & inprima conſtitutione. codicis. Lanfrācus. in. dicto. cap. quoniam contra. Sed ſigillum quod ius ciuile appellat anulum ius regni intelligit de ſigillo plumbi vel argentiſiue auri rotundo qui ſuos habet caracteres vt in lege ad teſtium. §. ſignū. ff. de teſtamen. tenet Bartolus. in le. Lucius digeſtis de fidei iuſſo.

Ioan.

Ioan. Andreas.in.c. primo de fide inſtrumẽ.in.no ue:& de iſto ſigilloloquitur.l.1 ſupra & per totũ,ti tulum del chãciller y ſello in ordina. & le.11. titulo delos eſcriua.del audien.in dictis ordina.& cũ hoc ſigillo, tenẽtur ſigillare tabelliones principis reſi dentes in curia vel audiẽtiã principis & hij quibus cõmiſſum eſt officiũ ſigillãdi ſcripturas pricipis, & iſtud etiã ſigilum cancellarius principis mutare nequit:aliâs punitur ꝺ falſo.vt ſuprà dixi.& idẽ de aliis ſigillis aliorũ dñorũ tẽporaliũ,& locorũ cẽte ri verò tabeliões nõ habẽtes ꝓpriũ ſigillũ poterũt ſignare ſigillo aliẽo ſuas ſcripturas & nõ puniũtur de falſo.& ſic intellige dictũ Bal.in.d.l.1.& in.d.le. ad teſtiũ ☞ Itẽ ſolẽt ſigillare plures tabelliões à nul lo habẽteſuos carateres & hocꝺ cõſuetudine muta turꝙ eos ad bene placitũ:qa vtũtur ſeꝙ ſigno à prin ci.ſuſcepto. ¶ Sed q̃ro an tabellioꝺbeat ponere no mẽ ſuũ cũ ſigno ſuo. Pau.ꝺ Ca.cõſilio ſuo.2. tenet q̃ ſic.aliâs vitiaẽ teſtamẽtũ niſi ex ſequẽtibus vel præ cedentibus poſſit colligi & idem tenẽt Lanfrã. vbi ſuprà proterea hodie tabelliones in prĩci.vel.in.fi. ſuarum ſcriptuarũ ita dicunt et ego Ioãnes.vel. Pe trus publicus tabelio p̃ſens interfui vnà cũ pręno minatis teſtibus.&c. Et ita apparet nomen tabellio nis ꝙ ſcripturã licèt ſumtue ſignum non ſit appoſi tum nomẽ tabellionis in ſua firma.ꝓbatur optimè ex.l.iſta in quãtum dicit q̃ in teſtamẽto in ſcriptis debẽt eſſe octo firme teſtatoris & teſtiũ & ſignum tabellionis:non tñ dicit q̃ tabellio debeat oppone re firmã ſuã cum ſigno ſuo ſed ſignum ſuũ tãtum. ¶ Quæro an debet etiam ponere notarius in in-ſtrumẽto cognomẽ vnà cũ ſuo nomine: tene q̃ ſic. quãdo conſuetus eſt illud apponere & res ſup qua agitur inſtrumẽtũ eſt ardua aliâs inſtrumẽtum nõ valet.ita determinat Bal.in.1.cõſtitutione.ff. & alle gat legẽ ſacri affatus. C.de diuerſis reſcrip. refert & ſequitur And.Sicu. in.c.1.de ꝓba. ¶ Etnota.q̃ ſi ta bellio ſolitus eſt apponere nomẽ ſuum:& id mutat punitur de falſo.ac ſi mutaret ſignum ſuum. vt per Lanfrã. vbi ſuprà. Cum enim dicimus ſigillum in telligendum eſt de ſigillo hominis qui poteſt habe re locum quẽ tenet.l.12.circa finem.ti.9.1.pti.

o ¶ Cinco teſtigos.per hoc etiã rẽprobatur.l.hac cõſultiſſima in princi.C.qui teſta. face.po. &.l.14. ti.1.6.part.quæ dicunt.q̃ cęcus teſtatur corã ſeptem teſtibus & tabellione. & non in merito dicte leges corriguntur ꝙ iſtã?qa cęcus non teſtatur niſi palàm & nuncupatiuè non tñ in ſcriptis.vt in.§.cęcus in-ſti.quibus nõ eſt permi.face.teſ.&.d.l.hac cõſultiſ ſima & .d.l.14.ſed in teſtamento nũcupatiuo nõ re-quiruntur viſus ſed locutio teſtatoris vt poſſit ore proprio exprimere nomẽ hæredis.vt.l.31.infrà.&. l.11.ti.12.6.part.&.l.iubemus cum multis aliis.C.de teſta.☞ Item ſi in teſtamẽto cęci requiritur numer? tantorũ teſtium fuit propter ſuſpitionem falſitatis .i. ne falſitas cõmitatur in eius teſtamẽto. vt patet ex.d.l.hac cõſultiſſima.quę hodie ceſſat interueniẽ tibus quinq; reſtibus vt in.l.iſta.igitur.&c.Si ergo cæcus ore proprio nominauit hæredẽ corã quinq; teſtibus:valere debet teſtamẽtum prout eius q̃ vi-dit.☞ Itẽ ceſſat ſuſpitió falſitatis de qua in.d.l.hac cõſultiſſima cum ſimi. qa ea quę palàm fiunt vitio falſitatis & fraudis carere pręſumũtur. vt.l.fi.C.de fideico.cũſimi. tũc cũeſſet ſuſpitio falſitatis:ſi cęcꝰ teſtaretur inſcriptis:quia cum teſtamentum debeat ſcribi ꝓpria manu teſtatoris vel alterius: & debeat ipſe cęcus teſtamẽtum dare tabellioni in præſentia ſeptem teſtiũ.vt.d.l.1.&.2.ti.1.6.part.& ipſe cæcus neſciat ſcribere:neſciret quę ĩ teſtamẽto ſunt appo ſita.☞ Itẽ neſciret ſi eſt teſtamẽtũ q̃ ſcriptũ eſt: vel tio nes vel ſi intꝰ teſtamẽtũſunt appoſite garrula-cãtilena vel qd ſimile ꝓpterea ne eiꝰ diſpoſitio in validetur: fuit iuſtum quod cęcus teſtetur eo mo-do quo eiusteſtamentum valere poſſit vt hic,

p ¶ La miſma ſolẽnidad.ſ.quinq; teſtium aduer-te ad intelligẽtiam iſtius partis. q̃ ſolẽnitas dicitur quicquid præcipuũ requiritur vltra conſenſum:& quicqd addicitur formæ iuriſgẽtium tenet Bal.in. l.vt in epiſtola ad.fi.ver.vltimò quæro. C.de fideico.☞ Itẽ ſolemnitas leuis dicitur illa q̃ parũ vel nu lum præiudiciũ affert.☞ Solẽnitas magna & grauis dicitur illa q̃ multum oſtat ſi ommitatur Bar.in.l.fi. §.ſi verò poſt quam in fine.C.de iure delibẽrandi & in.l.1.§.q̃ autem.ff.de vẽtre inſpi.☞ Vel dicq̃ ſo-lẽnitas leuis dicitur q̃ nõ habet immutari.vt in.l.1. per Bar.§.ſi plures.7.col.ver.4.quæro.ff. de exerci to.☞ Item ſolẽnitas ſubſtantialis grauis dicitur illa quæ omiſſa poteſt cõtingere mutatio circa ſubſtan tiam eius de quo agitur tenet Bar. in rubrica. C. de ſucceſſo.edi.2.col.ver.& ſi in p̃dictis. ita q̃ iſta lex ſuprà dicit.q̃ in teſtamẽto nuũcupatiuo debẽt eſſe pręſentes quinq; teſtes ſine tabellione veltres cum tabellione quiſint de loco teſtatoris. & hæc ſolẽni-tas requiritur in teſtamẽto nũncupatiuo & ſi omi-tatur teſtamẽtum eſt nullum.l.ſi vnus & ibi Bal.in princi. C. de teſta. Idẽ igitur erit per iſtã legẽ in co dicillo q̃ ſi non conficitur cum ſolẽnitate teſtium requiſita in teſtamẽto nũcupatiuo codicillus vitia tur ꝙ ſuapradictà.☞ Et cũ iſta lege in quãtum requi rit quinq; teſtes in codicillis cõcordat.l.fi.C. de co dicillis &.l.1.ti.12.6.part.hebẽt in Spe. de iudi.§.fi. ver.ſi verò.☞ Quod eſt verũ etiã ſi in teſtamẽto nu merus quinq; teſtiũ ſufficiat. vt hic,& in.d.l.1 per quas leges aprobata eſt hodie opinio Bart.in.l.2.in fine.verſi.ſed quid ſi ſtatutũ delega.1.vbi dicitur q̃ ſicut fit de nouo codicillus corã quinq; teſtibus eo dem modo debet confirmari corã quinq; teſtibus. concordat glo.in.l.1.verſi.iudicium.C.de codici.& ibi Bal.& Bar.ver.cõtra iſtud dictum.glo.

Adde. Rationẽ efficaciẽ: quare ĩ codicillis requiruntur quinq; teſtes ſicut in te ſtamento. ¶ Primò. quia codicillus dicitur paruus codex.i.teſtamentũ.vt dicũt glo.& doctores in Rubr.C.de codicillis,& inſti.de teſta-

men.

men.in princip. ☞ Item quia in codicillis ſicut in teſtamentis poteſt fieri & contrahi falſitas. ☞ Ideo eadem ſolẽnitas teſtium quæ in teſtamẽto requiritur debuit interuenire in codicillis. ¶ Et nota.q iſta clauſula codicillaris quotidie apponitur in teſtamentis.videlicet.ſi non valet iure teſtamenti valeat iure codicillorũ.vel iure alterius vltimæ voluntatis.nam habet optimũ effectum.ſ.q vbicũq; hæres inſtitutus non addit hæreditatẽ vel alia ex cauſa vitiatur heredis inſtitutio. legata relicta in teſtamẽto debentur veniẽ tib⁹ ab inteſtato glo.eſt q̃ reputatur vnica & ſingularis de iure canonico in.c.Raynaldus in parte legauit de teſta. ☞ Multos alois effect⁹ enumerat glo. in l.eam quam.C.de fideico.Lãfran.in repetitione dicti.c.Raynaldus pe.col.in princip.inver.iſta enĩ clauſula:& ibi plenius in additione.ſuper parte codicillorum. plenius Mathæ. de Afflictis deciſio. Neapo.69.nu.3.vſque ad nu.4.Vbi dicitur.q clauſula codicillaris,operatur q hæredes ſcripti in teſtamento videntur rogati vt ſi teſtamentum ſit minus ſolemne ſoluant legata in eo contenta.vt ſeruetur mens teſtatoris vt notatur in.l.in lege ex teſtamento.C.de fideico.cum aliis allegatis p Alex. in primo volu.conſi.26.& in.2.volu.conſilio.42.& in conſilio.152.in principio & in.3.volu.conſilio. 17. in.6.co.& in cõſi.31.in.1.co. ¶ Adde aliũ & ſingularem effectum clauſule codicillaris quem ponit Spe.in ti.de inſtr.edic.§.12.incipit compendioſe.7.co.ver.itẽ vide vbi dicit q ſi in teſtamento eſt clauſula codicillaris generalis & ſolita.ſ.ſi non valet iure teſtamẽti valeat iure codicilliorũ vel alteri⁹ cuiuſlibet vltimę voluntatis.vt.l.3.in fine.ff. de teſta.mili.&.l.cohæredi.§.filię.ff.de vulgari & pupi. ☞ Operatur iſta clauſula id quod in authen. ex cauſa.C.de libe.prę.te.vel exhe.breuiter tamen dicit ſecundum Iacob.Bu.q hæc clauſula, operatur tantum cum teſtamentum deficit propter defectũ ſolemnitatis.puta cum deficit numer⁹ teſtium. vel alia ſolemnitas.vt tunc valeat iure codicillorũ.non autem,operatur ſi in alio deficit.puta ſi rumpatur per querellam vel poſthumi agnatiõe vel minima capitis diminutione.& hoc probat ex eo q dicitur ibi(valet)&ſic loquitur de prẽſenti defectu,qui eſt. vt qa non eſt ibi plenus numerus teſtium. vel non ſunt rogati.vel eſt mulier de futuro.vt de illo quod fit.puta aliquod de præmiſſis modis.ſi enim dixiſſet valebit tũc futuros cõplecteretur defectus. ☞ Vt ergo omnes hos modos compræhendat debet dici. ſ.non valet vel valebit iure teſtamenti.&c. cogit.l. ſi ſtipulatus fuerim.§.1.ff.de verbo.obliga.2.l. ſi, à colono.ff.de verbo.ſigni.vt verbum oportebat. ☞ Item aliud videtur dictũ ſi non valet, & aliud ſi non valeat. ☞ Vel ſecũdum,Odofre.dicit q aut ſtatim deficit teſtamentum propter ſolemnitatis defectum.& tunc verba illa nõ valet.&c.referuntur ad illum caſũ tantũ & non ad alios prædictos. ☞ Aut nõ deficit ſtatim ſed poſtea ex euentu. puta capitis diminutione vel poſthumi agnatione.vel alio modo & tunc etiã ad caſum illum ptinent hæc verba:quia indubiis interpretari debemus.vt res valeat.l.quot. ff. de verbo.ſigni.c.inter dilectos prope finem de fide inſt. Et in teſtamentis.&c.l.in teſtamentis.ff.de regulis iuris.c.cum dilect⁹ de dõa. ¶ Hinc dicit Spe. q ſi quis vult ſecure teſtari dicat ſic,ſi nõ valet teſtamẽtum ratione præteritionis vel ex hæredationis,vel alterius ſolemnitatis valeat iure codicillorum & alterius cuiuſlibet vltimę voluntatis. Et rogo,oẽs mihi venientes ab inteſtato vel ſuccedentes ex teſtamẽto,vel aliquo iure,vt hæreditatem meam reſtituã Petronã hoc caſu quilibet tenetur reſtituere hæreditatem p fidei comiſſum.argumento.l. ex teſtamento.C.de fideico.&.l.ſi cum fundum de lega.3.de tracto tamen debito bonorum ſubſidio. de quo etiã plene Socinus in ſua regula. 63. vbi vide. ¶ Et nota ex particula iſta q in codicillo cęci requiritur idem numerus teſtium q in teſtamento eius p quod reprobatur gloſſa.in.l.hac conſultiſſima in parte codicillis.C.qui teſta. fa. po. q̃ voluit q minor numerus teſtium requiritur in codicillis cęcorum q in eorum teſtamẽtis. ☞ Quid ſit codicillus.& in quo differt à teſtamento:& quis poſſit codicillari.& in qua ętate.vt.c.p totum.12. quæſtiõe ſexta & eodem tit.&.C.p glo.in.l.2.ver. perſonales.C.cõmunia dele.& inſti.de teſta.in primo per Bar.in.l.2.ver.quęro ſtatutum prohibet delega. i. per Bal.in.l.fi.2.col.in princi. ver. quid ſtatutum. C.de teſta.& in.d.l.hac conſultiſſima.ſecunda. colum.ver.Item dicitur hic.C.qui teſta.fa.po. q ¶ Conforme ala dicha ley. ex quo ſequitur q codicillus aperitur ſicut teſtamentum vt.l.fi. & ibi Bal.C.quemadmodum teſta.aperi. r ¶ No haga fe.concor. lege hac conſultiſſima in principio.& in.§.ex imperfecto.C.de teſtamento. &.l.ſi vnus &.l.fina.cod.titul.facit.l. non dubium. C.de legi.& regula quæ contra ius.lib.6.vbi actus geſtus contra legem eſt nullus.. ☞ Ex quo ſequitur quod forma tradita à lege iſta cum ſimilibus eſt ſubſtantialis.quia omnia viciat actum. ☞ Et ex hoc

Nota cõſilium.

¶ ſiete teſtigos convn eſcriuão los quales ayan de firmar encima dla eſcriptura dl dicho teſtamẽto ellos y el dicho teſtador ſi ſupierẽ o pudierẽ firmar yſino ſupierẽ y el teſtador no pudiere firmar q̃ los vnos firmẽ por los otros d manera q̃ ſeã ocho firmas y masel ſigno dl eſcriuano y mãdamos que eñl teſtamẽto del ciego

dicit Bald.in.l.teſtamentum.2.nota.C.de.teſta. q vbi neceſſaria teſtamenti prætermittuntur viciatur teſtamentum.quia omiſſio modi & forme ſem per vitiat etiam actuum quantumcunque fauorabilem.l.qui Romæ.§.flauius hermes. ff. de verbo. obliga.& ibi dicitur quod forma non eſt aliud quã ordinata ſeries rem ad ſubſtantiam adducens.

¶ Hinc dicimus quod ſi ſolemnitas requiſita in contractu mulieris ceſſa contractus eſt nullus l.55. infrà tenet Ludoui.de Romano. in. lege pactum. 6.colum.C.de colla.

Adde. Felinus in.c.quoniam frequẽter. 13. co.ver.tu vero attende in principio. vt.lite non conteſta.per tres vel quatuor col.dicit an omiſſis ſolemnitatibus quæ habet ſequi redat.actum nullum vide ibi & quę dixi in. l.55.in parte.no vala infrà. ¶ Quod eſt verum nõ ſolum quando ſolemnitas deficit in totum. ſed in parte.c.1.& ibi Abb.de Baptiſ. vbi dicitur q vbi aliqua verba ſunt de ſubſtantia vel de forma ſubſtantiali alicuius actus,omiſſio à licui⁹ verbi vitiat totum actum.ſecus ſi omitterentur aliqua quæ nõ ſunt de ſolemnitate ſubſtantiali: quia tunc omiſio earum non viciat actum vt ibi: & eſt ratio quia forma ſubſtantialis dat eſſe rei.l.iubemus.§.ſed ſi quis ff.ad exiben.facit dictum Bal.in.l.pe.4 col. C. de condi. inſer. vbi dicit q forma eſt ſtatus perfectus rei qua ceſſante ceſſat rei ſtatus. ▽ In tantũ q ſi lex vltra formam non procedat anullãdo. actus eſt nullus tenet Bal.in.l.comparationes.2.co.C.de fide inſtru.& in.l.1.C.vt in poſſe.lega.& in.l.tutor. C. in quibus cau.in integr.reſti.non eſt nece. dicens q forma tradita à lege in dubio eſt de ſubſtantia. vt omiſſa viciet. ▽ Ideo ſi in teſtamento nuncupatiuo vel in ſcriptis deficit forma tradita à lege iſta teſtamentum eſt nullum patet & ex ea.Quod intellige etiam ſi teſtator diceret teſtamentum ſuum valere duobus vel tribus teſtibus tãtum ſubſcriptum. qa teſtator nõ poteſt facere vt leges non habeant locũ in ſuo teſtamento.tex.in.l.nemo poteſt & ibi Bar. 2.co.ver.quæro circa hanc partẽ de legatis primo & bene ad hoc facit ſingulare dictum Inno.in.c.di lecto de præben.quẽ refert & ſequitur And. Sicu. in.c.prudentia.§.addicimus de officio dele.dicens q vbicunq; lex diſponit & apponit clauſulam decreti irrantis conſenſus priuatorũ nõ poteſt diſponere q actus aliter factus teneat quod eſt notandũ.

Adde. Itaq; ſi teſtator omiſſa ſolemnitate de qua ſupra aliter teſtaſſet præſumeretur ĩ mala fide,& doloſe teſtaſſe. ▽ Nã vt dicit glo.ſingularis in.l.1.in verbo. mala fide.quã ibi notat Bar.ſi.co.de iure haſte fiſcalis lib.10.mala fides præſumitur interueniſſe quando in actu ſolemnitas fuit omiſſa,& ordo debitus nõ fuit ſeruatus quod etiam tenet Io.franciſ.Balbus in ſuo præſcrip.tractatu.2.parte.3.partis principalis. 1.q.&.1.co.nu.3.ver.hĩc eſt q mala fides,idẽ etiã Socinus in regula.472.vbi vide. ¶ Sed quæro an teſtamentũ ſit nullũ in totum,an quo ad inſtitutionẽ tantũ,videtur q quo ad inſtitutionem hæredis tantum vitietur, legata tamẽ & fideicomiſſa maneant firma per auth.ex cauſa.C.delibe.præte.vel exhęre. cum ſimi. ▽ Contrarium tene per iſtã legem. l.hac cõſultiſsima.C.de teſta.cum ſimi. ▽ Et reſpõde ad dictã auth.ex cauſa q loquitur quando teſtamentum continet præteritionem vel exhęredationẽ:quia tũc legata & fideicõmiſſa manẽt firma licèt rũpatur teſtamentũ quo ad inſtitutionẽ vel ſit nullũ ex ea cauſa nos loquimur quãdo teſtamentũ eſt nullũ non ex cauſa præteritionis,vel exhęreditionis:ſed ex defectu ſolẽnitatis teſtium,vt late per doc.in.d.auh.ex cauſa.& hoc pro iuuenibus.

Adde. Ad idẽ Georgi natã in repe.c. quanuis de pactis in ſexto.54.col. in ver. 17.&.19.dicit q ſi duo notarij ſunt rogati & vnus eſt probate fidei alter infamate propter fidẽ alterius valet inſtrumentũ,& allegat Bal. in.d.l.imperator.ff.de ſtatu. ho.& in.d.l.ſi quis ex argẽtariis.in.§. cogetur.vbi caſus.ff. de edendo, & in.l. præſcriptione. C. ſi contra ius. vel vti. publi. ▽ Dicit etiam q ſi in numero teſtiũ ſit vnus domeſticus q reſpectu alterũ ſubſtinetur eius dictũ & allegat Ange.ſuo cõſilio. 1. & vide ibi Geor. Natam.co.53.cum ſequen. qui ponit.24.caſus in quibus quis ex alterius perſona cõſequitur beneficiũ quod ex ſua cõſequi non poſſet, quos omnes tenementi. ¶ Sed quæro nunquid teſtes debẽt rogari ad validationem teſtamẽti:tex. in.l.8.tit.delas mãdas. foro.le.&.l.1.&.2.ti.1.ſexta parti.l.hęredes palam in fine.ff. de teſta.& authẽ.de teſtibus. §. licèt in fine,colla.7.l.hac conſultiſsima in princi. C. de teſta.& inſtituta eod.titu.§.fi.iuncta glo. & in multis iuribus dicit q rogatio teſtium eſt de ſolemnitate ſubſtantiali teſtamenti qua ceſſante teſtamentum eſt nullũ,tenet etiã Bart.in.l.ſciendum. ff. de verb.oblig.quod procedit nedum in teſtamẽto in ſcriptis:ſed cum teſtatur nũcupatiue, vt per Bald. in.d.l.hac conſultiſsima.§ per nuncupationẽ,& eſt ratio ſecundũ Bal.in.l.fi.in fine.in ver.quæro ergo C. de codici.quia teſtibus rogatis magis creditur. cum fides eorũ ſit electa,& aprobabata à teſtatore. ▽ Hinc dicit glo.in.d.auth. de teſtibus.§.& licet in fine ſup verbo ſimplicis, & gl.in.l.inuiti.la.1.in fine glo. ff.de teſti.& Bald.in.l.parẽtes,eod. titu. C. quod etiam non fide digno creditur. ex quo eſt rogatus taliter quod frater poteſt teſtificare pro fratre ſi eſt teſtis inſtrumenti rogatus ab vtraque parte: quia rogatio eſt aprobatio quo ad rogantes, & non ſolum eſt idoneus: ſed inuitus cogitur teſtificare, vt per totum titulum de teſti. cogen. Idem dicit Bald.in.d.l. parentes ſi es teſtis teſtamentarius quod eſt notandum. ▽ Oppono contra ſupradicta de capitu.relatum el.1. in parte non ſecundum legem teſta. vbi dicitur quod teſtes non debẽt rogari

Quæſtio.

gari in teſta. ℣ Solutiõ aliud ſecundũ leges aliud ſecundũ canones vt tenent doctores vbi ſupra. & Bal. in l. 1. 11. co. ver. ſup quarto pũcto. C. de ſacraſã. eccle. ℣ Secũdo oppono q̃ etiã ſecũdũ leges teſtes non debẽt neceſſario rogari. vt inſti. de teſta. §. fin. vbi dicit tex. teſtibus adhibitis nõ dicit rogatis & Bal. in d. §. pnuncupationẽ exponit rogati. i. vocati. ℣ Pro ſolutione tamen dic. q̃ rogare nihil aliud eſt q̃ teſtibus denunciare vt aſſiſtant nec eſt neceſſe eos rogare genibus flexis. tenet Spe. in ti. de teſt. antepe. co. ver. quid ergo & ibi Bal. in addi. 2. co. in fine. ver. teſtes per legẽ Diuus. ff. de teſta. militis & auth. rogati de teſtibus & in rubrica. 7. co. C. de fide inſtru. Bar. in l. fi. vltima co. ver. vltimo venio. C. de codici. & in l. ſcripturas. 1. col. ver. adhibitis. C. qui potio. in pigno. habe. Itaq; hodie ſecundum iura regni ſufficit q̃ teſtes vocentur. vt interſint. & tunc data eorũ præſentia ſufficit. vt in l. iſta & in. d. l. 1. ti. delos teſta. in ordi. & præſumuntur vocati eo ipſo q̃ interfuerunt. l. dominicus. ff. de teſta. facit in argu. tex. in l. cum oſtendim⁹. ff. de fide iuſo. tuto. ℣ Item præſumuntur vocati ex quo paſſi ſunt ſe ſubſcribi in teſtamento. vt ibi quod eſt notandũ. ceſſet igitur hodie illa ſuperflua locutio rogo vos q̃ ſitis teſtes mei teſtamenti. ℣ Hinc etiam dico in tabellione. q̃nõ debet rogari more antiquo ſed ſufficit q̃ vocetur & ſit præſens. & eo ipſo q̃ ſe ſubſcribit vt tabellio præſumitur rogat⁹. vt auth. de tabel lio. §. nos autem colla. 4. licẽt Bar. contra in. d. l. ſciẽdum. ff. de verb. obl. & in. d. l. hęredes palam. §. in teſtamentis.

Adde. Vide etiam dominum. Ab. in. c. 1. de fide inſt. vbi allegando Bar⁹ dicit q̃ ſi notarius, ateſtetur in inſtrumento ſe rogatũ vel apponat ſimilia verba. ſ. ego notarius ſcripſi vel publicaui tunc ſufficiet. ℣ Idem dicitur in deciſio. Tholo. q. 182. & ibi plenè in additione. ℣ Quid autem ſi negetur tabellio. vide ibi deciſio. 330. in ver. 3. oppono argumentũ. ¶ Sed quæro teſtis non fuit rogatus nec tabellio ſed compulſus. an teſtamẽtũ ſi t nullũ caſum habes vnicum & ſingularem q̃ ſic in lege q̃ teſtamẽto in fine. ff. de teſt. & ibi Bal. & Ludo. Roma. conſilio ſuo. 61.

Adde. Quid ſi non tabellio nec teſtes ſed teſtator fuit compulſus, ad teſtãdũ. an teſtamentum ſit nullum. videtur quod ſic. ſecundum gloſſa. ſingularem in. lege. 2. in parte remoueri. C. ſi quis aliquem teſtari prohi. Idem tenet Ioan. de Imo. in lege. prima. ff. eo. & glo. in. l. 1. in fine in parte non valet. ff de auto. tuto. ℣ Sed Paul. de Caſtr. tenet contrarium in. l. 1. princip. oppo. C. eo. ℣ Verumtamen eſt opinio Ioã. de Imola. in dicta. l. 1. ff. eo. quam ſequitur Andr. Sicu. in rubrica. de teſta. ¶ Sed qualis metus vel coactio requiritur. tenet Bald. in dicta. l. 1. ides. colum. in verſicul. quæro quæ coactio. C. ſi quis aliquem teſtamen. prohi. Et iſta opinio eſt ſine dubio quando teſtator compulſus eſt ad teſtandum.

¶ Sed iterum pone q̃ vxor alicuius non cõpulſa ad teſtandũ, vel ad ſic teſtandũ: ſed ob nimiam reuerentiã mariti ſtãtis ſupra eius caput concurrentibus eius importunis pręcibus & blanditiis in dãnum filiorũ, vel patris, vel aliorum deſcendentiũ ab eo teſtata eſt, in fauorẽ aliorũ an teſtamentum inſtitutio, vel legata in eo relicta valeãt, & videtur q̃ non. nam ſicut actus reſcinditur ſtante metu reuerentiali, vel metu verborũ, vel ſtantibus minis, vt dicit Bar. in l. 1. §. quæ onerande. ff. quarum rerũ actio non datur. tenet do. Abb. in. c. cauſam matrimonij de officio dele. Bar. & Alex. in. l. interpoſitas. C. de trãſactio. ℣ Ita etiã reſcinditur legatũ, vel inſtitutio facta metu reuerentiali à marito factum concurrentibus importunis præcibus mariti in dãnum alterius, nã iſta equiparantur eſſe factum actũ metu tyrãni, vel ad eius importunas præces, vt dicit Inno. in. c. petitio de iure iuran. Bar. in tracta. de tyrãnide in. 7. q. Et iſtorum preces equiparãtur in fui. vt dicit glo. in. l. 1. in prin. ff. quod iuſu glo. in. l. 1. C. ſi rector prouintiæ, & in cle. 1. in verbo, optimum de reſtitu. integr. Bal. in. l. fi. §. neceſsitatem. C. de boniſq; libe. idem in. l. ſi mandato. C. quod cum eo firmat Ludo. in. l. pe. ff. de conditioni. ob turpen. cau. ℣ Nec obſtat q̃ præces importune nõ equiparantur metui, vt dicit do. Abb. in. c. cum inter. R. 2. co. in fine. ver. ex quo nota de elect. & in. c. 2. quod met⁹ cau. & in. d. c. cauſa matrimonij. 2. col. de offi. dele. quia eſt verum pręterquã in tyranno, & inſolito ducere minas. ad effectũ, vt. d. Alex. in 3. volumine, conſi. 16. And. Sicu. in. c. 1. de offi. dele. tex. & do. Abb. in. c. inſinuãte qui cleri. vel vouen. matri. contra. poſſe. matrimonio contrahe. po.

¶ Et hoc verũ eſt quod importunę pręces nõ ſufficiũt cõtractũ facere meticuloſum preterquã in tyrãno, vt bene dicũt Abb. & alij in locis quibus ſuprà. ℣ Sed benè ſequitur q̃ quis dicatur cõpulſus mediantibus præcibus, vt dicit Inno. in. d. c. cũ inter. R. in prin. ℣ Et ſic comprehenditur, q̃ non fuit libera & abſoluta voluntas teſtatricis mulieris legantis, vel inſtituentem quem maritus importunis præcibus inſtituit, vel aliquid legauit, ex quo eius importunæ præces fuerunt cauſa relicta. ℣ Item non obſtat lex finalis. C. ſi quis ali. teſta. prohi. vbi licẽt marito blandiri vxori ſimpliciter, & iſte blanditiæ poſſunt dici bonus dolus, vt in. l. 1. §. fuit ff. de dolo (quia eſt verum) quando ſimpliciter. vt ſuprà blandiui vxorem non quando importunæ. ℣ Item nec quando conſtare poteſt q̃ vxor alium inſtituere, volebat, vel legare per aliquas cõiecturas. vt dixi in glo. ſuper parte, ſiete teſtigos ſuprà in ver. ſed quęro el. 2. & in prooemio iſtarũ legum in glo. ſuper parte, al bien deſtos reynos in verſi. idẽ dicimus, tũc vero ſi valeret, relictũ vel inſtitutio inducerẽt dãnum. ipſi cui vxor relinquere volebat. Ideo iſta malitia non debet alicui nocere.

℣ Poteſt etiam conſtare de iſta malitia. ſi maritus vel aliter qui ſeduxit vxorem intrauit domum per aliam portam, occulte quando vxor volebat facere teſtamentum & rogando, vt relinqueret importune. habent enim iſte prẽces importune, anexũ qua ſi dolum vt colligitur ex dictis per Bal. in. l. quę fortuitis. C. de pigno. actio. ℣ Item ſi alter clam & occulte intrauit quando vxor voluit facere teſtamentũ non permittendo q̃ ibi eſſent conſanguinei vxoris vel illius cui relinq̃re volebat vxor vt poſſet vxori perſuadere, ad ſibi relinquendum. vel curioſe volebat prout fecit. ℣ Vnde nõ poteſt negari quĩ ipſe maritus non fuit in dolo verſatus. vt dãnificaret quem vxor inſtituere, vel relinquere volebat. ℣ Sed propter eius præces & perſuaſiones euenit dãnum inſtituendo. propterea dicitur, fuiſſe mihi dolo. vt dicit tex. in. l. cum quis. ff. de dolo. Et hoc expræiſſe tenet Ange. in. d. l. 1. C. ſi quis aliquem teſta. p. ¶ Differunt enim blanditie de quibus loq̃tur. d. l. fi. C. ſi aliquem teſta. prohi. ab importunis prẽcibus, & perſuaſionibus. Ideo nõ valuit in hoc relictum. Iſta fuit concluſio Matthęi d̃ Afflictis in deciſio. Neapo. 59. ¶ De blanditiis & minis maritalib⁹ vide Stephanum Bernardũ. 1. parte conſi. 337 numero. 10. &. 2. parte conſilio. 314. numer. 2. & Hippolitus de Marſilis. 645. incipiente. aduertant & in pratica. §. diligẽter. numero. 88. de quo in additiõe, ad dictum dominum Mathæ. de Afflictis vbi ſuprà.

Opp. ¶ Iterum oppono cõtra ſupradicta & videtur q̃ teſtibus indignis non credatur etiam ſi ſint rogati. quia rogatio non habilitat perſonas teſtium lex ad teſtium. §. conditionem ff. de teſtamen. l. qui teſtamento in fine eodem ti. doc. & Bal. in. l. fi. 3. colum. ver. p̃terea iſta prohibitio. C. de bono. poſſe. cõtra tabu vbi dicitur q̃ excõmunicatus inabilis nec in uitus poteſt eſſe teſtis in teſtamento. aliâs teſtamẽtũ nõ valet. vt per Bal. vbi ſupra igitur rogatio non

So. habilitat teſtes prohibitos. ¶ Solutio concedo q̃ quãdo teſtis in totum repellitur etiã rogatus teſtis eſſe non poteſt. ſicut dicimus de excomnicato. in. d l. ad teſtium. & de ſeruo latrone. & aliis in. l. 1. & 9. titu. 1. 6. partita. ſed is q nõ repellitur in totũ. pro ut frater p̃ fratre & conſimiles, rogati admittuntur ex quo videntur approbati. vt per Bal. vbi ſupra. Et per hoc declarat dictum eiuſdem Bal. in. l. ſi quis ex argentariis. §. 1. ff. de eden. vbi dicit q̃ ſi vnus teſtis eſt minus idoneus & alter multum fide dign⁹ hij duo faciunt integrã probationem. quia integra fides vnius ſuplet imperfectionem alterius. quia intelligitur quãdo minus idoneus à iure non repel

Qõ. litur in totum. ¶ Sed quæro nunquid teſtamentũ ſit nullum ipſo iure ſi non continet ſolemnitatem teſtium de qua in. l. iſta an ope exceptionis vel per quęrelam. dic q̃ eſt nullum ipſo iure. quod pater per ipſa verba. no haze ſe ni prueua & in authẽ. hoc ei⁹. C. de ſacroſan. eccle. &. l. cum hij. C. de tranſactio. &. d. authen. hac conſultiſſima in principio. C. de teſta. &. c. dudum de elect. vbi dicitur q̃ quando à iure vel ſtatuto traditur forma certa q̃ ante actum vel in actu requirit aliquid fieri eo non facto actus eſt nullus ipſo iure. ¶ Oppo. contra hoc & *Opp.* videtur q̃ teſtamentum corã tabellione valeat ſine teſtibus per ea quæ dicit Inno. in. c. ad audientiam de prẽſcrip. & Cinus in. l. ſi quis. C. de falſis. vbi dicunt q̃ crediturĩ ſcripturę notarij in ſcriptionem teſtium non habenti. ¶ Solutio verum eſt. q̃ in ac- *So.* tibus iudicij creditur notario p. c. quoniã cõtra de proba. & ſic loquitur Inn. & Cinus. in extra iuditialibus tamen non creditur notario ſine teſtibus. l. cum lex. C. de fide inſtr. cum ſimi. ¶ Opp. iterũ *Opp.* cõtra iſtam legem de. c. cum eſſes. &. c. relatum el. prim. de teſtament vbi dicitur q̃ valet teſtamentũ corã duobus teſtib⁹ & p̃ſbitero parrochiali: neq; valet cõtraria cõſuetudo & do. Ab. in. d. c. cũ eſſes. 2. co. p. illũ tex. dicit. q̃ ius ciuile eſt derogatũ quoad numerũ teſtiũ. etiã in foro ſeculari. iſtã opinionẽ tenet ibi. Ala. Vin. Gof. Hoſti. & do. Ant. quos refert do. Abb. in. d. c. cũ eſſes fundamento eorum eſt dictum. c. cum eſſes & nitũtur hoc probare iſta ratione. certum eſt q̃ humana lex contra diuinam eſt ipſo iure nulla. c. ſunt quedam. 25. q. 1. ſed q̃ iſta iuris ciuilis prouiſio ſit contra ius diuinum proba tur per dictum. c. cum eſſes. & tenet Ioan. & Vinc. in. c. licèt vniuerſis. &. c. in omni negotio de teſti. vbi traditur illud verbum euangelicũ in ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbũ igitur imperator tanquã inferior non poteſt tollere legem ſuperioris. ſ. dei cle. ne Romani de elect. nec dicitur lex ciuilis in hoc adiuuare ſeu diſtinguere ius diuinum: ſed pœnitus tollere & confundere. & ex numero teſtium ius alienum tollere. nam cum ius diuinum duos teſtes requirat in omni negotio val de abſurdũ eſt q̃ ius ciuile requirat quinq; vel ſeptem teſtes in teſtamentis. nam ſanguinem elicit q nimis emungit. c. deniq;. 4. d. c. niſi cum pridem de renuntiat. & ita dicũt in teſtamentis ſufficere duos teſtes & preſbyter parrochialis. per. d. c. cum. eſſes iſta fuit etiã opi. Bal. in. l. 1. in fine. C. de ſacroſanct. eccle. ſecundum Abb. in. d. c. cum eſſes. ℣ Pro ſolutione vide eundem Abb. in. d. c. licèt vniuerſis de teſti. vbi notat ex illo textu quod iura ciuilia requirentia in aliquibus cauſis plures teſtes duobus nõ ſunt irrationabilia: ſed potius approbata per ius canonicum. & idem tenet in. d. c. cum eſſes in repetitione. & in. d. c. in omni negotio in fine de teſtib⁹. ℣ Et nimirum ſi in teſtamentis plures teſtes duobus requirantur iure ciuili. quia etiam de iure canonico ſunt plures cauſæ in quibus requiruntur plures teſtes duobus. vt dicto capitulo. licèt vniuerſis &. capitulo. præſultatio. 2. quæſt. 4. &. capit. nulla ea cauſ. &. capitul. cum omibus. 2. quæſtione 5. & in Spe. de teſte. §. teſtat de numero. ℣ Item ius diuinum etiam morale põt diſtingui & limitari p ius poſitiũ ſecũdũ Ab. in. d. c. ĩ oĩ negotio ĩ fine tenet

ne tenet Inno. in. c. q. in Eccleſiarū de cōſtitu. & in c. fi. de cōſue, & Bar. in. l. fi. C. ſi contra ius vel vtili. pu. ℣ Et poteſt reſponderi ad dictū. c. in omni negotio ſecundū glo. & Abb. ibi q nō minus duobus vel tribus teſtibus requiruntur in qua cūq; cauſa. ſed q plures requirū- tur in aliquibus. ℣ Et ex hoc dicit idē Abb. in. c. quod clericis. 6. co. in verſi. & per hoc infero de foro compe ten. q laicus teſtando debet adhibere oēs ſolēnitates legis ſuæ, aliās teſtamentū non valebit quantūcunq; inſtituerit clericū. ni- ſi hoc fuerit pro ani- ma ſua. quia in diſpoſitionibus ad pias cauſas ſuffi cit ſeruare ſolēnitatem iuris gentiū. vt. d. c. relatum & ita tenet apte contra ea q̄ dixi in. d. c. cū eſſes. & ſi canoniſta q̄ſierit à te legiſta. quare ius ciuile ſtatuit contra illud euangeliū in ore duorū vel triū te ſtium ſtat oē verbū. dicattibi prius quare ius ca- nonicū ſtatuit. q in teſtamentis ad ſint duo teſtes cū preſbitero parrochiali qui equiualet duobus teſtibus. ſecundū Abb. in. d. c. cū eſſes in fine in le- ctura de teſta. & habetur in Spe. de inſtr. edi. §. com pendioſe. ver. itē per ius canonicū. ꝓbatur in. c. cū à nobis &. c. licèt de teſti. & ſic dicit q requirūtur ad minus quatuor teſtes. ℣ Itē quare requruntur ad min⁹. 72. teſtes in. d. c. preſul. ℣ Itē ſi de iure diuino requiruntur ad minus duo teſtes. quare ius canoni cū ſtatuit q credatur teſtimonio ſoli⁹ epiſcopi vel ſolius marchionis per. c. quiçunq; . in. q. 1. ſecūdū in tellectū Inno. c. nuper d̄ teſtib⁹. & ſi dicat tibi. iſtd̄ fecit ex iuxta cauſa vel propter ſuſpitionē periurij & falſitatis. vel quia ius canonicū voluit coadiuua re ius diuinū. reſpondeo q eadē ratione ius ciuile requirit quinq; teſtes in teſtamento nuncupatiuo & ſeptem in teſtamento in ſcriptis. quia hodie in tantū peruēit audatia & temeritas hoium q veritate omiſſa potius cogantur ſequi mēdatiū & falſita- tē. ℣ Itē poteſt dici q cōſuetudo poteſt introduce re q requiratur maior probatio integre probatiōis c. ſicut conſuetudo de proba. & ibi docto. maximè And. Sicu. §. &. 9. co. ver. ſubdit etiam Bar. & latius in. d. c. cum eſſes. vbi dicunt. q iniquitas habitātiū in loco poteſt facere q i cauſis requiratur maior ꝓ batio integre probationis. à forciori poterit hoc fa cere ius ciuile. ℣ Et illud verbum dominicū. in ore duorum vel trium teſtiū ſtat omne verbū: ſano mo do poteſt intelligi quando ſunt omni exceptione maioris. i. q nulla exceptione poſſunt reppelli. c. 1. de teſti. &. c. 1. de conſangui. & affini. cum ſimi. ſed hodie reſponde ad quæſitum canoniſtarum & dic eis. quis eſt ille & laudabimus eum. profecto ini-

Rñſum ad cōtra

interuēgan cinco°te ſtigosy en loscodici llos interuēga la miſ ma ſolemnidad⁹q̄ ſe requiere eñl teſtamē to nūcupatiuo o abi ertoconforme ala di cha ley ⁹del ordena miento los quales di chos teſtamentos y cadicillosſi notuuie ren la dicha ſolemni dad de teſtigos man damos que no haga fe⁻ ni prueua en jui- zio ni fuera del.

quitas hominum facit quod in teſtamentis requi- ratur maior probatio integre probationis. Ideo ex acta ſolemnitas requiritur hodie ne falſitas cōmit- tatur. vt. l. fi. C. de fidei co. ¶ Tertiò oppono con- tra iſtam legem & videtur quod licèt teſtamētum in ſcriptis non contī- neat ſeptem teſtes nō ſit nullum. quia ſi nō valet vt teſtamentum in ſcriptis. valebit vt nūcupatiuū pro quo facit. l. fi. ſecundū vnā lecturā. ff. de iure co- dici. maximè ſi ſit ap- poſita illa clauſula. ſ. q valeat omni melio ri modo quo poteſt &c. argu. l. vltimè. C. de codici. ℣ Et idem forte ſi eſſet appoſitum iura- mentum q̄d virtutem habet illius clauſule. l. cū pa ter. §. filiis aūt delega. 2. ¶ Facit quod notat Bar. in l. ſiquis maior. C. de tranſa ſecus ſi ſe reſtringiſſet adeo quod vult ſuum valere teſtamentum in ſcri- ptis tantum. quia tunc non poterit valere vt nun- cupatiuum. l. ſi miles. ff. de teſta. militis. & iſtud fuit de mente Ange. in. l. 1. §. fin autem. ff. de hære. inſti. & Ludo. de Ro. in. l. errore quam legit cum le- ge neque profeſſio in fine. C. de teſta. ℣ Pro hoc etiam facit q licita eſt argumentatio de teſtamen- tis ad iuditia & contractus & econtra. l. pactum in- ter hæredem. ff. de pactis. & l. ſeruum filij §. cū qui cirographū de lega. 1. l. non eſt mirum. ff. de pigno. actio. l. centeſſimus. §. vltimo. ff. de verbo. ſigni. te- net Ludo. de Roma. & alij quos ipſe refert in. l. ſi non ſpeciali. 3. col. in fine. C. de teſta. ℣ Et ſi hoc eſ- ſet verum ſequeretur q iudex procedens in noto- riis ſeruanſque iuris ordinem licèt in aliquo omi- ſerit ordinem: ex hoc defectu non vitiabitur pro- ceſſus: ex quo ad cautellam non de neceſſitate fuit ſeruatus iuris ordo. Item quia tranſgreſſio ordinis in aliquo non vitiat quando ordo non eſt de ſub- ſtantia proceſſus. legitur & notatur in. c. bonæ el. 1. & ibi do. Abb. 4. co. prope medium. ver. vltimo no ta de elect. vbi dicit idē Abb. q ſi in cauſa fuit obla tus libellus inept⁹ q talis ineptitudo nō habet irrita- te ſeu vitiare. ſi talis erat cauſa in qua de neceſſita te nō exigebatur libellus. allegat notata in. l. vinū. ff. ſi certū peta. & facit illa iuris regula ſi non valet quod ago vt ago valeat. vt valere poteſt. idem igi- tur dicēdū erit ſi teſtatur in ſcriptis corā quīq; vel corā ſex teſtib⁹. vt ſi nō valet teſtamentū inſcriptis valeat vt nūcupatiū. ℣ Et quāuis autoritas Ange. & Ludo. de Ro. ſit maxima tenet cōtrariū. qa cer- tū eſt teſtamētū nūcupatiū etiā corā tabellione de bet. l. ipſis teſtib⁹ aliās nihil valet. dixi ſupra in par te nūcupatiuo. teſtamētū tñ in ſcriptis vt plurimū eſt teſtib⁹ in cognitū. l. 1. & c. ti. 1 dext. a partitā. dixi

opp.

Nota.

Cōtrarȝ ym.

ſuper iſta.l.in parte.enel teſtamẽto cerrado. qualiter ergo teſtamẽtũ inſcriptis quod nõ eſt valatum debitonumero ſeptẽ teſtiũ poterit valere vt nũcupatiuũ cũ teſtes neſciant quę in teſtemẽto cõtinentur(profecto nihil.)quia teſtes debent videre. audire.&intelligere quod teſtator diſponit. l. ſi non ſpeciali cũ ſimi. C.de teſta. ℣Neq; obſtat contrariũ ſuperiꝰ ſũptũ pro dicto Ange.& Ludo. quia ĩ caſu propoſito non deficit ordo ſubſtantialis iudicij.i.numerus teſtium requiſitus in iudicio ſummario. nam ſi defecerat teſtium numerus corruerat proceſſus.vt ſentiũt docto. vbi ſupra & do.Abb.in.d.c.bonæ.& hoc verũ. ¶ Sed opere pretium eſt videre nunquid inſtituto in minus ſolemni teſtamento competãt remedium contra veniẽtes ab inteſtato.Fran.de Are.in.c. nouit đ iudi.tenet ꝙ non quia leges fundãtur ſuper bonũ publicũ.& per legẽ cautũ eſt.ꝙ ſi teſtamentumeſt minꝰ ſolemne hęres in eo inſtitutus non ſuccedit. ſed venientes ab inſteſtato.allegat Ancha.in c.poſſeſſor de regu.iuris.li.6.vbi dicitur ꝙ venientes ab inteſtato non peccant qa authoritate legis hoc faciũt.vt.in.c.1.de conſtitu.&.l.Grachus.C. de adulte. Item quia eius ciuile obligat in foro conſciẽtiæ tenent ſcribentes in.c.quia pleriq; de immuni. eccle.Bal.in quadam ſua diſputatione incipit cauetur ſtatuto & Calde.in alia diſputatione And. Si. in.c.fi.7.8.&.9.co.de ſolutio.Bal.in.l.cum quis. C. de iuris & fac.igno.& in.l.ſi poſt diuiſionem.3.co. eo.ti.℣Sed Anto.de Bu.in.d.c.nouit.16.col. & ibi do.Abb.17.co.de iudi.& in.d.c.qa plerique ſi. co. & in.c.cum omnes de conſti. tenẽt cõtrarium imò ꝙ inſtituto competit denuntiatio euangelica contra venientes ab inteſtato. mouentut iſta ratione. certũ eſt ꝙ ex teſtamento minꝰ ſolemni oritur obligatio naturalis.tenent aliqui ſcribentis in.d.c.fi.de ſolu.do.Abb.in.c.fi.de ſucceſſio.ab inteſtato. pro quibus videtur tex.in.l.2.C.đ fideico.vbi cõcluditur.ꝙ ex teſtamento minus ſolemnis oritur obligatio naturalis.quia apparet teſtatorem voluiſſe illũ inſtituere ideo non recedendũ ab eo.l.1.C. de teſt. mili. Itẽ adducunt in mediũ illud plus valere quod agitur.vt rubro & nigro. C. plus valere qđ agitur. dicũt enĩ ꝙ ex quo in foro aĩe cõſtat de veritate.& ꝙ nulla falſitas interuenit ceſſare debet diſpoſitio iuris poſitiui.& ſeruari equitas & obligatio naturalis q̃ oritur ex diſpoſitione defuncti.l.cũ ampliꝰ.§. his natura debet ff.de regulis iuris.℣Et quantũ ad motiua Fran.de Are.dicunt ꝙ lex ciuilis obligat in foro cõſcientiæ.quãdo eſt fundata ſup veritate ſecꝰ ſi ſuper p̃ſumptione ſcũdũ Ancha. vbi ſupra dicẽs ſe cõſuluiſſe quẽdã ſapientiſſimũ virum in ſancta Theologia,qui ſibi reſpõdit ꝙ aut hæres inſtitutus erat diues & venientes ab inteſtato pauperes. aut ecõtra.primo caſu dicit ꝙ debet hæreditas venientibus ab inteſtato.ſecundo nõ.ſed tene ꝙ ſua reſpõſio fuit potius boni viri q̃ iuridica. quia ſi debẽtur inſtituto nihil ad caſum ꝙ ſi pauper an diues. qa debet dari vnicuiq; quod ſuũ eſt. ℣Tu tamen vide Bal.in.d.l.ſi non ſpecali in ver.ſed ego dico. C. de teſta.vbi dicit ꝙ ſi nulla eſt ſuſpitio falſitatis propter hominis legalitatem.quare nõ debemus ſequi veritatẽ nulla ratio reddi poteſt.cũ & ipſe leges velint cõſeruari teſtamẽta certa & indubitata. vt.l. ſi. C.de fideico.& inſti.de fideico.in fine. de veritate poteſt conſtare.ſi teſtamentum eſt valatũ litera & firma teſtatoris q̃ cognita eſt apud omnes. igitur. &c.℣Iſta quæſtio pendet ex illa difficili quæſtione an ex teſtamẽto minus ſolẽni oriatur obligatio naturalis.de qua per doctores vbi ſupra. Ideo indiget præclara doctore.quia ſi tenemꝰ opinionẽ Anto.& Abb.remanet deſtructa iſta lex & omnes alię requirentes ſolemnitatẽ teſtiũ in teſtamẽtis: & contractibus quod eſſe non debet. ꝓpterea contra opi. Abb. & ſequatiũ vide Bal.in auth. ad hæc. C. de vſu.vbi dicit ꝙ denuntiatio euangelica non operatur quando denunciatus dicit ſe nõ habere cõſcientiam leſam.& allegat cauſam probabilẽ. Itẽ dicit ꝙ denuntiatio euangelica fieri non poteſt contra eum qui liberatus eſt prẽſcriptione à redibitoria vel quanto minoris niſi per fraudem ſit liberatus. Item denuntiatio euangelica fieri non poteſt tuto.exceptione Macedoniani. vel tuto.exceptione Velliani. ſecũdum Bartol.in extrauaganti ad reprimendam verſicu.ad denuntiationem docto. in. d.c.nouit de iudi.& in.d.cap.quia plerique de immuni.eccle.moderni.d.c.fi.de præſcrip. Item denuntiatio euangelica fieri non põt contra eum qui vendit rem plus iuſto prætio.vt reſtituat illud plꝰ ſi non eſt leſio vltra dimidiam iuſti prætij ſecundum Bal.in.d.auth.ad hæc pe. col. Item nec quando ſtatutum dicit prẽſumi falſum inſtrumentũ nõ inſinuatũ ſecundũ Bar.ibi in.d.auth.ad hæc ſi hoc enim operatur ſtatutũ à fortiori poterit operari & lex.Itẽ ſequeretur vnũ in cõuenies ꝙ ſi hæc via eſſet aperta contra teſtamentũ omnia teſtamenta valerent etiam ſi non eſſent debito numero teſtiũ roborata.quod eſſet nimis graue. periculoſumq;. & cõtra ius diuinũ de quo ſupra.dicens ꝙ in ore duorum vel trium teſtium.&c.cogita.

¶ Ley quarta.

MAndamos q̃ el cõđnado por đ

MAndamos que el condenado.caſus. damnatꝰ ad mortẽ ciuilẽ vel naturalẽ.poteſt teſtari & codicillari & de bonis ſuis diſponere per ſe & per cõmiſſariũ preter q̃ de bonis propter delictũ à iure.vel à iudice confiſcatis vel confiſcandis. hoc dicit. ¶ Diuiditur in dũas partes.in prima ponitur regula.ĩ ſecũda eiuſdẽ regulę exceptio. ſecũda ibi ſaluo delos que. ¶ Nota ex.l.iſta quod dixiꝰ in ſumma.ſ.ꝙ damnatus ad mortẽ ciuilẽ vel naturalẽ poteſt teſtari.&c. ℣Per quod eſt hodie approbata.authen.ſed hodie.C.de dona.inter. vi.& vxo:

& in

& in corpore vnde ſumitur in auth.đ nup.§. quod autem colla.4.per q̃ dicũt docto.et Salice.ibi ī ver. q̃ro ſecundo & glo.in.l.ſi quis filio ex hęredato.§. ſed & ſi quis & in.l.eius qui.ff.de teſta.q̃ ingenu⁹. i.bene natus condemnatus ad mortẽ per ſententiã nõ efficitur ſeruus pene nec per conſequẽs inteſtabilis.ſed ante executionẽ ſententię poteſt teſtari. ¶ Et ex hoc dicit Bal.in.l.fi. C. ſi à non cõpeten. iudi.q̃ licèt iſti baniti ad mortẽ qui ſunt in carcere non poſſunt teſtari.tamen ſi euaderent de carcere & conferrent ſe ad locũ ſecurũ:dicit forte poſſunt teſtari ſi habent propriũ in eadem ciuitate. vel in alia:licèt cõmunis opinio habet q̃ non valet teſtamenta eorũ qui ſunt ad mortẽ diffinitiue damnati. & eſt ſecuta executio allegat Ioan.An.in nouel.in c.quã q̃ de vſuris li.6.vbi dicit.q̃ licèt nõ valeat vt teſtamentũ.valet tamen vt quedã diſpoſitio. puta ſi inhæret.vel iubet male ablata reſtitui.▽Et corrigitur per iſtam legẽ lex.15.tit.1.ſexta partita.vbi dicitur q̃ damnatus ad mortem vel deportatus in inſulam non poteſt teſtari.niſi pendente appellatione facto teſtamento moriatur aut ſit miles qui ve militari crimine ad mortem ſit dãnatus quia poteſt de caſtrẽſib⁹ teſtari.Item corrigitur per iſtã legẽ. l.eius qui.§.cui à qua vſq; ad finẽ.ff.de teſta.vbi dicitur.q̃ damnatio per quam perditur ciuitas vel libertas vel vita impedit teſtamẽtum fieri. & rũpit. Iã factũ.quamuis ſit ſecus in damnatione per quã fama tantũ leditur.▽Ex quo dicit Bar.ibi in verſi. quæro quid de illis.q̃ hij qui damnantur ad mortẽ in ciuitatibus nõ poſſunt teſtari.quia ſtatim efficiũ tur ſerui pœnę.vt ibi & ī.l.qui vltimo.ff.đ pœnis. ▽Item corrigitur lex quia latronib⁹.§. ſi quis in capitali.&.l.ſi quis filio exhæredato.§.ſed. & ſi quis. ff.de teſta.vbi dicitur.q̃ ſtatim q̃ quis capite damnatur.vel ad beſtias traditur.vel ad gladium ſeu alia pœna q̃ vitam admittit teſtari nõ poteſt.nec factũ teſtamentũ valet. licèt nõdum ſit ſecuta executio ſententię.& ne mirũ.vt dicit ibi glo.q̃ ſtatim damnatus poſt ſententiam efficiatur inteſtabilis. quia hoc caſu ſententia trahit ſecum executionem per. d.l.qui vltimo.per quã dixit Bar. ibi in principio & in.d.§.ſed & ſi quis per illum textum.& in.l. cũctos populos pe.col.C.de ſumma tri.& fide.c.& p. d.l.ſi quis filio in.§.irritum & ibi Ange. & Imo.q̃ etiã ſi condemnatus ad mortẽ eſſet arreptus de manibus familię poteſtatis per vim non valeret teſtamentum.quia ſtatim efficitur ſeruus penè inteſtabilis.Item voluit Bal.in.l.his qui. C.ſi pendẽ app. mors interue.dicens q̃ hij qui in præſentia damnãtur ad mortẽ confeſtim moriuntur & q̃ hij bis moriũtur.primò dicit quod moriuntur gladio oris iudicis quia efficiuntur ſerui pœnę.ſecũdo moriuntur per ſeparationem animę.& teſtamentum inter has duas horas factum non valet. quia poſt mortẽ nemo teſtatur.iſtud etiam voluit Bart. in. d.l. qui vltimo ſi.col. ▽Hoc limitauit Bal.in.l. ſeruo legato §.ſi.de lega.1.imò.ibi.q̃ damnatus ad mortem.ſi in præſentia non poteſt teſtari per dicta iura. ſecus ſi in abſentia.quia damnatus in abſentia videtur damnatus ſub conditione ſi quo tẽpore venerit ſuſpendatur.vel decapitetur.& q̃ anteq̃ veniat ſententia non ſortitur effectum & interim poterit teſtari. & poteſt eſſe iſtius dicti duplex ratio. ¶ Prima quia ſi condemnatus ad mortẽ efficitur inteſtabilis eſt pro tanto.quia poſt capturam & ſententiam efficitur ſeruꝰ pœnę. vt.d.l.qui vltimo.&.l.ad ſtatũ. coti.&.d.§.ſed.& ſi quis.ſed condemnatus ad mortẽ in contumatiam nõ efficitur ſeruus pœnę.niſi quãdo capitur ſecundũ Bald.in addi.ad Spe.in ti.de iurisdi.omnium iudi.ver.ſi poteſtas condemnat & ſi. l.ſi.2.co.ver.extra quęro ſi baniti. C. ſi à non cõpet. iudi.ideo dicunt q̃ poteſt teſtari ante capturã cũ nondum ſit factus ſeruus pœnę. ¶ Secunda ratio fuit,quia condemnatus in abſentia videtur condẽnatus propter contumatiam.l.4.ti.delos emplazamien.fo.legum.ſed condemnatus propter contumatiam,non videtur condemnan. ex maleficio ſecundum Bal.in.l.ſi mora.2.co.ver.ex iſtis concluditur.ff.ſolu. mat.per.l.qui vas.ff. de furtis facit. l. omne.§.contumatiam.ff.de re mili. dicunt ergo q̃ abſens condemnatus non remanet inteſtabilis. Tu dic hodie.q̃ non ſolum teſtari poteſt ante ſententiam.vel ante delictum cõmiſſum per quod damnatur.l.2.C.de teſta.& condemnatus in abſentia propter delictum ante capturam.vt ſupra. ſed etiam captus & condemnatus ad mortem ciuilem vel naturalem poteſt teſtari per iſtam legem.quę limitat & corrigit ſupradictas leges iuris ciuilis imperatorũ & partitarum.propter.d.auth.ſed hodie quæ nunc per iſtam legem remanet approbata.

Adde. Bal.in additi.ad Spe.ti.de iuriſditio. omnium iudi.in ver.ſi poteſtas condemnat.&c. mouet quæſtionem de qua in glo.iſta iam condemnatus ad mortem efficiatur ſeruus pœnę.& primo tenet q̃ non.quia poteſt alicui adimere ciuitatem vel libertatem. per.l. illicitas.§.qui vniuerſas.ff.de offitio.prę. Item dicit.q̃ iſte condemnatur ex forma ſtatuti & ſtatutũ non dicit q̃ iſte,efficiatur ſeruꝰ pœnę ergo.&c.nã quod omittitur,à ſtatuto,,p omiſſo eſt habendum. ▽Preterea nos videmus quod bona non confiſcãtur.quod fieret ſi moreretur ſeruus pœnæ. ▽Vlterius dicit quod hodie nemo bene natus ex condẽnatione fit ſeruus.Ex quo ſequitur quod valeat teſtamenta iſtorum quia fiunt liberi & retinent bona.▽Poſt hæc arguit in contrarium. quod ſententia ſtatim facit damnatum ſeruum per.l.qui vltimo & lege quidam.ff.de pœnis. ▽Ergo valet teſtamẽtum factum.quod dicit eſt verum de iure.quia lex non iudex facit eum ſeruum.argumentum lege palàm in fine.ff.de ritu nuptia.tamen ſi de conſuetudine eſt quod eorum teſtamenta ſeruentur. valet teſtamentum.cum etiam ſeruo lex & conſuetudo

poſſit concedere teſtandi licentiam. argumen. l. barbarius in fine. ff. de offi. præto. & l. pe. ff. de his qui bus vt indig. ☞ Et hoc dicit verum de condemnato in præſentia. ſecus tamen in condemnato ex forma ſtatuti in abſentia. quia abſens condemnatus ex forma ſtatuti non fit ſeruus pœnę. ſed demum captus. tunc dicit. quod quaſi ab hoſte captus incidit in ſeruitutem. nam ſententia in eum fertur hoc modo. q̃ ſi quo tẽpore peruenerit ifortiam communis. &c. vt in. cle. paſtoralis d̃ re iudi. vnde interim ante quam termin⁹ ad ueniat eſt liber. & poteſt teſtari argu. l. Titius. ff. de ſer. exportã & ĩ hoc concludit. ex qua differẽtia & variatione non inmerito iſta ex eſt condita. vt tantorum doctorum variatio ceſſaret.

licto a muerte[b] ciuil o [c]natural [d] pueda hazer teſtamento [e]y codicilloso otro q̃l q̃er vltima volũtad o dar poder a otro q̃ lo haga porelcomo ſi no fueſſe cõdenado el q̃l cõdenado y ſu comiſſario puedã diſponer d̃ ſus bienes [h]ſaluo delos que por el tal delito fuerẽ confiſcados [i] o ſe ouierẽ d̃ confiſcar [k] o aplicar a nueſtra cam̃ara o a otra perſona alguna.

a ¶ A muerte. dicit ad mortem quia de damnato ad mutilationem membri non erat dubium per legem qui manus & ibi Bar. & Bal. ff. de teſta. licèt. Spe. in ti. de inſtru. edic. §. compendio. ver. quid de exbannitis teneat q̃ teſtari non poteſt. quia efficitur ſeruus pœnę actu permanẽte. & eſt infamis ſed Bald. in. l. ſi veritas. ver. eſt & alius defectus C. de ſi dei commiſſis tenet contrarium: quia ſoluta pœna taliter condemnatus intelligitur abſolutus. l. Diu⁹ Veſpeſianus in fine. ff. de iure patro. & hoc verum per iſtam legẽ. & per iura qui ipſe allegat. ☞ Quòd fallit ſecundum Bar. in. d. l. qui manus quando mutilatio mẽbri fit ex cauſa q̃ aufert teſtamenti factionem tenet etiam idem Bar. in. l. his qui lege. ff. codẽ titu. quod dictum eſt notandum.

b ¶ Ciuil. ſicut dicim⁹ in d̃portato qui teſtari nõ poterat p. l. eius q. §. ſi cui à qua. ff. d̃ teſt. & l. ſi qs filio. §. irritũ vſq; ad. §. eius q. ff. de iniuſto rup. teſta. ratio quare nõ poterat teſtari. qa d̃portat⁹ habetur p̃ mortuo. vt in Spe. de procurato. §. 2. in princip.

c ¶ Natural. nota ex. l. iſta q̃ mors eſt duplex. ſ. naturalis & ciuilis. tu dic. q̃ eſt mors etiã pluſq̃ ciuilis. de q̃bus late per Bal. in. l. eã quod. 4. co. ver. triplex eſt mors. C. de fideico. ☞ Et dicitur mors ciuilis deportatio ſeu banntio in p̃petuũ & neceſſaria. vt per Bar. ĩ. l. 1. 3. q. principali. C. de ſacroſan. Eccle. ☞ Mors naturalis dicitur quæ prouenit humanis caſibus. vt quia naturaliter moritur ex aliqua infirmitate. vel p̃ debitũ & idẽ iuris eſt de vna q̃ d̃ alia vt hic & p̃ Bal. ĩ. l. 2. C. de his qui aũ ap. tabu. & diffinitur ſic. mors eſt vltima paſſio animalis & dolor vitã erradicãs. vt p̃ Bal. ĩ. l. vna. 5. col. ver. ẽ aũt mors C. de confe. ☞ Sed mors pluſq̃ ciuilis dicitur ĩgreſſio in monaſteriũ de quo p̃ Bal. vbi ſuprà. & p̃do. ĩ. c. in prę̃ſentiã de probatio. ☞ De morte verò quæ prouenit per ſentiã loqtur Bal. in. c. 1. prima co. C. quibus mo. feu. ami. glo. in. l. qui ſub cõditione. §. quotiẽs. ff. de inſti. & iſta dicitur mors mala & contra naturã qa cõdẽnatus ad mortẽ. naturaliter non moritur. ſecũdũ Bal. in. d. c. 1. ☞ Et nota q̃ mors dicitur vltimũ terribiliũ. ſecũdũ Bal. in tractatu ſciſma. vltima. co. ☞ Et vere facile cõtemnit omnia q̃ ſe ſemp cogitat moriturũ. vt ait Hiero ny. in prologo bibliç. &. c. in fine. ☞ Itẽ nota q̃ dãnatus ad mortẽ ciuilẽ. i. de portat⁹ ſimilis eſt bãnito noſtri tẽporis. ſecundũ glo. in. §. relegati inſti. qui. mo. ius pa. poſ. fol. & Bar. in. l. illicitas. §. q̃ vniuerſas. ff. de officio præſi. l. 1. §. fi. ff. de cõtra. ta. Bal. in. l. cũ mulier. 10. col. ver. ex quo arguitur. ff. ſolu. mat. & in. l. tã mãdatori. 1. col. ver. ſed pro glo. C. de non nu. pe. & in l. 1. pri. co. C. de hære. inſti. & ibi dicit in ver. ſciendũ eſt. q̃ bãnito eſt quaſi à bono itio. & vide ibi formã bãnitionis. 3. co. ver. de formã aũt tenenda & 8. co. ver. ſequitur videre. quæ forma eſt ſeruãda ſecũdũ Bal. ibi. niſi certa forma ſit datà. l. vel ſtatuto. q̃ forma hodie data eſt p̃. l. 4. ti. delos ẽplaza. fo. l. & l. 7. ti. delos aſenta. 3. p̃tita cõprobata p̃ quãdã pragmaticã folio. 237. & 8. & l. 9. cũ ſequentib⁹ ſex. ti. delos empla. in ordina. ☞ Et nota ex. l. iſta q̃ mors naturalis & ciuilis equiparantur in caſu iſti⁹ legis concor. l. 15. tit. 1. ſexta parti. ☞ Sed quæro iuxta hoc cõpromiſſũ eſt in arbitros vt etiam mortuo vno compromittentium alij poſſint pronunciare. an poterunt ſi vnus ingrediatur monaſterium. vel fuerit deportatus. tene q̃ ſic per textum in. l. 27. ti. 4. tertia partita.

Adde An virtute cõſuetudinis appellatione mortis naturalis veniat mors ciuilis tene quod non. vt tenet plenè & notentur Oldra. cõſilio. 284. nu. 4. ¶ An autem appellatione mortis veniat renuntiatio. aduerte. qa ſuper hoc vidi maximã qõnẽ inter dños de capitulos eccleſiæ Sagũtię. & clericos ſui epiſcopatus renũciãtes ſua beneficia ipſi vero d̃ capitulo habẽt à ſũmo põtifice mẽdietatẽ fructuũ bñficiorũ vacantiũ in tota dioceſi p̃ mortẽ. q̃ fruct⁹ dicũtur media ãnata, dicebãt enĩ ipi d̃. c. q̃ virtute iſtius apoſtolicę cõceſſionis debent hẽte & conſequi medietatẽ fructuum vacantiũ p̃ renũtiationẽ. qa dicũt q̃ renũtiatio quodammõ dicitur mors ciuilis. argu. eius quod dicit Bal. in. l. 3. in. fin. C. de hære. inſtitutio. & ex hoc dicunt habere cõſuetudinem percipiendi dictos medios fructus vacãtiũ p̃ renunciationẽ.

☞ Contra

℣ Cõtra quos patrocintũ pręſtiti & in cõtraria fui opinione.his in rebus & rõnibus.℣ Primo. qa nullo iure cauetur ꝙ renũciatio dicatur mors, nec veniat renunciatio & aliud mors. vt patet ſuis locis in quib⁹ fit mentio ď renũtiatiõe & in quib⁹ ſit mẽtio ď morte, ꝓpterea aliud eſt vacare bñficia p mortẽ & aliud p renunciationẽ. vt patet p totũ titulũ de renũtiatione.& p totũ titulũ.ne ſede vacãte.

℣ Itẽ conſuetudo nõ põt opari ꝙ renũtiatio dicatur mors.nam eſſet impꝓpare ſignificatiões vocabulorũ.& eſſet tranſgredi formã cõceſſionis.qď nõ licèt vt p Bal.in auth.omnes pegrini.i.co.in ver.itẽ nota.ꝙ omnes.C.cõia de ſucceſſio.vbi dicit ꝙ cõſuetudo q̃ dicitur tranſgreſſio nõ valet.℣ Itẽ mihi vr̃ꝙ talis cõſuetudo eſt nutritiua peccati.nã nituntur capitulantes ꝓcipere qď ſibi nõ eſt cõceſſũ.p. notata. in.c.ex pte de cõſue.Cõſuetudo enim q̃ ſine peccato ſeruari nõ põt valet.c.fi.& ibi doctores de præſcriptio.℣ Itẽ reſcriptũ non eſt interprætandũ, vt ſtendatur vltra pſonas in eo deſcriptas.vt p Bar.in. l.i.§.fi.in i.q.ff.à qui.app.nõ licèt & in.l.i.pri. col. in ver.ſi verò q̃ritur ff.de cõſti.princ.ergo neq; ad res vltra cõtentas i reſcripto qa valet argu.derebus ad pſonas & econtra dixi in ꝓœmio in glo. ſuper pte,Caſtilla.℣ Itẽ reſcriptũ & ſtatutũ equiꝑantur. tenet Inno.in.c.q̃ in Eccleſiarũ in ver. conſtiterit de cõſtitu.& Bal.in.l.i.in princi.ff.de legi. ſed ſtatuta interprætantur ꝓprie & ſtrictè.l.qdqd aſtringẽde.ff.de verbo.obli.l.2.§.is q nauẽ. ff. de exerci. igitur.&c.Itẽ verbũ cõcedo in literis cõtẽtum eſt verbũ p qď trãſſertur ius Bal.in.c.i.§.ſi Titius. ver. & nota ꝙ p verbũ.ſi defen.fue.contro.ſed cõceſſio eſt ſtricti iuris.c.porro de preuile.& Pau.de Caſt. cõſi.72.in fine.igitur nõ fit extenſio.vt cõceſſio fructũ beneficorũ p mortẽ extendatur ad fruct⁹ vacãtes p renũtiationẽ.℣ Preterea dato ꝙ renũtiatio diceretur quodãmodo mors ciuilis q̃ď non eſt. nunq̃ mors ciuilis equipolet naturali.niſi qñ hoc eſt iure exꝑſſũ.glo.eſt nota in.c.placuit.16.q.1.& in.c.ſuſceptũ de reſcrip in.6.p Bal.in.l.i.ĩ repe.16.col.C.ď ſacroſan. eccle.dixi in.l.27.infrà.ſuper parte fidei commiſſum.igitur.

d ¶ Teſtamẽto.nota ex his verbis ꝙ teſtamẽtum eſt de iure gentiũ.ꝙ probatur ex eo ꝙ deportati ea quæ ſunt de iure gentiũ retinẽt.l quidam.ff.de pœnis ſed damnatus ad mortẽ poſt ſententiam. vel deportatus retinet teſtamenti factionem. igitur bene apparet ex.l.iſta quod ſit de iuregentium. concor. l.ſi teſtamentum cum ſimi.C. de teſta. vbi dicitur quod per principem tolli non põt teſtandi facultas.facit.l.ſi non ſpeciali.C.de teſta.&.l. quotiens. C.de præci.impera.offe.& iſta fuit opinio Bar. in. l.interdũ.ff.ď cõditio.indeb.facit.p eo.l. ex hoc iure ff.de iuſti.& iure & iſti.ď iure natu.§.ex hoc iure. ¶ Cõtrariã opinionẽ tenet idẽ Bar.ĩ.l.q à latronib⁹ in fine.ff.de teſta.℣ Et p eo facit gl. ſingularis in.l.i.ff.ď acq.rerũ domi.℣ Probatur etiã ex textu. aperto.in.§.vlti.inſti.de vſu.& habita. vbi imperator continuãs ſequentem rubricã ad præcedẽtia dicit ſe vſq; ibi dixiſſe de his quæ acquirũtur de iure gẽtiũ deinde autẽ dicit ſe velle tractare de aquiſitione iuris ciuilis & poſt modũ poſſuit rubricã de teſtamentis.℣ Probatur etiam ex.l.teſtandi.C. de teſtamen.& ex.l.i. ff.ad legẽ Falci.vbi iuriſconſultus retulit.l.12.tabularũ quæ liberã dedit poteſtatem vnicuiq; de bonis ſuis teſtandi:ergo ſequitur ꝙ teſtamentũ eſt de iure ciuili,quoniã ſi fuiſſet de iure gentium veriſimiliter præſumendũ eſt.ꝙ magis retuliſſet ipſum ius gentiũ tanquã primitus introductiuũ teſtamẽti, quam ipſum ius.12.tabularum inductũ poſterius.℣ Probatur etiã,ex.l.teſtamẽti factio.ff.de teſta.& iſta lex fundamentũ Bar. in.d.l.qui à latronibus.℣ Sed ad illam ex facili reſpondetur,quia nõ ſequitur teſtamẽti factio publici ruris eſt:ergo de iure ciuili,quoniã & cõtractus publici iuris ſunt,vt ex ſe patet tamen nõ ſequitur ꝙ de iure ciuili ſint,quia imo de iuregentiũ.vt.d.l. ex hoc iure Ludo.de Ro.in.d.l.ſi teſtamentũ.i.co. in prin.dicit ſe credere teſtamentũ eſſe inuentum iuregentiũ,& hoc ex ratione Bar.in.d.l.interdum. approbatũ autem de iure ciuili.& ita dicit loquuntur iura in cõtrariũ inducta. Solemnitas tamen teſtamẽti eſt de iure ciuili.vt.l.hac conſultiſſima. C. de teſta.& patet ex.d.l.ſi nõ ſpeciali. Sed in hac varietate tu tene ꝙ ſiue ſit de iure gentiũ, ſiue de iure ciuili.princeps ex cauſa legitima põt tollere teſtamenti factionem,ſecundum glo.in.d.l.fi. & in.d.l. quotiẽs.&.l.reſcripta.C.de præci.impera.offe.notat Inno.in.c.quæ in eccleſiarũ de cõſtitu.

Quæſtio.

e ¶ Codicillos.iſta lex.videtur in hoc ſuperflua. quia ex quo dãnatus ad mortẽ poteſt teſtari,poteſt etiã codicillari.l.13.ti.i.6.parti.iũcta.l.i.ti.12.eadem parti.tenet Bar.in.l.in tantum in princi.ff.de ſeruo corr.vbi dicit.ꝙ codicillũ facere poteſt, qui teſtari permittitur.Item dicitur codicillus quaſi teſtamẽtum,ſecundũ glo.& doct.in.l.fi.C.de codici. Tu tene ꝙ imo fuit in hoc iſta lex neceſſaria: quia licèt appellatione teſtamẽti veniat codicillus & qui poteſt teſtari poteſt codicillari,eſt verũ quãdo nõ reperitur prohibitũ per aliquã legẽ: quia ſi prohibitũ,vt.d.l.15.ti.i.6.parti.expreſſe debuit per aliã legẽ concedi ꝙ poſſit teſtari & codicillari. dixi.in l. i.ſuprà.℣ Itẽ quemadmodũ minor.13.annorũ ſi eſt maſculus nõ poteſt teſtari.l.13.ti.i.6.parti.ita nõ poteſt codicillari. l.i.tit.12. eadẽ.partit.℣ Et hoc ſi eſt prohibitũ teſtari per ius cõmune:ſecus ſi per ſtatutũ:quia tunc prohibitus teſtari poteſt codicillari. Bal. in.l.fina.col.fi.ver. quid ſi ſtatutũ dicat,ꝙ minor.C.de teſta.cõtra Bart.in.l.2. ver.ſtatutum prohibet delega.primò,& ibi vide Alexan.& Imo.2. col. verſi. iuxta hoc quærit hic Bart. cum aliis con cor.ibidem per eum ſignatis.

Cõtrá.

f ¶ A otro.dũmõ his cui cõmittitur factioteſtamẽti obſeruet ea quę dicũtur in.l.31. cũ ſequẽ. infra.

g ¶ De

g ¶ De ſus bienes. aduerte iſta lex in hoc eſt notãda oſtẽditq; maximã beniuolentiã principis, & corrigit multa ex varia imperatorũ iura. ſignanter l. eius qui in. §. ſi cui aqua in fine. ff. de teſta. vbi omnia bona dãnatorũ applicantur fiſco. & l. 1. ff. de bonis dãna. vbi imperator ſtatuit ꝙ tũc bona dãnatorũ confiſcẽtur ſi filios legitimos non habẽt, aliãs pro parte applicẽtur filiis legitimis, et fiſco. poſtea Imperator mutauit conſiliũ & ſtatuit, ꝙ ſi dãnatus ad mortẽ plures haberet filios ipſi miſeratiõis cauſa caperent omnia bona dãnati aliãs fiſcus per. l. fi. §. ſi plures. ff. eodẽ: ſed pœnitentia ductus ad primam ſe conferens voluntatẽ ſtatuit per legem deportati. C. de bonis dãna. ꝙ deportatus inquiſitus poſt deportationẽ non habeat hæredem niſi fiſcũ. idem dicit per. l. in metalũ eo. ti. & in. l. deportatorum. C. de pœnis. poſtea in. l. ſi deportatus de bo. dãna. dicit. ꝙ bona dãnatorũ pro parte reſeruẽtur liberis in qua reſeruatione continẽtur liberi emancipati & filiæ dotate: dũtamen cõferant dotẽ ſuam, vt ibi ſucceſsiue per. l. fi. eodẽ titu. dicit ꝙ bona dãnati de crimine capitali cui nulli ſuperſunt liberi nec ſupereſſe ſperãtur confiſcãtur. liberis tamẽ ſuperſtitibus dicit. ꝙ ſi dãnatus ad mortẽ, vel deportat⁹ nõ eſt decurialis vel decurio dimidia pars bonorũ liberis reſeruetur: aliaq; dimidia confiſcetur ſi tamen eſt decurio inquit: ꝙ ſi ei ſuperſunt liberi maſculi occupant bona: ſi fœminę dimidiã partem bonorũ. ſi nulli ſuperſunt liberi curia occupat bona. ☞ Poſtremò ſuperuenit ius authẽticorũ de quo in auth. bona dãnatorum. C. de bonis dãnatorũ, & in corpore, vnde ſumitur in auth. vt nulli iudicũ. §. fi. colla. 9. vbi dicitur. ꝙ bona dãnatorum reſeruentur liberis ſuperſtitibus in totũ nontamen confiſcentur, vel iudicibus applicentur ſentit vero à contrario ſenſu ꝙ liberis non ſtantibus fiſcus occupat bona. ☞ Et ex hoc dicit ibi Bal. ꝙ ſi ſtatuto cauetur. vt omnia bona homicide debeãt auferri & pro parte filiis reſeruari ꝙ filij ex illa parte quã habet non tenẽtur alere patrẽ, quod dictũ exaltat do. doct. de Palatiis in repeti. c. per veſtras de dona. inter virũ & vxor, ſuper rub. 313. col. verſi. & hinc eſt an hoc ſit verum indiſtincte dixi in. l. 10. infrà vbi vide. dicit tamen Bal. in. d. authẽ. bona damnatorum, ꝙ vbi non ſuper ſunt liberi vxor venit ſecundũ promiſſionẽ authen. præterea. C. vnde vir & vxor. Si vero nemo prędictorũ ſuperſunt omnia confiſcãtur. vt. d. iuribus. ☞ Profecto viſa tantarũ legum. ꝙ leges iſtius voluminis ſunt facte ſuper intellectu & varietate multarum legũ, & ſic eſt notanda iſta lex quæ dicit. ꝙ dãnatus ad mortem ciuilẽ vel naturalẽ nulla facta diferentia perſonarum vel filiorum etiã ſi non habeat filios poſsit teſtari, & de bonis ſuis diſponere. ¶ Ex quo apparet parua cupiditas regum noſtrorum de bonis ſubditorum, imo verius in totum ceſſare, & corde diligere, propterea non immerito catholici &c.

Adde. Et nota ex lege iſta caſum ſingularẽ in quo vtilitas priuata præfertur publice vtilitati. Nam vt hîc video cõdẽnati ad mortẽ ciuilem vel naturalẽ poſſunt teſtari, & de omnibus ſuis diſponere reiectis omnibus legibus contrariũ teſtãtibus, quod fiſco applicarẽtur bona dãnatorum, quę vtilitas quoad fiſcum eſt parua propterea chriſtianiſsimi Reges noſtri volunt, ꝙ hæc vtilitas magna priuatorum præferetur modice publice. ¶ Et nedum iſto caſu? ſed regula riter magna vtilitas priuata præfertur modice vtilitati publice, vt. l. 2. §. ſunt qui putant. ff. nequid in flu. pu. De quo per glo. & docto. in. c. bone el. 1. in verbo cõmunem de poſtula. præla. Bar. plene in. l. 1. 6. col. in verſi. aut quęris, & ibi Alex. 14. co. pro pe finẽ, in verſi. & in quantũ Barto. ff. ſolut. matri. ¶ Quotuplex ſit publica vtilitas & priuata. Vide per Bartolum, vbi ſuprà. 5. col. ver. tu vero, & ibi in additione parua.

¶ Ex eo quo ſequitur, ꝙ etiam ſi dãnatus ad mortem careat liberis poterit extraneos inſtituere. probatur ex. l. iſta, quia dicit, como ſi no fueſſe condẽnado: ſed non condẽnatus ceſſantibus liberis. parẽtibuſq; poterit inſtituere extraneos. l. 3. ti. delas mãdas, & l. 1. ti. delas herẽcias. cum ſimi. foro le. ☞ Sed quæro forte dãnatus ad mortem decedit inteſtatus nunquid ſuccedit fiſcus, an liberi? vel eis nõ ſtantibus agnati vel cognati. quęſtio videtur dubia prima fronte: quia iura antiqua per iſtã legem nõ corriguntur, niſi cum dãnatus condidit teſtamentum, igitur à cõtrario ſenſu videtur per dicta iura ꝙ ſuccedat fiſcus, & idem videtur velle. l. 3. tit. delas mãdas. in fine foro le. ☞ Sed contrariũ tene argu. tex. in. d. auth. bona dãnatorum vbi dicitur. ꝙ tam ex teſtamẽto, quã ab inteſtato vxor condẽnati ad mortẽ propter delictum excludit fiſcum, & idẽ habetur in auth. preterea. C. vnde vir. & vx. ſed vxor ſuccedit in defectũ conſanguineorum vſque. 10. gradum vt. l. vna. C. vnde vir & vx. & l. 1. §. vt autem. ff. eodem, & hodie per. l. partitarũ, vſq; ad. 12. gradũ vt. l. 6. circa finẽ. tit. 13. 6. parti. vbi dicitur, ꝙ cõſanguinei excludũt vxorẽ, & vxor excludit fiſcũ. igitur conſanguinei ſuccedũt defuncto. ſ. ne liberis ab inteſtato non fiſcus, iſta cõcluſio probatur ex. l. iſta. rectè intellecta in fine, quia ſentit ꝙ bona damnati ad mortem propter delictũ non ſunt confiſcata: niſi ea quæ per legẽ ſunt expreſſe cõfiſcata: vel per iu dicẽ. ☞ Hinc dicit Bal. in. l. 2. in fi. C. qui teſtamẽ. fa. po. ꝙ ſi bona dãnati ꝑ legẽ nõ cõfiſcãtur expreſſe, videtur in dubio relicta conſanguineis condẽnati. hoc etiã tenet idẽ Bal. in. c. 1. in prĩ. 2. col. ver. q̃ro ergo ꝺ intellectu & in ver. aduerte ſi qs in ti. de pace tenẽ. et ĩ ti. ꝺ pace cõſtã. §. nos Romanorũ. 1. co. ver. Sed hîc dubitatur & gl. in. l. 2. C. quẽadm. teſta ape. h ¶ Fuerẽ cõfiſcados. ſ. à lege. vel ipſo iure. ſicut dicimus in dãnato propter hæreſin. c. cum ſecundum leges de hæreti. lib. 6.

Quæſtio

Hoc tene.

Adde Pro intellectu iſtiꝰ legis quęro quid ſit fiſcꝰ, vnde dicatur, & quis habeat fiſcum. ¶ Quoad primū dicit Bart. in rubri. de iure fiſci lib. 10. q̄ fiſcus & reſpublica ſunt idem, quia fiſcus ſuccedit loco reipublicæ Romanorū, vt dicit glo. in. d. rubrica ſuper parte, occaſione allegat tex. in. l. inter publica. §. 1. ff. de verb. ſigni. Et quāuis arguit pro & cōtra in hoc reſidet. ☞ Sed clarius Bal. in rubrica. C. de priuile. fiſci dicit q̄ fiſcus idem eſt q̄ faccus Cęſaris, vel regis, vel reipublicę. Refert Ang. de Aret. in. §. fi. circa principiū in ver. & promite. inſti. de vſuca. ☞ Tu adde tex. in. l. fi. C. de ſacroſ. eccle. vbi dicitur, q̄ fiſcus reꝰ diuinis cōparatus eſt. ¶ Quoad alias duas particulas tene q̄ rex ab imperio liberū habet fiſcū ſicut Imperator. ☞ Nā dicitur Tobiæ. 2. q̄ rex Senacherib. iuſsit occidi Tobiā & tullit ſubſtātiā ſuam omnem, quod facit cōtra illos qui dicunt regē non infiſcare bona in criminalibus. ¶ Et Eſdrę. 6. à Dario rege, poſitū eſt decretū, vt mutauerit regis iuſſionē configatur in ligno & domꝰ eius publicetur. ¶ Et Artaxēſes rex qui fuit perſonarū habuit fiſcū. ☞ Dicitur etiā Eſdrę. 7. c. quantū neceſſe eſt expendas & dābis de theſauro fiſco regis. ☞ Dicitur etiā in Lōgobarda in legenda beati Thomę Chantuariē. q̄ eius & ſuorū bona fuerunt confiſcata, de quo plenè And. de Yſernia in ſua peregrina ſuper prolo. 1. & 2. co. & in ti. de iniuriis curialibꝰ illatis in. d. peregrina. ſuper prima cōſtitutione Neapolitana. 1. col. nu. 3. fo. 38. do. Iaſ. in. §. rurſus. 9. & 10. co. in antiqua impreſsiōe. & 6. & 7. in noua lectura inſti. de actioni. ¶ An eccleſia vel epiſcopatus dicatur habere fiſcū. ſcribit plenè Fel. in. c. cęterū. 1. col. de offi. ordi. do. Abb. & alij in. c. quia diuerſi tatē de cōceſsio. pręben. Io. Fran. Balb. in tracta. de pręſcrip. 2. parte. 5. partis principalis. 8. q. num. 37. fo. 39. melius & plenius Pet. de Raue. in ſuo alpha. in parte, fiſcus. fol. 48. qui ſuper hoc aliquis ponit quęſtiones. ☞ Cui adde aliam. q. de qua per eundē in parte delictū, an vbicūq; propter delictū patris bona filio acquirūtur ſtatim filius efficiatur ſui iuris, & tenet q̄ ſic. per notata in auth. inceſtus. C. de inceſtis nup. ¶ Et ſi bona patriꝰ confiſcātur? filius nō perdit peculiū profecticū. tex. eſt ſingularis in. l. 3. §. ſed vtrum. ff. de mino. ☞ Itē ſicut dicimus de eo qui crimen. l. Iulię maieſt. cōmiſsit authē. bona dānatorū. C. de bonis dāna. ☞ Item in traditore pacis facte. l. 1. & 2. tit. delos traydores. in ordinamen. & l. 2. co. ti, ſeptima parti. ☞ Item in cōtrahenti matrimonium clandeſtinè contra volūtatē parentum vel eis inſciis. l. 5. ti. 3. quarta parti. & l. 49. infra. ☞ Itē in eo qui ſe ipſum occidit ſi nō dimiſit deſcēdentes. l. 9. ti. delos homezi. in ordina. & in. d. auth. bona dānatorū. & l. 24. ti. 1. 7. part. & l. 2. ti. 27. eadē pti. cōtra iura antiquaꝫ p quæ ſine aliqua diſtinctione, & etiā ſtātibus liberis bona occidētis ſe ipſum applicātur fiſco, vt per totū titulū. ff. de his qui ſibi mor. cō. & contra legē ſi quis filiō. §. q̄ ſi quis. ff. de iniuſ. rup. teſta. & Bart. poſt glo. vnicā in li. in. l. ſi. ad finem de iure fiſci. li. 10. docto. in auhē. bona dānatorū Bal. in. l. 2. col. 2. verſi. item ſcias vſq; ad finē legis. C. qui teſta. face. po. An. Sali. & Alex. ibi. 4. col. ☞ Itē in eo qui occidit iudicē. l. 6. tit. delos homezi. in ordina. ☞ Et nota q̄ ſupradicti non poteſt teſtari ratione pœnalitatis. de his bonis q̄ propter delictū cōfiſcātur, vt hīc. ¶ Sūt etiā alij qui nō teſtātur ratiōe ſenſualitas. l. furioſum. C. qui teſtamēta fa. po. ¶ Si tamen furioſus faceret teſtamentum tale q̄ faceret quilibet ſapiēs: tunc teſtatur nō prę-ſumitur furioſus, & tale teſtamen. valebit, quia eò caſu præſumitur eſſe in ſana mēte & habere dilucida interuala, & ſic actus tenet iſta eſt ſingularis & pegrina theorica Io. An. in. c. cū dilectus de ſuc ceſsio. ab inteſ. refert & ſeqtur ibi An. Si. & in rub. de accuſa. in additiōe vbi narrat q̄ tpe Romanorū qdā furioſus fecit teſtamētū adeo multū ſolēne vt videretur factū ab hoīe ſane mentis, & licēt fuiſſet dubitatū multū đ tali teſtamēto: tū fuit iudicatū vt valeret, ratiōe pdicta. et facit optime qđ notat Hoſ. in. c. ad noſtrā de cōſue. quē referūt & ſecūtur Ioā. An. & Ab. nā quidā fatuꝰ Pariſiēſis determinauit quęſtionē miro modo inter tabernariū, & quendā pauperē àquo tabernariꝰ volebat extorq̄re pecuniā q̄ comederat panē ad odorē aſati. nā ſoluit illi ex ſono vniꝰ denarij quā q̄ſtionē nō potuiſſet Cato meliꝰ decidiſſe ad pacificādū animos imprudētiū, & ne mirū quia quādoq; factui et parū ſapiētes habēt in certa re: eleuatū & egregiū intellectū, et ingeniū acuiuſq; ſciunt diſcutere & pficere vnū caſum quā oēs ſapiētes ſecundū Abb. in. d. c. ad noſtrā. & hoc experiētia docet, q̄ omniū rerū eſt magiſtra. c. quā ſit de elect. li. 6. & cle. diſpēdioſam de iudi. cū ſimi. & ſubdit ibi Abb. q̄ do. ſuꝰ Cardi. viua voce dicebat q̄ Bar. pluries quādo debebat cōſulere ſup aliquo arti. cōferebat cū mercatoribꝰ, et vide quod voluit Pe. de An. in cle. ſi furioſus de homi. vbi dicit q̄ ſententia iuſte lata à fatuo valet & tenet. ☞ Facit tex. ſingularis in. c. ſunt q̄ opes. 17. q. 4. vbi donatio facta eccleſię quodā impulſu mētis & ſine iudicio diſcretionis: valet & tenet, & non poteſt reuocari, & ſi eduxerit reuocandā incurrit crimē ſacrilegij, & hoc quia quilibet ſanus & diſcretus præſumit ratione & diſcretione faceret donationem illam.

Adde. Et nota quod probatur furor ex aſſertione parentum. Itaque ſi pater in teſtamēto dixit filium eſſe prodigū debet iudex credere, nec à vero patris cōſenſu diſcedere, vt textus ſingularis in. l. ſi furioſo puberi in fine. ff. de cura. furio. ¶ Ex quo dicit do. doctor de Pala. in repeti. c. per veſtras de dona inter vi. & vxo. ſuper tex. co. 235. in parte, ſed ſi filia in ver. & inde eſt cū ſequen. q̄ ſi pater in teſtamento prohibuit filio alienationem ſuę legitimę donec haberet etatē viginti & quinq; annorum: quia non reputabat

Q̄o. 1.

Q̄o. 2.

Q̄o. 3.

Q̄o. 4.

Nota.

Nota.

Notabile dictū.

Infertur ex eo.

bat eum integri ſenſus vel aliâs. Valebit iſta condi tio & credetur patri ſuper hoc. ¶ Nec dicitur gra uamẽ legitime impoſitum. Ad quod allegat bonũ textũ in.l.non multi nõ note.ff.de libe. & poſthu. & in.l.filius matrẽ.C.de inoffi.teſta.& alia iura,& dicta docto.quæ per te vide.

℣ Itẽ iudicij inſtabilitate no poſſunt aliqui teſtari. l.fi.C.de teſta.mili. ℣ Quidã etiã ratione interdicti & prodigalitatis.l.is cui bonis.ff. de teſta.tamẽ bo na iſtorũ non cõfiſcãtur:ſed ſuccedũt in eis veniẽ tes ab inteſtato.vt dictis iuribus. ¶ Et nota q̃ te ſtamentum iſtorũ nullã parit obligationẽ neq; retẽ tionem bonorũ confiſcatorũ.tenet Bal. in.l.ſi veri tas ad fi.C.de fideico.quia nullum eſt teſtamentũ, & ſi nullum nõ eſt teſtamentũ.l.2.§.1.ff. quẽad. te ſta.ape. ℣ Sicut dicimus de cõtractu inualido quia nõ dicitur cõtractus.l.1.& ibi.doct. C.de eunuchi.

Adde. Vnũ in materia.q̃ ſicut prodig⁹ cui eſt bonis interdictũ nõ poteſt teſta ri.vt hic dicitur,ita nõ poteſt cõtrahe re. ℣ Valet tamẽ contractus iuramẽto firmatus, cõ cluſio eſt Anto de Bu.& do.Abb.in. c. cũ contin gat de iureiu.& ibi Io.de Imo.29,&.30.charta.Lu do.Ro.& Fran.de Are.in.l.is cui. ff.de verb.obli. Bal.in.l.pactũ.7.q.C.de colla. ℣ Cõtrariũ tenuerũt Iaco.de Are.Bart.Bal.& Ange.in allegata. l. is cui Ange.in.l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſo.Bal. in.l.1. C.de ſacroſ.eccle.in lectura.4.co.& in.l.2.c. q. C. de reſein.ven.& in.l.1.ff. de cura furio. Bar.& Bal. in.l.qui habet.ff.tutellis,& eſt deciſio capellę Tho loſæ.q.398. & ibi plenè in additione vbi firmatur prima cõcluſio. ¶ Et nota q̃ ſi bona confiſcãtur ipſo iure propter delictũ intelligũtur,etiã cõfiſca ti omnes fructus à tẽpore cõmiſſi delicti citrà: ſe cus ſi dicta confiſcatio debet fieri per ſentẽtiam iu dicis:quia tũc non veniũt fructus, niſi à tẽpore la tè ſententiæ:ita dicit glo.ſingularis in auth.de ince ſtis nup.in prin.colla.2.quã glo.approbãt Bar.Bal. & Ange.ibi & pe.de Ancha.in.c.fœlicis.1.col. de pœnis.li.6. ¶ Item nota circa ide q̃ ſunt quædam crimina quæ quã primũ ſunt cõmiſſa: ſtatim admi niſtratio & alienatio bonorũ dẽlinquentis eſt in terdicta, etiã ante inquiſitionẽ vel condẽnationem de delicto facta, vnde ſi quid interim eſſet alienatũ etiam bona fide & titulo oneroſo reuocaretur, de quibus criminibus habetur in.l. iudiciorum.ff.de accuſatio.ſed vide Pe.de Ancha.in.d. c.cum ſecun dũ leges in prin.de hæreti.lib.6,qui dicit in.1.nota tabili.q̃ regula eſt.q̃ nemo debet priuari ipſo iure dominio rerũ ſuarũ regulariter enim propter deli ctũ ex quo bona veniũt applicãda delinquẽs non perdit ante ſententiã dominiũ, nec adminiſtratio nẽ: vnde alienationes facte ante & poſt delictũ & ante condẽnationẽ valent. ſecus quãdo lex priuat ſtatim & ipſo iure delinquentẽ de ipſo dominio: vt in iuribus ſupradictis: quia alienationes poſtea facte.veniũt reſcindẽde,etiã ſi per mille manus trã ſiſſent,& fiſcus etiã nõ reſtituto prætio vẽdicabit illas res. ℣ Quod eſt verũ ſecundũ Io.And.ibi.ni- *Nota.* ſi prætiũ ſolutũ, vel aliud loco prætij eſſet in bo nis delinquẽtis:ita voluit ibi Io.An.Archi. & Pe. de Anch.& Bar.in.l.3,ad finẽ.ff.de his quę in frau. cre. ¶ Sed quæro dicitur hic, q̃ cõdẽnatus ad mor *Quæſtio.* tẽ propter delictũ non poteſt teſtari de bonis quæ à iure cõfiſcãtur,nũquid de his bonis cõfiſcatis de linquens poſsit ad pias cauſas diſponere,vel inter viuos donare: Bald.in.l.fi.pe.col.ver. extra quæro vtrũ bãniti.C.ſi à nõcõpe.iudi.tenet cõſic.quod eſt verũ de male ablatis,vt per Bal.in tit.de pace conſtã.§.nos Romanorũ,& in.l.1.2.co.in prin.ver.quę ro tertio.C.de ſacroſ.eccle. ¶ Quæro etiã nũquid *Quæſtio.* ſtatutũ poſsit diſponere q̃ dãnatus ad mortẽ poſ ſit teſtari de bonis cõfiſcatis.Bal.in auth.defuncto. in fine.C.ad Tertulia.tenet q̃ non, quia ſtatũ non poteſt facere teſtabile tum qui non eſt. ℣ Sed Bart. *Contra.* tenet cõtra in.l.ſi quæramus vlt.col.in prin.ver.cir ca iſtã quęſtionẽ.ff. de teſtamentis dũ loquitur de prodigo & impubere: & filiofamiliâs & furioſo: ſed dũ loquitur fi.colu.de dãnato ad mortẽ vel de portato idem tenet quod Bal.licẽt nõ ita clare, di cit tamẽ q̃ ſtatutũ non poteſt facere teſtabiles ſer uos hoſtiũ,vel obſides:idẽ tenet Ange.de Are.in. §.ſenatus inſti.de iure natura.gen.& ciui. Itẽ ſtatu tũ vel conſuetudo cõtra ſolẽnitatem teſtãdi à iure cõmuni inducta nõ valet vt dicũt docto.in.l.fi. C. de teſta.& teſtamẽti.ff.eo.neq; poterit facere habi lẽ ad teſtandũ quem ius cõmune fecit inabilem,& hoc verum per ea quę dixi in. l. ſupra proxima in parte.ſiete teſtigos. ¶ Quero inſuper ſi damnatus *Quæſtio.* ad mortem caret teſtamẽto quãdo bona confiſcan tur à iure vel à iudice:an etiã careat eccleſiaſtica ſe pultura,videtur q̃ non per capitulũ, quęſitum. 13. q.vlti. ℣ Quod eſt verũ ſi ſit confeſſus & contritus & appareãt in eo ſigna pœnitẽtię,aliâs ſecus.vt in Spe.de diſpẽſatio. §. nũc de epiſcoporum. ver.78. per cap.quicunq;.13.q.2.& cap placuit. 23.q.5.glo. in clemẽ.1.in verbo pœnitentię. de pœniten.& re miſ.per cap.fina. de ſepultu. habetur in.l.1. 2.&.3. C.d̃ cadaueri.pu. ℣ Fallit in occidẽte ſe ipſum per tex.in.d.c.placuit glo.ordinaria in.c.ex parte cle.2 in parte,cõmunicabatur de ſepultu. ℣ Itẽ fallit in eo qui occiditur deprẽhenſus in delicto per. c.fu res.13.q.vlti. ℣ An autem & quãdo ſepultura poſ ſit interdici vide Archi.in.c.ſi quis auſus.2. q.6.& Bal.in.l.ſi quis pulchrum.§. hoc edictum.ff. de re ligio.& ſump.fu.glo.ordinaria. in.d.cap.ex parte. ¶ Sed nunquid debet negari reo criminis morien ti lite pendente ſepultura eccleſiaſtica vide in. l. 1. § quotiens,& ibi Ioan. de Imol. ff. de iniuriis An ge.de Aret. in tactatu maleficio. in parte. qui iu dex videns quod inquiſiti. 8. colu. ad finem. Sed Bal.in.l.1. col.1.verſi. prima igitur pars. C. ne ex delict.defun.dicit eos non poſſe ſepeliri ſine licen tia iudicis condemnatis, & ita obſeruatur.

¶ Item

¶ Item an debitoribus ad inſtantiam creditorum ſepultura eccleſiaſtica poſſit impediri. Habetur in auth. vt cum de appe. cogno. §. meminimus colla. octaua. dixi in. lege. 30. infrà ī parte. gaſtos. verſi. extra nota vbi vide.

Adde. Vbicūq; bona cōfiſcātur ipo iure de bētur nō ſolū in foro iudiciali. ſed in foro cōſciētię ſeu pœnitētiali. iſtū aſumptū probatur in. c. 2. de preſcrip. ī ſexto. voluit do. Abb. in. c. 1. de cōſti. And. Sicu. in. c. Raynaldus circa finem de teſta. Anto. Corſe. ſingulari ſuo inci piēte vbicūq; fo. 165. ℣ Sed dict⁹ Anto. Corſe. tenet cōtrariū ſingulari ſuo incipiente in foro cōſciētiæ fol. 164. vbi multa iura & opiniões adducit ad hūc propoſitū vide ibi. ¶ Quādo pœna dicatur impoſita ipſo iure. vide eundē. Anto. Corſetum ſingulari ſuo incipiēte pœnit⁹ folio. 158. ¶ An pœna impoſita à iure vel fiſco acquiſita poſſit remitti? tene q̄ nō p̄ ea q̄ dicit And. de Yſernia in ſua peregrina ſup prima cōſtitutione Neapo. tit de eo q̄ defenſam ipōit iniuſtè. nu. 8. fo. 25. argu. l. Luci⁹. §. pen. ff. admunici. cui adde texū. ī. l. īperatores. ff. d̄ pactis. i ¶ De confiſcar. ſ. per ſententiam. quia iſtud verbum ſe ouierē de cōfiſcar eſt futuri temporis & inducit canō ferēde ſentētię non latè. ſecundū glo. in. c. ſi diligenti de foro compe. & in. c. quiſquis de elect. & cap. in pœnis de regu. iuris. li. 6. ℣ An autem & quādo bona confiſcāda. cenſeantur confiſcata ipſo iure: Bar. in l. fi. §. fi. 1. col. ver. quæro vtrū bona. ff. de his qui ſibi mor. cō. diſtinguit. & Bal. in. l. 1. 2. col. ſuper verbo. de forma autē tenēt. C. de hære. inſti. & in. d. c. 1. 4. col. ver. ſed pone iudex de pace tenen ei⁹ vio. & in dicto. ti. de pace cō. §. nos Romanorū. 1 col. & in. d. auth. bona damnatorū & in Spe. de cauſa. §. ſequitur videre poſt ver. qualiter fiet vbi vide. ¶ Sed pone q̄ iudex in ſententia ita dixit. & eius bona publicamus: nūquid ſentētia trahatſecū executionē & in fiſcū tranſferat dominū ipſo iure videtur q̄ ſic per notata in. l. duob⁹. §. idē ſcribit. ff. pro ſotio Ange. late in ſuo malefi. tractatu in parte. & eius bona publicam⁹. 10. col. ver. & etiā diligēter vbi vide an bona ſita in alieno territorio videātur etiā cōfiſcata. & nūquid in publicatione veniāt ea q̄ aliēari nō poſſunt. ¶ Sed pone q̄ bona ab morte damnati debeant publicare ex forma ſtatuti vel cōſtitutionis alicui⁹ patriæ. quæro an publicantur indumēta corrigia. ānuli vel cuius eſſe debeāt dic q̄ iſta debēt eſſe offitialis iudicātis qui pecuniā redigēdā ex dictis rebus conuertet in neceſsitatē ſui officij tex. eſt ſingularis in. l. diuus. ff. de bōis dāna. dū loquitur de pāniculo & q̄uis iſtud p̄cedat de iure imperatorū. hodie d̄ iure noſtro nō procedit qa iudices & eorū miniſtri non poſſunt habere niſi ea tantūmodo quæ p̄ leges regni cōcedūtur. Vt habetur ī pragmaticis regni fol. 238. cū ſequē. q̄ eſt verū etiā ſi iudices maleficiorū hoc dicerēt in ſentētia & ea ſibi applicarent per legem ordinamentorum. ti. delas penas. incipit. por quanto por los p̄curadores eſt. l. 49. inordine dictarum legum.

Adde. Pro declaratiōe materię iſtius legis aliquas quæſtiones pro iſtius legis ornatu. ℣ Primū quid ſi aliquis confeſſus crimen iuditialiter & ſponte lata fuit ſententia contra ipſum? & poſt appellauit ab ea quæ appellatio nō fuit admiſſa. an teneat dicta appellatio? & an poſsit ſi teneat āte ſuperioris iudicis in hibicionē ſententia executioni demādari. quedam deciſio capellæ Toloſæ. q. 179. teſtet q̄ ſic p̄. c. Romana. §. ſi autē & ibi glo. de appellatio. in. 6. & ibi Archidia. idem tenent doct in. l. fi. §. iuſſus. ff. de appellatio. Cin. Bar. & docto. in. l. 2. C. quorum appel. nō recipiam Bal. ī. l. 1. 2. col. in prin. C. ex delic. defun. vbi dicit. q̄ glo. in dicto. §. ſi autem obſeruatur in pratica q̄ confitēs non reuocans ſuā confeſsionem non auditur appellans & traitur iuſte morti. & q̄ acceſſores obſeruāt illam glo. ℣ Sed qa ſuper dicta deciſione ponitur quedā additio magna & notāda multipliciter diſtinguēs & multorū opiniones adducens remittite ad eam. ¶ Secunda quæſtio. eſt. condemnatur clericus tenēs bona emphiteoticaria à domino tēporali habente oīmodā iuriſditionē in locovbi ſunt ſituata illa bona īmobilia & p̄pter delictū fuit cōdēnat⁹ & bona adēpta eſt dubiū cui bona debēt applicari? Oldra. cō. 17. p̄ totū cōſiliū mouet iſtā quæſtionē & cōclude ſecundū eū quā etiā mouet & idē tenet do. doctor d̄ Pala. in repe. c. per veſtras de dona. inter virū & vxo. ſup. rub. col. 167. in ver. vñ nō valebit. & in. ver. ad idē. ¶ Tertiò q̄ pōt cōfiſcare & quotuplex ſit cōfiſcatio tenet notāter Old. in. conſi. 17. nu. 10. ¶ Quartò. fiſcus conſueuit habere multa priuilegia. & ſic prima frōte cauſa fiſci videtur fauorabilis. ſed iſtud nō obſtante tam in cōfiſcatione bonorū ſiue ſit dubiū de iure ipſi⁹ p̄p opiniões doctorū. Siue ſit dubiū puta q̄ duo ordinarij ferāt ſentētias cōtrarias: ſiue ſit dubiū in p̄bationib⁹. vt qa fiſc⁹ & re⁹ p̄bauerūt & cōtraria & probationes fuerūt pares ſemp in dubiis es iudicādum contra fiſcū & pro reo. vt eſt textus in. l. non puto. ff. de. iure fiſci. licèt. Ioan. Andr. & do. Anto. teneant cōtrarium in. ca. ad noſtrā de teſtibus idem Io. Andr. & do. Andr. in add. ad Spe. in tit. de teſte. §. qualiter. ℣ Tunc prima opinio eſt verior quādo tractatur de lucro fiſci & de dāno priuati. vtin pœna applicanda fiſco. iſtud tenet And. de Yſernia in ſua peregrina ſuper prologo in parte liquet num. 9. aliās in. l. cōſtitu. & in ti. de homicidiis. nu. 27. cū ſequē. ℣ Addit rationē. quia in dubiis eſſet in fauorē fiſci nō dēt eſſet abſolutū inditiū ad cōdēnandū abſolute. ſed pl⁹ ad abſolutū p̄ferēdū vt ī. c. habuiſſe. 33. d. & ī. c. ſicut. 14. di. & c. ex literis d̄ p̄ba. ℣ Itē qa ad cōdēnādū p̄bationes nō dēnt eſſe dubie. imò clare. l. ſciāt cūcta. C. de p̄ba. ℣ Meli⁹ eſt enim nocētē abſoluere quoniā innocentē cōdemnare. vt. l. abſentem. ff. de pœnis, ſemper in dubiis ad id quòd

minus

minus eſt & vltim⁹ pro reo fit interp̃tat.l.ſi prę ſes. ff.de pœnis. ¶ Item quia pœnę ſunt demoliende.l. interpretatiõe.ff.eo.tit.de pœnis.itẽ potior eſt cauſa liberãdi quãdo obligãdi.l. Arrianus.ff.de actio. & obliga.l.tale pactũ in prĩcipio.ff.de pactis.Et in dubiis iudicia debent eſſet abſolutoria.vt in.§.fi.inſti.de ppe.& tp̃o.actio.Alex.in.l.1. in princ.& co. ſequen.ff.ſolu. matri.vbi vide ad plenũ. ¶ Sed vbi agitur de dãno fiſci in dubio pręſumitur pro fiſco. tenet notanter Felinus in.c.paſtoralis in verbo ad identitatem de reſcrip. tenet etiã. Ioã. de Bel.in.l. vnica in fine.C.de cadu.tollen.per tex.in.l.1. de iure fiſci libro decimo ſecũdum vnam lecturam quã ſeqtur Bar.ibi.&Sali.ĩ.l.ſidebitor.C.de priuilegio. fiſci. Alexãder.in.l.prima in principio.ff.ſolu.matrimo.Matthęus Matęſi.ſingulari ſuo.71.& ibi plenè in aditione.optimè Bart.in.d.le. non puto. Vbi ponit alios caſus ſingulares in qbus priuatus. aliãs reus præfertur fiſco. ¶ Quintò, anhæres p defenſiõe perſonæ ſuæ poſſit alienare bona ſubieta reſtitutioni.vt quia deliquit & fuit condẽnatus Ange. Imol.& Roma.in.l.Marcellus in.§.reſq.ff.ad Trebelia. tenẽt q nõ quia delito ſuo dedit cauſam alienationi..dem tenet Bal.in auth. cõtra rogatos.C.ad Trebelia. Alex.ĩ.l.quãuis.ff.ſolu. matri. ¶ Sextò an confiſcatis bonis alicuius vniuerſaliter trãſeant in fiſcum bona in qbus alius ius habet ad ren. puta vendidi dominũ & no tradidi. Ludo. Roma.ſingu. ſuo.425.tenet q ſic.pro quo allegat caſum ſingularẽ in.l.ſi fundus quẽ mihi locaueras in.ver.nã & ſi vẽdideris.ff.locati & non tranſi cũ onere. quod mirabiliùs.licèt regulariter fiſcus cenſatur loco hęredis licèt terti⁹ cõtra vendentẽ agat ad prætiũ. ¶ Hinc eſt.q licèt vxor intra annũ debet ali ab hæredibus viri,ſi non habet aliunde ſe alat.vt dicit gloſſa. in.l. vnica.§.accedit.C.de rei vxo.actio.& doct.in. l. diuortio.ff.ſolu.matri. nõ hẽt locum. qñ bona viri applicãtur fiſco propter delictũ:quia non ſuccedit fiſc⁹ loco hæredis. ¶ Nec debet habere quartã p auth. preterea.C.vnde vir & vxor.ſed re vera fiſc⁹ teneturad prætiũ nõ ſolutũ:quia qui nõ peccauit puniri nõ debet.vt in rubro & nigro.C.ne filius p parte &.l.77.infrà. ¶ Itẽ qa in fiſcũ tanſeunt illa quæ ſunt delinquentis. Et iſtud qñ emptio preceſſit delito & venditor non habet vñ ſoluat.pro quo bene facit quòd in ſimile notat Bal.ĩ.l.2.§.fi.C.cõmunia dele.Bar.in.l.3.ff.de his q̃ infrau.credi.aliãs recuperat emptor prætiũ à venditore,vt.d .l.ſi fundus nõ à fiſco.ſuper quo vide Pau.de Ca. ibi quia notãter loquitur. ¶ Septimò delinques fuit punitus p iudicẽ eccleſiaſticũ?an poſſit etiã pũniri per ſeculare vel ecõtra. vide Bal.ĩ.l.placet.C.de ſacro ſan.eccle. & in.l. ſi quis in hoc genus.C.de epĩs & cle Pe.de Ancha.ĩ.c.ea quæ.36. co. de regulis.iuris in ſexto? qui omnes tenet q ſic licèt Bal. nõ fuerit caſus affirmare vel terminare in .l cunctos populos.ç. co.C. de ſumma tri.& fide catho.& pro iſta opinione eſt textus iu.c.ſelicis de pœnis libro ſexto de quo per Abb.in.c.tuæ de procura.& in.c.cũ ſit generali de foro cõpe. & ĩ.c.de cauſis de officio dele. & in.c.1. de officio ordina.p Bal.in.le.nemo martyres.C. de ſacroſan.eccle.ſed p veritate vide tex.& glo.& quę ibi dicũt docto. in.ca.at ſi clerici in.§. de adulteriis auth. de. indi. ¶ Octauò quidã accepit pecuniam vt cõmitat delictũ.eſt dubium an pecunia debet ãplicari fiſco principis an parti cui delictum erat imponẽdũ glo.ĩ.l.Lucius.ff.de iure fiſci & in.l. Claudius.ff.de his qb⁹ vt indig.variat.nã dicit.q ali quã do fiſco aliquando pti.ſed q̃ ſit verior tene q pti. applicatur regulariter p textũ ĩ.l. generaliter.§. illud &.l.ſiquis ab alio.§.ſi vt filio.ff.de calũnia.refert & ſeqtur Ludo.Roma.ſingulari.329. ¶ Et nota.q ante cõfiſcationem bonorũ mariti poterit vxor ipſius capere res ſuas de tẽtas per virũ.nec debet expectare autoritatẽ iudicis.tenet Ange. per illũ textũ in. l.ſiquis.C.de bonis dãna.Refert & ſequitur And. Sicu.in.c.ex literis.1.col.de pigno. & in ſuper dicit ibi eſſe textũ. q quiſquis habeat rẽ ſuã pœnas aliũ & bona illius apud quẽ eſt cõfiſcantur poterit illã occupare autoritate ppria.nec expectare incorporationẽ fiẽdã per fiſcũ.& revera dicit eſſe textũ in. d.l.ſiquis poſt.vt ſupra dixi in verbo mox vendicet. ¶ Sed cõtra Ange.Andr. Sicu.habes textũ ſingularẽ in.l.doctis actione.C.ſolu.matri.vbi dicitur q vxor non poteſt capere rem ſuã dotalem mortuo viro ſine conſenſu hæredũ & iudicis autoritate. & ita vidi obſeruari q̃pluries. ¶ Ante cõfiſcationẽ tũ nõ capiũtur bona delinquentis ſecundum And.de Yſernia in ſua peregrina in.tit. de vſurariis puniẽdis ſuper.1.cõſtitutione.in.§.vſurariũ nu.3. vbi dicit.q debet dãnari vſurari⁹ ante quãdo bona occupẽtur p fiſcũ.q dicit eſſe in omni crimine.vt prius cõuincatur & dãnetur ante quãdo procurator fiſci mittat man⁹. ad bona p.l.1.C. vbi cau.fiſ.&.l.neceſſarios.ff.ad ſilenia.&.l.1.§.an bona in glo.ff.de.iure fiſci. ¶ Et hoc idẽ eſſet vbi bona publicantur ipſo iure,& eſt cõtra poſſeſſorem ſententia notaria propter bona.per auth.de inceſtis nuptiis in prĩcipio in glo.colla.2.&ĩ.l.quæſitũ.ff.q & à quib⁹ &.l.ſi fratres.§.idẽ reſpõdit.ff.pro ſotio. ¶ Sed qualiter hoc intelligatur dicit idẽ And.de Yſer. in.tit. quæ ſint regalia ſuper verbo. et q̃ de nondignis & ſuper verbo cõtrahentium colla.10. ¶ Poſſunt tũ bona delinquẽtis ſequeſtrari prehabita informatione vt dixi in.l.16. infrà in glo. ſuper parte. de ſe arraygar. Et ſunt iura canonica & ciuilia per totum de ſequeſta poſſe.& fruc.aliãs de phi.ſequeſapoſſe.& fru.C.& in volumi.decre. ¶ Et nota q iudex debet dare ſacerdotẽ condẽnato vt confiteatur.l. archigerõte,& ibi glo.C.de epiſcopali audi. ¶ An & quãdo ablatum ab indigno debet applicari fiſco ponit Socin. in ſuis regulis.regula.2.vbi podit regulam & caſus fallẽtiæ. ¶ Vltimò p cõplemẽto iſti⁹ materiæ ad de vnã quæſtionẽ q̃ ponit Bal.in.le.ſiquis. pſbiter.

Qõ.5.

Qõ.6.

Infert Primo.

Infert Secũdo.

Qõ.7.

Qõ.8.

Nota.

fi.co.C.de epiſco.& cle.in ver.inducitur hæc.l.ad quæſtionē vbi dicit. Præſbiter fecit teſtamentū & fecit hæredē fratrē ſuum qui tacite accomodata fide teſtatori per ſecretā cautionē ſe aſtrinxit ad reſtituendā hęreditatē Spuris teſtatoris, & ſic nō capaci.modô cū hæredi tas debeat auferri ab iſto tāquā ab indigno quęriturcui debeat applicari fiſco eccleſiæ an fiſco imperij & cō cludit q ſi hæres, aut præſbiter. q eius perſona qui in hoc punnitur, & quę eſt de foro eccleſię applicetur eccleſię. aliâs applicetur fiſco imperatoris. ☞ Ego tantùm pro iuuenibus aliter diſtinguo, aut clericus teſtatur de his quę acquiſiuit intuitu eccleſię, & tunc ſiue inſtituatur clericus ſiue laicus bona quæ auferuntur ab inſtituto tanquam ab indigno applicantur fiſco eccleſię, non fiſco imperij, per ea quę dicunt doctores & Abb. in cap. 1. & ibi eſt textus. de ſucc. ab inteſta. glo. in cap. 2. eod. titu. &. l. 3. titu. 21. prima partita. Si verò clericus teſtatus eſt de propriis bonis, vel de acquiſitis intuitu perſonæ, & fratrem ſuum hæredem inſtituit accomodata fide, vt bona ſua filio ſuo ſpurio reſtitueret: tunc applicantur bona fiſco imperij, & iſto caſu procedit dictū Bald. vbi ſuprà, quem tene. quia illum pluries habui in pratica & obtinui.

¶ Ley quinta.

EL hijo o hija[l]que eſta en poder de ſu padre[m] ſeyēdo de

k ¶ O á otra perſona, nūquid princeps in impo nēdo pœnam corporalem vel pecuniariam poſsit vti plenitudine poteſtatis. glo. in. l. 1. tit. 7. 1. parti. tenet quod non. vide eam.

EL hijo. filiuſſamiliâs legitimè ętatis poteſt teſtari quēadmodū ſui iuris. hoc dicit, non diuiditur. ☞ Eſt enim iſta lex notabilis, & per eam declaratur approbaturq; l. 1. ti. delas herēcias. fo. le. & glo. ibi quæ idē dicebat q filiuſſamiliâs poterat teſtari ſine impedimēto parentum dūtamen teſtare t ſcđm ius vt per glo. ibi. idē dicitur in. l. infra, pxima. ☞ Et vide quia per iſtā legē corrigūtur multa iura ſignanter. l. 13. ti. 1. 6. parti. &. l. qui in poteſtate. & l. filiuſſamiliâs cum. l. ſi filiuſſamiliâs. ff. de teſta. & l. ſenium in fine. C. qui teſta. fa. po. & inſti. eodem ti. §. propter hos. Ceſſatq; labor iuris peritorum ſuper intellectu. d. l. 1. & ita regula prohibitiua. q filiuſſamiliâs nō poſſet teſtari hodie eſt permiſsiua q poſsit dūtamē teſtetur ſecūdū regulas iuris. l. 3. ſupra &. l. 6. infrâ. & iſta fuit ſingularis opinio Bar. in. l. 1. quinta. q. princi. C. de ſacroſan. eccle. & Bald. in. l. ſi quādo in prin. 3. oppo. & meli⁹, prima opp. C. de inoffi. teſta. eiuſdē Bal. in addi. ad Spe. tit. de libelli concep. vbi dicunt, quod ſi princeps concedit patri priuilegium libere teſtādi intelligitur ſeruato iuris ordine quia intelligitur diſpenſare ſolū cum inabilitate pro quibus hodie ex textus in. l. 5. titu. 1. ſexta partita.

Adde. Pro declaratione iſtius legis quintę q ſunt nōnulli qui teſtari non valēt ratione minoris ętatis, vt ſunt impuberes: & dubitans de ſtatu ſuo & ſimiles qui teſtari nō valent ratione imbecillitatis & legis īpedimento de quibus loquitur l. 13. &. 16. cum ſe. tit. 1. ſexta partita. ☞ Item ſunt nōnulli qui teſtari non valent propter carētiā ſenſus, vt ſunt prodigi, muti, & ſurdi in ſimul, & ſimiles de quibus nō loquitur iſta lex: ſed loquitur tantum de his qui ſunt in poteſtate patris qui teſtari non poterant de iure antiquo, vt dicitur ſuprà, & de his loquitur iſta lex, quam intellige ſano modo. Vt puta quod ſi ſtantes in poteſtate patris ſunt competentes mentis & maiores. 14. annis in maſculis, & maiores. 12. in fœminis teſtari poſsint. ¶ Item intellige iſtam legem, vt licentia data teſtandi intelligatur q valeant teſtari ſeruata iuris ſolemnitate, vt dicit. l. ſi quando, & ibi Bart. & Bald. in principio. 1. &. 3. oppo. C. de inoffi. teſtamen. idem Bar. in. l. 1. 5. quæſtione principali. C. de ſacroſancta eccle. de quo dicitur hîc in glo. & in Spe. de loca. §. ſexto. verſi. 67. ☞ Itaq; ſi princeps concedit licētiam aliquibus teſtandi (vt hîc) & in. l. 5. ti. 1. 6. parti. videtur diſpenſare ſolū ſuper inabilitate, & hoc quando datur licentia teſtandi his qui aliâs teſtari non poterant. ☞ Si tamen princeps concedit priuilegium teſtandi eis qui poterant teſtari, operatur priuilegium vt teſtator non teneatur ad legum obſeruantiam. Ita dicit. Bart. in d. l. ſi quando. ¶ Hinc dicit idem Bart. ibi quod ſi princeps concedit militi vt poſsit facere teſtamentum videtur concedere, quod poſsit teſtari ſecundum qualitatem perſonæ ſuæ, & ſecundū priuilegiū militare per tex. in. l. ſi quis exhęredato. §. Sed & ſi quis fuerit. ff. de inoffi. teſta. tenet Bal. in. l. fin. 1. col. C. de fideicom. ☞ Sed idem Bal. in additione ad Spe. in titu. de libe. concep. in verſicu. Sed per ſtatutum dicit. q intelligitur cum ſolēnitate iuris. ¶ Hinc dicit idem Bald. in authen. niſi regati. 4. col. C. ad Trebellia. quod ſi papa cōcedit monacho licentiā teſtandi intelligitur de bonis quę de facto poſsidet, vt licētia aliquid operetur. ¶ Quęro princeps ita dixit. facias vt tibi videtur. nūquid teſtari poſsit contra regulas iuris cōmunis, glo. notanda iuncto textu in capi. 2. in parte viſum fuerit de corpore vitia. & dominus Antonius loquendo in diſpenſatione cum vitiato corpore tenet q non. quia intelligitur de iure iuſto. aliâs ſecundū ius. Quod etiā tenet idē Antonius de Bu. in. c. 1. & c. ne initaris. & ibi glo. de conſtitutio. ¶ Et de iſto verbo facias ad velle ideſt ſecundū volūtatem. vide plenè per doctores & per dominum Abbatem in capitu. Abbatem. de verborum ſignifi. & Bart.

in

in extrauagante ad reprimendā in parte videbitur. & in clementina finali. in parte arbitriū de verbo. ſigni. & in. l quidam delega. 2. & in. l. fideiuſſor. §. ſi ſic delega. 3. & in. l. ſi filius. ff. de donatio. & in. l. 1 ff. de teſtamen. mili. ¶ Sed quæro iuxta hoc ſtatuto ciuitatis cauetur, quod in malefitiis poſsit peruenire ad condēnationē non obſtante vllā iuris ſolemnitate dummodo conſtet de malefitio, modo teſtes fuerunt examinati die veneris ſancti quæritur an poſsit peruenire ad condēnationem Bart. in. d. l. 1. ff. de teſt. mili. dicit fuiſſet imaginat⁹ quid vult dicere non obſtante iuris ſolēnitate (& reſpondet) tantum eſt dicere quantū ad prima iura naturalia reddeamus (& probat hoc) de iure naturali omnes liberi naſcebantur, vt inſti. de iure naturali poſtea. §. ius gentiū ſuperuenerūt bella, & concupiſcētiæ, & inde ſecuta ſunt matrimonia, & quidā ſunt legitimi, & quidā non, quidā liberi, quidā ſerui. vt in auth. quibuſmo. na. effi. legi. in. §. liceat col la. 5. modo quādo imperator reſtituit natalibus. reſtituit ad primū ius nō obſtāte iuris obſeruatione, vt. d. §. liceat. & in auth. quibuſmo. natu. effi. ſui. §. illud colla. 7. ℣ Modo in propoſitu cū. dicitur non obſtante iuris obſeruantiā: tantū eſt dicere quantū reddeam⁹ ad priſtina iura naturalia: ſed de iure naturali in ore duorū, vel trium teſt. ſtat omne verbum. c. nouit de iudiciis. c. in omni negotio, & in c. licēt vniuerſis de teſti. Item ſolēnitas feriarū eſt de iure ciuili nō de iure naturali. l. omnes. & l. act⁹. C. de feriis quæ poteſt per. l. tolli etiā in honorem dei inducta. l. prouintiarum præſides. C. de feriis. ℣ Item iuramentū eſt de iure ciuili. l. iuſiurandi. C. de teſti. dūmodo parti defenſio non auferatur: quia defenſio eſt de iure naturali argu. l. vim. ff. de iuſti. & iure, & in cle. paſtoralis de re iu. probatur ſecundum Bar. ex. l. 1. ff. de teſta. mi. vbi mili. poteſt teſtari qualitercūq; voluerint: quia remiſſa eſt eis iu. ſolēnitas dūmodo duob⁹ teſtib⁹ probetur. l. 4. ti 1. 6. par. & l. fi. C. fami. hercif. ¶ Sed examinatione teſt. requiratur iuris ſolēnitas Bar. vbi tenet quod ſic per. l. Lucius. ff. de teſta. mili. ibi dū dicit legitimis probationibus, nam in eo quod venit expediendū per iudicem vel per hæredem eſt ſecus. l. in fraudem. §. fi. ff. de teſta. mili. ℣ Ex quib⁹ rationibus colligitur, ꝙ ſi princeps concedit alicui vt poſsit teſtari nō obſtante iuris ſolēnitate, ꝙ poteſt teſtari corā duobus teſtibus tantū. ¶ Quæro de alia quęſtione quæ ſæpe cōtingit. iura iſtius regni volūt ꝙ nullus extrahat frumentū pecudes, nec iumenta de his regnis, vt habetur per totum titulū. 9. lib. 6. ordina. & in pragmaticis regni multa ſunt iura idem dicentia. ꝙ certe res extrahi nō poſſint de regno ſub grauibus pœnis abſque licentia regis. ſunt alia iura in quaterno aduanarū dicētia. ꝙ extrahentes mercātias vel iumenta extra hos regnos ſoluāt decimā partem valoris dictarū rerum. princeps cōceſsit alicui licentiā, vt poſſet extrahere certā quantitatem frumenti, vel tritici, vel quorundā animalium aut alias res prohibitas, nūquid poſsit libere extrahere abſq; ſolutione aduanarum videtur per ſupradicta ꝙ ſic. ℣ In cōtrarium eſt veritas argu. tex. in. d. l. 5. tit. 9. ibi dum dicit. Y qualquier que lo ſacare, quæ omnia nota: quia ſunt praticabilia. ℣ Sed pone princeps cōceſsit priuilegiū filiofamiliâs ꝙ poſsit teſtari de bonis ſuis nulla relicta patri legitima: nunquid pater hoc idem facere poterit videtur ꝙ ſic: quia equalitas eſt ſeruāda. vt in. c. 1. de re iudi. lib. 6. & l. qui accuſare. C. de edendo. & c. cum inter de excep. ſed tu diſtingue. aut princeps conceſsit hoc ad inſtantiā filij, & ſemper pręſumitur, niſi appareat & ex primatur quod motu proprio & tūc idem facere poterit. aut princeps motu proprio conceſsit: & tunc pater nō poteſt, & eſt ratio: quia primò caſu nō ceſſat ratio auaritiæ & ambitionis. ſecundò caſu ſic: ſed hæc ratio non ſatiſſacit & hoc tenuit Bald. in. l. 1. C. de fructi. & litis expen. & Iaſ. in. l. 3. ff. quod quiſq; iu. ℣ Et quod dixi equalitas eſt ſeruanda intellige in indiciis, vt in dictis iurib⁹, & de primò dicto vide Frā. Cremē. cō. ſuo. 154. qui refert tantūmodo Bal. in. l. ſi quādo in prin. C. de inof. teſt. ℣ Quæro dicūtur hīc. ꝙ filiifamiliâs poſſunt teſtari ſi ſunt ætatis legitimæ: nūquid extendatur ad nepotes in poteſtate aui conſtitutos: videtur quod non quia appellatione filiorū non cōprehendūtur nepotes. l. 1. §. ſi maritum. ff. de vētre in poſſe. mi. tenet Bar. in. l. ſi quis ita. ff. de teſta. tute. ℣ Contrariū eſt verum: quia nepotes continetur appellatione filiorum in materia permiſsiua vel fauorabili tenet Bart. in. l. liberū in prin. ff. de verbo. ſigni. & in. l filius. C. ad Macedo. & in. l. filiū vbi tex. ff. eodem. ℣ Et reſponde ad dictū. §. ſi maritū ꝙ loquitur in materia odioſa in qua nō veniunt nepotes appellatione filiorū: quia nec cōprehendūtur filię fœminæ. notatur in dictis iuribus, & in. l. ſi quis rogatur. la. 1. ff. ad Trebe. quod eſt verum, niſi ſit eadē ratio in fœmina quæ in maſculo. tenet glo. Bar. & docto in. l. ſi quis in tantā. C. vnde vi. & ſic intellige glo. in. c. 1. de elect. lib. 6. in parte ſi quis, vel ſi qua: & in. c. generali eodem tit. ℣ Ex quo dicimus, quod fœmina de nocte reperta pūnitur pœna ſtatuti quo cauetur ꝙ ſi quis ambulauerit de nocte ſoluat 10. tenet Bar. in. l. 1. vl. col. ff. de peculio, & in. l. iura in fine. ff. de legi. Bald. in. l. quicunque. C. de ſeruis fugi. ℣ Et ſi dicas ꝙ lex pœnalis non debet extendi quia odia debent reſtingi & fauores conuenit ampliari, eſt dicendū ꝙ diſpoſitio dicte legis eſt fauorabilis nō odioſa: quia concernit publicam vtilitatem, vt per Bal. in. l. ſi quis ſeruo. C. de furtis. facit. l. 1. §. fi. C. de cadu. tollē. & l. 1. ff. ſo. ma. & l. ad inſtructionē. C. de ſacroſ. eccleſi. ¶ Sed nunquid cōprehendantur ex interpretatione. an ex propria ſignificatione. vide per Bal. in. l. maximum vitiū. 2. col. C. de libe. præte. vel ex hęre. verſi. ſecundū punctum eſt per totam col.

Quæſtio. Quæſtio. Quæſtio. Quæſtio.

¶ O hija.cuius nomine fœmina tantũ cõtinetur. tenet Bal.in.l.ſi ita ſcriptũ.de lega.2. ¶ Sed quæro quę fuit ratio,quare appellatione filiorũ,cõtinetur fœmina,ſed non econtra. Dic ſecũdum Bal. in.l.fi. in fine.C.de ſeruis fugiti.q̃ maſculus eſt forma,fœmina verò materia:& forma eſt nobilior: qa omne agens nobilius eſt patiente:& à nobiliori ſit denominatio:& magis dignũ trahit ad ſe minus dignũ, & nõ econtra.vt.c. cum Marthę. de celebrat.miſſa. Sed vide in Spe.de procu.§.1.ver.regulariter. & ſequen.vbi dicitur,q̃ in.38.caſibus conditio viri melior eſt quàm fœminæ.in.9.tamẽ deterior. & in.13. æqualis. regulariter verò conditio viri eſt melior. Vide quæ dixi in.l.49.infra.

m ¶ De ſu padre.ſub cuius imperio filius præſumitur eſſe, niſi ſui iuris eſſe,p̃betur.vt habetur per totũ. de patria poteſtate.inſti.&.l.1.&.2. & ibi ſcribentes. C.eod.titu.& in.l.certa.C.de proba.Bar.in. ltitia.ff.ſolut.matri. Quod eſt verũ,niſi filius ſit in poſſeſsione exiſtentiæ ſui iuris ſecũdum glo.1.d.l. titia. ¶ Sed quæro,quare iſta lex dicit. el hijo que eſta en poder de ſu padre.non dicit & matris,neq; auiæ.Dic,q̃ filius eſt in poteſtate patris,nõ matris, vt per totum titulum de patria po. inſti. &.l.1.titu. 17.5.parti. Sed videtur q̃ ſit etiam in poteſtate matris,vt.l.ſi in prin.titu.delos pleytos que deuen valer.fo.legũ.ibi, dũ dicit.ſi padre o madre touieren hijo o.hija en ſu poder. & ibi dum dicit,ſalieren de ſu poder.Dic q̃ ibi loquitur impropriè.vt in.§.fœminę,inſti.de adoptio.& in.§.extranei.inſti.de hęre.quali.& di.ita exponit & intelligit glo.in.d.l.fi. ¶ Itẽ ſi mater eſt tutrix filiorũ,dicitur filios habere in poteſtate.tex. eſt cũ glo.& ibi Bal.& Prępoſitus in.c.ex parte m. de appella. ¶ Quæ ſit patria poteſtas:& quibus caſibus filius liberetur à patria poteſtate,vide per totum titulũ 17.&.18.5.parti.& inſti. de patriã poteſtate,& quibus mo.ius patrię poteſtatis ſol.& inſti.de Spe.de tuto.§.3.ver. ſed quæritur. n ¶ Edad legitima.f. 14.annorũ in maſculo.12.verò in fœmina.vt.l.13.tit.1.6.par.&.l.qua ætate.ff.de teſta. &. l.ſi frater.C.qui teſta.fo.po.l.2.C.quando prouo.nõ eſt neceſſe.l.fi. C.de teſta.mili.q̃ ętas requiritur etiã in codicillis.vt.l.1.tit.12.6.par. ¶ Et nota, quòd ſi impubes tetigit vltimũ diẽ.14.anni:vel fœmina.12. põt teſtari.vt.d.l.qua ætate.& d. §. p̃terea. & hoc fauore teſtamẽti.vt ibi. ¶ In codicillis tñ requiritur q̃ habeat cõpletũ.14.annũ.vt.d.l.1.Sed videri meo ſatis dicitur cõpletum,ex quo tetigit vltimum diẽ.14.anni.quia ſi ſufficit in teſtamẽto,à fortiori in codicillo,vbi de minori præiudicio agitur. text. in.l.1.titu.1.6.parti.iuncta.l.1.titu.12.ea. partit. ¶ Et nota,q̃ teſtamentũ factum ante iſtã ætatẽ,eſt nullũ,etiam ſi teſtator ſit miles.l.milites.&.l.fin. & ibi Bal.1.col.ver.eſt cõſiderãda. C. de teſt.mili.&.l. ſi filiusfamilias.ff.de teſta.&.d.l.13,&.l.7.in princ. 6.parti. ¶ Adultus verò etiam ſi curatorẽ habeat, & curator contradicat,teſtari poteſt.l.aurelio.§.gaius.in prin. & ibi Bart. ff.de libe.le glo.in.l.1.§.fuit quæſitum.ff.ad Trebelli. Bal.in.d.l.ſi frater,& in.l. 1.C.ſi quis ali.teſta. prohi. ¶ Sed quæro,nunquid *Queſtio.* teſtamentũ factũ in minori ætate tractu tẽporis cõualidetur. Videtur q̃ non:quia nullũ eſt teſtamentũ:& quod nullũ eſt à principio, tractu tẽporis nõ conualidatur.c.nõ firmatur.de regu.iur.li.6.cum ſimi. ▽ Hinc dicimus,q̃ teſtamentũ hæretici nõ conualidetur,ſi poſtea reuertatur ad fidẽ verã:quia tẽpore,quo fuit hæreticus, nõ potuit teſtari.c.excõmunicatus.§.credẽtes.ď hæreti.& in.l.5.ti.delas mãdas.fo.le.& ibi glo.l.16.titu.1.6.par.in fine.Bal.in.l. fi.1.col.verſi.ſecunda concluſio.C.ſi à non cõpe.iudi.&.l.1.§.ſi quis plane.de lega.3.glo.in.l. ſi quæramus.ff.de teſta.Abb.in rubrica eo.ti. volumine decre.2.col.ver.hæreticus. & in.c.parochiano.de hæreti. ▽ Idem ſi catholicus fecit teſtamentũ tempore habili,quia irritatur teſtamentum,ſi ſuperuenit inhabilitas,vt quia factus eſt hæreticus,vel agarenus. notatur in.l.1.§.ſi quis.& ibi Bald.& doct.de lega.3. & in.l.ſi quis filio exhæredato.§.irritũ.ff.ď iniuſto rup.teſta. ▽ Licet ſit argu.cõtra,in.l.is cui.ff.de te- *Queſtio.* ſtamẽtis.& in.l.1.§.ſi.quis.ff.de ſecundũ ta. ▽ Itẽ pone maior.14.annorũ,minor tamen.25. annis fecit teſtamentũ,in quo eſt læſus,nunquid reſtituatur aduerſus teſtamentũ.Bart.in.d.§.fuit quæſitũ.dicit,q̃ non:& in.l.fi.C.ſi quis aliquem teſta.prohi.& in.l. verba cõtraxiſſe.ff.de verb.ſig.doct.in.l.ſi frater.C. qui teſta.fa.po.Quod procedit etiã in eius hęrede. vt per doct.in.d.§.gaius. ▽ Quod eſt verum,niſi mi *Limita.* nor ſit dolo inſtituti inductus ad ſic teſtãdum,quia tunc reſcinditur teſtamentũ beneficio principis ad inſtantiam venientiũ ab inteſtato. tenet Bal.in.l.ſi fratres.C.qui teſta.fa.p̃it. ▽ Aduerte.Si dicas quare minori nõ cõceditur in integrũ reſtitutio aduerſus teſtamentũ ſuum,eſt pro tanto: quia titulus de minoribus concedẽs in integrũ reſtitutionẽ,loquitur de his,quæ geſta ſunt,verba autẽ iſta,geſſerunt, ad contractus,nõ ad voluntates vltimas extenduntur.vt.l.verba geſſerunt.ff.de verbo. ſigni.quod dictum eſt verã ſecundũ bar.in.d.l.1.§.fuit quęſitum. ff.ad trebellia. ▽ Quod p̃batur clariori ratione. In integrum reſtitutio eſt remediũ extraordinarium, quod competit,vbi deficit ordinariũ.l.in cauſæ.in prin. ff. de minori.ſed iſto caſu remediũ ordinariũ ſufficit,quia põt reuocare teſtamẽtũ,tenet Lud. de ro.in.d.l.ſi frater.C.qui teſta.fa. po. igitur ceſſat in integrũ reſtitutio. ¶ Nota tñ vnũ caſum ſatis ſin- *Nota.* gularẽ,in quo minor põt in integrũ reſtitui(& eſt) minor.25.annis poterat habere cõcordiã cũ aduerſario putà in mille ducatis:deinde minor noluit cõcordiã,ſed eam refutauit:poſtea fuit condemnatus in duobus millibus, an ſibi noceat talis ſententia, etiam ſi tranſiuerit in rem iudicatã. Et dicit q̃ nõ nocebit ſententia,imò habebitur pro trãſacto:& quia ex conſequenti ſententia condemnatoria apparet ex euidenti læſione,reſtituitur ergo minor in inte-

grũ aduerſus concordiã omiſſam.tenet glo.ſingularis Bart.Bal. & Albe.in.l.ſi ex cauſa.§.nũc videdũ. ff.de minoribus.& Bal.in repe.l.2.col.1.C.d reſcin: ven.Bar.in ſuis caute.char.2.incipi. Quãdo aliquis litigat vel litigare vult cũ minore. Ludo.roma. ſingulari ſuo.328.incipi.Nolo tibi dare cautelam.

Adde. Forte erant duo fratres, quorũ alter erat maior,alter minor:petitur reſtitutio p minorẽ aduerſus ſententiã ꝓpter concordiã omiſſam:an proſit maiori, ſi cõcedi tur minori.gl.ſingula.in.l.vnica.C.ſi in cõmuni eadẽq; cauſa in integr.reſti. poſtu. Et diſtinguit inter diuidua & indiuidua,vt indiuiduis reſtitutio,quæ cõceditur minori,nõ trahatur ad maiorẽ:ſecus in diuiduis,vt in ſeruitutibꝰ,& ſimilibꝰ. vt dicit ibi glo. & in iure hypothecæ. Ita etiã dicit Matth. de affli. ðciſio:neapo.213.circa finẽ.& Azo.in ſumma dicti. ti.ſi in cõmuni eadẽq; cauſa.¶Cynus ibi apꝓbat,in quantũ dicit, q in diuiduis nõ extẽditur reſtitutio quæ competit minori ad maiorẽ:ſed in indiuiduis, in quibus dicit,q beneficium cõpetens minori extenditur ad conſortẽ maiorẽ. ¶Sed Cynus ibi hoc nõ tenet,ſed reprobat glo.& cõtra glo. in hoc tenẽt Guido de ſuza Albe.ð roſa.& Pau.ð ca.ibi. ¶Sed idem Albe.de roſa.in.l.2.C. ſi vnus ex pluribus.in fine expreſſe tenet,q in indiuiduis reſtitutio,quæ conceditur minori,extenditur ad conſortẽ litis maiorẽ.per.l.ſi cõmunẽ.ff.quemad.ſerui.amitta.Idem dicit Bal.in.l.ea lege.4.col.C.de cõdi. ob cau.nã in iſtis cõnexis eligendũ eſt magis quod,ꝓdeſt,quàm quod nocet.l.non intelligitur.ff.de iure fiſci.l.liberis.§.ſi duobus.ff.de libe.cauſa.Faciũt ad hęc multa quæ allegãtur per Alexan.in.l. præcipimus. C. de appella.vbi dicitur,q de cõnexis idẽ eſt iudicium: & quæ allegat Ioan.and.in.c.1.de iure patro. lib.6. & moderni papien.allegant.17 ſimilia.in.l.emancipa. C.de colla. & alias concordantias allegat. Feli. in.c.1.de preſcriptio. Alexan.in quarto volumine. in conſi.122. 4. colum. & ſequen. ¶Et hoc tene per doctrinam Bald.in proprijs terminis in.l.3.§.ſed vtrum in fine.ff. de minore. ¶Et nota,quòd dicitur indiuiduum,quando facta diuiſione,apud intellectum non remanet in ſingulis partibus forma ſubſtantialis. Tenet Bald.in.l.2.1.colum.C. de hæreditarijs actio.melius in.l.ſi plures.in princ.C.de condi.inſer. Et de iſto indiuiduo, vide in.l.5.§.cato.ff. de verbo. obligatio. ¶Adde in materia vnam quæſtionem ſiugularẽ & eſt. Minor,& alius ipſius nomine,litigabant in iudicio:inſtantia durauit per multos annos. ¶Ita quod infra iſtud tempus minor factus eſt maior, dum poſtea cauſa ſolicitatur iſte. ¶Qui fuit minor,nunc factus eſt maior. condemnatus,vel ante condemnationem petit reſtitutionem.quæritur an ſit concedenda,an deneganda. Bart.in.l.3.§.1.ff.de mino. dat in iſta materia vnam regulam,videlicet,quòd quando finis habet neceſſariam conſequentiam ad principium,vt eſt in authen.qui ſemel.C.quomodo & quando iudex. vbi actor habet de neceſsitate proſequi litem vſq; ad finem,& ſic reus de neceſsitate habebat perſequere in lite. & ſic habet neceſſariam conſequentiam ad principium, & ſuper iſta reſtitutione concedenda inſpicitur principium litis,quo tempore ſibi competebat,ergo & nunc,licet ſit maior. Ad quod facit id quod dixit idem Bar.in.l.an eadẽ. §. actiones. ff. de exceptio.rei iudi.q ſi lite pendente ſeperueniat ius,quod habet dependentiã ex cauſa de prẽterito, debet haberi ratio,vt ibi per eũ. ¶Alij dicũt,q nõ competit reſtitutio,nec debet cõcedi,ex quo tẽpore,quo petitur teſtitutio,eſt maior,cui non cõpetit. Nam idẽ videmus in filiofamilias,qui ſtipulatꝰ eſt mutuum.quo tempore non obligatur,ſi poſtea effectus eſt paterfamilias,& ſibi numerata ſit pecunia, ceſſat exceptio macedoniani : qa finis cõſideratur, non principiũ,vt in.l.ſi filiusfamilias.§.fi.ff.ad macedonia.notat glo.in.d.l.3.ff.de mino. ¶.Alij tenẽt primam opinionem.per.l.3.C.ad macedo. vbi dicitur,q origo obligationis potiꝰ quã titulus actionis cõſiderandus eſt. Et ſic videtur dicẽdũ,q tẽpus incepti iudicij debemus inſpicere,vt iudicetur,an ſit concedendũ beneficiũ reſtitutionis. ¶Nam idẽ dicimus in electo,vt tempus electionis conſideretur, an electus habeat aliquod defectum. vt in.c.dudum el.1.& ibi glo.quæ allegat plures cõcordãtias.ð electi.vbi dicitur,q initiũ eſt ſpectandũ.Guiliel.ð eu. in.l.ſancimus. C.in quibus cau.in inte.reſti.non eſt ne.que refert ibi Albe.de roſa.dicit,q quãdo impedimẽto aliquo,vel malitia aduerſarij,ꝓtrahẽtis cauſam currit tẽpus:tunc lapſus temporis nõ nocet ipſi minori.allegat.l.intra vtile.ff.ð mino.et.l.ſi cũ ipſo. ff.de excuſa.tuto.& l.cõtra maiores.ff.de inoffi. teſta.¶Alij dicunt,q ſi minor,lite pẽdente,factus eſt maior:& infra quadriẽniũ poſtquàm factus eſt maior petit beneficiũ,q eſt ſibi concedẽdum. Secus ſi elapſi ſunt quatuor anni,qui dantur ad petendũ beneficium reſtitutionis in integrũ,poſt ætatem perfectam , quia tunc nõ poteſt concedi beneficiũ.per id quod dicit Barto.in. l. ſuperuacuum. C. de tempori. in integrum. reſtitu. & Ange. in. §. illud. in authen. de hæred. & falcid. collatio. 1. notatur. in cap. 1. de reſtitutio. in integrum. lib. 6. habetur in l. æmilius.ff. de minori. ¶Do. Matthæ. de Afflictis. recitando opiniones doctorum , quibus ſupra in deciſioni.Neapolita. 210. concludit, quod ſi dolo, vel malitia actoris lis fuiſſet protracta in longum: vel quia iudex ex cauſa non decidit cauſam, quod concedenda eſt reſtitutio minori facto maiori tempore publicationis,qui nunc eſt maior tẽpore, quo petit reſtitutionem,per ea quæ dicũt Guiliel & Bal. in.d.l.4. §1. niſi in minori ætate concluſum eſſet in cauſa.vt.l.quanuis. C. de adulte.& authen.vt cum de appella.cognoſ.§.1.collatio.8.Idem Albe.in.d.l.3.§.1. Quod multum facit ad pragmaticam regni huius folio. 49.ordinamen.17.

Cynus cõtra. Contra cynum.

Nota qñ dicatur aliquid indiuiduum.

Qꝫ:

¶Sed

¶ Sed nūquid altera pars posit vti dicta restitutione, quando minor factus maior fuit læsus dolo aduersarij. Tenet q nō, per id quod dicūt Bar. Pau. & Ludo. & moderni scribētes. in. l. i. §. nūciatio. ff. de operis noui nūciatio. per tex. in. l. qui res. in princi. iuncta glo. ff. de solutio. sed dolo cessante beneficio quod conceditur reo gaudere debet actor, vt in spe de dilatio. §. fi. ver. in summa. & ibi Io. And. cū cōcordātiis quę ibi allegātur. Sed melius hoc dicitur in dict. ordinatiōe. 19. quæ in ista quæstione singulariter loquitur. *Quæstio.* ¶ Quid si minor non est factus maior, sed moritur, an restitutio in integrū sit concedēda hæredi suo maiori ex persona minoris defuncti. Bal. in. l. si infanti. antepe. co. C. de iure delibe. dicit, q si minor succedit maiori, debet cēseri secundū suam ætatem, non secundū ętatem præcedētem quantū ad beneficia consequēda, quæ sumunt originem ex persona, & nō reperiebatur in persona prædecessoris cōseruata, sed conseruanda. vt. l. Aemilius. ff. de minorib⁹. ¶ Item quia priuilegiū ætatis nō tranſit in successorē, vt in. l. priuilegium. & in. l. omnibus. ff. de regu. iu. & in regula priuilegium. lib. 6. ¶ Sed in contrarium facit text. in. l. minor autē magistratus. ff. de mino. vbi dicitur. nō solum autem minoribus, verū successoribus quoq; minorum datur in integrū restitutio, & si sint ipsi maiores. *Contra.* ¶ Bar. tamē. in. l. interdum. ff. de mino. dicit, q causa restitutionis in integrū non est principaliter fauore personæ minoris, sed est causa restitutionis deceptio sine lęsione. Nā q quis sit minor. non restituitur, nisi sit læsus. vt. l. 4. in fine titu. 14. tertia partita. Bar. in. l. minorib⁹. & l. fi. C. de in integrū. restitu. ideo trāsit restitutio ad hæredem maiorem. ¶ Idem dicit Bar. in. l. non solū. ff. de in integrū restitutio. mino. Firmat Dinus in dicta regula priuilegiū. 2. co. versi. & tamē iure cauetur. cum sequen. Oldra. consi. 224. num. 29. & 38. cum sequen. Bar. in. l. quia tale. ff. solu. mat. Matth. de Affli. decisiō. Neapo. 211. ¶ Et q minor non restituatur nisi probetur læsio, tenet etiam Bar. in. l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiu. pro quo est etiā textus. in. l. 8. ti. 6. tertia parti. ibi dum dicit prouādo se primero el yerro. ¶ Hinc est, q minor obligat pro dote bona sua, si obligatio est ei vtilis & necessaria quasi sit inseparabilis. vt. l. fi. ff. de legitimis tuto. & l. item quia. ff. de pactis. si tamē est læsus restituitur. vt in additio. ad Bal. in. l. i. 2. co. ver. item pro dote. C. de priuile. dotis. ¶ Sed quia hic ponitur vnus casus, in quo minor non potest in integrū restitui, adde aliū, q solutio facta minori iussu iudicis, facit & operatur, q aduersus solutionē nō posit minor petere in integrū restitutionē. tex. est singularis in l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minori. ¶ Verū tamen est, q minor restituitur aduersus donationē à se factā causa mortis. tenet Bal. in. l. si curatorem habēs. C. de in integrū restitutione mino. ¶ Sed contrariū tenet. in. c. i. §. item sacramēta. 4. co. in fine de pace iura. fir. ¶ Et nota vnū in materia, q minor in casu quo pōt testari, potest in testamēto filio curatorē dare. l. si plures. §. quāuis. & ibi Bar. ff. de administra. tuto. & l. quæro. §. Lucius. ff. de testa. tute.

o ¶ Pueda hazer testamēto. & per cōsequens codicillos. vt per Bar. in l. intantū. in fine pri. ff. de seruo corrup. Dixi in. l. supra ꝓxima in parte. codicillos. Itē potest legare. glo. & doct. & Abb. in. c. Ioannes. de testa. Item poterit donare intuitu elee mosynæ. c. quia nos. de testa. ¶ Item testādo potest sibi eligere sepulturam. c. licet. §. quanuis de sepultu. lib. 6. Barto. in. l. filius familias. la. 1. 2. & in. l. quæ in potestate. ff. de testa. Oldra. consi. suo. 25.

¶ Ley sexta.

LOs ascendiētes ꝓpor su orden & linea derecha succe-

LOs ascendiētes. Casus. ascendentes legitimi ordine suo succedunt descendentibus ex testamento & ab intestato in omnibus bonis cuiuscūq; sint qualitatis eodē modo quo eis succedūt descendētes, quādo descendētibus non supersunt descendētes, vel alij habētes ius succedēdi: possunt tamen hoc casu descendētes relinquere pro anima & aliū de extra suos ascendētes tertiā partem bonorū suorū, prętерquā in ciuitatibus & locis, in quibus sunt statuta cōsuetudine roborata dicētia, q bona deuoluantur radici, hoc dicit. ¶ Diuiditur ista lex in quatuor partes. In prima ponitur regula. In aliis ponūtur duę limitationes, & casus fallētię ad regulam. ¶ Regula ponitur in princi. vsq; ibi, en caso. ¶ Deinde vsq; ad ver. pero biē permitimos. ¶ De isto ver. vsq; ibi. saluo enlas ciudades. ponūtur limitationes ad regulā. ¶ De isto. ver. vsq; in fi. ponūtur casus fallētię. Et vt melius ista lex intelligatur pro iuuenib⁹ figuro sic casum. Quidā Petrus nomine diē clausit extremū: quærebatur ad quos bona istius perueniāt. Et dicitur, q si Petr⁹ iste defunct⁹ nō dimisit filios vel nepotes, aut alios habētes ius succedēdi in suis bonis, succedūt ei ascēdētes, seruato ordine isto, vt primū pater & mater si stāt, aliās auus & auia: deinde proau⁹ & proauia ex testamēto & ab intestato in omnibus bonis cuiuscūq; sint qualitatis. ¶ Nisi in loco habitationis defuncti sit statutū cōsuetudine approbatū, q bona deuoluātur radici. Dicit tamē ista lex, q supradicto casu poterit defunct⁹ relinquere pro anima & cuicūq; voluerit relinquere tertiā partē bonorū suorū. ¶ Vel aliter, q testator poterit relinquere tertiā partē bonorū suorū pro anima aliūde; nisi in ciuitate sit statutum, q bona deuoluātur radici &c. Sed an hoc sit verū, patebit ex infra dicēdis. ¶ Nota tamē, q ascēdētes dicūtur pater, mater, auus, auia, proau⁹, proauia, abau⁹, abauia, vsq; ad tritauū, & tritauiā. vt habetur in authē. de hęredi. ab intest. veniētibus. §. sigitur defunct⁹. collatione. 9. & l. 1. §. & si omne. tit. delas herēcias. fo. le. & l. 2. ti. 19. sexta partita.

p ¶ Por ſu ordē. Vt primū pater et mater defūcti, vel qui eorū ſtat, ſuccedat, excluſis aliis aſcēdentib⁹. Si tū pater vel mater nō ſtāt, ſuccedunt auus & auia, & ſic de aliis aſcēdentib⁹: taliter, q̄ pximiores in gradu primū ſuccedāt. vt. l. 1. titu. delas herē. fo. le. & authē. de hęredi. ab inteſt. ve. §. ſi quis igitur. colla. 9. & authē. in ſucceſsiōe. C. de legi. hęre. ℣ Si tū auus & auia proauus & pauia ex vtroq; parēte pariter concurrūt, hęreditas diuiditur inter eos. vt medietatē quidē accipiāt omnes à patre aſcendētes quanticūq; fuerint. medietatē verò reliquā à matre aſcēdētes quātoſcūq; eos inueniri cōtigerit. vt. d. §. ſi quis igitur. Tenet Bal. in. l. qđ ſcitis. C. de bonis que libe. vbi dicit per illū tex. q̄ in bonis vndecūq; prouenerint aui pariter ſuccedūt. Sed Bar. tenet cōtra in. d. l. quod ſcitis. Pro quo facit tex. in. l. 10. ti. delas herencias. fo. le. vbi dicitur, q̄ auus paternus ſuccedit nepoti in his quę prouenerunt à patre: & maternus in his quę prouerunt à matre. In aliunde queſitis dicit, q̄ aui ſuccedūt æqualiter. Et in hoc vltimo iſta lex videtur cōprobare opinio. Bart. ſtante conſuetudine, vel ſtatuto conſuetudine compro bato: de iure tamē ceſſante foro procedit opi. Bald. per text. in. l. 4. titu. 13. ſexta parti. & l. 6. titu. 2. li. 4. foro juzgo incipi. quādo el home. vbi dicitur, q̄ ſi defunctus non habet filios, ſuccedunt ei parentes per capita: vel aui in eorū defectu pro dimidia, vel æqualiter. Et illā tene per tex. in. d. l. 4. quæ hodie eſt approbata per legē. 1. ſupra. licet. d. l. 10. titu. de las heren. fo. le. appareat ex æquo rationabilis: ſed quia forus Caſtellę non eſt approbatus, vt. d. l. 1. d. l. 10. tit. delas herē. de iure nō procedit. nec opinio Bar. qui idem tenet in. d. l. quod ſcitis. Verū tamen eſt, q̄ hodie eſt for⁹ quaſi vniuerſalis in toto regno conſuetudine roboratus, vt auus patern⁹ ſuccedat nepoti in his, quę prouenerūt à matre: in aliūde verò queſitis aui ſuccedūt ęqualiter. Et de iſta cōſuetudine inter auos, et inter patrē & auū, necnō inter patrē & matrē & eorum coniūctos, dixi latè infra. in. l. iſta in parte. en todos ſus bienes. vbi vide. Et nota pro lege iſta ſingulare dictū Bald. in. l. fi. C. de verb. ſig. & Pet. de Anch. in. c. 1. 14. q. ver. occurrūt. de conſti. lib. 6. vbi dicūt, q̄ ſi lex, vel ſtatutū vocat agnatos ad ſucceſsionē, intelligitur ſecūdū gradus prærogatiuā: vt primū pater & mater: deinde auus & auia ſuccedant defuncto ſine filiis. vt hic.

Adde. Tex. in. c. Rainal. & qđ ibi notāt doctо. & Abb. in ver. & nota q̄ inſtitutio. 3. co. de teſta. & ibi gl. in parte adiciēs cōiūcto in ver. in eo autē. per quē tex. & doctrinā doctorū & gloſæ cōfunditur theorica legiſtarū in. l. 1. §. gallo. ff. de libe. & poſth. qui dicūt q̄ vbi teſtator inſtituit filiū, & ex eo nepotē, nō intelligit vterq; hęres eo tēpore: ſed ordine ſucceſſiuo, videlicet pater ſi viuit in vita teſtatoris: & nepos in caſu, quo filiꝰ moriatur in vita teſtatoris. ¶ Cuiꝰ cōtrariū dicitur. c. Rainūtiꝰ de teſta. ibi dū dicitur. prēnominatus iudex condēnauit Rainerіū ad reſtitutionē Alterochę, & filię eius. Pro ſolutione huius cōtrarietatis dicūt legiſtę vbi ſupra, q̄ doctrina doctorū in. d. §. Gallo. procedit cōcurrēte ordine charitatis, nō ordine neceſsitatis. (volunt dicere) q̄ vbi teſtator inſtituit filiū propriū et nepotē natum ex eo filio, q̄ ſolus filius intelligitur hęres inſtitutus ſi viuat in vita teſtatoris. vt ſupra. Ita dicit Lāfrā. in repetitione dicti. c. Rainū. qa præſumitur ex ordine charitatis teſtatorem magis diligere filiū, quàm nepotem natum ex filio. nam auus diligit nepotē natum ex filio. nā auus diligit nepotem contēplatione filij. l. dedit dotem. ff. de collatio. dotis. ¶ Ordo neceſsitatis dicitur, quia ſi teſtator vult q̄ valeat teſtamentū ſuū, exigitur q̄ inſtituat nepotē in caſu quo decederet filius viuo teſtatore: vbi iſta duo ſimul nō cōcurrerēt, tunc inſtitutis patre & filio ſimul eodē tempore, vterq; erit hæres æqualiter. Et iſtud probatur ex. d. c. Rainun. qui tex. non allegatur per aliquē legiſtā ſecundū Lanfran. in dict. repetitione. c. Rainun. 4. col. dict. ver. videtur. Nam vt ipſe dicit, licet ibi cōcurreret ordo charitatis: qa Rainun. teſtator veriſimile magis diligebat Alterocham filiā ſuā, quā ſobolē in vtero Alterochę geſtatā. tamen nō concurrebat ordo neceſsitatis (quia eſt) q̄ ſi teſtator nō ſubſtituiſſet ſobolē Alterochę, per hoc eius teſtamentū non vitiatū foret. Vnde ſi teſtator inſtitueret Titiū extraneū & filium dicti Titij ſibi hęredes, nemini dubiū eſt, q̄tā filius, quā pater ęqualiter eſſent hęredes. vt ibi dicit Lāfran. quē vide. ℣ Et nota, q̄ ordo ſuccedendi, de quo ſupra, debet obſeruari: aliàs actus geſtꝰ per iudicē cōtra eum erit nullꝰ. Tenet Bal. licet in alio caſu in. l. pe. 3. q. C. đ cōdi. inſer. vbi dicit, q̄ ordo eſt modus, quo omiſſo, nihil rectè agitur. Et dicitur ordo traditꝰ a lege, ex quo ex verbis legis tacitè vel expreſſè colligi poteſt. Tenet Bal. in. l. eos. 5. co. C. đ ap. ℣ Itē not. q̄ nō ſolū ordo vel forma tradita à lege debet ſeruari, ſed etiā ſi cōſuetudo dat formam aliquā eſt ſeruāndr, aliàs nō valet quod agitur. Tenet Bal. in. c. 1. §. Itē ſacramēta. 2. co. de pace iura. firman. dixi. in l. 3. ſupra. Et eſt ratio: quia forma tradita à lege in dubio eſt de ſubſtātia, vt omiſſa, vitiet actū. Tenet Bal. in. l. cōparationes. 2. co. ver. vlti. nota. C. de fide inſtr. & in. l. 1. in prin. ver. & forma. C. vt in poſſe. lega. per legē ſcio. ff. de app. Idē tenet in. l. ſi tutor. C. in quibꝰ cau. in integ. reſ. nō eſt ne. & in. l. fi. C. de ſuis & legitimis hęre. & in authē. hoc amplиꝰ. ver. nota. dicit gl. C de fideic. & in. l. 2. ambiguitatē. C. de teſta. ℣ Vel dic ſecūdū Bar. in. l. §. prius. ff. de vul. & pu. q̄ ratio quare teſtamentū vel alius actus eſt nullus ſi ordo ſtatutus nō ſeruatur (eſt) quia in tali ordine cōſiſtit ſtatus legis. ℣ Itē dicimus in iudiciis: quia ſi ordo eſt prefixus, nō poteſt procedi extra ordinē. Tenet Bal. in. l. fi. 1. q. in fi. C. de edic. diui Adri. to. vbi dicitur, q̄ extra ordinē nō procedi tur, vbi certꝰ ordo prefigitur. l. qui p colluſionē..

Contra.

§. fi.

§.fi.ff.de actio.emp.& vē.l.quinto.§.fi.ff.de annuis lega.Hinc dicit Abb.per illū textū in.c. prudētiā in princi.1.colu.in fine de officio dele.cp vbi datur certa forma procedēdi proceſſus corruit. non ſolū ſi attentatur aliquid directe contra formā: ſed citra quia verū eſt illū exceſsiſſe fines mādati, & ſic notat, quod vbi datur certa forma paria ſunt agere contra vel citra allegat bonā gl.in.c.ſi cui de elect. li.6. ℣ Cōcluditur ergo ex ſupradictis cp in ſucceſſionibus:teſtamētis:iudiciis & cōtractib9 ordo ſcriptus eſt ſeruādus:aliās nō vlaet quod agitur. Ignorantia enim iudicis eſt nō ſeruare debitum ordinē proceſſus iudicialis tenet Abb. per illū text. in.c. vno. vt eccleſiaſtica beneficia.

dan ex teſtamento[q] & ab inteſtato[r] y les ſean legitimos herederos como [s]lo ſon

q ¶ Succedā ex teſtamento.concordat.l.1.titu.de las heren.fo.le.& l. nā & ſi parētibus. ff. de inoffi. teſta.quæ iura ſentiūt.cp aſcendentes debent hæredes inſtitui in teſtamentis filiorū:aliās teſtamenta filiorum ſunt nulla vt in auth.in teſtamento. C.ad Tertullianū.tenet Bal.in.l.omnimodo.1.col.verſi. venio ad quæſtionē.C.de inoffi.teſta. Bar. & Bal. in auth.ex cauſa.verſi.circa ſecundū.3.col. in parte 3.oppono.&.8.col.ver.3.quæro.C. de libe.prę.vel exhęre,& ibi dicūt doctores cp ſi aſcendētes exhęredantur poſſunt agere querela inofficioſi teſtamenti contra teſtamenta filiorū. quod probatur argumento iſtius legis.quia dicit cp ſuccedunt aſcendētes deſcendētibus,quēadmodū deſcendētes ſuccedunt aſcendentibus: ſed tu habes cp ſi deſcendentes exhęredantur poſſunt agere contra teſtamentum de inofficioſo. vel ſi grauātur poſſunt ſe querelare & agere ad ſupplementū.l.3.in princi. ff. de inoffi.teſta.igitur & aſcēdentes:quia dicitur quēadmodum.1.ſicut deſcēdētes &c. ℣ Fallit.8.caſibus enumeratis in.l.11.ti.7.ſexta parti. ℣ Tu adde aliū quem ponit Abb. per illum text.in.c. quia nos de teſta.puta ſi eſt clericus qui teſtatur quia poteſt aſcendētes præterire & exhęredare.

Regula.

Fallit.

Adde Rationē ponit do.doct.de Pala.in re petitio.c.per veſtras.de dona. intervirū & vxo.ſuper rubri.co.183.cū ſequē.ver.ſic etiam clericus quaſi in fine illius co. ſ. quia omne aduentitium reſpectu clericorum dicitur Caſtrenſe.vt auth.preſbyteros.C.de epiſcopis & cle.tenent quaſi omnes ſcribentes in.c.quia nos de quo hic in glo. ¶ Ex quo dicit.cp clerici in poteſtate parentum conſtituti poſſunt licite diſponere,& teſtari de omnibus aduētitiis:quia cū illa aduentitia quę ad clericos dicātur peculiū Caſtrēſe, vel quaſi Caſtrēſe, vſufructus non quęritur patri, ideo dicit, cp poterit clericus diſponere de talibus bonis.vt eſt caſus in dicto auth. preſbyteros. ℣ 10. fallit in milite ſeculi. tenet Abb. in.d.c. quia nos. ℣ 11.in aſcendente bannito,quia perdit legitimā in bonis deſcendentis.tenet Bal.in.c.1. ſecunda colū. de pace tenen.& eius vio.vſi. feu. ℣ 12.i feudo filij qa in eo pater nō ſuccedit.tenet Bal.in.l.ſivxorē in fine.C.de cōdi. inſer. ℣ 13.i officio filij in quo etiā pater nō ſuccedit.l.fi. ibi Bal. C. de bonis q̄ lib. ℣ 14.ſi pater contradicit filio ingrediē ti monaſterium.Bal.i additiōi. ad Spe.d ſta tu. monacho.ver.tertio & ibi Spe.ver.quīto quęritur.& verſic.quarto.

los deſcendientes a ellos en todos ſus bienes[t]de qualquier calidad [v]que ſean en

℣ 15.in caſu iſtius legis in fine.ſ.ſtāte.ſtatuto cp bona deuoluātur ad propriū fontē vnde exierūt. ℣ Et ratio quare aſcendentes his caſibus nō poſſunt agere querela inofficioſi contra teſtamenta deſcendētium ſi exhęredantur videri meo eſt pro tanto, qa non habent legitimā in eorū bonis.& q nō habent legitimā nō poſſunt agere querela inofficioſi teſtamenti ſecūdū Bal.in.d.auth.ex cauſa.8.col.& in lege fratres.1.col.in fine.& ibi ſcribētes.C. de inofficio.teſta. ¶ Sed quæro. pater in extremis poſitus condidit teſtamentū in quo ita dixit.filiū meū hæredē inſtituo.& ſi deceſſerit in pupillari ętate talē ſubſtituo.mortuo teſtatore deceſſit filius in pupillari ętate ſupſtite matre q̄ritur an mr̄i ſucceſſiōe ſi lij excludat ſubſtitutū:an excludatur ab eo. videtur cp mater excludat ſubſtitutū qa ſibi debetur legitima filij in bonis à quo reperit ſe excludi p ſubſtitutionem ſine cauſa, ꝓbatur aperte ex.l.iſta quia dicit,ſuccedan en todos ſus bienes de qualqer calidad.& melius in parte.como ſon los deſcendientes a ellos.qa ſi eodem modo filius non excluditur p ſubſtitutū datū à matre.l.2.& ibi Bar. ff. de vulga. & pupi.Ita & mater non excluditur p ſubſtitutū datū filio ſuo. ℣ Prēterea ſi mater nō poteſt facere ſubſtitutionē pupillarē p quā pater excludatur à ſucceſſione filij. vt.d.l.2.idē debuit eſſe in patre cp non poſſet facere ſubſtitutionē per quā mater excludatur à ſucceſſione filij cū in eius ſucceſſiōe iudicētur à pari.vt hic eſt caſus & in.d.l.1. ti.delas herencias cū ſimi. ℣ Itē ſi dicas cp pater habet filiū in poteſtate & ꝓpterea poteſt ei facere ſubſtitutionē pupillarē.vt pater ex.d.l.2.& ibi doc.& Bar.qđ nō eſt in matre quia filiū nō habet in poteſtate? reſpōdeo cp iſta fuit ratio quare iura permittunt cp mater poſſit facere filio impuberi ſubſtitutionē vulgarē cū per eā quaſi fiat quod per ſubſtitutionē pupillarem.vt.l.ſi mater & ibi doct.& Bar.ff.de vulga. & pupi. ℣ Itē ſi dicas cp pater qa filiū habet in poteſtate poteſt teſtari ꝓ eo.l. precibus. C.de impube. &aliſ ſubſti.&.d.l.2.i prī.& ibi Bar.ff.đ vul.& pupi.ſ.ſubſtituendo ei vt ibi. ℣ Reſponde cp pater ſic teſtando videtur teſtari pro filio.vt dictis iuribus. ſed filius etiam maior.14.annorum & ſui iuris teſtando non poſſet in legitima matri præiudicium

facere,nec ei ſubſtitutionē facere: quia tam matri quā patri debetur legitima in bonisfilij.per.d.l.nā & ſi parētibus.&.l.1.tit.delas herē.fo.le.&.l.4.ti.13. 6. partita.& melius in.l.iſta. Igitur pater teſtando pro filio,nō poteſt matri in ſua portione legitimæ præiudiciū facere. ℣Et ſi dicas ꝙ pater nullū præiudicium facit matri dando ſubſtitutum filio ſuo, quia de bonis ſuis diſponit quæ non pertinent ad matrem:reſponde ꝙ idem poſſet dici in matre:ꝙ ſi facit ſubſtitutionē eo modo,ꝙ bona ſua nō perueniant ad maritum,poſsit hoc facere. ¶Itē eadem ratione:quia iura mouentur ad conſeruanda bona mariti ne perueniāt ad vxorē, vel extra familiam, ſtante ſtatuto,vt in fine iſtius legis: eadem ratione mouētur vt bona vxoris nō perueniant ad maritū vel extra familiā vxoris. Quod patet ex eadem. l. & in.l.vnum ex familia. §. ſed & ſi fundū.de lega. 2.& in.l. quod ſcitis,C. de bonis quæ libe. ℣Item eadē ratione,qua fuit motus legiſlator in.l.27.infra ad tenendū quòd pater prælegando tertiā partē bonorū ſuorum ſeruaret formam ibi traditā:fuit motūs idem debere obſeruari in matre . vt ibi. & ne mirum ſi idem iuris eſſet in hoc in matre , quod in patre:quia vir & vxor ad paria iudicātur.c.intelleximus,cū ſimi.de adulteriis.Et bene ad hoc facit.l. milites.§.veteres.ff.de acqui.poſ.vbi dicitur,ꝙ mater nō excluditur à pari.Et per hoc tenuerūt Iaco. de Are. & Marſi.in.l.humanitatis. C. de impu. & aliis.vt refert ibi Bal.5.co.6.differētia.ꝙ pupillaris ſubſtitutio nō excludit matrē. ℣Aduerte, quia in noſtris terminis opinio Iacob.de Are.& ſequaciū eſt contra cōmunē opi.& cōtra iura expreſſa in. l. precibus.&.l.cum quidā.C.de impu.& aliis.& cō tra ea quæ dicūt doctores ibi,& Bal.in.d.l.humanitatis.ſexta differētia.&.5.co.et in.c.ſi pater.ibi tex. de teſta.li.6. ℣Propterea in hoc tene, quòd in expreſſa pupillari ſubſtitutus excludit matrē, & tūc mater non poteſt conqueri de filio : quia non ipſe teſtatus eſt, ſed pater ſuus: qui cum habeat filiū in poteſtate,potuit teſtare pro eo.vt.d.l. precibus. & melius in.l.5.ti.5.ſexta partita.ibi dum dicit,ſi fueren en ſu poder. ℣Item nec pōt conqueri de patre, quia non tenebatur vxori ſuæ legitimā relinquere in bonisſuis:ideo cōtra talē ſubſtitutionē nō habet mater querelā.l.Papinianus.§ ſed nec impuberis. ff.de inoffi.teſta. Tene igitur, vt ſupra dixi, ꝙ per pupillarē ſubſtitutionē expreſſam mater excluditur etiam à legitima ſibi debita in bonis filij,& ad hoc ſemper allegatur.d.l. precibus. cum ſupra dictis.quod nota. ¶Nota etiā, ꝙ ſicut expreſſa pupillaris facta verbis ſpecialibus excludit matrem, ita & comprehenſa in compendioſa.per. d.l. precibus.quæ lex duos ponit caſus,in quib⁹ ſubſtitutus admittitur,matre excluſa.ſ.cū facta fuit ſubſtitutio vſq; ad certā ætatē, puta pupillarem, quo caſu eſt expreſſa: vel quando ſine certa ætate. vt quādocūque deceſſerit,quo caſu dicitur compendioſa,quia ſub cōpendio verborū cōtinet duo tēpora & duas ſubſtitutiones,& vtraq; dicitur expreſſa verbis generalibus:&ſi deceſſerit in pupillari ętate,etiā iſto caſu ſubſtitutus,vt dixi,admittitur,& mater excluditur,vt ibi ¶Sed quid de tacita pupillari dicēdū erit,an excludat matrē. Vide notāter Bal.ī.d. l. precibus.2.col.ver.quarto opp. qui deinde ſuper hoc examinat plures quæſtiones & notabiles per Ioā. And.& Domi.in.d.c.ſi pater.de teſta.li.6.ꝑ glo.in d.l.5.ti.5.ſexta partita.in parte , ouieſſe dos hijos. vbi cōcluditur,ꝙ tacita pupillaris nō excludit matrē.Et idem voluit glo.in.d.l.precibus.in parte, omnimodo,& glo.ſi.ibi glo.etiā in.l.ſi.C.de inſti,& ſubſti.& ibi facit tex. ℣In contrariū videtur glo.ī. l.Cēturio.ff.de vulga.& pupi.in verbo, duntaxat, vbi dicit, ꝙ ſubſtitutio pupillaris tacita nō cōprehēditur ſub expreſſa vulgari.Cuius contrariū ſentiunt gloſæ ſupradictæ:igitur non trahuntur ad cō ſequentiā.Sed tu duc eas ad cōcordiā.& tene, ꝙ licet ſubſtitutio vulgaris cōtineat in ſe tacitā pupillarē.vt per glo.in.d.l.precibus.cū ſimi. eſt tamē ſine effectu ſtāte matre in medio.vt per Bar. & alios in. d.l.centurio.& ꝑ Bal.Paul.de Caſtr.& alios in.d.l. precibus.ideo tene ſine dubio , ꝙ tacita pupillaris nō excludit matrē. ℣Quia nec excludit auiā ſecūdū Bar.in.d.l.2.in princi.6.col.ver.vlterius quęro. ff.de vulga.& pupi.& ibi do.Alex.21.col.ver.vlterius cōcludit hic Bar. cū alis cōcor.ibidē per eū ſignatis. ℣Itē non excludit patrē emācipatū.vt per Bar.ibi.6.co.ver.ſed circa hoc. & ibi latè per dictū Alex.20.col.ver. itē inquātū dicit Bar. ℣Sed quid in fratre vide Bar.vbi ſupra.7.co.ver.vlteriꝰ quero an tacita.vbi tenet,ꝙ excluditur cū aliquali diſtinctione. ¶Sed quia ſupra dixi , ꝙ tacita pupillaris cōprehenditur in vulgari expreſſa quāuis ſit ſine effectu matre ſtāte in medio,effectus tamē eſt maximus:quia ſi mater moriatur ante pupillū,ſubſtitutus bene admittitur ex pupillari tacita:quod nō eſſet ſi nō comprehenderetur. ℣Idē ſi mater ſuper uiuat pupillo,& nō vult eius hęreditatē ab inteſtato vt ſubſtitutus eā haberet ex tacita pupillari . vt per Bar.in.d.l.Centurio.2.co.ver.ex hoc ſequitur. & Pau.de Caſt.in.d.l. precibus.2.col.ver. in gloſſ. ℣Ange.contra quia ſtatim mortuo pupillo aperta eſt via cauſæ inteſtati ipſi matri,& hoc eſſe nō potuit niſi perempta cauſa teſtati.& ſic pupillaris tacita fuit perempta vnde non reuiuiſcit ex repudiatione matris per.l.denique. ff. de iniuſto teſta.Sed Pau.de Caſt.in.d.l.precibus.2.co.numero ſexto.tenet dictum Bar.in.d.l.Centurio. ℣Quia verum eſt. ꝙ eſt aperta via cauſę inteſtati.i. ſi mater voluerit & tūc cauſa inteſtati ſubſtitutioni & cū addit &nō prius tacita ſubſtitutio pupillaris peritur. ſi aūt nō vult fingitur ſibi nō fuiſſe aperta. ℣Simile vide mus ꝙ prius aperitur cauſa teſtati & illa deficiente incipit habere locum cauſa ītestati.l. ſi itaqs heres inſtituitur. ff.d hæredi.inſti. de quo plene ꝑ Alex. in addi.

Quæſtio.

Cōtra.

So.

Extēſio.

Nota.

Cōtra.

So.

Cōcluſio

Nota.

in addi.ad Bal.in.d.l.præcib⁹ in parte ſubſtitutus. ℣ Similiter ſi mater eſt ĩcapax hæreditatis filij vel priuata propter non petitũ tutorem infra annum nõ obſtabit ſubſtituto quo min⁹ ex tacita pupilla ri admittatur poſtquã matri per ei⁹ excluſionẽ nõ faueretur de quo per Bar.in.l.2.ff.qui petãt tuto.& per Pau.de Ca.in.d.l.præcib⁹.2.co. ¶ Nota tamen q̃ ſi poteſt cõſtare per cõiecturas de voluntate defuncti tacita pupillaris excludit matrẽ: tenet Bart. in.l.2.pe.co.ver.ſed quid teſtator.ff.de vul.& pup. ſubſti.& ibi latiſsime,per Alex.25.col.verſi. Item in quantũ Bart.idẽ Bar.in.l.1.2.co. ver.quęro quid ſi matri.ff.de vul.& pu.10.co.ver.5.quæro quid eo dẽ ti.& in.d.l.2.ver.vlterius quęritur.5.col.& ver. vlterius quęro.idẽ Bar.in.d.l.præcibus.2.co.verſi. vel die ad legẽ Lucius,& Bal.ibi.2.co.in fi.ver.circa ſecundũ quæro,& in.l.fi.in prin.1.co.ver.Itẽ puto q̃ ſi per indicia.C.de bonis quę libe.& in.l.in teſtamẽto.1.co.ver.opp.ergo ſic.C.de teſta.mili. per glo.in.l.Luci⁹ in verbo duplex.ff.de vulga.& pu. ℣ Itẽ nota.q̃ ex quatuor poteſt cõſtare de volũtate defuncti. ſ. ex his quæ dicit teſtator extra teſtamentũ. Itẽ ex quæ in teſtamẽto. Item ex qualitate perſonę matris ſi erat exoſa teſtatori propter eius forte delictũ. Item ex qualitate ſubſtituti,& ſi erat filius teſtatoris quẽ plus diligiſſe præſumitur quã vxorẽ ſuam,vt notat glo.in.d.l.præcibus. Itẽ dicit Ange.ibi q̃ ſi ſubſtituiſſet pauperes Chriſti vulgariter vel eccleſiã,& ſic pro anima: quia plus cenſetur diligiſſe animã ſuã quã vxorẽ. Ideo tunc ſubſtituti vocarentur ex tacita pupillari excluſſa matre quod perpetuo menti tene. vide plures alios caſus quos ponit Ange.vbi ſuprà,& Alex.de Imo.cõſi. 92.fi.co.in.3.vol.& ſupra dictos quatuor caſus refert etiã Pau.de Ca.in.d.l. præcibus. 2.col. in fine. ¶ Collige ergo ex ſupradictis, quãdo ſubſtitutio pupillaris excludat matrẽ. Itẽ collige q̃ ſubſtitutio pupillaris quædam eſt expreſſa quædam tacita de quibus habetur meliusquã alibi in.l.5.ti.10.6.part. ℣ Collige etiã quod ſubſtitutio pupillaris eſt quadruplex.ſ.ſumpta probata. Itẽ quæ ineſt compendioſe. Item quæ ineſt breuiloque, de quibus per Bal.in.d.l.præcibus.5.co.ver.dixi ergo de duabus tacitis. ℣ Et nota.q̃ licèt expreſſa pupillaris. vt ſupra excludat matrẽ: eſt ſecus in exẽplari, ſecundũ Bal.in.l.humanitatis.5.co.ver.ſexta differentia.C. de impu.& aliis ſubſti. ℣ Vlteri⁹ collige ex ſupradictis.q̃ ſubſtitutio pupillaris à matre fieri nõ poteſt:quia filios nõ habet in poteſtate.tenet Bart. in l.ſi mater in fine principij.ff.de vulga.& pupi. põt tamen fieri à matre filio ſpurio: ſed obligatur, ſecundũ Bal.in.l.verbis ciuilibus fina.col.ver.extra quæro.ff.de vulga.& pu. ℣ Et de iſta ſubſtitutione vide plene per doc.in.d.l.2.& in.d.l.Cẽturio.ff.de vul.& pu.& in.d.l.præcibus,& l.humanitatis cum ſequẽti.C.eo.ti.& in.d.l.5. cũ tribus ſequẽtib⁹ ti.5. ſexta parti. dixi aliqua in.l.22.infra.

Nota.

r ¶ Ab inteſtato.cõcor.l.4.ti.13.ſexta partit. & l. 10.tit.delas heren.fo.legũ.& authẽ.defuncto.C.ad Tertu.præterquã.in fratribus qui hodie nõ cõcurrunt,cum aſcendẽtibus per iſtam legem.

s ¶ Como ſon los deſcẽdiẽtes a ellos. Nota ex his verbis q̃ ſicut. i. eodẽ iure eadẽq; ratione qua filij ſuccedũt parẽtibus ipſi parẽtes ſuccedũt ſuis filiis. ℣ Ex quo infero.q̃ ſicut ligitima debetur deſcẽdentibus in bonis aſcendentium de iure naturali.c.ius naturale.1.di.& habetur numeri.c.27.& per Bal.in l.fi.§.ipſum.C.de bonis quæ libe.& in authẽ.nouiſſima.1.q.C.de inoffi.teſta.ita debetur aſcendẽtibus in bonis deſcẽdentiũ. ℣ Sed idem Bal.in.l.de emãcipatis.C.de legitimis hęredi.dicit q̃ legitimã non debetur parẽtibus de iure naturali, nec naturali ratione:ſed de iure poſitiuo ſeu artificiali, & idẽ dicit in.l.1.§.ius naturale.ff.de iuſti.& iure. ℣ Sed prima opinio eſt verior per iſtã legem pro qua facit.l. nam & ſi parẽtibus.ff.de inoffi.teſta.vbi dicitur q̃ non minus parẽtibus quã liberis pię relinqui debet facit etiã.l.licèt,& ibi Bal.C.de natura.libe.vbi pater & filij iudicãtur à pari tã in prohibitis quam in permiſis iſta fuit etiã opinio glo.in li.ti.delas herencias.fo.le.& vere ratione educationis aliâs nutrimenti ad maiora eſt obligatus filius patri quam ecõtra ideo non immerito ſi eodem iure parentes ſuccedant filiis ſuis quo filij parentibus.

Adde. Vult dicere iſta lex his verbis .q̃ ſi deſcẽdẽtes ſunt legitimi poſſunt parẽtib⁹ ſuis,ex teſtamẽto in ab inteſtato ſuccedere:ita eodẽ modo parẽtes debẽt filiis ſuis & aliis deſcẽdẽtibus ſuccedere,ex teſtamẽto.& ab inteſtato. ¶ Si vero deſcẽtes ſunt naturales tantũ ſuccedũt matrib⁹ ſuis ex teſtamẽto & ab inteſtato legitimis nõ ſtãtibus per.l.9.infra, & patribus ſuis ex teſtamẽto tãtũ per.l.10.infra. ℣ Ita ecõtra mater ſuccedit filio naturali ex teſtamẽto & ab inteſtato. pater vero naturalis ex teſtamẽto tantũ, nã dicitur hîc como ſon los deſcendiẽtes a ellos,& ſic eodem iure: qnia ad paria iudicantur. c.1.de re iudi.lib.6. dixit in.l.5.glo.1. in ver. ſed pone ſupra.

t ¶ En todos ſus bienes.cuiuſcunq; ſint qualitatis,vt infra ſequitur,ad quã ſucceſsionem veniunt aſcẽdẽtes ordine ſuo vt primũ pater & mater deinde auus & auia ſuccedãt deſcẽdentibus,vt dixi ſuper iſta lege,in parte,por ſu ordẽ:ſed an hoc ſit verum indiſtincte ceſſante ſtatuto de quo in fine iſti⁹ legis: quia ſi eſſet deberet obſeruari.

Adde Fallit iſta lex in caſu quo fili⁹ defunctus demiſit vxorẽ ſuã pauperẽ, vel cũ parua dote taliter q̃ ſufficienter ſuſtẽtari non valet:quo caſu parẽtes nõ ſuccedũt filio ſuo defuncto in omnibus bonis:ſed vxor ſuccedit in quadã partem bonorũ mariti parentes vero in reſiduo iuxta formam text. in.l.7. titu.13. ſexta partita.& authẽ.preterea.C. vnde vir & vxor glo. vnica,ſecũdũ Sali.in.l.licèt gl.1.C.de iure docium. *Fallit.*

Extẽſio fallẽtiæ ¶ Idẽ puto eſſe dicendũ in caſu quo ſtatutũ dicit q̃ bona immobilia deuoluãtur radici ſecundũ formã iſtius legis in fine.nam licet ſtatutum excludat vnũ ex parẽtibus ab inteſtato, propterea nõ excluditur vxor pauper.nam & ipſa in quarta excludit parẽtes,& cũ de ipſa ſtatutũ nullam faciat mentionem non extenditur ad eam ex quo ſtatuta ſunt reſtringẽda nõ ampliãda.vt.l.quidquid reſtringẽdę. ff.de ver.obli. ¶ An autẽ.d.l.7.& auth. præterea. habeãt locum in ſponſa de præſenti.& quid in ſpõſa de præſenti, & quid in ſponſa de futuro, vel in vxore nondum traducta ad domũ,& quid in ſpõſo.& quãdo dicatur vir vel vxor pauper, vide per doc.in.d.auth.præterea.pleni⁹ Feli.in rub.de ſpõſa.& Sali.quẽ ipſe refert in.l.cum te per.5.col.C.de dona.ante nup.do. Abb.in.c.3. loco.de præſũp.& in.c.ex publico. de cõuer. cõiuga.Idem conſi.ſuo. 1. volu.do.Math.de Affli. deci.Neapo.61.num.4. Alex.in.l.2. 1.co.in ver.Secũdo limita.ff.ſolu.mat. vbi dicit q̃ dicta lex nõ procedit ſecũdum Pau.de Ca.quãdo vxor inteſtata decederet & maritus eſſet inops:quoniã tũc marit⁹ ſuccedit in dote ſicut in ſimili dicitur in authen.præterea.C.vnde vir & vxor.idẽ dicit & clarius in.l.ſi autẽ in fi.in ver.vlt. eod.tit.vbi dicit ▽ An ſtatutũ de dote vel de parte dotis lucrãda ſi mulier viuẽte viro decederet vẽdicẽt vbi locũ in vxore nondũ ad domũ traducta licet matrimoniũ perfectũ eſſet per verba de præſenti cõtrac.& remitit ſe ad ea quæ dicit Bar.in.l.nihil ff. rerũ amo.& Bal.in.l.nõ ſine.C.de bonis quæ libe.Idem.Bal.in.l.nõ ſolet.ff.de his qui notãtur infa.Paul.de Ca.in.l.ſi marito.§.1.ff.ſolu. matri. & in l. ſi donaturus.in fi.ff.de cõdi.ob cau.Alex. in.l.diuortio.9.co.ver.ſed quæro limita prędicta.dict.tit. ſolu.mat.& in.l.maritũ.2.co.in fi.in ver.15.fallit.ff. eo.glo.& Alex.in.l.ſi marit⁹ in id in prin.ff.eo.Bertachi. in ſuo reportorio,in parte donator, in verſi. 22.Ioã.Cãpe. in tracta.de dote.5. parte.q.10.fo.116. vbi dicit.an dicta authẽ.præterea habeat locum in

Fallit.2 præiudiciũ filiorũ primi matrimonij. ¶ Itẽ fallit iſta lex in locis in quibus viget forus cõſuetudine roborat⁹:q̃ vxor ſuccedat marito ſuo in bonis mobilibus,etiã ſuperſtitibus filiis vel parentibus tenent domini de Rota.vt refert Card.in.c.fi.de conſue.quia tunc non ſolũ ſuccedit marito ſuo in quar

Limita. ta verũetiam in omnibus bonis mobilibus. ¶ Limita ſupradicta habere locũ præterquã ſi pater tẽpore quo dotauit filiã fuit ſtipulat⁹.vt ſi filia decederet abſq; liberis dos libere reuerteretur ad eum quia tũc vxor,aut etiã pauper nõ ſuccedit in quarta.vt ſentit Oldra.cõſi.ſuo. 132. de quo mentionem feci in glo. iſta infra in ver.pro quo facit. ¶ Item nõ ſuccedit in quarta,in caſu quo bona mariti ꝺ̃ ſui natura debẽtur certo generi perſonarũ,vt ſunt bona maioratus. de quibus dicitur. in. l. 40. cum tri-

Fallit.3 bus ſequentibus infra vbi dixi. ¶ Sed quia ſupra dixi q̃ marit⁹ ſuccedit vxori in quartã,& vxor marito ſuo,ſi ſunt pauperes,intellige verũ, prẽterquã ſi maritus habet officiũ,vel artificium cum quo viuere poteſt:quia tunc non dicitur pauper:idem in vxore.Et ex hoc cõpulſus patrociniũ præſtiti aduerſus quendã intimũ literatum. qui in facto proprio voluit ſe iuuare ex diſpoſitione dictę authẽ. præterea. nam dixi q̃ literatus nõ dicitur pauper ſed diues.vt habetur, Prouer. 28. poſt principiũ. ▽ Pro quo bene facit in ſimili.quòd Alex.dicit in d.l.diuortio.9.co.aliàs.in.d.l.maritum.2.col. in fine,in verſicu.15. fallit. ff.ſolu. matrimo. inquantũ loquitur de marito. q̃ ſi eſt artifex tenentur vltra quam facere poteſt.Idem & multo magis,ſi eſt artifex non ſuccedit in quartã. cum primo caſu agatur de dãno vitãdo:ſecũdo vero de lucro captãdo. ſ. de ſuccedẽdo vxori in quartã. tũc enim maritus, aut vxor ſi ſunt artifices benè poſſunt viuere ex officio,vel artificio.nã cũ habẽt vnde viuere poſſunt nõ dicũtur pauperes. ▽ Et ita intellige quod doct. & Bar.dicũt in.l.ſi conſtãte. in prin. 2.q.ff.ſolu.matri.& quod Bal.& alij in.l.vbi adhuc.5.co.C. de iure dotiũ.& in.d.auth.præterea.quod aliquibus videbitur nouum & mẽti tenendũ. ¶ Nota etiam, q̃ diſpoſitio dict.auth.præterea.nõ habet locum in vxore vel marito putatiuo.vt tenet notãter Bal.no uel.in tracta.de dote.in parte in fi. nu. 49. vide ibi quia notãter loquitur. vt dixi. ▽ Formo vnã quæſtionẽ & eſt. ¶ Pater filiam ſuam cuidã matrimonio copulauit& ei multa bona mobilia & immobilia in dotẽ dedit:durãte matrimonio natus eſt filiꝰ et elapſo biẽnio vel parũ poſtea deceſsit mater deinde filiꝰ: mouetur nũc quęſtio inter patrẽ defuncti & auũ maternũ quis eorum ſuccedat defuncto in his quæ filio prouenerunt à matre,& ſi iuuenis proſpiceret hãc legẽ diceret per eam quæſtionẽ ſupradictã terminari,quia dicit, q̃ filio defuncto abſq; filiis ſuccedũt aſcẽdentes ordine ſuo, vt primũ pater quã au⁹ ſuccedat in omnib⁹ bonis cuiuſcũq; qualitatis &c. non auus maternus in his quæ filio prouenerũt à matre.Sed quæſtio eſt difficilis ſecũdũ Bar.in.l.poſt dotem.9.col. verſi. quęro quid in dote profectitia.ff.ſolu.matrimo. & ſecundũ Bald. in auth.ſed & ſi quis fi.co. ver.hoc eſt cõſiderãdũ. C.de ſecũ.nup.intantũ q̃ Bar.vbi ſupra.10. col.tenet pro auo materno.qa opinione maiorũ virorũ ius ſuũ fundatur & pro pte filij defuncti eo q̃ per cõſuetudinẽ opinio ſua ſeruatur. ▽ Et primã partẽ pro auo tenẽt Io.Bulga. & Azo.& accurſius quos refert glo.in.l.dos à patre.C.ſolu.ma.& in.d.l.poſt dotem,vbi dicunt q̃ dos quę procedit à patre mortua filia etiam ſtantibus filiis reuertitur ad auum dotãtem per.§.ſileat.l.1.C.de rei vxo.actio.vbi textus dicit quod dos nõ poteſt retineri à marito propter liberos neq; propter impẽſas vtiles vel volũtarias imò reuertitur ad dotantẽ per. d. l. dos à patre.quẽ textum dicunt habere locum etiam ſi ſtant filij,niſi ſit factũ pactum quod mortua in matrimo

Q. uæſtio.

1.Opinio

nio

nio filia cum liberis dos apud virum remaneret. vt in.l.ſi pater dotem.ff. de pactis dota.pro quibus facit lex.ſi iuris.in principio.ff.de in rem verſo.& l.2.C.de bonis quę libe. ☞Iſtam partem tenet etiã Iacobus de Are.in.d.l.poſt dotem.quem ibi refert Barto.& arguit iſto modo.Filia non poteſt plus iuris in aliũ tranſferre q̃ ipſa habet.vt ī regula nemo plus iuris.ff.de regulis iuris.ſed filia erat huius cõditionis q̃ ſoluto matrimonio dos reuertebatur ad patrem.ergo idem in filiisſuis.Propter quam rationem Iacob. de Ra.& Cinus vt refer Bar.in.d.l. poſt dotem.tenent ſupra dictam concluſionẽ, quæ probatur per aliam rationem, quotiens duo participant circa idem debet ſeruari de vno quod de altero.l.ſi de meis cauſa &.l.quem.ff.đ duob⁹ re.l.fi. C.de ſũma tri.& fide ca.ſed patre mortuo conſolidatur actio in filiam,ergo idem in filia mortua vt conſolidetur actio in patrem. ☞Ad idem Azo. in ſumma ſolu.matri circa finem dicit q̃ ſecundum illa tempora filiafamilias non habebat hæredem. vt l.2.ff.de Caſtren.pecu.Pau.de Caſt.cõſi.122.Io.de Imol.in.l.nup.§.quotiẽs.ff.ſolu. ma.Bald.& Paul. de Ca.in.l.ſeniũ.C.qui teſta face.po.dicũt q̃ pater dotans filiã ſuccedit filię in dotẽ deficiẽtibus nepotibus per conſolidationem.ergo non tranſmittit ad filios tanquam ad hęredes.ſed dos reuertitur ad patrem vt.d.l.dos à patre.& lege ſi dotem. C. de falſa cau.adie.l.per Bar.in.l.ſi cum dotem.2.co. in parte extra glo.ver.ſi autem moritur cum libe. & in. d.l. poſt dotem per duas colum.ff. ſo. matrimo. & ibi dicit Bar.q̃ Rofre.in titu.de actio. & ſtipula. pro dote voluit eligere in dubio opinionem ſupra dictorum doctorum quam ipſe etiam eligit Bar.licet de conſuetudine obſeruetur opinio cõtraria. ☞Et facit pro Bar.iſta ratio.maritus vult lucrari pro ſe: & non poteſt quia hoc non dictat lex vel pactũ q̃ liberi ſuccedant matri in dotem.& tunc aut de iure veteri.& non poteſt quia cum deceſſerit in patria poteſtate.vt.l.ſi vxor tua.C.de condi. inſer. pater omnia occupabat iure peculij.☞Aut iure nouo vel nouiſſimo.& tunc cum iſta dos ſit profectitia filia familias non tranſmittit profectitia ad hæredẽ. ſed pater occupat tanq̃ ſuum patrimonium.vt.l. certũ. C.fami.her.tenet Bal.in.d.l.dos à patre.&.l.ī quarta.vltima col.ff.ad legẽ falci. ☞Quod dicit procedere intantum:quia ſi conſuetudo eſſet in contrariũ non prodeſſet quia conſuetudo iſto caſu nunq̃ facit dotem pleno iure matris & profectitia & actio futura eſſet communis patris & filiæ.l.2.ff.ſolu.matri. ☞Et pro iſta parte facit lex quod ſitis.C.de bonis quę libe.vbi dicit Bar.q̃ auus maternus præfertur paterno in dote ab eo profecta.vt vnde dos diceſſit propter liberos illuc reuertatur ex quadam diſpenſatione quaſi ad proprium fontem.& in hoc ille tex.non eſt alibi ſecundum Bar.in.d.l.quod ſcitis.cum quo concor.d.l.10.ti. de las herencias in.§. otroſi.foro.l.& for⁹ municipalis de ſepulueda.lex. 74.lib.3. ☞Facit quod notat ibidem Bar.in autẽ.ita que.C.cõmunia de ſucceſſio. & ſic tenent q̃ pater non ſuccedit filio defuncto in bonis que prouenerunt ei à matre ex dote ſed auus maternus itaq; pater non ſuccedit in omnibus bonis.vt dicitur in. l. iſta. ☞Contrariam ſentẽtiã tenet Mar.antiquus glo ſator in.d.l.poſt dotem in. d.l. dos à matre. dicens. q̃ dos materna debet per maritum pro liberis retineri. nec reſtituitur auo dotanti. vel eius hæredibus.vt in.§.ſui.inſti.de hęre.quali.diffe.& in.l. pater filiã. ff.ad.l. falci.& in.l.ſuis.ff.de libe.& poſthu.vbi habetur q̃ in ſuis dicitur continuari dominium non noua hæreditas prouenire.& ſic tenet q̃ dos materna & alia bona ipſius continuantur in filios.non tamen deuoluũtur ad auum dotantem.l.illam.C.de colla.vbi fertur q̃ in ſucceſſione eſt prima cauſa filiorũ.Pro quo facit tex.in.§.ſi extraneũ. C.de rei vxo.ac.vbi dicit tex.q̃ reſtitutio dotis nõ fit extraneo nec patri dotanti. quia videtur donari ſi filia dotata non eſt in eius poteſtate. ☞Et iſtam partẽ tenent Pe.& Bul.& quidam alij moderni in. d.l.poſt dotem & Cinus in.d.l.dos à patre.Din⁹ in c.quod ob gratiã de regu.iu. in.6.pro quib⁹ facit.l. inter ſocerum in princi.§.cum inter.ff. de pacti.dota.vbi tex.q̃ ſi inter patrem puellę & generum cõuenit vt in matrimonio ſine liberis defuncta filia dos patris reſtituatur id actum inter contrahentes intelligi debet,vt liberis ſuperſtitibus filia defuncta dos retineatur. ☞Item facit lex vxorem.§. ex teſtamento.de lega.3.&.l.3.§.ſed vtrũ.ff.de mino.&. l.Pomponius Philadephus.ff.fami.her.gl.in.l. Lucius Titius.ff.quibus mo. pignus ſolui.&.l.ſi dotẽ C.de fal.cau.adie.& q̃d dicit Bal.in.l. ſatis notum eſt.C.quibus mo. pignus taci.contra.vbi dicitur q̃ pignus eſt proprium patrimonium filię,ergo mater dotem tranſmittit ad filios vt ſuam,neq; deuoluitur ad patrem dotãtem. l.ſi ab hoſtibus. ff. ſolu. matri.☞Itẽ facit pro eis ſequẽs ratio, Dos datur p̃pter onera matrimonij .l. pro oneribus. ff.de iure do.☞Itẽ matrimoniũ eſt fauorabile propter liberorum procreationem.l.1.ff.ſo. matri.ſed onus liberorũ remanet apud patrem,ergo & dos materna mortua matre.l.ſi maritus.ff.fami.her.l. ſi his. §. 1.ff.đ iure do.tenet Saly.& Bal.ī.d.l.dos à patre. Ia co.cin⁹ Bal.& Ang.ī.d.l.poſt dotẽ Bal.ī.d.auth.ſed & ſi qs infine & ī.d.l.2.&.3.C.đ bonis q̃ li.& ī.d.l. ſi dotẽ. ☞Facit.d.l.Põponi⁹ &.d.l.deniq; ī.§. ſed vtrũ.vbi dicitur q̃ dos eſt p̃priũ patrimoniũ filię.et idẽ dicit.l.1.ī prin.ti.11.4.parti.ſed ī ei⁹ patrimonio ſuccedũt filij excluſo auo. auth.de hære. ab inteſt. veni.in princi.colla.9. ergo ſuccedit filius & filio pater nõ auus matern⁹ cum in bonis filiorum q̃p̃ximior in gradu præferatur in ſucceſſiõe p iſtã legẽ cui eſt ſimilis & ita clara in.l.4.ti.2.aliâs titu. de los hæredero.li.4.incipit.la buena de aquellos.

Contra. 2.opi.

☞Preterea lex dicit q̃ iſta dos exiuit de patrimonio dotantis.lege. dedit dotem.ff.de collatio.bono.

☞Item

℣ Item pater & filius cenſentur vna perſona.l.fin. circa finem.C.de impu.& aliis ſubſti. ſed in patrimonio fili ſuccedit pater ſolus non auus maternus
3.opi. per iſtam.l.cũ ſimi.igitur.&c.℣ Alij tamen vt Ludo.in.d.l.poſt dotẽ fuit in tertia opinione . ſ. quod aut dos fuit integre quæſita filię puta perdonationem patris cuius eſt capax.vt.d.l.Pomponius&.l. ſi maritus ad finem.ff.de condi.ob cau.& iſta tranſit ad filos.quod probat per.d.l.poſt dotem ver.ſine liberis à contrario ſenſu. ſicut nos videmus in dote ad ventitia.quia pater ius in ea non tranſmittit ad liberos.l.auus cum gloſſ.ff.de pactis dota. & hoc videtur firmare Bar.in.d.lege.poſt dotẽ. 4 . q. quia in iſta habet hæredẽ.vt ibi per eũ. ℣ Aut dos erat communis patris & filiæ.& tunc ſalua veritate dicit q̃ ſi filij erant pauperes & etiam pater eorum pauper erat adeo q̃ non erat vnde alerentur poterit dos per ipſos retinere ſi enim filia erat viua.dicit Ludo.vbi ſuprà.q̃ poterit etiam conſtante matrimonio in vito auo materno in alimenta liberorum erogare.l.q̃uis.ff.ſolu.matri . ergo multo fortius hoc eis licebit poſt mortem argu . in ſimili inſtituta de lege fu.c.tollẽ.in fine &.l.1. eodem tit. C.& pro eo facit quia in ſubſidiũ nepos habet ius petendi alimenta ab auo materno. l. non quemadmodum &.l.ſi quis à liberis.§.item dicimus. ff. de libe.agnoſ.ergo multo fortius habet ius excipiendi argu.l.1.§.his autem.ff.de ſuperfici. ℣ Veruntamen eſt q̃ iſta vltima opinio.do . Ludo. in vltimo mẽbro nõ placet Bar.in.d.l.poſt dotẽ: q̃a aliud eſt alimẽta mẽſtrua vel aĩa petere iuxta.l.fi.ff.de libe. ag.cũ ibi notatis.&aliud q̃ habeãt dotẽ quæ ſibi nõ
4.opi. debetur.℣ Põt etiã in hoc dari quarta opinio q̃ poteſt colligi ex his quæ dicunt doctores vbi ſupra vt enim exprimitur pactum de lucrãdo quia actũ eſt expreſſe q̃ ſtantibus liberis premortua vxore vir lucretur dotem & tunc iſta dos & alia bona efficiuntur patrimonium lucrantis.vt authen.de nuptiis.§.ſoluto inprinci. collatione. 4. & ita dos remanebit penes maritum quaſi vir eam lucretur ex pacto expreſſo.vt.l.23.ti.11. quarta partita &. l. ea morte. C.de pactis conuen.& authẽ.de equali. do. §.hoc igitur & ſic intelligitur.l.filiæ.ff. de repudiis in eo quod dicit tex.diuertet vt lucrum viro afficiat tenet Bal.in.l.2.C.de bonis q̃ę libe.Ricar.mala.& Cinus in adi.in.d.l.inter ſocerum.§. vir dotẽ ff.de pactis dota.refert & ſequitur Bal.in.d. authẽ. ſed ſi quis.3.co.verſi.modo contra iſtud oppono& in.d.l.dos à patre ver.ſi autem dos retinetur. quod prodeſt ſcire ſi q̃eratur an pater habeat vſum fructum tantum & propter alia multa quæ occurrũt. ℣ Iſtud etiam dicimus in auo qui ex pacto recuperat pro ſe.puta ſi pactum fuit appoſitum q̃ etiã liberis ſtantibus dos reſtituatur.quia tunc agitur ex pacto vt ſupra aut enim eſt tacitum pactũ de lucrãdo ſumptum à contrario ſenſu ſtipulationis vt ſi pater ſtipulatur ſibi dotem reddi in caſu nõ exiſtẽ tium liberorum:& tunc ſtantibus liberis ſecundũ Bal.vbi ſupra ſequitur neceſſario.q̃ illa tacita puriſio cõcernat lucrum viri ſimpliciter tenet Bal . vbi ſuprà & Pau.de Caſt.in.d.l.ſi cum dotem in prin. & ita intelligunt.d. legẽ inter ſocerum in princ. & d.§.cum inter.&.d.lege ſi cum dotem ſecundũ veram lecturã iſtud etiam tenet Bal.in.d.l.ſi dotem in fine idẽ Bal.& Ange.in.d.l.ſi cum dotem & in . d. lege.dos à patre ver.ſi autem dos &.d.l.2.C.de bonis q̃ę libe. ℣ Sed Bar.in.d.l.ſi dotem & in.d.lege ſi cum dotẽ.2.col.ibi. opp. extra glo . & aliis quos ipſe refert tenent q̃ iſta tacita prouiſio non concernit lucrum viri.ſed maritus retinet dotẽ pro liberis.l. Luci⁹.ff.de hęre.inſti.iſtud ſi bene ponderetur tenet Bal.in.d.l. ſi dotem in fine ibi contrariũ videtur in quo reſidet & in.d.l . ſi cum dotẽ & ibi Angel.& ego in hoc articulo ſto cum Barto.quia ſi inter ſocerum & generum ſtipulatur ſuper dote q̃ patrimonium vxoris ẽ ſupra bene apparet & maritus qui eius perſonam repręſentat pro ea videtur contrahære cum ſocero.aliter non ſeruaretur equalitas inter eos.quod eſſet cõtra dictam authẽ.equalitas.C.de pactis cõuẽ.& authen. de qualita. do . §. hoc igitur colla.7.& hoc argumentum à contrario ſenſu non eſſet efficax nec validũ in iure contra ſocerum & in præiuditium filiorũ. ℣ Pro quo facit ſingulare conſilio Oldra. 132.dicens q̃ ſi pater dotat filiam & paciſcitur dotem ſibi reſtitui ſi filia ſine filiis moriatur q̃ videtur donare filiis filie non pro ſe ipſo retinere vel acquirere. Idem ſi maritus ſtipulatur in caſu ſupradicto quia videtur ſtipulari pro liberis non pro ſuo lucro.ſed hodie hos caſus reperies deciſos per legem.23.&.30.ti.11.quarta partita. Ideo vide ibi . ℣ Aut nulla ſtipulatio interuenit tacite nec expreſſe ſed data fuit dos ſimpliciter per patrem genero & iſte eſt caſus noſter dubius & ſubtilis ſuper quo laborat tota ſchola legiſtarum. vt patet ex ſupradictis.& vere de duab⁹ cauſis q̃ę ventilantur in curiis iſtius regni vna eſt iſta.an & q̃n bona deuolantur ad radici. i . ad proprium fontẽ vnde exierunt.ſed hodie ſatis p leges iſtius voluminis duobus mediis terminatur . primo quia filia per matrimonium legitime & ſolemniter contractum efficitur ſui iuris vt.l. fi.ti . delos pleytos que deua. o non fol.le.& ſtylo.l.107.& infra lex.47.cum aliis.Sed dato q̃ ſit in poteſtate vel ſui iuris etiã profectitiæ mortua matre debet remanere pœnes maritum proliberis ſuis tanq̃ pro hęredibus matris.non tamen deuoluitur ad auum nec ad alium dotantem.vt dicit tex.in.d.l. 27. in parte otro ſi dezimos & lex.30.eo.titu.in prin.vbi dicitur q̃ tunc mortua in matrimonio filia dos reddit ad patrem dotantem quãdo moritur ſine liberis. ergo ſi cum liberis erit contrarium. Item dicitur ibi q̃ maritus non lucratur dotem proſe propter liberos & pater ex.l.illam. C.de colla.& in dicta l. dos à patre & vtrobique ſcribentes & in hoc quaſi omnes

Hic intrat quæſtio principalis.

Nota. mnes concordant. ℣ Sed nūquid iſta bona dotalia pueniāt ad filios ḋ iure:an ḋ cōſuetudine generali. Bar.& alij in.d.l. poſt dotē.tenēt,ꝙ vadūt ad filios ex conſuetudine generali. ℣ Ex quo ſi eſſet verū in

Inferē prīo fertur,ꝙ filij defuncti hæreditate non adita,dos de uoluitur iure hęreditario ad alios hæredes matris: neq; pater poterit eam retinere,taliter,ꝙ ius patris

Inferē ſecūdo. pēdet ex aditione hæreditatis. ℣ Itē infertur,ꝙ ſi filius repudiauit hæreditatē,aliās bona matris dotalia,ſuccedit auus maternus,vel alij coniūcti ex parte matris,defuncto auo:nō pater ḋ funcți,vel eiꝰ hæredes. vt tenet Bal.in.d.authē. ſed & ſi quis.pe col. in fine.ver.& ſimiliter venirēt. ℣ Infertur & tertio,

Inferē. tertio. ꝙ ſi tractaretur de ſucceſsiōe aui materni,nō imputaretur dos materna in legitima filij, ꝙa illā habuit à matre,nō à patre matris,à quo conſuetudo auferetur.quod eſt notādū,ſi eſſet verū,& hic nō examino, ꝙa dixi in.l.29.infra.ſup parte.la dote. ℣ Tñ licet Bar.& alij in.d.l.poſt dotē.tenēt ꝙ dos materna vadit ad filios ex cōſuetudine generali,tene contrariū:imò vadit ad filios de iure tanq̄ ad hæredes matris:& eis mortuis,vadit ad eorū patrem in defectu deſcēdētiū, ſi filij fuerūt baptizati,& vixerūt per tēpꝰ.de quo in.l.13.infra. ¶ Ad quod probādum primò facit regula, de qua in.l.in ſuis.C.de legitimis hære.& inſti.de hęre,quali. & diffe.§.ſui.cum ſimi.vbi dicitur,ꝙ in ſuis dicitur continuari dominiū,nō noua hæreditas,ꝓuenire. ℣ Secūdò iura proclamāt per totū.de ſuis & legi.hęre.ff.& C.et.l.1.ti. delas herē.fo.l.&.l.3.& quaſi per totū.ti.13.6.parti. &.l.2.tit.2.li.4. foro iuzgo. q̄ incipit.enla heredad. ꝙ parētū hęreditas vadit ad filios & alios deſcēdentes de iure:& nō ſolū de iure gentiū ꝓ d.iura & authē.de hære.ab inteſta.veni.in princi.colla.9.&.l.ſi mater.C.de legitimis hęre.ſed de iure diuino & nāli.vt in.§.fi.17.q.4.&.c.iꝰ naturale.1.di.cū multis ſimi. Et cōtra Bar.eſt tex.ſatis apertus in.l.iſta.inquātū dicit,ꝙ aſcēdētes ordine ſuo.i.pater & mater ſuccedāt ſuis deſcēdētibus in oībus ſuis bonis.ſ. vnde cūq; eis,ꝓuenerint,niſi cōſuetudo ſe habeat in contrariū.puta,ꝙ bona deuoluātur ad radicē. taliter,ꝙ ceſſante conſuetudine,bona nō deuoluūtur ad radicē: ꝙa caſus exceptus firmat regulā in cōtrariū. vt l.qſitū.§.deniq;. & ibi Bar.ff. de fundo inſtru. &.l. nā quod liqdē.i.fine ff.ḋ penu.legal.&.l.legata inutiliter, in prin.& ibi Bar.in fine. de lega.i.cū ſimi. ¶ Tertiò verū eſt, ꝙ ſuitas operāt aditionē.tenet Oldra.cōſi.20.incipi. qdā habēs matrē. & Bar.in.l. vētre.3.col.in princi.ver.ex illa ꝓte.ff.de acq.hęre. Pau.de Ca.in.l.3 C.de iure.deli.ibi Bar. in ſecūda. opp.vbi Alex.etiā.Itaq; ſi hęreditas materna à iure trāſmittitur in filios,trāſmittitur nāq; ḋ filiis in patrē,nō adita,ꝙa ſimiliter trāſmittūt paternam ad matrē.vt ꝓ Bal.in l.Lucius.ff.de.iure fiſci,& in.l. hęreditas.§.filiꝰ.ff.de caſtrē.peculio.ꝓ Bald.in.l.1.C. de his q ante aper.tabu. & in l.ſi infanti.C. de iure de li.doctores in.l.apud hoſtes.C.de ſuis & legi.hęre. glo.& Bar.in.d.l.ſi infanti.4.col. ¶ Intantū,ꝙ etiā filiꝰ emācipatꝰ q decedit viuo patre,trāſmittitur cū hæreditatē etiā maternā,nō aditā & relictā,ſub cōditiōe emācipationis. Tenet Bal.in.l.filiꝰ.in fi.ver. ſed qd ſi pater.C.de inofīū.teſtamēto.Bar.in.d.l.vētre.& in.d.l.prima. vbi vide omnino.C.de his q ante aptas tabu. ¶ Præterea ſicut hæreditas aſcendētium etiā nō adita trāſmittitur ad deſcēdentes etiā nō ſuos ꝓ titulū de his q ante aper.ta. vt ibi per Bar.& in.d.l.vētre.ſic hæreditas matris,q̄ ꝓuenit in deſcendētes ꝓ filiū,trāſmittitur in patrē:& pater tranſmittit eā vt ſuā in ſuos.vt per Bal.& alios in.l. auia.C.de iure deli.licet regulariter hæreditas non adita nō trāſmittatur.l.3. &.l. quoniā ſororē.C.ḋ iure deli. Et bene facit dictū Barto.in.l.gerit.6.col.in prin.ver.venio ad q̄rtū principale.ibi, probo per caſum.& ſi.col.ver.ad tertiū.ff.de acq. hæredi. ꝙ ſi maritus nō reſtituit dotē vxoris pręmortuæ ſupſtiti filio:ꝙ mortuo filio,nō tenetur eā reſtituere hæredibus vxoris,ꝙa videtur eā adiiſſe pro ſe nō reſtituendo.l. ſi peculiū.§.ſicut aut. ff.de peculio lega. licet Bal.cōtra in.l.cū antiqoribus.1. col.ver.& per hoc infero.C.de iure deli. Attñ pro Bar.facit.l.ſi.C. de bonis quæ libe. vbi dicitur,ꝙ ēt ignorante filio pater videtur gerere pro hærede:& p̄ſumitur habere animā adeūdi,eo ꝙ nō reſtituit. ℣ Si.n.p̄ſumitur animꝰ,p̄ſumit aditio,ꝙ nō pōt fieri citra ius & nomē hęredis,vt ꝓ.Bal in.l.ſi certis ānis.2.col.ver.hoc probatur.C.de pactis. ℣ Itē repudiatio,ꝓbat ꝓ non factū.l.recuſare.ff.de acq.hære.ſecūdum intellectū Iaco.de are. ergo & aditio,ꝙa pari paſſu ābulāt, vt ꝓ Bar.in.d.l.gerit.2.col.in prin. Igitur ſi vera eſt cō cluſio Bar.ſeqtur neceſſariò,ꝙ ſi hęreditas eſt lucroſa,& vno momēto retinetur ꝓ p̄rem,ꝙ nō reſtituitur,videtur eā adiiſſe noīe filiorū:& eis defunctis, nō tenetur eā reſtituere auo materno,vel eius hæredibus. ℣ Contra quē dicit Bal.in.d.l.ſi certis annis. ſi.col.ver.ſed iuxta p̄dicta q̄rit.& in.l.1.10.col. ver. circa octauū capitulū.& in.ver. pone pater dotem vxoris.C.q admitti.et in.l.nō hoc.C.vñ cog.ſi.col. ibi ꝓ hāc legē videtur terminari queſtio.& ī.l.pe.§. ſi ſeruꝰ.ff.ſo.ma.&in.d.l.dos à patre. circa ſi.ꝙ nūquā p̄ſumitur aditio,niſi ꝓbetur ꝓ aliqua ſigna vel indicia taciti facti:cū ceſſatio reſtituēdi poſsit fieri citra ius & nomē hæredis:& ſi hæreditas eſt dānoſa,implicaretur oneribus hæreditariis ſolo ſilentio: qđ eſſe nō debet. ℣ Itē,ꝙa aditio ſecūdū Bal.vbi ſupra,eſt ēs:ſz ſilētiū nihil eſt:& ī tacēte repit media iuris diſpoſitio.ſ.deliberatio.& in aditiōe hæreditatis req̄rūt duo.ſ.actꝰ & volūtas.l.potuit.C.ḋ iu.deli. Itē dicit,ꝙ oīs actꝰ ḋ mūdo duobꝰ pficit.ſ. volūtate & iuris autoritate.l.cū te.C.ḋ dona.āte nup.& ꝙ abſtinēs ſeu ſimilis nihil gerit.facit.l.2.C.ḋ ſerui.&aq̄.

Adde Ad idē Boetius dicit,ꝙ duo pficiunt actꝰ humanos.ſ.poteſtas, & volūtas, q̄ ſunt humanorū actuū radices & perfectiones.vt dicit etiā Bal.in.c.cū ſuper abbatia.de

officio

officio dele. & in.l.omne verbū. C. cōmunia dele. ¶ Sed Aristotiles dicit, q̄ sunt tria. s. scientia, potestas, & voluntas. vt refert etiam Bal. in.l.cum testamētum. C. de iuris & fac.igno. & Matthæ. de Afflictis dec. Neapo. 3 5.nu.7. Itē sola volūtas adeundi in corde retenta nihil operatur. d.l. gerit &. l.cū bonis eo.tit. & d. l. potuit. animo vero cogitari seu volūtas adeūdi in corde retēta est sicut posthumus in vtero qui si non nascitur nihil est.l fi. C. d̄ post.her.inst. vel ex hęre.tenet Bal. in.d.l.1.col.8. circa secūdum. C. qui admi. ¶ Quod dicit verū nisi diu vel decennio tenuerit argu.tex. in.l.si filius. C. de pet.hęr. q̄ ex lōgo tēpore p̄sumitur quis tenere titu. pro suo. ac ēt velle iure ppetuo possidere ar.tex in.l.siquis diuturno. ff. si seruus ven. & l.qui in aliena. ff. de acqui.hære. notatur in. l.pe. C. cōi diui. ▽ Vel nisi per alias cōiecturas probetur de mēte. l.si p̄terit⁹. ff. de cōtra ta. l.si filius. ff. d̄ iureiu. tenet Bal. in.l nō hoc. C. vnde cogna. & in.d.l.1. C. qui admitti. sed tu vide Pau. in.d.l. cum antiquioribus. vbi dicit. q̄ istę rationes Bal. nō obstant. q̄a Bar. vult induci aditionem quādo ipse vel eius hæredes asserit aditionē esse inductam: secus si neget ne sibi feratur p̄iudiciū. et ita intelligit. quod dicit Bal. & istud voluit tenere idē Bar. in l. ex annuo. ff. de dona. inter virū & vxo. in quæstiōe debitor in diē. vbi dicit. q̄ tunc pater videtur adire retinēdū q̄ retinet p̄ filio infante. secus si pro maiore. idē tenuit Bal. in.d.l. nō hoc. & Io. de Imo. in.l. recusari. ff. d̄ acq.hęr. Lu. Ro. in.d.l. gerit. idē Bal. cō. suo incipi. allegationes supra factas. ▽ So. Non obstant motiua Bal. in cōtrarium inducta: quia est verū q̄ nō p̄sumitur aditio in p̄iudicium filiorū. vt tenēt Bar. & Bal. in.l.1. C. si vt se ab hære. absti. & in. l. necessariis. C. de acqui.hære. glo. in auth. vt hi qui perhibēt se habe. obli. res mi. §. quod aūt colla. 6. & in suis ff. de libe. & posth. sed in fauorē tacētis taciturnitas operatur cōsensum. l.2. §. volūtate. ff. solu. ma. c nōne. de p̄su. c. qui tacet. de regulis iuris. li. 6. ▽ P̄terea aditio nō est opera secūdum Bald. in.l. liberti. 2. col. ver. nūc esset dicēdum. C. de ope. liber. 2. sed est potētia adeūdi nō impedita i actū volūtatis declaratum deducere. vt probatur in.d.l. gerit et in.l. pro hærede in p̄ici. & in §1. eo. tit & insti. de hære. quali. & dife. §. fi. igitur sufficit solus animus declaratus, vt quia ipse vel eius hæredes dicūt aditionem fuisse inductā vel eam adiuisse. & de multiplici animi declaratione vide per Bar. & doctores in.d.l. gerit. 2. col. Idcirco hæreditas materna quę filio prouenit si est lucrosa videtur adita per patrem pro filio et eam retinēdo videtur eam adijsse pro se. excluditq; auū maternū in successione ei⁹. ▽ Restat igitur p̄stare respōsum ad iura in contrariū inducta p̄ Ioan. Bar. & alios in quęstione p̄cipali. in di

caso que los dichos descendientes no tē gan[x] hijos o descendientes legitimos o que ayan derecho[y] delos heredar.

ctā. l. post dotē. & breuiter respōde ad. l. si de meis supra allegata. quæ dicit q̄ qn duo participāt circa idē debet seruari de vno quod de altero. est verum quādo in vtroq; est eadē ratio. vt. l. illud. ff. ad legē aqui. sed isto casu non est ratio, igitur nec idē ius debet esse. ▽ Item in. §. si leat matrimoniū fuit solutū diuortio, ideo maritus nō potuit dotē retinere. vt ibi per gl. ī pte ob liberos. & ibi Bal. & tex. p̄bat inquātū dicit circa vxoris excogitēt & ibi sine culpa mulierū solutū fuerit matrimoniū. meli⁹ i.l.30. tit.11.6 pti. ▽ Itē lex certū loqtur in mero peculio nō ī dote. vt ibi p doctores & Bal. ī.l. si dotē. ▽ Et. d.l. si dos & l. si dotē loquūt in casu nō existentiū liberorū. ▽ Itē. l.2. de bonis quę libe. loquitur quādo matrimoniū fuit solutū diuortio. vt ibi sci. ▽ Et. l. qd̄ scitis. loqtur filio familias et lucris nuptialib⁹ q̄ liberos suos habet hæredes: & dicit q̄ si liberi decedūt au⁹ matern⁹ retinet p̄prietatē sed paternus vsum fructū & ita ibi est quęstio inter auos: nō inter patrē & auū maternū. vt p Bal. ibi. ver. & tūc ego q̄ro et i.d.l.2. et ita loqtur. l. fo. ti. delas herē. fo. le. q̄ lex. vt superi⁹ dixi cessante statuto nō p̄cedit p legē p̄titę. Erit itaq; cōclusio etregu. q̄ etiā in bonis ex materna linea quæsitis pater succedit filio d̄ iure. excluso auo materno. ▽ Fallit primo vbi forus municipalis cōsuetudine approbat⁹ aliud disponit. vt in fine isti⁹ legis dicitur. ▽ Secū do fallit si au⁹ stipulatus est dotē sibi reddi etiā defunctis liberis post matrē vt patet ex supra dictis. v ¶ De qualquier calidad. quæro qd sit qualitas & quid substātia: & quid natura. ▽ Dic quo ad primū, q̄ qualitas est aliq̄d ponere ineſſe p̄ter substantiā vt p. Bal. in.l. ea quę. 7. q. C. de cōdi. inde. & in.l. 2. col. 1 ver. sed si est totū. C. de re iudi. & in. l. vña. 8. col. ver. vnde aduerte q̄ substātia. C. de cōse. vbi dicit q̄ substātia est. quę simpliciter p̄fertur: & qualitas q̄ vltra proceditur. ▽ Vel aliter dic q̄ qualitas est adiectio ad substātiā. & sine substātia qualitas esse nō potest. l.2. ff. d̄ vsufr. tenet Bar. i.l.1. in fine eo. tit. taliter q̄ si substantia non est certa: qualitas certa esse nō potest. tenet Bar. in.l.1. col. prima ad finē. C. de ope. liber. ¶ Itē natura est quid à princi. cō nexū non per accidēs subsecutū. notatur in. l. certi conditio in prin. ff. si certum peta. & in. l. si vnus. §. pact⁹ ne peteret. ver. q̄ etiā in spēciē. ff. de pactis. igitur potest dici, quòd natura est qualitas innata à princ. generationis ex qua virtutis act⁹ p̄ficiscitur & semper ineſſe videtur, vt in. c 1 de feu. nō haben. p̄pter natu. & in c.1. §. p̄terea qd sit inuesti. tenet Bald. in prooemio feudo. 4. diuisione.

Regula.

So. 1.

Adde. Idē dicit And. Si. in. c. in præsentia. 51. col. de p̄batio. circa finē. ¶ Et nota inquātā ista. l. dicit. de qualquier calidad, q̄ q̄cunq; lex, vel statutū loqtur de qualitate

litate dēt qualitas,ꝓbari, aliâs agens ſeu fundans ſe ſup lege,vel ſtatuto dēt articulare & probare qualitatē de quo loquitur ipſa lex.ita dicit notāter Ang. in.l.vel negare.ff.q̄mad,teſta. aperian.plenè Hippoly.de Marſiliis ſingulari ſuo.187.dixi in.l.70.in glo.ſuper parte patrimonio.& in.l.80. ifra glo.12.ver.quęro maritus.℣Pone exemplū homo,equs,dom⁹,terra,ſunt ſubſtātia:quia non recipiunt à principi.in ſuo eſſe formali qualitas ēilla q̄ ſubſequtur:puta qa homo ē liber,ſeru⁹ vel vaſſallus,miles,nobilis,vel doctor.qa homo ē ſubſtantia, miles vel doctor ē qualitas.℣Itē dom⁹,terra,equ⁹.&c. ſi datur in dotē.vel in donationē,vel in feudū dicitur dom⁹dotalis,aut đcimalis vel paraphernalis.terra n.ē ſubſtantia.dotalis,vel paraphernalis,ſeu decimalis eſt qualitas℣Itē res dicitur mobilis,īmobilis, caſtrēſis,& quaſi caſtrēſis,patrimonialis, & iſtud nomē patrimonialis ſupimpoſitum dicitur qualitas. Idē dicim⁹ in delictis.quia qualitas delicti dicitur oē id qđ alterat delictū vt furtū.&c.qa furtū ē qualitas.tenet Bal.in.d.l.ea q̄.7.q.C.de cōdi.inde.℣Et ex his remanet vera cōcluſio quā tenui in ꝑte.en todos ſus bienes ſupra ꝓxima.ſ.ꝙ pater ſuccedit filio defuncto ſine liberis in oīb⁹ bonis, tā maternis q̄ caſtrēſib⁹.&c.qa dicit cuiuſcūq, ſintqualitatis.℣Et nota vnum ad ſupradicta,ꝙ qualitas rei pōt mutari mutatione perſonę.& in aliud corpus bonorū trāſferri.natura etenim vel ſubſtantia rei nō poteſt mutari mutatione ꝑſonæ.vt ꝓ Bal.ī.l.illā.ver.ſed reuoco in dubium.C.de colla.nā domus data in dotē tāto tēpore dicitur dotalis,quādiu eſt penes vxorem dotatā.ſi tñ vēditur alicui domus, q̄ ante erat dotalis,mutatione ꝑſonæ mutat nomē,ius,& priuilegiū dotis.tenet Bal.notanter in.l.1.C.ſine cēſu.vel reli. & in.l.2.ff.ſolu.matrimonio.& ſic mutat qualitatē, nō rei naturā vel ſubſtantiā.Idē dicimus de fundo patrimoniali:qa dicitur patrimonialis, quādiu eſt penes aliquē de familia:ſed ſi alienatur extra familiam,deſinit eſſe patrimonialis.argu.tex.in.l.gerit.in fine.ff.de acqui.hære.Tenet glo.in.c.licet.đ ſepultu.li.6.legitur & notatur in.l. vnū ex familia. *Inferī.* de lega.2.℣Ex quo infertur vnū mēti tenendū, ꝙ fundus patrimonialis,q̄ poteſt retrahi pro tanto ꝓ illos de familia per.l.13.ti.delas vendi.& comp. ſole.intelligitur quando fūdus nūquā exiuit de familia.Si tñ exiuit,non poteſt retrahi pro tanto, qa nō dicitur fundus patrimonialis,vt dixi,ex quo ſemel exiuit de familia:eo ꝙ mutauit naturā mutatione ꝑſonæ.glo.eſt notanda,q̄ hoc dicit licet ꝓ alia fundamenta in.d.l.13.in parte de patrimonio. Item bona defuncti ante aditionem dicūtur hæreditas defuncti:ſed poſt,dicuntur bona hæredis.tenet glo. in. l. ī.§.veteres.ff.đ acqui.poſſe.Bar.in.l.ꝓ ſeruū.ff.đ ac qui.hære.Pe.de ancha.in.c.canonū ſtatuta.ver. ſed pone ꝓ ſtatutū.de cōſti.li.6.Bal.in.l.ſi mī. in fine. C.de ſuis & legitimis hære.℣Et qđ dixi de bonis decimalibus & eccleſiaſticis ꝙ dicuntur bona eccleſiaſtica & decimalia dum ſunt penes eccleſiam vel eccleſiaſticā ꝑſonā:& ſi alienātur perdunt nomē & priuilegiū rerū eccleſiaſticarū,qa mutāt naturam mutatiōe ꝑſonæ. vt ꝓ Bald.in rubrica.C.de vſuris.4.q.ver.mutatione ꝑſonæ.ꝓ.l.1. C.de imponenda lucratiua deſcriptiōe.li.10.& ꝓ legem licitatio.§.fi.ff.de publica.Bar.in.l.paulus.in fine. ff. de acq.hęre Sequitur neceſſariò, ꝙ iudex eccleſiaſtic⁹ nō cognoſcit de his bonis, niſi cū ſūt penes eccleſiam ſeu eccleſiaſticā ꝑſonā.Si tñ alienātur in ꝑſonā ſeculārē,cognoſcit ſecularis. Quod habui in facto & obtinui cōtra quēdā conductorē vel emptorē redituū eccleſiaſticorū, q̄ cōueniebat emptores fructuū corā eccleſiaſtico iudice poſtq̄ fruct⁹ fuerunt effecti ſui:& inſtabā, ꝙ puniretur in amiſſiōe cauſæ iuxta formā tex.in.l.3.ti.delos juyzios.li.ordina.& vide qđ latius dixi in.l.13.in ꝑte.24. horas. ver.ex quo infero infra. ¶ Sed q̄ro iuxta p̄dicta, an qualitas rei dotalis,vel decimalis, & ſic de aliis rerū qualitatib⁹,poſſint tranſinitti. Tenę ꝙ non:qa ſolūmō illa tranſmittuntur,q̄ habent eandem ſubſiſtentiā in ſeipſis ꝑſona mutata,ſicut nō mutata. Tenet notanter Bal.in.c.1.§.marchio.ver.extra nota.đ hisqui feudū dare poſſunt.vſi.feu.Ratio quare nō tñ tranſmittūtur rerū qualitates eſt, quia tranſmiſſio eſt q̄dā ſucceſſionis,progatio eiuſdē naturæ & formæ.l.1.C.de his q ante aper.tabu. Tenet Bal.in. l.cū proponas.2 col.ver.ſecunda trāſmiſſio.C.đ hęre.inſti.ſed qualitas rei,vt ſupra dixi,nō habet eādē ſubſiſtantiā in ſeipſa ꝑſona mutata ſicut nō mutata,ideo non tranſmittitur.Ipſa tñ res dotalis vel eccleſiaſtica poteſt traſmitti.ſed nō qualitas.vt per Bal.ī.d.l.cū pponas.et ī.d.l.ea q̄.℣Qđeſtverū,niſi fiat trāſmiſſio đ re eccleſię ī eccleſiā,vel res dotalis đtur in dotē.vt.l.53.infra.&.l.9.ti.11.quarta partit. x ¶ Hijos.qa in ſucceſſione prima cauſa eſt filiorū.l.3.ti.13.ſexta parti.authē.in ſucceſſiōe.C.de ſuis legitimis libe.& in corpore vnde ſumitur in auth. de hęre.ab īteſta.veni.§.ſi igitur.coll.9.cū ſimilib⁹. y ¶ Delos heredar.vt ſūt filij naturales tātū: q excluſis aſcēdētib⁹,ſuccedūt matri ex teſtamēto,& ab īteſtato:pri vero ex teſtamēto.l.9.cū ſe ſeq̄nti ifra. z ¶ Enla tercera ꝑte.Iſtđ eſt i⁹ nouū:aſcēdētes tñ extra liberos diſponūt đ qnta ꝑte tātū bonorū ſuorū.l.9.ti.đlas mādas.fo.le.l.18.cū aliis infra.

ꝙ ¶ Por ſu alma. Ex hoc infertur,ꝙ impenſæ funeris ſunt deducēdę de tertio bonorū in caſu iſtius legis:cū de reliquo deſcendentes non poſſint diſponere,tanq̄ de legitima aſcendentiū.l.30.infra.

& ¶ El

Inferī. etiam.

q̄ ᶻenla tercia parte de ſus bienes puedā diſponer los dichos deſcēdiētes en ſu vi-

¶ Pero bien permitimos que no embargante que tengā los dichos aſcēdientes

& ¶ El fuero dela tierra. quia ius ſpeciale derogat generali totius regni patet ex lege iſta. Tenet Inno. in. c. 1. de reſcr. ¶ Hinc dicit. do. doctor d̄ pala. in introductione. c. per veſtras. de dona inter virum & vxorem. 4. co. in fine. q̄ ſtatuta & conſuetudines particulares vicūt leges ciuiles imperatorum & iura cō ſultorū. l. de quib⁹. ff. de legibus Traditur in. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. & . c. fi. de conſuetu. & hoc argu. à maioritate rationis: quia ſi ſtatuta & conſuetudines particulares vnius loci vincunt iura regni. vt hic eſt tex. & iura regni vincunt leges imperatorum, vt dictum eſt, à fortiori dicta ſtatuta vincunt leges imperatorum. Quia ſi vinco vincentē te. &c. ¶ Et nota, q̄ forus iſte, maximè in bonis immobilib⁹, viget in toto regno: puta q̄ bona immobilia deuoluantur radici. Qui forus primitus habuit ortum à villa Sepuluedę: deinde Molinę: & inde ſparſus eſt quaſi per totum regnū. ℣ Sed pone, iſta lex dicit, q̄ aſcendentes ſuccedunt deſcendentibus in omnibus bonis, prēterq̄ in ciuitatibus & locis vbi ſtatuta dicunt, q̄ bona deuoluantur radici, nunquid intelligantur tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato. Reſpondeo, q̄ ita debet intelligi, ſicut obſeruatur. Nam lex iſta dicit, q̄ recipit intellectū & robur ab eius obſeruātia. Et idem dicunt doctores & Barto. in dicta. l. omnes populi. & glo. notabilis in. l. 10. ti. 11. tertia partita. dixi in. l. 1. ſupra. vbi bonus tex. ad hoc prope medium. ℣ Si tamen eſt dubium de modo obſeruandi, poteſt dici, q̄ intelligitur tam ex teſtamēto, q̄ ab inteſtato, argu. ſumpto à contrario iſtius legis vt per Bal. in. l. conuenticulam. 2. col. ver. item eſt argumentum à contrariis. C. de epis & cle. & in . l. eam q̄. 10. co. ver. itē dubitatur. C. de fideicom. ſi enī ceſſante ſtatuto aſcendentes ſuccedunt deſcēdentibus ex teſtamēto & ab inteſtato ordine ſuo: ſic ſtāte ſtatuto, q̄ bona deuoluātur radici, debet intelligi tam ex teſtamēto, q̄ ab inteſtato. ℣ Sed Bal. in. l. in ſucceſſione. 1. col. in fine. C. de legitimis hære. ait ꝙ ſtatutū diſponens q̄ vir aut agnati ſuccedāt vxori, debet intelligi ab inteſtato, nō ex teſtamēto. Add, q̄ iſta opinio eſt magis vera, & eam approbat cōſuetudo, ne priuet eū à teſtamēti factione. Idem Bal. in. l. pro hæreditatis. 3. col. ver. ad euidētiā eſt ſciendum. C. de hæredi. actio. & in. l. fi. col. 3. ver. ex hoc articulo. & ibi Bar. 2. col . ver. pro hoc induco ad q̄nem. C. de pactis. dicunt, q̄ ſi ſtatuto cauetur, q̄ filia nupta extra territoriū nō ſuccedat, intelligitur ab inteſtato, nō ex teſtamēto: qa ſtatuta debent intelligi ꝙpriè & ſtrictè. l. quicquid aſtringēdę. & ibi docto. ff. de verbo. obli. & l. 2. ſ. is q̄ nauē. ff. de exerci. quod non.

Qō.

Nota.

da o hazer qualquier vltima voluntad ? por ſu alma, o en otra coſa q̄l quiſierē: lo qual mādamos q̄ ſe guarde, ¶ Saluo enlas ciudades, villas, y lugares do ſegun & el fuero dela tierra ſe acoſtumbra

Adde. Et nota, q̄ ſi pater dotauit filiā ſuam de propriis bonis ipſius patris iuxta formā textus in. l. ſi pater. C. d̄ do. ꝓmi. et. l. 53. in. ſ. pero ſi el padre ſolo. ifra. & filia dotata deceſſit ſine liberis, ſuccedet pater ſolus, nō mater, ſtāte foro, de quo in. l. iſta. & etiā nō ſtāte foro. ſecūdū. textū vnicū & ſingularē in l. q̄ ſcitis. 2. reſpōſo. C. de boniſque liber. ſecūdum Bar. ibi & ī l. poſt dotē. ff. ſo . ma. ¶ Itē ſi filia renūciauit ī manib⁹ patris ſucceſſioni paternę: etiā ſi cum iuramēto intelligitur ab inteſtato tantū, ſi tñ eſt inſtituta à patre, admittitur ad ſucceſſionē, nō obſtāte renūciatione. quia aliās patri auferetur libera facultas teſtandi. Ita Bal. in. l. pactū. 6. q. C. de collatio. Idē Bal. in. c. ad noſtrā. de iureiu. Sali. in. l. pactū C. de pactis. Imol. in. l. q ſupſtitis. ff. de acqui. hære. Pau. de Caſt. in. l. fi. 4. co. C. de pactis . Oldra. vltra alios conſilio ſuo. 294. vbi vide. ¶ Vnum tamē tene iuxta iſtā ꝓticulā, ne decipiāris, q̄ ſi cōtra forū ſunt, ꝓplatæ duæ ſententiæ conformes iuri coī, derogatur forus, & ipſius obſeruantia. vt. l. 5. ti. 2. prima ꝓtita. vel ſi forus nō fuit admiſſus. vt ibi. ¶ Quęro quid dicendū, ſi in loco vbi agitur de bonis deuoluēdis radici nulla eſt cōſuetudo, nūquid debet obſeruari cōſuetudo locorū vicinorū. Videtur q̄ ſic ꝙ textū in. c. cū olim. de cōſue . ℣ Iſtā quæſtionem habui in facto, & cōtrarium iudicaui in cauſa ad petitionē comitis de Priego, his fūdanētis. ℣ Primò, quia negari non pōt, quin iſta conſuetudo ſit cōtraria iuri coī, quo cauetur, q̄ aſcendētes ſuccedant deſcēdentibus. vt iſta lex dicit. & l. nam & ſi parētes ff. de inofficio. teſta. cū multis ſimilibus Et diſpoſitio q̄ non ſuccedant parētes vel aſcendentes ſtante ſtatuto conſuetudine roborato, deuiat à iure coī, ideo nō debet obſeruari in loco vbi non viget talis conſuetudo. Tenet Inno. in. c. dilecto. 2. col. magna poſt principium in ver. ſupradicto de officio archidia. vbi dicit, q̄ quando conſuetudo eſt contra ius, vel quia eſt oneroſa, nō eſt extēdenda. per. c. tua. & c. cū contingat. de decimis. Tenet Bal. in. c. 1. in fine principij. de cogniti. feu. & in authen . ſi quas ruinas. 1. co. C. de ſacroſan. eccle. vbi dicit, q̄ conſuetudo eſt ſtricti iuris, & nō extenditur, maximè ſi eſt oneroſa, & iuri cōmuni contraria. Idē dicit Flor. ī. l. venditor. ſ. 1. ff. cōmunia prædio. Pau de Caſt. cōſilio. 161. & conſilio. 159. co. 2. Oldra. cōſilio . 236. & ita loquitur. d. c. cum olim. de conſue. & ibi doctores ita intelligunt illum textum. Et bene ꝓbatur ex lege iſta, dum dicit, que ſe guarde enlos lugares do ſegun el fuero dela tierra ſe acoſtūbra: Dicitur hic (enlos lugares) igitur à contrario ſenſu nō in aliis. ℣ Et iſtud argumētū eſt validū, cū nō ſit contra ius commune,

cõmune,ſed in cõſeruatione iuris cõmunis. ¶ Verum tamen eſt,q̃ ſi eſſet conſuetudo in ciuitate, debet obſeruari etiã in caſtris & villis illius. Ita Bar. in.l.ex ea.in fine principij.ff.de poſtu. & ibi ſe remittit ad plenè notata per eum in.l.cunctos populos.de ſummatrini.& fidei catho. ☞ Item in ſub vilibus ciuitatis. Bal.in.l.2.q.2. C.quẽ ad.teſta.aperian. Pau. de Ca.d.conſilio. 159. colu.2.Bar. tñ in. d.l.ex ea.ff.de poſtu.& in.l. 1. vltima char.36.q.C.quæ ſit longa conſue.diſtinguit, & bene,vide ibi. ¶ Vlterius nota, quòd quando conſuetudo, forus, vel ſtatutum eſt ſine ratione & ſine veritate, eſt ſicut conſuetudo vetuſta, quæ eſt mater erroris.per capitulum. conſuetudo. 8. d. tenet Andren. de Yſernia in ſua peregrina in prologo in principio.nume.51.in verſicul. ſtatutum tamen.vide ibi.

tornar los bienes[a] al tronco o[b] la rayz a la rayz.

Nota. ☞ Item nota,q̃ allegans ſtatutum,debet eum allegare & producere totũ in iudicio, non p̃ticulã tantũ, vt habeat effectum. Tenet Bar.in.l. omnes populi. *Vide Sylvan. Tonsorum li. 1. tonso 3. q. 7. p. n. 40. et legg.* ciuitate.ff.de iuſti.& iure &.l.inciuile.ff.de legi. & in.l.præſcriptio.vltima.col.ver. item dico q̃ ſtatuta.C.ſi cõtra ius vel vtili.pu.vbi dixit,q̃ debet allegari,& produci ſicut inſtrumẽtũ:quia ſtatuti p̃ticula nõ facit fidẽ.vt p̃ Bar.vbi ſupra.& in.l.1.§.fi.C.d̃ eden. ☞ Itẽ quæro nunquid clauſula iſta in fine poſita referatur ad p̃xim̃a ſupiorẽ, an ad omnes p̃cedẽtes,vt ſtante foro,bona deuoluantur radici,& filius nõ poſſit diſponere in tertio de bonis,q̃ p̃uenerũt à radice. Videtur q̃ ſic:quia clauſula in fine poſita,refertur ad oẽs p̃cedẽtes.c.cauſãq;.vbi latè p̃ docto.& Feli.de reſcriptis. Et ex hoc dicit Angel. in authen.de hære.& falci.§.nobis.in fine. colla. 1. q̃ qñ conſultor dat vnicã reſponſionẽ duabus quæſtionibus,videtur ambab⁹ reſpondere,prout fecit ſummus põtifex in.c.prudẽtiã.de officio delega.q̃ vnica reſponſione duas decidit quæſtiones.§.in cõtrariũ.Facit dictũ Abb.& doctorũ in .c. eccleſia.el vltimo.de elec.vbi eſt tex.ſingularis.& alibi in cẽſura canonica nõ repert⁹ ſecundũ Ab.ibi. ver. nõ debeat ad cõtentũ& alia q̃ nõ ſunt d̃ forma referri, q̃ clauſula in fine poſita,nõ debet referri ad oĩa p̃cedẽtia,quãdo ex tali relatiõe ſequeretur abſurdũ: vel aliud incõueniẽs:ſeu iuriũ correctio: debet enĩ eſſe vniformis rationib⁹ præcedentibus ad hoc vt clauſula ſequẽs referatur ad oĩa,ſecus ſi poteſt reddi diuerſitatis ratio inter præcedẽtia. De quo per Bar.in.l.p̃tor.la.2.ff.de vi bono.rap.& in.l.talis ſcriptura.de lega.1. Tenet Abb.in.c. ſecũdo requiris.d̃ app.notatur in.c.inq̃ſitioni.eo.ti.tenet Bal.ĩ.l.1. C. de diuer.reſcri.& in.l.1.C.de libe.præte.vel exhære.& in.l.1.C.de legitimis hære.& in.l.1. ff. de poſtula.Ioã.de Imol.& And.Sic.ĩ.c.1.de pactis. Pau. de Ca.cõſilio.344.glo.ſingula.ſecũdũ.Bar.& Ang. in.l.ſi idẽ cũ eodẽ.ad finẽ.ff.de iuriſditi. om. iudi. & licet do.Abb.fecerit ſingularẽ. d. c. eccleſia veſtra.facit optimè tex.in.c.cũ dilecti.de dona.vbi vi de ſcriben. & vide in. d. c. cauſa inq̃; vbi dicitur, q̃ clauſula in fine poſita refert̃ ad oẽs precedẽtes: niſi ĩmineat abſurdũ:quod ſequeretur in caſu noſtro,ſi is qui teſtatur,nõ haberet alia bona q̃ poſſet relinquere pro aĩa.quod eſſet cõtra.l.9.ti. delas mãdas.fo.l.& cõtra multa iura iſtius voluminis,q̃ idẽ dicũt. ☞ Pro ſolutione tu vide q̃ ſupra dixi de obſeruãtia ſtatuti:& qd̃ dicit Bal.in.l.lege.6.nota. C. de legi.hæredi.& Ange.de Are.in.§. ſed hæc qdẽ. inſti.de exhęre.libe.vbi dicũt,q̃ ſtatutũ ſup̃ ſucceſſionib⁹ valet. & ſic valebit ſi dicat,q̃ bona oĩa p̃uenientia à radice,ꝺuoluãtur radici,et tũc ſine cremẽto ꝺuoluũtur.Et tũc hi q̃ ſũt de trũco,vel d̃ radice,ſuccedẽtes ĩ his bonis tãq̃ defũcti hæredes tenẽtur ex teſtamẽto & ab inteſtato erogare p̃ aĩa defuncti:& vbi ipſe præcepit tertiã partẽ bonorũ ſuorũ. argu. tex.in.l.36.infra iuncta.l.iſta. inquãtũ illa de quinto in aſcẽdẽtibus:iſta de tertio in deſcẽdẽtibus permittunt pro anima & aliunde relinquere.

a ¶ Al tronco.Qui dicũtur de trũco vel d̃ radice, vide q̃ ſẽtiũt doctores ĩ.l.vnũ ex familia.de lega. 2. &.l.2.&.3.ti.6.quarta p̃tit.&.l.73.infra iuncta. l. 13. ti.delas vẽdi.& cõp.fo.l. ☞ Et nota, q̃ hi q̃ ſunt de trunco,vel de radice,ſuccedũt etiã ordine ſuo. l. in ſucceſſione.& authẽ.poſt fratres. C.d̃ legi.hęre.&. l.10.ti.delas herencias.foro.le.&.l.7.&.8. infra.

b ¶ La rayz.Quia tũc in his nõ ſuccedũt parẽtes, ſed hi tantũ,qui ſunt de trũco,vel de radice, vt hic. ¶ Sed quæro iuxta hoc de quæſtione. Filiꝰ habẽs pecuniã paratã deputatãq; ad emptionẽ prædiorũ deceſſit:q̃ritur,an pater,vel eiꝰ mater,an hi q̃ ſũt de trũco,vel de radice defũcti, ſuccedant in pecunia iſta. Aduerte,qõ ſtat in hoc,an pecunia ſic deſtinata ad emptionẽ prædiorũ dicatur mobilis an ĩmobilis:q̃a ſi mobilis,ſuccedit pater: ſi ĩmobilis, ſuccedũt hi q̃ ſunt de trũco vel de radice.Et q̃ ſit immobilis,facit lex.3.§,qd ergo.ff. de cõtra iudicio tute. ☞ Sed tenet cõtrariũ,p̃ ea q̃ notat Bal.& Ang.pe rufi.frater ipius ĩ.l.cętera.§.ſed ſi parauerit .d̃ lega. 1.vbi dicũt,q̃ ſi cõſuetudo eſt,q̃ mortua vxore mobilia ſpectẽt ad virũ:& ĩmobilia ad hęredes vxoris: & aliqua pecunia vxoris erat parata & d̃putata ad emptionẽ p̃dictorũ,q̃ nihilomin⁹ debebit̃ marito: q̃a deſtinatio nõ attẽditur nec habetur pro facto.Et ita etiã trãſeũt ibi Ioã.de Imo.Rapha.& Alex.p illũ tex.& Fely.ĩ.c.cũ adeo.3.col.d̃ reſcrip.& Ange: de Cla.in ſua ſũma.ver.alienatio.§.6.Albe.d̃ Roſa. ĩ ſecũda parte ſtatutorũ.q.205.in principio.vbi notanter dicit,q̃ ſi dicta pecunia nõ ſolũ eſſet parata ſed etiã in manibus alicuius depoſita pro emptiõe p̃diorũ,q̃ ſit mobilis. ☞ Non obſtante in dicta. l. 3.in. §. quid ergo. ff. de contra. iudi.tute.& vltra hoc dicit Nicolaus Boerij cõſilio ſuo.2. prope medium,q̃

Queſtio.

50.

Cõtra.

50.

dium,q̃ etiam procedit in fructibus fundi, quí ante mortẽ debentur defuncto. quod eſt notandum. ℣ Quæro etiam iuxta prædicta de alia quæſtione. Quidã habens fundũ patrimonialẽ illũ vendidit: & dum eſſet precium penes emptorem, vel penes ipſum vẽditorem, cũ teſtamento, vel ſine eſſet vẽditor: eius mater tanquã ipſius hæres petit preciũ fundi venditi: veniunt ex aduerſo fratres defuncti, dicentes, fundũ venditum patrimonialem fuiſſe ex parte patris, & preciũ fũdi ad eos pertinere duabus ex cauſis: primò propter forum ſui domicilij, quo cauetur, q̃ bona immobilia deuoluantur radici: ſecundò, quia preciũ ſuccedit loco fundi vẽditi: quęritur quid iuris inter eos. Ad uerte, quia pro iſtis fratribus bene facit dictũ Bal. in c.1. de feudo non habente propriam naturã feudi. in vltima quæſtione. vbi dicit, q̃ precium fundi venditi per vaſſallum, eſt tenendum pro fundo vẽdito nomine feudi. ℣ Item facit l. mella. §. fi. & ibi Bar. in princi. ff. de alimen. lega. vbi dicit, q̃ legata aqua, videtur legatum precium aquæ: & ſic preciũ ſuccedit loco rei. ℣ Facit etiam. l. ſi eum ſeruum. & ibi glo. ff. ſi certũ peta. & l. ſi rem & precium. & ibi Bar. ff. de peti. hære. Idem Bar. in rubri. ff. ſo. ma. & facit. l. item ſi verberatũ. §. 1. ff. de rei ven. tenet Bal. in l. fi. §. & ſi præfatam. in quarto nota. ad finẽ. C. de iure deli. vbi dicunt, q̃ preciũ ſuccedit loco rei: ideo p̃ciũ ẽ reſtituendũ, p̃ re. vt. l. rẽ & preciũ. & ad propoſitũ poſſunt allegari multa iura, ſignãter l. mater. C. de rei ven. & l. venditor ex hæreditate. ff. peti. hære. ℣ Pro parte matris facit iſta lex in princi. & in l. nam & ſi parẽtibus. ff. de inofficio. teſtamẽ. cum ſimilibus. vbi traditur regula, q̃ parẽtibus debetur hęreditas filiorũ, ipſis defunctis filiis ſiue liberis, & eis ſuccedũt in omnibus bonis cuiuſcũq; ſint qualitatis. &c. A qua regula nõ eſt recedendũ, niſi contrariũ iure caueatur expreſſo. ℣ Item facit pro matre ſingulare dictum Bal. in l. ea demũ. ver. & prædicta faciunt ad quæſtionem. C. de colla. vbi quaſi in terminis dicit & concludit, q̃ precium rei immobilis iudicatur mobile. & hoc puto verum, niſi aliud poſſit colligi ex verbis ſtatuti vel fori. ℣ Et reſponde ad dictum Bal. in. d c.1. de feudo non haben. pro natu. q̃ loquitur diuerſo caſu. & d. l. mella. in legato, quod eſt fauorabile, & ſequitur propriã naturam. vt ibi. ℣ Item l. mater. cum ſimi. loquũtur re perẽpta, nõ aliàs. Propterea regulariter dicim⁹, q̃ p̃cium rei non dicitur ex re, nec ipſa res l. vendi tor ex hęreditate. & ibi Bar. 2. nota. ff. de hære. vel actio ven. quod no.

¶ Ley ſeptima.

EL hermano para heredar ab inteſtato dasu hermão no puede.

EL hermano. Iſta lex in materia ſua eſt notanda. & hoc dicit. Frater non ſuccedit fratri defuncto ab inteſtato cum aſcendentibus defuncti. ¶ Non diuiditur. ¶ Iſta lex habuit ortum à lege prima. §. & ſi omne. titulo delas hærencias. foro legum. & à lege. nam & ſi parentibus. ff. de inofficioſo teſtamento. & illas videtur approbare, & corrigit authẽ. defuncto. C. ad tertulia. & in corpore vn deſumitur. in authen. de hæredi. ab inteſta. veni. §. conſequens &. §. ſi vero. colla. 9. & l. 4. titul. 13. ſexta partita. ℣ Et ſic eſt notandũ ex. l. iſta cũ ſimi. q̃ in ſucceſſionibus regulariter maior coniũctio ſanguinis pręfertur minori. vt dixi. tex. in l. 4. titu. 2. lib. 4. foro iuzgo. & ſicut olim fratres erant excluſi à ſucceſſione ſororis indote ſtante patre, ſecundum Barto. in l. poſt dotem in fine. ff. ſolu. ma. hodie regulariter excluduntur in totum.

c ¶ Ab inteſtato. vt. l. 1. titu. delas heren. fo. legũ. idem ex teſtamẽto. vt. l. ſupra proxima. & l. fratres. C. de inofficio teſtamen. & inſti. eo. titu. in. §. ſoror. ℣ Stante igitur aſcendente, frater actu & potentia eſt priuatus à ſucceſſione fratris.

Adde. Quod intellige, quando pater & fratres ſunt legitimi: nam tunc defuncto fratre, ſuccedit pater ipſius tantũ vel mater, ſi ambo ſuperſunt. vt. l. ſupra proxima. non frater. vt hic. Si tamen frater defunctus eſt naturalis, nõ legitimus, ab inteſtato ſuccedunt ei alij fratres naturales, non pater naturalis. ℣ Ratio eſt euidens. nã inter patrem & filium æqualitas eſt ſeruãda, & eodẽ iure debẽt cenſeri & iudicari. dixi 1. l. 6. ſupra in gloſſ. ſuper parte, como ſon los deſcendientes a ellos. & ibi eſt textus. cũ enim filius naturalis non ſuccedit patri naturali ab inteſtato. per legem decimam. in. § pero ſi el tal hijo. infra. ſic pater naturalis non ſuccedit filio naturali ab inteſtato. ℣ Et ſic inter naturales tantũ non vendicat ſibi locum diſpoſitio iſtius legis. Quod nota tu iuuenis iuriſta, & vide que ſuper hoc dixi in lege infra proxima cum ſequenti.

℣ Ex quo infertur, q̃ frater iſto caſu non rũpit tã- *Inferi.* quã prẽteritus teſtamentũ fratris. l. ſi poſt mortem. §. liberi. ff. de cõtra ta. & d. l. fratres. C. de inoffi. teſta. Et eſt ratio, quia fratri non debetur legitima in bonis fratris ab inteſtato, nec eſt habiturus partem l. cũ quæritur. & ibi Bal. C. de inoffi. teſta. Idẽ. Bal. in l. maximũ vitium. pe. col. in fine. C. de libe. præte. vel exhære. ℣ Si tamẽ nõ ſunt deſcẽdẽtes, frater ab inteſtato ſuccedit fratri. vt. l. 8. infra. & d. l. 1. in fine. titul. delas heren. fo. le. & dicta. l. fratres. & l. §. titul. 13. ſexta partita. ℣ Item ſi in teſtamento fratris eſt turpis perſona inſtituta. vt dicta. l. fratres. & authentica de hære. & falci. §. primum itaque. colla. 1. tenet Bal. in dicta. l. fratres. & in authentica ex cauſa. 2. colum. verſicul. tertio præmitte. C. de libe. præ. vel exhære. tex. melior de iure in l. 2. & 3. titulo. 8. ſexta partit. 1. & ibi vide quis dicatur perſona turpis. & per gloſſam in dicto §. ſoror. & in l. 10. titul. delas heren. foro. l. ¶ Sed quia dixit quòd frater agit querela contra teſtamentum fratris turpi perſona in- *Nota.*

ſona inſtituta: intellige in fratre cõſanguineo, ſecus in vterino per.d.l.fratres.tenet.Abb.ī.c.nã & ego. in fine.de verbo.ſigni.ſed hodie ſecundũ Abb. ibi ſunt opiniones, nunquid ſit ſublata differẽtia per. d.authen.de hęre.ab inteſta.veni. colla.1. Tu tene quod dixi in glo.ſupra proxima.

Adde. Sed quia dixi, q̃ frater rumpit teſtamentum fratris, turpi perſona inſtituta. Quęritur, an rumpat teſtamentum in totum, an in ea parte tantum, quã frater eſt habiturus vltra legata in teſtamento relicta. Et diſtingue. Aut frater inſtituens filium ſuũ adulterinũ aut aliam perſonã turpẽ aliquid reliquit fratri ſuo legitimo, aut nihil fratri ſuo reliquit, ſed plura legata fecit aut nulla. ☞ Primo caſu. Pau.de Ca. in. l.omniũ.in principio. C.de inoffi. teſta. tenet, q̃ ſi frater in teſtamẽto fratris habuit minus legitima, ī quo fuit turpis perſona inſtituta, q̃ expugnat teſtamentũ in totũ. vt dicit Guiliel.de Cuneo in.d.l.fratres.& ibi Bal.dicto.ti.de inoffi.teſta. Quod nõ eſt ſic in deſcendẽtibus, q̃bus ab aſcẽdẽtibus relictum eſt minus legitima, q̃a nõ expugnãt teſtamentum in totum, ſed vſq; ad legitimam. vt in.d.l.omnimodo. ☞ Et hanc opinionẽ, q̃ frater rumpit teſtamentũ fratris in totum, dicit Pau.de Caſt. eſſe veriorẽ. Tenet etiam idem Pau.de Caſt.conſilio.61. Et dicunt moderni Papienſes, q̃ cõmunis ſententia eſt, q̃ odio inſtituti rumpat teſtamentũ in totũ. vt.l. paconius.in principio.ff.ſi quis à parẽtibus fue. ma. ☞ Hanc opinionẽ tenuit etiam Sali.in.d.l.fratres.3. q. ¶ Cuius contrariũ tenuit Ange.in.l.1.ff. de inoffi.teſta.vbi tenet, reprobando dictas opiniones, q̃ non expugnant teſtamentum in totum, ſed vſq; ad legitimã, quãdo eſt aliquid relictũ. q̃a nõ debet eſſe melioris cõditionis frater, quã deſcendentes ī bonis aſcẽdentis, vel ecõtra. ☞ Secundo q̃a eſt contra caſũ in.d.l.oĩmõ. vbi aptè litera dicit, q̃ oẽs illi, qui ad querelã vocantur, ſi nõ habent legitimã integrã, nõ expugnant teſtamentũ in totũ, ſed agunt ad ſupplemẽtũ. ¶ Idẽ tenet Ange.ī authen.res q̃. C.coĩa de ſucce. ¶ Et iſtã opinionẽ teneas, q̃a verior. & ſic fuit iudicatũ in regno Neapo. vt tenet & refert do.Matthæ⁹.de affli.in deci.Neapo.204. ¶ Itaq; frater vel ſoror, quibus aliquid eſt relictũ, turpi p̃ſona inſtituta, nõ rũpũt teſtamẽtum fratris ĩ totũ, ſed agũt p̃ viã querelæ ad ſupplemẽtũ legitimæ. ¶ Secundo caſu eſt dicẽdũ, q̃ iure impatorũ legitima fratrũ turpi p̃ſona inſtituta nõ inuenitur expreſſa. vt dicit Ange.in.d.l.1.ff.de inoffi.teſta.& ſubdit, q̃ glo.in authen.de hęre.& falci.§.1. colla.1. tenet, q̃ fratri debetur legitima. vnde neceſſariò oportet nos dicere, q̃ de iure imperatorum eſt quarta illius portionis, quã habiturus eſſet ab inteſtato. nã eadẽ erat olim legitima aſcendẽtiũ. vt.l.cũ quæritur.C.de inoffi.teſta.&.l.papinian⁹.§.ſi quis mortis.&.§.quoniã autẽ quarta.ff.eo. ¶ Hodie verò legitima aſcendẽtiũ & deſcẽdẽtiũ eſt triens ſecundũ numerũ liberorũ, vel dimidia. vt in authẽ.de trien. & ſemi.§.1.colla.3.& in authẽ.nouiſſima.C.de inoffi.teſta. tamen in fratre eſt quarta, vt tenet Bar.ī. d.l.fratres.4.q.& ſunt verba Angel.in.d.l.1. licet Alex.aliud dixit in conſilio.63. incipiente. Super primo dubio.ſecunda.colum.& in ſecundo volumine. ¶ Nunc autem ſuccedit, ſi frater in teſtamẽto fecit plura legata & relicta ad pias cauſas, an tenetur frater vel ſoror qui fecit de inofficioſo ad legata pro quarta parte. Et videtur q̃ non: quia, vt ſupra dixi, fratri, vel ſorori debetur legitima turpi p̃ſona inſtituta. vt in dicta.l.ſi fratris.& in dicta.l.fratres.C.de inofficioſo teſtamento.& dicta.l. prima. ff.eo. ¶ Et iſta legitima eſt quarta pars, vt ſupra, quãdo fratres ſunt quatuor, aliàs eſt ſemis. vt dixit Ange.& Alexan.vbi ſupra. ¶ Et iſta legitima debetur ſine onere. vt dicta.l.omnimodo.&.l. quoniã in prioribus.C.de inoffi.teſtamẽ. vnde hæres ſcriptus, tenetur ſoluere legata integra, ſi habet tantũ q̃ de bonis teſtatoris remanet ſibi falcidia de legatis. Et ſic hæres ſcriptus qui habet tres partes hęreditatis ſoluet integra legata.& ſic teſtamentũ non rumpitur turpi perſona inſtituta quoad legata, ſed ſolum quoad ipſam legitimã. ſecundũ Pau. de Ca. in.l.titia filia.ff.de inoffi.teſta.licet alij velint, q̃ ſi teſtamentũ dicitur inofficioſum per fratrem, quia fuit in eo turpis perſona inſtituta, non pręſtãtur legata, vt volunt magis communiter docto. in authẽ. ex cauſa.C.de libe.pręteri. vel exhęr.per Alexan. & Iaſo. Tamen hoc eſſet, quando teneretur illa opinio, q̃ in totum teſtamentum, in quo turpis perſona eſt inſtituta ruit: ſed ſecundum opinionem Ange.in.d.l.1.ff.de inoffi.teſta.quæ vult, q̃ ſolum competit fratri legitima, vitiatur inſtitutio quãtum ad legitimam, & legata ſoluuntur, vt firmat etiã Alex. in.l.ſi patroni.§.fi.ff.ad trebellia. firmat hoc indiſtinctè procedere, vbi ī teſtamẽto eſt clauſula codicillaris. quæ operatur, vt veniẽtes ab inteſtato ſint grauati reſtituere hęreditatẽ hæredi ſcripto, & tũc detrahit quartam ſine onere. vt ibi latius per eum. Et ſic ſoluuntur legata in teſtamento relicta, in quo turpis p̃ſona inſtituitur. ☞ Tertio caſu, ſi nulla ſint relicta legata, frater vel ſoror, cui nihil in teſtamẽto fuit relictum, agendo contra eum de inofficioſo, rũpitur in totum, & totam hæreditatem conſequitur frater vel ſoror, qui egit de inofficioſo. De quo plenè dictus do.Matthę.de afflictis in deciſioni. Neapo.125.vbi vide. ¶ Sed quia poterit aliquis dicere contra ſupradicta, q̃ hæreditas relicta indigno non debetur venientibus ab inteſtato, & q̃ fratres non ſuccedunt, ſed fiſcus, eſt dicendum, q̃ relicta palam defertur legitimis, vt dictũ eſt ſupra. ſed ſi clam defertur fiſco. ita Bal.ī.l.3.C.ad legẽ falci, notatur in. l.1.C.de natu.libe.& in.l.hęreditas.& ibi Bar.C. đ his quibus vt indig.& in.l.fi.ff.eo.ti. idem Bar.in.l. 1.de delatoribus.libro.10. ☞ Et ſic intelligitur quod dicit Abb.in.c.ſicut.de ſucceſſ.ab ītеſta.&.l. papinianus.§.

Quõ.

Contra.

Quõ.

nianus.§.meminiſſe.& ibi glo.& Bar.ff. de inofficio.teſta. ¶ Et nota iuxta hoc vnum menti tenendum,q̃ quãdo hæreditas ablata ab indigno defertur fiſco,ſi fiſcus non vult eã, d̃bet remanere apud indignum,qui tenetur ad onera deducta falcidia.ſecundũ Bal.in.l.3.C.ad legem falci. ☞ Vbi etiam dicit,q̃ cùm vult fiſcus hæreditatẽ, debet agere contra indignũ petitione hæredi.idẽ etiã tenet in .l.1. C.de his quibus vt indignis. quod eſt notandum. d ¶ A ſu hermano ſ.carnali,qui eſt in primo legis gradu cõiunctus.tenet Bar.in.l.lucius §.quæſitum. de lega.3.& Bal.in.l.1.C.d̃ ſucce.edic.Anto.Roſel. in tractatu.de ſucceſſio.ab inteſta.47.col.ſed de iure ciuili fratres ſunt in ſecundo gradu.l.iuriſcõſulti, C.de gradi.tenet Bal.in.l.meminim⁹. C. de legitimis hęredi.☞ De iure tñ canonico ſunt in primo gradu,vt primum dixi p̃ c.non debet.de conſan.& affi.☞ Et nota,q̃ fratres ſunt de linea tranſuerſali, & in primo gradu,vt ſupra.& in.d. authen.de hęredi.ab inteſta.veni.§.ſi quis igitur.colla.9. ☞ Conſobrini.i.filij fratrũ,ſunt in ſecũdo gradu. nepotes fratrũ,in tertio.pronepotes eorum, in quarto.vt.l. 2.3.&.4.ti.6.quarta parti. ¶ Sed quæro ad ſucceſſionẽ fratris defuncti ab inteſtato concurrunt plures fratres,eſt dubiũ,qualiter veniãt ad ſucceſſionẽ. Vt iuuenes intelligant diſtinguitur.☞ Aut omnes ſunt vtrinq; coniuncti.☞ Aut vnus vtrinq; coniunctus,& alius conſanguineus: aut vnus conſanguineus,& alter vterinus.☞ Primo caſu oẽs veniũt ad ſucceſſionẽ,& ęqualiter diuidũt per capita hęreditatẽ fratris.l.infra,p̃xima.&.l. 5. &.6.&.12.§.otroſi. ti.delas herẽ.fo.legũ & l.13.eo.ti.& authẽ. itaq;. C. cõmu.de ſucce.l.1.& authẽ.poſt fratres. C.de legitimis hæredi.&.l.5.&.6.ti.13 ſexta parti. docto. in authẽ.ceſſante.C.de legitimis hære. ¶ Secũdo caſu,ſi vnus eſt vtrinq; cõiũctus cõſanguineo & vterino,& ſolus ſuccedit fratri defuncto,excluſis aliis fratribus.l.12.ti.delas herẽ.fo.l.&.l.5.ti.13.ſexta parti.&.l.5.ti.2.li.4.foro juzgo. ☞ Tertio caſu,quando vnus eſt conſanguine⁹,& alter vterin⁹:conſanguine⁹ ſuccedit fratri defuncto in his,q̃ puenerũt à patre:& vterin⁹ in his,quę puenerũt à matre:in aliun de verò queſitis conſanguinei fratres & vterini ſuccedũt per capita.vt.d.l.12.in.§.otroſi.ti.delas herẽ. fo.l.&.l de emãcipatis.C.de legitimis hęredi.clari⁹ in.l.6.ti.13.ſexta parti. ¶ Sed formo iuxta hoc vnã quæſtionẽ.Fortè ſunt quatuor fratres, quorũ duo habẽt ſua bona in cõmuni:alij ſunt in diuiſo:deceſſit vn⁹,qui cũ alio erat ĩ cõmuni: queritur quis eorum ſuccedat in bonis defuncti. Videtur q̃ ſuccedãt iſti ſecũdum diſtinctionẽ ſupra poſitã.☞ Sed tene contrariũ,per ea q̃ dicit Bal.in.l.1.fi.col.C.quãdo nõ pe.par.& idẽ Bal.in Spe.de loca.§. ius accreſcẽdi.ver.ſed quid ſi vni.loquendo in feudo.& in.l. vna.§.in primo.ver.ſi verò emphiteoſis.3.col.C.de cadu.to.vbi dicit,q̃ ſi aliquid remãſit fratri de feudo,portio fratris defũcti accreſcit ei, & aliàs ſecus.

Quæſtio.

Q̃.

Contrà.

Vide eundẽ Bal.in.c 1.& ibi glo.in parte loca.& ĩ. l.ſi familię.ff familię.her.Bar.in.l.qui Romę.§.duo fratres.p̃ illũ textũ.11.q.ff.de verbo.obli. & in.l. ſi mihi & titio.eodẽ. ti.vbi dicunt, q̃ iſta portio accreſcit fratri ſtanti in cõmuni cũ fratre defũcto. Et pro eis adduco tex.notabilẽ in.l.vna.§.his itaq;.C. de cadu.tollen.vbi dicit textus,q̃ ſi relinquitur aliquib⁹ res aliqua re & verbis coniunctim:& aliis re & verbis diſiunctim:ſi deficit aliquis de cõiunctis, accreſcit collegę re & verbis coniuncto,nõ diſiunctis.Ratio quare magis accreſcit coniuncto,eſt vnitas ſermonis, quẽ ſignificat coniunctos eſſe quaſi vnum corpus:& quia ſeparatorum,ſeparata eſt ratio.vt per.Bald.in.d.§.his itaq;. ☞ Et ſi dicatur q̃ inter coniunctos à lege & ab homine eſt differentia: ¶ Reſpondeo vt per Bald. vbi ſupra,q̃ vtroq; caſu habet locum diſpoſitio & ratio ſupradicta. ☞ Ex quo ſequitur,q̃ ſi legatur aliquibus coniunctim,videtur tacitè iniunctũ à lege teſtatores voluiſſe,vno defuncto,aliis accreſcere coniunctis Et ita ſeruatur in loco habitationis meę,vbi eſt forus, q̃ frater ſuccedat fratri habenti bona in cõmuni cum illo, aliis fratribus excluſis.ſed hoc operatur forus. ¶ Hinc etiã dico,q̃ ſi legatur aliquibus cõiũctim re & verbis:& vnus ex coniunctis eſt ĩcapax relicti, q̃ portio incapacis accreſcit coniuncto: quia incapax habetur p̃ mortuo:& relinquẽdo cõiunctim,videtur tacitè iniunctũ à lege teſtatorem voluiſſe, vno impedito,alij accreſcere coniuncto.Ideo portio incapacis accreſcit collegę.per.d.§.his itaq;. Iſta fuit concluſio Bal.in.l.eam quã.fi.col.ver. modo iuxta p̃dicta quęro.C.de fideico.& in authen.ingreſſi.5. col.ver.circa primũ.C.de ſacroſan.eccle.tenet Bar. in.l.3.ff.de his qui pro non ſcriptis ha. Et bene ad hoc facit dict.Bal. in.l.teſtamento. C. de impu. & aliis.vbi dicit,q̃ coniuncti videntur tacitè ſubſtituti.i.coniuncto. ☞ Ex hoc etiã infero,q̃ ſi pater in vita vel in mortis articulo bona ſua diuiſit ĩter filios: & duobus cõiunctim p̃dictũ relinquit,q̃ vno ex cõiũctis defũcto patris illi⁹ accreſcit cõiũcto & ei frater ſuccedit in fũdo,aliis fratrib⁹ excluſis. ☞ Quod eſt verũ,niſi pater vnũ ex diſiũctis ſubſtituit cõiũcto:quia tũc mortuo cõiuncto, venit ſubſtitut⁹,nõ re cõiunctus:quia primò defertur ſubſtituto, & in eius d̃fectũ cõiuncto:per.d.§.in primo.C. de cadu. tollen.& eſt ratio,quia ſubſtitutio eſt potentior iuri accreſcendi.l.pe.ff.de iniuſto teſtamẽ. ¶ Sed pone,q̃ mater eſt in medio,nũquid excludat cõiunctũ:an excludatur ab eo.Videtur q̃ mater excludatur,q̃ cõiunctus videtur ſubſtitutus, & ſubſtitutũ excludit mater per.d.§.in primo.C.de cadu.tollen. ☞ Tu tene,q̃ mater excludit cõiunctũ.quia cõiunct⁹ videtur tacitè ſubſtitutu⁹.vt p̃ Bar.ĩ.d.l. teſtamẽto.C.de impube.& tacitè ſubſtitutus excluditur à matre.l.precibus.& ibi ſcribẽ.C.d̃ impube.& aliis Bald.in.l fi.1.col.C.d̃ iſti.& ſubſti.ſub cõditio. fac. & in.d.§.in primo.☞ Præterea filius trãſmittit bona etiam

Nota.

Sc.

Infertur primò.

Infertur ſecundò.

Inferẽ. tertiò.

Limita.

Qõ.

na etiam paterna ad matrem. vt per. docto. & Bal. ī. l. ſi infanti. 3. col. C. de iure deli. & cōiunctio operatur ius accreſcēdi tantum. d. §. his itaq; & per Bal. in. l. quidā eulogio cōdito. pe. col. C. de iure deli. ſed trāſmiſſio eſt potētior iure accreſcendi. vt per Bal. in. l. 1. in principio. C. de his qui ante ap. tabu. igitur mater excludit coniunctū. Et reſponde ad dictū. §. in primo. C. de cadu. tollē. q loquitur in expreſſe ſubſtituto, q matrē excludit per. l. precibus. C. de impu. & aliis. Dixi in. l. 6. ſupra. ibi, ſuccedant ex teſtamento. verſicu. ſed quęro. folio. 53. Sec⁹ in tacitè ſubſtituto, qui excluditur à matre, vt ibi dixi.

da incurrir con los padres o e aſcendientes del defuncto.

Adde. Ante finē iſtius glo. & ante. ver. & ſi dicatur. poſitum in glo. adde Socinum in regula. 65. vbi dicit, q quādo plures ſunt vocati ſimul cum alio tertio regulariter in quacūque materia, illi plures habentur loco vnius tātū. Ita dicit tenere Iaſo. in. l. fi. C. de impu. & aliis. pe. col. in principio. Idem Soci. in regula. 105. dicit, q copula regulariter requirit concurſum vtriuſq; copulati. allegat textū in. l. ſi hæredi plures. ff. de condi. inſti. & in. §. pe. Inſti. de hæredi. inſti. & in. lege. ſi quis ita. ff. de verbo. obli. ampliat Iaſo. ī. 1. col. ff. de iuſti. & iure. Feli. limitat octo modis in. ca. 2. de reſcrip. 8. co. cū ſequē. ¶ Sed quia dixi q coniūctim videntur tacitè ſubſtituti. Adde vnam quæſtionem, quæ multotiens poterit accidere. Petrus & Ioannes fuerunt creati ſyndici in cauſa fiſci vel principis ad defendendū cauſam principis: & accepta pecunia pro ſumptibus litis, Petrus fuit, & cauſam defendit: Ioannes non iuit, ſed mortuus eſt. Petrus vult repetere ad hæredibus Ioannis pecuniā, quā ipſe habuit à re publica, vel à prīpe. queritur an poſſit. Et reſponde, q ſi Ioannes accepit pecuniam ob proprios ſumptus, Petrus non poteſt illos repetere, ſed reſpublica, vel princeps. ▽ Aut Ioannes accepit pecuniā ꝓpter ſūptus (hoc eſt) vt ſolueret aduocatos, & tunc Petrus, qui iuit ad defendendū cauſam ſic obligatus, poterit illam petere. ▽ In tantū, q poterat collegā ſuū in eo quo deliquit accuſare coram præſide ſi viueret. Hæc omnia dicit textus ſecundū Bar. qui ſic format caſū in. l. 1. de legationibus li. 10. ¶ Ex qua lege vnū ſingulariter notat Bar. q licet vnus ex officialibus vel ambaſiatoribus decedat, vel aliās officium non impleat, q ſalariū decedētis, vel aliās non implentis, non accreſcit ei qui ſolus impleuit. *Limita.* ¶ Quod limitat Ange. ibi. ſi duo eſſent deputati ad idē officiū. Secus ſi ad diuerſa, vno decedēte, alter gereret vtrū que officiū, & de mandato ſuperioris: qa tunc cùm officia ſint diſtincta: & diſtincta habeant ſalaria, iſte dicitur ſuſtinere vicē duorū. Et ideo duplex ſalariū hīe poterit. argu. l. binos. C. de aduo. diuer. iudiciorū. ▽ Sed ī cōtrariū videtur facere, qđ dicitur in ver. ſupradicto. nā ſi lego aliquibus cōiunctim: vno defuncto vel impedito, aliis accreſcit portio illius. ſic videbatur in caſu ꝓpoſito, q accreſceret cō ſocio. ▽ Sed illud in legato aliq⁹ relicto, qđ fit nulla rōne cogēte, ſed ſola liberalitas & volūtas eſt cauſa relicti. aliud enī eſt in dato ob cauſam, nulla data cōiūctiōe re & verbis. ſunt enī cauſę & qđ relinqtur diuerſę: & ſic diſpoſitio erit diuerſa. dixi aliqd in. l. 2. ſupra in glo. ſup pte, delas dichas, in ver. & adde ad ſupradicta. & in. l. 38. in glo. ſuper parte, no quiſieren, infra.

Contra.

¶ Ley ocho.

MAndamos que ſuccedan los

c ¶ Aſcēdiētes. ſ. vſq; ad tritauū & vltra: qa cū ſint aſcēdentes de ſecūdo capite. vt ī authē. de hære. ab inteſta. veniē. §. ſi igitur. colla. 9. & tranſuerſales de tertio, vt. d. authē. de hęre. ab inteſta. ve. §. ſi vero aſcēdentes tanq̄ ꝓximiores in gradu, debent collaterālibus prę̄ferri. caſus eſt notādus in. l. iſta, per quā corrigitur authē. vt fratrū filij. in. §. itaq; colla. 9. & authē. poſt fratres. la. r. & authē. ceſſante. C. de legitimis hęre. & alia iura, quæ excludunt auū & proauum à ſucceſſione nepotis, ſtante fratre. *Corrigit*

MAndamos. Filij fratrū ab inteſtato ſuccedūt patruo cū fratribus defūcti in ſtirpem, nō in capita. Hoc dicit. Concordat. l. 5. ti. 13. 6. pti. & qđ dicūt docto. in authē. ceſsāte. C. đ legitimis hęredi. rō quare cōſobrini ſuccedunt cū patruo in ſtirpē eſt, qa iuris fictiōe veniūt ad ſucceſſionē ex ꝓſona patris ꝓ repreſentationē. vt. d. authē. ceſsāte & d. l. 5. ſi pater eorū viueret haberet vnā ptē tantū de hæreditate fratris: ergo & filij, licet ſint multi debēt habere illa ptē, q̄ patri ſuo ꝓtinebat. vt. d. l. 5. & ibi gl. ▽ Aduerte, qa iſta lex licet in litera clara, eſt in mēte obſcura. Ideo ad eius declarationē diſtingue, q ſi frater viuus eſt defuncto fratri vtrinq; cōiūctus, & pater cōſobrinorū cōſanguineus, vel vterin⁹ tātū, cōſobrini nō ſuccedūt in ſtirpē, neq; ī capita cū patruo: quia pater eorū nō ſuccederet ſi viueret. vt dixi in. l. ſupra priori. & habetur in. l. 12. ti. delas heren. foro. le. & l. 6. ti. 13. ſexta parti. Et eſt ratio, quia oportet in ſucceſſione, q grad⁹ ante ſe ſit ſucceſſibilis. nā deſtructo ordine, deſtruitur ordinabile. l. tria prędia. ff. de ſerui. ruſti. prę. & ad deſtructionē antecedētis, ſequitur deſtructio ſubſequētis. l. 1. §. ei⁹ q. ff. de offic. ei⁹ cui mā. eſt iuridi. ▽ Itē qa ſi pater velit expreſſè pl⁹ iuris trāſferre in filioſ ſup ſucceſſione fratris quā ipſe habet, nō poſſet. vt regula, Nemo poteſt. đ reg. iu. li. 6. igitur nec tacitè. ▽ Itē filj⁹ nō debet eſſe maioris cōditionis quā pater in ſucceſſione fratris. vt per Bal. in. d. l. 13. ſed frater cō ſanguineus eſt huius cōditionis, q nō ſuccedit fratri defūcto, ſi eſt in medio frater vtrinq; cōiunct⁹, igitur nec ei⁹ filius. vt dixi ſupra. l. ꝓxima. ▽ Intā- *Extēſio.*
tū, q nō ſolū cōſobrini filij fratris vterini in ſucceſ-

ſione patrui nō cōcurruīt cū patruo vtrinq; cōiun
cto,ſed neq; cū filiis patrui cōiuncti vtrinq; defun
cto.quia etiam filij fratris vtrinq; coniuncti exclu-
dunt patruū vterinū vel conſanguineū à ſucceſſio
ne fratris,vt.d.l.12.ti.delas hęren.fo.legum.&.l.de
emancipatis.C.de le-
gitimis hære. Vnde ī
his caſibus nō ſeruatur gradus,ſed qualitas conditionis fortio

ſobrinos conlos tios
ī ſtirpē y no ī capita.

ris & duplicis.qnia duæ rationes vincūt vnam.vt.
d.authen.ceſsāte.vbi eſt caſus ī.§.& quidā. Sed vi-
de & tene in hoc quod clari⁹ dicitur in.l.4.in fine.
5.&.6.ti.13.ſexta partita. ☞Itē ſi frater viuus eſt fra
tri defuncto coniunctus ex parte patris,& patri cō
ſobrinorum ex parte matris,in bonis lineæ pater-
nę paternus,in maternę maternus frater & eius fi-
lij ſuccedunt defūcto. ☞In his quippe caſibus non
habet locū iſta lex.vt.d.l.5.&.6.ti.13. ſexta partita.
☞In aliūde verò queſitis,vel ſi frater vnius & pa-
ter conſobrinorū ſunt coniuncti defuncto in eodē
gradu,conſobrini ſuccedunt cum patruo in ſtirpē,
& non in capita.p.d.l.5.&.6.& ſic intellige iſtā le-
gem,quā nota. ☞Si tamen eſt contentio inter con-
ſobrinos ſuper ſucceſſione patrui.glo. quæ reputa
tur ſingularis in.d.authē.ceſſante.tenet,ꝙ ſuccedūt
in ſtirpē.cū qua tenet Bar.Cinus,& Ange. ibi idē
Bar.in conſilio ſuo.173.incipi.ſup hæreditate. glo.
Bar.& Ange.in.l.1.§.fi.ff.ſi pars hære.pe.Bal.in. §.
hoc.inſti.de legitima agna.ſucce.& ibi Chróphor⁹
porcus,& Ioan.Fab.idem Ioan. Fab.in.§.fi.inſti. d
hęre.quæ ab inteſt.defe.glo.Bar.& Ange.in authē.
de hære,quæ ab inteſt.defe.§.reliquum. & Bal. in
cōſilio.397.2.q.volumine.1.Cardi.in.c.1.§.& quia.
vltima col.qui feudum dare poſſunt.Bal.in. c.1. de
ſucceſſio.feu.in princi.& in.c.pri.de natu . ſucce.
feudi.& ibi And.Sicu.in addi.latè Bar & Alex.in
addi.in.l.poſt conſanguineos.§.agnati.ff.de ſuis &
legitimis hęre.Idem Alexā.conſilio. 30. in princi.
5.volumine.Ioan.And.& Bal.in addi.ad Spe. ti.de
ſucce.ab.inteſt.pro quibus eſt tex.in.d.§.reliquum
ver.ſi verò nec fratres.&c.vbi quando non ſuper-
ſunt fratres nec filij fratrum,alij agnati ſuccedūt in
capita.ergo fratrū filij ſuccedunt in ſtirpes. Et hāc
opi.ſequitur Nicola⁹ Boerij conſilio ſuo.1. Et quā-
uis iſta ſit cōmunis opi.tene contrarium.i. ꝙ ſucce
dunt ꝑ capita,ſeruata diſtinctione,de qua ſupra: vt
Corrigit ſi ſunt oēs vtrinq; cōiūcti,vel omnes cōſanguinei,
vel omnes vterini:in bonis ex linea prima pater-
ni:in materna,materni ſuccedunt per capita, nō in
ſtirpē.vt.l.5.ti.13.6.partita.&.l.12.ti.delas hęren. fo.
le.melius & clarius in.l.8.ti.2.li.4.foro juzgo. Per
q̄ iura hodie eſt approbata opi.Azo.Sali. & Bald.
in.di.authē.ceſſante.& glo.in.d.§.hoc.inſti. de legi
tima agna.ſucce. ☞Si tamē eſſet contētio ſuper ſuc-
ceſſione alterius de linea trāſuerſali inter ipſos col
laterales inferioris & diſparis gradus:qui prior eſt
in gradu,aliàs ꝓximior,erit potior in ſucceſſione
ab inteſtato:ſiue maſcul⁹,ſiue fœmina, ſiue agnat⁹,
ſiue cognatus,ſiue ſit de linea trāſuerſali ſurſum,ſi-
ue inferi⁹.vt authē.poſt fratres.la.2.& ibi Bal.C. ď
legitimis hære.clarius in.l.6.ī parte. & ſobre todo.
ti.13.ſexta partit.&.l.3.&.4.ti.ſecūdo.li.4.foro juz.
☞Si tamen eſſet contentio ſuper hæreditate & ſuc-
ceſſione aſcendentiū:ſi omnes ſunt filij, ſuccedunt
per capita.l.10.titulo.delas hęrēcias.fo.le. ☞Si vn⁹ Sa.
eſt filius,duo verò nepotes ex alio filio defuncto,
ad ſucceſſionē aui veniunt nepotes cum patruo in
ſtirpē,non in capita.l.3.ti.13.ſexta partita.&.l.ſepti
ma.eo.titu.fo.legum. ☞Idem ſi eſt contentio inter
nepotes ſuper ſucceſſiōe aui:quia ſi plures ſunt ne
potes ex vno filio,vnus tamē ex alio,iſte ſolus ha-
bebit medietatē hęreditatis aui, & aliā dimidiā o-
mnes alij nepotes. Succedunt itaq; nepotes auo in
ſtirpē, nō in capita. Et huius prouiſionis eſt ratiō:
quia veniunt ad ſucceſſionē aui per repreſentatio-
nē ſuorū parentū,non per ſeipſos.vt.d.l.3.&.l.7.&
d.authē.ceſſante.& idē ſucceſſione aliorū aſcendē-
tium per ſupradicta iura. Adde bonum tex.in.§.cū
filius.inſti.de hęredi.qui ab inteſt.deferuntur. ☞Et
nota,ꝙ conceptus poſt mortem aui, ex propria ꝑ-
ſona,nec de iure prætorio,nec ciuili,poteſt admit.
ti ad ſuccedēdū in hęreditate aui.l.titius. ff. de ſuis
& legitimis hęre.l.1.§. ſi quis proximiorē. ff. vnde
cogna.& inſti.de hęredita.quę ab inteſta.defe.§.cū
autē &.l.ſi quis filiū.C.de inoffi.teſta.tenēt doctо-
res in.l.qui ſe patris.C.vnde libe. ☞Quod fallit in ☞ fallit.
iure patronatus libertorum: cōſequenter eccleſię.
caſus eſt ſingularis in.l.Paulus reſpondit.§. Paul⁹
el.1.ff.de bonis liber. ☞Sed quęro. ſtatuto cauetur, Nō.
ꝙ defuncto ſuccedant proximiores conſanguinei
ex latere patris,an admittantur pariter conſangui-
neus,frater,vel eorū filij,& frater vtrinq; coniun-
ctus. Pe.de ancha.in.c.canonum ſtatuta.ver.occur-
rūt alię queſtiones.de conſti.dicit,ꝙ tale ſtatutum
debet intelligi ſecundum ius commune.ſ. ꝙ præfe
ratur vtrinq; coniunctus.& reprehendit quendam
doctorē,qui cōtrarium tenuit. Itaq; non veniūt cō-
ſobrini filij fratris conſanguinei ad ſucceſſionē cū
fratre vtrinq; coniuncto. ☞Etiam ſtante ſtatuto.de Exceſſio.
quo vide in authē.poſt fratres.la.2.in addi.C. de le
gitimis hęre. Facit quod in ſimili notant doctores
moderni.in.l.cū ita.§.fi.poſt.glo.in verbo ꝓximo.
de lega.2. ☞Hic etiā cadit alia queſtio, quę licet ꝺci Qō.
datur ꝑ legē,nō eſt minus cōmēdāda:qa poteſt ac-
cidere inter graues ꝑſonas,& ſup multa ſubſtantia.
Fortè habēs duas cōcubias, diuerſis tēporib⁹ duos
ex vna,duos ex alia filios,ꝑcreauit Tēpore,ꝓcedē
te,cū prima cōcubina matrimoniū cōtraxit.& ſicꝑ
ſubſequens matrimoniū filij ex ea creati facti ſunt
legitimi. Deceſſit pater iſtorū cū matrib⁹ ſupradi-
ctorū filiorū:& deīde vn⁹ filiorū naturaliū quærit
quis ſuccedit in hęreditate filij naturalis defuncti.
☞Reſpondeo,ꝙ ſi naturalis habet deſcendētes vel
aſcendentes

aſcendẽtes legitimos, ipſi ſuccedunt. ſi tamen non ſunt, ſuccedunt fratres legitimi ex parte patris: vel eorum filij per repreſentationem parentis: ſi tamẽ nõ ſunt legitimi fratres ſed naturales tantũ ex parte patris ex vna concubina. item naturales ex genitrice: ſuccedũt fratres vterini, excluſis fratri bꝰ cõſanguineis: quia mater certior eſt patre. textus eſt qui hoc dicit in.l.ſi.ti.13. ſexta partita. ☞ Quid autẽ ſi eſt contentio inter filios naturales & eorum conſobrinos ſup ſucceſſione matris, vide q̃ dixi. in.l. infra proxima.

Atten.

¶ Ley nueue.

LOs hijos baſtardos[f] y legitimos [g] de qualquier calidad que ſean no puedã heredar a ſus madres hijo o hijos o deſcendientes legitimos. Pero bien

Vnam quaſtionem, quę ſatis videntur notanda. ☞ Pater inſtituit filios ſuos pupillos hæredes, ipſoſq; pupillariter ſubſtituit fratrem ipſius teſtatoris & Petrum & Ioannẽ filos alterius fratris: mortuis filiis teſtatoris in pupillari ætate (q̃ritur) quo iure ſuccedent iſti filij fratris: an vnà cum patruo in capita, an in ſtirpem. Et videtur per iſtam legem, ꝙ ſi filij fratris ſucceſſiſſent patruo ab inteſtato ſucceſſiſſẽt in ſtirpe. i. ꝙ tantũ habeat frater ſuperſtes quantũ omnes filij alterius fratris: ſed ſi nepotes. i. conſobrini ſucceſſiſſent ex teſtamẽto, vt in quęſtione ꝓpoſita, eſt diſtinguendum. Aut fuerunt nominati propriis nominibus, & tunc ſuccedũt in capita. vt. l. quotiens. §. hæredes &. l. interdum. in principio. &. l. liber homo. §. titius hæres. ff. de heredi. inſti. l. legata inutiliter. §. fin. de lega. 1. ¶ Et q̃is loquimur in ſubſtitutione, idem eſt dicendũ in inſtitutione. nam ſubſtitutio eſt ſecunda inſtitutio. vt. l. 1. titu. 5. ſexta partita. ☞ Sed vbi inſtitutio vel ſubſtitutio eſſet facta de filiis fratris nomine collectiuo, puta, inſtituo filios fratris mei. tunc dicti nepotes. i. filij fratris ſuccedũt in ſtirpẽ, & nõ in capita. Pro quo eſt textus in. l. ſi hæredes nominati. de lega. 1. glo. notanda in. l. codicillis. in fine. ff. de vſu fru. lega. ☞ Et in propriis terminis dicit. Ioã. de Imo. in. d. l. interdum. ꝙ ſi teſtator dixit, fratrem meum inſtituo, & filios fratris mei inſtituo, illi nepotes erunt inſtituti in ſtirpẽ. niſi dictum ſit, ęquè eos inſtituo. tunc cenſentur inſtituti in virilem. ☞ Et hoc refert & ſequitur Alex. de Imol. in. 4. volumine. conſilio. 55. incipiẽte. perſpectis his quæ in themate. &c. ☞ Item omnes filij eadem ratione cõiunctim vocati habentur pro vna pſona. vt in. l. titius fundi. &. l. liber homo. poſt principium. ff. de hære. inſti. notat Alex. ĩ. 3. volumine. cõſilio. 57. propterea ſuccedunt tunc in ſtirpẽ, tanq̃ repreſentantes perſonã eorum patris, vt ſupra dicitur. Secus quando inſtituiſſet nepotes nominibus propriis: tunc lex vult, quòd ſuccedant in capita, per iura ſupradicta. Et ſic præſumi debet voluntas teſtatoris. vt in. l. gallus. §. 1. cum ibi not. ff. de libe. & poſthu. notat. Bart. in. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad trebellia & Bal. in. l. pũcibus. 10. co. C. de impu. & aliis ſubſtitutio. ¶ Et ĩ tantum nepotes filij fratris nominati nominibus ſuccedunt in capita cum patruo, ꝙ etiam ſi teſtator

Quæſtio:

dres ex teſtamento ni[h] ab inteſtato en caſo que tengan ſus madres hijo o hijos o deſcendientes legitimos. Pero bien

dicto nepotes ex fratre nominaſſet, ꝓpriis nominibus & appellatiuis, putà patrem, Petrũ, & Ioannẽ nepotes ſuos. vt dicit gl. in. l. nõnunq̃. ff. ad trebellia. & in. l. ita. §. 1. ff. de ſtatu. libe. dicti nepotes ſuccedunt in capita. Quod tene menti. ¶ Et nota. ꝙ nõ ſolũ iſta lex loquitur inter fratres legitimos & filios fratrũ vt ab inteſtato ſuccedant fratri defuncto: verũ etiã ſi frater naturalis tantũ decederet: & ab inteſtato relicto fratre & filiis alterius fratris naturalis, nõ ſtãtibus legitimis, ſuccedũt nepotes in ſtirpẽ, & non in capita. per tex. in. l. ſi. titu. 13. ſexta partita.

LOs hijos barſtardos. Filij illegitimi ex teſtamẽto nec ab inteſtato ſuccedunt matri, ſtantibus legitimis. Ipſa tamen mater in vita & in mortis articulo poterit eis relinquere quintam partem bonorũ quã poterat relinquere pro anima, non ampliꝰ. ☞ Si tamen non habet legitimos deſcendentes, ſuccedunt matri naturales vel ſpurij ex teſtamento, excluſis legitimis aſcendẽtibus. Niſi filij ſint nati ex dãnato coitu ex parte matris: quibus mater poteſt relinquere quintam, vt ſupra: de qua ipſi poterunt in vita, & in mortis articulo diſponere ad libitum. ☞ Et dicitur coitus damnatus, ſi mater ex eo incurrit mortem naturalem. ☞ Filij tamen clericorũ, monachorũ, & monialium profeſſarũ, licet mater pœnam mortis nõ incurrat non ſuccedunt matri. hoc dicit. ☞ Diuiditur iſta lex in quinq; partes. In prima ponitur regula, ꝓhibitiua. In ſecunda & tertia ponũtur duæ limitationes ad regulam. In quarta & quinta ſecũda limitatio miro modo ſublimatur. Secunda ibi, pero bien permittimos. Tertia ibi, y en caſo. Quarta ibi. Saluo ſi los tales. Quinta ibi, ſaluo ſi fueren. ¶ Regula prohibitiua eſt, ꝙ filius baſtardus, ſiue illegitimus, non ſuccedat matri ex teſtamento, nec ab inteſtato, ſi ſtant legitimi deſcendentes. Et in hoc concordat lex prima. & lex. 17. ti. delas heren. fo. legum. &. l. 1. &. l. cũ acutiſſimi. in fine. C. de fideico. &. l. marcellus. ff. de regulis iu. gloſſa. in rubrica. ff. de concubi. & in. capitulo. niſi cum pridem. §. perſonæ. in verbo, manſeres, de renuncia. Et corrigitur. l. 11. titul. 13 ſexta partita. vbi dicitur, quòd ſpurij ſuccedunt matri cum legitimis. Limitatur. 1. ꝙ ſi non ſuccedunt, mater poterit eis relinquere quintam partem bonorum ſuorum, quam poterat relinquere pro anima ſua. vt dicta. l. prima. titulo delas heren. fo. le. Secundò limitatur,

Concordãtur.

Corrigit

q̃ ſi non ſuccedunt cum legitimis, ſi tamen legitimi deſcendentes non ſtant, filij, & deſcendẽtes naturales, & ſpurij ſuccedunt matri ex teſtamento & ab inteſtato, excluſis legitimis aſcẽdentibus. ☞ Tu adde, q̃ ſuccedũt matri, vt hic, & aliis cõſanguineis ex parte matris. l. fi. ti. 13. ſexta partita. ☞ Sub limitatur ſupradicta limitatio, ſi naturales, vel ſpurij nõ ſunt procreati ex dãnato & punibili coitu ex parte matris: quia ſi ſunt adulterini, vel ĩceſtuoſi, nõ ſuccedũt matri, nec aſcendẽtes legitimi excludũtur. Et in hoc concordat. l. ii. ſuperi⁹ annotata. ☞ Iſtud ſublimitat̃, vt in prima limitatione.

Nota.

permitimos que les puedã[i] en vida[k] o en muerte mandar haſta[l] la quinta parte de ſus bienes dela q̃l podriã diſpõer[m] por ſu anima y no mas

Adde. Et ſunt plures rationes quare naturales, vel ſpurij non ſuccedunt cum legitimis. ☞ Primò, quia illegitimi ſunt exoſi, & procreati ex dãnato coitu. ☞ Secũdò, quia dicit tex. in. ca. ſi gens anglorum. 56. di. q̃ Bonifacius martyr ſcripſit ad regem anglorum, diuulgatum eſſe filios ſpurios, adulterinos, inceſtuoſos nec bello ſeculari eſſe fortes, nec in fide ſtabiles, nec honorabiles hominibus, nec deo amabiles. ☞ Propterea dicit ibi, q̃ nati ex meretricio, viles, & degeneres, & ignobiles cõmuniter ſunt. ☞ Tunc, q̃a ſequuntur & imitãt mores matrum, à quib⁹ corpus contrahunt, & quarum lacte nutriuntur. Tunc quia ſic nati paruipenduntur, & minori cura educãtur, & inter viles abiiciuntur, à patribus incerti & ſuſpecti. ☞ Tunc, quia in offenſam dei & matrimonij conceptum patres fornicarij generant, in abiectione, vt vilitate filiorũ puniuntur. ¶ Vnde nati ex meretricio, à ſacris miniſterijs meritò propter eorũ vilitatem repelluntur. vt plenè de prædictis do. cardi. de Turre cre. in. d. c. ſi gens anglorũ. ☞ De his enim baſtardis plura dicuntur in alphabeto aureo ſuper parte baſtardus. folio. 13. ☞ Ad quorũ corroborationem nota vnum ſingulare quod dicit doc. de pala. in repeti. c. per veſtras. de dona. inter virum & vxorem. ſuper tex. co. 274. in. ver. ex his infertur. q̃ ſi mulier contraxit matrimonium cum baſtardo, & deceſſit ſine liberis, & inſtituit maritũ, q̃ fratres & conſanguinei vxoris poterunt querelare de teſtamento per plures rationes, de quibus ibi tribus columnis antecedentibus. ☞ Ex qua opinione, ſi vera eſſet, ſequeretur aliud memoriæ commendandum. ſ. q̃ tunc habet locũ diſpoſitio authẽ. p̃terea. C. vnde vir & vxor. & lex. 7. ti. 13. ſexta partita. cum ſimilibus. quando mulier cõtrahit cũ legitimo. Secus ſi cum baſtardo, vel econtra: quia tunc & ſi ſit paup, ab inteſtato nõ ſuccedit vxori in quartam partem bonorum ſuorum. ☞ Nam ſi non ſuccedunt ex teſtamento, vt ſupra, nec ab inteſtato ſuccedunt. quia cauſa teſtati & inteſtati iſto caſu ambulant à pari. vt. l. i. & dic. authen. p̃terea. C. vnde vir & vxor. ☞ Item quia regulariter cauſa teſtamẽti eſt fauorabilior, quã cauſa inteſtati. l. quãdiu. ff. de acquiren. hęre. tenet Bal. in. l. i. prima col. ver. vn

Notabile dict. ſi eſſet verum.

Infertur ex eo.

Aſſignatura.

ni allẽde. ¶ Y en caſo que no tẽgala muger hijos o deſcẽdiẽtes legitimos[n] aunq̃ tenga padre o madre o aſcendiẽtes legitimos mandamos

de ſtatutum eſt. C. de indic. vidu. tollẽ. l. an teq̃. & ibi Bal. C. coĩa de ſucce. vbi dicit Bal. eſſe caſũ, q̃ ſi inſtituitur ille, qui non eſt capax toti⁹ hęreditatis ſed partis tantũ, eſt fauorabilior cauſa teſtati, vt dixi, quã inteſtati. ☞ Itaq; ſi baſtardus nõ ſuccedit vxori ex teſtamento, non ſuccedit in quarta ab ĩteſtato. ☞ Sed quo ad me dur⁹ eſt ſermo iſte. nam non video aliquo iure cõprobatum. ☞ Itẽ quia hodie iura regni multum fauent ipſos baſtardos, aliàs ipſos filios naturales. nam ſunt hodie de primo capite liberorum, & ſuccedunt matri ex teſtamẽto, & ab inteſtato. Et patri ex teſtamento, per iſtam legem. iũcta lege ſupra. proxima. in defectũ legitimorum, excluſis aſcendẽtibus. ☞ Stantibus verò legitimis deſcẽdẽtibus, nõ ſuccedunt naturales patri nec matri ex teſtamẽto nec ab inteſtato. vt dicunt iſtæ duę leges. ¶ Nã iſto caſu naturales, aliàs ſpurij, dicũtur maſſa corrupta, quæ cõmiſceri non debet cum maſſa incorrupta, legitima, & perfecta: ¶ Iuxta illud Geneſis. 21, ppe mediũ, vbi dicitur, Non erit hæres filius ancillę cũ filio liberę. ¶ Nã videtur quodãmodo ſpecies falſitatis, ſi maſſa corrupta miſceretur cũ maſſa incorrupta. p. l. i. in princi. ti. 7. quinta parti. l. i. ti. 10. libro. 3. circa finẽ foro. le. & l. 7. ti. 7. ſeptima partita. ¶ Pro quo multum facit quædam pragmatica regni. foli. 130. c. 8. & . 14. quibus, phibetur, ne miſceatur cera corrupta cũ incorrupta. ¶ Idem dicendũ eſt de aromatariis & apothecariis immiſcentibus medicamenta corrupta cum incorruptis. Sunt enim medicamenta vetuſta, quæ ex diuturnitate temporis amittunt vim & ſubſtantiam: & dum dantur infirmis, nihil operantur, etiã ſi miſceantur cum incorruptis. Itẽ lanarij. i. officiales pannorũ aliquando immiſcent lanã putrefactam & vetuſtã cum noua, quæ paruo tempore conſumitur, & demolitur, propterea prohibetur ne miſceatur. & quia immiſcentes peccant, puniuntur pœnis contentis in ordinationibus pannorum iſtius regni. eſt enim vt dixi ſpecies falſitatis. Nã falſitas dicitur mutatio veritatis. vt. l. i. dicto titu. 7. ſeptima partita. cum ſimi. Verum tamẽ eſt, q̃ Ange. in. l. i. de conditis in publicis horreis libr. 10. per illum tex. dicit, q̃ aromatarij, qui immiſcẽt ceram corruptam cum incorrupta, ad hoc, vt velamẽta non corruptè vendantur, nec dicatur ceram falſare, cũ non peccauerint. & dicit q̃ ibi eſt caſus quẽ etiam

Tene cõtra ſupra dicta.

Scitè dictum.

etiam cõmendat ibi Bar.& Anto. Corſetus ſingu-
limita et reſtrĩ lari ſuo incipiẽte. Licitũ eſt.folio.133. ¶ Tamẽ ſal
gt. ua pace.do.Bar.Ange.& do.Anto.corſe.teneo cõ-
trarium,præterq̃ in caſu illi⁹ legis,qui caſus eſt ſpe
cialis in frumento condito: quod ſi corrumpatur,
ex eo vendi non po-
teſt: debet cõmiſceri
cum frumento nõ cor
rupto vt vendatur.
¶ Rõ huius eſt,ꝑ tã-
to.nam ſi vẽdatur, ne
mini fit ſocius. Quia
cum ſit rei publicę,&
vendatur his, qui ſũt
reipublicę, nulla fra⁹
fit emptoribus.▽Hic dicta pragmatica dicitur.c.7
in fine,ꝙ ſi aliquis,ꝑ ſe ipſo miſcet ceram corruptã
cum incorrupta,non punitur.▽Et ex hoc ſępenu-
mero tenui,& nunc teneo,ꝙ ſi aliquis ,ꝑ ſeipſo fa-
cit pannos contra formam pragmaticarũ, pannum
non punitur.nam in rebus ſuis vnuſquiſq; eſt mo
derator & arbiter.dummodo cõſtare poſſit, ꝙ pro
ſe ipſo illud facit,& pro indumento ſuo,& familię
ſuę,non cauſa mercantiæ.▽Et bene ad hoc facit q̃-
dã pragmatica regni folio.158. per quam fuit facta
ꝓhibitio,ne vllus haberet põdera de petra ſub cer
ta pena.Demum facta fuit declaratio, ꝙ non habe-
ant dicta pondera ad vendendũ, ſed ꝙ poſſint illa
habere ad ꝓprios vſ⁹ ſine petra. ▽ Et ſi omnes le
ges percontaberis,inuenies,ꝙ pœna non imponi
tur præterq̃ in rebus,quæ aliis vendũtur. Quæ o-
mnia nota,quia practicabilia.

quel hijo o hijos, o deſcendiẽtes que to uierẽ naturales o[p] eſ purios[q] por ſu ordẽ & grado lo ſean[r] he rederos legitimos

f ¶ Y llegitimos.Qualiter probetur quem eſſe il-
legitimum,vide per Bal.ĩ.l.humanitatis.7.co. ver.
ex hoc ſequitur.C.de impube.& aliis.Pau. de Ca.
conſilio.176.incipi.ſuper primo dubio. meli⁹ p gl.
in.c.Michael.de filiis preſbyte.vbi dicitur,ꝙ ille-
gitimitas probatur per cauſas extrinſecas.ſ. prę-
ſũptiuè.vt ꝙ fuit natus ex Berta concubina talis. di-
xi latius in.l.11.infra.

g ¶ De qualquier calidad.vt ſũt naturales,ſpurij.
inceſtuoſi,adulterini,mãſereres,& hi, qui nõ ſunt
procreati de legitimo matrimonio.vt in authen.ex
cõplexu.C.de inceſt.nuptiis.& inſti. de adop. in
prin.&.l.10.&.11.ti.13.ſexta partita &.l.1.ti.15.quar-
ta partita.vbi habes qui dicuntur manſeres.

h ¶ Ab inteſtato.Iſtud eſt ius nouum,conſonans
iuri diuino.vt habetur gene.21.prope mediũ. vbi
dicitur. Non erit hæres filius concubinę cum filio
Corrigit vxoris.&c.▽Et ex hoc corrigitur.l.ſiqua illuſtris.
in fine.C.ad Orphi. & ibi glo.&.l.pe.eodem titu-
lo.& inſti. ad Orphi. §.nouiſſime.&.l.1.ti.13. ſexta
parti.per quæ iura naturales ſuccedebãt matri cum
legitimis ab inteſtato, niſi mater eſſet illuſtris. vt
ibi.▽Item ceſſat hodie.l.6.ti.29.ſecunda parti.vbi
natus ex cõcubina apud hoſtes poſtliminium re-
uerſus ſuccedebat parentibus.quia intelligitur, nõ
ſtantibus legitimis deſcendentibus.vt hic.

ex teſtamento y ab inteſtato. ¶ Saluo ſi los tales hijos fueren d dañado[r] y pu-nible ayuntamiẽto porꝑte dela madre

i ¶ Puedan mandar.Sed non compelluntur.quia
verbum,poteſt,non inducit neceſſitatem, niſi an-
teponatur verbum,non.c.1.& ibi gloſſ. de regulis
iuris.li.6.▽Et nota ex.l.iſta,ꝙ verbum.poteſt, eſt
extẽſiuũ vſq; ad mor
tẽ.qa dixit. en vida o
en muerte. Per quod
ap̃pbatur dictũ Bart.
in.l.1.ff.de ĩoffi.teſta.
&Bal.in.l.eam quam.
pe.col.ver.ex hoc in-
fertur. C. de fideico.
tex.& Bar.in.l.ſi quis
ita.in princi. de lega:
2.ibi,idem dicunt.

Approbat.

k ¶ O en muerte.Nota ꝙ iſta litera. o.ponitur in
ter diuerſa in ſubſtantia,& ſimilia in qualitate. te-
net Bal.in.l.filiæ.1.opp.C.de colla.

l ¶ La quinta.concordat.l.1.ti.delas herenci.fo.l.
▽Et nota.ex.l.iſta. inquantum dicit,en vida.ꝙ mu
lier nupta in præiudiciũ viri poteſt in vita quintã
partem ſuorũ bonorũ relinquere etiã filiis ſuis ſpu
riis.quod an ſit verum,dixi in.l.18.infra. ▽Itẽ no-
ta ex.l.iſta,ꝙ diſpoſitio.c.cũ haberet,de eo qui du-
xit.in matrimo. quã pollu.ꝑ adul.hodie eſt taxata,
& reſtricta ad quintam partẽ bonorũ. Itaq; iudex
non debet taxare alimenta filiorũ illegitimorum ſe
cundum qualitatem ſtatus.&c.Sed qualiter hoc in
telligatur,dixi in.l.infra proxima. ¶ Quid ſi ma-
ter confiteatur aliquid debere filio illegitimo, an
proſit filio matris confeſſio. Tex.dicit ꝙ non in.l.
3.titu.14.tertia partit.dixi latius in.l.infra ꝓxima.

m ¶ Por ſu anima.Intellige ad alimenta,nõ aliàs.
vt ꝑ Bal.in.l.1.quarta colu.in lectura. ver.iuxta hoc
quæro.C.de ſacroſan.eccle.Quod eſt verum etiam
ſi legetur pro dote vel alimentis:quia valet legatũ
quoadmodum alimentorũ tantum.vt per Bal. in.l.
eam quam.10.co.ver.pone dicit decretum.C. de fi-
deico.Hodie tamen iſtud non eſt verum: quia va-
let relictum factum illegitimis in quantum, etiam
ſi ſuperſit ad alimenta per iſtam legem cum ſimi-
libus.

n ¶ Aun que tenga padre.vt.l.6.ſupra.

o ¶ Naturales.Qui dicantur naturales, vide in.l.
11.infra.& ibi dixi.

p ¶ Spurius.Spurij differunt à naturalibus.Quia
naturalis dicitur is,qui naſcitur ex propria cõcubi
na.vt.d.l.11.Spurius verò is,qui naſcitur ex aliena
concubina, vel ex illa, quæ plurium conſortio ſe
tradidit.l.1.circa finem.titul.15.quarta partita. ▽Et
nota ex lege iſta, quòd ſicut olim naturalis exclu-
debat ſubſtitutum per l.generaliter. §. cum autem.
& ibi Bald.C.de inſti.& ſubſtitutio. ita & ſpurius
excludit ſubſtitutum à ſucceſſione matris. Et per
hoc reprobatur hodie dictum Bald.in.d.§.cum au-
tem.& Bartol.in.l.ex facto.§. ſi quis rogatus. ff. ad *Corrigit*

trebellia. Ioan. de Imo. in l. ſi quis poſthumus. ff. d libe. et poſth. & l. cū pater. §. volo. de lega. 2. vbi dicunt, q ſpurius non excludit ſubſtitutum.

q ¶ Por ſu orden. ſicut dicimus de legitimis deſcendentibus in authen. de hære. ab inteſta. ve. §. ſi quis igitur. colla. 9. qa vt infra ſequitur, reputantur legitimi, legitimis deſcēdentib⁹ non ſtantibus.

que en tal caſo mandamos que nō puedā heredar a ſus madres ex teſtamento ni ab inteſtato.

r ¶ Herederos legitimos. Iſta eſt ſingularis lex, & noua, p quā ſpurij & naturales ſunt legitimi, & de primo capite liberorū. Et per eam hodie eſt approbata opi. Spe. in titu. de teſta. §. 4. verſi. nūc de naturalium. & ſequenti. vbi dicit, q naturales ex concubina ſi legitimi deſcendentes non ſtant, dicuntur legitimi quo ad matrem: non de capite vnde cognati: ſicut olim qui non habebant in bonis parentum bonorum poſſeſſionem. refert Bal. in l. certum. 3. co. ver. ex quo apparet baſtardos. C. vnde cogna. & Bar. ī l. tutelas. ff. de ca. dimi. vbi hoc non dicit apertè.

Approbat.

Adde. Sed quia dixi, q naturales p iſtā legem ſunt de primo capite liberorū, ſequitur, q ſicut vxor eſt tutrix legitima filiorum ſuorum, ſic concubina eſt hodie tutrix filiorum ſuorum naturalium. Facit ad hoc authen. quibus mo. natu. efficiā. ſui. in. §. quin veteris & §. qui vera. circa finem. collati. ſexta. ▽ Hinc eſt, q non ſolū ſoboles legitima ſuſcepta eſt cauſa reuocāndæ donationis, verum etiam ſoboles naturalis eſt cauſa reuocādæ donationis liberalis facta à matre. ▽ Nam vt dixi, naturales legitimis non ſtantibus ſunt de primo capite liberorum. & per hoc approbatur lex. 1. in fine. & ibi glo. in parte, naturales. C. vnde vir. & vxor. ▽ Item non dicebantur coniūctæ perſonæ neq; filij. ſecundum. Pau. de Ca. conſi. 181. ▽ Item nec de domo magnatū, neq; participāt honorem patris. l. fi. ff. de verbo ſignifica. tenet Bal. in l. ex libera. C. de legitimis hęredi. & hoc verum quo ad patrem. ▽ Verum tamē eſt, q ſi pater habet inimicitiam cum aliquo, & ſecum facit pacē, & prę ſtat cautionem pro ſe & filiis de illo non offendendo, nō tenetur ex offenſa poſtea illi illata per filiū naturalē tantū. Ita ſingulariter dixit Cynus in l. cū pater. §. volo. de lega. 2. Quod dictum refert & ſequitur Felinus in c. in præſentia. 10. co. ver. & adde q ſi pater. de proba. vbi ponit plures caſus, in quibus filij naturales veniūt appellatione filiorum.

▽ Sed quo ad matrē naturales & ſpurij ſunt de primo capite liberorū per iſtā legem. vt ſupra dixi.

Infertur primò. ▽ Ex quo infero, q in bonis maternis filiis naturalibus & ſpuriis debetur legitima: & ſi exhæredantur, poſſunt agere de inofficioſo cōtra teſtamentū matris. ſemper intellige, legitimis nō ſtātibus. ▽ Et per hoc corrigitur. l. fi. C. de natu. libe. &. l. ſi quis

Corrigit

inceſti. C. d inceſt. nup. per quæ iura dicūt doc. q naturales non poſſunt infringere teſtamentū quia eis non debetur legitima. notatur in l. 1. §. 1. ff. de cōtra. ta. & in l. vxor. §. naturales. & ibi glo. & Bar. de lega. 3. tenet Ange. in authen. quibus mo. natu. effi.

ro bien permitimos que les puedā en vida o en muerte mandar haſta la quinta ᵛ parte de ſus bienes

ſui. §. fi. colla. 7. & in. l. ex facto. §. igitur. ff. de vulga. & pupi. ſub. ▽ Quod procedebat etiam turpi perſona inſtituta. vt per Bald. in l. fratres. & tex. pro bat. C. de inoffi. teſta. & in l. ſi ſuſcepta. §. 1. ff. eodem. Ratio qua ad hoc tenendum prædicta iura mouentur eſt, quia patrem inuitabant ad delinquendum, & per hoc fuit conſultum, q ſi ſtatutum vult ſpurios ſuccedere, ſit cōtra bonos mores. vt per Bal. in. d. l. fi. ibi. vitium in continentię. C. de natura. libe. per Bar. in l. 3. 2. co. ver. q̄ro an per ſtatutum. ff. de teſta. Bal. ī l. 1. 10. col. ver. quęro d effectu. C. de ſumma tri. & fide. ca. & ī l. vna. 4. oppo. ver. & prędicta faciunt ad queſtionē. C. de his quæ pœnę nomi. & in l. 1. prima. co. verſi. ſed dubitatur. C. de iure. aure. anu. & l. ſi contra. C. de nup. Ange. de Are. in. § ſenatus. inſti. de iure natu. Bal. in. c. decedenti. pe. co. ver. vtrum autem poſſitis ponere. C. qui feu. da. po. ▽ Intantū q Bal. in l. eam quā. pe. col. ver. in tertio vero genere. C. de fideico. dicit, q ſpurij nō poſſunt fieri ſucceſſibiles p nouā legē impatoriā generalē. ▽ Cōtrariū tenet Bal. ī. d. l. & ſic cōtra. in fine. C. de nup. Bar. in l. ſeri⁹. circa principiū. ff. ad legē falci. idē Bar. & Bal. in l. cōmuniū. C. de natura. libe. ▽ Nec obſtat ratio, qa ĩuitat patrē ad deliquēdū. qa iſtud odiū eſt irrationabile. ſ. q filio noceat delictū patris. cōtra totū titulū. C. ne filius pro pa. ▽ Secūdò infero ex. l. iſta, q naturales & ſpurij faciūt deficere cōditionē, ſi ſi ne filiis deceſſerit. qa ſuccedūt loco legitimorū. vt per. Bar. in l. hæredibus. §. titius nepotes. ff. ad trebellia. ▽ Tertiò infero, q naturalis vel ſpurius hæres matris hodie poteſt retrahere pro tanto rem vēditam à matre: & idem ſi eſt vendita à patre naturali, à quo eſt hæres inſtitut⁹. vt. l. ĩfra, pxima. Quod eſt notādū ad legē. 13. ti delas vēdi. & cōp. fo. l. vbi eſt gl. in pte, cābiar. ver. itē quęro vtrū illa. ▽ Eadē ratione mihi videtur, q poſſit retrahere rē venditā per aliquē de conſanguineis matris. argu. tex. in. l. fi. ti. 1. ſexta partita. vbi dicitur, q naturales ſuccedunt non ſolū matri, ſed aliis cōſanguineis matris. ▽ Quartò ĩfero, q naturalis excludit ſubſtitutum: quia ſuccedit vt legitimus. tenet do. Abb. in. c. ī præſentia. 8. co. ver. nota tamen. de proba. & ibi And. Sicu. in repe. 69. co. ver. dixit etiam Bar. vbi ait, q ſi teſtator inſtituit filiā ſuam & ſi deceſſerit ſine filiis ſeu liberis, ſubſtituit titium: ſi talis filia inſtituta d ceſſit cum filiis naturalibus, q hi naturales excludūt ſubſtitutum. Hoc etiam tenuit Bart. in. d. l. ex

Infertur ſecundò.

Infertur tertiò.

Nota.

Infertur quartò.

facto. §.

Contra.

facto.§.ſi quis rogatus.ff. ad trebellia.licet contrariū tenuit Ange.in.l.iſti quidē.ff. quod metus cauſa.& hoc propter honeſtatem ad euitandā fornicationē.eundem ſequitur Ioan. de imo.in.d.§.ſi quis rogatus.allegans.l.palā.§.quæ in adulterio.ff.de ritu nup. nititur tamen ſaluare Bart. hoc modo,videlicet, q̄ ſi illa mulier erat extranea reſtatori procedat dictum Bar.vt filij naturales ex ea nati excludāt ſubſtitutū aliās ꝓcedat dictū Ange.ſed Andr. ſicu.vbi ſupra ver. pondera etiam.dicit,q̄ aut filia inſtituta habet filios naturales aut legitimos & naturales tantū:tunc dicit q̄ veniūt filij legitimi excluſis naturalibus,& iſto modo ꝓcedat dictū Ange. ☞Aut habet naturales tantum,& tūc dicit,q̄ videtur teſtatorem habuiſſe affectionem ad prolem, & per conſequens ad nepotes,propter cōſeruationem memoriæ ſuæ.& iſto modo inquit poſſet ſaluari doctrina Bar.argu.l.liberorum.ff.de verbo.ſigni.Quæ opinio per iſtā legem videtur approbata.quia ſi naturalis ſuccedit matri vt legitimus:excludit ſubſtitutū quem legitimus excluderet.l.1.& ibi Bar.ff.de vulga.& pupi.ſubſti.dixi in.l. 27. infra.Et q̄ filius naturalis excludat ſubſtitutū,habetur in.d.l.ex facto.in.d.§.ſi quis rogatus. ff. ad trebellia.& in.l.cum pater quia volo. de lega. 2. & in lege ſecunda.C.de condi.inſer.& in.l.generaliter. C.de inſtitu.& ſubſtitutio.ſub condi.fac.

y no mas dela q̄ podiā diſponer por ſu anima. Y dela tal pte deſpues q̄ la ouie ron puedā diſponer en ſu vida o al tiempo de ſu muerte los dichos hijos y legi-

Adde. Glo.etian in. c. rainaldus.in parte,legitimę.de teſta.dicit,q̄ filius naturalis excludit ſubſtitutum.quod eſt verum,vt hic dicitur,in teſtamēto matris,vel in ſubſtituto dato à matre. Secus in ſubſtitutione facta à patre,vt dixi in.l.10.infra.in glo.ſuper parte,le pueda mandar. ☞Vnde ſi mater filium ſuum legitimū inſtituit,& ipſum grauauit reſtituere , ſi ſine filijs decederet:ſi filiꝰ moritur relicto filio naturali , iſte filius naturalis habebit hæreditatem , non ſubſtitutus. ¶Idem eſt cenſendum,ſi mater haberet duos filios:vnum legitimum,alium naturalem , vt ſi inſtituit legitimum,& ipſum grauauit reſtituere hæreditatem ſi ſine filijs decederet:& filius legitimus deceſsiſſet ſine filijs,frater ipſiꝰ naturalis excludet ſubſtitutum , vt ſupra dicitur.quod nota. ☞Quod tamen limita,niſi eccleſia eſſet ſubſtituta:quæ non excluderetur per filios naturales tātum. Iſtud fuit ſingulare dictum Bal.in.d.c.in preſentia.pe.col.de proba.Et dicit hoc procedere,etiā ſi talis filius naturalis eſſet legitimatus ab imperatore:& hoc propter dignitatē eccleſiæ.Quod dictū multū cōmendat Feli.in.d.c.in præſentia.9.col.Hippoly.de marſilijs ſuo ſingulari.131. ☞Sed in matri habenti filios naturales tantū cū hodie ſint legitimi quo ad eam & de primo capite liberorū , non puto verū dictū Bal.in.d.c.in præſentia.nā tūc excluderetur eccleſia per filios naturales.per iſtā legem . Quod an ſit verū,cogita. ☞Quinto infero,q̄ iſto caſu mater nō ſolum pōt ſed tenetur dotare filiā naturalē , ſi filia nō habet vnde ſe dotet:per ea quę dixi.l.54.infra. quod eſt prima frōte cōtra glo.in .l. vxorē. in.§.pater naturalis.et ibi Bart.de lega.3.& cōtra dictū Bal.in authē.res quę.2.col.ver. quæro nūquid.C.cōmunia de lega.& l.auia.3.col.C.đ iure doti.ſed dic q̄ loquūtur in patre,qui nō tenetur dotare filiā naturalē.& đ patre dic vt per doctores ibi. & in.c.cū haberet.de eo qui duxit in matri.quā pollu.ꝑ adul ☞Sexto infero,q̄ natiuitate filiorū naturaliū rumpitur teſtamentum maternum. contra tex.in. c,1.§. naturales.ſi de feudo controuer. ſit inter domi. & agna.vaſſa.vſi feu.quod intelligo verum ſi fuerunt baptizati iuxta formam textus.in.l.13.infra. *Infer.5.* *Infer.6.*

§ ¶Punible ayuntamiento.vide.l.1.tit.15.4.parti. &.l.x.titu.delas mādas fo.le.&.l.11.ti.13.6.partit.& authen.quibus modis natu.effici.ſui.§.fin.colla.7. &.l. ſi qua illuſtris. C. ad orphi. vbi glo.& docto. &.l.vna.C.de mulie.quæ proprijs ſeruis ſe iunt ¶Ex teſtamento. Aduerte iſta lex dicit,q̄ etiam non ſtantibus legitimis,filij ex damnato & punibili coitu non ſuccedunt matri ex teſtameto.&c. ¶Quero an nepos ex filio inceſtuoſo vel adulterio poſsit inſtitui,licet pater eius non poſsit.Queſtio eſt difficilis.& in nepote ex filio naturali glo. mouet queſtionē in.l.fi.C.de natura.libe.& ibi eſt tex.& quod ibi dicūt doctores & glo.in nepote ex filio ſpurio , hodie nos poſſumus dicere in nepote ex filio adulterino vel inceſtuoſo. & videtur qđ talis nepos nō poſsit capere vltra qđ pater ſuꝰ poterat capere,qa venit quodāmodo ꝑ repreſentationē patris ad ſucceſsionē auię. ☞Itē qa videtur ſubſtitutꝰ contēplatione patris,& in fraudē,vt patri adulterino vel inceſtuoſo acqratur ꝑ mediā ꝑſonā filij . Et iſtā cōcluſionē tenet Ange.in.l.gallꝰ.§.qd ſi is.ff.đ libe.et poſt.& Bal.cōſi.ſuo.406.&.67.§.lib.quia dicūt q̄ daretur filijs materia peccādi. ☞Item dicit q̄ vitiū eſt in radice.Quia ſi pater nō deliqſſet in generādo filiū nō legitimū , nō fuiſſet natꝰ ex eo nepos:ideo vitiū paternū propagatur de ꝑple in ꝑlē, ſicut peccatū Adę infecit totū humanum genus,& poſteros . ☞Prēterea iſti adulterini & inceſtuoſi ſunt magis exoſi magiſq; incapaces , ideo videtur quod eorū odiū vel incapacitas đbet magis nocere nepoti:cū delictū grauiꝰ in eorū cōceptu cōmittatur.vt habetur in ſumma.ti.18.ſeptima parti.&.c.at ſi clerici.§.de adulterijs.de iudicijs.& Bald. in.c.in preſentia.8.col.de proba.allegat caſum vnicū et ſingularē in.l.ſi quis inceſti.C.de inceſt. nup.vbi dicit,q̄ nepotes ex filio inceſtuoſo nō pñt ab aliquo

Nota.

ex

Contra. ex parentibus inſtitui. ¶ Bar.tamē in.d l.gallus.§. quid ſi is.1.col,ver.quidā habebat filiū. & ibi Paul. de c.1.3.col.verſi.vltimo. Dinus. & Alex.conſi.ſuo. 74.2.col.dicunt,ꝙ ſi pater habet legitimos,non poteſt relinquere filio vel nepoti adulterino vel inceſtuoſo pluſquā poterat relinq̄re patri ſuo per.d.l.fin.C. de natura. li. ſi tamē pater nō habet filios legitimos dicūt, ꝙ aut filius nō legitim⁹ erat mortu⁹, & tū pōt au⁹ relinquere nepoti ſine dubio per.d.l. fina. ▽ Aut filius inceſtuoſus eſt viuus,& tunc faciunt tres caſus. ▽ Primus,aut cōſtat ꝙ inſtituit nepotem contēplatione filij.vt patri quereretur.Secūdus,aut conſtat ꝙ nepotē non inſtituit contemplatione filij. Tertius,aut eſt dubiū. ¶ Primo caſu dicunt doctores,vbi ſupra,ꝙ non valet relictum:ſicut non valeret ſi filio ſuo reliquiſſet, quia eſt incapax tam per ſe quā mediāte perſona alterius.l.1.C.de natura.libe.Et hoc verum,etiā ſi nepos nō ſit in poteſtate patris: quia nihilominus teneretur ei reſtituere, ſi nepoti relictum fuiſſet cōtēplatione patris cui acquiritur.l.ſed ſi plures.§.in arrogato.ff.de vulga.& pupi. &.l. aditio.ff.de acqui. hære. Secundo caſu dicunt,ꝙ ſine dubio valet relictum factū nepoti de omnibus bonis:qa iſto caſu nihil patri acquiritur circa vſumfructū,ſed ſoli nepoti.vt authē.excipitur.C.de boniſq; libe.Tertio caſu tenent,ꝙ valet relictū vt in ſecundo caſu. Et erit cautela ſecundū Bar.vbi ſupra, ꝙ auus in teſtamēto ita teſtetur, Inſtituo nepotē meum Ioānem in omnibus bonis meis.vel relinquo Ioanni meo nepoti omnia bona mea, ita ꝙ patri eius petro nihil de his bonis meis poſsit accedere,etiā ex cauſa vſufructus. Ratio quare valet tale relictum eſt,quia defectus patris ita demū nocet filio in his,quæ ex perſona patris deſcendunt,non in his quę filius aliunde haberet.l.3.ff.de interdic.& rele.ſed hic nepos ſuccedit auo vel auię ex perſona ſua ex inſtitutiōe facta de ſe,nō ex perſona patris ſui.ergo.&c. ▽ Præterea culpa patris ꝑ quā eſt exhæredatus non nocet nepoti.l.3.§.ſi emācipatus.ff. de cōtrata.l.ſi quis filium.C.de inofficio. teſta.▽ Itē macula patris non nocet filio in his quæ per filium patri non quæruntur.l. diui fratres.&.l. qui cōtra.ff.de iure patro.&.l.quæritur.ff.de bonis liber.ſed in caſu propoſito per hūc nepotē nō quęritur patri.vt patet ex verbis teſtatoris:ergo macula patris ſibi non nocet. ▽ Pręterea quando teſtator expreſsè loquitur,non videtur fraudem cōmittere. l.ſi quis locuples.ff. de manu.teſta. ſed in propoſito teſtator dixit expreſsè ꝙ nolebat ad filiū aliquid peruenire.igitur. &c. ▽ Præterea filius deportatus non pōt capere ſicut inceſtuoſus, & tamē nō nocet patri.vt.d.l.gallus.§.& quid ſi tātū.&.l.1.§.pe. ff. de libe.& poſt. ▽ Præterea pater hæreticus non nocet filio orthodoxo & fideli ex eo nato.l.cognouimus. C.de hæreti.& authen.idē in neſtorianis.ergo non debet nocere filio culpa patris. ▽ Item non videtur priuatus nepos priuato filio. vt per Bal.in.l.maximum vitium.3.col.C.de libe.præte.vel ex.ergo priuato filio adulterino à ſucceſsione patris vel matris,vt hic,non ꝑpterea cenſetur priuatus eius filius à ſucceſsione aui vel auiæ, & vide.glo. ſingularē in authē.quibus mo.natu.efficiā.ſui.§.pe.colla. 7. quā Bal.reputat ſingularem in.c.in pręſentia.de proba. vbi dicitur,ꝙ nepos legitimus natus ex filio ſpurio poteſt inſtitui ab auo ſuo.& facit ꝑ hoc glo.in.§.in nouiſsimo.in authē.de reſtitutio.& fideico.colla.9. & hoc eſt quod ipſa dicit glo.& Bald.in.d.l.fi.C de natu.libe. ¶ Et reſpōde ad Bal.ꝙ ſi ſua ratio procederet,falſum diceret.d.l.fin.C.de natu.libe.ideo loquitur reuera contra illū tex. & cōtra iura inducta per Bar.& per me,vbi ſupra.Item diſtinctio Ange. procedit de iure veteri,ſecundū quod,ſi erat in poteſtate patris , acquirebat ſibi proprietatē & vſumfructum,etiam inuito relinquēte:hodie non eſt ita, vt per doctores vbi ſupra.Item nō obſtat ꝙ præſumatur nepos inſtitutus cōtēplatione patris:quia ꝑbatur contrariū ex forma relicti:quia reliquit nepoti ea cōditione , ꝙ patri ſuo nō acqreretur etiā quo ad vſumfructū,& ceſſat præſumptio ſi probatur cōtrariū.in.l.ſiue poſsidetis.C.de proba.cū ſimili. Itē duobus modis dicitur relictū cōtēplatiōe alterius, vt notatur in.l.ſociū ꝙ in eo.ff.pro ſocio. Vno modo,vt alteri acquiratur:& iſta eſt proxima cauſa inſtitutionis.l.ſed ſi plures.§.in arrogato.ff. de vulga. & pupi.Alio modo poteſt intelligi contēplatione alterius,hoc eſt ꝙ alius ſit occaſio remota. vt ꝑpter te habui notitiā cū amico tuo,& ei ſum effectus amicus,& illum inſtituo,certè tu fueris cauſa remota amicitiæ:& per conſequens inſtitutionis:tamen propter hoc nō acquiritur tibi,vt. d. l. ſociū qui.in fine.ff.ꝑ ſocio. ▽ Ita in propoſito filius inceſtuoſus eſt cauſa remota inſtitutionis nepotis:non ꝙ ꝑ hoc ſibi filio aliquid acquiratur. ▽ Item verū eſt ꝙ ꝑpter filiū diligo nepotē , & propter hāc dilectionē & relinquo:ſed nō ſequitur ꝙ videar relinquere eo animo ꝙ acquiratur filio. nā pōt eſſe ꝙ filiū habeo odio propter eius vitiū:quia eſt vnus diſsipator & nolo ꝙ ſibi aliquid acquiratur.ſed nepoti ꝑpter filium. ▽ Vel dic ad contraria.ꝙ procedūt in nepote ex filio inceſtuoſo:qui licet ſit legitimus,nō poteſt vllo modo inſtitui hæres ab auo.vt eſt caſus ſingularis in.d.l.ſi qs inceſti. C. de inceſt. nuptijs. & ita loquitur Bal.in.d.c.in præſentia,quē refert & ſequitur And.ſicu.ibi,ſecus in nepote ex filio ſpurio.qđ eſt mirabile ſecundū Andr. ſicu.vbi ſupra.tene cū Bar. ▽ Quod procedit non ſolum ſi eſt relictū ſolo nepoti

ga dañado & punible ayūtamiēto,quā do la madre por el tal ayūtamiento in-

timos como quiſieren. E queremos y mādamos,que eſtōces ſe entienda y di-

So.ad cō trariū.

Extēſio.

nepoti ex filio ſpurio,ſed etiam ſi filio et nepoti ſit relictū ſimul,quia valet relictū in perſonā nepotis. ſicut dicimus in eo,quod relinquitur ſeruo cōmuni:quia ſi nō poteſt acquirere vtriq, ex dominis,ac quiritur ei,cui poteſt.l.verū. §. ſi cōmuni ſeruo.ff. pro ſocio.et.l.itē ſi ſeruꝰ.ff.de ſtipulatio.ſeruo. Iſtā quæſtionem mouet Bal.i.l.eā quā. in fine. C. de fideico. & in authē.ingreſsi.§ col. verſi.circa primū pono vnā concluſionē. C.de ſacro ſanct. eccle.vbi dicit,q ſi teſtamētum cōtinet inſtitutionē incapacis,puta ſpurij:cui datus eſt coadiūctus vel ſubſtitutus,q teſtamentū nō eſt nullū,ſed valet in pſonā cohæredis,vel capacis ſubſtituti. Idē tenet Bar.in. l.3.C.de his qui ꝓ nō ſcri.Bar.& Bal.in.l.1.§.in primo.pe.q.C.de cadu.tollen.Et tu vide tex.per alios non ponderatum in.l.1.ver.hæc nāq; omnia.C.de ſecun.nup.vbi tex.dicit,q mulier ſecundò nubēs, non poteſt inſtitui ab extraneo:& ſi inſtituatur,dicit textus,q hæreditas non debet remanere penes vxorem,quia eſt incapax illius hæreditatis,ſed debet remanere penes cohæredem,ſi fuit datus, aliàs debetur venientibus ab inteſtato.

curriere en pena de muerte natural.ʸ ¶ Saluo ſi fueren hijos ď clerigos o frayres o freyles o ď mōjasᶻ profeſſas: que en tal caſo aun que por el tal ayuntamiento

Adde. Idem tenet Bal.in.l.pater tuus.C.de hæredibus inſti.vbi Bar. dat cautelā qñ quis vult inſtituere ſpuriū vel incapacē,& eſſe certus q hęreditas nō deueniat ad ſiſcū,q inſtituat aliquē in illa parte:quam inſtitutus capere non pōt. ¶ Quod eſt verū,qñ aliquis inſtituitur vel ſubſtituitur ſimpliciter:ſi tamē ſubſtitutus eſt grauatus reſtituere ſpurio vel incapaci, tūc aufertur hæreditas à ſubſtituto tanquā ab indigno, & defertur fiſco,vt dixi in.l. 7. in glo.ſup parte ab inteſtato.& Bal.in.l.ſi quis presbyter.C.de epiſco. & cleri.& in.l.3.C.ad legē falci. ¶ In legato facto duobus,quorū vnus eſt incapax, debetur fiſco,nō ſocio capaci,cui nō accreſcit pars indigni.l.ſi titio. & ibi Bar.de lega.2.& Oldr.conſilio ſuo. 30. quod nota. ☞ Ad hęc etiā facit,quod habetur in.l.ex aſſe. ff.ad legē falci.& in.l.ſi titio.de lega.2.vbi dicitur, q legatum factū incapaci,accreſcit alijs legatarijs.

Nota lile dictū. **Adde.** Nota vnū,& nunquā obliuiſcaris,q ſi in confirmatione facta per principē cōcurrerēt actus validi & inualidi:in dubio talis cōfirmatio refertur tantū ad actū validū:& ſic potius confirmatur validū,quā inualidū nullum. Iſtud fuit ſingulare verbū Ioan andr. in.c.dudū.in fine.ď decimis.Quod dictū ibi refert & ſequitur do.Anto.de bu.dices,hoc dictū.de facili non inuenies alibi. ¶ Quod dictū allegat Bald. in.l.bonorū.1.col.C.qui admit.vbi dicit, q quādo factū ſupioris pōt interꝑtari ad ius cōmune,nūquā preſumitur diſpēſatū,nec inutile confirmatū. ☞ Et illud dictū Ioā.an.refert & ſeqtur ꝓ ſingulare. do. Felin.in.c.qualiter & qñ.col.1.12.col.in ver. 4. limitat.de accuſa.vbi dicit, q pro hoc dicto facit quod voluit.Bal.in.c.1.§.Itē ſacram.in vlti.col.de pace iuramen.firman.vbi dicit,q licet rex poſsit donare filio ſuo in poteſtate propter authoritatē regis.argumento.l.pe.C. de dona.inter virū & vxo. tñ dicit, q ſi rex vult q donatio valeat, debet exprimere ſe facere authoritate regia. Et illud dictū refert & ſequitur idē do.Feli.in.c.1.8.C.de cōſti.& Hippolytus de marſilijs ſingulari ſuo.196.& dicit, Tenementi illud dic,quia eſt ſingulare,& videtur deſtruere quāplurima iura,& doctrinas,de qbus dicitur,q qñ inhabile cōcurrit cū habili,inhabile ſuſtinetur ꝓpter habile. De quo ꝓ Bal.in.l.ſi quis ex argentarijs.§.1.ff.de eden. & in.l.imperator.la.1.4. col.ff.de ſtatu.homi.de quo dixi. in.l.3.in gl.ſuper parte,ſiete teſtigos.ver.ſed pone ſupra.pleni⁹ Hippolytꝰ in repe.l.ſi.5.&.6.charta.C.de ꝓba.& ſingulari ſuo.180.incipiēte.plura.&c. ¶ Sed qa Bal.in. *Limita.* d.l.ſi quis ex argētarijs.§.1.ff.de edē.dicit,q inhabile ſuſtētatur per habile:intellige, q loquitur in eo, quod nō eſt omnino inhabile,ſed minꝰ habile.nos loqmur in omnino inhabili, cui nihil acqritur.vt plene Hippolytus dicto ſingulari.180.dixi in.l.73. glo.ſi.infra. ☞ Et iſto modo intelligitur quod dicit Bal.in.d.l.pater tuus.C.de hære.inſti &.l.ſi titio.et ibi Bar.ff.de lega.1.& quod Oldra.cōſi. 309. & do. doctor de Pala.in repe.c.per veſtras.de dona.inter virum & vxo.ſuper textu.col.395.ver. limita quarto. ¶ Quid ſi eſt inſtitutus incapax, qui capere non *Qō.* poteſt. Vide prædictū do.doct.de Pala.in.d.répet. ſuper rubri.co.150.in prin. ¶ Sed dato q accreſceret fiſco, & dubiū ſi clericus inſtituit incapacem, *Qō.* & auferūtur ab eo bona,an iſta applicētur fiſco ec cleſiæ,an fiſco principis.dixi in.l. 4.in glo. ſup parte cōſiſtat,ſupra ea.Adde.quod do.doc.de Pala. dicit in dicta repeti. ſuper rubri. co.176. in ver. vnde non habebit.cū tribus ſequētibus. ☞ Hinc dicimꝰ, q actus geſtus ab vniuerſitate,in qua fuerūt aliqui inhabiles,etiā ſi ſint præſidentes,nō inficitur propter intereſſentiā illorū inhabiliū. Valet ergo actꝰ geſtus collegialiter ab habilibꝰ & inhabili,& ſuſtinetur actus,ꝓpter habiles.vt eſt textꝰ melior de corpore iuris.& alibi non ita bene ꝓbatur ſecundum Abb.in.c.fi.de procu.Optimè facit qđ voluit Bal. in.c.1.§.ſi autē.in titu.de cōtrouer. inueſti. & quod voluit Ange.cōſi.ſuo.1.Aduerte,quia per hoc non *Qō.* remouetur quæſtio, an nepos iſto caſu excludat legitimos aſcendentes teſtatoris. Et videtur q ne- *Opinio* pos legitimi filij adulterini,vel inceſtuoſi inſtitutus à parētibꝰ excludat prædictos aſcendētes legitimos,& alios venientes ab inteſtato. Quia ſi pñt inſtitui ſine parētū obſtaculo, vt ſupra ē cōprobatū, bene

Contra. bene alios excludit aſcendentes. ☞Sed tene cõtrarium cũ hac diſtinctione. Aut loquimur in nepote ex filio naturali vel ſpurio, & ſine dubio ſuccedit matri ex teſtamẽto,& ab inteſtato:excluſis aſcẽdẽtibus legitimis. Succedit etiã auo ex patre naturali ex teſtamẽto:quia pater eius poterat ſuccedere.vt hic in textu.& in.l.infra proxima. Si tamen eſt nepos ex filio adulterino,vel inceſtuoſo,ſtantibus legitimis aſcendentibus non ſuccedit matri ex teſtamẽto, nec ab inteſtato: quia ſi pater eius nõ ſuccedit per iſtã legẽ,nec eius filius.Idem dico in nepote ex filio ſpurio,adulterino,vel inceſtuoſo,q̃ non ſuccedit auo ex teſtamẽto,ſtantibus legitimis aſcendẽtibus.per. d. l. ſi quis inceſti.Nec obſtat ſi opponatur de lege infra,pxima,quia loquitur tantũ in filio naturali,qui poteſt inſtitui à patre,ſtantibus legitimis aſcendentibus, non tamen in filio ſpurio,vel in nepote habito ex eodẽ filio:ideo remanet iſte ſub prohibitione antiqua,de qua in.l.1.titu. delas herencias.fo.le.&.l.10. titu.13.6.parti.cum ſi. ☞Et bene facit tex.in authẽ. quibus mo.natur.effi.ſui.§.filiũ vero.& ibi Ange. colla.7.vbi dicitur,q̃ nepos etiã legitimatus nõ ſuccedit auo & agnatis patris. ☞Itẽ baſtardus dicitur extraneus,& non excludit ſociũ contrahentẽ.vt q̃ Bal.in.l.1.ad finem.C.de dona.cau.mor.igitur ſi baſtardus eſt extraneus,extraneus non excludit aſcẽdẽtes,quibus debetur legitima ex teſtamẽto & ab inteſtato.vt.l.6.ſupra.et hoc de iure naturali,vt ibi dixi:cui nõ reperitur derogatũ ideo deberet remanere in ſuo eſſe:q̃ non excludãtur á ſucceſsione filiorũ per inſtitutionẽ nepotũ adulterinorum vel inceſtuoſorum.&c.Eſt igitur dicendũ,q̃ nepos ex filio adulterino vel inceſtuoſo põt p auũ vel auiã inſtitui,quando auus vel auia nõ habet deſcendentes vel aſcendẽtes legitimos. & ita intelligitur *Regula* dictum Bar.& aliorũ in.d.§.quid ſi is. ¶Sed quia ſupra dixi,q̃ adulterinus non poteſt à matre hęres *Fallit.1.* inſtitui. ☞Fallit duobus caſibus. Primò ſi fuit natus de rege vxorato, & ex aliqua pulchra domina: quia talis poteſt inſtitui, & ab inteſtato ſuccedere matri. Tenet notãter Bal.in.l.eam quã.7.col.verſi. & ſcias q̃ in iſtis.C. de fideico.quod an ſit verũ,in *Fallit.2* diſtinctẽ dixi in l.infra proxima. ☞Secundò,ſi eſt natus de muliere per vim cognita.vt per Bal.in.d.l. ſi qua illuſtris.1.col. verſi. quid ergo ſi mater. C.ad orphi. Et eſt ratio,quia per vim cognita cũ non ſit culpa,nõ debet aliquo modo puniri. vt.l. vim paſſam.ff.de adulte.l.1.tit.delos adulterios. foro legũ. probatur optimè ex lege iſta. ibi dũ dicit. quando la madre por el tal ayuntamiento incurriere en pena de muerte.&c. Nam vim paſſa nõ incurrit pœnam mortis,quia nõ eſt in culpa.igitur. &c. ¶Et ex hoc limito dictũ Bald.in.l.id quod paupibus.ſi. col.ver.quęritur etiã an executor.C.de epiſ.et cle. vbi dicit,q̃ executor inter pauperes nõ poteſt eligere ſpuriũ teſtatoris:quia intelligitur niſi ſpurius ſit natus de muliere per vim cognita.Quod nota.

no incurra la madre en péa d muerte mãdamos que ſe guarde lo cõtenido en la ley & que fizo el ſeñor rey don Iuan el primero enla ciudad de Soria que habla ſobre la ſuceſsiõ delos hijos delos clerigos.

v ¶La quinta. Per hoc reꝓbatur.l.10. tit. 13.6.parti.vbi dicitur, q̃ pater nõ põt aliqd donare filio ſpurio vl adulterino. Eadem ratione reprobatur authẽ.ex cõplexu. C.de inceſt.nup.quia hodie parentes poſſunt ſuis ſpurijs,atq; adulterinis,& inceſtuoſis relinquere quintam partẽ ſuorũ bonorũ,vt hic. ☞Sed quęro,an vltra quintam poſsit mater remittere pignus vel hypothecã filio ſpurio. Videtur q̃ non:quia remittere,eſt dare.l.peculiũ.& ibi Bar.ver.itẽ tota.ff.đ peculio. ☞Sed Bar.in.l.1.§.1.ff.quibus mo.pig.vel hypo.ſolui.& in.l.etiam.1. q. C. ad velia. dicit, q̃ remiſſio pignoris non eſt donatio, ex quo remanet obligatio prĩcipalis.Et ex hoc dicit,quòd remiſsio pignoris inter virum & vxorem valeat, quanuis donatio non valeat. ☞Quod eſt verum: quia remiſ ſione pignoris non eſt debitum remiſſum, licet remiſsione debiti pignus liberetur.l.ſoluitur. & ibi Bar.ff.quibus modis pign.ſolui.&.l. debitũ.C.de remiſsio.pigno. ¶Quid ſi mater confiteatur aliquid debere filio adulterino,an proſit filio talis cõfeſsio. Tene quòd non,per ea, quæ de patre dixi in lege infra proxima.

Q̃s

Contra.

Infertur

Adde. Vel ſuper hoc poteſt ſic diſtingui. Aut mater confitetur aliquid debere filio ſpurio inter viuos,aut in vltima volũtate. ☞Si inter viuos,valet talis cõfeſsio, ſed non in vltima voluntate. Ita dicit glo.notabilis in.l.qui teſtamẽtũ.ff.de proba.attamẽ dicta glo.cõmuniter reprobatur ibi p docto. & Iaco. bu.in ſua diſputatione,quã ponit ſup.l.1.C.de natu.libe.Ioã. and.in addi.ad Spe.in ti.de ſucce.ab inteſt.§.1.ver. quid ſi pater.docto.in.l.is qui ex bonis.ff.de vulg. Bal.in.l.iubemus.C.ad trebellia.per. d.l.qui teſtamentũ.&.l.cũ quis decedẽs.§.titia.de lega.3. Spec. in tit.de cõfeſsionibus.§.3. ver. ſed nunquid patris cõfeſsio. ☞Et non immeritò dicta glo.reprobatur. nam ſi cõfeſsio facta in vltima volũtate inter perſonas,inter quas non põt cadere donatio cenſetur facta in fraudẽ,per dictã.l.qui teſtamẽtũ.&.d.§.titia. multo magis quando fit inter viuos. per. l. ex hoc edicto.§.alienare.ff.đ aliena.iudi.mu.cau.fact. ☞In tantũ,q̃ iuramentũ ſuper dicta cõfeſsione interpoſitũ nullatenus ſuffragaret.ſecũdũ Bart.in.d.§.titia. & in.l.aurelius.§.fi.ff.de libe.lega.per Cynũ in.l.1. ad finẽ.C.de ſacro ſanct.eccle. Sed in hoc ſic credo eſſe dicendũ,& melius. ¶Aut cũ cõfeſsione matris vel patris apparet per coniecturas, q̃ ſpurius

potuit

potuit veriſimiliter bona,ꝺ qbus in cõfeſsione,habere aliũde,quã à patre vel matre:& tunc cõfeſsio parentũ profit filio ſpurio vel illegitimo: quia tũc ceſſat prẽſumptio ſuſpitionis dictę cõfeſsionis iuratæ per patrẽ vel matrẽ.vt notabiliter ꝺcidit Sali. in.l.ſi mater.C.de cõtrahen.emptio.vbi dicit, ꝙ ſi maritus emit fundũ ꝓ vxore abſente, & pretium quod ſoluit, cõfeſſus eſt ſe ſoluere de ꝓpria pecunia vxoris, ꝙ hoc caſu emanet à viro prẽſumptio, ꝙ nõ ſit vera cõfeſsio,ſed ꝙ vir voluerit donare vxori, cùm ꝓhibitus eſt donare. & allegat dictã.l.q teſtamentũ.&.d.l.cũ quis decedẽs.d.§.titia. ¶ Niſi ſecundũ eũ appareat ex alia veriſimili præſumptione,ꝙ aliunde potuerit vxorẽ iſtã pecuniã habere:quia tũc vna prẽſumptio tollit aliã.l.cum de indebito.ff.de ꝓba.l.diuus.ff. de in integr.reſtit.c. literas.de prẽſump. ¶ Hoc idẽ voluit Ange.cõſi. 153.incipiẽte.pater emit domũ pro ſe,& filijs. &c. vbi cõcludit,ꝙ licet cõfeſsio facta per patrẽ cõfitẽtem ſe habuiſſe pecuniã à filijs ſuis tanquã ad eos pertinentẽ ſit ſuſpecta, quia prohibita eſt donatio inter patrẽ & filiũ in poteſtate patris exiſtẽtẽ.vt l. 2.C.ꝺ inofficio.dona.&.l.donationes quas parẽtes.C. de dona.inter virũ & vxo.cõfeſsio facta inter perſonas,inter quas eſt prohibita donatio,eſt ſuſpecta de fraude per docto.§.titia.cũ ſimili. Tamen ſi tempore dictę confeſsionis paternæ dicti filij erant in aliquo eorum exercitio ita edocti, ꝙ veriſimilẽ eſt eos potuiſſe ſuperlucrari ex eorũ induſtria quãtitatẽ,de qua in confeſsione fit mẽtio, tũc ſufficeret dicta cõfeſsio.per notata per gl.Cynũ & Bart.in.l. cum oportet.in prin.C.de boniſq; libe. ¶ Si enim iſtud ꝓcedit,vt dicũt glo.& docto.quib⁹ ſupra,qñ cũ cõfeſsione interueniũt aliquæ cõiecturæ:quãto magis hoc dicendũ eſt in caſu,quo inter alia veriſimilia interuenit iuramẽtũ patris vel matris cõfitẽtis,& nõ ꝓſumitur quẽpiã in iureiurãdo ſubeundo eſſe ſalutis æternę immemorẽ.vt.l.fi.C.ad.l.iuli.repe. ℣ Vnde in ꝓpoſito dicit Bal. notãter in.l.ſi donatiõe.2.col.in ver.ſed qꝺ ſi pr̃ in cõfirmatiõe. &c. C.de colla.ꝙ licet pr̃ poſsit donare ob merita filio in poteſtate.vt in authẽ. vñ ſi parẽs.et ibi notatur. C de inofficio.teſta.et ꝙ nõ ſufficit merita ꝓbari p ſolã cõfeſsionẽ patris.vt no.gl.in.d.l.ſi donatiõe.& facit.l.ſi fortè.cũ ſimi.ff.ꝺ caſtr.peculio.ꝺ quo plenè dixi in ꝓœmio iſti⁹ volu.in gl.ſup.parte,gracia de dios.Si tũ pater cũ iuramẽto ſpecificè affirmaret et exprimeret ipa merita,ſufficeret. p id qꝺ habetur in authẽ.qꝺ obtinet.C.de ꝓbatio. ¶ Iſta fuit opinio Ange.ĩ.l.pe.§.mulier.ff.ſolu.ma.dicẽs, ꝙ licet inter maritũ & vxo.cõſtãte matri.ſit ꝓhibita donatio,& ꝓpterea cõfeſsio de recepto facta inter eos p̃ ſumatur ſuſpecta.p.d.§.titia. cũ ſimili. tũ fallit ſi ſit iurata:qa valebit p nota p Bar.in.l.ſi qs ꝙ ea.ff.ꝺ fideiuſſo.Alex.in.3.parte cõſi.18.ver. Et quãuis recitãdo opiniones,quibus ſupra dicit, ꝙ licet ipſe nõ poneret pro cõſtãti has vltimas deciſiones ex ſola virtute iuramẽti: tñ cõcurrẽtibus cũ iuramẽto dictis coniecturis,tenet pro cõſtanti ſuperius dicta.i. ꝙ ſi cum cõfeſsione iurata interueniũt coniecturæ, ꝙ parentes receperũt à filio illegitimo contenta in confeſsione,valet confeſsio.Quod tene menti.

x ¶ Como qſierẽ.i.liberè,vel ad libitũ. Et in hoc iſta lex eſt notãda,& per eã hodie ceſſat dictũ Bal. in.l.eã quã.10.col.ver.pone dicit decretũ C.ꝺ fidei co.vbi dicit,ꝙ relictũ factũ baſtardo, valet quo ad modũ alimentorũ tantum,nõ tamẽ in proprietate, nec debetur hęredibus ſuis, ſed ipſi ſoli baſtardo quo ad vitã: hodie per iſtã legẽ tranſit in hæredes baſtardi.i.adulterini,etiã quo ad ꝓprietatẽ in infinitũ. Et eſt maxima extẽſio ad.c.cũ haberet.de eo qui duxit in matrimonio, quã po.per adulterium. *Reꝓbat.*

Adde. Vide etiã do.doc.ꝺ Pala. in rep.c.p veſtras.de dona.inter virũ et vxo.ſu per tex.col.349.in ver. aliud adhuc. cũ ſequẽ.q trãſit cũ dicto Bal.de quo ſupra. Sed opinio ipſorũ hodie non procedit per iſtam legem.

y ¶ Muerte natural. Iſtud dicit pro tãto:quia coitus multis modis eſt reꝓbatus & punibilis,vt per glo.inſti.ꝺ nup.§.ſunt & aliq.in verbo,enumerari. & per Bar.in.l.ſi adulteriũ cũ inceſtu.3.col. ver.& ideo ꝙ declarãda iſta materia.ff.de adult. Ange.de are.in tract.maleſi.in pte.the me ai adulterato.&c. ℣ Itẽ quia coitus cũ meretrice non eſt punibilis.l. ſi qs vxori.§.ſed ſi ea.ff.de adulte.&.l.fi.co.titu.fole. ℣ Itẽ nec coitus cũ alterius meretrice.Bar.in.l. ſi vxor.in princi.ff.eo. ℣ Itẽ per contrariũ omnis coitus eſt prohibitus,præter coitus cõiugũ, vt habetur in ſumma.ti.1.&.2.pti.&.c.vt clericorũ, in fine. de vita et honeſta.cle. ℣ Qnãdo coitus ſit punibilis vltimo ſupplicio,habetur in.l.1.et.2.ti.delos adulteri.li.ordina.& co.ti.l.1.for.le.& .l.14.ti.17.7. partit.

z ¶ Mõjas profeſſas.vt in cle.eos qui.de conſan. & affini.ꝙ Ioã.de imol.in.l. ſi quis poſthumos.§.fi. in fine.ff.de libe.& poſthu. vbi iſti adulterãtes nõ puniũtur pœna mortis naturalis:ipſi tñ cognoſcẽtes carnaliter moniales profeſſas,ſi ſunt clerici,deponũtur, & in monaſteriũ detrudũtur.c.ſi qua.& c.ſi quis epiſcopus.27.q.1.ſi laici,decapitabũtur,& bona ſua monaſterio monialium applicãtur.c.ſi qs rapuerit.eadẽ cauſa &.q.&.l. ſi qs nõ dicã rapere. C.de epiſc.& cle. ℣ Quot crimina cõmittat cognoſcens monialẽ,vide in.c.ſi qs.&.c.virginibus.27.q. 1.per Abb.in.c.monaſteria. de cohabitatio. cle. & mulie. ℣ An autẽ ſi monialis nubat vel fornicetur poſsit accipere corpus Chriſti,vide in.c.ꝺ filia.26. q.1. ¶ Et nota iſtã legẽ,inquãtũ dicit,profeſſas. qa ſorores tertij ordinis ſancti Franciſci nõ dicuntur omnino perſonę eccleſiaſticę,quia poſſunt teſtari. & donare cũ autoritate ſupioris,ſecũꝺũ Bal.in cõſilio.incipi. Super hoc puncto duo ſunt videnda. ℣ Itẽ nõ dicuntur perſonæ deo dedicatæ: ideo earũ cõuẽtus nõ habetur loco filij ad excluſionẽ ſubſtituti.Bal.in authẽ.niſi rogati. in fine. C.ad trebe.

℣ Aliæ

℣ Aliæ moniales non profeſſæ non dicuntur propriè moniales, ſed facta profeſsione, vt in Spe. de ſen. excō. ver. quid ſi verbo. ideo iſta lex dicit, profeſſas. ℣ Monialis an poſsit facere teſtamentum, vide Bart. in. l. generaliter. C. de ſacroſanctis eccle.

Concor. & ¶ Enla ley. quæ eſt fi. in ordine. tit. de las herē. in ordina. cum qua concor. l. 22. tit. delos perlados.

Corri. eiuſdē ordina. & corrigit. l. 2. tit. delos q̄ yazen con ſus parientas. fo. 1e. vbi dicitur, q̄ adulterās d̄bet in perpetuū exiliū mitti. vide etiā de hac materia in. l. raptores. C. de raptu. virgi. & l. 2. & 3. tit. 12. 7. parti.

Per iſtā legem inquātum dicit, q̄ di

Adde. ſpoſitio legis fi. titu. delas heren. lib. ordina. quæ loquitur in ſucceſsione filiorum clericorū quo ad ipſos clericos habet locū in ſucceſsione concubinarū ipſorum clericorū & monachorū, vt ad ipſas extendatur concubinas, & moniales, vt filij ipſarum in ipſarū bonis ſuccedere non valeant. ¶ Sed operæpretiū eſt videre, &

Q̄. ſæpe contingit, q̄ clericus habēs concubinā duos ex illa filios ſuſcepit: quorū vnus, matrimoniū cō traxit: & acquiſitis pluribus bonis, ſine filijs deceſſit, nullo cōdito teſtamēto: vxor ipſius aſſerit bona mariti ad ſe pertinere per. l. 1. & authē. p̄terea. C. vn de vir & vxor. ex quo nō ſuperſunt filij: & tā maritus ſuus defunctus quā fratres ipſius nati ſunt ex dānato coitu, & p̄ conſequēs frater nō ſuccedit fratri ex eadē matre. vt in. §. fi. in authē. quibus mo. natu. efficiā. ſui. colla. 7. et i. §. nouiſsimè. inſt. ad ſena.

Contra. orphi. not. glo. in. l. ſi qua illuſtris. C. ad orphi. ℣ In contrariū dicitur, q̄ frater ſpurius natus ex eadem matre fratri ſuo ſpurio ſuccedit. vt dicit tex. in. l. ſi ſpurius, & in. l. ſi ex hac parte. ff. vnde cogna. q̄ri tur quid iuris in hoc. ℣ Aduerte, q̄ ſi tenemus opinionē do. doct. de Pala. in repe. d. c. p̄ veſtras. de dona. inter vi. & vxo. ſuper tex. col. 234. in ver. ex his infertur. de qua mentionē feci in glo. 1. iſtius legis. vxor nō ſuccedit viro per dictā authē. ex quo cum baſtardo cōtraxit ſcienter. per ea q̄ plenè dicit idē do. doct. d̄ Pala. dicta repe. ſup tex. col. 349. in prin. in ver. vno tamē caſu. ℣ Sed ſi alio reſpectu, qa nō curamus an cōtraxit cum ſpurio, videtur, q̄ frater iſte ſpurius natus ex dānato coitu nō ſuccedit fratri vterino, ſed vxor fratris defuncti. Iſta fuit concluſio Alex. de imol. in quinto volu. cōſi. 174. incipiēte. Super eo de quo quæritur. &c. fretus autoritate Bar. in. l. fi. in verſi. quero an ſuccedat. matri. ff. de his quibus vt indig. q̄ dicit, q̄ dicta. l. ſi ſpurius. nō habet locum in ſpurijs natis ex damnato coitu, ſed in ſpurijs vulgo queſitis, quorū coitus non eſt accuſabilis. vt iſta lex dicit. ℣ Vnde ſicut nō contrahitur cognatio inter matrē & filium natū ex dānato coitu accuſabili: ita inter ipſos fratres natos ex dānato coitu. qa infecta primitiua, inficitur etiā & deriuatiua. vt dicit Bal. in. l. fi. C. de verb. ſignifi. cū ſimilibus. vt latioribus verbis ibi allegat Alex. dicto cōſi. ℣ Et credo q̄ iſta lex inquātū prohibet, q̄ nati ex dānato coitu non ſuccedāt matri, habuit ortum à dicta. l. ſi ſpurius. ſecundū intellectū Bart. ibi, & Alex. vbi ſupra. ℣ Hāc opinionē do. Alex. dicit ipſe tenuiſſe Dynū in tracta. d̄ ſucceſ. ab inteſta. dum tractat de ſucceſsione ab inteſtato trāſuerſaliū. verſi. de inceſtuoſis & nepharijs. ℣ Idē refert Alex. tenuiſſe Matheſilanum in tractatu ſucceſsionum ab inteſtato. pe. charta. ver. ſecundū membrū principale. Hanc etiā partē tenuit Benedictus de barcis. in ſuo tract. d̄ filijs nō legitimè natis. 3. char. in queſtiōe. alijs etiā cōſanguineis vlterioribus ex parte matris p̄rfertur. ¶ Decima tertia ratio. Licet ſpurius natus ſit ex dānato coitu, tñ retinet cognationē cum cōiunctis ex parte matris. per. d. l. ſi ſpurius. quæ loquitur generaliter. Nec pōt dici, q̄ loquatur de vulgo cōcepto tantū, de quo tamen locuta erat. l. hac parte. vnde cū appellatione ſpuriorū contineātur non ſolū vulgo concepti, ſed etiam qui habent patrē certū, tamen illicitū, putà patrem monachū, vel inceſtuoſum, vt formaliter dicit glo. in. l. vulgo. ff. de ſtatu homi. & d. l. fi. titu. 3. li. 5. ordina. ergo lex, quæ loquitur de ſpurio, debet intelligi etiā de illo, qui naſcitur ex dānato coitu, ex quo lex ita interpretatur ſpurium. ¶ Patet etiā in virtute vocabuli (ſpurius) quod vocabulū ſecūdū Guidonē dicitur immūd⁹ & extra puritatē. vt in Spe. de ſucce. ab inteſta. verſi. nūc de naturalibus. Et ſic glo. in. l. ſi ſuſpecta. §. in teſtamēto. ff. de teſta. mili. intelligit dictā. l. ſi ſpurius. etiā in natis ex dānato coitu, vt querellet teſtamentū matris iure illo: cum dicat corrigi hodie in natis ex dānato coitu. ergo loquitur ille textus in eis, aliàs non dixiſſet glo. q̄ corrigitur. ℣ Ex quo ſequitur, q̄ dictus. §. fi. correctiuus non extēditur, & multū extendit iſtam decimamtertiā rationē. ¶ Decimaquarta. Quia nō reperitur expreſſē p̄hibitū in trāſuerſalibus ſucceſsio, quando ſunt nati ex dānato coitu. & reſpondet Guido ad rationes quæ in cōtrariū allegātur. Et ſic p̄ iſtas rationes tene, q̄ frater ſpurius ſuccedit fratri ſuo ſpurio vterino ex teſtamēto (licet ambo ſint nati ex dānato coitu) & ab inteſtato, legitimis nō ſtātibus, ſecluſa vxore. ¶ Quāuis glo. in. l. 2. in parte, naſcuntur. ff. vnde cogna. ſecundū Bal. ibi tenet, q̄ ſpurij etiā legitimati nō ſuccedunt inter ſe. ℣ Et licet. do. Matthe. de Affli. teneat opinionē do. Alex. vbi ſupra, tene opinionem cōtrariā. Imò q̄ fratres adulterini et habiti ex dānato coitu ſe adinuicē ſuccedūt, excluſa vxore. ¶ Et vltra rationes pro iſta parte inductas, adde alias duas rationes quaſi incōuincibiles. ¶ Prima. Nemo ſanæ mentis ignorat, quin vxor ſuccedat viro, deficientibus coniunctis, & ecōtra. ita tex. in. l. 1. C. vnde vir & vxor. taliter, q̄ ſtantibus coniunctis, vxor non ſuccedit viro, vt ibi. ſed negari non poteſt, quin fratres adulterini, & inceſtuoſi, & habiti ex dānato coitu nō ſint coniuncti ratione ſanguinis, vt ſupra cōprobatū eſt, & tenet notāter do. Abb. in. c. p̄tuas. 2. nota. d̄ p̄batio, vbi per

vbi per illum tex. dicit, q̃ baſtardus dicitur eſſe de cõſanguinitate patris. Et ex hoc ſpurij inter ſe matrimoniũ cõtrahere nõ poſſunt, tenet Bal. in. l. cum acutiſsimi. 2. col. in ver. in quibuſdã tñ. C. de fideico. ℣ Et ex hoc ſpurius põt patrẽ impunè defendere. vt per Bal. in. d. l. cũ acutiſsimi. dicta col. in verſi. itẽ ſi pater. & cõtra patrẽ põt defendere filiũ ſuum ſpuriũ impunè. tenet idẽ Bal. in. l. 1. in repe. 5. col. in ver. ſecunda eſt an filius. C. vnde vi. ¶ Ex his igitur rationib⁹ pater etiã clericus tenetur alere filiũ ſuũ adulterinũ per. d. c. cũ haberet. de eo qui duxit in matri. quã pollu. p̃ adulte. & dixi in. l. infra proxima in gloſa. ſup p̃rte. en caſo. ℣ Hinc etiã infertur, q̃ frater tenetur fratri ſuo adulterino vel inceſtuoſo paupi ſubue nire antequã extraneo p. c. 1. de coha. cle. & mulie. ℣ Infertur etiam, q̃ ſi dãnat⁹ ob crimen hæreſeos habet filios illegitimos naturales, vel ſpurios, aut habiti ex dãnato coitu, omnes eſſi ciũtur infames, aliàs inhabiles. nã cũ ſint cũ patre cõiuncti, tota maſſa corrũpitur, et per cõſequẽs ipſi corrũpuntur ſpurij, qa dicũtur maſſa corrupta. vt dixi ſupra. in glo. i. iſtius legis. ¶ Infertur & tertiò, q̃ ſi vxor in ſucceſsione mariti excluditur à fratre ſpurio, q̃ fiſcus etiã excluditur ab eodẽ fratre, quia excluditur fiſcus ab vxore, vt in. d. l. 1. glo. 2. d̃ bonis vacãtib⁹. li. 10. Quę omnia tene mẽti. ¶ Vltimò ex ſupradictis infero, q̃ ſpurius nõ poteſt patrem ſuũ vocare in ius ſine vẽnia. Licet Petrus de Bella pertica in. §. pœnales. 4. pagina. in fine. ſecundum numerum meum. inſti. de actioni. tenet cõtrarium. Nam quoad eum dicit, q̃ baſtardus non habet patrem certum, ſed matrem. Quæ ratio non eſt efficax, per legem infrã proximam. ¶ Quid enim eſt dicendum de filia dotata excluſa per ſtatutum à ſucceſsione matris, ſtantibus filijs, an excludatur à ſucceſsione, ſtante filio naturali tãtum. Georgius natã. in repetitione. c. quanuis. 40. col. in fine cum ſequenti. verſi. circa tertiam principalem quæſtionem, de pactis in ſexto.

Summarium.

1 *Parentes quando tenentur alere filios.*
2 *Parentes an teneantur alere filios illegitimos.*
3 *Pater naturalis vel legitimus quando tenetur filijs alimenta præſtare.*
4 *Patrẽ & filij ſi qs habet diuites, à quo debet petere alimẽta.*
5 *Filius an & quando obligetur ad dandum patri.*
6 *Alimenta vbi debent præſtari.*
7 *Pater aſſignans aliquam rem filio ad alimenta, quam perdit ludo, an tenetur iterum ad alimentandum filium.*
8 *Alimenta quo iure debeantur filijs & parentibus.*
9 *Pater an poſſit prohibere filijs ſpurijs & naturalibus in teſtamento alimenta præſtari.*
10 *Pater naturalis an teneatur filiam dotare.*
11 *Pater non compellitur alere filium, quando pater non habet vnde commode viuere poſſit.*
12 *Vxor an teneatur alere virum bannitum.*
13 *Alimentorum priuilegia quæ ſint.*
14 *Alimenta quo iure petantur.*
15 *Attentare an & quando licet, pendente appellatione.*
16 *Libellus in cauſa alimentorum qualiter formetur.*
17 *Alimenta an & quando debent vxori præſtari.*
18 *Vxor diues an debeat alere maritum inopem.*
19 *Pauper quis dicatur.*
20 *Vxor tenetur alere maritum bannitum licet cum eo non conuerſetur.*
21 *Alimenta qualiter debeantur.*
22 *Pater ratione alimentorum quid poteſt relinquere filijs illegitimis.*
23 *Donatio inofficioſa facta à parentibus filijs illegitimis, mortuis parentibus: an poſſint filij legitimi agere, vt donatio reuocetur.*
24 *Dos vel donatio inofficioſa an poſſit per filios reuocari.*
25 *Actio, vel defenſio cui competit, poteſt ſtare in iudicio.*
26 *Pater inuita an compellatur filijs ſuis aſſignare legitimam.*
27 *Agere in iudicio an poteſt quis ſine actione.*
28 *Agens an debeat probare finalem cauſam ſuæ intentionis.*
29 *Pater an inuita compellatur filijs alimenta præſtare.*
30 *Dos vel donatio vt dicatur inofficioſa, ad quod tempus debet haberi reſpectus.*
31 *Taciturnitas an & quando præiudicet.*
32 *Dos immenſa an ſit nulla, & in quo.*
33 *Clericus de quibus bonis poteſt dotare vel filijs ſuis donare.*
34 *Legatum de quinto ad pias cauſas relictum, ſi reperitur cancellatum, an valeat.*
35 *Princeps an poſſit vltra quintam ſuis illegitimis relinquere.*
36 *Donatio facta filio naturali mortuo viuo patre an tranſmittatur in hæredes.*
37 *Legato fundo, an videatur legata eius proprietas.*
38 *Dotis augmentum an habeat hypothecariam ſicut dos.*
39 *Legatum familiæ illegitimæ factum ad æſtimatiuam iudicu, an tranſeat in hæredes ipſius.*
40 *Legato fundo, an debeantur inſtrumenta fundi.*
41 *Legatum alimentorum an dicatur pium.*
42 *Legatum vſusfructus factum vxori ea conditione, quòd non poſſit alienare proprietatem, vel ipſum fundum, an videatur vſufructuaria, an proprietaria.*
43 *Adulterinus an veniat appellatione filiorum naturalium.*
44 *Adulterini, & inceſtuoſi, & alij procreati ex damnato coitu, an debeant numerari inter filios naturales.*
45 *Hæreditas paterna delata filio legitimo & ab eo repudiata, quando tranſmittatur ad hæredes.*
46 *Frater legitimus, an & quando tenetur alere fratrem naturalem.*
47 *Hæres inſtitutus in teſtamento, ſi repudiat paternam hæreditatem, ad quem veniat hæreditas.*
48 *Hæreditas an tranſmittatur ad illũ, qui non eſt capax trãſmiſſionis.*
49 *Nepoti ex filio baſtardo, an poſſit aliquid relingui à patre recta via.*
50 *Nepoti ex filio adulterino vel inceſtuoſo, an poſſit aliquid legari à patre recta via.*
51 *Pater quando videtur omnia bona filijs naturalibus donare.*

MANDAMOS. Caſus quando parẽtes tenẽtur alere filios illegitimos in vita & in mortis articulo, poterunt eis relinquere pro alimẽtis quintam partẽ bonorũ ſuorum,& non amplius:de qua illegitimi poterũt ad libitũ diſponere qñcũq;.hoc primò. pater filijs legitimis non ſtantibus poterit ſuis filijs naturalibus excluſis legitimis aſcendentibus omnia bona ſua relinquere.hoc dicit ſecundò. Diuiditur iſta lex in tres partes. In prima alimẽta illegitimorũ filiorum taxãtur.In ſecunda quid eis poſsint facere dicitur. In tertia ponit caſus,in quo pater poteſt omnia bona ſua illegitimis relinqre. Secunda ibi,dela quarta parte. Tertia ibi.Pero biẽ permittimos. ¶ Aduerte,quia iſta lex in ſui materia eſt notãda,& venit declarare,& ponere terminum.c.cũ haberet.de eo.qui duxit in matrimonio. quã po. per adul.&.l.5.tit.19.4.parti.& ad alia iura

1 dicẽtia, † q parẽtes tenẽtur alere filios ſuos illegitimos,& eis aliqua,p alimẽtis relinquere.Sed quia prædicta iura nõ dicunt quãtitatem quã poſſunt relinquere:imò id relinquitur iudices arbitrio:& in arbitrando multotiẽs iudices excedebãt,& ab exceſſu appellabãt: & ſuper hoc iurgia ſuſcitabãtur, & lites,meritò per iſtã legẽ dubia ſupradicta ſubmouentur,vt nõ vltra quintam partem bonorũ parentes loco alimentorum poſsint relinquere ſuis ſpurijs & illegitimis.

2 p ¶ En caſo. Hoc dicit iſta lex,quia † omnino parentes nõ tenẽtur alere filios illegitimos : cùm ſint caſus,in quibus tenentur alere ſpurios : & caſus in quibus nõ tenẽtur. ¶ Caſus verò,in quibus parẽtes nõ tenentur alere illegitimos ſunt.Si matrẽ dedecet alimẽtare filios,vt quia eſt magna principiſſa,vel monialis profeſſa,vel qa eſt infirma, aut aliter impedita. argumẽto tex. in.l.ſi quis à liberis.ff. de libe.agnoſ. ▽ Item ſi filius parẽtes criminaliter accuſauit.l.4.&.6.titu.19.4.parti.glo.in.c.cũ haberet.de eo qui duxit in matrimonio, quã pollu. per adulte.vbi ponũtur ſex caſus , in quibus parentes nõ tenetur alere filios.& ibi per Abb. & per Bal.

3 in authẽ.niſi rogati. C.ad trebelli a. ▽ Itẽ † pater poteſt alimenta denegare nedũ filio naturali : ſed legitimo,ſi filius eſt robuſtus,& ſanus,qui poteſt laborare ſine ddecore ſuorũ nataliũ. tenet Bar.in.l.1.de mẽdicãtibus validis.li. 11. & in.d.l.ſi quis à liberis:

4 §.ſed ſi filius.ff.de libe.agnoſcẽ. ▽ Et nota,q † ſi aliNota. quis habet patrẽ & filiũ diuites,debet potius petere à patre,quàm à filio.tenet Bar.in.l.nõ quẽadmodum.ff.de libe.agnoſ.quia q pater alat filiũ , eſt de iure naturali.d.c.cũ haberet.de eo qui duxit in matri.quã po.per adul.l.2.titu.19.quarta partita.&.l.5. eo.ti.tenet Bar.in.l.1.§.huius ſtudij.2.col.ver.quæro vtrũ.ff.de iuſti.& iure. & in. l. ſi quis à liberis. §.parens. ff. de liber. agnoſ. Baldus in.l. cum non ſolum.§.ipſum.C.de bonis que libe.

5 Adde. Sed † operæpretiũ eſt videre de habẽte patrẽ & filiũ, cui tenetur prius ſubuenire. Petrus de Bella pertica mouet iſtã queſtionẽ.inſti.d patria poteſtate.5.pagina in fine in ver. & ideo.vbi dicit, q prio debet filio ſubuenire:quia pater plus diligit filiũ,quã patrem ſuum:cum ex his,quæ à natura habemus,nõ debemus laudare,nec vituperare.vt.l. fluminũ.§.vitiũ. ff.de dãno infecto.ſed poſtea tenet cõtrariũ:imò q prius patri quã filio tenetur filius ſubuenire,quia filius plus debet diligere patrẽ,quã filiũ ſuũ,cũ habeat ſuũ eſſe ab ipſo patre.vt in authẽ.vt cũ de appella.cognoſ.§.cauſas.colla.8. ¶ Itẽ qa charitas bene ordinata à ſeipſo incipit.l.preſes.et ibi Bal.C.d ſeruitutib9.Ideo dicit,q patri q ſubuenit , ſibiipſi ſubuenit:non tñ ſibiipſi ſubuenit,ſi filio ſuo ſubueniat.et hoc dicit.q bene apparet.nã pater filiũ ſuũ vẽdere poteſt tãquã ſeruũ,ſed filius patrẽ non põt vẽdere.l.2.C.de patri.qui filios diſtra. ▽ Set rationes Petri de Balla perti. videri meo nõ bene cõcludunt,licet opinio ſua ſit vera,ſimiliter & rationes. ▽ Nã ſi filius debet plus diligere patrẽ quã filium ſuũ:naturaliter videmus cõtra , q filius plus diligit filiũ ſuum,quã patrẽ ſuũ , quãuis.diligat patrẽ. ¶ Item licet charitas bene ordinata debet incipe à ſeipſo,eſt verũ per.c.1.d cohabi.cle.& mulie.ſed ex hoc nõ concluditur , q quis debet plus diligere patrẽ,quã filiũ. ▽ Nã pater & filius & ecõtra filius cum patre vna perſona cẽſẽtur.Et paterni corporis eſt filius.Et pater talis eſt,qualis eſt filius. vt in Spe.de feudis.§.2.ver.5.quęritur.Propterea dicitur ibi,q pater præſumitur velle filio,puidere ſicut ſibi.Ideo ęqualis amor & obligatio videtur,aliàs debet eſſe de patre quoad filiũ ſuũ,quæ eſt & eſſe debet de filio quoad patrẽ. ▽ Propterea æqualiter filio9 ddebet ſubuenire filio ſuo,ſicut patri ſuo. Ex quo ſeqtur,q filio9 nõ ddebet prio ſubuenire patri ſuo egẽti,quã filio ſuo.Pro quo poſſunt adduci rationes,d qb9 dixi in.l.6.in gl. ſup parte.como ſon los deſcẽdiẽtes.in ver.ſed idẽ.ſupra. ▽ Tu verò tene opinio nẽ Petri d bella ptica,vbi ſupra.nã dicitur Eccleſia ſtici.7.Honora patrẽ tuũ,& gemitus matris tuę ne obliuiſcaris.memẽto quia niſi per ipſos nõ fuiſſes, & retribue illis ſicut & illi tibi. ▽ Secundò pauliſper poteſt dari caſus,in quo filio9 egeat ſicut pater, qui naturaliter eſt debilis.nã filius melius,aptius, & congruentius põt quærere victũ,quã pater (qui vt dixi) naturaliter eſt debilis,& quærere nõ põt. Et patrem mẽdicare eſt filio verecundũ.quod non erit ſic in filio filij.Et vbi veriſimiliter apparet eui dens cauſa,ibi prius ſubueniendũ eſt.vt eſt regula iuris.& bene facit illud Eccleſia.3.in prin.Qui honorat patrẽ ſuum &c. erit longæuus ſuper terram.

Et vide

Cont r

5õ.

¶ Ley diez. Andamos que en caſo p que el padre q o la madre ſean

Et vide quæ ſuper hoc dixi infra in glo.ſuper parte,el padre, in ver.quinto ad huius.

6 ℣ Item nota,q̃ † quando quis tenetur alere alium, *Nota.* ſufficit ſi procurat q̃ maneat in hoſpitali.tex.habes & ibi Bal.in.l.1.§.ſed ſcimus.C.de latina liber.tollen.℣ Quod procedit, quando non eſt verecundia illi manere in hoſpitali.tenet Alexan.in.l.alimẽta. C.de negotijs geſtis.

Adde. Hoc idẽ tenet do.doctor de Pala.in. repe.c.per veſtras.de dona. inter virũ & vxo.ſuper tex.col. 337. in ver.

7 ad idẽ. ¶ Sed pone † pater tenetur alere filiũ ma- *Q̃o. notãda.* ximè poſt triẽniũ.l.ne filiũ C.d̃ patria.poteſ.et ibi doct.&.l.pe.et fi.C.de alẽ.libe.ſed pone,q̃ pr̃ aſsignauit filio alimẽta,q̃ illa diſsipauit ĩ ludo,vel in ſimili re,p̃fana,an teneat ſibi iterũ p̃ſtare alimẽta.Tene q̃ ſic.Ita dixit Iac.de are.in.l.ſi libertus q̃ opera tũ.ff.de operis liber. quẽ refert & ſeq̃tur Barba. in c.ex parte.3.col.de cõſuetu.& Hippo.de Marſilijs conſi.ſuo.104. ¶ Et nota,q̃ omnes cauſę,quę ſuffi ciũt ad exhęredãdũ,ſufficiũt ad priuandũ alimentis.vt.l.ſi patrẽ.C.de alẽ.libe. ℣ Regulariter verò †

8 parẽtes tenẽtur alere ſpurios atq; adulterinos de iu *Regula.* re naturali.vt.d.c.cũ haberet.cũ ſimi.℣ Ecõtra illegitimi tenẽtur alere parẽtes.authẽ licet patri.verſi. hi ergo.& ibi Bar.& Bal.C. de natura libe. ℣ Intantũ † quod ſi parẽtes in ſuo teſtamẽto dari ꝓhibue-

9 rũt, tenẽtur illegitimis alimẽta p̃ſtare ſecũdũ Bal. *Extenſio* in.d.l.id q̃d̃ pauperib9.ſi.co.verſi.vltimo q̃ritur.C. de epiſc.& cleri.& in Spec.de ſucceſ.ab inteſt.ver. nũc dicimus.probatur ex.d.authẽ.licet patri.& ibi Bal.C.de naturali.libe.& ex.d.c.cũ haberet. &.d.l. 5.in prin.ibi,ſeã tenidos delos criar.Itẽ cùm iſta ſit obligatio naturalis,quę nõ expirat morte parentũ. vt.d.l.2.ſequitur,q̃ parẽtes tenẽtur etiã poſt mortẽ ſuis illegitimis alimẽta relinquere:& ſi non relinquantur, debent pręſtari poſt mortẽ parentum de bonis paternis arbitrio boni viri, ſecũdum glo.in verbo,legitima.& ibi Ange.in authen. de trien.& & ſemi.§.conſideremus.ver.nota.ex iſta glo.

Adde. Quod patri notanter filiorũ ſup alimentis competit officium iudicis. vt habetur in Spe.de iuriſdi. omniũ iudi.§.2.col.2.in ver.item ſi pater.In hoc tamen requiritur cauſæ cognitio.vt ibi.℣ Iudex tamen in arbitrando nõ poteſt excedere terminos iſtius legis. quia miniſter eſt legis,non ſupra legem l.rem non nouã.C.de iudi.&.l.1.titu. delos alcaldes. foro le.

¶ Intellige,q̃ in arbitrãdo nõ poteſt excedere iu- *Atten.* dex terminos iſtius legis.ſ.augendo alimenta vltra quintam partem bonorum teſtatoris.in minori tamen ſumma poterit,inſpecta qualitate perſonarũ. glo.in.c.victu.10.q.2.&.l.alimenta.§. baſilicæ. cum glo.in parte,ampliauerit.ff.de alimen.& ciba.lega. ℣ Item inſpecta facultate parẽtis.l.2. & ibi Bal. C. de alimen.pupi.præſtan.Bar.& Ange.in.l.impera tor.in fine.ff.ad trebellia.&.l.3.& ibi Bar.& docto res.ff.vbi pupi.edu.de.& in.l.cũ alimenta. in prin ci.ff.de alimen.lega.

q̃ licet † pater naturalis tenetur ale-

10 Adde. re filiã naturalẽ,vt ſupra,nõ tñ tenetur eã dotare.vt.l.vxorẽ.§.pater naturalis.de lega.3.℣ Quod nõ credo verũ:imò,q̃ quẽadmodum tenetur alere,ita & dotare.nam dos ſuccedit loco alimẽtorũ,& parificantur in hoc dos & alimẽta.dixi in.l.53..in glo.ſuper parte,algun hijo. infra. ¶ Itẽ adde,q̃ † pater nõ cõpellitur alere fi-

11 liũ,quãdo pater nõ habet vnde cõmodè poſsit alere filiũ . Et ẽ,qñ pater nihil habet vltra neceſſaria nã viuere nõ dicitur,q̃ cõmodè nõ viuit argu.l.nec poſt ꝓculo.ff.d̃ verb.ſigni. ¶ Hinc eſt,q̃ ſi victua lia nõ habet quis niſi quãtũ ſibi ſufficit,nõ cogitur vẽdere,etiã iuſto pretio.℣ Propterea dicit Matthę. 13.ne fortè nõ ſufficiat nobis & vobis,ite potius ad vendentes &c. ℣ Ordinata enim charitas à ſeipſo eſt prius.vt.d.l.præſes.C.de ſeruitu.& aqua.

q ¶ El padre.Adde,q̃ nõ ſolũ pater & mater,ſed eis ſine ſubſtãtia defunctis auus & auia:& deinde *Regula.* omnes aſcẽdẽtes ordine ſuo tenẽtur nepotibus ex filijs illegitimis alimẽta præſtare.Nõ curo,q̃ nepotes ſint legitimi,an naturales tantũ.vt.l.fi.C.de naturali.libe.ita dicit tex.in.l.5.ti.19.quarta partita. ¶ Intãtũ, q̃ nepotes ex filio viuo inope licet poſ ſint præteriri per auũ in teſtamẽto,auus debuit ali *Extẽſio.* mẽta relinquere.& ſi nõ reliquit,valet teſtamentũ: ſed illa peti poſſunt.vt per Bal.in authẽ.reſq;.2.co. C. cõmunia dele. ¶ Ecõtra nepos tenetur alere auũ.glo.in.l.ſi quis à liberis.§.vtrum autẽ.ff.de libe. agnoſcẽ.melius in.l.4.5.&.6.ti.19.4.partita. ¶ Fallit,ſi filiꝰ vel nepos nõ habẽt alia bona, ex q̃bꝰ poſ- *Fallit.* ſitalere parẽtes,niſi ea,quę per legẽ ſibi fuerũt acq̃ſita per delictũ patris:quia d̃ his filij & nepotes nõ tenẽtur alere parẽtes.Ita dicit Ia.bu. Ange.& Bal. in authẽ.bona donatorũ.Iſtã opinionẽ Bald. refert & ſequitur do.do.de Pala.auditor,& cõſiliarius regũ Hiſpaniæ ſua ſolẽni repetitione,quã fecit miro modo vltra alios in.c.per veſtras.de dona. inter virũ et vxo.ſup rubr.310.4.co.ver.& hinc eſt. ¶ Idẽ

12 dicit † in marito exule vel bãnito,ꝑpter delictũ,q̃ nõ tenetur vxor ei mittere alimenta,& refert Bart. hoc tenẽtẽ in.l.ſi cõſtãte.4.co.&.5.q.ff.ſolu.mat. & Bal.in.l.vbi adhuc.C.d̃ iure doti.& ſpe.in ti.de dona.inter vi.& vxo.§.fi.ver.quid ſi vir.et ita retinet pręfatus do. doctor de Pala. Cũ iſta etiã opinione videtur pertrãſire Ange. in ſuo maleficiorũ tracta. in parte,& eius bona publicamus.11.col.ver.quęro ſtatuto cauetur.Fũdamẽtũ iſtorũ dñorũ eſt tex.in. c.1.in.§. ſi qs hominẽ.ver.ſi verò.de pace tenẽda & eius vi.vbi dicit tex,q̃ filius nõ tenetur alere patrẽ, de his,q̃ filio fuerũt d̃lata ꝑpter d̃lictũ patris,aliàs filius punitur.allegãt etiã notata in.l.fi.de iure fiſci li.10.℣ Profectò miror d̃ ſentẽtia tantorũ virorũ,q̃ ſuis tẽporib9(ſignãter hodie,ille p̃clarus doctor de *Cõtra cõ* Pala.qui fuit vnus in editione iſtarũ legũ)lucernę *munem.*

iuris canonici,et ciuilis,immemores paterni ḋbiti, teſtãtur filios poſſe egenis parẽtibus alimẽta dene gare in ſupradicto caſu,aliàs ḋ bonis cõfiſcatis &c. Cuius cõtrariũ ego teneo,ſalua eorũ pace. ℣ Et primò ad hoc tenẽdũ me mouet illa pietas,& obligatio naturalis,ob quã filius tenetur alere parẽtes,de qua in.d.l.ſi quis à liberis.ff.de libe.agnoſ.et.d.authẽ.licet.&.d.l.4.5.&.6.ti.19.quarta parti. vbi dicitur,q̃ pietas & obligatio naturalis compellit filios alere parẽtes.à qua regula nõ licet recedere,niſi cõtrariũ reperiam⁹ expreſſum.vt habetur in ſpe.ḋ iuriſdi.omniũ iudi.§.poſtremò.6.col.ver.quintò dicamus. ¶ Quod eſt verũ,etiã ſi filius ſit emãcipatus vt.d.l.ſi quis à liberis.in princi.&.l.alimẽto eo. ti.vbi dicit notãter ille tex,q̃ ſi filiꝰ denegat alimẽta,reuocatur in poteſtatẽ patris. ℣ Secundò ad hoc facit.l.necare.& ibi Bar.ff.de libe.agnoſ.vbi ponitur pœna.& notatur in.c.nõ ſatis.86. diſt.&.c.qeſcamus.42.diſt.vbi dicitur,q̃ denegãs alimenta,videtur necare. ¶ Tertiò facit illud,qḋ habetur.Eccleſiaſtici.7.ḋ quo in ſũma.d.ti.19.quarta parti. vbi dicitur.Honora patrẽ tuũ,& gemitꝰ matris tuæ,ne obliuiſcaris.memẽto quia niſi p̃ ipſos nõ fuiſſes:& retribue illis,ſicut & illi tibi . Et Hẽricus in. c. ſi à patre.de infanti.expoſi.quẽ refert gl.in.l.1.ti. delas herẽ.fo.le.dicit,Quo iure patrẽ cognoſco,eoḋẽ iure ſubueniẽdũ iudico Et vide verba notãda Eccleſiaſti.3.in prin.vbi dicitur. Qui honorat patrẽ ſuũ, iocũdabitur in filijs:& in die oratiõis ſuę,exaudietur. Qui honorat patrẽ ſuũ,vita viuet lõgiori. Et q̃ obedit patri,refrigerabit matrẽ. Qui timet dñm honorat parẽtes:& quaſi dominis ſeruiet his,qui ſe gerũt In opere,& ſermone , & omni patiẽtia honora patrẽ tuũ,vt ſuperueniat tibi benedictio à Deo,& benedictio illiꝰ in nouiſsimo manet.Benedictio patris , firmat domos filiorũ:maledictio autẽ matris, eradicat fundamẽta.Ne glorieris in cõtumelia patris tui:non enim eſt tibi gloria,ſed cõfuſio.Gloria enim hominis,ex honore patris ſui:& dedecꝰ filij, pater ſine honore.Fili,ſuſcipe ſenectã patris tui,& nõ cõtriſtes eũ in vita illius : & ſi defecerit ſenſus, veniã da,& ne ſpernas eũ in virtute tua. Eleemoſyna enim patris, nõ erit in obliuiõe. nã pro peccato matris,reſtituitur tibi bonũ,& in iuſtitia ędificabitur tibi:& in die tribulationis cõmemorabit tibi:et ſicut in ſereno glacies ſoluẽtur peccata tua. Quàm malę famæ eſt,qui derelinquit patrẽ:& eſt maledictus à Deo,q̃ exaſperat matrẽ. ℣ Et nota,qa in ſumma.d.titu.19.dicitur,q̃ iſte amor , & honorificẽtia, cõſiſtit in alendis parẽtibus : & omnia iura diuina atq; humana hũc honorẽ parẽtibus præſtare iubẽt: & eſt quartũ mãdatũ in lege diuina,ſcilicet, Venerare parẽtes.de quo in.l.3.d.ti.19.quarta partita.

¶ Quartò facit ſingulare dictũ Bar in.d.l.ſi qs à liberis.§.1.& in authen. inceſtas.C.de inceſt.nup.& ibi Bal.in ver.ab eis alatur.vbi per illũ textũ.& in. l.corruptionẽ in fine.C.de vſufr.dicũt, q̃ licet pater ſit bãnitus propter delictũ,tenetur filius ei alimenta præſtare.Idẽ tenet Ange.in authẽ.de inceſt. nup.in princi.colla.2.& Bar.in tracta. alimentorũ. ver.quæro in quo loco.& ſequẽti.& Ioã and.in addi.ad Spe.in ti.qui filij ſint legiti.vbi Ioã. and.miratur de doctoribus iuris poſitiui,dubitantibus de hoc:cũ exhibitio alimẽtorũ ſit de iure naturali,cõmuni primæuo.Propter quod dicit glo. in.l.2.ti.8. li.3.fo.le.q̃ indubitãter eſt tenẽdũ,patrẽ etiã malũ & infidelẽ per filios nutriẽdũ.& refert Ioã an.hoc tenere in.c.cum ſit.de iudęis.& Hẽricus in.d.c.ſi à patre.& tu vide tex.ſatis clarũ in.l.8.titu.23.prima partita.vbi dicitur , q̃ melius eſt dare eleemoſynã patri infideli,ſi non habet aliunde vnde poſsit ſubueniri,quã chriſtiano.quia ſcriptũ eſt , Honora patrẽ tuum.&c. Et idem dicit tex.in.c.quieſcamus.& ibi glo.42.di.patri enim indigenti natura non gratia facit ei ſubuenire. ℣ In his enim quæ ſpectãt ad opus miſericordiæ,pater infidelis præfertur fideli,etiam ſancto,in prouidendo ei in neceſſarijs:niſi extraneus magis indigeat.vt per glo. & ibi Archidia.in.c.1.30.diſtin. Abb.Siculus in.c.ſi quis.de hæreticis. ℣ Quintò ad huius corroborationem arguo ſic.Si pater oppreſſus in caſtro poteſt filium comedere ob neceſsitatem famis,& poteſt illum vendere.vt.l.11.titu.17.quarta partita.& filius ex quibuſcunq; bonis poſsideat poteſt ſe reſtituere.l.12.d.titu.17.à fortiori antequàm vendatur,vel ne occidatur à patre vt manducetur,poterit,imò tenetur patri ſubuenire , & alere de bonis filio acquiſitis per delictum patris.argũ.textus in authẽ.multo magis. C.de ſacroſanct.eccle. ℣ Præterea & ſextò.Si pater eſt hæreticus,omnia bona ipſius ſunt à iure confiſcata pro filijs catholicis de iure partitarũ.l.2.ti.26. ſeptima partita.attamen licet bona parentũ hæreticorum applicẽtur filijs propter delictum patris:filij eadem lege partitæ cõpellũtur alere patrem hæreticum,& excõmunicatum.l.34. in fine.titu 9.prima partita &.l.8.titu.23.ea.partita.Abb.& alij in.c. paſtoralis.§.verum. de appella. & verè multa ſunt iura,quæ ad hũc ꝓpoſitũ poſſunt adduci. Quapropter ſi filij de iure narurali tenentur alere parẽtes infideles,qui de tanto crimine ſunt dãnati,& inſuper poſſunt oppreſsi filios ſuos comedere:à fortiori de eorum ſubſtantia,vndecũq; prouenerit tenẽtur filij ipſos parẽtes alere,maximè ſi parẽtes ſunt catolici.vt patet ex iurib⁹ ſupradictis.Ad qḋ tenẽdũ videri meo ſufficit tãtũ modo præſtare reſpõſũ ad.d.§.ſi qs hominẽ,in.ti.de pace tenẽ. & eius vio. cũ.d.§.ſi fundamentũ ſupradictorũ doctorũ.& dic, q̃ ibi eſt caſus ſpecialis in fractore pacis. Itẽ qa ibi imperator præcipit filijs ſub pœna graui , ne ex ea parte,quã lucrantur propter delictũ patris,alãt patrem:nam in ratione pœnæ:& mãdato principis filius excuſatur & liberatur ab illa naturali obligatiõe.tenet Ludo.pon.in.l.1.4.col.ff.de in ius voca. ℣ Vel aliter bona fractoris pacis adminus mediet

tas bonorũ ipſius eſt propter delictũ applicata camerę fiſci.l.1.ti.delas treguas.in ordin.Si verò princeps trãsfert dicta bona cõfiſcata in filijs frãgentis pacẽ,ea lege,vel conditione,ꝙ filij non poſſunt de prędictis bonis alere patrẽ ſub certa pœna, vt habẽt in.c.1.in.d. §. ſi qs hominẽ,patet expreſſe,ꝙ filij debẽt prædictã legẽ ſeruare.l.meuius.& ibi Bar. ff. de cõdi. & de.c.verũ. cũ ſimili.de cõdi.appoſi. ☞Solue aliter magis ad ꝓxima,ꝙ filius in caſu.d.§.ſi quis hominẽ.non põt alimẽtare patrẽ de bonis cõfiſcatis:quia bona,de qb⁹ in.d.§.erãt principis,& fuerũt in filiũ collata ſubconditione,ne patrẽ alimẽtaret ex bonis cõfiſcatis. itẽ ſub iureiurando ne patrẽ áleret ex his bonis.vt patet ibi ex textu. & tenet Bal.in.3.col.ibi ver.ſpõdeant.& And.Si.in addi.ſuꝑ dicta particula dicit, ꝙ illud ẽ verũ in caſu illi⁹ text⁹. ſentit ergo ꝙ ille ẽ caſus ſpecialis.igitur erit in cõtrariũ i⁹ cõmune.vt. l.q̃ſitũ.§.deniq;.& ibi Bar.ff.đ fun.inſtru.l.nã qđ li quidẽ.in fine.ff.de penu.lega.l.legata inutiliter.in princi.& ibi Bar.in fine đlega.1.& ſic cõcluſio p̃dictorũ ẽ vera in caſu dicti.§. 1. ꝙ bona trãsferãtur in filiũ ea lege vel iuramẽto,ne patrẽ alat etc.nõ aliàs.

obligados a dar alimẽtos[a] a alguno de ſusfijos[b] illegitimos

en ſu vida o al tp̃o đ ſu muerte q̃ por virtud đla obligaciõ no

Adde. Idem eſt dicendum in patre,qui habet à iure vſumfructum in bonis aduentitijs filij per.l.cum oportet.&.l. fina.C.de boniſq; libe. & tamen poteſt auferri per hominẽ relinquentem ea conditione,ne ad patrem perueniat vſusfructus. vt in authen.vt lice. ma. & auiæ. in princi. colla. 8. ¶ Sed illud fit authoritate legis,ideo nõ videtur poſſe auferri per hominẽ, ſed per legem , quæ auferendi poteſtatem habet & concedit vt.l.vltima.C. vbi & apud quem in integr.reſti.agẽda ſit.&.l.item eodem. §. ſi decuriones. ff.quod cuiuſq; vniuer.nomi.&. l. vnũ ex familia. §.ſi de falcidia. de lega.2. ☞De quo plenè per Dynũ in.c.indultũ.in ver.tñ eſt cõtra regulã. de regulis iuris lib.6.& ibi in additiõe. ¶ An autẽ valeat pactũ iuramẽto firmatũ,vt pater nõ teneatur alimẽtare filios egẽtes,vel ecõtra , tenet notãter Georgi⁹ natã in repe.c.quãuis.in.6.&.7.co.qnta limitatiõe. de pactis in ſexto. vbi tenet,quòd nõ. vide per eũ.

13 a ¶ Alimentos. Alimẽtorum † priuilegia multa ſunt ſecundũ Bar.in.l.mella.in princi.verſi.vltimo quia hic.ff.de ali.lega. ☞Primum eſt,vt eorum fauore pubertas in maſculo duret ad annũ.18.in fœmina ad.13.Caſus eſt ſingularis ſpecialiſsimo fauore alimentorũ inductus in.d.l.mella.in princi.ff.de ali.& ciba.lega.taliter,ꝙ ſi ſunt relicta alimẽta puero vel puellæ vſq; ad pubertatẽ : maſculus vt dixi, habebit vſq; ad.18.fœmina vſq; ad.13.cõpletũ.Tenet etiã Fran. Cremẽ.& cõmẽdat cõſi.ſuo.77. ☞Secundũ ꝙ etiã ex voluntate nõ ſolẽni debeãtur alimenta.quod eſt notandũ ad legẽ tertiã ſupra. & ad ea quæ ibi dixi.Ratio quæ põt aſsignari quare valet talis nõ ſolẽnis diſpoſitio poteſt eſſe:quia debẽtur alimẽta etiã ſi non relinquãtur.per ea quę dicit Bal.in.l.id qđ pauperib⁹. C.de epiſc.et cle.et ſupra dixi.Tertiũ,qa põt relinq etiã ĩcapacib⁹.p iſtã.l.et p.d.c.cũ haberet. et.l. ſupra. ꝓxima.☞Quartũ qa legatũ eorũ nõ minuitur per clauſulam generalem. Quintum,ꝙ relictũ nominatim,cẽſetur repetitũ etiam à ſubſtituto. Sextum eſt in modo exigendi. Septimũ,quia habẽt breuio
14 res dilatiões. Octauũ,qa† appellatio nõ admittitur

Adde Vt in ſpe.de iuriſ.omniũ iu. §.2.col. 2.ſed in eiſdẽ.qđ eſt verũ ꝑter quã ſi negetur filiatio. vt ꝑ Bal.in.l.nemo. 1.co.2.oppo.C.de ſumma tri.& fide catho.quia tũc admittitur appellatio,vt ibi ꝑ eũ.☞Nonũ,quia nec cõpẽſatio q̃ñq; locũ habet.☞Decimũ,qa pacto cõtrahẽtium ſine authoritate iudicis non põt remitti. ☞Vndecimũ,ꝙ etiã tpe feriato põt agitari cauſa alimẽtorũ ſecundũ Bar.vbi ſupra.vbi vide,qa allegat iura,in qbus ꝓbantur p̃dicta priuilegia.☞Tu adde duodecimũ,qa eorũ fauore onus ſequ̇tur p̃legatũ,& trãſit ad hæredes hęredis,licet ſint plures.l.libertis §.lucius &.l cũ vnus.in princi.ff de ali.et ciba.le.et ibi Ange. Decimũtertiũ,quia debentur abſenti ex cauſa & ꝓpter negotia teſtatoris, ſicut ſi eſſet præſens.l.ex teſtamẽto.& ibi Bar.eo.ti.de alimẽ. & ci. le.☞Decimũquartũ , qa alimenta p̃terita & futura peti põt eo libello. vt bene apparet ex verbis Bar. in.d.l.libertis.in prin.2.col.& in.1. cũ notiſsimi.§. in his.& in.l.male agitur.in fine.C.de pręſcrip.30. vel.40.anno.☞Decimũquntũ,qa ſi debẽtur ex certo fundo,habent illũ hypothecatũ.l.2. &.l.lucius. ff.de ali.lega.☞Decimũſextũ,qa alimẽta non denegãtur filijs,licet dilapidauerint partẽ aſsignatã ꝑ patrẽ.,ꝓbatur optimè in authẽ.ſi captiui.C. de epiſ.& cleri.dixi ſupra in glo.ſuper parte.en caſo. ver. ſed
15 pone pater. ¶ Et nota,ꝙ alimẽta † petũtur officio iudicis.d.l.ſi qs à liberis.in princi. & ibi Bar. ff.de libe.agno.& in.l ſolẽt.2.co.ver.q̃ro dicitur hic.ff.đ ali.& ciba.lega. & ibi aſsignat pulchrã rõnẽ. ☞Et
16 formatur † libel⁹ ſic. Peto Titium cõdemnari ad præſtandum mihi alimenta in præſenti & in futuro.vel ſic,Peto mihi dari alimenta & condẽnari ad dandum quolibet anno tantum pro veſtimẽtis : & tantum omni menſe pro victu ſecundum Bar. in.l. pecunię.2.col.ver.quęro qñ.ff.de alimẽ.& ciba.le. *Libellus in petendis alimentis.*

Et nota vnũ ſingulare in materia ali
17 Adde. mẽtorũ,ꝙ † iudex ſecularis,pẽdẽte cauſa matrimoniali corã iudice eccleſiaſtico ꝑ appellationẽ à ſentẽtia lata in fauorẽ matrimonij,poterit decernere,& cõpellere maritũ ad pręſtãdũ alimẽta vxori,nec dicitur attẽtatũ. Ita tenet do.Matth.đ affli.deciſio.neapo.152.qđ eſt notã

dum. Et dicit, ꝙ iſte caſus eſt addendus ad alios caſus poſitos in ſpe. in ti. de appella. §. pe. in princip. vbi ponit caſus, in quibus licet attentare lite pẽdente in cauſa appellationis, & nõ reuocãtur tãquã attẽtata. vt ibi tenet etiã Cardi. in cle. 1. d̃ ſeq̃ſtra. poſſe. & fruc. 9. notabile.

b ¶ De ſus hijos. qa nepotibus nõ tenetur auus qcquã relinq̃re: ſi filius eorũq; pater viuit tẽpore mortis aui: aliàs ſic. Bal. in l. pe. C. de adop. ☞ Si tñ pater ipſi⁹ nepotis eſt inops, licet ſit viuus, tenetur auus nepoti alimẽta relinquere, aliàs peti poterũt à nepote. Bal. in authẽ. res quæ. 2. col. C. cõmunia delega. quia & nepos ex filio tenetur alere auũ ſecundum glo. in. l. ſi quis à liberis. §. victum autem. ff. de libe. agnoſ. dixi ſupra in gloſa ſuper parte. el padre. ¶ Idem dicimus, ꝙ † debentur alimenta viro inopi ab vxore diuite. vt per Bal. in. l. ſi cum dotem. §. ſi maritus. 2. col. verſi. econtra puero. ff. ſolu. matri. cõtra glo. in. l. ſi ſtipulata. ff. de donatio. inter virum & vxorem. in ſpe. in ti. qui filij ſint legiti. verſi. quid ſi mulier. Bar. in. d. l. ſi cum dotem. §. ſin autem in ſæuiſſimo. verſi. quæro an vxor. ff. ſoluto matrimo. Et ibidem vide omnino Alexan. de imo. col. 3. ver. vtrum autem econtra. cum alijs per eum allegatis.

18

19 **Adde.** Quãdo † pater, auus, aut vxor dicũtur pauperes, vel ĩ egeſtate eſſe, vt nõ teneãtur elimẽta præſtare filijs, nepotibus, vel marito, vide do. Matthæũ de afflictis in deciſio. neapo. 179. per totã deciſionẽ. & Bal. in authẽ. præterea. C. vnde vir & vxor. do. doct. de Pala. in repe. c. per veſtras. de dona. inter virũ & vxorẽ. ſuper textu. col. 80. in ver. fateor tamẽ. dixi in. l. 61. infra in glo. ſuper parte. veſtir y comer. in ver. quã

20 do maritus. ¶ Intantũ † vxor tenetur alere maritũ inopẽ, ꝙ etiã ſi delictum cõmiſit, propter quod fuit bãnitus, tenetur illũ alere: quãuis dictũ fuit, ꝙ non cõuerſetur cũ vxore. nã & tunc mittet ſibi alimenta. Ita tenet do. doct. de Pala. vbi ſupra. col. 83. ver. quod autẽ. qui allegat ſpe. in tit. de dona. inter virũ & vxo. §. ſi. in ver. quid ſi vir eſt in bãno. quẽ etiam referunt & ſequũtur Ioã. and. & do. Anto. in d. c. per veſtras. & alij, quos refert do. doctor de Pala. vbi ſupra, & quodãmodo illud limitat.

21 ☞ Et nota, ꝙ † debẽtur ei alimẽta ſecundum neceſſitatẽ viuẽdi: non ſecundum dignitatẽ eius. Tenẽt Io. de are. Bal. & Imo. in. l. ſi merit⁹. la. 2. ff. ſolu. ma. ☞ Alimẽta verò, q̃ debẽtur ꝑ maritũ vxori, ſi non fuerũt ſibi tradita cõſtãte matrimõio. poterũt ꝑ eã peti eo ſoluto. Tenet Bal. & Io. d̃ imo. ĩ. l. ſi marito. §. ſi fũdũ. ver. extra q̃ro. ff. ſolu. mat. Bal. in. l. 1. col. 3. in verſi. extra quæritur diuerſo caſu. C. de lega.

22 c ¶ Mas dela quinta. Quæro iuxta hoc. pater † in ſuo teſtamẽto filio illegitimo ꝑ qnta parte bonorũ reliqt vnũ magnũ fundũ taxatũ in quinta parte bonorũ valentẽ multo plus: nũquid valebit tale relictum? Bal. in. l. eã quã. 7. col. ver. pone dicit decretũ. de fideico. & Bar. in. l. ſi. C. de his quibus vt indig: dicunt, ꝙ valet tale relictũ vſq; ad modũ quintæ, et nõ vltra. vt. l. luci⁹. ff. d̃ exerci. qa cauſa certis finib⁹ circũſcripta, effectũ, pducẽdũ limitat & reſtringit.

pueda mãdarle mas dela quinta c parte d̃ ſus bienes dela que podria diſponer por

l. ſi his qui animo. ff. d̃ acq. poſſe. taliter, ꝙ id qd̃ ſupeſt de qnto, nõ trãſit ad hæredes ſpurij. quia nõ ratione ꝓprietatis, in qua nõ valet legatũ: neq; ratione alimẽtorũ, qa cũ vita finiũtur. l. cũ hi. §. ſi vni. ff. de tranſact. l. dñs. §. fina. ff. de vſufruct.

23 **Adde.** An † mortuis parẽtib⁹ filij legitimi pñt agere, vt donatio filijs illegitimis facta reuocetur, quaten⁹ eſt inofficioſa, cõſtante matrimonio illius ſororis naturalis, vel ſpuriæ, cui facta fuit donatio. Do. doctor de Pala. in repe. c. ꝑ veſtras d̃ dona. inter virũ & vxo. ſuper textu. co. 343. in ver. ex quo ſeqtur. allegat ꝑ vtraq; parte. Tandẽ concludit cõſtãte matrimo. ꝙ pñt filij reuocare donationẽ quatenus eſt inofficioſa. & adducit fundamẽta, ſed melius. co. 330. in ver. quãuis. cũ ſequẽ. Quod eſt optimũ ſcire ad legẽ de nouo editã ꝑ chriſtianiſſimũ Carolũ Imperatorẽ nr̃m ĩ curijs d̃ Madrid anno dñi. 1534. ĩ ordine. 101. ĩ ꝑte. & mãdamos. ĩ ver. y porq̃ en eſto ceſſen. ꝑ quã legẽ hodie anullãtur dotes et donatiões factę filiab⁹ quaten⁹ excedũt portionẽ legitimã iꝑarũ filiarũ, vt dici ĩ. l. 19. ĩ gl. ſup ꝑte no exceda. ĩfra. ¶ Sed Nõ

24 opæptiũ eſt videre, † an etiã ĩ vita parẽtũ filij legitimi poſsĩt euocare dotẽ datã à pr̃e ſorori legitimę vel illegitimę ĩ eo, qd̃ dos excedit portionẽ legitimã iꝑi⁹ ſororis legitimę, vel in eo, qd̃ excedit qntã ꝑtẽ donatiõis factę filię illegitimę. videt ꝙ ſic. nã in donãdo vltra legitimã, videt fieri fraus ipſis filijs. igit etc. ☞ Itẽ ſi ſciẽtes nõ reuocaſſent, poſtmodũ reuocare nõ poſſent, qa videt cõſentire. vt regula ſciẽti. li. 6. ☞ Propterea dicit Spe. in ti. d̃ emp. & vẽ. §. 5. ver. eo. etiã mõ. &, l. 1. §. fi. ff. d̃ acti. emp. ꝙ d̃cept⁹ nõ videt, q̃ ſciuit: ideo d̃mũ nõ agit. ☞ Itẽ ſi filij in vita parẽtũ dotẽ vel donationẽ ſępe dictã reuocare nõ poſſent quaten⁹ eſſent inofficioſę. ſequeret, ꝙ hi, q̃b⁹ dos vel donatio immẽſa eſt facta, facerẽt fructus ſuos, quos medio tẽpore perciperẽt. Itẽ ſæpenumero cõtingit, ꝙ filię & eorũ mariti, maximè naturales tantũ, ſpuriæ, vel habitæ ex dãnato coitu, conſumũt omnia, quę ſibi tradita ſunt à parẽtib⁹, vel trãſferũt in remotis partibus, vbi cõueniri nõ pñt, vel cũ maximo labore & ſumptib⁹: et ex hoc filij legitimi cõſequi nõ poſſent, quod inofficioſe datũ eſt: igitur nõ immeritò ſi petatur eo tẽpore, quo facultatẽ habẽt petẽdi. ſ. in vita parẽtũ. ☞ Sed in contrariũ eſt veritas. Nam nõ reperitur iure cautũ, vt legi- *Contra.* timi in vita parentũ poſsint reuocare donationem vel dotẽ à parẽtibus factã in eo quod eſt inofficioſa, ſed poſt mortẽ parentũ. vt bene colligitur ex. l. 29. in. §. ſaluo ſi la tal dote o donaciõ. infra. et ex his *& bene.*

quæ

25 quæ notãter dicit do.doc.ď Pala.vbi ſupra. ℣ Itẽ † nemo regulariter agere põt in iudicio, niſi cui competit actio, vel defenſio.l.1.ti.2.&.l.1.ti.3.tertia partita.cũ ſimilibus. ¶ Ex quo dicit Bal.in.l.fi.8.col. in ver.8.ſtudeat reus.C.de edic.diui.Adria.tollẽdo; q in iudicio quantum licet ſummario plenariè de perſona diſcutiẽdũ eſt, vt iudiciũ fundetur: ſed filij in vita parentũ nullũ ius vel actionẽ natã habent ad agẽdũ cũ effectu, igitur &c. ℣ Prẽterea,
26 filij † nõ poſſunt petere ſibi à parẽtibus aſsignari legitima in vita parentũ, vt per Bar.in.l.fi.ff.de libe.agnoſcen.notatur in.l.cũ filius. & ibi doctores. ff.de verbo.obliga.& in.l.imperator.ff.ad trebe.cũ
27 ſimi. ℣ Itẽ † ſi filij pro ſe agere nõ poſſunt.quia nemo ſine actione &c.multo minus nomine parentũ agere poſſunt.quia nemo põt intẽtare ius tertij. vt dicit Bal.in.l.cũ ſeruo.1.col.in fine.ver.itẽ excipiẽs
28 dicitur.C.de ſeruis fugi. ℣ Itẽ quia † agens debet probare finalẽ cauſam ſuæ intentionis.l.nec credi tores.& ibi Bal. 2. no. C. de pigno.actio. ¶ Patet igitur, q filij viuo patre reuocare non valẽt geſta p
29 patrem. verũ tamẽ eſt, quòd † filij in vita parẽtum poſſunt petere ſibi alimẽta prẽſtari. vt per Bal.in.l. quãuis.C.de fideico.per.l.cum oportet. §. cũ autẽ. C.de boniſq; libe. ℣ Item ſi pater dilapidat bona ſua, poteſt petere filius, vt priuetur admin iſtratio-
30 ne.vt per Bal.in.d.l.quãuis. Item † ante mortẽ parentis dos vel donatio, ſiue in tertio, ſiue in quinto non põt dici inofficioſa, cũ ſit in electione donatarij tempore mortis. vt.l.19.&.23.ſed melius in.l.29. infra. Iſta quæſtio mouetur per dominũ Matthẽũ de affli.deci.nea.8c.ďci.de prin.vſq; in fine. ℣ Nec
31 obſtãt rationes in contrariũ inductę. † nã ſi ſciẽs et
sõ. ad tacẽs prẹiudicat ei, eſt verũ in factis ab eo, vt in em
priora. ptione,& vẽditione,ſed nõ in factis alienis. vt patet in regula.Qui tacet.lib.6. ℣ Itẽ quia filijs in vita parẽtũ (vt dixi) nõ ẽ cũ effectu nata actio ad agẽdũ, ſed poſt mortẽ parentũ agere põt: nã ante mortem parentũ non currit filij tẽpus ad agendũ, vt in prẹſcriptione dixi in.l.63. in glo. ſuper parte, diez
32 años.ver.ad quod probandũ.infra. ℣ Optimũ † verò eſſet prouidere de remedio in vita parentũ. nã,
Cõſiliũ. vt dixi ſẹpenumero, filij & filię legitimi, vel ſpurij conſumũt à parentibus tradita ſibi, maximè ſi ſunt data in pecunia numerata, vel quia ſunt mobilia, et paruo tẽpore conſumũtur: ſed ſi immobilia, ab eis, vel ab emptoribus recupari poſſent: cũ emptio dictarũ rerũ ſit nulla p.d.l.101. editã in curijs ď Madrid.anno dñi.1534.de qua ſupra. ℣ Vel quia, vt dixi, filiæ cũ viris ſuis ſe trãsferunt vbi cõueniri nõ põt, mortuis parẽtibus: & recuperare nõ poſſet, qď inofficioſe datũ ẽ. ¶ Si verò ſunt filię in loco vbi poſſunt cõueniri: mortuis parentibus, poterũt filij recuperare quod inofficioſe datũ eſt cũ fratribus medio tẽpore perceptis per.d.l.101. ¶ Iſta fuit cõcluſio Soci.in regula ſua.143.vbi ponitur regula, q dos filię cõceſſa excedẽs legitimã filiorũ dotantis, quãdiu durat matrimoniũ, nõ poteſt à marito reuocari reſpectu eius quod excedit, quia illã habet titulo oneroſo. Et dicit, q iſtã regulã, cũ ſex ampliationibus,& quatuor reſtrictionibus deſcripſit do. doct.de Segura in repeti.§.cum filię.l.de hęredi.ff. de vulg.& pupi.fo.14.1.col. cũ quinq; ſequẽtibus. vide ibi.& per Socinũ vbi ſupra. nã notãter loquũ tur,& dicũt q per iſta poterit declarari opinio Io. lupi.in repe.c.per veſtras. de dona. inter virum & vxo. fo.31. col.3.ver.mortuo.& co.ſequen.in prin. vbi tenet, q in cancellaria regia fuit contrariũ iudicatũ. ¶ Sed quia iſta lex dicit, q parentes poſſunt donare filijs ſuis ſpurijs quintã partẽ bonorũ ſuorũ, tene, q iſta donatio nã põt fieri ď alienis, vel de his, quę ſubiacẽt reſtitutioni, ſed de pprijs bonis,
33 vt hic dicitur. ¶ Hinc ẽ, q † clericꝰ nõ põt donare vel filiã ſuã dotare, ď acquiſitis intuitu eccleſię, vel de reditibus beneficij, ſed de acquiſitis intuitu pſonę, vel de ſuis bonis patrimonialibꝰ. nã acqſita per clericũ ex ſua induſtria, vel labore,& patrimonialia propria ſunt ipſiꝰ clerici, et de his valet diſponere. ita dicit.l.53.ti.6.parti.1.docto.& Abb.in.c.quia nos.de teſta. Iſtã quęſtionẽ mouet do.doctor ď Pala.in.d.repe.c.p veſtras ſup tex.col.339.in verſi.ex iſtis infertur.cũ ſequen. ¶ Quęro. Pater reliqt ſuo *qõ.* ſpurio quintã partẽ bonorũ ſuorũ ad alimenta, vel concubinę, an tale relictũ habeat priuilegia cõceſſa piæ cauſæ ꝓpter Deũ. Et videtur q ſic, dũtamen relinquatur contẽplatione paupertatis.argu.eorũ, quæ dicit Bar.in.l.alio.ff.ď alimẽ.lega. & in ſuo tra ćta.alimẽtorũ. ℣ Sed tene contrariũ. Quia licet iſto *Contra.* caſu ſit pietas patris erga filiũ, tñ eſt quædã natura lis cõpaſsio, nõ religio ad Deũ: & cũ relictũ cõcubinę habeat cauſam quaſi turpẽ, non poteſt dici ad pias cauſas. Quod eſt pulchrũ ſecundũ do. Petrum de Rauena in ſuo alphabeto aureo, in parte alimenta.2.col.in ver.quid ſi pater.folio.1. ¶ Vbi verò relinquitur conſanguineo q alimẽtis, ſeu pro anima, dũmodo ſit paup, videtur, q ſit ad pias cauſas. vt notãter cõcludit Bal.in.l.1.co.2.C. ď ſacro ſan.eccl. qui ad hoc allegat gl.in.c.2.de ſepulturis. Idẽ videtur velle Ioã an.in addi.ad ſpe. in ti. ď inſtr.edic.§.
34 nũc verò aliqua in additiõe. ℣ Hinc eſt, q † legatũ in qnto ad pias cauſas relictũ, ſi repitur cãcellatũ, valet. nã iuris pſũptiõe videtur incõſultè factũ. ita dicit tex. et Bar.in.l.ꝓximæ.ff.ď his q̃ in teſta.delẽ.
35 ¶ Sed pone, q † pater & princeps, vel rex habẽs iuriſditionẽ, & poteſtatẽ ſtatuendi, & diſponẽdi in ſuis terris ad libitũ: nunquid ratione alimẽtorũ, vel cauſa dotis poſsit vltra quintã ſuis ſpurijs relinquere. Videtur per iſtã legem q nõ. Idem videtur tenere Bal.in.c.1.de cõſtitutio. & eum refert And. Si.ibi.pe.col.ver.ſubdit etiã Bal. dicens, q turpis affectio hoc vetuit, habens cauſam permanentẽ in turpitudine ex delicto.l.fina.ff.de actio. & obliga. non tamen decidunt hanc quæſtionem: quia dicit Bart. vt ipſi referunt, quòd pendebat de facto.

¶ Sed ꝓ iſta pte facit tex. ſolēnis in.l.fina.in pte,ſi paternum vitium refrenandū extimauerunt. C.de natura.libe.nam ratio illius legis nō ſolum ligauit principes mūdi,ſed ipſum Imperatorem. eſt enim Imperator animal rationale politicū:& licet ſit ſolutus legibus,non tamen eſt ſolutus à dictamine rationis,vnde ligatur ratione. Et poſſet allegari ſecundum And. Si. vbi ſupra ſolennis doctrina glorioſi Thomæ in primo ſen. q. 96.articulo vltimo.vbi declarans legem.princeps legibus.ff.de legi.quærit,vtrū omnes legi ſubijciantur. Et dicit,ꝙ ſecundum hoc lex de ſui ratione habet. ſ. ꝙ eſt regula humanorū actuum.ſecundò,ꝙ habet coactiuā dupliciter. ¶ Aut poteſt eſſe aliquis ſubiectus legi vno modo,ſicut regulatū regulæ.& hoc modo oēs illi,qui ſubduntur poteſtati,ſubduntur legi,quam fecit poteſtas. ¶ Alio modo,ſicut coactum cogenti. & hoc modo homines virtuoſi & iuſti non ſubijciuntur legi,ſed ſoli mali. Poſtea ad dictam legem. princeps legibus.dicit,ꝙ princeps dicitur ſolutus legibus quo ad vim coactiuam legis. nullus enim propriè cogitur à ſeipſo. lex autem non habet virtutem coactiuam,niſi ex principis poteſtate, quia ipſe eſt lex animata:ſed quantū ad vim directiuam legis,princeps ſubijcitur legi propria volūtate,ſecundum ꝙ dicitur in.c.cum omnes.de conſti. Patere legem,quam tu ipſe tuleris. Iſta ſunt verba beati Tho. vbi ſupra. Et ſic adducendo verba ipſius ad noſtram quæſtionem videtur ſentire, ꝙ princeps vltra quintā partem bonorum ſuis non poteſt relinquere ſpurijs,aut illegitimis, nec amplas dotes cōferre in ſuas ſpurias. *Contra.* ¶ Sed cōtra hoc facit. Quia plenitudini poteſtatis nihil reſiſtit. omnē enim legem poſitiuam ſuperat,& ſufficit pro ratione volūtas.l.1.ff.de conſti.princi.& vide Bald.in.d.c.1.vbi refert verba data cuidam imperatori contra quandam mulierē, cuius amplexus imperator dicebat licitos:& fertur illam reſpondiſſe,Domine,ſi libet licet. Et ſecundum hoc dicit Bal.vbi ſupra, ꝙ illuſtris princeps do.Barnabas cùm haberet plenitudinē poteſtatis Mediolani potuiſſe donare ſuis amaſijs bona exiſtentia in territorio mediolanenſi:vel bona debitorum medioladenſium, quapropter ſe ipſum obligare potuiſſe dicit.ſic in noſtro caſu dicendum erit ſecundum hoc,ꝙ princeps poterit donare ſuis illegitimis vltra quintam partem bonorum ſuorum. ¶ Et pro iſta parte poteſt adduci noua ratio, quæ mihi multū vrget. Legitima debetur filijs legitimis de iure.vt. 1. di. Ius naturale. & iſta legitima dicitur portio debita iure naturali.l.17.ti. 1.ſexta partita.quantitas tamen legitimę non eſt taxata nec limitata à iure naturali:niſi vſq; ad quātitatē alimentorum. vt per glo.in.l.1.ver.& circa.eodem titu.3.li.1.fo.1e.vbi allegat iura.eſt tamen taxata & aucta à iure poſitiuo,vt patet in authē.nouiſſima.& ibi doctores,ſignanter Paul.de ca C.de inoffi.teſta.& in corpore vnde ſumitur.&.l.nup.eo. ti.et melius noſtro iure cōmuni,ſecundū quod tota ſubſtantia defuncti eſt legitima filiorum, prēter tertiā & quintam partē,ꝺ qua teſtator poterit diſponere ſeruata forma,de qua in.l.20.titu.delas mādas fo.1e. & in pluribus legibus iſtius voluminis.

fu anima y por cauſa delos dichos alimētos no ſea mas caz el tal hijo illegitimo dela qual parte deſpues q̄ la ouierē ꝺ el tal hijo pueda en ſu vida o é muer-

¶ Et ex hoc credo dixiſſe Bal.in.l.fi.§.ipſum.C.de bonis quę li.ꝙ legitima poteſt minui quatenus ad alimenta ſufficiat:nō vt ea nō ſufficiat.ad alimenta eſt de iure naturæ,& propterea nō pōt minui,niſi vſq; ad alimēta.quia quod eſt de iure naturali,non pōt tolli per ius poſitiuū.vt dixi in.l.1. ſupra. illud tamē alimentum vltra alimenta cùm ſit de iure poſitiuo,poteſt tolli per principē, quia eſt ſupra ius poſitiuū.vt habetur in.c. propoſuit. de cōceſsione præben.tenet Inno.in.c.quæ in eccleſiarū.de conſti.igitur princeps, qui legē cōdidit ſuper quinta, poterit vltra donādo illā reuocare, per ſupradicta. *Diſtin.* ¶ Quid igitur dicendum in tanta varietate? Dic reducendo ſupradicta iura ad concordiā,ꝙ de æquitate & naturali ratione princeps nō pōt ſuis illegitimis vltra quintam partē ſuorū bonorū relinquere,quia debet viuere ſecūdū legē.vt.l. digna vxor. & ibi Bar. C.de legi.& melius in.l.12.in princi.ti.1. prima partita. Quia videtur lex promulgata nutu diuino per os principis.vt ꝑ glo.ibi.et in ſpe.de legi.§.6.ver.46.& de appella.§.4.in princi. ¶ De plenitudine tñ poteſtatis poterit legē reuocare,& vltra quintam ſuis illegitimis relinquere,quia eſt ſupra legē,& pōt tollere illam.vt.d.l.1.ſupra. Et iſto caſu debet ſeruari moderamē,ꝙ iudicio bonorum virorū relinquatur,cùm nō ſit in iure expreſſum, ne legitimi in multo defraudentur,& dānū patiantur.argu.tex.in.c.de cauſis.de officio dele.& in alimentis hoc dicūt doctores in.d. c. cū haberet. facit l.furti.§.paſtus.ff.de infami.& ibi Pau.de ca.dicit, ꝙ lex ſemper eſt reſtringenda,& ampliāda eo modo,ꝙ nō ſequatur inhumanitas. *Limi.* ¶ Tēpero tñ quod ſupra dixi, ꝙ nō poteſt princeps ratione naturali, ſi habet legitimos,vltra quintā partem ſuorū bonorū ſuis relinquere illegitimis:niſi per vim cognouiſſet virginē,& ex ea habuiſſet filiā, quia iſto caſu poſſet eam amplè dotare,ꝑ ea quę dicit Bal.in.d. l.eā quā.7.col.ver.& ſcias ꝙ in iſtis.C. ꝺ fideic.idē Bal.et An.Si.in.d.c.1.ꝺ.cōſti.licet ſub dubio fortè.

36 ꝺ ¶ Deſpues que la ouierē. Quia † ante traditionem etiam ſi filius, cui quinta pars bonorum fuit donata,non poterit de ea diſponere,cum nondum ſit ſua,vt.l.17.infra. ¶ Morti tamen patris naturalis perficitur donatio de quinto pro alimentis,

vel

vel loco alimentorum, per ea, quæ dixi in.d.l.17. ℣ Item quia debentur alimẽta filio illegitimo, etiã ſi non relinquãtur, vt dixi in gloſa ſupra proxima.

37 e ¶ Lo que quiſiere. Ex quo eſt notãdũ, q̃ † legatum de quinto pro alimentis factum incapaci, valet, & trãsfertur in hęredes legatarij in vſu fructu & in proprietate. ℣ Cuius contrarium tenet Bal.in.d.l. eã quã.7.co.ver.pone dicit decretũ.C.de fi-

te hazer lo q̃ quiſiere[e] y por bien tuuiere. ¶ Pero ſi el tal hijo fuere natural[f] y

Corrigit deico. ℣ Item fallit in iſto caſu.l.cum hi.§.ſi vni.ff. de tranſactio.&.l.titio vſufructus.ff.de vſufruc.lega.vbi dicitur, q̃ legatũ alimentorum finitur mor- 40
te legatarij. Idẽ tenet Bal.in authẽ.cui relictum.in fine.C.de indic.vidui.tollẽ.et Bar.in.l.donationes. §.ſpecies.ff.de dona.vbi dicitur, q̃ legatum alimentorum ex certo fundo, vel fundi ad alimenta, intelligitur de vſufructu tantum.quia intelligitur, niſi legetur quinta pars bonorũ ſimpliciter, vel in proprietate, tunc verò valet legatum in proprietate & vſufructu, per iſtam legẽ, quæ in hoc eſt notanda. Ratio huius diſpoſitionis eſt: quia teſtator in vita & in mortis articulo põt quintã partem bonorum 41
ſuorũ relinquere pro anima, & aliũde, in proprietate, & vſufructu.vt.l.10.tit.delas mãdas.fo.le.cum alijs. Ergo poterit illã relinquere ſuis illegitimis in proprietate & vſufructu.vt hic dicitur. ℣ Itẽ de iure imperatorũ pater in ſuo teſtamẽto poterat relinquere filijs ſuis illegitimis vnam vnciã.1.vnam de duodecim partibus totius aſsis, vel ſubſtantię ſuæ: quę vncia efficiebatur filiorũ illegitimorũ in proprietate & vſufructu.l.2.C.de natu.libe.l.13.ti.13.6. parti. Sed cũ iſta vncia iure noſtro ſit aucta in quin 42
tam partem bonorum, quam teſtator poterat relinquere pro anima ſua, debuit tranſire in filijs naturalibus in proprietate & vſufructu.vt.l.ſi cõſtante.et ibi Bal.in.1.col.in fine.per textum ibi, in parte hypotecaria.C.de dona.ante nup.idem Bal.in cõſilio ſuo incipi. Maritus cõſtante matrimonio.& in authẽ.ſed iã neceſſe.1.col.ver.5.quæritur.eo.ti.& in.c. 1.§.ſi quis de mãſo.2.col.ver.item oppo.nam.l.cau-
38 tur.de cõtrouer.inueſti. ℣ Hinc dicimus, q̃ † augmentum dotis habet hypotecariam ſicut dos.

Adde. Quòd per iſtã legẽ hodie eſt approbata opinio do.doc.de Pala.in repe. c.p veſtras. de dona.inter vi.& vxo. ſuper tex.col.34.9, in ver. an aliud adhuc. vbi mouet iſtã quęſtionẽ, & allegat plura in contrariũ: tãdẽ in ver.incipiente, Iſtud tñ.co.351.tenet id quod
39 iſta lex dicit. ℣ Prętor quã † ſi pater inuitus ad mãdatũ iudicis aſsignaret dotẽ filiæ illegitimæ, quia
Contra. tunc non tranſit ad hæredes filiæ illegitimæ. ℣ Sed in iſto articulo tantũ contrariũ teneo, imò q̃ de his quæ dantur filiæ illegitimæ pro alimentis, vel pro dote æſtimatione iudicis, tranſit ad hæredes filiæ. per tex.in.c.cũ haberet.& per ea, quæ dicunt doct. ibi.de eo, qui duxit in matrimonium quam.po.per adul.&.l.8.titu.13.ſexta parti. licet pater vtatur verbo, cõcedo, vel verbo, dono. vt in alio caſu dicit do. doc.de Pala.d.rep.ſuper rubrica.col.15.in ver.hoc.

el padre no tuuiere hijos o deſcendientes, mãdamos que el padre le pueda man

cum ſequẽ. ℣ Itẽ quia cum iudex aſsignat filiæ illegitimę dotem, eſt loco patris, vel in defectum patris: ergo eodẽ iure debet cenſeri, ac ſi pater aſsignaret, vt eſt iuris regula: ſed dos data à matre efficitur filiæ, & de ea poteſt filia diſponere, igitur & de data à iudice. ℣ An † autem debeantur inſtrumenta cum prædio dato loco alimẽtorum, tex. ſingularis in.l.2.in fine.ff.de fundo inſtructo. dicit, q̃ nõ. ℣ Sed *Fallit.1.*
cus in locatione fundi. vt.l.ſi ædes. §.illud. ff. loca. ℣ Et in legato idẽ dicit tex in.l.inſtrumẽta. C.de fi *Fallit.2*
deic.& ibi eſt caſus, q̃ inſtrumẽta emptionalia nõ debẽt remãere penes legatariũ, licet penes hęredẽ: & hoc ꝓpter periculũ euictionis. Hęres tñ tenetur edere inſtrumẽta legata legatario, vt ꝑ Bal.in.d.l.inſtrumẽta.prima & ſecũda oppoſitiõe. ℣ Et nota, q̃ † legatũ pro alimẽtis dicitur pium. tenet Bal.in authen.ſimiliter. C.ad legẽ falci. Tenet Bal. in authẽ. vt cùm de app. cognoſcitur. in. §.ſi quis. colla. 8. ℣ Item nota, q̃ ſicut poteſt relinqui illegitimis pro alimentis, ita & pro dote. tenet Bar.in.l.fi.2.co.ver. Idem dico in dote. ff. de his quibus vt indig. & in authẽ. ex complexu. C.de inceſt.nup. Bal.in.l.1.10. col.in fine.ver.ſuper ſexta.q. C.de ſacro ſanct. eccl. doc.& Abb.in.c.cũ haberet.de eo qui du.in matrimonio, quã po. per adul. ¶ Sed quæro † maritus *Qõ.*
legauit vxori ſuæ vſumfructum fundi, cum hoc, q̃ non poſſet alienare ipſum fundũ ſeu proprietatẽ, an dicatur ꝓprietaria, an vſufructuaria. Dic q̃ erit proprietaria, vt illa verba aliquid operentur: quia etiam ſi non fuiſſent adiecta illa verba, q̃ nõ poſſet alienare, tamen vſufructuaria non potuiſſet alienare. Iſtud eſt ſingulare dictum Bal.in.l.proculus.ff. de vſufruc. ℣ Ludo.ro.reprobat Bal. in.l.donatio- *Cõtra*
nes.§.ſpecies.ff.de dona. ℣ Sed tu vide eundẽ Lu- *So.*
do. ro. qui cõſuluit pro opi. Bal.in cõſilio ſuo.208. per tex.in.d.l.proculus.& hoc eſt, vt verba aliquid operentur. c.ſi papa.de priuilegijs.li.6.l.ſi quando. de lega.1. refert & ſequitur Franciſcus cremẽſis cõſilio ſuo. 207. Quid ſi legauit vxori vtilitatem ſui *Qõ*
palatij. Dic quòd tale legatum continet vſum tantum. caſus eſt ſingularis in. l. ſi habitatio. §.1. iuncta gloſa. verſi. ſed ſi. ff. de vſu & habi.

f ¶ Fuere natural. Idem videtur † dicendum de *Qõ.*
adulterinis & inceſtuoſis, q̃ poſsit pater eis relinquere omnia bona ſua, excluſis aſcendẽtibus, quia eadem eſt ratio. Nam ſi procreatio filiorum tam naturaliũ, quã adulterinorũ, & aliorũ, qui nõ ſunt de legitimo matrimonio eſt ꝓhibita. vt. c. nemo. &. c.

meretrices.32.q.4.cum ſimi.permiſſum in vno de correlatiuis,videtur & quo ad alios.vt per Bald.in lege conuenticulam.2.colũ. C. de epiſco. & cleri. Item eodem iure quo debentur alimenta filijs naturalibus,debentur adulterinis,et alijs.c.cum habe ret.ꝺ eo qui du.in matrimonio quã po. per adul.ergo videtur, ꝙ pater poſsit eis relinquere oĩa bona ſua,ſi cut naturalibus. ☞ In cõtrariũ facit. l.1.tit.de las herencias.fo.le.&.l.10.ti.13.ſexta partita.vbi ponitur regula prohibitiua,ꝙ parẽtes nõ poſsint relinquere filijs ſuis ſpurijs omnia bona ſua. & à regula nõ eſt recedẽdum, niſi in caſibus expreſsis in iure,vt habetur in ſpe.de offi.omniũ iudi. §. poſtremo. 6. col.verſi.5.dicamus.Si verò non reperitur permiſſum,ꝙ pater poſsit relinquere bona ſua filijs adulterinis, vel inceſtuoſis, ſed naturalibus tantum? (patet)quòd filij adulterini. &c. remanent ſub regula,ꝓhibitiua:præſertim,quia regula prohibitiua prẽualet permiſsiuę.vt per Bar.in.l.tutor quoq;.in princi.ff.de ſuſpec.tuto. ☞ Itẽ hoc probatur argu. ſumpto à cõtrario iſtius legis. Nam ſi permittitur ꝙ pater poſsit relinquere ſuis naturalibus omnia bona ſua,firmare videtur regulã in cõtrariũ.l.quę-ſitum §.deniq;.& ibi Bar.ff.de fun.inſtru.&.l.nam quod liquidè.ff.de pœna lega. Iſtã cõcluſionẽ notanter videtur ſentire Bal.in.l.eã quã.5.col.verſi.itẽ excipiuntur.C. de fideico.vbi dicit,ꝙ appellatiõe filiorum naturaliũ,maximè in præiudicium legitimorum aſcendentiũ,non veniunt ſpurij,vel adulterini.Item pro iſta parte facit.l.ſupra,ꝓxima. vbi dicitur,ꝙ adulterini vel inceſtuoſi,ex teſtamento, nec abinteſtato ſuccedunt matri:ergo nec patri ſuccedunt:cùm mater certior ſit patre.l.11.in prin.ti.13. ſexta partita. ☞ Item ad hoc facit ſingulare dictum Bal.in.l.generaliter.§.cũ autẽ.C.de inſtitu. & ſubſti.quẽ etiã vide in.l.cum acutiſsimi.C. de fideico. & facit. l. lucius.§.dãme. & ibi glo. & doctores de lega.2.& in.l.fi.ff.de iure ãli.glo.& doctores in clemẽ.1.de baptiſmo.& in.c.ſtatutũ. de hæreti.li.6.& glo.in.c præſentia.de proba.vbi dicitur,ꝙ appellatione filiorum,etiam in fauorabilibus,nõ veniunt ſpurij,ſed naturales, ſecundum Cynum. in.l.quiſquis.C.ad.l.iuli.maieſt.ꝓbatur in.l.qui filium.ff.ꝺ iure deli.& in.l.hæredibus.in fine.& in.l.ex facto. §.ſi quis rogatus.& ibi Bar.ff.ad trebellia. vbi dicitur,quid in cõtractibus,quid in ſentẽtia,et qd in.l.

44 ☞ Item † adulterini,& inceſtuoſi,& alij procreati ex dãnato & punibili coitu,non debent numerari inter filios naturales, duplici ratione. ☞ Primò, quia inter eos nõ cadit eadem ratio. Nam adulterini,& inceſtuoſi,non ſunt ita fauorabiles,quẽadmodum naturales, vt habetur in.c.vno.35.q.7.&.l.9. &.19.cum ſequen.tit.13.ſexta partita.quia,vt ibi dicitur,adulterini,& inceſtuoſi nõ debẽt vocari filij.

dar g juſtamente de ſus bienes todo lo q̃

Contra.

☞ Item quia nõ ſunt cogniti prout naturales.l.1.tit. 15.quarta partita. Item quia adulterini ſunt magis exoſi,& magis incapaces: ideo ſua incapacitas debet eis nocere.dixi in.l.ſupra proxima.Prẽterea caſibus à lege enumeratis nõ licet addere aliũ ex propriocapite noſtro.vt per Bal.in.l.1.§. in primo.3.col. ver. vltimo quæro.C.de cadu. tollen. remanẽt igitur ſecundum hoc adulterini,& inceſtuoſi ſub regula prohibitiua.de qua in.d.l.1.ti.delas herẽ.fo.le.&.d. l.10.et hęc veritas. ¶ Et reſpõde ad.d.c.cũ haberet, *Sõ.* ꝙ ſuccurritur neceſsitati illegitimorũ, nõ vtilitati. Itẽ in adulterinis nõ eſt eadẽ ratio, q̃ in naturalib⁹: qa naturalis eſt cognit⁹ ꝺ iure ciuili,vt.l.infra ꝓxima.&.l.1.ti.1.4.parti.& peccatũ ei⁹ conceptu eſt duplicatũ.igitur inter eos non debet eſſe idem ius.

quiſiere aũ q̃ tẽga aſ cẽdiẽtes legitimos.i

45 g ¶ Le pueda mandar.ſ.in † ſuo teſtamẽto.l.6.ti. 15.quarta partita.ab inteſtato tamen ſeruabitur ius commune.l.ſancimus.C.de teſta.l.8.et.9.ti.13.ſexta partita.glo.& doctores in.c.tanta.qui filij ſint legitimi.& in cap.niſi cum pridem.de renunciatio.do. Abb. & alij in.d. c. cum haberet. quod intellige ſi

46 non ſtant legitimi, per dicta iura. ¶ Si † tamen ſtant legitimi:& teſtator nihil dixit in teſtamento, tenẽtur legitimi ſubuenire naturalibus in victu et veſtitu, iudicis arbitrio. vt dicta.l.8.quaſi in fine. ¶ Et nota ex particula iſta, quòd licet naturalis poſsit admitti ad ſucceſsionem patris ad eius voluntatem, non tamen præter vel contra.tenet glo. in.l.1.in princi. in parte naturales.ff. de bono.poſſeſsio contra ta.ſecundum doctores ibi.tenet Ioan. de imo.in.l.ex facto.in princi.octaua col.ff.de vulga.& pupil.pro quibus eſt tex.in dicta.l.iubemus. C.de natura.libe.& in.d.l.ſexta.titu.15.quarta par

47 tita. ¶ Ex quo eſt notandum,quòd † ſi hęres inſti *Nota.* tutus in teſtamento repudiat paternam hæreditatem,venit hæreditas ad legitimos aſcendentes defuncti,non ad filios naturales. ¶ Itaq; aſcendentes legitimi ab inteſtato, excludunt naturales de-

48 ſcendentes. Et eſt ratio,quia hæreditas † non adita, non tranſmittitur ad eum, qui non poteſt adire, nec repudiare.vt per Bald.in.l.ſi quis filium.§. primo.ff.de acquiren.hæredita. tenet Bal.in.l.1.C. de his qui ante aper.tabu.Pro quibus facit.l.fina.§. cum autem.& ibi Bart.C.de cadu. tollen. vbi dicitur,ꝙ hæreditas non adita,quæ non tranſmittitur, defertur venientibus ab inteſtato, ſi datus non eſt ſubſtitutus.Idẽ dicit in.c.1.C.de ſecun.nup.ſed naturalis non ſuccedit patri ab inteſtato per iſtam legem cum ſimi.igitur.&c. ¶ Ad hoc etiam facit ſingulare dictum Bart.in.l.ſi aura. C. de iure deli.(dicit enim)ꝙ hæreditas non tranſmittitur ad illũ,qui non eſt capax tranſmiſsionis, quia eſt extraneus à ſucceſsione:ſed naturalis ab inteſtato eſt patri extraneus per iſtam legem,igitur.&c.

Addo.

Adde. Nota, q̃ per iſtam legē reprobatur authen.licet.&.l.fi.C.d̃ natu.libe.& §.ne igitur.in authē.qui.mo.natu.effi.ſui.colla.7.quod ſcribentes in.c.cū haberet. d̃ eo q̃ duxit in matrimo.quam po.per adul. quibus locis dicitur, q̃ † filio baſtardo non poteſt recta via, vel directè, aliquid a patre relinqui. ☞Quod verū eſt vt dixi in.l.9.ſupra in glo.ſuper parte, ex teſtamento, in ver.aduerte. ¶ Sed iſtud non habet locū † in nepote nato ex filio adulterino, vel inceſtuoſo, vt ibi dixi.& Bal.in.ca.in prę̃ſentia.8.co.de probatio.vbi dicit, q̃ eſt caſus vnicus in.l. ſi quis inceſtu.C.de inceſt.nup.refert & ſequitur Hippo. marſi.ſingulari ſuo.143. ¶ Et iſto caſu, vt credo, loquitur Pau.de Ca.in.l.donationes.la. 2. in principio. ver.poteſt etiam concubinę.&.ver.ſequenti. ff. de dōa.vbi dicit tex. q̃ pōt legari concubinę. Et idem dicit.l.concubinā.de.lega.3. ¶ Nūc dicit. ponam⁹ q̃ habet filios ex concubina, ſtātib⁹ legitimis legauit cōcubinę.& dicit, q̃ legare nō potuit. qa debet deſtingui, an cōcubina habeat filios. nā ſi quos habet, ſc̃tit, q̃ tunc cōcubinę nō pōt dōari. nā fic fieret fraus legi. quia poſtea veriſimiliter cōcubina relinq̃ret filiis.& eſt certū, q̃ p interpoſitā p̃ſonā poteſt fieri fraus legi. lege.1.C.de natura.libe. ☞Sed Paul. de Ca.in.d.l.donationes.dat ſingularem limitationem ad prædicta iura, vt procedat in cōcubina p̃pria, cui poteſt donari, vt ibi, ſec⁹ in adultera. quod eſt notandū. ☞Intellige q̃ poteſt donare intra quītam partem bonorū, nō vltra, vt hic dicitur. ¶ No
51 ta tamen, q̃ † pater non ſolum poteſt donare filio naturali omnia bona ſua in teſtamento, vt ſupra dixi, ſed inter viuos. quia iſtud verbum, mandar, ad vtrumq; ſe refert.l.6.ti.delas donaciones.fo.le.

Concordat. h ¶ Todo lo que quiſiere. Cōcordat lex iubem⁹. C.de natura.libe. quę lex hodie per iſtam eſt approbata.& declaratur lex. 6. ſupra, inquantum dicit. o que ayā derecho delos heredar. vt ſunt iſti naturales, qui ex teſtamento tantùm habent ius ſuccedendi in bonis patris:& ex teſtamēto & ab inteſtato in bonis matris, vt ſupra lege proxima, quia iſti excludunt aſcendētes à tali ſucceſſione, vt infra ſequitur. ☞In patre verò ab inteſtato iura antiqua remanēt incorrecta. vt.l.8.ti.13.ſexta partita.& authē. licet patri.C.de natura.libe.cum ſimi.

Corrigit i ¶ Aſcendientes legitimos. Per hoc reprobatur. l.8.tit.13.ſexta partit. & authē.licet patri.cum ſimi. C.de natura.libe.quibus iuribus ex teſtamento & ab inteſtato naturales excludebantur. ſtātibus aſcē dētibus: hodie nō ſic per iſtā legē: quia excluduntur aſcendentes per naturales à ſucceſſione patris ex teſtamēto & ab inteſtato. vt.d.l.ſupra proxima.

Summarium.

1 *Concubinatus vt dicatur licitus, quæ requirātur. Et an debeat inſpici tēpus cōceptionis, an partus, vt qs dicatur legitimus.*
2 *Filius natus ex concubina, quæ receſſit à domo, & poſt ea rediit, an præſumatur filius natus ex concubinatu.*
3 *Mulier coniugata malæ vitæ, an poſſit incarcerari ſicut non coniugata.*
4 *Poſſe aliquid fieri quando dicatur.*
5 *Diſpenſatio an ſit de genere prohibitorum.*
6 *Diſpenſatio quid ſit, & an requiratur ſcriptura.*
7 *Filius naturalis quis dicatur.*
8 *Clericus an poſſit legare concubinæ.*
9 *Pater apellās aliquem in filiū, an eo ipſo videatur eius filius.*
10 *Filius natus ex muliere coniugata, cognita vt ſoluta, an dicatur naturalis.*
11 *Ignorantia patris an proſit filio.*
12 *Confeſſio patris, quòd quis non ſit ſuus filius, an noceat filio, vel econtra.*
13 *Recognoſcens propriam ſcripturam, an videatur confiteri contenta in ea.*
14 *Recognoſcere an quis compellatur ſuam & alienā ſcripturā.*
15 *Probatio vera, an præferatur probationi præſumptæ in quæſtione filiationis.*
16 *Aſſimilatio an ſit probatio filiationis.*
17 *Natus ex furtiuo acceſſu an dicatur naturalis.*

EPORQVE no ſe pueda. Filij naturales dicūtur, ſi tempore conceptionis tantùm, vel tempore natiuitatis parentes poterant contrahere ſine diſpēſatione, dummodo pater eos cognoſcat in filios. cōcubina non ſit vna, nec retenta in domo. hic dicit. ☞Non diuiditur, quia continet vnum factum,& ſuper eo notanter prouidet. Nota, quòd per iſtam legem corrigitur lex.2.ti.14.quarta partita.&.l. fi. ff. de concubi.&.l.ſi quis officium.ff.de ritu.nup. &. l.1.eodem ti.C.& authē.quibus mo.natu.effi.ſui.§. palam.&.§.ſi quis autem.colla.7. Quę iura dicunt, q̃ naturales filij ſunt hi, qui nati ſunt ex vnica concubina in domo retenta, ex indubitato affectu coniuncta. ☞Ex quo dicebant doctores in dictis iuribus.& Bar.in.l.in concubinatu. ff. de concubinis. & in authē.licet patri.C.de natu.libe.& in.l. eamquam.6.co.ver.& nota q̃ licitus concubinatus. C. *Corrigit*
1 de fideico. q̃ † licitus concubinatus requirit plura. ☞Primò, matrimonij poſsibilitatem. Vnde dicunt, q̃ debent eſſe ſolutus,& ſoluta.& in hoc prædicta iura comprobantur per iſtam legem. ☞Secundò, concubinæ vnitatem. ſ. q̃ ſit vna, & non plures. ☞Tertiò, q̃ ſit retenta in domo. ☞Quartò, q̃ interueniat verbum proteſtans ſe tenere eam in concubinam. ☞Quintò, q̃ non ſit virgo, neque vidua honeſta, neque minor.12. annorum. Hodie verò non ſic, ſed ſufficit, quòd concubinarij ſint ſolutus & ſoluta: & quòd filius natus ex tali concubinatu, ſit denominatus à patre in filium. per iſtam legem, quæ in hoc eſt notanda: quia remouet ſuperfluitates antiquorum iurium. nam quid refert q̃ ſit vna concubina an plures, ſi omnes ſunt ſolutæ. ☞Item, q̃ ſit retenta in domo, an extra, cùm in domo poſſet concubina pluribus ſecretò ſe tradere, prout aſſolent

assolent hoc facere tales mulierès. ¶ Et quo ad verba protestans, de quibus in dictis iuribus, puto, ꝙ legislatores illius temporis putauerunt dare aliam formam matrimoniū contrahendi: & si huic formę non daretur permissio, multi copularentur in hāc formam, dimissa forma sacrosanctæ. eccle się, quod esset maximum inconueniens: signanter quo ad eos, qui immemores animarum suarum, dimittunt se stare in tā mortali peccato. Et verè vidi quendam nobilem intimū amicū, qui occasione istorū verborū, dimissa vxore, sub hanc formam corā testibus aliā in concubinam assumpsit: & dicebātur vir & vxor à media charta, sic vulgariter loquendo. Quod est maximus error. sufficit enim, ꝙ alma mater ecclesia nos tolerat in hunc vitium concubinatus sine pœna temporali, vt habetur in summa. ti. 14. quarta partita. licet non à perpetua. quia concubinatus est prohibitus de iure canonico. c. nemo. & c. meretrices. 22. q. 3. idem ḋ iure ciuili, ꝑ authē. de leno. & authē. scenicas mulieres. colla. 5. latè gloss. in summa. d. titu. 14. quarta partita. Contra istas verò concubinas posset tradi illa regula, Semel malus. ḋ regulis iuris. li. 6. ℣ Propterea nil refert, ꝙ sit vna, & retenta in domo, an extra domum. ℣ Sed nō dicitur hic. porque no se pueda dudar. Fortè dubitatur, an filius sit naturalis. Quęstio ista coram quo iudice debet tractari: Bar. & doc. in. l. titia. ff. so. matri. & Bal. in. l. 2. C. ad carbonia. Pau. de Ca. consilio. 142. tenent, ꝙ coram iudice seculari. & hoc verum, quicquid dicant doctores in. c. lator. qui filij sint legitimi. quia pro Bar. & Bal. est tex. in. d. l. 2. in parte. & si pleyto. ti. 14. quarta parti. ecclesia verò de his nō se intromittit, nisi in suis terris, vel ratione peccati. vt. c. nouit. de iudiciis. cum simi. & hoc in filiis legitimis: quanto magis in naturalibus, vt in casu proposito.

Qō.

¶ Leyonze.

Porq̄ no se pueda dubdar quales son hijos naturales ordenamos ymā damos que estonces se digan ser los hijos naturales quādo al tiēpo que nascieren o[k] fueren concebidos sus padres podian casar cō sus

k ¶ Fueren concebidos. Nota, quia per ista verba hodie cessat maxima contentio doctorum iuris ciuilis. Quia Ioan. Fab. in. §. fi. 2. co. ver. sed quid si fuit cōceptus. insti. de nup. tenet, ꝙ tempus natiuitatis expectatur. p. c. tanta. qui filij sint legitimi. ibi dum dicit, & prolem susceperit. & ibi Hosti. & in. c. cum nobis. eodem ti. & Bal. in. l. nuper legē. per illum textū. in parte, non conceptionis sed partus. C. de naturali. vbi idem dicunt, ꝙ ad hoc vt quis dicatur legitimè natus, non inspicitur tempus conceptionis, sed ptus. ℣ Sed idem Bal. in. l. benignius. ff. de legi. fuit in alia opi. ſ. ꝙ attenditur tempus cōceptionis, non originis. Vnde dicit, ꝙ non dicitur qs legitimè natus, nisi sit legitimè conceptus. & pro eo est casus in. l. Paulus. ff. de statu homi. & l. ex libera. & ibi Bal. in principio. C. de suis & legi. hęre.

Opi. contra.

℣ Postea idem Bal. in. l. si mater. ver. sed quęritur. C. eo. ti. formāt quęstionem, dicens, Pone primo viro mortuo mulier statim nubit secundo: deinde parit intra nouem menses: quia partus potest esse ex primo viro & ex secūdo, quęritur an succedat, et cui. Et dicit ꝙ Lau. de Rabe. dicit, ꝙ neutri. vt dicit Cinus. in. l. vulgo. ff. de statuho. ℣ Sed Bal. vbi supra, tenet ꝙ succedit ei, in cuius domo natus est. per. l. filiū diffinimus. ff. de his qui sūt sui vel alie. iuris. & est tex. singularis in. l. miles. §. defuncto. secūdum Bal. vbi supra. ff. de adulte. & ita sentit ꝙ inspicitur tempus originis. ℣ Idē tenet Bar. in. l. gallus. in princi. ff. de libe. & posthu. & ibi Ioā. de Imo. tex. & glo. in. c. ꝑ venerabilem. in parte, non naturalib⁹. qui filij sint legitimi. & in. l. quotiens. §. idem seruo. ff. de re iudi. doctores & Abb. in. c. afferte. de pręsump. cum aliis multis. ℣ Qua propter ista lex, vt varietas tantarum legū glo. & doctorum euitetur, omnibus satisfacit, dicens, ꝙ si filius naturalis est conceptus, vel natus tempore, quo parētes poterāt cōtrahere, dicitur naturalis. ℣ Et per hoc approbatur opinio Sali. in. d. l. nuper legem. vbi dicit per illum textū, ꝙ tempus conceptionis vel natiuitatis inspicitur. put liberis est vtilius. ℣ Et ꝑ ista pte facit in argumētū tex. in. §. sufficit. el. 1. insti. de ingenuis. Et pōt esse rō, quia iura supius inducta, vtūtur verbo, pōt. & qñ inuenit principiū validum, facit illud inspici. l. cum in secunda. ff. de inoffi. testa. l. quod seru⁹. & ibi glo. ff. de condi. ob cau. si tamen inuenit principium inualidum, facit inspici tēpus optimum. l. si ita. de lega. 2 tenet Bal. in consilio. quidam condidit testamentum.

Aliaopi.

Aliaopi.

Approbatur.

Adde. Vnam. q. de qua in addi. ad Bar. in. l. cum satis. de agrico. & censi. li. 11. pe. addi. ver. nota ad statuta. vbi dicit, ꝙ si statuto cauetur, ꝙ animalia nascentia in territorio perusino soluāt vnū solidum: ꝙ si habens animalia prægnātia in dicto territorio ducit vt pariant in alio territorio, non euitat propter hoc solutionē, quia in fraudem fecit. vt. l. ex facto. la grande. ff. de hęredi insti. Adde etiam, quod de filiatione notanter dicunt Felinus. & do. Abb. in. c. per tuas. de probatio. & do. And. Sicu. ibi. 2. & 3. co. ver. & plus ꝑbat iste textus, vbi dicit vnum menti tenendum, ꝙ

2 posito, ꝙ † concubina recedat à concubinario, postea redeat. & pariat filiū, pręsumitur ex cōcubinario, & hoc fauore filiationis. ℣ Et dicit domi. Abb. in. d. c. per tuas. 1. colu. &. 1. not. illud esse mirabile, ꝙ illud, quod dispōit lex in vxore, habeat locum in concubina. & in hoc reputat illum tex. mirabilē, & singularē.

Glo. singularem. ℣ Cuius contrariũ tenet ibi dict⁹ And. Sicu. dicta. 2. co. prope medium. dicens, q̃ non eſt eiuſdem conditionis, vel fauoris ſtatus cõcubinarius & matrimonialis. per tex. in. l. ſi vxor. §. diuus ff. de adulte. allegat etiã Io. And. in additio. ad Spe. in rubrica. de iure iu.

3 inquantum dicit, q̃ † ſi mulier, q̃ eſt malę vitę põt carcerari, nõ habet locum in maritata malę vitę. per illũ tex. & ſuper hoc And. Si. allegat plura & notanda, vbi ſupra, quę omnia per te vide. ℣ Sed (ſalua eius pace) licet ſint vera q̃ ipſe teſtatur, propterea non excluditur quod ipſe do. Abb. cõſiculus ſuus dicit. Nam ſi conſpicis bene, dicit do. Abb. q̃ ſicut filius natus in domo mariti & vxoris præſumitur eorũ filius & legitimus: ſic & filius natus in domo eorum, qui ſunt in concubinatu, præſumitur filius eorum: & q̃ in hoc parificantur legitimus & naturalis tantùm, & hoc fauore filiationis. Et iſta cõcluſio eſt vera, quidquid dicat. do. And. Sicu. nam filiatio illegitima ꝓbatur ſicut legitima. vt. d. glo. ad quam quotidie habetur remiſſus ī. c. Michaël. de filiis preſby. tenet Lãfrancus in. c. quoniã contra. de proba. in parte, teſtium depoſitiones. & ibi Innocẽ. & alij. & Bal. & cõmuniter omnes in. dic. l. ſi vicinis. C. de nup. & ideo iſto caſu, qđ dicitur de vxore, habet locum in cõcubina. vt etiam bene colligitur ex verbis iſtius legis: licet regulariter contra, vt plenè And. Sicu. vbi ſupra. quod bene nota. ℣ Sed pone, q̃ mortuo viro, in cõtinenti vxor nũc vidua eſt effecta cõcubina vni⁹ ſcholaris: natus eſt puer intra nouẽ menſes, an iſte natus infans preſumitur primi mariti, an ſcholaris. Dic q̃ preſumitur mariti, non ſcholaris, ratione legitimitatis. Ita ſingulariter dicit Bal. in. d. l. ſi mater. C. de ſuis & legitimis here. allegant in argumento tex. in. l. marito. ff. pro ſocio. & ſpecialiter in. l. miles. §. defuncto. ff. de adulte. Et aduerte, quia iſta eſt diuerſa queſtio ab illa, quã ponit Bar. in. d. l. gallus. in princi. ff. de libe. & poſthu. vbi ponit queſtionẽ quãdo accepit ſecundũ maritũ. Et etiam eſt diuerſa queſtio ab illa, quam ponit Bal. in rubrica. C. de proba. & Ange. in. l. 1. eodem ti. & Bar. in. l. milites. §. defuncto. de quibus ſupra. vbi ſi probatur vxorẽ alicuius cõcubuiſſe putà cum. 10. ſcholaribus, tamẽ ꝑſumitur mariti, ratiõe legitimitatis, & matrimonij. Quia loquitur illa in muliere maritata, ſed nos loquimur in muliere vidua. De qua q̃ſtione vide ad plenũ per Alex. & Bar. ſoci. in. d. l. gall⁹. in princi. quorũ dicta hodie approbãtur p iſtã legẽ, quã tenemẽti. ¶ Ex quo infertur, q̃ cõceptus in cõcubinatu, natus in alterius matrimonio, dicitur naturalis amaſij, atq; etã cõcubinę poſtea cõiugatę. qa inuenit prĩcipiũ validũ, ideſt tẽpus cõceptionis, in quo parẽtes. ſ. amaſij, poterãt cõtrahere. & hoc q̃ nõ eſt

Contra And. Si.

Quę

Infertur

madres juntamente ſin diſpenſacion cõtãto que el padre lo reconozca ᵐ por ſu

queſtio inter amaſiũ & maritum mulieris ſuper filio nato cuius ſit, vt dicitur infra. ¶ Sed cõtra iſtã legem, & contra ſuperius dicta oppono, & videtur q̃ non procedãt. pone exemplũ, vt oppoſitio pateſiat. Alienigena Titius nomine venit Mutinã: & ibi morã contraxit ꝑ quatuor vel quinq; menſes, recepitq; in cõcubinam quandã mulierem nomine Bertam: q̃ filium peperit intra temp⁹ ſupradictũ quatuor vel quinq; mẽſiũ. fuitq; iſte filius nat⁹ nominatus filius ab iſto alienigena, & vltimò illum hęredem inſtituit. quęritur, an valeat inſtitutio, vt per eam excludantur aſcendentes à ſucceſſione dicti alienigenę. Et videtur, q̃ inſtitutio, vel relictũ de omnibus bonis nõ teneat: imò q̃ aſcendentes illius alienigenæ poſſunt infringere teſtamentũ per querelam inofficioſi. vt dixi. in. l. ſexta. ſupra Ad quod probãdum facit tex. in. l. 13. infra. vbi dicitur, q̃ partus dicitur naturalis, ſi fuit natus totus, & baptizatus, & vixit per tempus. 24. horarum. Sequitur, & in hoc facit, niſi per abſentiam mariti, vel per contractum matrimonij aliud appareat: quia ſi ſunt elapſi duo vel tres menſes, vel min⁹ à tempore contracti matrimonij: vel quia maritus ſtetit abſens per tres annos. & amplius, ſequitur neceſſariò, q̃ partus erat alterius, non mariti. vt ibi. & tenent doctores in. d. l. gallus. in princi. ff. de libe. & poſthu. per textũ ibi. & in. l. ſeptimo mẽſe. ff. de ſtatu. ho. dixi in. d. l. 13. ſed filiatio illegitima probatur, ſicut legitima. ſ. præſumptiuè. vt per gloſſ. in. ca. Michaël. de filiis preſbyte. & per Bal. in. l. ſi vicinis ſcientib⁹. C. de nup. & in. l. etiam. C. de appellatio. ideo partus illegitimus in breui tempore & à fortiori iudicabitur non naturalis, cùm non ſit ita fauorabilis, ꝑ ut partus legitimus. vt patet per totum titulum. 14: & 13. quarta partita. ℣ Prẽterea ſi dicas, q̃ eſt preſumptio pro filio nato in concubinatu, quia inſpicitur tẽpus vtile partui, vt hic & p Sali. in. d. l. nup. C. de natura. libe. dico tibi, q̃ iſta lex fũdatur, vt ſupra dixi, ſuper preſũptiõe: & iſta nõ ęquiualet tãtũ q̃ ꝑiudicet veritati: maximè in præiudiciũ legitimorũ aſcẽdentiũ. nã oĩa iura proclamãt, veritatẽ debere preferri ꝑſumptioni. vt in rubro & nigro. C. pl⁹ vale. quòd agi. ℣ Item, vna præſumptio deletur per aliam præſumptionẽ euidentiorẽ. c. literas. de preſumptio. cũ ſimi. ſed patet euidẽtius, q̃ nat⁹ in quarto, vel in quinto mẽſe, viuens p multũ tempus, nõ poteſt eſſe filius illius, in cuius cõcubinatu naſcitur. vt. d. l. gallus cũ ſimi. igitur. &c. ℣ Solutio. Oppoſitio eſt vera. quapropter eſt dicendũ, q̃ partus iudicatur filius naturalis præſumptiuè per iſtã legem. niſi contrarium probetur. in. d. l. 13. ℣ Et nota, quia multos vidi deceptos à ſuis concubinis, inducendo eos. ſ. amaſios, nominare, & inſtituere vt filios

Opp.

Sõ.

hijo pueſto que aya tenido la muger de quiẽ lo ouo en ſu caſa ⁿ ni ſea vna ſola ° ca

lios naturales,quos nuquuã genuerunt. ℣ Item nota iſtam legem inquantum dicit,naſcieren o fuerẽ concebidos.quia per hoc reprobantur multa iura, de quibus per Bal.in authẽ.licet.C.de natura libe.

Adde. Do.Pe.de bella pertica inſti.đ ingenuis.7 & octaua pagina.in.verſi.ſecundo quęritur. dicit per illũ tex. ꝙ ad hoc vt ingenu⁹ ſit aliquis,ſufficit matrem medio tẽpore fuiſſe liberam,vel tempore natiuitatis: licet ancilla fuerit tempore conceptionis. ℣ Idem dicit,ꝙ quanuis filiafamilias contrahens matrimonium ſine conſenſu patris, & ex matrimonio fuit quidam conceptus,deinde ante natiuitatem contubernium factum eſt,cum pater mortuus fuerit adhuc filius non erit legitimus,ſed illegitimus,inſpecto tempore conceptionis,non tempore natiuitatis de iure ciuili.Sed hoc in filio dicitur contra. Nam ſi tempore ſeruitutis fuit conceptus,ſufficit matrem eſſe liberam tẽpore natiuitatis,ad hoc,vt fili⁹ ſit liber & ingenuus.vt dicto ti.de ingenuis.&.l.Paulus.ff.de ſtatu.homi.&.l.cum ancilla.C.de inceſt.nup.

concurriẽdo enel hijo las calidades ſuſo dichas mãdamos q̃ ſea hijo natural.

1 ¶ Podian caſar, ſine diſpenſatione vt ſequitur
4 ℣ Ex quo infero,ꝙ † non dicitur poſſe fieri, quod
Infertur non poteſt fieri ſine diſpenſatione.probatur etiam in.l.continuus.§.item qui inſulam,& ibi glo. ff. de verbo.obli.glo.in.c.gratia.in parte.nõ poteſt,de reſcrip.&.l.ergo.§.1.ff.de fideico.liber.vbi dicit Ange.ſe audiuiſſe Bar.in.l.1.ff.de inoffi.teſta.in cathedra allegantem pro vnico & ſingulari tex.in.d.l.ergo.in.d. §. 1. incip.ſi is qui.ꝙ dicitur poſſe fieri id, quod poteſt fieri ſine beneficio reſtitutiõis. Vide etiam quo ad primũ Bal.in.c.cum non ab homine. de iudi.Et fuit originale dictum Inno.in.c.paſtoralis.de cauſa poſſe.& proprieta.& ibi And.Sicu.allegat.d.l.ergo.§.1.in ſua repeti. ℣ Et eſt ratio huius
5 dicti, quia † diſpẽſatio eſt de genere prohibitorũ: & non intelligitur,niſi exprimatur.tenent doctores.& archi.in.ca.at ſi clerici.de iudi.in gloſſa.

Adde. Item quia diſpenſatio eſt actus ita ſolennis & ſolenniter expediẽdus, ꝙ tãquã intra ardua & grauiora negotia reputatur.Hinc eſt,ꝙ non poteſt ꝑ epiſcopũ ſine conſenſu capituli expediri. vt expreſſe notat glo.in.c.præſentium.& ibi Cardi.de Tur.cre.& ar
6 chi.in fine nu. 3. 1. q.5.Et eſt diſpenſatio † quædã ſentẽtia,vel decretum,& neceſſaria ſcriptura, aliàs non valet.vt.c.legitim⁹.2.q.1. ℣ Præſertim in diſpẽſatione,per quam aliquis ad officiũ,vel dignitatem præter obſeruantiam antiquam aſſumitur. ℣ Et ꝙ in tali caſu ſit neceſſaria ſcriptura,probatur expreſſe in.l.probatorias.2.reſponſo. de diuerſis officiis & apparitionibus iudicum. libro. 12. tenet Oldra.
7 conſi.326.nu.6. ℣ Duo † igitur requiruntur,vt fili⁹
Concor. dicatur naturalis.Primũ, matrimonij poſsibilitas tempore conceptionis vel partus.nam proprie concubina dicitur illa, cũ qua matrimonium eſſe poteſt.l.2.ti.15.quarta partita.& authẽ.quibus mo. na. effi.ſui.§.ſi quis autem.&.§.palam.& ibi glo.in parte,ĩdubitat⁹. colla.7.& in authẽ.de triẽ.& ſemi.§.& hoc dicimus. & ibi. glo.in parte,prẽteriit colla.3.quę iura ĩ hoc ſolum comprobãtur, & concordãt cum le-
8 ge iſta. ¶ Ex quo euidẽter apparet,quare † clericus non poteſt legare concubinę ſuæ.vt per Bartũ. & doctores in.l.miles.§.mulier.ff.de teſta.mili. & in.l.affectionis.ff.de donatio.& in.l.qui concubinę.de legatis.3.quia clericus non poteſt habere cõcubinam,cum matrimonium inter eos eſſe non poteſt.vt.d.l.2.ti.15.quarta partita. & ſi quiſquam ex clericis haberet cõcubinam, illa propriè diceretur fornicaria, non concubina, cum qua habitare non licet.vt habetur in.c.clericos,& quaſi per totum titulum.de cohabi.cle.& mulie.&.l.fi.ff.de concubi. tenet Bal.in.l.ea conditione.C.de condi.inſer. Clericus enim eſt alligatus eccleſię per matrimonium ſpirituale.de quo plenè per.do.doctorem de Pala. in repe.c.ꝑ veſtras.de dona.inter.vi.& vxo. ſuper rubrica.171.col.ver.ſecundum iſta. ℣ Secundò re-
9 quiritur,ꝙ † pater cognoſcat eum in filiũ. vt quia appellauit eum filium,vt hic.& in.c. per tuas. qui filij ſint legitimi. ℣ Vel quia hoc apparet per ſcripturam.ſicut dicimus in filio legitimo in authen. quib⁹ mo.na.effi.le.§. ſi vere is q.colla.5.& authẽ.
10 item ſi quis.C.de natura.libe. ¶ Sed quęro † Qui *Quæſtio.* dam recipit mulierem in concubina,quam putauit ſolutam,& fama vicinię talis erat: ſuſcepit filiũ ex ea:tandem ſuperueniente tempore, mulier iſta reperitur coniugata:nunquid filius ex tali muliere ꝑ creatus dicitur naturalis, an adulterinus. Videtur ꝙ naturalis.quia ignorantia patris prodeſt filio. c. ex tenore.qui filij ſint legitimi.&.l.4.ti.delas herẽ. fo.le.vbi dicitur,ꝙ ſi quis contraxit ignoranter cũ coniugata,filij inde geniti ſunt legitimi. ꝑ quo facit.c.cum inhibitio.de clandeſti.deſpon. vbi dicitur,ꝙ filij nati ex matrimonio contracto in conſpectu eccleſię,data ignorantia impedimenti,ſunt legitimi,vel ſaltem data ignorantia alterius contrahentium tantũ.ſecundum glo.in.d.c.cum inhibitio. in parte,ſi ambo parentes. & tales filij,vt ibi dicitur, ſuccedũt vtriq;. ℣ Sed Ioã.And.lucerna iuris ardẽ *Diſtinctio ſingularis.* tis in.c.tãta.qui filij ſint legitimi.ſuper glo.2. dicit,
11 ꝙ † filius ſuſceptus in adulterio, non legitimatur, etiam ſi alter ignorauit, ꝙ cõmitteret adulterium, Sentit verò,ꝙ ſi quis ignoranter matrimonium cõtraxit cum coniugata,ꝙ filij inde geniti ſunt legitimi.vt.d.c.ex tenore.ſecus vbi non interuenit contractus matrimonij. ℣ Sed ſecundum Abb.in.d.c. tanta.poteſt eſſe ratio diuerſitatis: quia contrahẽs matrimonium,dat operam rei licitę,ideo ignorantia ſua

tia ſua ēxcuſat:ſed admittens virum ſine matrimonio,dat operam rei illicitæ,ideo ignorantia ſua nō eſt probabilis,nec debet inde cōſequi prēmium. Quę opinio videtur placere do.Anto.in.d.c.tanta. quæ opinio eſt vera.Quia danti operam rei illicitę,imputantur omnia quę ſequuntur prēter volūtatem ſuā. vt in. c.tua. de homici. & ignorantia in tali caſu nō prodeſt. vt regula. Ignorantia. de regulis iuris.li.6. quapropter filij indę ſuſcepti,tanquā adulterini non ſuccedunt parentibus ex teſtamēto,neque ab inteſtato. quod eſt notandum.Adde notata hic p iſtum doct. ad quæſtionē domini comitis de Salinas,& de Ribadeo, quæ nunc vertitur in practica.

¶Ley doze.

SI alguno fuere legitimado por reſcripto [p] o preuilegio nueſtro [q] o delos reyes que de nos vinieren aū que ſea legitimado para hereⁿ los bienes d̄ ſus padres y madres o deſus abuelos [s] y de ſpues ſu padre o madre o abuelos ouieren algun hijo o

Adde. Plura & notanda de filiatione dicūt doctores, ſignāter do.Abb. felinus. & And.Sicu.in,d.c.per tuas.de probatio.& do.Pe.de Rauena in ſuo alphabeto.in parte,filiatio.folio.41.

m ¶Lo reconozca por ſu hijo.Nota ex lege iſta, q̄ atteſtatio parentum,fidem facit de filiatione.Q̄d an ſit indiſtinctè verum,dic cōcludēdo, q̄ aut quæritur,an fidem faciat affirmatiuè, putà pro ipſo filio,vt hic in textu: & tunc dicunt doctores, q̄ aut nominatio filiationis eſt prolata principaliter propter ſe,& fidē facit.vt.l.vltima in princi. ff.de probatio.&.l. etiam matris.ff.de libe.agnoſcē.&.l.1.§. Iulianus.ff.de libe.cau.&.l.iubemus.C.de proba. &.l.non nudis.&.l.non epiſtolis.eo.ti.&.l.17.ti. 11. tertia partita.poteſt tamen contrarium probari. vt dictis iuribus.dixi in glo.ſupra proxima. ☞Dixit tamen Innocen.in.c.tranſmiſſę. qui filij ſint legitimi.q̄ ad hoc,vt talis nominatio profit filio ad probationē filiationis,requiritur q̄ fiat cū aliqua ſolennitate.allegat.d.l.vltimā in princi.ff.de proba. quā ſolēnitatē aliter nō declarat. ☞Quapropter Ludo: de Roma.in.l.errore.quā legit cū. l. neque profeſſio.2.col.ver.quod autē.C. de teſta. dubitat de qua ſolennitate intellexerit Inno.quia dixit, q̄ ſi vult ī telligere de ſolēnitate ſcripturę, ꝓut videtur velle. d.lex vltima.& tūc dicit, q̄ iſtud nō videtur verū. Quia ſiue p patrē nominetur filiꝰ in ſcriptura, ſiue nō,talis nominatio videtur ꝓdeſſe. vt expreſſè ꝓbat in.d.l.1.§.Iulianꝰ.ff.de libe.cau.&.d. c. p tuas.de ꝓba.☞Aut voluit ītelligere d̄ ea ſolēnitate.ſ.q̄ talem nominationē filij faciat pater ex ītterrogatiōe alteriꝰ,nō autē ipſe ſimpliciter de p ſe,ꝓferat ꝓut videtur īnuere.d.l.vltim.& tūc iſtud etiā eſt falſū.Quia ſimplex aſſeueratio parētis abſq; alia p̄cedēte ītterrogatione ꝓdeſt ad ꝓbandū filiationē. & eſt caſus in.d.c.p tuas.☞Aut vult ītelligere de ea ſolēnitate. ſ.q̄iſta nominatio fiat principaliter ꝓpter ſe, nō autē incidēter ꝓpter aliud:&tūc poſſet ſua opinio ſal 12 uari,vt patebit ex īſra dicēdis.☞Aut † talis nominatio emanauit narratiuè & denuncatiue propter aliud,nō autē principaliter ꝓpter ſe:&tūc nō ꝓdeſſet ad faciendā fidē d̄ filiatione.argumento textꝰ.in.l.epiſtola. ff. de pactis.Itē q̄ videtur tali caſu ſi de alio nō cōſtaret, poſſe prę ſumi hūc filiū ex affectione fore nominatū vt.l.nemo. §. q̄ frater nō eſt.ff.de hęredi.inſti. ☞Fallit, niſi talis *Fallit.* nominatio enunciatiuè facta fieret circa talē actū, qui nō poſſet cadere niſi in filiū.vt in exhęredatione & emācipatione.l. quidā cū filiū. ff. de verbo obli.quo caſu enunciatiua nominatio filio ꝓdeſt.tenet Bar.in.d.§.Iulianus.p tex.in.l.1. §. ad quæſtionē.ff.de quęſtionibus.Quod intelligę, quādo eſt *Limita.* nominatꝰ à patre,ſecꝰ ſi à matre tātū. Tenet notanter Ange.in authē.itē ſi qs.C.de natura.libe.& Frā ciſcꝰ cremē.cōſilio ſuo.161.Aut talis nominatio facta eſt negatiu,è& tūc illa cōtra filiū eliditur p ꝓbātē cōtrariū.vt.d.l.fi.ad finē.ff.de ꝓba.Aut eſt facta p patrē,& tūc licet nominatio patris affirmatiua filio poſſet ꝓdeſſe,vt ī precedēti mēbro: attamē negatiua nō nocet filio.ita format gl.in.l.1 §. ſi quis autē primo.ff.de carbo.edic.&.d.l.etiā matris. ſęqtur Bar.in.l.filiū diffinimus.ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iu.Si tamē fieret p patrē & matrē talis nominatio,filio noceret.vt.d.capi.trāſmiſſa. qui filij ſint legitimi.&.d.l.17.Sed q̄ Lud. vbi ſupra ſequēti.co.ver. tu tamē.diſtinguit.aut filius erat in poſſeſſione filiationis, putà, quia erat natus in domo parētū,vel extra domū,nō curo de hac diſtinctione.Quia hodie nō eſt neceſſe, q̄ ſit vna, & retenta in domo:ſed vbicūq; filiꝰ naſcatur,ſi naſcitur ex ſoluto & ſoluta,& natꝰ eſt nominatus in filiū p ipſos parentes,iudicatur naturalis per iſtā legē.&hoc p̄ſūptiuè.☞Aſcendētes tamē,quibꝰ generatur prę iudiciū,poſſunt probare cōtrariū.vt ſupra dixi.☞An autē p confeſſionē iudicialē vel extraiudicialē poſſit ꝓbari filiatio.vide in.d.lege.17.ti.11.tertia partita.per Bar.in.l.1.§.idem per contrarium. ff. de libe. agnoſ. ¶Et nota quia iſta lex dicit, le reconozca *Nota.* por hijo.ſentit verò, q̄ non ſolum verbo poteſt qs in filium recognoſci,ſed etiam ſignis. vt legitur & notatur in.l.ad recognoſcendos.C.de inge. & manu.& in.l.1.C.de muta.nomi.per Bar. in leg. cum in diuerſis.ff.de religio.& ſumpti.func.& in.l. ſtigmata.ff.de fabricenſibus.li.11. ☞Et eſt ratio, quia magis eſt aliquid facto demonſtrare,quā verbis dicere.l.ſi tamē in parte ei qui ſeruū.ff.de ędili. edic: &.c.dilecti.el.2.de app.do.Abb.in.c.officij. d̄ pœniten.&

niten.&remiſſio.& in.c.per tuas. de probatio. in princi. ☞ Item iſtud patet. quia demonſtratio, eſt adiectio, per quam res, vel perſona redditur certa. vt per Bal. in rubrica. C. de inſti.& ſubſti. ſub con-
13 ditio. fa. ¶ Item nota, q̃ † ſicut recognoſcens aliquem in filium, videtur fateri eum filium ſuum: ita
Nota. recognoſcens propriã ſcripturã, videtur fateri cõtenta in ea. Tenet Ange.& Imo. in. l. ita ſtipulatus. §. griſogonus. & ibi Alex. 2. co. ff. de verbo. obligatio. Bal. in authen. contra qui propriam. 2. co. C. de non nume. pecu. notatur in. c. tanta. de exceſſi. prę-la. & in. c. per inquiſitionem. cum glo. in verbo, recognouit, de elect.& in. c. 2. de rebus eccleſiæ non alie. li. 6.& in. c. Odoard⁹. de ſolutio. Iaſon mal. latè in authen. ſi quis in aliquo documento. 6. col. C. de edendo. ¶ Vlterius nota circa iſtam recognoſcen-
14 tiam, q̃ † non ſolum cogitur quis recognoſcere propriam ſcripturam, ſed alienam. vt. d. authen. contra qui propriam. & ibi Bal. vltima col. ver. deinde ex iſta habes. ☞ Sed quia dixi ſupra, q̃ filiatio prę-ſumptiuè probatur per recognitionem filiationis,& q̃ probatio admittitur contraria, adde textum ſingularem in. c. cum dilectus. de cauſa poſſe.& proprie.
15 vbi dicitur, q̃ † filiationis proprietatis probatio, prę-fertur probationi præſumptionis. Tenet etiam Lanfrã. in. c. quoniã. de probatio. in parte, teſtium
Nota. depoſitiones. ☞ Et probatur filiatio per coniunctos ſecundum Bal. in. d. l. 2. C. ad carbõia.& l. 3. §. duo eſ-ſe. ff. eo. ti. ☞ Et ſufficiunt duo teſtes, ſecundũ Paul.
16 de Caſt. in. l. errore. C. de teſta. ¶ Item quę-ro † nũ
Qõ. quid ex aſſimilatione probetur filiatio. Tene q̃ nõ. quia ex cogitatione fœminæ tempore conceptionis, contingit partũ aſſimilari ei, de quo fœmina cogitauit. l. quęreret aliquis. ff. de verbo. ſigni. Tenet Bar. in. l. gall⁹. in princip. vlti. co. ff. de libe. & poſt hu. glo. in. l. non ſunt liberi. ff. de ſtatu. homi. Paul. de Caſt. conſi. 173.
17 n ¶ En ſu caſa. ex quo ſequitur, q̃ † natus ex fur-
Corrigit tiuo acceſſu, dicitur naturalis,& legitimatur perſequens matrimoniũ. glo. eſt notanda in. c. innotuit. de elect. in parte. coniugata, in fine.& in. c. qualis. 30. q. 5.& in. d. c. tãta.& vtrobique ſcribentes.

Adde. Nota, q̃ per iſtam legem hodie non procedit conſilium Oldra. 196. vbi dicit, q̃ nobilis quidam conuertit ſe ad quãdam mulierem ſolutã, & totaliter ignobilẽ, & ex ea habuit filium: quæ mulier portabat aquã de fonte ad domum ipſi⁹ nobilis, & mundificabat domum ipſius nobilis,& ſimilia faciebat quãdo veniebat ad domum ipſius nobilis. Et ſic paupercula mulier antequã nobilis illam cognoſceret, & poſtea, ibat ad meſſes,& conducebat ſe ad opera manualia,& de laboribus manuum ſuarum viuebat: quia dictus nobilis non prouidebat ſibi, niſi q̃ de duobus in duobus, vel tribus annis ad ſupplicationem mulieris & aliarum dabat ei vnũ ſupertunicale,& quolibet anno duas, vel tres formatas de blado. demum dicit, q̃ filius iſtius mulieris fuit à nobili in ſuo teſtamento vocatus filius naturalis, & inſtitutus. Et concludit, q̃ vocari non potuit filius naturalis, nec potuit inſtitui per multa fundamẽta,& rationes, quę hodie non procedunt, per iſtam legẽ, quæ ſolummodo requirit, q̃ filius ſit conceptus, vel natus ex ſoluta & ſoluto, & cognoſcatur in filium. vt. dixi in. gl. ſuper parte, lo reconozcan. vbi vide ſupra.

o ¶ Vna ſola. vt dicebant doctores vbi ſupra. & *Corrigit*
Ioã. de Imo. in. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad trebellia.& in. l. lucius. & ibi Bar. ff. de vulga.& pupi. & Spe. in ti. de ſucce. ab inteſta.& l. 2. ti. 10. 4. partita. quæ iura & opiniones in hoc reuocantur per iſtam legem.

Summarium.

1 *Filius naturalis an legitimetur per ſequens matrimonium.*
2 *Principi ſolo quæ incumbunt,*
3 *Legitimare quis poteſt.*
4 *Auus ſeclu⁹us per ſtatutum à ſucceſſione, an videatur auia ſecluſa.*
5 *Reſtituere natalibus an incumbit principi.*
6 *Flumen an poteſt occupari ſine licentia Principis.*
7 *Pedagium quis poteſt imponere.*
8 *Legitimatio quot modis fiat.*
9 *Legitimatio an, quando, & qualiter debeat fieri.*
10 *Legitimari qui poſſunt.*
11 *Clauſula, Non obſtante tali lege, an ſit apponenda in legitimatione.*
12 *Legitimatio vel diſpenſatio an debeat continere clauſulam derogatoriam.*
13 *Subſtitutio ſi deceſſerit ſine filiis legitimis & naturalibus, an excludat ſubſtitutum propter ſpurium legitimum.*
14 *Legitimatio ſpurij an requirat conſenſum agnatorum, de quorum præiudicio agitur.*
15 *Pater an poteſt legitimare baſtardos ſt antibus legitimis.*
16 *Legitimatus præteritus an poſſit dicere Teſtamentum nullũ.*
17 *Legitimatus per reſcriptum principis, an ſuccedat auo.*
18 *Legitimatus per reſcriptum Principis, vel per ſequens matrimonium, an dicatur verè legitimus; an fictè.*
19 *Legitimatus an ſuccedat parentibus.*
20 *Legitimatus per ſequens matrimonium, an excludat ſecundo natum legitimum in ſucceſſione maioratus.*
21 *Legitimatus per ſequens matrimonium an efficiatur verè legitimus.*
22 *Pater ſi in Teſtamento ſuo aliquid legat primogenito, non expreſſo eius nomine, an præferatur in legato ſecundo natus legitimè.*
23 *Legitimatio an ſit fictio, an veritas.*
24 *Donatio alicui facta, an reuocetur per legitimationem factã per ſequens matrimonium.*
25 *Filius natus ex concubina, an legitimetur per ſequens matrimonium in extremis.*
26 *Legitimatus per reſcriptum Principis, an poſſit ſubſtitui filio legitimo & naturali.*

27 *Legitimatus inſtitutus, an poſsit repudiare hæreditatem.*
28 *Legitimatus præteritus, an habeat ius dicendi nullum.*
29 *Adoptatus ab extraneo, an habeat ius dicendi nullum contra teſtamentum adoptantis.*
30 *Legitimatus, an ſuccedat in emphiteoſim vnà cum legitimis.*
31 *Legitimatus, an veniat appellatione legitimorum.*
32 *Legitimatus per principem, an ſuccedat vbique*
33 *Legitimatus an excludat ſubſtitutum.*
34 *Legitimatus per reſcriptum, an ſuccedat cum legitimis.*
35 *Geſta vtiliter an, & quando durent.*
36 *Legitimatio, an, & quando reuocetur per ſuperuenientiam legitimorum.*
37 *Legitimatus an quis poſsit eſſe quo ad quædam, & quo ad quædam non.*
38 *Legitimatus per reſcriptum, an ſuccedat tranſuerſalibus.*
39 *Pater ſolus an ſuccedat filio legitimato per reſcriptum Principis.*

SI alguno fuere legitimado. Legitimatus per reſcriptum principis licet ſit legitimat⁹ ad ſucceſſionem aſcendentium ex teſtamento & ab inteſtato, non ſuccedit cum filiis, vel nepotibus legitimis per ſequens matrimonium natis vel naſcituris. poterunt tamen aſcendentes relinquere legitimatis quintam partem bonorũ ſuorum, quã poterant relinquere pro anima ſua. hoc primò. In honoribus tamẽ, & in ſucceſſione trãſuerſalium legitimati nõ differũt à legitimis. hoc ſecũdò. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur regula. In ſecunda eiuſdẽ regulę exceptio. Secũda ibi, pero en todas. Aduerte iſta eſt notabilis lex, & obſcura, ideo vt appareat verus intellectus ipſius, pro iuuenibus pono ſic caſũ. ℣ Titius recepit Bertam in concubinam, ex qua natus eſt Seius, qui Seius ad petitionem parentum fuit per reſcriptum vel priuilegium principis legitimatus, etiã vt poſsit ſuccedere omnibus aſcendẽtibus. ℣ Deinde Titius matrimonium cõtraxit cũ Gema, ex qua filios legitimos procreauit. Similiter & Berta Titij concurrit vel concurrere vult ſcz filiꝰ ad ſucceſſionẽ patris Titij cũ legitimis. Et principes noſtri ꝓ iſtã. l. dicũt, ꝙ nõ. &c. ℣ Concordat cũ iſta lege in principio ſui. lex. 2. & .5. ti. delas heren: fo. le. & l. 1. in fine ti. 13. quarta parti. & l. 9. ti. 15. quarta parti. ℣ Et cũ fine iſtius legis cõcordat. l. 4. & l. fi. d. ti. 15. aliæ concordãtię ponũtur in diſcurſu iſtiꝰ legis. ℣ Oppono contra iſtã legẽ de c. tãta. qui filij ſint legitimi. & l. imperialis. in princip. verſicu. habeat. cum multis aliis. C. de nup. vbi dicitur expreſſe, ꝙ legitimatus ſuccedit parentibus vnà cum legitimis. ℣ Solutio eſt clara. ꝙ prædicta iura loquũtur, quando parentes filij legitimati ſe inuicem matrimonialiter copulauerunt. vt. d. l. iuribus. nos tamẽ loquimur, quãdo cum aliis contraxerunt: quo caſu legitimatus per ſequens matrimonium, non ſuccedit parentibus. & ſic intelligitur iſta lex. De cuius materia habetur latè per Bald. in dicta. l. imperialis. & in. l. 2. in princip. fi. colum. verſic. ſed dubitatur. C. ſi in frau. patro. alie.

Caſus. *Opp.* *Intellectus iſtius legis.*

Adde. Notabilem quæſtionẽm, de qua per doct. de Pala. in repe. c. per veſtras. de dona. inter virum & vxo. ſuper tex. col. 29. in verſicu. Imò fortius. cum trib⁹ ſequẽ
1 ti. vbi dicit, an † habens concubinam, quam poſtea recepit in vxorem, quę non erat matrimonio digna, quia fortè meretrix, vel mulier vilis conditionis, & ipſe nobilis, & diues, an legitimet filios ante matrimonium natos & conceptos. Et tene quod dixi in gl. iſtius legis ſuper pte, ſiguiẽte matrimonio. ꝓ ¶ Reſcripto. quod habetur pro lege. ſecundum Ioan. de por. in. l. fructus. 4. col. ff. ſo. matri. Quod intellige ſi eſt conforme iuri comuni, quo caſu poteſt allegari ad cauſarum deciſionem. gloſſ. in. ver. ſubſcriptionem. & doct. in. l. 1. C. quomodo & quãdo iud. & in. l. 2. C. de legibus. ℣ Si tamen eſt contra legem, nihil valet, niſi de lege faciat expreſſam mentionem. Bal. in. l. fi. 2. col. verſicu. 4. quę. C. ſi cõtra ius vel vti. pub. quia tacitè non ſolũ legem, ſed nec conſuetudinem tollit. ſecundum Archi. in. c. in his. 11. di. & Bal. in. l. reſcripta. 4. colum. C. de preci: impera. offeren.

2 q ¶ Priuilegio nueſtro. No. ex his verbis, ꝙ † legitimatio. fit à principe, & ei cõuenit, ꝓpter excellẽtiã. cõcordat. l. 1. & ibi Bal. C. đ iure au. anu. & l. fi. ti. delas herẽ. fo. le. & l. 4. ti. 15. quarta partita. *Concor.*

Adde. Quod iſtud priuilegiũ dicitur beneficiũ. vt plenè Alex. in. l. tale. in prĩ. ff. ſo. ma. vbi vide. ℣ Quod eſt verũ quoad temporalia: quoad ſpiritualia verò ſolus Papa legitimat. vt. d. l. fi. & d. l. 4. & c. per venerabilẽ. qui filij ſint legitimi. & ibi hoſti. Anto. & Abb. & communiter ſcribentes. *Vide multa q̃ ſpectant ad prĩcipẽ.*

3 Add Quòd † ſi ſolus princeps, vel ſi ſolꝰ papa poteſt legitimare, ipſe ſolꝰ poteſt ſuper ius diſpenſare, qui poteſt legitimare. ℣ Et econtrario. Si ſolus papa, vel ſolus princeps poteſt diſpenſare vel legitimare: ſequitur ꝙ is non poteſt diſpenſare vel legitimare, qui non poteſt ſuper ius diſpẽſare. ita dicit Felinus in. c. fi. in fine. de officio. ordi. ℣ Vnde habes, ꝙ inhabilis ad actũ non poteſt habilitari per illum, qui nõ poteſt ſuper ius diſpenſare. ℣ Poteſt tamen exercere actum nomine illius ſuperioris prohibiti illum habilitare. quod eſt memorię commendandum. Pro quo bene facit in argumentum. l. fi. C. de legiti. hære. ℣ Per quam legem dicit Bal. in. l. quicunque. co.
4 4. in ver. attende hic. C. de ſeruis fugi. ꝙ † excluſo auo per ſtatutũ à ſucceſſione, non excluditur auia: ſed ꝙ beneficio perſonæ auiæ admittitur auus ad ſucceſſionẽ, non obſtãte ſtatuto. nã incluſus, trahit ad ſe excluſũ. ¶ Ex quo infert Geor. natan. in repe. ca. quãuis. 53. col. in ver. exquo infero. de pactis in. 6. ꝙ quis ex alterius pſona cõſequitur beneficiũ, quod ex ſua conſequi non poteſt. Quod multis corroborat exemplis & authoritatibus. quibus adde

Infertur primò. Infertur ſecundò. Infert. tertiò. Limita.

gloſſam

Notã dictum. gloſſam in.l.50.ti.6.prima partita. Dixi aliqua in.l. 5.in gloſſ.ſuper parte.edad legitima.ſupra. & in.l. 74.gloſſ.fi.infra.

¶ Item conuenit principi concedere veniã ętatis. l.2.C.de his qui ve.ęta.impe. Item interpretari legẽ generalem & dubiam:& eam reuocare, & aliã facere de nouo.l.1.ſupra.&.l.fi.cum ſimi. C. de legi. ¶ Item interponere decretum ſuper arrogatione.vt.l.2.C.de adoptio.&.le.2.ti.15. quarta partita. ¶ Item facere gratiam de iuramento.l.fi.ff. ad munici. ¶ Item reſtituere † ſpurium natalibus. in authẽ.quibus modis na.effi.ſui.§.fi.colla.7. ¶ Item † in flumine nauigabili nemo poteſt facere cluſas: nec molendinum,ſi impediat nauigationem, niſi. de licentia principis.plenè per Bal.in.l.ſi manifeſtè.2.co.C.deſerui.& aqua. ¶ Item † nullus impo nit noua pedagia citra principem.c. innouam⁹. de cenſi. Et hoc totũ facit princeps de plenitudine poteſtatis,quæ eſt nulli neceſſitati ſubiecta, nulliſq; regulis limitata.vt per Bal.in.l.2.5.col.in fine.C. đ ſerui.& aqua. ¶ Multa alia ſolo principi conueniunt,de quibus in.l.quotiẽs.C.vbi ſenato.vel.cla.& in.l.diui.ff.de pœnis.& in.l.1.in fine.ff.deqõnibus. & in.l.itaq;.ff.de fideico.liber.&.l.2.ff.ſi ingenu.eſſe dica.&.l.omniũ.C. de teſta. per Inno. in.c.cũ p tabellio.de fide inſtru.docto.in.l. reſcripta. C. de p̃ci.impa.offe.& in.l.1.§.de qua.ff. de poſtu. notatur in.l.1.ff.depubli.iudi.& in.c.cum te.de re iudi. & vbi dicitur,q̃ ſolus princeps reſtituit,tenet Bar. in.l.oẽs.12.co.ff.de iuſtitia & iure. dixi aliquid in prooemio ſupra in parte.y cõellos cõſultado. ¶ Et not.q̃ † legitimatio fit multipliciter. ¶ Vno mó p reſcriptũ principis.vt in.l.iſta,&.l.17.ti. delas heren.fo.le. ¶ Secundò,à cõfirmatione patris & matris, dicentis cõtractũ fuiſſe matrimoniũ inter eos, quo caſu pœna fornicationis vitatur.glo.fi.in.l.pe. C.defideico.tenet Bal.in.l.eam quã.10.co.eo.ti. do. Abb.in.c.cũ inter.de renũcia. ¶ Tertiò fit legitimatio per ſubſequẽs matrimoniũ.p Bal.in.d.l.eã quã. 9.co.& in.l.ex libera.C.de ſuis & legitimis hære. per tex.in.c.tãta.qui filij ſint legitimi. vbi plenè p docto. ¶ Quartò per ingreſſum religionis.vt p Bal. in.l.1.in.lectura.4.co.verſi.iuxta hoc quęro. C.de ſacroſan.eccle. ¶ Et vltra hos caſus vide plures alios in.l.5.6.&.7.ti.15.quarta partita. ¶ Quę dãna prouenium de nõ eſſe legitimũ.& q̃ cõmoda. vide in. l.2.&.9.d.ti.15. ¶ Qualiter fiat legitimatio,vbi,quãdo,& quæ ſit forma legitimãdi,vide per Bal. in. l. ſi.ver.& attende ad reſtitutionem nataliũ. C.de bonis liber.vbi dicit,q̃ ſi princeps ita dicit.reſtituo te natalibus.videtur legitimat⁹:quia ẽ dicere,q̃ reſtituit natalibus cõmunibus iuris naturalis:quo priſco iure oẽs erant ingenui & legitimi,vt in authen. quibus modis natu.effi. legi. colla.6. Ideo comites,quũ legitimant aliquẽ,non debent dicere,facio te legitimũ,ſed reſtituo te natalib⁹ communib⁹, & primæuis iuris naturalis, & remoueo obſtaculũ iuris ciuilis.ſecundũ Iacob.Bu.in.d.l.fi.tenet Bar.in. d.l.1.in princi.de iure aure.anu.& Spe.in.ti.qui filij ſint legitimi.

Legitimatio multiplex.

Forma legitimãdi.

Adde. 9 Q̃d forma diſpẽſationis, vel legitimatiõis,ſufficit,ſi fiat iſto mõ. ¶ Nos rex.&c.† dignũ fore decernimus, & conſentaneũ rõni, q̃ qñ regius fauor ſupplicatiõe requiritur,liberaliter largitur. ¶ Hinc eſt, q̃ accedens ad pręſentiã noſtrã talis nobilis, humiliter ſupplicauit,q̃ cùm ſit in facultatibus opulẽtus,nullumque ſibi ſentiat in bonis ſuis legitimũ ſucceſſorẽ ab ipſo ex recta linea deſcendẽtẽ,talem,vel tales filios ſuos,& talis fœminæ vel mulieris ſolutę genitos legitimare,& legitimis actib⁹ reſtituere, q̃d eis illicita,p̃creatio abſtulerat,de benignitate regia dignaremur. Nos igitur ſupplicatiõib⁹ ipſius beni gnius inclinati,prædictos talẽ & talem filios ſuos de plenitudine poteſtatis noſtrę,de ſpeciali gratia legitimamus,ita,q̃ ad oĩa legitima iura ſucceſſionis ex teſtamento,& quolibet alio modo delata, honó reſq; publicos,& priuatos, & alia tanquã legitimi đ legitimo thoro & matrimonio nati vlteri⁹ admittantur, obiectione natiuitatis illicitę in poſterum quieſcente,lege aliqua non obſtante.&c. ¶ In aliqua verò vulgari ſiue materna lingua inſtrumentũ legitimationis conficitur,eo modo,quo dicitur in. l.9.titu.18.tertia partita. *Forma ltĩmatõ.*

¶ Quæ forma verborum requiratur in legitimatione,quę fit à pãtre in teſtamẽto, vel quãdo repreſentat filiũ curiæ,vide in.d.l.5.&.6.cũ aliis ſequen 10 ti.d.ti.15.quarta partita. ¶ Sed quæro † qui poſſũt legitimari. Dic breuiter,q̃ omnes hi, qui non ſunt nati ex dãnato coitu ex parte matris. vt plenè per doctores in.c.tanta.qui filij ſint legitimi.per Bal.in d.l.1.col.& in.d.l.eamquã.5.co.in fine.& in.l.ſiqua illuſtris.C.ad Orphi.Bar.in.l.ſi ita ſcriptum. ff.de libe.& poſthu.& in.l.2.in princi.ff. de verbo obli. *Qõ.*

11 ¶ Nũquid † in priuilegio legitimationis ſit neceſſe apponere clauſulam, non obſtante tali lege, vide Bal.in.d.l.eam quã.5.co.ver.interrogatus. vbi refert Ioan.Cal.dicentem,nõ eſſe neceſſe apponere dictam clauſulam,quia iſtud eſt mandatum,non legitimatio. ¶ Item,quia ordinarię iuriſditiõis collatio non requirit has clauſulas. ¶ Item, Imperator concedit poteſtatem diſpenſandi,ergo cũ effectu. ¶ Item,hæc conceſſio,eſt priuilegiũ, ergo lex priuata,ideſt derogatoria. Cùm autem comes legitimat,debet apponere clauſulas conſuetas. Vnde ſi legitimat inceſtuoſum,debet dicere, non obſtante. l.qui cõtra.C.de inceſ.nup.Si autem legitimat aliũ ſpurium,ſufficit dicere,non obſtante. §. vltimo. in authẽ.quibus modis natura.effi.ſui.colla.7. Alij docebant priuilegium non valere: & fuit quæſtio de facto in priuilegio conceſſo prædicto domino Ioã. Cal.Sed prima opinio eſt verior,ſecundũ Bal. vbi ſupra.& in capit.1.ſi de feudo.fue.cont. in vſi. feu. notatur in authẽ.ex complexu. C. de inceſt. nup.

¶ Glo.tamẽ

¶ Glo.tamen & Bal.in.l.1.C.de natu.libe. dicit, q̃ in legitimatione nō requiritur q̃ fiat mentio, non obſtante tali lege, de quo latè Pau. de Ca. conſilio. ſuo.229.incipi.dubitatur.

Adde. Bald.in.l.gallus.§.ſi eius.ff. de liberis & poſthu.& docto.in.c. naturales.ſi de feudo fue. contro. inter dominū & agna.vſi feu.& Pet.de Anchara. conſilio.

12 301.dicunt,q̃ † legitimatio debet continere clauſulā derogatoriam, ſpecificè dicentē, non obſtāte tali lege.maximè de authen.ex cōplexu.C. de inceſt. nup.&.de.l.licet.C.de natura. libe. & de lege.qui cōtra.dicti.ti.de inceſt.nup.Sed tene quod ſupradictum eſt in princi.ſ.q̃ in priuilegio legitimationis ſufficiūt verba æquipollentia,videlicet,non obſtā tibus omnibus legibus,& conſtitutionibus,& qui buſuis in contrariū facientibus. ¶ Quę quidē clauſula derogatoria generalis tantū operatur quantū clauſula derogatoria ſpecialis dictis legibus in materia iſta legitimationis. vt expreſſe dicit Alex.in. 5.volu.conſilio.185.in.7.co.qui allegat gl.in.l.1.iūcto textu.& ibi.Bal.& Ange.C.de natura. libe. & cōſilium Pe.de ancha.323.tenet etiam do.Matthæ. de afflictis deciſio.neapo.195.nu.4. ¶ Tu vide tex. qui hoc dicit in expreſſo in.d.l.9.ti.18.tertia partit. vbi nullatenus fit mētio de lege ſpeciali in hac legitimatione. ¶ Verū tamen eſt,q̃ Oldra. cōſilio ſuo. 247.dicit,q̃ in legitimatione adulterinorū, & illorū,q̃ ſunt nati ex dānato coitu, requiritur mentio ſpecialis.vide ibi,& tene quod dicitur in dicta.l.9. nam ſatis eſt,q̃ rex in legitimatione dicat,q̃ diſpēſat cū tali nato ex adulterio,vel inceſtu,abſq; expſſione aliquarum legum in ſpeciali.nam rex prę ſumitur habere omnia iura in ſcrinio pectoris ſui. vt dicit textus in.c.1.de conſti.in ſexto &.l.omnium. C.de teſta. ¶ De qua materia,qa eſt multū profūda & plixa,& docto.multa ſcripſerūt i.d.c. per venerabilē.q̃ filij ſint legitimi.ideo vide ibi plenè. & do.Matthę.de afflictis.vbi ſupra. & deciſiōe. 386.

13 ¶ Vbi etiam vide,an † ſubſtitutio,ſi deceſſerit ſine filiis legitimis & naturalibus, excludat ſubſtitutū,ppter ſpuriū legitimatū. ¶ Vnū nota in iſta

14 legitimatione,q̃ † non requiritur conſenſus agnatorū de prę iudicio videtur agi.tenet hoſti. & poſt eū moderni in.d.c.per venerabilē. Io.And.d.in addi.ad Spe.in.ti.de ſucceſſio. ab inteſta.ſup rubrica in.ver.ex facta.Bar.& alij in.d.l. gallus.§ quid ſi tātum.ff.de libe.& poſthu.hoſtien.ſūma q̃ filij ſint legi.pe.co. Ratio eſt,qa in iure q̃ſito. ¶ Ideo cū agnatis nō ſit in talibus bonis ius q̃ſitū, prę iudicari non poſſunt:nec videntur p̄iudicari, ſi filij naturales, vel ſpurij legitimentur.& eſt noua ratio. ¶ Propterea ſatis eſt,q̃ in legitimatione pater ipſe ſolus conſentiat adeò, q̃ talis legitimat⁹ ſuccedat in bonis parentib⁹,nō ſtatibus legitimis, vt iſta lex dicit. ¶ Qđ etiā tenet ſtephan⁹.anferri in đciſio.Tholoſę.q.456.in fine additionis. ¶ An non exprimēs cauſā in legitimatione illegitimationis valeat legitimatio.Felin⁹ in.ca.poſtulādi.4.co.in verſi. ſeruit etiā ad hęc.de reſcri.dicit,q̃ Bald.in.l.eā quā. 6. co. in.ver.ſed pone quidā erat ex adulterio.C. đ fidei co.q̃ ſi filius ex adulterio & inceſtu natus fuit legitimatus tanquā ſpuri⁹, tamē nō fuerunt expreſſę qualitates ſpurietatis,nō valet legitimatio. ſicut cum quis eſt excōmunicatus pluribus excōmunicationibus,& ſupprimit cauſas excōmunicationis vt in.c.ex parte.de officio ordinarij. ¶ Quod etiā dicit Bal.cōſuluiſſe Oldra.& limitat niſi ex clauſulis aliud appareat.vt ſi eſt ibi clauſula,nō obſtāte.l. q̃ cōtra.C.de inceſt. nup. ¶ Et nota,q̃ Feli.vbi ſupra,declarat ſupra dictā cōcluſionē plurib⁹ modis, quos pte vide. ¶ Vltimò nota,q̃ diſpēſatio cū ſit odioſa,debet reſtringi.tenet Lancelotus in tractatu ſubſtitutionū.nu.117.folio.59.

r ¶ Para heredar.quia intelligitur legitimat⁹ ſine *Concor-* prę iudicio legitimorū,vt ſequitur in.l.iſta. cū qua *dat.* cōcordat.l.5.ti.delas herē.fo.le.&.c. quāuis. de re- *Regula.* ſcrip.li.6.Qđ ē verū,ēt ſi legitimatio fiat ab habēte poteſtatē legitimādi,inuitis legitimis.ita dicit Bal. & Ioan.de Lig.in cauſa Michaëlis de Cāpana ſecū dū Ioā.& pe.de peru.in.l.1.C.q̃ admitti. & Bar.in. l.gallus.§.& quid ſi tātū.ff.de libe.& poſthu. ¶ Fal *Fallit.* lit,ſi de cōſenſu legitimorū legitimetur: quia valet legitimatio in prę iudiciū eorū.vt per docto.vbi ſupra.tenet Pau.de Caſt.conſi.ſuo.225.

15 Adde. Quòd pater † poteſt legitimare filiū ſuū baſtardū,etiā ſtātibus legitimis, cū hoc,q̃ nō ſuccedat in hęreditate paterna,& valebit talis legitimatio quoad alia,de q̃ bus in.l.iſta.Itaq; legitimatus nō poterit ſuccedere obſtāte aliqua cōditione poſita à patre,& erit valida.Ita ſingulariter dicit Bar.in.l.quæſitū.in reportatis antiquis.ff.de acqui. hęre. Refert & ſequitur Ludo.Roma.in.l.q̃ ſupſtitis.co.ti.& in.l. pactū qđ dotali.C.de colla.Fran.Cremen.ſingulari ſuo.16.& ibi in additione dicitur,q̃ taliter legitimat⁹ dicitur poti⁹ diſpēſat⁹,quā legitimat⁹.allegat Pau.de Ca.ī. l.ſolet.ff.de iuri.oīm iudi.& in.d.l.pact⁹ qđ dotali. in.ver.& eadē rōne.vbi dicit cū aliis cōſuluiſſe. & q̃ reperit cōſultū p ray.de forli. in ciuitate Piſarū. Idē tenet Ludo.& alij in.d.l.ſupſtitis in ver.8.limitat Bar.ſingulariter.in.d.l. quęſitū. in lectura antiqua. Anto.de Bu.in.d.c.p venerabilē.27.co. qui filij ſint legitimi.vbi ē ſcribētes. Alex.4.volu. cōſi.

16 29. ¶ Si tā † naturalis ſimpliciter & ſine aliqua cō ditiōe legitimatur:ſic legitimat⁹ præteritus pōt dicere teſtamētū nullū.tenet Roma.cōſi.33. q̃ allegat iura.tenet etiā Matthæ.de afflic.in.deci.neapo.195. nu.3.dixi in glo.ſup pte.no pueda ſucceder. ¶ Le *Qō.* gitimati an ſuccedāt in eccleſiaſtica emphiteoſi:ponit Matthę⁹ de afflictis.deci.neapo.386.nu.1.&. 4.

17 s ¶ De ſus abuelos. Nota circa hoc,q̃ † legitima- *Nota.* tus ſimpliciter:intelligitur legitimat⁹ quoad ſucceſſionē patris tātū:nō quoad ſucceſſionē aui,& aliorum

rũ aſcẽdentiũ. Tenet ẽt Ange. per illũ. textũ in authẽ. qbus mo. natu. effici. ſui. in. §. filiũ verò. colla. 7. & Bal. in. l. cũ in adoptiuis. 3. co. verſi. tantũmodo. C. de adopti. & in. l. oĩm. & ibi Bar. C. de natura. libe. quia quoad aſcẽdẽtes dicitur extrane⁹. vt in. d. §. filium verò. & in. l. fi. C. de natura libe.

nieto o deſcendiẽte ltĩmo o delegitimo matrimõio naſcido

t ¶ Siguiente matrimonio. & taliter legitimatus eſt verè legitimatus. ca. tanta. qui filij ſint legitimi. &. l. 2. ti. de las herencias. foro. le. &. §. fi. inſti. de nup. & authẽ. quibus mo. natura. effi. ſui. in. §. ſi quis igitur. colla. 7. meli⁹ in. l. 1. §. otroſi. ti. 13. quarta partita. vbi dicitur, q̃ filij nati ex cõcubina poſtea matrimonialiter copulata, ſunt legitimi per ſequẽs matrimoniũ. per quã legẽ hodie eſt cõprobata glo. in. c. tanta. qui filij ſint legitimi. quę in hoc multũ laborat, an filius natus ex concubina ſit verè legitimus per ſequens matrimoniũ, an fictè. & tandẽ concludit, q̃ eſt verè legitim⁹. licet. do. Anto. de Butrio. ibi tenet, q̃ nõ eſt verè legitimus, ſed q̃ dbet haberi pro legitimo. quia verbũ, habeatur, de quo in dicto. c. tãta. eſt verbũ fictitium.

18 Adde. Sed quia ſolet dubitari, an † legitimatus per reſcriptum principis, vel per ſequẽs matrimoniũ, dicatur verè an fictè legitimus. vide Bar. in. l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſuca. per Bal. in. l. eã quã. 1. 2. &. 12. co. C. de fideico. & in. l. cũ acutiſſimi. eo. ti. vbi per Pau. d̃ Ca. per Ange. in. l. iubemus. C. ad trebellia. per canoniſtas in. c. innotuit de elect. per Paulũ de Ca. in. l. ſed ſi hac. in. §. patronũ. ff. de in ius voca. & in. l. fi. C. de his qui veni. ęta. impe. ▽ Dicit tamẽ Bal. in. dicta. l. ſi is qui pro emptore. q̃ licet legitimatus dicit legitimat⁹, non tamen dicitur legitimẽ natus. quod nota, quia facit ad multa. ▽ Propterea dicit, q̃ ſi ſtatutũ facit mentionẽ de legitimatis: nõ comprehendũtur legitimati per ſequẽs matrimoniũ. quia ſtatutũ non verificatur in ſuo ficto. l. 3. §. hęc verba. ff. d̃ nego. geſtis. ▽ Sec⁹ dicit, ſi hæc verba proferãtur à iure cõmuni, & ita reſidet. ▽ Cuius cõtrariũ ipſe tenuit in. c. per venerabilẽ. in repetitiõe. 20. col. eo. ti. ▽ Et iſtud vltimũ putat eſſe verius do. Abb. in. d. c. tanta. 1. co. qui filij ſint legitimi. qa legitimati per ſequens matrimoniũ, ſunt legitimi, iuris authoritate. ▽ Nec obſtat verbũ, habeantur, de quo in. d. c. tãta. quia vbi profertur ab habẽte poteſtatẽ, paria ſunt dicere, ſũt legitimi, ſeu, pro legitimis habeantur. allegat ad hoc. c. ex parte. d̃ ſpõſa. ▽ Sicut in ſimili dicit Bar. paria eſſe q̃ ſtatutũ dicat, habeantur pro ciuibus, vel, ſint ciues. vt notatur in. l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucapi. & in. l. ſi maritus. ff. de adulte. ▽ Illud etiam voluit glo. in. d. ca. innotuit. de elect. in parte, conugata. vbi dicitur, q̃ matrimonium ſequens, purgat vitia præcedentia. tenet Bald. in. l. eam quã. 6. col. verſi. de vno dubitatur. C. de fidei-

19 co. ▽ Ex quo infertur, q̃ † legitimatus per ſequens matrimonium, ſuccedit parentibus, & aliis aſcendentibus, ſicut legitimus & cum legitimis. & hoc tenuit Bald. in. l. ſi te. C. de ſuis & legitimis hæredibus. habetur in. l. fina. in fine. C. de his qui ſponte mune. ſube. per Bald. in dicta. l. eam quã. 10. co. C. de fideico. Spe. in ti. de teſta. §. 4. Pau. de Caſtro cõſilio ſuo 221. doctores in dicto. *Infertur*

o legitimado por ſiguiẽte matrimonio⁹ el tallegitimado⁹no

20 capit. tanta. ¶ Sed quæro iuxta hoc. Eſt † conſuetudo in his regnis, q̃ maior natu legitimus ſuccedat in maioratu parentum. quidam habuit filiũ ex concubina, cũ qua poſtea matrimoniũ cõtraxit: & aliũ filiũ ſuſcepit ex eadẽ. ▽ Quæritur quis eorũ ſuccedat in maioratu: an prius nat⁹, & p ſequẽs matrimoniũ poſt legitimat⁹: vel ſecũdò nat⁹ ĩ matrimonio. Videtur q̃ ſecũdò nat⁹ legitimus præferatur prius nato, & per cõſequẽs matrimoniũ legitimato. Vtte net Ioã. And. in regula ſine culpa. de regu. iuris. li. 6. in mercu. & Ioan. de Imol. in. l. ex facto. 6. co. ff. d̃ vulga & pupi. & Bal. in. l. quotiẽs. C. d̃ rei ve. & in. d. l. eã quã. 10. col. ver. ſed pone. C. d̃ fideico. Oldra. cõſi. ſuo. 94. vbi dicit q̃ legitimat⁹ primogenit⁹ nõ excludit ltĩmũ ſecũdo genitũ à ſucceſſiõe regni, in quo debet ſuccedere primogenitus legitimus. & facit pro eis iſta lex, inquantum dicit, q̃ legitimatus non ſuccedit cum legitimis. ▽ Contrarium videtur aliquibus: quia legitimatus per ſequens matrimonium, eſt verè legitimus per. d. iura, non ſolum quo ad ſuccedendum in dignitate. vt per gloſſ. & doct. in. d. c. innotuit. ▽ Item. qui eſt cauſa beneficij conſequendi, non debet à beneficio remoueri. tenet Bal. in. d. l. cum quis. C. de natura. libe. & ibi plenè in additione. ▽ Et poſſet reſponderi ad contraria, q̃ Ioan. And. in. c. regula. ſine culpa. & alij, de quibus ſupra, loquuntur in alio caſu. ſ. quando legitimatus & legitimus ſunt nati ex diuerſis matribus: ſecus ſi ex eadem, vt in caſu noſtro. ▽ Sed primũ tene, quia hęc opinio eſt cõmunis, & eã etenet Bal. in. l. imperialis. §. his illud. ver. & ideo ſi fit cõſuetudo. C. de nup. p illũ tex. & per. l. ſenatoris filium. ff. de ſenatoribus. quia debet eſſe primogenit⁹ regis, & à rege, pcreat⁹. & idẽ tenet Bar. in. l. cũ ſatis. vltima col. de agrico. & cẽſi. li. 11. qa qualitas adiuncta verbo, ſignificat ſecũdũ verbi tẽpus. l. in. delictis. §. ſi extraneꝰ. ff. de noxa. l. ex facto. §. ſi qs aũt. vbi vide. ff. ad trebe. & vide Bar. latius loquẽtẽ in materia in. l. ſenator. de dignita. li. 12. & gl. in. d. l. imperialis. & Ioã. Baptiſta in. c. ex inſinuatiõe. de iure patro. pleniſſimè Marian⁹ in tractatu d̃ primogenitura. Frã. Cremenſis conſilio ſuo. 50. *Contra.* *Sõ.* *Qũ.*

21 ¶ Sed quia doctores, vbi ſupra, tenent, q̃ † legitimat⁹ per ſequẽs matrimoniũ efficitur verè legitimus. &c. quid ſi conſuetudo, de qua ſupra vt diximus, defert hæreditatẽ primogenito: an pſerat ĩ ſucceſſiõe pri⁹ nat⁹ & p ſeqns matrimonium

trimoniũ poſt legitimat⁹?an ſecũdo nat⁹ ex alia vxore legitima. Ioã. And. in. d. regula ſine culpa. in mercuria. ꝙ multa fũdamẽta cõcludit, ꝙ in maioratu ſuccedit ſecũdogenit⁹, ex matrimonio legitimo, & iſtã opinionẽ ſeqtur glo. in. d. l. 1. ti. 13. quarta pti. & in. l. 1. ti. đla guarda đlos hijos đl rey. foro. le. ℣ In cõtrariũ facit, qa matrimoniũ ſeqns cũ cõcubina fingit retro cõtractũ ante natiuitatẽ filij. vt dicũt doc. in. d. c. tãta. ſignãter do. Ab. ibi. 2. co. ſupilla qõne nũ qd fili⁹ ltimatus p ſequẽs matrimoniũ ſuccedat in feudũ. ℣ Sed cõtrariũ tenet Bar. & Bal. in. l. cũ decẽ mihi. in fine. ff. đ ſolutio. Pau. de Ca. in. l. põponi⁹. §. qſitũ. & ibi Alex. de Imo. ver. ex iſto tex. nota. ff. đ acq. poſſe. idẽ Bar. ĩ. l. bonorũ. ff. rẽ ratã haberi. Io. đ Imo. in. d. l. ex facto. 6. co. ff. de vulga. & pupi. Bal. in. l. quotiẽs. & ibi in additiõe. C. đ rei vendi. & in. d. l. eã quã. 7. col. ver. ſed pone. C. đ fideico. Ang. & Bar. in. d. l. gallus. §. & quid ſi tãtũ. ff. đ libe. & poſthu. ĩ. fine. vbi oẽs cõcludũt, ꝙ pfertur ltim⁹ ſecũdo nat⁹ pri⁹ nato & poſt ltimato. ℣ Nec obſtat opinio cõtraria q̃ mihi nõ placet. qa ex quo prĩcipiũ non fuit habile in ltimato, ſequẽs ꝓpoſitio nõ đbet referri ad illud, ſed ecõtra, vt dixi in. l. ſupra ꝓxima. Tenet Bal. in. l. fi. 1. col. p totũ. C. ad macedonia. vbi dicit, ꝙ ratihabitio trahit retro: niſi act⁹ medi⁹ obuiet, cõiũcto extremorũ. ſed qa fili⁹ ltim⁹ nat⁹ medio tẽpore. ſ. tẽpore habili obſtat: retro tracta ltimatio filij naturalis nõ trahitur retro in ꝓiudiciũ tertij, qua propter natiuitas ltimati debet referri ad ſuã ꝓpoſitionẽ habilẽ ideſt ad tẽp⁹ quo matrimoniũ fuit cõtractũ ĩter ſuos parẽtes: qa ſic filij cẽſentur nati, quadã iuris fictione, tẽpore matrimonij in fauorẽ filiorũ, nõ tñ matrimoniũ fuiſſe cõtractũ à natiuitate filiorũ. qa ſi verũ eſſet, ſeq̃retur ꝙ prius nat⁹ & poſt legitimatus p̃ferretur ſecũdo nato legitimè cõtra cõem, ſentẽtiã doctorũ de qua ſupra. & ſic fictio operaretur cõtra & pluſq̃ veritas. qđ eſſe nõ poteſt: ſecũdũ Fran. de Padua & Bar. in. l. ei⁹ qui. ff. ſi certũ peta. & l. filio quã patri. ff. đ libe. prẽte. ℣ Itẽ fictio nũq̃ operatur veritatẽ in prẽiudiciũ tertij. tenet Bar. in. l. ſi is qui ꝓ emptore. ff. đ vſucapio. Itẽ ceſſat fictio vbi ęquitas ceſſat. l. nec vtile. & ibi Bar. ff. ex qbus. ea maio. ſed ęquitas ceſſaret ſi ltimat⁹ p̃ferretur legitimè nato: vt patet ex. l. 5. ti. delas heren. fo. le. cũ ſe. & in ſũma. d. ti. 13. & 14. quarta parti. ideo ſecundo natus legitimè prẽfertur pri⁹ nato, & poſt legitimato. ℣ Ex quo infero † ꝙ ſi pater in ſuo teſtamẽto aliquid legat primogenito ſuo: nõ expreſſo ei⁹ nomine: ꝙ prẽfertur in legato, ſecũdo natus legitimè prius nato & per ſequẽs matrimoniũ poſt legitimato, & pater videtur de eo ſentire, non de legitimato. per iura & rationes ſupradictas. ¶ Sed quia dixi ꝙ † filij cẽſentur nati quadã iuris fictione tẽpore matrimonij in eorũ fauorẽ. quęro an legitimatio ſit fictio an veritas. Bal. in. d. l. eã quã. 7. co. verſi. quęro vtrũ legitimatio. C. de fideico. dicit, ꝙ quodãmodo eſt veritas, quia in naturę ſubſtãtia fũdatur, quæ non mẽtitur. ¶ Itẽ dicit, ꝙ eſt fictio, quia retrofingere, dici poteſt, ꝙ naturaliter loquẽdo, eſt veritas formaliter, ſed ciuiliter eſt fictio. ℣ Itẽ pot dici, ꝙ eſt in integrum reſtitutio. vnde legitimatus æquiparatur filio poſtliminiũ reuerſo. vt. l. ſi quis filio. §. pe. ff. de inof. teſt. & hoc quãdo eſt legitimatus in vita parẽtũ: ſed ſi his mortuis legitimatur, nõ fingitur retro legitimus. argumẽto tex. in. l. 1. C. de capti. & poſtlimi. reuer. ¶ Et nota, ꝙ per ſequẽs matrimonium legitimatur filius naturalis, non tamen adulterinus, nec inceſtuoſus, vel natus ex dãnato & punibili coitu. vt per Bal. in. l. ex libera. C. de ſuis & legi. hęredi. & in. d. l. eam quã. 5. col. verſi. item excipiuntur. C. de fideico. ℣ Item non legitimat vulgo conceptos. ſecundũ Bal. in. l. ſi qua illuſtris. C. ad orphi. ℣ Vnde Ange. in auth. quib. mo. natu. effi. legi. colla. 6. tenet, ꝙ licet regulariter per ſequens matrimonium legitimẽtur filij naturales: attamen ſi mulier fuit indigna cõtrahere matrimoniũ, & contraxit, filij nõ legitimãtur. Propterea dicit, ꝙ ſit cautus aduocatus cõtra filios naturales: qui dicũt ſe legitimos per cõtractũ matrimonij, vel per volũtatem patris, qui eos vocauit filios naturales: vel ẽt voluit eos effici legitimos ſucceſſores, vocãdo eos naturales. vt inquit. l. 5. & 6. ti. 15. 4. parti. vt videat aduocatus: an mater filiorũ fuit matrimonio digna, habito reſpectu ad cõditionẽ ſuã, & cõditionẽ adamaſij. Quia ſi tẽpore cõceptiõis vel part⁹ no potuerũt eſſe vir & vxor: filij inde recepti nõ potuerũt legitimari per ſequẽs matrimoniũ. ℣ Quod intellige, adhibita diſtinctione, de qua in. l. 1. tit. 13. quarta parti. & c. cũ inhibitio. & ibi glo. & doct. de clãdeſ. deſpon. ¶ Sed quęro. quidã habuit filiũ naturalẽ, & ex filio ſuſcepit nepotem legitimũ: mortuo filio naturali, cõtrahit matrimoniũ cũ concubina, ex quo habuit filiũ naturalẽ. nũquid nepos legitimetur quoad ipſum auũ? Quilibet diceret ꝙ ſic per auth. quibus. mo. natu. effici. ſui. colla. 7. vbi nõ ſolũ filij, ſed etiã nepotes dicũtur legitimari. Sed tu tene ꝙ non legitimatur nepos. quia legitimatio debet facere fundamẽtũ per prius in ipſo filio naturali & de ipſo facere trãſitum ad nepotem. argu. tex. in. l. ſi libertin⁹. §. poſthum⁹. ff. de operis liber. tenet Pau. de Ca. in. l. 1. §. cęterũ. & ibi Gui. de Ra. ff. de acqui. poſſe. vb. notatur, ꝙ inhabilitas medij per quod debet facere tranſitũ de te ad me impedit trãſitũ fieri. ℣ Pro quo facit. l. tria prędia. ff. de ſerui. ruſti. prædio. & .. diuo marco. ff. de quęſtioni. & l. filius. §. ſequens. ff. de falſis. ℣ Iſtud etiam tenet ſingulariter Bald. & dictus Gui. de ra. in. l. benignius. ff. de legibus. referunt etiã moderni in apoſtillis ad do. Anto. in. d. cap. tanta. 3. col. poſt principiũ. qui filij ſint legi. tenet Ioã. And. in. c. per venerabilem. eo. ti. Hippolytus de marſiliis ſingulari ſuo. 121. Et Frã. Cremẽ. ſingul. 32. quod eſt valde notandũ. Quia ſi fili⁹ naturalis moritur ante cõtractũ matrimoniũ cum cõcubina, per ſequens matrimo-

Contra.

Contra. ꝓ prima opinio.

Nota.

Nota.

Quo.

niū cū ea nepos legitim⁹ ex filio naturali nō ſucce dit auo quia legitimatio per ſeqns matrimoniū nō extēdit ad nepotē, mortuo filio añ matrimoniū cō tractū. qđ multū facit ad intellectū iſti⁹ legis. & ad. c. tāta. q filij ſint legitimi. ¶ Vlteri⁹ circa iſtā partē

Qō. 24 q̄ro, an † per legitima tionē p ſequēs matri- monij reuocetur do- natio alicui facta. Et vi detur q̄ ſic per. l. ſi vnq̄. & ibi docto. C. de reuo. do- na. & l. 8. ti. 4. 5. pti. vbi donatio reuocatur p ſuper ueniētiā filiorū donatori. & idē tenet Bal. in. l. cū a- cutiſsimi. C. de fideic. & p̄batur ſecūdū Pau. đ Ca. in. l. tale pactū. §. fi. ff de pactis. ☞ Quod eſt verū ſe- cundū Bar. in. l. titia. §. impator in fi. de lega. 2. etiā ſi fuit iurata. Idē tenet Oldra. cōſi. 222. ☞ Etiā ſi fuit re nūciata. d. l. ſi vnquā. ſecūdū Oldra. cōſi. 173. in fi. & fuit donata res minima. vt p Bal. in. l. r. pe. col. C. de inoffi. dona. & Bar. in. d. §. imperator. ☞ Dicit tamē Bar. q ſi res fuit donata filio, vel pio loco, nō reuoca tur in tantū, ſed vſq; ad legitimā, qui debetur filiis ſupernaſcētib⁹. & idē tenet Bal. in auth. ſi qua mu-

puedaſuceder^x cōlos tales hijos odeſcēdiē

Contra. lier. C. de ſacroſ. eccle. & in hoc oēs cōcludūt. ☞ Cu ius cōtrariū videtur dicere. l. 3. ti. delas dona. fo. 1e. vbi dicitur, q vir poteſt aliquid donare vxori ſuæ anno elapſo: reuocatur tū donatio per ſuperueniē tiā filiorū vſq; in quintā ptē bonorū. Si tū antequā ſe cōſenſerint in virū & vxo. marit⁹ aliqd donauit vxori, nō reuocatur donatio p ſupnaſcētiā filiorū. ☞ Aduerte, quia multotiēs iſta q̄ſtio pēdet de facto. & in ea diſtinguo: vt veritas meli⁹ patefiat. Aut lo quimur in donatione facta à parētib⁹ filio naturali, aut extraneo. ☞ Primo caſu ſubdiſtīguo. ☞ Aut pa rētes nullū aliū filiū receperūt, et tūc nō reuocatur donatio facta filio naturali per ſubſequēs matrimo niū: quia quod inductū eſt in fauorē illi⁹, in ei⁹ dā nū retorq̄ri nō debet. vt regula. indultū. đ re. iu. li. 6 ☞ Aut alios filios nāles receperunt, vel legitimos, quia in hoc nō eſt vis: & tūc p ſequēs matrimoniū reuocatur donatio vſq; ad legitimam aliorum filio rū. & hoc videtur tenere glo. & docto. in. d. l. ſi vn- quā. C. de reuocā. dona. & Bal. in. l. ſi totas. C. de in- offi. dona. Bar. in. l. titia. §. impator. ver. quęro dixi. de leg. 2. taliter, q donatio remanet valida in. 3. & 5. pte bonorū. ſi tū alij filij ſunt nāles ex alia cōcubi- na cū qua in. l. 9. & 10. ſupra. ☞ Secūdo caſu. ſ. q̄n do natio eſt facta extraneo, & tūc donatio pri⁹ facta re uocatur in totū per legitimationē factā per ſubſe- quēs matrimoniū, vt ſunt iura expreſſa, q̄ hoc dicūt in. d. l. 8. ti. 4. quinta parti. & d. l. ſi vnquā. per q̄ iu- ra corrigīt. d. l. 3. ti. delas dona. fo. 1e. qa ibi donatio fuit facta vxori anteq̄ de matrimonio eſſet cōſultū, ideo erat extranea. vt ibi dicit gl. attñ dicit, q valet talis donatio, nec reuocat p ſupueniētiā filiorū. Et nīſi qa. d. l. 8. eſt hodie approbata, nō eēt iniquū di- cere, q donatio facta extraneo valeret in qnta parte bonorū, nec reuocaretur per legitimationē factam per ſequens matrimoniū: pręterquā in eo, qđ exce deret qntā partē. cū iſta quinta añ & poſt cōtractū matrimoniū, ēt ſtantib⁹ filiis, poſſit extraneis relin qui. vt. l. 9. ti. delas mādas. fo. 1e. & d. l. 9. & 10. ſupra. & ita intelligo. d. l. 3. inquātū dicit. ſi el marido q̄ſie

tes legitimos en los bienes de ſus padres

re dar algo. qa iſtud verbū, algo, modicū ſignificat. vt dixi in. l. 16. in pte, algūa coſa; i fra. vel niſi appareat donationē factā fuiſſe eo re- ſpectu, qa filios nō habebat. vt. d. l. viri. in princi. qa tūc reuocaretur in totū per legitimationē factā per

25 ſubſeqns matrimoniū, vt ibi. ¶ Vltimo q̄ro † nūq̄d proles ſuſcepta ex cōcubina, legitimetur per ſe q̄ns matrimoniū in extremis cōtractū. Qō eſt anti- qua, de qua per Bal. in. l. eā quā. 5. col. ver. cōſueuit q̄ri. C. de fideico. vbi tenet, q non: qa dos interue- nire nō pōt cū vtilitatis effectu. vt. l. Iulian⁹. ff. đ iu re doti, licet enī matrimoniū teneat in ſubſtātia ſui qa vſq; ad vltimū vitę ſpūm pōt cōtrahi. l. 2. & au- thē. cui relictū. C. đ indic. vidui tollē. tū dicit nō te- nere quo ad ſubſtātiā dotis: q̄ reqritur in ltimatiōe plis de iure ciuili. vt in. §. fi. inſti. đ nup. §. cōtrariū eſt verū. qa legitimatio fit p matrimoniū in extre- mis cōtractū. vt notant docto. in. d. c. tāta. q filij ſint ltimi. Ioan. And. in. c. fine culpa. de regu. in. li. 6. in mercu. Bal. in. l. nup. C. de naturalib⁹ libe. glo. in. l. 2. in pte. ſean herederos. ti. delas heren. fo. 1e. & in. l. 17. eo ti. ¶ Et reſponde ad Bal. in dicta. l. eā quā q̄ *So* matrimoniū pōt eſſe ſine dote. vt authē. pręterea. & ibi idē Bal. C. vnde vir & vxor. igitur legitimatio filiorū nō cōſiſtit in ſubſtātia dotis, ſed in cōſenſu cōtrahētiū mutrimoniū verbis declarato. vt. c. 1. &. c. tuę. cū ſimi. de ſpon. & eſt optimus text⁹ in. l. 1. in principio. ti. 13. quarta partita. vbi dicitur, q ille eſt filius legitimus, qui eſt nat⁹ de viro & vxore legiti ma. ergo legitimatio prolis nō cōſiſtit in promiſſio ne dotis. vt Bal. & alij dicūt, ſed in cōtractu matri- monij, ideſt, in ipſo matrimonio. Et bene ad hoc fa cit. l. 3. quarta parti. vbi numerādo cōmoda proue- niētia ex matrimonio dicit, q vnū eſt, legitimatio plis, ceſſat igitur cōtrariū per iſta iura. ¶ Et adde noua iura, & rationes. ☞ Primò matrimoniū fuit i- ſtitutū à deo in paradiſo per illa verba, Creſcite, & multiplicamini, & replete terrā. vt habetur Gene. c. 1. in fine. & fuit ibi matrimoniū cōtractū ſine do- te. vt patet. Itē dicitur ibi, q Deus vidit cūcta q̄ fe- cerat, & erāt valde bona. ſi enī matrimoniū fuit cō- tractū ſine dote, & erat bonū, ſeqtur qđ nō eſſet ne ceſſaria dotis cōſtitutio ſiue p̄miſſio, & plis inde ſuſcepta eſſet legitima. ☞ Itē i factis et opib⁹ Dei nō pōt eſſe đfect⁹. ſūt enī facta Dei valde bōa. vt ſup̄. ☞ Quieſcat igit dictū Bal. & aliorū vbi ſup̄. & ſine dubio teneam⁹, matrimoniū poſſe cōtrahi i extre- mis, & ſine dote, & q plis añ ſuſcepta efficit legiti ma. ☞ Et circa iſtā ptē not. vnū, q fili⁹ nlis quotiēs *Nota.* pōt ltimari p ſubſequēs matrimoniū, nunquā pōt

legitimari

legitimari ꝑ reſcriptū prīcipis. Ita dixit ſingulariter Bal. in.ca. per tuas. de maio. & obe. allegat tex. ſingularem in authē. quibus mo. natu. effi. legi. §. cum igitur. collatio. 5. de quo facit ēt magnū feſtū Hippolytus mar. ſingulari ſuo. 130.

v ¶ El tal legitimado. ſ. ꝑ reſcriptū principis. & ſic nō. ſ. refertur ad ꝓximiora. i. ad legitimatū ꝑ ſequens matrimonium.

ni madres ni de ſus aſcendientes ab inteſtato ni ex teſtamen

x ¶ No pueda ſucceder. ſ. cū legitimis in hereditate paterna. vt ſequitur. ℣ Itē nec in feudū paternū, nec ī regia dignitate. vt ꝑ Bal. in. l. eā quā. C. de
26 fideico. ℣ Vnū tñ nota, q ꝓ licet legitimat⁹ ꝑ reſcriptū prīcipis nō poſsit īſtitui vt ſuccedat ꝑētib⁹ ſtātib⁹ legitimis, pōt tñ ſubſtitui filio legitimo & natu
27 rali. tenet Pau. d Ca. cōſilio. 225. ℣ Et † ſi ltīmat⁹ īſti
Nota. tuitur in caſu nō exiſtētiū liberorū, nōpōt repudiare hereditatē patris. tex. eſt ſingularis. & ibi Ange. in authē. qb⁹ mo. na. effi. ſui. §. & quoniā. collatio. 7. ℣ Vñ legitimatus ꝑdit bñficiū abſtinēdi. vt ibi ſe
28 cūdū. Ange. ¶ Sed q̄ro, † an legitimat⁹ ꝑteritus, le
Qō. gitimis nō ſtantibus, habeat contra teſtamentū ius dicendi nullū. Bal. in. l. cū in adoptionis. 3. co. verſi. tantummodo. C. de adoptio. tenet q ſic.

Adde. Dixi etiam in glo. ſuper parte. para heredar. in fine ſupra.

29 ℣ Quid in † adoptato ab extraneo
Qō. dicendū ē? cū legitimat⁹ & adoptat⁹ ęqꝑarētur ſecūdū glo. in. d. l. cū in. adoptiuis. & ſecūdū Bal. ibi, q licet ęqparentur in aliq b⁹, tñ nō in oīb⁹. Nā licet legitimat⁹ habeat cōtra. ta. & ius dicēdi nullū, ē ſec⁹ in adoptato ab extraneo. Iſtā cōpationē facit Bald. ibi in ver. caue tibi facias ī cauſa inteſtati nō tū ſimpliciter. nā legitimat⁹ detrahit debitū iure naturæ de relictis ab illo, q eſt reſtitut⁹ iuri naturę. ſec⁹ in adoptato ab extraneo, cui nulla d̄betur legitima in
Contra. bonis adoptātis. vt. l. 8. in fine. & l. 9. ti. 16. quarta pti. & q̄uis. l. 9. dicit, q adoptat⁹ ab inteſtato ſuccedit adoptātı vnà cū legitimis, tene cōtrariū ꝑ tex. in. l. 1. ti. d̄los q̄ ſō recebidos por hijos. fo. le. q̄ lex ꝑ iſtā. l. videtur ap̄ꝓbata. qa ſi legitimat⁹ nō ſuccedit cū legitimis, neq; adoptat⁹. vt ꝑ Bal. in. d. l. cū adoptiuis. qa plus eſt eē legitimatū, q̄ adoptatū. tenet idē Bal. in. l. ſi te. C. d̄ ſuis & legitimis hęre. & in additio. ad Spe. in ti. d̄ ſucceſſio. ab inteſ. ver. legitimati nō ſūt. Si enī, vt ſupra dixi, legitimat⁹ excluditur à ſucceſſione parētū ſtātib⁹ legitimis, à fortiori adoptatus videtur excluſ⁹. & iſtud argumentū à maiori rōne valet vt authē. multo magis. C. d̄ ſacroſā. eccle. ℣ Itē valet à pitate rōnis. qa eadē ē rō in adoptatis, q̄ in legitimatis ſecūdū gl. & ibi Bal. & Imo. ī. l. ſi ſocer. in prin. ff. ſo. ma. Bal. in. l. cōuēticulā. col. 2. ver. Itē eſt arg. à pri. C. d̄ epis. & cle. Pau. d Ca. cōſi. 344. ¶ Vl
30 teri⁹ q̄ro. † Pater ſtipulat emphiteoſim ꝑ ſe & filiis
Qō. ſuis: nūq d ſuccedat legitimat⁹ ī emphiteoſi. Bal. tenet q nō ī. l. ſi. C. d̄ his q veni. ęta. īpe. ℣ Sed cōtra vi
Contra. det. qa emphiteoſis nō dr̄ d̄ corpore hęreditatis pr̄
31 nę, vt in. c. 1. an. anga vel filio. ¶ Sed ꝓmū † ē verī⁹ cū hac diſtīc. Aut pr̄ hēt legitios, aut nō. qa ſi hēt le Diſtin- gitimos, d̄ his videt ſētire, nō d̄ legitimatis. qa filij gtio. veniētes ꝑ ſubauditū ītellectū legis, d̄bēt eſſe legitimi. l. gñaliter. C. de inſti. & ſubſti.

to. Saluo ſi ſus padreso madresoagueloſ ē lo q̄ cupiere ēla

℣ Itē qa noīe filiorū nō cōp̄hēdūtur ltīmati d̄ ꝑpetate vocabuli. c. naturalis. ſi d̄ feudo fue. cōtro. collati. 10. ió veniūt lti nō ltīmati ꝑ reſcriptū pncipis: qa neq; ſuccedūt ī feudū, vt ſup̄ dixi. nā feudū & emphiteoſis ī paucis differūt. vt plenè ꝑ An.
32 Si. in rubri. de feudis. ¶ Itē q̄ro † an ltīmat⁹ ꝑ prī Qō. cipē ſuccedat. Bar. ī. l. coīum. C. d̄ natura. libe. & in. l. cūctos populos. C. d̄ ſūma trini. & fide catho. tenet q ſic. Si tñ eſt ltīmat⁹ ꝑ ſtatutū ciuitatis, nō ſuccedit ī bōis ſitis extra territoriū. Itatenet ipſemet Bar. & Bal. ī. d. l. coīum. & in. d. l. cunctos populos.
33 ℣ Vlteri⁹ q̄ro, an † ltīmat⁹ excludat ſubſtitutū. Te Qō. ne q ſic, ꝑ nota. in. c. naturalis. ſi d̄ feudo. fue. cōtro. & ī. l. fi. C. d̄ his q veni. ęta. īpe. Tenet ſali. ī. d. l. gñaliter. §. cū autē. C. d̄ iſti. & ſubſ. ſub cōdi. fac. Anto. d̄ Bu. ī. c. ꝑ venerabilē. q filij ſint legi. Bal. ī. l. tā q̄. 5. col. ver. Itē fuit q̄ſitū à me. C. d̄ fideico. & ī. l. cū acutiſsimi. eo. ti. Io. de Imol. in. l ex facto. 6. col. ff. de vulga. & pupi. Anto. Roſe. in tracta. legiti. 1. ꝑte. ſecūdo reſpō. 11. co. Pau. d Ca. conſi. 223.

34 Adde. Sed quia dicitur hic: q ꝓ † legitimat⁹ per reſcriptū principis nō ſuccedit cū legitimè natis, ſi poſt ltīmationē naſcātur legitimi. ¶ Quęro q̄ fuit ratio dubitādi ī Rō dubi hoc. Dic q fuit ſufficiēs ratio & cauſa. nā dictū eſt tandi ad ſupra in. gl. ſup̄ ꝑte, ſiguiēte matri. q ltīmat⁹ ꝑ reſcriiſtam. l. ptū prīcipis, d̄r ltīmat⁹ etiā quoad ſucceſſionē. Si ad eā eſt ltīmat⁹: & ltīmatio habuit vī à tp̄e ltīmationis: & tūc eſt iure cautū, q d̄ à principio ltīmè actū eſt, nō d̄bet à poſteriori euētu tolli, vel reuocari. l. ſi vt ꝓponis. C. d̄ cōfir. tuto. Ideo ſucceſſio ꝓlis legitimę nō dēt eē cauſa ſufficiēs q̄ tollat, vel extinguat ltīmationē, ſi à prīcipio tenuit. Et nō ē nouū,
35 vt q̄ vtiliter † cōſtituta ſūt, d̄urēt: licet ille caſ⁹ exiterit, à quo initiū capę nō potuerit. l. ī ambiguis. §. nō ē nouū. ff. d̄ regulis ī. l. verbis. §. fi. ff. ad legē falc. Et p̄cipuè ī talib⁹ ꝓnlegiis, q̄ dēt eē māſura: vt ī authē. cōſtitutio q̄ d̄ dignitatib⁹ & eꝑatu. §. illd. colla. 6. Et ꝑ hac facit qd notāt ī. §. gñaliter. eo. ti. & ī. l. cū reuocatio. C. d̄ aduo. diuer. iudiciorū. Et diſpēſatio manet, licet cā diſpēſationis ſit ſublata. c. ex tua. d̄ filiis ꝓſby. c. q̄uis. d̄ reſcrip. ī ſexto. l. diui. & l. cū qs: C. d̄ nſi. libe. Hiſtñ nō obſtātib⁹ rō d̄cidēdi eſt ī cō- Rō deci- trariū, ꝓpterea iſta. l. dicit, q ſi poſt ltīmationē filio dendi. rū naturaliū naſcāt ltīmi d̄ ltīmo matri. ſuccedāt ſuis pentib⁹, excluſis ltīmatis ꝑ reſcriptū principis. qa illud vī, ꝓceſſiſſe ex cōiectura tamēte tā impetrātis

legitimationē,q̄ cōcedētis eā.arg.l.cū papini.C. de fidei.&.l.generaliter.§.vltīa.ff.de inſti.& ſub.condi.fac.l.tale pactū.§.fi.ff.de pactis.l. cū qui . §. te & titiū.ff.de verbo.obli. Et videt quaſi caſus ī.l.ſi vnq̄.C.đ reuo.dona.& ī.l.ex facto.in princi.ff. đ vulga.& pupi.ſubſti . facit tex.in argu.in.c.di lecti filij.&.c . ſuggeſtū.de decimis . tenet Oldra.dicto conſilio. 247.nu.1. nō enim eſt veriſimile, q̄ habens filios naturales , vel ſpurios , legitimaret eos , ſi putaret habere legimos ex vxore ltīma quo adſucceſſionē ideo ltīmatio naturaliū nō debet extēdi ī preiudiciū legitimorū vltra nō cogitata.

¶ Iſta fuit etiā cōclu ſio Bar.ī. d.l.ex facto. 3.co.ff.de vulga.& pupi.& habetur in Spe.in.ti.de ſucce.ab inteſta.in ver.ſed ex facto.& ī.ti. de teſta. §.4.tenet Bal.in dicta.l.eā quā.6.co.C.de fideico.q̄ 36 omnes tenent,q̄ † legitimatio quo ad ſucceſsionē reuocatur per ſupueniētiā legitimorū . ☞ Quod intelligūt,ſi oēs nati ſūt ex eiſdē parētib9. Idē tenet Pau.de Ca.cōſilio.221.Hinc dicit Bal.in præludiis feudorū.in parte,talia,& in parte,rex. q̄ princeps nō videtur cōcedere nōcōcedēda . ſ. in præiudiciū aliorū.☞ Et quo ad ſupradicta facit in argu.l.3.ti.12. lib.3.fo.le.cū ſimili.vbi dicitur,q̄ valet donatio facta inter coniunges.anno primo.matri.elapſo. ſed quòd reſcinditur natiuitate filiorum.

Concor. y ¶ Enla quinta.concordat l.9.&.10.ſupra.quę iura loquuntur in filiis naturalibus.&.l.1.ti.delas heren.foro legum.

Concor. z ¶ En todas las otras coſas.Concordat.l.4. &.l. 37 9.ppe finē.ti.15.quarta pti.& ſic videtur:q̄ † ſit legitimat9 quo ad quędā:& quo ad q̄da nō.vt tenuit Ange.quē refert & ſequitur Pau.de Caſt.in.l.ſi ab eo.ver.colligit etiam Ange.C.đ legiti.hęre . ☞ Sed *Contra.* cōtra.quia videtur quaſi mōſtruū, q̄ quis ſit illegitimus,& nō legitim9 ,nā duę qualitates non poſſūt eſſe in eodē ſubiecto.l.1. C. de dotis pro.ſicut quis non poteſt eſſe liber quo ad quędā & quo ad quędā ſeruus.vt.l.pariter. in fine. ff. de libe.cau.&.l.1. poſt principiū.ver.quis enim patiatur.C.de lati.liber.tollen.&.c.per venerabilē.qui filij ſint legi.gl. *So.* in.c.cum inhibitio.de clande.deſpon . ☞ Pro ſolutione dic, q̄ legitimatio quæ fit quo ad quędam & quo ad quædam non , nō eſt propriè legitimatio, ſed quædam diſpēſatio:quę poteſt fieri quo ad quędam,& quo ad quędā non.eſt dicere, q̄ iſta eſt velata legitimatio,nō vera, nec propriè legitimatio.

quinta y parte de ſus bienes q̄ podiā mandar por ſu anima les quiſierē alguna coſa mandar: q̄ faſta enla dicha quinta biē per mitimos que ſean capazes y no mas.

¶ Pero en todas las otras coſas z anſi en ſucceder alos otros pariētes a como ē hō-

vt.l.2.C.de iure aure. anu . & idem videtur tenere Barto.in.l.filios.in fine.de municipibus.li.10.& in. l.1.ff.ad munici.ſed melius in.d.l.4.&.9.ti.15.quarta parti.☞ Et reſpōde ad illud,q̄ duæ qualitates nō poſſunt eſſe in eodem ſubiecto.q̄d eſt verū,quando ſunt contrariæ, & nō ſe cōpatiūtur , vt ibi: aliàs ſecus.vt per Bar. in.l.ita ſtipulat9.6.co. ff.de verbo.obli.& in l.1.ff.ſolu.ma.

a ¶ Alos otros pariētes. intellige † na- *Intelle-*
turalibus, tam ex par *ctus.1.*
te patris, quā ex parte matris: vt habetur in.l.ſi.ti.12. ſexta parti.☞ Vel melius , licet hoc ſit verū, q̄ legitimatus per reſcriptū prīcipis ſuccedit aliis conſanguineis ex teſtamento.vt in authē. quibus mo.natu.effi.ſui.§.filiū verò.collatio.7. ſecus ab inteſtato.vt ibi.&.l.7.in fine.ti.15. quarta p̄ti.quo caſu legitimatus nō ſuccedit trāſuerſalibus, quia remanet quoad eos extraneus . vt ibi.& in . d. l.cōmuniū.&.l.ſi.& ibi Bal.C.đ natura.libe. ☞ Vel *Intelle-*
dic,q̄ legitimati ſuccedūt cum legitimis agnatis & *ctus.2.*
cognatis parentum ex teſtamento & ab inteſtato. quia legitimis in bonis tranſuerſaliū nō debetur legitima.vt per Bal.ī authē.ex cauſa.2.col.ver. tertio p̄mitte.C.de inoffi.teſta . Si ergo eis non debetur legitima,nullam patiuntur iniuriam , ſi legitimati ſimul ſuccedant cū eis.argumē.tex.in.l.9.ti.13.ſexta partita.vbi textus dicit,q̄ nulla ratione cauetur, quare filius naturalis non poſſit ſuccedere parentibus in duabus vnciis , ſtante vxore , cùm nullum fiat vxori præiudicium. Primum tene.de quo ſunt iura approbata , licet ſecundum in ſuo caſu ſit ve-
39 rum. ¶ Et nota,quod † ſicut filius legitimat9 per *Nota.*
reſcriptum principis efficitur ſolummodo legitimus ipſi patri,& ius ſuccedendi ei conſequitur & agnatis ex teſtamento:ita econtra ſolus pater iura ſucceſsionis conſequitur,non autem eius aſcendentes,vel deſcendentes,ſed tantum eius agnati & cognati.vt ſupra dixi ex teſtamento. vt dicta authen. quibus mo.natu.effici.ſui.§.filium vero.collatio. 7. & dicta.l.communium.C . de natura.libe . ☞ Et ſic *Nota.*
not. quòd in ſucceſſione ab inteſtato ſeruatur æqualitas : vt ille cui ſucceditur non poſſit ſuccedere non ſuccedentibus ſibi . quia ius ſuccedendi eſt reciprocum.nec eſt iuſtum quòd tu poſſis ſuccedere mihi , & ego non tibi.vt . l.lege . 12 . tabularum. C.de legi.hære. ¶ Item quia ſi per iſtam legem eſt diſpoſitum , q̄ legitimatus non ſuccedat parentibus & agnatis , niſi certo modo : videtur etiam

38 ras y preminēcias q̄ ā los hijos legitimos mādamos que ē ninguna coſa difieran đ los hijos naſcidos de legitimo matrimonio. b

¶ Ley treze.

Por euitar muchas dudas c que ſuelē occurrir d cerca delos hijos q̄ muerē

etiã diſpoſitum,q̃ nec ipſi parentes & agnati poſſint ſuccedere legitimatis niſi eod̃ modo. quia diſpoſitio facta in vno de correlatiuis, videtur facta in alio.l.fi.C.de indic.vidui.to.ſecundũ Bar.ibi & Pau.de Ca.per illum tex.in.d.l.ſi ab eo.C. de legi.

b ¶ De legitimo matrimonio.vt.d.l.fi.in fine.tit. 15.quarta partita.& authen.quibus mo.na. effi. ſui. §.qui tales.coll.7.

Summarium.

1 *Partus quando dicatur naturalis.*
2 *Partus quando dicatur adulterinus.*
3 *Mortuus an dicatur qui non loquitur.*
4 *Mors qualiter probetur.*
5 *Natus pro parte an dicatur natus.*
6 *Filiorũ appellatione an veniat poſthumus qui: nõdũ eſt natus.*
7 *Natus ſtatim mortuus an ſit in conſideratione. Et an poſthumus natus & incõtinenti mortuus rũpat teſtamentum.*
8 *Tranſmiſsio quotuplex ſit.*
9 *Trãſmitti quæ poſſunt,& quid ſit cõſiderãdũ in trãſmiſsione.*
10 *Priuilegium an perdatur mutatione rei.*
11 *Infamia an remaneat apud infamem finita cauſa infamiæ,*
12 *Torqueri an poſsit conſiliarius,finita dignitate.*
13 *Periurus an poteſt eſſe teſtis, peracta pœnitentia.*
14 *Tranſmitti an poteſt quod cedi non poteſt.*
15 *Ius ætatis an poteſt cedi.*
16 *Dies quas horas habeat.*
17 *Dies naturalis quando incipit.*
18 *Mortuus ſine baptiſmo,an debeat in eccleſia ſepeliri.*
19 *Baptizatus in parte corporis,an dicatur baptizatus.*
20 *Statutum ſi puniret interficientem hominem:ille qui interficeret hominem in vtero, vel nondum natum, an incideret in pœnam ſtatuti.*
21 *Nat⁹ in decimo vel vndecimo menſe an dicat̃ part⁹ naturalis.*
22 *Filiatio qualiter probetur,& teſtes qualiter debeãt deponere.*
23 *Mulier fuit alicuius cõcubina:& cùm eſſet prægnãs, matrimoniũ contrahit cum concubinario ſuo,& peperit intra mẽſem partus, An partus ſit naturalis,vt poſsit ſuccedere matri,& eius bona trãſmittere.*
24 *Mulier ſi habet lac in mammillis ante contractum matrimonium,præſumitur cognita & prægnans.*
25 *Partus an ſit naturalis,abortiuus,an legitimus,quomodo poſſit cognoſci.*

POr euitar. Partus dicitur naturalis,ſi totus natus eſt viuus,& viuit ad minus.24.horas naturales.eſtq; baptizatus ante ipſius obitum. His tamen deficientibus: vel quia non fuit baptizatus, partus dicitur abortiuus. nec ſuccedit parentibus nec aſcendentibus.& ſi per abſentiam mariti appareret natum etiam tempore,quo viuere non poterat, licet in partu concurrãt ſuperi⁹ dicta,partus nõ iudicatur naturalis.Hoc dicit. ℣ Diuiditur iſta lex in duas partes.In prima ponitur regula, p quã datur ĩtelligi,qũ part⁹ dicat̃ naturalis. In ſecũda ponitur q̃dam fallentia ad regulã.Secũda ibi, pero ſi por el auſencia.&c. ¶ Et not.ex prima pte tria,q̃ requirũ
1 tur,vt ptus dicatur naturalis. ℣ Primò,quod † viu⁹ natus ſit totus. ℣ Secundò,q̃ viuat ad min⁹.24. horas naturales. ℣ Tertiò,q̃ viuus ſit baptizatus. Quę oĩa requiruntur ad eſſe partus naturalis:& vno ceſſante,partus dicitur abortiu⁹,vt hic.& facit in argumento.tex.in.l.ſi hęredi.& ibi Bar.ff.de cõdi.inſti. &.l.1.ff.de iuſti.& iure.vbi dicitur,q̃ copula facit, vt regulariter requiratur vtrũq; copulatũ ad veritatẽ ſui:ſed iſta lex vtitur inter iſta tria hac copulatiua.&.q̃ dictio copulat.vt.l.hæredi.§.gaio.ff.de fun: inſtr.&.l.qđ ſeruus.ff.de iniu.igitur. &c. ¶ Nota
2 etiã ex ſecunda pte,q̃ † licet in partu cõcurrãt qualitates ſupradictę partus nõ dicitur naturalis,ſi per abſentiã viri,vel per tempus,in quo matrimonium fuit cõtractũ,poteſt p̃bari partũ nõ naturalẽ. ℣ Ex quo infertur,q̃ part⁹ p̃ſumptiuè p̃batur naturalis: probando,q̃ natus eſt viuus per.24.horas naturales:& q̃ fuit baptizatus.& . Nec eſt vera probatio: ex quo per abſentiam viri,vel per tẽpus matrimonij põt probari contrarium,& iſta præſumptio æquiualet primæ preſumptioni. vt patet in tex. & infra dicetur. *Infertur*

c ¶ Muchas dudas. vt eſt proteſtatum in proœmio ſupra.

d ¶ Suelẽ occurrir.quia ad ea, q̃ frequenti⁹ accidunt,adaptantur iura.vt.l.nã ad ea.&.l.ex his. ff. đ legi.&.c.literas. vbi gl. de ſponſa impube.ſup caſibus verò rarò contingentibus, lex non eſt dictãda: ſi tũ reperitur facta,nõ debet adaptari ad caſus rarò cõtingentes. ℣ Qđ fallit interdum,q̃ lex reperitur facta ſuper caſib⁹ rarò contingentibus,vt. l. antiqui.ff.ſi pars hæredi.peta.&.l.ſi maior.C.de legi. hęredi. ℣ Hinc dicimus, q̃ prę ſumptiones legum non extenduntur ad caſus rarò contingentes.vt puta. lex prę ſumit aliquẽ viuũ: niſi p̃betur mortuus: & qui dicit aliquẽ mortuum, ei incũbit onus probandi.l.2.ff.quẽad.teſta.ape.ſed ſi ego dico aliquẽ mortuum:quẽ cõſtat fuiſſe natũ iam ſunt centũ anni,quod poteſt conſtare,ſi hodie viuit filiꝰ, qui ſit centum annorũ:q̃ mihi incũbit onus probãdi mortẽ.quia poteſt contingere, q̃ quis viuat vltra centũ annos.nam multi reperiuntur viuere de cẽtum & viginti.quia hoc rarò cõtigit,lex nõ præſumit ipſũ viuere.Itaq; præſũptio,đ qua in.d.l.2. ad hũc caſũ ſe non extendit.vt.d.l.nam ad ea.vbi glo.ff.de legi.

e ¶ Naturalmẽte naſcidos. Aduerte, quia de iure imperatorũ ille dicitur natus naturaliter, q̃ viuus natus eſt:licet vocẽ non emittat,dummodo non declinet ad monſtrum,vel prodigiũ.l.vxoris abortu. cum ſequenti.C.de poſthu.hære.inſti.vel ex hęre. etiã ſi de ventre fuit excerptus,dũmodo fuerit animal.i.cum aĩa rationali natũ, licet cum diminutione corporis.vt.l.qđ dicitur.ff.de libe.& poſthu. ℣ Aliter ius canonicũ diſponit.ſ.q̃ ille dicitur part⁹ naturalis,q̃ viu⁹ nat⁹ fuit baptizat⁹.vt.c. nam & ego.đ verbo.ſigni.iſtud etiã voluit.l.3.ti. đlas hẽrẽ.

fo.le.☞Aliter verò dicitur foro juzgo.l.19.ti.delos hęre.li.4.ſ.q is dicitur naturaliter natus,q natꝰ viuit p tēpus.10.dierū,& fuit baptizatꝰ.☞Sed noſter iuriſcōſultus cōſiderās, q partꝰ nō naturaliſpōt naſci totꝰ integer, baptizari, & viuere p quatuor vel quinque horas: requirit vtrūq;.ſ.q totꝰ natus ſit ptus, & viuus, & baptizatus viuat 24.horas à die ortꝰ ſui &c. Et q ptus ſit natꝰ ſine coactione obſtetricis:vel ex cęſo matris vētre, non eſt vis vt.d.l.qđ dicitur,& ibi ſcribē. Itē quia iſte caſus eſt omiſſus à lege iſta,videtur q in eo nō eſt vis.vt p glo.& ibi Io.And.in.c.ſuſceptū. de reſcriptis li.6.Bat.latè in.l.gallus.ſ.& quid ſi tantum. ff.de libe.& poſthu. ¶Et nota,q per iſtā legē corrigitur principālis concluſio iuris ciuilis imperatorū,in qua ferè oēs leges,gloſſę.doctoreſq; cōcludūt,q natiōe poſthumi rūpitur teſtamētū ipſo iure,licet natus in cōtinenti decedat.vt.l.1.2.&.3. C. de poſthu.hære.inſti.vel exhęre.&.ſ.poſthumi.in ſti.de exhęre.libe.&.ſ.1.inſti.quibus mo. teſta.infir.& in Spe.de inſtru.edic.ſ.cōpēdioſe.ver. pone quidam fecit teſtamentum.per Bal.in.l.2.ver. prętera.C.de libe.prę.vel exhęre.Hodie tñ nō ſic:ſed cum naſcitur viuus totꝰ,integer,nō moſtrū, & fuit baptizatꝰ.&c.tunc enim ſuccedit,& tranſinittit. vt hic &.l.3.ti.dela.heren.ſo.legum.

Nota. *Corrigit*

f ¶Naſcio viuo.quia natus mortuus, non dicitur natus.l.qui mortuus.ff.de verbo.ſigni,&.d.l. 2. C. de poſthu.hęre.inſti.vel exhæ.&. d. ſ. poſthumi. inſti.de exhęre.libe.glo.in.l.poſthumo. C. de collatio.glo.1. ¶Et nota,q natus dicitur viuus, etiā ſi vocē non emittat:dum tn eum appareat eſſe viuū. l.quod certatum.& ibi Bar.& Bal. C.de poſthu.hęredi.inſti.vel exhęre.&.l.quod dicitur.eodē. ti. ff. &.l.pe.in fine.vbi bonus textus. C.eo.ti. & ſufficit q poſſit diſcerni qualitercunq; partū eſſe viuū, licet vocem non emittat.vt per Bar.& doctores in.d. l.quod dicitur. ¶Et ex hoc notat Bal.in.d.le.pe.q

Opp.

3 † nō ſufficit ad probationē mortis, q teſtis reddat rationē per hanc negationem,quia nō loquebatur. ☞Et nota inquantum iſta lex dicit.naſcio. quia intelligitur ſine coactione.vt.l.ſi à primo. & ibi ſcribentes.ff.de libe.& poſthu. ☞Ideo ſi partus fuit de ventre excerptus,non dicitur propriè natus. cōtra ea quę dixi ſuper gloſſā.in parte.naturalmēte. ver. & q fit.Et dicitur hoc contigiſſe in Cęſare Auguſto:qui ideo fuit vocatus Cęſar,ideſt,cæſus de ventre matris.vt refert Paul.de Caſtro.in dicta.l.quod dicitur.& eſt tex.in.l.anniculus.la.1.ſ.falſus. ff. de verborū ſigni.Nā mulier.de cuius vtero poſt eius mortē partus extrahitur viuus,non dicitur parere. vt ibi.qđ verbū refertur ad mulierē, q̄ poſt mortē nihil dicitur agere.☞Sed non obſtat, quia ipſe extractus bene dicitur natꝰ,licet nō ſecundū curſum

Opp.

Se.

naturę,ſed violēter,& accidentaliter ad lucē puenerit.& hoc ſufficit,vt dicatur natꝰ.tex.eſt in.d. l. qđ dicitur.quē notat Paul.de Caſtr.ad hoc ibi. & dicit ipſe vidiſſe quoſdā contrariū dicentes p.d.l. anniculus.& ita dicit,q taliter extractus de vētre ſecto,

reziē naſcidos ſobre ſi ſō naturalmēte naſcidos o ſi ſō abortiuos ordēamos y mā damos q̄ el tal hijo ſe diga q̄ naturalmen-

cōprehenditur in verbis teſtatoris, loq̄ntis đ naſcituro, vel nato: quantūq; in materia odioſa & reſtringibili.quia p priè dicitur naſci,ſi de ventre fuit excerptus.vt.d. l. quod dicitur.hoc enim verbum,natus,refertur ad ipſum,qui viuus ad lucem perducitur,& hoc eſt naſci. vt ibi: quod nota.

Qō.

4 **Adde.** Quæro † qualiter p̄babitur quem eſſe mortuū.Bar.ī.l.2.ſ.ſi dubitetur. ff.quēad.teſta.ape.& Cynus.in.l.ſiquidem.C.ſolu.matrimo. plura dicunt ſuper hoc. ☞Sed dic plenius,q ſi agatur de magno præiudicio & irrecuperabili,vt ſi quęratur, quis occiderit, mors plenè probari debet per teſtes, qui dicant, eum vidiſſe mortuum, vel ſepeliri.vt.l.inde.Neratius.ſ.fi.cum.l.ſequen.ff.ad legem Aqui.tenet Bar. in dicto.ſ.dubitetur.do.Abb.in.c.in preſentia. de ſponſa. ¶Si verò agitur de modico prę̄iudicio,tūc regulariter poteſt probari per famam publicā, vel indicia.☞Et vbi ageretur de leuiſſimo præiudicio, p̄bari poterit per iuramentum. ſecundum doct. & Bar.in.d.ſ.ſi dubitetur.& in.d.l.ſi quidem. C. ſolu. matrimonio.vbi Bal.dicit id verum eſſe cum vno teſte.Idem Bal.in.l.3.2.co.de probatio.Sali.in.l. ea quidem pe.co.eodē ti.de probatio.dicunt, q mors antiqua,vel de longin.probatur per famā publicā: ſed plenè & remiſſiuè in deciſi.Tholoſę. q. 312. in additione.

g ¶Todo.aliàs pro parte natus,licet vocem emittat,vel viuus appareat,non dicitur naturaliter natus.concordat.l. pe.in fine.C.de poſthu.hęre. inſti.vel exhæ.& ibi doctores. ☞Et nota, quia dicit, todo.quia totus,ſonat totalitatem circa eandem rē: vt eſt glo.inſti.pro ſocio.circa principiū.tenet Bar. in.l.ſi vnus.ſ.pactus.2.col.ver.& nota. vbi allegat. d.glo.ff.de pactis.☞Ex quo eſt notandum, q † nō ſufficit aliquem eſſe natum,niſi ſit totus natus.☞Et per iſtam legem ceſſat hodie diſpoſitio textus in.l. quod dicitur.ff.de poſthum. hære. inſtitu. vel exhære.ſecundo reſponſo. vbi dicitur, quòd qui pro parte tantum exit de ventre matris, & apparet viuus, dicitur natus, & rumpit teſtamentum paternum.Quod non eſt verum per iſtam legem. Ita tenet hoſti.in ſūma.de baptiſmo.ſ.quę ſit forma.ver. hoc dixit.vbi tenet,non eſſe baptizatum, cuiꝰ manꝰ,vel pes tantum baptizatur,reſiduo corporis remanēte in vtero.cùm tunc nō dicatur natus. Licet cōtrarium tenet Bar.in.l.3.C.de poſthu.hęre.inſti.

Corrigit

5

6 & in.d.l.quod dicitur.☞Itē habes hic,q † appellatione ſi-

tione filiorum in hac materia non venit qui nondum natus eſt totus, vel qui eſt in vtero. contra legem. 2. §. filius. ff. ad tertulianum. & contra Bald. in. l. precibus. 9. col. C. de impube. & alijs ſubſ. &. l. qui in vtero. ff. de ſtatu. homi. & vide Bald. in. d. l. pen. C. de poſthu. hære. inſti. vel exhæ. vbi dicit, quòd aliud eſt exire de ventre, et aliud eſt exijſſe. ga q exit, nō ſuccedit, ſed qui exiuit. vt in. l. iſta.

te es naſcido y que no es abortiuo quã do naſcio viuo[h] todo

h ¶ Veynte y quatro horas. qui ſi ante deceſsit, non ſuccedit, nec tranſmittit, quia abortiuus. l. 2. & ibi Bald. C. de poſthu. hære. inſti. & in hoc corrigitur. l. 18. titu. 1. lib. 4. foro juzgo. quæ decē dies requirit, vt natus poſsit ſuccedere. Item non dicitur fuiſſe, qui non perſeuerauit & vixit. 24. horas naturales. & vide Abbatem in. cap. nam & ego. de verborum ſignificatio. & Bald. in. c. 1. §. 1. epiſcopum vel abbatem. vſib. feud. qui dicunt, quòd mori dicitur ilico, qui moritur ante baptiſmum, nec perſeuerauit. Ideò non eſt in cōſideratione, qui ante hoc tempus deceſsit, per iſtam legem. Et iſto caſu poteſt intelligi dictum Bald. in. l. 1. §. in nouiſsimo. C. de cadu. tollen. vbi dicit, quòd natus, & ſtatim mortuus, non eſt in conſideratione, maximè in feudis. ℣ Eſt igitur notandum ex ſupradictis, q̄

7 † ſi natus & mortuus intra. 24. horas nō eſt in conſideratione, non ſuccedit. vt eſt caſus in. l. iſta. ℣ Item ſequitur, quòd non rumpit teſtamentum, in quo eſt præteritus, ſi eſt factū ſtans in vtero. vt. d. l. 2. C. de poſthu. hære. inſti. vel ex. ℣ Ex quo, vt ſuperius dixi, ceſſat hodie opinio Bart. & aliorum in. l. filio præterito. 4. co. ver. ſecūdo eſt videndum. & ibi Ange. ff. de inoffi. teſta. & Bal. in. l. 1. C. de poſthu. hære. inſti. & in. l. 1. C. de codici. vbi dicunt, q̄ teſtamentum rumpitur ipſo iure natione poſthumi. ℣ Sequitur etiā, quòd ſi non rūpit, nec ſuccedit, nō tranſmittit. quia qui nihil habet, nihil trāſmittit. vt. l. cum antiquioribus. & ibi ſcribētes. C. de iure deliber. tenet Bar. in. l. fin. ff. ad tertulia.

Adde. Quod plenè dicit Lācellotus in tracta ſubſti. in parte, ſubſtitutio vulgaris. nu. cum ſequenti. Alexan. in. l. cum tale. 3. colum. in verſi. ex prædictis. ff. ſoluto matrimonio. Bar. in. l. 2. §. ſi ego. verſi. idem dico de his. &c. eodem titulo. vbi dicit, quòd ementes reditus gabellarū vel aliud à communi, habent ius in re. per. l. primā. ff. de loc. publicarum fun. ℣ Facit etiam ad hoc. quia tranſmiſsio, eſt quædam ſucceſsionis prorogatio eiuſdem naturæ & formæ. vt. l. prima. C de his qui ante apert. tabu. ſi enim iſte tāquàm abortiuus non ſuccedit, nec tranſmittit. quia ſi deficit principale, ideſt, ſucceſsio, d̄ficiet acceſſorium, quod eſt ſucceſsionis prorogatio. l. cum principale. ff. de regu. iu. & in. ſpe. de arbi. §. ſequitur. verſic. ſed nunquid proceſſus. & de emptio. & venditio. §. 3. verſi. ſi in caſu. ℣ Item in filio nato, & ante tempus defuncto, non eſt ante tempus ius in potentia effectuali ad aliquid deductum. ſecundum Bal. in. d. l. 2. C. de poſthu. hære. inſti. vel ex. ſed qui nō habet ius ſuccedēdi, nō ſuccedit: & qui non ſuccedit, non poteſt adire. ergo ſine aditione non fit tranſmiſsio. l. 3. &. l. quoniam ſororem. C. de iure delibe. niſi inter filios. vt. d. l. 1. C. de his qui ante aper. tabu. &. d. §. in nouiſsimo. l. infra. C. de cadu. tollen. ℣ Sed quia nunc dici-

g y que alomenos de ſpues de naſcido viuio veynte [h] y q̃tro

Nota. *circa matriam trāſmiſſionis. Primū.*

8 mus, q̄ † quę non ſuccedit non tranſmittit. quæro quotuplex ſit tranſmiſsio, & quid in tranſmiſsione conſideretur. Itē qui ſunt illa, quæ poſſunt trāſmitti. ℣ Quo ad primum breuiter dic, q̄ trāſmiſsio eſt triplex. ſ. iuris deliberādi. Item ex titulo. de his qui ante apertas tabulas. Itē ex iure ſuitatis. vt plenè per Bal. in. l. cū proponas. 2. col. ver. Item aduerte an ſubſtitutus. C. de hære. inſti. & in. l. cum antiquioribus. 8. q. C. de libe. ¶ Quo ad ſecundum no

Secundū

9 ta, q̄ † in tranſmiſsione non cōſideramus corpus, vt ager, vel domus, ſed ius in corpore vel quantitate, an illud ius ſit tranſitoriū, nec ne. vt per Bal. in. l. fina. 2. col. &. 6. oppo. C. de hęre. inſti. ℣ Quo ad ter

Tertium

tium eſt dicendum, q̄ illa tranſmittuntur, quæ habent eandem ſubſiſtentiam in ſeipſis, perſona mutata, ſicut non mutata. tenet notanter Bald. in. c. 1. §. marchio. verſi. ex nota. C. de his qui feu. dare poſ-

10 ſunt. ℣ Ex quo infertur, quòd † priuilegiū rerū do

Infertur

taliū paraphernaliū, caſtrēſiū, necnō rerū decimaliū, & eccleſiarū, nō trāſmittitur, neq; pōt tranſmitti. quia iſtæ res mutatione perſonæ mutant naturam, & transferuntur in aliud corpus bonorum. concluſio notanda eſt Bal. in. l. illam. 2. col. verſi. ſed reuoco in dubium. C. de colla. & in. l. 1. C. vnde vir & vxor. &. l. 1. C. ſine cenſu vel reli. &. l. 2. in prin. C. ſolu. matrimonio. per. l. cum in fundo. §. ſi acciderit. C. de iure doti. licet aliqui dicant cōtrarium in. l. etiam dirupto. C. de fundo dota. ℣ Volo dicere, q̄ licet res dotalis, decimalis. &c. poſsit vēdi, & in alium tranſmitti, non poteſt vendi nec tranſmitti in alium priuilegium, quo res dotalis gaudebat, cùm eſſet penes vxorem dotatam, vel penes eccleſiam. &c. quia mutatione perſonę dotatæ, vel eccleſiaſticæ res vendita mutat naturam & qualitatem. vt ſupra dixi. ¶ Ex quo ſæpenumero tenui, & nunc te

Infertur

neo, et infero (ſalua veritate) q̄ ſi fructus rerum decimaliū, vel alię res eccleſiæ alienentur in laicū, iudex eccleſiaſticus nō ſe intromittit ſuper cognitione earundē rerum, quia mutatione perſonæ. &c. ℣ Hinc dicit gl. in. l. 3. ti. 14. prima partita, q̄ empto res redituum eccleſiarum, clericorum, ſeu regis, nō gaudent priuilegio, aut immunitate eccleſiæ, clericorum, vel regis in reditibus, quos recipiunt.

ſicut

ſicut rex vel eccleſia gaudet in venditione panis, & vini, vel fructuum, quos recipiunt.

Adde Ad quod bene facit. l. licitatio. in. §. mercatores. ff. de publi. qui notanter probat, quod hic dicitur. ☞ Et p illū tex. cōſuluit Dyn⁹ in queſtiōe Quidā emerunt ab eccleſia roma na ſalinas Romandie læ: poſtea illi portaue rūt ſal ad ciuitatē Bononiæ, in qua exigitur vectigal ꝺ his, quę portantur. Iſti empto res recuſabit ſoluere, dicentes, q ipſi emerunt ab eccleſia, & q ipſa non deberet ſoluere, ergo nec ipſi, qui ſuccedunt loco ipſius. quæritur quid iuris. Et reſpondet: q debent ſoluere. refert & ſequitur. do. Petrus de rauena in ſuo alphabeto. folio. 159. in parte quidā emerunt. Et eſt ratio. nā, vt ſupra dixi, res priuilegiata mutatione perſonæ mutat naturā, nomen, ius, & priuilegium. ☞ Pro hoc etiā eſt bonus tex. in. l. vna. C. de priuile. dotis. vt. dicit litera. ſcire debes priuilegium dotis, quo mulieres nituntur in actione de dote, ad hę redes non trāſire. ecce qualiter, ſi ad hæredes nō trā ſit, nec ad extraneos tranſibit. ☞ Aduerte, quia Bal. in. l. vna. de priuile. dotis. 3. col. in ver. quærunt doctores. quaſi in termnis mouet iſtam quæſtionē, et ſuper ea diſtinguit. & vide ibi in additione, vbi cōcludit. Si enim mulier cedit actionē ſuam de dote, ſiue ſit mortua, ſiue ſit viua, non tamē ceſſit priuilegium in ceſſionariū. Quod etiā tenēt Roma. & alij in. l. 1. ff. ſolu. matrimon. per. l. ex pluribus. ff. de adminiſtra. tuto. & per. §. fuerat. inſti. eſt actioni. Vide etiā Bar. in authē. de non eligē. ſecun. nubē. mu. in. §. ante nuptiali. 1. col. in ver. & iſta faciūt ad quæſtionē. colla. 2. vbi etiā ponit ſuper hoc ſingularem quæſtionē, quā per te vide, quia eſt menti tenenda. ☞ Et quod diximus in dote, q mutatione perſonæ mutat naturā, nomen, ius, & priuilegiū: quid dicendū in muliere adultera, an etiā perſona ſua non mutata, dos, ius, amittat nomē, ius, & priuilegiū. Et videtur q ſic. nā ſi perdit ipſam dotē propter adulterium ab ea cōmiſſum: multò fortius amittit priuilegia dotis tantùm. Ita dicit do. doct. de Pala. in repeti. c. per veſtras. de dona. inter virum & vxo. ſuper rubri. col. 371. in ver. bene facit ad hoc. ☞ Idem tenet Spe. in ti. de immuni. eccle. in fine. de quo dixi in. l. 6. in parte, ꝺ qualquier calidad. ver. & quod dixi ſupra. ☞ Sed contra ea, quę ibi dixi, vide Bal. in. c. ſedes apoſtolica. de reſcriptis. & Inno. ibi, qui dicūt, q † priuilegiū dignitatis durat, finita dignitate. Et facit, p eis glo. in. c. accedēs. l. diſtin. quæ ſingulariter ait, q licet clericus ſit degradatus, non tū poteſt percuti: & eū percutiēs, incidit in canonē. allegat. l. vnius. §. ſeruus. ff. de quæſtio. &. c. oſtendi

Qō.

horas naturales [i] & fue baptizado [k] ante q̄ murieſſe y ſi de otra manera [l] naſcido murio dētro del dicho termīo o no fue

Contra.

11

tur. de cōſe. diſtin. 4. Idem voluit glo. in. c. dictum. 81. diſtin, p quibus facit tex. in. l. fi. ver. nō eſſe torquendū in memoriā priſtinę dignitatis. ff. de decurionib⁹. vbi ille, † q fuit cōſiliarius, licet nūc nō ſit, non poteſt torqueri in memoriā priſtinæ dignitatis. Et per illū textum refert ibi Fran. tigri, q per illū textū Marti. de fauo. cuaſit quendā, qui fuerat condēnatus ad mortē: & dū appellauit, oppoſuit corā iudice, q fuerat conſiliarius ſuæ ciuitatis: poteſtas tamē, pter indicia cōtra eum exiſtētia, poſuit eum ad torturam. quo caſu nō poterat torqueri, per illum tex. & ibi in tormentis confeſſus eſt maleficiū, ex quo illa tortura non tenuit. Eodem modo nō tenuit cōfeſsio. quod eſt bene notandū ſecundum Barba. in. c. ſedes. 5. col. de reſcrip. Idem ſentit glo. notāda iūcto textu in. c. conſtituit. 17. q 4. quæ voluit, q infamia remanet apud infamē, extincta cauſa infamiæ. Ideo dicit, q iudæus in caſu, quo non poteſt eſſe teſtis contra chriſtianum, nō poterit etiā eſſe teſtis, ſi efficiatur chriſtianus, & ſic poſt baptiſmū. Quē tex. & glo. allegat pro ſingulari Ludo. ro. ſingulari ſuo. 672 quod incipit. Nunc veniamus ad lucrum panis. Tenet Archi. in. d. c. conſtituit. & Io. de ana. in. c. cum ſit. de iudæ. & ibi Felinus. 2. co. in princi. qui contrariū tenēt. Et iſtis adde glo. ſingularē in. l. qui cum vno. §. ignominia. ff. de re. milita. quæ dicit, q † periurus etiā poſt peractā pœnitentiā non poterit eſſe teſtis, ſicut nec antea poterat. Quā glo. pro notanda allegat ad hoc Bal. in. l. lucius. in fine. ff. de infami. Item inimicus etiam poſt pacē ſeu reconciliationē, non poteſt eſſe teſtis contra illū, cū quo habebat inimicitiā. ita dixit do. Alex. cōſi. ſuo. 99. incipi. in cauſa inquiſitionis. allegat bonū text. in. c. accuſatorem el. 1. 3. q. 5. ☞ Pro ſolutiōe dic, q nō eſt eadē ratio in rebus, quæ in perſona. quia res do talis, vel decimalis, gaudet priuilegio propter perſonam cuius eſt, non propter ſeipſam: ſed perſona nō gaudet priuilegio propter rē, ſed p ipſam, igitur non erit idem ius. ☞ Vel aliter poteſt dici q iſtud eſt priuilegiū perſonale, & ſpeciale, ne offendetur perſona. vt videmus in iudice, qui finito offi cio, gaudet priuilegio tēpore ſyndicatus, quo ante & in officio gaudebat. vt tenet latē Hippolytus conſilio ſuo. 179. vbi dicit, q ſi ille, qui aliàs fuit tabellio, & fuit depoſitus à tabellionatu, ſi facit inſtrumentū tanquàm tabellio, non debet puniri pœna mortis, ſec⁹ in priuato. ☞ Et facit optimè textus in. c. is qui. in fine. ꝺ ſepultu. in. 6. &. l. filij. §. vidua. ff. ad muni, cū cōcor. ibi in glo. allegatis. & melius in. l. 6. titu. delos hijos dalgo. in ordina. vbi dicitur, q dignitas queſita vxori propter maritū, durat etiā

Nota.

Nota.

Nota.

mortuo

mortuo viro. ℣ Et hoc adde ad limitationē iurium, dicentium, q̄ priuilegiū perſonale extinguitur cū perſona. ℣ Et pro dicta ſentētia vide Ludo. Ro. in l. ſi quis in graui. §. de his. ff. ad ſille. dicētes, q̄ qualitas adiūcta verbo, debet intelligi ſecundū tēpus & actum verbi. per. l. in delictis. in. §. ſi detracta. ff. de noxa. & in. l. titius. ff. de teſtamen. mili. & l. habeat. ff. de inſti. facit tex. in c. fi. finalib⁹ verbis. de vaſſallo qui cōtra cōſtitutio. lotha. in vſibus feudo. vbi ſecundū Ludo. Ro. vbi ſupra, dicitur, q̄ vaſſallus eſto vaſſallitio liberatus dominum defendere non tenetur, vt prius, ita nec offendere: & ſi eū offenderit, nō puniretur ea pœna, qua puniretur, ſi dominū offendiſſet, ſed alia iudicis arbitrio. Quod nota, quia facit ad ea, quę dicūtur in. l. 13. titulo delas ventas y cōpras. fo. le. traſumptiuè in. l. 6. eodem titu. in ordina. de quo dixi in. l.

14 70. infra. ℣ Poſtremò ſuper hoc nota, q̄ † non poteſt tranſmitti, quod cedi non poteſt. l. ex pluribus. ff. de adminiſtra. tuto. tenet Bal. in. l. cum antiquioribus. ver. ſic ius. C. de iure deli. ℣ Hinc dicimus,

15 q̄ † ius ætatis non poteſt tranſmitti, quia cedi non poteſt. vt in. §. finitur. inſti. de vſucap. & l. ſi quis domum. §. hinc. ff. loca. & l. peto. §. prædium. de lega. 2. & l. vectigalis. ff. de pigno.

16 i ¶ Naturales. Et nota q̄ † hę. 24. horæ naturales faciunt vnam diē naturalem, quæ continet etiā nocte. l. more romano. ff. de feriis. & l. ita vulneratus. ff. ad legē aqui. & l. cū hęres. §. ſtichus. ff. de adulte. glo. in. l. 2. §. fi. ff. de verbo. ſigni. ¶ Item eſt dies artificialis: & iſta habet. 12. horas, non creſcens, nec decreſcens æſtate vel hyeme. vt. l. 1 ff. māda. glo. &

17 Bar. in. d. l. 2. §. fi. ff. de verbo. ſignifi. ℣ Et nota, q̄ † dies naturalis incipit à media nocte. vt notatur. in. d. l. more romano. Tenet archi. in. c. quod à patrib⁹ 75. di. notatur in. c. cōſuluit. de officio dele. ℣ Quod eſt verū more romano. vt. d. §. fi. ſed ſecundū Athenienſes incipit ab occaſu ſolis. ſecundum babylones incipit ab ortu. ſecundū arabes incipit à meridie. ſecundū computationem eccleſiaſticam incipit à veſpere. cap. de eſu. de conſe. di. 3. & d. c. à patribus. 75. di. ℣ Quod eſt verum quo ad celebrationem officij diuini. c. 2. de feriis. ℣ Item quo ad collationē ordinum. c. quod die. 75. di. archi. in. d. c. quod à patribus. notatur in c. literas. de tempori. ordi. ℣ Dies tamen artificialis incipit in hora. 13. vt. d. l. 1. ff. manda. glo. in. §. hinc nobis. in auth. de hære. & falci. collatione prima. ℣ Et nota, q̄ quo ad citati comparationem dies intelligitur vſq; ad mediam noctem. vt per glo. in. d. l. more romano. Quo ad iudicia, incipit à mane, vſque ad ſero. c. conſuluit. de officio dele. & auth. de iud. §. ſedebunt. cū glo. colla. 6. glo. in. c. 2. de feriis. Item quo ad operas prę ſtandas dies incipit à mane. l. 2. in fine. ff. de

Dies q̄s horas habet.

Dies q̄n incipit.

ſus aſcendientes. ¶ Pero ſi por el auſencia[n] del marido o por el tiempo[o] del caſamiento claramē te ſe prouaſſe que na

annu. lega. Item quo ad eſum carnium incipit poſt cœnam. c. de eſu. de conſe. diſt. 3. ¶ Sed quo ad ſolutiones fiendas incipit à media nocte ſecundum glo. in. c. pronunciandum. de conſe. di. 3. Et conſideratur dies ſecundum conſuetudinem locorum. cap. vtinam. 76. d. glo. in. d. c. 2. de feriis.

k ¶ Fue bautizado. aliàs non ſuccedit, vt ſequitur. & vide in. l. 18. titu. 1. lib. 4. fo. juzgo. rationē quare mōrtuus ſine baptiſmo non ſuccedit. ¶ Item † nō debet in eccleſia ſepeliri, quia anima non baptizati eſt damnata. c. milla. de conſe. diſt. 4. & mortem perpetuam patitur. c. lumina. 30. q. 1. Quod facit optimè ad. l. 10. titulo delas mādas. foro legum. & ad. l. fina. C. de hæreti. & cap. ſi quis epiſcopis. vbi gl. & doct. de hęreti. patet enim ibi, quòd iudæi, ſaraceni, nec hæretici poſſunt chriſtianis ſuccedere, nec filius chriſtiani non baptizatus, eo quòd non dicitur chriſtianus, cùm nō ſit baptizatus. Iuxta illud Ioan. cap. 3. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur. propterea debet eſſe baptizatus, vt poſsit ſuccedere parentibus, per iſtam legem. & dictū cap. nam & ego. ¶ Item debet totus natus viuere. 24. horas. ¶ Et nota, quia ex quo plura requiruntur ad ſubſtantiam ſucceſſionis, defectus alicuius vitiat totum, aliàs facit totum deficere. l. ſi vnus. C. de teſti. & cap. non vt ap

19 poneres, de baptiſ. An † autem baptizatus in parte corporis, dicatur baptizatus. vide Inno. in. c. de bitū. de baptiſ. vbi dicit, quòd ſic. Tamen eſt ſecuri⁹, q̄ aqua fundatur ſuper maiori parte corporis. Quod intellige, quādo eſt totus natus: quia tūc ſufficit, ſi ſuper capite aqua baptiſmi fundatur, vt moris eſt, quia deinde in corpus effunditur. & ita loquitur & intelligitur Innoc. Sed ſi eſt pro parte natus, & pro parte nō, nō dicitur baptizatus, ſi in parte corporis baptizatur. & ita loquitur hoſti. in ſuma. de baptiſ. in. §. quæ ſit forma. ver. hic dicit.

l ¶ De otra manera, ideſt, quàm ſupra dictum eſt, vel quia non naſcitur integer, putà, quia caret vna manu, vel pede. ℣ Idem ſi pluſquam integer, vt quia cum ſex digitis in manu. Sed defectus iſte nō obſtat. l. quod dicitur. ff. de liber. & poſthu. & l. non ſunt liberi. ff. de ſtatu. homi. ℣ Secus ſi non haberet formam humanam, vt quia naſcitur cum duobus capitibus, vel capite vituli. vt notatur in dicta. l. non ſunt liberi. & l. quod certatum. C. de poſthu. hære. inſti. vel ex. ℣ Quod credo verum, quia dicta iura nō corriguntur per iura regni. Si tamen natus eſt homo multum diſformis, bene dicitur homo, poſtquam eſt natus, ſed non antequam naſcatur. l. cū inter veteres. C. de fideic. liber. ℣ Ex

20 quo ſequitur, q̄ † ſi ſtatutū puniret interficientem hominē: ille qui interficeret hominem in vtero, vel

nondum

nondum natum, non incideret pœnam ſtatuti. Cuius verba propriè ſunt intelligenda ſecundum Bal. in.d.l.quod dicitur.et ibi Pau.d ca. ☞ Sed an de iure communi puniatur,& qualiter,vide in.l.ſi quis aliquid.§.ſi abortionis.ff.de pœnis.&.l.mulierem. ff.deſicariis.et.l.diu⁹.

& ibi notatur. ff. de extraor. crimi. notat in.c.ſicut el.2.d homi. m ☞ Abortiuo. qui non ſuccedit, vt ſequitur, nec rumpit teſtamẽtũ.vt l.2.C.de poſthu.hære. inſti. vel exhære.

ſcio en tiempo q̃ no podia viuir naturalmente: mandamos que aun que concur

n ☞ Por el auſencia. Nota ex particula iſta, quòd

21 † per abſentiam mariti probatur, ꝙ partus non ſit naturalis. ☞ Sed quia iſta lex non dicit per quod tẽpus maritus debet eſſe abſens ad probandũ, ꝙ partus non ſit naturalis:tu dic, ꝙ debet probari abſentem fuiſſe per.10.menſes,& amplius.vt.l.filium.& ibi doctores.& Bar.ver.oppono ad hanc legem.ff. de iure perſonarum.& in.l.miles.§.defuncto. ff.de adulte.& in.l.1.§.fi.ff.de libe.agnoſcẽ.canoniſtæ,ſignanter do.Abb.in.c.tranſmiſſæ. qui filij ſint legi. vbi bonus tex.Bal.& alij in.l.ſi vicinis ſcientibus. C.de nuptiis.& bene ad hoc facit.l.gallus.in prin. & quod ibi dicunt doctores.& Bar ff.de libe.et poſthu.ſ.ꝙ nepos natus poſt.10.mẽſes à die mortis filij iudicatus adulterinus,nec ſuccedit auo.Idem dicit Bar.in.l.1.§.fina.ff.de libe.agnoſcẽ.ſed abſens & mortuus æquiparãtur in hoc,vt ſentiũt Bar.& Bal. in.l.ea quæ.in fine.C. de tempori.in integrũ reſtit.

Oppo. mino.igitur.&c. ☞ Sed cõtra hoc facit.Quia poteſt contingere,ꝙ quis naſcatur.in.11.&.12. menſe,licet rarò cõtingat.vt per doctores in.d.l.gallus.in principio.& in authen.de reſti.& ea quæ pa. §. mulier. collatio.4. per Bar. in.l. ſeptimo mẽſe. ff. de ſtatu ho.glo.in.l.ſi.C.de poſt. hære inſti. & Plinius dicit,vt quidam referunt,ꝙ partus naſci poteſt etiam in mẽſe.16.de quo per doctores in.d.l.ſeptimo mẽ-

So. ſe.& Albe.in.l.1.C.ad orphi. ☞ Sed quia iſtud rarò contingit,& quaſi nunquã, ſtamus diſpoſitioni dictæ legis.gallus.cum ſimi.vt natus poſt. 10. menſes à die mortis vel abſentię viri iudicetur adulterin⁹,

Quæſtio. non legitim⁹. ☞ Sed quid ſi poſt duos dies poſt.10. menſes à die mortis vel abſentiæ viri naſcatur, iudicetur adulterinus,vel illegitimus? Tene ꝙ nõ,vt per glo.& ibi doctores & Bar. præcipuè Alex. in. d.l.gallus.in principio. in parte, decem menſibus. quia de modico tempore non eſt curãdũ. Et nota, ꝙ iſta probatio prefertur probationi preſumptiuę de qua in princi.iſtius legis.c.cum dilectis.de cau. poſſe.& proprie.tenet Lanfran.in.c.quoniã cõtra.

Quæſtio. de probatio. in parte,teſtiũ productiones. ☞ Sed

Qualiter hic quęro,qualiter probetur filiatio,per quos poſ-

probetur ſit probari,& coram quo iudice. ☞ Quo ad primũ

filiatio. vide tex.& docto.in.d.l. filium.vbi ponitur practi

22 ca † qualiter probetur filiatio. & dic, ꝙ primò debet probari, ꝙ inter Titiũ & Seiam fuit matrimonium contractum legitimè, & ꝙ iſti erant habiles ad matrimoniũ contrahendũ. Item, ꝙ Titius & Seia vt vir & vxor inſimul habitabant, & ſic adinuicem ſe tractabant: & ꝙ talis eorum filius fuit natus

diran en el dicho hijo las calidades ya dihas q̃ no ſea auido por parto natural.

ex dicta Seia:& ꝙ dictus filius fuit & eſt in quaſi poſſeſsiõe filiationis: & ꝙ dictus Titius,& Seia eũ tractauerũt & tractãt vt filium ſuũ: & ita tenetur & reputatur ab eis & ab aliis eum cognoſcentibus.Et ita modo ſupradicto debent interrogari teſtes producti ad probandũ filiationẽ. Iſta etiã practica ponitur per text.& docto.in.l. nõ ignorat. C. qui accuſa.non.po.& colligitur ex.l. non nudis.& l. non epiſtolis. C.de probatio.& in.l.1. ff.quo bono.& in.d.l.ſi vicinis ſcięntib⁹. C.de nup.per Bar.in l.1.§.per contrariũ.ff.de libe.agnoſcen.Bal.in.c. de cedenti.5.co.qui feudũ dare po.in vſi feu.Inno in. c.michael.vbi glo.de filiis preſby.&.l.1.& ibi Bal. & Bar. C.quo bono.vbi dicũt probari vt ſupra per cõiecturas & preſumptiuè.& idem dicit Bart.in.l. titia.ff.ſolu.matri.& do.Abb.in.c.per tuas.de probatio.docto.in.c. per tuas. qui filij ſint legitimi. & in rubrica de probatio. Poteſt etiam directè probari,vt ꝙ vir & vxor ſoli ſteterũt per annũ carcerati ſimul,& duo ſteterunt ad cuſtodiam, quia illi duo cuſtodes poſſunt probare natũ eſſe filium in carcere:& ꝙ nullus intrauit in carcerem, nec intrare potuiſſet,quin ipſi nõ vidiſſent.ſecundũ Bar.in.d.l.1. C.quo bono.Itẽ directè quo ad matrẽ tãtũ,vt ꝑ obſtetrices,quæ naſcentẽ puerũ ex tali fœmina partu riente recollegerunt.vt per glo.in.l.1. ff. de probatio.notatur in.l.Lucius.ff.de condi.& demonſt. & Lanfran.in.d.c.quoniã cõtra.in dicta parte, teſtiũ productiones. Bal. in.l. neq; natales. C. eodẽ.titu. ☞ Sed quęro, an per confeſsionẽ iudicialem vel extraiudicialẽ patris vel matris probetur filiatio. Tenet ꝙ non,vt.l.etiam.& ibi glo.ff. de probatio. tenet Bar.in.d.l. filium.ff.de iure perſo.Pau de Caſtro conſi.173. Bar. in.l.1.§.ſi quis. ff. ad carbonia. & in. l.ſi poſth. §.ſi quis ita.ff. de libe.& poſth.mc lius quàm alibi in.l. 9.titu.14.tertia partita.vbi etiã dicitur, ꝙ filiatio non poteſt negari per patrẽ, neque per matrem, maximè ſi prius fuit appellatus filius per eos, & tractatus vt filius. idem dicit. l. ſi inſtituta. §.1. ff.de inoffi. teſta. ☞ Et nota, ꝙ filiatio illegitima probatur ſicut legitima. ſ. preſumptiuè,vt puta, ꝙ fuit habitus & reputatus pro filio talis.vel ꝙ fuit natus ex Berta concubina talis.vt per glo. in . d. c. Michael. de filiis preſby.& per Lanfran.vbi ſupra.per Bal.in.d.l.ſi vicinis, ſcientibus. C.de nup.poteſt tamen probari contrarium,vt ſupra dixi.& habetur per glo.in.d.c. Michael.& ibi Inno.& Bal.in.d.l.3. in princi.ff.de libe. & poſth.

Inno.

Inno.in.c.ex pte.de reſti.ſpo. ☞Quod ad ſecundū dic, q̄ filiatio poteſt probari p duos teſtes. Tenet Pau.de Ca.in.l.errore.C.de teſtamē.& poteſt probari per coniūctos.vt per Bal.in.l.2.C. ad carboni. & in.l.3.§.due eſſe.ff. eodē titulo. ☞Et nota,q̄ iſta probatio poteſt fieri per ſummariā cognitionē.Bal. in.d.l.2.C. ad carbo.& in marga. in pte, iudex.ver.65. Bar. in.l. titia.ff. ſolu mat. ☞Quo ad tertiū breuiter eſt dicēdum, q̄ filiatio probatur coram iudice ſeculari,coram quo qō incidit ſe cūdum Bar.& doctores in.d.l.titia. Pau.de Caſtro conſilio.162.& Bar.in.d.l.2.C.ad carbonia.

¶Ley catorze.

MAndamos q̄ el marido y la muger ſuelto[p] el matrimonio aū que caſen ſegūda o tercera vez o mas puedan diſpo ner[q] libremente[r] de los bienes multiplicados durante el primero ſegundo y tercero matrimonio aū que aya auido hijos dlos tales matrimonios.

o ¶Por el tiempo del caſamiento. vt quia partus naſcitur per tres vel quatuor dies vel mēſes poſtcontractum matrimonium, vt per doctores in.l. gallus.in principio.ff.de libe.& poſthu.&.l. ſeptimo menſe.ff.de ſtatu.ho. ¶Sed pro declaratione Q̄. 23 tex.pone,q̄ † mulier fuit alicuius cōcubina: & cū eſſet prēgnans,matrimoniū contrahit cum concubinario ſuo,& peperit intra mēſem part[9] fuit baptizatus.deceſsit mater in matrimonio,& filius poſt matrem(eſt dubium)an partus ſit naturalis,vt poſſit ſuccedere matri,& ei[9] bona tranſmittere. Videtur q̄ nō,quia,vt hic dicitur,per tempus matrimonij poteſt apparere partum nō naturalem:quia natus non eſt in ſeptimo,vel nono,aut decimo mēſe. vt.d.l.ſeptimo mēſe.cum ſimi. ☞Contrariū eſt verum. quia ex quo iſte fuit cōceptus tempore cōcubinatus.i.eo tempore,quo parentes poterāt contrahere matrimoniū,& ſic tēpore habili,et hoc poteſt probari per cōfeſsionem parētum,vel aliàs,partus dicitur naturalis,nō abortiuus.tex.eſt in.l.11.ſupra. ☞Et reſponde ad legem iſtam, q̄ loquitur in his, qui tempore matrimonij ſe carnaliter cognouerūt, non ante,vt apparet ex eius mente. facit lex miles. §.defunctus.ff. de adulte. & quod dicit Baldus.in. l.ſi matre.C.de ſuis & le.hære.vbi dicunt,q̄ ſi mulier nupta,mortuo primo viro,parit in domo ſecūdi viri infra menſes:q̄ taliter natus,præſumitur filius ſecundi viri,in cuius domo natus eſt,& ei ſuccedit. ☞Et idem dicit, ſi primò fuit concubina, & mortuo cōcubinario ſtatim nupſit,& infra nouem menſes peperit in domo viri,natus preſumitur legitimus,& ei ſuccedit.de quo eſt tex.ſingularis.in. Nota. d.l. miles.§. defuncto. ☞Sed quia iſta lex aſsignat duos caſus,q̄bus poteſt conſtare filium nō nālem. ☞Adde tertium,quem ponit Bal.in rubrica.ff.col. verſi.exemplum de primo.C.de probatio. vbi di- 24 cit, q̄ † ſi mulier ante contractum matrimonium habet lac in mammillis,preſumitur cognita,& prēgnans. & iſtud argumentum eſt concludens à ne- 25 ceſſitate naturę.vt ibi per eum. ☞An autē † partus ſit naturalis,vel abortiuus,an legitimus,& quomodo poſsit cognoſci:dic,q̄ inſpecto tēpore cōtractus matrimonij, & ſtatus & forma partus, poteſt cognoſci,& hoc iudicio medicorū. Quia ſi natus poſt duos menſes à tēpore cōtractus matrimonij eſt totus formatus homo,habens omnia mēbra integra,ſicut,ſi eēt cōceptus à nouē menſib[9],bene apparet partū alterius,quā mariti. vt ait Nicolaus Florē.ſermone de mēbrorū generatione.tractatu tertio.c.nono. q̄ allegat Ariſt.lib.de animalibus.

Summarium.

1 *Maritus an durante matrimonio poſsit alienare lucra habita in ipſo matrimonio*
2 *Mulier an teneatur reſeruare filijs prioris matrimonij lucr habita á primo viro.*
3 *Mulier an tranſmittat lucra habita,conſtante matrimonio, ad ſuos.*
4 *Bona damnatorum,quæ per autē. Bona damnatorum non habita,an tranſmittantur*
5 *Tranſmitti an poteſt ad matrem ius competens ſuo filio præterito deœedenti in infantili ætate.*
6 *Verbum,liberè,quid denotet. Et qualiter intelligatur priuilegium alicui conceſſum liberè teſtandi.*
7 *Maritus quando poteſt alienare lucra habita conſtante matrimonio.*
8 *Maritus tranſiens ad ſecūdas nuptias,an perdat legatum ſibi factum ab vxore.*
9 *Vſus fructus in quo conſiſtit.*
10 *Vſus fructus nauis,columbariæ, piſcinæ, venationis,et habitationis.in quo conſiſtit.*

MAndamos. Vir & vxor licet tranſeant ad ſecundum & tertium matrimonium ſicut poſſunt diſponere de propriis bonis, ita ſoluto matrimonio poterunt diſponere de rebus multiplicatis in primo, ſecundo,& tertio matrimonio: etiam ſi filios ſuſceperint ex talibus matrimoniis, nō reſeruata proprietate, nec vſufructu filiis inde ſuſceptis.hoc dicit. Non diuiditur iſta lex,quia ſatis in ſe eſt diuiſa. & eſt notāda in ſua materia. ¶Et ratio dubitandi fuit duplex.primò de.l.1.ti.delas ganancias.fo.legū.l.1.&.4.§.otroſi. eodē titulo.in ordina. 1 vbi dicitur,q̄ † marit[9] durāte matrimonio,poteſt alienare lucra habita in ipſo matrimonio. Erat dubiū,an eo ſoluto,poſsit dicta lucra alienare. Et iſta lex tenet q̄ ſic,quis ſint habita in ſecundo & tertio matrimonio. ¶Secūdò potuit eſſet maxima q̄ſtio 2 orta noſtris tēporibus inter iuris peritos.nunqd † iſta lucra ſint reſeruāda filiis illius matrimonij,in quo

Rō dubitandi.

Secunda ratio dubitandi.

quo fuerunt habita Et multi tenebant ꝙ ſic, per legem fœminę. in principio iuncta lege. generaliter. C. de ſecun. nup. vbi dicitur, ꝙ mulier tranſiens ad ſecũdas nuptias quicquid ex facultatibus primi viri lucratiuo titulo cõſecuta eſt, tenetur moriẽs reſeruare liberis primi matrimonij, alienatione in extraneam ꝑſonam penitus interdicta: & idem in viro trãſeunte ad ſecunda vota, adminiſtratione tamen ei permiſſa dum viuit. Sic dicebant in caſu noſtro, ꝙ licet matrimonio conſtãte maritus poſſit alienare lucra habita in ipſo matrimonio: tamen ꝙ eo ſoluto morte vnius alter nõ poſſet alienare prędicta lucra, ſed ꝙ deberẽt reſeruari pro filiis dicti matrimonij per dicta iura: maximè ſi trãſiret ad vlterius matrimonium. per legem. cum in aliis. C. de ſecun. nup. ¶ Sed ꝙa dicta iura loquũtur in his, quæ mulier cõſecuta eſt titulo lucratiuo ex facultatibus viri, & vir ex facultatibus vxoris, nõ in aliunde queſitis extra viri facultates: ideo iſta lex notanter dicit, ꝙ vir & vxor, ſoluto matrimoninio, poſſunt diſponere ad libitum de prædictis lucris, nulla proprietate reſeruata filiis illi⁹ matrimonij. ☞ Et ratio diuerſitatis poteſt eſſe. quia ea quæ vir lucratur ex forma legis, vel ſtatuti, vel conſuetudinis, etiã ſtantibus liberis licet tranſeat ad ſecundas vel vlteriores nuptias, non pdit ea: quia non conſequitur hoc ab vxore, nec vxor à marito, ſed prouidentia legis. quod probatur ex. l. fi. & ibi Bal. in. fi. C. de bonis mater. licet cõtrarium teneat idem Bal. in authẽ. ex teſtamento. fi. col. ver. ſed ſtatim iuxta prędicta. C. de ſecun. nup. & quanuis ipſe Bal. in. l. fi. de bonis mater. loquitur tantùm in viro, habet etiam locum in vxore. vt hic. & in authẽ. neq; virũ quod ex dotali. collati. 8. & quod Bal. tenuit in. d. authẽ. ex teſtamento. Tenet etiam ibi glo. & Bar. Idem Bal. in authẽ. vxore. C. de ſecun. nup. ☞ Prima tamen opinio Bal. eſt verior, quæ approbatur per iſtam legẽ. Et idem videri meo voluit ſentire idẽ Bal. in. l. hac edictali. §. his illuc. 1. col. ver. deuolutas. C. đ ſecũ. nup. vbi exponẽdo tex. dicit deuolutas. ſ. lucratiuo titulo. nõ enim habet locũ in rebus ẽptis in actu ẽptionis (ſentit vero) ꝙ licet mulier ſecũdò vel tertiò cõtrahens debeat reſeruare filiis prioris matrimonij proprietatem, quam lucratur à primo viro, eſt verum in lucris habitis ab ipſo viro ex facultatibus ſuis: ſecus in rebus emptis matrimonio conſtãte. i. in aliũde q̃ſitis, q̃ ab ipſo viro. nã ſentit, ꝙ iſta poſſunt alienari ꝑ vxorẽ. quod eſt notãdũ. Et cũ iſta. l. cõcordat. l. 17. poſt mediũ vſq; in finẽ. ti. 1. li. 4. foro juzgo, à qua vt credo iſta lex habuit ortũ. circa qđ vid latè Frã. Car. cõ. ſuo. 172. vbi notãter loqtur. ꝑ. ¶ Suelto el matrimonio. hoc dicit propter vxorem, quæ conſtante matrimonio, non poteſt alienare lucra in eo habita ſine licentia viri: quia nec poteſt alia bona ſua alienare. vt. l. 65. infra. ☞ Maritus verò conſtante matrimonio, & eo ſoluto, poteſt dicta lucra alienare, dum tamen non fiat in fraudem vxoris. l. 4. tit. delas ganancias. in ordina.

Rõ decidendi.

Concor.

nios o de alguno dellos durante los quales matrimonios los dichos biẽes ſe multiplicarõ como dlos otros ſus bienes propios q̃ no ouieſſen ſeydo đ ganãcia ſin

¶ Puedan diſponer. ſi tamen nõ diſponit, talia lucra remanẽt, ꝙ liberis vtriuſq; matrimonij, æqs portionibus, quanuis fint habita ī primo matrimonio tantùm, vel in ſecundo tantùm. ☞ Et eſt ratio, quia viro defuncto, lucrorũ medietas remanet vt quid proprium vxoris, per. d. l. 1. tit. delas ganancias. fo. legum. & l. 11. eo. tit. in ordinamẽ. ſentit Bal. & bene in. l. maritus. circa finem. C. vũ vir & vx. ☞ In aliis verò lucris erit contrarium: quia ſi vxor habet bona diuerſorum maritorum, & filios ex diuerſis viris: filij vnius matrimonij, veniẽt ad bona ex illo matrimonio q̃ſita. vt. l. 12. ti. delas herencias. fo. le. & l. cum aliis & l. generaliter. & auth. vxore. C. de ſecũ. nup. ☞ Et ex hoc infert do. doctor de Segura in repetitione. §. ſed & ſi fundum. l. vnũ ex familia. de lega. 2. 16. fol. 2. col. ver. ex quo ego infero. 3 ꝙ † etiã ſi vxor nõdum acceptauit lucra ſibi obuenięntia cõſtãte matrimonio, & mortua eſt, ꝙ nihilominus tranſeunt illa ad hęredes: quia talia bona deferũtur vxori ex diſpoſitione legis regis, vt legitimã filio, ꝙ quo allegat, quod dicit Bar. in repetitiõe legis arrogator. 3. col. & quĩta oppo. ff. de adoptio. vbi dicit, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ moriente vxore in matrimonio maritus lucretur dotem vel augmentum dotis: ꝙ ſi mortua vxore poſtea moriatur maritus, qui in vita nõ acceptauit iſtud lucrũ, nihilominus tranſmittit illud ad hæredes ex diſpoſitione legis, & tit. ſingulari. ☞ Iſtud etiã voluit Bal. & Iaſon in. d. l. ſi arrogator. Sali. Pau. de Ca. & Alexan. in. l. cũ antiquioribus. C. de iure delibe. reprobata glo. & ibi, quæ contrariũ tenet. facit tex. in authẽ. hæc res. C. de ſecun. nup. inducẽdo eam vt facit Bal. in. l. generaliter. §. in his. eodem titu. ☞ Ad hoc etiam facit quod tenet Sali. in authẽ. bona damnatorũ. vltima col. C. de bonis damna. vbi refert de facto cõſuluiſſe, ꝙ † bona damnatorum, quæ per illam authen. 4 conſeruantur, aſcendẽtibus & deſcendẽtibus tranſmittuntur, hæreditate non adita. & allegat plura iura, præcipuè tex. in. l. edicto. §. ad hæredes. cum ſequẽti. ff. de iure fiſci. ☞ Et facit quod voluit Alex. in. l. ſi vir. ff. ad legẽ fal. vbi tenet. ꝙ lucrũ, quod deſcendit ex legis diſpoſitione, dicitur effici patrimonium illius, cui defertur, & non hæreditas vxoris vel viri. ☞ Ex quo infert do. doctor de Segura. vbi ſupra ad legem nobilis regis Luſitaniæ maritimæ, quod nomine puulgato ſolemus dicere, quã cauetur, ꝙ cùm vxor cõtrahit matrimoniũ cum marito, quòd ab illo die incontinenti maritus lucratur me

Regula.

dietatem

dietatē bonorum mariti: q̄ tale lucrum tranſmittit ſuperſtiti, etiā ſi illud non acceptauerit. Quod eſt notandū pro intellectu legis primæ. ti. delas ganancias. foro legum, &. l. 1. eodem. titu. lib. ordina. & vide ad ſupradicta bonum tex. in. l. 6. ti. delas lauo. y parti. foro legum. Et de lege regni Luſitanię vide text. iure noſtro. in. l. 9. titu. delas herencias. foro. le. eſt etiam forus regni Aragonum vſitatus.

ſer obligados a reſeruar alos tales hijos

Adde. Quod plene & notāter de trāſmiſſione dicit Oldra. conſi. 171. num. 15. ver. quintò quæritur. vbi dicit † an ius di
5 cendi nullum competens ſuo præterito, tranſmittatur ad matrem præteriti, eo decedēte in infantili ætate, antequam ipſe, vel alius pro eo diceret teſtamentum nullum.

6 r ¶ Libremente, ideſt ſine iuris impedimento † quia de natura iſtius verbi, liberè, eſt amouere omne impedimentū iuris. vt per docto. in. c. ſignificaſti, de homicidio. libro ſexto. & aut. de nup. §. *Opp.* ſancimus. collatione quarta. ☞ Sed videtur quod non liberè. quia ſequeretur, quod maritus & vxor in præiudicium filiorum poſſent lucra ſuperius dicta relinquere quibuſcūque extraneis, etiam ſi excederent quintam partem bonorum, quod eſſet cōtra legem. 9. titulo delas mandas foro le. &. l. 19. & 10. ſupra. cum ſimi. ☞ Aduerte, quia videtur prima fronte, quòd vir & vxor in hoc poſſunt filios grauare. nam vt inquit Barto. in. l. ſic. in principio. de lega primo. & in. l. creditor. §. lucius. ff. manda. intelligitur vt poſsit facere de æquo iniquū, dum tamen dolus abſit. vt ibi. & in. l. alio. ff. de alimen. & ciba. le. & in. l. fideicommiſſa. §. ſi ſic. de lega. tertio. ☞ Item libremente dicitur, qui nullo loco, vel modo conſtrictus eſt. vt per Bald. in tracta. ſchiſma. 8. colum. vbi plenè. ☞ Item verbum, liberè, deſcendit à verbo libet, quod importat liberam voluntatem. l. fideicōmiſſaria libertas. ff. de fideico. liber. ibi dū dicit, libuerit. & ſic habendo liberam poteſtatem poſſunt liberos præterire vel exhæredare. ſicut miles, cui eſt commiſſum liberum arbitrium teſtādi. l. 1. ff. de teſta. mili. & iſta fuit opinio. in. d. l. alio. 3. col. ver. procedo vlterius. ff. de alimē. *So.* & ciba. lega. ☞ Sed tu tene, quòd iſtud verbum, liberè, ſignificat & importat liberam poteſtatē, dum tamen teſtetur ſecundum ius. non dico ſecundum ſolennitatem iuris: quia iſtā non debet ſeruare is, cui datur facultas liberè teſtandi. vt per Bart. in. l. 1. in repetitione. 1. q. C. de ſacroſan. eccle. ſed ſecundum formam iuris, taliter, q̄ non poſsit filios exhęredare vel præterire. vt per Bal. in. c. ad hæc. in fine de pace iuramēto firmā. tenet Bar. in. d. l. 1. 5. q. principali. C. de ſacroſan. eccle. Bald. in. l. ſi quando. in principio. 3. opp. & melius. 1. oppo. C. de inoffi. teſta. dixi in. l. 5. glo. 1. ſupra.

s ¶ Propiedad ni vſufructo. Hic cadit notabile *Qō.*
7 dubium. Vxor † in teſtamēto reliquit ſuperlucrata conſtante matrimonio marito ſuo: qui tranſiuit ad ſecūdas nuptias: nūquid teneatur maritus ea reſeruare filiis prioris matrimonij. Tene q̄ ſic. per. l. fœminę. C. de ſecun. nup. & l. generaliter. eodē titu. & per ea quę dixi in parte, pueda diſponer, ſupra iuncta. l. infra proxima.

¶ppiedadˢ ni vſufructo delos tales bienes.

Adde. Et Oldra. conſi. 33. num. 3. verſi. ad ſecundum verò membrum. dicit etiam
8 q̄ † maritus tranſiens ad ſecundas nuptias perdit legatum vxoris præmortuę. allegat authen. de nup. §. ſi verò expectet. colla. 4. & dicit. ne moueat quenquā, q̄. l. generaliter. & l. penultima. C. de ſecun. nup. loquantur ſolummodo in muliere binuba, quia regulariter idem in binubo. Quod etiam notat Azo. in ſumma. eodem titulo. de ſecund. nup. in. §. item quæcunque. ☞ Oppono con- *Oppo.* tra hoc de lege. 3. infra ☞ So. ibi loquitur in do- *So.* natione remuneratoria, quam mulier lucratur propter oſculum &c. hic verò loquitur in donatione voluntaria, vel in legato ſponte facto. de quo dixi in. l. infra proxima. ☞ Sed quia dicitur in. l. iſta de proprietate & vſufructu. quæro quid eſt proprietas, & quid vſufructus. item in quibus conſiſtit vſusfructus. ☞ Quod ad primum dic, quòd proprietas nuda ſine vſufructu dicitur directum dominium. vt tenet Baldus in. l. fina. C. ſi à non compe. iudi. penulti. colum. verſic. & nota quòd nomine. & ibi Pet. de Su. & cæteri ſcribentes. ☞ Proprietas verò & vſuſfructus ſimul, dicuntur plenū dominium. & vſuſfructus per ſe, dicitur pars dominij. l. 4. & ibi Barto. ff. de vſufructu. & in. l. 4. in principio. 2. colu. verſiculo. vſuſfructus. ff. de ſerui. & aqua. & in. l. meuius. §. fundo. prima co. verſi. venio ad ſecundam partem. de lega. ſecūdo. & in. l. qui vſumfructum. poſt glo. & docto. 1. col. in fine. verſicu. vlti. pro declaratione iſtius glo. ff. de verbo. ſigni. ☞ Quo ad ſecūdum eſt dicendum,
9 q̄ † vſuſfructus conſiſtit in iure vtēdi & fruēdi rebus alienis, ſalua rerū ſubſtātia. vt. l. 1. ff. de vſufruc. & inſti. de vſufru. in princi. ☞ Item eſt ius in corpore, quod perit cū corpore. l. 2. ff. de vſufru. ☞ Et nota, q̄ appellatione vſuſfructus venit omnis commoditas rei. le. vſuſfruc. ☞ Intellige, quòd venit omnis commoditas rei vel ſubſtantię, deducto ære alieno, vt puta, ſi vxor ex diſpoſitione legis vel ſtatuti, vel quòd maritus ei legauit vſumfructū bonorum ſuorum, quia non habebit cōmoditatem æris alieni. facit. l. vſufruc. lega. & l. cum emācipati. §. 1. ff. de colla. bono. ☞ Commoditas verò vel vſufructus nauis cōſiſtit in nauigando, licet inſit periculum. l. arboribus. §. nauis. ff. de vſufru. ☞ Vſuſfructꝰ
10 † columbarię, eſt occidere columbas: dum tamē in eodem numero reſtituatur domino, finito vſufructu.

ctu. l. vſufructuarium venari. & ibi. ff. de vſufru. ¶ Item vſufructus piſcinę vel venarij eſt capere piſces, vel feras incluſas: dum tamē in eodē numero reſtituatur domino, finito vſufructu. vt. dicta lege vſufructuarium. ¶ Itē em vſufructus habitationis conſiſtit in iure habitandi. ſecundū Bald. in l. cum antiquitas. 1. nota. C. de vſufru.

¶ Ley quinze.

EN todos los caſos que las mugeres [t] caſando ſegūda vez [v] ſon obligadas a reſeruar a los hijos [x] del primero matrimonio la ꝓpiedad

Summarium.

1 *Vxor per tranſitum ad ſecundas nuptias, an perdat ea, quæ habuit à primo viro.*
2 *Mulier an poteſt alienare ſoluto matrimonio lucra habita à conſanguineis viri.*
3 *Pater contrahens ſecundas nuptias, an predat ſucceſſionem ab inteſtato in bonis filiorum ex primo matrimonio.*
4 *Argumentum de hæreditate ad tutelam an procedat.*
5 *Pœnæ binuborum, an & quando habeant locum.*
6 *Maritus nō miniſtrans vxori neceſſaria an perdat legatum.*

EN todos los caſos. Eiſdem caſibus, quibus mulier trāſiens ad ſecūdas nuptias tenetur reſeruare filiis prioris matrimouij proprietatē eius, quod habuit à primo viro vel ex ſucceſsione filiorū: maritus tranſiens ad ſecūda vota tenetur reſeruare filiis prioris matrimonij, taliter, ꝙ ſtatutum iſto caſu in vxore habet locū in viro. hoc dicit. ¶ Iſta lex videri meo habuit ortum à l. fœminę. & à. l. cū aliis. & l. generaliter. C. de ſecun. nup. & à l. 3. in parte, pero el fuero. titu. 12. quarta parti. & cred o per iſtā legē prędicta iura approbari. ¶ Taliter, ꝙ ſicut mulier tranſiens ad ſecunda vota lucra habita à primo viro tenetur reſeruare filiis prioris matrimonij: ita vir tranſiens ad ſecundas nuptias tenetur reſeruare filiis eiuſdē matrimonij lucra dotis. ¶ Itē ſiquis ex filiis prioris matrimonij decedit, id qđ mater vel pater per ſucceſsionem eius conſequitur, fratribus remanētibus ſimiliter & ſeruare tenetur, alienatione proprietatis penitus interdicta. Quodſi verum eſſet, iſta eſſet maxima limitatio ad l. 6. ſupra cum ſimilibus, vt tunc parētes ſuccedant filiis ſuis pleno iure, ideſt in proprietate, & vſufructu, & in bonis; quę inuicem ſe relinquunt titulo lucratiuo vel in teſtamēto, quādo is, qui ſupereſt, remanet in viduitate. ſi tamen contrahit ſecundas nuptias, amittat proprietatem reſeruato ſibi vſufructu in vita, alienatione proprietatis penitus interdicta. vt dictis iuribus. ſignanter in. l. fœminę. §. illud etiam. & hoc tene per dicta iura, niſi expreſſe diſponat contrarium. ¶ Poteſt etiā iſta lex habere locū in caſu legis. 6. titu. delas herēcias. fo. legū. ꝙ ſicut mulier morte viri lucratur lectū quotidianū; & illud amittit tranſiens ad ſecundas nuptias, ita maritum vt ibi. ¶ Idem ſi maritus legat vxori quandiu cum filiis morabitur: quia reſtituit filiis rem taliter legatā, ea tranſeunte ad ſecundas nuptias. vt per Bal. in l. 1. C. vbi pupi. educa. de. Idem erit econtra, ſi vxor legat marito per iſtam legem.

Concor.

Nota.

1 Adde. Per † tranſitum tamen ad ſecūda vota vbi nō ſunt filij primi matrimonij vxor non perdit ea, quæ habuit à marito. per. d. l. fœminę. in fine. C. de ſecundis nup. & auth. de nuptiis. §. ſi verò expectet. collatione. 4. Alex. in. 2. volu. conſi. 3. in princi. quæ iura loquuntur in lucris nuptialibus. tenet do. Matthęus de Affli. deciſio Neapo. 61. nu. 6.

t ¶ Las mugeres. Quęro an iſta lex habeat locum *Qō.* in auia ſuccedēti nepoti, vt teneatur reſeruare proprietatē nepotibus eiuſdē matrimonij. Et videtur ꝙ ſic: quia appellatione matris, continetur auia ex interpretatione. l. iuxta interpretatio. ff. de verbo. ſignifi. ¶ Contrariū videtur: quia lex non habet locum niſi in caſibus in ea comprehēſis. vt per Bal. in auth. cui relictū. 4. col. C. de indic. vidui. to. ſed iſta lex loquitur de matre, nō de auia, igitur ad auiā nō extēditur. ¶ Itē. mater trāſeūdo ad ſecūdas nuptias quodāmodo videtur facere iniuriā viro defuncto, & filiis ſuis. vt. l. fœminę. & l. generaliter. C. de ſecū. nup. & ne mirū ſi priuetur. quod nō eſt in auia, igitur &c. ¶ Sed primū tene per auth. ſi tamē. C. de ſecun. nup. & in corpore vnde ſumitur, in auth. vt fra. filij. § quia verò. collatio. 9. ¶ Et reſpōde ad cō- *Co.* traria, ꝙ lex nō ſe extēdit, niſi ad caſus in ea cōprehēſos: quia procedit, niſi contrariū reperiatur per aliā legē vt per Bar. in l. nō dubiū. C. de legi. quia etiam extēditur quādo eſt eadem ratio. vt per Bal. in l. fi. 7. quęſtione. C. de hęredi. inſti.

v ¶ Segunda vez. Idem ſi tertiò vel quartò contrahat, vt ſequitur. & in. l. cum in aliis. C. de ſecund. nup. Si tamen abſtineat mater à ſecundis nuptiis, habebit etiam proprietatem, & idem in patre, vt auth. ſi tamen. C. de ſecund. nup. idem in patre & aliis aſcendentibus vt ibi. ¶ Et nota, ꝙ qui ſecūdò vel tertiò contrahit, ſignum eſt incontinentiæ, vt per Bald. in auth. cui relictum. 1. co. C. de indic. vidui. to.

x ¶ A los hijos. ſecus ſi non haberet filios, cùm ceſſet ratio prohibitionis, ſcilicet amor filiorum. vt per glo. in. d. l. fœminę. in parte filiis. C. de ſecundis nup.

y ¶ Heredare delos hijos. vt in authen. ex teſtamento. C. de ſecund. nup. & in corpore vnde ſumitur. in authen. de nupti. §. hinc nobis. colla. 4. & in authen. de non eligen. ſecun. nuben. §. cum

igitur

igitur.colla.1.

z La propriedad dello. Retinet tamen vſumfructum.l.fœminę.&.l.generaliter. C. de ſecun.nup. & authen.de nuptiis.§.ſi verò expectet.&.§. ſi verò ſolum &.§. hinc nobis.& ibi Ange.latè.colla.4.

Quod eſt verũ, niſi à teſtatore ſit dictum, ꝙ etiam perdat vſumfructum, ſi ſecũdò nubat. nec ſufficit dicere ſi honeſtè,caſtè,& pudicè vixerit qa nubẽdo,dicitur honeſtè, caſtè,& pudicè,viuere.vt per Barto. in authen.hoc locũ.in principio.in lectura. C.de ſecun.nup.& in.l.mulier quæ.§. cũ proponeretur.ff.ad trebellia.vide ibi Pau.de ca.& Alex. de imo.tertia col.ver.item nota.& Ange. in authẽ. de non eligen.ſecun.nubẽ. §. cũ igitur.colla.1.Ioã. and.in ſpecu.de nuptiis.in rubrica.

delo que ouiere del primer marido o heredare y delos hijos dl primer matrimonio enlos miſmoscaſos el varon q̃ caſare ſegũda o tercera vez ſea obligado a reſeruar la ꝓpiedad dllo z

Nota. ¶ Verum tamen not,ꝙ † licet vir & vxor per tranſitum ad ſecunda vota perdant proprietatem eorum,quæ data ſunt ab vno alterutrũ:eſt ſecus in his,quę data ſunt à conſanguineis defuncti.tenet Ludo.pon.conſilio ſuo.353.aliàs.463. ¶ Sed videtur, ꝙ dicta donaria & lucra debeant cõſeruari filiis primi matrimonij, ex quo data ſunt contemplatione defuncti,videntur profecta de bonis ipſius.l.ſed ſi plures.§. in arrogato.ff.de vulga.& pupi.l.additio.ff.de acqui.hęre.l.cum oportet.vbi glo.C.de bonis que libe.

Oppo. ¶ Sed primum verius.vt tenet Ludo. ro. conſilio ſuo. 493. per pulchras rationes. Nam primò dicit illa lex, quæ eſt conſtitutiõ puniens tranſeuntem ad ſecunda vota,dicitur eſſe pœnalis.§.ſi verò in authe.de nup.colla.4.ſed pœna debet habere locum in actu vero non in ficto.l.3.§.hæc verba.ff.de nego.ge.l.1.§.hoc interdictum. ff. de fonte.vbi dicit Bar.ꝙ ſi ſtatuto cauetur,ꝙ mulier nõ poſsit portare margaritas,intelligitur de veris margaritis,nõ de fictis. Ideo mulier portãs fictas margaritas,non punitur.Secundò dicit Roma. vbi ſupra,ꝙ lex pœnalis vel odioſa,quæ punit mulierẽ,vel virũ tranſeuntem ad ſecundas nuptias, non debet extẽdi vltra quam loquatur:& ideo cùm ſolũ lex iſta loquatur de bonis mariti,vel vxoris, non extenditur ad alia donata eorum cõtẽplatione. ¶ Et ꝙ iſte actus ſit fictus,apparet per tex.in.d.l.aditio. ff. de acqui. hære.vbi ita intelligitur. itaq; non verè,ſed per fictionem dicuntur bona mariti.ſimiliter glo.in.d.l. cum oportet.loquitur per verbum,videtur eſſe,ergo per fictionem. ¶ Tertiò etiam dicit ponderaſſe textũ à nemine animaduerſum in.§.ſi verò expectet.ver.& quod terminis. in.d.auth.de nup.inducendo iſto modo. quia dicitur ibi ante ver. decernimus.qualiter ſi donata & lucra facta à marito debent conſeruari filiis primi matrimonij, ꝙ etiam debet conſeruari donatio ante nuptias, ſiue fuerit propria, ſiue eius contemplatione fuerit tradita. ecce ergo quòd ponit ſpecialitatem in donatione ante nuptias,nõ autem in aliis donationibus, de quibus ſupra. ¶ Dicitur etiam ſi contemplatione mariti.ergo ius qđ eſt ſingulare in contrarium eſt ius commune.l.1.in fine.ff.ad munici.l. iusſingulare.&.l.quod vero. ff. de legi. & ita reſidet Ludo.ro.dicto conſilio. Idem tenet & refert Fran. cremen. conſilio ſuo.82. ¶ Et qũod dicit Bar. vbi ſupra de ſtatuto ꝓhibente portare margaritas,intelligatur de veris margaritis, an hoc ſit verum, vide plene in addi.in lectura Dyni in regula fina.de regu.iu.lib.6.

alos hijos del primero marido. de manera, q̃ lo eſtablecido cerca đſte caſo enlas mugeres q̃ caſarẽ ſegũda vez, aya lugar enlos varones & que paſſaren a ſegũdo o tercero matrimõio.

Nota.

& ¶ Enlos varones. Ex quo eſt notãdũ,ꝙ vbi lex aliquid ſtatuit reſpectu vni9 perſonæ, nõ põderata qualitate ꝓſonæ,ſed qualitate actus: tale ſtatutũ vel lex porrigitur ad omnẽ ꝓſonã, quę eſt de ſubſtãtia actus.& ita lex,quę loquitur in vxore,habet locũ in viro:nõ ex cõceptione perſonarũ:quia fœmininũ genus non concipit maſculinũ:ſed natura actus,de quo agitur:in quo iuſta ratione debet eſſe par cõditio maſculi & fœminæ. Ideo in caſibus,in quib9 tenetur ſeruare proprietatẽ filiis prioris matrimonij:eiſdẽ caſib9 marit9 tenetur ſeruare ꝓprietatẽ filiis prioris vxoris. ad quod facit quod notanter dicũt Bar.& Bal.& Alex.in.l.fi.& tex. ꝓbat.C. de indic.vidui.to. Et econtra beneficium vni datum, & alij datur.vt notatur in authẽ.vt liceat ma. & auiæ.in.§.ad hoc.& ibi Bar.verſi.tertio nota.vbi eſt gloſſa. colla.8.quæ ratio potuit mouere legiſlatorem.& eſt notandum.

3 Adde. An † pater cõtrahẽs ſecũdas nuptias perdat ſucceſsionẽ ab inteſtato in bonis filij prioris matrimonij. Videtur ꝙ ſic:quia afficitur eiſdẽ pœnis,quibus mater:cùm pœnę binuborũ,vt dixi ſupra,ſint cõmunes ſecundum Bald.in.l.humanitatis.6.col. poſt medium in verſi.quæro ergo an mater.C.de impu.& aliis.vbi dicit,ꝙ mater quæ tranſiuit ad ſecunda vota,nõ poteſt ſubſtituere filio ſuo furioſo exemplariter:quia ſecundæ nuptiæ reddunt eam ſuſpectam in tutela, & in educatione.vt.l. lex quæ tutores. C.de adminiſ.tuto.&.l.1.C.vbi pupi.edu. deb. &.l.19.titu.16. ſexta partita.

4 Ergo & in ſubſtitutione.quia † licitum eſt arguere de hæreditate ad tutelam.l. quidã. C.de neceſſa.hæred.inſti.vel ex hære. & hoc tenet

ibi Bart. ¶ Sed Bald. vbi ſupra, non credit verum: quia talis pœna nõ inuenitur impoſita ſecundo nubenti: & ſi denegaretur matri, & patri itaq; denegaretur, qui ſuper induxiſſet nouercam, quia pœnæ binuborum ſunt communes. vt ibi Bal. ¶ Sed melius glo. Bar. & doctores in dicta. l. fœminæ & Oldrald. conſilio. 33. nume. 3. do. Mattheus de afflictis. deciſio. Neapoli. 77. nu. 3. in verſi. & ſi pater. vſq; in finem. & ibi remiſsiuè in additione, vbi vide. ¶ Vnum tamẽ bene nota,

¶Ley deziſeys.

SI el marido[a] mãda re algũa coſa[b] a ſu

5 q; † pœnæ binuborum non habent locum, quando vxor contrahit matrimonium de conſenſu viri, vel eius hæredum. & idem in viro. tenet Ange. in. l. mater. C. ad tertulia. glo. ſingularis in authẽ. de nõ eligen. ſecun. nubentes. in parte, copulatur, colla. 1. Bald. in. l. filium quem. C. famil. hercis. & in. l. 1. C. de his quæ pœnæ no. & in. l. 2. C. de ſecun. nup.

6 ¶ Hinc eſt q; † ſicut maritus nõ adminiſtrans vxori neceſſaria perdit legatũ, ita & mulier, per rationem iſtius legis. Et in marito hoc tenet do. doctor de Pala. in repeti. c. per veſtras. de dona. inter virum & vxorem. ſuper rubrica. col. 418. in verſi. amplia prædicta. & in verſi. idem erit. quod facit ad lege. 61. infra, vbi dixi.

Summarium.

1 *Maritus legando vxori, an videatur legare pro dote, & quid in patre.*
2 *Pater legando filiæ, an videatur legare pro dote.*
3 *Legatum marito factum ab vxore, an computetur in partem, quam ipſe erat habiturus in bonis vxoris, ratione diſpoſitionis ſtatuti.*
4 *Terminus conceſſus ex indulgentia, an includitur in termino dato à iure.*
5 *Legato cibo, an videatur legatus etiam potus.*
6 *Legatum ad alimenta quid videtur eſſe legatum.*
7 *Legato vino cum vaſis, quæ vaſa comprehendantur.*
8 *Legatum an & quando extendatur.*
9 *Legata quadriga, vel curru, an veniant beſtiæ, vel iumẽta, aut boues ducentes currum vel quadrigam.*
10 *Maritus quam ſignificationem habet.*
11 *Legatum vxori factum in vita, quod totum non potuit capere tempore donationis vel teſtamenti, licet tempore mortis ſic, nunquid per tale legatum capiet totum.*
12 *Legatum alicui factum, quod capere non poterat ratione incapacitatis: ceſſante poſtea incapacitate, an cõſequatur illud.*
13 *Legatum inualidum, an tractu temporis reualeſcat.*
14 *Legatũ à marito factũ vxori de veſtibus quæ habet in domo, an comprehendat veſtes, quæ ſunt in domo ſartoris*
15 *Legatum factum vxori de veſtibus, an comprehendat veſtes prohibitas.*
16 *Legatum alimentorum relictum filiis penes matrem, an videatur relictum etiam matri.*
17 *Legatum habitationis relictum filiis penes matrẽ, an videantur matri relicta alimenta.*
18 *Legatum factum vxori: quæ mortua, aliam duxit in vxorem, cui earum debetur legatum.*
19 *Legatum factum Titio: ſi duo ſunt Tity, cui eorum debeatur.*
20 *Legatum cuilibet ex filiolis relictum: an & quando extendatur ad poſtea natos.*
21 *Legatum de omnibus rebus, quæ habeo Mutinæ, an per tale legatum comprehendantur ea, quæ poſt teſtamentum acquiſiuit teſtator.*
22 *Legans omnes veſtes ſuas vxori, quæ ſunt corruptæ, & aliæ factæ de nouo, vtrum extendatur legatum ad futuras.*
23 *Legans laboragium alicui, quod habet in certo villagio, an veniant in legato poſſeſſionis, quas poſtea acquiſiuit.*
24 *Legatum factum canonicis, an debeatur canonicis poſtea creatis.*
25 *Acta per patrem nomine filiorum, quos non habet, ſed poſtea naſcuntur, an valeant.*
26 *Actus an debeat iudicari ſecundum tempus, in quo fit.*
27 *Legatum factum vxori ſi viduitatem ſeruauerit: ſi non portat habitum vidualem, an perdat legatum.*
28 *Legatum quando videatur factum animo compenſandi.*
29 *Nouatio an debeat fieri expreſsè.*
30 *Probatio apertiſsima an dicatur illa, quæ fit per indicia.*
31 *Voluntas teſtatoris an reguletur ex veriſimili.*
32 *Legatum ſimpliciter factum, an intelligatur ob merita.*
33 *Verba poſita in teſtamentis & contractibus an aliquid debeant operari.*
34 *Verba teſtatoris an talia præſumantur, qualia eſſe debent.*
35 *Verba egeneralia à teſtatore prolata, qualiter debẽt intelligi.*
36 *Verba an & quando importent donationem.*
37 *Legatum an debeat interpretari pro legatario, quando nõ apparet coniectura.*
38 *Voluntas teſtatoris ex quibus poteſt conſtare.*
39 *Grauatus an citius præſumatur ille, qui habet facultatẽ rei præſtandæ, quàm ille qui non habet, ſed oportet redimere.*
39 *Compenſandi animus ex quibus colligitur.*
40 *Dimidia an veniat appellatione partis.*
41 *Lucra habita conſtante matrimonio, an tranſeant in vxorem ipſo iure.*
42 *Bona multiplicata quando dicantur.*
43 *Coniuges ſi ex vna parte aliquid lucrantur, & ex alia parte tantundem vel amplius amittant, an dicatur aliquid multiplicatum.*
44 *Nomina multiplicatiua qualiter accipiantur.*
45 *Emphiteoſis mariti perdita propter canonem non ſolutum: ſi reuertatur ad ipſum, an ſit tunc mariti & vxoris.*
46 *Formam antiquitus conſtitutam an poteſt dominus mutare.*
47 *Feudum alicui datũ pro ſe & filiis ſuis, an filij illud capiant à primo domino, an à patre.*
48 *Bona acquiſita vxore tradũcta ad domum, qualiter diuidantur.*
49 *Bona acquiſita per maritum ante traductionem vxoris vel ſponſæ ad domum, an diuidantur inter eos.*
50 *Lucra acquiſita per ſponſum contractis ſponſalibus, & recepta dote, non tamen traducta ſponſa ad domum, an diuidantur cum ſponſa.*

51 *Fructus dotis, an & quando augeant dotem.*

52 *Bona ſuperlucrata, vxore expulſa ſine cauſa, an communicentur.*

53 *Bona ſuperlucrata, an communicentur cum vxore, quæ noluit ſtare cum marito.*

SI el marido. Legatum à marito factum vxori, non computatur in parte, quam mulier debet habere de multiplicatis conſtante matrimonio. hoc dicit. ☞ Ratio dubitandi ad iſtam legem videri meo potuit eſſe authen. præterea. ſecũdum vnũ intellectum. C. vnde vir & vx. vbi dicitur, ꝙ ſi vir reliquit legatum vxori, tenetur vxor illud computare in parte, quam lucratur ex forma ſtatuti. probatur ex dicta authen. ibi dum dicit. & cõputabitur legatum vxori in talem portionem. ☞ Sed Bald. ibi facit caſum ſpecialem ex ſpeciali legis diſpoſitione. ſed regulariter cõtra. vt. l. 1. §. ſciendum. C. de rei vxo. ac qualitercunque enim dicta authẽ. intelligatur, pars illa, quæ accreuerat vxori, vel marito ex diſpoſitione dictæ authen. vel ſtatuti, erat de bonis coniugis ſuperuiuentis, atque etiam res legata: & propterea dubitabatur ibi, an vtrũq; conſequeretur vxor: hic autem non fic: quia preſuppo nitur, quòd res legata erat mariti: & pars, quæ debetur vxori ex his, quæ fuerunt acquiſita conſtante matrimonio, erat propria vxoris ex diſpoſitione legis primę. titu. delas ganan. foro le. & l. 1. eodẽ titu. in ordi. igitur in tali legato non intelligitur legata res vxoris, ſed mariti. ☞ Hinc dicimus, ꝙ † ſi vir legat vxori, non videtur legare pro dote: ideo vtrũq; cõſequitur vxor. l. 1. §. primũ itaq;. C. de rei vxo. ac. ☞ Secus † in patre. l. ſi cũ dotem. §. pater. ff. ſolu. ma. & eſt ratio, quia à patre habet duplicẽ cauſam lucratiuã: ſed à marito nõ habet niſi vnã tantũ, quod eſt tolerabile, vt. d. §. primũ itaq;. & ibi Bal. ☞ Sed quęro † ſtatutũ dicit, ꝙ vir lucretur tertiam partem dotis per mortem vxoris: nunquid ſi vxor aliquid legat marito teneatur maritus imputare legatum in partem, quam lucratur ex forma ſtatuti? Bar. in. d. authen. prẽterea. C. vnde vir & vxor. per illum tex. tenet, ꝙ fit cõpenſatio. Et eſt ratio ſecundum eum: quia in lucro, quod percipitur ex diſpoſitione legali, confunditur legatum. vt patet in legitima filij & patroni. l. ſicut. §. 1. ff. de iure patro. & auth. nouiſsima. C. de inoffi. teſta. Sed Bal. in. d. authẽ. prẽterea. fi. co. verſi. reſtat modo quoddam dubium tenet cõtrarium. imò dicit, ꝙ legatum, quod vir lucratur ex forma ſtatuti non computatur, niſi dictum ſit à teſtatore quòd cõputarctur. Iſtã cõcluſionem dicit tenuiſſe Nico. de Ma. in ſua lectu. & alios, quos refert ipſe Bal. in. d. authen. prẽterea. Et pro ratione dicit, ꝙ ſi cõputaretur lucrũ ſtatuti in legato, ſępe legatum eſſet inutile: & quia lucrum, quod ſtatutum defert, eſt debitũ iam radicatum, & ęs elienum, ideo non cõputatur. vt. l. ſi debitor. 2. ff. ad legem falcidi. & l. ſi adulta. ff. de hęredi. actio. Et iſta eſt alia & ſufficiens ratio quare legatum vxori factum à marito, non cõputetur in partem, quam mulier debet habere de bonis multiplicatis cõſtante matrimonio. Quia cùm iſta pars ſit æs alienum, ſcilicet ipſius vxoris, quam lucratur ex diſpoſitione. d. l. 1. titu. delas ganancias. foro le. non computatur in ea legatum ei factum à marito. Iſtam partem tenet idem Bal. in. l. quoniã in prioribus. 2. co. ver. ſed iuxta hoc quęro. & ver. & per hoc determinat quęſtionem. C. de inoffi teſta. vbi ait. Pone, ſtatuto cauetur, ꝙ vir lucretur tertiam partẽ dotis ob mortem vxoris: nunquid ſi vxor leget viro, teneatur imputare legatum in tertiam partẽ quã lucratur ex forma ſtatuti. Et tene ꝙ non. quia tertiam partẽ habet ex contractu dotis, & reliquã habet ab ſtatuto: vnde tertiã partem cõſequitur tanquam creditor, & legatũ vt legatarius, per. d. §. ſciendũ. aliàs incipit. is itaq;. & ibi Bal. C. de rei vxo. actio. & facit quod habetur in. l. creditorem. de lega. 2. ☞ Sed poſtea idem Bald. diſtinguit, ꝙ aut dos & legatum conſiſtũt in quantitate, aut in diuerſa ſpecie: aut alterum in ſpecie, alterum in quãtitate. ☞ Primo caſu dicit, ꝙ preſumitur relictum animo cõpenſandi: & licet teſtatrix nõ ſenſerit de cõpenſatione, tamẽ cõpenſatur ex diſpoſitione legis. vt d. l. ſi cũ dotẽ. §. ſi pater. ff. ſo. ma. Secũdo caſu, quãdo vnũ in ſpecie, alterũ in quãtitate: tũc dicit nõ videri relictũ animo compenſandi. & ita tenet, ꝙ vir, vel mulier, cui legatum relinquitur, cõſequitur vtrũq;. vt. l. planè. §. ſi non corpus. de lega. 1. & l. 2. ff. de dote præle. & l. ſi pater pro filia. ff. de colla. dotis. Iſtam concluſionẽ tenet idẽ Bal. in. l. ſi vxor tua. ver. quęro nũquid. fina. co. C. de bonis authoritate iudi. po. vbi diſtinguit aut eſt relictũ ex neceſsitate legis inductũ, aut neceſsitate contractus, aut mixta ratione, legis, & contractus. vt in ſtatuto, quo cauetur, ꝙ maritus lucretur dimidiã dotis. ☞ Primo caſu dicit, ꝙ fit compẽſatio. vt. d. authen. prẽterea. & d. §. ſi pater. l. ſi cũ dotem. ff. ſolut. ma. ☞ Secundo caſu dicit ſecus eſſe. ☞ Tertio caſu inquit, ꝙ non fit cõpenſatio. quia ille qui conſequitur cõmodum ex cõtractu, cõſequitur ex ſua, puidẽtia: legatũ verò conſequitur ex prouidentia aliena, & ſic ſeparatæ ſunt cauſæ. vt. d. l. ſi debitor. ſi tamẽ non recipiũt functionẽ, vt quia dos eſt in pecunia legatũ, in ſpecie, tunc dicit, ꝙ non fit compenſatio: quia qualitas rerũ nõ patitur. vt. l. 2. §. 1. ff. ſi certũ peta. ☞ Sed quid cõtra ſi debitũ eſt voluntariũ, relictum neceſſarium ex diſpoſitione legis, nũquid fiat cõpenſatio? Bal. vbi ſupra, tenet ꝙ non. allegat caſum in. d. l. ſi vxor tua. C. de bonis autho. iudi. po. vbi filia de neceſsitate erat inſtituẽda à patre in aliquo: attamẽ in nullo fit compenſatio. ☞ Finaliter cõcludit, vt ſupra in dicta authẽ. prẽterea. ſcilicet aut debitũ eſt neceſſarium, legatum voluntariũ, aut econtra. ☞ Primo caſu loquitur dicta. l. ſi vxor. ☞ Secundo caſu dicit, quòd aut debitum eſt inductum prouidentia legis in defectum pro-

Ratio dubitandi.

Ratio decidẽdi.

1 *Infertur.*

2 *Fallit.*

3 *Qõ.*

Qõ.

uiſionis hominis: & loquitur quæſtio ſuperior. Et ita ſunt tres caſus. quia quoddam eſt lucrum ex ſola legis prouidentia. quoddam ex ſola hominis diligentia. quoddam miſtum ex vtroq;. Et tũc ſi hominis diligentia eſt prior & principalior, & ipſa attenditur. Iſtam ſententiam ſequitur idẽ Bal. Ange. & Imola in dicta.l.ſi cum dotem.§.ſi pater. Quæ opinio mihi videtur verior, quia lucrũ quod percipitur forma ſtatuti, vel ex pacto de lucranda dote, magis prouenit ex prouidentia legis, & viri, qui ſibi de dote proſpexit, vt dicta.l.ſi pactũ.ff.de probatio. quàm ex prouidentia vxoris. cauſæ verò ſunt ſeparatę, et diuerſo tẽpore naſcuntur, ideo vna non deletur de corpore alterius, prout dicimus in materia duarũ quartarũ. vt notatur in. l. quãquam. C. ad legem falci. per doctores in.l.huiuſmodi.§.cũ pater. de lega. 1. Imo. ſingulariter in.c.officij. de teſtamen. Cynus in dicta.l.1.prima oppo. C. de rei vxo. actio. ☞ Ad quod etiã facit illa quæſtio, de qua per textum & doctores in lege. 2. ff. de re iudi. & c. cum
4 ex eo de elect. lib. 6. vbi dicitur, an † terminus ex indulgentia, includatur in termino dato à iure. de quo etiam per textum. & doctores. præcipuè per Pau. de ca. in.l.ſi quis ſuus hæres. C. de repudi. hære. & per Felin. in. cap. 2. col. 2. in fine. de treuga & pace. & per Baldum in lege finali. 1. col. C. qui admitti. ☞ Et nota vnum caſum, quem ponit Feli. in dicto capi. 2. de tregua & pace. in quo terminus ex indulgentia conceſſus, includitur in termino dato à iure. vt ſi datur alicui licentia de ingrediendo monaſterium monialium, quòd expirat per vnum actum, etiã ſi ille ingrediatur illo die, quo licet omnibus ex priuilegio ingredi. allegat Alberi. in ſecunda parte ſtatuto. q. 181. quod facit optimè ad. c. monaſteria. de vita & honeſta. cleri. Quod procedit ex eo: quia talis ingreſſus eſt periculoſus, & debet
Regula. reſtringi, non extendi. ☞ Regula tamen eſt, quòd terminus datus ex indulgentia, non includitur in termino iuris, vt dictis iuribus. ideo legatum vxori factum à marito, non includitur in parte, quã mulier debet habere à lege. de quo eſt caſus in.l.iſta ſa
Qõ. tis notandus. ¶ Sed quæro iuxta hoc de quæſtione, quã in facto habui. Maritus cum vxore dotem recepit: poſitusq; in extremis, legauit vxori pro alimẽtis certam ſummam, vel certum fundum. defuncto marito, vxor repetit legatum, & inſuper alimenta: nunquid debet habere vtrunq; : videtur q̃ ſic. argu. iſtius legis. Sed tene cõtrarium, quia teſtator, vel eius hæredes, nõ debent duplici onere præ grauari: nam vtrunq; debitum eſt voluntarium, & videtur relictum animo compenſandi: & ſi teſtator nõ ſenſerit de cõpenſatione, cõpẽſatur tũ ex diſpoſitione legis. vt. d. §. ſi pater. ſentit Bal. in. d. l. ſi vxor tua. ver. quæro nũqd. et Pau. de ca. cõſilio. 246. intã tũ, q̃ nõ ſolũ ſi legatur expreſſè p̃ alimẽtis, ſed ſi legetur ſimpliciter fit cõpenſatio, quia intelligitur legare ad alimenta. vt. l. quidã. ff. de vino triti. & oleo le. tenet Barto. in. l. ſi cui annum. ff. de annu. lega.

Adde. Itẽ quia iſta legata habẽtur ſicut duo ſpecialia, quæ non poſſunt concurrere circa idẽ. vt. l. 1. C. de dotis promi. l. cum poſt. §. cũ genero. & ibi notatur. ff. de iure dotiũ. ¶ Quæro † Maritus legauit vxori cibũ omni Qõ.
5 tempore vitæ ſuæ, vel econtra vxor marito, an videatur legatus etiã potus. Archi. in. c. omnino. 31. di. in ver. item etiã nota. & in. §. in quibus. de cõſe. di. 2. tenet, q̃ appellatione cibi, cõtinetur potus. notatur in. l. legatus. ff. de alimen. & ciba. lega. ☞ In con- Contra.
trarium facit. quia iſta ponũtur vt plurimum vt diuerſa. vt. l. pe. & l. pediculis. §. argento &. §. ſequenti. ff. de auro & argento. lega. ☞ Vnde Saluator noſter dixit, Caro mea verè eſt cib9: & ſanguis meus verè eſt potus. vt in præallegato. §. in quibus. & originaliter Ioan. 6. & Oldra. cõſilio. 79. nu. 2. ☞ Si ve-
6 rò † legauit alimenta, intelligitur ſecundum quod teſtator illa conſueuit dare ei, cui legauit alimenta. Si tamen non conſueuit aliquid dare in vita, præſtabit alimenta ſecũdum legatarij perſonam, & facultatem hæreditatis. ita textus in. l. 24 tit. 9. ſexta parti. & ibi plenè in glo. vbi vide. ¶ Itẽ quæro. Vxor Qõ.
7 † legauit viro ſuo, vel econtra, vinum cum vaſis. an veniant in legato etiam vaſa vacua, vel ſine vino. Tene q̃ veniunt tantum vaſa plena vino. quia acceſſoriũ reſtringitur per principale. textus eſt ſingularis in. l. prædiis. cum glo. de lega. 3. ¶ Multo-
8 tiens † tamen legatum extenditur, & largo modo intelligitur factũ. vt ſi rei legatę accedit aliquid ędificatione, plantatione, ſeu alluuione, quia intelligitur etiam illud legatum cum re principaliter legata. ita textus in. l. 37. titu. 9. ſexta parti. ☞ Item eſt ca-
9 ſus ſingularis in. l. 42. dicto titu. 9. in quo † legatum extenditur. puta ſi legatur quadriga, vel currus, q̃a debentur etiam beſtiæ adiuuãtes currum, vel quadrigam. & ſi beſtiæ moriuntur, & alię ponuntur loco illarũ per teſtatorẽ, debentur legatario. quod eſt notandũ, vt ibi. ¶ Maritus ſi ex forma ſtatuti debet lucrari certam partẽ dotis & vxor aliquid ei leget in teſtamẽto, tale legatum quanuis ſimpliciter factum computatur in lucro talis ſtatuti. Hãc dicit cõmunem ſententiam Iaſo. in authen. præterea. pe. col. C. vnde vir et vxor. Quod limitat dupliciter. vt ibi per eum. refert Soci. in regula. 283. vbi vide.
10 a ¶ Marido. dicitur † quaſi maris ritus. tenet Paul. de Ca. cõſilio ſuo. 112. & plerũq; vir ponitur p̃ marito. l. 1. cũ glo. 1. ve. itẽ quidã. de digni. li. 12. & l. 1. & in rubro. C. vnde vir & vx. ☞ Quod ẽ verũ cũ adiectione fœminę, aliàs ponitur p̃ adulto ſecũdũ Bar. in. l. cum quis. §. codicillis. verſi. nota ſecundo. de lega. 3. & in. l. ſeruus. de lega. 1.

b ¶ Alguna coſa. Iſta verba modicum ſignificant. vt. l. 3. titu. delas dona. fo. legum. quia non poteſt excedere quintam partẽ bonorum coniugis, ſtantibus liberis. dixi infra iſta lege in parte. en la parte. in fine. Tenet do. Abb. in. c. relatũ. el ſegũdo.

2. col.

2. colu. verſi. ex quo ſecundo infero de teſta. Vel dic, ꝙ relinquitur arbitrio iudicis, cùm non exprimatur quãtitas. per.c.de cauſis.de offi.dele. ſed primum verius. ¶ Quando legata vel donationes dicãtur minimę aut paruę, vide per Bar.in.l.niſi.§.quãuis. ff. ſi cui pluſquã.

Q̃. per.l.falci. ¶ Sed quæ muger al tiẽpo deſu
11 ro † Maritus inter vi muerte ò de ſu teſta
uos, vel in ſuo teſtamento reliquit vxori tantum: quod totum non potuit capere tempore donationis, vel teſtamenti, licet tempore mortis ſic: nunquid capiet totum? Barto.in.l. fina.circa finem ver. pone ergo. ff.de regu. catho. tenet ꝙ ſic. Idem dicit in ſtatuto, quo cauetur, ꝙ legatum factum forenſi, non valeat: ꝙ ſi legatarius erat forenſis tempore teſtamẽti: & tempore mortis factus eſt ciuis, ꝙ nihilominus debetur ei

Contra. legatum. ¶ Cuius contrarium ſentit Bal.in.l.eam quã.pe.col.verſi.ex his apparet C.de fideico. dum
12 loquitur in filio ſpurio dicẽs. † Pater principaliter legauit filio ſuo ſpurio: quod capere non poterat: ꝙ licet poſtea filius legitimetur, teſtamentum patris non conualeſcit. quia vbi deficit fundamentũ, deficit & fundatũ. & vide eundem Bal.in.d.l.eam quã. ante pe.co.ver.quęro nũquid. qui dixit, ꝙ quando teſtamentũ ab initio nõ conſiſtit ratione cauſę materialis, & ratione rei legatę, ꝙ non conualeſcit. argu.tex.in.l.r. §.ſi filio.de lega.3. tenet Pau.de Caſt.

Sa. in.l.2.&.3.C.de poſthu. hęre.inſti. vel ex. ¶ Aduerte, quia opinio Bald. & Paul.de Caſt. non contrariantur opinioni Barto. nam Bald. & Paul. lo-
13 quuntur in caſu, quo † teſtamentum à principio eſt nullum. & quod à principio eſt nullum, tractu temporis non conualeſcit. vt regula. Non firmatur. de regu. iur. lib.6. Barto. verò loquitur, quando relictum à principio nõ fuit nullum, quod tractu temporis confirmatur. Ad quod bene facit.l. 19.&.23.cum ſimi. infra. vbi patet, ꝙ ſi pater donauit in vita vel in mortis articulo, vt valeat donatio, habetur conſideratio ad bona, quæ teſtator reliquit tempore mortis: quia ſi vltra reliquit, retrahitur donatio ad ea, quæ tempore mortis potuit legare: & quod vltra, vel amplius reperitur legatum, non valet extunc. vt.l. 26. in fine.cum aliis infra. Quod credo verum, per dicta iura. & per tex. in.l.

Q̃. 7.titu. delas donacio.fo. legũ. de qua dixi in. l.69.
14 infra. ¶ Sed pone † teſtator legauit vxori ſuæ veſtes, quas habebat in domo: aliquæ erãt penes ſartorem, forte inciſæ, ſed nondum conſutæ: an tales veſtes veniant in legato. Tene ꝙ ſic. quia licet penes ſartorẽ eſſent, tamen deſtinatio animi mariti erat, vt factis veſtibus, reducerentur domum. ita pulchrè dicit Bar. in.l. ex facto. §.rerum.ff.de hæ-
15 redi.inſti. ¶ Quod intellige † de veſtibus, quę erãt

Intelli- permiſſę portari. nã ſi in loco teſtatoris erat ſtatu-

ge. tum, quod veſtes ſirici, vel cum margaritis portari non poſſent: tunc non videntur legatæ tales veſtes prohibitæ. tenet idẽ Bar.in.l.quãuis. ff. de auro & argen.le. Sed an tunc debeatur æſtimatio, vide per Bal.in.l.cum te. C.de dona.ante nup. & in rubrica. C.de cõdi.fur. vbi dicit, ꝙ dẽbetur æſtimatio. & idẽ tenet Fran.Cre.conſilio ſuo. 64. ¶ Et quid ſi margaritę ſunt fictę. vide ibi in additiõe. ¶ Itẽ *Nota.*

mẽto no ſe le cuẽte[d] ſi † teſtator iuſſit filios educari ſeu alimẽ-
16 ẽ la parte[e] que la mu tari penes matrẽ, per iſta verba videntur alimenta relicta matri. tenet Bal.in.l.ſi mulier. ff. de vſufru.
17 accreſ. ¶ Fortius dicit Fran.Cre. cõſilio ſuo. 65. ꝙ † ſi maritus reliquit vxori habitationem cum filiis, ꝙ tacitè videntur alimenta legata ipſi vxori. allegat Bald.in.l.fi.C.de edic.di.Adria.tol.

Adde. Verumtamẽ eſt, ꝙ ſi debet alimẽtari, debet ꝙ hęredibus viri laborare. ſecundũ And.Sicu.in.c. cõſenſus. co. 2.in.ver.incipiente. vbi ſi vxori. de rebus eccleſiæ alię. vel nõ. idẽ dicit Alex.in.l.diuortio.co.5.ſuper glo.2.cũ duabus ſequẽtibus. & ibi Bar.in prin. co. 2.in.ver.extra gl.quæro. ¶ Qđ intellige, ſi vxor cũ marito ſolita erat laborare. vel quia eſt multũ nobilis. aut magna principiſſa. vel quia eſt ſenex. aut in ætate, in qua laborare non poteſt. vt ibi.

c ¶ A ſu muger. dummodo non excedat quintã partem bonorum. l. nona. titulo delas mandas. fo
18 ro legũ. cum ſimilibus. ¶ Sed quęro. † Maritus in Q̃. ſuo teſtamento legauit vxori ſuę certam quantitatem: vxor deceſſit viuo teſtatore: qui cõualeſcens, aliam ſuſcepit in vxorem: nunquid mortuo viro, ſuperſtite vxore ſecunda, videatur legatum primę vxori, an ſecundæ. Bal.in.l.fin.3. col. verſi. & nota ꝙ ſi talis vxor. C.de indic.vidui.to.dicit, ꝙ debetur primæ vxori, non ſecundę. quia teſtator videtur đ ea ſentire. vt.l.ſi quid eorum.§.fi.de lega.3. ¶ Sed Bar.tenet contrariũ in.l.gaio.in princi. ff.de alimẽ. & ciba.le. & pro eo facit lex. itẽ legato. §.ſi vxori. đ lega.3. vbi dicitur, ꝙ legatũ vxori debetur, ſi vxor erat tẽpore mortis legantis. ¶ Item facit pro Bar. l. ſi cognatis. ff. de reb⁹ dubiis. & quod notat Oldra. conſilio.212. & Alexan. in additio. ad Bal.in.d.l. fi. C.de indic.vidui.to. Sed ſępenumero vidi Bal. in. d l.fi.2.co.ver. & nota. attamen non potui ex eius dictis colligere contrariũ eius, quod dixit Bar. in dicta.l.gaio. niſi intelligas Bal. ſecundum concordantias, quas allegat. vide eum, & tene cum Bar. quia. d.l.ſi quis eorum. in.§.ſi quã inducit. Bal. pro ſe loquitur in caſu certo, vt quia teſtator emit cauſa prioris vxoris, quæ poſtea legauit ſecundę. Vide etiam in.l.ſi auguſtę. de lega.2. quod intellige, quando teſtator legauit vxori, nõ expreſſo nomine vxoris, aliàs ſecus vt ibi. ¶ Item eſt verum in donatione *Limita.* liberali, ſecus in remuneratoria. vt ſi maritus legauit vxori propter ſeruitia pręſtita in eius infirmitate, quam tunc patiebatur ipſe teſtator: quia cùm ſit certum de qua vxore teſtator ſenſerit, non de-

Oppo. betur ſecũdę,cũ tũc ceſſent prę ſumptiones. ☞Sed videtur q debetur legatũ per legem.9.ti. 11. ſexta
19 partita.&.l.certũ.ff.ſi certum peta. vbi dicitur † q ſi teſtator legat titio amico ſuo,& ſunt duo titij amí
Solutio: ci teſtatoris,q neutri detur legatum ☞Solutio.verum eſt,quando non poteſt conſtare per coniectu ras de quo ſenſerit teſtator.vt.d.l.9.&.d.l.certum.

Oppo. Adde. ☞Iterũ oppono contra ſupradicta.et videtur,q ſolũmodo teſtator videtur legaſſe primæ nõ ſecundæ vxori per textũ in.l.ſi ita eſſet.ff.de auro & argen. lega. &.l. qui filiabus. cum ſimilibus. de lega.1.per quæ iura fuit deciſum in capella Tholoſę. quæſtio notanda:
20 ☞Quidam † legauit cuilibet ex omnibus filiolis
Qõ. ſuis decem.facto teſtamento, vixit magno tẽpore, & plures filiolos fecit,& habuit. non mutato teſtamẽto deceſsit:quo mortuo,veniũt filioli facti poſt teſtamentũ,& volunt habere legata,ſcilicet decem ab hæredibus.hęredes dicũt q nõ tenentur:quia teſtator ſolũ intellexit de filiolis exiſtẽtibus tẽpore teſtamẽti,per dicta iura:maximè,quia pronomina poſſeſsiua,meũ,tuũ, ſignificant præſens tẽpus. vt
Cõtra. in legibus ſuperius annotatis. ☞Legatarius in cõtrariũ dicebat per legem ſi cognatis.ff.de rebus dubiis.et.l.ſi quis filiabus.ff.de teſta.tute.&.l.ſi ſeruitus.ff.de ſeruitu.vrba.prædio.&.l.fi.C. quæ res pigno.obli. po. & fuit cõcluſum in dicta capella pro prima parte,vt patet in dictis deciſionibus. q.190.
Solutio. ☞Nec videtur obſtare dicta.l.ſi cognatis. ff.de rebus dubiis.quia loquitur per verba indiſinitè prolata. Idem in.l.ſi ſeruitus. ff. de ſerui.vrba. prędio. ☞Nec obſtat.l.fina.C.quæ res pigno.obli.po.quæ loquitur per verbum,& participium,& pronomẽ meum.quia ibi agitur de modico præiudicio .ſ. de obligatione.In noſtro autem caſu agitur de magno prędiudicio.ſ.de tranſlatione dominij ſecundũ Cynum ibi. ☞Item non obſtat dicta.l.ſi quis filiabus. ff.de teſta.tute.quia inter dare tutorem & legatum dimittere,eſt maxima differentia, vt ponit glo. in dicta.l.qui filiabus. de lega.1.vbi videtur textus de iſta.q.& per illã fuit deciſum in.d.capella.Et ibi dicitur in additione,q Bar.in.d.l.qui filiab9.dicit, q in tutelis ius interpretatur in dubio,q teſtator voluit prouidere poſthumo.vt.d l.ſi quis filiabus. & in.§.pe.&.fi.inſti.qui da.tuto.po. ſed in legatis dicit,q non ita de facili interpretatur:ideo quia ſi cogitaſſet ſe plures filiolos habuiſſe,non feciſſet legata.Quæ ratio in tutela ceſſat.Ideo in legato oportet apparere alias coniecturas, de quibus per eundem Bar.in.d.l.ſi ita eſſet. ☞Solutio. Aliud eſt idem legatum cenſeri ſecundæ vxori relictũ,quæ erat tempore mortis : & aliud eſt legatũ cenſeri duplicatũ, quod nõ videtur,niſi inueniatur expreſſum. Et ſic non repugnat quod ſuperius dictum eſt . Ex quibus legibus etiam colligitur , q poteſt legari certo de incertis:ſed quia hic patet, quòd legauit vxori,quæ certa erat , licet poſtea fuit certa de incertis. igitur.&c. ☞Nota tamen,q ſi teſtator legat in teſta Nota.
mẽto famulis ſuis non expreſſis eorum nominib9, q debetur his,qui ſunt tẽpore teſtamẽti.l.ſi ita.ff. d auro & argen.lega.etiam ſi eſſe deſierint tempore mortis.l.titia.& ibi Ange.ff. de manu. teſta . notatur in.l.ſi cognatis.ff.de rebus dubi.
21 ☞Adde.Teſtator † dixit,lego oẽs res meas, q̃ ſunt & repiri poſſunt Mutinę.qa intelligitur legatũ de oĩbus rebus,q̃ erant teſtatoris tpe mortis,& non q̃ poſt teſtamẽtũ reperiantur queſitæ.Ita voluit Bar. in.d.l.ſi ita.ff.de auro & argen.legato.pe.co.in.ver. ꝑ đclaratiõe.cũ diſtinctiõe.vt ibi.& Rapha.ful.cõ ſi.ſuo.37.circa finẽ.idem notat Ange.in allegata. l.
22 ſi ſeruitus. ¶Quid † ſi vir legat vxori oẽs veſtes Qõ.
ſuas:& illę oẽs ſunt corruptæ & aliæ factæ đ nouo, vtrũ extẽdatur ad futuras.Bar.in.d.l. ſi ita. dicit, q ſi teſtator addidiſſet aliã veſtẽ prima ſupereſſet illa adiecta nõ eſſet in legato:ſed ſi prima eſſet conſumpta,& alia facta loco primæ,tũc talis veſtis đ nouo facta cedit legato,qa prima videtur. ¶Quid ſi te- Qõ.
23 ſtator † legauit alicui laboragium, qđ habet in certo villagio:poſtea ibi emit aliquas poſſeſſiones,an illæ cedant legato. Et concludit,q ſi ẽ aliqua poſſeſſio addita vnà cũ illis,q̃ prius erãt:ita q cũ illis pñt laborare,venit in legato,aliàs nõ.vide Bar.ĩ.l.certarũ.ĩ fine.ff.de teſta.tute.& Bal.ſup rubrica đ verbo. ſigni.facit multum ad.l.46. vbi dixi in glo.1.infra.
24 ¶Quid † enim ſi fuerit legatũ factũ canonicis,an Qõ:
debeatur canonicis poſtea creatis.Bal.in.l.non modus.C.de ſeruitu.dicit,q debeatur.quia ex quo potuit taxare numerũ canonicorũ,& non taxauit,indefinita æquipollet vniuerſali.d.l.ſi ſeruitus. ff. de
25 ſeruitu.vr.prędio. ¶Et † quod hic dicitur,eſt ſec9 Fallit:
in actibus.puta ſi pater non habens filios facit actũ pro filiis:ſi poſtea filij naſcantur,non conualidatur ille actus.ita dicit Alex.in.2.volumine.cõſilio.170. incipien . Viſo proceſſu. &c. ver. nec obſtat quod
26 Ioã.quia dicit,q † omnis diſpoſitio debet iudicari ſecundum tẽpus,in quo confertur.vt.l.in tẽpus. ff. de hęre.inſti.l.quod ſponſę.C.de dona . ante nup:
27 l.in fuga.ff.ad legem falci.de plagia. ¶Quid † ſi vir legauit vxori ſi viduitatẽ ſeruabit,nõ tamẽ portat habitũ nigrũ , an videatur per hoc non ſeruare viduitatẽ.Bal.in.l.decreto.p illũ textũ.C. ex quib9 cau.infa.irroga.tenet,q non dicitur ſeruare viduitatẽ,ꝑterea nõ conſequitur legatũ, vel q ꝑdit legatum.Idem Bal.in.c.1.co.2. in. ver . dicit lex quo tẽpore miles inueſtituram petere debet. vſib9 feu. dicit,viduã ſtatim mortuo viro debere indui veſte lugubri:& q finito anno,poteſt dimittere. ☞Tamẽ Contra.
videri meo dicta lex.decreto.& ibi Bald. 2.notabi. C.de infami.dicunt,q vidua non tenetur induere ſeveſte lugubri,nec plorare in morte vel funere viri.ſatis enim eſt viduam ſeruare honorem viri,donec tenet viduitatem . vt habetur in authentica.cui relictum.& ibi Bald.1.co.C.de indic.vidui. tollen. ☞Et honor viri ſtat,qñ vidua caſtè viuit.vt p . Bal.

in.l.deo

in.l.deo nobis.2.co.in ver.iuxta prędicta quęritur. C.de epiſco.& cle.glo.& docto.in.d.authē.cui reli ctū.ver.in nuptiis.& ibi Bald.2.co.ver.nota.q̄ anima mariti.C.de indic.vidui.tollen. &.in.l.fi.2.col. in ver.quid ſignificēt.eo.ti.Ange.in authē. de non eligē.ſecū.nub.§.cū igitur.collatio.2.And. de mōt. vlbeano.cōſilio incipiēte.videtur q̄ hęreditas &c. Pau.de Ca.in.l.2.vel.3.C.de inſti.& ſubſti. ſub cō di.fac.Bal. in.l.fi.C.quādo muli.tute.offi. fun.po. omnino per Bar.in.l.mulier.§.cum proponeretur. in fine.ver.vlti.Oldra.ff.ad Trebe.In hoc quidem mihi videtur cōſiſtit honor viri,non in habitu,ſed in vita & actu. ☞Maximè,quia hodie Hiſpanę viduæ in ſignū viduitatis vtuntur velo albo, & longo,vſq; ad cingulum,non velo nigro.

d ¶ No ſe cuente. quia ſeparatæ ſunt cauſæ.vt. l. creditor. C. ad legem falci. dixi ſuper iſta lege, in prima glo.

28 Adde. Maritus† legauit vxori certum quid animo compenſandi cum ſeruitiis & aliis iuſtis cauſis.an videatur compenſare etiam cum fructibus perceptis ex bonis feudalibus vxoris. Doctores in.l. ſi cum dotem. §.ſi pater.ff.ſolu.matrimo.de qua mentionem feci in glo. 1. iſtius legis.diſtingunt inter debitum neceſſariū ex legis diſpoſitione,& debitū voluntariū. ☞Primo caſu dicunt, quod inducitur compenſatio, etiā ſi non dicatur,quòd animo compenſandi.vt in.l. ſi pater.& in.l.cum pater. §. quod dotale. de legat.2. notatur in.l.huiuſmodi.& ibi Alex.plenè de lega. 1.l. titia.§. qui in vita.de lega.2. ☞Si verò debitum eſt voluntarium : & tunc ſi nō apparet expreſſè q̄ voluit compenſare,nō pręſumitur animus cōpenſandi.per tex. in.l. vnica. §.ſciendum eſt.C. de rei vxo.actio.de qua in.d.glo.1.&.l.creditorē.de lega.2 ☞Ita etiā firmat Pau.de Caſt.conſi.132.incipiente. licet iſta doctrina.bene facit text. in.l. planè. ff. de alimen. & ciba.lega. Bal.in.l.ſi adiecta.C.de hære. actio.Ange. in dicta authen.præterea.C. vnde vir & vxor. Alex.de Imol.2. volu.conſi.12.col.2.& in eo volu.conſi.132.domi.Car.& Ioan.de Imol.in.c. officij. de teſta.vbi ſic diſtinguit. ☞Aut debitor legat animo compenſandi,& hoc conſtat:& tūc creditor,vel vxor, vt hic in textu,alterum tantum petet.l. ſi cōpenſandi. C. de hære.inſti. l.ſi ab vno.de lega. 2. & in. d. c. officij. ☞Aut legauit animo non cōpenſandi:& hoc cōſtat: & creditor vel vxor petet vtrūq;,vt dixi.per dictum.§.ſciendū. ☞Aut eſt dubiū,& tunc. ☞Aut eſt debitor ex diſpoſitione legali, & intelligitur relinquere animo cōpenſandi. vt d.§.ſi pater. ☞Aut eſt debitor ex obligatione cō tracta,& non intelligitur relictū animo cōpenſandi.vt.d l.creditorem.de lega.2. ☞Et iſtam diſtinctionem ſequitur de verbo ad verbum Ioan. de Imol. ibi. ☞Quòd autē in caſu,de quo quęritur,ſit inducta compenſatio per dicta verba contenta in teſtamento, colligitur,ſi teſtator legauit vxori creditrici animo compenſandi cum ſeruitiis præſtitis, vel cum melioramentis,& alis iuſtis cauſis. Quæ verba ſunt generalia,apta comprehendere ex quacunque iuſta cauſa ipſe teſtator tenetur q̄ legatum ſit animo compēſandi. ☞Nam ex verbis generalibus teſtatoris comprehēditur eius animus, ſiue mens, vt patet in.l. ſiquis. in principio teſtamenti. de lega.3.& in.l.fi.C. quod cum eo.l.quātuberionis.§.1. ff.de peculio.notatur in.c.qui ad agendum. de procura.in ſexto. ☞Hæc iura ad hoc allegat Alexā.de Imol.in.2.volu.conſi.115.colu.7. ☞Et propter dicta verba generalia videt generaliter cogitaſſe omnem iuſtam cauſam debendi.vt in.l.qui iure militari.ff. de teſtamen. mili. Bar.in.l. ſub prætextu ſpecierū: C.de tranſactio. quæ iura ad hoc allegat Alexā. de Imol. in primo volu.conſil.42.5. col.in verſicu.4. ☞Itaq; ſi diſpoſitio in genere idem operatur,quod operatur diſpoſitio in ſpecie. vt dixi in.l.7.in glo. ſuper parte, priuilegio nueſtro. et text. in. d.l.qui iure militari. & docto.in.d.l.ſub prætextu. & Ange. in.l. tres fratres. ff. de pactis. ſecundum Alex. in. 4. volumi. conſi. 98. 1. col. ¶ Et ſic verba generalia,ſcilicet & aliis iuſtis cauſis,probant eiuſdē teſtatoris mentem,quòd legauit animo cōpenſandi.nam ea quæ continentur in genere,habentur ac ſi ſpecialiter eſſent dicta.vt in.l.ſi quādo.de lega.1. &.l.ſi chorus. de legatis.3. l. omnes. C.de præſcri. 30. annorum. notat Bal.in.l. in teſtamento.ff.de mili. teſta. & in.l. 1. C. de iura. calum.& in l. fina. C. de iure aure. anu.& in.c.1.in prin.per quos fiat inueſti. ☞Et per conſequens ſub verbo,animo compenſandi cū ſeruitiis & aliis iuſtis cauſis,comprehēditur cauſa iuſta debitæ perceptionis fructuum ex bonis extra dotē.quia ſub genere comprehēditur eius ſpecies. vt in.d.l. chorus. cum ſimili. ☞Et verba generalia ad omnia extēduntur. l. pluribus. ff. de acceptila.l.emptor.§.lucius. & ibi glo.& docto.ff.de pactis. Cin.& Bal.in.d.l.ſub prætextu ſpecierum.& in.l.ſi decreta. C.de tranſa.& in.l. cū tutoribus.§.fi.ff.de trāſa.& in.l.ex pluribus. in prin. ff. de ſolu. & in.l. amelius. §.gaius.ff.de libe. lega. doctores in.c. 1.de tranſa.quæ iura allegat Alexan. in primo volu.conſi.46.col.1. ☞Et ſi dicatur,q̄ vbi iura dicunt,q̄ ſpecialiter aliquid operatur, nō ſufficit exprimere in genere.per nōta.in.d.cap.qui ad agendū.& in.l.2.§.quęſitū.ff.ſiquis cautio. & dicit Ange.in auth.de hęre.& falci.§.ſi verò expreſsim. colla.1.q̄ nō videtur ſatiſfactū legi, vbicūq; lex requirat aliquid ſpecialiter fieri ſeu expreſsim, ſi fiat verbis generalib⁹.Et idē Ang.in auth.de nup. §.ſoluto.colla.4.perBar.in.l.fi.§.omnē.inverbo,ſpecialiter.C.de admi.tuto.facit.l.ſi quādo.§.& generaliter.& ibi Bal.C.de inoffi.teſta.q̄ iura allegat And. Sicu.in cōſi.19.in fi. ☞Sed tex.in.d.l.vnica.§. ſciendum.C.de rei vxo.actio.dicit,q̄ quādo maritus legat vxori,niſi expreſſe dicat,q̄pro dote,vel pro debito legat,q̄ habebit vtrūq;.ſ.debitum & legatum.

Ad qđ reſpõdetur, q̃ expreſſa dicũtur eſſe nõ ſolũ illa quę apparẽt ex verbis expreſsis, verũ ex cõiecturis. vt in.l. licet imperator. de lega. 1. &. l. ſi quis locuples. ff. de manu. teſta. nã & probatio per cõiecturas dicitur probatio manifeſta. l. licet. de lega. 1. Bal. in. l. ſi quãdo. C. vnde vi. & in. l. 1. in fi. ff. de verbo. obli. vt dicit Alex. in. 2. vol. cõſi. 12. co. 4. ℣ Nec obſtãt in contrariũ allegata ſecundũ Ange. in. d. §. ſi verò expreſsim. q̃ vbi lex requirit aliquid fieri expreſſè pro eo, quia factũ ſimpliciter eſt cõtra diſpoſitionẽ iuris cõmunis: tunc illud videtur fieri expreſſè, quod ſit per verba ſpecialia hęc importãtia. ita loquũtur cõtraria: ſed vbi per legẽ aliquid requiritur fieri expreſſè, nõ ex eo q̃ fiat cõtra diſpoſitionẽ iuris cõmunis, ſed quia lex ſic mandat q̃ fiat, expreſſè dicitur fieri, etiã ſi ex cõiecturis apparet. Iſta ſunt verba notãda Ange. in. d. §. ſi expreſsim. et in. l. ſi prætor. §. marcellus. ff. de iudiciis. facit. l. lucius. §. lucius. de lega. 2. Bar. in. l. ſi quis. §. an verò hæredi. 1. co. ver. ſed quęro quę erũt. ff. de edẽdo. loquitur tamen de manifeſta. ℣ Et pro cõfirmatione hu-
29 ius doctrinę, facit: quia hodie requiritur, q̃ † nouatio fiat expreſſè per. l. fi. C. de nouatio. & tamẽ dicitur expreſſè fieri nouatio, ſi per coniecturas appareat, q̃ partes voluerũt facere nouationẽ: ita ſatiſfactum eſt legi volenti q̃ expreſſè fiat cõpenſatio. ita dicit Ioan. de Imo. in. l. delegare. ff. de nouatio. ſentit Cinus in. d. l. fi. hoc expreſſè firmat Alex. in. 2. volu. conſi. 72. col. 1. ℣ Item pro hoc facit dictum Bal. in. l. in tẽpus in fine. ff. de hære. inſti. vbi dicit, q̃ quando dubitatur de perſona hæredis. ſ. de qua ſenſit teſtator, debet fieri probatio apertiſsima. Ta-
30 mẽ dicitur apertiſsima probatio † ſi fiat per indicia. argumẽto. l. imperator. de lega. 1. & in. l. qui habebat. ff. de rebus dub. Quod eſt menti tenendũ ad intellectũ. d. l. in tẽpus. & l. quotiẽs. §. hęres eo. ti. & l. 10. ti. 5. ſexta partita. in princi. vſq; ad verſi. mas ſi vna palabra. eſt etiã ſingularis intellectus. ad. l. 9. titu. 9. ſexta partita. & ad. §. ſi quis in nomine. inſti. de lega. & ad. l. certum. ff. ſi certũ peta. & ad. l. ſi fortidianum. C. de legatis. ¶ Et in materia compenſationis Albe. de Roſa. in. l. filię legatorũ. C. de lega. dicit, q̃ voluntas cõpenſandi probatur, ſicut aliàs probatur voluntas per coniecturas. vt. l. cũ proponebatur. de lega. 2. & in. l. 3. ff. de inoffi. teſta. licet dicat, q̃ Guido de Suza. tenet, q̃ debet talis voluntas expreſſè probari per duos teſtes. quia iſtud nõ eſt probare teſtamentũ: ſed declarationẽ, vt in. l. hęredes palam. §. ſed ſi natã. ff. de teſta. ℣ Si ergo verba generalia declarant animum cumpẽſandi, ergo expreſſè inducta eſt compenſatio: cùm in teſtamentis potius mentẽ etiam tacitam, quã verba ſunt attendenda. vt in. l. 3. C. de libe. præte. l. inter veſtẽ. ff. de auro & argen. lega. quæ iura ad hoc allegat Alexan. in. 3. volu. conſi. 55. in. 1. colu. ¶ Secundò, q̃ †
31 legatum ſit factum animo compenſandi, apparet: quia non eſt veriſimile, q̃ teſtator voluit duplici onere præ grauari, nec grauare ſuos hæredes, vel proximiores in gradu in teſtamento, vel ab inteſtato, & ſucceſsiuos, videlicet, vt teneantur ſoluere legatũ ita vniuerſale, & ipſos fructus perceptos. lex enim teſtatoris regulatur ex veriſimili. l. ſi ſeruus plurium. §. fi. de lega. 2. c. inſpicimus. de regu. iuris. l. ſicut certi. & l. ſi cũ vel in vtero. C. de teſta. mili. l. titus in prin. ver. 1. ff. de libe. & poſthu. Alex. in. 4 volu. conſi. 77. in. 6. col. ℣ Cùm ergo non videtur veriſimile q̃ teſtator voluiſſet ſuos hęredes ſic duplici onere grauare, attentis verbis cõtentis in lega to, præſumendum eſt, teſtatorẽ voluiſſe compenſare cum melioramentis vxori ſuæ pertinentibus an ne. ℣ Nec obſtat, q̃ illud veriſimile de quo loqui- So.
tur textus in. d. §. qui in vita. procedit in debito neceſſario. quia dico, q̃ ratione duplici videtur onere grauare hæredem. procedit tam in debito neceſſario, quã in debito volũtario, quando ex coniectura apparet de animo cõpenſandi. vt dictum eſt ſupra. Et ſic bene facit textus in dicto. §. qui in vita. in ratione ſui. ¶ Tertiò, † ſi teſtator legaſſet ſimpliciter vxori dicta bona, & non dixiſſet in compẽſam
32 ſeruitiorum, vel melioramentorũ, & aliis iuſtis cauſis, tale legatũ præſumeretur factũ ob merita. textus eſt in. l. nec adiecit. ff. pro ſocio. ℣ Si illa verba, in recompenſam ſeruitiorũ, intelligerentur ob merita et ſeruitia recepta, nihil importarẽt: quia eſſet expreſſum id, quod tacitum inerat. l. 3. de lega. 1. l. non recte. ff. de fideiuſſo. l. ſi arrogator. ff. de ado-
33 ptio. cum ſimilibus. ℣ Et † verba poſita in teſtamẽtis debent ſemper aliquid operari. vt. l. ſi quando. de lega. 1. ¶ Idem dicendum eſt in contractibus: Extẽſio.
quia verba cõtrahentium debent aliquid operari. vt habetur in ſpe. de emptio. & ven. §. 1. verſicu. ſed quid ſi in teſtamẽto. ℣ Ideo dicit Bal. in rubrica. 9. q. C. de contrahen. emptio. q̃ quodlibet minimum verbum non debet eſſe ſine uirtute aliquid operãdi. c. ſi papa. in fine. de priuile. in ſexto. cum cõcordan. ℣ Ergo illa verba, pro bonis ſeruitiis & aliis iuſtis cauſis, intelligi debent, q̃ facit dictum legatum animo compenſandi cum dictis melioramentis. ¶ Quartò † talis præſumitur eſſe voluntas teſ-
34 tatoris, qualis eſſet debet. l. 6. in parte. Y eſto es. titu. 3. ſexta partita. cum ſimi. Nam teſtator fingitur cogitare, quod lex diſponit. vt dicit Bal. in. l. precibus. penulti. col. in princi. C. de impube. & aliis. pro quo allegat. l. ſi duo. ff. de acqui. hæred. quia volũtas alicuius talis eſſe præſumitur, qualis eſſe debet. dicit Bald. in. l. 1. fi. co. C. de ſacroſan. eccle. Et dicit Bar. in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebelia. q̃ teſtator præſumitur voluiſſe id, quod vult lex & ſtatutũ. Idẽ dicit Ioan. de Imol. in. l. fi. ff. de conditioni. inſti. Alexan. in ſecundo volu. conſilio. 36. colu. 4. Sed legis diſpoſitio vocat patres, fratres, & alios de cognatione ad hæreditatem decedentis. vt l. 6. & 7. ſupra cum ſimili. Ideo præſumendum non eſt, quod teſtator voluit prę ferre vxorem ſuis

parentibus

parentibus deſcendentibus & collateralibus. quia teſtator magis præſumitur diligere ſuos, quã extraneos. l. generaliter. §. cum autem. C. de inſti. & ſubſti. & in. l. cum alienam. C. de lega. l. 1. cũ glo. in verbo, paterno. ff. de in ius voca. ſecundum Alex. in. 2. volu. conſilio. 130. in. 2. co. ℣ Si enim teſtator inſtituit, quos inſtituere debuit: & vxori relinquit amplum legatum in compenſationem ſeruitiorum & aliarum iuſtarum cauſarum, & non intelligeretur animo compenſandi cum melioramentis, ſolutio melioramentorum facienda per heredes abſorberet maiorem, vel magnam partem portionis hæreditatis. maximè ſi fratres, vel alij inferiores conſanguinei eſſent inſtituti, & legatum vxori factum eſſet in magna quantitate, quæ abſorberet, vt dixi, quaſi totam portionem ipſorum fratrum, & eſſet expreſſe contra mentem teſtatoris. Et ſic vt eius mens ſeruetur, debem⁹ intelligere, ꝙ animo cõpenſandi fuit factum tale legatum. ¶ Quintò, quãdo
35 † verba teſtatoris ſunt generalia, debent ita intelligi, vt non videatur teſtator alienam agnationẽ ſuę agnationi anteponere. in. l. cum acutiſſimi. C. de fideico. & d. l. cum auus. ff. de condi. & demoſtr. & dicta. l. generaliter. §. cũ autẽ. de inſtitu. & ſub. Alex. in. 2. volu. conſilio. 28. in. 2. colũ. ℣ Igitur illa verba generalia, aiõ cõpenſandi cum fœminis & aliis iuſtis cauſis, intelliguntur in fauorẽ ſuorũ hęredum: ſcilicet, ꝙ ſit facta cõpenſatio cũ melioramentis, & nõ in fauorẽ vxoris, vt hęredes ſoluant vtrunque. ¶ Sextò oſtenditur, ꝙ illa verba, ꝙ legat aiõ compenſandi cum ſeruitiis & aliis iuſtis cauſis, debent intelligi ciuiliter: quia ſunt in ſcriptura redacta, & non ſecũdũ vulgarẽ & cõem vſum loquendi, & ſecundũ ꝙ ſimpliciter iſta lex loquitur. vt dicit Bal. in. l. lege. in fine. C. de legiti. hære. Cinus in. l. cum authoritate. C. de dona. ante nup. Alex. in. 2. volu. conſilio. 87. in. 8. col. ℣ Sed ſi teſtator legat id, quod debet, intelligitur de eo debito, quòd poteſt ab eo inuito extorqueri. vt in. l. is cui. §. flauius. ff. de ſolutio. l. vel obligare. §. 1. ff. de libe. cau. l. debitor. ff. de verbo. ſigni. Ita debent intelligi illa verba. ſ. ꝙ legatũ ſit factum animo compenſandi pro illa parte, ꝙ qua poterat conueniri: ſcz ad ſeruitia obſequialia domus, q̃ fecit vxor marito, non poteſt conueniri. vt bene colligitur ex his, quę dixi in proœmio iſtarũ legũ ſupra in glo. ſup parte. gratia. in. ver. ſecũdò ꝙ nõ quęlibet ſeruitia. &c. Et ſi ſunt ſeruitia, de quibus maritus poteſt cõueniri, quia fecit expectationẽ cũ marito tanti tẽporis, & eo tẽpore cũ facultate vtriuſq; multa ſuperlucrata ſunt, meritò de hoc ſeruitio intelligitur feciſſe cõpenſationẽ. ſ. de his, quæ iſto tempore ſuperlucrati ſunt. ¶ Septimò †
36 vbi poteſt dari aliqua cõiectura quã donatiõis, ceſſat præſumptio donationis. l. cum de indebito. ff. d̃ probatio. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pigno. actio. nota. Alex. in. 2. volu. conſi. 172. in fine. & in aliis ſuis conſiliis. Sed dicta verba, animo cõpẽſandi, etiam vt ceſſet animus donandi, poſſunt intelligi in compenſationem acquiſitorũ conſtante matrimonio. Ergo nõ debet intelligi vt importent do-
37 nationem. ¶ Octauo † tunc pro legatario dbet legatum interpretari. vt in. l. in teſtamentis. ff. de regu. iuris & in. c. cum dilecti de dona. quando nulla in contrariũ apparet coniectura, aliàs ſecus. vt dicit Cinus. Bal. & Sali. in. d. l. vnica. §. ne autem. C. de caduc. tollen. firmat Alex. in. 3. volu. cõſilio. 58. in fine. ℣ Sed contra legatariũ apparent ſupradictæ & infraſcriptæ coniecturę, ꝙ fuit legatum factũ animo cõpenſandi cũ melioramentis: ergo non debet fieri interpretatio in fauorem legatarij. ¶ Nonò. nõ eſt pręſumendũ, ꝙ teſtator elegit viam per quam eius diſpoſitio impugnaretur. l. meui⁹. in princ. de lega. 2. l. ſi miles qui deſtinauerit. ff. de teſta. mili. facit. l. quotiens in ſtipulationibus. ff. de verbo. obliga. c. abbate. de verbo. ſigni. ℣ Sed ſi diceremus in caſu, d̃ quo quęritur, teſtatorem voluiſſe vxorem habere tam amplũ legatum & tam ampla lucra ab hęredibus abſq; animo compenſandi, & ſic ꝙ haberet melioramẽta & legatũ: ſequeretur, ꝙ ei⁹ diſpoſitio nõ haberet locum effectualiter: quia hęredes non haberẽt ea, quę ſunt eis relicta, & ſic deſtrueretur ei⁹ voluntas. quod non eſt dicendum. ¶ Decimò. interpretanda voluntate defuncti, debet attendi id, quod eſt veriſimile. c. inſpicimus. de regu. iuris. in ſexto. l. ſeruus plurium. §. fi. de lega. 1. Et illud quod eſt veriſimilè, habetur pro expreſſo. l. titius. §. 1. & ibi docto. ff. de libe. & poſthu. & eſt glo. notanda. in. l. tale pactũ. §. fi. ff. de pactis. Alex. in. 2. volu. conſilio. 36. in. 1. col. Imò fingit lex, vt ſeruetur mens teſtatoris: ſed veriſimile eſt, ꝙ teſtator plus dixit, quã notari⁹ ſcripſit. d l. 6. ti. 3. ſexta partita in ver. y eſto
38 es. igitur. &c. ¶ Vndecimò. poteſt † conſtare de voluntate teſtatoris, ſi ante factum teſtamentũ, vel poſt ipſe protulit aliqua verba, per quę declarabatur velle cum legato compenſari lucra habita conſtante matrimonio. verba enim pręcedentia vel ſequentia poſt teſtamentũ, declarant animũ teſtatoris. l. qui filiabus. in principio. & l. ſi ſeruus pluriũ. §. fi. de lega. 1. l. 3. ff. de libe. & poſthu. facit gl̃ ſi. in. l. & puto. ff. fami. her. l. vtrũ. ff. de peti. hęre. l. vxor. §. fi. & ibi Bar. de lega. 3. dixi in ꝓœmio iſtarũ legũ in glo. ſup parte. al bien deſtos reynos. ¶ Duode-
39 cimò. debet † coniecturari animus cõpenſandi ex eo: quia ſi legatũ factũ vxori eſſet in magna quantitate, vt dictũ eſt, & inſtituti eſſent agnati, vel cognati, ſi nõ fieret compenſatio, iſti hęredes non haberẽt facultatẽ ſoluendi legatum & medietatẽ acqſitorũ cõſtante matrimonio, ſi diſtraherentur bona ſtabilia teſtatoris contra tex. in. l. vnũ ex familia. d̃ legatis. 2. cum ſimi. ℣ Sed ſi intelligerent eſſe factã cõpenſationem, ceſſaret iſta diſtractio bonorum. pręſumendum eſt enim de animo compẽſandi. ad quod facit dictũ Bal. in. d. l. vnũ ex familia. §. ſi rem delega. 2. vbi dicit, ꝙ facilius preſumitur grauatus ille, qui

ille,qui facultatem rei præsentandę habet,quã ille, qui non habet.sed oportet rẽdimere.per illum tex. & per nota.in.l.cum à matre.C.de rei ven. ¶ De-
39 cimotertiò arguitur,ꝙ † legatum fit animo compẽ sandi, si post testamẽtum vxor dixit,ꝙ ipsa erat cõtenta de testamento,vel de legato: tunc enim satis. videtur,& bene colligitur, ꝙ non fuit eius intentionis velle agere ad partẽ bonorũ,imò renunciasse videtur,iuxta notata in.c.officij.de testa.& facit, ꝙ quando de vno dicitur,de aliis denegatur.vt in. c.nonne.de præsumptio.&.l.maritus.C.de procura.cum cõcor. ¶ Decimoquartò colligitur animꝰ compensandi,si probatur,quòd post testamentum testator fuit allocutus hęredem,dicendo, ꝙ ita dispoſuerat,ꝙ nullum esset litigium inter eũ & vxorẽ,sic apparet de animo compẽsandi. quia ex hoc, ꝙ dixit testator,extra testamentum, colligitur eius mens.vt egregiè dixit Alex.de Imol.in.4.volu.cõ filio.100.in.3.col. ☞ Quapꝓpter videtur dictũ legatũ fuisse factum animo compẽsandi cum ea parte,qua vxor dbuit habere in bonis mariti de acquisitis cõstante matrimonio. ☞ Dicit tamen in hoc Paul. de Ca.in.l.si compensandi.C.de hęre.insti.quòd tunc non debet fieri compẽsatio,nisi quatenus est in legato.si enim pars eorũ, quę superlucrata sunt, transcendit legatum in magna quãtitate:illud quod supereſt,vel transcendit,potest peti per vxorẽ. Pro quo etiam videtur tex.in.l.titia.§.qui in vita.de lega.2.& in.l.pe.ff.de alimen.& ciba.lega.notatur in dicta.l.si cum dotem.§.si pater.ff.solu.ma. licet glo. in.d.l.creditorẽ.de lega. teneat ꝙ in totũ sit facta cõpensatio.quia in tantũcensetur ęstimasse legatũ illud acceptando. ☞ Sedidẽ Pau.de Ca.in.d.l.compensandi.dicit.ꝙ glo.in.dl.creditorẽ.ꝓcedit, si testator,qñ legauit aĩo cõpensandi,dixit.cũ hoc,ꝙ nihil plus possit petere.secus si simpliciter legasset. Et istam opinionẽ sequitur Alex.ĩ.d.l.si cõpensandi.quicquid dixit ipse Paul.de Ca.in.d.l. creditorẽ vbi secutus fuit simpliciter glo.ibi. ¶ Et sic retenta ista opinione:si pars superlucrata vxoris ascenderet contenta in legato facto vxori animo compẽsandi,ex hoc deberet vxor cõstqui ęstimationẽ illius partis transgredientis ipsum legatũ.Sed reuera ista lex multũ facit in oppoſitũ,imò in expresso vi
Intellectus istius legu. detur decidere cõtrariũ. ¶ Procõcordia tamẽ isto rũ iurium,puto sic esse dicendũ,scilicet. ꝙ dispoſitio istius legis reuera procedit in casu,quo maritus simpliciter legauit vxori id, quod poterat legare, scilicet quintam partem bonorũ suorũ, quã poterat relinqre ꝓ aĩa sua,stãtibus filiis,vel aliis descẽdentibꝰ vt.l.9.ti.delas mãdas so.le&.l.18.infra.

¶ Vel tertiã partem, stantibus ascendentibus, vt lege.6.supra in.§.pero biẽ permittimos. ☞ Si tamẽ desunt descendentes & ascendentes,maritꝰ potest totam substantiã suam vxori suę relinquere. ☞ Si verò non relinquit totam substantiam,sed certã partẽ vel quantitatẽ:tunc maritus videtur legasse de suo, non de parte vxoris,quam ipsa vxor lucrata est,& debetur sibi de lucratis constante matrimonio. vt bene colligitur in.§.legatum.insti.de lega.& ex lege.10.ti.9.sexta partita.&.c.quod autem.§.1.de iure patro.c.pastoralis.de donatio.cũ simili. ☞ Propterea non videtur maritus in dubio legare vel donare vxori res vxoris:sed ipsius mariti,nec videtur legasse animo compensandi.vt plenè dixi in glossa illi legis.& Bar.in.d.l.1.§.primum.C.de rei vxo.actio. & Bal.in lege.si adulta.C.de hęre.actio.Et sic intelligo istã legem,quę vt ex ea patet, clarè, & apertè dicit,ꝙ maritus videtur legasse de suo,nõ de lucrata constante matrimonio. ¶ Si tamẽ ex verbis testatoris vel mariti contentis in testamento,vel extra,vel ex dictis testium potest apparere testatorẽ voluisse cõpensare cũ suplucratis:ꝓfectò tenerem absq; dubio debere fieri copẽsatio cũ multiplicatis eo mõ,quo supra dictũ est. ☞ Nã tunc satis videtur cõstare de animo & voluntate testatoris vel legantis. ☞ Ex quo voluntas videtur esse corã testibus aperta verbo,vel explicata factis.vt.l.reprehendenda.& ibi docto.C.de insti.& substi.iũcta doctrina Bal.ĩ.l.nõ codicillũ.2.co.in prin.in.ver. extra not. ex hac.l.C.de testa.dixi in.l.2.in pte. voluntad. in ver.itẽ nota ꝙ volũtas.supra.&ĩ.l.26.glo.1.in. ver. ĩmo etiã.infra. ¶ An probatio sit sufficiẽs, vel nõ bonus iudex arbitrabitur.& sic per ista ĩtelligẽt iuuene legistę istã legẽ,q̃ per supradicta erat dubia.

40 e ¶ Enla parte.quę † intelligitur dimidia l.1.ti.đ las ganan.so.le.&.l.1.co.ti.in ordina.& si non dicatur de dimidia appellatione partis, intelligitur dimidia.l.etiã partis.ff.de vsufr.l.de ętate.§. qui interrogatus.ff.de interroga.actio.l. nomen filiarum. §. portionis verba.ff.de verbo. signi.l. scimus.& ibi Bal.C. de inoffi. testamen.cap.2.§.1. de decimis li. 6. ☞ Quod procedit secũdũ quosdam, nisi adijciatur verbum,aliqua.nam tunc minus dimidia intelligitur.vt dixi in principio istius legis. & est glo. in cle. vnica.in princi.ver.aut earũ parte. de foro compe.tenet Bal.in.c.1.in princi.de feudi aliena.& supradictã glo.allegat.domi.Abb.in.c.super eo.de eo qui cogno.cõsan.vxo.suæ.& Bal.in.c.1.§.cũ autem.ver.quęro vtrum sit differentia dicere partem, an aliquã partem.in.ti.de controuersia inuesti. in vsibus feu. ☞ Sed idem Bal.in.l.si eam vel in vtero. in fine.C.de testa.mili.tenet contrarium. & intelligit textum in.l.si vnquã.C.de reuo.donatio.vbi dũ dicit partem aliquã, idest dimidiam. & tamen est ibi dictio,aliqua,significans dimidiam.vt. l. vxori. in principio.cũ glo.& ibi Bar.de lega.3.&.l. certe. §.quintus.ff.de verbo.signi. *Contra.*

41 f ¶ A de auer.scilicet soluto matrimonio,qa † cõstante matrimonio non dicitur illam habere, cùm maritus possit partem istam alienare constãte matrimonio.per legem.4.ti.delas ganan.in ordina.&. l.46.infra. ☞ Sed videtur, ꝙ mulier durante matrimonio dicatur habere istã medietatem, cùm illam *Opp.*

non

non perdat mulier propter delictũ mariti. vt.l. 77. infra. quia iſtam dicitur mulier lucratã fuiſſe. ¶ So- 50.
lutio. Eſt dicendum, q̃ propriè is dicitur habere, qui de iure habet, & cui auocari non poteſt: non tamen propriè dicitur habere, qui de iure habet, & poteſt ſibi res auocari. vt in ſpe. d̃ emptio. & ven. §. 1. ver. ad euidentiam. ¶ Vel dic q̃ habet. ſ. actionem ad partem illam, non q̃ habeat rem illã. vt exponitur in ſpe. de dona. inter vi. & vxo. §. tertio. verſi. illud etiam. & in. §. ſui. inſti. de hære. quali. & diffe. cum multis aliis. quibus iurib⁹ dicitur, q̃ filiꝰ eſt dominus in vita patris propter ius, quod habet in ſpe ad bona patris poſt obitum ipſius. propterea exponitur multotiens verbum, habet, pro habere debet. l. ſi vxori. §. cum ita. & ibi Bar. ff. de auro & argen. lega. idem Bar. in l. nemo. ff. de reſtitu. integra. ¶ Et ex hoc dicit Petrus de Ancha. cõſilio. 101. incipi. In Chriſti. &c. contra dictã donationem, q̃ ex his, quæ maritus acquiſierit cõſtante matrimonio, non tranſeat dominium in vxorem ipſo iure pro dimidia ſibi competenti, ſed demum re tradita. & hoc fuit de mente dictæ legis primę. titulo delas ganancias. in ordina. & l. prima. eodẽ titulo. foro legum. vbi dicitur, q̃ quicquid fuerit emptum per coniuges conſtante matrimonio, ipſi habeant illud æqualiter: ideo mulier, vt ſupra dixi, non habet dimidiam propriè vt ſuam conſtante matrimonio, ſed eo ſoluto. vt dicta. l. prima. et patet ex. l. iſta, inquantum dicit, habeant, quod verbum eſt futuri temporis. vt p̃ gloſſam. & doctores in. capitulo. ſi diligẽti. de foro competenti. & capitulo. vnico de ſagitta &. lege. in criminali. C. de iuriſditione omniũ iudicum. refert & ſequitur dominus doctor de Pala. in repetitione. capituli. per veſtras. de donatio. inter virum & vxorẽ. ſuper rubrica. 319. coluna. verſiculo. item videtur dicendum. ¶ Et reſponde ad dictam legem. 77. infra, q̃ ideo mulier nõ perdit partem ſuam de acquiſitis conſtante matrimonio propter delictum viri: quia vir & vxor ſunt ſocij diuinæ & humanæ domus. vt. lege. aduerſus. C. de crimini. expi. hæredi. ſed ſi ſocij aliquid lucrantur durante ſocietate, vnus non perdit partem ſuam propter delictũ alterius. l. ſi ex duob⁹. ff. de noxa. actio. notatur in. l. ſi duo. ff. ſi quis cautio.

ger a de[f] auer delos bienes[g] multiplica-

g ¶ Delos bienes multiplicados. Intellige cuiuſcunq; ſint· qualitatis. quia cùm nõ exprimãtur mobilia vel immobilia, veniunt omnia bona multiplicata. tenet Bal. l. ſi cõſtãte. §. fi. 2. col. ver. vltimo quęro. ff. ſo. matri. Bar. in l. fi. ff. de vſufructu. ¶ Et nota,
42 q̃ † illa dicuntur multiplicata, quæ vltra propria bona acquiruntur, & multa fiunt: ſi tamen multa non fiunt, nõ dicũtur bona multiplicata, licet conſtante matrimonio fiant acquiſita. Et valet hoc argumentum ab alluſione ſeu etymologia vocabuli negatiuè ſumptum, vt dixi in proœmio ſupra gloſſæ.
43 1. ¶ Et quo ſequitur, quòd † ſi ex vna parte coniuges aliquid lucrantur, & ex alia parte tantundem vel amplius amittunt, non dicuntur aliquid habere multiplicatum: quia multiplicata ſuccedunt in locum bonorum amiſſorum. Si tamen aliquid ſupereſt vltra ea, quæ coniuges adduxerunt ad matrimonium, illud diuiditur inter eos pro dimidia, ſoluto matrimonio. Iſta eſt concluſio Bald. loquentis inter ſocios. in l. 3. C. pro ſocio. & in. l. 1. penulti. col. verſi. circa ſecundum. C. commodati. cùm loquitur in forma diuiſionis inter ſocios. Itaq; , ſoluto matrimonio, vterq; coniugum, vel eorum hæredes, in diuiſione bonorum extrahunt adducta ad matrimonium integrè, etiam de acquiſitis conſtante matrimonio: & quod ſupereſt, dicitur multiplicatum, diuiditurq; inter eos æqualiter, vt ſequitur.

dos durãte el mr̃io-nio[h] mas aya la dĩa

¶ Item nota, quòd diuerſitas iſtius nominis, multiplicados, ab aliis nominibus diuerſitatem arguit effectus. in. lege. ſi idem. & ibi Bald. C. de codicillis. & in. l. 53. infra. prout dicimus de aliis bonis habẽtibus diuerſa nomina, putà, bona dotalia, caſtrẽſia, decimalia, aduẽtitia, & p̃fectitia, & ſic de aliis. nam diuerſitas talium nominum, arguit diuerſitatem effectus. & iſta nomina ponuntur ſecundum originalem rationem. vt per Bald. in. lege. humanitatis. 1. col. C. de impuberi. & aliis ſubſti. ¶ Qua-
44 liter † tamen accipiantur nomina multiplicatiua, habetur per glo. in. lege. qui creſtim. de murilegulis & genitiariis. lib. 10. per Bar. in. l. ita ſtipulatus. in principio. ff. de verbo. obli.

Adde. Quæro iure cauetur, quòd medietas eorum, quæ ſuperlucrantur conſtante matrimonio, diuidantur inter maritum & vxorem, ſcilicet medietas eorum, quæ ſuperſunt de ſuperlucratis poſt mortem mariti vel vxoris, & medietas detur vxori, vel hæredibus ſuis ea defuncta. vt iſta lex dicit. & l. 1. & 4. titulo quarto, lege quinta ordinamentorum. cum
45 aliis. ¶ Fortè maritus † habebat feudum vel emphiteoſim priuſquam matrimonium contraheret, in quo tunc temporis vxor nihil penitus habebat. contingit, quòd conſtante matrimonio fuit conſolidatum, et rediit ad primum dominum. i. ad ipſum maritum ex aliqua cauſa: an vxor habeat in his conſolidatis partem. Do. doctor de Pala. in repetitione. capituli. per veſtras. de dona. inter virum & vxorem. ſuper rubrica. col. 302. in. verſi. ex his infero. tenet, q̃ ſic: qa videntur alia à rei proprietate per conſolidationem, & tanquã alia iudicanda ſunt. qd̃ dictum dicit vbi ſupra, nunq̃ obliuiſcaris. Pro cuiꝰ corroboratione allegat. tex. ſingularẽ. & ibi Bar. in l. non quocunq; . §. fundus. de lega. 1. vbi probatur, q̃ quando vſufructus reuertitur ad proprietatem, dicitur

dicitur domin⁹ proprietatis acquirere ex cauſa lucratiua. & illum textū dicit memoriæ commẽdandum ad hoc, quia forſan non reperietur melior in corpore iuris. & vide ibi Pau. de Caſtro & Ioa. Fa.

Limi.1. in. §. ſi cui. inſti. de lega. ¶ Iſtud eſt verū ſecundum dominum doctorem de Pala. vbi ſupra. quãdo feudum, vel emphiteoſis ex aliqua cauſa reuertitur ad dominū. ſ. propter canonẽ non ſolutum, vel aliàs. ¶ Si tamẽ non ex cauſa ſuperius dicta, ſed quia feudū, vel emphiteoſis paterna renouatur in filio, cui etiam à principio data fuit: tũc filius, cui feudum, vel emphiteoſis fuit renouatũ, habebit feudum in totum, non vxor filij: quia in renouatione videtur tacitè repetitum quicquid erat repetẽdum. argu. l. itẽ qa. §. fi. ff. de pactis. & l. pe. §. vxor. ff. ſolu. matrimonio. nam renouatio uidetur facta ad cõfirmationẽ, nõ ad derogationẽ. vt in authẽ. ſi quas ruinas.

46 C. de ſacro ſanct. eccle. ¶ Item † quia in præiuditium terij non poteſt dominus mutare formã antiquitus cõſtitutã. argu. tex. in. l. impuberi filio Centurio. ff. de adminiſtra. tuto. ¶ Item quia innouatio videtur facta cum ſua cauſa, ſuiſq; vitiis. argu. l. ſi quis domum. ff. loca. l. lex vectigalis. ff. de pigno.

47 ¶ Secundò intellige, q̃ † procedit dictũ do. doctoris de Pala. vbi ſupra. ſi feudũ, vel emphiteoſis conſolidatum ſimpliciter fuit datũ per dominũ feudi vel emphiteoſis: nam tunc vxor habebit partem in feudo ſic habito conſtante matrimonio. ¶ Si tamen domin⁹ feudi vel emphiteoſis ad ſe reuerſum propter canonẽ non ſolutum vel aliàs, iterum tradidit illud feudatario, vel emphiteotę, p ſe, & filiis ſuis, & deſcendentibus, prout ſæpe fit: tene, q̃ mortuo patre filij capiũt feudũ vel emphiteoſim à primo domino, non à patre, & eſt totũ filiorũ, non medietas matris eorum. Ita tene Bar. in. l. mortis cauſa capitur. ff. de dona. cau. mor. plenè And. Sicu. in rub. de feudis. pe. & fi. co. ¶ Conſequitur tamen vxor medietatẽ fructuum acquiſitorum viuẽte viro ſuo, non partẽ vtilis dominij. vt ſupra. quæ omnia ſunt notanda ad intellectum iſtius legis &. d. l. 1. &. 4. ti. 4. lib. quinto ordinamentorum.

Limi.2.

Intellectus notandus.

h ¶ Durãte el matrimonio. Intellige ſi habitãt ſimul, aliàs mulier nõ debet habere medietatẽ eorũ quæ lucrantur conſtãte matrimonio. probatur ex. l. 1. titulo delas ganancias. fo. legum. & eodem ti. l. 1. in ordina. ibi, cum dicũt, de cõſuno. quia iſtud verbum, de conſuno, requirit ſimultaneam cohabitationem. ſecundum glo. in. d. l. 1. ti. delas ganan. fo. legum. ¶ Et ex hoc dicit. do. do. de Pala. in repeti. ca. per veſtras. de dona. inter virũ & vxo. ſuper rubri.

Infertur

48 297. co, q̃ † lucra habita inter maritũ & vxorem poſtquã ſimul habitant, veniunt communicanda: non illa, quæ ante traductionẽ ad domum maritus acquiſiiuit. allegat gloſam ad hoc in. c. cũ ſocietas. 27. q. 2. & notata in. c. 2. de dona. inter virum & vxorem. & ſi prædictus doctor nõ alleget, iſta fuit opinio glo. in. d. l. 1. titulo. delas ganãcias. foro legum. glo. 1. quæ notanter loquitur. ¶ Ex quo inferunt, q̃ † ſi ante traductionem vxoris ad domũ maritus aliquid lucratur, non veniet communicãdũ inter eos, ſed maritus habebit illud præcipuũ. Eſt ratio, quia ante traductionẽ ad domum, non poteſt dici, q̃ vir, & vxor emerunt ſimul. Item, quia nec tunc maritus ſuſtinet onera matrimonij, nec lucra hinc inde percipiuntur. notatur in. l. ſi donaturus. ff. de conditio. ob cauſam. ea enim, quæ deſpõſata eſt, ante contractas nuptias ſuũ non mutat domicilium. vt. l. ea quę deſponſata. ff. ad municipa. niſi dicas, q̃ illa lex loquitur in ſponſa de futuro. Eſt igitur neceſſariũ, vt dictas leges intelligamus, poſtquã mulier fuit traducta ad domum, vt tunc damna & lucra communicentur, & æqualiter diuidantur inter eos, ſoluto matrimonio. ¶ Eandem ſentẽtiam tenet do. doctor de Segura in repe. l. vnum ex familia. §. ſed & ſi fundum. 9. col. in. fi. ver. primo caſu. de lega. 2. vbi dicit, q̃ ſi maritus poſtquã cõtraxit matrimonium per verba de preſenti vxore nondum ducta ad domũ aliqua acquiſiuit, q̃ hoc caſu non communicat vxori, imò ſibi acquirit. & hoc p̃ textum expreſſum in. d. l. 1. ti. delas ganã. fo. legum. inquantum dicit, compraren de cõſuno. quod verbum dicit eſſe ponderãdum, quia ſignificat ſimultaneam cohabitationẽ. qđ probat lex ſtyli. 207. in ordine. incip. todo el deudo. quæ lex ad hoc eſt notabilis ſecundũ do. doctorẽ de Segu. vbi ſupra. inquãtum declarat, q̃ iſta verba, de cõſuno, intelligũtur quando ambo marit⁹ & vxor ſunt in vno. ¶ Hinc etiam dicit prędictus do. doctor de Segura. vbi ſupra col. ſequenti. ver. ſecundo caſu. q̃ eodem modo ſi vxor nondum ducta ad domũ aliqua acquiſiuit durante matrimonio, nõ communicat viro, imò ſibi ſoli acquirit, vt ęqualitas inter eos ſeruetur. argu. tex. in. l. fi. C. de fructibus & litis expen. & qa. cõtrariorum eadem eſt diſciplina. vt. l. 1. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. & quia correlatiuorũ idẽ eſt iudicium. l. fi. C. de indic. vidui. tollẽ. ¶ Pro quo facit id, quod notanter dicit Bal. in authen. hoc locũ. C. de. ſecũ. nup. muli. vbi quęrit. ſi marit⁹ relinquat vxorẽ ſuã dominam maſſariã & vſufructuariam omniũ bonorum, q̃ ſtantibus filiis, conſuetudine vulgari interpretatur, q̃ habeat alimenta tantũ. vt per glo. & doctores in. d. authẽ. hoc locũ. Bar. in. c. Pau. in. l. titia. §. fi. de lega. 2. ¶ Certè erit econtra. q̃ ſi vxor fecit teſtamentũ, & reliquit maritum dominũ maſſarium et vſufructuariũ omnium bonorũ ſuorum: q̃ ſtantibus filiis habeat locũ dicta conſuetudo. ad quod allegat ſingulare dictum Baldi in authen. dos data. 1. col. C. de dona. ãte nup. vbi dicit, q̃ quemad modum mulier non lucratur donationem propter nuptias quãdo nõ ſuſtinuit onera matrimonij, pro ut iubet ille tex. ita nec maritus vigore pacti vel ſtatuti non debet lucrari dotẽ, quoniam non ſuſtinuit onera matrimonij. & ratione relationis vxor & vir non iudicãtur ad imparia, ſed vna eſt lex eorum

Infertur idem.

Infertur

rum regulariter.vt in Spe.de feudis.§. quoniã.ver. vigeſimo q̃ritur. Sed qualiter hoc procedat colligi tur ex infra dicendis. ☞Adde tamẽ ad ſupradicta textum meliorem & clariorem de iure in.l.17. titu. 2.li.4.fo.juzgo.vbi dicitur, ꝙ quando vir & vxor habitant de conſuno.i.ſimul,diuidunt lucra habita
Queſtio. conſtante matrimonio,non aliàs . ☞ Sed iuxta hoc
50 quẽro † ſponſus ante traductionem ſponſę ad domum recepit dotẽ, & cum ea negotiatur , & multa eſt ſuperlucratus.queritur an in ſuperlucratis ſpõſa habeat partem. Videtur ꝙ nõ,per ſupradicta . & ita tenet do.doctor de Pala.vbi ſupra. Quia ſi dos ſponſæ periret,cùm eſſet ante traductionem ad domũ,ſpõſi periculo perderetur:cũ dos ſit data in pecunia numerata,cui⁹ effectus eſt dominus.vt.l.ſi ex traneus.ff.de iure doti.cum ſimi.& facit.l.incẽdiũ. C. ſi certum peta.vnde iniquum dicit videri, ꝙ lucrum ex ea dote habitum ſponſę cõmunicaret. Dicit tamen,bonum eſſe,ſi fieri poſſet,ex tali lucro ꝓ uideri ſponſę ad alimenta,ex quo dos datur ad alimentandã vxorem.vt.c.ſalubriter.de vſuris.cum ſimi.quibus adde bonum textũ.in.l.1.in princi.ti. 11. quarta partita.vbi dicitur,ꝙ cùm dos datur , tacitè videtur actum,ꝙ vxor ex ea alatur.Et quanuis præ dictus doc.de Pala.in caſu iſto plura loquatur , in hoc reſidet, ꝙ de iure mulier nondum tradita domui mariti nõ habeat partem in queſitis per maritum,etiam ſi marit⁹ vel ſponſus dotem recepiſſet, & cũ ea multa eſſet ſuperlucratus . ☞ Verè queſtio eſt difficilis,& ſępe vidi dotem ſolutam viro multo antequam ſponſa duceretur ad domum viri:nec non ſponſum vel maritũ multa ſuperlucratum fuiſſe ante traductionem vxoris ad domũ:& hęc diuiſa inter coniugem ſuperſtitem & hęredes defuncti ſoluto matrimonio.& ita ſeruatur cõſuetudine domicilij mei.☞Et hanc conſuetudinẽ approbat Bal. in.l.1.prima col.in fine.2.q.C.proſocio. ☞ Ceſſante verò conſuetudine,quę videtur rationabilis, multa poſſunt adduci cõtra ſentẽtiã do . doctoris de Pala.& do.doctoris de Segu.quorum ſciẽtia noſtris p̃fulget tẽporib⁹ vltra alios ſcribẽtes . pro ſuis etenĩ operibus poteſt dici illud vulgatũ.modicũ,& bo-
Contra. num,& bene pręparatũ. ☞Et primũ cõtra ſuã opinionẽ eſt pręmittẽdũ,ꝙ ꝓ cõtractũ matrimonij,vir & vxor efficiũtur ſocij diuinę &humanę dom⁹.vt. l.aduerſ⁹.C.de crimine expila.hęre.& in cõtrahẽda ſocietate iſta nõ req̃ritur ſimultanea cohabitatio ſed matrimonij cõtract⁹.vt ibi.& ĩ Spe.d̃ feudis . §. quoniã.ver.vigeſimo. ☞Secũdò. ſocietas p̃ſumitur cõtracta ĩter ſimul negociãtes,etiã ſeparatim habitãtes.tenet Pe.de Peru.in tracta.ſocie.ſecũda parte ꝓ totã.& Fran.por.in tracta.d̃ duob⁹ fra.ſecũda parte.q.57. ☞ Tertiò.in obligationib⁹, quæ cõſenſu cõtrahũtur,nõ eſt opus verbis.nota.Ioã.Fa.in.§.1.inſti.de ſocie. ☞Quartò.iure cauetur , ꝙ lucra habita ex pecunia cõmuni,veniunt inter ſocios diuidẽda. l.3.& quaſi per totum.ti.10.quinta partita.☞Quintò.ſola pecunia interueniente, cum intentione, vel tacito conſenſu,contrahitur ſocietas.vt.l.1.dicto. titul.decimo.quinta partita . ☞Sic igitur in caſu noſtro videtur contracta ſocietas inter ſponſos de prę ſenti,& inter coniuges , ante ſimultaneam cohabitationem:& lucra , dote recepta ante traductionem vxoris ad domũ veniunt diuidenda inter maritum & vxore.☞Præterea negari non poteſt,ꝙ dos data ſponſo,data ſit,vt viro.argu.tex.in.l.fi. C. de dona. ante nup.tenet Bal.in.l.pactum.20.q.C.decolla.eſt tex.ſatis apertus in.l. 2.in princi.ti.11. quarta partit. & melius in.l.10.eo.titu.ſed maritus quicquid lucratur tenetur diuidere cum vxore,vel eius hęredibus,ſoluto matrimonio per legem.1.ti.delas ganan. fo.le.igitur.&c. ☞Præterea ſi dos datur viro ratione cõtractus matrimonij ſimpliciter,vel ratione ꝓmiſſionis,vel ratione ſtatuti,intelligitur ſi nubat.l. itẽ quia.ff.de pactis.&.l.18.ti.11.quarta partita.tenet Pau.de Ca.cõſi.ſuo.129.& ſub iſta ſpe de matrimonio ſolenniter contrahẽdo in facie eccleſię dos poteſt ſolui ſponſo ante conſũmatum matrimonium. vt.d.l.10.&.l.13.eodem ti.& dotẽ non recipere antequã mulier ducatur ad domũ,non eſt in poteſtate mariti,quia & ante traductionẽ ſolui poteſt . vt ſupra dixi.notat Ange.in.l.1.ff.qui potio.in pigno. habe. ☞Item quando dos traditur viro,intelligitur tradita,vt eam habeat vir in bonis ſuis,& in ſuo dominio.& vt negotietur cũ ea,& ſuſtineat onera matrimonij.l.7.ti.11.quarta partita.& ſoluta dote, maritus debet ſubire onera perſonalia impoſita ꝓ rebus.vt.l.in rebus.§.1.C.de iure doti.&.l.doce ancil lã.C.de rei vendi.per Bar.in.l.neq;.ff. de impenſis in rebus.dota.fa.quanuis dos antequã ſoluatur viro,ſit in dominio vxoris.vt.d.lege.in rebus.☞Prẽterea dos data viro,etiam ſi dictum non ſit expreſſè,tacitè videtur actum,ꝙ exinde queſita communicẽtur.vt.d.l.1.ti.delas ganan.fo.le. &.l. 1 . eodẽ ti. ☞Prẽterea ex traditione dotis non cauſatur contractus venditionis,depoſiti,cõmodati,nec alteri⁹ cõtractus:ſed quędam ſolutio pro vxore facta in maritũ dotis ꝓmiſſę:& talis ſolutio habetur , acſi fieret matrimonio conſummato.ſecundũ glo. in.l.fi.C. d̃ pactis pigno.tenet Bar.in.l.qui romę.in princi . ff. de verbo.obliga.Pau.de Ca.in.l.item quia.in fine. ff.de pactis.ideo debet habere ſuos effectus. l. aſſiduis.& ibi Bal.fi.co.ver.habes hic glo . notabilem. C.qui potio.in pigno.habe.Itaq; habet dos ſua priuilegia à tempore,quo datur viro:& iſta priuilegia dantur doti in fauorem vxoris.l.1 . & communiter ſcribentes.ff.ſolu.matrimonio . Igitur debet habere partem de acquiſitis ante matrimonium conſum
51 matum. ☞Præterea iure cauetur expreſſè, ꝙ † fructus dotis receptæ per ſponſum ante matrimonium,non cedunt lucro viri, ſed augent dotis fructus. §. 1.ff.de iure doti.lege cum pater. §. ſi fundũ. & ibi Barto.& doctores.ff.ſolu.matrimonio.& melius in lege. 28 . incipi . deſſructan los eſpoſos . titu.11.

tu.11.quarta partita. ℣ Niſi quando ſponſus nutrit ſponſam,quia tunc lucratur dotis fructus. vt dicit glo.notanda.& ibi Bal.in.l.2.C.de dotis promi. & l.28.titulo.11.quarta partita.de quo infra. ſed fructꝰ dotis in pecunia,vt in queſtione propoſita, eſt lucrum,quod ex ea percipitur.tenet Bal.& doctores in.l. diuortio.§.ſi vir.ff ſolu.ma.& Bar.in.l. fi. eodē ti. ideo quod ex pecunia data in dotem percipitur, erit vxoris,non viri.& ſic erit omnino contrarium eius,qđ do.doc.de Pala.tenuit vbi ſupra. Quia vt vxor cū dote ſoluto matrimonio conſequitur totū lucrum habitum cū pecunia dotali ante traductionē vxoris ad domum.per ſupradicta. ℣ Aut habebit dimidiā de multiplicatis,vt ſocia ſpōſi vel mariti. ℣ Et ſi iura de hoc non eſſent expreſſa,ſatis videtur rationabile,& conſonum ęquitati,atq; ęqualitati,ꝙ lucrū inter eos vt cōmune diuidatur. Quia ſi ſponſa appoſuit pecuniam in ſocietate, maritus appoſuit operā & induſtriam,quæ poteſt ęquiualere.vt.l.3.ti.10.quintapartita.&.l.ſi non fuerit. ff. pro ſocio.ideo quodammodo videtur rationabile, ꝙ ſponſus conſequatur premium ex labore ſuo. cōtra dictam legem.3.in fine. & iſtud argumentum à ratione eſt validum in iure.vt.c.ratio nulla.de pręben.& digni. ℣ Itē quia,vt ſupra dixi, videtur contracta ſocietas inter eos,traditione rei dotalis, & tacito conſenſu.vt per Bar.in.l.titium.§.altero. 2. co. ver.quæro an ſocietas.ff.deadminiſt.tuto.igitur in contrahenda ſocietate inter maritum & vxorē nō requiritur ſimultanea cohabitatio, ſed contractus matrimonij,& traditio dotis. ℣ Et bene ad hoc etiā facit tex.iuncta doctrina Bal.in.l 1.ver.2.quęro. C. vnde vir.& vxor.& tex.in.l.7.cum ſimi.ti.13.ſexta partita.vbi dicitur,ꝙ deficientibus conſanguineis, vir,& vxor ab inteſtato vocantur.& quęrit Bal.in. d.l.1.C.vnde vir & vx.nūquid.d.l.1. habeat locum in vxore nondum ducta.& tenet ꝙ ſic.vt.l.deo nobis.C.de epiſcopis& cle.&.l.nihil. ff. rerum amo. &.l.cum hic ſtatus.§.ſi mulier & maritus.ff. de dona.inter vi.& vxor.& quanuis ibi agebatur de prę iudicio fiſci,& aliorum,appellatione vxoris in ſucceſſiōe bonorū mariti venit vxor nondū ducta.& idē in viro,quia par eſt cōditio eorū. Sic dicamus in caſu propoſito,vt ſeruetur ęqualitas,ꝙ aut lucra diuidātur,aut totum lucrum detur ſponſæ cum dote ſua per.d.l.28. ℣ Et reſponde ad fundamenta adducta per dictos doctores đ Pala. & de Segura.vbi ſupra.Et primò ad legem primam ti. delas ganancias fo.le.per quam nituntur probare, ꝙ reqratur ſimultanea cohabitatio vt lucra diuidātur inter eos per illa verba,compraren de conſuno. q̄ verba, vt ipſi dicunt,ponuntur pro ſimultanea cohabitatiōe. vt.l.ſtyli.in ordine.207.quia dico,ꝙ dicta lex rectè intellecta,non dicit illud, ad quod inducitur. dicit enim,ꝙ ſi vir & vxor aliquid emerunt ſimul cōſtāte matrimonio,debet inter eos diuidi. & ita intelligit ibi glo.ſed non negatur per iſtam legem & ſupradictas,ꝙ ſi ante traductionem vxoris ad domū dote recepta vir & vxor aliquid emerunt,debent diuidi inter eos quia ſi eſſet neceſſaria ſimultanea cohabitatio,ſequeretur,ꝙ lex.9.q̄ icipit.ſi vn ome. foro generoſorum.li. .titul.3.de qua l.facit magnū feſtum prædictus do.doctor de Pala.dicta repe.ſuper rubri.307.co.ver.amplia ſecundo.ac etiā lex.6. titu.delas labores y particio.fo.le.eſſent correctæ. quia dicitur ibi,ꝙ ſi mortua vxore bona ſua remanſerunt in communi cum bonis mariti, in diuiſione veniunt ea quæ maritus fuit ſuperlucratꝰ cū dictis bonis communibus ſoluto matrimonio.ecce qualiter iſtę leges non requirunt ſimultaneam cohabitationem,ſed cōmunio bonorū, ꝙ vxor mortuo viro ſoluta eſt à lege viri:nec tūc dicūtur vir& vxor ſimul cohabitare.ſ.mortuo viro. vt.c.pe.& fi. de diuor.&.l.3.titul.12.quarta partita.Si ergo iſta cōmunio bonorum ſoluto matrimonio morte vnius contrahentium eſt ſufficiens vt lucra habita ſoluto matrimonio diuidantur,à fortiori,tradita dote, & cōſtante matrimonio,debēt diuidi inter maritum & vxorē, etiā ſi nō habitant ſimul.& iſtud argumentum eſt ſufficiens in iure. per authē. multo magis. C.de ſacroſan.eccle. ℣ Item reſpōde ad.d.legē.titulo delas ganancias fo.legū.ꝙ nihil dicit de ſimultanea cohabitatione,ſed dicit, comprarē de conſuno. nā iſtud verbum,de conſuno, refertur ibi ad illud verbum cōpraren.quod verbū eſt generale, & pōt referri ad tempus ante cohabitationem.item ad tēpus,quo ſimul habitant item ad tempus,quo matrimonium eſt ſolutū. quia emptio poteſt fieri ſimul de pecunia communi,licet ſimul non cohabitent. vt.l.nihil.& ibi Bar.ff.communi diui.&.l. 2. & ibi Bar.& Bal.C.pro ſocio.ſufficit verò,vt ibi dicitur, ꝙ ſint ſocij,& ꝙ habeāt rem in cōmuni in ipſa emptione. ℣ Itē iſtud verbum,de cōſuno,eſt relatiuū, & refertur ad ſuum antecedens,quod eſt, compraren.igitur in ipſa emptione debent ſimul eſſe, non tamen in cohabitatione domꝰ. Quia licet ſocij ſint in diuerſis domibus, dum tamen emptio fiat pro ambobus,vel pecunia cōi. res empta erit communis,& debet inter eos communicari.vt dicit Bal.lo quēdo inter fratres ſimul negociātes, ꝙ empta per vnum ex eis,debēt alteri communicari. & hoc tenet in.l.cū oportet,in princi. C. de bonis que libe. & in.l.1.C.ſi quis alteri vel ſibi. ¶ Item reſponde ad.l.ſtyli,ꝙ nihil dicit ſuper intellectu.d.l.an requiratur ſimultanea cohabitatio vt lucra diuidātur. & miror,quia do.doctor de Segu.illā ad hoc induxerit:maximè,quia iuribus expreſſis cauetur contrarium.Quia mulier dum eſt cum marito,ſimul cum eo,nec ſeorſum poteſt obligari,nec tenetur ipſa ad debita contracta per maritum.vt.l.61.infra.cū aliis. niſi dicas,ꝙ tenetur,cum petit partem de multiplicatis conſtante matrimonio.vt.ibi.& in. l. 60.infra. Et ſi dicatur ibi, de multiplicatis conſtante matrimonio,exempla non arctant regulā.quia, vt ſupra dixi,etiam

Reſponſū ad cōtraria.

dixi,etiã de multiplicatis ſoluto matrimonio vxor & eius hęredes debent ſuam partem habere. Nec eſt credendũ,ꝙ dictę leges corrigãtur per.d.l.1.maximè in continenti.vt.l.pe.& ibi Bal. C. per quas perſo.nobis acqui.℣Item non ſequitur, ꝙ ſi ſponſus non ſubiit onera matrimonij,non debeat maritus cõicare vxori prædicta lucra,cùm non reperiamus hoc iure cautum.maximè,quia ſubire onera, pondus,& ſarcinam, damnoſum eſt marito: & vtinam parentes vxoris meæ alimenta ei præſtarent, & onera matrimonij ſupportarẽt, quia maiora lucra tunc mihi & vxori meæ obuenirent.℣Et ſi ſtatutum eſt à iure, ꝙ maritus ſubeat onera matrimonij,eſt ad hoc,vt fructus dotis faciat ſuos, aliàs ſunt vxoris:nec ipſe lucratur eos,ſed ipſa.l.25.ti.11.quarta partita &.l.dotis appellatione.ff.de iure doti.

℣Item ſi dicas,ꝙ ſponſa,ſiue vxor nõdum tradita, non ſeruit viro,& propterea non debẽt ei lucra cõmunicari(concedo)attamen neq; vir non ſubeundo onera matrimonij debet habere fructus dotis receptæ:per dicta iura.℣Sed quid dices ad legem. 9. foro generoſorũ.& ad legẽ.6.titu.delas lauo.& particio.fo.legũ.quia ibi dicitur, ꝙ vxor mortua erat, nec viro ſeruiebat,nec poterat ſeruire:ſed quia dos ſua remanſit communis cũ bonis mariti, hęredes vxoris extrahunt partem ſuam de ſuperlucratis ꝑ maritum,ſoluto matrimonio.Dic enim,ꝙ ſi nõ ſtat per vxorem,quo minus ſeruiat viro,dote ſoluta,nõ imputatur ei.vt inqt do.docto.de Segu.in quęſtione infra proxima. Item inquãtũ do.doctor de Pala.dixit,ꝙ ſi iſta dos data in pecunia periret, ſequeretur ꝙ periculo ſponſi periret,quod eſſe nõ debet & ꝓpterea quod lucrum ex ea habitum nõ debeat cõmunicari.Tene (ſalua eius pace) ꝙ nõ ſequitur ex hoc,lucrum ex ea dote habitum, non debere cũ vxore,vel cum ſponſa nondum tradita cõmunicari.dicens,ꝙ ſi cõmunicaretur,& dos periret,periculo ſponſi perderetur.verè loquitur contra iura expreſſa in.l.18.in parte.y porende. & contra legem. 19.20.&.21.ti.11.quarta partita.& contra legem primã.§. finautem.&.l.quotiens. C.de iure doti. &.l. plerunq;.§. finautem.ff.eodem.vbi dicitur,ꝙ ſi res tradita in dotẽ,ſiue in pecunia, ſiue in alia re æſtimata pereat antequã nuptię ſolenniter celebrentur ſponſę periculo periret,non periculo ſponſi. & econuerſo cõmodum ex ea dote habitum, etiam dũ eſt apud ſpõſum,vel maritũ, ante quã ducatur ad domũ,ipſius eſt vxoris.perit etiã ſi ęſtimata nõ eſt vt dictis iuribus.Et quia conſulendo dicit, bonum eſſe,ſi fieri poſſet,ex tali lucro prouidere ſponſę ad alimenta,ex quo dos datur ad alimentandam vxorem.Tu dic ſatis eſſe conſultum,tam ſponſę,quàm ſponſo circa hoc per iura regni.quia text⁹ dicit in.l. 1.in princi.d.ti.11.quarta partita. ꝙ cùm dos datur tacitè,videtur actum, vt vxor ex ea alatur. poteſt itaque ſi vult alimenta petere,cùm debeantur ei,recepta dote.℣Item ſponſo eſt ſatis conſultum per.l. 28.d.ti.11.quarta partita. inquantum dicit, ꝙ ſi ſpõſus,dote recepta,alimenta præſtat ſpõſę,facit fruct⁹ ſuos,nõ aliàs.ideoq;,vt dixi, ſatis prouiſũ eſt ſponſę:quia ſi non alitur ab ſponſo,ſuos facit fructus dotis.Et ex his habes,quid dicendum eſt in acquiſitis per maritũ vxore nondũ tradita domui ipſius mariti.℣Vnum tamẽ non omitto,ꝙ ſi vir & vxor ante traductionem ad domum, vel ipſe vir ſolus etiã dote non recepta cõmuni nomine.ſ. vxoris & viri, aliquam rem emit,erit cõmunis:& hoc,quia res illa empta eſt de conſuno.pro quo eſt bonus textus ſano modo intellectus,vt ſupra dixi.in.l.1.titulo de las ganãcias.foro.legum.&.l.1.eodem titu. in ordina.ibi dum dixit,compraren de conſuno.quod poteſt conſtare publico inſtrumento.vt tenet Bar.in. l.titium.§.altero.3.co.ver.ꝙro an ſocietas.ff. de adminiſtr.tuto.vbi dicitur,ꝙ ſocietas cõtrahitur eo ꝙ cõtractus cõmuni nomine celebratur.℣Sed Bal. in c.1.prima co.ver.& nota diligẽter de beneficio fra. ait non probari ſocietatẽ eo ꝙ per inſtrumentũ cõſtat rem emptam de pecunia communi, ſecus ſi res cõmuniter ematur.vt.l.nihil.& ibi Bar. ff. cõmuni diui.&.d.l.2.vbi idẽ Bar.& Bal.C.pro ſocio.itaque emptio facta cõmuni nomine.ſ.vxoris & viri, erit cõmunis,licet nõ cohabitent ſimul,non aliàs, propter iura ſuperius per me inducta de lege. 28. cum aliis.quarta partita.&.l.17.ti.2.li.4.foro juzgo. per quę iura remanet vera opinio do.doc.de Pala.& đ Segu.vbi ſupra. quanuis non per fundamenta per
52 eos inducta. ¶Sed pone, ꝙ † vxore iam ducta ad 20.
domum,marit⁹ eam expulit ſine cauſa, & interim ipſe marit⁹ aliqua bona acquiſiuit, ipſo matrimonio durante: nunquid maritus debeat vxori dicta lucra cõicare.Iſtam quæſtionem mouet do. doctor de Segu.in.d.repe.§.ſed & ſi fundum.l.vnum ex familia.10.co.in fine.ver.tertio caſu.de lega.2.vbi dicit,ꝙ maritus tenetur dicta lucra vxori cõicare.Ad quod probandũ primò allegat textũ.in.l.ſi filia. ff. de diuor.vbi dicit tex.ꝙ ſi pater pro filia emancipata dedit dotẽ,quã ſtipulatus eſt ſibi reddi,filia in matrimonio decedẽte,aliàs ꝙ ipſe vir lucraretur dictã dotẽ:filia in odiũ patris ꝓpter amorẽ quẽ erga virũ habebat,diuertit,& ſic in matrimonio deceſſit, vt vir dictã dotẽ lucraretur.habetur in.d.l.ſi filia.ꝙ patri erit ſuccurrẽdũ ꝓpter ac ſi filia nõ diuertiſſet. Ita putat dicẽdũ in preſenti.cùm marit⁹ habeat vxorem,ſi ipſa ſtaret in matrimonio cũ marito, erat lucratura medietatem bonorum: ſi igitur maritus eam expellit à conſortio ſuo, ipſa non eſt in culpa:& perinde debet habere, acſi in matrimonio permaniſiſſet, cùm hoc caſu videatur maritus expellere animo eam defraudandi in dictis lucris. nã dicta expulſio fine cauſa, cùm ſit de genere malorum prohibitorumque,mala fide fieri preſumitur, & in fraudem.vt in.l.item ſi obſtetrix.§.ſi. cum lege ſequenti.&.l.itẽ mela.in princi.1.reſponſo. ff.ad legẽ Aqui.tex.& notat do.Abb.& alij ĩ.c. cũ dilecti.de ac-

cti.de accuſatio.&in.c.1.vbi hoc notat Inno.Abb. & moderni. de præſump. & per hoc limitat quod notat Bar.in.l.non ſolum.§.ſed vt probari.ff.de noui ope.nunciatio.Et omnia iura, quæ dicunt, q̃ ſi factum poteſt ſe habere ad delictum & nõ delictũ, debemus præſumere in meliorem partem.per legẽ merito.ff.pro ſocio.quia illud eſt verum, quando pariter & indifferenter ſic ſe poteſt haberi, ſecus quando factũ de ſui natura regulariter eſt malum: licet poſſit excuſari aliqua ratione,tũc ſi excuſatio non probatur,debemus præſumere in peiorẽ partem.ita dicit Petr⁹ de Ancha.quem ibi refert & ſequitur Ioã.de Ana.in.d.c.cũ dilecti. Eodem modo dicit poſſe intelligi qđ notat Bal.in.c.cum tu. de teſti.per illum textũ.q̃ vbi eſt dubium tẽporis,præſumitur in benigniorẽ partẽ. Per quod etiam poſſet limitari illud,quod alibi ponit Bal.in.l.precib⁹. 6.col.C.de impu. & aliis ſubſtitu. inquit,q̃ in delictis ſemper præſumitur,p̃ eo,q̃ delictum excuſat. per.d.l.meritò.q̃ ſit hoc verũ,quando actus ſe habet ad bonum & malũ:ſecus quando de ſui natura eſt malum.ita tenet ipſe Bal.in.l.1.2.co.ff. ſolu. ma. per gl.in.l.2.C.đ petitio.hęre.Ita ergo dicit in præſenti,q̃ cum expulſio vxoris à marito facta dicatur factum prohibitũ,& de ſui natura malum,quod patet ex eo,q̃ eſt punibilis talis expulſio per textum in.l.fi.C.de repudi.& per textũ in.c.præcipit.&. c. quidquid.32.q.5.vbi dicitur,q̃ debet excõmunicari,qui propriam vxorem expulit. quòd debemus intelligere dictam expulſionẽ in malam partem,& in fraudẽ ipſius vxoris fieri.igitur fraus mariti circa lucra amittenda nõ debet nocere vxori,quemadmodum fraus filię circa lucrum dotis nõ debet nocere patri.per dictã.l.ſi filia. ☞Itẽ facit.quia cũ iſte marit⁹ dolo deſinat vxorem tenere in ſuo conſortio habetur ac ſi vxorẽ in cõſortio & ſimultanea cohabitatione haberet.argu.tex.in.l. ſin autem. §. ſed & is.ff.de rei vendi.& bene facit.l.8.titu.delas fuerças y daños.fo.legum.vbi dicitur,q̃ ſi famulus recedit à domino ſuo,amittit lucrũ,quod exinde ſperabat cõſequi per conuentionem factam cum domino.Si tamen dominus malicioſe deſinit tenere famulum in ſuo ſeruitio vel conſortio, & illum expulit, vel quid aliud fecit iniuſtũ propter qđ famulus receſcit,imputatur domino,& tenetur famulo pretium conuentionis ſoluere. ☞Tertiò facit arguendo ab abſurdo.quod argumentũ eſt validum in iure. vt dicit Bal.in.l.conuenticulã.C. de epiſcopis & cle. Nam ſi in caſu,quo maritus expellat vxorẽ, obtenta durante matrimonio per eum vxori non cõmunicaret,diceremus,q̃ maritus ex ſuo delicto conſequebatur commodum.quod eſt contra textum in l.3.§.1.ff.de donatio.inter vir.& vxo.&regulã.non fraudantur.§.1.ff.de regu.iu. ☞Quartò facit. nã quãuis vxor habeat medietatem dictorum bonorum, hoc non habet à marito,ſed potius à lege, notatur in.l.fi.C.de bonis mater.& in.l.3.ff.de interdic. & rele.ergo cùm tale beneficiũ à lege ſit indultũ vxori per maritum,non eſt auferendum.per regulã.indultũ.de regu.iu.li.6. ☞Quintò facit.quia cũ vxor lucretur dictam medietatem ſi cum marito cohabitauerit.vt.d.l.ti.delas ganancias. ſi per vxorem nõ ſtetit, quominus dicta cõditio adimpleretur, eo q̃ ſtetit per maritum,talis conditio habetur pro impleta.l.quę ſub conditione.§.quotiens.ff.de conditio.inſti.&.l.iure ciuili.ff.de conditio.& de.qua,p̃pter dicta vxor habebit dictam medietatem lucrorum ſtans extra ſimultaneam cohabitationem viri, acſi ſecũ cohabitaſſet,cùm per eam non ſtetiſſet. p̃ regulã.imputari.de regu.iu.li.6. ☞Sextò facit tex. in.l.fi.C.de repudi.qui dicit, q̃ maritus expellens vxorem ſine cauſa iuſta,punitur in hoc,quia tenetur ſuæ vxori dare quartam partem bonorum ſuorum.ecce ibi tex, per quẽ patet,maritum expellẽtem vxorẽ ſine cauſa, pati pœnam circa bona.Si ergo ibi punitur in bonis,quę ſunt propria mariti, à fortiori veniet puniendus in bonis, quæ ſibi deferuntur à lege. ☞Septimò facit. ſi ſunt duo ſocij, & vn⁹ callidè& malicioſe renũciauit ſocietati,hoc animo,vt lucrũ ſibi obueniẽs ſibi ſoli acquirat,& non communicet alteri ſocio:ſi poſtea ſocio à ſocietate expulſo aliquod lucrum eueniet, tenetur & ſocio cõmunicare.textus eſt notabilis in.§.manet. inſti. de ſocieta.&.l.12.ti.10.quinta partita. Cùm igitur inter virũ & vxorem ſit contracta ſocietas diuinæ & humanæ domus.vt.l.aduerſus.C.de crimi.expi.hære.&.l.1.ff.de donatio.inter vi. & vxor. & bonorũ hodie per.d.l.1.titu.delas ganancias.& maritus callidè & fraudulenter,vt ſupra eſt dictum, vxorẽ expulit à ſua ſocietate,nimirum ſi interim aliquod lucrum acquiſiuit, tenetur vxori illud cõmunicare. nã iſta ſocietas tacita à lege inter virũ & vxorẽ nõ eſt minus priuilegiata,quã illa,quę expreſſè contrahitur inter ſocios.vt tenet notanter Bald.quẽ ibi ſequũtur moderni in.l.re iudicate.§. ſocero.ff.ſolu. matrimo. Et quemadmodũ ſocietas expreſſa, quæ inter ſocios cõtrahitur,eſt quędam fraternitas.l.verũ.in princi.&ibi Bar.1.nota.ff.p̃ ſocio.& in Spe.de iudi.§.ſpecialia vero.ad finem.ita ſocietas contracta inter virũ & vxorẽ eſt quædã fraternitas.vt dixi. ☞Octauò ad hoc facit qđ dicit Bal.in.l.co.3. C. de lega.& dictũ Ioã.de Platea in rubrica. de fugi. colo.li.11.& tex.in.§.fi.inſti.de inge.&manu.Fede. de Se.conſilio.177.incipi.domino Corrado.quẽ refert Præpo.in.c. plerũq;.4.co.ver.quęro maritus de donatio.inter vi.& vxo.& quod notat.Bal.in.l. quod in vxorem.C.de nego.ge.& ibi Pau. de Ca. qui dicunt,q̃ ſi maritus expulit vxorem de domo, tenetur eam alimentare extra domum. Idem tenet Raine.de for.in.l.gaio.§. fi. ff. de alimen. lega. & facit.l.ſi cõuenerit.ff.pro ſocio.tenet Auguſti.in additio,ad Angelum ĩ ſuo tracta.malefi.in parte thee meai adulterato.4.colu.additio.incipienti. tu autẽ
53 in hac materia. ☞Quid tamen econtra.ſi † vxor nõ

vult ſtare

vult ſtare cum marito, ſi aliqua interim ipſa acquiſiuit, do. doctor de Segura vbi ſupra. 13. co. ver. quarto caſu dicit quòd tenetur eidem viro communicare, per ea, quæ ſuperius ſunt dicta. Et facit pro iſta parte dictum Baldi. in. d. l. quod in vxorem. C. de negotiis. ge. & in. d. l. 1. 2. colu. C. de legatio. verſiculo. tertio dubitatur. & eſt optimus textus. in. l. quinta. ti. delas penas fo. le. vbi dicitur, q̃ ſi vxor contra voluntatem mariti receſſit de domo ſua, perdit ea, quę fuit lucrata cum viro conſtante matrimonio. & quaſi idem dicit lex. 1. &. 15. ti. 17. ſeptima p̃tita. ¶ Quæro inſuper. ſi vir & vxor ſunt inuicem ſeparati propter aliquam cauſam cum diſpenſatione, de qua in. c. ex publico. de conuer. coniuga. & poſtea aliquis eorum aliquid acquiſiuit, an teneatur alteri dictum lucrum communicare. Vide do. doc. de Segu. vbi ſupra. 13. co. vbi dicit, q̃ vnuſquiſque ſibi acquirit lucratum ab eo. Quod patet. quia cum ſint iuſta cauſa ſeparati, iam non ſunt vir & vxor, ergo non habet locum lex loquens de lucris communicandis: cùm certum ſit, q̃ non ſint vir & vxor poſt dictam ſeparationem cum cauſa venientem. Et facit optime. d. l. 1. titulo delas ganan. fo. le. & l. 1. eodem titulo in ordina. vbi dicitur, comprarен de conſuno. quia hi, qui ſunt ſeparati iudicio eccleſiæ, & habent ſua bona ſeparata, non dicuntur inſimul habitare, nec inſimul emere, nec aliquã inter eos ſocietatem habere. ¶ Quid enim ſi vir & vxor ſe ad inuicem ſeparant, ſeorſum habitando, promittendo ſimul caſtitatem, an lucra habita per vnum, ſint inter eos communicanda. Et prędictus doctor de Segu. vbi ſupra. 14. co. dicit. q̃ non: quia cùm ambo ſint ſeparati, & cohabitent ſeorſum, nõ ſimul, q̃ vnuſquiſque ſibi acquirit: quia nulla eſt inter eos communio, vel ſocietas: & q̃ poſſint ſe adinuicem ſeparare quo ad thorum, promittendo ſimul caſtitatem. eſt glo. & ibi Abb. in. c. veniens. de regula. notatur in. c. dudum. de conuerſio. cõiuga. notat Prępoſitus in. c. præterea. el. 1. ſecũda co. de ſpõſa. ¶ Item quid ſi vxor ſeparatur à viro quo ad thorum propter eius fæuitiam & crudelitatem, eo q̃ non facit cum vxore vitam maritalẽ. Et in hoc præ dictus doctor de Segu. vbi ſupra. dicit, q̃ non ſolum eſt dos vxori reſtituenda, vt. in. c. 1. & ibi Abb. de donatio. inter virum & vxorem. & Bal. in. c. 1. prima co. 3. nota. vt lite non conteſ. verumetiam medietas lucrorum ante dictam ſeparationem per virum obtentorum. Iſte eſt tex. cum ſua glo. in. c. ſignifica uit. de donatio. inter vi. & vxor. iunctis his, quæ dicit Abb. in. d. c. 1. de donatio. inter vi. & vxor. Ideo conſulit vxoribus petentibus ſeparationem quo ad thorum propter dictam ęquitiam, vt non ſolum petant à maritis ſuis dotes ſuas, verũ etiam medietatem bonorum, quę ante dictam ſeparationem viri acquiſierunt. quod ipſe multotiens vidit omiſſum ab aduocatis mulierum. ¶ De obtentis tamen poſtea vxor non communicabit: quia ſua petitione à viro eſt ſeparata in facie eccleſiæ, licet vir fuit cauſa ſeparationis.

¶ Ley deziſiete.

QVãdo el padre o la madre[l] mejorare a alguno d̃ſus meytad de bienes[i] y la tal manda en lo que de derecho deuiere valer.[k].

i ¶ De bienes. Quæro iuxta hoc. pater in teſtamento reliquit filio ſuo nudam proprietatem cuiuſdam fundi, & vſumfructũ reliquit filiæ ſuæ, hoc acto, q̃ mortua filia, vſusfructus conſolidaretur cum proprietate, & totũ eſſet penes filium ſuum. deceſſit filia, ſtante fratre ſuo in matrimonio: & obtento vſufructu deceſſit & frater: quæritur nunquid in medietate bonorum, quam vxor iſtius defuncti deberet habere de multiplicatis conſtante matrimonio, habeat etiam medietatem vſusfructus fundi habiti conſtante matrimonio. Quæſtio eſt notanda, de qua vide quod dixi in. l. infra.

k ¶ Deuiere valer. intellige ſtantibus liberis valere vſque in quintam partem bonorum teſtatoris: ¶ Et eis non ſtantibus, ſed aſcendentes, vſque in tertiam. vt de primo eſt tex. in. l. 9. titu. delas mandas. foro. le. de ſecundo in. l. 6. ſupra. ¶ Deficientib⁹ his valebit legatum in totum. l. 1. ti. delas heren. foro. le. & l. 27. infra cum aliis.

Summarium.

1 *Bona aliena, an & quando poſſunt vſucapi.*
2 *Donatio facta à matre filio, an poſſit reuocari.*
3 *Filiorum appellatione, an veniat poſthumus, qui nondum eſt natus totus.*
4 *Filij appellatione qui comprehendantur. Et legatum factum famulis teſtatoris, quibus famulis debeatur.*
5 *Legatum factum filiis, an debeatur iis, qui teſtatorem offenderunt.*
6 *Legatum factum poſthumo, an intelligatur de eo, qui erat tẽpore Teſtamenti, qui deceſſit, an de habito ex ſecunda vxore.*
7 *Legatum relictum in Teſtamento, in quo dixit Teſtator, ſubſtituo filios & proximiores meos, An, filius mortuis, ad legatum ſoror, & eius filius veniant.*
8 *Pactum cum furnario, quòd poſſit coquere ipſe, & eius familia, An intelligatur de familia præſenti tantùm, an etiam de habitura.*
9 *Melioratus in tertia parte ſubſtantiæ, an videatur melioratus in tertia parte bonorum.*
10 *Verbum, bona prolatum à cõtrahentibus, vel à lege, ſeu à Principe, quid importet.*
11 *Quota hæreditatis, & quota bonorum, an ſint diuerſa.*
12 *Similia an ſint illa, quorum qualitas eſt vna. Et an ſint eadẽ illa, quorum ſubſtantia eſt vna.*
13 *Ordo ſcripturæ an attendatur, vbi conſtat de ordine intellectus.*

14 *Teſtamentum an vitietur, ſi habet admixtam donationem, vel venditionem.*
15 *Vltima voluntas an poſsit tranſire in ſpeciem contractus.*
16 *Pactum de donando, an ſit contractus nominatus.*
17 *Pactum inter maritum & vxorem de ſe inuicem ſuccedendo, an habeat vim vltimæ voluntatis. Et an in ſubſtantia ſit vltima voluntas.*
18 *Pactum de ſuccedendo, an requirat tot teſtes, quot requiruntur in teſtamento.*
19 *Pactum inter maritum & vxorem de ſe inuicem ſuccedẽdo, an & quando valeat.*
20 *Donatio cauſa mortis, an accedat magis contractui, quàm vltimæ voluntati.*
21 *Donatio, in qua fit mentio de morte, an cenſeatur in dubio cauſa mortis.*
22 *Donatarius cauſa mortis, an poſsit renunciare in præiudicium tertij.*
23 *Donatio cauſa mortis quot teſtes requirat.*
24 *Falcidia an detrahatur de donatione cauſa mortis.*
25 *Ius accreſcendi, an habeat locum in donatione cauſa mortis.*
26 *Donatio an videatur reuocata propter ſuperuenientem inimicitiam inter donantem & donatarium.*
27 *Alter. a. um. an ſit diſtributiuum trium, an duorum.*
28 *Inquiſitio, in qua dicitur alterum alteri auxilium præſtitiſſe, an irritetur, ſi inquiſiti ſunt tres.*
29 *Donatio, an ſit contractus.*
30 *Statutum diſponens, quòd de quolibet contractu ſoluatur centum, vel gabella, an debeat ſolui de donatione.*
31 *Donatio inter viuos, an poſsit reuocari.*
32 *Donatio quando videatur reuocari.*
33 *Donatio cauſa mortis, an reuocetur pœnitentia donãtis, quando decedit ſine hærede.*
34 *Donatio morte cõfirmata, an ſapiat naturã vltimæ volũtatis.*
35 *Donatio morte confirmata, an requirat tot teſtes, quot in teſtamento.*
36 *Confirmans, an videtur donare.*
37 *Donatio facta per prẽm filio ſui iuris, vel in poteſtate conſtituto, an irreuocabiliter confirmetur iuramento.*
38 *Donatio facta à matre filiis exiſtentibus in poteſtate patris, an valeat.*
39 *Donatio facta filiofamilias à patre tradita poſſeſsione, an valeat & an poſset reuocari.*
40 *Donatio quando dicatur perfecta.*
41 *Poſſeſsionis miſsio qualiter poteſt probari.*
42 *Poſſeſsio an trãsferatur per contractum nullum.*
43 *Poſſeſsio an trãsferatur in ſecundum emptorem, ſi primo fuerunt generaliter obligata bona venditoris in ipſa venditione.*
44 *Poſſeſsio ſi contendatur vel ſit dubium cui potius fuit tradita, an præſumatur pro primo emptore.*
45 *Poſſeſsio rei donatæ filio, an debeat dari ſeu tradi.*
46 *Donatio facta filio à patre, quando computetur vel conferatur inter fratres.*
47 *Contractus incipiens à traditione, an dicatur nominatus.*
48 *Contractus nominatus, an perficiatur ſolo conſenſu.*
49 *Traditio rei an probetur, ſi in contractu dicitur, donauit, & tradidit.*
50 *Traditio poſſeſsionis qualiter probetur.*
51 *Poſſeſsio quibus caſibus tranſit ſine apprehenſione.*
52 *Poſſeſsio, an & quando probetur per clauſulam, conſtituti.*
53 *Clauſula, conſtituti, quid operatur.*
54 *Poſſeſsionem obligatus ad tradendum excẽpto, an liberetur, ſi conſtituit ſe nomine emptoris poſsidere rem venditam.*
55 *Poſſidens nomine alterius precariò, negando poſſeſsionem, an videatur dominum, vel creditorem, cuius nomine poſsidet, ſpoliare.*
56 *Poſsidere an dicatur, qui pluries ad poſſeſsionem acceſsit.*
57 *Poſsidere an dicatur, qui probat penſionem recepiſſe à colono.*
58 *Poſsidens rem communem, an videatur pro ſe, & pro ſocio poſsidere.*
59 *Poſſeſsio per clauſulam, conſtituti, per quæ verba transfertur.*
60 *Poſſeſsio an transferatur per illa verba, Titius vendidit, & tradidit.*
61 *Poſsidens vt conductor, ſi expellatur à locatore, an poſsit agere ad reſtitutionem.*
62 *Poſſeſsio fictè, per quos modos transfertur.*
63 *Poſſeſsionem tranſferens fictè, an liberetur à vera traditione*
64 *Poſſeſsionem nitẽs probare per inſtrumentum, in quo eſt conſtitutus, qualiter debet articulare.*
65 *Poſſeſsio an tranſfertur per ſtimum aut cataſtrum.*
66 *Poſſeſsio quos effectus habeat.*
67 *Poſſeſsio ciuilis, an cauſet præſcriptionem.*
68 *Poſſeſsio ciuilis, an neceſsariò requiratur ad præſcriptionem.*
69 *Poſſeſsio naturalis ſola, an ſufficiat ad præſcribendum.*
70 *Poſſeſſor an faciat fructus ſuos.*
71 *Poſsidens an poteſt demoliri propria authoritate, quod alter in re à ſe poſſeſſa conſtruxit.*
72 *Poſsidens ciuiliter, an poteſt intentare interdictum, vti poſsidetis, contra ingreſſum, ad hoc vt reſtituat naturalem.*
73 *Poſſeſsio ciuilis ſi vacat, an accreſcat poſsidenti naturaliter.*
74 *Poſsidens immobilia, an releuetur ab onere ſatisdandi.*
75 *Poſſeſsio longa in iuribus incorporalibus, an habeatur pro veritate, & an faciat præſumi dominium ſine titulo.*
76 *Poſſeſsio rei donatæ à teſtatore tradita in vita, an poſsit ab eo reuocari.*
77 *Poſsidens inſtrumentum mandati, an præſumatur prior.*
78 *Poſsidens res patronatus, an præſumatur patronus.*
79 *Poſsidens res hæreditatis, an præſumatur adiiſſe hæreditatem.*
80 *Poſsidens rem publicam, an poſsit agere interdicto, vti poſſidetis.*
81 *Poſſeſsio rei immobilis, an ſortiatur forum, in quo res ſita eſt.*
82 *Poſsidens rem pro diuiſo ſpacio decem annorum, an præſumatur diuiſionem præceſsiſſe.*
83 *Poſſeſſor rerum hæreditariarum, an præſumatur longo tempore agnouiſſe poſſeſsionem.*
84 *Poſsidens beneficium, an videatur habere meliorem prouiſionem beneficij.*
85 *Poſsidens creditor, an præſumatur verus creditor.*
86 *Poſsidens inſtrumentum crediti, an præſumatur eo ipſo procurator creditoris.*

87 *Possidens instrumentum debiti, an præsumatur liberatus.*
88 *Possessor rei emptæ, an præferatur emptori non possidenti.*
89 *Possidens rem emptam à muliere coniugata, vel à filio familiàs per decem annos in præsentia mariti vel patris, an præsumatur eorum licentiam præcessisse.*
90 *Testamenta si inueniantur duo eodem die celebrata: nec appareat quod sit prius vel posterius, quod illorum valebit.*
91 *Possessio operatur, quòd si facta sit conuentio inter cõiuges, quòd is succedat alteri, qui posterior decesserit sine filiis: & ambo decesserunt, nec apparet quis eorum decesserit posterius: si hæredes vnius possident bona alterius, illi præferuntur in successione.*
92 *Possidens ciuiliter, an possit conueniri reiuendicatione.*
93 *Transactionis titulus licet non sit sufficiès ad præscribendum, an sit sufficiens, si cum eo concurrit possessio.*
94 *Reiuendicationis cessio, an causet translationem dominij.*
95 *Reiuendicatione mota contra aliquem: si pendente lite supervenit & possessio, an extinguatur iudicium.*
96 *Possidens ciuiliter, an habeat interdictum Vnde vi.*
97 *Possessio data precario, an sit vera an ficta.*
98 *Possessio an transferatur per licentiã intrandi possessionem.*
99 *Possessio an transferatur solo animo.*
100 *Emptor, cui res nondum est tradita, an possit agere, quòd alteri emptori non tradatur possessio, donec sit in lite iudicatum.*
101 *Donatio, an perficiatur per traditionem instrumenti.*
102 *Possessio rei donatæ vel venditæ, an trãsferatur per traductionem instrumenti.*
103 *Possessio an transferatur per incisionem instrumenti.*
104 *Donatio facta filiæ à patre pro dote, si matrimonium non sequatur, an possit reuocari.*
105 *Donatio propter nuptias facta filio, an possit reuocari, matrimonio non secuto.*
106 *Donatio facta filiæ vt intret monasterium, an possit reuocari.*
107 *Donatio pro alimentis an valeat incontinenti.*
108 *Donatio, in qua interuenit iuramentum, an possit reuocari.*
109 *Donatio facta filio causa militiæ, an possit reuocari.*
110 *Verbum, potest, præcedente negatione, an sit restrictiuum.*
111 *Verbum, potest, præcedente negatione, facit actum de iure impossibile.*
112 *Donatio facta extraneo, an possit reuocari.*
113 *Pater an potest in integrum restitui aduersus donationem à se factam filio.*
114 *Donatio facta sub modo vel conditione: si modus vel conditio non impleatur, an donatio valeat.*
115 *Pater reuocans donationem à se factam, an debeat soluere expensas in re factas.*
116 *Donatarius an possit retinere rem donatam propter expensas factas in re.*
117 *Donatio ex quibus causis possit reuocari*

QVando el padre. Melioratio in tertio facta à parentibus alicui ex filiis vel descendentibus legitimis in testamento vel in vltima voluntate, aut in contractu inter viuos, licet filius melioratus sit in potestate eius, qui fecit meliorationem, vel sui iuris, poterit quandocunque reuocari. præter quàm si donator tradidit possessionem, vel scripturam rei donatæ ei, cui facta est donatio, vel procuratori suo. vel si contractus meliorationis factus sit cum tertio ob causam onerosam. s. matrimonij, vel ex consimili causa: quia tunc non poterit reuocari, nisi ex aliquibus causis in iure expressis. vel si donator reseruauerit in se, quòd posset meliorationem sępe dictam reuocare. hoc dicit tota ista lex.

℣ Diuiditur in sex partes. In prima ponitur regula. In secunda, tertia, & quarta ponuntur tres casus fallentię. In quinta & sexta hæ tres fallẽtię limitantur. Secunda ibi. saluo si hecha. Tertia ibi. o le ouiere entregado. Quarta ibi. o el dicho cõtracto. ℣ Quĩta ibi. si no reseruasse. ℣ Sexta. o por alguna causa.

¶ Nota istam legem, quia est singularis, maximè in duobus. ℣ Primò inquantum dicit, q̃ donatio facta filio in potestate, tenet à principio mero iure, licet possit reuocari. ℣ Secũdò. quia sentit, q̃ donatio facta filio sui iuris, non est donatio perfecta, sed q̃ possit reuocari. ℣ Aduerte quo ad primum, quia per istam legem multa reuocantur iura, signãter. l. 3. titulo. 4. versicu. mas si el padre. quinta parti ta. & l. si pater. C. de inofficio. donatio. & in. l. donationes. C. de donationibus. inter virum. & vxorem. &. lege. 2. §. si filium. de donatio. ff. & multa iura antiqua dicentia, q̃ donatio facta per patrem filio in potestate non valet, nec morte confirmatur. ℣ Rationem assignat glos. in dicta. l. si pater. C. de inoffici. donatio. & ibi Paul. de Castr. 1. colu. versicu. in tex. vbi dicit, q̃ si donatio facta filiofamilias valeret, esset frustratoria, quia dominium transiret in filium, & eo instanti rediret ad patrem, cũ quidquid acquirit filius, acquirat patri ipso iure, nec momẽto remaneret apud eum. argu. legis. quis sit. ff. de solutio. & facit. l. si quis pro eo. ff. de fide iusso. ℣ Reprobatur etiam dictum Bald. in. c. iurauit. de probatio. vbi dicit, q̃ donatio facta à patre filiæ suæ adhuc existenti in domo sua, non valet, nisi sit in domo mariti. & allegat textum, quem reputat singularem iuncta glo. in. l. nec inter. C. de donatio. inter vi. & vxor. & ibi Iaco. de Are. refert & sequitur And. Sic. in. d. c. iurauit. ℣ Et approbatur per istam legem. l. donationes. l. 1. cũ simi. C. de donatio. inter virũ & vxorem. vbi dicitur, quòd donatio facta à patre filiofamilias, potest à patre reuocari vsq; ad mortem. morte tamen confirmatur. vt infra patebit. ℣ Sed do. docto. de Segu. in repe. §. sed & si fundum. l. vnũ ex familia. de lega. 2. 10. folio. 1. co. versicu. istam tamẽ conclusionem. dicit, q̃ quando pater donat filio in potestate dictam partem bonorum, videtur sibi in vita assignare pro parte suæ legitimæ, vt de se clarè patet. quia quando pater donat filio in potestate, talis donatio fit reuocabilis. per. l. 2. C. de inoffi. donatio. & d. l. donationes. tamen quando pater donat filio in potestate aliquid pro sua legitima, talis donatio incontinenti valet. Ista fuit determinatio Angeli. l. si non mortis. in principio

Corri. *Approbat.*

principio. per illum textum.ff.de inofficio.teſtamē. per quam dicit ibi ſe ita conſuluiſſe. quod dicit no tandum,ſi eſſet verum. ☞Secundò adducit textum in.l.ſi quādo.§.& generaliter.C.de inoffi. teſtamē. vbi filio fuit à patre donatum pro legitima in vita: attamē dicitur ibi,quòd talis donatio. ſtatim valet.

Contra ☞Sed prædictis fundamētis non obſtantibus,contrariam ſententiā putat prædictus doctor de Segu. eſſe veram, quam fundat iuribus, & rationibus.

Fallit ☞Primò per iura,quę ſimpliciter dicunt,quòd donatio facta per patrem filio in poteſtate,non valet. vt.d.l.2.C.de inofficio.donatio. & d.l.donationes. C. de donatio.inter vir.& vxo.&.l.2.§. ſi filium.ff.

Fallit de donatio. ☞Præterquàm vbi donatio fieret filio propter merita. ꝓut dicitur in auth. vnde ſi parēs. C.de inoffi.teſta. pleniùs per Bar. in.l. 1. §. nec caſtrenſe.ff.de collatio.bono.& in.l. ſi donatione. & ibi per Bal.& modernos.C.de collatio, ☞Itē in caſibus exceptis,de quibus per glo.in.d.l.2.C.de inoffi.donatio.& per Bal.in.l.cū oportet.§. ſi autem. C.de bonis quæ libe.& per Fran.de Are. in.l. placet.3.col.ff.de acqui.hære.per Iaſo.in.l.frater à fratre.19.col.vſq; in finē.ff.de conditio.inde. ☞Secundò adducit fortiſsimū argumentum: quia alimenta debētur filio in vita patris l.ſi quis à liberis.in principio.ff.de liberis agnoſ.tamē donatio in cauſa alimentorum facta à patre filio in poteſtate,nō valet. glo. eſt notanda, quā ibi commendat & approbat Bal. in. d.l.2.C. de inoffi. donatio. incipi. ſi pater. ☞Tertiò pro hoc facit tex. formalis. & ibi Bal.in. l.cum de bonis.C.de donatio. vbi vult tex. quòd ſi pater donat filio in poteſtate partem ſuam,non valet donatio. ☞Quartò facit tex.in.l.ſi filia.§.ſi pater. ff. famili. herciſ. vbi dicit tex. quòd ſi pater bona ſua diuiſit inter filios in vita, vnicuiq; partem ſuā aſsignando, quòd talis aſsignatio non valebit vt donatio,eo quòd filij eſſent in poteſtate ſecūdum Flo.ibi. ☞Quintò facit tex. in lege ſi ancillam.§. ſi pater.ff. pro ſuo. vbi dicit tex. ſecundum gloſſam primam. ꝙ † ſi pater inter filios, quos habebat in poteſtate , ſua bona cum quibus erant aliena diuiſit,ac etiam tradidit,quòd iſti filij vſu capiunt aliena, non titulo pro donato: quia donatio non tenuit,ſed titulo pro ſuo. ☞Sextò ad hoc facit ſingulare dictum Fran de are.in.d.l.placet.3.col. ver.tertiò adde.ff.de.acq.hęre.& lati⁹.17.incipi. cōſideratis diligentiſsimè & maturè. Iaſon. in.d.l. frater à fratre.pe.col.ff.de.cōditio. inde. tenēdo hāc ſecundam concluſionem pro veritate, dicit, ꝙ reſtat reſpōdere ad tex.in d.l.ſi quando.in.§.& generaliter. vbi clarè probatur , ꝙ dicta donatio valet.ſed ad dictum.§. & generaliter dicit , ꝙ clara ſtat reſponſio. quia intelligitur in donatōe facta filio emācipato, & non in poteſtate,vt patet neceſſariò rectè intuēti.nā ibi dicit tex.ꝙ ſi pater donauit filio, nō imputat in legitima,niſi hoc pater expreſsiſſet. ſed in filio in poteſtate hoc eſſet falſum:ꝙa imò fili⁹ in poteſtate donationem ſimpliciter factā imputat in legitimam.l.filium quem habentem.C.fami.her.per Bar.& alios.in.l.in quarta.ff.ad.l.falci.nam in filio emācipato eſt ſecus. vt in.d.§.notatur. ergo neceſſariò primum dictū regulę. dicti.§. & generaliter. intelligitur in emancipato,& per conſequens exceptio à regula.vt.l.1.ff.de regu.iuris. ☞Et ad textū in.d.l.ſi non mortis.per quē ibi ſe fundauit Ange. reſpondet dupliciter. Primò,ꝙ ibi loquitur in matre donante filio,cuius donatio incontinēti valet. vt.l. ſi conſtante.C. de donatio.inter vi.& vxo. & eſt ratio,quia mater non habet filiū in poteſtate.vt in.§.fœminę.inſti.de adoptio.☞Secūdò,ꝙa poſito, ꝙ dicta lex.ſi non mortis.loquatur in patre,loqtur in filio emācipato , ſecundū prędictos doctores in dictis locis. ☜Et quāuis prędicti domini non dicant,iſtud probat tex. de pura neceſsitate in.d.l. ſi non mortis. ibi dū dicit.hac autē contemplatione, vt in quartam habeatur. vbi donatio in vita fuit facta cū cōditione,vt eā filius cōputaret in legitimā: ꝙ ſi fuiſſet filius in poteſtate,nō erat neceſſarium, per.d.l.filium quē habentem.vt dixi reſpondendo ad dictū.§. & generaliter.ergo de neceſsitate ſequitur,ꝙ dicta.l.ſi non mortis. loquatur in filio emancipato.Et ita concludendo prędictus.do.doctor de Segu. dicit.ꝙ donatio de tertio facta filiofamilias à patre,poteſt per eum quandoq; reuocari. & ita ſua opinio eſt hodie per iſtam legem comprobata. & ceſſant opiniones & iura contraria. ☞Et quod dicit Bal.in authē.ex teſtamento.2.col.ver. concludę ergo.C.de collatio.& Ange.in authen. de immen. donatio.1.&.2.col.collatio.7. vbi latè. ☞Niſi intelligas,quòd donatio facta filiofamilias non tenet in eo,quòd eſt immēſa. vt ibi & in. d.l.ſi pater.quam legē ſic intelligit Pau.de Ca.ibi. ☞Vel aliter intellige ſecundum Bal. in.d.c.iurauit. de probatio.vbi tenet vt ſuperius dixi. ꝙ donatio facta à patre filię ſuę dum adhuc exiſtit in domo ſua,non valet,niſi ſit in domo mariti.allegat textū , quē reputat ſingularem iuncta glo.in.l.nec inter.C.de donatio.inter virum & vxorē.& ibi Iaco.de are. refert & ſequitur Andr.Sicu.in.d.c.iurauit. ſed tene quod ſupra cum do. doctore de Segu. per iſtā legem. ☜Sed quia do.doctor.de Segu.vbi ſupra , dicit , ꝙ mater non pōt reuocare donationem à ſe factam filio ſuo: tu tene contrarium per ea,quę dixi in glo.iſtius legis ſuper parte.la madre. ☞Quo ad ſecūdū,inquātum iſta lex dicit,ꝙ donatio facta filio ſui iuris,poteſt reuocari,ſicut facta filiofamilias.dic,ꝙ per iſtā legem in hoc reuocatur & corrigitur.l. donatione. &.l.velles.C.de reuo.dōatio.&.l.ſi quādo.§.& generaliter. de qua ſupra.& cōmunis doctrina ſcribētiū.in authē. vnde & ſi parens.C.de inoffi.teſta.&. l.2.C.de inoffi.donatio.&.d.l.& ſi mortis.C. ad legē falci. & alia iura dicētia,ꝙ donatio facta à patre filio emācipato vel ſui iuris , nō pōt p patrē reuocari. ☞Cuius cōtrariū iſta lex diſponit. Et cū ea cō- *Concor.*

approbat

reprobat

cordat.

cordat.l.vnum ex familia.in prin.de lega.2. vbi eſt caſus, q̃ ſi ego inſtitutus ſum grauatus à teſtatore vni ex familia ſua reſtituere fundum titianum,quē ego elegero,q̃ poſſum vnum in vita eligere, & ſic inter viuos. Vnum tamen eſt,q̃ ſi poſtquā elegero, pœniteat me,& voluero reuocare dictam nominationem, & electionem inter viuos factam, q̃ licitè poſſum,& valebit dicta reuocatio:& ſic pinde habebitur nominatio,acſi facta non fuiſſet. Et quāuis. d.l.vnum ex familia.habeat locū in propria perſona teſtatoris,q̃ poſſit variare, & reuocare electionem,& nominationē à ſe factam:hodie hoc facere non poteſt is,cui cōmittitur electio & nominatio: quia ſi ſemel elegit,non pōt ſuam nominationē & electionem reuocare.per textum, qui bene hoc p̃bat in.l.35.infra.vbi dixi. Concordat etiam cum lege iſta.l.cum pater.§.à filia.& ibi Bar.* & alij de lega.2.vbi dicitur,q̃ ſi is,cui fuit facta cōmiſſio eligēdi elegit,poterit electionem à ſe factā reuocare. tenet etiam Iaſon in.l.poſt mortem.pe.colu.ver. adde ad confirmationem prædictorum.C.de fideico. iſtam etiam quæſtionē mouet do. doctor de Segu. dicta rep fo.fi.7.co.ver.quarto mō. vbi cōtrarium tenet.Sua tamen opinio, vt ſupra dixi, hodie non procedit per iſtam legem.

2 l ¶ La madre.Nota ex p̃ticula iſta.q̃'† mater pōt reuocare donationem à ſe factam filio ſuo de tertio bonorum ſuorum.Quod patet euidenter, inquantū iſta lex dicit.quando el padre o la madre hiziere donacion pueda la reuocar. ☞Per quam legem corrigitur in hoc.l.ſi nō mortis.ff.ð inoffi.teſta. & .l.ſi conſtante.C.de donatio.inter vi.& vxo. vbi dicitur,q̃ mater non poteſt donationem à ſe factam filio reuocare:quia non habet filios in poteſtate,ſicut pater.vt in.§.fœminæ.inſti. de adoptio. & per totū inſti.de patria po.& ita tenēt doctores.& Bal. in dicta.l.Si conſtante.& idem Bal.in.l.filium quē habentem.C.familiæ her.& domi.doctor de Segu. vbi ſupra.12.folio.3.co.ver.ex ſupra dictis.cui⁹ cōtrarium vt ſupra dixi iſta lex diſponit.& ſic nō ſolum pater,ſed mater,quę meliorauit filium in tertio bonorum ſuorum,poterit vſq; ad obitum donationē reuocare. ☞Probatur multipliciter ex lege iſta. ☞Primò referēdo finē legis ſuo princi. ſed finis eſt.pueda lo reuocar quādo quiſiere:principiū. quādo el padre o la madre mejorare alguno de ſus hijos.igitur mater poterit reuocare donationē.&c. Et q̃ finis legis debeat referri ſuo principio, habetur in Spe. de diſpu.& allega. §. 4. ver. vltimo. in princi. ☞Secūdò probatur,qa eadē eſt ratio in matre,quę in patre. quia ſi de iure imperatorū mater poterit donare filiofamilias eo quod non eſt in ei⁹ poteſtate.vt.d.l.ſi non mortis &.d.l.ſi conſtante.cum ſimi.eadem ratione pater poterat donare filio ſui iuris:ſed hodie per iſtam legem pater poterit reuocare donationem à ſe factam filio ſui iuris, licet in eius nō ſit poteſtate, per cōſequēs & mater poterit donationē à ſe factā filiofamilias reuocare, & ſi ī ei⁹ nō ſit poteſtate. ☞Tertiò dico,q̃.d.l. ſi nō mortis.&.d.l.ſi cōſtāte.loquūtur tā in patre,q̃ poſſit donare filio ſui iuris,nec poſſit dictam donationem reuocare,quā in matre:ſed in patre dictę leges corriguntur per iſtam,ergo in matre videntur correctæ.nam lex correcta in vna perſona ex correlatiuis,cēſetur correcta in alia.tenet Bal.in.l.ſi.in prī ci.C.de indic.vidui.to.& ibi eſt tex.& Pau.de Ca. ver.nota ergo.& facit lex ſi.C.de acceptila.&.l. cū emptor.C.de reſcin.ven.&.l.ſi ab eo.C. de legitimis hære. ☞Et q̃ vir & vxor ſint correlatiua,proba tur ex.c.pe.de adulteriis.& tenet Pau.de Ca.in. d. l.ſi.in principio.C.de cadu.tollen.vbi dicit, q̃ vir & vxor ſunt correlatiua:ideo ſtatutum in vno, videtur in alio ſtatutū. ☞Quartò in.l.iſta vir & vxor æquiparantur.& idem in.d.l.ſi nō mortis. vt ſuperius illam induxi.ſed in iure habes, q̃ lex loquens in vno de æquiparatis,habet locum in alio. ſecundum glo.quā ad hoc cōmendat Pe.de ancha.in.c. ſi poſtquā.§.fi.de electi.li.6 facit glo. in cle. abbates de reſcrip.& in.c.2.de conſe.in.6.&.l. quod ſeruo. C.de furtis.igitur.&c.

3 m ¶ De ſus hijos. Intellige †nō ſolum de iā natis, ſed etiam de poſthumis.ar.tex.in.l.ſi quis filiabus. & ibi Bar.ff.de teſta.tu.e.& inſti.q̃ dari tuto.po.§. ſi qd filiab⁹.vbi dicitur,q̃ appellatione filiorū, ēt poſthumi cōtinentur.& habetur in.l.qui quartā. §. fi.ð lega.1.vbi legatū fictū filiab⁹,debetur etiā poſt humę,ſi teſtator habe: vnicā tātū viuā. ☞Facit etiā. l.ſi duobus.§.fi.de lega.1.vbi dicitur, q̃ poteſt legari iā nato & poſthumo:&ſi moritur poſthumus,to tū legatū debetur iā nato.vt ibi. ¶ Et hoc verum, licet glo.in.l.9.titu.delas mādas.fo.legum.glo.1.teneneat contrarium,per tex.in.l.3.titu. delas dona. in fine eodem foro. ¶ Cui reſponde,q̃.d.l. non p̃cedit,quia natione poſthumi concurrentibus his, de quib⁹ in.l.13.ſupra,reuocatur donatio.vt.l.ſi vnquā.C.de reuo.donatio. ☞Et nota. q̃ nō ſolū in teſtamentis,ſed in cōtractibus appellatione filiorum veniunt poſthu.vt ſi pater ſtipulatur p̃ ſe & filiis, ītelligitur ſtipulatū fuiſſe etiā pro filiis ſuis poſthumis.per.l.ſi quis operis.ff.de ope.liber. & inſti. qui dari tuto.po.§.fi.cum gloſſ.tenet Ludo. pon.in ſingula.§.fili⁹,ver.q̃ro vtrū.tex.& Bar.in.l.q̃ filiab⁹. in principio.ð lega.1.gl.& Bar.in.l.titi⁹. in principio.ff.ð libe.& poſthu.tex.& idē Bar.in.d.l.q quartā.§.fi.de lega.1. ☞Et hoc maximè ſi nō ſint filij nati: qa intelligitur ð naſcituris. Tenet Pau.de Ca. cōſilio.178.vide ad hoc bonū textū ī.l.2.§.fili⁹.ff.ad tertulia.ſecundū Bal.in.l precibus.9.co.C.ð impube. & aliis ſubſti.vbi etiā dicitur,q̃ filiorū appellatione,venit etiam qui eſt in vtero.notatur in.l. qui in vtero.ff.ð ſtatu.hoī. ☞Quia veniūt etiā fœminę filię.l.ſi ita ſcriptū.in principio.& ibi Bar.de lega.2. &.l.ſi qs ita.in principio.ff.de teſta.tute. ☞Qd eſt verū in materia fauorabili:ſec⁹ ī odioſa,vt.l.1.§. ſed

Corri.

ſi incertū & ibi Bar.ff.de ventre in poſſe.mi. ℣ Et ſi dicas,q̃ d.l.3.de donatio.fo.le.dicit contrariū:reſpōde(ſalua pace gloſſatoris)q̃.d.l.3. vt ſupra dixi, non obſtat,quia hodie ceſſat illius prouiſio.℣ Item quia non loquitur in caſu,quo pater donauit filiis ſuis,vt apparet ex ea.

℣ Itē qa magis diſponit cōtrarium. qđ patet inquātū dicit,q̃ ſi maritus aliquid donauit vxori ante nuptias,& poſtea ea prę̃gnāte maritus eſt vita functus,q̃ poſthum⁹ poſtea natus venit in diuiſione bonorū cū fratribus iā natis tempore obit⁹ patris,& ita nō cōputatur ibi poſthumus in nume
4 ro filiorum.& hoc tene. ¶ Quæro filij † dicuntur
Q̃o. de familia:itē liberti:& ſerui : & oēs ſeruientes vt. l.fi. C.de verbo.ſigni.&.l.p̃nūciatio.§.familię.&.l. ff.de verbo.ſigni.pone,q̃ pater in teſtamento non dixit,lego filiis meis,ſed,lego familiæ meę tertiam partē bonorū meorū.vel ita dixit, lego filiis meis non expreſſis nominibus,an veniant ad legatū filij,qui ſimul habitant cum patre : an etiam hi , qui non habitant ſimul cum patre.Quæſtio eſt notanda,& eā mouet predictus doctor de Segu . in repe. d.§.ſed & ſi fundum.7.col.ver.circa hoc tamen quę ritur.de lega.2.vbi diſtinguit,an loquimur in vltima volūtate:an in cōtractib⁹.℣ Primo caſu dicit,q̃ ſufficit eos eſſe filios , licet ſint in poteſtate patris conſtituti,& non cum eo habitent.text⁹ eſt , quem ibi ad hoc pōderant moderni in.d.l.fi.C.de verbo. ſigni.vbi appellatione familię non ſolum continētur filij,ſed etiam propinqui,& cognati : tamen omnes non habitant ſimul. ℣ Ex quo infertur, q̃ ſi ego habeo quatuor filios:duos mecum habitantes: alios duos ſeorſum habitantes:quia fortè contraxerunt matrimonium,& ego pater dixi in meo teſtamento ſic.licet ego pater poſſim de quinto bonorum meorum facere q̃ mihi placeat: attamen ego volo,q̃ remaneat penes filios meos.℣ Vel ita dixi. ego volo q̃ remaneat penes familiam meam . q̃ in hoc caſu non ſolum poſſunt filij qui mecum habitant participare de hoc relicto, verumetiam alij filij,qui ſeorſum habitant per.dictam legē ſi . vbi in relicto quod teſtator facit familiæ ſuæ nō refert an filij habitent ſeorſum,vel ne. & in hoc primo caſu amplius nō dicit.Sed tu adde Bar.in.l.ſi conſtante. 2.col.ff.ſo.ma. & glo.in cle.1.de baptiſ. vbi dicitur, q̃ legatum factum filiabus, debetur etiā baſtardis, quāuis non ſint in poteſtate parentū.vt inſti.de patria pote.in princi. &.l.3. ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iu.vbi glo.& Bar.licet ſit de patrimonio, quod legatur,ſecundum Barto.in.d.l.fi.C.de verborum ſigni.vbi etiam per Bal.& modernos.& per Barto. in.l.tutelas.in principio. verſi. & per hoc dictum. ff.de capi.dimi.& hoc quia agitur de fauore. ℣ Itē ad hoc facit.l.petitionem.& ibi Bald. C . de aduo. diuer.iudi.vbi dicitur, q̃ appellatione filiorum. veniunt etiam tranſuerſales vſque ad quartum gradum.℣ Item veniunt nepotes ſecūdū Bar.in.l.liberorū.in princi.ff.de verbo.ſigni.& in.l.filius.ff.ad macedonia.&.l.filiū.eodē ti. ℣ Itē veniunt p̃nepotes.l.1.§.ſi quis.& ibi Bar. ff.de ſuis & legi . hęre. ſi enim appellatione filiarum vel filiorū veniunt baſtardi nepotes & trā-

hijos^mo deſcendientes legitimos enel uerſales vſq; in quartū gradum, & veniūt etiā adoptiui.vt.l.cū adoptiuus. C. de decurio.lib. 10. à fortiori venient legitimi,qui ſunt in poteſtate patris & ſui iuris.& hoc in legato,quod eſt quid fauorabile.vt per Bar.in.d.l.ſi conſtante.ff. ſolu. ma. ℣ Ex quo iuuenes poſſunt elicere vnā cōcluſionē, Cōcluſio. q̃ ſi pater legat tertiā vel quintā partem bonorum ſuorum filiis ſuis, q̃ venient ad legatum nepotes & pronepotes teſtatoris:filij etiam adoptiui & baſtardi. Non tamen intelligas,q̃in legato facto filiis veniūt nepotes,& p̃nepotes,& filij baſtardi,ſi ſtāt filij legitimi:qa veniūt ſolūmodo filij legitimi: eis tamē nō ſtantib⁹,ordine ſuo veniunt nepotes,&,p̃ nepotes,& filij adoptiui:& his nō ſtātibus,trāſuerſales vſq; ad q̃rtū gradū.argu.tex.ī.l.9.et.10.ſupra. Et bene ad hoc facit ſingulare dictum Bar.ī.l. ſi cognatis.in fine.ff.de reb⁹ dubiis.vbi dicit, q̃ legatū factū familię vel cognationi teſtatoris,debetur primo his,qui pri⁹ ſunt nominati:ſed ſi nemo eſt pri⁹ nominat⁹,đbetur p̃eximiorib⁹ in gradu ordine ſucceſſiuo.licet legatū familię vel cognationi cuiuſdā tertij extranei debeatur omnib⁹ pariter . vt ibi per Bar.per textum cum gloſſa.in.l.cum ita.§. in fidei commiſſo. de lega. 2.& vide quæ dixi in lege.ſexta.ſupra.in parte por ſu orden . ℣ Vnum tamen in
5 hoc eſt notandum,q̃ † licet veniant ad legatum omnes de familia,vel de cognatione. vt per Bartol. vbi ſupra.eſt verum, pręterquam hi , qui teſtatorē offenderūt.nā licet ſint de familia, vel de cognatione,nō veniunt ad legatū.tenet notanter Bal.in.l. in ipſi⁹.ver.q̃rit hic Guiliel.C. familię her . Quod eſſet maximi effectus,ſi etiam haberet locū in legato à teſtatore facto filiis ſuis.quod dici poſſet argu. eius,quod dicit gloſſ.& Bar.in.l.ſi teſtamētū.ff. de
6 petitio.hęre.℣ Sed pone † pater in teſtamēto ita dixit.lego poſthumo filio meo tertiā partē bonorum meorū:nūquid ſi moritur is, qui erat tēpore teſtamenti,& eius mater, & conualeſcente teſtatore cū alia cōtraxit:& cū eſſet p̃gnās teſtator đceſſit,an intelligat,đ eo poſthumo,q̃ erat tp̃e teſtamēti : vel ēt ītelligat đ eo,q̃ erat tpe mortis ex alia vxore? Et tenet q̃ ſic.tex.eſt ſatis notād⁹ in.l.placet.ff.đ libe.& poſth.&.d.l.ſi cognatis.ff.đ reb⁹ dubiis.et ibi Pau.
7 đ ca.qđ nō.℣ Pone † ēt,q̃ teſtator ī teſtamēto ita dixit.ſubſtituo filiis meis in.tertio,p̃eximiores meos: an iſto caſu mortuis filiis,relicta ſorore & filio ex alia ſorore p̃mortua poſt mortē patris teſtatoris,veniat ſoror teſtatoris ſola ad ſubſtitutionē excluſo filio ex ſorore p̃mortua:an ambo.ſ.ſoror & fili⁹ ſororis? Videbat q̃ veniunt ſimul.arg.tex.in.l. 8.ſupra.

¶ Sed

¶ Sed cõtrariũ eſt verũ, vt tenet Bal. in. cõſilio incipiẽti In nomine domini caſ⁹ talis eſt, quidã titi⁹ deceſſit. &c. Et habetur in additio. ad Bar. in. dicta. l. ſi cognatus. ℣ Et reſponde ad dictã legẽ. 8. ꝙ ibi loquitur in ſucceſſiõe ab inteſtato: ſecus in inſtitutione & ſubſtitutiõe facta teſtamẽto, in quo teſtator videtur ſenti re, ꝙ ſoror ſua preferatur cõſobrino propterverbũ meos, poſitũ in ſubſtitutione, quod refertur, ad tẽpus mortis teſtatoris. vt. d. l. ſi cognatis. aliàs ſi non eſſet verbũ, meos, ęqualiter admitterẽtur, p. l. cũita §. fi. & ibi gl. quę incipit. quoniã. ḋ lega. 2. & qa verba iſta teſtatoris debẽt ita intelligi vt. l. ſi cui. ff. de ſerui. ℣ Tu tamẽ intellige, ſi ſubſtitutio eſt facta ſeruata forma, de qua in. l. 27. infra. ℣ Secũdo caſu ſcilicet in contractib⁹ eſt ſecus. imò ad hoc vt filij cõtineantur appellatione familię, eſt neceſſe, ꝙ tales filij ſimul cũ patre habitẽt. l. tria onera. ff. ḋ excuſatuto. & ſubdit prędictus doctor de Segu. caſum in terminis. ergo. pater familias † fecit pactũ cũ furnatio, ꝙ teneatur coquere panẽ, ꝙ me & familia mea pro decẽ ſingulo anno. poſtea mea familia eſt aucta, qa fortè tẽpore cõuentionis duos tantũ habebã filios: poſtea nati ſunt mihi alij: an dictus furnarius ſit mihi obligatus coquere panẽ neceſſariũ meę familię pro eodem pretio. Iſtam quæſtionem format Iaco. Bu. in. l. fi. C. de ſacroſan. eccle. vbi per illum tex. determinat, ꝙ non. quia aliàs familia poſſet creſcere in infinitum, vnde illa conuentio facta de familia debet intelligi de familia, quæ eſt de preſenti, non de illa poſtea augmentata. vt. l. ſi ita. ff. de au: & ar. lega. Iſtam deciſionem refert et ſequitur Imo. in cle. literas. 5. colu. de reſcriptis. vbi latè examinat hanc quæſtionem, & ponit ſimiles quæſtiones. pro qua deciſione facit textus in. l. cui fundus. in fine. ff. de condi. & de. vbi Albericus & alij inducũt ad multas quæſtiones. de qua quæſtione vide omnino. Barto. verò in tracta. ſerui. vrba. in. cap. 1. quod eſt de furno. verſicul. quinta quæſtio eſt. examinando quæſtionem iſtã per quinq; concluſiones, eam diuidit in quatuor membra, de quibus vide ibi per eum, & per Iaſonem in. l. fi. 3. colu. C. de ſacroſanct. eccleſiijs. ℣ Ex quo infertur ſecundum eum, ꝙ ſtricti⁹ capitur familia in contractibus. allegat Pe. de ancha. hoc tenentẽ in. c. quanto. de cenſi. & Bar. ĩ loco prædallegato. Tu verò vltra vide Bar. in. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. 2. co. ver. quæro quid in contractib⁹. ff. ad trebellia. & in. l. hęredibus. in fine. eo. ti. & l. qui filium. C. de iure deli. & in. l. lege Iulia. ff. de ritu. nup. & l. generaliter. §. cũ aũt. & ibi Bal. & modernos. C. de inſti. & ſubſtitutio. & Bar. in. l. ꝓnũciatio. ff. ḋ verbo. ſigni. Bal. & modernos ĩ d. l. ſi. C. de verbo. ſigni. & in. l. lucius. §. dãma. & ibi Bar. de lega. 2. & l. cũ pater. §. volo. eo. titu. & l. 2. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iu. & in Spe. de loca. §. 6. ver. 66. & ſe. vbi oẽs tenent, ꝙ etiam in contractib⁹ appellatione filiorum veniũt naturales, quanto magis legitimi, qui ſunt extra familiam, vel qui non ſunt in poteſtate patris, prout dixi in princi. iſtius glo. ex quo bene apparet incõgruã eſſe diſtinctionem do. doct. de Segu. Propterea in iſto ſecũdo caſu ita eſt dicendũ, ꝙ aut loquimur in odioſis & reſtringibilibus, aut in merè fauorabilibus. ℣ Primo caſu appellatione familiæ, nec appellatione filiorũ in cõtractibus veniũt naturales, neq; legitimi, qui ſunt extra familiã, & poteſtatem teſtatoris. vt tenẽt doctores vbi ſupra. & eſt textus in. l. 1. §. ſed ſi incertũ. & ibi Bar. ff. de ventre in poſſe. mi. ¶ Secundo caſu veniunt ligitimi, & naturales, & omnes ſupra dicti. vt ita loquitur Bar. & alij in locis de quib⁹ ſupra: dũmodo ordo inter eos ſeruetur. vt per Bar. in. d. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. quod nota.

50

tercio de ſus bienes[n]

n ¶ Enel tercio de ſus bienes in. l. 9. tit. delas mandas. fo. le. cũ ſimi. ℣ Quæro † teſtator nõ dixit melioro filiũ meũ in tertio bonorũ meorũ, vt hic dicitur, ſed melioro filiũ meũ in tertia parte meæ ſubſtantiæ: nũquid videtur melioratus in tertia parte bonorũ teſtatoris? Do. do. de Segura. in repe. §. ſed & ſi fundum. l. vnũ ex familia. de lega. 2. verſi. 2. & ex hoc ergo infero. tenet, ꝙ ſic. & allegat tex. in. l. nam quod. §. nõ omnis. ff. ad trebellia. vbi dicitur, ꝙ tantũ ſignificat ſubſtãtia quãtũ bona. ℣ Eodẽ modo valet legatũ factũ extraneo de quinta parte bonorũ, dicẽdo teſtator. Lego quintã partẽ meæ ſubſtantię. quia videtur legare quintã partẽ bonorum: per. d. §. nõ omis. ℣ Idẽ ſi teſtator dicit. Melioro filiũ meum Titium in tertiam partem rerũ. vel. Lego titio extraneo tertiã partẽ rerum mearũ. ꝙ valebit melioratio, & legatum: cùm appellatione bonorum, res contineantur. per. d. §. non omnis. ℣ Idem ſi aliquis dixit. Melioro filium meum Titiũ in tertiam partem pecuniæ meę. quia valebit melioratio vel legatum: cũ appellatione bonorũ, pecunia cõtineatur, & ecõtra per. d. §. nõ omnis. ℣ Maximè quia appellatione pecuniæ omnis res, quę pecuniã valet, cõtinetur. tex. eſt notabilis cũ cõcordãtiis in. l. 2. C. de cõſti. pecu. ℣ Idẽ eſt dicendũ ſi dicerẽ. Melioro filiũ meũ Titiũ in tertio meorũ. vel. Lego quãtã meorũ. quia valebit, perinde acſi dixiſſem, bonorũ meorũ. per. d. §. nõ omnis. cũ lege ſequenti. ff. ad trebellia. Et ita patet ex p̂dictis, ꝙ modꝰ meliorandi in tertia parte, vel legãdi in qnta, eſt ampliatꝰ. vt hic. ¶ Et ſic nulla erit differẽtia an dicã. Melioro filiũ meũ Titiũ in tertiã partẽ bonorũ meorũ, vel rerũ mearũ, vel ſubſtãtię meę, vel pecunię meæ, ac meorũ. Quod eſt notãdũ, ꝙ iſta lege, & ꝙ lege. 9. ti. delas mãdas fo. le. cũ ſimi. ℣ Sed tu adde meliorem textũ ḋ iure, q hoc in exp̃ſſo dicit in. l. 26. infra. vbi dicitur, ꝙ licet pater nõ dicat, melioro filiũ meum. neq; dicat, in tertio bonorũ meorũ, valet melioratio: dũ tñ ex verbis teſtatoris poſsit cõprehẽdi melioratio. qa intelligitur in tertio & qnto, ſi quãtitas rei legatę attingit tertiã & qntã partẽ bonorũ. vt ſi

Qõ.

9 Idem. Idem. Idem. Idem. Conclu.

dicat teſtator,reliquo,dono,vel mãdo filio meo Titio talẽ fundum vel domũ,quia ſi nõ dicat in tertio vel in quinto bonorũ,intelligitur p.d.l. ☞ Et nota, quia p.d.l.26.hodie nõ,ꝓcedit dictũ do. doctoris ð Segu.in.d.repe.3.col. ver.tũ crederẽ. Inquantũ dicit,ꝙ legatũ relictũ à teſtatore his verbis. lego qntã meę hęreditatis.vel melioro in tertia parte meæ hęreditatis:tale legatũ nõ valet.cũ dicat,ꝙ aliud eſt quota bonorũ:& aliud quota hęreditatis ꝓ tex.vbi dicit,ꝙ ſit hęc differẽtia melius quã alibi in.l.ſi qs ſeruũ.§.fi.cũ ſequẽti de lega. 2. nã cũ iſta lex dicat, meorũ,dũ dicit,enel tercio ð ſus bienes,dicit,ꝙ videtur dare poteſtatẽ legãdi ſeu meliorãdi,introducere certã formã,quã teſtator ðbeat ſeruare in legãdo ſeu meliorãdo.vt dicat melioro in tertia ꝑte bonorũ.vel lego quintã partẽ bonorũ meorũ.quẽ modum iſta lex cũ ſimilibus adinuenit,& taliter legari cõcedit.nõ tũ vt dicat,melioro in tertia parte hę reditatis meę.vel lego quintam partem hęreditatis meę.quia cum iſtę legescõcedant legare.ſ. in quintam partẽ bonorũ,vel intertiã partẽ bonorũ:tacitè videtur negare teſtatorem poſſe meliorare in tertia parte hęreditatis:vel legare quintã partẽ hęreditatis.per textum in.l.maritus.C.de procura. &.l. ait prætor.in principio.ff.de iudiciis.Forma igitur data à.d.l.9.ti.delas mandas.foro le.dicit ꝙ eſt ſeruãda,& ab ea nõ eſſe recedendũ.vt.l.de cõſtitutionibus.ff.ad municipa.&.l.certa forma.cũ lege ſequẽ. C.de iure fiſci.lib.10.&.l.1.de præliis curia.eo.lib. quod habet locum ſecundum eum etiam in actu fauorabili.vt eſt manumiſsio.l.qui romæ. §. flauius. ff.de verbo.obliga.& dicit Bal.in.l.omnes populi. in fine.pen.col.ff.de iuſti. & iure. per. d.§.flauius. Idem dixit in.l.ſi alterius.C.ſi mi.ſe.maio. dixe.& in.l.ſi.C.ſi manci.ita fue.alie.vt ma.&.l.nõ omnis. in fine principij.ff.ſi certum peta.& ſic dicit,ꝙ forma data à.d.l.9.cum ſimi.debet etiã ſeruari in actu legãdi vel meliorandi, qui ſunt actus fauorabiles. vt.l.in teſtamentis. ff. de regulis iuris.&.c.dilecti. de donatio.Et eſt ratio huius , vt ipſe inquit , quia forma dat eſſe rei,& conſeruat eam in eſſe.vt.l. Iulianus.§.ſed & ſi quis.ff.ad exhibe.c.ſi morum. diſtin.1.&.c.1.&.2.de conſe.eccle.vel alta. ☞ Hinc dicit Bal.in.l.1.ff.de libe. & poſthu.ꝙ magis attenditur forma legis vel ſtatuti,quàm ratio legis. ☞ Propterea cum hæc ſit forma legis,debet etiam ſeruari à teſtatore ruſtico,minore, & muliere.ſecũdũ Bal. in.l.iuris.in fine.C.qui admitti. ☞ Nec obſtat,ꝙ poteſt dici,ꝙ iſta lex cum ſimilibus hoc expreſsè nõ induxit pro forma,qa dicit,ꝙ ſufficit,ꝙ tacitè colligatur ex verbis ſecũdum Bal.in.l.eos.5.col. C.de appellatio.nã per dicta verba,ſus bienes,ſatis colligitur data forma tacitè : vt fiat melioratio,& legatum in bonis,non autem in hęreditate. nã ſi vtrũq; lex voluiſſet,expreſsiſſet.vt.l.1.in fine.C. de cadu. tollen.&.c.ad audiẽtiã.de decimis. ☞ Item dicit nõ obſtare ſi dicatur , quòd fideicommiſſarius vniuerſalis dicatur nõ ſolum ille,cui relinquitur hęreditas,vel eius pars quota, quæ cõſiſtit in iure vniuerſali:ſed etiã ille,cui reliquũtur omnia bona, vel res hæreditariæ,vel per quæcunq; vocabula , quæ hoc poſſint importare.vt dicit textus in.d.§. nõ autem omnis.& ſic videtur,ꝙ nulla ſit differentia inter iſtud nomen,hęreditas,& iſtud nomẽ,bona: qa ad hoc breuiter reſpondit,ꝙ in effectu eſt differentia an vtatur verbo hæreditatis:& tunc ſiue teſtator relinquat eam totam,ſiue eius partem quotam,dicitur fideicõmiſſum vniuerſale:ſecus quãdo teſtator vtitur aliis vocabulis,ſcilicet,bonis, rebus, & aliis ſimilibus,de quibus ſupra dixit ampliando.d . l. 9. ti.delas man.fo.le.quia tunc prima facie potius ſonat in corpora,quàm in vniuerſitate iuris,ſine quibus corporibus poteſt eſſe hęreditas.vt.l . hæreditas.cum ſimilibus.ff.de peti. hære . & tunc diſtinguit,an teſtator relinquat,vel mãdet reſtitui omnia bona,vel ſimpliciter bona ſua, ꝙ intelligitur de omnibus in dubio:& tunc fauore vltimę voluntatis cenſetur ſenſiſſe de hæreditate , & ſic de vniuerſitate iuris:& talis erit fideicomiſſarius vniuerſalis : nec iſto , caſu intelliguntur bona , deducto ære alieno,imò cum eo ſicut hęreditas . ☞ Aut teſtator reliquit quotam partem bonorũ, & tunc talis non dicetur fideicommiſſarius vniuerſalis, ſed particularis.& illud verbum intelligitur , ſcilicet deducto ære alieno. vt.d.§.nõ autem omnis.notatur per doctores.& per textũ in.l.cogi.in.§.& generaliter. ff. ad trebellia. & in dicta.l.ſi quis ſeruum.in. §. fi. cũ lege ſequẽti.vbi doctores,maximè per Pau.de Ca. de lega.2. ☞ Quando iſtud verbum † bona, profertur à cõtrahentibus,vel à lege,ſeu à principe, quid importet.vide Bar.in.lege.3.ff.de bono.poſſe.& in l.princeps.ff.de verbo.ſigni.& in.lege. tutoris . C. ad le.Iuli.de vi publi.per doctores in dicta.lege . ſi quis ſeruum.in dicto.§.finali. ☞ Poſſet tamen aliqs opponere,vt ipſe inquit,dicens qua ratione.d.l.loquens de quota bonorũ non debet extendi ad quotam hęreditatis ex eo ꝙ à lege eſt data certa forma eadem ratione dicit ꝙ dicta.l.loquens de quota bonorum non debet extendi ad quotã ſubſtantię vel pecunię ſeu rerum vel etiam ſuorum ratione iam dicta ſcilicet,ꝙ iſtæ leges dant formam in legãdo, ſeu meliorando circa quotam bonorum . ergo non videtur data facultas teſtatori diſponere circa alias quotas quemadmodum non poteſt diſponere circa quotam hæreditatis . Sed dicit , ꝙ poteſt reſponderi.quia nihil refert quid ex æquipollẽtibus fiat. vt.l.3.cum concordã. C.de inſtitu . & ſubſtitu . ſub conditio.fa.&ſic modo dicat melioro in tertia parte bonorum meorum,modo dicat rerum mearum, & ſic de ſingulis, idem eſt.quia iſta ſunt æquipollentia. ☞ Huic tamen reſponſioni obſtat doctrina Baldi.nota.quam ipſe ponit in lege prima, quã ibi ſequitur Alex.ff.de libe.&poſthu.vbi cõcluditur, ꝙ hoc eſt verum, ꝙ nihil refert quid ex æquipol-

Infertur.

lentibus

lentib⁹ fiat,niſi illud ponatur pro forma à lege vel ſtatuto Quia tunc refert quid fiat ex æquipollentibus.& ſic cum dicta.l.nona,cum ſimli.ponant pro forma,vt fiat dicta melioratio in quota bonorũ,ergo non habent locum quando fit in quota rerum, vel in ſimili caſu. ☞ Sed ſuſtinendo dictam reſponſionem poſſet dici,quòd illud eſt verum, ꝙ ſi aliqd ponitur pro forma à lege vel ſtatuto,tũc refert quid ex æquipollentibus fiat:quando lex,vel ſtatutum vltra procedunt anullando actum, ſi contra factum fuerit.& in his terminis dicit quòd loquitur Bal.in.d.l.1.quod dicta lex.9.non facit. imò ſolum dicit, ꝙ poteſt meliorare in quota bonorum, non tamen dicit,quòd ſi in alia quota fiat melioratio,quòd dicta melioratio ſit nulla. ☞ Vel poteſt reſponderi ſupradictę oppoſitioni printcipali,quòd poſito, ꝙ. d.l.9. & iſta lex quæ loquuntur in quota bonorum non extendãtur ad quotã hęreditatis, non propterea ſequitur,ꝙ non extẽdantur ad alias quotas præterquàm hæreditatis : quia primo caſu multę ſunt differẽtię,adminus nouem, quas prædictus doctor de Segura. dicit recollegiſſe in.d.l.ſi quis ſeruum.§.fi.cũ lege ſequenti.de lega.2. ☞ Item quota hęreditatis & quota bonorum cum iſta ſint diuerſa:ex diuerſis non fit illatio vt in.l.ſi cũ actũ. ff.de nego.ge.& in.l.fi. ff. de calũni. &.l. papinianus exuli. ff. de mino. & ſic cùm iſta lex loquitur in quota bonorum, non debet extẽdi ad diuerſam quotam hęreditatis propter formã ibi à lege tradi tam.ſecus tamen eſt in aliis quotis ſimilibus. vt in quota ſubſtantię.& in quota pecunię. & rerum ſimilium.quia ad ſimilia facilis eſt trãſitus.l.an inutilis.§.1.ff.de acceptilatio.&.c.2. de tranſlatiõe prę la.&.c.ex parte. de poſtulan.&.c.quod dei timore. de ſtatu regula. & in.c. idolatria. 18.q.1. nam de ſimilibus ad ſimila facilis via inuenitur.l. non poſſunt. ff. de legibus.tex.& glo.in.c. ſuper quodam. de ſtatu regu. vnde illud nil refert an aliquid fiat, vel eius ſimile vt.l.fi.ff.manda.&.c.nemo.32.di.& illud philoſophi. in habentibus ſymbolum facilis eſt tranſitus. Cùm igitur qualitas, quę reperitur in quota bonorũ reperitur in aliis quotis ſcilicet rerum,& ſubſtãtię,& pecunię ſit vna.ergo eſt eadem ſubſtantia omnium ſupradictarum quotarum. iuxta illud qđ egregiè dicit Bald.in additio. ad ſpe. in titu.de diſputatio.& allegatio. in principio. & in. l.1.in fine.1.col. C.quę ſit longa conſue.vbi ipſe ſic
12 inquit. nam illa ſunt ſimilia, † quorum qualitas eſt vna:illa ſunt eadẽ,quorum ſubſtantia eſt vna.cùm igitur iſta ſunt ſimilia,ne mirũ,quòd in eis ſit idem ius.vt.l.illud.ff.ad legem Aqui.c.inter corporalia. de tranſlatio.præla. & ſic permittitur meliorare in tertia parte bonorum,nõ autem in tertia parte hęreditatis. ☞ Vnum tamen dicit,ꝙ ſi meliorat in tertia parte hæreditatis,illa tertia hæreditatis ponitur pro quota bonorum. quẽadmodum ecõtra aliquando quota bonorũ ponitur pro quota hęreditatis. tex.eſt in.§.poſt quod.inſti. de fideico.hære. & ſic declaratur,quòd teſtatori permittitur meliorare in quota bonorum, non autẽ in quota hęreditatis ad hoc, vt quota hęreditatis retineat ſuam naturã.ſed retinendo naturam quotæ bonorum bene permittitur dicta melioratio.ſcilicet in quota hęreditatis. per ſupradicta. ☞ Ex quo datur vna cautela,p quã dotes,quę conferuntur,tertiantur.& quintantur.ſ. ꝙ dicat teſtator. melioro filium meũ titium in tertia parte bonorum meorũ,& hæreditatis meæ. per textum in.l. illam.iuncta authẽ.ibi poſita. C.de collatio. ☞ Sed hoc non eſt verum. quia dicta lex fori, nec iſta lex,non tribuunt facultatem meliorandi, ſcilicet in quota hęreditatis,ſed in quota ſuorũ bonorum,vt ſupra dixi.& dictę dotes nõ ſunt meliorandę,ſed filiarum dotatarum.vt.l.ſi.ff.de collatio. do.&.l.pomponius philadelphus.ff.familię her.& ita concludit prędictus do. doctor de Segu.in hoc articulo. ☞ Cui adde textũ in.lege.1.C. de hęre.vel actio.ven.vbi dicitur, quòd hęreditas non dicitur viuentis, ſed mortui. & quando hæreditas eſt im propriè nõ verè.vt per gloſſam & Bar.in.d.l. queſitum.§.cum ſeruus. de lega.1. itaq; ſi legatur tertia pars hęreditatis,intelligitur bonorum. ☞ Hinc dicit Bar.in dicto.§.cum ſeruus.quòd hęreditatis donatio valet,quãuis dõec donans viuat dicãtur bona,non hęreditas. ☞ Sed tu tene contra dominũ doctorem de Segu.per textũ ſatis apertum & nouum in.l.19. &.26. infra. quę leges aperte ponunt ſilentium huic queſtioni.& melius in.l.20.infra. in parte. o quando no le ſeñalo en parte dela hazienda. vbi dixi. ☞ Sed omiſſa diſpoſitione dictarũ legum, quę de nouo ſunt factę, ꝑ quas apparet,ꝙ nulla eſt neceſsitas dicẽdi,melioro,vel lego in tertio,vel in quinto bonorũ vel hęreditatis,vel ſubſtãtię meę.lĩcet prędictus doctor aliud ſentiat:ãte prolationem dictarum legũ idem erat,quod hodie per dictas leges ſtatuitur,ſalua pace domini doctoris de Segu. & hoc tenuit Bar.& Bal.in.l. licet. in principio.C. de pactis.vbi dicitur, ꝙ hęreditas venit appellatione rerũ. ☞ Itaq; ſi relinquitur alicui tertia vel quinta pars rerum,videtur relicta tertia vel quinta pars hęreditatis.& cõtra,ſi relinquatur alicui tertia pars hęreditatis,videtur relicta tertia pars bonorũ, vel rerum.vt ſentiunt Bartolus. & Baldus.vbi ſupra. ☞ Quibus adde ſingulare dictum eiuſdem Baldi. in rubrica.C.de verbo.ſigni.vbi dicit.Quidam ditiſsim⁹,vt puta Coſmas de Medicis legauit alicui dimidiam paupertatis ſuę. quia ita dixit teſtando, lego dimidiã paupertatis meę:& dicit,ꝙ venit dimidia hęreditatis.& allegat.l.lucius.§.hęredum.ff. ad Trebellianũ.& ibi Bar.notanter. quos refert & ſequitur Eranciſcus cremẽ.conſilio.23. ☞ Et ſi quiſpiã dixerit,quòd iſta eſt impropria locutio, ſcilicet, ꝙ lex quę loqtur de hęreditate intelligatur de bonis,& ecõtra,cùm multis differãt.vt habetur in dicta.l.ſi quis ſeruũ.§.fi.cum lege ſequenti.& ibi Bar.

Cautela

Extẽſio

Contra

de lega.

de lega.2.&.l. titius. in principio.ff. ad Trebellianum.& prædictus do.de Segura affirmat. ℣Respō de,q̄ licet iſto caſu differant nomine,non differūt in effectu.nā ſiue relinquatur tertia pars hæreditatis ſiue tertia pars bonorū ante quā tertium deducatur de hæreditate,
vel de bonis, deducumtur debita.l. non en teſtamento °o en
amplius. in principio.de lega.1. &.l.ſucceſſores.& ibi Bal.C. ad legem falci. & textus melior de iure in.l.21. infra. Ratio huius dicti eſt.quia hæreditas, & bona teſtatoris dicuntur deducto ære alieno. vt dictis iuribus. ℣Itaq; ſi teſtator legauit tertiā partem hereditatis ſuæ:vel tertiam partē bonorum,videtur de ſuis bonis ſenſiſſe,nō de alienis bonis legaſſe.iura ſunt clara.& patet ex dicta.l.21.nam legatum de tertio & quinto,vt ibi,non detrahitur niſi de bonis teſtatoris.igitur de ſuis bonis videtur ſenſiſſe.℣Si verò in effectu filius,cui relinquitur tertia pars hæreditatis, vel quinta,nō cōſequitur vno caſu pluſquā alio,nihil refert,q̄ teſtator dicat,relinquo filio meo titio tertiam partē hæreditatis meæ. an tertiam partem bonorum meorū ,vel tertiā partem ſubſtantiæ meæ. Nam vt inquit Bal. in.dicta. l.licet.ff.verbis.C.de pactis.certè nō curo de ratione,ex quo effectū habeo.& Spe.in.titulo.de calumnia.in.fine.dicit,q̄ effectus inſpicitur.& Innocen. in.c.1.de bigamis.& Bal.in marga.ver.effectus.dicunt effectus magis quā verba attendi.℣Itē magis attenditur,quā modus,vt.l.3.& ibi Bal.C. de inſti. & ſubſti.&.l.quotiēs.§.ſi quis nomen.& ibi Io. de Imol.ff.de hære.inſti.℣Itē potuis,q̄ origo.ſecūdū Bal.in.l.humanitatis.3.oppo.C.d̄ impube. & aliis ſubſti.℣Sed dicta.l.9.ti.delas mandas.fo.legum.in effectu venit prouidere,ne parētes in ſuis teſtamētis filiis ſuis relinquant vltra tertiam partē ſuorum bonorum.igitur nō eſt curandū per quę verba tertia pars bonorū relinquatur. ſi enim vltra tertium non relinquitur,q̄d refert per quę verba relinquatur,ſi dicat teſtator,bonorū an hæreditatis:cum,vt dixi,in effectu hęreditas ſit tota teſtatoris ſubſtantia:& tota bona teſtatoris.& ecōtra tota bona teſta
13 toris:ſint tota ſua hęreditas.Itaq; † ordo ſcripturæ non attēditur,ſi conſtat de ordine intellectus. vt.l. cum pater.§. fidei tuę.de lega.2.& quādo verba nō ſunt de ſubſtantia,non vitiant. tenent doctores. & abb. in.c.1. vbi bon⁹ text⁹ cū glo.de baptiſ.℣Item cauſa diuerſitatis ceſſante,ceſſat diuerſitatis effect⁹ c.cū ceſſante. de appellatio.ſed quia ceſſat cauſa diuerſitatis , debet ceſſare diuerſitatis effectus. ℣Et quia prædictus doctor de Segu.dicit,q̄ ſi hoc eſſet, ſequeretur,q̄ tertium extraheretur de dotibus. reſponde q̄ non ſequitur. quia dos eſt propriū patrimonium filiæ,non patris legantis tertiū bonorum ſuorū.vt.d.l.fi.ff.de collatio.do.&.l.3.§.ſed vtrum. ff.de minori.&.l.vxorem.§.teſtamēto de lega.3 &. d.l.pōponius philadelphus.ff.familiæ her.ſed tertium nō extrahitur de reb⁹ alienis,ſed de propriis bonis. igitur &c. ℣Et ex hoc dicit tex. in.l. 25 infra , q̄ ſi teſtator meliorat vnū ex filiis in tertio bonorum ſuorum,non extrahitur melioratio de dotibus filiarum,nec donationibus,ſed de bonis teſta
otra poſtrimera ᵖ vo toris. p quęcunq; igitur verba relinquat filio ſuo teſtator tertiā
partem bonorūſuorū,debetur filio per ſupradicta. & per.d.l. 26.infra. & ſi bene ponderetur.d.l.9.tit. delas man.fo.le.iſtud etiam voluit , nec cōtrarium diſponit. præſuppoſito,q̄ hęreditas dicitur in vita teſtatoris,& poſt obitum ipſius dicitur non hæreditas , ſed bona hęredis.q̄d patet ex.d.l.ſi quis ſeruum.§.fi. cum.l.ſequen.& ibi Bar.de lega.2.ſed dicta.l.9.dicit,q̄ teſtator non poteſt legare niſi quintam partē bonorum ſuorū. inſuper dicit , q̄ poteſt legare vel relinquere tertiam partē bonorum ſuorum filiis ſuis.ſi ergo viuo teſtatore prędicta lex loquitur de bonis,non de hęreditate:ſequitur,q̄ non curatur,an dicat bonis,an de hęreditate.

o ¶ En teſtamento. Nota ex.l.iſta,q̄ donatio po
14 teſt relinqui in teſtamento. ideo ſequitur , q̄ † teſtamētum non vitiatur,licet habeat miſtam donationem. ℣Idem ſi habet admiſtam venditionem. vt habetur per glo. & doctores in.l.hęredes.§.fi.in verbo alienum.ff.de teſta.tenet Bal.in.l.cum antiquitas.ver.poteſt formari quæſtio.C.eodē.titulo.

p ¶ Poſtrimera voluntad. Aduerte,quia vltima voluntas eſt de iure ciuili, & acquiſito ex ipſa.vt
15 per Bal.in.l.1. in fi.C. de hęre.inſti.℣Et nota,q̄ † vltima volūtas poteſt tranſire in ſpeciē contractus. quod patet ex.l.iſta in principio:& ibi,por via de caſamiento.& cōcordat.l.vbi.C.de dona.cau.mor. &.l.ſicut.C.de actio.& obli.&.l.in commodatis.§. ſicut ff.cōmodati. ℣Quod eſt verum , licet vltima volūtas differat à contractu in ſubſtātia ſecundum Bal.poſt glo.& docto.in.l.teſtametum.C.de teſta. licet ſint ſimilia in qualitate. q̄ ſicut in teſtamento:ita in vltima volūtate & in contractu poteſt donari. vt patet hic. & tenet Bal.in.d.l.teſtamentum. ver.extra quęritur. ℣Et nota vnū caſum ſatis ſingu *Nota.*
16 larem,in quo tranſit cōtractus † in vltimam voluntatem,& in ſubſtantia ſimilātur,& eſt conuētio facta inter partes,eſt cōtractus nominatus ex cōmuni vſu loquendi ſecundum Pau. de Ca.conſi. 41.& etiam pactū eſt pars cōtractus,cui apponitur.l.fun
17 di partem.ff.de contrahen.emptione.igitur,q̄ † inter maritum & vxorem eſt facta conuētio de ſe ad inuicem ſuccedendo,iuxta formā textus in.l.9.tit. delas herē.fo. le. nunquid iſta conuētio habet vim vltimę voluntatis. & an in ſubſtantia ſit vltima voluntas? Tene q̄ ſic,per legē.licet.& ibi Bal.in.fi.C.
18 de pactis. ℣Ex quo infero , q̄ † in tali cōuentione *Inferē.* debent adeſſe tot teſtes,quot requirūtur in vltima volūtate.iuxta formā textus in.l.1.ti. delos teſta.in ordi.iūcta.l.3.ſupra.ſentit Bal.in.d.l.licet ver. qu-

ro

19 ro vtrũ.C.de pactis. ☞Sed quia dixi,q† valet pa-
Nota. ctum inter maritũ & vxorem de ſe inuicem ſucce-
dendo,vide ſingulare dictum Ludo. roma. in.l.ab
hoſtibus.§.ſi vir vxor.ff.ſolu.ma.vbi dicit,q ſi ma-
ritus debet lucrari dotem ob mortẽ vxoris:& ipſe
dedit cauſam morti,vel quia adhibuit malum me-
dicũ,vel nullũ adhibuit in eius infirmitate,& mor
tua eſt,q nõ lucrabitur vir dotẽ.vt ibi voluit Bart.
Bal.& alij.& An.Si. in.c.in preſentia.de proba.25.
20 col.ver.& vlterius addo.☞Item quæro an † dona-
Q. tio cauſa mortis dicitur magis accedere vltimæ vo-
luntati,quàm contractui.glo.in.l.2. in princi.ff.de
dote prele.dicit,q magis dicitur contractus,quàm
Contra. vltima volũtas.☞Sed Bal.in.l.1.co.1.in fine. ver.&
ex hoc nota.C.de ſecũ.nup.& Bar.in.l.2. de lega.1.
Spe.in ti.de inſtr.edi.§.15.ver.itẽ quia.dicunt,q do
natio cauſa mortis dicitur vltima voluntas.Bal.etiã
in.l.fi.C.de dona.cau.mor. per illum textũ dicit,q
donatio cauſa mortis æquiparatur legato. notatur
in.l.fi.C.de codici.& in Spe.de donatio.ver.dona-
tarius.vbi dicitur, q donatarius cauſa mortis agit
3 opinio. in rem ſicut legatarius. ☞Bartolus tamen in.l.1.in
princi.per illum textum.& doctores. ff. de tute.&
ratio diſtra. dicit, q donatio cauſa mortis dicitur
contractus quo ad modũ & formã,non quo ad per
ſonã.quia contractus cum authoritate tutoris cadit
in pupillum,ſed donatio cauſa mortis nõ. ☞Et Bal.
in.l.hac conſultiſsima.3.col.verſi. item dicitur hic
C.qui teſta.face. po. dicit, q donatio cauſa mortis
non comprehenditur in ſtatuto de vltimis volun-
4 opinio tatibus.☞Sed Pau.de Ca.in.l.2.verſi.in glo.nume.
21 2.dicit.q†donatio cauſa mortis,nec propriè eſt vl
tima voluntas,nec propriè eſt contractus,ſed par-
ticipat de natura vtriuſq;.☞Primum patet.quia vl
tima voluntas pendet ex arbitrio et volũtate vnius
tantũ.vt. l. inter veſtem. & ibi notatur. ff. de auro
& argento legato.Sed donatio cauſa mortis nõ per
ficitur,niſi concurrente voluntate donantis & do-
natarij vt.l.illud &.l.inter mortis. ff. de dona. cau.
mor. & fit mediante traditione. vel ſtipulatione.
vel hodie pacto nudo : ſicut donatio inter viuos.
glo.eſt ordinaria,quæ non eſt alibi in.l.cum pater.
§.meuius.de lega. 2. & hac ratione quia ſapit natu-
ram contractus : in hoc poteſt fieri à filiofamiliàs,
licet non habeat liberum arbitriũ de voluntate pa-
tris.quia contractus poteſt pendere ex alieno arbi
trio,licet non vltima voluntas.l.fina.C.communia
prædi.ſecundum Bald.☞Item hac ratione.quia eſt
contractus non requirit confirmationem per adi-
tionem hæreditatis, licet ſecus in legatis & fidei-
cõmiſsis.vt.l.eã quam.C.de fideico.ſed confirma-
tur ſola morte donantis.vt notatur in.l.filiæ.§.fami
liæ her.&.l.poſt legatum.§.qui mortis. per glo. ff.
de his quibus vt indig. ☞Item eadẽ ratione pro ea
non competunt tres actiones.ſ.ex teſtamẽto,& hy-
pothecaria,& actio ex ſtipulatiõe ſi interuenit,vel
cõditio ex.l.ſi quis argentum. ſi ſolũ pactum rei au
tem vendicatio competere per glo. 2. quæ eſt in.l.
2.ff.de publica.quę tenet dominium et quaſi domi
nium rei donatæ cauſa mortis transferri in dona-
tarium, ſecuta morte donantis,ſicut in legatarium.
quam Bart.videtur ibi ſequi,quod intellige,quan-
do donatio incepit à prouiſione, & non à traditio
22 ne. ☞Item † donatarius quia ſemel conſenſu reci-
piendo prouiſionem vel traditionem non poteſt
renunciare in præiudicium tertij cui grauatus fuit
reſtituere, licet legatarius poſsit repudiare legatũ
non acceptatũ. glo.eſt ſingularis in.l.cum pater.§.
23 eorum.de lega.2. ☞Item † in tali donatione nõ po
teſt fieri ſubſtitutio vulgaris,niſi interueniente p-
uiſione,& conſenſu ſubſtituti vt.l.hęredibus.cum
ibi notatis.de lega. 2. licet ſecus in legatis & fidei-
cõmiſsis.ergo ſapit naturã vltimæ voluntatis,quia
poteſt reuocari ad libitum donantis, licet ſecus in
contractibus vt.l.ſicut.C.de actio.& obliga.& non
habet efficaciam ante mortem donantis. vt. l.non
omnis.poſt princi.cum ibi notatis.ff.ſi certum pe-
tatur.ſicut nec vltima v6luntas.et hac ratione atten
ta requiruntur in ea quinq; teſtes, ſicut in qualibet
alia vltima voluntate.vt.l. fina. C. de codicillis.&
melius in.l.fina.ibi. y deue ſe hazer. titu.4. quinta
partita. vbi dicitur, q donatio cauſa mortis debet
fieri coram quinq; teſtibus ad minus. Ex quo etiã
dico, q ſi dicam in contractu. do tibi omnia bona
mea poſt mortem meam. q in tali contractu dona-
tionis debent adeſſe quinq; teſtes.quia iſta eſt do-
natio cauſa mortis vt.l.ſi pater.ff.de iure doti.☞Itẽ
24 † ex ea detrahitur falcidia,ſicut de legatis, & fidei
commiſsis.vt.d.l.cum pater.§.eorum. ſecus in aliis
25 contractibus. ☞Item † in ea habet locum ius accre
ſcendi vt.l.1.in fine.C.de cadu.tollen.licet ſecus in
contractibus.preterquã in vſufructu.vt.l.1.ff.de v-
ſufruc.accreſ.☞Quod dic vt.l.ſi quis titio.ff.de ver
bo.obliga. ☞Poteſt enim dici,q non eſt vltima vo
luntas,ſed habet vim eius.& inter iſta eſt differen-
tia vt in.l.licet.C.de pactis.neq; eſt contractus pro
prie,licet vim eius habeat: & ita intellige quod no
tatur in.l.2.ff. de dote prælegata. Iſtam opi. Pauli
de ca.tenet Pet.de Ancha.conſilio.385.& Bal.con-
ſilio. 162. &.166. ſed hi omnes non dicunt an acce-
dat magis vltimæ voluntati, quàm contractui, vel
econtra:ſed q participat de vtroq;.& in quo parti-
cipat vltimę voluntati,vide optimè in.l. fina.tit.4.
quinta partita.qđ facit ad legẽ tertiam ſupra. ☞Sed
26 quia lõga eſt diſputatio inter doctores, an†dona-
tio cauſa mortis ſit cõtractus, an vltima volũtas,vt
ex ſupradictis apparet:tu đ quęſtione iſta vide ple
nè p doctores in dicta.l.fi.C.de dona.cau.mor.et in
dicta.l.2.ff.de dote prele. et inſti.de dona.in princ.
& in.l.vnica ad finẽ.C.đ cadu.tollẽ.et in.l.quę ſub
cõditione.§.hoc eſt dictũ. ff. de cõdi. inſti.latè per
Io.de ana.in.c.qa in omnibus.2.co.ver.quarto quę
rit.de vſuris.p Alex.in.l.2.in prin.ff.de verb.obli.
☞Sed pro opinione, q ſit magis vltima voluntas

quàm

quàm contractus, eſt cõmunior opinio ſecundum Ludo.ro.conſilio.75.incipi.neſcio &c. vbi dicit,q̃ ſicut legatũ reuocatur ſi teſtator voluntariè alienauit rem legatam.ff.de adimen.lega.&.l. fideicommiſſa.§.ſi rem.de lega.3.ita etiam intelligitur reuocata dõatio cauſa mortis, ſi ipſe donans rẽ donatam voluntariè nulla neceſsitate cogente alienauit. Ita ſingulariter dixit Dynus in.l. ſtichum qui meus erit,de lega.1.de quo dicto Bal.facit magnũ feſtum in.d.l.ſtichum.vbi dicit alibi non vidiſſe iſtud dictum.quod etiam refert & ſequitur Alex. in.l.non omnis.in principio.ff.ſi certũ peta.ſubſedẽs,q̃ eadem ratione ſi ſuperuenerit inimicitia inter donãtem cauſa mortis & donatariũ, inducetur reuocatio donationis.ſicut contingit in legato.l.3. in fine cũ ſequẽti.ff.de adimẽ.lega.refert & ſequitur Hippolytus de marſiliis conſi.136.quod nota. ☞Et nota,q̃ donatio facta ſub cõmemoratione mortis:cẽſetur in dubio donatio cauſa mortis. notat Bal.in.l. quæ dotis.ff.ſoluto matrimonio.

lũtad opor otro algũ cõtracto q̃étre biuos hora el hijo eſte ẽ po

27 q ¶Otro algũ cõtracto. Nota q̃ iſtud pronomẽ † alter.a.um.eſt diſtributiuũ trium, non ſolum duorum.Idem dicit Bal.in.l.ancilla.1.co.ver.quęro nota.C.de furtis.☞Sed Paul.de Ca.conſilio.18.dicit,q̃ impropriè dicitur de tribus & vltra.☞Et nota ſecũ
28 dum Bal.vbi ſupra,q̃ † irritatur inquiſitio,in qua dicitur alterum alteri auxiliũ præſtitiſſe,ſi inquiſiti ſint tres vel vltra.cuius contrariũ iſta lex diſponit:quapropter hodie non curamus,imò vndecũq; & qualitercunq; crimina clarueriut,puniãtur vt.c. euidentia.de accuſa.&.l.27. cum ſequen.ti.1.ſeptima partita.cũ aliis multis.licet probtaio ſuper crimine debeat eſſe clara & plena vt.l.fi.C.de proba-
29 tio.&.l.12.ti.14.tertia partita. ☞Item nota hic.q̃ † donatio dicitur contractus.ſed an ſit contractus,propriè:an impropriè,vide Bal.in.l.filiæ cuius. 3.col. in principio C.familiæ her. vbi dicit,q̃ ſi interuenit traditio in donatione, dicitur contractus,aliàs ſecus.☞Quotuplex tamen ſit contractus dicit Bar. in.l.2 in principio.ff.ſi certum peta.☞An donatio
30 dicatur contractus vel ne,facit adſtatutum † dicẽs, q̃ ex quolibet contractu ſoluatur centum.

r ¶Entre viuos. Ex lege iſta eſt notandũ,q̃ donationes fiunt dupliciter. vno modo inter viuos:alio
31 modo cauſa mortis.☞Donatio † inter viuos nõ poteſt reuocari:niſi ex rationibus de quibus in.l.1.ti. delas donaciones fo.le.☞Donatio cauſa mortis poteſt pœnitẽtia teſtatoris reuocari,& eam pro ſe retinere.ita dicit tex.in.l.1.ti.delas dona.in ordina.& in.l.6.co.ti.fo. le.☞Sed cõtrarium videtur iſta lex diſponere.nam loquẽdo in princi.ſui donatione facta filio in teſtamento in vltima voluntate & inter viuos dicit,q̃ poteſt quãdocũq; reuocari.ecce qualiter vtraq; donatio põt ad libitũ reuocari.☞Sed ſolue contrarium,q̃ dicta iura intelliguntur & loquũtur in donatione perfecta,quæ reuocari nõ valet.vt.l.1.ti.delas dona.fo. legum. & ita intelligitur glo.in.d.l.6.ti.delas dona.fo. le. ſecus de imperfecta. vt in.l.iſta,quæ,vt hic dicitur, poteſt reuocari.

der ãl padre q̃ hizo la dicha mejoria o no faſta la ora ã ſu muerte

32 ☞Qualiter † enim donatio cauſa mortis poſsit reuocari: & an in dubio videatur reuocata vide in.l.ſi.ti.
33 4.quinta partita.Vnũ tamen nota,q̃ † donatio cauſa mortis pœnitentia donationis reuocatur.☞Niſi donans ſine hærede decedat, quia tunc pœnitẽtia donantis donationẽ non infringeret.ſecundũ Alexan.qui allegat Ange.in diſputatione ſua incipienti.aſtenſis miles.p.l.1.ff.qui ſine manu.ad liber.perue.Idem notat Ange.in.l.circa.§. ſi cui.ff.ad legem falci.& in.l.qui romæ.§.flauius. ff. de verb.obliga. vbi dicit hũc caſum eſſe inauditum.

Adde. An & quãdo prima donatio videatur per ſecundam tacitè vel expreſſè reuocata.vide dominũ doct.de Pala. in repe.c.q̃ veſtras.de dona.inter virũ & vxo.ſup. rubri.co.396.cum ſe.in ver.ex quibus omnibus.

s ¶De ſu muerte.morte tamen confirmatur,vt patet eſt lege iſta.tenent doctores & Bal.in.l.ſi dona-
34 tione.vltima.co.C.de colla.☞Et nota,q̃ † donatio morte cõfirmata,ſapit naturam vltimæ voluntatis: textus eſt in.l.filiæ cuius.C.fami.her.tenet Bal.in. l.2.oppo.2.C.de cõdi.ob cauſam. Sed tu tene,q̃ donatio morte confirmata hodie magis operatur,quã vltima voluntas.quia donatio facta in vltima volũtate,& ipſa vltima voluntas,poteſt reuocari p iſtã legem:ſed donatio morte confirmata,nõ poteſt reuocari.qđ patet ex lege iſta à contrario ſenſu.quod argumentum eſt validũ in iure vt.l.1.& ibi Bart. 2. col.ver.nota.& ver.huius rei.&.3.col.ver.oppo.dicitur hic.ff.de officio eius cui man.eſt iuris.& Bal. in.l.conuẽticulã.1.col.&.1.oppo.C.de epiſc.& cle.
35 ☞Sed ſi tenes q̃ † donatio in morte confirmata ſapit naturã vltimæ voluntatis, poteris inferre vnũ, quod eſſet menti tenendum,ſi eſſet verum,ſcilicet, q̃ teſtes requiruntur in donatione facta filio morte confirmata.ad quod probandũ faciunt ſequentia fundamẽta.☞Primò certũ eſt, q̃ quando duo ſunt ſimiles in natura ſeu ſubſtantia,diſpoſitum in vno, habet locũ in alio.vt.l.ſi.ff.mãda.tenet Bal. in.l.humanitatis.2.col.ver.quarto oppono.C.de impube. & aliis ſubſti.& in Spe.de teſte.ver. quid ergo.

☞Præterea multotiens dicimus donationes tenere à principio omnino.vt ſi fiunt extraneo.& in caſibus cõtentis inferius in lege iſta: & tales donationes non requirunt confirmationẽ expreſſum neq; tacitam per mortem.quia quæ à principio ſunt valida,non requirunt confirmationẽ vt.c.ſuper quæſtionum.de officio dele.tenet Bal.in tracta.ſchiſ.11. col.ver.poſt hæc notandũ.vbi etiam dicit,q̃ cõfirmari

mari propriè dicitur id, quod indiget confirmatione. vt patet quasi per totũ in rubro & nigro de confirmatio. vti vel inuti. ☞Sunt † etiam donationes,
36 quæ à principio non tenent omnino: tenent tamen simpliciter. vt sunt donationes, quæ simpliciter parentes faciũt filiis vel nepotibus suis: & istę possunt reuocari per ipsos parentes, quia sunt in suspẽso: sed si non reuocantur, recipiunt confirmationẽ per mortem parentum, vt hic in textu. & talis confirmatio nihil de nouo tribuit. vt per Bal. in.l.3. in fine. C. si aduersus rem iudicatam. tenet Paul. de Cast. consi. 132. per. l. aurelius. §. testamento. ff. de libe. lega. Oldradus. consi. 164. & talis cõfirmatio trahitur retro. vt. d. l. aurelius. §. testamento. Idem Bald. in authen. si qua mulier. in fine. versi, quæro de vna quæstione. C. ad Veleia. tenet Flo. in. l. finali. C: communia prædi. Bart. & doctores. in. l. & quia. ff. de iuris. omnium. indicũ. quam legit cum lege. more. 2. colu. in princi. versi. dic clarius. vbi facit quinq; mẽbra. an confirmans videatur donare. & ibi latè per Iaso. 11. co. qui facit regulam, quòd confirmans non videtur donare. cũ tribus limitationibus. ☞Aut donatio à principio fuit nulla, & tunc in testamento vel mortis articulo confirmata dicitur facta de nouo. secundum glo. in parte iudicium. & Bal. ibi in. l. 1. C. de codicillis: & tunc talis donatio requirit quinq; testes, sicut in testamento, per ea quę dixi in glo. super parte, poſtrimera voluntad.

t ¶Reuocar. quia ante traditionẽ nõ dicitur perfecta donatio: vt dixi in glo. supra proxima. Itaq; ante traditionem sicut fit solo consensu, solo dissoluitur dissensu. tenet etiã Bald. in. l. in vẽditione. 3. q. C. quãdo liceat ab emp. discę. & per hoc limitatur dictũ Bar. in auth. vnde si parẽs. C. de inoffi. testa. vbi dicit, q̃ donatio inter patrẽ & filiũ valet, nõ tamen omnino, sed q̃ morte donatoris confirmatur.

37 Adde. Quid dicẽdum † de donatione facta per patrem filio in potestate constituto, an irreuocabiliter confirmetur iuramento. Iaso. in. l. frater à fratre. pe. & fi. co. ff. de condi. inde. dicit, q̃ sic. & istam esse cõmunẽ sentẽtiam doctorum, à qua non est recedendum in iudi-
38 cando vel consulendo. ☞Et dicit, q̃ † donatio facta per matrẽ filio existenti in potestate patris valet. per text. & glo. & ibi Bal. in. l. si cõstante. C. de dona. inter vir. & vxo. quam doctrinã intellige vt ista lex dicit. De quo etiam dixi in. l. infra proxima in parte, o la madre.

v ¶Saluo. ista particula excipit à regula tres casus, quos per te vide.

x ¶La possessiõ. Aduerte, quia hic est vnus casus
39 in quo donatio † facta filio familias, vel sui iuris, regulariter non potest reuocari: vt cũ filio traditur possessio rei donatę. Ista fuit etiam conclusio Bal. in. l. 2. C. de donatio. & Ange. in. l. 2. ff. pro dona. vbi dicunt, q̃ ad hoc vt donatio facta filio in potestate non possit reuocari, est necesse, q̃ interueniat traditio. sed vidi Bal. & Ange. vbi supra, sed hoc non dicunt, licet allegentur ad hoc. Dicunt tamen q̃ ad hoc, vt donatio facta filio in potestate cõfirmetur morte, est necesse, q̃ interueniat traditio. cuius contrarium hodie est verũ per istã legẽ. vt dicetur infra. ☞Quapropter tene simpliciter, & sine dubio, q̃ donatio de tertio & quinto facta à patre filio ĩ potestate, vel sui iuris: si possessio traditur filio, valet incontinenti regulariter irreuocabiliter, nec expectatur mors patris. vt hic est casus notabilis. ibi dum dicit. no se pueda reuocar. l. possessionem. C. de reuocan. donatio. ☞Et est ratio.
40 quia donatio † traditione secuta dicitur perfecta, vt in. §. alie. insti. de dona. & l. si quis argentum. C. eodem. tenet Bal. in. l. 1. in principio. C. communia delega. melius per textum in. l 1. ti. 30. tertia partita. ☞Ante enim quàm res donata tradatur, donans remanet dominus, & sic obligare potest. vt. l. quod sę pe. §. si res. ff. de cõtrahen. emp. de quo est casus expressus in. l. pe. §. lucius. ff. de donatio. facit. l. quotiens. C. de rei vendi. quod est valde notandum secundum Bar. in. l. si prius. de iure fisci. li. 10. ¶Ex quo infertur vnũ satis singulare, si esset verũ, q̃ licet pater donans se constituat rem donatã pro filio precario nomine possidere, poterit rẽ donatã alienare, & donationẽ à se factam reuocare quandocũq;, ex quo res donata remanet apud eũ. Et ista fuit opinio quorundam per dicta iura. Cuius cõtrariũ ego teneo per istam legem, & per alia iura, vt infra patebit. ☞Sed primò ad hoc tenendum tu habes, q̃ res dicitur tradita & verè, aliàs perfectè tradita, cũ is, cui traditur, corporaliter ingreditur eius possessionem, precedente donatione. l. 2. ti. delas dona. fo. le. l. possessionem. C. de reuoca. dona. ☞Itẽ habes, q̃ donatio perficitur traditione, verbis, & nudo cõsensu. gl. est notãda & ibi Bal. in. l. si donationes. C. de cõtrahen. emp. igitur perfecta donatio nõ potest reuocari, nisi casib⁹ in iure expressis. vt dixi in gl. pe. isti⁹ legis. ☞Præterea tu habes, q̃ possessio verè & perfectè traditur, quãdo per traditionẽ rei corporalem acquiritur. de quo habes textum vltra imperatorũ iura in. l. 1. ti. 30. tertia partita. & tunc res donata auocari, nec reuocari nõ potest, qa dicitur perfecta. vt. d. §. alie. cum simi. insti. de donationi.

41 Adde. Qualiter † ista missio in possessionẽ põt probari. Ludo. Ro. singulari suo. 60. & Ioã. Bap. in addi. ad eũ. dicũt, q̃ probari non potest, nisi per testes. & ad hoc allegant Bar. & Iaso. in. l. edicto. pe. & fi. col. C. de edic. diui Adria. to. vbi dicũt istud tenere p illũ textũ.

Sed Bar.

joria por cõtrato ẽtre biuos ouiere ẽtregado la possesiõ x dela la pueda reuocar t q̃n do quisiere. ¶Saluo v si hecha la dicha me

Contra. Sed Bar. in. d. l. edicto. in fine. verſi. ex quo nota. dicit contrariū eius, ad quod inducitur. Imò dicit, q̄ ille qui poſsidet ex licentia iudicis, debet probare immiſsionem per publicum inſtrumentum, nec videtur quòd ſufficiat probari per teſtes. & hoc dicit probari per illum textum. & idem Iaſo. ibi colu. 2. verſicu. quarto requiritur. ☞ Sed Bal. ibi. 9. col. & 8. quæſtio. & 15. opp. dicit, q̄ miſsio probatur per teſtificationē publicarū perſonarū. prout dicit tex. ille, & ſic dicit, q̄ per ſcripturā probatur poſsesſio. ☞ Cuius cōtrarium dicit textus in. c. inter dilectos. de fide inſtru. & l. prædia. §. fi. ff. de acqui. poſſe. ☞ Pro cuius ſolutione Bal. vbi ſupra diſtinguit. ☞ Aut inſtrumentū conficitur ſuper promiſsione, & non probatur poſſeſsio. Et ſi permitta tur pēſio vel affictus. vt in contrario. ☞ Aut ſuper poſſeſsionis recognitone vel cenſus ſolutione, & tunc probatur poſſeſsio cōtra ſe, non contra tertiū per. l. litibus. de agrico. & cenſi. lib. 11. & l. pomponius. ff. quibus mo. feu. ami. ☞ Aut ſuper traditione ficta & inuiſibili, vt ſuper precario, & nō probatur poſſeſsio vera ex ſolo inſtrumento, ſed probatur eius cōfeſsio inter partes. vt notatur in. l. ab emptione in gl. ff. de pactis. ☞ Aut ſuper corporali & viſibili traditione, & probatur per inſtrumentum factū intra rem poſſeſſam: ſed per verbalē traditionem factā extra rem poſſeſsio nō probatur, ſed licētia poſsidēdi. per dictā. l. prædia. allegat notata per Inno. in. c. 2. de conſue. ¶ Tu tamen aliter diſtingue. Aut loquimur de ipſo actu miſsiōis in poſſeſſionē, vel quādo quis mittitur in poſſeſsionē actualiter & corporaliter: & tunc ipſa miſsio poteſt probari per teſtes, qui interfuerūt tempore miſsionis. ☞ Si verò non tractatur de ipſa miſsione in poſſeſſionem, ideſt de probatione poſſeſsionis. ſ. q̄ quis poſsidet. & iſta multifariè multiſq; modis probatur. ☞ Nam probatur poſſeſsio ex receptione penſionis, ſi alius non poſsideat verè. vt ſi arat, vel fructat etiā in præiudicium tertij. vt tenet Bar. Ange. & Imo. in. l. qui vniuerſas. §. quod per colonū. & l. quāuis. §. ſi conductor. & ibi Bar. ff. de acqui. poſſe. Ange. in. l. quædā mulier. ff. de rei ven. & in. d. l. litibus. de agri. & cēſi. lib. 11. l. 44. ſuper parte, dela coſa. Item probatur poſſeſſio per teſtes, dicētes vidiſſe terram arari, ſeminari, & fructus colligi ad inſtantiam talis. vt per Bal. & docto. in. l. 3. C. finiū regū. ☞ Qualiter etiā probetur poſſeſsio, habetur in ſpe. de peti. & poſſe. §. 1. per totū. ☞ Si verò tractatur de licētia data à iudice de mittendo in poſſeſſionem, tunc poteſt ſuſtineri opinio Bar. vt debeat probari talis licētia per inſtrumētū per. d. l. fi. ¶ Sed. d. l. ſi bene ponderetur, nō dicit, q̄ aliter quā per inſtrumēta probari non poſsit. quia poterit eſſe, quòd iudex coram teſtibus præcipiat verbo, alguazelo vel executori, aut nūcio publico, vt mittat aliquē in poſſeſsionem alicuius rei. Et tunc ſufficit, q̄ probetur iudicis præceptum ſufficienti numero teſtiū, qui interfuerunt ad validationē actus, & iuſtificationē poſſeſsionis, & q̄ poſsidens iuſtè poſsideat. vt plenè Lanfran. in repe. rubricæ de cauſa poſſe. & propriet. 8. co. cum ſequen. ☞ Idem etiam dicimus in donatione facta cum clauſula conſtituti, quia dicitur perfecta, vt ſupra dixi, & eius poſſeſsio eſt vera & perfecta, licet traditio ſit ficta. vt eſt glo. ſatis notanda. & ibi Bar. in. l. ab emptione. ff. de pactis. in fine. igitur quia perfecta, reuocari non poterit.

Adde. ¶ Tenet etiam Anto. de Bu. cōſi. ſuo 34. nu. 1. vbi etiam dicit, q̄ tranſfertur vera poſſeſsio, & vtile dominiū, per clauſulā conſtituti. allegat. l. certe. §. 3. & §. Iulian⁹. ff. de precario. & d. l. ab emptione. & l. quædā mulier. ff. de rei ven. & c. cum veniſſent. de reſti. ſpo. ☞ Vnum tamē nota, q̄ licet dominiū pluribus caſibus trāſferatur in aliquē: poſſeſsio non tranſfertur ſine apprehēſione vera vel ficta. tenet in. l. ſi mora. 2. col. in ver. inter. cū ver. vnum etiā. ff. ſolu. matri. ☞ Præterea retentis eiſdem terminis vera poſſeſsio dicitur illa, quæ acquiritur per pedum poſitionē, vel per corporalē apprehenſionē. l. 1. cū ſimilibus. ff. de acqui. poſſe. & d. l. 1. ti. 30. tertia partita. Aliæ vero poſſeſsiones, quę acquirūtur ſine corporali apprehenſione, dicuntur traditæ fictè. vt dictis legibus apparet. & l. quod meo. cum aliis. ff. de acqui. poſſe. & l. 6. cum duabus ſequē. ti. 30. tertia partita. ſed ſic eſt, q̄ per traditionē inſtrumenti rei donatę donatio dicitur perfecta, & reuocari non poteſt, vt hic eſt caſus legis. igitur ſi res donata ſit apud donātem, qui ſe conſtituit donatarij nomine poſsidere, licet pręcariò ſe conſtituat, reuocare nō poterit. Ideo ſi lex dicat, quòd poſſeſsio acquiratur corpore & aīo, & nō altero tantū. vt. l. licet. C. de acqui. poſſe. ita q̄ rei apprehenſio ſit neceſſaria per ſe vel per aliū. vt. l. quēadmodū. ff. de acqui. poſſe. & l. quid vniuerſas. eodē titu. per fictionem tamē à iure traditam conſtat de animo & corpore in poſſeſſione & rei traditione. vt. c. ex literis. de conſue. & ibi glo. notabilis. facit. l. 1. C. de dona. refert & tenet glo. in. d. l. 8. titu. 30. tertia partita in fine. ☞ Et nota, q̄ iuncta doctrina, de qua ſupra eſt textus in. l. iſta. inquantum dicit, q̄ ſi poſſeſsio rei donatæ traditur donatario, donatio nō poſsit reuocari, poſſeſsio trādita. ſ. per corporalē apprehēſionem, vel per clauſulam conſtituti. vt ſupra. ☞ Et ex his poteſt dari ſolutio ad. d. §. aliq̄. & ad. d. l. ſi quis argumentū. cū ſimi. & ad glo. in. l. cū de in rem verſo. ff. de vſu. & ad l. 2. & ibi Bal. C. ſi quis alteri vel ſibi. vbi dicitur, q̄ in donatariū non tranſfertur dominiū, vel poſſeſsio niſi per traditionē. quia debet intelligi per traditionē veram vel fictā. quod nota. & ita ſi poſſeſsio rei donatæ traditur verè vel fictè: donatio erit perfecta, nec poterit reuocari.

Adde. Intellige q̄ erit perfecta per traditionem fictam, quando cōtractus initus inter partes eſt permiſſus: ſecus ſi reprobatus

probatus: quia tunc per clauſulam conſtituti non tranſfertur poſſeſsio. tenet notanter do. doctor de Pala.in repetione.c. per veſtras.de dona. inter vi. & vxo.ſuper rubri. co.437. in verſi.non obſtat. & co.ſequenti.dixi in.l.45.glo.1.infra.vbi vide. & in
42 parte.ſin otro acto. ¶ Hinc eſt,q† ſi inter aliquos eſt contentio ſuper fundo,& efficitur litigioſus,licet à poſsidente vēdatur, & in contractu venditor ſe conſtituat fundum emptoris nomine poſsidere, non trāſfert venditor poſſeſsionem in emptorem. quia ex quo res vendita erat litigioſa, cōtractus inītus inter emptorem & venditorem fuit nullus,per textum in.l. 3. & ibi Bart.& Bal. C. de litigio. ibi. dum dicit, tanquam ſi nihil factum ſit. Idem dicit
44 Bar.in.l.1.§. 1.ff.eodem titulo de litigio.notant doctores in.c.eccleſia ſanctę Mariæ.vt lite pen. ¶ Et vbi precarium eſt appoſitum in contractu nullo, tunc per precarium non tranſfertur poſſeſsio ciuilis.vt ſupra dixi.tenet Barto.in.l.ſi rem aliquam.in ſecundo membro principali.ff.de acqui.poſſe.per textum.in.l.ei à quo.ff.de vſucapio.ſequitur Alexand.in.l.1. §. ſi vir.in.2. fallentia. ff. de acquiren. poſſeſsio. hoc voluit Bald. in propriis terminis in precario appoſito ſuper contractu nullo, vt nihil operetur in.l.nō dubium. in opp. C.de legi. allegat dictam.l.ſi rem aliquā.&.l.ſi quis ante.in ver.
43 ſi quidem numo vno.ff.de acqui. poſſe. ¶ Item † ſi venditor iurauit primo emptori nulli alio vēdere,& non obſtante iuramento vendidit ſecundo,& tradidit,per clauſulam conſtituti, non videtur per eam poſſeſsionem tranſferre in ſecundum emptorē.quia dictus cōtractus vēditionis dicitur nullus, ſtante priori iuramēto de non alienando . vt notat glo.in.c.licet mulieres.de iureiuran.in ſexto. ▽ Et illam glo.allegat Hoſti.hoc volentē in.c.cum contingat.&.c.eam te.&.c.intellecto.de iureiu.& Bar. in.l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſo.& in.l.ſi prædiū. ff.de iure dotium.Spe.in.c.de emp.& vēdi.§.tertio loco.ver.& nota conſilium Inno.c.dilecto.de præben.▽ Hanc concluſionem firmat Alex.in.3.volu. conſilio.16. incip. ponderato. ¶ Et hoc verum, quando pro primo iuramēto concurrebat ius commune ſimiliter prohibens alienationem,vt in fundo dotali. Et in prohibitione alienationis rei litigioſæ,in quibus caſibus & ſimilibus ſtante primo iuramento alteri facto habenti concurſum cum iure cōmuni per dictum contractum prohibitum duplici reſpectu non tranſfertur dominium nec poſſeſsio per iura ſupra allegata.ſecūdum Io. de Imo. in.d.c.dilecto. Ale.de Imo.in.d.conſi.in.3.co.quod firmat Bald in.l. duobus. §. fi.ff.de iureiuran.▽ Et hoc maximè, ſi emptor ſecundus habuit notitiam de prima venditione,vel obligatione de non alienando.vt per Bal.in in rubri.C. de reuo.his quę in frau.credi.notatur in.l. ſi ea res.§.fi.ff.de acti.emp. ▽ Item primus emptor præfertur ſecundo, quando primus eſt perſona priuilegiata. ſ. eccleſia, vel ſimilis,in quam ſine apprehenſione tranſit poſſeſsio.vt dixi in.l.45.glo.1.infra. etiam ſi ſecundo fuit facta traditio. Ita dicit glo.& docto.in.l.1.§. ſi duobus.ff.de publi. glo. notanda.& ibi Bart.in.l. fina. C.de ſacroſan.eccle.Io.And.in.c. continebatur.de his quæ fiunt à præla. ▽ Etiam ſi ſecundus emptor ſit eccleſia,vel alia perſona priuilegiata.ſecundum glo. Bar.& Bal.in.d.l.fina.6.q. & Bar.in.d.l.ſi duobus. ¶ Item ſi venditor primo emptori obligauit omnia bona ſua in contractu venditionis: quia tūc res empta cedit in hypotheca ſimul cū aliis bonis, & non poteſt alteri vendi.ſecundum Bal.in rubri. C. de his quæ in frau. cre. quod eſt multum notadignum. ¶ Si verò eſt dubium † in traditione vera,cui pri⁹ fuit facta traditio, præſumitur facta primo emptori.vt tenet Bal.in.l.& ſi quidem.ff.de publi. ▽ Et idē ſi prius pretium ſoluit & eſt dubium, vt dixi,quis prius ingreſſus eſt poſſeſsionē. vt dicit Bald. ſingulariter in.§. ſi facta.ſi de feudo fuerit contro. inter domi. & agna. vaſſa. in vſibus feu.
▽ Quæro filius eſt in poſſeſsione rei,vel quia eam Qō. tenet permiſsione patris:& cùm eſt in poſſeſsione pater donauit eā eidem filio,nec tradidit poſſeſsionē:nūquid poſsit pater donationē reuocare,qa poſſeſsionē nō tradidit. Videbatur q⁹ ſic per iſtā.l.ſed tene q⁹ nō,per tex.in.l.quædā mulier.in fi.ff. de rei vē.vbi dicitur,q⁹ qui eſt in poſſeſsione,ſufficit titulus ſine traditione. ¶ Et quo vnū ſingulariter inſe *Infertur*
45 ro,q⁹ † etiā ſi filius ſit patri inobediēs, pater nō poterit donationē à ſe factā reuocare,niſi in caſib⁹ expreſsis in iure. ▽ Quapropter cōſulo parētibus, vt *Conſiliū.* in mēte habeāt illud ſingulare conſiliū.Eccleſia.33. vbi ſuper traditione bonorū conſulit parentibus, ita dicens. Audite me magnates,& omnes populi, & rectores eccleſię aurib⁹ ꝓcipite,Filio,&mulieri, fratri,&amico nō des poteſtatē ſuper te in vita tua: & non dederis aliis poſſeſsionē tuam, ne fortè pœniteat te,& depreceris pro illis.dum adhuc ſupereſt,& aſpiras,nō immutabit te omnis caro.Melius eſt enim vt filij tui te rogent, quàm te reſpicere in manus filiorū tuorū. In die cōſummationis dierū vitę tuæ,& in tempore exitus tui,diſtribue hęreditatē tuam.▽ Poterunt enim parentes filiis vel nepotibus obſequiū præſtātib⁹ eis aliqua donare, & tradere,ſed non tāta,q⁹ neceſsitas illos conferat in hoſpitale, & cogat illos mendicare: & ſi donauerint multa,non tradāt aliquo modo poſſeſsionem earū. nā metu pœnitētiæ,filij prę̄ſtabunt parētibus obſequia debita,& neceſſaria miniſtrabūt.& ecōtrario plures vidi agricolas& cultores,in ſenectute mēdicare.▽ Sed vide inſuper eundē Eccleſiaſti.40.in fi. vbi dicitur.Fili in tēpore vitę tuæ ne indigeas.melius eſt enim mori qnàm indigere. vir reſpiciēs in menſam alienam nō eſt vita eius in cogitatione.vi ctus alit animā ſuam cibis alienis.▽ Hinc etiā dici- *Corrigit*
tur ⁞Eccleſia.41.O mors bonū eſt iudiciū tuū homini indigenti,& qui minoratur viribus, defecto ęta

te,&

te,& cui de omnib⁹ cura eſt.melior eſt enim mors, quã vita amara.vt habetur Eccleſia.30. circa finem.
¶ Redeundo igitur ad propoſitũ,habes textũ ſa-
46 tis ſingularẽ,q† donatio facta filio,traditione poſ-
ſeſsionis confirmatur,nec expectatur mors paren-
tum.▽ Cuius cõtrarium tenuit Bar.in.l. frater à fra
tre.pe.co.ver.ſexto quæro.ff.de condi.inde.& glo.
in.l.2.C.de inoffi.dona.Ioan.And.in addi.ad Spe.
in tit.de teſta.§.hæc materia.ver.pone filius.Bal.in
auth.ex teſtamento.2.co.C.de colla.& in.l.filiæ cu
ius.C.familiæ her. & in. l. 2. C. de condi. ob cau.
per.l.2. ſi quis alte. vel ſibi. Bar.in.l.donationes.§.
pater.C.de donatio.inter virum & vxorem. quo-
rũ opinio hodie ceſſat per iſtam legẽ. ▽ Niſi intel-
ligas ſecũdum textum in.l.3.titu.4. quinta partita.
ver.mas ſi el padre.&.l. 29. infra.vt ſi filiꝰ venit ad
diuiſionem bonorũ parentũ debet trahere ad colla
tionem donationem factam à patre, quia tũc impu
tatur donatio facta filio in ſua portione & legiti-
ma,aut confertur. vt. d. l. 29. infra.ſed ſi filius vult
eſſe contentus cum re donata & tradita, valet do-
natio, & non confertur, nec imputatur, niſi in eo
47 quod eſſet immenſa.vt vbi. ▽ Et nota,q† contra-
ctus nominatus quando non interuenit traditio,di
citur cõtractus innominatus,ideſt quia iure nõ no
minatur. vt habetur per glo. tenet Bal. & docto.in
l.1.C.de re.permu.& in.l.naturalis.C.de præſcrip.
verbis. & in.d.rubri.de rerum permu.vbi etiã di-
cit Bal.q is dicitur cõtractus innominatus, qui per
48 conſuetudinẽ inductus eſt. ¶ Item nota,q † con-
tractus nominatus perficitur ſolo ſenſu.glo. eſt in.
l.1.in parte,habent.ff.de rerum permu.▽ Quod eſt
verum in contractibus non habentibus nomẽ pro-
prium.ſecundum Bar.in.l.iuris gentiũ.§.1. ff.de pa
ctis.vbi etiam dicit,quòd licet donatio, quæ inci-
pit à traditione,ſit contractus nominatus, tamen q
pactũ de donãdo eſt cõtractus innominatus. quod
facit ad legẽ.22.quæ loquitur in pacto de donando
infra.Bal.tamen tenet contra in.l.2.in fine.C.de cõ
Qõ. ditio.ob cau.& in.d.rubrica de rerum per.C.▽ Vl
49 terius quæro † an probetur poſſeſsionis traditio,ſi
in teſtamento dicitur.donauit & tradidit.Bal.in. l.
minus inſtructus.1.col.ver.ſequitur in textu.C. de
acqui.poſſe.dicit,q iſta verba non probãt traditio
nem,niſi contractus fieret in re,vel iuxta rem. Pro
50 pterea †ſis cautus tu,qui habes de poſſeſsione pro
bare,vt ex alio te fundes,quàm ex ipſo inſtrumẽto:
ſaluo,vt dixi,niſi res ſit in conſpectu,vt contractus
factus in re.ſecũdum Bal.vbi ſupra. tex.& ibi Bar.
in.l.prędia.circa finem.& ibi docto. ff. de acquirẽ.
poſſeſ. & in.l.2. eodem titulo.Bal.l.indicio.1.colu.
C.de rei vendi.& in rubrica.C.de contrahen.emp.
19.q.idem Bald.in.l.1. 1. col.C.de ſuffragio.notatur
in.c.inter dilectos.in fine.de fide inſtru.tex.in.l.6.
in fine.ti.30.tertia partita.ſed traditio debet proba-
ri per teſtes,etiam ſi per inſtrumẽtum ſit probãda
donatio.ſecundũ Lanfran.in.c. quoniam cõtra. de
probatio.in parte. teſtiũ depoſitiones. & Bal.in.l.
nõ idcirco.C. de fide inſtru. Quod eſt verum,niſi
res ſit immobilis,quæ tradi non poteſt. ſecundum
Bal.in.d.rubri.19.q.C.de contrahen.emp.▽ Eſt igi
51 tur caſus † in quo tranſfertur poſſeſsio ſine tradi- *Attẽde*
tione,ſcilicet quãdo res eſt in cõſpectu. itaque ocu *quibus mo*
lis & aſpectu acquiritur poſſeſsio rei ab alio tradi- *dis tranſ*
ta.vt.l.1.§.pe.ff.de acqui.poſſe.&.l. clauibus.ff. de *fertur*
contrahen.emp.&.l.quod meo.§.ſi venditorem. ff. *poſſeſsio.*
de acqui. poſſeſ. vbi ſi venditor fundi in mea turri
demonſtrat fundum, vacuãq; poſſeſsionem trade-
re dicat,non minus poſsidere cepi,quàm ſi pedem
funibus intuliſſem.& eſt tex.hodie in.d.l.6.titu.30
tertia partita. tenet etiam Bar. in.l.ſingularia.2. co.
ff. ſi certum peta.& eadem.l.penulti. col.Iaſ.in.l.1.
§. ſi iuſſerim. per illum textum.ff.de acqui. poſſeſ.
& per.l. pecuniam. ff.de ſolutio. &.l.1.§. deieciſſe. *Reproba-*
ff. de vi. & vi arma. ▽ Sed licet Bar.in.d.l. ſingula *tur.*
ria. 2. & pe. col. dicat, q per aſpectum verè tradi-
tur poſſeſsio, communiter reprobatur per docto.
ſecundum Iaſo.in.§. iuſſerim.per illum textum.&
per.d.§. ſi venditorem.& per.d.l.pecuniam.& per
dictũ.§. deieciſſe. ▽ Item poſſeſſio tranſfertur per
conſtitutionem precarij. vt.d.l.q meo.&.l. nona.ti
tulo. 30. tertia parti. &.l.interdum.§.fi.& vtrobiq;
doctores. ff. de acqui.poſſe.& Bar.in.l.3.in repeti.
8. co. ver. & prædicta vera. C.de pigno. & in.l.ab
emptione. in fine.ff. de pactis. latè per Abbatẽ &
docto.in.c.2.de conſue. ▽ Quod eſt verum,etiam ſi
dictum non ſit precario poſsidere: ſed ſimpliciter
ſit dictum ſe meo nomine poſsidere. ſecũdum glo.
in.d. l.minus inſtructus.& ibi Bal. C.de acquiren.
poſſeſsio. &. d. l. 9. titu. 30. tertia partita. in fine.
52 ▽ Intellige tamen ſupradicta vera eſſe, ſi † conſti-
tuens precariũ poſsidebat tempore cõſtituti. aliàs
ſecus.ſecundum glo. & doctores in.l. quanuis. §. ſi
conductor. ff. de acquiren.poſſe.tenent Bar.& An
ge.in.d.l. quædam mulier.ff.de rei vendi. Lanfrã.
d.c.quoniam cõtra.de proba in parte, teſtium.Bal.
in.d.l. minus inſtructus.& facit.l.3.§.nerati⁹. & ibi
glo. ff.de acquiren.poſſe. ▽ Et nota, q ſi venditor *Nota.*
tenetur emptori vacuam tradere poſſeſsionem,vi-
detur liberatus,ſi in inſtrumẽto dicit, q ipſe ſe con
ſtituit illam rẽ venditam poſsidere nomine empto
ris,& pro eo.notatur per glo.& Bart.in.d.l. ab em-
ptione.ff.de pactis. ▽ Quod limita, ſi vẽditor poſ-
ſidebat illam rem.per. d.l.quanuis.& per ea,quę ſu
pra dixi. ▽ Ideo tu emptor ſis cautus,ne cõfidas in *Cautela*
conſtitutione precarij: quia ſi is,qui conſtituit pre
carium non poſsidet,nõ tranſfert poſſeſsionem.te-
net Bar.in.d.l.quod meo.& in. d.l.ab emptione. &
eſt ratio.quia nemo plus iuris poteſt tranſferre in
alium,quàm ipſe habet.c.nemo plus iuris.de regu.
53 iu. lib.6. ▽ Sed † quia in contractibus multotiens
apponitur conſtitutum ſeu precarium, quid iſta
clauſula conſtituti operetur.vide notanter Hippo
lytum conſilio ſuo.168.

Adde.

54 Adde. Super hoc in facto habui vnam.q. Vē ditor † qui tenebatur actione perſonali exempto ad tradendū vacuā poſſeſsionem emptori, conſtituit ſe rem venditam nomine emptoris poſsidere, an ex eo ſolo ſit vēditor liberatus ab illa actione. Et videtur q̄ ſic, per iura, de quibus hic in glo. ſi conſtabat vēditionem tempore illius conſtituti ipſum poſſediſſe rem venditam ciuiliter & naturaliter: ſi nautem hoc non conſtat, tunc emptor agens debet obtinere, vt res vendita ſibi tradatur. nam ex quo fundata eſt intentio emptoris, quia conſtat de venditione, venditor clarè debet probare ſuam exceptionem per traditionem. probatio enim dubia exceptionis nō releuat. c. in præſentia. de probatio. cum ſimi. ſed ita eſt, q̄ licet conſtet de conſtituto, non conſtat, q̄ venditor poſsideret rem illam tempore conſtituti. ergo non apparet poſſeſsionem illam eſſe tranſlatam in emptorem. vbi enim non poſsidens rem aliquā cōſtituit ſe eam meo nomine poſsidere, illo conſtituto, nulla poſſeſsio tranſfertur in me. l. quāuis. in principio. & ibi Ange. ff. de acqui. poſſe. ☞ Itē quia nemo plus iuris in alium tranſferre poteſt, quàm ipſe habet. vt eſt regula iuris. ☞ Si verò probaretur, q̄ tēpore conſtituti ſola poſſeſsio ciuilis erat penes vēditorem, tūc eſt dubium quid iuris ſit. ☞ Nam quidam dicunt. aut poſſeſsio naturalis erat penes aliū, putà, penes vſuarium, vel penes emphiteotam, & tunc non eſt liberatus venditor. ☞ Aut poſſeſsio erat vacans, putà, in caſu legis. clam poſsidere. §. ad nundinas. ff. de acqui. poſſe. & tunc ſit liberatus vēditor, ſi emptor neglexit adipiſci illam naturalem cumprimum potuit. nam habetur pro tradita, ex quo per eum non ſtetit. Sed ſi emptor non potuit quia ſtatim naturalis fuit per alium occupata (tenui & nunc teneo) q̄ venditor non fuit liberatus. Et iſtam concluſionem reperi demum tenere Matthæ. Matheſila. ſingulari ſuo. 171. & ibi plenè in additio. ☞ De iſta quæſtione & de pluribus aliis tangētibus materiā precarij, aliàs cōſtituti, vide plene vltra alios do. Matthęū de afflictis in deci. neapo. 331. &. 335. &. 339. &. deci. quadrageſima. vbi etiā di
55 cit. q̄ † debitore precario poſſidēte, & negāte, q̄ videtur creditorē ſpoliare, & poſſe agi contra eū vt reſtituat. ☞ Vide etiam eundem dominū Matthęū de afflictis eiſdem deciſi. 167. in ordine. qui mouet aliam quæſtionē in materia mirabilem, quā etiam in facto habui, & conſului. Quidam nobilis Baptiſta nomine, ingreſſus fuit poſſeſsionem cuiuſdam territorij, & impoſuit cuſtodes ad cuſtodiendū dictum territorium, & paſcua illius: per quā impoſitionem cuſtodis probatur poſſeſsio ſecundū doc.
56 & ibi Alexan. in l. 3. ff. de acqui. poſſe. ☞ Itē † pluries fuit viſus accedere ad dictum territoriū, & per hoc videtur etiam probata poſſeſſio. per ea quæ dicit Bald. in l. indicia. C. de rei vendi. Alexand. in
57 primo volumine, conſilio. 133. in 4. colu. ☞ Sed † quidam alius nobilis Medranus nomine, ex aduerſo aſſeruit patrem ſuum in vita ſua ſupradictum territorium poſſediſſe per ſuos colonos, quibus dedit dictum territorium ad culturandum, & laborandū pro certo tempore, & ad veſcendum, vel paſturandum pecudes ſuas: quo tempore nondum finito, dicti coloni fructus ſoluūt dicto Medrano: & iſta de cauſa dicebat ipſe Medranus poſsidere ſtatim poſt mortem patris ſui per dictū colonum, per id quod volunt doct. & ibi Alex. in l. qui vniuerſas. §. quod per colonum. ff. de acqui. poſſe. vbi dicitur. nota, quòd poſſeſsio defuncti non tranſit in hæredem, niſi apprehendatur, vbi defunctus poſsidebat per ſe animo & corpore: ſed ſi defunctus poſsidebat animo ſuo & corpore alieno, putà per colonum, acquiritur poſſeſsio hæredi, ſi continuet colonus in poſſeſsione nomine hæredis. vt eſt textus. in. d. §. quod per colonum. ☞ Itaq; licet dictus Baptiſta demum ingreſſus fuit poſſeſsionem modis, quibus ſupra, nullatenus prę iudicauit poſſeſsioni prædictæ Garcię Medrano, qui prius per colonum adeptus eſt poſſeſsionē per ſolutionē penſionis ſibi factā. Et iſto mirabili modo tranſit poſſeſſio in hæredē, & in alium per receptionē penſionis. & ſic præfertur ſecundo. quod eſt mirabile dictum. vt ſupra
58 dixi. ¶ Hinc etiam ego dico, q̄ † ſi vnus ex ſociis poſsideat rem cōmunem, ab omnibus ſociis poſsideri intelligitur. vt bene probat textus in. l. cōmunis ſeruus. ff. de acq. poſſe. ¶ Propterea dicit notabiliter Bar. ibi, q̄ ſi plures ſunt hęredes, qui habeāt bona cōmunia: vnus ſolus adminiſtrat, & fructus percipit, dicūtur alij poſsidere: quia ille qui adminiſtrauit totū, videtur geſsiſſe iure familiaritatis, & cōmuni nomine. Idem tenet Alex. in. d. l. cōmunis ſeruus. quam legit cū. l. qui iure familiaritatis. eodem titulo. & Io. And. & Dominicus in. c. vnico de iure patro. in ſexto. poſt Roſre. in queſtionibus ſuis. 18. & Rochus de curte. in ſuo tractatu de iure patro. in parte competēs. 11. col. nu. 43. fo. 16. Quod eſt menti tenendum in materia poſſeſsionis, maximè in caſu propoſito. ☞ Et ad. l. 8. ti. 6. libro 3. foro. legum. & ad. l. cum hęredes. ff. de acqui. poſſe. di-
59 xi plenè in. l. 45. gloſa prima. vbi vide. ¶ Verba † enim, per quæ tranſfertur poſſeſsio per clauſulam conſtituti, ſunt iſta, ſi dicat notarius. ☞ Qui quidem venditor conſtituit ſe nomine dicti emptoris poſsidere prędictum fundum. nam per iſta verba probatur, q̄ poſſeſsio eſt tranſita in emptorem. ☞ Si † verò ponuntur illa verba. titius dedit,
60 vendidit, & tradidit, ſcio talē fundum &c. non probatur aliqua tranſlatio poſſeſsionis, ſed duntaxat illa verba important, q̄ videtur data licentia per venditorem emptori capiendi poſſeſsionem propria authoritate. tex. eſt ſingularis in. l. prędia. ff. de acqui. poſſeſſi. & tenēt doct. ibi. & Lanfran. in repe. rubricæ. de cau. poſſe. & proprie 9. col. in princi. in. ver. 4. concluſio. ☞ Inſuper ibi ſexta concluſio-

ne dicit,q vbi verus poſſeſſor conducit fundum à tertio,putà à Titio,trãſlata eſt fictè poſſeſsio in Titium.& etiã iſte eſt optimus modus probandi poſſeſsionem.& allegat tex.in.l.quando.in principio. ff.de acqui.poſſe. & in.l. quędam mulier.ff. de rei vendi. ℣ Ex qua ratione nõ immeritò dicit textus in.l.2.in.ver.como quier.titulo.10.ſeptima ptita. q

61 † licet cõductor poſsideat per locatorẽ:ſi tamẽ conductor expellitur per locatorem, agit ad reſtitutio

62 nem cũ damnis. ¶ Et nota.q † ſunt tres modi,per quos trãſfertur poſſeſsio fictè.ſ.artificio iuris ciuilis.i. per conſtitutũ,per confeſsionẽ,per cõductionẽ.ita dicit Lãfrã.vbi ſupra.℣ Et in ſup ait ſup ver.

63 aduerte.q † licet p iſtos modos fictè trãſferatur poſſeſsio,tamen tranſferẽs poſſeſsionem fictè vno ex prędictis tribus modis,nõ liberatur à vera traditione:imò non obſtante dicta traditione. ficta,poterit compelli tradere poſſeſsionẽ realiter & naturaliter.per glo.ſingularẽ in.d.l.emptione.ff.de pactis.

64 ℣ Erit ergo practica † quãdo quis vult probare poſſeſsionẽ per inſtrumentũ,in quo eſt cõſtitutus, vt faciat vnũ articulum,vel capitulũ,& iſtud probet, q talis,qui cõſtituit ſe poſsidere nomine talis &c. tẽpore conſtituti poſsidebat dictũ fundum. & idẽ in aliis ſpeciebus fictę traditionis. ℣ Et quod eſt de conſtituto ſimplici,idem dicit Lanfr. de eo,qui cõſtituit ſe precario nomine poſsidere. vt probatur ex.l.interdum.& in toto titulo.ff.de precario.plenè per Bar.in.l.quod meo.ff.de acqui.poſſe. ℣ Vn

65 de dicit inſuper † non eſt recedendum, q per ſtimũ aut cataſtrũ probetur poſſeſsio,neq; dominiũ. vt notat Bar.& Bal.in.l.ſi pater. C.de actio.emp.& vend.dicit itaq; pluries vidiſſe dubitari in practica,& ſepiiſsimè.Ego vidi, & pluries habui in practica,patrocinãdo in cauſis ruſticorũ,volentiũ probare dominiũ petiarũ terrę, q adducebant manifeſtationes,quas ipſi faciebant, & in ſcriptis deferebant in ſua generali congregatione in cõtributionibus tributorũ regalium,& dicebãt ſuas eſſe:& tabelliones ad ſuã aſſertionẽ illas ponebãt vt ſuas in ſtimo & protocollo:& ex hoc nitebantur probare dictas petias terrę ſuas eſſe,vt dixi, quãdo cõuenie bantur ab aliis ſuper eas.ſed per hoc non probatur eſſe ſuas,nec q illas poſsiderent, & hoc in prędicti cũ tertij,ſed bene probaret cõmunitas cõtra ipſum ruſticũ pro exactione tributorũ, vel contra illum, qui fecit ponere in ſtimo,vt cogatur ſoluere collectas,vel tributa per ea quę dixi.in.l.17.in glo.ſuper parte,grauamẽ. in ver. octauo infra & Lanfrã. vbi ſupra.referens Ange. in.l. 10.ff.de verb.obliga.Io. Fran. Balbus in rep. legis Celſus.18. co.in fine.in parte, ſucceſsiuè.& col ſequen.vbi ponit plures ſolennes concluſiones in materia conſtituti.℣ Maximè de eo,qui obligauit omnia bona ſua, & conſtituit ſe creditoris nomine poſsidere.& in tract.prędicrip.4.parte.4.partis principalis.2.q.in ver.ſubdit Pau.de ca.folio. 25. vbi vide.& tene menti.quæ in materia dicit.& Ianfran.in rep.e.quoniã cõtra. de ꝓbatio.ſuper parte teſtiũ depoſitiones.29.col.in fine.ver.& ideo quotidie videtis.& co. ſeqn . Oldr. conſi.114.nu.2.&.3. ℣ Quęro inſuper,nũquid pcõ ſtitutionẽ precarij tranſfertur poſſeſsio ciuilis , an naturalis tantũ? Bal.in.l.3.vltima co.C . plus vale. quod agi.dicit,q ſi cõtractus eſt ſimulatus,nõ tranſfertur ciuilis poſſeſsio,ſed naturalis tãtũ.tenet etiã Bar.in.l.emptor.ff.de aqua plu.arcen.& l.quemad modum.2.no.C.de agrico.& cẽſi.li.11.Sed tu diſtingue. Aut vẽditor ſe conſtituit rem precario nomine poſsidere,aut non precario,ſed alteriꝰ nomine. ℣ Primo caſu,venditor,qui conſtituit ſe rẽ venditã precario nomine poſsidere, retinet poſſeſsionẽ naturalem,& tranſfert in emptorem ciuilem tantum. vt d.c.quod meo.in princi.& l.rem pignorũ.ff. de acqui.poſſe.quas ita intelligũt ibi doctores & Bar. & idem Bar.in.l.interdũ.in principio.ver . quæro quæ eſt differentia.& ibi Pau.de Ca. eodem titul. ℣ Secundo caſu venditor tranſfert in emptorẽ ciuilẽ & naturalem poſſeſsionem per dicta iura.& per Bar.in.d.l.interdũ. quod nota ad intellectũ legis. 6.cum quatuor ſequentibus.ti.30.tertia partita.vbi ſimpliciter dicũt prædicta iura,q venditor trãſfert in emptorem poſſeſsionem.nec dicũt, naturalem,

66 an ciuilem . ¶ Ex quo † multi ſequntur effectus, quos per te poteris videre.per totum titulum.ff.& C de acqui.poſſe.& d.l.titu.30.tertia partita.Et inter alios effectus poſſeſsionis nota effectus, qui ſe-

67 quuntur. ¶ Primus effectꝰ eſt,q † ciuilis poſſeſsio cauſat pręſcriptionẽ.tex.in.l.1.§.per ſeruum qui in fuga.ff.de acqui.poſſe.& in.l.acquiritur.§.fi.ff. de acquiren.rerum dominio.& hoc in poſſeſsione ciuili.& tex.in.l.acceſſorię.ff.de diuer . & tempora. præſ.& in.l ſerui & filij.§.fi.ff.de furtis.& l.qui fũdum.ff.proempto.glo.quę valde cõmendatur in.l. 3.§.ex contrario.ff.de acqui.poſſe.plenè per Dinũ in regula.ſine poſſeſsione. ver. dico igitur reaſſumendo.& ibi additio.de regu.iuris.li.6.

Nota. Effectus poſſeſsionis. Primus.

Adde. Tenet etiã do.Abbã.c.cauſam.2.col. in.ver.ſecũdo colligo principaliter. depręſcrip.vbi dicit per illum textũ

68 in fine iũcta glo.q † poſſeſsio ciuilis neceſſariò re

69 quiritur ad pręſcriptionẽ,& q † naturalis poſſeſsio non ſufficit,vt plenè per Dinum in regula.ſine

70 poſſeſsione.li.ſexto. ¶ Secundꝰ effectus, q † poſſeſsio eſt cauſa acquiſitiõis fructuũ.tex.in. l. ſi fur. ff.de vſufru.& l.qui ſit.§.in alieno.ff.de vſuris. gl. & ibi latè per Bar.in.dicto.§.econtrario.

Secũdus

Adde Dñm Rochũ de curte.in ſuo tracta. de iu. patre.ſup pte cõpetens.18. co.in fi. in ver.ratio eſt.&.co.ſequen. dicit.exiſtẽs in poſſeſsiõe rei lite pẽdẽte pũt colligere fructus illius rei. tamẽ q nõ debet pręſentatus ad ius patronatꝰ inſtitui.licet pręſentatio admitti debeat. ſed debet ipſa inſtitutio deferri in cuẽtum cauſæ. ratio eſt,quia illo caſu poſſeſſor ſi ſuccũbat tenetur reſti-

reſtituere omnes fructus, quos percepit poſt litem conteſtatã, per notata in.c.grauis. de reſtitutio ſpo. vbi vide. ¶ Tertius, q̃ poſſeſsio, quam quis habet ex inutili cõtractu, eſt ſufficiens ad hoc, vt lucretur fructus per eam. tenẽt docto. in.l.1.§.ſi vir vxori. ff. de acqui. poſſe. Pau. de Ca. in.l. quod vxor. eod. tit ſecus ſi poſsidet ex cõtractu nullo, vel ex ſententia nulla: quia tunc non facit fructus ſuos qui poſsidet ex ea. tenet Bal. ſingulariter in.l.2.pe.co. C. de ſerui. & aqua. ¶ Sed Bar. & Ang. & Imo. cõtra. in.l.ſi fur. ff. de vſucapio. §.1. Bar. & Pau. de Ca. in.l. ſed ſi lege §. ſcire. ff. de petitio. hęre. Ludo Pon. ſingula. ſuo. 93. & quod per glo. & Flo. in.l. iuris ignorantia. C. de iuris. & fac. igno. & Io. de Imo. in.c. pe. de rebus eccle. non alie. ¶ Quartus, q̃ ſi poſsideo, poſſum propria authoritate etiam ex interuallo deiicere eum, qui ingreſſus eſt. glo. eſt ſingularis in.l.3.§. cũ igitur. ff. de vi & vi. arma. vbi deiectus ciuiliter poſſidebat. Bart. latè. in.l.1.§. interdum. ff. vti poſside. doctores. in.l. clam poſsidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. poſſe. & ibi Paul. de Ca. 2.co. ¶ Quintus effectus, q̃ † ſi aliquis ædificat in ſolo meo & à me poſſeſſo, poſſum propria authoritate demoliri & deſtruere prędictum ædificium. tex. in.l. quẽadmodum. ff. ad legem Aqui. l. fi. §. ſi ad ianuã. ff. quod vi. aut clam. ponit Bar. in.l.1.§. nunciatio. ff. de operis noui nunciatione. ¶ Sextus. q̃ † poſtquam habeo ciuilem, poſſum intentare interdictũ vti poſsidetis cõtra illum, qui ingreſſus eſt, & cogitur reſtituere naturalem, & nõ me moleſtare in ciuili. glo. eſt ſingularis in.d.§. qui ad nũdinas. in glo. magna. & ibi docto. & Bal. in.l.1.4.co. ver. quęro poſsideo. C. vti poſside. ¶ Septim⁹. q̃ † ille, qui poſsidet naturaliter per ingreſſum ſi poſſeſsio ciuilis vacet, ac creſcit poſsidẽti naturaliter. glo. Bar. & docto. in.l. ſed ſi nolit. ff. de acqui. poſſe. ¶ Octau⁹. q̃ † ſi quis poſsidet immobilia releuatur ab onere ſatiſdandi. vt.l. ſciendum. in prin. ff. de his qui ſadiſda. co. dixi in.l. 66. infra. ¶ Nonus. q̃ † longa poſſeſsio in iuribus incorporalibus habetur pro veritate, & facit pręſumi dominiũ etiã ſine titulo. Bal. in.l. 2. 13. col. C. de ſerui. & aqua. ¶ Decimus. ſi aliquis facit maioratum per viã contractus, & tradidit poſſeſsionẽ nõ poteſt amplius reuocari. l. 44. infra. ¶ Vndecimus. ſi † teſtator tradidit in vita poſſeſsionẽ rei legatę ſimpliciter, non poteſt poſtea illud reuocare. caſus eſt in.l. iſta per quã approbatur glo. & quod ibi dicit Bar. in.l. legatũ. de lega. 2. ¶ Duodecimus. q̃ † ſi aliquis dicit ſe procuratorẽ abſentis, & poſsidet inſtrumentum mãdati, præſumitur eſſe ille, de quo in inſtrumẽto fit mẽtio, hoc eſt ſingulare dictũ Cyni in.l. ſi qua per calũniã. ad finẽ. C. de epiſco. & cle. facit qđ dicit Bar. in argu. in.l. quis ſeruũ. §. ſi inter duos. de lega. 1. tenet latè & notanter Pau. de Ca. in.l. meuia. in prin. ver, itẽ quęro quid ſi penes te. ff. ſolu. matri. ¶ Et idem ſi habeat inſtrumentum debiti principalis: nam eo ipſo per traditionẽ talis inſtrumenti probatur mandatũ. glo. eſt notanda. in.l. ſi. C. de pactis conuẽ. glo. 2. facit l. 1. C. de dona. ¶ Decimus tertius. q̃ † poſſeſsio iuris patronatus facit poſſeſſorẽ pręſumi patronum. tenet Abb. latè. in.c. querelã. de electio. ¶ Deciusquartus effect⁹. q̃ † poſſeſſor rerũ hęreditariarũ facit præſumi additionẽ hęreditatis. tenet Bal. in.l.1.9.co. C. qui admi. & in.l.1.2.co. C. quando nõ petẽ. par. tex. qui hoc probat. in.l.1. C. de abſti. & repu. hęre. ¶ Decimusquint⁹. q̃ † licet verũ ſit q̃ lõga poſſeſsio in his quę ſunt cõmunia de iure naturali: vel ſunt publica. de quibus in.§.1. cũ ſequẽti inſti. de rerũ diuiſione. non ſufficiat ad pręſcribendũ. vt.l. fi. in prin. ff. de vſucapio. ¶ Prodeſt tamẽ ad hoc, vt habeat inter dictum vti poſsidetis. vt.l. ſane. ſi maris. ff. de iniuriis. ¶ Prodeſt etiã vt poſsit quãdocunq; repellere propria authoritate. vt.l. ſi quiſquã. ff. de diuer. & tẽpo. pręſcri. Iaſ. in.l. quomin⁹. 21. col. ff. đ flumi. qui refert Ang. cõſi. 290. ¶ Quod facit ad.l. regni iſtius tit. dela reſtitu. delos deſpo. l. 10. in ordina. in quantũ loquitur de his, qui habent res publicas occupatas. & qualiter ſit procedendũ contra eos, qui non poſſunt ſpoliari, licet ſint iniulti poſſeſſores. & bene ad hoc facit. c. in literis. cui ſimi. đ reſti. ſpolia. ¶ Intellige tamẽ q̃ non poteſt prohiberi vti eo iure, quod habet, ſed poteſt ipſe alium prohibere. quod probat tex. in dict. l. ſi quiſquã. ibi. eodẽ iure. ¶ Decimusſextus. q̃ † ratione poſſeſsionis ſortitur quis forũ quando cõuenitur actione reali. text. in.l. ſi. C. vbi in rem ac. & .c. ſane. & .c. fi. de foro cõpe. ¶ Decimuſeptimus. q̃ † ex poſſeſsione decẽnali pręſumitur titulus diuiſionis. glo. ſingularis in.l. pe. C. de cõmuni. diui. quam glo. cõmendant ibi docto. Bal. & Sali. in.l. ſi certis annis. C. de pactis. glo. in.l.8.ti. delas lauo. & particio. fo. legum.

Adde. Do. Ioan. Fran. Balb. in dicto tracta. præſcriptionis. prima parte. 3. partis principalis. q. 10. ver. quinto pręmiſſa faciunt ad notabilẽ & vtilẽ quæſtionem. cum ſequentibus. nu. 45. folio 10. vbi quæritur. quid ſi fratres vel ſocij ſteterunt diu ſeparati poſsidendo quilibet vnam partem, an pręſumatur facta diuiſio, & ſit titulus diuiſionis ex curſu tẽporis. ¶ Decimuſoctauus. q̃ † ſi quis habet poſſeſsionẽ rerum hereditariarum, præſumitur cõgruo tẽpore agnouiſſe bonorum poſſeſsionem. tenet Iaſo. in rubrica. C. qui admi. 2.co. ¶ Decimusnonus. q̃ ſi in iudicio vtraq; pars producat teſtes ęquales, teſtes poſſeſſoris debent pręualere. vt in.c. ex literis. de probatio. ¶ Vigeſimus. q̃ † poſsidens beneficium videtur habere meliorem prouiſionem beneficij. c. ſi à ſede apoſtolica de prębẽ. li. 6. ¶ Vigeſimus prim⁹. q̃ † ſi duo appareant alicuius creditores de eodẽ debito: ille, qui poſsidet inſtrumentum, pręſumitur eſſe verus creditor. tenet notanter Bal. in.c. 2. de conſue. ¶ Vigeſimuſecũdus. q̃ † poſsidens inſtrumentũ alicui⁹ debiti, pręſumitur procurator creditoris, itaq;

admittetur cum cautione de rato. tenet Pau.de ca. in.l.meuia.in princi.ff.ſolu.ma.Quod eſt valde ſingulare ad extenſionē.l.10.titu.5.tertia parti. & pro intellectu & cauſis fallētiæ ad pragmaticam regni folio.47.ſeptimā in ordine. ¶ Vigeſimuſtertius.

87 ℣ † ſi debitor poſsidet inſtrumentum debiti,præſumitur liberatus.text.eſt in.l.ſi chirographum. ff. de proba.de quo per Bar.& Iaſ.in.l.labeo.§.primo ff. de pactis.

Adde. Intellige ℣ prēſumitur liberatus,quā do nō apparet ℣ creditor tradidit inſtrumentū debitori.nam tūc iſta prēſumptio nō eſſet iuris & de iure, ſed iuris tantùm. Ideo ſola prēſumptio iuris nō eſt ſufficiens ad probandū debitorē eſſe liberatū, vt plenè Archi.in.c. hūc numerū.86.di. propterea admittitur probatio in cōtrariū.vt in.c.propoſuiſti. de probatio.l.ſi chirographū.ff.eodē titu. ℣ Itaq; habēs pro ſe prēſumptionē iuris,tranſfert in aliū onus probandi cōtrarium,& ſic in aduerſariū.ita Bal.in.l. ſiue poſsidetis.in princi.2.nota.&.2.co.in ver. ſed quæro.C.de proba.habetur in ſpe.de probatio.§.1.in.ver.ſecundum.vbi plenè.& in.§.3.verſiculo.quinto per prēſumptionem. ℣ Si verò probatur,℣ inſtrumentum fuit traditū à creditore debitori,eſt probata liberatio,& ſic ſolutio debiti.vt.l.1.§.illo.&.§.ſed me furādi.C. de latina.liber.tollen.& ibi Bal.pe.co. &.l.fi. C. quādo fiſcus vel prin.pleni⁹ Feli. in.c. accedēs. el.1.poſt Abb.1.co.in princi.cum ſequē.vt lite non cōteſta.ſecūda cōcluſione. ℣ Quid ſit prēſumptio. & quotuplex ſit,habetur per glo.in.c.is qui.de ſpōſa. plenè Barto.in ſuo reportorio,in parte præſum-

88 ptio. ¶ Vigeſimuſquartus. ℣ † ſi eſt vendita res duobus,ille prēfertur,cui tradita eſt poſſeſsio.tex. eſt in.l. quotiens. C.de rei vendi.&.l.1. titu. quinto. quinta partita.

Adde. Quod prēfertur is,cui pri⁹ tradita eſt poſſeſsio,ſi prius ſoluit pretiū vendi tori,nō aliàs.ita dicit text. ſingularis & mēti tenēdus in.l.e.S. ver.otroſi dezimos. titu.5. quinta part.notat Bal.in.l.quotiēs. C.de rei vēdica.

89 ¶ Vigeſimuſquint⁹ † ſi cauetur ſtatuto,℣ filiusfamilias non poſsit facere contractū. vel mulier cōiugata.vt eſt hodie ſtatutum per.l.55. infra. nō poſsit facere contractum filiusfamilias ſine conſenſu patris. vel mulier ſine conſenſu viri.℣ ſi ille cum quo filiusfamilias ſeu mulier contraxit poſsidet præſente patre vel marito longo tēpore,prēſumitur cō ſenſus patris vel mariti interueniſſe.tenet Bal.in.l. filiusfamilias.C.de petitio.hēre.& Ang.in.l.qui in aliena.§.1.ff. de acq.hēre.dixi in. d.l.55.infra. ℣ Vi

90 geſimuſext⁹.℣ † ſi reperiātur duo teſtamenta eodem die cōfecta,nec apparet quod ſit prius vel poſterius,quo caſu neutrū valet ſecundū glo. in. l. fi. C.de edic.diui Adri.to.tamē ſi vnus poſsidet hæreditatem virtute vnius teſtamenti,illud prēſumitur poſterius,& per conſequēs valet.tenet Bar. in. l. 1. ff.de bono poſſe.ſecundū tabu. ℣ Si tamen reperiū tur duo inſtrumenta eadē die confecta cum hypo- *Nota.*
theca, & neſcitur quod prius, nec quod poſterius, & in vno erat promiſſum ſalarium doctori, in alio erat alia cauſa priuata,℣ præſumitur anteri⁹ illud, in quo eſt promiſſum ſalariū doctori.Iſtud eſt ſingulare verbū Bal.arguēdo.de doctore ad ſalariū in l.1.ff.ſolut.matrimo.refert Fran.cremē.cōſi.ſuo. 34. Idem & multò fortius eſt dicendū, ſi reperiuntur duo teſtamenta eadem die confecta,quia prēfertur illud in quo inſtituitur cauſa pia. & hoc quando eſt inter extraneos.

Adde. Idē tenet Oldra.cōſi.143.nu.2.de duo bus impetrantibus eodem tempore.

91 ℣ Vigeſimuſeptimus † ſi inter cōiuges eſt facta conuentio,℣ is ſuccedat alteri,qui poſterior deceſſerit ſine filiis.vt habetur in.l.9.tit.de las herencias.foro legū.& ambo deceſſerūt,nec apparet quis eorum poſterius deceſsit: ℣ ſi hæredes vni⁹ poſsident bona alterius,illi præferūtur in ſucceſsione.quia is præſumitur pri⁹ deceſsiſſe, cuius bona ſunt per alterū detēta. facit ſingulare dictum Bar.in.d.l.donationes. C.de donatio.inter virū, & vxo. idem Bar.in.l.ſi inter.ff.de rebus dubi.

Adde. Quod eſt verum, licet grauiora vulnera ſuſtineat mulier quā vir ſecundū glo.in.l. nihil.in verbo,grauia. ff. de adulte.tenet etiā Pe.de Ancha.in cōſil.ſuo.285. ℣ Si tamē bona nō ſunt ab aliquo detenta, præſumitur mulier prius deceſsiſſe.ita Spe.titu.de procuratore.ver.25.2.co.per tex.in.l.ſi inter virū. ff. de rebus dubi.& l.qui duos.§.fi.&.l. cum pubere. eodē

92 titulo. ¶ Vigeſimuſoctauus.℣ † poſsidēs ciuiliter poteſt conueniri rei vendicatione. glo.in.l. Pōponius.§.ſi is qui precario.ff.de acqui.poſſe. ℣ Poteſt etiam conueniri actione ad exhibendū. vt.l.3. §.fi. ff.ad exhiben.vnum tamē eſt,℣ ſentētia cōtra eum lata non nocet naturaliter poſsidēti.glo.eſt in. d.§. ſi is qui.& ibi bar.& Alex. ¶ Vigeſimuſnonus.℣

93 † licet titulus trāſactionis non ſit ſufficiēs ad præſcribendū:tamen ſi cum eo cōcurrat poſſeſsio,erit ſufficiens.tex.& glo.hoc tenent.& ibi Bal. in.l.pe.

94 C.de vſucap.pro emp. ℣ Trigeſimus.℣ † licet quis cedēdo rei vendicationē non tranſferat dominiū. vt eſt glo.notabilis.in.l.planè.ff.familię her.tamen ſi poſſeſsio erat penes illum,cui facta eſt ceſsio,trā ſit ſtatim dominiū.tex.eſt in.l.quædā mulier.ff.de rei vēdi.ponit Sali.in.l.1.ad finē.C.de actio.& obli refert & ſequitur Socin. in.l. naturaliter.§.nihil cō mune.6.co. ff.de acqui.poſſe. ℣ Trigeſimusprim⁹.

95 † ℣ ſi egi rei vendicatione contra aliquem,& pendente lite ſuperuenit mihi poſſeſsio, extinguit iudicium ſtatim quo ad reum principalem,nō quantū ad acceſsiones.ponit Bar.in.d.§.nihil cōmune.5.

96 colu.poſt glo.ibi. ℣ Trigeſimuſecūdus.℣ † poſsidens ciuiliter habet interdictum vnde vi.tex. in.l. 1.§. ſi deiicitur. ff. de vi & vi. arma.notatur in. d.

§.qui

§qui ad nūdinas. ℣ Trigeſimustertius:q vbi quis poſsidet,prę ſumitur poſsidere ex titulo prę cedēti & ab eod. glo.eſt ſingu.in.l.quędā mulier.ff.de rei ven.de qua facit feſtū ibi Ange.Bar.in.l.nō ſolum. ff.de vſucapio.refert & ſequitur eum And.Sicu.in rub.de cau.poſſeſsio.& proprie.℣ Trigeſimuſquar tus,q ſi poſſeſſor emit titulum à vero domino,non dicitur emptor litis, cū ſe in poſſeſsione defendat: etiam ſi minus iuſto pretio emat.Bald.ſingulariter in.l.per diuerſas.2.co.C.mandati.quod verū etiam ſi emat cōmoditatem emphiteoſis vſuſfructus feudi vel ſuperficiei.quod poteſt contra proprietariū ſecundū Bal.ibidem. ¶ Trigeſimusquintus, quia in pari delicto eſt potior cōditio poſſeſſoris. tenet Bal.in.l.quotiēs la.1.fecūda.co.C.de fideic. ¶ Trigeſimusſextus,q poſſeſſor hęreditatis poteſt vendere pro ære alieno ſoluēdo,& expēſis in rebus faciendis.l.non ſolū.& ibi Ange.ff. de petitio.hęre. ¶ Trigeſimusſeptim⁹, q poſſeſſor regulariter nō cogitur dicere titulū ſuę poſſeſsionis. Spe. in ti.de inter.quę ſi.in iudi.§.1.ver.neget.Bal.in.l.ſiue.1.co. C.de probatio.qa nec cogitur reſpōdere poſitioni de dominio.l.in ſpeciali.& ibi docto.ff.de rei ven.

97 ¶ Et nota † q licet per cōſtitutionē precarij tradi tio poſſeſsionis ſit ficta,poſſeſsio tñ eſt vera,vt ſupra dixi.& tenet Bar.in.d.l.ab emptiōe.vbi glo.ff. de pactis.idē Bar.in.l.ſi is qui, vlt.co.ff.de vſucap. ℣ Intellige q trāſſertur poſſeſsio ciuilis nō naturalis,niſi fiat inſtrumētū in facie fundi vēditi vel donati.tenet Bar.in.l.2.C. de acqui.poſſe.& Abb.in. c.2.3.co.in glo.vlti.de cōſue.Bar.in.l.prędia.oppo.

98 2. ff.de acqui.poſſe. ¶ Sed quęro,an † trāſferatur poſſeſsio per licentiā intrādi poſſeſsionē.Bal.in.l. neceſſarias.ff.de pigno.actio.&.in.c.1. 2.col. quid ſit inueſti.Hoſti.Inno.& Abb.in.d.c.2.de conſue. Flo.in.l.ſeruitutes.3. col.ff.de ſeruitu. tenent q ſic. Ratio, quia paria ſunt tradere poſſeſsionem , vel eam relinquere vt alter ingrediatur.vt per Bal.in.l. *Contra.* ſi.C.quādo fiſcus vel priuatus. ℣ Contrariū eſt verū,quia verbalis inueſtitura nō tranſfert poſſeſsionē,ſecundū eundē Bald.in præludiis feudo.10.col. ℣ Etiā ſi poſſeſſor eam velit poſſeſsionē trāſferre, ſecundū Bal.in.d.c.1.4.co.in fine.Quid ſit inueſtitura,tenet Inno.in.c.ex ore.de his quę fiūt à maio. parte ca.& ibi Io.And.in noue.& in.c.cū m.de cōſti.in noue. ℣ Pōt tamē inueſtitus capere poſſeſsionē propria authoritate ſecundū Ang.in.l.ſi vacantia.in lectura de bonis vacan.li.10.& Bald.in.d.c.1. 2.co.Inn.in.d.c.ex parte.de cōſue.Bal.in.d.rub.de cōtrahē.emp.17.q.& in.l.traditionib⁹.C.de pactis. ¶ Idem dico in licētia vel mādato iudicis de mittēdo aliquem in poſſeſsione: quia nunquā videtur tradita poſſeſsio,niſi corporaliter & realiter tradatur,quāuis licētia de intrādo vel de mittēdo in poſſeſsionem ſit obtēta.ita dicunt Abb.& docto. in.c. cum aliquibus.2.&.3.co.de re iudi.per.l.licet &. l. poſsidere. C. de acqui.poſſe. ſolo enim verbo non tranſit dominiū nec poſſeſsio.vt.d.l. traditionibus C.de pactis.&.l.diuiſionis placitū.ff.eodem. ℣ Ni

99 ſi † in ipſo verbo,ſeu per ipſum verbū mutetur cauſa poſſeſſoris.vt.l.ſi ſpōſus.§. 1. ff. de iure do. vnde ſine poſſeſsione non dicitur proceſſum ad actū cōferentē ius in re,vt latè per Bal.in dictis prę lu.feu. 7.co.ver.per primā. & ibi latè in additione ſuper parte trāſſertur poſſeſsio.& in.d.c. 1. in fi.vbi dicit Bal.notāter,q ſunt tres caſus,in quib⁹ trāſſertur poſſeſsio ſolo animo,q notātur in.l.poſsideri.in princi.ff.de acqui.poſſe.& in.§.interdum.inſti. de rerū

110 diui. ¶ Super quo formo vnā quęſtionē, & eſt, † *Quæſtio.* Nūquid ille,cui eſt facta donatio de tertio & quinto,vel is,cui res vēdita eſt, ſed nō tradita , poſsit ſe opponere,ne terti⁹,cui ſimiliter facta eſt donatio d tertio &quinto,mittatur in poſſeſsionē rei donatę? Tene q nō.ſecūdū Ia.bu.in.l.manifeſtiſsimi.C.de furtis.&.l.ad eum.§.fi.ff. de donatio.& ratio ſecundū Bal.in.d.c.1.quid ſit inueſti.1.co.ver.extra nota. quia inueſtitura,neq; actus donationis vel vēditionis non dat verā poſſeſsionē extra rē:& propterea prim⁹ emptor rei,cui nondū eſt tradita res vēdita, nō poteſt agere cōtra ſecundū emptorē,cui res fuit tradita.per.l.quotiens. C. de rei ven. ℣ Sed contra venditorem poterit agere.per.l. qui duobus. ff. de falſis. tenet Bal.in.d.l. quotiens. 1.col. ℣ Sed ratio, *Ratio.* quę mihi videtur,quare is,cui facta eſt donatio,nō poteſt ſe opponere, ne alter , cui donatio facta eſt, mittatur in poſſeſsionē rei donatę eſt:quia per ſecūdam donationē videtur prima donatio reuocata.vt per Bal.in.l.ſtichū qui me⁹ erit.de lega.1. ℣ Quod *Limita.* intellige,quādo primo donatori nō fuit prius data poſſeſsio verè vel fictè:quia ſi fuit tradita,poteſt ſe opponere,& impedire miſsionē ſecundi:cum ipſe per traditionē effectus ſit verus dñs.vt in.l.iſta. cū ſimi. ℣ Et per ſupradicta dicit And. Sicu. in.d.c.1. *Infertur* col.3.ver. facta.quid ſit inueſti. q nō dicitur plenè beneficiatus, qui non habet poſſeſsionē beneficij. per. c.cū in cunctis.de elecți. ℣ Prętereā in prouiſione ſeu collatione facta à papa,iſto modo.aſsignamus tibi tale caſtrū,et cū plenitudine iuris.vel per alia verba ęquipollētia.quia tūc non eſt neceſſaria poſſeſsio facti.quia apud papā eſt plenitudo poteſtatis ſupremę,et ſuprema poteſtas notatur in.c.volumus.16.q.6.& in.c. capitulū ſanctę crucis.de reſcriptis.& argumēto illius textus nota. Archi.in.c. ſi clericus.de prębē. li.6. quibus caſibus non ſit neceſſariò poſſeſsio facti.tenet And.Si. in.d.additio. dixi ſupra.& in.l.45.infra.vbi vide.& Alex.in.d.l. quod meo. vbi notāter loquitur.& faciūt notata p glo.in.l.2.C.de dote cau.nō nume.vbi dicitur,q tā tum operatur illud quod habetur loco traditionis ad hoc vt cōfirmetur,quantū & ipſa traditio. tenet etiā Bal.in.l.2.C.de inoffi. donatio.& Ang. in.l.2. C.de vſura.pro Do.tenet ſuccinctè do.doctor de Segu.in repetitio.§. ſed & ſi fundū.l. vnū ex familia. 10.fol.1.co. in fine. verſi.& ex hoc infero. ℣ Et ego *Infertur*

etiam ex ſupradictis infero, q̃ ſi is, cui facta eſt donatio de caſtro cum plenitudine iuris per papã vel principẽ reperiret ab alio poſſeſsionẽ occupatam poſt donationem, poſſet donatarius contra occupãtem rem donatam agere interdicto vnde vi: etiã ſi non haberet corporalẽ poſſeſsionem: cùm per donationem factã à principe trãſferatur poſſeſsio, ſaltem ciuilis: quę, vt ſupra dixi, eſt efficax ad agendũ interdicto vnde vi.

cosa o cosas enel dicho tercio contenidas a la persona aquien la fiziere, o a quien su poder ouiere, o le ouiere en-

y ¶ La eſcriptura.

101 Nota ex. l. iſta, qđ † tradendo inſtrumentũ, videtur donans rem tradere, & poſſeſsionem rei. concor. l. 2. &. 10. titulo delas donaciones. foro legum. & l. 1. eodem titulo. C. & l. 8. titu. 30. tertia partita. ☞ Ex his etiam appareret, quod traditione inſtrumenti rei donatæ perfi-

Concor.

Limita. citur donatio. ☞ Quod eſt verum, ſi res donata contenta in ſcriptura erat præſens, ſecundum glo. in. l. prima. & ibi docto. & Bald. C. de donatio. And.

Contra. Sicul. in cap. 1. quid ſit inueſti. ☞ Sed tene contrarium. Imò ſi res donata non ſit præſens, tradendo ſcripturam rei donatę videtur res tradita & poſſeſsio rei. vt ſupra dixit. tex eſt notabilis in. d. l 10. in principio. & dicta. l. 2. titulo delas donaciones.

Limita. foro legum. & dicta. l. 1. eodem titu. C. ☞ Quod in-

102 tellige † ſi poſſeſsio rei donatę erat penes donatorem tempore donationis inſtrumenti. aliàs opus eſſet corporali apprehenſione. vt. l. ſecunda. §. 1. ff. de acqui. poſſeſsio. ☞ Et adde quòd traditio inſtrumenti habet vim ceſsionis. tenet Bald. in l. fina. C. quando fiſ. vel priua. & notatur in. l. 2. C. de do-

Quæſtio. lo. ¶ Sed pone, quòd donator vel venditor non tradidit inſtrumẽtum quod habebat in titulum rei donatę, vel venditę, ſed loco poſſeſsionis & pro ea tradidit donatario vel emptori inſtrumentum in quo continetur donatio vel venditio ei facta, ideſt inſtrumentum in quo teſtificatur de ſua donatione vel venditione. an ſufficiat pro poſſeſsione traditio illius inſtrumenti. Videtur quòd non. argu. text. in dicta. l. 2. titulo delas donaciones, foro le-

Contra. gum. & l. 1. eodem titulo. C. cum ſimi. ☞ Sed contrarium eſt verum per textum ſatis ſingularem, in dicta. l. 10. in principio. titulo delas donaciones. foro legum. ibi dum dicit, ſi le hiziere ende carta y ſe la diere. & dicta. l. 8. titulo. 30. tertia partita. quæ in expreſſo hoc affirmat. dicens quòd non ſolum dando quis inſtrumẽtum per quod habuit rem donatam, verum etiam ſi aliud de nouo facit tradẽdo id, tranſfert poſſeſsionem in donatarium ſine corporali apprehẽſione. quod nota, quia duo optimi aduocati contrarium ſentiebant, quouſque explanaui eis ſupradicta iura. ☞ Et nota quod † ſicut per

103 traditionem ſcripturę tranſfertur poſſeſsio vt ſupra & text. in. l. iſta. ita ex inciſione eiuſdem ſcripturæ retranſfertur poſſeſsio. notat glo. ſingularis in. l. ab emptione. ff. de pactis. tenet Bald. in prælu. feu. 7. co. & in additio. in parte & nota quid ſit. per. d. l. C. de nouatio.

tregado ante eſcriuano la eſcriptura y dello, o el dicho contrato ſe ouiere hecho, por cauſa oneroſa z con otro ter-

Adde. Et dictã glo. in. l: abemptione. ff. de pactis. ad hoc illam cõmendat Ludo. Ro. ſingula. ſuo. 134. & ibi in additiõe dicitur, q̃ Ange. ibi cõmẽdat. d. glo. & dicit illã vnicam & ſingularẽ. ☞ Po *Quæſtio.* no inſuper. pater donauit, vel legauit filio ſuo, vel extraneo fundũ, quẽ nuper ipſe emerat ab alio, ſed nõ tradidit filio inſtrumẽtũ, quod habebat emptionis: nunquid defuncto patre filius poterit vẽdicare ab aliis hęredibus prædictũ inſtrumentũ: an debeat remanere penes hęredes donatoris? Diſtingue, aut is, qui donauit, vel eius hęredes tenẽtur de euictione, & tale inſtrumentũ debet remanere penes hęredes, qui debent cauere de pręſtando legatario ſeu donatario, cũ opus fuerit. vt l. inſtrumẽta. & ibi docto. & Bald. C. de fideico. & in. d. l. 1. in fine. C. de donatio. Idem dicimus in vẽditore, quia inſtrumẽtum rei venditę debet remanere penes ipſum venditorem, & eius hæredes. notatur. in. l. titius. ff. de actio. emp. & vẽ. & in. l. ſi prędiorũ. C. ad legẽ falci. Aut cõtractus celebratur directè ſuper ipſis inſtrumentis. vt quia dicit, dono, vel vẽdo inſtrumẽta. & tũc tenetur tradere ipſa originalia, & ipſa corpora vẽdita, vel donata. ☞ Aut cõtractus celebratur principaliter ſuper re, de qua loquũtur inſtrumenta, & tunc dic vt in. d. l. titius. ff. de actio. emp. & ven.

Adde. ☞ Vide domi. Abba. & Feli. in. d. c. accedens. el. 1. in princi. vt lite non cõteſta. vbi dicunt plenè. an, & quãdo inſtrumenta cedẽda ſint actori, vel emptori. Vlterius *Quæſtio.* quęro, nũquid ſtatutũ poſsit inducere, q̃ poſſeſsio trãſferatur ſine apprehenſione, vel ſine aliquo actu corporeo. vide in. l. 45. vbi dixi.

Adde. Nunquid ingratitudo poſsit probari per vnũ teſtem cum iuramẽto. And. Sicu. in. c. ſi. de dona. 12. col. in verſi. nec obſtat. dicit, q̃ non. Quomodo autem probabi tur ingratitudo, vide ibi per eum.

z ¶ Oneroſa. Ponit ſubſequẽter iſta lex exẽplũ, vt ſi facta eſt donatio, ob cauſam matrimonij cõtrahẽdi &c. ¶ Ex quo duo ſunt notãda. Primò, q̃ do *Nõ duo.* natio facta cauſa matrimonij contrahendi, eſt perfecta ſine traditione poſſeſsionis, nec poſsit reuocari. ☞ Secundò, q̃ donatio facta ab cauſam matrimo- *Primò.* *Secundò.*

nij dicitur facta ob cauſam oneroſam. ☞ Quo ad primum concordat textus. in. l. Pomponius Philadelphus. ff. familię her. & ea quæ notant doctores. in. l.

cum

Cautela cũ oportet.§.cum autem.C.de bonis quę libe. ☞Et ex his do.doctor de Segura in repe.§. ſed & ſi fundum.l.vnũ ex familia.12.folio.2.col.in princi.ver. poteſt dari alia & ſecũda cautela &c.dicit,quòd poteſt dari vna cautela,vt donatio filię facta de tertio, non poſsit reuocari, ꝙ pater melioret filiã in tertio pro dote ſua. nam ſi dicta melioratio taliter facta eſt, erit irreuocabilis.allegat tex.in dicta.l. Pomponius Philadelphus. & in. l. ſi cum dotem. in principio. ſecundum primam lecturam cõmunem approbatam.ff.ſolu. matrimonio. ☞Ex quo infert idem eſſe in filiofamilias, cui pater donauit tertium in vita pro donatione propter nuptias.argu. text.in.l.fi.C.de donatio.ante nup. vbi donatio propter nuptias,& dos,ambulãt pari paſſu. facit text.in.c. plerunq;. & ibi glo.& doctores. de donatio.inter vir.& vxo.☞Facit etiã illud quod dicit Bald.in.l.fi. ad finem principij.C.de iure do. vbi ipſe dicit,ꝙ quẽadmodum dos aduentitia non eſt communis patris & filię prout eſt dos profecti tia, ſed eſt ſolius filiæ, vt dicit gloſſa,quam omnes approbant in. l. 2. §. quod ſi in patris. ff. ſolu.matrimonio.quod idem eſt in donatione propter nuptias aduentitia,quæ non eſt communis patris & filiæ, quia talis communio non cadit niſi in profectitiis. refert & ſequitur Iaſon. in dicto. §. quod ſi in patris.3.col. verſi. adde quod idem eſt in do-

Infertur

Extẽſio. natione propter nuptias. ☞Et intantum dicit ve-
104 rum eſſe, quod † valet melioratio facta filiæ pro dote per dictã. l. pomponius. non ſolum quando matrimonium actualiter ſequeretur, verum etiam ſi non ſequatur valeret dicta donatio per ipſum patrem facta filiæ in poteſtate pro dote: quanuis matrimonium non ſequatur. text. eſt ſingularis ſecundum Ludoui. Roma. Alexan.& Iaſo.in.l. extraneus.§. fina. ff.de condi. ob cauſam.da.ratio eſt, quia priuilegia cõpetẽtia pro dote,ſecuto matrimonio,habẽt locum,etiã ſi matrimoniũ non ſequatur. textus eſt in.l.3.§.fi.ff.de priuile.credi. ☞Quod eſt ſingulare pro ampliatione dictę legis Pomponius Philadelphus.& iſtius legis. Idem Alex.in.d.§.ꝙ ſi in patris.1. nota.& in.d.l. ſi cum dotem. in prin-

Extẽſio. cipi. 5. nota. ☞Idem credit per omnia prædictus
105 do.doctor de Segu. vbi ſupra † in donatione proter nuptias facta filiofamilias procedere, in qua eſt melioratus à patre in vita vt valeat incontinenti, & nõ poſsit reuocari, licet matrimoniũ non ſequa

Limi. tur per ſupradicta.quod eſt notãdum. ☞Quo ad ſe 106
cũdũ intellige.ꝙ donatio facta ob cauſam matrimonij dicitur facta ob cauſam oneroſam, quoad maritum,vel quoad tertiũ.quod patet ex.l.iſta.ibi dũ dicit,o cõ otro tercero.☞Ratio quare dicitur facta ob cauſam oneroſam eſt: quia marit⁹ ex ea tenetur ad onera matrimonij.l.fi.§.ſi à ſocero.& ibi notat Bart. ff.de his qui in frau. credi.& .l. ex promiſsione.ff. de actio.& obli.&.l.vna. de imponenda lucratiua diſcretione.li.10.& ibi notat Bar.& in.l. meuius. §. duobus.14.co,ver.ſecundò quęro.in repe. de lega. 2.Bal.in.l.2.C.de his quę in frau.cre. ☞Et adeò verũ eſt,ꝙ reſpectu mariti titulus dotis dicitur onerofus:ꝙ ſi ex poſt facto conſecuturus eſt lucrum ex tali dote,titulus dicitur oneroſus, putà,ſi maritus pactum fecit de dote lucranda: vel ſtatutum eſſet diſponẽs, ꝙ decedẽte muliere in matrimonio,vir lucretur dotẽ,tñ nunquã dicetur habere ex cauſa lucratiua,cũ prẽceſſerit cauſa oneroſo.i.titulus dotis.glo.eſt ſingularis in. l.donatarius. §.fi.ver.duntaxat.ff.de conditio.ob cau.pro qua eſt tex.notabilis in.d.l.vna.§.lucratiuas. in verbo,ſi verò vel ſocer.de imponen. lucra.diſcre.li.10. vbi dicitur, ꝙ ſi ſocer dederit dotem pro filia vel nepte, licet caſus euentu res eius, cui data eſt, vertatur ad lucra,nõ tamen inter cauſas lucratiuas numerabitur.quẽ tex.ad hoc ponderat Ange.ibi refert & ſequitur Iaſo.in.§.itẽ ſi quis in fraudẽ.7.col.inſti. de actio.& do.doctor de Pala.in repe. c. per veſtras. de donatio.inter vi.& vxor.ſuper textu. 329.col.in principio.vbi etiã dicit,ꝙ lucrũ dotis, quod conceditur marito propter expenſas,non dicitur titulus lucratiuus.& idẽ dicit Bal.in.l.hac edictali.in princi.3.co.ver.quod appoſitũ.C.de ſecũ.nup. & in. l. cũ milite.2.co.C.de donatio.ante nup. & in authẽ. præterea.pe.co.C.vnde vir & vxor. ☞Et amplius *Extẽſio.* ipſe dicit,ꝙ titulus dotis eſt oneroſus,nõ ſolũ ex ꝑte mariti,ſed etiã ex parte filiorũ dotẽ maternã petenti ũ.vt mirabiliter ſentit Bar.in.l. ſi conſtãte. in princi.10.co.ſecundę ptis principalis.in repe.ff.ſo. ma.☞Qđ intellige nõ ſolũ in dote vera, ſed etiã in *Extẽſio.* dote putatiua,ſeu in marito putatiuo.glo. eſt ſingularis & vnica in.l.procul⁹.aliàs incipi.ancilla.ff.de iure do.Sed quoad vxorẽ dos dicitur titulus lucratiuus.vt.l.oẽs.&.l.ſequẽti.ff.de actio.& obli. tenet Bar.in.l.meuia.§.ſi fundus.ff.ſo.ma.&in.l.quidam. C.de iure doti. & in.l.pro oneribus.co.ti. gloſſ. & Barto.in.l.ignoti. C. de reuo.his quæ in frau. credi. ☞Quod eſt verum tam conſtante matrimonio, quàm eo ſoluto.tenet gloſſ.nota.in. l. ſi donaturus. in fine.ff.de condi.ob cau.☞Niſi dos ſit data ab ex- *Fallit.* traneo.vt.l.1.§.extraneum.C.de rei vxor. actio. tenet Ange.in.authen.de trien.& ſe.§. illud quoque. collatio.3.Barto.in.l.fi.§. ſi à ſocero. ff. de his quæ in frau.cre.

& ☜Semejante.puta † ſi donatur filiæ ingreſſæ *Exẽpla.* monaſterium, quia talis donatio dicitur dotalis. ſecundum Barto.in.l.titio centum.in. §. titio genero.in fine.ff.de condi.& de. ☞Item ſi donatur filio cauſa ſtudij, quia tenet donatio incontinenti, & reuocari non poteſt ex aliqua pœnitentia.Hoc fundatur ex quadam notabili theorica Bartol.in.l.1. in fine.ff.ſolu.matri. vbi ipſe æquiparat cauſam do-

por otra coſa ſemejante & que en eſtos cero: aſſi como por via de caſamiento o

tis,& cauſam ſtudij: ſed melioratio tertij in cauſa dotis valet in cõtinẽti,nec poteſt reuocari per iſtã legem.l.pomponius philadelphus.ff. familiæ herciſ.ergo idem videtur dicendum ſi fiat donatio in
Oppo. tertiũ cauſa ſtudij. ☞ In contrarium facit, quia quãdo filius eſt in ſtudio bene valet donatio ꝑ patrem facta filio in poteſtate, quando eſt pro filio doctorando. ita tenet Bar. in. l. iubemus.de ſilentiariis.li.12. ☞ Ratio.quia cẽſetur eſſe peculium quaſi caſtrenſe.ſicut quando pater donat filio eunti in caſtra.textus eſt notabilis in. l. ſi filiuſſamilias. C familię her.& in.l.3.in.§. ſecundũ hoc.ff.de donatio.inter virum.& vxorem.ergo datur intelligi,q̃ donatio per patrem facta ſimpliciter,non valet,ſi filius eſt in poteſtate. ☞ Iſtam etiã quæſtionem mouet do.doctor de ſegura. in repetio.§.ſed & ſi fundum.l.vnum ex familia.12. fol. 3. col.verſi.poſſet dari alia & tertia cautela.de lega.2. & adducit in hoc quod notanter dicit Ange.in. authen.res quæ.C.communia.de lega.vbi dicit ſingulariter,quòd licet res ſubiectę reſtitutioni poſsint alienari pro dote,vt ibi eſt textus, non tamen poſſunt alienari pro cauſa ſtudij. ¶ Tertiò adducit, q̃ licet donatiões factæ ex cauſa pietatis ſine inſinuatione valeant,vt.l.penulti.C.de donatio.& l. illud vbi gloſa & doctores. C.de ſacroſanctis.eccle.tamẽ donatio per patrem facta filio ſtudenti, non cenſetur pia:adeò,q̃ ſine inſinuatiõe valeat.ita tenet Rapha.cu.cõſilio. 144. incipi.fundo dato in pretium. Confirmatur,quia cauſa ſtudij relictum non dicitur ad pias cauſas niſi pro ſtudio ſanctę theologiæ. ita dicit Bal.in.l.i.12.colu.in repetitiõe.C. de ſacro ſanctis.eccleſi. ¶ Tamen ad hoc poteſt dici, q̃ cauſa etiam dotis non dicitur pia.ſecundum Barto. &
Contra. alios in.l.cum is.§.ſi mulier.ff.de condi.& de. ☞ Cõ
Opp. trarium tamen eſt verum,per illud,quod dicit Barto.in dicta.l. i.in fine. æquiparando cauſam ſtudij cauſæ dotis. ¶ Secundò.quia ad hoc tenet expreſſe Ange.in dicta.l.i.imò quod talis donatio facta filiofamilias ſtudenti,valet incontinenti. hoc tenet ibi Bald.& Rapha.Cu.Ludo.Rom.in dicta.l.donationes.§.pater.ff.de donatio.& Iaſon.in.d.l.frater à fratre.in prima lectu. antepe. col. & in ſecunda lectura.in vltima.col.ff.de condi.indebi.& in.l.i.vltima colu.ff.ſo.ma. vbi dicit, q̃ hæc eſt communis opi.à qua non eſt recedendum in iudicando. & doctori approbato aſſerẽti aliquam eſſe communem opi.eſt credendum.argu.gloſſ.in.l.dos à patre profecta.C.ſo.ma.& ſic tenẽdum primò,quia communis.ſecundò, quia in ea ſunt Barto. & Bald. valen-
Solutio. tiſsimi docto. ☞ Et fundamentum, quod magis vrget eſt textus in.l.quæ pater filio.ff.fami.herciſ. in quantum loquitur in donatione facta filio emancipato: ſed illa non obſtat, niſi per argumentum à

caſos mandamos q̃ el dicho tercio no ſe pueda reuocar [a] ſi-

no reſeruaſſe[b] el que Io hizo enel miſmo contracto el poder

cõtrario ſenſu,q̃ eſt fragile ſecundũ Iaſ.in.d.l.i.in fi. ☞ Potes tamẽ addere pro hac ſecũda opinione vera & cõmuni textũ in.l.ſed Iulian⁹.in.§.quod dicitur.ff.ad macedo.& in.l.ad macedonianũ. C. ad macedo.vbi habetur, q̃ quẽadmodũ mutuũ factũ patriſamilias eſt exigibile,ita ſi ſit factũ filiofamilias cauſa ſtudiorũ. ☞ Itẽ pro hoc facit, qa in cauſa ſtudiorũ vertatur publica vtilitas. vt in.§.fi.in prœmio inſti.& in auth.habita.C. ne filiꝰ pro patre.& quoad ius publicũ nõ curatur patria poteſtas,vt.l.nã quod.in prin.ff.ad trebellia.& iſta ſunt verba do.doct.de Segu.vbi ſupra. ☞ Cui ad de gl.q̃ hoc bene ſentit in.l.2.C.de inoffi. do.glo. 1. & Bal.in.l.cũ oportet.§.1. C.de bonis q̃ libe.& data ſimilitudine inter cauſã dotis & cauſam ſtudij. vt ꝑ Bar.vbi ſupra.hodie habes tex.in.l.iſta. Si.n.cauſa ſtudij aſsimilatur cauſę dotis: diſpoſitũ in vno, habet locũ in alio.vt.l.fi.ff.mãda. cũ ſimi. 107 ☞ Itẽ † ſi donatur pro alimẽtis,tenet donatio incõtinẽti irreuocabiliter ſecundũ Guili.de cu.in.l.peculiũ.ff.de peculio.& tu habes glo.in.l.2.C.de inoffi.donatio. glo.1.tenet Bal.in.d.l.cũ oportet.§.1.C.đ bonis quę libe. ☞ Itẽ ſi pater donat filio vt bene merito,& merita probẽtur,tenet donatio.vt ꝑBald.vbi ſupra.& in.l.1.in.§.ne aũt. C.de cadu.to.ideo ne mirũ,ſi donatio facta filio ob cauſam ſtudij,teneat irreuocabiliter. ☞ Sed tu hodie habes textũ imponentẽ ſilẽtiũ
108 huic dubio in.l.3.in fi. ti.4. 5.parti. ☞ Idẽ dicim⁹ † ſi pater donauit filio, & iurauit nõ reuocare donationẽ.ſed an poſsit hodie preſentari ſuper hoc iuramẽtũ,vide q̃ notãter dicit ſuper hoc.do.doct.đ Segu.vbi ſupra.6.fol.3.co.cũ.4.ſequẽti.cui adde Pau. de Ca.cõſi.103.& Bal.in.l.3.ff.pro donatõ.& audiui hodie editã eſſe quandã pragmaticã, licet nõ ſit poſita inter alias regni pragmaticas: q̃ iuramẽtum põt preſtari in cõtractib⁹,in quibus ad validationẽ
109 eorũ requiritur iuramentũ. ☞ Idẽ † etiã dicimus ſi datũ eſt filio cauſa militię.vt.d.l.3.tit.4.quinta par. a ¶ No ſe pueda reuocar. quia ꝑfecta eſt donatio. intellige,ſi res fuit tradita,vel ſcriptura loco rei,vel ſi donatio facta fuit ob cauſam matrimonij: vel ex cauſa cõſimili,vt ſupra dicitur, & reuocari nõ põt,
110 vt hic.Itẽ quia verbũ † põt, prœcedẽte negatione, eſt reſtrictiuũ.vt regula.beneficiũ.& ibi glo.& Din⁹ de reg.iu.li.6.tenet Bar.in.l.3.C.đ pigno.& in.l. fi.2.co.in fine.in.2.q.ff.de feriis.& in.l.de his.C.de trãſactio.& in.l.gallus.in prin.ver. quãdoq; verbũ poteſt.ff.de libe. & poſthu.& Bal.in.l.1.pe.co.ver.
111 & cõfirmatur.C.qui admi. ☞ Intantũ,q̃ † facit actũ de iure impoſsibile.qa ſecuta traditione rei donatę vel ſi facta eſt donatio ob cauſam oneroſam:nõ poteſt reuocari vt hic.tenet etiã gl.in.c. quoniã cõtra. de probatio.& in.d.regula.beneficiũ.Bar.in.l.ſi nõ ſortẽ.§.ſi centũ.ff.de condi.inde. ☞ Idẽ eſt quãdoq;

ſi non pręcedit negatio. vt.l.in bonę fidei. C.de rebus cre. tenet Bar. in.l. fideicomiſſa.§. hæc verba. de lega.3.& in.d.l.gallus.in princi.i. col. ver. opp. dicitur hic.ff.de libe.& poſthu.& in.d.l.3.C. de pi

112 gno. ℣ Et nota,q† licet res data nō ſit,ſed extraneo facta eſt promiſsio de donando: dēt promiſſio adimpleri,& donari, & tradi. vt eſt tex. in.c.i.de donatio.q ita dēt intelligi. ℣ Et,idē ſi eſt facta ꝓmiſsio de donādo filio ob cauſā mrimonij, vel ob aliā cauſam oneroſam, debet ꝓmiſsio adimpleri in forma ſpecifica:& ſic donari, & tradi. vt.l.22.infra.§. & anſi miſmo.q̄ lex in hoc eſt ſingularis extēſio ad iſtam legē,q̄ loqtur in donatione iā facta, & illa in

113 ſola promiſsiōe. ℣ Sed q̄ro.pater† minor donauit filio & tradidit,nūqd poſsit petere in integrū reſtitutionē aduerſ9 talē donationē? Tene q ſic per textum de nouo ponderatum in.l. cū non ſolum.§. ſin autem. el.2. ibi in vtroq; caſu. C. de bonis que li. quod facit ad plures leges huius voluminis.

Qū

b ℣ Sino reſeruaſſe.qatūc etiā re tradita et ob cauſam oneroſam poterit reuocari, vt hic dicitur.& eſt ratio, q donatio eſt cōditiōalis.vt habetur in Spe. q filij ſint legitimi.ver.ſed nūqd. tenet Inno. in.c.

114 verū.de fo.cōpetē.vbi dicitur,q ſi pater† donauit filio ſub cōditiōe vel modo,ſi mod9 nō impleatur, donatio tenet.Archi. & doct.ibi. & habetur quaſi ꝑ totū.ff.de donati.q̄ ſub modo vel cōdi. ℣ Vlteri9

115 quęro de qōne,q̄ ſatis videtur notāda† pr̄ donauit vni ex filiis fundū vel domū in tertiā partē bonorū ſuorū,& tradidit ea cōditione,q pater poſſet eā reuocare qñcūq; voluerit ad libitū:ſed filius facta donatione,& re tradita,multa expendit in re donata: nunqd reuocata donatione pr̄ poſsit recuperare fundū vel domū ſine reſtitutione expēſarū? Videtur q ſic:qa donatio nō fuit pfecta,ex quo fuit fa

Contra. cta ſub cōditione,q poſsit reuocari. ℣ Sed cōtrariū eſt verū,imò tenetur pr̄ reſtituere expenſas factas in re donata anteq̄ recuperet rē donatā, nulla facta diſtinctiōe expenſarū,an ſint neceſſariæ,vtiles, an volūtarię.text9 eſt mēti tenēdus in.l.10.ti.delas do

Limita. na.fo.le.poſt mediū. ℣ Et qđ dixi de expēſis volūtariis eſt verū,ſi donatari9 expēdit bona fide tanq̄ in re propria vt.l.ſi in area.& ibi Bar.C.de rei vēdi ca.&.l.finautē.§.in re.& ibi Bar.ff de petitio.hære. &.l.ſi in area.ff.de cōditio.indebi.idem Bar.in.l.in

Nota. fundo.ff.de rei.vēdi. ℣ Et nota,q tales expēſæ non cōputātur cū fructibus medio tēpore perceptis. tenet glo.in.l.emptor.ff.đ rei vēdi.& Bal.in.l. diuortio.§.impēdia.ff.folu.ma.Pau.de Ca.cōſi.17.et Bal.

Extēſio. in.l.domos.de lega.1. ℣ Eiſdē rationibus & iuribus filius recuperabit expēſas factas in re donata in caſu,quo pater reuocat donationē propter ingratitudinem,nec compēſabuntur expēſæ cum fructibus medio tempore perceptis:ex quo fili9 fecit expēſas bona fide.& facit in argumētū lex.1.cū ibi no-

116 tatis.C.de fruc.&.li.ex. ℣ Ex his etiā nota,q† donatarius pōt retinere rē donatā pro expēſis,etiā ſi non habēt actionem, donec ſibi reſtituantur. vt.d.l. in area. C. de rei vēdi. &.l.ſi pēnæ.§.1. &.l. repetitio. C.de cōdi.inde. tenet Bal.in.l. ſi mandatū.1. col. ver. fallit in poſſeſſore.§. ſicut autem. & ibi Bar.ff.de petitio.hære.

recho hechas ſe pueden reuocar.

¶ Ley.xviij.

EL padre o la madre d o q̄lquier đ

117 c ℣ Por algūa cauſa. q̄† qdē cauſę enumerant in l.1.ti.đlas dōacio.fo.le.& in.l. 4.cū trib9 ſequētib9. ti.7.6.pti.&.l.10.ti.4.quinta parti.& in authē.vt cū de app.cognoſci.in.§. cauſas.collatio.9.ꝑ glo.in.c. quintauallis. de iureiu.& in.l.poſſeſsionem.& ibi doct.C.de reuo.donatio.

Summarium.

1 *Melioratio de tertio,an ſit legitima,an pars legitimæ.*
2 *Mater an poteſt meliorare filios vel nepotes in tertiā partem bonorum ſuorum viuente marito ſuo.*
3 *Mulier viuēte viro,an poſsit dotem erogare pro aīa patris ſui.*
4 *Dos conſtante matrimonio cuius ſit.*
5 *Maritus & vxor an dicantur,ſoluto matrimonio.*
6 *Pater an poteſt relinquere plus vni filio,quàm aliis.*
7 *Liberè,quid ſignificet.*

EL padre. Iſta lex,qa breuis,nō ſummāt,eſt tñ notāda,quia venit ampliare legē nonam.ti.delas mandas.foro.le.vbi dicitur,q auus poteſt donare nepotibus ſuis tertiā partem bonorum ſuorum: vt ꝓcedat etiā viuo patre ipſi9 nepotis. ℣ Sed q̄ro,q fuit rō dubitādi, quare iſta lex in hoc voluit prouidere? Dic videri meo,q potuit eē lex poſthumorū.ff.de inoffi.teſta.&.l.ſi qs filiū.eo.ti.C.&.l. gall9.§.nūc de lege velleia.ff.de.libe.& poſthu.vbi dr̄,q nepos pr̄e viuo nō ſuccedit auo,neq; au9 tenetur ei qdq̄ relinq̄re.& idē tenet Bal.in.l.pe.fi.col.§. q̄ in filio.ver.nō qñ habes filiū.C.de adoptio.& in authē.res q̄.2.col.ver.q̄ro an teneor.C.cōmunia de le. ℣ Itē qa vt mlti dicūt doct.de qb9 ꝑ glo.in.l.9.ti. delas mā.fo.le.in ꝑte mejorar: talis melioratio ſiue fiat ꝑ verbū.relinquo. ſiue ꝑ verbū.melioro.dr̄ inſtitutio:q̄ nō pōt fieri nepoti viuēte pr̄e ſuo vt.l.3. ti.13.cū multis aliis.6.pti.& iō ex hoc mlti dicebāt, q au9 nō poterat meliorare in tertio bonorū ſuorū aliquē ex nepotib9,viuēte pr̄e ipſorū nepotū.Sed rō q̄re iſta.l.cōtrariū diſponit potuit eſſe.l. lqñ no uella.C.de inoffi.teſta.iūcta.l.dedit dotē.ff.de col- Ratio decidendi, la.bono. & qđ dicit Bal.in authē. ex teſtamēto.pe. col.ver.tertio quęro.C.de colla.vbi dī,q licet dos

fit legitima filiæ, vel ſuccedat loco legitimæ. vt.d.l. quoniam nouella. attamen auus viuente patre ſuæ neptis poterit dotare eandem neptem, neq; imputabitur dos in portionē patris. ſi enim auus viuēte filio poteſt dotare neptem, eadē ratione poteſt tertiū relinquere nepti, viuente patre ipſius. Vel dic, q extrahēdo tertiam & quintā partem de bonis vniuſcuiuſq;, q̄ remanet pro legitima filiorum eſt pluſquā legitima debita filiis de iure Imperatorū. vt in authē. nouiſsima. & ibi glo. & do. & l. nuper. C. de inoffi. teſta. & c. raynūtius eo. ti. apparet ēt ex l. 9. ti. delas man. fo. le. Itaq; extracta. 3. & 5. parte bonorum hodie legitima filiorū eſt aucta iure noſtro vt l. iuncta authē. nouiſsima. ſi verò legando tertiā & quintā partē bonorum alicui ex nepotibus filius non grauatur in legitima, ſequitur, q auus poteſt in tertio nepotē meliorare, viuo patre ipſius. & idem ſi plures velit meliorare nepotes per dictam. l. 9. cum multis legibus iſtius voluminis. ¶ Ex quo etiam infertur, q † meliora
Inferē tio in tertio non eſt legitima, nec pars legitimæ. & idem apparet. ex. l. 27. infra. per quę iura euidenter apparet nō procedere opinio cōtraria. de qua per glo. in. d. l. 9. & do. doct. de Segu. in repe. §. ſed & ſi fundum. l. vnū ex familia. de lega. 2. vbi fundamentum principale ſuæ repetitionis fuit, q melioratio in tertio eſt legitima. ſi enī eſſet legitima, vel pars legitimę, filij nō poſſent grauari, relinquendo eam nepotibus, quia debetur filiis integra & libera. dixi plenè in. d. l. 27. vbi vide.

d ¶ O la madre. Nota ex lege iſta aliā extēſionē ad dictam legē. 9. ti. delas mandas. fo. le. vt non ſolum pater, verum etiā mater poteſt donare filio &
Concer. nepoti ſuo tertiam partē ſuorum bonorū. cōcor. l. ſupra proxima & l. 22. &. 23. &. 26. infra & l. ſi non mortis. ff. de inoffi. taſtamē. & l. ſi conſtante. C. de
q̄. donatio. inter virum & vxorē. ¶ Sed quęro iuxta
2 hoc † Mater eſt in matrimonio, nūquid poſsit prę legare vni ex filiis vel nepotibus tertiam partē bonorū ſuorū? Videtur q ſic: quia ſi pater poteſt donare, poterit & mater: quia inter eos erga filios & nepotes eſt par affectionis cauſa. ☞ Item nō debet licere viro: quod vxori non liceat. argumen. textus in. c. penul. & ſi. de adulte. ☞ Præterea iſta lex cum ſimilib⁹ dicunt, q mater poteſt filiis vel nepotibus ſuis donare tertiā partem ſuorum bonorū: nec diſtinguit an mater ſit in matrimōio, vel ne. ergo ſimpliciter debet intelligi. vt. l. de p̄tio. ff. de publica.
Contra. & l. 2. ibi Bar. ff. de. offi. pręſi. ☞ In cōtrarium facit. l. dotis fructus. in prin. & l. plerumq;. ff. de iure doti. & l. pro oneribus. C. eo. ti. & l. ſi maritus. ff. familie her. & l. 25. ti. 11. quarta partiti. & l. 3. ti. delas aras. in fine. fo. legū. vbi dicitur, q dos datur viro, vt de eius fructibus poſsit onera matrimonij ſupportare. ſed ſi mulier viro ſuo inuito poſsit donare filiis vel nepotibus tertiam partem ſuorū bonorum: maximè ſi filj vel nepotes eſſent alterius matrimonij, ſequeretur, q maritus non haberet de quo poſſet dicta onera ſupportare, & priuaretur fructib⁹ eorūdem bonorū. ☞ Præterea iura ſunt clara, q vxor † marito ſuo inuito non poteſt quidquā donare etiam de reb⁹ ſuis. vt. l. 55. infra. vbi latè dixi. quia neq; eleemoſynā facere poteſt, contradicente viro. vt. c. quod deo. 33. queſtione quinta. tenēt Ioānes Andræas. & Abbas. in. capitulo. ſi qs de furtis. & Hoſtiēſis in ſumma de pœnitentia & remiſsione. §. quibus mortuis. verſi. de facientibus eleemoſynā. & capitulo. nō eſt putanda. 1. queſtio. prima. &. lege. duodecima. titu. vigeſimotertio. prima partita.

Adde. Bartolum. & Alexandrū. in. l. ſi mora. col. 2. inver. in textu ibi &c. ff. ſoluto matrimonio. mouēt quæſtionē, an mortuo viro, dominium rei dotalis tranſeat in mulierem, vt poſsit agere reiuendicatione. vide ibi.

4 ☞ Item iura dicunt, q † dos conſtāte matrimonio eſt mariti, non vxoris. vt. l. doce ancillam. C. de rei vendicatione. &. l. dotale. & ibi doctores. & Bal. cū glo. ff. de fundo dota. cum ſimili. Sed nemo poteſt aliena donare. vt in rubro & nigro. C. de reb⁹ alie. non alie. ☞ Et ex hoc dicit tex. in. l. 10. ti. delas dona. fo. le. q Archiepiſcopus, nec alter prę̄latus, nō poſſunt aliquid donare de rebus eccleſiæ. Idē dicit. c. nulli. de rebus eccleſiæ alie. vel non. &. l. ſancimus.
5 C. de rebus alie. non alie. ☞ Propterea † maritus & vxor dicuntur, qui ſunt in matrimonio. vt. l. 1. ti. 2. quarta. parti. cum ſimi. ſoluto matrimonio, iā non dicuntur vir & vxor. c. pe. &. ſi. de ſecun. nup. ſed dicuntur pater & mater. vt in. l. iſta. ergo videtur, q iſta lex loquitur in caſu, quo mater eſt ſoluta à lege viri, vt tunc poſsit donare filiis ſuis. &c. non tamen quādo eſt in matrimonio. & bene ad hoc facit ſingulare dictum Bal. in tractatu ſchiſma. 9. col. vbi dicit, q permiſſum aliquibus, videtur aliis prohibitum. permiſſum verò patri vel matri, nō videtur permiſſum marito & vxori. ☞ Pręterea & quartò ad hoc facit textus à contrario ſenſu in. l. 14. ſupra. vbi dicitur, q mulier ſoluto matrimonio poterit alienare lucra habita in primo, ſecūdo, & tertio, vel vlteriori matrimonio. ergo ſequitur, q conſtante matrimonio non poterit. & hoc argumētum eſt validū in iure. vt plenè p Bal. in. l. cōuenticulam.

C. de

ellos puedā ſi quiſierē hazer el tercio de mejoria q̄ podiā hazer a ſus hijos o nietos cōforme ala ley dl fuero e a qualqer deſus nietos o deſcēdiēteslegitimospueſto que ſus hijos padres dlos dichos nietos o deſcēdiētes ſeā biuos ſin que enello les ſea pueſto impedimento f alguno.

C.de epiſcopis & cle. ☞ Aduerte,quia qō eſt notā-
So. cum distin. da,in qua credo ſic eſſe diſtinguendū. ☞ Aut mu-
lier coniugata vult donare filio vel nepoti tertiam
partem bonorū ſuorū dotaliū aut paraphernaliū.
☞ Primo caſu.aut mulier vult donare tertiū ob cau
ſam dotis,vel donatio
nis,ꝓpternuptias,vel
ob ſimilē cauſam.ſ.ne
ceſſariā, aut voluntā-
riā. ☞ Primo caſu prī
cipali ſi vult donare
ob cauſā dotis : & dic
ꝙ mulier viro ſuo in-
uito poterit donare
pleno iure tertiā par-
tem bonorū ſuorum.
l.53.infra,ꝙ ad ea,quę
mater obligatur, etiā
marito ſuo inuito,poterit adimplere,donare,& tra
dere.textus eſt ſecūdum vnū intellectū, quē tenet
Sali.in.l.ſi conſtante.in principio.C.de donatio.in
ter vi.& vxor. ☞ Secundo caſu inprincipali.ſ.quan
do mater ex voluntate ſua vult donare filio tertiam
partem ſuorum bonorum: & tene, ꝙ mater poteſt
donare,& tradere ad effectum duntaxat, ꝙ dona-
tio ſit perfecta,& reuocari non poſsit : ſed ex hoc
maritus in vſufructu nullum patitur præiudicium:
textus eſt ſatis notabilis ſecundum alium intelle-
ctum,quem ponit Sali.in.d.l.ſi cōſtante.in fine.C.
de donatio. inter vi.& vxor.& vltra hoc bene facit
textus in.c.paſtoralis.de donatio. & .l. ſi donatio.
&.l.ſi domus.§.ſi fundꝰ.de lega.1.vbi dicitur,ꝙ do-
nans rē, videtur donare ius, quod habet in ea. ſed
fructus rei dotalis ſunt mariti propter onera matri
monij quæ ſuſtinet,vt ſupra dixi,& eſt textus in.l.
25.ti.11.quarta partita.ergo donando mulier coniu
gata tertiam partem bonorum ſuorum, ſcilicet do-
talium,videtur donare ſolummō ius, quod habet,
ſcilicet nudam proprietatem.&ita intellige legem.
velles.C.de reuoca.donatio.vbi dicitur,quòd mu-
lier coniugata poteſt donare filio ſuo. ☞ Secundo
caſu principali ſi vult donare de bonis paraphe-
rnalibus,tene.ꝙ ſiue mulier coniugata donationem
faciat debito neceſſitatis,aut libito voluntatis, po-
teſt marito ſuo inuito donare filio vel nepoti ſuo
tertiam partem bonorum paraphernaliū:quia ma-
ritus in eis vſumfructum non habet.vt per Bal. in.
l.ſi viua matre.in fine.C.de bonis mater.per gloſſ.
& docto. in l.fi.C. de pactis conuen.& in.l.vbi ad
huc.C.de iure do.talia etenim bona non ſunt in po
teſtate viri,niſi expreſſè data ſint ab vxore.vt.l.17.
ti.11.quarta partita.&.l.hac lege.& ibi Bal.C.de pa
ctis conuen.&.l.cum maritū.in fine. C. de ſolutio.

Adde. Iſta fuit opinio do.Iaſo.in. l. frater à
fatre.vltima.co.in fine. ff. de condi.
inde. vbi dicit, ꝙ donatio facta per
matrē filio exiſtenti in poteſtate patris,valeat. per

¶ Ley.xix.

EL padre y la ma-
dre y aguelos en
vida o al tiempo ď ſu
muerte pueda[g] ſeña
lar ē cierta coſa opar
te ď ſu haziēda el ter
cio y quinto ď mejo
ria en q̄ lo aya el hijo
o hijos[h] o nietos que
ellos mejorare ē cō tā-
to q̄ no exceda[i] el di-
cho tercio delo que
montare o valiere la
tercia parte ď todos
ſus bienes al tiēpo

textū & glo.in.l.cōſtante.de qua ſupra. tenet Bald.
in.l.filiū quē.C.fami.hercīſ.dixi in.l.ſupra proxi-
ma in glo.ſuper parte,reuocar. ☞ Nec obſtat ſi di-
catur,ꝙ dicta.l.53.loquitur in caſu, quo vxor vnà
cū viro ſuo dotē ꝓmiſit,nā tūc maritꝰ videtur prę
ſtare conſenſum.quia
dico etiā abſq; marito
potuit mater dictā do
nationē facere, per ea
q̄ ſuperius ſunt dicta.
itē qa officium patris
nō eſt dotare filiā, &
ipſe tenetur dotare ď
ſuo.vt.d.l. ſuꝑ ꝓxima
cū ſimi. ſi enim vxor
de ꝓpriis bonis facit
illa, ad q̄ maritus erat
obligatꝰ, bene appa-
ret,ꝙ nō reqrebatur ipius cōſenſus vel licentia.nec
pōt maritus cōqri de eo,qď factū fuit in ſuū fauo-
rē.nā ſine actione nemo pōt ex ꝓpiri.l.de pupillo.§.
vltimo.ff.de nego.ge.2.glo.& in: c. dilecti.de iudi.
Inno.in.c.ſuꝑ is.in princi.de accu.itē actio, q̄ non
cōpetit,nō pōt intētari ēt ď cōſenſu aduerſarii. Bar.
in.l.ſocer.in prin.ver.ꝓ declaratione. ff. de dote ꝓ-
le.itē actio nil aliud eſt, quā ius ꝓſequēdi in iudi-
cio,qď ſibi debetur.vt iſti.ď actio.in.prin. ſed iſto
caſu nil debetur viro ſed ipē potius debitor erat.
igitur valet dona. facta filiæ à matre ob cām dotis.
ēt ſtāte mr̄imonio,dū tn̄ nō excedat termīos legis.

EL tercio de mejoria. Poſſunt parētes in vita,
vel in mortis articulo plꝰ vni filio relīq̄re,
quā alteri.vt hic.&idē dicit tex.in.c.raynūtiꝰ.de te
ſta.ibi dū dicit,adiecte vero impuberi reliqt cęte- *Hec eſt*
ra bona ſua cōiūcto.ver.alterochę.&c. Intellige tn̄, *noua gl.*
6 ꝙ † pōt relinq̄re plꝰ vni filio.ſ.maſculo,nō filię fœ
mīæ:cui hodie parētes nō pn̄t relinq̄re, niſi ad ſuā
ltīmā.vt.l.101.ď madrid.edita.20.die ďcēbris ān̄o in
carnatiōis dn̄i.1534. Dicit tn̄ lāfrā.ī.re.d.c.raynūtiꝰ
1.co.ī prī.2.nō.laudabile eſſe, & honeſtū,ęq̄litatē ī
ter filios ſeruare ꝑp diſcordiā īter ipſos euitādā.vt.
l.illď.C.ď dona.nā pētes nō neceſſitāt tertiā ptē bo
norū ſuorū filiis vel nepotibꝰ ſuis relīq̄re,pn̄t tn̄ ſi
volūt,vt hic.An aūt ī foro cōſciētię ſit licitū, tenet
do.do.ď Pala.plene ī repe.c.ꝓ vr̄as.de de dona.īter
vi.&vxo.ſuꝑ tex.co.355.ī prī.ver.reſtat nūc exami
nare.Etď cōtētis ſupra vide ī.l. ſi ita ſcriptū.in prī.
& ibi Bar.ď lega.2.& in.l.ſi qs ita.in prī.ff. ď teſta.
tute.dixi etiā in.l.22.in glo.ſuper parte de mejorar.
e ¶ La ley del fuero.quę quidē eſt.l.9.ti.delas mā
das.fo.le.quę lex eſt hodie tacitè approbata ꝑ iſtā
legem,& per alias leges iſtius voluminis.
7 f ¶ Impedimēto algūo.ideſt liberè.& † dicit poſ
ſe qs aliquid facere liberè ſi nullo iure cōſtrictꝰ eſt
aliquid facere.vt per Bal.in tracta.ſchiſma.8. co.&
in.l.2.§.2.C.cōmunia.dele.per.l.ſi quis maior.C.de
tranſactio. vbi dicit Bald. ꝙ liberum ꝺicitur, quod
fit nullo

fit nullo cogente imperio. ☞ Dic tamen, q̃ in donãdo filiis & nepotibus debet obſeruari iuris diſpoſitio. vt per Bal. in. c. ad hęc. in fine. de pace iura. fir. dixi in. l. 14. ſupra in parte libremente.

Summarium.

1 *Pluralis loquutio an ſit contenta numero vnius tantum.*
2 *Legatum rei factum filio ea conditione, quod reddat nepoti æſtimationem medietatis: nunquid re perempta, pereat legatum, vel æſtimatio debeatur.*
3 *Quantitas debita an poteſt perire.*
4 *Donatio inofficioſa in quo venit reuocanda.*
5 *Donatio, an iudicetur ſecundum tempus mortis teſtatoris.*
6 *Donatarius commiſit delictum, ſecundum quod tempus debet iudicari.*
7 *Legitima, an debeatur ſecũdũ tempus mortis donantis, an ſecundum tempus delicti.*
8 *Melioratio de tertio & quinto, an debeat extrahi de bonis, quæ habuit teſtator tempore obitus ſui.*
9 *Falcidia an computetur ſecũdũ ea, quæ teſtator habet tempore mortis.*
10 *Legatum generale an debeat extrahi de bonis, quæ teſtator habuit tempore teſtamenti.*
11 *Legatum librorum confirmatum, an extendatur ad libros, quos teſtator habebat tempore teſtamenti, an tempore confirmationis.*
12 *Legatum, an comprehendat res acceſſorias.*
13 *Legans monetam, an intelligatur de ea, quæ teſtator habet tempore teſtamenti, an tempore mortis.*
14 *Bona, quæ reperiuntur tempore mortis teſtatoris, an veniant in collatione bonorum.*

EL padre. Si pater, mater, auus, vel auia, melioraverint aliquos ex filiis, vel nepotibus in tertio & quinto ſuorum bonorũ: poterunt tertium & quintũ aſsignare in re certa: vel in certa parte ſuæ ſubſtãtiæ. dum tamẽ non excedat talis donatio tertiam partẽ bonorũ, q̃ donator habebat tẽpore mortis ſuę. & hanc facultatem aſsignãdi tertiũ & quintum in re certa nõ poteſt alicui à teſtatore committi. hoc dicit. ☞ Concordat lex ſtyli. 213. de qua facit magnum feſtũ glo. in. l. 9. ti. delas mandas. foro le. g ¶ Puedan. ſed non compelluntur. quia quod voluntati relinquitur, neceſſitati non ſubiicitur. vt hic & l. ſupra proxima. & d. l. 9. ti delas mandas foro legum.

Extẽſio. h ¶ O hijos. Iſta lex in hoc extendit legem. 9. tit. delas man. fo. le. vt non ſolum parẽtes poſsint meliorare vnum ex filiis vel nepotibus in tertia parte bonorum ſuorũ vt ibi: ſed plures filios vel nepotes vt hic in. l. iſta. per quã approbatur glo. in. d. l. 9. in parte, mejorare, quę idem tenet per notata per Bar. in. l. vnum ex familia. de lega. 2. vbi do. doctor de Segu. idẽ tenet in. § ſed & ſi fundũ: in ſua repe. fo. 14. 1. col. ver. inducitur iſte textus. & communiter moderni per illum textum. vbi dicitur, q̃ ſi ego habeo poteſtatem à teſtatore eligendi vnum ex familia teſtatoris, q̃ nihilomin⁹ poſſũ eligere duos, vel plures. ☞ Et per illum textũ dicit notãter Bart. ibi, qui iuſſus eſt reſtituere vnam rem vni ex certis: põt ex illis certis plures eligere & meliorare. qd̃ etiã tenent ibi moderni. ☞ Et iſta eſt alia exten- *Extẽſio.*
1 ſio ad. l. 9. ti. delas man. fo. le. ☞ Et quanuis. † d. l. 9. loquitur in numero ſingulari, parentes poterunt p̃ eam meliorare plures filios vel nepotes per doctrinam Bar. in. l. ſi quis ita. ff. de teſta. tute. & in. l. qui filiabus. §. 1. de lega. 1, vbi dicitur, q̃ appellatione filij in numero ſingulari in materia fauorabili comprehunduntur omnes filij, non adiecto nomine p̃prio filij. ☞ Et q̃. d. l. 9. extendatur ad plures filios vel nepotes bene apparet ex. l. ſupra proxima. ibi dum dicit. el tercio de mejoria que podian hazer a ſus hijos o nietos conforme ala ley del fuero. quæ
2 eſt. d. l. 9. qd̃ nota. ☞ Sed q̃ro. dicitur hic, q̃ † parẽtes *Qõ* poſſunt relinquere filiis & nepotibus ſuis tertiã p̃ tẽ bonorũ ſuorum in re certa: vel in certa parte ſubſtantiæ ſuæ. pone q̃ pater ita dixit, relinquo Petro filio meo talem fundũ in tertio bonorum meorũ: & q̃ dictus Petrus cõferat dimidiam æſtimationis dicti fundi Santio nepoti meo ex alio filio: itaq; vnus debet habere fundum, alter dimidiam æſtimationis fundi: quid ſi pereat fund⁹, quia dom⁹ erat, vel molendinum, vel fortalitium & impetu aquarũ aut igne, &c. eſt deſtructũ ſine dolo & culpa hęredis. quis habebit æſtimationẽ rei legatę & peremptę? Reſpondeo q̃ neuter, q̃a legatũ ſiue relictũ extinguitur quoad vtrunq; . text⁹ eſt notabilis in. l. filiuſſamilias. in fine. de lega. 1. ☞ Qd̃ eſt verũ etiam ſi res iã erat tradita vni ex eis. vt. l. filiæ textores. §. fi. vbi eſt textus nota. eo. ti. facit in ſimili. l. 18. titu. 11. q̃nta p̃tita. vbi dicitur, q̃ ſi res p̃miſſa moritur an euentum diei ſine culpa promiſſoris, liberatur pro
3 miſſor. ☞ Nec obſtat, q̃ † quantitas debita in gene- *Opp. & ſo.* re nõ poteſt perire vt. l. incendium. ff. ſi certum peta. q̃a fallit, quando debetur reſpectu certę ſpeciei. vt in dictis iuribus. & l. electio. §. ſi is. ff. de noxa. & videtur deberi reſpectu certæ ſpeciei, quando debetur tanquam pretium vel æſtimatio ipſius. vt dictis iuribus. ☞ Nec etiam obſtat, q̃ ex duabus ſpe- *Opp. & ſo.* ciebus alternatiuè legatis, altera perempta, remaneat altera in obligatione. vt. l. cũ res. §. ſed & ſi ſtichus. ver. qua ratione. de lega. 1. q̃a. ibi vtraq; erat in obligatiõe principali propter ſe. ſed in caſu noſtro ipſa res principaliter eſt in obligatione: ſed æſtimatio ſecundariò, vel ex eadem principali propter illam, igitur dicitur deberi reſpectu certæ ſpeciei. vt dictis iuribus. tenet Pau. de Ca. in. l. ſi pluribus. in principio. 2. co. ver. q̃ro circa finẽ. de lega. 1. Qd̃ eſt notãdum, q̃a iſto caſu tertiũ legatũ in re certa non debet iterum extrahi de aliis bonis, quę ſuper ſunt hæredibus teſtatoris.

i ¶ No exceda. aliàs reuocatur donatio quatenus excedit tertiã & quintam p̃tẽ bonorum teſtatoris.

l.7.ti.delas dona.fo.1c.&.l.ſancimus eo.ti.C.&.l.1. C.đ inoffi.donatio.&.l.26.&.28.ſ.vide q̄ dixit do. do.de Segu.in repe.§.ſed & ſi fundū.l. vnum ex fa
4 milia.fo.23.co.1.cū ſequēti.de lega.2.Et nota.q̄† do na.ſi ſit imoderata aut inofficioſare & conſilio iunctim:ſiue re aut conſi lio tantū,ſiue fiat libe ris, ſiue extraneis,reuocatur quatenus eſt imoderata.,pbatur ex dictis iurib⁹ & tenet Iaco.Bu.in authē. vñ ſi parens.C.de inoffi. teſta.Bar.in.l. titia. §. impator.de lega. 2. & in.d.l.1.C. de inoffi. donatio.& ibi Pau. đ Caſtro.

de ſu muerte[k].¶Pero mādamos q̄ eſta facultaddlo poder ſeñalar el dicho tercio y quīto como dicho es q̄ no lo pueda el teſtador cometer[l] a otra perſona alguna.

¶ Ley.xx.

Et nota,

Adde. q̄ nedum parentes in vita, verū etiā eis mortuis ipſorū hęredes poterunt donationē reuocare in eo q̄ fuit inofficioſa. tenet do.doctor de Pala.in repe.c.per veſtras. de dona. inter virū vxo.ſuper tex.co.348.ver.ex quo ſequitur.dixi in.l.10.in.gl.ſuper pte.mas dela quinta.ſupra vbi vide. ℣Sed pone.pater fecit plures donationes filiis & nepotibus ſuis:quæ donationes excedunt tertiam & quintam partem ſuorum bonorū:donationes debent reuocari quatenus ſunt imoderatæ.quęro pro qua parte reuocētur? Dic q̄ ſi omnes ſunt factæ vno eodemq; tępore: & eodē tempore cōfirmatę,vt puta per mortē donatoris, vel p traditionem verā vel fictā rerū donatarum.vt habetur in.l.17.ſupra.& tunc minuūtur donationes pro rata.i.ſecūdū portionē vniuſcuiuſq; vt.l.ſi quis teſtamento.§.apud Iulianū.& ibi doctores.de lega.1. ℣Quod eſt verum, etiā ſi portio vnius data ſit in ſpecie.alterius verò in quantitate. vt tenent docto. & Ange.in.l.q̄rebatur.ff.ad.l.falci.Rapha.i.l. filiuſ familias.§.apud Marcellū.de Lega.1. ℣Aut donationes ſunt factæ diuerſis tēporibus, & tunc reuocantur vltimę factæ vltra tertiā & quintā partē bonorū,qa ſunt inofficioſæ,ex quo excedunt terminos legis.vt p Bar.& alios in.d.l.1.C.de inoffi. donā.gloſſ. & Bar.in.d.§.impera. ℣Quęro an reuocētur à iure an per q̄relā donatiões q̄ fiūt vltra tertiā &qntā partē bonorū. Dic q̄ donatiões,q̄ fiūt ex p̄ſūpta volūtate teſtatoris vel donatoris p.d.l. ſi vnquā.C.đ reuo.dona.ſūt ipſo iure nullæ: adeò, q̄ res pōt vēdicari,& cōdici.vt habetur p gl. & Bar. in.l. titia.§.impator.đ lega.2.doc.in.d.l.prima.&.l. ſi totas.C.de inoffi.donatio.&.d.l.ſi vnquā.ſed reuocatio q̄ ſit p titulū de inofficioſis donatio. nō fit ipſo iure ſed propoſita querela.vt ibi.

5 k ¶De ſu muerte.cōcordat.l.23.infra.qđ † eſt ad inſtar ltimę debetur ſecūdū tēp⁹ mortis teſtatoris. vt l.cū q̄ritur.C.đ inoffi.teſta.tenet Bar.in.l.ēt.§.fi. &.l.ſi patroni.§.ſi.C.đ bonis q̄ libe. ℣Qđ eſt verū, niſi qñ ex delicto venit ſoluēda ltima vigore ſtatuti:quo caſu debet inſpici tēp⁹ delicti,ſecūdū Bal.in. l.quāquā.C.ad.l.falci.& in.l.2.C.de adoptio. tenet Bar.in.l.cū filius.ff.de verbo.obli. Pau.de Ca.in.l. in rōne.ff.ad le. falci.

6 L Os fijos o nietos đ lteſtadorno pue dá dezir q̄ quierē pagar ē dinero el valor dl tercio ni del q̄nto đ mejoria q̄l teſtador ouiere fecho a algūo đ ſus hijos o nietos o quādo mejorare eñl ℣Idē † in donatione facta filio de tertio & quinto:qa licet poſſit reuocari añ mortē teſtatoris añquā tradatur:ſi tñ donator commiſit delictum pp qđ bona ſua veniūt cōfiſcāda,vel confiſcātur, donatarius cōſeqtur donationē tpe cōfiſcatiōis bonorū, nec expectabitur mors donatoris.argu.iſtius legis iuncta.l.cū q̄ritur. de qua
7 ſupra.℣Ex qbus patet, q̄ † legitima & p̄legatū in tertio & qnto debētur ſecūdū tēp⁹ mortis donantis:& quia in hoc aſſimilantur, diſpoſitum in vno, habet locum in alio.vt.l.fi.ff.mandati.

Adde. Hinc eſt,q̄ hęres inſtitut⁹ ēt per.40. annos añ mortē teſtatoris, ſuccedit etiam in bonis q̄ſitis poſt teſtamentū.℣Nā teſtamētū trahitur ad tēpus mortis teſtatoris:& tūc videtur quodāmō teſtaſſe ſecūdū. Paul. de Ca.in.l.ſancim⁹.C.de teſtamē.℣Ex qua rōne di
8 cimus,q̄ † ſi teſtator meliorauit filiū ſuū in tertio & quinto bonorum ſuorū:& poſt teſtamentum vixit per tēpus.40.annorum & amplius,quātitas meliorationis computabitur à tempore obitus teſtatoris,vt iſta lex dicit:qa tūc videtur teſtaſſe, ex quo, vt dixi,teſtamētū tā quoad iſtitutionē quā quoad legata in eo relata trahitur ad tēpus mortis. vt hic
9 dicitur.℣Hinc etiā dicim⁹,q̄ † in cōputatione falcidię quātitas hęreditatis inſpicitur tēpore mortis
10 teſtatoris.vt.l.3.ti.2.ſexta partita.℣Secus in † legato generali,qđ nō cōprehendit niſi ea, q̄ tēpore teſtamēti teſtator habuit,nō futura.ita textus in. l. ſi
11 ita.ff.de auro & argen.lega. ¶Sed pone.†Facio teſtamētū ſecūdū,in quo cōfirmatur legatū librorū factū in primo teſtamento.quæritur,an in legato librorū veniant libri, quos teſtator habebat tempore primi teſtamenti,an illi tantùm,quos habet tempore ſecundi teſtamēti.Ludo.Rom. ſingulari ſuo. 497.dicit,q̄ quilibet diceret, q̄ veniant libri exiſtentes tempore ſecundi teſtamenti, cùm videatur de nouo repetere, & diſponere, & debet aliquid operari. ¶Item, quia legatum capit vires ex ſecundo.Sed contrariū eſt verum, licet pertiſſimi doctores dicunt contrarium, & malè, imbratando folium cū dictant leges.caſus eſt ſingularis in.l. au reli⁹.§.teſtamēto.ff.de libe.lega.legatū enī factū in
12 primo.&c. ℣Ita limitat† Lud.Ro.vbi ſupra.d.l.ſi ita.ff.

Contra.

ita.ff.de auro & argento legato. ☞ Niſi res poſtea quæſitæ ſint acceſſoriæ ad res primo legatas, tunc enim veniunt.vt.l.creditor.§.gayo.ff.de libe. lega. vbi dicit eſt caſus.facit.l.nomen debitoris.de lega. 3.refert & ſequitur Alexander allegando Roma.in dicto ſingulari.& iura ſua in apoſtilla ad Bar.in dicta.l.ſi ita.☞ Limitat tertiò, vbi aduerteretur fauor inſtitutionis & teſtamenti per.l,placet.ff. de libe. & poſthu.& ibi Barto.poſtea inducit. dictam. l. ſi ita.ad practicã. de quo ibidem per eum. ☞ Quartò limitat idem Ludoui. Romanus ſingulari.523.inci
13 piente,quod † tempus inſpiciatur,cùm quis in teſtamento legat monetam, quia intelligitur de ea, quæ ærat tempore teſtamenti. De quo ibi plenè &
14 remiſsiuè in additione. ☞ In †collatione tamẽ veni unt ea,quæ reperiantur tempore mortis.dixi in. l. 19.infra in gloſſa.ſuper parte.de ſu muerte. Tenet Matthæus de afflictis deciſioni.neapo.247. nume. tertio.vbi vide.

1 ¶ Cometer.intellige generaliter, quia ſpecialiter bene poteſt vt.l.31.infra circa finem. & tunc is cui cõmittitur,non dicitur nominare, ſed ipſe donator vel teſtator.dixi in dicta.l.31.vbi vide.tenent doctores in.l.vnum ex familia de lega.2.

Summarium.

1 *Legatarius,an dicatur creditor.*
2 *Obligatus ad dandum,an tenetur ad intereſſe.*
3 *Obligatus quando tenetur præciſè ad factum, & quando ſuccedit obligatio ad intereſſe.*
4 *Diuiſio bonorum,quæ diuidi non poſſunt,qualiter debeat fieri.*
5 *Creditore inuito,an ſoluatur aliud pro alio.*
6 *Hæres grauatus dare aliqua bona, an poſsit dare æſtimationem.*

LOs hijos.Filij,vel nepotes teſtatoris non poſſunt ſoluere in pecunia valorem tertię & quintæ partis bonorum legatæ alicui ex filiis vel nepotibus ſuis,vel valorem quintæ partis legatę alicui extraneo. ¶ Sed debent ſoluere tertium & quintum in rebus à teſtatore nominatis. vel ſi ſpecialiter non ſunt nominatæ,debent ſolui in parte ſubſtantiæ teſtatoris.niſi talis ſit ſubſtantia, quæ conuenienter diuidi non poſsit:quia tunc in pecunia poterit ſolui.hoc dicit. ☞ Diuiditur in duas partes. ¶ In prima ponitur regula. ¶ In ſecunda eiuſdẽ *Regula.* regulæ exceptio. ¶ Regula eſt. Quòd melioratio facta de tertio & quinto in re certa,debet ſolui in eadem re. Et ſi eſt facta in genere, debet ſolui de bonis teſtatoris,non in pecunia numerata.

Fallit. ☞ Exceptio eſt,ꝙ debet ſolui in pecunia numerata,quando eſt talis conditionis,ꝙ commodè diuidi nõ poteſt. ☞ Iſta lex,vt credo,habuit ortum à lege ſi dom⁹.§.qui cõfitetur.&.§.ſequẽti.& ibi Bar.de lega.1.vbi dicitur,ꝙ legatario nõ põt ſolui aliud pro alio.& à lege.talis ſcriptura.in fine principij.eo.ti. de laga.1.vbi dicitur,ꝙ legatario inuito nõ põt ſolui alia pecunia pro pecunia ſibi legata in ſpecie.& iſta eſt concluſio Dini & Bar.in.d.l. talis ſcriptura. & Pau.de Ca.in.d.l.ſi dom⁹.§.in pecũia. per dicta iura. ☞ Et iſta opinio cõ,ꝓbatur tali rõne. Legata-
1 rij † dicuntur creditores reſpectu hęredũ vt.l.vnũ ex familia.in principio.& ibi Bar.de lega.2. ſed pecunia,ꝓ re ſolui nõ põt inuito creditore.vt ꝓ Bald. in.l.cõtractus.1.q.&.pe.co.C.de fide inſtru. iõ inuito legatario hęredes nõ poſſũt ſoluere legatũ in pecunia numerata,ſed debẽt ſoluere legatũ in ſpecie,ſi ſpeciei eſt legatũ,aliàs legatarius vel meliora tus grauaretur,ſi pecunia,q̃ vſu cõſumitur, daretur ꝓ re ꝓpetua.vt.l.1.C.de vſufructu.tenet Bar.in.l. ſi quis ꝓ eo.§.item ſi filius.ff.de fideiuſſo.&.l. Iulian⁹.ff.de petitio.hære.&.l.1.§.fuit q̃ſitũ.ff.ad trebellia. ☞ Et nota,ꝙ iſta qõ pẽdet ex illa † an in obligatione dãdi vel rẽ tradendi ſuccedat obligatio ad intereſſe.de qua in.l.vbi aũt.§.fi.ff.de verbo. obli. & *Regula.* per Bar.late in.l.ſtipulationes nõ diuiduntur.ver. decimo oppono.cũ trib⁹ ſequẽtib⁹.6.co.eo.tit. vbi cõcluditur,ꝙ nõ. ☞ Quod eſt verũ,quãdo eſt in fa- *Limit.1.* cultate reſtituẽdi rẽ,quia tũc nõ ſuccedit obligatio ad intereſſe, ſed tenetur preciſe rem tradere. vt ſupra dixi.aliàs ſecus.tenet Bar.in. d. l. ſtipulationes nõ diuidũtur.22.co.ver.ad ſecundũ venio. canoniſtæ in.c.cũ Ioannes.de fide inſtru.& bene apparet ex.l.iſta in fine. ☞ Itẽ eſt verũ in contractibus ſtri- *Limi.2.* cti iuris:ſecus in contractibus bonę fidei ſecundũ glo.ſingulatẽ in.§.actionũ.inſti.de actio.tenet Bal. in.c.1.de controuer.inueſti. ☞ Item ſecus in contra- *Limi.3.* ctibus innominatis.l.naturalis.& ibi Bar.ff.de prę ſcrip.verbis.&.l.1.C.de ſenten.quæ pro eo qđ inte. profe. ☞ Itẽ dicimus in hærede grauato aliquid fa- *Limi.4.* cere,qa põt cogi pręciſe vt.l.fidei cõmiſſa. §. fi. &
3 ibi Bar.de lega.3. ☞ An † autẽ, & q̃n obligatus ad factũ teneatur preciſe ad factũ:& q̃n ſuccedit obligatio ad intereſſe:tractat latiſſimè Bar.in.d.l.ſtipulationes non diuiduntur. ¶ Quid enim ſi lego ter *Qõ.* tiã partẽ fructuum fundi meiam hęres meus poſsit dare tertiam partem æſtimationis inuito legatario. Caſus eſt notabilis in.l.fundi.in principio.ff.de vſufr.lega.ꝙ ſic.& ita eſt vnus caſus, in quo aliud ꝓ alio ſoluitur.de quo etiam in.l.generali.§.pe.&.§. fi.eo.ti.&.l.1.§.fi.ff.de auro & argẽ.le.dixi latius in glo.fi.iſtius legis.

m ¶ A otra perſona alguna. Ex his verbis eſt notandum,ꝙ ſi teſtator legat extraneo quintam partẽ ſuorum bonorum,hæres tenetur præciſe quintam partem ſoluere in re & parte legata,& ſic in ſpecie, non in quantitate,ideſt in pecunia numerata. Idem ſi in quinto legauit rem certam,quia eãdem rem tenetur hęres tradere legatario. ☞ Per quod multa re probãtur iura imperatorũ,ſignãter lex nõ ampli⁹. §.cũ bonorũ.cũ lege ſequẽti.de lega.1.vbi dicitur,ꝙ cũ legatur pars bonorũ,eſt in electione hęredis an ſoluat æſtimationẽ,an partẽ in ſingulis reb⁹ ſi poſſunt

ſunt cõmodè: aliàs cõpellitur ſoluere eſtimationẽ, vel vnãrẽ aut plures q tantundẽ valeãt prout inter ſecõcordauerint, vel ſi diſcordãt, prout iudici expedire videbitur. ¶ Cuiꝰ cõtrariũ iſta lex diſponit. Reprobatur etiã dictũ Bal. & Pau. de Ca. in. d. l. nõ amplius. §. cũ bonorũ. de lega. 1. p quã legẽ dicebant qꝫ hęres grauatus dare partẽ bonorũ extraneo teſtatoris, poteſt ei etiã inuito dare extimationem & non bona. Quod tamen ſecꝰ eſt, ſi debet dare ſi lio pro legitima. ¶ Si verò melioratio fiat in pecunia numerata, vel in rebus mobilibus, & petatur à pluribus hęredibꝰ debet legatarius aliàs creditor ſi omnes ſunt in ſolidũ obligati proteſtare, qꝫ vnica ſolutione erit contentus. item dicit An. ſicu. in. c. illo vos. 1. col. de pigno. pro quo allegat glo. & ibi dicũt doctores in. l. 1. C. de. fideiu. tuto. ▽ Cum qua concordat. l. 38. ti. 9. ſexta partita. vbi dicitur, qꝫ non ſolũ ipſa res legata: ſed omne adiectum fundo legato. i. augmẽtum pertinet legatario. de quo etiã in. l. ſi ex toto. §. 1. de lega. 1. & l. ſeruum filij. §. ſi areę eo. ti. quod eſt notandum.

Concor.

n ¶ Quando no lo ſeñalo enla parte dela hazienda. Aduerte qa iſta lex eſt in exꝑſſo contra doctrinam do. doctor. de Segu. in repe. §. ſed & ſi fundũ. l. vnum ex familia. de lega. 2. col. 3. verſic. ſecus tamẽ crederem. vbi dicit qꝫ ſi teſtator ita dicit, melioro filium meum in tertia parte hęreditatis. qꝫ nõ valet legatum. quia non dixit in tertia parte bonorũ meorũ. ▽ Cuiꝰ cõtrariũ iſta lex diſponit in his verbis. nam licet teſtator nõ aſsignet tertiũ & qntũ in certa pte bonorũ vel ſubſtãtiæ, debet ſolui legatũ de bonis teſtatoris. & ſic iſta lex non curat de verbis, ſed de effectu. quia diſputatio vocabulorũ. &c.

o ¶ Diuidir. ſicut dicimꝰ de equo, ſeruo, & naui, furno, & caſtro, & de rebus cõſimilibus q̃ non recipiũt cõmodam diuiſionẽ. vt habetur in. l. 2. ti. delas lauo. & parti. fo. le. & in. l. 1. & ibi Bar. & Bal. C. cõi

4 diui. & p Bal. in. l. ad officiũ. eo. ti. Illa enim † quæ non recipiunt diuiſionẽ, non per partes cuiuſlibet rei indiuiſibilis, ſed cum pretio dando per eũ cui res indiuiſibilis remanet fieri debet. vt ſupra. & tenet Flõria. in. l. vſufructuarium venari. ff. de vſufructu do. in. d. l. 1. C. comuni diui.

p ¶ En dineros. concordat. l. ſi domus. §. in pecunia. vſque ad. §. fi. de lega. 1. vbi dicitur, qꝫ ex iſta cauſa pmittitur vt legatũ ſoluatur in pecunia. ▽ Et

5 ſic eſt notãdũ ex lege iſta. qꝫ † aliud pro alio ſoluitur creditore inuito. ſ. ne fiat dura & dãnoſa ſeparatio. & dicitur dura, & dãnoſa qũ res diuiſa recipit deteriorationem, nec põt cõueniẽter diuidi. vt. l. ad officium. C. communi diui. vbi etiam dicitur. qꝫ ſi habeo rem communem tecum, quę non poteſt congruè diuidi, eſt adiudicanda alteri noſtrum, & alter debet alteri pretium offerre. ¶ Pro hoc etiã facit textus optimꝰ in. l. ſancimus. §. ne autẽ. C. de donatio. vbi dicitur, qꝫ ſi in re cõmuni habeo duas ptes: tu qdẽ vnã partẽ tantũ, & illa res non poteſt inter nos cõmodè diuidi. i. ſine deterioratione: ego q habeo ĩ re maiorẽ partẽ, debeo illã habere integrã & ſolue re ptẽ tuã in pecunia.

m "quel teſtador dexare ſeã obligados los heredros a ſe lo dar. Saluo ſi la fazienda del teſtador fuere de tal calidad que no ſe pueda cõueniblemẽte diuidir ꝰ q̃ eñſte ca quinto a otra perſona algũa ſino q̃ enlas coſas quel teſtador ouiere ſeñalado la dicha mejoria dl tercio & qnto o q̃ do no lo ſeñalo en la parte dela hazienda

▽ Hinc etiã dicit Bal. ibi in princi. fi. col. in fine. & in. l. iubemꝰ. C. de ſacroſan. eccle. qꝫ ſi habemus cõmune officiũ tu & ego. nõ põt cõmodè diuidi: ſi tu habes maiorẽ partẽ iudex debet ibi deferre circa licitationẽ. vnde ſi nõ vadũt de pari, ill edebet anteferri, cuius eſt maior, pars. ▽ In caſu igitur nrõ pars hęreditatis eſt maior in hęreditate q̃ legatarij. ideo antefertur ſi nõ põt diuidi. & eã ſoluet legatario in pecunia numerata. vt hic in tex. & vide ad ſupradicta Bal. in. d. l. ſancimꝰ. & Pau. de Ca. cõſi. 92. ▽ Sed *Regula.* quia ſupra ex. l. iſta notaui caſum, in quo ſoluitur aliud pro alio inuito creditore. adde qꝫ regula eſt in cõtrariũ. qa creditor inuitꝰ nõ cogitur recipere aliud pro alio vt. l. ſecũda. & ibi doc. & Bar. ff. ſi certum peta. & authẽ. hoc ſi debitor. C. de ſolutio. & l. manifeſti. eo. ti. & ibi doct. & Bal. Idẽ in. l. cõtractꝰ 1. q C. de fide inſtru. vbi dicit, qꝫ creditor inuitꝰ nõ cogitur recipere pecuniã pro re. ▽ Hinc dicit notã *Extẽſio* ter Bar. in. l. 1. de fabri. li. 11. qꝫ obligatꝰ dare balliſtã comitati ex forma ſtatuti. aut aliàs debet pręciſe dare. nec dare põt in eſtimatiõe pro quo facit. qꝫ dicit Bal. in. l. volũtas. in fi. C. de fideico. ▽ Quia nec co *Extẽſio.* gitur recipere ſpeciẽ p ſpecie. l. ſed ſi certos. de lega. 1. & Bar. in. l. talis. eo. ti. ▽ Itẽ qa nec cogitur reci *Extẽſio.* pere partẽ debiti. glo. in. l. ſi ſeruꝰ. §. ſi pluriũ. ff. ſi qs cautio. ▽ Itẽ nõ cogit recipere rẽ ipſã deterioratã: *Fallit.1* q̃do ſibi ptiũ deteriorationis non ſoluit. et an recipiẽdo eã ſibi piudicet Bar. in. l. q ſibi. §. q ſtichũ. ff. de ſolu. notãter diſtinguit. ▽ Itẽ nõ cogitur pignus in ſolutũ recipe. l. 1. & ibi Bal. C. de pigno. niſi emptor nõ reperiatur. l. ordo. C. de ex. rei iudi. ▽ Itẽ *Fallit.2* fallit in creditore eccleſiæ, quia inuitꝰ cogitur recipere rem in ſolutũ & mediocrẽ. ſi emptor nõ reperiat. tñt Ange. in auth. de alie. & emphi. §. hoc etiã. 4. co. ver. ibi iubemꝰ &. ver. ſequẽti colla. 9. Bar. in. authẽ. hoc ius porrectũ. 2. co. ver. venio ad quintã ptẽ. C. d ſacroſa eccle. ▽ Quia inuitꝰ tenet recipere pecuniã p re creditor eccleſię. ſecũdũ Bar. d. authẽ. hoc ius porrectũ. 2. co. ver. venio ad qntã. ▽ Itẽ crer *Fallit.3*

di to

carceratus, qa vt liberetur à carcere, cogitur creditor recipere de bonis ſuis in ſolutū vt.d.authē. hoc ſi debitor. C. de ſolu. & authē. de fideiuſſo. §. quod autē. collatio. 1. Bal. in. d. l. ordo. ℣ Quod tamen limita, niſi ſit debitor ex contractu guarentigiato.

Limita.

Adde. Eſt tamē no tandū q̄ qñ fit ſolutio ꝺbiti, tenetur creditor, vel is, cui res legata traditur, dare quitātiā debiti, vel reſtituere debitori inſtrumentū obligationis, aliàs non compellitur debitor facere ſolutionē debiti. vt in. l. pecunię. C. de ſolu. & .l. fullo. & .l. qui tabulas. & ibi Bar. ff. de furtis. plenè Spe. in. ti. de inſtru. edic. §. poſtquā. ver. quid ſi debitor. imò ad hoc reſtituto inſtrumēto obligatiōis tenetur facere creditor cognitionem. vt in Spe. vbi ſupra in. ver. qd ſi ſolui decē. ¶ Hinc dicit Bar. in. l. ſi finita. §. elegāter. ff. de dāno infecto. q̄ poſſet ipſe debitor petere iudicis officio ad ſibi de ſoluto tradendū recōgnitionē. Tenet etiam idem Bar. in. l. ſi pupillus. ff. de nouatio. & in. l. plures apoch. C. de fide inſtru. & glo. pe. in. c. ſignificauit. de teſti. & ibi do. Abb. ℣ Et vide rationē, quā ponit Bal. in. d. l. pecuniæ. C. de ſolutio. q̄ melius eſt habere euidentē liberationē, quàm chirographi redditionē. quia vt dicit glo. ibidē & in. l. ſi de poſſeſſione. C. de probatio. q̄ vbi reperitur inſtrumentū cancellatum apud debitorē, poteſt eſſe, q̄ ipſemet cācellauit, & ſubtraxit. vnde de hoc poſſet ſibi referri qō quod nō fiet cū habebit inſtrumentū quitātię. de quo ꝑ Cinū in allegata lege. ſi de poſſeſſione. ¶ Et q̄ creditor tenetur reddere debiti ſoluēti inſtrumentū tex hoc dicit in. l. 2. C. de cōdi. & de. ibi glo. & doct. Quod Bal. in. l. fi. C. eo. ti. dicit eſſe verum, ſi debitor ſoluat creditori ſumptus factos pro colligendo inſtrumento, qñ obligatio eſt diſſoluta ſolutione. vt dicit Bal. & Sali. ibi p. d. l. 2. ℣ Si autē pecunia per creditorem numerata non fuit, & propterea petitur inſtrumēti cancellatio, tunc debitor non tenetur ad expenſas inſtrumēti. ſecundū Bal. in d. l. fi. C. de condi. ex. l. ℣ Sali. tamē ibi latius diſtinguit, & ibi vide. & plenè in deciſio. Tholoſæ. q. 307. & ibi in additione. ¶ Vltimo † hæres grauatus dare partē bonorum extraneo teſtatoris, poteſt eo etiā inuito dare æſtimationē, & non bona. ℣ Quod tamē ſecus eſt, ſi debet dare filio pro legitima. tenet Bal. ſingulariter. & Pau. de Ca. in. l. non amplius. §. bonorum. de lega. 1. quorum dictum per iſtam legem approbatur. ℣ Vlterius pro complemento iſtius legis dicitur inic, q̄ hæredes tenentur reddere legatario ipſam rem legatam. &c. Pone ergo, q̄ res legata eſt perempta: an tunc hæredes tenerentur ad æſtimationem, an liberentur peremptione rei legatæ. quid in aliis debitoribus ſpeciei & quantitatis. & quando quantitas eſt de genere generaliſsimo. & quid ſi de genere ſubalterno, vel certæ ſpeciei. & ſi debitor fuit in mora vel ne: vide plenè per textum in. l. quod te. & ibi Bart. & Pau. de Caſt. latè. & in additi. & in. l. cum quid. ff. ſi certum peta & an difficultas excuſet, vide ibi, & in. l. vſufructuarium venari. in fine. ff. de vſufructu.

ſo mādamos q̄ puedā dar los herederos ꝺl teſtador al dicho mejorado o mejorados el valor ꝺl dicho tercio &quinto en dineros. ꝑ

¶ Ley. xxj.

MAndamos que el

Summarium.

1 *Melioratus in tertio et quinto, an poſsit repudiare hæreditatem & acceptare legatum.*
2 *Hæres, qui coactus adiuit hæreditatem, an perdat legatum.*
3 *Hæres non adiens, nec repudians hæreditatem, an transmittat illam ad ſuos.*
4 *Legata in teſtamento relicta, quo iure debent peti. Et quid in legato relicto in codicillis.*
5 *Legata quibus modis petantur.*
6 *Prælegata in teſtamēto relicta, quibus actionibus petantur.*
7 *Dominiū rei legatæ, an tranſeat in legatariū ſine traditione.*
8 *Dominium in legato bonorum, an tranſeat in legatarium à morte teſtatoris.*
9 *Dominij translatio, an impediatur per diē adiectā ſolutioni.*
10 *Actio perſonalis an competit ex teſtamento pro re legata.*
11 *Hæreditas ſemel repudiata, an poſsit acceptari.*
12 *Hæreditas delata duobus, vno repudiante, an poſsit alter acceptare.*
13 *Legatum ſemel repudiatum, an poſsit iterum peti.*
14 *Pater an poteſt adire hæreditatem filio delatam. & ab eo re cuſatam.*
15 *Filius inſtitutus à patre, an poſsit capere rem datam in emphiteoſim, & paternam repudiare hæreditatem.*
16 *Melioratio de tertio, an poſsit acceptari, hæreditate non adita.*
17 *Legatum an poteſt peti ante aditam hæreditatem.*
18 *Legata in teſtamento relicta, an & quando poſſunt peti ante aditam hæreditatem.*
19 *Prælegata an detrahantur de hæreditate antequàm debita.*
20 *Legata, an ſoluantur antequam debita.*
21 *Legatarius an debeat cauere de modo implendo, & de debitis ſoluendis.*
22 *Cautio de modo implendo, & cautio Mutiana, an ſint idem.*
23 *Cautio Mutiana quando habet locum.*
24 *Legata pia an diminuantur propter defectum patrimonij.*
25 *Debita an ſoluantur antequam legitima.*
26 *Legitima an detrahatur de hæreditate prius quàm legata.*
27 *Legatum generis & ſpeciei in quibus differant.*
28 *Legatum, an & quando tranſit cum onere ſuo.*
29 *Legatarius, an teneatur ad collectas.*
30 *Legato deficiente, an deficiat onus ei iunctum.*
31 *Legatarius certæ rei, an poteſt petere inſtrumentum illius.*
32 *Legatarius hæreditatis, an teneatur ad omnia debita & onera hæreditaria.*

MAndamos. Meliorat⁹ in tertia & quinta parte bonorum parentũ, poterit hęreditatẽ repudiare, & acceptare meliorationẽ, dũ tamẽ debita, quę apparuerint tẽpore diuiſiõis extrahãtur & ſoluantur pri⁹ pro rata meliorationis: & ꝑ debitis q̃ apparuerint, poſtea meliorat⁹ remanet obligat⁹ ad ſolutionẽ ꝑ rata meliorationis, ac ſi eſſet hæres in tertio & quinto. Quod ꝑcedit tam in melioratione facta in re certa, quã in certa ꝑte bonorũ. hoc dicit. ☞ Diuiditur in tres ptes In prima ponitur regula. In ſecũda & tertia duplici via reſtringitur & modificatur. ☞ Secũda ibi, con tanto. Tertia ibi, lo qual mandamos. &c. ☞ Nota id quod diximus in ſũma.

1 ſ. q̃ † hæres melioratus in tertio & quinto poteſt hæreditatẽ repudiare, & acceptare legatum. cõcordat. l. 2. ti. 9. ſexta partita. & l. & quidẽ totum. de lega. 1. & l. miles. §. pro parte. de lega. 2. & l. cum reſponſo. & ibi Bar. & Bal. C. de lega. vbi dicitur, q̃ hęreditatem repudiat, integrum prælegatum conſequitur. ☞ Opp. contra ſupradicta de. l. quidam. ff. ſi quis omiſſa cau. teſta. vbi dicitur, q̃ prælegata non debentur hæredi repudianti hæreditatẽ. tenet Bar. in. d. §. ꝑ ꝑte. 1. opp. ☞ Pro ſolu. dic, q̃ aut loquimur in filio, vel nepote inſtituto, aut in extraneo. ☞ Primo caſu debentur legata hæredi repudianti hæreditatem. vt hic eſt textus. & in. d. l. cũ reſponſo. &. l. filio pater. de lega. 1. etiã ſi filius ſit emancipatus. vt. l. nam nec emãcipatus. & ibi docto. eodẽ titulo. ☞ Secundo caſu eſt ſecus, vt dictis iurib⁹. ☜ Quid

2 † ſi non repudiauit hæreditatem, ſed coact⁹ adiuit, an poſsit repudiare hæreditatem, & adire legatum. Videtur q̃ non. nã hæres, qui coactus adiuit, perdit legatũ. vt. l. ita tamẽ §. ſi præceptis. & ibi Bar. ff. ad trebellia. quod nota. ☜ Sed pone. filiũ meum melioraui in tertia parte bonorum, repudiat hęreditatem, & vult adire legatũ, quod debet habere de manibus fratrũ ſuorum. vt. l. 1. §. 1. & ibi doct. ff. quorũ lega. cum aliis. quæro quã actionem habebit ad cõſequendũ legatum contra fratres. Pau. de Caſt. mouet iſtam quæſtionem. l. qui filiabus. §. ſi vni ex hæredibus quem elegit. cum. d. l. & quidem totum. de lega. 1. & dicit, q̃ aut hæres, cui factũ fuit prælegatum, adiuit hæreditatem, aut repudiauit: aut nec adiuit, nec repudiauit, ſed mortuus eſt, hæreditate

1. Caſu. non adita. ☞ Primo caſu dicit partem rei prælegatę habere iure hęredatario à ſeipſo, partem iure prælegati à cohęrede, quam poteſt conſequi duplici-

1. Fallit. ter. vt ibi per eum. ☞ Fallit, ſi legatum fuit ſibi factũ ſub conditione ſi non erit hæres, quia tũc adeũ dominum partẽ ſuam iure hæreditario cõſequitur.

2. Fallit caſ⁹ eſt in. l. apud celſũ. §. ex vncia. & l. ſi. ff. ſi. §. ꝺ̃ doli exceptio. ☞ Itẽ fallit, ſi coact⁹ adiuit hęreditatem vt ſupra dixi, & ſic viſus eſt impugnare teſtamentum, & ad irritũ deducere, ſi nõ haberet cohęredẽ, & factum erat fideicommiſſum ſibi à fideicomiſſario. vt. l. ſi patroni. §. qui fideicõmiſſariam. ver. quid

2. Caſu. ergo. ff. ad trebellia. ☞ Secũdo caſu, quãdo repudiauit totam rem prælegatam conſequitur iure legati à cohærede, cui accreſcit portio hęreditatis repudiatę cum ſuo onere prę legati. vt per gl. in. d. l. qui filiabus. quod an ſit verum, vide ibi latè per Pau.

3 de Ca. ☞ Tertio caſu, † quando deceſsit hęreditate non adita, nec repudiata, nihil tranſmittit ad hęredem de portione, quam erat habiturus iure hęreditario ſi adiuiſſet. ſicut nec tranſmittit hęreditatẽ, in qua portio includitur, quoniã deceſsit pendente cõditione, ſub qua portio illa fingebatur legata. ſ. ſi repudiaret hęreditatem. ſed aliam portionem, quam erat habiturus à cohęrede, bene tranſmittit, quia illa erat purè legata, & illam tantùm habebit hęres eius. caſus eſt. in. lege. milesad ſororem. §. pro parte. de lega. ſecundo. & adde quod notat Bar. in. l. filio quem. cũ lege ſequenti. de lega. 1. ☞ Vel dic

4 † ſecundum Bar. & doct. ſignanter do. doct. de Segu. in. l. vnum ex familia. vbi eſt tex. de lega. 2. in principio. ſuper illa. q. an ſi aliquis habet ius eligẽdi aliquem incertũ de certis ex iudicio teſtatoris, ſi eligat aliquem, q̃ ille electus poteſt conſequi fideicommiſſum, non ex teſtamẽto eligentis, ſed ex teſtamento illius, qui ſibi dedit poteſtatem eligendi. cum iſte electus non habeat dictum fideicõmiſſum ab eligente, imò ab illo, qui ei dederat poteſtatem eligendi. & ſic videntur tenere, q̃ melioratus conſequitur meliorationem actione ex teſtamẽto. ☞ Sed iſta ratione mihi videtur, q̃ cũ pater habeat poteſtatẽ à lege regia meliorãdi vnũ de filiis ſuis, & ſic incertum de certis. ſi pater vigore illius poteſtatis à lege ſibi attributæ eligat & melioret vnum de filiis ſuis, q̃ ille filius electus & melioratus non debeat petere meliorationem ex teſtamẽto patris eligentis & meliorantis, ſed remedio. l. 9. titulo delas mãdas. fo. le. & ſi conditione ex illa lege & ſimiliũ. ☞ Itẽ quia dicta. l. 9. cũ ſimilibus permittentes patrẽ meliorare, & vnũ de filiis eligere, ſunt leges nouæ, dãtes filio meliorato remediũ conſequendi meliorationem, quo caſu competit cõditio ex lege. per textũ in. l. 1. ff. de cõditio. ex lege. & ſic non dicem⁹, q̃ filius melioratus habeat ad dictã meliorationẽ actionẽ ex teſtamẽto, imò cõditionẽ ex lege. ☞ Facit etiã ad corroborationẽ huius. text⁹ in. l. omnino. C. de inoffi. teſta. iuncta gloſſ. & his q̃ dicit Ange. in. l. papinianus. §. ſi conditioni. ff. de inoffi. teſ. & dicit tex. in. d. l. omnino. q̃ ſi filio eſt relictũ à patre ſuo minus legitima, q̃ poteſt agere ad ſupplemẽtũ legitimæ, & nõ poteſt rumpere teſtamẽtũ ꝑ querelam. dicit glo. & ibi Ange. in. d. §. ſi conditioni. q̃ ad tale ſupplemẽtũ agitur cõditiõe ex. d. l. omnino. Tertiò facit text⁹ in authen. ꝓſ byteros. C. de epiſcopis & cle. quę dicit, q̃ licet clerici, vel aliqui alij poſſint de Caſtrenſi peculio teſtari, q̃ filij conſequẽtur legitimã ꝑ cõditionẽ ex lege. Sed poſſet reſpõderi, q̃ ideo in. d. l. omnino. agitur ad ſupplemẽtũ legitimę cõditiõe ex illa lege: qa ibi illa pars legitimę q̃ deficit, nõ fuit relicta in teſtamẽto. quaſi

dicat,q̃ ſi fuiſſet relicta in teſtamento, nõ ageretur cõditione ex lege:imò actione ex teſtamento, quæ datur ad relicta in teſtamento.per textum in. l. debitor.in fine.de lega.2.eodem modo poſſumus reſpondere ad glo.in.d.authẽ.preſbyteros.C. de epiſcopis & cle.℣Et ſecundum hoc non obſtabit textus in.d.l.vnum ex familia.nam ideo nõ agitur ex teſtamento relinquentis & eligentis,quia res legata nõ erat relinquentis.imò illius, qui poteſtatem dederat eligendi,& ſic dicta res erat ſubiecta reſtitutioni.Secus videtur in noſtro caſu. nam res illa, in qua filiꝰ eſt melioratus,erat iſtius patris eligentis & meliorantis,quam in ſuo teſtamento meliorationis nomine reliquit,nimirũ,q̃ hoc caſu poſsit agi ex teſtamento patris meliorantis.Iſtã quæſtionem,vt ſupra dixi mouet do.doctor de Segu.in ſua repe.in.d. §.ſed & ſi fundum.l.vnũ ex familia. de lega.2.7.folio.1.col.in fine.ver.tertio modo.& in.3. co.d.folio.ver.in hac tamen dubitatione.vbi diſtinguit.q̃ aut filius melioratus acceptauit partem hæreditatis,in qua fuit inſtitutus,& meliorationẽ. & hoc caſu dicit, q̃ filius ĩ melioratione,cùm ſit prælegatum,habet actionẽ familiæ her. contra fratres ad conſequendum illud,qđ nomine meliorationis filio contingit.& pro hoc ipſe allegat textum in.d. l.qui filiabus.§.fi.de lega.1.& in.l. ſi ita legatum.ff. fami.her.vel etiam dicit,q̃ cùm dicta melioratio ſit legitima,q̃ filius melioratus habet petitionẽ hęreditatis,quæ pro legitima cõpetit.ſecundũ Bal.in.l. pater filiũ.8.co.ff.de inoffi.teſta.& in. l. ſi quis in ſuo.1.co.ver.quęro. C.de inofficio.teſta. & in. l. ſi quis filium.3.co.ver.tertiò.quęritur ſecundũ alios: eodem titulo.& in.l.non eſt.C.familiæ her.℣Aut filius melioratus nõ acceptauit hæreditatem.quod poteſt facere per dictũ.§.ſi fortè.quia poteſt eſſe,q̃ hæreditas eſt oneribus implicata, prælegatũ verò ſeu melioratio affert merum lucrũ.vt in.l.ſi hæreditatẽ.ff.mandati.& in.d.l.ſi quis ſeruum.§.fi.cũ.l.ſequẽti.de lega.2.℣Itẽ poteſt eſſe,q̃ iſte filius melioratus eſt vna pſona odio habens lites,& magis vult repudiare partem hęreditariam,quàm ſemper litigare.arg.tex.in.l.item ſi res.§.1.ff.de alie.iudi. mu. cau.fac.& quod voluit gloſſ.in.l. fi. C. de procu.& iſto caſu dicit,q̃ filius melioratus cõſequitur iſtam meliorationem ſeu prælegatum,quod conuerſum eſt in legatũ propter repudiationẽ. per notata in. d.§.ſi.per conditionẽ ex lege.d.l.9.titulo delas mãdas fo.legum.& per.d.l.vnũ ex familia.& per glo. in.d.§.& ſi conditioni.& in.d.authẽ. preſbyteros. ℣Nec obſtat,q̃ iſta melioratio fuit relicta in teſtamento propter q̃ videbatur competere actionem ex teſtamẽto per dictã.l.debitor.nam ad illam poſſumus reſpondere, q̃ licet aliquid relinquatur in teſtamento,ſi tamen confirmetur per legem, illud petitur perconditionem ex lege.Determinatio eſt ſolennis Bald. in.l.1.vltima colum. verſicul. & idẽ dico in locis.C. ſi quis omiſſa cauſa. teſta. & in.l. dotis.C.de iure doti.quod dictum Bald. ſequitur pe.de ancha.in.c.canonum ſtatuta.verſicu.vlterius quæro.de conſti.ſequitur Alexan.in.l.1.14.col. de lega.1.Bal.in.l.eam quã. antepe.co.C.de fideico.& in.l.1.3.co.C.communia dele.vbi dicunt docto.q̃ ſi ſtatuto cauetur,q̃ legata debeantur hæreditate non adita:q̃ licet talia legata fuerint in teſtamento relicta,tamen quia per legem cõſeruantur,agetur conditione ex lege. ℣Sic igitur in propoſito videtur dicendum,q̃ licet dicta melioratio relinquatur filio à patre in teſtamento:q̃ talis melioratio confirmatur per.d.l.regiam,ſine qua non valeret quod ageretur ad dictam meliorationem conditione ex. l. ℣Sed verè poſſet adhuc teneri,q̃ iſto caſu ſecũdo. ſ.q̃ filius repudiauit partem hæreditatis & conſequitur pręlegatũ & meliorationem,q̃ ad eam conſequendam habeat actionem ex teſtamento. Quod patet.quia portione hæreditatis repudiata,iam illa deſinit eſſe melioratio & prælegatum,imò conuertitur in legatum.vt notatur in.d.l.qui filiabus. in fine.itaq; iam non habet dictum legatum ex diſpoſitione dictæ legis regiæ,quę loquitur in prælegato, imò habet eam ex diſpoſitione teſtamenti propter ſuam repudiationem. Et hęc nota, quia ſunt vtilia ad ſciendum,quavia filius melioratus agat quando vtrunq; acceptauit,putà,hęreditatem, & meliorationem:& quando vnum tantùm conſequitur.ſ.melioratione,hęreditate repudiata. ℣Et inſuper vide Bar.in.l.fi.C.de codicillis. vbi dicit, q̃ legatũ ex codicillo,petitur vtili actione ex teſtamento. ℣Vide etiam.§.in noſtra.iſti.de lega.Cinum,doctores, & textum in.l.1.C.cõmunia dele.& glo.in. l. quod legatur.ff.đ iudi.& Bar.in.l.in bello.§.ſi quis ſeruũ. ff.đ captiuis & poſtlimi.reuer.& in Spe.de actio. ſeu petitio.§.2.ver.illud quoq;. & ſequẽti. de teſta. §.1.ver.nota q̃ relicta.vbi dicitur,q̃ † legata petuntur tribus modis.ſ.reiuendicatione,ex teſtamento, & hypothecaria.℣Non tamen eſt obliuioni tradẽdum illud dictum Bal.in.d.l.1.C.ſi quis omiſſa cau. teſta.& in.d.l.dotis.ad intellectum legis primę. titu.đlos teſtamẽtos.in ordina.q̃ dicit,q̃ ideo debentur legata, licet nõ adeatur hęreditas,quo caſu legatarij nõ habẽt actionẽ ex teſtamento, imò cõditionẽ ex illa lege prima.quod eſt notandũ.ad quod vide Alex.in loco pręallegato. ℣Et quãuis do.doct. de Segu.vbi ſupra,inſtet,& concludat,q̃ melioratio in tertio eſt legitima,ſeu pars legitimę, cõtrariũ eſt verũ,per legẽ.18.ſupra.&iſtud in antea multi tenuerunt doctores,quos glo.refert in.d.l.nona. titu. delas mandas.foro legũ.dixi in.l.1c.ſupra.& ex. l. iſta bene apparet.quia dicit,q̃ filius melioratus poteſt repudiare legitimam,& acceptare meliorationẽ:& ſic legitima,& melioratio in tertio & quinto ponũtur vt diuerſa,ergo nõ ſunt idẽ. & diuerſitas nominũ,arguit diuerſitatẽ effectus vt.l. ſi idem. & ibi Bal.C.de codici.℣Ex quo ſequitur vna concluſio ſatis clara&veriſsima,q̃ repudiata hæreditate ſi

ue legi-

ue legitima, non videtur repudiata melioratio in tertio nec quinto, nec econtra.

Adde. Pro quo eſt bonus tex.in.l. filio quẽ pater.& ibi doctores.& Bal.de lega. 1.&.l.cum ex reſponſo.C.de lega.

¶ Quod verum, etiã ſi ſit emancipatus. vt. l.nam nec emancipatº.de lega.1. ¶ Et no-
6 ta,q † ad conſequendum prælegata in teſtamento relicta, com

hijo o otro qualqer deſcẽdiẽte legitimo mejorado ẽ tercio o qnto dlos bienes dſu

petunt tres actiones.ſ.actio perſonalis ex teſtamẽto, reiuẽdicatio,& hypothecaria. ¶ Reiuẽdicatio
7 † habet locum, quãdo legatur certa res ſeu ſpecies, vt hic.nam competit reiuendicatio ad ipſam rem legatam conſequendam: quia per mortem teſtatoris dominium rei legatæ tranſfertur in legatarium. vt in.l.à titio.ff.de furtis.&.l.34.titulo nono. ſexta partita.ibi dũ dicit y aũ dezimos. ¶ Quod intelli ge, quando teſtator legat rem ſuam, ſecus ſi rem hæredis. ▽ Sed an tranſeat ſine traditione. vide Bar.& Bal.in.lege ſi fructuarium.ff.de manumiſ. teſta. & in.l.hæredis ſeruus.de lega.1.& in.l.ſi tibi homo.§. ſi fundus.&.§.cum ſeruus.eodem titulo.& in.l. qui exceptionem.§.fi.ff.de cõditio.inde.& in.l.per diuerſas.C.manda.dixi in.l.45.in gloſſ. ſuper parte, tomada la poſſeſsion.ver.tranſit etiam.cum ſequẽ.
8 infra.vbi vide. ¶ An † in legato bonorum tranſeat dominium à morte teſtatoris. dicit Bar. in. l. ſi
9 quis bonorũ.de lega.1. ¶ Quid † ſi eſtadiecta dies ſolutioni, an impediat dominium tranſferri à morte teſtatoris. vide Bar.in.l. talis ſcriptura.in fine.de lega.1. ¶ Quid in legato rei alternatiuę. dicit Bar. in.l.ſi pluribus.de lega.1. ¶ An & quando à morte teſtatoris res legata ſit legatarij. Bar.in.l. ſeruum filij.de lega.1.de quibus omnibº eſt textus in. l. 21. &.l.34.& ibi glo.titulo nono.ſexta partita. ¶ Itẽ hypothecaria, cõpetit in cæteris bonis teſtatoris: quia pro re legata ſunt tacitè obligata omnia bona
10 teſtatoris. vt in.l.1.C.cõmunia dle. ▽ Actio † perſonalis competit ex teſtamẽto pro re legata, vt ſupra dixi. vbi autem legatur certa res in communi, putà, vnum plauſtrum vini vel decem florenis : tunc cõpetit actio perſonalis vel hypothecaria tantùm. vt in dicta.lege.prima.C. communia delega. notatur inſti. de lega. in principio. plenè lanfran. in repetitione dicti.c. Raynaldus. 4. colum. ſuper parte eadem glo. incipiente.& non actione.& tertia col. in fine. verſicul. incipiente. gloſſ. ſuper parte medietatem.

q ¶ Repudiar la herencia. Ex his verbis poteſt notari, q ante repudiationem ſubſtantia defuncti dicitur hæreditas: poſt repudiationem verò dicuntur bona. vt.l. poſt quam. in principio.& ibi Barto. ff. vt legato nomine caue. Idem dicimus in hæreditate iam adita, quia poſt additionẽ dicitur propriũ patrimonium hæredis. l. ſi quis ſeruum. §. ſi. cum. l. ſequenti.& ibi Bar. de lega. 2.& l. titius. in principio. ff. ad trebellia. ▽ In contrarium facit. l. ſi. §. ſin autem.& ibi Bal. C. de bonis q̃ libe. vbi dicitur. hæreditas etiam poſt additionem. *Contra.*

▽ Solu. dic q largo *Solutio.*

padre o madre o abuelos q̃ puedan ſi qſieren repudiar qla herencia de ſu padre y

modo poſt additionẽ dicitur hæreditas, vt ibi. ſed propriè poſt additionem dicitur patrimonium hæredis. glo.& docto.in. l. 1. §. veteres. ff. de acqui. poſſe.&.l. hęredes p ſeruũ. ff. de aqui. hęre.&.l. per hęreditatẽ. ff. de acq. rerũ. domi. gl.& docto in.l. eiº q in puincia.& ibi Bar. 2. oppoſitio. ff. ſi certũ peta. *Infertur*

▽ Ex quo ĩfertur, q filia excluſa p ſtatutũ à ſucceſſiõe patris, poteſt ſuccedere fratri mortuo poſt aditam hęreditatẽ, vt per docto.in.d.§. veteres. ▽ Sed *Qõ.*
11 quæro † nũquid hæreditas ſemel repudiata poſsit amplius acceptari. Bal.in.l.fi. C.d repu.hære. dicit q nõ. per textũ. in.l. ſicut. eodẽ titu. ▽ Quod eſt verũ in pręiudicium aliorum, quibus pertinet per repudiationem. Si tamen nullus vult acceptare dictam hęreditatem in odium ipſius,& in fauorem creditorum poterit. ſecundum Bal.in.l. non hoc. C. vnde cogna. Et licet dictum Bal. ſit verum, dic clarius, q ſi filius, vel nepos repudiauit hæreditatem,& bona repudiata nõ ſunt alienata, poterit reuocare ſuã abſtentionem, ac repudiationem vſq; ad trienniũ, & acceptare hæreditatem. ſi tamen res hereditariæ ſunt alienatæ, non poterit. quod eſt verum, niſi repudians ſit minor. 25. annorum. tex. eſt in. l. fi. titul. 6. ſexta partita. ſed ſi alius eſt, qui repudiat, nullatenus poteſt reuocare ſuam repudiationem. per textum in. l. 18. titul. ſexto. ſexta partita.&. d. l. ſicut. C.
12 de repu. hęre. ▽ Sed † quid ſi duo ſunt inſtituti hæredes,& vnus repudiat hæreditatem : nunquid alter, qui acceptauit, poterit partem alterius acceptare. Videtur q ſic: niſi datus ſit ſubſtitutus. vt. d. l. 18. *Qõ.*
13 ▽ Item quęro † nunquid legatum ſemel repudiatũ poſsit iterum peti. Tene q ſic. per legem Titio fũdus. ff. de conditio.& de. tenet Ioan. de Pala. in. l. iure ciuili. eodem. titu. ▽ Quęro inſuper. dicitur hic,
14 q † filius poteſt repudiare hæreditatem, & acceptare legatum: an pater ipſius poſsit eam adire. Tene q ſic, etiam ſi filius haberet ſubſtitutum vulgarem. tenet Bal.in.l.1.11.opp.C.qui admi.& in.l.3.in princi.2.co.C.de hære.inſti.& Bar.in.l.1.ſexta col. ver. ſed quid dicetis. ff. de vulga.& pupi. idem Bar. & Bald.in.l.fi.C. de bonis que libe. ▽ Et nota, q pater adiens hæreditatem à filio recuſatam, habet beneficium legis fi.C.de edic.diui adria. to. tenet Bald. ibi. 12. colum. in prima queſtione. ▽ Quod eſt verum, ſi eſt hæreditas caſtrenſis. ſecũdum Bal. in.l. fina.§. ſimili. C. de bonis que libe. ▽ Item nota, quòd pater adeundo hæreditatem à filio recuſatam, habetur pro hęrede teſtamentario. tenet Bald.

in dicta.l.fina.in principio.col.2.quæſtio.C.de bonis que libe.

r ¶ Acceptar la mejoria. Idem dicimus de feudo,
15 & emphiteoſi,quia filius † poteſt repudiare hæreditatem paternã,& acceptare emphiteoſim vel feudum.per textum vnicum & ſingularem in c.1.an agnatus . vel filiꝰ vaſſa.vſi.feu.quod ſingulariter cõmẽdat Bal.in.l. liberti. 5.col. ver.quæro vlteriꝰ. C. de operis libe.& An. Sicu.in rubrica ď feu dis.fi.colu. ¶ Idcirco
16 †melioratio in tertio cum ſit prælegatum, poteſt acceptari,& capi ante aditam hęreditatem,vel hæreditate non adita.tenet Bar.in.l.ſi patroni.§.ſed nec illud.ad finem. ff.ad trebellia per legẽ.qui filiabꝰ.§.filio.de lega.1.

madre o abuelos y acceptar la mejoria[r] cõ tanto que ſea prime ro pagadas las deudas [ſ] del defunto y ſacadas por rata ďla dicha mejoria las q̃ al tiẽpo dela partija pa

17 ¶ Secus dicimus in legato,† quia non petitur niſi adita hæreditate.vt.l.liber homo.§. ſi ſeruus . & ibi Flo.ff.ad legẽ Aq. &.l.ſeruꝰ cõmunis meuij.i fine. ff.deſtipula.ſeruo.gl.in.l.nemo.ff.de regu.iu.tenet Bal.in authẽ.ex cauſa C.9.col.de liber.prę.vel ex.

18 Adde. Propterea Bar.in.l.qui filio.§.1. ff.de hære.inſti.ponit hanc regulam . q̃ † ad hoc vt valeãt legata & fideicomiſſa relicta in teſtamento,requiritur q̃ adeatur hæreditas per aliquẽ qui poſsit ab inteſtato ſuccedere de iure ciuili vel prętorio,aliter non dicuntur confirmata dicta legata vel fideicomiſſa. ¶ Itaq; ad hoc vt valeant legata relicta in teſtamento , requiritur, q̃ ex eo adeatur hæreditas.l ſi nemo.ff.de teſta.tute.plene Matthæus Matheſila.ſingulari ſuo.163. & ibi in additione. ¶ Quod eſt verũ,niſi teſtator iuſſerit.quia tunc petuntur ante aditam hæreditatem. tenet Bal.in.l.eam quam.q.7.in lectura antiqua.C. de fideico. ¶ Sed in lectura noua tenet contra.4. co. tamen in.l.1.pe.co. C.ſi quis omiſſa cau.teſta.tenet q̃ legata poſſunt peti ante aditam hæreditatem , ſi hoc iuſſit teſtator. ¶ Itẽ petuntur legata relicta ad pias cauſas hæreditate non adita,officio iudicis.tenet Bal in.l.1.3. co. C.cõmunia de ſucce . & in hoc legata & prælegata non differunt,nec hodie regulariter in aliquo differunt:quia omnes illi , quibus teſtamento aliquid teſtator mandauit,dicuntur legatarij.vt.l.6.titu.6.in prĩcipio.ſexta partita. ¶ Differunt tamen in hoc.ſ.q̃ adepto.legato , nõ videtur adeptũ pręlegatũ.vt.l.paulo calimacho.§ . ipſo . de lega.3. ¶ Regulariter tamen pręlegata veniunt appellatione legatorum,vt ſupra dixi . tenet Pau . de Ca conſilio 257.incipi. viſo codicillo facto.

19 s ¶ Pagadas las deudas. Nota,q̃ † prælegata non detrahũtur de hęreditate,niſi prius ſit creditoribꝰ hæreditariis ſatiſfactũ,& ſic deducto ęre alieno.tenet glo.& Bald.in.l.1.ver.quęro de ratione.C.ſi cer. peta.vbi dicit,q̃ prælegata ſoluũtur, deducto prius
20 ęre alieno,ſicut legata:ſed legata † nõ debentur,niſi prius ſit creditoribꝰ hæreditariis ſatiſfactũ,quia absorbẽtur ære alieno.vt.l.nõ amplius.in prin. de lega.1.&.l. ſucceſſores. &ibi Bal.&.l.imponẽ da.C. ad legẽ falci. & l.3.& ibi Bal.in fi. C. vt in poſſe. lega. vbi dicitur,q̃ de rigore additionis cõfuſum primo detrahitur æs alienũ de hęreditate: de ſuperfluo tamen legata prętantur , deducta falcidia de quolibet legato pro rata.

recierẽ y por las otras q̃ deſpues parecierẽ[t] ſeã obligados los tales mejorados alas pagar por rata [v] dela dicha mejoria como ſi fueſſẽ[x] herederos y ẽ la dha mejoria ď ter-

Itaq; legatarius debet habere ex legato id ſolum, quod ſupereſt , deducto ęre alieno & onere.vt.d.l. ſucceſſores. & in ſpe. de inſtru.edi.§.1.ver, vel circa legatũ.doct.& Bal.in.l.fi.§.licẽtia.C.de iure deli.Bar.in.l.is cui.§.poſtquam.ff.vt in poſſe.lega. & ibi glo.dicit , q̃ legatũ perit:vel deficit,propter æs alienũ,quod debet prius ſolui, quàm legata.

t ¶ Deſpues parecieren.pro quibus, vt ſequitur, melioratus remanet obligatus. & ſi idoneus nõ eſt debet cauere de ſoluendo, aliàs non debet habere meliorationem.argu.l. ſi tibi legatum.de lega.3. & l. quibus. §. trimilius.& ibi Bart.ff. de conditio. &
21 demõſt.vbi dicitur,q̃ † legatarius debet cauere de modo implendo, aliàs non debet habere legatum. tenet etiam Bal.in.l. fina. C. de his quæ ſub mo.& in.l.prædia. 2.col. C.de fideico.

22 Adde. Et nota,q̃ † iſta cautio.ď modo implẽdo.non eſt cautio mutiana. Quia cautio mutiana habet locũ pro cõplemẽto conditionis negatiuæ,poteſtatiuè implendæ de morte.l.mutianę.ff.de cõditio.& de.Bal.in auth. in relictũ.2.&.3.co.in ver.vlteriꝰ reuoco. C. de indic.
23 vidui.to.putà ſi nõ aſcẽderis capitoliũ. ¶ Et iſta † debet pręſtari cum fideiuſſore.vt dicta auth.cui relictũ.& ibi Bal.1.co.in fi.ver.tertio vides hic.& Bar. in.d.l.mutianę.vlti.co.ver.quęro an cũ fideiuſſore. attamẽ cautio,de qua in.l.iſta, ſufficit pręſtari tantũ ſub obligatione bonorũ,ſed verius ſine cautione,& obligatione. Ex quo obligatio ad ſolutionẽ debitorũ ex diſpoſitione iſtius legis trãſit cũ acceptatione bonorũ in melioratum in tertia & quinta parte bonorum. ¶ Hinc eſt,q̃ cautio mutiana non habet locum in taliter meliorato. quia melioratio in tertio,vt ſępius dixi, non eſt legitima, nec pars legitimę,ſed eſt legatũ.vel prælegatũ,in quibꝰ non habet locũ cautio mutiana.vt per Bal.in.l.1.in fi.C. vt in poſſe.lega. ¶ Quid ſi Titiꝰ legauit Sẽpronio cẽtum cum hoc, quòd vlterius dictus Sempronius in bonis ipſius Titij nihil petere poſsit:petit nunc

Sempronius

Se.npronius legatum:hæres Titij petit ſibi præſtari cautionem Mutianã. per.d.l.mutianæ.ff.de cõdi.& de.legatarius dicit non teneri præſtare dictã cautionem,ſed q̃ ſufficit ipſum hęredem liberet p acceptilationẽ. Et hoc eſt verũ,per legẽ.mulier. ff. de cõditio.inſtitu. & d.l.mutianæ. & vtrobiq; per Bar. habetur plene in deciſio. Tholoſæ.q.326. & ibi i addition e. faciunt quæ dixi in.l. ſupra proxima in gl. ſuper parte. en dineros.

cio y quinto,loqual mãdamos queſe entienda ora la dicha mejoria ſea en coſa cierta [z] o ẽ cierra parte [&] de ſus bienes.

v ¶ Por rata.cõcordat.l.legatorum.in principio.de lega.2.&.l.quis teſtamento.§.apud Iulianũ.de lega.1. ▽ Quid ſi legata † ſunt pia,an diminuantur propter defectum patrimonij.Bar.in authen.ſed in eadem. C. ad legem fal.& Oldra.conſilio.111.tenent q̃ ſic. Pro quibus eſt bonus textus in.l.iſta. inquantum dicit, q̃ filiꝰ melioratus in tertio & quinto remanet obligatus pro rata ad debita,quæ apparuerint conſecuto tertio & quinto: ſed legatum vel relictum in quinta parte bonorum teſtatoris dicitur relictum pro anima:& quãuis alicui ſimpliciter relinquatur, tenetur expenſas animæ adimplere.l. 36. infra.cum ſimi.& tale relictum dicitur pium. vt per gl. & Bar. in.l.ſi quis titio.de lega.2.& in.l.pater.§. tuſculanꝰ. de lega.3.& in.l.3.C.ad legem fal.& authen. ſimiliter.eodem titulo.ideo legata pia recipiunt diminutionem propter ęs alienum.& hoc verum.

x ¶ Como ſi fueſſen. quaſi dicat, q̃ prælegatarij non ſunt hęredes, ſed tenentur pro rata ad debita hæreditaria,ſicut hæredes:nam iſta dictio,ſicut,aſſimilat:& ſimile non eſt idem. ▽ Ex quo ſequitur, q̃ prælegatum non eſt legitima,nec pars legitimæ. cõtra ea quę dicit dominꝰ doc.de Segu. in.§.ſed & ſi fundum.l.vnum ex fami.de lega.2.

25 y ¶ Herederos.hoc dicit,quia † hæredes non detrahunt legitimam de hęreditate,niſi ære alieno deducto,vt.lege.papinianꝰ.§.quarto.ff.de inoffi.teſtamen.&.l.lucius.§.meuia.ff.ad trebellia.&.l.titius. §.lucius.& ibi Bar.de lega.2. &. l. pro hęreditariis. ff.de hæredi.actio.l.controuerſia. ff. de tranſactio. vbi etiam dicitur,q̃ ſi hęres ſcriptus tranſegit cum venientibus ab inteſtato,quibus dedit certam partem hęreditatis,tenentur venientes ab inteſtato ad
26 onera & legata pro quota. ¶ Sed quęro † an legitima detrahatur de hęreditate prius quàm legata? Tenẽ q̃ ſic,per textum.in.l.ſi.§.& ſi præfatam.C.de iure deli. ▽ Niſi ſint pia legata, quę prius detrahuntur tanquã ęs alienum, etiã ſi aliis legatis bona nõ ſufficiunt.tenet Oldra.conſilio.200.& Pau. de Ca. in.l.ſi quis teſtamento.§.apud Iulianum.de lega.1. non tamen minuũt legitimam. vt per Bar. in.l. papinianus.§.ſi imperator.ff.de inoffi.teſta. ▽ Quod eſt verum, dumtamen legatum non excedat quintam partẽ bonorũ teſtatoris.nã dicta pars quinta d trahitur de hęreditate antequàm legitima detrahatur.vt plenè per glo.in.l.9.titulo delas mandas.foro.le.& legẽ.ſtyli.214. ▽ Itẽ d trahitur priꝰ falcidia. ſecundũ Bal.in.l.iubemus.2.co.C. de liberis pręte. vel exhęre. & in.d.l. quãquã. & tanquã ęs alienum debet de bonis defuncti deduci.vt per Bal. in. d.l.fi.§.& ſi præfatam. C.de iure deli. ▽ Intelligę q̃ extrahitur, ſed

¶ Ley.xxij.

SI el padre o la madre [a] o algũo ḋlos aſcendientes prometio [b] por cõtracto entre biuos [c] de no me

nõ prius quàm legata in quinto relicta pro anima. vt.d.l.ſtyli.& per glo.in dicta lege nona. in parte, dela quinta.

27 z ¶ Coſa cierta. Nota q̃ † legatum generis & ſpeciei in hoc eodem iudicantur iure,quia non extrahuntur de hęreditate, niſi priꝰ ęre alieno deducto. ▽ Differunt tamen in multis:maximè in hoc, quia ſi pręlegatum in re certa euincitur, hęres non tenetur de euictione.l.ſi à ſubſtituto.§.1. & ibi Bar.de le
28 ga 1. ▽ Sed nota, q̃ † ſi rei legatę eſt aliquod onꝰ inſũctum,tranſit legatum cum ſuo onere.Floria.in lege.ſi pendentes.§.ſi quid cloacarij.ff.de vſufru. &. l.hactenus.§.quoniam. eodem titulo. notatur in.l. apud Iulianum.§.hęres.de lega.1.Bar.in. l. prædia. vltima co.ver.extra opponitur.C.de fideico.& in. l.ſi vnus.in principio.ff.de alimẽ.& cibaria lega. vbi dicitur,q̃ legatum alimentorum tranſit in hæredes cum onere ſuo,licet ſint plures. ▽ An autem legata
29 rius † teneatur ad collectas,ſicut tenetur ad debita, vide in.d.l.apud Iulianum.in.d.§.hæres.

Et ibi dicit Barto. q̃ tenetur hæres ad collectas de præterito. ¶ Sed quęro. aliquis legauit, vel donauit omnia bona ſua, vel medietatem bonorum ſuorum cum pacto,q̃ donatariꝰ alimentaret donantem,& ſoluat eius debita:an ex tali donatione,vel legato,debeatur laudiminium,vel gabella,ſiue alcauala,vel collecta. Be.Iacob.in libellis ſuis titulo. de actione in rem pro re emphiteoticaria.circa principiũ.3. col. tenet q̃ ſic, quamuis ex pura donatione non debeatur.vt ibi dicitur. Cinus & gloſſ.in.l.fina.C. de iure emphiteotico.& Spe.in titulo.de loca.§.nunc verò aliqua.verſicu.107.dicunt,q̃ ex donatione non debetur laudiminium, quia non interuenit pretium.quaſi dicant,q̃ ſi pretium interuenit,debetur laudiminium.Idem fuit iudicatum in capella Tholo.q.277.vbi plenè.& ibi in additione. ſed ibi loquitur tantùm in laudiminio. ſed eadem ratione deciſio ſupradicta vendicat ſibi locum in ſolutione gabellæ. nam ex quo pretium interuenit, videtur q̃ ſit venditio. Nam emptio & venditio contrahitur, cùm de pretio conuenitur. vt habetur in

Adde. Qõ. Fallit.

principio. de emptio. & ven. inſtituta. ☞ Ideo ex tali donatione, in qua pretium interuenit, debetur gabella, ſiue alcauala. ¶ Sequitur etiã, q̃ ſi eſt venditio, talia bona poſſunt extrahi pro tanto per coiũctum vẽditoris, vel donantis. ☞ De quibus omnibus vide quæ dixi in.l.70. in glo. ſuper parte, vendida. & in glo. ſuper parte, alcauala. & illud tene.

30 ☞ Nota tamen, quòd † deficiente legato, deficit onus ei iniuctũ. vt.l. plauti⁹. ff. de cõditio. & de. notatur in.l. titia. ff. de annu. lega. ☞ Itẽ econtra deficit legatum deficiẽte onere ei iniũcto. l.1. & ibi glo. & docto. C. de lega ſed Bal. tenet cõtra in.l.1. 1.col. C. de inſti. & ſubſti. Idem tamẽ Bal. tenet primum dictum. in.l.1. vlt. opp. C. de cõdi. inſer. & in.l.1. §. pro ſecũdo. C. de cadu. tollen. & in.l. filio. §. matri. vbi Bar. ff. de alimẽ. lega. qui ad plenũ determinat hanc quæſtionem. ſed melius per tex. in.l.22. titu.9. ſexta

31 partita. ☞ Et nota in materia, q̃ † legatari⁹ certæ rei non poteſt petere ſibi tradi inſtrumentũ illius rei. hæredes tamen donatoris debẽt cauere de præſtando ea inſtrumenta cùm opus fuerit. tenet Bar. in.l. quæſitum. §. papinianus. ff. de fundo inſtructo. notatur in.l. inſtrumenta. C. de fideico.

Adde. Iſtud intelligitur, quando pars prędiorum legata erat maior pars penes hæredem: vel quando hæres remaneret obligatus de euictione. vt per Bal. in.d.l. inſtrumenta. 1. oppo. & ibi Pau. de Ca. 1. co. Ideo non dãtur legatario exempla. aliàs ſi vnicum prædium ſit legatum, credo, quòd hęres tenetur dare legatario inſtrumẽta, cùm tũc non teneatur hæres legatario de euictione. Ita Spe. in titu. de inſtru. edic. §. nunc autem. ver. ſed quæritur an hæres. ☞ Quid tamẽ in legatario nominis an idem ſit, dixi in.l. 9. in parte. la ſcriptura. ſupra.

& ¶ Cierta parte Is etiã, cui legata eſt certa pars bonorũ, tenetur ad onera hæreditaria. concor. l. ſi quis ſeruum. §. fi. cum.l. ſequenti. de lega. 2. &.l. mulier. §. fina. ff. ad trebellia. tenet Bar. in.l. cum filio.

32 in fine principij. ff. de vulga. & pupi. ¶ Is † verò, cui legatur tota hęreditas, tenetur ad omnia onera hæreditaria: quia omnia iura tranſeunt in eum actiuè & paſſiuè, ſicut in fideicõmiſſarium. gl. hoc tenet in. §. poſtquam. inſti. de fideicommi. hæredi. & Ange. in.l.1. in fine. de lega. 1. tex. & Bar. in l. cum filius. §. lucius. de lega. 2. &.l. nomen. & ibi Bar. in. §. filio. de lega. 3. vbi etiam dicitur, quòd tenetur ad onera, quatenus res legata fuerit per teſtatorem oneri deputata.

Summarium.

1 *Pactum in quo differt à pollicitatione & ſtipulatione.*
2 *Pollicitatio qualiter ſit, & in quo differt à pacto & ſtipulatione. Et quid ſit ſtipulatio.*
3 *Pollicitatio quotuplex ſit.*
4 *Pollicitatio an & quam producit actionem.*
5 *Actio inter mercatores, an oriatur ex nudo pacto.*
6 *Promittens dare domum ad petitionem alterius, & centum vltra ſine rogatione, an teneatur etiam ad centum.*
7 *Iuramentum an ſit pollicitatio.*
8 *Pactum de non alienando rem propriam, an valeat.*
9 *Statutum prohibens alienationem in forenſe, an cenſetur prohibita conſtitutio vſus fructus.*
10 *Pater an poteſt filio obligari, & quid econtra.*
11 *Socius, an & quando tenetur de pacto ſocij.*
12 *Socij, an teneantur ſimul & in ſolidum.*
13 *Promittens quando obligetur.*
14 *Promittens non alienare inter viuos, an poſſit cauſa mortis.*
15 *Prohibitus alienare, an poſſit alienare in conſortem.*
16 *Prohibitus alienare præterquã in legitimum, an videatur tacitè grauatus reſtituere legitimo.*
17 *Prohibitus donare, an poſſit vendere & legare.*
18 *Alienatio bonorum, an poteſt interdici per pactum.*
19 *Pactum de non vendendo pignore appoſitum, an impedit eius venditionem.*
20 *Prohibitus alienare vel donare, an poſſit donationi vel meliorationi conſentire.*
21 *Scriptura publica quæ dicatur.*
22 *Apodexis, vel ſcriptura priuata, an & quando præiudicet.*
23 *Scriptura quibus caſibus requiritur.*
24 *Scriptura pdita an ſufficit pbari per teſtes, quòd facta fuerit.*
25 *Pacta, an & quando ſunt ſeruanda.*
26 *Pactum de non vendendo alteri, an valeat.*
27 *Pater, qui promiſit non meliorare aliquem ex filiis ad inſtãtiam vnius eorum, ſi meliorat vnum, an melioratio ſit in totum nulla, an in parte pertinente ad illum, ad cuius inſtantiam fuit appoſitum pactum.*
28 *Pactum, pro quibus interpretatur.*
29 *Pactum quando extendatur vltra paciſcentes.*
30 *Promittens vni ex filiis non meliorare aliquem filiorum vel nepotum: an poſſit mortuo eo, in cuius fauorem facta fuit promiſſio, filios vel nepotes meliorare.*
31 *Promiſſio de dotando, an habeatur acſi dotaſſet.*
32 *Promittẽs donare, an compellatur vacuam poſſeſſionẽ tradere.*
33 *Promittens vendere ſub pœna: ſi non vendit & tradit, an incidat in pœnam.*
34 *Promittens meliorare vel vendere ſub pœna, an euitet pœnam, ſi meliorat, vel vendit. ſe conſtituendo nomine emptoris precariò poſſidere.*
35 *Promiſſio donandi, an ſit donatio, & an dicatur cõtractus nominatus.*
36 *Promittens ſe daturum decem, an tenetur dare de præſenti. Et an verbum futuri temporis inducat veritatẽ, an fictionẽ.*
37 *Fictio ſuper quibus rebus & contractibus cadat.*
38 *Promittens donare, an poſſit pœnitere.*
39 *Verbum futuri temporis ad quod tempus referatur.*

SI el padre. Si quis ex aſcendentibus per contractum inter viuos promiſit non meliorare aliquem ex filiis, vel deſcendentibus, illud ſeruare tenetur: & ſi contrarium fecerit, melioratio nõ tenet. Si tamen ob cauſam matrimonij, vel ob aliam cauſam oneroſam promiſit aliquem ex ſupradictis meliorare, illud adimplere tenetur: q̃ ſi nequiuerit,

melioratio

melioratio habetur pro facta poſt obitum ſuũ. hoc dicit. ☞ Iſta lex cõtinet duo dicta. Secundum dictũ ibi. & anſi miſmo. & eſt ſatis notanda in ſua mate-
1 ria. ☞ Ad cuius intelligentiã præmitte, q̃ † in iure, pactum. ſtipulatio, & pollicitatio differũt. ☞ Quia
2 pactum † incipit à promiſsione, reſpõſione ſequẽte. ☞ Stipulatio fit præcedente interrogatione, & ſequẽte reſponſione. ☞ Sed pollicitatio fit per ſolam promiſſionem, nulla ſequente acceptatione. gloſſ. eſt ordinaria in l. 1. in verbo, duorum. & ibi doctores & Bar. in tertia opp. ff. de pactis. Idẽ tenent gl. Bal. & docto. in rubrica. C. de dotis promi. & meli⁹ iure noſtro in l. 10. titu. 11. quarta partita. ☞ Patet igitur ex ſupradictis, q̃ promiſsio, de qua in. l. iſta maximè in prima ipſi⁹ pte, fuit & eſt pollicitatio, quia interuenit promiſsio ſine acceptatione promiſsionis. & idem habetur in Spe. de ſala. §. nunc. de procura. in principio. & in. c. cum iuramento. ꝺ homici. vbi do. Abb. & Felinus dicunt per illum textum, q̃ polliceri dicitur, quando non p̃ceden te rogamine, aliqua promittim⁹, & ſic ſpõte. ☞ Promiſsio tamen poteſt fieri ad preces. vt ibi. & eſt gl. in cle. 1. de iureiu. in verbo, polliceor. Tenet dom. Abb. in. c. 1. tertia co. de pactis. & in. c. qualiter. eodem titulo. Itaque pollicitatio differt à pacto. quia pollicitatio eſt vnius, pactum verò duorum. vt ibi per eum. & per glo. & docto. vbi ſupra. ☞ Item præ
3 mitte, q̃ † ſicut in iure datur pactũ nudum & veſtitum, ita datur ſimplex pollicitatio, & veſtita. differunt tamen in hoc: quia hodie ex nudo pacto oritur actio. vt. d. c. 1. de pactis & l. 1. titulo delos pleytos q̃ deuen valer o no. fo. legum. & d. l. 10. titulo. 11. quarta partita. & l. 2. ti. 11. quinta partita. ſed ex ſimplici pollicitatione tam ꝺ iure canonico, quàm de iure ciuili, necnõ de iure communi iſtius regni nõ poteſt agi. vt patet ex. l. iſta à cõtrario ſenſu. & melius in. d. l. 10. tenent Bar. & Bal. in. l. illud. C. de ſacroſan. eccle. ☞ Niſi † in cauſis piis. vt per docto.
4 vbi ſupra. & per Abb. in. c. cum inter vniuerſas. de electio. in fine.

5 Adde. Verum tamen eſt, q̃ † inter mercatores ex nudo pacto oritur actio. vt per Bar. in. l. quintus. & in. l. ſi fideiuſſor. §. quædam. ff. mãda. & Bal. in. l. ſi pro eo. §. co. & in. c. 1. pe. co. C. de pactis. & in. c. ſi pro debilitate. de offi. dele. Alex. in. l. iuriſgentium. §. ſi cum nulla. ff. de pactis. ☞ Sed hodie per iſtam l. non eſt ſpeciale inter mercatores. ☞ Si tamen pollicitatio eſt ſolennis, eo q̃ eſt veſtita cohęrentia contractus, iſta obligat, & eſt ſufficiẽs ad agendũ. Caſus eſt notãdus. in. l. iſta. ibi. y paſſo ſobre ello ſcriptura publica. Et iſta fuit opinio Bal. in. d. l. 1. C. ꝺ dotis pro. & Spe. in. d. ti. de ſala. §. 2. in princip. & §. ſequitur. ver. is quoq;. de inſtr. edi. ver. quãdoq; verò. ☞ Opp. cõtra ſupra-
Oppo. dicta. & videtur, q̃ tã de iure canonico quã de iure noſtro cõmuni ex ſimplici pollicitatione poſſit agi, & ex ea obligetur p̃mittẽs, ꝓpter illud pſalmiſtæ pſalmo. 88. dicẽtis. quę procedũt de labiis meis non faciã irrita. Et hãc cõcluſionẽ tenet do. Abb. in. c. ex parte. de cẽſi. & Inno. in. c. 2. de cõſue. Ioã. Andre. in additi. ad Spe. ti. de ceſſio. actio. do. Anto. in. d. c. ex parte. vltima co. vbi dicit, q̃ ex ſimplici pollicitatione de iure canonico obligatur quis, & cõpellitur per eccleſiã. ☞ Sed facit pro eo glo. in. c. ſcimus. 12. q. 1. tenet ſanct⁹ Tho. ſecũda. 2. 2. q. 89. dicens, q̃ qui vouit ingredi religionẽ, poteſt cõpelli. ☞ Facit etiã optimus tex. in. c. 1. de donatio. vbi ſpõtè, p̃mittẽs, tenetur tãquã debitor. & ſic intelligendo illũ textũ prout iacet, loquitur in ſimplici pollicitatione, vt q̃ obliget promittẽtẽ. ☞ Sed tene primã opinionẽ, quia eſt vera per iura quę allegantur in ea. & tenent do. Abb. & Felin⁹ in. d. c. cũ iuramẽto. idẽ Abb. in. d. c. 1. de pactis. tex. in. l. 26. ti. 11. quinta partita. ☞ Et reſponde ad cõtraria, q̃ licet peccet retrocedendo ille, qui pollicitus eſt, & non ſeruat, nõ tamen cõpellitur adimplere promiſſum: agit tamen pœnitẽtiã de mendacio. ſicut is, qui fidẽ dedit, de cõtrahẽdo matrimoniũ, & non cõtrahit. vt habetur in. c. præterea. cũ ſimi. de ſponſa. ☞ Item ſanctus doctor loquitur in voto habẽte diſpoſitionẽ deductã ad actũ: ſec⁹ ſi eſſet ſimplex diſpoſitio, quia tũc non obligat. ſecundũ eundẽ Anto. de Butr. in. c. 2. prima opp. de voto. per. c. 2. eodẽ tit. ☞ Et reſponde *Solutio:* ad. c. 1. de dona. q̃ ſecundũ hoc loquitur in p̃miſſione. i. pollicitatione ſolenni, nõ ſimplici pollicitatione: quia ſi aliter iatelligeretur, eſſet cõtra multa iura cõtraria. ☞ Eſt igitur neceſſariũ, q̃ ille textus intelligatur de p̃miſsione ſolenni, nõ de ſimplici pollicitatione. & iſte eſt optim⁹ intellectus ad dictum. c. 1. de donatio, quẽ nota. ☞ Et facit pro eo ſingulare dictũ Matthæi de Matheſalanis in ſuis notabilib⁹.
6 notabili. 28. vbi dicit, q̃ † ſi promiſi dare centũ cauſa dotis, tu videris cõſentire. ex quo pacto nudo oritur actio. i. datur cõditio. ex. l. ſi qs argẽtũ. C. de donatio. per regulã legis. qui patitur. & l. ſi remunerãdi. §. ſi paſſus. ff. mãdati. Si tamẽ cõuerſus interrogaui te, p̃mittis mihi dare ex cauſa dotis totidẽ, & tu reſpõdiſti promitto totidẽ, & cẽtũ aureos, & ego tacui. nã quo ad centũ aureos nõ videtur cõtractũ pactũ nudũ, ideo nõ veſtitur cohęrẽtia ſtipulationis. vt. l. 1. §. ſtipulãti. ff. ꝺ verbo. obli. & ideo ex hoc nõ datur cõditio. ex d. l. ſi quis argẽtũ. quo ad illos cẽtũ aureos. & eſt ratio. quia tu reſpondere videris & voluiſſe obligari per ſtipulationẽ ſic quo ad totidẽ. per regulã legis. hoc iure. ff. de vulga. & pupi. ſed in cẽtũ nõ valet ſtipulatio, eo q̃ nõ præceſſit interrogatio. nec valet vt pactũ. per. l. 1. §. eũ qui. ff. de cõſtitu. pecu. ☞ Quęrit inſuper. ſi eſt p̃latũ duplex verbũ. ſ. promitto totidẽ, & etiã p̃mitto tibi etiã ad cẽtum aureos: an tenear tibi etiã ad centũ aureos. & tenet Matthæ. de Mathe. vbi ſupra q̃ ſic. qa tũc diceretur eſſe pactũ quo ad centũ aureos, & etiam ſecundũ iura antiqua produxiſſet actionẽ. vt veſtitum cohęrentia ſtipulationis. vt. l. petens. C. de pa-

ctis. Hunc paſſum dicit à nemine vidiſſe tactum: ſed tu regnicola habes caſum in terminis in.dict. l. 26.ti.11.quinta partita.vbi dicit,q̃ tunc promittens tenetur quo ad centum aureos, qũ promiſsio fuit veſtita cohærentia ſtipulationis. ☞ Niſi in dote, in qua ſufficit ſimplex promiſsio vel pollicitatio. vt ibi.&.l.10.titul.11.quarta partita.&. l. deſertionem. C.de dotis promi.tenet Bal.in rubrica.& in.l.1.eodem tit. Quæ omnia adde ad ea, quæ dicunt docto. ſingnanter Fortuni⁹ de Artheaga.in.d.l.1.2.3.4. co. ff. de pactis. quem titulum legit miro modo vltra
7 alios. An autem † iuramentũ ſit pollicitatio.textus & docto.in.d.c.cũ iuramento. ſimpliciter dicunt q̃ ſic. Sed Bal.in.c.1.§.item ſacramenta.2.co. ver. promiſſorium.de pace iuramẽto fir. diſtinguit. Aut iuramentum ſtat per ſe:vt q̃ quis iurando pollicetur ſe daturũ decẽ,& tunc dicit ex tali iuramento non oriri actionem ſecundũ ius ciuile:quia eſt quoddã votum reſpectu diuini numinis,& reſpectu hominis,cui iuratur.& tunc iuramẽtum promiſſorium eſt q̃dam pollicitatio,nõ tamẽ eſt propriè contractus nominatus vel innominatus,ſed eſt hinc inde par. ☞ Aliud eſt iuramentum,quod adhęret contra
Oppo. ctui:& tunc an obliget,vide ibi per Bal. ¶ Secundò oppono contra primam partẽ iſtius legis de lege.nemo.& ibi Bar.& doctores.ff.de pactis.vbi di
8 citur,q̃ † pactũ de non alienando rem propriã nõ valet.& idem habetur in Spe.de Feu. §. quoniam. ver.19.& facit.l.pe.ĩ fine. & ibi docto.ff.de pactis. vbi dicitur,q̃ pactum de vendendo inuito vicino non valet. Et poteſt eſſe ratio,quia q̃ quis non poſſit vendere rẽ ſuã,vel donare,vel quoquo mõ alienare,& de ea ad libitum diſponere: eſt quædã ſpecies ſeruitutis.vt habetur in pragmaticis.fol.112.

Extẽſio. ☞ Quod eſt verũ intantũ,quia etiã fauore dotis tale pactum non valet.vt.l.pactum quod dotali.C. de pactis.ſecundũ Bal.in.l.cũ Archinodoram. prope finem.C.vt in poſſe.lega.ver.vlterius quæro.d̃ quo meminit Iaſon in.§.actionẽ.inſti.de actio.ver. quid autem ſit.vbi dicit per.dictã. l. pactum quod dotali.q̃ pater non tenetur ad obſeruantiam illius
So. pacti,ſed poterit illud reuocare. ☞ Pro ſolutione dic,q̃ iſta lex corrigit dictam.l.nemo.qa illa põt allegari,p rõne,ſed iſta,p authoritate, quæ præualet, vt facta ab habente poteſtatem.quod patet ex lege. 1.& ibi dixi ſupra. ☞ Vel aliter,in.d.l.nemo.nõ intererat pactũ recipienti:hic verò intereſt. & hoc tenet glo.in.d.l.nemo. ☞ Solue tertiò,q̃ valet pollicitatio & promiſsio de non alienando.vt hic in textu.quia eſt veſtita cohærentia contractus:quo caſu valet,quia habet vim pacti:& pactum de non alienando,valet.l.2.§.quid.ff.de aqua quotidia. & æſti. habetur in Spe.de homicidio.§.illud.ſed.d.l.nemo. loquitur in pacto nudo,quod de iure ciuili nõ valet.vt.l.iuriſgentiũ.§.nuda.ff.de pactis.l. ſi certis annis.C.eodẽ. ☞ Quartò ſolue & meli⁹, q̃ paulò ante ęditionẽ iſtius legis fuit in curia regia cõtẽtio magnã ſup iſto articulo:& cõſiderauit ille ſolẽnis doc. de Pala.vt ipſe refert in ſua repetitiõe.c. p veſtras. de donatio.inter virũ & vxo.ſup rubrica. 263. col. ver.exiſtis ifero.cũ ſequẽti.q̃ valeret talis promiſſio de nõ alienãdo veſtita cohęrẽtia cõtract⁹. & allegat textũ vnicũ & ſingularẽ in.l.ſi ego.§.1. de iure doti.ſecũdũ Bal.in.l.ſicut.in fine. C. de actio. & obli.de quo meminit Alex.in.l.ſi cõſtãte.10. col. in princi.ff.ſolu.ma.& ex hoc deſiderio ſupradicti domini doctoris poſtea fuit fatiſfactũ,cũ editiõi legũ iſtarũ vna cũ aliis regis conſiliariis interfuerit: & ipſo inſtãti,lex iſta fuit cõdita:& intẽdens cũ eo in aliis,quia intimus eſt meus,ab eius ore audiui. Eſt lex ſatis ſalubris,quæ plures fraudes iurgiaq; deuitans,iuri quidem,& rationi, ęquitatiq; cõſentanea eſt.vt colligitur ex.c.1.§.filij nati.ĩ ti. ſi ađfendo fue. cõtro.inter do.& agna.& ibi.Bal. & bonus textus in.c.1.de matrimonio ad morga.contracto. & facit lex naturalis.§.q̃ ſi faciã.&.l.ſolet.ff. de præſcrip. verbis. ☞ Et iſtã vt credo tenuit cõcluſionẽ Pau.de Ca.cõſilio.148.incipi.ſup ſecũdo puncto.in.4.dubio.vbi dicit,q̃ ſi pater ꝓmiſit nõ alienare, ſi alienet,nõ poteſt cõtrauenire, neq; poteſt relinquere hæredi extraneo,vel legare,ſed tenetur promiſsio nẽ ſeruare. ☞ Habebit igitur locũ iſto caſu regula de qua in.l.iuris gentiũ.ff.de pactis.vt pacta ſeruẽtur,etiã ſi ſint de non meliorando, vel de nõ alienãdo rem propriã in caſu iſtius legis, contra iura ſupradicta. ☞ Et poteſt eſſe hui⁹ ꝓuiſionis ſufficiẽs ratio.ſ.qa iſta ꝓmiſsio eſt cõſeruatoria legitimę filiorũ,& ne grauẽtur in ea,ſed q̃ ęqualiter ſuccedant. ☞ Itẽ datur p iſta intelligi lex.ſi ita quis. la ſecũda. §.ea.lege.ff.deverbo.obli.vbi dicitur,q̃ pactũ d̃ nõ alienãdo factũ etiã in traditione rei ſuæ, nõ impedit alienationẽ fieri,ſed facit,vt agi poſsit ad intereſſe, ſi cõtra fiat. Ex quo dicunt Bar.& Pau.de Ca. q̃ prohibitio cõtrahẽtiũ non eſt tantæ potentię, q̃ reddat alienationẽ nullã.quod eſt ſecus in prohibitione legis,vel teſtatoris,vt hic eſt caſ⁹ legis.& notat Pau.d̃ Ca.in.d.§.ea.lege.notatur etiã ĩ.l.ea lege. C.de cõditio.ob cauſam. ☞ Et nota,q̃ pactũ vel promiſsio reprobatũ per.l.pactũ qd̃ dotali.C. de collatio poteſt per legem approbari,vt hic, & per conſuetudinẽ.vt tenet Pau.de Ca.in.d.l.pactũ.ad finẽ. C.de colla. ☞ Habes itaque ex ſupradictis, q̃ ſimplex pollicitatio hodie non obligat, ſed illa quæ veſtitur cohærentia contractus. ☞ Aduerte circa hoc,q̃ quandoque pollicitatio veſtita ſcriptura publica,importat pactum ne poſsit quis rem ſuam donare quandoque,nec liceat donatario alienare rem donatam. ☞ Primi duo caſus determinantur per iſtam legem. ☞ Tertius verò dicitur per dictã.l.ea lege.& ibi Bar.Bald.& Paul de Caſtr. & communiter per doctores.C.de conditio.ob cau.& per. l. ſancimus.C.de rebus alie. non alie. vbi dicitur, q̃ prohibitio facta à lege,vel à teſtatore, vel à contrahentibus,importat hoc,ſcilicet,ne poſsit tranſferri Cõcluſio

dominium

dominium directũ,vel vtile, nec aliquod ius in re: ſiue illud ius ſit pars dominij, ſeu non. vt vſusfructus, vel ius conſtitutum in re, ꝙ habeat vſum rei cõmodatę. vt ius ſeruitutis prędialis. & hoc largo ſignificato. vt. d. l. ſancimus. & c. nulli. de rebus eccle. alie. vel non. ſed de ſtricto & proprio ſignificato non cõprehenditur niſi tranſlatio dominij directi vel vtilis, & illa tantum cenſetur prohibita. notatur in auth. de reſtitu. & ea quę parit. ſuper verbo, alienare. in glo. magna. colla. 4. ☞ Ex quo dicit Bal. quem ſequitur Pau. de Ca. in. d. l. ſancimus. 1. col. ꝙ

9 † ſi per ſtatutũ prohibetur res alienari in forẽſem, cùm verba ſtatuti debeant propriè & ſtrictè intelligi, non cẽſetur prohibita conſtitutio vſusfructus in aliquem forenſem, nec etiã pignoratio rei. pro quo videtur caſus in. l. in quorum. ff. de pigno. ☞ Et ſi teſtator odio conſortium hęredi mandat, vel iubet, ꝙnõ poſſet rẽ alienare in aliquẽ de conſortibus ſuis: quę diſpoſitio eſt odioſa, nõ prohibetur hęres conſtituere vſumfructum, vel pignorare rem hæreditariam conſorti. ☞ Niſi pignoratio eſſet facta in fraudem: quę pręſumeretur, ſi facta fuiſſet pro tanta pecunia, quãta valet: quia eſſet veriſimile, quòd nunquam eam redimeret. vt habetur in. l. qui habebat. de lega. 2. Quæ omnia ſnnt notanda, quia multum faciũt ad legem. 13. titulo delas vendi. y compras. fo. 1e. & eodẽ titulo. l. 15. in ordi. & ad. l. 70. cũ quatuor ſequentibus infra. ☞ Item facit ad legem. 26. infra. & vide in. l. 12. ti. 11. in fine. quinta partita.

3. Oppo. vbi dicitur, quòd ſi non adimpleretur conditio in donatione appoſita, euaneſcit donatio. ☞ Opp. ter tiò contra iſtam legem de. l. 6. ti. 11. quinta parti. vbi

10 dicitur, quòd † inter patrem & filium non poteſt interuenire promiſsio, per quam alteri teneatur. ☞ Solutio. concedo contrarium in caſu, quo pater obligatur dare, & non poteſt adimplere, vt ibi: ſecus ſi obligatur ad non dandum, vel ſi obligatur ad dandum, & poteſt dare, quia tenetur. vt hic. & in. l. 17. ſupra. ☞ Sed quia dixi ſupra in verſi. & ſi teſtator. quòd pactum vnius ſocij non nocet aliis, formo vnam quæſtionem, quæ mihi videtur notan-

Qõ. nõ. da. Emi à pluribus mercatoribus, qui fortè venerant ad meam ciuitatem, centum boues, & ab omnibus eis ſimul: poſtea duo vel tres aufugiunt, & boues reperiuntur morboſi: an alij ſocij, qui reperiũtur in ciuitate, teneantur in ſolidũ? Videtur dicendum quòd non, per ſupradicta. & per textum in. l. ſi cum plures. ff. de exerci. & quod ibi dicit Bar. & in. l. eadem. ff. de duobus reis. & in auth. hoc itaq; C. eodem. quod ponit Bal. poſt Cinum in. l. cum te in Gallia. C. ſi certũ peta. quia quando emo à pluribus mercatoribus ſociis, quilibet tenetur pro viri-

Contrá. li. ☞ In contrarium determinat Bal. in. l. ſi prædiũ. C. de ædilit. actio. vbi tenet, quòd ille, qui habet maiorem partem in ſocietate boum, ille eſt, qui tenetur in ſolidum: ſi autem omnes eſſent in ſocietate æquales, ſimiliter tenęntur in ſolidum: ſi autem vnus haberet minorem partem, tenetur ſolum ad ſuã particulã. ☞ Nec obſtat quod dicit Bar. & doctores vbi ſupra. quia illud eſt ſpeciale in illis ædilitiis actionibus. ☞ Intelligas tamen, quòd illi mercatores erant ſocij, ꝙ in vno præſumitur, quia ſimul duxiſſent boues ad meam ciuitatem. & faciunt dicta per Ange. & Imo. in. l. reos. in principio. ff. de duob. reis. & per Bart. in. l. eadem. 7. q. eodem titulo. vbi omnino vide Are. in. 6. col. Tenet etiam & refert Franciſcus Cremẽſis conſi. ſuo. 165. quod multum menti cõmenda.

a La madre. hoc dicit ex eo, quia mater non tenetur ex promiſsione patris, niſi ipſa promittat vt hic. & facit in argu. illud, quod habetur in ſpe. d̃ tregua. & pa. in fine. & quod dicit Bar. in. l. ſi vn⁹. §. ante omnia. ff. de pactis. vbi dicũt, ꝙ pactum non extenditur ad alias perſonas quã ſpecificatas, nec trãſit d̃ vna re ad aliã. vt ibi in ſpe. de accuſato. ver. ſed pone addo textum. & hoc verum, licet maritus & vxor ſint ſocij diuinæ & humanæ domus. quia pa-

11 ctum † vnius ſocij, non nocet alteri, nec ad eum extenditur in ſui pręiudicium. vt per Barto. in. l. ex duobus. 6. q. ff. de duo. reis. & hanc dicit Bar. vbi ſu-

12 pra communem opinionem ☞ Si tamẽ pactum † vnius ex ſociis eſt in vtilitate aliorũ, prodeſt aliis, & extenditur ad eos. vt per Bar. vbi ſupra.

De quo dixi in. l. quadrageſimaquinta. gloſſa. 1. in fine.

Adde.

13 b ☞ Prometio. An † & quando promiſsio obliget, vide ti. 11. quinta partita. Sed quia multi multa promittunt, aliquando ſimpliciter garrulando, aliquando ſe aliis offerendo dicentes. ego & mea ſunt tua. vel, omnia mea tibi promitto: an obliget talis promiſsio. vide latè & notanter Feli. in. c. cum iuramento. de homicidio. Quæſtio.

14 c ☞ Entre viuos. Quęro, † an prohibitus meliora re, vel alienare inter viuos, videatur prohibit⁹ meliorare vel alienare in teſtamento, vel in alia vltima voluntate? Videtur ꝙ non. quia vltima voluntas differt à contractu in ſubſtantia. ſecundum Bal. poſt glo. & doctores in. l. teſtamentum. ff. de teſta. dixi in. l. 17. ſupra in parte, poſtrimera voluntad. ver. & nota ꝙ vltima voluntas. Item quia alienatio prohibita ad tẽpus, poſt videtur eſſe permiſſa. vt. l. pater filiũ. §. fundum. de lega. 3. quapropter prohibit⁹ meliorare filios vel nepotes inter viuos, non prohibetur meliorare in teſtamento. ☞ Item nulla diſpoſitio odioſa debet extendi, ſed reſtringi. vt. c. odia. de regu. iur. lib. 6. propterea iſta diſpoſitio non extenditur ad alias perſonas. vt per Bar. in. l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pactis. dixi ſuper iſta. l. in parte, la madre. Non tamẽ hoc teneas ita ſuccinctè, ſed tunc demum, quãdo ratio prohibitionis eſt particularis ad illud tempus inter viuos: quia ſi ratio prohibitionis eſt generalis ad omne tempus, videtur prohibita melioratio, & alienatio inter viuos, & in vltima voluntate. tenet Bar.

per

per illum tex. in d.l.pater filium.§.fundū.de lega. 3.&.in. l. ſi ita quis promiſit.§.ea lege.pe.col.ff.de verbo.oblig.& in.l.cū ſeruus.§.fi.de lega.1.Bal. in. l. ea lege. 5.col.2.q. C. de conditio.ob cau.& in.l.ſi quis.§.certū.ver.ſed alij allegant.C. de ſecun.nup. & in.d.l. cum ſeruus.

§. ſi alias.in.l. ſequenti. quæ incipit. ſed ſi rex.de lega.1.per.cap. quia. V. de iudi. glo. in rubri.C.ne liceat habitato.metro.loca ſua ad ex-

15 traneum cōferre.¶ Vnum tamē nota,q† pater licet
Nota. ſit prohibitus meliorare aliquem ex filiis vel nepotibus,poterit meliorare illum filiū vel nepotem,in cuius fauorem facta es prohibitio.pro quo bene facit.l.vna.de habitato.metro.co.mie.li.11. &.d.l.pater filium.§. fundum.de lega.3.&.l.voluntas.& ibi Bar.& alij.C.de fideico. Idem Bar.in.l.ſi domus.§. ſi.in fine.de lega.1.& in.l.ſi mihi & titio. ff.de verbo.oblig.vbi dicitur,q prohibitus alienare,poteſt in conſortē alienare.¶ Hinc dicit Bal.in.l.1.in fine.

16 C.de donatio.cau.mor.q†prohibitus alienare niſi in legitimum,videtur tacitè grauatus reſtituere.& relinquere legitimo.¶ Quod facit ad.l.9.titu.delas mandas foro legū.& ad plures leges iſtius volumi nis,per quas prohibetur,ne parentes poſsint relinquere extraneis tertiā partem bonorū ſuorū: quia per eaſdem leges, parentes videntur grauati tertiū
Quæſtio. relinquere ſuis,vel alicui eorum. ¶ An autem parentes poſſunt meliorare in tertio & quinto illum filiū,in cuius fauore facta eſt prohibitio, adde quod dixi infra in.l.iſta in parte, que non vala. verſi.ſed

17 quæro. ¶ Vlterius quæro†pater promiſit nō me-
Quæſtio. liorare filios vel nepotes,an poſsit eis vendere,vel alios contractus alienationis cū eis celebrare. Videtur q non per.l.ſicut.§.vēditionis.ff.quibus mo. pig.vel hypo.ſolui.&.l.ſi.& ibi Bar.C. de prædiis curia.li.10.& per.l.ſi. C. d iure emphiteo.& per ea quæ dicit Bar.in.l.filio.§.diui.vlti. col. in prin.ver. quæro prohibita donatione.de lega.1. Dicit tamen ibi Bart.in.6.col. verſi. an per ſententiam.& in.l.ſi ſcientes.ff.de contrahen.emp.q ſi pater alienat,vel donat,cōmittitur obligatio ad intereſſe:ſed nō impeditur trāſlatio dominij.& idem tenet Inno. in.c. rainaldus.de teſta Bal.& Pau de Ca.in.l.ea lege.C. de conditio.ob cau. ¶ Intellige tu dictū Bar.& Inno.vbi ſupra.in prohibitione facta à iudice per ſentētiam,ſecus in prohibitione facta à lege vel ſtatuto, vt in caſu noſtro, quia tunc prohibitio impedit dominij tranſlationem.vt in auth.res quę.C.cōmunia delega. tenet Bal.in.d.l.ea lege.2.col.ver.3. opponitur.& habetur per titulū de matrimonio contracto contra interdic. eccle. Si enim iſto caſu ſuccederet obligatio ad intereſſe, idem filius grauaretur, in cuius fauorem facta eſt prohibitio.quia extrahendo intereſſe de bonis parētis, grauaretur in ſua parte legitima, vt tu ipſe facta computatione

jorar d a algūo de ſus hijos, o deſcendien-

tes e y paſſo ſobre ello la eſcriptura publi-

poteris videre. vide quæ ſuper hoc dixi ſupra in glo.1 ſecūda oppo. & ei accumula.

d ¶ Non mejorar. valet igitur pactū vel promiſ-
18 ſio de non meliorādo. Et ſic habes,q† quēadmodū per.l.poteſt interdici alienatio:ita poteſt interdici per pactum. quia pactum poteſt quicquid lex.vt per Bal. in.l.nō impoſsibile.in fine.ff. de pactis.nam tale pactum dicitur ius commune ſecundum eundē Bald. in.l non impoſsibile. in fine. ff. de pactis. & in.l. liberti. ic.co.ver.ſignificat.C. de operis liber. glo.

19 in.l.qui mutuam. ff. mandati. ¶ Idem dicimus † in pacto de non vendēdo pignori appoſitum à debitore domino pignoris creditori:quia impedit eiꝰ venditionem.vt.l.ſi creditor.§.creditor. & ibi Bar. ff.de diſtractio.pigno.& ibi dicit gl.q pro illo tex tu fuit tempore ſuo recurſum ad pādectas tūc exiſtentes Piſis. Ex quo ſumitur cautela pro debitoribus pignorantibus res ſuas,vt paciſcantur cum creditoribus,ne vendātur, vel diſtrahantur pro debito,quia debet pactū ſeruari.per.d.l.creditor.Quod eſt optimū, quia res in ſubaſtatione multo minus venduntur iuſto pretio.

Adde. Et quod dicimus de lege & pacto,idē eſt dicendum, ſi per iudicem prohibetur alienatio. vt ſi rem alienat contra prohibitionē iudicis,nō valet alienatio. ita tex. in.l. proſpexit. cum. l. illis. allegata in glo. ibi. ff. qui & à quibus.

e ¶ O deſcendiētes.quos ſi non expreſsiſſet,non includerētur in prohibitione. vt tenet Bald.notanter in.l.volūtas.2.co.ver.quęro vtrum ſi prohibeatur.C.de fideico.Bar.in.l.lucius.§.1.in fine.de lega. 3.& in.d.l.filius.§.diui.vlti.col. ver.quęrit Dinus. de lega.1. Alex.in cōſi.66.incipi. conſideratis verbis teſtamenti.pro quibus eſt textus in auth.de reſti.fideicōmiſs1.§.manifeſtum.verſi.nos ergo.collatio. 9. ¶ Contrarium ſentit idem Bald. in.dicta.l. Contra. voluntas. 1.colu. verſi. ſecundò oppo. C.de fideico.per.l. cum hi.§.ſi plures. ff. de tranſa. vbi dicit, quod ſi ratio prohibitionis ſe extendit ad omnes, includuntur omnes deſcendentes etiam ſi non exprimātur.¶ Et idem videtur ſentire idem Bal.in.l. fina.1.q. C.de hæredi.inſti. per. l.fina. C.de indic. vidui.tollen.& hoc verum,ſi ratio prohibitionis ſe

20 extēdit ad omnes non aliàs. ¶ Sed pone.q† pater Quæſtio. non meliorat: ſed vult meliorationi factæ de re ſua conſentire, an poſsit? Videtur q ſic, quia, vt patet ex ſupradictis, prohibitio de qua ſupra non excedit perſonā promittētis, vel non extēditur de perſona in perſonam.vt per Bar. in.d.l.lucius.§.1.de lega.3. & in.d.l. filius.§. diui.vlti.col.dicto ver.quęrit Dinus.& Bal. in.d.l.voluntas. ¶ Contrarium tene. Imò qui non poteſt,meliorationi vel alienationi conſentiret.vt.d.l.cum pater.§.liberis.per glo.& Bar.

Bar.ver.quęrit gloſa.el ſegũdo.de lega.2.idem Bar. in.l.ſi.1.col.C.de pactis.& in.l.iubemus.C. ad veleia.& in.l.ſi fundus.§.1.ff.de pigno.poſt glo. ibi p Bal.in.l.2.C.ſi aduerſus donatio.licet Sali.cõtra in. l.ſi.C.de pactis.& bene facit qđ dicit Bal.in.l. quotiens.la.1.col.1.C.de ſi deicõmiſsis.vbi dicit, quòd prohibita alienatione per ſe in perſonam certam,non poteſt dare occaſionem quòd alienetur. allegat textũ ad hoc ſatis notãdũ in.cap. 1.§.fi.de inueſti.de re alie.fac.et pro eo eſt glo.in.l. ſi ita.in.§.ea lege.& ibi doctores moderni.ff.de verbo.obli.& faciunt ad hoc duæ regulę iuris. prima. Quod quis nõ poteſt facere,nec alius poterit eius nomine.facit etiam illa regula.Quod vna via prohibetur,alia denegari videtur.

ca^{f} ẽ tal caſo no puede hazer la dicha mejoria de tercioni de quito, & ſi la hi-

f ¶ Eſcriptura publica. Ad intelligentiam iſtius
21 partis nota q† ſcriptura publica dicitur illa, quæ conſcripta eſt à perſona publica cum ſolennitatibus requiſitis. vt per gloſſam.& doctores in. capitulo.ſecundo.de fide inſtrumen. & in pragmaticis regni. folio.240. Si enim ſcriptura,etiam à publica perſona conſcripta, non continet ſolennitates, de quibus in dicta pragmatica, dicitur ſcriptura priuata. vt ibi. & tenet Baldus. notanter in. lege. ſcripturas.1. columna. ſuper verbo. notarij.C. qui potio.in pigno. ha. ℣Idem erit ſi notarius non rogatur in forma tabellionis. ſecundum Baldum.in. lege finali.verſiculo. ſecundo opponitur.C.ſi certũ petatur.& in rubrica.C. de inſtrumẽtis.in ſecũda.col.verſiculo: ſed dubitatur nũquid notarius.

22 Adde. Sed quia ſæpenumero cõtingit, q† producitur in iudicio & in proceſſu vna apodexis, quæ dicitur ſcripta manu Alexandri, per quam confitetur ſe recepiſſe certam pecuniæ quantitatem: & dicta apodexis nullam habet ſubſcriptionem vel deſcriptionem teſtium. Altera pars negat illam apodexem eſſe ſcriptam manu dicti Alexandri defuncti,non anno quo iſte Alexãder.fuit tabellio,vel perſona publica aut priuata. ſi ſcriptura reperitur extra protocolum,dicit producens apodexem. ego volo verificare p teſtes,q illa apodexis eſt manu dicti Alexandri ſcripta: dato termino ad probandum ſuper iſta verificatione Iudex examinat multos teſtes, qui dicunt, q ipſi non interfuerunt quãdo dictus do. Alexander ſcripſit dictam apodexem,ſed habent notã eius manu:& facta cõparatione cũ aliis ſcripturis dicti Alexandri,eis videtur, q illa apodexis ſit ſcripta per dictum Alexan.(eſt dubium) an de dicta apodexi debeat haberi aliqua ratio. Dicunt quidam,q per dictam ſcripturam priuatam ſine teſtibus cum depoſitionibus dictorum teſtium deponẽtiũ, vt ſupra de comparatiõe literarum,q dicta apodexis ſemiplenè probat: ſed q tanta poteſt eſſe vis cõparationis, q etiam plenè probaret vt dicit Bar.in.l.admonendi.5.col.in.ver.circa prima.ff.de iureiu.refert Alex.in.4. volu.conſi.118. ſequitur Anto.de bu.& do.Abb.in.c.2. de fide inſtru. 3.&.4.col. ℣Alij dicũt,q iſtud dictum Bar. poteſt ꝓcedere, quando cõparatio ſcripturarũ fieret per iudicem,& in preſentia expertorũ.tũc tãta poteſt eſſe cõparatio ſcripturarũ,q haberet locum dictum Barto.vel teſtes poſſent eſſe ita viri prudentes,quibus eſſet credendũ, & cum comparatione litterarũ. vt probatur in.§.ſi quis igitur. in authẽ.de inſtru.cau.& fide.colla.6. ℣Tertij dicũt, q dicta apodexis negata non probat per.l. inſtrumenta.C.de probatio.&.l.inter chartulas. de conueniẽ.fiſci debiti.lib.10. ℣Nec eſt verũ dictũ Bar. vt ipſi dicunt:videlicet, q tanta poteſt eſſe comparatio, q plene probaret. vt dicit Ioan.de Imol.in. d.c.2.de fide inſtru.5.col. in fine. ℣Et contra Bart. tenet Sali.in hoc in.d.l.admonendi. & ita pertranſit Iaſo.in.d.l.in repe.2.3.&.4.col. ℣Sed do. Matthæ.de afflictis in deciſione.neapo.104.dicit,quòd Ange.in authẽ.ſi quis poſt.C.qui potio.in pigno. ha.dicit ſuper glo.1. quòd hic articulus ſcholaribus.quòd ſcriptura ad quam fit comparatio, eſt illa ſcriptura principalis,quę producitur in iudicio ad debitum conſequendum, & negatur ſcriptura manu eius, cuius aſſeritur: & ſi illa ſcriptura eſt priuata, non poteſt peti vt per illam fiat comparatio literarum, niſi habeat ſubſcriptionem trium teſtium,vel probetur per tres teſtes, qui viderint illam ſcribi. propterea dicit, ſint cauti mercatores: vt non confidant in ſimplicibus apodexibus in abſcondito factis:& à nullo ſubſcriptis: quia ſi producantur in iudicio, & debitores negant eorum manu ſcriptas, vel forſan debitores mortui ſunt,non poterit peti,vt per talem ſimplicem apodexem fiat comparatio literarum.bene tamen poterit interrogari, an manu ſua ſcripta ſit ex æquitate.l.vbicũq;.ff.de interro.actiõ.l.ad cognoſcẽdas C.de inge.& manu. poterit etiã cõpelli ad ſcribendum.Tamen hęc non eſt ſufficiens cõparatio:cùm quotidie forma ſcribẽdi mutetur ex multis accidẽtibus.vt in authẽ.de fide inſtru. circa principium. colla.6. ℣Scriptura autẽ,quæ ꝓducitur in iudicio ad hoc vt fiat cõparatio ex illa ſcriptura,oportet q ſemp ſit indubitata,ideo oportet q ſit publica,vel de archiuo publico ſumpta, aut trino teſte notata: quorũ ſaltẽ vno eorũ ſcriptionẽ atteſtẽtur,aut dictas ſubſcriptiones eorũ manu factas eſſe p cõparationẽ ꝓbẽt. vt.d.l.cõparatiões. ℣Vel q illa ſcriptura,ex q̃ petitur cõparatio, per aduerſariũ producat̃ velut ſcriptura ſcripta manu eiuſdẽ.vt in authẽ.ad hęc.C.de fide inſtr.Et dicit dictus do.Matth.de affli.vbi ſuꝑ,q qñ petitur fieri cõparatio de ſimplici apodexe ſine teſtibus cũ alia ſcriptura ei uſdẽ,q dr̃ feciſſe illã apodexẽ,q̃ eſt ſimplex, & ſine teſtibus

talis

talis cõparatio non poteſt fieri, qa facilius cõtrafit ſcriptura vm⁹ quã ſcriptura vbi ſunt plures ſubſcri ptiones. vt dicit Sali. in. d. l. comparationes. 4. col. in principio. Et ideo famoſus doctor Franciſcus de Aretio in conſilio. 64. incipiente. diligenter & ma ture diſcuſſo. tenet q̃ iſta teſtificatio teſtiũ deponentiũ, qipſi nõ fuerũt prẽſentes quãdo fuit ſcripta dicta apodexis ſed habẽt il lã ſcriptã manu illius, qui habet notã manum illius, non probãt: quia ſola cõparatio nõ ſufficit ad cõdẽnandum & hoc tenet Bar. in auth. & ſi cõtractus. C. de fide inſtru. dũ dicit, q̃ circa cõparationes de facili erratur &c. & in ſequen. col. dicit. q̃ apodexis ſine ſubſcriptione te ſtium ſi approbatur per comparationem, non facit plenã, ſed ſemiplenã probationẽ. itẽ idẽ ſi teſtibus tãtũ approbetur, quia ſemiplenè probat. ſed ſi vtro que modo, teſtibus, & cõparatione, plenè probat. & intelligit de approbatione teſtium, qui viderint eum ſcribere, aliàs prẽſcribere illã apodexẽ. vt declarat Bar. in l. nuda. 2. co. de donatio. & ibidem tenet illud idem quod dixit in d. auth. & ſi cõtractus. & in. d. l. admonẽdi. ſed Io. de Imol. in. d. c. 2. de fide inſtru. & Ludo. in. d. l. nuda tenent, q̃ quãdo teſtes deponũt ſe fuiſſe prẽſentes quãdo ille debitor ſcripſit illã apodexẽ, tũc plenè probãt, quia tunc bene deponũt. ſequitur Feli. in. d c. 2. ver. 7. limita. 5 col. verſi. his ſic diſcuſsis. ☞ Et ſuper his omnibus dicit Matth. de Affli. deci. nea. 181. q̃ in cõſi. neapo. fuit in cõcordia iudicatũ, q̃ ſcriptura priuata ſine ſubſcriptione & depoſitione teſtiũ, qui viderint illã ſcribere, ſed ſunt teſtes, qui dicũt q̃ ipſi habẽt notã manũ illius, & eis videtur q̃ ſit eius manus, tamẽ non viderũt eum ſubſcribere, q̃ talis apodexis nullã fidẽ facit. ☞ Tu verò regnicola vltra omnes doctores & ſuper omnia iura ſuperi⁹ inducta, habes caſum in expreſſo in. l. 118. ti. 18. tertia par. per quã legẽ miro modo queſtio ſupradicta terminatur. Et ſi hodie d. l. facit ceſſare laborẽ tantorũ doctorũ. & vide q̃ plenè ſuper iſto articulo dixi in. l. 27. in glo. ſuper parte de reſtitutiõ. in ver. 8. in quib⁹ creditur &c. infra. ☞ Verũ tamẽ eſt, q̃. d. l. 118. duos tantũ teſtes requirit Ego tamẽ, ſi caſus accideret ſup parua ſum ma, cũ vno teſte de viſu, & ſcriptura recognita per cõparationẽ, iudicarẽ contra debitorẽ. nã ſi fama fa cit ſemiplenã probationẽ, & in aliqb⁹ plenã, vt ple nè doct. in. c. veniẽs el. 1. de teſti. nõ mirũ ſi cũ vno teſte de viſu &c. iudicaret pro ſcriptura. vide q̃ in materia dicit Matth. de Affli. deci. neapo. 113

¶ Et nota hic vnũ caſum, in quo requiritur ſcriptu
23 ra † vide plures alios per glo. in. c. 1. de cẽſi. lib. 6. in parte, in ſcriptis. & in. l. pactum quod bona fide. in parte, ſecundũ ius. & ibi per Bal. C. de pactis. & in ſpe. de inſtru. edi. §. reſtat. verſi. ſed ſi alij teſtes. vbi emunerat. 29. caſus. & in. l. attraliitur. ff. de pigno.

24 ¶ Extra queꝛo. † Scriptura fuit confecta: attamen caſu pdita eſt, neq; reperitur, an ſufficiat probare confectam eſſe & perditam. Bar. tenet q̃ ſic. in. l. te ſtium. verſi. vltimo tene menti. C. de teſti.

25 g ¶ No pueda. † qa pacta ſunt ſeruãda, vt in. l. iuriſgentiũ. §. prẽ tor ait. ff. de pactis. ni ſi ſint contra ius. vt in Spe. de loca. §. nũc ali qua. verſi. 35. docto. & Bal. in. l. ſi ita quis. la. 2. in. §. ea lege. ff. de verb. obli. docto. moderni. in. l. ea lege. C. de conditio. ob cau.

o algunos delos aſcẽ dientes de mejorar a alguno de ſus hijos o deſcendiẽtes en el di ziere que no valga. ¶ Y anſi miſmo mã damos q̃ ſi prometio el padre o la madre

☞ Et ibi dicunt docto, q̃ pactum de non alienando appoſitum in cõtractu, cõforme iuri cõmuni, operatur, vt res, quę regulariter nõ poſſet alienari, neque poſsit etiã in caſibus, in quibus aliàs ſi nõ fuiſ-
26 ſet factum pactum, potuiſſet alienari. ☞ Quid † in vẽditione, ſi apponatur pactũ de non vẽdendo, an valeat. Bar. in. l. qui abſenti. §. ſi quis poſſeſsionẽ. ff. de acqui. poſſe. & in. l. ſi creditor. §. 1. ff. de diſtra. pi gno. & in. l. filiuſſamilias. §. diui. 3. col. in fine. verſi. quæro an per contractus. de lega. primo. & in. l. pe nulti. ff. de pactis. Bal. in. d. l. ea lege. 1. col. ver. mo do veniamus. C. de conditio. ob cau. diſtinguunt. vide ibi per eos.

h ¶ Que no vala. Intellige q̃ nõ valet, ſi meliora *Nota.* tio in tertio & quinto eſt liberalis, voluntaria, vel gratioſa: ſecus ſi eſſet remuneratoria, quia tũc valeret inquantum ſe extendũt ſeruitia vel debita. volo dicere. q̃ pactum vel promiſsio de non meliorãdo aliquem ex filiis vel nepotib⁹ in tertio & quinto: *Intelle-* nõ ſe extẽdit ad donationem remuneratoriam, ſed *ctus.* tantũ ad volũtariam, & liberalẽ donationẽ. dixi in procemio ſupra in parte. por la gña de dios. & in. l. 29. infra. in parte, las otras donaciones. & iſte intel lect⁹ eſt notãdus ad legẽ iſtã. ¶ Oppo. cõtra iſtam *oppo.* partẽ. & videtur, q̃ ſi fit melioratio in quinta parte bonorũ, valeat, qa poteſtas relinquẽdi pro anima, debet eſſe libera: & ſi nõ intantũ, ad minus inquan tũ à lege permittitur vt. l. 1. C. de ſacroſ. eccle. iũcta. l. 9. ti. delas man. foro le. aliàs pactũ vel promiſsio contraria eſſet contra bonos mores, quæ non vale ret. vt per Bal. in. l. pactum. 19. q. C. de colla. per. l. iuriſgẽtiũ. §. generaliter. ff. de pactis. habetur in ſpe. de probatio. §. 3. ver. ſed pone. el. 1. & in ſpe. de loca. §. nunc aliqua. ver. 35. & l. 4. & 6. ti. delos pleytos q̃ deuen va. non. fo. le. ☞ Solue dupliciter. Primò, q̃ *Sõ.* pactum vel promiſsio, de qua ſupra, non eſt in prę iudicium animæ: quia hęredes ex promiſsione legis tenentur diſtribuere pro anima defuncti quintã partem ſuorũ bonorũ. & ſi nihil in teſtamẽto dixerit. vt. l. 3. infra. vbi eſt caſus. ☞ Secũdò tu habes, quòd diſpoſitio teſtatoris habetur pro lege. vt in auth. de nuptiis. §. diſponat. colla. 4. & dicitur lex priuata talis diſpoſitio. vt ibi. ſed lege publica caue

tur

tur, q̃ hęredes tenentur erogare pro anima defuncti quintam partē bonorum ſuorū, niſi defunctus aliud diſponat per.d.l.36.ergo nil refert, an q̃ lex
27 deferat, vel teſtator relinquat. ¶ Sed q̃ro.pater † habēs quatuor filios vel nepotes ad inſtantiā vni⁹ q̃.
vt in ſecūda ꝑte iſtius legis promiſit nō meliorare aliquē ex filiis vel nepotibus: ſed facta promiſsione, meliorauit vnum ex eis. an melioratio ſit nulla quoad oēs filios vel nepotes: an verò quoad illū filium tātum, ad cuius inſtantiā facta fuit promiſsio. Et videtur quòd melioratio ſit nulla quoad omnes filios & nepotes. Primò per iſtā legē, quę generaliter loqtur. ergo generaliter debet intelligi. vt.l. de pretio. ff. de publica. &.l.2. & ibi Bar.ff. de officio. prę ſi.nā lex generaliter loquēs, oēs ligat, omneſq; comprehendit. vt ibi. ▽ Secūdò facit lex.1.§.is qui nauē.ff. de exercito. vbi dicitur, q̃ legū verbis ſtandum eſt ▽ Tertiò facit ratio prohibitionis. quia ſi melioraſſet in tertio & qnto aliquē ex filiis, vel nepotibus, directè veniret contra promiſsionē ab eo factā, qa
Contra. iam aliquē meliorat ex filiis. igitur &c. ▽ In cōtrarium facit glo.& quod dicit Bar.in.l. inſulā.ff. qui potio. in pigno. habe.& quod idem Bar.in.l. vete-
28 ribus.ff. de pactis. vbi dicitur, quòd † pactum interpretatur pro quo eſt appoſitū, ſed non pro aliis. ▽ Secūdò facit.l.epiſtola.§.pactū.&.ibi Bar.et alij. ff. de pactis.& q̃d idem Bar.in.l.ex.cōuentione.C. eo.ti.&.l.2.& ſi.& ibi Bal.C. ſine cenſu vel reli. vbi dicitur, q̃ pactū operatur inter ipſos paciſcētes tātū. & ſic promiſsio facta inter patrē & filiū operatur inter eos, & in vtilitatē illius filij, in cuius fauorē facta fuit promiſsio. nō, tamē in fauorē aliorū filiorum, cum quibus nihil actū fuit. ▽ Nec obſtat ſi dicatur, q̃ per fratrē fuit fratribus ius queſitū, ne pater poſſet aliquē ex eis meliorare. quia tu habes, q̃ alteri per alterū regulariter nō acquiritur ſtipulatio: etiā ſi expreſſè ſtipuletur. quāto magis ſi tacitè. vt.l. ſtipulatio iſta.§. alteri. ff. de verbo. obli. &.l. 7. cum aliis. ti.11. quinta parti. quia neq; pactū pro alio valet. vt in Spe. de arbi.§.8. ver. ſed pone compromiſſum. el.2. & in Spe. de loca. §. nunc aliqua. ver. 85. ▽ Tertiò facit.l. licet. & q̃d ibi dicit Bar. C. fami. her. vbi dicitur, q̃ pactū valet inter ipſos paciſcentes, nō inter alios, niſi alij ſint hęredes, & hoc in pacto affirmatiuo. ſecus in negatiuo, quia non tranſit ad hęredes: niſi actum ſit expreſſe, q̃ trāſeat, vt per Bar.in.l. qui in futurū.§.1.ff. de pactis. habetur in Spe. de tregua & pace. in fine. tenet Bar.in.d. l. ſi vnus.§. ante omnia. ff. de pactis. facit. d.l. ex conuentione. eo.ti.& ibi dicitur, q̃ pactū eſt ſeruandū inter ipſos paciſcētes. qa nihil eſt tā congruū fidei humanę, quā ea quę inter ipſos paciſcentes placuerūt ſeruare. vt.l.1.ff. de pactis. ▽ Quartò facit.l.ſi.ff. ſi certū peta.& quod dicit. Ioan. de por.in.l. ſtipulatio iſta.ff. de verbo. obli. vbi fertur, q̃ promiſsio imperſonaliter facta, in dubio refertur ad promittentem, & ad eum, cui facta fuit promiſsio extrahit de tota ſubſtā tia defuncti partē ſuā legitimam integram. ideſt. antequā melioratio de tertio & quinto extrahatur. de remanente verò debet extrahi melioratio d̃ tertio & quinto ab eo, cui facta fuit antequā alij filij, vel nepotes extrahant ſuā legitimā. ▽ Quod eſt verum, vt ſupra dixi, ſi conſtat, q̃ ad inſtantiā vnius filiorum facta fuit promiſsio: aliàs in nullo valebit melioratio. vt in lege iſta. & bene facit q̃d dicitur de donatione, quia debet reuocari: aliàs non valet in eo, quod excedit terminos legis: ſed in alio ſic. vt in lege. decimanona. Et ibi dixi in parte. no exceda. in principio infra. valet igitur donatio in caſu ſuppoſito inquantū valere poteſt: nō tamē quo ad perſonam, in cuius fauore fuit factum pactum. Et hoc argumentum de re ad perſonam procedit. vt in.lege omnia.§. finali. de legatis. & ibi Baldus.

cho tercio y quinto por via d̃ caſamiēto[k] o por otra cauſa oneroſa[l] algūa q̃ ẽ tal caſo ſean obligados alo cōplir y hazer: & ſi no lo hizierō q̃ paſſados los dias d̃ ſu vida la dicha mejoria o mejorias de tercio o quinto ſeā auidas por hechas.[m]

29 ¶ Sed queꝛo. an † pater poſsit meliorare illum filium, ad cuius inſtantiam facta fuit promiſsio. Tene q̃ ſic, per ſupra dicta. & facit in argumentum. l. q̃d fauore. C. de legi. & quod dicit Bar.in.l. quis. ff. de pigno. actio. vbi dicitur, q̃ pactū fauorabile nō pōt retorqueri in odiū illius, cui cōceditur. dixi in.l. iſta ſuper parte. entre biuos. Queſtio.
¶ Vlterius q̃ro Queſtio.
30 † pater meus mihi ꝓmiſit aliquē ex filiis vel nepotib⁹ nō meliorare inter viuos nec in mortis articulo, vt ſupra promiſsiōe facta: ego deceſsi aliqbus filiis relictis: nūqd obitu meo expiret ꝓmiſsio, taliter q̃ pater meus poſsit aliquē filiorū ſuorū vel nepotū meliorare in tertio & quinto ſuorū bonorū? Videtur q̃ ſic. qa ꝓmiſsio, de qua ſupra, eſt ꝑſonalis & extinguitur cū ꝑſona cui fuit facta. argu. tex. in.l. in cōſcribēdo. C. de pactis. ▽ Contrariū tene Contra.
per textū in.l. ſi pactū. ff. de probatio. vbi dicitur, q̃ ſi dico. promittis mihi, videor etiā prouidere hęredi meo. Idē tenet Bal. in.l.1. vltima col. ver. modo queꝛo. C. per quas perſonas nobis acqui. ¶ Quid ſi filius, cui facta fuit promiſsio, deceſsit ſine filiis & deſcendētibus: an pater teneatur obſeruare promiſſum? Videtur q̃ nō, qa promiſsio nō extēditur ad alias perſonas, quā ſpecificatas, eorūq; filios. vt per. Bar.in.l. ſi vn⁹. § ante omnia. ff. de pactis. & in. d.l. ſi pactum. ff. de probatio. Quæro vltimo. an do Queſtio.
natio facta contra prohibitionē iſtius legis ſit nulla ipſo iure, an per querelam. Bar. in.l. titia.§. imperator.1.col. verſi. queꝛit glo. de lega.2. dicit, quòd

reuocatio

reuocatio donationis,quæ fit ex præſumpta volũtate donatoris per legẽ ſi vnquã .C. de reuo. dona. eſt nulla ipſo iure,adeò,q̃ res poſſet vẽdicari & cõ dici, vt ibi notatur.ſed reuocatio, quę fit per titulũ de inoffi.donatio.non fit niſi propoſita querela.vt per Bar.& docto. in.d.l.1. C.de inoffi.donatio.

i ¶ De mejorar.ergo promiſsio debet adimpleri, quia promittentibus lex impoſita eſt:vt ſe debere putent, quod ſponte promittunt.c.1.de donatio.& l.1. titu.11. quinta partita.

Adde. Iſta fuit etiam cõcluſio Ioan. And.in addi.ad Spe.in ti.de obligatione & ſolutione. vbi dicit,q̃ † promiſsio cõſti
31 tuendi dotem habet eundem effectum,ac ſi eſſet cõſtituta. ☞ Hinc dicit Sali.in.l.ſi vt proponis.de cõdi.ob cau.quòd ſi quis cõuenit donare, tunc eſt donatio argu.tex.in.c.1.de donatio.infinitiuum enim omne tẽpus concernit,& reſpicit,& ſic præſens.Et licet Sali.nõ allegat glo.eſt in.l.4.§.cato.ſuper verbo, per te nõ fieri.ff.de verbo.obli.quæ dicit,q̃ infinitiuum omne tẽpus reſpicit. tenet Alex.in.2.volu. conſi. 31. colu 3. &. 3. volu. conſilio. 83. colu.3. ¶ Hinc etiã Bal.in.l.fi.C.de dotis promi. dicit, q̃ parem vim habet dos promiſſa,& conſtituta.& bene facit.l. aſsiduis. C. qui potio.in pig.habe. &. l. vnica. C. de rei vxo. actio. & ſunt multa conſilia Alex.in.2.volu.conſi.220.co.3.& in.4.vol.con.63. in.7. co. & conſi.67.in fine.

32 ¶ Et nota q̃ † promittẽs donare nõ ſolum tenetur donare,ſed vacuam poſſeſsionẽ tradere rei donatę. notatur in.l.in ædibus.§.fi.ff.de donatio. ☞ Idẽ di-
33 cimus † in eo, qui promiſit vẽdere ſub pœna,quia incidit in eam,ſi vendit,& nõ tradit.tenet Bal. in.l. fi.C.de pactis inter emp.& vẽdi.ver.ſed pone. pro quo ex tex.in.l.15.ti,delas vẽdi.y cõp.fo.le.& in.l. ſi cõditio.C.d̃ actio em.& vẽdi.tenetur enim vẽditor pręciſe ad tradẽdũ rẽ emptori, ſi illã habet, vel habere põt. vt. d.l.15.&.l. exempto.in princi.ff.de
34 actio.emp.& vendi. ¶ Nota tamen,q̃ † is qui promiſit filiũ vel nepotẽ meliorare:vel ſi promiſit vẽdere ſub pœna,liberatur,ſi cõſtituit ſe nomine emptoris precario poſsidere, vel eius, cui promiſsio fuit facta de meliorãdo.dixi in.l.17. ſupra in parte.
35 la poſſeſsion. ¶ Vlterius nota,quòd † licet promiſsio donandi dicatur donatio, non tamẽ dicitur contractus nominatus.ſecundum Bar.in.l.iuriſgentium.in principio.ff.de pactis.

k Caſamiẽto.& ſic patet,quòd requiritur cauſa & iuſta, vt pater teneatur ad obſeruãtiam promiſsionis.vt etiã tenuit Bar.in.l.filius.§.diui.2.co.de lega. 1.& in.l.pater.§.Iulianus agrippa.de lega.3.& Bal. in.l.quotiẽs la.1.ver.ſequitur in glo.C. de fideico. & ibi vide.& in ver.quęro quid eſt dictum.

Adde. Sed hodie iſta promiſsio de meliorãdo in cauſa dotis nihil operatur, & promittẽs nõ tenetur adimplere.per quandam.l.editã in curiis de Madrid per Chriſtia niſsimũ Carolum quintũ huius nominis Imperatorem & Regẽ Hiſpanię.anno incarnationis dominicę,1534.die.22. mẽſis decẽbris, & eſt antepenul. in ordine. ☞ Super qua promiſsione plura ſcripſit do.doct.de Pala.in repe.c. per veſtras. de donatio. inter vi.& vxo.ſuper tex.co.355. in ver.reſtat.& ſuper rubrica.co.151.ver.prẽſertim.vſq; ad ver.prẽte rea.el.1.& ſuper tex.co.308.ver.ex his patet.

l ¶ Oneroſa.Ex his verbis bene apparet, q̃ cauſa dotis eſt oneroſa. ☞ Intellige tamẽ quoad virũ, ſed quoad vxorẽ dicitur lucratiua.dixi.in.l.17.ſupra.

m ¶ Por hechas. Nota hic textum ſatis notandũ *Nota.* & ſingularem,in quo promiſsio donandi,operatur donationem:ſecuta morte promittentis.& per hoc videtur comprobata opi. Ioan.And.in additio.ad Spe.in rubrica de obli.& ſolu.1.co.& Ioan.de por. in.l.ſi fideiuſſor. §. meminiſſe.de lega.1. vbi dicũt, quòd promittens ſe promiſſurum dare.10. videtur promittere de præſenti dare decem,& de præſen-
36 ti obligatur & tenetur dare. ☞ Itaque † quadam iuris fictione promiſsio donandi iſto caſu morte promittẽtis habetur pro donatione. Et quòd iſta ſit fictio, patet ex his verbis,ſean auidas por hechas.qa iſtud verbũ,habeantur,cùm ſit verbum futuri temporis,inducit fictionem.vt per Bal.in.l.ſiue poſsidetis.2. colu. C. de probatio.& idẽ operatur quod veritas : quia eſt fictio inducta à lege.vt per Barto. in.l.ſi is qui pro emptore.in repetitione.ff.de vſucap. & in.l. nec vtilem. ff. ex quibus cau. ma. per Bal.in.d.l.ſiue poſsidetis. ☞ Sed cõtra iſtud quodã- *Solutio.* modo tenuit Pau.de Ca. conſi.107.incipi.dicta donatio.in vltima col.& pro eo allego textũ in.l.ſi pecuniam.aliàs incipit.ſi ergo pecuniã.ff.ſi certũ peta.vbi dicitur, q̃ promittens ſe donaturũ titio fundum,nõ videtur donare. & quaſi idẽ tenet Io. And. licet in aliis terminis in.c.fi. de ſponſa. vbi dicit,q̃ promittẽs ſe deſpõſaturũ Bertæ,non videtur ſe deſpõſare.Itaq; iſto caſu promiſsio donãdi, nõ operatur donationẽ:ſicut promiſsio cõtrahẽdi matrimonium,nõ operatur matrimoniũ. ☞ Sed reſpõde ad cõtraria,q̃. d.l. ſi pecuniã. loquitur in re mutuata, non donata,vel dic,q̃ loquitur.d.l.in donatione vera,in qua,vt res dicatur donata,requiritur in donãte quòd donet,&in recipiente quòd recipiat in donationem, aliàs non dicitur donatio.vt ibi. ☞ Vel dic, q̃ iſta lex loquitur in donatione, aliàs in promiſsione facta de donãdo ex cauſa oneroſa. vt patet ex ea iura:cõtraria verò loquũtur in promiſsione facta ex cauſa lucratiua. ☞ Itẽ reſpõde ad dictum Io.And.in.d.c.fi.q̃ illa promiſsio nõ tranſit in ſpõſalibus,quia ad cõtrahenda ſpõſalia requiritur certa forma,qua ceſſante,ceſſant ſponſalia.vt.d.c.fi.cũ multis aliis. ☞ Propterea ibi promiſsio non operatur ſpõſalia fictè: quia fictio nõ inuenit verba ſubſtãtialia ſuper qua figat pedes.vt per Bal.in.l.ſciendum.ff.ex quib⁹ cau.maio.probatur in.l.huic ſcri-
37 ptũrę.ff.ad legẽ aqui. ☞ Item † fictio non cadit niſi

ſuper

ſuper certis.vt per Bar. in.l.diuus. 1.co.ff. de reſti. in integr. ſed promiſsio in ſpōſalibus nō eſt certa. quia promittens poteſt cōtrahere: cū alia iura ſunt
38 clara per totum titulū de ſpōſa. ¶ Quęro †an promittēs donare, poſsit pœnitere. textꝰ videtur ſentire q̄ ſic in.l.17. in prin ci.ſupra. vbi dicitur, q̄ donatio de tertio & quinto facta filio ante traditionē pōt reuoca ri. ergo multo fortius promiſsio de donādo reuocari poterit. ☞ Cōtrariū tene per tex. in d.l.17. in parte, o el dicho contracto. dicit. n. d. l. q̄ regulariter donatio facta filio de ter tio & quinto poteſt reuocari. excipit tamē, niſi donatio ſit facta ob cauſam matrimonij: vel obaliā cau ſam oneroſam, quia tūc reuocari nō poterit donatio, etiā ſi res donata nō ſit tradita. vt ibi. ☞ Et nota. quia iſta lex eſt optima extenſio ad ſupradictam. l. Quia nō ſolū donatio facta ob cauſam oneroſam re non tradita reuocari nō poteſt: ſed nec promiſsio de donando ob cauſam ſupradictā, quod eſt valde notādum, vt ſupra dixi per iſtā legē. ¶ Itē quæro quare iſta lex magis ſe refert ad tēpus mortis, quā ad aliud tēpꝰ, vt donatio habeatur pro facta? Dic q̄ iſta promiſsio ſonat in futurū. & tu habes, q̄ verba
39 †futuri tp̄oris dirigūtur ad tp̄s mortis, & durat vſq; ad hoc tēpꝰ. textus eſt qui hoc dicit in.l.2. & ibi Bar. in prin. ff. de auro. & argēto lega. quod nota.

¶ Ley. xxiij.

Quando el padre o la madre por contracto entre viuos o en otra poſtrimera volūtad hiziere a alguno deſus hijos o deſcendiētes alguna mejoria del tercio de ſus bienes, que la tal mejoria aya cōſideraciō alo q̄ ſus bienes valierē al tiēpo de ſu muerte y no al tiēpo q̄ ſe hizo la dicha mejoria.

Summarium.

1 *Legatum & legitima qualiter ſe habent.*
2 *Donationes de tertio ſecundùm quod tempus extrahantur de hæreditate.*

QVando el padre. Iſta lex eſt breuis, & clara, ideo nō ſummatur. fuit tamē neceſſaria ad declarationē multarū legū iſtius voluminis, & pro l.9.ti.delas mā.fo.le. quibus dicitur, q̄ parētes inter viuos, & in vltīa volūtate, poſſunt meliorare ſuos filios, & nepotes, vel aliquē ex eis in tertio & quinto bonorum ſuorū. nec dicebatur, an debeat haberi conſideratio ad bona, quę pater habebat tēpore promiſsiōis, an tēpore mortis. Super quo fuit maxima cōtentio in conſilio regū noſtrorum inter magnos conſiliarios & valētiſsimos doctores regalis curię, vt audiui à domino docto. de Pala. qui cū eſſet tūc, & nūc eſt vnus procerū dicti cōſilij & de antiquioribus, fuit in deciſione iſtiꝰ quęſtionis. & inde iſta lex cum maturo cōſilio & deliberatione fuit facta. ☞ Hāc quęſtionē ſuſtinuit ipſe, vt refert in repetitione. c. per veſtras. de donatio. inter vi. & vxo. ſup tex. 334. co. ver. Et iſta faciūt ad quęſtionē ſuper rubri. 226. col. ver. itē ſi mater. ſed nō decidit eā, quia ante editionē iſtiꝰ legis dictā fecit repetitionē. & cū l. iſta cōcor. l. 19. ſupra. ☞ Ex quibꝰ legibus apparet *Cautela* maxima cautela cōtra legē ſupra proximā in fine. Quia ſi pater promiſit meliorare filiū vel nepotē, & nō meliorauit, habetur melioratio pro facta, & eſt valida iuris fictione per mortē patris. vt ibi. ſ. in qualitate: nō tamē in quā titate. nā promiſsione facta, pater poterit vēdere, vel aliter alienare omnia bona ſua: & nō cōſtat de fraude, ſi lius nil cōſequetur ex promiſsiōe, & ſic euaneſcet donatio vel promiſsio, de qua in.l. ſupra proxima. ¶ Et quod dicimus in donatione, † idem dicimus in legitima, quia debetur ſecundum tēpus mortis. l. cū quæritur. C. de inoffi. teſta. cum ſimi. ☞ Habent enim ſe prelegatū & legitima vt genus *Regula.* & ſpecies. ☞ Quod limita in donatione † liberali, *Limita.* ideſt in illa, quæ fit nulla cogente neceſsitate, ſed ſola liberalitas eſt cauſa donationis. ☞ Secus in illa, quę fit ex cauſa dotis, in qua non tēpus mortis, ſed conſtitutionis dotis inſpicitur. per ea, quæ notat Bal. in.l. in ſucceſsione. C. de reuo. his quæ in frau. credi. & in.l. fi. §. fi. pe. co. C. de vſu. rei iudi. & in.l. quāuis. in fi. C. de fideico. Ang. & alij in.l. ſi vt proponas. §. hęreditatem. ff. de inoffi. teſt. Ange. & Io. de Imo. Ludoui. & Alex. in.l. pactū. ad finē. C. de collatio. Ioā. de Imo. & Ancha. in rubrica. de teſta. Bal. & Sali. in.l.1.5.q. C. de inoffi. dotibus. Cinus in l. fi. pe. co. C. de pactis. quē alij ſequūtur. & ibi dicitur, q̄ ſi pater aſsignauit filio legitimā in vita licet poſtea pater aliqua bona acquiſierit, de illis nihil habebit filius. & facit. l. ſi ita legatū. ff. de auro & argento lega. ibi, hac demonſtratione præſens nō futurum tempus oſtēdit. ☞ Ad idem. l. fi. §. qui indiui ſam. ver. non faceret voluntatem. de lega. 2. Et bene facit quod voluit Cinus, quem alij ſequuntur in. d. l. fina. pe. col. C. de pactis. dum loquitur de eo, qui non habebat niſi vnicū filium, vt ibi per eum, qui dicit procedere, etiam ſi pater dixiſſet, dono tibi talia bona poſt mortem meā: nam debet attendi tempus donationis. licet Sali. ibi ſit contrarius in hoc. quem videtur ſequi Alex. in.l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obli. ſaluando in vno caſu ſolo, ſcilicet, quādo per dicta verba induceretur cauſa mortis donatio, vt ibi latius per eum. ☞ Quāuis enim bona patris pereāt, filius habebit dictam legitimā, vel filia dotem. vt ſentiunt Bal. & Sali. in d.l.1. C. de inoffi. doti. ☞ Preſertim ſi apparet de mēte patris ex verbis vel factis, quoniam in hoc ſequenda eſt voluntas diſponentis. vt dicta. l. ſi ita legatum

gatū & ibi Bar. ☞ Intellige tamē, quando filius fuit contētus dicta legitima, & renūciauit cū iuramēto totę hęreditati paternę, & eius ſucceſsioni, aliàs ſecus. ſecundū Bal. in. d. l. quāuis. ☞ Videtur etiam de mēte tex. in. c. quāuis pactū. de pactis. lib. 6. vbi videas Georgiū in repetitione, maximè in. 5. col. in. 1. limita. ☞ Et ſecundū hoc forſan debet intelligi quod voluit Bal. in. c. cū. m. 7. co. ver. & eſt argu. de cōſti. vbi argu. illius textus dicit, q̄ filia, quæ recepit centū pro integra ſua legitima, augmētatis facultatibus patris poteſt petere legitimam ex ſuperexcreſcentia bonorū. quod dicit eſſe valde notandū, & facere textū in. l. his honoribus. §. auctis. ff. de vaca. mu. de quo dicto facit feſtū Barba. in repe. rubricæ. C. qui admitti. char. 8. fi. co. vbi cumulat multa ſimilia, quę videas per te, & vide vltra alios do. doct. d̄ Pala. in repe. c. per veſtras. de donatio. inter virū & vxo. ſuper text. 332. co. cū duab⁹ ſequē. qui notāter loquitur. & pro eo eſt hodie tex. in. l. 29. circa finē infra, quam tene menti.

¶ Ley. xxiiij.

Q Vādo el teſtamē to ſe rōpiere⁊o

Nota. ☞ Et quanuis. d. l. 29. dicat, q̄ in aliis donationibus habeatur cōſideratio ad tēpus mortis: prēter quā in dote, in qua habetur cōſideratio ad tēp⁹ promiſsionis: idē crederē in aliis donationibus remuneratoriis habere locū, vt in eis habeatur reſpectus ad tēpus promiſsionis, nō ad tēpus mortis promittētis, vel teſtatoris, aut donatoris: quia eadē eſt ratio & fortior: quia iſta potius eſt ſolutio debiti, quā donatio. & iſtud videtur ſentire glo. cōmuniter approbata in auth. vnde ſi parēs. C. de inoffi. teſta. & in. l. ſi donatione. C. de collatio. Bar. & alij in. l. ſi fortè. ff. de caſtrē. pecu. & in. l. frater à fratre. ff. de conditio. inde. & in. l. 1. §. nec caſtrēſe. ff. de collatio. bono. Abb. in. c. fi. in fi. de donatio. & quod dicit text⁹ optimus. in. l. binus. ff. ſi quid in frau. patro. tangit gl. licet nō bene explicat in. l. ſi volūtate. C. d̄ dotis ꝓmi. & doct. ibi. Ange. in. l. 2. §. creditū. ff. ſi cer. pet. Abb. ana. & Maria. in. c. cū eccleſię. de ſimo. doct. in. l. diuortio. ff. de verb. obli. do. doctor de Pala. in repe. c. ꝓ veſtras. de dona. inter vi. & vxo. ſuper rubri. 227. co. vbi vide. ☞ Propterea intelligo. d. l. 29. ibi dū dicit. pero las otras donaciones. ſ. liberales, nō remuneratorię. vide quę ibi dixi ſuper hoc.

Intellectus ad. l. 29. infra.

Summarium.

1 *Legatū de tertio & quinto, an inualidetur, rupto teſtamēto.*
2 *Teſtamentū impugnans, an debeat habere commodum ex eo.*
3 *Teſtamentum an præſumatur validum & ſolenne, ſi contrarium non probetur.*
4 *Teſtamentum, in quo filius eſt præteritus, vel exhæredatus, an ſit nullum.*
5 *Exceptio nullitatis contra teſtamentum, in quo filius eſt præteritus, an debeat opponi.*
6 *Teſtamentum nullum, an conualeſcit aliquo caſu.*
7 *Teſtamentum contra officium pietatis, an ſit inofficioſum.*
8 *Querela inofficioſi teſtamēti, quibus perſonis competit.*
9 *Querela inofficioſi teſtamenti, an competat contra quancūque inſtitutionem inofficioſam.*
10 *Querela inofficioſi teſtamenti vt competat, quæ requirantur.*
11 *Querela inofficioſi teſtamenti, quibus caſibus excluditur.*
12 *Querela contra quem poteſt moueri.*
13 *Querela an reſcindat teſtamentum in totum.*
14 *Querela an anullet fideicōmiſſum vniuerſalem.*
15 *Querela an competat vbi aliud remedium competit ſibi.*
16 *Querela an requirat, quòd hæreditas ſit adita.*
17 *Querela quid ſit.*
18 *Querela quando competat.*
19 *Hæres in re certa inſtitutus, habens cohæredem vniuerſalem, an habeatur loco legatarij.*
20 *Hæres in re certa, habēs cohæredem vniuerſalem, an poteſt occupare rem ſibi relictam, authoritate propria.*
21 *Hæres in re certa, ſi antequā decederet agnouit ſuā inſtitutionem, an tranſmittat ius accreſcendi ex illa inſtitutione.*
22 *Hæres quando agat querela contra teſtamentum, & quando ad ſupplementum.*
23 *Legitima an debet ſuppleri à legatariis, & fideicōmiſſariis.*
24 *Legitima an debet neceſſariò relinqui titulo inſtitutionis.*
25 *Nepos an poteſt agere contra teſtamentum, quod pater approbauit, querela inofficioſi.*
26 *Hæres an capiat legitimam à ſeipſo, an à cohærede.*
27 *Clauſula. omni meliori modo. cuius ſit importantiæ.*
28 *Clauſula. omni meliori modo. an & quando ſubintelligitur.*
29 *Querela non præparata, an tranſmittatur ad liberos.*
30 *Tranſmiſsio querelæ, quibus caſibus habeat locum.*
31 *Querela quibus modis præparatur.*
32 *Querela an poteſt renunciari.*
33 *Filius præteritus, vel exhæredatus, quando videatur approbare teſtamentum patris.*
34 *Querela inofficioſi teſtamenti, & querela inofficioſæ donationis, in quibus differunt.*
35 *Filius approbans teſtamentū, qui non poteſt agere querela, an poſsit agere ad ſupplementum.*
36 *Filius quibus caſibus poteſt exhæredari.*
37 *Querela quando poteſt proponi.*
38 *Exhæredatio an tollatur per reconciliationem.*
39 *Querela, inuito patre, an debetur filio.*
40 *Querela cōpetēs monacho, an poteſt intētari per monaſterū.*
41 *Querela pendente, obtinens in ea, an debeat alimentari, appellatione pendente.*
42 *Querela mota per vnum filiū, an proſit alteri filio.*
43 *Verbum futuri temporis, an & quando inducit canonem ferendæ ſententiæ.*
44 *Teſtamentum, in quo vnus filius eſt exhæredatus, alter inſtitutus, an valeat.*
45 *Teſtamentum, in quo filius inſtituitur in re non ſtante, an ſit nullum.*
46 *Teſtamētum, in quo filio relinquitur res aliena, an ſit nullum.*
47 *Teſtamētum continens inſtitutionem incapacis, cui datus eſt cohæres capax, an ſit nullum.*
48 *Teſtamentū, in quo verba non diriguntur ad filium, cui relinquitur*

quitur, ſed ad hæredem. Vt (relinquo bona mea Titio, qui reſtituat filio meo) an valeat.

49 *Teſtamentum, in quo relinquitur filio minus legitima, cum prohibitione, ne plus petat, an valeat.*

50 *Teſtamentū continens præteritionem poſthumi, an valeat.*

51 *Clauſula codicillaris in teſtamēto, an operetur vim fideicōmiſſi.*

52 *Teſtamentum, in quo poſthumus eſt præteritus, putà, quia de eo non fuit cogitatum, an valeat.*

53 *Teſtamentū quod filius dixit nullum, an reconualeſcat.*

54 *Libellus contra teſtamentū quomodo formetur.*

55 *Teſtamentum continēs præteritionē legitimati, an valeat.*

56 *Teſtamentum, quibus caſibus ſit nullū ex defectu teſtatoris.*

57 *Præteritio quid & quotuplex ſit.*

58 *Legata in teſtamēto relicta, in quo poſt humus eſt præteritus, vel quia de eo non eſt cogitatum, an conſeruētur.*

59 *Exhæredatio quid & qnotuplex ſit. Et qui poſſunt exhæredari, & exhæredare.*

60 *Filius, qui cōmiſit ingratitudinem contra patrem, an poſſit exhæredari, ſi egit pœnitentiam, viuo patre.*

61 *Exhæredatio facta filio iuſta cauſa, tollitur per reconciliationem.*

62 *Hæredis inſtitutio per quam legem, & ad quid fuit inuēta.*

63 *Teſtator ſi facit ſecundū teſtamētū falſo rumore ductus: cōperta rumoris falſitate, an ſecundū teſtamentū ſit validum.*

1 QVādo el teſtamēto. Si † rūpatur teſtamētū ex cauſa præteritionis vel exhæredationis, nō rūpetur melioratio de tertio & quinto, ſed remanebit firma, acſi teſtamentū non rūpereť. hoc dicit. ☞ Nō diuiditur, quia continet vnū tantū dictū. & eſt notāda iſta lex, quia patet ex ea, q melioratio de tertio & quinto eſt prelegatū, nō legitima, quia ſi eſſet legitima, ſimiliter rūpereť. ☞ Et cū. l. iſta cōcordat auth. ex cauſa. C. de libe. prete. vel exhere. & in corpore vnde ſumitur. in fine. vt cum de app. cognoſ. in. §. aliud. &. §. ſed hinc. &. §. fine igitur. collatio. 9. &. l. fi. titu. 8. ſexta partita. &. l. 1. in fine. titu. delos teſtamē. in ordina. ¶ *Quæſtio.* Quæro quæ fuit ratio, quare iſta lex fuit cōdita, cùm per dicta iura ſit ſtatutum, q rupto teſtamento ex cauſa præteritionis vel exhęredationis legata & fideicōmiſſa remanebant firma. ☞ Reſpōde. quia dicta iura imperatorū nullius erant authoritatis ex defectu poteſtatis cōdentis, vt habetur, & ibi dixi in. l. 1. prope finem ſupra. ibi, principalmēte. nec poſſunt dicta iura allegari niſi quoad rationem. dixi in. d. l. 1. propterea fuit neceſſariū, q dictæ leges per iſtam cōprobarētur, quia continebant rationem. ☞ Vel aliter, vt fertur in prooemio ſupra, inter iuris peritos fuit cōtētio ſuper omnibus iis legibus cōtētis: maximè, an melioratio in tertio & quinto ſit legitima, an prelegatum. vt refert glo. in. l. 9. ti. delas mādas. foro le. in parte, mejorar. quia ſi inſtitutio, dicebāt ipſi, quòd rupto teſtamento ex cauſa præteritionis vel exhęredationis, rūpebatur melioratio de tertio & quinto. & timore huius iſta lex dicit, quòd rumpto teſtamento ex cauſa præteritionis &c. nō rumpitur melioratio de tertio & quinto. ceſſabunt igitur altercationes doctorū ſup iſto paſſu. ¶ Itē q̄ro, an p hoc ſit reprobata hodie. l. cū filius. in prin. & qd. 161 dicit Bar. de lega. 2. vbi dicitur, q prælegata nō debentur, ſi teſtamentū rūpitur, p parte. ☞ Itē, an etiā reprobetur dictū Bal. in. l. nō codillū. 1. co. &. 1. nota bi. C. de teſta. vbi dicit, q ſi hæredis inſtitutio non valet, legata & fideicōmiſſa non debentur per. l. fi. in. ver. nec tranſducere. C. de codici. ☞ Itē dicitur ī. l. militis codicillis. in. §. miles. & ibi Barto. ff. de teſtamentis militum. & Bar. in. l. tale pactum. §. finali. ff. de pactis. & in. d. authen. ex cauſa. q legata ex teſtamēto, in quo filius eſt præteritus vel exhæredatus, nō cōſeruātur p. d. authen. ex cauſa. ☞ Reſponde, q nō corrigūtur: qa loquūtur in diuerſo caſu. i. quādo filius ignorāter eſt p̄teritus vel exhæredatus. vt tenet Bar. in. d. l. militis codicillis. p illū textū. ☞ Vel meli⁹, q dicta. l. cū filius. loqtur, quando ipſe filius, cui legatū eſt relictū, impugnat teſtamētū ratione præteritionis vel exhęredationis: quia ex quo impugnat teſtamentū, non debet habere cō modū ex eo. l. legata inutiliter. de legatis. 1. *Quæſtio.* ¶ Sed pro maiori declaratione iſtius legis, & dictę legis.

2 legata inutiliter. pone † teſtator habens plures filios vni eorum reliquit tertiā & quintam partem ſuorū bonorum: & alios inſtituit hæredes vniuerſales in reſiduo. Iſtud teſtamentum eſt nullum de iure ciuili: quia is, cui fuit relicta tertia & quinta pars bonorum, fuit præteritus. Et etiam eſt nullum de iure canonico. vt notatur in. capitu. primo de teſtamentis. libro ſexto. in gloſſa. licet aliqui dicant, q de iure canonico ſufficit quoquo relicti titulo. per capitulum. raynuncius. de teſtamentis. Tamen in hæreamus nunc iuri ciuili: quia leges regni magis adhærent in hoc iuri ciuili, vt patet in lege. ſexta. titulo tertio, ſexta partita. & lege trigeſima prima. infra. eſt dubium, nunquid rupto teſtamento vel anihilato ex cauſa præteritionis vel exhæredationis filij meliorati: filius iſte melioratus debeat habere prælegatum ſibi relictum de tertia & quinta parte bonorum teſtatoris, & inſuper ſuam partem legitimam ab inteſtato. Iſta lex ſentit q ſic. Quare dic, quòd rupto teſtamento, melioratio de tertio & quinto remanet firma, ideo melioratus ſuccedit ab inteſtato cum inſtitutis. ☞ Præterea ſi melioratus impugnat teſtamentum, eſt quo ad ipſam hæredis inſtitutionem: ſed quoad reliqua non impugnat, ideo prælegata, quæ non impugnantur, remanent firma. argu. textus in. c. licet heli. de ſimo. & l. ſi idē cū eodē. ff. de iuriſditio. omniū iudi. ☞ Secundò, qa venit filiꝰ melioratus tanquam quilibet. ☞ Tertiò, qa magis iudicio legis, quā teſtatoris. argu. l. ſi arrogator. §. ſed an impuberi. ff. de actio. facit lex q̄ſitū in ratione literę. ff. de acqui. hæredi. Ideo filiꝰ prēterit⁹ vel exhæredatus impugnās teſtamētū, cōſequitur ſuā ptē legitimā. & inſuper relictū ꝺ tertio & quīto. ☞ Cōtra hoc facit lex. 12. q̄ ĩcipit. ſi al gū hōbre. ti. ꝺlas mādas ſo. le. vbi dicitur, q ſi præ-

teritus vel exhæredatus impugnat teſtamentū de inofficioſo,& perſeuerauit vſq; ad ſententiā,amittit omne relictū ſibi in teſtamēto.& hoc maximè,ſi fuit iudicatū pro teſtamēto.& idē dicit. l. papinian⁹.§.meminiſſe.ff.de inof.teſt.&.l. ſi teſtamētū. & ibi gl.Bar.&doct.ff.de petitio.hęre. ☞ Prętera iſte prętеritus vel exhęredatus impugnat teſtamētum cū effectu,ergo non debet ex eo cōmodū habere.l. filiū.§.omnibus.&.l.virilis. §. ſi quis ex liberis. ff. de lega.pręſtan. ☞ Iſtam partē tenet Bal.in.d.auth. ex cauſa.pe.& fi.col.ver.octauo quęritur.vbi dicit, ꝙ tā de rigore, quā de ęquitate filius impugnās teſtamentū,non cōſequitur legatū & legitimā. ratio ſecūdū eſt,eum quia teſtator videturlegaſſe animo minuēdi de vniuerſali ſucceſsiōe.qđ patet,quia ad aliū applicauit.vt.l. quod in rerū.§. ſi quis. poſt.de lega.1.ſed certū eſt,ꝙ illud, quod fit ad diminutionē non debet augere portionē.d.l.legata inutiliter. de lega.1.& miratur Bal. de his,qui cōtrariū tenent in.d.auth.ex cauſa.quę auth.nō vult aliud,niſi voluntatē teſtatoris obſeruari.Ideo textus in corpore dicit.qui nūc filij ſunt,debēt ſtudere parētum animos ſeruare:ſed nemo ſanę mētis diceret,patrē hoc ſenſiſſe,ſi cogitaſſet:ergo &c. Argu.notatorū in.l.tale pactū.§.fi.ff.de pactis.☞ Iſtā partē tenet Nico. đ nea.in.l. nēſenius.ff. de excuſatio.tuto.vbi dicit,ꝙ legatarius non ſeruans voluntatē teſtatoris, perdit omne cōmodum ſibi in teſtamēto relictū. ☞ Iſtam quęſtionē mouet etiā glo.in.l.6.ti.delas mādas. fole.ver.itē ſi vera eſſet opinio.&reſidet in hāc partē. Ange.in auth.vt cū de app.cogno.§.fi.in fine.collatio.3.Bar.in.d.§.omnibus.vbi dicunt,ꝙ legata filio prætеrito pereūt,ſi ille rūpit teſtamētū.igitur &c.

Solutio. ☞ Pro ſolutione tu dic, ꝙ facta differentia perſonarū impugnantiū teſtamentū,ceſſat cōtrarietas ſuperius ſumpta.Quia ſi is,cui legatū fuit relictū,impugnat teſtamentū prætextu prętеritionis vel exhęredationis,perdit legatū ſibi relictū,maximè ſi fertur ſentētia pro teſtamēto.& ita loquitur.d.l. 12.tit. delas mādas.fo.le.&.d.l.papinianus.§. meminiſſe. &.l.ſi.in princi.ti.8.ſexta parti.& alia iura inducta pro iſta parte. ☞ Si tamē non ipſe legatarius,ſed alter prætеritus vel exhæredatus impugnaret teſtamentū,alter melioratus non perderet relictū, quia nō eſt in culpa:ergo non debet puniri. & ita loquitur iſta lex.& iſto caſu loquitur Spe.in ti.de procura.§.1.ver.porrò.vbi dicit,ꝙ reciſo teſtamēto, legata ſoluūtur liberis & parētibus ſine ſexus differentia.ſ.quādo teſtamentū non fuit reciſum ad querelam liberorū vel parentū. ☞ Et nota,ꝙ † teſtamētum præſumitur validū & ſolēne, niſi contrarium probetur.vt.l.ſi ſcriptum.& ibi Bald.in principio. C. de probatio. & glo. in ver.obtineas.& ibi Bar. in.l.ſi poſt diuiſionē.in fi.C.de iuris & fac.igno.

n ☞ Se rōpiere. Intellige † de facto. quia de iure rūptum atq; irritū eſt teſtamentum continēs prætеritionem vel exhæredationem. vt. d. authen. ex cauſa.& ibi doct.& Bal.C.de libe.præ.vel exhęre. &.l.1 ff.de iniuſto rup.teſta.&.l.1.ff.de vulga.& pupi.&.l.proxime.ff.de his quę in teſtamē.de. ☞ Etnota,ꝙ † licet teſtamentū ſit ruptū vel irritū ex cauſa prætеritionis vel exhęredationis, eſt neceſſe , ꝙ apponatur.vt in Spe.de loca.§.6.ver.47.&.ver.: itē ex cauſa prętеritionis.& tunc teſtamentum debet irritum declarari per textum in.l.eius qui delatorē ff.de iure fiſci.&.c. ſecūdum leges.de hæreticis . li. 6.cū aliis . ☞ Sed ſi pēdet quęrela inter prætеritū & ſcriptū hæredē,& đciditur trāſactiōe nō rūpitur teſtamentū,ſed remanet validū.per.l.ſi ſuſpecta. §. 1.& ibi.Bar.ff.de inoffi.teſta . ☞ Si tamē filius dixit teſtamētū nullū,& ſuper eo non fuit facta compoſitio vel tranſactio,non reconualeſcit.vt per Bal.in. le.2.C.de poſthu.hære.inſti.& in.l.ſeruus. 4. nota. C.de repudi.hære. ☞ Et nota,ꝙ † teſtamentū vno momento rumpitur,& nō reparatur.& eſt ratio,qa extinctū,nunquā reſurgit vt.d.l.2.C.de poſthu.hę redi.inſti.vel exhæ. ☞ Hinc dicimus , ꝙ inſtitutio hæredis,quæ ab initio eſt inutilis propter perſonā teſtantis,quia fortè erat impubes,non conualeſcit, licet poſtea fiat pubes.vel ſi erat ſeruus,non conualeſcit,licet poſtea fiat liber.vel ſi erat filiuſſamilias, non conualeſcit , licet poſtea fiat ſui iuris . Item ſi erat furioſus,non firmatur,licet poſtea fiat ſanę mētis.Item ſi erat captus ab hoſtibus,non firmatur,licet poſtea redeat.& hæc omnia probantur in.l.ſi filius.ff.de teſti.&.l.eius.eo.ti.& in lege prima . §. 1: de lega.3.de quibus & de multis aliis vide plenè p Dinum in regula.non firmatur.lib.6.2.col. ☞ Opp. *o ppō* contra iſtam legem de lege.2.&.3.& ibi Pau.de Caſtro.& Bal.2.oppo.C.de poſthu.hæredi . inſti. vel exhære.& de lege.6.ti.8.ſexta partita . vbi dicitur, prætеritionem cum conſenſu filij non vitiare teſtamentum.ergo teſtamentum non eſt nullū. ☞ Solu. verū eſt,quādo conſenſus præceſsit, & cauſa eſt inſerta in teſtamento.vt per Bar.in.l.ſi quando . §. & generaliter.ver.vltimò quærit glo.C.de inoffi . teſta.glo.& Bal.in.l.ſcimus.§.cū aūt.eo.ti.aliàs ſecus. vt dicta.lege.6.& hic. ☞ Itē nota,ꝙ etiā ſi filius viuo patre moriatur,non reconualeſcit teſtamētum. vt.l.ſi filiꝰ.ff.đ libe.& poſth. ☞ Et ita eſtverū quod dicit Bar.in lege.filio preterito.pe.co . ver . quæro quid in patre.ff.de iniuſto.teſta.& Bal . in additio. ad Spe.ti.de teſta.1.col.ver.ſi prætеritꝰ.vbi dicitur, an patre prætеrito approbāte teſtamentum reconualeſcat. ☞ Sed quia iſta lex loquitur de iniuſto,irrito,& nullo teſtamento:deliberaui interſerere aliquas concluſiones notandas. ☞ Prima concluſio. ꝙ *1.cōclu.*

7 † teſtamētū eſt inofficioſū,eo ꝙ eſt factū cōtra officiū pietatis. Nā officiū pietatis eſt,ꝙ pater inſtituat filiū in legitima.tex.in.l.2.ff.de inofficioſo teſtamēto.& inſti.eo.in principio.& filius patrē.vt. l.nā etſi parētibus.in principio.ff.de īoffi. teſta. ibi dū dicit, pie relinq debet.& in.l. 1.ti.8. ſexta parti. vnde ſi pater filiū exhęredat, cū nō vtatur officio pietatis,

pietatis cõpetit cõtra tale teſtamentũ querela quæ
2. Cõcl. dicitur inofficioſi teaſtmenti. ☞ Secũda cõcluſio. q
8 † querela inofficioſi teſtamenti cõpetit filio, & cæ
teris deſcẽdẽtibus exhęredatis. vt l. 3. in principio.
ff. de inoffi. teſta. & inſti. eo. in princi. &. l. 1. titu. 8.
ſexta partita. ☞ Etiam ſi pater filiũ exhęredatum ne
gauit eſſe ſuũ filium. vt. l. ſi inſtituta. §. 1. ff. eo. ☞ Et
nõ ſolũ deſcendentibus, ſed aſcendentibus exhære
datis. tex. in. l. 1. ff. de inoffi. teſta. & inſti. eo. ti. §. 1.
dixi in. l. 6. ſupra. ☞ Quod procedit, etiam ſi filius
& ex eo nepos exhæredatus ſit natus ex filio emã
cipato. vt. l. neptem. C. de inoffi. teſta. ☞ Procedit
etiam ſi filius exhæredatus accuſet primo teſtamẽ
tum de falſo, & ſuccumbat: nam poſtea poteſt redi
re ad querelam. vt. l. eum qui. C. de inofficio. teſta.
☞ Hoc tamen vltimũ intellige, quãdo filio compe
tebat querela: ſecus ſi habebat ius agẽdi ad ſupple
mentũ. tenẽt Pau. de Ca. Sa. & Iaſon in. d. l. cũ qui.
9
3. cõclu. ☞ Tertia concluſio. q † non ſolum cõtra teſtamen
tum inofficioſum cõpetit iſta querela: ſed etiã con
tra inofficioſam inſtitutionẽ. tex. & notat Bal. in. l.
parentibus. C. de inoffi. teſta. ☞ Quod tamen credo
nõ procedere. quia cùm aliquid habet licet minus
legitima: non habet querelã, ſed ius agendi ad ſupp
lementũ. per tex. in. l. omnimodo. C. de inoffi te
ſta, &. l. 5. titu. 8. in fine. ſexta partita. & hoc fuit de
4. cõclu. mẽte Iaſo. in. d. l. omnimodo. inquantũ allegat. d. l.
10 parẽtibus. ☞ Quarta concluſio. q † ad hoc vt ſupra
dictis perſonis competat querela, requiritur, q ſint
exhęredati, cauſa expreſſa in exhęredatione & iu
ſta, attamẽ non probata per hęredem. vt auth. nõ li
cet. C. de libe. prẽte. vel ex. & in auth. vt cũ de app.
cognoſcitur. §. aliud quoq; capitulũ. collatio. 8. ☞ Si
11 tamẽ † cauſa inſerta probatur, excluditur querela,
vt dictis iurib⁹. ☞ Et non ſolũ hoc caſu excluditur à
querela: ſed etiã à iure agẽdi ad ſupplementũ. vt. d.
l. omnimodo. ver. ſi tamẽ. vbi textus facit differen
tiã. & melius in. l 4. ti. 8. ſexta par. per quæ iura eſt
hodie correctus text⁹ in. l. liberi. C. de inoffi. teſta.
qui textus faciebat differentiã inter aſcẽdentes &
deſcendentes in iſto pũcto. attamẽ hodie nulla eſt
differẽtia in vtroq; caſu, cũ ſemper hæres defuncti
teneatur, pbare ingratitudinẽ in teſtamẽto expreſ
ſam. ſiue defunctus ſit aſcẽdens, ſiue deſcendẽs. &
ita tenẽt doct. poſt gl. in. d. liberi. quod etiã proba
tur. ex. d. l. 4. ti. 8. ſexta parti. ibi dũ dicit, y le deſhe
redaſſe el teſtador por tal razõ. eã. ſ. exprimẽdo in
teſtamẽto. ☞ Adde tamẽ, q licet in exhæredatione
requiratur expreſsio cauſę, vt dictũ eſt, illud proce
dit ad hoc, vt repellatur à querela: tamẽ ſi fratres, p
bãt cauſam ingratitudinis, licet non expreſſam in
exhęredatione, q talis filius exhęredatus priuatur
ſucceſsione. doctrina eſt Ange. in auth. de nup §. in
gratitudinẽ. collatio. 4. quæ nõ eſt alibi ſecundũ Ia
Contra. ſo. in. l. eum mota. 5. co. C. de tranſactio. ☞ Cõtrariũ
tamẽ & melius tenet Ange. in. l. 1. ff. de inoffi teſta.
& Iaſ. in l. in arenã. poſt principiũ. C. de inoffi. te-

12 ſta. ☞ Quinta cõcluſio. q † querela cõpetit cõtra ſcri 5. cõclu.
ptũ hęredem. per. l. ſcimus. §. fina. C. de inoffi teſta.
&. l. circa. &. l. inſtituto. §. pe. ff. eo. &. l. 1. tit. 8. ſexta
parti. ☞ Et nõ ſolum cõtra hęredem, ſed cõtra illũ,
qui habetur loco hęredis. vt. l. 1. & ibi doct. C. de in
offi teſta. maximè Iaſo. 2. col. ☞ Ideo datur contra
fideicõmiſſarium vniuerſalem. vt eſt ibi textus. &
cõtra fiſcũ, qui habetur loco hęredis. vt. l. ſi hęredẽ.
C. de inoffi. teſta. ☞ Ex quo etiã reſultat, q dignitas
inſtituti nõ excludit querelam. ☞ Ex quo venit, q
etiam ſi pauperes Chriſti ſint inſtituti, filius nõ ex
cludetur a querela. verba ſunt glo. & ibi tenet Bar.
in. l. papinianus. §. ſi imperator. ff. de inoffi. teſta. fa
cit tex. in. c. fi. 17. q. 4. & quod notat gl. per illũ tex.
in. l. ſi quis ad declinãdã. C. de epiſco. & cle. ☞ Sex- 6. cõclu.
13 cõcluſio eſt. q † querela inofficioſi teſtamẽti reſcin
dit totũ teſtamentũ. l. ſi maritus. C. de inoffi. teſta.
&. d. l papinianus. §. ſi ex cauſa. & in. l. mater decẽ
dẽs. ff. eo. ☞ Quod procedit, ſi totũ eſt inofficioſum
& in parte officioſum & bonũ, putà, vnus filius eſt
inſtitutus: nã tũc pro parte fratris inſtituti eſt offi
cioſum & bonũ: pro parte tñ hęredis extranei erit
inofficioſum, & ſic nõ rũpitur niſi in pte extranei,
in quo teſtamentũ eſt inofficioſum. per textũ in. l.
cũ duob⁹. C. de inoffi. teſta. ☞ Pone etiã exẽplũ in
fratrib⁹. vt eſt tex. in. l. circa. ff. de inoffi. teſta. quod
hodie eſt correctũ, per iſtã legẽ. & per auth. ex cau
ſa. C. de libe. prę. vel. ex. vbi querela inofficioſi te
ſtamẽti rũpit inſtitutionẽ tantũ. vt ſunt iſta iura ex
preſſa ☞ Quod intellige. ſ. q rũpit inſtitutionẽ inof
ficioſam, nõ tamẽ officioſam & ęquã. Ita q; pro par
te, pro qua teſtamentũ nõ eſt inofficioſum, nõ rum
pitur etiã inſtitutio. qđ probatur per ſupradictũ in
hac quęſtione. ☞ Probatur etiã. quia in. d. auth. ex
cauſa. tũc rũpitur inſtitutio: quãdo cõtra teſtamen
tũ competit querela. & hoc eſt, qđ propriè vult ibi
text⁹: ſed ſic eſt, q quãdo teſtamentũ eſt pro parte
inofficioſum non cõpetit querela, vt dicta auth. ex
cauſa. & ſic nõ rũpit inſtitutio officioſa. ☞ Ex qua
14 auth. etiã venit, q † querela iſta anullat fideicõmiſ
ſum vniuerſale quo ad legittimã tantũ, vt eſt glo. in.
l. ita tamẽ. § quotiẽs. ff. ad trebellia. tenẽt doct. in. l. 1.
C. de inoffi. teſt. & Bar. in. d. auth. ex cauſa. antepe.
col. ☞ Circa quem pũctũ tamẽ eſt hodie correctus
tex. in. d. l. 1. vbi querela iſta anullabat totũ fideicõ
miſſum vniuerſale. ſecũdũ doct. ibi quod hodie nõ
procedit per iſtã legẽ. & per dictã auth. ☞ Septima 7. cõclu.
15 cõcluſio eſt. q † querela iſta eſt ſubſidiaria, nõ cõpe
tit vbi aliud remediũ competit. textus eſt in. §. tam
autem. inſti. de inoffi. teſta. Quod intellige, quan
do aliud remedium tribuit ius in proprietate, ſe
cus aliàs, nam tunc competeret querela, etiam ſi
aliud remedrũ cõpetat. vt. l. 2. C. de inoffi teſta. vbi
glo. & docto. & eſt exemplũ in bonorum poſſeſsio
16 ne cauſa litis agnoſcẽdę. ¶ Octaua cõcluſio. q † ad 8. cõclu.
hoc vt competat iſta querela, requiritur quòd ſit
adita hæreditas. vt. l. ſi quis filium. &. l. ſcimus. §. ſi.

C.de inof.teſt.&.l.papinianus.§.ſi cõditioni.ff.co. & in hoc dic etiã,q̃ hæres cogitur adire.vt.d.l.ſcimus.§.ſi.ad quod certus aſsignatur terminus,vt ibi
17 ex tex. ☞ Nona cõclu. q̃† iſta querela nõ eſt actio,
9.cõclu. neq; accuſatio:vt in plurib⁹ legibus illius tituli. ff. &. C.de inoff.teſt.nũcupat:ſed eſt officiũ iudicis. glo.eſt in.l.poſthum⁹.in.§.ſi quis ex his.ff.eo.&ibi hoc tenet Bar.& glo.in.l.ſi pater puellę.eo.ti.& ibi ſcribẽtes.& glo.inſti.eo.in prin.et Bar.loquẽdo regulariter de q̃rela in.l.nã et poſtea.§.ſi minor.2.co. ver.opp.ſecũdo.ff. ☩ iure iu.dicit,q̃ querela nõ eſt actio,ſed eſt remediũ ſubſidiariũ,ideſt officiũ iudi
Querela diffinitur. cis. ☞ Ex quib⁹ dico, q̃ põt hoc modo diffiniri iſta querela,licet per docto. in aliquo loco nõ ponatur. q̃ Querela eſt officium iudicis præparatorium, teſtamentũ inofficioſum reſcindens,& ducens rẽ ad cauſam inteſtati. ☞ Q☩ ſit officiũ iudicis, patet ex principio iſtius cõcluſionis.q̃ ſit prę̃paratoriũ,patet.nã querela iſta eſt prę̃paratoria petitionis hæreditatis.nam cũ expugnato teſtamento per querelã res deducitur ad cauſam inteſtati,vt ſtatim dicetur, competit petitio hæreditatis huic filio ad ſuccedẽdum ab inteſtato de iure ciuili ſecundũ doc.in rubrica.C.de inoffi.teſta.☞ Item q̃ ſit reſciſſorium,& reſcindat teſtamẽtum , patet in ſexta concluſione. ☞ Itẽ q̃ in hoc caſu deducat rẽ ad cauſam inteſtati, probatur in.l.cum duobus.C.de inoffi.teſta.& in. l.circa. eod.titu.vbi quis ſuccedit mediãte iſta querela,dicitur ſuccedere ab inteſtato. ☞ Quod ſit inofficioſum,patet in prima cõcluſione. ☞ Decima cõ-
18 cluſio.q̃† ſi tota legitima nõ eſt relicta , cõpetit iſta
18.cõcl. querela , ſicut ſi eſſet exhęredatus . quia ad hoc , vt non cõpetat querela,requiritur,q̃ legitima ſit relicta filiis. ☞ Et practica attento iure nouo erit iſta.q̃ ſi tota ſit relicta,non cõpetat querela.vt.l.cũ quęritur.C.de inoffi.teſta.ſi autem minus legitima relinquatur,tũc agitur ad ſupplemẽtũ. vt.l.omnimodo. &.l.ſcimus.in princi.& in.§.repletionem.eod.titu. licet olim cõpetebat querela, ſicut quãdo nihil relinquebatur.vt.d.l.cùm quęritur.& in hoc puncto eſt correctus ille text⁹.per.d l.omnimodo. ☞ Secũdò corrigitur.d.l.cùm quęritur.in alio. quia legitima olim erat quarta pars bonorũ: ſed hodie omnia bona ſunt legitima , excepta tertia & quinta parte bonorum.vt.l.9.titulo delas mandas.fo.legũ. adde tamen in hoc , q̃ filius legitima ſibi relicta capit à ſeipſo,ideſt propria authoritate, niſi cohęres occupauerit totam hęreditatem. nam tunc capit de manu cohęredis.doctrina eſt doctorum in.l. ſi poſt diuiſionem.C.de iuris & facti ignorãtia.& in.l.3. C. de inoffi. teſta.& dicetur in.12.concluſione. ☞ Dic etiam in hoc,q̃ hęres,qui occupauit totã hæreditatem,& eſt cõtumax in reſtituendo legitimam,quæ ſola relicta eſt,vſq; ad ſententiam,punitur in aliam tertiã partem quantitatis in teſtamento relictę.tex. eſt in.l. ſi quis ſuo. in princi.C. de inoffi.teſta. Ex quo nota ſequentem concluſionem.

19 **Adde.** Nota tamen,q̃† ſi inſtitutus in re certa habet cohæredem vniuerſaliter inſtitutum,quia adiuit,habetur loco legatarij.præterquam quoad querelam,& ius dicendi nullum,per ea, quæ dicunt doctores in. l. quotiẽs.C.de hęre.inſti.& ita intelligit glo.in.l.ſi quis
20 priore.ff. ad trebellia. ☞ Et etiam† præterquã ad recipiendũ remillã propria authoritate. quia licet legatarius nõ poſsit.vt.l.1.ff. quorũ lega. ſecus eſt in hęrede inſtituto in re certa.ſecũdũ Bar. notabiliter in.l.ex facto.ff.de hære. inſti. quia videtur dediſſe licẽtiam , cùm reliquerit per verba directa. vt per Imo. in.l.1.§.ſi ex fundo.ff.de hære.inſti. & Bal.in c. ſi pater. in repe. de teſta.in ſexto.Pau.de caſt.in d.l.quotiens.C.de hæredi.inſti. ☜ Si autem hęres vniuerſalis repudiaret , tunc ſecundum magis cõmunem opinionẽ per omnia habetur hęredis,quia ſibi accreſcit totum,ac ſi à principio nullus fuiſſet datus cohęres. per dic. §.ſi ex fundo in ratione ſui. & per Bar. & Bal.in. d.l.ſi ex facto. Ange. Sali. & Pau. de ca.in.d.l.quotiens.idem Bar.in.l. quotiẽs.
21 §.ſi duo.ff.de hære.inſti. ☞ Et ſi † antequam hæres rei certæ decederet ipſe agnouit ſuã inſtitutionẽ, tranſmittit ius accreſcendi ex illa inſtitutione : & etiam rem illam efficaciter:quia per ſuam agnitionem eſt cõfirmatum teſtamentũ,& omnia contenta in eo. l. ſi nemo. ff. de teſta. tute. hæc Bar.in.d.l. quotiens.in fine.& in.d.l.ex facto.Alexã. ſuſtinet opinionem Bar.contra aliquos in.d.l.quotiens.vide ibi per eum. ☞ Vndecima cõcluſio.q̃ hodie quãdo minus legitima relinquitur,agitur ad ſupplemẽtum,& nõ querelæ.vt.d.l.omnimodo.& in.§.repletionem.& iſtud ſupplementũ ineſt ipſo iure ſi petatur à parte.tex.eſt cum glo.& ibi docto.in.d. l.ſcimus.in principio.nec propter hoc intelligas, q̃ impeditur tranſmiſsio ſupplemẽti.vt ſingulariter dicit Sali.in.d.l.ſcimus. ☞ Iſta tamẽ concluſio procedit, etiã ſi in relicto ſit inſtituta turpis perſona.Determinatio eſt notabilis Bald.in.l.fratres.4.q.C.de inoffi.teſta.tenet Pau.de ca. conſi.59. primo volu. & hoc approbat Iaſo.in.d.l.omnimodo. reprobata opi.Pau.de ca.in dict.l. fratres.& in.d.l. omnimodo.vbi tenuit contrarium. ☞ Secundò procedit nedum quando eſt relictum minus legitima in teſtamento in ſcriptis,ſed etiam nuncupatiuo.vt l.quæ nuper.C.de inoffi.teſta. ☞ Adde tamen in hoc ſingulariter,quòd ius agendi ad ſupplementũ non eſt hodie correctũ,neq; ſuperfluũ, licet videbatur, q̃ ſic.per tex.in.d.authen.ex cauſa.nam cũ iſtud ſupplementum ſit inductum ne teſtamenta rũpantur. vt.d.l.omnimodo. in principio.&.d.l. quæ nuper. & hodie ex cauſa exhęredationis nõ rumpatur teſtamentum.vt.dict.authen.ex teſtamento. videbatur quòd eſſet correctum,vel ſuperfluum. quare dicendum erit,q̃ non eſt correctũ, neq; ſuperfluum. quia in.l.omnimodo. teſtamentũ in nihilo rumpitur,ſed in. d. auth. ex cauſa rũpitur, ſaltem quo ad

inſtitutionem.

institutionem. ita tenet Iaſ.in.d.l. ſi quis filium.& in.d.l. omnimodo.C.de inoffi.teſta. vbi dicit eſſe ſuum nouum dubium.Et licet amplius non dicat,
22 tu dic,q effectus eſt, q † ſi aliquid relinquitur filio,agit ad ſupplementum legitimę tantùm.vt.d.l. omnimodo.ſed ſi in totum eſt exhęredatus,rumpitur teſtamentum quo ad inſtitutionē,etiam ſi inſtitutio ſit facta vltra legitimā,ſed in.d.l. omnimodo. non fuit affectus tāta iniuria, cùm aliquid fuit ſibi relictum.☞Adde etiam in hoc,q quando agitur ad ſupplementum, debet ſuppleri legitima reſpectu bonorum,quę teſtator habuit tempore mortis.vt.l. cum quæritur. auth. nouiſsima. C. de inoffi.teſta. & ibi notāt doct.☞Dic etiam, q debet ſuppleri ex corporibus hęreditariis.ut.d.l. ſcimus. §. repletionem.&. d. auth. nouiſsima. vbi ex ſubſtantia defi-
23 ciētis debet ſuppleri.☞Dic vltra,q † ſupplementū legitimę debet fieri à legatariis & fideicōmiſſariis pro rata.Barto.in.l.in quartam.ff.ad legem falci.fi. col.per tex.in.d.§.repletionē.☞Limita tamen hoc ſ. quòd in legitima inſpicitur tempus mortis, niſi pater cauſa fraudādi filios in legitima fecit donationem inofficioſam. nam tunc quanta ſit legitima,inſpicitur tempus donationis inofficioſæ.vt in auth. vnde ſi parens.& ibi notat Bar.C.de inoffi.teſta.&
24 l.1.C.de inoffi.donatio.☞Duodecima cōcluſio.q †
12. cōcl. nō ſufficit q legitima ſit relicta ad hoc,vt nō cōpetat querela.vt.d.l.cùm quęritur.ſed requiritur,q relinquatur titulo inſtitutionis.vt in auth.vt cum de app.cognoſ.§.aliud quoq; capitulū.collat.8. glo.& ibi doct.in.d.auth.nouiſsima.☞Et quæ ſit ratio huius,vide per Bal.& Iaſo.ibi.☞Adde tamen, q ſufficit,q in aliqua parte legitimę,licet minima,ſit inſtitutus.vt per Bal.in.d.l.omnimodo.docto. in.l.ſi
25 quis prior.ff.ad trebellia.☞Secūdò adde,q † ſufficit etiā,q ſit inſtitutus in certis reb⁹,licet nō in quota.tex.in.d.auth.vt cū de app.cognoſcitur.§.hæc autem diſpoſuimus.glo.in.d. auth.nouiſsima. Ratio eſt, quia inſtitutio in certis rebus trahitur ad vniuerſum. l. 1. §.ſi ex fundo. ff. de hære.inſti. & in.l. quotiēs.eod.titu.☞Ex quo nota, q hoc habet locū, quando non eſt datus cohęres vniuerſalis : ſecus ſi eſſet datus,quia tunc nō traheretur ad vniuerſum. vt dictis iuribus.☞Quod procedit,etiam ſi illæ certæ res ſint minus legitima,nam ſufficit,q relinquatur titulo inſtitutionis,cùm tūc poſsit rgere ad ſupplementum.vt d.§. hoc autē diſpoſuimus.in prin-
26 cipio.☞Adde tamen,q † eſt magna differētia ſi ſit inſtitutus in quota,vel in certis reb⁹.quia ſi in quota,poteſt capere propria authoritate:ſed ſi in certis reb⁹,tunc nō.determinatio eſt ſingularis.Bal.in.l.ſi
Regula. quis ſuo.in princi,C. de inoffi.teſta.☞Ex quibus. omnibus nota intellectū verū ad. d. l. omnimodo. ſ.q ad hoc vt poſsit agi ad ſupplemētū, requiritur, q illud,quod relinquitur,relinquatur titulo inſtitutionis.vt.d. iurib⁹, & in hoc eſt correcta illa lex, vbi ſufficiebat relinqui quocunque titulo . ſecundum glo.& docto. ibi.☞Et idem in aſcendentibus ſcilicet, quòd legitima debeat relinqui titulo inſtitutionis. de quo per Iaſo. in. d. auth. nouiſsima.9. col.doctores etiam & Bal. in. l. maximum vitium. C.de libe.pręte.vel ex. & in.d.auth.ex cauſ.4.col. per Bald.& in.l.1.C. de contra. tab. Ange.in.l.nam & ſi parentibus.ff.de inoffi.teſta. Bar.tamen.in. d. auth.nouiſsima. dicit poſſe relinqui quoquo relicti titulo, ſicut & patrono.& idem Bar. in.l. ſine.§. excludetur.ff.de iure patro.& in rubrica.ff.ſi quis à paren. fue. ma. & in.l.filio præterito. ff.de iniuſto teſta. notatur in auth.vt cū de app.cognoſcitur §. aliud quoq; ver.ſi.Ange.in.l.ſi à milite.§.fi.ff.de teſta.mili.Sed Pau.de ca.in.d.auth.ex cauſa.&.l. 1. C.de bono.poſſe.cōtra tab.liberti.dicit, q debet reliuqui titulo inſtitutionis.& Bal.in. d. l. omnimodo.1.q.vide etiā in.l.in fine. tit.8.ſexta partita. ☞Et *Extēſio.*
quod dixi,q legitima debet filiis & parentibus relinqui titulo inſtitutionis:eſt verum,etiam filio & parenti furioſo. per ea,quæ dicit Bal.in.l.humanitatis.5.col.C.de impu.& aliis ſubſti. & per rationē
tex.in.l.6. ſupra. ☞Et prædicta vera ſunt,niſi pau- *Fallit.1.*
peribus fiat inſtitutio,& filio relinquatur etiā non titulo inſtitutionis.l.1.& ibi Bar.2.q.6.princi.C.de ſacroſan.eccle.☞Item niſi per ſtatutū augeatur vel *Fallit.2*
minuatur legitima. vt quia dicat,q pater debeat relinquere filio dimidiā vel quintā partē bonorū.vt per Bal.in.d.l.maximū.C.de libe.prę.& Pau.de ca. in.d.auth.nouiſsima.☞Itē niſi teſtator voluerit co dicillari,& non teſtari.ſecundū Io.And.in.c.ſi pater. de teſta.lib.6.☞Item niſi ſtatutum dicat,q filia *Fallit.3*
ſit contenta ad id,quod pater ſibi relinquit. Bal. in d.l.maximū vitium.4.co. & Pau.de ca. in.l.fi. §.in cōputatione.in fine.C.de iure deli.& vide Pau.de ca.conſi. 197.an poſsit relinqui quoquo relicti titulo filiæ prohibitæ per ſtatutum ſuccedere. ☞Itē ni *Fallit.4*
ſi filia in teſtamento prohibeatur plus petere, ſed iubeatur eſſe contenta dote, quia valet relictum ſibi ſimpliciter factū. Bald. ſingulariter in. l. adulta. C.de hęredi.actio.idē Bal.in additio. ad ſpe. de inſtr.editio.ver. filia. & ibi Spe.ver.ſed ſuper forma.
☞Item niſi filio relinquātur omnia bona, quia tūc *Fallit.5.*
verbum,relinquo,intelligitur iure inſtitutionis.tenet Bar.in.l.his verbis.ff.de hęre.inſti.vbi dicit ſecus,ſi vni filio relinquitur certa res , & alter filius inſtituatur hæres,quia nō valet teſtamentū. vt ibi. & tenet Ange.in repor.verſi. ſi verò relinquo.&c. Et glo.in.c.raimuntius.&ibi doct.de teſta.Bal.poſt glo.in.l.quotiens.C.fami.her.. ☞Item niſi eccleſia *Fallit.6*
inſtituatur hęres.& filio relinquatur legitima,non tamen titulo inſtitutionis:quia valet.Bart.in.d.l.2. q.6.princi.C.de ſacroſan.eccle.

27 **Adde.** Nota tamen,q † clauſula.omni meliori modo &c. quo ad contēta in particula & concluſione iſta, eſt maximæ importātię.vt dicit Pet.de Ancha.conſi.ſuo.72.incipiente.viſis omnibus, & ſingulis. Alex.in.l.ſi cū

nulla.ff.ð re iudi. doct.in.l miles qui deſtinauerat. ff.de teſta.mili.& in.l.quidã cõſulebat.ff.ð re iudi. & in.l.idẽ vlpian⁹.ff.de excu.tuto. Anto.de bu. in c.examinata,circa mediũ. de iudi. & in.c.literę.de dilatio.Bal.in.l.vinũ.antepe.co.ff.ſi cer.peta.Io.de Imo.in.l.nemo poteſt.5.co.de lega.1.Frã.de are. cõ ſi.104.incipiẽte.in cauſa.4.co. Bar.cepo. conſi.ſuo. 1.circa finem.Alexan.conſi.80.incipiente.viſo the mate. in.2.col. quinto volumi.& in conſili.186.incipiente. viſo proceſſu. 2. colu.eod. volu.& ibidẽ conſilio eodem.incipiente.perſpectis.3. colu.& in conſilio.336. incipiente. poſt reditum.&c. ☞Ideo tene menti,quòd licet ad validationem teſtamenti requiratur, quòd pater relinquat filio aliquid iure inſtitutionis, vt in. §. aliud quoque capitulum. in auth.vt cùm de app.conoſ.collatio,8. tamen ſi teſta tor reliquit particulariter filio,& nõ dixit,iure inſtitutionis,& addit,quòd volebat.teſtamentum va lere omni meliori modo.&c. proinde eſt, acſi expreſsiſſet, q relinquebat iure inſtitutionis, prout relinqui debet.Ita dixit Bal. in.d.l.quotiens. C.de hęre.inſti. ¶Dixit etiam Pau.de Caſt. conſi. ſuo. 347. incipiente.ſuper primo pũcto,quo quęritur, an teſtamentum.q ſi teſtator in teſtamẽto mandat filiam ſuam dotari, & poſtea dicit,quòd vult valere teſtamẽtum omni meliori modo, quòd proinde eſt acſi filię reliquiſſet iure ſeu titulo inſtitutionis. Quam doctrinam Bald. & Pau. de Caſt. referũt & ſequitur Alex.in.d.ſuo conſi,336. incipiente. poſt reditum. & in dicto conſi.80. incipiente. viſo themate. 2. col. quinto volumi. ¶Et ſcias iuuenis le-
28 giſta,quòd †etiam ſi teſtator teſtando inter liberos non expreſsiſſet dictam clauſulã.omni meliori modo.&c.q tũc illa ſubintelligitur. glo. eſt notabilis. in.l.cohęredi.§.cùm filiæ.ver.nõ valuit.ff.de vulg. & pupi.Quam ad hoc multum cõmendat Ioan. de Imo.ibi. Anto.de bu.& Io.de Imo.in.c. rainũ. 17. co.de teſta.ad idẽ eſt glo.in.l.filij.in teſtamẽ. C. fi-
mi.her.quas glo.ad hoc allegauit Alex.in.d. conſi.
13. cõcl. 176.incipiente.viſo proceſſu.2.co.in.5.volu.☞De-
29 cimatertia cõcluſio.q† querela non praparata trãſ mittitur ad liberos.vt. l. ſi quis filium.&.l. ſcimus.
Extẽſio. §.fi. C.de inoffi.teſta.☞Quod extẽde primò nedũ in querela, quæ iam competit ſed etiam in cõpetitura. nam propter illam ſpem tranſmittitur ad libe ros etiam non præparata.tenet Bal.in.d.l.ſi quis fi-
Limit.1. lium.per textũ ibi. & in.d l.ſcimus.§.fi. ☞Limita tamen hoc,quando querela competit aſcendẽtibus contra teſtamentum deſcendentis : nam tunc non tranſmittitur querela non preparata etiam ad liberos.tenet Ange.in.l.nã & is.ff.de inoffi.teſta.& Ia
Limit.2 ſo.in.d l.ſi quis filiũ.☞Secundò limita,quãdo querela cõpetit cõtra teſtamentũ tranſuerſalium : nam tunc non tranſmittitur etiam ad liberos , ſi non eſt prępparata.tenet doct.in.l.ſi pater tuus.C.de inoffi. teſta.reprobata ibi glo.quę contrarium tenuit. Idẽ
Limi. 3. tenet Bal.& Sali.in.d l.ſcimus.§.fi. ☞Tertiò limita actiuè,non paſsiuè.vt.l.ſi hęredem. C.de inoffi.teſta.quod notat ibi ſolus Iaſ.☞Et hęc omnia intelligę,quãdo querela non eſt prępparata:nam ſi prępparata eſſet,trãſmitteretur etiã ad hęredes extraneos. vt.l.quẽadmodum.&.l.poſthumus.§.fi.cũ.l. ſequẽ ti.ff.de inoffi.teſta.☞Quod procedit, etiam ſi que- Extẽſio.
rela cõpetat contra teſtamentũ tranſuerſalium. per d.l.ſi pater tuus.☞Ex quo nota,q idem eſt in querela cõpetenti aſcendẽtibus per illum textũ à fortiori. ☞Et adde,q†nunquã habet locum trãſmiſsio
30 querelę,niſi in caſib⁹ expreſsis in iure.vt in.d.l.ſci
31 m⁹.§.fi.& ibi doct. ☞Itẽ adde,q† querela prępparatur tribus modis. Primus eſt, per cõmunicationẽ. ☞Secundus,per admonitionẽ.☞Tertius,per libelli donationẽ.tex.in.l.quẽadmodum.ff.de inoffi.teſta.☞Decimaquarta cõcluſio eſt.q†approbans te- 14.cõcl.
32 ſtamentũ patris, vel eius iudicium,perdit querelã. tex.eſt in.d.l.parentibus.C.de inoffi.teſta. in fine. & in.l.ſi proponas.in.§. ſi hæreditatem.ff. eodem. melius & clarius in.l.6.ti.8.ſexta partita. ☞Quod procedit nedũ in approbatione,quę fit poſt mortẽ patris,vt loquitur tex.in.d.l.parẽtibus.& in. d. l.6. cũ ſimi.ſed etiã in approbatione , quæ fit tempore teſtamenti.doctrina eſt ſolius Sali.in.d. l. parẽtib⁹. ☞Poſſet dici,q hoc ſit falſum.quia approbare teſtamentũ idem eſt, q repudiare querelã. quod patet, cùm approbãs teſtamentum excludatur à querela: ſed ſic eſt q illud quod nõ eſt delatũ nõ poteſt repudiari. vt.l.1.C.de pactis cũ vulgaribus. ergo fili⁹ approbãdo teſtamentũ non poteſt renunciare querelam,quę ſibi nõ eſt cõpetitura poſt mortẽ.imõplus eſt,q querela non poteſt repudiari,niſi poſt aditã hæreditatem.glo.eſt nota in.d.l.ſi quis filium.C.de inoffi.teſta. ☞Ex quo dico,q poteſt dari nouus intellectus ad.d.l.parentibus.&.d.l.6. tit.8. ſexta partita. & ad.l.penul.& fina.ff.de inoffi.teſta.cum ſimi.& ad alia iura dicẽtia,q approbãs teſtamentũ, excluditur à querela,q intelligatur:quando approbat poſt aditam hęreditatẽ,cùm tunc naſcatur querela,& ante illud tẽpus non poſsit repudiari,quod non eſt delatum.per glo.in.d.l.ſi quis filiũ.quę repudiatio ſequitur ex approbatione teſtamẽti.vt dictum eſt. ☞Poteſt tamẽ ſaluari opinio Sali. quãdo filius tẽpore teſtamẽti noluit hęres inſtitui,& hoc probetur,& teſtator hoc expreſsit in teſtamẽto:qa valet teſtamentũ,& filius perdit querelam. ☞Niſi fili⁹ ob dolorẽ mortis patris diceret, nolo inſtitui, quia tunc ſi prętereatur,teſtamentũ poteſt rũpi.cõcluſio eſt Bar.in.l.ſi quãdo.§.& generaliter.ver.vltimò quęritur.glo. C.ð inoffi.teſt.gl.& Bal.in.d.l. ſcimus.§.cũ autem.eod. titulo. Sed reuera tu ſerua diſpoſitionem text. in. d. l. 6. titu. 8..ſexta partita. vbi eſt caſus de hoc. ☞Et nota circa iſtam concluſionem,quòd† pluribus modis dicitur quis approbare iudiciũ patris , vt excludatur ab iſta querela.
33 ¶Prim⁹,ſoluẽdo debitũ patris. vt.d.l.parentib⁹. & in.l.1.2.&.3. C, de iurę deli. ¶Quod intellige, quando

quãdo ſolutio eſt qualificata.ſ. quia ſoluit pro rata portionis ſibi aſsignatę.dictũ eſt Sali.in.d.l.parentibus.pro quo licet nihil allegat,eſt textus expreſſus in.d.l.parentibus.ibi dũ dicit, pro hæreditaria parte perſolui.& eſt etiã textus in dicta.l. ſecunda. & tertia.C.de iure deli.& ibi docto.& in.d.l.6.iun cta glo.ti.octauo.ſexta partita. ¶ Secũdus modus approbandi teſtamentũ eſt.ſi fuit filius aduocatus, vel procurator pro eo, qui ex paterno teſtamento legatum vel hæreditatem petit.vt dicta.l.fi.in principio.ff.de inoffi.teſta.&.d.l.ſexta.titu.octauo.ſexta partita. ¶ Tertius modus.quando acceptauit legatum ſibi relictũ.tex.in.d.l.pe.§.fi.ff.de inoffi. teſta.& nedum legatum ſibi relictum,ſed etiã relictũ filio,vel ſeruo.vt.l.nihil.in princi.& ibi Bar.& in. l.ſi pars.§.1.eodem titulo.de inoffi.teſta. ¶ Quartꝰ. quando filius exhęredatus poſt mortẽ patris ſcripſit in teſtamento cõſentire.vt in.d.l.pe. eſt textꝰ. ſi.verbis. ¶ Quintus modus.quando exhęredatus fuit hęres legatarius patris: nam tunc ſi petit legatũ,videtur approbare iudicium patris . textus eſt in.d.l.fi.ff.de inoffi.teſta. ¶ Sextus.quando exhæredatus fuit hęres hæredis patris,& adiuit hæreditatẽ,& illud cõmodum conſecutus eſt.vt.d.l. pe.§. ſi hęres.in principio. ¶ Septimus.quãdo filius facit contractũ cum hærede patris tãquã cũ hærede: nã tũc videtur approbare teſtamentũ.vt. l. ſi ꝓponas.in.§.ſi hęreditatem.ff.de inoffi.teſta . ¶ Octauus modus. ſi filius ſoluit hæredi patris tãquã eius hęredi illud,quod ipſe filiꝰ debebat patri.vtĩ. d. §. ſi hęreditatẽ. ¶ Nono.quãdo filius facit pactũ cũ hæredibus ſcriptis certis rebus eſſe cõtentus.vt.l.ſi quãdo.§,1.ver.ſed hoc.C.de inoffi.teſta. ¶ In omnibꝰ igitur ſupradictis caſibus filius excluditur à querela tanquã approbãs iudiciũ patris . q̃ omnia
Regula. continet.d.l.6.ti.8.ſexta partita.vbi poniturregula, ꝙ qualitercũq; filius conſentiat in teſtamentũ paternum,ſiue tacitè,ſiue expreſſe,excluditur à que-
34 rela. ℣ Adde tamen in hoc pũcto, ꝙ † licet qui ag-
Fallit. nouit iudiciũ defuncti non poteſt intentare iſtã q̃relam,tamen ſecꝰ eſt in querela inoffi donatio. textꝰ eſt in.d.authẽ.vnde ſi parens. & ibi tenet Iaſon poſt principiũ.C.de inoffi.teſtamẽ.& Bar.in. l.circa.§.impator.de lega.2.& Iaſõ in.d.l.parẽtibꝰ.doct. in.l.cũ donationibus.C.de inoffi.dõatio. ℣ Ratio differẽtię eſt.quia iſta querela inofficioſę donationis nõ expugnat teſtamentũ quod approbauit, ſed aliũ actũ factum inter viuos.ſ.prædictã donationẽ, & ſic non venit contra factũ ſuum.℣ Sed in querela inofficioſi teſtamenti venit contra ſuum factum, igitur non debet audiri. ℣ Et iſta eſt vna differentia iter iſtas querelas.alias differẽtias colliges per glo.in.l.fi.& per totũ titulũ. C. de inoffi. donatio.
Limi. 1. quas per te vide.℣ Secundo adde circa iſtã concluſionem.ꝙ licet approbans iudicium patris excludatur ab iſta querela, intelligitur ſi ipſe vult illã intentare,ſecus ſi eius filiꝰ.& ſic nepos teſtatoris,qui venit ad querelã per ſucceſſorium edictum.nã iſte nepos poteſt illã intentare,licet filius exhęredatus approbauit teſtamentũ.doctrina eſt Alexã. in.l. ſi quis poſthumos.§.1.ff.de libe.& poſthu.& Iaſo.in rub.C.de ſucceſſe.edic.ſi.co.reprobãdo Bal.qui cõtrariũ tenuit in.l.in ſuis.9. opp.ff.de lib. & poſth.
35 ℣ Tertiò adde, ꝙ † licet iſte approbans iudicium patris excludat ab iſta querela: tamẽ nõ repellitur à iure agẽdi ad ſupplementũ.doctrina eſt Bar. in.l. papinianus.§. ſi cõditioni. ff. de inoffi.teſt.probat tex.in.l.ſi quãdo.§.& generaliter. & ibi Bal.Sali. ff. de inoffi.teſta.idẽ tenuit Bal.in.l.omnimodo.eod. titu.licet olim approbãs teſtamentũ excludebatur à iure agẽdi ad ſupplementũ.vt eſt glo.in.d.§. & ſi conditioni.& ſic iura antiqua remanẽt correcta. vt eſt ibi glo.& in.d.l.ſi quãdo.§.fi.in verbo,prę iudiciũ,in prin.℣ Et intantũ poteſt agere ad ſupplemẽtum,etiã ſit teſtator prohibeat amplius nõ peti,& ſi filius faciat ſecuritatẽ hęredibus amplius non petere.tex.melior đ iure in.d.auth.vt cũ de app. cognoſcitur.§.cæterum.collatio.8. quem pro ſingulari cõmendant doct.in.d.§.fi. ¶ Sed quęro.quanto tẽpore præſcribatur iuri agendi ad ſupplementũ legitimæ. Antiqua eſt quęſtio inter Bar.& Bal.quia Bar. in cõſilio quod incipit. An iuri agẽdi ad ſupplemẽtũ.& in.l.ſi quis filiũ.§.fi.C.de inoffi.teſta.tenet,ꝙ prę ſcribatur quinquẽnio. ſed Bal.ibi in.d.§. fi. per multas rationes cõtradicit Bar. ꝙ imò in tertio anno,nõ autẽ quinquẽnio.& idẽ etiã refert idẽ Bald. in.l.nã & ſi.in.§. huius autẽ.ff.de inoffi. teſta.& in auth.preſbyteros.C.de epiſc.& cle.& oppoſitioni Bal.ſtare videtur Ange.frater ſuus in.l.papinianꝰ. §.ſi cõditioni.& in.l.ſi à domino.§.patre. ff.de petitio.hęre. Quę tamẽ opinio iſtarũ ſit vera, vide latè Frãciſcum Cremẽſem conſi.ſuo.128.& ibi plenè in additione. ¶ Decimaquinta cõcluſio.ꝙ ſi ille, cui cõpetit querela, repudiauit vel tẽpore , vel morte, vel repudiatione eſt excluſus,ꝙ in iſta querela habet locũ ius accreſcendi,etiã ſi illa querela, quæ accreſcitur,ſit agnita vel præparata.vt.l.qui repudiãtes.in princi.& in.l.ſi proponas.§.fi.ff. de inoffi.teſta. ¶ Decimaſexta concluſio. ꝙ in iſta querela habet locũ ſucceſſorium edictũ,& de gradu in gradũ. quia ſi exiſtẽs in primo gradu excludatur à querela morte, tempore,vel repudiatione, vocantur exiſtentes in ſequenti gradu,ſi ſuo iure, ideſt ſi ex ſua perſona velint admitti.textus eſt, qui ſic debet intelligi in.l.ſi is qui.in princi.& in.l.ſi nõ mortis.in fi.ff.de inoffi teſta.℣ Secus ſi ex perſona patris volũt admitti,nã tunc etiã admittũtur:tamẽ nõ per ſucceſſoriũ edictũ, ſed iure tranſmiſſionis.textus eſt, qui ſic debet intelligi in.l.ſi quis filiũ. C.de inoffi. teſta.de quo latè per doc. & Bar.in.l.ſi pater filiũ. ff.eodẽ.℣ Idẽ dic in iure agẽdi ad ſupplementum, nã in eo habet locum trãſmiſsio.vt.d.l.ſi quis filiũ. ver.niſi certas.C.de inoffi.teſt. ¶ Decimaſeptima
36 cõclu.ꝙ † non ſolũ filius poteſt exhęredari ex qua-

tuordecim cauſis, de quibus in auth. vt cũ de app. cognoſcitur.§.cauſas.collatio.8.ſed etiã ex aliis cauſis,quæ ſunt ſimiles,vel grauiores.hoc eſt ſingulare dictum Guilielmi de Cu.in auth.non ſint. C. de libe.præte.vel exhç.& ibi Alex.cõcordat.& in.l.ſi quis id qđ.ff.de iuriſditio.omniũ iudi.4.co. & Ange.in.l.lex cornelia.ff.de iniu.per illũ tex. & bene ad hoc facit tex. iuncta glo.in.c. de multa. de præbẽ.& glo.in. c.ſi poſtquã.in parte, mente. de elect. lib.6.vbi dicitur,ꝙ pœna appoſita in vno caſu,habet locũ in caſu ſimili. ☞Ex quo eſt dicẽdũ,ꝙ licet aſcendentes poſſunt exhęredari ex ſeptẽ cauſis,de quib⁹ in.d.auth.vt cum de app.cognoſ.in.§. & hęc quidem.& frater poteſt exhæredari ex tribus cauſis,de quibus in auth. de nup.§.ingratitudinẽ. collati.4.ꝙ etiã poſſunt exhęredari ex cauſis ſimilibus, vel grauioribus:arguẽdo,vt ſupra,à maioritate vel paritate rationis.quod facit ad ea, quę dixi in.l.17.

37 in fine.ſupra. ¶ Decimaoctaua concluſio.ꝙ † que

18. cõcl. rela inofficioſi teſtamẽti & inofficioſę donationis debet proponi infra quinquẽniũ.vt eſt tex.in.l.ſcimus.§.illud.& ibi Bal.C.de inoffi.teſt.tenet Bar.in l.ſi quis filiũ.ad finẽ.eo.ti.Ange.in auth.de immẽ. dona.in fi.collatio.7.☞Quod intellige, niſi ſit mota lis ſuper nullitate teſtamẽti. nam tũc illud quinquẽniũ nõ incipit currere,niſi finita lite nullitatis teſtamẽti.vt.l.cõtra maiores.C.de inoffi.teſta.☞Ratio eſt.quia iſtud quinquenniũ nõ currit,niſi cõtra negligentes.vt eſt ibi textus.☞Ex quo dicimus,ꝙ iſtud quinquẽnium non currit contra minorẽ.25. annorum,ſed incipit contra eum currere finito.25. anno.& ſic vſq; ad.30.annos ętatis cõpetit iſta querela. vt.l. adoleſcentię.C. ex quibus cau.in integr. reſti.nõ eſt nece.tenet Pau.de ca.cõſi.125.incipiẽti.

19. cõcl. dubia de quib⁹. ¶ Decimanona.ꝙ ſi exhęredatio ſit facta calore iracũdię,non valet,etiã ſi ſubſiſtat legitima cauſa.vt.l.filiam.& ibi Bal.C.de inoffi.teſt. ☞Quod intellige.niſi teſtator poſt prædictũ calorem perſeueret in eadem volũtate: nam tunc valet exhęredatio ſtante legitima cauſa. tenet Bart. in.l. quidquid calore.ff.de regu.iu.vbi inquit,ꝙ licet factum calore iracundię non valeat, tamen ſi perſeueretur in eadẽ volũtate,valebit. ☞Idẽ tenet Iaſo.

20. cõcl. in.d.l.ſi filiã. ¶ Vigeſima cõcluſio ꝙ in omnibus caſib⁹,in quibus cõpetit iſta querela,imputatur filio in legitima dos & donatio propter nuptias ad excludẽdã querelã.vt.l.quoniã nouella. C.de inof.

38 ¶ Vigeſimaprima cõclu.ꝙ † exhęredato facta etiã

21. cõcl. ex iuſta cauſa,tollitur per recõciliationẽ,vel amicitiã,factã inter exhęredatũ & teſtatorẽ.tenet Bar.in l.3.§.fi.ff.de an.lega.Iaſon.in.l.in arenã. C.đ inoffi. teſta.☞Sed cõtrariũ tenet Bal.per tex.ibi in.l. filio quem pater.ff.de libe.& poſthu.☞Pro concordia tamen dic,ꝙ ſi recõciliatio, vel amicitia eſt facta ſuper eadem cauſa,ex qua exhęredatio orta eſt,quòd tũc cenſetur adẽpta exhęredatio. & ita intelligitur dictũ Bar.& Iaſo.vt probat textus, per quem Bar. ſe fũdat.ibi dũdicit,et pœnituerit teſtatorẽ prioris offẽſę.&c. Pro quo etiã facit tex.in.l.in ipſius.C.ſami.her.ibi dũ dicit,offenſã iſtã clemẽtia flexit. & hoc voluit Pau.de Ca.in. d.l.filio quẽ pater. ff. de

39 libe.& poſthu. ¶ Vigeſima ſecunda cõcluſio. ꝙ † querela nõ datur patri inuito filio.glo. 2. in.l.in pſonã.in principio.ff.de pactis.l.papinianus.in principio. ff.de inoffi.teſta.Bal.in.l.fi.in principio.penultima col. ver.q̃ro quid in querela.C.de bonis que libe.☞Ex quo dicimus,ꝙ querela cõpetens filio,& repudiata,nõ poteſt ꝑ patrẽ intentari.Bal.in.d.l.fi.in principio.penultima co.ver.q̃ro quid in q̃rela.Bar. in.d.l.papinianus.glo.in.d.l.in perſonã.in principio. glo.2.ff.de pactis.habetur in Spe.đ teſta.§.1. ¶ Hic dicit Bal.in.d.l.fi.3.col.ver. idẽ dico in mõaſterio.

40 C.de bonis que libe.ꝙ † querela cõpetẽs mõacho, nõ poteſt intẽtari ꝑ monaſteriũ inuito monacho.

41 ¶ Vigeſimatertia cõcluſio.ꝙ † ſi querela pẽdet ꝑ appellationẽ, debet interim ali de hæreditate qui obtinuit in querela.vt.l. ſi inſtituta.§.de inofficioſo.et ibi Bar.ff.de inoffi.teſta.& frã.par.in tracta.de duo.fra.3.parte.q.69. ¶ Vigeſimaquarta cõcluſio.

42 ꝙ † querela mota per vnum filium, non prodeſt alteri tacenti.p.l.filio qui.in princi.& ibi Bar.ff. de inoffi.teſta. ¶ Plures aliæ concluſiones poſſunt colligi ex.d.titulo de inoffi.teſta.ff.&.C. & ex his quæ dicunt doct.ibi.quas per te vide.

o ¶ Annullare.intellige per ſententiam iudicis đclaratoriã.Quia teſtamẽtum cõtinens pręteritionẽ vel ex hæredationẽ filorũ,nullũ eſt ipſo iure.vt authẽ.ex cauſa.cum ſimi.C.de libe.prę.vel ex.dixi in glo.ſupra proxima.☞Et ſi dicas ꝙ iſta.l. vtitur verbo futuri temporis:quod verbum † inducit canonem ferendę ſententię non latæ.vt notatur in.l.iubemus.§.œconomus. et ibi glo. in verbo, priuetur.doc.& Bal.in.§.ſane.2.co.ver.quinto q̃rit gloſſ. C.de ſacroſan.eccle.in.l.in criminali.C.de iuriſdi. omniũ iudi. ☞Et hoc maximè ĩ vltimis volũtatib⁹ in qbus verbũ aptũ importare pręteritũ & futurũ tẽpus.vt,habuerit,vel fuerit,& ſimilia. quia interp̃tatur in futurũ.in glo.Bar.& Ioan.de Pra. & doct. in.l.cũ tale.§.pe.in glo.ver.dixerũt.ff.de condi. & Pau.de Ca.in.l.cũ lex.ff.de legi.☞Et ꝙ iſtud verbũ annullare,caſſetur & irritetur ĩtelligãtur ipſo iure tenet Bal.in.ti.de pace cõſtãtię.§.priuilegia in fine. Lud.Ro.ſuis ſingula.ſingula.2.qui dicit eſſe textũ in.d.c.primo.de pace conſtã.☞Et bene ad hoc facit doctrina.Inno.Cardi.& Abb.in lectura & repetitio.c.extirpãdę.ĩ.§.qa vero.6.co.de prębẽ.& digni. Archi.in.c.licet canõ.de elect.li.6. & glo. nõ põde rata per aliũ in.l.nõ improbũ.C. ex quib⁹ cau. infra.irro.vbi dicitur,ꝙ ſi verbũ futuri tẽporis eſt affirmatiuũ,inducit ſentẽtiã ipſo iure. & ita glo. ſupradicta dicit irroganda eſt.ſ.ipſo iure. ¶ Idem dicit Ioã. Bru. in additio.ad Ludo.dicto ſingulari.2.

de iſto

de iſto verbo, priuetur, à teſtatore prolato, q̃ etiam intelligitur ipſo iure. allegat Bal. in.l.7. col.C. de his quæ pœnę no.& idem dicit de verbo, careat.c. ad aures. in verbo, vires nolumus obtinere, de reſcrip. tenet Abb. in.c. ſup his. de fide inſtru.& in.c. nihil eſt.5.co.de elect.

per glo.fin.in.c.nouit. de pretericion P o ex de his quæ fiunt à prę

la. ℣ An autem, & quando verba de præſenti importēt ipſo iure. vide latè per Ioan.Bau. vbi ſupra. p Feli.in.c. Rodulphus. de reſcrip.col.17. & ſequē ti.per Matthæ. de matheſila. ſuis notabi. aliàs ſuis

44 ſingu.112. & 115. ¶ Sed ponæ, q̃ † in teſtamento vnus filius eſt præteritus vel exhæredatus, & alter

Q̃. hęres inſtitutus, an teſtamentum ſit nullū. Videbatur q̃ non. quia vtile per inutile non vitiatur. vt

Contra. eſt regula iuris. ℣ Contrariun tenet Bar. in.l.1.5.q. princi.15.ver.ſecundo quæro. C. de ſacroſan.eccle. ℣ Sed vide, & tene quod dixi in glo. ſupra proxi-

45 ma.ſexta concluſione. ¶ Item nota, q̃ † teſtamentum eſt nullum, in quo filius eſt inſtitutus in re non ſtāte. glo.in.l.3.§.ſed vtrū.ff.de mino. Bar.in.l. ſuus quoq; in principio. vltima col.ver. quæro q̃d

46 ſi pater.ff.de hęre.inſti. ℣ Si tamen † relinquitur filio res aliena in teſtamēto titulo inſtitutiōis, valet, cùm debeatur ęſtimatio. Bal.in.l.ſcimus.in principio.pe.col.ver.extra quærit. Guili. C. de inoffi. teſta. Bar.in.d.l.ſuus. vide in vltima col.ver.itē quæro. ℣ Sed ſi teſtamētū non continet inſtitutionem hæredis, eſt nullū. vt.l.1.in fine.ff. de vulga. & pupi. Bar.in l.cohæredi. §.fi.eodē titulo. proximè.ff.

47 de his qui in teſta.de. ℣ Nota etiā, q̃ † ſi cōtinet inſtitutionē incapacis, putà fratrum minorū, eſt nullum, niſi habeat cohæredē vel ſubſtitutum, quia incipit valere in perſona inſtitituti. Bal.in authē. ingreſſi.8.co.ver.circa primū pono vnam concluſionem. C. de ſacroſan.eccle. & Bar.in.l.3.ff. de his qui pro non ſcrip.habe. dixi in.l.9.in parte, ex teſtamēto, verſi.quod procedit ſupra. ℣ Et licet ſupradictæ ſint optimæ concluſiones, adde in materia vnam

48 concluſionē. q̃ † teſtamentū eſt nullū, in quo verba non dirigūtur ad filiū, cui relinqtur, ſed ad hęrede. vt relinquo bona mea Titio. & volo q̃ Titi⁹ hęres det filio meo bis centū, caſus eſt ſingularis ſecūdum Bar.in.l.pater filiū.§.fi.de lega.3. de quo Pau. de Ca. facit feſtū in authē. vnde ſi parēs. C. de inoffi. teſta. eſt caſus in.l.ſi ſeruus. la.3.§. qui margaritū. de lega.1. ℣ Adde aliam cōcluſionem, q̃ teſtamentum eſt nullū, in quo filio relinquatur minus legitima ſua cū prohibitiōe iuris accreſcēdi. tenet Bal. in.l.quotiens.4.oppo. C. de hęre.inſti. q̃d eſt mirabile, cùm videatur dari quęrela ad ſupplemētum. per legē. ſcimus.§. repletionem. C. de inoffi. teſta.

49 ℣ Valet † tamē de parte bonorū tantum cum clauſula q̃ plus nō petat. vt per Bar.in.l.1. 5.q. princi.19.

50 col. C. de ſacroſan. eccle. ¶ Itē † teſtamētum continēs prętericionē poſthumi eſt nullū, etiā ſi poſthumus illud approbet. Bar. ſingulariter in.l. ſi cū vel in vtero. ver. ex hoc infero. C. de teſtamē. mili. ℣ Si tamē poſthumus viuo teſtatore moriatur, non conualeſcit, etiā ſi contineat clauſulā codicillarem. Bal. in.l.ſi.pe.col.ver. ſed quęro de tali quæſtione. C. de codici. Pau. d̃ ca.ī.l.2.&.3. C. de poſthu. hęre. inſti.

51 Adde. Et ſi quiſpiam diceret, q̃ † clauſula codicillaris eſt maximi effectus, vt dixi in glo. ſupra proxima, vel q̃ appoſita in teſtamēto nullo operatur vim fideicōmiſſi, per glo. in authē. ex cauſa. C. de libe. prę. vel exhære. cōtra doctores in dicta authē. ex cauſa tenēt contrariū. & Bar. in.l.1.ff. de iure codici. Quia iſta ſunt paria. relinquere à venientibus ab inteſtato. & dicere. ſi nō valet iure teſtamēti. &c. vnde notatur in.l. ex teſtamēto. C. de fideico. ℣ Vnde qua ratione ſi teſtator grauaſſet venientes ab inteſtato. filius prætery⁹ tenetur reſtituere hęreditatē hęredi ſcripto. vt in c. Raynald⁹. &c. Raynūtius de teſta. &.l. quis cum nullā. ff. de codici. ſic eodem modo quādo dicta clauſula eſt appoſita. quod etiā tenet Ange. de are. inſti. de codici. primo reſpōſo. Bar in.l.2. de lega.3. & ibi Bal. Bar. etiā in.d. authē. ex cauſa. & ibi Bal. & Ioan. Fabe. & Sali. & Pau de Ca. cōſi. ſuo.6. Ludo. Roma. conſi.122. ℣ Et pręmiſſa procedūt in teſtamēto nullo, ob prętericionē filij iā nati. ℣ Sed

52 † quid in poſthumo prętérito. Bar. in prędallegata lege prima. in ſexta. q. diſtinguit. q̃ authen. teſtator cogitauit de poſthumo, aut non. ℣ Primo caſu, operatur clauſula prędicta. Secundo caſu non. argu.l. pe. C. de iure codici. & l. certi iuris. C. de teſta. &.l. nonnūquā. C. de reuocā. dona. ℣ Sed Dinus, Bal. Pau. de Ca. & Ludo. vbi ſupra. & quaſi oēs dicūt, q̃ ſunt inſpiciēda verba teſtamēti. ℣ Aut enim dicunt. ſi nō valet. &c. Et ſi verba ſunt prętentis temporis, & rupto teſtamēto natiuitate poſthumi, dicta clauſula nō operatur. quia nō debet, & verum eſt, illo tempore voluiſſe. facit.l. ſi ita. & ibi Bar. ff. de auro & argē. lega. & l. cum ſtipulatur. ff. de verbo. obligatio. ℣ Sed ſi dicatur. ſi nō valet. vel nō valebit. tunc porrigitur ad teſtamētum q̃d rumpitur natiuitate poſthumi. Et iſtā ſententiā ſequitur Bar. Ange. & Sali. d. authē. ex cauſa. idem Sali. in.l.1. C. de poſthu. hære. inſti. Bal. in.l. ſi. eodē titulo. Ioan. de imo in.l. filio prętérito. ff. de iniuſto teſtamēto. Pau. de Ca. cōſilio.58. cū tribus ſequētibus. & cōſilio.250.1.col. ver. quātum ad ſecūdum. ℣ Hodie verò ceſſat contētio inter tantā iuris prudētiam. nam opinio aliquorū ſupradictorū patrū nō procedit, imò contrariū eius de quo vnuſquiſq; teſtatur. Ex quo hodie à natiuitate poſthumi non rumpitur teſtamētum. per tex. in.l.13. ſupra cum concor. & ibi dixi in glo. ſuper parte, naturalmēte, cum ſequēti. vbi vide. ¶ Et nota, quòd teſtamētum poteſt dici nullum etiam per hæredem deliberantē. Bal. in.l.

53 ſuus.4.col. C. de repu. hære. ¶ Item nota, q̃ † teſtamentum, quod filius dixit nullū, non recōualeſcit.

vt

54 vt per Bal. dicta. 4. col. Nota vlterius, q̃ † cùm proponitur nullitas teſtamẽti, ſufficit in libello petere hæreditatem ab inſtitutis: qui ſi excipiãt de teſtamẽto, replicet de nullitate, vel petat ex officio declarari teſtamentũ nullum, & petat hæreditatẽ ab inſtitutis. vt per Bald. in l. filio præterito. 13. col. in fine. ver. quęro ex prædictis. ff. de iuſto teſta. & in l. ſuꝰ. 1. col. ver. nota hic duplicem modum agen-

heredaciõ q̃ eñl qual ouiere mejoria d̃ ter cio o quinto, no por eſſo ſe rõpar: ni dexe

55 di. C. de repu. hære. ¶ Sed quęro, an † teſtamentũ
Quæſtio. continẽs prętéritionẽ legitimati ſit nullũ? Pau. de Ca. conſilio. 222. quod incipit. ſuper puncto iſto. 4. col. ver. cogitaui etiam. & conſilio. 224. incipienti. ſup eo q̃ primo loco ſimpliciter tenet q̃ ſic. Tu diſtingue vt per textum in l. 12. ſupra: an teſtator habeat deſcẽdetes legitimos. & an ſit legitimatꝰ quo ad ſucceſsionem. quia ſtãtibus legitimis, valet præteritio legitimati, quia non ſuccedit parentibus vt ibi, aliàs ſuccedit. & per conſequens teſtamentum continẽs prętéritionem legitimati erit nullũ. tenet Pau. de Ca. vbi ſupra: & ita dictum ſuum procedit in caſu, quo nõ ſunt legitimi, et eſt legitimatus quo
56 ad ſucceſsionẽ, aliàs ſecus. ¶ Vltimò nota. q̃ † teſtamẽtum eſt nullũ ex perſona teſtatoris inteſtabilis in. 16. caſibus, quos ponit Spe. in. ti. de inſtru. edi. §. cõpẽdioſè. in principio. & do. Abb. in rubrica de teſta. 1. & ſecũda col. vbi enumerat. 18. caſus.
Concor. p ¶ Pretericion. Nota ex l. iſta. duas cauſas, propter quas teſtamẽta rumpũtur, & ſunt nulla. ſ. prętéritionis, vt hic. alia exhæredationis, vt ſequitur. de quibus in authẽ. ex cauſa. C. de libe. præte. vel exhęre. & in corpore vnde ſumitur. & in Spe. de tuto. §. 1. per totũ. & l. 1. & 10. titulo octauo ſexta partita. ¶ Sed quia vtile eſt ſcire quid, & quotuplex ſi prętéritio, & quotuplex ſit exhęredatio: quęro in pręſenti quid ſit prętéritio, & qd exhæredatio.
Prætéritio quid ſit. ¶ Quo ad primum dic, q̃ prætéritio eſt ſine cauſa exhæredatio. vt. l. in arenam. C. de inofficioſi. teſta. per doct. in l. filio præterito. ff. de iniuſ. teſta. & p Bal. in additio. ad Spe. de inſtru. edi. 7. col. ver. prętéritio. & iſtud eſt propriè. ſed impropriè ſit etiã cum cauſa, & tũc dicitur exhæredatio. vt. d. l. in arenam. & per docto. vbi ſupra. ¶ Et ſit hoc modo. filiũ non inſtituo, quia fecit tale quid. vt per Bar. in l. 1. in principio. ff. ſi qs à paren. fue. ma. idẽ Bar. & Alex. late in. d. authẽ. ex cauſa. 2. col. C. de libe. præte. vel ex. melius per textum in l. 10. titulo ſeptimo. ſexta partita. per Bal. in. d. authen. ex cauſa. ſeptima col. ver. forma autem glo. & Bar. in l. ſi quis. C. de libe. præte. Bar. in l. quidam. in fine. C. de fideico. glo. in authẽ. nouiſsima. C. de inofficioſi. teſta. & inſti. de exhęre. libe. in principio, vbi habetur, q̃ prætéritio dicitur, quãdo de eo, qui debet inſtitui, non fit mentio in teſtamẽto, nec ei relinquitur aliquid iure inſtitutionis, ſed iure legati. ¶ Quo ad ſecundũ dic, q̃
57 † prætéritio eſt duplex. Vna quæ fit voce & ſignificatione, & tunc dicitur ſilentium inſtitutionis beneficiũ, vel exhæredationis nota circa eum, qui debet inſtitui vel exhæredari non habens. vt inſti. de hæred. q̃ ab inteſt. defe. §. eſt eadem. & l. gallus. §. in omnibus. ff. de libe. & poſthu.

de valer el dicho tercio & quinto ſ como ſi el dicho teſtamento ſe rompieſſe.

¶ Alia eſt prætéritio vocis ſilentio, ſed animi iudicio exhæredatio reputatur in effectu. l. ſicut. C. de teſta. mili. & inſti. de hære. inſti. §. ne autẽ. & tũc vt ſupra dixi, q̃ dicitur prętéritio de eo, qui debet inſtitui, nõ facta mentione in teſtamento. vel de eo, cui nihil relinquitur iure inſtitutiõis, licet iure legati. vt per glo. & Bar. in. d. l. ſi quis. C. de libe. præte. ¶ Et nota, q̃
58 † natiuitate poſthumi, qui viuit per tẽpus, de quo in l. 13. ſupra. de quo poſthumo nõ fuit cogitatum, teſtamẽtum rumpitur, & legata in eo contẽta non conſeruantur per iſtam legẽ. nec per authẽ. ex cauſa. C. de libe. prę. vel ex. tenet Pau. de Ca. poſt Bar. in l. tale pactũ. §. fi. ver. nota iſtã legẽ. ff. de pactis. & per iſta intelliges. l. tertiã. titulo de las donaciones foro legũ. & l. pe. titulo. 2. li. quarto foro juzgo. q ¶ Exheredacion. Quæro quo ad iſtam partem
59 † quid ſit exhęredatio, & quotuplex ſit, & qui poſſunt exhæredare, & exhęredari, & qualiter fit exhęredatio, & quibus ex cauſis. ¶ Quo ad primum *De. 1.* dicit Bal. in authẽ. ex cauſa. 1. col. ver. tertiò pręmitte. C. de libe. præ. vel ex. q̃ exhæredatio eſt diſpoſitio expreſſa vel tacita priuãs aliquẽ ex liberis vel parentibus ab hæreditate ſibi debita. ¶ Vel per alia verba dic, q̃ exhæredatio eſt conſanguinei ab hæreditate, in qua ius habet ſuccedendi, expulſio. caſꝰ eſt in l. 1. ti. 7. ſexta partita. ¶ Quo ad ſecundũ *De. 2.* quotuplex ſit exhæredatio. Bar. & Bal. in. d. authẽ. ex cauſa. 8. col. ver. ſecundò quæro. dicunt, q̃ eſt duplex. quædam vera & propria. quædã impropria & abuſiua. ¶ Propria deſcribitur ſic, Exhæredatio eſt alicuius inuiti ab hæreditate ſibi debita ab inteſtato per teſtamentum ritè factum excluſio. vt inſti. de exhæredatione libe. §. noſtra. & l. ſi auus. & l. maximum vitiũ. C. de libe. præ. vel ex. l. iam dubitari. ff. de hęre. inſti. ¶ Abuſiua verò & impropria dicitur exhęredatio, quæ vocem excluſionis continet: ſed mẽs teſtatoris finaliter & realiter nõ tendit ad excludendũ, ſed magis ad promiſsionẽ. vt. l. multi. ff. de libe. præ. ¶ Quo ad tertiũ qui poſ *De. 3.* ſunt exhæredare & exhæredari. dic, q̃ omnes qui poſſunt teſtari, poſſunt exhęredare. & omnes deſcẽdẽtes recta linea poſſunt exhęredari ab his, qui aſcẽdunt recta linea. & econtra aſcendẽtes poſſunt à ſuis deſcendentibus exhęredari. caſus eſt in l. 2. ti. 7. 6. partita. intellige iuſta cauſa. vt ibi. & in l. 1. in fine. ti. 4. li. 4. foro juzgo. ¶ Quarto qualiter ſit *De 4.*

exhæredatio.

ex hæredatio.dic,q̃ fit exhæredatio per hęc verba. exhæredo filium meum propter talem cauſam, & alienum eum facio à bonis meis. Debet tamen eſſe certus & indubitatus exhęredandus: ſiue nominatim,ſiue per ſigna.vt.l.1.in fine.&.l.3. titulo. ſeptimo.ſexta partita.

De.5. ¶Quinto exquibus cauſis poteſt quis exhæredari.vide in.l.4. d.ti.6.d.l.1.titul. quarto. foro juzgo. & in authē.vt cum de app. cognoſ. §. cauſas.per glo.colla.9.

¶Ley.xxv.

El tercio y quinto de mejoria fecho por el teſtador no ſe ſaq̃ delas dotes y donaciones pp nuptias ni đlas otras donaciones q̃ los hijos o đſcēdiētes traxeren ta colacionv opticionx

Adde. Non ſolum filia,quæ peccauit in corp ſuum,poteſt exhęredari:verū etiā ali,& dotari nō debet à patre,eo inuito. tenet Spe. in titulo. qui filij ſint legitimi. §. pe.ver.quid ſi filia.Bal.in l fi.C.đ dotis promiſsio. ¶Si tamen pœnitentiā egit,debet ali,& dotari.tenet Spe.vbi ſupra in ver.quid ſi pœnitentiā egerit. Anto.de Bu.in.c.quintauallis.de iure iu.tex. in.l. imperialis.C.de nup.Bal.in.l.ſi filia.C.de inoffi.teſta. ¶Ex quo infert Alex.in.l.1.ff.ſolu. matrimo-
60 nio,q̃ † ſi filius,qui cōmiſit ingratitudinē in patrē egit pœnitentiā viuo patre,non poteſt exhæredari,quod eſt pulchrū. ▽Vnū tamen nota,q̃ licet filia meretrix poſsit exhæredari.vt.l.ſi filiam tuā.C. de inoffi.teſta.ſi tamen eius mater etiam meretrica batur,non poterit filiam ob meretriciū exhæredare.tenet Bar.& Bal.in.l.in arenā.C. eodē ti. ¶Itē
61 nota,q̃ † exhæredatio facta filio iuſta cauſa, tollitur per reconciliationē poſtea factam inter patrem & filiū.tenet Bar.in.l.3.§.non ſolum.ff.de adi.lega. quod intellige,vt dixi ſupra in glo.ſuper parte, ſe rompiere.21.concluſione. ¶Vlterius nota, q̃ exhæredatio vt valeat,requiruntur tria inter alia, vt notat glo.in.l.3.§.ante hęredis.ff.de libe.& poſthu. ſ.q̃ filij maſculi nominatim exhæredentur. ▽Itē q̃ purè,non ſub cōditione. ▽Itē q̃ à toto gradu,& ab omnib9 gradib9.aliàs redditur null9 grad9. vt etiā Pau.de Ca.in.l.1.in princi.per illum textum.ff.de libe.& poſthu.

62 r ¶Se rompa.Quo ad iſtam partem ſcias,q̃ † per legem duodecim tabularum hęredis inſtitutio fuit inuenta,non ſolum,vt eſſet caput teſtamenti in ordine ſucceſſionis,ſed etiam in ordine verborū. cū hæres idem ſit q̃ dominus,q̃a ab ipſo,& per ipſum lex duodecim tabularum poſuit fundamentum. vt inſti.de lega.§.ante hæredis.&.l.proximè.ff.de his qui in frau. de.Ideo quæ in teſtamento relinquuntur,niſi à pſona hęredis ſumerēt principiū, inanē efficiebāt diſpoſitionē.quia eſſe debet pſona in omni diſpoſitione à qua,& in quā.vt. l. quidā referūt.ff.de iure codicillorū.Ideo regula iuris erat & ſecūdū naturalē rationē poſita,q̃ ſi nemo ex teſtamēto adit hęreditatē,oē ius teſtamēti ſoluitur.vt.l ſi nemo.ff.de regu.iuris. Dicebāt igitur antiqui ex hoc,q̃ ex rupto teſtamento vt nullo,legata non debentur ex teſtamēto, nō quia nō eſt teſtamētū, ex quo caret hærede.ab inteſtato nō,quia teſtator cauſam inteſtati non proſpexit.l.non codicillū.C. de teſta.nec eſt poſſibile niſi ex iſtis duabus cauſis legata deberi adita hæreditate. vt notatur in.l.qui filio. §.ſeruus.ff.đ hære. in ſti. ▽Sed Iuſtinianus imperator cōſiderauit, q̃ legata poſſunt relinqui à legitimis hęredibus ab inteſtato.ergo habent legitimi ius rumpendi ab inteſtato, licet ſint liberi,vel parentes. Idē ergo ſtatuit ex teſtamēto, ne ſit deterior cauſa teſtati, quā inteſtati. ▽Itē cōſiderauit,q̃ in ſola inſtitutione alterius, & exhæredatione vel prętēritione filij,fit iniuria filio:ſed in legatis & fideicōmiſsis non cadit iniuria,q̃a pñt đ falcari:ſed directū i9 ſuccedēdi non poteſt defalcari,q̃a pp eū nō pōt minui,neceſſe eſt rūpi.vt.l. ſancim9.ibi nedū.&c.C.de inoffi.teſta.ponderata ratione illius literæ. Vnde Iuſtinianus magis conſiderauit ęqtatē implendi iudicia defunctorū, quā riguroſam diſputandi rationē.nā pium eſt ex quadā generali pietate ſeruare iudicia defunctorū,etiā non ad pias cauſas.vt in authē.de hęre.& falci. §. ſi verò expreſsim deſignauerit.colla.1.IgiturIuſtinian9 per.d.authen.ex cauſa.ſtatuit, q̃ licet ſtatutū ſit nullum prętextu exhæredationis, vel prętēritionis quantū ad inſtitutionē cętera.ſ. legata & fideicommiſſa remanerent firma.iſta ſunt verba Bal.in. d.authē.ex cauſa.in principio.ver. & pręmitto. C. de libe.prę.vel ex.pro quo vide glo.ſingu.in.l.papinianus.§.fi.ff.de iniuſto teſta.tenet Bar.in.l.filio prętērito.eodem titulo.& ibi Bal.idē Bar.in.l.filiū. §.omnibus.& in.l.is qui.§. ſed ſi vnius. ff. de lega. pręſtan.habetur in Spe.de procu.§.1. ver. porro. & de inſtr.edi.§.14.ver.ſed pone ex eo.

s ¶Tercio & quinto.ad quod etiā facit.l.fi.ff. de
63 hære.inſti.vbi dicitur,q̃ † ſi teſtator facit ſecundū teſtamentū falſo rumore ductus, cōperta rumoris falſitate, ſecundū teſtamētū eſt in inualidū quo ad inſtitutionē hæredū,legata autē firma manēt.Quod intellige verū,niſi legata adeò magna eſſent, q̃ exhaurirent quaſi totā ſubſtantiā defuncti,tunc enim vitiatur ſecūdū teſtamentū,etiā quoad legata. hoc dicit Bar.ſolum in vno loco ſingulariter.ſcilicet.in. l.de monſtratio.§.quod autem iuris.ff. de conditioni.& de.refert & ſequitur eum Ludo.Roma. ſingu ri ſuo.252.quod tene menti. ▽Quæ actio competat meliorato in tertio & quinto cōtra hæredē ab inteſtato ſuccedente,vide per Flo.in.l.2.C.cōmunia de le.& ibi per Cinū & alios. ▽Item vbi & quādo legata petantur,vide in.l.ſi.ti.9.ſexta partita.

El tercio.

Summarium.

1 *Melioratio de tertio & quinto, an poteſt extrahi de aliis donationibus.*
2 *Collatio quid ſit.*

1 EL tercio. Melioratio † de tertio & quinto non extrahitur de dotibus & donationibus ꝓpter nuptias, nec de aliis donationibus, quæ trahuntur per deſcendentes ad collationem & diuiſionem. hoc dicit. Non diuiditur. eſt tamen notanda. & per eam hodie eſt ap̃pbata opinio do. doctoris de Pala. in ſua repe. c. per veſtras. de dona. inter virum & vxo. ſuper rubrica. 226. col. ver. item ſi mater. vbi tenuit iſtam concluſionem vnico fundamento. & ipſe tanquam vnus procerum magni conſilij regũ Hiſpaniæ fuit in editione iſtius legis. Sed tu aliis fundamentis fortifica eam. ☞ Primò, quia dos & donatio ꝓp nuptias ſunt donationes, & computantur inter alias donationes. textus eſt in. l. iſta. ibi. y las otras donaciones. & in rubro & nigro. titul. 11. quarta partita. ſed vna donatio non defalcatur per aliam. l. fuit quæſtionis. ff. de collatio. bono. tenet Bald. in authen. ex teſtamẽto. pe. co. ver. quarto. C. de colla. igitur. &c. ☞ Secundò tu habes, q̃ melioratio de tertio & quinto extrahitur ſolummodo de his bonis, quę teſtator habebat tempore obitus ſui. l. 19. & 22. cum aliis. ſupra: ſed dos & donatio propter nuptias ſunt penes filios tempore mortis parentum, & trahuntur ad collationem poſt mortem illorum, igitur cum non ſint in bonis parentum tẽpore mortis, non defalcantur per donationem factam de tertio & quinto. ☞ Tertiò facit. dos quę peruenit ad filiam, facta eſt propria ipſius filiæ & eius patrimonium. l. 3. §. ſed vtrum. ff. de mino. & l. Pomponius philadelphus. ff. familiæ her. ſed melioratio facta filio debet extrahi de bonis meliorantis, non de alienis, igitur. &c. Et iſta ratio vendicat ſibi locum in aliis donationibus: quia cum non ſint in bonis parentum tempore mortis eorum, nõ defalcantur per aliam donationem ab eiſdem parentib⁹ factam de tertio & quinto bonorum ſuorum. dixi in. l. 17. ſupra per illũ textum. ☞ Quartò facit. quia dos & dõatio propter nuptias ſunt priuilegiata vltra alias donatiões & legata. patet ex. l. 1. & quę ibi doct. ff. ſolu. ma. vbi ponuntur priuilegia dotis. & per totum titulum. 11. quarta partita. ſed par in parem non habet imperium. l. nam magiſtratus. ff. de arbi. c. innotuit. de elect. ergo à fortiori donatio minus priuilegiata non vtitur priuilegio contra donationem magis priuilegiatam: & per conſequens melioratio de tertio & quinto non extrahitur de dotibus. &c.

t ¶ Traxeren. Quia aliud eſt trahere ad collationem, & aliud computare. quia cõferre, reſpicit bona conferentis. & computare, reſpicit bona defuncti. vnde differunt forma, origine, & natura. ſecundum Bald. in. l. illud. C. de colla. & ibi dicunt moderni.

v ¶ A collacion. quid ſit collatio. & de eius materia vide. l. 29. infra. vbi dixi.

¶ Ley vigeſima ſexta.

2 SI el padre o la madre en teſtamento o en otra qual-

x ¶ Particion. nota aliud eſt collatio, & aliud eſt partitio vel diuiſio. quia collatio † eſt rei proprię in cõmune latio. & diuiſio fit poſt collationẽ. & ſi fiat diuiſio, & collatio omittatur vt cõferatur, agi poterit. l. ſi ſoror. cũ ſimi. C. de collatio.

Summarium.

1 *Melioratio ſimpliciter facta, an videatur facta de tertio & quinto.*
2 *Voluntas qualiter detur intelligi.*
3 *Melioratio facta filio, non expreſſo nomine filij, an valeat.*
4 *Legatum factum eccleſiæ, non expreſſo nomine eccleſiæ, an debeatur.*
5 *Legatum factum pauperibus ſimpliciter, quibus debeatur.*
6 *Melioratio facta filio ſimpliciter, cui filio debeatur.*
7 *Melioratio facta filiis, qualiter debeat inter eos diuidi.*
8 *Legatum factum familiæ, cui debeatur.*
9 *Legatũ veſtis ſimpliciter, quanti pretij ſeu valoris debeat eſſe.*
10 *Legatum incertæ perſonæ, quando valet.*
11 *Legatum relictum pro mulieribus maritandis, an veniant etiam viduæ.*

SI el padre. Si aliquis ex parentibus in teſtamento vel aliàs donauit filio ſuo, licet non dicat in quo, videtur facta donatio in tertio & quinto bonorum ſuorum, & computabitur donatio in ea quantitate, quę cadit inter tertium & quintum: ita, q̃ ipſi filio, & non alij poteſt poſtea donari. prętерquam ſi aliquid deficit de tertio & quinto, quia illud donari poteſt. Si tamen melioratio facta filio excedit tertiam & quintam partẽ bonorum meliorãtis, valebit melioratio in tertio, & quinto, & legitima meliorati, & non amplius. hoc dicit. ☞ Diuiditur in duas partes. In prima ponitur dictum. In ſecunda reſtringitur & declaratur. Secunda ibi. & ſi de mayor valor. ¶ Nota ex. l. iſta id quod diximus in ſũma. ſ. q̃ † melioratio facta à parentibus filiis vel nepotibus, intelligitur facta in tertio & quinto, licet teſtator non dicat in tertio & quinto. Iſta fuit opinio domini doct. de Pala. in repe. c. per veſtras. de dona. inter vi. & vxo. ſuper textu. 321. co. in principio. ver. dando ergo dotem magnam, vbi dicit, q̃ ſi pater dat filiæ dotem magnam, videtur filiam meliorare vel in tertia vel in quinta parte bonorum ſuorum vltra legitimã. argu. tex. in. l. cum pater. §.

euictis.de lega.2.vbi diuiſio etiam inæqualis facta inter filios,debet obſeruari,quia habet vim prælegati,vt res valeat eo modo, quo melius valere poteſt.vt.l.ſi miles.ff.de teſta.mili.& ibi notat Bar. & facit.l.qui quartã.de lega.1.&.l.vxori.de lega.3.vbi dicitur,ꝙ quando ex verbis teſtatoris appa ret,ꝙ voluit pater filio prælegare, prælegaſſe videt. notat ibi Bar. Imò etiã ſi ex verbis non apparet, ſatis eſt ex factis apparere.quia † facto datur voluntas intelligi.vt.l.de quibus. ff. de legi.&.l.reprehendenda.C.de inſtitutio.& ſubſtitutionibus ſub conditio.fac.cum cõcordan. de quibus per gloſſam in capitu.tenor.de re iudi. In dubio tamen videtur meliorare in tertia, vt quinta,ꝑ anima relinquatur.& hoc fauore animæ , in cuius fauorem ſtylus curię habet,ꝙ ipſa prius deducatur. vt.lege ſtyli.214.propterea ſentit prędictus doctor de Pala.ꝙ nihil refert.an pater dicat,melioro in tertio & quinto. vel ſimpliciter dicens , dono decem. quia decem videtur vel donare in tertio & quinto. Iſta fuit etiam opinio domini doctoris de Segura in repetitione,quã fecit ſuper.§.ſed & ſi fundũ.l.vnũ ex familia.de lega.ſecundo.folio.14.prima. col. ver.ex hoc ego infero. vbi notanter dicit , ꝙ ſi ego pater,qui filios habeo habens etiam poteſtatem à iure meliorandi vnũ filiorũ meorũ in tertio, etiam ſi voluero in quinto.& vnũ ex filiis meis inſtituo in legitima ſua tantummodo, & alium inſtituo in tertio & quinto,ꝙ poſſum,& ſi non dicam, melioro eum in tertio & quinto. Nam nihilominus erit in vtraq; quota melioratus. quia inſtituendo eum in dictis quotis vltra legitimam ſuam tacitè videor eum eligere,& in dicto tertio & quinto meliorare. Pro quo facit etiam quod notat Bar.in.§.ſi duos. di ctę legis.vnũ ex familia.quẽ refert & ſequitur Bal. Imo. Flor. & Raphael Cu. ibi.inquantum tenet, ꝙ ille qui aliquem incertum de certis inſtituit, videtur eum eligere.vnde rogatus reſtituere pauperibus eligendis per eum ſi deceſſerit, inſtituto qui dã hoſpitali,videtur inſtituere pauperes illi⁹ hoſpitalis ſecundum eos.Hoc idem probat tex.in.dicto.§.ſi duos.dictæ.l.vnum ex familia.

qer vltima volũtad o por otro algun cõ trato entre biuos hi-

2

Adde. Sed quia dixi,ꝙ ſi pater dat filiæ ſuæ dotem magnam , videtur filiã melio rare in tertia,vel in quinta parte bonorum ſuorum vltra legitimm . Iſta opinio domi. doctor.de Pala.hodie non procedit per textum in lege. 101.edita ĩ curiis de Madrid.anno domini mil leſimo quingenteſimo quarto.22.die menſis decembris. ☞ Verum tamen eſt,ꝙ opinio domi.do. de Pala.vbi ſupra. poſſet ſuſtineri duobus caſibus.

¶ Primus,in caſu, quo dos præmitteretur ab extraneo non habente filios,vel alios deſcendentes legitimos.& hoc ſi eſſet vir.nam ſi fœmina, aliàs mulier habens filios naturales hoc faceret,non poſſet. argumento . tex . in.lege nona.ſupra. ¶ Secundo. ſi pater habet tantum vnicam filiam,cui dotem promittit in magna quantitate.nam cùm pater nullum facit præiudiciũ aliis filiis, poteſt filiam dotare in

zieren alguna dona cion a alguno de ſus hijos o deſcendien-

magna quantitate: cũ dos data, vel promiſſa,non ſit vltra legitimã filię.Ex quo deficientibus aliis filiis tota ſubſtantia patris & legitima filię.vt lex prima. foro legum. dum loquitur in patre.& hoc bene probatur.ex dicta lege. 101.quã ſic intellige. ¶ Si tamen non ſunt deſcendẽtes,poſſunt aſcendẽtes meliorari in tertio. quod patet ex lege iſta.& ex lege ſexta ſupra.ĩ. §. po biẽ permittimos. ¶ Sed quęro iuxta prędicta.teſtator plures filios vel nepotes meliorauit in tertio: & ꝑ hibentur alienare extra familiam vel extra ſuos deſcendentes:forte vnus ex his,qui fuerunt meliorati,deceſſit,& ſic portio ſua peruenit ad alios filios per ius accreſcendi.nũquid pars,quæ accreuit aliis fratrib⁹,poſſit per eos extra familiam alienari. Videtur ꝙ ſic.quia iam videtur ſatiſfactum voluntati prælegantis,& eius diſpoſitioni, ex quo peruenit ad fratres per mortem alterius. ☞ Contrariũ eſt verum.quia vt ſupra dixi,quod vna via prohibetur, alia denegari videtur . vt per Bald.Imo.& Ioan.de Por.in.l.ſi in teſtamento.ff.de vulga.& pupilla.

¶ Nota tamẽ,ꝙ legatarij poſſunt inter ſe alienare. quia res legata iſto caſu non exit ab eis.argu.tex.in lege.cum hij.§.ſi vniuerſi.& hij inter ſe tranſigunt. ff.de tranſactio.ſecũdum Pau.de Ca. poſt Gui.ibi habetur etiam in.lege.voluntas.& ibi Bald . C. de fideicom.&.lege.pater.§.15.de lega.3. ¶ Argumẽ. contra.ex notatis per Bar.in.lege.prima.C. de imponẽda lucratiua diſcretiõe.lib.10.☞ Pro ſolutione vide Bal.& docto.in dicta.lege. voluntas . ſecunda oppo.vbi ſetit,ꝙ poteſt alienari inter ſeipſos . quia ratio qua prohibetur alienari in extraneum eſt, ne res exeat à familia vel cognatione defuncti . ſi enĩ alienatur in aliũ deſcẽdentẽ,nõ cõtradicit legi,nec voluntati teſtatoris,igitur poſſunt inter ſe alienari. vt per Bal.vbi ſupra.quẽ vide. ſecunda col.in principio.ver.quæritur de duobus.vbi quærit.☞ Quid de duobus feudatariis,vtrũ vnus poſsit iura ſua.vẽdere alteri cõfeudatario, vel locare ad longum tempus ſine conſenſu domini.Et reſpondit, ꝙ ſi acquiſierũt de nouo,nõ poſſunt:quia feuda diuerſũ principiũ habent.ſecus ſi feudum ſit paternum, vt in capitu.primo.§.cum vero Corradus.qui feudum dare poſſunt.& in capitu.primo. de ſucceſsione feudi pater.☞ Et eodẽ modo diſtinguit in caſu,quo voluit diuidere,vt vnus habeat totum feudũ, alter alo diũ.vt notatur in. l. ſi familiæ . C . fami herciſcun.

¶ Itẽ quęrit.quid in empliteoſi eccleſiæ.Et reſpõdet eodem modo . & Barto. in dicta lege prima.de impo.

impo.luc.dif.libro decimo. Vlterius quæro.nun quid inter deſcendentes debeat ordo ſeruari in ſub ſtitutione in tertio,ſicut in inſtitutione q̃ fit in legi tima,prout habetur,& ibi dixi in lege.ſexta.ſupra. Tenet q̃ nõ per tex.in.lege.18.ſupra. & in hoc iſta. l.ſecundum illam debet intelligi.

y ¶ De ſus hijos.

3 Quæro an † valeat melioratio facta à filio ſimpliciter, nõ expreſſo nomine filij. Videtur q̃ non per legẽ,plures. & ibi Bar. &.legẽ. quidã. ff. de reb⁹ dubiis. Vel dic, q̃ valebit ad pias cauſas:quia ius præſumit eſſe factũ ad pias cauſas, quãdo legatũ eſt incertum. vt notant docto.& ibi eſt gloſſ. in.lege. ſi quis titio. verſi.& ſubdebat. ibidem de lega. ſecundo. ¶ Dic & melius.q̃ ſi pater habet plures filios, nec apparet de quo ſenſerit,valet legatum.& ita intelligitur dicta lex ſi plures.cũ ſimi.ſed ſi pater haberet vnicum filium tantùm,videtur de eo ſenſiſſe, & valeret melioratio.caſus eſt in lege nona.titu. nono,ſexta partita.& in.§.in nomine.inſt.de lega.& in lege. certum.ff.ſi certum peta.& in.l.fortidianum.C. de lega. ¶ Sed quæro † legatum eſt factum ſimpliciter eccleſię no expreſſo nomine eccleſię: eſt dubiũ cui eccleſiæ debeatur. Videtur q̃ nulli. per ſupradicta iura.quia incertum eſt legatum.veritas eſt, q̃ debetur eccleſiæ parochiali. & hoc tenet Cinus in lege prima.C.de ſacroſan.eccle.& Spe.in titulo de inſtr.edi.§.nũc vero aliqua.ver. quid ſi teſtator. & ibi Ioan.de Pra.in.l.quæ conditio.ff.de cõditio.& de.& ſi teſtator habet duas parochias, debetur ei, à qua recepit ſacramẽta eccleſię.vt in.c.fi. de ſepul. & ibi docto.Cinus tamen in.l.cum multę.C.de donatio.ante nup.mutauit ſuam ſententiam. & dicit, q̃ debetur pauperiori. Vide tamẽ quæ ſuper hoc dicunt.docto. ſignanter Bar.in.l.prima. ff.ad munici.& in.l.fi.de annonis ciui.li.ii.idẽ Bar.& Imo. in.l.ſi domus.de lega.1.& Imo.in.c.relatũ. el. 2. & ibi Pe.de ancha.de teſta.Ange.in authẽ.de nõ alie. aut permu.collatione ſecunda. ¶ Hinc dicimus, q̃

5 † legatum factum ſimpliciter pauperibus,debetur pauperibus, de domicilio teſtatoris. vt lege. ſi quis ad declinandam. & ibi Bald. C. de epiſcopis & clericis.Ioannes. Andre.in. capitu.1. de teſta.libro 6.Angel.in authen.de eccle.titu.§.ſi quis autem.collatio.nona. ¶ Vlterius circa hoc.pone, q̃

6 † pater in teſtamento ita dixit.melioro filiosmeos in tertia & quinta parte bonorũ meorũ.quosfilios

tes,aunque no digã que le mejoran enel tercio oenel quinto, entiẽdaſe que lo mejoran enel tercio y quinto dẽſus bienes. y que la tal donaciõ ſe cuenta enel dicho tercio y quinto de ſus bienes enlo que cupiere para que a el ni a otro non pueda mejorar mas dlo que mas fuere el valor del dicho tercio y qnto:y ſi de mayor valor fuere mandamos q̃ vala haſta en la cãtidad del dicho tercio y qntoylegitima dlo q̃ deuiã auer dlos bienes deſu padre y madre y abuelos y no en mas.

non nominauit expreſsè ſuis nominibus. nũquid ſi pater habet filios legitimos & naturales,veniant omnes ad meliorationem? Tene q̃ nõ, ſed legitimi tantùm.quia naturales,ſi antibus legitimis,non ſũt capaces ad conſequẽdã melioratiõẽ de tertio. per legẽ nonã & decimã ſupra. Et iſto caſu ratione cuiuſdam acceſſionis legitimi conſequentur & quintã.Et in caſu prohibito teſtator videtur de legitimis ſenſiſſe, non de naturalibus. vt tenẽt docto.& Abb.in.c.in præſentia. de pbatio. ſed ſi pater reliquit tã tummodo quintã partem filiis ſuis,videtur etiã de baſtardis ſenſiſſe.quia iſto caſu agitur de fauore. vt per Bar.in.l.ſi conſtãte. ſecunda colu.ff.ſoluto matrimonio.& per gl. in. cle. i.de bap. Vide tamen quæ dixi.in lege ſeptima.ſupra in parte,de ſus hijos. ¶ Et dic, q̃

7 † melioratio dẽbet inter filios ęqualiter diuidi. vt. lege trigeſima tertia.titu.nono ſexta partita.vbi etiam vide, quòd vno defuncto,aliis accreſcit melioratio,non tamen

8 extinguitur. ¶ Quid ſi † legatum eſt relictũ à teſtatore familiæ ſuæ,vel cognationi ſuę:qualiter diuidetur inter eos? Dic q̃ debetur eis,qui primò fuerunt nominati.& ſi nemo fuit prius nominatus,debetur proximioribus in gradu ordine ſucceſſiuo. Licet legatum factum ſit nullis cuiuſdam tertij extranei,debeatur omnibus pariter.vt per Bar.in.l. ſi cognatus.in fine.ff.de rebus dubi.pro quo eſt textus & glo.in.l.cum ita.§.in fideicommiſſo.de lega.

9 ſecundo. ¶ Item.pone, q̃ † pater legauit filio veſtẽ famulo ſuo,non expreſſo valore veſtis: de quanto valore intelligatur legaſſe.Bar.in.l. fortiſsimis. de militari veſte.libro duodecimo.dicit, quod ſecundum ſtatum perſonæ.quia ſi promitteretur vni filio teſtatoris,maioris valoris deberet eſſe,quã eius famulo. Idem ſi promitteretur veſtis vni militi,nã maioris valoris deberet eſſe, quã ſi promitteretur cuidã plebeio. ¶ Et ex dicta lege.fortiſsimis. Bart. in fine ſumit argumentũ contra tutores,vt non poſſint pro factura vnius chlamydis accipere niſi vnũ florenum.& verè optima eſſet obſeruantia ſupradicta Attamen in Hiſpania difficilis, & quodammodo impoſſibilis eſſet talis obſeruantia.Quia magnates,& alij regnicolæ,ad modicũ tẽpus mutatiue ſtes ad vſũ vniuſcuiuſq; prouinciæ:& pl⁹ in factura, quã in principali expẽdũt.& verè ſi fieri poſſet in hoc,put ĩ alijs reb⁹ dberet ptiũ apponi. addẽ Bar. in.l.i.C.depiſ.audi.& vide oĩno Albericũ dRoſatis in

tis in ſuo ſolenni trac. ſtatutorũ. q. 69. 1. parte ſta.

10 ℣ An † aũt, & quãdo legatũ incertę perſonæ factũ valeat: & quando ſit captatoriũ, vide per tex. & do ctо. in. c. cum tibi. de teſta. per Cinũ & alios in. l. id quod pauperibus. C. de epiſcopis & cle. per tex. & ibi ſcribentes. in. c. in dicate. de teſta. p Bar. in. l. quædã. in prin. ff. de rebus dubi. & in. l. ſi quis. eo. ti. & in. l. 1. 3. q. 7. princi. C. de ſacro ſan. eccle. per. Bal. in. l. executores. C. de execu. rei iudi. & in. l. captatoriæ. de leg. 1.

¶ Ley. xxvij.

Mãdamos q̃ q̃do el padre o la ma

11 Adde. Pone etiam, q̃ † teſtator legauit mille pro dote mulieribus maritandis: q̃ ad legatũ nõ veniũt viduę, quę volũt maritari. qa intelligitur illud verbũ, maritandis, de primo matrimonio. l. bonæ. §. hoc ſermone. ff. đ verborũ ſignificatio. Iſtud eſt notabile dic. Bal. in. q̃oœ mio decretaliũ. qđ dictũ referũt alij moderni in rubrica de ſpõſa. & iſte eſt caſus ſingularis, in quo appellatiõe virginis, venit vidua. quẽ not. & tene mẽ ti. nã alicubi legata relinquũtur modo ſupradicto.

y ¶ No en mas. vt. l. 9. ſupra, & l. 28. infra. tenet latè. do. doct. de Pala. in repe. c. per veſtras. de donatio. inter virum & vxo. 331. col.

Summarium.

1 *Conditio appoſita perſonæ vnius gradus, an videatur repetita in perſona alterius gradus.*

2 *Legatum relictum duobus, ſi vni eorũ apponatur grauamen, an videatur omnibus iniunctum.*

3 *Grauamen iniunctum omnibus filiis, qualiter debet inter eos diſtribui.*

4 *Legatũ relictum vni ex filiis, hoc adiecto, quòd reſtituat cuidam nepoti centum: an legatario non adeunte legatum, debeantur nepoti centum.*

5 *Hæres grauatus reſtituere, an cõpellatur adire, et reſtituere,*

6 *Legatarius duarum rerũ, an poteſt acceptare legatum vnius rei tantùm, & aliud repudiare.*

7 *Melioratus in tertia parte rerum vel pecuniæ, an videatur melioratus in tertia parte bonorum.*

8 *Libellus qualitercunque conceptus, an valeat.*

9 *Grauamen, an & quando poteſt imponi in legitima.*

10 *Legatum relictum filio cum grauamine, quòd poſt decem annos illud reſtituat alteri filio, an videatur teſtator illud dimidere inter filios.*

11 *Grauamen impoſitum à patre legato in vita, an videatur remotum, ſi poſt ea in mortis articulo legauit ſimpliciter.*

12 *Reuocans illicitè alienata, an teneatur reſtituere pretium.*

13 *Expenſæ factæ in re empta, an & quando poſſunt recuperari vel amoueri, re euicta.*

14 *Filius grauatus reſtituere legatum, an poteſt illud retinere vsque ad ſolutionem expenſarum.*

15 *Legatarius, cui teſtator mandauit reſtituere rem legatam, an poſſit illam retinere pro debito à teſtatore debito.*

16 *Grauatus reſtituere rem legatam, an debeat fideicõmiſſario rationem reddere.*

17 *Hæres vniuerſalis grauatus reſtituere quicquid de hæreditate ad eum peruenerit, an tenetur reſtituere prælegata.*

18 *Ratio qualiter, & quando debetur reddi. Et de libro rationis. Et quotuplex ſit ratio.*

19 *Liber rationum, an & quando probet.*

20 *Scriptura epiſtolæ, & ſcriptura rationis in quibus differant.*

21 *Fidei commiſſum quotuplex ſit.*

22 *Fideicommiſſum, per quæ verba importatur.*

23 *Subſtitutio fideicommiſſaria, per quæ verba fiat.*

24 *Fideicommiſſum vni ex pluribus relictum, quem elegerit: hærede non eligente, quibus debeatur.*

25 *Fideicommiſſum relictum ab aſcendente deſcedenti, an habeat in ſe tacitam conditionem, ſi ſine filiis deceſſerit.*

26 *Fideicommiſſum iniunctum legato ſimplicitur, an intelligatur iniunctum poſt mortem legatary.*

27 *Mors ciuilis, an & quando æquipolleat naturali.*

28 *Promiſſum cauſa mortis, an debeatur, ſi mors naturalis non intercedat.*

29 *Bona primi & ſecundi inſtituti ſi peruenerunt ad tertium, an tertius debeat habere portionẽ prioris iure fideicõmiſſi.*

30 *Fideicommiſſum an debeatur, hæreditate non adita.*

31 *Hæres grauatus reſtituere quicquid ad eum peruenit ex hæreditate, an veniant fructus.*

32 *Subſtitutio, an poſſit fieri in legatis & prælegatis*

33 *Subſtitutio, an dicatur ſecunda inſtitutio.*

34 *Subſtitutio quotuplex ſit.*

35 *Subſtitutio obliqua, per quæ verba fiat.*

36 *Subſtitutio in tertio, an poteſt fieri.*

37 *Spurio inſtituto in ea parte, quam capere non poteſt, an poſſit ei ſubſtitui.*

38 *Ordo in teſtamẽtis, iudiciis, et cõtractibus, quãdo ſit ſeruãdus.*

39 *Grauamen quotuplex ſit.*

40 *Grauamẽ iunctũ legatario, an videat iniunctũ ſubſtituto.*

41 *Grauatus reſtituere poſt mortem, an poteſt reſtituere in vita.*

42 *Conditio quotuplex ſit.*

43 *Conditio, an & quãdo impediat tranſmiſſionem.*

44 *Legatũ relictũ ſub cõditione, an debeat aduenire die vel cẽdi*

45 *Legatum cõditionale, an & quando trãſmittatur.* (tice:

46 *Conditio appoſita in legato, qualiter veniat adimplenda.*

47 *Conditio, an poſſit impleri per alium.*

48 *Grauatus ſoluere legatum, an cenſetur ſoluere prælegatum.*

49 *Parentes, an cum bona conſcientia poſſunt facere maioratum de tertia & quinta parte bonorum ſuorum.*

50 *Executor ſicut poteſt facere particularem diſtributionem in re, an poteſt ita in tempore.*

51 *Pater, an poteſt vnum ex filiis meliorare in vſufructu, & alium in proprietate*

52 *Argumentũ à toto integrali, vel à toto vniuerſali, an valeat.*

53 *Grauatus reſtituere poſt mortẽ, an intelligatur de morte naturali, an de ciuili.*

54 *Legatario an ptineat ante diem vel conditionẽ legatũ in diẽ.*

55 *Legatarius ad tempus, an tenetur poſt tempus reſtituere legatum cum fructibus medio tempore perceptis.*

56 *Conditio appoſita vni gradui, an cenſeatur repetita in ſequenti gradu.*

Pater

57 *Pater prælegans filio, vt contrahat cum filia militis, qui contraxit: tamen ea defuncta, contraxit cum filia mercatoris, an perdit prælegatum.*

Mandamos. Si quisquam de ascendentibus melioravit aliquē ex filiis vel descendentib⁹ legitimis in tertio bonorum suorū, poterit in melioratione apponere quādocunq; graua

dre mejorarē a alguno de sus hijos a o de

men, tā restitutionis, quā fideicōmissi, & facere in dicto tertio quas voluerit substitutiones, submissiones, & vincula. dumtamē hoc faciat inter suos descendentes legitimos habētes ius succedendi. & in defectum eorum, poterit hoc facere inter suos ascendentes: & si ascendētes non stant, poterit facere dictas submissiōes inter eos, qui sunt de agnatione vel cognatione sua. & his deficiētibus, inter extraneos, non aliàs. & valebunt vincula, siue apponantur in tertio, siue in quinto in perpetuū, vel ad tempus, quod testator voluerit, non facta differentia de quarta & quinta progenie. hoc dicit. ℣ Diuiditur in duas partes. In prima ponit dictū. In secūda miro modo limitatur. Secūda ibi. con tāto. &c. ℣ Profectò ista lex deberet literis aureis scribi. qa per eam hodie nedū magnates, verum etiam ciues & plebei possunt de tertio & quinto bonorū suorum facere maioratum. ℣ Ista lex prima parte, vt credo, habuit ortū à lege. 1. prope medium ibi. ni el hijo. ti. 4. fo. juz. & a. l. 3. & 4. ti. 9. sexta parti. &. a. l. 44. ti. 5. quinta partita. de qbus dicetur latius infra. ℣ Secunda pars istius legis inquātum loquitur de filiis & descendentibus legitimis & illegitimis vt prę ferantur ascendētibus in ordine meliorationis & substitutionis, habuit respectum ad legem. 9. in parte. y en caso. vsq; ad verficulū. saluo si los tales. supra. ℣ Deinde inquātum loquitur ista lex, q̄ in defectum descendētium submissiones & vincula in tertio debeant poni inter ascendētes testatoris: & q̄ extātibus eis non possunt poni inter agnatos nec inter extraneos, aliàs q̄ relictū tertio sit nullū. videtur mihi ista dispositio contra tex. in. l. 6. §. pero bien permitimos supra. quia ibi dicitur, q̄ licet filius debeat instituere hæredes suos ascēdētes carens descendentibus: attamen q̄ de tertia parte bonorum suorū poterit disponere extra suos ascēdentes ad suū velle pro anima & in extraneos. hic autem dicitur, q̄ in extraneos, omissis ascendentibus non potest facere dictas substitutiōes. igitur clarè patet ex lege ista, q̄ si stāt ascendētes, testator non potest tertiam partem bonorum relinquere extraneis, & inter eos facere dictas substitutiones. &c.

Solutio. ℣ Verè nescio quæ solutio posset dari huic contrario. nisi dicas, q̄. d. l. 6. loquitur quādo tertium relinquitur purè, hic autē quādo sub conditione. ℣ Vel aliter. q̄. d. l. 6. loquitur in casu, quo testator non habet descendētes tempore testamenti. hic autē quando habet descendētes, nam tunc prę legatum debet sic regulari. Sed dic prout dixi super ista lege in parte, entre los estraños. infra.

a ¶ Alguno de sus hijos. Aduerte. q̄ si conditio, vel grauamen sit specialiter appositum in relicto vni ex filiis tantū vel ad vnum gradū sequentem, alios nō cōcernit. textus est & ibi scribētes in. l. qnæ conditio. ff. de condi. &. de. itaq; si

scēdiētes legitimos enel tercio d̄ sus bie

1 † conditio sit appositа vni vel quibusdā personis vnius gradus, nō censetur repetita in personis aliorū graduum. vt patet etiam in. l. fi. §. fcio. de lega. 2. Sed an hoc sit verum, vel procedat in institutione hæredū, vel in legatis, vide Pau. de Ca. in. d. l. quæ conditio. 2. col. ver. 2. nota. &. ver. item cōtra. ℣ Sed *Quæstio.*

2 pone, q̄ † legatum in tertio relinquitur duobus filiis vel nepotibus. nūquid grauamē vni eorū iniūctum, videatur omnibus iniunctum. Bar. d. l. quæ conditio. in prin. ff. de condi. & de. dicit, q̄ aut grauamen imponitur generaliter gradui, aut nominatim certæ personæ de gradu. ℣ Primo casu dicit, q̄ grauamē videtur omnibus impositū portioni illi⁹ tantum, qui nominatus est. quod nota. ¶ Pone in

3 super. q̄ † grauamē est omnibus filiis iniunctum. qualiter debet inter eos distribui. text⁹ & ibi Bar. in. l. titius hæres. de lega. 3. dicit, q̄ pro rata. ℣ Item *Quæstio.*

4 quæro. pater † in testamēto vel in alia dispositione ita dixit. melioro filium meū Didacū in tertio & quinto bonorū meorum: cui præcipio, vt restitutat Petro nepoti meo ex alio filio. 10. Didac⁹ fili⁹ melioratus tædio affectus propter grauamen ei impositum noluit acceptare legatū, quapropter fratres prædicti Didaci diuidunt inter se loco legitimæ legatum vnà cum Didaco fratre suo. quæro an ij oēs filij testatoris teneātur ad. 10. dicto Petro, an grauamen expiret. Aduerte, quia sæpenumero cotingit: & tene (quicquid in cōtrarium posset dici) q̄ Didacus iste potest compelli ad instātiam prædicti nepotis, vt adeat, & restituat. per. l. cogi. §. si ego. et ibi Bar. ff. ad Trebellia. & per notata in. l. eam quā. C. de fideico. & in. l. ille à quo. §. si ex testamēto. in fine. & in. l. qa poterat. ff. ad Trebellia. ¶ Sed quę-

5 ro † qua actione compellitur adire & restituere. Dic q̄ adire cogitur iudicis officio. vt per glo. & docto. prę cipuè Ange. in. l. si legatū. ff. ad Trebellia. glo. & Bar. in. l. & siue. C. eo. ti. &. in. d. l. qui apoterat. &. l. non est cogendus. eo. ti. restituere tamen cogitur actione ex testamento. secundum glo. in. d. l. non est cogēdus. in. d. l. si legatum. glo. est in. l. fi. ff. de fideico. hære. & in. l. restituta. §. 1. ff. ad Trebellia. & in. d. l. fine scriptura. glo. Bar. & Ange. in. l. facta. §. si is q. eo. ti. ℣ Q̄d est verū, nisi testator disposuerit non cogi eū adire ad instantiam substituti. quod potest, secundum Ange. post glo. ibi in. l. debitor. in prin. ff. ad Trebellia. testator tamē nō videtur id concedere per verba, si velit esse hæres.

6 secūdū Ange. ibi. ℣ Quęro insuper † testator legauit

uit filio tertiam partem bonorum ſuorū in re certa,& quintam partem in alia re habēte onus annexum:nunquid filius poſſit acceptare rē legatam in tertio,quæ libera eſt,& rē legatā in quinto propter onus ei iniunctū per teſtatorē repudiare. Reſpondē,qſi legata ſunt plura,legatarius bene poteſt vnū acceptare,& aliud repudiare. niſi habeat onus annexū, vt in caſu noſtro, in quo nō licet aliud acceptari præiudiciū oneris.p tex.ī.l.neminem.cum duobus ſequē.de lega.2. ℣ Ex quibus notant doct. qſiue ſit vnū legatū & vna res, nō pōt,p ꝑte acceptari,& pro ꝑte repudiari.& idē ſi ſit vnū legatū, & plures.vt lege grege.de lega.2. ℣ Si tamē ſūt plura legata &plures res,poteſt vnū acceptari et aliud non.vt.l.quotiens in principio. & .1. ſi duobus in principio.eodem titul.de lega.2.melius in.l.ſi duobus in.l.36.titulo nono ſexta partita.

nes[b] en teſtamento o en otra qualquier vltima voluntad o por contrato entre

7 b ¶ De ſus bienes.quæro † an ſit neceſſe,qꝑ teſtator dicat,melioro filium meū in tertiā partē bonorū meorū.reſpōde qꝑ nō.vt plenè dixi in.l.17.ī parte,enel tercio de ſus bienes.ver. quæro teſtator nō dixit.ſupra. ℣ Adde tamen ad ea, q̄ ibi dixi,qꝑ licet verba,bonorū meorū,deficiāt.remanet tamē ſenſ9, & cuilibet bono viro & prudēti poteſt cōſtare patrē voluiſſe filiū meliorare in tertio bonorū ſuorū. ad hoc facit in argumētum ad ſimile.l.ii. titu.delos juyzios.in ordina.vbi dicitur,qꝑ in iudiciis veritas inſpicitur,quāuis ordo iuris deficiat.Inſuper dicit prædicta lex.11.qꝑ in iudiciis debet inſpici, qꝑ actor intendit petere,nec repellitur ſua petitio,licet apta non ſit.duntamē appareat ex actis quid voluit petere.Sic ergo in preſenti,nil refert,ſi pater in præle gato de tertio omittat dicere bonorū,ex quo ex verbis ab eo prolatis bene poteſt apparere eius intentio. ℣ Et ex hoc dicit Inno.in.c.conquerente.de of-

8 ficio ordina.qꝑ † valet libellus qualitercūq; concept9,dūmodo ſub eius verbis comprehendi poſsit ius agentis . Iura etenim regni huius nō curant de verbis,vel de nominibus,ſed de iure petentis. vt. d.l.ii. nec diſputamus de apicibus iuris nos qui agimus de bona fide.vt dicitur in Spe.de aduoc.§.6. ver.vel ita ſunt nonnulli.& in.l.quintus.&ibi Bar. ff.mandati. ℣ Facit etiam in argumentum.l. 6. titulo.3. ſexta partita. vbi dicitur, qꝑ hæres debet eſſe certus.ſi tamen teſtator in ſuo teſtamēto ita dixit. Petrus ſit hæres.ſed non dixit.meus .vel bonorum meorū. ℣ Vel ſi ita dixit.Petrus hęres bonis meis. nō tū dixit,ſit.valebit teſtamentū.quia vt ibi dicitur ſatis.hæres eſt certus ex verbis ſupradictis.nam antiqui prudentes ſuſpicati ſunt teſtatorē dixiſſe omnia verba neceſſaria,licet ſcripta non reperiantur. ℣ Item quia ſi apparet ea verba nō dixiſſe , ſuſpicati ſunt hoc eueniſſe ex euentu alicuius infirmitatis,vel quia teſtator neſciuit omnia verba ꝓferre,qua ꝓpter defectus tā mininus nō vitiat, ſed voluntas teſtatoris eſt ſeruanda, licet verba nō ſint ita clara,ſi ex facto volūtas poteſt apparere.vt.l.in cō ditionibus.ff.de cōditio.& de.iūcta.l.reprehēdenda.C.de inſti. & ſubſti. quod nota ad ea, quæ dixi in.d.l.17.in parte. enel tercio de ſus bienes.

biuos q̄ le pueda poner el grauamen[c] q̄ quiſiere[d] anſi de reſtitucion[e] como de

c ¶ Grauamē.quod. ſ.grauamen ſequitur legatū quocūq; vadat.vt.l.gaio in prin.& ibi Bar. & Pau.de Ca.ff.de ali.& ciba.le. An autē grauamē poſſit iniūgi ei ad quē puenit ex hæreditate ꝓ mediā ꝑſonā alterius,vide per docto.& Bar.in.l. eū filius.de lega.1 per illū textum.vbi tenent qꝑ ſic.

9 Adde † legitima tamen nō pōt regulari ter grauamē imponi.per.l.quoniā in prioribus.C.de inoffi.teſta. ℣ Quod eſt verū,præter quā ſi grauamē ſit fauorabile ſecūdū Pau.d Ca.cōſi.ſuo.232.putà ſi pater in ſuo teſtamēto,ꝓhibuit filio alienationē ſuæ legitimę,donec haberet ætatē.25.annorū.qa nō reputabat eū integri ſenſ9. ℣ Vel aliàs valebit iſta cōditio,vel grauamē,& crederetur patri ſup hoc. nec dicitur grauamē ꝑiudiciale,ſed fauorabile legitimę impoſitū.vt. l.multi nō notę.ff.de libe.& poſth.& in.l.filiis matrē.C.de inoffi.teſta.Bar.in.l.cū ex filio.in prin. ff. de vulga.& pupi.refert & ſeqtur do.doct.de Pala. in repeti.c.ꝓ veſtras.d dona inter virū & vxo. ſup tex.235.co.ver.ex quo iferri poteſt.qd tene menti. d ¶ Quiſiere.etiā de bonis inuicē cōmunicandis. vt.l.lucius.in prin.& ibi.doc.ff.ad trebellia.

Regula. *Fallit.*

e ¶ De reſtitucion.intellige duobus modis . primō vt reſtitutio fiat iuxta formā iſti9 legis. qa ſi pater vnū ex filiis ſuis melioraret in tertio &qnto bonorū ſuorū,ſi eū grauaret de reſtituēdo cuidā extraneo,nō teneret grauamē,eo qꝑ mediā ꝑſonā filij tertiū bonorū veniret in extraneū in ꝑiudicium aliorū d̄ſcēdētiū cōtra diſpoſitionē text9 in l.9.ti. d las mā.fo.le.& ꝓ leges iſti9 volūinis ap̄ꝓbatas.Iō qꝑ vna via ꝓhibetur,alia denegari vī.vt in regula . cū qd vna via.de regulis iu.li.6. ℣ Secūdò, qꝑ is, q grauatur reſtituere,nō grauetur vltra valorē relicti, q nō tenetur vltra ꝓ tex.in.l. 2.&.4.ti.9.6. pti : cū ſimi.niſi ī caſu quo inqt Bar.ī.l.pāphilo.§.fi.de lega.

10 3. ¶ Et not.qꝑ † ſi pater meliorauit vnum de filiis ſuis ī.3.bonorū ſuorū vt illud teneat vſq; ad. 10.annos.& poſt.10.annos illud reſtituat alteri fratriſuo qꝑ vī cōmoditatē dicti tertij diuidere interābos fratres.& hoc ꝓmittitur patri.vt patet ex.l.iſta īquātū dicit,qꝑ poſſit pater tertio apponere grauamen qd̄ voluerit. ℣ Hoc etiā tenuit doc. de Segu.in ſua re.§. ſed & ſi fūdū.l.vnū ex familia.d lega.2.fol.18.3.co. in prin.ver.& hoc ego ꝓ illū tex . adducit etiam ad hoc argumētū,qd̄ ꝓcedit d̄ ꝑſonis ad tēp9.&allegat

tex.vbi hoc notãt doc.ĩ.l.q plures.la.2. ff.de vulga. & pu.ſubſti.allegat etiã gl.ĩ. l.cẽturio.co.ti. vbi dicitur,q̃ quẽadmodũ ſubſtitutio recipca reſpiciens plures pſonas vniformiter determinat. vt.l. iã hoc iure.ff.de vul.& pu.ſub.ita & eodẽ mõ ſubſtitutio reſpiciẽs plura tẽpora debet aliqualiter determinare.& facit q̃d dicit Bal.quẽ ſequũtur oẽs in.d.§.ſed & ſi fũdũ.vbi tenet.q̃ executores teſtamẽtorũ, qui eligũt certos paupes,nõ pũt eisimponere aliq̃don verbi gratia.eligũt hoſpitale miſericordiæ in paupẽ hoc pacto,q̃ d̃beat ſoluere cẽtũ.dicit ibi Bal.ego credo q̃ poſſit hoc mõ grauari alteri hoſpitali vel pauperi,ſed nõ extraneo. i. nõ incluſo ſub officio iſtorũ executorũ.putà.q̃ daret cẽ:ũ cuidã aduocato,& teneret electio.teneretq; grauamẽ iniũctũ.Facit etiã.q̃d dicit idẽ Bal.ĩ ſe q̃nti poſt dictũ. §. ſed ſi fũdũ.ſeq̃ndo Bar. quẽ ſequũtur oẽs. q̃ executores pũt eligere ſucceſſiuè.hoc mõ.eligm⁹ talẽ paupẽ ĩ vita ſua vſq; ad.10.annos.& poſt eligimus talẽ pauperẽ.nã ſicut executores pũt facere ꝑticulares diſtributiões in re,vt in.§.ſi duos.dictæ.l. vnũ ex familia.ita in tẽpore.tenẽt Bar.Bal.& oẽs in.§. rogo. d.l. vnũ ex familia.q̃d eſt notandũ.ſecũdũ Bal. ibi. ℣ Maximè pro declaratione & excluſione.l. 9. tit. delas mandas.fo. le. & cũ iſta.l.cõcordat.dictũ.§.ſi duo.verba ſunt iſta do.doc.de Segu.vbi ſupra.cui⁹ opinio per iſtã legẽ patet,&remanet approbata,& cũ ea concordat. l. 11.titul.quarto.ſexta partita.vbi dicitur,q̃ licet pater in legitima nõ poſsit filiis ſuis imponere conditionẽ vel grauamẽ aliquod, poterit tamen imponere conditionem poteſtatiuam in eo quod filio reliquit vltra legitimam.& in hoc hodie plures concordant leges:quia dato, q̃ melioratio in tertio,& quinto nõ ſit legitima,nec pars legitimæ.vt in.l.iſta cum aliis ſupra.nõ eſt dubium, q̃ in legatis & prælegatis,omnis conditio poſſibilis poſſit apponi.vt.l.11. C. de his quæ ſub modo. lege.

11 relin. ℣ Sed quæro. pater † vt ſupra filium melio-
Quæſtio rauit in tertio & quinto,appoſito grauamine, q̃ illud reſtitueret alteri filio vel nepoti : ſed poſtea pater in mortis articulo aliud prælegatum fecit de tertio & quinto.quæritur,an prælegatum ſecundo factum remoueat grauamẽ dereſtituendo. Tenet q̃ ſic,per legẽ.titia teſtamento.& ibi Bar.ff. ad legem falci. quæ.l.ſecundum Bar.ibi non habet parẽ, nec concordantem. ¶ Quæro inſuper.legatarius ante reſtitutionem alienauit legatum.nunquid fideicõmiſſarius poſſit agere contra emporem rei legatæ, an contra alienantem ad recuperandam rem legatam. ℣ Reſponde.aut legatarius vendidit tantummodo ius ſuum,& potuit.vt per Baldũ. in . lege.ſi duobus.§.ſed quia noſtra.in principio.C.communia dele.& tunc fideicommiſſarius non poteſt agere contra emptorem.tenet Iacob.de Bel.in authen. de reſti.& ea quæ parit.in principio. & in.1. quæſtione.& ibi Ange.colla.8. ℣ Sed ſi teſtator legauit purè,vel q̃ in diem certum reſtitutio fieret fideicõmiſſario,tunc ſi proprietas alienatur ante diem, poterit fideicõmiſſarius agere contra emptorem: vt tenet Iacob.de Bel.vbi ſupra. & ibi Ange. qui dicunt, q̃ alienatio rei ſubiectæ reſtitutioni non tenet, intantum,q̃ infringitur talis cõtractus,daturq; petitio hæreditatis contra talem tali titulo poſſidẽtem.vt in authen.niſi rogati.& ibi Bal.ad finem.C. ad trebellia. ℣ Vel aliter ſecundum Ange.in.d. authẽ.de reſti.& ea quæ parit.collatio.8.q̃ fideicommiſſarius poteſt vendicare cõtra poſſeſsiones,quã do bona hæredis vel legatarij alienantis non ſufficiunt.quod eſt verum,niſi ſpecies ſit reſtituẽda fideicommiſſario, quia tunc ipſa ſpecies vendicatur omni tẽpore,non obſtante præſcriptione. glo: & Bar.in.l.Marcellus.§.reſque.ff.ad trebellia. & ĩ. l.pe.eodem titulo.C.& ibi notatur.& in.l.fin.§. ſin autem.C. cõmunia dele.vbi bonus textus. ℣ Opp. *Opp⁹.* contra ſupradicta.& videtur q̃ ante diem reſtitutionis fideicommiſſarius non poſſit agere.vt.l.ſem pronius.ff.de vſufru.lega.ergo ante diem non cõpetit fideicommiſſario actio ad petendam rem alienatam:vel aliàs non habet exercitiũ actionis. vt. l. vna.ff.quando dies lega.ce. ℣ So.verum eſt,q̃ ante diem non habet exercitium actionis,cùm res legata eſt penes legatariũ:ſed ſi alienatur per eum ante reſtitutionẽ poterit fideicommiſſarius agere ante diem oppoſitã reſtitutioni,ad recuperandã rem legatam,vel per fideicommiſſum relictã. vt per Bal. in.d.§.ſed quia noſtra.C.cõmunia dele. ¶ Sed po *Qõ.* ne.q̃ res ſit euicta per fideicõmiſſarium, nõne poterit emptor agere contra venditorem. ℣ Reſponde.aut ſcienter emit rem ſubiectam reſtitutioni, & tunc repetit pretium:ſed ad duplum nõ agit, etiam ſi ſit ſtipulatus.petit etiam cũ prętio meliorationẽ: ſed ſi bona fide emit,contra venditorem experitur tam de duplo,quã de melioratione.vt.d.l. ſi duob⁹: §.empto.autẽ.& ibi Bal.C.cõmuniadele. ℣ Ex quo

12 ſumitur regula,q̃ † qui reuocat illicitè alienata, nõ tenetur ſoluere pretium.vt. l. chirographus. §.1. ff. de adminiſt.tuto.tenet.Barto.in.l.ſi debitor.ff.quæ in frau.credi. ℣ Eſt etiam argu.q̃ quando inquiſitores reuocant alienata per hæreticos, q̃ non tenentur emptorib⁹ ad pretium.ſed econtra,ſi empta cõ fiſcantur,tenentur venditori ad pretiũ non ſolutũ. vt.l.in venditione.ff.de actio. emp. ¶ Item pone *Qõ.*

13 † emptor ædificauit domum in re empta,& ante reſtitutionem vult illam diruere,& lapides, atque ligna exportare,an poſſit. Videtur q̃ ſic:quia cõſuetudo dicta,q̃ domin⁹ aut patiatur ędificiũ auferri, aut pretiũ meliorationis ſoluat.quod etiã de cõſuetudine obſeruatur in emphiteoſi eccleſiarũ. vt ĩ tit. hic finit lex,deinde conſuetudines regni incipiũt. c.ſi vaſſallus.ſi verò res incideret in cõmiſſum propter culpam non ſoluentis canonẽ, vel quia venirent contra pactum, tunc meliorationes accreſcẽrent ad vtilitatem eccleſiæ. quia per ſe ſuſtineri non poſſunt.vt. l. 2. C. de iure emphi. &. cap. 1. §.

ex con-

ex contrario de inueſtitura de re aliena. & in. §. fi. ff cõtrouer. inueſti. ☞ Et ad dict. §. emptor. dic, q̃ emptor ibi non poteſt meliorationes abradere: quia eas perdit propter ſuam temeritatẽ. & hoc clare determinatur ibi per Bal. & in. l. controuerſia. & l. ſuper empti. C. de euicti. per Bar. in. l. ſi quis. §. 1. ff. loca. per Bal. in rubrica. C. de iure emphi. in princip. vbi dicit, quid in alio cõductore, vel ſuperficiario. & in. l. 2. C. de rei ven. & in authẽ. excipitur. C. de bonis que libe. An autẽ & quando fideicomiſſari⁹ teneatur ad pretium rei, quã alienauit: & an videatur alienare in fraudem fideicõmiſsi, vide in. l. imperator. §. fi. vbi tex. & Bar. de lega. 2. vbi eti ãdicit, an teneatur quando vendidit vnam rem hæreditariã, & emit aliam. ¶ Vlteri⁹ quęro † an filius grauat⁹ reſtituere tertiã & quintã partem bonorũ, poſſit retinere pro expenſis factis in rebus reſtituẽdis. videẽ. l. domos. & in. l. ſi nulla. de lega. 2. Diſtingue inter expenſas, vtiles voluntarias, & neceſſarias. vt ibi. Sed dic melius, q̃ ſi feci expenſas in re ſubiecta reſtitutioni, quia forte erat ſubiecta fideicõmiſſo. vt hic in textu. percepi ego hæres multos fructus ex tali re, & feci etiam impenſã, fortè domũ neceſſariam in fundo, vel plãtaui vineam: volo retinere prædictã rẽ ſubiectã reſtitutioni p̃ iſtis expenſis: nunquid computabit fideicõmiſſarius dictas expẽſas cũ fructib⁹ ide perceptis? Quilibet diceret q̃ ſic, p̃ legẽ ſumptus. ff. de rei vẽ. ☞ Sed id cõtrarium eſt glo. ordinaria & ſingularis in. l. emptor. glo. magna ad finẽ. ff. de rei vẽdi. vbi habetur, q̃ regula legis ſũ pt⁹ intelligitur, qñ percepit fruct⁹ ex re aliena: ſec⁹ ſi ex re mea, p̃pria, quãq̃ reſtitutiõi ſubiecta. de qua glo. ibi exclamat Ange. & Frã. Cremẽ. ſuo ſingulari. oꝝ. & moderni poſt Bal. in. l. domos. de lega. 1. li cet aliàs ſit regulare, q̃ expenſæ cũ fructibus cõpẽſentur. vt eſt gloſa ordinaria: vbi Bald. & doctor. in l. inſula. §. fructus. ff. ſolu. matrimonio. vide etiam quod dixi de gloſſa dicta. l. emptor. in. l. quadrageſi maſeptima. gloſſ. prima. ver. ad quod allegat infra.

15 ¶ Sed pone † teſtator debitor erat illius, quẽ grauauit reſtituere: an poſſit retinere ſibi debitum, & reſtituere reſiduũ fideicommiſſario. Tene q̃ ſic. vt l. ab omnibus. §. fi. de lega. 1. ¶ Quod eſt verũ, etiã ſi hæres non confecit inuentariũ. ſecundũ Ioan. de Imo. in. d. §. fi. & Pau. de Ca. in. l. fi. C. de iure deli. ☞ Et nota, q̃ ſi fideicommiſſarius moritur ante reſtitutionem fideicommiſſi, & ante aditum legatũ per legatarium, trãſmittit ad hæredes ius deliberandi. gloſſ. & Barto. tenet in. l. cum filio. de lega. primo. & Bal. in. l. cum ſecundum. C. de fideicommi.

16 ☞ Item nota, q̃ † grauatus reſtituere prælegatum de tertio & quinto tenetur de eo rationem reddere fideicommiſſario. gloſſa eſt notanda. & Bartol. tenet. in. l cum talis. §. titius. ff. de conditioni. & de. & in. l Marcellus. in principio. penultima. q. ff. ad trebellia. Baldus in. l. filium quem habentem. in fine. C. fami her.

Adde. ¶ Ex quo ſequitur, q̃ ſi fideicõmiſſarius rationem reddere tenetur, q̃ in uẽtarium facere compellitur, implorando officium iudicis. quia inuẽtarium eſt caput rationis. quod an ſit indiſtinctè verum, habetur plenè in deciſio. tholo. quæſtio. 314. & ibi in additione referente Ange. in. l. 1. §. hæc ſtipulatio. ff. ſi cui pluſquam. per legem falci. & Cinum in additio. poſita iu authẽ. ſed cum teſtator. C. ad legem falci. & multo plures doct. ¶ Et nota vnum ſingulare, de quò exclamat Ludoui. Roma. ſingu. ſuo. 171. vbi di

17 cit, quòd † hæres vniuerſalis grauatus reſtituere quicquid ex hæreditate ad eũ peruenerit, tenetur reſtituere prælegata, & ſic tertium & quintum ſibi relictum. vt. l. cum virum. C. de fideicommiſſo. ¶ Quod dicit eſſe verum, niſi illa prælegata ſint prohibita ab eo alienari: tunc enim ad iſta reſtituẽda non tenetur. Iſtud dictum non inuenies in. dict. l. cum virum. nec per Bart. in. l. marcellus. §. quidã liberis. ff. ad trebellia. ſed quòd eſt caſus vnicus in l. lucius. §. pluribus. ff. ad trebellia. ſecundum Bar. ibi. Sed Alexan. in l. marcellus. §. quidam. in principio. de qua ſupra. facit mentionẽ de dicto. §. pluribus. an prælegata veniant reſtituenda in fideicõmiſſo. de quo notanter loquitur Oldra. cõſi. ſuo. 17. nu. 6. vbi diſtinguit. vide ibi. quia bene loquitur. ☞ Sed quia hic tentaui dicere, quòd filius grauatus reſtituere prælegatum de tertio & quinto tenetur fideicõmiſſario rationem reddere: neque eſt alibi in corpore iſtius voluminis, vbi de ratione iſta poſsit aliquid dici, putaui interſerere tractatũ nuper à me factum de ratione reddenda: quia his temporibus redditio rationis multum eſt in vſu: neque inueni per alium de ea ratione latè ſcriptum. continet quatuordecim particulas, & ita incipit. ☞ Illuſtris dux Mutinæ Cæli literas magnificentiæ tuæ cum ea, qua decuit reuerentia, recepi, pro poſſe in effectum produxi. Continebatur in literis tuis, quòd cõmunitas Mutinę Cæl. & aliæ cõmunitates iſti⁹ regni habent conſuetudinem depũtãdi ſingulis annis ſuos receptores, ſeu quadrilleros, & maſarios, colle&ores, & adminiſtratores, ſeſineros, & alios officiales diuerſis nominibus nũcupatos, & ad diuerſa officia, qui repartũt, imponũt, & diſtribuũt annona & tributa in ſingulos de cõmunitate, & colligunt, repartunt, atq; diſtribuũt in rebus vniuerſitatis. Finito adminiſtratorũ officio, cõmunitas vult cõuenire ſuos adminiſtratores, vt reddant rationẽ adminiſtrationis. dubitatur in multis circa iſtam rationem. ¶ Primò. quid eſt ratio. ☞ Secundò. qui tenentur ad rationem. ☞ Tertiò. quibus debet reddi ratio. ☞ Quartò qualiter eſt reddẽda. ☞ Quintò. quando debet reddi. ☞ Sextò. vbi debet reddi. ☞ Septimò. quid debet cõtinere liber rationis. ☞ Octauò. in quibus creditur libro rationis, & in quibus non. ☞ Nonò. quę poſſunt facere adminiſtratores ratione officij. & de quibus tenẽtur ſi faciũt, vel omittunt.

Tractatus de ratione reddenda.

omittunt. ℣ Decimò. ſi data ratiõe interuenit error in cõputatiõe an dbeant poni calculatores, vt iterũ reuideãt, & cõputẽt. & ſi docti de errore, debeat retractari prima calculatio. ℣ Vndecimò. vſq; ad quã tũ tẽpus poteſt peti vt iterũ fiat cõputatio. ℣ Duodecimò. qualiter data ratione debeat fieri ſolutio eius, quod ſupereſt. ℣ Decimotertiò, ſi data ratiõe, & facta ſolutione, reperiũtur aliqua penes adminiſtratorẽ, vel ſi reperitur ditatus, præſumatur ex officio queſiuiſſe, & qualiter. ℣ Decimoquartò & finaliter. nunquid ratiões debẽt edi. & quo iure, & qualiter debet fieri inſtrumẽtũ rationis, poſitiões, & ſẽtẽtia. & an ea plata poſſit fieri executio, appellatione remota. Quibus particulis viſis, apparebit veritas quæſtionis ꝓpoſitæ inter dominũ & adminiſtratorẽ. ¶ Quo ad primã ptẽ in qua dixi Quid
18 eſt rõ, reſpõde, ꝙ † rõ eſt vno modo certa & indubitata cõfirmatio. ſecũdũ gl. & doct. in. l nõ omniũ. ff. legi. ℣ Itẽ eſt rõ mentis motũ in his q̃ dicũtur diſcernere, aut concernere valẽs. vt. l. fi. C. de indic. vidui. tollen. & l. his ſolis. C. de reuo. dona. ℣ Eſt etiã ratio, alicuius dicti, vel facti, certa, & indubitata cõfirmatio. ℣ Eſt & quartò rõ, motus intellectꝰ ꝓcedentis ꝑ cauſas ſenſitiuas vel intellectiuas ſecũdũ ſubiectam materiã ad aliqd neceſſariò cõcludẽdũ, diſponendũ, ſeu offendendũ. ℣ Quintò dicitur ratio, quidã motus animi, viſum mẽtis acuens, veraq; à falſis diſtinguens. vt per glo. in. l. 3. tit. d las leyes. fo. le. & l. 2. titulo delos teſtimonios. in parte, prouo mejor. eodem foro. ℣ Sed quia hæ diffinitiones concludũt melius in rõne teſtiũ, quã adminiſtratorum. Hic ponitur alia diffinitio cõpetentior ad materiã. ¶ Et tene, quòd ratio, eſt hinc inde dati receptiq; cõmemoratio quia adminiſtrator de eo quod recipit in adminiſtrationem, teneatur rationẽ reddere, & de eo quod dat. Iſtam diffinitionem ponit notanter Bald. in rubrica de fide inſtr. C. 6. col. ver. reuertor ad primum. ¶ Quotuplex autem ſit ratio, ponit glo. in. l. 2. titulo delos teſti. in parte, prouo mejor. fo. le. & Bald. in. d. l. non omnium. ℣ Habes igitur ex his, quid, & quotuplex ſit ratio.

¶ Quo ad ſecundã partẽ dic, ꝙ tenetur ad rationẽ is, qui grauatur reſtituere hæreditatẽ, vel legatũ. vt per glo. & Bar. in. l. cũ tale. §. titiꝰ. ff. de cõditio. & d. in pte, nõ interponẽdũ. ¶ Itẽ tutores & curatores. vt. l. 1. C. arbitri. tute. & l. 1. §. officio. ff. de tute. & ratio. diſtra. & l. 1. vbi de rõ. agi. opor. & c. 1. d obli. ad ratio. ℣ Itẽ œconomus & orphanotrophos. vtĩ authẽ. de ſãctiſſi. epiſcopis. §. œconomis. colla. 9. ℣ Itẽ xenodochi, leꝓſarij, eleemoſynarij, & hoſpitaliũ rectores, locorũ gubernatores. vt in cle. quia contingit. §. illi etiã. de religio. domi. & in. d. §. œconomis. ℣ Itẽ ſocius tenetur ſocio rationem dare de geſtis per eum. vt. l. nuncius. ff pro ſocio. & l. quidã. in prĩcipio. ff. de eden. tenet Bar. in. l. 2. ſecundo nota. de naufra. li. 11. ℣ Itẽ mater tenetur filio rationẽ dare. l. hac edictali. §. his illud. C. de ſecun. nup. & l. 2. C. quando mulier offi. tute. fun. tenet Bal. in. l. cũ oportet. §. fi. ver. cõcludo ergo ex prędictis. C. de bonis q̃ libe. & in. l. filię. ff. de ſolu. l. qui alienã. §. quãquã ff. de nego. ge. & in. l. fi. §. paterna reuerẽtia. vbi gl. in parte, reuerentia. C. de boniſq; li. ℣ Quod eſt verũ, ſiue mater adminiſtrauerit tanquam tutrix, ſeu non, ſecundum Bal. in. d. l. cum oportet. §. ſed cũ tacitas. ver. cõcludo ergo. ℣ Fallit in modicis, quia de his non tenetur reddere rationem. ſecundum Bal. in. d. l. cum oportet. ver. quæro an mater. per tex. in l. quanuis. ff. de conditio. & de. ℣ Niſi tranſeat ad ſecunda vota, quia tũc tenetur vſq; ad vnguẽ rationẽ dare. vt in auth. de nup. §. ſi autẽ tutelã. colla. 4. ℣ Item auia tenetur rationẽ dare. vt per Bald. in. d. ver. concludo ergo. ℣ Item & pater, ſi tutor eſt filij. l. licet. C. ad legem falci. & l. ſi ſuperſtite. C. de dolo. l. aurelius. §. titius. ff. de libe. lega. refert Bald. in. d. l. cum oportet. §. ſed cum tacitas. ver. extra quę ro. idem Bal. in auth. eiſdẽ pœnis. 3. col. ver. quæro pone pater. C. de ſecund. nup. habetur in ſpe. de inſtru. editio. §. fi. ver. quid de patre. Bal. in. d. l. orpha notrophos. C. de epiſcopis & cle. Ange. in auth. de nup. § ſancitum eſt. colla. 4. & Bart. in. l. ſi is qui in princip. ff. de tuto. & cura. da. ab his. vbi dicitur, ꝙ etiam procedit in patre tutore filij emancipati. ℣ Quod intellige in his, in quibus pater non eſt adminiſtrator filij, & non regit iure paterno & proprio ratione vſuſtructus: quia tũc non tenetur quãdo eſt adminiſtrator legitimus filij. vt. d. l. cũ oportet. §. non autem. ℣ Caſus verò, in quibus pater nõ habet vſum fructum in bonis filij, vt in eis ſit obligatus rationem dare. vide in auth. excipitur. cum ſequenti. C. de boniſq; libe. per glo. in auth. Idemq; eod. titu. ℣ Item econtra filius tutor vel curator patris furioſi tenetur ad rationem. vt per glo. & Bar. in. d. l. ſi is qui. ff. de tutori. & curator. da. ab his. ℣ Item apparitores, ducenarij, & centenarij tenentur ad rationem, de quibus per totum titulum de exacto. tribu. li. 10. ℣ Item theſaurarij, ſuſceptores, archarij, præpoſiti, collectores, & negotiorũ geſtores. vt in. §. ſicut autem. inſti. de obliga. quæ ex contrac. naſ. ℣ Item villicus & prælatus. c. qualiter & quando. cl. 2. de accuſatio. ℣ Item executores teſtamẽtorum ad pias cauſas ſecundũ Bal. in. l. id quod pauperibus. ſi. co. ver. nunc venio ad quintũ. C. de epiſco. & cle. ℣ Item executor vltimæ volũtatis tenetur reddere rationem adminiſtrationis. l. ſi hæres. vbi docto. ff. de conditio. ob cau. ℣ Item frater maior natu, qui poſt mortem patris adminiſtrauit bona fratris minoris, tenetur ei reddere rationem adminiſtrationis. tenet notanter Roma. conſilio. 313. incipienti. quo ad primum. &c. In primo dubio. ℣ Adde fortius, quod filiusfamilias, qui viuo patre adminiſtrauit, tenetur poſt mortẽ patris reddere rationem fratribus de adminiſtratione. ita ſingulariter tenet Abbas. conſilio duodecimo. incipienti. caſus talis (aliàs) vt clarè materia thematis

liqueat

liqueat.in ſexto dubio.primo volumine. Papiēſes in.lege.ſi hæres.ff.de conditio.obcau. ¶ Nūquid talis frater debeat habere ſalarium tanquā negotiorum geſtor pro tali adminiſtratione.vide ful. in.l. illud ſine. C.de collatio.vbi dicit.pone pater vnius ſenio cōfectus,habens multas poſſeſſiones, & filiꝰ maior natu omnia gubernat tam domeſtica quā curam poſſeſſionum:alius filius fortè infans,aut paulo maiòr nihil facit in domo & ita frater maior natu ſe exercuit multis annis patre mortuo, iſti fratres veniunt ad diuiſionem bonorum paternorū. iſte frater maior dicit,ꝙ longo tēpore adminiſtrauit, & propterea ante patrem petit tantum ſalariū, quantum pater vni negotiorū geſtori dediſſet. dicit Fulgo.vbi ſupra,ꝙ debet habere ſalariū. inquit tamen,ꝙ aliàs non vidit obtentum, cùm hoc eſſet petitum. Papienſes autem tenent contrarium,vt refert Petrus guirardus de petra.conſilio ſuo octuageſimoquarto. Et ꝙ non debeat habere ſalariū bene probatur ex tex.in lege tertia.titu. decimoquinto.ſexta partita.&.l.7.titu. delas lauo. & particiones.fo.le.cum ſimi.vbi dicitur, ꝙ filius non debet habere pro ſe id quod lucratur, cū eſt in poteſtate patris,ſed erit cōmune cum aliis fratribus, & inter eos diuidetur vt cómune.&c. Si enim acquiſita per eum aliunde ex labore non efficiuntur ſua: multo minus habebit permiū ex labore proprię perſonę. quia maiorem poteſtatem habet pater in propriā perſonam filij,quā in rebus per filiū acquiſitis. vt ex dictis iuribus apparet.& per totū titulum inſti. de patria poteſta. ¶ Et ne ambulemus per mēdicata ſuffragia, tene, ꝙ regulariter omnes adminiſtratores tenentur de ſua adminiſtratione rationē dare. vt.dicta lege prima. C.vbi de ratio.agi.opo.&.d.§. ſi autē &.d.c.1.de obli.ad ratio.in princi. ¶ Et nota, quòd oēs adminiſtratores,qualitercunq; deſcribantur,ſiue nuncupentur, dicuntur procuratores. vt.l.prima.ff.de procu.iuncta. l. ſi remunerandi.§. primo.ff.manda. ¶ Et ne mirū ſi adminiſtratores dicūtur procuratores.quia procurator dicitur, qui mādato domini aliena negotia adminiſtrat, ſiue in iudicio,ſiue extra.vt dicta lege.prima.ff.de. procura.iuncta dicta lege.ſi remunerādi.§.primo. ff.manda. ¶ Et nota,ꝙ ſi propter delictum adminiſtrator vel procurator veniret puniendus vltimo ſupplicio, mors deberet prorogari condemnato, ſi ratio peteretur à domino.vt.lege.prima. & ibi Cinus & Angelus. C.de bonis proſcripto.tenet Baldus in lege ſecunda. ff.de cuſto.reo. & in lege.interdum.ff. de publica. & in lege.ſeruus vni. vbi Bartolus & Angelus.de lega.primo.& in lege. legato.§.ſeruꝰ. eodē titulo.& lege,ſtyli.112. ¶ Quoad tertiū dicit, ꝙ hæres,vel legatarius grauatus reſtituere,tenetur reddere rationem ſideicommiſſario. textus eſt, & ibi gloſſa,& Bart.in.lege. cū tale.§.titius. ff.de cōditio.&.de. ¶ Itē tutores & curatores pupillo facto maiori.vt.l.1. C.arbitri.tut.&.l.1.§.officio.ff. de tute.& ratio.diſtra.&.l.2.& ib glo.in parte, deles cūta.ti.dela guarda delos huerfa.foro le.& habetur in Spe.de inſtru.edi.§.nunc verò aliqua.10.charta. & mortuo minore,tutor,vel curator tenetur reddere rationem hæredibus ipſius minoris.l.ſi pater. in fine.C.cōmunia de ſucce. ¶ Si tamen duo ſunt tutores,vel curatores, & vnus eorum moritur ante finitā tutelā:eius hęrede: tenentur reddere rationē cō tutori,vel curatori.vt.l.actus.& ibi glo.& Bar. ff.d adminiſ.tuto.notatur in.l.cū plures. in principio. eodem ti.& in.l.aduerſus.& ibi Sali.C.eo. ¶ Sed ſi duo tutores,vel curatores viuunt:vnus alium compellere nequit,ꝙ ei reddat rationē de tutela vel cura.l.nam & magiſtratus.cum ſimili.ff.de arbi. quia par in parē non habet imperiū.vt ibi. ¶ Item xenodcchi,eleemoſynarij,leproſarij,œconomi,rectores,& eccleſiarū gubernatores,tenentur epiſcopo, cui ſibiacēt,rationē reddere.vt.d.§.œconomis.authē. de ſancti.epiſcopis.colla.9.&.d.cle.quia cōtingit.de religio.do. tenet Bald.in.l.id quod pauperibus ver.nunc venio ad primum.C.de epiſcopis & cle. ¶ Item ſocius tenetur ſocio rationem reddere. vt per Bar.in.l.2.ff.de cuſto.reo. ¶ Et ſeruus domino.vt in Spe.de emp.& vē.§.fi.in fine. ¶ Itē adminiſtratores ciuitatū,& aliorum locorū, tenētur reddere rationem præſidi,& rectoribus earum. vt in authē.de collectoribus.§.iubemus.&.§.ſi quis autē. colla.nona.glo.in.l.neminē.de ſuſcepto.& archa.libro decimo.eſt glo.1.in fine. ratio eſt. quia iſti repræſentant populum.vt per Bal.in.l.etiam.C. de fideico.pro quo eſt tex.in.l.præcepit.§. illud.de canone largitionalium tribu.libro.10. vbi etiam dicitur,ꝙ rectores ciuitatis cum præſide poſſunt facere theſaurarios ſuſceptores,& receptores in prouincia:quia,vt dixi, repreſentant populum.tex. eſt in. l.exactores.de ſuſceptoribꝰ & archa.li. 10. ¶ Et ex hoc in congregationibus populi,& in eius regimine,& in tractatu rerum ciuitatum non poſſunt eſſe prętерquam rectores cum præſide.vt habetur in. l. 2.titulo delos concejos.li.ordinamento. ¶ Regulariter ratio debet reddi cuicunq; intereſt.vt habetur in Spe.& ibi Ioan.And.de inſtru.edi.§.nunc verò aliqua.ver.ſed an ſimplex.cum ſequenti. ¶ Intereſt alicui ratio reddi,quando adminiſtrator tractauit, eo mandante,vel procuratore ſuo, vel mandāte eo, cuius vices vel perſonam gerit.vt.l.ſi quis ex argētariis.§.ex hoc edicto.ver.pertinere autem videtur. ff.de edendo.&.l.25.ti.5.tertia partita. ¶ Ad quantum in quo dicitur,qualiter eſt reddēda ratio. Primum tene,ꝙ debet exhiberi liber rationis aſſumētibus rationem.l.ſi.§.inter cætera.& ibi Bar. ff.de libe.lega.&.l.ſi ita fuerit.la.1.& ibi Bar.§.queſtio.ff. de manu.teſta.&.l.cū ſeruus.in fine. vbi idē Bar. ī principio.& Ioā.de Pra.ff.de cōditio. & demōſt. &.d.l.1.ff.de tute.&.ratio.diſtra.&.l.ſi quis ex argētariis.§.1.ff.de edendo.ibi dū dicit.edere,vel dictare,& tradere,eſt libellū vel codicē proferre. ¶ Secū dò,ꝙ

4. Jaſ.

dò,q reddatur domino,quod ſolui debet. lege non ſolum.§.is qui reddere.ff.de libera lega.lege.quanuis.ff.de conditio.& demonſt.& authen.de ſancti. epiſcopis.§.œconomis.collatio.nona.lege.cum teſtamento.& ibi Bal.C.de manu.teſtam. vbi notanter dicit Bal.in ver.querit glo.q conditio reddendarum rationum quatuor complectitur,ſcilicet, co dices edi,calculum poni,reliqua reddi, culpa purgari ſolutione eius quod debetur. per dictam legē. cum ſeruus.tenet Bar.in.lege.cum liber.§.ſeru⁹. ff. de euictio. ℣ Tertiò requiritur, q oſtendantur debitores,cū quibus contractum eſt fuiſſe ſoluendo, & idoneos tempore contractus.lege.que ſub condi tione.ff.de conditionibus. & demonſtrationibus. lege.eum qui.in fine.ff.commoda. ℣ Si tamen nomina debitorum efficiuntur deteriora, periculum pertinet ad adminiſtratorem culpabiliter differētem.lege.periculum.ff.ſi certū peta.lege.quidquid C.arbi.tute.l.in quo erit.ff.loca.Bar.in. l. nō quaſi. §.illud.ad finem.ff.rem pupi.ſaluā.fo. ¶ Sed ſi adminiſtratores ſūt plures,vt cōtingit in plurib⁹ tuto rib⁹ & curatorib⁹,dic,vt in.l.1.ibi Bar.C.de tranſa. & in.l.1.§.nunc tractemus.ff. de tute.& ratio. diſtr. ℣ Idē in plurib⁹ adminiſtratoribus rei publicæ.vt. l.impator.ff.ad muni. ℣ Quartò requiritur,q ratio legatur,oſtēdatur,& cōputetur.vt dicta lege.cū ſeru⁹. ¶ Quītò requiritur,q ratio reddatur etiā d nō geſtis,quæ geri debuerūt.l.pater.& lege.aduerſus. C.de hęredi.tuto.facit in argu.lex.15.titulo.octauo. quinta partita. ℣ Sextò,q inſtrumēta reddātur pupillo.aut his,quib⁹ intereſt,q quibus proterit pupillus iurare in litē cōtra hæredes tutoris,& contra eundē tutorē.l.ſexta.ti.vndecimo.tertia partita. & lege.aduerſus.& l.is qui.C.de in litē iurā.taliter,q inſtrumēta emptiōis,finis,& quitationis, & donationis &alia inſtrumēta,pupillo,vniuerſitatiq; pertinētia,debēt eis reſtitui,& tradi.vt.d . l. aduerſus. ibi inſtrumēta pertinētia deſiderabis. ℣ Septimò,q redituum,& fructuum ratio habeatur,ſecundum q cōmuniter percipi potuerunt. vt.l.ſi ſine.§. modeſtinus.el.2.ff.de adminiſt.tuto.& in.§ tutori. inſti. de adminiſ.tuto.l.fructus.ff.de rei vendica facit. quidquid.C.arbi.tute. ℣ Octauò,q reddatur plenè & bona fide ſecūdū Bal.in.l.pe.ſeptima co.ver. itē pone.C.de.conditio.inſer.per.l.creditor.§.1.ff.manda.&.l.qui ſub cōditione reddendarū.ff. de conditio.& de. ℣ Nonò,q oſtēdatur primò introitus quā exitus.tenet Nico.de Nea.in.l.ſpadonem.in.§. latinatio.in lectura Bar.ff.de excu.tuto. ℣ Decimò,q reddatur arbitrio boni viri.vt per Bal. in.l. voluntas.1.colu.ad finem.ver.item vbicūq;.C.de fideico. per.l.thais.§.ſororem.ff.de fideico.liber. ℣ Vndecimò, q reddatur tota ſimul,nō pro parte per vnum adminiſtratorem quando ſunt plures . tenet Bald. in.d.l.ſi plures.ver.itē pone aliud exēplum.quinta col.C.de conditio. inſer.ibi & dicit in. ver. Item ſi iſte,q ſi vnus duorū adminiſtratorū qui ſimul geſſerūt negotia, vellet reddere rationē ſolū ſuę adminiſtrationis,& ſic pro parte,non ſufficeret.quia ad miniſtratio vnius,intelligitur adminiſtratio alterius quo ad periculum,propter indiuiſam tutelam l.2.C.de diui.tute.licet quo ad adminiſtrationē videatur conceſſa inſolidum,& teneantur inſolidum de geſtis per eos.ſecundum Bar.in.l 1.§ . ſed ſi duo. ff.depoſi.tex.glo.doc.& Bal.in.d.l.ſi plures. dicto. ver.& in.l.cum alicuius.ff.de nego.ge.&.l. 1. &. 2. C.quo ordine quis conue.li.11.& ibi Bar. ℣ An † autem videatur cōmiſſa adminiſtratio inſolidum. vide Bar.in.l.1.§.ſi plures.ff.de exerci . vbi diſtinguit.& in.l.1.2.opp.ff.de officio.conſu . vbi plenè. ℣ Duodecimò tenetur reſtituere pupillo, aut illis, quorum bona adminiſtrantur,& eis tradere poſſeſſionem omnium bonorum deſcriptorum in inuentario,vel in libro rationis.vt per Bar. in conſilio incipienti.cicolus.qui ſi non reſtituit, poterit dominus capere adminiſtratorem, & eius bona ei detinere,quouſq; reſtituat bona, quæ recepit in adminiſtrationem,ſeruata lege ſtyli. 112 . que in materia eſt notanda. ℣ Et nota,q inter inuētariū & librum rationis nulla eſt differentia.vt.d.l.1.§.de ſeruis. ff. de tute.& ratio.diſtr. ℣ Decimotertiò debent computari dāna obuenientia ratione officij:vel ratione ſocietatis.talia etenim dāna debent inter ſocios cōputari.l.duobus.§.quidam.& ibi glo.& Bar.ff.pro ſocio.&.l.ſocium.§.ſocius.vbi glo.& etiam Bar.eoti. ¶ Quæro,an iſti calculatores debēt à iudice nominari,aut eligi,vel à partibus? Dic q ad petitionē vniuſcuiuſq; partiū iudex cōpellit partes vt eligāt perſonas,quæ inter eos computent:& ſi quidā eorum renuerit,in defectū ipſius iudex ſupplere debet,& nominare:& ij calculatores debent iurare ſi deliter computare ſine odio & affectione.&c. Vt habetur in.l.hac edictali.§.is illud.ver.interpoſito. C.de ſecū.nup.tenet Bar.in.l.theopomp⁹.ff. de dote pręla. ¶ Quæro,an ſuper cōputatis poſsint calculatores proferre ſententiam,vel ſua cōputatio habeat vim ſententię. Tenet q non per tex . & ibi eſt glo.notanda.& Bar.in.l.2.2.col.de iure fiſci.li. 10.facit.l.1.C.de erro.calcu. ℣ Ex quo infero,q talis calculatio non poteſt executioni mandari,niſi per iudicem confirmetur.vt.d.l.2.quæ lex facit multum contra calculatores,& taxatores domorū, & aliarū rerū,qui proferunt per ſententiā taxationē ſuā : & aliq iudices imperiti iubēt ſentētiā illā exeq', quia executio eſt nulla,ex quo ſentētia nulla fuit,ex d effectu poteſtatis taxatorū,& calculatorum. ¶ Quod pluries in facto habui,& obtinui p.d.l.2. iuncta glo. & Bar.ibi d iure fiſci.li.10. ℣ Si tñ calculatores ſunt poſiti,& nominati per iudicē vt calculentur,vel cōputentur,ſua cōputatio facit plenā fidē.vt.l.2.C.de vſu & fru.le. ¶ Quo ad quintā partem , quādo ſit reddēda ratio:quo ad iuris peritos nulla eſt dubitatio. Pro iuuenib⁹ tamē eſt dicēdū, q omnes adminiſtratores tenentur ſingulis annis reddere rationē vt cle.

Inſertur

Regula. 5. pars

vt cle.quia contingit.§. illud etiã. de religio. do.in authẽ.de collato.§.singulis annis impletis.collatio. 9.& in.l.neminẽ.vbi glo.de ſuſcepto . & archa. li. 10.ibi dũ dicit.anno trãſcurſo coguntur exponere. & ibi Bar.& in.l.2.incipi.ſi quis.ver . ſolutio nota. articulũ mirabile de naufra.li.11.vbi dicitur , q̃ ſoci⁹ tenetur ſocio rationem reddere quolibet anno. tex.in.l.3.titu.delos cõtado.mayor.libro ordina.& *Fallit.1.* l.1.titu.delos recauda.eo.libro. ☞ Quod eſt verum, niſi aliud actũ ſit inter eos.vt per Bar.in.d.l. neminẽ.facit.l.aduerſus.& l.rationes.& ibi Bar.C.de ad *Falli.2.* miniſ.tuto. ☞ Item ſi petatur ſine calumnia . vt per. Bal.in rubrica.C.pro ſocio.2.col.ver. itẽ in iſta ſocietate.pro quibus hodie eſt tex.in.d.l.3.ti. đlos cõ tado.ma. ☞ Item ſi ratio iſta petatur ſingulis annis per dicta iura,aliàs ſufficit,q̃ reddatur eo tempore, quo adminiſtrator fuit requiſit⁹.vt q̃ glo.in. d. cle. qa cõtingit.in parte,ſingulis annis,& ibi do.Abb. *Limita.* in ſuis recollectis. ☞ Sed qa dixi,q̃ ratio debet reddi per adminiſtratorẽ ſingulis annis niſi aliud actũ ſit inter partes.intellige,niſi in caſu , quo adminiſtrator efficiatur ſuſpectus:aut ſe vult in lõginquis partibus tranſferre,qa tunc ante tẽpus poterit compelli rationẽ reddere.vt l.nõ ſolũ.§.fi.& ibi Bar . 2. nota.ff.de procu.notatur in Spe . de reo.ver.itẽ tu- *Limita.* tor. ☞ Intellige etiã,q̃ ratio iſta debet reddi ſi petatur infra.30.annos.nã eis elapſis, nõ tenetur adminiſtrator reddere rationẽ.tex.eſt notãdus & peregrinus in.l.aduerſus.C.de nego.ge.ibi dũ dicit. ad uerſus eos,qui negotia tua geſſerunt,negotiorũ geſtorũ iudicio ciuiliter cõſiſte.Nec tibi oberit, ſi q̃pter occupationes militares eam litem tardius fuiſſes executus.Sequitur & in hoc facit.cũ hoc genus perſonaliũ actionũ longi temporis præſcriptione excludi nõ poſſit.& ibi glo.in parte, tardius , cum ſequẽti dicit.tardius.ſ. quia nõdum erant elapſi.30. anni.Genus verò perſonaliũ actionũ iure Imperatorũ nõ tollitur,niſi ſpacio.30.annorũ.vt.l. recepti tia. C.de cõſti.pecu.&.l.ſicut in rẽ.C. de præſcrip. 30.annorũ.& inſti . de ꝙpetuis & tẽpo.actio. circa princi. Idcirco Bal.ſummat.d.l.aduerſus his verbis. Ratio adminiſtrationis poteſt peti reddi etiã vſq; ad.30.annos.& ſi dicas.q̃.d.l.aduerſus.eſt ſpecialis in fauorem militum quando propter occupatiões militares non poſſunt eam litem incipere.i.rationẽ petere.idẽ eſt in priuato quod in milite.vt per glo. ibi in parte militares.licet miles vel priuatus non *Regula.* ſit impeditus.vt ibi glo. ☞ Eſt igitur regula,q̃ obligatus ad rationẽ,tenetur eam reddere vſq; ad.30.an- *Falli.1.* nos. ☞ Fallit primò, ſi adminiſtrator ſemel rationẽ dedit,& habet apochã rationis ſemel redditæ . tex. eſt notandus.& ibi Bar.in.l.ſemel. de apochis publi.li.10. Pau.de Ca.conſilio ſuo.quod incipit. non ſequẽdo. ☞ Sed qa poſſunt aliqui dubitare,quando dicatur reddita rõ,dic ſecundũ Bal.in.l.1.6.col.ver. ſolutio ratio eſt bona.C.de ſeruis fugi. q̃ tunc dicitur reddita ratio, quando iuuari poteſt benigna & probabili ſuppletione,non aliàs. vt ibi per eum. *Falli 2.* ☞ Fallit ſecundò,ſi per partem fuerit adminiſtratori facta remiſſo,qa tunc non tenetur ad rationẽ . vt. l.cũ neceſſitatẽ.& ibi Bar.C.de fideico.& l.aurelio §.gaius.vbi idẽ Bar.4.col.ver.& quid ſi reliquitur. ff.de libe.lega. ☞ Sed glo.ibi aliter loquitur.& in.l. nemo.de lega.1. ☞ Sali.in.d.l.cũ neceſsitatem.ponit ſuper hoc vnã ſingularem deciſionem.& eſt, q̃ tutor tenetur reddere rationẽ,licet teſtator remiſerit in teſtamento.per tex.in.l.quidã decedẽs. in principio.ff.de adminiſ.tuto. ☞ Quod dictum exclamat & ſequitur Iaſo.in.l.actionem.vltima col.C.detrãſ factio. ☞ Talis enim remiſsio,ſecundũ eũ,non operatur liberationem eius,quod debetur,neq; liberat à dolo,ſi adminiſtrator aliquid ſubtraxit.vt.l. ſi ſeruus vetitus.& ibi Bar. de lega.1.iſta vero remiſsio operatur ſolummodo,ne ſcrupuloſa fiat exactio.vt per Bar.in.l.ne quidquã.§.de plano.circa medium. ff.de officio.procon.& lega.tenet Ioã. And. in additio.ad Spe.in ti.de loca.§.nunc vero aliqua . ver. notandum in additis poſt formã.& in additio . ad Spe.de inſtr.edi.§.14.Bar.in.l.tres fratres.ff. de pactis.per.l.eũ qui.ff.de libe.lega.tenet Pau. de Caſt. conſilio.234.Bar.in.d l.aurelius.§.gaius. & in. l. ſi ſeruus.de lega.1. ☞ Tu tamen vide tex. ſatis notandum circa ea quę dicta ſunt in prima & ſecunda fallentia vſq; adhuc in.l.30.ti.11.quinta partita. vbi dicitur,q̃ licet adminiſtrator reipublicæ vel alterius perſonę habeat apochã rationis ſemel redditæ : & inſtrumentũ liberationis cum promiſsione de vlterius nõ petendo rationem, vel quidquã ab eo, poterit cõueniri,vt reddat rationẽ de his,quæ celauit tẽpore cõputationis:nec quo ad iſta poterit ſe iuuare adminiſtrator de apocha & liberatione.vt ibi.& l. 14.ti.15.tertia partita. ¶ Quo ad ſextam partem, qa clara eſt,breuiter dico, q̃ redditur ratio , vbi geſta eſt adminiſtratio. vt per tex.& ibi gloſſ.in . l.1. C. vbi de rationi.agi.opor.ex qua lege ſumitur illud dictum.q̃ in loco geſtionis redditur ratio villicationis:& ſi ibi non inuenitur adminiſtrator , & alibi reperitur,debet remitti ad locum,in quo geſsit officiũ.vt q̃ glo.in.d.l.1.& probat tex.in.l.2.eo. ti. tenet Bal.in.l.1.ff.de iuriſditio.omnium iudi. Spe. in ti.de compe.iudi.in additio.princi.ver.39. ☞ Vnũ tamẽ nota,q̃ ſi dominus vult cõuenire adminiſtratorẽ in loco domicilij:& adminiſtrator petit remitti ad locũ adminiſtrationis,eſt remittẽdus ad locũ, in quo adminiſtrationẽ geſſit,tenet. Ioan . de Pia. in.§.ſunt præterea.9.col.inſti. de publi.iudi. ☞ Sed multũ obſtant quæ dicunt doct.in.c. ſanè.& quaſi per totum.de foro compe.maximè in.c.fin.eo.titu. ☞ Poteſt tamen dici , q̃ iſtud non eſt in electione adminiſtratoris coram quo iudice vult conueniri: ſed tunc cùm petit ſe remitti ad locum adminiſtrationis,ſi tamen ipſe velit conueniri in loco domicilij,non debet audiri,domino contradicente . per ea quæ ſuperius dixi . remiſſio verò ad locum ad-

a 6. pars

miniſtrationis debet fieri ad petitionem cuiuſlibet eorū.tenet Ioan.de Platea.in.d.§.ſunt præterea.9. col.inſti.de publi.iudi. ¶ Quo ad ſeptimum liber rationis debet continere receptum.i.illud quod recepit adminiſtrator in adminiſtratione. ¶ Secūdò debet cōtinere datū.i.illud qđ adminiſtrator expēdit in rebus & in perſonā illius, cuius bona adminiſtrauit,aliàs nō creditur libro rationis,ſi non cōtinet receptū & datū,tenet notanter Bal.in.l.rationes.ver.reuoco in dubium. C.de probatio & in rubrica de fide inſtru. C.ver.reuertor ad primum. & quo ad receptū tenet Bar.in.l.excellentia.de erogatione mili.anno.li.12.vbi dicit, q̄ adminiſtrator tenetur pœna dupli,ſi non ſcribit in libro rationis illud,quod recepit à debitore.tenet etiam Sali.in.l.r. C.de edēdo.Bar.in.l.quidā nūmularios.ff.eo. Ioā. And.in Spe.de inſtr.edi.§.nūc dicendū. in additione magna. ¶ Per hoc tamē nō intelligas, q̄ data & recepta debent ſcribi in vno volumine: ſed ſi recepta ponantur in vno volumine: data verò in alio: vtraq; ſcriptura dicitur liber rationis.tenet Bar.in.l.ſi quis ex argētariis.in.§.rationē.ff.de eden.ſenſit. Bal.ī.l.1.l.col.ver.ſed cōtra iſtā ſolutionē.C.eo. vbi dicit, q̄ rationes cōmunes,quæ cōtinent receptū & datū,debent edi. ¶ Tertiò debet cōtinere cōſulē, atq; diem,in qua adminiſtrator recepit annonā & tributa debitorū:& in qua conſumpſit.l.1.§.ratiōis. ff.de edendo.l.2.incipi.cōperim⁹.& ibi Bar. de ua uicularijs.li.11.vbi bonus tex.in materia.& l.appiritoribus.de exactorib⁹ tribu.lib.10.Bal.in rubrica. C.de fide inſtr.pe.char.ver.ſequitur videre. ¶ Aliter ordo rei geſtæ.i.datorū computari non poſſet. & ſine die & cōſule eſſet ratio intricata,neq; appareret ordo dati & recepti.vt.l.cū ſeruus.ff.de cōditio.& de.ille enim,qui intricat rationem,eſt in culpa vt.l.ſumma cū ratiōe.§.1.ff.de peculio.quæ ſcilicet culpa debet imputari adminiſtratori.l.fi. & ibi *Infertur* Bal.C.vt in.poſſe.lega. ¶ Ex quo infero, q̄ libro rationis nō creditur,niſi per ſingula.ſ.poſt receptū & datū dies exprimatur.tenet Bal.in.d.rubrica de fide inſtru.pe.char.ver.viſo deſcripturis. Ange.in. l.1.§.rationes.ff.de edē.Ioan. And. in ti. de inſtru. edictio.§. nunc dicendū. in additio magna. vbi dicunt, q̄ in qualibet partita in libro rationis debet poni dies:aliàs liber rationis nō ꝓbat.dixi in.l. 64. *Limita.* infra. ¶ Quod limita cōtra ſcribentem nō procedere.quia ſine die & cōſule contra eum fidē facit,non pro eo.vt per.Do.vbi ſupra.do.Abb.&.Anto.in.c. 2.de fide inſtr. ¶ Quartò debent adminiſtratores apponere cauſam in data. i. propter quam cauſam dederunt vel ſumptus fecerunt:in receptis verò nō requitur expreſſio cauſæ,ſed in expēſis ſic. vt. d.l. cōperimus.&.l.apparitores.de exacto.tribu. li. 10. tenet Bal.in.d.rubri.pe.co.ver.ſequitur videre.vbi dicitur, q̄ ſcrupuloſa inquiſitio cauſæ exigitur ab ipſis.l.ſi ſeru⁹ vetit⁹.de lega. 1. ¶ Itaq; ad miniſtratores nō rectè cōficiūt rationes,niſi cauſā exprimāt expēſarū.neq; debēt tales expēſę approbari,in quib⁹ nō apparet cauſa,ſed quæ dā cōfuſio.l.cū plures. §.in primis.ff.de aminiſtr.tuto.&.l.1.§.officio.ff.de tute.& ratio.diſtr. ¶ In datiōe etenī rationis oportet, q̄ adminiſtrator aſsignet cauſas expenſarū. vt ſupra dixi.tenet Bal.ī.d.l.1.pe.col.C.de eden.&in. d.rubrica.C.de fide inſtr. ¶ Et ſi expēſæ ſuntveri ſimiles,probātur ꝑ libros ſuos, adiuncto iuramento,ſi viuūt.l.ſi quis pro redēptione. C. de donatio. ¶ Quintò debet continere quid,quātū,&qualiter ſit exactū.ſecūdū Bar.in.d.l.cōperimus. & eſt tex. in.d.l.apparitores.vbi dicitur, q̄ apparitores debēt ſcribere ad curiā in ſcriptis qd exactū eſt, & quid nō:vt eorū officiū teneātur reddere ī ſcriptis,quid quātū,& qualiter ſit exactū.&hoc,ꝓcedit etiā in adminiſtratore ꝑſonæ priuatæ vt ibi ꝑ Bar. ¶ Sextò nominatim debēt ſcribere quib⁹ dederūt.p.l. neminē.de ſuſcepto.& archa.li.10.& ita nominatī debēt accipere breues debitorū.vt.d.l.1.de exac. tri. li. 10. ¶ Aliàs ille,cui ratio redditur,nō poteſt intellige re nec cōprehēdere ſi aliquid machinatiōis ī ea habitū eſt.vt.d.l.neminē.tenet Bar.in.d.l. cōperim⁹. quod enim nō poteſt ītelligi,nō poteſt reddi, aliàs edi.vt.d.l.argētarius.§.edi autē.ff.đ edēdo. ¶ Sint igitur cauti calculatores, vt videāt diligenter,ſi omnia ſupradicta ſunt in libro rationis.aliàs fraus& machinatio poſſet interuenire.prout vidi & reperi cū aliis deputatus mandato principis vt reciperem rationes cuiuſdam adminiſtratoris reipublicæ:quia reperit in ratione datæ multa numeraſſe, quæ iā erāt in aliis capitulis numerata. Aiebat ꝙpe adminiſtrator cōtuliſſe cuidā nūcio miſſo in curiā pricipis cētū aureos: & alia vice quinquaginta: & iterū plus vel min⁹:attamē viſa data,& cauſa, ob quā dicebat cōtuliſſe:die ſupſolutionis viſo,reperi m⁹ vtrāq; ſolutionē vnicā eſſe,& pio vno itinere, licet in diuerſis locis & capitulis poſita erat. ¶ Reperi ex poſt facto in libro ratiōis quorundā collectorū gabellarum anno domini milleſimo.499.in quo vniuerſa loca iſtius regni receperūt in ſe ſolutionem gabellarū:q̄ receptores quidā & exactores tributorū realiū gabellarūq; ſuperinducti receperūt maiorē ſummā,quā in breuib⁹ ſuis cōtineretur cōtra formā tex.in.l.1.de exacto.tribu.li.10.& de ſup exacto tribu.eo.li.quod apparuit, viſo breui, & libro rationis,vnà cū cedulis ſolutionis debitorū. Sis igitur cautus in hoc,qa multi receptores,& exactores tributorū,& adminiſtratores ſunt lupi raptores.vt inquit Bar.in.l.omnes populi.12.col.ver. circa primum.ad finem.ff.de iuſti.& iure.appellat enim Bar.iſtos officiales canes curiarū, & deuoratores ouiū.& in.l.facultas.q̄ aliàs incipit.defenſionis facultas.in parte,ad vſurpationem,de iure fiſci. li.10.dicit, q̄ iſti officiales multa mala ſciunt & committūt quā alij.vt habetur in authē.vt iudi.ſine quo quo ſuffra.1.§.colla.2.& in authē.de exhibē.& introdu.reis.§.1.collatio.5. & nimirum. quia vt habetur

Eccleſiaſtes.

Eccleſia.20.cap. officialis oculos exceçãt munera. ¶ Quo ad octauã particulam doctores faciũt tria mẽbra. ℣ Aut quęritur, nunquid liber rationis probet pro ſcribente, aut contra ſcribentem, aut contra tertiũ. ℣ Primo caſu dicũt, ꝙ in dependẽtibus à voluntate ſcribentis probat ſecundũ omnes in.l.nenſenius.ff. de nego.geſt. facit tex.in. c. fi. de ſucceſſi. ab inteſta. ℣ Aut ſumus in aliis quã à depẽdentibus à volũtate ſcribẽtis: & reperiũtur tres opiniones. vna quòd nihil probat. vt. per glo. in clemẽ.1. de vſuris. per.l.exẽplũ. C. de probatio. Bar. in.l.nuda. ff. eo. idem clarius per.l. admonẽdi. ff. de iureiu. vbi dicit, ꝙ nihil probat, niſi ſit ſcriptura alicuius defuncti: qui fuit bonus homo, quia tũc dicit, ꝙ facit aliquã pręſumptionẽ, ita vt cũ aliis adminiculis probet, pro quo adducit tex.in.l.rationes. C. đ probatio. ibi dum dicit ſolas rationes nõ probare, quaſi velit dicere. ꝙ per ſe nõ plenè probãt, ſed cũ aliis ſic. et facit pro eo. l. cũ maior. §. pe. ff. de bonis liber. ℣ Secũda fuit opinio quorũdã, vt recitat Ioã. And. poſt Nico. malu. in additio. ad Spe. in ti. de inſtru. editio. §. nunc dicendũ. poſt principiũ. vbi dicit, ꝙ ſcripturę mercatorũ etiã per ſe ſemiplenè probãt, vt ſit locus iuramento in ſupplementum probationis. quæ opinio non placet doct. nec Cino in. l. inſtrumenta. C. de probatio. vbi dicũt, ꝙ non poteſt plus operari ſcriptura vnius hominis, quàm ipſius viua vox: ſed viua vox nõ poteſt inducere ſemiplenã probationẽ, cũ nõ admittatur in teſtimoniũ pro ſe: vt in princi. 14. q. 2. &. c. nullus idoneꝰ. 4. q. 3. igitur &c. Itẽ abſurdũ videtur vt detur ſibi iuramentum, cùm tũc tota probatio depẽderet ab authoritate ſua. & ſic idem bis cõputaretur, & faceret maiorẽ fidẽ in facto proprio, quã in facto alieno. ℣ Tertia fuit opinio prędicti Nicol. qui dixit, ꝙ cũ aliis adminiculis probat pro ſcribente per. d. l. inſtrumẽta. ſed illa. l. poſſet intelligi alio modo. vt ibi notat Cinus. ſ. quãdo inducitur inſtrumentũ domeſticũ còntra ſcribentẽ. ſed Anto. de Bu. & do. Abb. referẽdo opi. ſupradictas in. c. 2. de fide inſtru. ſequuntur opi. Bar. & glo. in. d. c. 2. ℣ Aduerte, quia docto. vbi ſupra dicũt, ꝙ habita cõſideratione ad perſonã adminiſtratoris probat vel nõ liber ratiõis pro vel contra ſcribentem: nõ tamen dicunt an probet cõtra tertium, & an probet in quacunque quantitate. Ideo vltra alios in hoc articulo facio duo membra. ℣ Primũ membrũ erit, in quibus creditur libro rationis: & in quibus nõ creditur. ℣ Secundũ membrũ. qualiter probẽtur illa, quę probari nõ poſſunt per librũ adminiſtratoris. ℣ Primo caſu, aut ſumus in receptis in adminiſtrationem: & probat liber rationis contra adminiſtratorem. vt per Bar. in. l. admonẽdi. ff. de iureiur. & in authẽ. & ſi cõtractus. C. de fide inſtr. per do. Anto. & Abb. in. c. 2. eo. ti. pro quo allegant tex. in. l. quidã. §. nũmularios. eo. ti. de fide inſtru. ff. &. l. de ætate. §. 1. ff. de interroga. actio. & tex. qui melius facit in cle. vna. iuncta glo. nota. in verbo, rationum. de vſuris. vbi liber fuit productus vt fidem faceret cõtra ſcribentem. & in hoc ille tex. nõ eſt ſpecialis cõtra vſurariũ: quia eius confeſsio viua ſibi non præiudicat, ſi in abſentiam partis confeſſus fuerit. vt notatur in. c. 2. de vſuris. li. 6. neq; fecit ibi librum ratione officij, quia tunc etiã de iure fuiſſet compulſus. vt. l. quidam. ff. de eden. tenet Abb. in. c. 1. de probatio. ſed librum fecit ad ſuam inſtructionem, & nihilominus probat contra eum. ſi enim inducitur ibi ſpecialitas vt compellatur edere proprias rationes vbi aliàs non compelleretur. vt. d. cap. 1. de probatio. cum ibi notatis. neque debemꝰ dicere, ꝙ ſit alia ſpecialitas. ſ. reſpectu probationis contra vſurariũ. tum quia duæ ſpecialitates non debent eſſe nec concurrere circa idem. vt. l 1. C. de dotis pro. tum quia non colligitur ex illo textu. & apertè ſentit hoc. glo. ibi. & facit glo. in. l. inter chartulas, de conuenẽ. fiſci. debito. li. 10. ℣ Et pro iſta opinione Barto. & Abb. ego adduco tex. in. l. quæ ſub conditione. ff. de conditio. & de. &. l. Lucius. §. tutelæ. ff. de adminiſtra. tuto. vbi dicitur, ꝙ ſi tutores, curatores, vel adminiſtratores in codicibus ſuarũ rationum ſcribunt receptum contra ſe, non eſt amplius inquirendum. quia ex contextu ſcriptura dãnatur. Vnde dicimus, ꝙ in receptis non requiritur cauſa. vt per Bal. in rubrica. C. de fide inſtru. verſi. ſequitur videre. nec requiritur appoſitio diei. quia contra ſcribentẽ fidem facit ſine die. tenet Ioan. And. in ſpe. de inſtru. editio. in d. additio. magna. do. Abb. in. d. c. 2. antepe. col. ver. quęro an iſte liber. ℣ Hinc dicit do. Abb. in. d. c. 2. ver. ſed nunc vltra alios. ꝙ ſi liber rationis aliquid continet pro ſcribente & aliquid contra: fidẽ facit contra ſcribẽtem. & ſic dominus poteſt librum approbare quatenus facit pro ſe, & nolle ſtare quatenus facit cõtra ſe. poteſt enim in facto eſſe, vt ipſe dicit, ꝙ mercator ſcripſit in libro ſuo ꝙ Titius depoſuit penes ſe cẽtum: poſtea ſcripſit quòd ex illis centum reſtituit quinquaginta, vel quid ſimile dicit, quòd poteſt approbare pro ſe, & nolle ſtare, quatenus facit contra ſe. de quo videtur tex. ſecundum cõmunẽ lecturã in. l. publia. §. fi. ff. depoſi. & quanuis ille text. loquitur in epiſtola: attamen eadem ratio eſt in libro rationis. ſecundum Bart. in. l. aurelius. §. idem quęſiuit. ff. de libe. lega. & Bal. tenet in. l. 1. 3. col. C. de confe. vbi dicitur, quòd probat contra ſe, non pro ſe. ℣ Ex hoc etiam dicimus, ꝙ licet poſsit quis teſtificare contra ſe: non pro ſe. vt habetur in principio. 14. q. 2. quod eſt verum, licet do. Car. aliud ſenſerit in. c. bonę. el. 2. de poſtu. pręla. per. c. cum olim. de cenſi. ſed illud poteſt intelligi in inſtrumento publico, vt ibi notatur per Inno. ℣ Et iſtam partẽ tenent do. Abb. & Hoſti. in c. qualiter & quãdo. el. 2. de accuſatio. in glo. ſuper parte rationẽ. & Bal. in. l. fi. C. ſine cẽſu vel reli. vbi dicit, ꝙ liber exactorũ, & maſſariorũ, villarũ & eſtrorũ, atq; aliorũ locorũ nõ habentiũ ex publico

poteſtatem

poteſtatem ſcribēdi probant contra ſe: non pro ſe, nec contra alios. ¶ Aut ſumus in his, quæ adminiſtrator dedit vel conſumpſit: & tūc eſt diſtinguendum. Aut data vel ſumptus ſunt in magna quantitate, de qua poteſt cōfici ſcriptura: & tūc data debet plene probari per teſtes, vel per inſtrumenta. tenet do. Abb. poſt Hoſt. in. d. c. qualiter & quando. de accuſ. vbi dicunt, q̄ in maioribus ſummis debet fieri probatio plena. & eſt ratio. quia cum adminiſtratores ſciant ſe obligatos ad rationem reddendam, deberent ſibi prouidiſſe. & idē tenet Bal. in. l. id quod pauperibus. fi. col. ver. ſecūdo quæro. C. de epiſco. & cle. & in. l. nulli. ver. ſed verius eſt. eo. titu. & in. l. fina. §. in computatione. C. de iure deli. & in. l. ſi quis pro redemptione fi. col. C. de donatio. in his verò non creditur libro rationis, licet adminiſtrator ſit homo probatus, & vitæ laudabilis per ſupradicta. ¶ Aut data vel ſumptus ſunt in minima quātitate: vel facta minutè. vt ſumptus in perſonam vel in ædificiis & aliis de quibus nō poteſt fieri publica ſcriptura: ſi ſunt veriſimiles probantur per librum rationis, adhibito adminiſtratoris iuramento, ſi viuit. tenet notanter Bar. in. l. com perimus. de nauicula. lib. 11 Ange. in. l. ſumptus. C. de admini. tuto. probat tex. & ibi Bal. in. d. l. ſi quis pro redemptione. C. de donatio. idem Bald. & Cinus in. d. l. nulli. C. de epiſco. & cle. & in. l. theopōpus. ff. de dote præle. Bar. in. l. 2. C. vbi pupi. edu. de. & in. l. diuus. in fine. ff. ſi cui pluſquam. per legem falci. Bald. in. d. l. id quod pauperibus. & in. l. lex quæ tutores. & ibi docto. C. de adminiſt. tuto. Bar. in. d. l. quę ſub conditione. ff. de cōditio. & de. et in. d. l. 2. C. de admi. tuto. Idem Bar. in. d. §. in cōputatione. Pau. de ca. conſi. 79. & 105. & 38. glo. in d. c. qualiter & quando, in parte, rationem. quæ ſola eſt ſufficiens ad iſtam partem propter authoritatem Bernardi. & ita intelligūtur iura & opiniones ſupradictæ. ¶ Secundo caſu principali. ſ. qualitę probentur illa, quæ probari non poſſunt per libri adminiſtratoris: dic quòd ſiue expēſa ſit in magna quātitate, ſiue in minima, ſi facta eſt minutè, vt ſumptus in perſonā: probantur per rerum naturam. v habetur in. l. fi. C. de ali. pupi. pra. can. & per Bald in. l. 1. fi. col. ver. qualiter ſumptus probentur. C. de fruc. & litis expen. vbi dicitur, q̄ ſumptus probantur oculata inſpectione, ideſt oculata fide. nā ſi patet expreſſè, probare nō eſt neceſſe. vt. d. l. lex quę tutores. facit. c. euidentia. de accuſatio. & ita procedit. d. l. ſumptus. vbi dicitur, q̄ ſumptus in pupillū debet probari: vt intelligatur per iuramentum tutoris, vel per taxationem peritorum, qui dicant, q̄ tot, & tales ſumptus potuerunt tanto tempore conſumi. ¶ Poſſunt etiam probari ſumptus in ędificiis ſicut ſumptus in perſonam. ſ. per operis euidentiā & taxationē peritorū vt. d. l. lex quæ tutores. ¶ Interdum probantur per alias coniecturas, per motiū iudicis declarādas & approbandas: quæ cum ſunt facti, non poteſt dari certa regula. l. ius alimentorum. ff. vbi pupi. edu. debe. & l. qui filiū. ff. de manu. teſta. & l. fi. §. inter cætera. ff. de libe. lega. probantur etiam per ſcripturam mandati & apochæ de ſoluto. quæ probatio eſt ſufficiens, & ſecurior. Propterea conſulo adminiſtratoribus, ne aliter ſoluāt quàm de mādato domini vel iudicis: quia ſi aliter ſoluunt, vel ſumptus faciunt, forſan tenebuntur reſarcire de ſuo, nec cōputabuntur, aut defectu mādati, aut defectu probationis. mandatum verò non probatur melius, quàm per ſcripturam mandati, neque ſolutio melius, quàm per ſcripturā de ſoluto. ¶ Eſt enim ſcriptura probatio probata. l. intereſt. C. de ſolu. probat enim quod cantat, vt ibi per Bal. & in. l. cum probatio. C. de probatio. ¶ Et vt percipias cōmodum mei conſilij, debes ſcire, q̄ in omnibus ciuitatibus iſtius regni eſt certum ſalarium deputatum præſidibus & rectoribus ciuitatum. vt habetur in. l. 10 titu. de los corregidores. iuncta. l. 10. ti. de los alcaldes y regidores. 11. ordina. & iſtud ſalarium eſt notorium receptoribus ciuitatum. attamē ſi præſides vel rectores ſunt abſentes ab officio vltra tempus indulgentiæ, non debetur eis ſalarium pro tempore abſentiæ. vt ferturin. d. l. 10. & 19. & ſi aliquid vltra receptores dederunt præſidibus, vel rectoribus extra mandatum iudicis, tenebuntur de ſuo, nec computabitur in ratione. Et quando receptores poſſunt ſoluere dictis præſidib⁹, erit quādo eſt eis notorium debitum & liquidū. vt tenet Pau. de ca. in rubrica. C. de ſucce. edic. Quæ opinio licet ſit vera, poterit multos decipere adminiſtratores. quia vltra reſidentiam præſides & rectores ad multa tenentur, quibus omiſsis, amittunt ſalarium. vt poteris videre in quadam pragmatica edita ſuper conſeruatione & appoſitione montium. Ideo bene faciunt receptores & adminiſtratores ſoluentes de mādato iudicis & rectorum, qui repreſentāt populum. vt per Bal. in. l. etiā. C. de fideico. & auth. de collatio. collatio. 9. & vide ad hoc ſingulare dictum Bald. in rūbrica de conſti. pecu. C. ver. vnum enim adde vbi dicit, q̄ officialis non poteſt ſoluere etiam vnum nūmum ex æquitate ſui capitis: niſi ſubſit vera obligatio. argu. tex. in. l. ſi cui. §. flauius. ff. de ſolu. notat Bar. in. l. 1. §. hęc verba. ff. ne vis fiat ei. ¶ Quando verò data dicantur in magna quantitate, & quādo in minima, vt credatur libro adminiſtratoris, vel non? Dic quòd non poteſt dari certa regula: ſed relinquitur arbitrio iudicis, inſpecta perſonarum qualitate, & cauſę, qua ſumptus factus eſt. Et etiam bonus iudex arbitrabitur hoc ex qualitate temporis & operis: quibus inſpectis, iudex cognoſcet an ſit deferendū iuramento adminiſtratoris, an ne. vt per Bal. in. l. id quod pauperibus. fina. verbis. C. de epiſco. & cleri. & in. l. captatorias. ver. modo circa hoc queritur tertio. C. de teſta. mili. ¶ Aliter tamen dicit lex ſtyli. 112. in fine. q̄ tam in recepta quàm in data ſtatur iuramento domini

non

non administratoris. ¶ Et nota.d.l.inquantū permittit domino, quòd posſit authoritate propria capere administratorem, & illum detinere pro ſuo debito,duntamen non ſit alterius administrator.& ita dicit quòd ſeruatur Salmanticæ & Zamoræ. ¶ An autem & quando liber rationis probet, vide per text.& docto. in auth. & ſi contractus.C.de fide inſtru.& Pau.de caſt.conſi.89.&.118. ¶ Item an probet liber exactorum pro vel contra. vide in ſpe.de inſtru.editio.§.13.ver.ſed nunquid diuus.& in.d.l.1.§.officio.ff.de tute.& ratio.diſ. ¶ Sed pone in libro administratoris reperitur, q confitetur recepiſſe à domino centum,& vltra, vel minus:an talis confeſsio faciat probationē de receptione dictorum centum. Aliqui dicerent quòd non:quia confeſsio vt probet,debet eſſe certa.l.certa. ff. de cōfe. ſed hic eſt incerta propter illā adiectionē, & plus, vel minus. ergo &c. ▽ Sed contrarium eſt verum: neque illa regula debet vitiare. text. eſt ſecundum Barto.ibi in.l.publia. §. fina. ff.depoſi. tenet etiam Bald. in rubrica. C. eod.titu. refert & ſequitur Ludoui. Rom.ſingu.ſuo. 535.

Adde. ¶ Idem tene Specu.in tit. de inſtru. edic.§.7.in ver.priuatorum.& ibi Io. And.in addi.magna. in ver. ſi hieronymus.& in.§. nunc verò.in ver.ſed an ſimplex.ſuper quo vide quæ dixi in.l. 22. in glo. ſuper parte, ſcriptura publica. vbi vide.

Con. ¶ Nona particula eſt,quæ poſſunt facere administratores ratione officij,& de quibus tenentur ſi faciunt: vel omittunt facere.

Adde. ¶ Ad idem Matthæus Matheſi.ſingulari ſuo.99.quo ad contenta in particula iſta dicit.no.doctrinam mirabilem,quam à nemime vidi tactam:quę † eſt differētia inter ſcripturam epiſtolę, & ſcripturam libri rationis in hoc. ▽ Nam ſi in epiſtola,quam mihi miſiſti, continetur qualiter tu à me receepiſti centum ex cauſa depoſiti:& q ex illis tali die reddidiſti.25. & tali die. 15. & tali die. 10. & tu remanes debitor in effectu in.30.tunc recepta epiſtola,poſſum illam approbare quo ad centum, quæ fateris te habuiſſe in depoſitum,& denegare te reddidiſſe illa ſeptuaginta.nam hæc dicuntur ſeparata capitula per tex. in.d.l. publia.in fine.ff.depoſi.& ibi Bart. clarius. in.l.aurelius.ff. de libe.lega.pro quo facit.l.1.C.de proba.& quod notatur in.l.& ſi quidē. C. d excep. ▽ Sed ſi in libro rationum tuarum continetur accepta à iure & data à te mihi: iſta data & accepta dicuntur ita annexa,q ſi ego probo intētionem meā ex libro tuo quo ad centum, teneor etiam ſtare illi libro quo ad accepta & data à me tibi.probatur in. d.l.quædam.§.fi.& ibi Bar.ff.de eden.tenent Bald. & Pau.de ca.in.d.l.publia.Sali.in.l.1.C.de eden.& plures alij,de quibus in addi.ſuper dicto ſingulari Matthei matheſi.ſed tene quod ſuperius dixi in.d. l.22. ▽ Et primò poſſunt ſoluere de mandato domini vel iudicis. dixi in particula ſupra proxima. ▽ Item poſſunt ſine mandato ſoluere ſibiipſis. vt per Bald.in.l. cum ipſe. 2. col. ver.demum reuocatur in dubium.C.de contrahen.emp.vbi dicit Bal. idem eſſe in quolibet administratore habente liberam administrationem: qui ſicut poteſt ſoluere aliis de mandato domini, poteſt & ſibiipſi. argu. tex. in.l.idem quę.§.ſi ignorātes.ff.māda.tenet Ange.in.l.ſed ſi dānum.§.peculium.ff.de peculio.

Adde. ¶ Idem dicit in ſpe.de ore. act. coll. ver.ſexto ratione officij.cum ſequenti. ¶ Nunquid minor cum authoritate tutoris ſine licentia iudicis poſsit cedere actiones. habetur in ſpe. de ceſsio. actio.§. 1. 7. colu. in fine. verſi. nunquid minor.cum ſequenti. ▽ Item poſſunt alienare res tempore perituras,aliàs imputabitur eis, licet mandatum non habeant ſpeciale, nec licentiam alienandi.l.mandato generali. ff. de procura. l. pro hærede. §. ſi qui tamen.ff.de acqui. hæredi. l. ariſto. ff.de iure deli. ▽ Quod intellige, dumtamen vendant in ſubaſtatione iuxta formam tex.in.l.52.titu.5.quinta partita.quam vide. ▽ Item poſſunt tranſigere de re dubia. l. imperatores. & ibi Bar. ff.de pactis.&.l. præſes.& ibi idem Barto. C. de tranſa. ▽ Quod eſt verum, niſi lis fingatur. l. cum hij. §.ſed cum lis.& ibi Bar. ff. eo.tenet Bal. in.l.quotiens.la. 1. 1.col.ver.an ille qui non poteſt. C. de fideico. ▽ Quod dicit eſſe verum,ſi habet plenam administrationē. ▽ Item poſſunt emere palàm res administratas, niſi ſint administratores rerum eccleſiarum.vt habetur in auth.quibuſcūque.& ibi Bar.C.de ſacroſan.eccle. ▽ Cuius contrariū eſt hodie. quia neq; alij administratores & executores teſtamentorū poſſunt emere res,quas administrāt, aliàs tenentur pœna quadrupli.vt habetur in.ſ.14. titu. delas penas. in ordina. &.l.1. titu.dela guarda delos huerfa,eiſdem ordi.à qua habuit ortū. d.l.14 ▽ Qualiter tamen intelligatur iſtud verbum. palā, vide per Bar. in.l. frater à fratre.13. col. ff.de condi tio.inde. & Ioan.de Imo. in.l.1.§.fuit quæſitum ff. ad trebellia. ▽ Item poſſunt reficere inſtrumentū directū, dūmodo iudex declaret eſſe neceſſe illud refici.tenet Ange.in.d.l.lex quæ tutores.in fine.C. de adminiſ. tuto. ▽ Item poſſunt bona propria alienare.l. 1.& ibi Bal.C.rem alienā geren. ▽ Item poſſunt rem domini pignorare de mādato domini,vel ſi tunc,aut poſtea conſentiat.tenet Bart. in.l.fi.C ſi res alie. pigno.da. ſit.non aliàs.per text.ibi. ▽ Item poſſunt remittere debitum non liquidum:quia nō dicitur donatio talis remiſsio. tenet glo. & docto. in.l.contra iuris.§.fi.ff. de pactis.non tamē poſſunt exigere indebitū, aliàs tenētur refarcire de ſuo.tenet glo.& Bar.in.l.tutor qui repertoriū.§ in ſoluendis.ver.quærit ſi indebitū.ff.de adminiſ. tuto. ▽ Itē tenentur, ſi exercent vſuras cum pecunia domini; quia tenentur ad reſtitutionē vſurarū. tenet Cinus & doct.in auth.nouiſsimè. C.de admini. tuto.

Quæſtio.

¶ Adde.

Adde. ¶ Item poſſunt adminiſtratores alicuius nobiliſsimi pupilli largiri, & liberalitatem exercere ſecundum dignitatem illius pupilli. tenet And. in. c. 1. 1. col. ſuper. 1. notabili de donatio. qui allegat. Inno. in. c. grandi. de ſupplen. negli. prela. in. 6. idem tenet Abb. in. c. ceterum. 1. cauſa &. 1. no. dicto ti. de dona. pro quibus bene facit. l. cum plures. § 1. ff. de adminiſtra. tuto. ¶ Item ſi electus eſt rector, cum hoc, quòd non tenentur reddere rationem villicationis ſuę. Quod [illegible]ere de aliis adminiſtratoribus, an teneantur de furtis & barateriis, & de culpis in faciendo commiſsis. Et videtur quòd ſic, licet non de negligentiis. ita tenet Alex. in. l. ſi mora. 1. col. ff. ſolut. ma. ▽ Item tenętur, ſi nō exigunt debita. argu. tex. in. l. ſi tutor. & ibi Bar. ff. de admi. tuto. l. qui negotiationem. §. pupillo. & ibi Bar. &. l. chirographis. eo. ti. & ibi dicitur, q negligentia in non conueniendo debitores, imputatur tutori. eſt text. in. l. periculū. ff. ſi certum peta. dicit, q periculum in non conuenięndo debitores pertinet ad eum, cuius culpa probari poteſt deterius factum eſſe. & ita ſentit, q debet probari debitorem factū eſſe non ſoluendo culpa tutoris vel adminiſtratoris. Et Bal. & Iaſ. in. d. l. periculum. dicūt, q adminiſtrator non preſumitur in culpa, niſi probetur debitores fuiſſe non ſoluendo. quod eſt notandū. ▽ Item nō poſſunt remittere debitum liquidū etiam odioſum, licet ſit legitimus adminiſtrator. tenet Bar. in. l. preſes. & ibi Bal. 1. co. ver. venio ad queſtionem. C. de tranſactio. ▽ Quod eſt verum expreſsè, tacitè tamen poterit. ſ. negligēdo. vt ibi Bart. in. l. imperatores. ff. de pactis. notatur in. l. aduerſ⁹. C. de vſu. ¶ Nota tamē in hoc, q ſi adminiſtratores paſsi ſunt res minoris vel eccleſię &c. præſcribi, poſſunt, minor, vel ei⁹ hęredes agere ad emēdā dāni. glo. eſt ſingularis in. c. placuit. el. 2. 17. q. 3. quā reputauit ſingularē do. Abb. in. c. 1. de integr. reſti. facit tex. in. l. qdquid. C. arbi. tute. ▽ Itē nō poſſunt vendere ſine mandato. l. ſi pretium. C. de procu. ▽ Niſi habeat liberā adminiſtrationem vt ſupra dixi, & habetur in. l. liberam. & ibi Bal. C. quod cū eo. ▽ Item ſi temere litigant, condēnantur in expenſis, & executionē patiuntur. l. qui ſolidū. §. etiā. & ibi Bar. de lega. 2. tenet Bal. in. l. polla. 1. col. in fine. ver. & adde q tutor. C. de his quibus vt indig. ▽ Itē nō poſſunt cōpromittere de iure & de facto. tenet Ange. in. d. l. imperatores. ff. de pactis. ▽ Item non poſſunt pignorare rem domini: niſi de mandato domini: vel niſi pro pecunia verſa in vtilitatem domini. c. curator. & ibi Bar. C. ſi res alie. pigno. data ſit. idem Bar. in. l. ſi. eo. ti. ▽ Item non poſſunt facere gratiā. ſecundū Bal. in. d l. præſes. 4. nota. ▽ Item non poſſunt bona domini dilapidare. vt per Bal. in. l. 2. §. quod obſeruari. 1. col. in principio. ver. idem ſi confiteatur. C. de iuramen. calū. per. l. in queſtionem. C. de ſenten. pa. &. l. imperator. ff. ad trebel. ▽ Item ſi exigunt plus debito à debitoribus ciuitatis vel fiſci, puniuntur ſecūdum formam tex. in. l. 1. C. de ſuper exactori. tribu. lib. 10. per Ange. in. l. nemo carcerē. C. de exacto. tri. eo. li. per Bar. in. l. miſsi opinatores. eo. ti. & lib. pro quibus tu habes hodie tex. in. l. 5. ti. 10. ſeptima partita. vbi dicitur, q collectores iurium regalium plus debito exigentes, tenētur de vi & vi armata. ▽ Item ſi nō ſcribunt in libro, quod exigunt, tenētur pœna dupli. vt ſupra. ▽ Item non poſſunt remittere collectas. l. omnes. de annonis & tribu. lib. 10. niſi pauperibus. vt ibi glo. & Bar. ▽ Item ſi ſunt negligentes in exigendis collectis, nō debent habere ſalariū. per. l. iudices. & ibi Bar. de anno. & tribu. lib. 10. ▽ Item qui tenentur facere exactionem infra certum tempus, ſi non faciunt, tenentur ſoluere de ſuo. tex. eſt ſecūdū Bar. in. l. miſsi opinatores. de exacto. tri. lib. 10. ▽ Tenētur etiā gregem dñi paſturare, locis, & temporibus congruis, & fructus colligere hęreditatū: aliàs tenentur de ſuo ad tantūdem pro ſua culpa. l. 15. ti. 8. quinta partita. l. qui mercedem. & ibi glo. ff. locati. ▽ Item non poſſunt exigere collectas, niſi priùs doceant librum debitoribus: qui liber, vocatur breuis ſecūdum Bar. in. d. l. 1. in fine. de exacto. tribu. lib. 10. ▽ Et tene, q regulariter omnes adminiſtratores, qui ſunt obligati ad rationē, tenentur de dolo, & lata culpa in exigendo. l. 2. & ibi Bar. C. arbi. tute. tenēt doct. in. l. 1. ff. de fideiuſſo. tuto. per. l. 1. C. de hęre. inſti. ▽ Interdum tenentur officiales de leui. & hoc regulariter. per. l. tutori. &. l. ſi pupilli. §. videamus. aliàs in. §. fi. C. de nego. geſt. ▽ Quādoq; tenētur de leuiſsima. vt quādo aliàs diligentior vult adminiſtrare. vt. d. l. ſi pupilli. in. d. §. videam⁹. & in. §. ſicut autē. inſti. de obli. quę ex quaſi contra. naſ. ¶ Quo ad decimā partē eſt dicendū, q ſi reddita ratione apparet fuiſſe erratū in cōputatione, debet iterū fieri cōputatio, etiā ſi ſępe ſit erratū. & calculatio nō nocet, etiā ſi ſtipulatio interuenerit. vt p textū in. l. vna. C. de errore calculi. vbi cōmuniter ſcribētes & Bal. dicūt, q licet inter mercatores ſit ſemel data ratio, & ſummata, tamē adhuc poteſt petere debitor vel creditor, vt iterū cōputetur, & videatur an ſit erratū in calculo, vel nō: etiā ſi talis error trāſiuerit in ſtipulationē. ▽ Et ad iſtā cōputationē fiendā: de cōſenſu partiū debēt poni duæ perſonæ eligēdę à partib⁹, quę reuideāt, & cōputēt, & iudicēt de reliquis. vt. l. 2. C. de vſufru. lega. & l. ſi cui libertas. & ibi Bar. ff. de cōdi. & demōſt. Ange. in. l. 1. §. marcellus. ff. ſi cui pluſquā. per. L. falci. vbi dicit, q calculus poteſt fieri & reuideri per duos electos à partibus, etiam parte non citata: & ſi calculatores deputātur per iudicē de conſenſu partiū, debēt iurare fideliter cōputare. vt per Bal. in. l. hac edictali. §. is illud. 2. col. ver. cōſules mercatores. C. de ſecūd. nup. ▽ Et nota, q calculatores dicūtur arbitratores ſecūdū Bal. in. d. §. is illud. tenet Bar. ſuis cōſiliis cō ſilio incipiēte. literas magnificētię veſtrę, pro quibus eſt bonus textus in. l. ſi reſiduum. C. de pigno.

▽ Si

℣ Si verò facta cõputatione apparet fuisse erratũ in calculo, retractatur calculus, si error fuit in magna quãtitate: etiã si stipulatio interuenit, vt supra dixi. nisi fuisset facta transactio, vel sentẽtia data super eo. vt. d. l. 1. vbi idẽ Bal. & cõmuniter scribẽtes. de errore calcu. ℣ Itẽ nota. q calculus et ratio idem sunt secũdum glo. in. c. cum dilectus. de fide instru. ¶ Vlterius no. q sentẽtia vel trãsactio facta super errore vel super ratione, executioni mandatur, etiã si de errore opponatur. & ab ea appelletur. & hoc si sententia data fuit, vel trãsactio facta coram tabellione publico: præstita tamen cautione per illũ, in cuius fauorẽ fuit data sentẽtia, iuxta formã cuiusdã pragmaticę huius regni folio. 52. cõpilatione legũ de Madrid, aliãs pragmaticarũ. est. 45. in. fi. in ordine dictarũ legũ. ¶ Si tamẽ fuit erratũ in minima quãtitate, nõ vitiatur calculus, per. l. quãuis. & ibi doct. ff. de conditio. & demonst. tenet Bal. in. l. 1. C. si aduer. solu. & in. d. l. pe. ver. itẽ pone aliud exemplum. C. de condi. infer. ¶ Postremò nota. q si calculatores positi sunt per iudicẽ ad calculãdũ inter priuatos de cõsensu partiũ, valebit talis calculatio, & plenã fidẽ facient inter eos. per. d. l. 1. C. de vsu.

Adde. Ad supradicta bonum tex. in. l. 30. ti. 11. quinta partita. & ibi glo. & in. l. 2. tit. 7. lib. 3. foro legum. ¶ Vndecima particula fuit, si aliquis dicit fuisse erratũ in cõputatiõe, vsq; ad quantũ tempus potest petere, vt iterum fiat cõputatio, vt videatur si fuit erratũ. & distingue. ℣ Aut petitur à pte, q retractetur calculatio ratiõe gratię adhibitę in ea, vt qa calculator admisit exceptionẽ, quã admittere non debuit, vel qa computabat introitũ, quẽ computare nõ debuit: & tunc põt petere vsq; ad. 10. vel 20. annos, secũdũ distinctionẽ posità in. l. nominibus. §. 1. ff. de diuer. & tẽpor. prescriptio. ¶ Si tamẽ petitur ex eo, qa fuit erratũ in cõputatiõe: & tũc poterit petere vsq; ad. 30. ãnos. l. calculi. ff. ð adminis. rerũ ad ciui. pertinẽ. ℣ Et nota, q post lapsum istius tẽporis cõputatio habet vim sentẽtię. secũdũ Bar. in. l. 2. ver. ad aliud. de iure fisci. ¶ Itẽ nota, q dispositio. d. l. 2. habet locũ nõ solũ i administratore rerũ fiscaliũ: sed etiã in quocũq; administratore, secũdũ glo. in. dicta rubrica de iure fisci. Secũdò nota, inquãtum dicit, q. d. l. continet ius cõmune. tenet etiã Bar. in. d. l. 2. pe. co. vbi aliqua in materia dicit notanda. de iure fisci. ¶ Duodecima particula dicit, q facta cõputatione, debet fieri solutio eius, quod supereſt. ℣ Sed qa posset dubitari qualiter debet fieri ista solutio, vide Bar. in quodã consilio. incipiẽte. cicollus. vbi dicit, q tenetur administrator tradere domino rei administratę id, quod supereſt, si res mobilis est: sed si immobilis, tenetur dominũ mittere in possessionẽ. Istud remediũ non est sufficiens: sed tũc quãdo administrator habet vnde soluat, & spõte soluit, & tradit res administratas: si tamen recusat soluere, istud nõ sufficit. Qua propter tu vide quandã. l. Stylli. 112. in ordine. vbi dicitur, q dñs poterit capere ad ministratorẽ, & ei⁹ bona, & ea detinere, donec sit dominꝰ integrè satisfactꝰ. qđ dicit verũ, nisi sit alterius administrator. Si tamẽ administrator nõ potuit capi, qa aufugit, tũc lata sentẽtia super cõputatis, fiet executio in bonis administratoris, iuxta formã iuris. Sed si nõ habet vnde soluat, præstabit cautionẽ administrator, & confitebitur se debitorẽ in tanta summa: & euitabit pœnam, si quam incurrit à lege vel statuto. ita tenet Ange. in. l. 4. §. ait prętor. ff. de re iudi. & in. l. 2. C. de distra. pigno. & in. l. 2. C. de vsu & fruct. lega. tenet etiam Bal. in. c. 1. §. 1. 4. col. de lege corradi. vsi. feu. ℣ Si tamẽ non potest administrator satisdare, & dominus est talis, qui potest in integrũ restitui, poterit dominus dictam restitutionẽ petere aduersus eos, cũ quibꝰ administrator cõtraxit, vel quibus indebitè fuit facta solutio. ℣ Aut res dñi vẽdidit. vt habetur in Spe. ð resti. in integr. §. 2. ver. vt autẽ. & in. l. 2. vbi bonꝰ tex. C. de prędiis mino. ℣ Et si dominus non põt in integrũ restitui, poterit adhibita informatione petere, q administrator incarceretur donec soluat, vel cedat bonis. vt habetur per totũ titulũ. qui bonis cedere po. C. & c. odoardus. de solu. & l. 4. &. 5. ti. delas deudas. in ordi. & melius in pragmaticis folio. 95. cum quatuor pragmaticis sequẽtibus. ℣ Ecõtra si dominus remanet obligatus administratori, fit solutio ei eo modo, quo dicit Bar. in. l. a tutela ff. de cõtrario. iudi. tute. & interim poterit administrator detinere res administratas. per ea quę dicit Inno. & cõmuniter scribẽtes in. c. 2. de in integr. restitutio. & facit in simili. l. in fundo. &. l. sumptus. ff. de rei vendi. ¶ Decimatertia fuit. si facta cõputatiõe & solutione administrator reperitur ditatus, præsumatur ex officio quęsiuisse. & c. ℣ Aduerte, qa in hoc reperitur doctores variasse. nam glo. ad quã quotidie habetur recursus in. l. facultas. aliàs defensionis facultas. in parte, exceptio de iure fis. li. 10. quæ dicit, q officiales fisci, administratoresq; ciuitatum, & aliorum locorũ pręsumuntur quesiuisse de bonis fisci, quę post officium reperiũtur habere, cum ista glo. tenet Bal. & eã cõmẽdat pro singulari. in. l. si defunctus. C. arbitriũ tute. Idẽ Bal. in. l. 3. incipi. donatio. C. ð donatio. inter virũ & vxo. vbi dicit, q glo. in. d. l. facultas. dicit verum in publico officiali: secus in priuato. & dicit dictã glo. alibi nõ esse. quã commẽdat idem Bal. in. l. 1. C. de hęre. vel actio. ven. & hoc dicit bene custoditũ à tyrãnis dñis. nã rarò recedũt ab eis officiales cum pecunia. ℣ Idẽ Bal. in. l. cũ oportet. in principio. 2. col. ver. quęro qd in administratore. C. de bonis que libe. Rapha. ful. post Bal. in authẽ. licẽtiam. C. de episcopis & cleri. facit pro eis. c. 1. §. si verò de feudo guardiæ. vsi. feu. vbi dicitur, quòd illa, quę fiunt ab officiali durãte officio, præsumũtur facta respectu officij. ℣ Et ex hoc ibi dicit Andre. de Iser. & Nico. de neap. q si officialis emit, præsumitur de bonis officij emisse:

a 13. pag.

&

& ita videtur tranſire cum glo. in. d. l. facultas. ſed ſi officialis velit probare de ſua pecunia emiſſe, bene poterit. quæ probatio tollit ſiniſtram ſuſpicionem contra eum laborantem. aliàs deficiente probatione, remanet præſumptio cõtra adminiſtratorem. ſ. q̃ acquiſiuit pecuniam de bonis adminiſtratis ſecundum Bal. in. c. 1. de controuer. inter domin̄ & fide. tenet Bar. in. l. ſi pupilli. §. ſed & ſi quis. in fine. ff. de nego. ge. per legem. ſed vltra. §. perin-
Extẽſio. de. ff. ad macedoni. ☞ Intantũ, q̃ vigore illius præſumptionis adminiſtrator poteſt torqueri. ſecũdũ Bal. in. d. l. cum oportet. in principio. 3. col. C. de
Contra. bonis quæ libe. ☞ Contrariã ſentẽtiam tenet Bar. in. d. l. facultas. fi. col. dicens, q̃ ſi glo. in. d. l. facultas. eſſet vera, eſſet notanda. tamen q̃ ei non videtur vera. per tex. in. l. ſi defunct⁹. C. arbi. tute. vbi dicitur, quòd tutor non præſumitur ditatus de bonis pupilli, licet à principio fuit pauper, ſed ad cõuincendum requiritur probatio maior. allegat etiam textum in. l. tertia. §. multa. ff. de iure fiſci. ibi dum dicit, non præſumitur de bonis fiſci niſi liquedè probetur. tenet etiam idem Bar. in. l. ſpadonem. §. ſi nõ extiterint. ff. de excuſa. tuto. vbi inquit, q̃ licet officiales præſumãtur affectaſſe officium: non tamen præſumũtur acquiſiuiſſe bona, quę habent, ex offi cio. Idem Bar. in. d. l. quę ſub conditione. ff. de conditio. & de. dicit, q̃ non præſumitur aliquid fuiſſe ſubtractum, niſi cõtrarium probetur. tenet etiam Bal. in. l. quiſquis. C. ſi certum petat. vbi Sali. in fine dicit docto. poſt Gui. de Cu. tenere contra illã glo. per. d. l. ſi defunctus. & per. d. §. multa. ☞ Item quia quilibet præſumitur bonus. vt. ca. 1. de ſcruti. cum ſimi. ☞ Et reſpondet. ad. §. interdicimus. authẽ. de eccleſiaſti. titulo. quòd loquit⁹ in prælato eccleſiæ, qui adminiſtrat quandiu vixit: & quod ei ſu pereſt, ſi in opus pium. non diſpenſat, tenetur reſeruare: qui nec opera nec induſtria præſumitur lucrari. nos autem loquimur in officiali, qui admi
Solutio. niſtrat alteri, non ſibi. ☞ Sed tu pro concordia in hac quæſtione dic, quòd aut iſti ſunt officiales, qui poſſunt negotiari, & tunc præſumitur quæſiuiſſe ex induſtria: ſed ſi eſt prohibitum eis contrahere, præſumitur iniuſtè queſiuiſſe: & de pecunia adminiſtrata. per. d. l. quiſquis. C. ſi certum peta.
☞ Item ſi adminiſtrator non habeat pecuniariam adminiſtrationem, & ei erat permiſſum contrahere, tunc non præſumitur ex officio queſiuiſſe. vt. l. præſidis. ff. ſi certum peta. ☞ Idem dico, ſi reddit bonũ compotũ, q̃ præſumitur queſiuiſſe ex induſtria. per tex. in. dicta. l. ſi defunctus. & eſt glo. in. l. 8. ti. 14. tertia partita. ☞ Secus ſi non reddit bonum compotum: quia tunc præſumitur ex officio queſiuiſſe. ſecũdum. Ioan. de Pla. in. l. facultas. vbi dicit, q̃ ita debet intelligi glo. illius legis. ☞ Sed in hoc ſtabitur arbitrio iudicis, alio non apparente, conſiderata quãtitate patrimonij, atq; adminiſtratoris, & eius adminiſtratoris qualitate. arg. ex. in. c. de cauſis. de officio dele. & hoc in acquiſitis aliunde.
☞ Sed ſi de bonis domini aliquid ſuppreſsit adminiſtrator, quod reperitur apud eum poſt rationem vel computationem, præſumitur habuiſſe animum prædandi. tenet Bar. in. l. ſi pupilli. §. ſed & ſi quis. in fine. ff. de nego. ge. per. l. ſed vltra, de qua ſupra tenet Bal. in. c. 1. de conten. inter do. & vaſſa. de inueſti. ☞ Et tunc poteſt adminiſtrator torqueri. & ita loquitur Bal. in. d. l. cum oportet. tenet Andreas. Sicu. in. c. inquirendum. vbi bonus tex. cum glo. de pecu. cle. habetur per glo. in authen. licentiam. C. de epiſcopis & cle. per docto. in. c. 1. & 3. de pœni. et remi. per Innocẽ. c. cũ in officiis. de teſta. ☞ Si tamen eſſent præſumptiones contra adminiſtratorem, & aliquæ pro eo. vide tex. notandum loquentem in prælato eccleſiæ in. c. ſi ſacerdotes. ſecũdum lectura Hoſti. ibi. 12. q. 4. vbi dicitur, q̃ tunc diuiduntur res ſecundum patrimonium eccleſię & hęredem prælati. refert & ſequitur Ludo. Roma. ſingula. ſuo. 267. ¶ Quo ad finalem particulam. num quid rationes debẽt edi, & quo iure, & qualiter debet confici inſtrumentum rationis, poſitiones. &c. vide textum, doctores & Bal. in. l. 1. C. de edendo. & in. l. qui accuſare. eo. ti. do Abb. in. c. 1. de probatio. Bar. & alios. in. l. ſi quis ex argentariis. §. pertinere. ff. de eden. vbi latè dicitur, an, & quãdo rationes debẽt edi. & Ioan. And. in cle. ex graui. de vſu. Ange. in. l. argentarius. in principio. ff. de eden. Lanfran. in. c. quoniam contra. de probatio. in parte, ſequitur inſtrumentorum productiones. folio. 5. 3. col. in principio. ☞ Qualiter tamen fiat inſtrumẽtũ rationis redditæ vide in ſpe. de obli. ad ratio. in principio. & ibi Ioan. And. in additio. ſuper rubrica. & in. l. 14. titulo. 18. tertia partita.

Adde. ¶ Vide etiã in Spe. de inſtru. edict. §. 16. in ver. porrò ſi rector. ☞ Qualiter formentur poſitiones & ſententia. habetur in Spe. de iudi. §. 2. 7. col. ver. porrò. & de inſtru. edi. §. vltimo. 5. col. ver. porrò. ☞ Et nota, q̃ calculatores nõ poſſunt proferre ſententiã ſuper computatione: ſed demum facta per eos computatione, tenentur eam tradere iudici, vt per eum viſa proferat ſententiam. glo. eſt notanda, quam commendat Bar. in. l. 2. de iure fiſci. li. 10. & reprehẽdit calculatores & taxatores domorũ, qui ponũtur per iudices ad taxandum vel computãdum: quia facta computatione, & taxatione, eam profitunt per ſententiã: & aliqui iudices imperiti præcipiunt illam exequi abſq; eorum confirmatione. ¶ Item nota, q̃ ſententia, quæ profertur per iudices ſuper computatione, debet incontinẽti executioni mandari, ne q; admittitur cõtra eam appellatio: niſi facta prius ſolutione. vt in. d. §. œconomis. in authẽ. de ſanct. epiſcopis. colla. 9. in parte repetitionẽ. habetur in Spe. de app. §. 2. ver. 3. tenet Ange. in. d. §. œconomis in fine. melius in. l. 5. fi. de las excep. in ordina. dixi in. l. 64. infra. vbi bonus tex. & ſic facta ſolutio. vt

ſupra.

ſupra.remanebit ſinita contẽtio inter dominum & adminiſtratorem.

f ¶ Fideicõmiſſo. ad intelligentiam iſtius partis
21 debent iuuenes notare,q† fideicõmiſſum quoddã eſt expreſſum,quoddam tacitũ. ▽ Expreſſum dicitur, quod fit in teſtamento, vel codicillis. fideicõmiſſo ſyhazer ▽ Tacitum, quando interuenit priuata promiſsio,vel domeſtica cautio non palam in teſtamẽto,vel codicillis,vel publico inſtrumento de hæreditate non de ſuo rogatur. vt per glo. & Bar.in.l.1.de delatoribus li.10.&.l.nõ intelligitur.§.tacitè.& ibi Bar.ff.de iure fiſci.tex.docto.& Bal.in.l. quæſtionem. C.de fideico.per Bar. in.l.quidã cum filium.ff.de hęre.inſti. ¶ Sed quę-
22 ro † per quæ verba importatur fideicommiſſum? Dic quòd per iſta verba,videlicet, contentus ſis tali fundo.vt habetur in.l. fideicõmiſſa.§.ſi quis ita. de lega.3. notatur.in.l.peto.in principio.de lega.2. ▽ Importatur etiam fideicõmiſſum per clauſulam, ſufficiat tibi talis fundus.vt in d.§ ſi quis ita. ▽ Itẽ per verba, talem fundum cuſtodias pro filiis tuis. vt.l.ſi ita.de lega. 3. tenet Bart. in.l. centurio. ff.de vulga. & pupi.& in.d.l. fideicommiſſa.§. hæc verba. ▽ Item per verba,teſtator vult ſequi potius voluntatem ſuam vel animi ſui rationẽ, quã iuris ſolẽnitatẽ,vt tunc hęres petat ſibi reſtitui à veniẽtibus ab inteſtato.vt.l.pe.§.fi.de lega.2. ▽ Item per verba, pono animam meã & bona mea in manibus tuis. ſecundum Inno. & Abb.antiquum in.c.cum tibi. & tũc diſtribuitur ad pias cauſas, ideſt pro anima. ¶ Item per confeſsionem hæredis de reſtituẽdo alteri id, quod habebit de hæreditate.l. non ambigitur.§.tacita.ff. de iure fiſci. probatur ex.d.l.quęſtionem. iũcta glo.C.de fideic.tenet Bar. in.l. quidam cum filium.ſupra allegata. ▽ Item ſi teſtator reuocat teſtamentum, dicens ſe velle mori inteſtatũ. nam ſi reuocatio fiat non ſolẽniter:debet fieri reſtitutio veniẽtibus ab inteſtato ex tacito fideicõmiſſo. per notata in. l. ſancimus. §. fina. C. de teſta.& in.l.ſi iure.de lega.3.& in.l. miles. §. veteranus.ff.de teſta.mili. ▽ Itẽ per prohibitionẽ alienandi.glo.in.l.codicillis.§.inſtitu[illegible].§.ſuis.de lega. 2. ▽ Item per verbum,cõmendo.vt.d. §. ſi quis ita. & ibi Bar. ▽ Itẽ per verbum,perueniat.vt.d.l. fideicõmiſſa.§.hęc verba. ▽ Item per verbũ,reſeruetur. vt per Bar.in.l filium.ff. de auro & argen. lega. ▽ Itẽ per verba depoſitiua,ſeu præceptiua ad grauatum directa.vt.d.l. peto.in princip.& ibi Bar.de lega.2.
Queſtio. & in.l.miles.§. pro parte.eod.ti. ▽ Sed pone, quòd teſtator in ſuo teſtamento voluit ædes & domos ſuas nõ vẽdi ab hæredibus, an per illa verba videatur relinquere per fideicõmiſſum de vno in aliis. Et tene quòd ſic. ſecũdum Bal.qui interminis hoc dicit in. l. quotiens. C. de fideicõmiſ.vbi dicit, q̃ eo ipſo q̃ teſtator voluit remanere in ſua agnatione,q̃ preſumitur tacitum fideicõmiſſum. refert & ſequitur illud dictũ And.Sic.in repe rubricę.de rebus eccle.nõ alic.12.co.circa f.nẽ.allegat glo.in.l.codicillis.§.inſtituto.de lega.2.de qua Bal.in.d.l. quotiẽs.nõ meminit. ¶ Itẽ nota,q̃ fideicõmiſſum tacitũ dicitur,quãdo teſtes & notarius rogãtur tenere ſecretò quod actũ eſt, enel dicho tercio los vel fidei relinquitur inſtituti.ſecũdũ Bart. in.d.l.quidã cum filiũ.& in.l.in fraude.in princip. ff.de his quibus vt indig.& in.d.l.quæſtionem.ſecundũ vnũ intellectũ.C.de fideicõ. ¶ Et iſtud fideicõmiſſum tacitũ videtur repetitum in ſecundo teſtamento.l.cum titium.& ibi Bar.ff.de probatio.
23 quod eſt notãdum. ▽ De iſta † enim ſubſtitutione fideicõmiſſaria,& qualiter fiat, vide in. l. fi. & ibi
24 glo.titu.5. ſexta parti. ¶ Et nota,q̃ † ſi fideicõmiſſum eſt relictum vni ex pluribus,quem hæres elegerit:ipſo non eligente,omnes pariter admittũtur. l.ſi qui titio.§.ſi hęres.de lega.2.&ibi latè per Pau. de ca. ¶ Itẽ nota,q̃ etiã datur fideicõmiſſum vniuerſale & particulare.& qđ ſit fideicõmiſſum vniuerſale,vide in.l.filiũ quẽ habentem.& ibi Pau.de ca.ver.& præmitte. C. familiæ her. ▽ Et nota etiã,
25. q̃ † fideicõmiſſum relictũ per aſcendentẽ deſcẽdenti poſt eius mortẽ,habet in ſe tacitam conditionem ſi deceſſerit ſine liberis,etiam ſi fideicommiſſarius ſit de deſcẽdẽtib⁹ in potiori gradu. per tex.in.l. cũ auus. ff.de conditio.& demõ.& ibi Pau.de ca. Sed an requiratur,q̃ liberi ſint hęredes ad hoc vt excludant ſubſtitutũ, vide ibi per eundem Pau. de caſt.
26 ▽ Vlterius nota,q̃ † ſi fideicõmiſſum eſt iniunctũ legato ſimpliciter,intelligitur iniunctũ poſt mortẽ legatarij.ſecundũ glo.& Bar.in.l. filios.ff. de vſuf. lega. & ſi eſt relictum fideicõmiſſum ei quem teſtator declarauit hæredi & legatario: ſi hæres dicit de vi[illegible] legatarius de alio, debetur ei, cui teſtator hab[illegible] maiorẽ affectionẽ. de quo ſi non cõſtat, ratione incertitudinis efficitur fideicõmiſſum inualidum,& remanet pene legatarium. tenet Bart. in.l.qui hæredi.ff.de rebus dubiis.

Hinc dicit Bar.in.l.cũ pater.§.hæredi
Adde. tatẽ.de lega.2.per illũ tex.q̃ ſi aliquis *Regula.* ingreditur religionem, cùm habeatur pro mortuo ciuiliter, pro hoc non cedit dies fideicõmiſſi ſibi iniũcti cũ deceſſerit,ſed debet expectari mors naturalis.vt ibi.& in. l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad trebel.&.l.ſtatius. ff.de iure fiſci. ▽ Q.d *Fallit.* fallit in fratribus minorib⁹, qui non poſſunt habere in cõmuni:quia ad hoc habẽtur pro mortuis. tenet Bar.in.l.intercidit.in fine.ff.de condi.& de. & glo.notabilis.vbi per docto.in. l. ſi cum dotem. in princi.ff.ſolu.matrimo.facit quod notatur in. l. ex ea parte.§. inſulam.ff. de verbo.obli.& in.l.gallus: §.& quid ſi tantũ.ff.de liber. & poſth.& in auth. ſi qua mulier. C.de ſacroſ.eccle.Pau.de leazar.in quęſtione incipiente. ſubſtitutus. in primo dubio.
27 ▽ Mors †.n. ciuilis nũquã æquipollet naturali, niſi quando

quando eſt in iure expreſſum.vt dicit glo.ſi. in fine in.c.placuit.17.queſt.1. dixi in.l.4.ſuper glo. in
Infertur parte,natural.ſupra. ℣ Vnde dicit Archi.in.d.c.pla
28 cuit.℘ † promiſſum cauſa mortis,non debetur, ni ſi mors naturalis intercedat, vel niſi vbi expreſsè reperitur,vt in pactis inter coniuges interpoſitis.vt.l.vltima.C. de donatio. inter virum & vxo.& in ſubſtitutionibus. vt in. l. gallus. §. quid ſi tantū. de qua ſupra.ff.de libe. & poſthu. ℣ Propterea dicit text. in.l. ex ea parte. ff. de verborum oblig. & in.d.l. cum pater. §. hæreditatem. de lega.2. & in. l. 3. C. de his qui ve. ætat. impe. Quod archi. dicit, eſt generaliter, niſi aliquotiēs, &quaſi aliter contrariū reperiatur,vt in præallegata.l. gallus. &.l. deo nobis. C. de epiſcopis & clericis. &.l. ſed ſi mors. ff.de donatio.inter virum & vxorem. ℣ Aliàs dicit,quòd non ſufficit aliquid fieri,niſi naturaliter fiat.vt.l.non putauit. ff. de bono. poſſe. &.l.fideicōmiſſum.&.l. vltima.ff. de condi. & demōſt.&.l.ſi pater.&.l.ſi ius.de lega.2. ℣ Hinc
Nota a dicium. Bar.in.d.l. cum pater.§.à filia.de lega. 2. ſcribit cōtra illos ,qui bona ,quæ debent reſtitui poſt mortē pauperibus , ante reſtituunt, quia talis reſtitutio non præiudicat pauperibus ſubuenientibus poſt reſtitutionem. quod eſt notandum ſecundum Bal. de quo in.l.poſt mortem.C. de fideicō. notat Bart.
Qū. in. l. pater quindecim. ff. de lega.3. in illa. q. Tres
29 † fratres fuerunt inſtituti,& inuicem grauati de reſtituendo:deceſsit vnus, & iure fideicōmiſsi bona eius peruenerunt ad alios duos:demum deceſsit ſecundus,quæritur,an quod ſecundus habuit à primo iure fideicōmiſsi , veniet in fideicommiſſum, quod debetur ab ipſo ſecūdo illi tertio.de quo etiā per eundem Bar.in.l.marcellus.§.quidam.&.l.ſceuola.ff. ad trebelli. ℣ Et fideicōmiſſarius primus reſtituit ſecūdo apud primū nihil remanet.Bar.in. l.ex aſſe.ff.ad trebellia.Ideo tex.in.l.3. C.de donatio. non habet locum, ſi ceſsionarius primus cedit ſecundo,quia apud primū nihil remanet. ¶ Item
30 † fideicōmiſſum non debetur hæreditate non adita.ſecundū Bar.in.l.neq;.§.fi.ff. de teſtamē.mili. & in.l.ille à quo.§.ſi de teſta.ff.ad trebellia.habetur in l.pe.§.cum autem.C.ad trebellia. ℣ Poteſt tamē fideicōmiſſarius compelli hæreditatem adire, & reſtituere.vt.l. fi.in fine.titu.5.ſexta partita. & cōpulſus totam hęreditatem reſtituit,nulla ſibi portione retēta.vt.§.in primis.inſti.de fideicō.hęre.per glo. in.d.l. fina.titu.5.ſexta parti. ℣ Adita verò ante reſtitutionē tranſmittitur fideicōmiſſum vniuerſale. Bar.in.l.cum filio.de lega.1.& in.l.à teſtatore. ff.de condi.& demōſt.in.l.cum ſecundū.& in.l.ſi in perſonam. C.de fideicō. ℣ Et not. vnū circa hoc, ℘ eſt titulus fideicōmiſſa.hęre petitio.ff.℘ fideicōmiſſario vniuerſali cui eſt reſtituta hæreditas. verbo cō petit hęc actio in qua veniunt omnia quæ in petitione hæreditatis ciuilis . & per ſenatuſconſultum tranſeunt in fideicōmiſſarium omnes actiones,quę competebant hæredi , qui erant vtiles, nulla enim actio datur fideicōmiſſario per ſenatuſconſultum, ſed ſolum tranſferuntur quæ hęredi competebant.

q̄quiſieren,cō tanto que los hagan entre vinculos ſubmiſsiones y ſubſtituciōes[g] ℣ Vnde ſi fideicōmiſſarius vellet intentare petitionem,quæ competebat hæredi,poterit vtilem tranſlatam per ſenatuſconſultum .ſed ſi vellet agere ex perſona ſua, nullā habet ciuilē , ſed datur à prętore.vt declarat Bart.in.l.fi. eodem titu.
31 ℣ Et nota,℘ † vbi aliquis eſt rogat⁹ reſtituere quic quid ad eum peruenerit,non veniūt fructus. vt notat Bar. in.l.inuenio.§.ſi.de lega.2.
32 g ¶ Subſtituciones. Nota ex.l.iſta,℘ † in legatis & prelegatis poteſt fieri ſubſtitutio.cōcordat.l. hæredibus.de lega.2.&.l.titius & ſeius. cū duabus legibus.ff. de hære.inſti. ¶ Et nota iuxta iſtam par
33 tem,℘ † ſubſtitutio dicitur ſecūda inſtitutio.& ſubſtitutus quaſi ſecundò inſtitutus. habetur in.l.1.tit. 5.ſexta parti.&.l.1 in princi.ff.de impu.& aliis. tenent docto.& Bal.in rubrica.C.eodē.in principio. & in.l. in ratione.§ ſi filio.ff.ad legem falci. & in.l. ſi quis hæreditarium. §. ſi quis hæredi. ff. de hære.
34 inſti. ¶ Item nota,℘ † harum ſubſtitutionū,quędam eſt directa, quædam fideicōmiſſaria. ℣ Directa ſubſtitutio dicitur,quando teſtator vult hæredi tatem ſuam peruenire ab ſubſtitutum per ſe,vel cō petere ſubſtituto, quaſi ab ipſo teſtatore recte data ſine alterius miniſterio. & iſta propriè dicitur ſubſtitutio quaſi ſecunda inſtitutio. ¶ Fideicōmiſſaria ſiue obliqua dicitur,quādo teſtator vult hæredi tatem ſuā peruenire ad ſubſtitutum per alium. vnde dicitur fideicōmiſſaria , quaſi cōmiſſa fide alterius. colligitur ex.§. pe.& ſi. inſti. de ſingu. rebus per fideicōmi.relic.& inſti.de fideicō.hęre.in principio.clarius in.l.fi.tit.5.ſexta parti.tenet Bart.in.l. centurio.1.char.ff.de vulga.& pupi. Bald.in.l.fi.4. col.ver.nunc aliqua. C.de ſacroſan.eccle. ¶ Vnde dico, ℘ quādo verba in ſubſtitutione poſita requirunt alterius miniſteriū in hæreditate acquirenda ſubſtituto,denotant ſubſtitutionē fideicōmiſſariā, ſiue obliquā.vt ſi diceret teſtator.volo ℘ hæres reſtituat hęreditatē meam tali,vel ℘ prælegatū,quod ei reliqui de tertio & quinto bonorū meorum. vel quòd faciat talē hæredem,prout colligitur in. l. nā quod in fine. & in.l. cogi.in principio.ff.ad trebellia.iuncta.l.11.titu.4.ſexta partita. inquātum loquitur in eo,quod pater reliquit filio vltra legitimam. colligitur etiā ex.l.ex facto. in principio.ff.ad trebellia. &.l.vnū ex familia. §.fi.& ex.l peto.1. &.2. reſponſo.de lega.2.&.l.hoc modo.de lega.1. ℣ Iſtud etiam,vt ſupra dixi,procedit in legatis & fideicōmiſsis.putà teſtator dicat.lego titio fundum,& iubeo illum reſtituat tali.& iſta non dicitur propriè ſubſtitutio , attamen eſt quoddam fideicōmiſſum.

tenet

tenet Bal. & Pau. de cà. Sali. & alij in. d. rubrica. C. de impube. & aliis. glo. notanda in rubrica. ff. eo.

De ſubſtitutiõe directa.

¶ Sed ſi verba non requirũt alterius miniſteriũ, imò per ea teſtator dirigit in ſubſtitutum ſine miniſterio alterius, illa denotant directã ſubſtitutionem. vt ſupra dixi. ſi diceret teſtator. hęres eſto. vel illum ſubſtituo. vel illum hæredem facio. aut hæreditatẽ illi relinquo. vel volo ꝙ hæreditas mea vadat ſeu cadat in illum. vel perueniat in illum aut ꝙ ille ſit dominus hæreditatis meæ. vel alia ſimilia verba, vt colligitur inſti. de vulg. & pupi. ſubſti. & ex. l. quoniã. C. de teſta. & l. his verbis. ff. de hære. inſtituẽ. Barto. in. l. i. in principio. 3. col. verſi. vlterius quæro quibus verbis fiat. ff. de vulga. & pupil. Bald. in. l. fina. 4. col. verſi. nunc aliqua. C. de ſacroſan. eccle. ▽ Dicitur etiam ſubſtitutio directa, quando verba diriguntur ab ſubſtitutum. vt titium ſubſtituo. ſed fideicõmiſſaria dirigitur ab inteſtato ad ſubſtitutum. vt grauo hæredem, ꝙ reſtituat titio. vt per Bal. in. l. eam quam. 5. col. ver. modo procedo vlterius. C. de fideicõmiſ. & vide Bal. in. l. fi. 10. opp. C. de hæredibus inſti. vbi dicit, ꝙ ſubſtitutio fideicommiſſaria debet fieri verbis expreſsis, aliàs non valet. ſed vide ibi per eum. & tene quod dicit.

Subſtitutio quibus modis fiat.

▽ Et nota, ꝙ ſubſtitutio poteſt fieri duobus modis, ſcilicet, ſi hæres non erit. vel ſi hæres nõ potuerit. vt per Bal. in. l. cum proponas. 1. co. C. de hæredibus inſtituendis. ▽ Sed fideicõmiſſaria ſubſtitutio poteſt fieri verbis negatiuis. vt. l. qui filium. in princi. ff. ad trebellia. tenet Bald. in. d. l. oppo. fi. verſi. ſic ſubſtitutio. C. de hære. inſti. ▽ Si tamen ſubſtitutio eſt dubia, tunc erit dicendum, ꝙ aut teſtator dirigit verba hęredi, vel legatario, ipſum grauando, & intelligitur fideicõmiſſaria. per. d. l. qui filium. in principio. & d. l. ex facto. ff. ad trebellia. ▽ Aut dirigit verba ipſi ſubſtituto, & tũc interpretatur directa. vt. d. l. fina. notatur in. d. l. eam quam. C. de fideicõmi. ▽ De his verò ſubſtitutionibus, & de aliis, vide ad plenum. titu. 5. ſexta partita. & per glo. in. d. rubrica. ff. de impu. & aliis. & inſti. de vulga. & pupi. per totum. per textũ. glo. & doct. in. c. ſi pater. de teſta. lib. 6. & in. cap. rainuncius. eodem titu. volumine decreta. & quia materia eſt lõga, quocunq; ibis, inuenies eam.

Adde. Vel aliter & clarius quo ad omnia ſupradicta pono exemplum pro inuenibus. teſtator inſtituit filium ſuũ hæredem, & caſu, quo moriatur ſine liberis, bona ſua dentur pauperibus. talis ſubſtitutio eſt fideicõmiſſaria. tenent Bar. Bal. Ange. & Io. de Imo. in. l. centurio. ff. de vulga & pupi. ſubſ. per. l. cohæredi. §. 35 cum filiæ. ff. eodem titulo. ▽ Item quia per † verbum, detur, ſit ſubſtitutio obliqua, & legatum obliquum. per. l. fundi trebatiani. ff. de vſufru. lega. Idem tenet Ange. in. §. fi. inſti. de pupi. ſub. Bal. & Salice. in. d. l. precibus. C. de impube. & aliis ſubſ. ▽ Secus ſi dediſſet executores, nam tunc hæredes erunt directi. per. c. cum tibi. de teſta. cum ibi notatis per Inno. & docto. vt tenet Bar. in. d. l. centurio. Pau. de caſt. conſi. 199. 2. col. Ange. in. d. §. fin. ▽ Verum tamẽ eſt, ꝙ Ioan. de Imo. in. d. l. centurio. Salice. & Bald. in. d. l. precibus. tenẽt ꝙ hoc ſecũdo caſu, videlicet, quando dedit executores, per quos diſtribuãtur, vel dentur, nõ poſsit eſſe directa propter regulã, quæ habet, ꝙ ſubſtitutio facta per verba obliqua eſt fideicõmiſſaria. Et certum eſt, ꝙ verbũ, detur, eſt verbũ obliquũ, quia ſonat, ꝙ d manu alterius accipiat. vt. d. l. fundi trebatiani. ff. de vſuf. legato. ▽ Et reſpõdet dictis Ioan. de Imo. in. d. l. centurio. §. ſinautem eſt facta per verba obliqua. & Ange. in tract. de teſta. in glo. & ſi omnes eius filij. & Bal. in. d. l. precibus. in ver. ſequẽs quæſtio. & quotidiana. & Sali. in eadẽ. l. ver. quæro nũc ab extra. ad motiua Bart. per ipſum poſita in. d. l. centurio. Ange. in. d. tracta. dicit in glo. prædicta. ꝙ conſiderata mente teſtatoris opinio Ioan. de Imo. eſt verior: ſed de ſubtilitate iuris dicta opinio Barto. eſt verior per ſuas rationes. ▽ Sed idem Ange. in. d. §. finali. inſti. de pupi. ſubſtitu. dicit, quòd de ſubtilitate iuris dicta opinio Bal. Salice. & Ioã. de Imol. ſit tolerata: tamen in actu practico in conſulẽdo & iudicando ſeruaretur opinio Bart. ideo dicit illam mẽti tenendã. & tu illã tene propter autoritatẽ Bar. & propter rationes, quas ipſe allegat. & ibi plenè in additione. 5. co. ver. ſed quid ſi teſtator. ſuper illa particula. ſit fideicõmiſſaria. vbi plenè.

h ¶ Sus deſcẽdientes. Nota, ꝙ quẽadmodũ in inſtitutione & ſubſtitutione facta in parte legitima hęreditatis eſt prima & potẽtior cauſa filiorum & aliorũ deſcẽdentiũ. vt. l. 6. ſupra. vbi dixi. & auth. in ſucceſsione. in prin. & ibi doc. & Bal. C. de legi. hære. & hoc tã ſucceſsione ex teſtamẽto, quàm ab inteſtato, ſiue per ſtatutũ, vel contractũ, vel per conſuetudinẽ. vt per Bal. in. d. auth. in ſucceſsione. & in l. pater. ver. filio. ff. de iniuſto. teſta. Ita in ſubſtitutione facta de tertio bonorum eſt prima & potentior cauſa filiorũ & aliorum deſcẽdentiũ: vt eis ſtãtibus non poſsit relinqui aſcendẽtibus, collateralibus, vel extraneis, vt ſequitur in. l. iſta. ¶ Et not. ꝙ melioratio in tertio & legitima æquiparantur in hoc, quia ſicut legitima hęreditatis non poteſt aliis relinqui ſtantibus filiis vel deſcendẽtibus. vt. l. 17. titu. 1. ſexta parti. cum ſimi. ita nec melioratio in tertio per iſtam legẽ. ▽ Iſtud etiã voluit tenere Io. de Imo. poſt Bar. in. l. 1. §. fi. vlti. q. & ibi do. Alex. 1. co. cum aliis per eum additis. ff. de vulga. & pu. ſubſ. doc. in. l. cohæredi. §. cum filiæ. eo. titu. & in. l. ex tribus. & ibi Bar. C. de inoffi. teſta. Bal. in. l. humanitatis 15. co. C. d impub. & aliis. ▽ Subſtitui enim poſt filiũ in legitima. ſ. de legitimo hærede. ſecundũ Io. 36 de Imo. nõ de extraneo. ▽ Erit igitur practica, ꝙ † ſi melioratio in tertio relinquitur deſcendẽti, poteſt ei ſubſtitui alius de linea deſcendenti: & ſi deſcendens non ſtat, poteſt ſubſtitui aliquis de aſcenden

tibus; & eis non ſtantibus, aliquis de cognatione, vel extraneus in eorũ defectu. ¶ Et nota, q̃ ordo iſte nec prætermitti, nec alterari poteſt, ſed vſq; ad vnguẽ ſeruari, aliàs nihil agitur. vt ſequitur in. l. iſta. Vel dic aliter. q̃ ſicut prẽlegatum in tertio nõ poteſt principaliter relinqui aſcendentibus ſi ſtant deſcendentes, neq; extraneis. vt. l. 9. titulo delas mãdas. fo ro legũ. cum ſimi. ita nec ſecũdariò per modum ſubſtitutionis. ratio quia q̃ vna via prohibetur. vt eſt regula iuris. ¶ Oppo. cõtra iſtam partem. & videtur q̃ prælegatum in tertio poteſt relinqui aſcendentibus, etiã ſi ſtant deſcendentes. quia ſi omnes leges mundi per contaberis, non videtur prohibere: ergo videtur permittere. quia quod nõ prohibetur fieri permittitur. regula iuris eſt. ¶ So. maior negatur, quia ſi bene põderatur tex. in. l. 9. titu. delas mandas. fo. legũ. in fine hoc dicit. ¶ Ad cuius intellectum vt bene hoc percipias ex ea, prẽmitte, q̃ lex prohibitiua in nullo videtur permittere, niſi in caſibus in iure permiſsis. tenet Bald. in auth. cui relictum. 3. colu. C. de indi. vidui. to. verſi. 6. nota. ſed. d. l. 60. dicit q̃ nullus poſsit meliorare aliquem in tertio, præter filios, & alios deſcendentes.

Adde De quo eſt bonus tex. in. l. ſi non licet habitatoribus metrochomiæ. lib. 11. tenet Bar. in. l. ſi domus. §. fi. in fi. de lega. 1. & in. l. ſi mihi. & titio. ff. de verb. obli.

i ¶ Legitimos. Not. q̃. l. iſta ſtrictè loquitur de legitimis deſcendẽtibus. vt ſunt filij, nepotes, & pronepotes &c. & ita loquitur. l. vnica. in §. extraneũ. C. de rei vxo. ac. licet aliàs dicat. d. l. 1. de impo. lucra. diſ. li. 10. & ibi Bar. in. 2. nota q̃ extraneus dicitur omnis ille, qui nõ eſt d̃ aſcẽdẽtib⁹: ſed largo modo omnes qui vocãtur ad ſucceſsionẽ ex. l. 12. tabula. vt ſunt agnati, & cognati, dicuntur legitimi. vt per Bal. & alios ſuper rubrica vnde legitimi. C.

k ¶ A falta. ſ. legitimorũ deſcendentiũ poſſunt ſi lij vel nepotes illigitimi in tertio ſubſtitui. intellige de illegitimis, qui poſſunt hęredes inſtitui, vt ſunt naturales. de quib⁹ loquitur. l. 9. & 10. ſupra. ij verò habẽt ius ſuccedendi in bonis maternis ex teſtamento, & ab inteſtato, excluſis aſcendẽtibus. vt ibi. & ſicut ij debent inſtitui in legitima, ita debẽt in tertio ſubſtitui, ſi in eo fiat ſubſtitutio à teſtatore. Qũ. ¶ Sed quæro. pater in defectum legitimorum deſcendentium meliorauit vnum de filiis naturalibus in tertio bonorum ſuorum, nunquid poſsit naturalibus ſubſtituere aſcendentes legitimos. Videtur quòd ſic. quia naturales non habent ius ſuccedendi in bonis patris. per. d. l. 1. ſed tene quod dicitur in. l. iſta infra.

1 ¶ Heredar. vt ſunt naturales. alij verò adulterini, & inceſtuoſi, qui nõ poſſunt ſuccedere, nec capere prælegatum in tertio. vt. l. 9. titulo delas mãdas. fo. leg. ita nõ poſſunt in tertio ſubſtitui. cui enim nõ poteſt relinqui principaliter, nec poteſt relinqui ſecundariò quia quod vna via prohibetur, & alia denegari videtur. vt regula. cũ quid. de regu. iu. lib. 6. ad quod vide Bar. in. l. 2. 2. not. C. de his qui ſunt ſui vel alie. iu. vbi tenet, quod ij qui non poſſunt inſtitui, non poſſunt ſubſtitui.

fus deſcendiẽtes[h] legitimos[i] y a falta[k] de llos que lo puedã hazer entre ſus deſcendientes legitimos q̃ ayan derecho de les poder heredar[l]. y a falta delos dichos deſcendientes que lo puedan hazer entre ſus deſcẽdientes y a falta de los ſuſodichos puedan hazer las dichas ſubmiſsiones entre ſus parientes, y a falta de pariẽtes entre los eſtraños[m] y q̃ de otra ma-

37 ¶ Spurio† tamẽ inſtituto poteſt ſubſtitui in ea parte, quam capere non poteſt, & ſic in tertio, licet ei relinqui non poſsit ſecundũ Bar. in. l. 2. C. de hære. inſti. & tũc poteſt ſubſtitui vulgariter, vel cõpendioſe, non pupillariter nec exẽplariè ſecundũ Bal. ibi & in. l. humanitatis. 11. co. ver. aduerte cum ſpurius. C. de impube. & aliis. ¶ Licet enim ſpurio nõ poſsit tertium relinqui. vt ipſe habeat illum pro ſe. per. d. l. 9. cum ſequenti ſupra. & l. 9. titu. delas mã. fo. le. l. 1. titu. delas herẽ. co. fo. poterit tamẽ relinqui ſpurio, vt ipſe illud reſtituat legitimo incontinẽtidum tamẽ ſpuri⁹ cõmodum aliquod non percipiat de tertio. & ad hoc bene faciũt quę dixi in. d. l. 9. in parte. ex teſtamento. ſupra. vbi vide.

m ¶ Entre los eſtraños. Aduerte quia in hoc (vi deri meo) iſta lex eſt ſatis dubia propter legẽ. 6. in. §. pero biẽ permitimos. ſupra. vbi dicitur q̃ etiã ſi filius habeat aſcẽdentes, poterit relinquere tertium bonorũ ſuorum cuilibet extraneo: hic autẽ dicitur, q̃ ſubmiſsiones, & ſubſtitutiones in tertio poſſunt fieri inter extraneos in defectum aſcendentiũ, non aliàs: ergo minus bene ſtatuit per iſtã legẽ. aut. d. l. 6. in. d. §. pero bien permitimos, corrigitur per iſtã. quia ordo traditus in ea peruerti non poteſt, ſed debet obſeruari vſq; ad vnguẽ, vt ſupra dixi, aliàs factum contra eam erit nullum. vt per Bal. in. l. pe. 4. col. C. de conditio. inſer. & in. l. eos. 5. colu. C. de

38 app. ¶ Et dicitur ordo † traditus à lege, ex quo ex verbis legis colligi poteſt tacitè vel expreſsè. tenet Bal. in. l. comparationes. 2. co. C. de fide inſtr. & in l. 1. C. vt in poſſe. lega. & in. l. ſi tutor. C. in quibus cau. in integr. reſti. non eſt nece. & in authen. hoc amplius. fi. col. ver. nota dicit glo. C. de fideicom. ¶ Et ex his habes theoricã, q̃ extra ordinem non proceditur, vbi certus ordo præfigitur. concordat. l. per colluſionem. §. fi. ff. de actio. emp. & ven. & l. quintus. §. fi. ff. de annuis lega. ¶ Pro ſolutione cõtrarij,

So. Oppo.

trarij quia expedit iura iuribus concordare.c.cum expediat.de elect.lib. 6. dic. quod.d.l. 6. loquitur. quãdo testator à principio extraneum meliorauit in tertio,quia potest stantibus legitimis ascendẽtibus. vt ibi.hic verò quando ex post facto fit substitutio. ☞Sed ista ratio non cõcludit. quia,vt supra dixi, iura, quę loquunt in institutio nera no puedan poner grauamen n alne,habẽt locũ in substitutione. qa substitutio dicitur secũda institutio.& cadit in substitutiõe eadẽ ratio, q̃ in institutiõe,ergo idẽ ius debet esse.vt per glo.& Bal.& omnes tenẽt in.l.si soror.in princi.ff. solu.matri.& Bal.in.l.conuẽticulã.1.co. ver. itẽ est argu.à pari.C.de episcopis & cle.qui prælegat,nõ habet descendentes.hic autẽ secus.vt dixi in glo. 1. supra. Ratio,quia si stantibus legitimis descendẽtibus parẽtes non possunt tertium relinquere suis ascendentibus vel extraneis.vt.l.9.titu.delas mandas.foro legum.cum aliis,nec ex post facto per modum sequelæ hoc poterit.quia quod vna via prohibetur. &c. facit text. & bene in.l.3. §. liberi. &.l.si post mortẽ.§.exhæredati.ff.de bono. posse. contra tabu.vbi dicitur, q̃ qui prohibetur ad successionẽ vocari de iure ciuili, non admittitur per aliã viam, idest de iure prętorio, quod procedit in fauorẽ filiorum & aliorũ descendẽtium.vt patet ex.l.ista iũcta.l.6.supra.sentit Dinus,licet in alio casu in.d.regula.cũ quid vna via.de regu.iu.lib.6.in fine. ☞Sequitur ergo ex supradictis,q̃ si tempore testamenti &c.testator habet ascendentes agnatos, & cognatos,poterit in tertiam prælegare,& vincula ponere, personis, & forma tradita in. l. ista, non aliàs. sed si non sunt descendẽtes,seruabitur dispositio dictæ. l. 6. supra. & si tu, qui has duas leges legeris, aliter poteris concordare, rogo vt facias propter alios legentes.

39 n ¶Grauamen. Super hoc nota,q̃ † grauamẽ potest esse duplex.s.verbale,& reale. vt per Bar.in.l. acceptam.1.oppo.in fine. C.de vsuris.vbi etiã dicit, q̃ grauamen verbaliter potest reuocari.& reale potest reuocari realiter. per capitulum. si à iudice. in fine de app. lib. 6.

Adde. Tu vide optimam formã relinquendi tertium& quintum per Alex.in.3. parte. consi. 88. in principio.& in relatione casus de quo dixi in .l. 78. infra vbi vide.

40 ☞Item not,q̃ † grauamẽ iniunctũ legatario, videtur iniunctũ substituto. si testator dixit. lego titio talẽ rem, vt mihi faciat capellã, aliàs sibi substituo gaiũ. tex.est in.l.legatũ sub cõditione.ff. de condi. & de.tenet Ioã.de pra. in.l. si separatim eodẽ titu.

Contra. ¶Sed cõtra de tex.glo.& docto.in.l.recusare.§. si fisco.ff. ad trebellia. ☞Solue vt per glo.ibi in parte. restituere.& per Bar.in.l.quę cõditio.in fine principij. ff.de condi.& de.vide etiam quæ dixi supra

41 ista.l.in parte,alguno.in fine. ¶Item quęro † nun quid grauatus restituere post mortem,possit restituere in vita.tex.est.l.post mortem. C.de fideico.tenet q̃ sic. ☞Sed Bal.Pau.de ca.& docto.ibi dicũt,q̃ si persona,cui debet fieri restitutio est certa,grauatus restituere post mortẽ potest restituere in vita. sed si non est persona certa, cui debet fieri restitutio,grauatus restituere post mortẽ, non potest restituere in vita.l.vnum ex familia. in prin.& ibi scribentes.de lega.2.l.cum pater.§.hæreditatis filius.&.l.à filia pater.eod.titu.

guno ni condiciõ o en el dicho tercio, p

Quotuplex sit conditio.

o ¶Condiciõ.ad maiorẽ declarationẽ istius partis est videndũ † quotuplex sit cõditio. ☞Et dic secundũ Bal.in.l.1.§. finautẽ. & ibi notatur. C. de cadu.tollen.q̃ cõditio est triplex. ☞Alia casualis,quę pendet à casu & fortuna. ☞Alia potestatiua,quam quis potest adimplere proprio motu, & de facili. ☞Alia mixta,quę pẽdet ex motu suo & alieno,vel ex motu suo,& fortunę.Sed idẽ Bal.in.l.1.2.co.ver. ex prędictis apparet.C.de insti.& substi. sub cõditio.fac.dicit,q̃ cõditio est quadruplex. ☞Quędam potestatiua simpliciter. ☞Quędam mixta ex facto duorũ. ☞Quędã mixta cum fortuna. ☞Quędã casualis simpliciter & absolutè. ¶Et istarũ cõditionũ vna est expressa,alia tacita. ☞Expressa conditio fit propriè per,si,& per alias dictiones ęquipollentes,quia nihil interest.&c.l. quibus diebus. §. quidam titiorũ.de conditio.& de.& .l.si titio. in prin. ff.quando dies lega. ce. ☞Tacita verò conditio fit, quãdocunq; ex dispositione naturę. vt quãdo legãtur fructus futuri.vt.d.l.1.in fine.ff.de insti.& substi.&.l.interdũ.ff. de verbo.obli. ☞Quandocunq; ex dispositione iuris.l.hæc verba.de lega.1. ☞Quãdocũq; ex dispositione testatoris.vt,lego Iitichum.

43 si meus erit. ☞Et primę † duę tacitæ nõ impediunt trãsmissionẽ.vt.l.cõditiones extrinsecus.ff. de condi.& de. ☞Nisi testator aliud senserit.l in conditionibus.§.hęc scriptura.ff. eodem. ☞Et licet Gui. de cu.in rubrica.C.de insti.& substi. ponit plures dictiones,quę faciunt conditionẽ,Bal.tamen in.d.rubri.vna tantũ regula cõprehendit omnes, scilicet, q̃ quãdocunq; actus importatus per aliquã dictionem debet in suo esse, si est conditio affirmatiua, vel in non esse, si est conditio negatiua præcedere principalem & eius originem præuenire, illa est conditio.vt patet ex.l.cum tale.§. Titius.ff.de cõditioni.& demonstra.&. l. si quis ita. &.l. si pater. §. finali. &.l. à testatore. &.l. cum vir. eod. titulo. ☞Cũ verò principale dispositum prius cedit, scias illam non esse cõditionem.l.meuia. ff. de manu testa. ¶Et nota, q̃ istud nomen, conditio, pluribus modis accipitur, vt notatur in.l. societatẽ mecum. ff. pro socio.per Bal.in.d.rubrica.C.de insti.& substi.& de his omnibus vide melius quã alibi.titu.4. per totum. sexta partita. ☞Ex quibus nota, q̃ si cõditio,quæ pendet à casu, si stat per factum naturę,

conditio habetur pro impleta, ſecus in aliis tribus caſibus. ☞ Si tamẽ cõditio eſt appoſita fauore honorati ſolus, vel ſaltẽ principaliter, licet ceſſet cõditio non tamẽ ceſſat relictũ. vt.l.1.C. de lega.& l.illis li-
44 bertis. ff.de cõditio.& de. ¶ Itẽ nota, q† licet dies legatoriũ & fideicommiſſorum cedit à morte, eſt verũ, ſi legatum vel fideicõmiſſum eſt purũ. ſi tamẽ eſt conditionale, vt in caſu iſtius legis. vel in diẽ incertum, non cedit, niſi aduenientе condi tione vel die incerta.

los q̃les dichos vinculos & ſubmiſsiones ora ſe hagá enel dicho tercio de mejoria, ora enel quinto, mandamos que valan para ſiẽpre, o por el tiempo q̃ el teſtador declarare ſinhazer differencia de quarta ni de quinta generacion.

☞ Item ſi legatarius vel fideicommiſſarius interim decedit, legatum nõ tranſmittitur, ſed vadit ad ſubſtitutum, vel coniunctum, vel remanet hæredi teſtatoris. vt.d.§.ſin autem.& ibi Bal. C.de caduc. to:
45 ☞ Quid † ſi teſtator fecit multa legata,& poſtea di
cõ. cit in eodẽ teſtamento, q̃ dicta legata volebat præſtari poſt mortẽ vxoris, & ſic poſt diem incertam. moriuntur legatarij ante vxorem, an trãſmittant dicta legata putà ad hęredes eorum. Videbatur q̃ ſic, quia dies erat adiectus pręſtationi, nõ diſpoſitioni l.ex his verbis. C.quando dies lega.ce. ſed Bal. diſtinguit hoc modo. Aut teſtator loquitur ſine aduerſatiua, vt puta, volo q̃ dicta legata pręſtẽtur poſt mortẽ vxoris.& tũc tranſmittit ad hęredes.& procedat.d.l.ex his verbis. ☞ Aut teſtator loquitur cũ aduerſatiua, vt puta, ſed volo q̃ pręſtẽtur poſt mortẽ vxoris meę,& tunc reddũtur cõditionalia,& nõ fit trãſmiſsio. Iſtud eſt ſingulare verbũ Bal. literis aureis ſcribẽdum in.l.ambiguitatẽ. C.de vſufr.alle gat tex.in l.quibus diebꝰ.§.quidã titio.ff. de condi tio.& de.quia illa dictio, niſi, de qua ibi, habet naturã aduerſatiuę.& iſtud nõ reperies in materia legis. ſi cui legetur.§. hoc autem legatũ. de lega.1. iſta refert & tenet notãrer Frãciſcus Cremẽ. ſuo ſingulari.111. ☞ Et adde quia Bal.in.d.l.ſi cui legetur.2. co. ver.4. opp. de lega. 1. videtur aliquid diſtinguere in iſta materia.& quo ad caſum hic poſitũ, ſcilicet quãdo eſt dies incertus, ideſt ſine cõmenſurata tẽporis deſignatione prolatus, vt dies mortis grauati vel tertij,& tũc loquitur indiſtinctè, q̃ ſemper facit cõditionem.& ita loquitur.l.quibus diebus.§.2. de qua ſupra. & idẽ dicit Bal. vbi ſupra ſe cõſuluiſſe, q̃ ſi teſtator legat alicui centum, & poſtea ſubdit, quæ volo pręſtari poſt mortẽ vxoris meę, q̃ legatarius interim decedens non tranſmittit, quia dies mortis incerta habetur pro conditione, etiam ſi inferatur ſoli præſtationi.& ita dicit tenere glo. in.l. ſeius ſaturninus.ff.ad trebellia.& ita indiſtinctè videtur tenere Pau.de ca.in.d.l. ſi cui legetur. §. hoc autem.in principio.habetur etiam in additio.in.d. ſingulari. 111. quod tenemenți. ¶ Vlterius nota,
46 quod † conditio appoſita per teſtatorem in tertio, & in quolibet legato, debet impleri in forma ſpecifica, ideſt ad vnguẽ.l.meuius.& ibi Bar.ff.de cõditio.& de.de quo vide per tex.& docto.pręcipuè per Pau.de ca. in.l. ſi mater. C.de inſti. & ſubſtitu. num.2. ☞ Debet ettam tota conditio impleri, non pro parte. ſecundum Bal.in.l.penulti.3.co. verſi. itẽ oppo. quòd etiam. C. de conditio. inſer.& l.cui fundus. & ibi Bar.in.2.nota.& 2.oppo.& in.1.co.ver. ex his diſtingue. & ibi doct. ff.de cõdi & de. ¶ Item nota, q† quãdo eſt appoſita in legato cõditio dãdi,& legatarius grauat⁹ laborat in extremis, poteſt per aliũ cõditio impleri. ſecundũ Bal.in.d.l.1.& in.d.§.ſinautẽ. 1.co. ver. extra quæro titio. C. de cadu.tol.
47
48 p ¶ Enel dicho tercio. Quæro † an grauatus ſoluere legata, cogatur ſoluere prælegata Pau.de caſt. cõſi.243.tenet q̃ ſic. quia appellatione legatorũ, veniunt pręlegata vt ibi. ſed vide quæ dixi in.l.21.in parte, acceptar, prope finem ſupra.
q ¶ Para ſiempre. Profectò nobiles, & barones, atq; magnates, necnon alij diuites huius regni deberent in hoc iſtam legem literis aureis ſcribere. quia poſſunt hodie ſine licẽtia principis facere maioratum in tertio & quinto bonorum ſuorum cum grauamine in perpetuum, vel ad tempus. vt infra ſequitur. ☞ Fruſtra etenim hodie precibus impetrabitur, quod per legem iſtam communem conceditur. vt habetur in ſimili in.l.2. C.quibus non obſtat longi tẽporis.præſ. ☞ Item non requiritur cõfirmatio, quia non eſt neceſſaria in his, quæ ſunt valida. vt habetur in cap. ſuper quæſtionum. de officio dele. illud enim debet confirmari, quod indiget confirmatione. vt per Bald. in tracta. ſchiſma. 11: co. ver. poſthæc notandum.

Adde. Si tamen teſtator nullum præfixit tẽpus. dicit Hippolytus de Marſiliis in l. vnius. §. cognitorum. in ver. faciũt etiam dicta. nu. 4. fol. 123. ff. de quæſtionibus. q̃ ſi teſtator nullũ præfixit tẽpus, intelligitur vſq; ad quartũ gradũ.& illud nõ excedit. vide ibi. & tene
49 q̃ hic dicitur. ☞ An † parẽtes cũ bona cõſciẽtia poſſunt facere maioratũ de tertia & quinta parte bonorũ ſuorũ. Tene q̃ ſic, per ea quę dicit do. do. de Pa. in repe. c. per veſtras. de dona. inter vi.& vx. ſuper tex. col. 84. in verſi. reſtat nũc. dixi in.l.18. in glo. ſuper parte, el tercio, ſupra. ☞ Et adde rationẽ vltra omnes, quam etiam aſignaui in.l. 46. in gloſ. ſuper parte, ni a ſus hijos. infra. vbi dixi, quòd legitima filiorum poteſt minui & quaſi in totũ tolli per principẽ, ſalua conſciẽtia. vt tenẽt doc.& Abb. in.c. rainũ.3.co. de teſt. ſi ſic eſt, poterit princeps p ſuas leges, vt hic permittere, vt parẽtes poſsint vni filiorũ

vel

vel nepotum prælegare tertiam & quintam partē bonorum ſuorum in præiudiciū aliorum. ℣ Item quia, vt dixi vbi ſupra, quantitas legitimæ non eſt per ius diuinum taxata.

r ¶ Por el tiempo. Nota duo ex fine iſtius legis. primū, q̄ grauamē in tertio & quinto bonorū poteſt poni ad tēpus. ¶ Secundum, q̄ melioratio in tertio & quinto poteſt relinqui ad tempus, ſcilicet vt vnus habeat vſque ad decē annos, et eis elapſis, illud reſtituat alteri. ℣ Et tunc nota, quod teſtator videtur diuidere commoditatem dicti tertij inter ambos fratres, quibus facta fuit melioratio. & in hoc concordat. l. vnū ex familia in. §. ſi duo. & ibi do. docto. de Segu. ſua repe. fo. 14. 3. co. in prin. de lega. 2. ¶ Hinc dicit Bal. in. d. l. vnū ex familia. in. §. rogo. ſequēdo Bart. & in hoc omnes docto. ibi ſequūtur eum, q̄ executores teſtamētorū poſſunt eligere ſucceſsiuè, hoc modo. eligimus talē pauperē. quia vt dicit tex. in. d. l. vnū

50 ex familia in. d. §. ſi duo. ſicut † executores poſſunt facere particularē diſtributionē in re, ita in tēpore. & hoc tenet Bar. Bal. & oēs in. d. §. rogo. ¶ Ex hoc etiā dicit do. do. de Segu. in. d. ſua repe. dic. fol. 3. co. in fi. q̄ poſſum ego pater facere melioratiōnē hoc modo melioro filiū meū titiū in vſufru. tertię partis bonorū meorū, & filiū meum gaium in proprietate eiuſdem tertij. quod eſt bene notandum. quia quod eſt de parte quota, eſt de parte integrali. argumento text. in. l. meuius. §. penulti. ibi, vſusfructus enim. de lega. 2. ℣ Et pro iſta opinione Barto. & doctorum de qua ſupra, habes hic textum ſuper illa particula, o por el tiempo que el teſtador quiſiere. ℣ Et eſt ratio quare pater, qui poteſt meliorare filiū ſuum, vel vnū de filiis in perpetuū, poſsit

51 ad tēpus: & ſi † poteſt meliorare in proprietate & in vſufructu iūctim meliorare, vel in proprietate tantū, quia ſi poteſt in toto, poterit forti⁹ in parte: & ſi poteſt in perpetuū, & ad tempus poterit. argumento tex. in auth. multomagis. C. de ſacroſ. eccle.

52 ¶ Itē, quia † valet argumentū à toto integrali & a toto vniuerſali. vt. l. diem proferre. §. ſi plures. ff. de arbi. &. l. ſi quis cum totum. ff. de re iudi. &. l. lucius. ff. de feudo inſtr. Bald. in. l. conuenticulā.

53 C. de epiſco. & cleri. ¶ Adde ad ſupradicta, q̄ † ſi fideicōmiſſum relinquitur poſt mortē naturalē, nō debetur poſt mortē ciuilē. tenet Bar. in. l. ſtatius. §. Cornelio ff. de iure fiſci. ℣ Quod eſt verū, niſi ingrediatur religionē beati Franciſci. quia tūc debetur, licet dicatur mortu⁹ ciuiliter. tenet Bar. li. 4. minoricarū. & in. l. cū pater. §. hęreditatem. de lega. 2. & in. d. §. Cornelio. vbi vide. ℣ Si tū ſimpliciter eſſet iniunctū legato, intelligeret. ſ. poſt mortem legatarij. glo. & Bar. in. l. filio. ff. de vſufru. lega. ¶ Sed ſi pater meliorauit duos filios in tertio & quinto bonorū ſuorū cū fideicōmiſſo de reſtituendo poſt mortē eorū nepoti vnius, & vn⁹ eorū moritur, poterit nepos petere partē defuncti. tex. eſt in l. lucius. §. gaio. & ibi Bar. ff. ad trebellia. & in. l. pe. ff. de inſti. & ſubſti. & l. codex. in princip. & ibi Bar. ff. de vſufruc. lega. & in. l. hęredes mei. §. cum ita. ff. ad trebellia. & in. l. quidam teſtamento. ff. de vulga. & pupi. &. l. titia. §. ſeia. & ibi Bar. de lega. 2. tenet Bal. in. l. ab eodem.

54 C. de fideicōmi. ¶ Et adde, q̄ † legatū in diem, vel ſub conditione non pertinet ad legatariū ante diē vel conditionem. ℣ Idem ſi eſt legatum ad tēpus, quia poſt tempus ad legatarium nō pertinet. ideo quę ante diem vel conditionem vel poſt tempus per filiū melioratū repudiari nō poteſt. l. ſi ita ſcriptū. §. ſi ſub conditione. & ibi Bar. de lega. 2. ¶ Itē adde, q̄ † filius grauatus reſtituere nepoti tertium

55 in quo fuit melioratus poſt decenniū non tenetur illud reſtituere cū fructibus medio tempore perceptis. tex. in. l. ita. §. pegaſus. de lega. 2. ¶ Item nō poteſt nepos ante tempus petere tertiū, quod ei debet reſtitui. vt. l. cum archimedoram. C. vt in poſſeſſio. lega. ¶ Sed an debeatur legatū in diem naturalem, vel ciuilē, & quomodo pendēte die. vide per Bar. in. l. ita ſtipulatus. ff. de verborum obligationibus. ¶ Poſtremò † an conditio appoſita vni gradui cēſeatur repetita in ſequēti gradu. ℣ Itē q̄n conditio cenſeatur taliter adiecta, q̄ concernat omnes gradus, vel omnes perſonas illius gradus, vel quādo taliter, q̄ non concernat niſi vnum gradum vel certas perſonas, vel ſi conditio fuit appoſita pluribus perſonis eiuſdē gradus, & erat talis, quæ pro parte cuiuſlibet erat implenda. vt conditio dandi. vt legato tali ſub conditione ſi dederit. 10. qlibet habet ſoluere quinque. quæritur ſi titius moriatur ante conditionem impletam, & ſic portio accreſcat cohæredi, an accreſcat cū onere conditionis. & ſic habeat ſoluere. 15. pro ſe, & quinque pro defuncto.

Ley. xxviij.

LA ley del fuero que permite q̄ el que touiere hijo o deſcendiente legitimo pueda hazer donaciō haſta la quinta parte⁵ ð ſus bienes y no mas⁵: y la otra ley⁵ del fuero que an ſi miſmo permitte q̄ puedan mandar teniendo hijos o deſcē dientes legitimos al tiēpo ð ſu muerte la quinta parte de ſus bienes, ſe entienda y platique que por virtud ðla vna ley y ðla otra no pueda mandar el padre ni la madre a ninguno ð ſus hijos ni deſcēdiētes mas de vn quinto ð ſus bienes en vida ni en muerte.

vide ad plenū per tex. docto. & Pau. de ca. in. l. quę conditio. ff. de condi. & de.

§7 **Adde.** Quid † ſi non ad tempus, ſed vt contrahat cum filia militis. & contraxit cum ea. tamen ea defuncta contraxit cum filia mercatoris. an per hoc perdit prę legatum. Oldra. cōſilio ſuo. 16. num. 2. mouet iſtam quæſtionē, in qua diſtingue. vt ibi per eum.

Ley. xxix.

QVādo algū hijo

Summarium.

1 *Dictio vſque, an & quando includat, vel excludat.*

LA ley del fuero. quæ quidem eſt. 7. tit. delas donacio. circa finem. fo. le.

1 ¶ Haſta la quinta, intellige incluſiuè. quia cū dictio, † vſque, ponitur ſuper numero, vel ſuper perſonis, vt in caſu iſtius legis, includit. ¶ Idem dicimus quādo ex mente proferentis poſſumus colligere, ꝙ includat. vt patet ex lege iſta, inquantū dicit, ꝙ pater poſsit legare vel donare vſque in quintam partem ſuorum bonorum, & non amplius de quinta. & idem dicit text. in. l. 7. titu. delas donaciones. foro legum. aliàs dictio, vſque, excludit ſecundum Bald. in authē. hoc amplius, vltima colū. verſicu. nota de dictione vſq;. C. de fideicōmiſſo. & in auth. quod ius. C. de procura. & in. l. 2. C. de his qui notantur. infa. & l. filiuſſamilias. §. primo. de lega. primo. lege. ſi arrogator. ff. de adoptio. ¶ Idem dicimus de coniuncta in. l. alienationes. §. oratio. ff. de verbo. ſignificationibus. quod debet inſpici & colligi ex mēte loquentium. ſiquidē fauor eſt, ꝙ ponatur incluſiuè ſic, accipiā. aliàs excluſiuè. niſi lex offendatur, quia tūc accipiā prout petitur. ſecundū Iacob. de are. cuius ſunt verba iſta in. l. 1. in princi. ff. ad legem falci. quem refert & ſequitur Bal. in. d. auth. hoc amplius. in. d. verſi. ¶ Itē eſt dilationibus. quia dictio, vſq;, ſemper includit. ſecundum Bal. in. c. 1. §. decedente. vltima col. verſi. extra nota. qui feu. dare. po. ¶ Quādo verò dictio vſque includit & quando excludit vide in ſpe. de diſputa. & alle. §. poſt. ver. item dictio, vſq;. & de accuſatio. §. ſequitur videre. ver. cæterum. & in ſpe. de citatione. §. 1. ver. itē accipitur ꝙ citatio. &. §. 3. ver. item nota. doct. in. l. patronus ſempronio. & ibi Bar. latiſsimè. ď lega. 3. & in. l. à caligato. ꝑ Bal. & doc. C. de nup. Archi. in. c. ſi gratioſe. de reſcrip. lib. 6.

t ¶ No en mas. vt. d. l. 7. titu. delas dona. fo. le. & lib. 9. titu. delas mandas. co. foro.

v ¶ La otra ley. quæ eſt. l. 9. titu. delas mandas. in prin. fo. le. ¶ Itaq; per iſtam legem intelligimus hodie. d. l. 7. ti. delas dona. fo. le. &. d. l. 9. titulo delas mandas. & iſta expoſitione vtitur. l. nihil. ff. de cōiuge. cum eman. libe.

Summarium.

1 *Dos & donatio quando dicātur inofficioſæ, & ad quod tempus debet haberi reſpectus.*
2 *Dos & donatio propter nuptias, an ſuccedant loco legitimæ.*
3 *Libellus contra abſentem, vel contra nolentem venire ad diuiſionem, qualiter ſit formandus.*
3 *Diuiſio inter fratres qualiter debeat fieri.*
4 *Prouocare & prouocari qui poſſunt ad diuiſionem.*
5 *Minor an poteſt prouocare maiorē ad diuiſionē. Et quid ecōtra.*
6 *Hæreditas paterna quomodo debet diuidi inter fratres.*
7 *Diuiſio facta à patre inter filios de bonis ſuis, an operetur inſtitutionem.*
8 *Diuiſio, an ſit ſpecies alienationis.*
9 *Bona aſcendentium qualiter diuidantur.*
10 *Collatio quid ſit. Et multa de materia collationum ibi.*
11 *Diuiſio ſeu partitio quid ſit.*
Item quanto tempore tollatur.
Item an diuiſio inter fratres tollat ius accreſcendi.
12 *Grauatus in diuiſione, quod remedium habet, & intra quod tempus.*
13 *Diuiſione facta, an poſsit frater intrare poſſeſsionem alterius.*
14 *Diuidi an poteſt hæreditas, quæ prohibetur diuidi per teſtatorē, ne dilaberetur, & fuit iuratū per hæredes, ne diuideretur.*
15 *Diuiſio, an ſit alienatio, vel ſpecies alienationis.*
16 *Diuiſio, an ſit contractus nominatus.*
17 *Dos & donatio propter quod debent conferri.*
18 *Dos data nepti, an debet trahi ad collationem.*
19 *Donationes quæ debent trahi ad collationem.*
20 *Donatio remuneratoria, an dicatur propriè donatio.*
21 *Donatio remuneratoria, an reuocetur per ſuperuenientiam filiorum.*
22 *Donatio, an, & quando, & qualis poſsit reuocari.*
23 *Iuramentum, an auget, an autem fortificet.*
24 *Bona minorum, an, & quando poſsint alienari.*
25 *Donatio remuneratoria metu facta, an valeat.*
26 *Donatio remuneratoria inter patrem & filium, an valeat.*
27 *Donare an poſsunt parentes filiis naturalibus vltra tertiam & quintam partem bonorum.*
28 *Donatio remuneratoria, an ſit aduentitia, an profectitia.*
29 *Dos, vel donatio facta à patre, eo mortuo, ſi eſt immenſa, an poteſt reuocari conſtante matrimonio.*
30 *Conferre & imputari in quibus differunt.*
31 *Donatio inofficioſa, an reuocetur à iure, an per querelam.*
32 *Donationes eodem tempore factæ, quæ excedunt tertium & quintum bonorum, an debent omnes reuocari.*
33 *Dotis priuilegia quæ ſint.*
34 *Dos promiſſa, & non ſoluta, an gaudeat priuilegio dotis.*
35 *Vſuræ, an, & quando poſſunt peti.*
36 *Gener etiā ſponſus, an licitè percipit fructus rei ſibi hypothecatæ, quouſq; dos ſibi ſoluatur.*
37 *Gener vel ipſius hæredes, eo defuncto, an poſſint petere vſuras à ſocero promiſſas.*
38 *Gener vſq; ad quantū tēpus poteſt petere vſuras dotis à ſocero.*
39 *Gener quando poteſt petere dotem ſibi promiſſam.*
40 *Vidua, an gaudeat in dote priuilegio rei dotalis.*

Dos inæſti-

41 *Dos inæſtimata conſumpta, vel deteriorata, qualiter debet reſtitui vxori, mortuo viro.*

42 *Libri in collatione bonorũ, an debent extrahi vt reperiũtur tempore obitus teſtatoris, an prout fuerunt empti.*

43 *Collatione bonorum, an veniant ea, quæ reperiuntur tempore mortis. Et an veniant etiam bona conſumpta.*

QVando. Si † filij veniunt ad ſucceſsionẽ & diuiſionẽ hæreditatis paternę, vel maternæ, aut auorum ãſcendentiũ, debent trahere ipſi & eorum hæredes ad collationem & diuiſionem dotes & donationes propter nuptias, & alias donationes habitas ab eo, de cuius ſucceſsione agitur. niſi velint ſe abſtinere à ſucceſsione illius, quia poterũt, ſi dotes vel donationes non ſunt inofficioſę. aliàs trahũtur ad collationẽ in eo quod ſunt inofficioſę. Et ad hoc vt dos vel donatio dicatur inofficioſa, debet inſpici id, qđ excedit ſuã partẽ legitimã, & tertium, & quintũ bonorum. & hoc, ſi is, qui donauit, potuit donare tempore, quo facta fuit donatio, vel dos data. & ad validitatem dotis inſpicitur tempus quo fuit data vel promiſſa, vel tẽpus mortis teſtatoris, prout eſt vtilius ei, cui fuit data vel promiſſa. In aliis tamen donationibus an ſint inofficioſę inſpicitur valor bonorum defuncti tempore obitus ſui. hoc dicit tota iſta lex. ¶ Diuiditur in quinque partes. In prima, ponitur regula. In ſecunda, eiuſdem regulæ limitatio. ☞ In tertia, iſtius limitationis quædã fallentia. In quarta & quinta, iſtius fallentiæ ſublimitatio, & conſideratio. ¶ Regula eſt, quòd filij venientes ad ſucceſsionem & diuiſionem bonorum parentũ, debent trahere ad collationem & diuiſionẽ dotes & donationes habitas vel receptas ab eo parẽte, de cuius ſucceſsione agitur. ☞ Limitatio ad regulã eſt, vt filij poſsint ſe abſtinere ab hæreditate paterna, & eſſe dotibus & donationibus contẽti. ☞ Fallẽtia iſtius limitationis eſt, niſi dos, vel donatio ſit inofficioſa, quia tunc in eo quod excedunt legitimam, & tertiũ, & quintũ bonorũ teſtatoris, trahũtur cũ aliis fratribus ad collationẽ. ☞ Sublimitatio & notanda cõſideratio eſt, q dos vt dicatur inofficioſa eius fauore inſpicitur valor bonorũ promittentis eam tẽpore, quo fuit promiſſa, vel ſoluta, vel tempore mortis promittentis. prout elegerit is cui data fuit. ¶ In aliis tamen donationibus inſpicitur tẽpus mortis tantùm. *Concor.* ☞ Aduerte, quia iſta lex in parte habuit ortum à. l. 14. titulo delas herencias. foro legum. inquãtum loquitur in dote & donatiõe propter nuptias. in aliis tamen donationibus concordãt lex. 3. in parte, mas ſi el padre. titulo. 4. quinta partita. & l. 4. titulo. 15. ſexta partita. *Oppo.* ☞ Profectò & ſi lex iſta appareat in litera clara ſecundum quoſdam, à quibus in voce audiui: aduocatis eſt difficilis, & videtur contrariari multis legibus voluminis iſtius. dicit enim, quòd filij venientes ad ſucceſsionem hæreditatis parentum debent adducere cum aliis fratribus ad collationem dotes, & omnes donationes eis factas à parentibus, vt traditæ, fiat omnium bonorum & donationum collatio, & diuiſio inter fratres. ☞ Sed in l. 17. cum duabus ſequentibus. & in. l. 21. cum quinque ſequentibus. præter vnã, quæ eſt. 24. ſupra. & l. 9. titulo delas mandas. foro legum. dicunt, quòd parentes poſſunt meliorare vnum vel plures ex filiis vel nepotibus in tertio & quinto bonorũ ſuorum. ☞ Item dicunt, quòd donationes factę ſimpliciter, ideſt, non expreſſo in quo, videntur factæ in tertio & quinto. ☞ Item dicunt, quòd filij debent habere præcipuas vltra legitimam has donationes. igitur ſi mortuo donatore debent trahi hæ donationes ad collationem cum aliis fratibus, ad quid prosunt fieri? profectò nihil. quia omnia tradita ad collationem debent taliter diuidi, quòd vnuſquiſque habeat tantum de hæreditate. per. l. illam. §. fina. C. de collatio. ☞ Item huic legi ponit multum dubium. dicta. l. 4. titulo. 15. ſexta partita. & d. l. 3. in fine. titu. 4. quinta partita. vbi dicitur. filij non debẽt trahere ad collationem donationes factas cauſa militię, nec cauſa ſtudij, nec libros. hic autem dicitur, quòd omnes donationes debẽt trahi ad collationem. igitur & iſtę donationes factæ cauſa militiæ &c. debent trahi ad collationem: quia qui totũ dicit, nihil excludit. c. ſi Romanorum. 19. d. c. quia circa. de priuile. cũ ſimi. *Oppo.* ☞ Propterea poteſt dici, q iſta. l. reuocat ſupradictas, aut iſta non poteſt ſtare. Sed quia expedit iura iurib⁹ cõcordare. c. cũ expediat. de electio. li. 6. ne iſta. l. corrigat ſupradictas, eã multipliciter intelligam⁹. ☞ Primò, q licet omnes donationes trahãtur ad collationẽ: non propterea cõferantur cũ aliis fratribus, ſed q donatarij extrahunt illas prẽcipuas. Sed poteſt dici huic dicto, q non debet fieri, q factum non prodeſt: quapropter non debent trahi ad collationẽ, ſi non debent diuidi inter fratres. Vel dic, q ſi donatarij nolũt adducere ad collationem donationes, quòd poſſunt per ſupradicta iura. ſi tamẽ nolũt eis eſſe contẽti, ſed partem habere de aliis bonis, teneãtur donatarij trahere ad collationẽ omnes donationes. vt. l. iſta. & iſte intellectus eſt magis cõſentaneꝰ literę. ☞ Sed reſtat dubiũ. d. l. 17. ſupra. cum ſimi. quia donatio in tertio & quinto nihil proderit donatario, maximè ſi illud debet habere poſt mortẽ teſtatoris. Iuxta formam tex. in. l. 18. ſupra. ☞ Sed poſſet dici, q ſatis eſt filiũ habere donationes attinẽtes legitimã & tertium & quintũ bonorũ defuncti, de cuius ſucceſsione agitur. vt in. l. iſta. in parte. y para ſe dezir. ¶ Vel dic tertiò, q iſta. l. loquitur de dotibus & donationibus popter nuptias, & de aliis donationibꝰ datis in peculium. vt. l. certũ. & ibi docto. & Pau. de ca. ver. in tex. C. fami. her. Bal. & alij in. l. ſi donatione. C. de colla. ☞ Ratio quare dos & donatio ꝓpter nuptias & quod datur in peculiũ debẽt trahi ad collationẽ

2 eſt. quia † dos & donatio propter nuptias ſuccedũt loco legitimę, & cõputantur in partem legitimę. vt de dote eſt tex. in. l. quoniam nouella. & ibi docto.

C.de inoffi.teſta.Bal.in.l.iubemus.C.ad trebellia. & in auth.res quę.C.cõmuni.d̃ le.propterea cõfertur inter fratres.vt in auth.ex teſtamẽto.C.de collatio.melius in.l.3.ti.15.6.pti. ☞ Idẽ dicitur ibi de donatione propter nuptias.tenet etiã Bal.in.l.vt liberis.C.d̃ collatio.& ibi doct. ¶ Peculium autem profectitium nõ

o hija vinierẽ[x] a heredar y partir[y] los bienes

eſt ipſius filij,cui datum eſt,licet in ſua ſit adminiſtratione:ſed mortuo patre, definit eſſe peculium. & idem eſt de ipſo, q̃ de aliis bonis hæreditariis, quia diuiditur pro hæreditariis portionibus inter fratres.ita dicit Pau.de ca.in.d.l.certum.ver.in textu. C. fami. her. vbi dicit, quòd de lucro acquiſito per filiũ ex dicto peculio an veniat diuidendũ cũ aliis fratribus.& Bar.dicit.q̃ dimidia pars lucri attribuatur labori & operi ipſi[9] filij , & ſic cẽſeatur aduentitiũ,& ſuũ propriũ,quouſq; pater vixit.debuit itaq; habere vſumfructũ dicti lucri , ſed q̃ altera dimidia attribuatur ipſi peculio,&illa veniat diuidẽda inter oẽs,inter quos etiã ille idẽ fili[9] reputabatur. ☞ Sed Bal.in.d.l.certũ,tenet,q̃ totum diuidatur: quia filius cenſetur operatus patri non ſibi.cuius contrarium tenet Pau.de ca.ibi cum Bar. ☞ Hodie tamen opi.Bal.eſt approbata per.d.l.3.in prin. titu.15. ſexta partita.vbi dicitur,q̃ etiã lucra habita ex peculio,veniũt cum aliis fratrib[9] diuidẽda ☞ Et ita habes,q̃ non ſolũ dos & donatio propter nuptias,& peculiũ venit diuidẽda,ſed lucrũ habitũ ex peculio.per.d.l.3.contra Bar.& Pau. de ca.vbi ſupra. ☞ Hinc eſt,q̃ dos & donatio propter nuptias nõ inſinuãtur vigore ſtatuti de donationibus inſinuandis.quia propriè nõ ſunt donationes.tenet in auth.dotẽ curſu.in fi.C.de donatio.ante nup. ☞ Licet contrariũ notatur in.l.fi.§. ſimiliq; modo.& ibi Bar.C.de iure doti.Idẽ in.l.eũ multę.in prin. C.de donatio.propter nuptias.nõ cõputatur in numero donationũ,neq; venit appellatione donationis.tenẽt Bar.& Bal.in.d.auth.dotẽ curſu.aliàs incipi.eo dẽ curſum. ¶ Vel dic quartò, q̃ donationes trahũtur ad collationẽ per iſtã legẽ,ſed nõ donatio d̃ tertio & quinto:quia nõ eſt propriè donatio,ſed prælegatũ.vt habetur in auth.vt cum de app. cognoſcitur.§.illud quoq;.collatio.8.Sali.&alij in.l.quotiẽs. C.de hęre.inſti. ☞ Sed prælegatũ nõ trahitur ad collationẽ ſecũdũ Bal.in auth.ex teſtamẽto.1.co. C.de collatio.facit tex.in.l.à patre.ſecũdũ intellectũ Ludo.ro. C.de collatio.igitur leges ſupradictę loquẽtes de tertio & quinto nõ includũtur ſub diſpoſitione iſti[9] legis. Sed an hoc ſit verũ,vide ibi quę dixi infra iſta lege in pte las otras donaciones.vbi vide an omnes donationes trahãtur ad collationem.

x ¶ Vinierẽ a heredar.& tunc nota, quòd taliter veniẽtes debent aliis fratribus vel cohæredibus facere partem etiam de rebus mobilibus: vel tenentur reſpõdere,pro quanto res illę fuerint æſtimatę. vt plenè per Bart.in.l.2. quando & quibus quarta pars debe.lib.10. ¶ Si tamen aliqui veniunt,& aliqui nõ,quia ſunt abſentes,ſi fiat inter preſentes partitio vel diuiſio,non valebit.l.cohæredibus. & ibi docto.& Bald.C.fami.her.&.d.l.2.quando & qui. quarta pars.de.li.10.& abſentes poſſunt contra venire.per.d.l.cohęredibus. ☞ Sed quęro.aliqui hęredes nolũt venire neq; trahere ad collationẽ & diuiſionem ſuas dotes & donationes,quod erit remediũ contra eos. Tene,q̃ poſſunt compelli officio iudicis.vt.l.ſi ſoror.& ibi doct.C.de collatio. ¶ Qualiter † debeat formari libellus contra abſentem nolentem venire ad diuiſionem.dicit Bal. in.d.l. cohæredibus.Bart. & Bald. in. l. ad officium. C. cõmuni diui. & in. l. 1. eodem titulo.

y ¶ Partir.Not q̃† diuiſio vel partitio taliter debet fieri,q̃ quilibet in re cõmuni partẽ habeat.l.itẽ labeo. §.1.ff.fami.her.&.l.poſt fratres.de lega.1. tenẽt Bal.in.l.nulla.C.de iure doti. ¶ Ratio, quia diuiſibilis eſt quælibet res in plures partes.l.ſi cui.et ibi Bart.ff.de ſeruitu. ☞ Niſi ſit ſeruus,iumentum, furnus,molendinum,& ſimiles res, quæ diuidi nõ poſſunt.vt.l.10. titu. 15. ſexta partita prope mediũ. &.l.2. titulo delas lauores.& parti.foro legum.vel quia commodè diuidi non poſſunt ſine earum deterioratione,tũc iudex poterit illas dimittere apud vnum vel duos,vt ipſi aliis ſatiſfaciant in pecunia, vel aliàs.per dicta iura. &.l. ſancimus.§. ne autem. C. donatio. ☞ Contra ſupradicta facit lex ſcimus. C. de inofficio. teſtamẽ. &.l.20.ſupra.vbi dicitur, quòd portio hæredis non ſoluitur in pecunia , ſed in rebus hæreditatis. ☞ Solutio. dicta. l. ſcimus. in §.ſancimus. C.de inofficio.teſtamen.&.d.l. vigeſima.loquuntur in caſu,quo legitima poteſt ſolui de corpore hæreditatis ſine deterioratione rerum hæreditariarũ.aliàs tota debet remanere penes vnum vel duos & ipſi ſatiſfaciunt aliis in pecunia, vel aliàs, vt ſupra dixi. & habetur in lege ſecunda.titulo delas lauores y particiones. foro legum. & in. l. 1.& ibi Barto.& Bald. C.communi.diui.tenet Bal. in.l. ad officium. eodem titulo. vbi dicit,q̃ diuiſio rei,quæ cõmodè diuidi non poteſt, fieri debet,adiudicando vni totam rem , qui pretium eius ſoluat ſocio. ¶ Item ea quæ ſunt in nominibus,non recipiunt diuiſionem,quia à iure ſunt diuiſa. l.ea quæ. C.fami.her. ☞ Forma enim,quæ poteſt dari,vt res, quæ commodè diuidi non poſſunt,diuidantur,ponitur in ſpe. de iudi.§. quarto. Innocentius in cap. audita. de reſtitutio. ſpol. ¶ Sed quæro qualiter vnus poteſt alterum prouocare ad diuiſionem, & qui poſſunt prouocare,& prouocari,& quæ ſit forma diuiſionis.diſtingue. Aut omnes ſunt maiores, aut omnes minores. Aut aliqui maiores. ¶ Primo caſu dic,q̃ ſi vnus eſt maſculus, alter fœmina,maſculus diuidit, & fœmina eligit partem. tenet Bart. in dicta. l. 1. de his qui ſe deferunt. libro decimo.

☞ Si

¶ Si omnes ſunt maſculi, diuiſio debet fieri per maiorem natu: vt minor optet & eligat partem, & hoc de conſuetudine, nõ de iure cõmuni. ſecũdũ quod debet fieri diuiſio ſorte. per. d. l. 52. ti. delas lauo. & pti. fo. le. & l. trib⁹. & ibi Bal. ff. de iudi. & l. 2. §. 1. C. cõmunia dele. & tunc diuiſio debet inter eos æqualiter fieri, vt vnus eligat, & alter optet per dicta iura & per. l. 1. C. cõmuni diui. & ſic ſeruabitur æqualitas inter eos. tenet Bal. in. l. ſi maior. C. cõmuni diui. per. d. l. 2. quando & quibus quar. pars debe. li. 10. ¶ Et tunc poteſt alter alterum prouocare. l. 2. §. dubitandum. ff. fami. her. & l. 8. & 12. ti. delas lauo. & par. fo. le. & l. 2. ti. 15. ſexta parti. in principio. & talis diuiſio valet inter eos, niſi in caſu legis. ſi foror. & l. ſequẽti. C. de collatio. & l. maioribus. C. cõmunia vtri. iudi. vt ſi per fraudem vel dolum facta fuit diuiſio. vt ibi. ¶ Secundo caſu ſi omnes ſunt minores, poteſt alter alterum puocare, & tenebit collatio, & diuiſio ĩter eos facta, quãuis iudicis decretũ nõ interueniat. per legẽ. inter pupillos. ff. de aucto. tuto. tenet Bal. in. l. 1. C. ſi aduer. trãſactio. Tu tamẽ vide & tene qđ habetur in. l. inter omnes. C. de prædiis mino. ¶ Tertio
5 caſu eſt dicẽdũ, q† aut minor prouocat maiorẽ, & nõ poteſt. vt. l. fi. & ibi doct. & Bal. C. cõmuni diui. ¶ Niſi ſocius maior ſit rixoſus. vt. l. inter pupillos. & ibi Bar. probatur in. l. quod dicitur. ff. de tutelis. ¶ Aut maior prouocat minorẽ, & tũc vide Bal. in. d. l. 1. C. ſi aduer. tranſa. & l. fi. C. cõmuni. diui. & . d. l. pe. C. de prædiis mino. vbi dicit, q maior prouocat minorẽ ſine decreto, & tenet diuiſio. ¶ Si tamẽ fratres nõ ſe cõueniũt in diuiſione, cõpelluntur ad locãdũ rẽ cõmunẽ. vt. d. l. 2. in fine. ti. delas lauo. & parti. fo. le. vel ad diuidendũ iuxta formã ſuperius traditã. tenet Bal. in. l. 1. §. ſi duobus. in fine. C. cõmunia dele. ¶ Quid enim ſit partitio, vel diuiſio, & commodũ proueniens ex diuiſione. habetur in . l. 1. titu. 15. ſexta partita.

z ¶ Los bienes. Not. ex. l. iſta, qa ſentit, q hęreditas adita nõ dicitur ampli⁹ hęreditas: ſed bona paterna, vel materna, vel bõa hęredũ. cõcor. tex. ĩ. §. 1. iſti. ex q. cau. manu. nõ po. notat gl. in. l. ei⁹ q in, puĩcia. ver. q ſi ſibi. ff. ſi certũ peta. tenet Bar. ĩ. l. titi⁹. in princi. ff. ad trebellia. & in. l. ſi qs ſeruũ. §. fi. đ lega. 2. ¶ Hęreditas enĩ dicitur: quãdo petitur ab hærede. ſecũdũ Bal. in. l. fi. 52. co. ver ſecũdo q̃ro. C. đ petitio hære. notatur in. l. ſu⁹. C. de repu. hęre. ¶ Itẽ tũc dicitur adiri: quãdo hęres agit ad eã, vel ſi dicit hęreditatẽ ad ſe ptinere. tenet Bal. vbi ſupra. & Bar. in. l. gerit. ff. de acqui. hęre. & in. l. fili⁹. ff. de tute.

Contra. ¶ Cõtra hoc facit. l. 21. ſupra. vbi dicitur, q filij poſſunt repudiare e paternã hæreditatem, & adire legatũ. & idẽ ſentit lex. ſi. §. ſin autem. & ibi Bal. C. đ bonis q; libe.

Solutio. ¶ So. dicta. l. 21. non eſt contra, quia ibi hæreditas nondũ erat repudiata, ideo añ repudiationẽ dicitur ibi hæreditas: poſt repudiationẽ verò dicũtur bona vacãtia, nõ hęreditas. l. poſtquam. in principio. & ibi Bar. ff. vt lega. nomi. caue. ¶ Quãdo dicatur hęreditas: quãdo dicãtur bona. vide per gl. & doct. in. l. 1. §. veteres. ff. de acqui. poſſe. & ĩ. l. per ſeruũ. ff. de acq. hęre. ¶ Quęro ad quid prodeſt, q dicatur hæreditas, an bona. vide notanter per Bar. & ibi habetur in. d. l. ſi quis ſeruũ. & in. d. §. veteres. & in. l. hęres p ſeruũ ff. de acqui. hęre. vbi aſſignat maximã differẽtiã. vide quę in hoc dixi in. d. l. 21. ¶ Et nota vnũ effectũ ſatis ſingularẽ, q filia excluſa per ſtatutũ à ſucceſſione patris, poteſt ſuccedere fratri mortuo poſt aditã hęreditatẽ paternã. ſecũdũ doc. in. ver. veteres.

6 & ¶ De ſu padre. eo. ſ. defuncto. qa † in vita filij ſui nõ poſſunt diuidere paternã hęreditatẽ. ¶ Ratio. quia in vita patris nõdũ eſt integrũ i⁹queſitũ ſi liis in ea. vt per doct. in. §. ſui. inſti. de legi. hęre. ¶ Patre volente, poterit in vita hæreditatẽ ſuã inter filios diuidere. per. l. quotiens. C. famil. her. & tunc diuiſio operatur inſtitutionẽ eorũ. vt ibi glo.

7 ¶ Sed qa dixi, q† diuiſio facta vt ſupra in vita patris operatur inſtitutionẽ: eſt verũ, quãdo pater aſſignat cuicũq; partẽ ſuã legitimã. vt. l. parẽtibus. & ibi Bar. C. de inoffi. teſta. ¶ Si tñ pater nõ diuiſit hæreditatẽ, ſed diuidi pręcepit: tene q ita debet fieri, ſicut p̃cepit. ſecũdũ Bar. ĩ. l. cũ pater. §. dulciſſimis. de lega. 2. & in. l. lucius. ĩ principio. ff. ad trebellia.

9 ¶ De ſu madre. tũc viuẽte patre fit diuiſio bonorum matris authoritate patris, & decreto iudicis.

8 quia diuiſio † eſt quædã ſpecies alienationis, in qua requiritur iudicis decretum. l. non ſolũ. C. de prædiis mino. notatur in. §. pupillus. inſti. de inutili. ſtipulatio. & in. l. etiam. in principio. ff. de mino. tenet Bal. in. l. generaliter. in fine principij. ver. extra ego quæro. C. de ſecun. nup.

9 a ¶ De ſus aſcendientes. Qualiter † bona aſcendentium diuidantur inter deſcendentes: & econtra dixi in. l. 6. ſupra.

b ¶ Sus herederos. Nota, q ſicut ius petendi collationem tranſit in hæredem. per. l. ſi maritus. C. de collatio. ita tranſit contra hæredẽ. vt hic. ¶ Habes itaque, q ius conferendi tranſit in hæredẽ & cõtra hæredem actiuè & paſſiuè. vt. l. cum emancipati. in principio. ff. de collatio. notatur in. l. 1. §. ibidem. ff. eodem. & in. l. illam. C. de colla.

c ¶ Traer. ſcilicet. conferendo: vel tantum minus recipiendo. vt. lege. 1. §. quo a nobis. C. de rei vxor. actio.

d ¶ Collacion. Materiam collationũ tradũt quaſi omnes doct. in. l. nec emãcipati. C. de collatio. & in. l. fi. eo. ti. prẽter Bal. qui eã tractat p totum. C. de collatio. ſed quia iſtius voluminis hęc eſt principa-

Obligados ellos y ſus herederos [b] a traer [c] a collacion [d] y parti

nes [z] de ſu padre & o de ſu madre o đ ſus aſcendientes [a] ſean o

Dictum Limita.

lior lex in materia collationū: dicā ſuper ea aliqua neceſſaria ſaltē pro iuuenib⁹. ℣ Et primò eſt viden
10 dū † qd ſit collatio. ℣ Secūdò, quo iure ſit introducta. ℣ Tertiò, ad quid ſit inuēta. ℣ Quartò, an collatio ſuppleat voluntatē defuncti. ℣ Quintò, q̄ ſit ordo collationis. ℣ Sextò, q poſſunt cōpelli ad collationē. ¶ Quo ad primū dic, q̄ collatio, eſt rei pro priè in cōmuni latio, diuidēda, p̄ hæreditariis portionib⁹. vt. l. illā. §. fi. C. de collatio. tenet Bal. in. l. ſi emācipati. vltima col. ver. & q̄a doc. cōgregant. eo. ti. de collatio. & hoc modo ſumitur in iſta materia verbū, collatio. & habet in ſe differentiā ſicut propria & ſeparata ſpecies ab aliis collationibus. ℣ Dicitur etiam collatio, reſignatio rei communis, quæ etiam extraneo cohæredi fit. vt. l. ſi donationē. C. de collatio. de qua fit mentio in. l. certum. C. fami. her. & in. l. frater à fratre. ff. de conditio. inde. & in. l. tres fratres. ff. de pactis. ¶ Quo ad ſecundū. quo iure ſit introducta aut inuenta collatio. vide plenè per Bal. in rubrica. C. de collatio. ℣ Quo ad tertiū. dic, q̄ eſt inuenta collatio ratione æqualitatis ſeruā dæ. l. 4. ti. 15. ſexta parti. tenet Bal. in. l. illud. in principio. C. de colla. ¶ Et no. q̄ bonorū collatio habet locū: etiā quādo ſucceditur ab inteſtato. l. 2. ti. 15. in principio. ſexta parti. tenēt. glo. & Bar. in. l. 1. §. ſi ex dodrāte. ad finē. ver. ſecundo quæro. ff. de collatio. & in. l. pater filiū. vltima. q. ff. d̄ collatio. do. ¶ Ad quartā particulā vide Bal. in. d. rubrica. 1. col. ver. ſe quitur vltimò. vbi dicit, q̄ ſic. ¶ Quo ad quintā p̄tē, quid ſit ordo collationis, tene q̄ collatio eſt petēda per hęredē. q̄a ius petendi, vt ſupra dixi, trāſit in hęredē. vt habetur in. l. ſi marit⁹. & ibi Bal. C. de collatio. ¶ Et no. q̄ cogitur quis facere collationē, q̄n ei denegat actio. l. poſthumo. & l. filiæ. la. 2. ibi Bar. C. de collatio. ¶ Quo ad ſextā partē, q poſſunt cō pelli venire ad collationē, iſta. l. dicit, q̄ filij, & eorū hæredes. Tu dic, q̄ poſſunt cōpelli oēs, quib⁹ legitima debetur. l. 3. d. ti. 15. ſexta parti. cū ſequēti. &. l. 14. ti. de las herē. fo. le. & authē. ex teſtamento. &. l. filiæ dotē. C. de collatio. tenet Bal. in. d. l. ſi emācipati. 2. col. ver. & vnū ſcias, in fine. ℣ Ex quo infero, q̄ iſta lex nō habet locū, cū ſucceditur fratri, vel ſorori, vel extraneo: quia inter eos non habet locum collatio. vt per Bar. vbi ſupra. & in. l. filiū. §. videamus. ff. de cōtrata. de quo infra latius dicitur. ℣ Itē quando emācipatus non facit iniuriam ſuo. vt. per Bar. vt ſupra. ℣ Itē quādo aſcendentes ſuccedūt deſcēdentib⁹. ℣ Neq; in ſucceſſione per vnde cognati. vt per Bal. in. d. l. ſi emancipati. 1. col. ver. ex prædictis no. tresc̄cluſiones. C. de collatio. ¶ Ex hoc dicimus, q̄ collatio inter nepotes ex filio inſtituto in legitima & hæredes aui paterni vniuerſales, nō habet locū, quia eis nō debetur legitima ab auo, in uēto patre eorū. vt per Bal. in. d. l. ſic māncipati. ver. & vnū ſcias. ℣ Itē non habet locū in erronea ſucceſſione. l. filiꝰ. & ibi Bar. in principio. ff. de collatio. do. & d. l. 2. ti. 15. ſexta parti. ℣ Itē nō habet locū in aduētitijs: neq; in caſtrenſibus vel quaſi. l. 3. ti. delas donacio. quinta parti. & l. 5. ti. 15. ſexta partita l. ſi. & ibi doc. & d. l. filię. C. de collatio. ℣ Itē non fit collatio de relictis in teſtamēto. vt. l. à patre. & ibi Bar. & Bal. C. de collatio. vbi Bal. ſumit regulā in materia collationum dicens, q̄ veniens titulo ſingulari, no tenetur conferre. & facit pro eo. l. vltima. ff. de collatio. do. ſed de relictis in teſtamēto. dic vt ſupra glo. 1. ℣ Item fallit in acquiſitis poſt mortem teſtatoris. vt. d. l. 3. ti. 15. ſexta partit. & l. 7. tit. delas lauo. & particio. fo. le. & d. l. ſi donatione. C. de collatio. ℣ Fallit etiam quando pater præcepit ne computaretur. vt. d. l. 3. prope medium. cum ſimi.

c ¶ Particion. Optimè legiſlator prius hic fecit mentionem de collatione, quàm de diuiſione: quia prius fit collatio, quā diuiſio. l. ſi ſoror. C. de collatio. ¶ Diuiſio etenim non cadit, niſi vbi eſt cōmunio. l. & ſi fortè. & ibi Bar. ff. de rebus eorū. ¶ Sed Q̄.
11 quæro † quid eſt partitio. Item quanto tēpore tollatur. Item an diuiſio inter fratres tollit ius accreſcēdi. ℣ Quo ad primum dic, q̄ partitio eſt diuiſio, quam faciunt homines inter ſe de his, quæ habent in communi per ſucceſſionem, vel alias l. 1. ti. 15. ſexta partita. vbi vide cōmoda prouenientia ex diuiſione quando fit iuridicè.

Adde. ℣ Aduerte, q̄ in. l. 1. titu. 15. ſexta partita. ponit cōmoda, quæ proueniunt ex diuiſione. ℣ Not. quęro ſi plures filij promiſerunt patri cum iuramēto communiter cōmorari vſq; ad certū tempus, putà decem annos, & vnus iſtorū filiorum moriatur, an eius filius fine reatu periurij poſsit ad diuiſionē prouocare. Iſtā quæſtionem mouet Georgius natā. in repe. c. quanuis. 21. col. in. ver. ſupraſcriptæ q̄ſtioni. de pactis. in ſexto. vbi dicit, q̄ ad deciſionem iſtius quæſtionis primò videndum eſt, nunquid pater poſsit iubere filiis, vt cōmuniter morentur vſq; ad certum tempus. Et primò dicit q̄ nō. quia licet teſtator iubeat pupillū apud aliquem morari, à matre tamen illud præceptum ſeruari non debet, ſi pupillo non expedit. vt. l. ff. vbi pupillus edu. debet. ſed cōtrarium vt ipſe dicit. tenet Bar. in. l. quintus. per illum textum. ff. de annuis lega. vbi etiam quærit, quid importāt illa verba communiter morari: an intelligantur reſpectu bonorum vel habitationis perſonarum. de quo ibi per eum, & plenius per eundem in conſil. 168. incipiente. quidam habens bona communia. Vltimò ſuper hoc dicit. q̄ Oldra. conſilio ſuo. 41. quod incipit. factum tale eſt. videtur tenere, q̄ tale præceptum patris non valeat: quia nemo compellitur ſtare in communione. vt. l. ſi. C. communi diui. l. inter omnes. C. de prædiis minorum. Et ſi Georgius natan. alleget Oldra. conſilio. 41. voluit dicere conſilio. 241. & multum ad hoc facit. dicta. l. 1. titulo. 15. ſexta partita. ibi dum dicit, viene ende gran prouecho. Deinde vide quæ dicit Geor. natā. vbi ſupra. verſicu. ſed poſito. & quod hic dicitur.

℣ Quo

℣Quo ad ſecundum. dicit Bal. in.l.licet.1.q.C. de iure delibe.vide ibi per eum. ℣Quo ad tertiũ, an diuiſio inter fratres tollat ius accreſcẽdi. vide Bal. in.l.1.in fine.C.quando non peten.par. ℣Sed no-
12 ta,q; † ſi in diuiſione vnus cohæredũ ſit deceptus, poterit petere vt iterũ fiat diuiſio.per.l.ſi ſoror.C. de collatio. &. l.tres fratres.& ibi doct.ff.de pactis.&.l.maioribus C.communia vtriuſ.iudi.l.8.in fine.titulo.delas la-
13 uo.& parti.fo.le. ℣Itẽ quæro† domus vel fundus
Quæſtio communis eſt diuiſus inter fratres,nunquid alter poſsit trãſire per partem alterius.Bar.tenet q; non. in.l.via.§.quicunq;.ff.de ſerui.ruſti.prædio. niſi ei debeatur ſeruitus per conditionem, vt ibi per eundem Bar.

ciõ [c]la dote [f] & dona

Adde ℣Vlterius in materia formo vnam quæſtionem,de qua per Oldra.conſilio.241.& eſt † paterfamilias habẽs
14 duos filios,& ex vno filiorũ duos nepotes, vtrunq; filiorum iurare fecit in ſui præſentia,quòd poſt mortem ipſius vſq; ad decem annos non diuiderent hæreditatem paternam:poſt lapſum verò decẽnij ſi vellẽt poſsint diuidere quandocũq;.& per hoc iuramentum præcauere voluit identitatem hæreditatis, ne diuiſa videlicet dilaberetur. mortuus eſt pater.vnus filiorum videlicet pater nepotum factus eſt monachus & confeſſus.vel quia naturaliter deceſſit.ali⁹ de nouo incepit habere guerras ratione quarum hæreditas pro indiuiſo poſſeſſa per rapinas & per incendia quotidie deuaſtatur & magis deuaſtari in poſterum dubium non exiſtit.nepotes petunt hereditatem diuidi nolentes partem ſuam ratione patrui deuaſtari. patruus conſentit, dum tamen non obſtet præſtitum iuramentum.quæritur quid iuris.Oldra.vbi ſupra,non obſtante iuramento cõcludit pluribus rationibus, q; hæreditas poteſt diuidi inter patruũ & nepotes. ℣Primò.quia dictum iuramentum fuit merè perſonale quãtum ad perſonas iurantium,q; ſolas perſonas iuramẽtum afficit.ita q; non tranſit ad perſonas nepotum niſi quo ad obſeruantiam obligationis prẽueniẽtis ex ipſo iuramento.vt.c.per tuas.de arbitris.ibi.dum dicit.quia iuramento ſuo ſeipſum perſonaliter non eccleſiam poterat obligare. & facit in argumentum tex.in.c. veritas.de iureiuran. ℣Secundò, quia dictum iuramentum fuit ex certa ſcientia præſtitum ſ. ne dicta hereditas diſsipare tur: & iſta fuit cauſa quæ mouit dictum patremfamilias ad inducendum filios ſuos ad præſtandum dictum iuramentum,quę cauſa nunc ceſſat, & eius effectus. ℣Imò cauſa contraria & eius effectus ſuperuenit.ſ. quòd ipſe patruus dictorum nepotum guerras ſuſcitauit intantum, q; inimici ſui propter guerras huiuſmodi dictam hereditatem multiplici ter diſsipauerunt,& diſsipant omni die. & ſic iuramentum intelligitur eſſe præſtitum,ſi eadem cauſa propter quam præſtitum fuit ſeu eius res in eodem ſtatu perſeueraret in qua erat,bene fuit iuratum. Quia non eſt veriſimile dictum patremfamilias communionem per dictum tempus voluiſſe durare,ſi ſciuiſſet,vel cogitaſſet,quòd dicta communio fuiſſet cauſa diſsipationis vel conſumptionis, vt prẽmittitur,dictę hæreditatis.vt.c.ne quis arbitretur.circa finem.22.q.2.&.l. cum quis.ff. de ſolutio. ℣Tertiò,quia dicti nepotes petunt diuidi dictam hæreditatem,& eorũ patruus,qui præſtitit dictum iuramentum, vult, & conſentit, q; diuidatur.ipſi nepotes & patruus poſſunt ſibi ad inuicem remittere iuramẽta:quia remiſſione facta abſq; metu per iurij poſſunt poſtea hæreditatem prædictam diuidere:cùm dictum iuramentum tantùm in fauorem & commodum fuerit introductum.vt.c. præterea. el.1.de ſponſa. &.c.conſuluit. de vſuris. facit quod not.Inno.in.c.prẽterea.el.2.de appellatio. ℣Tu ad de vltra Oldradum. quartam rationem & eſt.ne-
15 mo ſanę mentis ignorat,quòd † diuiſio facilius permittatur, quàm alienatio.nam ſunt diuerſa. præterea appellatione diuiſionis non venit,nec econtra.l. ſi quòd fundo.&.l. ſiue apud acta. C.de tranſactio.c. nulli. de rebus eccleſię alie. vel non. licet Bal.in.l.1.C.ſi aduer.tranſa.dicat, quòd diuiſio eſt ſpecies alienationis. ſit enim ſpecies alienationis vel non,facilius permittitur,vt dixi,diuiſio,quàm alienatio: ſed alienatio contra iuramentum de alienando,maximè iuſta cauſa vrgente,vel neceſſaria, valet ſecundum Inno.in.c.dilecto.2.col. in.ver. ſtatum.de præben.dum tamen alienatio ſit moderata. vt tenet idem Inno.in.c. dilectus. de iureiuran. & Bald.in verſi. iurauit quis. ℣Igitur ſi contra iuramentum ex iuſta cauſa vel neceſſaria poteſt res alienari, eadem ratione,& multò fortius præſtito de non diuidendo ex cauſa neceſſaria poterit diuidi. ℣Quinta ratio poteſt aſsignari,quòd ſi ex iuſta cauſa poteſt res prohibita alienari vel diuidi,vt dictum eſt ſupra, iuſta cauſa excuſat à periurio. vt. l.ſi. & ibi doctores ff. qui ſatiſda. cogan. vbi dom. Alex.ad finem.& Bal.in.l. obſeruare.§. proficiſci. 2. col.ff. de officio procon. & lega. ℣Sextò iuramentum fuit præſtitum ex certa cauſa(vt diximus) in principio quæſtionis: & tunc certum eſt,quòd ceſſante cauſa, ceſſat & iuramenum c.cum ceſſante. de appel.l. adigere.§. quanuis.ff. de iure patro. Oldra.conſilio.123. & Bald. in.l. generaliter.3. col. verſi. ex prædictis determinatur.C. de epiſ.& cle.
16 igitur.&c. ¶ Poſtremò nota,q; † iſtud nomẽ, participion,eſt nomen generis, non contractus nominatus,neq; innominatus.tenet Bar.in.l. diuiſionis.ff. de pactis. ℣Sed Bal.contra in rubrica.C. de rerum permu. vbi dicit, q; eſt contractus nominatus.per. d.l.ſi diuiſionis.vide ibi per eum.

f ¶ La dote.cõcordat.l.14.ti.delas.herẽ.fo.le.&.l. 3.ti.15.ſexta ptita.&.l.filiæ dotem.l.vt liberis.& authẽ.ex teſtamẽto.&.l.dotis.& authẽ.quod locũ.C.

de

17 de collatio. ¶ Sed quæro † qualiter debent conferri dos & donatio propter nuptias. Breuiter dic. q̃ aut loquimur in hæreditate paterna, aut extranea, puta fratrum, & aliorũ. ¶ Primo casu distingue. Aut loquimur in dote promissa tantũ, & non soluta: aut in dote promissa & soluta, & à filia ciõ ꝓpter nuptias recuperata. aut in dote promissa & soluta, & à filia non recuperata, aut in dote promissa & soluta, & a viro consumpta. ¶ Primo casu est dicendũ, q̃ dos promissa & non soluta confertur liberando, & de indemnitate promittendo. l. si pater. C. de collatio. ¶ Secundo casu fit collatio dotis re ipsa ponendo dotẽ in cõmuni. l. filiæ. la. 1. eo. ti. vel dic, q̃ imputatur in legitima filię. l. 1. §. quo à nobis. C. de rei vxo. actio. et est casus in. l. ista. ibi. la dote que ouiere recebido. ¶ Tertio casu confertur dos tantũ minus recipiẽdo de hæreditate patris, quãtum est dos. & ita loquitur. d. l. dotis. & imputatur in legitima quã habet de hæreditate patris. l. quoniã nouella. C. de inoffi. testa. & ibi doct. & Bal. in. l. iubemus. C. ad trebellia. & in authẽ. res quę. C. communia de lega. *Limita.* ¶ Quod intelligę, si dos à patre profecta datur viro. Si tamẽ pater dotem dedit tertio, vt illam traderet filiæ, & eius viro: & in potestatẽ istius tertij est cõsumpta & perdita, vel quia aliàs dos non peruenit ad filiam, vel ad generũ: filia nõ tenetur talem dotem trahere ad collationem, tãtũ minus recipiendo de hæreditate patris, sed cõsequitur integrã legitimã: quia imputari debet patri dotẽ non tradẽti filiæ, nec eius viro. argu. tex. q̃ bene ad hoc facit in. l. 13. ti. 11. quarta parti. ▽ Et. d. l. dotis. cũ authẽ. quod locum. C. de. collatio. debẽt intelligi vt supra. s. in casu, quo dos data est filiæ, vel eius viro, vt ipsa debeat dotẽ conferre, tantum minus recipiendo. & iste erit optimus intellectus ad. d. l. dotis. cum simi. ¶ Quarto casu. s. in dote promissa soluta et à viro cõsumpta: est distinguẽdum ▽ Aut mulier potest imputari, q̃ dotem non petiit: & isto casu sibi nocet. ▽ Aut non: & tũc sufficit mulieri cõferre actionẽ, licet inanẽ. vt. d. authẽ. quod locũ. ¶ Aut loqmur in dote legata à patre: & non confertur. vt. l. huiusmodi. §. cũ pater. & ibi Bar. de lega 1. tenet Bal. in. l. filiæ legatorũ. C. de le-
18 ga. ▽ Aut dos † fuit data nepti per auum, & in hoc est maxima dubitatio. nã glo. ordinaria & notãda in. l. dedit dotẽ. ff. de collatio. bono. & Bal. in. d. authẽ. ex testamẽto. pe. col. ver. tertio quęro. C. de collatio tenet q̃ non confertur. per. d. l. dedit dotem. ▽ Sed ipsemet Bal. in. l. illã. in fine. ver. modo quęro. C. de colla. tenet, q̃ cõferatur. quia ex quo imputat dotem propriã in legitima, per. d. l. quoniã nouella. ergo confert. vt. l. illud. C. de collatio. ¶ Profectò quęstio est dubia, quia iura multũ vrgẽt pro vtraq; parte. tamẽ videre meo ista lex subtiliter in ducta decidit dubium. quia dicit q̃ si filius vel filia volunt venire ad hæreditatẽ paternã, vel aliorum ascendentiũ: & sic auorum suorũ: debẽt trahere ad collationẽ dotes & donationes propter nuptias, & alias donationes receptas ab eo, de cuiꝰ hęreditate agitur. qua ꝓpter si neptis venit ad successionẽ hęreditatis, debet trahere ad collationẽ dotẽ, quam ab eo recepit. ▽ Et hoc modo intelligitur opinio. Bal. in. d. l. illum. nam tunc debet dos neptis imputari in legitimam per. d. l. quoniã nouella. & per ea, quę dicit Bald. in. l. iubemus. C. ad trebellia. & in. d. authẽ. res que. C. communia de lega. ergo confertur. ▽ Si verò neptis nõ venit ad successionẽ aui, eo q̃ pater ipsius neptis viuit: tunc non cõpellitur dotem conferre, nec in legitimã computare: quia ei legitima nõ debetur à patre viuente. vt dixi. & tenet Bal. in. d. l. si emancipati. ver. & vnum scias. & 2. col. ver. ex prę dictis nota tres cõclusiones. C. de collatio. ▽ Et isto casu intelligitur dictũ Bal. in. d. authẽ. ex testamento. per. d. l. dedit dotẽ. tunc verò dos filię nõ imputatur in portionẽ patris. s. cũ auus dotat neptẽ viuo patre ipsius: quia non videtur filio datũ, quod nepti datur. ▽ Filij verò debẽt trahere ad collationẽ quod eis reperitur datum, non quod aliis datũ est. nam si contẽplatione eorum datum esset vt hic est tex. clarus. quia dicit, q̃ filij debent trahere ad collationem dotes receptas ab eo, de cuius hæreditate agitur. tenẽt doct. in. d. authẽ. ex testamẽto signãter Ludo. Ro. ▽ Maxime quia donatio prę sumitur facta contẽplatione eius cui fit. secundum Bal. in. l. 3. C. q̃ ad liber. pro. non licet. vbi est tex. singularis secũdũ eũ in. ver. quę testamento. s. q̃ quãdo aliq̃d legatur vel relinquitur alicui, prę sumitur propria eius contẽplatione relictũ, non alterius. ¶ Quod puto locum habere in rebus donatis. ¶ Quæritur quid in dote data à fratre sorori, an debeat conferri fratribus, an imputent sibi. Bal. in. l. in principio. C. de legi. hęre. dicit, q̃ dotis collatio non fit per sororem fratri, à quo fuit dotata. ▽ Sed idẽ Bal. in. d. authẽ. ex testamento. pe. col. ver. secũdo quid si dotat. dicit, q̃ si frater dotat sororem ex vtroq; parente, nõ imputat dotẽ in legitima, neq; transfert eam fratribus, eo q̃ non fecit dolo, vel culpa, sed ductus charitate. l. cũ plures. §. fi. ff. ꝺ admi. tu. & hoc quando viuo patre dotauit sororem. Si tamẽ patre mortuo, nihil potuit facere in præiudiciũ fratrum: nisi eis consentientibus. ¶ Aduerte, quia ista quęstio pendet ex illa. si frater dotando sororem videatur dotasse de suo, an de bonis sororis. quia de suo non imputat. si de bonis sororis, imputat sorori. vt per doct. & Bal. in. l. fi. C. ꝺ dotis pro. ¶ Vlteriꝰ quęro, an iura primogenitur̃ę veniãt in collationẽ. Bal. in d. authẽ. ex testamẽto. de colla. ver. decimũoctauũ capitulũ. mouet istam quęstionem. & tenet q̃ non conferuntur, quia ea forma relinquitur, vt nõ diuidantur. nam talia iure nõ recipiũt sectionẽ, & ideo ea conferri impossibile est. argu. tex. in. l. quædam mulier.

las otras dõaciões h

mulier. ff. fami. her. &. c. licet. de voto. cui Ludo. de Ro. addit tex. in. c. imperialem. §. preterea. de prohi. feu. alie. per Fede. vſi feu. ☞ An autē. & quando tam de iure antiquo: quàm nouiſſimo habeat locum collatio: & quando non. vide plenè per Bar. Ange. & Ludo. de Ro. & alios in. d. l. ſi emancipati. & in. l. fi. C. de collatio. ¶ Vltimò quęro. in bonis parentū, de cuius ſucceſſione agitur, reperiuntur inſtrumēta emptionis fundorum, prædiorum, priuilegia, & alię quāplures ſcripturę: eſt dubium, qualiter ſcripturæ iſtę diuidātur inter hæredes. Vide tex. ſatis notandum in. l. 7. ti. 15. ſexta parti. vbi dicitur, ꝙ habens maiorē partem, debet habere priuilegia, & alias ſcripturas in depoſito, & debet facere copiam aliis fratribus, cùm opus fuerit. Sed ſi omnes ſunt in ſucceſsione æquales, debent eſſe ſcripturę penes maiorem natu, honore, & fama: aliàs ſorte determinabitur apud quem ſcripturæ remanebunt. vt ibi.

g ¶ Donacion propter nuptias. qa ſicut dos, ita donatio propter nuptias cōfertur. vt hic eſt tex. cōcor. authē. ex teſtamēto. C. de collatio. & l. 14. ti. de las heren. fo. le. & l. vt liberis. C. de collatio. tenent doct. in. l. fi. C. communia vtri. iudi. Bald. in. l. iubemus. C. ad trebellia. ¶ Sed quæro qualiter dos & donatio propter nuptias trahātur ad collationē, & quando. tex. in. d. l. 14. diſtinguit. ꝙ ſi donatio propter nuptias: vel dos data ſit à patre de bonis ipſi⁹ patris, debet cōferri, & ad collationem trahi, mortuo patre. eodem modo ſi dos vel donatio propter nuptias data ſit à matre de ſuis bonis: nā confertur inter fratres, mortua matre. ſed ſi dos vel donatio propter nuptias data eſt ab vtroque: vno tantū defuncto, medietas dotis & donationis confertur. ſi tamen agitur de ſucceſſione alterutrū, tota dos, vel donatio propter nuptias cōfertur. vt. d. l. 14. ☞ Quādo pater videatur dotare de bonis ſuis. & quando mater. & quando de bonis cōmunibus vide in. l. 3. infra & ibi dixi.

Queſtio.

h ¶ Las otras donaciones. Nota. ex iſta. l. regulā
19 generalem. ꝙ † non ſolum dos & donatio propter nuptias, ſed omnes donationes trahuntur ad collatio-
Concor. nē. concordat. l. 3. ti. 3. quinta partita & l. 3. & . 4. ti. 15. ſexta parti. & l. illud. C. de collatio. ☞ Intelligę ꝙ trahuntur ad collationem per veniētes ad ſucceſſionē. aliàs ſecus. vt hic eſt tex. notandus pro in
Falli. 1. tellectu ſupradictarum legum. ¶ Fallit primò in dote profecta à patre, quæ non confertur cùm agitur de ſucceſſione matris per. l. 14. ti. delas herē. fo.
Falli. 2. le. ¶ Secundò fallit, quando pater in teſtamēto ita dixit ne traheretur ad collationē. l. 3. ti. 15. ſexta partita. & authen. ex teſtamēto. C. de collatio. ¶ Tertiò fallit, quando filia vult eſſe dote contenta: nec
Falli. 3. vult ad collationem venire. vt eſt caſus iſtius legis & in. l. pe. quæ incipit. cauſa. C. fami. her. & l. vlti-
Falli. 4. ma. C. de collatio. do. & authen. vnde ſi parens. C.
20 de inoffi. teſta. ¶ Quartò fallit † in donatione facta filio propter merita. nam ſi merita probantur, donatio non confertur. tenet Pau. de Ca. conſilio. 122. & in. l. ſi donatione. C. de collatio. quia neque in legitima imputatur vt ibi.

Adde. ☞ Idem tenet multū plenè do. Matthę. ď Afflic. deciſio. neap. 370. nu. 15: cum ſequen. dixi in prœmio iſtarū legum ſupra in glo. ſuper parte. gracia de Dios. vbi vide. ¶ Itē quia neque venit appellatio ne donationis donatio propter ſeu remuneratoria. ſecūdū Bar. in. 1. conſtitutione. fforū. & in. l. per diuerſas. C. manda. tenet Bal. in. d. l. ſi donatione. vltima col. vbi dicunt, ꝙ donatio remuneratoria non iudicatur per regulas aliarū donationum. ¶ Facit etiam tex. in. l. aquilius regulus. ff. de donatio. vbi donatio remuneratoria, etiam ſi excedat quingentos ſolidos, valet ſine inſinuatione. & ibi hoc dicit gl. Bar. & Bal. & alij in. l. illud. C. de ſacroſan. eccle. & in. d. l. ſi donatione. 2. col. & Bal. in additio. ad Spe. tit. de donatio. ver. in eo. ¶ Hinc dicim⁹, ꝙ exceptio *Nota.* ne quis conueniatur vltra quā facere poteſt, nō habet locum in donatione remuneratoria, quanuis in aliis donationibus ſit ſecus. tenet Ange. in. l. 1. ſed hoc ita. ff. de re iudi. Ludo. Ro. conſilio. 26. do. doc. de Pala. in repe. c. per veſtras. de donatio. inter vi. & vxo. ſuper rubrica. 227. col. cum tribus ſequentibus. ¶ Tertiò ex hoc dicimus, ꝙ donatio remune *Nota.* ratoria per ingratitudinē non poteſt reuocari. tex. & ibi glo. in. l. ſi pater. §. 1. ff. de donatio. ¶ Quartò
21 † ꝙ non reuocatur per ſuperuenientiam filiorum. tenet Ange. in. l. ſi vnquam. C. de reuo. donatio: Ludo. Ro. in. d. l. ſi pater. §. 1. ff. de donatio.

22 Adde. ☞ Si verò † donatio non eſt remuneratoria, reuocatur per ſuperueniētiā filiorum per. l. ſi vnquam. C. de reuocan. dona. & l. 3. titu. 12. li. 3. foro legū. ¶ Talis enī donatio ſimplex habet tacitam conditionem, ſi donator liberos nō ſuſceperit. ideo natis liberis, donatio reuocatur ipſo iure per tex. ſingularem in. d. l. ſi vnquam. ſecundum Barto. ibi. de quo per eundē Bar. in. l. titia. §. imperator. de leg. 2. quę lex ſecundum Bald. ibi habet locum etiam in re vendita pari uo pretio. Et eſt recta conſuetudine talis conditio ſubintellecta, ſcilicet, ſi donans liberos non habuerit, in tali donatione intelligitur. quoniam non eſt veriſimile, ꝙ alienā ſucceſsionem proprię anteponat. vt. l. cū acutiſsimi. C. de fideico. l. generaliter. §. vltimo. ff. de cōditio. inſti. l. cū auus. ff. de cōdi: & de. & l. tale pactū. §. vltimo. ff. de pactis. ☞ Vnde
23 dicit Oldra. conſilio. 238. ꝙ † cùm iuramentum nō augeat obligationē, ſed ei intra ſuos limites iuramēti addat religionis vinculum. argu. tex. in. l. titia in fine. ff. ad trebellia. per ſuperuenientiam filiorum reuocatur donatio. dicit itaque Oldra. vbi ſupra. ꝙ ſicut ſimplex donatio illam tantam conditionem habet. ſ. ſi filios donās nō ſuſceperit. ſic & iuramentum tali conditione accedens. vt. l. vltima. C. de nō

nume. pe-

nume.pecu.&.c.quemadmodum. cum ibi notatis. d: iureiu.l.vltima.ff.qui ſatisda.coga.de quo plenè
Nota. Oldra. vbi ſupra & ibi in additione. ¶ Quintò. q
24 † licet bona minorum non poſſunt alienari: tamen propter remunerationē poſſunt. glo. in. l. contra iuris. §. fi. in verbo, habere, in principio. ff. de pactis. &. l. cū plures. §. cū tutor. & ibi Bar. ff. d̄ admi. tu. l. 3. & ibi docto. C. vbi pupi. educa. de. ¶ Sexto. q
25 † donatio remuneratoria etiam metu facta: bene valet. l. metum. la. 2. §. ſed licet. ff.
26 quod me. cau. ¶ Septimò. q † talis donatio remuneratoria facta inter patrē & filiū: bene valet. glo. in. d. l. ſi donatione. C. de collatio. ſed iſtud hodie non eſt ſpeciale. per. l. 17. ſupra.

27 **Adde.** ¶ Quod † procedit non ſolum ſi filius eſt legitimus: ſed etiam ſi ſit illegitimus parentes poſſunt ei relinquere vel donare vltra quintam partē bonorū in compenſationem meritorū. Ratio, quia vt dixi in proœmio ſupra. iſta non dicitur donatio propriè, ſed debiti ſolutio. quod facit. p. l. 10. ſupra. ¶ Octa
28 uò. † donatio remuneratoria cenſetur aduentitia: non profectitia. glo. in. d. l. ſi. donatione. & in authē. vnde ſi parens. C. de inoffi. teſta. & vide quod amplius ſuper hoc dixi in proœmio ſuper parte, gracia de Dios. ver. ex quo tria ſingulariter infero. ſu-
Falli. 5. pra. ¶ Quintò fallit, dicta regula: ſi pater donauit
Falli. 6. filio vt efficiatur miles. ▽ Item ſi cauſa ſtudij. vt eſt tex. in. d. l. 3. ti. 4. quinta parti. in fine. ▽ Et vltra hos caſus vide plures alios, in quibus donationes non conferuntur in glo. 1. ſupra. ¶ Et ſic habes regulā ex. l. iſta, q donationes conferuntur: ſed nō omnes.
Qō. ▽ Sed quæro pater duobus filiis vel nepotibus legauit fundum coniunctim re & verbis: ſi patre defuncto veniunt legatarij ad collationem & diuiſionem hereditatis paternæ: debeant trahere ad collationem & diuiſionem fundū legatum. tex. dicit q non in. l. 1. §. his itaq;. C. de cadu. tollen. ▽ Sed quia lōgus eſt tractatus, vide de materia iſtius legis per doct. in. d. authē. ex teſtamento. C. de collatio.

i ¶ Que ouiere recebido. Nota quia per iſta verba venientes ad ſucceſſionem debēt trahere ad collationem dotes & donationes à ſe tātum receptas, non quas alij receperunt. Propterea dixi ſupra in parte. la dote. q ſi auus viuente filio dotauit neptē: veniēte filio ad ſucceſſionem paternam non cōpellitur trahere ad collationē dotem datā nepti: quia non dicitur ei data. & filius tantummodo, confert vel imputat, quod ei datum eſt. per iſtam legē. cui adde ea quę ſuper hoc dicunt docto. latè & ſingulariter in. l. in quartam. ff. ad. l. falci. ſignanter per modernum Pau. de Monte in ſua ſolenni repe. vbi ad ſaturitatem laxauit habenas col. 87. cum ſequentibus. per Fabianum in authē. nouiſſima. C. de inoffi. teſta. in repe. charta. 9. 21. col. do. doctor de Pala. in repe. c. per veſtras. de donatio. inter virum & vxo. ſuper textu. col. 372. ver. ex iſtis infertur. vbi remiſſiue ſuper hoc tranſit cum opi. ſupra dicta. ▽ Tu adde tex. & Bar. in. l. filio. ff. de conditio. & de. & in. l. ſi filiofamilias. ff. de donatio. cau. mor. & in. l. ſi. C. de vſufru. & Bal. in. l. 3. C. qui ad liber. procla. non licet. vbi dicitur, q donatio facta filio: non videtur facta patri, ſed videtur facta contemplatione illius, cui donatio fuit facta. ▽ Niſi dicatur fieri filio, vt in domo patris maneat. Itaq; ſi patri non videtur facta, ſed filio, nō tenetur pater, nec filius illam ad collationem adducere. per iſtam legem, quam nota.

ſi la tal dote o donacion fuerē inofficioſas[m] que en tal caſo mandamos que ſeā obligados los que la recibieren aſi los hijos y deſcēdiē

k ¶ De aquel. ſcilicet de cuius ſucceſſione agitur, vt ſequitur in litera. & habetur in. l. 14. titu. delas herencias. foro legum.

l ¶ Que lo puedan hazer. cōcor. l. 21. ſupra. & l. ex cauſa. C. fami. her. & l. vltima ff. de colla. do. & authē. vnde ſi parēs. C. de inoffi. teſta. ▽ Qui verò nō vult vniuerſaliter ſuccedere, non tenetur conferre. vt ibi, & hic. ¶ Ideo ſi filia vult eſſe ſua dote cōtēta, non compellitur conferre, niſi dos ſit inofficioſa, & immoderata, quia tunc confertur in eo, q eſt inofficioſa, vt infra ſequitur. ¶ Et nota, q ſi dos, vel res data in dotem euinceretur, filius hęres patris tenebitur de euictione, & ſoluet ſorori tantum de hæreditate. vt. l. creditor. §. prædiū. & ibi Bar. ff. de euictio. ¶ Si tamen res, quæ alicui hæredum obuenit in diuiſione euincatur, tenētur omnes hæredes de euictione. l. 9. ti. 15. ſexta parti. & l. ſi familiæ. C. famili. her. cum ſimi.

m ¶ Inofficioſas. concor. l. 4. ti. 15. ſexta parti. in ſi ne. & l. vna. C. de inoffi. doti. & l. 1. C. de inoffi. dona. & l. 7. in fine. ti. delas donacion. fo. le. & l. 26. in fine. ſupra. tenet Bal. latè in. d. l. 1. & in rubrica. C. de inoffi. doti. ¶ Sed qualiter dos vel donatio cognoſcatur an ſit inofficioſa, vel ne, vide infra iſta lege. in parte. y para ſe dezir.

Concor.

el matrimonio. ▽ No. caſum ſin
29 **Durante** gularem, in quo dos † immenſa vel inofficioſa mortuo patre do-
Hæc eſt noua. gloſſa.
tante reuocatur in eo, in quo excedit, etiam ſi petatur reuocari conſtante matrimonio. quod eſt mirabile. Iſta fuit opinio Nicolai de Vbaldio in ſuo trā ctatu de ſucceſſio. ab inteſta. 7. charta. fi. col. licet loquatur in dote data vel cōſtituta filię baſtardę. quā opinionem refert & ſequitur do. doctor de Pala. in repe. c.

repe.c.per veſtras.de donatio.inter virum & vxo. ſuper tex.col.348.ver.ex quo ſequitur.de quo dicto & quæſtione mentionem feci.in.l.10.in glo.ſuper parte.mas dela quinta.ſupra. ¶ Sed quia ibi breuiter pertranſiui, adde rationem, quam ponit do.doctor d Pala.vbi ſupra.Et eſt,q ſi à principio non valuit conſtitutio dotis,non potuit ex poſt facto conualeſcere.vt in regula. non firmatur. libro ſexto.cum ſimi. ¶ Nec poterit marit⁹ dicere ſe grauatum in hoc,quia imputari ei debet, ex quo dotē immenſam,vel inofficioſam recepit. debuit enim cautius negotiari. vt.c.nuper.de donatio.inter virū & vxorem. Iſtam concluſionem tenet etiam Pau. de Ca.quem ipſe allegat in.l.1.C.deinoffi.doti.vbi ſi filij per dictam donationem ſunt defraudati legitima,reſcindatur ipſa donatio per querellam inofficioſę dotis. ¶ Et licet text⁹ in.l.fi.incipiēte. ſi frau dator.§.ſi à ſocero.ff.de his qui in frau.cre. vult, q dotatio facta per patrem in fraudem creditorum, ſoluto matrimonio reuocatur.reuocatoria per creditores habet locum in hoc caſu ſecundum Pau.de Ca.in.d.l.1. ¶ Niſi diceres,q Pau.de Ca. loquitur quando pater omnia bona dediſſet in dotem filiæ, tunc non præiudicat filiis in legitima,etiam cōſtāte matrimonio.per.d.l.1. ¶ Idē dico, ſi non omnia bona dediſſet in dotem,ſed maiorem partē. ¶ Nā ſicut alienatio omnium bonorūpręſumitur in fraudem,ita & alienatio maioris partis. vt inquit Alex. in.4.volumi.conſi.158.1.col. ¶ Item dicta lex.1.loquitur,etiam ſi non totam ſubſtantiam, ſed modicam dotē dedit,vt filius poſsit reuocare,ſi eſt inofficioſa quo ad legitimam.Et ſic tenet Pau. de Caſt. in.l.1.C.de inoffici.doti.q filij poſſunt agere reuocatoria contra maritum cōſtante matrimonio, mortuo dotāte. ¶ Sed Bar.in d.l.fi.ff.de his quę in frau. credi.& Bal.in authen.ex complexu. C. de inceſt. nup. Ange.de Are.in.§.ſi res aliena.2.col. inſti. de lega.& in.§.item ſi quis in fraudem.3.col. inſti. de actionibus. Campecius in ſuo tractatu de dote.prima parte.q.48.& alij,quos refert domi. doctor de Pala.vbi ſupra.tenent contrariam opinionē. imò, q filij conſtante matrimonio non poſſunt agere cō tra maritum reuocatoria,cum habeat dotem maritus titulo oneroſo. & iſtam dicit cōmunem opinionem,quāuis do.doctor de Pala. teneat contra communem. ¶ Matthęus de afflictis deciſio.neap. 86. mouet iſtam quæſtionem, & tenet etiam communem,& nititur reſpondere ad contraria dicens, q dictus.§.ſi à ſocero. dicit, q ſoluto matrimonio poteſt agere creditor reuocatoria.itaq; non dicit conſtante matrimonio.&.l.2.C.de reuocan.his quæ in frau.credi.nihil dicit an ſoluto vel conſtante.ſed.l. 1.C.de inoffi.doti.loquitur,q creditor in legitima reuocat,ſiue conſtante,ſiue ſoluto.ſecus in aliis creditoribus,quia reuocant ſoluto matrimonio. vt dicitur in dicto.§.ſi à ſocero.& ibi Bar.& Ange.& ita intelligit Pau.de Caſt.illam legem. & idem domi. Alex.dicit.q idem tenet Raphaël fulgo.dicit tamē do.Matthæ.de Afflictis. vbi ſupra. q quidam alij de conſilio neapo.tenent contrarium per.d.§.ſi.à ſocero. Et ſic,q etiam conſtante matrimonio filij poſſunt agere reuocatoria mortuo dotante contra maritum. pro quibus facit deciſio Bal.in.d.l.1.C. de inoffi.doti.qui dicit,q tunc habet locum dicta lex. 1. quando doti permiſſa eſt donatio,putà,pactum de lucranda dote,& tunc concurrit remediū.d. l.1. cū remedio legis.hac edictali.vt dicit glo.in.d.l.1. fuit tandem concluſum per omnes de conſilio neapo. vt refert Mattheus de Afflictis vbi ſupra.q licet opinio Pau.de Caſt.ſit æqua,tamē q in contrarium militat diſpoſitio dicti.§. ſi à ſocero. ¶ Vnde dicit fuit reuocatum,q fratres conſtante matrimonio cō tra maritum non poſſunt agere de inofficioſis dotibus,ſed q ſoluto matrimonio filij recuperabunt legitimā ab hæredibus viri.per.d.§.ſi à ſocero. Et licet à principio alij domini de conſilio tenuerunt cum Pau.de Ca.poſtea putantes,q ſententia Pau. de Ca.non poterat iure fundari.per dict.§.ſi à ſocero.mutauerunt votum,& acceſſerunt ad communē vt ſupra.per eum fuit concluſum. ¶ Tu verò regni cola tene contra communem,per iſtam legem, quę in expreſſo diſponit contra communem.& per eā hodie eſt approbata opinio Pau.d Ca.de qua ſupra. Et ſic intelliges legem.101.editam in curiis de Madrid anno incarnationis domini.1534.quę ipſo iure anullat dotem in eo q eſt immenſa,vel inofficioſa.Et vltra hoc vide alias quęſtiones, quę ſup iſto paſſu dixi in. d. l. 10. in gloſſ.ſuper parte.mas dela quinta,& illud no.

30 n ¶ A tornar. Quæro circa iſtam partē † quæ ſint differentię inter conferre,& imputare. ¶ Dic primò,q hoc verbum,conferre,habet locum ex teſtamento & ab inteſtato.per tex.in authē. ex teſtamētō. C. de colla.ſecus eſt in verbo,imputare, nam nō habet locum niſi ex teſtamento.tenet Bar.in. l. papinianus.§.ſi conditioni.ff.de inoffi.teſta. ¶ Secū dò imputatio non habet locum in codicillis, quia eſt neceſſe q in aliquo æſtimetur, vt per Bal.in. d. l.papinianus.§.ſi conditioni. ¶ Tertiò,quia quandocunq; aliquis imputat:eſt periculo imputantis, vt per tex.in authen.quod locum. C.de collatio.iūctis his,quæ notantur ibi per doct.ſecus quādo cōfertur,nam tunc eſt periculū omnium:tunc enim fit collatio,& ſic fit cōmune. vt.l.1.ff.de collatio.bono.vbi per Bar. ¶ Quartò,qa illud quod imputatur,totū adiudicatur imputāti:ſecus quādo confertur,quia tūc omnib⁹ adiudicatur p cōmunnē diuiſionē. qđ oſtendit ipſametſignificatio verborum. o ¶ Inofficioſas.concor.l.7.in fine ti.delas donaciones.fo.le.&.l.4.ti.15.ſexta partita.&.l. ſancimus C.de donatio.&.l.placuit ff.de vſu. ¶ Et quanuis doct. in. d.l.1. C. de inoffi. donatio. diuerſa ſuper hoc ſenſerunt, Bald.tamen ibi.2.col verſic. opinio mea hæc eſt,tenet, q excepto caſu.l.ſi vnquā. C.de reuoca. Concor.

31 reuoca.dona.nunquã † dõatio reuocatur, niſi vſq; ad debitum bonorum ſubſidiũ. quod procedit nõ ſolum quando donatio eſt inofficioſa re tantum, ſed etiam ſi eſt inofficioſa re & conſilio.

¶ Item ſiue ſit facta liberis, ſiue extraneis. ſecundũ Iacob. But. in authen. vnde ſi parens. C. de inoffi. teſta. tenet Bar. i. l. titia. §. imperator. de lega. 2. & facit. l. 1. C. de inoffi. donati. quæ opi. hodie apparet per iſtam. l. approbata. ¶ Sed quæro.

32 plures † donationes factæ ſunt inualidæ à principio, & eodem tempore confirmatę, putà, per mortem: vt habetur in. l. 17. ſupra. quæ reuocãtur pro rata, vt hic. quid ſi fuerunt validæ, an reuocentur pro rata. Tene q̃ non, ſed vltima tantum, quia illa fuit inofficioſa. ſecũdũ Bar. poſt glo. in. d. l. 1. C. de inoffi. donatio. & in. d. l. titia. §. imperator. de lega. 2. eſt hodie tex. nota. in. l. 26. ſupra. in partẽ. que a el ni a otro pueda mejorar. Vult enim, q̃ ſi pater meliorauit vnum de filiis ſuis in tertio & quinto bonorum ſuorum, quod poſtea ipſum, neque alios poterit meliorare, & ſic donare.

p ¶ De ſu legitima. concor. l. 26. ſupra. & ex his duabus legibus patet, q̃ donatarius in tertio & quinto extrahit de hæreditate: aliàs de bonis defuncti tertium & quintum & ſuperlegitimam.

q ¶ Quando hizo la. Nota, q̃ donatio vt dicatur valida, vel inualida, inſpicitur tempus, in quo fuit facta. Si verò ex tunc non tenuit: tractu temporis non confirmatur. vt in regula. non confirmatur. de regu. iu. li. 6. & l. quod ab initio. ff. eo. & l. inter ſtipulantem. §. ſacram. de verbo. obliga.

r ¶ Quiſiere eſcoger. Nota. textum ſingularẽ. q̃ vt dos dicatur immenſa vel inofficioſa, inſpicitur tẽpus, in quo fuit conſtituta, vel promiſſa: vel tempus mortis conſtituentis dotem, prout eſt vtilis filię dotatæ, aut eius viro, vel ſuis hęredibus. quod eſt ſecus

33 in aliis donationibus. vt in tex. ¶ Eſt enim † ſingulare priuilegiũ dotis, quãuis Bal. & nonnulli alij ſentiant tempus cõſtitutionis, vel conceſſionis, debere attendi. vt plenè recitat do. doctor de Pala. in repe. c. per veſtras. de donatio. inter vi. & vxor. 332. col. §. pulchrum eſt videre in. ¶ Hinc dicit Bal. notanter in. l. fi. & ibi Barto. C. de iure do. q̃ appellatione donationis ſimpliciter non venit dos, neq; donatio propter nuptias, niſi fiat de eis ſpecialis mentio. quod eſt aliud & ſingulare priuilegiũ dotis. ¶ Nota aliud non minus ſingulare priuilegiũ

34 dotis, quod notanter poteſt colligi ex. l. iſta. vt † non ſolum diſpoſitio ipſius habeat locum in dote ſoluta, ſed etiã in dote promiſſa tantũ. quod patet ex his verbis. que dio. o prometio. & eſt tex. in. l. fi. ff. ad. l. falci. & in. l. cum quæſtionis. ff. de acqui. hære. & l. fi. C. ſo. ma. & in. l. de diuiſiõe. ff. ſo. ma. & l. vna §. accedit. iũcta glo. C. đ rei vxo. actio. ¶ Ex quibus pluribus poteſt inferri, q̃ ſi cauetur ſtatuto, vt in certis caſibus marit⁹ lucretur dotem vxoris, debet intelligi nõ ſolum de dote data, ſed etiam de dote promiſſa. glo. eſt de hoc notanda in. l. ſi donatur⁹. in verbo, dũtaxat. ff. de conditio. ob cauſam. quam pro ſingulari cõmendat ibi Pau. de Ca. & Alex. & pro hoc facit tex. in. l. ex morte. C. de pactis conuẽ. ibi dũ dicit tex. dotẽ dederit vel promiſerit. & ibi, tẽpore oblationis vel promiſſionis, quem tex. pro ſingulari allegat Francis. de are. in. l. 1. ff. ſo. ma. eſt glo. in. l. mulier. iuncto tex. glo. 1. ff. de conditio. inſti. quam glo. reputat ſingularem Iaſ. in. d. l. 15. co.

¶ An diſpoſitio authen. prętera. C. vnde vir & vx. & quę ibi dicũt doct. habeat locũ in caſu ꝓpoſito. & quid in ſponſa de prę ſẽti, vide dom. Felinũ in rubrica đ ſponſa. & quod dixi. in. l. 6. ſupra in glo. ſuper parte, en todos ſus bienes. ¶ Eſt aliud non minus ſingulare priuilegium dotis, vt non ſolum bona mariti ſint tacitè obligata pro dote ſoluta, ſed etiam pro dote tantum promiſſa. tex. eſt ſatis notandus in. l. 1. in. §. & vt plenius ibi, dotes dederint vel promiſerint. C. de rei vxo. actio. & bene ad hoc facit gloſſ. ſingularis in. l. ſi ſponſalibus. ff. de iure doti. quæ notant docto. in. l. aſſiduis. C. qui potio. in pigno. ha. vbi dicunt, quòd dotis priuilegia competunt etiam ante contractum matrimonium, & ſic competunt etiam ſponſæ. ¶ Aduerte, quia licet vera ſit diſpoſitio text. in dicta. l. 1. §. & vt plenius. C. de rei vxor. actio. intelligo tamen eam in caſu, quo maritus poſt promiſſionem dotem recepit, quia tunc bona mariti erant obligata pro dote tempore promiſſionis.

Priuilegia dotis

Adde.

Nota.

caſo q̃ la dio podia hazer la dicha mejoria quãdo hizo la dicha donaciõ o dio la dicha dote auiendo cõſideraciõ al valor đlos bienes đl q̃ dio o prometio la dicha dote al tiẽpo que la dicha dote fue cõſtituida o mãdada o al tiẽpo dela muerte đl que dio la dicha dote o la prometio dos mas q̃siere eſcoger aquel a quiẽ fue ladi tes ẽlo que toca alas donaciões: como las hijas y ſus maridos ẽlo que toca alas dotes: pueſto q̃ ſea durãte el matrimonio a tornar a los otros herederos del teſtador aquello en q̃ſon inoficioſas paraque lo partã étre ſi. ¶ Y para ſe đzir la tal dote inoficioſa ſe mire a lo que excede de ſu legitima y tercio y quinto de mejoria ẽ

missionis. si tñ dos nũquã fuit viro soluta, licet promissa fuisset, bona ipsi⁹ nõ erũt obligata p dote. & hoc p rationẽ tex. in. l. 13. ti. 11. quarta pti. vbi dicit, q tũc maritus tenetur pro dote, quãdo dotẽ recepit, non aliàs. qđ nota ppetuò ad intellectũ. d. l. 1. §. & vt pleni⁹. C. de rei vxor. actio. ¶ Nota etiam, q pro debito vxoris non fit missio in bonis, nisi in casibus, q ponũtur in. l. quinq;. ff. de bonis dã. gl. ett nota. in. d. l. quinque. vbi per Bar. ¶ Itẽ no

cha dote prometida o mandada. ¶ Pero las otras donaciones que se hizieren a los hijos mandamos que para se dezir

35 ta, q † licet vsuræ sint prohibitæ de iure diuino, vt habetur per totum titulũ de vsuris. fallit in causa dotis, in qua pater potest promittere vsuras. iuxta formam tex. in. c. salubriter. de vsu. ¶ Vnum tamen quo ad illum tex. est menti tenendũ, q si maritus viuus petiit vsuras dotis sibi debitæ & dilatę, ita q passus fuerat maximã morã, q postea mortuo marito non poterunt hæredes mariti petere vsuras dotis, licet hæres & defunctus censeantur vna & eadẽ persona. vt in authen. de iure iu. amo. præsti. §. 1 collatio. 5. Ista est doctrina Bar. valde singularis in. l. vir vsuras. ff. de donatio. inter vi. & vxo. & est ratio secundũ eum, quia moriendo videtur remisisse vsuras. Est etiam elegans consilium Bald. 156. incip. in christi nomine. post biennium. vbi allegat textũ singularem in. l. cum quidam. §. diuus. ff. de vsuris. commendat Sali. in. d. l. vir vsuras. & Angel. in. §. fuerat. insti. de actio. quos refert & sequitur Fran. cremẽ. consilio suo. 5.

Adde ¶ Ad idẽ do. doctor de Pala. in repe. c. vestras. de donatio. inter vi. & vxo. super tex. col. 452. ver. octauo infer-

36 tur. dicit, q † quando socer obligat seu hypothecat genero possessionem aliquam pro dote filiæ, licitè gener percipit fructus illius possessionis, donec sibi dos soluatur, tunc tenetur illos in sortem computare. vt est casus vnicus & singularis in. c. salubriter. ad quem per omnes tam legistas quàm canonistas habetur recursus de vsuris. ¶ Quod dicit procedere etiam in spon so, qui nutrit & alimentat spõsam. vt est glo. valde notabilis in. l. 2. C. đ dotis promi. de quo plenè do. doctor de Pala. vbi supra. quẽ vide, quia notanter loquitur. ¶ Et ex his habes, q

37 † maritus, vel sponsus possunt petere à socero vsuras sibi promissas, sed eorum hæredes petere non

38 possunt. ¶ Et amplius tene quòd, † si maritus vel sponsus ipsas non petunt vsuras intra decẽniũ à tempore promissionis, illas videntur remittere. conclusio est do. Ioan. Francisci balbi in suo tracta. præsc. prima parte tertiæ partis principalis. foli. 9. num. ro. 28. &. 4. parte quartæ partis principalis quæstione. 33. nume. 12. Bertachinus in suo repertorio super parte vsura. verbicul. 119. ¶ Sed quia doct. signãter Bar. Paul. Alex. & Ia. in. d. l. 1. ff. soluma. ponũt multa priuilegia dotis, remitto ad eaq; ipsi notanter & plenè dicunt. ¶ Sed quæro. dicitur hic, q fauore dotis datur electio viro, vel ei⁹ vxori in collatione bonorũ: si disputatur an dos sit immẽsa vel inofficiosa, q habeatur consideratio ad tẽpus constitutionis dotis, vel ad tẽpus quo fuit soluta dos, vel ad tẽp⁹ quod promittens fuit vita functus: est dubium,

inofficiosas que aya consideracion a lo q̃ los dichos bienes del donador valieren al tiempo de su muerte.⁵

si vir vel vxor eligũt iuxta formam istius legis, possunt postea pœnitere. textus dicit q non in. l. 25. ti. 9. sexta parti. quẽ nota. de quo dixi in. l. 52. infra.

39 Adde. ¶ Est etiam aliud singulare priuilegium dotis, q † quando dilatio datur à lege ad soluẽdum, prout est in dote. vt dicit. l. vnica. in. §. exactio. C. de rei vxo. actio. creditor potest agere ante diem, vt aduenientẽ die condẽnetur ad soluendũ dotem. pro quo bene facit dictum Barto. in. l. ita stipulatus. 1. &. 2. q. ff. de verbo. obli. de quo plenè Matthæ. de Affli. c. deci. neapo. 279. per totam decisionem. signanter. nu. 5. vbi vide. quia pro & cõtra notãter loquitur. ¶ Est aliud priuilegium multum singulare. fundus dotalis nõ potest alienari propter inhibitionẽ legis Iuliæ, vt habetur in toto titulo. ff. de fundo dotali. quid autẽ

40 in vidua † dubium est, an desinit esse dotalis, vel an ille enim fundus habeat priuilegium fundi dotalis. Casus est, qui fortè non est alibi in. l. etiam dirupto. ff. de fundo dotali. secundũ Franciscum cremensem singulari suo. 169. tenet Bal. in. l. 1. in fine. C. vnde vir & vx. Pau. de cast. in rubri. C. solu. matrimo. Bal. in. l. 1. C. fine vel reliquis.

5 ¶ De su muerte. concor. l. 19 &. 23. supra.

Adde. Sed quo ad istam legem, & quo ad omnia, quæ super ea dicuntur, formo vnam quæstionẽ, quę mihi videtur sæ

41 penumero in practica. ¶ Filia † habuit in dotẽ certa bona mobilia inęstimata quæ vsu consumuntur, & sic debent restitui soluto matrimonio, prout inueniũtur. vt dicit lex. 21. cum aliis ti. 11. 4. parti. mortuo patre ab intestato, vult succedere ei vnà cum aliis fratribus suis. dicũt fratres vel sorores, tu non potes succedere, quia non potes dotẽ, quam habuisti cõferre. nã dos tua est cõsumpta, quæritur quid iuris. Et videtur q soror ista debet dotẽ adducere ad collationẽ, eo modo quo dotem recepit: quia in collatiõe, aliàs in materia collationũ, æqualitas est seruãda. vt patet per totũ titulum. C. de collationibus. & in. l. ista. ¶ In contrarium est veritas. Imò si bona mobilia sunt cõsumpta nõ dolo vel culpa cõiugũ, ista soror debet admitti ad successionẽ, etiã si

dicta bona non poſſent cõferri. per tex. in. l. 2. §. de illis. ff. de colla. bono. pro quo bene facit, qd notatur in authen. quod locũ. C. de colla. in. ver. his ceſſantibus. Et accedat ad hoc illud, qd dicitur, q̃ ſi debet fieri reſtitutio dotis, & maritus non eſt ſoluendo, & dos debet cõferri, ſolum debet cõferri illud, quod maritus ſoluere poteſt. vt in. l. i. §. cũ dos. ff. de collatione dotis. licet hodie per dictam authẽ. quod locũ. cõfert ſolum actionem ad dotẽ, licet inanem. ☞ Propterea dicũt doc. in. l. illud. C. de colla.

42 maximè Pau. de Ca. q̃ † libri conferuntur, put ſũt tempore mortis patris, & non prout ſunt empti.

43 ☞ Item † in collatione veniunt bona prout reperiuntur tẽpore mortis, & non ea, quæ ſunt cõſumpta. ſecundũ Bal. & Ange. in. l. ea demũ. C. de colla. ☞ Idẽ Bal. in authẽ. ex teſtamento. ver. 15. & 16. eodẽ ti. de collatio. ☞ Nec obſtat, vt ſupra dixi, q̃ equalitas in materia iſta collationis debet attendi: quia intelligitur, ſi bona reperiũtur tẽpore mortis defũcti: ſed ſi ſunt cõſumpta ſine dolo & culpa, ceſſat collatio, & admittitur ſoror ad collationem. vt in. d. §. de illis. & d. l. ea demũ. ☞ Aliud eſſet quando bona data in dotẽ, eſſent æſtimata, quia tunc pretium debet reſtitui. vt. d. l. 21. titu. 11 quarta partita. & l. quotiens. & l. inter virum. & l. ſi cum dotem. C. de iure do. notatur in. l. æſtimatæ. ff. ſolu. matrimonio.

Ley. xxx.

L A cera y miſſas [t] y gaſtos [v] del enterramiẽto ſe ſaquen con las otras mandas graciosas [x] del quinto [y] de la

Summarium.

1 *Cerei funerarij, an debeant extrahi de quinto bonorum, an de corpore hæreditatis.*

2 *Cerei funerarij, qui ſuperſunt finito officio, an debeantur eccleſiæ, vbi corpus ſepelitur.*

3 *Monachi, an, & quando poſſunt ingredi proceſsionaliter cum cruce in alienam parechiam portando defuncti corpus, inuito rectore.*

4 *Tranſire, an, & quando licet per agrũ, vel parechiam alienã.*

5 *Tranſire, an, & quando poſsit quis per agrum alienum.*

6 *Miſſæ quot poſſunt celebrari vna die per ſacerdotem.*

7 *Miſſa incepta per vnũ ſacerdotem, an poſsit per alium perfici.*

8 *Miſſa vbi debet celebrari.*

9 *Miſſa, an ſit de ſubſtantia conſecrationis. Et cum dicitur, an poſsit quis legere epiſtolam & euangelium.*

10 *Miſſa, an poſsit audiri à clerico fornicario, vel ſimoniaco.*

11 *Sumptus funeris qui ſint.*

12 *Veſtes lugubres quibus perſonis debent dari.*

13 *Expenſæ funeris ſi prohibentur fieri, an repetantur.*

14 *Expenſæ funeris, an ſint præſidium animæ.*

15 *Sepultura an deneganda debitoribus.*

16 *Maritus pauper, qui habet quartam partem dotis, an debeat ſoluere ſumptus funeris, vel econtra.*

17 *Expenſæ funeris, an poſſint extrahi de hæreditate prius debita.*

18 *Expenſæ funeris à quo debeant ſolui.*

LA cera. Iſta. l. eſt breuis, ideo nõ ſummatur. poteſt tamẽ ex ea notari per modũ ſummę, q̃ cerei funerarij, miſſę, & ſumptus funeris, extrahũtur de quinto cũ aliis donationib⁹ gratioſis, nõ de corpore hæreditatis, licet teſtator iubeat contrarium.

☞ Habes igitur ex. l. iſta, q̃ † melioratus in quinto, debet ponere cereos funeris d̃ quinto. ☞ Et nota circa hoc ſingulare dict. Bal. in. l. vni. in. §. ſed & qui

2 dñi. in fine. C. de lati. liber. to. quòd † illud, quod ſupereſt ex cereis finito officio, debet eccleſię, in qua cadauer ſepelitur. ſed de conſuetudine nõ ſeruatur.

Adde. Aduerte, quia Bald. in. d. §. ſed & qui dñi. in ver. item ad cereos. hoc nõ firmat, nec ibi Alex. in additio. ſed dicit qd hoc decideret ſecundũ cõſuetudinẽ regionis. ar. l. excepto. C. loca. Idẽ dicit Bald. vbi ſupra habere locũ in equis ductis ad ſepulturam militis, q̃ debẽt remanere eccleſię pro ſepultura. qd intellige vt ſupra. Sed ego vidi ſic accidiſſe in deceſſu Marchionis de Cogolludo, filij ducis Mutinę cæli, qui fuit duct⁹ in monaſteriũ ſanctę marię d̃ Horta, ordinis ciſterciẽſis: & multi cũ curru, in quo fuit ductus, remãſerũt monaſterio anno dñi. 1503. & q̃ multi, in quib⁹ deferebatur, erãt valde magni valoris, fuerũt ꝑpe monaſteriũ alij minoris valoris locorũ illorũ ſubrogati. Parochiani alicuius eccleſiæ prę̃cipiunt ſepeliri in monaſterio, in quo habẽt ſepulcra maiorum ſuorũ, & eſt monaſteriũ extra parochiã vel ciuitatem, quæritur † an fratres vel monachi illius

3 monaſterij poſsint proceſsionaliter ingredi ciuitatẽ vel parochiã inuito rectore ad portandũ corpus eius, qui apud eos elegit ſepulturam. Et pro vtraq; parte ſunt allegationes, quas refert Oldra. cõſi. ſuo: 82. quarũ vna, quæ ad omnes generaliter ſe extendit, hic interſerui. & eſt, quia non debet quis alienã parochiã ingredi ad aliquod diuinũ officium exercendum, vel ibi aliquid diſponendũ contra voluntatẽ epiſcopi vel rectoris. vt. c. epiſcopi. 7. q. 1. & c. nullus. 19. q. 2. ☞ Sicut dicimus † pertrãſire per agrũ

4 alienũ ius non eſt. vt habetur. 1. di. in principio. & Pe. de bella pertica. inſti. de iure perſo. 7. col. verſi. quare dico & ſi rẽ per agrũ alteri⁹ ſibi teneor actione iniuriarũ. vt. l. iniuriarũ. §. ſi quis. ff. de iniuriis. ☞ Maximè vbi trãſitus domino noxi⁹. vt notatur in. d. c. nullus. & in vlti. 23. q. 2. ☞ Propterea dicit Oldra. vbi ſupra, q̃ ingredi nõ poſſunt ſine licẽtia epiſcopi vel rectoris. & ſi fratres vel monachi aliter ſe haberẽt, dicit, q̃ poſſet rector eis crucẽ auferre. per. c. cũ ad ſedẽ. de reſtitutione ſpo. vbi epiſcop⁹ abſtulit crucẽ hoſpitalariis. nec videt rector in hoc eis iniuriã facere, ex quo ius ſuũ deſẽdit. vt ibi. ☞ Hodie tũ ſuper hoc ipſi monachi & fratres in ſuo mare magno habẽt bullam apoſtolicã, per quã Six-

tus

tus papa quart⁹ anno dñi. 1474. p̄cepit fratrib⁹, ne in grediātur alienā parochiā, præterquā ſi rectores nolūt portare defunctū in monaſterio, in quo p̄cepit ſepeliri. & incipit p̄dicta bulla apoſtolica. Regimini vniuerſalis eccleſiæ. &c. ☞ An † aūt, & qñ licet tranſire p agrū alienū, Teneas q̄ regulariter nō licet trāſire p agrū alienū. p. l. diuus. ff. de ſerui. ruſti. prædio. ☞ Fallit ſex caſib⁹, quos ponit gl. magiſtra. & ordinaria in. c. hūmanū. §. oēs. 1. di. Quib⁹ do. Abb. & ibi felin⁹. 6. col. in fine addūt aliū caſū, de quo in. c. fi. q̄ īcipit. nōdū. 23. q. 2. ſ. qñ ſubeſt cauſa iuſta & neceſſaria tranſeūdi, tranſit⁹ eſt innoxi⁹. Et hoc dicit Bar. in. l. ſoluto. 3. co. in. ver. ad hui⁹ aūt p illū tex. & ibi Alex. 2. co. ī prī. & pe. co. in fine. & fi. co. in prin. ff. ſolu. ma. qđ tibi nō nocet, & mihi p̄deſt illud facere teneris. ☞ Hinc dicit gl. & ibi Bar. in. l. ſi cui. in gl. fi. ff. de ſeruitu. (vz) q̄ dñs fūdi, in quo debetur mihi ſeruit⁹, pōt eā mutare, & in alio loco cōſtituere, ſi mihi nō nocet. Hic eſt, q̄ ſi negatur tranſitus in caſu dicti. c. fi. 22. q. 2. iuſte infertur bellum, ſeu violētia, vt tranſitus habeatur. dicit etiā ibi tex. & habetur Deuteronomij. c. 2. q̄ iuſta bella filiis Iſraël cōtra Amorrhęos gerebant, quoniā negabatur trāſit⁹ innoxius, qui iure hūanę ſocietatis ęquiſſimo patere d̄bet. đ quo plenè felin⁹ ī. d. §. oēs.

6 t ¶ Miſſas. dicit miſſas in plura. vna † tñ die celebrari nō p̄ñt p vnū ſacerdotē. c. cōſuluiſti. &. c. ex p̄te. & ibi gl. de cele. mi. Sed vna tātū miſſa pōt vna die celebrari p vnū ſacerdotē, p. d. c. cōſuluiſti. de cele. mi. &. c. nocte. đ cōſe. di. 1. Duę tā miſſę p̄ñt aliqū celebrari vna die p vnum ſacerdotē. vt habetur in. d.

7 c. cōſuuluiſti. & ibi p gl. & doc. Et nota, q̄ † miſſa cepta p vnū ſacerdotē. pōt p̄fici. c. nihil & ibi gl. &. c.

8 illud. 7. q. 1. ¶ Miſſa † vbi debet celebrari, vide p

9 glo. in. d. c. ſicut de cōſe. d. 1. ¶ Itē an † miſſa ſit de ſubſtātia cōſecrationis, habetur per glo. & doc. in. c. q̄ ſicut. de elect. ¶ Itē cū miſſa dicitur, an poſſit quis legere epiſtolā & euāgeliū. vide p gl. & Ab. in. c. vt quiſq;. de vita & honeſ. cle. ¶ Vide etiam

10 ī. c. noſtra. &. c. fi. eo. ti. An † poſſit miſſa audiri à clerico fornicario, vel ſimoniaco. habetur in. c. miſſam 33 di. p Abb. vbi ſupra. ¶ Itē an miſſa poſſit celebrari ſine miniſtro. vide p gloſſā. notabilē in. c. ſedulo. 28. di. ☞ Quæ ſint ſubſtātialia miſſæ, & quæ de ei⁹ ſolēnitate habetur ī. p̄œmio ſecūdę p̄tis Spe.

11 v ¶ Gaſtos. adde † q̄ in his ſumptib⁹ veniūt etiā veſtes lugubres. tex. in. l. funeris ſūptus. ff. de religio. & ſūp. fu. ſecūdū vnā lecturam facit glo. in l. ſi ex re. §. fi. in glo. fin. ff. de ſtipula. ſer. quā ibi commendant doct. facit dictum Pau. de Caſtro. in. l. prima. §. impenſa. ff. ad. l. falci.

Adde. Et not. q̄ de veſtibus & ornamētis vidualib⁹, & de lecto quotidiano, dicit do. doc. đ Pala. in repetitio. c. per veſtras. de donatio. inter virū & vxo. ſup rubrica co. 27. ver. quinto. Et Stephanus auferrij in addi. deciſionum tholo. quæſtione. 336. q̄ mulier ſolu. matrimonio veſtiri debet pānis lugubrib⁹, & velis, expenſis hæredum viri, ſecūdū qualitatē perſonarū, & quantitatē patrimonij. ſ. & in quantum in regione talis conſuetudo ſit veſtiendi. aliàs hæredes viri ad expenſas non tenentur, vt notant Bal. & Ange. in. l. decreto. C. ex quibus cau. infa. irroga. Ange. đ aretio formaliter in. §. fuerat. 20. co. in. verſi. debent etiā inſti. de actio. Bal. in margarita. ver. maritus. el. 2. ſed plenius per glo. in. l. 6. titulo. 6. libro. 3. foro le.

12 ¶ Sed quæro, † quibus perſonis debent dari veſtes lugubres, vt poſſint computari, & ſolui de quīto. vide per glo. in. d. l. ſi ex re. ff. de ſtipu. ſer. glo. fi. in fine tex. in pragmaticis fo. 223. in fi. ☞ Qui tamē ſint ſumptus funeris. vide per tex. in. d. l. funeris ſūptus, in principio. ff. de religi. & ſump. fu. ☞ Vbi etiā dicitur, q̄ expenſa p̄ ſepultura dicitur expēſa funeris. idem dicitur in. l. 1. §. impenſa. ff. ad. l. falci. tenet Ioan. de Pra. in. l. in teſtamento. ff. de condi. & de. ☞ Sed expenſæ fact̄æ in infirmitate nō dicūtur expenſæ funeris. l. ſi quis. §. hęc actio. ff. de reli. & ſump. fu. Illis tamē æquiparantur. l. in reſtituendo. & ibi Bal. C. de petitio. hære. vbi habetur an re-

13 petantur. ¶ Sed nūquid † poſſunt repeti facta, phibitione ne fiāt. glo. Bal. & doc. ī. l. fi. C. de nego. ge. & tex. in dicta. l. & ſi quis. §. labeo. ff. đ religi. & ſūp. fune. tenent q̄ repetantur. ¶ Sed quæro, qua actione petantur. vide in Spe. de ſepul. ver. porro. ¶ Et nota, q̄ ante aditam hæreditatem cogi poſſunt ſucceſſores ſepelire defunctum. l. qui erat. & ibi Bart. ff. fami. her. ratio, quia in relictis, quæ celeritatē deſiderant, vt ſunt funeralia. vt pro ſepultura, & pro vſurarum reſtitutione, & pro malè ablatis incertis ſolui debent ante aditam hæreditatem. ſecūdū Bal. in authen. hoc amplius. 4. co. & in. l. eam quā. §. co.

14 C. de fideicōmi. ¶ Vlterius nota, q̄ † expenſæ funeris non ſunt præſidium animę, ſed humanitatis officiū. c. non æſtimem⁹. &. c. animę. 13. q. 1. Ideo nō extrahuntur de legato cētum librarū diſtribuendo pro anima teſtatoris. ſecūdū Pe. ī tract. quartę epiſcopalis. c. 9. in fine. qđ procedit quo ad defunctū. ſi tamen alius officio charitatis motus ſepeliret, vel ſepeliri faceret defunctum, tales ſumpt⁹ funeris præſidiū ſunt animę illius, q̄ ſepelit defunctum, vel ſepeliri facit. nam opus eſt charitatis.

Adde. Super quo vide tex. ſingularem in. c. cū grauia. 13. q. 2. vbi do. cardi. de Turre cre. in materia loquitur notanter. & plures ponit concluſiones, quas per te vide.

15 ¶ Extra not. q̄ † ſepultura non denegatur debitoribus ad inſtantiam creditorum. tex. eſt in authen. vt cum de app. cognoſ. in. §. meminimus. collatio. 8. ☞ Quod eſt verum ſecundum Ange. in authen. vt defuncti, ſeu funera eorum non iniurientur à cretoribus. ver. item per hanc. collatio. 5. ☞ Niſi ſtante ſtatuto, q̄ inſtrumenta habeant exēcutionem paratam ad voluntatem creditorum. quod non credo verum. per tex. in. l. fi. titul. 13. prima partita. vbi dicitur, q̄

tur,q̃ prętextu debiti non debet ſepultura impedi ri defuncto,neq; poſſunt hæredes intra nouē dies conueniri.aliàs conueniens eos,punitur.vt ibi. Tex.in.l.11.titulo.delas appellaciões.

Adde. li.3.ordina.vbi dicit,q̃ ſepultura non denegatur excõicato,licet appellet.

x ¶ Mandas gracioſas. Ex his verbis poſſet inferri à contrario q̃ donationes remuneratoriæ nõ deducũtur de quĩto, quia nõ ſunt gratioſæ. ℣ Illę etenim donationes, quæ ſunt gratioſę,vel liberales,de quibus dixi in lege.27. ſupra.ideſt illæ,quę fiũt nulla ratione cogente, computantur in tertio & quinto,vt hic,non remuneratorię. vt ibi dixi. ℣ Propterea videri meo iſta lex dicit.q̃ donationes gratioſæ computantur in quinto.quod nota.

16 Adde. Sed quia ſępenumero cõtingit † q̃ maritus pauper lucratur per mortẽ vxoris quartã partẽ dotis p̃ authẽ. p̃terea. C.vnde vir & vxor.&.l.7.ti.13.6.partita. nunc eſt vxor funerãda(quæritur)cuius expenſis,aliàs quibus bonis funeranda eſt.tex.ſingularis in.l. celſus. ff.de reli.& ſumptibus fune.dicit, q̃ eſt funeranda proportione dotis,quã vir lucrata eſt,& de alijs bonis mulieris.idẽ dicit tex.in.l.in eũ. eo.ti. de religio.& ſũp.fune.&.l.ſi vir.ff.ad legem falci. q̃ nota.

Corri. y ¶ Del quinto. Aduerte, quia per iſtã. l. hodie corrigitur.l.fi.§.in cõputatione.C.de iure deli. vbi dicitur,q̃ ĩpenſę funeris deducũtur de hæreditate,

Corri. & eã minuũt. ℣ Itẽ iſta.l.facit cõtra tex.in. l. ĩpẽſa.

17 ff.de religi.&ſũp.fu.vbi ſtatuit,q̃ † expẽſę funeris deducãtur de hęreditate antequã debita, etiã ſi pro eis pignora eſſent ita,q̃ aliis debitis p̃ferũtur.vt ibi & eſt gl.ĩ.l.priuilegia. ff. de priuilegiis creditorũ. ¶ Hic dicebat.tex.in.l.qui erat.& ibi Bar.ff.famiher.q̃ ſi hæredes d̃fũcti cõtendũt ſuper funeris impenſa.ſ.cuius expẽſis debet ſepeliri defunct⁹.& interim nolunt ſepeliri defunctũ,q̃ iudex ex officio põt facere vẽdi aliquid de hæreditate,vt ſepeliatur defunctus. Itaq; iſtæ leges volunt,q̃ defunctus debet ſepeliri ſumptib⁹ hæreditatis, nõ de quĩto. iſta l.dicit cõtra. Ideo per eã ſupradictæ leges corrigũtur. Itẽ per iſtã.l.videtur.corrigi.l.6.in.§. po biẽ pmittimos ſupra,vbi ſentit,q̃ ĩpẽſę funeris debẽt de tertio deduci,hic aũt dicitur de quinto, igitur. &c. ℣ Sed dic,q̃ iſta.l.intelligitur multipliciter. primò in caſu quo defunctus habet deſcendentes & vni eorum legauit quintam partem bonorum ſuorum, quia tunc impenſæ funeris deducuntur de quinto, vt hic:aliàs deducuntur de tertio vt.d.l.6.vel de hęreditate ſi non eſt legatum de tertio.vt.l. 26. infra. & ita loquitur.l.fi.§.in cõputatione.de iure deli.&. l.impenſa.de qua ſupra.cũ ſimi. ¶ Secũdò poteſt intelligi in caſu,quo defunctus reliquit aſcendentes tantũ,& eis,vel extraneis relinquit quintã partem ſuorum bonorum.iuxta formam tex.in.l.9. tit. delas mandas foro le.quia tunc impenſa funeris extrahitur de quinto p̃ iſtam.l.Si tamẽ teſtator iſto caſu relĩquat tertiã partem bonorũ ſuorũ aliquib⁹ extraneis iuxta formam tex.in.l.6.ſupra. impenſę funeris extrahũtur de tertio prælegato,nõ de quĩto.Quia ſicut quinta pars bonorũ vbi ſunt deſcẽdẽtes poteſt relinqui p̃ aĩa.ita poteſt relĩ q̃ tertia pars bonorũ,ſi deſcẽdẽtes nõ ſtant p̃.d.l.6. ¶ Et ex dictis duab⁹ legib⁹ in tertio relicto in prę iudiciũ aſcendẽtiũ & in quinto relicto in præiudiciũ deſcendẽtiũ datur ſola differentia in quãtitate. quod nota. ¶ Vltimò intellige iſtã legẽ,quando agitur de impẽſa funeris inter hęredes defũcti,ſec⁹ vbi agitur inter maritum & vxorem,vel inter hęredes eorum,quia tunc hæredes vxoris debent ſolue re impenſas funeris de bonis vxoris,non maritus de ſuis bonis, vel de quinto bonorum ſuorum.l. quod in vxorem.vbi Bald.& doct.C. de nego. ge. ¶ Verum tamen eſt,q̃ expenſæ factæ à viro in ægritudine vxoris,debent extrahi de bonis mariti, non de bonis vxoris.vt.d.l. quod in vxorem. neq; repetuntur,vt ibi,etiam ſi maritus eſſet proteſtat⁹ de animo repetendi ſecundum Bar.ibi.Si verò expenſæ funeris veniunt ſoluendę ab eius hæredib⁹, ſoluuntur pro rata omniũ bonorum tam paraphernalium,quàm dotalium.ſecundum Bar.& Ioan.de Imo. in. l. ſi filia.in fine.ff.ſolu.ma. ℣ Vnde de dote ſepelitur.vt ibi & per Bal.in authen.licet.C. de iure do. ¶ Itẽ pro rata lucri dotis.l. ſit pro rata. & ibi doct.ff.de reli.& ſump.fune.&.l.neratius.eo.ti. gl.in.l.1.ff.de edẽ. ¶ Qd facit ad q̃ſtionẽ. marit⁹ à p̃ vxoris ſuę recepit mille in dotẽ:vxor, ſuperſtite patre,& viro,cõdidit teſtamentũ, in quo marito ſuo reliquit tertiã partẽ bonorũ ſuorũ: patrẽ verò vniuerſalẽ hæredẽ inſtituit. Facto ſic teſtamento, mulier diem clauſit extremũ.quęritur, nũquid pater de dote,& tanquã hęres vniuerſalis, an maritus de tertio debet ſoluere ſũptus funeris vxoris defũctę. Per ſupradicta videtur,q̃ pater tãquã hęres vniuerſalis d̃bet ſoluere ĩpẽſas funeris filię ſuę,nõ maritus de tertio.vt per Bar.in.d.l.ſi filia. ℣ Quòd facit vt dixi ad.d.l.6.ſupra in pte.po biẽ pmittimos.

18 Tu dic † q̃ antequã tertiũ extrahatur de corpore hæreditatis vxoris defunctæ,debent extrahi,& ſolui impenſę funeris per.l.21.ſupra.& hoc mõ extrahuntur de tertio,& de corpore hæreditatis,p̃ rata, ſi bene cõputetur. Et hoc eſt mediũ cõueniẽs ad iura ſupi⁹ ĩducta,quæ quodãmodo videbantur cõtra

¶ Ley.xxxj.

Porque muchas vezes acaeſce q̃ algũos porq̃ no puedẽ o porque no quie

Intelle- ctus le-

gis.

Qõ.

ria huic legi. Adde q̄ expēſę quę fiunt in candelis & in aliis rebus neceſſariis antequam defunctus ſepeliatur, debent refici de bonis defuncti, priuſquā legata ſoluantur. l. 12. ti. 13. 1. partita.

z ¶ Lo contrario. per ea quæ notat. glo. in. l. 9. tit. delas mandas. fo. 1e. in parte. por ſu alma.

Summarium.

1 *Teſtamentum, an, & quando poſsit committi in alterius voluntatem.*
2 *Teſtamentum quotupliciter accipiatur. Et quibus modis poſsit confici.*
3 *Commiſſarius, an poſsit & debeat ſoluere debitum naturale.*
4 *Captatoria diſpoſitio quæ dicatur, & quando valeat.*
5 *Statutum an poſsit facere, quòd vltra voluntas non valeat.*
6 *Commiſsarius teſtamenti, an poſsit mittere hæredem in poſſeſſionem hæreditatis.*
7 *Hæreditas ſicut non poteſt dari in codicillis, ita non poteſt adimi.*
8 *Subſtitutio, an dicatur ſecunda inſtitutio.*
9 *Subſtitutio vulgaris quæ dicatur. Et qualiter fiat, & quando deficiat. & qui poſſunt vulgariter ſubſtitui.*
10 *Subſtitutio vulgaris, an impediat tranſmiſsionem iuris deliberandi.*
11 *Subſtitutio vulgaris, an præſupponat de neceſsitate inſtitutionem debere præcedere.*
12 *Subſtitutio vulgaris, ſi hæres non erit, quomodo intelligatur.*
13 *Subſtitutio vulgaris quando deficiat.*
14 *Subſtitutiones quando expirent.*
15 *Subſtitutio pupillaris à quibus perſonis poteſt fieri.*
16 *Subſtitutio pupillaris, an poteſt fieri à matre.*
17 *Subſtitutio pupillaris, an poteſt fieri à commiſſario.*
18 *Subſtitutio pupillaris ſicut poteſt fieri liberis tantùm, ita poſsit etiam fieri naturalibus.*
19 *Subſtitutio pupillaris, quid, & quotuplex ſit, & qualiter fiat.*
20 *Subſtitutio pupillaris quibus perſonis poſsit fieri.*
21 *Subſtitutio pupillaris quæ requirit vt valeat.*
22 *Subſtitutio pupillaris quibus caſibus expiret.*
23 *Subſtitutio pupillariter filio impuberi mortuo pupillo viuo patre, an poſsit ſubſtitutus ſuccedere vigore ſubſtitutionis tacitæ vulgaris.*
24 *Subſtitutio pupillaris expreſſa, quæ expirauit adueniente pubertate, an expiret etiam tacita.*
25 *Subſtitutio pupillaris facta maiori vel extraneo, an cōtineat tacitam vulgarem.*
26 *Subſtitutio exemplaris deſcribitur.*
27 *Subſtitutio exemplaris, quibus verbis fiat.*
28 *Subſtitutio facta filio furioſo, non facta mentione furoris, an dicatur exemplaris.*
29 *Subſtitutio exēplaris, in quo differt ab aliis ſubſtitutionibus.*
30 *Pater, an poteſt exemplariter ſubſtitui.*
31 *Tutor à quibus perſonis dari poteſt.*
32 *Tutor an videtur datus per hæc verba, committo filium meum cuſtodiæ matris ſuæ, vel fratris ſui.*
33 *Tutor quid debet iurare.*
34 *Forma data debet impleri, & ſeruari.*
35 *Forma, an det eſſe rei.*
36 *Tutor an debet conficere inuentarium.*
37 *Mandatum ſpeciale quibus caſibus requiritur.*
38 *Mandatum ſpeciale per quæ verba importatur.*
39 *Teſtator an tenetur nominare hæredem proprio nomine, an ſufficiat per relationem ad aliud.*
40 *Teſtamentum nutu factum, an valeat.*
41 *Certum quando dicatur.*
42 *Poteſtas executoris & commiſſariorum ex quo pendet.*

PORque. Is cui committitur teſta. factio, non poteſt in bonis cōmittētis hæredes inſtituere, nec prę legatum facere de tertio vel. 5. neq; aliquē ex deſcendētibus exhęredare, vel eos ſubſtituere, nec tutores dare: p̄terquā ſi teſtator ſpecialiter ad aliqua ex ſupradictis poteſtatē dedit cōmiſſario, nominādo ore, pprio illum, quē vult ſuū eſſe hęredē, nec non declarādo ſup ius cōtēta. hoc dicit. ∇ Vel aliter. Is cui cōmittitur ſimpliciter alterius teſtamē tū, vigore iſtius commiſſionis nō poteſt facere contenta in. l. iſta. ∇ Aduerte qa iſta lex eſt notanda in ſua materia, & per eam reducuntur ad concordiam & declarantur multa iura, quę inuicē cōtrariantur. nam tex. in c. cū tibi. de teſta. dicit: q̄ quis poteſt cōmittere in alterius volūtatem teſtamētū ſuū. & idē voluit. l. 6. ti. delas mā. fo. 1e. licet glo. ibi ſentiat, q̄. d. l. loquitur in caſu ſpeciali. ſ. in libertate, tñ nō colligitur ex ea, vt per te ipſum poteris videre. & tex. ī. l. captatorias. ff. de hære. īſti. & l. captatorias. C. d̄ teſta. mili. cū multis aliis. tenent cōtrariū. Imò q̄ ſi te inſtituo ſi titius voluerit. vel ſi dicā. ille ſit hęres, quē titius voluerit. non valet talis diſpoſitio. quia eſt captatoria. & cum his legibus concor. l. 11. ti. 3. 6.
1 parti. ¶ Nunc autem iſta. l. dicit. q̄ † licet quis poſsit cōmittere teſtamentum ſuum in alterius voluntatē per. d. c. cū tibi. & l. 6. titu. delas man. fo. 1e. dicit tñ q̄ non poterit cōmiſſarius vigore iſtiꝰ cōmiſſionis hęredē inſtituere, neq; inſtitutum exhęredare, aut vulgariter vel aliàs ſubſtituere, neq; tutorē dare, vel tertium aut quintū relinquere. vt. d. l. captatorias. cum ſimi. ∇ Et ratio huius diſpoſitionis &
2 cōcordiæ videri meo eſt pro tanto: quia † in iure teſtamētum ſumitur dupliciter. ſ. propriè, & impropriè. ¶ Propriè ſumitur teſtamentum pro ipſa hęredis inſtitutione. habetur in. l. 1. titulo. 1. ſexta partita. & in. l. 1. ff. de teſta. & inſti. de lega. §. ante hęredis. ¶ Impropriè dicitur teſtamentū ipſa ſcriptura teſtamenti. vt per Barto. in dicta. L. 1. ff. de teſta. per Bald. in. l. & in epiſtola. prima colum. verſicul. & non obſtat. C. de fideicommi. ¶ Sumendo igitur teſtamentum impropriè, dicimus poſſe relinqui ſub diſpoſitione alterius. per dict. cap. cum tibi cū cōcordantiis. ∇ Sumendo tamen propriè dicimus quòd non poſsit. per dictā. l. captatorias. cum ſimi. Vel aliter. certum eſt, q̄ ſubſtantia contractus non poteſt relinqui in alterius voluntate vēl diſpoſitione per. l. ſi merces, in princip. ff. loca. & l.

ſuper rebus. C de contrahen. emp. ſed ſubſtantia teſtamenti, & ipſa hęredis inſtitutio, per dicta iura: igitur relinqui non poterit in alterius diſpoſitione per dictam legē. captatorias. ſcriptura verò teſtamenti, non eſt de ſubſtantia. dixi in. l. tertia. ſupra. in parte, nūcupatiuo.

igitur ꝙ poſſet committi in voluntatē alterius, non eſt mirū. per. d. c. cū tibi. & tūc commiſſarius poterit teſtari, et defuncti debita ſoluere, & alia facere, quæ cōtinentur in. l. infra, pxima. quā nota, quia in caſib⁹ illius legis habet locū diſpoſitio. d. c. cū tibi. & hæc veritas. ¶ Vel aliter & tertiò ſi dicas quare de iſtis pluſquam de aliis poteſt committi & cōmiſſarius diſponere. reſpondeo, quia tunc nihil extrahitur de hæreditate debita ſoluendo. &c. quia hęreditas dicitur, deducto ære alieno. l. 32. prope medium. infra. & ſic in nullo damnatur hæreditas, nec hæres defuncti. ¶ Et ex hoc dicit Bar. in. l. quibus
3 in. §. dominus. ff. de conditio. & de. ꝙ † cōmiſſarius poteſt & debet ſoluere debitū naturaliter, ſi aliud non reperiatur. dixi in. l. infra proxima in parte, ſus deudas, in primo. inſtituendo tamen hæredem, vel legando tertiam vel quintam partem bonorum teſtatoris. &c. facit contra hæreditatem, & contra hæredes defuncti: & ſic commiſſarij ſe extenderēt ad ea, quæ non veniunt in commiſſione. contra notata per Bal. in. l. id quod pauperibus. C. de epiſcopis et cle. dixi infra in parte, hazer herederos. ¶ Habes itaque ex prædictis & ex. l. iſta cum ſequenti, ꝙ poteſt quis cōmittere alicui teſtamentum ſuum faciendum. & quid poſſit facere commiſſarius, & quid non poſſit vigore huius commiſſionis.

¶ Sed quia iſta lex. & d. c. cum tibi. de teſta. & d. l. captatorias. ff. de hære. inſti. cum ſupradictis loquuntur in materia captatorię voluntatis: ad intel
4 lectum dictarum legum & iurium. quæro † quę dicatur captatoria diſpoſitio, & quę non. ¶ Primò dic, ꝙ captatoria diſpoſitio dicitur illa, in qua ſubſtantia diſpoſitionis confertur ad ſecretū alienę voluntatis. & ita loquitur. d. l. captatorias. ff. de hæredibus inſtituēdis & l. ille autem. &. l. etiā. &. l. ſi quis Sempronium. eo. ti. ¶ Et not. ꝙ captatoria diſpoſitio, quę confertur in alieno arbitrio de futuro non valet. vt puta. inſtituo te, ſi titius voluerit. vel ille ſit hęres, quem titius voluerit. vel ſis hæres, ſi me inſtitueris. vt. d. l. captatorias. quā ita intelligunt omnes ibi. & glo. in. d. l. captatorias. C. de teſta. mili. & in. d. c. cū tibi. de teſt. & Bal. in. l. 1. 4. co. ver. iuxta hoc q̄ro. C. de ſacroſā. eccle. ¶ Illa enī inſtitutio vel diſpoſitio, q̄ cōfertur ad ſecretū alienę voluntatis de preſenti, vel de præterito, bñ valet. vt ſi hęres ſis me inſtituiſti. vel ſi me inſtituis. vt in dictis iuribus. melius. in. d. l. 11. ti. 3. 6. parti. vbi etiā dicitur, ꝙ inſtitutio hæredis nec legatorū nō poteſt cōmitti i volūtatē alteri⁹. & in hoc. d. l. cōcordat cum. l. iſta.

rē hazer ſus teſtamē tos dā poder a otros &q̄ loshagá por ellos y los tales cōiſſarios hazé muchas frauds y engaños cōlos tales poderes eſtēdien doſe a mas[a] dela volūtad de aq̄llos q̄ ſe los dā ¶ Porēde por euitar los dichos daños ordenamos y mandamos que de aqui adelante el tal cōiſſario no pueda por virtud del tal po

¶ Secundò tene, ꝙ illa non dicitur captatoria diſpoſitio, in q̄ teſtator pfectè ſcribit ſui animi motū. l. clemens patronus. §. fi. ff. de hæredi. inſti. ¶ Ex quo ſequitur, ꝙ diſpoſitio, de qua in. l. iſta, noneſt captatoria: quia ſeruata ei⁹ forma teſtator videtur perfectè ſcribere ſui animi motū. ¶ Si tamen nō ita ſcribitur, diſpoſitio nō valet, quia captatoria. per iſtā. l. &. l. 11. ¶ Fallit in libertate. quia licet ſit captatoria, valet fauore libertatis. per tex. in. l. fideicōmiſſaria libertas. la. 4. ff. de fideicōmi. liber. ¶ Secundò fallit in teſtamēto ad pias cauſas. per tex. in. d. c. cū tibi. tenet gl. & Bar. in. l. 1. de lega. 2. & in. d. l. captatorias. C. de teſta. mili. ¶ Et adde ad ſupradicta tex. in. l. captatorię. & quod ibi Pau. & Ca. de lega. primo. vbi dicit, ꝙ etiā in legatis diſpoſitio captatoria non valet, ſicut nec in inſtitutionibus. Et dicitur captatoria diſpoſitio in legatis tribus modis. ¶ Primò, quando ſubſtantia diſpoſitionis confert liberam volūtatem tertij. vt lego tibi, ſi titius volet, vel voluerit. quia non debet vltima volūtas ex alteri⁹ volūtate pēdere, quā teſtatoris. ¶ Secūdò quādo pſona legatarij vel inſtituti. vt lego illi cui titi⁹ voluerit. vel inſtituo illos quos voluerit. vt. l. illa inſtitutio. ff. de hęre. inſti. ¶ Hoc tamen verum, quando incerta perſona de incertis confertur arbitrium tertij. ſecus ſi incerta de certis. vt lego vni ex libertis meis cui titius voluerit vel elegerit. vt. l. vtrum. §. cum quidam. ff. de rebus du. nam primo caſu titio non eligente remanet diſpoſitio omnino incerta. ſecundo aūt non. qa omnes liberti admittūtur. vt. l. cū quidā. &. l. ſi quis titio. §. fi. de lega. 2. ¶ Vnde videtur nō valere legatum vel inſtitutio facta de pauperibus, quos elegerit titius. quia eſt de perſonis incertis de incertis. dicit tamen Pau. de Caſt. vbi ſupra, ꝙ contrarium eſt verius. quia potius cenſetur factum de eo qui certus eſt. nec illo non eligente remanet incerta, ſed tempus ſuccedit & declarat. vt notatur in. l. 1. de lega. 2. & quia etiam ſi talis diſpoſitio diceretur captatoria, nihilominus valet ad pias cauſas. vt. d. c. cū tibi. ¶ Tertiò dicitur cū captatoria fit ſub ſpe alterius inſtitutionis, vel legati. vt inſtituo te, ſi me inſtitues. vel lego tibi, ſi legabis mihi. vt per docto. vbi ſupra.

& ¶ Dan poder a otros. qui diuerſimodè nūcupā

tur. ¶ Quia

tur. ℣ Quia quãdoq; dicuntur cõmiſſarij. vt. l. iſta. cum octo ſequentibus. ℣ Quandoq; executores. vt. l. nulli. & l. ſi quis pro redẽptione. per gloſſã. C. đ epiſcopis & clericis. ¶ Quandoque fideicõmiſſarij. vt per glo. in l. diuus. ff. ſi cui pluſquã. per. l. fal.

¶ Quandoq; prouiſores. vt. l theopõpus. ff. de dote prælega.

¶ Quandoq; procuratores. vt. l ege. ſi vero non remuneraudi. §. fi. ff. mãda.

¶ Quãdoq; miniſtri. vt lege. ſi quis titio. de lega. ſecundò.

¶ Quandoq; gradiatores. & ij debent cõſtitui ab ipſo teſtatore, non ab alio. ſecundum Ioan. An. in. c. 1. de procu. libr. ſexto. in noue. tenet Bal. in. l. executorem. ſecunda col. C. de executione. rei. iudi. & ij omnes largo modo dicuntur executores. vt ibi Bal. in prin. per illum tex.

¶ Propriè tamẽ is, cui cõmittitur teſtamenti factio, dicitur cõmiſſari⁹. vt in. l. iſta. & in. l. infra proxima. cũ ſeptẽ ſequentib⁹. vt. l. 6. ti. delas man. fo. le.

¶ Is autẽ, cui cõmittitur executio teſtamẽti, vocatur executor. per. l. 11. cum duabus ſequẽtibus. eo. titu. delas mã. fo. le. ℣ Et quãuis omnes iſti dicuntur cõmiſſarij, ſunt tamẽ cõſtituti ad diuerſa officia. vt habetur in Spe. de inſtru. edic. §. 14. ver. porro. & ibi Bal. in additio. ver. executor. vbi tenet, q̃ cõmiſſarius dicitur, qui habet officiũ, vel mandatum ad incertum. executor, qui habet mandatum ad aliquod certum.

a ¶ Eſtendiẽdoſe a mas. cũ nõ poſſint, quia cõmiſſiones ſunt ſtricti iuris. ſecũdũ Bal. in. l. nõſine. 2. co. ver. ſz ĩ cõtrariũ dici cõſueuit. C. đ boniſq; liberis.

b ¶ Heredero. Nota q̃ officiũ cõmiſſarij nõ cõcernit vniuerſalẽ inſtitutionẽ hæredis. cõcor. l. illa inſtitutio. & l. ſi in cõditionẽ in ratione ſui. circa finẽ. ff. de hęredi. inſti. & huic quiſioni aſſignãtur plures ratiões. ¶ Primò. qa vt dixi in gl. ſupra, p̃xima, cõmiſſiões ſunt ſtricti iuris, & reſtringẽdę ad ea ſolũ modo, q̃ ſpecialiter ĩ cõmiſſione cõtinẽtur. & tenet Bal. in. l. id qđ pauperib⁹. 3. co. ver. venio ad quartũ C. de epiſcopis & cle. ¶ Secũdò. qa in vltima volũtate cauſa efficiẽs eſt ſol⁹ teſtator, & nõ ali⁹. vt. d. l. illa inſtitutio. nõ enĩ poteſt teſtator cõmittere alicui ſupremũ iudiciũ ſuũ cõponẽdũ. vt ibi. & in. l. theopõpus. ff. de dote prę̃le. ¶ Tertiò. quia actus moriẽtis nõ poteſt pendere ex conſenſu viuentis. nec vnus actus poteſt implicare actũ moriẽtis & viuẽtis, quia nõ eſſet mera voluntas. vt. l. ſi. & ibi latè

5 Bal. C. cõmunia prędio. ¶ Sed quia dixi q̃ † vltima voluntas non poteſt cõferri in volũtatẽ alteri⁹, eſt verũ per teſtatorem. ſed per. l. vltimã voluntas bene confertur in voluntatẽ alteri⁹. qđ apparet in donatione cauſa mortis, q̃ vltima voluntas eſt vt. l. ſi. C. de dona. cau. mor. & tamẽ ex aliquo arbitrio pẽdere poteſt. vt videm⁹ in filio, qui nõ poteſt donare cauſa mortis ſine cõſenſu patris: tamẽ cũ eius conſenſu poteſt. vt. l. filiuſſamilias. & l. iam is. ff. de dona. cau. mor. tenet Ange. in authẽ. vt factæ nouæ cõſti. §. prouinciarum. collatio 5. & in. d. l. captatorias. ff. de hęre. inſti. vbi dicit valere ſtatutũ populi, vt inſtitutio captatoria valeat. refert & ſequitur

der hazer heredero[b] en los bienes đl teſtador ni mejoria đl tercio[c] ni del quinto ni deſheredar[d] a ninguno de los hijos o deſcendientes del teſtador, ni los pueda

6

And. Sic. in cõmento rubricę de reb⁹ eccle. 4. col. ver. & ad hoc. ꝑpe mediũ. ℣ Adde, q̃ † non ſolũ hæredẽ inſtituere, ſed neq; in poſſeſsionem mittere poteſt cõmiſſarius. quia hęres non debet capere de manu cõmiſſarij, vel executoris, ſed teſtatoris. ℣ Niſi quãdo habetur loco legatarij. vt ſi dicit teſtator. inſtituo te in tali re. vt per Bal. in. d. l. id quod pauperibus. 4. co. ver. 15. quęro. C. de epiſco. & cle.

c ¶ Del tercio. cõcor. l. fideicõmiſſa. in. §. quãquã. de lega. 3. & l. captatoriæ. de lega. 1. & l. 11. titulo. 3. ſexta partita. vbi dicitur, q̃ non valet cõmiſsio à teſtatore facta vt cõmiſſarius poſsit legare, niſi teſtator exprimat, cui, & in quo: quia neq; poterit reſtituere fideicõmiſſum vniuerſale. loquor de reſtitutione iuris, ſcilicet ex trebelliano, quæ non poteſt fieri niſi per inſtitutionem, quia ei cohæret. l. ſi mulier. §. ex aſſe. ff. de iure do. ℣ Reſtitutionem verò facti poteſt facere executor, & etiam cõmiſſarius. vt per Bal. vbi ſupra. ℣ Sed qualiter hoc procedat, vide per glo. in. d. l. captatorias. ff. de hære. inſti. & in. l. 6. tit. delas man. fo. le. vbi etiã dicitur, q̃ valet libertas ita data, ſi hæres voluerit. nõ q̃ valeat ex voluntate hęredis, ſed quia ex teſtamẽto fit liber. vt. l. tutores. ff. de teſta. tute. de quo plenè per docto. in. l. vnũ ex familia. ſignanter. per do. docto. de Segu. ibi in §. ſed & ſi fundum. de lega. 2.

d ¶ Ni deſheredar. ſicut dicimus in codicillis.

7 quia ſicut hęreditas † non poteſt dari in codicillis, ita nõ poteſt adimi. vt in. §. codicillis inſti. de codici. & in. l. 2. in princi. titu. 12. ſexta partita.

8 e ℣ Subſtituir. vt. l. 2. ti. 12. 6. pti. & eſt ratio. quia † ſubſtitutio nil aliud eſt, quã alia inſtitutio facta in ſecũdo gradu. vt. l. 1. tit. 5. ſexta parti. per doct. in rubri. C. de impube. & aliis ſubſ. ℣ Quod facit ad. l. 9. & 10. ſupra. quia ſicut adulterinus non poteſt inſtitui à parentibus, ita non poteſt ſubſtitui.

9 f ℣ Vulgar. Quero iuxta hoc, quę † dicatur ſubſtitutio vulgaris, & qualiter fiat. Item quãdo deficit, & qui poſſunt vulgariter ſubſtitui. ℣ Quo ad primũ dic, q̃ ſubſtitutio vulgaris quãdoq; ſit verbis negatiuis, quãdoq; clãdeſtinè, quãdoq; verbis affirmatiuis. ℣ Verbis negatiuis fit illo modo, ſi teſtator dicit inſtituo Petrũ filium meum hæredẽ: & ſi hæres eſſe noluerit, vel nõ potuerit, ſit hęres Ioãnes loco ipſius. nã iſta ſubſtitutio, quę ſit de Ioãne, dicitur vulgaris. l. 1. in prin. ti. 5. ſexta parti. & l. 2. eo. titu. in prin. per Bar. in. l. 1. 4. co. & 8. q. ver. vlterius quæro quib⁹ verbis. ff. de vulga. & pupi. ℣ Vel ſi teſtator

dicat.Petrũ hęredẽ inſtituo:et ſi hęres nõ erit,rogo vt hęreditatẽ reſtituat gaio.illa eſt vulgaris ſubſtitutio.ita Alex.in.d.l.1.ff.de vul. & pupi. q allegat Bal.in.l.humanitatis.15.co.C.de inſti. & ſubſti. & Bar.in.l.q̃rebatur.ff.de teſta.mili. ☞Secũdo caſu.ſ. qũ fit clandeſtinè,po ne exemplũ. ſi teſtator duos vnà hęredes inſtituit eos nominãdo ſuis nominibus,ita dicens. quicũq; ex his duob⁹ per me inſtitutis viuat, ipſe ſit meus hęres.quia tunc ſi ãbo viuunt,ambo hęres erunt.ſi tñ vn⁹ eorum deceſſerit alter q ſuperuixit ſolus hęres erit in tota hæreditate teſtatoris. ratio eſt pro tanto,quia in tali inſtitutione tacitè intelligitur actum,q ſi vnus moritur,vel hęres eſſe nolue rit,alter qui ſuperuiuit,alterius loco ſuccedat in tota hęreditate defuncti.tex.eſt ſatis notandus de hoc in.d.l.2.prope finem titul.5.ſexta partita. ☞Qualiter fiat verbis affirmatiuis,vide in.l.fi.& ibi p Bar. 3.nota.& Bal.9.co.& in 12.opp.C.de hęre.inſti. & in.l.titius.& ibi Bar.ff.eo.& in.d.l.1. quarta col. 8. quæſtione. ver.vlterius quæro quibus verbis.ff. ꝺ vulga.& pupi. Sed quæro quomodo intelligatur hęc ſubſtitutio vulgaris facta verbis negatiuis, vt puta ſi hæres non erit prolata à teſtatore non erran te ſed ſciente conditionem inſtituti. ☞Reſponde,q intelliguntur ſi hæres non erit, vel alium hęredem non fecerit. vt per doct. Bar.& Bal.in.l.3.2.nota.C. de hære.inſti.vbi bonus tex.& in.l.ſi pater.ff.eodẽ & inſti.de vulgari & pupilla.i fine. ☞Ex quo Bar. infert ad multas quæſtiones.nam hodie filio repudiante hæreditatem ſibi delatam,poteſt adire pater l.cum non ſolũ.§.1.C.de bonis que libe. ¶Si tamẽ filius repudians habuerit vulgarẽ ſubſtitutũ,præfertur pater ſubſtituto.ſecundũ Bar.in.d.l.3. ☞Sed vltramõtani tenent contra dictã glo.Bar. tamen tenet cum ea per tex.in.d.l.3.cum ſimi.quia licet filiꝰ non ſit hęres,tamen alium.ſ.patrem fecit hæredẽ. & ita excludit ſubſtitutum vulgarem. ☞De aliis ta
10 mẽ quæſtionibus vide ibi per Bald. vbi notat, q † ſubſtitutio vulgaris non impedit tranſmiſſionẽ iu ris deliberandi.tenet etiam Bal.in.l.cũ antiquiori-
11 bus.C.de iure delibe. ¶Item nota,q † ſubſtitutio vulgaris non pręſupponit de neceſſitate inſtitutio nem præcedere.vt per Bar.in.l.ſiquis hęrede. ff.de hęre.inſti.& in.l.4.1.co.ver.& priꝰ quęro an ſit ne ceſſe.& ibi Alex.9.co.verſi.ſucceſſiuè in quantum
12 Bar.ff.de vulga.& pupi. ☞Itẽ † ſubſtitutio vulgaris,ſi hæres non erit, intelligitur vel ſi hæres erit, & priuabitur.vt per Bald.in authen. hoc amplius. 4.colum.verſicu.venio ad ſecundam partem. C. de fideicommi. Vnde ſubſtitutio vulgaris hoc caſu non expirat,quia hæres adiuit,& fuit poſtea priua tus,& erit locus ſubſtituto per priuationem.quod non eſſet, ſi iam expirat ſed per additionem. vt per Bal.ibi. ¶Et nota,q ſi vulgaris ſubſtitutio eſt facta in vno caſu,putà,ſi inſtitutus hæres eſſe nolue-

ſuſtituir vulgarſ ni ni pupilarſni exem-

rit, trahitur ad alium caſum ſibi ſimilem,ſcilicet,hę res eſſe non poſsit.ita Bart.in.d.l.1. in princi. ff.de vulga.& pupi.eſt bonus tex.in.l.ſi.ſecundũ lectu ram Bar.C.de inſti.& ſubſti.tenet Bal.in.l.cũ proponas.C.de hære.inſti.idẽ Bal.in ſimili.in.d.l.humanitatis.in pe.co.dũ dicit,q exemplaris fa Regula. cta in caſu vnius furoris,extenditur ad caſum alterius furoris. Antonius de But.in.c. raimuncius. de teſta.in materia vulgaris. ¶Hoc tamen notabiliter limitatur, niſi tractaretur de excludendo perſonam magis dilectam Limita. teſtatori, quàm ſit ipſe ſubſtitutus. ita Pet.de Ancharano.conſilio.340.incipiente.in Chriſti nomine.&c.ex ſerie facti.notat Bart.ſaluando illam gloſam hoc caſu in.l.ſi mater.§.fi. ff.de vulga. & pupi.
13 ¶Item quæro † quando deficit vulgaris ſubſtitutio.Dic q quando inſtitutus intrat hæreditatem teſtatoris antequã decedat.l.poſt aditã.C.de impub. & aliis ſubſ. ¶Itẽ quãdo conſentit,vel fatetur illũ hæredẽ eſſe,quãuis hæreditatẽ non capiat,tũc verò nõ eſt locus ſubſtituto, quanuis inſtitutus poſt aditionẽ moriatur.quod probatur ex verbis teſtatoris,cũ dicit,petrũ hęredẽ inſtituo:& ſi ipſe hęres non erit,ioãnes ſit meus hæres.Itaq; ſi primus intrat hęreditatem,vel hęres vult eſſe,nõ eſt ratio, ob quam poſsit intrare ſubſtitutus, quãuis primus hę res, poſt aditionem moriatur. vt ſupra dixi. per.l. 4.ti.5.ſexta partita. vbi bonus tex. & in.l. poſt adi tam.C.de impu.& aliis ſub.tenet Bar. in.l.1.8. col. ver.expediti ſumus. ff.de vulga.& pupi. ¶Et no
14 ta, q † omnes ſubſtitutiones expirant per aditionem vltimi hæredis, quando plures factæ ſunt.vt per Barto. in dicta.l.1. vbi ponit plures caſus, quiꝰ expirat vulgaris ſubſtitutio. ☞Fallit tamẽ in tribus caſibꝰ poſitis p Bart.in.d.l.1.3. queſtione.prin. verſicu. item quæro in aliquo caſu. ¶Alius eſt etiam caſus,quãdo quis eſſet inſtitutus in parte pura,& in parte ſub conditione,in qua ſecunda parte habuit ſubſtitutũ vulgarẽ. nam ſi deficit cõditio,inſtitutus habet primã partẽ: & ſubſtitutus ſecundã. l.ſi te ſolum.ff.de hęre inſti.l.cũ hæres.§.fi. ff.de acqui.hęr. ☞Vlterius nota, q ſubſtitutio vulgaris appellatur in primum caſum:ſed pupillaris & cõpendioſa in ſecũdum caſum. ☞Ratio eſt, quia vulgaris ſubſtitutio prouidet,ſi hęres nõ ſit, qui eſt primus euẽtus, qui poteſt viã aperire ſubſtituto. primus autem ideo dicitur, quòd de neceſsitate non eſſe pręcedit eſſe. vnde qui prouidet in euentum reſpicientẽ non eſſe,dicitur prouidere in primũ caſum. qui autem non prouidet in caſum recipiẽtem eſſe, quod poſtea eſſe definit,dicitur prouidere in ſecũdum caſum. tenent docto. & Bald. in. l. precibus. prima col. 3. notabili. C.de impu.& aliis. ¶Finaliter in hoc ſcias,quòd quidam ſunt neceſſarij hęredes à principio,& iſtis poteſt vulgariter ſubſtitui. ☞Quidã ſunt neceſſarij ex poſt facto propter prę-

ambulam

ambulã agnitionem.tũc enim expirat vulgaris per dictam legem poſt aditam.tenet Bald.in.l. quidam eulogio.ſ.col. in principio.ver.ſcias enim. eodem titulo.de impu.& aliis.

15 g ℣Pupilar.ratio qa † pupillaris ſubſtitutio non poteſt fieri niſi à patre & auo.tex.eſt notandus in. l.ſ.in princi.ti.ſ.ſexta partita.& in.l.2.in princi.ff. de impube.& aliis.& inſti.de pupi.ſubſ.in princi. tenet Bal.in.l.verbis ciuilibus.ſi.col.ver.extra quę ro.ff.de vulga.& pupi. ℣Ex quibus iuribus tradita eſt regula,ꝙ habens liberos in poteſtate, poteſt eis pupillariter ſubſtituere.et hanc pupillarẽ ſubſtitutionem faciunt parentes filiis,& aliis deſcendentibus ex eis per directã lineam,quando deſcendẽtes ſunt in patria poteſtate.vt in dictis iurib⁹.& in.l.moribus:in principio.ff. de vulga.& pupilla.

16 ¶Hinc dicimus,ꝙ † ſubſtitutio pupillaris nõ poteſt fieri à matre.quia filios non habet in poteſtate. tenet notãter Bar.in.l.ſi mater. in fine principij.ff.

17 de vulga. & pupi. ¶Hinc etiam ego dico, ꝙ † non poteſt facere commiſſarius pupillarem ſubſtitutionem.vt in.l.iſta. quia non habet ſubſtitutum in poteſtate,niſi habeat ſpeciale mandatum,vt hic. Item quia voluntas commiſſarij non eſt voluntas committentis.vt per Bald.in.d.l. captatorias.2.col. C.de teſta.mili. ¶Colligitur etiam ex prædictis,

18 ꝙ † ſubſtitutio pupillaris poteſt fieri liberis tantùm, non tamen filiis naturalibus tantùm. quia ij nõ ſunt in poteſtate patris.dixi in.l.decima ſupra. ¶Poteſt tamen fieri ſubſtitutio pupillaris non ſolum liberis natis ſed etiam naſcituris,vt per Bar. in dicta.l.2.in principio.1.col. verſi. quæro de quibus liberis.& ibi per docto.Alexan.ſ. colũ.verſi. ſecunda quęſtio principalis eſt.ff.de impu.et aliis.

19 ¶Sed quęro † quid eſt pupillaris ſubſtitutio.Dic quòd eſt quoddam ſtabilimentum,factum ſolummodo maſculo minori.14. annis. vel fœminæ minori.12.vt.d.l.1.ti.ſ.ſexta parti.&.l.ſi ita quis.&.l. ſi plus.ff.de vulga. & pupi.& inſti. de pupi.ſubſ.in princi. & in.ſ.maſculo.ibi. ¶Item quæro quotuplex ſit pupillaris ſubſtitutio. Dic ꝙ eſt duplex.ſ. expreſſa,& tacita. ¶Expreſſa fit,quando pupillo apponitur cõditio. vt ſi decedat in pupillari ętate. non quando apponitur demõſtratiuè. vt ſubſtituo titium pupillo meo.tenet Bal.in.l.precibus.ſi. col. ver.itẽ nota.C.de impu.& aliis,& in glo.ſ. qua ratione.inſti.de impu. & aliis. in parte,ad exẽplum. & iſta pupillaris ſubſtitutio expreſſa eſt fauor ſecundũ Bal.in.d.l.precib⁹. pe.col.in ver. porrò ſi dicere.s. ℣Tu dic clarius,ꝙ ſubſtitutio pupillaris expreſſa fit iſto modo. inſtituo filiũ meum Petrum hęredem meũ,& ſi hęres erit,& deceſſerit in pupillari ætate,inſtituo Ioanẽ hæredem ſuum:& tunc ſi inſtitut⁹ decedit in pupillari ætate,ſuccedit ſubſtitutus loco defuncti in hæreditate paterna. vt.d.l.ſ. ti.ſ.ſexta partita. Fit etiã ſubſtitutio pupillaris alio modo.vt per tex.in.l.6.ti.9.ſexta parti. ℣Subſtitutio pupillaris tacita eſt quadruplex.ſ. præſumpta, probata.item quæ ineſt compendioſę.item quę in eſt breuilocæ.vt late per Bal.in.d.l.precibus.ſ.col. ver. dixi ergo de duab⁹ taditis. ℣Tu dic clarius,ꝙ tacita pupillaris fit his verbis.inſtituo titiũ filium meum hæredem meum,qui minor eſt.14. annis.& Sempronium & gaium amicos meos, & ſi poſtea dicit.præcipio,vt quiſquis erit meus hæres ſit filij mei,dicitur tacita pupillaris ſubſtitutio. Itaq; ſi filius iſte titius deceſsit intra ætatem ſupradictã,intelligitur ꝙ alij.ſ. gaius & Sempronius ſunt tacitè ſubſtituti,& ſuccedunt in hæreditate filio delata. ¶Fit etiam pupillaris ſubſtitutio tacita alio modo.ſi teſtator inſtituit filium ſuum hæredem, vel alium deſcendentem ex eo per rectam lineã,quem habet in poteſtate, & ei dat ſubſtitutum eo modo, quo datur vulgariter ſubſtituto. ita dicens.titium filium meum hæredem facio:& ſi hęres meus non erit, inſtituo eius loco Semproniũ hæredẽ meum taliter,ꝙ ſi titius primus hæres teſtatoris eſſet hæres,& decedit in pupillari ætate, venit ſubſtitutus tam ad hæreditatem teſtatoris delatam titio, quàm ad bona alibi per titiũ queſita.quod eſt propterea: quia in tacita pupillari intelligitur vulgaris ſubſtitutio incluſa. ¶Quod fallit.ſi teſtator duos habens filios vnus maior.14.annis. & alter minor.illos hæredes inſtituit. dicens.ꝙ quicunq; ex his deceſſerit ante aditam hæreditatem, vel quia nõ vult hæredem eſſe, alter erit hæres eius loco.ꝙ ſi is qui minor eſt.14.annis vellet hæredem eſſe,& intraret hæreditatem, & decederet in pupillari ætate,alter frater eius maior.14. annis non poſſet alterius defuncti fratris hæreditatem habere ex cauſa ſubſtitutionis,licet eã haberet vt ꝓpinquior.tex.eſt,qui notãter hoc dicit in.d.l.ſ.tit.ſ.ſexta parti. ¶Quæ tamen ſit vis ſubſtitutionis.vide in.l.7.d.ti.ſ. ſexta

20 partita. ℣Et nota † ꝙ ſubſtitutio pupillaris nõ poteſt fieri, niſi pupillo inſtituto vel exhęredato.vt d.l. 2. & ibi Bar.4. colũ. verſi ſexto dixi.ff. de impub.& aliis. ℣Valet tamẽ facta nepoti pupillo prę terito ex filio emancipato inſtituto. vt per Bar.in. l. gallus.ſ. quid ſi tantum, in fine.ff. de liberis & poſthumis. & in dicta lege.2.ff. de vulga.& pupi. tenet Baldus in.l. hmanitatis.ſecunda colũna. ver. venio ad quintum.C. de impube. & aliis. ℣Vbi etiam dicit, ꝙ ſubſtitutio pupillaris fit etiã exhæredato. ℣Item præterito.& non poteſt fieri niſi ab vno, & in ſolidum.ſec⁹ in exemplari.vt ibi.4.col. verſi.quarta differentia eſt quia ſubſtitutio. ℣Va-

21 let itaq; ſubſtitutio † pupillaris octo concurrentibus. ¶Primò,ꝙ fiat liberis. ¶Secundò,ꝙ fiat impuberi. ¶Tertiò:ꝙ fiat in poteſtate. ℣Quartò,ꝙ ſui iuris morte teſtatoris efficiatur. ℣Quintò,ꝙ nõ deſinat eſſe in poteſtate ante mortem teſtatoris. ℣Sextò,ꝙ ſciat teſtamentum. ℣Septimò, ꝙ impubes inſtituatur,vel exhęredetur. ℣Octauò,ꝙ hæreditas adeatur.vt patet ex ſuperius recitatis.et tenet

Bar.

Bartolus in dicta lege ſecunda in principio. prima col.verſi.2.quæro.ff. de vul.& pupi.& glo.1. inſti.
22 de vulga.& pupi.ſubſti. ℣ Quibus † caſibus expirat pupillaris ſubſtitutio, vide in.l.10.ti.5.ſexta partita.& in.d.§.maſculo.inſti.de pupi.ſubſti. ℣ Idem dicim⁹ in legato, ꝙ ex

pirat, ſi legatarius mo plarmente [h] ni haritur, viuo teſtatore.

vt.l.ſi anguſte. de lega.2. ℣ Quando expirat re per empta, vide in.l.11.ti.9.ſexta partita.

23 Adde. Sed quæro † impubes fuit hæres inſtitutus ꝑ patrē, & ſibi datus ſubſtitutus pupillariter: ſi dict⁹ impubes fuit mortuus viuo patre, an adimittatur ſubſtitutus vigore ſubſtitutionis tacitę vulgaris. Bar. in.l.ſi pater filium. ff. de vulga. & pupi. ſubſti. diſtinguit, ꝙ aut pater eſt mortuus incontinenti poſt mortem filij, & tunc locum habet ſubſtitutio tacita pupillaris: quia non habuit tempus mutandi teſtamētum, idcirco venit ſubſtitutus ex præſumpta volūtate defuncti: quia eum inſtituiſſet, ſi ſciuiſſet. vt.l. ſi pater captus. eodem titulo. ℣ Si verò pater deceſsit poſt ex interuallo, ita ꝙ habuit potētiam mutandi teſtamentum, tūc ſubſtitutus non admittitur. Ita loquitur lex. ꝙ ſi filius. ff. de captiuis. nam cùm potuit ſibi prouidere, & non prouidit, lex ſibi non ſubuenit. nec poteſt dici ꝙ cogitauit de hoc: quia vidit filium mortuum, quod probatur. ff. de mili. teſta. argu. l3. C. de inofficio. teſta. plenè per eundē Bar. in.l.9.& 10. col. ff. de vulga. & pupi. &. in.l. lex cornelia. ff. eo. & in.l. cum patronus. de lega. 2. Pau. de Ca. conſi. 148. 3. col. in. ver. venio ad quintum. vbi limitat dictum Bar. procedere in vulgari, quæ nō eſt omnino tacita, cùm ex verbis teſtatoris poſsit colligi, ſed dicitur expreſſa verbis generalibus. ſecus ſi vulgaris eſſet oīno tacita & interpretatiua, putà, ſi teſtator dixiſſet. iſtos filios meos inſtituo, & hęredes erūt. & in ſi pupillari ætate deceſſerint. &c. prout aliquādo fieri ſolet in.l.1.ff. de vulga. ſubſti. & ibi Bar. tenet etiā Ioan. And in. ti. de teſta. ſuper rubri. pe. col. ver. & ex quo ſum⁹. vbi tenet opinionem Dini cōtra Bar. ℣ Vnum tene quo ad. ver. ſu-
24 pra proximū, ꝙ † licet adueniente expiret expreſſa pupillaris, non expirat tacita in ea comprehēſa. glo. ſingularis. in. d.l. lex cornelia. ff. de vulga. & pu
25 pi. quam intellige. vt per. Bar. in.l.1. eo. ti. Et ſi fiat † ſubſtitutio pupillaris maiori vel extraneo, continetur tacita vulgaris. quia vitiato expreſſo, non vitiatur tacitum. Bar. in.l.1. in fine principij. ff. de vulgari & pupillari. Imo. in capitulo. rainūcius. in materia vulgaris. de teſta. Bar. & Bal. in.l.fi. C. de hęre. inſti. idem Bal. in.l.fi. C. de inſti. & ſubſti. ſub conditio fac. licet Pau. de Ca. in.l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupi. & in.l.fi. C. de hęre inſti. teneat contrarium.

h ¶ Exemplarmente. ratio quia cōmiſſarius non poteſt facere pupillarē ſubſtitutionē, neq; poterit exemplarē: quia exēplaris ſubſtitutio fit ad exemplum pupillaris ſubſtitutionis. vt in. §. qua ratione. & ibi glo. inſti. de pupi. ſubſti. & in.l.1. &.l.11. ti.5. 6. parti. ¶ Quemadmodum verò pupillaris ſubſtitutio fit impuberi, ita exemplaris fit adulto facto maiori. vt ibi. & tenet Bal. in.l. humanitas. 7. co. ver. differt in qualitate. C. de impu. & aliis. & ibi Bar. & alij. 10. co. in fine. ver. 2. videamus. idē Bar. in.l. ex facto. 3. col. in fine ver. venio ad materiam ſubſtitu
26 tionis. ff. de vulga. & pupi. ¶ Et nota, ꝙ † iſtā exēplarem ſubſtitutionem faciunt parētes filiis & nepotibus ſuis & aliis deſcendentibus ex eis, quando filij, vel nepotes, quibus fit ſubſtitutio exemplaris, ſunt furioſi, vel mente capti. vt. d.l.1. & in. d.
27 §. qua ratione. ℣ Et fit his verbis † videlicet. filium meum titiū hæredē inſtituo: & ſi contigerit eum mori in furore, quo eſt, ſubſtituo ei gaium. vt.l.11. ti.5.6. parti. tenet Bal. in. d.l. humanitatis. 3. col. ver. qualiter exēplaris differat. &. 8. col. ver. tertiò principaliter eſt videndū. ¶ Fit etiam ſubſtitutio exēplaris iſto modo. ſi filius meus in furore deceſſerit, talis ſit ei hæres, vel talis ſit mihi hæres. vel impersonaliter talis ſit hęres. licet nō adiiciat teſtator verbum, ſibi, vel, mihi, vt.l. ſi ita. §. quiſilio. ff. de fecun. tabu. &.l.fi. C. de. hęre. inſti. meli⁹ in.l.6. ti.3.6. par. ¶ Vel aliter vt in. d.l.11. ſi filius meus in furore deceſſerit pro ſuo hærede, & eius loco ſubſtituo ei Sempronium. ¶ Idem ſi dicat, talem inſtituto. vt d.l. gallus. §.1 ff. de libe. & poſthu. &. c.1. verſi. inſtituendo. de teſta. l.6. ¶ Idem ſi dicat. conſtituo. vt l. precibus. ver. conſtituit. C. de. impu. & aliis ſubſ. ℣ Idem ſi nullū apponat verbum principale, quia ſuppletur directum. l.1. §. pe. &. fi. ff. de hęre inſti. ¶ Idē ſi apponat verbum, moriatur. vt. d. c.1. tenet Bal. in. d.l. humanitatis. dicto. ver. tertiò principali
28 ter. Inno. in. c. rainūcius. de teſta. ¶ Quæro † quid ſi facta eſt ſubſtitutio filio furioſo, non facta mentione furoris, an dicatur ſubſtitutio. pone. teſtator ita ſimpliciter dixit. filium hæredem inſtituo, & ei titiū ſubſtituo. erat enim filius teſtatoris furioſus, tamē teſtator non fecit metionem furoris, propter quod videtur, ꝙ iſta ſubſtitutio ſit vulgaris tantū. l. gallus. §.1. ff. de libe. & poſthu. ℣ In contrarium videtur. nā indefinita locutio eſt apta ad pluresca⁹. ſ. ad vulgarem, exemplarē. & ſi moriatur abſq; liberis, moriatur ſanæ mentis. eſt apta ad fideicommiſſariam argu. l. generaliter. C. de inſt. & ſubſt. quod enim poteſt multipliciter intelligi, debet in omnē caſum intelligi, cùm ſubſtitutiones & teſtamenta ſint latius interpretanda. l. in teſtamentis. ff. de regu. iu. quod eſt verum ſecundum Bal. in. d.l. humanitatis. 8. colū. ver. ſecundo quæritur ſi teſtator. ℣ Non obſtat. d.l. gallus. qa ibi ſubſtituebatur ſub conditione mortis in vita teſtatoris contingentis, cui non poteſt ſubſtitui per fideicōmiſſum. quia qui viuo teſtatore moritur, non poteſt adire hæreditatem, vnde non poteſt grauari. & ſic ſubſtitutio

neceſſariò

neceſſariò erit directa.quia directa ſubſtitutio non eſt grauamẽ in iſta,ergo ſubſtitutio confuſa eſt ſubſtitutio mixta ex pluribus qualitatib⁹ ſubſtitutionum.imò verius loquendo nõ eſt mixta,ſed implicita.vt.l.3.§. in eo qui miſcuit.ff.de libe. & poſthu.

¶Super his etiã vide Bar.in.l.centurio.ver quæro vtrũ ſubſtitutio compẽdioſa facta per verbum cõmune cõtineat vulgarẽ.cum ſequenti.& in.d.l.ex facto.dicto verſi.ſecũdo principaliter quæro.ff.de impu.& aliis. ¶Sed Inno.in c.rainuncius.de teſta.in materia breuilocę.dicit, q̃ non putat opi.Bal.veram in.d.l. humanitatis. quia non videtur quare magis iſto caſu comprehẽdat fideicõmiſſariam,ex quo eſt ſimpliciter facta, quàm quãdo ſubſtitutio reciproca fit ſimpliciter,quo caſu comprehẽdit vulgarem tantum.notat Bar.& docto. in.l.lucius.pe.quæſtione. ff. de impu. & aliis. per.l.nam hoc iure.eodem titu.Ideo putat,q̃ in caſu iſto ſubſtitutio hæc non contineat fideicõmiſſariam in dubio,ſicut nec reciprocam ſimpliciter factã.cùm ea ratio videatur vtrobique, & per conſequens idem ius.per.l.illud.ff.ad legẽ aqui. & ſic ſolum continebuntur directę.ſ.pupillaris, vulgaris, & exemplaris.quod dicit eſſe menti tenendum.

¶Adde,quia Bald.bene reſpondet ad.d.l.gallus.§. quidam rectè.ff.de liberis &poſthu.quòd licet ibi nulla eſſet facta mentio à teſtatore,ſi filius viuo teſtatore deceſſerit: tamen eſt verum, quòd oportebat ſic intelligi,quia erat cõſilium Galli.vnde plus obſtat lex.nã hoc iure. ſupra allegata. ¶Aduerte. quia(videri meo) iſta ſubſtitutio ita ſimpliciter facta potius videtur comprehendere vulgarem ſubſtitutionem, quàm fideicõmiſſariam pupillarem, nec exemplarem iſta ratione. ¶Certum eſt, quòd omnis ſubſtitutio cognoſcitur ex verbis, quibus profertur.hæc ratio eſt inconuincibilis. quia aliàs ſubſtitutiones non cognoſcerentur,niſi per verba, quibus fiũt.patet per totum titulum. de vulgari & pupillari.ff. &. C.& inſti.eodem titulo. & per totum titulum quintũ ſextę partitę:ſed iſta ſubſtitutio ita ſimpliciter facta non comprehendit exemplarem,quia exemplaris ad exemplum fit pupillaris. vt.d.l. 1. &. l. 11. titulo quinto.ſexta partita. & d. §. qua ratione. inſti. de pupi. ſubſtitutio. ſed ad hoc,vt ſubſtitutio dicatur pupillaris,eſt neceſſe,q̃ fiat mentio de impubertate. Ita dicens.inſtitutio titium filium meum hæredem: & ſi deceſſerit intra decimumquartum annum, ſubſtituo ei gaium. vt dicta.l. 1. &. l. 5. titu. 5. ſexta partita. in principio. igitur. &c. Si verò non fit mentio de ætate,nõ erit ſubſtitutio pupillaris. ¶Sic enim dicemus in exẽplari ſubſtitutione. quia cũ ſequatur veſtigia ſubſtitutionis pupillaris, & ſit facta ad eius exemplum. per dicta iura. vt dicatur exemplaris, debet in ea fieri expreſſa mentio de furore, prout in pupillari fit de minori, aliàs non erit exemplaris.

¶Item non erit fideicommiſſaria. quia nihil eſt commiſſum fidei alterius. ¶Propterea mihi videtur,quòd comprehendit vulgarem.quia ex ſupradictis verbis magis videtur comprehendere vulgarem:cùm eodem modo atque eiſdem verbis fit ſubſtitutio vulgaris. per. d. l.11.cum ſimi.cogita. ¶Sed operæpretium eſt videre, † in quo differt ſubſtitutio exemplaris ab aliis ſubſtitutionibus.dic quòd in multis. ¶Primò differt à vulgari formali conceptione. nam illa ita cõcipitur. ſi hæres non erit. hæc verò ita concipitur. ſi non ſanę mentis deceſſerit. vel ſi in alienatione mentis permanſerit.vel inteſtabilis deceſſerit. vel per ſimilia verba.quia non curamus tãtum verba, quantum mentem.l. quoniam indignum.C. de teſta. ¶Secũdò differt cõditionis impletione.quia vulgaris habet in ſe duo capita. ſi hæres non erit. quia noluerit: & quia nõ potuerit. ſed in exẽplari nõ poteſt ſubaudiri cõditio volũtatis, quia illa niſi inſapientẽ nõ cadit.rurſus cùm ſapit ,iſtatim finita eſt ſubſtitutio exẽplaris.quia per ſanã mentẽ expirat.vt d.l.11.in fine.tenet Bal.in.d.l.humanitatis & in.l.ex facto.ff.eo. ¶Vulgaris verò impletur bimẽbri conditione,ſed exẽplaris altero mẽbrorum cõtradicit. ¶Sed nunquid trahatur tunc ad vulgarẽ tacitam.vide per Bal.vbi ſupra.Et etiam dicit in quibus differat ab aliis ſubſtitutionibus:& in quibus ſint ſimiles vide eum ibi. 5.col.verſi.viſis differẽtiis. ¶Itẽ nota,q̃ licet † filius furioſus à patre poſsit exẽplariter ſubſtitui, non tamen econtra pater poteſt exẽplariter ſubſtitui à filio. tenẽt docto. & Bar.in.d.l.ex facto.4.col.ver.ſed quęro an patri. ff.de vulga.& pupi.ſubſti.& Bal.in.d.l.humanitatis.7.col.ver.nono quęritur. ¶Vlterius nota,q̃ ſi furioſus laborat per dilucida interualla,poterit reuocare ſubſtitutionẽ tempore talis interualli, quo poteſt teſtari.ſecundũ Bal.in.d.l.humanitatis.5.col.ver.octaua differẽtia.&.7.col.ver.quarto quęritur. facit.l.1.§. exigit. cũ ibi notatis. ff. de bono. poſſe. ſecun.ta.tenet Inno.in.d.c.rainuncius. de teſta.

29 30

ſea ni, pueda dar tutor [k] a ninguno delos hijos, o zer les ſubſtituciõ alguna [i] de qualquier calidad que

i ¶Subſtituciõ alguna.hoc dicit iſta.l. quia vltra hic enumeratas ſunt aliæ ſubſtitutiones. de quib⁹ in. l. 12. 13.&.14. titu.5. ſexta partita. & per glo. in rubrica.C.de impu.& aliis. & in.§. qua ratione. in parte,ad exẽplum.inſti.de pupil.ſubſti.per glo.in c.rainuncius de teſta.& in.c.ſi.pater.eo.ti.lib. 6.

31 k ¶Tutor.quia tutor † dari poteſt tantũmodo à teſtatore liberis ſuis impuberib⁹, quos in poteſtate habet.vt in.§.permiſſum.inſti.de tutelis. & per totũ.qui dare tuto.po.C. ¶Itẽ à iudice.vt inſti.ẽ ati lia.tuto.& in ſpe.de tuto.§.generaliter.ver. ſi.& de cura.§.1.&.§.fi.& de inſtru. edic.§.nũc vero aliqua.

verſi

verſi.cæterum.& ſequenti. ¶ Item abextraneo inſtituente pupillum in teſtamento,ſed debet confirmari.vt.l.ſi patronus.& ibi Bart.ff.de confir. tuto. &. l. naturali. §. ſi quæratur.in vltima. q. eod. titu. ¶ Et ibi vide, an, & quando datus in teſtamento patris vel matris debet confirmari. ¶ Et nota, q̃ cùm tutor datur à iudice,debet dari à iudice originis. ¶ Itẽ àiudice loci,in quo eſt maior pars bonorum pupilli. ¶ Et vbi pariter ſuntbona, vterque iudex dabit glo. in parte, facultates.& Bar.in.l.1.C.vbi pe.tuto.per.l.pupillo.& ibi Bar. ff.de tuto. & cura.da ab his. Bal.in.l.1. 2.colu. ver.& ideo fuit dubium. C. de iuriſdi. omni.iudi. ¶ Item datur à prioribus populi,iudice abſente. l.vbi abſunt.& ibi Bart.ff.de tuto.& curato. da ab his.idem Bar.in.l.2. 4.nota.ff.ad munici. ¶ Quæ-

32 ro† an pater per iſta verba. cõmitto filium meu cuſtodiæ matris ſuæ vel fratris ſui. videatur matrem tutricem dare filio ſuo. Tene q̃ non.caſus eſt ſingularis.in.l.qui alieñ. §. quanquã. ſecundum vltimã lecturam glo.ff.de nego.geſt. tenet Ludo. Ro. ſingul. ſuo. 164.

33 Adde. ℣ Tutor † autem cùm ſit in inſtrumẽto tutelæ debet exprimi, quòd tutor aget vtilia, & præmittet inutilia pro pupillo. vnde ſi hoc non exprimatur in inſtrumẽto,non valet inſtrumentum tutelæ.tex.eſt ſingularis ſecundum Bar.in.l.ſi.§.omnem.C.de adminiſt. tut.per quem tex. dicit Bar.ibi, ſe caſſaſſe plura in iſtrumẽta tutelæ refert & ſequitur And.Si.in repe. c. Raynaldus. de teſta.in iouiana. 34. 11. charta. Et põdera illum tex.quia probat hoc. nam ponuntur ibi verba neceſsitatiua,& quid præcipitur,neceſſe eſt fieri.vt.l.1.ff quod iuſſu.&. c.quod præcipitur. 14. q.1.notatur in cle. paſtoralis. de re iudi. cum ſimi. ¶ Item † quia datur forma citationis.Et vbi ap-

34 ponitur forma,debet impleri.c.cum dilecta. de reſcrip. l. cũ lii.§.ait prætor.ff.de trãſa. aliàs eſt actus ipſo iure nullus,prout probatur in dictis iuribus.

35 nam forma † dat eſſe rei.l.iulianus.§.ſed & ſi quis. ff.ad exhibendum. ¶ Si tamen non exprimitur dicta clauſula,ſed æquipollens,valebit, & tenebit ſecũdum Bal.in.d.§.omnẽ. quia nihil refert quid ex æquipollẽtibus fiat.c.licet ex quadam. de teſtibus. c.tua.de conſan.& affini.l. certum eſt. ff. ſi certum petatur.l.in ſumma.ff.de iudi.Et iſto caſu intellige non eſſe receſſum à forma,cùm ſeruetur per æquipollens. Iſtam doctrinam refert & ſequitur Anto. conſi. quodã ſingulari ſuo incipiẽte.tutor.fol.180.

36 & Matthæus Matheſi. ſingulari ſuo.108. ¶ De † tutore & de ipſius inuentario, vide plura per do. Matthæum de Afflictis.deciſi.neapo.13.per totam deciſionem.

37 l ¶ Eſpecialmẽte. Nota.ex.l.iſta † quinq; caſus, in quibus requiritur ſpeciale mandatu. ℣ Sunt alij in.c.qui ad agendũ.vbi glo. & docto.de procu.lib. 6.per Inno. in.c. corã de in integ.reſti. & in ſpe. de procu. per totũ. ℣ Sed quæro † per quę verba importatur mãdatum ſpeciale.vide per Bart. notanter in.l.filiuſſamias.ff.de donatio.& in.l 1.§. pater filiũ.ff.d falſis.per tex.& glo.in.d.c.q ad agendũ. ℣ Et nota,q̃ dicitur ſpeciale,ſi exprimatur cauſa,ſecundum Bar.in.l.illud.§. ſi talis.ff.de minori. & ibi Bal.& Bart.in.l.generali.ff.de ritu nup.

deſcendiẽtes del teſtador. ¶ Saluo ſi el que le dio el tal poder para hazer teſtamento,eſpecialmente le dio el poder para hazer alguna coſa de las ſuſo dichas, en eſta manera el poder para hazer heredero nombrando el q̃ da el poder por ſu nõbre[m] a quiẽ mãda q̃ el cõmiſſario

38

m ¶ Por ſu nombre. Concor.l.6.in principio.ti. 3.ſexta partita.&.l.iubemus.& l. hac cõſultiſsima. C.qui teſta. fa.po. ℣ Ex quibus iuribus bene apparet, q̃ † ſi is, qui dat facultatẽ condendi teſtamẽtum ſuum alteri, nominet hæredem per relationẽ ad aliud,vel ſignis demonſtret,non valeat talis nominatio.quia iſta iura in expreſſo dicunt teſtatorẽ debere nominare hæredem proprio nomine. ℣ Et iſtam concluſionẽ tenuit Ange.& Ioan.de Imo.in l. quotiens §. ſi quis nomi. ff.de hære inſti. Pet. de Ancha.in.c.canonum ſtatuta. verſi. quæro etiam. de conſtitutio. ℣ Et hoc ideo ſtatutũ eſt: quia in is quæ ſunt ſumma ſummarũ nihil tam propriũ, quã claritas. habetur in auth de teſti.§.nos igitur, collatio.8.dixi in procemio in parte,entendimiento.ſupra.& Bal.in.d.l.iubemus.1.col.C.de teſta. ℣ Item nominatione hęredis eſt ſolennitas: qua ceſſante, ceſſat teſtamentum, & eſt nullum.l. papinianus.§.

39 ſi imperator.ff. de inoffi.teſtamẽ.cum multis aliis. ℣ Præterea † teſtamẽtum nutu factum, eſt nullũ, niſi factum ſit ad pias cauſas.notant docto.& Abb. in.c.cum tibi.de teſtamen. ℣ Et dicitur teſtamentũ nutu factũ, ſi alius interrogauit teſtatorem, vtrum vellet inſtituere talem hæredẽ, & ipſe teſtator annuit q̃ ſic.nam annuendo capite,videtur ſignis reſpondere interrogationi alterius: tamen teſtamentum,vt dixi,non valet.vt ibi. ¶ Contrariã ſenten-

40 tiam videtur tenere do.Iaſo in. l. hac cõſultiſsima. C. qui teſta. face.po. per glo. ibi in parte, indicia. quam omnes approbant. vbi dicit ſufficere nominationem fieri per nomẽ valde ſingulare: vt per relationem ad ſcripturam, vel per ſufficientia ſigna. quod dicit procedere etiam in caſu,quo ſtatutum, vel lex requirat pro forma,q̃ ponatur expreſſe nomen proprium,& quòd aliàs cõtractus ſit nullus. ℣ Hanc eãdem ſententiã tenet notanter Pau. de ca. in.l.vbi autem. ibi ſed qui vinũ.per illum tex.ff.de verbo.obliga.in verſi.facit etiam ille tex.vbi dicit, quòd

Contra.

quòd ſi teſtator dixit coram notario & teſtibus q̃ ipſe teſtabatur in omnibus & per omnia prout cõtinetur in quadam cedula ſua manu facta, quæ eſt penes talé religioſum: quòd illud teſtamentum valet, licet leges dicãt, q̃ ſaltem hæredis inſtitutio debeat ſpecificari coram teſtibus, vt eã audiãt & intelligant. vt in.l. hæredes palam. ff. de teſta. & ĩ.d.l.iubem⁹. C. eo. quia hoc poteſt fieri explicitè, quod tantundem valet. per. d.l.ibi. ſed qui vinum. iuncta. l. præcedenti. vbi dicitur, quòd ſufficit rem eſſe certam, etiam per relationem ad aliud. ☞ Iſta fuit etiam opinio Bart. in.l. ſi ita ſcripſero. ff. de cõditio. & de. per illum tex. vbi dicitur, quòd ex teſtamento debetur id, quod expreſsè relinquitur, vel per relationem ad aliud. ☞ Et Bar. inducit. d.l. ad quæſtionẽ. q̃ ſi teſtator dixit, volo q̃ hęres meus det illud quod ſcriptum eſt in cedula, quã reliqui apud guardianũ fratrum minorum: guardianus oſtendit cedulam, an valeat? arguit primò quòd non. quia id quod in teſtamento nuncupatiuo relinquitur, debet à teſtibus exaudiri. vt. d.l. hæredes palam. in principio. ff. de teſta. ☞ Præterea dicit, q̃ iſta voluntas eſt captatoria, & cõfertur in voluntatẽ guardiani, vnde ſcribet quicquid vellet. vt. l. captatorias. de lega. 1. ☞ Præterea iſta cedula nõ eſt ſolẽnis, cum nõ ſit legitimum teſtamentũ, & ſic nõ valet. vt. l. vltima. C. de fideicõ. ☞ Sed ipſe Bar. dicit reſpondendo ad cõtraria, vera eſſe, quãdo nõ apparet cedulã eſſe teſtatoris ex legitima literarũ cõparatione: vel aliis legitimis indiciis: aliàs putat q̃ valeat. per. d. l. ibi quantũ ei &c. ☞ Et pro hoc facit. l. quẽ hęredi. in principio. ff. de rebus du. & l. his verbis. in principio. de lega. 3. & l. theopompus. ff. de dote pręle. & l. quæſtionẽ. C. de fideicom. ſecundum illam lecturam, ſecundum quam teſtator poſuit in fide hæredis, & nõ ſcripſit. ☞ Et pro hoc facit. l. hoc articulo. ff. de hęre. inſti. & l. poſthumum. §. ſi paganus. ff. de iniuſt. teſtã. Et reſpondet ad contrarium, q̃ ea quæ relinquũtur in teſtamẽto &c. q̃ ſufficit quòd audiatur à teſtib⁹ implicitè. vt legibus ſupra allegatis. ☞ Itẽ non obſtat q̃ dicitur, q̃ eſt voluntas captatoria: quoniã nõ eſt captatoria, quãdo refertur ad ſcripturã de prę terito. vt. d.l. hoc articulo. ff. de hære. inſti. & ſupra dixi in princi. iſtius legis. ☞ Itẽ non obſtat non eſt ſolẽnis, quia quicquid relinquitur in teſtamento, refertur ad hanc ſcripturam. ☞ Pro hoc etiam facit quod notat idẽ Bar. in.l. certi cõditio. in princi. 3. & 4. co. ff. ſi certũ peta. vbi ſentit ſecũdũ cõcordãtias, quas allegat, q̃ certũ dicitur, quod cõſtat per relationẽ ad aliud. & pręcipuè hoc ſentit, cùm allegat tex. in. d.l. vbi aũt. in. §. qui illud. ff. de verb. obliga. ☞ Et bene ad hoc facit. l. 9. tit. 9. ſexta parti. vbi dicitur, q̃ perſona, cui pręlegat, debet eſſe certa, & proprio nomine deſcribi, & nominari, vel p alia ſigna, ex quibus ſignis poſsit cõſtare de nomine, & perſona, cui relinquitur. ☞ Et hãc opinionẽ puto veriorẽ de iure, per ea quę ſuperius ſunt dicta. ☞ Pro cuius corroboratiõe adduco tex. in. d.l. iubem⁹. C. de teſta. vbi dicitur, q̃ teſtator debet q̃prio ore hęredẽ nominare, aut per ſcripturã ſuã. & ita intelligũt doct. ibi & Abb. in. d.c. cũ tibi. ☞ Itẽ adduco tex. in. l. 1. tit. 1. ſexta parti. in fi. & l. 3. in parte. pero enel teſtamẽto. ſupra. cũ ſimi. vbi dicitur, q̃ in teſtamẽto in ſcriptis nõ eſt neceſſe hęredẽ nominare q̃prio nõie, ſed q̃ ſufficit teſtatorẽ producere ſcripturã ſignatã, in qua contineatur nõmẽ hęredis: & quãuis hęres nõ ſit à teſtatore nominat⁹ proprio nomine, teſtamẽtũ valet. & ratio quare teſtamẽtũ valet eſt pro tãto, quia teſtator referẽs ſe ad illã ſcripturã, in qua nominat⁹ eſt hęres, videtur per relationẽ, ad illã hęres nominat⁹ ab eo. ☞ Itẽ in caſu noſtro, ſi teſtator dicat, inſtituo hęredẽ illũ, quem habeo in tali ſcriptura &c. videtur hęres per relationẽ nominatus à teſtatore, & ſufficit. ☞ Et ſi contrariũ diceretur, deſtrueretur l. fi. C. de fideicõ. & theorica doct. ibi. & in.l. filiũ quem. ff. de hære. inſti. ☞ Facit etiã. l. 13. ti. 3. ſexta parti. vbi dicitur, q̃ valet teſtamẽtũ quãuis hęres nõ ſit expreſſe nominatus in eo: dũmodo de perſona hęredis poſsit cõſtare. & iſta diſpoſitio valet, licet. l. 6. eo. ti. dicat, q̃ hęres debeat expreſsè nominari proprio nomine à teſtatore: quia iã videtur nominatus, ex quo inſtituit illũ, quẽ habet ſcriptũ in tali cedula, de qua poteſt cõſtare indubitãter. ☞ Prętera cõmunis cõclu ſio ſcribẽtiũ in. d.l. iubem⁹ per illũ tex. hęc eſt, vt ſi aliquis dicat teſtatori. inſtituis titium filium tuum hæredem & teſtator reſpondeat. inſtituo. valebit inſtitutio, quãuis teſtator nõ nominaſſet hæredem proprio nomine, ſed alius. ☞ Et vltra ſupradicta tu habes hodie textũ ſatis notandũ, ponentẽ ſilẽtium huic quæſtioni in. l. 37. in principio. infra ibi dum dicit quando el teſtador nõbrada o ſeñaladamente hizo heredero. ſentit enim, q̃ hæres poteſt inſtitui nomine, vel ſignis, ideſt hũc hæredem inſtituo, vel illum quem habet nominatũ in tali ſcriptura. vide quæ ibi dixi, & iſta tene mente.

haga heredero, y en quãto alas otras coſas ſeñalando⁽ⁿ⁾ para q̃ le da el poder y en tal caſo el commiſſario pueda hazer lo que eſpecialmẽte el que le dio el poder ſeñalo y mando, y no mas.

Adde. ☞ Opp. contra iſtã legẽ de. l. 19. ſupra. & videtur, q̃ iſta lex corrigatur per illã, vel q̃. d.l. corrigatur per iſtã. nã dicitur ibi q̃ facultas meliorãdi aliquã in tertio & quinto bonorũ nõ poteſt alicui per teſtatorẽ committi: hic autẽ dicitur, q̃ ſic. igitur &c. ☞ Solu. d.l. 19. loquitur in caſu, quo generaliter vel ſimpliciter ſit cõmiſſio: tunc enim dicitur ibi, q̃ non videtur facta commiſsio vt in tertio et quinto poſsit fieri melioratio. Oppo. Solu.

hæc

hæc autem lex loquitur quando ſpecialiter & expreſsè fit commiſsio, quia tunc poteſt committi melioratio in teſtamento: & ſic iſtæ leges non contrariantur, ſed. d. l. 19. declaratur, & limitatur per iſtam. ¶ Per hoc etiam euitatur contrarium, quod poterat formari de. l. 34. infra. propterea iſta lex dicit. ſaluo ſi eſpecialmente le dio el poder. quod not.

n ¶ Señalando para que. vt dixi in glo. ſupra proxima.

¶ Et no. ex his verbis, q † poteſtas executoris & commiſſarij pendet ex teſtamẽto, vel ex alia diſpoſitione teſtatoris. vnde quęrentibus de poteſtate eorum, inſpiciendus eſt ante omnia tenor vltimæ voluntatis: circa, an, quãdo, & qualiter, & cui. vt hic. & in. l. nõ diſtinguemus. §. de officio. ff. de arbi. cum ſimi. tenet Bal. in. l. id quod pauperibus. 3. col. ver. venio ad quartũ. C. de epiſ. & cle. ∇ Cauſa verò efficiẽs eſt ſolus teſtator, & nõ alius. l. illa inſtitutio. ff. de hęre. inſti. dixi in. l. infra proxima.

42

¶ Ley. xxxij.

QVando el teſtador no hizo heredero, ni menos dio poder al cõmiſſario que lo hizieſſe por el, ni le dio poder para hazer alguna coſa delas dichas en la ley proxima, ſino ſolamente le dio poder para q̃ por el pueda hazer teſtamento el tal cõmiſſario mãdamos q̃ pueda deſcargar los cargos de cõſciencia del teſtador que le dio el poder pagãdo ſus deudas° y cargos de ſeruidores.

Summarium.

1 *Commiſſarius ſimpliciter conſtitutus ad exequẽdum, an poſſit omnia exequi.*
2 *Executor quãdo debet producere teſtamentũ coram iudice.*
3 *Cõmiſſarius an poteſt & debet ſoluere debitũ naturaliter.*
4 *Cõmiſſarius an tenetur ſoluere debita teſtatoris.*
5 *Cõmiſſarius ſi ſoluit de ſuo, an poſſit repetere ab hærede.*
6 *Commiſſarius ad diſtribuendum, an debet ſatisdare de bonis diſtribuendis.*
7 *Commiſſarius pro ſoluendis debitis, an poſſit vendere bona teſtatoris.*
8 *Cõmiſſarius antequã vẽdat, an teneẽ prius requirere hæredes.*
9 *Cõmiſſarius inuito hærede an tranſferat dominiũ in emptorẽ.*
10 *Conſanguinitas quo ad ſucceſſionẽ, & quo ad matrimonium, & quo ad alia, vſq; ad quem gradum durat.*
11 *Fiſcus, an tenetur creditoribus & legatarijs.*
12 *Cõmiſſarius ſimpliciter datus ad diſtribuẽdũ, an poſſit diſtribuere inter pauperes, & ſic per hoc excludatur fiſcus.*
13 *Commiſſarius ad diſtribuendam, an poſſit diſtribuere in vnã cauſam tantum.*
14 *Commiſſarius ad diſtribuendum, an poſſit agere contra debitores & poſſeſſores rerum defuncti.*
15 *Commiſſarius ad diſtribuẽdum in cauſas pias, an poſſit diſtribuere in cauſa priuilegiata.*
16 *Relictum pro anima, an dicatur pium.*
17 *Commiſſarius ad diſtribuẽdum inter pauperes, an poſſit diſtribuere in filium ſuum vere pauperem.*

QVando. Cõmiſſarius ſimpliciter datus ad faciendum pro alio teſtamentum: poteſt debita ſoluere, & alia facere, quę in. l. iſta continẽtur. & non vltra. hoc dicit tota iſta lex. non diuiditur. ¶ Quæro. an † cõmiſſarius ſimpliciter datus ad exequendum poſsit omnia exequi. Spe. in titu. de inſtru. edic. §. 14. ver. quid ergo. & Bal. in additio. ver. teſtator. tenent q̃ ſic. ∇ Niſi ſpecialiter ad certum quid faciẽdum datus ſit. ∇ Sed idem Bal. in. d. titu. & §. ver. argumentum. tenet, q̃ non poteſt debita ſoluere, niſi ad pias cauſas, vel niſi habeat in mandato. ∇ Et hoc etiam tenet Spe. vbi ſupra. in verſi. ſcias. & Bal. in. l. id quod pauperibus. 3. col. ver. venio ad quartum. C. de epiſco. & cle. & hoc verum. ¶ Tenetur etiam † executor teſtamentum producere coram iudice intra menſem, à tempore mortis teſtatoris computandum, vt inſinuetur, & publicetur iuxta formam text. in. l. 4. titu. delos teſta. lib. ordina. & l. 11. & 12. titu. delas mandas. fo. le.

1 Qõ.

Contra.

2

o ¶ Sus deudas. Per iſtam legẽ approbata eſt hodie opinio Bar. in. l. quibus. in. §. dominus. ff. de cõditio. & de. & in. l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. & in. l. legaui. ff. de libe. lega. vbi dicit, q̃ † cõmiſſarius poteſt & debet ſoluere debitũ naturaliter, ſi aliud non reperiatur, & ipſe datus ſit ad debita ſoluẽda. tenet etiã Alex. in. l. id quod pauperibus. C. de epiſco. & cle. & in. l. 2. C. de fideicõ. ¶ Secus ſi tale mãdatũ fiat inter viuos, & ibi per eum. ¶ Nec poteſt ſoluere debita, quę ipſe teſtator ſoluit, aliàs tenetur de ſuo. tenet Bal. in. l. ſi fideiuſſor. in prin. de lega. 1. ¶ Sed quæro, an poteſt ſoluere debita à quibus teſtator fuit abſolutus per ſententiã iniuſtã. vide per Bal. in. d. l. id quod pauperib⁹. ver. ſed ponam⁹. vbi etiã dicit, an teneatur ſoluere pœnã cõmiſſam per defunctũ. & hoc etiam tenet in. l. poſt. in fine. C. de furtis. & in. d. §. dominus. ¶ Item quæro, an poſsit ſoluere debita præſcripta à defuncto. Bar. in. l. creditores. 4. oppo. C. de verbo. ſigni. & Bal. in. c. ſi quis per triginta. ſi de feu. fue. contro. & in. l. 2. C. de fideicõ. & in. d. l. id quod pauperibus. 5. q. C. de epiſco. & cle tenent q̃ ſic. & notatur in. d. §. dominus. vbi Bar. & docto. & in. l. is cui. §. flauius. ff. de ſolu. Inno. & docto. in. c. quia plerique. de immu. eccle.

3

Quæſtio.

Qõ.

4 ¶ Vlterius quęro † an cõmiſſarius teneatur ſoluere incõtinenti poſt mortẽ teſtatoris debita defuncti: an ſufficiat poſtea. Bal. tenet q̃ debẽt ſolui debita incontinenti. in. l. fi. §. ſi autem legata. C. de bonis quę libe. ¶ Idem tene in aliis relictis piis, quę

Qõ.

celeritatem

celeritatem deſiderant. vt ſunt funeralia, & pro ſepultura, & vſurarum reſtitutione, & pro malè ablatis. tenet Bal. in authē. hoc amplius. 4. col. & in. l. eā quā. 5. col. C. de fideicō. & in. d. l. id quod pauperibus. 4. col. ¶ Et no. q † ſi commiſſarius ſoluit de ſuo, poteſt illud repetere ab hērede. tenuit Bal. in. l. fi. C. de his q̄ ſub modo. habetur in ſpe. vbi ſupra. ver. fi. & ibi Bal. in additio.

Quæſtio. ¶ Sed † nunquid cō miſſarius ad exequendum tenetur ſatiſdare de diſtribuendis bonis ad vſum deſtinatū anteq̄ exequatur. Tene q̄ ſic, ſi ex teſtamēto ſentit cōmodum. vt per Bar. in. l. ſi ex duobus. de lega. 2. & in. l. diuus. ff. ſi cui pluſq̄. per. l. falci. & in. l. qui à pluribus. de lega. 1. & in. l. libertus. in. §. largius. ff. de annuis lega. & in. l. ſolēt. ff. de alimen. lega. ¶ Sed an debet ſatiſdare de ratione reddenda, dixi in. l. 17. ſupra. ¶ Quero etiam † an cōmiſſarius pro ſoluendis debitis poſſit vendere de bonis teſtatoris. Tene q̄ nō, niſi teſtator cō miſerit, vel niſi ſit hęres vniuerſalis. ▽ Item vel niſi ſit vnde aliunde ſoluat. ſecūdum Bal. in addi. ſpe. in. ti. de inſtru. edict. §. 4. verſi. an executor vltimę voluntatis. & ibi Spe. in verſi. ſed an exceptio. & verſi. quid ſi non. tenet Bar. in. l. alio. ff. de alimē. & ciba. le. & in. l. 1. §. 1. ff. de rebus eo. ¶ Et nota. q̄ quā do poteſt vendere, non poteſt vendere rem meliorē ſecūdū Bar. in. l. magis puto. §. idē prętor. eo. ti. ff. de rebus eo. glo. in. l. 3. C. quādo decre. opus nō eſt. ſed debet vendere nomina debitorum anteq̄ bona mobilia. deinde bona mobilia anteq̄ immobilia ſecundū Bal. in. l. ſi. §. ſi autē legata. C. de boniſq; libe. ¶ Neq; pro paruo debito poteſt cōmiſſarius vendere rē magni pretij. tenet Ang. in authē. de alie. & emphi. §. hęc etiā. 5. col. collatio. 9. & in. d. l. 1. C. q̄n decre. opus nō eſt. ¶ Itē nō poteſt vēdere pluſquā oporteat pro ſoluēdo debito defuncti. vt. d. §. ſi autē legata. & ibi Bal. ſi tamen vēdit in ſubaſtatione pro viliori pretio, nō tenetur hęredibus defuncti ad reſiduum pretij. tenet Bal. in. l. 1. C. ſi ven. pigno. aga.

& Bar. i. d. l. alio. ▽ Intellige † cōmiſſariū poſſe vē dere cum ſubaſtatione, dūmodo prius requirat hęredes defuncti, vt ei reddāt pro ſoluēdis. &c. vt per Bar. in. d. l. alio. & in. l. legatis. de vſu. & habi. & per Bal. in. l. creditor. C. de diſtra. pigno. ¶ Sed † nūq̄d inuito hęrede tranſferat dominiū & poſſeſſionē in emptorem. Bal. in. d. l. id quod pauperibus. 18. q. & in. d. l. alio. tenet q̄ ſic. ▽ Sed idē Bal. in authē. ſi captiui. vltima col. C. de epiſ. & cle. loquendo in executore dicit, q̄ quādo executor vēdit, debet ratificari venditio per hæredem defuncti.

p ¶ Semejātes. vt puta vſuras reſtituere, & remittere. vt per Bal. in. l. etiā. C. de fideicō. pro quo bene facit dictum Spe. in. ti. de inſtru. edi. §. 14. verſi. hoc autē quæro. & Archi. in. c. res. 4. q. fi. qui dicunt, q̄ executor rogatus reſtituere omnia foris facta per teſtatorem, debet reſtituere ea, quæ ſunt apud eū ex delicto. quo caſu non poteſt ſoluere debita ex contractibus: ſecundum Bal. in. d. l. id quod pauperibus. 8. q. &. 5. col. C. d epiſ. & cle.

q ¶ La quinta parte. Per iſtā legem habes hodie limitatam poteſtatem commiſſariorum. quia ſi dati ſunt, ſimpliciter poſſunt diſtribuere pro anima teſtatoris quintam partem ſuorum bonorum, dato q̄ ſint aliqui, quibus hæreditas debeatur. ▽ Si tamen plus expendit executor, non repetit ab hærede. vt. l. qui aliena. §. libertas. ff. de nego. ge. & ibi Paul. de ca. nu. 1.

Adde. ¶ De iſta pticula & de materia iſti cum ſequētibus quatuor vide in Spe. de inſtru. edic. in. §. 13. incipi. nunc vero aliqua. in verſi. ſciendum eſt igitur. & ver. q̄d ergo. & ver. ſed an diſtributor. & ver. ſed quid. & ver. notandum quoq; eſt. & ver. quid ſi teſtator. & ver. ſed an ſimplex. & quaſi p omnes ver. illi. §. 11.

r ¶ Pagadas las deudas. ſ. prius. quia hæreditas dicitur deductis debitis. patet ex. l. iſta. & eſt tex. in. l. nō amplius. cum ſimi. de lega. 1. ▽ Sed quia quinta largienda pro anima defuncti non debet extrahi de alieno, propterea extrahuntur debita tanquā ęs alienū, & poſtea de hæreditate extrahitur quintum. & hoc voluit ſentire Bal. in. l. nulli. 2. col. C. de epiſcopis & cleri. vbi ponit quantum poteſt executor diſtribuere pro anima defuncti. vide etiā l. ſtyli. 214.

s ¶ Ab inteſtato. vt. l. 10. & 12. ti. de las. herē. fo. 1c. dixi in. l. 7. ſupra. ▽ Quero clarius. qui ſunt hi conſanguinei, quib⁹ debetur hęreditas defuncti ab inteſtato. Dic ſecūdū Azo. in ſumma. de legi. hęre. q̄ omnes vſq; ad. 10. gradū. & pro eo eſt tex. in. §. fi. inſti. de legi. agna. ▽ Sed glo. in. c. requiſiſti. in parte. à propinquo. de teſta. & in. c. poſtremo. de app. & in. c. 1. 12. q. 3. tenet, q̄ cōſanguinei ſuccedūt conſanguineo vſq; ad ſeptimum gradū. ▽ Et ex hoc poſſet dici aliud de iure canonico, aliud de iure ciuili: vel aliter, q̄ dicta glo. corrigūtur p tex. in. d. §. fi. & hoc tenēt Io. An. Abb. Bal. & ĵpoſit⁹ & alij. in. d. c.

ſ Y ſi parientes tales notoriamente el teſtador mādamos que el dicho cōmiſſario dexando le ala muger del q̄ le dio el poder lo que ſegun leyes de nueſtros reynos le puede pertenecer ſea obligado a diſponer

q Y la quinta parte

r Y el remanēte ſeparte entre los pariētes que vinieren a heredar aquellos bienes

p Y mandar diſtribuir por el anima del teſtador la quinta parte de ſus bienes que pagadas las deudas montare

cio & otras deudas ſemejantes

d.c.poſtremo. & tũc poteſt dari ſolutio, q̃ iura, quę adducunt predictę glo. non loquuntur in ſucceſſione, ſed in matrimonio contrahendo, & in recuſatione. ☞ Tu dic & melius, q̃ † de iure ciuili imperatorũ cõſanguinitas quo ad ſucceſſionẽ limitatur inter tranſuerſales vſq; ad.10.gradum.per. d.§. fi. ſed de iure regni vſq; a d.12. p̃ tex. in.l.6.ti.13. ſexta par.

d todos los bienes del teſtador por cauſas

☞ Sed inter aſcendẽtes & deſcendentes vſq; in infinitũ. ſecũdum Bal. & Feli. in.d.c.poſtremo. ☞ Sed quo ad matrimonium vſq; ad quartum gradum. p. c. non debet. de conſan. & affi. ☞ Quo ad recuſationẽ quo ad ſeptimum. per glo. & per ea, quæ dicunt doct. in.c. poſtremo. ☞ Item quo ad teſtificandum conſanguinei dicuntur vſq; ad ſeptimum gradum. glo. not. in.l. ſi fœmina. ver. iniuria. C. ad turpi. & in.l. lege iulia. ff. de teſti. ☞ Item quo ad iudicandũ vſq; ad quartum gradum de iure canonico computandũ, vel iudicis arbitrio. vt. d.c. poſtremo. & ibi glo. notabilis. & in.l. qui iuriſditioni. ff. de iuriſditio omniũ iudicũ. ☞ Itẽ quo ad accuſandũ vſq; ad. 7. ſecũdum glo. in.d.l. ſi fœmina. in verbo iniuria. vel vſq; ad quartũ ſecũdũ Bal. in.l. petitionẽ. 2. no. C. de aduo. diuer. iudi. ☞ Quo ad compromittendũ. vide Anto. roſel. in arbore conſanguinitatis. 1. col. ☞ Sed quia ſupra dixi, q̃ durat conſanguinitas vſq; ad quartũ gradũ quo ad iudicandum. vide Bar. in.l. qui iuriſditioni. 2. col. ver. video quid iuris ſit. & ibi Ange. & Alexand. ff. de iuriſditio. omnium iudi. & doct. ĩ.d.c. poſtremo. & ibi glo. vbi dicitur, q̃ durat vſq; ad eũ gradum, ad quẽ ſucceſſio defertur, & ſic vſq; ad. 2. gradum de iure imperatorũ, vel vſq; ad. 12. de iure regni. idẽ tenet domi. Iaſo. in.d.l. q̃ iuriſditioni. vltima col. cũ cõcor. ibi per eũ datis.

t ☞ A la muger. ſ. defuncti.

v ☞ Le puede perteneſcer. vt puta dotem & arras. vt. l. 51. infra. vel poterit eligere ea, quę marit⁹ ei cõtulit tempore ſpõſaliorum. vt. l. 52. infra. ☞ Item dimidiam eorum, quę vir & vxor multiplicauerunt cõſtante matrimonio vt. l. 14. ſupra. & quaſi per totum titulum de las ganan. li. ordi. & in.l. 1. eo. ti. foro legũ. ☞ Item lectum quotidianum. vt. l. 6. ti. de las heren. fo. le. ☞ Item ad quartam partem bonorum mariti in caſu, quo vxor ſit pauper, nec habet vnde ſe alat congruenter. vt. l. 6. ti. 13. ſexta partita. &. l. 11. ti. 2. l. 4. foro juzgo. &. l. 1. C. vnde vir & vx. & authẽ. præterea. eo. ti. &. l. 1. §. ne autẽ. ff. eo. ☞ Quod intellige, ſi nõ ſtãt conſanguinei, vt ibi dicitur. & hoc bene ſentit iſta lex, inquantũ præcipit cõmiſſario dare vxori defuncti, quod ei pertinet, per leges regni huius. ſed & pertinet quarta pars bonorum mariti ab inteſtato, non ſtantibus conſanguineis, & cum ipſa eſt inops. vt. d.l. 6. cum mi. igitur. &c.

Corrigi. x ¶ Cauſas pias. Iſta. l. in hoc eſt notanda, & per eam reprobatur. l. 3. in fine. ti. de las man. for. le. &. l. ſi vacantia. de bonis va. li. 10. vbi dicitur, q̃ deficientibus conſanguineis ſuccedit fiſcus. ☞ Item ceſſat hodie. l. 1. quę nõ eſt alibi. C. de hęredi. decurio. vbi dicitur, q̃ ſi nauicularius ſine teſtamento & liberis decedit, hæreditas eius non ad fiſcũ, ſed ad corpus nauiculariorũ defertur. ¶ Ex qua lege dicunt doct. ibi. q̃ ſi artifex alicuius collegij moritur, & non ſunt

pias y puechoſas al anima y del que le

venientes ab inteſtato, ſuccedit defuncto collegiũ. ¶ Et ibi Bal. notanter dicit procedere etiam in famulo alicuius militis: q̃ ſi moriatur ab inteſtato, deficientibus conſanguineis, ſuccedit dominus famulo, non fiſcus. tenet Bar. in.l. ſi quis filio. §. eius qui. ff. de iniuſto rup. irri. fac. teſta. ☞ Sed poteſt dici, q̃ *So.* iſta iura non corriguntur per iſtam. l. quia cum ſit generalis, non ſe extendit ad ſucceſſiones particulares, eo q̃ non facit mentionem de eis. vt per doct. in.c.1. de conſtitutio. li. 6. & bene apparet ex mente iſtius legis: quia vt catholici reges noſtri volunt, q̃ in caſu, quo eis debetur hęreditas defuncti, diſtribuatur pro anima ſua. ☞ Et iſta eſt maxima extenſio ad.l.3.ti. delos teſta. in ordina. vbi de bonis peregrini decedentis ab inteſtato tantummodo ſoluebatur ſepultura, & alia remanebant pro camera fiſci. nam hodie omnia diſtribuuntur pro anima, vt hic. ¶ Quod procedit in caſu, quo teſtator commi *Limita.* ſit alteri teſtamentum ſuum faciendum, quia tunc cõmiſſarius diſtribuit bona teſtatoris pro anima ipſius: quo caſu valet commiſsio, non ſtantibus cõſanguineis. & tunc concordat cum.l. iſta. c. cum tibi. de teſta. & eſt optimus intellectus ad dictum. c. vt tũc valeat diſpoſitio de qua in.d.c. ſi diſtributoria. quãdo is, qui cõmiſit, nõ habebat hæredes, qui poſſent ſuccedere ab inteſtato, aliàs non. ¶ Si tamen defunctus non commiſit teſtamentum diſpoſitioni alterius, iura antiqua remanent incorrecta. ſignanter. l. 3. ti. delos teſta. in ordina. &. l. cũ fiſco. ff. ad ſillenia. & l. 3. & ibi Bal. C. ad legẽ falci. & in. l. eã quã. 3. col. C. de fideico. & quod dicit Bar. in.l. 1. 60. col. ſecundũ numerũ meum. ff. de vulga. & pupi. vbi etiam dicitur, q̃ † tũc fiſcus tenetur credito-
11 rib⁹ & legatarijs. & bene adhoc facit. l. ſi vacãtia. de bonis vacan. li. 10. & quod habetur per totum titulũ de iure fiſci. ☞ Vide etiam ad ſupradicta tex. notandũ. & ibi Bal. in authẽ omnes peregrini. ver. itẽ
12 nota caſum. C. cõmu. de ſucce. vbi dicitur, q̃ † fiſcus excluditur per Chriſtũ à bonis aduenę mobilibus vacãtibus, & ſic pauperes Chriſti ſuccedunt, nõ fiſcus. ☞ Iſta fuit etiã opinio Bal. in.l. executorem. 2. col. in fine. C. de execu. rei iudi. vbi dicit, q̃ ſi teſtator mandauit cõmiſſario vt bona ſua diſtribuat, intelligitur inter pauperes, & pro anima teſtatoris. ¶ Itẽ intelligitur inter pauperes illi⁹ loci, in quo *Exten.* teſtator eſt. tenet Bal. poſt Bar. in.l. ſi quis ad decli- *Quæſtio.*
13 nãdã. C. de epiſ. & cle. ¶ Sed † nũ q̃d in vnã cauſam

tantum

tantū poterit cōmiſſarius diſtribuere bona defuncti, an in multis largiri? Bal. mouet iſtam quæſtionem. in. l. 1. 10. col. & ibi vide in addi. in ver. quanquam. C. de ſacroſan. eccle. vide per eum.

14 ¶ Et no. q† quando cōmiſſarius tenetur diſtribuere bona defuncti pro anima ipſius, vt in caſu iſtius legis, poterit agere cōtra debitores hęreditarios et cōtra poſſeſſores rerū defūcti. Quia cū nō ſit hæres, qui poſsit eos cōuenire, ſed ipſe cōmiſſari⁹, vel executor, poteſt agere cōtra eos. tenet Bal. in l. fi. co. l. C. de ſacroſ. eccle. ▽ Pro quo optime facit dictū Inno. in. d. c. cum tibi. de teſta. & Bald. in. l. in epiſtola. 1. col. C. de fideicō. vbi dicunt, q ſi quis cōmittit voluntatem ſuā diſpoſitioni titij, intelligitur tunc titius hęres non pro ſe, ſed pro anima ipſius defuncti: vel pro pauperibus, taliter q ſi titius eſt hęres quāuis pro alio: eſt tamē hęres poterit cōuenire debitores hęreditarios. ¶ Sed quęro. dicitur hic, q † ſi non ſunt conſanguinei qui poſſunt ſuccedere defuncto, tenetur cōmiſſari⁹ omnia diſtribuere pro anima defuncti. ▽ Item habes, q de relictis ad pias cauſas epiſcopus detrahit quartam pro ſe. per text. in. c. requiſiſti. de teſta. cum aliis. ▽ Pone ergo, q ſecundum diſpoſitionē iſtius legis cōmiſſarius, qui tenetur erogare bona teſtatoris ad pias cauſas, ea diſtribuit in fabricā eccleſiæ, vel in aliā cauſam priuilegiatā, de qua epiſcop⁹ nō habet quartā. vt in. c. fi. đ teſta. an debeatur epiſcopo quarta de his bonis. Videtur q ſic. quia iſta lex nō dicit, q bona diſtribuātur in cauſam priuilegiatā, nec teſtator hoc dicit: ſed cōmiſſari⁹ nō pōt tranſgredi legē. vt. l. 31. ſupra, & ibi dixi. ergo, &c. ▽ Sed tene cōtrariū, per ea quę dicunt doct. & Abb. per illū tex. in. c. in cauſis. de elect. qui mouet iſtā queſtionē, & adducit rationē. quia illud, quod fit per executores teſtamenti ad pias cauſas, videtur factū per ipſum teſtatorē: vnde perinde eſt, acſi ipſe teſtator elegiſſet fabricā, vel ipſa lex hoc dixerat. argu. in. d. c. in cauſis. & l. vnū ex familia. §. fi. de lega. 2. & ibi hæc affirmat Bar. per illū tex. ▽ Ex quibus dicit habere bonam practicā impediēdi quartā epiſcopi, quādo teſtator reliquit in genere ad pias cauſas. & bene ad hoc facit regula. qui per alium. de regu. iu. lib. 6. & quæ notāter dicit Feli. in. c. inter cætera. 3. & 4. col. de reſcrip. & Iaſ. in. l. ita demum. 2, col. 15. fallētia. C. de procura. quæ omnia tene menti.

16 y ¶ Al anima. No. ex particula iſta, q †relictū pro aīa dicitur relictū pro cauſa pia. tenet etiā glo. in. l. ſi quis titio. de lega. 2. quā glo. dicit vnicā Ange. in auth. vt cū de app. cogno. §. ſi vnū. colla. 8. Bal. in. l. 1. lectura. 2. col. in prin. C. de ſacroſ. eccle. ▽ Vnde ſi relinquitur cōſanguineo pauperi pro anima, dicitur plū relictū ſecundū glo. ſingularē in. c. 2. de ſepul.

17 ▽ Sed †nūquid diſtributor vel cōmiſſari⁹ poſsit diſtribuere in filiū ſuū rectè pauperē. vide Bal. in. l. 1. 10. co. ver. ſup 7. q. C. đ ſacroſ. eccle. vbi tenet q non.

z ¶ En otra coſa. ſ. profana quia in profanis nulla eſt regula voluntatē limitās, ſed in relictis ad pias cauſas eſt regula iuris humani, & gētiū, atq; diuini. ſ. vt d beam⁹ prę oīb⁹ religionē deo, & peccata elee moſynis redimere. vt in. c. animæ defuncto rum. 13. q. 2. & in. c. medicina. de pœnitē. diſ. 1. plenè per Bar. & Bal. in. l. id quod pauperibus. C. de epiſcop. & cleri. & in. l. 1. C. de ſacroſan. eccle.

Quæſtio.

Nota.

Ley. xxxiij.

EL cōmiſſario pa- dio el poder y no en otra coſa alguna[z].

Summarium.

1 *Commiſſarius intra quod tēpus tenetur facere teſtamentum.*
2 *Mora quando poſsit purgari.*
3 *Obligatus ad faciendum, & dandum certo tempore, an poteſt facere & dare poteſt tempus.*
4 *Executor teſtamenti, ſi eſt factus inimicus teſtatoris, an poſsit exequi teſtamentum.*

EL cōmiſſario. Cōmiſſarius tenetur facere teſtamentū intra terminū ſtatutū in. l. iſta: quod ſi nō fecerit, etiam ſi cōmiſſarius ſit ignorās, expirat ſua cōmiſsio. prętерquā ſi teſtator iuſſerit inſtituere aliquē in hæredem, quē nominauit expreſsè, vel q aliquid certū faceret, quia tūcetiā termino elapſo poterit facere cōmiſſarius. q ſi non fecerit, habetur pro facto. hoc dicit. ▽ Diuiditur in duas ptes principales. In prima ponitur limitata poteſtas cōmiſſarij. In ſecūda notāda ſuppletio legis. Secūda ibi. & ſi paſſado el dicho termino. ▽ Aduerte, qa iſta lex venit remouere dubia, quę oriūtur ex diſpoſitione tex. in. c. nos quidē. de teſtamē. & auth. hoc amplio. C. de fideic. & auth. de eccle. ti. §. ſi quis ędificatiōe. colla. 9. & corū q dicūt doct. in. d. locis. loquētes in executore teſtamēti. nā in. d. c. nos q dē. dicit q executio teſtamēti debet fieri intra annū. & in. d. auth. hoc amplio. fertur, q intra quinquenniū. & pro cōcordia multipliciter diſtinguūt. ▽ Aut loqmur in relictis ad pias cauſas. ▽ Aut in relictis ad cauſas nōpias. ▽ Primo caſu, datur termin⁹ ſex mēſiū. ▽ Secūdo caſu, datur termin⁹ vni⁹ anni. Dicūt inſuper, q termin⁹ currit à tpe monitionis, vel à tpe inſinuationis teſtamēti, iuxta formā tex. in. d. auth. de eccl. tit. §. ſi legatū. ▽ Itē aliqui tenēt, q reqritur particularis monitio, aliqui ſufficere generalē monitionē. Itē quidā tenēt, q vna ſufficit, aliq duplex vel trina. vt referūt do. & Abb. in. d. c. nos quidē. ▽ Propterea iſta. l. notāter & clarè prouidet ſup his oīb⁹ vt in ea cōtinetur. Eſt tamē notandū, q tūc habet locū diſpoſitio iſti⁹ legis, quādo teſtator nō prouidit de tpe, vt colligitur ex ea. fec⁹ ſi teſtator ſtatuit terminū, intra quē cōmiſſarius faceret teſtamentū, vel exprimeret legata. & alia in cōmiſsione contenta, quia tūc debet ſeruari volūtas & diſpoſitio teſtatoris, quia nō repugnat iuri cōi. argu. tex. in. l. ſtatu liberos. §. ſi quis hęredi. ff. de ſtatu libe. facit tex. iun

Limita. ad tex.

Quæſtio.

Contra.

T cta

ta glo. in l. fi. §. si aut dubius. C. de iure delibe. & quod notãter dicit Abb. in. d. c. nos quidem. 2. col. ver. vnum tamẽ nota. ☞ Item dispositio istius legis habet locum in eo, cui cõmittitur testamẽti factio: secus in executore testamẽti, quia in eo seruatur dispositio. d. c. nos quidẽ. de testa. & aliorũ iuriũ, de quib⁹ supra, quia isto casu sunt dissimiles. vt tenet Abb. in. d. c. nos quidẽ. ver. quidã reliquit cẽtum. inquantũ dicit, q̃ habens declarare, nõ est executor. ¶ Ex quo sequitur, vt tenẽt doc. ibi per illum text. q̃ executor testamenti exequitur relicta ad pias causas intra sex menses: sed alibi relicta, intra annum. & si opus est magnũ, intra quinquennũ, vel decenniũ, vt per docto. ibi. ¶ Quod est aliud in cõ-

1 missario † ad testãdũ, quia si p̃sens fuerit in loco domicilij testatoris, habet tẽpus ad testandum quatuor mensiũ. si tamẽ est intra regnum, habet tẽpus sex mensium. si extra, habet annum, vt hic dicitur. sunt tamen similes in multis. sicut dixi in. l. 31. supra. ¶ Item quia quẽadmodũ cõmissarius non potest disponere de bonis testatoris nisi pro soluẽdis debitis, aliàs tenetur. vt. l. 37. infra. ita si executor testamenti plus expendit quàm testator expressit, non repetit ab hærede. vt. l. qui aliena. §. libertos. ff. de nego. gest. & ibi Pau. de ca. nu. 1. iuncto. ver. nota. executores. nu. 2. ¶ Itẽ quia sicut cõmissarius ad testandũ si est intra regnũ habet sex menses: ita executor ad pias causas. vt in auth. de sancti. episc. §. sinautẽ sanctissimas. & ibi Ange. collatio. 9. ☞ Et sicut executor in aliis relictis habet annũ: ita cõmissarius, qui est extra regnum. vt. d. c. nos quidẽ. &. l. nulli. C. de episco. & cle. ☞ Vbi Pau. de ca. nu. 1. dicit, q̃ est dare executorem testamentariũ & etiam legitimum, vt episcopum: & etiam datiuum, idest, datum à iudice. vt. l. solent. ff. de alimen. & cibaria. & hoc in relictis ad pias causas, putà, pauperum, vel alimentorum. In aliis si testator non daret executorem, non esset dare legitimum, vel datiuum, vt tenet Pau. de cast. in. d. l. nulli. 1. col.

a ¶ Si estuuiere fuera. quod debet probari per cõmissarium. Ideo purgatio moræ non liberat ipso iure, sed ope exceptionis. tenet Bar. in. l. et si tres fratres. vbi notatur. ff. si quis cau.

b ¶ Vn año. Quod potest abbreuiari per testatorem, secundum Bal. in auth. hoc amplius. 1. colu. C. de fideico. in lectu. antiqua. & supra dixi.

ra hazer testamẽto, o mãdas, o para declarar por virtud del poder que tiene lo q̃ ha de hazer ẽl los bienes ẽl testador no tẽga mas termino de q̃tro meses si estaua al tiẽpo q̃ se dio el poder ẽla ciudad, ovilla o lugar dõde se dio el poder, y si al dicho tiempo estaua ausente, pero dẽtro destos nuestros reynos, no tenga ni dure su poder mas de seys meses, y si estuuiere fuera[a] delos dichos reynos al dicho tẽpo, tenga termino ẽn año[b] y no mas, y passados los dichos terminos no pueda mas hazer que si el poder no le fuera[c] dado, y ven-

c ¶ No le fuera dado. Nota duo, quæ colligũtur

2 ex lege ista. ¶ Primò, quod † in casu istius legis nõ habet locum purgatio moræ. & approbat text, in. d. c. nos quidem. aliàs sequitur illum. & idem tenuit Bald. loquendo in executore testamenti in. l. nulli. &. l. id qđ pauperibus. C. de episcopis & cleri. & in. l. 3. C. de procurato. & in l. captatorias. C. de testamen. militis. vbi dicitur. quòd si cõmittitur alicui executio testamẽti, tenetur exequi intra terminum à iure præfixum: quo elapso, nõ potest exequi. ☞ Facit etiã singulare dictum Bald. in. l. 4. 1. q. de lega. 1. vbi dicitur, quòd si præfixus sit terminus iure communis, idest quatuor mensium. qui tacitè intrat, q̃ tunc mora nõ purgatur. ☞ Facit etiã quod dicunt doct. & Bal. in. l. cum allegas. C. de vsuris. & in. l. lucius titius. ff. de actio. emp. vbi dicit, q̃ mora in contractibus stricti iuris non potest purgari. ¶ Et ex hoc dicit Bal. in. l. 1. 13. q. C. de his quæ pœnæ. no. quòd mora non potest purgari post terminum, qui permit gratiã. ¶ Hinc etiã dicit idẽ Bal. in. l. fi. 9. opp. in lect. antiqua. C. de cõditio. infer. q̃ mora nõ potest purgari, stãte statuto, q̃ testamenta nõ infinuata infra mẽsem sint nulla. ☞ Hinc etiã dicit idẽ Bal. in. l. magnã. C. de cõtrahẽ. & cõmi. stipu.

3 q̃ † mora nõ potest purgari p obligatũ dare vel facere certa die. licet cõtrarium notatur in. l. fi. & ib i Bar. ff. de arbi. ¶ An autem, & quando mora possit purgari, vide per tex. glo. & doct. in. d. l. & post tres. & ibi Bar. plenè. ff. si quis cautio. & in. l. 4. de lega. 1. & in. l. cum quidam. de lega. 2. per tex. glo. & Ange. in. l. fi. C. de fideiusso. vbi dicit, q̃ obligatus omnino soluere certa die, lapso die, nõ potest morã purgare. ☞ Quæro quid in artifice, qui se obligauit *Quæst.* construere domũ intra certũ tempus, an posit illã construere post tempus. vide latè Bal. & alios in. l. liberti. C. de ope. liber. per Bal. in. l. insulam. 1. col. ff. de verbo. oblig. ¶ Secundò colligitur ex. l. ista, q̃ mora cõmittitur in negligendo. & idẽ tenet glo. & doct. in. l. eum qui. §. fi. ff. de verbo. obli. ideo tẽpus vnius anni datũ cõmissario ad testandum, currit ignoranti. ☞ Idem dicendum est in executore, q̃ ignoranti currit tempus ad exequendum. ☞ Et per hoc approbatur opinio Bal. in. l. 2. C. de excusatio. tuto. & in. l. id quod pauperib⁹. 3. quæst. princi. C. de episcopis & cle. & in additio. ad Spe. de instru. edi. ver. executor debet exequi. & in. l. 1. in princi.

C. de

C.de cadu.to.& in.l. captatorias. C. de teſta. mili. vbi dicit executorem ignorantem & abſentem excludi poſt annũ.per.c.fi.de procu. lib.6.licét Bart. in.l. genero. ff. de infami. dicit, q̃ ſcienti currit annus nõ ignorãti,etiã ſi in cõſtitutiõe dicatur q̃ currat annus à tempore mortis,quia ſubauditur,& ſciẽtiæ. ☞ Idem tenet Bald. in.l. ſo.in fine. C.d excuſa.tuto. Fran. de Padua. in.l. quãdiu. C. qui admitti.quod Bald. dicebat verum eſſe in. l. 2. C. de libe.cau. niſi ignorantia ſit ſupina. Sed primũ verius, per ea, quæ dicunt docto. & Abb.in.c. nos quidẽ. de teſta.Bal.& Pau.de ca.in.l.nulli.& in.l.id quod pauperibus. C. de epiſcop.& cleri.& ita ignorans & abſens mer⁹ executor excluditur anno elapſo. vt c.fi.de procura. lib. 6. ☞ Idem in commiſſario. vt hic. ratio:quia non agitur de ſuo prę iudicio iuxta notata per Barto.in. l. hæredes mei.in.§.puto. ff. ad trebell. tenẽt doct. & Abb. in.c.ſi hęredes.fi. col. de teſta. Bald.in. d. l. id quod pauperibus. 2.col.ibi.tertio quęro. C. de epiſco.& cleri. ☞ Sunt etiã caſus, in quibus ſine interpellatione quis conſtituitur in mora. vt in contractibus vltro citroq; obligatoriis. vt. l. iulianus. §. offerri.ff.de actio.emp.vend.& in.l. curabit. eo. & in. l.minorum. C. in qui. cau. in inte. reſti.non eſt neceſſa.& in.l.fi.§.prętera. C. de iure do. per glo. in.§.item mixta.inſti.de actio.& fauore eccleſiæ.vt per Bal.in auth.hoc amplia⁹. C.d fideicõ.Pe.de Ancha.in regula.acceſſoriũ.de regu.iu.lib.6.per Inno. in.c.breui.de iure iur. ☞ Itẽ fauore fiſci.tex. eſt ſingularis.in.l.cũ quidã.§.fiſcus.ff.de vſu. ☞ Itẽ quando iuramentum eſt interpoſitum. Ioan. And. & Inno.in.d.c. breui. ☞ Itẽ quãdo promiſit ſe facturum & curaturum. Bald.in.c.1. §. ad hęc. hic finitur tex. ☞ Item quãdo promiſit & trãſiuit tantum tempus intra quod potuiſſet facere. Pau. de Caſt.in.l.ſi ita ſtipulatus eſſem abs te.ff. de verbo.obli. & fuit de mente Barto. in. l. ita ſtipulatus. 2. q.princi. ff. de verbo.obliga.dum allegat.l.qui inſulam. eodẽ titu. ☞ Et ſi creditor dicat debitori.indigeo pecunia.videtur illum conſtituere in mora.Bar.in.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.ff.de acqui.hære. ☞ Et ſi vis ſcire effectus moræ, vide per glo.nota.in.l.mora.ff.de vſur.quę ponit de mora cõmuni:& mora ſpeciali: & plenè per Dinũ,& ibi latè in addi.in regula.mora. de regulis iuris. lib.6.

gã los dichos bienes alos que losauian de auer muriendo el teſtador ab inteſtato: los quales terminos mandamos que corran al tal cõmiſſario aun que diga y alegue que nunca vino a ſu noticia q̃l tal poder auia ſido dado. ¶ Pero lo quel teſtador le mando ſeñala damẽte y determina damente ſeñalãdo la perſona del heredero. o ſeñalãdo cierta coſa q̃ auia de hazer el tal cõmiſſario: mãdamos que en tal caſo el cõmiſſario ſea obligado alo hazer. y ſi paſado el dicho termino no lo hiziere, que ſea auido[d] como ſi el tal commiſſario lo hizieſſe o declaraſſe.

¶ Ley.xxxiiij.

EL cõmiſſario por virtud ďl poder que tuuiere para hazer teſtamento no pueda reuocar[e] el teſtamẽto q̃l teſtador auia hecho ẽ todo ni en parte.ſaluo ſi el teſtador eſpecialmente le dio poder para ello.

Adde. ☞ Sed q̃a iſta lex dicit, q̃ ſi commiſſari⁹ non fecit teſtamentũ intra tẽpus ſibi ſtatutum habetur acſi cõmiſſio nõ eſſet.ei data. ☞ Idẽ eſt dicẽdum in caſu, † quo marit⁹ relinquit vxori ſuæ poteſtatem teſtandi pro eo, & eo mortuo ipſa luxurioſe viuat. nam per hoc videtur ſibi reuocatum mãdatum. Doctrina eſt ſingularis do. doc. Pala. in.repe.c.per veſtras. de dona. inter virum & vxo.ſuper rubrica. col.371.in verſi.& ex iſtis.ad cuius corroborationem adducit ſingularẽ (licet vulgarẽ) doctrinã Dini.Bar.& Pau.de ca. in.l.ſi cum Cornelius.ff.de ſolutio.vbi dicũt, quòd ſi poſt mandatum factũ procuratori eſt factus ribaldus,vel inimicus,quia aliàs conditionẽ mutauit in deterius,videtur eo ipſo reuocatũ mandatũ.vt ibi & in.l.cum quis.in principio.eo.ti.tenet Cynus in. l.falſus.1.q.C.de furtis.& ibi Bar. & alij. Idem tenet Bal.in.l.mandatum. 4.col.verſi. venio ad quæſtiones.C.manda.& in.l.cum qui ita.§. qui ſibi. ff. de verbo.obli.& ibi Ioan.de Imol.in principio. q̃ dicit idem eſſe in executore vltimæ volũtatis:quia ſi poſt teſtamentũ vel poſt mortem teſtatoris vn⁹ efficiatur ribaldus, finietur eius officium. ſuper quo do. doctor de Pala. vbi ſupra plurã adducit, q̃ per te vide, qa ſunt notãda,& quotidie ſunt in facto.idẽ tenet in dicta rubrica co.443.in ver.ad idẽ. ¶ In hoc tñ aduertat iuuenis legiſta, ne decipiat. Reſtringit extẽſiones. nã & ſi videatur eo ipſo reuocatũ mandatũ,ex hoc tñ geſtu p̃ procuratorẽ, vel executorẽ,aut cõmiſſariũ nõ ſunt nulla p̃terq̃ ſi reuocatio eſſet intimata procuratori, vel executori, iudici, & parti cõtrariæ. per. c.auditis.de p̃curato.gl.& Bar.in.l.ſi pecuniã. §. ſi ſeruũ.ff.de cõdictio.ob cauſã.& multa ſunt iura idẽ dicentia. ☞ Vnũ in hoc eſt notandũ, q̃ procurator, vel cõmiſſarius,aut executor reuocatus,tenetur ad intereſſe

Extẽ.1.

Extẽ.2.

Extẽ.3.

intereſſe aduerſario,ſi ei nõ notificet reuocationẽ. gl.& do.tenẽt in.c.quãuis de ꝓcu.in ſexto.qđ not. d ¶Sea auido.ſ.ipſo iure.gl.in auth.de inceſ.nup. in princi.in glo.quę incipit.ſed nũquid.& ibi Ange.colla.2.idẽ Ange.in authen.de nup.in.§.ſi verò expectet. colla.4.glo. in.l.decernim⁹.C. de ſacroſ.eccle.&in.l.1.§. ſi pecunia. ff. depoſi. Bal.ſingu.in ti.de pace cõſtã.§. priuilegia. ver. cõtumax pro confeſſo.ver.19. & ita intelligitur. l. 31. ſupra. & quod Bart. dicit in ſimi.in. l. gerit. ff. de acq.hęr.ſ.ꝙhabetur ac ſi cõmiſsio data nõ eſſet ꝙdã iuris fictiõe ipſo iure.

¶Ley.xxxv.

EL cõmiſſario no pueda reuocar el teſtamento que oũiere por virtud de ſu poder vna vez hecho, ni pueda deſpues de hecho hazer codicillos, aunque ſea ad pias cauſas e aunque reſerueʰ enſi el poder para lo reuocar,o para añadir, o mẽguar, o para hazer codicillo, o declaracion alguna.

1

EL commiſſario. Iſta.l. non ſũmatur,quia clara & breuis eſt. & loquẽdo in fideicõmiſſario idẽ dicit l.vnum ex familia à principio.& in.§.rogo.& ibi Bar.& doc. de lega.2. vbi dicitur ꝙ † fideicommiſſarius nõ põt variare, ſi iuſſus eſt diſtribuere inter pauperes. nã ſi elegit, non põt variare,neq; reuocare ſuã electionẽ:niſi iuſſus eſſet reſtituere vni ex certis cũ moreretur.quia ſi ſemel elegit,nõ põt vſq; ad mortẽ variare per.d.l.vnũ ex familia.▽Itẽ ſecus in executore,qui poteſt variare in electione pauperum,ſecundum Ange.in. l. ſed ſi alio.§.ſi quis ſub cõditione.ff.ad trebellia. per notata in.l.cum pater.§.& filia.de lega.2.▽Habes igitur ex.l.iſta,ꝙ licet cõmiſſarius poſſit reuocare teſtamentum pro ſe factum.vt quaſi per totum titulũ de teſta.C.non tamen quod pro alio fecit.

2

Adde ▽Quid † ſi fuit commiſſum hæredi, vt poſsit ad arbitriũ ſuum conferre,ſi elegit,poſſit variare. habetur plenè ĩ. l.25.& in.l.30.& ibi glo.titu.9.ſexta parti.vbi vide. ¶Itẽ ſi fuit commiſſum vel cõceſſum aliquid Titio,dum placuerit Sempronio,qui conſentit, & ꝓmiſit non venire contra,an poteſt contradicere, ſi ſemel cõditio extitit.Oldra. vltra alios mouet iſtã quæſtionẽ,& illã decidit cõſilio ſuo.243. vbi vide. ¶Ad idẽ Alex.in.l.2.§. volũtatem.2.col.&.2.no. ff.ſolu.ma.mouet vnam quæſtionem ſuper hoc. & eſt,an, & quando aliquid cõmittitur in voluntate alicuius,poſſit iniquum æquo præferre. Sed quia optimè diſtinguit,vide ibi per eum.

Qũ.

Qũ.

f ¶Codicillos.ꝙ largè non dicitur teſtamentum l.1.ti.12.ſexta partita.& inſti.de teſta.in princi.glo. in.l.2.ver.perſonales.C.commu. dele. ¶Itẽ quia in codicillis nõ poteſt dari, neq; adimi hæreditas ꝓ.l.2.C.de cod.habetur in Spe.đ iu.§.1.ver. ſi vero.

3 g ¶Pias cauſas.quia † ſiue bene ſiue malè teſtamẽtum fecit,functus eſt officio ſuo,& id reuocare nõ poteſt.argu.tex.in.l.pœnam ſuam.C. de pœnis.&. c.in cauſis.de offi.dele.

h ¶Aunq; reſeruẽ.quia cũ cõmiſſiones ſint ſtricti iuris. vt dixi in.l.31. ſupra & ibi patet: non extẽduntur ad hoc,vt factũ nomine alterius poſſit reuocari. ¶An aũt,& qñ poſſum reuocare, qđ meo nomine,vel alieno feci.vide ptex.& doc.& Bal.in. l.iubemus.§.ſane.C.de ſacroſan.eccleſi.gloſſ. inſti.

qui alie

Summarium.

1 *Commiſſarius,an poſsit reuocare teſtamentum ab eo factum.*
2 *Renunciatio facta à domino habente procuratorem,an valet, ſi procurator renunciat.*

1 EL cõmiſſario. Cõmiſſari⁹ † nõ põt reuocare teſtamẽtũ factũ ab eo,à quo facta eſt cõmiſsio.niſi ad hoc habeat ſpeciale mãdatũ.hoc dicit.ratio eſt duplex.ꝓma,ꝙa cõmiſſari⁹ eſt ꝓcurator.vt dixi in. l.31.ĩ prin.ſupra.& ꝓcurator nõ põt reuocare factũ dñi.tenet Bal.in.l.1.29.opp.ver.ſed.l. cauetur. C. ꝙ admi. ▽Hic dixit Fel.in.c. ex ptẽ đcani. ver.d.cle. Nota.

2 de reſcri.ꝙ † ſi dñs cõmiſit,ꝓcuratori ꝙ renũciaret bñficiũ,& antequã ꝓcurator renũciaret dñs renũciauit,ꝙ valet renũciatio dñi,nõ procuratoris. Pro quo facit glo.ſatis notãda.in.c.ſup eo.in ptẽ,alieno arbitrio.de cõditi.appo.vbi dr,ꝙ ſi fili⁹ mr̃imoniũ cõtraxit ea cõditione,ſi pr conſentiret:poſteaq; cũ alia cõtraxit,tenet ſecũdũ mr̃imoniũ,licet pr̃in prima cõſẽtiat:qa nõ dr cõſenſus durare, niſi tp̃e, quo pr̃ cõſentit.Itẽ qa nec dr hẽre põtatẽ,niſi cui cõceſſa durat.argu.l.itẽ eorũ.§.ꝙ ſi actor. ff.qđ cuiuſq; vni. ▽Secũda ratio eſt.qa ſicut cõmiſſari⁹ p.d.l.31.nõpõt ſine mãdato ſpeciali teſtamẽtũ facere,ita à cõtrario nec teſtamẽtũ iã factũ ſine ſpeciali mãdato reuocare.tenẽt do.in.l.vnũ ex familia.§. ſed & ſi fundũ. đ lega.2.▽Qđ eſt verũ,etiã ſi multo añ mortẽ teſtatoris eẽt factũ teſtamẽtũ.p.l.ſancim⁹.C.đ teſta.▽Ratio.qa p̃ſumit i⁹ teſtatorẽ durare ĩ eadẽ volũtate.vt ibi. ▽Intãtũ, ꝙ teſtamẽtũ factũ etiã p.40.annos añ mortẽ teſtatoris valet:nec p̃ſumitur reuocatũ curſu tãti tẽporis. Etiã ſi teſtator poſtea ſit facti⁹ locupletior.ita tenet Pau.de ca.in.d.l.ſancim⁹.per tex. ibi.

e ¶Reuocar.No.ꝙ iſta fuit opinio Ange. in authen.de collatio.§.prohibemus. collatio.9.

Summarium.

1 *Commiſſarius,an poſsit variare.*
2 *Hæres,cui commiſſa fuit electio,ſi elegit,an poſsit variare.*
3 *Reuocare an poſſum,quod nomine meo non eſt factum.*
4 *Commiſſarius, qui in teſtamento à ſe facto inſtituit, quos inſtituere non debuit,vel quia non adhibuit tot teſtes, quot adhibere debuit,an teſtamentum ſit nullum.*
5 *Iudex ordinarius,qui tulit ſententiam,an,& quando poſsit illam reuocare.*

1 EL commiſſario. Iſta.l. non ſũmatur,quia clara & breuis eſt. & loquẽdo in fideicõmiſſario idẽ dicit l.vnum ex familia à principio.& in.§.rogo.& ibi Bar.& doc. de lega.2. vbi dicitur ꝙ † fideicommiſſarius nõ põt variare, ſi iuſſus eſt diſtribuere inter pauperes. nã ſi elegit, non põt variare,neq; reuocare ſuã electionẽ:niſi iuſſus eſſet reſtituere vni ex certis cũ moreretur.quia ſi ſemel elegit,nõ põt vſq; ad mortẽ variare per.d.l.vnũ ex familia.▽Itẽ ſecus in executore,qui poteſt variare in electione pauperum,ſecundum Ange.in. l. ſed ſi alio.§.ſi quis ſub cõditione.ff.ad trebellia. per notata in.l.cum pater.§.& filia.de lega.2.▽Habes igitur ex.l.iſta,ꝙ licet cõmiſſarius poſſit reuocare teſtamentum pro ſe factum.vt quaſi per totum titulũ de teſta.C.non tamen quod pro alio fecit.

2 Adde ▽Quid † ſi fuit commiſſum hæredi, vt poſsit ad arbitriũ ſuum conferre,ſi elegit,poſſit variare. habetur plenè ĩ. l.25.& in.l.30.& ibi glo.titu.9.ſexta parti.vbi vide. ¶Itẽ ſi fuit commiſſum vel cõceſſum aliquid Titio,dum placuerit Sempronio,qui conſentit, & ꝓmiſit non venire contra,an poteſt contradicere, ſi ſemel cõditio extitit.Oldra. vltra alios mouet iſtã quæſtionẽ,& illã decidit cõſilio ſuo.243. vbi vide. ¶Ad idẽ Alex.in.l.2.§. volũtatem.2.col.&.2.no. ff.ſolu.ma.mouet vnam quæſtionem ſuper hoc. & eſt,an, & quando aliquid cõmittitur in voluntate alicuius,poſſit iniquum æquo præferre. Sed quia optimè diſtinguit,vide ibi per eum.

Qũ.

Qũ.

f ¶Codicillos.ꝙ largè non dicitur teſtamentum l.1.ti.12.ſexta partita.& inſti.de teſta.in princi.glo. in.l.2.ver.perſonales.C.commu. dele. ¶Itẽ quia in codicillis nõ poteſt dari, neq; adimi hæreditas ꝓ.l.2.C.de cod.habetur in Spe.đ iu.§.1.ver. ſi vero.

3 g ¶Pias cauſas.quia † ſiue bene ſiue malè teſtamẽtum fecit,functus eſt officio ſuo,& id reuocare nõ poteſt.argu.tex.in.l.pœnam ſuam.C. de pœnis.&. c.in cauſis.de offi.dele.

h ¶Aunq; reſeruẽ.quia cũ cõmiſſiones ſint ſtricti iuris. vt dixi in.l.31. ſupra & ibi patet: non extẽduntur ad hoc,vt factũ nomine alterius poſſit reuocari. ¶An aũt,& qñ poſſum reuocare, qđ meo nomine,vel alieno feci.vide ptex.& doc.& Bal.in. l.iubemus.§.ſane.C.de ſacroſan.eccleſi.gloſſ. inſti.

qui alie.li.vel non.in princi.& glo.quę incipit.maximè.& Bart.in.l.cum vir.3.col.ver. quęro vtrum vir.ff.de vſu.& in.l.i.§.& cũ lex.C.de rei vx.actio. & in Spe.de cõmiſsio.§.2.per totum. ☞ Et ibi vide quando maritus alienans rem dotalem, & clericus alienans rem eccleſiæ poteſt reuocare alienationem, & venire contra eam. dixi in.l. 61. infra.

¶ Ley.xxxvj.

QVando el cõmiſſario no hizo teſtamento ni diſpuſo delos bienes del teſtador: porq̃ paſſo el tiempo, o porque ſe murio ſin fazerlo: los tales bienes vengan derechamente alos parientes del q̃ le dio el poder que ouieſſen de heredar ſus bienes ab inteſtato. ¶ Los quales en caſo que no ſean hijos, ni deſcendientes, ni aſcendientes legitimos, ſean obligados de repartir la meytad de todos los dichos bienes entre pobres miſerables, por el anima del teſtador. Y la otra meytad ſea para ſus herederos. Y ſi el cõmiſſario no cumpliere lo ſobredicho, ſea condenado en todos los bienes que ouiere.

Quæſtio. 4 Adde Quæro † cõmiſſarius fecit teſtamentũ, in quo inſtituit quos inſtituere nõ poterat, & ſic teſtamentum eſt nullũ, vel ex aliquo alio defectu, vt quia nõ adhibuit teſtes in eo. an iterum poſsit aliud facere teſtamentũ. Videtur q̃ ſic. nã quod nullũ eſt, nõ habetur in cõſideratione. argumẽto tex.in. l. fi. C.de poſt.hære.inſti.vel exhęre. ☞ Hinc eſt, q̃ teſtamentũ nullũ nõ dicitur teſtamentũ. vt.l.2.§.1.ff. quẽadmo.teſta.aperiãtur. Et cõtractus nullus nõ dicitur cõtractus.l.i.& ibi doct.C.de eunuchis. nã q̃d 5 nullũ eſt, nihil eſt. ¶ Et ſicut iudex † ordinarius proferens ſententiã nullã poteſt illam reuocare, & aliã iuſtam proferre. vt tenet glo.& doct.cũ diſtinctione in.l.& ſi præſes.la.1.C.quomodo & quando iudex.&.c.qualiter & quãdo.el.1. glo.1. de accuſatio. ita & is, cui cõmiſſa eſt factio teſtamẽti ſi inſtituit, quos inſtituere nõ debuit, & ex eo teſtamentũ eſt nullũ, poterit teſtamentũ reuocare, & aliũ ſolẽnẽ facere. nã teſtamentũ & ſententia ambulant à pari. vt.l.hac conſultiſsima.§.ab cum humana.C. qui teſta.face.po. Oldra.cõſi.119. dixi in.l.57. infra glo. ſuper parte, acabaſſe. circa finem.

Summarium.

1 *Hæres non adimplens voluntatem defuncti, an priuetur hæreditate, & fructibus medio tempore perceptis.*
2 *Hæres non adimplens voluntatem defuncti, qua pœna puniatur, & quando excuſatur.*
3 *Legatarius pro legato pio an poſsit conuenire Laicum coram iudice eccleſiaſtico.*
4 *Intereſſe, an, & quando poteſt peti.*
5 *Procurator animarum ſeu etiam Epiſcopus, an, & quando poteſt ſuper legatis ſe intromittere.*
6 *Legatum pium quibus modis dicitur.*
7 *Legata pia vt ſoluantur, an poſsit petere quilibet de populo.*

QVando el cõmiſſario. Quando commiſſarius teſtamentum nõ fecit, neq; de bonis defuncti diſpoſuit quia noluit, vel quia non potuit, bona venient ad hæredes defuncti habẽtis ius ſucceden- di ab inteſtato: qui licẽt non ſint ex deſcendẽtibus vel aſcendentibus, tenentur diſtribuere quintam partem bonorum pro anima defuncti intra annũ, computandum à morte defuncti. & ceſſantes, cõpellũtur per iudices ſeculares ad petitionẽ cuiuſcunq; de populo. hoc dicit. ¶ Diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur regula. In ſecunda eiuſdem regulæ limitatio. In tertia & quarta iſtius limitationis duplex faſuor. Secunda ibi, los quales. Tertia ibi, a lo qual. Quarta ibi, ante las quales. ¶ Pro declaratione iſtius legis quæro. nunquid ſi hæredes non diſtribuũt quintã partem bonorũ defuncti pro anima ipſius intra annũ, puniãtur aliqua pœna. Videtur q̃ ſic. per tex.in auth.hoc ampli⁹. C.de fideic.& in corpore vnde ſumitur. in ti. de hęre.& falci.§.ſi quis verò nõ implẽs.& ibi glo. & Ange.colla.1. ☞ Contrariũ tacitè videtur ſentire iſta lex. quia dicit, q̃ ſi hęredes nõ diſtribuũt quintã partem bonorũ pro anima defuncti, poſſunt ad hoc cõpelli per iudices ſeculares. & nõ dicit, q̃ puniãtur ab eis aliqua pœna. Ideo cũ non ſit expreſſum, videtur omiſſum. vt.l.omnes populi.ff. de iuſti.& iure. ¶ Pro ſolutione credo ſic eſſe dicendũ. aut loquimur in hærede inſtituto, aut in eo, qui ſuccedit abinteſtato. ¶ Primo caſu eſt dicendũ per. d. auth.hoc ampli⁹. cũ ſimi. q̃ priuatur hæreditate, ſed non priuatur legitima. & idẽ tenet glo. & doct. ibi. glo. etiã in.c.ſi hæredes. de teſta. & in.c. licet. de voto. ☞ Itẽ non priuatur dote, neq; perdit donationẽ propter nuptias, neq; prælegatũ vt per Bal. in.d.authẽ.hoc ampli⁹. fina.col.ver. itẽ nõ puto. ¶ Intelligę, q̃ priuatur hęreditate, niſi hęreditas ſit indiuiſibilis, vt puta, regnũ ſecũdũ Floria. in.l.ſi ſeruus.§. 1.in fi.ff. ad legẽ aquili. tenet glo. & Imo.in.c. licet. de voto. facit. c. ſi hæres. de teſtamen. ¶ Itẽ intelligę, q̃ hæres priuatur hæreditate, quia nõ impleuit voluntatẽ defuncti. nõ per ſententiã, ſed ipſo iure. requiritur tamẽ iudicis declaratio. ſi priuatũ eſſe. vt per Bal. in.d.auth.hoc amplius. 1. col. in lectura cõmuni. quẽ etiã ibi vide in lectura antiqua in repe. 15.q.& Paul.de caſt.cõſi.165. Bal.in.l.ii.in fine.C. de his qui pœ. no. vbi notanter dicit, quod ſi teſtator dicit, q̃ priuetur, intelligitur ipſo iure. quod nota. ¶ Sit nota, quod dicit Bal.in.d.auth. hoc amplius. 1 31.q.in.d. repeti. q̃ † hæres non implens voluntatẽ defuncti non ſolum priuatur hæreditate, ſed etiam fructibus medio tempore perceptis ex hæreditate. ☞ Intantum, quòd iis, quibus hæreditas cum fructibus

ctibus deuoluitur, repudiantibus, amplius non defertur. glo. est notanda in auth. de hære. & falci. §. similiter. collatio. 1. tenet Barto. in. l. si quis solidum. ff. de hære. instī. ▽ Sed idem Barto. contra in dict. auhen. hoc amplins. vide ibi per eum. ¶ Secundo casu hęres non priuatur hæreditate. vt per Bald. in. d. authen. hoc amplius. fina. col. ver. ex quo concluditur.

Contra.

2 ¶ Quibus † casibus excusetur hæres, vide in. c. nos quidem. de testa. Feder. de Sepul. consi 124. Bald. in. d. authen. hoc amplius.

gados a disponer de la quinta parte dlos tales bienes por su anima del testador. ¶ La qual si dentro del año cōtado dende la muerte del testa dor no la cumpliere, mādamos q̄ nr̄as justicias i los compelā a ello, ante las q̄les lo puedā demādar y sea parte para ello qualquiera del pueblo

▽ Sed quo ad istā. l. tu dic, q̄ non intrat sub disposi tione. d. authen. hoc amplius. neque eorum, quæ di cunt doc. ibi. quia distributio de quinta parte bono rum defuncti, non est iussus, nec prouisio, vel præ ceptū testatoris, aliàs defuncti, sed legis: & lex pro uidet in hoc, vt hęredes nō distribuētes quintā par tem bonorū intra annū pro anima defuncti, cōpel lantur per iudices seculares adimplere. &c,

▽ Hæc est noua glossa.

Del testador

Quid si testator nullum condidit testamentum, nec cōmissarium relinquit, nonne venientes ab intestato tenentur distribuere quintam partem bonorum defuncti pro ani ma ipsius. Videtur quòd sic, ex quo in bonis defuncti succedunt. ▽ Contrarium est verum: imò cōpelli non possunt. nam ista lege nec vlla lege cauetur, q̄ succedētes ab intestato possint cōpelli pro anima defuncti quintā partem distribuere. ex quo lex, nec ipse testator aliquid dispositit, sed q̄ omnia bona defuncti sint venientiū ab intestato. vt. l. 6. su pra. &. l. 3. ti. 3. 6. part. &. l. 1. ti. delas herē. fo. le. Itaq; vxor pro marito, vel maritus pro vxore, vno eorū defuncto ab intestato, nō poterit alter quicquā di stribuere de bonis defuncti pro anima defuncti, aliàs tenebitur resarcire de suo venientibus ab inte stato. & ita fuit iudicatū in curia imperiali, ▽ Ve rū tamē est, q̄ de æquitate canonica taliter succedē tes deberēt distribuere pro anima defuncti. nā ex quo succedūt in bonis, succedāt similiter in onere. & optimū, imò necessariū esset super hoc legē cōde re. ▽ Nec potest dici, q̄ imputetur defuncto, ex quo sibi non prouidit. nā potuit nō culpa sua & casu in tenera ætate decedere, vt sępe contingit ▽ Sed (vide ri meo) quodāmodo super isto casu dupliciter pro uisum est decedentibus ab intestato. ▽ Primò, per l. 3. ti. 2. lib. 5. ordi. quæ licet loquatur in peregrinis decedētibus ab intestato, vt de propriis bonis sępe liāturisatis intētio illius legis extēditur ad omnes, vtsępeliātur de propriis bonis. ▽ Secūdò. alma ma ter ecclesia assiduè aliàs non cessat orare pro defun ctis, & sic pro decedētibus ab intestato. ▽ Necnon principes Hispaniæ per. d. l. 3. prouidēt, quādo bo na decedentiū ab intestato ad se pertinētium defe runtur, hac intētione, vt distribuātur in subsidium animarū defunctorum. ▽ Et ex hoc quondā princi pes Hispaniæ concesserūt certā partē bonorū de cedentiū ab intestato quibusdā ordinibus monachorū, vt ipsi offerrēt sacrificia p̄ ani mabus defunctorū. vt habetur in. l. 1. ti. 8. li. 2. ordinamē. ▽ Propte rea non immeritò, si isto casu venientes ab intestato nullo condito testamento ~~non~~ teneantur quintam partem bonorū testatoris distri buere pro animabus eorum.

i ¶ Nuestras justicias. Cōcordat. l. hæreditas. §. fi. cum glo. ff. de peti. hære. vbi dicitur, q̄ executio legatorum ad pias causas, potest fieri per iudicem se cularem hęrede negligente. ▽ Sed contra d. cap. tua nos. de testamē. vbi dicit tex. q̄ episcopus compellit cōmissarios & executores ad exequendum pias voluntates defunctorum. ▽ Maximè, quia omnis voluntas testatoris dicitur pia. vt ibi per Hostien. & est glo. vnica in. l. si quis titio. de lega. 2. de qua facit magnū festum Ange. in authē. vt cum de ape. cognos. in. §. vnum. collatio. 8. dixi in. l. 32. supra in parte. el anima. ¶ Pro solutione dic, quòd iste casus est mixti fori, ideo vterq; iudex se intromit tit in executione vltimarum voluntatū fauore ani marum, & inuicem se coadiuuāt in hoc, secundum Abb. in. c. si hæres. 1. co. & in. c. Ioānes. 4. col. de te sta. & Bal. in. l. 2. §. 1. C. cōmunia dele. & Spe. in. ti. de instru. edi. §. 14. & Bal. in additio. in ver. episcopus. & Ange. in auth. de eccleśia. titu. in. §. si quis ædifi ciū. colla. 9. Bar. in. l. solent. ff. de ali. lega. dicūt, q̄ in relictis piis episcopus se intromittit, sed in profa nis præses prouincię. tenet glo. in. c. tua nos. de te stamen. glo. 1. vbi dicit glo. q̄ episcopus non se in tromittit nisi in relictis ad pias causas. ▽ An autē, & quando iudex secularis se intromittat in simili bus causis, & in causis vsurarum, vide tex. & doct. in. c. post miserabilem. de vsuris. c. cum sit genera le. de fo. compe. & in cap. ex literis. de sponsa. & in cap. literas. de iura. calu.

Quæstio.

3 Adde. Est dubiū † an laicus pro legato pio sibi facto possit conuenire laicum co ram iudice ecclesiastico. Collectarius in. c. Ioā. in princ. de testa. tenet quòd nō, sed corā sęculari. refert & sequitur Stephan⁹ auferrij in de ci. capellę tholo. q. 214. & deci. 50. &. 51. ▽ Dicit etiā

4 collecta. vbi supra. q̄ † si fuit legatus vn⁹ sextarius frumēti ante tēpus magnę caristię vel post: qui & tēpore dictę magnę caristię valebat sex vel septem sracos, fuit petitū debito mō, & ex post fuit solut⁹

dictus

dict⁹ ſextari⁹ frumẽti legatario recipiẽti abſq; pro teſtatione intereſſe: an poſt huiuſmodi ſolutionẽ poſsit legatarius petere dictũ intereſſe. Et videtur ꝙ non.per.l.4. C.depoſiti.&.l.terminato.C.de fructibus & litis expẽ.cũ vtrobiq; notatis. ¶ Sed Pau. de caſt.in.d.l.4.aliter loquitur.Si tamẽ legatarius hæredẽ à ſorte liberaſſet, hoc acto, ꝙ remaneret petitio intereſſe, tũc enim petitio intereſſe peti poterit, non officio iudicis,vel primæ actionis ſublatæ, ſed prẽſcriptis verbis,quæ oritur ex contractu nominato tẽpore ſolutionis. Ita dicit Bar.in.l.ſi poſt morã.ff. de eo quod certo loco. vide ibi per eum. ſed cõtra Bar.tenet ibi Iaſ. ¶ Nunc reſtat dubitatio,de qua ſupra.an dictũ intereſſe caſu, quo debeatur peti, poſsit in iudicio eccleſiæ à laico per laicum,ſi excipiatur ante litem cõteſtatã,ꝙ iudex eccleſiaſticus nõ poſsit eſſe iudex.quia actor debet ſequi forũ rei. Veritas eſt, vt ſupra dixi,ꝙ eccleſiaſtic⁹ iudex eſſe nõ poterit: quia quãuis iudex eccleſiaſticus poſsit eſſe iudex & executor teſtamẽtorũ, non tamẽ dicti intereſſe, quod eſt cõtra teſtamentũ.vt tenet dictus collectarius.in.c.nouit.de iudiciis.& in.d.c.Ioan. de teſta. ¶ Hinc etiã dicit Stephanus auferrij ſuper.d.q. 51. 5 ꝙ †in dicta curia archiep. Thol.vidit ſemper obſeruari,ꝙ licet procurator animarũ poſsit ex eius officio ſe intromittere ꝺ legatis piis,put de iure ad epiſcopi pertinet officiũ.per.c.nos quidẽ.&.c.ſi hæredes.cũ ſimilib⁹ de teſta.& per Bal.in.l.eam quã.co. 2.C. de fidei. de aliis tũ legatis ad nõ pias cauſas ſe non intromittit.quod etiã voluit glo.in.c. tua.de teſta.& Pet.de ancha.in.d.c.ſi hæredes.licet glo.ibidẽ, & Inno.ac Hoſt.teneãt cõtrariũ.Ioã.An.ibi dicit,ꝙ epiſcopus etiã de legatis ad nõ pias cauſas ſe intromittit ex officio per modũ executionis.& ſic procedat glo.in.d.c.ſi hæredes. ſed nõ ad inſtãtiam legatarii,videlicet,oblato libello,vt plenè ibi dominus Abb.& latius in repetitione.c.cum eſſes.de teſtamen.antepe. col. ¶ Quibus † modis dicitur le 6 gatum piũ, vide in deci. Tho. q. præallegata. 214. in additione.dixi in.l. 10. in glo. ſuper parte.hazer lo que quiſieren.in ver. & not.vbi vide.

Contra.

Quæſtio.

¶ Ley.xxxvij.

QVando el teſtador nombrada,o ſeñaladamente hizo heredero:y hecho dio poder a otro que acabaſſe por el ſu teſtamento, el tal commiſſario no pueda mandar deſ-

k ¶ Del pueblo.cõcordat.l.nulli.&ibi Bal.in ver. ne piũ. vlti.not.fina.co.C.de epiſc.& cle.tenet Ange in auth.de eccle.tit.§.finautẽ. collatio. 9. vbi dicit,ꝙ † legata pia ſolui petere poteſt quilibet de populo.& ſic cuilibet de populo competit iſta via de nunciãdi.vt hic in.l.7.tit. 10. ſexta parti. Vide circa iſtã.l.notata.in.l. negãte.ff.quẽad.teſta.ape,& in.l. 1.C.ꝺ ſacroſ.eccle.vide etiã per totũ ti.10.ſextę par. quando,qualiter,& à quibus executores teſtamentorũ cõpellũtur exequi pias volũtates defunctorũ. ¶ Et iſtud eſt ſingulare priuilegiũ, vt fauore animæ,aliàs piæ cauſæ quilibet de populo poſsit petere, quòd ſoluãtur pia legata. ¶ Et licet legata pia habeant multa priuilegia, vt poſſes videre ſuis locis.adde vnum ſingulare,quòd relictũ ad pias cauſas repertum cancellatum in vltima volũtate, iuris præſumptione incon ſultè hoc abſque teſtatoris intentione cancellatum cenſetur. igitur eſt debitum. De quo eſt caſus ſingularis in libertate loquẽs quem Barto.ibi,& rectè, extendit ad pias cauſas in.l. 1. in fine. ff. de his quæ in teſtamen.de.refert & ſequitur Ludoui.Roma. in repetitione authen. ſimiliter.17.colu. C. ad legem falcidiam.

Summarium.

1 *Teſtamentum quando dicatur perfectum.*
2 *Teſtamentum perfectum quando reuocetur per ſecundum imperfectum.*
3 *Teſtator qui ſcindit vel cancellat teſtamentum, an eb id ſit locus fiſco.*
4 *Legata, an debeantur ſecundum voluntatem teſtatoris, hæreditate ex teſtamento non adita.*

QVando el teſtador. Si teſtator ab eo hærede inſtituto mandauit alicui vt perficeret teſtamentum ſuum,virtute huius mandati poterit cõmiſſarius teſtari,quòd debita ſoluãtur, & ſeruitia: ſed non poterit de quinta parte bonorum defuncti aliquid diſponere,niſi hoc habeat in mandato. hoc dicit. ¶ Diuiditur in duas partes.In prima ponitur regula prohibitiua. In ſecunda eiuſdem regulę quædam fallentia.Secunda ibi, ſaluo ſi el teſtador. concordat.l.31. &.32.ſupra. ¶ Et nota ex lege iſta inquantum dicit, nombrada, o ſeñaladamente. ꝙ teſtator poteſt hæredẽ inſtituere nominando eum proprio nomine,vel ſignis. Quod eſt ſingulare ad intellectum multarum legum,dicentium heredem deberi à teſtatore nominari proprio nomine. de quo in.d.l. 31. & ibi dixi, vt etiam ſufficiat ſi nominetur ſignis,vt puta,ſi teſtator diceret. hunc filium meum hęredem inſtituo, demonſtrando eum digito: quia ſufficit talis demonſtratio ſignis,cum dubitari non poſsit de hærede.quia demonſtratio eſt adiectio,per quã res,vel perſona redditur certa. ſecundũ Bal.in rubri.C.de inſtitutioni.& ſubſti.ſub cõdi.fac. Et de iſta demõſtratione, vide per Barto. & doctores in.l. demonſtratio. ff. de cõditionibus & demonſtratio. & Bald.in.l quotiens.§.ſi quis.ff. de hære. inſti. dixi in dicta. l. 31. ſupra. in parte, por ſu nombre.

¶ Et ſi dicas, quare nutu nõ poteſt hæres inſtitui, cum ſignis poſsit. vt dixi in dicta.l.31. Reſpondeo,

quòd teſtator hæredem inſtituendo nutu, non loquitur,& talis inſtitutio eſt cõiecturalis remota & præſumptiua:lex tamẽ requirit in inſtitutione hęredis certitudinem,non præſumptionem. Ideo nõ ſufficit,nec prodeſt inſtitutio facta nutu. Hæres tamen quando ſignis inſtituitur, teſtator loquitur:quia dicit,hũc filium meum hæredẽ inſtituo.vel hũc, quẽ habeo manu captum, hæredem facio.vel illum, quem habeo in hac cedula ſcriptum, hæredem meum inſtituo. & hoc voluit ſentire Io. And.in additio.ad ſpe. in titulo de teſta. §. in primis.3. col. ver. quid ſi is.de quo dixi in.d. l. 31. & tunc voce teſtatur, & ſignis ſatis apparet de perſona inſtituti. quod nota.

pues de mandadas las deudas y cargos deſeruicios del teſtador dela quinta parte de ſus bienes del teſtador, & ſi mas mandare, que no vala. ¶ Saluo ſi el teſtador le dio el poder para mas.[m]

1 ¶ Acabaſſe. Ex his verbis videtur tacitè cõclu-
1 di† teſtamentũ non eſſe perfectũ: quia cõmuni & propria locutione illud debet perfici, quod perfectum nõ eſt.vt per Bal.in tract.ſchiſma.vltima col. vbi etiã dicit,ꝙ imperfectũ dicitur, quod creſcere poteſt.▽ Idẽ Bal.in auth.hoc amplius.2.col. C. de fideicõmi.dicit,ꝙ perfectũ dicitur,cui nihil poteſt detrahi.licet Spe.in procœmio.verſicu. cęterum.dicat,ꝙ perfectum nihil inuenitur in humanis inuẽtionibus. ſi ergo teſtamentum eſt imperfectũ,aliàs inceptum, & non perfectum, per conſequens eſt nullum.vt lege. hac conſultiſsima.verſi.ex imperfecto. C.de teſtamen. &. §. exeo. inſti. quibus mo. teſtamen.infir.vbi dicitur,ꝙ teſtamentum inceptũ & non finitum,eſt imperfectum, & per conſequẽs nullum.▽ Solutio patet ex his,quæ dixi in. l.3. ſupra.in parte,in ſcriptis.nam teſtamentum ſumitur dupliciter.vno modo pro ipſa hæredis inſtitutione,& tũc ſumitur propriè.alio modo ſumitur pro tota ſcriptura teſtamenti,& tunc impropriè. & ita ſumitur hic. ¶ Verũ tamẽ eſt, ꝙ teſtamẽtum ſcriptum vſq; ad hæredis inſtitutionem excluſiuè nõ valet, etiam ſi teſtator dederit notario cedulã continentem nomina hæredum ad ſcribendum ſecundum illam.vt tenet notãter Bal. quem refer Ange. in ſuo repor.in parte,teſtator. & eſt optimus text. in.l.7.tit.3.6.parti. ▽ Secus ſi continet inſtitutionem hæredis, quia perfectum eſt teſtamentum. vt ibi ex.l. teſtamentum.C.de teſta.&.l. non codicil-
2 lum.& ibi Bal.1.not.eod.titu. ¶ Quæro † teſtator fecit teſtamentũ ſuũ perfectum, quia in eo hæredẽ inſtituit:ſed poſtea volẽs reuocare teſtamentũ ſuũ cepit aliud facere,quod perficere non potuit propter aliquod impedimentũ: nũquid primum teſtamentũ perfectũ reuocetur per ſecundũ teſtamentũ non perfectum.Vide tex.in.l.23.ti.1.6.parti.vbi dicit, ꝙ non.Si tamẽ primum teſtamentũ fuit perfectum,& in eo fuit inſtitutus extraneus : poſtea tamen corã quinq; teſtibus teſtator dixit, volo ꝙ titius,qui per me fuit hęres inſtitutus in teſtamento à me facto,ꝙ non ſit meus hæres,quia mihi fuit ingratus,ꝙ tunc reuocatur primum teſtamentũ per ſecundum,& ſuccedit fiſcus. ▽ Tu dic,ꝙ ſuccedũt hodie veniẽtes ab inteſtato,aliàs fiſcus,eis nõ ſtãti b⁹.dixi in.l. 32. ſupra.

Adde. Iterũpo ne. quidã fecit teſtamentũ perfectũ, deinde alium fecit in papyro,etiãcorã teſti b⁹ requiſitis, & facto miſit teſtator pro notario,& antequã veniret notarius mortuus eſt:an per ſecundũ iſto caſu reuocetur primũ. Videtur ꝙ non quãuis teſtes hoc teſtentur. Ex eo,quia non poteſt dici de iure per teſtes probatum eſſe teſtamentum, ſi probata eſt quædã diſpoſitio ad teſtandum,ſeu quædam nuda verborum annunciatio & in teſtamentum poſtea. ſicut dicimus in ſcriptura, quam habet iudex ante formare, deinde in libellum redigere, non eſt ſententia,ſed quædam præuia diſpoſitio ad ſentẽtiam. vt l.2. C. de ſenten.ex peri.reci. quia procedit hoc argu.de ſententia ad teſtamentum.quia et teſtamentum dicitur ſententia. vt dixi in.l. 35. ſupra in glo. ſi. in fine. ¶ Adde aliam rationem licet vulgarẽ. Teſtamentum dicitur mentis teſtatio.l. 1. ff. de teſtament. &. l. 1. titulo. 1. ſexta partita. & iſta teſtatio debet verbo demonſtrari,& declarari coram tabellione, & teſtibus, vel coram quinque teſtibus. vt dixi in.l.3.ſupra in glo.ſuper parte,la ley del ordenamiento.cum enim in caſu propoſito nondum ſit facta teſtatio mentis teſtatoris,niſi adueniẽte tabellione,ſed interim eſt in ſuſpenſo, non poteſt dici teſtamentum ſcriptura prępara ta ad teſtandum. ¶ Sed contra hoc faciunt ea, quæ plenè dixi in.l. 1. in glo. ſuper parte,enlos dichos lugares. in verſiculo.quando verõ.ſupra.vbi dicitur, ꝙ deſtinatũ vel paratum ad factum, habetur pro facto. ▽ Solu. poteſt colligi ex his, quæ ibi dicuntur in verſi. an & quando deſtinatio.cum ſequen. ▽ Vel aliter delicta procedunt ex corde,& voluntas delinquendi quando eſt explicita factis, operatur in actibus hominum.vt dixi in. l.ſecunda. in parte,voluntad,ſupra.ſed aliud in teſtamentis, in quibus ſola voluntas nihil operatur, ſed ipſa teſtatio , ideſt pronunciatio voluntatis. cùm dicit teſtator,inſtituo talem hæredem. vel per verba ſimilia. vt lege ſexta.10.& 11.tit.3.ſexta partita.&.l. quoniam. C. de teſtamentis. cum multis ſimilibus. propterea dicit tex.in.l. cum bonis.&.l.gerit.ff.de acqui.hære,& ibi docto. & Bar.ꝙ volũtas aperta verbo,vel explicita factis, operatur in actibus hominum: ſi tamen non eſt aperta verbo, vt in caſu noſtro , nihil operatur. vt per Innocen. in capitulo. ad petitionem. de accuſatio . dixi plenè in.l. 2. in gloſ. ſuper parte , voluntad

luntad.in.ver.& nota q voluntas.ſupra. ¶ Quæro etiã teſtator fecit primũ teſtamentum,& poſtea reuocat,& facit ſecundum: an notarius ad petitionẽ teſtatoris debeat primum teſtamentũ lacerare. Dic quòd poteſt. debet tamen copia remanere penes notarium. tenet Bar. notanter in. l.1. aliàs. §.ſi plures.ff.quemad modum.teſta.ape. & Ludo.Rom.ſingulari ſuo.270. & ibi plenè in additio.

¶ Ley.xxxviij.

Q Vando el teſtador dexare doſo mas cõmiſſarios ſi alguno o algũos dellos requeridos no quiſieren o no pudieſſen

Vltimo quæro† teſtator

3 Adde. ſcindit vel cãcellat teſtamentum.an ſit locus fiſco.an venientibus ab inteſtato. Oldra.conſilio. 144. mouet iſtam queſtionem,de qua notatur in.l.veſtram.C.de teſtamẽ. & in ea diuerſi diuerſa ſenſerũt.ſed Oldra, vbi ſupra, facit tria membra,& prima duo membra talia ſunt.

Diſtinguit. ¶ Aut conſtat,q per inciſionem, cancellationem, vel reuocationem teſtamenti voluit paterfamilias decedere inteſtatus,aut conſtat,q noluit decedere inteſtatus, ſed ſcriptos ſolum iudicauit indignos. ¶ Primo caſu dicit,q veniunt venientes ab inteſtato,& habetur in effectu perinde ac ſi nullũ vnquam fuiſſet conditum,vt dicta.l.veſtra.1. reſponſo.C.de teſtamẽ.& lege.ad teſtamentum.§.ſi ſigna. ff.de teſtamen. ¶ Secũdo caſu dicit,q abſq; dubio locus eſt fiſco.vt lege.hæreditas. C. de his quibꝰ vt indignis.qui tenebitur ad legata.vt.l.cum fiſco. ff. ad ſillenia.& lege.ſecunda.§.vltimo. ff. ſi quis aliquem teſta.prohi.

¶ Tertio caſu dicit,q vbi eſt dubium de mẽte teſtatoris reuocantis teſtamentum per inciſionem, cancellationem,vel alium actum his ſimilem,dicit, q aut actus reciſionem teſtamenti inducẽs,vniformiter totum reſpicit teſtamentum,ideſt,pariter hę redis inſtitutionem,& legatorum aſcriptionem,vt eſt ſimplex inciſio, vel totius teſtamenti cancelatio:& hoc caſu veniunt venientes ab inteſtato.vt.l. prima.§.ſi hęres inſtitutus.ff. ſi tabulæ teſtamenti nullæ extabunt. & in dicta. l. veſtram. primo reſpõſo. ¶ Si tamen actus reciſionem inducens non reſpicit omnia in teſtamento aſcripta, ſed inſtitutionem hæredum tantum. vt quia hæredum vnius vel plurium nomina cancellauit,reliquo teſtamento ſano & integro remanente,& tũc apparet,q noluit totaliter inteſtatus decedere, ſed legata voluit deberi per hoc,q ea non cancellauit.argumen. l.tributius.§.vltimo.ff.de mili.teſtamento. ¶ Non poteſt etiam locum eſſe venientibus ab inteſtato. qa

4 † legata non debentur ſecundum voluntatem teſtãtis,hęreditate ex teſtamento non adita. Nã adita hęreditate,legata incipiunt deberi.licet eis vt indignis,& extremam voluntatem defuncti non habentibus,auferatur hæreditas.vt lege.ex facto.§. nihil longius.ff.de vulgari & pupillari ſubſtitutio. Et optimè reſpondet ad contraria.

¶ Tu verò regnicola vide textum, & gloſam magiſtra.in. lege vigeſimaquarta. titulo primo. ſexta partita.& tene quod ibi dicitur, nam illud verum. m ¶ Paramas.vt.lege.25.cum ſequentibus vſque ad iſtam ſupra.

Summarium.

1 *Executores teſtamenti ſi vnus moritur, vel nolit exequi, an poſſit alter exequi.*

2 *Notarius qui cœpit ſcribere in vna cauſa, an poteſt compelli perſeuerare vſque in finem cauſæ.*

3 *Legatũ ratione laborũ duobus vel tribus executoribus relictũ: vno nõ acceptãte vel exequẽte,an acquiratur alijs,an hæredi.*

4 *Legatum duobus tutoribus relictũ ratione laborũ.vno non acceptante,vel reuocato,an acquiratur alio.*

5 *Executor,an,& quando poteſt compelli exequi.*

6 *Executores diſcordantes,an poſſunt compelli ad concordiam, & per quem iudicem.*

7 *Executores diſcordantes, an, & quando iudex debet ſequi opinionem vnius. Et quando maſculus præferatur fœminæ.*

8 *Executor teſtamẽtarius,an,& quando debet ſatisdare de diſtribuendo.*

9 *Commiſſarius,an poteſt cõmittere alteri commiſſario nudum miniſterium induſtriale.*

10 *Sors,an,& quando ſit permiſſa.*

Q Vãdo el teſtador.Quando actꝰ plurib⁹ cõmittitur,nõ põt per aliquos eorum expediri,niſi priꝰ de aliorũ impedimẽto vel volũtate appareat, q nolũt,vel qa nõ pñt actui intereſſe.& ſi intereſſẽtes diſcordãt,illud debet adimpleri,qđ fit à maiori pte.ſed ſi diſcordes ſunt pares,debent aſſumere in tertiũ iudicẽ ordinariũ:& tũc quod maior pars dictauerit,debet fieri & exequi.hoc dicit. ¶ Diuiditur iſta lex in tres partes.In prima ponitur regula. In ſecunda & tertia duæ prouiſiones notãdæ ad regulã.Secũda ibi.y en caſo que los tales: Tertia ibi. y en caſo que no aya.¶ Cõcordat cũ lege iſta.c. prudẽtiã.de officio dele.&.c.cũ plures.eodẽ ti.libr.ſexto.& quod dicit Bar.in.l.hęredes mei.§.fi.ff.ad trebellia.& Bal.in.c.1.circa finẽ.ver.vtrũ autẽ cõmiſſarij. de inueſti. in ma.fac.vbi quęrit, an cõmiſſarij poſſint ſe adinuicẽ reqrere & vide. Bar.vbi ſupra. qui notãter diſtinguit. concor.etiam.l. ſingulo.& quod ibi Bar.ff.de teſta.

¶ *Hæc eſt gl. noua.*

Requeridos Ex quo videtur, q abſentes debẽt vocari,& requiri, vt interſint in executiõe teſtamẽti. Iſta fuit opinio Spe.in ti.de inſtru. edic.§.ꝺcimotertio.incipi.nunc vero.fo. ſexto. ſed quęritur niſi dictum ſit. q alter ſine altero, poſſit procedere ad inſtar arbitrorum. ¶ Vlterius dicit Spe.q de æquitate ſunt vocandi abſentes, ſi commodè vocari poſſunt,quia fortè non nimis diſtant.

Et ſi con-

Et ſi congruo tempore expectati non venerint, valebunt acta per præſentes. quod nota.

1 n ¶ No quiſieren. quo † caſu compelli non poſſunt. vt hic. in tex. ▽ Idem eſt dicendum in executore vltimæ voluntatis, qui non compellitur aſſumere officiū exequendi ſibi delatum in teſtamento, etiam in relictis ad pias cauſas. vt habetur in. l. i. C. de ſũma trinita. & fide catho. & in. c. tua. de teſtamen. qđ eſt notandum. ¶ Nota etiam, q̃ ſi hæres eſt executor teſtamenti, & renunciauit hæreditati, videtur etiã renunciare executioni. tenet Bar. in. l. codicillis. §. ſticho. ff. de annu. lega. & in. l. lucio. ff. de fideicommi. liber. ¶ Si tamen executor ſuſcepit mandatum, compellitur exequi voluntatem defuncti, non aliàs, vt ibi. & tenet abbas. in. c. Ioan. ſecunda col. in fine. de teſta. Ioã. And. & Dominicus. in. c. ſecundo. eodem titu. libr. ſexto. vbi late p̃ eos. ¶ Idem in executore iuſtitiæ, qui ſi incepit exequi, debet perſeuerare vſq; ad finem cauſæ. vide in. l. vna. C. de ſportu. & quæ ibi dicit Paul. de

2 Ca. in principio. ▽ Quod facit † ad notarios. nam notarius, qui incepit ſcribere in vna cauſa, debet p̃ ſeuerare vſq; in finem, & alius nõ debet ſubrogari, niſi ex iuſta cauſa. notatur in authẽ. de hære. & falci. §. ſi verò abſunt. in glo. ſuper verbo, inuentarium. collatio. 1. tenet Bal. in dicta. l. i. C. de ſportu. per. l. i. C. de officio conſu. & in. l. teſtamen. 1. colu. C. de teſta. ver. ſecundo nota. & in. l. ſecunda. 2. colu. ver. ſed nunquid. in eadẽ cauſa. C. quomodo & quãdo. iu. Lanfran. in. c. quoniã contra. in parte, ſententia. 12. col. de probatio. Spe. in titu. de inſtr. editio. §. reſtat videre ſecundo. ver. fi. ¶ Idem in duobus iudicibus, quorum vnus incepit teſtẽ, vel torquẽdum examinare, quia debet perſeuerare, & perficere vt per Bal. in. d. l. vna. in fi. C. de ſportu.

Adde. Hic cadit quæſtio notanda, de qua in deciſio. tholo. quæſtione. 293. vbi di-

3 citur † dati ſunt tres executores in teſtamento per defunctum, & voluit, q̃ ratione laborum haberent centum, quę eis legauit. vnus executor noluit ſe itromittere, alij duo adminiſtrauerũt, & volunt habere integra centum iure accreſcendi. hæres cõtradicit, dicens ad ſe pertinere. fuit cõcluſum, vt ibi dicitur, q̃ executores debent habere iure accreſcendi, non hęres, per legem vnicam. §. vbi autem. C. de cadu. tollẽ. de quo per Bar. in. l. coniũcti. de lega. tertio. ¶ Quod † procedit etiã in duo-

4 bus tutoribꝰ, ſi eis legatum fuerit, ſi reddiderint rationẽ tutelę, dabitur totum reddentibus rationem, & non aliis. Ita voluit Bal. in. l. ſi plures. tertia colu. C. de conditio. inſer. vide in. l. ſi ita fuerit ff. de manu. teſta. ▽ Quod credo habere locum, quando alter tutorum remoueretur vt ſuſpectus, vel etiam vnus executor. pro quo facit quod notat Bal. in authen. hoc amplius. 1. col. C. de fideico. ▽ Faciũt etiã ad hoc quæ dixi de aduocatis & procuratoribus i. l. ſeptima. in glo. ſuper parte, a ſu hermano. ſupra.

5 ▽ Quia dicit in tex. & hic in gl. recitatur, q̃ † executores non cõpellũtur exequi. &c. eſt verũ, præterquã ſi acceptauerint legatũ ſibi relictum, vt exequantur, quia tunc exequi cõpelluntur. Ita tenet Bar. in. l. poſt legatũ, §. admittere. ff. de his quibꝰ vt indig. ſed ſi non acceptauerint legatum, non compelluntur exequi, ſed perdunt legatum. ſecundum Bar. in. l. nenſenius. ff. de execu. tuto.

tros que quiſieren y pudieren vſar del dicho poder. Y en caſo que los tales co ren vſar del dicho poder o ſe murieren el poder quede por entero al otro, o o-

6 a ¶ Diſcordarẽ. aliud † in executoribus vltimarum voluntatum, quia coguntur per epiſcopum ad concordiam. vt per Bal. in. l. id quod pauperibus. q. 3. C. de epiſcopis & cle. & ſi in termino ſtatuto non concordant, exequitur epiſcopus. l. huiuſmodi. §. fi. de lega. 1. & tunc poteſt gratificare cui velit. ſecundum Bal. & Pau. de Ca. in. l. & ſuum hæredẽ. §. hodie. ff. de pactis. de quo per eundem Bal. in. l. viduæ. C. de nup per archi. & Do. in dicto. c. ſecundo. de teſta. libro ſexto. & per Bal. in. l. nulli. fi. co. vſq; in finẽ. C. de epiſcopis & cle. dixi i. l. 26. ſupra.

7 Adde. Intellige, q̃ † poteſt gratificare cui velit, data paritate: ſecus ſi vnus eſt maſculus, alter fœmina: vel vnus conſanguineus, alter extraneus: vel vnus clericus, alter laicus: quia tunc epiſcopus, vel alter iudex, præferre non poterit fœminam maſculo. ▽ Niſi fœmina eſſet magis informata. nec laicũ clerico. nec extraneum conſanguineo. vt tenet Andr. Sicu. in. c. tua. decima colu. de teſtamen. quem refert & ſequitur do. doctor de Pala. in repe. capituli. per veſtras. de dona. inter virum & vxorem. ſuper textu. colu. 151. in ver. ex iſtis limitabis. ▽ Itaq; ſi fœmina relinquitur executrix in teſtamento alicuius cum viro, ſi diſcordant, præfertur maſculi conſilium regulariter. ▽ Hinc dicit Bal. in. l. prima. in principio. ff. de ſenatoribus. q̃ ſi patronus eccleſiæ decedit, ſuperſtite filio & filia, & diſcordant in præſentãdo, præfertur vox maſculi tanquam dignior. refert etiam & ſequitur dom. doctor d̃ Pala. vbi ſupra col. 150. ver. ad cuius confirmationem. vbi dicit in materia plura & notanda. & col. ſequenti. ▽ Quæro inſuper † an executor teſtamentarius debet ſatisfacere de diſtribuendo. Tenet q̃ non per notata. in. l. diuus. ff. ſi cui pluſquam. per legem falci. ſiue viuente teſtatore, ſiue poſt mortem. ſecundũ glo. ibi. ¶ Quod intelligo præterquam ſi pauper ſit, teſtatore ignorante. prout dicimus in miniſtro electo ad diſtribuendũ, de quo in. l. liberto. §. largius. ff. de annuis lega. ¶ Vide etiam quę Spe. dicit in titu. de inſtr. edic. in. §. nunc verò. ver. ſed quid erit ſi ſunt plures.

vbi di-

vbi dicit, q quando executores diſcordant, epiſcopus dabit tertium: vt quod ille cum altero eorum fecerit, ratum habeatur. ſed hodie hoc facit iudex ſecularis, non epiſcopus, vt hic, contra ea quæ dicit Spe. vbi ſupra. & in ver. hoc etiam quæritur. verſi. ſi quæritur autem. cū ſequenti vbi. vide.

9 ¶ Sed quæro. † nunquid vnus commiſſarius poſsit committere alteri commiſſario nudum miniſterium induſtriale. Tene q nō. vt in. c. fi. de officio. dele. tenet abbas in. c. cum Bertoldus. 4. colu. verſic. quarto ſoluit. de re iudi. ¶ Et eſt ratio (videri meo) quia cōmiſſiones ſūt ſtricti iuris. vt dixi ī. l. trigeſima prima. ſupra. & tenuit Bald. in l. non ſine. ſecunda colum. verſi. ſed in contrarium dici conſueuit. C. de boniſque liberis. Tu vide Barto. in. l. ſingulos. ff. de teſta. vbi ait, q commiſſio facta pluribus, nō poteſt expediri per vnum, etiam de volū tate aliorum. ¶ Qđ eſt verum, niſi ſit facta eis, vel alteri ipſorum inſolidum: nā debet intelligi, q vnus poſſit expedire, ſi alij haberi non poſſunt, ſed requiritur prius diſcuſſio aliorum. vt per Bald. in. l. ſi fundum. §. his verbis. de lega. primo. Quomodo autē intelligatur ſi pluribus fiat cōmiſſio alternatiuè, vide per Bald. in. l. penultima. 2. co. C. de verborum ſignificat. ¶ Sed quia ſupra dixi, quòd executores diſcordantes compelluntur exequi per epiſcopum. quæro. compromiſſum eſt in duos tanquā in arbitros, & diſcordant, vtrū iudex debeat eligere tertium. Bal. in dicto. c. fi. ver. ſed die ab extra. đ inueſti. in ma. fac. dicit, q fuit reſpōſum per quoſdā ſapientes, q nō: quia arbitratores diriguntur ad inſtar proxenetarū. vt. l. ſi de meis. §. reſpexiſſe. ff. de arbi. ¶ Et certum eſt, q in proxenetis non eſt tractādum de electione tertij. & credit Bal. vbi ſupra, eos prudenter dixiſſe. & ſicut proxenetę tenentur alloqui partes, & habere tractatū cum eis, ita in arbitratoribus videtur dicēdum. De qua quęſtione vide plenè p Abb. in. c. quintauallis. pe. co. in fine. ver. nolo hic omittere. đ iureiu. dicit enī, q in arbitris iſta qſtio nō eſt dubia p. c. cū ſpeciali. đ app. & in. l. idē ſi vn⁹. §. ſi in duos. ff. de arbi. ſed ī arbitratoribus tenet cū Bal. in dicto. c. i. ¶ Tu tene (ſalua pace Abb. & Bal.) q inuiti arbitratores non cōpelluntur acceptare cōpromiſſum, acceptatū tamē coguntur expedire. per. l. tertiā. §. tū & ſi. & ibi doc. ff. de arbi. & in. d. l. ſi de meis. in principio. p Bar. in. §. ex cōmiſſo in fine. in dicta. l. ſi de meis. & per Bal. in. l. fi. §. co. ver. quæro nunquid arbitrator. C. de contrahē. em. & eſt argum. in. l. ſi vſuſfructus. §. ſi inter duos ff. de vſufr. & in. l. fi. ff. de excuſa. mune. nequevideo quare iudex non poſſit eligere tertiū ſi ſint diſcordes, cū poſſit illos cōpellere expedire officiū aſſumptū. & iſta cōpulſio debet eſſe, quoquomodo in ponendo eis mulctam: vel ſi non concordāt, adhibendo tertium. & ſic in practica ſępe vidi obſeruari, & obſeruarem ad delendū contentiones per dicta iura. & per ea, quę dixi in lege. 27. in parte, de reſtitucīō. quarta particula. verſi. quæro an iſti calculatores ſupra.

Vide etiā q à ſup dicta dicit p poſitus in. c. cū ſpeciali. 1. co. ver. quarto quod de his arbitris. & c. de appellatio.

Adde.

parte dellos. ¶ Super iſta particula vide Spe. in locis contētis in glo. ſupra proxima. & ī. d. §. ver. ſiverò nō ſunt numero ęquales. vbi dicit, q valebit qđ maior pars ordinauit, niſi minor aliud rationabile apponat, & ꝓbet. vt. c. 1. đ. his q̄ fiunt à maio. pte capi. & l. 3. ff. de decre. ab ordi. fa. & l. nulli. cū ſequen. ff. quod cuiuſq; vni. no. & vide quod Ioan. And. ſuper dicto verſi. dicit in additione.

Hæc eſt nona. glo. ſa.

La mayor

o ¶ Corregidor. cōcor. l. 36. ſupra. & ibi dixi, quā do, & quibus caſibus ſe intromittit epiſcopus, & quando præſes prouinciæ.

p ¶ Echen ſuertes. Not. ex. l. iſta caſum, in quo permittitur ſors. & ſic eſt verum, q † in his, quæ ſunt iuris, eſt ſors permiſſa: ſecus in his, quæ ſūt facti. vt nota. gl. in. l. vnica. C. vti poſſide. & ibi Bar. tex & Pau. de Ca. in. l. in his. ver. vltio. not. ff. de iudi. habetur etiā in. l. ſi duo. ff. vti poſſi. đ quo p Ias. latè in.

10 miſſarios diſcordaren, a cumplaſe y eſcuteſe lo que mādare y declarare la mayor parte dllos. ¶ Y en caſo q̄ no aya mayor parte ſi fuerē diſcordes, ſean obligados a tomar por tercero alcorregidor o aſſiſtēte, o gouernador, o alcalde mayor del lugar donde fuere el teſtador. y ſi no ouiere corregidor, ni aſſiſtēte, ni gouernador, ni alcalde mayor, q̄ tome al alcalđ ordinario del dicho lugar por tercero. y ſi muchos alcaldes ordinarios ouiere, y no ſe cōcertarē los dichos cōmiſſarios, q̄l ſea en tal caſo echen ſuertes p. y el alcalde a q̄en cupiere la ſuerte ſe junte cōellos: q̄ y loq̄ la mayor parte declarare o māda re, q̄ aquello ſe guarde y eſecute.

¶ Ley. xxxix.

E Nel poder que ſe diere al cōmiſſario para hazer todo lo ſuſo dicho o pte dllo īteruēga la ſolēnidad dleſcriuano y teſtigos q̄ ſegū leyes, r de nueſtros reynos a đ īteruenir en

latè in.l.2.§.ex his.ff.de verbo.obl.facit gl.in.§.optionis.insti.de lega.Bal.in.l.si duobus. C.de lega. & ibi Bar. ☞ Et ex hocdicim⁹, q̃ diuisio bonorũ fore fieri põt.vt in.l.2. C.quãdo & qui.quarta.pars de be.li.10.&.l.3.§.1.& ibi Bal.C.cõia dle.&.l.1.de his qui se deferũt.li.10.& in Spe.d̃ iudi.§.4.ver. & scias. ☞ Et vide.in. d.l. si duob⁹. C. cõia dele.vbi dicitur, q̃ sortiũ iudiciũ per taxillos, est permissum, & fieri põt sine peccato vt per Bal.ibi.1. colu. ver.not. ☞ Hodie verò ludus taxillorũ in tantũ est, phibit⁹ per leges regni huius, q̃ dictũ sortiũ iudiciũ p̃ taxillos nõ est p̃missũ. quod est optimum.

los testamẽtos. y de otra manera no valã ni hagan fe⁵ los dichos poderes.

¶ Ley.xl.

ENla succesſiõ d̃l mayorazgo aun q̃el hijo mayor muera ẽ vida d̃l tenedor del mayorazgo, o d̃

q ¶ Conellos.tunc debet iudex eos reducere ad concordiã, si potest.vt dixi sup̃ ista.l.in p̃te, discordarẽ. ☞ Et not.vnũ singulare, q̃ si iudex non potest eos cõcordare: si aliqui commissariorũ sunt consanguinei testatoris, in dubio debet se adhærere cum eis. secundũ Bal.in.l.imperatores.ff.de pactis. per illũ tex. refert & sequitur Ludo.Ro. singulari suo. 533.& tunc mandabitur executioni p̃ceptũ vel d̃claratio eorum, prout sequitur.in.l.ista.

Summarium.

1 *Mandatum commissarij, an debet habere testes, & tabellionẽ.*
2 *Tabellio scribens suum testamentum, an potest scribere in eo mandatum commissarij.*

1 ENel poder. In † mãdato cõmissarij ad testãdũ req̃ritur solẽnitas tabellionis. & testiũ, q̃ req̃ritur in testamẽto, aliàs non valet. hoc dicit. nõ diuiditur. ☞ Sed quæro † tabellio in suo testamento scripsit mãdatũ cõmissarij, ita dicens. cõmitto Sẽpnio, vt p̃ me testamẽtũ faciat. nunq̃d debet interuenire subscriptio alteri⁹ tabellionis. Bal.in.l. cũ antiqtas. in fine. C. de testa. dicit, q̃ nõ. dixi etiã in.l.3. supra in parte, el testador. ¶ Et nota, q̃d licet in creatiõe cõmissarij ad faciẽdũ, p̃ alio testamẽtũ req̃ratur solẽnitas de qua in.l.ista. est secus in mãdato executoris, quia probatur per famã, & alias coniecturas. secũdum Bal.in.l.1. C. de rebus alie. non alie.

r ¶ Leyes. quarum vna est.l.1.ti. delos testa. in ordina. alia est.l.3. supra. ¶ Ex quibus iuncta. l. ista colligitur euidenter, q̃ si commissio sit palã, & nuncupatiue, ad probandum commissionem requirũtur quinque testes. per.d.l.3. ☞ Si tamẽ fiat in scriptis, debent interuenire octo testes. d.l.3.

s ¶ Ni hagan fe, vt.l.3.&.36. supra.

Summarium.

1 *Succesio maioratus, an sit de iure diuino, an de iure gentium.*
2 *Filius primo geniti, aut nepos ex filio primogenito, an præferatur patruo in primogenitura, aut excludat patruum à succesione maioratus.*
3 *Transmissio quid sit.*
4 *Possessio ciuilis & naturalis, in quo differunt.*
5 *Filius an sit dominus hæreditatis paternæ in vita patris.*
6 *Filius primogenitus, an veniat ad succesionem maioratus per representationem, an iure transmisso.*
7 *Mulier an tenetur reseruare filijs prioris matrimonij lucra habita à primo viro.*
8 *Statutum, quòd filia dotata, existentibus liberis masculis nõ succedat, an sufficiat, quòd in puncto mortis patris stent filij ad eam excludendam.*
9 *Statutum ciuitatis, an, & quando possit disponere contra ius commune.*
10 *Maior natu, an succedat in maioratu. Et quid si nati sunt duo, & nescitur quis prius sit natus. Et quid si vnus est masculus, alter fœmina.*
11 *Duo se inuicem vulnerantes, quis præsumatur aggressus aliũ.*
12 *Pactum inter maritum & vxorem de se inuicem succedendo: si ambo reperiuntur mortui, quis præsumetur prius decessisse.*
13 *Statutum, quòd vir & vxor se adinuicem succedant: si ambo reperiantur mortui, quis eorum præsumatur prius decessisse.*
14 *Pater, & filius, qui simul decesserunt, quis eorum præsumitur prius decessisse.*
15 *Mulier an sustinet grauiora vulnera, quàm vir.*
16 *Maioratui, an succedatur per ordinem.*
17 *Primogenito insufficiente, an succedat secundo natus.*
18 *Infans, an potest coronari rex.*
19 *Primogenito dementi, an detur curator.*
20 *Secundogenitus, an succedat in regno, cum primogenitus consentit inuestiri.*
21 *Frater minor an debet seruire regi pro fratre maiore, quando alimentatur ab eo.*
22 *Primogenitus, an sit obligatus alimentare secundogenitum.*
23 *Gabella an debet solui absque deductione expensarum.*
24 *Bona maioratus, an veniant in collatione.*
25 *Bona maioratus, an possint aliquo modo alienari.*
26 *Bona, vel fructus maioratus, an possint alienari pro soluendis debitis defuncti, inuito possessore, vel eo volente.*
27 *Regnum, an potest esse apud duos.*
28 *Filius, mortuo patre, an incipit tenere locum patris. Et filius veniens ad succesionem ex persona matris, an veniat per representationem.*
29 *Secundogenitus, an, & quando præferatur in maioratu primogenito.*
30 *Nepos quando venit ad succesionem aui ex persona matris, an rumpat testamentum aui.*

ENla succession. In succession maioratus licet filius maior relictis filijs vel nepotibus legitimis decedat: viuo eo, qui tenet maioratum, vel eo,

ad quẽ

ad quem pertinet,filij nepotes, & alij deſcendentes ex filio maiore ordine ſuo præferuntur filio ſecundo tenentis maioratum.Quod debet obſeruari in ſucceſsione maioratus non ſolũ aſcendentibꝰ, ſed trãſuerſalibus:taliter, ꝙ in hac ſucceſsione filij maioris per repreſentationẽ parentũ ſuorum ſuccedant:licet ſui parẽtes nũquã ſucceſsiſſent in maioratu.niſi aliud reperiatur ſtatutũ à primo ordinatore maioratus:quia tũc ſua diſpoſitio obſeruabitur. hoc dicit iſta.l.¶ Quę diuiditur in tres partes. ¶ In prima ponitur regula. ¶ In ſecũda extẽſio ad regulã. ¶ In tertia q̃dã exceptio, ¶ Secunda ibi.lo qual. ¶ Tertia ibi.ſaluo. ¶ Cũ iſta.l.cõcordat.l.2.ti.15.ſe cũda partita &.l.in qbꝰ.& ibi Bal.C. de ſecũ.nup. ¶ Et nota iſtam.l.cum ſequẽtibus, quia in materia primogenituræ ſunt principaliores de corpore iuris.& hodie tollitur contentio dudũ orta inter doctores iuris canonici & ciuilis. Et antequã intrem materiã iſtius legis. ¶ Quęro, † an iſta ſucceſsio ſit de iure diuino,an de iure gentiũ.Baldus in.l.lege.1.co.ver.vel dic omnes ſucceſsiones.C.de legiti. hęre.tenet,ꝙ omnes ſucceſsiones mundi ſunt de iure poſitiuo.& ſi aliquę dicantur eſſe de iure naturali,debet exponi,de iure ciuili ſuggerente naturali ęquitate.vel perſuadente naturali ęquitate.vel perſuadente naturali in coadiuuatione conſtituta. vt lege pronunciatio.§.familia.ff.de verborum ſigni. ¶ Tu tamen tene, ꝙ ſucceſsio in maioratu primo fuit inuenta & inſtituta à iure diuino. vt habetur. Geneſi.25.in fine. &.27.poſt mediũ.& hoc tenuit Bal.in.d.l.in quibus.ver.pone conſuetudo.C.de ſecun.nup.& glo.in.l.1.titu.dela guar.delos hijos del rey.fo.legũ.gloſa prima.ſecũda colũna.in fine.ver. Itẽ primogenitura. quæ glo.eſt in materia magiſtra.& notãda,plura cõtinẽs in materia maioratus, vel primogenituræ. & ex contẽtis in ea pauca reſerã in præſenti,ne ortũ ex clariſſimo fonte,in turbidum ſtagnũ deducã. ¶ Item do.doctor de Pala.in repetitione,quã fecit ſuper.c.per veſtras.de donatio.inter virũ & vxo.in hac materia maioratus multa dicit & notãda ſuper tex.355 col.ver. reſtat.& in rubrica.co.302.cũ duabus ſequentibus,& ſuper.d. rubrica.col.54.ſuper quibꝰ parũ me intromittam, cùm ſint bene ſita.& ea dimittẽdo intacta,vlteriꝰ in materia iſtius legis procedã. ¶ Et nota,ꝙ per iſtã legẽ hodie eſt approbata opinio Oldra.cõſilio ſuo ducenteſimo ſexageſimo tertio.Dominus Abb.in. c.licet.de voto.2.co.ver.ſed dubiũ eſt.tenet, ꝙ filiꝰ primogeniti prę ſertur patruo ſecũdò genito in ſucceſsione maioratus, etiã ſi primogenitus decedat ante adeptũ maioratũ.Quã opi.ſequitur glo. in. d. l.1.titulo ẽlos hijos del rey.ver.ex quo cõcluditur. eſt glo.1.quæ mouetur multis rationibus ad hoc tenendum.quibus omiſsis, vt ſupra proteſtatus fui. ¶ Pro cõtraria parte reperio Bar.& Bal.in.l.liberti. C.de ope.liber.maximè Bal.4.co.ver.cõceſſum eſt regnũ.& eundẽ Bal.in.l.cũ antiquioribus.3.co. C. de iure deli.qui dimittit hãc quęſtionẽ indeciſam: & dicit,ꝙ eã ſoluat Apollo. ¶ Quanuis.do. Ab.in. d.c.licet.adducat Bal.pro ſe. ¶ Hoc etiã tenet idem Bal.in.l. & inteſtato. C. de ſuis & legitimis hære. vbi dicit eũ plenè tractaſſe iſtã materiã in dicta lege.cũ antiquioribꝰ.& ſe determinaſſe ad hãc cõcluſionẽ,ſcilicet,ꝙ nepos poſtea genitus ſuccumbat. ¶ Eandẽ cõcluſionẽ tenet Cynꝰ.Sali.& idẽ Bal.in. l.ſi viua matre.per illũ tex.ver. vnde hæc litera eſt argumentum.C.de bonis ma.dicentes, ꝙ litera illius legis eſt argumẽtũ pro duce Lancaſtri filio in clitę memorię domini Odoardi regis Anglię,ꝙ ipſe debeat ſuccedere in regno,& non nepos. ¶ Idẽ tenuit Ricardus.ma.& Cynus in dicta lege.liberti. Bartolus & Baldus in authẽ. poſt fratres. C. de ſuis & legi.hære. ¶ Idẽ Baldus in lege.ex hoc iure. 6.quæſtione.ff.de iuſti. & iure, & in lege. tutela. ff.de legi.tuto. ¶ Pau.de caſtro cõſilio.159. & in.lege.maximum vitium.C.de liber.præte.vel exhæ. ¶ Ioan.And.in additio.Spe.ti.de feu.Fran.por.in tracta.de ſucceſsio.ab inteſta.33.co. ¶ Pau.de ca.& Alex.mouent iſtã quęſtionem.in.l.is poteſt.ff. de acqui.hære.& ibi diſtinguunt. Quã diſtinctionem omitto,quia nõ procedit.licet Pau.de ca. ibi dicat ſe cõſuluiſſe in Hiſpania. ¶ Sed tu vide in chronicis catholicorũ regum Hiſpaniæ.ſ. Ferdinandi & Eliſabet.21.c. vbi dicitur,ꝙ Ormiſinda filia regis Pelai,vxor regis Alfonſi catholici ſucceſsit in regno Legionenſi,& hoc parũ poſt deſtructionẽ regnorũ Hiſpaniæ.deinde etiã fœminæ ſucceſſerunt in Hiſpania,& nepotes filij progeniti,excluſis patruis,vbi dicitur,quòd fuit multò ante Pau.de. ca. licet ipſe in Hiſpania cõſuluiſſet.ſed non fuit primꝰ in cõſilio.Et de iſta.q.vide pleniꝰ quã per aliũ Anto.corſet.in repe.c.grandi.27.co.per totam.&. 28.etiam per totam de ſupplen.negli.præ.li.6.

Adde. Iſta quæſtio fuit etiam vẽtilata in capella archiepiſcopali Tholoſę & fuit determinata eo modo quo dicitur in l.iſta.vt habetur in deci. Tholo. q̃ſtione.333. nam ibi dicitur,ꝙ † ius primogenituræ eſt tranſmiſsibile ad poſteros,etiã viuẽte patre,& filius primus geniti viuente patruo mortui eſt præferẽdus patruo. nam ſicut ſpẽ competentẽ patri ex contractu conditionali tranſmittit ipſe pater in filium.l.is cui.ff. de actio.& obli.&.§.ex conuentionali.inſti. de verbo.obli. ¶ Sic ſpem,quã filius habet ex contractu vel conſuetudine in ſucceſsione vel regno, tranſmittit in filium,cùm cenſetur filius eadẽ eſſe perſona cũ patre.vt.l.fi.C.de impu.& alijs ſubſti.& vna caro.vt hac authoritate.35.q.3.& perſona patris dicitur per filium repreſentari,& ibi eſſe,& ſtare.l. cũ ſcimus.de agrico.& cẽſi.libro.11. Et etiã in ſucceſsione rerũ priuatarũ proles filij præmortui tenet locũ patris in ſucceſsione,ita ꝙ ſuccedat in hæreditate vnà cum patruis in ſtirpem.vt.l.8.ſupra.& §.cum filius,inſti.de hære.quæ ab inteſta.deſe.

¶ Et

¶ Et hanc ſententiam videtur tenere Io. And. in addi. ad Spe. ſuper rubrica. de feudis. & do. Abb. conſilio ſuo. 12. & conſilio. 136. & videtur caſus in. d. c. licet. vbi nepos præfertur patruo in ſucceſsione regni. tenet Io faber in. d. §. cum filius. Pau de ca. conſilio. 161. Fran. de are. cõſilio. 163. Nicola. mili. in ſuo reportorio. §. filius. ver. filius primogenitus. & in. §. mors. ver. mortuus pro republica. Oldra, conſilio. 123. dicens in. q. facti ita contigiſſe in rege Roberto Caroli ſecundi Siciliæ & Apulię regis filio ſecundo genito, coram quo fuit mota quæſtio, & finaliter ſententiatũ pro Carolo Marcelli regis Vngarię primogeniti memorati Caroli ſecundi, q̃ ſuccedere debebat in regno Apuliæ & Sciliæ, excluſo prælibato Roberto eius patruo. ¶ Verũtamẽ Clemens quartus propter publicã vtilitatem, & propter eiuſdẽ Roberti ſapiẽtiam, voluit eum nepoti præferri. vt dicit Bal. in. d. l. vt inteſtato. C. de ſuis & legitimis hęre. & in. d. l. ſi viua matre. ¶ Idẽ Bal. dicit, q̃ rex Robertus cõſcientia ductus, ſtuduit retrãſferre regnũ Caroli Siciliæ ad regnũ Vngariç, quando diſpẽſari fecit glorioſam reginã Ioanã filij ſui Caroli ante deceſſum eius per illuſtrẽ Andreã filiũ Caroli Marcelli regis vngariæ, cuius votis in uida fortuna non fauit. quoniam licet idẽ Robertus in eiuſdem teſtamento conſtituiſſet eundẽ Andreã poſt eum regnare in Apulia, prout & fecit tribus annis: dicta tamen Ioãna cum laqueo interimi fecit, & cõſobrinũ eius, & alteri cõſobrino nupſit, videlicet Ludouico Tarentũ principis filio, & fratris memorati Roberti. Et pro prædicta opinione facit, q̃ Otho imperator exiſtens ſupra regnũ prope Treuerim cum multis Baronibus ſuis, & caſus occurriſſet, iudicauit, q̃ nepos & patruus gladijs certarẽt, & victor ſuccederet in regno. Pugna inter eos bis facta, nepos bis vicit, & lis iudicio gladiatorio finita eſt. Et eſt communis ſententia & opinio. vt tenet do. Abb. d. cõſilio. 85. licet Ricar. malũ. Cinus. Bal. & Salice. in allegata. l. ſi viua matre. C. de bonis mater. Bar. & Bal. in. d. authẽ. poſt fratres. C. de legitimis hęre. & Bal. in. d. l. liberti. & prælegata. lege. inteſtato. & in lege. tutela. §. ſi duo. ff. de teſtamen. tute. Io. de imo. & Dominicus in. d. c. grãdi. tenent, q̃ patruus ſit præferendus. de qua. q. vide etiam aliqua per Ioan. thierij in ſuo alphabeto aureo ſuper parte primogenitus. fo. 101. Tu tamen regnicola vide. tex ſi huic in. l. 2. ti. 15. ibi. y aun mãdaron. 2. par. ¶ Ratio tamẽ mouẽs Oldra. & Abb. fuit. quia iure diuino, naturali, & ſcripto primogenitura eſt approbata, quæ poteſt alienari. ſicut fuit compertũ in perſonam Eſau, qui vẽdidit fratri ſuo Iacob iura primogenituræ, vt habetur Geñ. capꝫ. 25. quapropter dicunt hoc ius eſſe trãſmiſsibile ad hęredẽ. & per conſequens cũ filius habeat ius primogenituræ, ipſe, & non patruus debet ſuccedere. ¶ Item ratio mouens Bar. & alios pro cõtraria parte eſt. quia nũquã pater poteſt trãſmittere in filiũ, quod nũquã fuit adeptus. argũ. tex. in. l. ſi. ff. cõmunia prædio. ¶ Item ea, quæ notant doc. in. d. authẽ. poſt fratres. C. de legi. hære. vbi dicunt, q̃ nõ poteſt venire ad ſucceſſionẽ maioratus ex perſona patris, qui medio tempore. i. antequã adeptus eſſet maioratum, deceſsit, vel fuit extinctus, vel inhabilitat⁹. ¶ Aduerte, qa (videri meo) motiua Oldra. & Abb. ex vna parte, neq; Bar. & aliorum ex parte altera nõ concludunt intentũ ſuum. ¶ Quia ſi primogenitura eſt approbata de iure diuino, quæ etiã poteſt alienari ſicut fuit in perſona Eſau, quid ad rem? nã cæteri doctores non negant. dicunt tamen, q̃ mortuo primogenito, ſuccedit ſecundò genitus non filius primogeniti, quando primogenitus non fuit conſecutus maioratum, cui non repugnat ius diuinũ. Nec obſtant motiua Bar. & aliorum contrariũ tenentium. Quia ſi pater non poteſt trãſmittere in filium quod nunquã fuit adeptus: concedo, q̃ quãdo pater nihil habet, nihil poteſt tranſmittere. bene tamen tranſmittit quod ipſe habet. Volo dicere, q̃ licet filius primogenitus non habeat in exercitiũ maioratum, viuo patre, habet eum in habitu: quod eſt ſufficiens ad tranſmittendũ. vt. l. ſi quis filiũ. ff. de inoffi. teſta. facit. l. illud. §. fi. ff. de contra tabu. & l. ſi quis in graui. §. fi. cũ. l. ſequen. ff. ad Sillenia. Itaq; propter ius tranſmiſſum nepos excludit patruum, cui nullum ius fuit queſitũ viuo fratre primogenito. nã nec frater ipſe primogenitus potuit ius iſtud in fratrem tranſmittere, ſtante filio. Item in tranſmiſsione non cõſideramus corpus, vt ager, vel domus, ſed ius in corpore vel quantitate, an illud ius ſit tranſitorium, vel ne. vt per Bal. in. l. fi. 2. co. ver. ſexto cõtra hocoppo. C. de hęre. inſti. ¶ Qua propter ſi primogenitus nondum eſt adeptus res maioratus in exercitio, habet tamen in habitu ius trãſmiſſum, ideo ipſe ſuccedet, non patruus. Licet 3 dicas, q̃ † tranſmiſsio eſt quædam ſucceſsionis prorogatio eiuſdem naturæ & formæ. vt. l. 1. C. de his qui ante ap. ta. tenet Bal. in. l. cum proponas. 2. col. verſi. ſecunda eſt tranſmiſsio. C. de hære. inſti. Itaq; defunctus primogenitus, non videtur tranſmittere in filium ſuum niſi ius, quod ipſe habet in habitu, non ius, quod habet in exercitio. ¶ Et q̃ filius primogenitus non ſuccedit in plus, quàm pater: & ita iſtud ius in habitu ſiue in exercitio, tanquã indeficiens euaneſcit in ſucceſsione filij. ¶ Tu tene, q̃ quãuis pater non poſsit plus iuris tranſferre in filiũ quã ipſe habet, attamen non negatur, quin trãſmiſſo iure, quod quis habet in habitu principaliter, veniat conſecutione in exercitiũ: quia cõmiſcetur vtrumq; ius: quo caſu nepos plenè conſequitur res maioratus. ¶ Pono exemplum ſaltem pro iu- 4 uenibus † poſſeſsio ciuilis & naturalis differunt, quia ciuilis animo tantũ retinetur, & naturalis tãtum corpore. vt. l. i. per glo. & docto. ff. de acqui. poſſe. & in. l. i. C. vti poſſi. ¶ Et tũc pone, q̃ poſsidens ciuilẽ inquietatur in poſſeſsione: agit inquietatis

Exẽplũ notadũ.

tatis interdicto vti poſſidetis:cuius natura principalis eſt,vt pronuncietur, ꝙ quemadmodū poſſidet,ita poſſideat.vt.d.l.1.C.vti.poſſi. & propterea debet conſeruari in ſua ciuili poſſeſsione. tamen iſta ciuilis poſſeſsio, & ſententia ſuper ea prolata,habet quaſdam vtilitates.quia licet habeat principaliter naturā retinendæ hoc interdictum intentatum ſuper ciuili poſſeſsione,habet tamē in cōſequentiam recuperādæ,& ſic ꝓnūciabitur me in ciuili poſſeſſione tuendū:& cū non poſsim eſſe tut⁹ ſine reſtitutione poſſeſsionis naturalis,iudex mandabit, ꝙ inquietans me in ciuili,reddat naturalem. tenuit Bal.in.d.l.1.4.col.ver.ciuilis poſſeſsio.C.vti poſsi. ☞Sic dicendū eſt in præſenti,ꝙ cū filius primogeniti habeat in habitu ius primogenituræ,licet nondum habeat in exercitio,facta à iure tranſmiſſione de primogenitura in habitu per mortem aui poſsidentis maioratum,venit conſecutiuè in exercitio quaſi ad ſuū fontē. vt de hoc eſt bonus tex. & notandus in.l.45. infra. inquantum dicit, ꝙ per mortē poſsidētis maioratū tranſfertur in ſequentē in gradu ciuilis & naturalis poſſeſsio:& ſic cumulato iure maiorat⁹ in nepotem, præfertur patruo: quia ad patruum iſtud ius ire nō poterat,cū nō haberet fundamentum,ad quod reſpiceret ſeu iret.

Exēplū. ☞Pone etiam exēplū in.l.in ſuis.ff.de legi.hęre.& in.§.ſui.inſti.de hære.quali.& diffe. cum ſimi. vbi
5 dicitur,ꝙ † filius dicitur dominus in vita patris, ſed hoc non eſt verum effectualiter.nam in vita patris filius non habet legitimam,neq; aliquid in bonis eius.notatur in.l.cum filius.& ibi doctor.ff. de verbo.obli.& in.l.imperator. ff.ad trebellia. tenet Bal.Ange.& docto.in.l.lex Cornelia.§.2.ff. de vulga.& pupil.ſubſ.Bal.in authen.Hæc mulier. C. de ſacroſan.eccle.vt quid ergo dicimus filium dominum in vita patris? Reſponde vt per doctores vbi ſupra,ꝙ dicitur dominus in habitu,ſed nō in exercitio.In habitu,ꝓpter ſpē,quā habet ſuccedendi in bonis parentū.vt ibi.Sic igitur in caſu noſtro: ſi filius decedit in vita patris relictis aliq⁹ filiis:mortuo auo,ſuccedūt nepotes loco patris ſui,&in eius portione.vt dixi in.l.8.ſupra. ☞Igitur portionem, quā pater habebat in habitu,cōſequitur filius in exercitio,nō patru⁹. ☞Itaq; fundamēta Bar. & aliorū deficiūt,& per cōſequē; eorū cōcluſio. ☞Et prędicta fundamēta(vt credo)ſunt,quib⁹ princeps fuit motus ad ſtatuēdū,ꝙ filius primogeniti excludat patruū,quāuis decedat primogenitus pater ipſius ante adeptum maioratū. ☞Vel poteſt dici, ꝙ principi placuit.vt in.§. ſed qđ principi. inſti. de iure
6 natu.cū ſi. ☞Vel melius,ꝙ † filius primogeniti nō venit ad ſucceſſionē maiorat⁹ ex iure tranſmiſſo, ſed per repreſentationē in ꝑſona patris. vt ſequitur in.l.iſta. ¶Et ita cōtigit in.l.in quibus.cū ſequēti. C.de fecū.nup.vbi dicitur, ꝙ filij morientis ſuccedunt loco genitoris,&nō fratres in his,quę au⁹ perdidit per trāſitū ad ſecūdas nuptias poſt mortē patris nepotū ſuorū. ☞Et quia dicta.l.in his. quæ continet pro fundamēto iſtius legis eſt melior toto corpore iuris imperatorū: pro intellectu iſtius legis
7 ☞Præmitte,ꝙ † mulier per tranſitum ad ſecundas nuptias de iure C. perdit lucra habita à primo viro,quę acquiruntur filiis ſuperſtitibus prioris matrimonij.vt l.fœminę.in principio.& in.§.illud.& l.cū aliis.C.de ſecun.nup. ☞Et idem in viro tranſeunte ad ſecunda vota.l.generaliter. in principio. eo.ti. ¶Secundò præmitte,ꝙ talia lucra non ſunt de corpore hæreditatis lucrātis, propterea eius hæreditas poteſt repudiari per filios,& lucra accepta ri.vt.l.ſi quis prioris.in.§.illud.eodem titu.de fecū. nup. ¶Superuenit poſtea dicta. *l. in quibus*. vbi dicitur,ꝙ ſi mulier ex primo matrimonio ſuſcepit filios,& lucrata eſt donationē propter nuptias pacto inito cū primo viro,vel propter legatū ei factū, & cū eſſet in viduitate deceſſit vnus filiorū ſuorū, relictis duobus filiis nepotibus iſtius mulieris: ꝙ poſtea ſecūdo matrimonio eſt copulata: quia illud qđ habuit à primò viro perdit per tranſitū ad ſecūdas nuptias:& aquiritur filiis & nepotibus ſuis, taliter ꝙ nepotes debent habere portionē patris ſui prærmortui. ¶His itaq; præhabitis videbatur aliquibus,ꝙ fratres defuncti ſuccederent in totum,& excluderent filios fratris defuncti,eo ꝙ pater eorū tali tempore deceſſit, ꝙ trāſmittere nō poterat ad filios:quo non obſtante.d.l.in quibus. in principio ſui dicit,ꝙ iſti nepotes videntur ingredi gradū paternū,& conſequi portionem, quam pater eorum conſecutus fuerat ſi viueret. ☞Et ſi quæris rationē quare filij conſequūtur portionē patris,qui re, neque ſpe non habebat ius formatum,ſed ius pendēs ex caſu.dic ſecundum Bal. ibi hoc contingere ex prouidētia ſpeciali legis.vnde dicit,ꝙ.d.l. facit ad quæſtionem regnorū,vt in noſtro caſu. ☞Vel dic, ꝙ maiorat⁹ eſt quoddā beneficiū,ſeu gratia à principe,vel à patre collata.vt dixi in.l.48.infra, ſed beneficia vadūt ſecundū lineam ſanguinis, & potius ſequūtur lineam deſcendentem, quàm trāſuerſalē. quapropter dicit tex.in.d.l.in quibus.ꝙ in beneficio genitoris ſuccedunt eius filij, & non fratres. ¶Idē dicit Bal.ibi,in quibuſcunq; beneficiis, priuilegiis,& feudis.quia naturalis ratio hoc ſuadet. vt in.c.1.de duo.fra.a capi.inueſti. notat Bald. in.l. ſi mihi & Titio.ff.de verbo obli. & Bald. vbi ſupra. ☞Sed illud verius,ꝙ filius primogeniti ſuccedit per repreſentationem ex ſpeciali prouidentia principis: quando pater deceſſit ante adeptum maioratum.per dictā.l.in quibus.quam tene menti ad intellectum iſtius.l. ☞Propterea iſta.l. dicit, ꝙ filius primogeniti ſuccedit in maioratu,excluſo patruo per repreſentationem patris primogeniti.

¶Vel poteſt dici, quòd hoc prouenit ex generali conſuetudine iſtius regni:in quo ita principes ſuccedunt in regno: vt filius primogeniti excludat patruum, etiam ſi pater ipſius moriatur ante

adeptum

Nota. adeptum maioratum. ℣ Et etiam ſuccedunt fœminæ in regno iſto. vt. l. 2. ti. 15. ſecunda partita. & ſupra dixi. ¶ Et ex omnib⁹ infert Bal. in. d. l. in quibus. ad vnam quæſtionem. dicit ſtatutū, q̃ filia dotata exiſtentibus liberis maſculis nō ſuccedat, ſed q̃ ipſi filij hæreditatē poſſideant. modo quidam dotauit filiam, ſuā, qui ex filio præmortuo habebat nepotes: habebat etiā quēdam filiū. deceſſit iſte pater. fili⁹ ſuperuiuens vult quicquid ſoror deberet habere de iure communi vltra dotem: filij patris præmortui, dicūt ſe debere concurrere, quæritur quid iuris. Et videtur q̃ non concurrant. nam pater eorum tali tempore deceſſit q̃ tranſmittere non poterat. cùm ergo nepotes non contineantur in appellatione filiorum in iſta materia reſtrictiua, videtur q̃ non admittātur, & per cōſequens totum pertineat ad fratres defuncti. Attamen contrarium tene per. d. l. in quibus. nam iſti nepotes videntur ingredi gradum paternū. ¶ Retento eodem ſtatuto format aliam quæſtionem. po

aq̃l aquiē ꝑtenece: ſi el tal fijo mayor d̃xa re hijo o nieto o deſcendiēte legitimo: eſtos tales deſcendiēte s el hijo mayor[t]

Qō. Qō.

8 ne, q̃ † mortuo patre omnes maſculi deceſſerunt: nunquid excludatur fœmina, itaq̃ ſufficiat ad eam excludendam, q̃ in puncto mortis ſtent filij maſculi. videtur q̃ ſic. Ad quod facit quædam ratio naturalis poſita in quadam gloſſ. d. l. in quibus. C. de ſecund. nup. quę dicit, q̃ quando aliquid decedit ab aliquo taliter, q̃ ad alium peruenit, excluſio eſt perpetua, non temporalis. vnde ſufficit momento ad maſculos peruenisſe: vt filia dotata perpetuò excludatur, quæ rationes militāt in caſu iſti⁹ legis, quas nota perpetuò.

9 Adde. ¶ Iterum quæro quo ad ſupradicta, & tene, q̃ † non ſolum per iſtam legem potuit ſtatui in ea contenta, verū etiam per conſuetudinem, vel per ſtatutum ciuitatis poteſt diſponi in ſucceſſione contra ius cōmune, vt vlteriores in gradu preferantur proximioribus. nec eſt mirum, quia ſucceſſio eſt de iure ciuili. vt in. l. 1. 2. & 3. ff. de peti. hære. & in. l. lege obuenire. ff. de verb. ſignifi. imò plus tenent cōmuniter legiſtę, q̃ per ſtatutum poteſt legitima in totum tolli filiis. vt refert Dinus in. c. indultum. de reg. iur. in ſexto. mouetur, quia (vt dixi) legitima eſt introducta de iure ciuili reſpectu quotę, quod eſt tertia, vel dimidia. &c. Ergo eodem iure tolli poteſt. quia ſtatutum eſt pars iuris ciuilis. vt in. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. tenet notanter Lanfran. in repe. c. raynūcius. 6. col. de teſta. in glo. ſuper verbo, tercio. &c.

10 t ¶ Del hijo mayor. Quæro † quid ſi nati ſūt duo, & ignoratur quis ſit maior: an ambo, an alter ſuccedat in maioratu vel in regno. Bal. in. l. in quibus. 2. col. ver. pone conſuetudo. C. de ſecun. nup. dicit, q̃ d. l. eſt argu. q̃ genitor eorum poſſit eligere quem

Quæſtio.

ſuccedat in maioratu. ℣ Sed poſtea idem Bal. in authen. ex teſtamento. vltima col. ver. 18. capitulū eſt. C. de colla. mutauit conſilium, & dicit, q̃ vterque ſuccedet in maioratu. ℣ Et iſtam partem tenet idē Bal. & Ange. in. l. ex duobus. ff. de vulga. & pu. licet ibi Imo. tenet cōtrarium. de quo latè ꝑ Alex. ibi. & per eundem Imo. in. l. qui filiabus. §. ſi quis ita. vltima col. ver. quid aūt ſi ſtatutum. de lega. 1. ℣ Et ne mirum, quia regnum poteſt eſſe apud duos. c. non autem. 7. q. 1. & cle. ne romani. de iure iu. glo. in verbo reges. Ioan. And. in addi. ad Spe. de reſcrip. præſ. §. fi. in additio. magna. quæ incipit. lege ſecūda. licet aliud notatur in. c. in apibus 7. q. 1. idem Bal. in authē. hoc amplius. 2. col. ver. quæro an filij. & in. l. pe. 2. col. C. de fideicom. & in. l. pe. 2. col. ver. fallit in feudo. C. de conditio. inſer. & in. l. ſi viua matre. ver. vnde litera. C. de bonis mater. ℣ Et iſtā ſententiam tenet idē Bal. in. l. ex hoc iure. 5. q. ff. de iuſti. & iure. Ioan. Andr. in titu. de præben. §. 1.

Adde. ℣ Et q̃ duo pariter nati non debeant ſuccedere in maioratu vel in regno bene patet ex ſequētibus. Primò ex his, quæ dicit philoſophus. 12. meta. in fine. vbi concludit. quia igitur res nolunt malè diſponi, non eſt bonū pluralitas principum vel dominorum. vnus ergo princeps. Et. 8. ethi. iterum ait, Melius eſt eſſe vnum in vniuerſo, quā plures. Regnum enim non capit duos. ℣ Vnde Hierony. ad Ruſticum. & habetur in. c. in apibus. 7. q. 1. inquit, In apibus principes ſunt, grues ſequuntur vnā ordine literato. Imperator vn⁹, vn⁹ iudex prouincię. Roma vt cōdita eſt, duos fratres ſimul reges habere nō potuit, & ꝑricidio dedicatur. vnde Lucan⁹ in. 1. ait. Fraterno primi maduerunt ſanguine muri. In Rebeccæ vtero Eſau. & Iacob bellantur. ſinguli eccleſiarum epiſcopi. ℣ Item in naui vnus gubernator. In domo vnus dominus. In quouis gradu & exercitu vnum ſignum expectatur. propterea vn⁹ princeps debet in regno eſſe, non plures. Si enim eſſent plures, diuerſitas perſonarum, diuerſitatem continet, & varietatem animorum. c. quia diuerſitatem. de conceſſio. præben. Ideo ſi plures inter ſe non conuenirēt, nec eſſent concordes iuxta illud Lucani. 1. Nulla fides regni ſociis: omniſque poteſtas impatiens conſortis erit. Hinc Lactan. in. 1. diuinarū inſti. c. 3. inquit. Sicut enim ſi in vno exercitu tot fuerint imperatores quot legiones, quot cohortes, quot cunei, quot alę, primū nec inſtrui poterit acies, vnoquoque periculum recuſante, nec rei facile obtemperari: eo q̃ ſuis conſiliis propriis vtantur omnes, quorum diuerſitates plus noceat, quàm proſit. Quæ omnia confirmat & refert ſanctus Bonauen. in. 2. ſētē. diſtin. 1. ar. 1. q. 1. igitur. &c. ℣ Veritas, q̃ vterque admitti-

admittitur ad regnum tanquã primogenitus. per. l. 2. §. hæreditas. ff. de ſuis & legi. hęre. vbi primus dicitur, quẽ nemo antecedit. ☞ Et adde glo. & quæ ibi notant docto. & Barto. in. l. aretuſa. ff. de ſtatu homi. & in. l. ſi fuerit. §. planè. & ibi Barto. ff. de rebus du. vbi dicitur, ꝙ ſi duo nati ſunt, quorum vnus eſt maſculus, alter fœmina, pri⁹ prę ſumitur natus maſculus, & citi⁹ quã fœmina. por ſu ordẽ ᵛ prefie- ☞ Et per. d. l. aretuſa. dicit Bal. in propoſito in proœmio digeſtorum. §. nos itaq;. ꝙ ſi ambo nati ſunt maſculi, & pariter naſcantur, quòd formoſior & robuſtior præſumitur prius natus, & quòd celerius exiuerit de carcere materno. Et ſi ambo eſſent extracti, deciſo vtero materno, regnabunt. vt clarius per eum. quem ſequitur Ioã. de Ana. in rubrica de ſorti. vltima col. ¶ Hinc dicit Flo. de Sancto Petro in. l. 1. §. cum arietes. ff. ſi quadru. pau. feci. dica. ꝙ ſi in caſu illius tex. non apparuerat quod animal aggreſſum fuerat aliud: ſi vnum eſt robuſtius altero, præſumitur ab ilo inchoatum congreſſum. ☞ Et ſic fortè poteſt limitari dictum Bal. in. l. 1. 7. q. C. vnde vi. & in. l. vim. quaſi in fine. ff. de iuſti. & iure. & Ana. in. c. ſignificaſti. 11 29. col. de homicidio. cùm dicunt, ꝙ † ſi duo pariter ſe vulnerauerũt, ꝙ neuter tenetur, niſi appareat de inſultu. per. d. l. 1. §. cum arietes. ff. ſi quadru. pau. fe. dica. vt intelligatur, niſi ſit præſumptio prouocationis contra vnum ex eis, putà quia robuſtior eſt altero, vel animoſior. *Nota.* ☞ Pro quo etiam facit. l. qui 12 duos. §. ſi maritus. ff. de rebus du. vbi † ſi maritus & vxor ſimul moriuntur, vel reperiuntur mortui, ſtipulatio de dote ex capitulo. ſi mulier in matrimonio deceſſerit. habet locum, niſi probetur illam ſuperſtitem viro ſuo fuiſſe. tenet notanter Bal. in. l. ſi poſſeſſor. §. ſi eodem. ff. de religio. & ſump. fu. per illum tex. cum glo. ibi. & vltra Bal. adde tex. in l. cum hic ſtatus. §. ſi ambo. ff. de dona. inter vir. & vxo. vbi ſi maritus & vxor ſimul moriuntur, ad donationem validandam prę ſumitur præmortuus do- *Limita.* nator, ſiue donans fuerit maritus, ſiue vxor. ☞ Limita, niſi vxoris hæredes ſint in poſſeſſione bonorũ. vt dixi in. l. 17. in parte, la poſſeſſion. verſi. 27. ſupra. ¶ Facit etiam ad. l. 6. titu. 13. ſexta partita. & ad. l. 1. & auth. præterea. C. vnde vir & vxor. vbi di- 13 citur, ꝙ † ſi vnus coniugũ moritur ſine prole & ſine conſanguineis vſq; ad gradũ ſuccedendi, ſuccedet alter coniugum, qui ſupereſt. vt ſi reperiantur mortui vir & vxor, nec appareat quis eorum prius deceſſit: & vxor neminem relinquit qui poſsit ſuccedere, præſumatur maritus poſt vxorẽ deceſſiſſe, quia robuſtior & animoſior vxore, & ipſe ſuccedet per vnde vir & vxor, & trãſmittet bona vxoris in ſuos ſi quos habet ex alia vxore, & in ſuos aſcendentes. dixi in dicta. l. 17. in parte, la poſſeſſion. verſi. 27. ſupra. ¶ Item facit ad. l. 6. titulo. delas herencias. foro. le. vbi dicitur, ꝙ ſi maritus & vxor moriũtur: lectus quotidianus remanebit ſuperſtiti eorũ. quia ſi vir & vxor reperiũtur mortui: nec apparet quis eorũ prius decedit, habebũt lectum quotidianum hæredes viri: quia robuſtior præſumitur poſt aliũ deceſsiſſe. ¶ Idẽ dicitur in caſu, quo pa- 14 ter † & filius impubes eodem tẽpore perierunt. nã præſumitur, ꝙ prędeceſſerit filius. ſecus ſi erat pubes factus. vt per doct. in. d. l. qui duos. §. ſi maritus. ☞ Et ſuper hoc fuit quęſtio tẽpore Nicolai papæ quinti, quia multi propter ingentẽ cõcurſum ſuffocati fuerũt Romę anno iubilei in põte ſãcti Petri: vbi de matre & filia ſimul mortuis contigit poſtea dubitatio, quæ earum præſumeretur præmortua, ad finem tranſmittendi hęreditatem. de quo latè cõſuluit do. Maria. conſilio. 97. incipienti. Tempore iubilei. ☞ Cui adde notabile conſiliũ Pau. de ca. 199. quod incipit. ad primũ quæſitũ. ☞ Quæ omnia faciunt ad quæſtionẽ de duobus pacẽ pariter frangentibus. de quo per Bar. in. l. cũ pater. §. libertus. de lega. 2. & per Abb. in. c. 2. de treug. & pa. ☞ Faciunt etiam ad quæſtionẽ de pluribus vulnerantibus vnum, qui mortuus eſt, & neſcitur quis eorum fuerit cauſa mortis. de quo per glo. in. c. cupiẽtes. §. cæterum, in verbo, culpabiles. vbi Domi. de elect. lib. 6. Iura infinita ad hanc materiam trahi poſſent, de qua eſt rubrica ſpecialis. ff. de rebus du. vbi plures caſus deciduntur, quos omito.

Adde. ¶ De pluribus contentis hic in glo. & de pluribus aliis vide plenius quã per alium in. c. capitulum. 15. col. cum duabus ſequentibus. de reſcrip. ¶ Sed ad ſupradicta inquantũ dicitur de viro & muliere, quòd prę ſumitur pri⁹ vir exiſſe de vtero materno &c. ☞ Cõtrarium ſentit glo. notanda. in. l. nihil. in verbo, gratuia. ff. de adulte. quam ſequitur Petrus de Ancha. conſi. ſuo. 285. de qua glo. & conſilio mentionem feci in. l. 17. in glo. ſuper parte, la poſſeſsion. verſi. 15 27. effectus. ſupra. vbi dicitur. ꝙ † grauiora vulnera ſuſtinet mulier, quã vir, ☞ Pro iſta etiã parte multum facit. l. ſi fuerit. in fine. ff. de rebus dubiis. de qua facit magnum feſtum. Spe. in titu. de procura. 2. col. mag. in ver. incipienti. ſecũdus in primo naſcendi præſuppone. ☞ Sed ſolutio eſt clara, & duplex. Primò, ꝙ hoc poteſt eſſe in muliere robuſta, & homine debili. ſed iſtud eſt diuinare. Vel melius, quòd dicta glo. iure non probatur. ☞ Item non obſtat dicta. l. ſi fuerit. in fine. ff. de rebus dubiis. quia loquitur in libertate, vt dicit Bar. in. d. l. ſi fuerit. & Ioan. And. in addi. ad ſpe. vbi ſupra etiam fauore libertatis præſumatur mulier prius nata, quã maſculus, vt ibi. & de ſupradictis eſt tex. in. l. fi. ti. 33. ſeptima partita. & in. l. inter ſocerum. in principio. ff. de pactis dotalibus.

16 v ¶ Por ſu orden. vt † primò filius prmogeniti, ſi ſtat, & ſi nõ ſuccedat nepos. Vel aliter, ſi ſtant duo filij, vel duo nepotes primogeniti, ſuccedat filius maior, vel nepos filij maioris. Idẽ ſi primogenitus

cõtraxit primò, & mortua in matrimonio vxore ſine filiis & aliis deſcendẽtibus cõtraxit ſecũdò, & ex ſecunda filios procreauit: qua defuncta tertiò cõ traxit, ex qua etiã filios ſuſcepit: q̃ inter filios ſecũ di & tertij matrimonij ordo ſeruetur. vt primò ſuc cedat primus, ſi ſtat: quanuis filius primus habitus ex tertio matrimonio poſsit dici primus reſpectu aliorum filiorum ex tertio matrimonio. Idem vt ſu pra dixi ſi ex primo matrimonio natus eſt filius, qui deceſsit ſine liberis, & primogenitus ſecundò vel tertiò contraxit matrimonium. nam eo q̃ liberi nõ ſtant de primo matrimonio, ſuccedit primoge nitus primogeniti, licet de ſecũdo vel tertio matri monio fuit procreatus: quia prim⁹ dicitur, cũ non ſit alius qui eum prẽcedat. ☞ Itẽ quia primus dici tur reſpectu aliorũ ſubſequentiũ. tex eſt & ibi Bal. in l. ſi quis prioris. §. talem. C. de ſecund. nup. & ita ſeruabitur ordo iſte vſq; in infinitũ, etiam quo ad agnatos. vt patet hic. & in. d. l. 2. tenet Bald. & Ioã. de Alua. in. c. 1. in principio. vltima col. ver. idem in regno de feu. marchi. licet idẽ Bal. cõtra in. c. 1. §. *Fallit. 1.* in ciuitate. 4. col. de pace cõſtã. ☞ Quod fallit in ca ſu iſti⁹ legis. ſ. quãdo cõtrariũ fuit diſpoſitũ per cõ ſtituentẽ maioratũ. nam ſeruabitur quod fuit diſpo 17 ſitũ. vt hic. ¶ Secũdò † ſi primogenitus ſit inſuffi- *Fallit. 2.* ciens, quia tunc loquendo in regno, poteſt dari ſe cundo genito ſecundũ Bal. in auth. hoc amplius. 2. col. ver. & ideo quia ſic fecit rex Dauid. C. de fidei cõ. Et eſt ratio ſecundũ Bal. ibi, quia cõſuetudo re gni de prẽferendo primogenito, nõ debet interpre tari cõtra vtilitatem totius regni. vt l. quod fauore. C. de legi. tenet Bal. in. c. 1. in fine. verſi. quæro quid ſi conſuetudo. de ſucceſsione feudi. vbi dicit, q̃ ſi primogenitus eſt à natura demens, non regitur re gnũ per curatorẽ, ſed ſecũdò genitus erit rex. quia cõſuetudo debet intelligi de eo, qui naturaliter na ſcitur habilis. nã vt dicit Eccleſi. 10. c. Rex inſipiẽs perdet populum ſuum, & ciuitates inhabitabũtur per ſenſum prudẽtum. intereſt verò reipublicę ha bere principem. ☞ Si tamen ex accidenti eſſet de mens, tunc dicit Bald. vbi ſupra, q̃ daretur curator. quia in perſona ſua radicatum eſt ius regiæ poteſta tis. c. grandi. de ſupplen. negli. præ. lib. 6. ☞ Iſtud etiam tenet idem Bal. in. c. 1. § præterea ducatus. ver. quęrit glo. de prohibita feu. alie. per fede. ¶ Et ex ratione Bal. à cõtrario ſenſu dico, q̃ in ſucceſsione maiorat⁹ ſuccedit furioſus vel demẽs à natura, prę- *Quæſtio* terquã in ſucceſsione regni. ☞ Niſi in caſu, quo eſ- 18 ſet eadẽ ratio. ſ. publicę vtilitatis. ¶ Sed quęro † an infans poſsit coronari rex, vel differatur. Vide la tè per Bal. in. l. 1. C. de nume. & hono. non cõtinuan dis inter patrem & filiũ. lib. 10. vbi dicit, q̃ infans 19 poteſt coronari rex. ☞ In † aliis tamẽ primogeni turis dementi vel furioſo à natura dabitur curator. ſua enim demẽtia nõ debet ei nocere, cũ nõ proue niat ſua culpa. ſatis enim punitur demẽs, ſua demẽ tia. vt l. pe. ff. de parrici. & l. diu⁹. ff. de officio prę ſi. qui enim caret dolo, exhæredari non poteſt ſe cundum Bal. in. l. humanitatis. 5. col. ver. quarta dif ferentia. C. de impube. & aliis. ☞ Sed huic quęſtio- *Contra.* ni multũ videtur obſtare ſingulare dictum Bal. in l. ſi. C. de ſuis & legi. hære. vbi ait, q̃ furioſus non ſuccedit in feudum. ☞ Sed illud eſt, quia ſeruire nõ *So.* poteſt, vt. l. ſi ea qui morbo. lib. 10. ſuccedẽs verò in maioratũ nõ habet, cui ſeruiat, ergo. &c. ☞ Fallit ter *Fallit. 3* tiò, quãdo primogenitus intrat monaſteriũ, vel fit frater minor beati Franciſci tertij ordinis, ſed ſucce dit ſequẽs in gradu. tenet Bal. in. d. l. ſi quis prioris. §. talem. ver. ſed pone. C. de ſecund. nup. & in. d. c. 1. in fine principij, de feudi ſucceſsiõe. Anto. Roſel. in arbo. conſan. 44. col. in fine. Pet. de Ancha. in. c. 1. 14. q. principali de conſti. lib. 6.

Adde. Et in l. deo nobis. §. fi. 1. col. C. de epiſ. & cle. & in l. data opa. 8. co. & ver. Et 20 hoc Inno. C. q̃ accuſa. nõ po. ¶ Itẽ † ſecũdò genitus ſuccedit in regno, cũ primogenitus cõſentit inueſtiri ſecũdò genitũ. Ita dicit Bal. in. c. 1. §. præterea. in ver. 2. modo. quib. mo. feu. ami. alle gat tex. in. c. quã periculoſum. 7. q. 1. Et ſumitur ratio ex. d. §. prẽterea, vbi dicitur, q̃ qui cõſentit, iura ſua perdit. ☞ Hinc dicit Georgius natã in repetitione. c. quanuis. 3. col. in ver. quinto fallit, cum ſequen. de pactis. in ſexto. quòd primogenitus poteſt paciſci cum ſecundo genito, vel cum tertio, vel cum fratre, vt ipſe primogenitus nõ ſuccedat, ſed quòd cedat iura primogenituræ ſecundo genito. ſecun dũ Angel. in recollectis in. l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obliga. motus authoritate ve teris teſtamenti, in quo Eſau renunciauit Iacob ta lia iura. vt patet ex. d. cap. quàm ſit periculoſum. 7. quęſt. 1. & not. glo. in. l. quotiens. in princi. ff. de hære. inſti. idem tenet Bal. in. l. pactum. C. de colla. ☞ Contrarium tenet Ludoui. in. d. l. ſtipulatio. 7. *Contra.* col. ver. ſed certe. per. l. quidam in iure. §. fi. ff. de donatio. & per. l. 2. §. fi. ff. de his quibus vt indig. vbi dicitur, quòd nulla eſt conuentio, per quã quis de hęreditate viuentis paciſcitur, imò tanquam in dignus debet illa priuari. improbè quidem facit, qui de viuentis hæreditate, quanuis legitimè à ſe ſeparata, nimis ſollicitè agit. dicit textus. in. l. 2. §. interdum. ff. de vulga. & pupil. ☞ Et reſpon- *So.* det Georgius natan vbi ſupra ad ea, quæ dicuntur de Eſau & Iacob. quia dicit, q̃ illud procedit iure veteris teſtamenti, cuius dicta non tenentur, niſi in nouo reperiãtur approbata. §. his itaq; . 6. di. notatur in. c. fi. de cõſuetudine. per beatum Tho. 2. 2. q. 104. arti. 3. ¶ Vlterius dicit. ſecundum Ludo. in. d. l. ſti pulatio. q̃ illud ius primogenituræ eſt ceſsibile. vt not. in. c. licet. de voto. & per Archi. in. c. quàm ſit. quia dicitur eſſe cõtra ius naturale deferẽs ſucceſ ſionẽ filiis æqualiter, nõ inſpecto curſu natiuitatis. l. ſcriptæ. ff. vnde liberi. l. cum ratio. ff. de bonis dã. non ergo mirum ſi tale ius primogenituræ facilius tollitur, quàm ius ſuccedendi, quod competit iure communi.

communi.argu.l.eius militis.§.militia iussus.ff. de testa. mili. Et sic posit dici, ꝙ ius primogenituræ in abstracto cõsiderato à successione potest per pactũ tolli, licet non vnà cum ipsa successione. ☞ Sed contra supradicta sit arguitur.certũ est, ꝙ bona maioratus non possunt diuidi,quia diuisio est species alienationis. tenet Bal. in authẽ. ex testamento. in fine.C.de colla.& in auth.hoc amplius.1.col.versi. opp.& videtur. C.de fideicõmi.& in.c.1.§.item sacrã. 5.col.ver.quæ fuit. de pace iuramen.fir.in vsi. feu. dixi in.l.ista in glo.super parte, prefieren, infra. Item si bona maioratus nõ possunt diuidi,quia diuisio est species alienationis,certũ est, quòd bona maioratus alienari non possunt. tenet plenè & notanter dominus Abb.in.c.intellectu.1. &. 2. col. de iureiur. qui allegat plura & notanda. Ex quo sequitur, ꝙ si primogenitus non potest bona maioratus diuidere nec alienare, ꝙ non potest alienari cõsentire.s. cõsentiendo primogenitum de maioratu inuestiri. ☞ Pro concordia credo sic esse dicẽdum. Aut maioratus constituitur de nouo,aut est constitutus ab antiquo. Primo casu, is, in cuius fauorem constituitur.i.qui prius nominatus seu vocatus est ad maioratũ,potest illum non acceptare, & sic consentire alium inuestiri eo modo,quo supra dictum est.vnusquisq; enim potest renũciare quod in suũ fauorem introductum est.l.si quis in cõscrip.C. de pac. nam ex quo primogenitus consentit secundò genitũ inuestiri per constituentem maioratum,videtur in secũdum sortiri effectũ suũ,& à primo reuocatũ.vt colligitur ex.l.44.infra.cum his, quæ dicta sunt ibi.& bene colligitur ex his,quæ dicuntur in.d.l. 44. vbi vide. ¶ Secundo casu si maioratus est constitutus ab antiquo, iuxta formam traditam in. l.27. supra. vel primum succedat pater, deinde filius, demum nepotes ordine suo &c. tunc forma maioratꝰ debet obseruari:ita quòd isto casu possessor maioratus,vel ipsius primogenitus, ad quẽ pertinet successio in maioratu,non poterit consentire alium inuestiri in præiudicium filiorum vel nepotum suorum,si quos habet, vel postmodũ habebit. Et hoc bene colligitur ex mente dictæ legis. 27.supra.vbi dicitur,ꝙ forma tradita à constituente maioratum, debet obseruari: igitur primogenitus is, cui pertinet successio in maioratu,non potest consentire alium inuestiri de eo, in præiudiciũ descendentium ab eo. ☞ Item ad hoc tenendũ moueor ex his,quæ notanter dicit Bal.in.l.item videndum.in §.nunc videamus.ff.de petitio.hære.& quod And. Sicu.plenè dicit in rubrica in feudis.4.col.versicu. vtrum autem. cum sequen.qui dicunt,ꝙ si pater accepit fundũ vel emphiteosim pro se, & filiis suis, non potest prælegare vni filiorũ:nam filij isto casu feudum vel emphiteosim capiunt à primo domino, non à patre. Idem ergo videtur dicẽdum in casu proposito, vt si maioratus constituitur ea forma, qua supra dicitur, sicut pater possessor maioratus non potest prælegare vni filiorum in præiudicium illius,ad quem pertinet,nõ potest alium tertium,cui non pertinet,eo inuestiri. ☞ Verum tamẽ est,ꝙ in sui præiudicium potest consentire,ex quo vnusquisq; potest renunciare ius suum:vt est iuris regula,non tamen aliorum iura. ☞ Et si dicas,ꝙ d.l. 27.&.l.44.infra non solũ permittũt alium inuestiri de maioratu in præiudicium illius qui fuit nominatus,verum etiam potest in totũ maioratus reuocari,nisi in casibus ibidẽ contẽtis. ☞ Est verũ,ꝙ potest reuocari ab ipso de nouo cõstituẽti,vt ibi dicitur,nõ tamẽ ab eius successore. ☞ Nam hæres reuocare nõ potest gesta sui prædecessoris.colligitur ex his,quæ dixi in.l.45.glo.fi. in fine. ¶ Ex quo vnũ singulariter infero,ꝙ quando maioratus est constitutus ab antiquo, possessor maioratus non poterit filiũ suum primogenitũ priuare maioratu ob causas,propter quas potest illum exhæredare. ☞ Et si iterum opponas.de.l.27.in fine supra.Respondeo, ꝙ loquitur.d.l.in ipso meliorante in tertio & quinto bonorum suorum,vel in constituenti maioratũ, non tamen in successori maioratus. ☞ Hinc dimus, ꝙ hæreditas isto casu potest repudiari, & feudus, vel emphiteosis, aut maioratus acceptari. nam ista non sunt de corpore hæreditatis.vt plenè And.Sicu.vbi supra.Pro quo adduco textũ vnum & singularẽ.in.c.1.an agnatus vel filius defuncti. in vsibus feud. ☞ Tũc verò pater poterit primogenitum suũ priuare maioratu ob causas supradictas,quãdo ipse pater de nouo constituit maioratum, vti dixi in.d. l. 44. infra. ¶ Vnum tamen non ignoro,ꝙ si primogenitus consentit alium in maioratu inuestiri, ꝙ tanta posset esse desidia vel negligentia successorum suorum,si quos habet,ꝙ maioratus præscriberetur ab inuestito in maioratu.vt hoc bene colligitur ex his,quæ dicuntur in.l.fi.circa finẽ.ti.13.lib.3. ordi.&.l.2. tit.9. lib.5.earundẽ ordi.plenè Matthe. de affliict.decisio.329. nu.1. plenius Ioan.Fran Balbus in tracta.præscrip.4.parte.5.partis principalis. fo.41. nu. 23. 2. limitatione.Bal.in addi.ad Spe. de iurisdi.omniũ iudi. ¶ Multũ tamen obstat, quod dicit idem Bal. super prima constitutione. C.in fine.ver. not.quare. vbi dicit,quod non potest præscribi nõ potest alienari.vt.l.alienationis verbum. ff. de verbo.signifi. Item. illud quod alienari conceditur in priuilegium vigore alicuius præeminentiæ si non est tamen iurisciuilis ad hæredes non potest in alium transferri seu alienari. vt. l. ex pluribus. & ibi per Dynum & doctores. ff.de adminis. tuto. quæ duæ rationes & fundamenta multum faciũt ad ea, quæ dixi super prima quæstione. ☞ Sed ista possunt excludi per ea, quæ dicuntur in rubro & nigro de rebus ecclesiæ nõ alie. in sexto. nam & si bona ecclesiarum non possunt alienari,vt ibi, & quasi per totum titulum.de rebus ecclesiæ.volumine decretalium.attamen præscribi possunt.vt dicit tex.in cap.de quarta,& quasi per totum titulum de

oppo. so. Infertur. oppo.& soluit. Infertur Limita. oppo. so.

præſcrip. Item ſi bona maioratus nõ poſſunt alienari, præſcribi poſſunt, vt ſupra. ¶ Vlterius ad ornatum iſtius legis & eorum, quæ ſuperius ſunt dicta, tene q cũ primogenitus ſuccedit in maioratu, remanet obligatus ad alimẽtandũ ſecundo genitũ. ℣ Semper tamen debet remanere tantum primogenito, & tantum ſecũdo genito, vt indepoſſit vterq; viuere. ¶ Et ex hoc frater 21 †minor debet ſeruire regi pro fratre maiori ad expenſas primogeniti. ſic etiam primogenitus alimẽtauit ſecũdo genitum vel fratrẽ minorem nõ ſolũ quando ſeruiret, ſed etiã quando non ſeruiret. Et de iſtis alimẽtis nihil detrahẽdum eſt. argu. l. cum his. C. de tranſactio. ſufficere enim debet primogenito, q ipſe eſt honorat⁹ in ſuccedẽdo in maioratu, vel in feudo, cui⁹ ipſe eſt dominus in vita ſua, nec inuideat fratri ſuo ſecundo genito, qui ſolum ab eo recepit alimenta, & tenetur ſeruire perſonaliter pro eo regiæ curię quando eſt guerra in regno, & dominus vult ſeruitium perſonale. ℣ Nec detrahẽdum eſt eius alimentis (vt dixi) quãdo dominus rex vult ſeruitiũ in pecunia: quia ſufficit, q lex grauauit in hoc ſecundo genitum, quòd non ſuccedit. ℣ Item grauauit, q in illis alimẽtis nihil in morte poteſt diſponere: ex quo finitur illa vita & militia cum perſona, & non tranſmittit ad filios ſuos. ¶ Sed hoc contra videtur dicendũ, imò 22 q †ſi primogenitus in ſeruitiũ regis, putà in guerra, quæ ſubſtituatur cõtra eum, vel ipſe rex contra inimicos regni, multa expendit primogenitus: q portio ſecundo geniti minuitur. nam iſta alimenta pręſtanda ſecundo genito pręſtantur de fructibus feudi vel maioratus. Quod probatur ex eo, q primogenitus de fructib⁹ viuere debet. Et fructus maioratus intelliguntur, deductis expenſis. vt in. l. fructus. & in. l. diuortio. §. impendia. ff. ſolut. matri. cũ aliis iuribus allegatis in Spe. de expẽſis. §. 1. ¶ Vnde ſi feudum vel maioratus valet ducentum, portio vitę & militię erit. 23. & tertium. Si frater, ideſt, primogenitus expendit centum, minuitur portio ſecundo genito. ℣ Sed reſpõde, quòd non omnes expenſę minuũt fructus: ſed illę quę fiunt gratia fructuum, vt dicunt glo. & docto. in dicto. §. impẽdia. ℣ Item vbi datur fauor diuinus vel iuris publici, qui æquiparantur vt in. l. fi. C. de ſacroſanct. eccle. non conſiderãtur expenſę, quę, neceſſariò fiũt pro habẽdis fructib⁹. vt in. c. tua nobis. &. c. paſtoralis. de decimis. ſed ſolutio de qua ſupra, quod eſt ſeruitium quoddam. reſpicit fauorem publicũ, quia p̃ſtatur tẽpore guerræ vt regnũ ſit ſecurũ. ℣ Ideo 23 dicit Pau. de ca. in. d. l. fructus. ff. ſolu. ma. q † ſtante ſtatuto, q de fructibus ſoluatur gabella, debet ſolui abſq; deductione expenſarũ ratione iuris publici. ℣ Idem dicit Bald. in. l. ſi domino. §. ſi. ff. de peti. hęre. & in. d. l. fructus. & Sali. in. l. 1. C. de fructi. & litis expẽ. ℣ Et licet Angel. teneat contrariũ in gabella, tamẽ ĩ ſolutiõe ſeruitij nõ eſt dubitãdũ, q ſoluit ratione iuris publici. vt patet ĩ. c. 1. §. ſimiliter. p And. de Iſernia de capitulis corradi. Sed poſſet dici, q iſta conſideratio militat ĩter primogenitum ſoluẽtẽ ſeruitium, & regẽ, non autem inter primogenitũ, & ſecundo genitũ, cui ſoluit vitam & militiã. ¶ Item ex quo præſtatio alimentorũ ſecũdo genito eſt pia cauſa, conſideratio iuris ciuilis militat ratione piæ cauſæ: cui pię cauſæ iura etiam concedunt priuilegia iuris publici. vt patet ex ſcriptis per Ludo. in authen. ſimiliter. C. ad. l. falci. ſed melius in. l. 3. qua terno gabellarum. ℣ Propterea dicit Hoſti. in. d. c. tua nobis. de decimis. quẽ ibi refert do. Abb. q qñ tractatur de reſtitutione quotę, vel alicuius partis, tunc fruct⁹ deducuntur ſine aliqua deductione expenſarum. ℣ Idẽ ibi dicit Ioan. And. poſt Inno. & Spe. in ti. de loca. §. poſtquam. ver. quid ſi tibi. ℣ Et ſi certa portio fructuũ ſoluitur ſecundo genito, nõ eſt in cõſideratione, q frater primogenit⁹ debet ſoluere ſeruitiũ qñ eſt guerra. ¶ Pro hoc etiã bñ facit qđ idẽ Ioã. an. dicit in dicto. c. tua. referẽdo Inno. q vbi præſtatio ſoluit, p aliquo ſeruitio, vel cuſtodia, vel defẽſione dantis, vel ſimili cauſa, nõ cõſideratur q decimauit. ita nõ cõſideratur de fructibus, quando ſeruitiũ ſoluit. ¶ Iſta verba Matthæi de afflic. deci. nea. 252. licet contrariũ tenuit. vt ipſe refert in. d. l. imperialẽ. §. prętera ducatus. de prohibi. feu. alie. p Fede. ¶ Sed qđ hic dicit eſſe verum de pręeminẽtia primogenituræ vel primogeniti. de quo vide quæ dixi in glo. infra. proxima ſuper parte, prefieran, in ver. & iſtud eſt vnum.

x ¶ Prefierẽ. ideo patruũ ĩ totũ excludũt nepotes ℣ Nõ enĩ diuidit maiorat⁹ ĩter nepotẽ & patruũ. vt patet ex. l. iſta. ſed nepos patruo p̃fertur. ℣ Propter 24 ea q † ſunt de maioratu nõ veniũt in collatiõe bonorũ. tenet Bal. ĩ auth. ex teſtamẽto. vltima co. ver. ꝺci mũ octauũ capitulũ. C. de colla. & eſt ratio, qa taliforma deferũtur, vt nõ diuidãtur, nã talia iura non recipiũt ſectionẽ. Ideo ea cõferri impoſſibile eſt.

argu.

gos a los tranſuerſales z, de manera que ſiempre el hijo y ſus deſcendientes legitimos por ſu orden repreſenten la perſona de ſus padres y aunque ſus padres & no ayã ſuccedido en los dichos mayorazgos. ¶ Saluo

ren x al hijo ſegundo del dicho tenedor o de aq̃l aquiẽ el dicho mayorazgo pertenecia. ¶ Lo qual no ſolamente mandamos q̃ ſe guarde y platiq̃ enla ſuceſſiõ del mayorazgo a los aſcẽdientes y pero aun enla ſuceſſiõ de los mayoraz

Qõ. Oppo. Solu. reſtrĩgit Infert.

argu.tex.in.l.quædam mulier.ff.fami.her.l.carmelia pia.ff.de iure patro.&.c.licet de voto.

Adde. ¶ Bar.tamẽ,quem ſequitur Bal. in.l. peto.§.prædium.de lega.2. dicunt aliquos ſumere fraudẽ.vt † ſi res eſt prohibita alienari, ſuppo
25 nunt aliquos, qui fingunt ſe creditores, & ingrediuntur poſſeſſionẽ ex primo & ſecundo decreto,ne incidant in pœnam. vt. l. filiuſſamilias. §. olim de lega.1. ſed conſtito de fraude, non iuuabit. refert & ſequitur do.doct.de Pala. in repeti.c. per veſtras.de donat.inter vi.& vx.ſuper rubrica.col.205.in prin ci.ibi dũ dicit.facit quod in ſimili &c. ▽ Si tamẽ lis non fingitur,ſentiunt Bar.& Bal.& idẽ do doct.de Pa vbi ſupra,q̃ inalienabilia poſſent alienari,iuſta cauſa interueniẽte.nõ aliàs.idẽ dicit idẽ do.doct.de Pala.vbi ſupra.col.227. verſi. ad idẽ facit in ſimili. Quod ſępius vidi, & in facto habui, habita licẽtia regis,cauſa cognita,& cõſenſu prętendentiũ ius ad maioratũ.aliàs namq; vidi ſuper hoc diſpenſatum.
26 ▽ Sed quæro hic de queſtione,pater † primogeniti plura reliquit debita,nũquid pro ſoluendis iſta ſit iuſta cauſa ad vẽdendũ aliquas res maioratus ad volũtatem primogeniti,vel cõtra ipſius volũtatẽ:cùm iſtud ſit maximus fauor animę,vt parẽtis debita ſoluãtur. Tene q̃ nõ, ſed primogenitus debet illa ſoluere de reditib⁹ maioratus.ita dicit tex. mẽti tenendus.in.l.4.ti.16.ſecũda parti.maximè in verſi.pero ello deue ſer. ▽ Et iſtud eſt vnũ ius ſpeciale primogeniti:quia prę fertur aliis in ſucceſsione maiorat⁹. ▽ Et eſt aliud ſecũdũ Fran.Zãba.cõſi.ſuo.137.2.col.
27 in prin.nu.3.vbi dicit,q̃ † primogenitus habet inter cęteros filios prę eminẽtiam propter dignitatẽ primogenitur ę,ob quã ſibi multa debentur iura ſu per cęteros filios.vt habetur in.c.quã periculoſum. 7.q.1.vbi de omnibus notatur in glo. & ibi per Archi.& inter cętera eſt ius ſuccedẽdi in regno. vt.c. licet.de voto.ibi,ordine geniturę.ſol⁹ enim primogenitus ſuccedit,vt ibi.quia regnũ debet eſſe vnicũ,ideſt vni pertinere.not.ibi glo.fi.& ſupra dixi.
Nota. ▽ Et eſt ratio,q̃ affectio prioris eſt maior in ipſum quã in cęteros filios.ca.in apib⁹.7.q.1. nã idcirco filios concipimus atq; edimus, vt ex ipſorum prole diuturnitatis nobis memoriã in eos relinquamus. l. liberorum.in fine. ff. de verbo.ſigni.

Adde. ▽ Quę autẽ ſunt iura primogenitur æ, glo.in.d.c.quã ſit periculoſum.7. q.1. dicit q̃ ſunt tria. Primò, q̃ præcedit. Secũdò, q̃ ſedet ad dexterã patris. Tertiò q̃ debet habere duplicatũ ſtatũ Ioa.An.adddit aliã in. c.licet.de voto.quã ibi vide. De quib⁹ facit mẽtionem Georgi⁹ natã in repe.c.quãuis. de pactis. in ſexto. 3.col.in fi.ver.quę autẽ ſint iura. ¶ An,& quando bona ſubiecta reſtitutioni poſsint aliquo caſu alienari,dixi ſupra.in ver.ſi tantũ.ſed pleni⁹ & melius hoc. Alex. tertia parte.conſi.3. per totum. & cõſi.88.

¶ Ley. xlj.

Mandamos quel mayorazgo ſe pueda prouar por la ſcriptura dela inſtitucion del cõ la ſcriptura dela licencia[a] del rey q̃ la dio ſienportionem. C. de ſecund. nupti. vbi dicit, quòd beneficia vadunt ſecundum lineam ſanguinis: & potius ſequuntur lineam deſcendentem,quã tranſuerſalem. & optimus textus.in.l.2. titul.015. ſecunda partita.

y ¶ Alos aſcẽdiẽtes. argu.tex.in.l.quibus. C.de ſecũ.nup.vbi dicitur, quòd in beneficio patris ſuccedunt filij, excluſis aſcẽdentibus.

z ¶ Alos tranſuerſales. dicta.l. in quibus. & ibi Bald. verſicu.

28 & ¶ De ſus padres. Nota.q̃ † filius,mortuo patre, incipit tenere locũ patris, & ſuccedit in eius locũ prepreſentationẽ.vt.d.l.in quibus. C.de ſecũ.nup. qui ad hoc melior tex.de iure.& in.l.poſthumorũ. in prin.& ibi Bar.ff.de inoffi.teſta.tenet Bal.latè in l.cum antiquioribus.C.de iure deli. Abb. in. c. licet.de voto. ¶ Idẽ dicimus in filio, quando venit ad ſucceſsionẽ ex parte matris quis per repreſentationẽ matris.l.ſi viua matre.§.de bonis mater.

29 Adde. ▽ Apparet igitur ex ſupradictis, & ex.l.iſta, quòd † ſuccedẽs in maioratu proueniente ex parte matris, ſuccedit per repreſentationem,& in eo primogenitus præfertur ſecundo genito, prout in maioratu proueniente ex parte patris.

¶ Sed iſtud hodie non eſt indiſtinctè verum. Ímò iſtud modificatur & limitatur per quandã legẽ editam in curiis de Madrid,anno dñi.1534.in ordine.128.2.c.incipiente, Otroſi ſomos informados &c. quã vide & tene eam menti, quia multum etiã
30 facit ad.l.45.infra. ▽ Propterea nepos † non rumpit teſtamẽtum aui,quia ſuccedit loco alterius,vtitur eo iure, quo ille vti poterat,in cuius locum ſuccedit.l. qui quadraginta.verſi.nam hæres.ff.ad trebellia. de qua repreſentatione habetur plenè per Baldu.ſin lege & inteſtato.C.de ſuis & le.hære. & in dicta.l.2. C. de liberis prete. vel exhære. dixi in. l. 8. ſupra.

2 ¶ Diſpueſta. quia tunc forma diſpoſitionis & conſtitutionis maioratus eſt ſeruanda. vt hic. & bene facit.lege vigeſimaoctaua. ſupra.

¶ Qualiter poſsit conſtare de forma.vide per Bal in.l. liberti. 4. colum. C. de operi. liber. habetur in.l. infra proxima.

Summarium.

1 *Inſtrumentū vallatum numero duorum teſtium, an valeat.*
2 *Licētia, an probetur per literas, de quarū ſigillo vel ſubſcriptione dubitatur.*
3 *Licentia non ſcripta, an proſit.*
4 *Licentia, an poſſit probari per literas.*
5 *Licentia, an ſit titulus.*
6 *Scriptura qualiter debet confici, vt fidem faciat.*
7 *Probatio per teſtes, an ſit ſufficiens contra ſcripturam.*
8 *Exceptio propoſita contra inſtrumentum, an poſſit probari per teſtes.*
9 *Scriptura, vt probet, an debeat confici in prima perſona, an in tertia.*
10 *Mandatum regis, an, & quando poteſt probari per teſtes.*
11 *Teſtes deponentes ſuper ſcriptura, an debent deponere de eius tenore.*
12 *Teſtes illiterati deponentes de tenore ſcripturæ, an ſint falſi.*
13 *Inſtrumentum perditum, probato tamen eius tenore, an debet publicari.*
14 *Conſuetudo immemorialis, an habeat vim priui legij.*
15 *Conſuetudo in ſucceſſione dignitatis an ſit ſeruanda.*
16 *Opinio, an faciat plenam probationem.*
17 *Conſuetudo, an poſſit probari per vnum teſtem.*
18 *Teſtes in dubio, an præſumantur idonei. Et quando.*
19 *Teſtes, quando ſufficiunt minus idonei.*
20 *Conſuetudo immemorialis, per quos teſtes debet probari.*
21 *Præſcriptio immemorialis qualiter probetur.*
22 *Teſtis deponēs in cauſa matrimoniali, cuius ætatis debet eſſe.*
23 *Teſtis, an poteſt deponere de facto antiquiſſimo.*
24 *Teſtis, qui dicit aliquē ſemper poſſediſſe, an ſit falſus.*

MAndamos. Maiorat⁹ poteſt probari per ſcripturam inſtitutionis ipſius cū licentia principis, vel per teſtes deponentes de earum tenore, vel per conſuetudinem immemorialem probatam per teſtes concludentes, quòd anteceſſores tenuerunt, & poſſederūt illa bona loco maioratus: & eo modo filij maiores legitimi & deſcēdētes ex eis ſuccedebant in eis, licet poſſeſſor bonorum alios haberet filios. & ſine eo, quòd eius filius maior partem faceret aliqualiter. & vltra hoc iſta lex ponit quales debent eſſe teſtes, & qualiter debent deponere. hoc dicit. ¶ Vel dic breuius, quòd iſta lex ponit qualiter poteſt probari bona fuiſſe maioratus, & qualiter debent eſſe teſtes, & qualiter debent iurare. ▽ Non diuiditur, quia continet vnū factum. ▽ Nota primò ex lege iſta, quòd maioratus debet probari per ſcripturā inſtitutionis ipſi⁹. Et iſtud eſt regulare, q probatio per inſtrumenta fieri poteſt. vt in Spe. de proba. §. 3. ver. tertio per inſtrumenta.

¶ Maximè ſi inſtrumentū eſt antiquum: quia creditur ei, & magna fides ei dari debet, ſecundum Inno. in. c. veniens. de verbo. ſigni. tenet Pau. de caſt. conſi. 48. glo. & docto. in. c. tertio loco. de probatio. in parte, ſecundum aſſertionē prope medium.

¶ Quod eſt verum, ſi inſtrumētum eſt factum coram duobus teſti. & notario. vt per Bal. in. l. ſancimus. 1. col. ver. not. hic. C. de teſta. habetur in. c. quoniam contra. de probatio. & ibi ſcribentes. ¶ Sed tex. in. l. 1. titu. delas cartas y tranſla. fo. 1e. dicit, q requiruntur ad minus in inſtrumento tres teſtes. & l. 54. titu. 18. 3. par. dicit, q cum notario debent eſſe alij duo notarij pro teſtibus, vel in eorum defectu tres teſtes. & ita hodie obſeruatur. & eſt optimum, ne falſitas omittatur. ▽ Et ſi dicas. hoc eſt contra ius diuinum & canonicum per. c. cum eſſes. de teſta. & c. in omni negotio. de teſti. cum ſimi. vbi dicitur, q in ore duorū vel trium teſtium ſtat omne verbum. *Contra.*

¶ Reſponde, vt habetur, & ibi dicunt docto. in. c. licet. eo. titu. dixi in. l. 3. ſupra. ▽ Vel aliter, q diſpoſitio euangelica eſt alternatiua, vt in ore duorum, vel trium. &c. & quanuis in quocunque numero duorum vel trium poſſit habere locum alternatiua, nos amplius adhęremus numero trium, quàm duorum in contractibus: quia vt dixi. d. l. 3. in tantum gentes peruenerunt, q omiſſa veritate, potius ſequuntur mendacium, quàm veritatem. ▽ Quamobrē hodie per. l. fi. iſtius volminis aggrauatur pœna contra falſos teſtes. ▽ Item ob hoc ſtatuitur per. l. 44. titu. 18. tertia partita. & in pragmaticis folio. 240. q vltra teſtes partes conſcribant contractus, & ſcripturas, & prius legantur, & publicentur ipſis teſtibus. ▽ Verum tamen eſt, q † valeret contract⁹ vallat⁹ numero duorum teſtium per. d. c. in omni negotio. ſi ſubſcribuntur inſtrumento, & ſunt tales quibus integra fides dari poſſit, putà, quia ſunt omni exceptione maiores. vt. in. c. 1. de teſte. melius in. l. 1. in fine. ti. delos teſtimo. foro legum. vbi vide in glo. 1. quando ſufficiunt duo teſtes, & quādo maior numerus requiratur. vide etiam in. l. 44. quaterno gabellarum. vbi dicitur, q in caſu illius legis ſufficiunt duo teſtes cum tabellione, vel cum preſbytero illius loci. ▽ Vide etiam Bal. in. c. 1. 2. col. in ti. ſi de inueſtitu. inter do. & vaſſa. lis oria. in vſi. feud. de quo dixi in. l. fi. iſtius voluminis. in parte en las otras. verſi. vnum tamen eſt menti tenēdum. ¶ Et quia ſupra dixi valere inſtrumentum coram duobus teſtibus fide dignis & tabellione: intellige tamen contra eos poſſe contrariū probari. vt in Spe. de ſyndico. verſi. quid ſi in aliquo, & ver. verumtamen. & de app. ver. & nota.

a ¶ Dela licencia. Ad quod bene facit ſingulare dictum Bar. in. l. ſi quis mihi bona. in fine. §. multū ff. de acqui. hære. & Pau. de Ca. conſilio. 146. vbi dicunt licentiam poſſe probari per literas. ▽ Ad idē habetur in Spe. de inſtru. edi. §. reſtat. verſicu. ſed quid ſi producitur. & Pau. de Ca. vbi ſupra. q † licētia probatur etiam per literas, de quarū ſigillo, vel ſubſcriptione dubitatur, niſi agatur de prę iudicio, & tunc probatur ex acceſſione. tenet Pau. de Caſt. vbi ſupra per glo. in clem. 1. de regula. ▽ Secus vbi alicui generaretur præiudicium, nam tunc deberet

plenè

plenè probari, vt dixi in glo. 1. iſtius legis. & hic eſt tex. ¶ Et nota licentiã debere probari per literas,& ſi circunſtãtię probẽtur per teſtes.tenet Bal. in.c.1.in prin.de noua forma fidelitatis.Ioan.And. in ca.olim.de verbo.ſignifi. ſed tene vt hic dicitur, ꝙ licẽtia poteſt etiam probari per teſtes deponẽtes per eius tenorem. ¶ Sed quęro.nũquid † licẽtia vel gratia non ſcripta proſit. Bal.in.l.humanũ.in fi.C.de legi.& in.c.1.2.col.per quos fiat inueſtitura.& Inno.in.c.cõſtitutus.de appe.dicũt,ꝙ nõ,ſi facta ſit per papã,vel principẽ,ſed facta per aliũ regulariter põt probari per teſtes,ſecundũ Bal.in.l.ſi qua per calũniam.C.de epiſco.& cle.itaq; ſcriptura nõ ſemper eſt neceſſaria ad probandum ea,quę fieri debent in ſcriptis.tenet Cõpoſte. in.c.1. de electio.lib.6. domini de rota.deci.413 incipienti.Fuit dubitatum.in not.

3 do tales las dhás ſcrituras q̃hagã feᵇo por teſtigos,q̃ depõgan

4 ¶ Intellige,ꝙ † licẽtia poteſt probari per literas.non tamẽ ad effectũ licentię vel gratiæ requiritur ſcriptura,ſed ad eius probationẽ.vt hic dicitur. ¶ Propterea do. Anto.in.c.in noſtra.de reſcrip.dicit,ꝙ † ſi cõſidere tur licentia principis materialiter, ipſa nõ eſt titulus etiã reuocatus,ſed probatio tituli.ſicut charta teſtamẽti nõ eſt teſtamentũ,ſed probatio teſtamenti.

¶ Qõ an adeſſe licẽtiæ requiratur ſcriptura.

Adde.

5 ¶ Si verò cõſideratur ipſa licẽtia ratione contenti intellectualiter:& tunc ſi princeps facit gratiam in bona litera, & in qua communi ſtylo literę effici ſolent.dicit tamen do.Anto.vbi ſupra,credo ꝙ ſcriptura ſit de eſſe,& tunc effectiuè litera eſt titulus. ¶ De eſſe enim eſt litera,ex quo ſic ſe habet ſtylus. vnde nõ valet licẽtia,niſi adſit ſcriptura. vt not. in. c.1.de cẽſi.lib.6.Alex. in.l. cõtra agitur.ff.de pigno. Et hoc procedit tenẽdo id,quod curiales tenẽt,ꝙ literę ſunt de ſubſtãtia gratię.de quo latè per Archi. in prooemio lib.6.& ibi Ioã. An.vbi allegat multa iura pro iſta parte,quam recitat Dñicus. ¶ Iſta fuit etiã opinio Bal.in.l.ſi qua per calũniã.C. de epiſc. & cle.& in.l. humanum.C.de legi.vbi voluit,ꝙ ad effectũ gratię principis nõ requiritur ſcriptura,ſed ad eius probationẽ ſic.de quo plenius quã per aliũ do.Matthę.de afflic.deciſ.nea.253. Ioan.thierrij in ſuo tracta. aureo in parte. gratia. fol. 52.

6 b ¶ Hagan fe. Sed quia † poteſt dubitari qualiter ſcriptura debet cõfici vt fidẽ faciat,dic ꝙ ſecũdum iura iſtius regni forma ſcripturarũ eſt multiplex. vt quaſi per totum titulũ.18. tertia parti. ¶ Et nota, ꝙ quãuis ſcriptura ſit cõfecta, admittitur probatio contra eam,prout dixi ſuper iſta.l. in glo.1. ¶ Attamẽ probatio † per teſtes nõ ſufficit cõtra eam. vt tenet Bar.vt.l.cũ de indebito. §. ſed hoc in fine. ff. de proba.& in.l.generaliter. C. de non. nu. pecunia. ¶ Quod intellige,quãdo ferũtur teſtes ad probandũ contra tenorẽ ſcripturę,ſecus ſi ad probandũ ad uerſus ſolẽnitate inſtrumẽti, q̃ põt tũc probari per teſtes ſecũdũ Bal.& ibi eſt glo.in.l.iuris gentiũ. §. ꝙ ferè.ver.quęre glo.ff.de pactis. & Bal.in.d.l. generaliter.2.oppo.

7 en la forma q̃l derecho quiere del tenor

8 ¶ Itẽ poteſt probari † per teſtes exceptio,quę proponitur cõtra inſtrumentũ,quãdo nõ opponitur exceptio negãs contẽta in eo,ſed quia fuit facta ſolutio eius, quod in inſtrumẽto cõtinetur, vel quia interuenit pactũ de non petendo. ¶ Itẽ ſi opponitur,ꝙ eſt falſum,exceptio falſitatis ꝓponitur eo modo ,quo per teſtes poſsit probari.vt habetur in.l.4.&.5. tit. delas excepciones.in ordina. ¶ Sed quęro de quæ-

Quæſtio.

9 ſtione.Nunquid ſcriptura † ad hoc vt probet vltra ſuperius dicta,debeat cõfici in prima perſona,ideſt in perſona illius,qui concedit contenta in ſcriptura,vt puta,ego titius cõfiteor me debere centũ gaio cauſa mutui,quę dare promitto vigeſima die mẽſis Auguſti,&c.an ſufficiat eam cõferri in tertia perſona, ideſt in perſona tabellionis , putà, ſi dicat tabellio.in mei notarij publici teſtiũq; infra ſcriptorum præſentia comparuerunt Titius Scius,& talia protulerunt verba &c. tene ꝙ ſic.tex. eſt in.c.dudum.de cõuerſio.coniuga. vbi etiam dicitur, ꝙ nõ dicitur tabellio variare in ſtylo,nec in facto,ſi vnũ inſtrumentũ ſcribat in prima perſona , aliud in tertia. & idem tenet Bal.in.c.1.in princi.de noua forma fidelitatis.& ibi latè in addi.

c ¶ Por teſtigos. an ſufficiant duo vel requirantur plures, dixi in glo. 1. iſtius legis.& habetur in. l. vbi numerus. ff. de teſti.vide Bald.in. l. cum ſuper. C. de rei vendi.vbi dicit qualiter ius patronatus antiquum probetur.

Adde. ¶ Itaq; aſſenſus regis in conſtitutione maioratus poteſt probari nedum per ſcripturam , ſed etiam per teſtes. ita tenet do. An.de Iſernia in.c.1.de prohi.feu.alie. per Lotharium.3. col.licet frequentius fiat per literas,cùm non ſit de caſibus in quibus neceſſariò requiritur ſcriptura. Qui caſus enumerantur per glo.in.c.1.de cenſi.in ſexto.ſuper verbo,in ſcriptis. & habetur in.l.contrahitur.ff.de pigno. per Bal. in l. geſta. C. de re iudi. ¶ Ideo dicebat Gui.de cuneo. in.l. nec quicquam.§. vbi decretum.ff.de offi.

10 proconſu.ꝙ † mandatum regis continens iuſtitiã, poteſt probari per teſtes:ſed ſi continet gratiã, debet probari per ſcripturam.

11 d ¶ Del tenor. Not.ꝙ † teſtes adducti ad probandum ſcripturam,debent deponere de eius tenore, aliàs nihil probãt.debent enim dicere illam vidiſſe, legiſſe,non caſſam,nec cancellatam , nec in aliqua ipſius parte ſuſpectã , ſub tali tenore videlicet &c.dicit notãter Bar.in.l.2.in.fi.ff.de iure.fiſ.& in l.1.ff.ſi certũ pe.& in.l.certi cõditio.§.quoniã.ff.eo. & in auth.ſi quis in aliquo documento.C.de eden.

Bar.& Bal.poſt glo.in.l.ſicut.C.de fide inſtru.taliter,q̃ ſi inſtrumentum,de quo fit mentio per teſtes non appareat,non vitiatur eorũ depoſitio. licet ſecus in alio inſtrumẽto,per tex.in.d.auth. ſi quis in aliquo documento.Bal.not.in.l. 1.C. de fide inſtr.

Nota. 12 ℣ Si tũ †teſtes illiterati,ideſt qui neſciũt legere probãtes tenorẽ inſtrumẽti dicũt illud vidiſſe,tenẽtur de falſo.tenet Ang.in auth. de tabellio. §. 1. col. 4.

Nota. ℣ Vnũ tamẽ nota,q̃ licet tenor inſtrumẽti, probeẽ per teſtes, nõ habebit inſtrumentũ aliàs depoſitio teſtiũ executionẽ paratã vigore ſtatuti, ſed agetur via ordinaria. tenet Bar.ſing. in.l.1.ff.d̃ his quæ in teſta.de. di xi.in.l.63.infra. ℣ Sed

13 quęro nũquid †inſtrumentũ perditũ probato eius tenore per teſtes debeat publicari, ideſt in publicã formam redigi. Bald.in.l. fina.C. de edendo.tenet quòd ſic.nã licet inſtrumentũ ſit perditũ,nõ tamen perit eius tenor ſi probaretur per teſtes. vt. l. 1. & ibi Bal.&.l. inſtrumẽtis. C. de probatio.quod not. quia facit optimè ad.l.3.& ad ea quæibi dixi ſupra.

14 e ¶ Coſtũbre immemorial. Talis †verò cõſuetudo,cuius initij memoria nõ ſtat probata,vt hic,habet vim priuilegij principis.vt.l.2.§.ductus aquę. ff.de aqua quoti.& æſti. glo. in.c. ſuper quibuſdã. §.præterea.ver.memoria.de verbo.ſigni.facit optimè tex.in. c. hoc quippe.3.q.6.& .c.conqueſtus. 9. q.3. &.c.mos antiquus.65.di.notatur in.c.accedentes.de pręſcriptioni.tenet Bal.in.c.1.2 co.ver.quędã nitũtur.& in.l.ſi ſolẽnibus.C. de fi. inſtr. & in.l.3. 2.co.in fine.ver.6.not.C.de nauti.fœno.& in tract. tabellio.2.q.& .l.8.ti.deloscõcejos.in ordina.vbi dicitur iũcta.l.10.co.ti.q̃ cõſuetudo.40.annorũ habet vim priuilegij. & bene ad iſtã.l. facit ſingulare dictũ Bal.in.l.cũ ſuper.C.de rei vendi.vbi dicit. d.l. multũ facere ad quęſtionẽ nobiliũ, qui prętendũt antiquiſsimũ ius patronatus,& nõ poſſunt probare vllo modo, quomodo deſcẽderint per matrimonia ſucceſsiua,& per legitimã conſequentiã, ſufficit nãque,q̃ antiqua facta probẽtur per indicia, & per famã.vt ibi. ℣ Multũ enim ad probandũ ius patronatus valet antiquiſsima poſſeſsio,quæ habetur pro titulo.per ſupradicta iura. vt ipſe Bal. dicit in. d.loco.tenet domi.Abb.in.c.veniẽtes.el.2.4.col.in prin.de teſti.& in.c.quid per nouale.de verb.ſigni. & in.c.ſuper eo.ſecũdo nota.de paroch. ℣ Quibus adde ſingulare dict.Bal.in.c.1.2.col. in prin.ver.itẽ not.quod dicitur de feudo marchiæ.vbi feu.vbi di

15 cit,q̃ †conſuetudo in ſucceſsione dignitatis eſt ſeruanda. ¶ Et bene facit. l. ſtyli. 241. vbi dicitur, q̃ conſuetudo operatur,vt conſobrinus excludat patruũ, licet conſuetudo nõ ſit obtenta in cõtradictorio iudicio,nec vnquã eueniſſet in practica. ℣ Adde ſingulare dictum Bal.in.l. cõuenticulã. 4.co.ver.eſt tamen verũ.C.de epiſco.& cle. vbi dicit,q̃ † in factis multum antiquis opinio generalis habetur pro veritate: nec eſt neceſſaria alia probatio,dũtamen talis opinio ſit vniformis apd̃ omnes,nec de ea ſitcõ tradictio apud peritos. Ideo dicebat do. Fab. cardi. q̃ licet eccleſia nõhabeat inſtrumenta de ciuitatibus ſuis: ſi tũ habet generalẽ opinionẽ, & ita dixerit aliàs præſcriptã apud omnes,q̃ ſufficit eccleſiæ ad plenã probationem.al legat dictum Inno.in.c.cum cauſa. de iuramen.calum. nam ſi non ſufficeret iſta probatio, nõ poſſet probari q̃ Cęſar fuiſſet imperator ſecundũ Inno. in.d.c. cum cauſa.& in.c.veniẽtes.de verbo.ſignifi.

¶ Sed quæro ad maiorem explanationem iſtius 17 legis, an † iſta conſuetudo poſsit probari per vnũ teſtẽ,qui ſit valde expertus.Bald.tenet q̃ ſic in.l.de quibus.ff.de legi.15.co.cum ſequẽ.ver. quarto principaliter quęritur.eſt tamen aſſerta repetitio Bart. ideo vide Bald. in.19. col. ver. poſtremo . cum ſex colũ.ſequen.vſq; ad finem. ℣ Tu dic,q̃ requirũtur ad minus duo teſtes per.d.l. vbi numerus. &. c. in omni negotio. de teſti.&.l. 1. titulo delos teſtimonios. fo.legum.vbi in omni negotio quantuncũq; paruo requiruntur duo teſtes, vel vnus cum fama, vt ibi tenẽt doct. quia indiciũ ad minꝰ per duos teſtes debet probari.vt p glo.in.l.fi.C. fami. her.quã tomagis cauſa iſta, q̃ grauis eſt. vt dixi. Ideo debet grauiter,pbari.tenẽt doct.& Ab.in.c.veniẽtes.de teſti.vnꝰ verò teſtis,vt dicũt doct. q̃ntũcũq; ſit authoritatis,nõ plenè,pbat.c.licet vniuerſis.in fi.d̃ teſti. f ¶ Cõcluyan.No.q̃ licet iſta cõcluſio ſit pręſumptiua,ſufficit vt hic in tex.cõcordat.c. in pręſentia. de probatio.vbi latè dicũt doct.per illũ tex.ſufficere teſtem concludere neceſſariò vel præſumptiuè. g ¶ De buena fama. i. q̃ ſint idonei, & tales, qui nulla exceptione repelli poſsint.vt in authẽ.de teſti.§.ſancimus.colla.7.&.c.1.&.c.literis.de teſti. & c.1. de conſan.& affi.&.l.1. titu.delos teſtimo.fo.le. ℣ Debent itaq; ij teſtes eſſe tales, quibus lux veritatis aſsiſtat,& fides ſincera. vt in Spe.omnium iudi.§. poſtremo. verſicu. quærendum eſt.

¶ In

porvia de mayorazgo: caſo que el tenedor del dexaſſe otro hijo , o hijos legitimos ſin darles los q̃ ſucedian en el dicho mayorazgo alguna coſa o equiualencia por ſuceder enel y q̃ los teſtigos ſean de buena famaꝰ y digan q̃ anſi lo vieron ellos

ras yanſi miſmopor coſtũbre ímemorial probadas: cõlas qualidades q̃ cõcluyã los paſſadosauer tenido y poſſeydo aquellos bienes por mayorazgo,es a ſaber que los hijos mayores legitimos y ſus deſcendiẽtes ſuccedian en los dichos bienes

18 ¶ In dubio † tamẽ omnes teſtes præſumũtur idonei,& bonæ famæ,niſi cõtrariũ probetur.vt. c. dudũ.de præſump.cũ aliis.& quia edictũ de teſtibus eſt prohibitoriũ,vt quilibet admittatur qui non ꝓhibetur.vt.l.prima.primo reſponſo.ff.de teſti.ideo omnis bonus vir eſt optimum indicium, vt credatur eius iuramento.vt in lege.non omnes. §. à barbaris. ff.de re mili.&.l.vniuerſi.C.de vecti.& comi.notatur in cle.fi. d̃ cenſi. ¶ Ex quo notanter dicit Bal.ĩ.l.cũ proponas.2.col.ver.in hoc autẽ. C. de nauti.fœno. ꝙ ſi ſit quæſtio de eo,qui non poteſt molere ſine apodixa,& accepit apodixã pro vna pſalma,& portet duas,vel non poteſt extrahere extra diſtrictum niſi tres corbes frumenti, & extrahit quatuor, vel nõ poteſt extrahere niſi ꝓ ſuo victu, & extrahit ꝓ ſuo & alieno,ꝙ ſolummodo illud illicitum confiſcatur. ℣ Et in hoc vtrũ portet victus ſui cauſa nec ne,creditur iuramento, vel non creditur, ſecundũ veriſimilia,vel nõ veriſimilia. ℣ Itaq; ſi eſt bonꝰ vir eſt maximum indicium, & veriſimile, vt credatur ſuo iuramento. ℣ Facit etiam quod dicit idẽ Bal.in l.ſi quis non dicam rapere.1.col.in fine.ver.concludo ergo.C.de epiſcopis & clericis.ꝙ quicunq; portauerit bladũ extra territoriũ puniatur tali pœna: modo quidam portabat bladum, attamen non extra territorium,quæritur an debeat puniri. Et dicit ꝙ quando ſtatur iuramento extrahentis bladũ in ſpecta eius qualitate.per tex.in.l.vnica.de litorũ & itinerũ cuſtodia.li.12. ℣ Facit etiã ad ea,q̃ idẽ Bald. dicit.l.qui accuſare.ver.aduertatis.1.co.C.de edendo.vbi dicit,ꝙ iuramentũ nõ eſt deferẽdũ,qñ perſona eſt talis,q̃ repelleretur à teſtimonio,qa iſto caſu pars dicitur teſtis.vt.l.quæſtionẽ.C.de fidei. iõ ſi fœnerator peteret ſacramentũ in defectũ ꝓbationis non eſſet ei deferendũ,qa eſt infamis infamia facti,& repellitur à teſtimonio.vt notat Cinꝰ in.l.ſi qs ad declinãdã.C.de epis & cle.Itẽ qa teſtis debet
19 eſſe bonꝰ vir.vt hic dicitur. ℣ Qd̃ † eſt verũ in caſibus requirentibus plenam probationem ad cõdemnandum, non tamen quando requiruntur teſtes ad probandum indicium,quia ſufficiunt duo non bonæ famę,vel non omni exceptione maiores.i.infames. tenet Bal. in.l.cunctos populos.6.colu. C. de ſumma trinita. & fide ca.& Bar.in.l.2.§. quæſtioni. ff. de quæſtioni.

h ¶ Quarenta años. Iſta.l.eſt notanda. quia dicit,
20 ꝙ † conſuetudo immemorialis probatur per teſtes deponentes de viſu.40.annorum cum auditu maiorum ſuorum,vt infra ſequitur.cõcor.l.ſi. ti. delas præſcriptio.in ordina.& bene facit capi. quotiens. de teſti.

passar por el tiẽpo d̃ quarenta años[h] y assi lo oyeron[i] dzir a sus mayores[k] yancianos q̃ ellos siẽp[l]lo vierã, y oyerã, y q̃ nũca vierõ ni oyerõ dezir el cõtrario, y que dello es publica voz y fama y comũ opinion ẽtre los vezios y moradores dela tierra.

Adde ℣ Ex quibus verbis colligitur,ꝙ centũ anni nõ dicũtur tantũ tps,cuiꝰ initij memoria nõ exiſtit. Idẽ tenet Felinꝰ in.c.cũ nobis.vltima.co. quinta limitatione. de ꝑſcrip.allegat Cardi.idẽ tenentem in.c.ſi diligẽti.ĩ fine.eo.ti. vbi idem tenet Felinꝰ referẽs eũdẽ Car.in fine cõmẽti. ℣ Adidẽ.Io.frã.balbꝰ in trac.præſcrip. prima parte.5.ptis principalis.in prin. nu. 27. ver.& circa p̃dicta.fo. 32. addit ad ſupradicta rõnẽ, quia dato ꝙ ſit lapſũ tpꝰ centum annorũ, põt adhuc haberi memoria ex auditu ꝓ famã,ſiue per cõemopinionem, & ſic nõ dicetur tantum tẽpꝰ,cuiꝰ initij. &c. p tex. in.l.ſi arbiter.§.fi.ff.de probatio. Super quo in fine ſe remittit ad ea,q̃ ipſe dixit eodẽ tractatu. 3. parte principali.co.16.ver.qd̃ aũt. Tamẽ vt melius intelligas.illud dictũ eſt.2.parte.3.partis principa. q. 6. ver.quod aũt.fo.22.nu.34. ſed ibi tenet cõtrarium, imò ꝙ centum anni dicuntur eſſe ſpaciũ tanti temporis,de quo nõ extet memoria.vt etiam notat Cepo.in tracta.de ſerui.vrba.prędio.c.19.2. co.in prĩ. allegans plura iura. & Cinus in. l.2.10.q.C.de ſerui.& aqua. licet contrarium dicat Felinus.in. c. ad audientiam.vltima col. 5. limitatione. de preſcrip. ¶ Et ꝙ cẽtũ anni ſufficiãt in ꝑſcriptione ĩmemoriali,videtur ſẽtire tex.in.d.l.ſi.ti.delas ꝑſcrip. li. 3.
21 ordi.ibi dũ dicit,ſpacio de ciẽ años. ¶ Qualiter † tamẽ ꝓbetur ꝑſcriptio tãti tẽporis,cuius initij.&c. vide in.l.iſta meliꝰ,quã alibi.p gl.etiã in.c.1. glo. fi. de ꝑſcriptio.in ſexto.quę tradit practicã,ꝓbãdi memoriã nõ extare vel extra.dicit enĩ, ꝙ teſtes ꝑſcribẽtis ſiue allegãtis ꝑſcrip. tãti tẽporis deponere debẽt ꝙ ſemꝑ viderũt,& audierũt cõtrariũ:& ꝙ cõis eſt & ſemper fuit opinio,ꝙ ſic fuerit, ꝙ non extet memoria initij vel cõtrarij. Idẽ tenet Io.fran.balbꝰ vbi ſupra.ver.ſed quæro.plenè licet remiſſiuè Rochus de curte.in tracta.de iu.patro.in pte. ipſe vel is.co.45.ver.quomodo aũt probetur. nu. 84. fo.33. bertachi.in ſuo repor.in parte præſcri.ꝓbatur.ver.
22 8. ¶ Et nota,ꝙ † ad hoc,vt teſtis poſſit d̃ponere de tẽpore.40.annorũ,debet eſſe cõſtitutus in. 54. anno. Item ſentit Io.miles in repor.iu.ciui. ver.teſtes deponentes.ſed nõ video quare hoc ſit neceſſariũ, quia ſi cõſtitutus in.14.poteſt deponere de his quę añ vidit vt.9.l.ti.16.3.pti.&.l.teſtiũ.ff.de teſti.bene concluditur,ꝙ cõſtitutꝰ in.50.anno.poſſit d̃ponere de tpe.40.annorũ.meliꝰ tñ eſſet ĩuenire teſtes. 54. annorũ factũ habẽtes in.14.anno.p̃dicta iura. ℣ Ange.tñ ĩ authẽ.hęc cõſtitutio. ĩnouat cõſtitutionem
23 colla.8.dicit † ꝙ teſtis nõ põt deponere de facto antiquiſſimo.qd̃ intellige p viſũ cẽtũ ãnorũ, ꝓut olĩ cõſuetdo ĩmemorialis debuit ꝓbari. Hodie tamen

teſtis po-

teſtis poteſt de immemoriali deponere.ſ.40.anno rum.vt hic eſt tex.ſatis notandus.& in.l.8.iuncta.l. 9.ti.delos concejos.in ordina.

1 ¶ Lo oyeron. In hoc iſta.l.notanda, quia dicit, q̃ in factis antiquis valet teſtimonium de auditu. De quo latè in Spe. de teſte.§.1.verſi. item q̃ non prohibet. per Archi.in.c. hoc videtur.22.q.5.

k ¶ A ſus mayores. ita dicit tex.in.c.quotiẽs.de teſti.in probatione cõſanguinitatis.

¶ Ley.xlij.

ORdẽamos y mãdamos,q̃ la licencia ð̃l rey para hazer mayorazgo p̃ceda al hazer del mayoraz-

1 ¶ Siẽpre. Nota.ex
24 his verbis,q̃ † ſi teſtis dicat ſe vidiſſe aliquem ſem per fundũ poſſediſſe, nõ redarguitur de falſo:licet ex aduerſo dicatur, q̃ interdum teſtis poterat dormire,vel requieſcere,vel abſens eſſe,nec poterat vi dere ſi ſemper poſsideret. qa iſtud verbũ,ſemper, vel,continuè,debet accipi ſecundum congruam ſignificationem.& ſatis videtur continuè poſsidere, ex quo non probatur aliũ medio tẽpore poſſediſſe.tenet etiã Bal.in.l.1 in fine principij.C.de nouo. C.compo.Bar.& doct.in.l.1.5.co.poſt principium. ff.ſolu.ma.& in.l.ſi quis ita.ff.de conditio.& de.

Adde. Ad idem tex. ſingularis in.c. ſignificante.de præbẽ.&.c.nũquam. de conſecra.di.3.dicũt, q̃ ſi teſtes dicũt.non vidimus talem eccleſiam ſemper in tali loco percipere decimas.q̃ eſt intelligẽdum,in horis cõpetentibus.▽ Tex.etiã in.c.ſanctimonia.22.di.per quem tex. dicit Ioannes thierij in quibuſdam ſuis dictis notabilibus poſt ſuum alphabetũ aureum in parte incipiente, ſupra mẽtionem feci.fo.186.q̃ quidam vir ſapiens, aliàs qui affirmabat ſe ſapientem, qui erat aliorũ reprehenſor,& omnibus mordax,dum inter loquendo dixiſſet ipſe Ioan.thie.talis doctor ſemper ſtudet,in continẽti ille mordax reſpondit ſibi.hoc eſt falſum:quia quãdo dormit,non ſtudet. ▽ Item dicit ipſe Ioan.thie.in.d.alpha.ſuper parte, habitare,prope medium.in ver.& dicit q̃ teſtis.fo. 59.vbi dicit,q̃ ſi teſtis dicat ſe vidiſſe ſemper poſſe diſſe,intelligitur de tempore poſſedibili, non tamen dum dormiebat.

Summarium.

1 *Licentia, gratia, priuilegium, & beneficium, an ſint idem.*
2 *Licentia qualiter debet fieri, & ſcribi.*
3 *Licentia data abſenti, an valeat.*
4 *Licentia in maioratu, an debet præcedere maioratum.*
5 *Authoritas an debet præcedere actum.*
6 *Authoritas vbi requiritur, an debet interuenire in actu.*
7 *Licentia, an præſumatur præceſſiſſe ex diuturna præſtatione.*
8 *Licentia faciendi maioratum à quo poteſt concedi.*
9 *Confirmatio, an, & quando tribuat ius.*
10 *Confirmatio quando valeat.*
11 *Confirmatio an valeat, ſi non apparet confirmabile.*

ORdenamos.Si princeps cõcedit licentiã alicui faciendi maioratum, non videtur approbare maioratũ iam factũ,niſi expreſſè hoc dicat. ¶ Iſta. l.eſt clara.ſed ad maiorem explanationem ipſius dic, q̃ † quandoq; licẽtia, quãdoq; gratia,quãdoq; beneficium, & aliquando priuilegiũ dicitur ſecundum Ioan.ãn.Anto.Abb.in.c. olim.de verbo.ſigni.tenet Bal. in.c.2.ad finem.de noua forma fideli.

go de manera q̃ aun
1 que el rey de licẽcia para hazer mayorazgo por virtud ð̃la tal licẽcia no ſe cõfirme el mayorazgo que ð̃

¶ Qualiter
2 † tamẽ debeat fieri & ſcribi licẽtia principis conceſſa ſuper maioratu,vide in.l.2.ti.18. tertia partita.

3 ¶ Quæro † ſi licentia eſt data abſenti,an valeat. Bar.l. labeo.ff. de iureiu. &.in.l.fi.in princi.C.arbi.tute.dicit,q̃ valeat.dum mõ interueniat nũcius, vel epiſtola.vt ibi per Bal.in addi.ad Spe.ti.de cõſe.ver.& renunciatio.▽ Et not.ex.l.iſta,q̃ † licẽtia
4 debet præcedere maioratum.concordat authẽ.licẽtia.C.de epiſcopis & cle.tenet Bal.in.l.1.fi.col.C.q̃ admitti.Inno.in c.dudũ. de rebus eccle.alie.vel nõ Bal.in.l.ſine.& in authẽ.plures.C. de aqua plu.arcen.Bal.& ſcribẽ.in.l.fi.§.neceſsitatẽ.7.col.C de bonis quę libe.ſcribentes in.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.ff de acqui.hære.& ibi Alex.6.col.verſi.& ex iſtis infertur ad quæſtionem.cum concor.Bar.in.l. quinq;.C. de bonis q̃ libe.ver.ſed quæritur.ſcribẽtes.in.c.prudentiam.de officio.dele. ¶ Hinc dicit Bal.in.l.ſi vxor.C.de cõditio.inſer.q̃ donatio cauſa mortis poteſt fieri per filiũ familias cum conſenſu patris,dũtamen conſenſus interueniat tempore donationis,nec ſufficit cõfirmatio patris ex interuallo.
5 ¶ Idem dicimus † in authoritate, quæ debet interuenire in principio actus.i. ante actũ,nec ſufficit ex interuallo.vt.l.pupillus.§.tutor.ff. de excuſa. tuto. ¶ Conſenſus tamen regulariter poteſt interuenire ante vel poſt actũ.vt.l.fi.C.ad macedonia.▽ Propterea docto.vbi ſupra,faciunt differentiam inter conſenſum,decretum,authoritatem, & licentiam.vt in.§. tutor.inſti.de autho.tuto.

6 Adde. Et eſt regula iuris,q̃ † vbi authoritas requiritur, nõ prodeſt ſi interueniat ex poſt facto. vt eſt tex.in.d.§. tutor. & ita determinat Inno.in.c.cũ cõſuetudinis.de cõſue.vbi dicit,q̃ quãdo authoritas alicuius requiritur in actu,actor, & principalis talis eſſe debet, vt verbũ authoritas denotat. ¶ Et q̃ ſit differẽtia inter authoritatẽ,conſenſum,& decretũ,traditur per pulchrã glo.& doct.in.c. .in pte tractatus.de rebus eccle.non alie.in ſexto.per Bal.in.l. quicũq;.C. de bonisq; liberis.& in.d.c.cũ cõſuetudinis. plenè in l.ſi quis mihi bona.§.iuſſu.ff. de acqui.hæ.Rochus

de Curte.in ſuo tractatu.de iure patro.ſup parte,p
7 eo q̃ diœceſani.nu.10.fo.2. ¶ Et not.q̃ † licētia prę ſumitur præceſsiſſe ex diuturna prę ſtatione ei⁹ q̃ eam prę ſtare debuit.vt p Bal.in.l.ſi filius in fine.C de petitio.hære.notat Ange.in.l.q̃ in aliena.§.1.ff. de acqui.hære.de quo dixi aliqua in.l.58.glo.fi.infra.Et quanuis iſta lex dicit,q̃ licētia principis debet prę cedere maioratū, aliud eſt in licētia mariti, quæ nō debet prę cedere cōtractum,vxoris.ſufficit enim,q̃ poſtea confirmetur p maritū.vt.l.58.infra.
8 ¶ Quis † enim poſsit concedere licētiā ad facien dū maioratū & ſimilia,vide in.l.26.ti.18.3. partita. ℣ Et ratio quare licētia principis debet præcedere maioratū,& q̃re cōceſſa nō videtur cōfirmat⁹ maiorat⁹ iam factus eſt pro tāto:qa cōſtitutio,vel licētia, regulariter nō extēditur ad prę terita.vt. c.fi. & ibi docto.de cōſtitutio.&.c.cognoſcētes.eo.ti. ¶ Ratio rationis eſt : quia priuilegiū cōtra tertiū debet ſtrictè interpretari.vt.c.priuilegia.3. di.tenēt Ioan. and.Anto.& Abb.in.dict. c.olim. de verbo. ſigni. ¶ Q̃ † eſt verū,niſi expreſſè hoc dicat prīceps in licētia.i.q̃ approbat maioratū iam factum,vt infra ſequitur. & facit in argumentū.d.l.58.qa tūc cōfirmatio & licētia extēduntur ad præterita.i.ad maioratū iam factū ℣ Q̃ intellige,quādo cōfirmatio fit à principe ſciēte maioratū prę ceſsiſſe.ſi tamē confirmatio fit à principe ignorāte,non valet cōfirmatio.tenet Bar.in.l.priuilegia. circa principiū.C. de ſacroſā.eccle. ℣ An aūt cōfirmatio ſupioris validet inualidū.vide latè Hippolytum ſingulari ſuo.196.

9 **Adde.** Ad idē Oldra.conſilio.154. dicit,q̃ † cōfirmatio non tribuit ius , quādo id, ſuper quo fit,nō iuuat.putà,ſi rex cōfert priuilegiū,ita dicens,confirmo q̃ habes , quia per iſta verba nihil iuris cōfertur,niſi quātum competere oſtendatur vt.l.q̃. ſi vēditione.ff. de hære. vel.actio.ven.&.l.ſi fic.§.1.de lega.1.&.l.quint⁹ mutius.ff.de auro & argen.lega.&.l. & ſi non deſignata.&.l.vltima. C.de fal.cau. adie.lega. Et hoc apertè deſcribit.l.poſsideri.§.incertā.&.l. locus.& vtro biq; notatur.ff. de acqui.poſſe. q̃ ſi dicā. quicquid mei iuris eſt in hoc fundo tibi trado. incertus quātū iuris ibi habeā,nihil tradā , & ille nihil accipit. & bene ad hoc facit.l.ſi fur.§.vlt.ff.de vſu.ca.Iō requiritur,q̃ probet illud ſuū eſſe aliter quā p priuilegiū:qua probatione ceſſante in tertio preuiligiati,nō intelligitur plenè nec ſimpliciter probata ex ſolo priuilegio. vt.c.auditis.d̃ p̄ſcrip.nō enim iuuāt cōfirmationes poſtea ſecutę.vt iſta.l.dicit.qa de intētione cōfirmātis nō eſt aliq̃d noui dare debet cōfirmare prius habita & poſſeſſa.vt.c.inter dilectos. §.porrò.de fide inſtr.Si enī cōfirmatū eſt nullū,vel nihil,aut inualidū,nō iuuabitur cōfirmatiōib⁹ , vel priuilegiis,q̃ ex ipſa cauſa originē acceperunt,vt à primordio tituli poſterior formetur euēt⁹.vt.l.1.d̃ imponēda lucratiua diſcretione.li.10.& eſt caſ⁹ in. c.inter vos.circa finem.de re iudi. Concludit enim Oldra.vbi ſupra,q̃ cōfirmatio non tribuit ius,quā do id,ſuper quo fit,non iuuat.tenet etiam do.doct. de Pala.in repe.c.per veſtras.de dona.inter virum & vxo.ſuper tex.col.29.ver.quę vltra. ¶ Et nota,
10 q̃ † tunc valet cōfirmatio,quādo fit per cū , qui debuit authorari,& ſciuit.vt inquit Bal.in.l.fi.§. ſi au-
11 tem æs.C.de bonis que libe. ¶ Sed quæro † princeps cōfirmat vel approbat maioratū factum à milite,vt hic,ſed non apparet,nec poteſt apparere de cōſtitutione maioratus : nūquid valet confirmatio vel approbatio principis de maioratu.Bal. tenet q̃ nō in.l.falſ⁹.2.col.in principio.C.de furtis.& in additio. ad Spe.d̃ inſtr.editio.9.col.in prin.ver.an valeat cōfirmatio.et in Spe.eo.ti.§.nūc autē videndū. ver itē oppono cōtra cōfirmationem.vbi ponit.an ſufficiat oſtēſio cōfirmationis ſine oſtēſione priuilegij.q̃d eſt uerū per tex.notabilem.& ibi Bal.in.l. donatio.C.de donatio.& p ea,quę dicit idē Bal.in. l.aduerſus.in fine.C.ſi aduer.rē iudi.& in.l.2.1. col. ver.& nota.C.de libe.p̄te. vel exhæ.vbi dicitur , q̃ cōfirmatio ſine cōfirmabili non tenet,neq; ecōtra. & de iſto articulo nūq̃d ad probationē cō ceſſorū ſufficiat,p ducere cōfirmationē.vide plenè Panor. in.c.inter delictos.6.col. cū ſequenti. de fide inſtr.

Adde. Ad iden Bal.in additio ad Spe.de.inſtru.edi.§.vltimo. ver. an valeat. mouet iſtam quæſtionem.an valeat confiirmatio,ſi non producitur principalis conceſsio. & dicit,q̃ ſi confirmator dicit ſe vidiſſe conceſsionem,non eſt opus eam produci, aliàs ſic. vt.l.2.C. de quadri.præſcriptio. ¶ Quod intellige prout Bal.loquitur.ſ.quādo ipſe cōfirmator dicit ſe vidiſſe conceſſionē, & hoc ex ſuo ſigno vel ſigillo appa ret: nā aliud poſſet dici quando ſolus tabellio teſtaretur confirmatorē vidiſſe conceſſionē.vt patet ex his,quæ dixi in.l.1.in.glo.ſuper parte,que ſe ſigue. ſupra,vbi vide. ¶ Et not.q̃ aliud eſt cōfirmatio.vt notat Inno.in.c.cū inter.de re iu.& Bal.vbi ſupra. in.ver.aliud eſt priuilegiū. ¶ Vlterius quæro iux Quæſtio
ta tex.hodie,vt vides,vnuſquiſq; poteſt facere maioratum de tertio & quinto bonorū ſuorū per.l.28. ſupra. fortè miles ſine alia principis licentia fecit maioratū de duabus partibus bonorū ſuorum , vel vltra tertiā& quintam partē, quē princeps approbauit.nūquid per talē approbationen videatur in totum approbare maioratū.Spe.in.ti. de inſtr.edi. §.nunc autē videndū.ver.item pone.& ſequēte.dicit nihil valere,quādo non tenuit conceſsio. ℣ Sed clarius,q̃ nō valuit cōfirmatio vltra tertiā & quintam partē bonorum. ℣ Iſtud fuit ſingulare verbū. Ioan.and.in.c.dudum.in fine.de dicimis.vbi dicit, q̃ ſi in confirmatione facta per principem concurrent actus validi & inualidi , q̃ tunc in dubio talis confirmatio refertur tantū ad actū validū,& ſic potius confirmat validū , quā inualidū.quod dictum refert & ſeqtur ibi Anto. de Bu.dicēs,q̃ hoc dictū de facili nō inuenies ālibi. ℣ Iſtud dictū Ioā.an.allegat

legat etiã Bal.in.l.bonorum.1.co.C.qui admitti.vbi dicit,q̃ quando factum ſuperioris poteſt interpretari ſecũdũ ius cõmune,nunquã præſumitur diſpẽſatum,neque inutile confirmatũ.Et illud dictũ Ioã. And.refert & ſequitur pro aureo Felinus in.c.qualiter & quando . el. 1. 12.co.ver.quarto limitat.d̃ accuſatio. vbi dicit,q̃ pro hoc dicto facit quod voluit Bal.ĩ. c.1. §. item ſacramẽta. vltima co.de pace iura.fir.vbi dicit,q̃ licet rex poſſit donare filio ſuo in poteſtate propter authoritatem regis.argu.l.pe.C. de donatio.inter vi.& vxo.tamẽ dicit,q̃ſi rex vult, q̃ donatio valeat,debet exprimere ſe facere authoritate regia.& illud dictum refert & ſequitur idem Felinus in.c.1.8. col.de cõſti. ▽ Et tene menti illud dictum,quia eſt ſingulare,& videtur deſtruere quã plura iura,& doctrinas,in quibus dicitur, q̃ quando inhabile concurrit cum habili, inhabile ſuſtinetur propter habile.de quo per Bal.in.l.ſi quis ex argentariis.§.1.ff.de edendo.& in .l. imperator. la. 1. quarta col.ff.de ſtatu.homi. ▽ Pro quo etiam addu co ſingulare dictum Bar.in.l.priuilegia . parũ poſt principium.C.de ſacroſanct.eccleſi. vbi dicit,q̃ cõfirmatio priuilegiorum nihil operatur in inualidis tenet Angelus in.l. fi.C.de tẽpo.appellat. & Bart. in.l.1.col.2.oppo.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur. Bal.in.c.in præſentia.quinta col.de probatio.& in. l.1.C.de monopoli.& in.l.nec damnoſa.C. de preci.impera. ▽ Prout dicimus in confirmatione feudorum,quam facit princeps,quia ſolummodo videtur confirmare iuſta & legitima feuda . textꝰ eſt notabilis in.c.1.in principio.per quos fiat inueſti. ▽ Regulariter verò confirmatio ſuperioris validat inualidum,quando non concurrit cum valido . vt patet in.l.adoptio non iure facta.ff. de adoptio . & in.l.tertia.C.de donatio.inter virum & vxo . & in. c.2.de tranſactio.& in.c.cum dilectus.de confir.vti. vel inuti.per glo.in.c.quis neſciat.11.di. de quo plenè per Oldra.conſilio.217.quarta col. & per Fran. de are.conſilio.8.incipi.confirmatio ſuperioris. & Hippo.de marſiliis ſingulari ſuo.196. ¶ Quod eſt verum,niſi fiat ex certa ſcientia. ſecundum Spe . in dicto.§.nunc autem videndum.& vide Bar.in.d. l. priuilegia. ▽ Itẽ quia ſupra dixi in quæſtione principali q̃ per generalem confirmationem non videtur princeps approbare quod illegitimè factum eſt niſi hoc facit ex certa ſcientia.adde quod dicit Bal. in.l.1.ſecunda col.C.ſi quis omiſſa cau.teſ.f.q̃ licentia generalis non includit caſus fraudulentos. ▽ Itẽ dicit idẽ Bal.in.l.1.C.de monopoli.in princi . q̃ licentia ſtatuendi non intelligitur q̃ poſſit ſtatui ius iniquum. ¶ Item inquantum iſta.l.dicit, q̃ per licentiam datam à principe ad faciendum maioratũ non videtur approbari iam factus. ▽ Fallit in papa, qui ſi concedit clerico licentiam teſtandi,videtur confirmare teſtamentum iam factum.tenet Bald.in l.certum.C.vnde cogna.10.colu.& ibi Pau. de Ca. & in.l.militibus.C.de teſtamen.mili. ▽ Item fallit, ſi papa concedit alicui licentiam impetrandi duo beneficia curata,quia extenditur licentia etiam ad beneficia iã impetrata. ſecundum Paul.de Caſtro in. dicta lege . & militibus.

Nota. *Regula.* *Falli.1.* *Falli.2.*

antes eſtouiere hecho. ¶ Saluo ſi enla tal licẽcia eſpreſamẽ teſe dixeſſe q̃ aprobaua el mayorazgo que eſtaua hecho.

L ¶ Ley.xliij.

LAs licenciasque

Summarium.

1 *Licentia principis faciendi maioratum,an expiret per mortẽ principis.*

2 *Licentia faciendi maioratum, an finiatur morte concedentis.*

3 *Prædeceſſor,an,& quando poteſt imponere legem ſucceſſori.*

4 *Princeps,an poteſt reuocare priuilegium conceſsum à prædeceſſore.*

5 *Priuilegium quanto tempore durat.*

1 LAs licencias.† Licẽtia principis, vt quis poſſit facere maioratum,non expirat morte concedẽtis,licet concedens decedat ante factum . hoc dicit. ¶ Poteſt tamen ex lege iſta notari id , quod dicitur in ſumma. Et loquendo in papa iſta fuit opinio Spe.in.ti.de loca.§.ſexto.ver.quid ſi dominus papa.vbi dicit,q̃ gratia, vel licentia papæ non expirat per mortem papæ concedentis, etiam ante vſũ gratiæ,vel licentiæ. ¶ Quod eſt verum, quando licentia reperitur ſcripta,& ſigillata.vt tenet Geminia.& doctores in procœmio ſexti libri. §. vniuerſi.

2 ¶ Nota tamen,q̃ † licet non finitur morte concedentis,finitur tamen morte eius,cui conceditur: qa eſt priuilegium perſonale,& extinguitur cum perſona,re ĩtegra.vt lege,quod perſonale.ff. ſoluto matrimonio.& c.priuilegium.de regulis iu.libro. 6. l. 1.& ibi Bar.in.1.q.C.de priui.do.tenet Bal.in.l.2.ad finem.& ibi glo.Bar.C.de epiſcopis & cle. tex. in. l.cum patronus.& ibi Bar.de lega.2. ▽ De hac quæſtione vide per Bal.in.l.1.2.col.ver.ideo.ff. de offi. eius cui man.eſt iuris.& omnino per do. Alex . in. l.excuſantur.§.non ſolum.ff.de excuſa.tuto. in apoſtillis.vbi dicunt,q̃ quando is, cui priuilegium eſt conceſſum,moritur re integra ab inteſtato, ideſt ante inſtitutionem maioratus,expirat licentia.ſi tamẽ licentia fuit conſummata,vt quia fecit maioratũ ante mortẽ ſuam,non expirat licentia. ▽ Poteſt etiam ex.l.iſta notari,q̃ principi pertinet concedere licẽtiam faciendi maioratum.& non immeritò,quia vt dicit Bal.in.c.1.quis dicatur dux marchio. vſi. feudo.per illum textum.in princi. omnes dignitates à principe procedunt tanquam à fonte, vnde in eo ſunt omnes dignitates.Et ſicut dicitur de papa, q̃ tanquã pater patrum cum omni prælato in iuriſdi-

Limi.1. *Limi.2.*

tione &

tione & poteſtate cõcurrit, vt notatur in.c.ſi eo tempore.de elect.lib.6.per Ioan.mona. ita in principe ſunt omnes theſauri dignitatum reconditi. nam q̃ pluris eſt, vtiq; tanti eſt. ☞ Ideo dicit lex, q̃ ſi debet appellari ad præſidẽ, & appellatur ad principem, videtur ad præſidem appellatum. nã & ipſe princeps, cuiuſcunq; prouinciæ præſes eſt. vt.l.1.§.2.ff.de app. ☞ Quod procedit, niſi aliud ſit ab eodem principe ſtatutum, quia tũc non poſſet appellari, niſi ad illum iudicem, quem princeps ſtatuit, vt habetur in.l.6.tit.delas appellaciones.in ordinamen.

nos auemos dado o dieremos đaq̃ adelã te o los reies q̃ đſpues

Oppo, m ¶ Deſpues de nos. Opp. contra iſtam partem, 3 quia videtur ſuperflua. nã iure cauetur, q̃ † prędeceſſor nõ poteſt imponere legẽ ſucceſſori. neq; ſucceſſor tenetur ſtare pro geſtis prædeceſſoris in regno. notatur in.l.titi⁹.ff.de obſequiis patro. præſta. tenet Bal.in.l.q̃ ſe patris.antepe. col.ver. hoc ſcias. C.de legi.hę. ☞ Et ex hoc principes noſtri catholici Ferdinãdus. & Eliſabeth caſſauerũt geſta Henrici regis. vt habetur.in.l.4.tit.delas. dona. & mercedes.in ordina. ☞ Itẽ verũ eſt prædeceſſorẽ non poſſe legẽ imponere ſucceſſori. & ſucceſſor in regno poſſet ſtatuere, vt licentia alicui conceſſa faciendi maioratum, expiret morte concedentis. quia priuilegium principis eſt condere leges, & eas corrigere, & interpretari. vt.l.2.in principio.ti.1.2.partita. tenet Innocen.in.c. quæ in eccleſiarum. de conſtitutio. Pau.de Ca. conſi.105. ☞ Item poteſt †, reuocare priuilegium ſui anteceſſoris, & ſuum alteri conceſſum, quãuis ex eo ſit ius queſitũ. vt p Bal.in.d.l. q̃ ſe patris.10.col. ver. hoc ſcias. C. vnde libe. &.d. sõ l.4.ti. delas dona. y mercedes.in ordina. ¶ Solutio. verum eſt, q̃ ſucceſſor in regno nõ tenetur ſtare pro geſtis prędeceſſoris ex cauſa. quia aliàs tenetur ſtare. vt habetur in Spe.de inſtr.edi.§.nunc autem.ver.quid ſi imperator. tenet Ioã.faber.in.§. ſed naturalia quidem iura.2.col. verſi.ſed an priuilegium. patet etiam. de iu.na.ex.d.l.4. ☞ Et iſta cauſa deberet probari, vt notatur per Innocen. Hoſti. & Regula. alios in.c.nouit.de iudi. ☞ Et eſt iuſta cauſa reuocãdi geſta prędeceſſoris, ſi prędeceſſor fecit immenſas donationes in enormẽ leſionẽ regni, quia tunc, vt dixi, ſucceſſor in regno nõ tenetur ſtare pro geſtis prædeceſſoris. vt per Bal in additio.ad Spe.de inſtru.editio.9.col.ver.quid ſi rex. & in.d.§. nunc autem.fi.col. & in.d.ver.quid ſi imperator. & Pau. de Ca.conſi.ſeptuageſimoſexto. qđ incipit. Quia fruſtra. vbi dicit ipſemet q̃ donans tenetur reuocare. De quo ſunt hodie iura.in.d.l.4.&.l.3.et.11.ti.de Fallit. las donaciones.in ordina. ¶ Qđ eſt verũ, niſi prætextu donationis vel conceſsionis concedens aliquid ſit lucratus à ſuſcipiente, quòd habeat perpetuam commenſurationẽ cum re conceſſa, nam tunc non poterit reuocare, quia committeret dolum. vt. l.ſi cum mihi.ff.de dolo.tenet Bal.in.d.l. qui ſe patris.penul.col.in principio. & bene apparet ex.d.l. 4. ¶ Vel aliter & erit optima ſolutio. quòd ſucceſſor in regno ad libitum poteſt reuocare licentiam, priuilegium, gratiam, donationem, & reſcriptum alicui gratis cõceſſum; quia iſta magis æquiparantur voluntati, quàm contractui. ſecundum Bald.in.l.2.§.ſed & ſi quis.5.col.C. communia dele. notatur in capitulo. quia cunctis. de conceſsio. prębẽ. libro ſexto. tenet Pau.de Ca. conſilio.159.16.col.glo.in.c.cum ex eo.de elect.lib. 6. ☞ Secus in contractibus, quia princeps & eius ſucceſſor tenentur ad obſeruantiam, ſaltem naturaliter. vt tenent Cinus. & doct.in.l.digna vox. C.de legi. Ioannes an. & Abb. & communiter ſcribentes in.c.primo.de probatio. facit.l.cæſa.ff. de publica. ¶ Obligatio verò eſt de iure natuaali, cui etiã princeps ſubiicitur: cùm non poſsit tollere ea, quę ſunt de iure naturali, vel diuino. vt notat Innocentius in.c. quæ in eccleſiarum. de conſtitu. notatur in.c.paſtoralis de re.iudi. ¶ Et ex hoc, vt ſupra dixi, obligatur princeps ad obſeruantiam donationis, quando princeps aliquid fuit lucratus. &c.

¶ An autem, & quãdo ſucceſſor obligetur ex contractu inito cum prædeceſſore, vide Abbatem. & Andreã Siculũ.in.c.2.de precario. eundem Abbatem in.c.innotuit.1.col.ver.item nota.de electio. & in.c.venientes.de reſcriptis.

5 n ¶ No eſpiren. ſcilicet, † re integra. vt.l.vigeſimaquarta.titulo. delos alcaldes. in ordina. vbi bonus textus de hoc.

Adde Aduertendum tamen eſt, quòd multi tenent contrarium, ſed iſtud eſt in diſtincte verũ. ¶ Nam dicit Cinus in.l.priuilegia. C. de ſacroſanct. eccleſi. & Baldus in cõſilio.96. in tertio volumine. Si rex dedit priuilegium inſtituendi maioratum, vel legitimãdi ſpurios in regno, mortuo rege, priuilegium non videtur expirare. Ideo defectus confirmationis noui regis non inficit priuilegium, licet ſit conſilium quod confirmetur.

¶ Alij, quorum opinio videtur per iſtam legem ceſſare, loquentes ſuper dicta licentia legitimandi, dicunt, quòd licentia legitimandi conceſſa ab Imperatore, etiam confirmata per regem, ſit expirata per mortem regis. vt per glo. in.c.pe.de cleri. non reſi. quæ dicit. q̃ indulgentia non extenditur poſt mortem illius, qui cõceſsit. & pro hoc facit.l. ſi.ff.de pœnis. & inſti.de ppetuis & tẽpora.actio. ¶ Vnde ſicut ſententia, quę habet tractum ſucceſſiuum, ſi eſt lata ſine cauſę cognitione nõ durat extra tẽpus proferentis eã, & non operatur effectum ſuum in tẽpus ſucceſſoris. vt dicit glo. & do. Ab-

Alia. so.

bas.

bas.in.c.a nobis.el.2.de ſen.ex.ita videbatur dicendum in iſta licentia data per regem.& illã glo.in.d.c.pe.ſequitur Petrus de ancha.& Car.Flo.ibi licet referat tenere contrarium.¶ Ioan. And.ibi aliter dicit,q licentia ſi data eſt,cauſa non cognita,expirat, per mortem concedẽtis eã.ſentit enim,q ſi datur cũ cauſæ cognitione, non expirat. ¶ Et ſic poſſet intelligi,vt euitaretur correctio tantorũ doctorũ & gloſſarum.¶ Do.Gaſpar de Calde.ſimpliciter ſequitur illam glo.& dicit,q indulgẽtia extinguitur per mortem & eadem ratione diſpenſatio. poſtea dicit, q ſi indulgentia fuit cũ cauſæ cognitione cõceſſa, valet etiam infra tempus ſucceſſoris. Et dicit Ioan.de imo.in.d.c.pe.q iſta eſt cõmunis opinio. Et hoc firmant dom.de Rota in deciſio. antiquis. 9.charta.incipiente. Camerarius papæ.&c. Quare videbatur dicendum eſſe,q ſi illa cõceſſio & confirmatio facta per regẽ fuiſſet facta in forma cõmuni,& ſine cauſæ cognitione, de qua in.c.1. de cõfir. vti.vel inuti.non valeret.vt notatur etiã in. c. inter dilectos.de fide inſtr.ſed extinguitur per mortem regis.¶ Et ſi diceretur,q iſta confirmatio regis non poteſt dici licentia ſed priuilegium,per ea quę notantur in.l.& quia.ff. de iuriſditio. omnium iudi. ¶ Ad hoc quidam reſpondent, q priuilegium regis non eſt aliud in effectu,niſi q dat licentiam, vt poſſet quis legitimare ſpurios, quos legitimare nõ poterat ſine licentia regis.vt dicit Car. Flo. in cle. fi.in verbo.quinto quæro. de elec. dicit tamen, q mortuo concedente licentiam,nõ expirat licentia. Et idem firmat do. Abb. in.d. c. pe. allegans Inno. in.d.c.poſt tranſlationem.in fine.de offi. lega. vbi vult,q indulgentia,vel licentia,ſemel conceſſa, nõ expirat per mortem concedentis.ſecus in pœnalibus per.d l.fi.ff. de pœnis. ¶ Ideo res iſta inter doctores ſupradictos efficitur dubia. ¶ Nã ſũt aliqui dicentes,q ſi licentia fuit conceſſa ex cauſa voluntaria,& non neceſſaria,re integra, non durat poſt mortem concedentis licentiã.l.inter cauſas.in prin ci.ff.manda.¶ Si enim licentia concedatur ex cauſa neceſſaria, tunc durat poſt mortem concedentis licentiam.vt habetur in.l.fundi.ff. de acqui. poſſe. notat bal.in.l.1.C.de poſtulan. ¶ Et dicit do.Anto. do.Alexander doctor Neapolitanus, q confirmatio,de qua ſupra,importat conceſſionem voluntariæ iuriſditionis, vt legitimare ſpurios,& per conſequens re integra finitur morte delegantis. vt in d.l.& quia.ff.de iuriſditio.omnium iudi.c. gratum &.c.relatum.&.c.licet.de officio dele.vbi mandantis re integra expirat mandatum ſtatim morte mandantis.¶ Do.Matthæus de afflictis in deciſio.neapoli. 128.nu.6.& 7.dicebat, q ſi priuilegium erat inſertum in confirmatione,q talis confirmatio dicitur facta ex certa ſcientia,& dicitur facta cũm cauſæ cognitione.vt volunt doct.in.c.1.de tranſac.& in dicto.c.1.de cõfir.vti.vel inuti.& ibi per do. Abbatem habetur in Spe.de inſtru.edi. §. nunc autẽ.ver. item opponitur contra confirmationẽ. ¶ Ex quo ſequitur, q ſi cõfirmatio eſt facta ex certa ſcientia,& cum cauſæ cognitione, tranſit in tẽpus ſucceſſoris. vt dicit Ioã.de Imol. in dict. c. pe. ¶ Et donec ſucceſſor in regno non reuocauerit licentiam datam per regem,durat licentia & confirmatio. vt dicit Alberi.de Roſa.in lege.digna vox. C.de legi. ¶ Et quando fieret talis reuocatio, non operatur in præiudicium eorum,quæ facta ſunt. ¶ Item dicebat dominus Carolus de rogeriis.vt refert domi. Matthæ.de Afflic.vbi ſupra, loquendo in mandato legitimandi,q licet expiret per mortem mandãtis re integra.per cle.fi.de procurat.tamen fallit, ni ſi actus veniat gerendus poſt mortem defuncti mãdatis.vt dicit tex.in.c.ſi tibi.de teſtamen.vt eſt etiã videre in executore teſtamenti.vt in.c.Ioan. de teſtamen.notatur in dic.c.licet.&.d.c.relatũ. per dominum Abb probat tex.in.l.ſi procuratorẽ. §. idẽ Marcellus.ff.manda.melius.in.l.31. cum ſequentibus.§.ſupra. ¶ Sed in hoc domi.Matthæus de Afflict.vbi ſupra dicit.& in hoc concludit,q actus legitimationis poterat fieri tã ante mortem regis,quã poſt:licet ſecundum iura allegata per dominũ Carolum morte mandantis finitur mandatum.vt.§. re ctẽ.inſti.mãda.&.d.l.inter cauſas.&.l.ſi quis.§.morte.ff.manda.ſed confirmatio non dicitur mandatũ, ſed potius licẽtia, quæ operabitur effectum ſuum, donec ſit reuocata. Et bene apparet ex diuerſitate vocabulorum.nam aliud eſt mãdatum, aliud eſt licentia.item aliud eſt mandare, aliud eſt rogare.licet rogare & mandare paria ſint.l.1.§.fi.ff.manda.ſecundum Bar.in.l.ſi negotiũ.C.de nego.geſtis.¶ Itẽ mandatum dicitur contractus, licet ſit bonæ fidei. vt dicit Bal.in.l.falſus.ſecũda col.C.de furtis. ſed licentia non inuenitur q ſit contractus,eſt tamẽ quædam permiſſio alicui data ad aliquid faciendum. quæ reliquitur voluntati illius,cui conceditur. Et iſta non numeratur inter caſus permiſſos,nec inter prohibitos.vt dicit Ioan.And.in.c.ſicut. de verbo. ſignifi.in ſexto.Bal.in.l.1. C. de epiſcopis & cle. ¶ Propterea bene apparet, q aliud eſt licentia, & aliud mandatum.differũt enim regulariter. ¶ Qualitercunq; enim ſit,principalis ſchola iuris canonici & ciuilis laborat ſuper iſto articulo. an mandatũ vel licentia data faciendi maioratum expiret morte concedentis re integra. Et iſta lex miro modo & ſub breuibus delet contentionem tantorum doctorum.dicit enim,q non expirat morte concedentis etiam re integra.quæ deciſio eſt menti tenenda,maxime

da del rey que las cõcedidio.

¶ Ley.xliiij.

EL que hiziere alrey que las dio aunque aquellos a quien ſe dieron no ayã vſado de ellas en vi-

ximè quia ſepe contingit. ¶ Quanto tempore duret priuilegium, vide per Bar.in.l.beneficium. vltima co.ver.quanto tempore.ff.de conſti.princi.vbi diſtinguit.vide etiam in authen. conſtitutio. quæ de digni.§.illud.collatio.6.vbi dicitur,q̃ beneficiũ principis ſimpliciter cõceſſum intelligitur conceſſum perpetuò. & ita pulchrè dixit Bal.in.d.l. beneficiũ. ff.de conſtitu. princi. refert & ſequitur An. Siculus. in.c. cum dilecti. de donatio. per quod dictum dicit ſe aliàs cõſuluiſſe Romę q̃ beneficia, quæ de ſe ſunt materialia, ſi conferuntur à papa, intelliguntur conferri perpetuò. quod eſt mirabile, & mẽti tenendum.

gun mayorazgo aũ que ſea con autoridad º nueſtra, o delos reyes que de nos vinierẽ, ora por viad cõtrato, ora en qual quier vltima volun.

Summarium.

1 *Maioratus, an, & quando, & per quem poſt reuocari.*
2 *Authoritas quid ſit.*
3 *Authoritas an faciat ceſſare præſumptionem metus.*
4 *Decretum iudicis in contractu, an faciat ceſſare deceptionem vltra dimidiam iuſti pretij. Et an excludat exceptionem de metu vel dolo.*
5 *Decretum iudicis, an impediat reſtitutionem in integrum.*
6 *Occultè an dicatur fieri, quod fit ſine iudicis authoritate, quando decretum eſt neceſſarium.*
7 *Clam an dicitur fieri, quod non fit coram iudice.*
8 *Clam an dicitur fieri, quod non poteſt deuenire in notitiam aduerſarij.*
9 *Decretum iudicis an ſit vtile interuenire vbi actus tenet.*
10 *Authoritas q̃ requritur in cõtractu, an requirat̃ in diſtractu.*
11 *Poſſeſſio per quos actus tradatur.*
12 *Poſſeſſio totius rei an acquiratur, ſi in angulo rei quis ingrediatur.*
13 *Poſſeſſio iuriſditionis qualiter acquiratur.*
14 *Poſſidere an dicitur, qui pluries ad poſſeſſionem acceſſit.*
15 *Poſſidere an dicitur percipiẽs fructus alio poſſidente.*
16 *Poſſeſſio tradita in vna re hæreditatis, an acquiratur in omnibus rebus ipſius.*

1 EL que hiziere. Faciens † maioratũ in cõtractu, vel vltima voluntate, poterit illũ reuocare, licet cũ authoritate principis fecerit. ꝓterquã ſi tradiſſet poſſeſſionẽ rerũ maioratus, vel inſtrumenta, corã tabellione. vel niſi hoc feciſſet ex cauſa onerоſa. ſ. propter matrimoniũ, vel conſimilem cauſam, quia tunc reuocare nõ poterit, niſi in cõſtitutione eſſet clauſula, q̃ poſſet. hoc dicit. ¶ Diuiditur iſta. l. in quinq; partes. In prima ponitur regula. In ſecũda tertia & quarta ponuntur tres caſus fallentię. In quinta eæ fallentiæ vno caſu limitantur. & reſtringũtur. Secunda ibi. ſaluo. Tertia ibi, o le ouiere entregado. Quarta, o ſi el dicho contrato. Quinta ibi, tad, deſpues dẽhecho pueda lo reuocar ꝑa ſu volũtad. ¶ Saluo ſi el q̃ lo fiziere por cõtrato entre viuos ouiere entregado la poſſeſsiõ q̃ dela coſa, ſaluo ſi enel poder. ¶ Cõcordat cũ iſta lege loquẽdo in melioratiõe. l. 17. ſupra. & l. 10. in. §. 1. tit. delas donaciones. fo. le. ¶ Talis verò cõſtitutio maioratꝰ eſt quędã donatio facta à patre filio ex mera liberalitate, habens vim relicti, & cõfirmatur traditione rei, vel morte. vt. l. filiæ cuius. C. fami. her. ſecundũ Bal. in authẽ. ex teſtamento. 2. col. C. de colla. & in. l. 1. 10. co. C. de inoffi. donatio. & in. l. ſi totas. C. eodem. ti. facit. l. omniũ & ibi Bal. 4. no. C. de teſtamẽ. & lege. 27. ſupra.

2 o ¶ Con auctoridad. Not. q̃ † hæc authoritas eſt ſupplementũ defectꝰ, quę dẽbet præſtari ſpontè. vt. l. 11. in fine. ff. de autho. tu. & facit ceſſare omnẽ præſumptionem fraudis & doli. glo. & Bar. in. l. 1. de
3 prædiis curialium. li. 10. ¶ Item † facit ceſſare præſumptionẽ metꝰ. l. tranſactionẽ. & ibi Bal. & docto. C. d̃ trãſa. vbi omnino. vide Iaſ. & in. l. pacta nouiſſima. 3. not. C. de pactis. cum ſimilibus.

4 Adde. Idẽ dicẽdũ eſt ĩ d̃creto † qa operatur, ne qs poſſit cõqueri d̃ receptione vltra dimidiã iuſti p̃tij, nec d̃ metu, vel dolo. qd̃ bñ ꝓbat̃ ex. l. 5. ti. 7. libr. 5. ordina. ¶ Idem ſi fiat in p̃ſentia amicorũ, vel cõſanguineorũ. vt per Bar. ĩ. d. l. 1. d̃ p̃diis curialiũ. li. 10. ¶ Propterea glo.
5 & Bar. in. l. ſi qdẽ. C. d̃ p̃diis minorũ. dicũt, q̃ † d̃cretũ iudicis ĩpedit reſtitutionẽ. ¶ Qd̃ tamẽ fallit ſingulariter, niſi in d̃creto eſſet taxata çſtimatio rei vẽditę. gl. eſt notabilis. vbi p Bar. in. l. ait p̃tor. §. pmittitur. ff. d̃ mino. ¶ Sed q̃ admittatur ꝓbatio in cõtrariũ, tenet Inno. & moderni in. l. ſi qs cũ aliter. ff. de verbo. obli. iuxta materiã. l. ſiue poſſidetis. C. d̃ ꝓbatio. Et dixit Bar. in. l. 1. C. de p̃ſcriptio. 30. annorũ. q̃ nõ ſequtur. res fuit ſubaſtata, ergo iuſto p̃tio fuit vẽ-
6 dita. licet ibi Bal. aliter loqtur. ¶ Veritas eſt, q̃ † licet p̃ſumatur ceſſare p̃ſumptio doli, & fraudis, vel deceptionis vbi interuenit authoritas vel decretũ iudicis, admittitur tamẽ probatio in cõtrariũ, per multa iura & fundamenta, quæ adducit do. And. Sicu. in. c. cum dilecti. 1. co. cũ tribus ſequentibus.
7 de emp. & ven. & illud tene. Et not. q̃ † occultè dicitur aliquid fieri, q̃ aliqd fit ſine decreto, quãdo decretum eſt neceſſariũ. ita Bal. in. d. l. 1. de prædiis curialiũ. libro. 10. & ibi in additio. ad Bar. quibꝰ ad de glo. in. c. fi. de clãdeſti. deſpon. notatur per Bar. in. l. non intelligitur. §. tacita. ff. de iure fiſci. & in. l. pupillus. §. fi. ff. de authorita. tutorum. ¶ Item dici-
8 tur fieri clã † quod non poteſt deuenire in notitiã aduerſarij. vt in. d. §. tacita. Et adde Bar. in. l. 2. de his qui ex publicis rationibus. lib. 10. vbi etiam dicitur, q̃ illud dicitur clã fieri, quod fit ſine iudice, quãdo ei⁹ præſentia requiritur. tenet Bal. in. l. cũ fratrẽ

C. de his

C. de his quibus vt indig. & in. l. ea quidem. §. col. in. ver. decima regula eſt. C. de accuſa. dixi in. l. 56. ſuper parte, licencia, infra. ¶ Et nota ad ſupradicta vnum ſatis menti tenendum, q† licet conſenſus partium ſufficiat ad validationem contractus, poſſunt partes petere à iudice, vt confirmet contractū ab eis factū & ad hoc faciendum iudex tenetur. tex. eſt ſingularis in l. ſi quos de decurio. lib. 10. vbi dicit Bar. ſe nunquam vidiſſe niſi modo. Et eſt vtile ſecundum eū in omnibus caſibus, in quibus quis dubitat. An alius poſſit petere contractū infringi quod poteſt pars petere confirmari. Vi deť q† ſic ex iure ſuo: ſed quia quo ad ipſos contrahentes vtile eſt conſilium, de quo ſupra, ſæpe & ſæpiuscō ſului ſic fieri. ☞ Vbi autem celebratur cōtractus inter maritum & vxorem cū alio tertio, quia maior ſolennitas requiritur, vide quod plenè dixi in. l. 61. infra in glo. ſuper parte. ſi ſe prouare. & in parte, en prouecho della. p ¶ Reuocar. contra hoc facit. l. fi. & ibi Bal. C. p
10 ſocio. vbi dicit, q† authoritas quæ interuenit in cō tractu requiritur in diſtractu. ☞ Sed vtrū mera donatio poſsit reuocari. vide in. l. cum ancilla. C. de cō di. ob cau. & in. l. 3. ff. eo.

Adde. Quod poterit maioratum reuocare, quando factus eſt ab eo. vt loquitur tex. in additione. in. l. 17. in princi. ſupra. dixi. in. l. 40. ī gl. ſup parte, por ſu orden, ſupra. ſi tamen maioratus eſt factus ab antiquo, reuocari non poterit per patrem. & Oldra. conſi. 89. incipi. eleganter circa negotium. vbi dicit, q† primogenit⁹ non poteſt per patrem priuari regno. & ſi dicas q† pater poteſt diuidere regnum. vt per Bal. in authē. hoc amplius. 1. co. ver. quæro an filij. C. fideico. intellige de conſenſu filiorum, & non aliter. vt dicit Bal. in. c. 1. §. item ſacramenta pe. co. in ti. de pace iuramento fir. ver. ſed hic vertuntur duo. 3. co. verſi. quæro vtrum pater. de prohi. feu. alie. per Feder.
11 q ¶ La poſſeſſion. Scilicet † per traditionem clauium. vt. l. clauibus. & ibi Bar. ff. de cōtrahen. emp. &. l. 7. ti. 30. tertia partita. vel per alium actum corporalem. vt. l. 1. in principio. ff. de acqui. poſſe. vel per alios actus. vt dixi in. l. 17. ſupra. tunc enim tradita poſſeſsione acquiritur dominium. l. licet. C. de acqui. poſſe. & l. poſsideri. & l. quemadmodū. & l. cum hæredes. ff. eodem. & l. in traditionibus. ff. de pactis.

o coſas ſ contenidas enel dicho mayoraz go ala p̄ſona ē quiē lo hiziere o a quien ſu poder ouiere. O le ouiere entregado la eſcriptura t dello ante eſcriuano v. O ſi el dicho contracto ď mayorazgo ſe ouiere fecho por cauſa oneroſa x con otro tercero y. anſi como por via de caſamiento z o por otra cauſa ſemejante: que en eſtos caſos mandamos q̄ no ſe pueda reuocar. Saluo ſi eñl poder dela licencia que el reyle dio eſtu
12 ieſſe clauſula para que deſpues de hecho lo pudieſſe reuocar, o que al tiempo que lo hizo el que lo inſtituyo reſeruaſſe enla miſma ſcriptura que hizo el dicho mayorazgo elpoder para lo reuocar: que en eſtos caſos mandamos que deſpues de hecho lo̅ pueda reuocar.

¶ Ley. xlv.

MAndamos que las coſas q̄ ſon ď mayorazgo agora

r ¶ Dela coſa. Et no. q† † poſſeſsio totius rei acquiritur, ſi in angulo, vel in parte rei ingrediatur. vt ī Spe. de primo. & ſecun. de cre. §. et in. l. tertia. in princ. ff. de acqui. poſſe. tenet Pau. de Caſt. conſili. 177. aliàs. 181. quod incipit. In cauſa mota.

Adde. Alexā. in quinta parte. conſilio. 80. 6. col. ver. nec obſtat. dicit, q† qñ conſtat vnum terrenum eſſe vnū continens, & non diuiſum, ſequitur neceſſariò, q† per apprehenſionem poſſeſſionis in vna p̄te, intelligitur acquiſita poſſeſsio toti⁹. ad qď allegat textum in. dic. l. tertia. ff. de acq. poſſe. & in. l. 1. §. cum vrbe. ff. de offi. præfec. vrbis. Quod eſt verum, vt ibi, niſi reſiduū fundi ſit ab alio occupatum. ☞ Item nota in materia, q† poſſeſſio domus hęreditarię per hæredem apprehenſa ſufficit pro omnibus rebus hæreditariis domi exiſtentibus. tenet Bald. in. l. de his. 1. q. C. de furtis. & ſuper hoc vide que dixi in. l. 17. ſupra. & quæ dicit Bar. in. d. l. 3. in principio. vltima co. ver. quæro aliquis emit. ff. de acqui. poſſe. vbi concludit, q† ſi aliquis vendidit caſtrum. i. locū, in quo eſt ædificatum cum illis ædificiis, q† accipiēdo poſſeſſionem vnius partis, dicitur accepiſſe poſ
13 ſeſsionem totius. ¶ An † autem dicatur adipiſci poſſeſsionem iuriſdictionis. dicit q† ſi emitur ab eo, qui eſt in poſſeſsione iuriſdictionis, tunc agendo vnum actum iuriſdictionis illo volente acquiritur poſſeſsio totius. quod eſt notandum.

¶ Item ſi poſſint cuſtodes ad cuſtodiendum territorium. tenēt doct. & Alex. in lege. 1. ff. de acquirē.
14 poſſe. ¶ Item † ſi pluries fuit viſus accedere ad dictum territorium. ita Bal. in. l. iudicia. C. de rei vendi. Alex. in primo volu. cōſilio. 133. 4. co. ¶ Si † tamen alio poſſidēte quis per cepit fructus, talis perceptio dicitur clandeſtina, & per ea non probatur poſſeſsio,

poſſeſsio,ex quo alter per prius fuit in poſſeſsiõe. textus eſt,& ibi doctores in.l.quanuis. §. ſi conductor.ff.de acqui.poſſe.& in.l.pomponius.ff. quib⁹ mo.vſufru.amitta.dixi in.l.17.ſuper parte,la poſſeſsion.ſupra.

16 s ¶ O coſas. Nunquid † mittendus in poſſeſsionem plurium rerum ſufficiat mitti in poſſeſsionẽ vnius rei pro ea re,& aliarũ nomine: vel an debeat mitti neceſſariò in poſſeſsionem vniuſcuiuſq;. vide per Dinũ in regula.1.de regu.iu.li. 6. & in Spe. de primo.&.2.decre.§.iam de effectu.in princi.tenent doct.in.l.licet.C.de acqui.poſſe. Abb. & alij in.c.cum aliquibus.de re iudi.

t ¶ La eſcriptura.concordat.l.17.ſupra. &.l.1. C. de donatio.&.l.ſeruum filij.§. eũ qui chirographũ. de lega.1.&.l.10.titulo delas donaciones.fo.legum. &.l.8.ti.30.tertia partita.

v ¶ Ante eſcriuano.& eſt ratio, quia cùm iſta ſit donatio,requirit ſcripturam.per.l.ſancimus.&.l. ſi quis argentum.C.de donatio.cum ſimi.

x ¶ Oneroſa. Quando donatio dicatur facta ob cauſam lucratiuam.dixi in.l.17.ſupra.

y ¶ Cõ otro tercero.vide in.l.ſi te in vacuã. C. de donat.inter virũ & vxorẽ & in.l.cũ hiſ ſtatus.ff.eodem.& in.l.3.& lege.ſi conſtante. C. eodem titulo.

z ¶ De caſamiento.vt.l.17.ſupra.

Hæc eſt gl. noua. Al tiempo que lo hizo. Ex quibus verbis bene colligitur,q̃ ille,qui conſtituit maioratum põtillũ reuocare.& econtra colligitur,q̃ is, qui non conſtituit maioratũ,illum reuocare non poterit etiam pp ingratitudinis cauſã.quod etiam colligitur ex principi.iſtius legis.dum dicit, El que hiziere algun mayorazgo.& in fine dum dicit,lo pueda reuocar.quaſi dicat à contrario ſenſu,q̃ ſi ab antiquo maioratus eſt conſtitutus per poſsidentem maioratum reuocari non poteſt.patet etiam ex.l.27.in principio.ſupra.ibi dum dicit,o por el tiempo que el teſtador declarare. &c.dixi in.l.40.in glo.ſuper parte. por ſu orden.in.ver.ex quo vnum ſupra.

Summarium.

1 *Poſsidens ciuiliter & naturaliter, an poſsit ingredi poſſeſsionem,& expellere detentorem.*
2 *Poſſeſsioe iectus,an,& quãdo poteſt agere interdicto vnde vi:*
3 *Poſſeſsio rei donatæ,an tranſeat in eccleſia ſine apprehenſione.*
4 *Poſſeſsio bonorum ingreſſi monaſterium,an tranſeat in monaſterium ſine apprehenſione.*
5 *Poſſeſsio quibus caſibus tranſeat ſine apprehenſione in ſecundũ donatarium ex legis diſpoſitione.*
6 *Poſſeſsio vera, an continuetur in hæredem ſine apprehenſione rerum hæreditariarum.*
7 *Villa quæ dicatur.*
8 *Ciuitas quæ dicatur.*
9 *Caſtrum & villa,quæ non eſt muris circundata,læſa, an reſtituatur in integrum.*
10 *Ciuitas,an poſsit in integrum reſtitui.*
11 *Ciuitate damnata,an videatur caſtrum damnatum:*
12 *Poſſeſsio vera an cõtinuetur in hæredem,an poſſeſsionis effectus:*
13 *Poſſeſsio quando continuatur de patre in filium.*
14 *Poſſeſsio an poteſt tranſferri ſine actu corporeo vel ficto.*
15 *Rex ſine cauſa iuſta an diſpenſet contra ius gentium.*
16 *Poſſeſsio an tranſferatur per clauſulam, volumus habere vim veræ realis & corporalis poſſeſsionis.*
17 *Poſſeſsio continuata in filium vigore ſtatuti, an parit interdictum recuperandæ,an tantùm adipiſcendæ.*
18 *Reges Hiſpaniæ,an habeant iura imperij. Et an regis contractus habeat vim legis.*
19 *Poſſeſsio an tranſeat de arrogato in arrogantem ſine apprehenſione.*
20 *Poſſeſsio vera an trãſferatur per inueſtituram regiam.*
21 *Interdictum adipiſcendæ,an habeat naturam recuperandæ,*
22 *Poſſeſsio,an trãſferatur per iſta verba, aſsignamus tibi tale caſtrum cum plenitudine poteſtatis.*
23 *Poſſeſsio quotuplex ſit.*
24 *Poſſeſsio maioratus ciuilis & naturalis,an tranſeat in ſequentem in gradu ſine apprehenſione.*
25 *Poſſeſsio quid ſit.*
26 *Poſſeſsio quando ſimpliciter profertur, de qua poſſeſsione intelligatur.*
27 *Poſſeſsio ſi proferatur a teſtibus,de qua poſſeſsione intelligatur.*
28 *Poſſeſsio confirmata per principem, an intelligatur de iuſta.*
29 *Poſsidens ciuiliter,an,& quando faciat fructus ſuos.*
30 *Poſſeſsionẽ ciuilẽ an dicatur quis habere, quãdo ei nõ correſpondet dominium vel quaſi, vel quando res à nullo poſsidetur.*
31 *Poſſeſsio ficta,an tribuit interdictum recuperandæ.*
32 *Interdictum recuperandæ, et vti poſsidetis, an competit primogenito contra occupantes res maioratus ante aditum ad maioratum.*
33 *Dominiũ rei legatæ,an tranſeat in legatariũ ſine traditione.*
34 *Donatio rei alienæ,an ſit propriè donatio.*
35 *Reiuendicatio an competat in caſu, quo tranſit dominium ſine traditione.*
36 *Dominiũ an tranſeat in eccleſiã ex ſola promiſsione donandi.*
37 *Promiſsio de vendendo,an ſit venditio.*
38 *Bona,quæ ſubiacent reſtitutioni,an veniant in generali obligatione.*
39 *Bona data ſub conditione,an veniant in donatione vel confiſcatione bonorum.*
40 *Primogenitus an poteſt intrare bona maioratus, ſi teſtator prohibuit intrare donec dotem ſoluerit.*
41 *Loca & iura regni,an ſint regis.*

MAndamos. Iſta.l.eſt notãda.& continet caſũ ſingularem.& hoc dicit. Poſſeſsio naturalis & ciuilis rerũ maioratus per mortẽ poſſidentis ſine apprehenſione tranſit in ſequẽtem in gradu, licet alius apprehendit poſſeſsionem viuo poſsidẽte eo inuito,aut volẽte. Diuiditur ĩ tres ptes. In prima ponitur regula. In ſecũda & tertia ponũtur duę extẽſiões ad regulã. Secũda ibi. aũq̃. Tertia ibi. o el muerto ¶ Eſt tã notãdũ ex.l.iſta id qđ diximꝰ in ſũma.ſ.q̃ poſſeſsio naturalis & ciuilis p mortẽ poſſidentis tranſit in ſequentẽ in gradu ſine apprehẽ-

 ſione,etiã

ſione,etiã ſi p aliũ ſit poſſeſsio occupata. Aduerte, qa iſta fuit opi. Pau. de ca. in. l. ſi ſorori. ver. ſed põe. C. de iure deli. vbi dicit. pone q ſtatutũ dicit, q poſſeſsio, quæ erat penes defunctũ continuetur in perſonam hæredis, an poſsit hoc fieri per ſtatutum. & primo arguit q non: quia iſtud conſiſtit in facto, & ſtatutum non poteſt facere, q factũ, quod verè non interuenit, videatur interueniſſe. argu. tex. in. l. nec vtilem. cũ. l. prece. ff. ex qui. cau. ma. ſed cõtrarium tenet, quia poſſeſsio eſt ius, & poteſt facere lex, vel ſtatutum, q iſtud ius acquiratur ſine facto corporali. dummõ hoc expreſſe velit. aliàs ſtatutum eſt, q requiratur corporalis actus. vt. l. 3. in prin. ff. de acqui. poſſe. notatur in. c. 2. de conſue. & per Bal. in. l. ſi. C. de ſacroſan. eccle. Et inſuper Pau. de ca. vbi ſupra in ver. ſed tunc quęritur. ponit pulchram quæſtionẽ dicens. pone q bona hæreditaria detinẽtur per tertium: poſſeſsio verò, quæ eſt ius penes hæredem ex forma ſtatuti, vtrũ talis hæres habeat interdictum adipiſcendæ poſſeſsionis contra detentatores. ex. l. edicto. C. de edicto diui Adri. to. vel ĩterdicto quorũ bono. Et primò dicit q nõ. quia illa poſſeſſoria ordinãtur ad acquirẽdã poſſeſsionẽ: ſed in caſu iſto nõ põt acqrere, qa iã habet ex forma ſtatuti. Sed cõtrariũ tene, qa nõ dicitur habere ꝑfectè, quouſq; habet ꝺtẽtationẽ corporalẽ. & ita dicit determinare Cinũ ſecũdũ pe. ĩ. l. ea lege. C. ꝺ cõdi. ob cau. poſt prĩcipiũ. & bene facit qꝺ habetur in ſimili in. l. in bello. §. ſi quis ſeruum. ff. de capti. & poſt limi. reuer. & inſti. de lega. §. ſed noſtra. ¶ Iſta etiã fuit opinio Bal. in. l. cum antiquioribus. 4. col. ver. decimo ſic. C. de iure deli.

1 **Adde.** ¶ Propterea tu iuuenis legiſta ne ꝺ cipiaris. nã † & ſi poſſeſsio ciuilis & naturalis tranſeãt in primogenitũ, vel in ſequẽtẽ in gradu per iſtã legẽ, ſi eſt alius in poſſeſsione rerũ maioratus, vel qa habet tantũmodo ꝺ tẽtationẽ, nõ poterit expelli iſte tertiꝰ de poſſeſsione, quãuis nõ ſit verus poſſeſſor, ſed detentator (vt dixi) aliàs ſi expelleretur, poſſet agere cõtra expellẽtẽ vel ſpoliantẽ ad reſtitutionẽ. ¶ Nã & detentator & iniuſtus poſſeſſor ſpoliatus poſſũt agere ad reſtitutionẽ per. c. ĩ literis. de reſtitu. ſpo. ſed meliꝰ in. l. ii. ti. 10. ſeptima parti. ibi dũ dicit. pero el que ſela tomaſſe. vbi dicitur. q ſi conductor habeat tãtũ modo detẽtatio, nẽnon poteſt expelliper locatorẽ, ſi verò cõductor vel detinens rẽ iniuſtè illam nõ reſtituit vero poſſeſſori, vt in caſu iſtius legis, verus poſſeſſor poterit agere cõtra eũ remedio illius legis. cõductores. C. locati. & l. nõ ab re. C. vnde vi. ſi detinẽs cõduxit eã. ¶ Poterit etiã primogenitus agere adipiſcendę vel recuperãdę poſſeſsionis. vt dixi in glo. ſuper parte. ſin otro acto. infra. ¶ Et ne mireris. nã dicit tex. in. l. ſi quis vi. in principio. ff. ꝺ
2 acqui. poſſe. ſi † quis vi. de poſſeſsione eiectꝰ fuerit pinde haberi ꝺbet, ac ſi poſſederit, cũ ex interdicto vnde vi recuperãdę poſſeſsionis facultatem habet.

¶ Verũ tamen eſt, q inter verbũ tenere, & verbũ poſsidere eſt maxima differentia. vt not. in. l. ſtipulatio iſta habere licere. §. hoc quoq; ff. de verb. obli. & inſti. de actio. in principio. ¶ Nã poſſeſſor ſpoliatus poteſt agere interdicto. vnde vi. & ſpoliator punitur in duplum, & in aliis pœnis contentis in. l. ſi quis in tantam. cum ſimili. C. vnde vi. ſpolians verò detentatorem rei tenetur ad reſtitutionẽ tantùm cum dãnis & expẽſis. vt bene colligitur ex dicto. c. in literis. de reſti. ſpolia. & eſt textus clarus in. ꝺ. l. ii. titulo. 10. ſeptima parti. ¶ Iſta fuit etiam concluſio Alex. 3. volu. conſi. 49. 2. col. in ver. nec ad hoc obſtat ſi dicatur. cũ ſequentibus. q licet per legem, vel ſtatutum tranſferatur poſſeſsio, ille qui corporaliter poſsidet, eſt citandus. quod etiã in terminis tenet Bal. vt ipſe refert in rubrica de cau. poſſe. & proprie. 4. col. verſi. ſed quæro ſtatuto papiæ cauetur, q hęredi cõtinetur poſſeſsio teſtatoris &c. vbi quęrit, an ſtante ſtatuto hæres poſsit petere ſe mitti in poſſeſsionẽ ex edicto diui Adriani. & dicit q ſic in executionẽ dicti ſtatuti, & q ita practicatur Mediolani: ſed ſecundum eum ad hoc citandus eſt ille, qui corporaliter poſsidet, dato q hæres, qui vult vti beneficio ſtatuti poſsideret fictè. ſuper quo loquitur plenè & notã. Alex. vbi ſupra. quẽ vide. ¶ Super quo vidi anno dñi. 1520. q illuſtris dominus don Ludouicus hurtado de Mẽdoça comes de Pliego &c. deceſsit abſque liberis, & abſque aſcendentibus, & cùm eſſet in poſſeſsione maioratus illuſtris dñs don Fernando patruus dicti comitis, nã ad eũ pertinebat ſucceſsio illius, quia vocatus erat ad maioratũ ſecũdum inſtitutionẽ illius. Ex parte filij magnifici licẽtiati çapata de ſenatu catholicorũ regum Hiſpanię, qui habuit in vxorẽ ſororẽ dicti dñi Ludouici comitis defuncti per manũ cuiuſdam iudicis delegati ad cauſam, nõ benè intelligẽs iſtam legẽ, nec iura ſuperius inducta (quia dicit q tranſit poſſeſsio ciuilis & naturalis) expulit à poſſeſsione dictum comitẽ don Fernãdo, & ipſius Caſtellanos, & illã contulit vxori filij dicti dñi licenciati çapata, qui miles erat, & nunc eſt ſancti Iacobi. Et cõqueſtus de hoc dictꝰ comes in ſenatu regio, fuit per ſententiã in dicta poſſeſsione reſtitutus: & iudex ipſe delegatus fuit in expẽſis & dãnis eadẽ ſentẽtia cõdẽnatus, & in amiſsione ſalarij percepti. Et nõ immeritò. nam, vt ſupra dixi, iudex nõ debet quenquã à ſua poſſeſsione remouere ſine cauſæ cognitione. vt dicit text. in. c. conquerente. de reſti. ſpol. quod tenementi, ne incidas, in quam incidit dictus iudex delegatus. ¶ Oppono, & videtur, q *Oppo.* dictus iudex delegatus fuit iniuſtè condẽnatus. nã iſta lex eodem tẽpore vel parũ ante fuit condita, & promulgata vel publicata: eratq; dubia prima frõte propter verba ſupradicta, & ex hoc dictꝰ iudex incidit in errorem, & debuit talis error dictum iudicem excuſare. maximè quia præſumitur citatus id facere per dictũ dominum licẽtiatũ, qui maximus

Differẽtia inter verbũ tenere, & verbum poſsidere.

erat

erat in ſenatu.nã vt dicit Bal.in.l.1.1.col. C. ſi à nõ cõpe.iudi.iudex citatus aliquid facere,quod de iu
sõ. re non debet,ſi facit de facto,excuſatur. ¶ Solu.verum eſt, q excuſatur quandò id, quod facit, fieri poteſt ſine præiudicio alterius.ſecundum Bal. ibi ſed iſta ſpoliatio fuit multum præiudicialis dicto comiti,vt ex ea patet,igitur.&c. ¶ Item ſuper iſto articulo.an dictus iudex fuit iuſtè cõdemnatus in expenſis & in reſtitutione ſalarij.dicit And.đ iſernia in ſua peregrina.in ti.contra quẽ de reſtitutione agatur.ſuper prima conſtitutione neapo. nu. 9. fo.31.q contra iudicem ſic deſtituentem vel ſpoliãtem agitur ad intereſſe.nam ſi malè iudicauit ſciẽs, tenetur de maleficio in totum.vt.l.1.&.2. & authẽ. ibi poſita.C.đ pœna iudi.qui malè iudi. ſi ex ignorantia,ſeu imperitia,quanuis culpa ſit. vt. l. ſi quis domũ.§.ſi quis.ff.locati.tenetur inquãtum eſt lęſus is,contra quem eſt expreſſum.vt inſti.de obli. quę ex quali.delic.naſ.in princi. ꝓpterea dictus iudex fuit iuſtè & iuridicè condemnatus, ex quo in alio
qõ. poſſeſſor non ſit per eum grauatus. ¶ Quæro.dicitur hic,q dictus iudex iuris ordine non ſeruato expulit de poſſeſsione dictum comitem:nunquid authoritas iſtius iudicis excuſabit illum,in quem trãſtulit poſſeſsionem ne teneatur interdicto vnde vi? Azo. in ſumma. vnde vi.circa principium. videtur ſentire,q ſiue ſpolietur à priuato, ſiue à iudice iuris ordine non ſeruato habet locum remediũ legis.meminerim.C.vnde vi.Itaq; habet locum conſtitutio.d.l.quando iudex exequendo ſuũ officiũ iniuſtè decernit dandã poſſeſsionem alteri. ¶ Per quod videtur,q iudicis authoritas excuſat ab interoppo. dicto vnde vi. ¶ In contrarium facit.l. 3. ff. quod
sõ. metus cau.&.l.quemadmodum. §. magiſtratus. ff. ad legem aquili. ¶ Pro ſolutione dicas,q interdictum.vnde vi.habet locum, vbicunq; detinens eſt doloſus.vt dixit in dicta ſumma.vnde vi.vnde ſi iudex iudiciario ordine proceſſit,licet contra ius litigatoris ſi deſtituitur inde qui litigauit nõ ſuccurritur huic,quia debuit appellare. vt.l.ſi. C. vt lite pen. Et hoc propter rerum adiudicatarum authoritatem in ſui ius,aliàs enim obtemperans excuſatur.l.non videtur data.§.1.ff.de regu. iuris. ▽ Et ex hoc dictus comes appellauit ab executione & appellatione dicti iudicis delegati: quia non vocato poſſeſſore,& iuris ordine nõ ſeruato,ꝓceſsit, ideo proceſſus non valuit. vt. l. 1. C. ſi per vim vel alio modo.&.l.3.ti.13.lib.tertio.ordi. ¶ Item ſi aliàs iudex iniurioſè proceſsit,vt dicatur ſpoliatus vim pati,tunc habet locum lex.cõtinet.ff.quod metus cauſa. ¶ Idẽ ſi à non iudice ſuo competenti.l.ſi. C.ſi à non compe.iudi. ¶ Idem multò fortius à ſuo, exquẽdo,quod ad ſuũ officiũ non pertinet, vel ſicut priuatꝰ procedẽdo. vt.d.l.nõ videtur.ſed his omnibus caſibus ablata poſſeſsio reſtituatur. ¶ Vtrum cõcurrat.d.l.cũ iterdicto vnde vi.hoc examinat Rofre.in dicto ti.vnde vi.qui ponit duas opiniões. & videtur ipſe tenere,q nõ propter authoritatẽ iudicis ſuperius dictam.quod plenè examinat And.de iſernia.vbi ſupra.nu.1.2.&.3. ▽ Nec eſt mirandum de iſtius legis diſpoſitione.qa dicimus,q in filium feudatarij trãſſertur poſſeſsio ſine apprehẽſione.vt in.c.1.in fine.de feudi cogni.tenet Pau.de ca.in. l.1.
3 §.fi.ff.de acqui.poſſe. ¶ Itẽ † trãſſertur rei donatæ poſſeſsio in eccleſia ſine apprehẽſione.vt.c.2.de cõ
4 ſue.&.l.1.ti.11.prima parti.in fine. ¶ Itẽ † bonorũ ingreſſi monaſteriũ poſſeſsio q̃ritur monaſterio ſine apprehẽſione.tenet Bar.in.l.ſi adoptauero.ff.de precario.& in.l.qui vniuerſas.§.aut ſi is. ff. de acq: poſſe.& Bal.in.authẽ.niſi rogati.in fine. C. ad trebellia.& in auth.ingreſſi.3.opp.&ĩ.l.pe.§. cũ autẽ. in fine.C.de ſacroſan.eccle. ¶ Itẽ trãſit in p̃latũ ſine apprehẽſione corporali.tenet Bar.in.l.cù hęredes.in princi.ff.de acq.poſ.& in.d.l.1.in fine. & ibi Pau.de ca.eodẽ ti. ¶ Itẽ trãſſertur ipſo iure poſſeſsio in caſu legis.raptores.ſecũdũ Bar.ibi. C.de epis & cle. Alex.in.l.ſi mora.2.col.in fine.ff.ſolu. ma.
¶ Itẽ trãſſertur poſſeſsio p licentiã intrãdi poſſeſsionẽ,ꝓpria authoritate.ſecũdũ Inn. & Hoſti.in.d. c.2.de cõſue.tenet flori.in.l.ſeruitutes.4.co.ff.đ ſeruitu.Bal.in.l.1.C.cõmunia delega.& in.l.pe.§.fi. in fine.C.ad trebel.& in.l.11.in fine.C. de rerũ permu. ▽ Sed vide eũdẽ Bal.& ſcribẽ.in.l. p̃dia. ff. de acq. poſ & Abb.in.d.c.2.de cõſue.&in.c.cũ aliqbus.de re iudi.& qđ dixi in.l.17.ſupra.in pte,la poſſeſsiõ. ver.q̃ro an trãſferat poſſeſsio.& illud tene. ¶ Itẽ trãſſertur poſſeſsio p clauſulã cõſtituti in.l.qđ meo ff.de acqui.poſ.cũ aliis. ▽ Et ſi dicas quare his caſibus trãſſertur poſſeſsio in ſequẽti ſine apprehẽſione.doctores vbi ſupra dicũt, q † trãſit ex ꝓuidentia legis,quia hoc poteſt facere lex.Et pro eis tu habes tex.ſatis notandũ in.l.7.ti.4. quinta parti. vbi dicitur,q donãs alicui bona ſua vſq; ad certũ tẽpꝰ, & q eo finito bona pueniãt ad filios ſuos: finito tẽpore,proprietas & poſſeſsio bonorũ ſine apprehẽſione tranſit in ſecũdũ donatariũ.Ita in caſu noſtro quia cõſtituẽs maioratũ videtur illũ facere ea conditione,q mortuo poſsidẽte pueniat in ſecundũ,& ſucceſsiuè ad poſteros:igitur ne mirũ ſi mortuo poſſidẽte poſſeſsio ciuilis & naturalis ſine apprehenſione trãſeat in ſequẽtẽ in gradu. ▽ Poteſt etiã aſſignari alia ratio notanda & nona. Tu habes, q accipiẽs rẽ donatã vel emphiteoſim datã pro ſe &filiis ſuis,filij videntur capere illã rẽ donatã à primo domino.i.à concedente,nõ à patre.vt tenet Bar. in. l. mortis cauſa capitur.ff.đ donatio.cau.mortis. ▽ Propterea poſſunt filij repudiare hæreditatẽ paternã, & acceptare rẽ taliter donatã.vt eſt tex. peregrinꝰ, & credo nõ alibi in.c.1.an agnatus vel filius vaſſa. in vſi.feu.tenet And.Sicu.in rubri.de feu.4.co.ſed primus capiẽs poſſeſsionẽ rei donatæ videtur illã capere & tenere p ſe & nomine filiorũ ſuorũ, vel pro eis,quibus ſecundo & vlteriori loco fuit facta donatio:& poſsidendo primus,videtur & alij poſ-

ſidere per primum. ☞ Sicut dicimus in duobus hæredibus, quia vno poſsidente, & alter videtur per eum poſſidere. vt habetur in.l.vni. & ibi glo.ti.de las heren.fo.le. ☞ Idem dicimus in duobus ſociis. quia vno poſſidente rem communem, & alter per alterum videtur etiam poſſidere. text. eſt notabilis in.l.2.ff. pro ſocio. & bene facit dictū Bar.in. l.qui iure.ff.d acquirē.poſ.

ſean villas[a] o fortale zaso de otra q̄lquier q̄lidad q̄ ſeā muerto

vbi dicitur, q̄ vxor dicitur poſſidere fundum ſuū, licet ad ipſum nunquā accedat ipſa, ſed eius vir. Et eſt ratio, quia cùm vir & vxor ſint in vna ſocietate, alter per alterum poſſidet. Itaq; poſſeſsio acquiritur in cōmune dominiū. vt ibi. & in.l.quod meo.in princi. & ibi Bar. latè .ff.de acqui.poſ. ☞ Propterea dicimus, q̄ in indiuiduis ſocius gaudet priuilegio ſocij. vt.l.ſi in cōmunem. & ibi Flo.ff.ſi ſerui . amittenet Bar.in.l.1.C.ſi in cōmuni ea.quæ cau. in integr.reſti. & in.l.adminiſtrantes.§.eorū.de excuſa.tuto. ☞ Hinc dicimus, q̄ ſi vnus ſocius poſſidēdo moleſtatur in poſſeſsione, alter ſocius poterit agere in terdicto vti poſsidetis. tenet Bar.in.l.1. in princip. vltima col. ff.de acqui.poſ. ibi dum ponit exemplū de vſufructuario. Quapropter cum ij omnes ſint ſocij in re donata, vel eis relicta, licet ſucceſſiuè vnus poſt alium debeat gaudere: ſi alius intrat poſſeſsio nē rei donatæ, tanquā contra iniuſtum detentorem poteſt agi: quia non poteſt eſſe verus poſſeſſor, cū alij ſint poſſeſſores. vt.l.duo.ff.de acqui.poſ. quod nota. Et quibus modis tranſferatur poſſeſsio, licet poſſeſsio non detur, vide plenè per Dynum. & ibi latè in additio. in regula. beneficium. de regu. iu. li. 6. per Abb. & doctores in.d.c.2. de conſuē. per Bal. & alios in.l.fi. C. de ſacroſan. eccle. ☞ Quibus adde Bal. in marga. in parte. poſſeſſio. ver. 8. vbi dicit, q̄ poſſeſſio tranſfertur in imperatorem ſine apprehē ſione. & idem dicit ibi. 11. col. q̄ per donationē imperatoris tranſfertur dominium ſine traditione.

Adde. ☞ Vide etiam glo in.l.2.ti.2. libro ſecundo. foro legum. quæ dicit, q̄ quando vnus ex ſociis poſsidet, alter poſſidet. dixi in.l.22. ſupra. ☞ Per q̄ oīa limitatur. l.cū hęredes. & alia iura dicētia, q̄ † poſſeſsio nō trāſit in hęredē ſine apprehēſiōe corpali rerū hæreditariarū.

6

7 a ¶ Villas. Ex.l. iſta poteſt colligi, q̄ † illa dicitur villa, q̄ eſt muris circundata. licet Bar. poſt glo. in.l. hæres. §. vias. de lega. 1. & in.l.1.§. ſiue autē. ff. de noui ope. nuncia. dicat, q̄ villa dicitur locus, qui non eſt circundatus muris. ☞ Et caſtrum dicitur, quod eſt cum muris, & ſine epiſcopo. vt per Barto. in.d. §. vias. ☞ Item ciuitas † dicitur, quæ eſt muris circundata, & cum epiſcopo. vt per Bart. in. l. ſi duobus. §. grammatici. 2. col. ver. quærit glo. quæ dicuntur. C. de excuſ. tuto. ¶ Poteſt tamen eſſe ciuitas ſine epiſcopo. ſecūdū Bar. in.l.1.1. co. ver. vnde poſ-

Quid eſt villa.

Quid eſt caſtrū.

8

Quid eſt ciuitas.

ſibile eſt. C. de metropo. lib. 11. ¶ Sed quæro iuxta hoc quid ſi habēs villam certi nominis muris circundatā: & aliam ſine muris eiuſdē nominis in eodē territorio: & vnam ex his legauerint, vel in maioratu dimiſerint, de qua intelligatur. Et videtur q̄ de pretioſiori, licet ſit illa, quæ eſt muris circundata. text. eſt in .l. titia. §. ſeya. ibi glo. & Bar. ff. de auro & argē. lega. tenet idem Bart. in.l.illa verba. ff. de verbo. ſigni. & Bal. in.l. ſi nondum. in fine. C. de furtis. ☞ Sed idem Bal. in.l.ſi quis ad declinandā. §. in omnibus. 12. col. C. de epiſco. & cle. dicit, q̄ hoc bonus iudex arbitrabitur, de qua villa relinquens legatū vel maioratum videtur ſenſiſſe. & ita habetur in. c. ex parte. de cenſi. ¶ Sed quæro. ad quid prodeſt ſcire quæ dicatur ciuitas, quę villa, & quod dicatur caſtrū. Dic q̄ prodeſt ad

el tenedor del mayo razgo luego ſinotro acto[b] de aprehēſiōde

Qō.

Qō.

9 multa. ¶ Primum, quia † caſtrum, & villa, quæ nō eſt muris circūdata, læſa, nō reſtituitur in integrū ſe cūdū Bal. in additio. ad Spe. de reſtitutio. in integr.

10 ver. caſtrū vel villa. ☞ Secus in † ciuitate, quia læſa reſtituitur in integrū. ſecundū glo. & Bart. in.l. res publica. ver. item quærit glo. C. ex quibus cau. ma. ¶ Quod intellige verū, quando villa & caſtrū reguntur per homines, qui omnes interfuerūt actui. ſi tamen habent plures homines, qui reguntur per ſuos adminiſtratores, reſtituūtur ſicut ciuitas. vt habetur p glo. & Bar. in.d.l.res publica. ☞ Itē ſi imponitur collecta ciuitati. eſt dubiū an videatur impoſita caſtro, vel villæ. ☞ Item caſu † quo dānatur ciui

11 tas, an videatur dānari caſtrum. Sunt multa alia dubia & differētię de quib⁹ per Bar. plenè. in.l. ſed & reprobari. §. fi. 2. col. ver. nota ex iſta glo. ff. de excuſa. tuto. & in.l.1.§.1. ff. de offi. prę ſi. Bal. in. ti. de pace conſtan. §. nos romanorum. 1. col. ver. ſed hic dubitatur. Ioan. And. in. c. ſi ciuitas. glo. 1. de ſenten. ex. lib. 6. ¶ An autē, & quando, & in quibus ciuitas, vniuerſitas, eccleſia, & minor, vel pupillus æquiparantur. vide glo. in.l. præſes. & ibi docto. C. quomodo & quando iu. glo. Bal. & Ludo. Bolog. in ſuis ſecundis interpretationibus in.l. ciuitas. ff. ſi certum peta. glo. & docto. in. d.l. res publica. C. ex quibus cau. maio. in integr. reſti. & Bar. in.l.§. quod ſi nemo. ff. quod cuiuſ. vniuer. nomine.

Adde. ¶ Limitatur etiam per doct. & Bart. ibi, q̄ † vera poſſeſsio non cōtinuatur in hęredem, ſed poſſeſsionis effectus.

Limit. 2

12

¶ Propterea Dinus & Ioā. An. in regula. ſine poſſeſsione. de regu. iur. in ſexto. quos refert Philipp⁹ Francus ibi. circa principium cōmenti. dicunt, q̄ † poſſeſsio de patre in filium videtur continuata quā tū ad vſucapionē ſeu prę ſcriptionē. quod eſt notādum. ¶ Et ſic multis formis, multiſq; modis limitatur dicta lex. cū hæredes. ff. de acqui. hære. ſuper qua plura dixi in lege. 17. ſupra in glo. ſuper parte.

Limi. 3.

13

la poſ-

la poſſeſsion.& in.l.iſta in glo.ſuper parte.ſin otro acto.in fi. ¶ An autẽ,& quando lex poſsit facere, q̃ poſſeſsio tranſferatur ſine apprehẽſione,vide plenè domi.Matthæ.de afflictis in deciſio.neap.299. numero.5.

b ¶ Sin otro acto.ſ. corporali. ſine quo regulariter poſſeſsio non acquiritur.l.licet.C.de acqui.poſſe.l.poſsideri.&.l.quemadmodum.&.l. cum hæredes.ff.eo.Ange.in.l.ſi vacantia.5.oppo.de bonis vacan.lib.10.&.l.traditionis.cum ſimi.C.de pactis. ▽ Quod fallit in caſu iſtius legis,& in aliis. vt dixi in glo.ſupra proxi.

Adde. ¶ Per hoc videtur ceſſare dictũ in.l.2.in princi.C.cõmunia delega. vbi

14 dicit,q̃ † lex, vel ſtatutũ non poteſt diſponere,vt poſſeſsio trãſferatur ſine aliquo actu corporeo per.l.cũ duobus.§.idẽ reſpondit.ff. proſocio.præterquã ſi interuenerit ficta traditio.per dictam legẽ.quod meo.ff.de acqui.poſſe.&.l.1. &.l. quiſquis.C.de donatio. Et de iſta authoritate Bal. fuit memor Alex.in.2.volu.conſilio.83.qđ incipit. viſa forti narratiõe. Idẽ etiã Bal.in.c. contingit. de dolo & contu.dicit iſta verba formalia. Prædicta faciũt ad quæſtionẽ ſtatuti papi.quo cauetur,q̃ hæredi acquiratur poſſeſsio, q̃ fuit defuncti tempore mortis ſine aliqua corporali apprehenſione.nã dicit,q̃ dictũ ſtatutũ eſt æquũ,& nõ validum, ſaltim quo ad effectum.argu.c.2.de conſue.Ex quibus dictis Bal.in.d.c.cõtingit.de dolo & cõtumacia. cum ſuperioribus annotatis.patet,q̃ rex etiã ſi vellet,nõ poſſet tranſmittere poſſeſsionem ſine actu fictovel vero quia acquiſitio poſſeſsionis eſt de iure gentium,quo iure introductum eſt,q̃ per actum naturalem poſſeſsio acquiratur.vt in.l.1.&.3.de acqui.poſ

15 ſe.ff. ▽ Et † rex ſine iuſta cauſa contra ius gentium non diſpenſat.vt notatur in.l.1.ff.de conſti.princi. notatur in.c.quæ in eccleſiarum. & ibi Felinus de conſti.& hoc tenet Fran.de are.in.l.1.11.col.ff.de ac

16 qui.poſſe. ¶ Item loquendo† de inueſtitura facta de feudo cum clauſula. volumus habere vim verę realis & corporalis poſſeſsionis.dicunt quidam,q̃ non trãſfertur poſſeſsio ciuilis vel corporalis, etiã ſi in ſignũ poſſeſsionis interueniat actus fictus: videlicet annulus,enſis, vel byrretum: quia iſta dicitur abuſiua inueſtitura.vt dicit And. de iſernia in. c.1.quid ſit inueſtitura.nec per iſtam abuſiuam inueſtituram poteſt dici q̃ ſit actus fictus, per quem tranſferatur poſſeſsio, quæ non eſt in conſpectu. nec vllus doctorum dicit,q̃ per iſtos actus tranſferatur poſſeſsio ipſo iure, ſed alius actus eſſet neceſſarius vt tranſferatur poſſeſsio,putà, per cõſtitutũ. vt.d.l. quod meo.ff. de acqui. poſ. Et per iſtum actum fictum tranſfertur poſſeſsio.vt ibi. ▽ Item prout dicitur in.d.c.2.de conſue.vbi dicitur,quòd conſuetudo poteſt inducere, q̃ per aliquem actũ tranſferatur poſſeſsio,putà,per ſcitacionem ideſt pugillum terræ ſuper alteri abſque corporali apprehenſione,ideo dicunt,q̃ per illa verba poſita in priuilegio inueſtiturę vel in licentia maioratus.ſ. volumus habere inueſtituram verę realis & corporalis poſſeſsionis.non operãtur tranſlationem verę realis & corporalis poſſeſsionis.maximè quãdo tẽpore inueſtituræ vel priuilegij conceſsionis alius eſſet in poſſeſsione.vt dixi in.l.17.in parte,la poſſeſsion ſupra.& in glo. ſupra proxima. ▽ Do.Abb.in c.2. de conſue. & Alex. in conſilio. 83. 2.volu. idẽ

17 tenet. ¶ Ex quo ſequitur, vt ipſi dicunt, q̃ † talis inueſtitura abuſiua, vel priuilegiũ modo ſuperius dicto conceſſum, non parit interdictum recuperandæ poſſeſsionis.vt voluit Bal.in authen.defuncto.C.ad tertullia.vbi dicit,q̃ poſſeſsio continuata in filium vigore ſtatuti', q̃ ficta non parit interdictum recuperandæ,ſed tantùm adipiſcendæ.vt dixi in glo. ſupra proxima. nota. Pau.de caſt. in.l. ſi ſorori.C.de iure deli.& Bal.in rubri. de cau.poſſe, & proprie.4. col.ver.ſed quæro ſtatuto papię. Idẽ Bal.in.c.1.de contro.inter maſcu.& fœmi.& in.l.ea lege. C.de condi.ob cau. & in.l.1. C.de appella. & in rub.de conſue.3.col. Alex.in.d.l.cum hęredes.& in.l. in ſuis.ff. de libe.& poſthu. & in.2.volu. cõſi. 82. incipiente. proſpectis his. ¶ In contrariã partem allegatur quod in prima glo. iſtius legis dixi. *Cõtra ſu tradicta*

18 Itẽ in his † regnis Hiſpanię rex habet iura imperij. dixi in prooemio ſupra in glo. ſuper parte. y con ellos conſultado. circa finem. in verſicu. ita hodie. ¶ Et ex hoc contractus regis habet vim legis. vt notatur in.l. cęſar. ff. de publi.& voluerunt Barto. Bal. & alij in.l.1. C.de donatio.inter virum & vxorem.& in.l. cunctas.ff.ſi certũ petatur.ſed lex mortua poteſt ſine corporali traditione tranſferre poſſeſsionem in alium.vt in.d.l.raptores.§. an bona.C. de epiſco.& cleri.de qua in glo.1. iſtius legis. ▽ Et

19 probatur in.l. ſi adoptauero. ff. de precario. vbi † qui precario poſsidet, ſi dedit ſe in arrogationem, tranſit in arrogantem poſſeſsio bonorum arrogati

20 ſine apprehenſione. ¶ Et non † ſolum lex mortua poteſt tranſferre poſſeſsionem ſine actu corporeo, ſed hoc poteſt facere conſuetudo,& ſtatutum.vt dixi in dicta glo. 1. iſtius legis. ſed & rex ſi facit inueſtituram de feudo,vt ſupra dixi.vt ſi dicat,q̃ illa inueſtitura habeat vim realis & corporalis traditionis,q̃ tunc eſt tranſlata poſſeſsio,& competit inter dictũ recuperandæ poſſeſsionis,ſi alius intrat poſſeſsionem poſt dictam inueſtiturã. Ideo Lucas de Pena.in.l.prædia.in tertia ratione pro ſecundo donatario de locatione prædiorum ciuilium. lib. 12. dicit, quòd inueſtitura regia eſt tantæ potentiæ, q̃ habet vim & effectum verę poſſeſsionis,quia poſſeſsio appellatur in. c. 1. quid ſit inueſtitura & fide. in fine. de feudi cog. ¶ Iſta inueſtitura fit,vt quod nõ poteſt dominus perſonaliter tradere, aut corporaliter,quodam animi intellectu id tradat.argu.d.l.quod meo. cum ſimilibus.ff.de acqui.poſſe. propterea bene tranſit poſſeſsio ciuilis & corpora

lis. vt iſta lex dicit, ſine aliquo actu corporeo, etiã ſine traditione annuli, enſis, byrreti. &c. ¶ Et per conſequens ſi is, qui habet poſſeſſionem ſic factam virtute iſtius legis ſpoliaretur ab ea, competit ſibi interdictum recuperandę poſſeſsionis. ſicut habet ille, qui precario poſſidet. vt in. l. fi. C. de acquiren. poſſeſsio. ſecundũ Bal. in rubrica. C. de contrahen. emp. in. 16. q. & Ioan. faber in. §. ſui. inſti. de hære. quali. & diffe. Et Bal. immemor eorum, quæ in aliis locis dixit, ait in rubrica de cauſa poſſe. & proprie. ꝙ illa ficta poſſeſſio, quã habet hæres vigore ſtatuti, ſapit duplicem effectũ. ſ. poſſeſsionis recuperandæ, & adipiſcendę, & non obſtabit exceptio domini. ☞ Idẽ dicit in ſimili ipſe Bal. in. c. itẽ
21 cum quis. de reſtitu. ſpoli. Et iſtud † interdictũ adipiſcendæ poſſeſsionis ſapit naturam recuperandę poſſeſsionis. vt etiam dixi in. l. 40. glo. 1. in ver. pono exemplum. ſupra. ¶ Secundò allegatur ꝑ hac parte, ꝙ licet per inueſtituram non tranſferatur in inueſtitum niſi ius ad rem, & non ius in re ante traditionem poſſeſsionis: tamen fallit in principe, ſi intendit ius in re ex ipſo priuilegio trãſferre: qđ ex verbis ipſius priuilegij apparere poteſt, vt voluit Bal. in. c. inueſtitura. de noua forma fidelitatis. allegat. And. de iſernia, & non dicit vbi. ſed credo, ꝙ voluit dicere in. c. 1. quid ſit inueſtitura. ſed An. de Iſernia nihil dicit de poſſeſsione, ſed ſolùm dicit, ꝙ ex inueſtitura principis tranſfertur dominiũ ſi hoc dicit princeps, bene tranſfertur per iſtam legẽ ſine aliquo actu corporeo: cùm hoc dicat princeps, vel rex. ¶ Et hoc dicit Pau. de ca. in. l. 2. C. đ legi. ꝙ Bal. hoc dicebat. Quia papa Vrbanus ſextus donauit Baldo vnum caſtrũ, quod vocauit Feſtina, in comitatu Angubij, & nunquã potuit habere poſſeſsionẽ, quia alteri poſtea fuit donatus, & multum in curia litigauit romana. ¶ Ideo dicebat ipſe Bal.
22 in. d. c. 1. quid ſit inueſtitura, ꝙ † ſi papa dicit in inueſtitura. aſſignamus tibi tale caſtrũ cum plenitudine iuris, vel ponit alia verba ęquipollẽtia. nõ eſt neceſſaria poſſeſsio facti. quia apud papã eſt pleni tudo poteſtatis ſupremæ, vt in iuribus per eum ibi allegatis. dixi in procemio ſupra in glo. ſuper parte. conellos conſultado. ☞ Idem eſt, vt ibi dixi, in rege nõ recognoſcente ſuperiorẽ, quia omnia poteſt in ſuo regno. ¶ Ideo ſiue verbo dicat, ſiue in ſcriptis, tranſfert, & confert poſſeſsionem ciuilẽ & imperialem. nam verbum regis habetur pro lege. l. bene à zenone. C. de quadri. præſcrip. &. l. pe. de donatio. inter virum & vxorem. ¶ Patet igitur ex ſupradictis, & non eſt dubitandum, ꝙ rex poteſt per ſuas leges tranſferre poſſeſsionem ciuilem & corporalem, quando ipſe vult, aut verbo tantum.

c ¶ La poſſeſsion.

Adde. ☞ Ad intelligentiã iſtius legis & ipſius materiam eſt præmittendum, ꝙ licet dominiũ tranſeat in multis caſib⁹, non tranſit poſſeſsio. ita dicit gl. in. l. cum duobus; §. idem reſpondit. el. 2. ff. pro ſocio. ſuper parte dominiũ. Alex. in. l. mora. 2. col. in fine. in. ver. vnum etiã non omitto. ff. ſolu. ma. glo. in ſi. ſuper parte in
23 rem. C. de ſacroſan. eccleſ. ¶ Quotuplex † ſit poſſeſsio. dicit glo. in. l. ſtipulatio iſta. §. ij qui. ff. de verbo. obli. & in. l. 1. ff. de acqui poſſe. & meli⁹ in. l. iſta &. l. 2. ti. 30. tertia partita. vbi dicitur, ꝙ poſſeſsio eſt duplex. vna naturalis. alia ciuilis. datur etiam poſſeſsio ciuiliſsima. de qua per doct. in. d. l. 1. in principio. ff. đ acqui. poſſe. & in. l. 1. C. vt poſſide. ¶ Et nota, ꝙ iſtarum poſſeſsionum quædam eſt plena, quędam ſemiplena, & quędam vacua. vt per glo. in §. quod autẽ. inſti. de vſuca. tenet Bal. in authen. de functo. 2. col. ver. ſecunda quæſtio eſt. C. ad tertullia. ☞ Item iſtarũ vna eſt poſſeſsio viſibilis, alia inuiſibilis. vt habetur per glo. in. §. ſui. inſti. de ſucce. ab inteſta. tenet Bal. in. c. 1. in principio. in additio. 2. col. de controuer. inueſti. ☞ Itẽ poſſeſsio alia eſt inuentionalis, alia iudicialis, alia violenta. de quib⁹ per Hoſti. & alios in. c. quoniam frequenter. vt lite non conteſ. & in. l. fi. C. de acqui. poſ. ☞ Itẽ alia dicitur quieta, alia ſincera. vt in. c. ſanctorũ. de præſcriptio. ☞ Itẽ alia dicitur clandeſtina, alia precaria. de quibus per doct. in. d. l. 1. C. vti poſſide. ¶ Et nota, ꝙ poſſeſsio naturalis & ciuilis iuncta, dicitur plena & pacifica, quia intelligitur cum fructibus. ſecũ dũ Bal. in. l. pe. 2. col. ver. hęc ratio eſt falſa. C. de cõditio. inſer. ☞ Et dicitur poſſeſsio vacua, quæ à nemine detinetur corpore. vt. l. ratio. §. 1. & ibi Bar. 1. nota. &. 2. §. 1. ff. de act. emp. & ven. ☞ Et dicitur poſſeſsio vera, quæ acquiritur per traditionem rei corporalẽ. vt per Bal. in. l. 1. in principio. C. communia de le. ¶ Item nota, ꝙ iſta poſſeſsio vera tranſfertur ſi ctè per conſtitutionem legis. vt hic eſt tex. & in. c. 2. de conſue. ☞ Itẽ per cõſtitutionem precarij, & per procuratorem. ſecundũ Bar. in. l. ab emptione. in fine. ff. de pactis. &. l. ſi is qui emptore. ver. venio ad ſecundum. ff. de vſuca. & in. l. certè. §. 1. ad finem. ff. de preca. & quanuis traditio per conſtitutionem precarij dicatur ficta, poſſeſsio tamẽ eſt vera. vt per Bar. in. d. l. ab emptione. ff. de pactis. ¶ Et not. etiã,
24 ꝙ † poſſeſsio, quæ tranſfertur in ſequentem in gradu ex diſpoſitione iſtius legis, dicitur ciuiliſsima, vel quæ tranſfertur in hæredem ex diſpoſitione legis. tenet notanter Bal. in. l. fi. 3. col. verſi. vnum tamen non eſt omittendum. C. de ſacroſan. eccle. per. c. 2. de conſue. idem Bal. in. l. 1. 2. col. ver. ſed alij dicunt. C. ſi plures vna ſenten. & in. l. ſi quis argentũ. cum. l. quiſquis. &. l. & ſi quidem. C. de donatio. Io. de imo. in. l. qui vniuer. §. 1. ff. de acqui. poſſe. & Bal. in. l. licet. 1. col. vbi Ange. C. de acqui. poſſe. Pau. de ca. in. l. ſeruum. C. de rei ven. & in. l. ſi ſoror. C. de iure de li. & in. l. 1. §. certam. ff. de acqui. poſſe. licet idem Bal. in. l. 1. C. communia de lega. circa principium. ver. ſed nũquid. dicat poſſeſsionem nõ tranferri per ſtatutum ſine corporali apprehenſione. quod etiam tenet Pau. de ca. conſilio. 61.

Adde.

Adde. ¶Sed quia dicitur hic quotuplex ſit poſſeſsio, nec dicitur quid ſit poſſeſsio dic, q prudentes non ſunt auſi definire, vt dicit glo. in l. ſtipulatio iſta. §. hoc quoque ff. de verbo. obliga. glo. etiã in l. i. in principio glo. magna. ff. đ acqui. poſſe. quæ ponit definitiones poſſeſſionis. & doctores ibi variè loquũtur, & quilibet pro capite ſuo voluit dare definitionem, vt apparet ex variis definitionibus ibi relatis per Alex. & modernos. Tamen cõmuniter approbatur definitio Ioan. ibi relata in glo. vt late p Are. Alex. & modernos ibi,

poſſeſſiõ ſe traſpaſſa

25 quæ talis eſt. ¶Poſſeſio † eſt ius quoddam rem de tinendi ſibi. Quam declara & expone vt plene per docto. ibi. & per Ioã. Fran. balbum in ſuo tractatu præſcriptio. 3. parte. 3. partis principalis. in parte. his ſic præmiſsis. ¶Vel aliter ſecundum etymologiam, Poſſeſsio eſt quidam ſonus vocis. i. pedũ poſitio. quia ſicut manꝰ in operando eſt organum organorum, ita pes, qui ſignificat firmitatẽ, in poſſidendo eſt organum poſsidendi. & anima per ſe ſine organo corporali nõ poteſt incipere poſſidere per ſe. i. poſsidere re. i. realiter. ſed vtraq; definitio cõuenit. & eſt vera. ¶De iſta poſſeſsione vide ali quã per Socinum in ſua regula. 348. &. 350.

poſſeſsio quæ ſit.

Quid ſit ciuilis poſſeſsio.

đ ¶Ciuil. Aduerte tu iuuenis, q poſſeſsio ciuilis dicitur, quæ animo retinetur. vt. l. 2. ti. 30. tertia partita. & iſta debet probari per poſſeſſorem. ſecundũ Bal. in l. pe. C. ſi à non compe. iudi. 2. col. ver. modo quæro. ¶Et nota, q iſta ciuilis poſſeſſio ſufficit ad acquiſitionẽ fructuum. tenet Bar. in l. ſi fur. aliàs. l. Iuli. ff. de vſufru. & in l. 3. §. ex contrario. 3. co. ver. quæro q poſſeſſio. ff. de acqui. poſſ. Bal. in c. 1. §. marchio. 1. col. qui feu. dare po ver. & ſcias. & Pau. de cã. in l. Iuli. §. ex vendito. ff. de actione. emptio.

¶Quomodo autem probetur iſta poſſeſsio ciuilis, vide Bal. in l. ſolam. 4. q. C. de edict. diui Adria. to. & in l. 1. 10. col. C. de cõſe. & in l. 1. C. communia de vſuca. Bar. & docto. in l. ſtipulatio. §. hoc quoq; ff. de verbo. oblig. vbi dicitur, q probatur per actus tali poſſeſsioni congruos. ¶Et iſta poſſeſsio ciuilis præſumitur ex naturali. ſecũdum Bal. in l. 1. vltima col. C. de ſer. fug. ibi nã ex naturali. ¶Et nota, q poſſeſſio ciuilis vera requiritur in præſcribente ſecundũ Bal. in l. 1. vltima col. ver. ſequitur nunc vtilis quæſtio. C. de ſerui. fugi. Ioan. de imo. & Abb. Sicu. in. c. cauſam quæ. ver. ſecundo colligo. de præſcriptio. Dinus in regula. ſine poſſeſſione, de regu. iur. lib. 6. & Bar. in l. 1. in princi. ver. quæro quæ eſt poſſeſſio. ff. de acq. poſ. ¶Et iſta ciuilis poſſeſſio facit poſſeſſorem dici cõtinuare, non de nouo quærere poſſeſſionẽ quam vacãtẽ occupat. tenet Abb. Sicu. in. c. cum veniſſent. 2. col. verſi. vltimò poteſt colligi. de reſtitutio. ſpo.

26 Adde. No. q † quãdo verbũ, poſſeſsio, ſimpliciter profertur à lege, intelligitur de ciuili poſſeſſione. ¶Et vbi in l. ſit mẽtio đ poſſeſſoribus, intelligitur de illis, qui iuſtè poſſederũt, nõ de inuaſoribus. tenet Bal. in l. 1. C. de vſucapio.

27 ¶Si verò † poſſeſsio profertur à teſtibus, intelligitur de naturali. vt dicit Ioan. de imo. in l. 3. §. contrario. inverbo trebatius ff. đ caqui. poſ. vbi accipitur ciuilis poſſeſsio pro iuſta. vt ibi per Alex. & hoc tenent moderni ſcribentes in. c. cauſam. 5. col. de præſcriptio.

la poſſeſsionᶜ ciuilᵈ y

28 ¶Hinc eſt, q † ſi princeps confirmaret poſſeſsionẽ, intelligitur de poſſeſſione vt tenet Ludo. in l. iuſtè poſſidet. ff. de acqui. poſ. bene ad hoc facit. l. nõ videtur. ff. eo. vbi dicit tex. non videtur adeptꝰ qui ita natus ſit, vt eã retinere nõ poſſit. ¶Poſſidẽs igitur aliquam rem iniuſtè. i. non ciuiliter, dicitur potius inuaſor, quàm poſſeſſor. vt per Bal. in. c. 1. §. marchio. 1. col. de his qui feu. dare poſſunt. ¶Ex

29 quo ibi notanter dicit Bal. ſcias, q † præter ciuiliter poſſidentẽ nullus lucratur fructus ratione poſſeſſionis, ſed ratione iuris, qđ habet iure. i. ratione vtilis rei vẽdicatiõis, vel vtilis publicationis. Quia ciuilis acquiſitio eſt fieri dominũ fructuũ. vt in. gl.

30 in. d. §. ex contrario. ¶Item nota, q † nullus habet ciuilem, niſi ei correſpondeat dominium, vel quaſi, vel res à nullo poſſideatur. ſecundum And. de iſernia. quam refert & ſequitur Matthæus de afflictis in deci. neapo. deciſio. 403. circa finem.

De naturali poſſeſsione.

e ¶Natural. Poſſeſsio naturalis, dicitur corporalis. ſecundũ Bar. in l. 1. in prin. vltima col. & pe. q. i fine. ff. de acqui. poſſe. ¶Et iſta naturalis poſſeſsio etiã aĩo retinetur. tenet Bar. in d. l. 1. in prin. in pe. q. & facit cõpetere interdictũ. vti poſſidetis. vt p Bar. in d. l. 1. in prin. vltia col. & pe. q dũ ponit exẽplũ đ vſufructuario nõ tũ ſufficit ad acqſitionẽ fructuũ. vt p Bar. ĩ. l. ſi fur. aliàs Iul. ff. đ vſufru. & in l. 3. §. ex cõtra. 3. col. ver. q̃ro q̃ poſſeſsio. ff. đ acq. poſſe. ¶Itẽ nõ trãſfertur p cõſtitutionẽ p̃carij, niſi fiat inſtrumẽtũ in facie fũdi vẽditi, ſed ciuilis tãtũ. ſic tenet Bar. in l. 2. C. de acq. poſſe. & Abb. in. c. 2. de conſue. & de iſta naturali poſſeſsione. vide in l. 2. & 3. titu. 30. tertia parti. & quaſi per totum. ff. de acqui. poſſe.

f ¶Tomado la poſſeſsiõ. Not. iſtã legẽ in hoc, q facit multũ cõtra doctrinã Bal. ĩ authẽ. đ fũcto. 2. co. ver. nõ tũ credas. C. ad tertullia. & in rubrica đ cau. poſſe. & pprie. & in l. ea lege. C. de cõditio. ob cau. & in l. 1. in fine. ver. qd ergo. vſq; in finẽ. C. de app. & in. c. 1. de cõtrouer. inter maſculũ & fœmi. de beneficio. & Ioã. faber in. §. ſui. inſti. de hære quali. & diffe. & eundẽ Bal. in. c. itẽ cũ qs. 1. co. de reſti. ſpo.

31 vbi dicũt, q † ficta poſſeſsio nõ tribuit interdictũ recuperãdæ. ¶Cuiꝰ cõtrariũ, vt ſupra dixi iſta. l. ſẽtit. inquãtũ dicit, q † poſſeſsio naturalis & ciuilis

32 ſine appẽhẽſione rerũ maioratꝰ habet occupata. ſed poſsidẽs naturaliter & ciuiliter dicitur verꝰ poſſeſſor. vt dixi in gl. ſup parte. la poſſeſsiõ. & verꝰ poſſeſſor ſpoliatꝰ agit iterdicto recuperãde. vt. l. ſi qs à ſe

fundū. C. ad legē Iuli. de vi. pu. vel prin. & l. ſi quis in tātū. cū ſimi. C. vñ vi. igitur cōpetit huic ſequēti ī gradu hoc interdictū recuperādæ. per iſtā. l. cū qua cōcordat. l. 1. ti. de la reſti. delos deſpo. in ordina. tenet Bar. in. l. miles. in princi. & tex. ꝑbat. ff. ex qui cau. maio. & in. l. cum heredes. in principio. ff. de acqui. poſſe. ℣ Si tamen vis ſaluare dictū Bal. & aliorū, dic, ꝙ loquūt in ficta poſſeſſione, quæ non tribuit interdictū recuperādę vt ipſi dicūt. ſed nos loquimur in poſſeſsione vera. igitur. &c. ¶ Quæ tamen dicatur ficta poſſeſsio. vide per Bar. in. l. certè. §. 1. ff. de preca. & in. l. ſi is qui pro empore. antepe. col. ver. quid dicemus. ff. de vſuca. ℣ Vlteriꝰ ad iſtā legem vide Bal. in. l. 1. C. cōmunia dele. vbi dicit, ꝙ l. poteſt facere vt ſine apprehēſione trāſferatur poſſeſsio in ſequentē in gradu, quo caſu tranſit dominium, vt dixi in apprehenſione poſſeſsionis. ℣ Et ſic eſt, ꝙ in iudiciis vniuerſalibus dominiū trāſit ſine poſſeſsione. l. ſi ager. & ibi Bar. ff. de rei ven. & ī l. in traditionibꝰ. C. de pactis. habetur in. l. ſiue poſſidetis. & ibi Bal. C. de acquirē. poſſe. per glo. in. l. ſunt & aliæ. ff. de publicia.

natural[c] enel ſiguien te en grado queſegū la diſpoſiciō del ma yorazgo duiere ſuce der enel, aūq̄ aya o-tro tomado la poſſeſ ſion[f] dellas en vida del tenedor del ma-

33 Adde. ℣ Tranſit † etiā dominiū in legatariū ſine traditione. vt. l. 34. in parte. y aun dezimos. ti. 9. ſexta parti. ℣ Licet regulariter dominia non tranſeant ſine traditione. vt. l. traditionibus. C. de pactis. de qua ſupra. ¶ Intelligę, ꝙ tranſfertur verè adita hæreditate, vt dicit gl. 2. in. l. ſi tibi homo. §. cū ſeruus. in. l. ſeruum filiū. §. eum qui. de lega. 1. ¶ Fictè autem tranſfertur dominiū à morte teſtatoris. vt in. l. titio. ff. ꝺ furtis. ſed clarius in. l. cū heredes. ff. de acqui. poſſe. ibi dū dicit, omnia ad nos tranſeunt. ¶ Et intellige ꝙ †

34 tranſfertur dominiū in legatarium ſine traditione, quādo teſtator legauit rem propriam, ſecus ſi rem alienā: quia cū dominiū nō tranſferatur ſine voluntate domini, per. l. id quod noſtrū. ff. de re iu. non immeritò iſto caſu dominiū in legatariū non trāſſertur. ita dicit glo. in. c. Raynaldus. de teſta. in parte medietē. & ibi Lanfran. in ſua repe. 3. co. in fine. & 4. co. in princi. ſed melius per Bal. in. l. poſt mortē. in fine. C. de fideicō. vbi dicit, ꝙ donatio rei alienę non eſt, ꝓpriè donatio quo ad dominiū, ſed quo ad titulū. de quo dixi in. l. 11. in glo. 1. in ver. rei vēdicatio.

35 ſupra. ¶ Ex quo infertur, ꝙ † in caſu in quo dominiū tranfertur ſine traditione poteſt agere is qui habet dominium rei vendicatione pro recuperanda re. ita dicit Lanfran. vbi ſupra. ver. & conſequēter.

Queſtio. ¶ Et ſuper iſta dominij trāſlatione abſq; traditione dicit domi. Petrꝰ de rauena in ſuo alphabeto aureo ſuper parte. verū. folio. 156. ꝙ † inter duos viros doctos fuit altercatio, quidam vouerat tradere vnā pulchrā veſtē cuidā eccleſię. vtrū per tale votū abſq; aliqua traditione eſſet tranſlatū dominiū in eccleſiā. Et dicit ꝙ in cāpum venit textus. in. l. fi. C. de ſacroſan. eccle. vbi eſt ſpeciale in eccleſia, ꝙ trāſfertur dominiū ſine traditione. vt dixi in gl. 1. iſtiꝰ legis. ſed ꝙ ipſe do. Petrus de rauena adduxit text. in. l. ſi quis. ff. de polli citatio. vbi per glo. & Bar. non eſt tranſlatū dominiū. nec obſtat tex. in. d. l. fi. quia loq tur in caſu, quo aliqd dependet ex cōſenſu vnius tantū, ne cōtingat duo ſpecialia concurrere ſimul. contra l. 1. C. de dotis promi. quæ cōcurrerēt, ſi tranſferretur dominiū. quod eſt intelligendū, vt ipſe dicit, quādo hoc non fit in vltima volūtate. ſētit enim, ꝙ tūc dominiū trāſſertur ſine traditione, quādo donatur eccleſiæ in vltima volūtate, aliàs ſecus. Et ſic videtur intelligere dictā. l. fi. C. de ſacroſan. eccle. ℣ Sed cōtra dominū Petrū de rauena eſt tex. in allegatione. c. 2. de cōſue. vbi dicitur. ſi verò aliqs poſſeſsiones aliquas clauſtris vel aliis religioſis locis in bona valetudine, vel in vltima volūtate. &c. Et qualiter tex. in. d. c. nō facit differētiā, an inter viuos, an verò vltima volūtate donauit. nā vtroque caſu dominiū trāſſertur ſine traditione, de qua ibi tex. vt dicit ibi glo. in parte, conſuetudinis. in fine. ¶ Melius verò dixerat do. Petrus de rauena in caſu per eū propoſito ſi dixerat ꝙ aliud eſt. cū quis voluit tradere, vel donare: & aliud eſt, cū quis donauit. ℣ Iura enim, quæ loquuntur in caſu, quo trāſfertur dominiū in eccleſia abſq; traditione, loquūtur in donatione facta eccleſię. Et ſic in caſu, quo quis dixit. dono, vel mādo tali eccleſiæ veſtē vel calicē. &c. nā tunc donatio dicitur perfecta. vt in. §. alie. inſti. de donatio. & l. ſi quis argentū. C. eo. ti. ℣ Si verò quis vouit vel promiſit donare, tunc nō dicitur donatio. ita Pau. de ca. conſilio. 108. incipiēte. dicta donatio. in vltima col. Bar in. l. fi. 2. col. ver. alij. dicunt. ff. de conditio. ob cauſam. l. ſi pecuniā. C. ſi certum peta. 37 ℣ Sicut dicimus, ꝙ † promiſsio de vendendo non dicitur venditio. vt tenet idem Pau. de ca. conſilio. 44. incipiente. Tria ſunt quę faciunt. & Bar. in. d. l. fi. 2. col. ver. alij dicunt. ff. de conditio. ob cau. ℣ Propterea videtur, ꝙ in iſto caſu, ꝓmiſsio vel votum de donando veſtem vel calicem eccleſię, nō facit tranſferre dominiū rei promiſſę in eccleſiam ſine traditione.. ¶ Et not. hos duos caſus, in quibꝰ non tranſfertur dominium in eccleſiam & legatarium ſine traditione, putà, cùm res donatur aliena, vel cùm fit votum de donando. ¶ Et primus caſus fæpenumero contingit, & poteſt in facto eſſe inter parentes & filios. Nam contingit, ꝙ mortuo patre, qui duxit plura bona ad matrimonium, matre in poſſeſsione bonorū remanēte, donat, & tradit aliqua ex bōis mariti alicui ex filiis, vel extrāeis. vel ecōtra decedēte vxore maritꝰ donat an ꝺbonis vxo.

ꝙ non

q̃ non tranſſertur dominium in donatarium ſine conſenſu filiorum. quod eſt not. dignum, & memorię cõmendandum.

g ¶ Le aya dado la poſſeſsion. Per iſta verba patet euidẽter, q̃ ſi tempore mortis vltimi poſſeſſoris poſſeſsio rerũ maiora

yorazgo o el muerto, o el dicho tenedor le aya dado la poſſeſsiõ de ellas.

tus erat apud aliũ, forte ex pignoratiõe, vel conuẽtione, vel aliàs ſine vitio, vel cum vitio, habet locum huius legis diſpoſitio. Et eſt ratio. quia is, qui tradidit poſſeſſionem, non potuit illam tradere. vt. l. datio poſſeſſionis. in principio. ff. de actio. emp. & ven. & l. nõ videtur. ff. de acqui. poſſe.

Adde Quæro. dicitur hic, q̃ etiam ſi poſſeſſor maioratus introduxit aliũ in poſſeſsionem, nõ impedit quin dicta poſſeſsio ciuilis & naturalis tranſit in ſequentẽ in gradu. ▽ Nunquid ſuccedenti in maioratu competit cõtra inductum in poſſeſsionem remedium legis. ſi quis in tantam. C. vnde vi? Et videtur q̃ non, ſed remedium recuperandæ. quia inductus fuit à poſſidente, & non per vim. vt. d. l. dicit. nam vt habeat locum diſpoſitio. d. l. requiritur violentia, vt ibi, dum dicit violenter &c. ▽ In contrarium facit ſingulare dictum Inno. in. c. cum in officiis. 2. col. in ver. ſed reſponde. cum ſequenti. de teſta. & quod Bald. in authen. licentiam. 1. col. magna. in ver. per hoc. C. de epiſco. & cle. vbi dicit, quòd ſi prælatus poſsidet fundũ non patrimonialẽ, & reliquit alicui illius poſſeſsionem etiã iure inſtitutionis, & illam propria authoritate occupauit, quòd occupans incidit in pœnam legis. ſi quis in tantam. C. vnde vi. nec excuſatur obtentu teſtamenti. Et eſt ratio ſecũdum eos, quia cùm penes eccleſiam ſit ciuilis poſſeſsio, neq; hęres, neq; teſtator poteſt eam interuertere. Iſtam opinionem approbat & ſubtiliter ponderat And. Sicu. in rubri. de rebus eccle. in ver. & pondera. Itaq; ſi ciuilis poſſeſsio operatur vt teſtator non poſsit in teſtamento vel aliàs interuertere poſſeſsionem alterius: & quòd occupãs incidat in pœnam dictæ legis: multò fortius incidit in pœnã is, qui occupat res ciuiliter & naturaliter poſſeſſas per alium virtute iſtius legis. Sed cogita, & vide Inno. in. d. c. cum in officiis. & Bal. in. l. cũ ipſe. C. de contrahen. emp. ¶ Hinc eſt, quòd occupans, tenetur ad fructus. ita dicit tex. in. c. accedens. el. 2. vt lite penden. & ibi ſcribentes. & rota deci. 159. incipiente. Non ſufficit. in nouis. ¶ Maximè † quia hæ res ſubiacent reſtitutioni per mortem poſsidentis maioratum, & non veniunt in generali obligatione. ▽ Et per hoc dixit Ange. in authẽ. de reſtitu. 2. col. collatio. 4. q̃ ille, qui habet bona ſingularia ſibi ceſſa vſque ad tertiã generationem finitam, ſi obligat omnia bona ſua, non intelligitur obligare iſta bona, quæ ſubiacent reſtitutioni in conditionis euentum. Ideo creditor nõ poterit poni in poſſeſſionem eorum vigore generalis hypothecæ. tenet And. Sicu. in cõmento rubricę de rebus eccle. prima parte. 16. col. ¶ Hinc etiã dicimus, q̃ † in donatione vel cõfiſcatione bonorũ non veniũt iura conditionalia, & vltima voluntate debita. glo. vnica & ſingularis, quã omnes docto. cõmẽdant in. l. non ad ea. ff. de condi tio. & de. ¶ Secus in contractu. tex. eſt ſingularis in. l. inter ſocerum. §. fi. ff. de pactis do. cõmendat Bal. in. l. 1. C. de bonis liber. & in. l. 3. C. ad legem falci. ¶ Sed quæro † teſtator, vel conſtituens maioratum prohibuit ſucceſſorem poſſeſsionem intrare, niſi prius tradiderit certam ſummam filiabus ſuis: an non obſtante prohibitione poſsit intrare: & an intrans propria authoritate perdat ius, quod in maioratu habet, & tranſeat in ſequentem? ▽ Videtur q̃ intrans nõ perdat ius ſuum per tex. in. l. titia cum. §. . de lega. 2. vbi dicitur, quòd hæres poteſt accipere propria authoritate poſſeſsionem rerũ hęreditariarum, ſi nõ ſunt occupatæ per alium. & idem tenet Bart. in. l. 2. C. quando & quibus quarta pars. de. lib. 10. per. l. cum hæredes. & ibi docto. ff. de acqui poſſeſsio. ▽ Item facit dictum Bald. in authen. hoc amplius. 41. q. in repeti. C. fideicõmiſ. & Pau. de caſt. conſi. 165. vbi dicunt, q̃ hæres non cogitur infra annum implere volũtatem teſtatoris, ergo poteſt intra annum poſſeſsionem intrare. ▽ Item faciunt duæ gloſæ. vna in. c. licet. de voto. alia in. d. authen. hoc amplius. & ibi docto. vbi dicunt, quòd hæres nõ implens non perdit legitimam. ▽ Item nec perdit dotem. ▽ Nec donationem propter nuptias. Bal. ibidem. 1. col. in lectura cõmuni. ▽ Item nec legata, nec fideicõmiſſa, nec ſubſtitutionem pupillarem ſibi nõ delatam. ſecundum Bald. ibi penult. col. ▽ Contrarium videtur eſſe verum per tex. in dicta authen. hoc amplius. & per ea, quæ ibi dicunt docto. & per tex. in corpore vnde ſumitur. d. authen. hoc amplius. quod eſt de hære. & falci. §. ſi quis verò non implens. & ibi glo. & Ange. collatio. 1. vbi dicitur, quòd hęres implere debet volũtatem teſtatoris, aliàs priuatur hęreditate, & eſt priuatus ipſo iure. ſecundum Bal. in. d. authen. hoc amplius. 1. col. in lectura cõmuni: quẽ etiã vide ibi in lectura antiqua in repe. 15. q. & Pau. de ca. in. d. conſi. 65. Bal. in. l. 1. in fine. C. de his qui pœnæ no. ▽ Et licet nõ priuetur legitima, priuatur tamen hæreditate. glo. & Bald. in. d. authen. hoc amplius. & glo. in. c. ſi hęredes. de teſta. & in. d. §. ſi quis verò. in. d. authen. de hære. & falci. ▽ Tertiò facit. l. 1. & ibi docto. & Pau. de ca. C. de inſti. & ſubſti. vbi dicitur, q̃ hęres inſtitutus nõ poteſt adire, niſi impleat cõditionẽ in inſtitutione appoſitã, vel niſi ſtet per eum in cuius perſona debet impleri. ▽ Quartò facit, quia negari non poteſt, quòd in iſto relicto non interueniat conditio prohibitiua, ne inſtitutus in maioratu intret poſſeſsionem. &c.

Quæſtio

Contra.

Oppo.

Infert.

Nota.

38

39

40

Et hoc patet ex textu in.l.cedere diem.ff.de verbo. ſigni.& ex his quæ dicit Bal.in rubri.C.de inſtitu. & ſubſ.& tu habes,q̃ talis conditio ſuſpẽdit actum in euentũ conditionis. vnde antea non poteſt dici donatio,cum ſola ſpes ſit in obligatione. vt in.§.ex conditionali.inſti. de verb.obli.probat tex. in.c.ſuper eo.de cõdi. appoſi.tenet Abb.in. c.verũ.1.col.eo.ti. pro pterea dicit text. in.l. qui cohæredẽ.§. fi. ff. de cõdi. & de.& in.l. ſi quis hæreditatẽ.ff. de cõditio.inſti.q̃ inſtitutus ſub cõditione, tenetur primò de ſua burſa & antequã agnoſcat cõditionem adimplere.& pro hoc eſt tex.melior de iure in.l.12.tiulo quarto. ſexta partita. vbi eſt caſus, q̃ inſtitutus ſub cõditione. non poteſt poſſeſsionẽ intrare antequã adimpleat conditionem ei appoſitam à teſtatore, aliàs perdit relictum.per.d.auth. hoc amplius.& hoc credo verum. ¶ Et reſponde ad contraria. Et primò ad.d.l.tiSo. tia.cum ſimi.quia eſt verum, quòd poteſt intrare poſſeſsionẽ,quando eſt ſimpliciter inſtitutus,aliàs ſecus.vt.d.l.7. ¶ Item reſponde ad iura dicentia, q̃ hæres non cogitur infra annum adimplere voluntatem teſtatoris.quia eſt verum, quando à teſtatore nõ eſt minus tempus ſtatutum, aliàs præfixum, & abbreuiatũ.vt per Bal.in.d.authen.hoc amplius. 1. oppo. in lectura antiqua. ipſe etenim teſtator poteſt terminum abbreuiare, & conditionem apponere. dixi in .l. 27. ſupra . quaſi per totam legem. & in. l.33. ſupra glo. 1. verſi. eſt tamen notandum. ¶ Tertiò reſponde ad glo. in. d. c. licet. cum ſimi. quia eſt verum, quòd hæres nõ priuatur legitima, quando eſt ſuus,& talis,cui debetur à iure,quia in ea conditio nõ poteſt apponi, ſed debet relinqui libera.vt dixi in.d.l.27. ſecus in prælegato.vt ibi eſt Limita. tex. ¶ Vnum tamen not.q̃ ſi maioratus eſt regnũ, non priuatur regno is,qui non implet voluntatem teſtatoris.tenet Flori.in.l.ſi ſeruus.§. 1.in fine.ff.ad l. acqui. Inno.& alij in.c.licet.de voto. facit.l.ſi hæredes.ff.de teſta. tute.

Adde. Idẽ dicit Bal.in.d. auth. hoc amplia. col.in fine.C. de fideicõ. Et eſt ratio. 41 quia † loca,& iura regni nõ ſunt regis, ſed dignitatis regalis.ſecundũ do Abb.in.c.intelle cto. de iureiur. & in.l.1.ti.17. 2.partita. quæ lex facit differẽtiã inter bona quæ ſunt regis,& alia,quę ſunt regni.de quo plenè do. doct. de Pala. in repe. c. per veſtras. de donatio. inter vir. & vxor. ſuper textu.col.20.in princi. Quæ omnia nota,quia ſunt practicabilia,& multum facit ad ea,quę dixi in.l. 40. ſupra in glo.ſuper parte.por ſu orden.in verſi. Libellus verum tamen. ¶ Qualiter libellus debet intentari interdi- interdicto recuperãdę vt procedat.vide Alex.in.3. volu.conſi. 6.1.col. in ver.quo ad primũ.& Spe. in cto recenti.de iuriſditio.omni iudi.§.2. 3.col.in ver.item im perãdæ. ploratur ne vis fiat ei. ¶ An ex contractu ſimulato tranſeat poſſeſsio.ponit Ioan. campecius in tracta.de dote.prima parte.q.53.nu.3.quod nota.

¶ Ley.xlvj.

Todas las fortalezas q̃ de aqui adelante ſe hizierẽ enlasciudades, villas y lugares y heredamiẽtos

Summarium.

1 *Melioramenta quæ fiunt in rebus maioratus, an ſint diuidenda,& inter quos debent diuidi.*
2 *Primogenitus & feudatarius in quibus æquiparantur.*
3 *Emphiteota, Vſufructuarius, & feudatarius, an tenentur ad magnos ſumptus.*
4 *Maioratus, an ſint res emptæ intra loca maioratus.*
5 *Filius grauatus à patre in legitima, an poſsit conſentire in grauamine.*
6 *Pater ſi conſumpſit omnia bona in rebus maioratus, an filij habeant aliquod remedium aduerſus primogenitum.*
7 *Legitima & quantitas legitimæ, an ſit de iure diuino.*
8 *Legitima an poteſt tolli vel minui.*
9 *Statutum quòd primogenitus ſuccedat, an intelligatur, quòd alys filys ſit ſalua legitima.*
10 *Fortalitium, an poteſt refici, vel de nouo conſtrui.*
11 *Fortalitium cuius expenſis debet refici.*
12 *Caſtellanus, an debet aperire de nocte arcem caſtelli domino aduenienti.*

TOdas las fortalezas. Caſtra & alia ædificia facta in ciuitatibus,villis,& locis,& in aliis rebꝰ maioratus,efficiũtur maioratus, ſicut res, in quibꝰ fiunt.& in eis ſuccedit primogenitus , ſicut in aliis rebus maioratus,& cum eiſdem vinculis, & conditionibus contentis in maioratu . nec tenetur facere partem de æſtimatione ſumptuum vxori,in cuius matrimonio ſumptus facti ſunt, neque filiis & deſcendentibus ſuis . Per hoc tamen non datur facultas reparandi muros ciuitatis & caſtrorum , vel de nouo ædificare ſine licentia principis. hoc dicit. ¶ Diuiditur iſta lex in tres partes. In prima ponitur caſus. In ſecunda eiuſdẽ caſus extenſio. In tertia limitatio caſus eſt extenſionis. ¶ Et nota.quia Corrigit per iſtam legẽ hodie ceſſat opinio do docto. de Pala. in repeti .c . per veſtras.de donatio inter virum & vxo.ſuper rubrica. 303. col.ver.ex iſtis etiam so 1 let dici. vbi tenet † quòd melioramenta,quæ fiunt in rebus maioratus,vel in rebꝰ ſubiectis reſtitutioni,veniunt diuidenda inter coniuges,tanquã prouenientia ex cauſa lucratiua,& alia à rei proprietate. ¶ Vnde dicit, quòd ſi maritus habens maioratum fecit domum, vel caſtrum in villa,vel in loco maioratus conſtante matrimonio , extimabuntur ſumptus facti ſoluto matrimonio , & medietas eorum remanebit penes maritum, vel eius hæredes: & alia medietas remanebit vxori, vel eius hæredibus. & ita dicit, quòd melioramenta iſta diuiduntur inter hæredes ipſorum. ¶ Ad quod allegat glo. notandam.ſecundum Ange. in.l. emptor.ff. de rei ven.

ven.glo. magna in fine. quæ glo.dicit, q̃ ſumptus, quos quis fecit in re ſubiecta reſtitutioni, poteſt repetere ab eo,cui reſtituit,quãuis fructus interim perceperit. ☞Et ſic notanter limitat.l.ſumptus.eo. ti.de rei ven.allegat etiam notata in.l. in fundo. eo. ti.quæ iura,vt ipſe dicit,intelligũtur, quando quis percepit fructus ex re aliena,ſecus ſi ex ſua,licet reſtitutioni ſubiecta, q̃d dicit memorię commendãdum. ☞Et idem dicit tenere Bal. in.l. inſulam.§. fructus.ff.ſoluto matrimonio.

d̃ mayorazgo & todas las cercas de las dichas ciudades y villas & lugares d̃ mayorazgo ãſi las q̃ de aq̃ adelãte ſe hizierẽ de nueuo como lo q̃ ſe reparare o mejorare enellas.& ãſi miſmo los edificios que de aqui adelãte ſe hizieren enlas caſas de mayorazgo como lo ſon o fuerẽ las ciudades villas & lugares & heredamiẽtos y caſas dõde ſe labraren. & mãdamos q̃

☞Et vide q̃ circa hoc dixi in.l.27. in parte. de reſtitucion.ver.ſed dic melius.ſupra.☞Profectò prima fronte iſta.l. videtur iniuſta,quia eſt ianua,vel oſtium , per quod omnes in præiudicium filiorũ atq; vxorum , & in fauorem primogeniti poſsint conſumere bona ſua in rebus maioratus.Maximè,quia vt plurimũ omnes homines ſunt prompti ad ædificandum. & ita omnia quæ habent extra maioratum conſument in eo:quapropter ,vt dixi,iſta.l.videtur ratione carere.☞Ideo extirpanda,vt habetur in Spe. in proœmio in.§.certum.el ſegundo.& capitulo.extirpandæ.de præben.& digni. ☞Et nõ ſunt multi dies elapſi,quibus audiui à do. doct. de Pala.cum eſſemus contendentes ſuper has leges in villa de Berlanga, ſemper in hac eſſe opinione:& dũ ſtaret cum aliis proceribus principis in ordinatione iſtarũ legum ſuper iſta.l.fuiſſe contrariæ opinionis,propter notanda fundamenta,quæ adducit in dicto capitulo. per veſtras.& mihi retulit ſuper dicta repetitione feciſſe quaſdã additiones:affirmabatq; , quòd non poſt multũ tempus. iſta.l. vt iniuſta retractaretur. Int errogatusq; ab eo quid in hoc ſentiebam,in cõſpectu multorum nobilium, qui tunc erant congregati ſub præſidẽtia illius reſpondi,quòd iſta.l.fuit facta & ꝓmulgata de mãdato principis , & eo ipſo pręſumebatur iuſta,nec vlterius quęrẽdum erat de ratione.per.l.non omnium.cum ſequenti.ff. de legi.☞Item,quia lex pręſumitur facta cũ magna deliberatione,& iuſta cauſa , vt teſtatur princeps in proœmio iſtarum legum.☞Item , quia leges nutu diuino de cælo promulgãtur per ora principum. vt inquit Bal.in tracta. ſchiſma.1. col. ☞Item quia princeps potuit moueri ad hoc ſtatuendũ propter conſeruanda primogenita.nam ſi poſſeſſor maioratus multa conſumpſerit in ædificiis rerum maioratus,& in earũ reparatione,& dimidiam æſtimationis deberet vxori poſsidẽtis , vel aliis filiis ſuis reſtitui,multotiens egente primogenito,venderentur res maioratus,contra eius naturam & conditionem:quæ natura eſt , vt permaneat in perpetuum. & ne alienetur,vt dixi in.l.27.ſupra. ☞Et in hoc † primogenitus,feudatarius,emphiteota,& vſuffructuari⁹ ambulãt pari paſſu. quia nemo eorũ poteſt alienare res ſibi conceſſas,quia ea conditione relinquũtur,ne alienentur, vt patet ex ſuis titulis. ¶ Et ex hoc dicimus † q̃ cum dominiũ directum non ſit penes eos , non tenentur ad magnos ſumptus , ſed dominus directus , vt per Barto.in.l. nenſenius.1.col.ver. quædã expẽſę fiunt.ff.de nego.ge.per.l. inter fructuarium.& in.l.quanuis. ff. de dãno. infec. Idem Bartolus in.l.2.2.col.in principio.verſi.ſimile vides.C.de nego.ge.& in lege. cotem.§. qui maximos.quinta columna. verſiculo. ſexto quæro.ff. de publi.& Baldus in.l.eum.C.de vſufru.& in authen. excipitnr.penul.quęſtione.C.de bonisq; liberis. vbi dicit, q̃ vſufructuarius non tenetur ad refectionem domus,ſi indiget magnis ſumptibus, ſed ad paruos.& ſi fecit magnos , recuperabit illos à domino.vt ibi. ☞Sed primogenit⁹,& de inde alij ſucceſſores in maioratu , vſufructuarii ſunt,& adminſtratores rerum maioratus , non dñi.vt dixi in l.ſupra proxima.ideo non tenẽtur ad magnos ſumptus factos in rebus maioratus , nec ab eis poſſunt peti,quia domini non ſunt.licet largo modo dicuntur domini,vt in vſufructuario dicit gloſa , & Bartolus in lege.titia.la primera.§.titia.1. col. & prima quæſtione.de lega.2.habetur in.l.donationes.§.ſpecies.& ibi Bartolus.ff.de dona.☞Item dicũtur domini ratione pręeminẽtię ſecundũ glo.in.l.nõ quocunq;.§.fundum.verſi. habuerit. de lega.1.etiam ſi ſit prohibitus alienare.vt per Bartolum.vbi ſupra. ☞Et ſi opponas de.l.3. titu. delas lauores & particiones.foro legum.& de.l.9.eodem titulo.vbi ſumptus factus in terra vnius coniugum æſtimatur.& medietas æſtimationis reſtituitur viro , vel vxori, cuius terra non eſt. intellige , quia eſt de iure gentium,& habetur per textum. & notãt doctores in. c.rainucius. de teſtamentis. & ibi reperitur dominus à quo petantur,hic autem non.

☞Dic & melius , quòd de iure Imperatorum omnia quęſita inter virum & vxorem conſtante matrimonio propria erãt mariti , nõ vxoris.l.quint⁹. ff.de donatio. inter virũ & vxorem.&.l.etiã,eodẽ. ti.C.cum ſimi.& ſi principes noſtri ex indulgentia ſtatuerũt, q̃ vxores conſequerẽtur medietatem eorum,quæ vir lucraretur conſtante matrimonio. vt.l.1. titu. delas ganancias. foro legum. & eodem titu.l.1.in ordina. Ita introduxit per.l.ſi. eodem.ti.

quòd

q̃ maritus posset dicta bona alienare constante matrimonio, & q̃ vxor haberet solummodo partẽ eorum, quæ supereſſent, soluto matrimonio, vt ibi. ¶ Eodem modo principes nostri per istã legem potuerunt statuere, q̃ mariti possent easdem res habitas constante matrimonio consumere in rebus maioratus: & q̃ eorũ vxores nihil cõsequerentur ex dictis lucris. Quia cùm ante vxores per leges Imperatorum nihil habebant de his lucris, vt supra dixi, non videtur eis iniuria fieri, si in casu istius legis nil detrahant de his sumptibus: cùm etiam si aliquid datũ fuit vxorib⁹ per leges regni de acquisitis cõstante matrimonio, fuit tantùm medietas eorum, quæ remanerẽt penes maritum, vel in eius bonis tempore obitus vnius eorum, nõ quę in alienis bonis essent, vt in.d.l.fi.ti.de las ganãcias.in ordina. & ita in hoc vxores non videntur grauari, cùm nihil auferatur ab eis de bonis suis. ▽ Et responsio ad glosam. & Ange.in.d.l. emptor.ff.de rei vendi. est facilis, & vera dupliciter. Primò, q̃ potest repeti ex pensa facta in re aliena concedo: sed vxor non est domina omnium bonorum, quæ adquiruntur constante matrimonio, sed eorum solummodo, quæ remanserunt in bonis mariti soluto matrimonio. vt supra dixi. per.d.l.fi. ▽ Secundò. dict.glo. intelligitur, quando colonus, vel inquilinus, aut alter, penes quem est res aliena, fecit sumptus in ea animo repetendi. hic autem secus, quia res nõ est omnino aliena: & quia videtur consumere animo donandi, & repeti non possunt. per regulam, Scienti. de regu.iu. li.6. cũ similibus.

en todo ello suceda[h] el q̃ fuere llamado al mayorazgo cõ los vinculos & cõdiciones eñl mayorazgo contenidas sin q̃ sea obligado a dar ꝑte alguna dela estima-

4 ▽ *Hæc est noua glo.* De nueuo ▽ Aduerte † tu iuuenis, ne decipiaris. nam ista lex loquitur tantũ in ędificiis de nouo factis in rebus maioratus, & in ædificiis reparatis & refectis, & sic loquitur in ædificiis tantũ. ¶ Et ne mirum si ædificia facta in rebus maioratus sint & acquirãtur maioratui. nam idem est in casu, quo legatur alicui area. Quia si is, qui aream legauit, ędificat in ea, legatum areæ comprehẽdit etiam ædificium factum postea in ea. nam ædificiũ cedit solo. vt in.§ ex diuerso. insti. de rerum diuisione. ▽ Si tamen possessor rerũ maioratus aliq̃d emit in ciuitate, aut in villa maioratus, quod suum non erat, illa res empta efficitur maioratus. pono exemplum pro iuuenibus. in his regnis sunt villæ, & multa loca duorum particulariũ sub titulo maioratus. ciues tamen earũ territoriis proprias domos, fortalitia, molendina, & prædia possessor maioratus emit ea. nonne ista erũt maioratus? Tene q̃ nõ. nam ista lex (vt dixi) loquitur tantũ in ædificiis factis in rebus maioratus: sed res empta erat cuiusdam particularis, non maioratus, propterea potuit illã vendere. igitur cùm ista sit emptio non ædificium, non efficitur maioratus, licet sit intra loca maioratus, ideo ista lex non extẽditur ad eas. ▽ Item sumptus facti in emptione prędiorũ sunt alterius conditionis, quàm sumptus in ædificiis. nam talia acquisita titulo emptionis sunt aduentitia. vt.l. 16.in glo. sup parte. a su muger. supra. ▽ Itẽ ista lex quodãmodo est edita in præiudicium aliorum filiorum & mulierum, ideo non debet extendi, argumẽtum.l.furti.§.pactus.ff.de infamibus. & clemen.literas. & cle.auditor.de rescrip. ▽ Sed melius Bar.in.l.certarũ.in fine.ff. de testa.tute. & Bal.in rubri.de verbo.signi.vbi vide, quia loquitur quasi in terminis nostris, quanuis loquitur in legato. dixi aliquid.in.d.l.16.glo.1.supra.

cion o valor delos dichos edificios a las mugeres del que los hizo ni a sus hijos[i] ni a sus herederos ni sucessores. ¶ Pero por esto no es nuestra intencio de dar licen-

h ¶ En todo ello suceda. Ex quo sequitur, q̃ titulus maioratus est titulus vniuersalis, cùm in eo veniant omnes cessiones, & fructus. Nam illa dicuntur vniuersalia iura, in quibus accessiones veniunt in patrimonio, & hæreditate, et in bonis maioratus vt tenet Pau.de Castro.in lege si post motam.ff.de peti.hære. vbi etiam dicitur, q̃ in vniuersalib⁹ sufficit, q̃ concludatur in libello sine declaratione rerum. & hoc vltimum tenet Bar.in.l.1.ff.de edendo. & habetur in Spe.de actio. seu petitio.§.2. vbi plenius. qđ facit ad ea, quæ dixi in.l. supra proxima.

5 Adde. Et † hoc fauore primogeniti, in cuius fauore alij filij possunt consentire grauamini imposito in suo legitima, nec dicitur hoc fieri in fraudem filiorum. tenet do. doct.de Pa.in repe.c.per vestras. de dona. inter virum & vxorem. super rubrica. col.26o. in. versi. ex quo infertur.

6 i ¶ Ni a sus hijos † Ista.l. non dicit apertè de quibus filiis loquitur, ꝓpterea est dubia. quia si intelligis de filiis vxoris tantùm, est clarum, q̃ si mater excluditur, eiusq; filij videntur excluſi. vt dixi in. l.8.glo.1.supra. ▽ Si intelligis de filiis testatoris, vel possidẽtis maioratum. ista.l. est magis dubia, quàm in vxore. quia si possessor maioratus nõ habet alia bona extra res maioratus, & acquisita constãte matrimonio distribuit in rebus maioratus, multò magis grauantur filij, quã vxor ipsius: quia quodam modo filij priuantur sua legitima contra ius diuinum secũdum qđ (vt latè dixi in l.6.supra in parte. como son los descendientes. & habetur in.c. ius naturale.1.di) in bonis parentum debetur legitima filiis. &

7 liis legitimis de iure diuino, quantitas † ſtatuta lo colegitimæ eſt de iure gentiũ.& habetur per textũ & notant docto. in.c.rainuntius.de teſtamen.& in cap. ſi pater.eodem titu. lib.6.& in authen. nouiſſima.C de inofficio.teſtamen.& in.d.cap. ius naturale.& in authẽ.de hęre.& falci.§.primum. itaq;. collatio. 1. & in l.ſcripto.in fine.ff.vn de libe. ¶ Et ex hoc dicunt doctores, vbi 8 ſupra, q† prīceps per ſuas leges poteſt quaſi in totum extenuare legitimam. & idem tenet Salice. in. l. ſancimus. C. de nup. per duas colũnas & Bald. in.l.cum lege. in fine. C.de ſumma trinita.& fi.catho. Et nota,quia iſta ratio eſt noua ad legẽ iſtam. ¶ Et vide Bal.in.d. l.cũ 9 lege.circa finẽ.qui in materia iſtius legis dicit,q† ſtatutũ,q primogenitus ſuccedat,intelligitur q ſecũdò genito ſit ſalua legitima. Tenet etiã idem Bal. in.c.1.in.§.item ſacramenta.circa finẽ.C. de pace iuramen. fir. & in. l. 1. verſicu. quæro iuxta ſtatuta peruſina. C. de ſumma trinitate, & fide catholica. ▽ Itaq; ſecundũ hoc ſi legitima remanet ſalua aliis filiis, parentes poterunt omnia bona ſua diſtribuere in rebus maioratuum. ▽ Quæ tamen ſit legitima filiorũ de iure diuino,habetur. Geneſ.35.c. ¶ Itaque non ſolum expreſſè. vt habetur in.l.27.ſupra. ſed tacitè pater poterit facere maioratum de tertio & quinto bonorum ſuorum, ſcilicet augẽdo,& diſtribuẽdo in rebus maioratus bona ſua. ▽ Et(quod amplius eſt) poterit omnia quęſita matrimonio cõſtante diſtribuere in rebus maioratus, quãuis ſint vltra tertium & quintum bonorum ſuorum.quod eſt valde notandum.& hoc per.l. iſtam.quia dicit. ſucceda en todo ello ſin dar parte alguna &c. ▽ Intellige,ſalua legitima filiorum, quæ debetur eis de iure diuino. & hoc terribile apud me.

k ¶ Sin nueſtra licencia. vt.l.7. titulo delos caſtillos. in ordina. notatur in. l. 1. §. 1. ff. de ſuperfi. & in. c. ex parte. de foro compe.tenet Barto. in. l. ex hoc iure. 4. columna.verſi. contra hoc oppono. ff. de iuſti. & iure.

10 l ¶ Reparar.quia † refectio fortalitij eſt prohibita, ſicut ipſa de nouo conſtructio. vt per Bal. in.l.ſi vt proponis.la.2.in fine.& ibi latè in additio. C.de nup. Inno. & alij in capitu. piſanis. de reſti. ſpo. ▽ Quod eſt verum, ſi fortalitium vel caſtellum eſt alterius, quàm principis: quia ſi eſt principis,reſici poteſt,& reparari ſine licentia.ſecundum Barto. in.l. 2. in fine. ff. de noui ope. nun. tenet Iaſ. in.l. ex hoc iure. 3.col.ver.ſicut autem.aliàs incip.nun-
11 quid autem. ff. de iuſti. & iure. ▽ Sed cuius † expenſis debet refici. vide in.l.6.titu. delos caſtillos. in ordinamen.

Regula. *Limita.*

cia ni facultad para q̃ſin nueſtra licẽcia[k] o delos reyes que de nos vinieren ſe puedan hazer o reparar[l] las dichas cercas y fortalezas[m]. mas que ſobre eſto ſe guardé las leyes[n] de nueſtros reynos, como en ellas ſe contiene.

12 m ¶ Fortalezas. Quęro † an caſtellanus vel cuſtos caſtelli domino aduenienti debeat ei aperire de nocte arcẽ caſtelli. Et tene q non ſed de die tantùm. vt habetur in. l. iter. & ibi Floria. ff. cõmunia prædi. Quod nota, quia in facto habui cõtra vxorẽ domini cuiuſdã caſtelli, quę marito defuncto extra caſtellũ peruenit de nocte,requiſiuitq; caſtellanum vt aperiret arcẽ caſtelli: & quia noluit, increpauit caſtellanum de felonia,qui fuit abſolutus ob cauſam ſupradictam. *Queſtio.*

¶ Ley. xlvij.

EL hijo o hija caſado y velado ſea auido [o] por emancipado [p] en todas las coſas [q] para ſiempre [r].

n ¶ Las leyes. Quę ſunt.l.6. &.7. titulo delos caſtillos. lib. ordinamentorum.

Summarium.

1 *Filius per matrimonium an liberetur à patria poteſtate*

EL hijo. Iſta lex non ſummatur, quia eſt breuis. & per eam approbatur.l. fi. titu. delos pleytos que deuen valer o no.fo.legum.vbi dicitur, q † filius per matrimonium liberatur à patria poteſtate,& efficitur ſui iuris. Idem voluit à cõtrario ſenſu.l.7.ti.delas lauores,& parti. fo.le. *Approbat.*

Adde. Iſta fuit etiã opinio do doct. de Pala. in repetitione capituli per veſtras.de dona.inter vir.& vxo.ſuper rubri.co. 186.in ver.ſed quãuis.in princi.& col. 300.ver.hodie tamẽ.& col.429.ver.conſidera tamẽ. ▽ Et repro bantur multæ imperatorũ leges.ſignãter. l. filiæ licet.C.de colla.& l.ſi vxorẽ.C.de cõditio.inſer.& §. 1.inſti.ad Orphi.cũ ſimi.vbi dicitur, q filia etiã nupta remanet in poteſtate patris,licet quo ad debitũ carnis,& operas,ſit ſub poteſtate viri.vt.l.aſſiduis. & ibi docto.& Bal.C.qui potio.in pigno.ha. & l.ſi cut.ff.de ope.liber.notatur in.d.l.ſi vxorẽ.& in. d. §.1.in glo.tenet Bar.in.l.rei.§.ſocero. ff. ſolu. matri. & notatur in.c. fina. 33. q. vltima. dixi.in.l. 55.infra glo. prima. vbi vide. ¶ Intellige, q liberatur à patria poteſtate quãdo eſt velatus in facie eccleſiæ.vt hic dicitur.& in.l.infra proxima.nõ aliàs.& ita intelligitur.d.l.9.ti.delos pleytos.q̃ deuan.val.o no.fo.le. &.l.54.cum ſequenti.infra. *Reprobat.*

o ¶ Sea auido. ſ. verè,nõ fictè. ſecundũ Bar.in.l.ſi maritus.la.2.in.§.legis.ver.exẽplũ.ff.de adulte. vbi dicit,q aliud eſt dicere,habeatur pro emãcipato,& aliud,loco emãcipati.quia primò caſu efficitur verè emãcipatus.ſecũdò efficitur emancipatus fictè.

▽ Item

℣ Item dicit Bart. vbi ſupra, q̃ aliud eſt dicere quẽ haberi abſentem. & aliud quem haberi vice abſentis. ℣ Item aliud eſt meretrix. & aliud loco meretricis. vt. l. meretrix. ff. de verbo. ſignifica. ℣ Item aliud eſt renunciatio. & aliud loco renunciationis haberi. ℣ Item aliud eſſe crimen. aliud loco criminis haberi. vt per Bar. vbi ſupra quẽ vide, quia ſuper hoc multa adducit exempla & menti tenenda.

¶ Ley. xlviij.

MAndamos que de aqui adelante ſ el hijo o hija caſan

p ¶ Por emancipado, ideſt, liberatus à patria poteſtate. quia liberatio dicitur libertatis conceſsio. vt. l. ſi viua. C. de bonis mater. & l. cum oportet. §. cum autem. & ibi Bal. C. de boniſq; lib. ℣ Qualiter tamen fiat emãcipatio. vide in. l. 65. & quaſi per totum. titu. 18. quarta parti. ¶ Intellige q̃ habetur pro emancipato, vt aliqui dicũt, in cõmodoſis, ſeu in fauorabilibus, ſecus in præiudicialibus. ſecundum Bar. in. l. itẽ hic. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. ℣ Sed iſtud nihil valet, per verba, quæ ſequũtur in. l. iſta. quia dicit, en todas las coſas. ad quod facit dictum Bart. in. l. ſi quis pro emptione. ff. de vſucap. & in lege. ſi maritus. ff. de adulte. vbi dicit eſſe paria, quòd ſtatuta dicant habeantur pro ciuibus. vel ſint ciues. de quo per Abb. in cap. tanta. qui filij ſint legitimi.

q ¶ En todas las coſas. Aduerte, quia per iſtam legem hodie videtur ceſſare diſpoſitio tex. in. §. patitur. verſi. itaq; ſi filio. inſti. de iniu. cum ſimi. vbi dicitur, quòd pater pro filia nupta agit actione iniuriarum, quia in eius eſt poteſtate: ſequitur ergo, q̃ nõ poteſt hodie accuſare, quia filia nupta in omnibus efficitur ſui iuris. per iſtam legem. ¶ Sed poteſt dictus. §. ſaluari dupliciter. Vno modo, vt iſta intelligatur in concernẽtibus ipſam filiam quo ad patrem, vt pater in ea nihil habeat poteſtatis, ſed in omnibus ſit emancipata. vt hic. ¶ Secundò, quòd licet pater nomine filiæ nuptæ nõ poſsit agere pro iniuria filiæ irrogata, ſuo tamẽ nomine paterno, vt pater, cui etiam iniuriam videtur facta iniuria illata filiæ, poſsit agere. vt dicit tex. hodie approbatus. in. l. 2. titu. 1. ſeptima partita. & in. l. 9. vbi melius. ti. 9. eadem partita. cum quibus concordant l. 2. titu. de las acuſaciones. foro le. & l. 2. 3. & 4. C. de accuſatio. & hoc, quia iſtud eſt ius contra tertium: quod non videtur ſublatum per iſtam legem, quæ lex videtur promulgata in fauorem filiæ, nõ in fauorem iniuriãtis eam. quod nota.

Concor. r ¶ Para ſiẽpre. Aduerte, quia per iſtã legẽ hodie eſt approbata glo. in. l. fi. de cõſulibus & patritiis. lib. 12. ver. ſed quæ. & glo. in authẽ. cõſtitutio quæ de digni. §. generaliter collatio. 6. & quod Ioan. de Pla. dicit in. d. l. fina. vbi per eum. & per dictas glo. mouetur quæſtio. nunquid finita dignitate, & ſic finita cauſa liberationis à patria poteſtate, reuertatur filius in poteſtatem patris. Et cõcludunt quòd non, cùm ſemel ab ea fuerit liberatus. facit. l. ſi ſeruorum §. ingenui. ff. de ſtatu. ho. idcirco iſta lex bene dicit, para ſiempre. ℣ Et iſto caſu fallit illa regula. ceſſante cauſa &c. quod nota.

Summarium.

1 *Pater familias in quibus bonis habet vſumfructum.*
2 *Matrimony appellatione, quod matrimonium veniat.*
3 *Vſusfructus quid ſit.*
4 *Vſusfructus quotuplex ſit.*
5 *Vſusfructus appellatione, quid comprehendatur.*
6 *Fœnum & palea an veniant appellatione fructuum.*
7 *Vſumfructum vtile, an pater acquirat per filium emancipatum ſuccedentem matri.*
8 *Emancipator, an & quãdo habeat vtilẽ vſumfructum, ſi filius fuit inſtitutus ab extraneo.*
9 *Vſusfructus, & fructus, an ſint idem.*
10 *Pater an tenetur reſtituere filio fructus, quos percepit iniuſtè de bonis filij.*
11 *Bona ſimpliciter obligata, an intelligãtur tam præſentia quã futura.*
12 *Fructus rei quando debent reſtitui.*
13 *Sententia, in qua mãdatur fructus reſtitui, ſi in ea non exprimatur quantitas certa, an valeat.*
14 *Iudex an poteſt condẽnare in fructibus percipiendis.*
15 *Iudex in criminalibus ſi non fuit petita refectio dãnorum, an poteſt condẽnare malefactorẽ in damnis & expenſis.*
16 *Iudex maleficiorum, an poteſt ſe intromittere in ciuilibus.*
17 *Iudex, an poteſt condẽnare in quæſitũ ad reſtitutionẽ damni, ſi non fuit petitum.*
18 *Confeſsio ficta, & à lege præſumpta, an æquiualeat præſumptioni veræ.*
19 *Furca, an, & quando, & vbi poteſt de nouo erigi.*
20 *Furca ſuſpenſus, ſeu latro, quanto tempore debet ſtare ſuſpenſus.*

MAndamos. Iſta lex non ſummatur, quia eſt clara, & continuatur à lege ſupra proxima. Nam ſi filius tam maſculus, quã fœmina per matrimoniũ liberatur in omnibus à patria poteſtate. vt l. ſupra proxima. ſequitur neceſſariò, q̃ deinde filij cõiugati debent pro ſe habere vſumfructum bonorum ſuorũ. vt hic. & in. l. cum oportet. in principio. C. de boniſq; libe. quia ad hoc vt pater habeat vſumfructum in bonis filij, requiritur quòd filius ſit in ſacris, ideſt, in poteſtate patris. vt ibi. & in. §. hoc quoque inſti. per quas perſo. nobis acqui. & l. 1. & ibi docto. de bonis mater. cum ſimi. dixi in. l. iſta. in parte. reſtituir. infra. ¶ Sed quæro ex. l.

1 iſta concluditur à contrario ſenſu, q̃ † pater habet vſumfructum in bonis maternis & aduẽtitiis filij, cùm eſt in eius poteſtate. per. d. l. 1. cum ſimi. C. de bonis mater. & in. l. fi. C. de boniſque libe. An etiã habeat vſumfructum in maioratu materno durante patria poteſtate. Bart. in authen. excipitur. C de bonis quæ libe. dicit, q̃ pater habet vſum fructũ in *Quæſtio.*

bonis

bonis filio relictis à matre, vel auo materno ſub conditione, ꝙ patri vſusfructus non queratur, & hoc in relicto legitimæ, contra glo.in authē. liceat ma.& auiæ, in principio.colla. octaua. ſed maioratus relinquitur loco legitimæ. ergo.&c. ¶Sed Bal. in.c.1.de duob⁹ fratribus đ nouo inueſtitis vſi.feu.et in.l.cū oportū.in principio.8.col. ver.quæro quęſtio eſt de feudo. C. de bonis

Concor.

doſe y velandoſe[t] ayan para ſi el vſufructo[v] de todos ſus bie

qȝ liberis.& Bar. Cepo.in.c.1.10.differentia.de cognitione feudi.dicunt, ꝙ pater non habet vſumfructum in bonis feudalibus filij. & idem tenet Bal. in.l. ſi vxorem. in fine.C. de conditio. inſer. idem Bal. & Bar. in.l. ſi quis. in fine.C. ad Tertullia. & gloſſa. in. l. ſi patriæ.C. de vſufru. idem Bartolus & Baldus in l.2.C.de bonis mater.& in.l. quod ſcitis.C. de boniſqȝ libe. dicunt vſumfructū finiri in feudo, tamen non in aliis bonis. Et dicas, quòd pater non habet vſumfructum in bonis maioratus filij.vt ſupra tenēt quaſi omnes. ¶Veritas eſt, ꝙ patri quæritur cōmoditas iure patriæ poteſtatis. nam quę non poſſunt acquiri plenè, acquirūtur quo ad commoditatem. per legem fi.C. de vſufruc. &.l. neceſſario.§.fi.ff.de peri. & cōmodo. rei ven.& in hoc concludit Baldus in dicta lege.cum oportet.in principio.3.col.dicto verſiculo. quæſtio eſt de feudo.& facit pro eo.l.plenum.in.§.ſi vſuſ. verſiculo. quanquam. &.l. filiofamilias.ff. de vſu. & habita. tenet Angelus de Are.in.§.1.inſti. per quas perſonas nobis acqui.& Bartholo.Cepo. in cautela.126.

80.

s ¶De aqui adelante. Nota ex.l, iſta. iuncto capitulo.2.& fi.de conſtitu.quòd diſpoſitio iſtius legis non extenditur ad præterita, ſed ad futura tantùm.concordat.l. meminimus C. de legi.hære. &. l.fina.& ibi Bartolus.C.de pigno. ¶Quando conſtitutio extendatur ad prȩterita, quando ad futura tantùm, dixi in.l. prima ſupra.& in.l.61.& in data iſtarum legum infra.in parte. de aqui adelante.

t ¶Velandoſe. Nota ex lege iſta vnum caſum,
2 in quo †appellatione matrimonij venit matrimonium contractum in facie eccleſiæ tantùm.ſ. receptis benedictionibus, non tamen ſponſalia de præſenti nec de futuro. ¶Habes ſecundum in lege prima.titu.delas ganancias foro.lę. ſecundum glo.ibi ſed vide quę ſuper hoc dixi in.l.16.in parte.durante el matrimonio.ſupra. ¶Vide alios caſus ad plenum per Abba. Felinum, & Ana. in rubrica. de ſponſali.& in.c.ſi inter virum.eo.ti.

3 v ¶Vſufructo. Quæro quo ad iſtam partem, † quid ſit vſusfructus, & quotuplex ſit, & in quibus poteſt conſiſtere.item qua actione pōt peti vſusfructus. ¶Quo ad primū eſt dicēdum, ꝙ vſusfructus eſt ius vtendi & fruendi rebus alienis, ſalua rerum ſubſtantia. vt.l.1.ff. de vſufru. & inſti. de vſufruc. in prin. Item eſt ius in corpore. qđ perit cum corpore.vt.l.2.ff.de vſufr. ¶Itē eſt pars dominij pleni, quod dicitur ex proprietate & vſufructu.vt.l.3. & ibi Bar.eo.titu.ff.&.l.4.in principio.2.col.verſi. item quia vſusfructus.ff.de ſeruitu.&.l.nō quocunq;. de lega.1. ¶Et an verè ſit pars fundi.vide in.l.

Ad.2.

nes aduenticios[x] pueſto que ſea viuo ſu
4 padre, el qual[y] ſea

qui vſumfructū.ff. de verbo.obli.et ibi Paul. de Ca.numero ſecundo. ¶Quo ad ſecundum, † quotuplex ſit vſusfructus.eſt dicendū, ꝙ eſt duplex.quia alius eſt cauſalis, q cohæret dominio.alius eſt formalis, qui apud alium eſt per modū ſeruitutis.vt per docto.et Baldum in.l. vſufructu.1. col.ver.quarto pmitte.ff.ſoluto matrimonio.& in.l.ſi fundi.poſt glo.in ver.fundi.ff.de con
5 ditio.indeb. ¶Quo ad tertium dic.quòd †appellatione vſusfructus venit omnis commoditas rei. vt.d.l. vſufructu. &.l. item ſi fundi.ff. de vſufru.

Ad.3.

Attē de.

¶Pone exemplū in actione perſonali, quia vſusfructus eſt intereſſe ipſius actionis. tenet Bald⁹ in. l.1.2.col.ver. quæro quid eſt vſusfructus.C. de bonis ma. ¶Itē vſusfructu⁹ nauis dicitur in nauigādo, licet inſit periculū.l.arboribus.§.nauis.ff. đ vſufr. ¶Itē vſusfructus columbaris, eſt occidere columbos, dum tamen in eodem numero reſtituatur domino finito vſufructu.l.vſumfructū venari. et ibi Floria.ff. de vſufructu. ¶Item vſusfructus piſcinę vel viuarij eſt capere piſces, vel feras incluſas. dum tamen in eodem numero reſtituatur domino vſufructu finito.vt in.d.lege.vſumfructum.item beneficium dicitur fructus laborū tenet Abb. per illum textum in.c.1. de magiſtris,5. nota. ¶Hinc etiā eſt dicēdum, ꝙ agni, lac, & lana, & caſeus, ſunt vſusfructus pecorum. & vitul⁹ eſt vſusfructus vaccę, & equulus vſusfru.equę. item examē eſt vſusfr. apium ſtantium in colmena, vt ibi perpetuò habitent.per dicta iura, ſignanter per.d.l. vſumfructū. &.l.itē ſi fundi.ff.de vſusfr.vbi appellatione vſusfructus venit omnis commoditas. & Cinus & alij in rubrica.C.de vſufructu. & Bar.de Cepo.de ſeruitutibus.ti.de vſusfru.dicit, ꝙ vſufructuarius dicitur, qui habet totam commoditatem: ſed commoditas & fructus ouis eſt agnus, lac, & lana, &c. Ideo ſunt vſusfructus, dum tamen in eodem numero reſtituatur domino, finito vſufructu. vt ſupra dixi.

6 Adde. Item palea †venit appellatiōe fructuum. extus eſt in.l. vſufructuari⁹ meſſem.in verbo, ſtipula quæ in meſſe iacet.ff.quibus mo.vſusfructus ami. quā allegat Spe. in.ti.de decimis.§.1.ver.ſi. Et idem in fœno.textus eſt in.l.pratum.ff.de. verbo.ſignifi. probat textus. ſubtiliter inductus in.l.vltima.§.fi.in. vltimis verbis.C.đ ſerui.& aqua.refert iſta iura Ludo.Ro. ſingulari ſuo.549. ¶Intellige, ꝙ filij per cōtractū matrimonij debēt habere vſumfructū bonorū ſuorū aduentitiorū. ¶Secꝰ ergo videtur in bonis maternis

nis filiis emãcipatis delatis, nam pater ſuccedit in vtilẽ vſũſſructũ ſi ſunt in poteſtate in totum. Et idẽ in nepotibus. textus eſt ſingularis. in. l. ſi viua matre. C. de bonis maternis. ¶ Et dicit Bal. ibi vnum
7 mirabile, quod continet. d. l. ſcilicet, q̃ † per filium emancipatum ſuccedẽtem matri pater acquirit vtilẽ vſumfructũ. quod etiam tenet Ludoui. Roma. ſingulari ſuo. 161. ¶ Quærit etiam Bald. in. d. l. ſi viua matre. & ibi dicit glo. nunquid †
8 emancipator habeat vtilem vſumfructum, ſi filius fuit inſtitutus ab extraneo. & dicit quòd non. ☞ Fallit in bonis vxoris. quia vnum corpus erat cum bonis viri, & eius fruebatur bonis ea viuente. Sed tene q̃ iſta lex dicit. de quo in glo. ſuper parte. a reſtituyr. in principio infra. ☞ Vſuſfructus cuius naturæ ſit. habetur in. l. vſufructu legato. in principio. ff. de vſufru. nam omnes fructus rei pertinent ad vſufructuariũ. ¶ Et vſufructuarius habito reſpectu ad ius, quod habet in re, poteſt dici dominus ipſius. vt per Bar. in rubrica. C. de vſufru. & in. l. vſuſfructus. ff. eodẽ. & in. l. naturaliter. in princi. ff. de acqui. poſſe.
9 ¶ Et nota † quòd fructus, & vſuſfructus non ſunt idem, ſed differunt propriè vt tenet Ange. in. l. hactenus. ff. de vſufruc. ¶ Quo ad vltimum dic, q̃ vſuſfructus petitur actione cõfeſſoria. vt in Spe. de officio iudi. §. deſeruit. ver. quid ſi libellus ineptus. & de cauſa poſſe. & ꝓprieta. §. ſequitur videre. ver. ſi vero agis ſuper perſonali. ¶ Itẽ nota, q̃ licet pater filio cõiugato debeat reſtituere vſumfructũ bonorũ filij per iſtã legẽ: intellige vſumfructũ, quem pater habuit ex rebus filij contracto matrimonio, non qui ante matrimonium patri pertinuit. vt patet ex. l. iſta cũ ſimi. ¶ Eſt tamen aduertendũ, q̃ licet vſufructuarius caueat de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, ſiue ex contractu, ſiue ex teſtamento. l. vſufructu. C. de vſuſfruc. ☞ Hoc tamen fallit in patre vſuſfructuario bonorũ filij. l. fi. §. finautem. C. de boniſq; liberis. quia nec tenetur reddere rationẽ adminiſtrationis, vt ibi, niſi doloſe geſſerit, quia tunc tenetur reddere adminiſtrationẽ, aliàs rationẽ. l. imperator. & ibi notatur. ff. ad trebellia. tenet Bart. in d. l. vſuſfructus. de quo plenè per glo. in. l. 3. titulo dela guarda delos huer. in parte. el padre. foro legum.

x ¶ Aduẽticios. dicit de aduẽtitiis, qa de aliis nõ eſt dubiũ quid ſit de eis. vt. l. cũ oportet. §. exceptis. cũ tribus auth. ſequen. C. de boniſq; liberis.

y ¶ El qual. ſcilicet pater.
10 z ¶ A reſtituyr. ſ. vſumfructũ, † quẽ pater percepit ex rebus aduẽtitiis & maternis filiorum ab eo tẽpore, quo matrimoniũ contraxerũt, non quæ ante matrimonium percepit. vt. l. 1. & ibi doct. C. de bonis mater. &. l. cum oportet. cum aliis. C. de bo
11 nis quę libe. ¶ Intellige, q̃ † pater ad hanc fructuũ reſtitutionem eſt obligatus in bonis ſuis, tam præſentibus, quàm futuris. per. d. l. cum oportet. in. §. ſed cum tacitas. C. de bonis quę libe.

obligado a gelo reſtituyr ſin le quedar

Adde. Quod eſt verũ, vt hic dicitur, præter quã ſi filiꝰ in vita patris ceſſauit vſum fructũ petere, & pater vita functꝰ eſt, quia poſt mortem illũ petere non poteſt. nam videtur illum remittere, ex quo in vita patris nõ petiit. ☞ Nam ecõtra, ſi pater in vita ſua non petiit vſumfructũ eorũ, quę filiuſſamilias acquiſiuit, videtur illum remittere. textus eſt ſingularis. l. cum oportet. in. §. finautem res. C. de bonis quæ libe. de qua. l. facit magnũ feſtum Roma. in. l. vxor vſuras. ff. de donatio. inter virum & vxo. & Ioan. Fran. Balbus. in tracta. præſcriptio. prima parte, tertiæ partis principalis. verſicu. ſubdit Romanus. num. 28. ¶ Materia reſtitutionis contra omnes ſtatus hominũ vide quę plenius quã alius dixi in tracta. per me facto de doctrina confeſſorum. ¶ Et ita eſt regula generalis. vt quando bona alicuius ſunt tacitè obligata, intelligitur tam præſentia, quàm futura. l. hac edictali. & in. §. in omnibus. &. l. ſi quis prioris. §. talem. C. de ſecundis nuptiis. ☞ Et eſt bona extenſio ad legem ſi. C. quæ res pig. obli. po. vbi dicitur, q̃ in obligatione expreſſa veniunt bona præſentia & futura, quia idem erit in obligatione tacita. per dicta iura. & eſt bonus textus. in. l. ſic in pecunia. ff. de priuile. fiſci. quod nota. ¶ Intellige tertiò, ſi pater habet vnde poſſit reſtitutionem facere, aliàs nõ tenetur. l. rei iudicatæ. in fine. & ibi doctores. & Paul. de Caſtro. ff. ſolut. matrimonio. ☞ Intellige quartò,
12 q̃ † pater tenetur reſtituere filio vſumfructum, quãdo poteſt liquidè probari quantitas fructuum, non aliàs. argumen. text. in. l. 1. C. ſi ſecund. nup. mul. ☞ Ex qua. l. notant docto. & Bal. ibi, quòd cùm petuntur fructus, debet liquidè probari quantitas eorum. ☞ Hinc etiam dicunt, q̃ † ſi in ſententia dicitur, q̃ fundus reſtituatur cum fructibus, nec exprimatur quantitas fructuũ, q̃ non valet quantum ad fructus per. d. l. 1. & quaſi per totum. C. de ſenten. quæ ſine certa quanti. profe. &. l. in ſumma. §. ſi quis ſortem. ff. de re iudi. ¶ Quod eſt verũ de fructibus præteritis. l. ſi quis miſſum. §. ſi quis iudex. ff. de dãno infec. tenet Bal. in. l. cũ propriã. 3. nota. C. ſi quis alte. vel ſibi. vbi dicit per illũ tex. q̃ quando iudex condẽnat ad fructus, debet eos taxare: quia ſentẽtia debet eſſe certa, ſiue petatur res, ſine intereſſe. allegat etiam ad hoc tex. in. l. 3. in fine. C. de inutili. ſtipu. ibi, dum dicit, concludat condemnationem taxatę quantitatis. ☞ Sed quæro iuxta hoc. nunquid procedat iſte libellus. peto talem rẽ cum fructibus perceptis. qui aſcẽdunt ad valorẽ quinquaginta librarum. non ſpecificando aliter de quantitate fructuum. Et Cinus, quem refert Baldus in dicta. l. cũ propriam. 1. col. 3 verſi. quęrit hic Cinus. dicit, quòd ſufficit petere ſub taxata æſtimatione. Quod appa-

ret,

Regula. *Adulti mum.* *Regula.* *Fallit.* *Extẽſio.* *Limita.* *Limita.* *Libellus ſuper fructibus.*

ret,quia ſufficit,q̃ ſententia feratur ſub taxata eſtimatione. vt ibi glo. quę exponendo.d.l. cum propriã.hoc dicit in parte,taxata.Et eſt ratio,quia fructus non poſſunt commodè deſignari, videlicet,q̃ tantum fuerit in farina,tantũ in hordeo,tantum in frumẽto.&c.vnde ſufficit quędã cõſideratio æqua & generalis quãtum in ſumma potuerunt percipi. quod debet iudex conſiderare ſecundũ qualitatem fundi.vt per glo.in.l.2.C.de reſcin.vẽ. &.l.ſi quis. eo.ti. ℣ Sed an † de futuris poſt ſentẽtiam & añ reſtitutionem percipiendis poſsit iudex cõdemnare cùm quantitas eorũ ſit incerta,& non debiti, neq; iuris obligationis,neq; ex mora. Bal. in.l.1.C.ſi ſecun.nup.mu.arguit,q̃ nõ,per.l.1.ff. de vſuf. & per l,1.C.de vſu.dicit tamẽ, q̃ ibi loqtur de iuris rigore,vt de officio neceſſario.ſ. quia iudex non tenetur de neceſsitate officij.poteſt tamẽ ſi vult ex ęquitate officij. Allegat Inno.in.c.inter delictos.de donatio.vbi dicit,q̃ ſuper acceſſores procedit libell⁹ generalis : imò etiam ſufficit tacita petitio.& valet in certa ſententia. & in hoc reſidet Bald.in.d.l.1. & in.l.terminato.1.co.ver.nota q̃ ſufficit. C.de fructi. & litis expen. & Ioan. de Imo. in.l. ſi ſtipulatus. §.cũ ſtipulamur.ff.de verbo.obli. Ange.in.l.ſi marito.§.fi.ff ſolu.ma.quod vẽdicat ſibi locũ in cauſa ciuili. ¶ Sed quæro † an idẽ ſit in criminali,vt puta,ſi iudex maleficiorũ ex officio,vel ad petitionẽ offenſi proceſsit ſuper maleficio,neq; fuit petitum in libello refectio dãnorum,& expẽſarum,an poſſit mandare criminoſo,vt ſatiſſaciat læſo,ſi qualitas criminis hoc exigat.& Inno.in.c.cũ oportet,d̃ cauſa.tenet q̃ ſic,allegat quod habetur in authẽ. vt nulli iudi.§.hoc peruenit,collatione.9. ℣ Ex quo dicto colligunt docto.maximè moderni,q̃ † licet iudex maleficiorũ nõ poſsit ſe intromittere de cauſa ciuili,per id quod habetur in.l.ſolemus.§. latrũculator. ff.de iudi.tamẽ q̃ hoc eſt verum principaliter : ſed incidẽter bene poterit.pro quo allegat Ioã.de Ana. in.d.c.cũ oporteat.fi.col. & tex.in.l.interdũ.§.q̃ furem.ff.de furtis. ℣ Per quẽ tex.dicit ibi Bar.q̃ ſi formatur libellus de robaria facta,vel de damno dato, & petatur puniri criminaliter,& rem reſtitui, vel damnũ emendari,q̃ procedi poteſt,nec intentatur ciuilis & criminalis,in eodẽ libello contra legẽ interdũ. C.de publi.iudi. ſed videor intẽtare cauſam criminalem tantùm, & implorare officiũ iudicis, vt faciat rem reſtitui, vel dãnum emendari,ſecundum formã illi⁹.§.ita dicit ſe intelligere.l.medicus. ff.de variis & extraor.cogni.quod etiam tetigit Petrus de Anchara.in.c. conqueſtus. de foro compe. ℣ Et iſtud dictũ Inno. ſimpliciter ſequitur Bal.in.l.ea quidẽ.8.col. ver item quæritur an in crimine. C. de accuſatio. & q̃ eo facit quod notat idem Bal. in.l.cum vendẽte.C.vbi cauſæ fiſca.vbi dicit, q̃ fideiuſſor qui ſoluit pro condẽnato, poteſt implorare officium iudicis maleficiorũ,vt conſeruetur indemnis ab eo:quia iſtud venit incidẽter.ſ.eodẽ iudicio per modum ſequelæ. de quo per eundẽ Bal. in.l.cum corũ.C.de ſenten. ℣ Et pro iſto dicto Inno.facit quod notat Abb.in.c.cauſam.3.not. de reſtitutio.in integr.vbi dicit per illum tex.q̃ mandatum iuriſditionale ampliatur ratiõe incidẽtiæ.vbi per eum facit tex.in.l.quotiens.C.de iudi.vbi probatur,q̃ id quod non licet facere directè, conceditur ratione incidẽtiæ.& eſt ſimilis tex.in.c.ad quę ſtiones.de rerũ permu.quod etiam procedit in arbitro.vt eſt tex.in.l.cum proponas.ſecundum vltimam ſolutionẽ gloſæ.C.de reb⁹ cre.& facit ad prę dicta caſus in terminis ad limitationẽ dicti.§. latrũculator.l.1.ff.de concuſsio. ibi ablatũ eius in omni tempore præſens prouincię iubet,& delictum coercet.& in.l.penul.ff. de calumniatoribus.ibi reſtituí iubeat,& pœnam irroget.et in.l.ſi quis ſeruum. C.ad legem faui.de plagi. vbi ſoluta pœna reſtituí faciet. & in.l. dominum. C. de iniuriis, ibi damni etiam habiti rationem.& in.l.4.§.& ſi dicatur.ff.fini.regum.& in.d.l.medicus.Inno.in.c.cũ.p.in medio ſui commenti,de purga.cano.& in.c.quia plęriq;.in medio gloſæ maioris,de immu.eccle.Ioã de Ana.in.c. poſtulaſti.1. col. de homi. facit tex. in.l. quod euitandi. &. ibi notat Bal.C.de conditio. obtur.cau.Idem Bal.in.l.1.C.de appella. vbi dicit, q̃ fur in eadem ſententia mittitur ad furcam,condemnatur ad reſtitutionem malè ablatorum. & dicit ſe ponere ibi vnũ nouũ.q̃ vbi ponitur pœna mortis, Nota põt cumulari ciuilis & criminalis:de quib⁹ omnibus Felinus in.d.c.cũ oporteat,penul.col.vſq; in finem, de accuſatio.addit Ange. in repeti. in.l. ſi vacantia, in fine, de bonis vacanti.lib.10. vbi arguendo pro & contra,concludit,q̃ iudex poteſt cõdemnare inquiſitum ad reſtitutionem damnum paſſo. pro quo vide Bar.in.l.defuncto,in fine.ff.de publi. iudi.& in.l.penul.ff.de calumnia.notat Bal. in.l.2. ad finem.C.de eden.dicens,q̃ ex proceſſu inquiſitionis probatur damnum, vel intereſſe partis, qui non interfuit proceſſui, & qui confitetur ſuper inquiſitione ex eadem confeſsione, poteſt condemnari ſuper intereſſe partis,ſine alio proceſſu. allegat Inno.in.d.c.cum oporteat,de accuſatio. latè & eleganter idem Bald.in repe.l.cunctos populos.7. charta.ver. incidẽter iuxta hoc quęro.C.de ſummatri.& fide ca.limitans dũmodo de delicto cõſtet ex cõfeſsione inquiſiti, ſecus ſi ex cõtumacia,vel per teſtes,per rationes,de quibus p eum. ex quibus in Nota effectu eſt cõfirmata opinio Inno.in.d.c.cum oporteat. ℣ Et vltra prædicta vide Bal.in.l.ſi qs à ſe fundum,circa finem.ver ſexto quęro.C. ad.l. Iulia. de vi.pu.quia aliter ſentit.Idem Bal.& melius quã alibi in.l. qui crimẽ,penul.col.ver. circa finem iſtius legis.C.qui accuſa.non po.& in.l.1.C. quãdo ciui. actio pręiu.cri.omnino Sali.in.l. ſi quis à ſe fundũ, & in rubrica, prima col.C.de iudi.Bar.in.l.1.ff. ad turpilia.& iſtud nota quod habui in facto,& obtinui in accuſatione cuiuſdã, qui propter publicam

vtilitatē accuſauit quēdā de vulnerato, & iudex, p bato crimine per confeſsionē accuſati condēnauit accuſatū in abſciſsione manus. & ad ſatisfactionem
Qō. damnū paſſo. ¶ Quæro hic. quare † Iudex maleſi
17 ciorū condēnat vulnerantē ad ſatisfactionē damnū paſſo, etiam ſi nō peta tur, quando cōſtat de delicto per confeſsio nem accuſati, nō tamē quādo conſtat de delicto per teſtes, vel per contumaciā. Bald. in. d. l. qui crimen. ſi. col. verſic. ſi enim agit. dicit, q ex officio ſuo con dēnat accuſatum ad ſatisfactionem, quādo nō fuit petitum, ſed probationi aliter factę, quā per cōfeſ ſionem non oritur officiū iudicis, vt notatur. in lege. ſed & ſi poſſeſſoris. §. fi. ff. de iure iu. ergo nō cō demnat ad ſatisfaciendum damnū paſſo, niſi quan do delinquens verè cōfitetur delictum. ¶ Et, p hoc adduco quod ipſe Bald. dicit in. l. 2. §. quod ſi actor. prima col. ver. iuxta iſtam primam partem. C. de iu ra. calū. & in. l. 3. ver. ſed quid ſi non opponatur. C. de fide inſtr. Pau. de Caſt. & Ioan. de Imola in. l. ſi
Nota. cui. §. 1. poſt Bar. ibi de lega. 1. vbi dicunt, q ſi cauetur ſtatuto, q contumax habeatur pro confeſſo, ita in caſu noſtro ſi eſt propoſita querela cōtra aliquē, in qua eſt petitum criminaliter condēnari, ſi eſt cō tumax, cōdemnatur accuſatus de crimine crimina liter, nō ciuiliter ad ſatisfactionē & emēdationē dā num paſſo. ¶ Quod facit optimè ad. l. tertiā. titulo
Nota. delos emplazamientos. foro legum. & ad. l. 7. titulo delos aſſentamientos. tertia partita. trāſumptiuè in pragmaticis folio. 236. cum ſequenti. vbi ponitur forma procedendi contra abſentem accuſatum.

Oppo. ¶ Oppo. contra hoc de. l. ſi tutor. C. de interdi. mā
18 tri. iter pupi. & tuto. vbi dicit & ibi Bal. q † cōfeſ ſio ficta & à lege p̄ſūpta æquiualet cōfeſsioni verę
So. factæ in iudicio, parte p̄ſente. ¶ Pro ſolutiōe dic, q, p̄cedit in his, ſup quibus lex p̄ſumit non vltra. qđ patet in pragmatica ſuperius annotata in prin cipio. inquantū dicit, ſiue procedatur ad petitionē partis, ſiue ex officio. iuncto fine, dum dicit. condē nabit delinquentē contumacem in pœnis crimina libus. & c. non dicit & intereſſe partis. quod nota.

19 Adde. Dicitur hic in gloſſa ſupra, q † fur de bet furca ſuſpendi. & c. orta fuit quæ ſtio inter villā de Vtrilla ex vna par te, & villā de Almaluez ex altera ſuper iuriſditio ne tam criminali quàm ciuili. fuit pronunciatum, quòd vtraq; villa habebat iuriſditionem in ſuo ter ritorio, vel diſtrictu: & ſententia tranſiuit in rem iu dicatā. ſed in dicta villa de Almaluez nunquā fuit erecta furca, in qua facinoroſi ſuſpēderentur. Acci dit q homo quidā plura furta cōmiſit, p̄pter q̄ de buit (nō īmeritò) ſuſpēdi. fuit dubitatū, an iudices dictæ villæ de Almaluez poſſent de nouo erigere furcā, ī qua dict⁹ latro ſuſpēderetur. Et recepto pre mio ex labore, conſului, q iudices dictę villæ de Al maluez poterāt de nouo erigere furcā, quāuis dict⁹ malefactor nō ſuſpēderetur in ea, his iuribus & ra tionibus. ¶ Primò, quia merū imperiū, quod eſt punire malefactores, & mixtū īperiū, quod eſt de cauſis ciuilibus poſſe cognoſcere, cōprehēduntur ſub iſto noīe, iuriſditio, vt plenè Bar. in. l. imperiū.

parte alguna del vſu fructo de ellos.

1. col. ī fine. & ibi glo. quæ allegat iura. ff. de iuriſditione omnium iudicū. & multum plenius Oldra. conſilio ſuo. 10. per totum conſilium. Et erigere furcam, & tenere illam erectam, eſt ſignū meri imperij, vt facinoroſi ibi puniantur. nam in erectione furcarum veritur publica vtilitas. quia ſicut intereſt ne maleficia re maneant impunita, ſed vt malè meriti publicè pū niātur. vt. l. ita vulneratum. ff. ad. l. Aquiliam. & l. bona fides. ff. depoſi. & l. ſi actus. §. vlti. ff. de fide iu. ſic & multò forti⁹ vtilius eſt à toto principio ho mines terreri, ne ad maleficia prolabātur. q̄a meli⁹ eſt in tp̄e occurrere, q̄ poſt exitū vendicare, vt. l. 1. C. quādo lice. ſine iudi. ſe vēdi. & l. vlti. C. in q̄bus cau. in integ. reſtitu. nō eſt nece. glo. ī. c. ſuſcepim⁹. de homici. ſuper parte, intuerentur. quæ refert ſu pradicta iura. Erectio verò furcarū apertè ſit metu pœnarū. l. 1. circa principium. ff. de iuſtitia & iure. ideo, aliquādo exercebantur pœnæ, vt cæteri terre rentur. exemplo legis primæ. ff. ad legē Iuliā repe. & leg. eaut facta. in fine. ff. de pœnis. Sed q̄a execu tiones & impoſitiones pœnarū tranſeunt, & per cō ſequēs à memoria decidūt humana, inuenit indu ſtria publicè furcas erigi, vt ſuppliciorū renouare tur memoria. ſicut & monumēta inuēta ſunt in me moriā cōditionis humanæ. lege. quidā in ſuo. ff. de conditio. inſti. Et per hoc quaſi quadā lectione con tinua, quæ etiam melius per viſum imprimitur, q̄ per auditū ſolum. vt Inſti. de gradibus. in fine. à ma leficiis homines arcētur. ¶ Vertitur etiam in hoc vtilitas priuata, quia talis diuturna commemora tio (quæ per talia ſigna retinetur. vt lege. in noīe do mini. C. de officio præfec. pręto.) cedit ad ſolatium interemptorum damnum paſſorum. Itaq; in caſu propoſito duplex vtilitas colligitur. l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis. Eſt enim loco, ppoſitionis cuiuſdā dicti, quo cautum fit, vt ſi quis tale malefi cium commiſerit, malo loco periturus eſſet. vt. l. ſuc calatij. §. quædam. ff. de extraordi. crimini. ¶ In hac itaq; erectione furcarū concurrunt vigor publicę diſciplinæ, & vtilitas priuatorum. vt. l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publica. & vectiga. nulli ergo du bium eſt, quin ſit licita, vt plenè & notanter dicit Oldradus conſilio ſuo. 141. quaſi per totum conſi lium. motus per fundamenta ſupradicta.

¶ Hinc eſt, q iudex habens merū imperiū poteſt erigere furcā in loco ſuæ iuriſditionis, quātocūq; tēpore ſtet, q in illo loco, vel in perſonas illius loci non vtatur omni iure, quod in eis habet, vel in ali quo capitulo, nec contra eum ex hoc præſcribitur. nam ſemper poſsidet iuriſditionem in erigendo furcam,

furcam & puniẽdo malefactores.maximè ſi in aliquib⁹ cauſis criminalib⁹ vſus eſt illo iure vel mero imperio. Ad quod bene facit ſingulare dictum Inno.in.c.dilectus.2.col.in principio in glo. poſſeſſoriũ de capellis monacho.pro quo eſt gloſſ.in c.cũ eccleſia. ſup parte trium Epiſcoporũ de cauſa poſſe. & proprie.hoc idẽ dicit Barto.in.l.in filiis.in ver. tertiam partem de decurionibus lib.10.vbi dicit q̃ ſi habens ius in Eccleſia eligendi rectorem & per centum annos non elegit quia non expediebat nõ perdit ius ſuũ quo minus poſsit eligere. ¶ Hinc etiam dicit quòd ſi ciuitas debet facere exercitum quando facit princeps vel eccleſia Romana,& per centum annos ſtetit iſta ciuitas q̃ nõ fecit quia neceſsitas non exegit q̃ princeps vel eccleſia Romana qui debent hoc recipere non perdunt ius ſuum per dictã. l. in filiis.quã notat ibi ſingulariter Bar. ¶ Et nota ad ſupradicta q̃ ſi in loco eſt furca erecta eſt,pbata ex eo iuriſditio. ita Bal.in.c.primo. 3.col.in ver.corporum.quid ſit inueſti.& in.l.à,pcuratore.C.mandati. & in.l.arboribus.§.de illo & ibi floria.ff.de vſufru. ¶ Item nota q̃ fructus iuriſditionis iſto caſu dicitur pœnę delictorũ quæ pro delicto cõmiſſo in fine temporis quo cõceſſa eſt iuriſditio alicui nõ tamẽ ſecuta condẽnatione pertinet ad dominũ concedentẽ non ad illum.tenet Bal. ſingulariter in lege terminato.2.col.C.de fructi.& litis.expen.quod facit ad glo.in lege.48. in parte vſufructo.ſupra. ¶ Vlterius quęro † per quod tẽpus debent ſtare facinoroſi furca ſuſpenſi. Videtur q̃ ſi oportet homines terreri vt motu pœnarum à delictis arceantur debẽt ſemper ſtare furca ſuſpenſi.contrariũ eſt verum. imò debent ſtare ſuſpenſi illa die qua ſuſpendũtur vſq; ad veſperas & ſolis occaſum. ita dicit Bal.in cap.1.§.iniuria.de pace iuramento firmanda. in vſibus feu. Plenius Petrus de Rauena poſt ſuum alphabetum aureũ. not. pro quibus eſt textus ſingularis Ioſue. 8.ca. prope finem.& Deutero.21.in fine. quod bene not.tu iudex maleficiorum.

¶Ley.xlix.

MAndamos que

Summarium.

1 *Iudex ſecularis an poteſt cognoſcere de cauſa matrimoniali, & quando eccleſiaſticus.*
2 *Iudex ſecularis quando cognoſcit de cauſis eccleſiaſticis & inter clericos ratione vſus illatæ.*
3 *Reges Hiſpaniæ, an ſint patroni eccleſiarum. Et clericus an, & quando poſsit conueniri coram iudice laico.*
4 *Res,an dicãtur ſecundus ſanguis hominis.*
5 *Rex in coronatiõe an debeat curare & protegere eccleſias, & perſonas eccleſiaſticas.*
6 *Oppreſsis denegans fauorem, an quodammodo Chriſtum denegare videatur.*
7 *Vicinus,an tenetur ſubuenire vicino,& quando.*
8 *Iudex ſecularis,an,& quando poteſt punire contrahentes matrimonia clandeſtina,& non eccleſiaſticus.*
9 *Vir & mulier delinquentes,an puniantur eadem pœna:*
10 *Matrimonium contrahentes clandeſtinè, qualiter puniantur. Et quid in contrahentibus ſponſalia.*
11 *Prohibito aliquo,an videatur prohibitum omne id,per quod peruenitur ad illud.*
12 *Prohibita pignoris traditione, an ſit prohibita eius obligatio.*
13 *Prohibita alienatione,an ſit prohibita pignoris obligatio.*
14 *Prohibito conſequenti,an ſit prohibitum antecedens.*
15 *Pœna appoſita vni ex correlatiuis, an videat̃ alteri appoſita.*
16 *Statutũ putniẽs vẽditorẽ fundi,an cõprehẽdat etiã emptorẽ.*
17 *Matrimoniũ contrahẽtes per vim,an puniantur pœna ſtatuti.*
18 *Matrimonium quando præſumatur contractum.*
19 *Matrimonium quando dicatur clandeſtinè contractum.*
20 *Matrimonium contrahentes clandeſtinè,an poſsint pœnitere.*
21 *Matrimoniũ contrahentes clandeſtinè,quæ delicta cõmittũt.*
22 *Procurator contrahens matrimonium clandeſtinum pro alio, an puniatur eadem pœna,qua principalis.*
23 *Teſtes qui prohibentur eſſe,& quibus caſibus.*
24 *Tabellio,qui interfuit matrimonio clandeſtino, qualiter ſit puniendus.*
25 *Tabellio,an poteſt rogari in contractu vſurario,ſeu illicito.*
26 *Tabellio,ſeu notarius qualiter debeat loqui in contractu.*
27 *Clericus, qui interfuit vt clericus matrimonio clandeſtino, qualiter puniatur.*
28 *Mulieres matrimonio clandeſtino intereſſentes, an excuſentur à pœna legis.*
28 *Matrimonium contrahentes clandeſtinè,an perdant bona,& cui applicantur.*
29 *Bannitus à regno,qui ſe tranſtulit in locum de nouo acquiſitũ, an poſsit in eo ſtare.*
30 *Bannitiones à quibus procedunt.*
31 *Cauſæ exheredationis filiorum à parentibus,quæ ſunt.*
32 *Contrahentes matrimonia clandeſtina & intereſſentes, an, & à quibus poſsint accuſari.*
33 *Vidua matrimoniũ cõtrahens ſine voluntate parentum, an puniatur pœna contrahentium matrimonium clandeſtinũ.*

MAndamos. Contrahens cũ aliqua matrimoniũ clandeſtinè eo ipſo contrahens & intereſſentes & teſtes amittunt oĩa bona ſua & applicãtur fiſco.& ipſi in perpetuũ deportãtur.& iſta cauſa eſt ſufficiens vt parentes poſſint filios exhereda re nec aliquis poterit filias accuſare niſi pater & eo mortuo mater.hoc dicit. ¶ Profectò iſta lex hodie eſt neceſſaria qa fæpènumero contrahuntur matrimonia clãdeſtina.multotiẽs in gradu,phibito.multotiens contra voluntatẽ parentum.ex quo multa & magna ſequũtur damna prout experiẽtia docet. ¶ Cõcordat in aliquibus cũ. l. iſta.l.1.titulo delos caſamientos , foro legum &.l.fi.titulo tertio.quarta partida.&.c.cũ inhibitio.de clandeſt.deſpõ.&.l. fina.ff.de ritu nup.Et quod dicit Barto.in.l. ſecũda de his qui ex publicis rationibus mutuam pecuniã acceperũt li.10. vbi dicit.q̃ clã dicitur fieri quicqd taliter fit,q̃ non poſsit venire in notitiam eius cui? Concor.

intereſt, vt ſunt matrimonia. &c. quia ſi eſt cõſuetudo, q̃ matrimoniũ contrahatur palàm & publicè, ſi contrahitur corã teſtibus, dicitur clandeſtinè cõtractum. vt ibi. & vide quaſi per totam. 30. q. 6.

Adde. Nam per iſtam legem quodammodo videtur approbata. lex ſi vt proponis la. 2. C. de nuptiis. vbi dicitur, quòd ſi lia non contrahit matrimoniũ ſine volũtate patris: & ſi contrahit clandeſtinè, incurrit pœnam iſtius legis, matrimoniũ tamen tenet, nec irritatur, licet contra voluntatẽ patris cõtrahatur. vt notant in terminis Ioannes And. & Dominicus de ſancto geminiano in capitulo. ſtatutum. de hæreti. lib. 6. idem Ioannes And. in cap. 2. de ſecun. nuptiis. Antonius de Bu. in capitulo. 1. de ſponſa. Ioan. And. in additio. ad Spe. in titulo. de ſponſalibus. in rubrica. Bal. in lege conſtitutioni. C. de inſti. & ſubſtitu. ſub cõditio. fac. probat textus in capitulo ſanctus. 32. quæſtione ſecunda. & capitulo. de raptoribus. trigeſima ſexta quæſtione prima.

¶ Opp. contra iſtam legem cum ſimi. & videtur q̃ 1 non procedant: quia † cauſa matrimonialis dicitur eccleſiaſtica, & null⁹ poteſt cognoſcere de ea citra Epiſcopum. vt capitulo. accedentibus. de exceſsibus prælato. qui textus non reperitur alibi. ſecundum Abbatem in capitulo primo. de conſangui. & affi. quanuis Innocentius ibi allegat textum in capitulo. perlectis. 25. di. & in capitulo primo. de offi. archidia. ¶ Et dictum Abbatis eſt verum. intantũ, q̃ nõ ſolum principaliter, ſed incidenter iudex ſecularis non ſe intromittit de caſu matrimoniali. vt habetur in capitulo. tuam. de ordi. cogni. & in capitulo. lator. qui filij ſint legi.

¶ Item quia ratione peccati iudex eccleſiaſticus eſt competens, non ſecularis. vt capitulo. nouit. de iudi. ideo eccleſiaſticus non ſecularis punit contrahentes matrimonia clandeſtina.

Adde. ☞ Quod notanter dicit Alex. 3. parte conſilio. 1. 8. & 6. colu. plenè. in. l. 1. 9. colũ. in fine. ff. ſolu. matri. ¶ Solutio. concedo q̃ nullus citra Epiſcopũ cognoſcit de cauſa matrimoniali, quãdo principaliter diſputatur de ea, quæ eſt quæſtio facti ſuper matrimonio, neq; venit diſcutiendum aliquid iuris, ſicut eſt punire cõtrahẽtes matrimonia clandeſtina, tunc princeps ſecularis cognoſcit de ea. vt tenent Docto. & Abb. in c. cùm ſit generale. 9. col. de foro cõpe. & in. c. literas. 3. col. in. ver. cõtra illud membrum. de iuramẽ. calũ. tenet Bald. in. l. titia. ff. ſolu. matrimonio. & in lege ſecunda. ff. de iuriſditio. omnium iudi. & in lege. quotiens. C. de iudi. & eſt optimus textus. in capitulo petimus. 10. quæſtione prima. ☞ Quia ſic 2 videmus in ſimili, q̃ † cognoſcit de iniuria illata clerico conſecrato, & ſpirituali, & de illata eccleſiæ cõſecratæ, eſt enim iudex: nõ qa iudicat de ipſo ſpũali: ſed de iniuria illata ſpũalitati. vt. d. c. cũ ſit generale. & l. ſi quis in hoc gen⁹. C. de epiſcopis & cle.

3 Adde. ☞ Hinc eſt, q̃ † cùm Reges Hiſpaniæ ſint patroni, & protectores eccleſiarũ, & clericorum. vt. l. 2. ti. 3. lib. 1. ordinamentorũ. & l. 18. tit. 5. 2. parti. ſi clericus ſpoliaret clericũ, vel aliter ei vim faceret, & ſpoliatus haberet recurſum ad regẽ, poſſet rex ratione vis illatæ ſe interponere, & ſuccurrere tali oppreſsioni, ſeu ſpolio. ¶ Sed multum in oppoſitũ facit. c. ſi diligenti. de fo. compe. cũ concordan. quæ ibi allegantur. vbi clericus, nec actione perſonali, nec actione reali (etiam ſi vellet) poſſet conueniri corã iudice laico, vel ſeculari ☞. Itẽ, quia ſecundũ opinionẽ plurimorum doctorũ cononiſtarũ cauſa poſſeſſorij beneficij eccleſiaſtici tanquã ſpiritualis nõ poteſt agitari corã iudice ſeculari. quia cauſa poſſeſſorij ſuper beneficio, dicitur beneficialis. vt in cle. vna. de cauſa poſſeſsio. & proprie. ☞ Et dicit Spe. in ti. de contumacia. in. §. ſequtur. ver. illud. q̃ Clemẽs Papa ita p̃nũciauit, & oẽs Doctores cõcurrebãt ad hoc, licet aliter ſẽtiat glo. in. c. eũ q. de eo q̃ mittitur in poſſeſſionẽ. li. 6. ¶ Sed his nõ obſtãtib⁹ prima opinio eſt verior. Imò reges Hiſpaniæ poſſunt de iure q̃relãti de ſpolio beneficij eccleſiaſtici facto per clericũ, de ſimilibus ſpoliis & vexationibus ſuccurrere, & non cõſentire oppreſsionibus, ſeu ſpoliis, & prouidere, exẽplo ſanctorũ patrũ prouidentiũ ad reprimendã iniuriã & oppreſsionẽ illatã querelãti, quia illud eſt officiũ charitatis. ☞ Eſt tamẽ verũ, q̃ debet procedi nõ per modũ iudiciariæ authoritatis, ſed prouideri notoriè, & euidẽter oppreſſo, & ſpoliato, vt ſibi fiat reſtitutio: ita q̃ talis reſtitutio poti⁹ ſit defẽſio extraiudicialis, quàm iudicialis. ſicut infiniti dicim⁹. ſi clericus ſit depoſitarius ex ordinatione iudicis ſecularis, poteſt iudex ſecularis cogere clericũ ad reſtitutionẽ depoſiti, & non procedere cõtra eũ per modum iudicij, ſed executiuè in cõſequentia officij ſuſcepti. ita Bald. in. l. acceptã. 1. col. in. fi. C. de vſuris. hoc etiã approbat Bal. & Iaſo. in. l. ſi fideiuſſor. §. ſi ſatiſdatũ. ff. qui ſatiſd. cogã. ¶ Et ad effectũ vt poſsit oſtẽdi, q̃ dicta defenſio ſit præſtanda regali officio in notorio ſpolio, vel in quietatione, aut moleſtia, ſufficit ſi per notoriũ facti & euidentiã rei apparebit querelantẽ iniuriatũ ſiue ſpoliatũ fuiſſe, præſtetur regali officio defenſio ipſi ſpoliato, vt recuperet ſuã poſſeſſionem. Et iſta præſtatio defenſionis præſtita regali officio, & nõ per modum cognitionis iudiciariæ, permiſſa eſt omni iure, per ea quæ cõtra in. l. vt vim. ff. de iuſti. & iure. concor. quæ ibi allegant. ¶ Nã rex tenetur defendere non ſolũ ſuos vaſallos, & eis auxiliari, ſicut tenetur vaſallus regi. vt in. c. 1. de forma fideli. & in. c. 1. qualiter domi. proprieta. priue. & in. c. dño cõmittẽte. ſi de feudo defũ contro. & glo. in. c. 1. de prohi. feu. alie. per Federi. Pleni⁹ per totũ titulũ. 10. 11. & 12. 2. parti. ſed etiã pro defenſione rerũ.

4 Quia res † dicũtur ſecũdus ſanguis hoĩs. vt eſt glo. iũcto. tex. & ibi Bal. ĩ. l. aduocati. C. de aduo. diuer. iudiciorũ.

iudiciorum.& idem Bal.in.l.ſi tuis numeris.C.de
5 ope.lib.℣Imò etiã †debet protegere & defendere eccleſiaſticas perſonas. Et iſtud eſt de forma iuramẽti,quod prẽſtat rex in ſua coronatione, vt patet in lib.põtificali eccleſiæ Romanæ,de quo loquitur text.in cle.1.de iureiuran. ¶ Et per conſequẽs rex præſtando defenſionẽ clerico ſpoliato,vel oppreſſo,aut vim paſſo cõtra alium clericũ,qui ſpoliauit, vel ad quẽ peruenit res ſpoliata cum vitio ſpolij,licet ipſe non ſpoliauit, quia ſucceſsit in vitium,& cũ peccato retinet beneficiũ,ſeu rem ſpoliatam (vt notatur in.c.ſæpe.de reſtitutione ſpo.)facit officiũ charitatis,& implet officiũ,quod iurauit.ſ.protegere,& defendere eccleſias,& eccleſiaſticas perſonas ab iniuriis. ¶ Ad quod bene facit ſcriptura diuina,de qua habetur.Exodi.2.c.vbi Moſes Aegyptiũ occidit:quia percuſsit hebrẽum.facit.c.petimus.11. q.1. &.c.quidã monachi. 16. q.1. vbi patet,quòd ad querelam nedum laici,ſed etiã clerici paſsi violentiã,à prælato ſuo,rector prouinciæ aut defenſor ciuitatis eius officiũ interponit,vt cõſtito ei de violẽtia, reducat ſpoliatũ in poſſeſsionẽ. ℣Hoc idem firmat Lucas de pena.in.l.ſi coloni.vlti.q.de agrico.& cenſi.lib. 11. ℣Imò vult tex. in.c.omnis. 7.q.
6 1. quòd † ſi quis negauerit oppreſsis debitum fauorem,quodãmodo Chriſtũ negare videtur. ¶ Hinc etiã tex.in.c.dilecto. de ſentẽ.excõ.li. 6.in.§.& qui
7 dẽ.dicit,q† vicin⁹ tenetur etiã ſubuenire vicino oppreſſo,aliàs nõ caret ſcrupulo ſocietatis occultę,qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Et no.q ſupradicta procedũt nedum ſi clericus ſpoliauit clericũ, ſed etiã ſi clericus ſpoliauit laicũ. ita dicit Matth. de affli. deciſ.nea. deciſ.85.nu.1. & quaſi per totam
Altera deci. ¶ Nec obſtant in contrariũ allegata,quia illa
ſo. procedũt,quãdo rex per modũ ordinariæ iuriſditionis,& cũ cauſæ cognitione,vt iudex, vellet procedere cõtra clericũ,quia tũc nõ poſſet . quia Diui ſum imperiũ cũ Ioue Cęſar habet.vt ait Virgilius. & ita loquũtur omnia cõtraria. Sed quãdo rex procedit ad prẽſtandã defenſionẽ notorio ſpoliato, & oppreſſo per aliũ clericũ per facti notorium & euidentiã rei,& pro apparentia notorij procedere poteſt,& debet:aliàs ſcrupulo nõ careret .vt bene colligitur ex.d.c.dilecto.Et ita obſeruatur in curia catholicorũ regũ Hiſpaniæ , vt ſi vis infertur etiã in curiã,& cõſtito de vi,ſubuenitur oppreſſo. ¶ Itẽ ſi clericus moleſtatur in poſſeſsione rei ſuæ,vel eccleſiæ ſuæ,& agit cõtra laicũ vt ceſſet à turbatione, licet agat nomine ſuo, vel eccleſiæ ſuæ:cùm non veniat diſcutiẽdũ in hoc aliquid iuris ſpiritualis, ſed quid meri facti,an turbet,& an poſsideat, in his nõ repugnat laicũ iudicẽ cognoſcere cõtra laicũ. neq; poteſt dici in aliquo hæc quęſtio ſpiritualis, cũ de ſpiritualitate nullatenus diſputetur ſecundũ Abb. in.d.c. literis. ℣Prẽterea licet iudex eccleſiaſticus poſsit cognoſcere de cauſa ratione peccati per. d.c. nouit. attamẽ nõ minus iudex ſecularis ſe intromit tit,& peccãtes punit.vt.d.c. nouit. & ibi ſcribẽtes. & in.d.c.cũ ſit generale. ¶ Et nota,q ſi princeps ſecularis nõ poſſet cognoſcere de cauſis,in quib⁹ interuenit peccatum,de nulla cauſa criminali poſſet cognoſcere.quia peccãtes,nõ alij,debent puniri.vt habetur in Spe.de offi.omniũ iudi.§.1.ver.& generaliter.& in rubro & nigro. C. ne filius pro patre. ℣Itẽ,quia ſi hoc eſſet,crimina remanerẽt impunita:quia eccleſia non imponit pœnã ſanguinis.vt.c. clericis.&.c.ſententiam.ne cleri.vel mona. ¶ Qua propter dicendũ eſt, vt ſupra, q licet matrimonia clãdeſtina ſint per ius canonicũ principaliter prohibita,coadiuuando ius canonicũ poſſunt etiã per ius ciuile prohiberi,& cõtrafaciẽtes puniri.de quo tu habes bonũ tex.& ibi doct.& Abb.in.d.c.cũ inhibitio.de clã.deſp. ¶ Itẽ alienatio rerũ eccleſiarũ eſt prohibita per ius canonicũ , quarum iudicium pertinet ad iudicẽ eccleſiaſticũ.per.c.hoc ius.10.q. 2. &.d.c.cum ſit generale.attamẽ ius ciuile coadiuuando ius canonicũ prohibet alienationem rerum eccleſiarũ & emptoribus pœnã imponit.per.l. iubemus nulli.C. de ſacroſan. eccle. cum ſimili.℣Itẽ crimẽ vſurarum ratione peccati eſt prohibitũ per ius diuinũ & canonicũ,& eius punitio principaliter ſpectat ad iudicem eccleſiæ,vt habetur in. c. cũ tu.de vſuris.&. c. cum ſit generale.vbi glo. de foro cõpe.attamen coadiuuando ius diuinum & canonicum,ius ciuile prohibet vſuras , vſurarioſq; punit. vt habetur in ti.de vſuris.in ordina.& eſt optimus tex.quẽ neſcio alibi in.c.poſt miſerabilẽ.de vſuris. vbi etiã iudex ſecularis vſurarios punit. Et eſt ratio,quia (vt ſupra dixi) iſtud nõ eſt cõtra ius canonicũ,imò coadiuuat id, quod poteſt, & debet princeps ſecularis facere . vt habetur in cap. ſi imperator.&.c.duo ſunt. 96. diſt.c. princeps.&.c.adminiſtratores. 23. q.5.&.c.cauſam.qui filij ſint legitimi.
¶ Quęro de quęſtione,quę poteſt pluries in facto *Quæſtio.*
8 eſſe. ℣Iſta lex dicit,q† iudex ſecularis poteſt punire cõtrahẽtes matrimonia clãdeſtina, & intereſſentes &c.Item ex mente.c.cum inhibitio.de clandeſti.deſpon. & ex his,quæ ibi dicunt doctores & Abb. in verſi.quæro quid in laicis,colligitur q iudex eccleſiaſticus poteſt punire tã contrahẽtes matrimonia clandeſtina,quã clericos & religioſos,& laicos intereſſentes.nũquid vterq; poſsit cognoſcere & punire? Videtur q ſic:nam pœna eſt diuerſa, & à diuerſo iure impoſita. igitur &c. Sed iſtud eſſet verum,ſi vna pœna nõ eſſet per ſe ſufficiens.vt in.c.ſi quis cuiuſlibet. 30. q. 5. &.c.attendẽdum.27. q.4.Sed quia pœna impoſita per iſtam legẽ eſt ſufficiens,nõ debent contrahẽtes,nec intereſſentes duplici pœna puniri.vt in.c.at ſi clerici.in.§. de adulteriis.& ibi glo.de iudiciis.&.c. preſbyter.81.diſt. cũ ſimilibus. ℣Vel aliter poteſt dici , q eſt locus prẽuentioni.argu. l.1.ff. de officio conſu.& l. cum quædam puella.ff.de iuriſditio.omnium iudi.& l. ſi pluribus. §. fi. cum ibi notatis per Bar. de lega.1.

Sed iſtud eſſet verum, quando iudices eſſent paris conditionis & dignitatis: nam præueniendo vnus, ipſe de cauſa cognoſcit, aliàs dignior & principalior iudex prę fertur. vt per Bald. in. l. per agrũ in fine. C. de ſerui. & aqua. Sed quia matrimonia clandeſtina ſunt per ius canonicum prohibita, vt patet per totũ titulum de cland. deſpõ. igitur iudex eccleſiaſticus videtur q̃ ſit dignior, & principalior, & q̃ ipſe debeat præferri. ¶ Vel aliter & tertiò poteſt dici, q̃ ſi ambo pariter cognoſcũt ſe inuicem coadiuuant. per tex. in. l. gallus. §. ille caſus. ff. de liberis & poſthu. ¶ Vltimò ergo teneo, q̃ iudex eccleſiaſticus punit clericos, & religioſos, & ipſos contrahentes matrimonia clandeſtina quo ad progeniem ex tali matrimonio ſuſceptã per dictum. c. cum inhibitio. iudex verò ſecularis punit contrahentes matrimonia clandeſtina, & intereſſentes, ſi ſunt laici, & de foro ſeculari, iuxta formã iſtius legis, cùm ſint ſuæ iuriſditioni ſubiecti, & ſic vnus alteri non ſe impediunt. ¶ Et ſi dicatur quòd matrimonia clandeſtina ſunt per ius canonicum prohibita, eſt verũ: attamen per ius canonicũ non eſt pœna impoſita contrahentibus, nec intereſſentibus laicis, ſed tantum ſoboli ex tali matrimonio ſuſcepta, & ipſis clericis & religioſis. propterea coadiuuando, & extendendo ipſum ius canonicũ potuit rex noſter extẽdere pœnam iuris canonici (ſi poteſt dici extenſio) contra laicos ſue iuriſditionis, vel de nouo pœnam imponere propter contẽptum iuris canonici, per ea, q̃ ſuperius dicta ſunt in glo. iſta. Vel aliter & pulchrè. Certum eſt, & indubitatũ, q̃ criminẽ inceſtus eſt criminẽ eccleſiaſticũ cle. 1. de cõſan. & affini. & per ius canonicũ inceſtuoſus punitur ad perpetuũ carcerem, nõ tamẽ propter hoc impeditur iudex ſecularis, quin poſſit inceſtuoſum decapitare: quia pœna epiſcopi propter qualitatem iuris non correſpõdet proceſſu, ideo cũ delictũ non ſit plenè punitũ ſecundũ ius canonicũ, debet plenè puniri per ius ciuile. vt. l. ſi quis. ff. de officio pro con. & l. ſi. ff. de officio prę fe. vr. & l. 2. C. de ſportu. Bal. in. l. cũctos. C. de ſumma tri. 6. opp. refert glo. in. l. 1. ti. 8. lib. 4. fo le. in parte. a ſabiendas. in fine. Idẽ dicendum eſt in caſu noſtro. ¶ Sed iterum quæro circa hoc de quæſtione. Dicit. l. 6. titu. 16. (aliàs delas appellaciones. lib. 3. ordinamentorum) quòd à ſententia trium milliũ morabetinorum non poſſit appellari, niſi ad cõſilium illius loci, in quo data fuit ſententia: quę quantitas hodie eſt prorrogata vſque ad ſentẽtiam ſex millium morabetinorum. vt legitur in legibus editis in curiis Valiſoleti anno domini. 1523. petitione. 96. ſed alia lege. 132. quaterni gabellarum dicitur, quòd à ſententia prolata ſuper reditibus regis debet appellari ad curiam calculatorum ipſius regis. eſt dubium, ſi fertur ſententia ſuper gabella in minori ſumma ſex millium morabetinorũ debeat appellari ad conſilium illius loci, in quo fuit prolata ſententia, an ad curiã regis. ¶ Ad idem. prę ſuppoſita. l. 6. & 26. de quibus ſupra. dicit l. 5. ti. 3. lib. 7. ordi. q̃ à ſententia lata ſuper paſcuis publicis occupatis debeat appellari ad curiã regis, & q̃ ibi cognoſcatur de proprietate. fortè paſcua occupata non aſcendunt ſummã ſex milliũ morabitinorũ, an debet appellari ad conſiliũ dicti loci, in quo data fuit ſententia, an ad conſilium regis. Quæſtio eſt notanda, & (videri meo) bene deciditur per ea, quæ notanter dicit Bal. in. l. executorẽ. 5. col. prope mediũ. in verſi. pone duo ſunt ſtatuta. C. de executione rei iudic. vbi dicit. duo ſunt ſtatuta. vnũ q̃ ſentẽtiæ pupillorũ mandentur executioni per priores artium tantũ. aliud ſtatutũ dicit, q̃ ſententiæ, à centũ libris ſupra mandẽtur executioni tantũ per poteſtatem. modo lata eſt ſententia pro pupillo inducẽtis, quę rit Bal. vbi ſupra, quis ex iſtis iudicib⁹ debeat exequi. Et concludit q̃ ſpecialior iudex cognoſcit. Sed quomodo cognoſcatur quis ſit ſpecialior, reſpõdet pẽr hanc doctrinam: q̃ illa qualitas, quæ poteſt ineſſe pluribus, illa eſt generalior: illa verò, quæ vni ſoli poteſt ineſſe, eſt ſpecialior. per notata in. l. iuriſ gentium. §. ſed ſi fraudandi. ff. de pactis. Ita dicit in propoſito, q̃ qualitas poteſt ineſſe quilibet de genere, & cuicunq; ætati: ætas autem non poteſt ineſſe niſi ſibi ipſi. ergo inſpiciat iudex datus ætati. quod dicit menti tenẽdum. & ſic dicit, quòd paruum genus magno generi derogat. ideo in caſu propoſito cognoſcunt calculatores curiæ regis, non rectores, cum præſide ciuitatis, vel conſilium loci, in quo data fuit ſententia. nam cauſa gabellarum vel redituũ regis ſpecialior eſt, quia paucis conuenit, & fauorabilior, quã aliæ cauſæ in generale. vt plenè Bal. in. l. 1. C. de priuile. fiſci. & multa ſunt iura idem dicentia. Sed Bar. in. l. in ſacris. 1. co. in ver. quod not. de proximis ſacrorũ ſcriniorum. lib. 12. dicit, q̃ ibi eſt caſus huius quęſtionis contra Bal. vt ſi dicit ſtatutũ, q̃ hoſpitale miſericordiæ nõ poſſet agere vel conueniri niſi ſub iudice ſancti Petri: & aliud ſtatutũ dicit, q̃ iudex portæ burneę ſolum habeat cognitionem à decẽ libris: q̃ hoſpitale poterit agere pro cauſis à decem libris infra coram iudice portæ burneæ. Sed cõtra Bar. tenent quaſi omnes ſcribẽtes in. l. gallus. §. fi. & ibi Alex. 3. col. cum ſequẽti. in ver. itẽ not. ff. de liber. & poſthu vbi dicit ſe pluries dixiſſe, q̃ Bar. ibi nõ ſcripſit, ſed quidã doctor Peruſinus. tenẽt etiam omnes cõtra Bart. in. l. titiæ tex. & ibi idem Alex. 1. col. in ver. notat. etiam. ff. de leg. 1. idẽ Alex. poſt Bar. in. l. 2. in princi. ff. de verb. obli. multò pleni⁹ in additio. ad Bar. in. d. l. in ſacris. Petrus de Ancha. in. c. canonum ſtatuta. in verſi. ſed pone duo ſunt ſtatuta. de cõſtitutioni. & iſtam opinionem tene, nam ſic obſeruatur vbique.

Q5.

Contra.

trimonio [b] q̃ la ygle- el que cõtraxere [a] ma

[a] ¶ El que contraxere. nota. caſum † in quo maiori

iori pœna punitur vir delinquẽs,quàm mulier. Et eſt ratio,quia iſto caſu mulier præſumitur decepta à viro.vt dicunt docto.in.c.ſi vi.rde adulte. ¶ Punitur tamen eadem pœna qua vir.in caſu.l. ſi quis. in tantam.C. vnde vi.& habetur per glo. & Barto. in. l. ſi mulier. §. rerum. ff. rerum amo. & in. d. l.ſi quis. per glo.& Barto.& docto.

10 b ¶ Matrimonio. Quæro † an contrahẽs ſponſa-
Queſtio. lia per verba de præſenti,vel de futuro tantũ incurrat pœnam iſtius legis. Pe.de Ancha.conſi.ſuo.17. incipi.in Chriſti nomine amen pro ſolutione dubiorũ.quem refert & ſequitur Feli.in rub. de ſponſa.3.col.dicit,q̃ ſtatutũ puniẽs cõtrahẽtes matrimoniũ certo caſu, intelligitur de matrimonio conſummato,nã ante dicũtur ſponſalia ſecundũ cõmunem vſum loquendi.& idẽ tenet do. Abb. in. c. ſi inter. eo.ti.dicẽs,q̃ per cõmunẽ vſum loquẽdi ſponſa de præſenti nõ dicitur vxor.& facit tex.melior de iure in.c.ex publico. de cõuer.cõiu.vbi appellatione matrimonij, intelligitur de conſummato. tenet do. Abb.ibi & in.c.3.loco.de præſump.& Sali.in.l.cũ te.per.5.col.C.de dona.ante nup. ▽ Iſtã partem tenuit glo, notãda in cle. 1.de conſan.& affi.in parte, cõtrahere,vbi dicitur,q̃ pœna appoſita contrahẽti matrimoniũ,nõ extenditur ad cõtrahentẽ ſpõſalia, quia pœna nõ debet extẽdi. ▽ Facit etiã quod in ſimili notatat Ioa. An.in.c diſpẽdia.de reſcrip.lib.6.

Contra. ▽ Sed cõtrariũ ego teneo in caſu iſtius legis.per tex. in.l.oratio.ff. de ſpõſa.& per.c.cum haberet. de eo qui duxit in matrimonio.quã po.per.adul.vbi dicitur,q̃ prohibito matrimonio, prohibẽtur ſpõſalia, quę ſunt præambula ad matrimoniũ. tenet etiã do. Abb.in.c.cũ inhibitio.de clã.deſpõ. ▽ Et per hoc tenui in repetitione,quã feci ſuper.c.cũ nõ ab homine.de iudi.q̃ iudex ſecularis per illũ tex.nõ poteſt clericũ diſtringere, vel condẽnare: q̃ neq, poterit clericũ capere,quia per capturã peruenitur ad diſtrictionẽ & cõdenationẽ.nã prohibito aliquo,prohibetur omne id,per quod peruenitur ad illud.

11 Adde. ¶ Ad idẽ do.Abb.in.c.cũ oporteat. 2.nota.de accuſatio.intelligitur † eſſe prohibitum omne id,per quod peruenitur ad illud.per dictã.l.oratio.ff.de ſpõ.ita cõmiſſo conſequẽti,intelligitur cõmiſſum antecedẽs.qđ facit ad meteriã.c.pe.& glo.de offi.deleg.vt ſic de-
Nota. legatorie extendatur vltra expreſſa. ▽ Hinc etiã di-
12 cit notãter Bar.in.l.in quorũ.ff.de pigno.q̃ † ſi eſt prohibita pignoris traditio, videtur prohibita pignoris obligatio.quia per obligationẽ pignoris deuenitur ad traditionem eius. ▽ Idẽ† ſi eſſet prohi-
13 bita alienatio , videtur prohibita pignoris obligatio.quia per obligationem peruenitur ad vẽditionem.l.ſi.§.pignoris nexũ.C.de rebus alie.non alie.
14 ▽ Et ſic ſtam⁹ in regula,q̃† prohibito cõſequẽti,videtur prohibitũ añs.vt.c. cũ quid vna via.de regu. iur.lib. .cũ aliis. ▽ Prętereа matrimoniũ & ſpõſalia ſunt connexa.patet in rubro & nigro de ſponſa. ſed quod in vno cõnexorũ ſtatuitur,ad aliud cõnexũ extẽditur.c.trãſlato.& ibi Anto.& Bal.de cõſtitutio. ▽ Et ſi opponatur de glo.in.d.c.cũ non ab homine.de iudi. vbi permittitur captura clerici per laicũ,licet nõ condẽnatio? Reſpõde,q̃ ibi laicus nõ capit clericũ vt miniſter legis ciuilis, ſed tanquam miniſter iudicis eccleſię ex permiſsione iuris canonici,cuius authoritate laicus poteſt capere clericũ delinquentẽ, vt ad iudicẽ eccleſiaſticũ ducat,aliàs nõ euitaret ſentẽtiã excõmunicationis per. c. vt fame.de ſentẽ.excõ. ▽ Itẽ ſi dicas,q̃ diſpoſitio iſtius legis eſt pœnalis,& debet reſtringi.vt regula.odia.de regu.iu.lib.6. ▽ Reſpõdeo,q̃ diſpoſitio iſtius legis eſt fauorabilis,nõ odioſa,eo q̃ concernit publicã vtilitatẽ,licet ſit pœnalis.vt.l.1.§.fi.C. de cadu.tollẽ. & l.1.ff.ſolu.ma. ▽ Et pro iſta cõcluſione adduco glo. notandã in.c.1.de poſtula.præ.in parte, priuare.& ibi Abb.& glo.2.in.c.fi.de electio.li. . vbi dicitur, q̃ cõſtitutio pœnalis edita cõtra eligẽtes indignũ, extẽditur ad poſtulãtes ſciẽter indignũ. Vnde concludit Abb.in.d.c.1.de poſtu.pręla.q̃ vbicũq; ex- *Nota.*
trema ſic ſe habẽt,q̃ de vno peruenitur ad reliquũ, vel ad eundẽ finẽ,tunc etiã in materia pœnali & reſtringibili fit extẽſio: itaq; diſpoſitũ in vno,habet locum in reliquo. ad quod allegat textũ iũcta glo. in c.ſi poſtquã.in fine.de electio.lib.6. ▽ Vide etiã Abb.in.c.in cauſis.3.col.de electio. & in. c.2. col.2. de feudis.vbi dicit,q̃ prohibito matrimonio,prohibẽtur etiã ſpõſalia.nõ tamẽ dicit,vtrũ pœna appoſita contrahẽti matrimoniũ,videatur impoſita cõtra-
15 hẽti ſpõſalia. ▽ Tu tamẽ tene, q̃ † pœna appoſita vni ex correlatiuis,videtur alteri appoſita,licet de eo nihil dicatur in cõſtitutione vel diſpoſitione.facit tex.ad hoc ſatis notabilis.in.l.1 de cupreſsis.lib. 11.& quod ibi notatur per Bar.& per eũdem in.l.2.
16 C.de indic.vidui. to.vbi per text.in.d.l.1.dicit,q̃† *Nota.*
ſi ſtatutũ puniat vendentẽ granũ in ciuitate, videtur etiã puniri emptorẽ, quia iſta ſunt correlatiua. non enim poteſt eſſe venditor ſine emptore. ▽ Idẽ tenẽt docto.in.l.ſi cõuenerit. ff. de pactis. & q̃ iſta concluſio ſit vera in caſu noſtro eſt tex.in.d.c.cum inhibitio iuncto rubro.de clan.deſpõ.& in.l.3.quę ita ſummatur.titu. 3. quarta partita.

Adde. ▽ Idẽ tenet Bal.in.l.1 C de cõmuni ſer-
uo manumi. Et ſic nõ obſtãt cõtraria.
17 ¶ Sed quæro † vir vel mulier matri- *Qõ.*
moniũ contraxerũt per vim:nũquid puniãtur pœna iſtius legis. Tene q̃ nõ,quia matrimoniũ iſto caſu eſt nullũ,cũ deficiat conſenſus.c.cũ locũ.ibi ſcribẽtes.de ſpõſa.vbi dicitur,q̃ metus , vel coactio excludit cõſenſum,& per cõſequẽs anullat actũ à cõſenſu depẽdẽtẽ,& hoc in matrimonio,vt ibi. ▽ Qđ nõeſt in matrimonio clãdeſtinè cõtracto,quia licet contrahẽtes puniãtur,vt hic, matrimoniũ tamẽ tenet.vt.c.1.&.c.fi.de cland.deſpõ.& ibi ſcribẽ.& c. veniens el. 1.& ibi doct. & Abb. 2.nota.de ſponſa. &.c.cũ locũ.co.ti. ¶ Idẽ in minore,qui matrimo-

nium cõtraxit clanſteſtinè. quia cũ matrimonium nõ teneat ratione minoris ætatis.c.vbi non eſt.c. literas. & quaſi per totũ.de ſpõ. impu. non punitur. ¶ Si tamẽ factus eſt maior, & cõſentit in matrimonio:ex tunc.i.tẽpore cõſenſus,incidit in pœnã iſtius legis. ℣ Sed in hoc diſtingue. Aut matrimoniũ conualeſcit cohabitatione ſpõtanea,& cõtrahẽtes incidũt in pœnam.quia videtur perſeuerare in primo matrimonio clandeſtinè contracto. Si tamen contrahẽtes clandeſtinè in minori ætate,vel per vim:ceſſante vi, vel cũ peruenĩũt ad perfectã ætatẽ expreſſè cõſentiũt in matrimoniũ, & tẽpore cõſenſus contrahunt palã in eccleſia,euitant pœnã iſtius legis.nam, vt dixi, matrimonium dicitur contractum tempore cõſenſus, non quãdo per vim fuit contractũ.ad quod bene facit.c. ad id. de ſpõſa.cum ſimi. ¶ Sed pone,q† pœna iſtius legis haberet locũ contra matrimoniũ cõtrahẽtes per verba de preſenti:vel in matrimonio conſummato tantũ:ſi nõ apparet an cõtraxerint per verba de preſenti vel de futuro,de quibus ſpõſalibus eſt præſumendũ contraxiſſe.textus ſingularis. & ibi Bal. in l. cũ te.C.de donatio.ante nup.dicit, q factũ palã, præſumitur de præſenti, aliàs de futuro. & ita eſt glo.in.c.illud.ver.anulos.de preſumptioni.& in.c. tenor.de re iudi.& in.c.tuæ.de ſponſa.

18 20.

Adde. ℣ Et not. q licet matrimoniũ contrahẽtes pœnã iſtius legis incurrãt, matrimoniũ tamẽ tenet. vt dixi in glo.1. iſtius legis.& eſt glo.ſingularis in authẽ.de iudi.§. quia verò.colla.6.in glo.ſuper parte, eis. ver.& in matrimonio.quod nota tu iuuenis legiſta.

c ¶ La yglesia. ad quã ſpectat ſtatuere circa ſubſtantialia matrimonij,cũ ſit de eius foro. vt.c.tuam de ordi. cogni.tenet Bart.in. l. titia. ff. ſolut. matri. docto.in.c. fi.de ſecund.nup.Leges etenim ciuiles diſponẽtes circa ſubſtãtialia matrimonij,putà inualidando matrimoniũ vel perſonas,nõ valent.argu. tex.& ibi notant docto.& Abb.in cap.1.de ſponſa. ¶ Ex quo poteſt notari, q leges ciuiles prohibentes matrimoniũ inter tutorẽ& pupillã,rectorẽ prouinciæ,& prouincialem,& inter ſimiles perſonas, non tenent.de quo per Abb.& alios vbi ſupra qui allegat Fede.conſi. 35. vbi generaliter dicit,q ſtatuta, & leges laicorũ circa matrimoniũ , nullius ſunt momenti.quod intellige ſano modo,ſcilicet nõ valere, quando diſponunt contra matrimoniũ, ſecus quando pro matrimonio,nam tunc recurritur ad leges canonibus non contrarias.vt ſupra dixi in glo. 1.cui adde tex.in.d.c.vbi non eſt.de ſpon.impube. vbi dicitur,q reſpectu ętatis aptę matrimoniũ non ſolùm recurrimus ad canones, ſed etiã leges. ℣ Ex quo ibi Abb. aſſumit argu. quòd etiam in materia matrimoniali poſſumus recurrere ad leges canonibus non contrarias.& propterea leges fiunt ſuper cauſis eccleſiaſticis.qd nota. ℣ An aũt, & quando ius ciuile diſponens ſuper matrimonio debeat obſeruari,& quid in pœna appoſita aduerſus matrimonium contrahentes.vide latè.Ioã . de anania in. c.cum cauſa 2.col . & in.c.gẽma. de ſponſa.

a ſia c touiere por clãdeſtino d con alguna muger,por el miſ

19 mo hecho e el f y losq̃ enello ĩterueniereñ g, y los que de tal ma-

d ¶ Clãdeſtino.Quibus † caſibus, & quã do matrimonium dicitur clãdeſtinè contractũ.habetur plenè per tex.in.l.1.ti.3.4.parti.& in.l. 1.ti.delos caſamientos.foro legum. & per glo. in. c. cum nihibitio. ver.clandeſtinis.in fi.de cland . deſpon.vbi ponuntur tres caſus.Et vltra.gl.Hoſti.ibi enumerat alios,& tandem dat regulam generalem, dicens,q matrimonium contractum contra prohibitionem eccleſiæ generalem,vel ſpecialẽ, expreſſam,vel tacitam,dicitur clandeſtinum,& habet locum pœna in.d.c.contenta. ℣ Sed do.Abb.dicit, q in multis locis non ſeruatur denũciatio de qua in. d.c.cũ inhibitio. ℣ Tu adde ad ſupradicta ſingulare dictum Bar.in.l.2.circa finem.de his qui ob publicam ratio.mutuã pecuniam acceperũt.li. 10. vbi dicitur,q ſi de conſuetudine aliquid conſueuit fieri publicè,vt matrimonia,ſi aliquis faceret coram duobus teſtibus,diceretur fieri clam.allegat.l.fi.ff. de ritu nup.vbi dicitur clam fieri, quicquid taliter fit,q non poſsit venire ad notitiã eius,cuius intereſt.vt.l.clã poſſidere.in principio.ff.de acqui. poſſe.vide etiam tex.meliorem de iure ad noſtrum caſum in.l.fi.titu.3.4.partita.

e ¶ El miſmo hecho.i.eo † ipſo matrimoniũ contrahentes,& intereſſentes, & teſtes amittunt bona ſua:quo caſu non habet locum pœnitentia,nec purgatio. ſecundum glo.& tex . probatur in cle.ne. in agro.§.quia verò.de ſtatu regu.tenet.Abb. & An. Si.in.c.2.de ſolu. & Bar.in authen.habita.C. ne filius pro patre. ¶ Quando autem ſententia declaratoria requiratur contra priuatum ipſo iure, habetur in.l.eius qui delatorem.ff.de iure fiſci . & in. c. cum ſecundum leges.de hære.lib.6. per Felinũ in. c.ex parte.el.1.de reſcrip.& per melatè in repe.quã feci ſuper. c. cum non ab homine.de iudi.

f ¶ El.i.ipſe vir q mrimoniũ cõtraxit clãdeſtinè:

21 g ¶ Interuenierẽ.not.ex.l.iſta.q † intereſſentes, aliàs interueniẽtes matrimonio clãdeſtino , puniũtur eadem pœna,qua ipſi contrahentes . ſentit tex. in.c.cum inhibitio.de cland.deſpon. & textus in argumen.in.1.C.de fal.mone.& in.c.quanto . de ſen. excõ.peccant.n.intereſſentes matrimonio clandeſtino,ſiue ſint clerici,ſiue laici,ſeu religioſi , ſecundũ Abb.d.c.cũ inhibitio.ver.quæro quid in laicis. ¶ Et iſtius dicti eſt duplex rõ. Prima , qa ex contractu matrimonij clãdeſtini multa mala ſequũtur. vt habet in.l.fi.ti.3.4.pti.& intereſsẽtes dãno,videtur eſſe cauſa damni.vt.c.ſicut dignum . de homici.

& qui

& qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur. vt eſt regula iuris. Item ſtare maleficio, eſt prẽſtare opem maleficio. vt per Bart. in l. ſi in rixa. pen. col. ff. de ſica. &. in l. qui ſeruo. §. fi. ff. de furtis. & præſtans opem maleficio, punitur ſicut principalis. c. 1. de offi. delega. cum ſimi. ▽ Secunda. quia iſtud eſt præceptum romanorũ pontificum, necnon & principis, vt nemo interſit matrimonio clandeſtino. per. d. c. cum inhibitio. & per iſtam legem. & veniens contra præceptum romanorum pontificum, vel principis, peccat mortaliter. vt de romano Pontifice eſt glo. in. c. generali. in parte. iubemus. de elect. li. 6. & de principe tenẽt docto. & Abb. in. c. 1. de conſti. ▽ Dicuntur etiam interuenire ij, qui mediatores ſunt matrimonij clãdeſtini. vt in. c. mediatores. & ibi notatur de teſti. lib. 6. & ij puniuntur pœna iſtius legis.

trimonio fuerẽ teſtigos[h] incurrã en perdimiẽto d todos ſus bienes[i] y ſean aplicados a nueſtra camara[k] & fiſco, y ſean de

22 **Adde.** ▽ Itẽ procurator † qui alterius nomine contraxit, punitur eadem pœna, qua principalis, pro quo contraxit. quod probatur ex ratione iſtius legis. ▽ Item, quia procurator cenſetur eadem perſona cum illo, cuius mandato contrahit. vt dicitur in ſimili in l. quod ſæpe. in. §. ſi quis amico. ff. de contrahen. emp. ▽ Secus videtur in nuncio. ſi tamen non interſit matrimonio. pro quo bene facit dictum Bal. in authẽ. habita. 3. col. in. fi. verſi. item ſi pœna. C. ne filius pro patre. vbi dicitur, q̃ pœna appoſita ingrediẽti. non videtur impoſita nuncio. ſuper quo vide quæ dixi infra in glo. ſuper parte. teſtigos.

23 h ¶ Teſtigos. Not. hic caſum ſingularẽ † in quo omnes prohibẽtur eſſe teſtes. & eſt caſus fallentiæ ad legẽ. 1. ff. de teſti. aliàs puniuntur, vt hic. ¶ Sed

24 pone, q̃ † cũ teſtibus interuenit tabellio, vt fidem præſtaret de cõtractu matrimonij: nũquid tabellio puniatur vt teſtis, ppter intereſſentiã. an pœna falſi, an verò excuſetur à pœna, cũ de eo nulla fiat mẽtio ſpecialis, prout de cõtrahẽtib⁹. Videtur q̃ non. quia cũ tabellio ſit ſpeciali nota dignus, & non fiat expreſſa mentio de eo, videtur omiſſus. vt regula. odia. de regu. iuris. lib. 6. ſed reuera ſi tabellio interfuit tali cõtractui, punietur pœna huius legis, eo q̃ põt rogari de omni actu, de quo teſtis põt rogari. et econtra nõ poteſt roagri de eo actu, in quo teſtis non põt intereſſe. vt p Bal. in rubrica de fide inſtr. 5. col. & multotiẽs tabellio cõputatur innumero teſtium. l. in exercendis. & ibi docto. C. de fide inſtr. tenet Bal. in. 1. cõſtitutione. C. §. ex præcepto. in. fi. qui ambulant pari paſſu, licet fides tabellionis ſit maior vno teſte. prout dixi in l. 3. ſupra. habetur p glo. in. §. itẽ verba ſtipulatio. inſti. de inutili. ſtipu. Vnde notari⁹ poteſt rogari de cõfeſsione facta abſente parte, et de ſtipulatione inualida ſecũdũ Bal. in. d. rubrica. de fide inſtru. & eadẽ col. vbi dicit. q̃ inſtrumentum non dat vires actui inualido. & bene facit ad ſupradicta l. iubemus. §. 1. & ibi Bar. C. de ſacroſanct. eccle. & dictum Bal. in l. 1. C. de eunuchis. vbi dicit, q̃ licet notarius ſcribens illicitũ non teneatur de falſo, punitur tamen alia pœna criminali. & q̃ tenetur d falſo, tenuit Bar. in l. omnis. C. de petitis bonorũ ſublatis. lib. 10. non enim põt notarius rogari de prohibitis à iure. vt per Bal. in. d. rubrica. de fide inſtru. 4. col. per. l. iubemus. §. his tabellionibus. C. de ſacroſanct. eccle. & ſi rogetur debet puniri. vt dixi. ▽ Ex quo di-

25 ximus † tabellionẽ rogari non poſſe ſuper contractu vſurarũ. vt tenet Inno. & Hoſti. in. c. contingit. de arbi. & Lanfrã. in tractatu de arbi. 2. pte. vltima col. habetur in Spe. de inſtr. edictio. §. 8. & q̃ nõpoſſit rogari de matrimonio etiã icito & palã facto, tenet Ange in l. diuortio. ff. ſo. matri. Et Bar. in l. 3. ff. de annu. leg. Inno. in. c. de prudentia. de donatio. inter virum & vxorem. Lanfranc. in. d. tracta. de ar-

26 bi. ſecunda parte in fine. ¶ Et quia † notarius habetur loco teſtis, vt dixi, ad eius exemplũ dicimus, q̃ eodem modo debet notarius loqui, quo teſtis loquitur. & quemadmodum teſtis deponeret in iudicio, exprimẽdo verba interrogantis, & qualitatem actuum annuẽtis. per legem. labeo. in fine. ff. de ſupelle. lega. tenet Ioan. an. & Bal. in additio. ad Spe. de ſyndi. §. 1. ver. itẽ q̃ in inſtrumẽto. & omnino p Bar. in l. mutuũ. ff. de acqui. hęre. ▽ Et verè non eſſet ponere os in cælũ tenere, q̃ maiori pœna punia tur notarius, quã teſtis: eoq̃ magis deliquit, in quo maior ſciẽtia debet eſſe, quã in teſte. & ita arguẽdo à maioritate rationis: qđ argumẽtũ eſt validũ in iure. vt in authẽ. multo magis. C. de ſacroſanct. eccle.

27 **Adde.** ¶ Hinc etiã dico, q̃ † ſi clericus clãdeſtinè diſponſauit eoſdem, punitur maiori pœna, quia magis deliquit.

▽ Pœna verò, qua debet clericus puniri eſt pœna, de qua in. d. c. cũ inhibitio. non tamen punitur pœna, de qua in l. iſta. nam iſta. l. non ligat clericos. vt plenè dixi in l. 66. in glo. ſuper parte. de ſe arraigar. verſi. hinc dicit glo. infra.

i ¶ Todos ſus bienes. Not. caſum, in quo cõdemnatus in perpetuũ exiliũ perdit omnia bona ſua. ▽ Ex quo infertur, q̃ de his bonis aufertur cõdemnato teſtamenti factio. per tex. in l. 4. ſupra.

Adde. ▽ Quid ſi ignoranter aliqui matrimonium contraxerunt, vel ij, qui interfuerunt, an pœnam euitent iſtius legis. glo. in l. auunculo. ſuper parte, auunculo. & ibi Bar. 2. col. ver. itẽ oppono ad prędicta. ff. de conditione ſine cau. multipliciter diſtinguit. & facit multa mẽbra ſuper hoc, an pœna impoſita pro matrimonio illicito habeat locum, quãdo eſt ignoranter contractum. Et notatur in l. qua in prouincia. §. 1. ff.

1.ff.de ritu nuptia.& in.l.1.ff.de decre.ab ord.fac.p Bal.in authē.habita.3.col.in fine.ver.item ſi pœna. C.ne filius pro patre.& ibi in.ver.itē ſi non ingreditur.per Ioan.and.in c.cū quis in ius.de regu.iur. in ſexto.& in regula.quod quis mandato contro. Pau.d ca.cōſiliō.190. Bal.in.l.data opera.2. co.C.qui accuſare nō

27 po. ¶ In † mulieribꝰ tamē matrimonio intereſſentibus ſufficit qualiſcunq; error ad excuſandum eas à pœna iſtius legis.probatur in.l.1.in fi.ff.quod cuiuſque vniuerſi.nomine.Oldra.con.291.nume.9. ▽ Nā in delictis regulariter paruus error excuſat mulieres. vt ibi.

ſterrados los dichos nros reynos, los q̄les no entren ſo pena de muerte.

k ¶ Nueſtra camara & ſi iſta.l.non diceret,ſed tātum ꝙ bona iſtorum amitterētur, videntur applicari cameræ fiſci.vt.l 45.& 47.ti.delas penas. in ordina. ¶ Opp. contra iſtā legem, & videtur, ꝙ bona contrahentium matrimonia clandeſtina debent applicari fiſco eccleſiæ,nō fiſco principis: quia iſtud principaliter eſt ab eccleſia prohibitum.per.c.cū inhibitio.de clād.deſpon. ¶ Sed tene contrarium,

28 quia † bona auferuntur de manu contrahentium matrimonia clandeſtina,& intereſſentium,qui laici ſunt,& ꝓpterea applicātur fiſco principis.Si aūt ij,qui interfuerunt matrimonio,& teſtes clerici eſſent,bona ipſorum applicarentur fiſco eccleſiæ.per ea quę notāter dicunt Bal.& docto.in.l. ſi quis preſbyter.ver.2.inducitur.C.de epiſcopis & cle.& hoc dato caſu,ꝙ clerici amitterent omnia bona ſua per. d.c.cū inhibitio.vel per aliam diſpoſitionem iuris canonici.

Opp. 30. Q̄. 1 ¶ Deſterrados.Iſta.l.poteſt induci ad quæſtionem.dicitur hic, ꝙ matrimonium contrahentes clādeſtinę,teſtes,& intereſſentes debent in perpetuū exiliū dānari de omnibus regnis principis.pone ꝙ

29 † banitus ſeu deportatꝰ tranſtulit ſe in ciuitatem vel villā noſtris regnis propinquā, prout eſſe potuit in regno Cātabriæ,quod ab alio principe paulo añ erat detētū,quod regnū poſtea fuit vnitū hiſ regnis. ▽ Poſſumus etiam hoc exēplificare in aliis ciuitatibꝰ Africæ, quæ de nouo per principes noſtros ſunt acquiſitæ,nunquid bāniti de iſtis regnis poſſint ibi demorari? Sali.in.l.etiā. ver. vltimo iſte textus.C.de.iure doti.mouet iſtā quæſtionem. Tādem cōcludit,ꝙ ſi villa,vel ciuitas eſt vnita regno quo ad omnimodā conſuetudinē ſeu plenitudinē dominij,ꝙ bannitus non poterit habitare in tali ciuitate,vel villa,aliās ſic. ▽ Bal.in.d.l.etiā. 2.col ver. & iſta l. inducitur in argumentū.dicit. dictabat ſtatutū Paduæ,ꝙ banniti paduani non poſſint morari in Padua vel eius diſtrictu ſub certa pœna:& tēpore quo fuit factū tale ſtatutum,caſtrū Landinariæ non erat de diſtrictu Paduæ: poſtea paduani iſtud caſtrū acquiſierunt.quærebatur vtrū banniti Paduæ poſſint morari in caſtro Lādinariæ.& Bal. vbi ſupra allegat Ricar.ma.dicentem ꝙ non per.d. l.etiam.quia extēſo territorio ſecundum locum extenduntur ſtatuta & leges territorij principalis. ▽ Guil.de cunio.in.l.ſi cōuenerit.§ ſi nuda.ff.de pigno.actio. dicit, ꝙ ſi in iſto caſtro eſſet ſpecialis lex & conſuetudo contraria, ꝙ eſſet ſeruāda.l. illius loci. quia cum ſua lege & cum ſua iuriſditione videtur tranſlatus. ▽ Cinus i. d.l. etiā.dicit,ꝙ aut eſt tranſlatus in eandem iuriſditionem ſimpliciter,aut ſecundum quid.Si ſimpliciter,fit extenſio.Si ſecūdum quid,erit ſecus.Ideoque ſi eſt tale caſtrum, ꝙ habeat per ſe merum & mixtum imperium,licet recognoſcat aliquam maioritatē à ſuperiore,non prohibentur bāniti principalis territorij ibi morari.argu.tex.in.l.feiæ.§.tyranni.ff.de fundo inſtru. ▽ Sed Bal.vbi ſupra dicit, ꝙ ſi ſuperior mandat,ꝙ ibi non recipiantur,non debent recipi,cùm ibi debeant cenſeri rei propter ꝓpetuā fœderis vnionem.vt.l.non dubito. ff. de captiuis ſecus ſi eſſet perpetua vnio, niſi in confœderatione aliud eſſet expreſſum. ▽ Aduerte,qa Bald. non loquitur in caſu propoſitæ quæſtionis.nā nos loquimur in caſu,quo caſtrum non erat de diſtrictu iudicis tēpore bāni, ſed quia poſtea fuit acquiſitum.Bal.enim loquitur,quando tēpore bāni erat adiūctum,quia tunc bāniti non debent ibi recipi, ſi ſuperior mandet,ꝙ ibi non recipiantur. quod ſine dubio procedit.nos tamen loquimur, vt ſupra dixi,quādo caſtrum vel ciuitas fuit acquiſita de nouo poſt bannum.& doct.maximè Sali.in.d. l. etiā. tenet ꝙ ſic. ¶ Sed contra videtur, quia bānum eſt valde ſtricti iuris. Ita ꝙ quicquid expreſſē non reperitur inſertum in banno& condemnatione,intelligitur omnino omiſſum. ▽ Vnde ſi bannū eſt alicui datum in perſonam,non ſequuntur bona tacitè etiā ſi bannitus eſſet de crimine capitali. quia cùm ſtatutum hoc non dicat,ergo nec nos.argu.l.ſi ſeruum.§.non dixit.ff.de acqui.hæredi.notatur in. l.1. §.cæteros.C.de rap.virgi.tenet Bal.in.l.1.§.col.in fine.ver.apparet igitur ex prædictis.C.de hæred.inſti.itaq; bannum,vt ibi,ad futura non extenditur.

Contra.

30 ¶ Propterea † bannitiones quandoq; procedunt à iuriſditione,quandoq; à lege, quādoq; à iudice. vt per Bal.in.d.l.1.col.1.ſi vero procedūt à lege municipali,tunc extendit effectum ſuum per ſuū territoriū,vt in tantū territoriū effectus bannitionis extendatur,in quantum extenditur effectus legis, cuius authoritate inducta eſt bannitio.Si ergo tempore bāni territorium erat certis finibus terminatū, bannitio non extendit ſuum effectū ad caſtrum poſtea queſitum,quod tempore banni non erat de territorio exulātis.ſecundum Bal.in.d.l.1.2.co.ver.circa primum.C.de hære.inſti.&in.l.executorē.6.co. verſi.

ver.nam ſecundum generale regulam&.7.col.ver. mõ ego q̃ro.C.de execu.rei iudi.glo.in.c.1.in principio.ver.guerra.hic finit lex Corradi. vſibus feu. ℣ Præterea ſtatutũ debet intelligi & interpretari propriè & ſtrictè.vt.l.quicquid aſtringendę.& ibi docto.ff.de verbo.obli.&.l.2.§. is qui nauẽ.ff.de exerci. ergo non extenditur,maximè in odium bãniti. contra regulã.odia.ď regu.iur.lib.6.℣ Et ad dictam.l.etiam.inquãtum dicit, q̃ diſpoſitũin principali,videturdiſpoſitum in augmento. eſt verũ in his, quæ de ſuinatura veniũt conſecutiuè ad principale.quod eſt in contractibus & ſentẽtiis,in quibus non eſt adiecta pœna in principali.vt.d.l. etiã &.l.legem.C.locati.ſecus in pœnalib⁹. quia pœna appoſita in principali, non videtur appoſita in augmento.℣ Facit quod in ſimili notat Bar.in.l.in teſtamento.ff.de conditio.& demõ.vbi dicit, q̃ pœna appoſita vni diſpoſitioni, ſi diſpoſitio mutetur in aliam,non cenſetur repetitam alia diſpoſitione. ℣ Item quia pœna à lege vel ſtatuto impoſita, non extenditur per identitatis rationem.notat Abb.in. c.fi.de iure patro & habetur in.c.pœna. de pœni. di.1. Ioã.and.in.c.odia.&.c.in pœnis.& ibi latè Dinus.& in additio.de regu.iur.li.6. ¶ Sed his non obſtantibus vide quæ dicit Bar.& docto.in. d. l. ſi conuenerit ff.de pigno.actio.& quæ notat Bal. in. l.cunctos populos.13.col.ver.vlterius quæritur.C. de ſumma trini.& fide. c.&.Pe.de ancha.in.c.canonũ ſtatuta.ver.iuxta effectum extenſionum. de cõſtitutio.lib.6.& quod notatur in. c. quia circa. de priuile.& in.c.quanto.de cenſi.

Adde. Iudex bãniuit p̃ delicto ad ſuũ velle an bãnũ vel exiliũ duret durãte officio.Do.Matt.ď Aflic.deci.neap.290. nu.1.in.ver.replicat dñs animaliũ.dicit, q̃ vãnũ nõ durat nec durãte offico regẽtis.vt in.§.eas verò.inſti.de ppe & tẽpor.actio.& in.§. pẽnales. inſti. de actioni.in glo.nota.in.l.honorati.& ibi Bart. ff. de actio.& obli.idẽ Bar.ĩ.l.fi.ff.de pactis. & ibi Alex. in apoſti.firmat Spe.tit.de aduocato.§.1.circa finẽ. ver.in ſuam.notat.Bal.in.l.1.C.de poſtulan.

m ¶ Iuſta cauſa i.quando matrimonium contra- 31
xit clandeſtinè. ℣ Cauſæ † verò, p̃p̃ quas filij poſſunt à parentibus exheredari ſunt.14.de quibus in authen.vt cũ de appe.cognoſ.§.cauſas.colla.9.nota. glo.in.c.quintaualis.de iure iur.melius.in.l. 4. cũ tribus ſequentibus.ti.7.6.parti.& iſta erit.15. & nota. ℣ Cauſa verò,propter quas filius poteſt exheredare parentes,ponuntur in.l.6.eo.ti.& eadem partita. ¶ Et nota.vnũ menti tenendũ,q̃ in caſu, quo filius poteſt exhæredari,poſſunt ei alimenta denegari:& quantũ ad hoc parificantur exheredatio,& alimentorũ denegatio.vt voluit glo.notabilis in.l.

deſheredar ſi quiſieren a ſus hijos n que el tal mrmonio contraxeren, lo q̃l otro ninguno o no pueda acuſar ſino el padre y la madre muerto el padre.

ſi quis à liberis.ver.detulerat.ff.de liber. agnoſ. & in.l.fi.de aleud.libe.tenetBal.in authen.res quę.C. cõia deleg.docto.in prælegatis locis. ¶ Et nota. ea quę ſuper hoc dicit do.doctor de Pala.in repe.c. per veſtras.de do.inter vir.& vxo.ſuper. tex. colu. 281.verũ.4. ex quocũ q̃.cum ſequenti. vbi dicit,q̃ de iure nouo non reperiuntur aliæ cauſæ exhæredatiõis, præterquã illæ quatuor decim,quę continentur in.d.§.cauſas.quapp̃ter dicit, q̃ filia contrahens cum indigno ſine conſenſu patris,non poteſt exhæredari,licet de iure fforum.ſic. per.l.3.§.ſi emãcipat⁹.ff.ď bono.poſſe.cõtra tabu. nos aũt iure nr̃o regio nõ ſolũ qñ filia cõtrahit cũ ĩdigno, ſed ſi cõtrahat cũ coęq̃li,vel maiore ſine licẽtia p̃ris, poterit exhęredari p̃ iſtó legẽ.quoniã iſto caſu matrimoniũ dicit clãdeſtinè cõtractũ. vt d.l.fi.ti.3. quarta parti.ſed in hoc ſerua diſpoſitũ p̃ ius canonicũ.

Adde. Si tamen mater luxurioſe viuit, non poteſt filiam iſto caſu exhæredare, præter quã in caſibus notatis per Soci.in regula.285.vbi vi.remiſsiuè.

n ¶ A ſus hijos. Nõt.q̃ diſpoſitio iſta nõ extẽditˉ ad filios,exẽplũ quorũ turpiſsimũ eſſet fœmineo vocabulo maſculos cõtineri.vt.l.ſi ita ſcriptũ.ď leg. 2.& q̃a ſtatuta ďbẽt ĩtelligi ĩ p̃pria ſignificatiõe.vt. l.qcq̃d aſtrĩgẽde ď verbo.obli.tenetBal.ĩ.l.cõtract⁹ C.ď fide.ĩſtru.tũ. de iure cõi idẽ eſt dicẽdũ ĩ filio, qui inhoneſtè cõtraxit mrimoniũ, q̃ bene poterat exhæredari.ita Bal.in.l.nec filium.C. de nuptiis.

Adde. Rõnẽ,quã ponit Specu.ĩ.ti.de actorẽ 4.col.ver.ſed vtrũ maſculo. vbi dicit, q̃ in muliere magis cadet ſtimul⁹ carnis:& magis op̃p̃brioſum eſt amicis,ſi mulier fornicet,quã maſculus vt habetur per totũ.32.q.6.℣ Et nunquid diſpoſitio iſtius.l.ſit iniuſta.vide Bal. in. l.omnes ſi.col.ff.ad trebellia.& ibi addi.

Adde. Quod Alex.dicit in.l.1.10. col.ff.ſolu to matri.in quãtũ dicit.an iſtius legis diſpoſitio ſit iuſta. ¶ Et ĩ quãtũ iſta. *Regula.*
l.dicit,q̃ pater põt exhæredare filiã clam contrahẽ tẽ.limita,niſi pater ſit lõgè abſens.tex.eſt. in.l.ſi ita pater.& in.l.ſi nepos.ff.de ritu nup.℣ Limita etiã, *Limita.* *Limita.*
niſi pater ſit furioſus,vel demens.argumen.tex.in. l.2.§.furioſus.ff.de iure codicillo. vbi furioſus, & abſens in hoc iudicantur à pari.℣ Tertiò limita, ni *Limita.*
ſi pater ſit factus monachus,nam tunc dicitur mortuus quo ad mundũ.vt dixi in.l.4.ſupra.℣ Quar- *Limita.*
tò limita,niſi pater ſit agarenus,& filia catholica.q̃a non debet in hoc expectare nec recipere conſenſum patris,cum non ſit in eius poteſtate. per gloſſ. vnicam & ſingularem in.c.iudęorum. 28. quæſtiõ. prima. ¶ Quintò limita,niſi filia ſit in.25. annorũ. *Limita.*
conſtituta. quia ſi pater eam noluit iſto tempore

matrimo-

matrimonialiter copulare, ipſa poterit ſine eius cõ ſenſu contrahere, cùm ſit culpa patris, & non filię: vt.l.1.ti.7.6.parti.licet.l.6.ti.delos caſamientos. fo. legum. dicat, ꝙ requiruntur. 30. anni. ¶ Vnũ etiã not. ꝙ clandeſtinum matrimonium non reſoluit legatum filiæ. quod intellige, ſi filia acceptat. aliàs cùm offendiſſet patrẽ, non meretur legatũ. vt.l. nõ tantùm. §. ſi emãcipati. ff. de contra tabu. tenet Bal. in.l. ſi ita ſcriptũ. §. ſi pater de lega. 2. vide Ange. in. §. iuris præcepta. inſti. de iuſti. & iure. ¶ Item quæro. filia clandeſtinè deſponſata per verba de præſenti nondum cognita ingreditur monaſterium, & efficitur monialis. quod poteſt facere per. c. verum. & c. ex publico. de conuer. coniu. & l. deo nobis, & ibi Bart. & Bald. C. de epiſcopis & cle. nũquid poſſit exhæredari? Videtur ꝙ ſic. quia pœna, in quã incurrit, nõ purgatur ꝑ ingreſſum religionis. & hoc duplici cauſa. Primò, quia cùm pœnam incurrit à iure, non poteſt quoquomõ illã purgare per ſupradicta. & habetur in. l. magnũ. C. de contrahen. & cõmi. ſtipu. & per. glo. in. c. licet canõ. in parte, priuat⁹. de elec. lib. 6. ▽ Secundò per ea quæ dicũt docto. in. d. l. deo. & ibi gl. vbi dicũt, ꝙ per ingreſſum religionis non liberatur quis à pœna cõmiſſa, licet quo ad animam euitet & purget peccatũ. ita tenet ibi glo. in parte, qua ſi ingratũ. & Bal. ibi. 3. col. ver. mõ ex iſta litera. vbi tenent, ꝙ ſi filia contra patrẽ cõmiſit cauſam ingratitudinis, poterit ab eo exhæredari, licet ingrediatur religionem. ▽ Et ſi opponatur de authẽ. de monach. in prin. colla. 1. vbi dicitur, ꝙ ingreſſus religionis omnem maculã abſtergit. eſt verum de peccatis, de quibus poteſt ſatiſfacere deo in monaſterio, non tamẽ pœnam commiſſam temporalem ꝑ ingratitudinem. vt inquit glo. ſupradicta, quã not. ▽ Hinc etiã dicit glo. Inno. & alij in. c. gaudemus. de diuor. ꝙ ſi iudæus vel ſaracenus cõmiſit crimen, ꝑ quod deberet criminaliter puniri, ꝙlicet factus Chriſtianus per baptiſmũ ſit liber à peccato, non tamen à pœna corporali: propterea, vt dixi, per ingreſſum monaſterij non purgatur vitium præcedens. ad quod vide quæ notat Ioan. Andr. plenè. in. c. cum laici. de iure patro. & Bald. in. l. 1. C. de plus petitio.

Nota.

Quæſtio.

¶ Ley. l.

A ley dl fuero q̃ diſpõe q̃ no pue dadar el marido mas en arras Pa ſu muger dila decima parte d̃

Adde. ▽ Sed ſi diceret aliquis quæ fuit ratio quare ſit prohibitio quo ad filias, & non quo ad filios. dic vt dixi in glo. ſu per parte. ſus hijas. nã nõ ſic redundat iniuria patri ex matrimonio per filium contracto ſine patris cõſenſu, ſicut per filiam. propterea leges grauiſſimas pœnas imponunt contra filias patientes ſe carnaliter cognoſci, quas non imponunt contra filios.

¶ Hinc dicunt. l. antepe. & vltima. tit. 7. 2. partita. ꝙ Reges magnam cuſtodiã debent adhibere in nutriendis & cuſtodiendis filiis & matrimonio copulandis. ¶ Et in tali matrimonio parentes debent quatuor conſiderare. de quibus in. d. l. pe. ▽ Quib⁹ adde aureum dictũ Themiſtoclis valentiſsimi poëtæ, quem refert Nicolaus de Lyra ſuper. 7. c. Eccleſiaſtici. ſuper illa particula. homini ſẽſato. vbi dicit. Malo filiæ meę virũ qui egeat pecunia, quàm pecuniã quæ viro egeat. ¶ Dicitur etiam Eccleſiaſtici. d. c. 7. poſt medium, Filiæ tibi ſunt, ſerua corpus illarum, & non oſtendas hilarẽ faciem tuam ad illas. Trade filiam ſcilicet matrimonio, & grande opus feceris. homini ſenſato da illam.

o ¶ Otro ninguno. per iſtam. l. corrigitur. l. 1. ti. de los adulter. li. ordina. & l. 4. ti. delos matrimo. eo. li. 32 & l. 2. eo. ti. fo. le. & alia iura dicentia, ꝙ † fratres, & alij conſanguinei, & ij, qui habent in domo mulieres, poſſunt accuſare eas contrahentes cum aliis matrimoniũ clandeſtinũ, quia hodie non poſſunt. niſi 33 pater, & eo mortuo, mater. vt hic. ¶ Sed quæro † mulier vidua contraxit matrimoniũ ſine voluntate parentum, nunquid incurrit in hanc pœnã. Videtur ꝙ non, per. l. 4. titu. delos caſamientos. fo. legum. & l. 5. cum ſequen. eo. titu.

Summarium.

1 *Arra, an poteſt excedere decimam partem bonorum.*
2 *Arra, & donatio propter nuptias, an ſint idem.*
3 *Arra quæ dicatur.*
4 *Iuramentum an validet contractum ſuper arras.*
5 *Donatio arrarum, an poſsit fieri conſtante matrimonio.*
6 *Arra, an poſsit promitti, contracto matrimonio.*
7 *Renunciatio generalis an includat renunciationem legis loquentis ſuper arras.*
8 *Sponſus an poteſt promittere pro arris ſponſæ fundum excedẽtem decimam partem bonorum.*
9 *Arræ, quo tempore debent æſtimari.*
10 *Notarius delinquens in officio & extra officium, qualiter puniatur.*
11 *Notarius omittens apponere in inſtrumento capitula debita, an puniatur de falſo.*
12 *Notarius an poteſt apponere in inſtrumento apothecam non expreſſam à partibus.*
13 *Notarius, an debet apponere in inſtrumento ea, quæ ſunt contra naturam inſtrumenti.*
14 *Notarius, an poteſt corrigere errorem ſuum.*
15 *Notarius condemnatus in amiſsione officij, an poteſt deinceps conficere inſtrumentum.*
16 *Notarius interrogans teſtem vltra contenta in articulis, an puniatur de falſo.*
17 *Notarius condemnatus de falſo, an poteſt publicare inſtrumẽta confecta ante condemnationem.*

La ley del

LA ley del fuero. Lex fori diſponẽs,q † nõ poſ ſit dari in arras vxori vltra decimã partẽ bono rũ ſuorũ,renunciari nõ poteſt:& renũciatio facta, non valet.& ſi tabellio in cõtractu arrarũ fidẽ facit de renũciatione,punitur in amiſsione officij tabel lionat9:de quo poſtea vti nõ poteſt,aliàs in currit pœnã falſi.hoc dicit. ¶ Diuiditur in quatuor ꝑtes. In prima dicitur,q lex fori legũ loquẽs de quãtitate arrarũ non põt renunciari. ¶ In ſecunda anullat actũ contrariũ. ℣ In tertia pœnã imponit tabellioni apponenti in cõtractu arrarũ renũciationẽ dictæ legis. ℣ In q̃rta pœnã aggrauat cõtra tabellionẽ.Secũda ibi.& ſi renũciare. Tertia ibi,y ſi algũ eſcriuano. Quarta ibi,yde alli adelante. ¶ Et nota,q lex fori,de qua in.l.iſta fit mẽtio,eſt.l.1. in principio. ti. delas arras.fo.le. ¶ Ad cuius intellectũ,nec nõ ad intelligẽtiã iſtius legis ſcias,q † donationes ꝑpter nupt.quæ olim fiebãt vxoribus à viris ſuis tẽpore cõtract9 matrimonij,de quib9 habetur per totũ titulũ de dona. ꝑpter nup. C.&.ff.fiebãt vxoribus iſto reſpectu.quia ſicut mulier tradebat dotẽ viro,ita & vir tradebat vxori donationẽ ꝑpter nup . vt ibi.& iſta donatio propter nuptias debebat eſſe ęqualis cũ dote.vt in authẽ.de æquali.do.in principio.colla.7. ℣ Et hãc donationẽ † propter nuptias ꝑprie nos dicim9 in Hiſpania arras.vt habetur in.l.1.ti.11. quarta partita. ℣ Sed qa donatio arrarũ in tãta quãtitate,q̃ æquialeret doti,erat immẽſa,& exceſsiua, fuit ſtatutũ foro generoſorũ li.5.ti.1.q maritus poſſet dare vxori in arras tertiã partẽ ſui patrimonij. poſtea viſum fuit hãc etiã ſummã immẽſam & exceſsiuã,quapropter fuit ſtatutum per.d.l.1. ti.delas arras. fo.le.q nõ poſſet excedere.10. partẽ bonorũ mariti.quæ lex habuit ortũ a.l.6.quę incipit. porq̃ muchas vezes.ti.1.li.3.foro juzgo. ℣ Sed quia dictæ legesſępe numero renũciabantur in graue damnũ facultatũ maritorũ,fuit optimè per iſtam legẽ ſtatutũ,q renunciari non poſsint. ¶ Sed quæro vlterius,quæ fuit ratio,quare iſta lex prohibet renũciationẽ.d.l.1.ti.delas arras.fo.le.Poteſt dici,quia multotiens ſpõſi quadã facilitate ſuæ amore:vel ad hoc blãditijs ſeu perſuaſionibus inducti in graue diſpẽdiũ ſuæ ſubſtantię renunciabant.d.l 1.& vltra decimã partem bonorum ſuorum in arras dabant ſponſis:propterea ne facultates virorũ extenuarentur, iſta lex prohibet renũciationẽ.d.l.1.ti. delas arras. vt ſupra dixi. ¶ Sed opp.cõtra iſtã legem in hoc, & videtur mihi ſuperflua:quia ſatis cautũ erat per. d.l.1. quòd vltra decimam partem nõ poſſet ſpõſus dare in arras ſponſæ,ex quo dicta lex anullat actũ contra hoc factum:quia cũ ſit ius prohibitiuum,renunciari non poteſt per tex.& ibi glo . ſingularis, quam tenent docto.in.l.1. C.ne fideiuſſo.vel mãda. doti.den. in parte , fideiuſſorem.& Pau.de ca.con ſilio. 351.incipienti.viſa quadam ſecuritate. & Bar. in.l.de his.ver.quæro nunquid.ff.de tranſactio . q allegat glo.in.l.1. C.eo.ti. ℣ Hoc etiam tenent idem Bar.& glo.in authẽ.imò.ver.parentibus.ad finem. & ibi Bal.C.de actio.& obli.& Frã .Curtij notanter conſilio ſuo .68.2. colũna. ℣ Pro ſolutione dic, q tacitè dicta lex nõ poterat renunciari,ſed expreſſè ſic. i.per pactum ſecũdũ Ioã.an. ſingulariter in additio.ad Spe.in ti.de ferijs.§.fi.ſuper ver.quid ſit renunciatio.& Lanfran.in cle.ſæpe.ver. neceſsitatis. de verbo.ſigni.Ideo ſecundum hoc neceſſaria fuit iſta lex,per quam expreſſè prohiberetur renuncia tio.d.l.1.ti.delas arras.fo.le. ¶ Sed contra hoc poteſt etiam dici.q.d.l.1.vt ex ea patet, prohibet ne quis vltra decimã partẽ bonorum ſuorum in arras promittat,& anullat promiſsionem in cõtrarium factam,quo caſu tacitè nec expreſſè.d.l.poterat renũciari,etiam de partium cõſenſu.per.glo.in.d.l.2.C. ne fideiuſſo.vel manda.vbi Bar.& Alex.& glo.in. c.dilecto.de præben.& ibi docto.& Abb.tenent,q quãdo lex prohibet & anullat , tacitè nec expreſſè renũciari põt. ¶ Item poteſt opponi cõtra iſtã legẽ,q diſpoſitio antiqua,de qua in.d.l.1. abſq; noua prouiſione ſufficiebat,cùm eſſet condita fauore publicæ vtilitatis.quod patet ,quia prohibet ne quis re ſua malè vtatur,quo caſu lex renunciari non poteſt.vt.l.2.§.ſed quia veremur.& ibi Bar. in ſecundo ſummario.C.de.iura.calũ.& in.d.l.de hoc.1.co. ver.quæro nũquid.ff.de tranſactio.notatur in.c.diligenti.de foro compe per docto.in.l.ſi quis in cõſcribendo.C.de pactis.& in.l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſo. ¶ Solutio . Duplex ratio potuit mouere principẽ ad hoc ſtatuendum. Primò quia.d.l.1. ti. delas arras.fo.le.non erat approbata,ergo non poterat dici lex , nec erat iudicandum per eam . vt patet.ex.l.1.poſt medium ſupra. ℣ Secundò quia per regulam iuris antiqui vnuſquiſq; poterat ea, quæ pro ſe inducebantur renũciare.vt.d.l. ſi quis in conſcribẽdo.C.de pactis &.l. ſi quis in cõſcribẽdo. C.de epiſcopis & cle.&.l.fi.§.pe.in fine.ff.ad velleia.&.l.pactum.ff.de pactis.cum ſimi. ſed quia apud aliquos poterat dubitari nunquid.d.l. poſſet renunciari an non , vt tantum dubium remouerẽtur,principes noſtri , ſicut in proœmio proteſtantur,per iſtam legem iubent q.d.l.1. non poſsit renũciari. ℣ Ex quibus omnibus duo colliguntur nota. ℣ Primũ,q quando lex prohibet & anullat, nõ poſsit renunciari. ℣ Secundum,q quãdo lex introducitur ob publicam vtilitatem , ſimiliter non poſsit renunciari.quod eſt notãdum ad.l.61. &.69. infra. ℣ Et vltra hos duos caſus,in quibus lex non poteſt renunciari,adde alium,qui eſt in.l.ſi vnq̃.C. de reuocan.donatio.q̃ non poteſt renũciari.ſecũdũ Oldra cõſilio ſuo.27.incipẽti.cum mulier.in fine.

℣ Etiã

ſusbienes noſe pueda renunciar9 & ſi ſe renunciare , no embargante la tal re

Oppo.

Oppo.

Solu.

¶ Etiã ſi talis renũciatio ſit iuramento vallata, ſecũ dũ Bar. in l. titia. la. 2. §. imperator. vltima. q. de lega. 2. & in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſo. tenet Bal. in l. 1. vltima col. ver. deinde quæro. C. de inoffi. donatio. ¶ Item non poteſt renunciari iuri traditiuo certę formę in actibus. ſecundum Bal. in tractatu ſchiſma. 3. co. tenet Bar. in d. l. de his. ver. præterea iſta lex. & in l. cum hij. in prin. ver. vltimo ex hoc. ff. de trãſactio. ¶ Quod facit ad materiam. l. 3. ſupra. & ad. l. 27. infra. ¶ Item non poteſt renũciari beneficio. l. 2. C. de reſcin. ven. quando altera pars fuit in dolo. ſecundum glo. in l. quiſquis. C. de reſcin. vẽ. ¶ An & qñ. l. poſsit renũciari dixi. in l. 61. infra. vbi vide. ¶ Sed quęro. † marit⁹ promiſit & iurauit vltra decimam partem ſuorum bonorum vxori conferre, & quantitatẽ expreſsit, nũquid obligetur ex iuramento. glo. 1. in l. 1. titulo delas arras. fo. le. tenet ꝙ non valet renunciatio, nec iuramentum contra d. l. factum. allegat. Bar. in l. ſi quis pro eo. ff. de fide iuſſo. & notatur in. c. ſi diligẽti. đ foro cõpe. & Gui. de mõ. lau. in cle. vnica de iureiu. ſuper parte, iuramenti. vbi tenet, ꝙ iuramentum interueniens non poteſt validare donationem à iure reprobatam inter coniuges. ¶ Iſtam etiam quæſtionem mouet do. doctor de Pal. in repe. c. per veſtras. de dona. inter virũ & vxo. ſuper rubrica. col. 101. ver. hoc tamẽ intellige. cum ſequenti. & concludit ſeruandũ eſſe iuramentũ. licet quidã, quos ipſe refert, teneant cõtrarium. ¶ Et pro eo atq; pro. d. glo. facit dictũ Pau. de ca. conſi. 54. vbi ait, ꝙ donatio facta cõtra iuramẽtũ de nõ donãdo, valet. & quod dicit Bal. in l. 3. C. pro donato, vbi dicit, ꝙ donatio ſimplex facta cum iuramento, quæ aliàs non valeret, valet, niſi prius fuerit iuratũ de nõ donãdo. vt per Pau. de ca. dicto conſilio. eſt glo. in. c. licet. in fine. de iureiu. lib. 6. ¶ Et huius concluſionis eſt ratio. quia quotienſcũq; iuramentũ poteſt obſeruari ſine interitu ſalutis ęternę, eſt obſeruandum, vt. c. cũ contingat. cum ſimi. de iureiu. vbi caſus illius multũ facit. quia ſi alienatio dotis cum iuramẽto valet, à fortiori debet valere in noſtro caſu. Idẽ tenet glo. in l. 4. ti. delas arras. fo. le. glo. fi. prope medium. licet in principio. quoſdã recitet tenere contrarium, & hoc idem ego teneo, per ea, quæ ſuperius ſunt dicta, & per ea quæ dicũt Bar. & Bal. in authẽ. ſacramenta puberũ. C. ſi aduer. ven. ¶ Item quia donatio prohibita inter patrẽ & filium iurata valet. vt per Bal. in d. l. 3. C. pro donato. ¶ Et quanuis iſta opinio ſit vera propter vinculum iuramẽti, mihi videtur ceſſare in practica, & ꝙ rarò, aut nunquã contingat his rationibus. ¶ Primò propter iſtam legem, in qua prohibetur, nẽ tabelliones poſsint cõficere inſtrumẽta, in quibus fiat renunciatio. d. l. 1. tit. delas arras. fo. le. aliàs ꝙ puniantur in amiſsione officij. ¶ Secundò propter. l. 6. titu. delos juyzios. in ordina. vbi prohibetur iuramentum in contractibus, aliàs ꝙ tabellio puniatur in amiſsione officij tabellionatus, & partes in amiſsione cauſæ. & dato ꝙ iſtud iuramentum præſtaretur coram notario apoſtolico, vel imperiali, non eſſet ſufficiens ad agẽdum corã iudice ſeculari. per tex. in d. l. 6. ti. delos juyzios. in ordina. ¶ Item ſi maritus cõueniretur ad tradendas arras coram iudice eccleſiaſtico ratione iuramenti, non poſſet: quia laicus laicum ad iudiciũ eccleſiaſticũ trahere non poteſt ſuper cauſa prophana, in qua interuenit iuramẽtum, aliàs punitur pœna de qua in. d. l. 6. ¶ Item quia actio ad petendum has arras non oritur ante mortem vnius coniugum. vt. l. 1. ti. delas arras. fo. le. ſi enim defuncto viro vxor peteret eas, non poſſet illas recuperare ab hæredib⁹ mariti. per ea quę dicit Bal. in l. 1. 4. col. C. de inoffi. donatio. & Bar. in l. titia. §. imperator. de lega. 2. dicunt enim, ꝙ donatio iurata inofficioſa poteſt reuocari per hæredem iurantis. ſi enim cõpetit actio hęredibus ad reuocandam inofficioſam donationẽ à parentibus ſuis factam, à fortiori competit eis exceptio ad vxorem excludendam, quando petit arras vltra decimam partem bonorum parentis. nam cui cõpetit actio: multo magis exceptio. vt eſt regula iuris. ¶ Sed pone, ꝙ non maritus, ſed pater, vel extraneus arras promiſit eius nomine vltra decimam partem bonorum, nunquid teneat promiſsio. videtur ꝙ non, quia fieret huic legi fraus. nam licet dicat, ꝙ maritus non poteſt. &c. intelligitur nec alius pro eo. quia qui per ſe aliquid facere non poteſt, nec per alium. & conſanguinei poterunt repetere has arras. per tex. in d. l. 1. ¶ Intantũ, ꝙ ſi notarius tali contractu parentum vel extraneorũ apponeret renunciationem. d. l. 1. incurreret in pœnã iſti⁹ legis, quia eadẽ eſt ratio prohibitionis in caſu quo marit⁹ promittit, vel alius pro eo cũ fit renũciatio.

Quæſtio. 4

5 **Adde.** Si † tamen vir tẽpore quo matrimonium contraxit erat adeò pauper, ꝙ nõ habebat bona, ex quibus arras dare poſſet: promiſit tamen mulieri cum qua contraxit, ꝙ dabit ei arras ex his bonis, quæ poſtea lucratus eſſet, ꝙ tenebitur vir tradere vxori quandocũq; poſtea conſtante matrimonio hoc petierit, dum tamen non vltra decimã partem eorũ, quæ vir lucratus eſt tunc temporis. vt habetur in l. 2. ti. ſecundo. lib. 3. foro legũ. tenet notanter do. doctor. de Pala. in repe. c. per veſtras. de dona. inter vi. & vxo. ſup rubri. col. 100. ver. ſi autẽ vir. ¶ Ex qua lege infert do. doctor de Pala. vbi ſupra. ver. ex qua infertur, ꝙ hæc arrarum conſtitutio cùm non ſit ſimplex donatio, ſed propter nuptias, etiam conſtante matrimonio fieri poteſt. vt lege. cum multæ. §. ſi igitur, & lege. conſtante. & ibi Baldus. & Salicetus. C. de donatio. ante nuptias. & in §. eſt & aliud. inſti. de dona. à quibus fuit ſumpta dicta. l. ſecunda. ¶ De his arris & de ſponſalitia largitate, vide que dixi in l. §2. glo. fi. & illud tene.

6 p ¶ Arras Adde huic legi, ꝙ † arrę non ſolũ ante contractum matrimonium, ſed poſt contractum

poterũt

poterunt promitti,dum tamen promiſsio non excedat decimã partẽ bonorũ mariti.quia cũ hęc arrarũ conſtitutio non ſit donatio ſimplex,ſed propter nuptias,poteſt fieri etiam conſtante matrimonio.l. cũ multi.§.ſi igitur.&.l.ſi conſtante.vbi Bal.& Sali. C.de dona. ante nup. & in.§. eſt & aliud. inſti.de donatio.à quibus fuit ſumpta. l.1.ti. 11. quarta parti. tenet etiam do.doctor de Pala.ſua repe. ſuper.c. per veſtras.de donatio.inter virum.& vxo. ſuper rubrica.99.col.ver.circa illud. ¶ Et nota,q̃ licet arrę ſuccedant loco donationis propter nup.vt.d.l. prima. ti.11.quarta partita.differunt tamen in multis. vt refert do.doc.de Pala.vbi ſupra,quia differunt in cõſtitutione.nam donatio propter nuptias ſi fiat ante matrimonium poteſt excedere quantitatem dotis, & infra ſubſiſtere.vt.l.ex morte.C.de pactis conuen.& in authẽ.æqualitas.& in corpore vnde ſumitur.collatio.7.ſed ſi conſtituatur cõſtante matrimonio,non debet excedere quantitatem dotis . vt. l. ſi cõſtãte.&.l.ſi.§.ſi igitur dote iam pręſtita.C.de donatio.ante nup.& authẽ.ſed iam neceſſe,ibi poſita. & text9 in . d.authẽ.de æquali.do.colla.7.glo.in.§. eſt & aliud.inſti.de dona.&.l.2.ti.11.quarta partita. Itaq; donatio propter nuptias menſuratur ſecundum tempus quo fit.& ſecundum quantitatẽ dotis. attamen non eſt ſic in arris,q̃ in iſtis regnis dãtur: nã illæ menſurãtur ſecũdũ quãtitatẽ patrimonij viri arras concedentis. Intellige ſecundũ quãtitatem patrimonij,extractis prius debitis de patrimonio: & ſic debet haberi reſpectus ad ea, quæ ſuperſunt, deducto ære alieno.per tex.in.l.ſi quis ſeruũ cũ ſequenti.de lega.2,& per ea,quæ dixi in.l.22. in parte,pagadas las deudas ſupra. ▽Differunt etiam arrę & donatio propter nuptias in duobus caſibus, de quib9 per do.doctorem de Pala.vbi ſupra. quos per te vide.

nunciacion lo contenido en la dicha ley ſe guarde , y execute , y ſi algun

7 q Renunciar.Quæro iuxta hoc † tabellio in con- Queſtio. tractu arrarum non appoſuit renunciationẽ legis. 1.titu.delas arras.fo.1e.ſed generaliter appoſuit renunciationem omnium legum,nunquid ex hoc videatur renunciare.d.l.1.& per conſequens tabellio incurrat pœnam iſtius.l.Videtur q̃ ſic,quia renũciando,omnes leges videtur renunciare.d.l.1.argu. tex.in.c.ſi romanorum.19.di.&.c.quia circa.de priuile.cum ſi.vbi traditur regula,q̃ qui totum dicit, nihil excludit. Contra. ▽Sed cõtrarium tene,quia quæ ſpeciali nota ſunt digna,ſi non exprimantur , non veniunt in renunciatione.vt.l. itẽ apud labeonem.§. hoc edicto.ff.de de iniu.maximè in pœnalib9. per. c.odia.de regu.iu.li.6.habet igitur locum iſta lex, quando ſpecialiter renunciatur,non aliàs. vt patet ex lege iſta ibi dum dicit.no ſe pueda renunciar.ſ. 8 la dicha ley . & hoc referendo iſta verba ad ſuum q̃ principium. ¶ Sed pone,q̃ †ſponſus promiſit ſpõ ſæ fundum in arras, qui fundus in valore excedit decimam partem bonorum ipſius : nunquid reuocetur donatio quatenus excedit,an reuocetur in totũ. Videtur q̃ reuocetur in eo,quod ſupereſt . quia vtile per inutile non vitiatur.vt eſt regula iuris.& habetur in.l.26.& .29. ſupra. ▽In contrariũ facit.l.ſi ſponſus.§. generaliter.ff. de donatio.inter virũ & vxorem.vbi dicitur,q̃ quando vtile non poteſt ſeparari ab inutili,ex cauſa ſpeciali trahit ad ſe illud inutile,& valet vtrunq;:ſed in fundo taliter promiſſo cùm vtile non poſsit ſeparari ab inutili , valebit in totum,per dictũ.§.generaliter. ▽Tu dic,quòd licet non poſsit ſeparari in corpore vtile ab inutili, poteſt tamen ſeparari in ęſtimatione, ſeu quantitate, & ſufficit qualitercunq; fiat ſeparatio, argumen.d. §.generaliter.Ideo promiſsio non valebit in eo,qd̃ vltra decimam partem donatur.per.d. legẽ primã. titulo delas arras.& per docto.§.generaliter. in fine. Cõtra.

9 ¶ Vlterius quæro† à quo tempore debet ęſtimari iſta decima pars,quam vir promittit pro arra, an tempore contractus , an verò tempore ſolutionis.Videtur q̃ ſoluto matrimonio , aliàs tempore, quo ſoluitur arra,quia ad iſtud tempus habetur cõſideratio in alijs donationibus.vt.l.19. &.23. ſupra. ▽Contrarium poſſet dici.imò q̃ habetur reſpect9 ad tempus promiſsionis arrarum , non ad tempus mortis promittentis,vel eius , cui promittitur per tex.ſatis ſingularem in.l.fundum cornelianũ. ff. de nouatio.qui tex.ad hoc benefacit.&.l.hominem.ff. manda. ▽Aduerte,quia in hoc poſſet dici.aut tempore promiſsionis arrarum fuit ſtatuta certa quantitas , aut decima pars bonorum viri,non expreſſa certa quantitate. ▽Vt primo caſu habeatur reſpectus ad tẽp9 promiſsionis,per iura ſuperius inducta , quo caſu arræ non recipiunt diminutionem, nec augmentum.quia ſatis eſt promiſſum ſolui. ▽Secundo caſu videtur q̃ poſsit haberi conſideratio ad tempus contractus , vel ad tẽpus ſolutionis, prout erit vtilius vxori,& eius hęredibus.per tex. in.l.fina.in princi.& in.§.ſi igitur.C. de dona. ante nup.vbi dicitur,quòd dos & donatio propter nuptias æquiparantur.habetur etiam in.c.plærunq;: &. c. donatio ,de dona. inter vi. & vxorem . ſed in dote habeatur conſideratio ad tempus , quo dos fuit promiſſa , vel ad tempus mortis promittentis , vel illius , cui dos fuit promiſſa , & ſic ad tempus ſolutionis. per tex . ſatis notandum in lege. 29. in parte . & para ſe dezir . ſupra . igitur idem dicendum eſt in caſu , quo decima pars bonorum fuit proxima in arris. ¶ Item quia , vt dixi in principio iſtius legis , donatio propter nuptias & arræ idem ſunt . per tex . in dicta.l.prima.titulo. 11. quarta partita . & hoc tene.quia.dic.l. 29 loquitur in caſu ſpeciali, ideſt, quando eſt con- Intelle- ctus. Cõtra. Quę

tentio

tentio an dos ſit inofficioſa, an ne, quo caſu inſpicitur tempus promiſsionis vel ſolutionis, prout erit vtilius vxori. ℣ Et idem ꝙ in iſto caſu dicemus in donatione propter nuptias, aliàs in arra, quia ſi maritus promiſit certam quãtitatem licet tẽpore promiſsionis nihil haberet in bonis, ſi poſtea acquiſiuit tanta bona, in quibus potuit cadere promiſsio arrarum habetur conſideratio ad iſtud tempus. ſ. ſolutionis arræ, non ad tẽpus promiſsionis illius. argu. tex. in dicta lege. 29. quam ad hoc notanter extẽde. ℣ Et iſte erit vnus caſus ſatis notãdus, in quo dos & donatio propter nuptias, aliàs arra, ęquiparantur. ℣ Adde ſecũdum caſum. quia ſicut dos dicitur donatio, ita & arra dicitur donatio. vt dicta lege fi. C. de dona. ante nuptias. ℣ Item ſicut dos dicitur improprie donatio, ita & arra, quia vtraq; fit ob cauſam. ſ. propter matrimonium. vt dicta. l. 1. titulo. 11. quarta parti. & illa dicitur proprie donatio, quę non fit ob cauſam ſed ex mera voluntate, vt expreſſe dicitur. l. 1. ff. de don. dixi plenè in proœmio in parte, gratia, ſupra, & in. l. 29. in parte las otras donaciones. ℣ Quartò conueniunt dos & donatio propter nup. quia ſicut dos dicitur vxoris, ita & arra vel donatio propter nuptias dicitur dos mariti, vel dotalitium vt. d. c. plerunq; de donatio. inter vi. & vxo. & ibi glo. ℣ Quintò. quia ſicut dos non põt conſtitui per minorem ſine decreto iudicis. vt. l. lex quę tutores. in princi. C. de admi. tuto. ita & donatio propter nuptias. vt per Bar. in repe. l. ſi conſtante. 12. col. ff. ſo. matri. ℣ Cuius contrarium tenet Sali. in. l. prędicta. C. de prędiis mino. quod verum credo, cùm talis donatio fiat à lege ipſo iure poſt conſtitutionẽ dotis, vt dictũ eſt. ¶ Sextò conueniunt. nam ſicut dominium dotis tranſfertur in maritum, & eſt dominus rei dotalis. vt. l. doce ancillam. C. de rei vẽ. eodem modo tranſfertur dominium donationis arrarum in vxorẽ. vt in authẽ. promiſſa. C. de dona. ante nup. ℣ Ex quo ſequitur, ꝙ vxor poterit vẽdicare quãtitatẽ arrarũ. Quod intellige verũ in trib⁹ caſib⁹. ¶ Primò cõſtante matrimonio, ſi maritus vergit ad inopiã. ¶ Secũdò, ſi poſsidet ali⁹, & nõ maritus. ¶ Tertiò ſoluto matrimonio, ſi talẽ donationẽ ex pacto debet lucrari. vt p Bal. in. d authẽ. ꝓmiſſa. ℣ Et idẽ in caſu, quo nõ eſſet appoſitũ pactũ, ſed mulier defuncto viro ſupuiuit. p. l. 1. ti. delas arras. foro le. iũcta. l. infra. ꝓxima. ¶ Septimò cõueniũt. nã ſicut pater tenetur dotare filiã, ita tenetur donare propter nup. vt. l. fi. C. de dotis ꝓmi. ¶ Octauò conueniũt quia ſicut dos ſoluto matrimonio reuertitur ad mulierem. ita & donatio propter nup. ad maritũ. vt. l. ſi liberis. C. de donatio. ante nup. & ibi doct. & glo. & in. c. donatio. de donat. inter virũ & vxorẽ. ¶ Nonò. qa ſicut maritus nõ poteſt aliena re dotem regulariter, etiã cõſentiente vxore. vt Inſti. quibus alie. licet. vel nõ. in principio. ita alienare non põt donationẽ propter nuptias vel arras. vt ĩ auth. ſiue à me. C. ãd velleia. & l. 4. ti. delas arras fo. le. ¶ Decimò conueniunt. nam ſicut dos non requirit inſinuationẽ ab vtraq; parte. l. fin. C. de iure doti. ita in donatione propter nup. nõ requritur. vt in authẽ. eo decurſum. C. de donatio. ante nup. & hoc ſecundũ intellectum Sali. ibi. licet alius ſit intellectus communis docto. ¶ Vndecimò cõueniunt. nã quodcũq; propter nuptias per. d. l. cum multę. & authẽ. æqualitas. C. de do. ante nup. ℣ Et ideo cõueniunt. quia tacita ſtipulatio, que habet locum in dote, ſi matrimoniũ ſequatur, habet locũ in prędicta donatione. tamẽ Bal. in. l. 2. C. de bonis q̃ li. per illum text. quẽ dicit menti tenendum ¶ Duodecimò cõueniunt. quia ſicut dos cõputatur in legitima filiæ, ita & donatio propter nuptias in legitima filij. tenet bal. in. l. iubem⁹. 3. col. C. ad trebellia. Decimotertiò. quia ſicut filia cõfert dotem, ſimiliter filius donationem propter nuptias. l. liberis. C. de donatio. & l. 29. ſupra. Decimoquarto. quia ſicut res quæ ſubiacet reſtitutioni, poteſt alienari cauſa dotis, ita cauſa donationis propter nuptias. vt authẽ. res quæ. C. communia dele. ¶ Decimoquintò conueniunt. quia ſicut ille, qui eſt rogatus reſtituere hęreditatem poſt mortẽ poteſt quartam, q̃ cõpetit ex cauſa dotis alienare: ita ex cauſa donationis propter nuptias. text⁹ in authẽ. cõtra cũ rogat⁹. C. ad trebellia. ¶ Decimo ſextò. quia ſicut dos poterat augeri conſtante matrimonio. ita & donatio ꝓpter nup. lex. ſi cõſtante in prin. C. de donatio. ante nup. ꝙ ſicut poteſt minui in aliquibus caſibus, ita & donatio iſta. vt d. l. ſi conſtante.

r ¶ Incurra. ſ. ipſo iure. vt patet ex verbis iſti⁹ legis. & ex. l. 1. ti. delas arras. fo. le. vbi eſt glo. & in. l. ſi quis ex argentariis. §. 1. ff. de edendo. vbi dicitur † ꝙ notarius delinquens circa officiũ ſuũ ipſo iure incurrit pœnã, ſed delinquens extra officiũ priuatur per ſententiã. ℣ Attamẽ Bar. in. l. eadẽ. ff. ad legẽ iuli. repe. tenet ꝙ in omni caſu requiritur ſentẽtia. Idẽ tenet pau. de ca. in dic. l. ſi quis ex argentariis. §. 1. & bal. in. l. 1. 8. co. C. de ſacroſan. eccle. & in. l. 1. ff. de ſenato. & in. l. 1. C. de teſta. & in. l. & militib⁹. vbi etiã pau. de ca. C. de teſta. mili. & in. l. in exercendis. C. de ſi. inſtru.

s ¶ Del officio. quia ſicut notari⁹ † omittẽs appone in inſtrumento capitula debita punitur de falſo. vt per bar. in l. preſbyteri. C. de epiſcopis & cle. ita ſi

Nõ. cõuenientias dotis & dona. propter nup.

eſcriuano diere fe de algun contracto en que interuenga renũciacion dela di cha ley, mandamos quæ incurra[r] en pdi

miento del officio[s] đ eſcriuania que touiere y de alli adelante no pueda mas vſar del ſo pena de falſario.[t]

Conclu.

ita ſi apponat capitula indebita & prohibita puni
12 tur de falſo.vt hic.¶ Adde etiam,q† notari⁹ nõ po teſt ponere in inſtrumento hypothecã bonorum non expreſſam à partibus. tenet Bal.in.l.1.vltima. col.ff.ſo.matrimo.Imò debet ſcribere ſecũdum natura contractus,etiam ſi à partibus oĩa non exprimãtur.vt.l.fi.C. de fideiuſſo.tenet Bartolus in dicta lege.prima.ff.ſoluto matrimonio.¶ Itẽ † nõ debet
13 ſcribere ea, quæ ſunt contra naturã contractus,vt hic.aliàs puni tur in amiſsione officij, quia cùm ſit in dolo,& lata culpa,punitur de ea,& de imperitia.vt.l.fi.C.de
14 magiſt.cõue. ¶ Itẽ pone,q† notari⁹ poſuit in inſtrumento renunciationem dictæ legis primæ:nũquid pœnitentia ductus poſsit corrigere errorem ſuum.Bal.in prima cõſti.C.§.ex præcepto. vltima colũna, & in additio. ad Spe.de inſtru.edic.verſiculo rogatus.& verſiculo notarius.& ver.ſequenti & Bar.in.l.ſi librarius.ff.de regulis iuris.& in lege.imperator. ff. de ſtatu. ho. multipliciter diſtinguũt.vide ibi per eos.Hodie tamen iure noſtro notarij debent omnia in ſcriptis apponere à principio,& appoſita debent partibus recitari,& ſub ſcribi.nec poſſunt aliquid inde detrahere,neq; addere, aliàspuniũtur in amiſsiõe officij.vt habetur ĩ pragmati .regni prima ordina. de Segouia. folio. 240.
15 ¶ Et nota,q† notarius condemnatus in amiſsione officij,non poteſt deinceps conficere inſtrumẽta,aliàs punitur de falſo,vt hic.niſi cauſa cognita ſibi ſit reſeruatum ius ipſum per iudicem, quòd poteſt.ſecundũ Bal.in lege.depoſitum. C. depoſiti.& in lege,iubemus.§.ſanè.C.de ſacro ſan.eccle.& Bartolus in lege.ſi quis in principio. §. fi.de lega.3.
16 ¶ Item nota, quòd † notarius , qui interrogat teſtes extra cõtẽta in articulis,punit in amiſsione officij,de quo in.d.pragmatica regni.fo.235.ſ. c.in.fi.
Nota. Regula. t ¶ De falſario. quo caſu inſtrumenta notarij facta poſt condemnationem,fidem non faciunt:con-
Limita. fecta tamen ante condemnationem bene valebũt. tenet Bald.in lege.ſecunda.C.de fide inſtrumen.& in lege.in exercendis . eodem titulo . & in authen. ſed nouo iure.C.ſi certum peta.gloſ.in.§.cum is.authen.de fide inſtru.collatio.6.& Barto.in.l.Barbarius.penul.colum.ff.de officio Præto,& Bald.in. l.2.tertia colum.C.de execu. rei iudi. ¶ Intantum,
17 quòd † notarius condemnatus de falſo, poteſt publicare inſtrumenta ſua facta ante condemnationem.quia & poteſt perficere.tenent docto.& Paulus de Caſtro. in. l. prętor. §. ſed ſi dominus.ff.de eden.& in.l.ſi arbiter.C.de ſenten.glo.in.c.vt officium.de hære.li.6.Bar.in.l.ad teſtium.§.1.ff.de teſti. & in.d.l.barbarius.antepe.col. ff.de offi.pręto.

¶Ley.lj.

SI la muger no ouiere hijo del matrimonio en que interuiniere,pmiſsion d̃ arras,y no diſpone

Summarium.

1 *Mulier,ſoluto matrimonio,an poteſt de arris ad libitum diſponere.*
2 *Arra quotuplex ſit.*
3 *Mulier contrahens ſecundò,an perdat arras debitas à primo viro.*
4 *Mulier quando perdit arras.*

SI la muger. Iſta lex propter ſui breuitatem non ſummmatur. Tamen ad intelligentiam ipſius præmitte,quod multis retroactis temporibus inclitus rex Siſnandus rex Hiſpaniæ & Franciæ era. 681.annos.vt habetur foro juzgo.li.3.ti.1.li.6. prope medium ibi: anſi de todas eſtas coſas.Et inclitus rex Filanius.in.d.l.6.&.l.2.ti.4.lib.4.eo.fo. ſtatue-
1 runt,quòd † ſi vxor decederet ſine filijs,cum teſtamento poſſet de arris ad libitum diſponere. Si tamen decederet ſine teſtamento,dicunt,q† arræ deuoluantur ad maritum,& ad hęredes ſuos . & idem voluit.l.1.titu.delas arras fo.le.prope medium. ibi. & ſi ella muriere ſin manda.¶ Sed imperatores aliter ſtatuerunt per.l.pe.in fine.ff.de dona. inter vi: & vxo.& quaſi per totum.ff.&.C. de donatio . ante nup.& in authen.ſi tamen.C.de ſecun.nũp.& in corpore vnde ſumitur.in authen.vt fra.filij.§. quia verò.colla.9.vbi dicitur,q† res donatæ vxori per virum ante nuptias,matrimonio ſecuto,& carnali copula conſummato,efficiuntur vxoris, & hæredum ſuorum.Sed quia iura imperatorum videntur magis conſona rationi,tacitè chriſtianiſsimi noſtri reges per iſtam. l.improbant in hoc.d.l.1.titu. delas arras.fo.le.cum ſimi . & approbant leges imperatorum.& non immeritò , ſi omnes leges ſupradictas interrogaueris,necnon earum conditores tibi dicent,quòd donationes ante nuptias,& ſponſalitię largitates , vel donationes ſeu promiſsiones arrarum fiunt mulieribus propter matrimonium contrahendum.habetur in.l.1.prope medium. ti.11. 4.partita.quod patet,vt dixi,ex iurib⁹ ſupradictis. Si enim fit arrarum promiſsio propter matrimonium contrahendum cum effectu, patet, q† ſecuto matrimonio,vxor debet habere donationem arrarum vt ſuam in præmium honeſtatis ſuæ. Iuſtum verò & rationi conſonans videtur,q† donatio, quæ per matrimonium ſecuta copula efficitur vxoris, apud eam,& ſuos hæredes permaneat.vt eſt tex.ſatis clarus & notandus in.l.infra proxima. cùm ſit etiam verum , quòd datio ob cauſam, cauſa ſecuta, non ſortiatur:ſed donatio ſecuta cauſa,ob quam facta fuit,ſit perfecta, & valida.vt.l.cum veterum.cũ pluribus alijs.C.de dona. ante nup . &.ff. &. C.de condi.ob cau.¶ Itẽ quia ſi ſecuta cauſa. i. matrimonium donatio arrarum efficitur vxoris,non videtur quare mulier iſta amittat has arras ſine cauſa, quam non reperio inter cauſas rationabiles. ¶ Et ſi

dicatur, quia deceſsit ſine ſobole, vel ſine teſtamento, prout leges contrariæ ſentiebãt: vereor de tali ratione & ſententia, quòd afflictis parentibus, & conſanguineis vxoris de ipſius morte contriſtatis, adhibeatur ſine cauſa afflictio, & amittant quæ fuerunt ſuarum familiarũ ſine cauſa. Ideo iuſta & rationabilis videtur hæc lex diſponens, quòd arræ vxoris promiſſæ dentur hæredibus ſuis, non marito, etiam vxore decedente ſine filiis, & ſine teſtamento.

expreſſamẽte delas dichas arras, que las aya el heredero o herederos dlla, y no dl marido, agora haga la muger teſtamento.

¶ Sed quia iſta.l. loquitur de arris datis vxori à viro, & ſunt plura iura quę de arris loquuntur. vt.l. arris. C. de ſpõſa. & l. i. C. ſi rector prouin. l. i. & quaſi per totum titu. delas arras. foro. le. & l. i. & .2. titu. ii. 4. partita. & foro juzgo. lib. 3. ti. i. quaſi per totũ. ſcriben. in. c. gẽma. de ſpõ. & quaſi per totum. ff. &. C. de dona. ante nup. latè do. doctor de Pala: in repe. c. per veſtras. de dona. inter vi. & vxo. ſuper rubrica. 2. colũ. cum tribus ſequen. Item lex infra proxima cũ ſuperiori. Ideo annectam in præſenti pro iuuenibus breuiter, quotuplex ſit arra. qualiter, & quãdo cõſtituatur. ¶ Quo ad primũ dicẽdũ eſt, q̃p 2 † arra eſt duplex. ſecũdũ tex. in. l. 2. ti. ii. quarta parti. poteſt etiã dici q̃p arra eſt triplex. ¶ Vno modo dicitur arra, quando inter aliquos de matrimonio contrahẽdo tractatur, ſeu inter parentes, vel conſanguineos eorundẽ. Quod maximè conſueuit, quãdo illi, de quorũ matrimonio agitur, non ſunt ætatis legitimæ ad matrimoniũ cõtrahendũ. vt in. c. ex pte. de reſtitutio. ſpo. & .c. vno. de ſpon. impu. li. vj. conueniunt inter ſe de aliqua parua quantitate data ab eo, per quẽ ſteterit, quominus matrimoniũ cõtrahatur, ei qui vult matrimonium contrahere. iſtæ quidẽ propriè appellãtur arræ. i. pignus, vt matrimoniũ ſequatur. de quibus arris loquitur. d.l. arris & .l. fi. eodẽ titulo. & dicto capitulo. gemma. & glo ſa in capitulo. accedẽs. de procura. & in capitulo. ex parte. de conuer. coniu, & dicta lege prima titulo. ii. quarta partita. in parte. mas ſegun. vbi iſte arrę vocãtur pignus. ¶ Alio modo dicitur arra illud, quod maritus dat vxori ratiõe dotis, quod recipit ab ea, vel propter matrimonium, quod cum ipſa contrahit. & hæc modo Hiſpanorum dicitur arra. vt dicta lege prima. titulo. ii. quarta partita. Et de iſta arra loquitur etiam. l. prima. titulo delas arras. foro legum. & .l. ſupra proxima. & iſta. l. quæ arra, aliàs vocatur donatio propter nuptias. vt dicta. l. prima. titulo. ii. quarta partita. & .ff. &. C. de dona propter nup. ¶ De quibus. ſ. arris mulier poteſt ad libitum diſponere, debenturq; ſuis conſanguineis ex teſtamento, & ab inteſtato. per. l. iſtam. ¶ Tertiò dicitur arra, quidquid ſponſus cõtractis ſpõſalibus hilariter donat ſponſæ. vt ſunt dona, quæ dicũtur jo ias. de quibus loquitur lex infra proxima & .l. 3. titulo. ii. quarta partita. & .l. ſi à ſponſo. C. de donatio. ante nup. & .l. 5. ti. delas arras. fo. le. & foro juzgo. li. 3. titu. i. lex. 5. glo. notabilis in. c. decreta legalia. 27. q. 2. & iſta arra dicitur aliàs ſponſalitia largitas. vt. d.l. 2. & .3. tit. ii. quarta partita.

Attẽde circa arras.

toono.

Q ¶ Ley. lij. Valqer eſpoſa hora ſea de preſente hora d̃ futuro v ſuelto el matrimonio x

¶ Dicitur & quartò arra, ſignum qđ datur in venditione alicui⁹ rei. de qua loquitur. §. pretiũ. inſti. de emp. & ven. & .l. contract⁹. C. de fide inſtru. de qua non eſt præſens ſpeculatio. ¶ Poteſt tamen colligi ex ſupradictis qualiter arra cõſtituitur. Sed quæro quãdo arra poteſt cõſtitui. dic q̃p prim⁹ mod⁹ arrarũ debet præcedere ſpõſalia tã de futuro quã de præſenti. vt. d.l. i. ti. ii. quarta parti. ¶ Secund⁹ poteſt interuenire cõtractis ſpõſalib⁹. vt. d.l. 2. in fine. ti. ii. quarta partita. ¶ Tertius modus cõtractis ſpõſalibus de præſenti vel de futuro, vt. d.l. 3. ¶ Cõtracto tamẽ matrimonio per traductionem vxoris ad domũ, ſecutiſq; benedictionibus in facie eccleſiæ, ceſſat omnis arrarum promiſſio. per. d.l. 3. ti. ii. quarta parti. & .l. 3. ti. delas donaciones. fo. le. ¶ Vlterius in hoc quæro. 3 † mulier, cui arræ fuerũt promiſſę, mortuo marito, qui arras promiſit, contrahit cum ſecundo intra annum luctus: nunquid perdit arras? Videtur quòd ſic. per tex. in. l. i. & .2. C. de ſecund. nup. ¶ Contrarium tene, imò non exiſtentibus liberis licet mulier cum alio contrahat, non amittit lucra habita à primo viro. l. fœminę. in. §. illud. C. de ſecun. nup. ¶ Quod 4 fallit, ſi † mulier luxurioſè viuit, quia perdit etiam alia quę habuit à primo viro. vt habetur in authen. eiſdem pœnis. C. de ſecun. nup. & bene ad hoc facit. l. fi. in fine. ti. delas ganancias. in ordina.

Summarium.

1 *Sponſi de præſenti, an dicãtur vir & vxor.*

2 *Sponſa de futuro an poſſit eſſe teſtis pro ſponſo.*

3 *Donatio ſponſalitia facta à ſpõſo ſponſæ, ſolutis ſponſalibus, an debeat redire ad ſponſum.*

4 *Sponſa, ſoluto matrimonio, an lucretur donationem ſponſalitiam.*

5 *Donatio iocalium facta à ſponſo ſponſæ, an & quando poſſit reuocari. Et an ſponſa amittat donationem ſponſalitiam, ſi nubat ſecundo.*

6 *Oſculum præcedens ſponſalia damnatur, non ſequens.*

7 *Sponſa quando lucretur donationem ſponſalitiam propter oſculum.*

8 *Sponſa propter oſculum an lucretur quod datum eſt ei à parentibus, & conſanguineis ſponſi.*

9 *Sponſus petens donationem ſponſalitiam, affirmans oſculum*

me

non præcessisse, an debet probare.

10 *Donationem an lucretur sponsa factam à sponso propter osculum.*

11 *Sponsus, an lucretur quod ei donauit sponsa.*

12 *Sponsa, an videatur osculum dare, an recipere.*

13 *Sponsa, an lucretur donationem sponsalitiam, quam sponsus misit cum nuncio, quam nuncius non tradidit ante matrimonium consummatum, vel ante mortem.*

14 *Datum sponsæ à sponso in præmium pudicitiæ, si est ab eo prius cognita, an valeat donatio.*

15 *Donationes factæ tempore matrimonij à consanguineis sponsi vel sponsæ, cuius sint.*

16 *Donatum à domino, an, & quando sit profectitium.*

17 *Matrimonium quando dicatur consummatum.*

18 *Donatio inter coniuges, an valeat.*

19 *Sponsa an præsumatur cognita, eo quòd est in domo viri.*

20 *Arra data sponsæ à sponso in præmium pudicitiæ, si est prius cognita ab alio, an possit repeti.*

21 *Mulier ab alio cognita quàm à marito, an dicatur pudica.*

22 *Sponsa an lucretur propter amplexũ donationem sponsalitiã.*

23 *Osculum & amplexus, an sint signa incontinentiæ.*

24 *Excõmunicatus an sit ipso iure lacerans vestes clerici.*

25 *Statutum, quòd osculans mulierem puniatur certa pœna, an incidat in eam, si osculatur super linteo, panno, aut velo sup per faciem posito.*

26 *Sponsa eligens arras, an possit variare, & pœnitere.*

27 *Eligens, an, & quando possit variare.*

28 *Anulus datus sponsæ in ecclesia tempore benedictionis, an fiat sponsæ.*

QValquier esposa. Sponsa etiam de præsenti lucratur medietatem eorum, quæ sponsus ei contulit ante matrimoniũ consummatũ, si osculatus fuit eam, licet si pretiosum. Cessante osculo, sponsa nihil lucratur, & matrimonio soluto sponsa debet ea restituere hæredibus sponsi. Sed si alter eorum decesit matrimonio consummato, mulier, & eius hæredes lucrantur omnia ea, quæ sponsus ei contulit contractis sponsalibus: & hoc si spõsus non promisit arras sponsæ: aliàs sponsa eliget, & sui hæredes, ea defuncta, an velint recipere arras tantùm, vel sponsalitiam largitatem tantùm. ¶ Quod debent eligere infra. 20. dies computãdos à die requisitionis hæredum viri: & ipsis non eligẽtibus, eligent hæredes viri. hoc dicit. ¶ Ista lex cõtinet plura dicta. ¶ In primo ponitur quid lucratur sponsa quę osculũ dedit spõso. ¶ In secundo dicit, q̃ nihil lucratur, si osculũ non dedit. ¶ In tertio dicit, q̃ totũ lucratur, matrimonio cõsummato. ¶ In quarto & quinto istud duob⁹ limitatur modis. ¶ In sexto terminũ statuit. ¶ In septimo quid facere debẽt hæredes viri termino elapso dicit. ¶ Secunda pars ibi, & sino la ouiere besado. ¶ Tertia ibi. pero si qualquiera dellos. ¶ Quarta ibi. no auiendo arras. ¶ Quinta ibi. pero si arras. ¶ Sexta ibi. lo qual. ¶ Septima & fi. ibi. & si no escogerẽ. ¶ Aduerte quia ista lex in materia sua est notãda, & assiduè in facto cõtingit, venitq; ad extensionẽ & declarationẽ. l. si à sponso. C. de donatio. ante nup. à q̃ habuit ortũ. l. 10. incipi. si el esposo. ti. de las arras. foro. legum. & l. 3. titulo. 6. quartita partita. &. 55. ti. 1. libro. 3. foro. juzgo. quas leges omnes docto. iuris canonici & ciuilis intelligebãt procedere in sponsa de futuro tantùm. per tex. in. l. 1. ff. de sponsa. & l. inter eos. ff. de donatio. inter virum & vxorẽ. & l. cum hic status. §. si quis sponsam. eodẽ titu. ¶ Cum quibus cõcor. l. 2. & 3. ti. 11. quarta parti. vbi dicitur, q̃ appellatione sponsæ venit sponsa de futuro tantùm. ¶ Itẽ quia donatio sponsalitia facta spõsæ de futuro, valet, non aliàs. & idem dicitur in. c. nostrates. 30. q. 6. habetur in Spe. de sponsa. circa principium. notant docto. & Abb. in. c. tertio loco. vltima colũna. ver. his promissis. de præsum. ¶ Cuius cõtrarium placuit regibus nostris. vt. d. l. si à sponso. cum simi. habeat locum etiam in sponsa de præsenti. ¶ Et potuerunt ad hoc moueri. quia ratio, quæ vẽ dicat sibi locũ in spõsa de futuro, habet locũ in spõsa de præsenti. quia si sponsus de futuro recipiẽdo osculũ fit alacrior, & sponsa incurrit ruborẽ, vt notat Azo in summa. ti. de dona. ante nup. §. fi. idẽ dicendũ erit in sponsa de præsenti. ¶ Tu adde aliam rationẽ, quæ apud nos est hodie euidentior. Sponsa de præsenti offerẽdo se spõso in osculo & amplexu, recipit diminutionẽ suæ honestatis & honoris: & defuncto sponso, non reperiet qui tã de facili & libenter contrahat cum ea, prout ante osculum vel tractatum amplexorũ: & si reperit, nõ sicut antea, ideo ne mirum si in præmium osculi sponsa aliquid recipiat ab sponso. Item quia sponsa videtur osculum dare quãdo aliquid recipit. vt per glo. Bald. & docto. in. d. l. si à sponso. Tu expone, idest pro eo quod recipit. quia mulier nunquam dat osculum gratis, cum proprie earum genus sit auariſsimum. vt. d. l. si à sponso. & l. 3. titu. 11. quarta partita. & l. quæ dotis. & ibi glo. ff. soluto matrimonio. Quæ rationes habent locum in vtraq; sponsa, tam de præsenti, quàm de futuro, ergo idem ius debuit esse. ¶ Et responde ad iura contraria, secundum ea, quę notanter dicit do. doctor. de Pala. in repe. c. per vestras. de dona. inter vi. & vxo. super rubrica. 2. col. in fine cum tribus sequen. ver. cõtractis autem sponsalibus. vbi vide. ¶ Potest etiam dici, q̃ † sponsi de præsenti dicũtur largo modo vir & vxor. cùm separari non possint. propriè tamen vir & vxor dicuntur ij, qui benedictiones acceperunt in ecclesia, & matrimonium per cõpulam consummauerunt. vt. c. is qui. de sponsa. tenent latè scriben. maximè moderni in rubri. eo. titu. propterea non debet extendi in casu nostro ad eos, qui sponsalia tantummodo contraxerunt per verba de præsenti, qui propriè, & strictè non dicuntur vir & vxor, sed quia hodie est casus legis in præsenti, scilicet, quòd. d. l. si à sponso. extendatur ad sponsam de præsenti, amplius non insisto.

¶ De futuro. Nota caſum, in quo ſponſa de futuro, & ſponſa de preſenti eodem iudicantur iure.

2 Habes ſecundum caſum, q̃ † ſicut vxor pro marito non poteſt eſſe teſtis, ita nec ſponſa de futuro. tenent doct. & Bal. in. l. etiam. ver. adde glo. C. de teſti. ℣ In alijs tamen differunt, quia ſponſa de futuro non tenetur lugere ſponſum, ſed ſponſa de preſenti ſic. glo. & Bar. in. l. vxores. ff. de infami. ¶ Et nota, q̃ ſponſa non debet ſtatim duci ad domum viri, vt magis creſcat amor coniugalis, cùm gratior ſit fructus, quem producit longa ſpes. vt. c. inſtitutum. 27. q. 2.

3 x ¶ Suelto el matrimonio. intellige † per mortem alterius contrahentium. vt per Bar. in. l. ſi quis. ff. ſo. matrimonio. & in. l. rerum. ff. rerum amo. &. c. penultimo & fina. de ſecun. nup. ℣ Item per ingreſſum religionis. vt in. c. 2. & quaſi per totum. de conuer. coniu. quia tunc ſponſa lucratur donationem propter nuptias. Si tamen matrimonium ſoluatur propter adulterium commiſſum per vxorem vel ſponſam, tunc non lucratur prædictam donationem, etiam ſi ſoluatur matrimonium conſummatum, imò perdit dotem & donationem. vt. l. 15. titulo. 18. ſeptima partita. ℣ Item per adulterium perdit ſponſa ea, quæ lucrata eſt cum viro cõſtante matrimonio. vt. l. ſi. titu. delas ganancias ordina. ℣ Item ſi à principio matrimonium non tenuit propter iuris impedimentum, putà quia reperti ſunt conſanguinei in gradu prohibito. nam ſoluto matrimonio propter iſtud impedimentum, non lucratur ſponſa quod habuit ex largitate viri. vt. l. 11. iuncta. l. 12. titu. 9. quarta partita. ℣ Quod eſt verum, ſi cotrahentes certiorati fuerunt de impedimento. argu. text. in. c. cum inhibitio. de clandeſt. deſpon. vbi glo. & docto. & in. c. ſine culpa. de regu. iuris libro ſexto. cum concordan. Si tamen ſponſa fuit conſcia de impedimento, ſed non ſponſus, ſoluto matrimonio propter impedimentum conſanguinitatis, vel quia alterius erat ſponſa, recuperat ſponſus quod donauit ſponſæ in ſponſalitiam largitatem, etiam ſecuto oſculo. de quo eſt glo. notanda in lege. ſi à ſponſo. in parte, non interueniente, & ibi Salicetus. C. de dona. ante nup. ¶ Quæro. dicitur hic, quòd diſpoſitio iſtius legis habet locum ſoluto matrimonio, non aliàs.

Quæſtio.

4 pone ergo, † quòd duo contraxerunt ſponſalia de futuro, & ſponſus recepit oſculum; deinde ſponſa cum alio matrimonium contraxit per verba de preſenti, quo caſu ſoluitur matrimonium. vt habetur per totũ de deſpon. duo. & quaſi per totum de ſponſa. nunquid iſta, quæ ſecundò matrimonium contraxit, amittat ſponſalitiam largitatem, ideſt, omnia ea, quæ ſponſus ei tradidit. Videtur quòd ſic, quia ſponſalitia largitas datur ſpe matrimonij contrahendi, & iſta conditio ſubintelligitur in. l. 2. in fine. & l. 3. titu. 11. quarta partita. & l. veterum. cum ſimi. C. de donatio. ante nup. ſed noluit matrimonium conſummare. igitur. &c. ℣ Tu in hac quæſtione melius diſtingue. quòd ſi ſponſus à princi. donauit ſponſæ ex mera liberalitate, hoc expreſſo, quòd nullo caſu ad donantem reuerteretur, & tunc iſto caſu non redit ad donantem, ſiue interuenerit oſculũ, ſiue non, ſiue ſteterit per recipientem, ſiue per caſum. vt. l. 1. in princi. ff. de donatio. & l. ſi mater. C. de donatio. ante nup. quæ ſic debet intelligi. ſecũdum Sali. in. d. l. cum veterum. eo. titulo. quem refert & ſequitur Ange. de Are. in. §. eſt aliud. penultima colũna. inſti. de donatio. ¶ Si autem donatio eſt ſimpliciter facta, nihilo alio dicto, olim præſumebatur facta donatio ex mera liberalitate. vt. l. 2. C. de donatio. ãte nup. & l. ſi filio. & l. ſi tibi. eodem titulo. neq; vllo caſu reuocabatur, vt ibi. hodie tamen, vt ſupra dixi, præſumitur fieri ob cauſam matrimonij futuri. vt habetur in dicta lege. cum veterum. & ibi glo. & in dicta lege prima. in fine. ff. de donatio. & in lege 2. & tertia. titulo. 11. quarta partita. ¶ Vnde ſi matrimonium non fuit ſecutum ex culpa ſponſæ, quia cum ſecundo contraxit, totum recuperat ſponſus per conditionem ſine cauſa, vel retinet, ſi adhuc non tradidit. ¶ Secus ſi culpa donatoris, nam tunc perdit quod donauit. & ſi aliquid recepit, reſtituet. vt in iuribus proximè allegatis. ¶ Si tamen ſtetit per vtrumq;, & ſimul in eadem voluntate concurrant, vt puta, dicit ſponſa, non placet contrahere tecum. ſponſus tamen reſpondet, tu es ducta bono conſilio. quia ſi placeret tibi, non placeret mihi tecum contrahere. ℣ Vel pone exemplum in capitulo. præterea. el. 1. de ſponſa. tunc verò vterq; repetit quod donauit. argu. l. ſi diuerſa. C. de tranſactio. vt magis inſpiciatur quod nocet donatario, quàm quod prodeſt. vt. l. cum ita datur. 2. reſponſo. ff. de conditio. & ita tenẽt Ioan. de Are. Cinus. Salice. & alij in dicta. l. cum veterum. ℣ Secus tamen eſt ſecundum eos ſi non concurrunt in eadem voluntate ſed ſucceſsiuè, quia modo ſtetit per vnum, poſtea per alium, nam tunc vltima mora nocet. argu. l. illud. ff. de peri. & cõm. rei ven. & l. mora. ff. ſolu. matrimonio. ℣ De hoc tamen vltimo dubitat Salicetus. quia non videtur, quòd primus poſsit moram purgare, cùm executio videatur ſtatim facta à lege, quæ conceſsit donatori rei vendicationem. vt dicta lege. cum veterum. quod credit verius Ange. de Are. in. d. §. eſt & aliud. ſi. col. argu. l. ſi is qui. de lega. 2. & eorum quæ notant Bart. Ange. &. Ioan. de Imo. in. l. ſi inſulam. ff. de verbo. obli. Quæ omnia refert, & tacitè in hoc conſentit domi. doctor de Pala. d. repeti. capituli per veſtras. de dona. inter virum & vxorem. ſuper rubrica. 4. &. 5. colũna. dicitq; inſuper, quòd ſi per caſum matrimonium non fuerit ſecutum, vt puta, per mortem alterius contrahentium, vel propter conſanguinitatem, ſeu affinitatem, vel aliàs, ſi quidem ſponſus fecit dictam donationẽ, oſculo non interueniente, to

ta

ta donatio reuocatur,& res donatę redeũt ad ſpõſum,vel eiꝰ hæredes.attñ oſculo interueniẽte,reſoluitur donatio pro dimidia:alia verò medietas remanet penes ſpõſam,vel ſuos hęredes.vt hic. & in
5 d.l.ſi à ſpõſo.cũ ſimi. ¶ Sed quæro † quid dicẽdũ
qõ. eſt de eo, q̃ prę̃ſtito oſculo, receſsit, & ſpõſa eiꝰ cũ alio per verba de prę̃ſenti cõtraxit : nũquid ipſa perdat donationẽ ſponſalitiam,eo q̃ ſecũdò cõtraxit,an retineat pro ſe,ex quo ſpõſus per receſſum fuit in culpa.Et ſi teneas opi.contra Salicetũ in dicta lege.cũ veterũ.ſ.q̃ vltima mora nocet, ſponſa amittit donationẽ ante nuptias:ſi fortè teneas eam, ſpõſa reſtituet ſpõſo, vel eius hęredibus ſpõſalitiã largitatẽ,& econtra ſpõſus reſtituet ſpõſæ quod ab ea recepit. ▽ Aduerte,quia iſta quæſtio multotiens contingit,& vidi in facto quandam cõtraxiſſe per verba de futuro,& præmiſſo oſculo,& aliquibꝰ iocalibus,abijt in Italiã tẽpore,quo prælia vigebant inter catholicos reges noſtros Ferdinandum & Eliſabeth,maximæ & perpetuæ memoriæ,& Ludoui cũ regẽ Francorum ſuper regno Neapolis, aliàs Sicilię vbi demoratur huc vſq; :quãobrem ſpõſa illiꝰ cum alio contraxit per verba de præſenti.fuit dubitatũ,an iſta,quia ſecundò contraxit,amittat ſponſalitiam largitatẽ,an lucretur eam propter oſculum. ¶ Circa quod eſt diſtinguendum melius , quàm per Salicetũ,ſcilicet,quod ſi contractis ſpõſalibus ſponſus receſsit,& etiam abſens ſtetit per multum tempꝰ,arbitrio iudicis cõputandum,quo expectato,ſponſa cũ alio cõtraxit,retinebit pro ſe, quod ei ſponſus donauit.quia cũ non fuiſſet in culpa , non debet damnũ pati,ſed ipſe ſponſus,qui fuit in mora per receſſum tãti tẽporis.Et ſi hoc tẽpꝰ arbitrare tur p me,eſſet annorũ trium,cùm de iure ciuili imperatorũ ſpõſus de futuro nõ debeat amplius expectari.vt.l.2.C.de repu.&.c.de illis.de ſpõſa. ▽ Si tamen ſpõſa poſt receſſum in cõtinenti , vel modico tẽpore elapſo cõtraxit cũ ſecundo,amittet donationem:qa cùm ſit in culpa,vt dixi,ipſa debet puniri. Ideo reſtituet aduenienti ſponſo,vel eius hęredibus prædictam donationem.quod credo verum.
6 y ¶ Beſado. Intellige contractis ſpõſalibus. ſed † ſi ſpõſus oſculatus fuit ſpõſam antequã ſpõſalia cõtraherẽt, nihil lucratur ſpõſa de ſpõſalitia largitate propter oſculũ præcedẽs.ſecũdũ Bal.in.d.l.ſi à ſpõſo.argu.tex.in.l.in delictis.§.extraneꝰ.ff.de noxali. ¶ Tale etenim oſculũ ante cõtracta ſponſalia non remuneratur,ſed deteſtatur,& improbatur,& à iure punitur.ſecundũ glo.in.l.1.ff.de va.& extra. cri. tenet Bal.in.l. ſi quis non dicam rapere.2.co. C.de epiſcopis & cle & glo.notanda in cle.fi. in parte, ſeptimo,de hæreti. ▽ In adulterio verò oſculũ prę cedens confunditur cum adulterio,nõ autẽ ſequẽs.
Nota. tenet Baldus in.l.aduerſus. C. de furtis. ¶ Hinc

7 etiam ego dico,q̃ † ſponſa lucratur in totũ ſponſalitiam largitatem,quãdo fuit cognita poſt donationẽ largitatis.ſecus ſi ante contracta ſponſalia , quia tunc nihil lucratur.pro quo eſt textus notandus in.c.is qui.de ſpõſa.& in.c.de illis.&.c.per tuas.& ibi ſcribẽtes.de cõditio. apposi. vbi dicitur, q̃ matrimoniũ contractũ ſub conditione, tranſit in matrimoniũ purũ p copulã carnalem ſubſequentẽ . non dicit per copulã præcedentẽ. ▽ Et bene ad hoc facit tex.in.c.venientes.el.2.de ſponſa.vbi dicitur,q̃ ſponſalia de futuro non tranſeũt in matrimonium per prę̃cedentẽ copulã. propterea dicit ibi . Abb. q̃ probans ſponſalia & copulã ſimpliciter,non cõcludit matrimoniũ,cùm copula potuerit præcedere,& probatio debet concludere neceſſario.vt.c.in prę̃ſentia.de probatio.& ſic tene in caſu iſtiꝰ legis, q̃ debet probari oſculum , vel copula interueniſſe poſt contracta ſponſalia.quod eſt ſingulare pro intellectu iſtius legis.&.d.l.ſi à ſponſo.cum ſimi.

tad ꝺtodo lo q̃ el eſpo ſoꝛle ouiere dadoꝰan

Nota.

8 z ¶ Lo quel eſpoſo.& etiã id quod donatum fuit ſpõſæ à parentibus & conſanguineis ſponſi cauſa ipſius.quia in talibus donationibus ineſt cõditio matrimonij,vt voluit Cinus & alij,& ibi gloſa.in. l.cũ veterum. C.de donatio.ante nup.ſic ampliãtes illã.& do.doc.de Pala.in repe.c.per veſtras.de dona.inter vi.& vxo ſuper rubri.4.col.ver. q̃ intellige.& Bal.in.l.ſi præſidi.vbi eſt tex. C. de donatio. ante nup.dicit enim ibi tex.q̃ ſi q̃bat ſponſus ſe dediſſe munera parentibus ſpõſę ſub finali cauſa matrimonij contrahẽdi , ea repetit,qualitercunq; matrimoniũ contrahatur.& eſt ratio,quia ex qualitate actus ita cauſa præſumitur finalis , & propterea repetitur,cauſa nõ ſecuta,vt ibi bene probatur ex.
9 l.1.&.3.ti.11.quarta partita. ¶ Et nota, q̃ † ſponſus agẽs contra parentes,vel cõtra hęredes ſponſæ, debet duo probare,ſe dediſſe ob cauſam,& cauſa non ſecuta.notatur per Bal.in.dic.l.ſi præſidi. Tu tene per iſtam legẽ iuncta.l.3.ti.11.quarta partita.& per. l.2.eo.titulo in fine,q̃ ſufficit probare fuiſſe datum ſponſæ contractis ſpõſalibus.quia ex quo dedit cõtractis ſponſalibus,intelligitur dediſſe ob cauſam futuri matrimonij,& iſta cõditio tacitè ineſt , quæ probari non eſt neceſſe.per.d.l.2.&.3.ti. 11 . quarta parti. ▽ Apparet etiam ex.l.iſta inquantũ dicit. todo lo que ouiere dado.quia intelligitur,q̃ † totum
10 lucratur,matrimonio conſummato:vel q̃ totum reſtituit,matrimonio non ſecuto,neq; oſculo. ▽ Sed
11 pone. † ſponſa contractis ſponſalibus aliqua donauit ſponſo,& ſecuto oſculo deceſsit alter eorum:nũ quid lucretur ſponſus propter oſculũ medietatem eorũ,q̃ data fuerũt ſibi ab ſpõſa. Baldus in.lege prima & fi.C.de donatio.ante nuptias.dicit , q̃ donatio non tenuit,cũ ſponſa præſumatur decepta ſuaſionibus viri. ▽ Sed idem econtra poſſet dici in vi-

Nota. Nota. Contra. Bal. qõ.

Contrà. Bald. ro reſpectu vxoris, vt præſumatur deceptus fraude & perſuaſionibus vxoris aliàs ſponſæ. quoniã, vt dicit Seneca in quarta tragœdia. Inſtruitur omnſs fraude fœmina dolo, iuxta illud, Adam Sanſonem Salomonem mulier decepit &c. Sed ꝙ donatio à ſponſa ſpõſo facta non teneat, imò tes d cõſumido & el ꝙ ſoluto ma. debeat tota ſponſæ reſtitui. tenet do. doc. de Pa. vbi ſupra. 6. col. ver. & intellige. q allegat Cinũ in. d. l. ſi à ſpõſo. in fine. ℣ Quo ad ea enim q̃ ſpõſa donat ſpõſo ſi ue interueniat oſculũ ſiue non, totũ reuocatur reditq́; ad ipſam donantẽ, vel eius hæredes. per. d. l. ſi à ſpõſo. C. de donatio. ante nup. & melius in. d. l. 3. prope mediũ. ti. 11. 4. parti. ℣ Ratio diuerſitatis põt eſſe, qa † ſpõſa qñ donat vel recipit donationẽ, dicitur dare oſculũ ſpõſo, nõ recipere, & ꝑ cõſequẽs grauatur, & verecũdia afficitur, ſeu rubore: qa quo dãmodo dedit gagiũ deſideranti amplex⁹. ſponſus verò ipſo oſculo redditur alacrior, ſeu lætabũdus, ideo vtroq; caſu fit interpretatio pro muliere. vt tradit. in. d. iuribus & ſupra dixi. & eſt tex. in. l. ſ. ti. 1. li. 3. foro juzgo. habetur in. l. ſ. ti. delas arras. fo. le gum. ¶ Quod eſt verũ, vt ibi, ꝑterquã ſi ſpõſus caute naliter cognouit ſpõſam, quia tunc etiam ipſe ſpõſus lucratur, quod ſponſa tradidit ei.

130 ¶ Le ouiere dado. Quęro circa hoc. ſpõſus † cũ ſuo nũcio miſit ſpõſæ aliqua dona in ſpõſalitiã largitatẽ, & præſtito oſculo antequã nũcius traderet dona ſupradicta ſpõſæ deceſsit alter eorũ: nũquid lucretur ſpõſa propter oſculũ prædicta dona. ℣ Poteſt etiã poni exemplũ in ſponſalitia largitate miſſa cũ nũcio añ oſculũ & tradita, mr̃imonio cõſummato: an vxor lucret ꝑpter mr̃imoniũ donationẽ, an verò iudicet inofficioſa, qa cõſũmato mr̃imonio fuit tradita. Et diſtĩgue. aut ſpõſus miſit talia dona cũ ꝑprio nũcio, aut cũ nũcio ꝑcuratore vel ſpõſæ.

14 Primo caſu † ſi nũci⁹ tradit munera ſpõſa carnaliter cognita, qđ ꝑbari põt, nõ tenet donatio ꝑ iſtãlegẽ ſecundũ intellectũ, quẽ ei dabo in ſequenti glo. cũ cõcor. & eſt tex. notãdus in. l. qđ ſpõſæ. C. de dona. añ nup. ℣ Ex quo ſumitur regula, ꝙ paria ſũt aliqd fieri tẽpore prohibitiuo, vel conferre in tẽpus prohibitũ. ℣ Itẽ ſumitur ex. d. l. regula, ꝙ nõ inſpicim⁹ initiũ propoſitionis, ſed tẽpus collatę executionis, vel traditionis. & bñ ad hoc facit. l. 19. & 24. ſupra.

Regula. Regula. Fallit. ℣ Secundo caſu, ſi ſponſus miſit ſpõſæ dona ſupradicta cũ nuncio ſeu procuratore ipſius ſpõſæ: tunc valet donatio tradita ſpõſæ matrimonio cõſummato. tex. eſt & ibi glo. Bar. & docto. in. l. ſi ſponſus. in prin. ff. de dona. inter vi. & vxo. quam tene menti. ¶ Quæro, an donatio iocalium facta ſponſæ à ſpõſo poſsit reuocari per ſpõſum. Ange. cõſi. ſuo incipi. in Chriſti noĩe amẽ. ver. in primis duobus. &c. tenet ꝙ ſic. Tu verò habes text. in. l. ſi maritus. la. 2. C. de dona. inter virum & vxo. vbi dicitur, ꝙ talis donatio reuocatur per pignorationẽ. ℣ Quod eſt verũ, ſi ſpecialiter pignorentur, ſecus ſi generaliter Bar. & Ang. ibi per. l. cum hic ſtatus. ſ. ſi maritus. & ibi Bar. ff. eodẽ ti. idẽ Bar. in. l. rem legatã. ff. de adi-

15 lega. ¶ An † autẽ donationes factæ tẽpore nuptiarum à conſanguineis ſponſę tantũ. vide Bal. in. l. cũ

Cõ mr̃imonio, ora ſca p̃ te. C. de donatio. ante nup. & in. l. 2. C. de iure doti. vbi dicit, ꝙ quæ à conſanguineis ſponſi fiunt, ſunt ipſi⁹: & econtra factæ à conſanguineis ſponſæ ſunt eius ſponſæ, niſi cõſuetudo in hoc aliter ſe habeat, quia deberet obſeruari, per. l. cũ plures. ſ. cùm tutor. ff. de adminiſtra. tuto. Ioã. de Imo. in. l. ſi ex aſſe. ſ. ad ſubſtitutos. ff. de vulga. & pupi. & in. l. ſed ſi plures ſ. in arrogato. ff. de vulga. & pupi. & in. l. ſi vt certo. ſ, interdũ. ff. cõmoda. Ange. tamẽ. in. d. conſilio. In chriſti nomine amẽ. tenet, ꝙ ſunt vxoris etiã donata à conſanguineis viri, non à viro ſuo. Tu tamẽ ſerua cõſuetudinẽ, ſi qua eſt, ꝑ ſupradicta: ea tñ ceſſante, tene quod dicitur in leg. 2. ti. đlas ganã. fo. le.

Adde. Quod etiam tenet Bal. & cõiter docto res in. l. filiuſſami. ff. de cõdi. & demõſtra. Ang. in. ſ. fuerat. 20. col. inſti. de actio. refert & ſeqtur ſtephanus auferrij in deciſio. Tho. q. 336. ver. ſed vidi dubitari in additione. glo. in. l. 9. titulo. 5. ſexta partita in fine. allegat Bar. in. d. l. ſed ſi plures. ſ. in arrogato, in fine. ff. de vulga. & pupilla. ¶ Et ibi dicit Bar. per illũ textũ. & i. l. cũ

16 oportet. in principio. C. de boniſq; liberis. ꝙ † ſi tu reperis filiũ meũ, & das ſibi aliquid, quod tu non dares, niſi ꝑpter me, ideo ego ſum cauſa proxima, licet ſit cauſa remota nõ multũ, ſed eſt quaſi immediata. qa licet das, quia eſt puer, nõ tñ dares, niſi eſſet propter me. ſecus ſi ego pater eſſem cauſa remota: qa ꝑpter patrẽ meũ habui notitiã cũ quodã dño, & ego feci ꝙ diligeret me pluſquã patrẽ meũ, certè donatũ a dño non eſſet profectitiũ, ſed aduentitiũ. ℣ Hãc diſtinctionẽ facit lex. ſociũ q in meo. ff. pro ſocio. f. ꝙ illud quod dat amic⁹ patris mei, mihi eſt aduentitium, non profectitium, quia eſt cauſa remota. ita dicit glo. in. d. l. 9. ti. 5. 6. partita.

Intellectus legis. & ¶ Ante de conſumido. vt ibi appareat ver⁹ intellectus iſtius legis præmitte, ꝙ † matrimoniũ di-

17 citur conſummatũ, non ſolũ quando ſpõſus de preſenti, ſed etiam de futuro carnaliter cognouit ſponſam. tex. eſt notandus in. c. is qui. de ſponſa. & bene ad hoc facit tex. in. c. de illis. & c. per tuas. & ibi docto. & Abb. de conditio. appo. vbi dicitur, ꝙ ſpõſalia tontracta ſub cõditione, tranſeunt in matrimoniũ, & cõſummatur per carnis copulã ſubſecutam. ℣ Quibus adde tex. ſatis notandum in. l. 4. in prin. ti. 1. quarta parti. vbi dicitur, ꝙ matrimoniũ cõſummatũ per carnis copulam, dicitur conſummatũ verbo & opere. nã licet ſponſi contraxerint per verba de ꝑſenti, ſecuta carnali copula, diciturmatrimoniũ cõſummatũ p. d. l. 1. & habes meliorẽ tex. de iure in l. 4. & 5. ti. 10. 4. parti. vbi ſic exponitur iſtud verbum,

bum,conſummatū. ☞ Facit etiã optimè tex.in.c.ſtatutum.§.apparet.17.q.2.cum ſequenti. vbi dicitur, q̃ coniugiũ deſponſatione initiatur, & commixtione perficitur. Itaque iam propter commixtionem non dicuntur ſponſi,ſed vir & vxor. ☞ Et ex hoc notatur ex.c. ex publico.de conuer.cõiu. q̃ matrimonium non cõſummatũ per carnis copulam non dicitur firmum matrimonium,maximè in odioſis. ☞ Hinc etiam dicimus per illũ textum, q̃ ſponſa nondũ cognita non amittit nomen ſponſæ, ſecus ſi cognita eſt. ☞ Ex quo habes ſingularẽ intellectũ ad iſtam legem, q̃ ſi ſponſus contractis ſponſalibus,& ſecuta copula carnali,aliqua donauit ſponſæ, non efficiuntur ipſius ſponſæ, quia iam non fuit acquiſitionis,cùm iam matrimonium inter eos eſſet conſummatum per copulam carnalem. ☞ Et ſic intelligitur.l.cum te, & quod ibi in.i. nota.C.de donatio.ante nup.vbi dicitur,q̃ ſponſalia de futuro tranſeunt in matrimonium de præſenti per traductionem vxoris ad domum ſponſi.quia intelligitur ſecuta copula carnali,aliàs nunquã ſpõſalia de futuro tranſeunt in matrimonium niſi per carnis copulam,vel quando interueniunt verba cõſenſum exprimẽtia de præſenti.per.d. c. is qui. de ſponſa.cum ſimili. ☞ ¶ Ex quo etiã infero, q̃ matrimoniũ non dicitur conſummatũ, niſi per carnis copulã.præſumitur tamẽ cõſummatũ,quando mulier eſt traducta ad domũ viri,vt infra dicetur. ☞ Et de ſupradictis,maximè de primo dicto & intellectu iſtius legis,habes iura notanda in.l.5.titulo de las arras.foro legum.& in.l.tertia ti.11.quarta partita.& meliꝰ quàm alibi in.d.l.5.ibi,ante aya que ver conella.i.antequã ſponſus carnaliter cognoſcat ſpõſam.quæ lex in hoc remanet incorrecta. ¶ Ex quibus etiam infertur ad.l.3.ti.delas donacio. fo. legũ.

18 q̃ † non ſolum maritus non poteſt donare ſponſæ intra annum quod eſt traducta ad domum viri,ſed nec ante traductionem,ſi cognita eſt ab eo carnaliter,quia iam dicitur inter eos matrimoniũ conſummatum. ☞ Quod eſt verũ, niſi in parua quantitate. vt dicta lege.3.in principio. ☞ Itaq; ex ſupradictis habes duos caſus,in quibus vir non poteſt donare vxori vel ſponſæ. ☞ Vnus, poſtquam carnaliter cognouit ſponſam.vt hic. ☞ Secundus,quando vir vxorem traduxit ad domum,etiam ea nondum cognita.vt.d.l.3.ti.delas donaciones.fo.le.&. d.l.cum te.C.de donatio.ante nup. ☞ Et eſt ratio,quia matrimonium dicitur cõſummatum per traductionem vxoris ad domum citra carnis copulam ſecundum

cioſo,[a] o no. ¶ Eſi no la ouiere beſado,[b] no gane nada delo q̃ le ouiere dado,y torne ſe a los herederos dl eſpoſo. ¶ Pero ſi q̃lquiera dellos muriere deſpues de conſumido el matrimonio,q̃ la muger y ſus herederos ganen todo lo que ſeyẽdo deſpoſados le ouo el eſpoſo dado, no auiendo arras enel tal caſamiẽto y matrimonio. ¶ Pero ſi arras ouiere,q̃ ſea en eſco-

Nota.

Infer.

Infer.

Ioan.And.in ſi.de ſponſa.ad quod allegat.l.quæſitum.ff.de ſponſa.& patet vt ſupra dixi ex.d.l.cum te.vbi Sali.ſi.verbis dicit,q̃ ſi mulier eſt ducta ad domũ viri,vt viro coniũgatur,& ante coniunctionem mulier decederet,q̃ hoc caſu vir lucratur partem dotis debitam ab ſtatuto loquente de muliere decedẽte matrimonio conſummato. nam dicit, q̃ habetur pro copulata, quæ de proximo copulanda eſt.quod dictum pro ſingulari refert & ſequitur Felinus in.c.tertioloco.4. col.ver.& retenta. de præſump. & Hippolytus marſi.ſingu.ſuo. 106. ☞ Et bene ad hoc facit qđ dicit ibi Pau. de ca. in.l.mulier quæ.in.§ non eſt dubitandum ff.ad trebellia.vbi dicitur,q̃ paria ſunt aliquid eſſe de præſenti,vel ſperari q̃ incontinenti fiat. ☞ Vnde dicit hoc eſſe argumentũ,q̃ ſi bãnitus ſperat infallibiliter cancellari de banno,vt quia obtinuit gratiam in cõmuni,licet adhuc non ſit cancellatus,ſi agat, non poſsit repelli tanquam bãnitus ex forma ſtatuti.& allegat.l.ſi non ſortẽ.§.adeò.cum ibi notatis. ff. de conditio.inde.&.l.creditoris. C. de fideicõ. ☞ Et idẽ dicit,pcedere in excõicato,qui ſperat abſolui, nondũ tamen eſt abſolutus. ☞ Facit etiã quod dicit Ludo.ro.conſilio ſuo. 334.vbi dicit. an licentiatus haberi debeat pro doctore. ☞ Sed Ioan. Cal. Anto. & Abb.& oẽs moderni in caſu noſtro principali tenẽt oppoſitũ.quia cũ hęc fictio ſeu pręſumptio. ſ.q̃ per traductionẽ ad domũ dicatur matrimoniũ cõſummatũ citra carnis copulã ſit à iure exorbitãs, non debet extendi ad caſum in iure nõ expreſſum. & hęc opinio Abb.& aliorũ probatur etiã ex doc. c.fi.quia ſi permiſſum ad copulã ſponſalia nõ trãſeunt in matrimonio,nec dicitur cõſummatũ, quia actus eſt magis propinquus ad cõſummationẽ matrimonij.vt ibi & in.c.iuuenis. eo. ti. à fortiori per ſolã traductionẽ ad domũ,qui actꝰ eſt magis remotus à cõſummatione matrimonij. ☞ Verũ tamẽ eſt,

19 q̃ † ex cohabitatione præſumitur acceſſus & matrimonij cõſummatio.vt habetur in.c.1.de frigi.& male.ſi.attamẽ cõtra talẽ præſumptionẽ,pbatio admittitur in cõtrariũ.vt patet quaſi per totũ titulum. de frigi.& male.& hoc verum.Si tamẽ vis ſaluare dictũ.Ioan.And.in.d.c.is qui.intellige eũ in caſu dictę.l.3.ti.delas donacio.fo.le.ſ q̃ maritus poterit donare vxori intra annum à tempore traductionis ad domum,licet carnalis copula non interueniat.

Adde. ☞ Vel dic melius,q̃ ratio quare donatio facta à ſpõſo ſponſæ ante conſummatũ matrimo. valet.nõ tamẽ matrimo.

monio cõſummato eſt, ꝓ tãto, quia donationes ſunt odioſæ, & reſtringendæ. vt dicit glo. notanda in. l. ſi marit⁹. la. 2. C. de dona. inter virũ & vxo. & nũc paſtoralis. de dona. & ne mutuo amore ſe ſpolient. vt. c. dona. de donatio. inter vi. & vxo. cùm ſimi. & l. 3. ti. delas dona. fo. le.

¶ Ex qua ratione te
20 neo indubitãter. ꝙ † ſi ſpõſa fuit pri⁹ ab alio cognita, quod ſpõſus ignorabat, nõ lucratur ſponſa iocalia data à ſpõſo. ℣ Nam datum ſpõſæ intelligitur datum in premiũ pudicitiæ. ita tex. ſingularis in. l. res vxo. C. de dona. inter vi. & vxo.

gimiẽto dela muger o deſus herederos e lla muerta tomar las arras, o ḋxar las, o to mar todo lo q̃l marido le ouo dado ſiẽ do cõella ḋſpoſado. ¶ Y lo qualayan de

quod non ita bene probauit alibi. ſecundum Bal. ibi in fine. debet tamen probari prius ab alio co-
21 gnita. ¶ Non † enim dicitur pudica mulier ab alio cognita. vt bene apparet ex his, quæ fatetur Naum. 3. c. Ecce ego. &c. & apoſtol⁹ ad Coloſſen. 4. c. ibi. dum dicit. de cætero fratres &c. Et ad Timo. 3. arca prĩcipiũ. & Exodi. 21. poſt principiũ. col ligitur etiam ex his, quę dixi in proœmio ſupra. in glo. ſuper parte. de caſtilla.

a ¶ Sea precioſo o no. Nota ex his verbis, ꝙ donatio ſponſalitia facta ſponſæ etiã in magna quantitate, efficitur ſponſæ per conſummationem matrimonij. Item, ꝙ ſponſa lucratur medietatem donationis propter oſculum, & ſi donatum ſit pretioſum. per quod remouetur maxima contentio docto. in. l. in his rebus. §. ſeruus. ff. ſo. ma. & per Bar. in. l. ſicut. 1. col. ver. maritus facit veſtes. vſq; in finẽ. C. de dona. inter vi. & vxo. & Sali. ibi. idem Bar. in l. gerit. 7. col. ver. quæro quid ſi marit⁹. ff. de acquiĥære. & Bal. in. l. omni modo. §. imputari. 2. col. ver. quid ergo. C. de inoffi. teſta. & in authen. ex teſtamento. C. de collatio. vbi contendunt, nunquid iocalia data ab ſponſo ſponſæ vel à viro vxori efficiãtur ſponſæ ſeu vxoris. Et communiter tenent, ꝙ ſi iocalia ſunt maximi valoris, putà, quia res donatæ ſunt pretioſæ, ꝙ tunc præſumitur potius accommodatæ vel datæ cauſa depoſiti, vel vt ornata appareat ſponſa, nõ tamẽ vt ipſius efficiãtur. ſecus ſi ſint modici valoris, vt ibi. de quo plenius quàm alibi per Dinum. & ibi latè in additione in regula. certũ. de regu. iuris. lib. 6. & per. glo. in. l. 6. in ꝓte. lecho quotidiano. tit. delas heren. foro le. hodie verò, vt hic vides, ſiue datum ſponſæ ſit pretioſum, ſiue non, ipſa lucratur medietatem propter oſculum, & totum per acceſſum carnis. de quo latè per. do. docto. de Pala. in repeti. c. per veſtras. de donatio. inter virũ & vxorem. ſuper rubrica. 8. col. cum tribus ſequen.

Adde ℣ Sed iſta lex eſt hodie abrogata, imò verius correcta per quandam editam in curijs de Madrid anno domini. 1534. 22. die menſis decẽbris. & eſt. 101. in ordine in. ver. porque los q̃ deſpoſan. &c. per quam hodie ſponſus nõ poteſt donare ſponſæ vltra octauã partẽ dotis, & anullat contractum & pacta in contrarium facta. ¶ Quæro. ſi in tali donatione vel contractu interuenit iuramentum validetur donatio. Guili. de monte Lan. in cle. romani. de iure iurãd. ſuper verbo firmauerunt, tenet ꝙ ſic. etiam ibi tenet Fran. Zãba: 10. q. &. Io. ḋ imo. poſt Landul. in. 2. q. ver. & ſimiliter quæri poteſt an hoc ſit verũ. habetur in deciſio. Tholo. q. 261. & ibi in addi: ſed tene, quòd ille contractus eſt nullus. vt ſupra dixi. & quod nullum eſt, non conualidatur. vt eſt regula iuris. ideo. &c.

eſcoger dẽtro ḋ veinte dias deſpues de requeridos por los herederos del marido. ¶ E ſino eſcogieren dentro del dicho termino, q̃ los dichos herederos eſcojan.

b ¶ Sino la ouiere beſado. nihil lucratur, vt infra
22 ſequitur. ¶ Quid † ſi amplexatus eſt ſponſam, an lucratur ipſa propter amplexum medietatem eorum, quæ tradidit ſponſus, ſicut propter oſculum. Videtur ꝙ ſic. quia oſculũ, & amplex⁹ ambulãt à pari. vt per glo. in cle. fina. de hęreti. nam ſicut oſculum libidinoſum inducit peccatum, ita & amplexus. ita tenet beatus Thomas ſecunda ſecundę. q. 154. argu. 4. ¶ Hinc etiam dicimus, quòd ſicut prę ſumitur contra aliquem de adulterio ſi reperitur oſculari vxorem alterius. vt per Bart. in. l. 2. de adulte. ita præſumitur contra illum, qui reperitur amplexari vxorem alterius. vt per Bart. in. l. capite. eo. ti.
23 ℣ Item † amplexus & oſculum ſigna ſunt incontinentię. c. nec ſolo. 32. q. 5. ſi ergo in tantis oſculum & amplexus aſſimilantur, diſpoſitum in vno, habet locum in alio. ſecũdum gloſam. in. l. 1. in principio. in verbo, teſtari, de lega. 3. & in. l. 2. de lega. 2. tenent docto. in. l. 1. ff. de officio eius, cui manda. eſt iuriſ. & in. l. 1. C. de interdic. & in pluribus alijs locis.

℣ Maximè cùm ſit eadem ratio. nam ſi ſponſa verecundatur ex præſtatione oſculi, ita amplectendo ſponſum. ergo ſi eſt eadem ratio in vno quę in alio, erit, vt dixi, eadem iuris diſpoſitio. ¶ Sed contrarium poteſt dici aliquibus rationibus. Primò, quia non reperio legem hoc dicentem: & ſi princeps voluiſſet, dixiſſet. Ideo quod non eſt expreſſum, videtur omiſſum. l. ſi vero. §. de virò: ff. ſoluma. cum ſimi. & bene probatur ex. l. iſta à contrario ſenſu, inquantum dicit, quòd ſi ſponſus nõ fuit oſculatus ſponſam, nihil lucratur. ergo ſentit, quòd nihil lucratur ſine oſculo, etiam præcedente amplexu. & iſtud argu. videri meo eſt efficax, per ea que notant doctores in lege prima & ibi Bart. 1. col. in ver. nota. & in. ver. rei. & in verſi. oppo. dicit hic.

2. col.

2.col.ff.de offi.eius cui mand.eſt iuriſ.& per Bald. in.l.conuenticulam.1.col.&.1.oppo. C. de epiſcopis & cle. ℣ Et ſi dicas q̃ eſt eadem ratio in amplexu quæ in oſculo, iſtud negatur: quia tu vides, q̃ oſculum eſt magis propinquũ mulieri, quã amplexus. amplexu verò ſolæ veſtes tãgũtur ſpõſæ, ſed ex oſculo eius caro. ℣ Itẽ oſculũ continet ĩ ſe amplexũ, & habent ſe vt continens & cõtentũ. & neſcio q̃ quis poſsit ſpõſam oſculari ſine amplexu, niſi ligatas haberet manus: ſed amplexari ſine oſculo, ſæpe vidi. Ideo de minori ad maius nõ eſt congrua argumentatio. vt per Bal.in.d.l.conuenticulã. ℣ Hinc dicimus, q̃ †licet iniiciens manus violẽtas in clericum
24 incidat in pœnã canonis.c.ſi quis ſuadente.17.q.4. non dicitur excõmunicatus ipſo iure, vt ibi, ſi quis laceret tantummodo veſtes clerici. ergo magis grauatur actus in perſona, quàm in veſte. Ita tenet Prę poſitus in.c.peruenit.el.1. 1. col. de appel.& Bal.in.l.ſi qua per calũniã.3.col. C. de epiſcopis & cle. ad quod allegat.glo. in argu.in.d.l.ſi qua per calũniã, de quo tu vide melius quàm per alium Hippolytum Marſi. ſingulari ſuo. 188. per totum. ℣ Facit etiam tex. in.c.ſi perfodiens. in fine. de homici.& in.l. fuem. ff. ad legem Corne. de ſica. vbi patet, quòd maiori pœna punitur irruens in perſonam, quàm in rem.

Adde. Hinc dicit Bar.in.l.1.§.hoc dictũ.el.2. ff.de noui ope.nũcia.& in.l.licitatio. §.quod licitè.ff.de publi. Flo.in.l.1.§. hoc autẽ.ff.de his qui deiece.vel effu.idem.Bar.in. l.ſed eſt.ff.de iniuriis.& in. l. ſi quis in graui. §. ſi quis tabulas.per Ray.de For. ff.ad file.q̃ offendẽs in veſtibus, nõ dicitur offendere in perſonam. Idẽ dicit Pau.de Caſt.in.l.1.§.hoc autẽ.ff.de noui ope. nuncia.Bald.in.l.1.C.de his qui deie.vel effu.in.l. ſi qua per calumniam.C.de epiſcopis.& cle. ℣ Bar. tamen in.d.l.ſi quis in graui.§.ſi quis tabulas.& in. l.tũc inutile. ff. de pecu.lega.tenet contra.ſed tene quod ſuperius dixi in.ver.& ſi dicas.cum ſequen-
25 tibus. ¶ Ex quovnũ infero menti tenẽdum, q̃ † ſi ſtatuto cauetur, quòd oſculans mulierem puniatur certa pœna, ſi illam oſculatur ſuper linteo, panno, aut velo, quod defert ſuper faciem, nõ incurrit pœnam ſtatuti. ℣ Item, quia ſtatuta debent interpretari ſtrictè.vt.l.quicquid aſtringendę.& ibi docto. q̃. ff.de verbo.obliga.&.l.2.§.is qui nauẽ.ff.de exerci.
26 e ¶ De veynte dias. Quero † ſi eligit ſpõſa vel eius hæredes, an poſsit pœnitere, & variare. Tene q̃ nõ.p textũ.in.l.25.ti.9.6.parti.& in.l.ſerui electione.in principio.& ibi glo.de lega.1. &.l.apud au-
27 fidium.ff.de optione lega.vt ibi, vide, quòd † in vltimis volũtatibus non poteſt in electione variari.

Adde. Iſtam queſtionẽ ſuſtinuit etiã Oldr. cõſilio ſuo.243.num.2.vbi format q̃ſtionẽ. an q̃ eligit, poſsit variare. Et cõcludit q̃ nõ. ¶ Ex qua cõcluſione decidit qõ, q̃vt plurimũ põt in facto eſſe. Pr̃ dedit dotẽ gño, & ꝓmiſit dare ſibi habitationẽ, q̃ ſibi dedit ĩ domo ſua: poſtea i *d* ẽ ſocer vult generũ & filiã expellere à domo ſua, & ſo

muger d durãte el matrimonio caſaren c

fert dare habitationẽ ſeorſũ à domo ſua. Ille ſu⁹ gener replicat, q̃ ſemel ipſe elegit dare habitationẽ in domo ſua, & ibi ſteterũt, & nõ licet ei variare. ꝑ notata ĩ.d.l.ſerui electiõe. & in regula. Quod ſemel.de reg.iu.ĩ ſexto.cũ ſimi. ℣ Sed his nõ obſtãtib⁹ veritas eſt ĩ cõtrariũ. nã potuit ſocer variare. ꝑ tex.in.l. ſi ſterilis.§.fi.ff.de actio.ẽp. Quod tene mẽti. Quid aũt req̃rat vt electio valeat. glo. declarat in.d.l.ſerui electione.& ibi Bar.& glo.in.d.l.25. ¶ Pro cõple
28 mẽto iſti⁹ legis q̃ro †nũq̃d anul⁹ dat⁹ ſpõſæ in ec- q̃ꝰ. cleſia, qui anulus benedicitur. ſit ſpõſæ ſoluto mri monio. Tene q̃ nõ, ſed hæredũ viri. tenet Bal.in.l. cũ te ſpõſę.1.co.ver.ſed pone ãteq̃ ſpõſa. C. de donatio.ante nup.& cõſilio ſuo incipiẽti. anulus quo de ſponſatur ℣ Sed ipſe aliter loquitur in authẽ. ex teſtamento.4.colum.ver. Itẽ queritur ſi ſponſa. C. de collatio.& Barto. in ſimili. in.l.1.§.nec caſtrenſe.6. col.ver.circa ſecundum. ff. de collatio.bono.

Summarium.

1 *Pater dotando ſimpliciter, de quibus bonis videtur dotaſſe.*
2 *Mater dotando filiam, an videatur dotaſſe de bonis filiæ.*
3 *Pater, an teneatur dotare filios.*
4 *Filius, an teneatur dotare matrem.*
5 *Dos, & alimenta, an parificentur.*
6 *Vitricus an teneatur dotare priuignũ vel priuignam, & eos alere.*
7 *Dos promiſſa & ſoluta à vitrico, an poſsit repeti, & an videatur ſoluta de ſuo.*
8 *Dos ab extraneo promiſſa, ſi pater fideiuſſor illam ſoluit, an poſsit repetere à promittente.*
9 *Mater, viuente marito ſuo, an poteſt dotare filiam cõmunem. Et quid ſi eſt alterius matrimonij.*
10 *Dos ſimpliciter promiſſa, an veniat ſoluenda, ac ſi ſolenniter promitteretur. Et an pactum nudum ſuper dote valeat.*
11 *Iudex ſecularis & eccleſiaſticus an cognoſcant de cauſa dotis.*
12 *Pater promittens dotem ſine inſtrumento, an compellatur cõficere.*
13 *Pater qui dedit dotem filiæ, prima vice conſumpta, an teneatur iterum dotare.*
14 *Pater, an compellatur officio iudicis dotare filios.*
15 *Securitas data bannito veniendi, an intelligatur in dubio pro prima vice.*
16 *Diſpenſatio ad duo curata, an intelligatur de primo.*
17 *Arbitri habentes poteſtatem prorogandi terminum compromiſſi, an intelligatur prima vice.*

Facultas

18 *Facultas data à patribus concilij generalis eligendi locum, an intelligatur de prima vice.*

19 *Emens vuas viridarij, vel roſas, quæ bis fructificant in anno, an debeat habere primum fructum tantùm.*

20 *Poteſtas data arbitrandi, an intelligatur de prima vice tantùm.*

21 *Teſtator relinquens eleemoſynam tali conuentui, an intelligatur ſemel tantùm.*

22 *Licentia data monacho vt poſſit eſſe procurator, an intelligatur pro vna vice tantùm.*

23 *Licentia data clerico de ſe abſentando, an intelligatur de prima vice.*

24 *Licentia data parochiano de confitendo alteri, an intelligatur pro prima vice.*

25 *Emens fructus, an intelligatur de primis.*

26 *Teſtator reliquens vxorem dominam & vſufructuariam, ſi ſuperuiuens contrahat ſecundò, an intelligatur teſtamentum de ſecunda.*

27 *Princeps concedens priuilegium alicui, & ſuo hæredi, an intelligatur de primo.*

28 *Promittens reficere molendinum, an intelligatur de prima vice tantùm.*

29 *Licentia data intrandi monaſterium monialium an intelligatur de prima vice tantùm.*

30 *Promittens dotare, an intelligatur ſemel tantùm.*

31 *Promittens præſentare aliquem coram iudice ad mandatum iudicis, an liberetur per primam præſentationem.*

32 *Obligatus ſeruire certo tempore, an poteſt ſeruire in alio.*

33 *Obligatus reficere, an teneatur ſemel tantùm.*

34 *Pater an teneatur dotare filiam, quæ ſe nuptui tradidit ſine dote.*

35 *Parentes quo iure compellantur dotare filios.*

36 *Statutum, quòd maritus non poſſit conſtituere dotem niſi de his, quæ euidenter recepit, ſi conſtituit ex interuallo, an valeat.*

37 *Dos incerta, in qua æſtimatione debeat ſolui.*

38 *Dos quotuplex ſit.*

39 *Dos promiſſa ad arbitrium alicuius, nunquid debeat prius petere vt tertius arbitretur.*

40 *Sumptus facti in exactione dotis, an minuant dotem.*

41 *Dos an poteſt conſtitui à iudice, patre abſente.*

42 *Maritus an poſſit expellere de domo vxorem propter dotem non ſolutam.*

43 *Sententia ſuper dote, an debeat executioni mandari, appellatione pendente.*

44 *Pater, qui maritauit filiam ſine dote, an poſſit compelli illã dotare.*

SI el marido. Si vir & vxor filium vel filiam nuptui tradiderunt, & ambo dotẽ vel donationem propter nuptias promiſerũt, ambo debent eã ſolue re de multiplicatis conſtante matrimonio: quæ ſi non ſufficiunt, debẽt ſolui de bonis vtriuſq;, cuiuſcunq; ſint quantitatis. Si tamẽ pater ſolus dotẽ vel donationẽ propter nuptias pro filio cõmuni promiſit, debent dotẽ & donationem ſoluere de bonis multiplicatis in illo matrimonio: & ſi nõ ſufficiũt, quod deficiat, debet ſolui de bonis patris, non matris. hoc dicit. ☞ Iſta.l. continet duo dicta, & vtrũq; limitatur. ¶ Primũ dictũ eſt. Quando vir & vxor promittũt dotẽ & donationẽ propter nuptias pro filio cõmuni, q̃ dos vel donatio debet ſolui de acq̃ſitis conſtante matrimonio. Limitatio eſt, q̃ debet ſolui de his bonis, aliàs de propriis bonis patrimonialibus & dotalibus. &c. ¶ Secundũ dictum eſt. Quando pater ſolus dotem vel donationẽ propter nuptias promittit: qa dicit q̃ debet ſolui de multiplicatis in illo matrimonio, aliàs de bonis patris dotantibus non matris. ¶ Primum dictũ eſt vſq; ad verſi. & ſi no los diere. & eius limitatio deinde vſq; ad verſi. pero ſi. ¶ Secũdum dictũ continuatur vſq; ad verſi. & ſino las houiere limitado. deinde vſq; in finem. ☞ Nota iſtam legẽ, quia eſt ſingularis in materia, & venit declarare tex. in. l. ſi pater. C. de dotis. promi. & l. profectitia. §. fi. cum ſequenti. ff. de iure doti. & l. 8. ti. 11. 4. parti. vbi dicitur, q̃ † pater dotãdo filiã ſimpliciter, videtur eã dotare de patrimonio ipſius patris, nõ de patrimonio filiæ, neq; de bonis matris, quia ad eũ pertinet dotare filiam de ſuis bonis, vt ibi dicitur: hic autẽ dicitur, q̃ de multiplicatis bonis intelligitur & videtur dotare. &c. ¶ Itẽ declaratur per iſtam legem lex. ſi dotare. &. l. generaliter. C. ad velleia. & l. ſi mater. C. de iure doti. cum ſimi. vbi dicitur, q̃ mater nõ compellitur dotare filiam. Si tamen dotẽ promittat, dicunt, q̃ tenetur ſoluere de ſuo, nec iuuatur hoc caſu beneficio velleiani. hic autẽ dicitur, q̃ nõ ſoluit dotem de propriis bonis, ſed de cõmunibus, aliàs de multiplicatis. niſi in defectum, quia tunc de aliis bonis viri & vxoris debet ſolui dos. &c. ¶ Item addit iſta. l. ad ſupradictas. & ad legem. dedit dotẽ. ff. de collatio. bono. & ad. l. qui liberos. ff. de ritu nup. q̃ ſi vir & vxor dotem vel donationẽ propter nuptias, promittũt, tenentur eam ſoluere de acquiſitis conſtante matrimonio, aliàs de bonis propriis tam mariti quàm vxoris. ☞ In aliis verò prædictæ leges. &. l. 9. ti. 11. quarta partita. cũ ſimi. remanẽt in ſuo eſſe. ¶ Sed quæro. quæ fuit ratio, quare in hoc catholici noſtri reges aliter ſtatuerũt, quàm in prædictis legib⁹ ſit ſtatutũ, quia vt ex eis apparet multum conſonant rationi. Reſponde, quia per leges imperatorũ acquiſita inter maritũ & vxorẽ conſtãte matrimonio propria erant mariti, & ei acquirebantur, nõ vxori ſuæ. vt. l. quintus mutius. ff. de donatio. inter virũ & vxorem. &. l. etiam. eo. tit. C. cũ aliis, Ideo ne mirũ ſi tunc maritus remaneret obligatus dotare filios, & hoc officium eſſet paternum, nõ maternũ, etiam ſi mater ꝓmitteret cũ viro ſuo, vt dictis iuribus. nam vbi eſt commodum, ibi emolumentũ & pondus debet eſſe. Hodie tamẽ iure regio acquiſita conſtante matrimonio ſunt cõmunia vtriuſq;. ſ. mariti & vxoris. per. l. 1. tit. delas gananciás. fo. le. & l. 1. eo. ti. in ordina. & l. fi. eo. ti. Ideo ne mirum, ſi hodie dos & donatio propter nuptias debeat

Declarat.

Declarat.

Addit.

Nõ.

beat ſolui de acqſitis,nõ de aliis, niſi in eorum defectum,quia tunc fit diſtinctio de qua in lege iſta.

2 d ¶ La Muger. Quæro,† mater filiã tradidit nuptui,& dotem promiſit,an ipſa dotẽ ſoluat de ſuo, an de bonis mariti, vel filiæ. Videtur ꝙ de bonis ſuis.quia ex quo dotem promiſit,ipſam debet dotẽ ſoluere de ſuo,p.l.ſi mater. C.de iure doti.&.l.8.ti. 11.4.partita.& ſi dicat ſe deceptã,in hoc nõ iuuatur bñficio velleiani,vt ſupra dixi,ꝑ tex.in.l.ſi dotare. &.l.gñaliter.C.ad velleia.℣ Vel poſſet diſtingui,ꝙ ſi mr̃ erat in matrimonio,& ſunt bona multiplicata,debet ſolui dos vel donatio đ multiplicatis,aliàs đ bonis mariti,&ipſius vxoris.Quia & ſi filia ſine patris cõſenſu nupſerit,non tñ clãdeſtinè,pater tenetur eam dotare.ſcđm glo.in.c.hoc ſanctum.32.q. 2.tenet glo.& docto.in.l. obligamur.vbi plenius ꝑ Bar.ff.de actio.& obliga.idẽ Bar.& Bal.in authen. res q̃. C.cõia.dele. & bene apparet ex.l.iſta,ꝙ debet ſolui dos de multiplicatis.iũcta.l.ſi pater. C.de dotis promi.Si tñ maritus nõ habet bona ex quib⁹ poſsit dotẽ ſoluere,vxor videtur dotẽ ꝓmittere de ſuo,& tunc totã dotẽ debet ſoluere de propriis bonis.arg.tex.in.d.l.ſi mater. C.de iure doti.&.d.l.8. ti.11.4.parti.& ita intelligũtur.l.ſi dotare.&.l.generaliter. C.ad velleia.Soluto tamẽ matrimonio ſi mater dotẽ ꝓmittat,eſt adhibenda diſtinctio.℣ Aut filia habet de bonis patris vnde poſsit dotari: & tũc mr̃ videtur promittere de bonis filiæ,aliàs de ſuis bonis.Ita ſentiũt docto.& Bal.in.d.l.ſi.C.de dotis ꝓmi.& in.d.l.ſi mater.Hodie tñ in hoc tenerẽ,ꝙ ſoluto mr̃imonio ꝑ mortẽ viri,ſi mater nuptui tradidit filiam cõmunẽ,& dotẽ ꝓmiſit,debeat ſolui dos de multiplicatis cõſtãte matrimonio pro dimidia, aliàs ꝙ tantum ſoluatur de bonis parentis & matris cuiuſcunq; ſint qualitatis per iſtam.l.

3 e ¶ Caſaren.Quia† eo ipſo tenẽtur parẽtes filios dotare ſecundũ formã iſtius legis.aliàs ſolus pater tenetur dotare filios.vt.l.qui liberos.ff.de ritu nuptia. &.l. dedit dotem. ff. de collatio. bono. &.l. ſi.C.de dotis promi. &.l.8.ti.11.4.parti.&.l.iſta.in fine.℣ Ad quod compellitur pater officio iudicis. per tex. in. dict. l. 8. cum ſimi.℣ Fallit in caſu legis.49.ſupra.Item in caſu,quo filia elegit maritum moribus ſuis indignum,quia tunc non tenetur pater eam dotare.vt per glo.in.c.de raptoribus.36.q. 2.& ibi Archi. & Abb. in.c.1.de deſpon.impube. circa quam materiam.an,& quando pater teneatur dotare filiam, vide pleni⁹ quàm per alium per do. docto.de Pala.ſua repe.c.perveſtras.de donatio.inter virum & vxorem.ſuper.c.col.233.verſi.ampliari etiam poſſunt. vſq; ad col. 290. & deinde quaſi per totam repe.

q̃. Adde. ℣ Aduerte, ꝙ iſta quæſtio dudum orta eſt inter doctores iuris canonici & ciuilis:& differunt in multis, cũ quidã tenẽt abſq; diſtinctione,ꝙ etiã ſi filia nubat alicui inuito patre,cõpellitur pater ipſam dotare.per notata ꝑ Ioan. And.in.c.accedens.de procu.ſuper glo.q allegat.gl.ordinariã ĩ.c.vltimo.32.q.2.& in. d.c.de raptoribus.36.q.1.℣ Alij dicũt hoc eſſe verũ,ſi nupſerit viro honeſto,aliàs non.vt ibi.allegãt legẽ q liberos.ff.de ritu nuptia.notatur ĩ.c.1. de deſpõſa.impube.tenet Cinus in.l.fi.C.de dotis ꝓmiſſio.℣ Alij latius loquẽdo aliter diſtinguũt.vt habetur plenè in deciſio.tholo.q.289.& ibi in additiõe.

¶ Omiſſa tñ eorũ diſtinctione,in iudicãdo nõ recedas ab his, quæ dicũtur in.l.49.ſupra.& illud tene abſq; dubio.℣ Si verò pr̃ nõ vult filiã ſuã ex hç redare,ſerua diſtinctionẽ,de qua ſupra,& tũc vera.

¶ Sed quæro qd dicendũ eſt de filio contrahente matrimoniũ cũ indigna ſine patris cõſenſu:nunqd pater poſsit cõpelli facere donationẽ propter nuptias,vel ecõtra:an poſsit illum ſicut filiã dimittere ſine dote,vel exhæredare.Videtur ꝙ ſic,qa hoc caſu idẽ iuris eſt in filio,qđ in filia.per.c.1.de deſpõ. impu.volumine decre & eo.ti.c.1.li.6.℣ Cõtrariũ puto verũ ꝑ tex.in.c.inter opera charitatis.de ſpõſali.vbi dicitur,ꝙ licitũ & pium opus eſt cũ meretrice cõtrahere,quæ vult ſe corrigere.ſi ergo eſt licitũ & à iure permiſſum,igitur nõ eſt punibile.quia punibile eſt, qđ fit cõtra ius. vt dixi in fine procemij ſupra.℣ Ad quod bene facit tex.ĩ.c.nõ eſt culpandus.32.q.1.vbi dicitur, ꝙ nõ eſt culpandus,qui cum meretrice matrimoniũ contraxit. nam, vt ibi fertur,Oſeas ꝓpheta fuit, & in vxorẽ accepit quãdam meretricẽ.ſi ergo nõ eſt culpandus,nõ eſt puniendus.qa ſine culpa nõ debet quis puniri.vt regula.ſine culpa.li.6.℣ Itẽ intantũ tenetur pater dotare filiã,ꝙ etiã ſi filia ſit ſterilis, tenetur eã dotare. ſecundũ Bal.in authẽ.res quæ.C.cõia dele.℣ Itẽ ſi filia velit ingredi monaſteriũ.vt per Bal.in.d.l.fi.2. col.C.de dotis pro.℣ Itẽ ſi filia ſe nubat ſine dote, pater tenetur eã dotare.vt.c.fi.32.q.2.tenet Bart.in. d.l.obligamur.ff.de actio.& obli.

f ¶ Algun hijo.Quia parẽtes tenẽtur eũ dotare. 4 vt ĩfra ſequtur.ſed† ecõtra fili⁹ nõ tenetur dotare matrẽ.vt.ĩ.l.ſi vineę.C.de prę̃ſcrip.lon.tp̃o.&.l.ſi à matre.C.de iure doti.&.l.1.§.ꝑterea.& ibi Bar.& Bal. ff.de tute.& rõ.diſ.&.l.tutor ſcđm.§.fi.ff.de admi. tuto.Bal.& Ang.in.d.l.vineę.licet debeat alere matrẽ in caſu inopiæ.1.cũ mr̃ nõ habet vnde ſe alat. vt l.à liberis.in principio.verſi.matrẽ.ff.de libe.agno.

5 ℣ Et ſi velis dicere,ꝙ† dos &alimẽta parificantur, eſt verũ de patre in filium,non tñ ecõtra. qa adminus de honeſtate mater mortuo viro debet ſeruare viduitatẽ.vt habetur quaſi per totũ titulũ. C.de ſecun.nup.℣ Itẽ per ſecũdũ matrimoniũ mater videtur quodãmodo facere iniuriã filiis prioris matrimonij,vt ibi,qua,ꝓpter filij nõ debent in eorũ iniuriam dotare matrẽ per.d.iura.& tenet Salice.in.l.ſi filiꝰ in id.ff.ad Macedo. Bal.in procemio digeſtorũ.& Ang.ĩ.d.l.3.C.de præſcrip.lon.tp̃o.qđ nõ eſt in alimẽtis,nã debẽtur parẽtibus in caſu inopiæ iure naturali.vt.d.l.ſi qs à liberis.in principio.& in.

§.impubes

§ impubes. & l.1.&.2.C.de alen.li.&c.1.30.di.glo. & docto.in.c.cum haberet. de eo qui duxit in matri.quam pollu.per adul.

g ¶ Cõmun.ratio eſt,quia cùm ſit cõmunis,& bona ſimiliter ſint cõmunia,communiter debet ali,& de bonis cõmunibus dotari,conſtante matrimonio. ▽ Si tamen alterius tantùm eſſet filius, ipſe tenetur dotare de ſuo,quia alere tenetur.vt.d.l.1.&.2.C.de alen.l.nõ

6 † tamen vitricus,qui priuignum,vel priuignã alere nec dotare tenet.vt.l.ſi paterno.& ibi notatur.C. de nego.ge.quia nec tenetur eos recipere in domo ſecũ ſi noluerit.arg.tex.in.l.alimẽta.eo.ti. de nego. ge.tenet.Bal.in.d.l.ſi paterno ▽ Vnã tamen ſcias,

7 q † ſi vitricus vnà cum vxore filiam vxoris dotauit,intelligitur dotaſſe de bonis priuignę, vel animo repetẽdi, ſi ſoluit de ſuo.arg.tex.d.l.ſi paterno.

8 quod nota. ¶ Sed pone, q † extraneus promittit dotẽ pro filia mea, ego fideiuſſor p ea ſoluo dotẽ, an poſſum à debitore repetere. Videtur q ſic,vt p totũ titulum de fideiuſſo.Sed caſum vnicum habes cantantem contrariũ in.l.profectitia.§.ſi pater non quaſi pater.ff.de iure doti.

Regula. h ¶ Ambos.quia tunc ambo tenẽtur, vt ſequitur. & in.l.ſi dotare.&.l.generaliter. C.ad velleia.tenet

Extẽſio. Bal.conſilio ſuo incipienti,domina mogia.I dẽ ſiſe obligant pro dote extraneæ, nam ſimiliter tenen-

Extẽſio. tur.vt per docto.& Bal.in dictis iuribus. Idem erit ſi pater ſolus dotem promittat.vt infra ſequitur.

Oppo. ¶ Oppo cõtra prædicta de.l.61.infra.vbi dicitur, q mulier cũ viro ſuo non poteſt obligari,niſi in vti-

So. litatem ipſius mulieris. ▽ Solutio eſt duplex. Primò,niſi lex diſponat contrarium. vt hic. Secundò, niſi pro dote,quo caſu mater põt obligari.vt hic.& l.mater pro filia.&.l.auia. C.de iure do.&.d.l.ſi do

9 tare.&.l.generaliter.C.ad velleia.▽ Sed † nunquid Qõ. mater viro ſuo inuito poſſit dotare filiã. vide quæ plenè dixi in prælegato in.l.18.ſupra.in dote.tamẽ vide do.doctorem de Pala.ſua repe.c.per veſtras. de donatio. inter virum & vxo. ſuper rubrica.col. 221.ver.ex prædictis.vbi dicit,q ſi vxor donat aliquam rem marito,vt ex ea conſtituatur dos filię cõmuni,talis donatio bene valet. allegat caſum ſingularem ſecundum Bar.ibi.in.l.ſiue vxor.ff.de donatio.inter virum & vxo.& in.l.profectitia.§.ſi quis certã.ff.de iure doti.vbi dicitur, q ſi vxor aliquid dedit marito ſub conditione,vt pro filia genero in dotẽ daret, valebit talis cõceſſio,q nõ videt marito donaſſe,cũ non dederit ad hoc, vt ipſe haberet, ſed vt genero pro filia expenderet: q ſi non dederit,remanet vxoris, & poteſt illud condicere. ad quod allegat tex.in.l.cum vxor virũ.eo.ti.quanuis aliqua iura in contrarium adducit in hoc reſidet,q quãdo res,q datur in dotẽ filio non eſt dotalis, tũc poteſt per matrẽ filiæ dari in dotẽ viro ſuo inuito, aliàs ſecus,& ſi res dotalis cõt cõſenſu viri & vxoris daretur filiæ in dotẽ,poſſet vendicari à viro cõſtãte matrimonio,& ab vxore eo ſoluto,niſi interueniat iuramẽtũ.allegat mirabile dictũ Spe.i ti.de emptione & vẽ.§.tertio loco.4.col.ver.qd ergo ſi vir.& hoc qñ pater erat locuples & diues,itaq; poterat filiã dotare.vt p

ambos h le prometie do.docto.de Pala.vbi ſupẽ.col.233.verſi. hoc autẽ intelligo. ¶ Quæro etiã.nunqd filia dotata à matre poſsit petere legitimã in bonis maternis,cũ mr̃ p̃ſumat ei donaſſe dotẽ, q̃ donare nõ tenebat. videt q ſic ſcdm.glo.ſingularẽ i.l.3.§.ſed vtrũ.ff.de minori. ¶ Itẽ q̃ro dicit hic. & ambos la dotarẽ. nũ qd filia dotata partim de bonis pris,ptim d bonis mris vel alienis dicat dotata à pr̃e & qd ſi tãtum eſt dotata de bonis maternis,an dicatur dotata à patre. Bal.in authẽ res quę.in lectura antiqua.& in.l.neq; mater.in fine.C.de iure dotiũ. tenet q nõ.& quid ſi eſt à patre dotata. vide ibi per eum. & nota quia facit ad.l.14.ti.delas herencias.fo.legum.

10 i ¶ Prometierẽ. Intellige † ſolẽniter,vel p ſimplicẽ pollicitationẽ,vel nudo pacto.l.generaliter in fine.C.ad velleia.&.l.10.ti.11.quarta part.&.l.pe.C. de dotis,pmi. ¶ Oppono cõtra hoc,& videtur,q Oppo. parẽtes nõ teneãtur ad ſolutionẽ dotis ex nudo pacto.vt.l.quãuis.C.de tranſactio.&.l.ſi cũ fundu.ff. de pactis.cũ ſimi.v̄bi habetur,q ex nudo pacto nõ oritur actio:& ſi nõ agitur ex nudo pacto,multomi nus ex ſimplici pollicitatione vel promiſsione,cũ min⁹ obliget.vt.l.22.ſupẽ, vbi dixi. ▽ Solutio. verũ So: eſt,q de iure ciuili ex nudo pacto nõ agitur,cũ ex eo nõ oriatur actio,vt dictis iuribus. ¶ Fallit tamẽ Fallit in cauſa dotis.vt.l.ad exactionẽ.C.de dotis promi. vbi dicitur,q ex nudo pacto dotis prẽſtãdi oritur actio.tenẽt doct.& ibi notatur in.l.1.ff.ſo.ma.& in. d.l.10.ti.11.4.part. ▽ Itẽ licet de iure ciuili ex nudo pacto nõ oriatur actio,attñ hodie de iure canonico eſt ſec⁹.p.c.1.de pactis.&.c.ex reſcripto.de iureiu. cũ ſimi.cui etiã adhærẽt hodie iura regni.vt habetur in.l.1.tit.delos pleytos q̃ deuẽ va.o no.fo.le.Itẽ ſi nõ agitur ex ſimplici pollicitatione. p ea, q̃ dixi in.d.l.22.eſt verũ niſi in qbus promittẽs nõ eſt obligatus à iure, prout eſt in donatione,ad quã nemo obligatur.qa,pcedit ex liberalitate,& ſine cauſa.vt c.1.& ibi ſcriben.de donatio.tenet Bal.in.l.ſi veritas.ver.q̃ro nunqd ex falſo.C.de fideicõ.ſed ad dotandũ filios oẽs tenẽtur parẽtes,vt hic,& in iurib⁹ qbus ſupẽ. ¶ Itẽ quãuis ex ſimplici pollicitatione Regula. nõ agitur,eſt verũ regulariter. ¶ Fallit in piis cauſis.ſcdm.Bar.& Bal.in.l.illud. C.de ſacro.ſan.eccl. Fallit. tenet Abb.in.c.ex parte.de cẽſibus.ſed cauſa dotis eſt pia.l.cũ is.§.ſi mulier.ff.de cõditio,inde.q text. alibi nõ reperitur. ¶ Quod verũ cẽſeo,q ãlo dos Limita. datur miſerabili pſonæ,vel qñ dotis cauſa eſt alicuius miſerabilis perſonæ.qd patet, quia cauſa dotis nõ eſt ita priuilegiata quẽadmodũ cauſa pia.vt ſentit glo.notabilis in.l.tale pactum.§.1.ff.de pactis.de

qua

qua fecit magnū feſtū Præpo. Alexād.in.c.de prudētia.ī prin.de donatio.inter virū &vxo.& ita dos dicit pia,qñ datur ꝓſonæ pauperi. Si tñ datur propter debitum, vel propter amicitiam,iuxta notata per Bar.in.l.alio. ff. de ali.& cib.lega.non dicitur
Infertur cauſa pia. ☞ Ex quo infert doctor de Pala.ſua repe. c.per veſtras.de donatio.intervirū & vxo.ſup.tex.
11 col.181. ꝙ † tunc iudex ſecularis cognoſcit de cauſa dotis,nō iudex eccleſiaſticus. vide latè And.Sicu.in.c.ex literis.1.col.ver.nota ꝙ cauſa dotis.de pigno.Sed tu vide tex.in.d.l.10.ti.11.4.parti.vbi dicitur,ꝙ dos promiſſa per ſimplicem pollicitationem peti poteſt.itaq; nil refert quo ad hoc,ꝙ dotis cauſa ſit,vel ne. ☞ Sed quòd debeatur ex ſimplici pollicitatione,allego tibi rationem incōuincibilē. Certum eſt,ꝙ parentes ſine ꝓmiſsione ſolēni vel ſimplici tenentur & compelluntur dotare filios.vt.d.l.8.ti.11.4.parti.ſi ergo ſine promiſsione ſolēni vel ſimplici tenentur,à fortiori cum ſtipulatione ſolēni vel ſimplici tenebuntur.vt allegata.l.8.quod argu.à.fortiori eſt validum in iure. per authen.mul-
12 to magis. C.de epiſcopis & cle. ☞ Et nota,ꝙ † ſi pa-
Nota. ter dotem promittat ſine inſtrumento, poteſt compelli conficere inſtrumentum. vt per Bal.in.l.nec creditores. C. de nouatio. &. l.ſicut.C. de lib.cau. Barto.in.l.ex ea parte.ff.de verbo.obli.qui allegat
Nō. glo.ſingularē in.l.2.ff.de ſo.ma. ¶ Vlteriꝰ quæro. dicitur hic,ꝙ ſi parētes promiſerūt dotē pro filia, tenentur eā ſoluere de bonis vtriuſq;.nūc pone,ꝙ
13 † parentes tradiderūt filiæ dotē promiſſam, quam filia vel ipſius maritus perdidit: nunqd mediante promiſsione ſupradicta teneantur parentes filiā iterū dotare.Bal.in.d.authē.res quæ.2.col.glo. & docto.& Bar.in.l.ſi cū dotem.§.ſi poteſt.ff.ſo.ma.tenēt ꝙ ſic,ſi eſt ꝑdita ſine dolo,& culpa filiæ.& Frā. por.in tract.de duobus fratri. quarta parte.14.q. & Bal.in authē.qđ locū.1.q.C.de collatio.tenent ꝙ ſi eſt ꝑdita culpa filię,nō teneatur pī iterū dotare,& idē ſi caſu cōſtante matrimonio ꝑdita eſt,ſed ſoluto ſic.vide tex.& docto.in authē. ſed quāuis. C.de rei vxo.acti.tenet Pau.đ Ca.cōſilio.13. ¶ Quod eſt ve-
14 rū ſine dubio in patre †,q eſt obligatꝰ de iure dotare filios,ad qđ cōpellitur iudicis officio,ꝑdicta iura,& ꝑ optimū textū in.l.q liberos.& ibi Bar.ff.de ritu nup. ¶ Secus in cauſa, qua mater non teneatur dotare filiam: q̄ ſi dotem promiſit ſola, vel vnà cū marito,nō tenetur iterū dotare,etiā ſi caſu, nō culpa filiæ dos ꝑdita ſit: ſed dotabit eā pater ſoluto matrimonio,nō mater,vt ſuꝑ.& ꝓmiſsio dotādi facta ꝑ matrē,ſoluit ſemel tātū.ꝑ quo facit regula notāda,de qua in.l.boues.in.§.hoc ſermone.ff.de verbo.ſigni.vbi dicit, ꝙ ſimplex ſermo regulariter verificatur in prima vice,vbi colligit,ꝙ hoc ſermone dum nupta erit prima nuptiæ intelligātur.
15 ¶ Hinc etiam dicitur,ꝙ † ſecuritas data bānito venīēdi,intelligat indubio,ꝑ prima vice.tenet Abb. in ca.innouamꝰ.đ treuga & pace.& Bar.in.l.1.ff. ad
16 le.iuli.ma. ¶ Hinc etiā dicit,ꝙ † diſpēſatio ad duꝰ curata intelligitur de primis.p.c.nō pōt.§.1.de prē ben.li.6. ¶ Itē illegitimꝰ diſpenſatus ſuper curato,intelligitur de primo.ita pronunciauit Bonifacius octauus vt refert Archi.in.c.1.de filiis presby.
17 li.6. ¶ Itē ſi eſt dictū,ꝙ † arbitri poſsit prorogare terminū cōpromiſsi, & nō eſt dictū ſemel,vel pluries,intelligitur de vna & prima prorogatione. tenet Bal.in.c.fi.10.col.ibi, dubitatur inſup.de cōſue.
18 & in.c.olim.de reſcrip. ¶ Itē † facultas data patribus cōcilij generalis de eligendo locū cōcilio intelligitur de prima electione.tenet do.Abb.in ſermone habito conſilio Baſilieę incipienti.maximi.24.
19 col. ¶ Itē † ſi qs emit vnas viridarij,vel roſas,q̄ fructificant bis in anno, debet habere primū fructum tantùm,& nō ſecūdū.tenet Bal.ī.l.diuortio.§.quod in anno.ff.ſolu.ma.

Adde. ☞ Idē tenet Alexā.in.d.l. diuortio.§. ob donationes.2.colū.ver.ex hac glo: infert Bal.ff.ſo. ma.dum loquitur de
20 roſis. ¶ Itē † ſi eſt data poteſtas arbitrādi,intelligitur ſemel tantū.Bal.in.l.ſi vt proponis.la.1.ad finē.
21 C.quomodo.& quando iudex. ¶ Item † ſi teſtator reliquit ſimpliciter eleemoſynam tali cōuentui in feſto ſancti Frāciſci, intelligitur de primo feſto vēturo poſt mortē teſtatoris.Bar.in.l.penu.ff.de annuis lega. ¶ Itē † licētia data monacho vt poſsit eſſe procurator,intelligitur de prima vice tantùm.
23 ¶ Item † in licentia data clerico de ſe abſentādo.
24 ¶ Item † in licentia data parochiano de confitēdo
25 alteri. ¶ Idē † ſi emo fructꝰ prædij, intelligitur de
26 primis,vt ſupra dixi. ¶ Itē † ſi teſtator reliqt vxorē dominā & vſufructuariā, & ſuperuiuens ducat ſecundam vxorem,non intelligitur teſtamentū de ſecunda.tenet Bal.in.l.fi.3. colū. C.de indic.vidui.
27 tollen. dixi in.l.16.ſupra. ¶ Itē † ſi princeps cōfert tibi priuilegiū pro te & hærede tuo,intelligitur de primo.tenet Albe.de Roſa.in.l.beneficiū.6. colū.
28 ver.ſi autē in priuilegio.ff.de conſti.prin. ¶ Itē † promittens molendinū, intelligitur de prima vice obligari:ſecus ſi promiſit reaptare, & manu reapta
29 tū.tenet Bal.in.l.licet.4.q.C.loca. ¶ Item † licētia ingrediēdi monaſterium monialium,expirat per vnum actum,etiam ſi ingrediatur illa die,quo licet omnibus ex priuilegio ingredi. tenet Albe. in ſe-
30 cun.parte ſtatu.q.181. ¶ Item † obligatus ad dotandum, ſi ſemel dotauit, non tenetur iterum dotare. tenet Bal.in.d.l.fi.2.col.C.de dotis promi. ¶ Item
31 † promittens prēſentare aliquem coram iudice ad ipſius iudicis mandatum, liberatur per primā prēſentationem. gloſſ.in.l.duabus. §.1.ver.exhibuerit. ff.de iure iu.vbi dicit Pau.de Caſt.quòd ſi promitto iactū retis,vel fructus, intelligitur de primis,& ſi prima vice nihil capiatur,vel fructꝰ nō naſcūtur,
32 nihil debeo in ſeda vice. ¶ Itē obligatus † ſeruire certo tēpore,ſi nō pōt ſeruire ī illo, nō pōt ſupplere in alio.tenet Domi.poſt Archi.allegando caſus

legum

legum in.c.fi.ſi propter.8.col.de reſcrip.lib.6.quæ omnia & ſimilia ſunt fundata per regulam dicię legis.boues.in §.hoc ſermõe.cũ ſimilib⁹.ff.de verbo. ſigni. & ea refert & ponit Felin⁹, & plura alia cũ ſeptem caſibus fallentiæ in.d.c. innouamus.2.col. ver.tene etiã mẽti.vſq; in finem.de tregua & pace.dicens,q̃ non inuenit ſupradicta ab alio cõgregata, cum omniũ moderniſsimorum & apoſtillatorũ habea tur copia in ſua bibliotheca,q̃ vt dicit,eſt omnium rerum curioſiſsima. ¶ Sed tu adde Ange in.l.cum debere columnam.ff.de ſerui.vrba.prę.& ibi Bar. Cepo.col.37.vbi dicunt, q̃ obligatus me recipere in domo fabricanda in area mea ſibi data,ſi domus corruit,non tenetur iterum reficere domum ad me recipiendum in ea Vide etiam eundem Bar. Cep.

rẽ [i] la dote [k] o donaciõ ꝓpter nuptias,q̃

33 in ſingula.verſi.58.vbi dicit,q̃†obligatus reficere, intelligitur ſemel, non pluries.& hoc idem Bal.te

34 net in.d.l.licet. ¶ Pone etiã,q̃ parentes†non promiſerunt filię dotem,ſed ipſa filia dotauit ſeipſam, vel contraxit ſine dote: nunquid pater compellatur dotare. Vide latè.do.doct.de Pal.d.repe.c. per veſtras,ſuper tex.235.col.ver.ſed ſi filię.et 249.col. ver.redeundo ad propoſitum.& 255.col.ver.ſecundũ quod habet.& deinde per. 20. col. & amplius.

35 Adde. ▽Quo†iure poſſunt parentes compelli ad dotãdum filios,an iure actionis, an verò ex officio iudicis. Glo. in.l.obligamur.in parte,lege, videtur concludere, q̃ iure actionis.quæ glo.ibidẽ reprobatur per Bar. dicentem,q̃ imò officio iudicis.Et veniẽt in officio iudicis cognitio,an pater ſit diues,& filius,ſeu filia,& econtra,ſecundum q̃ vt in præſtatione alimentorũ.in.l.ſi quis à liberis.ff.de alimen.à parẽtibus pręſtan.de quo plenè in deci.thol.289. &.q. 290.& ibi etiã in additione. ¶ Adde vnam quæ-

Q̃o.

36 ſtionẽ†ſtatuto cauetur,q̃ maritus non poſſit conſtituere dotem vxori niſi de his quę euidenter receperit:vnus conſtituit dotẽ,poſtea recepit ex interuallo, an valeat inſtrumentũ. Car.in.c.ſignificauerunt.vltima col.de teſti. tenet q̃ ſic. quia verbũ receperit,eſt futurũ ſubiunctiui, qđ poteſt extendi ad tempus futurũ.vt per Inno.ibi.& in.c.ad hæc.de reſcrip.ideo dicit, q̃ ſufficit quòd iſta ſolennitas interueniat ex poſt.per.l.vniuerſa. C.de preci.impera.offerẽd.iuncta glo.De quo dicto facit magnum feſtum Felinus in.c. quoniam frequẽter.ſuper parte in verbo,attende.verſi.per iſtã doctrinam. vt lite non conteſta. vbi ſuper hoc dicit multa,quæ per te vide.

37 k ¶ La dote.ſ.certam.Et† idẽ ſi promiſerunt incertam, quia cõpelluntur dotẽ ſoluere ſecundum facultates patrimonij dotantis,& conditionẽ perſonarum dotatæ & mariti.vt lege,quęro. ff.de iure doti,& lege.filiæ.& ibi Bartolus de legatis 3. Tenet.do.doct.de Pala.in repe.c.per veſtras, de donatio.inter vi.& vxo.ſuper rubr.39.col.in fine.& ſuper.tex.334.col.ver.conſiderabit. ¶ Quod eſt verũ,quando dos promiſſa eſt à patre:ſed ſi ab extraneo, venit arbitrio iudicis declaranda. Tenet

ambos la paguẽ [l] de los bienes q̃tuuierẽ

Ioã.de por.in.l. ſi ſtipulatus.ff. de verbo. obli.& in.l.ſi quis arbitratu. eo tit. &. l. ſi cui annũ.ff.de annu. lega. ¶ Quod eſt verum, etiam ſi res incerta promittatur. vt per Bal.in.l.1.ff. ſo. ma.&.l.cum poſt. §.gener.ff.de iure doti.&.l.1.&.3. C.de dotis promi.vbi vide, q̃ ſi dos promittitur arbitrio mariti,

38 intelligitur arbitrio boni viri.Sed quæro†quotuplex ſit dos.Dic q̃ eſt duplex.ſ.naturalis, & ciuilis cui natura.cooperatur,ideſt,dos vera.Item ciuilis tantum.ſ. putatiua & fictitia ſecundũ Dinum in regula.locupletari.de reg.iu.li.6 tenet Bal.in.d.l.1. 4.col.ff.ſo.ma. ¶ Item dicitur dos certa & incerta. vt patet per totum titulum. C. de dotis promi. Quæ dos.ſ.certa ſeu incerta eſt duplex.ſ.profectitia, & aduentitia. Profectitia dicitur, quæ à patre profertur.i. datur filiæ de bonis ipſius patris. Sed aduentitia dicitur,quæ datur viro ab vxore de bonis ipſius vxoris.de quo eſt tex.in.l.3.ti.11. quarta partit.cum alijs. ¶ Et nota, q̃ pro dote promiſſa non ſoluta, ſiue ſit certa, ſeu incerta,agit maritus, non mulier. vt. l. ſi pro te. & ibi docto.C.de dotis

39 pro. ¶ Sed quæro† promiſſa eſt dos alicui ad arbitriũ alicuius:maritus vult petere dotem, quod poteſt,vt dixi.nunquid debeat prius petere vt tertius arbitretur,& ſic petat certam quãtitatem arbitratam,an tertio non arbitrante poſsit maritus petere dotẽ ſibi conſtitui arbitrio boni viri.Et videt q̃ ſit neceſſe ipſum arbitrari.vt.l.ſi. C.de cõtrahẽ. empti. ▽In cõtrariũ videtur.quia in dote arbitratore nõ arbitrãte recurritur ad arbitriũ boni viri, vt ſit ſpeciale fauore dotis.prout eſt quid ſpeciale fauore vltimę voluntatis.vt.l.1.de lega.2.tenet Bal. in.l.ſi cum ea.C.de dotis promi.tex.in.d. l. ſi cum poſt.§.gener,ibi,arbitrio quoq; detracto.ff. de iure doti.Bar.in.d.l.1.ff.ſo,matri.& glo.in.d.l.ſi.C.de contrahen.emp.

¶ Ex quo poteſt ſumi forma agendi in petitionẽ

40 dotis promiſſæ. ¶ Quæritur,etiã†maritus in exactione dotis promiſſæ facit ſumptus: nunquid ij ſumptus minuant dotem.Glo.& docto.in.l.1.ff.de impẽ.in re.dota.fac.tex.& Bar.in.l.meuio.§. fi. de lega.2.Bal.in.l.ſi. C. de bonis mater.& in.l.3.C. de fal.cau.adiec.lega.diſtinguũt, q̃ aut expenſæ fiũt in exactione dotis, & tenent quòd minuunt dotẽ, quia ſunt expenſæ neceſſariæ:ſed ſi expenſæ ſunt voluntariæ,tenent q̃ non minuãt dotẽ. ▽Sed quia ſupra dixi, q̃ dos incerta relicta arbitrio alicuius debet per iudicem declarari, adde Bal.in.l.ſi.C.de ſenten.quæ ſine cer.quã.profe.vbi dicit,q̃ dos arbitrando

Q̃o.

bitranda per tertium, debet arbitrari per iudicem, tertio nō arbitrante. ℣ Quod eſt verum, ſi tota dos incerta fuit, ꝓmiſſa arbitrio tertij, ſecus ſi fuit promiſſa dos certa, putà mille, & plus arbitrio tertij, qa tūc tertio nō arbitrāte, ꝓmiſsio de pluri non valet, nec tūc itur ad iudicē, vt ipſe arbitretᵉ. Nota. tenet Pau.de Ca.cōſi. 33. ℣ Poſtremò tene, 41 qꝙ iudex poteſt cōſtituere dotē patre abſēte.l.profectitia.ī principio. ff. de iure doti. tenet Barto.in.d.l.1.4. col.ff.ſolu.ma.

ganados durante el matrimonio[m] ¶ E ſi no los ouiere que baſte ala paga dela dicha dote[n] & donaciō propter nuptias, q̄ lo paguē de por medio[o] delos otros bienes que les pertenecieren en qualquier manera[p] ¶ Pero ſi el padre ſolo durante[q] el matrimonio dota o haze donaciō propter nuptias a algun hijo comū, y del tal matrimonio ouiere bienes de ganancia, de aquellos ſe pague enlo que enlas ganācias cupiere, y ſi no las ouiere, que la tal dote o donaciō propter nuptias ſe pague delos bienes del marido y dela muger.

1 ¶ Ambos la paguen. Quid ſi non habent vnde dos ſoluatur. Dic ſecᵈm Abb.ī. c.per veſtras.de donatio.inter virū & vxorē.ꝙ aut dos promittitur à pr̄e, aut ab extraneo. ¶ Primo caſu 42 dic, ꝙ marit⁹ pōt expellere vxorē, & illā nō recipere ī domū ſuā, donec ſoluat dos. ℣ Scᵈo caſu dicit Abb.vbi ſuꝑ, ꝙ nō poterit expellere vxorē: attñ dicit, ꝙ poterit ab extraneo dotē petere, niſi maritus ſit pauper, qa tūc poterit expellere vxorē. primū tenēt docto. & Bal.in Contra. l.qᵈ in vxorē. C.de nego.ge. ¶ Sed cōtra ſecᵈm dictū tenet Sali.ibi in fine. dicit enim, ꝙ qñ vxor nō eſt in ſeruitio viri culpa vxoris, nō tenet vir eā alere.arg.tex.ī.l.ſi ea cōditiōe. C.de cōditio.inſer.& l. iubem⁹. §. offerri. ff. de actio. ēp. & ven. ℣ Dicit autē culpa vxoris interueniſſe, ſi ꝓpter dotē, quā ipſa ꝓmiſit, quā nō ſoluit, hoc euenit. vt in authē. de nō eligen.ſecū.nup. §. illud. in fine. colla.1. ¶ Idē dicit, ſi pr̄, vel frater dotē ꝓmiſerūt. parificātur enim iſta à iure. ſ. qñ mulier dotē ꝓmiſerit pr̄ ſeu extraneus, ꝓbat tex.ī.d. §. illud quoq;. vtroq; enim caſu dos eſt mulieris, q̄ datur ad onera mr̄imonij ſuſtētanda. & ita in effectu cōcludit Sali.in dicto loco. ꝙ ſi dos ſit ꝓmiſſa ab vxore, ſeu à pr̄e, vel extraneo, ſi nō ſoluatur, poterit marit⁹ alimēta denegare vxori, & eā à ſe expellere. ad qᵈ vide textū hoc expreſsè dicētē. & ad hoc ꝓBal.notatur in.l.gñaliter. ibi cū dicit. & ſic à viro forſitā expelli. C.ad velleia. & iſtā cōcluſionē Sali.tenet do.doctor.ᵈ Pala.in repe.c.p. vr̄as. de donatio.inter virū & vxorē. ſuper. tex. col. 220. ī fine. cū ſe. & ꝓ eo adducit. d.c.ꝓ vr̄as. ſecᵈm intellectū Ioā. An. ibi, nā fortè dicit ꝙ vxor illius ho. erat cōcubina illius magiſtri ro. ꝓmittētis dotē. ſic dos erat ꝓmiſſa ab extraneo. ſed nihilomin⁹ quia ſi nō ſoluebatur ei expulit à ſe vxorē. Nā facit Sali. differentiā, an maritus ſit diues, vel pauper, prout facit Abb.in.d.c.ꝓ vr̄as. motꝰ ꝓ illū tex. cū dicit pro ho. pauperе. ad quē faciliter poſſet reſponderi, ꝙ paupertas illi⁹ ho. nō pōderatur quātū ad hoc, vt rōe illi⁹ poſsit expellere vxorē, ꝓpter dotē nō ſolutā, ſed ſolū ad hoc vt poſſet ipſum magiſtrū corā eccleſiaſtico iudice trahere. vel aliter, ꝙ quanuis ille ho. diceret ſe pauperē, in veritate pauper nō erat, ſed fortè dixit ſe pauperē, vt à Papa facili⁹ literas obtineret. vel fortè verbū, pauper, erat cognomē. vt late dicit p̄dictus doctor ᵈ Pala.vbi ſupra. & ampliat p̄dicta notanter, vt marit⁹ ꝓpter dotē ſibi promiſſā nō ſolutā poſsit vxori alimēta denegare, & à ſe illā expellere, eaq; expulſa nihilominus poterit agere ad dotē ſibi promiſſam, ex quo paratū ſe reddit ſoluta dote vxorē reaſſumere. qᵈ probat ſingulariter tex.in.d.ca.ꝓ veſtras. ſecᵈm eū. Et idē ſentit Hoſti.ibi, cū dicit, ꝙ ille ho. petebat dotē vxoris, quā à ſe expulerat, quia paratus erat vxorem reaſſumere ſoluta ſibi dote.

m ¶ Durāte el mr̄imonio. qa illa ſūt cōia. vt.l.1.& Regula. fi.ti.delas ganā.in ord.&.l.1.eo.ti.fo.le.ideo de cōibus bonis debet dotari. ¶ Sec⁹ dicēdū erit, ſi pr̄ fi- Fallit. liæ dotē promittit ſoluto mr̄imonio ꝓ mortē vxoris, qa tūc filia debet dotari de bonis patris, etiā ſi filia habeat vñ poſsit dotari ꝓ tex.in.l.fi.C.de dotis promi. & ibi docto. & Bal.cū cōcor.q̄.l.cū ſimi. in hoc remanet incorrecta. qa iſta.l.dicit, ꝙ ſi pater durāte matrimonio tradiderit nuptui filiā cōem, ꝙ ſoluet dotē de bonis cōibus, & ſic durāte matrimonio, ergo à cōtrario ſenſu eo ſoluto pater ſoluit dotē de ſuo p.d.l.fi. & l.8.ti.11.4.part. ℣ Et ſi dicas, ꝙ ītelligit dotare filiā de multiplicatis cōſtāte matrimonio inter eū & vxorē defunctā. rñdeo, ꝙ mortua vxore iſta bona nō dicūtur cōia, nec multiplicata, ſed materna, & ꝓpria filiæ ꝓ obitū matris. vt. d.l.fi.ti.delas ganan.in ord. ꝓbat tex.in.l.14.ſupra.

Adde. ℣ Idē eſt dicēdū, ꝙ prēſumūtur cōia, præterquā ſi marit⁹ in contractu cōſiteretur pecuniā præceſiſſe ab vxore, qa tūc nō poterit poſtea allegari, ꝙ illa pecunia ſit acqſita de bonis viri. Tenet Alex.cōſilio.24.in primo volu.q multū extollit hoc dictū, qᵈ fuit Bald. ℣ Quod poſſet eſſe verū in caſu, quo maritus diceret poſtmodū aduerſ⁹ cōtractū, vt ꝙ ꝓceſsit illa pecunia ex bonis, vel ꝙ fuit acqſita cōſtāte matrimonio, nā tūc ne mirū ſi marit⁹ nō audiat cōtra id, qᵈ ipſe ī cōtractu cōfeſſ⁹ eſt. ℣ Sed ſi mortuo viro eſſet

contentio

contentio inter hęredes mariti & vxorem ipſius, puto nō pcedere dictū. Bal. & Do. Alex. d quo ſupr. nā ſi verū eſſet qd ipſi dicūt, eſſet aperire viā, p quā vir & vxor conſtante matrimonio ſe ad inuicē mutuo amore ſe ſpoliarēt, maximè in caſu, quo marit⁹ haberet filios ex primo matrimonio, & eſſet in ſecūdo, quo caſu, vt experientia (quę eſt mater rerū) docet, q ſępenumero vxor ſecūda inducit virum ſuū ſignanter ſi eſt ſenex, vel nō multū cōſtans ad fraudādum filios alteri⁹ vel prioris matrimonij, vt ſępe, & ſępi⁹ vidi, & cognoui. Et ſic vir et vxor mutuo amore ſe ſpoliarēt, cōtra iura prohibētia donationes inter virū et vxorē cōſtante matrimonio. vt in.l.3.ti.delas donaciones.lib.3.fo.le. & in.c.donatio.de donatio inter virū & vxorē, cum multis ſimi. ¶ Verum tamē eſt, q ſi cum cōfeſsione mariti concurreret aliqua pbatio ex parte vxoris, q dicta pecunia proceſsit ab ea licet plena probatio nō eſſet, puto q ſufficeret p ea, q̄ dixi d patre, vel matre, & de filio ſpurio in.l.9.in glo.ſup parte.la.5.ſupra. n ¶ La dicha dote.quę dos eſt fauorabilis, vt tenēt docto. Bar. & morderni ad plenū in.l.1.ff. ſolu. ma. ¶ Et nota inter alia priuilegia dotis, q † ſi fer

43 *Nota.* tur ſentētia in fauorē dotis pro eo, qui petit dotē, debet ſentētia executioni mādari, non obſtante appellatione ab ea interpoſita: pręſertim ſi marit⁹ eſt inops adeò, q impoſsibile eſſet ſibi, vel difficilè, onera matrimonij ſupportare ſine pdicta dote. Iſtud eſt nouū & ſingulare dictū perpetua recordatione dignū Bal. nouelli in ſuo tractatu de dote.9. parte. in ſeptimo ſpeciali. & .12. parte.q.23. qui fuit motus per tex.in.l.fi.ff.de app.cū his, quę notātur per Cinum, Bar. & alios ibi.vbi.dicūt, q à ſententia dotis in fauorē mulieris nō pōt appellari, ſicut nec à ſententia pro alimētis præſtādis. Idem dicit Bar.in.l. mella.ff.d alimē.lega.de quo etiā in Spe. & ibi Ioā. an.ti.de appe.§.in quibus.ver.8. & ſequēti. vbi loquendo de alimētis poſt varias opiniones finaliter vidētur hāc tenere poſt Guilli.de Suza. quia licet non reperiatur iure cautū, q à ſentētia in cauſa alimentorū non appellatur: dicūt tamē æquū eſſe, q ſi ille, pro quo lata eſt ſentētia non haberet interim vnde ſe alat, q pendēte appellatione pars appellās dabit alimēta.l.ſi inſtituta.§.pe.ff.d inofſi.teſtamē. facit quod habetur in.c.ex parte, de accuſatio. Idē videtur dicendū, quando ſentētia data eſt pro dote fauore mulieris viduæ vel pupillæ pauperis, vt in de poſsit ſe nubere, vel alere, cum nihil aliud haberet. nam tunc licet poſsit appellari, tamē, ppter hoc non impediretur eius executio ſecūdū eū. qui idē dicit, ſi ſententia eſſet lata pro marito petēte dotem ſibi, pmiſſam, et ſic contra mulierē, ſocerum, vel extraneū, ſi marit⁹ eſſet inops adeò, q impoſsibile eſſet, vel ſaltē difficile onera matrimonij ſupportare ſine dote, quia tūc, vt dixi, ſentētia mādabitur executioni. Quod dictū do.docto.de Pala.in ſua repe. c.per veſtras.de donatio.inter virū & vxorem.ſuper.c.col.44. dicit ſe alibi non legiſſe, ſuper quo vide ibi late per eum vſq; in finem illus partis.

o ¶ De por medio. Iſta.l.notāter extendit.l.ſi dotare. & .l.generaliter. C.ad velleia. & .l.ſi mater veſtra. C.de dona.ante nup. & .l.14.ti.delas heren. fo. le. cum concor. vt non ſolum quando mater ſola expreſſe dotem promittit pro filia teneatur ad ſolutionem dotis, ſed etiam quādo ſimul cum viro promittit, & ſi non dicat, teneatur de ſuo pro dimidia. Qd doctoribus videtur ſatis notandum, vt inquit do. doctor. de Pala.in repe.c.p.veſtras.de donatio. inter virum & vxorē. ſuper rubri.col.225. at ſi ipſi docto. nō dicāt, rationē vidiſti in glo.1. iſtius legis.

Adde. ¶ Iſta fuit etiā opinio Bal.in l.1.ff.ſolu.matri. & in authē. ſi qua mulier. C. ad velleia. quo caſu fallit. l.56. infra. & ibi dixi in glo. ſuper parte. en prouecho dello.

p ¶ En qualqer manera. Vt intelligas verba iſta vide Bar.in.l.generaliter.§.vxori.ff. de vſufr. lega. de quo per Iaſo.in.l.1.§.nūciatio.ff.d noui.ope.nū. & in Spe.de emp. & ven.§.tertio loco.ver. quid ergo.cōmēdat & Ioā de Imo.in.c.cū cōtingat.de iureiu.19.col.allegādo.l.cū.vir.17.col.ff.de vſucapio. per quæ iura ſignāter per.d.§.vxori.dicebat do.do *Aduer* ctor de Pala.in repe.c.per veſtras.de donatio.inter *te.* virū & vxorem. ſuper rubrica.225.col.in.fine.ver. ſi autē. q ſi vir & vxor non habēt bona ſuperlucrata, medietas dotis debet ſolui de bonis mariti, & alia medietas de bonis vxoris non dotalibus. & ſi verum eſſet dictū doct. de quo ſupra, maximus intellectus eſſet ad iſtā legē, vt mulier dotādo vnā cū viro licet teneatur p dimidia de acquiſitis & aliis bonis ſuis non tamē teneretur de bonis dotalibus. ¶ Ex quo ſequeretur, q vxore non habēte alia bona præter dotalia, nō teneatur ad dimidiā dotis. Et hoc videtur aliquibus verū eſſe, quapropter dotē conſtituēdam filiæ non reperimus, q bona matris dotalia ſint obligata, neq; poſsīt obligari, neq; alie nari, niſi cum ſolēnitate requiſita. ¶ Cōtrariū tene *Contra.* per iſtam legē. ibi.dū dicit. delos otros bienes que les perteneſciere en qualquier manera. Iſta enim verba. en qualquier manera. adiūcta verbo. todos. comprehendit etiā bona dotalia. quia qui totum dicit, nihil excludit. c.ſi romanorū.19.diſt. c.qa circa. de priui. c.relatum cum aliis. de teſta. ¶ Item tu habes, q ſola mater, defuncto viro, poteſt filiam dotare, etiam de bonis ſuis dotalibus. & ita intelligo tex.in.l.9.ti.11.4.partita. & .l.mater. C. de iure doti. cum ſimi. ergo vnā cū viro filiam cōmunem poterit dotare de bonis deficiētibus. ¶ Et etiā vir ſolus de conſenſu vxoris. per.d.l. ſi mater. & ibi Bal. C. de iure doti. intellige ſi vxor cōſenſit expreſſe. per iſtā.l.inquātum dicit. & ambos la prometieren. & tūc ex vtraq; parte fraus euitatur. quia ſi mater expreſſe conſentit, ſcienti, et cōſentienti nō fit fraus neq; dolus. vt regula, ſcienti. de regu. iu. lib.6. Euitatur etiam fraus quo ad filiam, pro qua fuit dos promiſſa,

promiſſa,quia aliàs remaneret indotata, & vir eius deceptus,et cũ onere matrimonij: quib⁹ fraudibus & deceptionibus obuiandũ eſt.vt.c. ſup literis. cũ
Nota. ſimilib⁹.de reſcrip. ℣ Vnũ tñ ĩ hoc tenerẽ,q̃ ſi mater nõ haberet vñ poſſet ali, ſed filia ſic,& eius vir ex proprijs bonis viri,vel aliunde, q̃ iſto caſu mater non teneatur filię dotẽ promiſſam ſoluere: quia in nullo tenetur mater, vltra quàm facere poteſt.& idem in patre. vt.l.6.titulo.6.ſ.partita. ℣ Idem ſi filia non habeat vnde poſſet ali:quia in pari cauſa neceſsitatis potior eſt cõditio matris, ſi licet debitoris,vt.d.l.6. ſentit glo. & docto. in. c. cùm haberet.de eo qui duxit in matrimo.

Extẽſio.

¶ Ley. liiij.

LA muger durãte el matrimonio [r] no pueda ſin licẽcia [s] de ſu marido repudiar[t] nĩguna herẽcia

q ¶ Durante el matrimonio. A contrario ſenſu videtur iſta lex ſentire, q̃ ſoluto matrimonio pater non poterit dotare filiã cõmunẽ de acquiſitis, conſtãte matrimonio: ſed de propriis bonis ipſius patris. Et nota iſtam.l. inquantũ dicit,q̃ pater dotando filiã cõmunẽ cõſtãte matrimonio, debet dotem ſoluere de acquiſitis cõſtante matrimonio.quia eſt ius nouũ.de quo latè p doctor.de Pala.in rep.c. p veſtras.de do.inter vi.& vx.ſuper rub.col.349.ver. ex iſtis.& col. 350. cum tribus ſequẽ.vbi ad plenũ.

44 Adde. ℣ Quid † ſi pater maritauit filiam ſine dote, an poſsit poſtea ad dotandũ ſicut nõ cogitur alere filium vel filiã, qui aliquo modo poteſt ſe ſuſtẽtare.Matthæus Matheſilanus ſingulari.106.tenet q̃ non. per. l. ſi quis liberis.ſ.ſi filius.ff.de libe.agnoſcen. not.Bar.in authen.res quæ. C. cõmunia dele. & in.l. qui obligamur.ſ.i.ff.de actio.& obliga. ¶ Saluo niſi filia maritaſſet,& premiſiſſet dotem.tunc enim ad conſentiendam pater cogi potuiſſet: quia tunc tenetur pater ipſe.vt ibi plenè notatur, licet remiſsiuè, in. d. ſingula.in additio. ℣ Cuius contrarium ego teneo, per tex.in.149.ſupra.dixi in.l. iſta, in gloſa, ſuper parte,caſaren. ¶ Sed pone q̃ extraneus promittit dotem prõ filia mea,ego fideiuſſor pro ea ſoluo:an poſſum à debitore repetere.videtur q̃ ſic. vt habetur per totum titulum de fideiuſſo. ſed Ludo. Roma.ſingulari ſuo.167.allegat caſum vnicum in contrarium.in.l.profectitiam. ſ. ſi pater non quaſi pater.ff.de iure dotium.tene eum menti.

Summarium.

1 *Mulier coniugata,an poſsit ſine licentia viri hæreditatem ſibi prouenientem ex teſtamento vel ab inteſtato repudiare.*
2 *Teſtimonium mulierum,an æquiualeat teſtimonio virorum.*
3 *Licentia viri in contractu mulieris,an ſit de ſubſtantia.*
4 *Licentia data vxori à viro de repudianda hæreditate,quæ deceſsit,an tranſeat in eius hæredem.*
5 *Minor contrahens de licentia mariti, an perdat beneficium reſtitutionis in integrum.*
6 *Minor contrahens cum iuſſu patris deceptus, an poteſt in integrum reſtitui.*
7 *Minor,an poteſt repudiare hæreditatem ſine licentia tutoris.*
8 *Monachus,an poſsit repudiare hæreditatem ſibi delatam,ſine licentia ſui abbatis.*
9 *Mulier,an poteſt repudiare hæreditatem ſibi delatam contra pactum initum cum viro de ſe inuicem ſuccedendo.*
10 *Filius,an poteſt præiudicare patri in acquiſitis. Et quid in acquirendis,*
11 *Statutum,quòd mulier non poſsit teſtari,vel contrahere ſine licentia mariti: ſi contrahit,vel teſtatur in eius fauorem, an requiratur licentia.*
12 *Repudiatio hæreditatis quo tempore eſt fienda.*
13 *Repudiatio,quibus verbis inducatur.*
14 *Repudiatio, an præſumatur lapſu temporis triginta annorũ. Et quando inducatur ex non facto.*
15 *Hæres renuncians hæreditatem,an videtur renunciare executionem teſtamenti.*
16 *Mulier repudiando,an poteſt amittere alia lucra. Et an renunciatio poſſeſſionis arguat repudiationem:*
17 *Repudiatio ſimpliciter facta, an intelligatur tam ex teſtamẽto,quàm ab inteſtato.*
18 *Aditio hæreditatis quando poſsit fieri.*
19 *Aditio hæreditatis quanto tempore præſumatur.*
20 *Aditio totius hæreditatis an habeatur pro aditione partis.*
21 *Mulier, an poteſt repudiare hæreditatem ſine licentia viri: Et an poteſt adire cum beneficio inuentarij. Et an aditio cum beneficio inuentarij ſit periculoſa.*
22 *Aditio coram quo iudice debet fieri.*
23 *Mulier,quæ adiuit cum beneficio inuentarij, quæ tamen non confecit,an teneatur vltra vires.*
24 *Mulier quæ adiuit hæreditatem damnoſam dolo creditoris, an iuuetur beneficio Velleiani.*
25 *Hæres non conficiens inuentarium,an priuetur legitima.*
26 *Aditio facta tempore incongruo,an conualeſcat per ſuperuenientem potentiam adeundi.*

1 LA muger. Mulier † coniugata ſine licentia viri hæreditatem ſibi prouenientẽ ex teſtamento vel ab inteſtato repudiare nõ poteſt: adire tamẽ poterit cũ beneficio inuentarij, nõ aliàs. hoc dicit. ¶ Cõtinet iſta lex duas partes. In prima dicitur, quòd mulier coniugata ſine licentia viri, non poteſt repudiare hæreditatẽ ſibi delatã ex teſtamẽto. ℣ In ſecunda dicitur, quòd acceptare poterit abſq; licentia viri cum beneficio inuentarij. Secũda ibi. Pero permitimos. ¶ Aduerte quia iſta lex potuit habere cauſam à.l. 47. ſupra. vbi dicit, quòd filia per matrimonium exit à poteſtate patris, & efficitur ſui iuris. & ex hoc poterat dici, quòd filia nupta poterat repudiare hæreditatem ſibi delatam ex teſtamento,& ab inteſtato. ¶ Idcirco iſta lex dubium remouendo ſupradictum,dicit,quòd licet liberetur à poteſtate patris,nõ propterea ex hoc poſſit repudiare hæreditatem.&c.Quia etſi per matrimonium exiuit à poteſtate patris, per idem matri-

monium intrauit in poteſtatē mariti. ¶ Ideo ſine eius licentia.&c. ¶ Vel aliter repudiatio filijſfamilias ſine iuſſu patris fieri non poteſt.per.l. cùm nō ſolū.C.de bonis quæ liberis.licet olim ſecùs.vt per Bar.in.l.qui in aliena.in principio.2.col. in princi. verſi.nunquid filius.ff.de acquiren. hæredi. & per doctores in.l.1.C. qui admi. ¶ Sed quia idē poterat dici de filia nupta,iſta lex ſtatuit,vt ex ea patet. ¶ Tertiò & melius poteſt dici, quòd cauſa iſtius conſtitutionis potuit eſſe,quia ſexus mulierum fragilis eſt, & faciliter decipiuntur, vt dixi in.l.infra proxima.propterea per iura imperatorum mulieres etiam nuptæ fuerunt conſtitutæ ſub patria poteſtate,vt habetur in.l. filiæ licet. C. de collatio. cum multis aliis.

Adde. ¶ Ex ratione ſupradicta dicit Petrus Gerardus in ſingulari ſuo vndecimo, 2 q̄ † his caſibus, quibus mulieres admittuntur ad teſtificandum in pari numero teſtiū, potius creditur teſtimonio virorum, quàm mulierum. ¶ Nam dicitur mulier,non à ſexu,ſed à mollitie mentis.& vir non à ſexu,ſed à conſtantia & virtute animi. Ita dicit tex.in.§.illud Ambroſij.22.q.3. quem ad hoc allegat domi. Abb.in.c.forus.penultima colāna. de verborum ſignificatione. pro quo facit lex prima. ff. de ſenatori.& lege.in multis. ff. de ſtatu.homi. ¶ Et ex hoc prohibentur cōtrahere ſine licentia parentum:& ſi contrahunt,& decipiuntur,iuuantur.vt habetur quaſi per totum titulum.C.ad Velleia. ¶ Sed quæro quamobrem hîc requiritur licentia mariti,non patris,vt per ius imperatorum fuit ſtatutum. Reſpōde, quia damnum, & commodū proueniens ex repudiatione, vel ex aditione vxoris, ſpectat ad maritum,non ad patrē: cùm fructus hæreditatis ſit mariti, non patris. vt.l. 48.ſupra.quod nota.

r ¶ Durāte el matrimonio. quia eo ſoluto,cū mulier ſit ſoluta à lege viri,poteſt contrahere. vt tenet Bal.in.l.ſi.C.de lega.dixi in.l.infrą proxima in princi.

Regula. Exteſio. s ¶ Sin licencia.aliàs repudiatio nō tenet. vt infra ſequitur. ¶ Intantum,q̄ ſi renūciaret etiā cum iuramento,renunciatio non teneret, per ea quæ in ſimili notat Bal.in.l. de tutela.C. de in integr.reſti.

Infertur 3 ¶ Ex quo infertur, q̄ † licentia eſt de ſubſtantia, & eſſe præſumitur.tenet Bal.in.l.ſi.§.neceſsitatem. 4.col.verſi. item authoritas. C. de bonis quæ libe. per.l.magis puto.§.ſi is.ff.de rebus eo.notat Bar.in. l.ſi autem.ff.de aqua plu.ar. ¶ An autem licentia debeat interuenire ante actū,an ſufficiat poſt actū, tenet latè Bal. in.d.§. neceſsitate. ¶ Sed quæro †

Quæſtio 4 maritus dedit vxori licentiam repudiandi hæreditatem ſibi delatā,quæ deceſsit ante repudiationem, relicto hērede,nūquid licētia trāſeat in hęredē.Bal. tenet q̄ ſic ī.c.2.de pace iura.fir.vſi.feu. quod nota.

5 Adde. ¶ Item quæro, ſi † contrahit mulier de licētia mariti,vt hîc dicitur, an per dat beneficium reſtitutionis in integrum ſi eſt minor.Ludo.Roma. ſingu. ſuo 633. lo-

6 quendo in minore ait. Regula eſt,q̄ † quādo filius minor cōtrahit cū iuſſu patris,nō tamē per hoc perdit filius,ſi lædatur,beneficiū reſtitutionis in integrum.vt.l.cum mādato.ff.de mino. ¶ Fallit in contractu mutui.tunc enim dicit, quòd interueniente iuſſu patris, priuatur minor in integrū reſtitutione.allegat caſum ſingularē in.l.3.§. ſed vtrū. in ver. excepta.ff.de mino.dicit etiā,q̄ vellet ſcire rationē ſpecialitatis,cū in eo cōtractu filiusfamilias eſt magis priuilegiatus. vt patet in toto titulo ad Macedonianū.propterea dicit,q̄ nō eſt ſatis,q̄ iuſſus patris facit perdere beneficiū Macedoniani.vt.l. tametſi. ff.ad Macedonianū.cū ſimi.Quę ergo ſit ratio,neſcit Ludo.illā dare,vbi ſup,& no immeritò. ¶ Sed intellige,q̄ reſtituitur ſi contrahitur ſup re,vel ſup facto vxoris de licētia viri,vel filiꝰ minor ſup facto ſuo de licētia p̄ris.ſecꝰ ſi ſup re,vel ſup facto mariti, aut filiꝰ minor ſup re,vel ſup facto p̄ris: qa tūc non reſtituit.vt dixi ī caſu ſimili.ī.l.1.ſup̄,ī gl.ſup parte, enlos dichos lugares. ¶ Adde Alex.in.l.2 §.volū tatē.1.col.in fi.ver.iuxta prędicta.ff.ſolu.matri.vbi dicit,q̄ ſi reqritur, q̄ aliqd fiat de licētia talis perſonæ,reqritur licentia expreſſa, nec ſufficit tacita.& ibi de cōſēſu & authoritate loqtur plenè, vbi videt ¶ Repudiar.intellige ſine licētia viri,vt ſup̄ di-

7 xi. ¶ Idē dicimꝰ † de pupillo,q̄ repudiare nō pōt: ſine authoritate tutoris.l.pupillorū. C.de repu.hę-

8 redi. ¶ Idē† in monacho,q̄ nō repudiat hęreditatē ſibi delatā ſine licētia ſui abbatis. vt p Bar.in.l.tutor.in fi.ff.de bono.poſſ.& Bal.ī.l.1.10.col.ver.quo ad decimū.C.q̄ admi.quē etiā vide in.l.ex repudiatione.C.de fideicō. ¶ Ex quo infertur,q̄ † ſi vir & *Infertur* 9 vxor paciſcūtur,vt ſi deceſſerīt ſine filiis, alter,quī ſupſit,alteri ſuccedat, iuxta formā tex. in.l.9. ti. de las herē.fo.le.q̄ vxor in odiū mariti nō poterit repudiare hęreditatē ſibi delatā. nā,vt hîc dicit, vxor ſine licētia ſui mariti hęreditatē ſibi delatā repudiare nō pōt. ¶ Cōtra qđ fortiter facit qđ dicit Bal.in *Contra.* l.1.5 col.in fi.ver.25.oppo.C.q̄ admi & in.l.cū proponas.2.col.ver.nec obſtat.C.de hære.inſti. vbi di-

10 cit,q̄ † licet filiꝰ ſit in ptāte p̄ris,cui acqrit, non pōt patri prędiudicare.eſt verū in quęſtitis p̄ filiū.ſecꝰ in *Soluū* quęrēdis,qa in his pōt præiudicare patri. ¶ Tu tā vide eundē Bal.in.l.cū non ſolū.in prin.2.col. ver. habeo filiū.C.de bonis quę libe.& ver.qd in cōtra ctibꝰ.vbi dicit,q̄ ſi qs donauit filiofamilias,& ipſe noluit recipere,ſeu acceptare donationem, q̄ pater poterit illā acceptare.et ibi eſt glo.de hoc.tenet idē Bal.in.d.l.1.octaua oppo.5.&.6.q.cum ſequenti. C. qui admi. ¶ Idem in marito eſt dicendum, quòd ſi vxor nō vult hæreditatē ſibi delatam adire,quòd poterit ipſe eam adire pro vxore ſua. & ad contra-

11 ria reſpōde vt ibi. ¶ Itē pone.dicitur hîc,q̄ † vxor *Quæſtio* nō poteſt repudiare hæreditatem ſibi delatam ſine licētia viri. quid ſi ſtatutū dicit, q̄ nō poſsit teſtari ſine licētia mariti:nūqd inſtituēdo virū ſuū requiratur

ratur ipsi⁹ licētia? Bal.in.l.1. prima col.ver. qd si sta tutū. C.vnde vir & vxor.cōsulit, q̄ si vxor vult restituere virū vir renūciet iure cōsentiēdi,qđ pōt,cū sit introductū in fauorē viri.argu.nota.in.l.2. C.de testi.& tandē ad cautelā cōsentiat.vt.l.si pater.in fine.ff.de manu vin. vt saltē de facto seruetur tenor statuti.vt.l. q̄dā cū filiū.ff.de ver.obli. nec obstat.l.1.ff. de autho.tu.quia ibi loq̄tur in authoritate q̄ exigitur fauore tertij & minori,et ideo nō pōt ei tutor renūciare. In casu tū nostro dicit,q̄ statutū videtur factū ī fauorē viri. ar.l. cū pater.§.libertis.de lega.2. Tu tū tene salua pace Bal.vbi sup̄.q̄ isto casu nō req̄ritur licētia viri.quia ex quo ipse vir institut⁹ adit hæreditatē sibi delatā in testamēto vxoris,siue adeat verbo,siue facto, videtur licētiā p̄stare in tēsta. vxoris.qa ex quo marit⁹ habet cōscientiā licet non cōsentiat, vel p̄stet exp̄sse licētiā,satisfacit statuto.cas⁹ est singularis in authē.de aliena.& emphi.in.§.emphiteosi & hypotheca.colla.9.tenet Lud.roma.singulari suo.788.& in.l.pactū.6.co.C de colla. Bar.ī.l.cū pater.§.libertus.de lega.2.vbi dicit,q̄ si mulier cōtrahit cū viro suo,nō req̄ritur ipsi⁹ viri licētia.dixi in.l.infra,p̄xi

que le venga ex testamento ni ab intestato.ᵛ ¶ Pero permitimos q̄ pueda aceptar ysin la dicha licencia qualquiera herēciaᶻ ex testamento & ab intestato cō beneficio de inuētario & y no de otra manera.

12 ma ī p̄te,sin licēcia,vbi vide. ¶ Et not.q̄ †repudiatio hæreditatis nō pōt fieri nisi tp̄ore quo fieri pōt aditio:vnde pēdente conditione fieri nō potest.l.is qui hæres.in princi.& ibi Bar.ff. de acqui.hære. & si fiat pēdente cōditione,nō impedit aditionē. vt tenet Bar.ibi ad finē. ¶ Sed posse mulier repudiauit hæreditatē de licētia mariti,nūquid ipsius repudiatio noceat filijs.tex.in.d.l.is qui.§.fi.& ibi Bar. paulo post p̄ncipiū.ver.sed an pater.dicit, q̄ nō.& Bal. in.d.l.1.9.col.ver.et ī sexto pūcto. C.qui admi.Bar. in.l.tutor.1.q.ff.de bono.posse. ℣ Quod hodie prodest,quia quod pater repudiat filius habeat vt per

13 Bal.in.l.ex repudiatione,C.de fideico. ¶ Ex †quibus tamē verbis iudicatur repudiatio .vide p̄ Pau. de Ca.in.l.fi.C. de repu.hære. docto. & ibi est tex. in.l.recusari.ff.de acqui. hære. vbi dicitur, q̄ repudiatio inducitur ex non facto.

14 Adde. ℣ Silētiū †cū taciturnitate.30. ānorū. si tū minus tēpus est lapsum, quā.30. annorū,ex non facto nō videtur inducta repudiatio.tenet notanter Ioan.fran. Balbus in suo trac.p̄scrip.1.parte.3.partis principalis.nu.48 ver.Sexto p̄missa faciūt.folio.10. vbi format quæstionem. ¶ Duo fratres à patre hæredes instituti, vel qui successerant patri ab intestato, vnus ipsorū altero sciente & patiēte insolidum possedit omnia bona paterna,& fructus percepit lōgo tēpore, putà decem vel viginti annis. modo alter petit partē suam,q̄rit nunquid possit,& an censeatur exclusus tacita repudiatione,ex quo passus est fratrē insolidū omnia bona paterna tanto tēpore possidere. Et cōcludit q̄ non sit exclusus,ne videatur tacite repudiasse. Et dicit q̄ hāc cōclusionē tenet Bal.in.l.licet.in principio cōmenti.C.de iu.delib. Eādē conclusionē tenēt Ange. Imo.& Are.& cōmūiter doc. ī.d.l.recusari.ff. de acqui.hære. Et dicit Ioā. Frā.Balbus.vbi supra determinasse, q̄ si sor habebat hæreditatē cōmunē cū fratrib⁹ & diu stetit q̄ non petijt portionē suā, sed passa est ipsos fratres suos totā hæreditatem possidere,si aliud non interuenit, nō inducitur repudiatio per diuturnū silentiū,nisi concurrant ea,de quibus per docto.in.d.l.recusari.qui referunt,q̄ fuit decisio Bar.licet in lecturis cōmuniter non inueniatur. Dicit tamen Ioan.Fran.Balbus vbi supra, q̄ cōprobatur ista conclusio vltra p̄fatos doctores,per id,qđ notat Bar.in.l.solent.§.primo.circa finē. secunda colūna.ff.de officio proconsu.vbi tradit notabilē regulā,q̄ ex sola negligentia quis nunquam amittit ius suum,nisi vbi in iure reperitur expressum. per textū notabilē in.l.in filijs. de decu. libro decimo.

15 & addit duas rationes,quas per te vide. ¶ Vtrū † autem hæres, qui renunciat hæreditatem videatur renunciare executioni testamēti,in quo fuit relict⁹ executor.Barto.in lege.codicillis.§.sticho.ff.de annuis legatis.et in.l.luciu.ff.de fideico. liber.tenet q̄ sic. hoc etiam videtur sentire.l. octaua. titulo sexto. libro tertio.foro legum.cum similibus. ¶ Item no

16 ta,q̄ †mulier repudiando hæreditatem, perdit alia lucra ex ea.l.hæredes. & ibi Bar. de omni agro deser.li.11. Tu vide omnino Bal.in authē. vnde si parens.ad finem.C. de inoffi. testa.& Ange. in.l.1.ff. de acqui.hære. ¶ Nota etiā, q̄ renunciatio possessionis rei hæreditariæ arguit repudiationem hæreditatis,sicut acceptatio possessiōis arguit aditionē. tenet Bal.in.l.1.2.col.ver quid autē si vir renunciat. C.quando non peten.partes.

17 v ¶ Ab intestato. Quæro† an repudiatio hæreditatis simpliciter facta intelligatur omni iure, idest, tam ex testamento,quàm ab intestato.Glo.singularis secundum docto.in.l.prima.§.sed videndū. ver. succedat.ff.de succe.edic.tenet q̄ sic. & Bal.in.l.1.sec cūda colūna.ver.sustinendo gl.C.quādo nō peten. par. Idem dicit in acceptatione. licet in renunciatione Bal.aliter dicat in lege.fi.4.co.ver.venio ad secundam quæstionem principalē.C.de pactis. & in.l.pactum.3.q.C.de col.vbi dicit,q̄ renunciatio successioni simpliciter facta, intelligitur ab intestato. ℣ Sed Ioan.de Imo.contra in.c.quanuis.de pactis. libro.6. ¶ An autem hæres renunciās successioni ex testa.videatur renūciare legitimæ.vide Cinū & docto in.l.hæres īstituta.C.de ipube.et alijs substi.

x ¶ Permitimos.permittere quomodo intelliga

tur.notatur.in.l.peculiũ.§.fi.& in.l. quã tuberonis. §.1.ff.de peculio.

y ¶ Pueda aceptar.ſi ſciuit ſe eſſe hæredẽ,et vidit teſtamentũ, aliàs nõ poteſt adire. vt per Bar. in.l.ſi ſeruũ.§.de illo.ff.de verbo.obliga.notatur per gl.in l.illud.ĩ fine.ff. ſi pars hæredi.peta.& in.l.is poſt.et ibi Bar.pleni⁹ ff.de acqui. hære. vbi dicit ſeptẽ requiri. & quanuis glo.in.l. pro hærede. in prin. in verbo, animo. ff. de acqui. hære.dicit,q̃ ſola voluntas ſine actu ſufficit ad adeundum.& in.l.potuit.ver.actus.C. de iure deliberan. Baldus tamen ibi &.l.cum antiquioribus.eodem titulo.dicit requiri opera vel verba cum voluntate. idem tenet Bar.in.l.gerit.2. colũna.ff. de acqui.hære.& tũc eo ipſo q̃ hęres adit,dicitur ſolo animo hęres.eadẽq; perſona tunc fingitur cũ defuncto.idem in Spe.de feu.§.2.ver.27. ¶ Et nota,q̃ acceptãs hæreditatẽ ſimpliciter,videtur acceptare eã omni meliori modo,quo poteſt de iure.tenet Bal.ĩ.l. prima. prima colũ.ver.ex prædictis apparet.C. quãdo nõ

18 peten.par. ¶ Vlterius nota,q̃† aditio hæreditatis debet fieri infra ſex mẽſes. vt.l. ſcimus.§. fi. & ibi Bar.C.de inoffi.teſta.ſed ſi petitur tẽpus ad liberãdũ,habet annũ ſi petitur à principe.ſed ſi petatur à iudice loci,vbi quis habet maiorẽ partum bonorũ, indulget nouẽ menſes, vel minus,ſi ſibi viſum fuerit,non tũ minus quã centũ dies.& ſi hæres infra tẽpus deliberationis indultũ moritur, eius hæres habebit reliquum temp⁹.l.2.titulo.6. ſexta partita. cũ qua concor.l.fi.§.ſed quia.C.de iure deli. &.l.1.§.vl

19 timo.ff.eo.cum alijs. ¶ Ex†curſu tamẽ longi temporis præſumitur aditio,non tamẽ inducitur.l.qui in aliena.§.1.& ibi Bar.in principio.ff.de acqui.hære. Bal.in.l.2.C.de legi.hęre.& in.l.1.26.opp.C.qui admi. ¶ Tu tamen diſtingue. Aut inſtitutus eſt de ſuis,vel de linea deſcẽdenti,& tũc videtur adiuiſſe. aut extraneus, & tunc ſecus.vt.d l.2. circa finem.ti. 6.6.parti.habetur in.l.cum antiquioribus.§. ſi enim. & ibi glo.C.de iure deli.

20 z ¶ Herencia. Nota q̃† aditio totius hæreditatis nõ habetur pro aditiõe partis.quia habẽs animũ ad totũ,non videtur habuiſſe animũ ad partẽ.l. ex ſemiſſe.&.l.ſi quis extraneus.§.ſi.ff.de acqui.hæredi. ☞Sed quid ecõtra vide Bal.ĩ.l.quidã eulogio.3.col. ver.3.oppo.C.de iure delibe.vbi tenet q̃ hic. Idẽ tenet gl.doct.et Bar.in.l.1.ff.de acqui.hęre.vbi habẽt, q̃ hæres adiens hæreditatẽ pro parte, videtur adire in totum,ſecus in repudiante pro parte.vt ibi.

& ¶ Inuẽtario. Aduerte,quia iſta.l.in hoc eſt notanda,& neceſſaria ꝓpter legẽ.55.&.61.infra. Quia ex quo mulier coniugata eſt prohibita contrahere ꝑ.d.iura,eo ipſo ꝓhibetur adire.tenet notãter Bar. in.l.more.in prin.et ibi latè. Alex.2.nota.cũ multis alijs concor.ibidẽ per eũ aſſignatis.ff.de ac.hęre.et Ange.de Are.in.§.neq;.inſti.de autho. tuto.et pulchrius.in.§.ſui autẽ.inſti.de hęredi.quæ ab inteſ.de

21 fe.ideo fuit ſtatutũ,q̃† ſi poſſet adire,eſſet cũ beneficio inuẽtarij,quo caſu nullũ eſt periculũ in aditione.vt.l.ſcim⁹.§.et ſi ꝑfatam.C.de iure deli. ¶ Et tũc

22 nota,q̃† aditio debet fieri corã iudice cõpetẽti ad act⁹ legitimos. tenet notanter Bald⁹. in.l.1.ver.quęro apud iſto⁹. C.de adoptio.

no pueda ſin licẽcia[a] d̃ſu maridocomono puede[b] hazercõtrato

23 ¶ Quæro.mulier† adiuit cũ bñficio inuẽtarij, nõ tñ cõfecit inuẽtariũ ĩfra tp̃s ſtatutũ, nunq̃d tenetur vltra vires,an excuſetur. Dic q̃ de rigore iuris non excuſat,ſed de ęqtate ſic.tenet Bal.ĩ.l.fi.3.q.C.de iu

24 re deli. ☞Et†ſi adiuit hæreditatẽ dãnoſã dolo creditoris iuuatur bñficio Velleiani, vl̃ꝑ ſitẽdo adiuiſſe. vt tenet Bal.ĩ.l.1.C.ad velleia.ꝑ.l.ſi.mulier ĩ iure.& l.ſi mulier hęre.ff.eodẽ. ☞Oẽs enĩ hæredes tenẽtur ad confectionẽ inuẽtarij. ff.d.l.fi.et ibi docto.C.de iure delibe.etiã ſi teſtator ĩuẽtariũ feciſſet.vt ꝑ Bal. in.d.l.fi.§.1.4.co.C.de iure deli.taliter, q̃ ſi infra terminũ iuris iuẽtariũ nõ faciat hęres,tenetur creditoribus & legatarijs etiã vltra vires hæreditatis,& falci diæ cõmodo priuatur.vt.l.10.ti.6.ſexta parti.q̃ ortũ habuit à.d.l.fi.§.ſi vero poſtquã. C. de iure deli.

25 ¶ An†aũt hæres nõ cõficiẽs inuẽtariũ priuetur legitima,vide ĩ authẽ.de hære.& falci.§.ſi vero.& ibi doct.collatio.1.& ĩ authẽ.ſed cũ teſtator. & ibi Bar.

26 C.ad le.falci.vbi dicũt,q̃ nõ. ¶ Sed pone† mulier adiuit tp̃e incõgruo,nunq̃d cõualeſcit aditio,ꝓpter ſupueniẽtẽ potẽtiã adeũdi.vt tenet Ange.ĩ.l.q̃dã. §.q̃d dicitur.ff.de acqui.hęre.Bal.et docto.in ſimili. in.l.1.4.q.C.qui pro ſua iuriſditio.tenent q̃ non.

Summarium.

1 *Mulier coniugata,an põt contrahere ſine licentia viri.*
2 *Mulier coniugata,an põt contrahere, & à cõtractu recedere.*
3 *Mulier ſoluta à lege viri,an poteſt contrahere.*
4 *Mulier an poteſt teſtari ſine licentia mariti.*
5 *Mulier,an ſit in poteſtate mariti.*
6 *Licentia,an debeat interuenire ante actum,vel in actu.*
7 *Pater an poteſt authorari filio.*
7 *Mulier coniugata contrahens cũ alienigena, & negans ſe coniugatam,an valeat contractus.*
8 *Minor iurans ſe maiorem,an poteſt in integrum reſtitui.*
9 *Minor iurans ſe non habere curatorem, deceptus,an poſſit in integrum reſtitui.*
10 *Licentia mariti an ſit neceſſaria in contractu inito inter maritum & vxorem.*
11 *Mulier coniugata an poteſt reſtituere malè ablata ſine licentia mariti. Et quid in ſocio & tutore.*
12 *Licẽtia mariti q̃n ꝑſumatur interueniſſe in cõtractu mulieris.*
13 *Contractus quotuplex ſit.*
14 *Mulier prohibita contrahere,an poſſit compromittere.*
15 *Mulier cõiugata,ſine licẽtia viri,an poſſit celebrare cõtractus*

venditio-

venditionis,donationis,permutationis,locationis,commodati,depoſiti,et fideiuſſionis.

16 *Conſenſus mariti an ſit de eſſentia in omni contractu facto ab vxore. Et an prohibitus contrahere videatur contrahere ad libirandum.*

17 *Mulier coniugata an poteſt cum aliquo paciſci.*

18 *Solennitas,quæ requiritur in contractu,an eadem requiratur in diſtractu.*

19 *Solennitas,quæ requiritur in actu conficiendo,an eadem requiratur in commutando.*

20 *Prohibita rei alienatio,an ſit prohibita ipſius iuris remiſſio. Et an teneant alienationes ſi non præiudicent.*

21 *Mulier coniugata an poteſt remittere hypothecam.*

22 *Pignoris remiſſio vel hypotheca an ſit permiſſa inter virum & vxorem,licet donatio ſit prohibita.*

23 *Diſtractus an veniat appellatione contractus.*

24 *Mulier prohibita contrahere,an poteſt renunciare, & contractui conſentire.*

25 *Remiſſio,an includat in ſe pactum,& renunciationem.*

26 *Quaſi contractus,an veniat appellatione contractus.*

27 *Quaſi contrahere,an ſit negotium gerere.*

28 *Adire hæreditatem,an ſit quaſi contrahere.*

29 *Iudicio ſtare,an ſit quaſi contrahere.*

30 *Prohibitus alienare,an poſſit ſuper eadem re in iudicio ſtare.*

31 *Mulier,an poteſt petere tutorem,ſine licentia mariti.*

32 *Mulier quæ non poteſt ſtare in iudicio per ſe, an poſſit per procuratorem.*

33 *Mulier in criminalibus,an poteſt ſtare in iudicio.*

34 *Filius familias an poteſt ſtare in iudicio ſine licentia patris. Et an minor poſſit ſtare in iudicio.*

35 *Licentia,an,& quando ſit de ſubſtantia.*

36 *Iuramentum, an validet contractum initum cum muliere coniugata.*

37 *Minor,ſeu mulier vendens aliquam rem,an periculum talis rei pertineat ad eum.*

38 *Sententia data contra minorem vel eccleſiam, carentem legitimo defenſore,an ſit nulla.*

39 *Licetia data vxori á marito vt poſſit vendere vni,an valeat vẽditio ſi vendidit alio.*

40 *Præſcriptio,an currat contra mulierem coniugatam.*

41 *Res prohibita alienari an poteſt præſcribi.*

42 *Præſcriptio quando currit impedito agere de facto.*

43 *Præſcribi an poteſt res precario poſſeſſa per alium.*

44 *Sententia data ſuper fundo dotali contra maritum litigantem,an præiudicet vxori,ſoluto matrimonio.*

1 LA muger. Mulier † conſtante matrimonio ſine licentia viri non poteſt contrahere, nec alia facere,de quibus in.l.iſta continentur, aliàs quod fecerit, nihil valet. hoc breuiter dicit. ¶ Continet iſta lex plures partes,quas per te vide. ¶ Poteſt ta-

2 men ex ea notari,quòd † mulier coniugata ſine licentia viri non poteſt contrahere,neq; à contractu recedere,ne aliquem à contractu iam facto liberare, neq; poterit quaſi contrahere,nec in iudicio ſtare, agẽdo,vel defendendo,ſine licentia viri:aliàs quod fecerit,nihil valet. ▽ Concordat cum.l.iſta.l.13.titulo delas deudas fo.1e.&.l.in fine.ti.delos pleytos q̃ deuen valer o no.eo. fo.per quas leges euidẽter apparet,q̃ filia cõiugata non poteſt contrahere ſine licentia viri.& in hoc ius cõmune iſtius regni conſonat iuri canonico. quia etiã de iure canonico filia nupta trãſit in poteſtatẽ viri.vt in.c.mulier.23.q.1. & idem de iure Lõbardo. ▽ Necnõ de iure diuino. vt habetur in lege.16.ti.1.li.4. foro juzgo. & Geneſi.3.vbi dicitur,multiplicabo ærũnas tuas.in dolore paries filios tuos.& ſub viri poteſtate eris.& dominabitur tui.licet ſecus de iure imperatorũ, vt dixi in.l.47.ſupra in principio.tenet notanter Bal.in c.1.in fine.ver.quæro vtrum vxor an maritus ſuccedat vxori in feudũ.vſib⁹ feu. ▽ Ex quo ſequitur, q̃ hodie pater nomine filiæ nuptæ tanquã in eius poteſtate nõ agit actione iniuriarũ.vt in.§. patitur.ver. itaq; ſi filiæ.inſti. de iniurijs. dixi in.d.l.47.ſupra.

3 ▽ Si † tñ mulier ſoluta eſſet à lege viri, poſſet cõtrahere.quod ꝓbatur ex.l.iſta à contrario ſenſu. tenet etiã Bal.in.l.fi.C.de lega.& in.l.1.C.vñ vir & vxor. & in.l.turpia.de lega.1. ¶ Sed quęro hic,quare mulier non poteſt contrahere ſine licentia mariti. Dic q̃ triplici ex cauſa. ▽ Primò ne cõtrahens decipiatur.tenet Baldus.in.l.2. ver.nota hanc rationẽ. C.de adoptio. ▽ Secũdò,quia ad maritũ ſpectat dãnũ, q̃d inde poſſet ſequi. Ideo diligẽtius aduertet, vt dol⁹ & metus abſit cõtrahentiũ. tenet Bar.in.l. trãſactio. ▽ Tertiò,quia ſex⁹ mulierũ fragilis eſt, & faciliter deciperẽtur.vt tenet Ludo. de Roma.in.l. pactũ.6. colũna.ff.de collatio. vbi aſſignat alias duas rationes. Tu adde tex.qui ad literã hoc dicit in lege. cũ multi.C.de donatio.inter virum & vxorem.

Adde. ▽ Duo ſatis notanda ex.l.iſta colligũtur. ▽ Primũ,q̃ cum filia nupta ſit extra patriã poteſtatẽ, pater ſtare nõ poteſt in iudicio agẽdo nec defendendo,ꝓ filia. ▽ Per quod multa corrigũtur iura de quib⁹ per Bal.in.l.1. C.de boniſq; li.ꝓ eundẽ,& ꝓ Bar.in l.quod in vxorem.prima gl.C.de cõditio.inſer.&.l.2.§.fi.ff.ſo. matrimonio.ipſe põt agere in iudicio,ꝓ vxore, & defendere nomine vxoris abſq; mãdato vxoris. intelige cũ cautiõe de rato.ar.l.2.§.fi.ff.ſolu.matrimonio. & in Spe,de ſyndi.ver. quod ſi pater. ¶ Quæro. di-

4 citur hic,q̃ † mulier coniugata nõ poteſt cõtrahere ſine licẽtia mariti,an per hoc ſit prohibita teſtari ſine ei⁹ licẽtia. Bal.tenet q̃ ſic in lege.ſi pater.in fine. C.de ſponſa.dicens,q̃ cõſenſus patris reqſitus in cõtractu,intelligitur requiſitus in vltima voluntate.

Adde. Idem eſt de iure partitarũ. vt lege.12. ti.23. prima partita. vbi dicitur, q̃ vir eſt caput vxoris,et dominus:itaq; mulier debet eſſe viro ſubiecta,non econtra.c. Adam per Euam.et capitulo.hæc imago cum ſequenti.33. quæſtione quinta.

¶ Quod hodie non procedit. quia filiafamilias liberè teſtatur.vt lege.prima.titulo de las herẽcias.fo legum.melius in lege quinta.ſupra. ¶ Et ſi dicas,q̃

ſupradicta iura loquuntur in filiafamilias coniugata,quæ hodie eſt extra patriam poteſtatem. vt le ge fina.titulo de los pleytos que deuen valer,o no. foro legum.& lege quadrageſimaſeptima ſupra. cũ ſequenti.non†mulier coniugata,quę eſt in poteſta te viri,quæ ſine eius licentia contrahere nõ poteſt. vt hic.& in lege infra proxima cum ſequenti.

¶ Reſponde,q̃ poteſtas mariti in vxorem non eſt maior poteſtate patris erga filiã, ſed coæqualis, vel minor:ſed poteſtas patris erga filiamfamilias coniugatam cùm hodie per iura iſtius regni ſit tranſlata de patre in maritum,erit eadem poteſtas,nõ maior.vt dixi in dicta lege quĩta.& patet ex lege iſta, cum tribus ſequentibus. igitur quemadmodum filiafamilias poteſt teſtari. vt dicta lege quinta. eodẽ modo mulier coniugata teſtari poteſt.

6 a ¶ Sin licencia. Nunquid †debet licentia interuenire ante actum vel in actu.an ſufficiat poſt,vide Bal.in.l.ſi vxorem.C.de conditio.inſer. & tex.in.l. 58.infra & quæ ibi dixi.

7 Adde. ☞ Quid† in prẽ.an poſſit authorari filio vt ſibi donet.Bal.in.l.bonorum.C. qui admitti.& Bar. in.l.1.ff. de autho. tuto.& in.l.frater a fratre.ff.de cõditio.inde.& Bal. in.l ſi vxorem.C.de cõdi.inſer. & in.l.ſi furioſi. C. de nup.& in.l.1.C.vnde vir et vxor.mouet iſtam.q. & concludunt q̃ non. ☞ Maximè Bal.in.d.l.bonorum la.2.2.col.ver. & ex prædictis. C. qui admitti.

7 ¶ Sed pone,q̃† mulier cõiugata contraxit cũ alie nigena,et iurauit maritum non habere,vel mortuũ eſſe,an ex hoc cõtractus validetur. Videtur q̃ ſic.ar gu.eius,quod dicit Spe.in ti. de reſti.in ĩtegr.§.quis autem & quando.6.co.ver.ſed qualiter agit.& ibi

8 Bal.in additione vbi dicunt,q̃†qui iurauit ſe maiorem in contractibus, debet reputari maior iudicio, quod inde ſequitur:vnde debet per ſe tãquã maior litigare,non cũ curatore.pro quibus eſt bonus tex. in.l.fi.C.ſi minor ſe maio.dixe. ¶ Ad idem Spe.in ti.de emp.& ven.§.nunc dicendum reſtat.1.col.in fi

9 ne.ver.hoc etiã ſcias.vbi dicit,q̃ ſi†adultus contrahit mecum ſine curatore,& iurat non contrauenire ratione minoris ætatis,& ignorabam ipſum curatorem habere,ipſe verò ſciebat,ſed me non certificauit,vel fuit interrogatus vtrum haberet curatorem, & cum haberet, dixit ſe non habere, non ſubuenitur ei propter dolum cõmiſſum.ar.l.ſi ex cauſa.§. in cõmiſſum.ff.de minori.&.l.1. & per totũ titulũ. C.ſi minor ſe ma.dix.Ideo idem in muliere coniugata dicendum eſt. ☞ Propterea tantum eſt dicere in contractu.talis minor.25.annis aſſerens ſe nullũ curatorem habere.vel talis mulier aſſerens ſe maritum non habere.vel illũ mortuum promiſit & iurauit minor non contrauenire ratione minoris ætatis &c. ☞ Quod dictũ eſt ſatis ſingulare ſecũdũ do.doctorẽ de Pala.in repe.c.per veſtras. de dona.ĩter vi. & vxo.ſuper rubri.co.90.poſt ver.ſecundo intelli ge.& co.ſequenti.vſq; ad.ver.ad idem facit. ¶ Sed in caſu propoſito cũ loquimur de muliere cõiugata,no credo habere locũ quod dicimus de minore, quia non eſt eadẽ ratio.nã quod minor facit,mẽtiẽdo ſe maiorẽ,vel ipſum nõ habere tutorẽ, eſt tantũ in præiudiciũ ipſius minoris. & ſic dolus non debuit ſibi ꝓdeſſe quod nõ eſt in præiudiciũ tutoris, vel curatoris,ſed in muliere coniugata eſt ſecus: nã contrahẽdo videtur eſſe in præiudiciũ mariti. vt dixi in glo.1.iſtius legis in.ver.ſecundo. quia ad maritũ &c.Et eſt regula, q̃ res inter alios acta, alijs non

10 nocet.igitur.&c. ¶ Sed q̃ro † ſi vxor cõtrahit cum marito,an requiratur ei⁹ licentia, vide Ludo.de ro. in.d.l.pactum.6.co.C.de colla.& Bar.in.l cũ pater. §.libertus.de lega.2.vbi dicit q̃ non.

Adde. Sed melius hoc dicit.l.19.ti.22. prope mediũ.3.pti.vbi dicitur,q̃ ſi vxor ſciẽte viro ſuo ſtetit in iudicio ſup̃re dotali,p̃iudicat viro,& eſt caſus in quo res inter alios acta alijs nocet. ¶ An autẽ,& qñ maritus poſſit ſe opponere cõtra factũ vxoris,habetur ĩ Spe. de acto re.dicta col.14.ver.ſed quid ſi præſente cũ loquitur in patre. ¶ Itẽ an præſumãtur ſciẽtia Georgius natã.plenè in repe.c.quãuis.de pactis.in ſexto.34.co. ver.quid autẽ ſi talis dos.dixi in.l.53.gl.1.ver.vlteri⁹ quæro infra.plenè Alex.in.l.2.§.voluntatẽ.in principio.ff.ſolu.matri. ¶ Vlterius iſta lex dicit.ſin licencia.quid ſi dixerat.ſin licencia expreſſa,an ſuffi ciat tacita. vt dictum eſt ſupra. Aduerte,quia Bal. mouet iſtam quęſtionem in additio.ad Spe.in ti.de reo.in.ver.ſed quid ſi ſtatutum dicat.& loquẽdo in filio dicit, q̃ ſi ſtatutum dicit, q̃ filius non poſſit ſe obligare ſine licentia patris,& in eodem inſtrumẽto filius & pater principaliter ſe obligant, vel vnus pro altero fideiubet,nec dicitur q̃ pater dederit licentiam filio,q̃ non ſufficit ſecũdum quoſdã, quia hæc eſt tacita licẽtia,non expreſſa.nam iſto caſu videtur pater fideiubere,non conſentire.vt.l.ſi gratuĩtã.§.1.ff.quibus mo.pig.taci.contrahi.&.l.titius ſempronius.in principio.ff.quibus mo.pig. vel hypo. ſoluitur.Nam & duo rei videntur inuicem fideiubere.l.vir vxori.§.fi.ff.ad vellea. ☞ Sed ar.q̃ ſufficiciat.vt.l.filius.§.ſed et filia.§.de procu.Et ſi dicatur, q̃ non eſt expreſſa licẽtia.dicit Bal.vbi ſupra,q̃ ſatis eſt expreſſa ipſis verbis vel factis. argu.l.quib⁹. ff.de legibus.Et neceſſariò ſequitur ex verbis,q̃ ex tenore verborum apertè colligitur.argu.l. gallus.§. fi.ff.de libe. & poſt. nam eſt rationi ſtatuti ſatiſfactum,videtur ergo & ipſi ſtatuto.l.libertus.§.ſenatus.ff.de ritu nuptia.&.l.fi.C. de iudi.l. cum tale.§. pe.in gl.ff.de condi.& de. Vltimò dicit, q̃ quidam pronunciauit contrarium inhærens verbo expreſſa.argu.ff.de authorita.tuto.in fine cum gl.et.l.etiã. & quod notatur in.l. vbi non voce.ff.de iudi. nam ſi tutor ſe obligat vnà cum pupillo,non dicitur pater ſufficiẽter authorizare,qa reqritur verborũ ex p̃ſſio.Et hoc tene,ꝓpt authoritatẽ Bal.licet Spe.in ti.de loca.§.3.ver.1. dicat,q̃ exp̃ſſio reputat etiã vbi tacitè

tacitè agitur inter contrahẽtes. ℣ Sed iſtud intelligitur quadã iuris fictione, q̃ fictio nõ operatur ĩ caſu, in quo requiritur expreſsio. ℣ Nã expreſsũ facit ceſſare tacitũ. l. cũ ex filio. §. filio. & ibi Bar. ff. de vulga. & pupi. Bar. ĩ. l. cũ teſta. C. de ĩpu. & aliis ſubſti. Et ſic expreſsũ prę ferẽ, & facit ceſſare tacitũ. Bal. ĩ. l. 3. 2 col. C. ð hęre. iſti. ℣ Propterea dicit Bart. & doct. quos refert Matthęus de af. in deci. neap. 72. nu. 4. fo. 43. ꝙ expreſſa plus mouẽt, q̃ tacita. & ꝙ attẽditur id, qð expreſsè actũ eſt, nõ qð tacitè ineſt. ℣ De iſta materia vbi reqritur expreſsũ ſufficiat tacitũ plenè Matthæ. de af. vbi ſuꝑ. deci. 44. nu. 13. & 15. & quaſi per totã deciſionẽ. q plura ꝑ vtraq; ꝑte adducit. ¶ Itẽ qũ reqritur licẽtia ſufficiat ſemel ĩ initio ꝓſtita. vide in Spe. ti. de actore. 14. col, nõ cõputata. r. in ver. ſed nunqd. ¶ Põt etiã dubitari, an ſicut mulier coniugata põt contrahere cũ alio de licẽtia mariti, vt hic dicitur, poſsit etiã cõtrahere cũ ꝓprio viro. Et videtur ꝙ ſicut inter alias pſonas regulariter põt fieri cõtractus ẽptionis & vẽditionis, ita cõtractus ceſsionis ex cauſa ẽptionis & vẽditionis fieri poteſt inter maritũ & vxorẽ. quoniã excepto caſu donationis, vel ſapiẽte donationẽ, reliq cõtract⁹ inter vi. & vxo. ſunt permiſsi ſicut inter cæteros cõtrahentes. ¶ Vñ videmus contractũ depoſiti inter vi. & vxo. celebrari poſſe. vt. l. fi. in. parte. itẽ quæro. vt lega. no. caue. quã ad hoc allegat Bal. in. l. legatũ. in fine. C. de cõdi. infer. ſuper quo dicit plura Alex. 5. part. conſi. 89. in prin. qð facit ad. l. 26. ſuꝑ. & ad ea, q̃ dixi in prooe. iſtarũ legũ. ſuꝑ parte, gracia de Dios. ℣ Quãdo verò ꝓhibetur vẽditio, &
11 ceſsio. dixi infra in glo. ſuꝑ parte, apartar. ¶ An† mulier cõiugata poſsit reſtituere malè ablata ſine licẽtia viri. do. doct. de Pala. c. ꝓ vĩas. de dona inter virũ & vxorẽ. ſuꝑ rubrica. col. 321. ĩ fine. mouet iſtã quæſtionẽ, & multas plures trib⁹ colũnis ſequentibus. vbi etiã dicit, quid in ſocio, & qd in tutore & curatore. vide ibi, qa notanter loqtur. ¶ Quæro.
12 iſta. l. dicit. ꝙ† mulier nõ poſsint contrahere ſine licentia mariti, an valeat contractus ſi maritus habuerit conſcientiã, licet nõ conſenſerit. Tene ꝙ ſic. caſus eſt ſingularis in authen. de alie. & emphi. in. §. emphiteo. & hypotheca. collatio. 9. tenet Ludo. ro. loquendo in ſtatuto ſingulari ſuo. 788.

b ¶ No puede. Fallit in caſib⁹ notatis in. l. 13. ti. de las deudas. fo. le. & in. l. 53. ſuꝑ & l. 61. prope mediũ infra.

13 c ¶ Cõtrato alguno. Quæro † quotuplex ſit contractus. Bar. ponit latè in. l. 2. in princi. ff. ſi certũ peta. ℣ Tu dic breuiter, ꝙ ꝓpriè cõtractus dicitur vltro citroq; obligatorius. ſecundũ Bar. in. l. labeo. la. 1. §. contractum. ff. de verbo. ſigni. nec eſt contract⁹, neq; diſtractus, niſi ambo conſentiant. habetur in Spe. de inſtru. edic. §. poſtquam. ver. itẽ nunquid. ¶ Itẽ qro nunqd ſtipulatio ſit cõtract⁹, & quid in fideiuſsione. vide Alb. de Roſa. in rubrica. & in. l. 1. 2. & 3. col. remiſsiuè. ff. ſi certũ peta. ¶ Item dici
14 tur hic, ꝙ† mulier coniugata nullum contractũ poteſt facere: nũqd poſ ſit facere compromiſſum ſeu arbitramẽtũ. Videtur quòd poſsit. quia appellatione cõtractus, non venit cõpromiſſum, niſi impropriè, vnde in ſtatuto de contractu nõ comprehenditur compromiſſum. Tenet Ioan de Imo. in. c. ſi quando. de officio dele. Bald. in rubri. in fine. C. de rerum permu. ¶ Item non venit donatio. vt per Barto. in. l. ſi donationis. C. quod metus cau. qð eſt verum propriè. impropriè tamen dicitur cõtractus, ſecundũ Bald. ibi. largo tamẽ ſumpto vocabulo omnes ſupradicti dicuntur contractus propriè vel impropriè. propterea iſta lex dicit. cõtrato alguno. quo caſu omnes comprehendit cõtractus. c. ſi Romanorũ. 19. di, cũ ſimi. ℣ Et licet omnes comprehendantur cõtractus, attamen non cõprehenditur teſtamentũ. prout dixi in glo. 1. ſupra. nam licet mulier prohibeatur cõtrahere ſine licentia viri, nõ prohibetur teſtari. quod etiam tenet Bal. poſt glo. & doct. ibi in. l. teſtamentũ. C. de teſta. ¶ Habes itaq;
15 notare ex. l. iſta vſq; ad iſtã partem, quòd † mulier coniugata ſine licentia mariti non poteſt celebrare cõtractus venditionis, donationis, permutationis, locationis, commodati, depoſiti. fideiuſsionis, neq; alios contractus cuiuſcunq; ſint conditionis. quia iſta. l. dicit. contracto alguno. ideo cõprehenduntur aliàs prohibentur omnes contractus. vt ſupra dixi. ℣ Per quod videtur hodie improbata. l. velles. C. de reuocan. donatio. per quem tex. mulier poterat contrahere ſine licẽtia mariti. Sed tu dic, ꝙ nõ corrigitur, quia loquitur in donatione facta filio à matre coniugata, quæ non prohibetur iure noſtro regio filiis ſuis donare conſtante matrimonio. vt plenè dixi in. l. 18. ſupra in parte, o madre. & ibi eſt textus. ſecus in extraneis vt hic.

d ¶ Apartar. Nota ex. l. iſta, quòd mulier coniugata non ſolum contrahere non poteſt abſq; licentia mariti, ſed neq; diſtrahere ſe de contractu iam facto.

16 Adde. ℣ Prohibitus † enim cõtrahere, videtur etiã, phibitus cõtrahere ad liberãdũ. nã liberatio eſt donatio. ſecundũ Bar. in. l. ſi vnus. §. pactus. 3. col. ff. de pactis. ℣ Itẽ pactũ eſt cõtractus etiã ſi ad diſtribuendũ ordinet. vt
17 per glo. in. l. 1. ff. de actio. & obliga. ¶ Propterea † mulier cõiugata nõ põt cũ aliquo paciſci, & etiã ad diſtrahẽdũ. cũ oẽ pactũ ſit cõtract⁹. vt dixi. ¶ Hĩc *Infer. 1.*
18 eſt, ꝙ† eadẽ ſolẽnitas q̃ reqritur in cõtractu, reqritur in diſtractu. vt notat in. c. cũ dilecti. de emp. & *Infer. 2.*

vẽ. cũ eiuſdẽ naturæ ſit diſtract⁹ put cõtract⁹ ſcdz
Infer.3. Bar.in.l.& ideo.ff.de cõdi.furti. ¶ Ex hoc etiã di-
19 citur, q† ſolẽnitas quæ requiritur in cõficiendo, re
quiritur in cõmutando. vt per Bar.in.l.hæredes pa
lam.§.1.ff.de teſta. ℣ Ideo ſi mulier coniugata non
poteſt contrahere, nec poterit diſtrahere, vel à con
tractu diſcedere, nec debitum remittere, vel paciſci
ſine licentia mariti. vt iſta lex dicit. ℣ Item non po
teſt cedere. nã ceſsio actionis vel nominis, eſt ven-
Infer. 4. ditio. l. cum is. ff. de fideiuſſo. tenet Spe. titulo de
ceſsio. actio. §. 1. 7. col. in fine. ver. ſed nunqd minor.
20 ¶ Hinc eſt etiam, q† vbi prohibetur alicuius rei
alienatio, prohibita eſt eius iuris remiſsio. l. Iulia.
ff. de fundo dota. &. l. 2. C. de authorita. præſtan. &
l. 1. §. ait prætor. ff. quæ in frau. cre. qđ facit ad. l. 40.
cum quinq; ſequen. ſupra. ¶ Vnũ tamẽ poſſet ſu-
ſtineri, q alienationes tenent, quãdo non præiudi-
cant. Et eſt ratio. nã ſi prohibẽtur, eſt ne decipiãtur
prout dicim⁹ de minore cõtrahenti, qa tenet cõtra-
ctus ſi nõ lædatur: quatenus enim læditur, ſubueniẽ
de iure. vt. l. 3. ti. 14. 5. part. Bar. in. l. nã & poſtea. ff. đ
21 iu. iu. ¶ Ex. l. iſta põt etiã iferri, q† nec hypothecã
poterit mulier cõiugata remittere. vt dicit Bar. in. l.
iubem⁹. C. ad vellei. & glo. in. l. 1. ff. qb⁹ mo. pign⁹
vel hypo. ſolui. ℣ De qb⁹ omnib⁹ vide tex. & doc.
in. c. quin etiã. ff. de calũ. & in. c. veniẽs. el. 1. de teſti.
Et qđ do. Abb. cõſi. ſuo. 82. incipiẽte. cõditor oĩum
poſtulato ſuffragio quãquã. &c. circa finẽ in. 1. vo-
lu. ¶ Verũ tñ eſt, q tex. in. l. ſi pign⁹. ff. de his q̃ in
22 frau. cre. dicit, q † licet ſit phibita dona. inter vi. &
vxo. tũ remiſsio pignoris vel hypothecæ nõ ẽ phi
bita, qa nõ eſt donatio talis remiſsio. cõcor. ſunt ibi
ĩ glo. Et tex. hoc dicit. & glo. pe. ĩ. d. l. 1. §. 1. & l. luci⁹
ff. qb⁹ mo. pign⁹, vel hypo. ſolui. vbi dicitur, q ſi ẽ
phibita dõatio, nõ ẽ phibita remiſsio obligatiõis.
qđ nõ credo verũ, imò q mulier cõiugata, cui ẽ phi-
bitũ cõtrahere, vel donare, vel à cõtractu diſcede
re, nõ põt hypothecã vel pign⁹ remittere. nã ex hoc
etiã læditur vir. & phibitũ aliqd, videtur phibitũ
omne id, p qđ puenitur ad illud. vt. l. oĩno. ff. đ ſpõ.
cũ. ſimi. ¶ Vnũ tñ videtur obſtare, qđ dicit Bart.
đ Capua ĩ quadã apoſtilla quã ipſe habet ĩ. l. 4. §. fi.
ff. de manu. vin. p illũ tex. ſ. q ſi terti⁹ q nõ poſsidet
feudũ, vel fundũ ẽphiteoticũ, aut maioratũ, ſed ha-
bet actionẽ ad feudũ, vel adrẽ ẽphiteoticã vel ad ma
ioratũ, q ab alio poſsidetur, & habẽs iſtud ius põt
liberare feudũ ab illo iure, vel obligatione, & q in
hoc nõ requiritur aſſenſus. ℣ De quo ſemp dubita-
ui, & nũc dubito. nã dicit Bal. in. l. ſi mihi. ff. de ſeru.
ruſti. prædio. nõ pl⁹ operatur refutatio, q̃ carẽtia
iuris à prin. & idẽ dicit Matth. de afl. deciſio. neap.
232. ℣ Et põt rñderi ad. d. l. ſi pign⁹. ff. de his q̃ ĩ fra.
creditorũ. & ad iura, q̃ adducũtur ĩ glo. ibi. q verũ
ẽ, q phibita donatiõe, nõ phibetur potecę remiſ
ſio. nã remiſsio nõ eſt donatio. & hoc ẽ verbũ in ca
ſu, quo phibetur ſolũmodo ipſa donatio, ſi tñ phi-
betur oẽ gen⁹ cõtractatiõis, vt patet ex his, q̃ ſupe-
rius dicũtur, phibetur etiã, & videtur phibita re-
miſsio hypothecæ. vt bene apparet ex textu in. c.
nulli. in principio. de rebus eccleſiæ. quod nota.
℣ Et ex hoc patet, quòd iſta. l. fuit neceſſaria pro-
pter dictum Bal. in. l. fi. in prin. ſi tutor vel curator.
23 vbi dicit, quòd † appellatione contractus, non ve-
nit diſtractus. ℣ Item dicit Bal. in. l. ſiue apud acta.
1. col. ver. vlterius nota. C. de tranſactio. & in. l. pen.
C. de dolo. & in rubri. C. de pactis. q appellatio-
ne contractus ſimpliciter non venit renũciatio ſim
plex. ℣ Et idem Bal. in rubrica. eodẽ. ti. de pactis. C
24 dicit q † mulier prohibita contrahere per ſtatu-
tũ ſine cõſenſu propinquorũ poteſt renunciare &
conſentire, licet non poſsit conuentiones facere.
Idem tenet in. l. 1. in fine. C. ſi aduer. donatio. & in
l. de tutela. 1. col. in ver. nota hanc legẽ. C. de in inte
gr. reſti. & Sali. in. l. 1. C. de pactis. ℣ Sed Ludo. ro-
ma. in. l. pactũ. 6. col. in fine. ver. itẽ inquantũ. &c.
C. de colla. ponit, an iura, quę loquũtur in cõtractu
mulieris, habeãt locũ in diſtractu. Et dicit, q ſtatu-
tum requirẽs preſentiã cõſanguineorũ in cõtractu,
habet locũ etiam in diſtractu. per. l. 3. §. quid ergo.
ff. de contra. iudi. tute. & q propter fragilitatẽ mu
lieris ſtatutũ inducẽs præſentiã conſanguineorũ, &
loq̃ns in cõtractu, extẽdatur etiã ad diſtractũ, cũ in
vtroq; ſit eadem ratio. vt. l. doli. ver. diuerſum. ff. de
nouatio. ℣ Et hoc etiã tenet Bal. ibi. & in. d. rubr. C
de pactis. Et iſtã opinionẽ firmat Ludo. iſta ratiõe.
certũ eſt, q ſolẽnitas, quę in fauore mulieris requi-
ritur in cõtrahendo, multo magis requiri debet in
diſtrahẽdo, ſiue in renũciando, vbi ſemp de preiu
dicio tractatur. vt. l. ſi ad reſoluẽdam. C. de prædiis
minorũ. & l. ab emptione. ff. de pactis. & l. ſi puel-
læ. ff. de ſpon. Ideo ne mirum ſi mulier prohibita
cõtrahere, ſit phibita diſtrahere. & ita opinio Lu
do. roma. hodie per iſtam legem approbatur.
e ¶ Por quito. quia remittere eſt dare. l. pecu-
lium. in princi. & ibi Bar. verſi. itẽ nota. ff. de pecu.
¶ Quod eſt verũ, ſi remittitur liquidũ, aliàs ſecus
vt tenet Bar. in. l. actione. 2. co. ĩ fine. ver. alij ſoluũt
C. de trãſactio. & in. l. tranſactio. eo. ti. glo. & Pau.
de Ca. in. l. contra iuris. in principio. ver. facere. &
25 in. l. tale pactum. in prin. ff. de pactis. ¶ Et no. q †
remiſsio includit in ſe pactũ & renũciationẽ. tenet
Bal. in. d. l. 1. 1. col. ver. & ex hoc nota. C. de pactis.
f ¶ Caſi contrato. Vnde ſi mulier quaſi cõtrahen
do ſine viro ſuo faciat actũ præiudicialem ſeu obli
26 gatoriũ, non valet act⁹ ipſo iure. quia † appellatio-
ne contract⁹, vt voluit glo. in. §. oẽm. ver. alijs. inſti.
de actioni. & eſt bon⁹ tex. in. l. ex contractibus. ff.
de actio. & obli. vbi tex. actionẽ tutelę appellat cõ
27 tractũ, cũ in veritate ſit quaſi cõtractus. ¶ Itẽ † ne
gotiorum geſtor quaſi contrahit. vt inſti. de obli.
quæ ex quaſi contra. naſ. in principio. attamen lex
appellat illũ contractũ. vt. l. ſed cũ aliquis. ff. de ne
28 go. ge. ¶ Itẽ † adire hereditatẽ q̃ſi contrahere eſt.
l. ex maleficijs. ff. de actio. & obli. & inſti. de obli.

quæ

quę ex qua.cõ.naſ.§.hęresquoq;.tñ.l.appellat eã cõ tractũ.l.apud iulianũ.§.fi.ff.ex qui.cau.in poſſe.ea. ¶ Oppo.cõtra iſtã partẽ,& videt mihi ſupflua:qa appellatiõe cõtract⁹,cõtinetur q̃ſi cõtractus. vt voluit glo.in capitulo fi.de foro cõpeten.ver.cõtract⁹. & glo.fi.in.l.omnes.ff.de iudi.. qa vbicũq; duo ita ſe habẽt,q̃ vnũ latè ſumpto vocabulo venit appellatiõe alteri⁹,& eſt eadem rõ in vtroq;,ius loquẽs in vno habet locũ in reliquo.ſentit glo.in cle.1.de reſcrip.& in cle.auditor.ver.bũficio.eo.ti. & in cle.1. de elec.q̃s gl.ad hoc reputat ſingulares And.Sicu. in capitulo.ſedes.de reſcrip.& in capitulo.ſuſpitionis.10.col.de offi.dele. ¶ Itẽ qa rõ prohibitiõis,vt mulier cõiugata,quæ prohibetur cõtrahere videatur prohibita quaſi cõtrahere,nõ minus militat in quaſi cõtractibus,quã in contractibus,cũ quaſi contrahendo poſsit vxor grauiter dãnificare maritũ,in cuius fauorẽ emananit iſta lex cum tribus ſequentibus &.lex.titulo delos pleytos que deuen valer o no.foro legum.& lege ſupra proxima cũ ſimili. vt ex eis patet.ergo licet iſta lex hoc nõ dixiſſet,prohibẽdo mulierem coniugatam contrahere,videbatur prohibere quaſi contrahere.& hoc tenuit Ioannes Cãpe.in ſuo tractatu de dote.quinta parte,quæſtione centeſimaſeptima.vbi dicit, conſiderandum eſſe,an ratio ſtatuti prohibentis contractum ſit generalis ad quaſi cõtractũ,tunc enim illum comprehendit.Et quanuis illud non ita clarè dicat,hoc videtur fuiſſe de mẽte Bal.in rubrica.C.de pactis. & domi.doct.de Pala.in repe.capituli per veſtras.de donatio.inter virum & vxorem.ſuper rubrica.col. 374.ver.operatur aliũ.cum tribus ſequentibus.qui loquitur in contractu & quaſi contractu. ¶ Solutio eſt multiplex. ¶ Primò,quia adhuc nõ erat aliqua lex,quæ hoc diceret: & eſt melius apertis legibus aliquid apparere, quã indicijs & argumentis. illud iudicare.vt lege.nemo.C.de ſenten. ¶ Secũdò,quia diſpoſitio iſtius legis ſicut in ſtatuto non trahitur ad caſus nõ expreſſos, nec ad ſimiles expreſsis.vt tenet Baldus in lege.illã.prima.col.C.de collatio.& in lege.ſi defunct⁹.prima colũna.ver.& induco ſic.& in lege ſi.circa prĩcipiũ: C.de ſuis & legiti.hęre.licet Abbas,& Præpoſitus in capitulo. qua frõte.de appella.Ideo poterat ex hoc aliqs affirmare,q̃ iſta lex prohibẽs vxorẽ nuptã contrahere, non prohiberet quaſi contrahere.quia Bartolus in lege.omnes populi.ſexta quæſtione princi. ver.itẽ quęro.ff.de iuſti,& iure.dicit,q̃ non extenditur ad caſus ſimiles expreſsis, niſi ſubſit eadem ratio in vtroq; caſu,& in vtraq; perſona. Sed quia poterat dubitari an ſubiret eadẽ ratio vel ne, voluit princeps dubiũ iſtud remouẽdo ſtatuere,q̃ neq; poſſet
29 mulier nupta quaſi contrahere ſine licentia viri.
g ¶ En juyzio.quia † in iudicio quaſi contrahitur.vt lex tertia.§.idem ſcribit.ff.de pecu.habetur. in Spe.de actore verſiculo.ſed quid ſi minor.& de feu.§.ſecundo.verſiculo.primo autem.

Adde. Hinc dicit tex ſingularis in.l.caſtrẽſi. ff.de caſtren.peculio.q̃ † ſicut is, cui
30 bonis interdictũ eſt poſt interdictionẽ nõ poteſt rẽ alienare,ſic ineſſe in iudicio ſuper eadem re interdicta alienari,nec in iudicio nõ poteſt agi. ¶ Ideo ſola vxor ſine licentia mariti in iudicio ſtare nõ poteſt,modo bona,ſuper quibus vel let litigare, ſint dotalia,quia in eis mulier coniugata adminiſtrationẽ non habet. vt.l.doce ancillam. C de reĩ ven.& quia poſſet quo ad fructus præiudicare marito,cùm ex eis habet onera matrimonij ſupportare vt.l.pro oneribus.C.de iure doti. &.c. ſalubriter.de vſuris.modo illa bona ſint paraphernalia,vt ſunt illa,quæ habet mulier vltra dotẽ,quia in iſtis cenſetur maritus procurator,& poteſt tanquã procurator ſuper eis agere,nec tenetur cauere de rato.vt voluit Bar. ĩ lege.marit⁹.C.de,pcura.qa iſta bona cẽſentur quaſi dotalia,& ſortiuntur naturã dotalium,vt ſentit glo.in.c.plerũq;. de donatio: inter virũ & vxo.quę dicit,q̃ ſicut vxor perdit dotẽ propter adulteriũ,ſic & bona paraphernalia, & ita iudicantur ſicut dotalia. Ideo quemadmodũ in dotalibus maritus habet adminiſtrationẽ, ſic & in iſtis ex tacito mandato.vt.l.fi.C.de pactis cõuẽ.notat Bal.in.d.l.maritus.in fine.& p conſequẽs vxor de illis non põt ſe intromittere litigãdo in iudicio.

Adde. Vide etiã quod ſuper hoc dicunt do. Abb.& And.Sicu.in. c. peruenit. de emp.& ven.penul.col. ¶ Vnũ tamẽ eſt neceſſariũ,& menti tenẽdũ,q̃ licet mulier cõiugata pro ſe,i.in cauſa propria, in iudicio ſtare non poteſt,ipſa tamẽ ſi cõuenitur,vel quia ſuper re ſua agitur,debet citari,nõ maritus,p ea.Iſtud dicit notãter Bal.in.l.ab eo.in fine.C.quomodo & quando iudex.vbi dicit,q̃ pro ſubiecta iudicij nemo eſt citãdus,niſi ille contra quẽ dirigitur petitio. allegat. Inno.in.c.humilis.de maio. & obe.ſed ,p extenſione præiudicij dicit Bal.vbi ſupra , q̃ debent citari omnes,quorum intereſt.& iſtud dictũ Inno.vt refert Do.Feli.in.d.c.hũilis.ſequitur Imol.poſt Ange.in.l.dotẽ.6.co.ff.de verbo.obli.Pau. de ca.in.l. de vnoquoq;.ff.de re iudi.& in.l.cũ filius . in fine principij.ff.de verbo.obli.& Ludo.in.l.peregrè.§. quibus.1.co.ff.de acqui.poſſe. ¶ Et ita Feli . vbi ſupra.dicit tene menti iuxta hoc,q̃ citandus eſt ille, quẽ negotiũ tangit principaliter,non autẽ ille,quẽ tangit incidẽter,vel ſecundariò p tex.in.l.1.§.denũciari.ff.de ventre inſpi. ibi dũ dicit, primo gradu hærede inſtituto,nõ etiã ſubſtituto.quẽ tex. ,p notabili ad hoc allegat Bal.in rubri.ad finẽ.C.de ſucce.edic.& in.l.iubemus.1.co.ver. citabuntur ergo. C.ad trebellia. & in.l.obſeruare.§.proficiſci. ff. de offi.proconſu. facit quod notat glo.in.c.quãuis.de pactis.in ſexto.dicens,q̃ licet iuramentum nõ operatur in pręiudiciũ tertij,tamen ſi eſt in pręiudiciũ tertij,tamẽ ſi eſt in præiudicium tertij,ſecundariò, non autẽ principaliter valet.Et per ipſam dicit ibi

Do-

Dominicus,q̃ ſtãte ſtatuto,q̃ citetur ille,cuius intereſt,citabitur prętendens intereſſe principaliter, non autẽ ſecũdariò.Quod intellige quo ad hoc,vt actus valeat contra illum,quia non requiritur citatio illius,cuius intereſt ſecundariò,ſed quo ad hoc vt ſibi præiudicetur.oportet eũ citari ſaltẽ per generale proclama.ita Bal.in.l.ſi eo tẽpore C. de remiſsio.pigno.& per Bar.in extrauaganti.ad reprimendũ.ver.per edictũ.facit glo.in. l. cum miles.in parte,faciẽda.ff.ex quibus cau. maio. & ita declarat Ludo.in.d.l.peregrè.§.quibus.ff.de acqui. poſſe. Alex.in.d.l.de vno quoq;.ad finẽ principij . vide plura quæ ſuper hoc dicit Feli.vbi ſupra. ¶ Ex quibus colligitur,q̃ quãdo contra mulierẽ coniugatã cõpetit actio,ipſa debet citari.quia ad eã principaliter negotiũ tangit,non ſolus vir. ℣ Eſt tamen optimum conſilium,vt ipſe maritus ſimiliter citetur,quia ad eum ſecundariò negotium tãgit. ℣ Quãdo autẽ dicatur actus vel negotiũ tangere aliquem principaliter,& quãdo ſecundariò vide Felinum, vbi ſupra,prima co.in fine.ver.quãdo autẽ . & per Abba.in.c.quanuis.2.&.3.col. de re iudi . ℣ Quod facit pro licentia data à principe de alienando bona maioratus,quia debent citari omnes,quibus intereſt,vel poteſt generari prę iudicium,vt patet ex ſupradictis. ¶ Oppo.contra iſtam legem,& videtur q̃ iſta particula ſit ſuperflua.nam certum eſt,q̃ qui non poſſunt alienare,nõ poſſunt rẽ in iudiciũ deducere.vt tenet Spe.in ti.de actore. ver . item q̃ eſt tutor.& eo.ti.ver.quid de clericis. ¶ Solu. verũ eſt,q̃ qui nõ poſſunt alienare,non poſſunt rẽ in iudicio deducere:ſed iſtud intelligitur p̃ ſe vt iſta. l.dicit.poteſt tamen cũ licentia mariti,vt hic dicitur. ℣ Et quæ dicãtur bona paraphernalia mulieris dixi.in.l.81.in parte adultera.ver.& quæ dicantur.infra. ¶ Sunt & alia bona,q̃ habet vxor penes ſe,quorũ adminiſtrationẽ retinet ſibi: & in iſtis cũ habeat huberiorẽ poteſtatẽ diſponẽdi ſup illis, videtur prima fronte valere iudicium per eã agitatũ ſuper eis,ſaltẽ de iuris rigore:quanuis de iure regni prędict⁹ doctor de Pala.ſua repe.c.per veſtras. de dona.inter virum & vxorem. ſupra rubri. col. 380.credit ſecus eſſe propter dictas leges regni. de quarũ mente eſt, q̃ vxor ſola ſine marito non poſſit aliquẽ actũ facere,per quẽ poſſet marito præiudicare.& ſic intelliguntur & practicantur dictæ leges,Et per hoc dicit ibi,q̃ tollitur cõtrarium, quod poſſet formari de doctrina Bar.cõmuniter approbata in.l.apud iulianum.§. fi.ff.ex quibus cau . in poſſe.ea.quam refert & ſequitur Bal. Ange. Ioan. de Imola.Cu.& Alexã .in.l.multum. §.1. ff. de acqui.hęre.& Abb.in.c.qua frõte. de app. vbi dicit, q̃ ſi dictat ſtatutũ ciuitatis,quòd mulier non poſsit contrahere ſine conſenſu propinquorũ, bene poterit eſſe in iudicio,& aliquid confiteri,& procuratorem ad iudicium conſtituere.nam illud procedit, vt refert prædictus doctor,quãdo ſimpliciter eſt,p hibitus contractus:ſecus tamen quando prohibetur prout leges regni prohibent vxorẽ obligari ſine marito,quo caſu omnino fatentur in locis ſupra allegatis Bald⁹ & Ange. &in.l.ſi vnus. §. pact⁹ ne peteret.ff.de pactis. q̃ ne tunc poterit vxor quaſi contrahere,præſertim cum iſta prohibitio fiat per iura ciuilia,prout ſunt leges huius regni.vnde non deberet fieri ita ſtricta interpretatio,ſicut fieret per ſtatuta.vt.l.3.§.hęc autem verba.ff.de nego . ge. &. c.in noſtra.de iniuriis.hodie tamen per iſtã legem ſatis apparet,q̃ etiam in alijs bonis præter dotalibus vxor ſine licentia mariti in iudicio ſtare non poteſt agendo,nec defendendo.quod patet ibi in quantum generaliter dicit,ningun contrato que a ella toque. ſi enim cõtendit in iudicio ſuper bonis ſuis,ſeipſam videtur tangere.ergo.&c.

h ¶ Haziendo.intellige.q̃ pro ſeipſa, neque pro alio,vt patet hic iuncta.l.fœminæ.ff.de regu.iuris. etiam,ſi agat pro marito.vt.l.qui abſente.C.de procura.qui tex.hodie non procedit inquantũ dicit,q̃ vxor in rem ſuã admittitur ad agendũ . niſi addas cũ licẽtia mariti vt hic. ¶ Item corrigitur per iſtã legẽ.l. fœminis.ff.de procu.vbi dicitur,quòd agit pro patre carente legitimo defenſore ℣ Sed nõ eſt contra,quia ibi dicitur,q̃ agit cauſa cognita.i.de licentia iudicis, quã ipſe debet præſtare cauſa iuſta pręcedẽte, & cognito de ea,ſi maritus nõ vult eam præſtare,vel quia eſt abſens. vt. l. 57. &. 59. infra.

31 ¶ Idem eſt dicendũ † ſi mulier coniugata cõparet coram iudice ad petẽdũ filio tutorẽ,nam debet comparere de licentia viri.vt ex.l.iſta probatur. in quantũ dicit.quæ a ella toque.vel ea nolente de licẽtia iudicis.vt dictũ eſt.& ſic intellige.l . alienam: 32 in fine.C.de procu.Ex quo apparet,q̃ † mulier cõiugata non habet integram perſonam,imò neq; me diã ſtandi in iudicio,vel ad aliter contrahendũ,quẽ admodũ dicimus in filiofamilias per.d.l.non ſolũ. 33 §.1.in glo.C.de bonis quæ libe. ¶ Quod † procedit nedum in ciuilibus , ſed neq; in criminalibus. quod probatur ex lege iſta,quæ generaliter loquitur,q̃ in iudicio ſtare non poteſt , ergo generaliter debet intelligi.vt ſine cauſa tangat vxorem, vt ciuiliter,ſiue criminaliter non poſsit in iudicio ſtare ſine licẽtia viri. ℣ Ad quod bene facit. l. ſenatus . C. qui accuſa.non po.&.§.patitur.inſti.de iniurijs.vel ſine iudicis licentia.vt ſupra dixi.& ita poſſet intelligi.l.j.ff.de accuſatio.&.l.vxor &.l.qui crimen.C. eo.&.l.mulieri.ff.de popu.actio.&.l.2.ti.delas acuſationes.fo.le.& alia iura dicentia,vxorem nõ poſſe accuſare,vel q̃ poſsit,vt procedant & intelligantur ſine licentia mariti vel iudicis.quod ſi eſſet verum,eſſet notandum duabus ex cauſis. Primũ propter ſiniſtram ſuſpitionẽ & pericula, quæ poſſent oriri aduerſus mulieres coniugatas in quęrendo cõſilium literatorum,aliàs aduocatorum,& in ſolicitudine procuratorum,& in petitione & rogatu iudicum, necnon in conuerſatione exiſtentiũ in iudicio.

Oppo.

Solu.

dicio.ex tali etenim conuerſatione multa ſuſpican
tur & proueniunt, quæ non decent mulieribus
coniugatis vltra alias:maximè ſi ſint ſpecioſæ, vel
pulcherrimę,nam propter ſpeciem mulieris multi
perierunt. & ex hoc concupiſcentia earum quaſi
ignis exardeſcit. at q;
ſpeciem mulieris alie ziẽdo[h] ni defẽdiẽdo
næ multi admirati re-
probi facti ſunt. colloquium enim illi⁹ quaſi ignis
exardeſcit. vt habetur Eccleſiaſtici. 9. repellantur
igitur de iudicio,vt iſta lex dicit.qa multotiẽs mu-
lieres faciunt apoſtatare ſapientes iudices,& aduo-
catos,& arguunt ſenſatos. vt habetur Eccleſiaſtici.
19.Omnis enim mulier coniugata,quæ talibus in-
tendit,& cum alienis ſe immiſcet,& reliquit virũ,
ſuum, & ſtatuens hæreditatẽ ex alieno matrimo-
nio,primo in lege altiſſimi incredibilis fuit, ſecũ-
dò virum ſuũ dereliquit,tertiò in adulterio forni-
cata eſt,& ex alio viro filios ſtatuit ſibi.hæc in ec-
cleſiam adducetur,& in filios eius reſpicietur. non
trahẽt filij eius radices,& rami eius non dabũt fru
ctũ,& derelinquẽt in maledictũ memoriã ei⁹,& de
decus illi⁹ nõ delebitur.vt habetur Eccleſiaſti. 23.
in fine.Sit igit aduerſus eas iudiciũ abominabile,
& prohibitũ in criminalibus,& ciuilib⁹ cauſis:ni-
ſi de licentia maritorũ,vel iudicis. vt iſta.l. inquit,
cũ ſimi. Et vtinã in criminalib⁹ litigarẽt per procu
ratorẽ habẽtẽ ad hoc mãdatũ ſpeciale.℣Secũdò. qa
poſſet eſſe,q ex leuitate & malitia aliquem iniuſtè
& calũnioſè accuſarent,& puniretur in perſona &
in rebus ſuis ex tali calumnia & malitia,vt habetur
quaſi per totum titulum de calũnia.Et hoc eſſet in
dãnũ viri,ſi amitteret ꝓpter calũniam & delictum
vxoris bona illius.vt habetur in.l.77.infra.Omnis
enim malitia & calumnia breuis ſuper malitiã mu-
lieris.Et non eſt ira ſuper iram mulieris. Commo-
rari leoni & draconi placebit magis, quã habitare
cum muliere nequã. Nequitia mulieris immutat
faciem eius, & obcæcat vultũ ſuum tanquã vrſus,
& quaſi ſaccum oſtendit in medio proximorum.
vt habetur Eccleſiaſtici.25. ¶Poſſet tamẽ dici de
muliere coniugata illud,quod Bal.& alij dicunt de
filio familias in.l.cum non ſolũ.§.neceſsitate.3.col.
ver.quæro nunquid.C.de bonis quę libe.vbi mul-
tipliciter diſtinguit, an, & quando filiuſſamilias
poſsit ſtare in iudicio.& eſt notandum quod dicit.
34 ¶Vnum tamen credo verum,q † ſicut filiuſſami
lias poteſt ſtare in iudicio ſine licentia patris, &
eſt integer homo in eo vſq; ad litem conteſtatam
excluſiuè in ciuilibus,& valet libellus,& omnis di
ſputatio,omnisq; interlocutoria vſq; ad litis conte
ſtationem.vt tenet Bar.in.d.l.cum non ſolum.§.ne-
ceſsitate.ver.quo tempore.& Bal.ibi.ver.quęro nũ
quid filiuſſamilias.2.&.3.col.in.fi. ver. ſubſequen-
ter quærit glo.& in.l.1.3.oppo.C.qui admi. q dicta
vxor licet ſit in poteſtate viri ſicut filiuſſamilias,
& ſine ei⁹ licẽtia in iudicio ſtare nõ poſsit,per iſtã.
l.quod ſit verum in his,quæ fiunt poſt litem conte
ſtatam,ſecus in actibus præcedentibus litis conte-
ſtationem. ℣Sed contrarium ſentit iſta.l. inquan- *Oppo.*
tum dicit.ni eſtar en juyzio.quę verba adaptantur
etiam ad actus præcedentes litis cõteſtationẽ. ℣Tu
in hoc tene primum,quia in hoc iudicium non di-
citur niſi poſt litem conteſtatam.vt per glo.& Bar.
in.l.& qa.quã legit cũ.l.more maiorũ.ver.q̃ro quã
do res deſinit eſſe integra.4.col.ff.deiuriſ.omnium
iudi. ¶Ex quo dicimus,q ſi marit⁹ eſt abſens,vel
quia non vult vxori præſtare licentiam ſtandi in
iudicio per ſe vel procuratorem,poteſt ipſa coram
iudice comparere,& conquerere de viro, & pete-
re iudicem, vt det ſibi licentiam ſtandi in iudicio
per ſe vel per procuratorem in cauſa vẽtilata perſe
vel contra ſe.Et quia iudex non poteſt ei concede-
re licentiam niſi cauſa cognita.vt.d.l.fœminis.ff.de
procu.&.d.l.57.&.59.infra.poterit vxor porrige-
re libelllum,qui contineat petitionem, & interro-
gatorium,per quod teſtes ab ea producti examinẽ
tur,& interrogentur,an ſubſit cauſa iuſta concedẽ-
di licentiam vxori petitam.quod patet ex legibus
ſupradictis.quia cognitio cauſæ requirit omnia ſu-
pradicta.vt.l.in cauſæ.§.cauſa cognita.ff. de mino-
ribus cum ſimi. ℣Et hoc procedit intantum, q ſi *Extẽſio.*
mulier coniugata eſſet minor.25.annorum, poſſet
ſtare in iudicio ſuper hoc ſine licẽtia viri, cũ iſtud
ſit de præparatorijs iudicij & iuriſditionis quodã
modo mediç inter iuriſditionem contentioſam &
voluntariam ſecundũ Bar.in.d.l.cũ non ſolum. vel
melius ſecundum Bal.ibi.ver. Item filiuſſamilias.
q eſt omnino voluntariæ iuriſditionis. & ponit
exemplum in minore.25.annorum.petente curato-
rem dari liti:quia dicit,q in iſta petitione validan-
da non oportet conſenſum patris interuenire,cùm
ſemper pater nõ ſit neceſſarius,nec cogi poſſet ad
conſentiendũ.vt.l.1.ff.de offi.proconſu. ¶Poſt li
tis autẽ cõteſtationẽ & in ipſa cõteſtatione ad hoc
vt iudiciũ nõ peccet in forma reſpectu perſonarũ,
eo q pater & filius reputantur vna perſona,& au-
getur in iudicio filius per patrẽ, requiritur patris
cõſenſus.Idẽ in caſu noſtro dicẽdũ eſt: quia auge-
tur vxor per virũ vt.d l.1.ti.delas ganancias.foro le
gũ,requiritur conſenſus viri quo ad vxorem, ſicut
conſenſus patris quo ad filiũ.vt per Bal.in.d.l.cum
non ſolum.§.neceſſitate.2.col.ver. item filiuſſami-
lias.per.c.ſi annum.14.§.in his quoq; de iudi.lib.6
¶Et nota.q in his præparatorijs iudicij vxor po-
teſt in iudicio ſtare vſq; ad pronunciationem iudi
cis,& poterit appellare à ſua pronunciatione ſi læ-
datur,poteritq; eam proſequi. quia cùm cauſa co-
mittitur alicui,vel aliquid à iure permittitur,vide-
tur permiſſum omne illud,ſine quo cauſa commo-
dè finiri & expediri non poteſt.vt eſt regula iuris.

Adde. ℣Idem dicendum eſt in caſu,quo mi
nor.25.annorum maior tamen.12.ſtat
in iudicio ſine curatore, quia poteſt
ſtare,

ſtare,& ſe defendere. per.l.momentanee.C.de his qui legitimam perſonam. quę lex ſecundum Bal. habet locum in quocunq; poſſeſſorio. quod nota.

i ¶ Procurador.intellige conſtitutum ab vxore ſine licentia mariti:qui ſi litigat nomine cõſtituentis,ipſa conſtituẽs videtur litigare. quia q per alium facit.&c.vt l.apud Iulianũ.§.contractum.ff. ex quibus cauſis in poſſe.ea.vbi contractus factus cum tutore, videtur in effectu celebratus cum pupillo. ▽Quod procedit etiam in delictis.quia occidẽs per aliũ, per ſeipſum occidere videtur.c.pro humani.de homi.li.6.cum ſimi.

ſin la dicha licencia de ſu marido.& ſi eſtouiere por ſi o por ſu procurador[i] mandamos q̃ no vala[k] lo que ſe hiziere.

Adde. ▽Intellige ſano modo iſtã.l.ſ. q̃ mulier per ſe in iudicio ſtare nõ poteſt, neq; per procuratorẽ,ſine licen.mariti,quia eſt verum regulariter.ſecus tamen in caſibus in quibus põt agere ſine licentia mariti, quia tunc procuratorem conſtituere poterit, et per illum ſtare in iudicio. argumento eorũ quę dicunt docto.Bar. & Bal. qui loquuntur de mimore in.l. neq; tutore.C. de procura. vbi vide.

35 k ¶ No vala. Ex quo apparet,q̃ †licentia mariti in contractu vxoris eſt de ſubſtantia, qua omiſſa, contractus redditur nullus.vt eſt bonus tex. tenet Bal.in.lege. cõparationes.2. col.C. de fide inſtru. facit tex.in.c.primo.de baptiſ. ▽Sed idem Bal.tenet cõtra in.l.ad exactionem.in fi.C. de dotis pro. vbi dicit,q̃ ſolẽnitas circa authoritatẽ tutoris : vel ſi ex forma ſtatuti requiritur præſentia coniunctorum,non eſt de ſubſtantia actus,etiã vbi ſtatutum expreſſè anullaret. ▽Sed primũ verius per iſtam l.& per dictum Bal.vbi ſupra.& per ea, quæ dixi in.l.3.in parte.ſolẽnidad de teſtigos. ſupra. ▽Pro quo facit quod tenet Floria.in.l.1.3.col.ff.ſi. mẽſor fal.mo.dixe.& Bal.in.l.1.antepe.col.ver.extra quæritur ſtatuto.C.qui admi. ▽Et † intantum hoc eſt

36 verum,q̃ ſi interueniat iuramẽtum, cõtractus non

Extẽſio. valet.vt tenet Bar.in.l.is cui bonis.in fine.ff. ď verbo.obli.& in.l.ſi quis pro eo.circa medium.3.col. ver.aduerte tamẽ.ff.de fideiuſſo. ▽Et bene ad hoc facit gl.ſingularis in.c.notificaſti.33.q.5.quæ dicit, q̃ vbi requiritur certum quid cum aliqua qualitate,non eſt ſatiſfactum iuri,ſi interueniat illud ſine qualitate.commendat iſtam glo.do.Abb.in.c.Abbas.quod metus cau.facit.c.piſanis.de reſti.ſpo.& c.ſtatutum.iuncto.c.licet canon.de electione.li.6. Idem Abb.& And.Sicu.in.c.licet cauſam. de probatio.idem Abb.in.c.examinata.3. col. de iudi. & in.c.1.de regula. Ideo non eſt ſatiſfactum,ſi in contractu mulieris non interuenit licentia mariti, vt

Qõ. hic dicitur. ¶ Et tunc formo vnam quæſtionem.

37 † mulier coniugata contraxit ſine licentia ſui mariti, vel minor ſine licentia tutoris vel curatoris, contractus non tenet per iſtam.l. &.l. nõ omnis.§ ſi.ff.ſi certum peta.& per conſequẽs non eſt tranſlatum dominium rei in contractu deductę,vt putà in emptorem.res perit, dubitatur cuius periculo pereat. Videtur q̃ periculo mulieris,ſeu minoris, cum res,quę perit,ſemper dicatur perire periculo domini.per.l.pignus: C.de pigno. actio.& quia videmus, q̃ iſto caſu dominium non eſt tranſlatũ de muliere in tertium : quia contractus fuit nullus,vt dictum eſt. Item pro hoc facit dictum Bar.in.l. cum ij.§. etiam.2. nota.ff. de tranſactio.vbi dicit, q̃ talis contractus non valet, etiã ſi ſit vtilis vxori vel marito. ▽Sed contrarium tene per glo.in.d.l.cum ij.§.etiam.ff.de tranſactio. *Contra.* quã licet eam improbat Bar.ibi. Pau. de Ca. tenet cum ea conſilio ſuo.384.incipiẽti.ad primũ quæſitum reſpondetur.& Bal.in.l.neq;.C. de cõtrahen. & communi.ſtip.vbi dicit,loquendo in ſtatuto,q̃ ſtatutum aliter loquẽs,debet intelligi de contractibus inutilibus,& damnoſis.& ꝑ eo facit.l.ſed mihi videtur.ff. cõmoda.& l. ſi pupillus.ff. de nego. ge.& l.ſi.ff.de vſuca.pro emp.& l.pupillus.§. tutor.ff.de autho.tuto.tenet Bar. in. l.1. col.1. in fine. ver.aduerte.ff.de autho.tuto. Ludo.ro.in.l. ſi quis mihi bona.§.ſi corã.ff.de acqui.hęredi.vbi dicunt, q̃ valet talis cõtractus agitatus cum minore, quando ex eo contractu minor factus eſt locupletior.

▽Item facit pro iſta parte ſingulare dictum Bal.in l.quęcunq;.C.de bonis que libe.vbi dicit,q̃ authoritas ſuperioris in alienãda re eccleſiæ,debet interuenire in ipſo actu, paulo poſt incontinenti.vt.c 1.de rebus eccle. non alie.li.6.poteſt tamen ex interuallo interuenire, quãdo alienatio emanauit in vtilitatẽ eccleſiæ.et ita poteſt ſaluari glo. Io. theo. in.c.ſine exceptione.& in ſumma.12.q.2.& glo.in c.1.de in integr.reſti. ▽Facit etiam in ſimili quod voluit glo.ſingularis ſecundum Ange.in.l.2.ff.de accepti.vbi licet pupillus non poſsit obligari ſine authoritate tutoris,nihilominꝰ ſi illa obligatio parit liberationẽ pupillo, poterit iniri abſq; tutore. voluit Imo.ibi,& Ange. cõſilio vltimo. ▽Et facit notabile dictum Bal.in.l.cõtra iuris.in principio. ff.de pactis.vbi voluit,q̃ ſi alienatio fiat in vtilitatem eccleſiæ poſito q̃ non interueniat ſolennitas canonis,valet,& tenet.idẽ Bal. in.l.cum ij.§.etiam ff.de tranſactio.& ibi Gui.Ca.& An.Sicu.in commento rubricæ.de rebus eccle.alie. vel non.7.col. in prin. ▽Et vltra hoc vide glo. ſingularem in.d.l non omnis.§ fi.ff.ſi certũ peta.in parte.facto eius. vbi dicitur loquendo in pupillo,q̃ res perit periculo accipientis,& pupillus liberatur. ▽Et idem tenet Ludo.ro.ſingulari ſuo.331.in.d.l.ſi.pupillus. et ibi Pau.de Ca. ¶ Ex qua glo.et ex dictis docto. vbi ſupra,ſumitur regula,q̃ ſi dominium eſt apud vnum de iure cõmuni,& apud alium de iure ſpeciali,

li,quod eſt de iure cõmuni & apud emptorẽ & de iure ſpeciali apud minorẽ venditorem,vel econtra periculũ rei vẽditæ nõ afficit minorẽ.Ita tenet Ludo.ro,vbi ſupra. ¶ Facit etiã,nã cũ hoc. ſ. muliere cõtrahente ſine licẽtia viri non tranſferatur dominiũ ſit indultũ in eius fauorẽ, in ei⁹ dãnũ retorqueri nõ debet.vt.l.quod fauore.C.de.legi. ¶ Hinc dicim⁹,q̃ † ſentẽtia data contra minorem, vel contra eccleſiã carentẽ legitimo defenſore eſt nulla.vt.l.i. & ibi Bar.C.qui legi.perſo.ſtan.in iudi. ha. attamẽ ſi datur pro eccleſia vel pro minore,tenet, & valet. tenet Bar.in.l.orationis.in fine.C.de.cura.furio.& bene facit.d.l.i.& ibi Bar.C qui le.perſo. &.l. cum & minorem.5.q.C.ſi aduer.rem iudi. ℣ Sic dicẽdũ erit in muliere cõiugata, quæ in iudicio ſtare non poteſt,nec extra iudicium cõtrahere,vt hic.q̃ ſi cõtrahat,vel quaſi cõtrahat in iudicio,vel extra,nõ teneat quod in ei⁹ præiudiciũ factũ eſt.attamẽ ſi fiat in ei⁹ fauorẽ & cõmodũ,valeat per ſupradicta.℣ Et quod dixi.ſ.ſentẽtiã latã cõtra eccleſiã,mulierẽ,vel minorẽ carẽtẽ legitimo defenſore nõ valere: eſt verũ in ſentẽtia diffinitiua.ſecus in interlocutoria.ſ. vt quis mittatur in poſſeſsione ex primo decreto. vt.l.ſi minor.ff.de bonis autho.iudi.po.&.l.contra pupillũ.ff.de re.iudi.tenet Bar.in.l.ſi.i.&.2.col.ff. de in integr.reſti.& ĩ.l.ſi p̃ſes.C. quo modo et qñ iudex.p̃batur ex textu ſatis ſingulari in.l.6. de Madrid ſita in pragma.regni.folio.47.vbi dicitur, q̃ ſi actor cõtra minorẽ viã elegit probatiõis,põt dimittere tale iudiciũ,& aſſumere viã exprimo decreto.

Adde. ℣ Mulier coniugata,abſente viro, cõuenitur in cauſa,in qua eget viri conſenſu,& ipſe non cõparuit: nunquid actor debet mitti in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandę.Spe.in.ti.de actore.2.col.ver.ſed rectè loquẽdo in filiofamilias.& ver.ſequẽti.diſtinguit.vide ibi, & in pragmaticis regni.folio.47. ordinatione. 6.q̃ in hoc eſt notanda. ¶ Quod eſt verũ , niſi ſententia interlocutoria habeat vim diffinitiuæ,quia nullũ præiudicium ex ea poteſt generari eccleſię, mulieri coniugatæ,nec pupillo indefenſo . ſecundum Bal.in.d.l.ſi præſes.Ideo ex ſupradictis,& ex.l. iſta poſſet dici,q̃ cõtra mulierẽ cõiugatã nõ currat præſcriptio,qa eſt impedita agere ſine licẽtia mariti:& impedito agere,nõ currit p̃ſcriptio.l.i.in fine.C.de ãna.exceptio.tenet gl.in.c.auditis.de p̃ſcriptio.Anto.de Bu.& alij in.c.cũ nõ liceat.eo.ti.& hoc qamulier eſt impedita agere impedimẽto legis,qa impedito agere de facto,præſcriptio bñ currit. vt p Bal. in.l.i.22.opp.C.qui admi.& in.l.cũ notiſsimi.§.illud.C.de præſcrip.30.vel.40.anno.pleni⁹ per Bar. in.l.ſenatus.2.col.&.5.opp.ff de.offi.præſi.

Adde. ℣ Vnũ ſatis eſt menti tenendum,q̃ licet eccleſia & mulier cõiugata in multis eodẽ priuilegio gaudent, vel eo q̃ eccleſia dicitur nupta,cùm habet propriũ prælatũ. vt.c.quia propter.de elect.c.vidua.34. diſti, in hoc tamẽ caſu nõ ambulãt à pari.℣ Nã,vt ſupra dicitur, contra mulierẽ coniugatam non currit præſcriptio, quando eſt impedita impedimẽto iuris,vt hic dicitur.quod eſt ſecus in eccleſia . nam contra eccleſiã habentem proprium prælatum currit præſcriptio. vt in.c.ad aures.de præſcrip.cum multis ſimilibus. ℣ Sed cõtrariũ eſt verũ,imò cõtra eccleſiã viuo prælato nõ currit præſcriptio,ita Bal.ĩ.l.i.i.col.ver.idẽ ĩ p̃lato C.de bonis mater.& intellige.c.ad aures . cũ ſimi.q̃ præſcribũtur decimę contra prælatũ,nõ cõtra eccleſiã.℣ Si tamẽ mulier eſt vidua,vel quia caret viro,currit contra eam præſcriptio,quod eſt ſecus in eccleſia carente proprio prælato,nã tunc cõtra eccleſiã non currit præſcriptio,licet prælatus ſuperior poſsit pro ea agere.textus eſt nouus in.c.i. de reb⁹ eccleſiæ.in ſexto.quẽ ponderat And.Sicu. in.c.i.i.col.ver.& ponderat.eo.ti.volumine decretaliũ.quod etiam tenet Innocẽ.in.c.olim.el.i. de reſti.ſpo.idẽ And.Sicu.in.c.ſi quorundã.3. col. in fine.ver.tu allega ad hoc. de ſolutio. idem tenet do. Abb.in.c.cũ deputati.pe.col.de iudi. ante mediũ. ibi dũ dicit.& facit illud dictũ Inno.&c.& ibi do. Anto.& Hoſti.ĩ.d.c.olim.licet dubitauerit Bar.in. l.2.§.deniq;.ff.de aqua pluui.arcen . ¶ Itẽ ex alio capite cõtra mulierẽ cõiugatã nõ currit p̃ſcriptio, quia eſt prohibita cõtrahere & alienare viuẽte viro,vt hic:& cõtra,phibitũ alienare non currit præſcriptio.tenent glo.& docto.in.l.i.C.ſi aduer.vſuca.

Adde. ℣ Idẽ tenet do.Abb.in. c. peruenit.i. col.de emp.& vẽdi.ver.ſecũda allegatio.Idem tenet ibi And.Siculus ſuus. pe.col.ver.ſecundo dicit.cũ ſequenti.vbi dicũt, q̃ vbicunq; non cadit negligẽtia,ibi nõ põt eſſe præſcriptio.vt.c.nobis quidẽ. de teſtamẽ.&.c.qa diuerſitatẽ.de conceſsione p̃bẽdæ.cum ſimi.℣ Sed cõſtãte matrimonio dicit,q̃ mulier nõ poteſt agere pro dote,neq; pro rebus ſibi donatis ante nuptias: ergo ſequitur,q̃ non patitur præſcriptionẽ in illis rebus.Et q̃ mulier conſtante matrimonio , nõ poſsit agere pro illis rebus cõſtãte matrimonio tenet glo. in authẽ.vt immobilia ante nuptias donationis . in glo.quæ incipit.ſcilicet ſoluto matrimonio. & facit glo.in.§.ſed & aliud.inſti.de dona.& textus in authẽ.dos data in parte domus mulieri petitionẽ donationis ante nuptias ſoluto matrimonio.C.de donatio.ante nuptias . plenè per And. Sicu. in . d.c. peruenit.vbi dicit glo.i.q̃ etiam conſentiẽte vxore non currit præſcriptio in rebus dotalibus. & allegat iura.rõ patet ex ſupradictis.nã eſt impedita, & ex hoc non dicitur negligens agere impedimento iſtius legis.& cõtra non negligentem nõ currit præſcriptio.vt tenet And.Sicu.vbi ſupra,qui ponit ibi dem plures alias rationes,quas per te vide. & dicit Bal.notanter in.l.in rebus.per illum textum.2.col. in prĩci.ver.ſed ſtatim q̃ritur.C.de iure doti. q̃ impoſsibile & præpoſterũ eſt pri⁹ præſcriptionẽ currere,q̃ poſſe agere. ¶ Et not.pro intellectu iſtius

legis

Limita. Limita. Limita.

legis & materiæ ipſius ea,quæ dicit idē Baldus in. l.1.4.col.in fine non computata.i. in. ver. quædam ſunt quę nō poſſunt alienari. C. de ſeruis fugiti. vbi diſtinguit. Idē Bal. ſup.1.cōſti. C.in fine ponit alias duas rationes.& Soci.in ſuis regulis in regu. 147. ſeptima ſimilitudine.dū loquitur de eccleſia, & minore. Et ꝙ facta per mulierē cōiugatā in iudicio, & extra,non valēt ſine licentia ſui mariti . dicit etiam textus & ibi Bar.in.l.falcinius.in.§.ſi quis poſſederit,ff.ex quibus cauſis in poſſe.ea.vbi dicitur,ꝙ vēditio,& actus eſt nullus, in qua deficit aliquid ex ſubtilibus.Sed diſtingue,vt ibi & per Alex. ibi in addi.de quo plenè Felinus in.cap. quoniā frequēter.in ver.tu verò attende.in principio . vt lite non conteſta. ℣ Vbi etiam dicit, ꝙ omiſsio ſolennitatis, quæ debet ſequi,reddit actū nullum.dixi in.l.3.in
39 glo.ſuper parte.nō vala. ℣ Sed quæro † maritus de
Quæſtio. dit vxori licentiam vt venderet vni,an valeat vēditio,ſi vxor vendidit alio. Videtur ꝙ non,per ea,q̄ dicit Bal.in.l.fi. C.ad macedo.quē refert et ſequitur And. Sicu.in.ca.quod quibuſdā.2.col.ver.ad primū.de fideiuſſo.vbi dicit,ꝙ ſi ſtatuto cauetur,ꝙ pater teneatur pro filio mercatore,ꝙ intelligitur quādo recepit pecuniā ab alijs in cauſa mercantiæ , ſecus ſi extra cauſam mercantię pecuniam acceperit, quia tunc pater obligabitur.de quo etiam per eundē Bal.in.l.obſeruare.§.proficiſci.ff.de offi.procon ſu.& in.l.3.§.1.ff.nautæ caupones. & quod notatur per alios in.l.1.§.familiæ.ff.de publica. ℣ Itē ſi quę ras quare mulier cōiugata prohibetur contrahere, & in iudicio ſtare &c. & ſine licentia mariti , & ꝙ aliàs acta cum ea ſint nulla.vt hic dixi in glo.1. iſtī legis.cui adde,ꝙ cùm mulier coniugata ſit in poteſtate mariti,poſsidetur ab eo.& qui poſsidetur ab alio,nihil poſsidet.ideo nō agit,vt habetur in Spe. de actori.16.col.ver.& præterea.argu.l.1. §. dicitur. ff.de vi & vi arma.&.c.olim cauſam. prope finem. de reſtitu.ſpo. ℣ Facit etiam quod notāter dicitur in eo.Spe.de procuratore.§.1.in fine.vbi dicitur, ꝙ qui inhabilis eſt ad ſua peragenda negotia,per cō ſequens & aliena.vt.l.fi.C.de legi.in.ca. indecorū.
Limita. de æta.& quali.& quali.&.c. qui nec regiminis.2. q.7. ℣ Sed intellige ꝙ non valet quicquid actū eſt per mulierē coniugatā quo ad forum ſecularem & contentioſum,ſecus quo ad forū conſciētiæ & pœnitentiale,vt ſi vxor non fuit decepta valeat cōtractus.per ea,quæ dicit Abb.in.c. plerique.9.col.de immunit . eccleſia . ſed in hoc mihi videtur , ꝙ eo ipſo,ꝙ mulier coniugata vendit,licet nō in pretio eo quod vēdidit,videt decepta,ipſiuſq; vir.igitur.
40 &c. ℣ Ex ſupra dictis colligitur ratio quare † non
Qō. currit præſcriptio cōtra mulierē coniugatā. ℣ Sed
41 reſtat ſuper hoc quæſtio & magna † nunquid res prohibita alienari poſsit præſcribi.& Ioā.Frā.Bal. in ſuo tracta.præſcrip.5.parte.quintæ partis principalis.ver.quarto quæro.in principio per duas col. & amplius ſuper iſta quæſtione. an res prohibita alienari à lege vel ſtatuto,ſiue in vltima voluntate, ant per cōtractū,prohibitiōe valida,poſsit præſcribi. Et facit ſuper hoc plura membra,quæ per te vide,quia notanter loquitur,& concludit cum his, q̄ dicit Bar.ī.l. filiuſſamilias.§.diui.vltima col.& pe. q.de lega.1.& cū his,quæ dicūt do. Abb. & Felin⁹ in.c.c.cum non liceat.de præſcrip. ℣ Quibus adde ea,quæ idē Ioā.Fran.Balbus dicit in dicto tractatu de præſcrip.vbi ſupra.q.5.&.9.nu. 45.& prima parte ſextæ patris principalis.16.caſu.vbi notanter loquitur in dote.& nu.17.&.18.&.19.& in.§.hisitaq;. nu.2.ea particula.optimè etiā Lanfran . in repe.c. rainu.6.col.in principio.ver. in eadē glo . de teſta. plenè & optimè And.Sicu.in.d.c.peruenit.pe.co. ver.ſecundo dicit.& ibi do.Abb.conſiculꝰ ſuus.de emp.& vendi.optimus tex.in.l.8. in parte . otroſi. cū ſequenti.ti.29.tertia partita. ℣ Sed dato,ꝙ † im
42 pedito agere de facto currat præſcriptio,an compe tat reſtitutio. Tene ꝙ ſic,vt dicit Ioan.Fran.Bal.de ignorante in dicto tracta.præſcrip.4.parte.4.partis principalis.11.q.in fine.& ea parte.q.28.poſt principiū.plenius.q.29.per totā.q.nu.68.fol.228. ℣ Et vide quæſtionē notandam,quam format idem domi.Ioan.Fran.Balbus.dicta.4.parte.4.partis principalis.q.11.ver.ſubdit Pau. de ca.numero . 41. vbi
43 dicit. ℣ Quidam † incepit quædam bona poſsidere precario,ſiue alieno nomine, putà per clauſulā precarij, vel conſtituti,de qua plenè notatur in. l.quod meo.in principio.ff.de acqui.poſſe. poſtea mortuus eſt & hæredes eius per.30.annos & vltra. ignorātesprecarium poſsederūt proprio nomine. quærebatur an præſcripſerint.& dicit Pau . de ca. in.l.neq;.C.de vſufruc.vbi eſt caſus,ꝙ ſicut defunctus ſi centum annos vixiſſet cùm teneretur alieno nomine nunquā præſcripſiſſet, ſic nec hæredes.licet quædā glo.in.§.præterea.de capi.corra.vſi feu. dicat,ꝙ ſub iſta generalitate non venit præſcrip.lō giſsimi tēporis:ſed longi tatū. ℣ Sed illud verū dicit Pau.de ca.niſi ſubiectæ materiæ natura ſuadeat *Limita.* contrarium. ℣ Ex quibus Ioan.Fran.Baldus vbi ſupra colligit vnam concluſionē.ſ.ꝙ clauſula cōſtituti precarij paſsiui tranſit in hæredes conſtituentis, quia cenſentur & finguntur tenuiſſe & poſſediſſe eo modo & forma,quibus defunctus tenuit. ℣ Et hoc maximè,quādo eſſe facta mentio de hæredibꝰ. per tex.in.l.cum precario.§.1.ff. de precario. quod eſt bene notādū ad dictā.l.quod meo.in principio. ff.de acqui.poſſe.& ad ea quæ dixi in.l. 17. in glo.
44 ſuper parte.la poſſeſsiō ſupra. ℣ Vlteriꝰ quæro.† *Qō* maritus litigauit cū tertio ſuper fundo dotali vxoris:& fertur ſentētia contra maritū, nunquid præiudicet poſtea vxori ſoluto matrimonio. quæſiuit, & tacuit. Videbatur ꝙ non.argu.iſtiꝰ legis. Ex quo mulier iſta non poterat agere viuente viro ſuo. ℣ Sed tene contrarium per tex.in. l. ſæpe. ff.de re iudi.per Bar.in.l.de dic.§.qui mulierem. ff. qui ſatiſda.cogā. Et iſta eſt magis cōis opinio.de quo per

Bal.

Bal.in.l.doce ancillam.C.de rei ven. Pau.de ca.in. l.maritus.C.de procura.plenè Alexan.in.d.l. ſępe.

¶ Intellige tamē quod dicitur in dicta.l.ſępe.quā do cum ſcientia,& taciturnitate vxoris tranſiuit tē pus ad minus decem annorum.vt dicit Bal.loquendo in vēditiōe facta à filio viuo ſine licentia & conſenſu patris in.l.ſi filius.C. de petitio.hęre.dixi in.l.in fra proxima in glo.ſu per parte.licencia.& in.l.58.glo.1.ver.vlterius quæro.quia tunc ex taciturnitate tanti temporis videtur in ſententiam conſentire. ¶ Maximè ſi maritus non ſtetit in iudicio vxoris nomine, ſed nomine proprio. non enim mortuo viro in continenti vxori viſa eſt in ſententiam conſentire ſine lapſu temporis,contra regulam.Qui tacet.libro ſexto.cū ſimili.ſed demū lapſo tempore,de quo ſupra. ¶ Sed nunquid poſsit vſucapi cōtra prohibitum alienare.Tex.& Bar.in.l.alienatiōis.in principio. ff.de verbo.ſigni.dicunt q̄ non.Sed Bal. cōtra in.l. ſi.verſi.itē nota.C.qui.ex cau.in integr.reſti.nō eſt ne.℣ Sed idem Bal.in.l.filiuſſamilias.§.diui. vltima col.ver.quæro vtrum.de lega.1.ponit,an res prohibita alienari,ſi alienetur,poſsit vſucapi. Et tenet q̄ non.per glo.in.l.1.C. de vſuca.pro emp.vide Bar. in.l.vbi.tex.2.opp.ff.de vſuca.docto.& Abb. in d. c.cū non liceat.3.col.ver.& circa iſtā primam partem.de præſcriptio.vbi notanter loquitur. ¶ Poſtremò hic nota,q̄ ſi mulier coniugata vendit rem datam in emphiteoſim ſine licentia viri,q̄ propterea non cadit à iure ſuo, quia contractus eſt nullus, per iſtā legem.& contractus nullus, nō eſt contractus.argu.l.3.§.cōdēnatū.ff de re iudi.Ita tenet ſingulariter Bal.in lege.2.C.de epiſco.audi. dixi plenè in.l.68.in parte,en comiſſo,in fine vbi vide.

Nota.

¶ Ley.lvj.

Mandamos que el marido pueda dar licencia general a ſu muger para contraer,y pa hazer

Summarium.

1 *Maritus,an poteſt dare vxori licentiam generalem ad contrahendum,& ad ſtandum in iudicio.*
2 *Licentia an poſsit dari per epiſtolam.*
3 *Licentia generalis quid comprehendat,*
4 *Licentia data à marito vxori,an expiret per primum actum.*
5 *Licentia generalis quos caſus comprehendat.*
6 *℣xor vendens fundum de licentia viri,mortuo viro, an poſsit vendicare*

MAndamos que el marido. Iſta.l. non ſummatur propter ſui breuitatem,& quia eſt clara.

1 ¶ Poteſt tamen ex ea notari, q̄ † quemadmodum pater habens filium in poteſtate poteſt ei dare licentiam cōtrahendi in iudicio & extra: maximè ſoluto matrimonio.vt.l.2.ff.ſo.mat.& authē. quod locū.C.de collatio.ita maritus,in cuius poteſtate eſt mulier, poteſt ei dare licentiam contrahendi,ſtandiq; in iudicio.Et iſta eſt conſuetudo curiæ Franciæ.vt refert Ioan. faber.in.§. fuerat.1. col.inſti de actio.quia ſi maritus vult ſe abſentare vltra mare,& vult ad cauſas dotales conſtituere procuratorem, 2 quod poteſt,vt ibi,& hic. ¶ Quæro † an maritus per epiſtolam poſsit dare vxori conſenſum vel licentiam contrahendi ſtandiq; in iudicio. Archi.in.c. ſiue meliori. 12.q.2.dicit, q̄ cōſenſus ex forma legis requiſitus in aliquo actu,non poteſt præſtari per epiſtolam. quod non credo verum,quia lex requirit conſenſum patris in iudicio filij,attamen poteſt præſtari per epiſtolam.vt eſt glo.in.l.ſi cum dotem.ver.oportet. & docto.ibi in.§. ſi patri.circa medium. ff.ſo.ma.vbi etiam per Ang.& facit.l.honores.ff.de decurio.notatur in.l.titius.de cōſti.pecu.tenet Bar.in.l. ſi quis mihi bona.§.iuſſum.in fine.ff.de acqui.hære. & in. l.1.ff.de contrahen.emp. Q̄.

3 1 ¶ Licēcia general.In qua venit,q̄ † poſsit ſolvere creditoribus.l.ſi procurator.in principio. & ibi Bar.ff.de conditio.inde. ℣ Itē veniunt omnia,quæ faceret quiſq; diligens paterfamilias. vt tenet Bar. in.d.l.ſi procurator.

Adde. ℣ Hinc dicit Alex.de Imo. in primo volu.conſilio.106.incipiente, quo ad præſens quæſitum.ver. & differentia eſt.& in conſi.59.2.volu.dicit,q̄ ſufficit conſenſus patris generalis in omnibus caſibus præſentibus & futuris.Idem dicit Bal.conſilio ſuo.153.incipiente.caſus coram epiſcopo.circa finem.in primo volu. ¶ Ad idem Spe.in titu.de actore.13. col. non computata prima. loquendo in filio mouet iſtam quæſtionem.Quid ſi pater filiofamilias dedit generale mandatum, vel generaliter conſenſit vt ageret vel ſe defenderet contra quēlibet, vel in omnibus cauſis,quas habet,videtur ſufficere.quia tātū habet generale mandatū,quantū ſpeciale.vt.l.ſi duo.in fine.ff.de adminiſ.tuto.cum concor.Et pro iſta parte Spe.vbi ſupra.adducit plures concor. et ibi Ioā. And.remiſsiuè in addi.& dicit. Spe. quòd in contrarium facit in argu.l.illud.§.ſi talis.ff.de mino. & l.obligari.ff.de autho.præſtan.&.l.iubemus. C. ad velleianum.cum pluribus alijs.Vltimò dicit,quòd ſufficit generale mandatum, ne pater cogatur ſæpius conſentire,argu.l.1.in fine. C. de cura. furio. Quia generale mandatum ſemper ſufficit, niſi dicatur,quòd ſpeciale exigatur.vt notatur in.l.pomponius.in principio.ff.de procura.

¶ Sed opponitur de lege.cum non ſolum.C.de bonis quæ libe.vbi exigit Spe.vt pater inquirat cauſam quare agere vult filius. ¶ Vnde alij diſtinguunt,vtrum ita dixit pater filio,vel maritus vxori.mando, vel concedo vt poſsis agere contra Petrum & Gundiſaluum,& omnes alios, cōtra quos cauſam habueris.vt tunc valeat.an dixerit generaliter

Oppo.

liter non expreſſo aliquo ſpeciali,& tũc nõ valeat. argu.l.ſed.& ſi quis.§.qſitũ.ff.ſi qs cautio.& authẽ. mater.C.qñ mulier tute.offi.fun.po.de quo in Spe. vbi ſuꝑ.& ibi Ioã.And.in addi.ſup parte iuſſum. ſed dato quòd ſufficeret generale mandatũ, an ſuffi ciat vnus conſenſus ſemel in initio litis præſtitus,an verò in quolibet actu, putà in q̃libet poſitione habet pater filio, vel marit⁹ vxori cõſentire.Spec. vbi ſupra.ver.ſed nunquid ſufficit.primò dicit, q̃ ſi ante litẽ conteſtatã conſentit,q̃ in litẽ poſsit eſſe, vel etiã in ipſa lite,hoc nõ ſufficit,imò neceſſe eſt, q̃ cõſentiat in qualibet poſitione & reſponſione. ſicut dicitur de tutore in lege clarũ.C de auth. præſtan.& in.§.tutor.inſti.de autho.tuto.&.lege. obſeruari.§.fina.ff.eodẽ titu.vbi dicit, q̃ tutor in qualibet parte litis debet pupillo authoritatẽ præſtare.ſicut & iudex delegatus per ſe debet in medio, in prĩcipio,& in fine cognoſcere.vt authẽ.ad hæc.C. de iudi.& in.c.ſuper queſtionũ.§. intentionis. de officio dele.Sed iſtud non placet Spe.imò q̃ ſufficit ab initio ſemel conſentire.vt.l.i.§.i.ff.quod iuſſu.&.c.2.de poſi.quod nota quo ad iſtam particulã. ¶ Veniũt etiã in tali mandato & licentia ea, quæ maritus facere conſueuit.vt per Bar.in lege.ſolutũ. §.fi.&.l.vel vniuerſorum. ff.de pigno.actio.&. l. ſi fraudator.ff.de his quæ in frau.credi.&.in. l.ſeius. §.medico.ff.de annuis lega. ¶ Quodintellige verũ de his quæ maritus conſueuit facere ordinariè, nõ extraordinariè. ¶ Itẽ cõprehendit, q̃ poſsit vti bona fide.vt tenet Bal.in.l.fina.in fine.ff.de pactis. & lege. procurator cui libera.in fine.ff.de procu. & Bal.in lege fi.in principio.C.qd' cũeo. ¶ Quod eſt verũ,etia ſi dictũ ſit ad faciẽdũ quicquid velit. vt.l.i.§.i.ff.quod iuſſu. ¶ Itẽ eſt verũ,ſi dictũ ſit, q̃ facere poſsit tanquã domin⁹ de re ſua,quo caſu neq; donare,neq; dilapidare poterit ſecũdũ Bal. in.l. i.C.de bonis mater.& in lege fi.in fine. C. de contrahen. emp. ¶ Item non poteſt alienare vigore generalis mandati.l.procuratorem.& ibi Bal.C. de procu.tenet.Bar.in.d.l.ſi procuratori.in principio.ff.de condi.inde. ¶ Iem non poteſt compromittere de iure & de facto, neq; poteſt fideiubere pro alio.tenet Pau.de.ca.in.d.l.contra iuris.§. fi.ff. de pactis.quę omnes loquũtur in mãdato,nõ tamẽ in licentia,quæ multum diſtat à mãdato,de qua licentia vide docto. & Bal.in.d.l.cũ non ſolum.§. neceſsitate.C.de bonis q̃libe.melius in.l.32.ti.4. prima.pti.vbi dicit licẽtia lingua latina,idẽ lingua vul
4 gari q̃ otorgamiento. Quæro inſuper, † nunquid licentia per maritum data vxori ad contrahendũ, expiret per primũ actum. Vide Bar. in.l.titius filius.ff.de excu.tuto.vbi tenet q̃ ſic. tenet etiã Bal. in.d.§.neceſsitate.5.col.ver. quid ſi pater ita dixit.

todo aquello que no podia hazer ſin ſu licencia[m]. & ſi el marido ſe la diere, vala todo[n] lo que ſu muger hiziere por virtud dela dicha licencia.

niſi dictũ ſit etiam de futuris,quia tunc etiam ad alias cauſas extenditur. vt ibi.de quo dixi plenè in.
5 l.54.ſupra. Nota tamen,quod † licentia generaliter conceſſa,non includit in ſe caſus fraudulẽtos.tenet Bal.in.l.1.1.col.C.ſi quis omi.cau.teſta. Itaq; ſi propter licentiam generaliter cõceſſam vxori,ipſa in fraudem mariti faceret contractum, & fraus probaretur,non teneret contractus. quia fraus & dolus non debent inferenti patrocinium impartiri,neq; alteri obeſſe. vt.c. ſuper literis. de reſcriptis. cum ſimi. & Abbas in.c.cum ad monaſterium.ſi.col.de ſtatu regularium. vbi dicit, an verbum licentia,intelligatur quãdo fit aliquid ſiue cauſa;ſed ſola voluntate.

m ¶ Sin ſu licencia. Mulier cõiugata,quę nõ poteſt facere ſine licentia mariti. vide in.l.54.cum ſequenti ſupra vſq; ad iſtam.

n ¶ Vala todo.

Adde. ¶ Quæro,an habens mandatũ generale poſsit paciſci vel tranſigere ad tẽpus vel in perpetuum. Videtur q̃ ſic per iſtam legem.nam dicit.vala todo. & qui totum dicit,nihil excludit.c.ſi romanorũ.19.di.c. quia circa.de priuile.cũ alijs. ¶ Cõtrariũ eſt verũ, per ea, quæ dicit Ang.in.l.conuentionem.ff.de pactis. & per.l.mandato generali.ff.de procu. iuncta. l. quæ
6 romæ.§.calimacho.ff. de verbo.obliga. pone † q̃ vxor conſecuta licentia,de qua in.l.iſta. ſ. q̃ poſsit facere omnia ea,que facere nõ poterat ſine licẽtia, fundũ vẽdidit Petro,& pretiũ fuit cõſecuta:modo cõſtãte matrimonio, vel eo ſoluto poſt mortẽ mariti,nititur vẽdicare fundũ, nũqd poſsit? Videtur q̃ non per iſtam legem,inquantũ dicit. vala todo lo que hiziere.idem & clari⁹ vult tex.in.l. mater tua. C.de rei vẽdi.vbi dicitur, q̃ etiã ſi maritus vẽdiderit rem vxoris,conſentiente vxore, valebit venditio, & mulier contrauenire non poterit. ¶ Contra hoc facit.l.ſi ſine volũtate.&.l.ſi ſciẽs.C. ad vel leia.vbi dicitur, q̃ etiam ſi mulier cõſentit obligari fundũ ſuum,& creditor vendidit titio fundum,eſt inutilis venditio,poteritq; mulier fundũ recuperare a titio,etiam pretio non reſtituto. Et pro iſta parte facit authẽ.ſi qua mulier.iuncta doctrina Albe.de roſa.1.col.C.ad velleia.vbi tex.dicit, q̃ ſi mulier conſentit obligationi rei ſuæ, obligatio nõ valet.deinde dicit ibi Alberi. q̃ procedit diſpoſitio illius authẽ.in marito vẽdẽte rem vxoris, q̃ non teneat venditio.& hoc cõprobatur iſta ratione. Certũ eſt, q̃ prohibita obligatione,prohibetur venditio,cũ ſit magis præiudicialis.vt patet ex.c.nulli.& ex notatis per docto.ibi de rebus eccle.alie.vel nõ. ¶ Item quia prohibito antecedenti, prohibetur & cõſequẽs.vt per Bal.in.l.cõuenticulã.3.col. ver. itẽ

Cõtra.

eſt

eſt argumẽtũ ad deſtructionem.C.de epiſcopis & cle.ſed p dictã authẽ, phibetur obligatio rerũ vxoris,per cõſequẽs earũdẽ rerũ vẽditio. ☞ Pro ſolutione vide Bal.in.d.l.mater.in fine.ver.extra nota. C. de rei vẽdi.vbi dicit,qp ſi ſtatutũ dicit,qp mulier nõ poſsit cõtrahere ſine cõſenſu cõſanguineorũ,qp talis cõſenſus nõ eſt cauſa immediata trãſlationis dominij, qa nõ poſſent affines trãſferre dominiũ,ſed eſt cauſa habilitãdi perſonã trãſferẽtis,et nil aliud operatur iſte cõſenſus.vt patet ex.d.l mater. in prin. Sic igit qñ mulier vẽdit fundũ ſuũ cũ licẽtia mariti,qp virtus & fortitudo vẽditionis vel eiꝰ validitas non ſtat in cõſenſu vel licẽtia mariti,licet ſit cauſa habilitãdi perſonã vxoris vendẽtis. Quapropter mihi videtur in hoc ſic dicẽdũ,qp iſtud pẽdet ex diſpoſitiõe iuris,an ſit prohibita vẽditio rerum vxoris,an nõ:qa ſi vxor res ſuas cõſtante matrimonio, vel eo ſoluto, vẽdere nõ poteſt,etiã ſi in vẽditione intercueniat licẽtia mariti,non validatur vẽditio.& ita intelligo dictã auth.ſi qua mulier.& tex.in.l.61.infra. & hoc in caſu,quo validitas vẽditionis nõ ſtat in cõſenſu mariti,ſed qñ ipſe,vt dixi,debet authorari vẽditionẽ. ¶ In caſu tñ,quo vxor poteſt cõtrahere ſi vẽdidit cũ licentia mariti,tenet vẽditio,nec poſtea retractat.& poteſt poni exẽplũ in caſu dictę legis. 61.infra. ☞ Secundo caſu,qñ mulier aliqd de bonis ſuis vẽdidit,vt ſolueret debita,ad q̃ tenebatur tanq̃ hæres parentũ ſuorũ,valet vẽditio cũ licentia viri. per.d.l.61.quod nota. ¶ An,et qñ maritꝰ ſolus,vel cũ vxore poſsit vẽdere res vxoris dotales vel paraphernales,vide Bal.in.d.l.mater tua.& in.l.quotiẽs C.de iure doti.& in.l.1.C.ad velle.et in. d.authẽ. ſi qua mulier. Nota tñ,qp ſi maritus intercueniẽte debita iuris ſolẽnitate alienat rẽ vxoris & cõmuni opinione reputabitur illa alienatio vtilis vxori, licet reuera nõ eſſet,iſto caſu tenet alienatio.glo. ſingularis eſt,quę loquitur in alienatione rei eccleſiæ in.c. cũ apoſtolica.de his quæ fiunt à præla. de qua glo. fecit feſtum Anto.de Bu.ibi.& allegat etiam quod habetur in.l.tutor qui repertoriũ §.ſi poſt.ff.de admi.tuto facit quod habetur in.l.quid ergo.§. ſufficit.ff.de contra.tute.actio.& per glo.in.d.c. cũ apoſtolica.verſi.profuturum.

Ley.lvij.

EL juezº cõ conoſca p dictã authẽ, phibetur obligatio rerũ vxoris,per cõſequẽs earũdẽ rerũ vẽditio. ☞ Pro ſolutione vide Bal.in.d.l.mater.in fine.ver.extra nota. C. de rei vẽdi.vbi dicit,qp ſi ſtatutũ dicit,qp mulier nõ poſsit cõtrahere ſine cõſenſu cõſanguineorũ,qp talis cõſenſus nõ eſt cauſa immediata trãſlationis dominij, qa nõ poſſent affines trãſferre dominiũ,ſed eſt cauſa habilitãdi perſonã trãſferẽtis,et nil aliud operatur iſte cõſenſus.vt patet ex.d.l mater. in prin. Sic igit qñ mulier vẽdit fundũ ſuũ cũ licẽtia mariti,qp virtus & fortitudo vẽditionis vel eiꝰ validitas non ſtat in cõſenſu vel licẽtia mariti,licet ſit cauſa habilitãdi perſonã vxoris vendẽtis. Quapropter mihi videtur in hoc ſic dicẽdũ,qp iſtud pẽdet ex diſpoſitiõe iuris,an ſit prohibita vẽditio rerum vxoris,an nõ:qa ſi vxor res ſuas cõſtante matrimonio, vel eo ſoluto, vẽdere nõ poteſt,etiã ſi in vẽditione intercueniat licẽtia mariti,non validatur vẽditio.& ita intelligo dictã auth.ſi qua mulier.& tex.in.l.61.infra. & hoc in caſu,quo validitas vẽditionis nõ ſtat in cõſenſu mariti,ſed qñ ipſe,vt dixi,debet authorari vẽditionẽ. ¶ In caſu tñ,quo vxor poteſt cõtrahere ſi vẽdidit cũ licentia mariti,tenet vẽditio,nec poſtea retractat.& poteſt poni exẽplũ in caſu dictę legis. 61.infra. ☞ Secundo caſu,qñ mulier aliqd de bonis ſuis vẽdidit,vt ſolueret debita,ad q̃ tenebatur tanq̃ hæres parentũ ſuorũ,valet vẽditio cũ licentia viri. per.d.l.61.quod nota. ¶ An,et qñ maritꝰ ſolus,vel cũ vxore poſsit vẽdere res vxoris dotales vel paraphernales,vide Bal.in.d.l.mater tua.& in.l.quotiẽs C.de iure doti.& in.l.1.C.ad velle.et in. d.authẽ. ſi qua mulier. Nota tñ,qp ſi maritus intercueniẽte debita iuris ſolẽnitate alienat rẽ vxoris & cõmuni opinione reputabitur illa alienatio vtilis vxori, licet reuera nõ eſſet,iſto caſu tenet alienatio.glo. ſingularis eſt,quę loquitur in alienatione rei eccleſiæ in.c. cũ apoſtolica.de his quæ fiunt à præla. de qua glo. fecit feſtum Anto.de Bu.ibi.& allegat etiam quod habetur in.l.tutor qui repertoriũ §.ſi poſt.ff.de admi.tuto facit quod habetur in.l.quid ergo.§. ſufficit.ff.de contra.tute.actio.& per glo.in.d.c. cũ apoſtolica.verſi.profuturum.

Summarium.

1 *Iudicium quando reddatur in inuitum,non ſolum reum, ſed etiam actorem.*
2 *Excommunicatus,an,& quando poteſt ſtare in iudicio.*
3 *Excommunicatus,an æquiparetur bannito.*
4 *Nobilis perdens nobilitatem,in quibus videtur illam perdere.*
5 *Excommunicatio quid ſit.*
6 *Actor,an,& quando compellitur inuitus agere.*
7 *Conſenſus mariti in contractu vxoris an obliget maritum per inde ac ſi promiſiſſet.*
8 *Contractus cum muliere celebratus,in quo nomine petitur licentia mariti interueniſſe à lapſis decem annis, an præſumatur ſolenniter agitatus.*
9 *Lapſus decem annorum an faciat præſumi ratihabitationem & licentiam,& omnia ſolenniter acta.*
10 *Iudicis definitio deſcribitur.*
11 *Authoritas nimis properè interpoſita,an ſit nulla.*
12 *Iudex an ſit medium inter partes.*
13 *Mulier quando pot agere contra virũ,eo vergente ad inopiam*
14 *Conſenſus patris cùm conuenitur à filio,an requiratur.*
15 *Vxor an trãſeat in poteſtatẽ viri per contractũ matrimonij.*
16 *Iudex,an,et quando ſupplet defectum tutoris.*
17 *Iudex quibus caſibus ſupplet.*
18 *Iudex,an,& quando compellit maritum ad conſentiendum contractui vxoris,& cuius expenſis.*
19 *Iudex,an debet interponere decretum in actu valido.*
20 *Iudex qualiter debet dicere,quando interponit decretum.*
21 *Iudicis decretum quantum operetur,*
22 *Maritus an poteſt appellare à licentia data vxori per iudicẽ.*

EL juez. Iſta lex non ſummatur,qa breuis. Poſſunt tñ ex ea multa notari. Primũ,qp iudex,cauſa cognita,cõpellit maritũ vxori licẽtiã prẽſtare ad cõtrahẽdũ in iudicio,vel extra:qp ſi noluerit,iudex eã præſtabit. ☞ Secũdum, qp vxor non habet legitimã perſonã ad cõtrahẽdũ,nec ſtandũ in iudicio ſine licẽtia mariti. ☞ Tertiũ,qp † iudiciũ redditur in
1 inuitũ,nõ ſolũ reũ,ſed etiã actorẽ.quod eſt mirabile.et eſt tex.huic ſimilis in.l.cũ nõ ſolũ.§.neceſsitate.C.de bonis q̃ libe.& ibi Bal.& eſt ſingularis caſus fallẽtiæ ad rubrũ & nigrũ. C.nemo inuitꝰ age. vel accuſa.col.☞ Cui adde aliũ caſum nõ minus ſin
2 gularẽ,vt puta † excõmunicatꝰ cepit agere contra aliquẽ in iudicio,neq; ab initio cauſę fuit repulſus, tñ pẽdente lite volũtariè vult deſiſtere,vel qa dicit ſe excõmunicatũ,nã iudex ad inſtantiã rei poterit cõpellere actorẽ excõmunicatum vt agat, et proſequatur litẽ.iſta fuit opinio Inno.& Abb.in.c.intelleximus. de iudi.et quãuis ſimpliciter pertrãſeant ipſi ſuper hoc. ☞ Tu adde tex. ſingularẽ in. l.inter ſtipulãtẽ.in.§ ſi ſticho.ff.de verbo.obli.& in.l. . & authẽ.ibi poſita.C.de litis conteſta. vbi dicitur , qp iudiciũ redditur in inuitũ.ſi ergo actor excõicatus vult recedere à lite,debet cõpelli perſiſtere,aliàs iudiciũ nõ redderetur in inuitũ. ☞ Et ſi dicas,qp.d.l. inter ſtipulãtẽ.in.d §.ſi ſticho.loqtur in reo. Bal.in d.l.ſi.§.neceſsitate.1.col.per illum tex. C.de bonis q̃ libe.dicit iſtud etiã procedere in actore. ☞ Et,p iſta parte facit dictũ Abb.in.c.cauſam quę.in.4. col.de dolo.& contu.vbi dicit,qp ſi is , qui non poterat in iudicio ſtare,cepit litigare,& à lite vult recedere, cõpellitur ſtare,& litẽ proſeq,ne cõmodũ reportet ſua de malitia,vel dolo.vt habetur in authẽ.q ſemel C quomodo & qñ iudex. ☞ Ad quod etiã induco tex.nouiter ad hoc ponderatũ in.d.c.intelleximus. vbi litera dicit.intelleximꝰ,& infra quęſiuiſti vtrũ

excõmunicatus in iudicio ſtare poſsit. ſequitur & facit. reſpõdemus q cõueniri poteſt. ſi ergo poteſt conueniri, ſequitur q actor excõicatus põt conueniri, vt cœptam litem proſequatur. ☞ Et ſi dicas, q tex. ille loquitur in reo tantũ, prout docto. ibi intelligũt. ☞ Reſpõdeo, q etiã loquitur in actore excõmunicato. quia, vt vides, per illũ tex. ſimpliciter fuit quæſitũ à Romano pontifice, vtrũ excõicatus in iudicio ſtare poſſet, nullam diſtinctionẽ faciendo inter actorẽ & reum, ſed generaliter loquendo, vtrũ excõicatus. &c. ☞ Et pro iſta parte iterũ pondero tex. in. d. c. intelleximus. iũcta doctrina ſcribẽtium, ibi, inquantũ dicunt, q excõicatus in iudicio poteſt ſtare quatenus ab alio ſtimulatur, ne cõmodum reportet de ſua malitia vel dolo. & hoc etiam tenẽt cõiter ſcribentes in. d. c. cũ inter. de exceptio. & eſt glo. ordinaria in. l. 4. ti. delas defenſiones. in parte, demãdar. ver. ſextus. foro le. vbi dicitur, q ſi reus conſentit vt actor excõicatus agat, cõpellitur actor excõicatus ſtare in iudicio tanquã actor. allegat. d. auth. qui ſemel. C. quomodo & qñ iudex. & auth. generaliter. C. de epis & cle. & Henri. in. d. c. intelleximus. ☞ Iſtud etiã probatur in. c. dilecti filij. de exceptio. ibi, dũ dicit, traxiſſet in cauſam. Ex quibus verbis dicũt cõiter ſcribentes ibi, & in. d. c. cum inter. eo. ti. q vtrũ excõicatus in iudicio ſtare poſsit, non conſideratur an ſit actor, an reus, ſed an ſtet inuitus, aut volũtarius: quia ſi inuitus, cõpellitur ſtare: ſed ſi volũtarius, prorſus repellitur, vt ibi. ☞ Præterquã in caſibus notatis per glo. in. d. l. 4. ti.

3 delas defenſio. foro le. ☞ Præterea ad hoc facit † bãnitus, relegatus, & excõicatus æquiparãtur. vt per glo. in. c. paſtoralis. §. verum. de app. glo. fi. in fine. & in. §. 2. inſti. de capi. dimi. in parte, interdũ. tenet Ioan. And. & Præpoſitus in. d. c. paſtoralis. §. verũ. & Archi. in c. pia 4. col. de exceptio. li. 6. And. Sic. in. c. p &. g. 4. col. de officio de. Alex. in. l. gallus. §. & quid ſi tantũ. 3. col. ff. de libe. & poſth. & ſi non in omnibus. in hoc tamẽ æquiparãtur, putà, ſi lege, vel ſtatuto caueatur, q bannitus remoueatur à communione ciuiũ, intelligitur remotus quo ad ſuum cõmodum, non quo ad ſuum damnũ, ſecundũ glo. ſingularẽ in. l. 2. §. nemo. ff. de capi. dimi. ita de excommunicato dicendũ eſt, qui eſt remotus à communione hominum. vt. c. à nobis. de exceptio. &. c. cum inter. de ſenten. excõmu. &. c. pia de exceptio. lib. 6. & in. c. excõmunicato. 11. q. 3. ☞ Et ex hoc excõmunicatus in iudicio ſtare non poteſt. vt dictis iuribus. &. d. c. intellexim⁹. itaq; ſi excommunicatus in iudicio ſtare non poteſt in ſuum cõmodum, ſed in ſuũ dãnum, ſicut bannitus cui æquiparatur, compellatur ſtare, ne cõmodum reportet de ſua malitia vel dolo. ☞ Et q ſit in dãnum excõmunicati, euidẽter apparet: quia ex quo re⁹ inſtat, & actor recedit, docet ſuam iniuſtitiam, & promotionẽ litis iniuſtę. vt in. d. auth. qui ſemel. igitur ſua fraus & malitia non debent patrociniũ impartiri. vt. c. ſuper literis. de reſcrip. ☞ Præterea ad hoc facit ſingulare dictum Bar. in. l. 1. de digni. li. 12. & eiuſdẽ Bar. in. l.

4 vna. de infami. eo. li. vbi dicit, q † ſi ex diſpoſitione legis, vel ſtatuti, aliquis perdat nobilitatem, intelligitur illam perdere quo ad ſuum commodum, & honorem, non quo ad ſuum damnũ, & vituperiũ. de quo latè per Felinum in. c. dilectus. el. 2. col. 4. de reſcrip. qui plenius quàm alius loquitur in hoc. ſan ſtatutum, quod eſt in damnum alicuius, poſsit retorqueri in eius commodum. & inter alia allegat glo. valde notandam in. c. pro illorum. glo. pe. de præben. vbi dicit, q geſta per excõmunicatum in ſuum præiudiciũ, valent. Ita in caſu noſtro actor excommunicatus inuitus, & ſic in damnum ipſius compellatur ſtare in iudicio. ☞ Et quòd excommunicatio proferatur in damnum excommunicati eſt tex. in. c. ſignificauerunt. de exceptio. & in. c. veritatis. de dolo. & contu. &. c. dilectus. el. 1. de reſcriptis. &. c. prudentiam. §. ſexta. de officio dele. &. d.

5 c. pia. ☞ Ex quibus etiam iuribus apparet, q † excommunicatio eſt remotio & ſegregatio à communione fidelium. ☞ Et hoc habito pro conſtanti, habes tex. in. l. in actione. §. ſi ſocietatem. ff. pro ſocio. & in. l. ſi exhęredatus. §. 1 ff. ad ſilenia. & Bal. in. l. cum quis. C. de naturali. libe. & in authẽ. habita. C. ne filius pro pa. et Ludo. ro. in. d. l. ſi exhęredatus. vbi dicitur, q ſi quis habet ſocietatem mecũ, et propter ipſius defectum deſinit eſſe ſocius, intelligitur deſinere in ſuum dãnum, & in meum commodum, nõ aliàs. Sic igitur in excõicato dicendũ erit, vt de finat eſſe ſoci⁹ hominũ in ſuũ dãnũ, & in cõmodũ aliorum. ☞ Tertiò adduco. d. c. intelleximus. inquãtum dicit, q excommunicatus poteſt conueniri, ne commodũ reportet de ſua malitia vel dolo. Si enim actor excommuuicatus non poſſet conueniri vt ſiſtat in iudicio, eſſet directè venire contra mentem illius tex. inquantum dicit, q poteſt conueniri. Itẽ eſſet contra eius rationem & diſpoſitionem, quia reportaret cõmodũ de ſua malitia, trahendo aliũ in iudicio ſine cauſa iuſta. igitur cõpellatur. &c. ☞ Poſtremò adduco tex. in. l. diffamari. C. de inge. & manu. iuncta doctrina ſcribentiũ ibi. et in. c. conquerẽte. de officio ordi. vbi dicitur, q † ſi qs diffamat aliquẽ, dicẽdo ſuũ eſſe debitorẽ, vel illum poſsidere bona ſua, vel quid ſimile, poteſt adire iudicẽ, & impetrare vt terminus illi pręfigatur ad docẽdũ de intẽtione ſua: aliàs, q termino elapſo imponatur ei ſilentium. ſed diffamare, eſt ad iudicium prouocare. vt per Bal. in. d. l. diffamari. in fine. et econtra. Itaq; ſi aliqs dixerit corã iudice in forma iudicij, et etiã ſi non in forma iudicij, aliquem ſuum eſſe debitorem, vel obligatum ad aliquid, videtur illum diffamare: ergo poteſt compelli inuitus agere, aliàs & ſilentiũ imponitur. idẽ igitur in excõmunicato. &c. ☞ Cõtrariam ſentẽtiam tenet Abb. in. d. c. cũ inter. Cõtra. vbi mutauit ſuã ſentẽtiam & Domi. & Ioan. And. in. d. c. pia. §. fi. de exceptio. li. vj. Idẽ Domi. ĩ. c. alienum:

num.2.q.2.qui expreſsè reprobat dictū Inno.in.d.c.exceptionē. Fundamentū iſtorū dominorū eſt, propter periculū cōmunionis.nā certū eſt, vt ipſi dicunt,q̄ oēs cōmunicantes cum actore excōmunicato,inciderēt ſententiā excōmunicationis,cui eſt obuiandū.per.d.c.pia.Et pro eis facit regula generalis,de qua in.d.c.intelleximus.cū pluribus aliis. vbi dicitur,q̄ actor excōmunicatus nō poteſt ſtare in iudicio. ¶ Tu tamen dic non obſtare contrariū ſuperius ſumptū,quia ſi actor excōmunicatus non poteſt in iudicio ſtare.vt.d.c.pia.cum ſimi.intelligitur voluntariè propter periculū cōmunionis,qđ in hoc ſtat, non tamen quādo neceſſariè litigat excommunicatus,vel cōpulſus, quia tunc nullum eſt periculum participantibus excōmunicato,nec incidunt iſto caſu ſententiā excōmunicationis.vt eſt optimus tex.in.d.c.intelleximus. quia dicit, quòd poteſt conueniri.nam ſi poteſt, non incidunt communicantes in ſententiā excōmunicationis.per.d.c.intellexim⁹.&.d.c.pia.cū ſimi.melius in.c nemo epiſcoporū.2.q.3.&.c.nulli. de ſentē.excōica. &.l.2.C.de ſumma tri.& fi.catho.&.c.exhibita.de iudi. notatur in.c.ſuꝑ eo.de elect. tenet Abb.poſt Inno. in.d.c.cū inter.&.c.dilecti.de excepti. ¶ Itē ſi vera eſſet opinio ſupradicta, ſeqretur, q̄ cōmunicantes cum reo excōicato,inciderēt ſententiā excōicationis, nec poſſent ſtare in iudicio propter periculū cōmunionis,quod non eſt verū per dicta iura. igitur.&c. ¶ Præterea diſpoſitio de qua in.d.c.pia. habet locum in caſu,quo excōicatus ſtat in iudicio ſpōte,vt ibi patet:ſec⁹ ſi coactus,& cōpulſus, & in ſuum damnū,quia poteſt, & debet in iudicio ſtare propter rationē.d.c.intelleximus.ſ.ne cōmodū reportet de ſua malitia,vel dolo.& hoc etiā bene probatur in.c.ſi vere.§.reſtat videre.de ſentē. excōmu. ¶ Ex quo vnū infero,q̄ ſi actor excōicatus, qui cœpit agere, vult deſiſtere, compellitur litē proſequi. *Infertur* à fortiori actor non excōmunicatus, qui cœpit agere,ſi velit deſiſtere,cōpellitur proſequi litē,& finire. & erit ſingularis limitatio ad rubrum & nigrū. C.nemo inui. age. vel accu.coga. ¶ Sed quia caſus iſtius.l.eſt, q̄ iudex, cauſa cognita, compellit maritum præſtare licētiam vxori ad contrahendū,vel ad hoc vt poſsit ſtare in iudicio,& q̄ aliàs iudex eā præſtat,dic q̄ iſta fuit opinio Alex.in.l.ſi cū dotē. §.eo autē tempore.pe.col.ver.& per hoc dicebant. ff.ſolu.ma.& ibi Ang.Bar.et Imo.& Bal in.l.quotiens.7.q.C.de fideicō.& in.l.fi.§. neceſsitatē.1.col. ver.ſecundò quæro.C. de bonis quæ libe. & in.l.2. C.de ſuſpec.tuto. & Ange. de Are.in.§.cōſequēs. in fi.inſti.eo ti.ibi dicūt,q̄ ſi ſtatuto cauetur,q̄ mulier nō poſsit cōtrahere,vel in iudicio ſtare,ſine cō ſenſu cōſanguineorū,vel ſine cōſenſu mariti: & marit⁹ vel cōſanguinei nolūt cōſentire,vel eis recuſantibus ſine cauſa, iudex præſtat authoritatē contractui mulieris,vel licētiā ſtādi in iudicio. debet itaq̄ iudex authorizare,q̄ marito iniuſtè recuſāte cōſentire,dūmodo copulatiuè non requirat vtrunq;. vt tenet Bal.in rubrica.14.col.C.de contrahē.emp. refert & ſequitur Alex.in.d.§.eo autē tempore.pe. col.ver.incipiēti.Bal.etiā in rubrica. &c. tenet etiā idē Bal.in.l ſi furioſi.C.de nup.do.Abb.in.c.nulli⁹. 2.nota.de iure patro.vbi dicit,adeūdū ſuperiorē, q̄ cogat ad cōſentiendū,vel ipſe pro eis conſentiat.tenet etiā Sali.in.l.dudū.C.de contrahē.emp. vbi dicit,q̄ tunc requiritur cōſenſus duorū iudicū, quorū alter authoretur loco propinquorū,alter ex neceſsitate ſtatuti. ¶ Quod eſt verū,quādo requiritur in actu conſenſus iudicis,& propinquorū, vel authoritas iudicis,et propinquorū cōſenſus, aliàs ſecus.vt ſupra tenet Bal.in.l.i.vltima col.C. q̄ admitti. Vide etiā in Spe.de officio omniū iudi. §.1. ver. itē vxor timens.vbi dicit,q̄ vxor agit officio iudicis pro licētia ſibi dāda à viro cuius ſæuitiā timet.

7 ¶ Sed quæro.dicitur hic, q̄ † maritus cōpellitur *Quæſtio.* præſtare licētiā vxori in cōtractib⁹,quos per ſe facere nō pōt:nōne cōſenſus mariti taliter præſtit⁹ cōtractui vxoris obliget maritū cōſentientē perinde acſi promiſiſſet. Bar.in.l.luci⁹.ff.de autho.tuto. loquēdo in filiofamilias dicit,q̄ cōſenſus per ſtatutū reqſit⁹ in cōtractu filijfamilias obligat patrē cōſentientē perinde acſi promiſiſſet ei.pro eo facit dictū Spe.ī ti.de iudi.§.2 ver.ratihabitiōe.vbi dicit,q̄ ratificatio facit dici negotiū ratificātis. ¶ Sed poſtea *Cōtra.* idē Bar.in.d.l.lucius in fine.dicit,q̄ conſenſus patris in contractu filij nō obligat patrē,niſi expreſſè ſe obligauerit. ¶ Iſtud etiā tenet Bal.in.l.i.C. quod cū eo.et Bar.in.d.l.ſi cum dotē. §. tranſgrediamur. 2.col.verſi.ſed quæro an ſufficit.ff.ſolu.ma. ¶ Poſt modū Bar.poſt glo.in.l.i §.ſi is qui nauem.in fine. ff.de exercito.dicit, q̄ pater obligatur ex volūtate præſtita circa contractum filij.de quo etiā per Bar. in.d.§.neceſsitate. vltima col.verſi.quęro vtrū ſufficit.C.de bonis q̄ libe.& per Iac.de are. & Bar.in. d.§.trāſgrediamur.vbi diſtinguit. ¶ Sed tu dic breuiter,q̄ ſi quis ratificat vēditionē à ſe factā rei ſuæ, ſibi præiudicat:ſi tamen authoratur vēditionē vel contractum factum ab alio rei alienæ, non præiudicat.vt probatur ex.l.i.& ibi Bar.2.nota.C.ſi in cō muni ea quę.re.in integrum reſti.poſtu. *Diſtin.*

Adde. ¶ Sed cōtra hoc quodāmodo videtur textus ſingularis.in cap.i.§. præterea. & in.l.ſupra in glo.3.in.ver. item ſecūdo genit⁹.vbi dicitur.q̄ q̄ cōſentit,iura ſua perdit,& aliena fortificat. ¶ Itē dicit lex. q̄ritur. §. ſi venditor.ff.de ædili.edic.& hæc regula eſt infallibilis. ¶ Pro ſolu.dic verū eſſe, qñ quis conſentit *Solutio.* in iure ſuo tranſferendo in alium:ſecus ſi cōſenſus nō fiat ad hūc effectū.vt.l.inter officiū.ff.de rei vē. & ſuborta.ff.de re.iudi. ¶ Hinc dicit Inno.quem *Infer.* allegat ipſe Bal.vbi ſupra,q̄ dñs,q̄ cōſentit vaſallo alienāti,videtur ei cōſentire circa vtile dñiū vaſalli,non circa directū ipſius dominij.vt in.c. inter dilectos.đ fide inſtr. Inſpiciēdū eſt enim ad quē eſſe

ctū cōſenſus ſit præſtitus. vt l. fideiuſſor. §. filiæ. ff. de pigno. propterea dicit gl. & ibi docto. & Bal. in. l. 1. in ver. qro nunquid. C. qui pro ſua iuriſditione. q ſententia nulla, ppter defec. iuriſditionis, pōt per conſenſum partiū confirmari, quando ſentētia præ ceditconſenſum. quia conſenſus habet vim cimiēto[p] de cauſa le pacti. tenet Bartolus. in. l. ſi exp̄ſſim. 2. colū. in. ver. ſed hæc opinio nō eſt vera. ff. de appella. et in. l. 1. in ver. circa tertiū. C. qñ quo. non eſt nec. Bal. in. l. 2. C. cōia vtriuſ. iudi. Bar. 8 in. l. 1. §. 1. ff. de ferijs. ¶ Vlterius quæro † reperitur contractus celebratus per vxorē elapſis iā. x. annis, & amplius, non tñ apparet de cōſenſu mariti: nunquid p̄ſumatur conſenſus interueniſſe. Tene q ſic, qa hæc eſt ſolēnitas intrinſeca, q̄ p̄ſumitur interueniſſe ex diuturnitate tēporis. tenet Ang. ſingulariter in. l. q in aliena. ver. ſed ſi adierit. & ibi Bal. 1. co. ver. & p iſtū tex. dicēdū. ff. de acq. hęre. tenet idem Bal. in. l. 2. C. de legi. hęre. & facit. l. ſi fili⁹. & ibi Bal. in fine. C. de peti. hære. qa etiā facit p̄ſumi ſolēnita tē extrinſecā. ſcđm Ang. in. d. l. q in aliena. §. 1. ¶ Itē 9 † facit p̄ſumi ratihabitionē. vt tenēt doc. & Ludo. ro. in. l. 1. 2. co. C. q admi. & Bal. in. l. 2. C. de legi. hære. ¶ Itē facit p̄ſumi licētiā in cōtractu. tenet Bal. in d. l. ſi fili⁹. ¶ Itē facit p̄ſumi oīa ſolēniter acta, tenet Inno. 1. c. bonę. de elect. & facit ſingulare dictū Bal. in. l. ſi ei⁹. C. de legi. hære. vbi dicitur, q diuturna patientia patris, facit præſumi conſenſum eius, & aditionem, agnitionemq; bonorum poſſeſsionis.

Adde. ¶ Et q ſuꝑ dictū eſt tenet etiā Felin⁹ in. c. ſicut. 55. co. cū qnq; ſequētibus de re iudi. vbi pulchrè tractat, an, & qñ ſolēnitas extrinſeca, ſiue ea q̄ cōſiſtūt in facto, p̄ſumātur ex diuturnitate ſiue antiqtate tp̄oris. refert, & ſeqtur, & multas plures cōcordā. allegat do. Ioā. Frā. Balbus in tracta. p̄ſcriptionis. in pte. 3. ptis prīci. nu. 38. do. doc. de Pa. in. rep. c. p. vīas. de do. inter vi. & vxo. ſup tex. co. 162. ver. & iſtā partē. tenet etiā plenè & notāter do. Matthęus de affli. in deci. nea. 345. nu. 4. & 5. vbi dicit vnū mēti tenēdū, q ex antiqtate tp̄oris p̄ſumitur ſolēnitas extrinſeca, niſi altera pars neget eā interueniſſe. allegat Alex. in. 3. volu. cōſi. 9. & do. Abb. ī. c. ea noſcitur. de his q̄ fiūt à p̄lato. & bñ ad hoc facit glo. ſingularis in. c. ſicut. de ſentē. exc. quam alegat An. Sicu. in. c. cū in iure. de officio dele. vbi dicitur, q vbi agitur đ p̄iudicio tertij, nūq̄ p̄ſumptio ſola ſufficit, ſed debet fieri plena pbatio. Quod etiā tenet idē do. Matthæ. de affli. deciſio. neap. 367. nu. 8. & p totā deciſionē. vſq; in fi nē. vbi etiā dicit, an decreti ſolēnitas ex tēpore prę ſumatur. De qb⁹ oīb⁹ vide plenè And. Sicu. ī. c. pue nit. ātepe. co. vbi bona. gl. de emp. et vē. Et ibi. 5. co. dr̄, an p tēp⁹. 10 annorū p̄ſumatur cōſenſ⁹. ¶ Quid ſi viro abſente & cōſentiēti vxor vēdit rē ſuam, vel mariti, an talis cōſenſus ſufficiat ad trāſlationē dñij in emptorē. And. de iſernia in ſua pegrina ſup. 1. cōſtitu. neapoli. 3. co. nu. 10. ver. cōſenſus, tenet q ſic. Fallit. ¶ Fallit in caſib⁹ magni p̄iudicij. vt p Bar. in. l. cū de in rē verſo. 2. co. ff. de vſuris. Pau. de ca. in. l. licet. in prīci. C. de iure delib. Bar. in. l. in ſpōſalib⁹. §. 1. ff. de ſpōſa. ſed ibi loquūtur in lō za patiētia. vide ibi.

gitima o neceſſaria [q] ¶ An decepto in di ct› cōſenſu & cōtractu cōpetat reſtitutio. vide And. de Iſernia. vbi ſupra. qui tenet q ſic.

10 o ¶ El juez. Iudex † dr̄ q̄ſi i⁹ dicēs ſecūdū Bar. in. l. 1. 1. co. ff. de iuſti. & iure. habetur in Spe. de poſ. §. 7. ¶ Item dicitur iudex præſes ciuitatis. vt dicit Bart. in. l. ſpadonem. §. ſi ciuitas. ff. de excu. tuto.

p ¶ Conoſci miēto de cauſa. vt. l. in cauſę. §. cauſa cognita. ff. de mino. aliàs act⁹ eſt null⁹. tenet Bal. et Pau. de ca. in. l. ſed ſi lege. §. prętor. ff. de in i⁹ vocā. vbi dicitur, q licētia actui præſtāda p iudicē, debet prę ſtari cū cauſæ cognitione, aliter actus nō valet.

q ¶ Legitia neceſſaria. ſicut dicim⁹ in alienatione rerū minorū, qa debet p̄cedere cauſa legitia, & neceſſaria, vt iudex interpōat decretū ī tali alienatiōe l. etſi p̄ſes. et l. minorū. C. đ p̄dijs mino. ibi, dū dicit, cauſis ītimis et pbatis, q̄neceſsitatē īferāt vēditiōis.

Adde. ¶ Idē dicit tex. ſingularis in. l. 1. đ prædijs curialiū. li. 10. vbi dicitur, q † vbī 11 cūq; curialis vult vendere prędiū, debet ex authoritate cauſas neceſſarias exponere, & pbare iudici, & tūc iudex interponit decretū in vēditiōe. Et tūc iudex cōſiderabit neceſsitatē curialis pro ea quātitate, p qua habet neceſsitatem. Iſta fuit opinio Bar. in. d. l. 1. quē refert & ſeqtur And. Sicu. in. c. cū. dilecti. 3 co. ver. et ſi poſſet probari. đ emp. & ven. ¶ Propterea tex. in. l. magis puto. §. ne paſſim &. §. prętor. ff. de rebus eo. dicit, q ſi decretū iudicis, ſeu ei⁹ authoritas apponatur in cōtractu minoris, nō cōualidat illū cōtractū: imò eſt nulli⁹ roboris, ſi pperè, & ſine cauſę cognitiōe fuerit interpoſitū decretū, ſeu interpoſita authoritas. Et ex tp̄oris breuitate prę ſumitur, q illa authoritas fuerit interpoſita cauſa nō cognita. arg. c. cū ex literis. de integr. reſti. ¶ Iſtud fuit ſingulare dictū Petri de ancha. conſili⁹. 322. incipiēte. viſis facti narratione & copijs. refert & ſeqtur do. Anto. in repe. c. eccleſia ſanctę Marię. de conſti. & dicit ſępenumero ſe allegaſſe iſtud in cōſilijs in facti cōtingētia. Quod eſt notādū ſecūdū eū pro iudicib⁹, qui ponūt ſe in bācho, & interponūt authoritatē in cōtractib⁹ minorū, cauſa non cognita, & aliter rem non examinant, nec de contractu cognoſcunt: quia talis authoritas nimis properè interpoſita, eſt nullius momenti. Quod eſt vtile ſecūdū Anto. corſetum ſingulari ſuo, incipiēte. decretū iudicis. fo. 151. ad infringēdū multos cōtractus celebratos cū minorib⁹. Quod idē eſt dicēdū in cōtractib⁹ celebratis cū mulierib⁹ cō iugatis de licētia maritorum ſuorum, vel iudicum. 12 ¶ Compela. Et ex hoc pōt notari, q † iudex eſt mediū inter partes diſcordantes, quia cōpellit eas.

vt

vt per Bar.in.l.legatū ciuitati.ff.de vſufr. lega. habetur in.l.1.& ibi Bal.C.de nup.propterea compellit maritū ad præſtandā licentiā vxori in his, quæ vxor ſine cui⁹ licētia facere nō poteſt, vt hic, & tūc dicitur bonus vir. vt.l.ſed ſi vnus. §. ait prætor. & ibi Bar.ff.de iniurijs. glo.in.c.ſtatutum.§.1. de conſtitutio.li.6.

cõpelar al marido q̃ de licẽcia aſu muger para todo aq̃llo que ella no podia hazer[s]

¶ Hinc dicimus, q̃ iudex cõpellit partes diſcordantes in electione arbitri ad concordiā. doctores & Bar.in.l.de die.ff.qui ſatiſda.cogan.docto.in.l.obſeruandū.ff.de iudi.glo.in.c.1. de mutu.peti. & in Spe.de præpa.iudi.2.parte.in fine & ibi Io.And.& Pau.de ca.conſi.336.Bar.in.l.1.C. de fideicō.libe. ¶ Et not. q̃ ſi eſt contentio inter maritū & vxorem an cauſa propoſita ſit legitima vel neceſſaria, vt debeat maritus licentiā præſtare vxori, debet iudex eligere ſapientē, & formare pūctū quæſtionis, vt ſuper eo cõſilium præſtet. tenet notāter Bar.in.l.in vēditiõe.§.fi.ff.de bonis autho. iudi.poſſi.& Pau.de ca.per.illū tex.in.l.cū ſpecialis.ver.itē nota.ibi.C.de iudi. ℣ Si tī parentes ſunt concordes, iudex non ſe intromittit. vt habetur in Spe.de homicidio.verſiculo.ſed pone.

s ¶ Que ella no podia hazer. & ſunt ea q̃ continē
13 tur in.l.57.&.59.iſti⁹ voluminis. ¶ Quæro.† maritus vergit ad inopiā, & vxor ipſius vult repetere dotem, nunquid ſit neceſſaria licentia mariti. Docto.de Pa.in repe.c.per veſtras de dona.inter vi. & vxo.ſuper textu.col,107. ver.ampliabis.dicit, q̃ vxor poteſt petere dotem à marito vergente ad inopiam etiā abſq; eius licentia, imò ipſo contradicēte. Ita tenet ſolus Alberi. & in.l.vbi adhuc.ī fine.C. de iure doti.dicens, q̃ cū iure Lõbardo mulier trāſeat in poteſtatē viri. vt notatur.in.§.1.inſti.ad tertulia. & probatur in Lombarda qualiter mulieribus permiſſum eſt.l.1. Quomodo faciet mulier, ſi maritus nolit conſentire ſibi dotē petere ex forma dic. legis, vbi adhuc & ipſa ſine iſtius conſenſu in iudicio eſſe non poſsit. vt.d.l. fi.§.1. C. de boniſq; libe. dicit enim Alberi. hāc queſtionē habuiſſe de facto Pergami, vbi ſeruatur i⁹ lõbardū. & dictum fuit, q̃
14 tūc agere poſsit ſine cõſenſu viri. ¶ Idē † dicim⁹ in cõſenſu patris, quia dū agitur cõtra eū ſup dote, nõ requiritur q̃ petatur eius conſenſus. vt in authē. quod locū. C. de colla. vbi eſt glo. Vel dic, q̃ ſaltem marit⁹ cogetur cõſentire ad inſtantiā patris. vt.d.l. fi.§.1. C. de boniſq; libe. cū ibi notatis. & per Rofre. & in libello de perſonis litigantiū. ver. itē nec mulier. Iſta ſunt ferè verba Albe. vbi ſupra. ℣ Ex qb⁹
15 infert do. doctor de Pal. in.d.ver. ampliabis. q̃ † hodie ſecundum iura regni noſtri filia per contractū matrimonij liberetur à poteſtate patris, & quodāmodo tranſeat in poteſtate mariti, vt ſine ipſo non poſsit contrahere, neq; in iudicio eſſe: nihilominus poterit agere contra eūdē maritū, nolentē, & inuitum, eo q̃ authoritate legis facit. & iſte dicit, q̃ eſt vnus caſus, in quo vxor ſine licentia mariti poteſt eſſe in iudicio, prout aliàs filius agit contra patrem aliquando inuitū & renitentē. vt traditur in.l. generaliter. ff. de in ius vocan. & in.§. pœnales. inſtitu. de actio. & in.l.lis nulla. ff. de iudi. interueniente licē tia iudicis, quę forſan non eſt neceſſaria in caſu noſtro, quanuis tutius ſit, vt ipſe inquit, q̃ interueniat, ſi maritus non conſentiat. argu. c. nullus. de iure patro. cū ibi notatis. Hodie tamē. per. l. iſtā bene, pbatur, q̃ etiā iſto caſu adminus reqritur licē tia iudicis, q̃ ſupplet licētiā mariti, & eius defectū.

ſin licẽcia de ſu marido: y ſi cõpelido no ſe la diere q̃ el juezſo lo ſela pueda dar.[t]

Adde. Nunquid filij poſſunt contra patrem vergētē ad inopiā agere. Vide Alex. in.l.2.in.§. q̃ in patris.4.co.ver. & facit ad quæſtionem. ff ſolu matri.

t ¶ Sela pueda dar. Ad quod bene facit dictum Abb.in.c.auaritiæ.ad finē.de præbē.& in.c. quod dei timorē.de ſtatu.mona. vbi dicit, q̃ ſi cauetur ſtatuto, q̃ nullus contrahat matrimoniū cum pupilla, ſeu cum minore.25.annis ſine cõſenſu duorū agnatorū ipſius puellæ, q̃ ſi agnati requiſiti ſine cauſa denegant præſtare cõſenſum, poteſt adiri ſuperior, vel vt ipſe det licentiam, cauſa cognita, vel vt compellat agnatos ad cõſentiendū. Ad quod facit optimè tex.in.c.null⁹.de iure patro. & quod volūt do. Abb. et in.c.relatū. de cleri.non reſi. ſentit etiā in. c.1.de rerū permu. & videtur de mente Bar.in. l. ſi cū dotem. §. eo autē tēpore. ff. ſolu. ma. & in.l.fi. C. de bonis quæ libe. & in.l.tranſactione. C. de tranſactio. & in.l.turpia. §.1. de lega.1. & Bal.in.d.§. eo autem tempore. & in.l.in cõiunctionibus. aliàs in.l.in copulādis. C. de nup. And. Sicu. in.c.ex parte. de accuſatio. in additio. Iaſon in.l.1.7.co. C. qui admi. Felinus in.c.cum acceſsiſſent. 9.co. de conſtitutio.

Adde. ℣ Hinc dicit tex.in.l.bonorū. la.2. C. quæ admitti. q̃ tutor poteſt agnoſcere bonorū poſſeſsionē pro pupillo, non pupillus ſine tutore, niſi defectum tutoris ſuppleat
16 iudex. ¶ Et ſic notāt doc. & Bald. ex.l.illa, q̃ † iudex ſupplet defectum tutoris. quod etiā tenet idem Bal.in.l.ſi curatorē habēs. C. de in integ. reſti. mino. vbi plenè per Bar. ℣ Iſtud etiā tenet idē Bal. in. d.l.bonorū. 1.co. & 1.not. per.l. profectitia. §.1. ff. de iure dotiū. & p alia iura, q̃ ipſe allegat. ¶ Itē eſt verum, q̃ † iudex ſupplet in volūtaria iuriſditione p
17 muliere coniugata, vt hic, & pro minore. vt.l. bonorū. quia ibi non requiritur certa diſtinctio perſonarū pro forma iudicij. ſecus in iuriſditione contētioſa. vt.l.clarū. C. de authorita. præſtā. ¶ Itē dicit Bal. in.d.l.ſi curatorē. C. de in integr. reſti. mino. in fine q̃ actus, in quo ſupplet iudex, ordinatur ad acquiſi

tionē,nō ad alienationē.Sed ex.l.iſta apparet contrariū,& ex.d.l minorum.C.de prędijs mino. cū ſimi.igitur.&c. ¶ Hinc dicit Rochus de Cur.in ſuo tracta.de iu.pa.in.§.pro eo.ver.5.quæro.nu.12. cum quatuor ſequentibus. fo.20: q ſi epiſcopus nollet conſentire ſine cauſa acquiſitioni iuris patronatus, poſsit cogi ad conſentiendū, per tex.in.c.nullus. de iure pa.ſecūdū q ibi notāt omnes, licet diſputando poſſet dici, q ille tex.nihil facit.quia de cōditiōe verbū nullū. ¶ Et dicit ibi do.Abb.generaliter per illum tex.q vbi requiritur conſenſus vnius in fauorem alterius,ſi non vult conſentire ſine cauſa legitima,poteſt haberi recurſus ad ſuperiorem, vt ſuperior ipſe conſentiat, vel compellat illum ad conſentiendum. ¶ Hinc etiam infert do. Abb. ibi notabiliter ad ſtatutum mandans, quòd non poſsit contrahi cum minori.25.annis ſine conſenſu duorū agnatorum: quòd ſi agnati denegant conſentire ſine cauſa, poteſt adiri ſuperior vt conſentiat, vel cogat dictos aguatos per illū tex.conſentire. Et ita dicit ibi ſe aliàs conſuluiſſe. & in conſi.ſuo.65.incipiente. caſus quidam rainerius &c.in ſecundo volu.vbi alias authoritates ad ad hoc allegat.Et per tex.in.d.c.nullus.multas deciſiones in ſimili accumulat do. Bartholomæus bellen. ibi in apoſtillis ad abba. ¶ Idem quod in
18 minore iſta l.dicit in muliere nupta, vt † ſi maritus non vult præſtare licentiam in contractu vxoris ſine iuſta cauſa, poſsit per iudicē compelli, & quòd expenſis mariti vxor proſequatur litem ad obtinendum conſenſum vel licentiam,et appellationē, ſi vir appellauerat. vt ſequitur infra in glo. iſta. & tenet do.doct.de Pal.in repe.c.per veſtras. de dona.inter vi.& vxo.ſuper tex.co.145.ver.ampliabis octauo.dum loquitur de muliere repetente dotem à marito vergente ad inopiam. ¶ Et not. vnum in
19 materia valde ſingulare,quòd† licet detur caſus,in quo licentia mariti,vel iudicis authoritas in contractu minoris,vel mulieris coniugatæ non ſit neceſſaria,eſt optimum partes petere à iudice,vt confirmet contractum ab eis factum,licet eorum conſenſus(vt dixi)ſufficiat,& ad faciēdum iudex tenetur. tex.eſt ſingularis in.l.ſi quos.de decurio.lib. 10. ſecundum vnam lecturam Bar.qui dicit,ſe nunquam vidiſſe, niſi modo. Et eſt vtile ſecundum eum in omnibus caſibus,in quibus quis dubitat, an alius poſsit petere contractū infringi,quòd poteſt pars
20 petere confirmari. ¶ Item quæro, an † valeat decretum iudicis, dicentem ſi maritus nullum præſtiterit conſenſum vel licentiam in tali contractu vxoris ſuæ, ego interpono decretum & authoritatem meam. Aliquibus videtur quòd non, quia

¶ Ley.lviij.

EL marido pueda ratificar lo q̄ ſu muger ouiere hecho[v] ſin ſu licēcia,no embargāte que la dicha licencia no aya precedido[x] ora la ratificaciō ſea general[y] o eſpecial.

iſtud eſt decretum alternatiuum. Sed tene contrarium,quia decretum alternatiuum valet, & tenet. caſum habes vnicum & ſingularem in.l.ſi pupillo-
21 rum.§.ſi prætor.ff.de rebus eorum. ¶ Quantum† verò operetur decretum iudicis, vide per docto. & And. Sicu. in. ca. cum dilecti à principio, vſq; in finem de emp.& ven. ¶ Et quòd tutor & curator poſſunt compelli authoritatē præſtare,tenet etiam Bal. in.l.cum non ſolum. §.ne authoritate.2.col.circa principium.verſi.et ex hoc not.C.de boniſq; libe.Et iſta compulſio eſt rationabilis & iuſta. ¶ Secus in contractibus. vt.d. l.1.in fine.ff.de autho.tuto. ¶ Sed quod dicitur ibi de contractibus, hodie eſt ſecus per iſtam.l.nam maritus compellitur authorari, vt hic, & ſupra dixi.quod not. ¶ Vnum tamen non omitto, quòd decretum non requiritur,quando cum authoritate venditur.per.d.l.magis.§.1.&.3. ff. de rebus eorum quæ ſub tutela vel cura ſunt. habetur in Spe. de ceſsio.actio.§.1.7.col.in fine.& ſequē.& ibi Ioā. And.vbi mouet aliam.q.quam per te vide.
22 ¶ Sed quæro † nunquid à tali decreto vel licentia poſsit maritus appellare.Et tene quòd ſic, quia maritus læditur, vel poteſt lædi ex contractu, in quo iudex interponit decretum, vel ſi licentiam, ratione iſtius læſionis bene appellat.
¶ Item ſi videt mulierem lædi, nec eſt nouum, quód à decreto appelletur.vt lege.ait prætor.§.permittitur.ff.de mino.tenet Baldus.l.1.fina. colūna. verſiculo.ſed nunquid.C.qui admi.vbi vide.

Summarium.

1 *Ratificatio an poteſt fieri,parte abſente.*
2 *Maritus an poteſt ratificare geſta per vxorem. Et an ratificatio poteſt fieri parte abſente.*
3 *Aſſenſus præſtitus in alienatione facienda,an confirmet alienationem iam factam.*
4 *Confirmatio futurorum,an, & quando inducat confirmationem præteritorum.*
5 *Maritus,an poteſt ratificare geſta per vxorem, vel gerenda per procuratorem.*
6 *Maritus an poteſt confirmare geſta per vxorem.*
7 *Facere,confirmare,& ratificare,in quibus differunt.*
8 *Aſſenſus præſtitus in contractu, an videatur præſtitus in executione ipſius.*
9 *Pater contrahens nomine filiorū,quos non habet, vel maritus nomine vxoris,quam non habet:ſi poſtea filij naſcātur,vel ſi maritus contraxit,an confirmetur contractus.*

Rati

10 *Ratificatio quid operetur.*
11 *Licentia,an,& quando præſumatur interueniſſe.*

EL marido. Non ſummatur,quia breuis. Ad intelligentiã tamen iſtius legis ſcias, q olim conſenſus per ſtatutũ requiſitus in aliquo actu,vel cõtractu,debuit prẽſtari in ipſo actu,vel poſt in continenti.ſecundũ docto. & Bar.in.l.ſi qs mihi bona. §.iuſſum.2.col.ver.quãdoq; lex diſponit. & Ange. ff.de acqui.hære.Bar.in.l.qui habet.§. ſi pupillus.1. col.verſi.præterea vbi certo.ff. de tute. vbi dicit,q cõſenſus requiſit9 certo limitato tẽpore in actu, nõ ſufficit,ſi interueniat poſt, nec ratificatio prodeſt. Idẽ tenet Bar.ĩ.l.obligari.§.tutor.ff. de autho. tuto. Bal.in.l.cũ ipſe.ver.extra queritur hĩc.C.de cõtrahen.emp.& in.l.vxorẽ.2.col. in ver. ex quibus videtur cõcludi. C.de cõditio.inſer. & in.l. cũ alij.1. col.ver.quintò quãdo requiritur.cũ duobus verſi. ſequẽtibus.C.ad Macedo.& in.l.quinq;.in fi.& in l.fina.§.neceſsitate.6.col. ver. & ex prædictis dicimus.& in.§.ſin autẽ æs alienũ. C. de bonis quæ liberis.& in.l.1.antepenul.col.ver.extra queritur.C. qui admit.& in rub.de inſti.3.col.ver. ſed hĩc quæro Innocen.& in.c.prudentiã.3.col.in glo.ver.nil. ad finẽ.& ver. ſed poſſet dubitari.de officio deleg. Bar.in.l.bonorũ.2.col.ff.rem ratã ha.& in.l.qui vero.in princ.ff.de infami.glo.in.d.§.neceſsitate. docto.in.l.licet.ff.de iudi.Ioan.de Pla.in.l. filiuſſamilias.ff.de procura.& eſt glo.in. c. vt circa. de elect. lib.6.in parte,præſtito, & ibi Domi. qui dicunt, q vbi aliqua ſolennitas requiritur in celebratione alicuius actus,in dubio præſumitur requiſita eadem die,in qua fit actus. Cuius contrariũ tenuit Bar.in. l.mater.§.hoc iure.C. de excep. rei iudi. &in. l.tutor.2.oppoſi.C.in quibus cau.in inte.reſti. non eſt neceſ.vbi dicit, quòd ratificatio fieri poteſt quãdocunq; ad validitatẽ actus nullius ratione conſenſus deficientis.& idem tenet glo.in.l.filiuſſamilias. ff. de procu.& Bal.in.l.1.2.col.verſi.tertiò oppo. C. ſi ſeruus.& Alexan.de Imo.in.l.ſi quis mihi bona.§. iuſſum.5.col.ver.2. dicit. cum cõcordantiis ibi per eum aſsignatis.tenet etiã latè Ludo.de Ro.in.d.l.1. 5.col.ver.item inquantũ.C.qui admit.vbi referendo dictum Bal.dicit, q Bal. eſt in iſta opinione, q conſenſus conſanguineorũ ex forma ſtatuti requiſitus in contractu pupilli, requiritur q interueniat incontinenti in ipſo cõtractu: ſi interueniat ex interuallo, contractus non validatur ea ratione. quia conſenſus iſti acceſſuri accedentes ad contractum pupilli dicuntur de formali ſolennitate adeò,quòd ſi non interueniant antequam diuertatur ad actus extraneos,nil operantur, neque validitatem inducunt. allegat caſum in. c. indemnitatibus. §. ſi autem vlla.&.§.ſi qua vero.in glo. quæ incipit.aduerte.de electio. lib.6. ℣Sed Ludouicus Romanus in dicto verſi.dicit, quòd hoc ſibi nõ videtur verum, & primo ex generali rub.probata in.l.fina.C.ad ſenacõ.macedo.poſita per Bar.in.l. ſi iure.§. hoc iure ff.de exceptio.rei iudic.& per.l. non firmatur. de regu.iu.li.6.dicẽtẽ.q vbicũq; actꝰ ratione deficiẽtis conſenſus eſt nullus,eo ſuperueniẽte validatur. Ita ergo dicendum videbatur in caſu propoſito.

℣Secundò per ſimile.certũ eſt,q rei eccleſiaſticæ alienatio facta p prẽlatũ ſine cõſenſu capituli nulla eſt.vt in.c.hoc cõſultiſsimo.de rebꝰ eccl.nõ alie. li.6.habetur in authẽ.hoc ius porrectũ. C. de ſacro ſan.eccle.canonizata.13.q.2.& ca.hoc ius. ſed certũ eſt, q ſupueniẽte etiã ex interuallo cõſenſu capitu li illa validatur. vt.c.cũ nos.de his quæ fiũt à prælato ſine con.ca. ℣Tertiò.quia idẽ eſt in caſu ecõuerſo.licet hæc alienatio nulla fuerit per capitulũ facta nõ accedẽte cõſenſu prẽlati:attamẽ illo ſupueniente validatur.vt in.c.cura.de iure patro.&.c.ſi q̃ de rebꝰ.12.q.2. ℣Nec obſtat ſi dicat iſtũ cõſenſum nõ eſſe de ſolẽnitate formali,ſed approbatoriũ, & cõfirmatoriũ,put ipſe Bal.dicit.hoc negatur,q imò de forma eſt,vt patet:nã eo nõ adhibito,actꝰ eſt ipſo iure nullꝰ.vt.d.c.hoc cõſultiſsimo.cũ ſimi. ℣Vltimò.certo eſt certi9 cõſenſum eſſe de formali ſolẽnitate matrimonij.vt.c.tua.de ſpõſa.&.l.nuptias.ff. de reg.iu.&.l.cũ vir vxori.ff.de cõditio.& de.attamẽ eo nõ interueniẽte à principio, ſed poſt facto matrimoniũ validatur.c.propoſuit.de coniun.ſeruo.&.c.2.de eo qui duxit in matrimo. quã po.per adul. ¶Nec obſtat.d.c.indẽnitatibus.allegatũ per Bal.nã,vt dicit tex.ipſe in fine,ea q̃ ibi dicunt,ſunt ſpecialia in electiõe Abbatiſſę inter moniales,vt in alijs electionibus ſpecialia ſunt,iuxta ea q̃ habetur in.c.auditis.de elect.&.c. licet deuitãda.eo.ti. ideo non eſt ſpeciale trahẽdũ ad cõſequẽtiã.vt.l. ius ſingulare.ff.de legi.cum ſimi.vnde quod dicit Ludo. ro.videtur verius,propterea dictũ ſuũ eſt per iſtã. l.approbatũ cõtra ſentẽtiam Bar.& aliorũ contrariũ tenentiũ. ℣Sed oppono cõtra iſtã.l. videtur q *Oppo.* nõ procedat.imò q marit9 nõ poſsit habere ratum, quod per vxorẽ ſuo nomine non fuit geſtũ. vt regula.ratũ.de regu.iu.li.6.&.l.ſi ſeru9 tuus.ff. de p̃ca. ℣Pro ſolutione diſtingue. Aut loquimur, vtrum *Solutio.* poſsit habere ratũ,prout ſi videtur à ſe geſtum, & hoc nõ poteſt,cũ non ſit ſuo nomine geſtũ.& ita intelligitur.d.regula.ratũ Aut queritur, nũq̃d poſsit habere ratũ,non tanq̃ dñs negotij,ſed tanq̃ marit9, vel tanq̃ pater in cauſa filij iure patriæ poteſtatis, cuius cõſenſus vel licẽtia requiritur,vt p ratificatiõ ſuã actus firmetur,& tũc poteſt.vt hic. & in.l.1. vbi p. Bal. 4.co.ver,19.oppono.C.qui admi. &.l.1. C.de furtis. ¶Eſt tamẽ notãdũ,q actꝰ non poteſt haberi ratus eo tempore,quo non poteſt celebrari. ſecundũ Bal. in.l.1.7.queſtione.C.de iure deli.

Adde. ℣Decretũ enim per pœnam interpoſitũ,pro nõ interpoſito haberi debet. vt ſuperi9 dixi.& habetur in lege.iure noſtro.ff.de teſta.tute.l.q̃is.ff.de rebus eorũ.habetur in Spe.de tutore.§.5.3.co.ver.quid ſi pupill9.

v ¶ Quiere hecho.niſi omnino ſit nullū.vt.l. qui aliena.ff.de acqui.hære.&.l.2. C. cōmunia vtriuſ. iudi.Bar.plenè in.l.obſeruare.1.co. ver . item nota ꝙ ratihabitio.ff.de officio proconſu. & lega . & in Spe.de lega.§.vltimo.23.co.ver.quid ſi committēs. & ibi Bal.in additio.ver.ꝙ nullum.& in Spe.de arbi.§.ſequitur de quibuſdam.24.col.ver.ſed pone lata.vbi tenere videntur,ꝙ ratificatio nō validat actū nullum.pro quo eſt tex.in.c.auditis.ibi, quoniam
1 electio.de elect. ¶ Et nota, ꝙ † ratificatio poteſt fieri,parte abſente.& hoc verum,quando ratificatio fieri poteſt.vt tenet Bart.in lege pomponius. 3. col.ver.item quæritur.&.l.diſpenſatorem.ff.de negoti.ge.&.l.gerit.ff.de acqui.hære.& authē. ſacramēta puberum.1.co.ver.quæro quando adeat.C.ſi aduer.vendi.&.l.quo enim.in fine principij. ff. rem ratam haberi.Bal.in rub.C.qui admitti.3.col. verſi. item ſi hæreditas.& ibi Ange.

Adde. ¶ Not.ꝙ licet regulariter quod nullū eſt ratum haberi non poteſt. ¶ Fallit in caſu,quo fertur ſententia, & ipſa eſt nulla ex defectu iuriſditionis. nam poteſt partiū conſenſu approbari,ſi ſentētia præceſſit cōſenſum.eſt tamē verū ꝙ nō poteſt agi ex ſententia, ſed ex vi cōſenſus,vel pacti.tenet notāter Bal.in.l.vna. ver.q̄ro nunqd.C.qui pro ſua iuriſditio.tenet Bar. in.l.ſi expreſsim.2.co.in ver.ſed hæc opinio nō eſt vera.ff.de appella.& in.l.1.in ver.circa tertium.C. quando prouo.nō eſt neceſſe.Bal.in.l.2. C. cōmunia vtriuſ.iudi.Bar.in.l.1.§.1.ff.de ferijs. ¶ Itē not.
2 ꝙ † nō ſolū maritus poteſt ratificare ea,q̄ vxor ſua geſsit,eo abſente:verū etiā ea,q̄ vxor in futurū fecerit.p.l.56.ſupra.vbi dixi.Vnū in hoc tenementi,ꝙ ſi marit⁹ cōfirmat futura,nō videtur cōfirmare præterita. ¶ Hinc dicit Pau.de ca.in.l.ſi qs filio exhæredato.§.irritū.ff.de iniuſt.rup.irrito q̄ fac.teſta.& in.l.hęc cōditio.§.filiæ meæ.&.§.ſi ſic.ff.de cōdi. & demōſtr.ꝙ † aſſenſ⁹ p̄ſtit⁹ emphiteotę vel feudatario ſup alienatiōe faciēda nō ꝓdeſt,ſi alienatio erat
3 ꝓ pri⁹ facta,& dñs de ea notitiā nō habuerat. ¶ Idē eſt dicēdū in executiōe faciēda,in qua ſi dat alicui poteſtas exequēdi nō ratificat executio pri⁹ facta vt plenè & notāter Matthę.d̄ af.in deciſi.neap.355. ꝓ totā d̄ciſio. ¶ Verū tū eſt,ꝙ † cōfirmatio futurorū inducit cōfirmationē p̄teritorū,quorū effect⁹
4 inducit in futurū.tex.eſt in.l.pollicitanā. ff. d̄ iure codici.vbi dicit Bal.habuiſſe magnū honorē, ꝙ cōfirmatio ſtatutorū p̄teritorū habet tractū ad futurū. ¶ Quęro d̄ in tex. ꝙ † marit⁹ pōt ratificare geſta ꝓ vxorē.& in.l.56.d̄,ꝙ etiā gerēda.nūqd hoc facere poterit ꝓ ꝓcuratorē,vel poſsit cōſtituere ꝓ-
5 curatorē ad interponēdū decretū iudicis in alienatiōe rei vxoris.caſus ſingularis loquēdo in tutore tenet,ꝙ tutor,vel curator nō poſſunt cōſtituere ꝓcuratorē ad interponēdū iudicis decretū in.l.minorū.ſecūdū lectūrā glo.cōiter approbatā.C.de prædijs minorū.refert & ſeqtur Ludo.ro.ſingulari ſuo 422.& poteſt eſſe ratio.l. neque tutores.C.de procura.vbi dicitur, quòd tutor vel curator non poſſunt conſtituere procuratorem, niſi tutor vel curator prius factus ſit dominus litis. ipſe enim debet prius litem incipere per ſeipſos, & ſic authoritatem petere à iudice. propterea idem videtur in marito : nam ſicut tutor vel curator habent ſub poteſtate ſua minorem, vt habetur inſti. de autho.tuto. in principio.ſic maritus vxorem.vt.l.55.ſupra cum aliis.Sed poſſet dici,ꝙ aliud in iudicijs,& aliud in contractibus, & extraiudicialibus. & hoc videtur mihi vnica ratione tantùm : nam ſi ex diuturnitate temporis præſumitur in contractu vxoris licentia mariti interueniſſe, vt dixi infra in glo.ſuper parte,precedido,& ſuper parte,general ſin licencia,ſupra.& ſic taciturnitas temporis facit preſumi conſenſum interueniſſe, & ex hoc cōtractus validatur, aliàs non inualidatur ex defectu conſenſus vel licentiæ.ſi ſic eſt,quòd diuturnitas tēporis facit præſumi conſenſum interueniſſe,& ſic tacitus conſenſus mariti operatur ipſius licentia. vt etiam dixi in dicta.l.55.ſupra in glo.ſuper parte,ſin licencia.multo magis contractus initus cum muliere coniugata,non inualidatur, cùm conſtat,quòd maritus conſentit per mandatum procuratoris ad conſentiendum,& quòd ipſe procurator nomine conſtituentis conſenſit,& licentiam præſtitit,cogita. ¶ Item
6 dicitur hîc, quòd † maritus poteſt confirmare vel
7 ratificare geſta per vxorem, quòd † ſit differentia inter facere & confirmare.nam hîc ponuntur vt diuerſa. Dic quòd confirmatio vel ratificatio eſt ad aliud relatio,& pendet ex illo,vel tanquā ſubſtantiali,vel tanquam præambulo. vt.l. Aurelius. §. teſtamēto.ff.de libe.lega.tenet Bal.in.c.1. ver.in tex. qui ſucce.feu.da.po.& ibi dicit in ver. quęro nunquid.quòd valet libell⁹, in quo dicitur. peto talem cogi ad ratificandum.vbi ad hoc tenetur de iure.vt ibi. & in.l. Pomponius ſcribit. ff. de nego. geſtis.
8 ¶ Et not. ꝙ † aſſenſus præſtitus in contractu, vel quia contractus geſtus confirmatur, videtur etiam præſtitus aſſenſus in executione ipſius. tenet glo. & Bar.in.l.denique.§. ſed vtrum.ff. de minoribus.
9 ¶ Vnum tene,licet rarò contingat, quòd † ſi maritus non habet vxorem , vel pater filios, & actum fecerunt pro vxore, vel filiis,ſi poſtea maritus contrahat, vel nubat, & naſcantur filij , non conualidatur ille actus. nam omnis diſpoſitio debet iudicari ſecundum tempus,in quo cōfertur. vt in.l.tempus.ff.de hæredi.inſtitu.l.quod ſponſę. Codice de donatio.ante nuptias.& lege in fuga. Codice ad legem faui.de pla.

x ¶ Precedido. per hoc poteſt reprobari opinio Baldi in lege mancipia. Codice de rebus alienis
10 non alienan. vbi dicit, quòd † ratificatio peruerſo ordine non valet. tenet etiam Inno in capitulo cum dilecti.in glo.ſua.verſiculo.cōtrariam.de emptio.& venditio.

Adde.

Adde. ¶Reprobatur etiam dictum Bal. in rub. C.de offi.iudi.8.col. & in.l. bonorũ.la.2.C.qui admi.& in.l.1.10. col ver.extra quęritur.eo.ti.& Pau.de Ca.in.l.ſi cũ dotem.§.eo autẽ.ſolu.ma. Alex.in.l.1.§.fuit quęſitum. ff.ad trebellia. ¶Sed ſi velis ſaluare Bal. & Inno. intellige eos.ſ. q̃ non ſufficit ratificatio perueꝛſo ordine, vbi tractatus, vel licẽtia debet pręcedere. vt per Inno.in.c. cum nos. de is quę fiunt à prela. & per Bal.in.d.l.mancipia.ver.ſi.aliàs ſecus.vt hic.

¶Ley.lix.

Qvando el marido eſtuuiere abſente y no ſe eſpera de proximo venir,o corre peligro en la tardança, que la juſticia con cõſen-

y ¶General.comprobans omnia acta per vxorẽ. ¶Attamen nota,q̃ ſi ob iſtã licentiam generalem vxor aliquid faceret in fraudem viri, non teneret. II quia † licentia generaliter data,non includit caſus fraudulẽtos.vt per Bal.in.l.1.2.col.C.ſi quis omiſſa cau.teſta. *Quæſtio.* ¶Sed circa materiã iſtius.l. & quatuor præcedẽtium quæro.dicitur hic, q̃ maritus poteſt ratificare geſta per vxorem generaliter vel ſpecialiter,an ſufficiat tacita ap̃pbatio, vel ratificatio,an requiratur expreſſa licentia, & approbatio. Vide notata in.l.ſi quis mihi bona.§.q̃ iuſſu.ff. de acqui. hære.& in.l.ſi §.licẽtia.C. de bonisq̃; libe. & quod voluit Ioan.an.in.c.ſi abbatem. de elect.li.6. quem refert Bal.in.d.§.licentia.& Ludo.ro.in.l.2.ff. ſolu. ma.& Lapus Abb. allegatione.88. Domi.in.d.c.ſi abbatem.vbi concludunt omnes,pręſertim Bal.in d.§.licentia.q̃ vbi in actu requiritur licentia,requi- *Contra.* ritur expreſſa,non tacita. ¶Cuius contrariumvidetur velle Ioan.an.in regu. Qui tacet.de regu.iu.libro ſexto.quẽ refert.& ſequitur domi. Abb.in.capitu.nonne. de præſump. & in capitulo.cum dilectus.de cõſuetu.vbi plenè per And.Siculum. ¶Et contrarium videtur velle.Bal.in.l.ſi filius.C.de petitio.hęre.vbi dicit,ſtatuto cauetur,q̃ filius nõ poſſit vendere ſine conſenſu & licẽtia ſui patris:filius vendit ſine licentia,emptor poſſedit decem annis, patre ſciente,& non contradicente,& dicit q̃ tenet venditio Item videtur tex.in lege.cum pater.§.libertis.de lega,ſecundo.vbi probatur,q̃ ſi quis non, poteſt vendere ſine licentia alicuius, q̃ ſi vendat, eo ſciente,& non contradicente,valet venditio.

Adde. ¶Idem tenet domi. Abbas in. capitulo.ea noſcitur.ſup glo.3.de his quę fiunt à præla. & in capitulo. cum in veteri.de electione.vbi dicit,q̃ cõſenſus ex diuturnitate temporis præſumitur interueniſſe. & gloſa magna in lege. celſus.ff. de vſucapio. & ibi domi. Ioan.Frã.Balbus in ſua repetitione.ver. in eadẽm. folio.55.dicunt,q̃ paria ſunt approbare.vel non improbare.Et gloſa in lege.interdum. in principio.ff rem ratam haberi,dicit,q̃ non improbare,ratihabitioni par eſt.vt in capitulo.taciturnitas.de regu.iu. li.6.& Pau.de Ca.in.d.l. interdum.inver.quid autem.quod not. ¶Sed pro ſolutione contrarij vide Andream Siculũ in dicto capitulo.cum dilectus. qui tenet in practica theoricam Ioan.and. in dicto capitulo. ſi abbatem. q̃ requiratur expreſſa licentia, & aprobatio. quæ communiter tenetur. ¶Sed tu ſolue melius,q̃ re- *Solutio.* quiritur expreſſa. vt per Ioan and. vbi ſupra. ſed ſi labuntur decem anni, pręſumitur interueniſſe expreſſa licentia, & ſufficit.vt per Bal.in dicta lege. ſi filius. de quo aliquid dixi in.l.42.glo.1.ver.& not.el.1. ſupra. ¶Et vide de verbo,licẽtia do. Abba.in.c. cum ad monaſterium. ad finem.de ſtatu.mona.& Bar. in lege.alio.ff. de alimen.& ciba lega.& in extrauaganti.ad reprimendam.docto.in.capitulo.cum nũcius.de teſtibus.& in c.1.de iura.calum. glo. iuncta doctrina docto. in cle.vnica.ver.ante omnia.de foro compe.

Summarium.

1 *Iudex an ſupplet,quando maritus iniuſtè non vult conſentire contractui vxoris,*
2 *Abſens an videatur contradicere.*
3 *Iudex in præſentanda licentia in contractu mulieris an debeat adhibere cauſæ cognitionem.*
4 *Geſta per vxorem de licentia iudicis, marito non expectato, nec requiſito,an valeat.*
5 *Licentia mariti quando eſt neceſſaria.*
6 *Iudex an debeat præſtare licentiam vxori,ſi maritus non expectatur de proximo,& eſt periculum in mora.*
7 *Cauſæ cognitio an reqratur in præſtanda iudicis authoritate?*
8 *Libellus in cauſæ cognitione pro præſtanda iudicis authoritate,an requiratur.*
9 *Iudex quando debet interponere decretum ſuum ad vtilitatem priuatam.*
10 *Licentia,quæ debet dari à marito vxori ſub certa forma, licet recedatur à perſona,non videtur receſſum à forma.*
11 *Vxor de licentia iudicis vendens vnam rem vni, quam poſt ea vendidit alteri:demum adueniẽte marito,vnam ex illis approbauit,quæ ipſarum venditionum debet valere.*

QVando el marido. Non ſummatur iſta.l.quia clara. ¶Eſt tamen notandum ex ea,quòd 1 † ſicut iudex ſupplet quando maritus in iuſtè non vult conſentire contractui vxoris. vt.l. 57. ſurpra: ita quando eſt abſens, nec ſeparatur de proximo. &c. ¶Et eſt ratio,quia abſens,& præſens non conſentiens,æquiparantur.vt per Bal. in.l.ſi.§. neceſſi 2 tate.1.col.C.de bonis quæ libi. ¶Itẽ.quia † abſens non videtur conſentire, ſed cõtradicere. tenet Bal. in.lege ſi quis.vltima col.verſi.dubitatur hic.C. de teſti. ¶Sed Bar.contra in.lege.ſi cum dotẽ.§.eo tempore.ff.ſolu.matri.imò q̃ non habeatur pro contradicente,niſi expreſſè cõtradicat. de quo vide eundem

dem Bar.in.l.quæ dotis.6.col. ver.& primo quæro an abſens.co.ti.

Hec eſt glo.nona

Eſtouiere abſente. ¶ Quid ſi marit⁹ eſt furioſus,an requiratur ſcientia iudicis in contractu vxoris.Bal. in.l. ſi furioſi C.de nup. loquendo in caſu,in quo ſtante ſtatuto ꝙ filius nō poteſt contrahere ſine cōſenſu patris per.d l.ſi furioſo.dicit,ꝙ cō trahere non poterit. Sed idem Bal.in.l. cū hęredes.ff.de ac.hęre.p illū tex. dicit,ꝙ ſolus filius poterit cōtrahere ſine aliquo curatore,vel decreto. & hoc putat verū Alex.in.l.2.in §.volūtatē.2.co.& 3.notabi.ff.ſolu.ma.qa dicit,ꝙ in.d.l. ſi furioſi.filiꝰ erat minor,ꝙ etiā de iure cōmuni, ceſſante ſtatuto, ſine decreto et authoritate curatoris alienare nō poterat.Secꝰ in caſu ſtatuti ſimpliciter de filio loquēte,qa etiā filiū maiorē comprehendit.pro hoc etiā adducit dictū Bal.in.l.1.C.ꝙ admitti.& in.l.1.C. vn de vir et vxor.vbi dicit,ꝙ ſtāte ſtatuto,ꝙ in contractibus requratur cōſenſus propinquorū, ſi nō extāt propinqui,licet extēt propinquæ,poterit cōtrahere ſine conſenſu illarū. ¶ Et de materia,quādo furioſus habeatur pro conſentiente,diſtinguit notanter Bar.ī.d.l.2.et Alex.in.d.l.1.C.vnde vir & vxor. ☞ Sed multum facit in oppoſitum dictum Bal. in.l ſancimus.in prin.C.ad trebellia. vbi dicit,ꝙ furioſus comparatur pupillo,& infanti. Item comparatur abſenti.vt.l.ſed ſi vnus.§.filiuſſamilias.ff.de iniuriis. &.l.2.§. furioſus. & ibi Bar. ff. de iure codi. Idem Bar.in.l.1.§.dari autem.ff.de procura.& in. d l.2.§.fi.ff.ſolu.ma.Bal.in.l.furioſum.in fi.C. qui teſta.fa.po. ¶ Si verò †marito abſente vxor in iudicio ſtare non poteſt,nec contrahere ſine authoritate vel licentia iudicis,& cauſa cognita, ſequitur ꝙ ne ꝙ in iudicio ſtare poterit, vel contrahere vxor habens maritum furioſum,ſine licentia vel authoritate iudicis. Ideo tene,ꝙ Bar. & alij dicunt in. d.l.2 §.fi.ff.ſolu.ma.& hoc verius.vt interueniat authoritas iudicis.vt in.l.iſta apertè dicitur,per quā hodie ceſſant opiniones contrariæ dicētium,ꝙ in contractu vxoris, vel pupilli,marito furioſo, vel tutore, non requirebatur alicuius authoritas vel licentia.

z ¶ No ſe eſpera de proximo venir. quo † caſu iudex ſupplet eius abſentiam,vt hic. ſi tamen ſperaretur de proximo,deberet marit⁹ expectari,vt probatur hic à cōtrario ſenſu.& facit tex.in.c.1.in prin. & ibi Bal.ſecunda.col.ver.expectandi.de conſuetudine recti feudi. vſibus feu. legitur & notatur in.l prætor.§.ſi poſt cauſam.ff.de vacatiōe mune.& expectabitur per duos menſes,& non vltra.vt.l.auferatur.§.qui cōuerſatione.ff.de iure fiſci.&.l.lucius. ff qui ſine manu.ad liber.per. facit in argu.c. potuit. de loca. vel iudex diffiniet tempus ex quo non eſt à iure diffinitum.vt.l.1.ff.de iure delibe. notatur in ſimili.in.l.omnium.ff,de procu.argu.tex.in.l.diffamari.C.de inge.& manu. & in.l. ſi quis inſtruatur. ff.de hære.inſti.&.l.de die.in princi.ff. qui ſatiſda. cogā. &.l. ſi ſeruus. ff de bonis autho. iudi. po. ¶ Et ex hoc poteſt notari,ꝙ non valet factum ab vxore, etiam cum licentia iudicis,marito non expectato, nec reqſito: aliàs ſi requiſito, et expectato adeſſe noluerit,valebit quod geſtū ſit cum licētia iudicis.& idem in aliis, quorum conſenſus in actu requiritur,nam debent requiri & expectari argu.eorum,quę notātur in.l.fi.ff.de in integ. reſti. Idem tenet Bal. in.d.c.1. de conſue. recti feudi. vbi dicit,ꝙ ſi ſtatuto cauetur, ꝙ mulieres non poſſent contrahere ſine licentia conſanguineorū,nam cùm auferant ab eis adminiſtrationem, poſito ꝙ nolint intereſſe,vel conſentire,nō valet cōtractus, niſi hoc faceret dolo malo,tunc enim iudex non poteſt eorum prę ſentiam ſupplere, diſcernendo ſe ratum habere id,quod geſtū eſt,eorum abſentia calumnioſa non obſtante.facit.l.7.ſupra. &.l.1.§.2.ff. quod cum falſo tuto.in argumē. ¶ Intellige verum eſſe quod dictum eſt,quando † marito abſenti prę iudicatur. ſi tamē non prę iudicaretur,& factū eſſet vtile vxori,vt ſequitur in textu,non eſſet maritus expectandus.vt habetur in Spe. de dilatio.§. nūc videamus. ver.ſed pone ecce.& bene ad hoc facit.l. de die. ff. de pactis dota.vbi dicitur,ꝙ mulier non poteſt paciſci ſuper dote in ſuum præiudicium,nec in prę iudicium mariti,ſed in eius cōmodum bene poteſt. ☞ Idem dicimus in pupillo,qui cōtrahere non poteſt ſine tutoris authoritate.vt.l. pupillus.ff. de acqui.rerum domi.& in.§. nūc autem admonendi. & in.§.at ex contrario.inſti.quibus alie.licet vel non. Si tamen quid dari ſtipuletur pupillo,nō eſt neceſſaria tutoris authoritas,quia tunc conſequitur commodum,non dānum.vt in princi.inſti.de de autho. tuto.&.§.pupillus,inſti.de inutili.ſtip.vbi dicitur, ꝙ pupillus non obligatur ex contractu agitato ſine tutoris authoritate,alium tamen obligare poteſt ſine authoritate tutoris.vt ibi.

la muger,la quel marido le auia de dar la qual anſi dada, va la como ſi el marido la dieſſe.

Adde. Dixi plenè in.l.ſupra ꝓxima in glo. ſuper parte,ouiere hecho.et ſuper parte,precedido.& ſuper parte, general. circa finem.

6 ¶ Corre peligro. Pone exemplum † in caſu, quem poſui.in.l.57.ſupra ſuper parte, compella al marido, putà in marito, qui cepit dilapidare bona ſua.Item quādo res in dotem data fuit inæſtimata, quo caſu periculum eſt vxoris. vt tenet Bal.in.l. ſi inter vi.& in.l. quotiēs.&.l. cum dotem.C. de iure

doti.

doti.& facit.l.ęſtimate.ff.ſolu.ma.idē Bal.ī rub. C. de pericu.& cōmo.rei ven. 3. q. fortè quia inquilinus,vel alter,penes quē erant res dotales,fugit,vel paratus eſt ad fugam,vel quia ſurripuit res dotales inæſtimatas,& aufugit cum eis:quo caſu ſi maritus expectaretur,periculū eſſet vxoris. vt per Bal. vbi ſupra.& eſt tex.in.l.18.ti.11.4.parti.tūc enim iudex cauſa cognita,non expectato viro, debet licentiam vxori præſtare. Poteſt etiā poni exemplū in inuaſore rei inæſtimatæ,ſiue ſit mobilis, ſiue ſe mouēs, cū ſit periculū vxoris,vt ſupra dixi: nā poteſt agere,viro non expectato. ¶ Sed quia dixi,q̄ periculum rei inęſtimatę datæ in dotē,eſt vxoris,& q̄ rei æſtimatæ eſt mariti.quæro,datæ ſunt oues,vel boues alicui in dotem inæſtimatæ,nunquid periculū earum ſit vxoris,an mariti.& videtur q̄ vxoris per ſupradicta. vel poteſt dici, q̄ ſit cōmune mariti & vxoris: quia inter eos propter matrimoniū eſt contracta ſocietas.vt in Spe.de feu.§.quoniā.ver.20. & in.l.aduerſus,C.de crimi.expi.hære.dixi in.l.16.ſupra in pte,ha de auer. ſed periculū in ſocietate aīalium ſi pereāt caſu,eſt cōe.igitur.&c. aduerte,quia in hoc Bal.facit tres caſus.in.l.ſi paſcēda.1. col. ver. quærit hic Petrus. C. de pactis. vbi loquitur in ſocietate animalium. ¶ Et dicit q̄ interdum periculū eſt paſtoris ratione culpæ. ¶ Interdū totum dñi,ratione retenti dominij rei inæſtimatæ, quæ perit caſu fortuito. ¶ Interdū eſt cōmune periculū ratione æſtimationis,& hoc regulariter in quacūq; ſocietate. ¶ De ouib⁹ & aliis reb⁹ datis in dotē ſine ęſtimatiōe,vide tex.in.l.18.et.21.ti.11.4.parti.& illud tene.

Quæſtio

& ¶ Conoſcimiēto de cauſa.Not.ex.l.iſta,qa dicit,q̄ † cauſæ cognitio req̄ritur in pręſtāda iudicis authoritate.quod etiā tenuit Bar.in.l.ſed ſi hac.§.ait prætor.ff.de in i⁹ vo.vbi dicit verū,niſi in his,quæ ſunt voluntariæ iuriſditionis.vt tenet idē Bar.in.l. cùm ij.§.vult igitur.ff.de tranſa. ¶ Itē nota,q̄ † cauſæ cognitio ſit officio iudicis mercenario, nec req̄rit libellū.vt tenet Bar.in.l.quæ oīa. §. fi. in fi.ff.de procu. Vlterius nota,q̄ iſta ſummaria cognitio ſit etiā ſine præſentia partiū per ſolū iudicē.tenet Inno.in.c.ex parte.in glo.ſua.ver.miniſtrari. de accuſa. ¶ Et eſt ſuper hoc notandū,q̄ † etiam parte nō petēte iudex ex officio poteſt prouidere, ne bona pereant. tenet Bar.in auth.ſi oēs.C.ſi minor ab hære.ſe abſti. Et quāuis iſta cauſa ſit ſummaria, debet plenè probari.vt tenet Bal.in.l.1.col.1.in fi.ver. ſed quæro.C.vt in poſſe.lega.& Bar.in.l.Carbonianū. Quod eſt verū, quando agitur de magno præiudicio,ſecus ſi de leui, nam ſufficit iuramentum. & de qualiquali ſufficit qualiſqualis probatio.tenet Bar. in.l.ſi qs.ver.quæro in ſummariis.ff.de libe.agnoſ.

7 8 9 Nota.

a ¶ Legitima. ſcilicet vera vel iuſta. nam ſi iniuſta,vel falſa, vitiat decretū iudicis ipſo iure, etiam ſi non ſit expreſſa. tenet Bar.in.l.Sejæ egreſſæ.ver. ſed dic q̄ differentia.ff.de tuto.& curato.da.ab his. per.l.1.§.hęc verba.ff.ne vis fiat ei.& in.l.iuſtè poſſidet. paulò poſt prīcipiū.ff.de acq.poſſe.& in.l.ſi is ad quē.1.col.ad ſi.ibi.ſec⁹ in decreto.ff. de acquihære.& in.l.& ſi præſes.C.de prædiis mino.

b ¶ Neceſſaria.vt dicit tex.in venditione rerum minorum.C.de prædiis mino. ibi,cauſis probatis, quæ neceſsitatem inferant venditionis,decretū ſolenniter interponatur. ¶ Ex quibus nota, quòd ſi maritus, vel iudex, in defectum mariti interponit authoritatē in contractu mulieris,non validat contractum.imò eſt nullius roboris,ſi propriè, & ſine cauſæ cognitione fuerit interpoſitū decretum, ſeu interpoſita authoritas.argu. tex.in.l. magis puto.§. ne paſsim.&.§.prætor.ff.de rebus eorū.& ex temporis breuitate præſumitur, quòd illa authoritas fuerit interpoſita, cauſa non cognita. argu. capitu. tum ex literis.de in integ. reſtitu. Iſtud fuit ſingulare dictum Petri de Ancha. conſi. 317. incipienti. viſis facti narratione & copiis. refert & ſequitur Andre. Sicu. in repeti.capitu. eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtitutio:

c ¶ Hauia de dar. Nota ſingulariter ex.l. iſta, & nunquā obliuiſcaris, quòd † vbi actus debet exerceri per certam perſonam, vt hic,ſcilicet per maritum, & ſub certa forma, licet recedatur à perſona, nō debet recedi,nec videtur receſſum à forma. Nā iudex in tradēdo licentiā, tenetur ſeruare formam, quā marit⁹ tenebatur ſeruare. ¶ Itē pone exemplū. teſtator mandauit executori,q̄ diſtribuat bona ſua in pauperes, ſecundū conſilium Guardiani ſancti Franciſci: ipſe executor negligens fuit infra annū ad exequendum voluntatē teſtatoris: deuoluta eſt poteſtas ad epiſcopū.per.l.nulli.C.de epiſc.& cle. &.c.nos quidē. de teſta.& vtrobiq; notatur. tamen epiſcopus tenetur ſeruare formā,quia tenetur exequi ſecundū cōſi.Guardiani:quia licet ſit receſſum à perſona executoris, non tñ eſt receſſum à forma. Iſtud fuit ſingulare dictū Bal.de Peru.in.l.ſi pupillam.C.ſi māci.ita fue.alie.quē refert et ſeqtur And. Sicu.in.c.dura.de crimi.fal. qui dicit ibi eſſe caſum pro illo dicto Bal.ver. iuxta præſcriptā formā. vbi probatur, q̄ licet perſona magnæ authoritatis poſſit recipere literas apoſtolicas,tamē debet recipere iſtā formā ibi præſcriptā : & ſic licet ſit receſſum à perſona,vt dixi,tñ nō eſt receſſum à forma.probatur etiā in cle.vna.de ſupplē.negli.præ.vbi ſi collatæ beneficiorum ſpectat ad inferiores ab epiſcopo, & per negligentiā deuoluatur ad epiſcopū, ipſe epiſcopus tenetur cōferre illa beneficia illis perſonis, quibus tenebātur cōferre ipſi inferiores prælati. Et illos duos textus ſic inductos ne obliuioni tradas. & vide Ioā. An.de hoc in.c.publicato.& ibi Abb. & alios de electio. & And. Sicu.in.c. venerabili.§. col.de offi.dele.eundem Abb.in.c.poſſeſsiones.in fi.de reb.eccl.nō alie.& Iaſ.in.l.ſi cū.§.iniuriarū.4. col.ff.ſi qs cau.Feli.ī.c.cū dilecta.14.co. de reſcrip. & in.c.cū acceſsiſſent.7.&.8 col.de conſti.Et adde q̄ decretū iudicis validat geſta p̄ perſonā nō legitimam.

10 t

mam.tenet Bal.in.l.1.6.q.C.de teſta.per.l.2.§.idem Pomponius.ff.quòd falſo tutore authore. & in.l.ſi infanti.in fi.C.de iure deli.ſupplet enim decretum iudicis pro authoritate in facto,pprio, vt per Bal. in.l.ſi furioſi.in fine.C.de nuptiis.

11 Adde. Quæro. iudex † propter abſentiã mariti, cauſa cognita, dedit licentiam vxori de contrahendo,vel quòd poſſet vendere fundũ,quod vendidit Titio,demum illud vendidit Sempronio:aduenientemarito,ipſe maritus vnam de duabus approbauit venditionem, vel contractum, quæritur, quæ iſtarum venditionum debet valere. Reſpõde, ꝙ valet illa venditio,quæ de iure tenuit ante ratificationem,vel approbationem mariti.nam ratificatio nihil operatur in præiudicium eius, cui ius eſt quæſitum ante ratificationem. tenet Bal. in.l.fi. C. ad Macedonia. & in.l. obſeruare. §. poſthæc ff. de offi.procõ. Bar.in.l.ſi vxor.§.ſi quis vxorem. ff. de adulteriis.& in.l.indebitum.§.1.ff.rem ratam habe. & in.l.rem alienam.ff.de pigno.cum ſimilibus.

¶Ley.lx.

QVádo la muger renũciare[d]las ganancias, no ſea obligada a pagar parte alguna delas deudas

Summarium.

1 *Renunciatio mulieris,an,& quando debet probari.*

2 *Mulier,quæ propter debitum viri renunciauit lucris habituris conſtante matrimonio: marito venienti ad pinguiorem fortunam, an poſſit vxor pœnitere, & partem lucrorum petere.*

3 *Vxor in quærendis an poſſit præiudicari.*

4 *Renunciatio doloſa,quo remedio infringatur.*

5 *Vxor conſentiens alienationi rerum mariti,in quibus habebat hypothecam pro dote,& iurauit non contrauenire, an mortuo marito poſſit agere hypothecaria.*

6 *Maritus & alter in ſolidum obligati pro reſtitutione dotis, ſi vxor conſentit in alienatione bonorum mariti, eo defuncto an poſſit agere contra correum pro reſtitutione dotis.*

7 *Maritus habens bona ſua obligata pro dote vxoris,ſi alienauit de conſenſu vxoris, eo defuncto an poteſt agere contra tertium bona mariti poſſidentem.*

QVando la muger. Iſta lex eſt breuis & clara, ideo non ſummatur. ¶ Eſt tamen notandũ pro ſummario, quòd mulier non tenetur ad debita contracta per maritum conſtante matrimonio, quãdo renunciauit lucra,aliàs ſecus. concordat.l.14. ti. delas deudas.fo.1e.& l.ſtyli.207.ver. & como quie

1 re. Et not.ꝙ † renũciatio nõ præſumitur,niſi probetur.cùm ſit facti,vt.l.1.& ibi Bal.C.de edict.diui Adria. tollen. ſed iſtud in renunciatione iuris, vt ibi:quia neq; renunciatio ſimplex nõ habens promiſsionem annexam,non obligat. vt per Bal. in l. iubemus.4.oppo.C.ad Velleia. ¶ Sed quæro.dici

2 tur hic, ꝙ † ſi mulier coniugata renunciauit lucra habita conſtante matrimonio,non tenetur ad debita:pone,quòd maritus multis debitis prægrauatus, poſt renunciationem factam ab vxore,peruenit ad pinguiorem fortunam: nunquid vxoris renunciatio noceat ei, vt amplius non poſsit habere partem lucrorum. Videtur ꝙ ſic,per iſtã.l.quæ clarè hoc ſentit. pro qua bene facit dictũ Bar. in.l. quia poterat. in fi.ff.ad Trebe. vbi dicit, ꝙ ſi duo ſunt ſocij mercantiæ, & vnus vult ire Venetiã, & alius contradicit, ꝙ ſi alius vadit ſuo periculo inuito ſocio, & multa lucratur, ꝙ ſocius contradicens non debet habere partem lucri. pro quo allegat §.illud inſti. pro ſocio. quod credo verum per iſtam.l.& in hoc non eſt dubium. ¶ Sed *Quæſtio.*

3 quæro † quæ fuit ratio, quare in hoc mulier poterit præiudicari. Dic,ſecũdũ do.doc.de Pa.in repe.c.ꝑ veſtras.de dona.inter vi.& vxo.ſuper rub.col.2ic. ver.ex prædictis.ꝙ cùm iſta non ſint quęſita vxori quoad dominiũ, & ſic in quærẽdis poteſt præiudicari,licet non in quæſitis. Et hoc prędictus do.doc. in.d.repe.ſuper rub.col. 211.dicit euenisſe ſuo tempore in regali audientia,ꝙ vir conſtante matrimonio,volebat emere vnam domum: vxor dicebat ſe nolle habere partẽ ipſius, & ſuper hoc fecit pactũ cum marito:deinde vxor volebat medietatẽ dom⁹ tanquam acquiſitam conſtante matrimonio,hæres mariti obiiciebat pactũ inter eos initum:vxor dicebat illud non valere, eò ꝙ conſtante matrimonio donatio inter coniuges prohibita eſt.Sed ipſe cum aliis proceribus dicit approbaſſe pactum ſupradictum, & totam domum hæredibus mariti adiudicaſſe. nam licet ex hoc pacto maritus efficeretur locupletior,vxor non fuit facta pauperior. Ad quod allegat glo.quæ hoc videtur ſentire.in.c.2.de dona. inter vi.& vxo. verſi. non eſt aliud quod obſiſtat. dicit glo. ſcilicet pactum vel conſuetudo. Allegat etiã.l.ſtyli.201.quæ incipit.otroſi ſi el marido. quæ dicit,ꝙ ſi maritus eſt adminiſtrator bonorum alicuius,vel arrendator,vel collector vectigalium,bona vxoris ſuæ erunt obligata quemadmodũ bona mariti:niſi vxor à principio fuerit proteſtata, ſe nolle lucrum, nec damnum exinde prouenturum: tunc enim nec ſuſcipiet partem lucri, nec ſoluet partem damni.& ſic in ſupradicto caſu videtur dicendum, ꝙ vxor non haberet partem domus. Et hoc in terminis tenent do. de Rota in deciſionibus antiquioribus.titulo de pactis.deciſione.2 quę incipit.conſuetudo eſt in quodam loco ſecundũ Bar. qui illas deciſiones collegit. Et vltra hoc allegat iura, & rationes notandas, quas per te poteris videre. Dicit tamen,quòd ſi de pecunia cõmuni maritus emiſſet prædictam domum, vxor haberet medietatem pecuniæ,cùm eſſet cõmunis. ¶ Profectò deciſio do. docto.de Pala.& aliorum,& ſenatorum regalis curiæ,

riæ,mihi videtur difficilis prima frõte:quia cũ mulier iſta ſit ſub poteſtate mariti, ſicut filiuſſamilias, qui eſt ſub poteſtate patris,habẽs bona materna in cõmuni cum patre,contrahens cũ eo ſi lædatur, poteſt ſubueniri: vel pupillus cõtrahens cum tutore, vel adultus cũ curatore: ita & mulier iſta cõiugata videbatur poſſe ſubueniri. ¶ Et ad iſtam.l.poſſet reſponderi, q̃ in caſu ipſius nulla fraus videtur facta vxori,nec deceptio:qa no apparet in caſu ipſius de commodo,quod exinde poſſet vxori proueniri. Secus videtur in emptione domus, vt docto.ſupra dicti loquuntur, in qua bene apparet de cõmodo, quia emptio eſt,& ideo cõmodũ. ¶ Sed quia non eſt recedendũ à ſententia tantorum virorũ, in quibus hodie tota prudentia præfulget, poſſet dictum eorũ ſaluari,& intelligi: q̃ ſi is,qui volebat vẽdere domũ,interrogatus de pretio, illud declarauit emptori,ipſe tamen emptor certus,vel quaſi certus de pretio,denunciauit vxori venditionẽ & pretium, & ipſa reſpondit ſe nolle participare de prædicta emptione,ſi ineat pactum inter eos, quia non vult partẽ,valebit pactũ. ℣ Si tamẽ maritus certificatus de pretio,vel quaſi certus,nihil dixit vxori de pretio,ſed illud ſubtacuit, & vxor ſimplici aſſertioni mariti reſpõdit ſe nolle participare de tali emptione,& tunc crederẽ (ſaluo iudicio meliori) q̃ vxor ſoluto matrimonio poterit agere, vt ei detur dimidia domus ſupradictæ. ¶ Vel pone, q̃ vendãtur marito fructus alicuius beneficij,vel reditus gabellarum certo pretio,q̃ fructus apparẽt,& ſunt recondiți in horreo, quod pretium eſt declaratũ marito, & conſtat ſimiliter de fructuũ valore,& ſic de commodo emptionis: ſed maritus nihil dixit vxori de pretio,licet vxor ſit requiſita de emptione,ſed non certificata de pretio,nec de lucro, quod exinde ſperatur: quod ſoluto matrimonio poſſet petere partẽ rei emptæ,vel lucri redituum decimalium.&c. Ad quod probandum adduco ſequentia fundamenta. ¶ Primum, quia maritus iſto caſu videtur fuiſſe in dolo,ex quo nihil dixit vxori de pretio: quod ſi denunciauerat, & lucrũ patefecerat, veriſimiliter eſſet credendũ ipſam non deſtitiſſe ab emptione: quia genus mulierum auariſsimum eſt,vt dixi in.l. 52.glo.1.ſupra. & ſi tunc refutaret lucrum, vt ſtulta deberet reputari. ¶ Et quòd dolus iſte noceat marito,probatur argumento eius,quod notat glo.in.l. quiſquis.C. de reſcindẽda venditione. tenet Ioan. de Por.in.l.ſi quis cum aliter.ff de verborum obligationi. ¶ Item occultando maritus pretium rei, dicitur dolus velatus, quod committitur ſine vi ſimulando. vt.l.ea quæ. §. fina. ff. de contrahen.emptio. & iſte dolus dicitur interuenire re ipſa, & ex propoſito, ſicut dicimus in dicta.l. ſi quis cum aliter. ¶ Item probatur dolus iſte ex coniecturis ſupradictis. ſecundum glo.in.c. finali.de renũciatio. libro ſexto.&.l.quotiens. §. qui dolo. ff. de probatio. &.l. qui dolum. C. de dolo. ℣ Item commiſit dolum obſcurè loquendo,ideſt,eo modo,quo non intelligeretur ab vxore. propter regulam traditam per Bal.in.l.fina.14. quæſtione. C. de hære. inſti. vbi dicit,quòd obſcurè loqui,eſt dolus. ℣ Itẽ probatur dolus interfuiſſe propter.l.fina.& ibi Bal.C. de litigio. vbi dicitur,q̃ dolus eſt abſcondita mentis machinatio. & talis dolus non debet patrocinari marito. vt.l.verum.§.hoc quoq;.ff.pro ſocio. glo. in.l. Titio.in prin.ff.ad municipa. tenet Bal. in.l.ſi infantem.C.de lega.eſt textus in.c.ſuper literis. de reſcript. vbi traditur iſta regula,quòd fraus,& dolus,non debent alicui patrocinium impartiri. ℣ Item dicitur in Spe.de reſcriptis præſen.§. ratione autem impetrantis.verſi.quid ſi impetrãs.quòd dolus in principio adhibitus,debet nocere doloſo. & iſte dolus in principio adhibitus videtur perſeuerare, etiam quando non eſt coniunctus cũ actu. ſecundum glo. & Cinum in.l.ſi contra. C. de nup. tenet Bald. in. l. 1. in fine. C.ſi quis ali.teſta.prohi. ℣ Item præſumitur dolus interueniſſe ratione occultationis pretij,& clandeſtinitatis contractus. vt per Bal.in.l. error. tertia colũna. C. de iuris & fac. igno. &.l. fina. ff. de ritu nup. ℣ Et maximè in renunciationibus mulierum, in quibus præſumitur dolus, ſi aſſerant ſe læſas enormiter. vt eſt gloſa. & ibi Bal.in.l.cum poſtea.C.de pactis. ℣ Item preſumitur dolus, ſi maritus dixit vxori mendacium in pretio,ſi ſenſit lucrum ex eo.vt. l.eleganter.§.idem Pomponius. & ibi Barto. ff. de dolo. & lege. nec exemplum.C.de falſis. Bal.in lege.falſus.C.de furtis. ℣ Præſumitur etiam dolus ex parte mariti,ſi eſt in ſecundo vel vlteriori matrimonio, & ex primo habet filios, non ex ſecundo. argumen. eius, quod habetur in Spe. de feu. §. 2. verſi. quintò quæritur. ℣ Et iſtud habet locum maximè inter maritum & vxorem: quia cùm ſint ſocij diuinæ & humanæ domus,vt.l.aduerſus.C.de crimi.expi.here.debet inter eos ceſſare omnis dol⁹ & fraus,nec licet eis dolo verſari. vt. d. §. hoc quoq;. ℣ Et hoc habito pro conſtanti, quòd maritus & vxor ſunt ſocij diuinæ & humanæ domus.allego tibi ad hoc textum quaſi in expreſſo in.l.12.ti.10.quinta partita.cũ qua concordat lex.actione. §. diximus. verſi. quid ergo.ff. pro ſocio. & inſti. eodem titulo. §. manet. vbi dicitur,quòd ſi vnus ex ſociis renunciauerit ſocietati in fraudẽ alterius propter lucrum, quod de proximo ſperat conſequi,non liberatur à ſocietate, ſed tenetur ſocio communicare partem lucri. Ita in caſu noſtro dicendum erit,præſuppoſito dolo, vt ſupra dixi,non aliàs. Sed quęro † quo remedio iſtud 4 pactum doloſum, ſeu iſta doloſa renunciatio infringatur. Dic quòd doli exceptione. vt lege cum poſtea. Codice de pactis. Itaque ſi hæredes mariti opponerent de pacto, vxor poſſet infringere pactum, vel renunciationem, doli exceptione, & ſic conſequeretur medietatem rei emptæ, vel lucratorum. Quæſtio

Adde

Qō. Adde. ¶Item quæro, an contractus initus per dolum, valeat cōtra dolosum, volente aduersario, qui nō fuit in dolo. glo. notanda in l. iurisgētium. §. prætor ait. ff. de pactis. & l. in causæ. la. 2. post principiū. ff. de mino. & l. elegāter. in princi. ff. de. dolo. tenent q̄ sic. Qd est menti tenēdum pro limitatione iurium, dicentium, q̄ contractus dolo initus est nullus. ¶Sed glo. in. d. l. iurisgētium. limitatur, nisi lex resisteret cōtractui, in quo interuenit dolus, vt quia lex prohiberet contractum illum fieri, quia non valet in fauore illius, qui vult cōtractum valere. vt est tex. singularis cum glo. in. l. diuo pio. ff. de ritu nuptia. secūdum Bal. in. l. 1. C. plus vale. quod agitur. & in l. non dubium. 7. col. C. de legi. in. l. ea quæ. C. de dona. ante nup. & c. cum inhibitio. de clā. despon. d ¶Renunciare las ganancias. Nota ex lege ista vnum casum, in quo mulier potest renunciare iuri suo sine licentia mariti. & est optimum scire ad legem. 57. supra.

Qō. Adde. ¶Quæstionē, quæ sepenumero contingit. ¶Maritus † alienat aliqua bona sua stabilia cum consensu vxoris, & dicitur in instrumento, q̄ vxor consensit dictę alienationi, & renunciauit super dicta re vendita iuri hypothecæ, quā habet pro dote. quod quidem fieri potest per. l. iubemus. C. ad velleia. Et fortè iurauit non venire contra, aliqua ratione, & causa, re nūciado omni legum auxilio. &c. modo euenit, q̄ soluto matrimonio per mortē viri, superstite vxore, quæ videt virum non habere tātum in bonis, q̄ sufficiat ad recuperandā dotem suam cōtentam in instrumento dotali, vult agere vxor contra illum tertium possessorē rei stabilis, quæ fuit sui mariti, in qua ipsa vxor renūciauit iuri hypothecæ, quod facere potest per tex. in authē. siue à me. C. ad velleia. vbi dicitur, q̄ tunc vxor excluditur, quādo renunciauit iuri hypothecæ, vt non possit pro dote agere hypotecaria super illa re, quando maritus habet alia bona, super quibus vxori potest esse cōsultum super dote recuperanda. ¶Et ita procedit dictum Ludo. cōsi. 140. incipien. hæc venditio rerum &. &c. ¶Sed si non supersunt alia bona, vxor, non obstāte renunciatione hypothecæ, super illa re potest agere actione hypothecaria pro dote. per dictam authē. siue à me. Ratio, quia renūciatio hypothecæ facta per mulierem, quando maritus non habet alia bona, importat donationem rurium dotalium. vt dicit Bar. in. d l. iubemus. C. ad velleia quæ donatio non valet secundum Iaco. de Are. in l meuia. §. fi. ff. solu. ma. Idem tenent ibi doct. & firmant Din⁹, Ofre. & Albe. de rosa. in. l. si pignus. ff de his quę in frau. credi. ¶In cōtrarium videtur, & hoc verum sine dubio, quādo super renūciatione interuenerit iuramētum: nam tūc etiam si nihil aliud habuisset, non posset venire contra iuramentum. vt dicunt canonistæ in. c. peruenit. de emp. & ven. & ibi glo. per. c. cum contingat. c. si verō. de in reiu. & c. licet. eo. ti. in sexto. licet. glo. iuris ciuilis in authē. si qua mulier. C. ad velleia. dixerit contrarium. quę glo. per canonistas non tenetur. Et illam glo. non tenent Alex. & alij. in. d. l. meuia. §. fi. probatur. in. c. ex rescripto. de iureiu. firmat Bald. in. l etiam. C. ad velleia. & in. d. authē. siue à me. ¶Si tamen in contractu non interuenit iuramētum, sed sola renunciatio hypothecæ, & non sunt alia bona mariti, ad quæ vxor possit habere recursum, sed pecunia illius rei venditæ peruenit ad mulierem, est dicendum, q̄ in casibus, in quibus potest fieri restitutio dotis vxori constāte matrimonio, de quibus p Alex. in. l. 2. in prin. ff. soluto. ma. & in. l. motus. §. manēte. ff. de iure dotium. non pōt vxor habere recursum super illa re, super qua renunciauit, etiam si maritus nō habet alia bona. hoc firmat Bar. in. d. l. iubemus. ¶Secus quando essemus in casu, in quo non potest fieri restitutio dotis constante matrimonio, quia tunc non obstante renunciatione hypothecæ facta per vxorem in illa re, si non sunt alia bona viri, potest vxor agere hypothecaria. dicta authē. siue à me. ¶Nisi probetur, q̄ vxor esset effecta. locupletior. per tex. in. l. pro rata §. 1. ff de religio. & sumpti. fu. & in. l. fi. ff. de iure dotiū. & in auth. de nuptiis. §. dotes. colla. 4. pleni⁹ quām alius An. Sicu. in. d. c. peruenit. de emp. & vendi. qd adde ad ea, quæ dixi in. l. 61. infra. in glo. super parte. si se prouare. ¶Sed pone, † q̄ sunt duo rei obligati in solidum pro restitutione dotis, videlicet maritus, & alius: maritus vendit rem suam cum consensu vxoris, & renunciatione hypothecæ seu dotis, siue iuramento. & soluto ma. per mortem viri nihil supereſt in bonis viri, super quibus vxor posset consequi dotem suam: est dubium, an posset vxor agere hypothecaria super dote sua super re illa, super qua renunciauit iuri hypothecæ per dictam authē. siue à me Et videtur q̄ non, quia potest esse consultū vxori super bonis correi in solidum obligatis, per rationem dictæ authē. & pro hoc videtur tex. in. l. si plures. §. præterea si quæramus. ff de fideiusso. vbi tex. definit q̄ nō dicitur quis esse non soluendo propter defectū proprię substātię si sunt facultates alterius correi ad idē debitū obligati. ¶Propterea isto casu non habet locum dispositio tex. in. d. authē. siue à me. ¶Retentis eisdē terminis, quid dicendum † si vir tempore alienationis rei suæ stabilis cum consensu vxoris, & renunciatione hypothecæ iurium dotalium habebat alia bona mobilia & immobilia, sed tēpore, quo dos debuit restitui vxori, nō erant alia bona mobilia, vel stabilia viri, de quibus possit fieri restitutio dotis vxori: vtrum vxor possit habere regressum ad alia bona alienata, super quibus renunciauit iuri hypothecæ dotis. Pau. de Ca. in. l. meuia. §. fi. ff. solu. matrimo. tāgit hoc dubium. & dicit, Aduerte tamen, q̄ sufficit, q̄ tempore renūciationis supereſſent tot

Limita.

Qō.

Qō.

Contra. & hoc vr.

alia

alia bona, quot ſufficerent ad dotem, licet poſtea deſinant eſſe.per.d.c.peruenit.de emp.& vend. Et dicit Pau.de Ca.quòd hoc habuit de facto. Et quæ rit Pau.de Ca.vbi ſupra. quis probabit,quòd tempore renunciationis erant vel non erant alia bona ſufficientia ad dotem.

Et ibi decidit, ꝙ mulier.Sed Io.de Imo.in d.c.peruenit.in glo.4 col. dicit,ꝙ non ſufficit, ꝙ tempore factæ alienationis vir habuerit alia bona vnde mulieri poſsit conſuli.imò requiritur,ꝙ etiam tẽpore, quo agitur, ſit in facultatibus viri.Et iſta opinio mihi videtur verior per.d. authen. ſiue à me. ſanè intellecta;& hoc fauore dotis,quicqd dixerit An. Sicu.in.d.c.peruenit. præterquam in caſu,quo mulier deberet lucrari bona mariti ex forma ſtatuti. Et iſto caſu deberet ſeruari, quod And. Sicu. in.d c. peruenit. per.l. cum vir. ff. de vſuca. & per ea quæ ipſe Siculus dicit in. d.c. peruenit.in fine.

que el marido ouiere hecho durante el matrimonio.

¶ Ley.lxj.

DE aqui adelante. Mulier † cum marito fideiubere non poteſt,neq; ſe obligare: licet dicatur ꝙ debitum ſit conuerſum in eius vtilitatẽ,niſi hoc probetur,quia tunc pro rata vtilitatis tenebitur.niſi illud ſit de his,quæ maritus tenetur vxori.Si tamẽ mulier ſe obligat cum marito pro debito fiſcali,tenetur ad ſolutionem debiti.hoc dicit. ¶ Diuiditur iſta.l.in ſex partes. ▽ In prima,ponitur regula prohibitiua. ▽ In ſecũda,eam extendit. ▽ In tertia,ponitur alia regula etiã prohibitiua. ▽ In quarta,ponitur ad eam caſus fallẽtiæ. ▽ In quinta,dicta fallentia limitatur. ▽ In ſexta,prima regula cum ſuperioribꝰ limitatur. ¶ In prima dicitur,ꝙ mulier non poſsit obligari pro marito. ▽ In ſecũda extendit,licet dicatur,ꝙ debitum in cõtractu deductum fuit verſum in vtilitatẽ vxoris. ▽ In tertia dicitur, ꝙ neq; poteſt ſe obligare vnà cũ marito,nec ſeorſum. ▽ In quarta dicitur hoc eſſe verum,niſi probetur,ꝙ debitum fuit conuerſum in vtilitatem mulieris,quia tũc tenebitur pro rata vtilitatis. ▽ In quinta iſtud limitatur, niſi vtilitas ſit talis,ad quam maritus tenetur, putà, pro victu & veſtitu. &c. quia tunc non tenetur. ▽ In ſexta dicitur, ꝙ ſi mulier ſe obligauit vt principalis, vel vt fideiuſſor cum marito in reditibus regalibus,tenetur.quod eſt notandum,

Summarium.

1 *Mulier quibus caſibus poſsit obligari.*
2 *Conſtitutio,an,& quando extendatur ad præterita.*
3 *Maritus,an poteſt obligari pro vxore.*
4 *Mulieris cõiugatæ cõtractus ſine licẽtia mariti, an ſit nullus.*
5 *Debitor prĩcipalis an ſit liberatus,cùm alter obligatur pro eo.*
6 *Mulier de licentia viri,an poteſt pro alio fideiubere.*
7 *Mulier pro ſe ipſa an pro alio poteſt fideiubere.*
7 *Obligati in ſolidum,an dicantur duo rei debendi.*
8 *Mulier qnando tenetur ad debita per virum facta.*
9 *Mulier an poteſt abligari pro debito verſo in vtilitatẽ ipſius.*
10 *Mulier,quæ confitetur aliquid verſum fuiſſe in ipſius vtilitatem,an præiudicet ſibi.*
11 *Metus quanto præſumitur.*
12 *Metus quanto tempore præſumitur durare.*
13 *Metus præcedens actum,an præſumitur ſemper durare.*
14 *Authorans actui nullo,an tenetur ad intereſſe.*
14 *Confeſsio facta coram iudice & in forma iudicij, an præſumatur libera.*
15 *Vir & vxor vendentes prædium viri, & pretium recipientes,mortuo viro vxore petente dotem,an fiat compenſatio medietatis pretij ſoluti.*
16 *Impenſæ in rebus dotalibus factæ,an minuant dotem.*
17 *Vxor vendens fundum dotalem cum viro ſuo,& recipiẽs bona ſtabilia maioris æſtimationis,an mortuo viro poſsit recuperare fundum dotalem venditum.*
18 *Filius exhæredatus à patre, cui aliquid in teſtamento reliquit,illud recipiendo,an videatur teſtamentum approbare.*
19 *Metum an execuſet & purget ſpontanea ſolutio.*
20 *Metus,an,& quando execuſet mulierem.*
21 *Mulier,an teneatur ſtare locationi factæ de re ſua mortuo viro.*
22 *Locare an poteſt totam rem,qui habet partem in ea.*
23 *Maritus quando tenetur alere vxorem.*
24 *Vxor,an,& quando debet alere maritum.*
25 *Maritus quando dicatur pauper. Et qualiter paupertas debeat probari.*
26 *Mulier quando poteſt vendere bona ſua propter debitum viri.*
26 *Actus qui non valet ſine iuramento,an firmatur iuramento.*
27 *Maritus an tenetur adhibere medicos ad ſanandum vxorem infirmam.*
28 *Maritus ad petitionẽ conſanguineorum an poteſt compelli vt curet vxorem ægram.*
29 *Maritus an tenetur alere vxorem in caſu, quo pater reliquit filiæ vſumfructum ante matrimonium, ex quo poſſet ali.*
30 *Obligati in conceptione verborum. & vno momento,an dicantur obligati a mancomun.*
31 *Maritus & vxor obligati vnus poſt alium,an dicantur obligati a mancomun.*
32 *Obligatio mariti & vxoris, an æquiparetur obligationi patris & filij.*
33 *Duo obligati pro pecunia,quæ peruenit ad vnum tantùm,quis eorum debet prius conueniri.*
34 *Promittens ſoluere quod alter eſt obligatus,an ex hoc liberetur principalis debitor.*
35 *Plures debitores ſimul & in ſolidũ obligati,ſi aliqui illorum condemnantur an debeat executio fieri contra omnes.*
36 *Contractus ſimulatus qualiter cognoſcatur. Et quãdo noceat ſimulatio.*
37 *Prohibita conductione cameræ,an videtur prohibita cõductio fructuum.*
38 *Prohibitum,an poſsit aliquo colore attentari.*
39 *Mulier coniugata minor,an,& quando poteſt obligari pro reditibus regalibus.*

dum, quia iſto caſu quoad principem nó cenſetur priuilegiata. ☞ Iſta lex habuit ortum ab auth. ſi qua mulier. C ad Velleia. & à.l.13.titu.delas deudas.fo. le. ☞ Et quanuis iſta lex dicit. de aqui adelante. nō propterea iſtud eſt ius nouum, ſed antiqua diſpoſitio imperatorum: quę licet poterat allegari pr› ratione, non tamē pro authoritate, vt dixi ī lege prima ſupra.

te la muger [e] no ſe pueda obligar [f] por fiadora [g] de ſu marido [h], aunque ſe diga

2 ¶ Et nota inquantum dicit. de aqui adelante. ꝙ † diſpoſitio iſtius legis non ad præterita, ſed ad futura extēditur. cōcordat in hoc.c.fi.et ibi notat Abb. & cōmuniter ſcribentes.de conſtitutio.&.l.fi.in fine.C.ſi certum peta.& authē.de inſtru. cau & fide inſtru.§.fi.collatio.6.&.l.200. ſtyli. tenet Bar. in.l. omnes populi.5.q.princi.17.col.ver.circa tertium. ff.de iuſti.& iu.&.l.illicitas.in princi.ff.de officio præſi. facit.l.meminimus.et ibi Bal.circa medium. C.de legi.hære. idem Bal.in.l.1.§. locum.C. de cadu.toll. ☞ Quod eſt verum, etiā ſi ratio ſtatuti poſſit trahi ad præteritum.tenet Bal.in.l.teſtium.6.nota.C.de teſtibus.& in.l.comparationes. vltimo notabili. C.de fide inſtr. vbi dicit, ꝙ probandi forma trahitur ad futura, non præterita. ☞ Item non trahitur ad cauſas pēdentes, vt tenet Bar.in d.l.omnes populi.2.q.5.prin.17.col.ver. circa tertium. ☞ Ratio quare conſtitutio reſpicit futura non præterita, colligitur ex tex.in.c.2.de conſtitutio. videlicet, ne aliqui puniantur ſine cauſa, qui ante editam legem actum geſſerunt.& hanc dicimus eſſe legis naturā, vt adaptetur futuris, non præteritis. Ideo dicimus, ꝙ ſi verbum prolatum à lege noua poteſt adaptari futuris, & etiam præteritis, ꝙ capimus intellectum vt comprehendat futura, non præterita. de hoc eſt glo.ſingu.in.l.cum tale.§.falſam. ff. de conditio. & demō. quam glo.pro ſingu allegat Bal.in.l.leges.C. de legi.vbi dicit, ꝙ ſi ſtatutum loquatur implicatiuè ad præterita & futura, propter verbum ſubiunctiui modi accipitur in futurum. de quo etiā habes glo.in.c.2.de conſtitutio.li.6. ☞ Quando verò lex vel conſtitutio reſpiciat futura tantum, & quando extendatur ad pręterita, vide plenè per docto. & And.Sicu.in.d.c.fi.de cōſtitu.6.col. ver.no.ꝙ conſtitutio.vſq; in finem. per.8.col. & ibi plenius per Feli. & vltra eos vide tex. & Bal. in. c.1. in princi. epiſcopum vel Abb.vſi.feu. vbi dicit, ꝙ decretum papæ non afficit præteritos caſus, nec actus cōſummatos: ſi tamen actus nondum eſt conſummatus, licet conſtitutio non trahatur retro ad cōtractus iam celebratos, vt ſupra dicitur, extēditur tamē ad actus futuros ex contractu præterito. ☞ Quia cauetur lege, vel ſtatuto, ꝙ nullus portet veſtes ſirici, vel panos de eſcarlata: ꝙ licet ſtatutum nō extendatur ad veſtes iam factas, extenditur tamen ad hoc, vt nullus portet eas in futurū: & iſto modo quo ad vſum veſtium ſtatutum extenditur ad veſtes iam factas, ne deinceps portentur. ☞ Sic etiam dicimus in contractibus, & teſtamentis factis ante legem, vel ſtatutum, & ad cauſas: quia licet lex, vel ſtatutū, non extendatur ad cauſas iam deciſas, extēditur tamen vt decidantur cauſæ præteritæ, ſuper quibus ventilatur, non poſt legem, vel ſtatutū per ipſam legem vel ſtatutum factū poſt, & ante quā iudicium eſſet de ea. glo.eſt notāda in cle.2.de vita & honeſt.cle. in parte, vtitur.& in cle.2.de æta & quali. in parte, in poſterum. in fine & in cle.vna.de teſta. quæ eſt glo.2. de quo eſt hodie tex.in data ſtarum legum. ibi, dū dicit. & cauſas que de aqui adelante. &c. vbi dixi. ☞ Quod facit pro conſtitutione olim facta per catholicos Reges noſtros in ciuitate Granatæ.30. die menſis Octobris.anno Domini 1499.appoſita in pragmaticis regni. fo.174. Vide etiam in materia Bal.in rub.C.de vſuris.1.col.ver.quæritur hic. vbi dicit, quid ſi epiſcopus facit nouam conſtitutionē pœnalem contra vſurarium, vtrum trahatur retro ad cōtractus celebratos. Et diſtinguit, an pœna imponatur contrahenti. Primo caſu dicit non habere locum in contractibus præteritis. ſecundo caſu ſic. ☞ Sed Andr.Sicu.in.d.c.fi. 7.col.ver.glo.hīc colligit. de conſtitutio. tenet contrarium, ratione viua, vt ipſe inquit. Quia ſi conſtitutio non extenditur ad præterita, eſt ne aliqui puniantur ſine cauſa, qui ante editam legem actū geſſerunt. per.d.c.2. de conſtitu. ſed vſurarius eſt iure diuino prohibitus exercere vſuras, ideo ſi nunc fit cōſtitutio ſuper vſuris, & contra vſurarios, comprehendit etiam vſurarios præteritos: quia ante conſtitutionem epiſcopi ſunt prohibitæ vſuræ, & actū vſurarium geſſerunt, cùm de iure diuino prohibeantur vſuræ. & quanuis ratio iſta ſit vera, attamen non eſt ſufficiens ad tenendum contra Bal. in dicto loco. ☞ Quapropter ego dico, ꝙ ſi conſtitutio epiſcopi ſuper vſuris, vel contra vſurarios, nihil addit iuri diuino, vel iuri antiquo, ꝙ tūc procedet dictum Andr.Sicu. vbi ſupra: quia tunc vſurarius non exerçet vſuras ante prohibitionem iuris diuini, vel ante prohibitionem iuris canonici, licet exerceat vſuras ante conſtitutionem epiſcopi, & ita non exerceat actum ante legē. Si tamen per conſtitutionē epiſcopi additur pœna maior contra exercentes vſuras, prout leges noſtri regni imponunt propter criminis enormitatē, vt habetur per totum titulum, de vſuris. aliàs, delas vſuras. ordina. tunc qui vſuras exercuerunt ante leges ſupradictas, vel conſtitutiones, non puniuntur pœnis contentis in eis: quia noua, nouæ leges dicūtur, ex quo nouam pœnam imponunt. & tunc poteſt procedere dictum Bal. Et quanuis putaui iſtā rationem nouiter à me adinuentam, poſtea proſpexi Anto.de Bu.& And.Sicu.in.d.c.ſuper alia quęſtione.12.col.& quaſi videntur idem ſentire, & allegat

Extēſio. *Contra.* *Solutio.*

legat iura per me adducta, vide ibi per eos. Et adde. l. fi. vbi bonus. tex. titu. 14. tertia partita. glo. & doct. in. c. vno. de postula. prela. libro. 6. in parte. de cætero. quæ dicit, q̃ cõstitutio antiqui iuris declaratoria non trahitur ad præterita, quando habet in cõtrarium communem opinionem, & communem prudentiam. Et idem dicit glo. in. c. 1. de cleri. non resident. Tene tamen, vt supra dixi, hoc intelligi in pœnalibus causis: secus in causis ciuilibus, quia istæ decidunturper has leges, licet euenirent, & essent ante has leges, prout habetur super data istarum legum, & ibi dixi.

y alegue q̃ se conuertio la tal deuda en p̃ uecho de la muger.

Adde. ☞ Et vide ad supradicta do. Ioã. And. & Domini. in c. perpetuo. 1. col. nu. 4. de censi. in sexto. vbi dicunt, quòd quando papa, vel rex, per viam declarationis approbat vnam ex opinionibus contrarijs, talis approbatio videtur trahenda ad præterita. ¶ Qua propter si per has leges, vel per aliquam ipsarum, reperiretur aliqua lex antiqua, vel doctorum opinio approbata, & veniret casus antiquus decidendus, deberet iudicari & decidi secundum ius antiquum, non vi antiquæ dispositionis, sed nouæ legis approbatione. ¶ Et vide Bal. in. l. nõ dubium. 1. colũ. C. de legi. vbi dicit per illum tex. quòd quãdo lex procedit interpretando, vel declarando, porrigitur non solũ ad futura sed etiã ad praterita. Et idem dicit tex. & ibi scribentes in. l. legis virtus. ff. eo. ¶ Vnde dicit Ioan. And. in. c. vltimo. de verbo. signi. li. 6. in nouella, q̃ in plus se habet declaratio, q̃ constitutio. quia declaratio respicit præterita, constitutio solum respicit futura, vt supra. Idem dicit tex. in authẽ. de filijs ante dotalia instrumẽta natis. §. vltimo. colla. 3. & ibi in glo. ordina. ¶ Vnum tamen teneas menti, quòd dato casu, quòd extenda tur ad præterita, est verum, præterquàm si causa pacto vel transactione esset finita, quia tunc non extenditur ad præterita. tenet Georgius natã in repe. c. quanuis. colu. 42. in versi. 25. quæro. de pactis in. 6. qui allegat plura super hoc. & col. 54. in fine. ver. 24. cum sequenti.

3 c ¶ La muger. Maritus † tamen pro vxore potest obligari. tenet Bal. notanter in. l. 3. fi. verbis. C. ne vxo. pro mari.

f ¶ Obligar. & si obligatur, iuuatur beneficio istius legis, quemadmodum iure imperatorum iuuabatur beneficio velleiani. vt habetur per totum titulum. ff. C. ad velle. de quo beneficio fit mentio in. l. 2. & 3. ti. 12. quinta partita. ☞ Intellige, q̃ tunc iuuatur beneficio istius legis, & beneficio velleia. scilicet ope exceptionis, quando mulier instrumẽto tribus testibus signato, vel subscripto fideiussit: si tamen fideiussit sine scriptura, mulier tuta est ipso iure beneficio legis antiquæ. §. fi. C. ad velleia. de quo per glo. in. d. l. 2. ti. 12. quinta partita.

Adde. ☞ Et ratio quare mulier coniugata nõ potest obligari. Primò, quia sexus mulierum fragilis est, & faciliter possent decipi, & perdere dotes suas. dixi in. l. 55. glo. 1. ver. 3. supra. ¶ Quæro. Q̃o. dicitur hic. no se pueda obligar an † si obligetur, obligatio sit nulla. Aduerte, quia nihil super hoc ista lex dicit licet colligitur ex versi. sequenti. attamen licet hoc non dicat, videtur contractum anullare.

4 ¶ Y anſi miſmo mãdamos, q̃ quando ſe obligare amãconũ

¶ Nam dicit Bal. in. cap. cum speciali. de appella. quem refert & sequitur ibi Præpositus. 1. col. & 1. notabi. quòd lex sub pœna aliquid prohibens non tamen anullans actum, dicitur prohibitiua, & propriè inducit anullationem. vt. d. l non dubium. C. de legibus. faciunt notata & quæ habentur in. c. generali. de elect. in sexto.

g ¶ Fiadora. Secº si donat, vel aliquid soluit, quia tunc non iuuatur beneficio istius legis, nec beneficio velleia. vt. l si ego. & l. quanuis. §. interdum. ff. ad velleia tenet Pau. de ca. consilio. 14. Iuuatur tamen beneficio. l 55. supra. vbi prohibentur mulieres contrahere in iudicio, & extra, & per consequens donare, nec aliquid soluere, prout ibi dixi.

¶ Sed quia in glo. supra proxima dixi quãdo mulier iuuatur ipso iure beneficio Velleiani, & quando ope exceptionis. adde glo. & Cinũ in. d. l. antiquç. §. fi. & in authẽ. si quia mulier. eo. ti. glo. & Bar. in. l. quæ fuerit. ff. de repudi. & quç notantur in. l. 3. ff. de fideiusso. & in Spe. de actio. & obli. §. 1. versi. in primis. & sequenti. in prima forma.

5 Adde. ☞ Et nota, q̃ † licet quis se constituat soluturum id, quòd alter est obligatus, & debitor, propter hoc ipse principalis debitor non est liberatus. ita dicit glo. notãda in authẽ. de fideiusso. colla. 1. Nota. ¶ Item nota viam quçstionẽ quam in facto habui in materia istius legis. ¶ Quatuor vel amplius simul & insolidum se obligauerunt in syndicatu cuiusdã pratoris: conuẽti duo aut vnus tantũ ex obligatis quia diuites erãt pro tota summa cum protestatione q̃ vnius solutione creditor erit contentus. fuit lata sententia, et illi duo cõuenti cõdẽnati in tota summa appellauerũt â tali condẽnatione. & in prosecutione appel. curia catholicorum regũ Hispaniæ, vbi proposuerũt cõdẽnati, q̃ in prima sententia fuerunt condẽnati nõ de iure. per. l. 1. C. si plures vna sententia fue. cõ. licet simul & in solidũ fuerũt obligati, q̃ oẽs quatuor vel quinq; tenẽtur pro rata sua. Quia licet talis originalis obligatio fuit in solidũ. tamẽ illa quç oritur ex sentẽtia, non est sic, sed quilibet videtur condẽnatus pro parte. n isi contrariũ iudex dixerat in sententia, vt declarat Pau. de ca. ibi. sicq; isti debitores ex quatuor vel quinq; condẽnati, censentur cõdem

nati,p rata, habito reſpectu ad omnes quatuor vel quinq;,& non reſpectu ipſorum duorum conuentorũ,Replicabatur ex parte creditoris, q.d.l.1.non dicit, q alij debitores inſolidum obligati non fuerunt conuẽti,ſed loquitur quãdo omnes debitores inſolidũ obligati fuerunt conuenti,tunc ſi ſimpliciter condemnatur, intelligitur pro rata. Super quo dictum conſilium catholicorum regum decreuit, q illi duo debitores condẽnati ad dictos centum aureos intelliguntur condẽnati pro rata,habito reſpectu ad quatuor vel quinq; obligatos, & nõ pro rata ipſorum duorum condemnatorum ad dictos centum aureos. Quia licet alij debitores non fuerunt vocati in iudicio,tamen illi nõ vocati nullã habẽt defenſionẽ,vt pro rata non teneãtur, & omnes in virilẽ cenſentur condẽnati.vt dicit tex.in.l.ſi qui ſeparatim.§. quotiens ff.de appella.& ſic interpretata prima ſentẽtia per dictos duos de ſenatu catholicorum regum Hiſpaniæ licet dictos duos condemnaſſet primus iudex ad centum aureos, vt intelligeretur dicta prima ſentẽtia pro rata reſpectu omniũ obligatorum. Et ſic facta fuit executio contra illios duos pro rata, habito reſpectu ad omnes quatuor vel quinq; obligatos ad dictam ſummam centum aureorum. Sed contra illos alios duos non citatos,nec vocatos non potuit fieri executio,quia non fuerunt condemnati,nec habuerũt ſcientiam huius litis iuxta notata. in.l.ſæpe cum materia ſua.ff.de re iudi.bene tamen creditor poterit agere de nouo contra quem vellet in ſolidum obligatum,vt ſibi ſoluat integrum debitum ſecundum glo. & Pau.de Ca.in.d.l.1.C. ſi plures vna ſenten. ¶ Verum tamen eſt, q ſi cõtractus eſt guarentigiatus,poterit creditor contra reliquos duos vel tres petere creditum ſuum per viam executionis pro reſiduo debiti. ¶ Et nota iſtam deciſionem,quia eſt noua,& illam menti cõmenda pro l.2.ti.12.libro quinto ordi.

h ¶ De ſu marido.concor.authẽ. ſi qua mulier.C
6 ad vellei.cũ aliis. ¶ Adde,q † neq; pro alio poteſt fideiubere.vt habetur quaſi per totum.ff. &.C
7 ad vellei. ¶ Sed q̃ro.† nũquid de licentia viri poſſit mulier fideiubere pro ſe vel p alio. Tex.dicit q ſic in.l.13.ti.delas deu.y de las pagas.fo.le. &.l.5.ti. delos fiadores.co.foro. ¶ Sed hoc non eſt indiſtincte verum.nam p ſeipſa põt fideiubere. vt.l.de die §.qui mulierẽ.ff. qui ſatiſ.cogan. ſed p alio etiã de licẽtia viri nõ poſſet fideiubere, nec obligari. ¶ Et primò ad hoc tenẽdũ me mouet illa regula gñalis, qua dicitur,mulierẽ nõ poſſe p alio fideiubere.de qua in.l.2.in.fine.&.l.3.in prin.ti.12. quinta partita cũ ſimi. ¶ Secũdò ad hoc facit ſingulare dictũ Bal. in.l.cum nõ ſolum.§.neceſsitate.pe.col.ver.quæro nunqd in obligatione.C.de bonis que libe. vbi dicit,q licet pater conſentiat filiæ ſuæ q fideiubeat, nõ valet talis fideiuſſio.quia non remouetur ſexus per conſenſum paternũ. ¶ Ad quod bene facit.d. l.2.titu.12.quinta partita.in fine. inquãtũ dicit,mulieres non debere fideiubere pro aliquibus, ne ſuper fideiuſsione cõtẽdentes in iudicijs, ſe immiſceant hominibus contra pudicitiã & honeſtatem ſuam. quæ inconuenientia non euitantur propter conſenſum maritorum.

marido y muger en vn cõtrato o ẽ diuerſos que la muger no ſea obligada a coſa alguna. ¶ Saluo ſi ſe p- uare q̃ cõuertio lata

¶ Tertiò facit alia ratio,de qua in.d.l.3. in parte. q̃ el derecho.quia ius quod habent mulieres ſuper fideiuſſoribus,non fuit vt fraudibus patrocinentur, ſed propter fragilitatem & ſimplicitatem earundẽ. propterea conſenſus maritorum non habilitat eas ad fideiubendum pro alijs,ſicut neq; pro viris ſuis vt in.l.iſta. ¶ Quartò facit.l.fi.§.1.cũ ibi notatis per docto.ff.de verbo.obli.vbi dicitur,q ſi tractatur de aliquo, ex quo damnum vel commodum poteſt ſequi mulieri,tunc nõ ſufficit patris authoritas ad validationem actus.Si tamen ſit aliquod iniquum, ex quo dãnum non cõmodum poteſt ſequi mulieri,tunc nõ ſufficit patris authoritas iuxta contractũ mulieris.Idẽ dicendum erit in marito:qui, contracto matrimonio,tenet locum parentis.vt.l.fi.ti. delos pleytos que deuen valer o no.fo.le.&.l.54.cum tribus ſequẽ.ſupra. ¶ Quintò facit,quia ratio quare vxor prohibetur fideiubere pro marito militat in fideiuſſione alterius cuiuſcunq;,vt colligitur ex notatis per doctores in.d.authen.ſi qua mulier.

¶ Sextò,quia ſi mulier de licentia mariti poſſet fideiubere pro alio,licet non pro marito,eſſet aperire viam, per quam mulieres coniugatę, pro viris ſuis poſſent obligari,interponẽdo ſub fiducia perſonam alterius,& ſic fieret fraus de perſona in perſonam,contra ea,quę dicit Bal.in.l.non dubium. 3. col.in fine.verſi.ſecundo modo. C. de legi. ¶ Propterea tene,q non ſolum pro marito, ſed neq; pro alio mulier coniugata fideiubere non poteſt. ¶ Niſi in vtilitatem mulieris coniugatæ conuertatur fideiuſsio. ¶ Vel pro facto proprio.vt. l. iſta. quia ſi prohibetur fideiubere pro marito ſuo, à fortiori nec pro alio.

i ¶ A un que ſe diga.quia non aſſertioni,ſed probationi ſtandum eſt.l.non nudis.& leg. actor.cum alijs.C.de proba.

7 k ¶ Mãcomũ † ideſt,tanq̃ duo rei principales debẽdi.idẽ & à fortiori ſi mulier cõiugata cũ marito obligaretur inſolidũ. qa ſi,p pte,quod eſt qñ obligatur a mãcomũ,non põt obligari pro toto,q eſt in ſolidũ.arg.tex.in authẽ.multo magis. C. de epis & cle.de quo p Bar.in auth.ſi qua mulier. C.ad Velleia.et ibi Bal. & in auth.hoc amplia.p.co.C.de fidei co. et ĩ addi.ad Spe.de obli.et ſol.ver.vxor nõ põt. et ibi Spe.ver.ſed põe vir.et ĩ.ti,d actio.& obli.§.1.

verſi.

verſi.poteſt vir. ¶ Ratio quare non poteſt obligari cum viro eſt,quia pariter obligata cum viro cenſetur non principalis,ſed fideiuſſor, vel interceſſit ſe pro viro,vt ibi. ¶ Et q̃ duo ſimpliciter obligati teneantur pro dimidia,habes tex.in.l.2. titu. delas deudas.i ordina. ¶ Sequitur ergo ex.l. iſta,q̃ ſi mulier obligata cũ marito nõ tenet adſolutionẽ:multofortius ſi non expreſſe obligata, quia expreſſum magis operatur, quã tacitũ,& magis obligatio expreſſa,quã tacita.vt.l. aſsiduis.cum pluribus alijs. C.qui potio.in pigno. ha. ¶ Per quod videtur corrigi.l.14.ti. delas deudas.fo.1e.vbi ad literam.l.dicit. q̃ omne debitũ per maritũ & vxorẽ factũ debet ſolui de bonis vtriuſq;:quia ſicut cõmuniter fuit factũ,cõmuniter debet ſolui.vt ibi. ¶ Et q̃ mulier non teneatur pro debito contracto per virum,eſt in expreſſo. tex. in.l. 3.ti. delas deudas.in ordina.& in. l.ſupra proxima,vbi
8 dicitur,q̃ † mulier non tenetur pro debito contracto per virum,niſi in caſu quo vxor vellet partem de acquiſitis conſtante matrimonio. Et iſto caſu poteſt ſaluari.d.l.14.ideſt,quando mulier vult partem de acquiſitis,non aliàs.

9 1 ¶ Si ſe prouare. Ex quo ſequitur, q̃ † altera pars debet,pbare verſum eſſe in vtilitatẽ vxoris.vt ipſa teneatur.pro quo facit.l.prædiorũ.& ibi docto. & Bal.C.de prædijs mino. ¶ Quod eſt verũ in caſu iſti⁹ legis.i quãdo contract⁹ non tenet, tunc verò vxor non tenetur aliquid probare,ſed is, qui dicit verſum in vtilitatẽ vxoris.ſi tñ contract⁹ tenet, eſt
10 ſecus,vt per docto.vbi ſupra. ¶ Sed pone q̃ † mu
26 lier cõfitetur verſum eſſe in vtilitatẽ ipſius,an ſufficit. Videtur q̃ ſic per.l.antiquę.§ ſed ſi quidẽ. C.ad velle.& bene facit.quia cõfeſſio habet vim probationis, & probationis releuatio.vt tenet Ioã.And. et Abb.in rubrica de probatio.2.col.verſi.ſecundo opp. ¶ Cõtrariã ſentẽtiã tenet Bal.in.d authẽ.ſiqua mulier.1.col.ver.probetur qa iſta confeſsio eſt ex cõſequẽtia inanis cõſenſus.vñ dicit,q̃ ſicut nõ põt renũciari dictæ authẽ.ita nec poterit confiteri. quia inter prohibitos præſumitur cõfeſsio ſimulata.vt.l. qui teſtamento.ff.de probatio. ¶ Si tamen mulier coram iudice in forma iudicij confiteretur pecuniam verſam in vtilitatem ſuam,credit Bal.in.d. authen. ſi qua mulier.quòd valet talis confeſsio,aliàs non,prout dicimus in cauſa liberali.vt.l.nec ſi volens &.l.cum affirmes &.l.iubemus. C.de li.cauſa.
11 ¶ Quod † non credo verũ,niſi aliter quàm per confeſsionẽ mulieris probetur pecuniã verſam in vtilitate ipſi⁹. ¶ Quod ſic probo. Certũ eſt, q̃ mulier cõiugata eſt in poteſtate viri.l.54.cũ ſequẽtib⁹ ſupra. & ibi dixi.et.l.fi.ti.delos pleytos q̃ deuen valer ono.fo.1e.ſed obligatio facta per vxorẽ vnà cũ mari to præſumitur facta metu mariti. vt. d.l. fi. cum ſimi. ergo & confeſsio. quia in iudiciis dicitur contrahere, vel quaſi contrahere.vt.l. 4.§. idem ſcribit ff.de peculio.dixi in.l.55. ſupra. ¶ Et ſi dicas,quòd præſentia iudicis & eius authoritas excludit præſumptionem metus. vt.l.tranſactionem. & ibi Bald. & docto. C de tranſactio & quòd facit ceſſare omnem præſumptionem doli & fraudis. vt tenet gloſſa & Bart.in.l.1.C de prædiis curia.4. nota.lib.10. Eſt verum ; quando metus poteſt in totum ceſſare ſine eo,quòd poſtea poſsit reuiuiſcere. Si tamen data indicis abſentia durat metus,tunc authoritas iudicis non facit ceſſare fraudem vel metum. vt tenet Iaſo.in.d.l. tranſactionẽ.1 notã. & omnino idẽ Iaſo.in.l. pacta nouiſſima.3.nota.C.de pactis.per eundem in.c.1.in prin
12 cipio.5.&.6.col.qui feudum dare poſſunt. ¶ Item † quia metus dicitur durare,quandiu durat cauſa me
13 tus.tenet Bal.in tracta. ſchiſma.9. col. ¶ Item † metus præcedens actum dicitur perſeuerare. vt tenet idem Bal. in.l.1. in fine.C. ſi quis aliquẽ teſta. pro. ¶ Et expreſſe in hoc caſu metus viri præſumitur durare,durante matrimonio.& ſic non ſufficit etiã ex interuallo poſt metum iniunctum conſentire vxorem inſtrumento viri. tenet Iuno. in.c. perlatum.in glo.in verbo.ratum.quod metus cau.& Bal. in marga.verſi. votum.in fine. vbi dicit, q̃ ſemper vxor intelligitur eſſe in timore viri. ¶ Item authoritas iudicis nihil operatur, vbi eſt expreſſa temeritas.l.qui teſtamento.ff.de execu.tuto.tenet Bald. in.l.falſos.pe.col. verſi.& idem in quocunq;.C. de fu:tis. ¶ Hinc dicimus,q̃ † authorans actui nullo,
14 tenetur ipſo iure ad intereſſe. vt per Bar. in. l.1. in princi.in lectura Nico.de nea.2.col.ver.item quærit gl.ff.de tute.& ratio.diſtra. & iſta opinio hodie per iſtam.l.videtur tacitè approbata, in quantum dicit.aunque ſe diga & alegue.&c. Nam licet dicatur in inſtrumento,vel coram iudice,q̃ debitũ fuit conuerſum in vtilitatem vxoris, non valebit talis confeſsio. ¶ Idem dicim⁹ de filiofamilias minore: qui ſe obligat cum patre,non tenetur.vt per glo.do ctores,& Bar.in.l 1.C. de filiofami. minore. ¶ Nec
14 obſtat ſi dicatur,q̃ † quando confeſsio fit coram iudice in forma iudicij,præſumitur libera,non metu alicuius facta.quia idẽ poteſt dici ſi extra iudicium coram iudice non in forma iudicij aliquis confitetur,attamen non validatur confeſsio, quando eſt de perſonis prohibitis.& hoc verum.

15 Adde. ¶ Iuxta prædicta quęro. † vir & vxor 25 vendunt quandam rem ſtabilem ipſius mariti, quæ fuit paterna mariti ſui,obligata pro dote, & confitentur in inſtrumento ſe recipiſſe pretiũ:ſoluto matrimonio per mor-

lo que ſe cõuertio en prouecho dlla fueẽ las coſas que el marido le era obligado a dar, anſi como en deuda en ꝓuecho ⁿ della,caeſtonces mãdamos que por rata dl dicho ꝓuecho ſea obligada.

tem viri vxor petit dotem ab hæredibus viri, dicunt hæredes, quòd fuit vẽdita per vxorem & per maritum ſuum illa res ſtabilis, & ꝙ habuerunt pretium, quod pretium præſumitur ꝙ pro medietate peruenit ad vxorem, pro medietate ad virum. vt dicit Bar. conſi. ſuo incipiente. domina. p. nupſit & &c. per tex. in l. reos. §. cum tabulis. ff. de duobus reis. de quo conſilio facit mentionem Bald. in authen ſi qua mulier. C. ad Velleia. & in. l. 1. C. de duobus reis. licet nõ determinat, ſed bene determinat ipſe Bal. in l. mater. quarta. colũ. ver. ſed hic q̃ro quid in tali caſu. C. de rei ven. & ſic cùm ſit doti ſatisfactum pro medietate pretij prædicti dictæ vxori, id quod deficit vſq; ad complemẽtum dotis offe-

Contra. runt hæredes velle ſoluere. ¶ In contrarium pro parte vxoris dicitur, ꝙ quanquàm in inſtrumento venditionis dicitur, ꝙ vir & vxor confitentur ſe recepiſſe pretium, & ſic præſumitur ꝙ pro medietate peruenit ad vxorem: tamen in rei veritate totũ dictum pretium peruenit ad virum, & in eius vtilitatem conuerſum fuit. Et bene ad hoc poteſt conſtare, cũ hodie per iura regni omnia ſint in poteſtate mariti, & ipſa vxor per l. 55. ſupra. quo caſu tollitur præſ. imp. de qua per Bar. vt dicit. Bal. in. d. authen. ſi qua mulier. ſubdens, ꝙ cautę mulieres quãdo vendunt res dotales, vel res viri ſibi obligatas pro dote, faciunt ſibi fieri cautelã de totis dotibus ſuper reliquis bonis viri, vel ꝙ vxor confiteatur, ꝙ totum pretium peruenit ad maritum. ¶ Quæritur

Concl. quid iuris. Et videtur, ꝙ quãdo vir & vxor conſtẽtur ſe pretium recepiſſe, nunquã talis cõfeſsio præiudicat mulieri, quãdo repetit dotem, per ea, quę ſuperiꝰ ſunt dicta: niſi doceatur, ꝙ medietas dicti pretij ſit verſa in vtilitatem mulieris. ▽ Hãc ſententiã firmat Spe. in ti. de obli. & ſolu. §. ante omnia. verſi. ſed pone. Et dicit Ioãn de imo. in repe. c. cum contingat. de iureiu. ꝙ ipſe hãc partẽ putat eſſe veriorẽ per. d. authẽ. ſi qua mulier. ▽ Item quia, vt dixi, & experientia nos docet, maritus videtur pretium recepiſſe, nec cõmodè vxor potuiſſet reſiſtere voluntati viri. Et idẽ dicit Ioã. de imo. vbi ſupra. ideo ſatis eſt iuſtum, ꝙ non teneatur medietatem pretij in dicta dote computare. Et hoc eſt de mente Cini in dicta authẽ. ſi qua mulier. Propterea. l. iſta cauetur, ꝙ licet mulier coniugata quoquo modo contraxerit, ſiue cum marito, ſiue ſeorſum, non teneatur, præterquã ſi probatum fuerit illud verſum in vtilitatem ipſius mulieris. ▽ Et ita hodie ceſſat dictum

Ioã. de cõ. Bar. de quo in dicto ſuo conſilio. ¶ Nec obſtat dictũ §. cum in tabulis. nec corrigitur per iſtam legẽ. quia ille tex. & quæ ibi dicuntur procedunt in his perſonis, quæ poſſunt inter ſe obligari, ſed non in muliere coniugata, quæ non poteſt ſe obligare pro viro. vt iſta lex dicit. &. d. authẽ. ſi qua mulier. & lege 1. & per totũ titulum. C. ad Velleia. ¶ Et ſic cõcluditur, ꝙ ad hoc vt mulier obligetur quando contrahit vnà cũ viro, & cõfitetur ſe pretiũ recepiſſe, eſt neceſſe aliter apparere pecuniã eſſe verſam in vtilitatem vxoris. & hoc eſt valde conſentaneum rationi ▽ Hoc etiã firmauit Bal. in l. 1. C. de duobus reis. ¶ Ex quo dicebat idem Bal. in. d. l. mater. C. de rei ven. ꝙ licet confeſsio coniugum de receptione pretij facta in inſtrumento probet inter emptorem & mulierem, non tamen inducitur probatio inter mulierem & maritum cum quo non eſt facta confeſsio. & Alex. in 2. volu. cõſilio. 35. incipiẽte. conſideratio. dicit, ꝙ contra opinionẽ Bar. nonulli tenuerunt. non ponit illam opinionem pro conſtanti, nec procedit per iſtam l. & per ea quæ ſuperius dixi. ¶ Vnum tene abſq; dubio, ꝙ ſi mulier in contractu confeſſa eſt pretium recepieſſe, præſumitur hoc dixiſſe metu mariti, per ea, quæ ſuperius ſunt dicta. ▽ Sed an ſola præſentia mariti in *Q.* ducat iſtum metum, tenet Socinus, aliàs doct. Bernardus diaz de Luco. doc. noſter Hiſpanus, de cõſilio regum Hiſpanię. & Inno. in. c. cauſam matrimonij. 2. col. & ibi do. Abb. ver. contra tex. & Felinus. 2. col. in. ver. glo. in verbo limita. de offi. dele. bonus tex. in. c. inſinuante. qui cle. vel. vo. ma. contra po. do. Abb. in. c. inter. de electione. 2. col. & in. c. Abb. quod me. ca. 1 col. & in. c. cum dilectus. eo. ti. 3. col. in prin. Bal. in. l. 1. C. ſi qui aliquem iſta pro. Sed intellige omnia iſta ſecundum Abba. in. d. cap. cauſam matrimonij. f. quando confeſsio vxoris de ſe valet: ſecus ſentit eſſe, ſi cõfeſsio vxoris facta eſſet ſuper caſu prohibito, vel improbato. vt poſſum exemplificare in caſu iſtius legis. Et nota ꝙ ad tollendum ſuſpitionem metus facit quod interſint cõſanguinei, vel iudex, & tunc ceſſabit. ita notanter Bar. in. l. tranſactionem. C. de tranſ. in ſuis regulis. 33ª. Vultus tamen potentis terribilis inducit iuſtũ metum. tenet Ioã. And. in. noue. in. c. quia propter. de elec. & Bal. in. c. 1. §. iniuria punitur. de pace iura. firm. vſi feu. ¶ De materia iſtiꝰ legis, vide aliqua per Alex. 3. parte con. 1. col. 2. ver. idem tenet Sali. & ꝙ habetur in Speculo de renunciatione. 8. col. in fine ver. iterum ſi vir. & ſequẽ. & in ver. item beneficium iuris hypothecarum. & Socinum in regula. 398. vbi etiam dicit, ꝙ res ſi bene geritur ceſſantibꝰ ſolennitatibus valet, ꝙ nota.

m ¶ En prouecho della. Nota hic vnum caſum, in quo mulier poteſt ſe obligare cum marito, vel ſeorſum, putà, pro debito conuerſo in vtilitatem ipſius. concordat text. in authen. ſi qua mulier. & ibi docto. & Bal. C. ad Velleianum.

Adde. ▽ Et lege. aliqñ. & ibi Pau. de ca. nu. r. ff. ad Velleianum. Et ne mirum, quia ſi maritus ſe obligat pro debito, quod vertitur in vtilitatem vxoris, tenebitur vxor. argumento iſtius legis. et dictę authẽ. ſi qua mulier. habetur in lege. tertia. titu. 12. quinta partita. vbi vide octo caſus, quibus mulier poteſt fideiubere, & ſe obligare. ▽ Adde alium caſum, & erit nonus, in quo mulier poteſt obligari vnà cum viro. putà

quando

quando ex contractu non læditur.tenet Bal.in. l.fi. in fine.C.de pactis.

Adde. ☞Pro quo eſt textus in.l.ſi mulieri.la 2.cum alijs.ff.ad Vellcianũ. ¶Quęro nunquid † impenſæ neceſſariæ in
16 fundo dotali factę per virum, minuant dotem. Et dic,q ſi fundus dotalis eſt datus inęſtimatus, expē ſæ factæ in eo minuunt dotem ipſo iure. vt eſt tex. in.l. vnica.§.ſed nec ob impenſas. C. de rei vxo.actio.& in.l.quod dicitur.& ibi per Bar.ff.de impē. in re doti.fac.& patet in.l.ſi is qui. §. quod dicitur. ff.de iure doti.tangit Bar.in.l.impenſæ.d.ti. de impen.in re.dot.fac.dūmodo non ſint modicę,vt dicitur in.l.omniũ.cũ ſeq̃n.ff.eo.ti. ¶Ego aliter dico, q nō omnes impēſę iſto caſu neceſſarię factę in rebus dotalibus minuūt dotē,ſi factæ ſunt cōſtāte matrimonio,ſed tantū medietas earū,quæ ad maritum pertinent:cùm hodie lucra & melioramēta facta & habita conſtante matrimonio inter maritū & vxorem ſint cōmunia inter eos.per.l.1.cum ſequentib⁹ ti.4.li.5.ordina.&.l.77.infra.cum pluri.alijs. & ſic quo ad dimidiam minuunt dotem, non in totum. Et quod dicit Bar.et alij vbi ſupra.procedit ſecūdū ius antiquū imperatorum,quibus iuribus cauebatur, q omnia habita conſtante matrimonio eſſent viri,nō vxoris.nam ad eum ſpectabat dotare filios de proprijs bonisſuis.per.l.ſi pater.C.de dotis.promi.item vt euitaretur ſuſpicio turpis quæſtus contra mulierem.de quo.in.l.quintus mucius.ff.de donа.inter virum & vxorē.☞Vndecimò.quando cōſentiens alienationi rei ſuæ recipit contracambiū, ideſt aliam rem æquiualentem rei ſuæ. tenent docto.& Bal.in.d.authen. ſi qua mulier.

17 Adde. ☞Circa hoc accidit q̃ſtio, quā nota † q̃dā nobilis Troill⁹ Zenuchę, et dña Catharina vxor ipſius vēdiderūt nobili Ioāni de Spes quoddā prædiū publico inſtrumento mediante,et pręſupponitur,q dictum prædium fuit datum in dotē,ita q erat dotale. item eſt pręmittendū,q maritus volens vendere dictū prædiū dotale permutauit cum vxore,& dedit in excā biū alia bona ſtabilia maioris æſtimationis, q̃ eſſet dictū prędiū.ſoluto matrimonio per mortē viri dicta domina Catharina agit rei vendicatione contra dictū Ioannē de Spes,vel contra ipſius hæredes eo defuncto ad dictū prędiū olim dotale:& dicit,q dicta vēditio non obſtat ei, quia fundus dotalis non poteſt vendi.itē quia dicta vēditio fuit ſimulata in fraudē pignoris,quia interuenit pactū de reuēdendo,et modicitas pretij vltra dimidiā iuſti pretij.tertiò, qa ipſa vēdidit per vim et metū viri ſui. quod
Contrā. præſumitur durare durante matrimonio.vt dixi in glo.ſupra proxima. ¶In contrariū fuit expoſitū per dictū Ioānē de Spes, vel per ipſius hæredes,q licet contract⁹ venditionis ſit de fundo dotali,tñ tē pore venditionis nō erat dotalis propter dictā permutationē antea factā. & pro hoc allegabatur Bal. in.d.authē.ſi qua mulier.C.ad Velleia.vbi dicit, q ſi illud cābiū eſt vtile mulieri, valet,& meli⁹ eſt, q fiat prius iſtud cābiū,& poſtea adhiberi conſenſus mulieris in alienatione, & ſic cū alia res ſit ſubrogata loco rei dotalis,vēdicat ſibi locū diſpoſitio au thē.ſiue à me.C.ad velle.ibi dū dicit.niſi aliq̃ res & *Diſtin.* &c.Quæritur qd in hoc eſt dicēdū. Tu verò vt pateſiat veritas hui⁹ quæſtionis multipliciter diſtinguе.et primò ſi mulier, q̃ recepit cōtracābiū, non fuit lęſa,ſed recepit rē maioris æſtimationis & valoris,& tunc nullū ſibi remediū cōpetit contra emptorē:nam mulier non iuuatur beneficio Velleiani,niſi lædatur.vt.d.l.ſi mulieri.cū ſimi.C. ad Velleia.☞Maximè ſi ſoluto matrimonio dicta vxor ꝑ dote ſua cœpit poſſeſsionē illorū bonorum datorū in cābiū melioris eſtimatiōis, q̃ eſſent illa bona dotalia,& ſi ratificauit,& approbauit illud cābiū,per ea quę notātur in.l.ſi ob turpē.ff.de cōditio ob turp. cauſam.& in.l.2.C.quod metus cauſa.vbi ſi præceſſit metus in cōtractu,& poſtea nullo ſubſiſtēte metu ſoluit, non poſſunt repetere,quia purgat⁹ eſt metus præcedens per ſolutionē ſpontaneā. ¶Sic etiā
18 dicimus,q † ſi filius exhæredatus recepit quod ſibi relictū eſt à patre in teſtamēto,videtur teſtamentum approbare,& excluditur à querela.vt in.l.pe. ff.de inoffi. teſta.maximè ad dandam exceptionē, ſed ad dandā actionē dubitant doctores in.d.l. ſi ob turpē.& in.d.l.2.C.quod metus cau. ¶Hæc cōclu
19 ſio.ſ.q † ſpontanea ſolutio purgat metum pręcedētem,limitatur ſex modis per Iaſonē in.d.l.ſi ob turpē.& nulla đ illis pōt hic adaptari,ideo meritò iſte Ioānes de Spes debet abſolui à petitione dictæ dominæ Catharinæ.☞Idem ſi in contractu ſupra dicto iurauit,quia debet ſeruari iuramētū per tex.in. c.licet mulieres.de iureiu.in ſexto nota.in.c.cū contingat.eo.ti.volu.decre.dixi ī.l.60.in glo.ſuper parte,renunciare las ganancias. ¶Aut conſtat legitimè de pacto de reuēdendo,& de minoritate pretij vltra dimidiā tēpore contractus, & tunc reſcinditur cōtractus,per notata in.c.illovos.de pigno. vel remedio legis.2.C.de reſcin.ven.et.c. cū dilecti.de emp. & ven.aut remedio. l.1.ti. 2.li.8.ordi. in parte
20 tenemos. &c. ¶Idem eſt dicendū † ſi probatur metus cadens in conſtantem mulierē. ¶Si tamen metus fuiſſet leuis,non eſſet conſiderābilis, iuxta notata in.l.interpoſitas.C.de tranſa.cum concor.Et metus videtur ceſſare,& venditionem,vel excambium approbare, ſi poſt mortem mariti mulier cepit poſſeſsionē.vt ſupra dixi.☞Duodecimò quando ſe obligat pro reditibus regalib⁹.vt in fine iſti⁹ legis.☞Item poteſt vendere rem propriā, ſed non poteſt cōſentire viro vendenti.vt tenet Bar. in.l.iubemus.C.ad velleia.Tu vide tex. in.l. ſi mater.C. de reiuē.& ibi Bal.vbi dicit,q poteſt cōſentire alienationi rei ſuæ per maritū factæ.☞Tamē Ludo.ro. in.d.authē.ſi qua mulier.1.col.tenet cōtrariū per illum tex.quem dicit habere locū non ſolū in credi-

to,ſed in venditione.vt quemadmodum vxor non poteſt fideiubere pro marito, vt ibi, ita non poſsit vendere,nec intereſſe venditioni rei ſuæ. ¶ Quod eſt verum,niſi recipiat mulier contra cambiū æquivalens rei ſuæ,vel niſi vertatur venditio in vtilitatem ipſius, quia tūc valebit. argu. tex.in. ca.1.de rerum permu.

vestir la y dar le d co

cum ſimi.ad quod vide textum.& Pau. de.ca. in.l.
21 cum vir.ff.de vſucapio. ¶ Sed † pone.vir, viuente vxore,locauit fundum vxoris pro.10. annis: an, Qō. mortuo viro,teneatur mulier ſtare locationi factæ p̄ maritū Videbatur q̄ nō,quia ſoluta eſt à lege viri,mortuo viro,per.c.ſuper illa. &.c. cùm ſecundū apoſtolum.de ſecū.nup. ¶ Item,quia bona dotalia, & alia bona,debent tradi vxori intra annū à morte viri.vt l.vna.§ exactio.C.de rei vxo.actio.&.l.31.ti. 10.quarta partita. ¶ Cōtrariū eſt verum: imò tenetur ſtare locationi factæ per maritū, vt lege.ſi filio. §.ſi vir.ff.ſoluto matrimonio.& ibi Pau.d̄ ca.nu.10.

Adde. ¶ Et bene ad hoc facit qd̄ notat Alex. in addi.ad Bar.in.l.ſi fundus.in §.cum
22 fundum.ff.loca.ibi dum dicit,q̄ † qui eſt dominus partis, pro indiuiſo poteſt locare totum fundum,ſi vtiliter facit. ¶ Super iſto articulo vide Alex.in rubrica.ff.ſolu.matrimonio.9.col. in fi.cum ſequen.melius in.l.ſi filiusfamias.§.ſi vir.coti.et in.l.diuortio.in fine principij.pe.co. ver. in ea glo.eo.ti. Ioan. Cāpecius in tracta.de dote.pri. parte.q.4.nu.5 cum ſe. vbi quodāmodo tenet contra. Quæſtio vide ibi. ¶ Sed quia ſupra dixi,q̄ bona dotalia, & alia bona,quæ vxor tradidit viro,ipſo defuncto debent tradi vxori intra annum à morte viri, quæro an mulier debet ali ab hæredibus intra annū. & videtur q̄ ſic,vt in.d.§.exactio. ¶ Item,quid poſt annum à morte viri,& quid in alijs bonisnon dotalibus,vide Ioan.campe.in tracta.de dote.prima parte.18.q.fo.90.Inno.& Abb.in.c.ſalubriter.de vſuris. Qō. ¶ Viterius ſupra dicit, q̄ debet probari verſum eſſe in vtilitatem vxoris:an debet probari verſum eſſe in eadem cauſa,ſuper qua data fuit licentia,vel ſuper quo facta fuit obligatio. Alex.3.volu. conſilio.4.col.3 ver.accedit tamen. dicit, q̄ probari debet verſum eſſe in eadē cauſa, pro qua data fuit licentia,ſeu venditio.allegat Inno. & alios. tamen quæſiui illos, & non inueni.dixi in.l.56. ſupra in glo.ſuper parte,licēcia general. ¶ Et nota,q̄ quēadmodum geſta in vtilitatem vxoris valent per iſtā legem,valent etiā geſta in vtilitatem pupilli. vt.l. cōtra impuberes.& ibi Bal.C.de nego.ge. ¶ Quādo mulier dicatur obligari pro re propria. vide in. l.de die.& ibi ſcribentes.ff.qui ſatisda.coga.& optimè per.legem iſtam declaratur. Et nota caſum ſingularem in.d.l.de die.in.§.1 ſecundum Gui. de cu. vbi dicitur.quòd licet minor,mulier, & miles non ſint idonei fideiuſſores,eſt intelligendum, quando in rem alterius fideiubent,ſecus in rem ſuam. Notā.

n. ¶ Veſtir y comer.quia ad iſta tenetur maritus, vt.l pro oneribus.C.de iure dotiū.&.l.quę dotis. ff. eo.Iſtud etiam tenuit Inno.in.c. peruenit. de em-
23 ptio.& ven.vbi ait,q̄ † marit⁹ tenetur ſuo ſumptu ſubire omnia onera matrimonij. ¶ Quod eſt verū non ſolum ſi vxor ſolmer⁹y las otras coſas uit dotem viro, vt.l. creditoris. §. inter. ff. manda tenent glo.& docto.in. l. ſi cum dotem. §. ſi autem in fœuiſsimo.ff.ſo.ma.Spe.ti.qui filij ſint legitimi.§. ver.nunc dicamus de vxore.&.l.ſi ſtipulata.§.ſi vxor.ff.de donatio inter virum & vxo. ſed etiam,ſi maritus recepit vxorem ſine dote,nam ſibi imputet,cùm eam duxit ſine dote.vt.l. fi. C.de diuor.tenet Inno in.c. per veſtras.de donatio. inter virum & vxo. ¶ Secus tamē ſi fuit ſibi dos promiſſa,& non ſoluta,quia tunc non tenetur maritus alere vxorem.tenet Bal.in.l.fi.C.ad Velleia.& in.d.l. pro oneribus.C.de iure dori. ¶ Formo vnā quæſtionem ſuper hoc,quæ mihi videtur pluchra. maritus non habet vnde poſsit alere vxorē, & filios, attamen vxor habet aliqua bona dotalia,ex quibus fructus non percipiūtur,quia ſunt talis qualitatis, q̄ ex eis non poſſunt fructus percipi,vel pauci,qui non ſufficiunt:maritus contraxit debitum, aut pecuniam mutuò recepit,ex qua aluit vxorem, nonne tenebitur vxor pecuniam ſoluere mutuanti, ex quo maritus non habet vnde aliàs poſsit ſoluere. Ioan.de pla.mouet iſtam quęſtionem in.l.vxorem, de decurio.li.10. & concludit, q̄ vxor tenetur talem pecuniam ſoluere.argu.eius,quod in ſimili voluit Bar.in.l.his ſolis.ff.de conditio.inde.vbi dicit, q̄ ſi ego mutuaui pecuniam pauperi, & exiſtenti non ſoluendo,qui ex illa pecunia alimētauit filios, poſſum agere contra filios, qui forſan habent res maternas.Quod dictum refert & ſequitur Ang.in. d.l.his ſolis.& Ludo.ro.ſingulari.210.incipi. pater erat pauper.et do.doctor.de Pala. ſua repetitione. ca.per veſtras.de donatio.inter virum & vxorē.ſuper rubrica.col.348.ver.et ſi fortè.vnde dicit,quòd cautus debet eſſe creditor, qui mutuat pecuniam, quòd faciat ponere in inſtrumento ſe mutuare pecuniam patri ad alimentandos filios, vel marito ad alimentandam vxorem,quod erit vtile.argu.l.fina. ff.de exercito.Licet enim filij,vel vxor ex tali pecunia locupletiores facti non ſint,tamen negari nō poteſt,eos locupletiores occaſione pecuniæ. ergo. &c.vt.l.2.§.1.ff.ad legem rho. de ia. Et ſi veſtimenta filijs empta ſtarent non eſſet dubium: ſed conſumpta in alimoniam,an ſit repetenda, in hoc conſiſtit dubium:conſiderato,quòd naturalis ſtimulus ad alendos parentes neceſsitat.Credit tamen Ange.in.d.l.his ſolis.idem,ſi tempore alimentorū pater erat inops,& ſic non tenebatur alere,vt.l.ſi quis à liberis.ff.de libe.agnoſcen.facit. l. in ſumma.§.inſtrumenta.ff.de conditio.inde.ſecundū Ang. et eſt magna reſtrictio. quod reliquit dominus doctor de Pala. Regula. Exceſſio. Fallit. Qō.

Pala.cogitatiõe vbi ſupra. ☞Profecto dubium eſt maximũ,ſed q̃ vxor non teneatur pro marito,multum facit rubrum & nigrum. C.ne vxor pro ma. ☞Item actio perſonalis tantũmodo competit contra debitorẽ,cui pecunia eſt mutuata, attamen non contra illud, ad quẽ pecunia mutuata peruenit.vt l.eum cui mutuã. C.de actio.& obli.&.l.non aduerſus. C.ſi certũ peta.&.l.ſi is. C.depoſi. Præterea iure fulcitur, q̃ maritus tenetur alere vxorem. vt. d.l ſi cum dotem.§. in ſæuiſsimo.ff. ſo. matri.&.l. pro oneribus. C. de iure doti. & cum præſtat alimenta ſoluit debitum ſuũ:ſed ſic eſt q̃ſi debitor ex pecunia mutuata ſoluit debitũ creditori ſuo iſti mutuanti nulla competit actio contra recipientem pecuniam.vt.d.l.non aduerſus.ergo.&c. ☞Sed do. doct. de Pala. vbi ſupra, poſtquam reliquit hanc quæſtionem cogitationi tenuit contrariã partem. ☞Et ego ſto cum eo: cuius opinionem comprobo, ſequentibus mediis. ☞Primò adduco notabilem tex. in.l.ei qui.in.verſi.aliquem. C.quod cum eo. quem pro notabili allegat Barto. in.l.ſi pupilli.§. 1. ff. de nego.ge.vbi dicitur, q̃ſi homo liber contrahit ſuo nomine in re ad me pertinente, & ſi mandatum meum non habeat,ego teneor, ſi res conuertitur in vtilitatem. ☞Itaq; actio de in rem verſo datur contra illum,in cuius vtilitatem res verſa eſt,licet ipſe non contrahat, vel eius nomine non fiat contractus. Illum tex.dicit ibi Bal. alibi non reperiri,vbi eum commendant docto.ſed ſic eſt,q̃ cùm maritus eſt inops, & non habet vnde poſsit alere vxorem, non tenetur ei alimenta præſtare,quia non tenetur vltra quàm facere põt vxori vt.l. etiam.&.l.maritum.ff.ſo.ma.& in.§. item ſi de dote. inſti. de actio. Itaq; ſi ex bonis dotalibus,aut propriis,vir non habet vnde alat vxorem,non tenetur ei alimenta præ
34 ſtare.ver.pone q̃ vir. C.de iure doti. ☞Imò quod † plus eſt, ſi maritus eget, & mulier eſt diues, debet alere maritum. vt eſt tex.in.d.l. ſi cum dotem.§ ſi maritus.ff.ſolu.ma.quem ibi notant Bar. Alex.& docto.in.d.l.§.ſin autem in ſæuiſsimo idem Bar.in trac.alimentorum. ad finem poſt Spe. in titulo.qui filij ſint legitimi.§.1.ver. qđ ſi mulier. ☞Et in ſimili facit.nam pater tenetur alere filium ex æquitate & iure naturali.vt inſti.de iure natura.in prin. & in.l ſi quis ad libe.ff. de alen. libe. & in.l. nec filium. C de patria poteſt.ſi tamẽ pater non habet vnde poſsit alere filium,non tenetur eum alere.vt.d.l.ſi quis à liberis.& ibi glo.in.§. ſi mater.glo. etiam in lege. nenſenius.ff. de nego. geſtis.tenet Bald. in.d.l. nec filium. Itaq; habemus,quòd ſi maritus alit vxorem cùm eſt inops,aut pater filium, quòd facit illud ad quod non tenebatur. ergo cùm maritus reperitur non ſoluendo,cùm illud debitum ſit verſum in vtilitatem vxoris, tenebitur ipſa ſoluere de ſuo per actionẽ de in rem verſo.per.d.l. & qui. quæ ad hoc etiã ſingularis & notanda. & iuncta cum.l.iſta reperies, q̃ hic eſt caſus à contrario ſenſu.quia dicit, q̃ mulier nõ tenetur ad ea,quę maritus erat obligatus etiam ſi conuertatur in vtilitatem ipſius,putà ad victum,& veſtitum,& alia neceſſaria.Si tamen maritus non eſt obligatus ad victum,& veſtitum, quia eſt inops,ſequitur à contrario ſenſu,quòd vxor tenetur,ex quo eſt verſum in vtilitatem ipſius. ☞Item ad hoc facit,quia ſi res mea,vel mihi debita ad te peruenit,poſſum à te condicere,ne cum iactura locupletior efficiaris, etiã ſi inter te & me nullus contractus vel quaſi ſuper illa re fuerit celebratus.tex. eſt ſingularis in.l. ſi me et titium.ff.ſi certũ peta.& in.l.ſi eum ſeruum.ff.eo. quod ibi intelligunt doctores,quando ex cauſa lucratiua res mea ad te peruenit. & facit dictum Bal. in.l.vna. C. de reputationibus quæ fiunt in iudicio. in fine. poſt Cinum.vbi dicit, quòd ſi minor reſtituitur aduerſus venditionem, ego poſſum petere pretium ab eius creditore,qui habuit ex cauſa lucratiua. argu. tex. in. l. fi. ff.de eo per quem factum erit. ☞Ad idem facit glo.in.d.l.his ſolis.ff.de conditio. inde. quę voluit,q̃ ſi ex cauſa lucratiua res mea tibi profuit, debitore meo exiſtente non ſoluendo, poſſum à te condicere.argu.tex.in.d.l.fina.& lege plane. la. 2. §. 1. de lega.1. ☞Et per illam glo.dicit ibi Bar.quòd ſi quis mutuauit patri pauperi ad alendos filios habentes bona materna, & pater reperitur non ſoluendo,poteſt creditor agere contra filios. licet Bar. ibi reliquit indeciſam, tamen eam firmant ibi Ange.per.l.fi.in principio.ff.de eo per quem fac.erit.&.l.2.ad finem. ff. ad legem Rhodi. de iac.& Iaſo.notanter ibi.Idem Iaſon.in.d.l. cum ſeruum.ff.ſi certum peta.

☞Et per iſtam deciſionem Bar.dicit Ioan. de plat. in.lege vxorem.C.de decurio.libro decimo. quòd etiam intelligatur de vxore alimentata à marito paupere. Iſtam concluſionem tenuit etiam Bald. in.l.fin. C.ad Macedonia.& Francif.Cremenſis ſingulari ſuo trigeſimo.& hoc tene ſine dubio.

Adde. ☞Et eſt ratio efficaciſsima ad tenendum,quòd vxor tenetur ſoluere pecuniam de qua in quæſtione poſita. Nam certum eſt & indubitatum, quòd marito ad inopiam vergente,interdicitur adminiſtratio,quãto magis alienatio rerum dotalium.per.l. vbi adhuc. de qua ſupra. cum multis ſimilibus. Et hoc ſpeciali fauore dotis,ne pereat.vt voluit glo.in parte,ex prædictis.in.d.l,vbi adhuc.& tenent ibi communiter omnes. ſignanter Sali.in.4. oppo. & Bal. in.d.l.doce ancillam. C.de rei vendi.quia intereſt reipublicæ dotes mulieribus conſeruari,ſcilicet ad ſobolem procreandam,replendamq̃ liberis ciuitatem maximè ſit neceſſarium,vt habetur in.d.l. vbi adhuc.plenè do.doct.de Pala.in repe.c.per veſtras. de donatio. inter virum & vxo. ſuper tex. columna.gi.verſi.ſed quanuis. Itaq; voluerunt iura iſto caſu,quòd dos ponatur in tuto,propter liberorum,& famliæ alimenta pręſtanda.Sentiũt enim

dicta iura, q̃ ſi maritus non habet aliàs vnde poſsit vxorem. liberos, & familiam alimentare, q̃ ſunt ex dote alimentandi. nam ad hoc, vt dictum eſt, dos cõſtituta eſt. ſ. ad alimentandos liberos. ¶ Et non ſolum filij cõmunes, ſed filij mariti ex alio matrimonio: imò & ſocer, ſi tãta eſt dos, et tot ſunt bona, quæ omnibus ſufficiant. ſecundum Cinum in. d. l. vbi ad huc. quẽ ſequitur Albe ibi. col. 3. in fine. verſi. quærit etiam Cinus & Bar. in. l. ſi conſtante. in vltima. queſtiõe. quartæ partis. & ibi Alex. in fine principij. ff. ſolu. ma. quos refert & ſequitur do. doctor de Pal. in repe. c. q̃ veſtras. de dona. inter virum & vxorẽ. ſuper tex. col. 81. ver. et nõ ſolum licet referat aliquos contrarium tenere, quo ad filios alterius matrimonij. ¶ Tenet enim vxor alere maritum inopem etiã bannitum. vt dixi in. l. 10. ſupra in glo. ſup parte. de ſus hijos. & illud tene.

necesſarias °mandamos q̃ por eſto ella no ſea obligada a coſa alguã. ¶ Lo q̃l todo q̃ dicho es ſe entiẽda ſino fuere la dicha fiãça o obligaciõ amãcomũ° por maravedis de nras rẽtas° o pechos o derechos.

25 ¶ Quando maritus † dicatur pauper, & qualiter paupertas debet probari. tenet do. doctor de Pala. vbi ſup̃. col. 80. cũ ſeq̃n. dixi in. d. l. 10. ver. quin pater. ¶ Et reſpõde ad illud, ſcilicet, q̃ vxor nõ tenetur pro marito, q̃a eſt verũ, ſed hic nõ tenetur vxor pro marito, ſed pro ſeipſa: quia in caſu quo marit° eſt inops tenetur ſe alere de ſuo. vt ſupra dixi. ¶ Et nõ mireris de hoc: quia tenetur etiã alere maritum inopẽ, vt habetur in Spec. qui filij ſint legitimi §. 1. ver. ſed quid ſi mulier. et facit tex. in arg. in. d. l. ſi cũ dotẽ. §. ſinautẽ. et ibi Bar. 2. q. & ibi Bal. §. ſi maritus ſecunda col. verſi. vtrum autem econtra. vbi latè. ff. ſoluto matrimonio. ¶ Intellige q̃ vxor debet alere maritum inopem, etiam de bonis dotalibus, ſecundum neceſsitatem viuendi, non ſecundum dignitatem ipſius. tenet Iacob. de are. Bal. & Imo. in. d. l. ſi maritos. ff. ſoluto matrimonio. ¶ Ex quibus omnibus poteſt colligi, q̃ † ſi reditus rerum dotaliũ nõ ſufficiunt ad alimẽta ipſius vxoris et filiorũ ſuorũ, & mariti, q̃ poſſent vendi ad alimenta, dumtamen cũ decreto iudicis, probata cauſa, & in ſubaſtatiõe, prout diximus ſupra de bonis minorum.

Extẽſio.

Extẽſio.

26

26

Adde. ¶ Hinc eſt, quòd prius debet conſtare, q̃ neceſsitas alienandi ſit vrgens. argumento textus in. l. ab eo. C. de prædijs minor. et. l. magis puto. §. ne paſsim. ff. de rebus eorum.

¶ Secundò, quòd debitum ex bonis mobilibus non poſsit ſolui, vt ſtabilia bona vendantur, vt in dicto. §. ne paſsim. et in. §. in primis, in eadem lege. ¶ Tertiò, vt dixi, q̃ hoc liqueat iudici per diſcuſſionem bonorum, vt in dicto. §. ne paſsim. & dicto. §. in primis. ¶ Quartò, q̃ vendatur res minus damnoſa. vt in dictis iuribus. ¶ Quintò, q̃ pro paruo debito non vẽdatur res magna. vt in. l. ſi fine. in primo. §. ff. de mino. & in. d. §. ne paſsim. ¶ Sextò, q̃ omnia iſta præcedant decretũ iudicis. Et his præcedẽtib° interueniat iudicis decretũ in alienatiõe rei ſtabilis ipſius mulieris. vt in. d. l. 1. ff. de rebus eorũ. & in. l. lex quæ tutores. C. de admi. tu. quę leges loquuntur in alienatione rerum minorum. ¶ Septimò, q̃ poſt decretũ interueniant ſubaſtationes. vt in. l. ſi fine. §. 1. iuncta glo. & ibi Bart. ff. de mino. & in Spe. de emp. & ven. §. nunc dicendum. ver. ſi igitur tuto. ¶ Verum tamen eſt, & in facto habui, q̃ vrgente magna neceſsitate duo viri, non habentibus vnde poſsent vxores, liberos, ſeipſos, & familiam alimentare, ipſorum tamẽ vxores habebãt q̃dã rũſtica prędia, vnà cũ vxoribꝰ prę dia ipſarum vendiderunt, iuſto pretio, vt ſeipſos, vxores, & filios alimentarent: tamen poſt mortem virorum ſuorum ipſæ vxores repetunt prædia: & conſtito de ſupradictis in ſacro ſenatu chriſtianiſſimi Imperatoris noſtri emptor fuit abſolutus a repetitione dictarũ mulierũ, & venditio declarata iuſta, quãuis in vẽditiõe prædiorũ nõ interuenit ſubaſtatio, nec decretũ iudicis, ſed ex eo ſolo, propter vrgẽtem neceſsitem prædia fuerunt vendita iuſto pretio, & q̃ mariti nõ habebãt propria bona, ex q̃bus poterant alere vxores &c. ¶ Tamẽ † conſiliũ do volentibus emere mulierum prædia & maritorum propter hypothecã, quam vxores babẽt ad ea, vt in contractibus emptionum & venditionum adhibeant vxores iuramentum de non contrauenien do, nec petent abſolutionem, vel relaxationem à iuramento, nec vtentur tali relaxatione etiam ſibi cõceſſa motu proprio romani pontificis, nec ad agendum, vel excipiendum; vel conceſſam ad inſtantiã alterius: nã vbi actus non valet ſine iuramẽto, cùm iuramento valet. vt patet in multis exemplis poſitis per Alex. in. 1. volu. conſi. 27. 5. col. ¶ Nam act° iuratus, non dicitur ſubeſſe iuri poſitiuo. vt dicit Alex. in. 4. volu. conſi. 102. ¶ Vltimò de prohibito alienare. vt in. l. 2. C. de patri. qui filios diſtra. vbi dicitur, quòd propter famem prohibit° alienare poteſt alienare propter neceſsitatem. facit lex pater filium in princi. & ibi Bart. de lega. 3. & l. peto. §. prædium. vbi Bar. de le. 2. & in. l. 1. ff de fun. dota. & in. l. 1. & ibi Bar. C. de prædi. mino. in parte. habetur. inſti. quibus alie. licet. vel non. ¶ Hinc etiam poteſt dici, & ſine dubio tenere, quòd ſi maritus eſſet pro debito in carcere detentus, nec haberet vnde poſsit debita ſoluere, et vxor ipſi° haberet bona dotalia, vel paraphernalia, q̃ tenetur, & poſſet de eis vẽdere, vt extrahat maritum de carcere, & valeret venditio, dũ tamen in venditione ſeruetur ſolẽnitas ſupra dicta. quia. ſ. tenetur ad alimenta, idem

& à fortiori vt liberet à carcere. cùm perſona mariti in maiori ſit poſita neceſsitate, nã videretur illũ necare: vt habetur in.c.non ſatis.86.di. ☞ An autem poſsit maritus retinere de dote tantum, q̃ ſibi ſit ſatis ad victum, vide in.l.in cõdemnatione. ff. de regu.iur.glo.& Bar.in. l. quod nomine. ff. de condi. inde.& in authen.præterea. C. vnde vir & vxor.& glo.in.l.licet. C.de iure doti. Ioan.de por.in l.2. ff. ſol.mat. vbi dicit, q̃ poteſt retinere quartam partẽ tantùm.

27 o ¶ Neceſſarias. quia † vltra victum & veſtitum tenetur maritus adhibere medicum ad ſanandum vxorem ęgrã, ſi eſt in ciuitate, vel in loco inſigni, vbi pręſumitur haberi poſſe copia medicorum, aliàs excuſatur, nec tenetur mittere pro medico ad ciuitatem. vt tenet Bar.in.l.idem que. ff. pro ſocio. notatur.in.l.ſi ab hoſtibus.§.ſi vir. ff. ſolu.matri. & in.l.quod in vxorem.& ibi Bal. C.de negõ.geſtis.

28 dixi in lege.30.ſupra. ¶ Et nota, quod † maritus ad petitionem conſanguineorum vxoris compelli tur curare vxorem ægram, vt tenet Bar.in.d.l.ſi cũ dotem.§.ſin autem in ſęuiſsimo in principio. ff. ſoluto matrimonio. maximè ſi ſit furioſa vt ibi.

29 Adde. ☞ In tantum † maritus tenetur vxori miniſtrare neceſſaria, q̃ ſi pater reliquit filiabus ſuis certum vſumfructũ pro eis nutriendis donec erunt maritatę, eis nubẽtibus, ceſſat vſufructus, quia mariti tenẽtur eas nutrire. Ita tenet Oldra. conſi 162.nu.1.&.2. ¶ Hinc eſt, q̃ ſi maritus neceſſaria non miniſtrat vxori, nõ debet maritus lucrari aliquid ex donatione, pacto, vel ſtatuto. ita do. doctor de Pala. in repe. c. per veſtras. de dona. inter vir. & vxo. ſuper ru. col. 418. in ver amplia prędicta. ¶ Idem dicẽdum eſt in vxore non miniſtrante viro ſuo neceſſaria, quando vir non habet vnde ſe alat, niſi ex dote, & bonis vxoris. ¶ Et quod dicimus de marito non adhibenti medicum, vel ſi adhibuit imperitum. Vide dictum do. doct. de Pala. dicta repe. ſuper rubrica. col. 419. cum tribus ſequentibus.

p ¶ Mancomun. i. ſimul. vt dixi ſupra in parte, mancomun. quia hęc dictio eſt copulatiua. ſecundum Bal. in.l.1.§.is itaque. 1. col. verſic. putant quidam. C. de cadu. tollen. ☞ Et dicuntur † ſimul obli

30 gati in cõceptiõe verborum, & vno momento obligẽtur. vt.l.ſi fundus.§.ſi duo.& ibi Bar. 1. q. ff. loca. ☞ Item dicuntur ſimul obligati, ſi vnus poſt alium ſint obligati, ſecundum Bar. in.l.ſi plures. ff. de iu-

31 re iu. ¶ Et not. q̃ † maritus & vxor ſimul obligati, ideſt a mancomun in eodem inſtrumento & vno contextu, dicuntur inſolidum obligati. tenet Bald. in authen. hoc ita. 1. col. in fine. C. de duo. reis. ☞ Ni ſi animo nouandi ſe obligarent, vt.l.ſi paternam.& ibi Bal. C. ad Velleia. ☞ Sed quia dixi quòd intelligitur inſolidum contra ſingulos, etiam ſi non dicatur, licet exactio fiat contra vnũ pro parte, ſi omnes ſunt ſoluendo, lex. non recte. §. ſi. C. de fideiuſſo.& l.3. titu. delos fiadores. fo. le. ☞ Hodie tamen eſt ſecus per.l.2. titu. de las deudas. in ordi. vbi dicitur, q̃ duo ſimpliciter obligati, tenentur pro dimidia, ſi ſunt obligati inſolidum poteſt conueniri alter pro

32 toto. vt ibi. ☞ Item not. q̃ † obligatio mariti & vxoris eſt ſicut obligatio patris & filij, & quod dixi in patre & filio, notatur per Bar. in.l.licet.§.ſed ſi in lectura noua. ff. de pecu. ¶ Et adde, q̃ plures rei debendi non dicuntur, qui inſolidum ſunt obligati, ſecũdum Bar. in.l.rem hereditariam. ff. de euictio. neq; gaudent beneficio de duobus reis. vt ibi per Bar. ¶ Prædicta ſunt vera, quando tenentur inſolidum extra naturam rei in obligatione deductę, niſi actum ſit. tenet Bartol. in.l.ſi vt certo .§. ſi duobus. quinta colum. verſicu. item dubitatur an ſemper. ff. commoda. & glo. in.l. 1. verſicu. inſolidum quo in ordine quis conuenia. lib. 11. ¶ Sed quęro, *Quæſtio.* nũquid rei inſolidum obligati habeant beneficiũ diuiſionis, vt quilibet conueniatur. Pro parte tenẽ q̃ ſic de iure authenticorum: niſi alter ſit inops, vel abſens, vt in authen. de duobus reis. in principio. collatio. 8. & in authen. hoc ita. C. de duobus reis. ☞ Item niſi renunciauerit beneficio diuiſionis, tenet Ange. vbi ſupra, in principio. 2. col. ver. & hęc eſt doctrina. & glo. in verſi. ad ſolutionem. in. d. authe. in fine. ſed Bar. in.l ſi mandato. la. 2. verſi. paulus. el. 3. ff. manda. dicit conueniri inſolidum additio, q̃ ſolutio vnius proſit alteri, niſi conſtet vnum poſsidere. tenet Bar. in.l.ſi duo. ff. depoſi. ¶ Vlterius nota, q̃ maritus & vxor obligati à mancomũ; ideſt ſimul ex vna cauſa, dicuntur duo rei, nõ ſi ex diuerſis cauſis. tenet Pau. de Caſt. conſi. 49. incipiẽti. viſo puncto. & tunc ſimul obligati videntur inuicem fideiubere, ſi ad alterum tantùm principaliter ſpectat negotium. tenet Bart. in authẽ. hoc ita. in repe. 10. char. ver. 4. principaliter eſt videndum. C de duo. reis. ſed an iſtud ſit verum indiſtinctè, vide Bar. in.l.ſi vnus. in principio. ff. pro ſocio. & in.l. reos. 1. colũ verſi. reſtat videre an duo rei. ff. de duo. reis. & in l.4. in principio. ff. ſi quis cau. & in l. ſi conſtante. §. quotiens. 1. col. ver. & pro Dino facit. ff. ſolu. matri. vide etiam. glo. ſingularẽ. in.l. ſed iulianus. §. item ſi duas. ff. ad Macedo. & per glo. magnam. ver. interceſsionem factã. in.l. ſi vir vxori §. mulier & titius. ff. ad Velleia. per Bal. in.l. ſancimus. in fine. ver. non competit actio. C. de verbo. ſigni. & in.l. per diuerſas. xv. q. C manda. Ange. in authẽ. de duo. reis. vltima col. ver. item an duo rei.

33 collatio. 7. ¶ Sed quęro iuxta hoc † duo principaliter ſe obligarunt, pro pecunia mutuata, vel pro alia re vendita, vel tradita, ſed pecunia peruenit ad vnum, quis eorum debet prius conueniri. Tene q̃ is, ad quem pecunia peruenit, & hoc ad inſtantiam correi id petentis ſumptibus ſuis fieri periculo ſuo, & hoc quãdo à principio nihil actũ fuit qs eorum eſſet conueniendus. tenet Bar. in.l.3.§.fi. vltima col. verſi. ſeptimo quęro. ff. de duobus reis. &

Qõ.

Bald.

Bal. in authen hoc amplius. pe. col. ver. & nota hic argu. C. de fideico. & glo. in. d. l. ſed iulianus. §. item ſi duos. ver. intererit. ff. ad Macedo. vbi vide Paul. de Caſ. & Ange. in. l. hinc quęritur. §. poteſt eſſe. ff. de peculio. ℣ Sed Bal. cõtra in. l. ſi non ſinguli. C. no ta. C. ſi certum peta. vbi vide omnino. & in. d. auth. hoc amplius. pe. col. ver. & nota hic argu. ℣ Sed nõ eſt contra, imò dicit, q̃ prænominatus in contractu principalis habeatur. Ita q̃ ſi vir eſt prius nomina tus in inſtrumẽto, ſecundò vxor vnà cum eo, ipſa præſumitur interceſsiſſe: ſed quando ſunt ambo pa riter obligabiles, vterq; cenſetur principalis, niſi contrahatur ſuper re vnius tantum, vel niſi ad vnũ tantum res perueniat. vt. d. l. ſi non ſinguli. vel niſi color ſit queſitus. vt. l. vir vxori §. fi. ff. ad Velleia. Iſtud etiam tenet idẽ Bal. in. d. authẽ. ſi qua mulier. fi. col. C. ad Velleia. & Bar. in. l. hi qui. ff. de fideiuſ.

Cõtra. 55.

34 Adde. ℣ E not. q̃ † licet quis ſe conſtituat ſo luturum id quod alter eſt obligatus, & debitor, propter hoc ipſe principa lis debitor non eſt liberatus. ita dicit gloſ. notanda in authen. de fideiuſ. colla. 1. ℣ Itemn o. vnam quæ-ſtionem, quam in facto habui in materia iſtius le-gis. ℣ Quatuor † vel ampliꝰ ſimul inſolidũ ſe obli

Nota. Q.

35 garunt in ſyndicatu cuiuſdam prætoris conuenti duo aut vnus tantũ ex obligatis, quia diuites erant pro tota ſumma, cum proteſtatione, q̃ vnius ſolu-tione creditor erit contentus. Fuit lata ſententia, & illi duo conuenti cõdemnati in tota ſumma appel-lauerunt à taliꝰ condemnatione, & proſecuti appel lationem in curia catholicorum regum Hiſpaniæ, vbi propoſuerunt condemnati, q̃ in prima ſenten-tiã fuerunt condemnati de iure. per. l. 1. C. ſi plures vna ſententia fue. con. licet ſimul ei inſolidum fue rant obligati, q̃ omnes quatuor vel quinq; tenent pro rata ſua. Quia licet talis originalis obligatio fuit inſolidum, tamen illa, quę oritur ex ſentẽtia, non eſt ſic, ſed quilibet videtur condemnatus pro parte, niſi contrarium index dixerat in ſententia, vt declarat Pau. de Caſ. ibi, ſic iſti debitores ex qua tuor vel quinq; condemnati cenſentur condemna ti pro rata, habito reſpectu ad omnes quatuor, vel quinq;, & non reſpectu ipſorum duorum conuen torum. Replicatur ex parte creditoris, q̃ dicta. l. non dicit, q̃ alij debitores inſolidum obligati non fuerunt conuenti, ſed loquitur, quando omnes de-bitores inſolidum obligati fuerunt conuenti, tunc ſi ſimpliciter cõdemnatur, intelligitur pro rata. ſu-per quo dictum conſilium catholicorum regum de creuit, q̃ illi duo debitores condemnati ad dictos centum aureos, intelliguntur cõdemnati pro rata, habito reſpectu ad quatuor vel quinq; obligatos, & non pro rata ipſorum dominorum condemna torum ad dictos centũ aureos. Quia licet alij debi-tores nõ fuerũt vocati in iudicio, tñ illi non vocati nullam habent defenſionem, vt pro rata non teneã tur, & omnes in virilem cenſentur condemnati, vt dicit tex. in. l. ſi quis ſeparatim. §. quotiens. ff. de ap pella. & ſic interpretata ſententia per dictos domi-nos de ſenatu catholicorum regum Hiſpaniæ, licet dictos duos condemnaſſet primus iudex ad centũ aureos, vt intelligeretur dicta prima ſententia pro rata reſpectu omnium obligatorũ. Et ſic facta fuit ſexecutio contra illos duos pro rata, habito re-pectu ad omnes quatuor vel quinq; obligatos ad dictam ſummam centum aureorum: ſed cõtra illos alios duos citatos nec vocatos non potuit fieri exe cutio, quia non fuerunt condẽnati, nec habuerunt ſcientiã huius litis iuxta notata in. l. ſæpe cum ma-teria ſua. ff. de re iu. bene tamen creditor poterit a-gere de nouo contra quẽ vellet inſolidũ obligatũ, vt ſibi ſoluat integrũ debitũ, ſecundũ gl. & Pau. de Caſt. in. d. l. 1. C. ſi plures vna ſentẽ. ¶ Verũ tñ, q̃ ſi cõtractus eſt guarentigiatus, poterit creditor cõtra reliquoſ duos vel tres petere creditũ ſuũ per viam executionis pro reſiduo debiti. ¶ Et no, iſtam de-ciſionẽ, quia eſt noua, & illã mẽti cõmẽda. pro. l. 2. ti. 12. lib. quinto ordi.

q ¶ Nñas rẽtas, qđ eſt verũ, qñ mulier ſe obliga-uit exp̃ſsè, vt hic appet, ĩquãtũ dicit, fiãça o obliga ciõ. & i. l. 2. ti. đlos fiadores. ĩ ordi. aliàs ſecꝰ. ¶ Que-ro iuxta hoc, qdam † debet gabellario vel collectori vectigaliũ aut redituũ pricipis. 10. ex cauſa vẽditio nis vel alteriꝰ cõtractꝰ, & cõueniũtur, q̃ ipe debitor cũ vxore obligẽtur in cõtractu, in quo cõfitetur vir & vxor debitũ ex cã gabellę aut vectigalis: dũ ga-bellariꝰ repetit debitũ ab vxore, ipa oppõit đ ſimu latiõe cõtractꝰ, dicẽs, q̃ ex alia cã fuit ſcriptũ quàm actũ eſſet ĩ veritate. q̃ritur an iſta ſimulatio noceat, & vr q̃ nõ. p. l. ſi ex p̃tio. C. ſi cer. pet. ℣ Tu tene cõ-trariũ, quia tũc ſimulatio obſtat, qñ in veritate ni-hil agebatur, vel agebatur aliqd turpe vel iualidũ, & ĩ quo nõ poterat fundari obligationis ſubſtãtia, puta qa cõtra iuris regulas, vt tenet notãter Bal. in rub. C. de depoſi. 1. col. ver. 5. quęritur. & And. Sic. in rub. de depoſi. fi. col. ĩ medio. & gl. in fi. ti. de los pleytos q̃ deuẽ valer no. in pte. ſi le hiziere. ver. itẽ circa cõtractꝰ ſimulatos fo. le. ſed iſta. l. phibet mu-lierẽ obligari cũ viro p alio debito quàm fiſcali, q̃ in veritate nõ eſt, igitur &c. ℣ Itẽ ĩ iſto cõtractu vi detur cõmiſſa fraus de cõtractu ad cõtractũ, quia p hibitꝰ ſe obligare niſi ĩ cã fiſci, ſi fingit ſe debere ex illa cã, iſte cõtractꝰ eſt nullus duplici rõne. ſ. rõne fraudis, & rõne ſimulatiõis, vt. l. ſi ſpõſus. §. circa. ff. de dona. inter vi. & vx. facit qđ notatur ĩ. l. teſtamẽ tum. ff. de pba. & ĩ. l. codicillis. §. inſtituto. de leg. 2. tenet Bal. ĩ. l. nõ dubiũ. 3. col. in prĩci. ver. tertio mõ. C. de leg. igitur. &c. ℣ Nec obſtat. d. l. ſi ex p̃tio. nec tex. ĩ. l. Lucꝰ Titiꝰ cũ haberet. & qđ ibi Bar. dicit. ff. depoſi. qa eſt verũ, q̃ qñ in cõtractu agitur verũ, & nõ phibitũ, & in quo põt fundari ſubſtãtia obli-gationis, licet caderet in ſpeciẽ alterius cõtractꝰ, be ne valet, nec iſta ſimulatio nocet, vt ibi, aliàs ſecꝰ vt ſupra dixi, & tenet Bal. ĩ. d. rub. C. depoſi. qđ nota

Contra. 56.

ex

37 ¶ Ex quo infertur, q̃ † ſi ſtatutum prohibet conduci cameram alicuius artificis, q̃ non poterũt emi fructus, quia eſſet fraus de contractu ad cõtractum, in quo eſt ſimilis ratio prohibẽdi. ¶ Infertur etiã, 38 q̃ † probibitum nõ poteſt ſub aliquo colore attentari. Iſta ſunt verba Bal. in.d.l. nõ dubiũ. in parte, ex hoc infertur. cũ ſequenti. 4. co.

Infer.

¶ Ley. lxij.

NInguna muger por ninguna deuda que no deſcienda

¶ Not.

Adde. hic vnũ caſum, in quo mulier poteſt ſe obligare vnà cum viro ſuo, vel ſeor ſum. ſ. pro reditibus regalibus. ¶ Et non mireris de hoc. Idem eſt cenſendum de filiofamilias, conducenti gabellas. vt l. 3. incipiente. ſi quis patrem familias, in parte. vnde Iulianus. ff. ad Macedoni. 39 ¶ Quod intelligo verum, præter quam † ſi mulier coniugata eſſet minor. 25. annorũ. nam ſi ſe obligaret etiam pro reditibus regalibus vnà cum marito, poſſet iuuari beneficio reſtitutionis in integrum, ſicut dicimus de filiofamilias minore. d l. 3. ¶ Propterea lex. 61. quaterni gabellarum iubet, q̃ minores 25. annorum non ſint fideiuſſores in reditibus gabellarum, niſi præſtito iuramento. vt ibi. ¶ Quod etiam erit dicendum in muliere minore cõiugata: quæ cùm poſsit obligari præſtito iuramento quibuſcũq; perſonis, vt habetur in pragmatica regni. in vltima ordinatõe. multo forti⁹ poterit obligari q̃ reditibus regalibus. ¶ Sed quæro. mulier tẽpore contractus matrimonij, vel poſtea, iurauit, q̃ non ſe obligabit pro marito nec pro vllo alio, nec fideiubebit, vel q̃ non vendet, nec venditioni conſentiet rerum ſuarum: ſi demum ſe obligauit, vel quia vendidit, valeat obligatio vel venditio facta cum iuramento. And. Sicu. in rub. de ſolutio. in fine. mouet iſtam quæſtionẽ. & Georgius natã. in repe. c. quanuis. 5. col. 3. limitatione. in ſexto. & Socinus in ſuis regulis, aliàs Bernardus de Luco in regula. 301. & Ioan. Campe. in tracta. de dote. 4. parte. q. 14. cum duabus ſequentibus mouet iſtã quęſtionem, vide ibi per eos, quia notanter loquũtur. ¶ Quæro, quidam emerũt reditus gabellarum ad ipſo rege (quæ arrendatio dicitur por mayor) iuxta formã tex. in l. 47. quaterni gabellarum ſed hi gabellarij vẽdunt gabellas vel reditus gabellarũ, quæritur, ſi mulier coniugata ſe obligauit cum viro ſuo ſine iuramento, valeat obligatio, vt mulier teneatur cũ viro ſuo pro debito. Videtur q̃ ſic, per iſtam legem: nam dicit. q̃ poteſt obligari pro reditibus gabellarum vel regalium. ¶ Sed cõtrarium eſt verum, per ea, quæ dixi in. l. 13. in glo ſup parte. 24. horas. in ver. ſæpenumero tenui. ¶ Quid ſi vir & vxor non emerũt fructus vel reditus gabellarum, ſed à maioribus gabellariis vel exactoribus tributorum recipiunt gabellas, & fiũt gabellarij (quæ dicitur por menor) an valeat iſto caſu mulieris obligatio. videtur q̃ non, per ea quę ſuperius ſunt dicta. ¶ Nam ij non ſunt reditus regis. ¶ Sed ſi multum facit in contrarium lex. 130. dicti quaterni gabellarũ. vbi in recuperatione & exactione redituum gabellarum, omnes gabellarij, tam maiores, quàm minores eodem priuilegio gaudent. ¶ Quæro. an iſta lex poſsit renunciari. Tene q̃ nõ. nam dicit glo. ſingularis in. l. à diuo pio. ff de ritu nuptia. q̃ cõſtitutio prohibitoria renunciari non poteſt ¶ Idem per dictam glo. tenet Bal. in. l. non dubium. C. de legi. plenè Anto. Corſetus ſingulari ſuo incipiente. cõſtitutioni prohibitoriæ. folio. 163. dixi in l. 50. & 52. ſupra. vbi vide.

Contra. *Quã.*

Quã. nota da *Quã* *Contra.* *Quã.*

Summarium.

1 *Mulier, an poſsit incarcerari.*
2 *Meretrix quæ dicatur.*
3 *Meretrix an poteſt expelli de vicinia.*
4 *Meretrix, an poteſt petere, quod ſibi eſt promiſſum.*
5 *Meretrix, an poteſt dare, vel promittere.*
6 *Meretrix, an poteſt ſuccedere ex teſtamento & ab inteſtato.*
7 *Acceſſus ad meretricem, an, & quando ſit punibilis.*
8 *Fornicatio ſimplex an ſit peccatum.*
9 *Lanio, an, & quando poteſt compelli mihi vendere carnes.*
10 *Stabularius an compellatur quem recipere in hoſpitio.*

NInguna muger. Nõ ſummatur iſta. l. ſumitur tamẽ ex ea regula generalis, q̃ mulier pro nullo debito põt incarcerari, niſi in caſibus in ea contentis. de primo concordat. l. 1. C. de officio diuer. iudi. glo. & docto. in. l. ad egregias. ff. de iureiu & in. l. cõſentaneũ. & ibi Bar. & docto. C. quomodo, & quando iudex. Et not. q̃ contra facienti imponitur pœna capitalis. per. d. l. 1. Infero ex hoc, q̃ etiã pro debito fiſcali mulier non poteſt incarcerari, quia dicit, por ninguna deuda. & tenet Barto. in. l nemo carcerem. de exacto. tribu. li. 10. per. d l. cum authẽ. ibi poſita. C. de officio diuer. iud. ¶ Fallit iſta regula in caſu mirabili, quem ponit Bar. in. l. ſi quis ſub cõditione. ff. de teſta. tute. & in authẽ. matri & auiæ. C. quando mater offi. tute. fun. po. vbi dicit, q̃ ſi mulier aſſumpſit ſibi tutelam ex diſpoſitione teſtamenti patris, vel aui, & renũciauit Velleiano, & ſecundis nuptiis, & omni alteri iuris auxilio, q̃ talis renunciatio operatur. ſ. q̃ vbi mulier aliàs non potuiſſet capi pro debito, hic & in. d. authẽ. nouo iure. & in. d. l. 1. de offici. diuer. iudi poſſet hoc caſu perſonaliter capi, & incarcerari pro debito, dumtamen in loco honeſto. &c. ¶ Fallit ſe cundò in caſu, quo ſtatutum permitteret capturam debitorum fugitiuorum, quia etiam fœmina comprehenderetur, niſi ſpecialiter eſſet excepta. tenet Bal in. l. ne paſsim. C. de iuris & fac. igno. & ex idẽ titatis ratione. ſecũdum Bar. in. l. 1. 8. col. in principio.

Regula. *Concor.* *Infer.* *Fallit.* *Fallit.* *Fallit.*

Pio. in lectura noua. ff. de peculio. & in. l. iura. in fine. ff. de legi. Bal. in. l. quicunq; C. de seruis fugi. & quo ad istam captura vide quæ dixi in. l. 66. infra.

Fallit. ¶ Tertio fallit, si debitum descēdit ex delicto, quia potest capi, & incarcerari, vt infra sequitur. l. ista.

¶ Et ex hoc non procedit hodie dictum Bal. in l. 3. C. de episcopali audi. vbi dicit, q̄ mulier pro debito descendenti ex delicto non potest incarcerari, etiā si satisdare non posit per tex. notabilē in authen. sed nouo iure. C. de custo. reo.

đ delito pueda ser p̄ sar ni detenida

Fallit. ¶ Quartò fallit, nisi luxurioſè viuat, vt hic in fine. & idē tenuit Bal. in

Fallit. l. consentaneū. C. quomodo, & quādo iudex. ¶ Qđ intellige verum, nisi sit nupta, nam tunc non debet incarcerari. secundum Ioā. an. in rub. de iniuriis. in additio. ad Spe. tenet Alexā. in. l. pleriq; in fine. ff. de in iº vocā. tex. in. l. vxor §. si quis. C. ad le. iuli. de adul. & Alex. in. d. l. consentaneum. in additio. ad Bal. Quod totū intellige, nisi debitū pecuniarium descendat ex delicto. vt hic, & in. l. 79. infra.

r ¶ Presa. Si tamen in carceribus detineatur, debet ab hominibus separari. vt l. quoniam. C. de custo. reo. & si incarcerata non reperit fideiussorem: debet relaxari cum iuratoria cautione vt in authē. vt nulli iudi. §. necessarium. collatio. 9. ¶ Quod est verum, etiam si mulier sit incarcerata pro causa criminali. vt ibi secundum Ange. de Are. in tract. maleficiorum. in parte, si deiusit. 2. col.

Adde. ¶ Et in hoc mulier est melioris cōditionis quā vir, & in multis aliis casibus, quos ponit Spe. in. ti. de procu. § 1. 2. col. ver. nonus in detentione. ¶ Regulariter tā vir est melioris conditionis quàm mulier. vt ibi

1 col ver. regulariter autē. ¶ Quādo mulier † posit incarcerari. & qñ non, ponit And. Sicu. in. c. lator. 1 col. de pigno. ¶ Quid de muliere cōiugata mala. dixi in. l. 11. in glo. super parte. fueren concebidos.

2 s ¶ Conoscidamente mala. prout † est illa, quæ posita est publicè in lupanari, vel ad quā homines solent ire causa libidinis, & quæ palam quæstū sui corporis facit. vt. l. palā. ff. de ritu nuptia. vbi tex. notanter innuit mulierem dici meretricem, si inhoneſtè duos causa quæstus admisit. ad quod cōmendat illum tex. do. Abba. in. c. cū decorem. in fine. de vita & honest. cler. & in. c. inter. opera. in fi. de spō. ¶ Idē si per. 20. horas stetit in meretricio, seu lupanari. nam hoc solo censetur publica meretrix. istud voluit Sali. in. l. quoniam adulterium. C. de adulte.

3 t ¶ De su persona. Et nota, q̄ † talis meretrix potest expelli de vicinia, si vicini velint. tenet Gui. de Cu. in. l. 2. C. de summa trini. & fide ca. & ibi Pau. de Ca. in. ver. sed si aliqua. & ibi latè in additio. & An. Sicu. in. c. rodulphus. de rescrip. ¶ Item nota,

4 q̄ † meretrix non potest petere quod sibi promissum fuit. tenet Bar. in. l. 3. ff. de conditio. ob tur. cau. Cinus in. l. 2. codē. ti. C. & glo. in. l. ea quæ. C. de donatio. ante nup. Bar. in. l. affectionis. C. de donatio. sed licitè recipit post ceptū meretriciū. secundum Bar. in. l. non dubium. C. de legi. & l. 3. §. quod meretrici. ff. de conditio. ob turpem cau. de quo plenè per do. doctorem. de Pala. in repe. c. per vestras. de donatio. inter virum & vxo. super rubrica. co. 171. in ver.

no fuere conocidamente mala s de su

5 videamus nunc. & col. sequenti ¶ Cui adde, q̄ † licet meretrix posit recipere, non potest promittere tenet Bal. in. l. 1. 3. col. C. de conditio. ob tur. cau. per. l. fi. C. de actio. & obli. vbi glo. notabilis. ¶ Et ratio quare meretrix potest accipere non dare vel promittere est pro tāto, quia videretur habere adamasium. quod est prohibitum, & deinde grauiter ambo punirētur. vt. l. fi. ti. delos vagamūdos & holgazanes. in ordina. ¶ Et nota, q̄ præsumitur meretrix illa, de cuius domo scholaris visus est exire. vt tenent Cinus & Bal. in. l. neq; natales. C. de probatio. ¶ Item si consueuit intrare nunc vnam domum, nūc aliam. vt tenet Ange. in. l. si qua illustris. C. ad orphi. ¶ Item si vicinus dicit, scio illam meretricem, quia sum vicinus. tenet Bal. in. l. 1. C. de col-

6 lusio. dere. ¶ Item nota, q̄ † meretrix potest succedere ex testamento & ab intestato. tenet Ange. in authē. quibus mo. natu. effi. le. §. 1. collatio. 5. ¶ Contrariū tenet ipse Ange. post glo. in. authen. de triē. & semi. §. consideramus. collatio. 3. ¶ Item si mater erat meritrix, non potest exhæredare filiam meretricem. tenet Bar. & Bal. in. l. in arenā. C. de inofficio. testa. ¶ Nota etiam, q̄ accessus in meretricem est impunibilis, etiam si meretrix sit coniugata. tenent Bal. & Sali. in. l. quæ adulterium. C. de adulte. dixi in. l. 83. in glo. 1. ver. & nota q̄ adulterium. infra. Nota

¶ Quod est verū, etiam si per vim sit capta causa libidinis. tenet Bar. in. l. si vxor. vbi est tex. ff. de adulte. & in. l. verum. ff de furtis. & in. l. si ea. &. d. l. quæ adulterium. & vtrobiq; per Ange. C. de adulte. ¶ Et quanuis hoc sit regulare, do tibi casum singularem, in quo accessus ad meretrices etiam non nuptas punitur, tāquam si accessisset ad mulierem honestam. & est, quando meretrix ipsa est incarcerata, nam tunc accedens ad eam, punitur, ac si accessisset ad mulierem honestam. Ita singulariter dixit Paris de puteo in suo solēni tractatu syndicat. 16. charta. sub verbo, adulteriū. 1. col. Mouetur ad hoc dicendum ratione notabili, videlicet. nam licet ex forma statuti bānitus possit impunè occidi & offendi, attamē istud fallit in bannito capto & incarcerato, quia carcerati sunt sub protectione curiæ l fi. C. de custo. reorum. & offendens talem bannitum, debet puniri. ita dixit Bar. in. l. in laqueum. ff de acqui. rerum do. ¶ Item facit, quia carcer est custodia reorū. vt habetur in rubro. C. de custo. reo. & in authen. nouo iure. eodem titulo. ideo non de-

Nota

bet

bet eſſe locus offenſionis.quod etiam firmat Hippolyt⁹ d marſiliis.ſingulari ſuo.150.tene mẽti,quia alibi non inuenies. Quod intelligo,quãdo ipſa meretrix cognoſcitur inuita,aliàs ſecus: quia ſi ſponte permittit ſe cognoſci,nõ eſt idem quod in bãnito, nec tunc offenditur Et quãdo mulier poſsit incarcerari vide An. Sicu. in. capitulo. lator. de pigno.

7 Adde. ¶ Sed quia ſupra dixi,q̃ †acceſſus ad meretricem etiam per vim cognitam eſt impunibilis per.l.verũ.ff. de furtis.cum concordan.idem videtur ſentire.l.ſecunda quaterni fraternitatis,aliàs dela hermãdad. inquantum dicit,q̃ extrahentes meretrices per vim cauſa cognoſcendi eas carnaliter,non puniuntur per iudices fraternitatis. Et eſt ratio ſecũdum textum in d.l. verum. nam ex tali coitu meretrix non efficitur deterior,qa ſic erat ante. ¶ Propterea infamia non datur infami.vt.l.2.C. vt infra certum tempus. & glo in.l. aut dãnum quia ſeruos.ff. de pœnis. & Bal in.c.capellanus.de feriis. ¶ Hinc etiam dicit.l palam.ff. de ritu nuptiarum q̃ meretrices publice & palam proſtitutãtur.ideo dicit,q̃ infamia eſt viro ſic coeunti meretrici. & infamia compenſatur cum damno pecuniario meretricis,ex cuius parte eſt damnum.quãdo pretium non fuit ſibi ſolutum. propterea nõ poteſt petere etiam ſibi promiſſum, licet ſic ſolutum non poteſt repeti.per glo. in.l.2.ff de conditio. ob turpem cau. ¶ Ex parte viri concubentis eſt infamia,vt dixi,& hoc præponderat.l.ſi in duabus.ff.de reg.iu. Et ex hoc ſentit.d.l.verum.

Cõtra. q̃ pl⁹ punitur in hoc vir,quã meretrix. ¶ Sed iſtæ rationes non ſunt concludentes ad tenendũ, q̃ conoſcens meretricem per vim non debeat puniri. ¶ Nam licet quo ad ipſam meretricem venalem omnibus ſe proſtituentem quaſi omnibus coit,& non tibi, licet ei hoc facere. quia perſonam poteſt denegare cui, quando, & quotiens vult. ¶ Idem eſt in re.ideo idem erit & multo fortius in perſona l.in pecudum. ff. de vſuris.l. iuſtiſsimè.in prin. ff de ædili.edic. ¶ Et q̃ in re poſsit,patet in.l. & ſi denunciauerit.§. proculus.ff. de contrahen. emp l. ſi ſterilis.§.ſed & ita.eo. titu. &.l. ſi quis ita promiſerit.§. ea lege.ff.de verbo.obligatio. poteſt etiam ſtare in re ſua.l. vxorem.§. agri plagiam. de legatis.3. ¶ Et quãtum ad virum concũbentem, fortè gentiles non putauerũt eſſe peccatum fornicationem: quia Abraam acceſſit ad Agar ancillam. vt habe-

8 tur Geneſi.16.& Iacob.37.hodie † autem ſimpliciter eſt peccatũ cum quacũq;,excepta vxore. ſecundum ſanctum Tho. 2.2.q.154. de partibus luxuriæ q.2. ſed non propterea debuerunt violentiam non punire:quã in rebus punierunt, etiam ſi ius habẽt, & non iudicem, debent ſibi ius dicere, non enim ius eſt ſolum, quando homines vulnerantur. vt.l extat.ff.quod metus cau. itaq; per vim cõpelli non debent,aliàs vim facientes,puniendi ſunt,vt ſupra. ¶ Et iſtud eſt argumẽtum contra illos modernos,

9 qui dicunt,q̃ † ſi lanio,vel alius tenens carnes,vel merces venales omnibus vendit, ſed mihi vendere noluit requiſitus, q̃ poteſt compelli vt vendere cogatur. tamẽ videtur q̃ poteſt vẽdere cui vult,& cui non vult.vt dictis legibus. quia nullus cogitur etiam iuſto pretio ſua vendere. quia vnicuiq; committuntur res ſuæ gubernandæ. vt in.l. re mandata C manda. & in.l.2.C. de noxali. vbi dicitur, q̃ rei

10 ſuæ quilibet dicit legem quam vult. ¶ Illi † etiam q̃ publicè negociãtur,vt ſtabularij,habẽt poteſtatẽ ne quem recipiant vt.ff.nam caupo.ſtabu. quod dicitur furti aduerſus nau.cau.ſtab.l.1. in fine.Et ſi vẽdo illi & illi,& tibi nolo vendere,non cogor.vt.l.ſi verſi.his tamen perſonis.C. de iure emphite. ¶ Si verò quis non cõpellitur vendere rem ſuam ſi non vult,nec poteſt compelli meretrix vſum corporis ſui. Verum tamen eſt,quòd ſi lanio,vel carnifices, vel ſtabularij eſſent deputati à publico et cõmuni, vt facerent carnes,vel recipiant iterãtes, vel tranſeuntes.&c.compellerẽtur tunc vendere,vel recipere viatores,et ſuũ officium,ſeu miniſteriũ ſibi commiſſum,& receptũ per eum implere,&facere. vt.l ſi quis magiſtratus.ff.de munere. & hono. ſed rem ſuã non cogũtur vẽdere cui nolunt.vt.l. nec emere. C.de iure delibe. ¶ Porrò ſi promiſiſſet lanio à publico deputat⁹ omnibus vẽdere carnes,quas macellabit,nõ videtur aſtringi ex hoc ad eos, qui ſunt ſibi odioſi,& quibus de iure nõ põt, non debet cogi vẽdere.argu.tex.in.l.luci⁹.§.1.&.l.2. ff.d municipa. in generali verò promiſsione nõ cõtinẽtur ea,quæ qs ſpecialiter nõ eſſet promiſſurus.vt.l. q peculiũ. ff. de peculio.&.l.obligatiõe.ff.de pigno.ſed teneretur ad intereſſe,vel reſtringeretur ad pœnã conuẽtam, nõ ad rẽ.vt.l.q romæ.§.coheredes.ff.de verbo.obli.& ibi dicitur in glo. ¶ Niſi eſſent carnes ciuitatis,& cõmunitatis,aut emptæ de cõmuni pecunia,tũc cogeretur,qa nõ ſũt carnes macellatoris. hæ.ſ.carnes emptæ de publico ſunt cõitatis tantũ. in his,quæ ſunt cõitatis,tantũ habet quilibet de populo ad obtinẽdũ,q̃tũ qlibet ad prohibendũ. vt l.2 in prin.ff.ne qd in lo.publi. ¶ Alij circa hoc min⁹ bene dixerũt,q̃ lani⁹ p̃dictus teneatur iniurtarũ vẽdẽs alijs,& nõmihi.nã ex affectu debẽt æſtimari in iuriã.l.illud.ff.d iniu.ſi fecit aĩo iniuriãdi mihi,qđ præſumitur vt.l.non cõuicij.C.de iniu. ¶ Hoc eſt durum dicere,dato q̃ cõſtet ob iniuriam meã nolle mihi vẽdere rem ſuã,vt teneatur mihi iniuriarum, qui conuiciũ verbo non dixit, nec in corpus aliquod intulit.pulſando, verberãdo, abducẽdo,committẽdo vel attentãdo puditiciã, his modis fit iniuria.vt.l.1.§.1.ff. de iniu. ¶ Aliud eſt contumeliam facere,aliud non pati vt quis honorẽ habeat.l. iniuriarum.§.ſi quis de honoribus.eo.ti.de. iniu.alio quin quicũq; non facit quod facere debet, teneretur iniuriarum, quod eſſet abſurdum. Et ſic ſufficit dare inſtantiam.c. ſicut ingredi.1. q.1. vnde ſi non reddo debitũ,nõ tenetur iniuriarum,quia nõ fa-

cio

facio iniuriam re aut verbo. ſed ſi non permitto te vti re tua, infero moleſtiam, & facio per quod non poteſt vti. l. ſi quis iniuriarū. §. ſi quis prohibet. C. de iniu. ℣ Ideo ſi lanio, vel meretrix non prębet qđ tu vis, propterea non poteſt eis vim inferri, nam tibi nullam in hoc faciunt iniuriā. Et quodammō iſtud voluit tenere Matthęus Matheſilanis ſingulari ſuo 102, vbi dicit. vulgares dicūt, ꝙ nō eſt pœna capitalis rapere meretricē, vel cū ea coire ꝑvim, & cōcludunt ꝙ punitur extraordinarie. & hoc verum, amplius quām dicta lex verū. ff. de furtis. ℣ Et iſtud voluit ſentire lex fi. tit. 7. lib. 4. fo. le. & ibi gloſ. nec non quædam lex neapo. tit. de violentia meretricibus illata. lib. 1. vbi dicitur. ℣ Miſerabiles itaq; mulieres, quę turpi quęſtu proſtitutę cernuntur, noſtro gaudeant beneficio gratulantes. vt nullus eas compellat munitas ſuæ ſatisfacere voluntati, contra hoc generale edictū ſatagentibus, confeſsis, atq; convictis vltimo ſupplicio feriendis. ℣ Et ſi contra hoc opponas de. l. fraternitatis. de qua ſupra, per illam non negatur, quin cognoſcentes meretrices ꝑ vim puniantur: ſed dicta. l. dicit, ꝙ non debēt de tali caſu cognoſcere iudices fraternitatis, quia ſua iuriſditio eſt limitata ad certos caſus. per. l. 1. eo. quaterno, non tamen negatur quando iudices ordinarij poſsint de tali violentia cognoſcere. ¶ De iſta quæſtione & materia vide And. Sicu. in. c. 1. pe. co. in ver. vltimō not. de emp. & ven. & Abb. in. c. 1. qđ metus cauſa. aliquid per eundem Abb. in. d. c. 1. de emp. & ven. quæ omnia not.

¶ Ley. lxiij.

EL derecho de exe

Summarium.

1 *Obligatio quid ſit.*
2 *Actio quid ſit.*
3 *Actio vnde oritur.*
4 *Actio quotuplex ſit.*
5 *Actio hypothecaria an ſit in rem.*
6 *Executio a quibus, & contra quos, & ſuper quibus, quando, & vbi debeat fieri, & quæ exceptiones admittantur contra eam.*
7 *Inſtrumentum factum extra regnum, an & quando poſsit executioni mandari.*
8 *Executio quando, & pro quibus rebus fieri poteſt.*
9 *Executio, an, & quando fieri poteſt.*
10 *Obligatio guarentigia quæ dicatur.*
11 *Inſtrumentum quando dicatur certum.*
12 *Inſtrumenta guarentigia quæ dicantur de iure Imperatorum & Thuſcorum. Et an ſcriptura priuata poſsit executioni mandari, & quando.*
13 *Confeſsio facta in iudicio, an habeat executionem paratam.*
14 *Inſtrumetæ priuatæ, an, & quādo poſsint executioni mādari.*
14 *Donatio facta in domo iudicis coram iudice, an dicatur facta in iudicio.*
15 *Confeſsio facta coram notario actorum, an dicatur facta in iudicio.*
16 *Exequi an poſsit ſententia, à qua eſt appellatum.*
17 *Exequi an poteſt contractus non continens certam ſummam mercantiæ.*
18 *Confeſsio in cōtractu depoſiti, an habeat executionem paratā.*
19 *Inſtrumenta quæ habent executionem paratam. Et quando dicatur contractus conditionalis,*
20 *Inſtrumenta conditionalia, an poſsunt exequi.*
21 *Sententia an poteſt executioni mandari, ſi Papa, vel Rex in reſcriptis dicit vt exequatur, ſi preces veritate nitantur, vel veris exiſtentibus.*
22 *Forma ſeu ſolennitas quæ requiritur in actu, an debet præcedere actum, an ſufficiat ſubſequi.*
23 *Iudex in executione contractus vel ſententiæ, an debeat prius inſpicere, an ſit purus, vel conditionalis.*
24 *Venditio an dicatur conditionalis, quando venditur ad menſuram.*
25 *Exequi, an, & quando poteſt contractus ſeu inſtrumentum lapſu temporis, decem vel viginti annorum. Et exequendi ius quanto tempore præſcribatur.*
26 *Præſcriptio, an tollat obligationem ciuilem, & naturalem.*
27 *Præſcriptio, an ſit ſimilis ſolutioni.*
28 *Præſcriptio quando dicitur probata. Et qualiter articuli in probanda præſcriptione fieri debeāt.*
29 *Præſcriptionem allegans, quid debet probare.*
30 *Bona fides, an requiratur in præſcriptione.*
31 *Decem anni quando incipiunt currere in executionibus.*
32 *Præſcriptio, an incipit currere pendente dilatione, vel pendente conditione, vel conſtante matrimonio.*
33 *Præſcriptio quando incipit currere.*
34 *Pactum an poteſt operari, quòd præſcriptio non currat.*
35 *Pactum, an dicatur ius commune.*
36 *Pactum, an operetur vltra conſuetudinem.*
37 *Præſcriptio, an currat contra pactum.*
38 *Præſcriptio, quibus modis poteſt impediri ne currat.*
39 *Præſcriptionum appellatione non obſtante, an comprehendatur præſcriptio immemorialis.*
40 *Iuramentum appoſitum in contractu, an impediat præſcriptionem contractus, & ius exequendi.*
41 *Præſcriptio, quibus modis interrumpatur.*
42 *Exceptio litis conteſtationis, an, & quando poteſt opponi cōtra præſcriptionem. Et quibus modis interrumpitur præſcriptio.*
43 *Præſcriptionis interruptio quibus perſonis proſit vel noceat.*
44 *Sententia contra principalem, an poſsit exequi contra fideiuſſorem.*
45 *Inſtrumentum cancellatum, an proſit ad probandum.*
46 *Debitor an liberetur interituret,*
47 *Executio pro debito ſpeciei, an poſsit fieri in quantitate.*
48 *Actio perſonalis & executoria ſuper ea data, quanto tempore præſcribat. Et quæ dicantur actiones merè perſonales, & merè reales.*
49 *Præſcribi quando poteſt ſine titulo.*
50 *Præſcriptio vt fiat in actionibus, & in rebus, quæ requirantur.*
51 *Bona fides cauſata ex iuſtis rationibus, vel temerarijs, an ſit ſufficiens*

ſufficiens ad præſcribendum,

52 *Bonam fidem, an inducunt dicta teſtium.*

53 *Bona fides & titulus an debent allegari in præſcriptionibus.*

54 *Hypotheca, an debet conſtitui in ſcriptura. & hypothecaria actionis vita quæ ſit.*

55 *Hypotheca, an conſtituatur pacto.*

56 *Agens hypothecaria contra poſſeſſorem, quid debet probare.*

57 *Libellus in hypothecaria qualiter fit.*

58 *Diſcuſſio, an debet fieri in bonis debitoris, antequam fideiuſſor vel poſſeſſor conueniatur.*

59 *Diſcuſſio bonorum, an poſſit fieri pendente lite.*

60 *Diſcuſſio quando ſit neceſſaria.*

61 *Diſcuſſionis forma quæ ſit.*

62 *Petitio hæreditatis, quæ bona comprehendat*

63 *Actio hæreditaria, an ſit mixta, & in rem ſcripta.*

64 *Agens hypothecaria, an debeat probare debitorem fuiſſe dominum tempore obligationis.*

65 *Actio hypothecaria mixta, perſonalis, & realis, quãto tempore præſcribat.*

EL derecho de executar. Iſta. l. ſatis in ſe ſũmatur, & continet tria dicta. in primo dicitur, quãto tempore ius exequendi perſonali actione præſcribatur. ☞ In ſecundo, quanto tempore preſcribatur actio perſonalis executoria data ſuper ea, & qd in obligatione, in qua eſt hypotheca, vel quia eſt mixta, perſonalis, & realis. ☞ Secũda ibi, & la actiõ perſonal. ☞ Tertia ibi. pero donde &c. ¶ Aduerte, quia iſta. l. venit declarare. l. 4. tit. delas preſcrip. in ordina. & venit derogare. l. 3. eod. tit. ☞ Sed quia melius iſta iura intelligantur, eſt ſciendum, quid eſt ius ſimpliciter dictum, quid executio, & quid obligatio, quid actio perſonalis, & quid actio realis & hypothecaria. de quibus omnibus iſta. l. loquitur. ¶ Quo ad primum eſt dicẽdum, ꝙ ius ſimpliciter dictum eſt ars boni & ęqui. vt. l. 1. in principio ff. de iuſti. & iure. cum ſimi. cuius mater eſt iuſtitia, ſicut obligatio eſt mater actionis. vt per glo. ibi in parte iuſticia. ¶ Quo ad ſecundum eſt dicẽdum, ꝙ eſt ius cum qualitate, quod competit & naſcitur ex ſententia, quę tranſiuit in rem iudicatam, ante ſententiam verò non fit executio, neq; ab ea eſt incipiendum, etiam ſi debitum ſit probatum, quia probationes et inſtrumenta paratam executionem non habent de iure communi. ☞ Niſi ſit cõfeſsio in iudicio facta, vel iuſiurandum iudiciale, vt notatur in. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. pe. & ibi habes glo. ſingularem. ff. de iuſti. & iure tenet Bal. in. l. 1. C. de execu. rei iu. nam licet ſit probatũ, adhuc ſub iudice lis eſt. vt. l. eo tempore. ff. de peculio. &. l. qd debetur. eo. ti. & ideo non eſt tempus exequendi. vt. l. meminerint. C. vnde vi. ideo ſententia debet præcedere executionem. vt. d. l. 1. & ibi doct. & Bal.

1 C. de executio. rei iudi. ¶ Quoad tertium dic, ꝙ † obligatio eſt ius ad rem. ſecundum Bal. in. l. error. C. ad legem falci. quanuis non ſequitur ſingulares partes rei. vt tenet Ioan. de Por. in. l. ſi ſtichus. ff. de verbo. obli. & oritur ex contractu quaſi contractu. item ex maleficio, vel quaſi. vt in Spe. de reſtitu. in integr. §. 1. ver. ſed non mirum, & inſti. de obli. quæ quaſi ex deli. naſcun. ¶ Item eſt obligatio mater actionis. vt habetur in. l. licet. §. ea obligatio. ff. de ꝓcura. ☞ Quo tamen iure ſit iu. ¶ Ad quartum dic,

2 ꝙ † actio eſt filia obligationis, & oritur ex contractu mediatè, quia immediatè oritur obligatio ex contractu, & actio ex obligatione. tenet Bart. in. l. 1. col. 1. ver. item nota. ff. de peculio. in lectu. noua. & iſta actio dicitur res, ſecundum Bald. in. l. ex legato in tertia oppo. C. de lega. per. l. rei. ff. de verbo. ſig.

3 ¶ Et not, ꝙ † actio oritur ex præcepto guarentigiæ. vt tenet Bal. in addi. ad Spe. titu. de appellatio. ver. ſed nunquid ex præcepto. & hoc quando preceptum fuit firmiter factum. vt ibi. ¶ Item oritur actio ex ſententia. tenet glo. Bar. & Bal. in. d. l. ſed ſi poſſeſſori. §. fi. 2. nota. ff. de iureiu. ¶ Item actio eſt ius. ſecundum Bar. in. l ſi pater. ff. de adoptio. doct. in. l. edita. C. de edendo. & inſti. de actio. in principio ibi, proſequendi in iudicio quod nobis debetur. & in Spe. de libelli conceptio. §. 2. ver. ſed nunquid. & de poſtu. prẹla. in principio. ¶ Et dic. ꝙ †

4 actio perſonalis, ꝓpriè dicitur actio, vt per glo. in. l. actionibus. ver. in rẽ. ff. de in litem iura. Et quid ſit actio perſonalis, habetur in Spe. de primo & ſecundo decre. §. videndum reſtat. ver. ſed quæ eſt ratio. & ſequent. & quando naſcitur, & quãdo mouetur, & quid eſt conſiderãdum habetur in Spe. de actio. & petitio. §. ſequitur. verſicu. & ꝙ iudicium. & verſiculo ſequenti. ¶ Ad quintum dic, ꝙ actio realis dicitur actio in rem. vt in Spec. de ceſsio. actio. §. 1. ver. vt autem. & de primo & ſecundo decre. §. iam de effectu. verſicu. ſed quæ eſt ratio. ¶ Vltimò te-

5 ne, ꝙ † actio hypothecaria dicitur actio in rem. vt in Spe, de loca. §. nunc aliqua. verſiculo. 182. & iſta datur ex ſola cõuentione. vt ibi. ¶ His itaq; prẹhabitis ſequitur ex lege iſta, ꝙ ius exequendi, quod oritur ex contractu, præſcribitur decennio. ¶ Itẽ habes in alijs actionibus & obligationibus quanto

6 tempore præſcribantur. ¶ Quo † ad iſtam executionem quæro de aliquibus. ☞ Primò, quis poſsit petere executionem. ☞ Secundò, contra quem. ☞ Tertiò, per quem debet fieri. ☞ Quartò, quando. ☞ Quintò, vbi. ☞ Sextò, in quibus rebus debet fieri. ☞ Septimò, quibus exceptionibus impeditur. ¶ Quo ad primum vide Paul. de Caſtro conſilio 318. vbi etiam vide, an fiat ſine requiſitione iudicis qui protulit ſententiam in alio territorio. ☞ Et nota, ꝙ quando executio petitur per illum, in cuius fauore data eſt ſententia, ipſe poteſt ingredi poſſeſſionẽ propria authoritate, & ſic poteſt eſſe executor, & nuncius in cauſa propria. tenet Bal. in lege prima. C. vt nemini liceat ſine iudi. autho. ☞ Qd eſt verũ, ſi ſibi committatur, quod fieri poteſt, quando nõ reperit reſiſtẽtem, aliàs non. ſecundum Abba. in ca. de cętero. de re. iudi. per glo. in. l. meminerint. &

De. 1.

& ibi Bar.C.vnde vi.idem Barto.in.l. iuſtè poſsidet.ff.de acquiren.poſſe. ℣ Item verum eſt, ſi data eſt ſuper iure incorporali. ℣ Nota tamen, q̃ executio peti non poteſt per procuratorem ad agẽdum ſecundum Bar.in.l.omnium.ff.de procurat. niſi ſit procurator etiam ad hoc datus, vel niſi ſit generalis ad omnes cauſas etiã futuras Idem Bar.in.l.ſi procurator.ff.de procura. ℣ Vel niſi ſit procurator in rem ſuam.vt ibi per eundem Bar. ℣ Vel niſi fecerit ſumptus in lite pro domino inope.vt lege. actoris. C.de procurato. ℣ Sed vide Bar.in.l.hoc iure.ff. de
De.2. ſolutio. ℣ Quo ad ſecundum dic, q̃ executio ſententiæ regulariter fit contra dominum, quandoq; etiã per procuratorem.vt tenent docto.& Ioan.de Pra. in.l.plautius.ff.de procur. & in lege. ſi quis cũ procuratorio.eodem titu.vbi Bar.dicit, q̃ non fit contra procuratorem,niſi ſucceſſerit vt hęres principali cõdemnato.vt in Spe.de executio.ſen §.3. in verſiculo.ſed & ſi. ℣ Item poteſt fieri executio contra hæredem condemnati mortui,ſi citetur, aliàs non. Vt tenet Innocen.in.c.quia.v.de iudi.Bal.in.l.per diuerſas,quæſtio.10.C.manda.& in.l.fi.§.& ſi præfatam.C.de iu.delibe.Idem Bal.& Innocen.in.l. ſi binæ.ff.de iniuſto.irritoq;.fac.teſta. ¶ Et ſi data eſt ſententia contra filium, poteſt mandari executioni ſine conſenſu patris,tenet Bar.in.l.cum nõ ſolum.§. neceſsitate.C.de bonis que liber.per. l. 3.§. ſed vtrum.ff.de minori. ℣ Non tamen poteſt fieri in bonis aduentitijs in prẽiudicium patris, niſi patre volente.l. & ſi condemnatus.&.l. quotiens. per Bar.ff.de noxa.Bar.& doct.in.l.ſi filio.ff.ſolu.matrimo.vbi dicit,q̃ fieri poteſt tam contra perſonã, quàm contra peculium,& contra eum etiam factũ ſui iuris.& dicit Bar.in.d.l.quotiẽs, q̃ executio nõ differtur contra filium durante patria poteſtate.cõtra glo.in.d.l.3.§.ſed vtrum.& in.l.q̃ ſi minor. §. q̃ ſi ſeruus.ff.de mino.vide Be.de Su. in. l. ſi ex alio. C.quod cum eo.& in.l.cum filij.& ibi Bal.& doct. C.qui bonis cede.po.& dic verum,ſi pater conſentit filio litiganti,aliàs ſecus ſecundum Bar.in.l. ſi finita §.ſi de vectigalibus.ff.de damno.infec. ℣ An executio ſententiæ latæ contra ſyndicum fiat contra ſyndicum,an contra vniuerſitatem vel monaſterium.vide in Spe.de confe § 4.verſi.fina. ℣ Itẽ executio ſententiæ in expenſis,an fiat contra dominum,vel contra procuratorem.tenet Bar.& Angel.in.l.4 in princi ff.de re iudi.& Bar.in.d.l.plautius.ff.de procura.& Innoc.in.c.per tuas.de arbi. ℣ Si tamen eſt lata contra procuratorem,laboratorem,vel factorem,an fiat executio contra dominũ. vide Bar.in authen.qua in prouincia.in fin.C.vbi de crimi.agi opor & in Spe.de exec.ſen.§. 3. verſicu.ſed & ſi. ¶ Et nota. quòd executio ſententiæ latæ contra principalem poteſt fieri contra fideiuſſorem. Bart. in.l.ſi quis pro eo.§.ſi nũmos ff. de fideiuſſo.& in.l.preſenti.§ cum autem.C.de his qui ad eccle.con.& in.l.3.C.de execu.rei iudi. notatur in.l.1.ff.iudi.ſol. ℣ An fiat contra defenſorem notatur in.d.l.plautius.& in Spe.de procu.§ 1.ver. ſed nunquid defenſor.vbi dicitur,q̃ ſic, ſi cauet iudicatum ſolui.& Ioan de Pra.in.l qui abſentem.ff. de procura. ℣ Si tamen fideiuſſor, vel defenſor eſt inops,ſententia debet exequi contra principalem. tenet Ange.in authen.vt omnes obe.iudi.prou. 3. co.colla.c. ℣ Et ſi ſententia fertur contra mandatarium,fit contra mandatorem in ſubſidium,vt tenet Angel.in.d.authenti. vt omnes obe.iudi. prouin. ¶ Sed pone,q̃ lata ſentẽtia cõtra aliquẽ deſijt poſſidere,& in alium alienauit,an cõtra ipſum vel contra poſſeſſorem fiat executio.Bar.in.l. à diuo pio. §.ſi ſuper rebus.ad finẽ.ff.de re iudi.& in.l.1.§.1.ff. ſi mulier ven.nomine.& in.l.3.C.de pigno.in rep. vbi dicit.q̃ fit contra eum,in quem per dolum tranſfertur poſſeſsio. Idem tenet Bar.in.l.certa forma. C.vt in poſſe.lega.& in.l.ſi legatorem.ff.eodem ti. ¶ Nota etiam,q̃ executio ſentẽtiæ in caſu litigio ſi fieri poteſt contra tertium poſſeſſorem l.2.C. de litigio.tenet Bal.in.l.1.C.de alie.iudi. ℣ Quod verum credo citato poſſeſſore.ſecundum Inno.in. d. c.quia.v.de iudi.& Bal.vbi ſupra.tenet Fel. in.c.ex ratione.i.co.ver.& adde alias notabiles concluſiones.de app.& Bart.in.l.certa forma.C.vt in poſſe. lega. ℣ Regulariter tamen contra tertium non nominatum in iudicio executio fieri non poteſt, ſine cauſæ cognitione & citatione partis. tenet Innoc. ſingulariter in.d.c.quia.v. Ange.in.l.vna.C.ſi vſus ex pluri.& in.d.l.ſi binę.& ibi Bal.& Imo.ff.de in iut.rup.irri.quę fac.teſta Idem Bal.in.l.1.pro te.C. de dotis pro.quod eſt verum,niſi ſit hæres vniuerſalis ſecundum Bal.& Inno.in.d l.ſi binę. ℣ Item executio ſententiæ latę contra vnum in hypothecaria non poteſt fieri cõtra alium,niſi cõtra ipſum agatur iterum.l.ſi fundus.§.creditor.& ibi Bart. ff. de pigno. ℣ Sed an executio ſententię poſsit fieri cõtra nouũ poſſeſſorẽ.putà,emptorẽ. vide Bal. in l.executorem.10.co.C.de exec.rei iudi.& in.l.ea lege.C.de cõdi.ob cau.datã. ¶ Quoad tertium dic. *De.3.* q̃ executio ſententiæ latæ per iudicem vnius terrę fieri poteſt per iudicem alterius territorij.vt. l. argentarium.§.nomine.ff.de iudi.& d.l.à diuo pio. in princi.ff.de re iudi. ℣ Quod eſt verum à literis pronunciantis non aliter.ſecundum Barto.in. d.l.à diuo pio.§.1 Bal.in.l.ſi.7.q.C. de edic. diui Adria. to Pau.de Caſt.conſilio.101.& conſilio.39.& Spe. in ti.de.1.&.2.decre.§.4 ver.& nota. Item eſt verũ, quando bona ſunt ſita in territorio iudicis, cui lite ę diriguntur.vt. d.l. à diuo pio.§ ſententia.& ibi doct.& in.l.ſi.ff.de iuriſdi.omnium iudic.& c. romana.§.contrahentes.de foro compe.lib 7. ℣ Tene tamen menti,q̃ iſtud procedit,& habet locum,quãdo iudex alterius territorij pronunciauit ſecundũ leges,ſecus autem ſi pronunciaſſet & ſententiaſſet ſecundum ſtatuta loci ipſius iudicis, quia tunc iudex alterius territorij, non tenetur talem ſententiã

mittere

mittere executioni. Iſtud fuit ſingulare dictũ Bal. in.l.1.fi.verbis.C.de confeſsis.eiuſdem Bal.licet nõ tam clarè in.l.prima.q.4.C.ne filius pro patre. quã doctrinam,vt notabilem,refert,& ſequitur Alexã. in.d.l.à diuo pio.§.ſententiam.in prima additione. 3.col.ver.ſecundo limita.& Paleotus in.l. prima in fine.ff.de offi.aſſeſſo. & Hippolytus Marſilijs ſingulari.135.quod tenementi,quia poteris impedire executionem plurium ſententiarum,ad quas iudices non animaduertunt.

Adde. ¶ Iſtam concluſionem tenet etiã doctor de Pala.in repe. capi. per veſtras.de dona.inter virum & vxorem in introduc.9.columna.verſic.ex quo infertur.vbi plenè.ſed melius Socinus aliàs Ber.Diaz de Luco in ſuis regulis in regula.231.qui allegat.l.1. titu. 27. tertia partita.vbi dicitur,q̃ iudex vnius territorij, ad literas alterius iudicis poteſt exequi ſententiã. vide ibi & gloſam in.l.prima in parte,al merino,titulo.20.libro tertio foro legum. ¶ Quæro habito
7 pro conſtanti,q̃ † ſententia vel inſtrumentum factum extra regnum debet executioni mandari, vt dictũ eſt ſupra,an ad hoc, vt exequatur, debeat in eo,vel extra fieri fides per officialẽ loci, vbi factũ eſſet,q̃ ille eſt notarius publicus de his, qui ſedent ad banchũ iudicis bonæ famę & opinionis.Car.in clemen.1.q.3.de procu.tenet q̃ ſic. Et iſtud obſeruatur in regno Aragonũ. Et poteſt probari in regno per teſtes idoneos,q̃ ille eſt notarius publicus exiſtens in quaſi poſſeſsione notariatus cõficiendi publica inſtrumenta,& ſi offert pars vel creditor hoc probare,debet dari terminus ad verificandũ per teſtes,q̃ ille eſt notarius,& bonæ famę, aliàs dictum inſtr.nõ probat,niſi probetur q̃ ille ſit notarius.hoc tenet Ioan.And.in ti.de inſtr.edi.§.reſtat qd ſi,producatur.in add.& Anto.de Bu.in.c.1.de fide inſtr. Ang.in authẽ.de tabe.colla.4.Bal.in authẽ.ſed nouo iure.3.col.C.ſi certũ peta.licet cõtrarium tenuerit Gofre.in ſumma.de fide inſtr.§.q̃ tale inſtrumẽtum,pbat,ſed nõ conſtet notariũ, qui ſcripſit ſe notarium,quia præſumitur,ex quo apparet in publica forma in qua dicit ſe notarius. Et idẽ tenuit Ang. in authẽ.de hęre.& falci.§.hinc nobis colla.1. ¶ Fatendũ tã eſt,q̃ ſufficit probare,q̃ ille fecit plura inſtrumẽta tãquam notarius,& fuit in lõga poſſeſsione cõficiendi inſtrumẽta.vt dicit Inn.in.d.c.1.de fide inſtr.& Spe.in ti.de proba.§.1.Bal.in.l.2.co. 10.ĩ ver.ſed his obijcitur.C.de ſerui.& aqua.& in.l.barbarius.ff.ď off.prẽto. Sed Bar.ĩ.l.actuarios.ď nũerarijs & chartularijs li.12.& ĩ.l.herẽnius.ff.ď decurionibus.dicit q̃ hoc nõ ſufficit.Et idẽ dicit Alex. in.1. volu.cõſi.138.incipiẽte.videtur circa primũ.4.col. ¶ Sed poteſt intelligi dictũ Bar.q̃ eſt quæſtio ĩter notariũ & aliũ,qui negat ipſum fuiſſe notariũ.tũc notarius debet,pbare de ritu ſuo,q̃ eſt notarius.vt dicit Alex.ĩ.d.l.herẽnius.& ibi vide multas remiſſiones.dixi in.l.ſupra in gl.ſup parte,eſcriuano.q.1. verſi.fateor tamẽ.Sed plenius quã per aliũ do.Mattheus de afflic.deci.neapo.251.per totam deciſionẽ ¶ Executio tamen inſtrumenti guarentigij per iudicem incompetentem fieri non poteſt.Bal.in.l. in criminali.C.de iuriſditio.om.iud.aliàs puniuntur partes,& iudex,vt ibi. ¶ Si verò eſt lata ſententia per inquiſitorem contra hęreticũ remiſſum ad iudicem laicum, vt puniatur, fieri debet executio p̃ eundem iudicem laicum abſq; nouo proceſſu. tenet Bar.in.l.magiſtratibus.ff. de iuriſditio.omniũ iudi. ¶ Executio tamen ſententię capitalis fieri debet per iudicem à quo.tenet Bal.in additio.ad Spe. in ti.de appellatio.verſi.condemnatus ad mortem. & in authen.ſi quis litigantium. C. de epiſcopali audi.Bar,in.l.eos.C.de app.Ang.de Are.in tracta. malefi.5.col.verſic. appellante. ¶ Idem dicimus in executione ſententiæ interlocutoriæ,quæ fieri debet per iudicem à quo,non per iudicem ad quem. vt.l.intra vtili.ff.de mino.Bal.in additio.ad Spe.ti. de ſenten.verſi.nota quando interlocutoria. ¶ Itẽ omnis ſententia iudicis eccleſiaſtici lata contra laicum debet executioni mandari per iudicem ſecularem ad requiſitiõem iudicis eccleſiaſtici.vt in. c. in cauſis.de offic.deleg.& in.l.4.ti.de los juyzios. in ordina. ¶ Quando executio poſsit fieri,dic q̃ tẽpore feriato in vtilitatem hominum,non in honorem dei.per.c.fi.& ibi Inn.& Bal.in margarin verbo.executio. ver.ſecundo.de iudi.Pau.de Caſt. in l.pe.ff.de ferijs. Archi.in.c.ſicut.2.q. 1. & Bal.in.l. in minori.C.in qui.cau.inte.reſti.non eſt neceſſe. Poteſt tamen fieri executio ſententię capitalis contra inſignem latronem tempore feriato in honorẽ dei.vt.l.prouinciarum.& ibi Bar.& Bal.C.ď ferijs. Lanfran.in.c.quoniam contra. in parte citationes. de proba.Quod eſt verum propter criminis enormitatem,vt ibi,aliàs ſecus. ¶ Sed non præcedente libello in ciuilibus fieri poteſt executio ſententiæ tempore feriato.vt.c.1.de libelli obligatio. ¶ Executio tamen inſtrumentorum non poteſt fieri tempore feriato:quia licet fiat ſine cauſæ cognitione,tamen poſtquam eſt facta, quęritur de eius iuſticia, quòd tempore feriato fieri non poteſt. ſecundum Pau.de Caſt.in.l.pe.ff.de ferijs. ¶ Et nota.q̃ in cauſa poſſeſſorij executio ſententiæ poteſt fieri appellatione pendẽte:& ſi retractaretur ſententia,retractabitur executio,ſed ſi res eſt mobilis,debet caueri ne perdatur,quando fit executio.tenet Bar.in l.2.C.de app.reo.& Bal.in.l.2.C. de epiſcopali audi. ¶ Item executio ſententiarum vel inſtrumentorum poteſt fieri quandocunq;, nec requirit litis conteſtationem,vnde nunquã currit inſtantia. ſecundum Bar.in.l.litibus.de agricolis & cenſi. li.11. ¶ Et ſi executio eſt ſemel facta in extimatione,an fiat iterum in re,ſi res poſtea reuertatur ad condẽnatum.Bart. in.l.ſed ſi priori.1.col.ff.de iureiuran. ¶ Et poteſt fieri executio ſententiæ pendente appellatione,quando appellans nõ fecit fidẽ iudici.

à quo, q̃ se infra terminum præsentauit iudici ad quē. Tenet Fede. de Senis consil. 27. docto. in. c. per sonas. &. c. ex insinuatione. de apellatio. Item aliis casibus, quos ponit Inno. in. c. pastoralis. de offi. dele. ¶ Item quãdo appellatur à momẽtanea possessione. secundum Bar. in. l. 2. ff. de appel la. recipi. & Bal. in. d. l 2. C. de episcopali audi. ℣ Item executio sententiæ fieri potest, pendente supplicatione, licet non pendẽte appellatione. vt in authen. quę supplicatio. C de preci. impe. offe. ¶ Quãdo tamen fiat executio sententiæ contra minorem. vide Bal. in addi. Spe. ti. de execu. sen. ver. quando executio. ¶ Executio tamen regulariter fieri non potest infra tempora appellãdi. glo. in. l. 1. in prin. ff. nil noua. app. pen. Bar. in. l. addictos. C. de appella. vbi dicit verũ in diffinitiua, non in interlocutoria. ℣ Potest tamẽ fieri infra tempora petendi restitutionẽ in integrũ. tenet Pau. de Ca. consi. 29. ¶ Quo ad quintam partẽ est dicendum, q̃ executio sententię corporalis fieri debet in loco cõsueto, non alibi, etiam in loco confœderato, nisi ex causa. Bal. in rub. C. de fide instru. in fine. & in. l. executorẽ. C. de execu. rei. iudi. 6. colũ. ver. quæro de tali quæstione. ℣ Itẽ in ciuilibus debet fieri intra territorium debitoris, vel condemnati. argu. tex. in. c. vt animarũ. de consti. li. 6. & c. à nobis. el. 3. de senten. excõi. ¶ Quo ad sextũ dic, q̃ executio sententię vniuersalis fieri debet in rebus, quæ reperiũtur tempore executionis. tenet Inno. in. c. conquerente. de officio ordi. ℣ In bonis verò profectitiis filij fieri non põt propter debita patris. Bar. in. l. 3. §. sed vtrũ. ff de minor. Bal. in. l. cum filij. vltima. q. C. qui bonis cede. po. ℣ Potest tamen fieri in vsufructu aduentitiorum patri debito pro debito patris ad instantiã creditoris. tenet Ioan. an. in additio. Spe. ti. de pecu. cle. ver. admateriã. ¶ Quid si est lata sentẽtia contra clericũ, an fiat executio in fructibus beneficij vel prebẽdæ, vide Bar. in. l. commodis. ff. de re iudi. ¶ Executio verò instrumenti guarentigij re perempta fit in extimatione. Bar. in l. 4. ff. de confessis. ℣ Executio sentẽtiæ latæ contra emptorem in causa euictionis fieri debet in bonis debitoris, non contra emptorẽ. glo. Bar. & docto. in l. venditor. in prin. ff. de iudi. per Bar. in authẽ. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi. opor. ¶ Quo ad septimum, quibus exceptionibus impediatur executio. vide in. l. 4. &. 5. ti. delas excep. in ordi. & per Bal. in. l. fi. in fine. C. de cõpẽsatio. Abbatẽ. & alios in. c. ex parte. el. 2. de offi. dele. Ioã. an. in. c. pastoralis. 2. col. de appe. & Bal. in. l. ab executione. C. quorum app. non recipi. Bar. in. l. non putauit. §. nõ quę uis. ff. de contra tabu. vbi dicit, q̃ statutum de mandando executioni instrumẽtum, intelligitur de ritè facto. ¶ Et ex hoc dicit notanter Ange. in. l. si fide iussor. post principiũ. C. de fideiusso. vt refert Hippolytus de Marsiliis singulari suo. 135. q̃ si cauetur statuto, quòd instrumentũ debiti guarentigiatum habeat executionem paratam, & aliquis petit à me centum ex aliqua causa, putà, mutui, vel depositi, & ego coram notario confiteor me debitorem illius ex illa causa: notarius facit instrumentum solenne huius confessionis meæ, an tale instrumentum habebit execucion personal vſe pre cutionem paratã vigore dicti statuti. Et tenet quòd non, quia istud non dicitur instrumentum debiti, sed potius instrumẽtum confessionis debiti, quod sumit vires tãtùm à die talis confessionis, nõ econtra. propterea dicit tex. in. d. l. 5. ti. delas excepciones. in ordina. cartas & contractos de deudas. &c.

Adde. ℣ Hodie tamẽ statutum est per quandam legem editã in curis de Madrid anno domini millesimo quingentesimo trigesimo quarto. 22. die decẽbris. et est vltima in ordine, q̃ †scriptura priuata, per quam quis confitetur se debitorẽ si est recognita per debitorẽ, debet executioni mãdari. Idem dicit in cõfessione facta coram iudice, vt plenius dixi in glo. infra proxima. ¶ Postremò pro complemẽto istius partis teneas menti, q̃ stante lege vel statuto, prout hodie inquit. l. 4. ti. delas excepcio. in ordina. q̃ reus non possit opponere aliquam exceptionem vel defensionem contra instrumẽtum vel eius executionem: dum tamẽ instrumẽtum sit liquidum, vel q̃ aliquæ tantũmodo admittãtur, si tamẽ actor, qui petit executionẽ instrumẽti non liquidi habuerit aliquã dilationẽ ad probandũ & liquidãdum: tunc durãte tali dilatione, poterit similiter reus probare & allegare contra ipsam liquidationem, & concernẽtia illã, non obstante. d. l. vel statuto. Ita multũ signanter dicit Bal. in. l. si causam. vltima col. C. de execu. rei. iudi. Quod dictum pro valde notabili refert & sequitur Ioan. Baptista de Sancto Seuerino in repe. l. admonẽdi. 5. car. 3. col. ĩ. fi. ff. de iureiu. vbi ad hoc etiã allegat Bar. ibi. & alios. & dicit, q̃ ad hãc doctrinam Bal. semper recurritur in palatiis, & in foro per cæsidicos, & rogat omnes tenere menti hanc doctrinam, quia faciet eam scientibus singularem horrorem, quia communiter ignoratur secundũ eum. ibi. dicit enim Bal. in. d. l. si causam. ver. qa modo. Quæro, dicit statutum, q̃ contra executionẽ instrumẽti guarentigij nõ possint opponi nisi quædam exceptiones: pone q̃ instrumẽtum non est liquidum, sed petitur liquidari, & eo liquidato, liquidatum pronunciari, & deinde exequi. opponuntur quædam exceptiones peremptoriæ in statuto non contentę, quæritur quid iuris. Et refert. vtrum opponãtur ad remouẽdum & eneruandum instrumẽtum, & non possunt opponi. aut ad eneruãdam dictam liquidationem, tunc possunt opponi: itaq; posset opponi contra dictum instrumentum exceptio obstatiua liquidationis, nam sicut agens potest facere articulos: nam si non est debitum ope exceptionis, ergo debitum

debitum liquidari non poteſt,ſtatutum enim non dicit,q̃ non poſsit excipi contra liquidationem,ergo in hoc ſtandum eſt iuri communi, ergo omnia inſtrumenta conditionalia,& incerta, dū liquidantur,nō gaudēt beneficio ſtatuti, ſed poſtquam interlocutū eſt,ea forte liquidata,tūc ſtatutū de exequendo incipit habere vires.quod nota. Adde, q̃ contractus dicitur omninò purus,& ſine omni cō ditione,eo quòd non fuit in eo certa conditio exp̃ſſa,licet ſubſtent multæ tacitæ conditiones. tenent doct.& Abb.in.c.prēterea.de ſpō.& ibi eſt tex. & in lege conditiones quę extrinſecus.ff.de condi.& demo.

Adde. ☞Incerta cauſa non facit conditionē. tenet And.de Yſernia in ſua peregrina.ti.de defenſi.et qui eas poſſunt imponere.fo.19.nu.2.& ibi nu.3.dicit,q̃ incerta cauſa non faciat conditionem,quæ differt à cauſa.vt in l.1.C.de his quę ſub mo.& nu.6.dicit q̃ conditio extincta habetur pro pura,& pro pura debet cenſeri.l.ſi pupillus.§.qui ſub conditione. ff. de donatio l.nam & ſi cum moriar.& l.ſequen.ff.de condi. & de. ☞ Tene etiam menti,q̃ licet reſtitutio in integrum impediat executionem ſententiæ,eſt ſecus ſi petatur reſtitutio aduerſus ſententiam principis, nam interim ſententia non dabitur executioni indiſtinctè.iſtud ſingulariter dicit Bal.ī.l. ſi cauſa cognita.C. de tranſactio. refert & ſequitur Marinus dela.vbi in tractatu ſuo de principibus.

v ¶ Obligacion perſonal. ſcilicet guarentigia.i. quæ habeat executiōem paratam.Sed quia poſſent aliqui dubitare quando dicatur obligatio guarentigia,vt poſsit executioni mandari,eſt dicendū,q̃ †
10 guarētigia obligatio eſt illa,quæ redacta eſt in ſcriptura,habens paratam executionem iuſſu notarij, habentis iuriſditionem mandandi ex forma legis vel ſtatuti ſecundum docto.& Fran.de Pa.in.l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de pactis.& Bald.in.l. iubemus.§.ſane.6.q.C.de ſacro ſan eccl.Pau. đ Ca. conſi.71.Angel.in.l.ſi debitori.ff.de iudi.Bal. in.l. pe.C.de fideiuſſori.vbi dicit hoc verum, niſi præceptum notarij fiat ex interuallo poſt contractum,
11 quod nota. ¶ Sed quęro † nunquid ad hoc vt contractus dicatur guarentigiatus.i. q̃ poſsit executioni mandari,requiratur,q̃ contineat illam clauſulā, q̃ poſsit exequi ad inſtar ſententiæ tranſlatæ in rē iudicatam,videtur q̃ ſic,ſecūdum doct.in.l.minor. ff.de mino.inſpecta regula ſupradicta, q̃ ſi obligatio eſt redacta in ſcriptis, habeat executionem paratam iuſſu notarij,habentis iuriſditionem mandā di.itaq; iuſſus notarij requiritur, vt poſsit exequi. ☞Sed ego hodie tenerem q̃ nō requiratur aliud in inſtrumento vt poſsit exequi, niſi q̃ ſit redactū in ſcriptis per notarium,& q̃ inſtrumentum ſit purū, quamuis non contineat illam clauſulā.q̃ poſsit exequi.Quod probatur ex.l.5.in parte cartas y contratos publicos. titulo de las excepciones,in ordina. vbi dicitur,q̃ ſi creditor coram iudice prę ſentauerit ſcripturam,vel contractum publicum,& certū, tenetur iudex illum exequi. Sed publicum & certum inſtrumētum dicitur ſiue palàm fieri,quod factum eſt manu notarij publici.vt tenent doct. Inn. & Abb.in.c.2.de fide inſtru.Bar.in.l. non intelligitur.§.incerta.ff.de iure fiſci.dixi in.l.3.ſupra. Ergo ex hoc ſolo, q̃ inſtrumētum ſit factum per notariū publicum,ſeu eius manu poteſt exequi. vt. d. l. 5. quam ad hoc not.iuncta doctrina ſcribētium in. d. c.2.de fide inſtru. Et non ſolum tale inſtrumētum poteſt exequi,verum etiā eius exemplum authoritate iudicis per notariū đ originali ſcriptura extractum.vt.l.chirographis.& ibi Bar.ff. de adminiſt. tuto.tenet glo.in.l.probatorias.de diuerſis officijs
12 li.12. ¶ Quę † tamen dicātur inſtrumenta guarentigia de iure Imperatorum & Thuſcorū habetur p Bar.in.l.1.in principio. C. de cōfe.& tenet Pau.de Ca.dicto cōſi.& cōſi.55.vbi etiā habetur,an,& quā
13 do habeant executionem paratam. ¶ Et nota,q̃ † inſtrumenta guarentigia habent vim confeſsionis. tenet Cinus & Bar.in.d.l.1.C.de confe.& in.l. non fatetur C.eo.ti.& in.l.poſſeſsio.ff.de acqui.poſſeſ. & talis confeſsio habetur pro facta in iudicio,& reuocari non poteſt eo modo, quo alię confeſsiones iudiciales.tenet Barto.in.l.error. C.de iuris & facti igno.& quia habent vim cōfeſsionis iudicialis de iure communi poſſunt executioni mandari.per.d. l.5.notatur in.d l.ſed & ſi poſſeſſori.§. pen. vbi eſt glo.ſingularis.ff de iure iu.&.l.fideiuſſor.ff de fideiuſ.&.l cū vnus.ff.de bonis autho.iudi.poſsi. & l.poſt rem.ff.de tranſactio.l.elegāter.in princ.ff.de condi.inde.Bal.in.l.peremptorias.C.ſentē.reſcin. non poſſe.& in.l.1.C.cōmunia dele.& in.l.certum C.fami.her.Imo.in.l.ait prętor.ff. de re iudi. dixi ſupra in glo.1. ¶ Et ex hoc inſtrumenta guarentigia,ſeu cōfeſsionata habēt vim ſentētiæ. vt per Ci. & Bar.in.d.l.1.de confe.notatur in. l. ſi debitori. ff. de iudi.& in authen.de exhi. reis.§. ſuſpecti.colla. 5.tenet Bar.in.l.vinum.ff.ſi certum peta.& in.l.1.§. in hac.ff.commodati.

14 **Adde.** ☞Et nō ſolū † inſtrumenta publica.i. facta corā tabelliōe publico poſſunt executiōi mādari,vt hic dicitur,verū etiā ſcriptura priuata p debitorē recognita, necnō cōfeſsio facta de debito corā iudice,dūmodo ſcriptura,vel cōfeſsio ſit clara,vt dixi ī gl.ſup̄ ,pxima. ¶ Et eſt ratio, qa cōfeſsio redacta in ſcripto corā iudice,& in forma iudicij,licet nō in iudicio, vel apud vancū iudicis habet vim ſentētię , argumēto corū q̄ notat Bal.ī.l.generaliter.§.fi.C.de reb⁹cred. & Pau.de Ca.ī.l.fi.de iuſtitia & iu.vbi dicit,q̃ do-
14 na.† facta ī domo iudicis,corā iudice,dicitur facta ī iudicio. ☞Itē videtur tenere do.Michael de Vrcarū.in repe.§.iulian⁹.l.ſi finita.ff.de dā.infec.13.charta.fi.col.in ver.ad vnū.vbi dicit,q̃ † cōfeſsio facta corā notario actorū dicitur facta in iudicio. ☞Cō-
15

feſsio enim redacta in ſcriptis, mutari non poteſt, vt dicit gloſ. in.c.apud miſericordem.32.q.1.notat Bal.in.l.generaliter,C.de nō nu.pe. ¶ Eſt alia rō. quia dicitur in.d.l.1.ff.&.C.de confe. q̄ cōfeſſus in iure,pro iudicato, vel pro condemnato habetur. ¶ Plenius tamen di

13 ſponit.l.2.&.3.titu.15. ſcriua* por diez a- quæ incipit.de las almonedas y execuciones concilij de la Meſta. vbi dicitur,q̄ executio poſsit fieri per quancunq; ſcripturam ſubſcriptam manu debitoris,vel duorū teſtium tantùm,ſed illud ſpeciale inter ipſos concilij

16 de la Meſta. ¶ Similiter† ſententia poteſt executioni mandari,licet ab ea ſit appellatum, ſi data eſt vſq; ad ſententiam morabitinorum,vt ſtatutum eſt in legibus de Segouia petitione.22. ¶ Attamen vnus † caſus literis aureis commendandus:in quo

17 contractus guarentigiatus,necnon ſcriptura publica,vel priuata non poteſt executioni mandari,etiā ſi fuit recognita coram iudice, & in forma iudicij, quando non continet qualitatem,vel mercantiam, ob quam quis ſe obligauit. ita dicit tex.ſingularis. in.l.97. edita in curijs de Madrid. Anno domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo quarto die.22. menſis Decēbris. q̄d facit ad inferius nota. in gloſ. iſta in verſi.item nota. ¶ Quæro,an exceptio ineptitudinis proceſſus habet obſtare executionem, vbi interuenit confeſsio,vel quia proceſſus fuit inordinatus. Alex.3.parte conſilio.34.col.2.verſi.nō habet obſtare.cum ſequenti.dicit, q̄ non. vt nota. Imo.in.c.qualiter & quando.el.2.fi.col.verſi. non negamus.& ibi Felinus.de accuſa.& in.c.cum dilecta.2 col in ver.limita octauo.de reſcrip. ¶ Et eſt ratio,quia iudex in cōfeſſum poteſt procedere ad executionem vt ibi. ▽ Nulla enim melior eſt probatio,quàm cōfeſsio.l fi.C.de fideico.l.cum re. C. de tranſactio.Socinus in ſua regula. Et nota, q̄ ſupra dicta non ſolum habēt locum in confeſsione facta in cauſa ciuili,vt in confeſſum poſsit fieri executio,ſed in cauſa criminali,vt ex ſola confeſsione abſq; alio proceſſu & ſententia poſsit fieri executio.ita dicit Imo.notanter in.c.qualiter & quando. el.2.de accuſa.in ver.non negamus.in fi.col.& pro eo eſt caſus in.c.romana.de app.in.6.quando confeſsio fuit ſponte facta,vt ibi,ſecus ſi in tormentis, vel ſi metu tormentorum,quia tunc requiritur perſeuerantia,& proceſſus,& litis conteſtata. vt tenet idem Innocen.in.c.quęrenti.de offi.dele. & Fran. Brunij de ſancto Seuerino in tractatu de iudi.& tortura.2.part.col.32 in fine.cum ſequen.ver.poſtremò quæro. vbi tenet contrarium. ¶ Et per ſupradicta videtur approbata opinio do. And.Sicu.in.c. ex literis.5.col.circa finē.de pig.ver. ſed pone.vbi dicit,q̄ ſi ſtatuto cauetur,q̄ inſtrumentum ſtipulationis mereatur executionē,q̄ habebit locum in tacita ſtipulatione,&hoc ſi aliud ſtatutū dicit,q̄ creditor habēs tacitā hypothecā habeatur ac ſi eſſet expreſſa.idē dicit Bal ī.l.1.in prin.C.de rei vxo.actio. & in.l.ad,pbationē.C.de proba.& in.l.1.ff.de his quę in fraudē de.& ibi Bar.& adde Bal.in.l.etiam. C.de execu.rei.iud.vbi ſentit,q̄ executio ſit cōtra cōfeſſum. ¶ Ad idē dicit Matthęus de Math. ſuis notabili,q̄ † meretur

18 ños y y la action executionē,ſicut ſententia vel confeſsio facta in iudicio,ſeu iuramentum cōuentionale vel iudiciale per.l.poſt rem. ff. de re iudi, vel laudum emologatum.l.cum antea.ff.de arbi.tenet Bar. in.l. pe.C.depoſiti. ▽ Quod eſt verum,quando depoſitum eſt notorium,putà,quia de eo apparet publicum inſtrumentum,vel publicè apparet ſcriptura actorum teſtium,qui fuerunt recepti ad perpetuā rei memoriam in aliquo ex caſibus à iure expreſſis vel permiſsis,vt dicto. 6. notabi. ¶ Vlterius nota,q̄ iſtud nomen,guarētigiæ,eſt vulgare Thuſcorum,qui appellant inſtrumentum guarentigiæ. ideſt firmitatis & pręciſum, cui eſt omnino ſtandum.de quo eſt tex.& ibi Bal.in.c.1. §. ſi autem inter pares.& parte guarentare de lege. corradi. vt ſi feudo. ¶ Item nota ex ſupradictis & ex.d.l.5.ti.de

19 las exceptio.in ordina. q̄ † tunc inſtrumenta habent paratam executionem, quando re vera ſunt pura.ſi tamen ſunt facta ſub conditione,ea pendente,non poſſunt exequi.tenet Bal.in addi.ad Spe.ti. de appella.ver.ſed nunquid ex præcepto, ad finē. vbi dicit poſſe liquidari iudicis officio:tamen cōditione liquidata poſſunt exequi.tenet Bal. in l. ſi quidem. C.de exceptio.Si tamen inſtrumentū guarentigiatum habet conditionem purificatam reuera,licet in iudicio nondum probatum,dicitur purum,& non conditionale,licet ad executionem facti non poſsit procedi donec liqueat iudici. tenet Bal.in.l.cum teſtamento.in fine.C.de teſtamē.manu.per.l.hoc iure.ff.de verbo.obl.quæ lex eſt valde notabilis.refert glo.in.l.1.tit.delas deudas y pa: in parte,de mueble,circa finem.foro le. ¶ Sed po- qō. ne.obligaui tibi domum meam ſpecialiter, & etiā alia bona mea præſentia & futura:an tunc illa obligatio totorum bonorum dicatur pura, vel conditionalis,quaſi quòd domus non ſufficit ad totū debitum. Caſus eſt ſingularis in.l.2.C. de pigno. vbi dicitur cōditionalis & ſubſidiaria ▽ Ex quo infertur, q̄ talis obligatio continet minorem vtilitatem, q̄ ſi ſolum fuiſſet generalis.per tex.in.l.qui generaliter.ff. qui potio.in pigno.habe. tenet Francremen ſingulari ſuo.53. ¶ Quæro in † contractu qō.

20 vel in ſententia meſt conditio tacita,nunquid talis conditio impediat executionem ſentētiæ.vide textum.& Paulum de Caſt.in lege.hæc verba.in principio.de lega.1.vbi fertur, q̄ non dicitur cōtractus conditionalis,vel teſtamentum conditionale, ſi in eo conditio tacita meſt.de quo etiam eſt textus in l.cōditiones extrinſecus.ff de condi.& de. notatur in.c.ſignificaſti.de elec.& i.c.p̄terea.ī prin.d̄ ſpōſa.

▽Sed

cõtrd. ☞Sed contra de lege.item quia.ff.de pactis. vbi dicitur,ꝙ tacita conditio facit actum conditionalem. ſolue vt ibi. ¶ Et nota,qđ de iſta obligatione perſonali loquitur.l.3.&.4. ti.de las præſcriptio.in ordina. ☞Item nota,ꝙ inſtrumentum publicũ vt poſ
sõ. ſit exequi,requiritur,ꝙ ſit certum.per. d. legem.5. ti.de las excep.in ordina. ☞Sed quia poſſet dubitari,quando inſtrumentum dicatur certum. vide late per tex.docto.& Bar.in.l.certi cõditio. in principio.ff.ſi certum peta.vbi inquit Bart. ꝙ contractus dicitur incertus,quando ex ipſius conceptione iu
Nota. re manifeſto certum non apparet,vel eſt variabile ex poteſtate debitoris propter obligationem alternatiuam, vel ex natura rei.quod apparet, quando quis ſtipulatur partum ancillę naſciturum.vt.l.vbi autẽ non apparet §.qui illud &.§.qui id quod.ff.de verbo.obl.ita tenet Bar.in.d.l.certi cõditio.in principio.4.col.ver.contractus autem. ¶ Dicitur etiã conditionalis contractus, in quo maritus ſtipulatur dotem reſtituere vxori,ſoluto matr. vel in quo aliquis ꝓmittit aliquid ſoluere,vel reſtituere poſt mortem alicuius,quia tunc dies eſt incertus,& per conſequens conditionalis. Ideo non meretur executionem niſi conditione liquidata, vt dictum eſt ſupra.& ꝙ ſit incertus,& faciat conditionem,tenet notanter Bal.in.l.ambiguitatem.C.de vſufru. allegat tex.in.l.quibus diebus. §. quidam Titio. ff. de conditio.& de.tenet gl.in.l.Seius ſaturninus.ff. ad trebellia.refert Franci. cremen.ſingulari ſuo.101.& ibi in additio. ☞Quod facit ad quęſtionem,de qua in glo.ſuper parte,decem annos.infra ver. pone ergo.quia licet illo caſu ius exequendi non præſcribatur durante matrimonio lapſo decennio : tamen contractus dotis debet prius liquidari.i.conſtare đ morte viri.dic vt ibi. ¶ Nota etiam,ꝙ contractus, in quo continetur aliquid faciendum, non poteſt mandari executioni,quia continet incertum.per.l. ſtipulationes non diuiduntur.in princ.ff.de verb. obligã iuncta.l.certi conditio.& ea,quæ Bar.ibi dicit.ff.ſi certum peta.quod facit ad.d.l.5.ti.de las ex
qõ. cep.in ordina.ibi.cõtractos ciertos. ¶ Quero,nũquid in liquidatione inſtrumẽti debet pars citari. Bal.tenet ꝙ ſic in.d.l.ſi cauſam.C.de execu.rei iud.
qõ. ſi.col.ver.ex his apparet. ¶ Itẽ quæro iuxta hoc, an inſtrumentum dotale habeat executionem paratam,ſine alia liquidatiõe.Et diſtingue. Aut petitur executio per vxorem contravirum in caſu dotis reſtituendæ,vt habetur in authen.quod locum.C. de collatio.& tunc oportet prius liquidari, ꝙ matrimonium ſit ſolutum,vel ꝙ ſit cauſa dotis reſtituende,vt ſupra dixi. ☞Et idem ſi vir petat dotem,quia oportet,ꝙ prius doceat de matrimonio contracto. Ideo ſi inſtrumentum dicit,ita promiſit pro matrimonio contrahendo, iſtud inſtrumentum non eſt liquidum.vt.l.tali.ff.de iure doti. ſi autem dicit,ꝙ matrimonio cõtracto,refert. Aut iſta verba ſunt aſſertiua matrimonij tunc cõtracti,& inſtrumentum eſt purum,& liquidum,aut enunciatiua, & tũc nõ probant matrimonium. Vel dic,ꝙ imò,quia partes confiteri videntur,cùm ſuper facto partiũ talia verba proferuntur.vt.l.optimam.C. de contrahen. & cõmi.ſtipu.& ita tenet Bal.vbi ſupra.quod nota.

Adde. ☞Et vide do. Lar.frã.in repe.c. raimal dus.4.col.ver.tertia cõcluſio.de teſta. vbi dicit,ꝙ vbicunq; adijcitur conditio cum tempore,nunquam inducitur conditio.

21 ¶ Aliud †tamen eſt dicendum in caſu, quo princeps in reſcripto,vel precepto diceret iudici, vt exequatur ſententiã vel contractũ,ſi preces veritate nitantur,vel ſi dicat,veris exiſtentibus enarratis, qa tunc quicquid ſit in reſcripto vel ſententia,exequi non poterit,quia iſti ablatiui abſoluti reſoluũtur in vim cõditionis.vt in.l.à teſtatore.ff.de cõdi. & de. cum concor. ☞Illud enim,qđ eſt appoſitũ in cõditione,nõ poteſt exequi, aliàs nõ meretur executionem,vt ſupra,quia nõ inducit diſpoſitionẽ.l. ſi qs ſub cõditione.ff.ſi quis omiſſa cauſa teſtamẽti.l.ex facto.ff.de hære.inſti. ¶ Idem dicendũ eſt, quãdo clauſula(ſi preces veritate nitãtur)poſita eſt in priuilegijs & gratijs,vt voluit Bald.in.c.ſuper literis. 5.col.de reſcrip.& in.l.preſcriptione.3.col.C.ſi cõtra ius vel vtili.pu. ¶ Pro quo facit id, quod dicit idẽ Bal in authẽ.matri.& auię.1.col. C. quãdo mutute.offi.fun.po.vbi dicit,ꝙ qñ in aliqua diſpoſitione aliquid ponitur cõditionaliter,illud tale dicitur eſſe de forma,& puerſio formę,vitiat actũ,vt nota. Imo.in.d.l.ſi quęram9.2.col.ff.de teſta.nota.in.c.ex
22 hibita.de iudi. ¶ Ideo †qñ aliquid eſt de forma, debet p̃cedere nõ ſubſequi.dixit etiã Bal.in rub.đ offic.iudi.8.col.& in.l.1.col.2.in ver. extra quæritur.C.ꝙ admitti.idẽ Pau.de Caſ.in.l.ſi cũ dotem.§. eo autẽ.ff.ſolu.mat. Alex.in.l.1.§.fuit quęſitũ.ff.ad trebel.dixi in.l.8.ſupra,in gl.1.cũ ſeq. ☞ Propterea qõ.
23 optimũ †eſt iudicib9,vt cũ petitur executio virtute alicui9 cõtractus,proſpicere,an ſit pur9,an cõditionalis. ☞Nã in facto habui,ꝙ nobilis quidã locauit cuidam Sebaſtiano quandã ferrariã, & in cõtractu locationis prędict9 nobilis,ꝓmiſit dare dicto Sebaſtiano prędictã ferrariã intra certũ tẽpus aptã cũ ptinẽtijs,quod vulgariter inter nos dicitur(moliẽte y corriẽte)ad macerandũ ferrũ deinde eodẽ cõtractu,ꝓmiſit cõductor ſoluere dicto nobili.300.quintales ferri intra certũ tẽpus:quo elapſo, ad petitionem locatoris facta fuit executio in bonis cõductoris:qui oppoſuit intra tẽpus decẽ dierũ,ꝙ non potuit cõtractus executioni mãdari : nã debuit prius cõſtare,ꝙ dictus nobilis ex parte ſua adimpleuit, qđ in cõtractu ſe obligauit.ſ.ſe dediſſe cõductori dictam ferrariã reaptatã cũ ptinentijs ad macerandũ in ea,propterea petit cõductor dictã executionẽ in firmari & reuorari. ¶ Et ꝙ iſta parte adduxi tex. ſingularẽ loquentẽ in vẽditione. in.l.qđ ſæpe.§. in his.ff.de contrahẽ.emp.quã pro ſingulari adducit Bar.in.l.Iulianus.§.Titius,ff.de actio.emp.& vẽd.

& tex in.l.ſi quis vina eo.ti. de contrahen. emp.ff. & eundem in conſilio.47.incipiente. Petrus vendidit.vbi dicitur,q† vēditio dicitur cōditiōalis,qñ vēditur ad mēſuram :qa vēditor dicit,dabo tibi meſuratū. Idē igitur erit ſi locator dicit,dabo tibi reptatam. iō ſi cōtractus conditionalis nō potuit executioni mādari,niſi liquidata cōditione,& in totū impleta,nō pro parte.vt.l. q duobus. &.l. cū fundus.ff de cōditio.& de.ita dicit Oldra.notāter cōſilio.242 nu.3.& conſilio.126.numero quinto.

25 x ¶ Se preſcriua.non † tamen præſcribitur ius agendi via ordinaria.vt.l.4.ti.delas preſcripcio.ordina. Quādo verò eſt præſcriptū ius exequēdi cautela eſt,vt agatur via ordinaria, dando libellum vt litis conteſta. ex ipſo contractu cōtento in inſtrumēto poſtea producatur inſtrumentū: non per viā executionis, ſed per viā probationis : qa præſcriptio ſolum obſtat executioni, non autem probationi.ita inſtruit te Bal.in.l.3. cum.l.ſequenti.ff.quod fal.tuto autho.& Fran.cre.ſingulari.ſuo.140.

Adde. ¶ Vel aliter,& melius,vt producatur inſtrumentū corā iudice, & petatur, q debitor iuret,& recognoſcat,ſi ſunt vera,q̄ in inſtrumēto illo continētur, & ſi cōfitetur illud verū eſſe,petatur executio cōtra debitorē virtute confeſsionis factę de illo cōtractu.vt glo ſuper

26 parte,obligatiō perſonal. ¶ An † autē per præſcriptionem tollatur ciuilis & naturalis obligatio,tenet do. Ioā. Frā. Balb⁹ in tracta. præſcrip. 1. parte.q.6.in princi.nu.25.cum ſequēti. ¶ Et nota.q iſta exceptio præſcriptio.eſt iniquū præſidiū ſecundū Bald. in.l.11.C.de præſcrip.30.annorū.Sed quæro,nunqd ipſo iure,an ope exceptionis præſcribatur ius exequēdi in perſonali obligatione lapſu decennij. Cinus in.l.cū quis.C.de iuris & facti igno. & Sali. in lege ſicut.6.oppo C.de præſcriptio.30.annorū.dicunt eſſe cōem opinionē.ſ.q præſcrip.30. annorū. non tollit actionē ipſo iure,ſed ope exceptionis.tenet etiā glo & doctores in.l.ſi eum.§.in iuriarū.ff.ſi quis cautio. & in l. at qui naturam. ff. de nego. geſtis.&.l. ſi pupillus.ff. de admi.tuto. & in.l. ſi quis poſtquā.ff.de fideiuſſo.cōtra Bar. in.l.ſi.§.1.ff. rem ratam habe.glo.in ver.prorogari. Bal.& Ange. in.l cum notiſsimi.in prin.2.col.& in.d.l.ſicut.1.col.ibi in textu.ibi videndi. Ange.in.l.1.C.ſi aduerſus creBal.in.l.ſi.13. oppo. circa medium.C. de edic.diui. Adria.to. ¶ Sed q tollat eſt tex.in.c ad aures. & ibi

27 Panor.vltimo notabili.de præſcrip. ¶ Et nota, q † præſcriptio eſt ſimilis ſolutioni. ſecundum Bal. in l tam mandat.de non nume pecu.2. col ver. itē dubitatur.per.l.ſi pupillus. & ibi tenet Bar. in vltima col.ver. venio ad vltimum.ff. de adminiſtra. tuto.

Contra. ¶ Contrariū tenet Bar. in.l. item illa.§. qđ additur in.1.notabili.ff.de conſti pecunia. ¶ Sed primā opinionē tenet Spe.in.ti.de obli.& ſo.§ 1.ver item pone q debeas. Itē nota,q omnes præſcriptiones ſunt de iure ciuili.tenet Bal. in authen. niſi tricēnali. cir

28 ca mediū. C.de bonis mater. ¶ Nota ēt q† nō dicitur,pbata præſcriptio,niſi articuli cōcludant finitā eſſe præſcriptionē ante litem conteſtatā.tenet Bar. in.l.nec bona.C.de præſcriptio. lon. tēpo. & in.l. ſi poſt in.princi.ff.de rei vendica. & in.l. celſus. vltima col.ver.ſed circa hmōi. circa mediū.ff. de vſu.

Adde. ¶ Et eſt ratio,quia per litis cōteſtationem interrūpitur præſcriptio,vt dixi

29 in glo. infra proxima. ¶ Allegans † præſcriptionem quid debet probare, tenet do Ioā. Fran. Balbus. in ſuo tractatu de præſcrip.3.parte.3 partis principalis nu.10.ver.poſtremo.

y ¶ Diez años. Ad intelligētiam iſtius partis aduerte, q de iure Imperatorum ius exequendi non præſcribebatur minori ſpatio.30.annorū,vt recitat Bald.in.l.nec.creditor.vltima col.C.de pactis. nam poſt.30.annos non poterat peti executio.ſecūdum eundē Bal.in rub.ff.de regu.iu.& Lanfran.in.l.admonēdi.ff.de iureiu.per.l.ſi.C.de præſcrip.30. annorū.tenet Ioan.and.in additio Spe.de execu.ſen.§ poſtremo in additone contrariū.Super qua lege ſuperuenit.l.3.ti.delas preſcripcio.in ordina.vbi dicit,q omne debitū præſcribatur decennio. & quia iſta l. erat nimis rigoroſa,ſuperuenit.l.4.eiuſdem tituli.quæ declarādo.d.l.3.dicit,q ius exequēdi præſcribatur decennio,non actio.tamen quia.d.l.4.loquitur ſolūmodo in præſcriptione iuris exequendi in obligatione pſonali, ſuperuenit iſta lex, quæ loquitur de ea,& de aliis,vt ex ea patet : ideo venit ſupplere defectum ſupradictarum legum.

30 Adde. ¶ An † requiratur bona fides in tali præſcriptione. Videtur q ſic per.c.ſi. de præſcriptio. cū pluribus aliis. Sed tu vide Ioa.Frā.Balbū in tracta.præſcriptio.2.parte 3.partis principalis.q.12.cū duabus ſequētibus.ſed melius.q.14.vbi notāter diſtinguit.et in caſu iſtius legis.ver.3.limita cōcludit.nu.76.fo.16.4.col.q præſcriptio iſto caſu currit etiā cū mala fide debitoris. ¶ Vnum tamen poteſt notari iuxta ſupradicta,q actio perſonalis cum iure exequēdi præſcribitur decēnio in caſu,quo cōſanguineus eſt debitor conſanguinei:q ſi intra decēnium non petit debitum, videatur illud remittere.ſecundum glo. & Bar.in.l libertis.§.1.oppo.1.ff. de alimē.lega. Et iſto caſu poterit ſuſtineri d.l.3.ti. de las preſcripcio.in ordina. ¶ Sed operæpretium eſt videre,quando incipiat q̄ currere iſtud decēnium, vt eo elapſo cōtractus vel ſentētia non poſsit exequi. Et qa iſtud eſt maximū dubiū,& quotidianū,debuerat per aliam legē deci

31 di. ¶ Pone ergo,q † mulier prima die mēſis ianuarij anno dñi milleſimo quingenteſimo matrimoniū contraxit,& marito ſuo multa in dotē dedit, & publico inſtrumēto marit⁹ ſe obligauit dotē reſtituere,ſolu.ma.forte vir & vxor ſteterūt in mrimonio p.10.ānos.vel.30.ānos.mortuo viro mulier nititur dotē ſuā ab hæredib⁹ viri recuperare p viā executiōis.hęredes viri opponūt ex aduerſo hoc remedium

dium non cõpetere vxori,ppter lapſum.10.annorũ à die celebrati cõtractus. mulier dicit,q decẽnium debet computari,& incipit currere à die mortis ſui mariti. quid in hoc eſt dicendũ. ☞ Aduerte,qa pro parte iſtorũ hæredũ eſt ſingulare dictũ Ia.de raue. quem refert Ia.faber in.§.fuerat. inſti. de actio. vbi dicit,q actio de dote oritur à tẽpore contractus matrimonij.& allegat quaſi p expreſſo.l. iuriſgẽtium ff.de pactis.vbi dicitur,q pactum appoſitũ tempore cõſtitutionis dotis,informat veterem actionem, aliàs non informaret.hoc etiã probat. per.l. ſi alia.§ fi.de bonis dãnato.itaq; ſecundũ iſtam opinionem decennũ incipit currere à tẽpore cõſtitutiis ẽdotis,& propterea non habet locũ executio,quia lapſum eſt decẽnium. ☞ Contrariũ eſt verũ.imò decẽniũ incipit currere demũ ſoluto matrimonio à die obitus viri,iõ habet locũ executio,nec eſt præſcriptum ius exequẽdi per lapſum.20.vel.30. annorũ,q bus vir & vxor ſteterunt in matrimonio. ☞ Ad qđ probandũ facit glo.ſatis notãda in.d.l. ſed ſi alia. in fi.ff.de bonis dãna.quãuis Dinus ibi dicat,q nõ valet vnã muſcã.intẽdit enim ꝓbare dicta glo.q actio de dote oritur ſoluto matrimonio. ſed verum eſt,q præſcriptio incipit currere à die, quo actio oritur. p.l. in rebus.§. oẽs.C. de iure doti. & dato q antea eſſet nata preſcriptio,non currit quouſq; poſſet efficaciter intentari.vt.l 1.§.fi.C.de annali.excepti.q non põt niſi ſoluto matrimonio,ergo interim præſcriptio non currit. ☞ Pro quo facit à cõtrario ſenſu.d.l.3.in.fine.ti.delas preſcrip. foro legũ. vbi dicitur,q præſcriptio currit contra eos, qui poſſunt petere ius ſuũ,& non petũt. non enim currit præſcriptio ei,cui nõ poteſt deſidia imputari,vel negligentia.vt.d.l.3.notat Barto.in.l.ſcimus. de agrico.& cenſi.lib.10. ☞ Item ad hoc facit,q quãdo obligatio contrahitur ſub conditione expreſſa vel tacita,quæ ſe habet ad eſſe,vel non eſſe,non naſcitur actio,niſi in euẽtum conditionis.vt.l. cedere diẽ.ff.de verbo. ſigni. ſed in hac actione intelligitur tacita cõditio, ſi matrimoniũ non fuerit diſſolutũ culpa mulieris. vt.l.cõſenſu.C.de repu.&.l.lucius.ff.ſolu.mat.ergo actio nõ oritur.ſecũdũ Dynũ vbi ſupra. ☞ Et multũ ad hoc facit.l.1.C.de repu.ibi.ideoq; ipſo iure dotis actio non competit. Et bene faciunt notata in.l.pater.ff.de dote præle.& in.l.ſi cut in annos.ff. quibꝰ modis vſufru. ami. cum ſimi. & quod notanter dicit Bald.in.l. ſicut in re.1.colũ verſi. in textu.C. de præſcrip.30.anno.& quod habetur in Spe.de loca. §.6.ver.41.&.44.vbi dicitur,q præſcriptio nõ currit niſi à tẽpore quo potuit moueri actio. ☞ Itẽ dixi in.l.55.ſupra.& ibi eſt tex.q mulier coniugata non poteſt agere dũ eſt in matrimonio ſine licẽtia viri, quia in eius eſt poteſtate.Sed tu habes, q conſtituto in poteſtate alterius,nõ currit præſcriptio.ſecundum Bal.in.l.cũ notiſsimi.§.imò. vltima col. verſi: itẽ ſi quis.C.de præſcriptio.30.vel.40.annorũ. igitur.&c. ☞ Item ad hoc facit dictũ Ioan. an.in addi-

Contra.

tio.ad Spe.in.ti.qui filij ſint legitimi.in rubrica. in princi. vbi dicit de patre habente duos filios, qui alteri donauit omnia bona ſua:viuo patre,non poteſt alter filius petere à fratre legitimam, niſi poſt mortem patris donationem immenſam. vt.l.2. &.l ſi totas.&.l.ſi mater.C. de inofi.donatio.quia in vita parris filius non habet niſi ſolam ſpem. vt.l. nec ei.ff.de adoptio.Bar.in.l.is.poteſt.ff.d acqui. hære. ideo ſi.30.anni ſunt elapſi patre viuo à tempore donationis immenſæ,bene poterit alter filius agere ad reuocationem donationis immẽſæ,quia vita patris erat impeditus agere,nec currit ei tempus petendi reuocationem donationis,ſed tempus incipit currere demum mortuo patre, vt ſupra. ☞ Et vltra ſupradicta allego tex. quem ad hoc notant docto. & Bal.in.l.ſcimus.§.illud præterea.in prin.C. de inofi.teſta.vbi dicunt per illum tex. q antequam actio naſcatur,nõ poteſt contra eam præſcribi, ſed actio ad dotem repetẽdam non naſcitur niſi ſoluto matrimonio vt ſupra dixi,ideo.&c. Tene igitur,q tẽpus decẽnij ad petẽdam dotem per modũ executionis, vel aliàs,incipit currere demum ſolu.ma.non ante.

Adde. ☞ Quando actio iſta de dote naſcitur, vide do. Ioan. campe. in tracta. de dote.3.parte.17.q.vbi plenè. ¶ Et iſtud eſt ſingulare priuilegium dotis, q non præſcribitur contra eam, antequam naſcatur actio. ¶ Sed ſingularius priuilegiũ dotis eſt,q in generali obligatione, vel liberatione, quam vxor relicta omnibus legatis ſibi factis per virum facit hæredibus viri tanquam ſibi ſolutis, non venit legatum dotis prælegatę.vt poſt multa concludit Paulus de Caſt. conſilio.234.quem refert & ſequitur Bald.noue.in ſuo tracta.de dote.8.parte.14. priuilegio.folio. 44. nume.1. ¶ Hinc etiam dico, q ſi minori duorum vel trium annorum datus eſt tutor, vel minori annis ſexdecim datur curator,qui tutor vel curator facto ſolẽniter inuentario ad mandatum iudicis obligauit ſe & ſua pro ſolutione & reſtitutione quantitatis contentæ in inuentario,q finita tutela, vel cura,& ſic elapſis decẽ annis,& amplius,poterit contra tutorem vel curatorem executio fieri, quia decẽnium, vt ſupra dixi,incipit currere,finita tutela, vel cura:& quia ante finitã tutelam, vel curam,minori contra tutorem vel curatorem non competit actio, vel ius vt.l.1.C. arbi. tute. cum ſimi. ☞ Item quia,vt ſupra dixi, contra non valentem agere nulla currit præſcriptio.vt.l.1.in.prin.C.de ãna.exceptio.tenet gloſſa.in.c.auditis.& in.c. cum nõ liceat. de pręſcriptio.tenet Bar.in.l. vnꝰ.§.ſi fons.ff.de ſerui.ruſ. prædi. ☞ Sed oppono contra hoc de textu. in.l.1.& ibi Baldus.5.col. verſi.21.oppo.C. qui admitti. vbi dicitur, q filiusfamilias præſcriptione tẽporis excluditur. ☞ Solutio. Aut loquimur de prę ſcriptione actionis, & iſta non currit filiofamilias, quia agere non põt,cũ exercitiũ ſit apud patrẽ,non apud filiũ,& ſic filius nõ habet poteſtatẽ deducẽdi

Infertur

Oppo.

Solu.

rem in iudicio,quia caret exercitio,ideo ei meritò non currit præſcriptio.quia vbi non eſt exercitiũ, ibi non eſt negligentia,vt.l.fi.§.donec. C. de iure delibe.&.l.2.§.pe.ff.de iudi. ☞ Aut loquimur in præſcriptione temporis bonorum poſſeſsionis pe tendæ,quæ ſit non in figura iudicij,& talis præſcri ptio currit contra filium familias,quia ius & exer citium reſidet in eo principaliter,& ita procedit.d. l.1.C.qui admi.ſed ſuper executione contractus filiusfamlias, vel minor,debet ſtare, & contendere in iudicio contra tutorem,vel curatorem, nolentẽ ſoluere,finita tutela:ergo eis nõ currit præſcriptio, quia negligentia non poteſt eis imputari,cum non valeant agere.vt ſupra dixi.& ita procedit.d.l.1.in fi.

Oppo. C.de annali.excepti.☞Secundò oppono contra ſu pradicta,& eſt oppoſitio cadens à prima oppoſitione,& videtur q etiam minori currat iſta præſcri ptio.vt.l.attillicinus.ff.de ſerui.ruſti.prædio. vbi dicitur,q habenti ius in habitu abſq; exercitio cur rit præſcriptio.nam ſi habes ſeruitutem aquæ ducendæ ex fonte,& fons deſiccatus eſt taliter, q ducere non potui,currit mihi præſcriptio, ſed datur

So. reſtitutio.☞Solutio,ibi eſt impedimentum facti: nam facti difficultas tenorem præſcriptionis non impedit,ſecus eſt quando impedimentum iuris,vt in caſu noſtro.facit.l.quotiens.C.de preci.impera. offe.&.l.pacta nouiſsima. & ibi C.nus vltima. q. C.de pactis.Bal.in.d.l.1.C.qui admi.& in.d.l.cum notiſsimi.§.illud.C.de præſcrip.30.vel.40.annorũ. plenius per Bar.in.l.ſenatus. 2.col.ver.oppono. ff. de offi.præſi.☞Itaq; ex ſupradictis habes, q præſcriptio.10.annorum.de qua in.l.iſta.non currit cõ tra minorẽ in caſu,ꝓpoſito,duplici ratiõe. Primò, quia contra non valentes agere non currit præſcriptio.☞Secundò,quia ante finitam tutelam, vel curam,non eſt cum effectu nata actio ad agendum. verum tamen eſt,q talis contractus dotis vel minoris non poteſt exequi,quia eſt conditionalis,& incertus,niſi conditione liquida.vt plenè dixi ſuper

Infer. iſta.l.in parte,obligaciõ perſonal,circa finẽ. ¶ Ex

32 hoc etiam dico.q iſta † præſcriptio.10.annorũ non currit pendente dilatione conuentionali.pone ergo,q tu vendidiſti Seio fundũ valentem mille ducatos,pro quibus Seius corã notario publico promiſit ſoluere,deinde vſq; in quindecim vel viginti annos,q elapſo termino quindecim annorum contractus poterit executioni mandari,quãuis à die celebrati contractus ſint elapſi.10.anni.et amplius.& eſt ratio,quia pendente dilatione cõuentionali,vt dixi non currit præſcriptio.Iſtud etiam tenet Bal. in.d.l.ſicut in principio.C. de præſcriptio. 30. annorum.vbi dicit,q ſi creditor cum debitore paciſcatur non petere debitum vſq; ad annos quinquaginta,quod his elapſis,agi poterit: quia ante annũ lex non habuit experiendi potentiam,durãte præ dicta dilatiõe cõuentionali. De quo eſt caſus in.l. 3.§.pe.ff.de preca.legitur & notatur ĩ.l.ſicut in annos.ff.quib⁹ mo.vſufru.ami eſt etiã tex.ſingularis in.d.l.cum notiſsimi.§.illud.C.de præſcriptio. 30. vel.40.anno.vbi dicitur,q in obligatione ſub conditione,vel in diem,incipit præſcriptio,aduenien te conditione,vel die.☞Vtrum partes poſsint face re vt in contractu ſuo nõ poſsit opponi exceptio præſcriptionis,vide And.Sic.in rubri.de præſcri. & remiſsiuè in.c.illo vos.4.col.ver. vtrum partes. de pigno.☞Ex prædictis etiam dico, q ſi conduxi *Infer.* Titio fundum pro.20.annis.& certa quãtitate vno quoq; anno ſoluẽda,aduenięte anno.11 vſq; ad. 20. annum potero executionem petere pro penſione 11.anni,& aliorum ſequentium,ſi tempus ſolutioni præfixum eſt elapſum,etiam ſi à die celebrati contractus.10.anni ſint elapſi. Quod etiam procedit in emphiteoſi perpetua.Itaq; ſi mihi domino directi domini emphiteota eſt per contractum emphiteoticũ obligatus vnoquoq; anno ſoluere. 10. vel. 20. corbes tritici,licet ſint elapſi.30.anni à tempore celebrati cõtractus,potero executionẽ petere pro pẽſione.30.anno.ſ.10.precedentiũ.quãuis,vt dixi,cõtractus emphietoticus ſit multò ante celebratus.Et eſt ratio,quia pendẽte dilatiõe cõuentionali nõ potui experiri,nec agere tenet notãter Bar.in.l.interdum.§.1.ff.de verb.obli.& in.l.ita ſtipulat⁹.34.col. 2.q.principali.eo.ti.Abb.in. c. pręterea requiſiſti. & ibi Præpoſitus.de appe.☞Ex quo dicũt docto. in.l.prętor.ff qui potio.in pig.ha.& in.l.1.in fin.ff. quãdo dies vſufructu.legatæ. & in.l. item quia. 2.

33 reſpõſo.ff de pactis,q † primũ debitũ nõ cõputatur à die celebrati cõtract⁹,ſed à die,quo eſt fienda ſolutio,vel à die euẽt⁹ cõditiõis.☞Ex quo potes ſumere regulã,q præſcriptio decẽnij nõ incipit currere à die celebrati cõtract⁹,ſed à die,quo debet fieri ſolutio:nã ante iſtud tẽpus nõ põt experiri, nec agere vt dictũ eſt. ¶ Vltimò quo ad ſupradicta no-

34 ta,q † ius exequẽdi præſcribitur ſpacio.10.anno.niſi per pactũ prouideatur ne currat decẽnium.tenet Ioã.And.in rub.de præſcriptio.in additio.ad Spe. 2.col.ad fi.vbi dicit verũ quo ad paciſcentẽ, & habẽtem cauſam ab eo,non quo ad tertiũ. tenẽt doct. & Anto.de Bu.in.c.cũ nõ liceat.eo. ti. & ibi Abb. 3.col.ver.ſed ego dubito.☞Sed cõtra,quia non poteſt renunciari præſcriptioni inductę ab ſtatuto.vt per Bar.in.l.nemo poteſt.pe.col.ver.quæro ſtatutum.de lega.1.☞Solutio. illud eſt poſt completã *So.* præſcriptionẽ: ante completam vero poteſt pacto agi, q nulla currat pſcriptio.vt ſupra & ibi p Part. in.l qđ ſi nolit.§.ſi quid ita ff.de ędili.edic.Bart.in l.1.C.ne rei domi.vel tẽp.1.col.in princi.☞Itẽ quia pręſcriptiones currũt in defectũ prouiſionis hõis: ideo põt hõ,pſpicere ne currãt, & ſeruabitur talis cõuẽtio.qa prętor ait pacta ſeruari.vt.l. iuriſgẽtiũ. ff.de pactis.nec itelligitur in mora eſſe,q ſcit ſuũ vbiq; durare.notat Bal.in.l.vnica.C.đ ſentẽ.q̃,p eo q intereſt,pfe.licet Bar.aliud notat in.l. nemo põt. 6.col.ver.quęrit Dinꝰ.de leg.1.& ĩ.l.1.ff. đ vſucap.

&

& in.l.1.in fi.C.de annali exceptio.tenet Bal.ī.l.fi. C.de tēp appellatio Ange.in authē.eccleſia romana.collatio.2. ☞ Iſtud etiā probo tali ratione. pactū
35 † dicitur ius cōmune ſecundū Bald.in.l.liberti.12. col.C.de ope.liber. & habetur pro ſtatuto. vt per Bar.in.l.ciuitas.circa principium.ff.ſi cert.peta.
36 ¶ Amplius dico,q† pactū operatur vltra & pluſ quā cōſuetudo vel pluſquā ius cōmune. ſecūdum glo.ſingularē in.l.cū mirabilibus.C.de teſta. mili. ſed lex vel ſtatutum poteſt operari, quod ius exequēdi præſcribatur decennio,vel q non præſcriba tur,ergo pactum partiū poteſt operari,q non currat prēſcriptio decēnij,& tale pactum facit ius quo
37 ad illos. ¶ Itē † pacto poteſt induci,q inſtrumen ta exequātur.vt.l.minor.ff.de minori.ergo & q cō tra id non currat prēſcriptio. & ſicut pacto poteſt induci q non currat præſcriptio, ita poteſt induci pacto,q vſq; ad.20.annos contractus poſsit execu tioni mandari.qa,vt dixi, pactum habet vim legis.

Adde. ☞ Vide etiā And.Sicu.in.c. illo vos. 4.col.in prin.in ver.vtrū partes.de pi gno.& in rubrica de prēſcriptio. vbi
38 dicit † an pactum appoſitum in contractu, vt non currat præſcriptio,valeat.Et Bal.in authē. quas actiones.2.col.ver.ſed iuxta hoc quæro. C. de ſacro ſanct.eccle.& Socinus in reg.357. melius do Abb. in.d.rub.de prēſcriptio.2.col.& do.Ioā. Fran.Bal bus in tracta.de prēſcriptio.5.pte.5.partis principa lis.q.vj.nu.38.in prin.&.q.7.nu.41.Bal.in.c.1.§.præ terea.verſi.quæro ergo.vſq; in finem. de capitulis corradi.vſi.feudo.vbi dicit,q pacto, vel ſtatuto po teſt prouideri,ne currat præſcriptio. Et ibi etiā dicit. Quid ſi verba proferuntur à contrahentibus. Quid ſi à teſtatore. Et quid ſi verba iſta ponerentur in reſcripto, vel priuilegio,ne præſcriptio cur rat.vbi non bene concludit. ¶ Sed dato vel conceſ ſo,q pacto,vel ſtatuto aut teſtamēto,reſcripto, vel priuilegio poſſet ſtatui, q prēſcriptio non procedat,nec currat, de qua prēſcriptione intelligēdum eſt? vide ibi per Bal.& in addi ad eū. per do. And.
39 Sicu.Barba. ¶ Quid † ſi dicatur,nulla præſcriptio ne obſtante,tene,q non intelligitur de præſcriptio ne longiſsimi temporis.nam dicta verba non impe diunt prēſcriptionem longiſsimi tēporis.ita Bal.in dicto §.præterea.in ver.alia.glo.diſputat. ☞ Et hoc per regulas generales,quæ habentur in.l.ſicut.&.l. omnes.C.de præſcriptio.30.annorum.quod etiā te net Ioan.And.in addi.ad Spe.in.ti.de feudis.2.col. & refert Dinum ita conſuluiſſe.do Ioan.Fran. Bal bus in ſuo tracta.de præſcriptio. 1. parte. 6. partis princi.in prin.fo.44.ponit plures caſus.in quibus præſcriptio non procedit.quos per te vide. ☞ Et ex hoc limita legē quaterni gabellarū nu.129.in prin pio.vbi dicitur, q ſi gabellarij intra annū & inde vſq; ad duos menſes non petunt gabellam, q deinceps petere non poterūt.quia ius petendi præſcribitur per.d.l.q iſtud ſit verū, niſi debitor paciſca tur cum gabellario,quòd prēſcribi non poſsit,quia tunc etiam elapſo tempore ſupradicto, poterit gabellam petere.quod eſt notandum. ¶ Adde alium caſum ſatis mirabilē,in quo nō currit iſta prēſcrip. 10.neq;.20.annorū.qui ad minꝰ debet ſeruari in cu ria eccleſiaſtica,quia iure noſtro nō pōt in cōtracti
40 bꝰ apponi iura nētū. pone ergo † q iuramētū eſt appoſitū p debitorē,vel p ſe obligātē in ipſa obligatione,tūc nunquā poteſt talis debitor opponere præſcriptionē.ita dixit ſingulariter Ludo.ro in repet.l.1.3.char.ver.& adde duas notabiles cautelas. ff.de vſucap.vbi dicit,q ad hoc vt impediatur præ ſcriptio cautela eſt,q in fine inſtrumenti apponatur iuramentum,quia tūc erit ſublata præſcriptio. nā iuramentum perpetuat actionē.allegat tex. quē dicit ſingularem in.l.nam & poſtea.in.§.ſi dānetur. ff.de iure iur.quē tex.dicit eſſe, quem allegauit ad hoc Ang.in voce.Idē tenet Iaſ.in.§.ſed aliquando. inſti.de vſucap.in additione ad Chriſtophorū por. in additione,quę incipit.adde vnū notabile in materia.& dicit, q colligitur ex notatis per do.Anto. poſt Hoſti.in.c.ſi diligenti.de præſcriptio. faciunt notata per Bar.in.d.l.nam & poſtea.§.ſi is qui.ff.de iure iu.approbat Andre.Sicu.conſi.ſuo.22.incipiē ti.viſo puncto. pe. col. cōmendat Hippolytus de marſilijs ſingulari ſuo.141.& Felinꝰ in c.quoniā. 4.
41 col.de præſcriptio. ¶ Quæro.dictum eſt quādo † incipit currere tempus decēnij ad exequendum. adde Abb.in.c.quia diuerſitatem.de conceſsi. prębendę.vbi aſsignat rationem quādo tempus currit contra negligentem,& quando non. vide Abb.in. c.cum propter.de iure patronatus,& ibi eſt caſus, in quo non valenti agere currit præſcriptio, putà, in præſentado clericum in eccleſia infra quatuor menſes.tenet idem Abb.in.c.quoniam. eo.ti.1.col. ver.ex hoc nunc eſt videndum quibus modis iſta prēſcriptio interrumpatur.& quia gl.in.c.illud de præſcriptio.in parte,interruptio.ponit aliquos caſus.tu adde q etiam præſcriptio interrumpitur.

¶ Primò p executionē factā in bonis debitoris. Ita dicit tex.in.l.4.titulo delas preſcriptio.in ordina.qui tex.ad hoc eſt ſatis clarus. ¶ Secundò per capturā pſonæ.vt.l.1.C.qui bonis cede. po. ſecūdū Bar.in.l.is qui reipublicæ in fi.ver. quādoq; enim fit capiēdo.ff.ex qui.cau.ma.tenet Bal. in additio. ad Spe.ti.de ſentē.ver.an poſsit quis capi. quia tūc dicitur facta executio,vt ibi,per capturā debitoris. licet idem Bal.contra in additio.ad eundem Spe.ti. de citatione.ver.nūq tamen legi. ¶ Tertiò interrumpitur per miſsionem executoris, volo dicere, quòd ſi creditor comparuit coram iudice,& petijt executionem contractus in debitorem ſuum, & iudex cōmiſit executori,vel alguazelo, per ſuas literas vt faceret executionem in bonis debitoris illiꝰ: executor tamen nō reperit aliqua bona debitoris, in quibus executionem faceret,q ſufficit talis per quiſitio,fideſq; executoris, vt interrumpatur præſcriptio

præſcriptio decẽnij,& deinde currat tempus vſq; ad aliud decẽnium.ad quod allego.l.eũ qui.§.iniuriarũ.ff.ſi quis cautio.qui caſus non eſt alibi.Quod ſi quis vellet interrũpere præſcriptionem per litis conteſtationẽ,& aduerſarius nollet cõteſtari litẽ,q̃ iſta cõtentio ſufficit ad interrũpendã præſcriptionẽ.tenuit etiã Bal.in.l.nec bona.C.de præſcrip.lõ. tẽpo.& Abb.in.c.illud.de præſcriptio. Bal. in.l.2. col.1.ver.vlteri⁹ quęritur.C.de ſerui.& aqua. & in. l.1.ver.ſed quæro.C.quando lib.principi. datur.& in.l.1.ff.de in ius vo.Bar.in.l.ſicut.in.1.oppo. & ibi Bal.1.col.in duobus locis.C.de præſcriptio.30.annorũ.& in.l.2.§.fi.ver.ſed hic quæritur cõtra.ff.pro emp.vbi dicit verum eſſe cum diſtinctione legis. fi.ff.per quem factum erit.attamen de iure canonico ſine diſtinctione ſemper interrũpitur, aliàs impeditur præſcriptio per miſsionem executoris. ſecũdum Bal.in.d.l.2.ff.pro emp. Ange. de are.in §. hæc ſi agat.inſti.de actioni.Oldra conſilio.176. vbi vide.eſt in Spe.de execu.ver.executoris.facit.l.more.C.de rei vendi.&.d.l.ſicut. & quod Bald. tenet in.l.in cõtractibus.1.col.in fine ibi.& do tibi regulam.C.de nõ nume.pecu.vbi dicit, q̃ per ſolã miſsionẽ nuncij interrumpitur præſcriptio longiſsimi temporis ſcilicet.30.annorum.vel ſi ſit præſcrip.lõgi tẽporis,quæ ex forma ſtatuti habeatur pro poſſeſsione longiſsimi temporis,vt hic,& ibi per eos, & per Bar.in.d.l.2.§.fi.ff.pro emp.& de iſta.q.vide etiam Abb.in.d.c.illud.3 col.ver.ſed dubitatur.de præſcriptio. ¶ Quartò interrumpitur per petitionem debiti etiã pro parte tantùm.vt per Bal.in.c.1. §.quid ergo.ver.extra quæro.de inueſti. de re alie. facta.vſi.feu.& in.l.naturaliter. 6.col. verſi. quæro quid ſi.ff.de vſucapio.

Adde. ¶ Idẽ dicit Alex.§. volu.cõſilio.100. per totũ.dixi in.l.65.in parte,proprietad.& in.ver.& iſta interruptio.

Nõ. ¶ An denũciatio extraiudicialis cauſet malã fidẽ. dicit Socinus in ſuis regu.120.vbi vide. ¶ Quintò interrumpitur per ſolam citationem,putà, ſi ſtatuto dicitur,q̃ creditor infra.10.annos non petens nõ audiatur poſt,talis citatio interrumpit præſcriptionẽ ſtatuti,ſed non perpetuat.ſecũdũ Bar.in.l.cũ notiſsimi.in principio.ver.et ſic facit ad quæſtionem. C.de preſcriptio.30.anno.& in.l.2.§.fi.ver.quid dices de præſcriptione.ff.de vſucap. pro emp. Bald. in additio.Spe.de app.ver.quæſtio talis eſt. Ioan. de Imo.in.d.c.illud.de præſcriptio.pro quo, vt ſupra dixi,eſt hodie bonus tex.in. d.l. 3. titulo delas preſcriptio.in ordina. ¶ Sed in hoc nota vnũ ſingulare, q̃ præſcriptio non poteſt interrumpi per excõmunicatum.neq; valet interruptio ciuilis per eũ facta,ſec⁹ in naturali.tenet Abb.ſingulariter in. c.cũ inter.4.col.ver.2.de exceptio. ¶ Quæ tamẽ dicatur interruptio ciuilis, & quę naturalis.dixi in.l .65 infra.vbi vide. ¶ Sed pone,& erit ſext⁹ caſus. Titi⁹ eſt debitor Sẽpronij in certa ſũma,ſed vocato Titio in iudicio ſuper debito fuit cõtumax,& Sẽpronius fuit miſſus in poſſeſsionem alicui⁹ rei ex primo decreto,iuxta formã tex.in.l.1.ti.delos aſſentamientos ordina. Sẽpronius habuit poſſeſsionem rei per.12 annos.& amplius:nunquid iuxta formã tex.in.d.l.1.ti.delos aſſentamientos.poſsit Sempronius vendere rem in cuius poſſeſsionem fuit introductus videtur q̃ non, quia lapſum eſt decẽnium. ¶ Tu tene,q̃ poterit: quia per miſsionem factã ex primo decreto,dicitur executio facta.tenet notanter Bal.in.l.conſentaneũ.ſi.col.C.quomodo & quãdo iudex.inquit ibi.pone,q̃ ſtatutũ dicat, q̃ poſt. 10.annos non poſsit peti debitũ,niſi prius petitum fuerit,& executione facta non fuit petitũ,& in cõtumaciã rei fuit facta miſsio ex primo decreto.deinde proceſſus fuit ſic dimiſſus, & euanuit inſtantia temporis lapſu petitur denuo poſt. 10. annos, obiicitur præſcriptio:quęritur quid iuris.Et dicit q̃ Bar.in.l.is qui.ff.ex qui cau.ma.tenet,q̃ aut illa miſsio fuit facta in præparatorijs iudiciorum, & non dicitur executio. Aut fuit facta ex ſententia vel inſtrumẽto confeſsionato,quod ſecundum ſtatuta illius loci habet vim ſententiæ,& meretur executionem,et dicitur executio,licet non ſit ventum ad executionem debiti.nec enim poteſt aliter intelligi ſtatutum.quia ſi eſſet facta executio plenè, quæ liberat debitorem,fruſtra tractarem⁹ de præſcriptione. & dicit lex,q̃ non dicitur ſatiſfactum, licet ad ſententiam ſit ventum.vt.l.nepoti.ff. de fundo inſtru. ¶ Et non exiſtimo,quòd primum decretum pereat lapſu triennij,quia non habet inſtantiam triennalem.& vide Bar.in.l.1.tibus.de agri.& cen.li.11. & in.l.ſi finita.§.iulianus.ff.de dam.infec.quia executio nõ habet inſtantiam ipſa facta. ¶ Sed glo.ſingu Contra. laris tenet cõtrarium in regula.ſine poſſeſsione. li. 6.glo & Bar.in.d.l.is qui rei publicæ. vltima col. verſi.item nota ad quæſtionem.Ludo.pon.ſuis ſingularibus §.decretum.ver.dicit lex quanuis. &c. ¶ Sed tene quod Bal.dicit in. d.l. conſentaneum. per ſupradicta.& bene facit pro eo ſingulare dictũ ipſius in.d.l.ſicut in rem.1.col. verſi. & hoc eſt vtile. C.de preſcriptio.30.anno.vbi dicit, q̃ ſi ſtatutũ diſponit,q̃ omnis actio tollatur.10.annis, intelligitur niſi fuerit interrupta præſcriptio,quia ſola executoris miſsio interrumpit in alios.10.annos.& idẽ dicit Bal.ibi.2.col.in fine.ver.ibi anno tollitur. ¶ Item ad hoc facit.l.ſi ędes.§.libertas.& ibi Bal.ff. de ſerui.vrba.prædi.vbi dicitur, q̃ præſcriptio interrupta debet denuo inchoari. ¶ Nota etiam ad hoc,q̃ ſi vnus litigantium reliquit in iuramento alterius,non currit præſcriptio ab eo tempore, quo fuit delatum iuramentum, quanuis petitio nõ præceſſerit.vt.l.14.ti.11.tertia partita.

Adde. ¶ Qualiter & quibus modis interrũpitur præſcriptio habetur plenius q̃ per alium per do.Io.Fran.Balb in dicto tracta.de preſcrip.3.parte.6.partis principalis.

in

in princi.incipi.expedita ſecũda parte. per omnes. q.&.§.et limitationes.tenet etiam Oldra.conſi.176.
42 per totum conſiliũ. ¶ Et quãuis † per litis conteſtationem interrumpitur preſcriptio.vt dictum eſt ſupra.Ioan.Fran.Balbus vbi ſupra limitat ſex modis,inter quos ponit vnum,in quo multum reportaui cõmodum,& honorem inter multum magnifi cum comitẽ de Pliego contra alios contendẽtes ſuper villa nuncupata Caſtilnouo,cum duabus villis adiacentibus Alguile & Merlejon.nã ipſe comes poſt ſuos prædeceſſores dictas villas poſſedit per tempus,de cuius initij memoria non erat, & ex ea dictus comes ſe iuuabat.& ex aduerſo fuit oppoſitũ,dictã poſſeſsionẽ interruptã fuiſſe per petitionẽ & litis conteſtationẽ factam coram principis delegato,dato ſuper eadẽ cauſa.fuit tamẽ ex parte dicti comitis replicatum, ꝙ dicta litis conteſtatio non fuit ſufficiens impedire preſcriptionem,ex quo ſuper dicta conteſtatione & cauſa fuit probata ſentẽtia in fauorem ipſius comitis,& pro eo.vt plenè & notanter dicit Felinus in.c.illud.circa finem.14. cõ cluſione.de præſcrip. Ita dicens,ꝙ exceptio litis cõteſtationis non impedit præſcriptionẽ quo ad iudicium in quo agens ſuccubuit,quia per eum,& litis conteſtationem in eo factã,non interrumpitur præſcriptio. Et ex hoc obtinuit ſententiã dictus comes pro ſe in cauſa prædicta,in qua patrocinium preſtiti. Poſtea reperi dict,do.Ioan.Fran.Balb.idem tenẽtem in dicto trac.præſcrip.3.parte.6.partis princi. ver.circa tertiã ſpeciem 5. limitatione. nu. 57. quę allegat Pau.de ca.idẽ tenentẽ conſilio. 289. pe.col. & do.Felinum vbi ſupra. ¶ Item no.in materia,ꝙ præſcriptio interrũpitur ex poſſeſsione vnius diei vi. in Spe.de loca.§.6.ver. 41.&.44.circa medium.
43 ¶ Et iſta † interruptio prodeſt ſolo interrũpenti, ſed non alijs.vt tenet Bal.in.d.l.2.16.col.C.de ſerui tu.quia ſicut præſcriptio contra vnũ nõ nocet alijs. vt.d.l.ſi ędes.& ibi Bal.ff.de ſerui.vrba.præ. ita nõ prodeſt alijs,vt ibi. ¶ Itẽ ſicut preſcriptio in vno articulo nõ extẽditur ad aliũ.vt.c.cũ olim.et.c.cum contingat.de decimis. & Flo.in.l.ſi quis diuturno. ff.ſi ſerui.vẽdi.ſicut regulariter præſcriptio nõ extẽditur.vt.l.nõ dubiũ.C.de legi.ita interruptio preſcriptionis cõtra vnũ non extenditur ad alios. vt.c. auditis.& ibi docto.& Abb.2.col.in fine.ver. nota ex fine tex.de preſcriptio. ¶ Si tamẽ interrũpitur ab vno ex correis credẽdi,ꝑdeſt correo.l. fi. & ibi Bal.prope finẽ.& Ange.C.de duo.reis. ¶ Similiter præſcriptio interrupta cõtra vnum de pluribus reis debẽdi,nocet correo.vt.d.l.fi. & glo. & docto. ¶ Alijs tamẽ ex cõſortibus nõ prodeſt neq; nocet interruptio præſcriptionis.tenet Bal.in.l.2.17. col. C.eo. ¶ Verũ'tñ eſt,quòd interruptio cõtra principalem,nocet fideiuſſori,quia contra eũ videtur facta.tenet Bart.poſt gloſam.in.l.ſi fideiuſſor. §. fi. ff. manda.& vide omnino Bal.in.l.cũ mandatori.vltima.col.in principio.ver.ſed q̃ro quid ſi fideiuſſor. C.de non nu.pecu. ¶ Quod eſt verũ in fideiuſſore iudicij,ſecus in fideiuſſore contractus.tenet Bal. in.d.l.cũ mandatori,vltima col.in principio. verſi. ſed quæro quid ſi fideiuſſor.C.de nõ nume. pecu. Et eſt ratio,quia ſententia lata contra principalem, poteſt mandari executioni contra fideiuſſorem, qui cauit.tenet Bar.in.l.ſi quis pro eo.§.ſi nummos. ff.de fideiuſſo.& in lege.præſenti.§.cum autem. C. de his qui ad eccleſiam.confu. & in lege. 3. C. de execu.rei iudi.notatur in.l 1.ff.iudi.ſol. & in. l. authore.C.de euictio.& ibi Bal. ¶ Idem dico contra defenſorem.vt notatur in.l.plautius.ff.de procura. & in Spe.eo.ti.de procura.§.1.ver.ſed nunquid defenſor. ¶ Si tamen fideiuſſor iudicatum ſolui eſt inops,ſententia debet exequi contra principalem. tenet Ange. in authen. vt omnes obe. iudi.3. colũ.
44 collatio.5. ¶ Sed quæro † an ſententia lata contra principalẽ poſsit exequi contra fideiuſſorem iudicio ſiſti ſine nouo proceſſu.Bar.in.l.1.ff.iudi. ſolui. & ibi docto.tenent ꝙ ſic. ▽ Sed idem Bar. in.l. qui iuraſſe.§.ergo ſi quis.ff.de iure iuran.& in.l. gregẽ. §.etiam.ff.de pigno.tex.& Bar.in.l.fi.C.de vſu. rei iudi. ¶ Secus ſi contra fideiuſſorem contractus, quia ſine nouo proceſſu non poteſt in eum executio fieri per Barto.in.d.l.1.ff.iudi.ſol.& in.d.l. gregem.§.etiam ſi de pignore.ff.de pigno. ▽ Sed Bal. aliter dicit in additio. ad Spe. de execu. ſententiæ verſi.ſententia lata in principalem.& in.l. fi. C.de fideiuſſo.tuto.

Adde. ▽ Quid ſi vnus fideiuſsit cum iuramẽto pro alio ſoluere decem certa die tunc futura, qua adueniente minimè ſoluit:conuenitur fideiuſſor die tranſlata ſuper iuramẽti obſeruatione:opponitur per ipſum ꝙ prius debet diſcuti principalis,q̃ ipſe fideiuſſor.p authẽ. præſente.C.de fideiuſſo.& in corpore vñ ſumitur. pars aduerſa contradicit,dicens,ꝙ iſte fideiuſſor iurauit.quare.&c.Et videtur ꝙ attento iuramento,& lapſu termini,poteſt fideiuſſor conueniri.vt habetur in deciſ.capellę tholoſę.q.130.cuius contrarium deciditur ibi.deci.139.ſed intellige prędicta vt ibi in additione. ¶ Vlterius nota.ex.l.iſta,ꝙ licet contractus guarentigiatus poſt.10.annos nõ poſsit executioni mandari,quia impeditur executio præſcriptione decennij:poteſt tamen creditor agere via ordinaria,& producere inſtrumentum ad probationem debiti.concordat.d.l.4.titu.delas preſcripcio. ordina. tenent Bart.& Bal.loquendo in ſtatuto in. l.planè.ff.quod.fal.tuto.au. ▽ Sed idem Bar.in. d.l. planè.vlterius dicit, ꝙ inſpicienda ſunt verba ſtatuti. Quia aut loquimur ꝙ poſt. 10. annos non fiat executio,& eſt verum quod ſupra dicitur. Aut ꝙ præſcribatur actioni vel obligationi,& tunc etiam via ordinaria agi non poteſt. de quo eſt tex. in.d. l.3.tit.delas preſcripcio.in ordina. ¶ Ex quo infero,quòd † nec cãcellatio obſtat,quin inſtrumentũ
45 publicum cancellatum proſit ad probandum, quãuis

uis non ad exequendum: nam cancellatio, quæ parit liberationem. per. l. labeo. ff. de pactis & l. inter dum. ff. de solu. æquiparatur præscriptioni, quæ similiter liberationē producit. l. fi. & ibi Bart. ff. rem ratam habe. notatur in. l. at qui natura. in prin. ff. de nego. ge. & quod per Bar. in. l. 3. ff. qđ quisq; iu. ¶ Vnde quod dicitur in vno de æquparatis, habet locū in reliquo. vt. l. qui seruo. ff. de furtis. ergo sicut in guarētigia pscripta videtur remissa sola via executiua, et sicuō resultat liberatio, et q̄ pōt agi via ordinaria. secundum Bar. in. d. l. planè. ita in cancellatione dicendum est, q̄ non arguat liberationem, sed solum viæ executiuæ remissionem, vt sic possit agi via ordinaria. ℣ Sed Bar. sentit contrarium in. l. 1. ff. de his quæ in testa. delen. & Bal. in. l. 1. C. vt in posse. lega. & in tracta. de guarentigia. vltima charta. ver. item quid si instrumentum. vbi dicunt, q̄ si guarentigia est inconsultè cancellata. habet executionem paratam, ergo si consultè secus est. ℣ Sed primum tene, q̄ licet non possit fieri executio, potest tamen peti via ordinaria p prædicta. quod bene colligitur ex d. l. 3. & 4. titulo. de las prescrip. in ordi. & ex. l. ista.

46 ¶ Pone etiam, q̄ † executio fuit facta intra 10. annos vt hic in. d. l. 4. sed res est, in qua executio facta est perempta, nunquid interitu rei liberetur debitor. Tene q̄ non, sed executio iterum fiet in alia re debitoris loco rei peremptæ. vt in. l. si seruo. §. fi. ff de verbo. obli. l. Iulianus. ff. de confe. ℣ Quod est verum si culpa executoris res pereat, quia tunc ipse tenetur. vt. l. periculum. & ibi docto. ff. si certum

47 peta. ¶ Sed pone † executio fit p̄ specie, quia etiā guarentigia speciei habet executionem paratam. secundum Bal. in. l. 1. C. de senten. quæ pro eo q̄ inte. pro. & Pe. de Su. in. l. 1. ff. de actio. emp. & vē. Fran. de pa. in. l. certi conditio. §. 1. ff. si certum peta. per. l restituere. ff. de rei. ven. vbi dicit esse casum singula rem. condemnatus est titius ad dandam certā quantitatem tritici seu frumenti Seio vel aliā rem in specie: nunquid re perempta possit fieri executio in æstimatione eius. Bar. in. l. Iulianus. ff. de confe. tenet q̄ sic. Item interesse quantiplurimi fuit vinum vel granum debitum à tempore moræ. tenet Bar. in

Contra. l. 1. §. in hac. ff. commoda. ℣ Contrarium tamē sentit in. l. vinum. ff. si certum peta. q̄ requiritur interpellatio vt constituatur in mora. Tenet idem Bar. in. l eum qui. §. si iurauere. ff. de iureiu. vide ibi per eū, & aliquid per Ludo. ibi. 3. col. ver item opponitur.

Qō. ¶ Item quæro. lata fuit sententia super re vel specie, qua non inuenta, executio fuit facta in æstimatione, nunquid executio facta semel in æstimatione, fiat iterum in re, si res postea reuertitur ad condemnatum. Bar. in. l. si possessori. 1. col. versi. vltimo hanc legem. ff. de iureiu. dicit. pone, q̄ fui tibi condemnatus ad rem, vnde habes contra me actionem in factum ex sententia & officio iudicis, quod habet executionē paratam. pone, q̄ rem illam tibi restitui, postea à possessione cecidisti, quæ ad me reuersa est: vtrum poteris agere ex prima sententia vt tibi restituatur. Videtur q̄ non, quia solutione videtur obligatio prima sublata ex sententia. vt insti. quib⁹ mo. tolli. obli. in princi. Facit etiam quod notatur in authē. sacramenta puberum. C. si aduer. vēdi. pro quo videtur casus in. l. à diuo pio. §. si post aditam. ff. de re iudica. ℣ Sed in cōtrarium videtur casus, vbi ille, qui possidet, si postea cadit à possessione, habet actionem ex illo iuramento. & hoc tenet Gui. & Ia. bu. quod est notandum. secūdū Bar. in. d. l. sed si possessori. assignat rationem, nā ex illa sententia oritur ius duplex. ℣ Primum, vt restituatur res. ℣ Secundum, vt in possessione conseruetur. vt. l. si quis missum. ff. de carbo. edic. & l. 1. secūdum vnā lecturam. C. ad carbonia. facit. l. quis. §. si prætor. de acqui. pos. licet ergo quantum ad primā partem de restitutione rei sit satisfactum sententiæ, tamen adhuc durat remedium aliud. s. q̄ iudex debet eum tueri in possessione: quæ tuitio fieri nō potest, nisi restituatur, & sic habebit officium iudicis ad restitutionem sibi fiendam. ℣ Per quod appa- *Sō.* ret responsum ad contrarium, eo q̄ non fuit sublata obligatio. argumento eius, quod notatur in leg. corruptionem. C. de vsufru. & in. l. pluribus. §. & si placeat. ff. de verbo. obli. ℣ Et non obstat. d. §. si post. quia verum est, q̄ iudicis officium non durat contra extraneos, sed cōtra ipsum, in quem iudicatum est, vt patet ex prædictis. ¶ Sed vlterius quęro. cō *Quæstio.* demnatus, vel promissor alicuius rei est paratus soluere interesse, nunquid possit? Dic quod non, sed executio in re promissa & debita. vt in Spe. de fructi. & inte. §. fi. ver. item dicimus.

z ¶ La action personal. Ad intelligentiam istius

48 partis nota, q̄ † quędam actiones sunt merè reales, quædā merè personales. vt insti. de actio. §. 1. et istæ differunt origine, & effectu, & natura: quia personales oriuntur ex contractu, vel quasi, vel ex delicto vel quasi. vt. l. 1. ff. de actio. & obli. et reales ex iure, quod q̄s habet in re. vt instituta. de actio. in principio. ℣ Effectu, quia ex personali agitur, vt detur, vel fiat. vt instituta. de actio. §. 1. ℣ Ex reali peto declarari quod meum est, & mihi restitui. vt. l. qui restituere. ff. de rei vēdi. & l. sicut. §. sed si quæratur. ff. si serui. ven. ℣ Natura, quia reales contra possessorem, personales contra obligatum. ¶ Quędam appellantur mixtę respectu effectus, vel proprius, mixtam cōmunionem habentes. vt famili. her. & si mi. nam verè personales sunt. vt. l. 1. ff. finiū regum. sed quandoq; dantur ad id quod reales, quandoq; ad id quod personales. Ideo dicuntur mixtam causam habere. nam in eis peto mihi adiudicari, quod

meum

se prescriua porveynte años, y no menos.

personal ² y la executoria dada sobre ello

meum eſt,& in hoc habent effectum realium. Item mihi dari , & per hoc habent effectum perſonalium:& propter perſonales præſtationes. ¶ Quædam ſunt perſonales in rem ſcriptæ, vt actio ad exhibendum,quæ ex quaſi contractu oritur. vt peto quid fieri:ſed quia contra poſſeſſorem tantum datur dicitur in rem ſcripta.vt tenet Albe. de roſa.in rubrica.ff.ad exhiben.& in rubrica.ff.ſi certum peta.1.col. ¶ Sequitur nunc in.l.iſta,q̃ actio iſta perſonalis & executoria data ſuper ea, prę̃ſcribuntur.

Corri. 20.annis. ☞ Aduertendum tamen eſt,quia per iſtã. legem in hoc corriguntur plures leges iuris ciuilis imperatorum.ſignanter.l.ſicut. C. de præſcriptio.

Appro. 30.annorum.vbi dicitur,quòd actio perſonalis durat.30.annis.niſi ſit interrrupta pupillari ætate, vel executionis miſsione.corrigitur etiam.l.1. C.de annali exceptio.vbi dicitur,quòd actionum perſonalium regulariter vita eſt.30.annorum, & ſic finitur annis.30.vt ibi & in.l.22.titu. 29. tertia partita. & approbatur.l.3.titulo.đlas preſcripcio. ordina.vbi dicitur, quòd actio perſonalis ſimplex præſcribitur .10. annis. ſi tamen ſuper ea data eſt executio, præſcriberetur ſpacio.20.annorum vt hic.

☞ Iſtud voluit ſentire Bald.in.d.l.ſicut.2.col.verſi. ibi.anno tollitur.vbi inquit, quòd ſi ſtatuto caueˉtur,vt actio perſonalis præſcribatur.10. annis, interrupta durat per alios.10.annos, & ſic præſcribitur ſpacio.20.annorum.

☞ Vel melius.ius exequendi obligationem perſonalẽ præſcribitur.10.annis.vt.l.4.titu.delas preſcriptio.ordina.& actio.perſonalis ſimplex præſcribitur alijs.10.annos.per.l.3. eo.titu.delas præſcripcio.

Regula. qui cumulati ſunt.20.anni. Et ita notanter iſta.l.dicit,quòd actio perſonalis,quæ durat.10. annis. & actio executoria data ſuper ea, quæ durat in alijs. 10.annis,præſcribatur ſpacio.20.annorum.

Fallit. ☞ Quod procedit,niſi contra pupillum,quia regulariter contra eum dormit durante pupillari ætate. ☞ Dormitq̃ eo tempore, quo aliquis eſt in poteſtate alterius.vt.d.l.ſicut.& ſupra dixi.& eſt tex. in leg.8.titulo. vigeſimonono.tertia partita.& leg. cum notiſsimi.C.de præſcriptio.20. anno. & quia actio perſonalis & executoria ſuper ea data finitur.20.annis, extinguitur iſto tempore effectus ciuilis & naturalis obligationis eius. adeò, quòd nec in compenſationem induci poteſt,quod debebatur, nec ſolutum per errorem repeti poſſet tanquàm indebitum.vt.leg.fina.ff.rem ratam ha tenet Bald.in.d.l.ſicut.& in.d.l.1.C.de anna.exceptio.

¶ Poſtremò nota vnum menti tenendum, quòd

49 † licet in præſcriptione vbi non eſt titulus neceſſario duo requirantur, ſcilicet poſſeſsio, & bona fides.vt.dic.leg.1.titulo delas preſcripcio. in ordina.& lege.1.eod.titulo foro legũ.&.c. de quarta de præſcriptio.&.l.12.titu.29.tertia partita. cum alijs: quòd vnum ſaltem requiritur in præſcriptione inducta in odiũ negligentis,& in actionibus preſcribendis,ſcilicet curſus temporis.vt.l.ſi quis emptionis.C.de præſcriptio.30.anno.vbicunq; enim alterũ de requiſitis perit naturaliter præſcriptio interrumpitur.quia deficiente altero naturaliter requiſito ad confectionem actus naturaliter deficit ipſe actus vt.c. fi.de conditio.appo.& capitulo cum abbatia.de officio dele.tenet.Abb.in.dicto.c. illud.de præſcriptio.

50 **Adde.** ☞ Et ſic patet q̃ † tria requiruntur in præſcribẽdis rebus & actionibus.ſcilicet poſſeſsio, bona fides, & curſus temporis. licet dixerim in.l.6. ſupra in glo. ſuper parte,en todos ſus bienes. verſi.item dicit.q̃ omnis

51 actus duobus perficitur. ¶ Et nota,q̃ † licet bona fides cauſetur ex iuſtis rationibus, vel ex rationibus iniuſtis,aut temerariis,poteſt præſcribi. vt per Bald.in.l.1.C.vbi cauſa ſtatus. Pau.de Caſt.in.l. celſus.ff.de vſucapio. ¶ Propterea Baldus in. c.1.§. ſi

52 duo.1. colum.de pace tenen.dicit, quòd † dicta teſtium etiam non in figura iudicij,inducunt bonam fidem. ¶ Nota etiam, q̃ in præſcriptionibus titulus & bona fides debet allegari,aliàs ſi non allegaretur,non præſumitur. Hoc voluit Bal. in.c.ſi quis per triginta.ſi de feu.fue cõtro.inter domi.& agna. vaſſal.vii.feu.& in.l.ſuper longi.2. colũ.C. de præſcrip.lon.tempo. per.l. ſi adulterium cum inceſtu. §.idem pollioni.ff. de adulte. tenuit Alex.2. volu. conſilio.76.2.colũ.& conſilio.136.6.colum. & in.3 volu.conſilio.69.2.colum. Felinus in.c. cum ordinem.8. colũ. de reſcrip. Alexan. in.l.à diuo pio.§ ſi ſuper.ff.de re iudi.licet Archidia. teneat contrarium in.c.epiſcopum.de præben.in ſexto.do.Abb. in.c.ſi.S.colũ.de præſcrip. quorum opinio non tenetur,vt videri poteſt per Alexan. in d.§. ſi ſuper.

53 ¶ Et tene perpetuò,quòd † ſi per inaduertentiam *Nota.* vel imperitiam aduocati non fuit bona fides allegata in proceſſu vſq; ad concluſionem in cauſa, poteſt alegari poſt concluſionem tempore diſputationis proceſſus. tenet notanter domi. Anto. de Butrio & Ioan.de Imo.in.c.peruenit.de emptio. & vendi. quod etiam firmauit Alexan. de imo. in.l vnica.2.col.C.vt quæ deſunt aduo. Et pro hoc facit quod dicit Bar.in.l.cum qui ita.§.qui ita.ff. de verbo.obliga. ¶ Concludamus igitur,q̃ licet bona fides in præſcriptionibus præſumatur,debet tamen allegari. ¶ Vnde dicit Ange.in.l. eum qui.§. publicana. ff. de publica. ſis cautus in allegando bonam fidem,aliàs ſuccumbes. Tenet etiam Alex.in ſecundo volumi.conſilio.94.3. col. & eodem volu. conſilio.118.1.colum.& eodem volumi.conſilio.134 quarta columna. ¶ Quid autẽ ſi poſt completam *Qõ.* præſcriptionem ſuperuenit ſcientia rei alienæ;vel quòd debitor eſt alterius,nunquid præſcribens ſit tutus in foro conſcientiæ. Vide Abba.in.c.vigilanti.de præſcriptio. eundem & Innocen. in capitulo quia pleriq;. de immu.eccle. dominum doctorẽ de Pala.in repetitione.capi. per veſtras de.donatione

inter

inter virum et vxorem. ſuper rubrica trecenteſima vigeſima octaua. verſiculo. ad prædictorum.

Adde. ¶ Hunc articulum plenius quàm alij examinat dominus Ioannes Franciſcus Balbus in tractatu præſcriptionum. ſecunda parte. 3. partis principalis. 9. q. in principi. & ꝑ totā. q. & in. ti. de præſcrip. rerum immobiliū. in parte, verū quicquid dicant legiſtę. ver. ſed quid ſi iam. num. 19. per duas colūnas folio. 67. eo. tracta. de præſcriptio.

Pero dōde enla obligacion ay ypothe-

54 & ¶ Ypotheca. Not. ex particula iſta, ꝙ † vita actionis hypothecariæ eſt annorum. 30. quādo hypotheca continetur in ſcriptura. pro quo facit tex. in. l. 22. ſupra & quod ibi dixi. Idem dicit tex. & ibi

55 Bar. in. l. contrahitur. ff. de pigno. ¶ Item nota, ꝙ † hypotheca cōſtituitur pacto. vt. l. ſi tibi. §. de pignore. ff. de pigno. actio. tenet Bar. in. d. l. contrahitur.

Q. ¶ Sed quæro. feci tecum pactum, quòd ſi non ſolueris mihi pecuniam debitam, licitum ſit mihi bona tua propria authoritate capere, & nihil dixi de hypotheca: an per iſta verba ſit contracta hypotheca. Tene ꝙ ſic. iſtud eſt famoſiſsimum dictum Bal. in. l. creditores. ſi. verbis. C. de pigno. allegat tex. in. l. creditor. qui optimè probat. §. poſt diuiſionem. ff. qui potio. in pigno. habe. vbi etiam probatur ex il

Nota. lo. §. ¶ Idē eſſet ſi feci pactum cum fratre meo, ꝙ li

Extēſio. ceret mihi vendere rem ſuam caſu, quo non ſolueret creditori in pignꝰ datā, ꝙ erit cōtracta hypotheca. qui tex. eſt menti tenēdus. ſecundū Fran. cremē. ſingulari ſuo. 2. quod etiam firmat Bar. in. d. l. creditor. §. poſt diuiſionem. & bene facit. l. ſi. in principio. & quod ibi Bal. C. quæ res pigno. obli. po.

Extēſio: ¶ Idem ſi mutuaui tibi cētum ſuper tali fundo vel domo, ꝙ iſta verba ſuperimportant hypothecā vel pignoris nexū. tex. eſt fortè ſingularis in. l. codicillis. §. inſtituto. de le. 2. quem ad hoc ponderauit Bar.

Extēſio. in. l. fundus. ff. de annuis lega. cōmēdat Ludo. roma. ſingulari ſuo. 625. incipi. compreſta mihi. ¶ Et idem ſi teſtator dicit lego Titio centum ſuper tali fundo. vt ibi & Franciſcus cremenſis ſingulari ſuo. 45. ¶ Et nota, ꝙ actio hypothecaria eſt in rē, quia datur cōtra poſſeſſorē. l. pignoris. & ibi Bar. & Bal. C. de pigno. & l. pignoris & ibi Bart. ff. eo. & datur ad rem, quę erat in bonis debitoris tēpore conſtitutę hypothecę. l. cum res. & ibi Bar. & doctores. C. ſi alie. res pigno. data ſit. ¶ Item datur ad rem cu-

56 ius dominium ſuperuenit debitori ſcilicet de ęquitate, non de rigore, vt ibi. ¶ Item nota, ꝙ † cum hypotheca intentatur contra poſſeſſorem, debet agēs probare rem ſibi fuiſſe prius hypothecatam, quàm poſſeſſori alienatā. l. de rebus. & ibi doctо. C. de donatio. ante nup. ¶ Quod verum puto, niſi ſit fiſcus cuius fauore debet poſſeſſor probare rem fuiſſe ſibi prius obligatam, quā fiſco. caſus eſt ſingularis & ibi Bar. in. l. 1. de iure fiſci lib. 10. idem Bar. in. l. qui nondum. §. quod dicitur. ff. de pigno. ¶ Et de primo dicto. vide Bar. & Sal. in. l. cum res. C. ſi aliena res pigno. da. ſit. & Flo. in. l. ante omnia. ff. de probatio. Bar. & Sali. in. l. rem alienā. ff. de pigno. actio. Ang. are in. §. itē ſeruiana. in. 2. charta. inſti. de actio. ver. & pro euidentia. Ang. in. l. matrē in fine. C. de probatio.

57 ¶ Et † libellus in hypothecaria incipitur iſto modo. dico fundū pertinuiſſe ad talem debitorē meū cauſa depoſiti, vel ſimili iure dominij, vel quaſi tēpore contractus, quem cum eo iniui, et dictus fundus fuit et eſt mihi obligatus pro tali debito, quare peto declarari rem mihi eſſe delegatā, & poſſeſſorē cogi ad reſtituēdum mihi dictum fundum. ¶ Vel ſic, vt ſeruat vſus. quare peto dictum poſſeſſorem cogi ad tradēdā mihi dictā rem in cauſam pignoris pro quātitate prędicta mihi debita donec mihi fuerit integrè ſatiſfactum. ¶ Vel ſic. quare peto poſſeſſorem condēnari mihi dictam poſſeſſionem reſtituat, vel mihi debitū ſoluat. Ita dicit Bal. in. l. rem alienā. ff. de pigno. actio. & in. l. ſi fundus. §. in vendicatione. ff. de pigno. & in. l. 2. C. de luitiōe pigno. & in. l. ſi cum venditor. ff. de euictio. & in. d. l. cum res. & ibi Bar. C. ſi res alie. pigno. da. ſit & in. l. ſi ab eo. C. de pigno. ¶ Et adde ſecundum Bar. in. d. l. rē

58 alienam. ꝙ † debet etiam dicere actor in libello, ꝙ debitor ſuus fuit in mora ſoluendi debitum, & debet in proceſſu probari talis mora. Item debet prius fieri bonorum diſcuſsio contra debitorem. quàm libellus offerri contra poſſeſſorem, vt ibi. ¶ An †

59 autem iſta diſcuſsio poſsit fieri pendente iudicio contra poſſeſſorem vel fideiuſſorē principalis debitoris. vide Bar. Bal. & docto. in authē. prēſenti. C. de fideiuſſoribus. & Bal. in. l. cum teſtamēto. C. de teſta. manu. eundem Bal. in. l. ſi rem. §. fi. ff. de pigno.

60 actio. ¶ Intellige † in diſcuſsione neceſſaria quando agitur actione perſonali: ſed quando agitur reali nō requiritur diſcuſsio, tenet Bal. in. l. 3. C. de his q̄ in frau. credi. niſi in caſu authē. cōtra rogatos. C. ad trebe. vbi Bal. 1. colun. dicit eſſe ſpeciale. ¶ Item non requiritur diſcuſsio quando agitur contra poſſeſſores, & agitur ad intereſſe contra alienantem cauſa mutandi iudicij, ſi intereſſe ſit liquidum, putà quia poſſeſſor prēſcripſit, vel eſt abſens in longinquis partibus, vel non reperitur, ita ꝙ euidenter eſt diſcuſsio difficilis. tenent docto. & Bar. poſt glo. in. l. 1. ff. de alie. iudi. mu. cau. fa. ¶ Item quā do eſt præſcriptum actione perſonali, ꝙ ceſſat hypothecaria. Bal. in authen. ſed hodie. C. de actio. & obli. ¶ Item nec quando agitur hypothecaria contra tertium poſſeſſorem ſimul & inſolidū obligatū & principaliter. tenet glo. ſingularis et Bar. in. l. mulier. ff. qui potio. in pig. habe. ¶ Vel quando talis poſſeſſor eratvnus ex debitoribus, quo caſu poteſt conueniri hypothecaria, non facta diſcuſsione in alijs. vt ibi. tenet idem Bar. in. l. ſi creditor. §. quæritur.

Libellus in hypothecaria.

tur.ff.de diſtra.pig.& Bal.in.d.authē.ſed hodie.C. de actioni.& obli.putà ſi habebā defunctū obligatū ad cētū,pro quibus hypothecauit mihi fundum, poſtea reliquit tres hęredes:vni fuit adiudicatus totus fundus,ago contra ipſum hypothecaria ad aduocādum fundum, an poterit opponere de diſcuſsione fienda cōtra hæredes obligatos perſonali actiōe.Quilibet diceret quòd ſic. per authē.hoc ſi debitor.C.de pigno.vbi dicitur, q̄ antequā perueniatur ad hypothecariā contra tertiū poſſeſſorē,neceſſaria eſt diſcuſsio in ꝑſona contra principalem debitorē. ☞Sed in cōtrariū habes caſum ſingularem & ibi gl.& Bar.in.l.mulier. ff. qui potio.in pigno.habe.de quo exclamat Ludo.ro.cōſilio ſuo.459.& Fran.cremen.ſingulari ſuo.163.idē tenuit Bar.in.d.l.ſi creditor.§. quæritur in fine . ff. de diſtractio.pigno.& formaliter Bal.in.d. authen. ſed hodie.ver.modo quęritur ſi ſint duo rei obligati principaliter.C.de actio.& obli . allegando tex. glo.& Bar. in.d.l.mulier. ☞Et facit pro iſto dicto bonus tex.quem Ange.ibi poſt Bar.notat in.l. quotiens,quo ordine quis conueniatur.lib.11. ¶Et nota,q̄ cùm datur diſcuſſor,vel fit diſcuſsio, debet iudex monere partes, vt adſint cum eo diſcuſsiōi , ne fraus aliqua cōmittatur:nō tamen peremptoriè debent moneri,vt tenet Bal.in.l.aduerſus.C.de vſu & fruc.lega.& tunc facta diſcuſsione , eſt fienda relatio per nunciū,& deinde debet ſuper ea pronūciari.tenet Bar.in.l.exitus.ff.de acquir.poſſe.& Bald. in.l.2.C.quando fiſcus vel priua. ¶Forma † verò diſcuſsionis eſt.vt primò iudex cōmittat nuncio.q̄ inquirat,& referat.ſecundò iudex examinet vicinos.vt per Bal.in.l.2.C.quādo fiſ.vel priuatus. ☞Sed Bar.in.l.perſecutione.& in authē. hoc ſi debitor.C.de pigno.ait,q̄ debet mitti nuncius publicus,cui credatur: ſed cautius eſt , q̄ mittantur duo nuncij,vt ibi per eum. ¶Et de iſta forma diſcuſſionis vide Ange.in authē.de fideiuſſo.§. ſed neq; . in fine.collatio.1.Bar.in.l.à diuo pio.§.in venditione. ff.de re iudi.Bal.in.l.fi.ff.ſi certū petatur. ¶Sed pone,feci legitimè diſcuſsionem contra principalem: poſtea pendente iudicio contra fideiuſſorem ſuperuenerunt bona ipſi principali,an de nouo cogatur reddere & diſcutere ipſum principalem. Videbatur dicendum q̄ ſic,quia ceſſauit paupertas : ergo ea finita , videbatur finiri effectus ſubſequens. argu.l. Titio Seio.§.vſuras.de lega .2. ☞In cōtrariū ſingulariter determinat Bal.q̄ nō teneaturfacere diſcuſsionē,ex quo legitimè fuit inchoatū iudiciū cōtra fideiuſſorē,& tertiū poſſeſſorē.l.perēptoria. C. ſentētia.reſcin.nō poſſe.facit tex.in.l.in pupillo.ff. de ſolutio. tenet Franciſ.cremen.ſingulari ſuo.176.

Adde. ☞De præſcriptione iſtiꝰ actionis hypothecariæ dicit plura do. Ioan. Frā. Balbus in ſuo trac.prēſcrip.4.parte.4.partis principalis.ver.tertiò principaliter quęro.nu.5.fo.73.& tene quod dicitur in.l.iſta,per quam ceſſant hodie omnia,quæ ibi ſuper iſto articulo dicuntur.

Contrat.

Et nota

61

62

63

64

65

a ¶Es mixta,ſicut dicimus in petitione hæreditatis, quia eſt mixta, & prēſcribiturſpacio.20. annorū.l. hæreditas. C. de peti. hære. &.l. hęreditatem.C.in quicau. ceſſat.lōg.tempo. præſ.&.l.fi.C.de edic.diui adria.to &.l. ſi bonæ fidei.in princi.& ibi Bar.ff.de petitio.hære. vbi dicitur,q̄ petitio hæreditatis eſt mixta , perſonalis, & realis. ¶Et nota,q̄ † petitio hæreditatis continet non ſolum ea quę erant in hęreditate tempore mortis,ſed etiam illa,quę poſt mortem ſuperuenerunt, quia augent hæreditatem.tenet Pau.de ca.in.l.item veniunt.§.item non ſolū.ff.de petitio.hære. & hoc ſi antequàm adeatur hæreditas:ſed ſi poſt aditā veniunt,ſi procedūt ex rebus hęreditatis, vt ſunt fructus,& partus ancillarum, ſecus ſi extrinſecus aliū de,quia non eſt hęreditarium,ſed hęredis vt ibi.

Adde. ☞Iſta etenim † actio hypothecaria eſt mixta, & in rem ſcripta, vt habetur in.l.pignoris. C. de pigno. ¶Ideo iſta actio hypothecaria dicit iꝰ in re.vt.l.in noxalibꝰ.ff.de noxa.&.l.rē alienā.ff.de contrahen.emp.l. eorū.ff.de dāno īfecto.l.ſi finita.§.ſi qua iura.eo.ti. et auth.ſiue à iure. C.ad velleia. ¶Propterea oportet q̄ † agēs hypothecaria,ꝓbet debitorē fuiſſe dām tēpore obligationis.vt in.l.& q̄ nō ſunt.§.1.ff. de pigno. ¶Verū tamē eſt,q̄ Ang.de are.conſilio poſito inter cōſilia Alex.in.2.volu.cō.38.incipiēte. Lācellotꝰ de Imo.dicit,q̄ qñ agitur hypothecaria contra tertiū poſſeſſorē,qui nullā cauſam prętēdit à debitore,vel eiꝰ hærede,tūc ſufficit probare rē fuiſſe in bonis debitoris tēpore obligationis , vel poſtea, qñ eſt obligatio generalis omniū bonorū.vt in.l.et qui nondum.§.quod dicitur.& ibi glo.& Bar.ff.de pigno.doct.in.l.cum res.C.ſi res alie.pigno. da.ſit. Alex.conſi.101.5.volu.2.col.cum ſequenti.

b ¶Por treynta años. Not.ex.l.iſta, q̄ † quando actio perſonalis & executoria data ſuper ea prēſcribitur ſpacio.20.annorū,remanet actio mixta,perſonalis,& realis,& actio hypothecaria, q̄ durat alijs. 10.annis.& ſic eius vita erit.30.annorū. vt hic dicitur.☞Et per hoc corrigitur.l.1. & quod ibi Bar.& Bal.poſt glo.C.ſi aduer. credi. & quod Pau. de ca. conſi.ſuo.115.in fine.& glo.ordinaria in.l.cū notiſſimi.in principio.C.de prēſcriptio.30.anno.glo. & Bar.in.l.1.§.cū prædium.ff.de pigno.vbi dicunt, q̄ hypothecaria præſcribitur per.10.annos. & q̄ poſſeſſor præſcribit contra hypothecariā per.10.annos cū bona fide. ☞Tu dic q̄ non corriguntur, quia intelliguntur quādo tertius poſsidet rem hypothecatam,& creditor alienationem bonorum hypothecatorū,

la deuda ſe preſcriua por treynta años.b

ca, & o donde la obligacion es mixta a perſonal y real

catorum, vel ſciuit, & non contradixit. vt.l.2.C.de remi.pig. ſed ſi debitor poſsidet tunc etiam elapſis. 10. annis reus poteſt conueniri per creditorem ad pignº. vt.l. res creditoris. & ibi Bal. C. de pig. actio. & in.l.1.C. ſi aduer. credi. tamē de iure imperatorū per. 40. annos præſcribit debitor contra actionem hypothecariā. vt.l.1. & ibi Bal. C. de anno. except. Pau. de ca. d. conſilio. 115. glo. ordinaria. d.l. cùm notiſsimi. & in Spe. de actio. ſeu peti. §.2. ver. certum. & de prēſcriptione. ver. ſed hypothecaria. & de ſolu. §.1. ver. item pone debebas. ſed præſcriptio quæ olim erat. 40. annorum in hypothecaria, hodie eſt. 30. vt hic.

¶ Ley. lxiiij.

POrquanto en las ordenanças que

Summarium.

1 *Exceptiones contra executionem inſtrumenti, vel contractus quando ſunt opponendæ.*
2 *Terminus ſtatutus ad ponendum exceptionem contra executionem contractus, quando incipit currere.*
3 *Sententia quæ trāſiuit in rem iudicatam, & ipſius executio, & inſtrumenta, an habeant inſtantiam.*
4 *Ordo an ſeruetur in executione ſententiæ.*
5 *Diei appoſitio an ſit neceſſaria in condenda lege.*
6 *Dies an debet poni in inſtrumento, ſi inſtrumentum ſit de nocte.*
7 *Dies omiſſa in inſtrumento, an poſsit poſtea poni.*
8 *Dies commiſsi criminis, an debet poni in libello criminali.*
9 *Dominium territorij probatum, an videatur eſſe probatū quicquid eſt intra fines territorij.*
10 *Vaſalli an poſsint ſcindere ligna quæ non ſunt in fructu.*
11 *Vaſalli an poſsint ad libitum vti venatione, & piſcatione.*
12 *Vaſallus an poteſt facere conditionem domini deteriorem.*
13 *Vaſalli an poſsint facere conditionem domini meliorem, & extirpare montes & ſyluas.*
14 *Dominus territorij an poſsit ſtatuere quòd ſyluæ, montes, & paſcua venatio, & piſcatio non extirpentur.*
15 *Dominus, an poſsit tollere appellationem per ſtatutum ſuum.*
16 *Vaſallus, feudatarius, inquilinus, & vſufructuarius, an æquiparentur.*
17 *Vaſallus, an habeat vtile dominium, & dominus loci directū.*
18 *Domini terrarum an dicantur lex viua in ſuis terris.*
19 *Domini terrarum, an habeant fiſcalia iura in terris ſuis, & an poſsint ſubditos multare, & pœnas ſibi applicare.*
19 *Vaſſalli an poſsint facere inter ſe ſtatuta.*
20 *Ciuitas vel vniuerſitas, quæ conſilio ruſticorum regitur, an poſsit facere ſtatuta, & ſibi pœnas applicare.*
21 *Ciuitas an habeat cognitionem cauſarum ciuilium & criminalium.*
22 *Dominus loci an poſsit recipere in vaſallum quem voluerit, inuitis alijs vaſallis.*
23 *Dominus in caſu neceſsitatis an poſsit imponere ſuper vaſallos collectas, vel charitatiuum ſubſidium.*
24 *Dominus an poſsit imponere collectas vel charitatiuum ſubſidium ſuper forenſes habentes bona in ſuo territorio.*
25 *Vaſallus an tenetur recipere dominum & familiam ſuam in hoſpitem.*
26 *Emphiteoſis conceſsio an præſumatur per ſpacium quadraginta annorum.*
27 *Vaſallus, qui per tempus centum annorum fuit ad molendum in molendino, & ad coquendum in furno domini, an poſsit compelli in futurum ire.*
28 *Decretum iudicis an debeat interuenire in compromiſſo, an verò in laudo.*
29 *Decretum, an, & quando ſit neceſſarium in venditione rerum minoris.*
30 *Minor, qui iurauit contractum, in quo eſt enormiter læſus, an audiatur contra iuramentum.*
31 *Minor, qui iurauit cōtractum, in quo eſt deceptus vltra dimidium, an audiatur contra iuramentum.*
32 *Minor iurans contractum illicitum, an poſsit agere aduerſus contractum antequam petat & obtineat relaxationem.*
33 *Cauſa an debet præcedere in relaxatione iuramenti.*
34 *Cauſæ cognitio an debet præcedere relaxationem.*
35 *Citari an debet pars in relaxatione iuramenti.*
36 *Citari an debet pars in abſolutione a ſententia excommunicationis.*
37 *Minor compromittēs in arbitrū iuris, an eo ipſo dicatur læſus.*
38 *Minor promittens ſtare ſententiæ arbitrorum, & non appellare, etiam ſi lædatur, an dicatur eo ipſo grauatus.*
39 *Minor renuncians beneficium reſtitutionis in integrum, an eo ipſo dicatur læſus.*
40 *Minor compromittens, vt abſque probatione lis decidatur, an dicatur compromiſſo læſus.*
41 *Compromitti an poſsit ſuper rebus maioratus ſine licentia principis.*
42 *Compromiſſum an ſit ſpecies alienationis. Et an compromitti poſsit ſuper re, quæ alienari non poteſt.*
43 *Minor, an, & quando poteſt in integrum reſtitui.*
44 *Arbitri, an poſsint ferre ſententiam ſtatim facto cōpromiſſo, ſi data eſt ſibi plena poteſtas.*
45 *Arbiter, an dicatur bonus vir in lite conteſtanda, & terminanda.*
46 *Arbiter ſi habet liberum arbitrium, an poſsit præiudicare alicui ex partibus.*
47 *Compromiſſum in arbitrum, vt procedat, & iudicet ad libitum, an ſit manifeſtè iniquum. Et an ſententia continens manifeſtam iniquitatem ſit nulla.*
48 *Sententia nulla, an ſit ſententia.*
49 *Compromiſſum, in quo interuenit dolus, an ſit nullum ratione doli.*
50 *Leges, an ſemper occurant ad euitandum fraudes hominum.*
51 *Dolus, an ſit contra ius diuinum.*
52 *Voluntas deliberata & cōſenſus an requiratur in delictis, cōtractibus, obligationibus, & iudicijs.*
53 *Voluntas deliberata an dicatur interueniſſe, vbi deeſt conſilium.*
54 *Nobiles, & barones, an, & quando poſsunt ſubditis & vaſallis collectas imponere.*
55 *Ciuitas non oppreſſa an poſsit ſibi cenſum imponere.*
56 *Metus, & vis quando præſumuntur.*
57 *Dictum vnius nobilis, an includat iuſtam credulitatem.*

Mala

58 *Mala fides vnius de deuniuersitate, an noceat vniuersitati.*
59 *Ciuitas an præscribat in casu, quo vnus de vniuersitate habet scientiam rei alienæ.*
60 *Molere, vel coquere, an, & quando quis potest in molendino vel furno alieno.*
61 *Authoritas iudicis, an, & quando facit cessare præsumptionem fraudis.*
62 *Temeritas an sapiat fatuitatem. Et quis dicatur temerarius, & quis stultus.*
63 *Minor, & furiosus, an æquiparentur.*
64 *Pœna in compromisso apposita, an habeat locum in casu, quo interuenit dolus.*
65 *Pœna compromissi an habeat locum contra minorem.*
66 *Pœna compromissi an petatur contra eum, qui succubuit.*
66 *Pœna compromissi an cõmittatur, cùm quis habuit iustam causam reducendi sententiam ad arbitrium boni viri.*
67 *Formam antiquitus constitutam an possit dominus mutare.*
68 *Minor, qui iurauit, si est enormiter læsus, an audiatur contra suum iuramentum.*
69 *Iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis.*
70 *Ignorans an præsumatur deceptus.*
71 *Iuramenti absolutio ad effectum agendi vel excipiendi parte non citata, an prodest ad effectum obtinendi & peragendi sine noua absolutione.*
72 *Minor an dicatur deceptus in eo, quod ignorat.*
73 *Canonistarum opinio in materia iuramenti an sit præferenda.*
74 *Sententia arbitri, appellatione pendente, an possit exequi.*
75 *Sententia iudicis ordinarij, appellatione pendente, an possit exequi.*
76 *Executio quando dicatur facta.*
77 *Executio qualiter debeat fieri. Et an possit fieri sine executore.*
78 *Executio quando potest committi.*
79 *Executio si fiat iniuriosè & iniustè, an debeat retractari.*
80 *Procurator, an, & quando potest petere executionem, pro creditore.*
81 *Procurator ante executionem an debeat ostendere mandatũ.*
82 *Dies oppositionis contra executionem, an sit computandus in termino decem dierum, qui dantur ad proponendum exceptiones. Et an dies termini computetur in termino.*
83 *Decem dies, qui dantur ad ponendum exceptiones contra executionem contractus, quando incipiunt.*
84 *Dies feriata, an, & quando arctat terminum.*
85 *Dies ceptus, an, & quando habeatur pro tota die.*
86 *Testes producti in termino, an debent deponere in termino.*
87 *Positionibus an tenetur quis respondere, si ponuntur post terminum datum ad ponendum positiones.*
88 *Exceptiones, quæ possunt proponi in executione sententiæ, vel contractus.*
89 *Exceptio compensationis an possit opponi contra petentem decimas.*
90 *Exceptio compensationis an possit opponi contra fiscum.*
91 *Exceptio compensationis an possit opponi cõtra mulierem repellentem dotem.*
92 *Exceptio solutionis ex instrumento post sententiam reperto, an possit opponi in executione sententiæ.*
93 *Exceptio inuctarij non confecti, an possit opponi in executione sententiæ.*
94 *Appellatione remota quando proceditur.*
95 *Exequi an potest sententia, à qua debitor appellauit.*
96 *Creditor, qui vt tertius comparet coram iudice pro suo interesse, an appellans impediat venditionem bonorum pendente appellatione.*
97 *Creditor quando dicatur prior.*

POr quanto. Ista.l. propter suam longitudinem non potest congruè summari. Sed si tu vis, summa eam isto modo, Decem dies, qui dantur ad probandum exceptiones propositas contra executionem contractus vel sententiæ, incipiunt currere à die propositionis earũ: quæ si non probãtur in isto termino, peruenitur ad executionẽ plenam, nõ obstante appellatione. &c. hoc dicit. ¶ Vt vides ista lex venit declarare quando incipiunt currere decem dies, qui dantur ad proponendum exceptiones contra executionem. Et est necessaria declaratio, & optima. Sed magis optimum & necessarium esset declarare, quando istæ exceptiones possunt proponi, aliàs vsquequo possunt proponi. ¶ Po- Nõs
1 ne † executio est facta, & res in qua facta fuit executio est præconizata, iuxta formam tex. in leg. prima. titulo delas deudas & pagas. foro legum. vel secundum stylum curiæ exequentis, & debitor citatus ad sententiam, quam nos dicim⁹ para el remate, an debitor sic citatus ad sententiam possit coram iudice proponere exceptiones à iure permissas, de quibus in. l. 4. &. 5. titulo delas excepciones ordi. Videtur quòd non. quia citatio ad sententiam fit post conclusionem in causa, & tunc cessant iuris & facti allegationes. vt l. 1. titulo dela orden del juy-
2 zio. in ordina. ¶ Tene contrarium, † quia in isto *Contra.* iudicio non concluditur, imò quia dictæ exceptiones quæ possunt proponi contra cõtractum vel sententiam in executione earum sint peremptoriæ. vt patet ex. d. l. 4. &. quinta. titulo delas excepciones. possunt proponi vsq; ad sententiam. l. præscriptione. & ibi Bald. C. de exceptio. idem Bald. & Ange. in lege officium. C. de rei ven. Lanfran. in. cap. quoniam contra. de probatio. super parte. exceptiones. & ita obseruatur.

3 Adde. Nota ex. l. ista & supradictis in glo. q̃ † sententia, quę transiuit in rem iudicatam, & ipsa executio sententiæ, habent instantiam. ¶ Et idem de instrumentis, & de alijs contentis in glo. vt recitat plenius quàm alius Matthę. de afflic. decisio. neapolita. 346.
¶ Nam de executione sententiæ & contractus q̃ habeant instantiam, patet, vt supra dixi ex. l. ista. & ex. l. quarta. titulo delas excepciones ordinamento-
4 rum. ¶ Itaq; † in executione sententiæ requiritur q̃ obseruetur iuris ordo. vt tenet Matthæus de afflic. decisio. neapolita. 191. numero quinto & sexto. sed iste ordo ponitur in. d. l. 4. &. quinta. titulo delas excepciones. ordinamentorum.

15 c ¶ Quatro dias. Quæro † an in condenda lege vel in conceſsione priuilegij, ſit neceſſaria appoſitio diei. Bart. in. l. conſtitu. C. in. §. quibus. tenet ꝙ non, præterquam in priuilegio non clauſo in corpore iuris, vt ibi. ¶ Eſt tamen vtile appoſitio diei in lege, quæ de alia lege mentionem facit, quia ex hoc vitiatur ambiguitas, ad quod principaliter veniũt leges voluminis iſtiꝰ quia duæ ſunt compilationes legum de Madrid: quarum vna non ſeruatur, alia quæ fuit poſterior, & eſt appoſita in volumine pragmaticarum folio. 46. eſt in obſeruantia, & de illa loquitur iſta lex. Alia verò compilatio, quæ facta fuit in dicta villa de Madrid anno domini milleſimo. 409. per ſecundam compilationem fuit prima reuocata, & in ſecunda de reuocatione prioris fit mentio. iuxta notata per Bald. in. l. omnes populi. 4. q. in principio. ff. de iuſti. & iure. ¶ Item in lege iſta fit mentio de ſecunda, ne videatur prima compilatio per iſtã l. comprobari. ¶ Sed nota, quòd in inſtrumẽto publico ſemper requiritur dies. notatur in. l. generali. de tabularijs libro. 10. tenet Bal. in. l. cum tabernam.

hezimos enla villa đ Madrid a q̃tro dias c dsl mes de deziẽbre

6 in principio. C. de pigno. ¶ Et ſi fortè † inſtrumẽtum fiat de nocte, debet poni dies. tenet Inno. in. c. conſuluit. de officio delega. & Bal. in. l. fi. C. de his quibus vt indig. ¶ Quod intellige de die præcedenti noctem ipſam, ſi inſtrumentũ fiat ante mediã noctem, ſecus ſi poſt mediam noctem, quia tunc dies ſequens debet poni. tenet Ioan. de Imo. in. ca. 1. vt eccleſiaſti. bene. Ange. in. l. vſurpationibus. ff. de vſucapio. ¶ Item in ſcriptura directè confecta ſuper tempore. ¶ Item in mandato procuratoris. ſecundum Bald. ibidem. ſed vide in Spec. de inſtrumen. edic. §. 9. verſi. quid ergo. ¶ Item debet poni in qualibet partita in libro rationis, aliàs nõ probat. tenet Bald. in rubrica. C. de fide inſtru. pe. charta. verſiculo. viſo de ſcriptura. dixi in. l. 27. ſupra. glo. magna. 7. particula. ¶ Si † verò dies eſt

7 omiſſus in inſtrumẽto per errorem notarij, an poſſit poſtea poni. Bar. tenet quòd ſic. in conſilio ſuo, quod incipit. reperitur inſtrumento. Idem Bar. in. l. Imperator. ff. de ſtatu homi. & in. l. ſi librarius. ff.

8 de regu. iuris. ¶ Sed † in libello criminali regulariter non debet poni dies. vt leg. libellorum. & ibi Bar. ff. de accuſa. ▽ Niſi vna die delictum eſſet, & & alia die non. vt per Bar. in. l. non ſolum. §. ſed & reprobari. ff. đ ope. noui. nũ. ¶ Itẽ niſi certa die ꝑ debito eſſet maior pœna. vt ꝑ Bar. in. d. l. libellorũ.

Adde. ▽ Et quòd in inſtrumento exigitur dies, habetur in authẽ. vt proponatur nomen impera. in princi. colla. 5. & eſt glo. in capit. inter dilectos. de fide inſtru. & in lege prima. §. editiones. ff. de eden. tex. in leg. 2. §. diem. ff. quemad. teſta. aperi.

¶ Et an locus debet poni in inſtrumento & locus loci habetur in Spe. de inſtru. §. edic. 1. verſi. poſt nomen. & in. §. inſtrumentum. verſi. ſed quid ſi locus. per Bald. in. l. contractus. &. l. comparationes. C. de fide inſtrumen. plenè in alphabeto aureo in parte inſtrumentum folio. 64.

đl año paſſado đ mil y q̃nietos y dos años ay vna ordenãça d ſu

d ¶ Vna ordenança. quæ eſt. 9. in ordine dictarum ordinationum.

Adde. ▽ Vltra ordinationẽ, de qua iſta lex facit mentionem eſt alia in volumine dictarum ordinatio. nume. 45. quę loquitur in executione ſententiarum arbitratorum, imò verius amicabilium compoſitorum. Et quia ſuper intellectu dictæ legis. 45. habui cõſulere, pro poſui dictum conſilium in præſenti apponere. nã multum facit ad materiam iſtius legis. & eſt tale.

Narrãtio facti.

¶ Nobilis quidam nomine Ioãnes de funes cùm eſſet in. 15. anno conſtitutus, habebat in ſuo maioratu quãdam villam nuncupatam de Villel cum fortalitio, territorio, & iuriſditionem ciuilem, & criminalem, merum & mixtum imperium cum alijs villis adiacentibus ipſius militis. Vaſſalli eiuſdem conquęſti ſunt in regali cõſilio chriſtianiſsimi Caroli quinti Imperatoris ac regis Hiſpaniæ dicentes, ꝙ dictus nobilis & ipſius mater nomine doña Beatrix de Andrade curatrix ipſius, nobiliſsima domina, certa ab eis exigebat numiſmata, & contra ſuum velle hoſpites recipere compellebat, & paruo ſalario illos itinerare faciebat. Et prata à patre & cum ipſis vaſſallis conceſſa ſub certa annua penſione auferebat. Conſtitutiones & ſtatuta ſuper cõſeruatione montium & paſcuorum, venatione, & piſcatione faciebat. Et pœnas per ſe & per ſuos iudices ſibiipſi applicabat. Et ipſi ſoli chirurgicos, barbitonſores, & alios officiales recipiebat. Et pro filialibꝰ ſuis maritãdis collectas imponebat. ▽ Nec pertinebat eis ædificare in ſolo publico abſq; ipſiꝰ licentia & ſolutione penſionis. Et à filijs vaſſallorum poſitis in diuerſo fumãte exigebat fumatum, quare petierunt ſuper his & alijs de remedio prouideri. ▽ Chriſtianiſsimus Imperator precibus vaſſallorum inclinatus, quibuſdam Iudicibus delegatis cõmiſit cauſam terminandã, iuxta formam cuiuſdã pragmaticæ, quæ poſita eſt in volumine pragmaticarum iſtius regni. fo. 84. quæ loquitur delos eſtãcos & impoſiciones nueuas. Qui iudex, cauſa cognita, tulit ſentẽtiam, à qua ipſi appellauerũt vaſſalli, & proſecuti appellationẽ, fuit cauſa remiſſa ad regiã curiã Vallioſleti. ▽ Accidit, ꝙ quidã ex vaſſallis, & alij, cũ inſtantia conati ſunt, vt cauſa prędicta cõpromitteret, in quo vt patrocinator dicti nobilis refutaui cõſentire. nã vaſſalli inſtabãt, vt cauſa cõmitteretur duobꝰ, q abſq; vlla probatione, nec viſa ſententia iudicis delegati, arbitri nominandi

cauſa

cauſa & dubia prædicta ſine debito terminarēt abſq; vlla probatione &c. Quamobrem dicta domina ſeducta,& filius ipſius pœna duorum millia ducatorum adiecta,& ſolenni iuramento interpoſito de parendo ſententiæ,& de non petendo relaxationem iuramenti,nec ad effectum agendi, vel excipiendi cauſam prædictam,compromiſerūt in duos peritiſſimos viros Valliſoleti,cum facultate,q̄ cauſam vel cauſas ſæpedictas terminarēt ſecundū ius, & non aliàs.Qui abſq; vlla probatione, vt fertur, iuxta formam cōpromiſsi,vel extra, tulerunt ſentētiam,per quam quaſi in totum liberos fecerunt ipſos vaſſallos ab omnibus muneribus & exactionibus ſupradictis:ita & taliter,vt ipſi vaſſalli poſſent vti terminis,& paſcuis,diſtrictis illius villę in omnibus ſupradictis,ſoluta in aliquibus parua quantitate vel penſione. ℣A quā ſententia arbitrorum fuit ex parte dicti militis appellatum, & in regali curia Valliſoleti fuit dictum de nullitate ſentētiæ. Et aduerſus compromiſſum & ſententiam fuit petita in integrū reſtitutio. ℣Interim ipſi vaſſalliin ſacro conſilio Imperatoris petierūt dictę ſentētię arbitrariæ executionē.Quę executio fuit cōmiſſa iudicibus dictæ villæ de Villel,qui iuxta formā dictę legis.45.de Madrid dictā exequerentur ſententiam,quatenus dicta lex haberet locū, & diſponit. Ipſi etenim iudices habito conſilio cū quodam literato(cuius nomen ſileo propter ipſius honorem) contra meum velle dictam ſentētiā executioni mādauit,à qua ex meo conſilio fuit appellatum.& cauſa deuoluta ad dictā regalē curiā Valliſoleti.Ex parte domini nobilis multa fuerūt propoſita aduerſus dictū cōpromiſſam,ſententiā arbitrariā,atq; executionē illius. ℣Sed vt pateat veritas huius quęſtionis,& in ipſi⁹ deciſione ſeruetur forma antiquorū literatorū dicentium,q̄ in diſcuſsione alicuius articuli debet conſultus vel peritus recitare opiniones,ſi q̄ ſunt in materia,& poſtmodū ponere iudicū ſuū,cōſultando alias opiniones,quas non ſequitur.nā ex recitatione opinionū & motiuorū magis luceſcit veritas.nā ſi hoc facit papa,vt patet ex multis iuribus,& nos ſic facere debem⁹.vt plenè & notanter dicit do. Abb.in.c.quęrēti.per illū textū. in primo notabili.de offi. delegati. ℣Ideo vt nō recedā à doctrina de qua ſupra. ℣Primū pro parte ipſius nobilis eſt præmittēdū, q̄ in proceſſu prioris inſtātiæ fuit plenè probatū, & ipſi de vniuerſitate cōſitentur ſe eſſe vaſſallos,& q̄ dicta villa à tēpore cuiꝰ initij memoria nō extat,fuit & eſt maioratꝰ cū ſuo territorio,& iuriſditione alta,& baſſa,ciuili, & criminali,mero & mixto impio.iuxta formā tex.ī. l.41.ſupra vt dixi. ℣Et inſuper dominiū fuit probatū.p alia cōtēta in.l.1.et.4.ti.25.quarta parti.et.l.1. ti.delas encartaciones.li.4.ordi. ℣Ex quo ſequitur, q̄ † dominium comprehendit quicquid eſt intra fines territorij.per.l.ſi fines.C.de euictio. l. ęde ſacra.§.1.ff.de contrahen.emptio.tenet Bal. in rub. 22.q.C.eo.titu.de contrahenda emptio. ℣Nam ſicut venditio comprehendit omnia affixa in fundo. vt.l.Iulianus.§.fi.cum.l.ſequen.& ibi Barto. &.l. ſi venditor.§.firmus.&.l.creditor.§.fi.ff.de actio.emptio.& vendi.Barto. poſt glo.in verſiculo. inſtructus.in.l.2.& in verſi.quæro quando fundus. & ibi Bald.in verſi.ſed pone.C.de verbo.ſigni. &.l. fundi.§.fundo. cum.l.2.C. de actio. emptio. & vendi. ℣Sic dominiū teritorij comprehēdit arbores mōtium,paſcua,& omnia alia contēta in territorio vel diſtrictu,vt etiā tenent notanter Hoſti.& doct.in.c ſi diligenti.de præſcrip.Ioā an.in.c.nimis. de iureiu.& in.c.fi.de officio archi.omnes tenent q̄ dominus territorij habet fundatam intentionem quo ad res ſitas intra limites territorij. ℣Ex quo etiam ſequitur , q̄ † vaſſalli non poſſunt ſcindere arbores, vel montes,niſi ceduas,quæ non ſunt in fructu. vt per Bal.in addi.ad Spe.de locato.verſi. an colonus. Bart.poſt Dinum in l. diuortio.§.ſi fundus.ff. ſolu. matri.Barto. Cepo. de ſerui.titu. de monte. &.8.q. ℣Ergo ſententia arbitrorū vt vaſſalli abſq; licentia domini dictę villæ poſſent vti montibus ad ſuū velle,fuit & eſt contra ius,& in graue diſpendium & præiudicium dicti nobilis. ℣Secundò † dicta ſententia eodem modo fuit iniuſta ex eo,q̄ dicti arbitri pronunciarunt,vt dicti vaſſalli poſſent ad ſuū velle vti venatione & piſcatione in dicto territorio. ℣Nam vt dicit tex.in.c.2. de re iu.lib. ſexto.& Florianus in.l.æquiſsimum.§.fructuarius.ff. de vſu fruct.† vaſſallus non poteſt conditionē domini facere deteriorem.notatur etiam in.c.1.§.& cōtrario. in fine. de inueſti. de re alie.fac.Et ex hoc non poteſt conſtituere ſeruitutem in præiudicium domini.vt per Bald.in.d.c.1.§.quid ergo.de inueſti.de re alie.fact.& in.l. & in prouinciali. C. de ſeruitu. ℣Si enim † vaſſalli(vt ſupra) non poſſunt facere conditionem domini deteriorem,nec extirpare ſiluas , nec montes. vt tenet etiam Bald in.l.1.2.col. in ver.ſed pone.el.2.C.de iure emphiteo.nec poſſunt vti venatione,nec piſcatione ad ſuum velle contra voluntatem domini,igitur ſententia in contrarium prolata. &c. ℣Et q̄ in hoc fiat præiudicium & magnum dominio dicti nobilis , tenet notanter Bald. in addi.ad Spe.in.d.titu. de loca. in verſi. colonus: & in locis,quibus ſupra.patet melius in pragmatica regni. folio. 89. quæ loquitur in conſeruatione montium. ℣Tertiò colligitur ex his & infra dicendis , q̄ † is qui habet primas cauſas in loco , vt eſt dominus loci,poteſt ſtatuere, quòd ſiluæ,montes,& paſcua,venatio,& piſcatio non extirpentur. tenet notanter Bald.in.l. is cuius.ff. de aqua pluui. arcen. Bald.plenè in.l.ſi.2.colum.ver. ſed nunquid per ſtatutum.C.de ſeruitu.vbi etiam dicit, quòd † poteſt tollere appellationem per ſtatutum. Idem dicit in.l.ſi.C.de conſti.pecu. ℣Iudices ergo,qui per ſententiam pronunciauerunt, quòd ad ipſos pertinebat vaſſallos ſtatuere ſuper hoc vehemen-

Præmittit q̄ pre nobilis cō tra vaſſallos.

Secundò

Tertiò.

Quartò. ter prę iudicauerunt dicto nobili.&c. ¶ Quartò † 16 vaſſalli ſunt vt feudatarij,aut inquilini, vel vt vſufructuarij.tenet Pau.de ca.in.l.1.ff. ad trebellianũ. ſed hi non poſſunt diſsipare feudum, vel fundum, aut proprietatem rei,nec illam deteriorare,vt tenet Ioannes Andreas in.c.apoſtolicæ.1. col. in fine de re iudi.in ſexto.in nouella. ℣ Ideo vaſſalli malè vtẽ 17 tes,poſſunt prohiberi.lib.ſexto.titulo octauo.quinta partita.l.ædem.C.loca.cum ſimili. ¶ Et † ſi feudatarius aut vaſſallus habet vtile dominium,negari non poteſt,quin dominus loci habeat directum. Ita dicit Bal.in.c.præterea.& ibi gloſa capituli coradi.& in.ca.1.quibus mo feu.ami. Inno.in.d.c.ſi diligenti.& ibi do.Abb.3.colu.de præſcriptio.Spec. in titu.de loca.§.6.ſed habens vtile dominium nihil poteſt facere in præiudicium habentis directum,aliàs poteſt priuari.vt per Bal.in.cap.ad hęc. in fine.de pace iur. fir.docto.in.d.l.2.C.de iure emphi.igitur. &c. ¶ Inſuper Ray. Dinus. Bal.Ange.& Alex. in leg.diuortio.§.ſi fundum. per illum tex.ff.ſolu.ma.& in.l.in fraudem.§.ſi conductor.& ibi Bar.ff.de iure fiſci.dicũt,q emphiteota fructuariꝰ,& ſimiles,qui habẽt vtile dominiũ & ius in re, non poſſunt arbores fructiferas ſcindere. Refert tamen Pau.de ca in.d. §. ſi fundum. quoſdam dicere, quòd ſi emphiteota,vel alij, de quibus ſupra, loco inciſarum ſubſtituant alias ſimiles,quòd ideo poſſunt incidere arbores fructiferas per dict. §. ſi conductor à contrario ſenſu.Sed ipſe dicit hoc verum in arboribus vetuſtis adeò,vt vtilis erat fundo illas incidere,& alias ſubſtituere. ita dicit ſe intelligere.d §.ſi conductor, ¶ Hoc idem voluit Ang.in l.ſi colonus.ff.arbo.fur. cæſa. pro quo facit. l. agri. ff.de vſufru.iuncta.l æquiſsimum.co.ti.§.1. ℣ Subdit etiam Bal.in.d.§.ſi fundus.quòd emphiteota incidens arbores fructiferas,non dico pro reparatione fundi, poterit expelli ab emphiteoſi, quia rem dicitur facere deteriorem.authen. qui rem . & ibi Bal. C. de ſacro ſanctis eccleſijs.ſed plenè ſuper hoc Alex.in dicto.§.ſi fundus.pro quo tu habes tex.in. l 27.titu.11.quarta partita.quæ ſupra fuit à dicto . §. 18 ſi fundum.dic.l. diuortio.ff. ſolu. ma. ¶ Quinto † *Quintò.* domini terrarum ſunt lex viua in terris ſuis. Bald. in leg.precibus.3.oppoſi. C.de impu.& alijs. ideo poſſunt ipſi, non vaſſalli,ſtatuere ſuper ipſos vaſſallos & rebus ſuis, maximè ſuper conſeruatione 19 rerum publicarum vt ſupra. ¶ Hinc eſt, quòd † *Infer.* domini terrarum habent fiſcalia iura in terris ſuis, & poſſunt ſibiipſis pœnas applicare, & ſubditos multare,non ſolum ex contractu vel priuilegio, verum etiam ex præſcriptione.ita Bald.in.l.1.in fine. C.de hære.ven. ¶ Si enim omnia ſupra dicta ſpe- 19 ctant ad ipſos dominos terrarum, ſequitur quòd † ipſi populares, aliàs vaſſalli, non poſſunt ſibiipſis ſtatuta facere, nec ſeipſos multare, pœnas ſibi applicare,nec terminos rumpere contra.l.5. ti.3.li. 20 7.ord. ¶ Ciuitas † enim,et multominus villa,quę iudicio ruſticorum gubernatur, non poteſt ſtatuta facere,per quæ bona applicẽtur villæ propter deli- 21 ctum. vt.l.2.de bonis va.li.10. ℣ Et eſt ratio, quia † non habent cognitionem cauſarũ ciuilium nec criminalium, merũ nec mixtũ imperium.l.per.defenſorem.C.de defenſo.ciui.tenet Bal.in.l.cunctos populos.vltima char.C.de ſũma tri.& fi.catho.l.præſides.C.de epiſco.audi.Bal.in l.q̃quam.2. col. in.fi. ver.alia ſolu.eſt q̃ iſte.C. de ſentẽ.q̃ ſine certa quã, profe. ¶ Puniũtur enim ſtatuta faciẽtes, ſi non habent iuriſditionẽ. vt per Bar. in.l. oẽs populi.5. col ver.8.quæro.ff.de iuſti.& iure. ℣ Propterea ciuitati,nec villę nõ acqritur per ruſticos.vt p Bar.in.l.iti pulat⁹.in.§.griſogonus.1.col.& 1.opp.ff. de verbo. obli. ¶ Statuta enim ipſorũ de populo ſunt impfecta,niſi à ſuperiore cõfirmẽtur. Iõ ſeruari nõ debẽt. tenet Pau.de Ca.in.l.ſi quando.nu.4.de lega.1.melius.in.l.3.&.5.ti.2.1.parti. ℣ Si enim per ſententiã arbitrariam abſq; probatione datur facultas, imò verius poteſtas & iuriſditio ipſis iudicibus ruſticis ſtatuendi,ſequitur quod ſuperius dixi. ℣ Sex- *Sextò.* 22 tò ex ſupradictis ſequitur,quòd † ſi loca maioratus ipſorũ ſunt dominorum, ad ipſos dominos ſpectat recipere in vaſſallũ quem voluerint. Et ſic recipere medicos,chirurgicos, malleatores,& alios ſimiles,nõ tamen ad ipſos populares.ita dicit tex.ſingularis in.c.1.de.l.corradi. Pau.de. Ca.cõſi.139.incipiẽte.dubiũ facit circa primum.in fine. ¶ Septimò. *Septimò* 23 poſunt † vt domini in caſu neceſsitatis ſuper ſubditos ſuos imponere charitatiuũ ſubſidium. tenet notãter Bal.in.l.1.in fine.C.de operis liber.et ſic ad nubendũ filios vel filias,vt domini dictæ villæ ex multis retroactis temporibus ex conſuetudine fecerũt.quod etiam tenet do. Pe.de raue.in ſuo alphabe.aureo in parte incipiente.dum eſſem.fo.158.vbĩ dicit. dum eſſem in partibus Pomeranię fuit interrogatus quidã princeps volẽs maritare filiã ſuam, an poſſet imponere collectam ſubditis ſuis. & reſpondit quòd ſic,quãdo ex ſuo nõ poteſt dotẽ conſtituere.ad quod allegat Albe.quem allegat Alex. in.l.placet. de exactionibus numerorum li.10. vbĩ enumerat plures caſus, in quibus dominus poteſt imponere collectam ſubditis ſuis, quãdo ex ſe non poteſt facere. ℣ Vide etiam ſup hoc reuerendiſsimum archiepiſcopũ Florẽ.2. parte ſuæ ſummæ.ti. 1.c.13.§.2.& Aluarũ pelaez. de planctu eccleſiæ. arti.43.fo.147.ver.q̃ro pecãt.& An.Sicu.in.c.nullus. in fine.de pigno. Cùm ergo domini dictæ villæ ab antiquo ſint nobiliſsimi generis,& eorũ facultates non ſufficiunt ad dotandum filias ſuas vt decet ſecundũ ſtatũ ipſorum, ſequitur ex conſuetudine ſupradicta quòd poſſunt ſuper ſubditos ſuos imponere ſubſidium ad nubendum filias ſuas. Et contrarium iudicantes, fecerunt contra iura probata, vt dixi, conſuetudine & neceſsitate dominorum. 24 ℣ Et † nõ ſolũ nobiles inueſtiti de rebus maioratus poſſunt ſubditis ſuis collectas,et talias,vel ſubſidia

imponere

imponere vt ſupra verum etiam forenſibus pro rebus,quos poſsident in diſtrictu & iuriſditione dictorum nobilũ,ſi hoc habent ex conſuetudine.40. annorũ,& amplius,vt plenè & notanter ſcribit do. Io.Fran.Balbus in dicto tracta prę ſcrip. 2. parte.5. partis principalis.q.6 fol.39.p totã quęſtionẽ. vbi
25 vide. ¶ Octauò.ex ſupra dictis infertur,q† vaſſal
Octauò. lus tenetur recipere in hoſpitem dominũ & familiã ſuam.ita dicit tex.in.l.2.&.7.ti.11.lib. quarto ordina.igitur contrariũ iudicantes.&c. ¶ Sed multa
Sententia pro vaſſallis. in contrariũ allegantur ex parte vniuerſitatis dictę villę de Villel,per quę nituntur excludere fundamenta & iura dicti nobilis. ¶ Primum,ſi in cõpromiſſo fuit dictũ,q arbitri iudicarent ſecundũ ius,
Primò. nulla probatione recepta,ſed tantũ(vt dixi) ſecundũ ius ſine inſpectione ſententiarũ, quæ datæ fuerunt in fauorem dicti nobilis:& tunc ipſi dicũt vaſſalli,q iuſtè & iuridicè fuerũt abſoluti abhis,q̃ petebantur ab ipſo domino. ℣ Nam de iure naturali omnes homines liberi naſcebantur,& ſunt, præterquã ſi quis probat contrariũ. vt in.§.iure enim naturali.inſti.de iure natu.&.c.ius naturale.1.diſ. vbi dicitur. Eſt cõmunis omniũ poſſeſsio, eſt vna libertas omniũ,acquiſitio eorũ,qui cęlo,terra,mariq; capiuntur. Et ſic dicunt ex hoc,q ipſi de vniuerſitate,& eorũ bona liberi ſunt,cũ aliter non probatur.
Secũdò. ¶ Hinc etiã dicũt et affirmãt,q in ipſis rebus ſuis dictus nobilis nõ potuit imponere nec ab eis exigere collectas,pedagia,vllaſq; impoſitionis, annona, vel tributa,ſed potius incidiſſe in pœnã amiſsionis omniũ iurium & bonorũ ſuorũ.per tex. in.l.1.
Tertiò. &.3.& q̃ſi per totũ ti.10.li.6.ordi. ¶ Tertiò dicũt ſe liberos eſſe ab exactione ſeptẽ ſolidorũ:cũ ipſi vaſſalli, aut aliq ipſorũ ad aliũ ſe trãſferũt locũ cauſa mutandi domicilũ:cũ ſit iure cautum,q quis de vno domicilio ad alium liberè tranſire poſsit, ſoluendo tributa conſueta pro rebus ſtabilibus vel remanentibus in loco.vt.l.1.ti.6.li.7 ordina. cũ ſimi.
Quartò. ¶ Quartò dicũt, q filij dictorum vaſallorum poſiti in diuerſo fumante à patre, non tenentur ſoluere fumatũ,ſi pater ſoluit fumatũ.p.l.ſi hi qui de filiiſfamilias,& quẽadmodũ pro his pater teneatur.lib. 10.tenet Bal.in addi.ad Spe.ti. de feudis. ver. ſunt plures.ideo nobilis iſte non potuit exigere, aliàs extorquere à filijs vaſallorum fumatum vt hucuſq; fecit,ex quo parentes ipſorum ſoluunt fumatum.
Quintò. ¶ Quintò vehementer affirmant, q licet ipſi vaſalli ſoluerunt ipſi minori ſuiſq; prædeceſſoribꝰ tributa per tẽpus.20.vel.30. annorum vltra modũ in inueſtitura deſcriptum,vel abſq; deſcriptione,non poſſunt compelli ad ſoluẽdũ in futurum: & q penſio ſoluta fuit per errorem,quod in ruſticis præſumitur. per lege errorem. C.de iuris & facti igno. notatur in lege errorem C.qui admittitur plenè & notanter do.Ioan.Frã.Balbus in dicto tracta.præſcriptio.1 parte.3 partis princi.nu.36.clarius in dicta pragmatica.94.per Bart.& doct.in leg.cum de in rẽ verſo.ff.de vſuris.& in.l.ſi certis annis. C. de pactis. ℣ Vel melꝰ præſumitur ſoluiſſe tributa per vim vel metũ. vt dicit Io.An.in.c.1.col.1 in fi. ver. ponit exẽplũ in noue. de præſcriptione. in ſexto Bal.1.ti.d pace cõſtã.§.itẽ in ſocietatẽ.2.col. ¶ Sex
26 tò dicunt & affirmant,q † auus iſtius nobilis ſim- *Sextò.*
pliciter ſub certa pẽſione cõceſſit ipſis vaſallis quæ dã paſcua ad paſcendũ boues & iumenta,& paſcua diu per tẽpus.40.annorũ & amplius tenuerũt tanquã emphiteotæ,& pro ea præſtiterunt debitũ canonẽ.Ex quo præſumitur illam habere in emphiteoſim. ℣ Propterea dicit Bar.in.l.iuriſperitos.in lectura nico.in princi.ff.de excuſatio.tuto. q cõducens ſine certo tẽpore,vel ad beneplacitũ, intelligitur in perpetuum:itaq; dictus nobilis non conſequitur dicta paſcua vel prata à dictis vaſallis. per gloſ.ſatis notandam in leg 2.gloſ.magna. ad finem. C. de iure empliteo. Laſo. in ſuo tractatu de iure emphiteo colu.32. Alex.in l.qui in alienã.in princi. .col.ver.itẽ inferebat hic Ang.ff.de acqui. hære et cõſi.79.incipiẽte.circa primum de quo quæritur.3.col.ver ad idẽ.primo.volu.Felinus in.c.ſicut. de re iudi.15.col.plenè do.Ioã.Frã.Balbus in dicto tractatu.1.parte.3.partis princi.nu. 41. vbi dicit, q magis cõmunis concluſio eſt,q ſi quis diu poſſedit rẽ vt feudalẽ vel emphiteoticã, præſumitur cõceſſionẽ rei emphiteoticę vel feudalis in perpetuum ſolẽniter pręceſsiſſe,& inducit præſcriptio conceſſionis feudi vel emphiteoſis reſpectu priuati, licet reſpectu eccleſiæ non præſumitur facta conceſsio, niſi vſq; ad tertiam generationẽ ſecundum formã. §.emphiteoſim.in authen.de non alienan.colla.2. ℣ Iſtam concluſionem tenuit,& clarius Bart. in.l. cõperit.C.de præſcriptio.30.vel.40.annorum. vbi dicit,q ille,qui ſoluit canonẽ tanquã emphiteota. per.30.vel.40.annos, & tanto tempore rem aliquã poſſedit vti emphiteota.præſcribit ius emphiteoticum,& vtile dominium,ſalua canonis pręſtatione, quãuis iura emphiteotica nunquàm fuerint eis cõceſſa.quod etiam tenet ipſe Bart.in.l.3.§.ex contrario.1.vel 2.col.verſi.2. contra Dinum. & ibi notant omnes docto.ff de acquiren.poſſe.refert & ſequitur.do.Ioan.Franci Balbus.in.d.tracta.præſcriptio. 4.parte.4.partis princip.9. q.nume. 24. ℣ Sequitur ergo, quod iſti de vniuerſitate poſſederunt dicta prata vti emphiteotæ per tempus.40.annorum, & amplius,igitur non iuſtè dictus nobilis volebat illa auferre ab eis,& per conſequens ſententia arbitrorum prolata ſuper hoc in ſuum fauorem fuit iuſta. A deò,quòd ſi illa eſſent maioratus, eſſent præſcripta dicto ſpacio.30.vel.40.annorum. argu. eorum quæ dicit Laſo in l.filiuſſam.18.colũ.prope medium.verſi.decimoſexto quęritur.& ubi Bar.de lega.1.vbi dicit quòd res prohibita alienari põt præſcribi ſpacio triginta vel quadraginta annorum.
27 ¶ Septimò dicunt ipſi de vniuerſitate, quod † li- *Septimò.*
cet homines illius villæ fuerunt ad molendum in

molendino dicti nobilis, vel ad coquendū in furno ipsius per longissimum tempus, non censetur præscriptum, vt nō possint molere, vel coquere in alio loco, vel q̄ non possunt prohiberi facere alium molendinum, vel furnum, cessante priuilegio, vel statuto. vt tenent canonistæ. Abb. & Prępositus in. c. significante. vbi bonus tex. de appellatio. & in pluribus locis, quos refert do. Ioan. Fran. Balbus in dicto titu. de præscriptio. 4. parte quintę partis principalis. 5. q. nu. 16. Itaq; si per sententiā arbitrorum fuit sibi data facultas molendi & coquēdi quo maluerint, vel faciendi alium molendinum, ex hoc non fuit dictus nobilis grauatus. ¶ Octauò, dato quòd † esset grauatus, impugnare non potuit sententiam arbitrorum. nam & si minor erat. 15. annis, in compromisso facto per eum, & curatricem ipsius, interuenit decretum iudicis, præmissa informatione de vtilitate minoris, iuxta ea, quæ dicit Bald. & alij in. l. si præses. C. de transactio. vbi dicunt, quòd in compromisso facto per minorem, vel ecclesiam super re immobili, requiritur iudicis decretum, sicut in alienatione, & valet: dum tamen decretum interueniat in ipso, compromisso, non in laudo. vt sentit tex in lege mater tua, C. de rei ven li. vbi ratificatio venditionis inualidæ ex defectu sui consensus confirmat actionem, & non nouam producit, & ex antiqua descēdente ex primo contractu agitur ad pretiū. ℣ Ideo dicendum, q̄ super cōpromisso debet interuenire assensus, & non in laudo. ℣ Quia † laudum descendit ex compromisso, & est laudum executio compromissi. ℣ Bene facit. l si prędium. C. vbi decre. opus non est. & l. l. §. l. & l. magis puto. §. si pupillus. & l. fi. ff de rebus eorum. vbi si ille, qui promisit vendere rem stabilem mortuus est relicto pūpillo, si pupillus vendit, in ista venditione non requiritur decretum iudicis, quia ista non est alienatio, sed executio promissionis factæ per defectum de alienando. Et bene facit ad supradicta. l. minorū. C. de prædiis mino. dixi in. l. 57. in gl. fi. supra. vbi bonus textus. ¶ Vbi enim interuenit authoritas iudicis, non præsumitur deceptio, sed omnia cum causa, & solenniter acta. vt ibi dixi. ¶ Item super his fuit stipulata pœna duorum millia ducatorum cum iuramento de parendo iudicio arbitrorum, & non contrauenire sententiam, & amplius de non petendo absolutionem vel relaxationem à iuramēto, etiam si prædicto nobili esset concessa à summo pōtifice motu proprio, nec ad agendum, vel excipiendum. Iurauit insuper non petere restitutionem in integrum. ¶ Sed quia dictus nobilis per se vel per suum procuratorem impugnauit dictam sententiam, appellauitq; ab ea, & contra eam dixit de nullitate, & petit restitutionem in integrum, ipsi vassalli vehementer affirmāt, q̄ non debet audiri, sed in pœnam dicti cōpromissi condēnari. Hinc dicit glo. in authē. de iudi. in. §. quia verò. cl. 2. super parte dei multam. in fine. & ibi Ange. in fine. colla. 6. q̄ si pars, quæ compromisit, facto compromisso adit iudicem, incontinenti incidit in pœnam. quod est nota. dignum. ℣ Nam iurans non petere absolutionem, est periurus, si absolutionem petit. per ea, quæ dicit do. Anto. de bu. in. c. 1. de iure iu. Ludo. consilio. 326. in titu. de rescriptis. firmat expresse Bal. in repe. l. 2. 11. char. ff. de iureiu. in. ver. 9. quid si debitor iurauit. do. Abb. & Præpositus in. c. dilecto. de appellatio. Alex. 3. volu. consi. 2. col. 3. in fi. cum sequenti. vbi dicunt, q̄ si minor iurauit parere sententiæ, si appellat ante relaxationē iuramēti, incidit in periuriū, etiam si sentētia fuit nulla. ¶ An debet concedi absolutio à iuramento ei, qui prius venit contra iuramentum, ex quo appellauit, qui iurauit non appellare, tenet notanter Alex. 3. volu. consi. 17. 2. col. versi. & dubitat Ioan. de Imola. cum tribus versi. sequentibus. ¶ Ad euitandum enim periurium compromissi, vel contractus, à iure datur remedium, q̄ † quis non audiatur contra iuramentum. per authē. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. ℣ Et hoc etiam si iurans fuit grauatus, & enormiter lęsus, & petat restitutionē in integrū. nā vt dicitur in dicta authē. minori læso ex cōtractu iurato tollitur beneficiū restitutionis in integrū, propter iuramētum. istud firmat etiā Pau. de ca. in cōsi 218. incipiēte. Præsuppositio fine præiudicio veritatis. ℣ Istā conclusionē firmat etiā. Ioā. de imol. in. c. cum cōtingat. de iureiu Ludo. ro. in. l. qui superstitis. ff. de acqui. hære. per textum. in. c. quāuis. de pactis. in sexto. & per glo. in. c. pe. de emp. & ven. & in. l. 2. C. de rescin. ven. Vbi † si deceptus vltra dimidiā iurauit, non auditur, dicendo se deceptum. idem dicit Ludo. ro. consi. 326. incipiente. in præsenti conclusione. ¶ Sed dato casu, quòd † dictus minor deberet audire, debuit prius percurator dicti nobilis petere absolutionem à dicto iuramento, quàm contraueniret dictum cōpromissum & sententiam. vt. c. si vero. de iureiu. ¶ Quod est verum, etiā si fuit iuramentum illicitum. vt ibi per. c. venerabilem. & ibi glo. in parte, illicitum. de elec. Bal. in l. l. in fi. C. si aduer. vē. & in. l. nō dubium. 7. col. ver. ex prædictis conclude. C. de legi. vbi dicit, q̄ absolutio à iuramento debet prius impetrari vel peti, quā qs veniat aduersus cōtractum vel laudum. ℣ Et † in tali absolutione, vel impetratiōe absolutionis debuit præcedere causa, aliàs non valuit. vt plenè Inno. in. c. cum inter. de renunciatione. glos. in. cap. ego enim. de iureiu. do. Abb. in. c. non est. de voto. & in. c. proposuit. 2. col. circa finē. de conce. præbē. ℣ Item † requirebatur non solum causa, sed cognitio causę. vt per Inno. in. c. ad aures. quod met⁹ cau. Fede. de Senis consilio. 300. incipiente. statutum tale est debitor promisit. &c. Specu. in titu. de iudi. delega. §. nunc ostendendum. versi. 24. Alex. consi. 221. incipiente. visa facti narratione. Felinus vltra alios in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. 9. col. in princi. de consti-

Octauò.

28

29

30

31

32

33

34

c. per de fundum

conſtitutio. Hippoly. Marſi. in titu. de quæſtionibus. §. prętęrea. verſi. ex quibus infero. numero.

35 ¶ Debuit † etiã in relaxatione iuramenti pars citari, per notata in. c. licet canon. de electi. in ſexto. per eundẽ Archi. in. cap. debitores. de iureiu. plenè in deciſio. tholo. q. 62. ¶ Idem aliqui † dicunt

36 in abſolutione ab excõmunicatione, vt non abſoluatur excõmunicatus, niſi citata parte, ad cuius inſtantiam fuit excõmunicatus, vt per glo. in. c. excõmunicatos. in verbo vtriuſq; 11. q. 3. Inno. in. c. ab excõmunicato. in. ver. obtentis. de reſcriptis. ¶ His enim ceſſantibus euidenter apparet ipſum nobilem inciſſe in laqueum periurij, ideo non audiendus, ſed potius condẽnandus in pœnam cõ promiſsi ſcilicet duorum millia ducatorum. per. l. 3. incipiẽtẽ. cũ minor. 25. annis. ff. rem ratam habe. ¶ Pœna enim conuentionalis quãcũq; ſit, debetur. vt in §. alteri. inſti. de inutili ſtipula. pœna tamẽ vltra quadruplũ, non. vt in. §. omnis. inſti. de actio. dixi in. l. 68. infra glo. fi. verſi. tu dic. vbi eſt bonus textus. & ibi vide. ¶ Inſuper ſententia arbitrorũ potuit executioni mandari iuxta formã textus in dicta pragma. de Madrid. 45. ad quam fuit facta remiſsio per duos de conſilio chriſtianiſsimi Imperatoris noſtri. ¶ De quo vide in Specu. de arbitro & arbitratore §. 3. 22. col. ver. illud autẽ. cũ ſequẽtibus. & ibi Bal. in additio. ver. arbitramentũ. & ver. ſed an pendente. & ibi dicitur, q̃ appellatione pendente arbitramentum poteſt executioni mãdari. & in Spe. eo. ti. §. 1. ver. arbitrator verò. 2. co. Et ibi dicitur, q̃ arbitrator eſt amicabilis cõpoſitor. &c. ¶ Et in hoc reſident ipſi de vniuerſitate, an iudex ſecularis debuit ſuperſedere in executione ſententiæ, vel in cauſæ cognitione durante pendentia litis ſuper abſolutione iuramenti. magiſtra. quæſtio & notabilis eſt, de qua plenè loquitur Matth. de afili. de ci. nea. deci. 30. per totam deciſio. ¶ Contra quod

37 exparte dicti nobilis fuit replicatum. Primò, q̃ † minor eo ipſo q̃ compromittit in arbitrum, dicitur læſus. per textum in. l. ſi minor filiofamilias. §. mi-

38 nores. & ibi Bart. ff. de mino. maximè † ſi promiſit ſtare ſententiæ, & non appellare, etiam ſi lædere tur. vt per Bal. in. l. ſi. in fi. verſi. ex hoc. & ibi Bart. C. in quibus cau. in inte. reſti. non eſt nece. Et eſt

39 ratio, qa poteſt ſequi ſentẽtia iniuſta. ¶ Dicitur † etiam læſus, ſi renũciauit beneficiũ reſtitutionis in integrũ. vt tenent doc. vbi ſupra. ¶ Ideo ex quo dicẽs nobilis in. 15. anno conſtitutus renũciauit in cõ-

, promiſſo appellationẽ & beneficium reſtitutionis in integrũ, & q̃ arbitri pronunciarẽt ſecũdum ius, fuit enormiter læſus. ¶ Et cuilibet læſo prętor ſubuenit. l. 1. ff. quibus cau. maio. Et hoc ex officio per. l. contractibus. eo. titu. & in Spe. de iuriſditio. omniũ iudi. §. 2. 1. col. in fi. ver. itẽ qui deceptus renunciauit iuri ſuo. &c. Et in Spe. ti. de reſtitutio. in integrũ. §. qliter. ver. ſed nũquid minor. ¶ Itẽ ſi maior 25. annis læſus in iudicio vel extra dolo aduerſarij reſtituitur, multo magis minor. vt in Spe. eo. ti. de reſtituitio. in integrum. §. 2. ver. diximus de reſtitutione. ¶ Qualiter dolꝰ probetur. dicit glo. in. regula. ſcienti. in parte, & nota q̃ dolus. in ſexto. Alex. in. l etiã. §. licet. 3. col. ver qualiter. ff. ſolu. matri. idem in l. ſi mora. 6. col. in fine. eo ti. ¶ Et in proceſſu optimè fuit probatꝰ dolus vaſſallorum, † ex quo aduocatus aliàs patrocinator ipſius nobilis refutauit dictum compromiſſum ex eo q̃ agebatur, vt iudices nulla probatione recepta ſecũdum ius inter dominum & vaſſallos iudicarent. nam ipſe nobilis tenebatur dominium ſuum probare, aliàs q̃ vaſſalli abſoluerentur ab impetitione ipſius, & tũc aliqui vaſſalli dixerunt matri ipſius nobilis, q̃ aduocatus ipſius refutauit compromiſſum propter commodum ipſius aduocati, qui in eis optimam vineã habebat vindemiandi, & ex illa hora factum fuit compromiſſum, vt abſq; vlla probatione arbitri iuris pronunciarent aduerſus minorem, ideo ſententia fuit nulla ratione doli aduerſariorum. pro quo eſt tex. in. l. 34. ti. 5. 3. partita. vbi optimè dicit, q̃ dolus in compromiſſo nocet. ¶ Propterea dicit Socinus in ſuis regulis. regula. 48. q̃ calumnia euidens de dolo actoris in litigãdo, vitiat ipſo iure tranſactionẽ.

41 ¶ Maximè † quia res, ſuper quibus fuit factum compromiſſum, erant maioratus, vt prius coram iudice delegato fuit probatum: quo caſu eſt iure cautum, q̃ ſuper rebus maioratus non poteſt compromitti ſine regio cõſenſu. tenet notanter do. And. de Iſer. in. c. 1. §. inter partes. de lege corradi. docto. & Abb. plenè in. c. cũ tempore. 1. col. in fi. ver. vltimò poteſt colligi & col. ſequẽ. de arbitris. ¶ Ex quo

42 tex. colligit do. Abb. optimum argumentum, q̃ † is, qui nõ poteſt rem alienare, ſeu liberè de illa diſponere, non poteſt ſuper illa cõpromittere, cùm per compromiſſum poſſet ſequi alienatio. Et cõpromiſſum eſt ſpecies alienationis, etiam ſi ſit emologatũ. tenet Alex. in. l. 1. §. poſt operis. in fine. ff. de noui ope. nuncia. Bal. in. 1. volu. conſilio. 322. incipiente. à capite inchoantes. pe. col. & in. c. 1. in verbo. ſententia. de pace conſtã. Matthæꝰ de afflictis. deci. neap. 138. nu. 1. ¶ Sed res maioratus ea conditione deferũtur, ne alienẽtur. dixi in. l. 40. ſupra. in glo. ſup parte, prefieren. propterea non tenuit cõpromiſſum, nec arbitrorum ſententia. ¶ Secundò dictum compromiſſum continet manifeſtam iniquitatem, quia in eo fuit dictum, q̃ arbitri pronunciarent abſq; vlla probatione, & inſpectione probationum factarum coram dicto iudice delegato. et ſententia ab eo

43 prolata. ¶ Hinc eſt, q̃ † minor aduerſus probationem omiſſam aliter læſione nõ probata reſtituitur. nam eo ipſo q̃ omiſit probationem neceſſariam, ſatis apparet de læſióe. tenet do Abb. in. c. auditis. & c. ſuſcitatã. de in integrum reſtitu. ¶ Hinc etiam

44 eſt, q̃ † arbiter ſtatum facto compromiſſo ſententiam ferre non poteſt, etiam ſi habeat plenam poteſtatem, vt dicti arbitri dicunt habuiſſe. ita dicit Bal.

in.l.prolatam.2.col.in verſi.quæritur hic Butri.C. de ſententijs.de quo vide vbi per doctor.& do. Abb.
45 in rubri.de arbi.3.colu. ¶ Propterea dicitur † arbiter bonus vir electus ſuper lite cognoſcenda, & terminanda.vt per Bald.in additio.ad Spec.titu.de arbi.in princi.Si verò non habent poteſtatem cognoſcendi,vel quia non cognoſcit, non poteſt iu-
46 ſte ſententiam proferre. ¶ Quia † non poteſt prę iudicare cuiquam ex partibus,etiam ſi habeat liberum arbitrium.vt per Bal.in.l.cum antea.3.col.ver.
47 ſimile video.C.de arbitris. ☞ Et † aliter cõpromittendo apparet iniquitas manifeſta, quæ ęquiparatur nullitati.c.inter cæteras.de re iudi. vbi dicit textus.Si ſententia fertur iniqua, eam euacuari oportet,nec ei debet ſtari,ſi iniquitatem continet manifeſtam.Vbi per illum textũ nota.do. Anto. & do. Abb.ſcilicet,ꝙ ſententia continens manifeſtã iniquitatem,eſt nulla. ¶ Sic enim in caſu noſtro,ſi cõ promiſſum eſt nullum, quia continet manifeſtam iniquitatem,per conſequens & ſententia, & ipſius ſententiæ executio.nam,vt ſuperius dixi,ſententia deſcendit ex compromiſſo: & ex compromiſſo & ſententia,ipſius executio. ☞ Propterea executio fieri nõ põt abſq; compromiſſo & ſententia, & ipſarum præſentatione vt.d.l. 45.
48 ¶ Item † ſicut contractus nullus non eſt contractus,ſic cõpromiſſum & ſentẽtia.argu.eorum, quæ dicit Spe.in.ti.de reſtitutio.in integrum.in. 2. parte.§.2.ver.ſed cum etiam.& in ti. de reſcripti præſentatione §.ratione autem impetrantis.ver.quid ſi impetrans.principium enim expectandum eſt. vt ibi. ¶ Hinc eſt ꝙ contractus inualidus,vel ſententia inualida nõ meretur executionem. vt per Bald. in.l.in mentis.in princi. 3. nota. C. de contrahen.
49 emptio. ¶ Item † in ſæpe dicto compromiſſo euidenter apparet fraus & dolus interueniſſe ex parte illorũ de vniuerſitate,ppter verba ab eis,plata de aduocato ipſius nobilis,vt cauſam arbitri terminarent ſecundum ius,nulla probatione recepta. vt l.1. ff.de exceptio.doli. ☞ Qui quidẽ dolus & fraus interuenit in ipſo compromiſſo re ipſa,& ex propoſito.vt per glo.in.l.iuriſgentium.§.prætor ait. ff.de
50 pactis. ☞ Leges † verò occurrunt fraudibus hominũ inquantũ poſſunt. vt in.§.ſi quis in fraudẽ.inſti.de
51 actio.& ibi not.Ang. ¶ Omnis † etenim dolus eſt contra ius diuinum. vt dicit Bal.in.c.2. col. 2. in fi. de arbitris. ☞ Excluditur enim ab omni diſpoſitiõe id quod factum eſt in fraudem,vel per dolũ. argu. l.creditor.§.Lucius.ff.manda.not.Ange.in.l.ſi pater.ff.de his quæ in frau.cre.tex.in.l.imperialem.§. 1.de prohi.feu.alie.per Federi.vbi dicitur,quòd in omni diſpoſitione fraus intelligitur excepta. ſed nobilis iſte, cùm ſit in.15.anno,minor tamẽ. 20.annorum præſumitur deceptus.vt dicit gloſ.in.l. qui habebat.ff.de rebus dubijs. vbi dicitur, quòd quis præſumitur deceptus in eo,quod ignorat.Idem dicit Bal.in.cap.1.de feudo guardiæ. ſed quia minor dicitur ignorans, æquiparatur furioſo. vt per glo. in.l.2.C.de cura.furioſi. ¶ Et facta ab eo,& inconſulto calore, & indeliberatè, & abſq; vlla proba-
52 tione,rata per leges non habentur. quia † cum in omnibus actibus hominum,tam in delictis, quàm in obligationibus,& contractibus, quàm etiam in judicijs, agentium deliberata voluntas & cõſenſus requiritur.vt in.cap.tam voluntate.de ſententia ex cõmu.& in.l.obligationum ſubſtantia. ff. de actio.
53 & obliga.& c.fi.de confe.cum ſimi. ¶ Et † non eſt deliberata voluntas,vbi non eſt conſilium.vt recitat do.doctor de Pala.in repe.c.per veſtras. de dona.inter virum & vxo.ſuper rubri.colũ.1.2.in principio. ſed quoniam illi de vniuerſitate perturbauerunt conſilium aduocati dicti nobilis doloſe, ſequitur quòd ratione doli & fraudis,& propter alia, q̃ ſuperius ſunt dicta apparet,quòd dictum compromiſſum fuit nullum,& per conſeques ſententia ſuper eo prolata. Et hoc quo ad primum oppoſitum ex parte vaſſallorum. ¶ Quo ad ſecundum,in quo *Solu.ad* dicitur,quòd à principio omnes homines liberi na- *ſecũdum* ſcebantur,& quòd iſti de vniuerſitate liberi præ- *oppoſitũ.* ſumuntur,per illud.ius naturale (concedo) actum poſt illud ius naturale ſuperuenit ius gentium,per quod fuit permiſſa ſedium occupatio, ædificatio, munitio,bella,captiuitates,ſeruitutes, & alia, quæ recitantur in.c.ius gentium.& ibi doct.& do. cardi.de turre cre.prima di. ☞ Sed quia illi de vniuerſitate confeſsi ſunt coram dicto iudice delegato ipſos ſubditos & vaſſallos eſſe dicti nobilis Ioannis de Funes,& ſeruitus ſibi deberi.ſequitur &c.
54 ¶ Quo ad tertium eſt verum,quòd † nobiles & *Solu.ad* varones non poſſunt regulariter noua imponere *tertium* in vaſſallos tributa vel collectas:poſſunt tamen exi- *oppoſi.* gere & percipere ſeruitia conſueta.per.d.l.1.titu. 9. lib.7.ordina.cum ſimi. ☞ Idem in caſu neceſsitatis poſſunt de nouo charitatiuum ſubſidium impone re.& alia ſuperius dicta ex parte dicti nobilis ſe-
55 ptimo fundamento. ¶ Item † ſi ciuitas non oppreſſa,ſed ſponte ſuper ſe cenſum vel tributum imponere poteſt,maximè præcedente cauſa,ciues ſeu vaſſalli tenentur ad tributa.vt plenè in deciſi. Tholo.q.348. & ibi plenè in addi.& q.416. & ibi remiſsiuè in addi.ſic ergo in caſu noſtro. ¶ Ad quar- *Solu.ad* tam oppo.quòd filij dictorum vaſſallorum non te- *quartũ* nentur ſoluere fumatum ſi pater ſoluit per.l. ſed hi *oppoſi.* qui de filijſſamilias.lib.10.reſpondeo illud verũ in filiofamilias ſtante cum patre in eadẽ domo. ſecus in filio emancipato ſtante in diuerſa domo. nam tunc filius ſoluit pro ſe fumatum.& ſic loquitur dicta lex.ſed hi qui.et ibi Bartolus. ☞ Propterea iuſtè fuit exactum à filijs dictorum vaſſallorum habitantibus per ſe in diuerſis domibus,& hoc ex conſuetudine per dictum nobilem probata.
¶ Ad quintum ex parte dicti nobilis dupliciter *Sõ.ad.§.* 56 reſpondetur.Primò, quòd † licet præſumatur di- *oppoſi.* ctos vaſſallos ſoluiſſe per vim,vel per metum,vt ſu-

pra,

pra,ceſſat iſta præſumptio,quãdo in regno ceſſant bella,& vniuerſaliter in omnibus, & cõtra omnes exhibetur iuſtitia,prout in his regnis Hiſpaniæ à ſexaginta annis & vltra exhibetur. ¶ Maximè,qa fuit probatũ,q̃ prædeceſſores iſtius nobilis magnifici fuerunt,& vt coæquales tractarunt ipſos vaſſallos:& q̃ in aliquo tẽpore nullam vim fecerunt. Ex quibus ſurgũt pro dicto nobili,& cõtra dictos vaſſallos euidẽtiores pręſumptiones,per quas deletur illa præſumptio, q̃ per vim &.&c. Nam vna præſump.deletur per aliam præſumptio. euidẽtiorem. vt.c.literas.de præſump.cũ ſimi. ¶ Et vltra ſuperi⁹ dicta fuit allegatũ priuilegiũ & præſcrip.tanti temporis,cuius initij memoria.&c.quia tũclicet priuilegiũ non potuit probari,ſufficit fuiſſe allegatũ,& probari pręſcrip.tãti tẽporis.&c.q̃ præſcrip.habet vim priuilegij.p.c.auditis.de præſcrip.et p ea,quæ dicunt doct. & Bar.in.l.cũ de in rẽ verſo.ff.de vſu. doct.& Bald.in.l.ſi certis annis.C.de pactis. Secundò dicta villa fuit ſacomanata ab octoginta annis, & vltra,& fuit incendio per multos Cantabrienſes combuſta,à quo tempore,ad ducentos annos,& vltra, vt fama publica ſe habet, prædeceſſores dicti nobilis perceperũt tributa,ſuper quibus nunc agitur,vt pleniſsimè fuit probatum coram dicto iudice delegato:quę probatio per tempus. 40.annorum erat ſufficiens, quanto magis centum annorum & amplius.vt per Bar.in.l.celſus.ff.de vſuris.quem ſequitur Bal.in.l. indicia.C.de rei vendica. vbi dicit, q̃ ſi pater meus emit fundũ,& longo tempore poſſedit per tempus.30.vel.40.annorũ, & poſtea perdita fuerunt inſtrumenta tituli emptionis, putà, quia ciuitas fuit ſacomanata, vel domus incendio combuſta,ſi mouetur mihi cõtrouerſia de iſto fundo empto,& velim probare præſcriptionem, quia non poſſum probare titulum, ſufficit allegare, & probare me audiuiſſe à patre meò ſe emiſſe talem fundum à tali,& q̃ hæc publica vox & fama eſt.& probare famam eſſe de hoc ſufficeret per titulũ putatiuum,& iuſtam credulitatem, quæ ſufficit ad famam.vt.l.cum quidam.§ quod dicitur. ff. de acqui
57 hęre. ¶ Et nemirum.quia † dictum nobilis hominis inducit iuſtam credulitatẽ, multo magis fama, & dictũ aliquorum de vniuerſitate,qui hoc dicũt. ita glo. ſingularis in.l. titio fundus.ff. de condi. & de. quæ verba ſunt menti tenenda. ¶ Ex quibus verbis habes caſum,in quo non probato vere titulo,ſed probata fama,quòd talis emit,vel quòd à tali vt domino habenti titulum &. &c. probato etiam, q̃ audiui à patre meo emiſſe ipſum &.&c. habetur loco tituli, probata etiam poſſeſsione ſufficienter ad præſcriptionem,& reliquis ad præſcrip.requiſitis neceſſariò incidenter, vt recitat do. Lanfran. in repe.c.quoniam contra.de proba. ſuper parte, teſtium depoſitiones.31.colũ.in ver. circa præmiſſa. *So.ad.6 oppoſi.* qui refert Barto. & Bald vbi ſupra. ¶ Ad ſextum talier reſpondetur, quòd licet paſcua ſupradicta per annum ipſius nobilis fuerunt illis de vniuerſitate conceſſa pro gregibus & animalibus ſuis ſub certa penſione concedi non potuerunt, ex quo dicta paſcua erant de corpore maioratus. Et quia conceſsio in emphiteoſim eſt ſpecies alienationis. vt ſupra dixi. ¶ Item quidam de vniuerſitate fatentur, imò verius confitentur fuiſſe datæ ad tempus, quo caſu non præſumitur conceſsio in em-
58 phiteoſim, nec præſcrip. quia † mala fides vnius *Notab.* de vniuerſitate, nocet vniuerſitati. ¶ Ideo ſi quę- *dictum.*
59 ratur, † an aliqua vniuerſitas, populus, vel collegium præſcripſerit, nunquam præſcrip. incipit donec viuit aliquis de vniuerſitate, populo, vel collegio, qui habebat ſcientiam rei alienæ. Iſta fuit cõcluſio & ſingularis deciſio Inno.in capitulo: circa.de iure patro.refert & ſequitur Barto. in lege poſt pluribus. in fine.ff.de vſucapio. vbi determinat, quòd ſi collegium vel ciuitas occupauit aliquam rem mala fide,quòd hæc mala fides non purgatur,niſi mortuis hominibus,qui ab initio ſciuerunt: ſed initium conceſsionis conſtat ex quadam ſcriptura pro paruo tempore conceſſa, & per dictam vniuerſitatem exhibita igitur. &c. ¶ Iſtam concluſionem tenet etiam domi. Fran. Balbus in dicto tractatu.de præſcrip.2.parte.3. partis. princi. q.17.nume.85. ¶ Hinc eſt,quòd in caſu propoſito quidam alij de vniuerſitate teſtantur ob conceſsionem ſæpe dictam illos de vniuerſitate ſtipulaſſe ſe daturos auo dicti nobilis & ſuis ſucceſſoribus vnam gallinam ſingulis annis vniuſcuiuſq; de vniuerſitate: quæ promiſſio, vel ſtipulatio, obligauit ipſos de vniuerſitate. nam vniuerſaliter facta fuit promiſsio ob cauſam ſupradictam. Et ſic ciuitas vel vniuerſitas poteſt ſuper ſe cenſum, vel tributũ imponere.vt ſupra dixi. ¶ Maximè ſi pręceſſit iuramẽtum.vt per Bald.in titulo de pace cõſtantiæ.§.ſi ex parte.in fine.per notata per Inno. in capitulo. graue.§. conſiliarios. de ſententia excomu.
60 ¶ Ad ſeptimum reſpondetur, quòd † licet pro- *So.ad.7.* hiberi non poſſunt vaſſalli molere in alio molendi *oppo.* no, vel coquere in alio furno &.&c. eſt ſimpliciter verum, præterquam ſi interueniſſet prohibitio, prout interuenit in caſu propoſito, ne alium facerent molendinum, & quòd nec alibi molerent, nec in alio furno conquerent. & &c. quia tunc ſi volentes in alio molere fuerunt prohibiti, & acquieuerunt prohibitioni per tempus longiſsimum, & ſufficiens ad præſcriptio. inducendam & complendam, tunc acquiritur ius, vt poſſint vaſſalli ad hoc cogi,et cõpelli. p nota. per glo. & docto.in lege.qui luminib⁹.ff.de ſerui.vrba.prędio. & in lege prima.C. de ſeruitu.& aqua.tenẽt docto.Abb.& Præpoſitus. in capitulo. ſignificante. de appellatio.1. nota. & in capitulo. Abbas. de verbo.ſignificatio. ¶ Quod procedit etiam dato quòd prohibitio fieret extraiudicialiter, & quòd ei fuiſſet obtemperatum pro bono pacis. vt tenet domi.

do. Abb. in. d. c. abbate. 2. col. dicens ibi esse textū de hoc, quem nescit alibi. Tenet etiam Bald. in. l. itē Iapilli. in. 3 q. ff. de rerum diui. refert, & sequitur, & allegat do. Ioā. Fran. Balbus in dicto tractatu de prę scriptio. 4. parte. 5. partis principa. q. 5. nu. 15. & 17. referens plures alios tenentes istam cōclusionem. ¶ Ad octauum oppositum, q prę sumūtur omnia solenniter acta vbi authoritas iudicis interuenit. Et insuper q pœna fuit stipulata duorū millia ducatorum cum iuramento de stando sententiæ arbitrorum. multipliciter respondetur. ¶ Primò ad il-
61 lud q † author. iudicis facit cessare omnem præsump. fraudis, est verum regulariter. ℣ Fallit tamē in casu, quo interuenit ex pressa temeritas. vt habetur in. l. qui testamento. ff. de excusa. tuto. vel quando interuenit super actu nullo. vt dixi in. l. 61. supra in glo. super parte, si se prouare, in ver. item autho. sed quę maior temeritas, quàm q quis petat à me seruitium, censum, vel tributum, & q absq; vlla probatione istud iudicetur secundum ius, certè non, vt bene colligitur ex his quæ dicit Ioan. And. in. c. 1. de sententia excom. lib. 6. & Ange. in. l. cum quē
62 temerè. ff. de iudi. ¶ Temeritas † enim, vi ibi, sapit fatuitatem. ℣ Propterea temerarius dicitur fatuus, vel stultus. ¶ Et dicitur stultus, qui eligit sibi malum, vel quod non licet, cùm potest deligere qđ decet. vt in. § sed erit, cum gl. 1. insti. quod cū
63 o. ℣ Item † dicitur furiosus, aliàs æquiparatur furioso, vt per Bal. in sua margarita. 1. parte. testis. ver. 17. ¶ Hinc est, q infans, demens, & alij, de quib⁹ supra æquiparatur, vt patet in suis locis. ℣ Et q sit compromissum nullum ex defectibus supradictis, nemo sanæ mentis ignorat, hoc adhibito, q nobilis iste minor erat. 15. annorum. Ex quibus resultat, q
64 non cadit in eum stipulatio, vel adiectio pœnæ, in cōpromisso posita. ¶ Et hoc maximè, quia † pœna compromissi habet in se tacitam conditionem, vt contra eius exactionem opponatur exceptio dol. lege. ita demum. §. sed si quidem. ff. de arbitris. sed
65 in casu proposito apparet dolus interuenisse re ipsa & ex proposito igitur &c. ¶ Item cùm † nobilis iste sit minor, pœna compromissi facti per minorem non committitur cōtra eum in effectu. i. nō
66 petitur. vt est casus in. l. labeo. la. 1. in princ. ff. de arbitris. ¶ Maximè, quia pœna † compromissi nō committitur nisi contra eum, qui succumbit. vt per Bar. in l qui Romæ. §. duo fratres. 2. col. in princ. ff. de verbo. obliga. & in. l. ex diuerso §. 1. col 1. in fine. ff. de rei ven. Bal. in. l. fi. 2. q C. de contrahen. emp.
66 dicit, q † pœna non committitur, quando quis habet iustam causam petendi reductionem. hoc etiam tenet idem Bal. in. l. 1. col. 2. C. de his quę pœnæ nomine. ¶ Ad idem dicit glo. in. l. ab executore, in parte, distinctione adhibita iuncto. textu, q veniens contra laudum, non punitur pœna apposita in compromisso, quando habet iustam causam liti gandi, quod est valdè notandum secundum Bal. in ad di. ad Spec. de arbitro & arbitratore, in ver. ex forma statuti. ¶ Sed super isto articulo And. Sicu. in. c. si quorundam. 1. colu. in ver. nota. q appositio
67 pœnæ in fine de solu. dicit per illum textum. q † appositio pœnę non firmat actum nullum, quando actus est gestus contra legem. Sed vlteriꝰ sequē do distinguit. Aut apponitur pœna necessariò inferens nullitatem actus, & tunc actus est nullus. ex emplum in. l. 1. ff. de noui. ope. nū. vbi prohibetur post nunciationem noui operis ædificari. & si contra fiat, præcipitur opus ædificatum destrui. Et sic infertur, q ædificatio fuit de iure nulla. & ita intelligit dictum cap. si quorundam. ℣ Aut non apponitur nullitas actus, & tunc si actus est nullus, pœna non posset habere locum. Et sic nullitas actus & pœna non se compatiuntur adinuicē, & tunc actus est validus, & gerēs illum, incidit in pœnā. textus est in. l. fin. ff. de diuor. vbi si lex aliquid prohibet, & vltra procedit, pœnam imponendo, q actus qui fit contra prohibitionē legis, valet, sed cōtra faciēs incidit in pœnam. ℣ Nam ibi lex iulia prohibet diuortium fieri per libertam, inuito patrono, & pœnam imponit, vt liberta diuertens, perdat dotem, & alij nubere non possit: & tamen ibi deciditur, q diuortium valet. ¶ An pœna potest se cōpati cū nullitate actuum, & tunc aut actus esset nullus, & tendit solum ad præiudicium prohibiti, & tūc actꝰ non teneat. vt lege non dubium. 2. responso. C. de legi l. qui contra. C. de incestis nup. ℣ Aut tenderet ad præiudicium alterius, & tunc licet gerens illum actum incidat in pœnam, tamen actus gestus tenet, ex quo tendit in præiudicium tertij. & ponit alia exempla And. Sicu. vbi supra. & ibi do. Abb. ¶ An autem, & quando appositio pœnæ firmet actum gestum, & quando non, ponit Domi. in cap. cū cui. 1. col. de præbē in. 6. do. Abb. in. c. 2. col. 2. & testi. optimus tex. in. c. vides 10. distin. & c. inter dilectos. in fine. & vtrobiq; scribentes. de fide instru. ¶ Quo ad tertium membrum distinctionis, de iu
68 ramento præstito de parendo sententiæ arbitrorū, & de non petenda relaxatione iuramenti &c. Respondetur, q † iura & opiniones in contrarium inductæ loquuntur in casu, quo iurans est enormiter
69 læsus, quia tunc contra iuramentum suum non auditur. vt dictis iuribus. ℣ In † casu tamen, quo minor est enormissimè læsus, auditur, & rescinditur sententia contractus, vel compromissum iuramento firmatum, & non obstante iuramento, dummodo prius petatur absolutio, vt in casu præsenti fuit petita ad effectum agendi. fuit etiam petita restitutio in integrum infrà quadriennium. Et sic papa ratione enormissimę lęsionis tam maioribus, quā minoribus indistinctè concedit absolutionem a tali iuramento: quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. vt in. c. & si Christus. de iureiu. notatur in authen. quod eis. C. de nup. ℣ Sed † quia dictus nobilis minor annis. 1. , fuit enormissimè lęsus
70 dolo

dolo vaſſallorum re ipſa & ex propoſito, vt dicit textus in.l.ſi quis cum aliter. cum ſimilibus. ff. de verbo.oblig.potuit ei ſubueniri per abſolutionem à iuramento,vt expreſsè firmat Anto.de But. in.c. cum contingat.4.caſu principali.de iureiu. vbi dicit,q̃ iſto modo limitatur dicta authen. ſacrmenta puberum. ℣ Hoc etiam expreſsè firmat. do. Abb. ī d.c.cum contingat.28.col. vbi dicit,q̃ non habet locum dicta authen.ſacramẽta puberum. ſi interuenit dolus re ipſa. Idem tenet Pet.de Ancha. in ſua diſputatione,quæ incipit.c.laicus. & in repe.c.canonum ſtatuta.11.q.principa. de conſtitutio. in. 6. Iſtam etiam concluſionem tenet domi.Matthę.de afflic.in deci.nea.322.qui allegat multo plures iſtã tenentes concluſionem,qui omnes dicunt ſuis temporibus ſemper fuiſſe in obſeruantia opinio domini Anto.de But.& Pet.de Ancha quia illa eſt ęquior. ſ. q̃ ratione enormiſsimę læſionis concedatur abſolutio à iuramento. Et q̃ diſpoſitio. c. quanuis. de pactis. in ſexto.&.d.c.cum contingat.de iureiu. procedat,quãdo lęſio eſſet enormis,vel mediocris, ſecus ſi eſſet enormiſsima. ¶ Et ita dicebat do. Anto.de Alexan.in ſuis recollectis in.l.ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de verbo.obliga.Quæ quidẽ lęſio interuenit ipſi minori, cui quaſi nihil remanſit de dominio ſuo,præterquam ſolum nomen domini,nam per ſententiam arbitrariam omnia iura fuerunt ſibi ablata. Et quodammodo remãſit pauper, ex quo ex reſiduo non poteſt mediocriter ſtatum ſuum ſuſtentare. vt dicit Bal.in.l.ſi quis ad declinãdum.3.col.verſi.circa tertium. C.de epiſco.& cleri. ſ.q̃ ſi aliquis eſt nobilis,qui habet alimenta,ſed ſuã dignitatẽ cõſeruare non poteſt,& habet fortè puellas,quas maritare nõ poteſt,poterit epiſcopus, vel executor teſtamenti,qui habet bona teſtatoris, diſtribuere inter pauperes, & aliquid ipſi nobili erogare in ſubſidium vitæ vel dotiũ,licet omnino mẽdicans non ſit,tamen ſecundum ſtatum natalium ſuorum aliqua ſuſtentatione eget.refert & ſequitur do.doctor de Pala.in.d.repe.c.per veſtras.de dona. inter vi.& vxo.ſuper textum.col.279.verſi. ad cuius confirmationem.& col.337.& ſuper rubri.col.
71 4.verſi.& inde eſt. ¶ Nec obſtat ſi opponatur,q̃ † dictus nobilis fuit habilitatus ſolummodo à dicto iuramento,ad effectum agendi & excipiendi, non ad effectũ reſcindẽdi ſententiã,ď qua ſupra, vel ius ex ea quęſitũ dictis vaſſallis ex ea,& ex iuramẽto ĩterpoſito p dictũ nobilem. ℣ Quia ad hoc bene reſpondet Pau.de Ca.conſi.216.incipiente.circa primum quęſitũ.in vlti.col.dicens,q̃ per dictã relaxationem iuramẽti ad effectũ agẽdi, licet abſolutio à principio nõ ſit plena,tũ ex poſt facto ex probationibus factis vocata pte repletur,nec eſt neceſſe iterũ abſolutionẽ petere. & q̃ ſufficere debet prima, vt licet fuerit cõceſſa ad finẽ agẽdi, p̃ficiat ad finẽ obtinẽdi & peragendi,nec ſit neceſſe eam de nouo ſupfluè petere.& allegat duo ſimilia,vide ibi p eũ.

℣ Itã nõ obſtat, q̃ Papa nõ tollit ius quęſitũnõ ſubdito vigore dictę authẽ.ſacramẽta puberũ.qa verũ eſt rõne enormis lęſiõis, ſecꝰ rõne enormiſsimę, q̃ ſemper videtur excepta.argu.gl.legis oẽs.§. lucinꝰ. C.ď his quę in frau.cre.vt in ſimili notãt do.Abb. & Ioan.de Imo.in.c.quintauallis.de iureiu. & ita dicit do.Matthę.de afflic.vbi ſupra fuiſſe iudicatum in regali curia Neapo. ¶ Et nota ſuper hoc vnum,quod in materia videbitur nouum. vt ſi iuraui non repetere,vel non contradicere,nec audeo propter iuramentum,poterit amicus præſtita cautione me defendere.tenet do.And. Sicu. in. c. illo vos. 4.col.in fine.de pigno. ver.& adde allegans dictum.quod dictum dicit tenere Bal.in.c.1. de iureiu.qui allegat tex.ſingularem in.l.ſi.§. fi. ver.ſed ſi
72 actor.ff.de iureiu. ¶ Et ſi † minor iurat non petere reſtitutionẽ,ſi fuerit deceptus,intelligitur ſi deceptus fuerit ſui facilitate, ſecus ſi dolo aduerſarij, quia tunc poterit illam petere, non obſtante iuramento.ita Bal.in.l.1.in fine.C.ſi aduer. ven. & per glo.ibi.tenet etiã Socinus in regula.147.in fin.ver. quintus caſus. ¶ Ad idẽ dicitur,q̃ minor iſte nõ fuit certioratus de iuribus & priuilegijs minoribus conceſsis à iure,propterea compromiſſum, & ſententia arbitrorum nullius fuerũt momenti.nam contractus minoris iuramento firmatus,requiritur ad ipſius validationem,q̃ minor ſit certioratus. tenet And.Sic.in.c.cũ cauſa.8.col.cũ duabus ſequentibus,& melius.9.col.circa princi. & ibi do. Abb. ſi.col.de emp.& ven.℣ Et eſt ratio, quia iuri,quod qs ignorat ſibi competere, non videtur minor renunciare.l.in reputãda.ff.de acqui.hær. Ale.3.vol. conſi. 8.col.5.in.fi.nõ comp.i.& competit reſtitutio.vt ibi.ver.præterea. ¶ De iſta materia,& an poſsit impetrari abſolutio iuramẽti ad effectũ agẽdi ſine partis citatione. Et an iudex ſecularis ſit cõpetens cognoſcere de cauſa.vide Pe.de Anch.cõſi. 382.incipiente.retẽto ordine dubiorum.Felinũ.in c.1.col.5.de foro cõpe.Matthæ.de affli.deciſi.neap. 381.nu.3.& deci.80.nu.5.cum ſc.Ioan.And.in add. Spe.titu.de iureiu.verſi.vbi autem iuraſſet. Oldra. conſi.120.incipiente.ad duplicem finem. meliuscõ ſi.156.nume.4.in principio.Calde.conſi.7. de iureiu.Anto.de Bu.in.c.debitores.ante penul.col. verſicu.ſed in principali propoſito. de iureiurã. Ioan. de Imo.in.c.1.eodem titulo.& in.d.ca.debitores.9. col.ver.alia fuit practica.Pau.de Caſt.cõſi.216.incipiente.circa primum quæſitum.Alexan.in.4.volu.conſi.49.ſed non eſt conſilium Alexan. vt dicit Matthæ.de affli.vbi ſupra.ſed do.Anto. de Prato veteri.vbi magiſtraliter loquitur in iſta materia. Sed bene conſuluit idem Alex.2.vol.conſil.222. & in.3.volu.conſi.53.Pe.de Ancha.conſi.18. incipiente.in quæſtione inter Nicolaum.Lapus allegatiõe 10.Laurentius de Rodul.in repe.c.conſuluit.de offi.dele.q.125.Iaſon.in.l.ne quiſq̃.§.vbi decretum.ff. de offi.procõ.& in.l.ſi opus.ff.de noui.ope.nũ.do.

Alex.

Alex.de Nea.in recollectis ſuis.in rubri.C. qui ad nū. Marianus Socinus in tracta. de citationibus, articulo.7.charta.77.Felinus.in.c.ſuper literis. de reſcrip.habetur plene in deciſio.Tholo.q.62. & ibi 1 addi.Socinus in ſuis regulis regula. 4. qui omnes concludunt,ꝙ poteſt abſolui ad effectum agendi parte non citata. ¶ Et nota ꝙ † in
73 materia iurameti ſtādum eſt opinioni canoniſtarum.vt plenè Matthe.de affli.de ci.nea.381.nu.3. & de ci.80.nu.5.cū ſequen. ¶ Et ſic nobilis iſte fuit abſolutus a iuramēto ab eo præſtito. ad effectum agēdi in cauſa iſta quæ abſolutio fuit plenè probata licet abſolutio probatur per ſolum ſacerdotem, qui abſoluit.Sed iſtud in abſolutione,non in relaxatione vt tenet Calde.in ti.de requiſitione concilij. refert Philippus in.c veniens.pe col.de teſti Hippolytus de Marſilijs.in.l.1.§.idem cornelio.verſic.ſcias etiam.nu.7.ff.de quæſtioni. ¶ Ad vltimum oppoſitum ꝙ iuſte ſententia arbitrorum fuit executioni mandata,iuxta formam tex.in.d.l.45. & per reſcriptum,vel per literas chriſtianiſſimi Imperatoris ipſiuſq; præclariſſimi conſilij. ℣ Reſpondetur ꝙ (ſalua pace illorū iudicū,qui ſententiā arbitrorū executioni mandarunt) nullatenus literas imperiales, nec dictam legem.45.intellexerunt. nam in dictis literis continetur,vt iudices dictam exequerentur ſententiam,iuxta forum dictę legis, quatenus dicta lex haberet locū.Et ſic in caſu, quo dicta lex loquitur.℣ Sed dicta lex. 45.loquitur in ſententia arbitratorum,vel amicabilium compoſitorum, non in ſententia arbitrorum.i. in illa, quæ debet proferri ſecundum ius,vt in caſu præſenti.quo caſu non habet locum diſpoſitio dictæ legis. itaq; †
74 ſi appellatur à ſententia arbitrorū, non poteſt ſententia executioni mandari. ¶ A lquod probandū eſt præmittendum vnum euidentiſſimum,ꝙ arbiter dicitur is, cui datur poteſtas cognoſcendi, & ſententiandi ſecundū ius ℣ Arbitrator verò dicitur,cui datur poteſtas procedendi,iuris ordine nō ſeruato,ſed amicabiliter.ita dicit Inno.in.d.c.quintaallis,circa medium,verſi. item not differētiam. de iureiu.Bal.in marga.in parte arbiter.verſi. 7.vbi dicit,ꝙ ſi in compromiſſo ponatur vtrunq; ſ.arbiter ſibi datur poteſtas procedendi iuris ordine ſeruato,aliàs ſecus. ¶ Item ſententia arbitrorum.i. arbitrium ſuum dicitur ſententia,& redigitur ad ſententiam iudicum ordinariorum vt.l.1.ff.de arbit. ℣ Hinc eſt,ꝙ arbitria in omnibus iudicia ordinariorum imitātur,tam in principio,quàm in medio, quàm in fine.vt.l.penul.ſi autem.&.§ licet.C.de arbi.&.l.rem non nouam. C. de iudi. ibi dum dicit, ex recepto compromiſſo.et.&c.gl.2.in.d.l.1.ff.de arbi. ¶ Sed arbitramentū non eſt ſententia,ſed quædam tranſactio.vt dicit Bal.in addi ad Spec.in titu. de arbi.verſic.arbitramentum.& in authē. ſi vero contingit.C.de iudi.Bar.in.l. quod ſi Epheſi. §. interdum. ff. de eo qđ certo loco da.pro.Sic eſt vt p̄mittitur,ſequitur,ꝙ † ſi appellatur à ſententia iudicis ordinarij, pendente appellatione nō poteſt exequi. vt dicit Pau.de Caſt. conſi.325. & eſt pro eo tex.in.l.5.finalibus verbis.ti.8 lib 3.ordina. Idē igitur erit in ſentētia arbitri à qua eſt appellatum, cum ambulent à pari,vt ſupra ¶ Sed aliud eſt in arbitratorum ſententia:quæ cum ſit quædam tranſactio meretur executionem ex officio iudicis ſecūdum Inno.in.d.c.quintaallis. paulò poſt principium.in glo.in verbo iuramentum.de iureiu. Ideo non immeritò dicta lex.45.habet locum in ſententia arbitratoris,vt poſsit exequi, etiam ſi appelletur ab ea,vt ibi.& per Bal.in addi ad Spe.titu.de arbit.ver.not.ꝙ iura.vbi plenè Ange.in conſi.executio laudi.et. &c. Et Bar.in conſi.Statuto cauetur ꝙ lauda.&c.idem Bar.in ſimili.in.l.defendente.ff. de autho.tuto licet idem Bar.contra.in.l.tale.§.qui ꝓuocauit.pe.q.de pactis.ff.& ibi Bal.in repe.ſed Lā fran.in ti.de arbitrio.7.parte.20.q.&.38.& Bal.contra in.c.1.§.fi.quo tempore miles Sali in.l.1.C.quādo prouo.nō eſt nec.qui etiam tenet fieri poſſe. & Lud.in rub đ.arb.ver.quid tamē dices.in pe.char. ℣ Et hoc verum dum tamen præſtetur cautio de reſtituendo ſecundum formam dictæ legis cum concor.ad quas ſe remittit & refert ¶ Quod itelligi, ſi cum ſententia producitur compromiſſum, et quòd ſententia fuit prolata intra tempus,& ſuper his,quæ in compromiſſo cōtinentur vt.d.l.45.quæ habuit originem à ſingulari dicto Bald.in ſua margari.ſuper Inno.in parte.litis conteſta.ver.9.incipit lis mota.fin.verbis.& ab his quæ dicit Pau. de Caſt.conſi.145. ¶ Quod intelligit Inno.in c. quintaūallis.de iureiu & in.c.bonæ.el.1.de elec. in ſententia data de recēti ſecus in laudo antiquo,in quo licet in ipſius executione nō producatur compromiſſum,executionem meretur.ita dicit Bal.in cōſilio.in Chriſti nomine amen. ¶ Idem dicimus in delegatione,quia præſumitur ex ſententia,in qua tenor delegationis eſt inſertus,non in ſentētia de recenti.ſi opponatur.vt tenet Innoc. in.c.cū in iure.de officio dele. ¶ Item præſumitur ꝙ proceſſu

tenor de la qual es eſte que ſe ſigue. e

¶ Otroſi por quanto por la ley por nos hecha en las cortes de Toledo f ouimos ordenado,que ſi los deudores que deuē algunas deudas en

quien ſon hechas e-
ſecutiones g por contratos obligaciones, o por ſentencias a pe-
75 dimiento de los creedores en los deudores o en ſus bienes alegaron paga o otra excepcio que ſea de

Solu.ad vltimū oppoſitū

ceſſu antiquo,non de recenti facto. tenet Hoſtien. in.d.c.cum in iure.Ioan.And.in.c.quoniam cõtra. de proba. ¶ Hodie tamen dicitur de recenti ſi petatur executio intra decennium.nam vltra decennium laudum,ſententia,vel contractus nõ poſſunt executioni mandari.

vt. l. ſupra proxima.

ibi dum dicit, ſe preſcriba por diez años. ¶ Ex quibus verbis tu iuuenis intelliges d.l.45.quam tene per petuò menti . nam in cauſa iſti⁹nobilis exe cutio dictę ſniæ fuit aunullata ī regali curia Valliſoleti,executores ī ex penſis condemnati,Deo immenſo ingentes gratias referendo.

recebir que tenga diez dias para la prouar , y no ſe declara deſde quando an de correr los dichos diez dias , declaramos & mandamos, que los dichos diez dias corran deſde el dia^h q̃ ſe opuſiere ala

e ¶ Que ſe ſigue. Nunquid iſta.l.probet, ſi alia.l. de qua facit mentionem,non poſſet reperiri . vide quæ ſuper hoc dixi in.l.1.ſupra.

f ¶ De Toledo. eſt.l.5.ti.de las excepcio.ordina. quam nota.iuncta.l.iſta.

76 g ¶ Hechas eſecuciones. Quando † executio di-
77 catur facta dixi in.l.ſupra proxima. ☞ Item † quali ter debet fieri,vide per glo.in.l.intra vtile.ff. de mi no.& per Bar.in.l.meminerint.C.vnde vi.per Ioã.
78 de Imo.in.l.filiofamilias.ff.ſo.ma. ¶ Sed †nũquid poſsit fieri ſine executore. Videtur q̃ ſic , quia poteſt fieri ꝓpria authoritate victor ingrediẽdo poſſeſsionẽ,& ſic ipſemet poteſt eſſe executor & nũ cius in cauſa propria.vt per glo.& ibi Bar.in.l.1.C. vt nemi.lice.ſine iu.ſe ven. ¶ Quod eſt verum,ſi ſibi committatur.quod fieri poteſt,quando non re perit reſiſtentem.aliàs non.ſecũdum Abb. in.c.de cætero.de re iudi.per glo.in.d.l.meminerint.C. vn de vi.& ibi Bar.& doct.idem Bart. in.l. iuſte.ff.de
79 acqui.poſſe. ☞ Item † ſi executio ſit iniuriosè , & iniuſtè,debet retractari,vt per Bal.in. l. obſeruare. 23.q.ff.de offi.procon.& lega.

80 # De los creedores.

☞ Idẽ † ſi executio petatur per procuratorem creditoris , dummodo procurator habeat ſpeciale mãdatum.vt.l. ſi minor
81 25.annis.ff.de mino. ¶ Et nota,q̃† non debet exe cutio fieri,niſi prius conſtet iudici de mandato, & cum ſententia et contractu porrigatur mandatum coram notario.vt in pragmaticis regni editis in ciuitate de Alcala,p chriſtianiſsimos reges noſtros Fernãdum & Eliſabet. Anno domini.1509.die. 17 menſis Ianuarij.folio.235.Eſt& alia lex,quæ idem dicit.editaī curijs deMadrid Anno dñi milleſimo quingẽteſimo ſecũdo.die verò quarta Decembris: 7.in ordine.folio.47.Propterea Bald.in.l. 2. colũ. 18.verſiculo octauo dicunt.C.de edic. diui Adria. to.dicit,quòd in iudicio quantuncunq; ſummario & executiuo requiritur plena legitimatio perſonę ſi opponatur. ☞ Papienſes ibi dicunt,quòd imò ſuf ficit ſummaria cognitio.& allegant Bar.in quibuſdam locis tenere,q̃ eo modo,quo ꝓceditur in cauſa principali , illo modo proceditur in cauſis ſummarijs dependentibus ab ea . Ergo ſi cauſa principalis eſt ſummaria & executiua, & incidẽter emergat dubitatio de legitimatione perſonæ , debet ſufficere ſummaria cognitio. ☞ Sed ijdem Papienſes tenent contrariũ in rubrica.2. colũ. C. qui admitti.vbi ſecũdum ipſos eſt bonus tex.in.l.1.§.ſi ea.ff. de ven. in poſſe.mitten.ſed ille tex. probat contrarium , niſi induceres hoc modo,q̃ ibi eſt ſpeciale,ne fieret p̃ iudicium parti . vt dicit textus . Ergo in contrarium eſt ius commune , vt per Baldum . in lege ne quicquam . §. de plano . in vltima columna. ff. de officio proconſulis . ☞ Sed ad intelligentiam poſſet ſic dici. ☞ Aut ſummaria cauſa eſt grauis præiudicij,aut leuis.ſecundum Bar.in.l. 1.§.quod ſit aliqua.ff. de præto.ſtipu.per doctores. in.l.ille à quo.§.1.ff.ad trebel.& tunc poſſet dici,q̃ in cauſa ſummaria grauis p̃iudicij requiritur ple na probatio & legitimatio perſonæ : Aut in cauſa leuis præiudicij,& tunc ſufficit ſemiplena probatio. Et hoc modo intelligendo,non obſtabunt allegata contra Bartolum. ¶ Nec obſtat,quòd cauſa principalis eſt ſummaria,ergo omnes articuli, ſeu adminicula dependentes à cauſa debent eſſe ſummarij.& dicit Bartol.in extrauagante.ad reprimen dam.verſicu.ſummariè, in ſecunda columna . quia in hoc contrarium poſſet teneri, quòd imò omnes articuli,ſeu adminicula pendentes à cauſa,ſint tractandi ſicut cauſa principalis.Barto. & docto. in.l. in quæſtionibus.ff.ad legem iulia maieſta.& text. in.l.fina.§ fina.ff.de conditio.indebi. ſed iſtud vltimum poteſt ntelligi,quando tales articuli, ſeu ad minicula non eſſent de ſubſtantia cauſæ principalis,aliàs idem eſſet dicẽdum de adminiculis, quòd de cauſa principali,per id quod vult Ange.in.d. l. in quæſtionibus.& ibi in addi.ad Barto. Sed iſta reſponſio non ſatisfacit , quia in dicta lege.in qũeſtionibus.erat de ſubſtantia cauſæ principalis , & tamen ſecus eſt. ¶ Vnde melius poſſet dici, quòd quando adminicula ſunt diuerſa & ſeparata à cauſa principali,vt eſt legitimatio perſonę,tunc nõ eſt iudicandum de adminiculis ſicut de cauſa principali:ſecus quando adminicula eſſent partes cauſę principalis . & ita intelligunt Papienſes in dicta lege finali.§ finali. ff. de conditione indebiti . Et ita poteſt intelligi quòd notat Bartolus in dicta lege.in quęſtionibus. ☞ Vnde puto opinio.Bar .& & docto. omnino forè verã per tex.in.l.ſi res.C.de

ordine

ordine cogni. & per gloſ. in.d.l.2. C.de edic.diui. Adri.to.& per alia iura ſupra allegata,nam fateor, q̃ ĩ cæteris admi niculis fiet ſummaria diſcuſsio,& ſic non obſtabit quod not.Bar.in dicta extrauaganti.ad reprimendam.vbi non loquitur de legitimatione perſonæ,prout nos loquimur.vnde ĩ caſu noſtro,vbi notatur de legitimatione p̃ſonę plena debebit fieri probatio,licet principalis cauſa ſit ſummaria,per iura prædicta.ratio poteſt eſſe,quia ante omnia inquirendum eſt de perſona.vt.l.3.ff.de teſta.incipi.ſi quęramus.&.l.licet. C. de procur.&.l. 1.titu.3.tertia partita.cum ſuperius annotatis.Et caſu,quo perſona non eſſet legitima,reppelleretur à iudicio.vnde cum per iſtam diſcuſsionem perſonæ fiat præiudicium cauſæ principali, quia ſi perſona non eſſet legitima,non procederetur amplius in cauſa principali,meritò deberet fieri plena probatio.& ita probatur in.d.l.ſi res.C.de ordine cog. ¶ Omiſsis altercationibus doctorum,in quæſtione iſta puto ſic eſſe dicendum,q̃ licet verum ſit, q̃ eodem modo, quo proceditur ,in cauſa ſummaria, debet procedi in depẽdẽtibus ab ea iuribꝰ& authoritatibus iudicis per Papienſes:ſed dum poſtea dicunt,q̃ legitimatio perſonæ dependet à cauſa ſummaria,hoc nego. nam priuſquam incipiatur cognoſci de cauſa etiam ſummaria, perſona debet eſſe legitima,& de legitimatione debet prius iudici conſtare.vt ſunt iura expreſſa in.d.l.1.titu.3. tertia partita.& in dictis pragma. ¶ Vnde quando commititur cauſa ſummaria ,non includitur legitimatio perſonæ.quia committens præſupponit pro conſtante perſonam eſſe legitimam,per dicta iura. & iſtud notabiliter dixit Bal.in.d.l. nec quicquam.§. de plano.in vltima col.ff.de offi.procon. ¶ Leges enim ſuperius inductæ vehementer affirmant, vt prius q̃ cauſæ incipiantur, mandatum procuratoris examinetur,an ſit ſufficiens ad agẽdum vel defendendum,ne proceſſus ſit illuſorius. Iſtud fuit etiam de mente glo. Archidia.& Dominici in cap. ſi.de iudi.in ſexto.vbi declarando quæ ſint de depẽdẽtibus cauſę,nõ dicunt aliquid de legitimatione perſonæ.ſed melius probatur in.c.quoniam cõtra.de probatio.Ideo tene & obſerua,quod per leges iſtius regni inuenitur ſtatutum. ſ. q̃ ſiue cauſa ſit ſummaria,vel executiua,vt hic dicimus,ſiue plenaria,grauis,& ordinaria, priuſquam de cauſa cognoſcatur,vel in ea procedatur, debet conſtare de legitimatione perſonæ,vt dictæ leges et pragmaticæ dicunt.& Bal.in.d.l.fina.C.de edic.diui Adria. tol.8.col.ver.octauo ſtudeat reus.quæ omnia nota, & tene menti.

h ¶ Deſde el dia ſ. oppoſitiõis. vt infra ſequitur. Et ex his verbis iuncta gloſ.in.l.datio. ff. de actio. 82 emp.& ven.apparet,q̃ † dies oppoſitionis non cõputatur in termino.10.dierum, qui dantur reo ad p̃bandum exceptiones propoſitas in executione cõtractus vel ſententiæ.quod eſt notandum. Et eſt ratio,quia dictio,à,vel,ab,de ſua natura excludũt diẽ oppoſitionis & actus à termino,putà,ſi dicatur, vt hic,à die oppoſitionis,vel à die contractus,vel à tali die vel hora:quia tunc illa dies non computatur in termino.vt.c.ſtatutum.vbi glo.de præben. li. 6. ¶ Item ſi dicatur,q̃ dies currat à tali hora, tũc hora deducitur de termino.tenet Bal.in.c.ſuper eo.el 2.de app.& ibi Præpo.4.col. ¶ Contrarium vide tur tenere Ioan.An.in.d.c.ſuper eo.dicens, q̃ tempus dilationum ſeu terminorum currit de momento ad momentum.Iſtam opinionem approbat glo. in.c.non ſolum.de app.lib.6.in parte, decennium. & in.c.concertationi.eo.titu.in parte.ſciuerit.& in cle.ſicut in parte à die.de appellatio.& in ca.quod ad conſultationem.de re iudi.Abb. & ſcribẽ. in.d. c.ſuper eo.idem Abb.in.c.quærenti.de offi.deleg. 1.col. ¶ Solutio.regulariter verum eſt, q̃ dies termini cõputatur ĩ termino:qa regulariter tẽpus currit de momẽto ad momẽtũ, vbi aliud à iure nõ exprimitur.Ita tenet glo. & doct. vbi ſupra. ¶ Fallit iſta regula,vbicunq; lex vtitur aliqua dictiõe,quæ temporis ſeparationem inducit, putà, quia vtitur dictione à,vel ab vt hic.& in.d.l.datio. vbi gloſ. & in.d. cle. ſicut.& hoc modo intelligitur lex.1.§ biduum.ff.quando app.ſit.& authen.hodie.C. eo. & notata in cle.cauſam.de electio.ita Gemi.in.c. frequens.de reſtitu.ſpo.& doctores,in dicto.ca. ſuper eo.& Bar.in.l.1.ff.ſi quis cau. ¶ Vel aliter poſſet dici,q̃ quando cũq; terminus p̃figitur ad certũ actũ cum litera,à,appoſita numero dierum vel annorũ, vel menſium vt hic.& tunc illa dies non computatur in termino.quia hæc litera, à, apponitur determinato tempore,vel ſtatuitur tempus ſimpliciter ſine litera,à, vel ſimili,& tunc regulariter currit tẽpus de momento ad momentum.ſęcundum Ioan. Andream vbi ſupra. ¶ Exemplum. iura p̃figũt terminum ad appellandum à tempore ſententiæ, quo caſu tempus currit immediatè à tempore, quo ſententia lata fuit,igitur.& notatur in capi. quo ad conſultationẽ.de re iud.& in.d.cle.ſicut.ad q̃d adde glo.ſingularem in rub.ff.de diuer.& tempo.p̃ſcriptioni. q̃ dicit,q̃ oĩa tẽpora p̃ſcriptionũ regulariter ſunt continua, & currunt de momẽto ad momentũ,niſi aliud in iure caueatur. ¶ Fallit ſecũdò: vbi ius expreſsè aliter diſponit.vt eſt textus in dicto.c.frequens.&in.c.pia.de exceptio.libro ſexto. & ita etiam intelligitur dicta lex.1.ff.ſi quis cautio. Ioan.And.& doctores in dicto capitulo.ſuper eo. ¶ Fallit tertiò, vbi tẽpus dilationis eſſet vtile, qa tunc dies termini ſubducitur de termino.vt lege.1. §.quod dicimus.ff.de ſucce.edic. ¶ Fallit quartò in dilatione expectatoria, quæ datur parti vt veniat,vel quid ſimile faciat,tunc enim dilationes expectatoriæ non includunt diem termini.tenet Bal. in dicto cap.ſuper eo. ¶ Fallit quintò in omni dilatione legali.ſ.aſsignata per legem,vel ſtatutũ: nã. illo caſu dies termini non computatur in termino

Cõtra. So. Regula. Fallit.1. Fallit.2. Fallit.3. Fallit.4. Fallit.5.

ex

ex æquitate, quã papa expreſsit in.d.c. frequens. & in.d.c.pia.quia æquitas bene extẽditur de ſimilibus ad ſimilia,ideo bene extẽditur ad omnes dilationes legales.ita Bal.in.l.eos §.ſinautem. C.de appel. ¶Et propterea dies† oppoſitionis non computatur in termino decẽ dierum, quos lex iſta concedit reo ad probandum exceptiones propoſitas cõtra executionẽ cõtractus vel ſentẽtiæ. ¶Fallit ſextò, vbi de cõſuetudine aliud ſeruatur.nam de cõſuetudine iudiciorum dies termini non cõputatur in termino. vt per Bal.in dicto.§.ſinautem.3.col.& Gemi. in.d.c. frequẽs.§.1. ¶Vnum tamẽ tene menti,q vbi dicimus diem termini non computari in termino, illud eſt intelligẽdum reſpectu incõmodi illius,cui aſſignatur dilatio,ſed quo ad vtilitatem ſuam bene dies termini cõputabitur in termino.ſ.quia ſi illa die termini voluerit aliquid facere,vt ſe citius expediat,poterit facere,& dicetur factũ intra terminum. ¶Et ideo dicit glo.ſingularis in dicta clemẽ.ſicut. q illa dies termini,quæ non cõputatur in termino, cedit lucro illius,cui eſt aſsignata dilatio.ita Bal.in dicto §.ſinautẽ. ſed melius in.l. fi.3.col. C. de tẽpo. appe. & allegat illam gloſſam ad hoc. ¶Itaq; reus vel debitor ipſa die oppoſitionis poterit probare ſuas exceptiones.¶Et vltra hoc vide qđ Præpoſitus dicit in.d.c.ſuper eo.3. col.in fine. de appella. q ſi fortè aſsignatur terminus parti ad opponẽdum, eſt operæ pretium ſcire,quot dierum.putà.10.ſi aſsignatur per nomẽ collectiuũ & certum, putà ſeptimanarũ, tunc adhuc certum eſt, q ſeptẽ dierũ eſt.ſed punctũ ſtat,quãdo aſsignatur per verbum menſis, & dicit q erit tot dierum,quot habet ille menſis in quo aſſignatur ipſa dilatio: & ſi quid lapſum eſt de illo menſe,ſupplebitur in mẽſe ſequenti.Ideo ſi aſsignatur dilatio mẽſis de menſe Auguſti,erunt 31.dies.ſi aſsignatur de menſe ſeptẽbris. erunt.30.ſi de mẽſe frebuarij,erunt.28.ita dicit glo.inc.quã ſit.de elect. lib.6.voluit Bar.in.l.cum biſſextus.ff. de verbo. ſigni.Bal. & Imo.in.l. de diuiſione. ff.ſolu. matri. & Bald. in.d.§. ſinautem. & aliquid in. d.c. ſuper eo. ¶Sed quia in quarta fallentia dixi,q in dilatione expectatoria, quæ datur parti veniat dies termini non computatur in termino,vide Bal.in.l.vt perfectius.2.col in fine.verſiculo nono.C. de annali exceptio.vbi dicit,q dies citationis quãdoq; computatur in termino,quandoq; non,ſecundum eius formam,allegat Spe.in.ti.de exceptio.§.viſo. ver. item nota q ſi citatio.idem Bal. in.d.§. ſinautem. ¶An & quando dies termini computetur in termino,vide per tex.docto.et Pau.de Ca.in.d.l.1.§.ſi quis cautio.& ibi dicit, q in hoc in dubio eligenda eſt illa via,per quam vtriq; parti conſulitur,& quæ minus eſt onerosa per. d.l.1. ¶Sed pone circa materiam iſtius legis q † vltima dies.10. dierum vel alterius dilationis incidit in diem feriatum, eſt dubium an arctat illum,cui data fuit,cùm illa die non poſsit facere quod feciſſet,ſi non fuiſſet feriata.Inno.in.d.c ſuper eo.de appella.tenet q non arctet, & ſic dilatio erit nulla. Alij dicunt contrarium, quia ſaltem debet hoc facere die ſequẽti. Alij dicunt q die præcedenti non feriata. Sed vide de hoc per Cinum in.l. fi. C. de feriis.et in Spe.đ cita.§.1.ver.itẽ obijcitur q citatio. & de dilatio.§.1.ver.ſed pone el.1. ¶Et q debeat expediri prior die præcedẽti,quãdo vltima dies dilationis eſt feriata vide tex.in.l.2.in fi.C.de tẽpo.appellatio.& ibi per Bar.Idem tenet & infert Pau.de Ca.ĩ.l.ſiue pars.3.col.ver.vltimo q̃ro.C.de dilatio. ¶Vbi etiã dicit.pone q totũ tẽpus dilationis eſt feriatum,putà in ſeptimana ſancta cũ trib⁹ diebus ſequẽtibus,quod tẽpus eſt feriatum. vt l.1. titu. delas ferias ordina. & citatus primo vel ſecundo die ſeptimanæ propoſuit reus ſuas exceptiones contra executionẽ contractus vel ſententiæ. nam tunc dicit Pau.de Ca.q Hoſti. & do. Anto.in.c. licet cauſam.de probatio.tenent,q tunc non currũt.10.dies, aliàs dicta dilatio. Et idẽ dicũt in omnibus caſibus, in quibus tempus feriatum abſorbet totam dilationem,vel maiorem partem:dicũt enim, q tunc non incipit currere dilatio,niſi finitis ferijs,vel niſi tempus feriatum deducatur de dilatione. Alij dicunt, q ſibi imputet,qui ſe tantum arctauit ad proponendum exceptionem,nam hoc euenire proſpicere debuerat.vt.l.ſi quis.§.1.ff.loca.& quia non ſuccurritur ei,qui ſe arctauit.l.2.§.ſi quis in iudicio.ff.ſi quis cautio. ¶Sed dic vt ibi per Bar. quia etiam alia dicit circa hoc,& eſt pulchra quæſtio in materia iſtius legis. aliquid etiam.in.l.tempora.C.de tempo.app. & ibi Pau.de Ca. ¶Item quæro † an dies ceptus in caſu iſtius legis computetur pro tota die.& quid in præſcriptionibus.& tene q ſic,per tex.in.l.vſucapionibus.& ibi Pau.de Ca.ff. de vſucap. ¶Idẽ tene in ſolutione gabellarum, quia dies in qua fit venditio,in quacunq; parte diei fiat venditio, computatur pro tota die. vt.l.120. in principio. quaterno gabellarum.

Adde. ¶Idem dicit Baldus.in lege.à caligato.C.de nuptiis. & ibi vide quando dies termini computatur in termino.

¶Y paſſados.debent vẽdi bona in quibus fuit facta executio,vt ſequitur.Sed quæro † reus oppoſuit ſuas exceptiones intra terminum executionis, & intra.10.dies à tempore oppoſitionis produxit teſtes ad probandum ſuas exceptiones: ſed teſtes nõ depoſuerũt in termino,eſt dubium,an poſt terminum poſsint recipi dicta teſtium,an debent produci teſtes,& deponere intra.10.dies qui dantur ad probandũ exceptiones,ppoſitas.&c. ¶Videtur q teſtes,pductiin termino poſſunt deponere extra terminũ.vt tenent cõmuniter ſcribẽtes.& Abb.in

Contra.

Nota.

Fallit.6

83

84

dos los dichos dias

85

86

c.licet cauſam.3.col de pbatio.& docto.in.l.ſi quā-
do.C.de teſti. Contrarium tene, imò teſtes debent
produci & deponere intra terminum, aliàs iudex
præcipiet venditionē fieri.quod probatur ex.l.iſta
cum cōcor.quia dicit, ꝙ ſi debitor non probauerit
ſuas exceptiones in-
tra.10.dies à die oppo
ſitionis, debeat fieri
venditio bonorū:ſed
tu habes ꝙ non dicitur probatū per teſtes,qui non
dum depoſuerunt,vt habetur in Spe.de teſte.§. qua
liter.verſi.is quoq;.igitur.&c. ☞ Facit etiam ad hoc
dictum Bar.in.l.ſtatu.liberū.§. ſtichus.de leg.2. vbi
dicit,ꝙ illud qđ debet fieri in termino, non poteſt
fieri poſt terminum. notatur etiam in.l. mancipio
rum.ff.de optio.lega.& in.l titia.ff.de accuſatio. &
in.l.ſi ea.C.qui accuſa.non po.&.c cum in tua. qui
matri.accuſa.po.tenet Bal in.l.acceptam.21.q.C.de
vſuris &.l.ſi eo tempore. vbi idem Bal.C. de remi.
pigno.probatur ex.d.l.ſ.ibi.ſi hasta diez dias mo-
ſtraren. & quaſi in fine.dum dicit. & ſi lo prouare
al dicho termino. ☞ Ad quod etiam facit ſingulare
dictum Bal.in.l. in contractibus.§. ſuper cęteris.C.
87 de non nume.pec. vbi inquit, ꝙ †ſi in termino te-
neor aliquid probare,ſi poſt terminū produxi po-
ſitiones,non teneris ad eas reſpondere. ☞ Idem di-
cunt docto.& Bal.in.l. generaliter.C.de rebus cre.
& iureiu.& in.c.fi.eo.ti.de iureiu. ¶ Quod eſt ve-
rum cum hoc temperamento, ꝙ licet res in quibus
facta executio vendatur,ſi reus dicit habere ſuos te
ſtes extra locum exequentis,& petit dilationes ad
probandum ſuas exceptiones,debent ſibi concedi
vltra.10.dies ſecundū formā textus in. d.l.ſ. quam
vide,& tene mēti,quia clauis eſt aliarum legum in
materia loquentium. ¶ Et inquantum dicūt doct.
in dicto.c.licet cauſam.de proba, ꝙ teſtes producti
in termino poſſunt deponere extra terminum: eſt
verum,niſi requiratur, ꝙ in termino fiat probatio,
quia tunc teſtes producti in termino debent depo-
nere in termino.vt per doctores ibi.& ſic eſt i caſu
iſtius legis vt ex ea apparet,& ex dicta lege.ſ.& ita
obſeruatur. ☞ Præterquam ſi iudex requiſitus refu
taret recipere teſtes,quia tunc culpa, vel dolus iu-
dicis non debet nocere parti.per regulam. Non de
bet.lib.6. ¶ Qualiter enim probari poſsit,ꝙ elapſi
ſunt.10.dies,vt deinde exceptioni propoſitæ pro-
bari nec iterum proponi poſsint, dic ꝙ per inſpe-
ctionem actuum. vt per Bal.in authen.offeratur.pe
nulti.col.in fi.C.de litis conteſta. ¶ Et nota, ꝙ ter
minus ſtatutus in executione ſententiæ ſuccedit lo
co litis conteſtationis,quia his caſibus non conte-
ſtatur lis.tenuit Cinus in.l.nihil.C de procura. no
tatur in.c.1.de elec.lib.6.Bal in additio.ad Spec.tit.
de ſenten.11.col.verſi.in caſibus.in quibus.

88 k ¶ La dicha excepcion.Quæro † quę exceptio
nes po ſſunt proponi in executione ſententiæ, vel
contractus.Poteſt dici, ꝙ quinq; tantummodo ex-

ſino ꝓuare la dicha
excepcion,[k] que el re
75 mate ſe haga como
la dicha ley lo diſpo

ceptiones, de quibus fit mentio in lege quarta.ti-
tulo de las excepciões.in ordina.vbi dicitur, ꝙ alię
exceptiones non admittuntur,pra terquā illę,de q-
bus in.d.l. ☞ Hinc dixit Bal.in.l.fina. in fine. C. de
compenſatio.ꝙ aliæ exceptiones quàm permiſſæ
per ſtatutum non ad-
mittūtur. nā iudex in
admittēdis exceptio-
nibus debet vti ſtri-
cto iure.ſ.ſeruādo formam ſtatuti. Attamen idem
Bal.in lege.ex prędijs.C.de euictio.dicit. ꝙ excep-
tio rei non traditæ poteſt opponi contra inſtru-
mentum,ſtante ſtatuto,ꝙ contra inſtrumentum cō
feſsionatum nulla opponatur exceptio, ☞ I ē Bal.
lege prima.vltima col.C. plus vale. quod agi.dicit,
ꝙ exceptio,quę non ſit inſtrumentum, vel ſenten-
tia,poteſt opponi,etiam ſtante ſtatuto,ꝙ contra in
ſtrumentum,vel ſentētiam,nulla poſsit opponi ex
ceptio. ☞ Idē tenet Bar.in.l.diuus Traianus.in prin
cipio.ff.de teſta.mili.& in lege.1.§. & parui.ff. qđ
vi aut clam. ☞ Item exceptio contraria ſententię,
vel nouatio.vt tenet Bal.in.l.ſi cauſam.C.de execu
tio.rei iudi. ¶ Item poteſt opponi exceptio præ-
ſcriptionis.tenet Anto.de Bu in.c.ex parte.el ſecū
do.de officio dele. ¶ Sed contrarium tenet Ioan.
de Imo.in.l.1.§.interdum.aliàs. in.l. quæſitum. 26.
col.ff.à quibus app.non licet.& Bal.in l. 1 pudor.
C.de adulte. ¶ Quod eſt verū, niſi talis exceptio
poſsit probari incontinenti, vel liqueat inſpectio-
ne inſtrumenti,quia tunc poteſt opponi, non ob-
ſtante dicto ſtatuto. Notat Ioānes And.in addi. ad
Specu.titu.de executio.ſententiæ.§.poſtremo. ver
ſiculo.16.in fine.& Specu.ibi.& Antonius de Bu.
vbi ſupra. Ange.de Are.in.d.l.quęſitum.& Bal. in
lege prima.ſ.col. C.de condi.inde. ¶ Pone exem
plum pro iuuenibus. Hodie de iure regni ſenten-
tia vel contractus non poſſunt executioni manda-
ri poſt 10.annos.vt l.ſupra proxima.& lege quarta.
titulo de las preſcripcio.in ordinamen. ſi tamen iu
dex ad petitionem creditoris præcepit inſtrumen
tum exequi, vel ſententiam,& opponatur ꝙ nō po
tuit exequi eo ꝙ ius exequendi erat præſcriptum
lapſu decem annorum,quod apparet, vel poterat
apparere ex inſpectione iuſtrumenti vel ſentētiæ,
talis exceptio admitti debet contra executionem,
☞ Quia,vt dicit Bar.in dicto §.& parui.omnis ex-
ceptio, per quam à principio abſorbeatur omnis
ſubſtantia contractus,poteſt etiam opponi in exe-
cutione inſtrumenti,ſtante ſtatuto,vel lege,ꝙ non
admittantur,niſi certę exceptiones.quod etiam te
net Floria.in lege.ſi cui.ff.de ſerui.putà, ꝙ inſtru-
mentum non eſt ſubſcriptum ſubſcriptione debi-
toris iuxta formam cuiuſdam ordinationis de Se-
gouia appoſitæ in pragmaticis regni. folio ducen-
teſimo quadrageſimo. Itē poteſt opponi exceptio,
ꝙ contenta in inſtrumento non ſunt vera,ſecundū
Ange.in.l.iuriſgentium.ff.de pactis. per gloſ. in.l.

reos

reos.§.cum in tabulis.ff.de duo.reis. ¶ Item exceptio compenſationis poteſt opponi in executione ſententiæ vel cõtractus.vt.l.ex cauſæ.C.de compenſatio.& ibi Bal.& in.l.de hæreditate.C. de peti.hære. Alex.in additio.ad Bar.in.l.1.C.de iuris & facti igno.ĩ parte.poteſt opponi. Et eſt ratio ſecundum eundẽ Bal.in.l.filium.10.co. C.fami. her. quia cõpenſatio eſt ficta ſolutio.

ne ſin embargo de qualquier appellacion [1] que de ello ſe interpuſiere, dando el creedor fianças, como la dicha ley lo mãda. Eporque nueſtra merced y voluntad es q̃ la dicha ordenãça aya complido efecto, porende mandamos, que lo contenido en ella ſe guarde, y cũpla, y

89 **Adde.** ¶ Falſitt̃i cauſu quo quis petit decimas ſibi debitas, quia non poteſt ei opponi exceptio compenſationis.glo.eſt ſingularis, quam ignorant legiſtæ.in.c.decimę 15.q. 1.quam exaltat Lud. ſingulari ſuo.545. voluit dicere in. c. decimæ.16.q.1.quę glo. dicit, q̃ contra ſacerdotem petentem decimas nõ poteſt obijci exceptio compenſationis. Et addit ratio

90 nem. Quia† ſi fiſco petenti tributa nõ poteſt obijci cõpenſatio.vt.l.3.C.d̃ cõpẽ.&.l.aufertur.§.cõpẽſa. ff.de iure fiſci. Ergo multo magis nec in decimis q̃ debentur.vt in.c.tua nobis.de decimis. ¶ Aduerte tu iuuenis legiſta vel canoniſta ne decipiaris intelligendo.d.gl.ſimpliciter, prout intelligit do. Ludo.Ro.quia procedit tantum in caſu, quo presbyter peteret decimas à parochiano ſuo,& parochianus opponeret presbytero compenſationem de debito, quod ſibi debetur ex cauſa non coæqualiter priuilegiata, vel ſi eſſet ita priuilegiata, nõ eſſet ita liq̃da, put illa, q̃ petitur à ſuo p̃sbytero.& ſic intelligo.d.gl. ¶ Si tñ p̃sbyter peteret decimas à p̃sbytero rõne alicuius prędij qđ ipſe dedit in culturã, & alter opponit, vel obijcit, q̃ & ipſe in ſua eccleſia habet beneficiũ vel p̃dium, rõne cui⁹ debentur ei decimę, ſi ſunt ęquales, valeret cõpẽſatio,& poſſet obijci & opponi iſta exceptio cõpenſatiõis, nã par ſolutionis eſt cauſa. dũ tñ fiat cõpenſatio (vt dixi) de liquido ad liquidũ. Et q̃ ita intelligatur. d.gl. legiſtæ habẽt tex. expreſſum.& ibi gl.in.l.1.in pte. ſtatio. C.de cõpen. vbi tex. q̃ cõpenſatio cõtra fiſcum debitorẽ & creditorẽ ex diuerſis cauſis nõ admittitur: ſecus tñ ſi ex eadẽ cauſa, vel ſimili. vt ibi dicit gl. ſupradicta.&.l.in ea.co. ti. & vtrobiq; docto.& Bal. Idem Bal.in.l.1.col.2.ver. qđ fiſco. C.de hęre. vel actio. vẽ. ¶ Verũ tñ eſt, q̃ ſi p ſtatutũ fieret executio pro debito fiſcali,& debitor obijceret cõpenſationẽ, durãte termino executionis debitor ſtaret in carcere, vt dicit Bal.in.d.l.in ea.& eſt tex. in.l.130.quaterni gabellarũ. ¶ Et nota, q̃ tũc compẽſatio dicitur vera ſolutio, q̃n de liquido ad liquidum. vt.l.4.ff.qui potio.in pigno.habe. tenet Bal. in.l.ex cauſa.C.de cõpen. ¶ De exceptiõe cõpenſationis licet nihil de ſupradictis ponit plura & notãda do. Matthę. de affflic. in deci. Nea.121.&.163.&.181. vbi vide. in Spe.in ti. de actore.20.col. ver. item excipitur contra actorẽ.el.2. qui allegat iura. ¶ Sed† q̃ro, an exceptio cõpẽſationis poſsit opponi contra mulierẽ repetentem dotẽ. Videtur q̃ nõ, quia mulier in dote gaudet priuilegio fiſci. ¶ Intelligit q̃ tũc exceptio cõ pẽſationis poteſt opponi q̃n eſt liquida, ſecus ſi eſt multis ambagibus inuoluta. vt in Spe. vbi ſupra. ¶ Quæro,

91 ejecute como enella ſe contiene, ſin embargo de qualquier appellacion que de ella ſe interponga para ante nos, o para ante los oydores delas nueſtras audiẽcias, o para ante otros qualeſquier juezes, o qualquier nulidad que contra la dicha eſecucion y remate ſe alegue.

92 dictũ eſt ſupra, q̃ † exceptio ſolutiõis põt opponi in executiõe ſentẽtiæ, vel cõtractus p. l.4. cũ ſequẽti. ti. de las excepcio. lib.3. ordinamentorũ. pone q̃ fuit lata ſentẽtia cõtra aliquẽ, et poſt fit executio dicte ſentẽtiæ, an poſsit opponi exceptio ſolutionis, & excipi de inſtrumento ſolutiõis ex poſt repto. videtur q̃ ſic. vt notat Cinus.in.l.1.C.de cõdi.inde. tenẽt canoniſtæ in. c.2.de purga.cano. Spe.in ti.de excep.ſententiæ.§.poſtremò. verſi.illud.& vtrobique reſpõdetur cum diſtinctiõe. idem dicit Bal.in.

93 d.l.1.C.de conditio.inde. ¶ An† autẽ in executione ſeñiæ poſsit opponi exceptio inuẽtarij nõ cõfecti. tene q̃ ſic, licet cõtra ſeñiam nõ poſsit oppõi. ita Bar.ĩ.l.ex diuerſo.§.1.ff.ſo.ma.& ĩ.l.nenſeni⁹.§.fi.ff. de re iud. plenè ĩ deciſio. capellę Tholo.q.321.& ibi ĩ additiõe. ¶ Sed nũqd exceptio ꝑemptoria obijci poſſit. ¶ Si tñ inſtrumentũ eſt celebratũ extra territoriũ, poſsint opponi contra eũ aliæ excep. etiam prohibitæ per ſtatutũ. tenet notãter Bal.in.l. 1.5. q. C.ne filius pro patre.& domi. Abba.in capitulo. ſuſcitata. in glo. de in integr. reſtitutio. vbi dicit, q̃ omnis exceptio probabilis incontinenti poteſt admitti contra executionem.

94 1 ¶ Apelacion. Nota † caſum, in quo procedit appellatione remota, habetur etiam in lege.5 titu. de las excepcio. ordina. & in dicta ordinatione de Madrid, quæſita eſt in pragmatica. folio. 45. ¶ Vide alios caſus in.l.4. ti. delas appella. ordi.& Præpo.in.c.paſtoralis.de appella. vbi vide, nunqd princeps poſsit tollere appellationem.

95 m. Se allegue. ¶ Intellige, † per ipsum debitorē, contra quē facta est executio, vt ista.l.dicit, cū aliis in ea contētis. nam bona, in quib⁹ est facta execu. debēt vendi, & de pretio debet satisfieri creditori ad cuius petitionē fuit facta execu. etiā si debitor appellet à sentētia vēditionis bonorū, vel quia agit cōtra sentētiam p viam nullitatis, præstita per creditorē cautione, de qua in.d.l.5. ¶ Qd esset sec⁹ † si tertius cōparet pro interesse suo, & se opponeret contra executio. vel pronūciationem, impedire tur vēditio bonorū pendēte app. per ea, quæ in simili dicit Bar. in.l.si quis seruū.§.certam. in fine. de lega.2. vbi dicit, q̄ tertius potest impedire exactionem rei, quam legatarius petit ab hærede. Si enim legatum est priuilegiatū. vt in Spe. de loca.§.6. ver. 76. & sequen. & illud impeditur à tertio, multo fortius impeditur solutio debiti, ne fiat in præiudiciū tertij. ¶ Ad quod etiam facit singulare dictū Bal. licet loquatur in casu diuerso in.l. 2.5.col. versi. sed quid de psonis. C. de serui. et aqua. vbi dicit, q̄ possessio quesita contra vnum non nocet alteri. & est bonus tex. in.l.3.ti.14. lib.3. ordina. ¶ Itē. d.l.4. & 5. titu.8. lib.3. ordina. de quibus in.l. ista fit mentio, sunt factæ in odium debitorum, vt patet ex dicta l.5. in princi. dum dicit. por escusar malicias delos deudores que allegan contra los creedores excepciones y razones no verdaderas por alongar las pagas. &c. Itaq; cùm loquatur in odium debitorum, non debet extendi in odium creditorum, quibus is idem debitor est obligatus. quod enim est introductum in fauorem creditorum, in damnum eorum retorqueri nō debet. vt in regula. quod ob gratiam. & regula. Nō debet. lib.6. &. l. quod fauore. ff. de legi. Item odia debent restringi, & fauores ampliari. vt in regula. Odia. eo. lib.6. Si enim dictæ leges in odium debitorū & in fauorē creditorum disponunt, q̄ bona, in quibus fit executio, vendātur, non probatis exceptionib⁹ appositis aduersus sententiam, vel contractum guarētigiatum, non obstat appe. interposita per ipsum debitorē, præstita cautione, de qua in.d.l.5. sequitur q̄ non vēdicat sibi locum quo ad tertium creditorem opponētem de iure suo tam aduersus debitorem, contra quem facta est executio, quā contra creditorem petētem prius executionem. ¶ Item exceptio prohibita per statutum opponi contra instrumētum guarētigiatum potest opponi per tertium. Nam statutum intelligitur de contrahentibus nominatis in eo, non de tertio non nominato in statuto. Ita dicit notanter Ange. in.l. sed si possessori.§. item si quis. ff. de iureiu. per illū tex. Sic igitur dicendū ad legē istam cum similibus, vt intelligātur, & vendicent locum quo ad personas in eis nominatas, non quo ad alias. i. quo ad tertium comparentem pro interesse suo.

Contra. ¶ Sed contra supradicta reperio singulare dictum do. Car. ī. c.1. de elec. & Ioā. de pra. in.l. Paulusin fine. ff. de procura. vbi dicunt, q̄ licet tertius superueniat in iudicio, non sunt alterādi termini causæ, sentiunt enim, q̄ idem ius debet obseruari quo ad tertium comparentem pro interesse suo quod debet obseruari quo ad debitorem principalem. ¶ Ad idem docto. et Bar. in.l. cum idem. in.1. nota. ff. de pe hære. & in.l. à diuo pio.§. si super. ff. de re. iudi. & in.l. si perlusorio. &.l. à sententia. ff. de app. dicunt, quòd tertius superueniens non impedit executionem sententiæ prolatæ pro primo actore. ¶ Facit etiam authen. sed iam cautum. C. depositi. vbi dicitur, quòd tertius non potest prohibere salarium solui alicui, vel quòd inquilinus non restituat possessionem. ¶ Item do. Abb. in.c. veniens el.2. col.2. versi. quandocunq; reus principalis. de testi. dicit, quòd quando reus principalis non appellat, vel quia nō potest appellare ex aliqua causa, quòd nec tunc potest appellare ille tertius, qui prętendit ius in causa illa. ¶ Et clarius Bald. in.l. si eo tempore. C. de remissio. pigno. dicit, quòd tertius veniēs pro suo interesse īn causa arctatur illis terminis, quibus vtitur principalis citatus. vt habetur in. c. vt circa. de electio. in.6. et si contrarium diceretur, daretur occasio fraudibus. nam posset & debitor colludere cū alio, vt se opponeret ad causam, vel contra executionem, & contra solutionem fiendam creditori petenti debitum suum, quod esse non debet. nam fraus & dolus non debent alicui patrocinium impartiri. vt. c. sedes in fine. de rescrip. ¶ Pro concordia in hac varietate sic puto esse dicendum. Aut tertius comparet pro interesse suo ad coadiuuandum debitorem conuentum, vt illi assistat. &c. et tunc id debet obseruare cum tertio superueniente, quod cum reo vel cum principali debitore. et ita intelliguntur iura pro ista parte inducta. Nam tertius in iudicio nominatus, vel cùm assistit conuento in iudicio, quodammodo est reus. vt. c. quoniam frequenter. vt lite non contes. & per Bald. in. c. fi. 2. col. inversi. nominatus. de prohi. feu. alie. vsi. feu. ¶ Et quod dixi, q̄ tertius non potest prohibere salarium vel debitum solui alicui, vel q̄ inquilinus non restituat possessionē, intelligitur si prohibuit extraiudicialiter: sec⁹ si in iudicio pro suo interesse, quia tunc potest. vt per Bart. in dicta authen. sed iam cautum. ¶ Item ad illud, q̄ tertius veniens ad causam pro interesse suo arctatur illis terminis, quibus vtitur principalis citatus vel conuentus, est verum, quando venit pro alio ad coadiuuandum conuentum, vt supra dixi. Si tamen tertius venit ex se ad consequendum debitum suum, tam contra debitorem conuentum, quàm contra illum pro quo fuit facta executio, & sic vt præferatur in recuperatione debiti sui, potest post terminum comparere, & q̄ omnia fiant de nouo quo ad eum. Ita dicunt docto. in.d.l. à diuo pio.§. si post. &.§. si super. ff. de re iudi. sentit Bartolus. in dicta.l. si perlusorio. inquantū dicit, q̄ si tertius venit ad causam

ad pro-

¶ Hæc est glo. nona.

Verol.

Dist in.

ad proſequendum proceſſum intētatum contra debitorem,nō poteſt de nouo teſtes producere poſt publicationem:quia primum proceſſum proſequitur,& non nouum. Itaq; ſi nouum proceſſum inchoaret pro ſuo intereſſe,poſſet exceptiones proponere,& teſtes producere,& ſententiam petere, & ab ea appellare, & omnia illa facere, quę pertinent ad cauſam & proceſſum quo ad ſe nouiter intentatum.& idem ſentit Inn.in.d.c.cum ſup. de re iudi. ¶ Hinc optimè dicit Ange.in.l.ſi inſtituta.& ibi glo.ff.de inoffi.teſt.q ſi tertius venit ad cauſam ad euitandum vel adiuuandum reum conuentum ad uerſus agentem,tunc tertius non tenetur libellum offerre de nouo,nec litem conteſtari, licet ſufficit conteſtatione facta per reū, & taliter geſta pariūt tertio prejudicium.& iſto caſu loquuntur Inn.docto.& Abb.in.d.c.cum ſuper. & alia fundamenta pro ſecunda parte inducta. ☞ Si tamen tertius venit ex ſe,tunc tertius poterit poſt terminum compare re, vt omnia fiant de nouo,quo ad eum.vt.d.l.à diuo pio.§.ſi poſt.&.§.ſi ſuper.de re iudi. & ſi fertur ſententia in ſuum præiudicium,poterit appellare: & appellatione pendente,debet iudex in executione ſuperſedere, & in venditione bonorum,vt ſupra dixi in princi. ¶ Intantum,q ſi iudex,qui de cauſa cognoſcit,non permittit tali tertio appellare, & vltra hoc facit executionem, vel qa pcepit,q bona vēderentur,& darētur alteri creditori, icideret iudex in pœnā legis Iulię.de vi pu.vt probat tex. nota.in.l.Iulia.ff.ad legem Iuli.de vi pu. quod eſt notandum,&ſępenumero contingit,& habetur in facto in curijs tam iudicum eccleſiarum quàm ſecularium. ¶ Vlterius quęro iuxta prædicta de quæſtione quę etiam ſępenumero contingit,& pluries ac pluries in facto habui.nā de his q̄ ſępiſsimè ī iuditijs petuntur,vtile eſt doctrinam tradere copioſam. vt dixi in proœmio ſupra in gloſ. ſuper parte, continamente.& ſic formatur quęſtio pro iuuenibus. ¶ Primo † die mēſis Ianuarij. Anno domini 1520. Petrus nomine in contractu publico ſe obligauit ſoluere Ioan.certam quantitatem pecunię in diem certum.ſ.in fine menſis Septembris. Deinde is idem Petrus primo die menſis Februarij ſe obligauit ſoluere cuidam Gundiſaluo vltimo die menſis Iunij certam quantitatem pecuniæ,arietū,ouiū, vel lanarum per cōtractum publicum inter eos celebratum. Lapſo termino in menſibus Iunij dictus Petrus requiſitus vt ſolueret dicto Gundiſaluo,qa noluit,vel quia non potuit ad petitionem.d.Gundiſalui,facta fuit executio in bonis.d.Petri. Pendē te lite, comparet dictus Ioannes tanquam tertius pro ſuo intereſſe,& producit contractum in fauore ipſius celebratū,& dicit,q prius fuit ſuus cōtractus celebratus,& q ipſe debet prę ferri in vēditione bonorum dicti Petri debitoris. Alter vero Gūdiſaluus dicit,q licet cōtractus dicti Ioā. fuit prius celebratus,dies ſolutionis ipſius Gundiſalui prius aduenit,propterea dicit,q ipſe debet prę ferri in recuperatione debiti ſui. quęritur quid iuris in hoc.

¶ Ley.lxv.

LA interrupcion enla poſſeſsiō ī terrū pala preſcripciō en

Profectò quęſtio eſt dubia,& (meliori iudicio ſaluo) ad ipſius declarationem ſic diſtinguerem. Aut exe cutio fuit petita per dictum Gūdiſaluum lapſo termino ſolutionis vtriuſq; creditoris, vt ſępe contingit. Aut lapſo termino ſui contractus Gūdiſaluus petijt dictam executionem,& ante lapſum termini contractus.d.Ioan.ſ.ante lapſum menſis decēbris. ☞ Primo caſu teneo,q ex pretio habito ex venditione bonorū,in quibus fuit facta executio, debet prius fieri ſolutio dicto Ioan.demū debet ſatisfieri dictus Gundiſaluus,ſi quid ſupereſt ex pretio rerum venditarum. Et iſto caſu loquuntur dicta lex. ſi generaliter.& dicta lex.17.cum dicit.aquel deue ſer primero pagado con quien ſe hizo el primero deudor:y deſpues los otros. ☞ Secūdo caſu ſubdiſtingue. Aut ante lapſum mēſis Septēbris fuit facta executio in bonis dicti Petri ad petitionē dicti Gūdiſalui,& tūc aut iſte Ioannes ſe opponit vt tertius contra executionē ad conſequendū debitū ſuū, vt tunc prius fiat ei ſolutio,& non poteſt nā ante aduentum termini ſolutionis non poteſt ad hoc agere,vt dicit tex.ī.§.plus.inſti.de actio.& in.c.vno.ī principio.de plus petitio.& hoc,quia ante tempus non eſt cū effectu nata actio ad agendū. Et iſto caſu poteſt intelligi gl.in.d.l.quītus.&ita loqtur Bar. in.d.l.interdū.& alij doct.in locis,quibus ſupra,vt venit.d.Ioan.nō vt ei ſoluat,ſed cū dicta bona ſint ſibi obligata nō vēdant in ſuū prejudiciū,ſed, q caueatur ei de ſoluēdo adueniente termino ſolutiōis debiti ſui.& iſto caſu habet locū ſua oppoſitio. vt bñ colligitur ex.l.cedere diē.ff.de verb.ſig. ¶ Ita primo caſu iudex in ſentētia pnunciabit, q prius ſoluatur de p̄tio.d.Ioan. Sc̄do caſu pronunciabit q ſua oppoſitio uō fuit aptè ppoſita,& q aptè petat, & condēnabit.d.Ioā.in expenſis.iuxta formā tex. in.d.§.plus.inſti.de actio.&.d.c.vno.de plus petitio. ☞ Tertio caſu pnunciabit, q ipſe debitor,aut is, cui bona ſunt vendita in ſubaſtatione præſtita ſufficienti cautione ſuo tēpore ſoluat.d.Ioan. debitum ſuū,q tunc fiat vēditio bonorū. ☞ Sed ſup iſto vltimo caſu poterit aliquis dicere,quid pdeſt huic Ioā.ſua oppoſitio,& bonorū vēditio, cū tunc non fiat ei ſolutio debiti ſui? Reſpōdeo,q ex vēditione dictorū bonorū.d.Petrus eſt factus minus idoneꝰ, & ſufficit q ei caueatur ſufficiēter cū obligatiōe dictorum bonorū,vt ex pretio eorū prius faciat emptor ſolutionē ſuo tēpore,& q ſi qd ſupeſt tp̄e vēditi ōis,illicò ſoluatur.d.Gūdiſal.aliàs detineatur ī carcere vſq; dū ei ſit facta ſolutio,vel cedat bonis.

¶ Et ꝑ iſta parte bene conueniũt verba Alberi. de Roſa.i.l.1.col.4.circa finẽ.ver. aliq̃do eſt creditor. & ibi Bar. & docto.ff.ſi certũ pet.vbi dicitur.ꝙ creditor in diẽ dicitur creditor quo ad actionẽ & obligationẽ,licet exactio differatur ꝑ.d.l.cedere diẽ ſed ꝙ põt agere vt,cauetur ad ſibi ſoluẽdum,aduenięte termino ſolutiõis.Iſtud etiã ſẽtit paucis verbis Mathe⁹ de affli.deciſio. Nea.deci.279.ĩ fine. ¶ Q̃ ꝑcedit etiã ſi debitor in p̃iudiciũ prioris creditoris ſoluit poſteriori creditori,qa poterit creditor, in cui⁹ fauorẽ prius fuit cõtractus celebratus auocare ſolutum poſteriori creditori.Ita dicit notã.Pau.de Caſi.44. ¶ Et ꝑ ſupradicta intelligẽt iuuenes illã regulã vulgarẽ,et iura dicẽtia,ꝙ prior in tp̃ore,eſt potior in iure.qa debet intelligi,prior in tp̃ore,ſ. celebrationis cõtract⁹.qđ eſt pro iuuenibus notãdum.

Extẽſio.

Summarium.

1 *Interruptio præſcriptionis in poſſeſſiõe,an operetur p̃ſcriptionẽ.*
2 *Interruptio præſcriptionis in vno articulo,an poſſit in alio.*
3 *Præſcribens locum,an videtur præſcribere poteſtatem faciendi conſtitutionem in eo.*
4 *Interruptio præſcriptionis contra vnum,an noceat alijs.*
5 *Conſuetudo an extendatur de vno articulo ad alium.*
6 *Proprietas & poſſeſſio in quibus differant & conueniant.*
7 *Interruptio p̃ſcriptiõis facta ab vno ex correis,an ꝑdeſt correo.*
8 *Præſcriptio contra vnum ex correis debendi,an noceat correo.*
9 *Interruptio p̃ſcriptionis cõtra principalẽ,an noceat fideiuſſori.*
10 *Interruptio in hypotecaria,an operetur in principali.*
11 *Interrupta poſſeſſione,an videatur interrupta naturaliter.*
12 *Libellus,in quo narratur ſpolium,& concluditur ad reſtitutionem rei,an per hoc ſit deductum petitorium,& poſſeſſorium,an poſſeſſorium tantum.*
13 *Interruptio quando debet fieri.*
14 *Præſcriptio quando dormit.*
15 *Poſſeſſio an interrumpatur,per filiumfamilias.*

1 LA interruptiõ.Interruptio †præſcriptionis in poſſeſſiõe operatur interruptionẽ præſcriptionis in proprietate,& ecõtra.hoc dicit. ¶ Sed quæro,quæ fuit cauſa huius legis. Poteſt dici, ꝙ potuit eſſe tex.in.c.auditis. in fine de præſcriptio. vbi dicitur,ꝙ † interruptio præſcriptionis in vno articulo. non prodeſt in aliis.Hinc dicit Abb.in.d.c. auditis.2.col.ver.nota.ex fine textus,ꝙ interruptio facta in certis articulis alio poſsidẽti iuriſditionẽ vniuerſaliter,nõ operatur effectũ ſuũ reſpectu iuriſditionis vniuerſalis,ſed ſolũ reſpectu illorum articulorũ,in quib⁹ facta fuit. ¶ Simile in poſsidẽte,ſeu exercẽte iuriſditionẽ reſpectu certorũ articulorum alio vniuerſaliter poſsidẽte:nõ enim extẽditur poſſeſsio ad alios articulos etiã cõſimiles,ſed tãtùm prę ſcribitur quantũ poſsidetur.vt eſt tex.in.c.cũ olim. &.c.cum cõtingat.de decimis.tenet Inno.in.c.dilectus. de cape. mona.Flo. in.l.ſi quis diuturno. ff.ſi ſerui.vend. ¶ Ex quo ſequitur,ꝙ † præſcribẽs locum non videtur præſcribere poteſtatẽ faciẽdi conſtitutionem in loco. ¶ Et eſt ratio:quia præſcriptio cum ſit odioſa,non extenditur,ſed debet reſtringi. vt per Bal.in.l.nõ dubiũ.2.col.C.delegi. per Inno. in.c.tua.ad finẽ.de decimis. ¶ Ex hoc etiam dicit. *Inferẽ.4* Flo. in.d.l. ſi quis diuturno. ꝙ præſcriptio iuriſditionis in ciuilibus non extenditur ad criminalia.

Rõ. dubitandi. *Inferẽ.1.* *Inferẽ.2* *Inferẽ.3*

Adde. ¶ Bar.tamẽ in lege.ſi aliena res.§. hoc iure.ff.de vſuca.quẽ refert et ſequitur do.Ioan.Frã.Balbus in ſuo tracta.prę ſcrip.2.parte.5.partis.princi.5.q.in. fine.fol.38. vbi dicit, ꝙ præſcripto caſtro præſcribitur iuriſditio. ¶ Tu dic,ꝙ quãtũcunq; generalis & indiſinita ſit alicuius caſtri vel villæ conceſsio, non intelligitur tranſferẽs etiã princeps ea q̃ ſunt meri imperij trãſferre,niſi hoc ſpecialiter exprimat.Ita Spe.ti. de iuriſditio.omniũ iudici.4.col. in fine.verſi.quæ autẽ meri imperij. cũ ſequẽti. incipi verũ tamẽ plenius ibi.Ioã.an.in addi.magna.incipi.paſtoralis. ad hoc facit.l.quicquid. ff.de verbo.obli.& quod Alex.in lege.nõ ſolum.1.col.ff.ſo.ma.vbi dicitur,ꝙ in contractib⁹ in quib⁹ fit ſtricta interꝑtatio,nõ debem⁹ à ꝓpria ſignificatione verborũ recedere, vt ibi.nã ſuper hoc plura dicit, & notãda.plenè etiã dicitur in deci. Tho.q.321.ibi in addi.et Socin⁹ in regula.359.

4 ¶ Hinc etiã dicimus,ꝙ † interruptio cõtra vnum, *Inferẽ.5* non nocet aliis,neq; prodeſt,ſed ſoli interrũpenti. tenet Bal.in.l.2.col.16.C.de ſerui.& lege. ſi quis. & ibi Pau.de Ca.ff.pro dona. ¶ Itẽ ſicut prę ſcriptio *Inferẽ.6* cõtra vnũ non nocet aliis.vt.l. ſi ædes. & ibi Bal.ff. de ſerui.vrba.præ.&.d.l.non dubiũ.§.de legi.ita interruptio præſcriptionis in poſſeſsione videtur ꝙ non interrũperet præſcriptionem in proprietate.

5 ¶ Itẽ quẽadmodũ † cõſuetudo non extẽditur de *Inferẽ.7* vno articulo ad aliũ,ſecũdum Abba.poſt Cardinalẽ.c.poſt tranſlationẽ. de officio lega.ita videbatur aliquib⁹,ꝙ interruptio præſcriptionis in poſſeſsione,nõ interrũperet p̃ſcriptionẽ in ꝓprietate. ¶ Itẽ *Inferẽ.8* ſicut interruptio facta in actione præparatoria nõ ꝑdeſt in prępărata.per legẽ in Iulianus.§. quæſitũ. ff.ad exhib. ita videtur in caſu nr̃o. ¶ Vel potuit eſſe cauſa hui⁹ legis lex.27.in prin.ti.2.3.pti. vbi di-

6 citur.ꝙ † poſſeſsio & ꝓprietas multũ differũt:propterea in terruptio præſcriptionis in poſſeſsiõe nõ videbatur interrũpere præſcriptionẽ in ꝓprietate.

Adde. ¶ Spe.etiã in ti.de teſte.§.5. col.5. ver. ſed pone ago cõtra te poſſeſſo.dicit,ꝙ cauſa poſſeſsionis nihil habet cõe cũ proprietate,& diuerſæ ſunt.vt.l.& an eodẽ.ff.de exceptio.rei iudi.l.naturaliter.§. nihil cõmune. ff. de acqui. poſſe.&.l. pmiſceri eo ti. Et bñ ad hoc facit rub.ſiue titul⁹.de cauſa poſſe.& ꝓprie. propter illam copulam,& cuius natura eſt copulare diuerſa, iuſta illud Alexandri.Iungit diuerſa coniunctio ſignificata.probatur.etiã in.l. naturaliter.§. nihil cõmune.ff.de acqui.poſſe. plenè Lanfran. in repe.d. rubricæ de cau.poſſe.& ꝓprie.1.col.ver. poſſeſsio.

¶ Tamen

Ratio decidendi. ℣ Tamen iſta lex diſponit cõtrarium.quia licet verum ſit,ꝙ interruptio præſcriptionis in vno articulo non prodeſt in alijs,eſt verum, quando ſunt diuerſi.vt in.d.c.auditis.& in iuribus ſuperius annotatis.ſi tamẽ vnũ dependet ab alio,ſicut eſt in poſſeſsione,& proprietate vnius rei, quę ſe habent vt connexa.vt p la propriedad^my por Bar.l.cum antiquitas.C.de vſufru.&.l.interdũ.ff.đ verbo.ſigni.&.l.1.§.ſi vir.in fi.1.col.ff.de acqui.poſ. & not.in c.cum ad ſedẽ.de reſti.ſpoli.erit ſecus, vt hic eſt in poſſeſsione & proprietate:quę licet differunt in aliquibus per.d.l.27.in multis tamen aſsimilantur, & concurrunt,& ſunt connexa. Nam poſſeſsio ſecundum communem vſum loquendi dicitur proprietas, vt per Bar.in.d.l.cũ antiquitas. & econtra proprietas dicitur poſſeſsio ſecundum Inn.in.c.cum aliquibus.de re iudi.habetur in Spe. de reſcrip.præſen.§.fi.verſi.qđ facit. ℣ Et bene ad *Nota.* hoc facit.l.fi.& qđ dicũt ibi do. C. đ annali excep. vbi notanter dicitur,ꝙ generalis petitio ſufficit ad interrumpendam præſcriptionẽ in omnibus, quæ ſub illa generaliter comprehenduntur. ℣ Item facit textus in materia notãdus in.l.eos.C.de vſuris. & in.l.ſi aliena.§.1.ff.de vſuc.vbi dicitur,ꝙ prę ſcriptio facta de re principali, trahitur ad rei acceſſorium.à fortiori dicendum erit, ꝙ interruptio præſcrip.in ꝓprietate,quæ eſt principale, trahatur ad poſſeſsionem,quod eſt rei acceſſorium.vt ſupra dixi. ¶ Hinc dicimus,ꝙ † interruptio facta ab vno *Infert.* 1. ex correis,ꝓdeſt correo.vt.l.fi.& ibi Bar.& Ange: C.de duo.reis. ¶ Et econtra †præſcrip.interrupta *Infer.* 2. contra vnum ex correis debẽdi,nocet correo. vt.l. fi.& ibi glo.& docto.C.de duo.reis. ¶ Hinc etiã dicimus.ꝙ † interrup.prę ſcrip.facta contra principalem,nocet fideiuſſori,quia contra eũ videtur facta.ſecundum Bar.poſt gl.in.l.ſi fideiuſſor.§.fin.ff. man. Item ex hoc dicimus . ꝙ † interruptio in hypothecaria operatur in principali.ꝓ.d.l.fi.C.de annali exce. tenet Bar.in.l.ſi pigno.3.col. ff.fami. her, ℣ Et ex hoc iſta.l.dicit,ꝙ interruptio p̃ſcrip. in poſ ſeſsione operatur interruptionẽ p̃ſcrip.in ꝓprietate.& ecõtra. ¶ Sed quia dixi,ꝙ p̃ſcriptio facta đ re principali trahitur ad rei acceſſoriũ p l. eos. C. de vſuris.cũ ſimi.intellige qñ acceſſoriũ ab initio inchoatæ p̃ſcriptiõis inerat principali.ſecꝰ ſi ex poſt facto incipit ineſſe,quoniã tũc eſt opus quo ad illud noua p̃ſcriptione.caſus eſt ſingularis,& nõ alibi in.l.q̃ fundũ.§.1.ff.de vſu,ꝓ emp.& bene facit l. rerũ mixtarũ.in fi.ff.de vſuca.qđ nota qa de hoc facit magnũ feſtũ Lud.ro.ſingulari ſuo.577. ℣ Aliud *Nota.* nota,ꝙ interruptio p̃ſcriptionis nõ interrũpit effectum p̃cedentis tituli veri.tex.eſt ĩ.l.ſi is q,ꝓ emp. §.ſi quis bona.cũ gl.& in.l.eũ qui ędes.§.fi.ff.đ vſuca.Sed bene interrũpit effectũ p̃ſcriptionis p̃cedentis tituli putatiui.ſecđm Bar.in.l.nõ ſolum.ff.de vſuca. ¶ Et de † poſſeſsione vnũ tene certiſsimũ & abſolutũ,ꝙ ſi ea ĩterrũpitur.tenet notãter Abb. in.c.illud.2.col.ver.& ꝓ maiori.de præſcriptio.

12 ℣ Et † plures in facto vidi in libello narrare ſpolium,& poſtea cõcludere ad reſtitutionem rei:& fuit dubitatũ an per hoc ſit deductum petitorium, & poſſeſſorium tantum,vel petitoriũ tantũ. ℣ Et quidã dicebant, ꝙ videtur eſſe deductũ petitoriũ & poſſeſſoriũ, quia ĩ iudicio poſſeſſorio petitur ſolũ reſtitui poſſeſsio. vt in toto ti.ff.de vi & vi armata.& in.c.cũ eccleſia. de cau.poſſe.& proprie.& in.c.cum ſuper.eo.ti.nã aliud eſt reſtitutio rei,aliud poſſeſſiõis.l.officiũ.& l.quæ reſtituere.ff.de rei vẽdi.l.ſi duo.§.fi.ff.vti poſſide.Alex.in.2.vol.conſi.117.1.col.& in.4.vol.cõſi. 43.1.col.do.Matthę.de afflic.in deci.nepo. dicit ꝙ iſta.q.fuit in practica in regali conſi.Neapo.& fuit concluſum,ꝙ ſi narratur ſpoliatio,& cõcluditur ad reſtituendũ rẽ,quòd videtur ſolũ poſſeſſoriũ fuiſſe intentatũ.Et ꝙ,ꝓ iſta deciſione fuit allegata ĩ terminis cõcluſio Fede.de Senis.cõſi.273. & do. Ant. de Bu.in.c.ſæpe.đ reſti.ſpolia.vbi hoc expreſsè firmant.& ibi dicit Ioan.And.ꝙ rectius fuiſſet dictũ, ꝙ petit poſſeſsionẽ reſtitui,quã petere rẽ reſtitui.ſ. & ſaluatur libellus, quia intelligitur rem reſtitui, quo ad poſſeſsionem. ℣ Ad hoc etiã allegat dictũ Bar.in.l.ſed ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ff. de iureiuran.vbi dicit.ꝙ verba impropriantur ꝓ ſaluatione libellorũ.vt in.c.auditis.& in.c.cũ veniſſent. iuncta gl.de reſti.in integr.Et maximè hoc dicit verũ,ſi pars declarat,ꝙ ſolũ poſſeſſoriũ vult ꝓſequi. m ¶ En la propriedad.intellige ante completam. poſt completam verò præſcriptionem interruptio nõ habet lędere ius ex prę ſcriptione iã quæſitum.

13 ¶ Oportet ergo vt valeat,ꝙ † interruptio præſcriptionis fiat infra tempus præſcriptionis,& tenent doctores.& Abb.in capitulo . auditis. de præſcriptio.vt habetur in Spe.de præſcrip.§.1. ver. quid ſi poſt.Ioã.An.in.c.fi.de conſue. ¶ Sed quęro quot *Attẽde* modis præſcriptio interrumpatur. Dic ꝙ multis modis,de quibus per tex.glo.& docto.vt in.l.vt pfectius.C.de annali exceptio.& in.c.illud.vbi etiã glo.de prę ſcriptio.ad quas glo.ſemper ſit remiſsio. & in.§.poteſt.6.q.3.& ad.l.7.ti. de las preſcripcio. foro legum.notatur in.l.2.C. de longi tempo. prę ſ. & in.l.cũ notiſsimi.§.ſed & ſi quis.C. de præſcrip. 30.anno.per Bar.in.l.naturaliter.& in.l.celſus.ff.đ vſucapi.& in.c.placuit §.hic in glo.16.q.4. ℣ Et vide in dictis locis,ꝙ quãdoq; præſcriptio nullo modo currit,vt in caſibus,de quibus in.l.2.titu. de las preſcripcio. in ordina.& in.l.1.eod.titu. foro legũ. & non ſolum.§.qui pignori.ff.de vſucapio. & in.l. nec creditoris.ff.de pigno.actio.vbi dicitur , ꝙ res pignori data vel cõmodata,vel locata , vel per vim detenta ,præſcribi non poteſt. ℣ Ratio eſt,quia is qui tenet aliquibus ex cauſis ſupradictis, non poſ-

Adde. el contrario la inter-

ſidet per ſeipſum,ſed per illum, qui rem pignorauit,vel commodauit.vt.l.qui vniuerſitas.§. ſi ergo. ff.de acqui.poſſe.ſi verò non poſsidet,non præſcribit,quia ſine poſſeſsione pręſcriptio non procedit. c.ſine culpa.de regu.in li.6.&.l.8.ti.delas preſcrip. fo.lc. ¶ Quandoq; † dormit. vt ſi ille contra quem pręſcribitur eſt in minori ętate cõſtitutus, vel in alteri9 poteſtate detẽtus, vel furioſus, vel detentus in carcere, vel quia aliter de iure vel de facto eſt impeditus agere, vt habetur in l.3.ti.de las preſcripcio.fo.leg & l.8. titu.29. tertia parti.dixi in l.63.ſupra. ¶ Quandoq; interrumpitur anteq̃ adimpleatur.vt in.c.illud.per Abba.1. & 2.col.de præſcriptio.vbi dicit,q̃ præſcriptio interrumpitur duobus modis.ſ.naturaliter, & ciuiliter. ¶ Naturaliter dicitur interrumpi,quando aliquod de requiſitis ad ſubſtantiam præſcriptionis perit. ¶ Nam ad ſubſtantiam præſcriptionis quandoq; requiruntur tria.¶ Quandoq; duo.¶ Quãdoq; vnũ dũtaxat ſecundum naturam præſcriptionis, vt per Abb.in.d.loco. ¶ In naturali interruptione, pone exemplum in alluuione & inundatione aquarum.de quo per glo.& Bar.in.l.1.C.de anna. exceptio.& in l.cum vnus.§.fina.C.de bonis autho. iu. poſsi.per Bal.& Ange.in.l.ſeruitutes. ff. de ſeruit. & in.d.l.cum notiſsimi.§.imò.2.col. ver. in ea glo. in fine. vbi per hoc notanter dicunt,q̃ quis nõ præſcribit cluſam molendini,quam curſus aquarũ ſemper interrumpit,ſi etiam inundatio totaliter vel ,p parte maiori deſtruxerit. ¶ Item ſi poſſeſsio mea fiat lacus.ſecundum Bal.in.l.1.pe.char.verſi.pone, fui confeſſus.C.de confe. ¶ Item per guerram & peſtem tantam,q̃ ius in loco non reddatur. vt per Barr.in.d.l.naturaliter.pe.col.ver.& aduerte. ff. de vſucapio.& per Bal.in.d.l.cum notiſsimi.§.imò. 2. col.verſi.eadem æquitate,iuncto verſi. præcedenti.docto.& Abb.in.c.ex trãſmiſſa. de præſcriptio. idem Abb.in.d.c.illud.vbi dicunt doct.q̃ tunc pręſcriptio dormit, & idem in tempore, quo ius non redditur in loco vt per docto.in.d.c.ex tranſmiſſa. ¶ Item pręſcriptio interrumpitur ciuiliter,quando aliquid de naturalibus & ſubſtantialibus non extinguitur,ſed aliàs actus celebratur, qui de iure ciuili impedit præſcriptionem:quæ interruptio dicitur ciuilis,eo q̃ iure ciuili inuenta eſt.vt per Abbatem.in.d.c.illud.3.col.in princi. ¶ Interrumpitur etiam per dationem fideiuſſoris.vt.l. cum quis §.ſi quis pro eo.& ibi Bart.1.col.ff.de ſolutio.idem Bar.in.d.l.naturaliter.6. col. verſiculo.quæro quid ſi. ¶ Item per citationem legitimè factam in iudicio:etiam vnam non peremptoriam in ciuili cauſa. tenet Bar.in.l.fina.in principio. ff. de eo per quem fac.erit. ¶ Imò etiam ſi citatio eſſet generalis & in diſcreta.tenet Barto.in authen.offeratur.3. colum. C.de litis conteſt. ¶ Item per amiſsionem poſſeſsionis.tenet Bal.in.d.l.cum notiſsimi.§. imò. 1. col. poſt glo.quæ idem voluit in verſi.ſine violentia. ¶ Item per nunciationem noui operis.l.aliena.& ibi Barto.ff.pro empto. ¶ Item per expulſionem. glo.& docto.in.l. qui fundum. §. qui bona fide.verſiculo redhibeatur.ff.pro empto. Bar.contra glo.ibi in lege.qui poſſeſsionẽ. ff.de vi & vi armata.notatur in.l.ſi quis à ſe fundũ. C.ad legem iulia.de vi. ¶ Item per petitionem in iudicio etiam debiti incerti.tenet Bald. in additio. ad Specu.in titulo de app.verſiculo. quæſtio talis eſt. Idem Bald.in Specu.de reo. verſiculo. qui habent ius. ¶ Item per miſsionem cauſa rei ſeruandę.vt per Barto.in lege celſus.quarta columna.verſiculo.ſed vna eſt lex.ff.de vſuca. ¶ Item per ſequeſtrum factum partium conſenſu ,quod priuat poſſeſsione.tenet Barto.in lege.intereſſe.ff.de acquiren.poſſeſsio. Bald.in.l.1.1. colum.verſic. tu autem iſtam materiam. C.de prohibita ſequeſtra. pecu.domi. Abba.& alij.in.capi. examinata. de iudi: ¶ Item per ſimplicem controuerſiam. gloſ. in lege.ſed ſi lege.§.ſi ante.verſiculo.controuerſia.ff. de petitio.hęre. Barto.& docto.in.l. ſi in principio. ff. de eo per quem factum erit. ¶ Item per exceptionem compenſationis,& ſic per actionem propoſitam per modum exceptionis.tenet Bal.in.d.l.cum acutiſsimi.§.imò.in fine & Barto.in.l. omnes actiones.ff.de regu.iu. vbi vide. ¶ Et nota, † quòd poſſeſsio interrumpitur per filium familias ſine conſenſu patris,quando citatio ſufficit,non quando requiritur litis conteſtatio.tenet Bald. in lege prima. 2.colum.3.oppo. C. qui admi.quem etiam vide in l.ſi.§.neceſsitate.vltima col.ver.item quæro. C. de bonis que libe. ¶ Quęro vltra hoc, per quos actus non interrumpitur præſcriptio.Et tene q̃ nõ interrumpitur per compromiſſum.Tenet Ludo.Pon.ĩ l.1.11.col.ff.de arbi.Oldra.conſilio.156. ¶ Item nõ interrumpitur per interpretationem iudicis delegati.Tenet Angel.in authenti.de exhi.reis.in principio.2.columna.verſiculo.nota iſtam glo. colla.§. Bal.in.d.l.ſicut.1.col.verſiculo.nota bene,quòd ſola præſcriptio. ¶ Tertiò per pręſentationem reſcripti delegationis.vt per Bald.in.l.ſicut.dicto verſic. ¶ Item non interrumpitur per proceſſum nullũ ſecundum Bald.in.d. authen. offeratur.vltima col. verſic.venio ad illum verbum,& in.l.2.2. col. ver. ſed pro glo.facit.C.de fru.& litis expen. ¶ Item non interrumpitur per actum factum tempore feriato.ſecundum Bal.in.d.authen.offeratur. vltima columna.verſiculo adde quartum. ¶ Item per condemnationem debitoris contumacis. tenet Baldus in lege finali. vltima columna.pen.q.C. de re iudi. ¶ Item non interrũpitur per exceptionẽ ineptã tenet

14

15

rupcion en la propiedad interrumpe la preſcripcion enla poſſeſsion.

Ley.lxvj.

NIngũo ſea obli-

tenet Bal.in.l. edita antepenul.col.verſi. ex tribus. C.de edendo.

Summarium.

1 *Debitor,an, & quando poſsit capi & incarcerari pro debito. Et qd ſi in ipſa captura eſt vulneratus,an debet relaxari.*
2 *Iudex, alguazellus, ſeu officialis ſi aliquem offendunt in captura,an, & quando excuſetur.*
3 *Idoneus quis dicatur,vt non compellatur ſatisdare.*
4 *Suſpectus qs dicatur.& q̄ ſunt illa,quæ faciunt quẽ ſuſpectũ.*
5 *Satisdando an videatur quis debitum agnoſcere.*
6 *Verbum,arraygar,& ſatiſdare,an ſint idem.*
7 *Satiſdare quid ſit.*
8 *Satiſdatio qualiter debeat præſtari.*
9 *Facilitas conueniendi,an inſpiciatur ratione loci.*
10 *Mulier,minor,& miles an ſint idonei fideiuſſores.*
11 *Satiſdare obligatus,de quo loco debet fideiuſſores dare.*
12 *Tutor,an,& quando compellatur ſatiſdare.*
13 *Debitor incarceratus,an poſsit recommendari pro alio debito.*
14 *Creditor,an,& quando poſsit capere debitorem ſuum,& ducere coram iudice.*
15 *Debitor,an poſsit extrahi ab eccleſia.*
16 *Eximens debitorem de manibus familiæ iudicis, an tenetur ad debita illius.*
17 *Clericus debitor,an & quãdo poſsit capi per creditorem laicũ.*
18 *Clerici ã ſint exẽpti à iuriſditiõe iudicis ſeccularis ḋ iure diuino*
19 *Creditor recipiẽs pignus minus idoneũ,an debet ſibi imputari.*
20 *Miles an teneatur vltra quàm facere poteſt.*
21 *Statutum,quòd declinans forum iudicis ſecularis puniatur certa pœna,an comprehendatur clericus.*
22 *Statutum, quòd quilibet poſsit capere malefactorẽ repertum de nocte,an poſsit capere malefactorem clericum.*
23 *Creditor clericus,an poſsit capere rem ſuam quam defert clericus debitor ſuus.*
24 *Clericus an compellatur cedere bonis.*
25 *Clericus an teneat vltra quã facere põt, an deducto ne egeat.*
26 *Sententia de cauendo,vel ſatiſdando,an ſit diffinitiua,an interloquutoria.*
27 *Satiſdare an tenetur poſsidens immobilia.*
28 *Satiſdare an teneatur ſocius de iuri ſtando,& de iudicato ſoluendo,caſu,quo ſit inops.*
29 *Socius,an,& quando poteſt incarcerari pro debito ſocij.*
30 *Satiſdare an compellatur frater ad petitionem fratris.*
31 *Maritus,an teneatur vxori vltra quòd facere poſsit.Et an poſsit compelli ſatiſdare pro dote ad petitionem vxoris.*
32 *Socius an dicatur colonus partiarius, & an teneatur vltra quòd poteſt facere.*
33 *Socius,an, & quando tenetur ſocio vltra quòd facere poteſt.*
34 *Debitor à creditore conuentus negans debitum, an poſsit vti beneficio ceſſionis bonorum.*
35 *Actor,an,& quando compellitur ſatiſdare.*
36 *Satiſdare quando compellitur actor.*
37 *Captura quando ſit permiſſa.*
38 *Iudex,an,& quando poteſt facere capturam. Et qua requiruntur in ea.*
39 *Carceratus quando debet relaxari.*
40 *Incarceratus pro debito,ſi non habet vnde ſoluat,nec vnde ſe alat,an debeat ali à creditore.*
41 *Præceptum iudicis de cauendo,an ſit ſententia diffinitiua.*
42 *Suſpectus,an compellatur ſatiſdare. Et nunquid ſi abitur ſuo iuramento,allegando illum ſuſpectum.*
43 *Teſtes,an requiruntur duo ad capiendum ſuſpectum de fuga, vel vt compellatur ſatiſdare.*
44 *Debitor ,an poſsit capi vt ſuſpectus,quando ſuſpitio non ſuperuenit de nouo, vel quando creditor ſciuit, & diu tacuit.*
45 *Vxor,an,& quando poteſt petere dotem,ſi maritus erat pauper tempore matrimonij.*
46 *Teſtes quando recipiantur lite non conteſtata.*
47 *Teſtis vnus,an,& quando probet.*

NInguno. Iſta lex eſt breuis & clara,propterea non ſummatur. ℣ Sed pro iuuenibus eſt ſciendum,q̄ olim perſonali actione conuẽtus multo forti⁹ reali cõpellebatur ſatiſdare.vt inſti.de ſatisda.in prin. ¶ Poſtea fuit aliter ſtatutũ.quia ſiue quis in rem actione cõueniretur,ſiue perſonali,nõ compellebatur ſatiſdare.vt inſtitu. de ſatiſda.§.ſed hodie. ¶ Poſtmodũ multa,pceſſerunt dubia ſup hoc,& doct.diuerſa ſenſerũt: & finalis eorũ intentus fuit diſtinguere.aut quis cõtinebatur reali a actiõe, aut perſonali. Primo caſu aut res quæ petebatur erat mobilis,aut immobilis. ¶ Si res petita in iudicio erat immobilis,conuentus in iudicio reali actione nullã pręſtabit ſatisdationẽ. quia ſatis res quę erat in cõtrouerſia reũ idoneum faciebat.per.l.ſciendũ. in prin.&.§.ſi fund⁹.&.§.ſi fundũ.ff.qui ſatiſda. cogan.licet quidã,quos refert glo.2. in fine in.l. Iulia. eo.ti.tenet contrariũ. ℣ Sed glo.& Bar.ibi dicunt,q̄ quando conuẽtus poſsidet fundũ,ſuper quo eſt cõtrouerſia,nõ tenetur ſatiſdare. ¶ Quod eſt verum, niſi in caſu,quo petitur fundus cum fructibus, qui multum excedũt,quia tũc poſsidẽs fundum,ſuper quo conuenitur,ſatiſdare tenetur. ſecũdum Bar.in d.§.ſi fundũ.in fine.quod eſt notandũ. ¶ Itẽ.cùm quis habet ſentẽtiam pro ſe à qua eſt appellatũ,poterit petere,vt interim fruct⁹ ſequeſtrẽtur pro ſecuritate creditoris.vt per Bal.in.l.3.1.col.in fine. C.q. ad liber.procla. nõ licet,q̄ quo eſt tex. in. l.1.ti.9. 3 parti.et ibi gl.allegat plures cõcor.vel q̄ tenetur ad min⁹ ſatiſdare de fructibus reſtituẽdis finita lite,vt ſupra. ¶ Secũdo caſu,cũ petitur res mobilis.eſt dicendũ,q̄ ſi pſona eſt ſuſpecta, ex qua ſatiſdatio deſideratur,tũc res mobilis debet apud iudicẽ deponi quouſq; ſatiſdetur.vt.l.ſi fideiuſſor.§. ſi ſatiſdatũ. ff qui ſatiſda.co.&.l.2.ti.delos emplazamiẽtos. fo.le: ¶ Secundo caſu principali. ſ. cùm quis conuenitur actiõe perſonali,qa debitor eſt in pecunia:tũc ſi non valet ſatiſdare,& cõſtat de debito per teſtes, vel per inſtrumentũ.ut in.l.iſta.capitur debitor,& incarceratur quouſq; ſatiſdet.vt d.l.2.et.d.l.quotiẽs §.ſi ſatiſdatum.ff.qui ſatiſda.cogan. &.l.3.§. ſi debitorem.ff.de his quę in frau.credi.tenet Bald. in.c.1 de pace iura.fir.vſi.feu.Pau. de Ca. melius quàm

alibi.in.f.2.2.col.ff.fol ma. ¶ Et nota.q† ſi debitor
Nota. captus per creditorem de mandato iudicis in ipſa
captura eſt vulneratus, debet relaxari, & creditor
debet puniri,non ſi per officialem,nam tunc no de
debet relaxari etiam vulneratus,niſi ſoluat.licet offi-
cialis puniatur de vulnere.tenet Bal. in authen. &
omnino.pen.col.C.ne vxor pro ma.

2 Adde ▽ Intellige,q† officialis debet puni-
ri,niſi debitor telo ſe defendat,vt per
Bal.l.ſi vt allegas.C.de ſicarijs.& in.l.
ſi in fine.in ver.ego addo.C. de exhiben. reis. vbi
dicit ſe vidiſſe de facto,q† vbicunq; licet aliquē ca-
pere,ſi ille reſiſtat,& in illa reſiſtentia interueniāt
vulnera,q† ille qui ibat pro capiendo non debet pu
niri,pro quo allegat bonum tex.in.l.ſi ſeruus, quē
multum exaltat Bal.ibi.C.de his qui ad eccle.confu.quod dicit Bal.in.d.l.ſi ſe vidiſſe de facto Peru
ſij,& audiuit etiam Piſis,vbi fuit talis quęſtio.Qui
dam malefactor fugiebat ante familiam,& familia
currebat poſt eum,& cum non poterat iugere, qui
dam Berearius eum percuſsit, & credit q† non de-
bet puniri per dictā.l.ſi ſeruus.quod dicit eſſe men
ti tenendum. ▽ Iſtud etiam tenet & refert Angel.
ſuo malefi.tracta.ſuper parte fama publica.13.colū.
ver.verum quia præcedentibus.ibi vide,quia pleniē & notāter loquitur,& plura adducit pro vtraq;
parte. Tu tamen regnicola vide melius & clarius
quandam legem ſtyli iſtius regni.numero.132 & il
lud tene. & vide Pau.de Caſt.conſi.183.vbi dicit,q†
occidens eum,qui ſe iniuſtē defendit, nō punitur.
Idem tenet Iacō But.in.l.2.C. de his qui latro.occul.Flo.in.l.quemadmodum.§ magiſtratus.ff. ad le
gē Aqui.Bart.in ſuo repor.ſup parte officialis exe
cutor.ver.1.& in parte occidens punitur.ver. 4. &
6. Ego ad præſens fui conſultus,q† quidam agricola
ſeditioſē ad mortem vulnerauit quēdam conuicinum ſuum,qui auſugit.& iudices fraternitatis pro
ſecuti ſunt eū:& monitus ſæpenumero delinquēs,
vt permitteret ſe capi,noluit,ſed vehementer telo
ſe defendit,& quodammodo vnum de familia iudi
cis vulnerauit.Quapropter dictus iudex præcepit
vni de familia,vt delinquentem occideret,& ſic ad
mandatum iudicis delinquentem vulnerauit,& ex
vulnere infra triduum deceſsit:quamobrem pater
occiſi iudicem & occidentem criminaliter accuſauit in curia regis.& cauſa commiſſa cuidam iudici
delegato,conſului,q† habito pro conſtanti, q† inter
iudicem.& occidentem,& occiſum nulla erat inimicitia,& q† occiſus ſe telo vehementer defendit,
q† nullus eorum tenetur de occiſo.motas authorita
te dictæ legis ſtyli.&.d.l.ſeruus. cum ſuperius annotatis.. Ad idem.l.1.in princi.lib.2.ti.2.foro le. di
cit,q† omnia,quæ iudex præcipit quod quis faciat,
iuſſus tenetur iudicis mandato ſuo parere, aliàs vt
inobediens debet puniri, quia mandatum iudicis
contemni non debet.vt dicit tex.in.c.1.d matrimo.
contrac.inter eccle.& eccleſiæ.&.e.ſciendum. & q.
1.&.l.ſi.ff.ſi quid in loco pu.&.l.vnica.ff.ſi quis ius
dicen.non obtem.deluſoria namq; eſſet iudicis po
teſtas,ſi coercionem non haberet.c.ex literis.de of.
dele.tenet Spe.in ti.de iuriſ.omnium iud.in fi. re-
fert gl.i d.l.1.ti.2.lib.2.foro le. ▽ Hinc dicit.l.10.ti.
4.lib.4 fo.le.q† pœnam non meretur qui mandato
ſuperioris deliquit.nam licet ſuperior iniuſtè fa-
ciat præcipiendo,iſte tamen ſubditus iuſtè facit pa
rendo.c.qui culpatur.in fi.23.q.11.&.l.ad ea.ff.de re
gu.iur.l.ſi quis id qđ.ff.de iuriſ.om. iud. obedientia enim magna virtus eſt.l. deſertorē.§.1 libello.& ibi
gl.ff.de re mil.&.c.in li.de maio.et obe.q† tene mē
ti.Si tamen conuentus actione perſonali eſt idoneꝰ
& ſoluendo nullam præſtat ſatisdationem,etiam ſi
præcedat informatio de debito.vt in authen.cui re
lictum. & ibi Bal.penul.col.ver.nota.q† debet eſſe.
C.de iudic.vidu.to. ¶ Abſurdū verò eſſet & iniquum,q† idoneus ſatisdaret contra iura, dicētia ido
neum non debere ſatisdare.vt quaſi per totum.ff.q
ſatiſda.cogan.& inſti.de ſatiſda &.d.authen. cui re
lictum. ▽ Requiritur ergo vt quis cogatur ſatisdare,quando non ſit idoneus per dicta iura.& per gl.
in.l.3.§ neq; tuto.ff.de ſuſpe.tuto. ¶ Item q† præ-
cedat informatio de debito,nec vnum ſine alio ſuf-
ficit.qa ſi nō ſum debitor tuus ī aliquo,licet idoneꝰ
nō ſim,nō teneor tibi ſatisdare. qa nemo ſine cul-
pa debet aliquo onere p̄grauari, vt eſt regula iuris.

▽ Verum tamen eſt,q† licet non poſ-
Adde. ſit conueniri,poteſt tamen compelli
facere inſtrumentum debiti creditori,ſi ad hoc conuenitur.ita Bart.& Ioan. de Por.in
l.2.§.1.in fi.ff.ſolu.matri.& in.l.ſi finita. §. elegāter.
ff.de damno.infec.glo.in.l.chirographis. ff. de admini.tuto.& in.l.plures.de fide inſtr.in.l.ſi pupillus.de noua.in.l.ſicut.de libertate cauſa.glo.in.c. ſignificauit.de teſti. Bart.in.l.4.§ nunc de effectu. ff.
de libera.cauſa. Ange.in.l.in omnibus. ff. de iudicijs.& Bald.in.d.l. plures. Spec.de inſtru.edicti.§.
poſtquā.ver.ſed quid ſi ſolu. ¶ Sed quæro, q̄ fuit
ratio quare iſta lex fuit condita,ſi per leges ſupradictas ſtatutū erat,q† is deberet ſatisdare,q idoneus
non eſſet.vt.d.l.2.ti.de los empla.1.fo.le.&.d.§.ſed
hodie.cum ſimi. ¶ Reſponde, q† per dicta iura ſolum erat prouiſum ſuper idoneitate pſonę:& multotiens is,qui debitor non erat, data informatione
q† idoneus non eſſet, captus iniuſtè detinebatur i
carcere,& ſic iniuſtè vexabatur ab his,qui ſe nūcupabant creditores.quamobrem iſta lex notanter v l
tra requirit.vt etiam ante capturam præcedat informatio de debito. ¶ Itaq; iſta lex nō corrigit ſupra
dictas leges,ſed venit ſupplere earum defectum.
¶ Venit etiā ſupplere.l.41.ti.2.in parte.otroſi.decimos.3.partita.gl.& Bar.in.l.ſi.C. de principibus
agentibus in rebus.& ibi eſt tex.q† ſi is,contra quē
petitio proponitur,nō eſt idoneus in loco, in quo
eſt iudiciū,cōpellitur ſatisdare, qa poſſunt intelligi habita informatione de debito p iſtā.l.ſed in ca-

ſu

ſu iſto ſerua.d.l.partitæ. vt cõpellatur præſtare ad minus iuramentum de proſequenda lite. Bonum tamen eſſet,ſi etiã iſto caſu nõ compelleretur iurare, niſi præhabita informatione de debito, vt hic.quia, vt audiui à quodam intimo,qui fuit iudex in portu Sanctæ marie,aliqui tyranni atq; cauillatores cõtra extraneos mercatores venientes in nauibus in iudicio proponebant ſuos eſſe debitores in maxima ſumma,& petebant ab eis ſatiſdationem de ſtando iuri,& proſequenda lite,& ipſi mercatores conuenti ne detinerentur,patiebantur iniuſtè moleſtari,& ſic extorquebantur aliquid ſoluere à petentibus.vt dimitterentur,& deſiſterent à ſuis petitionibus. Ideo deberet obſeruari iſta lex.& verè ſi mihi euenirſet talis caſus,obſeruarem illam in hoc.

¶ Vel dic ſecundò,q̃ cauſa iſtius legis potuit eſſe, quia de iure imperatorum ſuſpicio debitoris,q̃ nõ eſſet ſoluendo,poterat probari per iuramentũ creditoris. Ideo ad eius inſtantiam & iuramentum debitor poterat capi,& cõpelli ſatiſdare.vt tenet Pau. de caſ.conſilio ſuo.38.&.29. ¶ Sed quia dabatur occaſio periurijs fraudibuſq; iſta.l.tacitè dãnat antiquã prouidẽtiam Imperatorum, vt non ſufficiat iuramentum creditoris,q̃ quis poſſet capi, & compelli ſatiſdare,ſed q̃ requiratur informatio, & depoſitio teſtiũ de debito vt hic.item q̃ non ſit idoneus vt in iuribus ſupradictis.¶ Et tunc his duob⁹ concurrentibus,compellitur quis ſatiſdare &c.ſi tamen eſt ſoluendo,licet ſit debitor,ſatiſdare non cõpellitur.vt infra dicitur in.l.iſta. ¶ Circà quod nota vnum,quòd † ſi debitor mercator habet merces 3
& nihil poſsideat,dicitur poſſeſſor & idone⁹,ideo non debet ſatiſdare,licet conſtet,vt dixi,q̃ ſit debitor.tenet Aug.in.l.nemo carcerem. vltima char.de exactoribus tribu.li.11.per.l.ſi creditores.ff.de priuile.credi. ¶ Item ſi debitor habet magnum creditum,licet in bonis nihil poſsideat, non dicitur ſuſpectus, quapropter non cogitur ſatiſdare. vt.l. ſi quis ſtipulat⁹ ſit Stichum.in fine.ff.de verbo.obli. ¶ Item nõ poterit capi,nec compelli ſatiſdare propter ruo debito:licet pro magno ſic.tenet Bal.in authẽ.ſed iam neceſſe.C.de donatio.ante nup. ¶ Et nota,q̃ iſta lex habet locum in quocunq; debitore, vt non cogatur ſatiſdare ſine informatione. quod patet ex.l.iſta.quia dicit.nunquo. ¶ Idem eſt dicendum in fideiuſſore debitoris,qui eius priuilegio gaudet.vt.l.fina.§.fi.C.de vſuris rei iudi. & bene ad hoc facit dictum Alberi.in.l.1.in fi.pe.col. ff. ſi certum petat. vbi dicit,q̃ ſi ſtatuto cauetur, q̃ creditor poſsit facere detineri quoſcunq; debitores, poſſunt detineri hæredes debitorum,& eorum fideiuſſores.

Contrà. Adde. ¶ Sed iſtud.l quodamodo videtur eſſe cõtra ea,quæ dicit text⁹ in authẽ. præſente.de fideiuſſo. & in corpore vnde ſumitur in authẽ.de fideiuſſo.§.1. colla.1. vbi dicitur,q̃ fideiuſſor non cõuenitur quãdiu principalis eſt ſoluẽdo. ¶ Solu illud intelligitur,vt ſupra, Sol.
quando principalis eſt ſoluendo.ſecus ſi eſſet notorium debitorem principalem non eſſe ſoluẽdo. vt dicit Bar.in.l.fi.ff.ſi certum peta.per Bald. in.l.1.C de his quæ in frau.credi. & in l.1.C. ſi quid in frau. patro. & in.l.1.de conue.fiſci debito.lib.10. per.Ange.in.l. exitus.ff.de acqui.poſſe. quia tunc non ſolum debitores,ſed eorum fideiuſſores poſſunt detineri,ſi idonei non ſunt,nam fideiuſſor eodem iure debet cenſeri cum principali. ¶ Quod fallit in ſi Fallit.
deiuſſore de iudicio ſiſti, qui non habet beneficium datum fideiuſſori.dictum eſt ſingulare. Bald. in.d.l.1. col. de conuen. fiſci debi.lib.10. ¶ Quid Quæſtio
in fideiuſſore,qui cõſtituit ſe principalem,an poſſit prius conueniri quàm principalis. Spe.in.tit.de renunciatione & concluſione.§.1.verſi. ſed fideiuſſor.tenet quòd certum eſt eum pro alio interuenire.vt eſt glo.reputata ſingularis in dicta authen. præſente.de fideiuſſo.in principio. per Cinum & Salice.in dicta authẽ præſente.de fideiuſſo. per do. Abba.in.c.2. de fideiuſſo. Alex. plenè. in.4. volu. conſi.32.colũ.3.circa finem. verſic.3. principaliter.

¶ Sed pone, quòd fideiuſſor ſoluit pro debitore Qõ.
ne detineretur in carcere,an poſsit agere contra debitorem principalem ſine ceſſione actionis. domi. Abb.in d.c.2.col.2.de fideiuſſo.tenet quòd non ſolum poteſt agere contra principalem debitorem ſine ceſſione actionis fienda à creditore vt ſibi ſatiſſaciat de pecunia ſoluta, & de omnibus dãnis, verum etiã de intereſſe, quod ratione fideiuſſionis pertulit. ¶ Quod eſt verum, præterquam ſi ſit fideiuſſor datus in teſtamento:quia ſi ſoluit, non repetit à principali debitore.ita an poſsit fideiuſſo tex. in.l.tribus.ff.de vſufr.earum rerum quę vſu conſu. Quid autem ſi creditor ceſsit actionem fideiuſſori debitum recuperare per viam executionis.Bal.in.l per diuerſas.3.col.in fine.C.manda.tenet quòd ſic, dummodo præcedant quæ omnia dicuntur. ¶ Tamen dic melius,quòd ſi in ceſsione traditur inſtrumentum crediti quod inſtrumentum habet executionem aduerſus debitorem vel fideiuſſorẽ,& conſtat de ſolutione,poteſt exequi cõtra principalem debitorem ex iure ceſſo:quia is,cui ceditur,repreſentat perſonam creditoris, & dicitur creditor. lege.creditores.cum ſequenti.ff de verbo.ſigni.notatur in.l.debitor.&.l.creditor eo.ti. per Bal.in dicta l.per diuerſas. C. manda.10.q. & in.l.2.C. de dona. Salice.in lege.ſi creditore.C.de actio.& obliga docto. in.l 1. ff. ſi certum peta. licet improprie. vt per Sali.in.l.1.9.q.C.de actio et obli.non aliàs. ¶ Quæ
4
ro, † quæ ſunt illa que faciunt aliquem ſuſpectum. vide per.glo.in dicta lege.2 titu.delos emplaza. foro legum. ¶ Cui adde,quòd non poſsidens immobilia in ea quantitate,in qua conuenitur,dicitur ſuſpectus.vt in lege quotiens.§. ſatiſdatum.ff. qui ſatiſda.cogan. &.d.l.ſciendum. in principio. ¶ Vel ſi pauca immobilia poſsidet.vt.l.ſi creditores.ff. de priuil.

priuil.credito. ¶ Itē mali mores, quos ipſe habet. vt in.§.ſi.inſtitu.de ſuſpec.tuto.quod totum relinquitur arbitrio iudicātis. & notat Bal.in.d.l.ſciēdū.

5 n ¶ De ſe arraygar. ℣ Et nota,q; † ſatiſdando de mandato iudicis,non videtur debitum agnoſcere: ſecus ſi ſponte ſatiſdaret.vt.l.1.& ibi Bald. ver.modo reſtat.C vt

gado d̄ ſe arraygarn

6 in poſſe.leg. ¶ Quæro,an † iſtud verbū arraygar, idem ſit q; ſatiſdare, vel idem,q; cautionem præſtare.nam aliud eſt cauere,& aliud ſatiſdare. vt habetur per glo.& doct.in ru.ff.qui ſatiſda.cogan. & in l.ſancimus.C.de verbo.ſignī.Bar.in ru.ff.de in ius

Nota. vocā.& in.l.cautionis.ff.de verbo.ſigni.& in.l. diuortio.§.interdū.circa medium.verſi. quæro circa primū.ff.ſolu.matri.& in Spec.de ſatiſda.§.expedito.verſi.intelligitur.& de emp.& venditio.§.1.ver. ſed ſi actū. ¶ Tu tene,q; iſtud verbū,arraygar, eſt equiuocum ad vtrūq;. quia conuentus in iudicio perſonali actione,ſi eſt minus idoneus, tenetur cauere,q; vſq; ad finē cauſæ manebit in iudicio. vt dicta lege.ſciendū. ¶ Itē refertur ad ſatiſdationē. ſ.q; ſoluet iudicatum contra ipſum. & hoc cōmuniter dicimus cauere,iudicio ſiſti,& iudicatū ſolui. vt.l. 1.& ibi glo.& doct.ff.qui ſatiſda cogan.& tunc dicitur ſatiſfieri,cùm deſiderū petentis adimpletur ſatiſdando.vt dicta.l.1 ff.qui ſatiſ.cogan. ¶ Quod eſt quādo datis alicui fideiuſſoribus ſecurus redditur.

7 vt ibi in fine. ¶ Dicitur etiam † ſatiſdatio pignorum præſtatio.vt.l promiſſor.in ſi.& ibi Bar. ff.de conſti.pecu.& dict.l.2.ti.delos emplaza.fo.legum.

8 ¶ Et nota,q; † obligatꝰ ſatiſdare tenetur ſatiſdare ſecundum formā iuris,non ſecūdum priuilegium ſuum tenet Ange.in.l.ſi finita.§.videmus.ff. de dā no infec. ℣ Et ſi eſt idoneus, debet conſtituere hypothecam in bonis ſuis,licet per ſtatutū cogatur ſatiſdare.tenet.Bar.ī.l qcūq; la 2.de defun patri.li.10. ¶ Quero qualis debet eſſe fideiuſſor de iudicio ſiſti. Dic q; debet eſſe idoneꝰ facultatibꝰ,& facilita conueniendi.l.2.in principio.ff.qui ſatiſda. cogan. ¶ Et nota,q; facultates conſiderātur pro magnitudine rei,quæ petitur.l.quos nos.§.1. ff. de verborū.

9 ſigni.&.d.l.1.ff.de in ius vo. ¶ Facilitas † conueniendi inſpicitur ratione loci. i. q; non ſit in munitiſſimo loco,vel caſtello,vel ratione priuilegij. vt ſi eſt ſcholaris,vel clericus,ſecundū glo.in.d.l.2.ti.de los emplaza.ſo.le.in parte.ex facultatibus.tenēt docto.& Abb.in.c.1.de loca. ¶ Et ex hoc dicimus, q;

10 † mulier,minor,& miles nō ſunt idonei fideiuſſores.l.de die.§.q mulierē.ff.q ſatiſda.cogā. ¶ Quod intellige,quādo in rē alterius fideiubent, ſecus ſi in rē ſuam.caſus eſt ſecūdū Gui.de cu.in. l. de die.§.1. ff.qui ſatiſda.cog.cōmendat do.Iudo.ro. ſingulari

11 ſuo.121. ¶ Sed † pone,obligatus ſatiſdare, nō reperit fideiuſſores in loco,vbi lis,vel queſtio ventilatur,nōne ſufficit præſtare fideiuſſores in alio loco idoneo.videtur q; ſic,dūmodo iuret alios non reperiſſe fideiuſſores.vt.d.l.de die.§.iubetur.& ibi Bar ff.qui ſatiſda.cogan.quia idē videtur in fideiuſſoribus gabellarū,quia poſſunt dari de qualibet parte iſtiꝰ regni.vt habetur in.l.48.quaterno gabellarū. Sed tene,q; fideiuſſor ad minꝰ debet poſsidere bona in loco,in quo eſt iudicium,aliàs licet alibi bona poſsideat,nō dicitur ſatiſdare.tex.eſt i.l.multis. C.de principibus agentibꝰ in rebus.& ibi Bar. & qd̄ dicimus in fideiuſſore gabellarū,eſt ſpeciale,vt patet ibi,qa ſub iuriſdictiōe & imperio pricipis eſt.

Adde. ℣ Pau.de caſtro & Alex.in.l.1. & in. l.de die.§.tutor.ff.qui ſatiſ.co. & in lege.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.eo titu. Idem Alex.in.cōſi.57.col.2.in princi.ver.quātum verò ad dubium.cum ſe.vbi pulchrè loquitur.

¶ Vel dic,q; dicta ſolutio debet dari in loco iudicij vbi petitur,vt ſupra. ¶ Sed diſtingue,et melius ſi reus eſt conuentus,& non poteſt ſatiſdare in loco iudicij,remittetur ad locum domicilij pro dicta fideiuſsione.ſ.vt ibi ſatiſdet.quia magis ſubuenitur ei,qui ex neceſsitate facit,quā ei.qui ex voluntate. vt eſt tex.& ibi Bar.& Alex.in dicta.l. ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.ff.qui ſatiſda.cogā.& in.l.q; ſi minor.§.reſtitutio.ff.de mino.&.in.l.cū poſtulaſſem. ad finem.ff.de damno.infec. ¶ Si tamen aliquis petat vt alter caſſet inſtrumentum debiti ex aliqua iuſta cauſa,quā allegat, debet antequā citetur pars præſtare fideiuſſoriam cautionem de probādo cauſam legitimam,quā allegat alius ſoluere. Et iſta cautio debet dari in loco iudicij,vbi petitur caſſari inſtrumentum:quia iſte debitor præueniētēdo potuit antequā præueniretur ſcire ſe opertere dare fideiuſſorem de probando,alias de ſoluendo. Ideo debuit in primis inuenire fideiuſſorem ante citationem, quia hoc eſt præparatorium dicti iudicij. ℣ Si ergo fuit in mora in non dando in primis dictos fideiuſſores,non debet audiri petendo q; fiat cōmiſsio in loco domicilij pro dictis fideiuſſoribus dandis.vt dicit Bal.& Alex.in.d.§.tutor. ¶ Quæro,an iterū tenetur ſatiſdare,qui ſemel ſatiſdedit, & fideiuſſor factus eſt non ſoluendo. Barto.in.l.prætoriæ. ff.de præto.ſtipula.putat, q; non tenetur ſatiſdare, qui promiſit ſatiſdare:quia periculum inopiæ ſubſecutæ pertinet ad creditorē.l.pupilli.§.ſoror.ff. de ſolu.ſecus in prætorijs ſtipulationibꝰ,vt ibi per Bar: eum cōcor.allegatis per Alex.ibi in apoſtillis.pro quo facit gloſa.in.l.pro parte.§.verſo. ff. de in rem verſo.iuncto textu in.l.maritus. ff.loca. quia nulla culpa vel factum illius,qui depoſuit, potuit ei imputari.Si † tamē obligatus ſatiſdare non reperit fideiuſſores,eſt dubiū,an poſsit compelli. Poſſet dici q; nō,qa nemo ad impoſsibile obligatur.vt.l.cōtinuus.§.cum quis.ff.de verbo.obli.& in. c. nemo poteſt.de regu.iuris.li.6.& ſic deberet intelligi ires tenentur ſatiſdare vt intelligantur ſi poſſunt.

℣ Contrariū eſt verū,imò qui non valet ſatiſdare,

poteſt

poteſt capi per creditorem,& duci corã iudice, & incarcerabitur donec ſatiſdet de ſtando iuri.&c. vt habetur in.d.l.2.titu.delos emplazamientos. foro. legum. &.l.1. titu. delas ferias.eo. foro. Et bene ad hoc facit dictum Bal.in.l.2.C.de vſu. & fruct. lega. vbi dicit,q̃ ſatiſdare non valens, ſibi imputet. & ſi captus pro ſuſpecto ſatiſdat, debet relaxari.l. pe cuniæ.§.fi.ff.vt in poſſe.lega. tenet Pau.de Ca. con
Q̃. ſilio. 37. ¶ Sed pone q̃ quis vult fideiubere pro vno,qui ducitur ad carcerem pro executione ſententiæ, an debeat relaxari. Diceres q̃ ſic.l.ſi verò.§ qui pro rei. ff. qui ſatiſda. cogan. Dic quòd ſi velit fideiubere de iudicio ſiſti, vel de defendẽdo,nõ auditur,ſed debet aut ſoluere,aut prẽſtare cautionẽ de ſoluendo. Iſtud fuit originaliter dictum Odofre.quod Barto.ſibi atribuit. in lege. neq; impuberes §.1.ff.de in ius vocan.Bald. refert & ſequitur in l.fi.§.ſi præfatam.aliàs.§.in computatione.C.de iure deliberan. allegat tex. bene facientem in.l.ſi pecunia.l. in fine. vt in poſſeſsio.lega. &.l. is contra ad finem.ff.famili.hercis.tenet etiam & refert Ludo.roma.ſingulari ſuo.141.

Adde. ¶ Et not.q̃ fideiubere p̃ illo,qui ducitur ad carcerem,vel illum liberare, eſt quid pium.probat tex.in.l. quãuis & ibi Bal.ff.ſolu.ma. ¶ Idẽ ſi eſſet carceratus pro maleficio,cũ ille tex.loquatur generaliter. ¶ Si appellatũ ſit à ſententia an liberetur fideiuſſor de iudicio ſiſti.& ſi nõ eſt lata ſentẽtia ſed perẽpta inſtãtia. vel quid ſi actor erat negligẽs in proſequẽdo litẽ. vide Ang. in.l. fine.ff.qui ſatiſda.cog. ¶ Quæro
13 † an debitor incarceratus p̃ vna cauſa antequã relaxetur poſsit recõmendari pro alia cauſa. Bar. in.l.2 col.2.ver.vlterius quæro.in.1.q.ff.de cuſto.reo.ponit longũ tractatum & notabilẽ diſtinctionẽ ſuper hoc.& in.l.ſarcularij.ff.ad legem iuli. Vide & Ange.in. d.l. nemo carcerem. de exacto. tribu. lib.10 vbi tenent q̃ ſic.& in.l. vacãtia. de bonis vacan.eo. lib.& Barto.in.l.ſed eximendi.§.item ſi quis. verſi. etiam allegaui.ff.ne quis eum qui in ius voca. eſt. ¶ In tantum,q̃ captus pro debito communi poteſt recommẽdari pro priuato.& ecõtra.vt.l. quotiens. & ibi Bar.de exacto.tribu. lib.10.

Adde ¶ Tenet etiã Bal.in authen. ei qui. C de bonis auct̃o.iu.poſſi.Sali.ĩ.l. fi. eo. ti.Bal.in.l. legata inutiliter. de lega.1 & in.l.fi.§.fi.ff.quod me.cau.& in.l.quinq;.ff.de in ius voca.vbi etiã dicit,q̃ ſi principalis captura nõ tenet,nõ poteſt fieri recõmendatio. ¶ Sed quia ſupra dixi q̃ ſatiſdare non valens poteſt capi & duci coram iudice:an ſit verũ indiſtinctè tex. in.d.l.2.dicit,q̃ tunc debitor poteſt capi & incarcerari,quan-
14 do non vult ſatiſdare. ¶ Item quando † debitor aufugit, quo caſu dicit, q̃ creditor poterit capere debitorem,& coram iudice præſentare.vt.l.12.titu. delas deudas & pagas.foro le. per quam legem dicit ibi glo.q̃ eſt hodie approbata.l. ait prætor.§. ſi debitorem.ff.de his quæ in frau.credi. ¶ Et eſt ratio ſecundum glo.in.d.l.12.quia pecunia eſt vita hominis.vt notatur in.l.aduocati.C.de aduo.diuer.iudi. tenet Bal.in.l.ſi tuis.C.de operis liber.meritò creditor poterit capere eum,qui eum vult vita priuare.vnde qui habet pecuniam,habet omnem rẽ quã vult habere. ¶ Quod eſt verũ etiam die feriata in honorem dei.glo.docto.& Bar. in.l.fi. C. de feriis. ſcilicet ad hoc vt cogatur cauere de iudicio ſiſti, finitis ferijs.argu.tex.in.l.ſi adulteriũ cum inceſtu. §.fi.ff.de adulte.ſecundum Pau.de.ca.in.l.ad finem principij.ff.de ferijs.tenet Bar.in.d.l.fi.

Adde. ¶ Tenet do.doctor de Pala.in repe.c. per veſtras.de dona. inter virum & vxo.ſuper rub.col.157.ver.per quem dicebat.refert & ſequitur Archi.in. d. c. ſicut antiquitus.17.q.4. ¶ Si tamen debitor non eſt in fuga, vel ſuſpectus,licet ſit inops,die feriata in honorem dei non poteſt capi.tenet Pau. de ca.conſilio.38.

15 ¶ Et nota,q̃ † ſi captus propter debitum ducitur per eccleſiam, & ſe euadit de manibus alguazelli, poteſt extrahi de eccleſia.tenet Archi.in capi.ſicut
16 antiquitus.17.q.4. Oldra. conſi. 54. ¶ Si † tamen *Nota.* alius exemit eum de manibus familiæ iudicis,tenetur ipſe ad illud debitum ſoluendum,ad quod tenebatur captus,tãquàm ſi pro eo fideiuſsiſſet. tex.eſt notabilis in.d.l.quotiẽs.d̃ exacto.tribu.li. 10. & ibi docto.voluit Bal.in.l.addictos.C.de epiſcopali audi.& Ange.de are.in.§.pœnales.inſti.de actio. docto.in.l.1.ff.ne quis eum qui in ius vo. voluit. Bar. Bal.Ange.& Pau.de ca.in.d.l.ſed eximendi. & in. l.ſe.per illa iura.eo.ti.ff.ne quis eum qui. ¶ Et nota vnum,quod eſt fortius,q̃ nedũ ille, qui de facto eximeret rectè captũ de manibus familiæ tenetur creditori ad ſolutionẽ illi⁹ debiti tanquã ſi fideiuſſiſſet,ſed etiam ille,qui notificauit debitori alicui⁹ q̃ aufugere deberet,quia creditor ſuus ordinauerat facere eũ capere et detineri,tenetur creditori ad ſoluendũ debitũ illud,ſi talis debitor fugam arripuit. Ita notãter dixit. Pe.de ancha.conſilio ſuo.341. incipi.viſo themate.in fine.de quo dicto facit magnũ feſtum Hippolytus Marſi.in repetitio.rubricæ.ff. de fideiuſſo.7.co.in principio.& ſingulari ſuo.137. Ideo tene menti,quia quotidie occurrit in facto.

Adde. ¶ Quid dicendum eſt de eo,qui aufugit ad domum alicuius,an tenetur dominus illius domus illum exhibere, aut ſoluere debitum. Et videtur quòd non.per tex. ſolennem & ſingularem in.l.fi.§.fi.ff.de lib. homi. exhi.ſed vide Pet.gerardum de petra ſingulari.17. qui ſuper hoc notanter loquitur & plenè. ¶ Hinc
17 dicit glo.in.d.l.12.per illũ textũ,q̃ † laic⁹ poteſt capere clericũ debitorẽ ſuũ fugitiuũ propria authoritate ſine nota excõmunicatiõis,dũ tamẽ illũ ducat corã iudice.& hanc concluſionem tenent fere omnes doctores.in capi.cũ non ab homine.de iudi.& in.capi.vt famæ.de ſenten. excõmuni.do. Abb. in capi.

capi.lator de pigno.Ioã.de Imo.in capi.1.de depoſito.Bal.in capi.dilectis.§.col.de appel. Ialon.in.l. 2.6.col.in principio.ff.de iuriſ.omnium iudi. Bart. & alij.in.d.§.ſi debitorem.Bal.in.capi.1.§. furtũ. de pace iura.fir.vſi.feu.& Bar.in.l.in ſeruitute.in fine. ff.de furtis.vbi etiam clericus ſuſpectus poteſt capi,& etiã die feriata in honorem dei. ¶ Et vltra ea quæ dicunt docto.vbi ſupra,eſt dicendum, q̃ ratio huius prouiſionis potuit eſſe:quia cum clericus ſit obligatus ad ſolutionem debiti,ſi aufugit, & recedit,periculum eſt in mora: quia recedendo, creditor non poterit ab eo recuperare debitum ſuũ.vt.l. extat.ff.quod metus cau.cum ſimi. ¶ Ad hoc etiã facit tex.in.l.generali.de decurio.li.10.& glo.inſti. de actio.in principio.& in.l.nullus. C. de iudi. & ibi latè Sali.notatur,& ibi eſt tex. in authẽ. vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§.damus.authen.in verbo.detinere.collatio.2.vbi dicitur, q̃ fugitiuus poteſt capi etiã à priuata perſona.Tenet Inno.in cap.olim. el.1.de reſtitutio.ſpo.vbi dicit,q̃ licitũ eſt pro recuperãdis rebus inuadere clericum.ergo & capere & ducere corã ſuo iudice. ¶ Ad hoc etiam facit glo. in cap.ius gentiũ.1.di.quæ dicit,q̃ quando quis nõ poteſt rẽ propriam conſequi propter defectum iuſtitiæ,vel aliàs,poteſt propria authoritate ius ſibi dicere.quã glo.multũ cõmẽdat bal.in.l.fi. C. qui à nõ domino manu.de quo ad plenum per Ancha.in regula.peccatũ.de regu.iu.lib.6.Quod dictum cõmendat dominus doctor de Pala.in repe. cap, per veſtras.de dona.inter virum & vxo.ſuper tex.col. 158.in fine.cum ſequenti. ¶ Et miror de tanta iuris prudẽtia,q̃ pro dicto Inno.in.d.c olim.non memi nerit de textu vnico & ſingulari.in.cap.1.de milite vaſa.qui cõtumax eſt.vſi.feudo.vbi dicitur, q̃ ſi qs nõ põt recuperare rem ſuam, poterit illam depredari,& eius detentorem. ¶ Et vltra hos patres pro iſta parte adduco textum in.c.1.de loca. & ibi. domi.Abb.& Andre.Sicu.& Pet.de Ancha.& Ioan. And.& Hoſti.in.c.ſciant cuncti.de electio.lib.6.& in.c.ſi.eo.ti.& li.vbi habetur,q̃ licet conſtitutio ſit clericis pœnalis & odioſa,debet ad eos extendi, ſi laicis eſt fauorabilis. ¶ Itẽ.d.l.12.&.d.l.ait prætor. debent ad clericos extẽdi,etiam ſi ſint pœnales, & odioſa;quia eſt eadem ratio in clericis,quæ in laicis,ideo ad eos debẽt extẽdi.vt.l.precibus. C.de in offi.donatio.&.l. oratio.ff.de ſponſa. tenet glo.in cle.1.de reſcrip.ver.præſidentes.& in cle.1.de elect. ver.eligatur.& in cle.2.de ſupple.negli.plã.in parte.regulares.& in cle.vna de conſan.& affi. in parte cõtrahere.& in.c.1.de poſtu.prela.glo.ſi.glo.etiã vnica apud legiſtas in.l.cũ pater.§.Meuio.de lega. 2.vbi dicitur,q̃ data poteſtas donandi etiam in materia exorbitãti à iure,intelligitur etiam cauſa mortis.ſentit glo.in.l.2.C.de iure doti.Bal.in.l.ſi quidẽ. C.de actio.& obli.Bar.in.l.1. de donatio. cau. mor. Ioan.de Imo.in.l.legibus. ff.de donatio. Bal. in.l. executorem.C.de exe.rei iudi.& in.l.ſi donatio.C. de cõtrahẽ.emptio.Ang.in.l.fi.C.de actio. & obli. ¶ Adduco etiã pro iſta parte dict. Bal.in.c.1.de iure iu.vbi dicit, q̃ expedit inuenire accõmodatores pecuniarũ,ſine quorũ ſuffragio multi perirẽt. ſecũ dũ glo.in.l.ſi cõuenerit.ff.de pigno.actio And. Sicu.in.d.c'lator.& in.c.peruenit.6.col.de. fideiuſſo. ¶ Item facit,quia in contentionibus ſubueniẽdũ eſt potius ei, qui agit de dãno vitando,quã agenti de lucro captãdo.l.præſes.C.de ſerui.l.non debet. §.in re obſcura.ff.de regu.iur.ſcripto.in authẽ.quas actiones.C.de ſacro ſan.eccle.&.l.præſentia.de probatio.Subueniendum eſt igitur potiꝰ creditori laico agenti de dãno vitando,q̃ debitori clerico agẽti de lucro captando. ¶ Sed his non obſtantibus con- *Contra.*
18 trariam teneo ſentẽtiã.imò † iudex ſecularis(quod fortius eſt)& multominus creditor laicus non poſſunt capere debitorem clericũ fugitiuũ, vel paratũ ad fugã,vt ducatur ad iudicem eccleſiaſticũ,& detineatur propter debitum. Ad quod probandum faciunt ſequẽtia fundamenta. ¶ Primò adduco Hoſti.in.c.nuper.de ſentẽ.excõ.vbi dicit ſe non fateri, q̃ leges permittant capturas clericorum, niſi detur ius canonicum expreſſum. ¶ Iſtud etiam voluit. Anto de Bu.in.c.cũ non ab homine. de iudi. licet do. Abb.dicat ibi nihil dixiſſe.dicit enim, q̃ ſi iudex eccleſiaſticꝰ vult eſſe cauſidicus, & facere has capturas clericorum ſine ſcrupulo,faciat vt officiales laici deputẽtur executores.ſentit enim,q̃ ſi hoc non facit,nõ euitabũt captores clericorum ſententiam excõmunicationis.& idẽ tenet And. Sicu. in. d.capitulo.1.de depoſi. ¶ Et in hoc articulo,vt tibi melius veritas pateſiat, diſtingue. ¶ Aut clericus habebat bona tẽpore contractus,& ſupererãt tẽpore cõtractus,nec tẽpore fugæ. Aut creditor recepit pignus:& quid ſit minus idoneum. ¶ Primo caſu clericus non poteſt capi,quia ſatis bona ſua clericum idoneum faciũt.vt.d.l.ſciẽdũ.ff.qui ſatiſda. cogan.cum ſimi. ¶ Item quia iſto caſu prius diſcutienda ſunt bona,quã habeatur regreſſus ad perſonã. vt.d.l.ait prætor.in.d.§.ſi debitorẽ.glo. & ibi Bart. in.l.tutores.ff.de ſuſpec.tuto.& in.l. à diuo pio. §. in vẽditione.ff.de re iudi.Bal.in.l.ab eo.C.deactio. & obli.patet ex.l.nemo carcerẽ.de exacto.tribu.li. 10. ¶ Secũdo caſu etiam tene,q̃ clericus capi non poterit,quia imputandum eſt contrahenti cum eo. vt ſentit tex.in.c.quẽadmodum.de iureiu. & in.c. propter ſterilitatem.in parte non imminebat locationis tẽpore.de loca.& conduc.facit.l.ſi cum cornelius.ff.de ſolu.& in.l.vbi adhuc. C. de iure doti. & in.l.ſi ab arbitrio.in verbo inſignis calamitas. ff. qui ſatiſda.cogan.glo.in.l.ſi pro ea.C.mandati. dixi infra iſta.l.in parte.dela deuda.

Adde. ¶ Pro iſta pte bene facit.l.1.& quod ibi Alex.3.col.in fine.&.4.col.in prĩci.vbi dicitur,q̃ quando cum aliquo cõtraho,dicor habere fidẽ de eo.quod intelligit vt per glo.in.l.quod vendidi.ff.de contra. emp. ¶ Et

ſi dicas

ſi dicas clericum habuiſſe bona tempore contract⁹, & quòd ea conſumpſit vſq; ad tempus fuge, vel poſt contractum.ad hoc etiam tibi dico, quòd laicus non poterit iſto caſu capere clericum debitorē ſuum fugitiuum, vel contra quem eſt ſuſpicio de fuga.Quia aut creditor ſciuit clericum non eſſe idoneum tempore contractus,& tacuit, & imputatur creditori,quia debuit accipere fideiuſſorem. argu. tex.in.d.l.ſi cum cornelius &.l.cum quis. ff. de ſolutio.tenet Bal.in.l.apertiſsimi.C.de iudicijs.

19 ¶ Tertiò caſu ſi† creditor recepit pignus,etiam ſi minus idoneum,debet illo eſſe contentus.nam imputandum eſt ei,qui pignus minus idoneum recepit.vt tenent docto.vbi ſupra.& Bal. in.l. creditor. ff.ſi certū peta.And.Sicu.in rubri.de pigno. 1. col. & in.c.cum dilecti.de emptio.& ven.7.col. prope medium.Item dato,q̄ clericus poſſet capi,& incarcerari propter debitum, quid prodeſſet creditori: nōne tenetur ei ſeruire cedēdo bonis,prout cæteri debitores laici iuxta formam textus in.l. 4. &. 5.ti. delas deudas & parti. in ordi.& in pragma. fo. 95. cum tribus ſequen. Certe non, quia clericus perſona eſt ſacra:& res ſacræ ad humanos vſus trāſire nō debent.c.ad hæc de religio.domi.c.mancipia. cum ſequenti de rerum permu. capi. ligna capi. altaris. de conſe.di.1.Si enim clericus vt res ſacra non tenetur ſeruire laico creditori ſuo, ad quid debet capi, quia non debet fieri id,quod factum non releuat.l. ad probandum.C.de probatio.cap.cum contingat. de officio dele.cum ſimi.

Adde. Nam debitor,largo modo ſeruus dicitur creditoris.vt tenet Pe. de bella pertica.in titulo.de iure perſo.10.pagina.fo.9. Alex.in.l.alia cauſa §.elegāter.2.col. ver. item allegatur.ff.ſolu.matri. ¶ Item doctores legum,& medici gaudent iſto preuilegio, q̄ pro debito non poſſunt capi & in carcerari.vt.l. medicos

20 de profeſſo.& medi.li.10. ¶ Item †nec milites.vt. l.4.&.5.titulo.delos hijos dalgo.in ordina.&.l.78. infra.cū multis alijs.ſed clericus miles eſt celeſtis. vt in capi.1.de cleri.egro. Item eſt in dignitate maxima conſtitutus,pluſquàm doctor legum, & medicinę,quia nulla dignitas ſecularis comparatur ei, in capi.ſolitæ.& ibi ſcriben.cum ſimi. de maio. & obe.igitur clericus ex hoc non poterit pro debito capi & in carcerari. ¶ Item tu habes, quòd clericꝰ non tenetur vltra quàm facere poteſt.glo.Barto.& doct.in.l.miles.ff.de re iudi.& ibi per domi. Alex. 2.col.verſi nota.ex glo.cum concor.ibidem per eū aſſignatis.docto.& Pe.de ſuma.in. l. ſtipendia. C. de execu.rei iu.docto.etiam in capi. ſi propter tua debita.de reſcrip.lib.6.glo.in. cap. ſtudeat: l. di.in verſi.ſui.ad finem.tex.notandus in capitu. ſi clericus.& ibi Ioan. And.& docto.de ſenten. excōmunica.lib.6.igitur capi non poterit, vt ibi Ioā. And. Et verè (videri meo) abſurdum eſſet affirmare, q̄ clericus propter debitum poſſet capi per laicum creditorem ſuum,nec per ſuum iudicem: quia miles,vt dixi,per ſuum iudicem propter debitum nō poteſt capi.idem tenet glo.& Præpoſitus in capi. dilectis.de appella. ¶ Et reſponde ad contraria. & primò ad.l.ait prætor.in.d.§.ſi debitorem.quia abſurdum eſt dicere,quòd conſtitutio de.l.ait prętor. extendatur ad clericos.iura enim ſunt clara, dicentia,quòd pœnalis conſtitutio laicorum ad clericos non extenditur.cap.eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitutio.ca.cum laicis.de rebus eccle.& capi. bene quidem.96.di.cum alijs multis. expreſſe verò nec tacitè poſſunt laici aliquid ſtatuere in prę̨iuditium clericorum.capi.deceruimus. de iudi. & cap.ſacro ſancta.& capi. meſſana. de electio. capi. contingit. de arbi.cum multis ſimi. ¶ Et (quod amplius eſt) *Extēſio.* nec in fauorem clericorum aliquid vt iudices ſtatuere poſſunt.dixi in.l. 1. ſupra in parte. enlos dichos lugares. plenè per tex. glo. & docto. in.cap. tua.de decimis.& in capi.à nobis.el.1.de ſenten. ex communica.& capitu.vt animarum.de conſtitutio. lib.6.And.Sicu.latè in commento rubricæ de rebus eccle.& in rubri.de peculio cle.

¶ Item inquantum ſupra dixi, quòd conſtitutio *Nota.* de lege.ait prætor.extenditur ad clericos propter idemtitatis rationem. reſponde, quòd iſta non eſt extenſio,ſed tranſlatio vnius ſtatus ad alium, quia alij clerici, & alij laici.vt capi. duo ſunt genera.12. quęſtio.1.& capitulo.1.de vita & honeſta.cle. &.c. 1.de præben.& digni.ca.ſi ſententia.de ſenten. excommunica.libro.6.capi.ſi clericus laicum.de foro compenten. propterea de laicis ad clericos, vel econtra, non dicitur fieri extenſio, ſed tranſlatio vnius perſonæ ad aliam.tenent ſcribentes in capitulo at ſi clerici.de iudi.Et quòd non fiat tranſlatio vnius rei ad aliam,dicit text.in lege.fina. ff. de vino,triti.& oleo le.vbi res vnius naturæ non includuntur ſub genere alterius naturæ.tenet etiam glo. in capitu.hi qui.de præben.libro.6. Abb. & And. Sicu.in capi.fina.de preca. Idem Abb.& Anto. de Bu.in.d.capi.at ſi clerici.& capi.cæterum.de iudicijs.& cap.cæterum.eodem titulo.& in ca.1.de mutuis petitio.Domi.& Pe.de Ancha.in. d.c. hi qui. Bald. in.l.ſi qui ex conſenſu. C. de epiſcopa.audi. Barto.in authen.& conſequenter. C. de ſententia. Ideo tene,quòd conſtitutio de lege.ait prætor non extenditur,vel melius,non tranſfertur ad clericos. ¶ Quando dicatur extenſio,& quando tranſlatio. vide per docto. vbi ſupra.per glo. & Anto. in capi.cum Vintonienſis.de electio.&.l. ſi vnus. in. §. pactus ne peteret.ff.de pactis.per Bald.in. l. ſi conſtante.C.de donatio. ante nup.& in.l. ęmilius largianus.ff.de mino.& in.l.cum à te.C. de pactis inter emp.& vendi.& in.l.titius. ff. de excu. tuto. & in.l.cum dies.ff.de arbi.& in capi.1.§.ſi.in titulo.an ille qui interfecit fratrem do.ſui.vſi.feudo.per Bar. & alios in.l.ſed ſi manente.ff.de preca.& in.l. 4. ff. de damno infec.

Adde

Adde. ☞ Idē Bal. in l. pro debito. in fine. ver. extra quæritur. C. de bonis auct. iudi. posi. Alex. in l. si cum dotem. §. si mulier. 2. nota &. 2. col. &. 3. ver. itē in quātū ro. & ver. non autē. inquantum loquitur de eo, qui recepit fi deiussorem non idoneum. Lanfran. in. c. quoniam cōtra. in parte, recusationes. 2. col. de proba. ¶ Ter tiò solue dictum Inno. q procedit, quando clericus asportat rem alterius, tunc enim potest laicus capere clericum asportātem rem suā, & ducere ad suum iudicē, vt sic iuridicè consequatur rem suam. Itaq; si bene conspicis non dicit Inno, q laicus possit capere clericum in casu quo nihil asportat, sed tātùm si rem alterius asportat. & ita dicit idem Inno. in. c. vt fame. de senten. excommuni. Item loquitur in casu. capi. olim. de restitutio. spolia. scilicet quādo clericus detinet iniustè rem alterius, quia tunc ad consequendum rem suam immobilem potest laicus inuadere clericū. & ita est casus specialis, qui firmat regulam in contrarium. vt. l. nam quod liquidè. ff. de penū. lega. ☞ Ad hoc etiam facit à contrario sen tex. in. d. c. vt famę. vbi tex. dicit, q laici possunt capere clericos de mandato iudicis ecclesiastici, ergo non aliàs. ☞ Et ex illo textu notanter colligitur q captura est prohibita, nisi expressè sit concessa. de quo est etiam hic bonus tex. ¶ Item datur solutio ad illud, q constitutio partim fauorabilis, partim odiosa extenditur propter idemtitatis rationē. quia est verum, quando constituitur ab habente potestatem. vt. d. capitu. 1. de locato. sed Imperator in clericis nullum habet imperium, vt supra dixi, & habetur in authē. Apud propri. episco. collati. 6. sunt enim exempti de iure diuino clerici, à iurisditione imperatoris. vt. c. imperator. 96. di. ¶ Et ex hoc dicit. domi. Abb. in. d. c. à nobis. de senten. excōmuni
21 cationis. per illum tex. q † si statuto seculari cauetur, quòd declinans iurisditionem secularis iudicis incidat in pœnam, q non comprehendit clericos declinantes forum illud, quia tale statutū non excedit laicos. ¶ Ad hoc facit. d. c. tua. de decimis. & ibi Anto. vbi sumitur regula, q id, quod quis nō potest facere in specie, non potest facere in genere. sed imperator non potest in specie aliquid contra clericos statuere, vt supra dixi, igitur neq; in genere. ☞ Ex hoc etiam dicit Bal. in. d. c. cum non ab homine de iudi. q † si statuto cauetur, vt custos villæ
22 tenatur capere malefactorem, q nō comprehendit malefactorem clericum. ☞ Prętera absurdum esset & valde iniquum, q tanta & tam alta dignitas recipiat læsionem per leges ciuiles generaliter loquentes. vt tenet Abb. in. d. c. at si clerici. de iudi. 8. col.

☞ Maximè quia generaliter à legibus & canonib⁹ cauetur, q ea, quæ speciali nota sunt digna, nisi specialiter exprimantur, non videntur expressa, sed omissa sub dispositione generali, licet ex proprio significatu verborum cōprehendātur. ita dicit tex. in. c. quanuis. de præben. lib. 6. & in. l. item apud labeonem. §. hoc edicto. ff. de iniu. Sali. in. l. si cautiones. C. qui accusa. non possunt. sed clerici sunt speciali nota digni. vt. d. c. deniq;. & dicto capi. solitæ. ergo per laicos propter debitum capi nō possunt, nisi caueatur expressè, q possunt capi.

Adde. ☞ Tenet etiam Lucas de pēna in. l. in sacris. de proximis sacrorum scriniorum lib. 12. & Bal. in. c. 1. qualiter dominus proprietate priuetur. eo. li. qui dicunt, q illa iura non habent locū in magnis dominis, prout sunt reges. sicut dicimus in Papa, qui est omnia, & & super omnia. ☞ Et sic illa iura, quæ dicunt de dominis, non habent locum in regibus: quia in generali locutione non veniunt magnæ personæ vt firmat Lucas de pēna, vbi supra. ¶ Sed clerici in sacris ordinibus constituti reges dicuntur, & regia proles. vt habetur apocaly. 5. & do. Matth. ď afflic. deci. neapo. 3. nu. 15. dicitur, q de eo quod est nota. dignum debet fieri expressa & specialis mentio, & non sufficit in genere mentionem facere. per. d. l. apud labeonem. §. hoc edicto. ff. de iniurijs. Bar. in. l. 1. §. ne autem. ff. de dolo. Allegat do. Matthæ. de afflic. Alexandrum in. 1. volumine. consi. 140. in fine. ☞ Et facit ad supradicta glo. notanda in. c. statutum. versi. computandum. de præbendis. li. 6. & in. c. fi. eo. ti. & li. & in. c. si propter tua debita. in verbo, primi, de rescriptis. eo. lib. & vtrobiq; scriben. vbi dicitur. quòd nunquā constitutio partim fauorabilis partim odiosa debet restringi nec ampliari, nisi id possimus colligere ex mente condentis. sed non possumus colligere fuisse de mente imperatoris quod. d. l. ait prætor. vel quòd. d. l. 12. extendantur ad clericos: quia & si vellet, non poterat per supradicta, igitur. &c. Nulli verò permissum est mittere falcem in messem alienam. c. per venerabilem. qui filij sint legitimi. &. c. nouit. de iudi. cum simi. igitur. ☞ Sicut enim principes nostri per suas leges prohibent ne laici trahantur ad iudicium ecclesiæ in causis secularibus & prophanis. item q iudices ecclesiæ non capiant laicos. vt. l. 4. cū tribus sequentibus. ti. delos juyzios. in ordinamen. eodem modo iudices seculares, & multo fortius laici carentes iurisditione non possunt capere clericos. ☞ Et si dicas q cessante dolo & iniuriosa manu, ratione cuius laici in captura clericorum incidunt sententiam excō municationis. vt. c. si clericos. de sentē. excō. li. 6. & ibi. Ioan. And. & Archi. & Domi. clerici possunt capi & duci ad suum iudicem, & q tunc laici non incidunt sententiam excōmunicationis. respōdeo. q non potest negari, quin in ipsa captura clericorū non interueniat temeraria manus. Quia cùm laicis non sit per ius canonicum permissa captura clericorum, videtur prohibita: & si prohibita, venientes contra prohibitionem iuris sunt in culpa, ideo debent puniri. vt. l. 3. titu. delas leyes. in ordina. cum alijs. ☞ Maximè quia laici clerici oppidò sunt infesti. c. laici. &. ca. clerico. 2. quæstio. 7. &. c. clericis:

de

Conclu. de immu.eccle. ℣ Tene igitur ex ſupradictis contra cõmunem opinionem, q laicus nõ poteſt capere clericum debitorem ſuum fugitiuum.

Adde. ℣ De materia vide etiam Matth. matheſila. ſingulari ſuo. 61. & ibi plenius & melius in additione per Io. baptiſtam de caſtellione. Et amplius dicit Matthęus matheſilanus ſingulari. 60. q clericus in ſacris ordinibus conſtitutus non poteſt capi etiam per iudicem eccleſiaſticum pro debito ex contractu vel quaſi. vt notat Ioan. And. in c. ſi clericus. de ſententia ex. in ſexto. ℣ Secus ſi ſit debitor ex delicto, vel ex cõtractu occaſione depoſiti. vt quia contractauit depoſitum. vt in c. 1. de depoſito. & ibi doc. & do. An

Extẽſio. to. de bu. ℣ Quod procedit, etiam ſi clericus ad hoc ſe obligauit expreſſe. per glo. notandam in authẽ. imò. C. de actio. & obli. & in lege. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. Facit tex. & notant docto. in. c. ex reſcripto. de iureiu. tenet Abb. & And. Sicu. in d. c. lator. de pigno. Ioan. And. Archi. & Domi. in d. c. ſi clericos. Bar. in. l. 2. ff. ſolu. matrimonio: Ludo. roma. conſi. ſuo. 152. habetur in Spe. de renuncia tio. §. 1. ver. item eſt beneficium. Bar. in. l. ſtipulatio. §. ſi ſine. ff. de noui ope. nun. ℣ Per quod videtur nõ procedere. l. ſtyli. 118. vbi dicitur, quòd ſi clericus fecit ſe collectorem, vel locatorem tributorũ principis, poterit capi & incarcerari pro debito à iudice ſeculari. ℣ Niſi dicas, q dicta. l. ſtyli loquitur in clerico coniugato, ſed hodie ceſſat dicta lex, quia per leges quaterni gabellarum eſt prohibitum ipſis clericis arrendare, nec fideiuſſores eſſe arrendatorum redituum principis. vt. l. 56. cum ſequenti. d.

23 quaterno gabel. ¶ Res † tamen, quæ aſportatur per clericum, vel alium loco illius, vel pro debito, poterit capi per laicum creditorem. per. d. l. 12. & tunc illa res debet trahi corã iudice eccleſiæ, vt cognito de debito, ſatiſfaciat creditori. ¶ Ex quo infero, q pro ciuili debito clericus non poteſt capi, ſed fiet diſcuſſio bonorũ ipſius clerici, & de his iudex eccleſiaſticus ſatiſfaciet creditoribus. argu. eorum quæ notantur in. c. Odoardus. de ſolutio. & bene ad hoc facit. l. 79. infra. cum ſimi. vbi dicitur, q miles ſeculi pro ciuili debito non poteſt incarcerari. ergo multo fortius iſtud habebit locum in clerico, q miles cęleſtis eſt. vt ſupra dixi. ¶ Hinc etiã

24 dico q † clericus non compellitur cedere bonis, vt

Infer. eis deficientibus ſeruiat creditoribus, imò ſolutio differtur in tempus, quo poſſit debitum ſoluere. vt d. c. Odoardus. & ibi cõmuniter ſcribentes. ¶ In

25 tantũ † non compellitur cedere bonis, nec cõeni-

Extẽſio. tur, niſi inquantum facere poteſt: quia intelligitur deducto ne egeat. ar. tex. in. l. miles. ff. de re iudi. de quo eſt glo. notanda in capitu. ſtudeat. di. 5. quã referunt Abb. & alij in. d. cap. Odoardus. quæ dicit, q à clerico debitore non ſunt omnia extorquẽda, ſed debet relinqui vnde viuere poſſit. quod eſt notandum ad quæſtionem principalem.

℣ Idẽ dicitur in deciſio. tholo. q. 230. Qõ. Adde. & 245. & ibi plenè in additione. vbi mouetur quæſtio, an preſbyter cõdẽnatus in centũ, ſi nõ poteſt ſoluere niſi viginti, quo modo executabitur cõtra eũ: & dicitur ibi, q inquãtum facere poteſt. per notata. per glo. in. d. l. miles. in principio. ff. de re iudi. vbi etiam per Bar. & glo. in. l. ſtipendia. C. eo. ti. & vide in. q. ſupradicta pro & cõtra. Quæſtio. ¶ An fideiuſſor clerici conueniatur corã iudice ſeculari. habetur in Spe. de cõpe. iudi. addi. §. aut generaliter. ver. ſed pone clericꝰ. el. 1. Bal. in rubri. de iure doti. C. & in. l. vna. 4. col. ver. extra quæritur. C. de priuile. dotis. notatur in. l. ita ſi reꝰ. ff. iudi. ſolui. et in. l. ſed ſi reſtituatur. §. 1. ff. đ iudi. ¶ Itẽ Qõ. an cedens bonis ſit infamis. Pe. de Bellapertica in principio. inſti. ex quibus cau. mai. non po. 5. pagina. doct. in. c. Odoardus. de ſolutio. vbi dicunt, q cedẽs bonis nõ efficitur infamis. ¶ Vbi And. Sicu. 3. col. in principio. dicit, an poſſit renũciari, q quis non cedat bonis. vide ibi. ¶ Sed quo ad principiũ iſtius partis, inquantum dicit. de ſe arraygar. quæro, quãdo ſatiſdatio iſta de iudicio iſti & iudicato ſoluẽdo debet præſtari. ℣ Reſpõde, q ante litẽ cõteſtatã. ita tenet Pau. de ca. in. l. Iulianus. in principio. ff. qui ſatiſda. cogan. glo. & doct. in rubri. ff. iudica. ſolui. & in. l. pomponius. §. rati. ff. de procura. & l. de die. §. qui ſeruus. ff. qui ſatiſda. cogan. ¶ Et

26 nota. q † ſi quis principaliter implorat officiũ iudi Nota. cis, in quo petit aduerſariũ ſibi cõpelli cauere, vel ſatiſdare, puta ad habendum legata conditionalia, vel in diem, vel etiam præceptum iudicis de cauẽdo vel ſatiſdãdo, dicitur ſentẽtia diffinitiua. vt. l. in omnibꝰ. ff. de iudi. tenet Matthæus de matheſilanis ſingulari ſuo. 32. allegat Bar. in. l. 1. §. fi. ff. de præto: ſtipulatio. refert & ſequitur Felinus in rubrica de re iudi. col. antepe. circa finẽ. ver. ſententia q quis. ℣ Ex quo infertur, q à tali ſententia poteſt appel- Infert. 1. lari. per tex. in. l. 4. ti. delas appellaciones ordina. ¶ Infertur etiam, q iudices poterunt conſequi & Infert. 2. habere à litigantibus ſtipẽdiũ. vt de ſentẽtia diffiniti ua. quod ſtipendiũ eſt duplum à ſentẽtia interlocutoria. vt habetur in pragma. fol. 238. ¶ Vlterius

27 ſupra dixi, q † poſsidens immobilia nõ cõpellitur ſatiſdare, nunquid poſsidens vilem ceſpitem terræ euitet onus ſatiſdandi: tanquã poſſideat immobilia. glo. in. l. ſciendũ. ff. qui ſatiſda. cog. dicit, q non euitat onus ſatiſdandi. & ibi dicit Bald. q non euitabit onus ſatiſdãdi, etiam ſi poſsideat aliquã domũculã. quod etiã firmat And. Sicu. in cõmento rubricę de rebus eccle. alie. vel non. 18. colũ. in fine. ¶ Quæ- Qõ. ro hîc de quæſtione quæ ſatis mihi videtur notan-

28 da, quanuis de ea ſunt iura expreſſa. Duo † contrahunt ſocietatem, & vnus eorum tenet bona ſocietatis in adminiſtratione, q factus eſt inops. alter ſociꝰ vult petere partem ſuã, nunquid ſi petit ſatiſdationẽ à ſocio de ſtãdo iuri, & de iudicato ſoluẽdo, poſſit ſocius per iudicem compelli ſatiſdare præhabi-

ta informatione de debito,& de inopia videbatur, ꝙ ſic per iſtam legē,& per alia iura,ſuperius indu-
29 cta.¶Sed contrarium eſt verum. Imo†nec compel
Nota. litur ſatiſdare, nec poterit pro debito incarcerari: debet tamen caueri vt ſi puenerit ad pinguiorē for tunam,ſoluet debitū ſocio.tex.eſt vt ſupra dixi notandus in.l.15.ti.10.5.parti. & in lege. verum.ff.pro ſocio.& in.l.ſunt qui in id quod.ff.de re iudi. tenet Bal.in rubrica.C.pro ſocio in fine.¶Et eſt ratio vt fertur in dictis iuribus,quia ſocietas habet vim fraternitatis.¶Quod eſt verum, niſi dolo deſit poſſe
Fallit. facere,vt ibi. ¶Sed quæro.dicitur hic, ꝙ ſocietas
Qo. habet vim fraternitatis,& propterea ſocius nō com
30 pellitur ſatisdare,nunquid † ſi frater conuenitur à fratre habeat hoc beneficium ne poſsit cōueniri vl tra quā facere poteſt. Itē ne poſsit incarcerari pro debito fratris.& glo.notāda & ibi Bar.in.d.l. verū. in parte.fraternitatis.tenet ꝙ non gaudet iſto priui legio. tene eam menti. Idem tenet Pe.de Vbaldis in tracta.de ſocieta.15.parte.2.col.quod intellige,ni ſi fratres ſint ſocij, vt tenent doctores, vbi ſupra.
31 ¶Ex ratione ſupradicta colligitur, † quare maritus non tenetur vxori vltra ꝙ facere poteſt, quādo per caſum vergit ad inopiā. vt per Bal.in.l. vbi ad huc.3.co.C.de iure doti.qa dicūtur ſocij diuinę & humanæ domus.vt.l.aduerſus.C.de crimi.expi.hę re.ſi tamen vergit ad inopiam propter culpā ſuam, vt quia male vtitur ſubſtantia ſua, debet maritus ſa tiſdare vxori pro dote.vt.c. per veſtras. de dona.in ter vi.& vxo.& ibi docto.

Adde ¶Ad idem facit tex.& idem Bal.in l 1.5.cum autē.in princi.C. de rei vxo. actio. vbi dicit, vt ſupra, ꝙ maritus non tenetur vxori vltra quàm facere poteſt. & ibi Sali.in.5.exactio. ¶Ad hoc etiam accedat illud,ꝙ ſi debet fieri dotis reſtitutio,& maritus non eſt ſol uendo,& dos debet conferri,ſolum debet conferri illud,quod maritus ſoluere poteſt. vt in.l.1.5. cum dos.ff.de colla.dotis. licet per authen. quod locum C.de colla. confert ſolum actionem ad dotem licet inanem. ¶Iſtud etiam procedit in patrono cauſa rum.tenet notāter do.doct.de Pa.in.repe.c.per veſtras.de dona.inter vi.& vxo.ſup rubr.col.152. ver. & propterea melius ſuper tex.col.54.in prin. ver.
Nota. nec eſt vis.et Matthę.matheſila.ſingulari.59. ¶Te ne etiam, ꝙ impuberes non compelluntur ſatiſda re pro debito,quia capi non poſſunt.tenet Bar.per
32 illū tex.in.l.neq;.ff. de in ius vocā. ¶Sed † quid dices in colono particiario conuento à domino,an teneatur vltra quàm facere poteſt. Dic,ꝙ cùm ipſe dicatur ſocius domini,nō poterit ab eo exigi vltra
Nota. quàm facere poſsit, ideſt,deducto ne egeat. Iſtud eſt ſingulare verbum Raphael.Ful.in.l.ſi merces.5 vis maior.per illum tex.ff.locati.de quo dicto exclamat Fran.cre.conſilio ſuo.155. dicēs,ꝙ nunquam reperit alibi.ſed tu habes tex.ſatis notandum & cla rum in.d.l.verum.in princi. & ibi glo.ff.pro ſocio. vbi dicitur,ꝙ etiam ſi non vniuerſorum bonorum ſocij ſint,ſed vnius rei tantùm,nō tenētur vltra quā facere poſſunt:& hoc ſuppoſito,ꝙ colonus partiarius dicitur ſocius domini per.d.5.vis maior.& vltra Rapha.Fulgo.ibi.tu etiam adde, quia idē tenet Pe.de vbal.in tracta.ſocieta.11.parte.12.colūna.nam propriè dicitur ſocius,per.d.5.quod non eſt in co-
33 lono,qui nummis colit.vt ibi. ¶Intellige,ꝙ † ſo- *Limita.*
cius non tenetur ſocio vltra quàm facere poteſt, *Nota.*
quando ſocius conuenitur ſuper rebus ſocietatis,ſe cus ſi ſuper alijs,quia in his nō dicitur ſocius. quod bene colligitur ex.d.l.15.titulo.10.quinta partita.

Adde. ¶Iſtud enim priuilegium militum, clericorum,maritorum,ſociorum, & patronorum cauſarum.&c.vt non teneantur vltra quàm facere poſſunt,intelligitur,deducto ne egeant,de quo per glo.et Bar.in.l.maritū. ver.quæro quid ſit dictum.ff.ſolu.matri.per Bal.in l.2.quæſtione.1.C.quod cum eo.doct.in lege.facere.eo.titu.ſoluto ma.ff.& in.l.rei iudicatę. 2. col. & Alex.ver.item nota.non magis.ff.eo. Abb.in.c.ve niens.in fine de tranſac. Alex.in.d.l.rei iudicatæ.3. colūna.ver.iuſtum eſſet. ¶Vbi etiā dicitur, ꝙ iſta exceptio poteſt allegari poſt ſentētiā. & ibi Alex. hoc idem dicit in.5.ſi in iudicio.1.co.per illum tex. & in l.etiam eodem titu. ¶Vbi etiam dicit Alex. 2.co.in prin.ꝙ maritus perdit iſtud priuilegium,ſi dolo bona propria dilapidauit.&.3.col.ver.ſucceſſiuè. Et an tranſeat iſtud priuilegium ad filios alterius matrimonij,videibi. ¶Sed contra ſupradicta *Contra.*
facit.l.aſsiduis. C.qui potio.in pigno. ha. vbi mulier præfertur in recuperatione dotis omnibus creditoribus habētibus poſteriorem hypotecam, ideo & contra maritum ſuum.¶Solue. ꝙ mulier vtitur *Solutio.*
iſto priuilegio contra tertium,ſed non contra maritum ſuum. ¶Sed limita ſupradicta pluribus mo *Limita.*
dis.vt per Alex.in.d.l.maritum.3.col.ver. maritus enim.& in.d.l.alia cauſa.d.5.elegāter. 1.col.in fine & pe.& fi.col.ver.nunc priuſquàm veniamus.eo. titu. ¶Et nota ad ſupradicta vnum ſingulare, & *Nota.*
menti tenendum,ꝙ vnuſquiſq; ex debitoribus ſuperius nominatis poſſunt vendere quod ſibi relinquitur pro alimentis,niſi hoc faciat in fraudē.¶Et niſi creditori ſint data omnia eius bona in ſolutum, reſeruatis tantùm alimētis debitori ne egeat.vt per Bal.in.d.l.2.ver.2.quæritur. C. ꝙ cum eo. ¶Item non prodeſt ad repetendum ſolutum.vt per Barto. in.l.ex diuerſo.5.ſi.verſi.quid ſi tutus.ff.ſolu.ma. ¶An ceſsio bonorum poſsit renunciari cum iu- *Qō.*
ramento,Videtur ꝙ ſic.vt.l.ſi conuenerit.& ibi notatur.ff.de re iudi.notatur in.l.ſi quis crediderit.ff. de pactis.tenet do.doct.de Pala. in repetitione.c. per veſtras de dona.inter vi.& vxo.ſuper tex.col. 55.in.verſi. limitabis. ¶Si tamen cedens,vel renū cians,venit ad tantam paupertatem, ꝙ ſatiſſacere non poteſt, poterit officialis epiſcopi diſpenſare ſuper tali iuramento,dū modo habeat aliquid ſpe-

ciale

eiale enumeratum. vt in.c. licet: de officio vica. libro.6. vt ibi videtur tenere glo. fi.

¶ Maximè si episcopus commisit eidem omnimodam iurisditionem in omnibus causis & factis, prout notat Collecta. in.c. quanto. de iudi. habetur in dec. Thol. q. 230. & ibi in additi. ¶ Quid

por đmāda đ điero ° q̄ le ſea pueſta ᵖ ſin q̄

Q̄. 34 †si debitor à creditore cōuentus negat debitum, an possit vti beneficio concessionis bonorum inuito creditore. Videtur q̄ non. per. l. pe. ff. qui bonis cede. po. notat glo. in. l. 1. eo. titulo. C. habetur in. §. fina. insti. de actio. & ibi notāter Petrus

Limit. 1 de Bella per. in ver. itē si. solu. mat. ▽ Quod ibi dicit esse verum, præterquā si debitor erat debitoris hæres, & successit absque beneficio inuētarij, quia tūc potest cedere bonis, etiam si debitum negauit. nam qui in ius succedit alterius, iustam habet ignorantiæ causam. vt regula. cū quis succedit. in sexto. Bal. & alij hoc tenent in. l. 1. C. qui bonis cede. po.

Limit. 2 ¶ Item si pœnituit ante sentētiam, & cōfessus fuerit debitum, dicendo se ciuiliter & naturaliter teneri, secūdum Bal. in. d l. 1. ¶ Sed quia materia cessionis bonorum est prolixa, vide ea quæ narrātur per totum titulum. ff. & C. qui bonis cedere pos. & in pragma. regni. plenius per totum titulum. 15. quinta partita. & Pe. de Bella perti. in. § fi. in fine. insti. de actioni. Et ibi dicitur, an aliquid cedēti bonis debet relinqui. Georgius natam in rep. cap. quanuis. col. 54. ver. 14. de pactis in sexto.

o ¶ De dinero. Per hoc patet, q̄ ista lex loquitur quādo aliquis conuenitur personali actione, secus si reali. vt dixi supra glo. precedenti. & glo. prima.

35 p ¶ Que le sea pueſta. Itaq; †non solum ante petitionem de debito, sed post petitionem peti potest satisdatio, idest post contestationē litis, vt prædixi in glo. magna supra circa finē. ver. sed quo ad prin.

Extēsio. Adde. ▽ Non solum si satisdatio petatur per creditorem, verumetiam si per cessionarium voluit Bal. in. l. per diuersos. q. 11. & in. l ab anastasio. C. manda. & in. l. 1. vltima. col. C. de actio. & obliga. Alex. in. l. si sic. de lega. 1.

36 ¶ Sed quæro † nunquid ad petitionem rei debet etiam satisdare. Videtur quòd sic de prosequenda lite. & de solutione expensarum, si succubuerit, iuxta formam tex. in authen. generaliter. C. de episcopis & clericis. habetur in Specul. de acto. ver. item quòd non dedit. etiam si actor est clericus, vt ibi, quia ius antiquū non reperitur mutatum in actore. ¶ Et hanc cautionem præstat actor etiam si possideat immobilia, quia iura hoc casu loquūtur indistinctè. vt notat Cinus in. d. authen. generaliter. ▽ Sed hodie de consuetudine actor non præstat hanc cautionem. vt per glo. in. d. §. sed hodie. insti. de satisdatio. cum qua tenent doct. ibi. & Bar. in. d. authen. generaliter. Abb. & alij in. c. quoniam frequenter. §. in aliis. vt lite non contesta.

Adde. ▽ Nā istæ capturæ non fiunt sine grauamine, & opprobrio. vt p Bal. in. l. per diuersas. fi. co. ver. si autem ista captura. C. mandati. Propterea iniustè captus potest agere cōtra iudicē actio. iniuriarū. vt dixi in ver. & not. el. 1. ista gl. infra.

p̄ceda informacio⁹ q ¶ Informacion de

37 đla đuda alomenos la deuda. qua † præcedente, reus compellitur satisdare, aliàs poterit capi, et incarcerari, & detineri, quousq; satisdet, aut debitum soluat. vt. l. 2. ti. delos emplazamientos. fo. legum. ¶ Si tamen nulla præcedit informatio, nemo compellitur satisdare. vt in §. si verò. insti. de satisdatio. tenet Bar. in. l. fi. 5. col. ver. cōtra hāc lecturā oppo. ff. de eo quod certo loco. vbi traditur regula, q̄ satisdare nō cogitur, qui proprio nomine cōuenitur. & bene p̄batur ex. l. ista. ¶ Cuius cōtrariū tenuit Bal. in. l. cōsentaneū. 2. col. in fine. ver istud videtur cōtra tex. C. quomodo & quādo iudex. vbi dicit, q̄ iudex potest facere capturā personę quādo vult, sed nō cogitur per partē, nisi prius cōstituat reū in contumacia solēniter. hoc etiam tenuit ibi Bar. 2. col. ver. cōtra hoc oppo. vbi dicit, q̄ captura debitoris regulariter fieri potest. quod dictū hodie nō procedit per istā legem, pro qua facit tex. in. c. vt fame. de senten. ex. in. d. §. si verò. vbi dicitur, q̄ captura regulariter est prohi

Reproba tur.

38 bita, nisi expressè sit permissa. ¶ Sed q̄ro † an vltra informationē de debito debeat præcedere requisitio partis vt soluat. Videtur q̄ sic. per. l. quidā hiberus. ff. de seruit. vrba. præ. ¶ Itē debet p̄cedere cōminatio iudicis, q̄d nisi soluat, capietur. l. tutor qui repertorium. §. si deponi. ff. đ administratio. tuto. ¶ Itē citatio ad dicēdū quare nō decernatur captura. ar. l. 3. §. si ad diē. ff. de re mili. secūdū Pau. d ca. cōsilio. 37. vbi vide. ▽ Aduerte, quia hoc nō est omnino verū: imò habet locū quādo proceditur cōtra nō suspectū defuga, tūc verò iudex ad instantiā actoris faciet citare debitorē, vt cōpareat coram eo intra certū tēpus responsurū petitioni propositæ, vel proponēdę: qui si citatus non cōparet in termino parte petenti in personali, iudex procedit ad missionem in possessionem ex primo decreto pro quantitate petita in bonis debitoris, seruata forma tex. in. l. ait prætor. §. si debitorem. ff. de re iudi. & in reali mittitur actor in possessionem rei petitæ, aliàs procedet ad diffinitiuā. iuxta formam tex in. l. 1. titu. delos assentamiētos. in ordinamē. ▽ Quod est verum, vt supra dixi, quando reus est soluēdo: quia si est fugitiuus, vel suspectus de fuga, ante citationē poterit creditor petere iudicem vt debitorem compellat satisdare. & super ista petitione nō requiritur monitio, nec citatio creditoris, nec cōminatio iudicis, sed sufficit allegari tātum, & probari causam suspiciōis, & debitū. vt. l. itē si suspectus. cū glo. 1. ff. de pro. secundum Pau. de Ca. consi. 38. 1. col. & per Bal. in l. apertissimi. in fi. C. de iudiciis.

Adde. ¶ An, & quando ſuſpectus de fuga poteſt capi, habetur plenè per Alex. in l. diuortio. 2. col. ff. ſolu. matri. habetur in Spe. de acto. ver. itē q vult, et ſequē. ¶ His verò præcedētibus, reus compellitur ſatiſdare. per iſtā. l. iūcta authē. cui relictum. de quo ſupra. aliàs poterit capi, & incarcerari, nō ſolū pro debito certo, ſed pro incerto, vel pro nō liquido, ad effectū vt caueat, vel ſatiſdet, nō vt ſoluat. vt tenet Pau. de Ca. dicto cōſi. 38. ¶ Et ita intelligo dictū Bal. in authē. ſed iā neceſſe. C. de donatio. ante nup. vbi dicit, q debitor ſuſpectus nō poteſt capi, ſi de certa quātitate non cōſtat, quia intelligitur q nō poteſt capi vt ſoluat, ſed vt ſatiſdet. ¶ Et quod dicimus in ciuilibus, idem eſt in criminalibus. quia criminoſus nō poteſt capi, niſi prius ſummatim cōſtet iudici de crimine cōmiſſo, vel de ſuſpitione. ſecūdū Bal. in l. quod euitādi. in fin. C. de cōdi. ob tur. cau. ¶ Si tamē capit, & in carcerē ducat ſine indiciis, nō propterea punitur iudex, nec cadit in pœnā. ita elegāter dicit Bal. in l. & ſi certus. ff. ad ſillenia. & in l. 2. C. de his qui latrones occultauerūt. & Ange. in l. itē apud labeonē. §. quæſtionis. ff. de iniuriis. & in authē. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. in §. ſcientes. collati. 2. Ideo dixit Sal. in l. nullus. C. de exhibē. reis. q in maleficiis iudex ſtatim poteſt capere malefactorē, præbabita aliquali informatione. refert & ſequitur Hippol. de Mar. ſingulari ſuo. 113. de quo tu regnicola habes tex. in l. quinta. l. fraternitatis. quā omnes iudices in hoc ſequi debent, licet loquatur in iudicibus fraternitatis per ſupradicta. ¶ Et no
39 ta, q †iſtud nō procedit in ciuilibus, quia in illis non eſt incipiendum à captura, aliàs captus poſſet agere actione iniuriarum. de quo per Alex. conſi. ſuo. 17. incipienti. requiſitus in cauſa. pen. col. primo volumine. & Hippolytum vbi ſupra.

Extēſio. Nota.

Adde. ¶ Dixi in gl. ſupra proxima. & vide quod Ale. dicit. 5. vol. con. 60. per totū conſi. & 3. vol. conſi. 19. 1. col. cū ſequē. & 3. volu. cō. 1. 2. col. & And. de Iſer. in ſua peregrina. ti. de rapt. virgi. nu. 9. ¶ Idē quod hic dicitur tenet Ro. cō. 253. & Bar. in l. apud labeonē. § ait prętor. ff. de iniuriis. ¶ Si tamē eſt captus ratione ſuſpitionis fugę, vt dixi ſupra in ver. aduerte. & c. nō poteſt dicere capturā nullā, ſi fuit captꝰ authoritate iudicis etiā incōpetētis. tenet idē Roma. in l. de pupillo. §. ſi quis riuos. ff. de noui. ope. nū. & in l. 2. ff. de iuriſdi. omniū iudi. ¶ Quia ſicut capi potuit p priuatū, vt dixi. in gl. ſup parte. d ſe array gar. in ver. item quādo debitor. ſupra. multo magis per habētē iuriſditionē licet incōpetentē. ¶ Quod mihi nō placet, pterquā ſi fiat captura ad petitionē partis. nā cùm ipſe per ſe poſſit capere debitorem ſuum fugitiuum, multo fortius per iudicē incompetētem. Creditor enim poteſt capere debitorem fugitiuū, quia intereſt ſua recuperare debitū ſuū. Quod non eſt in iudice incompetenti, ſi capit ex officio, cùm non extēdatur ad ea, ad quæ iuriſditio ſua non extenditur. c. à nobis. el. 1. de ſententia excom. cum ſimi. ¶ Quid ſi captus ſine ordine iudiciario per iudicem ſoluit, poſsit repetere. Tene q non, per textū in l. fi. ff. quod metus cau. ſecūdum
40 Bald. in c. tuæ. vt lite non conteſta. ¶ Quid †ſi debitor incarceratus non habet vnde ſoluat, nec vnde ſe alat, an debet ali à creditore. Dicit dom. Ant. Corſe. ſingul. ſuo, incipiente creditor. fo. 142. vbi tenet q ſic. ſed melius in l. 4. ti. 12. lib. 5. ordina. ¶ Et
41 not. q †incarceratus pro debito, vel pro delicto, debet ſtatim relaxari, cū cōſtat eū nō deliquiſſe, vel debitorē nō eſſe, nō expectata alia interlocutoria. caſus eſt ſingularis in l. nullus. C. de exhibē. reis. ſecūdū Ludo. Pon. in l. 2. col. 4. ff. ſi quis in ius voca. nō ierit. Ia. Bu. & Bal. in l. ſed & is. ff. de in ius vo.

Quæſtio. Quæſtio. Nota.

41 Adde. ¶ Si †tamen quis imploret officium iudicis, in quo petit aduerſarium ſibi ſoluere cōpelli, vel ſatiſdare, putà hæredem pro legatis cōditionalibus, vel in diem, vel etiam purè, pręceptū iudicis cauēdo, vel ſatiſdādo, dicitur ſententia eſſe diffinitiua. per l. omnibus. ff. de iudiciis. notat Bar. in l. 1. §. fi. ff. de præto. ſtipula. Secus ſi incidenter petatur ſatiſdatio de iudicio ſiſti, vel iudicatū ſolui. vt ipſe ibi notat. ¶ Quod dictum facit ad multa ſecundum Matth. Mathe. ſingula. ſuo. 32. refert & ſequitur Felin. in rubri. de re iudi. antepe. col. circa finem. in ver. ſententia quòd quis. ¶ Nota etiam, quia per iſtā. l. hodie determinatur quęſtio de qua per Bal. in l. apertiſsimi. in fine. ver. ſi verò volo. C. de iudiciis. vbi mouet quę-
42 ſtionē, pone † q quis petit ſuum debitorē debere detineri, quē ſuſpectū habet, nunquid ſtabitur ſuo iuramēto, allegādo ipſum ſuſpectū? Et determinat q nō. Idem tenet Ange. ibi. & in l. ſi arbitro. §. quī ex cauſa. ff. qui ſatiſd. cogā. vbi dicit ſe feciſſe multos incarceratos relaxari, quia ſępe impiti iudices, imperitiā aduocatorū inſequentes, faciūt detineri debitores: tamē creditores ſolum allegant ſuſpicionē ſuo iuramento, quod non ſufficit. Imò requiritur ſecundum eos, q allegetur cauſa, putà, quia forenſis, vel vagamundus, & non poſſidens immobilia. vt. l. ſi fideiuſſor. in fine. ff. qui ſatiſda. cogan. & argu. in authē. de exhiben. reis. §. ſancimus. colla. 5. probatis autē ſummatim iſtis cauſis, dicunt doctores, vbi ſupra, q ſufficit iuramentum ſuſpicionis, non aliàs. pro quo facit. l. ſi creditores. ff. de priuil. credi. ¶ Hodie verò, vt dixi, non ſufficit iuramentum creditoris per iſtā legē. Iudex tamē debet eſſe cautus ad interrogandū de qualitate cauſæ ſeu cauſarū ſuſpicionis in ipſa informatione, ſi ſunt cauſæ veriſimiles, tūc enim poteſt procedi ad capturam occaſione debiti liquidi, nō occaſione debiti incerti, quia nō debet incipi ab executione ſup debito incerto maximè à captura perſonę. l. 1. C. qui bonis cede. po. notatur in d. l. 3. §. tutores. ff. de ſuſpec. tuto. allegat etiam Bald. vbi ſupra text. in l. 1. de prę-

di

di.cura.lib.10.vbi dicit tex. cauſas quibus ſtrangu
43 latur nominatim exponat. ¶ Itē requiritur,quod † iſta ſuſpicio vltra debitum per duos teſtes ſumma riè,vt ſupra dixi.nec requiritur ſecundum Bald.in authē.ei qui.C.de bonis autho.iudi. poſſi. q̄ in aſſumptione iuramenti teſtium citetur aduerſarius, ne inſtruatur fuga debitoris facta fide de debito. poſtea debet interuenire iuramentum partis.vt tenet Pau.de Ca.d.conſi.37.cum ſequen.et in.l.conſentaneum.C.quomodo.& quando iudex.& in.l.2 in prin.C.de ſeruis fugi. ¶ Requiritur etiam quòd iſta ſuſpicio ſit cauſa de nouo.nam ſi ſuſpicio ſuberat tempore debiti, nihil fieri poteſt.Ideo ſi quis contraxerit cum forēſi,& poſtea veniat debitor ad patriā,& dicat creditor,Domine iudex,habeo debitorem hic,quē vellem detineri,non poterit hoc, quia imputetur ſibi,quia contraxit cum forenſi. tenet notāter Bar.in.l.fi.C.de feriis.vel quia tempore cōtractus debitor erat pauperrimus. nam ex tūc ſi tanquam ſuſpectum de fuga velim detineri,facere nō poſſum.tex.eſt in.d.l.ſi arbitro.§.qui ex cauſa.ff.qui ſatiſda.cogan.& in.l.qui bona.§.de illo.ff. de dāno infec.requiritur ergo,q̄ ille,qui vult facere detinere ſuū debitorem tāquam ſuſpectum,probet,q̄ tempore debiti contracti ſtabat in hac terra, & nūc ſtat in territorio forēſi.& ſi hoc allego,cauſam ſuſpicionis allego,quia forenſis. Itē q̄ tempore debiti cōtracti idoneus,& ſoluēdo, & tunc non fit.vt probatur ex.d.iuribus. ¶ Et nota ſuper hoc,
44 quod dicit Ange. in.d.§. qui ex cauſa. q̄ † etiam ſi de nouo ſuperuenerit iſta ſuſpicio:ſi creditor ſciēs ipſum debitorem eſſe ſuſpectum & diu tacuit,non poterit ipſum tanquam ſuſpectum facere incarcerari.vt.l.ſi creditores.ff.de priuile.credi.Iſta eſt doctrina Angeli in.d.§.qui ex cauſa.quem refert & ſequitur Lanfran.in.c.quoniam contra falſam.in parte,recuſatiōes.2.col.ver.& per hoc infertur. de probatio. tenet etiam Pau. de Ca. conſilio.37. cum ſequenti.& Bar.in.l.4.§.ſi creditorē.ff. de his quæ in frau.cre.& in.d.l.ſi creditores.Bal. in.l.ſi mulier.2. col.C.de ſponſali.Ange.in.l.nemo carcerē.de exactori.tribu.lib.10.& in.l.extat.ff. quod metus cau. ¶ Quod eſt verum. etiam ſi ſtatutum permittat capturam debitoris, quia intelligitur ſi ſuperueniret ſuſpicio poſt contractū.ſecundum Bar. in.d.l.ſi mulier.et in.l.ſi is à quo.§.fi.ff.vt in poſſe.lega.Baldus in authen.quod locum.C. de collatio.Pau. de Ca. conſi.29.Item quod diſcutiens non tacuit.vt ſupra. ¶ Et iſta ſuſpicio,vt ſupra,debet eſſe concludens & ſufficiens.nam ſi debitor in centum habens mille dilapidat quinquaginta vel minus, non propterea ille redditur ſuſpectus,nec compellitur ſatiſdare.ita tenet Bald.in.l. ſi. pro ea.C. mandati. ¶ Sed quia ſupradixi,q̄ ſi tempore cōtractus debitor erat pauper,poſtea nō compellitur ſatiſdare:eſt verum, ſi creditor tempore contractus ſciuit illū eſſe pauperem:ſecus ſi ignorabat, quia tūc debitor pauper compellitur ſatiſdare.tenet Barto.in.l.quæſitum.ff. de pignoribus.

Adde. Iſtud etiā tenet plenè & notāter do. Lanfran.in repe.c. quoniam contra. de proba. in parte,recuſatiōes.2. col. ver.ex qua colligitur.cum ſequēti. ¶ Et ex hoc di- *Quæſtio*
cit Bal.in.l.vbi adhuc.4. col.ver.ſed pone.C. de iu
45 re doti.q̄ † vxor non repetit dotem,ſi vir erat pauper tempore datæ dotis. ¶ Sed idem Bal.in authen. quod locum.1.col. in fine.7.q. C. de collatio. & ibi Bar.mouet iſtam quæſtionem, & tandem concludunt,q̄ vxor poteſt repetere dotem etiam ſi maritus prodigaliter vixit tempore cōtractus matrimonij. ¶ Sed Oldra.& multi alij,quos refert Bal. in.d. authen.quod locum.id tenent,quod Bal.in.d.l. vbi adhuc allegāt rationem,quia qui talem elegit,eius mores approbauit.vt.l.inter cauſas.§.abeſſe.ff.manda.& l.ſi legib⁹.C.de epiſcopali audi. notatur in.d. l.ſi quis pro ea.C. manda. & in.d.l.ſi creditores. ff. de priuile.cre. ¶ Sed multis videtur opinio Bar. verior,per ea,quæ ipſe dicit in.l. ſi conſtante.ff. fo. matri.quia non teneret pactū expreſſum, ne liceat dotem à diſſipante repetere,per.l.2.ff. de pactis dota.& hoc magis placuit Bal.in.di. authen. quod locum.ob iſtam rationem, licet in.d.l. vbi adhuc. in dicto ver. ſed pone in antea. tenuit contrarium. & conatus fuit excludere motiua Barto.in.d.l. ſi conſtante.dicens,q̄ quando per pactū reuertitur ad propriam naturam dotis,non dicitur conditio fieri deterior.vt.l.ſi vnus §. pactus. ver.quid in ſpecie dotis.ff.de pactis.ſed natura dotis eſt,q̄ conſtante matrimonio dos debeat eſſe apud virum. ergo renunciatio de qua dicit Barto.vel pactum per propriam naturam dotis fouetur,& valere videtur. Quod tamen ſit talis naturæ apparet:quia talis cōſenſus eſt ordinatus de mēte iuris & partium contrahētium, ideo enim dos datur vt apud virum conſtante matrimonio reſideat.vt.l.pro oneribus.C. de iure doti. & vt ſit dominus quādiu matrimonium durat. vt.l.doce ancillam.C.de rei vendi.& in hoc reſidet Bal.in.d.l.vbi adhuc, tenēs contrarium eius,quod tenuit in.d.authen.quod locum.& contra Bar.in.d l.ſi conſtante. ¶ Vere miror de Bal.cum ſit acutiſſimi ingenij,quia ſic petranſit ſuper hac quæſtione. ¶ Item miror, quia nititur excludere dictū Bar. in d.l.ſi conſtante. propter rationes,quas allegat in dicta.l.vbi adhuc. ¶ Sed quia debet dari cōcordia inter tantam iuris prudentiam,mihi videtur in quæſtione iſta ſic eſſe diſtinguendum. ¶ Aut mulier vult dotē recuperare, vel in tuto loco collocare ex eo ſolo,q̄ maritus pauper erat tempore datæ dotis, vel quia diſſipator erat,& non poteſt. ¶ Aut mulier vult dotem recuperare,vel in tuto collocare,eo q̄ maritus cōtracto matrimonio conſumit vel diſſipat bona ſua, & tunc poteſt. Caſus eſt ſingularis & ſatis clarus in.d.l. vbi adhuc. vbi dicit, q̄ ſi vir vergit ad inopiā,poteſt mulier dotem exigere,vel

repetere,vel hypothecaria agere.Igitur ſi vxori da tur facultas repetendi dotem quando maritus conſtante matrimonio vergit ad inopiam, & ſic eſt in hoc caſus ſpecialis,regula erit in contrarium, vt ſi maritus non diſsipat dotem conſtãte matrimonio, licet ante contractum matrimonium diſsipator erat bonorum ſuorum,quòd vxor non poſsit à viro do tem repetere propter hoc,vel propter paupertatẽ. & iſto caſu loquitur Bal in.d.authen. quod locum. 7.q.dicens, ꝙ ſi vir non mutauit mores, ſed continuauit prodigaliter viuere,ꝙ tunc poterit vxor à viro diſsipante dotem repetere. ¶ Sed in.d.l. vbi adhuc. in.d.ver.ſed pone.mouet quæſtionem.quæ dam nupſit cuidam prodigaliter viuenti, vel cuidam pauperi,& dedit ſibi centum in dotem.poſtea immediatè vult petere reſtitutionem iſtius dotis,nunquid poſsit.& concludit quòd non,propter rationes, quas ſuperius retuli.& quia dicit, quòd non poteſt conqueri de moribus viri,quos à principio approbauit.per.d.l.ſi creditores.quæ ratiões non vendicant ſibi locum iſto caſu. ¶ Et primo in quãtum dicit,quòd natura dotis eſt, quòd conſtante matrimonio debeat eſſe penes maritum,propterea quòd per pactum & conſenſum poſsit renunciari quòd dos non repetatur à viro. vt.l. pro oneribus. C.de iure doti.quia concedo principale,attamen nõ ita ſimpliciter verum.quia licet natura dotis ſit,quòd apud virum remaneat conſtante matrimonio.vt.d.l.pro oneribus.habet tamen ſuos comites.vt ſi cùm eſt dos penes maritum incipit ipſe bona ſua dilapidare, poſsit vxor agere contra virum, vt dotem reſtituat.per.d.l. vbi adhuc. ¶ Propterea quãdo dos datur viro,tranſit cum his qualitatibus vt apud eum remaneat, niſi abutatur ſubſtãtia ſua. per.d.l.vbi adhuc. & eſt bonus textus.in.l.29.titulo.11.4.partita.& in.c.per veſtras. de donatio. inter virum & vxorem.& ibi docto.& Abb. & glo.notanda in.d.l.29. ¶ Facit etiam quod dicimus in donatione perfecta, quæ valet à principio de ſui natura,perficitur tamen à iure hac cõditione, vt ſi poſtea donatarius fuerit ingratus donatori, reuocetur donatio. vt habetur in.l.17. & ibi dixi ſupra.

¶ Res verò,quæ datur in dotem, tranſit in virum hac conditione, quòd ſi vir tendit ad inopiam, ita quòd periculum eſt in mora,mulier poſsit præueniendo agere, & dotem conſtante matrimonio recuperare.per.d.l.vbi adhuc. Ideo dicta.l. pro oneribus,vt dixi,non eſt ſimpliciter vera, niſi hoc adhibito, quòd contracto matrimonio cepit maritus vergere ad inopiam.vt dicta.l. vbi adhuc. & dicta. *Nota.* l.29.& dicto capitulo.ꝙ veſtras.quod nota ¶ No-
46 ta etiam ex ſupradictis caſus † in quibus recipiuntur teſtes lite non cõteſtata. quos non ſic inuenies in.l.ſecunda.titulo.16.3.partita.& in.c.quoniam frequenter.vbi glo.magna in principio.& in.§.1.vt lite non conteſta. & ſunt notandi. quia in repetitione teſtium non debet pars citari propter ſuſpicionem fugæ. ¶ Adde alium ſatis ſingularem, quem ponit Bar.& Ioan.de Pla.in.l.2.de nauſtra. libro decimo. vbi eſt tex. ꝙ in loco,vbi patitur quis aliquẽ caſum,faciat examinari teſtes de tali caſu,& illæ ꝓbationes facient poſtea fidem corã iudice competenti.& eſt mirabile,ꝙ in tali examinatione nõ eſt neceſſe,ꝙ pars citetur,quæ fortè multũ eſt alongę. r ¶ Summaria. per hoc etiam corrigitur dictum *corrigit* Bald. in lege. prima. de prædiis curia. libro. 11. & in lege.conſentaneum. C. quomodo & quando iudex. vbi dicit, quòd contra debitorem ſuſpectum poteſt iurari,dummodo prius cõſtet de debito plenè ſeu liquidè:quia hodie ſufficit conſtare ſummariè & ſemiplenè. & quòd ſufficiat ſemiplena probatio,tenuit Bal.in in authen.ei qui.C.de bonis autho.iu.poſſi.& in.l.2.C.de ſer.fugi. in principio. s ¶ De teſtigos.ad minus duo.vt.l. vbi numerus. ff.de teſti.tenet Bal.in authẽ.ei qui.C. de bonis autho.iu.poſſi.& in.d.l.cõſentaneum.C.quomodo & quando iudex.& l.2. C. de ſeruis fugi. vbi dicitur, ꝙ ſuſpicio debet probari ad minus per duos teſtes.

Adde. Per quod reprobatur glo. in.l. apertiſsimi.C.de iudi.vbi dicitur,ꝙ ſufficit vt creditor iuret ſuum debitorem eſſe ſuſpectum.Idem dicebat Ange.in.l.nemo carcerem.de exacto.tribu.libro.10.quod Bald.contradicit in authẽ.ſed iam neceſſe.C. de dona.ãte. nup. ¶ Quod facit contra notata per Matthęum de matheſilanis ſingulari ſuo primo & ſecũdo. vbi dicit,
47 quòd † in cauſis ſummariis & breuioribꝰ per vnũ teſtem intelligitur plena probatio. ¶ Item dicit, quòd iſto caſu nõ eſt neceſſe deuenire ad iuramentum neceſſarium, ſed quòd fœmina facit plenam ꝓbationem.argumento tex.in.l.vbi adhuc.C. de iure doti.& hæc regula dicit eſſe de mente Barto. in.l.de minore.§. tormenta.ff. de quæſtio. & Ioan. And.in.c.veniens.el.1.de teſtibus.eiuſdem in.c.licet.el.1.& ibi docto. & Abbas eodem titu. de teſti. Spe.in titu.de teſte.in prima parte.§.1. ¶ Item dicit Matthæus de matheſilanis.dicto ſingulari ſecundo.ꝙ in iudiciis poſſeſſoris dicitur agi de leui præiudicio. ¶ Ideo probatio per famã, vel per vnum teſtem,videtur habere vim plenæ probationis. allegat Bar.in.l.1.C.quorũ bono.& in.l.2.§.fi. C. vbi in rẽ actio.& ita,vt ſupra dixi,concludit, ꝙ iſto caſu non eſt neceſſe deuenire ad iuramentum neceſſarium.licet Bar.videtur ſentire contra in.l. admonendi.vltima char.ff.de iureiu.& in extrauaganti. ad reprimẽdam.in verbo, ſummariè.ſed teſtes qui recipiuntur in informatione,dicũtur recipi in cauſa ſummaria,vt hic,igitur debuit ſufficere vnus teſtis,non plures.quia ſic dicimus in cauſa criminali. quia in informatione quæ datur ad capturam,ſufficit vnus teſtis de viſu,vel duo de fama,vel indiciis. vt habetur per glo.communiter approbatam in.l. ſi quis.C. ad legem.Iuli.ma. & in.l.ti.C. fami. her. Sed quia in cauſa criminali maior ꝓbatio & lucidi-

or quãm

cidior,quã in ciuili requiritur.per.l.fi.C.de probatio. cum multis aliis:tene q̃ in caſu iſtius legis ſufficit vnus teſtis de viſu, aliàs vnus teſtis integer, vel duo de indiciis vel fama. ¶ Et ſic caſus iſtius legis erit vnus,in quo fallit.d.l. vbi numerus.ff.de teſti. quia pluralis locutio erit contenta numero vnius tantũ. vide.40.qui ponũtur in Spe.de regu.iuris.§.reſtat.ver.hoc tamen fallit.refert do. Abb.in. d.c.licet.in fine.& in. c.nuper. &.c.teſtimonium.cod.ti.de teſtibus.vbi etiam ponit vnum caſum, in quo creditur vni teſti. ¶ Vide alium ſatis quotidianum & notandum in.l. 114. quaterno gabellarum,ſcilicet in mediatore emptionis, & in emptore,qui ſolus plenè probat contra venditorẽ vt conſequatur fiſcus & eius procurator gabellam rei venditę.& eſt extenſio ad.c.1.de teſti.li.6.& ibi glo.in parte,teſtimoniũ,quia ibi mediatores faciũt preſũptionẽ tãtũ,hic autẽ facit plenã probationẽ. t ¶ Autentica.de qua loquitur.c.1.de.fide inſtru. & quaſi totus titulus.& melius per totum titulum. 18. tertia partita. talis enim ſcriptura probat quod cantat.& eſt probatio probata.l.1. in prin. titu. 18. tertia part.dixi in.l.27.in parte,de reſtitucion.ver. eſt autem ſcriptura.ſupra.

ſummaria r de teſtigos s o de eſcriptura autentica t.

¶ Ley.lxvij.

NIngun juramẽto

Adde. ☞ Eſt tamẽ caſus ſatis ſingularis & peregrinus,in quo nõ poteſt quis ſequeſtrã petere fieri de re alicuius,niſi debitum oſtendat per publicum inſtrumentũ, quem ponit Bar.in.l.per hanc.de erogatione militaris annonæ.libro.12.& in.l.litibus.de agrico.& cenſi.lib. 11. ☞ An illud ſit verum nunc non examino, ſed legitur & notatur in.c.examinata.de iudi. & in. l. licet.ff.depoſiti.tenet do.Abb.in.c.2.de ſequeſt.poſſe.& fruc.pro quibus hodie eſt caſus in.l. iſta. quã tene menti.vide.Bal.in materia.in.l. 1. C. de donatio.in fine.

Summarium.

1 *Iuramentum quotuplex ſit.*
2 *Iudici quando non eſt obtemperandum.*
3 *Iuramentum voce nuda an poteſt præſtari per ſanctum Vincentium.*
4 *Iuramentum vt valeat ſuper quo debet fieri.*
5 *Iuramentum quando ſit prohibitum.*
6 *Iuramentum, qualiter debeat præſtari.*

NIngun juramento. Iſta. l. eſt notabilis,& propter multa,quæ noſtris temporibus contigerunt,prohibẽt iurari ſuper reliquias & corpora ſanctorum.&c. Et quia eſt clara,& breuis non ſumma
Corrigi. tur. ¶ Aduerte quia per iſtam legem corriguntur multa iura,ſignanter.l.generaliter.in fine.C.de rebus credi.&.l.1.&. 19.ti.11. tertia partita. ☞ Item reprobatur dictum Bal.& aliorum in.c.1.col.11.ver.poteſt etiam iurari.de noua forma fidelitatis. vbi dicunt,quòd poteſt iurari ſuper reliquias ſanctorum eas tangẽdo. ☞ Reprobatur etiam dictum eiuſdem

aunq̃ el juez vlo mande fazer o la pte lo pida no ſe haga ẽ ſát vicẽte de Auila,ni eñl errojo đ ſãta Gadea

Bal.in.c.1.§.itemſacramenta.2.col. ver.quæritur vtrum iuramentũ aliud teneat.de pace iura.firman. vbi tenet,q̃ ſuper altare poteſt iurari, quia eſt ſacrum in ſacro. vt. d.l. generaliter. in fine. eiuſdem Bald. in. l. 2. C. de ſacroſan. eccle. & in. d.l. generaliter. §. in omnibus. in fine. vbi tenet quòd iuramẽtum in eccleſia poteſt deferri.Item in quantum Bar.& Bal.ibi dicũt,q̃ in eccleſia poſſint præſtari iuramenta etiam iudicialia ex cauſa, putà, quia mulier eſt,cui alibi non eſſet locus honeſtus. qua propter dicunt,quòd iudices quotidie vadunt ad eccleſias ad recipienda iuramenta mulierum, & bene facit contra eos.tex.in.c.decet.de immu. eccl. li.6.vbi dicitur,quòd proceſſus,nec alius actus iudicialis poteſt fieri in eccleſia,aliàs actus eſt nullus. cauſa tamen poterit excuſare ſi eſt iuſta: vt ſi propter neceſsitatem,quia alibi præſtare nõ poteſt,vel quia non decet. ¶ Et nota quia iſta.l.dicit,ningun juramento.nam excludit omne iuramentum. ☞ Eſt

Iuramentum quotuplex ſit.

1 †enim multiplex iuramẽtum.quia quoddã eſt veritatis,quoddam credulitatis,quoddam calumniæ, quoddam in litem,quoddam in ſupplemẽtum probationis,quoddam neceſſarium,quoddam voluntarium,quoddam licitum,quoddam illicitum,quoddam aſſertorium,quoddam promiſſorium,quoddã iudiciale,quoddam conuẽtionale.de quibus habetur in Spe. de iura.delatio. per totum, & de iura. calũ.§.1. ¶ Sed lex.2.ti.11.tertia partita dicit, quòd iuramẽtum eſt triplex.ſcilicet,voluntarium,neceſſarium,& iudiciale.& in his omne iuramentum includitur.vt per Bal.in.d.c.1. §. item ſacramenta. de pace iura.firman. ¶ Quid enim ſit iuramentum vide in.d.l.1.titu.11.tertia partita.& per Bal.in. d. authen.ſacramenta puberum.C. ſi aduer. vendi. & in ſumma.22.q.1.

2 v ¶ Aun que el juez. Iſte † eſt vnus caſus & nouus,in quo non eſt iudici obtemperãdum. ſcilicet, cùm præcipit iurari ſuper altare.&c.Quia cùm mãdatum ipſius ſit euidenter iniquum, & contra ius expreſſum, non eſt ei obtemperandum. vt in cap. quid culpatur.23.quæſtione.1.&.c. non ſemper. cũ duobus ſequẽtibus.11.quæſtione.3.&.c.ſi quis præpoſtera.50.di.refert glo.in.c.paſtoralis.đ officio de lega.ſuper parte.& ſi ſciat.in fine.verſic. item nota. nam in tali actu,vt dicit ibi domi. Abb. non poteſt dici iudex.argumen.tex.in.capi.forus.de verbo. ſignifi.Imò dicit,quòd iudici volenti exequi poteſt

reſiſti. vt dicit glo notabilis in.c. ex literis . de officio dele. in parte, denuncietis , & ibi ſcribentes. & in.c. ſi quando. eodem titulo. ¶ Quod eſt verū, vt ſupra dixi, quando præceptum eſt euidenter iniquum, vel cōtra ius: ſecus ſi aliàs eſſet iuſtum. vt. c. lux æterna. &. c. cum miniſter. 23. q. 5. ¶ Si tamen præcipit iurari nō ſuper altare, ſed more ſolito, obedien dū eſt ei, quia iſto ca ſu poteſt compellere ad iurandū regulariter. vt. c. fi. de iureiu. &. l. fi. eodē titulo. ff. cum ſimi. ¶ Quid ſi iudex præcipit iura re, & pars recuſat iniuſtè? Dic ꝙ poteſt illū multare. vt. c. fi. de iura. calum . & lege prima. titulo de la orden delos juyzios. ordinamento.

ni ſobre altar, ni cuerpo ſancto, ni en otra yglesia[z] juradara, ſopena de diez mil

x ¶ La parte. aliàs punitur tā is, qui iurat, quā is, qui petit iurari. quia cū petitio ſit infructuoſa, & prohibita, eſt punibilis, vt hic. concor. li. 1. & ibi Bar. 2. nota. de petitis bonorum ſublatis. l. 10.

3 y ¶ En ſant Vicente. Quid † ſi iuratur nuda voce ſine tactura, an incidat in pœnā iſtius legis. Tene ꝙ non, quia iſtud non apellatur ſacramentum propriè, ſed verbum, vt notatur in authen. de manda. 4 princi. § ſed neque. collatio. 3. dicit tamen, ꝙ† ſufficit iurari ſuper qualibet ſcriptura, in qua Deus nominetur, vel aliquid de euāgelio contineatur. vt tenet. Ia. Bu. in. d. authē. ſacramētā puberū. C. ſi aduer. venditio. & in. l. 1. & 19. tit. 11. ter. part. vbi dicitur, ꝙ ſufficit iurari ſuper quadā tabula picta vbi eſſet maieſtas dei, vel ſanctorū. quod hodie nō eſt verū, ſed debet iurari ſecundū conſuetudinē, aliter iuramētū nō valeret. vt tenet Spe in titu. de inſtru. edic. §. breuiter. parum poſt principium.

5 z ¶ Yglesia juradera. Nota † cū iſto quinq; caſus, quibus nō poteſt iurari. ∇ Adde ſextū, quia non iuratur per creaturā. tex. & ibi eſt glo. in. c. & ſi Chriſtus. de iureiu. vbi latè per doct. ¶ Si tamē iuratur per creaturā, ligat nihilominus iuramētū. quia iurādo per creaturā, videtur habere quēdā reſpectū ad creatorē. ſecūdū glo. in. c. quotiens. 1. q. 7. in gl. q̄ eſt ſuper verbo, ſalus. Si tñ habetur reſpectus ad ipſam creaturā dūtaxat, intēdens illā inuocare in teſtimoniū ſeu ad confirmationē actus, tūc enim nō poteſt iurari, quia honorē debitū Deo impenderet creaturę, & ſic cōmitteret idololatriā. vt. c. prelatū. &. c. venerabilis. vbi tex. cū gl. de cōſe. di. 3. tenet Ab. in. d. c. & ſi chriſtus. 2. & ſi. col. de iureiu. vt puta, cū quis iurat per vitā patris ſui, vel per vitā principis: vt aſſolet iurari per eos, qui in iudiciis & extra nō omittūt iurare & deierare ſine Dei timore: quos audiui, & poſtea vidi ligatos ſentētia, ꝺ qua in. c. & ſi Chriſtus. de iureiu. quia à perſonis & eorū domib⁹ nō diſceſſit, neq; vt video diſcedit plaga. ¶ Septimò nō iuratur per capillos, nec per viſcera dei, ſecūdū Bar. in. l. aut prętor. in. §. iurari. ff. ꝺ iureiu. tenet Bal. in authē. ſacramēta puberū. C. ſi aduer. vendi. ¶ Octauò non iuratur per caput vel clericā ipſius iurantis, quādo eſt laicus is, qui iurat. vt per Bal. in. d. authē. ſacramenta puberū. 2. col. vbi vide. ſed à clerico ſic, vt ibi. ¶ Si tamē iuratur ſuper altari, vel ſuper ſanctorum reliquias, licet puniatur qui iurat, iuramentum obligat, & eſt ſeruandum ſi eſt licitum. notatur in cap. 1. & cap. debitores. iuncto. c. cum

maravedis pa la nueſtra camara[a] al q̄lo jurare[b] & al juez[c] q̄lo mādare y al q̄lo pi-

6 quidam. de iureiu. ¶ Quæro † qualiter, per quē, & in quo eſt iurandū. Breuiter dicendū eſt, ꝙ iuramentū debet præſtari ſolēniter, ſcilicet manu tactis corporaliter euāgeliis. vel quibuſcumq; ſcripturis ſacris, vt in authē. vt omnes obedi. iudi. pro. §. 1. collatio. 5. tenet Inno. in. c. & ſi Chriſtus. ꝺ iureiu. tex. & Ioan. An. in. c. vt circa. de elect. in nouella. in. 6. & Bal. in marga. ver. iuramētū. & in. d. authē. ſacramēta. habetur in Spe. de iura. dela. per Bal. in. c. 1. quid ſit inueſti gl. nota. in cle. 1. ꝺ hære. ſuper parte, tacta. quæ dicit, ꝙ vbicunq; requiritur iuramentū, nō ſufficit ſola præſentia, ſed requiritur tactura euāgeliorū: licet quidā dicunt, ꝙ corporale iuramentū ſatis eſt ꝙ habeat corporis ſenſum et viſum. facit. c. ſi epi ſcopus. 35. q. 6. ſed tex. eſt in. d. cle. 1. de hæreti. in. §. porrò. ꝙ in iuramēto exhibēdo per inquiſitores hęreticæ prauitatis requiritur tactura ſacrorū euangeliorū. & idē dicit tex. in. c. hortamur. 3. q. 9. ¶ In cō trariū eſt tex. in. c. fi. de iura. calum. vbi dicit, ꝙ cū iuratur de calumnia, non requiritur tactura euangeliorum, vel ſacrarum ſcripturarum.

Qualiter ſit iurandum.

Contra.

¶ Sed do. Ab. ſuis recollectis ſup dicta glo. in parte, tacta, de hęret. timore huius cōtrarij dicit, ꝙ in iuramētis, q̄ deferūtur à iudice, vel à iure, vel à parte, de neceſsitate requiritur tactura euangeliorum. vt dic. ca. hortamur. In aliis cùm dicit, quòd ſufficit tāgere quemlibet librum, ſeu quamlibet ſcripturam, vbi autem ſimpliciter exigitur iuramentum, & nō fit mentio de tactura corporali euangeliorum, dicit quòd ſatis eſt iurare ſine tactura. allegat glo. in. d. c. vt circa. de elect. li. 6. ¶ Vult dicere do. Ab. videri meo, ꝙ tactura euangeliorum non requiritur in iuramentis, præter quā in caſibus expreſsis in iure. vt habetur in. d. cle. 1. de hæreti. ibi enim non ſufficit ſimplex iuramentum, ſed requiritur corporalis tactura euangeliorum. & iſtud credo verum, licet do. Abb. clare non dicat. ¶ In caſu tamen, quo ius expreſsè non requirit tacturam euangeliorum, dic regulariter, quòd in omni iuramento neceſſario ſiue exigatur à teſte, ſiue à parte, debet præſtari & fieri ſecundum conſuetudinem lōci, in quo iuratur. & iſta eſt communis ſententia doctorum. vt refert Bal. in. c. 1. de noua forma fideli. & in. d. §. itē ſacramenta. Bar. in. l. qui per ſalutem. in principio. ff. de iureiu. glo. & doct. in. l. iuris. & in. l. teſtium. vbi

Sed.

Cinus

Regula. Cinus,docto.& Bald.C. de teſti. habetur in Spec. de iureiu.§.autem.ver.vt autem glo.in d.c.& ſi chriſtus. ¶ Sed quæro iuxta hoc,qualiter hodie iuratur de conſuetudine. dic, q̃ iuratur ſecundum formã.tex.in.l.1.ti.delas iuras.fo.le.vbi glo.ſuper parte,iure vi. per Bal.in l.generaliter. &.l.in omnibus. C. de iure iuran. vel dic,q̃diſpoſitio & forma de qua in. d. l. non ſeruatur. ſed aliter iuratur his regnis: quia de mandato iudicis manutangitur ſignum crucis,& iudex ait iuranti. Iuras per Deum, & per beatam Mariam eius matrem, & per ſancta dei euangelia,vbicunq; largius ſunt ſcripta, & per ſignum crucis,quam tua dextera manutangis, q̃ vt fidelis chriſtianus dices plenam veritatem de his quæ interrogaberis:& tunc iurans dicit ſic,iuro.& poſtmodum ſequitur in iuramento.vt habetur in. *Fallit.1.* d.l.1.titulo delas iuras.fo.le. ¶ Fallit iſta regula & forma iurandi ſuper crucis ſigno tantum in iuramento inquiſitorum hæreticæ prauitatis, qui debent iurare manu actis ſanctis euangelijs. vt ſupra dixi.per dict.cle.1.de hæreti.licet in omni iuramento verba per expoſita proferantur. ℣ Et in hoc vnũ ſingulariter nota,q̃ vbi requiritur iuramentum cũ tactura ſcripturæ: ſi præſtatur ſine tactura,non eſt ſatisfactum conſtitutioni ſeu diſpoſitioni, licet in veritate ſit iuramentum ſine tactu.glo. eſt notanda in.d.c.vt circa.de elect.lib.6.& in.d.cle.1. ver. corporaliter à ſe tactis,de hæreti. 2 ¶ Secundò fallit in iuramento priorum vel antiquorum populi, qui tenentur iurare.vt traditur per glo.in.l.calũnietur. §. poſt calendas.ff.de verbo.ſig.per Bal.in.c.1. qualiter vaſa.de feu. 3 ¶ Tertiò fallit in iuramẽto populi,vel vniuerſitatis,qui tenentur aliter iurare ſecũdũ Inno.in.c.grauẽ.de ſentẽ.& Bal.in.ti.de pace cõſtan.§.ſi qui ex parte.& habetur in Spe. de obliga. 4 & ſolu.§.1.ver.cæterum. ¶ Quartò fallit in forma iuramenti rectorum & curatorũ bonorũ. vt refert 5 Io.And.in.c.tua nos.de iureiu. ¶ Quintò fallit in forma iuramenti eius, qui eſt derrobatus. vt per 6 Bar.in.l.ſi quando.C.vnde vi. ¶ Sextò, in tutore & curatore ad litem dato,qui aliter iurant.ſecundũ Bar.in.l.videamus pe.opp.ver.erit ergo.ff.de in li- 7 tẽ iurã. ¶ Septimò,in iuramento iudicis. quod debet continere multa & diuerſa capitula, vt ponit glo.& Ange.in authen.iuſiu.quod præſ.ab his.§.fi. 8 collatio.2. ¶ Octauò, in iuramento in animam domini.vt ponit Hoſti.in.c.accedens.de prẽben. Ioã. And.in.c.præſentiũ.de teſti.in.6. in noue. notatur in.c.fi.de iureiu.eo.li.Inno.in.c.præſentiũ el.2. pe. col.magna in fine.in glo.in verbo,in quorum de teſti. quia debet dicere ſic. iuro q̃ talis principalis 9 meus dicet veritatem per me. ¶ Nonò fallit iuramento eius,qui petit quartam dilationem,vel quartam teſtium productionẽ.vt ponitur in Spe. de teſti.§.3.ver.4.autẽ & eo.titu.§.4. ¶ Decimò in iura- 10 mento teſtium tam laicorum quàm clericorum in quacunq; cauſa.& qualiter debent iurare ſuper inquiſitione.vide in Spe.de teſte.§.7.in fine. ¶ Vn- 11 decimò in iuramento notarij in ſui creatione.vt habetur in Spe. đ inſtru.edic.§.8. ver. ſed q̃ro. ¶ Sed in iudice & notario videmeli⁹,et aliter in pragmati.regni folio.74. ¶ Duodecimò iuramentum 12 executoris teſtamenti præſtatur ſecũdũ formã traditã in Spe.vbi ſupra.§.13 ver ſed nunquid ſecũdũ. ¶ Decimotertiò iuramentum fidelitatis præſta- 13 tur.vt traditur in Spe.de feu.§.1.&.2.ver hoc etiam nota.& ſequẽti. ¶ Decimoquartò in epiſcopo,qui 14 per ſolam libri euangelici propoſitionem abſq; tactura ſcripturarum poteſt & ſufficit iurare. vt.d.c. fi.de iura.calũ. &.c.non flagitatur.11.q.1. plenè in Spe.de iura.calũ.§.pe.ver.item nota q̃ epiſcopus. ¶ Decimoquintò in iuramento caſtellani.i. cuſto- 15 dis caſtelli ponitur in.l.7.& quaſi per totum ti. 18. ſecun.partita.de quibus & de alijs vide per glo. & docto.in.d.c.& ſi chriſtus.de iureiu.in parte,teſtis. & in.c.quotiens.1.q.7.&.c.teſtimonium.11.q.1. &. c.pe.de iura.calu.&.c.ego.11.de iureiu. ¶ Decimo 16 ſextò cum iudex vt ſuſpectus recuſatur. nam ipſe & is quem recipit in conſortem manutactis euangelijs,debent iurare iuſtitiam litigantibus ſeruare. vt.l.1.ti.delas recuſacio ordina.ſed iſta forma de cõſuetudine nõ ſeruatur.ſed iuratur ſuper cruce. &c. ¶ Decimoſeptimò cum is qui paſſus eſt executio- 17 nem ſententiæ in ciuilibus,elapſis decem diebus, dicit ſe habere teſtes extra iuriſditionem iudicis exequentis,& petit dictionem,vt probet ſuas exceptiones contra executionem:quia tunc iuratur ſecundum formã tex.in.l.5.titulo delas excepcio. in ordina.℣ De multiplici forma iuramenti vide per totum titu.11.tertia partita. ¶ Et nota. vnum ſingu- *Nota.* lare,q̃ ſi quis petat iurari aliter quàm ſit iure permiſſum,non valet iuramentum,neq; releuat iurantem.vt.l.7.titu.11.tertia partita. prope medium,cũ ſequen.&.l.19.eo.ti.

a ¶ Para nueſtra camara.licet iſta lex hoc non dixerat omnis pœna ſimpliciter appoſita à lege vel à iudice applicatur cameræ regis.vt habetur in.l. 49. ti.delas penas inordina.cum alijs.

b ¶ Al que lo jurare.quod eſt verum,niſi coact⁹ iuret:quia tunc iurans excuſatur etiã ſi effectus metus non ſequatur.dum tamen ſit metus iuſtus.vt tenẽt glo.& Bar.in.l.habitatores. §. fi.ff. quod metus cau.& .c.audientiam eo.ti.cum ſimi. ¶ Sed pone, *Qũ.* q̃ aliquis iurauit contra prohibitionem huius legis,& mendatium dixit:an puniatur de periurio. tene q̃ nõ.vt notãter dicit Bal.in authẽ. decernim⁹.

diere,demandare.

¶ Ley.lxviij.

Si alguno puſiere ſobre ſu heredad algun cenſo[d] con cõdicion que ſino pagare[c] a ciertos plazos [f] que caya la he-

in fine.C.de arbitris quod eſt notandum per.l.iſta.
c ¶ Al juez.quia ex quo venit cõtra iuſſum prin cipis debet puniri vt hic. ¶ Sed ſi pœna hic non eſſet expreſſa,iudex iudicans contra conſtitutionẽ principis punnitur regulariter pœna de qua per glo.& docto.in.l.1.C.ad legem iuli.mageſta.

Summarium.

1 *Cenſum,an,& quando ſit licitum dare in perpetuum. Et emptio,an,& quando ſit permiſſa.*
2 *Clauſulæ inſolitæ,an arguant actum eſſe ſuſpectum.*
3 *Citatus quando excuſatur,ſi non comparet.*
4 *Pactum an poteſt mutare naturam contractus.*
5 *Cenſuarius,an poſſit vendere rem,ſuper qua eſt impoſitus cenſus,irrequiſito domino.*
6 *Cenſus,ſeu emphiteoticus contractus,an præſumatur perpetuus,ſi aliud non appareat.*
7 *Contractus an præſumatur emphiteoticus,ſi locatio eſt perpetua,& penſio parua.*
8 *Ligna,an,& quando poteſt quis ſcindere in alio territorio. Et an præſcribi poteſt ius aſidandi in paſcuis alienis. & per quantum tempus.*
9 *Solutio debiti,an poſſit fieri poſt terminum.*
10 *Dies,an,& quando interpellat.*
11 *Dominus directus rei datæ in emphiteoſim ſi recipit penſionẽ lapſo termino,an videatur renunciare ius ſuum propter eã nonem non ſolutum.*
12 *Emphyteotæ ſi ſunt plures collaterales,an poteſt vnus conuenire pro toto canone.*
13 *Emphyteota,an poteſt ſoluere canonem per partes.*
14 *Obligatio ad canonem an ſit perſonalis,an realis.*
15 *Emphyteota ſi probat penſionem ſoluiſſe tribus annis præteritis,an euitet pœnam caducitatis. Et quid in locatore.*
16 *Emphyteotica res ſi vendatur,& non traditur,an incidat in commiſſum.*
17 *Emphyteotica,qui requiſitus à conſorte nõ ſoluit ſumptus factos,in re emphiteotica intra quatuor menſes, an perdat partem ſuam.*
18 *Emphyteota mulier vendens irrequiſito domino, an cadat à iure ſuo.*
19 *Contractus an ex conuentione partium legem accipiant.*
20 *Emphyteota eccleſiæ,an,et qñ p dat rẽ datã in emphyteoſim.*
21 *Terminus quando non eſt appoſitus in ſolutione cenſus vel penſionis,quis modus debeat in ſolutione ſeruari.*
22 *Pactum nudum an valeat in contractu cenſus & emphiteoſis.*
23 *Pactum nudum an ſuffragiat ad tranſlationem dominij.*
24 *Excõmunicatus ſtãs in excõmunicatiõe diuerſis tẽporibus interpolatis,an incidat in pœnã ſtatuti,dicẽtis q ſtãs in excoicatione per tẽpus triginta dierum puniatur tali pœna.*
25 *Pœna excadens duplum,an poteſt apponi in contractu.*
26 *Pœna,an,& quando poteſt remitti per iudicem.*
27 *Cẽſuarius,an poſſit imponere cẽſum ſup eadẽ re alteri ſoluẽdũ.*
28 *Emphyteota,an poſſit rem datam in emphyteoſim in vſufructum dare.*
29 *Cenſus al quitar,an,& qualiter poteſt conſtitui.*
30 *Cenſus in qua ſumma ſit permiſſus in foro conſcientiæ.*

SI alguno.non ſummatur,quia breuis. fuit tamen iſta lex neceſſaria propter opinionẽ multorũ, dicentium hoc eſſe vſura.quod non eſt. tenent docto.ſignanter Inno.Hoſtien.& Abb.in capitulo.in ciuitate.ſecunda columna.ver. extra glo. de vſuris,
1 vbi mouent quæſtionem † an ſit licitum dare alicui centum, vt ipſe ſingulis annis in perpetuum, ſeu ad vitam meam,vel hæredum meorum,det certum annuum redditum, puta quinq;.& dicunt, q ſiue iſte.annuus redditus conſtituatur ex redditibus alicuius fundi,vel domus, ſiue ex labore liberæ perſonæ,vel ſerui,non poteſt dici quòd hoc ſit vſura:cum in veritate non interueniat mutuum.vn de dicunt,quòd licitum eſt iſti emptori petere precium ad libitum.ſicut ergo poteſt emere liberè totam poſſeſsionem,vel capere poſſeſsionem in emphyteoſim, vel emere annuum redditum iam conſtitutum ab antiquo:ita eſt licitum de nouo conſtituere,& emere. ¶ Nec obſtat ſi dicatur,quòd tractu temporis poterat iſte percipere pluſquàm ſit precium: quia hoc etiam contingit in cõtractu emptionis,& in contractu emphyteotico. ¶ Item iſte emptor exponit ſe periculo:quia forte ille emptor efficeretur inops.& per hoc non obſtat dictum.c.in ciuitate: quia ibi erat res in præſenti: ſed precium dilatum.ſed in caſu iſtius legis res & precium ſunt in præſenti. ¶ Item in caſu iſtius legis nulla fraus interuenit ergo. &c. ¶ Et ex hoc dicunt docto. in dicto capitulo in ciuitate. idem eſſe in actione empta: nam ſi habes actionem contra Titium ad mille,non eſt peccatum quòd ego eman pro octingentis: quia hæc eſt vera venditio, & expono me periculo, cum dubius ſit euentus litis. Nam poſſet ille venditor aliàs debitor effici pauper vel fugere. ¶ Sed ſi aliquis reciperet centum,& conſtitueret ſe daturũ omni anno pluſquàm reciperet,tunc hoc eſſet illicitum: quia nõ poſſet propriè dici emptio annui redditus. ¶ Et per hoc dicit Bald.in rub.C. de iure emphyteotico. ver propter mercedis.quòd contractus emphyteoticꝰ cognoſcitur propter præcij exiguitatem.vt.l.ſi vno.ff.loca. ¶ Iſtam quæſtionem mouet etiam Ioan.de Ana.in.d.c. in ciuitate. 3.col. ver.quærit hic Inno.& multũ ad hoc faciunt fundamenta ibi per eũ inducta in alia.q.7.col.ver. in contrarium.q non ſit vſura.quem omnino vide. ¶ Sed poſito q non ſit vſura, prout affirmant ſupradicti doctores:erat dubium,et maximum,an talis cõtractus cenſus poſsit ſtare.& Ia. Bu.in authẽ. qui rem.C.de ſacroſan.eccle.tenet q nõ. ¶ Sed glo. Bar.& Bal.ibi dicunt,q ſi vnus nummus debeatur quolibet anno pro cenſu, ſi ceſſatur per biennium in ſolutione iſtius canonis, cadit emphyteota ab emphyteoſi, quæ valet mille marcos auri:quia lex indiſtinctè loquitur, nec diſtinguit de quantitate canonis, & quia iſto caſu vnus nummus ſurrogatur loco totius cenſus legalis de conſuetudine. per tex. in authen. de non alie. §. itaq; collatio. 2.

vbi

vbi ponitur exemplum de cenſu trium ſolidorum in re valente centum ſolidos, vel mille: attamē iſte cenſus regulatur ſicut quicūq; alius in emphyteoſi licita. & ita dicit Bal. q̄ ſeruatur cōſuetudine. vbi ſupra. & in l. eden. 3. col. C. loca. & in l. cū allegas. 7. opp. C. de vſuris. & in rubr. C. de contrahen. emp. 10. opp. & in l. quāuis. per illum tex. ff. de cōditio. & demonſ. Alex. con. 470. incipit, magnifice prætor. 7. col. ad finem. & tota ſequenti, cum concordā. per eum allegatis. Iaſon. in l. 2. col. 16. verſi. 15. C. de iure emphyteo. ¶ Oppono, & videtur, q̄ †iſte cō-
2 tractus cenſus cū clauſula, q̄ res incidat in com- *oppo.*
miſſum, ſit vſurarius: quia de natura ipſius ex non ſolutione cenſus res non perditur, ſed compellitur cenſuarius ad ſolutionem cenſus, vt tenet glo. & do cto. in c. cōſtitutus. de religio. do. ſed tu habes q̄ cō tractus preſumitur ſimulatus & in fraudem vſurarum ex pactis inſolitis. ita tenet Bal. in c. 1. in prin. 2 col. ver. quæro de quibuſdam, de feudo dato in vicem legis commiſſo. & in l. 3. ver quid ſi inſtrumēto. C. plus valere quod agitur. docto. & Abb. in c. illo vos de pigno. & gl. in l. ſi quis ſub cōditione. ff. de conditio. inſti. & Iaſo. plenè in l. teſtamentum. C. de teſta. ¶ Vbi inter cætera refert vnum dictum *Nota.*
ſingulare. Ang. in l. fi. de canone largitio. tribu. lib. 10. q̄ †excuſatur non comparens, quando citatio
3 habebat verba non conſueta. & propterea nec poteſt mulctari: puta cum de ſtylo illius loci ſolitum erat dici in præcepto, q̄ compareat ſub pœna decē florenorū, & in præcepto diceretur ſub pœna æris & perſonę, tunc excuſaretur non cōparens. qđ nūquam exeat mente tuam: quia alibi non inueniens, vt refert Pet. Gerard⁹ de petra ſingulari ſuo. 77. qui in hoc etiam cōcludit, q̄ alteratio contractus, & pacta inſolita, faciunt preſumi contra ipſum, q̄ ſit vſurarius. & facit. l. qui teſtamentum. ff. de probatio. vbi propter legis interdictum preſumitur fraudis ſimulatio. probatur etiam in l. cum tacitum. eo. tit. & in l. 1. C. de natu. libe. ¶ Item videtur, q̄ talis cō tractus cum his adiectionibus & clauſulis nihil valeat: quia pacta appoſita contra naturam contract⁹, etiam in iuramento non valent, ſecundum Bal. in l. etiam. C. ad Velleia. tenet Bar. in l. 2. col. 2. ver. quæro tertiò. C. de iure emphy. videtur ergo opinio Iaco. Bu. ꝓcedere, quia ipſe dicit in. d. authē. qui rem. q̄ de modicis non eſt curandum. ¶ Itē quia de hoc non cogitauerunt iura quæ impoſuerunt hanc pœnam: quia ſecundū ius non poteſt concedi emphyteoſis ſub iſto cenſu. & tu potes dicere, q̄ ſi emphyteoſis non poteſt concedi vt res maximi valoris, incidat in commiſſum cùm eius dominium remaneat penes dominū, & videatur conceſſa quaſi ſub conditione, ſi penſionem ſoluerit. argumē. textus. in l. quæro. §. inter locatorē. ff. locati. multo fortius cenſus ſi cōſtituatur ex non ſolutione, res non perditur ſuper qua conſtituitur. cum de natura contractus non perdatur: per ea quę dicunt docto. & glo. in. d. c. conſtitutus. ¶ Solutio, dic, q̄ iſtud pactum *Sō.*
vt cenſu non ſoluto res incidat in commiſſum, non eſt contra naturam contractus, ſed præter naturam. ¶ Itē licet de natura contractus cenſus non veniat, q̄ per non ſolutionem cenſus res incidat, in commiſſum, eſt verum quando ſimpliciter agitur: ſi tamen expreſsè apponatur in contractu cenſus, iſtud pactum, q̄ ſi non ſoluerit cenſum intra triennium, vel intra bienniū. res incidat in comiſſum, valebit quia pacta expreſſa remouēt diſpoſitionem legalis naturæ. & pactū hoc caſu trahit contractum ad aliā naturam, quando non eſt contra diffinitionem cōtractus. vt eſt tex. & ibi docto. & Bal. in l. 2. C. de iure emphy. & in l. 1. §. ſi conuenerit. ff. de poſi. notatur. in l. 2. & in l. lecta. ff. ſi certū peta. & in l. vbi ita ff. de d ꝛnatio. & in l. cum præcario. ff. de preca. vbi etiā vide, an, & quando pactum immutat naturam contractus. ¶ Et ex hoc dicit tex. in d. l. 2. C. de iure emphy. & ibi notant docto. & Bal. q̄ vbi nō eſt expreſſum. nihil militat tacitum. ¶ Pro hoc etiam facit. l. creditores. C. de pignorib⁹. vbi dicitur, q̄ licet quis non poſsit capere rem alterius propria authoritate, quia nemo in ſua cauſa poteſt ſibi ius dicere. vt in rubro & nigro. C. ne q̄s in ſua cauſa ius ſibi dic. & iſtud ſit naturale & rationabile, vt ibi. at tamen poteſt inter partes paciſci q̄ quis poſsit capere rem propria authoritate. vt. d. l. 2. C. de pigno.
4 ¶ Præterea †de natura cōtractus emphyteoſis eſt, q̄ ſi non fit ſolutio penſionis intra triennium, res incidat in cōmiſſum, pōt tū paciſci inter dominū & emphyteotā. q̄ res nō incidat in cōmiſſum. vt. d. l. 2. & ſcribentes ibi, dixi in glo. ſuper parte. que ſe guarde. infra iſta lege.

Adde. ¶ Pro complemento iſtius glo. quæro an ſit licitum recipere pecuniam, vt pro te fideiubeam. aliquis diceret q̄ non: nā iſtud quodammodo capit vſurā. ¶ Con- *Qō.* *Contra.*
trarium eſt verū. imo eſt licitū, & pmiſſum p. l. hoc iure. §. 1. ff. de dona. vbi eſt caſus notabilis, & in l. ſi remunerandi. §. fi. ff. manda. quod eſt pulchrum.
d ¶ Algun cenſo. Aduerte: quia contractus cenſus & emphyteoticus differunt in multis. ¶ Primò in contractu cenſus dominium tàm vtile, quàm directum remanet penes obligatum ad ſolutionem cenſus, ſed in contractu emphyteoſis, trāſit vtile dominium in emphyteotam: ſed directū remanet penes concedentem gl. eſt magiſtra & notanda. in c. cōſtitutus. de religio. domi. & đ hoc vltimo eſt tex. in l. 1. ff. ſi ager vectiga. vel emphy. pe. tenent doct. & Abb. in d. c. cōſtitutus. nā cenſum ſoluimus de re noſtra, penſionem ſoluimus de re aliena. & hanc differentiam notanter tenent doctores in. d. c. conſtitutus. & Bar. in l. 1. ff. de publi. ¶ Si enim ſit cō tractus cenſus, propriè debet dici vt ſoluat cēſum, non penſionem. ſed in contractu emphyteotico debet dici q̄ ſoluat penſionē: non q̄ ſoluat cēſum, quā uis generaliter vtamur promiſcuè his vocabulis.

Tamen

Tamen ob iſtam in propriam locutit iem non vitiaretur contractus vel libellus. vt pr ɔbatur ex.d.c. cõſtitutus.& ibi p do. Abb.idẽ Abb. & alij.i.c.potuit de locato.p doct. & Bal.in.d.l.2.C. de iure emphy. ¶ Secundò differunt cõtractus cenſus,& emphyteoſis,& eſt notabilis differentia: quia in contractu emphyteoſis de natura contractus res incidit in commiſſum,ſi penſio non ſoluatur infra biẽnium,quãdo penſio debetur eccleſiæ, vel infra triennium,quando debetur perſonę priuatæ.vt.l.2.ď iure emphy.ſed in contractu cenſus, ex non ſolutione res non perditur:ſed compellitur cenſuarius ad ſolutionem cenſus.vt per glo.in.d.c. cõſtitutus. ¶ Propterea cõſuluit do. Abb.in.d.c cõſtitutus. ꝙ in conceſsione,quæ fit de rebus eccleſię non ſcribatur,ꝙ ad cenſum ſit conceſsio:ſed in emphyteoſim. ¶ Aliæ differentiæ ponuntur per Abb.in. d. c.conſtitutus.pe col.ver.nota ſecundò.& Inno.ibi in glo.ſua in verbo ſubtracte. Alexã.in.d.c.potuit. 8.col.Bar.& docto.in.2.q.ff.de publi. Iaſon in authen.qui rem.8.col.C. de ſacroſan.eccle. Innocẽ.& alij.in.c.ad audientiam.de rebus eccle. alie. vel nõ.

Infer. ¶ Ex quibus infero, quòd licet emphyteota non poſsit vendere irrequiſito domino.per.d.c.potuit. 5 de locato,cum ſimilibus, eſt ſecus † in cenſuario: *Q̃:* quia poteſt vendere domino irrequiſito . ¶ Sed 6 quæro circa prædicta † quidam per.10. vel. 20. annos ſoluit cenſum vel penſionem tanquã emphyteota vel cenſuarius:defuncto eo, dominus cenſus vel penſionis dicit,ꝙ fundus fuit datus in emphyteoſim ad vita n:hæredes emphyteotæ dicunt,ꝙ in perpetuum. ☞ Vel contra dominum cenſus dicit,ꝙ pater iſtorum erat obligatus in perpetuum:ſed hæredes cenſuarij dicunt,ꝙ ad vitam tantùm , cui eorum ſit credendum ſi non apparet forma cõceſsionis,per inſtrumentum,vel per teſtes. ¶ Aduerte quia Gui.de Cu.in.l.male agitur. C.de preſcrip.30. anno.dicit , ꝙ emphyteoſis præſumitur perpetua, quando emphyteota poſsidet.30.annis.etiam ſi nõ conſtet de forma conceſsionis . & idem dicitur in Spe.de loca.§.6.ver.142.& Ange.in authen.de alie. & emphy.collatio.9.& in.l.qui luminibus.ff.de ſeruitu.vrba.prędio.☞ Sed Bal.in.c.1 prima col.verſi. & dicitur hic libellus,iuncto.verſi.5.nota.2.col. de alienatio.feudi vſi.feu.& in rubrica.C.de iure emphy.verſi.emphyteoſis.dicit,ꝙ emphyteoſis eſt,ꝑpriè quando in perpetuum conceditur vtile dominium & idem ſentit in.l.1.ver.quinto in exponendo.in fine.eo.titulo.notant docto. in. §. adeò inſti. loca.Itaq; ſi non apparet forma conceſsionis, præſumitur in perpetuum,licet nondum ſint. 30. anni tranſlati.vt tenet Specu. vbi ſupra. ¶ Quæ opinio iſtarum ſit vera,& quo tẽpore emphyteota præſcribat liberationẽ à penſione ſoluenda, vide in Spec. vbi ſupra.& in.§.nunc aliqua.ver. 41. & ſequenti. & glo. ſi.in.l.comperit.C.de præſcrip.30.anno.Iaſon in.l.2.col.23.verſi.28.C.de iure emphy.plenius quàm per alios And.Sicu.in.c.3.de dilatio.vbi beliſsimè diſcutit hunc paſſum.

Adde. ☞ Iſtam quæſtionem ſuſcitauit etiam do. Ioan.Frã.Balbus in trac.preſcrip. 4.parte.4.partis principalis. q.9.nu. 34.vbi dicit,an ille qui ſoluit canonem tanquã emphyteota per.30.vel.40. annos ,& tanto tempore rem aliquam poſſedit, vti emphyteota præſcribat ius emphyteoticum & vtile dominium ſalua canonis preſtatione.quãuis iura emphyteotica nunquã fuerint ei conceſſa.& dicit ꝙ Bar.in.l.comperit de qua ſupra determinat ꝙ ſic.& in.l.3.§.ex contrario. 1.&.2.col.verſi.ſecundo.contra Dinum . & ibi notant doct.ff.de acqui.poſſe.vbi dicit Bar.ꝙ emphyteota feudatarius.& ſuperficiarius præſcribunt ius emphyteoticum,vel aliud ſimile ſingulis ad ſingula relatis.per.d.l.comperit.Ex quo poſsident naturaliter.& de hoc dicit Bar.ſe dare caſum in.l. ſi finita.§.ſi de vectigalibus.ff.de damno infecto.dicit in ſuper,ꝙ eſt textus de hoc rectè intelligendo.in.l. cum ſponſus.§.ſi de vectigalibus.cum glo.iuncta.l. cum qui in principio.eod.titu. quæ iura ſic inducuntur.iſta ſunt conuertibilia cõpetit publiciana. ergo vſucapio & econtra.vt.d. l. cum qui.in prin. ☞ Sed in.d.l.cum ſponſus.§.ſi de vectigalibus. dicitur,ꝙ emptori fundi vectigalis ſiue emphyteotici competit publiciana.ergo ipſi ꝑ poſſunt preſcribere tale ius. iſtam concluſionem dicit tenuiſſe Iaſo.in tractatu iuris emphyteotici.col.81.ſed dictus dom. Ioan.Fran.Balbus.vbi ſupra dicit, ꝙ hæc inductio non videtur bona per ea quæ ipſe dixit in eodem tracta.3.parte principali circa intellec.regulę dictę legis cum qui.in principio.col.34.&.48. vbi concludit,ꝙ dicta regula procedit negatiuè,non affirmatiuè.vnde adducit meliorem rationem : quia licet emphyteota,vel vſufructuarius ſolũ poſsideat naturaliter fundum,tamen ipſum ius emphyteoticum,vel vſufructum poſsident naturaliter & ciuiliter.Ita declarat Bar.in.l.naturaliter.in prin. ff. de acqui.poſſe.ad quod allegat gl.notabilẽ.in.l.ſi plures.§.defectum.ff.de vi & vi arma. & in. l. ait prætor.§.item ei.ff.ex quibus cau.maio.& in.l.ſi.ff. vti poſsi.de quo plenè.do.Io.Fran.Balbus vbi ſupra. ¶ Quod procedit in emphyteota perſonę ſecularis.ſecus in emphyteota eccleſię , qui non præſcribit ſpacio.30.vel.40.annorũ . per tex.ſatis notandum in quadã extrauaganti , incipit ambitioſe.de rebus eccleſię non alienã.quam tene menti. nã declarat contractum emphyteoticum eſſe nullũ ipſo iure,ſi fit de reb⁹ eccleſię,& plures inſuper pœnas imponit:licet Fran.cremen.ſingulari ſuo.115.dicit, ꝙ eccleſia poteſt dare res ſuas i emphyteoſim vſq; ad tertiam generationem.ꝙ non procedit ꝑ dictam extrauagantem ambitioſe. ☞ Niſi in tali datione in terueniat decretum apoſtolicum.vt recitat Matth. de afflic.deci.Neapo.85.nu.5. Vel quia res data in emphyteoſim erat infertilis tempore dationis. &

præceſſerunt

præceſſerunt tractatus, de quibus in.c.hoc. 19. q. 2. habetur in.c.ad aures.de rebus eccle. ¶ Sed quæ-
7 ro, an † contractus præſumatur emphyteoticus, ſi locatio eſt perpetua, & penſio parua. Tene quòd ſic, & ex qualitate pactorum, & ex conſuetudine penſionis, & ex communi vſu loquendi, aliàs præſumitur contractus locationis, ſi penſio correſpondet fructibus. glo. eſt ſingularis & peregrina in.l.1. §.1. ff. de ſuperficie. quam reputauit ſingularē Bal. in. c. 3. de dilatio. & dicit hoc eſſe conſiderandum ſecundum eum ibi: quia ſimplex locatio tranſit ad quemlibet hæredem. vt in. l. via veritatis. C. loca. ſed emphyteoſis eccleſiæ nō tranſit ad hæredes extraneos. de quo vide notata in. c. in præſentia. de probatio. Ludo. Roma. & moder. & alios in.l.etiā. ff. ſolu. matri. & plenè per Andre. Sicu. in. d. c. 3. de dilatio. vbi dicit, quòd Bal. verius diceret iſto modo, Contractus emphyteoticus dicitur ille, qui ſub modica penſione datur ad meliorandum. ita dicit Bal. in. l. 1. C. de iure emphy. & videmus quotidie emphyteoſim ad ſoluendum vnam libram piperis, vel decem ſolidos. & dicit, quòd iſte eſt propriè contractus emphyteoticus, quādo eſt & datur modica penſio, & vilis, & interuenit melioratio, poſito quòd in contractu eſſent appoſita illa verba, locauit. quia verba debent intelligi ſecundum ſubiectam materiam. l. ſi vnum. ff. loca. Si autem penſio eſſet magna, adeò quòd cōmenſuraretur fructibus, qui ex re illa percipiuntur, tunc præſumitur eſſe locatio, & non contractus emphy. ex eo, quia repugnat naturæ emphy. & ad hoc do. Andre. Sicu. vbi ſupra adducit quod voluit Bal. in. d. l. 1. C. de iure emphy. & dicit aliàs in facto conſuluiſſe Bononiæ, cùm fuiſſet domus in emphyteoſi ſub magna mercede, adeò quòd non daretur maior ex locatione, q̄ debebat fieri remiſsio, ſi caſu fortuito non poterat frui plenè domo illa. de quo plenè do. Andr. Sicu. in. c. propter ſterilitatem. de loca. ☞ An cōtractus emphyteotic⁹ præſumatur eſſe perpetuus ſeu temporalis, vide plenè And. Sicu. in. d. c. 3. de dilatio. vbi beliſsimè diſcutit hunc paſſum. ¶ Quæ-
8 ro de alia quæſtione, † plures ciuitates & villæ ſo-
Queſtio litę ſunt affidare vel recipere aliorum animalia, ſeu greges, vel pecora aliarum ciuitatum, villarum, vel caſtrorum, & particularium perſonarū in paſcuis ſuis certo pretio. Hi, qui ſoliti ſunt recipere aliorum animalia, ſeu pecora in paſcuis ſuis, nolūt deinceps dicta animalia affidare, nec alia, ſed volunt vti paſcuis ſuis pro gregibus ſuis. Illi tamen, qui ſoliti ſunt affidare, dicunt, quòd ipſis paſcua fuerunt data in perpetuum, & probant paſturaſſe greges ſuas per tempus. 30. vel. 40. annorum, & amplius: propterea dicunt probaſſe præſcriptionē, quæ habetur loco tituli. per capit. auditis. de præſcriptio. & per ea, quæ dicunt doctores, & Barto. in. l. cùm de in rem verſo. ff. de vſuris. & Bald. in. l. ſi certis annis. C. de pactis. Item quia ius affidandi poteſt præſcribi, ideo non poſſunt iſti prohiberi in poſſe rum. per textum in. l. venditor. ff. communia prædio. vbi valet cōſuetudo oblato pretio, vt quis poſſit incidere ligna, vel quid ſimile in fundo alteri⁹. vt. l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſerui. vendi. ☞ Idem dicimus, quòd ius coloni poteſt præſcribi. vt dicit Bal. in. l. malè agere. C. de præſcrip. triginta vel quadraginta annorum. & eſt glo. in. l. litibus. in verbo, colonorum. de agri. & cēſi. libro vndecimo. habetur in. l. ne cui. C. locati. Lucas de Pen. in. l. cōgruit. de locatione prædiorū ciuilium. libro vndecimo. Barto. in. l. ſi quis conductionis. C. locati. & vltra ſupradicta Matth. de Afflict. in deci. Neapo. 290. numero ſeptimo. mouet in terminis iſtam quæſtionem, & eſt, an vſus longiſsimi temporis noceat dominis territorij. Et dicit, quòd do. Abb. poſt Hoſtien. & Anto. de Bu. in. c. dilecti. ſecunda colūna. de arbi. tangit iſtam quæſtionem, & dicit, quòd ſi paſcua non ſufficiunt pro animalibus ipſorum de territoriis, tunc non obſtante dicta conſuetudine vetuſta, vel præſcriptione, non tenentur eiſdem ſolitis affidare amplius. argumen. c. ſuggeſtum. de decimis. &. c. quid per nouale. de verborum ſignificatio. & capitulo ſecundo. §. vbi autē. de decimis. in ſexto. Item quia prima charitas incipit à ſeipſo. vt in. l. præſes. C. de ſerui. ☞ Hanc concluſionem tenet gloſa in lege ſexta. titulo ſecundo. prima partita. Et bene ad hoc faciunt quæ dixi in. l. 62. gloſa prima. ſupra. & quod Andre. de Yſer. in ſua peregrina. ſuper tertia conſtitutione Neapoli. titulo de animalibus in paſcuis affidatis. incip. cùm per partes. numero ſecundo. vbi dicitur, quòd ſi ſtabularij, & illi, qui publicè negociantur, habent poteſtatem recipere & vendere cui velint. per. l. ſi. in parte, his tantum perſonis. C. de iure emphyteo. &. l. 1. ff. nau. cau. ſtabu. &. l. ſed ſi pupillus. §. ſed ſi denunciauit. &. l. ſi quis municipiis. §. proculus. ff. de inſti. ita dominus caſtri, vel alicuius loci poteſt recipere quos velit, & quando velit in paſcuis ſuis ad paſturandum greges ſuas, & non recipere quando non vult recipere vel affidare. Itaque ſi in ſupradicto caſu dominus paſcuorum diceret, & verum eſſet, quòd vellet paſcua ſua pro ſe, & ſuis, nec ea ſufficere pro aliis, non cogetur. nam ſi locaſſet, ob cauſam hanc reuocaret. vt lege tertia. C. de locati. nam iura dicunt, quòd omnis charitas incipit à ſeipſo. ne forte non ſufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. vt habetur Matth. vigeſimo ſecundo. pro quo allegat dictā legem. præſes. C. de ſerui. & glo. in verbo, negligente. in capitulo. licet. de ſupplen. negligen. prę-
la. & glo. in verbo, ſpiritualibus. in capitulo. petitio. de iureiurando. Dicit itaque Andreas de Yſernia, vbi ſupra, quòd etiam ſi dominus paſcuæ, aliàs in ſuo territorio affidauit à tempore, cuius non eſt memoria, omni anno, non compelleretur greges in ſuo territorio recipere in caſu

caſu ſupradicto.quod menti tene: quia ſæpenumero contigit, maximè in locis domicilij mei, vbi nō ſunt alibi tot & tales greges vel pecudes, & ſunt paſcua pro eis neceſſaria & pluries in facto habui.

c ¶ Pagare.quid ſi alius ſoluit pro emphyteota, vel cenſuario, an profit emphyteotæ ſolutio. vide plenè p Iaſ. in.l.2. col.22.ver.25.C.de iure emphy. vbi diſtinguit.

6 f ¶ Ciertos plazos. Nota,q̄ † quando terminus eſt cert⁹, debet fieri ſolutio in termino. aliàs debet fieri in principio anni.vt per Bald.in.l.2.C.de iure emphy.& ibi in additione. ¶ Sed nunquid aduenientе termino ſolutionis, debet requiri cenſualis, vt ſoluat. videt q̄ nō, q̄ñ termin⁹ eſt ſolutioni prę-fixus: quia dies termini interpellat.l.magna. C. de contrahen.& cōmi.ſtipula.&.l.traiectitię.§.de illo. ff.de actio.& obli.& hoc verum etiam ſi dies legalis & tacita.vt.d.l. C.de iure emphy.& authen. qui rem. C.de ſacroſan.eccle.&.c.potuit.d locato.& eſt glo.in.l.mora.ff.ſolu.ma.

Adde. ▽Idem dicit Bal. in.l. pacto quo pœnam. C.de pactis. vbi commē dat gl. in.d.l.ſi mora.ff.ſo.ma. & in rubrica. C.de conſtituta pecu.& ibi dat Bal.aliam glo. in.l.

10 ſi duo.§.fi.ff.de conſti.pecu. ¶ Et nota.in hoc.q̄ † ſicut dies termini interpellat.ita & hora.tenet Bal. in.l.1. colu. 2. C. ne lice.in vna cau.ter.prouo. vide.in.l.datio.§.fi.ff.de actioni.emp. & ven. & in.l.

11 ſi quando.2.col.C.de teſti. ¶ Sed quęro † de vtili & quotidiana quæſtione.emphyteota ſoluit partem canonis in termino, deinde ceſſauit in alia parte per triennium inter laicos, vel per biennium cū eccleſia, putà debebat ſoluere annua decem, & ſoluit quinq; tantùm: nunquid in totum poterit expelli à re emphyteotica: an verò pro parte tantùm. ▽Aduerte, quia Spe.in ti.de locato.§.nunc aliqua. ver.29.latè examinat hanc quęſtionē, & multa iura allegat ad partes, hinc inde. & ibi.Ioā.And.in additio. finaliter concludit Spe.q̄ per ceſſationē ſolutionis partis poſsit in totum expelli, niſi propter paupertatem ceſſauerit, quia tunc in nihilo cadit, dummodo paratus ſit ſoluere. & cum hoc videtur

Contra. ibi trāſire Ioā. And. ▽Ipſe verò Spe.in ver.ſequēti qui eſt.30.tenet cōtrarium.q̄ tantùm in parte cadat. & mirandum eſt q̄ Spe.ſic feſtināter ſibi fuerit contrarius. tamen præcedens opinio eſt magis communis.& eam tenet Iaſo.Mai. in.l.2.col.17. in princi.ver.16.C.de iure emphy. & ita cōſuluit Oldra. Lan.conſilio ſuo.29.& Bal.in.d.rub.C.de contrahen.emp.10.q.& Albe.in.d.auth.qui rem.C.de ſacroſan.eccle.& Imo.in.d.c.potuit.39.col.de locato. ¶ Et reſpondet ad omnia iura allegata in contrarium, maximè per Spe. & Ioan.And.in.d.verſi. 29.& ibidem etiam ſubdit notabiliter Imo. q̄ ſi emphyteota promiſiſſet pœnam centum, putà eo caſu quo non ſolueret debitam penſionem, & ſoluiſſet in parte tantùm, q̄ nihilominus incidit in totā pœnam. ▽Iſtud idem tenet Salice.plenè diſputans in auth.perpetua.C. de ſacroſan.eccle. & Pau.de Ca. in.l.in executione.§.pro parte.ff.de verbo.obli. & ibi fortius tenet, quòd ſi totū ſoluiſſet excepto vno nummo, quòd poſsit expelli. ▽Et ad hanc partem *Nota.* Iaſo.vbi ſupra. addit notabilem glo. in.l. res bona. ff.de contrahen.emp. quæ tenet, q̄ ſi res ſit vendita ſub pacto, q̄ ſi die ſtatuto nō fuerit ſoluta pecunia, quòd res ſit inempta: quòd ſi vnus ſolus nummus deſit ſolui, res erit inempta.& hoc verum.

Adde ▽Idem tenet Oldra.conſi.29.vbi dicit, quòd ſi emphyteota ceſſat in ſolutione partis, cadit à toto iure. allegat iura & rationes. ▽Idē & multo plenius tenet do. Matth.de affli.in deci.Neapo.deciſione.10.num.1. per totam deciſionem.& deci.153.nu.1.&.4.vbi mo

12 uet, quòd † ſi plures collaterales ſuccedunt in emphyteoſi, poſsit dominus directus cōuenire vnum quandoq; collateralium in ſolidum ad totum canonem, vel ſolūmodo, pro parte. & refert aliquos dicentes, quòd ſicut plures emphyteotæ poſſunt inter ſe diuidere rem emphyteoticam, & tunc quilibet tenetur pro parte ſoluere canonē. vt dicit Bar. in.l.qui Romæ.§.duo fratres.ff. de verbo.oblig. & in.l.ſi domus.§.fi. de lega.1. ¶ Et idem quādo ſunt plures hæredes. vt firmant moderni ſcribētes in.l. ſi.74.col.& ſequē.C.de iure emphy. ▽Idem videbatur dicendum, quando plures collaterales euincunt rem emphyteoticam iure congrui, & diuidūt eam, vt quilibet teneatur ad canonē pro parte eum tangente. ¶ Alij dicebant contrarium, ſi iſta erat emphyteoſis eccleſiæ: quia fiſcus & eccleſia æquiparantur.vt notatur in.l.1.de iure fiſci.lib.10. Et fiſcus tenētem fœcundum tributarium poteſt cōuenire ad tributū.l.fi.C.ſine cēſu, vel reliquis. ▽Hāc æquiparationem faciunt moderni Papienſes in.d. l.fi.vt refert do.Matth. de afflict.vbi ſupra.licet eā non ſequantur.Sed referunt Ioan.de Imo.illam ſequentem in dicto.c.potuit.37.col.de locato. ▽Pro

13 hoc facit talis ratio: nam † emphyteota inuito dño non poteſt ſoluere canonem per partes, ſed ſemel totum & integrum tenetur ſoluere.vt tenet Pau.de Caſt.in.l.quidā æſtimauerūt.ff.ſi certum peta. ergo nec hæredes debentes canonem poſſunt dicere q̄

14 volūt ſoluere vnuſquiſq; pro parte ſua: quia † obligatio ad canonem eſt realis, licet ipſi hæredes diuidant inter ſe: tamen quilibet tenetur in ſolidum ad cenſum. per glo.in.l. communi diuidundo. in verbo, confundetur.ff. cōmuni diuidundo. quæ vult, quòd ſi hæredes emphyteotæ diuiſerunt inter ſe rem emphyteoticam, & vnus ſoluit pro parte ſua canonem, & alter nō, tota res incidit in cōmiſſum. Iſtam glo.cōmuniter ſequūtur ibi docto. & Alex. in.2.volu.conſi.7.in.5.col.& Hoſti.in ſumma.in ti. de loca.§.fi. verſi.quid ſi vnus ex pluribus. & Albe.de Roſa.in.d.l.2.col. 9. C. de iure emphy. & ibi moderni Papienſes.30.col.do.Matth.de affli.in.d.

deciſio.

deciſio.153.plura ſuper hoc allegat pro & contra. Tandem concludit, q̃ ſi dominus cõſentit diuiſioni, ſibi præiudicat in hoc: quia ſi vnus ſoluit partem ſuam,& alter non ſoluit per biennium in eccleſia,vel triennium inter ſeculares,ſolùm pars nõ ſoluentis incidit in cõmiſſum, non autẽ pars alterius ſoluẽtis.& hoc ſentit Bar.in.l.fraudati.ff.de publica. ☞ Ideo in tali diuiſione procurẽt diuidentes habere conſenſum dñi.☞ Si autem nõ interuenit conſenſus domini directi in diuiſione neceſſaria, ſicut eſt quando hæredes diuidunt inter ſe,vel collaterales vincentes rem iure congrui, tunc quilibet eorũ tenetur in ſolidum ad canonẽ. Et ſi vnus ſoluit partem ſuam, alter non per biennium in emphyteoſi eccleſiæ,vel per triennium in emphyteoſi priuati, tota res incidit in cõmiſſum:vt firmat Albe.de Roſa.in.d.l. cõmuni diuidundo. circa finẽ quæſtionis prædictæ, quã ibi hanc examinauit. ¶ Quæro an debeatur gabella ex tali venditione, vel cenſus impoſitione.videtur q̃ ſic,per tex.in.c.illo vos.de pigno.vbi dicit Abb.3.col.q̃ venditio,quę venit reſoluenda in euentũ conditonis edictæ, poteſt dici pura.&c. ☞ De materia iſtius glo. vide Alex. in.l. mora.6.col.ver.nota etiã.ff.ſolu. ma. qui allegat ad alias gloſas. ☞ Limita tamen hanc concluſionẽ procedere, niſi per errorẽ minus fuerit ſolutũ. per tex. notabilẽ in.l.quãuis rationes.ff. de conditio.& dequem ad hoc reputat ſingularẽ Bal.in.l. pro hæreditariis.3.col.C.de hære. vel actio.vendi. ¶ Secundò limita ſecundũ Spe.in.d.ti.de loca.§.nũcaliqua. ver.29. quando propter paupertatẽ ceſſaſſet ſoluere.& facit quod dicit idẽ Iaſ.in.d.l.2.col.18.C.de iure emphy. dicit tamẽ hoc non eſſe ſine dubio: & q̃ pendet ab illo puncto, an difficultas excuſet morã vel pœnã.de quo per Bar. in.l. continuus.§.illud. ff.de verbo.obli. & in.l. quod te. ff. ſi certum peta. Et ad iſtam principalem quæſtionẽ vide tex. glo. & docto.in.c.ſuam.de pœnis.& quod habetur in.l. neceſſarias.§.ſi vnus.ff.de pigno.actio. & in.l. Lucius Titius.ff. de actioni. em. & quod habetur in.l ſi ſeruus pluriũ.ff.ſi quis cau. & in.l.quãdiu. C.de diſtra.pigno.& iſta ſunt verba Iaſo.vbi ſupra.☞ Et vltra eũ vide Bal.in.c.1.3.col. in princi. ver. quæro vtrũ.de alienatio.feu. vſi. feu. vbi mouet quæſtionem,an propter peccatũ partis perdatur totum. Et cõcludit, q̃ ſi peccatur in perſona, perditur totum: ſi in re,perditur pars.per.l.quidã in iure.§.fi. & ibi Bar.ff.de donatio.itaq; ſi peccatur in perſona,quãdo in termino non ſoluitur tota penſio,vera eſt cõcluſio ſupradicta. ¶ Sed quòd peccatur in pſona, quando in termino non ſoluitur, bene apparet ex. d.l.2.C.de iure emphy. & ex.d.c.potuit.de loca. & melius in.l.28.titu.8.5.partita. ¶ Tu limita tertiò, niſi facto iudicis impediatur emphyteota ſoluere, quia tũc excuſatur à pœna,& tunc impeditur à iudice quando interdixit vel prohibuit emphyteotã ne ſolueret penſionẽ propter delictũ commiſſum per dominũ directũ, vel quia ad inſtantiã alterius interdixit.tex.eſt notabilis in.l.ſi.ff.de publi.& vect. ¶ Quartò limita, niſi emphyteota ſit creditor domini ſui, quia ſi nõ ſoluit canonẽ infra terminũ. non cadit à iure ſuo, quia poteſt cõpenſare. tenent glo.& docto.in.l.ſi conſtat.C.de cõpenſatio.habetur in Spe.de loca.ver.129.& ibi Bal.in additio.ver ſi.emphyteota non cadit. Abb.antiquus in.c.bona fides.depoſi.idem Bal. in margari. verſi.emphyteota.ver.primo. ¶ Limita quintò,niſi emphyteota ſoluturus canonẽ,portans illũ derobaretur in itinere,quia tunc liberatur à cõmiſſo. vt per Bal. in.l.ſi. vlti.col.C.de condi.inſer. ¶ Sextò limita,ſi dominus deceſſit ſine hærede,quia tũc excuſatur, ſi non reperit cui ſoluat canonẽ.tenet Bal.in.d.l.2.in fine. C.de iure emphy. ¶ Septimò,ſi nõ ſoluit propter guerrã.vt tenet Bar.notanter in.l.interdũ.§.1. ff. de acqui.poſſe.allegat.l.1.C. de iure emphy. Idẽ tenet Ange.& Salice.in.d.l.1.licet aliqui contra.vt habetur in additio.ad Bar.in dicta.l.interdum. ¶ Octauò,ſi hęres ignorans rem eſſe emphyteoticam,non ſoluit canonem, quia tunc reſtituitur in integrum ex clauſula generali,& liberatur à commiſſo. tenet glo.in.l.3.C. de iure emphy.& Bar.in.l.cum filiusfamilias. §. in hac ſtipulatione. & ibi Angelus & Pau.de Caſt. ff. de verbo. obliga. ☞ Et bene ad hoc facit regula. cùm quis. de regu. iuris. libro ſexto. nam cùm quis in ius ſuccedit alterius,iuſtam ignorantiæ cauſam habere preſumitur,ideo reſtituitur, vt ſupra ex clauſula generali. & Din⁹ in.d. regula. in ver.quæri autẽ poteſt. mouet iſtam quæſtionẽ, an hæres emphyteotæ,qui ſoluere ceſſauit eccleſiæ canonem per bienniũ,vel priuato per triennium, excuſari poſsit, & debet prætextu ignorantiæ. & dicit q̃ per verba dictæ regulæ. cùm quis. &.l. qui in alterius.ff.eo.bene excuſatur hæres.licet contra videtur.per tex.in.l.ad diem.ff.de verbo.obli.&.l. Aemilius.ff.de minori.&.l.vlti.ff de nau.fœno.& concludit, q̃ de rigore iuris poſsit deiici à iure emphyteotico. vt in.d.l. ad diẽ. cum ſimi. ſed propter iuſtã ignorantiæ cauſam reſtitutio concedi debeat. per dictam regulã.cum ſimi. ¶ Sed quia ſupra dixi, q̃ emphyteota ſoluens canonem pro parte tantùm,licet partem ſoluens,partem non,ſi ceſſet,priuatur iure ſuo in totum,adde Dinum, qui idem tenet in.l.etiam partis.de lega.1. ☞ Limita tamen ,ſi res data in emphyteoſim eſt indiuiſibilis , ſecus ſi diuiſibilis : quia tunc priuatur pro parte tantùm. vt habetur in Specu. de loca. §.6.ver.74.& ver.29. ¶ Et dicitur diuiſibilis , quando facta diuiſione apud intellectum remanet in ſingulis rebus datis in emphyteoſim forma ſubſtãtialis. tenet Bal. in.l. 2.col.1.verſi.vnde ſcias.C.de hæredi. actio. melius in.l.ſi plures.in principio.C.de conditio.inſer. dixi plenè in lege tertia.ſupra. in parte,interuengan. verſi.item quia nihil.vbi aliquid de diuiduo & indiuiduo.& in capitulo. ſuam. de pœnis.per docto.

¶ An

Limi. 1.
Limi. 2.
Limi. 3.
Limi. 4.
Limi. 5.
Limi. 6.
Limi. 7.
Limi. 8.
Limi. 9.

¶ An autem, & quando hæres non ſoluens canonem cadat à iure ſuo. Vide per Bar. in l. 1. §. ſi aduerſus. ff. quando appella. ſit. per eundē in d. l. 1. in fine. C. de iure emphy. & in l. 2. C. de vendi. pigno.

Quæſtio g ¶ Et comiſſo. Hic cadit notabilis quæſtio, & quotidiana. Emphyteota ceſſauit in termino ſolue re canonem, an poſtea dominus recipiendo pēſionē videatur remittere ius caducitatis, ita q̄ ampli⁹ prætextu dictæ ceſſationis non poſsit dūs expelle re emphyteotā. Et quia dūs Iaſ. in l. 2. folio. 12. col. 1. ver. in eadē gloſa. pulchrè examinat hanc quæſtionem per. 12. colūnas, & amplius, & multipliciter diſtinguit. vide ibi per eum. & latè per do. docto. de Pala. in repe. c. per veſtras. de dona. inter vi. & vx. ſuper rub. 14. col. verſi. bene facit ad hoc. per glo. & docto. in c. potuit. de loca. et cōdu. & per glo. & docto. in. d. l. 2. C. de iure emphy. ¶ Pone etiam † q̄ dūs directus petit rem datā in emphyteoſim propter in cōmiſſum: quia dicit emphyteotā penſionē nō ſoluiſſe per multos annos, ſed emphyteota probauit ſe ſoluiſſe penſionē toto tēpore præterito. tenet glo. q̄ ſic in. d. l. 2. C. de iure emphy. in parte, repellere. inquātum allegat. l. quicunq;. quæ eſt. l. pe. de apochis publi. li. 10. vbi dicit eſſe tex. Sed tu diſtingue vt latè per docto. ſignanter per Iaſo. in. d. l. 2. folio. 14. col. 2. ver. in eadem glo. per doct. & Bar. in. d. l. quicūq;. & per Bal. in l. 2. C. de dotis promi. per eundē in additio. ad Spe. in ti. de loca. verſi. 38. & in l. 1. col. 19. C. qui admitti. & in c. literæ. de dilatio. ad finē glo. in. c. eccleſia ſutrina. de cauſa poſſe. & proprie. vbi omnes dicunt, quòd ſufficit emphyteotam probare ſoluiſſe canonem tribus annis præteritis: dam tamen diuerſis annis ſolutionē feciſſet, ſecus ſi probauerit quòd vno contextu.

Q̄o. 15

¶ Idē dicit in deci. Tholo. q. 235. & ibi plenè in additione. & do. Ioan. Fran. Balbus in tracta. præſcriptio. 1. parte tertię partis principalis. in ver. quartò fallit. 29. vbi dicit per. d. l. quicunq;. de apochis publicis. lib. 10. q̄ ille, qui tribus annis proximis oſtēdit ſe ſoluiſſe tributū, vel cenſum, præſumitur vſq; retro poſtea ſemper ſoluiſſe, niſi probetur contrarium. Et dicit q̄ illum tex. ad hoc reputat ſingularem Bar. & dicit aureum Bal. in c. literæ. ad finē. de dilatio. Et ita per illū tex. determinat glo. in emphyteota, q̄ præſumitur ſemper retro ſoluiſſe, ſi probat ſolutionē trium annorum proximorū in. d. l. 2. glo. magna. C. de iure emphyteo. & Iaſ. in l. ſi certis annis. ad finem. 1. col. ver. adde ſimiliter. C. de pactis plenè Alex. cō. 116. incipi. magnifice prætor. 1. col. circa finē. & ſequenti. 3. volu. plenius Iaſo. in tracta. iuris emphy. 73. col. & ſequē. vbi ponit, an procedit generaliter in quolibet, qui tenetur ad annuam penſionem. & refert plures extollētes tex. in. d. l. quicunq;. & illū multum exornat. ¶ Et limitatur ille ſolēnis textus in. d. l. quicunq;. vt procedat, dūmodo probetur de tribus ſolutionibus ſeparatis quolibet anno. ſecus ſi facta eſſet vna opera vel confeſsio ſimul pro tribus. vt per Alex. in. d. l. quicunq;. in apoſtillis ad Bar. & per Iaſo. vbi ſupra. vt in. d. l. ſi certis annis. 2. col. in princi. C. de pactis. ¶ Aduerte, quia Alex. in apoſtilla, de qua ſupra, limitat: niſi iſta ſolutio tertia eſſet facta vnā ſemel pro annis, quia tunc non præſumitur retro ſoluiſſe. ¶ Ex quibus verbis colligitur, q̄ ſi iſta ſolutio trina non eſſet facta ſemel vni, ſed quia dūs directi dominij confitetur in vna apocha emphyteotam ſoluiſſe canonem ſibi debitum tribus annis præteritis, vnoquoq; anno ſuis tēporibus, non vnica ſolutione, ſed tribus ſolutionibus, vel diuerſis, licet in vna apocha contentis, q̄ ſufficiat confeſsio facta iſto modo in dicta apocha, prout ſi in diuerſis apochis, trium annorum mētio ſolutionis facta eſſet. argu. eius quod dicitur de citatione in l. cōſentaneum. C. quomodo & quando iudex. vbi dicitur, q̄ in caſibus, in quibus requiritur trina citatio, vel citatio tribus edictis, ſufficit ſi in vno pro omnibus fieret citatio: ſed ex hoc nō reſultat præſumptio vltra citationem, quoad præcedentem citationē, prout debet eſſe in apocha diuerſis temporibus facta. ideo tene primum. ¶ Quæro † vendens rem datā in emphyteoſi cadit in commiſſum quādo tradidit illam. Alex. in. 3. volu. cōſi. 91. col. 2. ver. quinimo. & Andr. Sicu. in c. potuit. 3. col. ver. tu allega. & ver. ſed pone. de loca. tenent q̄ non. pro quib⁹ eſt glo. in l. licet. ff. de verbo. ſigni. Et non ſolùm ſi non tradidit, verumetiā ſi traditam recuperauit. pro quo multum facit dictum Spe. tit. de ceſsione actionis. 7. col. ver. ceſſat autem. vbi dicit, q̄ ceſſat edictū de alienatione iudicij. mu. cau. fac. quando quis rem alienauit, & poſtea recuperauit. ¶ Quod facit ad illos, qui tranſferunt res prohibitas extra regnum. nam per tranſitum perdunt illas tranſeuntes: ſi tamen recuperant illas antequam petantur, & condemnentur, euitant pœnam tranſeuntes, & hoc quādo pœna non eſt impoſita ipſo iure, nam tunc nō habet locū pœnitentia, nec purgatio. vt l. magna. C. de contrahen. ſtipulatio. de ſupradictis vide Alex. in l. diuortio. §. ob donatiōes. 3. col. ver. vnum nō omitto. ff. ſolu. matrimo. ¶ Idē eſt dicendū in colono ſimplici, qui colit ita ſingulariter dicit Ange. in auth. de aliena. & emphyteo. colla. 9. qui ſi probat ſolutionē, vt ſupra, liberatur. Et in hoc aſſimilatur cēſuario & emphyteotæ, prout in multis aſsimilatur. vt tenent docto. in rubri. C. de iure emphy. ¶ Quia etiam poteſt expelli ſi non ſoluit locationem. vt l. 5. ti. 8. quinta parti. & l. certi iuris. C. de locati. ¶ Et nota vnum ſatis ſingulare, q̄ † ſi duo haberent fundū communē propriū, vel in emphyteoſim, vel cōductum, qui egebat reparatione, vel refectione, & alter ſocius requiſitus vt contribueret in refectione, fuit contumax: vnde alter ſocius refecit in totum ſua expenſa, & poſtea ſunt elapſi quatuor menſes, q̄ dictus fundus tranſit in ſocium reficientem, quia ille non ſoluerat partem

Q̄o. 16

Extēſio.

Not. 17

Adde.

tem ſuam infra quatuor menſes.tex.eſt in.l. ſi duobus.§. idem reſpondit ſocius qui ceſſantis.ff. pro ſocio. & in l.ſi vt proponis.C. de ædificiis priua. tenet Fran. Cremen. notanter ſingulari ſuo. 97. & Ange.in.§.ſequens.penul.colũ.inſti.de actio.idem Ange.in.l.quidam hy berius.2.colum.ff. de ſerui.vrba præ.Barto. in lege. quominus.

redad en commiſſo[g]

17.q. ff. de flumi. ¶ Vltimò pro iſta particula pone vnum ſingulare. Tu habes, quòd † mulier non poteſt contrahere ſine conſenſu mariti,per legem. 55.cum aliis ſupra.mulier vendidit rem emphyteoticam ſine licẽtia mariti ſui,quo caſu venditio non tenet. vt. dicta.l.55. an iſta mulier cadat à iure ſuo. Tenet quòd non, quia talis contractus nullus non eſt contractus. argumen. legis.3.§. condemnatum. ff. de re iudi. ita ſingulariter dixit Bal. in.l.2.C. de epiſcopali audi.idem Bal. in.l.2.C. de iure emphy. 2.col.& in.l.fi.4.col.C.de his qui pœnæ nomine.tenet Fran.Cremen.ſingulari ſuo.112.

Nota ſingulare dictum.

18

[h] ¶ Que ſe guarde. Aduerte tu iuuenis,quia iſta verba ſunt extracta de mẽte.l.2.C. de iure emphy. in princi.& ab his,quæ dicunt docto. ibi.& à.l.28. titu.8. quinta partita.ſcilicet.quòd † pacta inita cum cenſuario ſunt ſeruanda. vult dicere iſta lex, quòd ſi eſt appoſitum pactum inter dominum cenſus & cenſuarium,quòd ſi non ſoluerit cenſum intra annum,res ſuper quo eſt impoſitus cenſus incidat in commiſſum,quod pactum erit ſeruandum,etiam ſi pœna ſit magna,nec expectabitur bienniũ vel triẽnium.quia pacta expreſſa remouent diſpoſitionem legalis naturæ de triennio,vel de biennio. vt.d.l.2. & ibi omnes doctores.& Bal. ibi primo notabili.

19

Regula.

Adde ¶ Vide quæ ſuper hoc dixi in glo.1. iſtius legis circa finem. ¶ Hinc dicimus,q̃ contractus guarẽtigiatus mandatur executioni,vel ex cõſuetudine partium.nam ex conuentione contractus nomen accipiuntur.

¶ Hinc dicit egregiè Bal.in.c. querelã. de iureiu.

20 q̃ † licet emphyteota eccleſiæ non ſoluẽs canonem ſingulis annis non poſsit expelli niſi elapſo biennio. vt capitulo. potuit. de locato. tamen ſi iurauit ſoluere ſingulis annis penſionem,& non ſoluit,elapſo anno poteſt expelli. Itaq; non ſolum conuentio partium facit rem datam in emphyteoſim cadere in commiſſum ante biennium vel triẽnium, ſed iuramẽtum.quod probatur ex.d.c. querelam. nam papa ibi non conſiderauit biennium,ſed iuramentum, cuius tranſgreſſorem vult remoueri, ex quo illud non ſeruauit:ergo non ſolum poſt biennium, ſed ante biẽnium poteſt remoueri & priuari iure emphyteotico. ¶ Quod etiam tenet idem Bal.in. capi.literæ.de dilatio.& Alexan.conſilio.126.incipi.non puto id de quo quæritur. in primo volu.

Extẽſio ſingularis & notanda.

Alia extenſio

¶ Item incidit in commiſſum,ſi elapſo anno & dimidio emphyteota eccleſiæ ceſſauit à ſolutione canonis,& prælatus eccleſiæ citare fecit eum vt ſolueret, & ipſe non obſtante citatione fuit contumax, & non ſoluit,& cadit ab emphiteoſi, non expectato biẽnio toto,quia illa requiſitio operatur lapſum ſex menſium. Ità pulchrè dixit Bar. in.l. locorum. per illum textum de omni agro deſerto li. 11.& cũ illo dicto tranſiuit ibi Ange.et facit ad hoc.l.qui agros.eo.ti. & cũ illo dicto trãſiuit Io. de Pla.ibi An.Sicu.in.c.3. de dilatio. quod dictum reputat mirabile ex eo.quia. d.l. locorum.loquitur in prædio tributario,& non in prædio emphyteoti co.tũ Bar.extẽdit illum tex.in emphiteoſim.qđ ſingulariter nota.pro limitatione dicti.c.potuit.& idẽ tenet glo.in.l.28.ti.8.5.parti. per. d.l. locorum. allegat etiã Alex.in.d.l.locorũ.et ſic pertranſit. ¶ Idem dicit Bar.in.l.cognouimus.de mãcipiis & colonis patrimonialiũ.li.11. per illũ textum quãdo eccleſia cõceſsit fundũ in emphyteoſim,in quo fundo quidam ſteterat ad laborandũ per maximũ tempus, q̃ ſi emphyteota repellit illum colonũ cùm bon⁹ eſſet,& aliũ ſubrogat in locũ eius,q̃ debet emphyteoſi priuari.& ibi dicit illã legẽ facere ad iſtam quæſtionem. quod nota. ¶ Erit tamen in electione domini cenſus vel pẽſionis petere rem ipſam,quę incidit in cõmiſſum,vel penſionem tantùm. vt.d.l.2. ver.ſi voluerit.& ibi Bald.C.de iure emphyteo. & authẽ.qui rem.& ibi Bar.C.de ſacroſan.eccle.idem Barto. plenè in dicta.l.2.C. de iure emphy. & in.l. 1.ff.ſi ager.vecti.

Extenſio notanda.

Adde ¶ De hoc vide Alexã.3.parte cõſilio. 91.col.3.ver.præterea non eſt verum. præterquam ſi res data in emphyteoſim,vel ſuper qua cenſus erat impoſitus inundatione aquarũ factus eſt ſterilis,vel aliàs,quia tunc inuito domino venditor cenſus,vel emphiteoſis,poterit illum relinquere, & liberari à ſolutione cẽſus, vel penſionis.ita tex.in.l.2.C.de iure emphy.& in.

21 l.forma.§.1.ff.de cenſi. ¶ Quando † verò in ſolutione cenſus vel penſionis non eſt terminus appoſitus ſolutioni,tunc ſeruabitur natura contractus cenſus,vel emphyteoſis.vt.d.l. 2.de iure emphy. & ibi ſcriben.in principio.&.d.c.potuit.de locato.et conduct.quia tunc militat tacitum,quando non inueni tur expreſſum,& ſic expectabitur triennium inter priuatos, vel biennium in emphyteoſi eccleſiæ. vt ibi. ¶ Et ſi dicas quare non expectatur triennium, quando terminus ſolutioni præfigitur,eſt pro tanto,quia contractus ex conuentione partium legem accipiunt.l.1.§.ſi conuenit.ff. depoſiti.&.l. in emptionibus.& l.in traditionibus.ff.de pactis.&.l. contractus quidem.ff.eo.& regula.contractus.de regulis iuris lib.6.cum cõcor. ¶ Et intantum debet ſeruari natura contractus emphyteoſis, quòd ſi papa per reſcriptũ concedat emphyteotæ quòd propter canonem non ſolutum non cadat à iure ſuo, non valeret

Regula.

Extẽſio.

valeret tale reſcriptum. Iſtud eſt ſingulare dictum Bal. in l. ſi à te. C. de pactis inter emptorem. & ven. refert & ſequitur illum Fran. cremen. ſingulari ſuo. Nota. 106. ¶ Et ex ſupradictis dicit Bal. in rubrica. de iure emphy. & in l. 1. eo. ti. & And. Sicu. in d. c. potuit 8. col. in prin. ver. & concludit. q̃ ſi in libello, vel in inſtrumento ponatur nomen vnius contractus, & effectu eſſet alterius contractus, iudicatur ſecũdum naturam illius cõtractus, cuius effectus poſitus eſt. ¶ Ex quibus etiam dico, quòd contractus cenſus cum pactis & cõditionibus, de quibus in l. iſta, con ſequitur effectũ contractus emphyteoſis: & iudica tur vt contractus emphyteoticus, & bene ad hoc fa cit l. fin. & quod ibi Bal. C. de iure emphy. & l. iuriſ gentium. cum ſimi. ff. de pactis. vbi prætor iubet pa 22 cta ſeruari. ¶ Quod eſt verũ † præterquam ſi cen- Limita. ſus nudo pacto ſit impoſitus, quia tunc non eſt ſer uandus etiam ſi ſequatur annua prẽſtatio. l. ſi certis annis. & ibi Bal. C. de pactis. & in l. 1. 4. oppo. C. de fideico. ▽ Nec obſtat. c. 1. de pactis. vbi ex nudo po teſt agi: quia procedit vbi non requiritur ſcriptu ra, ſed in caſu noſtro requiritur ſcriptura. vt l. 1. C. de iure emphy. & ibi ſcriben. ideo. &c. & an iſto ca ſu requiratur ſcriptura, vide per docto. in d. c. po- 23 tuit. ¶ Et tunc nota, q̃ † pactum nudum non ſuffi cit ad tranſlationẽ dominij. vt in Spe. de confe. §. 3. ver. porrò. ¶ Si tamen veſtitur cohærentia contra ctus, debet ſeruari. vt l. legem. & ibi doctores. C. de pactis. & d. l. iuriſgentium. §. igitur nuda. ff. eodem. latè per Feli. in d. c. 1. de pactis. & ita intelligitur ſe cundum aliquos. Sed tu vide Bar. in d. l. 1. C. de iure emphy. & Abbatem. in d. c. potuit. de loca. 1. col. in fine. vbi dicunt hoc non eſſe neceſſarium, vt in con tractu emphyteotico interueniat ſcriptura. & ita in telligitur glo. in d. l. 1. in verbo, ſcriptura. docto. & ibi. licet do. Iaſo. ibi. 3. col. ver. 5. nota. & 15. col. ver. in fine. ſentiat contrarium. quia tex. eſt hodie aper tus in l. 28. ti. 8. 5. partita. vbi dicitur, quòd cõtractus emphyteoticus debet fieri ad placitum partium, & Qõ. ſic nudo verbo, vel in ſcriptis. cogita. ¶ Item quæ ro. emphiteota non ſoluit canonem intra biẽnium, an poſt biennium poſsit moram purgare, & quan do. Tex. in d. c. potuit. dicit, q̃ celeriter poteſt mo ram purgare. & glo. ibi in parte, celeriter, in fine. di cit, q̃ iſtud celeriter relinquitur arbitrio iudicis. & idem ſentiunt doctores ibi. Bal. tamen in d. authen. qui rem. C. de ſacroſan. eccle. dicit, q̃ infra vnum diem ſecundum conſuetudinem antiquarum eccle ſia. Sed tu hodie vide tex. in d. l. 28. ti. 8. 5. parti. vbi dicitur, q̃ elapſo biennio emphyteota poteſt morã purgare intra decem dies. ▽ Et per iſtam l. remanet hodie approbata vna opinio glo. in d. c. potuit. de locato. & ceſſat altercatio doctorum, maximè Iaſo. in d. l. 2. folio. 6. 4. col. in fine. ver. 29. vbi dicunt, an emphyteota priuati poſsit moram purgare. &c. &. Nota. 7. folio. 4. col. in fine. ver. 30. quæro. ¶ Vlterius ad uerte ad vnũ, quod eſt menti tenendũ, q̃ ad hoc vt res emphyteotica dicatur incidiſſe in commiſſum, quia non ſoluit canonem per biẽnium, in priuato debet ſic fieri computatio. pone q̃ ſolui cẽſum pri mo anno, ſecũdo anno nõ: tertio ſolui, quarto non ſolui: an potero expelli. Reſpõdeo q̃ non, quia re quiritur ceſſem per biennium vel triennium conti nuum. quia quando dictio, per, adiugitur tempori, ſignificat continuationẽ temporis. l. vrbani. §. per noctare. ff. de verbo. ſigni. ita dicit Bal. in authẽ. qui rem. C. de ſacroſan. eccle.

Adde. ▽ Ex quo vnũ infero, quod eſt men ti tenẽdum, & aſsiduè habetur in pra ctica. ▽ Nam dicit. tex. in l. 1. ti. 5. lib. 24 octauo ordina. q̃ † ſtãs in excõmunicatione denun ciatus per tempus. 30. dierum, incidit in pœnã ſex centorum marobetinorum: ſi verò per tempus ſex menſium, condẽnetur in pœnam ſex millium ma robetinorum. nunc verò quidam excomunicatur propter debitum, abſoluitur excomunicatus ad pe titionem creditoris per tempus. 15. dierũ cum rein cidentia ſi eodem tempore non ſoluit: ſed quia non ſoluit, reincidit in excomunicatione, in qua ſtetit per tempus. 20. dierum, & amplius. Iudex ſecularis ex officio, vel ad denunciationẽ alicuius vult iſtũ debitorem codẽnare, quia vult cõputare primum terminum in quo ſtetit excomunicatus ante abſolu tionẽ cum reincidẽtia cum ſecũdo termino, quod facere nõ poteſt per ſupradicta. ¶ Sed an emphy- Qõ. teota, qui non poſsidet, teneatur ad penſionẽ. Tene q̃ nõ. per ea quæ dicit Bar. in l. inter quos. §. damni. ff. de dãno infec. & Bal. in l. ſolennibus. in fine. C. de rei vendi. quia ex quo non habet cõmoditatem rei emphyteoticæ, non tenetur ſubire onera ipſius. ▽ Sed iſta ratio non vendicat ſibi locum in eo, qui propter ſterilitatem non recolligit fructus rei datæ in emphyteoſim, quia tenetur iſte ſoluere pẽſionẽ in totũ, nec fiet ſibi remiſsio propter ſterilitatem. vt l. 1. & ibi docto. C. de iure emphy. & in d. c. potuit. vbi glo. de locato. ▽ Licet Bar. in. d. l. 1. ſentiat contrariũ, cuius opinio in hoc impugnatur per om nes ibi. & in d. c. potuit. ▽ Et eſt ratio, quia emphy teota non recepit cũ fructibus fruitionẽ, aliàs fun ctionem, ſed præſtatur penſio in ſignum cuiuſdam recognitionis, & eſt quid modicum, vt patet prop ter conſuetudinem generalem: ideo ſi iſtud modi cum non ſoluitur, res incidit in cõmiſſum tempo re ſterilitatis, ſicut tempore hubertatis. vt per do ctores vbi ſupra.

i ¶ La pena. Nota caſum, in quo pœna applica tur parti, non fiſco regulariter contra. per l. 49. ti. delas penas. in or.

k ¶ Mas dela meitat. vt tenẽt doctores in authẽ. qui rẽ. C. de ſacroſan. eccle. & in l. 2. C. de iure em phy. dixi in glo. 1. ſupra iſta l. Et not. iſtã l. in hoc: qa p eam corrigitur glo. in l. ſtipulatio iſta. in §. 1. et in. §. alteri. ff. de verbo. obli. et glo. in l. 1. C. de ſentẽ. quę 25 pro eo qđ intereſt profe. vbi dicitur, q̃ † cũ pœna

ſuccedat

ſuccedat pro intereſſe, non pōt poni maior duplo, quia nec intereſſe poteſt æſtimari vltra duplū. corrigitur etiā lex ſtyli.247. ☞ Sed glo.in.c.cum deuotiſsimā.12.q.2.dicit,q etiam quadruplū poteſt excedere. ☞ Tu dic,q dictæ glo.nō corriguntur per iſtā l.nec ipſæ glo.ſe contradicunt, quia pœna cōuentionalis quanta cūq; ſit,debetur.vt in. §.alteri. cum ſimi. inſti. de inutilibus ſtipula. pœna tamen legalis non debet quadruplum excedere.vt in.§.omnes.inſtituta.de actioni. iſta enim lex loquitur in pœna conuentionali,id eſt,quando partes conueniunt,q res incidat in commiſſum propter cenſum non ſolutū. ergo.&c. ¶ An autem in foro conſcientiæ habeat locum pœna duplicata,vel quadruplicata vltra ſortem.vide per Dinum,& ibi in additione.in regula. Mora.in parte,oppoſitum verò. de regu. iur.lib.6.

trato y ſejuzgue por el, pueſto que la pe-

26 ¶ Et no.q † quando pœna apponitur à lege,ipſo iure debetur non ſolùm in foro iudiciali,ſed etiam in foro conſcientiæ. Itùd aſſumptum probatur in cap.2.de præſcriptio.lib.6. & voluit do. Abb. in.c. 1.de conſtitutio. refert And.Sicu. in.c. Rainaldus. circa finē.de teſta. ¶ Et nota vnum, q iudex non poteſt remittere iſtam pœnam conuentionalem, quæ applicatur parti, vt habetur per gloſſ.& tenet Bal.in.l.2.C.de in ius voca. ¶ Fallit in caſibus notatis per Bar.in.l.quid ergo.in.§.pœna grauior. vltima col. ff. de his qui no. infami. pœna tamen legalis poteſt purgari vſq; ad ſententiam. vt. l. papinianus. §.meminiſſe.ff.de inoffi. teſta. &.l.alia. ff. de his quibus vt indig. tenet Lanfran. in.d.c. quoniam contra. in parte, poſitiones, de probationibus.Bal.in authen.habita.per col. in fine. C. ne filius pro patre.tex.& ſcribentes in.l. non ab re.C. de interdi.&.l.conductores.C.locati. ¶ Vlterius

27 quæro,†an ille,qui debet ſoluere cenſum ſuper ali
Queſtio qua re, poſsit imponere alium cēſum ſuper eadem re alteri ſoluendum. Bar. in.l.1.§. quod autem.el.2. ff.de ſuperficie.Idem Bar.& Bal.l.2.C.de iure emphy.loquendo in emphyteota,tenet,q emphyteota poteſt facere alium emphyteotam,ſed non dicūt an cenſuarius ſuper eadem re poſsit alteri cenſum imponere. attamen arguendo de cenſu ad emphyteoſim, & econtra, bene apparet, q poſsit imponi ſuper re,in qua cenſus eſt impoſitus.tenent docto.
Extēſio. in.c.conſtitutus.de religi.domi. ¶ Hinc dicit Bal. in.l.1.§.item in fundo.ff.quibus modis vſufru.ami.

28 per tex.ibi,dum dicit, vectigalis. q † emphyteota poteſt inuito domino rem datam in emphyteoſim
Contra: alteri in vſūfructū dare. ☞ Sed Ludo.Roma.ſingulari ſuo.620.tenet contra.per.l.generalem.nam lex prohibens alienationem, videtur etiam prohibere vſumfructum conſtituere. vt.l. fi. C. de rebus alie. non alie. quod dicit menti tenendum. Idem tenet Fran.Cremen.per.d.l.fi.ſingulari ſuo.85.

Adde. ☞ Tene cōtrariū.nā appellatione alienationis,continetur etiā datio in emphyteoſim.itaq; prohibitus alienare, prohibetur rē in emphyteoſim dare. c.nulli. de rebus eccle. alie.vel nō. ¶ Poteſt tñ res emphyteotica dari in dotē,inuito dño directi dñij. tenet Alex.3.parte.cōſi. 91.in prin.ſup quo, & de materia vidē Bald.

na[i] ſea grāde, y mas dela meitad.[k]

in.d.auth.qui rē.2.col.ver.quæro vlterius.C.de ſacroſ.eccle. ¶ Intellige extrauagātes,de quibus hic facta eſt mētio,& alia ſuperius dicta,vt habetur in. l.127. edita in curiis de Madrid anno dñi. 1534. die verò.22.mēſis Decēbris, per chriſtianiſsimū Carolum quintū Imperatorē,& regē noſtrū,quę limitat atq; reſtringit ſupradicta iura. ¶ Iſtā concluſionē tenet Old.cōſi.ſuo.207. In quo conſilio principali ter mouet quæſtionē,an contractus ſit vſurarius,in quo quis ſe conſtituit alicui dare certā penſionē ad vitā pro certo pretio. Et cōcludit notāter per multa

29 fundamenta,q nō. ¶ Itē dicitur hīc, † q cenſus al quitar,debet ſic cōſtitui,vt ſit in facultate debitoris illū amouere,nō in facultate emptoris.quod eſt verum. ☞ Fallit tamē tribus caſibus,de quibus in.d.c. fi.de fideiuſſo.nā conceſſo,q iſto caſu poteſt interuenire fideiuſſor,poterit fideiuſſor agere cōtra prīcipalē debitorē cenſus, vt illū liberet à fideiuſsione,an ſoluere debitum inuito debitore. ¶ Quartò fallit ī caſu,quo res obligata ad cēſū,erat alteri prio obligata,p debito, & fieret executio,p tali debito, & vēderetur de mādato iudicis,quo caſu emptor illius rei cōtra volūtatē principalis debitoris poſsit debitū ſoluere emptori cēſus, & rem liberare à ſolutione cēſus,ex quo in ius ſucceſsit alterius. Et illo iure poteſt vti cōtra emptorē cēſus : nā ſubrogatur iſte emptor in locū prioris creditoris. & ſubrogat ſapit naturā illius, in cuius locū ſubrogatur.c.eccle ſia ſanctæ Mariæ,el.2.vt lite pēden. ¶ Et idē ſi res emphyteotica daretur creditori in ſolutū cum onere cēſus, & decreto iudicis. vt notāter dicit Matth. de affli.deci.Neapo.191.nu.1.&.2. ☞ Eſt tamē verū, q emptor cēſus poſſet ſoluere priori creditori debitū ſuū,& illud ſumere ſuper re cēſuali. argu. tex. in.l.Paulus.ff.qui.mo.pigno.ſol.&.l.1.&.2.C. ſi anti.credi.per Bal.in.l.nulla.in fi.C.de ſolutio. ¶ Vltimò pro cōplemēto iſtius legis quæro,an dicta lex edita in curiis de Madrid,quæ loquitur ſuper cenſu, vt nō poſsit ſolui triticū, vinū,nec oleū, de qua lege dicitur ſupra, poſsit renūciari, & an obliget ſi iuratur. Tenet q non.ratio,qa vbi vertitur publica vtilitas, ſtatutū in fauore publicæ vtilitatis nō pōt renūciari,neq; iuramentū in contrariū obligat. tenet Alex.in.l.1.col.3.in princi.ff.ſolu.matr.& bene facit.c.ſi diligēti.de foro cōpe. ¶ Sed dato,q poſſet debitor recuperare frumentū, oleū, vel vinum quod ſoluit,ſed non vult illū recuperare,recipiens

ſit tutus in foro conſcientiæ. Alex. vbi ſupra. 3. col. ver. ex hac tamẽ glo. & And. Si. in. c. illo vos. 4. col. ver. adde elegans dictũ. de pigno. tenet, licet nõ clarè, q̃ recipiẽs non eſt tutus in foro cõſcientiæ. Attamẽ plenius q̃ alius hoc dixi in quodã tractatu paucis diebus à me facto de doctrina cõfeſſorũ

Ley. lxix. Inguno pueda hazer donaciõ de todos ſus bienes maun que la haga ſolamẽte delos preſentes.

30 ¶ Sed operepretiũ eſt videre † in qua ſũma, vel quãtitate poſſit cẽſum vel pẽſionẽ emere, vt ſecurus poſsit eſſe in foro cõſcientiæ. Vide per docto. latè in. c. 1. de emp. & vẽ. & ibi An. Si. 1. col. ¶ Vel melius, q̃ cenſus, vel pẽſio debet eſſe tãta, quę cumulata per. 20. annos faciat verũ pretiũ rei. ita tenet Ang. in authen. de non alie. §. quia verò. in fine. collatio. 2. & gloſ. in authen. perpetuæ. de ſacroſan. eccle. in verbo, conſtante. habetur in Spe. de locato. §. 6. verſi. dicitur autem. pono exemplum pro iuuenibus. Res valet centum, penſio poteſt poni in quinque. nam cumulati. 20. annis ſunt centum, ideo, vt ſupra, penſio eſt iuſta. quod nota. ¶ Vltimò in materia quæro, an contractus emptionis & vẽditionis annui cenſus cum conditione de retrouendendo ſit licitus. Tene quòd ſic, dũ tamen in cõtractu cenſus dicatur, quòd ſit in facultate debitoris cenſus illum amouere, ſoluendo pretium quandocunq; voluerit. Ita ſentiunt do. Abb. & And. cõſiculus ſuus in. c. illo vos. de pigno. Pro quibus hodie ſunt duę extrauagãtes expreſſæ hoc dicentes. Vna eſt Martini. §. quæ incipit. regimini vniuerſitatis. Alia eſt Calixti tertij, quæ incipit etiam. regimini. de quibus etiam facit mentionem Nicolaus Boerius conſi. 2. quinta col. quas extraua. habeo in mea bibliotheca. Poteſt itaq; hodie cõſtitui cenſus al quitar, dummodo ſit in facultate venditoris, non emptoris, vt ibi, quod nota.

Summarium.

1 *Leges, an ſemper occurrant ad euitandam fraudem quantum poſſunt.*
2 *Fraus an præſumatur in alienatione omnium bonorũ, vel meliorum.*
3 *Donatio in qua ſumma ſit permiſſa.*
4 *Donatio omnium bonorum in vita, an firmetur iuramento.*
5 *Donationis appellatione, an veniat donatio inter viuos.*
6 *Vendere an quis poſsit omnia bona ſua.*
7 *Venditio, an comprehendat donationem.*
8 *Gabella, an debeatur ex donatione omnium bonorum, cum pacto, quòd donans alimentetur à donatario dum vixerit, & ſua debita ſoluat.*
9 *Donatio omnium bonorum prohibita ſimpliciter, an videatur prohibita etiam in vltima voluntate.*
10 *Donatio hæreditatis, an, & quando valeat.*

NInguno. Nõ ſummatur, quia breuis. Eſt tamẽ notanda, quia prohibet alienationem omniũ bonorum etiam preſentium tantùm. ¶ Et per hoc approbatur. l. 7. titu. delas donaciones. foro le. & l. omnes. §. lucius. ff. quę in frau. credi. & l. 1. foro juzgo. lib. 5. titu. 2. ſecundum glo. in. d. l. 7. ſuper parte, del todo lo que ouiere. Sed ego quæſiui. d. l. 1. titu. 2. lib. 5. foro juzgo. qui titulus incipit. delas donaciones. attamen reperire non potui aliquam legem, quæ hoc diceret, ſed ſatis eſt conſtare ex dictis duabus vel tribus legibus, q̃ donatio omnium bonorum etiam præſentium tantummodo non valet. ¶ In donatione tamen omnium bonorũ præſentium & futurorum iam prohibitum erat per. l. hæreditas. C. de pactis conuen. cum multis ſimi. ¶ Et ratio huius prouiſionis potuit eſſe, quia donatio regulariter eſt odioſa. vt dicit glo. notanda in. l. ſi maritus. la. 2. C. de donatione inter virum & vxorem. ideo reſtringenda. vt regula. odia. lib. 6. ¶ Vel poteſt dici non valere, quia præſumitur fraus in tali donatione. ſecundũ glo. in. d. l. 7. tit. delas donacio. fo. legum. per. l. cum de indebito. ff. de proba.

1 **Adde.** ¶ Nam leges † occurrunt fraudibus hominum quantum poſſunt. §. ſi quis in fraudem. inſtitut. de actio. & ibi notat Ange. Facit text. in lege fi. C. per quas perſonas nobis acquiritur.

2 ¶ Et eſt notandum, quòd † non ſolum in alienatione omnium bonorum præſumitur fraus, ſed etiam in alienatione bonorum meliorum. per text. in lege. ſummaria cum ratione. ff. de peculio. quẽ text. dicit ſingularem Ange. in lege. 2. C. de repu. hære. & in lege. fi. ff. de ſtipulatione ſeruo. & in. l. marcellus. §. reſq;. ff. ad trebellia. licet in caſu noſtro non habeat locum ſupradicta diſpoſitio, dum tamen donatio non excedat tertiam vel quintam partem bonorum in caſibus à iure permiſſis.

¶ Tu dic vt ſupra. ¶ Item quia & ſi non præſumatur fraus, nõ valet donatio omnium bonorum. Quia omne quod eſt nimium, veritur in vitium. in authenti. de immen. donatio. §. 1. & ibi gloſſa. col latio. 7. ¶ Item quia ſi permitteretur talis donatio, daretur occaſio, quòd quis poſſet omnia bona ſua iactare & effundere, contra notata in capitulo. non ſatis. 86. diſtin. & capitu. duo ſunt. 12. quæſtio. ſecunda. & in. §. ſed hoc tempore. inſtit. de his qui ſunt ſui vel alie. iu.

Adde. ¶ Sed melius præſumitur & manifeſtatur dementia donantis. ſecundum Bal. in authen. ex cauſa. 6. col. C. de libe. prete, vel exhere. ¶ Et corriguntur ex hoc prima fronte. l. ſi. & quod ibi notant doctores. C. de pactis. & lex. 1. titul. 4. quinta partita. & lex. ſtipulatio hoc modo concepta. & quod ibi dicunt doctores. ff. de verbo. obliga. & in lege. cum duobus.

§. idem

Concor.

§.idē reſpondet.ff.pro ſocio.& in.l. fi.§.1. de lega.2. Ange.in.l.1.in fine.ff.de pigno.Pau.de Caſt.conſi. 144.vbi dicitur, q̄ valet donatio omnium bonorū, dum tamen donator ſit liber, & maior. 25. annis. ℣ Sed tu potes ſoluere dictam legem.1.titu.4. quinta partida.cum ſimi.in caſu,quo is,qui donat, nō habet filios,vt dicit tex.in.l.3.titu. delas donaciones. foro le. ℣ Sed huic intellectui videtur obſtare lex 7. co. ti. vbi dicitur, q̄ donatio omnium bonorum non valet,etiam ſi donator non habeat filios,nec alios deſcendentes legitimos. *Fallit.* ℣ Vel intellige.d.l.1. in caſu, quo donatio poſsit fieri omnium bonorū, putà,ſi fiat donatio omniū bonorū eccleſię vel monaſterio,quia tunc valeret talis donatio omniū bonorum.tex.eſt ſecundum omnes in.c.in præſentia. de probatio.ibi,donauit ſe & ſua.&.l.iubemus.&. l.nulli.C.de ſacroſan.eccle. & ibi doctores. & Bal. ¶ Item ſi fiat alio pio loco ſecundū Bal.in.d.l. iubemus.facit.c.fina.de teſta.&.c.2.de conſue. ℣ An hoc ſit verum, tam in donatione omnium bonorū facta eccleſiæ, quàm pio loco, vide plenius quàm per alium Andre.Sicu. in.d.c. in præſentia.10. col. prope medium,ibi nota.ſe & ſua cum.10.columnis ſequentibus. & Abba.ibi. 5. col. verſi. nota tamen quòd valet donatio.de probatio. ¶ Sed nota,quòd talis donatio omnium bonorum facta eccleſiæ, vel pio loco,per non habentem filios reuocatur, filiis poſtea ſuſceptis.vt. l. ſi vnquam. C. de reuo. donatio. ℣ Sed intellige, quòd reuocatur in legitima tantùm.gloſa eſt ſingularis in.c.quicunq; 17.quæſtione vltima.quam ſummè ponderauit Barto.in.l.Titia.de lega.2. & Bal.in.l.1. C. de inofſi. donatio. & reputauit eam ſingularem Ludoui. Roma.in repe. auth. ſimiliter.8.col. C.ad legē Falci. ¶ Sed quæro † vſq; ad quam quantitatem poteſt quis donare? Reſponde, Aut is,qui donat, habet deſcendentes aut aſcendentes tantū,aut non habet deſcendentes neque aſcendentes. ¶ Primo caſu poterit ſuis deſcendentibus, vel alicui eorum, donare tertiam partem ſuorum bonorū,& eis, vel extraneis quintam.per.l.9. titulo.delas mandas.fo.le. &.l.17.cum multis ſimi.ſupra. ¶ Secundo caſu poterit tertiam partem donare quibuſcunq; per.l.6.ſupra. ¶ Tertio caſu diſtingue. Aut fit donatio per nomina totæ vel quotæ:aut fit ſimpliciter de omnibus bonis. ¶ Primo caſu dicit Bal.in.l.ſi cum vel in vtero. ff. de teſta.mili.quòd valet talis donatio:quia aſſimilatur potius inſtitutioni,quā donationi vel legato. ¶ Si tamen donatur ſimpliciter,tenetur reſeruare aliquid,de quo poſsit teſtari.vt per Bal.in.d.l.fi.C. de pactis. quia cùm non ſit expreſſum,arbitrio iudicis relinquitur. vt. c. de cauſis. de officio delega. cum ſimilibus. ¶ Sed bonum eſſet ſtatuere, quod quanuis non poſſet donare vltra tertiam & quintam partem ſuorum bonorum iuxta formam tex. 4 in. l. 27. ſupra. & ſic donanti remaneret vnde poſ- *Queſtio* ſet viuere. ¶ Sed pone † quòd quis in vita ſua donauit omnia bona ſua, & iurauit non reuocare donationem,nūquid talis donatio firmetur iuramento? Tene q̄ non,quia iſta lex eſt prohibitiua.quod patet, quia dicit. ninguno pueda hazer donacion. & quidquid ſit cōtra legem prohibitiuam, eſt ipſo iure nullum. notatur in.l. non dubium. C. de legi. & in.c.1.de reſcrip. lib.6. tenet Bar.in.l.prætor ait. ff.de noui ope.nū.do. Abb. in.c.in nomine domini.de teſti. ¶ Hinc dicit Bar.in.l.ſi quis pro eo.ff. *Extēſio.* de fideiuſſoribus. quòd iuramentum contra legem prohibitiuam factum,non valet. notatur in.c.ſi diligenti. de foro compe. glo. in. l. 1. titu.delas arras. fo.le.de quo plenè per do.Abb.in.c.cùm cōtingat. de iureiuran.

1 ¶ Donacion. intellige inter viuos, quia cauſa mortis poterit omnia bona donare,quia tunc videtur facta reſeruatio vſufructus. vt tenet Pau.de Ca. 5 conſilio.99. ¶ Item † quia appellatione donationis ſimpliciter comprehenditur donatio inter viuos tantùm,non cauſa mortis. ¶ Vnum tamen no 6 ta, quòd † licet quis nō poſsit donare omnia bona ſua;poterit tamen vendere tam præſentia quàm futura.tenet Bar.in.l.fina. vltima col.in princip. ver. ſed quid dices. C. de pactis. & in. l. ſtipulatio hoc modo concepta. vltima col. ver. Idem dico ſi vendidit.ff.de verbo.obli. ¶ Oppo. contra hoc,& vi- *Oppo.* 7 detur, q̄ † ſicut quis non poteſt donare omnia bona ſua,ita nec vendere. quia appellatione venditionis,continetur donatio.vt.l. voluntas. & ibi Bal.2. col.ver.nunc reſtat quærere. C. de fideicom. &.l.ſi quis fundo.ff.de contrahē.emp. & tenet idem Bal. poſt glo.in.l.2.C.de contrahen.emp. vbi dicitur,q̄ prohibita venditione, videtur prohibita donatio. ¶ Sed tene cum Bar.in.d.l.fi.vltima colū.verſi.ſed quid dices.C.de pactis.& in.d.l.ſtipulatio hoc modo concepta. ¶ Et reſponde ad contraria, q̄ licet *Sō.* appellatione venditionis veniat donatio in fauorabilibus, non tamen econtra: quia appellatione donationis,non venit venditio, eò, quia venditio eſt genus,donatio verò ſpecies: & ſpecies non cōprehendit genus ſub ſe,ſed econtra.Ideo prohibita donatione omnium bonorum,non videtur prohibita venditio.tenet Bar.in.l.fi.§.in computatione.2.col. in fine.ver.ſed pone.C.de iure delibe.

Adde. ℣ Pro quo eſt tex.in.l.ſi nuſquā adeo. ff. ſi quis à parē.ī manu.fue. ¶ Quod eſt verum,niſi emptor participauerit in fraudem, & fuerit facta venditio in fraudem filij,quia pater vēdidit vt filiꝰ priuaretur,& emptor hoc ſciuit tēpore alienationis,& tūc reuocabitur p filiū. per titu.de his quæ in frau.vt in.§.item ſi quis in fraudem.cum glo. inſti.de actio. tenet do. Lanfran.in repe.c.rainuncius.6.col. in fi.& ſequen. de 8 teſta. ¶ Sed dato quòd † valeat donatio omnium bonorum,quæro ſi aliquis donat oīa bona ſua cum pacto, q̄ donatariꝰ alimētet donātē, & ſoluat ipſius debita, an ex tali donatione debeatur laudiminiū.

ſeu quinquageſima, aliàs alcauala. Videtur q̃ ſic. nã iſta non eſt pura donatio, vt habetur plenè in deci. cape. Tho. q. 278. Et an tenetur reſpõdere creditoribus, vide ibi. q. 386. item an firmetur iuramento talis cõtractus omnium bonorum, habetur ibi quæſtio. 382. ¶ Quid † ſi talis donatio omniũ bonorum prohibetur ſimpliciter, an videatur prohibita etiam in vltima voluntate. Vide ſupra, & in alphabeto aureo, in parte, ſi alienatione. fol. 2. ¶ Itẽ donans bona ſua alicui poſt eius obitũ ex honeſta cauſa, intelligitur de bonis quę habebat tẽpore contractus. tenet Oldra. con. 139. nu. 1. Qualiter in remedio iſtius legis debet intentari libellus, tenet Bal. in. l. 1. col. 2. prope mediũ. C. de inoffi. donatio. ¶ Vltimò nota quo ad iſtam legẽ, quæ loquitur de donatione, q̃ venditio & donatio differunt. nam quis compellitur vendere rem ſuam pro ędificanda eccleſia. vt plenè Felinus in. c. humanũ. in. §. omnis. verſi. per quem textum. 1. diſt. Et pro aliis rebus, de quibus dixi in proœmio ſupra. non tamen compellitur donare.

9 ¶ Ley. lxx.

LA ley del fuero

10 m ¶ Sus bienes. Quid † ſi donat hæreditatẽ ſuã, an poſsit. tene quòd non, quia donatio hæreditatis dicitur omnium bonorum præſentiũ & futurorũ, ideo non valet. tenet Bar. & doct. in. l. fi. C. de pact.

Quæſtio.

Extẽſio. ¶ Quod eſt verũ, etiam ſi ſit dictũ, q̃ tot ſint donationes, quot ſunt res donatæ, ſecundũ Ange. in authen. de immen. donatio. 4. colũ. collatio. 7. notatur in. l. ſcire. ff. de verbo. obliga. & in Spe. de donatio. ¶ Item eſt verum, ſi traditio accedat, quia tunc donator priuatur teſtamẽti factione, nõ aliàs, ſecundũ ius. tenet Bal. in auth. ſed cũ teſtator. 1. col. C. ad legem falci. de quo dixi ſupra iſta. l. in glo. 1.

Summarium.

1 *Res auolengi, an, & quando poteſt retrahi pro tanto.*
2 *Coniunctus an poſsit per procuratorem retrahere rem venditam à coniuncto extraneo. Et an coniunctus pro coniuncto poſsit etiam retrahere à coniuncto.*
3 *Maritus, an poteſt nomine vxoris retrahere pro tãto rẽ vẽditã.*
4 *Ratificatio quando eſt neceſſaria.*
5 *Ratificatio quos effectus habeat.*
6 *Mulier quando poteſt contradicere emptioni factæ à marito.*
7 *Libellus à coniuncto oblatus in retractu qualiter debet formari.*
8 *Coniunctus clericus an poſsit retrahere fundum patrimonialem pro tanto.*
9 *Clerici, an, & quando poſsint vti lege ciuili.*
10 *Lex ciuilis quando extendatur ad clericos.*
11 *Clericus hæres, an teneatur conficere inuentarium?*
12 *Rex in ſuo regno quam poteſtatem habet.*
13 *Mulier coniugata an poteſt clerico obligari.*
14 *Eccleſia, an poteſt præiudicari in quærendis, & quid in quæſitis.*
15 *Iudex eccleſiaſticus quando teneatur iudicare ſecundum leges ciuiles.*
16 *Lex ciuilis an poteſt prohibere alienationem in eccleſia.*
17 *Præſcriptio minor quadraginta annorum, an, & quando currat contra eccleſiam.*
18 *Statutum laicorum, an, & quando comprehendat clericos.*
19 *Coniunctus laicus an poſsit retrahere pro tanto ſuudum patrimonialem à clerico emptore.*
20 *Coniunctus clerici, an poſsit retrahere pro tanto rem venditã à clerico extraneo.*
21 *Laicus hæres clerici, an teneatur ſeruare quoad inſinuationem teſtamenti, & quo ad alia leges & ſtatuta laicorum.*
22 *Emens fundũ à clerico, an teneatur ad ſolutionẽ gabellæ.*
23 *Coniunctus, an poſsit retrahere pro tanto fundum venditum forenſi.*
24 *Forenſis, an, & quando poteſt conueniri ratione contractus.*
25 *Coniunctus, an poſsit retrahere pro tanto fundũ patrimonialẽ venditum extraneo, hac conditione, quòd nõ poſsit extrahi.*
26 *Coniunctus, an poſsit retrahere pro tanto rem donatam à coniuncto, ea conditione, quòd non poſsit illam vendere, ſi coniunctus illam vendit extraneo.*
27 *Maritus de pecunia dotali vxoris, vel de pecunia communi retrahit pro tanto rem venditam ſui auolengi, nunquid vxor debeat habere fundum retractum, vel medietatem eius.*
28 *Venditio, an dicatur vna, quando fundus venditur & retrahitur pro tanto, an plures.*
29 *Coniunctus an poſsit retrahere pro tanto fundum patrimonialem non venditum, ſed promiſſum vendi.*
30 *Promiſsio de vendendo, an ſit venditio.*
31 *Venditionis appellatione, an veniat permutatio.*
32 *Coniunctus an poſsit retrahere pro tãto rẽ venditã à cõiuncto.*
33 *Donatio pro pretio, an ſit venditio vt retrahi poſsit tanto.*
34 *Et quid in fundo dato in feudum.*
35 *Coniunctus an poteſt retrahere rem patrimonialem permutatam pro parua re, & magno pretio.*
36 *Libellus ad retrahendum rem pro tanto, qualiter debeat formari.*
37 *Maritus accuſans vxorem de adulterio, an debeat probare ſe eſſe maritum.*
37 *Coniunctus an poſsit retrahere pro tanto fundum coniuncti venditum in ſubaſtatione.*
37 *Subaſtationis materia ponitur.*
38 *Dies termini, an computetur in termino.*
39 *Coniuncto quãdo incipiunt currere nouem dies, qui dantur ad retrahendum fundum patrimonialem pro tanto.*
40 *Coniunctus quando retrahit fundum patrimonialem pro tãto, an teneatur ſoluere gabellam & ſumptus.*
41 *Gabella an debet ſolui abſq; deductione expenſarum.*
42 *Venditor an debet ſoluere notario mercedem de contractu venditionis, an emptor.*
43 *Gabella an debet ſolui clerico, à quo retrahitur res patrimonialis pro tanto.*
44 *Gabella an debet ſolui cum duplo, quando ſic condẽnatur venditor, quia non denunciauit venditionem gabellario.*
45 *Venditor, an excuſetur à pœna dupli ſoluendo gabellam ante ſententiam.*
46 *Gabellam quis ſoluere teneatur.*

LA ley del fuero. Iſta.l.non ſummatur,quia continet plura dicta.venit tamen declarare legē.13. ti.delas vendi.& compras.fo.le. & l.6.eo.ti. in ordina. vbi dicitur, † coniunctū poſſe rem immobilem auolengi venditā à cōiuncto retrahere pro tanto intra nouē dies.&c. ¶ Cū iſta.l.cōcordat quod habetur Leuiti.25.prope medium ibi, cùm dicit,Si attenuatus frater tuus vēdiderit poſſeſsiunculam ſuam,& voluerit propinquus eius, poteſt redimere quod ille vendiderat.Sed quia dictę leges loquūtur in venditione voluntaria,vt ex eis apparet,nec dicunt quando incipiunt currere nouē dies, iſta.l. notanter extendit ſupradictas leges,vt habeat locū earum diſpoſitio etiam in vēditione neceſſaria. itē ꝙ nouē dies currāt à die venditionis iudicialis.&c. ¶ Et iſtius prouiſionis potuit eſſe cauſa: quia eadem ratio quæ potuit mouere principē ad tenendum,ꝙ coniunctus poſſet retrahere pro tanto feudum patrimonialē venditum à coniuncto voluntarie,potuit eundē principem mouere ad tenēdum, ꝙ idem ſit in venditione neceſſaria, ſcilicet ne res exeat de familia.vt per glo.in.d.l.13. & habetur in. l.vnū ex familia.de lega.2. Ideo debuit eſſe in vtraque venditione eadē diſpoſitio.vt.l.illud.ff.ad legē Aqui.cū ſimi. ▽ Et per hoc reprobatur.l.ſtyli.220. vbi dicitur,ꝙ res vēdita in ſubaſtatione,vel authoritate iudicis,non poteſt retrahi pro tāto. ¶ Item, vt ſupra dixi,iſta.l.declarat,ꝙ nouem dies currunt à die venditionis iudicialis, dummodo conſignet pretium,& alia faciat, quæ in.d.l.13. continentur. ¶ Aduerte, quia ſuper iſta lege cum ſupradictis legibus poſſunt moueri plures quæſtiones, & notandæ,aſsidueq; contingentes. ▽ Dicitur hic,& in. d.l.13. & in. d.l.6. ꝙ † poteſt coniunctus retrahere pro tanto rem patrimonialē immobilem venditam à coniuncto:nunquid debet facere hunc retractum per ſeipſum,an poſsit p procuratorē. Bal.in.l.multum intereſt.2.col.verſi. nunc venio ad tertiā. C. ſi quis alte.vel ſibi. dicit, ꝙ contractus emptionis & venditionis non ſolū poteſt celebrari per procuratorē,ſed per negotiorū geſtorē: præſertim ſi negotiorū geſtor eſt cōiuncta perſona,ſicut eſt maritus: ſed iſte retractus eſt emptio. vt patet ex.d.l.13. igitur procurator.et negotiorū geſtor pro coniuncto, poſſunt facere hunc retractū. ¶ Sed iſtud non eſt omnino verū,niſi ad hoc habeat ſpeciale mandatū. quod probatur ex.d.l.13.ibi, no viniere el pariēte. & ibi,otro pariēte no la pueda demādar. & melius ibi,dū dicit, y jure q̄ la quiere para ſi.Sed tu habes, ꝙ procurator non iurat,niſi habeat ſpeciale mandatum ad hoc.ſecundū glo. ſi.in.c.1.de iudi.li.6. & notatur in.c.ſi. de iura.calū.eo.li.tenet Bar.in.l.2.§.fin. auten. C.eo.ti. ▽ Et iſtud mandatū ſpeciale non debet eſſe ſimplex,id eſt,ꝙ poſsit iurare in illa cauſa, alias non ſatisfacit.ſecundū Bar.vbi ſupra. Et pro eo eſt tex.in l.iuſiurandū quod ex conuentione. in fi. ff.de iureiu.tenet Bar.in.l.quotiēs.la.1.§.fi. in fi. ff. de noxa.& in.l. qui bona.§. qui alienā.1 col.&.1.q. princi.ff.de damno infec. igitur propinquus debet præſtare hoc iuramentū per ſeipſum, vel p procuratorē habentē ad hoc ſpeciale mādatū. ¶ Ex quo *Infer.* infero,ꝙ procurator generalis, neq; negotiorū geſtor, vel coniunctus,noie alterius coniuncti extrahere nō poteſt fundū patrimonialē venditū per cōiunctū pro tāto. ¶ Et reſpōde ad Bal.in.l.multum intereſt.ſ.q loquitur in emptione volūtāria,quę fit ad voluntatē vēditoris,ſed nō in retractu,qui fit cō tra volūtatē emptoris. ¶ Sed quęro † quid in marito petēte fundū noīe vxoris ſuæ pro tāto,& quid in patre petēte noīe filij,& quid in tutore, & curatore noie pupilli,& ſimilibus. Tene,ꝙ ij omnes,licet non habeant ad hoc ſpeciale mandatū, poſſunt retrahere fundū patrimonialē pro tāto, eo ꝙ admittuntur in aliis caſibus requirentibus ſpeciale mādatum.Ita tenuerūt Bar.& Bal.in.l.1. C. etiā p.p.cau. reſti.per l.pri. ff.de mi.habetur etiā in Spe.de reſti. in inte.§.2.ver.prælatꝰ tenet Abb.Sicu.poſt Inno. in.c.ſuſcitata.eo.ti. ▽ De tutore & curatore caſum habes in.l.7.1.reſpōſo.in fi.ti.delas vēdi.& com.in ordina. ¶ Sed quia dixi,ꝙ maritus noīe vxoris poteſt retrahere fundū patrimonialē pro tanto: quæro ſi maritus emit fundū alicuius de cognatiōe vxoris,an alter de eadē cognatione & radice poſsit talē fundū retrahere pro tanto. Et quia de facto habui, & obtinui,diſtingue. ▽ Aut maritus emit ſuo noīe, aut noīe vxoris. ▽ Primo caſu, poteſt ab eo extrahi:quia ipſe non eſt de familia, vel de cognatione, & fundus taliter exemptus acquiritur ei, nō vxori tantū,ſed pro dimidia,ex diſpoſitione.l.1.ti. delas ganā fo.le. licet fundus taliter exemptus diceretur conſolidatus.vt dixi in.l.77.in parte, todo lo multiplicado, infra. ¶ Secundo caſu, aut reuera emit nomine vxoris,& pro ea:& non poteſt ab ea extrahi,cùm ipſa ſit de cognatione. vt.l.13. ti. delas ven. & comp.fo.le. ▽ Aut ſimulatè,& tunc poteſt extrahi. vt in rubro & nigro. C. plus valere quod agi. ▽ Sed qualiter poteſt iſta ſimulatio probari, dic vt per Bal.in.d.l.multum intereſt.1.col.ver.ſed quando probatur.C.ſi quis alte.vel ſi, vbi notāter dicit, ꝙ probabitur à priori,itē à poſteriori,itē ab vtroq; ſimili iuncto. ▽ A priori probatur,ſi probetur per prius,id eſt,ante inſtrumentū erat actum, ꝙ vir eſſet emptor, & ꝙ poneretur ſimulatè nomen vxoris in inſtrumento. Et à poſteriori probatur,ſi poſt cōtractum vxor confeſſa eſt ſic ſe habere veritatem, recognoſcendo bonam fidem: cùm pecunia fuerit viri, iſta non eſt donatio, ſed bonæ fidei agnitio. item à priori ſimul iuncto probatur, ſi nomen vxoris in inſtrumento poſitum eſt,tamē vir ſoluit pretium, & poſtea ipſi viro poſſeſsio tradita, vt ibi latius per eum,quem vide. ¶ Sed quæro iuxta hoc, an requiratur ratihabitatio vxoris vel minoris tacita vel expreſſa vt valeat contractus,aliàs retract⁹. Videtur quòd ſic, per dictam.l. multum intereſt.

Corrigit

Limita.

Q.1.

Q.2.

Q.3.

Quæſtio

C.si quis alte.vel sibi.& ibi docto.& Bal.in.l.si absentis.C.si certum peta. Facit dictum Pau.de Cast. consi. 83. incipi. in causa siluestri. & tex. à contrario sensu in.l.procurator.ver.neq; postea.ff.de condi.inde. vbi dicitur,quòd ratificatio non est necessaria præcedente mandato. ergo si mandatum non præcedit,necessaria est ratificatio, ad minus tacita,
4 vt dixi. ¶ Sed pone, vt dictum est, q̃ † ratificatio
Quæstio est necessaria, vsq; ad quantum tempus ille, à quo fit retractus, tenetur expectare ratificationem vxoris vel minoris. Dic q̃ vsq; in fine nouē dierū, qui dantur ad hunc retractum.per.d.l. 13. quia cùm iste sit terminus datus à lege,qui habet ratificare retractum,debet venire in termino, aliàs si veniret post terminum,non diceretur venisse.vt.l.in illa stipulatione.& ibi Bar.ff.de verbo.obli.&. c. nō solum. de app.lib. 6. tenent doctores & Bal. & ibi est tex. in.l.fina.C.qui admitti. vbi dicit Bal. ver. sed quid si præter.& ibidem Bar. 4.colū. ver. contra hoc oppono.quòd ratificatio debet fieri infra tempus,intra quod actus geri possit. & pro eis vide bonum textum in.l.bonorum.ff.rem ratam habe.aliàs non valet, vt ibi. Tenet etiam idem Bal.in.l.si vxorem.
Contra. prima colū. in fine. C. de conditio. infer. ¶ Sed contrarium est verum, imò in casu nostro ratificatio potest fieri post terminum quandocunq;.vt tenet notanter in.l.si mater.§.hoc iure.ff.de exceptio. rei iudi. & in.l. si tutor. ff. in quibus cau. in integ. resti. non est nece. facit pro eo tex. in.l. si quis mihi bona. §. iussum.de acqui.hære.& in l 1.§. si ratū. ff. quod iussu. tenet Bald. in. l. fi. ver. quæro nunquid. C. ad Macedo. vbi dicit, quòd consensus requiritur in ipso actu,sed ratificatio habet temporis interuallum. & hoc tenet melius idē Bal. in.l. cùm marītum. C.de solutio. vbi ait, quòd ratificatio debet fieri per minorem postquam sit factus maior, & tunc excludit restitutionem in integrum. vt.l.r. & ibi Bar.C.si maior factus ven.ratam habue.quia in minori ætate non potest venditio haberi rata sine solennitate. vt per Bal. in.l. mancipia. C. de rebus alie. non alie. idem Bal.in.l.falsus. 6.colū.ver. ad tertiam.C.de furtis. dicit,quòd ratificatio requirit duo,scilicet volūtatē,& authoritatē iuris. id est, q̃ velit habere ratum,& q̃ possit haberi ratum: sed minor non potest habere ratam emptionē, vt in.§. cū autē.insti.qui alie.licet vel non. ¶ Item nō vult eam habere ratā,quia nō habet velle,neq; nolle.vt. l.1. C.de falsa mone.&.c.tuę. de spōsa.& idē in vxore,cū sit in potestate viri.l.55. cū alijs supra.igitur.
5 &c. ¶ Et ex hoc dicit Bar.in.d.l.1. C.qui admi.q̃ † quandocunq; interueniat ratificatio facit præsumi volūtatē ratificātis interuenisse ab initio. ¶ Hinc etiā dicitur,q̃ ratificatio facit dici negotiū ratificātis vt habetur in Spe.de iudi.§.2. ver.ratihabitione.
Infer. ¶ Item facit dominū rei transire in ratificantē.l.si ergo.ff.de nego.ge.tenet glo.in.l. si procurator. in verbo,repetēdū.ff.de cōditio.inde. ¶ Itē dicim⁹, q̃ ratificatio trahitur retro ad tēpus,in quo act⁹ fuit fact⁹.vt.d.l.fi.C.ad macedo.vbi ponit Bal. octo fallentias. Itē ex hoc dicimus,q̃ ratificatio non parit actionē,quia trahitur retro. Ideo quis ī loco vbi ratificat,nō potest cōueniri, sed in loco vbi est gestū quod ratificatur.tenet Bar.in.l.si pecuniā.2.co.ver. aduerte ergo.C.de nego.ge. ¶ Vlterius quæro cir *Quæ.*
6 ca hoc.minor† factus maior,vel cū exit à potestate patris,vel mulier defuncto viro noluit emptionē vel retractū habere ratū,quia multo prætio fuit cōparatum,vel quia res empta vel retracta patitur aliquod vitiū, vel onus, aut seruitutē, quid in hoc erit agendū. ¶ Respondē.aut actū per tutorem fuit vtiliter gestum,& compellitur minor factus maior emptionē vel retractū habere ratum. ¶ Aut nō est vtiliter gestū,& nō cōpellitur. vt dixi latè.in.l.27. supra,in parte,restitutione.9.particula. ¶ Si enim isto casu non cōpellitur minor ratā habere emptionē.quid agendū erit de fundo? ¶ Respondē, q̃ re- *Quæstio*
manebit penes illū qui eū retraxit.nam licet actus agentiū non operentur vltra intentionē eorū. vt.l. nō ois.in princi.ff.si certū peta.in isto retractu non fuit,nec esse potuit de intentione tutoris vel parentis,q̃ res empta,vel retracta noīe filij,apud eum remaneret,vel apud tutorē,quia debuit iurare per.d. l.13.in fi.q̃ volebat fundū pro filio suo, vel tutor,p minore,& marit⁹ pro vxore. ¶ Est verū,q̃ nō operantur vltra intentionē.s.primitiuā,attamen de intētione secūdaria sic:quia negotiū incipit ad gestorem pertinere suo noīe,quod prius pertinebat sola cura & sollicitudine.vt.l.cū quæritur. ff. de admīnist. tuto. &. l. etiā.§. si quis absentis.ff.de petitio. hære.tenuit Bal.in.l.si absentis.ff. de petitio. hære. tenuit Bal.in.l.si absentis.ver.secūdò oppono.C. si certū peta. ¶ Respondē, q̃ licet ista propositio sit vera in terminis,in quibus supradicta iura loquuntur,attn in casu nro sunt oino vera.Quia si primus emptor,id est,ille à quo fund⁹ fuit retract⁹ post dissensum minoris peteret fundū, deberetur ei, quia retract⁹ fuit nullus ex defectu ratificationis,venditioq; primitus facta remanebit in statu pfecto. argu.tex.in.l.68.supra.vbi dicitur, q̃ marit⁹ pōt ratificare gesta per vxorē: q̃ si nō ratificat, sunt nulla. per.l.55.supra.aliter fraus posset interuenire, & fieri in tali retract⁹.quod esse nō debet per. d.l.13. argu.tex.in.c.sup literis.de rescrip. ¶ Nisi prim⁹ emptor velit esse pretio cōtentus, quia tūc fundus remanebit apud patrē, vel tutorē, vel apud hæredes mariti,quo casu habebit locū dictū Bal.in.d.l multum interest.C.si qs alte.vel si. ¶ Sed quæro † q̃li *Forma*
7 ter mariti⁹ cōiunctus vel pater noīe filij,vel cōiuncti,formabūt libellū. Vide per Bar.in.l.vero procuratori.1.col.ff.de solutionib⁹. & in.l.exigēdi.2. col. ver.itē quæro nūquid cōiunctæ pſonæ. C. de pcu. *libelli.*
¶ Quæro etiā in materia de qōne notabili & quotidiana.dicitur hic,& in.d.l.13.cū simi. q̃ † coniūctus potest retrahere fundū patrimonialē,p tanto:
8
quid

Queſtio quid ſi coniunctus eſt clericus, nunquid poſsit retrahere fundū patrimonialē pro tanto? Videtur ꝙ non, quia clerici debent viuere ſecundū ius canonicum, non ſecundū leges ciuiles, niſi ſint approbatę per papā. vt.c.quod clericis.cū ſimilib⁹. de foro cōpe. iuncto.c.cùm veniſſent. prope mediū. de eo qui mitti. in poſſe. cau. rei ſer. ſed in iure canonico non reperitur, ꝙ clericus poſsit retrahere fundū patrimonialē pro tanto, niſi ſtante cōſuetudine, vt habetur in.c.cōſtitutus. de in integr. reſtitutio. ℣ Et ſi dicas, quòd leges debent ſeruari in curia eccleſiæ in defectum iuris canonici, vel quando nō repugnāt canonibus. vt.c.1. de noui ope. nunciatio. cum ſimilibus. vide Matthæum de Matheſilanis ſingulari ſuo. 111. qui ait, quòd clericus etiam in ſuum fauorem non poteſt vti lege vel ſtatuto laicorum. argumen. tex. in.c. eccleſia ſanctę Mariæ. de conſtitutio. &.c. cum laicis. de reb⁹ eccleſię. &.c. à nobis. el primero. de ſententia excommunicationis.

Adde. Et an filiorū appe. in materia iſta veniant adulterini & inceſtuoſi, aliàs ſpurij, ponit Bar. in parte, filiorū. ver. 10. cum ſequē. & in parte, herederos. ſed melius & plenius dixi in.l.9. ſupra in glo. ſup parte, ſpurios. ℣ Et facit pro iſta parte dictū Rai. de Sab. quem refert glo. in. d.l.13. ꝙ diſpoſitio. d.l. rem ipſam non afficit, ſed perſonam. Attamen tu habes per dicta iura, ꝙ lex ciuilis perſonam clerici afficere non poteſt, eò ꝙ exemptus eſt à iuriſditione iudicis ſecularis de iure diuino. vt.c. imperator. 96. diſt. cum ſimi. ergo &c. ¶ Tene contrarium, imò ꝙ clerici remedio iſtius legis & ſimiliū poſſunt retrahere fundum patrimonialē pro tanto. Et ad hoc nouum allego tex. in. d.c. conſtitutus. de in integr. reſtitutio. ſic eum inducens. Certum eſt, ꝙ ibi fundus patrimonialis fuit venditus per quendā Gundiſaluum laicum quibuſdam laicis: itaq; venditor & emptores laici erant. Item conſuetudo retrahendi fundū patrimonialem pro tanto erat laicorum. Item ſi magiſter Gundiſal. pro ſe & pro fratre ſuo Ioanne cōparuit corā iudice eccleſiaſtico ſuper illa cauſa fuit propterea, quia clerici erant. Item quia ab eodē iudice eccleſiaſtico debuerūt reſtitui contra lapſum temporis, in quo poterant fundū paternum extrahere ab emptore pro tanto. vt ibi tenent docto. & Abb. ſequitur ergo, ꝙ ſi tempus retrahendi fundū patrimonialem pro tanto nō fuerat elapſum, quòd ipſi clerici ex conſuetudine laicorum poterant extrahere dictum fundum patrimonialem pro tanto. non enim fuit dictū Romano pontifici, vt approbaret conſuetudinem laicorum, neq; dixerunt approbatam eſſe per eccleſiam, ſed ꝙ erat conſuetudo approbata laicorum, vt intra annum poſſent coniuncti fundū patrimonialē extrahere pro tanto: & quia lapſus erat annus, & ipſi erant minores, petierunt in integrū reſtitutionē aduerſus lapſum tēporis: & huic petitioni reſpondet Romanus pōtifex, vt ex litera apparet illius capituli, inquātum dicit, quocirca mandamus quatenus ſi præmiſſa inueneritis. &c. & ſic ad præmiſſa Romanus pontifex reſpondet, non ad alia. Igitur non fuit neceſſe, ꝙ papa approbaret dictam cōſuetudinē: quia cùm eſſet fauorabilis ipſis clericis, poterant vti ea, non quòd ipſos ligaret clericos, ſed quia ipſi poterāt eam re-
9 cipere pro ſe. ¶ Ex quo infero, ꝙ † ſi clerici poſſunt recipere pro ſe conſuetudinē laicorum, à fortiori poterūt recipere legē principis. quia leges nutu diuino de cælo promulgātur per ora principū, vt dixi in pœmio iſtarū legū ſupra. ¶ Hinc dico
10 ſine dubio forte, ꝙ † ſi princeps ſecularis ita diceret, quicunq; de cōſanguinitate etiā clericus poſsit intra nouē dies à tēpore venditionis fundū extrahere pro tanto, ꝙ poterit clericus vti iſta lege, non quia ligatur lege, ſed quia poſſunt clerici vti ea, tanquā de re ſibi data à prīcipe. ¶ Quod ſic etiā probo. Certū eſt, ꝙ omnis diſpoſitio teſtatoris habetur pro lege, & pro lege debet obſeruari. l. in conditionibus. ff. de cōdi. & demō. ſi enim teſtator in ſuo teſtamento aliqua legauit eccleſiæ, vel clericis, valet de iure canonico legatū. iura ſunt clara in.c. indicāte. &.c. relatum. el.1. cum aliis. de teſta. non ꝙ eccleſia nec clerici cōpellantur recipere legatū, ſed quia poſſunt recipere ſi volunt. ℣ Idē dicimus de principe, qui per ſuas leges aliqua priuilegia concedit eccleſiis, vel clericis, expreſſam faciēdo de eis mentionē, quia poſſunt clerici, vel eccleſiæ recipere ea pro ſe, attamē nō cōpelluntur. nam cū ſit principis priuilegia cōcedere. vt dixi in.l.12. in parte, priuilegio. ſupra. poteſt princeps iubere, ꝙ etiā eccleſię, & clerici, gaudeant talibus priuilegiis: non ꝙ ipſe tanquā princeps vel iudex poſsit obligare clericos ad obſeruantiā dictarū legū, ſed quia ipſi clerici poſſunt vti eis legibus, & recipere quod ſibi donatur à principe. vt.d.c. indicāte. cum ſimi. &.l.1. cum aliis multis. C. de ſacroſan. eccle. Itaq; priuilegiū datum à principe per iſtā.l. ſi extēditur ad clericos, ſi clerici volunt eo priuilegio vti, poterunt ergo clerici retrahere pro tanto fundū patrimonialē venditum extraneo per coniunctū laicum. ¶ Et ſi opponas dictū. c. eccleſia ſanctę Mariæ. de cōſti. ſatis videtur ſuperius declaratū, ꝙ princeps ſecularis nō poteſt per ſuas leges clericos ligare ex defectu iuriſditionis: attamen vt priuatus, non vt iudex clericorū poteſt eis donare. & ipſi clerici poſſunt donata recipere. vt.d.l.1. C. de ſacroſan. eccle. ſed nō cōpelluntur. ¶ Ad dictū Matth. de Mat. rīde, ꝙ iura, quæ ipſe allegat. hoc nō probāt. ¶ Itē ad dictū Rai. de Sab. reſpōde vt in ſequēti. q. Pone ꝙ vēditor eſt laicus, emptor clericus, nunquid poſsit extrahi ab eo fundus patrimonialis per coniunctū laicum. Profectò queſtio eſt dubia, et videri meo indiget noua lege: interim tñ glo. habes ordinariā in.d.l.13. ti. delas vē. & cōpras. in parte, cābiar. poſt mediū. ver. Itē quęro, iſta lex, quæ dicit, ꝙ. d.l. nō ligat clericū emptorem,

rẽ niſi eſſet per eccleſiã appbata per. d. c.eccl.ſan. Mar.&c.q̃ in eccleſiarũ.de cõſtitut. & in hoc reli det dicta glo.& pro ea multa poſſent adduci, quæ dicũt doct.in.d.c.eccleſia ſanctę Marię, & quę per me in.l.1.ſupra.in parte, en los dichos lugares. & vide quia doc.in d.c.eccleſia ſan.Ma.tenẽt indubi tãter,ꝙ ſtatuta laicorũ quę poſsũt ſe habere ad cõmodũ et dãnũ nõ extẽdũtur ad clericos,quatenus tãgũt dãnũ ipſorũ.Iſtud etiã tenuit Bal.in. l. cunctos populos.C.de ſum.tri.& fide cat.do.Ab.in.c. fi. de. re iudi.& in.c .tua.de decimis Do. in. c. romana §.1.de ſentẽ exco.li.6.Bar.in.l. dudum.ff. de cõtrahẽ.emp.vbi in exp̃ſſo dicit,ꝙ ſi ſtatuto cauetur laicorũ,ꝙ bona nõ alienẽtur in forẽſem,ꝙ non cõprehẽdit clericos ¶ Hinc dixit Io.An.in.c.ſi.d immuni.eccle.li.6.ꝙ ſi ſtatutũ laicorũ prohibet ne quis vẽdat, vel donet rẽ immobilẽ nõ exiſtenti in iuriſdictione ſtatuentiũ,ꝙ tale ſtatutũ nõ cõprehendit donationes,vel venditiones factas clericis, vel eccleſiis. ¶ Facit etiã, ſi ſtatuto cauetur, ꝙ inſtrumẽta habeat executionẽ paratã, talia inſtrumenta habebũt parata executionẽ ad petitionẽ clerici cor̃ iudice eccleſiaſtico tenet Bal.in d.l. cunctos populos.13.co.&.l.in omni nouatione.C.de ſacroſan. eccl.quidquid dixerit Bar.in.d.l. cũctos populos. & verè hinc inde poſsẽt dici,quę latè ponũtur per modernos.in.d.c.eccle.ſan.Ma.& in.d.c.quę in eccleſiarũ.& p An. Sic. in cõmẽto rubricæ de rebus eccl.alie.vel nõ referã tamẽ aliqua,quę videtur facere in oppoſitũ. ¶ Et primò certũ eſt, ꝙ quantũ cũq; ſit magna dubitatio an ſtatuta laicorũ ligẽt eccleſias vel clericos.vt latè p doct.in.d.l.cunctos populos.et in.d.c.eccl.ſan.Ma.attamẽ d lege ciuili imperatorũ nulla eſt dubitatio:qa leges ciuiles debẽt obſeruari in foro eccleſiæ,qñ canonibus non repugnãt.vt eſt optimus tex.in.c.1.de noui ope.nun.& in.c.quis autẽ.10.di.& in.cap.ſuper ſpecula. de priuile.vbi dicitur.Sãcta eccleſia legũ ſeculariũ nõ reſpuit famulatũ.& alia iura allegat do. Abb.in. d.c. inter alia.de immu.eccleſi.1.nota. ¶ Hãc theoricam firmat quaſi omnis ſchola vtriuſque cenſuræ in. d. locis.& in d.c. eccleſia ſanctæ Mariæ.& in. d.l. cũctos populos,& in.d.c.1.de noui ope.nũ. latè Car. in.c.perpendimus.de ſent exc.15.col.in repetitio. ¶ Hinc eſt, ꝙ romanus põtifex in dicẽdis cauſis & negotiis eccleſiarũ & clericorũ ſępiſsimè fundat ſuas deciſiones in dictis legum.vt in.c. ex antiquis.54.diſt.& ca.innotuit.de arbi. cum ſimi.Hæc theorica confirmatur ex notatis per beatum Tho. in prima ſecun.q.96.vbi dicit, ꝙ leges humanæ ſi iuſtę ſunt,habent vim obligationis in foro cõſcientiæ à.l. eterna, à qua deriuãtur,ſecundũ illud prouerbio.8. Per me reges regnãt, & legum conditores iuſta decernunt. per me principes imperãt,& potẽtes decernunt iuſtitiã. ¶ Hinc eſt firmi iuris regula ſecũdum modernos in d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ.ꝙ leges ciuiles canonibus non repugnantes,extenduntur ad clericos,ſi generaliter loquuntur, & aliquãdo poſſunt afferre cõmodum aliquãdo incommodum. Vnde leges loquẽtes de contractibus depoſiti, & de tanto por tanto habent locũ contra clericos.vt in.d.c.1. ¶ Aduerte etiam, poterat Pet.de Ancha.quod voluit Raimon. de pœna forti.quem refret Bal. in rubri.de controuer.in ueſti.in vſi feu. quòd ſpirituſſantus poſuit in ore prętoris,quod metu geſtũ eſt,ratum non habeo.dãcit etiã ſacros canones plerunq; ſubtilitatem iuriſconſultorũ,& ſequi,& imitari,vt apparet in tit. de cauſa poſſe.& proprie. ¶ Et ſubdit egregiè, ꝙ † ſi hæres clericus,aut eccleſia inſtituta hęres nõ cõfecerit inuẽtariũ,ligãtur legibus d inuẽtario loquentibus & pdũt hæreditatẽ, de quo habetur in authẽ. de hære.& falci.§. ſi quis autẽ non implens. colla. 1.& etiam incidit in pœnam legis.ſciant.C.de legi. hęre.& etiam in clericis,& ſimi.habet locũ diſpoſitio legis.ſi C.de acqui. poſſe. & de iſta doctrina Pe.de An.facit magnũ feſtũ And.Sic.in.c.in præſentia.14.col.in fine.ver.ſed ego adduco. de probatio.& in rep.rubricæ de teſta.& in.c .1. de ſolutio. ¶ Hinc etiam dicit Felinus in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.24.col.ꝙ in caſibus,in quibus quis vt indignus priuatur hęreditate,priuabitur & clericus.et do Abb in.d c.eccleſia ſanctę Marię.3.col.ver. extra gl.oppo.vbi dicit,ꝙ ſtatutũ laicorum debet extendi ad eccleſias,& clericos, ſaltem vbi de iure canonico non reperitur cõtrarium,& inſuper ibi dicit idem Abb. in caſu. dicti ca. quòd habet locum diſpoſitio.d.c. conſtitutus. & ſtatutũ de eodẽ caſu loquens.& ſic ſentit, ꝙ illa conſuetudo retrahendi fundum patrimonialẽ pro tanto,non repugnat iuri canonico, & per conſequens nõ repugnabit lex iſtius regni:quę quidẽ eſt lex principis,non recognoſcentis ſuperiorẽ, & habetur pro iure communi his regnis taliter, ꝙ in defectũ canonũ tãquã ad ius cõmune recurritur ad ius cõmune Hiſpaniæ. dixi plenè in.l.1.& in proœmio iſtarũ legũ. ſupra. facit tex.& quod ibi notat gl.in.l.4.ti.de la guarda dela yglesia.foro legum. ¶ Sequitur ergo,ꝙ cũ iſta l.regni ſit ius commune & ciuile Hiſpaniæ & canonibus non repugnans, & ꝙ poteſt ſe habere ad cõmodũ & incõmodũ clericorũ, ꝙ debet in vtroque foro ſeruari per ſupradicta. ¶ Et pro fundamẽto potiſſimo iſtius partis facit elegans dictum Bar.in.l.ſi diuina domus.de exacto.trib.li.10. poſt glo. ibidẽ vbi dicit,Nota ex glo.ꝙ lex imperialis, quę prohibet emere, comprehendit etiã eccleſias. ſtatutũ verò ciuitatis hoc non poſſet, quia eſſet cõtra libertatẽ eccleſię.vt in auth.caſſa.C.de ſacroſan. eccle.& dicit Ioan.de Pla.ibi.ꝙ non poteſt dari ratio diuerſitatis inter legem imperialem. & ſtatutũ ciuitatis non recognoſcentis ſuperiorem. Itaque vult Bart.facere differentiam inter legem principis non recognoſcentis ſuperiorem,et ſtatutũ ciuitatis inferioris. ¶ Ad idem facit notabilis determinatio

Extẽſio.

natio Geor.in.c.quanuis pactum.56.col. de pactis li.6.vbi post longā disputationē ponit vnam doctrinam,q quandocunque statutum est fundatum super honestate,& bonis moribus familiæ conseruandæ,tale statutum laicorū comprehendit clericos, non intuitu statuti, sed intuitu honestatis. & pro fundamento allegat tex.in.d.c.constitutus. de in integ.restitutio.ex quo sentit, q disposition ista retrahēdi fundum patrimonialem pro tanto,extēdatur ad clericos.quod est cōtra gl.in. d.l.13. Quid igitur in hoc est dicendum? Profectò melius mihi esset dimittere hanc quæstionem indecisam, quia multa pro vtraq; parte possent adduci: sed cū sint tot notabiles & doctissimi testes iuris canonici,signanter domi. Abb. Sicu. qui fuit archiep. Panor. & Felinus auditor papę,cum aliis doctissimis consiliariis, non immeritò, sententia pro sua parte est ferenda.cōtra glo.in.d.l.13. ℣ Et primò ad hoc tenendū me mouet.l.17.ti. delas heren. fo. legum. &.c.per venerabilem.qui filij sint legitimi. dicitur, quòd sicut Romanus pontifex in spiritualibus habet plenam potestatē,ita princeps Hispa-
12 niæ in suo regno in tēporalibus. ℣ Item† quemad modū Romanus pontifex potest iura condere & interpretari,ita princeps secularis in suo regno. vt dixi latè in proœmio istarum legū.in parte,y con ellos consultado.& in.l.1.in parte,al rey.& in parte,hazer leyes.supra. ℣ Rex verò in suo regno habet supremā iurisditionem, vt tenet Bal.in proœmio.fforū.3. col. itaq; super reb⁹ & personis secularibus habet plenariā potestatem,cum habeat supremam. ℣ De his autē,quę Imperator potest facere,dicitur latè per Bal.in.l.rescripta.C.de preci.imp̄era.offe.&.in.l.1. C.de iure aur.anu.& quod dicimus de imperatore,habet locū in principe non recognoscente superiorē,quia idē sunt vt tenet Bar. in prima constitutio.fforū.in fine principii,& habetur in proœmio institutio. ℣ Itē si leges nō inducunt peccatum,prævalent canonibus in terris imperij.vt tenet Bar.& est communis conclusio scribentiū in.l.priuilegia.C de sacrosan eccle. ℣ Hinc dicimus,q princeps in suo regno potest tollere ius succedendi de potestate absoluta.tenet Pau.de ca. consil.suo.284.incipienti.in facto prę̄senti non intendo adulari.do.Abb.& alij.in.c.Rainuncius.de testa. ℣ Et non solùm princeps super rebus & personis sui regni potest leges condere,vt supra dixi, sed etiam populus eidem principi subiectus potest concedere statuta habentia aliquod motiuum rationabile,licet careāt æquitate.Bald.in.l.1. §. initium.2. nota.ff.de postulan. & in.l.1. col. 1. in fine. C.de legi.hære. ℣ Et ex hoc dicimus, quòd si statutum reprobat iuramentum certis casibus, valet secundum Bal.in.l.non dubium.2.col.versic.itē nota.C.de legibus. Pau.de.Ca.consi. 142. incipienti. visis & consideratis omnibus.vltima.col. propterea reges nostri Hispaniæ.per.l.6.titu. de los juyzios,in ordina.prohibent iuramēta præstari in cō tractibus.& regulariter potest dici statutum posse fieri super omni eo, quod potest in pacto deduci. glo.in rubrica.de decretis decurio.l.10.tenet Bald. in.l.1.col.1.ver.secūdo reuoco in dubium.C.ne filius pro pa.Ioan.de Imo.in.l.alia.§.eleganter. ff.solu.matr.sed pacto potest deduci,q quis non possit vendere rem suam,nisi certæ personæ.vt.l.20.ti.11. quinta parti.tenet And.Sicu. in commento rubricę.de rebus eccle.ergo à fortiori lex poterit hoc facere.Si ergo princeps secularis super rebus & personis subditorū plenariam habet potestatē,& potest super his leges condere, & nedum princeps, sed populus,& subiectus,vt est dictum,sequitur q principes Hispanię potuerunt facere dictam legē. 13.cum simi.duplici etiam ratione. ℣ Primò, quia non sunt nutritiuæ peccati,vt ex eis patet. Si enim princeps secularis sine peccato potest filios in totum priuare legitima, vt per Abb. & docto. in.c. Rainuncius de testa.& dixi in.l.3.supra. à fortiori poterit facere, quòd legitima, vel bona parentum non exeāt à stipite suo, vel quòd in forensem non alienentur,vt tenet latè And.Sicu.in.dic.commento rubricæ.de rebus eccle. ℣ Secundò, quia habet motiuum rationabile,scilicet,propter familiam cō seruandam.vt dicit glo.in.d.l.13.& text.in.l.vnum ex familia.in principio.de lega.2. ℣ Tertiò ad hoc facit,quòd quandocunq; statutum laicorum cōcernit rem,putà,quòd res dotalis non alienetur, si fortè clericus emat eam,non valet alienatio:quia mulier inhabilitatur ad alienandum, vnde naturalis obligatio non oritur.vt.l.cum lex.ff. de vsucapio. nec dicitur hoc statutum ligare clericos, sed tantū subditos, & impedit obligationem oriri. ex contractu super re sua quilibet potest statuere. vt.l.in re mandata.C. manda.notat Bart. in.l.rescripta. ff. de mune.& hono. istam conclusionem tenet Ab. in.c.ecclesia sanctæ Mariæ, & in. c. quod clericis: quem ibi sequūtur moderni.de foro compe. ℣ Ex quo habes singularem intellectum, & extēsionem
13 ad legem.61.supra.vbi dicitur,quòd† vxor nō possit obligari cū marito iunctim, nec seorsum, quòd nedum laico,sed clerico non poterit obligari.nam ex quo prohibetur cōtrahere,si contrahat,non oritur ex suo contractu naturalis obligatio, ideo non tenetur. ℣ Idem dicēdum erit in rebus maioratus, & in omnibus aliis rebus,quæ prohibentur alienari, quòd si alienentur in clericum, vel ecclesiam, non teneat alienatio,per supradicta.

℣ Hinc dicit textus. in cap. verum.de conditio. appos̄i. & in cap.cum dilecti, de donatio. quòd si aliquis vult donare ecclesiæ, poterit in contractu donationis apponere modum vel conditionem contractus resolutiuum. quod est propter illud, quod in re sua vnusquisque potest statuere, & legem imponere, & talis lex ligabit clericos, & ecclesias: quia talis lex imponitur non super eccle- *Inferī.*

sia,

sia,sed super re mea vel alterius qui donat. ¶ Hinc
14 dicimus, q † in quærendis possunt clerici & eccle
Infer. siæ præiudicari,licet non in quæsitis. glo. est nota.
& ibi tenent docto.in.§.fi.16.q.6.notat Inno.& alij
in.c.fraternitatē.de donatio.do.Abb.in.d.c.verum.
¶ His præhabitis intrat.d.l.13.quæ dicit.todo hõ-
bre que hereda de patrimonio,o de auolengo, que
quisiere vender, si hõbre de aquel auolengo la qui-
siere comprar tanto por tanto, aya la ante que otro
alguno. Ecce qualiter princeps legē imponit ven-
ditori laico super re sua patrimoniali,seu auolengi,
vt si voluerit illam vendere.&c. Et sic loquitur an-
te celebrationem contractus venditionis,vt illa res
patrimonialis vendatur coniuncto pro tanto. Itaq;
si coniunctus contra prohibitionem.d.l.fundū pa-
trimonialem vendit clerico, nihilominus coniun-
ctus venditoris laicus possit coram iudice eccleſia
stico comparere,& petere fundum pro tāto. ¶ Et
15 iste † erit vnus casus,in quo iudex eccleſiasticus in
foro suo terminabit causam secundum leges,nõ se-
cundum canones.vt tenet do. Abb.in.d.c.quod cle
ricis.de foro cõpe. ¶ Ad hoc etiã facit dictũ Bal.
in.l.1.ff.de libe.& posthu.& ibi Alex.2.col.cũ con
cor.ibi per eum signatis.eiusdem Bal.in.l.fi.13. op-
po.in fine.C.de edic.diui Adria.tollen. vbi dicũt,
q actus gestus contra legem non valet:vel quando
solennitas legis deficit, idem deficit forma. vt per
Bal.in.l.comparationes.2.col.C.de fide instr. & in
l.1.C.vt in posse.lega.& in.l.tutor. C. in quib.cau.
in integr.resti.non est nece.dixi in.l.3.supra. ▽ Si
enim.d.l.13 ponit formam in venditione rerum pa
trimonialiũ,si omittatur,vẽditio erit nulla. ▽ Item
quia lex resistens contractui , impedit obligationē
oriri.vt per Bar.in.l.cũ lex.ff.de fideico.▽ Pro hoc
etiam facit dictum Bal.in.d.c.eccleſiarũ. de consti-
tutio.& in.c.clerici.de iudiciis. quem refert Alex.
16 in.d.§.diui. vbi dicunt, q † valet statutũ laicorum
inhabilitans laicos ad alienandum in eccleſias ante
contractus initos. Nec obstat tex.in.l.fi.C.de sacro
san.eccle.quia ibi conceditur priuilegium eccleſiæ
post contractum factum cum eccleſia,nam tunc est
priuilegiata:sed quando contractus nõ est validus,
antequam fiat nõ habet eccleſia priuilegium. tenet
latè Iaso. in. d. l. filiusfamilias. §. diui.11.col. de le-
ga.1. ▽ Et istam partem quodammodo voluit tene-
re glo.in.d.l.13.in parte,comprar.vbi dicit,q vendi
tio facta contra formam dictæ legis est nulla,vel sal
tem est irritanda.per.l.nõ dubiũ.C.de legi. ¶ Itē
si clericus emit fundū patrimonialem,videtur eme
re cum sua causa,suisq; vinculis,& vitiis. argu.l.in
venditione.ff.de actio.emp.& ven. si ergo clericus
recipit legem pro se,cùm res sui auolengi venditur
extraneo,debet illam recipere contra se quando si-
bi venditur. ▽ Vnde dicit Bal.in.l.si quis curialis.
C.de epis.& cle.q licet per statutum non possit au
ferri clerico ius cõmune,potest tamen auferri pro-
tectio dicti statuti. quod nota. ¶ Item si clericus
vult vti legis adminiculo, scilicet q possit emere
res profanas laicorũ,non potest emere, nisi obser-
uet legem. notat Ioan. and.in noue. in.c.1. de noui
ope.nun. quapropter si lex,vel cõstitutio disponit
de summaria cognitione, vel de alio modo proce-
dendi,vel de beneficio cõpromittendi,vel venden
di res patrimoniales,nõ cõpetit tale beneficiũ cle-
ricis,nisi eo modo,quo supra.nã rex rei suæ secula-
ri potuit apponere legē, quã voluit.l.in re mãdata.
C.mãda. ideo tenetur clericꝰ dictã legē obseruare.
17 Adde. ▽ Item † licet regulariter contra ec-
cleſiam non præscribitur minori tem
pore.40. annorum. per authen. quas
actiones. C.de sacrosã.eccle. ▽ Fallit in casu,in quo
eccleſia sumeret fundamentũ ex aliquo statuto lai-
corum, in quo esset præfixum certũ tempus , nam
tunc potest sibi obiici exceptio præscriptionis sta
tutariæ: quia ex quo eccleſia assumit pro se admini
culum statuti , etiam debet recipere contra se exce-
ptionem ex eodem statuto prouenientē. Ita limita
tur singulariter Bal.in.l.omni nouatiõe. circa finē.
C.de sacrosan.eccle.dicens, q licet aliàs contra ec-
cleſiam non currat minor præscriptio: tamen si ec-
cleſia agendo sumit adminiculũ & fundamentum
statuti disponentis , q instrumentũ habeat execu-
tionem paratã,poterit obiici exceptio præscriptio
nis decem annorũ ab eodem statuto inducta.vt vi-
detur in.l.4.titulo delas excepciones.lib.3.ordina-
mentorum. ▽ Facit etiam quod notãter dicit idem
18 Bal.in.l.1.in fine.C.de cõtrahen.emp.q † licet aliàs
statuta laicorũ non ligent clericos,vel eccleſias per
dictum.c.eccleſia sanctæ Mariæ.de consti.cum his,
quæ ibi notantur:tamen si clericus,vel eccleſia vult
vti adminiculo statuti disponẽtis super summaria
executione instrumenti, obstabit clerico,vel eccle
siæ exceptio non solutionis gabellæ ex eodẽ statu-
to proueniẽtis,vt ibi per eum. ¶ Faciunt etiam no
tata per Bar.& Bal.in.l.planè.ff.quod falso.tuto.au
tho.& tex.in.l.cùm quæritur. ff. de adminiſt.tuto.
& in.l.si ita stipula.ad fi.ff.de ope.libe. vbi dicitur
q quis debet,aut in totum acceptare,aut in totũ re-
pudiare.& hoc plenè firmat Philip. Fran. in regu.
possessor.3.col.de regu.iur.in sexto. ¶ Ex quibus
bene colligitur,q si clericus vult extrahere pro tan
to rem patrimonialem,seu auolengi, virtute istius
legis,vel dictæ.l.13.titulo delas ventas. foro le. de-
bet illam extrahere intra tempus nouem dierũ , de
quibus in.d.l.aliàs obstabit ei exceptio, q illã non
petiit infra dictum tempus. super quo vide Bal.in.
l.neq; per se.C.de hære. instit. ▽ Et ex his bene con *Regula.*
cluditur , q fundus patrimonialis venditus clerico
potest retrahi pro tanto per coniunctũ venditoris.
▽ Limita,quando clerici vtuntur priuilegio. d.l.13 *Limita.*
aliàs secus. Cogita,quia etiam si legem non recepe
runt pro se.vt patet ex supradictis. ▽ Itē fallit,quã- *Fallit.*
do clericus est de consanguinitate venditoris, quia
tunc extrahi non potest ab eo,etiã per aliũ de fami
lia

lia propinquiorem, quia non dicitur exire de familia. vt per glo. in.d.l.13.in parte cābiar.ver.sexto quæro.licet glo.in.d.l.13.teneat contra, in parte,tanto por tanto.ideo non habebit locum dispositio.dict.l.

Adde. ¶Verum tamē est,q Ioā.Faber.in.§. ita tamē . insti.de hęre.quę ab int.de fe.d quo facit mētionē gl.in.d.l.13.super pte,tāto por tāto.tenet q potest extrahi à coniūcto per propinquiorē.sed illud non est verū, ex quo cùm venditur coniuncto.i.vni de familia, nō dicitur fundus exire de familia, ideò ab eo non habet locū retractus per propinquiorem, nisi quādo venditur extraneo.vt dicit glos.in.d. versic. sexto quęro.& Bal.in.l.volūtas.circa finē. C. de fideicō. vbi mouet Bald.plures quęstiones circa materiam istius legis, quas per te vide, quia vtilissimæ sunt, & notādę,si bene cōspicis. Ioā Fa.vbi supra, nō videtur bene firmare quod ipse dicit,nec iura,quę allegat,illud testātur.nec do.doc.de Mōtaluo super. d gl.tanto por tāto.sed potius in.d.gl. super parte, cammar,expressè recedit ab his,quę dixit in.d. gl. nemirū.quia de iure cōmuni cuilibet licet vēdere rē suā cui velit,per.l.dudū.C.de cōtrahen.emptio. & cū d.l.13.deuiet à iure cōmuni,nōdebet extēdi, sed restringi,& intelligi tantūmodo in casu,quo loquitur.l.quicquid astringēdæ.&.bi doc. ff.de verbo.obli.vbi dicūt, q statutū non recipit interpretationē extēsiuā,nec extēditur ad casus nō expressos,nec ad personas nō expressas,vt per Bald.in.l. illā co.7.C.de colli.et in.l.sfdefunctus.1.co.in ver. & induco sic C.de suis & legitimis. & pro hoc est bonus tex.in .12.in.§.sobre la dicha ley,ibi,y vēde esta hereda a vn estraco. quę sentit à cōtrario sensu,q si alius de familia vēditur, nō potest extrahi à proximioribus. ¶Ad cōtraria respōde,q tex.in d.c.cer.san.Mar.& alia iura dicētia,q laici nō possunt aliquid statuere in præiudiciū clericorū sunt vera, quādo statuitur directè vel indirectè in suū præiudiciū.sed q princeps, vel alius nō prębeant clericis res suas titulo oneroso nec lucratiuo, non faciunt clericis præiudiciū, quia nemo cogitur de suo facere mercedē. vt est regula iuris. ¶Vel melius,quādo laici super rebus secularibus,publicis, vel profanis vniuersitatis statuūt,q clerici vtātur, vt ipsi vtuntur laici nullū faciunt præiudiciū ipsis clericis. vt bene probatur in. l. 2. &. 3. de pascuis publicis.lib.11.¶Et sic hodie video,q si laici habēt prata,& statuitur,q nullus possit pasturare animalia sua in pratis nisi certo tēpore,q clerici non possunt pasturare animalia sua tempore prohibito. ¶Item principes nostri,vt habetur in pragmaticis regni,statuerūt,q nullus extrahat d his regnis frumentum, neque equos, q etiam clerici non poterunt illos extrahere. ¶Video etiam in loco originis mei,& ita est in plerisq; locis, q glādes nō possunt colligi nisi certo tempore. Item q mōtes non scindātur ab stipite,sed certo modo, ne paucis diebus extirpētur.quod etiā clerici obseruāt, tenētur que seruare formā traditā in tali scissura per ipsos laicos,cū & ipsi vtantur mōtibus eodem modo, & in hoc clericis nō generatur præiudiciū,propterea tenentur ad obseruantiā statutorum secularium:& si contra veniunt,puniuntur pœna statuti.scilicet. à suo iudice ecclesiastico,per ea quę dicūt doct.in. d.c.quod clericis. de foro compe. & ex contrario sequeretur maximū damnū & inconueniēs. Quia si laici pro conseruatione rerū suarum faciunt talia statuta,mōtes,pascua,riuus,vel piscatio eis prohibita,si clericis esset permissa, consequerentur ipsi clerici commodū in rebus laicorū,& ipsi laici dānum,quod esset incōueniens,& contra officiū charitatis bene ordinatę,quę incipere debet à seipso. l.præses.& ibi scribē. C.de serui.& aqua.l.in omnibus.ff.de reg.iuris.cū simi. ¶Hinc dicit Bal. in.d. l.præses.per illū tex.q ille qui nō habet nisi quātū sufficit sibi ad alimēta, nō tenetur alium alere:siue sit pater,siue filius,vel quicūq;.& Ia bu.ibi allegat illū versum. In aliquibus perit, qui se plus diligit illū. Si verò clerici vterētur nostris rebus plusquā nos,plus diligerentur,nec esset in hoc charitas bene ordinata. ¶Quapropter dico,q clerici gaudent priuilegio superius sumpto,quādo agitur de vitando eorū damno: secus si vellēt recipere pro se tātū non contra se,quo casu ecclesia, minor, nec mulier gaudēt tali priuilegio suo.tenet Ant.de bu,in.c.nouit.16.co.d iudi.et do. Ab.in.c.1.vt lite nō cōte.pe. co.in fine.Bar.& Bal.in authē.quas actiones C. de sacrosan.eccle.de quo est text.in. l. quarta tit.14.3. partit. Itaq; gaudent clerici,ecclesia,& minor,priuilegio suo,quādo agunt de damno vitando,secus si de lucro captādo. ¶Volo dicere,q† si princeps statuit vt fundus patrimonialis venditur extraneo intra nouem dies possit extrahi per coniunctum pro tanto,& tale statutum,vel lex astringeret,aliàs obligaret tantummodo laicos sequeretur maximū inconueniens, quia omnes venditiones fierent ipsis clericis fraudulēter pro extraneis laicis.nam pauci sunt laici non habentes coniunctum clericum, vel amicum, in personam cuius contractus venditionis possit celebrari, & quia obuiandum est fraudibus.vt.c.super literis.de reseri.cum simi. est consonans rationi,q à tali clerico extraneo emptore possit fundus patrimonialis à cōiuncto extrahi pro tanto.iuxta formam istius legis.&.d.l.13. cum simi. ¶Quæro etiam circa istā legem de quę stione† fundus patrimonialis ex ti.lucratiuo. vel ex tit.oneroso peruenit in clericū,qui erat coniunctus. Inde clericus illū vendidit cuidam extraneo, nunquid poterit coniunctus ipsius clerici fundū euincere pro tanto conditione istarum legum? Videtur q non,quia (vt supra dixi) super rebus & personis subditorum potuit princeps leges condere,non super rebus clericorum,quæ gaudent priuilegio

Solutio.

uilegio rerum eccleſiarum. vt tenent doct.& Abb. in.d.c.conſtitutus.1.col.de in integr.reſti.& in.d.c. eccleſia ſanctæ Mariæ.2.col.& in.c.maſana.ſi. verbis de elec.Idem Abb.& And.Sicu.in.c.ex literis. de pigno.& in.c.ſi. in fine. de rebus eccle. alie. vel non.& pluribus aliis locis. cùm ergo fundus iſte ſit clerici,ad eum non porrigitur,nec extend tur.d. l.13.eum cõcor. ¶ Item quia quo dámodo videtur aſtringere venditorẽ clericũ,ſi non poſſet vendere fundũ patrimonialẽ niſi coniuncto, quod eſſet contra dictum.c.eccleſia ſanctæ Mariæ. ¶ Sed hoc nõ obſtante tene,q laicus,qui emit à clerico fundũ patrimonialẽ,tenetur reddere fundũ coniuncto venditoris pro tanto. ☞ Pro quo facit. nam.d.l.13. cum ſimi.eum arctant emptorẽ ,ſi emptor eſt ſubditus, licet emat à non ſubdito,tenetur obſeruare legẽ ſui ſuperioris.vt in.c.2.de maio.& obe. ☞ Et per iſtam rationem dicit Federi.de Se.cõſi. ſuo.77. quem refert Abb.in.d.c.quod clericis. 5. col. de fo.compe. q ſi ſtatuto cauetur nobilem non poſſe recipere ceſsionem actionum contra populare, non valebit ceſsio facta nobili per clericum,vel eccleſiam: quia ſtatutum diſponit in caſu licito, & inter ſubditos, & non in fraudẽ.idẽ tenet Abb.in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.Hoc dictũ Fede.refert & ſequitur Domi.in.d.c.ſi.de immu.eccle lib.6. & Alex. in. l. filiusfamilias.§.diui.de lega.1. ¶ Et per iſta dicunt,
21 q † ſi laicus inſtituitur hæres à clerico,laicus tenetur obſeruare in teſtamẽto, inſinuando & regiſtrãdo omnes ſolẽnitates,quas vigore ſtatuti laicorum tenentur obſeruare laici à laicis inſtituti : quia cùm laicus fit ſubditus, tenetur obſeruare legẽ ſuperioris,licet ſit inſtitutus à clerico.tenent docto.in.d.c. eccleſia ſanctæ Mariæ.& Bal.in authen.caſſa.2.col. ver.quintò quæro.C.de ſacroſan.eccle. Bar.in.d.l. cunctos populos. ¶ Ad hoc etiam facit ſingulare conſiliũ Alex. quod ponit ſecundo volumine conſiliorum. 235. incipi. viſis & ponderatis. vbi dicit, q ſi ſtatuto caueatur , q aliquis eſt poſſeſſor alicuius rei feudalis,vel emphyteoticariæ,& iſte poſſeſſor,vel eius hæredes,vel aſcendentes, volunt petere inueſtituram iſtius rei, & habet proſe , q nemo alius poſsit recipere inueſtituram eiuſdẽ rei , q tale ſtatutum cõprehendit laicum recipientem inueſtituram rei à clerico: quia laicus recipiens inueſtituram,eſt ſubditus iuriſditioni ſtatuentium. Neq; obſtat ſecundum eum, ſi dicatur, q per tale ſtatutũ reſtringitur libertas & facultas, quam habent clerici,vt poſsint contrahere cum quocunq;.& per conſequens non debeat valere.iuxta notata in.c.nouerint.de ſentẽ.excõ.& in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitutio.cum ſimi. quod non eſt contra libertatem: quia licet clericus & eccleſia poſſunt cõtrahere cum quocunq;,debet intelligi ſecundũ ipſum cum quocunq; non prohibito contrahere per legẽ generalem vel particularem.vt.l.ſi quando.in principio.C.de inofficio.teſta. ☞ Imò quòd plus eſt,vt ſupra dixi. in clerico emente,q non ſolùm laicus emptor tenetur reddere fundũ coniuncto venditoris pro tanto,ſed clericus emptor. ☞ Ad quod facit doctrina Cardinalis in repetitio.c. perpendimus. 20. col.de ſenten.excom.vbi dicitur,q clericus ligatur ſtatuto laicorũ,in quo adiicitur contractui non eccleſiaſtico certa forma nõ obſeruabilis ſine magna difficultate,putà,q non teneat venditio , niſi prius fiat proclama in palatio , an quis velit cõtradicere, vel niſi interſint duo proximiores.de qua doctrina exclamat Feli.in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.36.col. ☞ Cùm igitur hoc ſit honeſtum,& poſsit facere clericus ſine difficultate , q potius pro tanto vendat proximiori quàm extraneo,tenebitur ad obſeruan
22 tiam,d.l.fori. ¶ Ad idem facit,q † contrahens cũ clerico, non poteſt ſe iuuare priuilegio clerici quo ad ſe.vnde et ſi clericus ſit exemptus à gabellis,vel tributis,nihilominus emens ab eo ſoluet tributa & gabellas ſecundũ leges ſui fori. vt eſt glo. in clemẽ. fina.de cẽſibus.tenet Bar.in.l.licitatio.§.fi.ff. de publi. ¶ Aduerte nam vltra ea quæ Felinus,cæteriq; doctores dicunt & referunt in. d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ.videri meo ad hoc tenendum vrgent etiam duæ rationes. Prima, q de iure poſtquam clericus vendidit & tradidit laico fundum patrimonialem, fundus efficitur ipſius laici,& dominium remanet penes eum. iura sunt clara in.l. quotiens. C. de rei vẽdica. dixi in.l.6.in parte,de qualquier qualidad. ſupra. Si enim remedio. d.l.13. fundus,qui eſt laici, extrahitur ab eo tanquam patrimonialis pro tãto, quid ad clericum, cùm am nihil ipſe habeat in fundo? certè nihil. ¶ Præterea iura dicunt,q laici nõ poſſunt aliquid ſtatuere contra clericos , & ob iſtã rationem non poſſunt præiudicari,nec ipſi tenentur ad obſeruãtiam ex defectu iuriſditionis. per.d. c.eccleſia ſanctæ Mariæ. ſed hîc nihil agitur contra clericum,nec in ſuum præiudicium,quia ei non minuitur pretium. ☞ Item non tenet de euictione vt per glo.in.d.l. 13. in parte,cambiar. ☞ Item ſi propinquus poteſt extrahere fundũ patrimonialem, venundabit illum maiori pretio ne extrahatur, igitur nihil ad eum,cùm non præiudicetur. Ad quod vide ea,quæ dixi in.d.l.6. ſupra. q res clericorum, & eccleſiarum, aliorumq; gaudentium aliquo priuilegio,ſi alienẽtur in laicum, amittunt priuilegiũ ſuum:quia mutatione perſonæ mutant naturam,& tranſferuntur in aliud corpus bonorum.Si ergo ex dicto retractu nullum præiudicium generatur ipſis clericis,& contra ipſos clericos emptores, poſſunt laici vti remedio. d. l. à fortiori contra ipſos laicos
23 emptores ementes ab ipſis clericis. ¶ Quæro † quid ſi aduena contraxit in ciuitate iſta , vel regno iſto, vbi viget.d.l.13.nũquid ligetur illa,putà quòd ab eo poſsit euinci res empta pro tanto. vide glo. ordinariam in.d.l.13.in parte, cambiar. ver.ex quo infero quòd ſi aduena.quæ dicit,quòd aduena non obligatur ex vi contractus , cùm ex eo non naſcatur

Nota.

Quæſtio

tur ius retrahendi pro tanto, neq; ex vi dictæ legis vel cõsuetudinis, quia nõ potest ligare forẽsem, vt c. vt animarũ. de constitutio. li. 6. ☞ Maximè si ignorabat dictam legẽ, vel consuetudinem, quãdo contraxit in isto regno, & ita resident. ☞ Salua tamẽ pace do. doct. de Montaluo, ab ore cuius processit illa opinio, contrariã sententiam credo de iure veriorem. Imò, ꝙ si aduena emit fundum patrimonialem, tenetur reddere propinquo pro tãto, propter fundamẽta superius inducta cõtra clericũ emptorẽ. Quia si tenetur ipse clericus, qui aduena est exẽptus, & extraneus à iurisditione iudicis secularis, à fortiori tenetur aduena laicus, cùm sit intra territorium, & ratione rei est subditus. vt in auth. quæ in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. cũ vulg. quod est secus in clericis, qui licet sint intra territoriũ, nõ efficiũtur de iurisditione iudicis secularis. vt. c. cum nõ ab homine. de iudi. & c. 2. de foro cõp. ¶ Secũ dò facit, ꝙ vbicunq; statutũ respicit rem super qua cõtrahitur forẽsis ligatur, illa lege, vel consuetudine, vt est cõmunis theorica doctorum in. l. 1. C. de sum. tri. & fide ca. cũ ergo. d. l. 13. & ista. l. respiciat rem parentum, vel auorum, forensis ligabitur ea.

Contra.

Extẽsio. ☞ Hinc dixit Alb. in. d. l. 1. co. 8. ꝙ quãdo statutum dat liberã facultatẽ circa rẽ aliquã tantũ, debet seruari statutũ loci, in quo res sita est. vnde dicit, ꝙ si Pergamẽsis habeat possessiões in districtu Medio Ianensi, & fiat ibi statutum, ꝙ frumentum extra districtum exportari non possit, ꝙ ipse Pergamensis frumentum perceptum ex prædictis possessionibus exportare non posset. Itaque inspicitur locus, vbi res sita est. secundum Henrri. c. cum venissent. de eo qui mitti. in posse. ¶ Tertiò facit, ꝙ statutum, quo cauetur, ꝙ res non alienentur extra consortes. vt. l. dudum. C. de contrahen. empt. aut quòd res non alienetur in extraneos. vt. l. vna non liceat habitatoribus Metrocomię. lib. 11. aut ꝙ proximior præferatur in emendo. vt. d. cap. constitutus. &. d. l. 13. cum simi. omnes istę dispositiones à pari procedunt, & iudicantur à simili. tenent doct. in. d. l. dudũ. & in. l. vnica, & in. l. 2. de prędiis nauicula. & ibi. Ioan. de Pla. lib. 10. si enim ambulant pari passu, tene, ꝙ si statuto prohibeatur alienatio in certas personas ex aliqua causa, tale statutum comprehendit forenses, seu extraneos. vt est text. in. l. emptione. §. 1. ff. de contra. emptio. tenet Bart. in. d. l. filiusfamilias, §. diui. 3. col. de lega. 1. vbi post disputationem Oldrad. dicit. ꝙ talis prohibitio alienationis extenditur ad laicos nõ subditos. allegat text. in. d. l. dudum. & in. d. l. vnica. vbi sunt iura ad nostrum propositum. ☞ Idem tenet Dominicus eadem iura allegans in. d. ca. fi. de immu. eccle. lib. 6. Angel. & Imol. in. d. §. diui. Bar. & Bald. in. d. l. in emptione. Idem Bar. & Bal. & Sali. in. d. l. dudũ. Bar. in. l. in his. de prædiis nauiculari. li. 11. & Bald. in l. 2. in fine. ff. de iurisditio. omnium iu. & in. l. ea lege. C. de conditio. ob cau. data. ☞ Prẽterea ad idẽ est tex. & optimus secundũ vnũ intellectũ in. d. l. cunctos populos, clarior. tex. in. l. 11. tit. delas leyes. 1. par. vbi dicitur, ꝙ †extranei à regno debẽt iudicari per leges regni. ☞ Itẽ iura sunt clara, ꝙ ratione contractus, & ratione rei sitæ forensis potest conueniri in loco contractus, & vbi res sita est. vt in. c. dilecti. &. c. fi. de foro cõpe. &. l. fi. C. vbi in rẽ actio. & l. hæres absens. ff. de iudi. & tunc debet iudicari secundum leges illius loci. vt. c. si quis cõtra clericum. de foro cõpe. cum simi. ☞ Item, vt supra dixi in clerico emp. princeps potest imponere legẽ sup rebus sui regni etiã cõtra nõ subditos vt. d. l. in re mãdata. C. mãda. propterea omnes leges regni ligant extraneos à regno, nisi specialiter dedu cantur. Vnde lex regia vetat extraneos deducere res vetitas à regno. vt sunt equi, aurũ, ferui, & alia multa de quibus in. l. 6. tit. delas cosas veda. cũ multis legibus eiusdem tituli in ordina. & eę forenses astringunt. ☞ Itẽ lex regia vetat extraneos habere beneficia ecclesiastica in regno eius, pro tãto conceduntur, & debẽt concedi regnicolis. l. 18. cum sequẽtibus. ti. delos perlados. in ordina. ☞ Itẽ quadã pragmatica huius regni cauetur, ꝙ merces vehẽdæ per mare potius tradantur incolis, quàm extraneis pro tãto. Ergo vt quid debent esse melioris conditionis extranei à regno, quã incolę: putà, quòd ipsi possint emere res nostras, & quòd pro tanto non possimus incolæ habere, & extrahere eas pro tanto? absit talis error. quia etiam inter opera charitatis potius subueniendum est incolis, quàm extraneis. l. cum acutissimi. & ibi Bal. 1. col. C. de fideicõmi. etenim non est bonum sumere panem filiorũ, extraneisque largiri. ☞ Præterea omnis res transit cum suo onere quocumque vadat. l. Gaio. in principio. & ibi Bar. ff. de alimen. & ciba. le. & l. si conuenerit. §. si fundus. ff. de pigno. actio. si enim princeps legem imponit super fundo patrimoniali, ꝙ si vendatur extraneo possit per coniunctum venditoris extrahi pro tanto, siue emptor fundi sit extraneus à cognatione, siue à regno, dum tamen nõ sit coniunctus in gradu, quia extraneus est, poterit ab eo fieri retractus, quia fundus transiuit in eum cum sua causa & onere. ¶ Et est notãdum in hoc, quòd isto casu dicuntur extranei omnes, qui non sunt de familia, & cognatione venditoris, siue sint de loco venditoris, siue extra locum. si enim hi qui sunt de loco in casu istius legis. d. l. 13. à fortiori qui sunt forenses non attingentes cognationem venditoris erunt extranei. ☞ Item ratio dictæ legis se extendit ad omnes extraneos, scilicet, quòd fundus patrimonialis venditus non exeat à familia venditoris, ergo quo ad omnes extraneos habebit locum eius dispositio.

24

¶ Nec obstat dispositio textus in. dict. capit. vt animarum. quem allegat gloss. in di. l. 13. quia ille text. loquitur in impositione pœnæ vbi requiritur dolus. vt notant doctores in. d. l. 1. C. de sum-

Sol.

ma tri.& fide ca.& iſta adde ad ea,quæ de alienige
na,vel forenſe dixi in.l.1.ſupra. in parte, enlos di-
25 chos lugares. ¶ Vlterius quæro† Titius vendidit
Quæſtio Sempronio fundum hac conditione, q̃ non poſsit
illum alteri vẽdere,nec coniunctus poſſet illum ex
trahere pro tãto,aliàs dominium rediret ad ipſum Titium vel ad ſuos hæredes, nũquid fundo vẽdito poſsint coniuncti Titij illum extrahere pro tanto? Videtur q̃ non.per.l. iuriſgẽtium.§.ait prę-

que habla cerca del ſacar el pariente mas propinco la coſa ⁿ vendida° de de patrimonio por el tan-

Contra. tor.ff.de pactis.vbi prętor ait pacta ſeruari. ☞ In cõ trarium facit.l.pacta quæ cõtra.C.de pactis.glo.in. l.ſi pater.§.ſi ex pactis.ff. de iure doti. &.l.1.§. illud. ad finem.ff. de rei vxo.ac.vbi dicitur,q̃ pacta contra ius non valẽt:ſed iſtud pactum inter Titium & Sempronium fuit contra.d.l.13.igitur non valet. vt
Qõ. eſt tex.optim⁹ in.l.43.ti.5.quinta parti. ¶ Sed po-
26 ne,q̃† Titius non vẽdidit,ſed donauit cum cõditio ne de qua ſupra,an re vendita per donatariũ poſsit coniunctus eam retrahere pro tanto? Videbatur q̃
Contra. ſic,per dicta iura. ☞ Sed tene contrarium. ☞ Et idem ſi ſtatutum prohibet mulierem cõtrahere ſine conſenſu duorum propinquorũ,vel ſine conſenſu ma-
Extẽſio. riti. Quia cùm venditio ſit nulla ſi aliàs vendidit,vt habetur in.l.non dubium.C.de legi. &.l.55.ſupra. non poterit coniunctus fundum talẽ retrahere pro tanto:quia talis cõtractus venditionis non dicetur contractus,ex quo eſt nullus.argu.l.53.§.condẽnatum.ff.de re iudi.ita ſingulariter dicit Bal.in.l.2.C. de epiſco.audi.facit quod notãter dicit Pau.de Ca. conſi.326. vbi dicit, q̃ ſtatutũ fauens vicino ſuper vẽditione facta à vicino, eo irrequiſito,intelligitur de valida. ¶ Fallit in caſibus notatis per glo.in.d.
27 l.44.quos vide.Quæro inſuper† maritus de pecu-
Qõ. nia dotali vxoris,vel de pecunia cõmuni,retrahit q̃ tãto rẽ venditã ſui auolẽgi: nũquid vxor ipſius debeat habere fundũ retractũ,vel medietatẽ ei⁹,cũ ſit emptũ de pecunia cõi? Videtur q̃ ſic per tex.in. l.49.ti.5.quinta parti.&.l.ſi vt proponas.C. de rei ven.&.l.curator.C.arbi.tute.vbi dicitur,q̃ res empta de pecunia militis, vel minoris, efficitur ipſius
Contra. minoris,vel militis,nõ emptoris. ☞ Tene cõtrariũ, imò efficitur eius, cuius nomine fundus patrimonialis euincitur pro tanto.argu.tex.in.l.3.&.11.titu. de las lauo.et parti.foro legũ.debetur tamen vxori medietas pretij rei retractæ, ſi pretium erat commune,vel totum, ſi erat dotale, vt ibi.quod nota.
28 An † autem res vẽdita & retracta dicatur vna ven-
Nota. ditio an plures,vide notata per doct.in.l.ſcire debemus.ff.de verbo.obli.& Bald.in.l.ſi.§.prętor.2.colũ.C. de iure do. in lectura antiqua. ¶ Quæro in-
29 ſuper. † Ioan. promiſit vendere Petro fundum patrimonialem certo pretio, ſed non vendidit, an conſanguineus Ioannis poſsit dictũ fundum euincere pro tanto. Videtur q̃ ſic.argu. tex. in.d.l.13.in principio. inquantum dicit,quiſiere vender. & ibi dum dicit,quiere comprar.quia ſentit,q̃ ante venditionẽ conſanguineus venditoris poterit fundum

to, aya tambien lugar quando ſe vendiere en almoneda publica[p],aunque ſea por mandamiento

patrimonialem euincere pro tãto. ☞ Tene contrarium,imò res p miſſa vendi non poteſt retrahi pro tanto, ſed vẽditione ſecuta. nã promiſsio de vendendo,non eſt vendi tio.l.in bonę fidei.ver ſi.ſi tamen.ff.de eo quod certo loco.tenet Bald.in.l. 1.C. de pactis pigno.

Adde. ☞ Idẽ tenet Matthæus matheſi. ſingu lari ſuo. 46. & ibi in additione in fi-
30 ne.vbi dicitur,q̃ † promiſsio de vendendo,non eſt venditio. Et bene probatur inſtitu. de emp. & venditio. in principio. ☞ Ad hoc etiam facit glo. ſingularis in.l. alienationem.ff. de verbo. ſigni.vbi dicitur,q̃ ſi res, ſuper qua eſt penſio, vel cenſus,venditur ſine conſenſu domini,ſi non tradi tur, non incidit in cõmiſſum. vt dixi in.l.68.ſupra in glo.ſup parte, que ſe guarde.in fine. ¶ Si enim illud procedit in venditione facta,ne mirum ſi locum habeat quod dicimus in ſola promiſsione de vendendo. ¶ Idem tenet Pe.Gerar.de Petra ſingu lari ſuo.98. ¶ Oppo.contra ſupradicta de.l.22. ſupra.vbi promiſsio de donãdo,operatur donationẽ. ☞ Reſpõde, q̃ illud eſt fauore dotis vel donationis propter nuptias,& eſt ſingulare priuilegiũ. vt ibi. n ¶ La coſa. Idem ſi vẽdatur pars rei, vt habetur, & ibi dixi in.l.74.infra.

o ¶ Vendida.

Adde. ☞ An † dicatur vendita quando par-
31 tes ſunt concordes de re & pretio, & dixerunt, cras faciemus inſtrumen. iſtius venditionis ſuper hoc:ſi eſt celebrata venditio tempore,quo fuerũt cõcordes,an tempore,quo celebratur contractus.ponit notanter And. Sicu.in rubrica.de emptio.& vendi.2.col. ver. ſed dubitatio.& ex verbis illius patebit,an,& quando res ſic
32 vendita poſsit retrahi pro tanto. ¶ Quid † ſi data eſt in ſolutum,an poſsit retrahi pro tanto per coniunctum. Tene q̃ ſic.quia datio in ſolutum, dicitur venditio.textus eſt in.l.ſi.ex quibus cau. in poſſe. ea l.litis.ff.pro emptio.Bar.in.l.1.§. cum prædium. ff.de pigno.& in.l.ſi pupillorum.§. ſi prætor.ff. de rebus eo. Et bene ad hoc facit.l. pretij cauſa. C. de reſcin.vendi.vbi videtur,q̃ ſi ſpecies fuit taxata,fa cit emptionem.& q̃ caſus Bar.& Bal.in.l.1. in prin cipio.C.de rerũ permu.vbi dicũt, q̃ emp. dicitur, liber meus q̃ volo tibi vendere valet decem, & tu reſpondes,placet ſed non habeo pecuniam,dabo ti bi veſtem,quæ valet decẽ.qđ not. ¶ Quod eſt verum,

rum,niſi detur ſpecies pro ſpecie, vt per Bar.& do ctores in lege.libera. C. de ſentē.Secus ſi permuta ta,quia tunc non pōt retrahi pro tāto.l.13. in parte, por otra heredad cābiar.titulo de las vēdi.& comp. foro le.vbi dicit glo.cadē parte,q̄ dicta lex tāquam exorbitans à iure cōmuni non extēditur ad permu tationē, neq; ad alios cōtractus expreſſum nomen venditionis non habentes.allegat rationes,quas vi de per te.quibus adde tex.in.l.27.tit. de los conce jos.in ordina. vbi dicitur, q̄ diſpoſitio dictæ legis. 13.debet reſtringi ad cōtractus emptionis tātùm,& intelligi tantùm in venditione vulgari ſumpta, in qua interuenit pretium.vt.l.1.et.fin.de prædiis de curio.lib.10.& in.§.pretiū.inſti.de emptio. & ven di. ☞Et ſic habes, q̄ licet regulariter appellatione emptionis & venditionis veniat omnis cōtractus, per quem tranſfertur dominium.vt eſt tex.in.l.ſta tu.liberi.ff. de ſtatu.libe.&.l. voluntas. C.de fidei co.eſt ſecus in caſu noſtro, quia non comprehendi tur permutatio, nec alius contractus, ſed ſola ven ditio.vt eſt tex.in.d.l.1.& fi.de prędiis decurio.lib. 10.cum ſimi. ¶Sed quæro circa hoc de quæſtione
33 ſatis notanda. † factus eſt contractus inter duos,di cens.Titius donauit Seio fundum pro decem,quæ
34 pro eo Titius recepit.vel ſic,Ego †Petrus do Ioā ni fundum in donationem pro centum, quæ mihi pro eo dedit: vel pro centum,quæ mihi dedit:an ta lis cōtractus ſit donationis,an venditionis. ¶Vel ſic, princeps pro feudo recipit pretium, & poſtea dicit, indulgemus, vel aliquod ſimile verbum: an iſtud ſit feudum,an emptio, vt reuocari nō poſsit, nec debeatur fidelitas. Et videtur q̄ iſta ſit emptio, non donatio.&c.Quia regulariter vbicūq; fit men tio de pretio,ſemper in dubio præſumitur emptio. gloſa eſt ſingularis in.l. cum dotem. in verbo,quis enim.C.de iure doti.quam ibi ſummè notat Bal.& per eam dicit,q̄ ſi ſtatutū diſponit, q̄ de pretio cu iuſcunq; rei deductę in contractu ſoluatur gabella, q̄ intelligitur de emptione tātùm propter verbum pretij poſitum in ſtatuto.quod dictum pro notabi li valde refert et ſequitur Iaſon in.l.1.col.7.C.de iu re emphy. pro qua glo. & doctrina ipſe allegat ibi tex.notabilem in.l.fi. C. de prædiis curialium.lib. 10.& doctrinam Bal.in.l.qui ſe patris.10.col.ver.& ſcias.C.vnde libe.vbi ponit ſupradictam quæſtio nē de feudo, & dicit,q̄ eſt emptio. de quo etiā per eundem Bal.in.l.gallus.in.§.& quid ſi tantū.2: col. ff.de libe.& poſthu. ☞Intellige tamen.d.glo.& ſu pradicta,vt intelligit Iaſon,vbi ſupra, vt procedat quando fieret mētio de pretio, & pretiū eſſet con dignum rei, nam tunc bene præſumitur emptio, aliàs ſecus. ſecundum Bal.in.l. ex conuentione. C. de pactis. & hoc per glo. quam ipſe Bald. reputat ſingularem ibi in lege.1.§.1.ff.de ſuperficiebus.

¶Et ex his tu habes, an cōiunctus donatoris poſ ſit talem fundum donatum vel datum in feudum retrahere pro tanto.

35 Adde. Quid † ſi res,quæ valebat duo millia, permutatur cum re valente cētum, an ſecundum formam legis.13. titulo.10. aliàs delas vendidas y compras.libro tertio.foro le gum. res magni pretij taliter permutata poterit re trahi per coniunctū. Gloſſa mouet iſtam quæſtio nem in dicta lege 13. ſuper parte, caminar. in prin cipio.& dicit,quòd iſta quæſtio fuit diſputata Bo noniæ: & quidam dixerunt, quòd poterit retrahi, cùm fraus ex tali permutatione præſumitur. & vi detur facta de contractu ad contractum. Item quia ſicut fraus præſumitur, vbi quis vendit omnia bo na ſua, ſic vbi res valens duo millia datur pro re valente centum. & allegat iura. ☞Vlterius dicit, quòd non poteſt retrahi.quia reſcindere venditio nem,eſt res odioſa, & ſine voluntate partium con tractus non debet rumpi. Item quia verbum em ptionis iſto caſu debet ſtrictè aſſumi. Item quia ſi fraus non probatur, non præſumitur à iure, ſed quòd probari debet ex perſpicuis indiciis. Item quia qui dolum dicit, eum probare tenetur. Et re ſpondet ad cōtraria, & in hoc dicit,quòd inclinant doctores,id eſt, q̄ iſto caſu nō poteſt res taliter per mutata retrahi per coniunctum.Et hoc credit verū, niſi fraus veriſimiliter probetur, vel niſi cōtractus permutationis probetur ſimulatus, & allegat iura: ¶Iſtam quæſtionem mouet Bar. in.l.ariſto.ff. de donatio. vbi dicit, q̄ inſpiciendum eſt quod prin cipaliter agitur. vt ſi principaliter permutatur, ſit permutatio: & ſi principaliter venditur,ſit vendi tio.In dubio tamen dicit,quòd inſpiciēdum eſt, vt ſi plus valet res quæ datur pro re, quàm pecunia, erit permutatio. per cap. ad quæſtiones. de rerum permu.Idem dicit Alexā. ibi in additio. ad Bar. & allegat concor.ibi Pau.de Caſt.1.col.nu.4.ver.per prædicta etiam reſpondetur. declarat illud, quod Barto.dicit in dubio, ſcilicet, quòd in dubio dici tur, ſi ex forma contractus non apparet an volue rint vendere vel permutare, vt quia in eo, ſcilicet contractu dicitur. do tibi librum meum pro tuo & pro decem, nec dixi,quòd vendiderim,vel permu tauerim. Itaq; ſi in contractu dicitur, vendo, erit venditio: ſi dicitur, permuto, erit permutatio. ¶Hoc etiam tenet idem Bar. in.l. ſi in emptione. ff.de contrahē.emptio. & Bal.in præludiis feudo rum.4.col.ver.& dicimus in ſimili. Et do.Abb.Si cu.in.d.c.ad quæſtiones.2.col.in fine.ver.& ex his infertur. cum ſequenti. de rerum permuta. Et pri mum dicit,q̄ iſto caſu potius dicitur emptio,quàm permutatio: ex quo interuenit pretium conſiſtens in quantitate.vt.l.1.ff. de rerum permu. &.l.1.ff.de contrahen.emp. ¶Sed in contrariū concludit, di cens,q̄ in hac quæſtione varij varia ſenſerunt:attamen q̄ inſpiciendū eſt animus cōtrahentiū. nam ſi principaliter intēdunt permutare,erit permutatio, licet acceſſoriè pecunia accedat vt pueniatur ad rei æqualitatē. & ita dicit q̄ ille textus debet intelligi.

Si

Si verò non apparet de animo contrahentium, dicit, q̃ eſt recurrẽdum ad coniecturam: vt ſi pretium maius ſit, quàm res data, preſumẽdum eſt, q̃ ſit emptio: ſi autẽ res ſit maioris pretij, quàm ſit pecunia, erit permutatio. & allegat iura. & ſic ſentit iſtud vltimum habere locum in caſu dubij. i. quãdo nõ apparet de animo contrahentiũ. ¶ An. Sicu. in rubri. de emptio. & vendi. fi. colũ. in prin. ver. quid autem. & in rubri. de rerum permu. 2. col. in fine. & in. d. c. ad quæſtiones. 2. col. in ver. ſecundus intellectus. & in ver. & inducitur ad quæſtiones. & vtrobique concludit, q̃ iſto caſu inſpicitur quod principaliter actum eſt. & ſic reſidet Barto. & alij conti. ¶ Contra ſupradicta videtur glo. in. l. fi. de prædiis curialium. lib. 10. quam põderat Bal. in. l. ex conuẽtione. C. de pactis. quæ dicit, q̃ in dubio quando eſt facta mentio de pretio, intelligitur emptio. ¶ Item quia non eſt inſpiciendum nomen contractus, vt dicunt doctores quibus ſupra, ſed potius rerũ ſubſtãtia. vt dicit in ſimili Bal. in. l. ædem. ver. ſed quid. de eo qui emit. C. locati. & in. l. licet. eodem tit. & in. l. ſi eum de rerũ permu. & in. l. cum antea. C. de donatio. ante nup. vbi dicitur, q̃ potius ſenſum quàm verba inſpicimus. debet enim conſiderari potius effectus, quàm nominatio, quãdo nominatio non continet iuſtitiam & honeſtatem. vt per Bal. in. l. 1. C. de ædili. actio. nam propter vnum iniuſtum prohibetur vnum iuſtum. c. habeat. 12. q. 1. denique. 21. diſtinctione. lege. ſi finita. § hoc edicto. ff. de damno infecto. ¶ Ideo ſi nõ inſpicimus nomen contractus, qui loquitur de permutatione, iudicabitur contractus venditionis, propter maioritatem pretij. ¶ Veritas eſt, q̃ iudicabitur contractus permutationis, ſi ex eodem cõtractu apparet, q̃ partes voluerũt permutare, aliàs ſecus, vt dicunt doctores vbi ſupra. pro quibus allego tex. ſatis ſingularem in. l. quanuis. C. ſi quis alte. vel ſibi. & cap. ad noſtras. & quod ibi An. Sicu. de emptio. & vendi. & l. pretiũ. et ibi Bal. C. de probatio. vbi dicitur, q̃ omne inſtrumentum preſumitur eſſe tale, quale apparet in prima ſui figura. Itaq; omne inſtrumentum præſumitur verum in dubio. c. 1. de feudo dato in vicem legis commiſſoriæ. & ibi Bal. à primordio enim poſterior formatur euentus. l. 1. de imponenda lucratiua diſcretione. lib. 10. ¶ Ad idem dicit Bal. in. c. 1. de notis feudorum, q̃ inſtrumentum non preſumitur ſimulatum. & in. l. ab Anaſtaſio. ad finem. C. manda. dicit, q̃ allegans inſtrumẽtum ſimulatum, debet allegare ſpeciẽ ſimulationis, aliàs non auditur. Et eſt ſimulatio, actus factus contra veritatem. l. ſi non verum. C. de donatio. inter virum & vxorem. & l. fi. §. in computatione. C. de iure deli. ¶ Item quotiẽs aliquid capi poteſt, vt minus videatur iniquum debemus capere. l. quotiens. ff. de regulis iuris. ¶ Facit textus, & quod ibi Bar. in. l. lucius titius. ff. de poſiti. & l. ex pretio. ff. ſi certum petatur. & quod Bal. in rubrica. C. depo. quem refert & ſequitur And. Sicu. in rubri. de depoſito. fi. col. prope medium. ver. quęrit etiam ibi Bal. & Sali. in. l. ſi quis. eo. ti. C. vbi dicunt, q̃ non obſtat ſimulatio, quando in veritate nihil agebatur, vel agebatur aliquid turpe ſeu inualidum. Secus ſi aliquid agebatur, in quo poterat fundari ſubſtantia obligationis, licet caderet in ſpecie alterius cõtractus. Itaq; & ſi permutatio, de qua ſupra, cadat, vel poſsit cadere ſub ſpecie alterius contractus. ſ. venditionis, iudicatur contractus permutationis, ex quo in eo poteſt fundari ſubſtantia obligationis. ¶ Iſtam concluſionem tenet etiam Bal. in rubrica. de rerum permutatio. 1. col. in fine. verſi. quid ſi data eſt res pro re & pecunia. et iſto caſu verificatur lex contractus. ff. de regu. iu. & alia iura dicentia, q̃ contractus ex cõuentione legẽ accipiunt. ¶ Fallit primò iſta concluſio. quãdo in contractu permutationis apponuntur verba vel cõuentiones tendentes magis ad contractum emptionis & venditionis, quàm ad contractũ permutationis, & cum hoc interuenit maxima quãtitas pecunię cum parua ſpecie. argumen. tex. in. d. c. illo vos. de pigno. & quod ibi An. Sicu. in. 2. col. ver. probat iſte textus. vbi dicit, quòd ſpecies cõtract⁹ magis cognoſcitur ex pactis & tenore conuentionis, quàm ex verbis in illo appoſitis. vt. l. ſcire oportet. §. & aliud. verſi. & ſi maximè. ff. de excuſatio. tuto. & c. marchion. & c. baſilides. 1. q. 1. & c. intelligẽtia. de verbo. ſigni. vbi dicitur, q̃ in ſenſu conſiſtit euangelium. ¶ Facit etiam quod An. Sicu. dicit in. d. c. ad noſtram. de emptio. & vendi. vt ſi in cõtractu apponuntur clauſulæ inſolitæ apponi in contractu permutationis, præſumatur ſimulatus, & in fraudem initus. Itaq; ſi in inſtrumento apponitur nomen vnius contractus, & effectualiter eſt alterius contractus, iudicabitur ſecundum naturam illius cõtractus, cuius effectus poſitus eſt. tenet etiam idem An. Sicu. in. c. potuit. 7. col. magna. in principio. de locato. ¶ Fallit ſecundò dicta concluſio in caſu, quo res datur cum pecunia: & ipſa res permutata ſeu venalis datur nomine pretij, nam talis contractus eſt emptionis & venditionis, non permutationis. Et hoc multũ põderãdum, vtrum detur pretij nomine, aut ſimpliciter. nam primo caſu erit venditio, vt dicit Bal. in dicta rubrica. de rerum permutatio. in principio. ¶ Tertiò fallit, quando inter partes ante celebrationem contractus fuit contractum & cõcluſum de vendendo actum vt res vẽdita ne extraheretur per aliquem ex coniunctis pro tanto, fuit actum inter emptorem & venditorem, vt cõtractus ſonaret permutationis, p̃ alia parua ſpecie & pecunia magna, quo caſu talis contractus poteſt dici ſimulatus & factus de contractu ad contractum, ideo talis mutatio vt

de juez q̃ y los nueue dias q̃ diſpone la ley del fuero ſe cuẽtẽ en eſte caſo dſde el dia r

Contra.

Regula.

Fallit.

Fallit. 2

Fallit. 3